Tã-drị̃ Lẽlẽ Ó'dí Óvârí Kâ

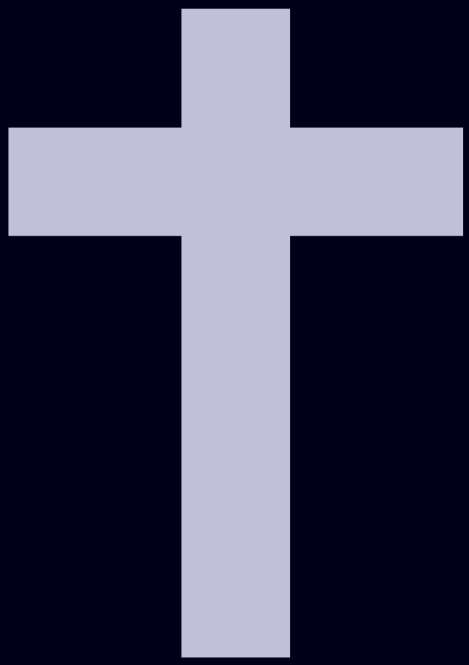

Avokaya: Tã-drị̃ Lẽlẽ Ó'dí Óvârí Kâ New Testament

Tã-drị̃ Lẽlẽ Ó'dí Óvârí Kâ

Avokaya: Tã-drị̃ Lẽlẽ Ó'dí Óvârí Kâ New Testament

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Avokaya)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 26 Apr 2025
87931ba7-0e83-5f4d-bd6e-8c45876fc354

Contents

Mãtáyõ 1
Márãkõ 82
Lúkã 131
Yõwánĩ 201
Tã 'Ẽ'ẽ 261
Rómã lé 'bá 335
1 Kõrínĩtõ lé 'bá 373
2 Kõrínĩtõ lé 'bá 405
Gãlãtíyã lé 'bá 424
Ẽfésõ lé 'bá 436
Fĩlípĩ lé 'bá 447
Kõlósĩ lé 'bá 455
1 Tẽsãlõníkã lé 'bá 462
2 Tẽsãlõníkã lé 'bá 468
1 Tĩmátĩyã 471
2 Tĩmátĩyã 480
Títõ 486
Fĩlẽmónã 490
Íbũrũ 492
Yãkóbã 520
1 Pétẽrõ 527
2 Pétẽrõ 536
1 Yõwánĩ 541
2 Yõwánĩ 550
3 Yõwánĩ 551
Yúdĩ 552
Tã Â'dâ 555

Tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ Mãtáyõ drí îgĩlí rî Mãtáyõ

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị̃ sị̃sị̃ rî

Búkũ nô, Mãtáyõ gólâ â'dó 'bá bê lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî ãlôlâ ró rî, îgĩ nĩ õjílã Yúdą̃ yí kâ rî yî drí. Tã ífí gólâ drí îgĩzó lâ rî rĩ'á ĩ'dî tã rĩrĩ Yésũ kâ ãngó nõ drį̃̃ rî tã lâ â'dázó, gõ'dá kpá tã Yésũ drí îmbálé õjílã drí rî bê. Mãtáyõ lẽ â'dálâ gólĩyî drí kĩ, Yésũ fí ĩ'dî 'díyî pã 'bá rî gógó Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá ą̃kû ró 'ẽ'á âjólâ rî, gõ'dá kĩ, Yésũ â'dó 'díyî pã 'bá ró tótó õjílã Yúdą̃ yí kâ drí kô. Bê-rî Yésũ rĩ'á 'díyî pã 'bá ró õjílã 'bą̃súrú ãngó 'ásĩ ndrĩ rî yî drí.

Búkũ Mãtáyõ kâ nõ 'á rî, í'dígówá rĩrĩ Yésũ kâ ãngó 'á nõngá rî kâ bê, gõ'dá kpá õdrã gólâkâ rî, gõ'dá tã â'dâ ãzâ 'bá yî kpá bê nj̨ĩ rĩ 'bá tã îmbâ Yésũ kâ â'dálé rî,

Kápĩtã 5–7 Tã Yésũ drí îmbálé kúnį̃ drį̃ 'álâ rî

'Dĩĩ rî íyíkâ rĩ'á lą̃tį̃ rĩzó ãngó drį̃̃į̃ nõngá kũmũ Ôvârí kâ zẽlé rî ĩ'dî.

Kápĩtã 10 Tã Yésũ drí îmbálé lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí rî

'Dĩĩ rî íyíkâ rĩ'á lą̃tį̃ gólâ tã gólâ kĩ 'bá nĩ rî, ką̃yį̃ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó õjílã 'bãlé 'dó rĩlí kũmũ íyíkâ zẽlé rî bí 'ẽ'á âcálé rî âtázó rî ĩ'dî.

Kápĩtã 13 Úlį̃ mãnĩgõ kũmũ Ôvârí kâ rî tãsĩ

Kápĩtã 18 Tã gólâ rĩrĩ kâ kpãkã ãlô ą̃drúpį̃ ãzí ró kũmũ Ôvârí kâ zẽlé rî

Kápĩtã 24–25 Tã ką̃yį̃ gólâ Yésũ drí 'ẽzó âgõlé rĩlí kúmú ró õjílã ãngó nõ kâ drį̃lį̃ ndrĩ rî

Tã âfõ-âfõ Yésũ rî ą̃'bĩyą̃ yí kâ tãsĩ rî
(Lúką̃ 3.23-38)

1 Tã âfõ-âfõ Yésũ Krístõ rî ą̃'bĩyą̃ yí kâ rî rĩ'á nõô. Yésũ rĩ'á kúmú Dą̃wúdį̃ rî ózõwá 'î. Gõ'dá Dą̃wúdį̃ íyíkâ Ãbãrãyámã rî ózõwá 'î. Ózõwá gólĩyî îtõlé bê Ãbãrãyámã rú sĩ cãlé bũúũ kúmú Dą̃wúdį̃ rú rî rĩ'á ĩyî õzõ nõô 'bá yí kâtí.

2 Ãbãrãyámã tį̃ Ĩsákã.
Gõ'dá Ĩsákã tį̃ íyíkâ Yãkóbã.
Gõ'dá Yãkóbã tį̃ íyíkâ Yúdą̃ yî ą̃drúpį̃ lâ yí bê.
3 Gõ'dá Yúdą̃ tį̃ Pẽrézẽ yî Zérã bê, gõ'dá ândrê lâ yî Támã ĩ'dî.
Gõ'dá Pẽrézẽ tį̃ íyíkâ Ẽzẽrónẽ.
Gõ'dá Ẽzẽrónẽ tį̃ íyíkâ Rámã.
4 Gõ'dá Rámã tį̃ íyíkâ Ãmĩnãdábã.
Gõ'dá Ãmĩnãdábã tį̃ íyíkâ Nãsónõ.
Gõ'dá Nãsónõ tį̃ íyíkâ Sãlãmónã.
5 Gõ'dá Sãlãmónã tį̃ íyíkâ Bõ'ázã. Gõ'dá Bõ'ázã rî ândré íyíkâ Rãhábã.
Gõ'dá Bõ'ázã tį̃ íyíkâ Óbẽdẽ. Gõ'dá Óbẽdẽ rî ândré íyíkâ Rútą̃.
Gõ'dá Óbẽdẽ tį̃ íyíkâ Yésẽ.
6 Gõ'dá Yésẽ tį̃ íyíkâ kúmú Dą̃wúdį̃.

Gõ'dá nĩngá sĩ, ózõwá gólĩyî îtõlé bê kúmú Dą̃wúdį̃ rú sĩ cãlé bũúũ ką̃yį̃ gólâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ trõzó âjílí 'bą̃drį̃ lídí 'á Bãbĩlónã 'álâ rî sĩ rî rĩ'á õzõ nõô rî 'bá yî tí.
Kúmú Dą̃wúdį̃ tį̃ Sólõmõ. Gõ'dá Sólõmõ rî ândré íyíkâ Ũrį̃yą̃ rî ą̃yį̃zį̃ rú bê Bãtẽsébã rî ĩ'dî.

7 Gõ'dá Sólõmõ tị̃ íyíkâ Rẽhõbówã.
Gõ'dá Rẽhõbówã tị̃ íyíkâ Ãbíjã.
Gõ'dá Ãbíjã tị̃ íyíkâ Ásã.
8 Gõ'dá Ásã tị̃ íyíkâ Yõsãpátã.
Gõ'dá Yõsãpátã tị̃ íyíkâ Yẽhõrámã.
Gõ'dá Yẽhõrámã tị̃ íyíkâ Ũzíyã̱.
9 Gõ'dá Ũzíyã̱ lôfõ íyíkâ Yõtámã.
Gõ'dá Yõtámã tị̃ íyíkâ Ãházã.
Gõ'dá Ãházã tị̃ íyíkâ Ẽzẽkíyã.
10 Gõ'dá Ẽzẽkíyã tị̃ íyíkâ Mãnásẽ.
Mãnásẽ gõ tị̃ íyíkâ Ãmónã.
Gõ'dá Ãmónã tị̃ íyíkâ Yõsíyã.
11 Gõ'dá Yõsíyã tị̃ íyíkâ Yẽhõyãkínĩ yî ã̱drúpĩ̱ lâ yí bê.
Ótrõ gólĩyî trá ndrô gólâ õjílã ãwã drí õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ ûrúzó ã̱jú 'ásĩ âjílí 'bã̱drĩ̱ lídí 'á Bãbĩlónã 'álâ rĩlí tólâ ndrô dũû sĩ rî 'á.

12 Gõ'dá ózõwá gólĩyî ìtõlé ndrô gólâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rũzó âjílí Bãbĩlónã 'álâ rî vósĩ rî cãlé bũúũ ndrô Yésũ rî tĩ̱zó rî 'á rî rĩ'á ĩyî õzõ nõô rî 'bá yî tí.
Yẽhõyãkínĩ tị̃ Sẽyãlẽtélẽ.
Gõ'dá Sẽyãlẽtélẽ tị̃ íyíkâ Zãrãbãbálã.
13 Gõ'dá Zãrãbãbálã tị̃ íyíkâ Ã̱bĩ̱yúdã̱.
Gõ'dá Ã̱bĩ̱yúdã̱ tị̃ íyíkâ Ẽlĩyãkímõ.
Gõ'dá Ẽlĩyãkímõ tị̃ íyíkâ Ãzórã.
14 Gõ'dá Ãzórã tị̃ íyíkâ Zãdókã.
Gõ'dá Zãdókã tị̃ íyíkâ Ãkímã.
Gõ'dá Ãkímã tị̃ íyíkâ Ẽlĩ̱yúdã̱.
15 Gõ'dá Ẽlĩ̱yúdã̱ tị̃ íyíkâ Ẽlẽyázã.
Gõ'dá Ẽlẽyázã tị̃ íyíkâ Mãtánã.
Gõ'dá Mãtánã tị̃ íyíkâ Yãkóbã.
16 Yãkóbã tị̃ íyíkâ Yõsépã.
Yõsépã 'dĩ íyíkâ Mãríyã rî ágó ró rî ĩ'dî.
Mãríyã íyíkâ Yésũ gólâ â'dó 'bá 'díyî pã 'bá ró rî ândré ĩ'dî.

17 Ĩtí rî, gõ'dá ìtõlé Ãbãrãyámã rú sĩ cãlé bũúũ kúmú Dã̱wúdĩ̱ rú rî, ózõwá ândâ rû trá mûdrĩ̱-drĩ̱-lâ-ngâ-sû. Gõ'dá kpá ìtõlé Dã̱wúdĩ̱ rú sĩ cãlé bũúũ kã̱yĩ̱ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ trõzó Bãbĩlónã 'álâ rî, ózõwá ândâ rû kpá trá mûdrĩ̱-drĩ̱-lâ-ngâ-sû. Gõ'dá ìtõlé ndrô õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ trõzó Bãbĩlónã 'álâ rî 'á cãlé bũúũ Yésũ Krístõ rî tĩ̱rĩ̱ 'á rî, ózõwá ândâ rû kpá trá mûdrĩ̱-drĩ̱-lâ-ngâ-sû.

Tã gólĩyî rû 'ẽ 'bá Yésũ Krístõ rî tĩ̱tĩ̱ tãsĩ rî (Lúkã̱ 2.1-7)

18 Tã gólĩyî rû 'ẽ 'bá Yésũ Krístõ rî tĩ̱tĩ̱ tãsĩ rî â'dô trá nõtí, gólâ rî ândré Mãríyã óndrê trá 'ẽ'á gĩlâ õkó ró Yõsépã drí. Gõ'dá drẽ ãkpãkã'dã Yõsépã yî drí rĩ ãkó Mãríyã bê võ ãlô 'á õzõ ágó yî drí rĩrĩ rĩlí õkó bê rî kâtí rî, Mãríyã ûsû võ lâ trá kĩ, yí 'bã rû trá mvá bê mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ sĩ.
19 Gõ'dá Yõsépã nĩ̱ bê trá kĩ'á nĩ rî, Mãríyã trá cú õtô bê ĩtí rî, gólâ lẽé kô ãnyĩ lôgõlé Mãríyã drĩ̱ĩ̱. Gólâ ĩ̱sũ tã trá 'ẽzó Mãríyã rî âyélé ĩ̱nĩ̱nĩ̱ ró võ lâ ûsú ãkó, tãlâ gólâ rĩ'á ãgô tãndí 'î.

20 Gõ'dá Yõsépã õtírĩ rĩî tã rî 'dĩ ịsũlị 'ẽ'á 'ẽlâ rî, nyĩî ró, mãlãyíkã Ôvârí kâ drí rû
â'dázó gólâ drí âbĩ-âbĩ 'á tã âtálé gólâ drí kĩ, "Yõsépã, Dậwúdị̃ rî ózõwá,* ní 'ê ũrị̃ kô
Mãríyã rî trõlé ánî õkó ró, tãlâ gólâ 'bã rû mvá bê 'dĩ mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ
rî kâ sĩ. Â'dó kô ãgô ãzâ sĩ.
21 Gólâ â'dô mvá ágó tị̃'á, gõ'dá ní â'dô rú lâ zị̃'á Yésũ,* tãlâ gólâ â'dô õjílã íyíkâ
pã'á tã õnjí gólĩyíkâ 'ásĩ."
22-25 Gõ'dá Yõsépã njị̃ bê lị̃fị̃ ậ'dú 'ásĩ rî, drílâ gõzó tã rî 'dĩ 'ẽlé, té õzõ mãlãyíkã drí
âtálé 'dĩ kâtí. Gólâ drí Mãríyã rî trõzó íyî õkó ró, gõ'dá gólâ ậyị Mãríyã bê õkó ró kô
cãlé bũúũ kậyị̀ Mãríyã drí mvá tị̃zó rî 'á. Gõ'dá útị̀ bê mvá rî 'dĩ rî, Yõsépã drí rú lâ
zị̃zó Yésũ.
Tã Yésũ rî tị̃ kâ 'ê rû ĩtí 'dĩ, tãlâ tã gólâ Ôvârí drí âtálé trá ậkû ró nã 'bá yî sĩ tã
ậngũ 'bá íyíkâ Ĩsáyã sị rî ã'dô ró bê tã pậtị̃ị̃ ró kĩ'á nĩ rî,
"Ízámvá gólâ tã ãgô kâ nị̃ 'bá drẽ kô rî â'dô 'ẽ'á rû 'bãlé 'â bê.
Gólâ â'dô 'ẽ'á mvá ágó tị̃lị́, áâ'dô rú lâ zị̃'á Ĩmánõwẽlẽ."

Ĩsáyã 7.14

Rú Ĩmánõwẽlẽ 'dĩ, tã ífí lâ kĩ, Ôvârí bê rĩ'á ãmá bê.

2

Tã tã nị̃ 'bá yî drí ânĩzó Yésũ rî ịnjị̃lị́ rî

1 Útị̀ Yésũ Bẽtẽlémẽ 'á 'bậdrị̃ Yũdậyậ kâ 'á. Ndrô gólâ rî tị̃zó 'dĩ 'á rî, Ẽródẽ* ĩ'dî
kúmú ậngị́ 'î 'bậdrị̃ rî 'dĩ drị̃lị́. Gõ'dá Yésũ rî tị̃tị̃ vósĩ rî, tã nị̃ 'bá ãzâ 'bá yî gólĩyî rĩ
'bá tã ị̃'bị̀'bị̀wậ drí rĩ'á â'dálâ rî nị̃lị́ rî drí ângázó ânĩlí võ jẽjẽ 'ásĩ ómvórẽ lésĩ âcálé
Yẽrõsãlémã 'á, tãlâ ị̃'bị̀'bị̀wậ ãzâ drị̃ gólĩyî trá jậrị́bậ rî 'dĩ 'álâ.
2 Gõ'dá gólĩyî câ bê tólâ rî, drílĩyî rĩzó tã ịjílí kĩ nĩ rî, "Mvá gólâ tị̃lị́ nõngá 'bậdrị̃ nô
'á 'ẽ 'bá â'dólé kúmú ậngị́ ró ãnî õjílã Yúdậ yí kâ drị̃lị́ rî bê ángô lé ró yã? Ãmâ drí
'bãzó drẽ ómvórẽ 'álâ rî, ị̃'bị̀'bị̀wậ ãzâ âfõ trá tã â'dálé ãmâ drí kĩ, úũtị̀ kúmú ậngị́
trá 'bậdrị̃ nô 'á. Ĩ'dî ãmâ drí ânĩzó nõ gólâ rî ịnjị̃lị́."
3 Gõ'dá tã 'dî 'dê bê kúmú ậngị́ Ẽródẽ bị́lị́ rî, drílâ â'dózó tã ịsũ ró rõô, tãlâ gólâ ịsũ
tã trá kĩ nĩ rî, kúmú ó'dí 'dĩ ã'dô trá ânĩ'á kũmũ trõlé yí drị́gậ sĩ. Gõ'dá tã 'dî drí õjílã
dũû Yẽrõsãlémã 'á rî 'bãzó kpá â'dólé tã ịsũ ró.
4 Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, kúmú ậngị́ Ẽródẽ drí drị̃-'bá ậngị́ Yúdậ yí kâ rî 'bá yî ậzị́zó gõ'dá
kpá lã'bí îmbá 'bá yí bê ndrĩ 'dó ânĩlí yí ngálâ. Drílâ gólĩyî îjízó kĩ, "Úlị́ tã ậngũ 'bá
Ôvârí kâ rî 'bá yí kâ vó ró rî, áâ'dô kúmú 'ẽ 'bá â'dólé 'díyî pã 'bá ró rî tị̃'á ángô lé
yã?"
5 Gõ'dá drị̃-'bá Yúdậ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí tã-drị̃ lôgõzó kúmú Ẽródẽ drí kĩ, "Ôvârí kĩ,
áâ'dô gólâ rî tị̃'á Bẽtẽlémẽ 'á 'bậdrị̃ ãmákâ Yũdậyậ kâ 'á nõngá, õzõ tã ậngũ 'bá Míkã
drí tã lâ îgĩlí trá ậkû ró rî kâtí kĩ'á nĩ rî,
6 'Bẽtẽlémẽ 'bậdrị̃ Yũdậyậ kâ 'á, ní â'dô kpálé jậrị́bậ fínyáwá ró rî,
tã ániká lậvũ trá gậrậ jậrị́bậ ãzí drị̃ị̃ sĩ, tãlâ áâ'dô kúmú ậngị́ lôfõ'á ní 'ásĩ.
Gólâ â'dô 'ẽ'á 'bãlé lôkí 'bá ró õjílã ámákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ drị̃lị́.' "

Míkã 5.2

7 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, kúmú Ẽródẽ drí tã nị̃ 'bá 'dĩ 'bá yî ậzị́zó ânĩlí yí ngálâ ị̃nị́nị̃ ró,
tãlâ gólâ lẽ kậyị̀ sísị́ gólâ ị̃'bị̀'bị̀wậ drí âfõzó 'á lâ rî nị̃lị́ gólĩyî tị́ sĩ, tãlâ yí ũnị̃ ró kậyị̀
mvá rî 'dĩ tị̃zó 'á lâ rî bê.

---

* **1:20 1.20** Tã ậngũ 'bá ậngũ tã trá kĩ, 'díyî pã 'bá â'dô âfõ'á Dậwúdị̃ rî ózõwá yî 'ásĩ. * **1:21 1.21** Rú Yésũ 'dĩ, tã ífí lâ kĩ, 'díyî pã 'bá. * **2:1 2.1** ***Ẽródẽ*** 'Dĩî rĩ'á Ẽródẽ ãzâ gólâ 'ẽ 'bá rĩlí kúmú ró ị̃zậtú kậyị̀ Yésũ rî fũzó rî 'á rî, átá lâ ĩ'dî.

8 Gõ'dá tã nị̃ 'bá 'dĩ 'bá yî lôgõ tã-drị̃ tã îjî gólâkâ 'dĩ kâ gólâ drí bê rî, gólâ drí gólĩyî
âdózó kĩ nĩ rî, “Nĩ nĩ mvá 'dĩ lôndãlé. Õzõ nĩ ũûsû gólâ trá rî, nĩ lôgõ tã lâ má drí,
má nĩ ró bê kpá gólâ rî ỉnjĩ̃ịlị́.” Gõ'dá Ẽródẽ drí tã nị̃ 'bá 'dĩ 'bá yî jõzó nĩ̃lí Bẽtẽlémẽ
'álâ.
9-10 Nĩngá sĩ, gólĩyî drí rĩrĩ nĩ̃lí Bẽtẽlémẽ 'álâ rî sĩ rî, gólĩyî drí kpá ị̃'bị̃'bị̃wạ̃ ãlô-ãlô
drílĩyî ndrẽlé trá ómvórẽ 'álâ rî ndrẽzó ó'dí. Gõ'dá gólĩyî ndrê ị̃'bị̃'bị̃wạ̃ 'dĩ bê rî,
gólĩyî drí â'dózó ãyĩkõ ãmbá sĩ. Ị̃'bị̃'bị̃wạ̃ rî 'dĩ drí 'dẽzó gólĩyî drí sị́sị́, gõ'dá nĩzó
âdrélé té võ mvá bê rî 'á.
11 Gõ'dá gólĩyî câ bê tólâ rî, drílĩyî fĩzó jó mvá bê rî 'á mvá ûsúlị́ ândrê lâ Mãríyã
bê. Gõ'dá drílĩyî 'ã'î tị̃zó vũdrị́ mvá 'dĩ ỉnjĩ̃zó. Drílĩyî ngá fẽfẽ ĩyíkâ â'dó 'bá dáãbõ
ró, dõ rú'bạ́ kâ zĩ̃lị́ múrạ̃, gõ'dá kpá ngá tãndí ạ̃jị́ bê rî 'bá yí bê lôfõzó fẽlé mvá 'dĩ
drí. Ngá fẽfẽ 'dî 'bá yî lâgî lâ lạ̃vũ gạ̃rạ̃.
12 Gõ'dá tã nị̃ 'bá 'dĩ 'bá yî 'ê bê gõlé 'bạ̃drị̃ ĩyíkâ 'álâ rî, Ôvârí drí gólĩyî ĩ̃ịf̃ị́ îmbázó
âbĩ-âbĩ 'á kĩ nĩ rî, gólĩyî õgõ ĩyî kô kôrô Ẽródẽ drị̃ị̃ sĩ, tãlâ gólĩyî õzó mvá 'dĩ võ lâ
â'dá Ẽródẽ drí kô. Gõ'dá gólĩyî drí ngãzó gõlé ĩyî drí 'bạ̃drị̃ 'álâ lạ̃tị̃ ngĩ̃î ãzâ 'ásĩ.

Tã Yõsépã yî drí rãzó Mạ́sĩ̃rị̃ 'álâ ĩyî nyãányâ pãlé rî

13 Gõ'dá gõgõ tã nị̃ 'bá 'dĩ 'bá yí kâ rî vósĩ rî, mãlãyíkã Ôvârí kâ drí rû â'dázó kpá
ó'dí Yõsépã drí âbĩ-âbĩ 'á tã âtálé gólâ drí kĩ, “Ní ngâ 'wãâ ûrû mvá 'dĩ trõlé ândrê lâ
bê, nĩ râ ró ĩ'dí bê lâ 'bạ̃drị̃ Mạ́sĩ̃rị̃ kâ 'álâ, tãlâ Ẽródẽ rĩ'á mvá 'dĩ lôndã'á 'ẽ'á fũlâ!
Ĩtí rî, nĩ nĩ rĩ̃lí Mạ́sĩ̃rị̃ 'á tólâ, té õzõ má ãâtâ tã trá ãnî drí rî, nĩ gõ ró bê âgõlé.”
14 Gõ'dá Yõsépã drí tã 'dî 'ẽzó té õzõ mãlãyíkã drí âtálé trá gólâ drí rî kâtí. Ngạ́cị̃
rî gógó 'dĩ sĩ rî, gólâ drí ngãzó mvá 'dĩ trõlé ândrê lâ bê rãzó Mạ́sĩ̃rị̃ 'álâ.
15 Gõ'dá drílĩyî rĩzó Mạ́sĩ̃rị̃ 'á tólâ cãlé bũúũ ndrô kúmú Ẽródẽ drí drãzó rî sĩ.
Tã 'dî 'ê rû ĩtí 'dĩ, tãlâ úlị́ Ôvârí drí âtálé trá tã ạ̃ngũ 'bá íyíkâ sĩ kĩ'á nĩ rî, “Má ạ̃zị̃
ámâ mvá âfõlé Mạ́sĩ̃rị̃ 'ásĩ” rî ã'dô ró bê tã pạ̃tị̃ị̃ ró.

Tã kúmú Ẽródẽ drí tã 'bãzó 'dĩ̃yímvá õnyíkõ ágó ró rî 'bá yî

ûfúzó ndrĩ vólé Bẽtẽlémẽ 'ásĩ rî

16 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, kúmú Ẽródẽ nị̃ bê trá kĩ'á nĩ rî, tã nị̃ 'bá 'dĩ 'bá yî 'é tã yí drí
'bãlé gólĩyî drí rî kô'dáwá rî, gólâ drí 'bãzó õmbã ró rõô. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, drílâ tã
'bãzó ạ̃jú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî drí kĩ, “Nĩ nĩ 'dĩ̃yímvá õnyíkõ ágó ró îtõlé gólĩyî cã
'bá drẽ ndrô ãlô kô rî 'bá yî rú sĩ cãlé bũúũ gólĩyî ndrô lâ yî drí cãlé rị̃ rî 'bá yî rú rî
ûfúlị́ Bẽtẽlémẽ 'á gõ'dá kpá võ â'dó 'bá ãnyî Bẽtẽlémẽ lạ̃gạ̃tị̃ rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ.” Gólâ
'bã tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ kạ̃yị̃ sị́sị́ gólâ ị̃'bị̃'bị̃wạ̃ 'dĩ drí âfõzó 'á lâ tã nị̃ 'bá 'dĩ 'bá yî drí
â'dálé gólâ drí rî tãsĩ.
17 Gõ'dá ĩzã gólâ tã ạ̃ngũ 'bá Yẽrẽmíyã drí âtálé trá ạ̃kû ró jạ̃rị́bạ̃ Rámã kâ tãsĩ rî
drí rû 'ẽzó ĩtí Bẽtẽlémẽ 'á 'dĩ̃yímvá 'dĩ 'bá yî ûfû-ûfû lâ yî tãsĩ.
18 Gólâ kĩ,
“Áârî ãwó lúlũ bê Rámã 'álâ.
Õkó Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî rî ĩyî nĩ ãwó ngõlé mvá lâ yî ôdrã 'bá trá rî tãsĩ.
Gõ'dá gólĩyî lẽé kô ãwô ngõngõ 'dî âyélé mvá lâ yî ôdrã 'bá rî 'bá yî tãsĩ.”
Yẽrẽmíyã 31.15

Tã Yõsépã yî drí ngãzó gõlé vólé 'bạ̃drị̃ Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'álâ rî

19 Gõ'dá kúmú ạ̃ngị́ Ẽródẽ drã bê rî, nyĩî ró, mãlãyíkã Ôvârí kâ drí rû â'dázó Yõsépã
drí Mạ́sĩ̃rị̃ 'álâ âbĩ-âbĩ 'á.

2:15 2.15 Õséyã 11.1.

20 Drílâ tã âtázó Yõsépã drí kĩ, “Ní ngâ, ní trõ mvá 'dĩ ândrê lâ bê, nĩ nĩ ró gõlé
gólĩyí bê 'bạ̃drị̃ Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'álâ, tãlâ õjílã gólĩyî lẽ 'bá mvá 'dĩ fũlị rî 'bá yî ôdrã ĩyî
trá ndrĩ.”
21 Gõ'dá úlị mãlãyíkã drí âtálé 'dĩ drí sĩ rî, Yõsépã drí ngãzó mvá 'dĩ trõlé ândrê lâ
bê gõzó gólĩyí bê 'bạ̃drị̃ Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'álâ.
22 Gõ'dá Yõsépã õtírĩ tã ârí kĩ'á nĩ rî, kúmú Ẽródẽ rî mvá rú bê Ãrĩkẽlásã rî õrî trá
kúmú ró átá lâ rî võ 'á 'bạ̃drị̃ Yũdạ̃yạ̃ kâ drị̃lị̃ rî, gólâ drí â'dózó ũrị̃ ró nĩ'á gõlé tólâ.
Gõ'dá Ôvârí drí Ĩ̃ĩ̃ lõmbâ fẽzó Yõsépã drí âbĩ-âbĩ 'á, gólâ õnĩ kô gõlé 'bạ̃drị̃ Yũdạ̃yạ̃
kâ rî 'álâ. Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, gólâ drí ngãzó nĩlí 'bạ̃drị̃ Gãlĩláyã kâ rî 'álâ.
23 Ĩtí rî, gõ'dá Yõsépã yî drí nĩzó rĩlí jạ̃rị̃bạ̃ Nãzãrétã kâ 'álâ. Tã 'dî 'ê rû trá ĩtí 'dĩ,
tãlâ úlị gólĩyî tã ạ̃ngũ 'bá ãzâ drí âtálé trá ạ̃kû ró 'díyî pã 'bá tãsĩ kĩ'á nĩ rî, áâ'dô gólâ
rî zị̃'á Nãzãrétã lé 'bá ró rî, ã'dô ró bê tã pạ̃tị̃ị̃ ró.

3

Tã Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî drí tã pẽzó õjílã drí rî
(Márãkõ 1.1-8; Lúkạ̃ 3.1-18; Yõwánĩ 1.19-28)

1 Gõ'dá Yésũ mbâ bê âcálé ãgô ạ̃ngị́ ró rî, Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî drí âcázó
õmã 'álâ 'bạ̃drị̃ Yũdạ̃yạ̃ kâ 'á. Gólâ drí ĩtõzó rĩ'á tã pẽlé õjílã drí kĩ nĩ rî,
2 “Nĩ âjâ drị̃ vólé tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî 'ásĩ, tãlâ 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí tã lâ
'bãlé âjólé rî trá ãnyî 'ẽ'á âcálé â'dólé kúmú ró ãnî drị̃lị̃.”
3 Yõwánĩ ĩ'dî õjílã tíbê tã ạ̃ngũ 'bá Ĩsáyã drí tã lâ ạ̃ngũlị ạ̃kû ró nã sĩ kĩ'á nĩ rî,
“Õjílã ãzâ bê õmã 'álâ, rĩ'á tã îyá'á ngbạ̃lạ̃-ngbạ̃lạ̃ kĩ,
‘Nĩ êdê lạ̃tị̃ njãâ Kúmú ãníkâ drí ânĩzó 'álâ sĩ.
Nĩ êdê lạ̃tị̃ lâ 'dĩ ã'dô ró mbị̃ drílâ lạ̃múzó 'álâ sĩ rî.’ ”

Ĩsáyã 40.3

4 Yõwánĩ rî 'dĩ ítá drílâ rĩ'á sõlâ rî éêdê trá gámẽlẽ 'bí 'ásĩ. Gõ'dá gásĩ gólâ drí rĩ'á
ômbélâ íyî ị̃pị̃tị̃kû 'á rî éêdê trá ínyíríkó 'ásĩ. Gõ'dá gólâ rî ômbí nyãlé ĩ'dî ápé õgó
kâ bê.*
5 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, õjílã dũû ârî tã bê tã pẽpẽ Yõwánĩ kâ fạ̃fạ̃ áyágá Jõrõdénĩ kâ rî
'álâ rî tãsĩ rî, drílĩyî ngãzó rĩ'á ĩyî ânĩlí Yõwánĩ ngáá tólâ. Õjílã rî 'dĩ 'bá yî ũrûkạ̃ lâ
yî ânĩ trá Yẽrõsãlémã lésĩ, gõ'dá ãzâ 'bá yî ânĩ trá võ ãzâ 'bá yî 'bạ̃drị̃ Yũdạ̃yạ̃ kâ rî
kâ 'ásĩ, gõ'dá ãzâ 'bá yî ânĩ ĩyíkâ trá 'bạ̃drị̃ gólâ ãnyî áyágá Jõrõdénĩ rî lạ̃gạ̃tị̃ rî 'ásĩ.
6 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ârî ĩyî úlị Yõwánĩ kâ 'dĩ bê rî, drílĩyî tã õnjí ĩyíkâ lôfõzó. Ĩtí
rî, gõ'dá Yõwánĩ drí bãbãtízĩ 'ẽzó gólĩyî drí áyágá Jõrõdénĩ rî 'á.
7 Kạ̃yị̃ nã 'bá yî sĩ rî, õjílã gólĩyî zị̃lị̃ Pạ̃rúsị̃ ró rî 'bá yî gõ'dá kpá gólĩyî zị̃lị̃ Sạ̃dúsị̃
ró rî 'bá yí bê, drílĩyî ânĩzó Yõwánĩ ngálâ, tãlâ Yõwánĩ ĩĩbábátízã ró ĩyî bê.* Gõ'dá
Yõwánĩ nị̃ â'dô-â'dô gólĩyíkâ trá. Gólâ drí tã âtázó drílĩyî kĩ, “Ãnî rĩ'á nyé õzõ ị̃nị̃
gólĩyî rĩ 'bá rãlé vólé lạ̃sị̃ ũrị̃ drí sĩ rî 'bá yí kâtí. Nĩ ị̃sũ ãníkâ bê rî, nĩ â'dô 'ẽ'á ngá
pãlé õmbã Ôvârí kâ 'ásĩ cé bãbãtízĩ sĩ yã?
8 Õzõ nĩ õlẽ trá ngá pãlé rî, 'dõvó nĩ âjâ drị̃ vólé tã õnjí ãníkâ 'ásĩ. Ĩtí rî, tã 'ẽ'ẽ tãndí
ãníkâ â'dô â'dó'á õzõ lõ'wâ tãndí kâtí, tãlâ áâ'dâ ró bê kĩ pạ̃tị̃ị̃ nĩ âjâ drị̃ trá vólé tã
õnjí ãníkâ 'ásĩ.
9 Gõ'dá nĩ âyê tã ị̃sũ ãníkâ kĩ'á nĩ rî, nĩ ã'dô 'ẽ'á ãnî nyãányâ pãlé õmbã Ôvârí kâ
'ásĩ, tãlâ ãnî rĩ'á Ãbãrãyámã rî ózõwá yî ĩ'dî rî. Tã 'dî îcá kô ãnî pãlé. Nĩ ârî drẽ,
Ôvârí rĩ'á mbârâkã bê kúnị́ mvá nõ 'bá yî ôjázó Ãbãrãyámã rî ózõwá yî ró ãnî võ 'á.

* **3:4 3.4** Rĩrĩ Yõwánĩ kâ â'dô trá õzõ rĩrĩ tã ạ̃ngũ 'bá Ôvârí kâ gólâ zị̃lị̃ Ẽlíyã rî kâtí. * **3:7 3.7** Pạ̃rúsị̃ yî gõ'dá Sạ̃dúsị̃ yí bê rĩ'á drị̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ gólĩyî lẽ 'bá tã gólĩyî sũ 'bá Ôvârí rú rî 'bá yî 'ẽlé rî ĩ'dî, gõ'dá pị̃pị̃sị̃lị̃ lâ yî rî trá õnjí ró.

10 Ãnî rĩ'á õzõ fê ị̃'dịlị̃ rî kâtí ĩ̃nyạ́kú nõ drĩ̃ị̃. Ôvârí 'bã ôlówá trá njãâ fê gólĩyî 'wã
'bá kô rî yî âgãzó vũdrị̃. Ôvârí â'dô ngá-ạ̃rú gólâ 'wã 'bá kô rî zã'á õzõ tõtõ kâtí lạ̃sị̃
gólâ rĩ 'bã vẽlé ạ̃dũkũ ãkó rî 'á."
11 Gõ'dá Yõwánĩ drí kpá tã îyázó õjílã drí ndrĩ kĩ, "Má rî bãbãtízĩ 'ẽlé ãnî drí cé
lũmvû sĩ, 'dĩî ãâ'dâ ró tã bê kĩ, nĩ âjâ drĩ̃ị̃ trá vólé tã õnjí ãníkâ 'ásĩ. Gõ'dá õjílã ãzâ bê
'ẽ 'bá âcálé má vósĩ. Ãmbã õjílã rî 'dĩ kâ lạ̃vũ gạ̃rạ̃ ámákâ rî drĩ̃ị̃ sĩ. Má â'dó kô tãndí
ró îcálé ká'bókã gólâkâ trõlé. Gólâ â'dô bãbãtízĩ 'ẽ'á õjílã drí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ
sĩ gõ'dá kpá lạ̃sị̃ sĩ.
12 Gólâ trá njãâ 'ẽ'á ạ̃drúgú íyíkâ cãlé. Ĩtí rî, gólâ â'dô ạ̃drúgú ífí tãndí rî 'bá yî
êlé'á 'bãlé ẽró 'á. Gõ'dá gólâ â'dô ạ̃drúgú kúrũmũ ê'bé'á vẽlé lạ̃sị̃ 'á zãâ bạ̃dĩ̃."

Tã Yõwánĩ drí Yésũ rî îbábátízãzó rî
(Márãkõ 1.9-11; Lúkạ̃ 3.21-22)

13 Nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ngãzó jạ̃rị̃bạ̃ íyíkâ Gãlĩláyã 'á rî âyélé nĩzó cãlé áyágá
Jõrõdénĩ rî 'álâ, tãlâ Yõwánĩ õ'ê ró bãbãtízĩ bê yí drí.
14 Gõ'dá Yõwánĩ ârî tã Yésũ drí lẽlé yí drí 'ẽlé rî bê rî, gólâ lẽé kô Yésũ rî îbábátízãlé,
tãlâ ãmbã Yésũ kâ lạ̃vũ gạ̃rạ̃ ãmbã gólâkâ rî drĩ̃ị̃ sĩ. Gólâ kĩ Yésũ drí rî, "Ní ânĩ má
drí bãbãtízĩ 'ẽzó ní drí ã'dô tãsĩ yã? Ní â'dô bãbãtízĩ 'ẽ'á bê-rî nĩ má drí."
15 Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ̃ lôgõzó Yõwánĩ drí kĩ, "Ní 'ê bãbãtízĩ nĩ má drí, tãlâ mã 'ê
ró tã mbị̃ gólâ Ôvârí drí lẽlé ãmâ drí 'ẽlé rî 'bá yî bê." Gõ'dá Yõwánĩ ârî úlị̃ Yésũ kâ
'dĩ bê rî, gólâ drí tã-drĩ̃ lẽzó Yésũ rî îbábátízãzó.
16 Gõ'dá Yõwánĩ îbábátízã Yésũ bê rî, Yésũ õtírĩ íyî drĩ̃ îngá ĩ̃mvû 'ásĩ rî, gõ'dá kôrô
'bũû drí rû njĩ̃zó, gõ'dá Yésũ drí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ndrẽzó ânĩrĩ 'á õzõ ạ̃tú'bú kâtí
'dẽlé yí drĩ̃ị̃.
17 Gõ'dá gbórókõ drí ạ̃'úzó ûrú lésĩ úlị̃ âtâ-âtâ bê kĩ nĩ rî, "Nõô ámâ mvá gólâ má
drí lẽlé tákányĩ rî ĩ'dî. Gólâ rî tã sû trá má rú rõô."

4

Tã Sãtánã drí Yésũ rî ûjũzó kpĩ̃ị̃ rî
(Márãkõ 1.12-13; Lúkạ̃ 4.1-13)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí Yésũ rî trõzó âjílí õmã 'álâ, tãlâ Sãtánã
ũ̃ũjũ ró gólâ bê.
2 Gólâ drí rĩzó õmã 'á tólâ kạ̃yị̃ nyâ'dî-rĩ̃ ĩ̃tú sĩ gõ'dá kpá ngạ̃cị̃ sĩ 'álé 'ã'í sĩ. Tã rî 'dĩ
tãsĩ rî, lõfó 'ê gólâ trá rõô.
3 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, Sãtánã drí ânĩzó Yésũ rî ûjũlị̃ kĩ, "Õzõ ní ã'dô fí Ôvârí rî mvá 'î
rî, 'dõvó ní 'bã tã kúnị̃ mvá nõ 'bá yî õjâ ró rû bê ãmbãtã ró ní drí nyãlé lõfó drí sĩ."
4 Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ̃ lôgõzó Sãtánã drí kĩ, "'É'ẽ, tã îgĩ Ôvârí kâ âtâ tã trá kĩ,
'Õjílã ĩĩcá kô rĩlí cé ngá nyãnyã sĩ.
Ngá ãzâ lạ̃vũ 'bá ngá nyãnyã drĩ̃ị̃ sĩ kôrô rî kpá bê,
rĩ'á tákõ ĩ'dî úlị̃ ndrĩ gólĩyî Ôvârí drí âtálé õjílã drí rî 'bá yî ĩ'dî.' "
Tã 'Bã'bã Ândâ 8.3
5 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Sãtánã drí kpá Yésũ rî âtrõzó õmã lésĩ âjílí jạ̃rị̃bạ̃ Ôvârí kâ
Yẽrõsãlémã rî 'á. Gõ'dá Sãtánã drí mbãzó gólâ bê jó ạ̃ngị̃ Ôvârí kâ rî ãpírĩ lâ 'álâ.
6 Gõ'dá Sãtánã drí kpá tã âtázó Yésũ drí kĩ, "Õzõ ní ã'dô fí Ôvârí rî mvá 'î rî, 'dõvó
ní wã drẽ jó nõ drĩ̃ị̃ sĩ 'dẽlé vũdrị̃ 'álâ, ãâ'dâ ró kĩ nĩ rî, Ôvârí lôkî nî trá rõô, tãlâ íĩgĩ
trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ nĩ rî,
'Ôvârí 'bã tã trá mãlãyíkã íyíkâ yî drí ánî tãsĩ rĩzó ánî vó ndrẽlé.
Gólĩyî â'dô ánî lôkó'á ĩyî drị̃gạ̃, tãlâ ngá ãzãkã õzó ánî rú'bạ̃ dõô kô,

gbõ lé ánî pá mvá õzó kpá rû sı̃ı̨̃ kúnı̨ mvá rú kô.’ ”

Lôngó 91.11-12

7 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã-drı̃ lôgõzó Sãtánã drí kĩ, “Gõ'dá íîgĩ kpá trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ,
‘Ní ũûjũ Kúmú áníkâ Ôvârí kô.’

Tã 'Bã'bã Ândâ 6.16

Ĩtí rî, má ûjũú Ôvârí kô.”
8 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Sãtánã drí Yésũ rî trõzó âjílí kpá únı̨ ạ́ngı̨ ãpírĩ 'álâ. Gõ'dá Sãtánã drí 'bạ̃drı̃ ãmbá ãngó nõ 'á nõngá nõ 'bá yî â'dázó Yésũ drí â'dô lâ tãndí ró rî bê.
9 Gõ'dá Sãtánã drí gõzó tã âtálé Yésũ drí kĩ, “Ngá gólĩyî ndrĩ ãngó nõ 'á nõngá nõ 'bá yî, mâ ĩ'dî lı̨́pı̨̃ lâ 'î. Õzõ ní ũtı̃ 'ã'î trá má ândrá ámâ ı̨̃nj̃ızó kúmú ró rî, má â'dô ngá 'dĩ 'bá yî fẽ'á ndrĩ ní drí.”
10 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó Sãtánã drí kĩ, “Sãtánã, ní âyê mâ! Íîgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ,
‘Kúmú Ôvârí ĩ'dî cé Ôvârí pạ̃tı̃ı̨̃ ãníkâ ãnî drí ı̨̃nj̃ılı̨ rî ĩ'dî,
gõ'dá nĩ ı̨̃'bũ rû cé gólâ drí.’ ”

Tã 'Bã'bã Ândâ 6.13

11 Nĩngá sĩ, Sãtánã lôndã lạ́tı̨̃ bê trá kpı̃ı̨̃ Yésũ rî pẽzó rî, gólâ drí ngãzó nĩlí Yésũ rî âyélé. Gõ'dá kôrô mãlãyíkã drí ânĩzó gólâ rî pãlé.

Tã Yésũ drí ìtõzó tã pẽlé Gãlĩláyã 'álâ rî
(Márãkõ 1.14-15; Lúkạ̃ 4.14-15)

12 Gõ'dá nĩngá sĩ, gõgõ Yésũ kâ õmã 'ásĩ rî vósĩ rî, gólâ drí tã ârízó kĩ, Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî óõ'bã trá gạ̃nı̨́mạ̃ 'á. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ngãzó gõlé 'bạ̃drı̃ Gãlĩláyã kâ 'álâ.
13 Gólâ rí kô jạ̃rı̨́bạ̃ íyíkâ Nãzãrétã rî 'álâ. Gõ'dá drílâ ngãzó lạ̃vũlı̨ nĩ'á rĩlí jạ̃rı̨́bạ̃ zı̃lı̨ Kãpẽrãnómã rî 'álâ, tíbê â'dó 'bá ãnyî lı̨̃mvû ândrê Gãlĩláyã kâ rú rî. 'Dĩî 'bạ̃drı̃ 'bạ̃súrú zı̃lı̨ Zạ̃bũlạ́nạ̃ gõ'dá Nãfãtálĩ bê rî 'bá yî drí rĩzó 'á lâ rî ĩ'dî.
14-17 Gõ'dá Yésũ câ bê Gãlĩláyã 'á tólâ rî, gólâ drí ìtõzó tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ îmbálé õjílã drí. Gólâ kĩ, “Nĩ âjâ drı̃ vólé tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî 'ásĩ, tãlâ Ôvârí nj̃ı̃ lạ́tı̨̃ trá ãnî drí rĩzó kũmũ íyíkâ zẽlé õjílã íyíkâ ró.”
Yésũ 'ê tã rî 'dĩ tólâ ĩtí 'dĩ, tãlâ úlı̨ gólĩyî tã ạ̃ngũ 'bá Ĩsáyã drí âtálé trá ạ̃kû ró rî ã'dô ró bê tã pạ̃tı̃ı̨̃ ró kĩ'á nĩ rî,
“'Bạ̃drı̃ gólâ 'bạ̃súrú zı̃lı̨ Zạ̃bũlạ́nạ̃ gõ'dá Nãfãtálĩ yí bê drí rĩzó 'á lâ 'bạ̃súrú ãzâ 'bá yî gólĩyî â'dó 'bá kô õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró rî 'bá yí bê rî,
'bạ̃drı̃ Gãlĩláyã kâ 'dĩ ìtõ áyágá Jõrõdénĩ rî 'ásĩ nĩ'á cãlé bũúũ lı̨̃mvû ândrê zı̃lı̨ Mẽdĩtẽrénĩ rî rú.
Gõ'dá õjílã gólĩyî rĩ 'bá ı̨́nı̨́rı̨́kúwạ́ 'á ndrô dũû sĩ tólâ nã 'bá yî, gólĩyî â'dô ngá î'ĩ ạ́ngı̨ ndrẽ'á.
Õjílã gólĩyî rĩ 'bá ngá lạ̃nj̃ı̃ õdrã kâ zẽlé 'dĩ 'bá yî, ngá î'ĩ rî 'dĩ â'dô võ îwá'á gólĩyî drı̃ı̨̃.”*

Ĩsáyã 9.1-2

Tã Yésũ drí ı̨̃'bı̨̃ 'bẽ 'bá ạ̃zı́zó sû â'dólé lãjó'bá íyíkâ ró rî
(Márãkõ 1.16-20; Lúkạ̃ 5.1-11)

---

* **4:14-17 4.14-17** Úlı̨ 'dĩ 'bá yî tã ífí lâ kĩ nĩ rî, õjílã 'dî 'bá yî nı̃ı̨ lạ́tı̨̃ pạ̃tı̃ı̨̃ Ôvârí kâ kô. Gõ'dá Yésũ â'dô â'dá'á lâ gólĩyî drí.

18 Kậyị̃ ãzâ sĩ rî, Yésũ rĩ'á nĩ'á lị̃mvû ândrê Gãlĩláyã kâ gãrã drị̃ lâ 'ásĩ. Gõ'dá gólâ
drí nĩzó ị̃'bị̃ 'bẽ 'bá ãzâ 'bá yî ûsúlị́ rị̃, Sĩmónã Pétẽrõ gõ'dá ậdrúpị̃ lâ Ãndĩríyã bê,
gólĩyî vũ îmbá trá lị̃mvû 'á ị̃'bị̃ rũzó.
19 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Nĩ ânĩ 'dẽlé má vósĩ rî, gõ'dá má â'dô ãnî
'bã'á â'dólé õjílã ãzí âsé 'bá ró, tãlâ gólĩyî ã'dô ró bê õjílã ámákâ ró, õzõ ãnî drí rĩrĩ
ị̃'bị̃ âsélé rî kâtí.”
20 Gõ'dá nĩngá sĩ, kôrô drílĩyî îmbá ĩyíkâ âyézó 'dẽzó Yésũ vósĩ lãjó'bá gólâkâ ró.
21 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ yî drí ngãzó lậvũlị́ ậtị́ 'álâ. Gólĩyî drí nĩzó Zẽbẽdáyõ rî mvá
ágó rị̃ Yãkóbã yî ûsúlị́ ậdrúpị̃ lâ Yõwánĩ bê. Gólĩyî rĩ'á kõlóngbõ 'á átá lâ yí bê îmbá
ĩyíkâ lị̃fị̃ lâ êdé'á. Gõ'dá Yésũ drí gólĩyî ậzị́zó ânĩlí 'dẽlé yí vósĩ.
22 Gõ'dá 'wãâ ró, drílĩyî ngãzó átá lâ yî âyélé kõlóngbõ 'á 'dẽzó Yésũ vósĩ lãjó'bá
gólâkâ ró.

Tã õjílã dũû drí ânĩzó Yésũ ngálâ tã îmbâ gólâkâ tãsĩ

ngá lãzé 'bá êdê-êdê bê rî
(Lúkậ 6.17-19)

23 Nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí nĩzó ậcị́ tõ bê jậrị́bậ mvá Gãlĩláyã kâ rî 'bá yî 'ásĩ. Gõ'dá
võ rî 'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî, gólâ rî trá nĩ'á õjílã lị̃fị̃ îmbá bê tã âtî-âtî tãndí kũmũ Ôvârí kâ
rî kâ tãsĩ jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rî 'ásĩ. Gõ'dá gólâ nĩ kpá trá õjílã gólĩyî ngá lãzé tị̃
ngĩíngî bê rî êdé bê ngá lãzé gólĩyíkâ 'ásĩ.
24 Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, mbârâkã Yésũ kâ rĩzó ngá lãzé 'bá êdélé 'dĩ tã lâ drí lậ'búzó
'bậdrị̃ Sírĩyã kâ 'ásĩ ndrĩ. Ĩtí rî, gõ'dá õjílã Sírĩyã kâ rî 'bá yî drí õjílã gólĩyî ngá lãzé
tị̃ ngĩíngî bê rî 'bá yî âjízó dũû Yésũ ngálâ. Gõ'dá Yésũ êdê õjílã gólĩyî ngá lãzé lâ drí
lâzélé rõô rî 'bá yî trá ngá lãzé gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî 'ásĩ. Gõ'dá gólâ lâdrô líndrí õnjí
kpá trá õjílã gólĩyî líndrí õnjí drí ômbélé trá rî 'ásĩ. Gõ'dá gólâ êdê õjílã gólĩyî ngbã'ó
bê rî 'bá yî trá. Gõ'dá gólâ êdê gólĩyî pá lâ yî drí drãlé trá ậcị́ tõ 'bá kô rî yî kpá trá,
drílĩyî ậcị́ tõzó.
25 Gõ'dá tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, õ'bí ãmbá ânĩ trá Yésũ ngálâ võ ngĩíngî 'bậdrị̃ Gãlĩláyã
kâ rî 'ásĩ, kpá jậrị́bậ gólĩyî mûdrị́ lị̃mvû ândrê Gãlĩláyã kâ gãrã drị̃ lâ ãzâ rî lésĩ,
Yẽrõsãlémã lésĩ gõ'dá kpá võ ãzâ 'bá yî Yũdậyậ kâ rî 'bá yî 'ásĩ, gõ'dá võ ãzâ 'bá yî
áyágá Jõrõdénĩ 'dĩ 'á'á lé drị̃ lâ lésĩ rî 'ásĩ. Gólĩyî ânĩ trá ndrĩ 'dẽlé Yésũ vósĩ.

5

Tã gólĩyî Yésũ drí îmbálé õjílã drí únị́ pá 'álâ rî
(Lúkậ 6.20-23)

1 Gõ'dá Yésũ ndrê bê õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî rî, drílâ nĩzó rĩlí vũdrị́ únị́ pá 'álâ. Gõ'dá
tã ârí 'bá yî drí nĩzó kpá únị́ pá 'á tólâ õ'bí 'dĩ 'bá yí bê, drílĩyî nĩzó rû ê'bélé gbãâ
Yésũ rú sĩ.
2 Gõ'dá Yésũ drí ĩtõzó õjílã 'dî 'bá yî îmbálé kĩ nĩ rî,
3 “Õzõ nĩ ũnị̃ trá kĩ'á nĩ rî, rĩ'á Ôvârí ĩ'dî gólâ îcá 'bá mbârâkã fẽlé ãnî drí tãlâ nĩ
rî mbârâkã ãkó tã gólâkâ 'ẽlé rî, tã ãníkâ â'dô sũ'á gólâ rú. Ĩtí rî, nĩ â'dô rĩ'á
Ôvârí bê ûrú 'álâ.
4 Õzõ nĩ ã'dô ĩzã ró tã õnjí tãsĩ rî, tã ãníkâ â'dô sũ'á Ôvârí rú. Ĩtí rî, Ôvârí â'dô ĩzã
ãníkâ ndrẽ'á, gõ'dá gólâ drí ãnî pãzó ĩzã ãníkâ 'dĩ 'ásĩ.
5 Õzõ nĩ õrî cú ĩtí ãnî nyãányâ 'bã ãkó sị́sị́ 'álâ rî, tã ãníkâ â'dô sũ'á Ôvârí rú. Ĩtí rî,
Ôvârí â'dô ãnî 'bã'á â'dólé cú drị́-ãcê bê ãmbá.
6 Õzõ nĩ õlẽ tákányĩ tã mbị̃ Ôvârí kâ 'ẽlé rî, tã ãníkâ â'dô sũ'á Ôvârí rú. Ĩtí rî, Ôvârí
â'dô mbârâkã fẽ'á ãmbá ãnî drí tã mbị̃ íyíkâ 'ẽzó ndrĩ.

7 Õzõ nĩ õrî õjílã ãzí âyélé tã õnjí drílĩyî 'ẽlé trá ãnî rú rî 'ásĩ rî, tã ãníkâ â'dô sũ'á
Ôvârí rú. Ĩtí rî, Ôvârí â'dô kpá ãnî âyé'á tã õnjí ãníkâ 'ásĩ.
8 Õzõ nĩ õrî tã ịsũ tãndí bê ãnî pĩpịsịlị 'á rî, tã ãníkâ â'dô sũ'á Ôvârí rú. Ĩtí rî, nĩ â'dô
rĩ'á võ ãlô 'á Ôvârí bê gólâ rî nịlị dódó.
9 Õzõ nĩ õrî õjílã gólĩyî â'dó 'bá õmbã bê ĩyî lãfálé 'ásĩ rî 'bá yî pãlé tã gólĩyî lãfálé
'ásĩ rî ạ'dịlị tã tãndí sĩ rî, tã ãníkâ â'dô sũ'á Ôvârí rú. Ĩtí rî, Ôvârí â'dô ãnî zị'á
íyî mvá yî ró.
10 Õzõ nĩ õrî zãâ tã mbị Ôvârí kâ 'ẽlé kậyị õjílã drí lâŋõ fẽzó ãnî drí tã lâ tãsĩ rî 'á rî,
tã ãníkâ â'dô sũ'á Ôvârí rú. Ĩtí rî, ngá gólĩyî Ôvârí drí tã lâ 'bãlé 'ẽ'á fẽlâ õjílã
íyíkâ drí rî, nĩ â'dô kpá ûsú'á lâ.
11-12 "Nĩ ndrê drẽ, õzõ õjílã õlô'dâ ĩyî ãnî ngãtá gólĩyî õfẽ ĩyî lâŋõ ãnî drí ngãtá ãâdô
ĩyî õnjõ 'î ãnî rú, gólĩyî drí gõzó rĩlí tã õnjí 'dĩ 'bá yî 'ẽlé ãnî drí tãlâ ãnî rĩ'á tã ârí 'bá
ámákâ ĩ'dî rî drí sĩ rî, nĩ ịsũ tã kó kô. 'Dĩî rî kpá lâŋõ tã ậngũ 'bá Ôvârí kâ sịsị rî 'bá
yî drí ûsúlị rî ĩ'dî. Õzõ nĩ ũnjû Ôvârí rî rú lûyịlị fĩî ậtũ-ậtũ sĩ tã 'dî 'bá yî tãsĩ rî, tã
ãníkâ â'dô sũ'á Ôvârí rú. Ĩtí rî, nĩ â'dô drị-'â ậngị ûsú'á ûrú 'álâ Ôvârí ngálâ."

Tã Yésũ drí îmbálé tã 'ẽ'ẽ tã ârí 'bá íyíkâ rî kâ drí â'dólé

õzõ 'ậ'ị-nyá kâtí gõ'dá kpá õzõ ngá î'ĩ kâtí rî
(Márãkõ 9.50; Lúkậ 14.34-35)

13 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ìtõzó tã ârí 'bá dũû 'dĩ 'bá yî îmbálé úlị mãnĩgõ sĩ kĩ
nĩ rî, "Ãnî nyãányâ, tã 'ẽ'ẽ ãníkâ ã'dô nyé õzõ 'ậ'ị-nyá drí â'dórẽ tãndí ró ngá nyãnyã
drí rî kâtí. Gõ'dá õzõ nĩ ãâyê tã tãndí 'ẽ'ẽ trá rî, ãnî drí gõzó â'dólé nyé õzõ 'ậ'ị-nyá
gólâ âsó 'bá kô pẽtẽkẽ rî kâtí. Îcá kô 'bãlâ drílâ âsózó dódó ó'dí, tãlâ îzã rû trá. Ĩtí
rî, áâ'dô dã'á lâ vũdrị.
14 "Ãnî rĩ'á kpá nyé õzõ ngá î'ĩ gólâ võ îwá 'bá õjílã drí ndrĩ rî kâtí, tãlâ gólĩyî õndrê
ró bê tã gólĩyî Ôvârí drí lẽlé gólĩyî drí 'ẽlé rî bê. Kpá ĩtí, ãnî rĩ'á nyé õzõ jậrịbậ gólâ
'dịlị lũtú drịị ndrẽlé tõ lậpịlị kô rî kâtí.
15 Nĩ ndrê drẽ, õjílã ãzâ î'ĩí lámbã íyíkâ kô 'bãlé jó 'á drị lâ âkólé límvó sĩ. Gólâ
â'dô 'bã'á lâ ûrû tãrãbízã drịị ĩî'ĩ ró võ bê õjílã drí võ ndrẽzó dódó.
16 Gõ'dá kpá rĩ'á ĩtí, nĩ 'bã tã 'ẽ'ẽ ãníkâ ãâ'dô sũsũ ró õjílã ãzí lĩfị drị 'á, tãlâ õzõ
gólĩyî õndrê tã sũsũ ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yî trá rî, gólĩyî â'dô â'dó'á ãyĩkõ ró, gõ'dá
gólĩyî â'dô ãnî átá ûrú 'álâ rî lûyị'á."

Tã Yésũ drí îmbálé tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî tãsĩ rî

17 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã îmbázó tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî tãsĩ kĩ, "Nĩ ịsũ tã kô kĩ nĩ rî,
má ânĩ tã ngĩî îmbálé tã 'bã'bã Ôvârí drí fẽlé Músậ sĩ gõ'dá tã îmbâ tã ậngũ 'bá íyíkâ
rî kâ bê rî îzãlé. Má ânĩ, tãlâ tã pậtịị tã îmbâ gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yí kâ â'dálé õjílã drí.
18 Má âtâ ãnî drí tã pậtịị ró, tã gólĩyî ndrĩ îgĩlí trá búkũ Ôvârí kâ 'á rî, tã îgĩ rî 'dĩ
'bá yî íícá kô jãlâ â'dólé tã îgĩ ngĩî ãzâ ró úlị Ôvârí kâ drịị sĩ. Â'dô rĩ'á ĩtí cãlé bũúũ
kậyị ậdũkũ ãngó nõ kâ 'á. Gõ'dá tã rî 'dĩ 'bá yî â'dô rû 'ẽ'á ĩtí, té õzõ Ôvârí drí 'bãlé
trá rî kâtí.
19 Gõ'dá õjílã tíbê tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'bãlé 'ẽlé rî gã 'bá trá dó 'ẽzó lâ kô ngãtá drílâ
õjílã ãzí îmbázó tã 'ẽlé õzõ gólâ kâtí yã rî, Ôvârí â'dô kpá õjílã rî 'dĩ gã'á dó, îcá kô
gólâ rî lậgúlị õjílã íyíkâ ró kũmũ íyíkâ võ ûrú 'álâ rî kâ 'á. Gõ'dá gólâ rĩ 'bá tã 'bã'bã
Ôvârí kâ 'ẽlé ndrĩ gõ'dá drílâ rĩzó õjílã ãzí îmbálé tã 'ẽlé õzõ drílâ rĩrĩ tã rî 'dĩ 'bá yî
'ẽlé 'dĩ kâtí rî, Ôvârí â'dô gólâ rî lậgú'á õjílã íyíkâ ró kũmũ íyíkâ võ ûrú 'álâ rî kâ 'á.

20 Nĩ ndrê drẽ, Pãrúsĩ yî lã'bí îmbá 'bá rî 'bá yí bê, gólĩyî rî trá tã 'bã'bã Ôvârí kâ
'ẽlé dódó. Gõ'dá õzõ nĩ õrî kô tã gólĩyî â'dó 'bá mbị̃ rî 'ẽlé lạ̃vũlị̃ gạ̃rạ̃ tã mbị̃ gólĩyî
Pãrúsĩ yî gõ'dá lã'bí îmbá 'bá yí bê drí rĩ'á 'ẽlé rî 'bá yî drĩ̃ị̃ sĩ rî, nĩ îcá kô cãlé kũmũ
Ôvârí kâ võ ûrú 'álâ rî kâ 'á."

Tã Yésũ drí îmbálé tã ngãngã kâ ạ̃wạ̃ ró rî tãsĩ rî (Lúkã̃ 12.57-59)

21 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ĩtõzó tã îmbálé tã ngãngã kâ ạ̃wạ̃ ró rî tãsĩ. Gólâ kĩ,
"Nĩ ârî tã gólâ âtálé trá ãmâ ạ'bịyạ́ yî drí ạ̃kû ró Músã̃ sĩ kĩ'á nĩ rî, 'Ní fû õjílã ãzí kô'
rî trá. Gõ'dá áâtâ kpá trá kĩ, 'Õzõ õjílã ãzâ ũfû õjílã ãzí trá rî, áâ'dô tã kĩ'á õjílã rî 'dĩ
rú.'
22 Gõ'dá má âtâ ãnî drí õzõ õjílã ãzâ õngâ trá ạ̃wạ̃ ró íyî ãzí-ãzí bê rî, áâ'dô tã kĩ'á
õjílã rî 'dĩ rú. Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ãâtâ úlị̃ õnjí trá íyî ãzí-ãzí rú rî, tã kĩ 'bá yî â'dô tã
kĩ'á õjílã rî 'dĩ rú. Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ũzị̃ íyî ãzí-ãzí trá lîfõ-lîfõ ró rî, rĩ'á mbị̃ õjílã rî
'dĩ vũzó lã̃sị̃ Ôvârí drí êdélé trá Sãtánã yî drí rî 'á.
23 "Gõ'dá ĩtí rî, nî ãzâ, õzõ ní ãânĩ trá 'ẽ'á ngá fẽfẽ áníkâ fẽlé Ôvârí drí võ rĩzó ngá
fẽfẽ 'bãlé rî 'á rî, gõ'dá õzõ ánî ãzí-ãzí ã'dô cú tã ãzâ bê ní rú rî, õzõ tã rî 'dĩ ãâgâ trá
ní drĩ̃ị̃ rî, ní fẽ ngá fẽfẽ rî 'dĩ drẽ kô.
24 Ní âyê ngá fẽfẽ rî 'dĩ ãkpã võ tã rî 'dĩ drí âgázó ní drĩ̃ị̃ 'dĩ 'á nĩngá. Mí nĩ ánî
ãzí-ãzí 'dĩ ngálâ, nĩ êdê ró tã ãnî lãfálé 'ásĩ 'dî zãlô sị́sị́, ní gõ ró bê âgõlé nĩ'á ngá fẽfẽ
áníkâ 'dĩ fẽlé Ôvârí drí.
25 "Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ã'dô cú tã bê ní rú rî, gõ'dá õjílã rî 'dĩ õlẽ trá ánî âjílí kúmú
ândrá tã áníkâ kĩlí rî, ní ngâ 'wãâ nĩlí gólâ ngálâ, nĩ'á tã ãnî lãfálé 'á gólâ bê 'dĩ êdélé
drẽ ãkpãkã'dã gólâ drí ánî âjí ãkó kúmú ândrá. Gõ'dá õzõ ní ẽêdê tã rî 'dĩ kô rî, gólâ
õtrõ nî trá nĩ'á âjílâ kúmú ândrá rî, kúmú â'dô tã áníkâ kĩ'á õnjí ró, gólâ â'dô ánî fẽ'á
drĩ-'bá gã̃nị́mã̃ kâ drị́gã́. Ĩtí rî, gólâ â'dô ánî trõ'á 'bãlé gã̃nị́mã̃ 'á.
26 Má âtâ ní drí tã pã̃tĩ̃ị̃ ró, ní â'dô rĩ'á gã̃nị́mã̃ 'á tólâ cãlé bũúũ ã̃dị̃ kúmú drí 'bãlé
ní drí fẽlé rî fẽ'á zãlô gõzó ánî lôfõlé gã̃nị́mã̃ 'ásĩ."

Tã Yésũ drí îmbálé tã ã̃'dú kõ kâ 'dãzí rî õkó bê rî tãsĩ rî

27 Nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã âtázó kĩ, "Nĩ ârî tã gólâ 'bãlé trá ã̃kû ró ãmâ ạ'bịyạ́ yî
drí Músã̃ sĩ kĩ'á nĩ rî, 'Nĩ 'bã õkó gólĩyî â'dó 'bá kô ánî õkó ró ngãtá ãgô gólĩyî â'dó
'bá kô ãnî ágó ró rî kô ãnî ũgúlị̃ ã̃yị́zó ĩ'dí bê lâ' rî trá.
28 Gõ'dá má âtâ tã ãnî drí, õzõ ãgô ãzâ õndrê õkó ãzâ trá lôvó sĩ ã̃'dú kõzó ĩ'dí bê
lâ rî, gólâ 'ê 'dĩ tã õnjí 'î íyî pĩ̃pĩ̃sĩ́lị̃ 'á õkó 'dĩ rú. 'Dĩî kpá rĩ'á nyé õzõ ãgô 'dî 'ê tã rî
'dĩ trá rî kâtí. Gõ'dá kpá rĩ'á ĩtí õkó tãsĩ.
29 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, nî ãzâ, õzõ ánî lĩ̃fĩ̃ị̃ drị́-ágó lésĩ rî õ'bã nî tã õnjí 'ẽlé rî, ní
ângî gólâ trúwã́ vólé. Rĩ'á tãndí ró ní drí cãzó võ ûrú 'álâ rî 'á cé lĩ̃fĩ̃ị̃ ãlô bê, gõ'dá ní
drí cãzó lĩ̃fĩ̃ị̃ bê rĩ̃ị̃ nĩ'á vẽlé lã̃sị̃ gólâ Ôvârí drí êdélé Sãtánã yî drí rî 'á rî drĩ̃ị̃ sĩ.
30 Gõ'dá kpá rĩ'á ĩtí, õzõ ánî drị́-ágó õ'bã nî tã õnjí 'ẽlé rî, ní gâ ánî drị́ rî 'dĩ njíyá
vólé. Rĩ'á tãndí ró ní drí cãzó võ ûrú 'álâ rî 'álâ cé drị́ ãlô bê, gõ'dá ní drí cãzó drị́ bê
rĩ̃ị̃ nĩ'á vẽlé lã̃sị̃ gólâ Ôvârí drí êdélé Sãtánã yî drí rî 'á rî drĩ̃ị̃ sĩ."

Tã Yésũ drí îmbálé tã õkó îngâ kâ tãsĩ rî (Márãkõ 10.11-12; Lúkã̃ 16.18)

31 Gõ'dá Yésũ îmbâ tã trá tã õkó îngâ kâ tãsĩ kĩ nĩ rî, "Nĩ ârî kpá tã gólâ âtálé trá
Músã̃ sĩ tã õkó îngâ kâ tãsĩ kĩ'á nĩ rî, 'Õzõ õjílã ãzâ õlẽ trá íyî õkó rî îngálé rî, gólâ
õfẽ wárãgã õkó îngâ kâ õkó rî 'dĩ drí' rî trá.
32 Gõ'dá mâ rî gógó, má âtâ ãnî drí, õzõ õjílã ãzâ ũûsû õkó lâ kô ã̃yị́rĩ̃ị̃ 'á ãgô ãzâ
bê rî, gõ'dá gólâ drí õkó lâ 'dĩ îngázó cú ĩtí tã õnjí 'dĩ 'ẽ ãkó rî, gõ'dá õzõ õkó 'dĩ õnĩ

trá nĩ'á ãgô ãzâ trõlé rî, gólâ 'bã õkó 'dĩ trá tã õnjí 'ẽlé. Ĩtí rî, ãgô rî gógó õkó 'dĩ trõ 'bá 'dĩ, gólĩyî kpą̃rą̃tı̨ õkó rî 'dĩ bê, gólĩyî 'ê tã õnjí trá Ôvârí rî ĩı̨fı̨ drı̨ 'á.”

Tã Yésũ drí îmbálé tã õjílã drí 'bãlé 'ẽlé Ôvârí ândrá rî tãsĩ rî

33 Gõ'dá Yésũ îmbâ tã kpá trá tã õjílã drí 'bãlé 'ẽlé Ôvârí ândrá rî tãsĩ, gólâ kĩ, “Nĩ ârî tã gólâ âtálé trá ãmâ ą́'bı̨yą́ yî drí kĩ'á nĩ rî, ‘Nî ãzâ, õzõ ní õ'bã tã trá Ôvârí ândrá tã ãzâ 'ẽzó rî, ní 'ê tã rî 'dĩ té ĩtí. Õzõ ní õ'ê tã rî 'dĩ kô rî, rĩ'á õnjí ró.’

34 Gõ'dá mâ rî gógó, má âtâ ãnî drí, nĩ îtrî lãtrítrí kô tã gólĩyî ãnî drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî 'bá yî tãsĩ. Ĩtí rî, nĩ îtrî lãtrítrí kô 'bũû sĩ, tãlâ 'bũû 'dĩ rĩ'á rĩ-võ Ôvârí kâ rĩzó rĩlí kúmú ą́ngı̨́ ró ngá drı̨̃lı̨́ ndrĩ rî ĩ'dî.

35 Gõ'dá nĩ îtrî lãtrítrí kpá kô ı̨̃nyą́kú drı̨ sĩ, tãlâ ı̨̃nyą́kú drı̨ 'dî rĩ'á pá tõ võ Ôvârí kâ rĩzó kúmú ą́ngı̨́ ró ãngó nõ drı̨̃lı̨́ rî ĩ'dî. Gõ'dá nĩ îtrî lãtrítrí kpá kô ją̃rı̨́bą̃ Yẽrõsãlémã kâ rú lâ sĩ, tãlâ 'dĩî kpá rĩ'á ją̃rı̨́bą̃ gólâ Ôvârí drí rĩzó õjílã íyíkâ drı̨̃lı̨́ kúmú ą́ngı̨́ ró rî ĩ'dî.

36 Gõ'dá nĩ îtrî lãtrítrí kpá kô ãnî drı̨ sĩ, tãlâ ãnî nyãányâ îcá kô drı̨-'bí ãlô rî lârâkô lâ jãlé â'dólé mvẽêmvê ró ngãtá nı̨̃ı̨̃nı̨ ró.

37 Ĩtí rî, nĩ âtâ tã cé kĩ, ‘Ãwô, pą̃tı̨́ı̨ mã â'dô 'ẽ'á lâ’, õzõ nĩ õlẽ trá 'ẽlâ rî. Õzõ nĩ õlẽ 'ẽlâ kô rî, gõ'dá nĩ âtâ kpá cé kĩ, ‘'É'ẽ, mã îcá kô 'ẽlâ’, tãlâ úlı̨́ õjílã ãzâ drí âtálé tã 'dî 'bá yî drı̨̃ı̨ sĩ rî, tã â'dálé kĩ, tã õjílã 'dî drí âtálé 'dĩ rĩ'á tã Sãtánã kâ ĩ'dî.”

Tã Yésũ drí îmbálé tã tã-võ lôgõ kâ tãsĩ rî
(Lúką̃ 6.29-30)

38 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã îmbázó tã tã-võ lôgõ kâ tãsĩ kĩ, “Nĩ ârî úlı̨́ gólâ âtálé ą̃kû ró nã sĩ rî trá kĩ'á nĩ rî, ‘Õzõ õjílã ãzâ õcâ íyî ãzí-ãzí rî ĩı̨fı̨́ ãlô rî trá kpą̃ą́cũ rî, áâ'dô kpá õjílã rî 'dĩ ĩı̨fı̨́ lâ cã'á õzõ drílâ íyî ãzí-ãzí rî ĩı̨fı̨́ cãrẽ 'dî kâtí’ rî trá. Gõ'dá ‘õzõ õjílã ãzâ õcâ íyî ãzí-ãzí rî sı̨́ trá ŋõlé kãálĩ rî, áâ'dô kpá õjílã rî 'dĩ sı̨́ lâ cã'á ŋõlé õzõ drílâ íyî ãzí-ãzí rî sı̨́ ŋõrẽ 'dî kâtí’ rî kpá trá.

39 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, má âtâ ãnî drí, nĩ lôgõ tã õnjí kô tã õnjí ãzí sĩ õjílã gólâ tã õnjí 'ẽ 'bá trá ãnî rú rî drí. Õzõ õjílã ãzâ õsâ ánî ą́yą́'bú drı̨-ágó lésĩ rî, gõ'dá ní jâ kpá ánî ą́yą́'bú drı̨-ĩı̨jı̨́ lésĩ rî, gólâ õsâ ró bê.

40 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ãâjî nî võ tã kĩ kâ 'álâ, ã'dô ró bê tã-vó ániká kĩzó ítá ániká ãlô rî trõzó rî, ní ôcî tı̨ kô tã rî 'dĩ 'á, gõ'dá ní âyê gólâ õtrõ ró kpá ãzâ.

41 Ĩtí rî, gõ'dá õzõ ą̃jú 'bũ 'bá õ'bã ĩyî nî mbârâkã sĩ ngá ĩyíkâ nj̃ı̨lı̨́ nĩzó ĩ'dí bê lâ áyágá drı̨ mbãlé ãlô rî, ní mbã áyágá drı̨ zãlô rı̨ ngá gólĩyíkâ 'dĩ bê.

42 Õzõ õjílã ãzâ ũzı̨ ngá trá ní tı̨ sĩ rî, ní fẽ ngá rî 'dĩ drílâ. Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ õlẽ ngá ą̃múlı̨́ ní drı̨́gą́ sĩ rî, ní fẽ ngá rî 'dĩ drílâ, ní lôgâ kô.”

Tã Yésũ drí îmbálé tã ngá lẽlẽ kâ ą̃jú-'bá-ãzí drí rî tãsĩ rî
(Lúką̃ 6.27-28, 32-36)

43 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó tã ngá lẽlẽ kâ tãsĩ kĩ, “Nĩ ârî tã gólâ âtálé ą̃kû ró nã sĩ kĩ'á nĩ rî, ‘Nĩ lẽ ãnî rû-lẽ-ãzí yî, gõ'dá nĩ 'bã ãnî ą̃jú-'bá-ãzí yî lôvó kô’ rî trá.

44 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, má âtâ tã ãnî drí, nĩ lẽ ãnî ą̃jú-'bá-ãzí yî. Gõ'dá nĩ 'ê rãtáã õjílã gólĩyî rĩ 'bá lâŋõ fẽlé ãnî drí rî 'bá yî tãsĩ, Ôvârí õpâ ró gólĩyî bê.

45 Õzõ nĩ õ'ê trá ĩtí rî, 'dĩî ãâ'dâ ró bê kĩ, pą̃tı̨́ı̨ ãnî rĩ'á ãnî átá Ôvârí ûrú 'álâ rî mvá lâ yî ĩ'dî. Tãlâ Ôvârí rî rĩ'á tã tãndí 'ẽlé õjílã drí ndrĩ, gólâ rî nĩ ı̨̃tú 'bãlé rĩ'á võ î'ĩlí õjílã gólĩyî tãndí rî 'bá yî drí kpãkã ãlô õjílã gólĩyî õnjí rî 'bá yí bê. Gõ'dá gólâ rî kpá nĩ ôzê 'bãlé 'dı̨̃lı̨́ õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã mbı̨ rî 'ẽlé rî 'bá yî drí, gõ'dá kpá õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã õnjí 'ẽlé rî 'bá yî drí.

5:38 5.38 Âfõ-âfõ 21.24.

46 Gõ'dá õzõ nĩ õrî cé õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã tãndí 'ẽlé ãnî drí rî lẽlé ĩ'dî rî, Ôvârí â'dô
drı̣-'â fẽ'á ãnî drí ã'dô tãsĩ yã? Tãlâ gbõ lé õjílã õnjí rĩ 'bá ĩyî ạ̃dı̣̃ ômbê gĩ kâ û'dúlı̣ rî
'bá yî, gólĩyî rî kpá cé õjílã gólĩyî ĩyî lẽ 'bá rî lẽlé ĩ'dî.
47 Õzõ nĩ õrî cé nĩ'á nî-bê-yã fẽ bê ãnî rû-lẽ-ãzí yî drí ĩ'dî rî, nĩ ı̣̀sũ ãníkâ bê rî, nĩ 'ê
'dĩ tã tãndí 'î Ôvârí rî ĩ̀ı̣fı̣̃ drı̣̃ 'á yã? Õjílã gólĩyî gbõ lé Ôvârí rî nı̣̃ 'bá kô rî 'bá yî rî ĩyî
kpá 'ẽlâ ĩtí.
48 Ĩtí rî, ãnî nyãányâ, nĩ rî tã gólĩyî â'dó 'bá mbı̣̃ pã̧tı̣̃ı̣̃ rî 'ẽlé ĩ'dî kárá, õzõ ãnî átá
ûrú 'álâ rî drí rĩrĩ tã mbı̣̃ 'ẽlé rî kâtí.”

6

Tã Yésũ drí îmbálé õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî drí tã tãndí 'ẽzó

ı̃ı̣́ı̣̃ı̣̃ ró rî tãsĩ

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ìtõzó kpá rĩ'á õ'bí 'dĩ 'bá yî îmbálé tã tã tãndí 'ẽzó ı̃ı̣́ı̣̃ı̣̃
ró rî tãsĩ, gólâ kĩ, “Õzõ nĩ õlẽ trá tã tãndí 'ẽlé rî, nĩ 'ê tã rî 'dĩ dódó ĩ̀ı̣fı̣̃ lõmbâ sĩ, ãâ'dô
kô õjílã ĩ̀ı̣fı̣̃ drı̣̃ 'á, tãlâ gólĩyî õzó ndrẽlâ kô. Gõ'dá õzõ nĩ õ'ê tã 'dî trá õjílã ĩ̀ı̣fı̣̃ drı̣̃ 'á
ãnî tã lôngózó bê rî, nĩ îcá kô drı̣-'â ãzâ ûsúlı̣ ãnî átá ûrú 'álâ rî drı̣gạ̃ sĩ.
2 “Bê trá ĩtí rî, õzõ nĩ õtírĩ rĩî ngá fẽlé õjílã gólĩyî ĩzã bê rî pãzó rî, nĩ îyâ tã lâ kô,
õzõ õjílã gólĩyî â'dó 'bá lómbé-lómbéwá 'bá ró rî 'bá yî drí rĩrĩ 'ẽlâ rî kâtí. Õzõ gólĩyî
õfẽ ngá trá õjílã ãzí pãzó rî, gólĩyî rî tã lâ îyálé ûrû ngbã̧lã̧-ngbã̧lã̧ jó tã Ôvârí kâ ârî
kâ rî 'bá yî 'ásĩ gõ'dá kpá lã̧tı̣̃ı̣̃ drı̣̃ı̣̃ı̣̃ sĩ. Gólĩyî rî tã 'dî 'ẽlé ĩtí 'dĩ, cé tãlâ õjílã õndrê ró
ĩyî bê, gõ'dá gólĩyî ũlûyı̣ ró ĩyî kpá bê. Má âtâ ãnî drí, gólĩyî îcá kô drı̣-'â ûsúlı̣ Ôvârí
drı̣gạ̃ sĩ, drı̣-'â gólĩyíkâ 'ẽ'á ûsúlâ rî trá cé ĩ'dî gólĩyî lûyı̣-lûyı̣ sĩ 'dî.
3 Gõ'dá nî ãzâ, õzõ ní õtírĩ rĩî ngá fẽlé õjílã gólâ ĩzã bê rî pãzó rî, ní 'bã õjílã ãzâ kô
tã ní drí rĩ'á 'ẽlé 'dĩ võ lâ ûsúlı̣.
4 Ní 'ê tã rî 'dĩ ı̃ı̣́ı̣̃ı̣̃ ró cé ãnî lãfálé 'ásĩ õjílã rî 'dĩ bê. Õzõ ní õ'ê trá ĩtí rî, gõ'dá
Ôvârí ánî átá ûrú 'álâ gólâ rĩ 'bá tã gólĩyî rĩ'á 'ẽlâ ı̃ı̣́ı̣̃ı̣̃ ró rî nı̃̃lı̣ ndrĩ rî â'dô tã ní drí
'ẽlé 'dĩ ndrẽ'á. Ĩtí rî, gólâ â'dô drı̣-'â tãndí fẽ'á ní drí.”
5 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó kpá rĩ'á õ'bí 'dĩ 'bá yî îmbálé tã rãtáã 'ẽ'ẽ kâ tãsĩ.
Gólâ kĩ, “Õzõ nĩ õtírĩ rĩî rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí rî, nĩ 'ê kô õzõ õjílã gólĩyî â'dó 'bá lómbé-
lómbéwá 'bá ró rî 'bá yî drí rĩrĩ 'ẽlâ rî kâtí. Gólĩyî lẽ tã rõô âdrélé ûrû jó tã Ôvârí kâ
ârî kâ 'ásĩ gõ'dá kpá lã̧tı̣̃ rû ûsûmạ̃ 'ásĩ ĩyî nyãányâ â'dálé, õjílã ãzí õndrê ró ĩyî bê yĩ
õtírĩ rĩî rãtáã 'ẽlé rî. Má âtâ ãnî drí tã pã̧tı̣̃ı̣̃ ró, gólĩyî îcá kô drı̣-'â ûsúlı̣ Ôvârí drı̣gạ̃
sĩ, drı̣-'â gólĩyíkâ 'ẽ'á ûsúlâ rî trá cé ĩ'dî gólĩyî lûyı̣-lûyı̣ sĩ 'dî.
6 Ĩtí rî, õzõ nĩ õtírĩ rĩî rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí rî, nĩ fî jó ãníkâ 'á, nĩ â'bã ró ã̧tı̣̃ ãníkâ,
nĩ gõ ró bê rãtáã 'ẽlé ı̃ı̣́ı̣̃ı̣̃ ró ãnî átá gólâ ãnî drí ndrẽlé kô'dáwá rî drí. Ĩtí rî, rãtáã
gólâ ãnî drí 'ẽlé ı̃ı̣́ı̣̃ı̣̃ ró 'dĩ, gólâ â'dô ârí'á lâ, gõ'dá gólâ â'dô drı̣-'â fẽ'á ãnî drí tã lâ
sĩ.
7 “Ĩtí rî, nĩ ãâ'dô trá rãtáã 'ẽ'á Ôvârí drí rî, nĩ rî kô 'ẽlâ õzõ õjílã gólĩyî Ôvârí rî nı̣̃
'bá kô rî 'bá yî drí rĩrĩ 'ẽlâ rî kâtí. Gólĩyî rî rĩ'á rãtáã 'ẽlé ãcê úlı̣ tã ífí ãkó rî 'bá yí bê
dũû. Gólĩyî rî ĩyíkâ tã ányâ ı̣̀sũlı̣ kĩ, rãtáã ĩyíkâ rĩ'á 'ẽlâ ãcê 'dĩ, Ôvârí â'dô ârí'á lâ.
8 Nĩ rî kô rãtáã 'ẽlé ĩtí tã ífí ãkó, õzõ gólĩyî drí rĩrĩ 'ẽlâ rî kâtí. Gõ'dá â'dó kô îcâ-îcâ
ró ãnî drí rãtáã 'ẽzó ãcê, tãlâ ãnî átá Ôvârí nı̣̃ ngá gólĩyî ãnî drí lẽlé yí drı̣gạ̃ sĩ rî trá
cú ĩtí ãnî drí íyî ı̣̀jí ãkó.
9 Gõ'dá õzõ nĩ õtírĩ rĩî rãtáã 'ẽlé rî, nĩ 'ê rãtáã õzõ nõô rî tí.
‘Ãmâ átá ûrú 'álâ rî,
ánî rú ã'dô ı̣̀nj̃ĩlı̣ ı̣̀nj̃ĩ.
10 Kũmũ ániká rî ãâcâ,

tã ní drí lẽlé rû 'ẽlé rî õ'ê rû ĩnyą́kú drį̃̃ı̨̃, õzõ drílâ â'dórẽ ûrú 'álâ rî kâtí.
11 Ãndrõ nô, ní âfẽ ngá nyãnyã ãmákâ ką̃yı̨̃ vósĩ cé rî ãmâ drí.
12 Ní âyê ãmâ tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî 'ásĩ,
õzõ ãmâ drí gólĩyî tã õnjí 'ẽ 'bá trá ãmâ rú rî yî âyérẽ kâtí.
13 Ní âjî ãmâ kô lôfílí tã ûjũ-ûjũ 'á,
gõ'dá ní pâ ãmâ Sãtánã drı̨́gą́ sĩ.'*
14 "Õzõ nĩ ãâyê õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã õnjí 'ẽlé ãnî drí rî yî trá tã õnjí gólĩyíkâ rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'ásĩ rî, gõ'dá Ôvârí ãnî átá ûrú 'álâ rî â'dô kpá ãnî âyé'á tã õnjí ãníkâ 'ásĩ.
15 Gõ'dá õzõ nĩ ãâyê gólĩyî kô tã õnjí gólĩyíkâ rĩ'á 'ẽlâ rî 'ásĩ rî, Ôvârí ãnî átá ûrú 'álâ rî âyé ãnî kpá kô tã õnjí ãníkâ 'ásĩ."
16 Nĩngá sĩ rî, Yésũ drí õ'bí 'dĩ 'bá yî îmbázó kĩ, "Õzõ nĩ ãâ'dô trá tı̨ 'bĩ'á rĩzó 'álé 'ã'í sĩ ngá nyã ãkó rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí rî, nĩ ı̨̃nı̨̃ı̨ ĩı̨́fı̨ kô, õzõ õjílã gólĩyî â'dó 'bá lómbé-lómbéwá 'bá ró rî 'bá yî drí rĩrĩ 'ẽlâ rî kâtí. Gólĩyî rî ĩyî nyãányâ â'dálé õjílã ãzí õndrê ró bê kĩ, ĩyî rĩ'á tı̨ 'bĩ'á. Tã gólĩyíkâ rĩ'á 'ẽlâ ĩyî tã lôngózó 'dĩ tãsĩ rî, má âtâ ãnî drí tã pą̃tı̨́ı̨̃ ró, gólĩyî îcá kô drı̨́-'â ûsúlı̨́ Ôvârí drı̨́gą́ sĩ.
17 Õzõ nĩ ãâ'dô trá tı̨ 'bĩ'á rĩzó 'álé 'ã'í sĩ rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí rî, nĩ jĩ ãnî ĩı̨́fı̨ ngbángbá ãnî 'bãzó â'dólé ãyĩkõ ró,
18 tãlâ õjílã ãzí õzó nı̨̃lâ kĩ'á nĩ rî, ãnî rĩ'á tı̨ 'bĩ'á. Ãnî átá tíbê ãnî drí ndrẽlé kô'dáwá rî â'dô nı̨̃'á lâ cé nĩ. Ĩtí rî, rãtáã gólâ ãnî drí 'ẽlé tı̨ 'bĩ'bĩ sĩ į̃ı̨́nı̨̃ ró 'dĩ, Ôvârí â'dô ârí'á lâ, gõ'dá drílâ tã-drı̨̃ lâ jãzó."

Tã Yésũ drí îmbálé tã ĩı̨́fı̨ 'bã'bã kâ cé ngá ûrú 'álâ rî

drį̃̃ı̨ rî tãsĩ rî
(Lúką̃ 12.33-34)
19 Nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã âtázó kĩ, "Nĩ ê'bê ngá-tı̨ ãngó nõ 'á nõ 'bá yî kô cé tı̨̃tı̨ 'dó ãnî nyãányâ drí, 'bãlé võ tíbê ngá ą̃sũkũ'dũ yí kâtí gõ'dá ûjúrúkú yí bê rî yî drí 'ẽzó fĩlí îzãlâ rî 'á, ngãtá võ ngá gólĩyî ą̃dı̨̃ı̨ 'ásĩ rî 'bá yî drí 'ẽzó lâkálé rû îzãlé rî 'á, gõ'dá kpá võ gólâ ũgú yî drí îcálé ą́tı̨̃ ŋõlé ngá ûgũzó 'álâ sĩ rî 'á kô.
20 Gõ'dá nĩ lą̃pı̨̃ bê-rî ngá-tı̨ tãndí ãnî nyãányâ drí võ ûrú 'álâ rî 'á. Tãlâ tólâ rî, ngá ą̃sũkũ'dũ yí kâtí ûjúrúkú yí bê rî îcá kô fĩlí ngá-tı̨ tãndí 'dĩ 'bá yî îzãlé, gõ'dá ngá-tı̨ 'dĩ 'bá yî rú'bą́ lâ yî îcá kô lâkálé gõ'dá rû îzãlé, gõ'dá ũgú îcá kpá kô fĩlí ngá-tı̨ 'dĩ 'bá yî ûgũlı̨́.
21 Tãlâ tã ı̨̃sũ ãníkâ â'dô 'bã'á nyé võ gólâ ãnî drí ngá tã lâ drí lâzélé ãnî rú kôrô rî 'bãzó 'á lâ rî 'á.
22 "Nĩ ndrê drẽ, ãnî ĩı̨́fı̨ rĩ'á nyé õzõ lámbã kâtí võ î'ĩlí ãnî rú'bą́ drí tã ndrĩ ndrẽzó dódó. Gõ'dá õzõ ãnî ĩı̨́fı̨ õndrê võ dódó rî, ãnî rú'bą́ â'dô 'bã'á kpá ngá î'ĩ ró tã pą̃tı̨́ı̨̃ Ôvârí kâ 'ẽzó. Â'dô rĩ'á ĩtí ãnî drí õzõ nĩ õrî rĩlí ngá ãlô ró Ôvârí bê rî.
23 Gõ'dá õzõ ãnî ĩı̨́fı̨ õndrê võ kô dódó tã gólĩyî mbı̨̃ Ôvârí kâ ndrẽzó rî, Gõ'dá õzõ nĩ õrî kô ãnî ĩı̨́fı̨ 'bãlé Ôvârí drį̃̃ı̨ tã gólâkâ 'ẽlé rî, ãnî rú'bą́ â'dô 'bã'á kpá ı̨́nı̨́rı̨́kúwą́ ró tã ányâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Gõ'dá ngá gólĩyî ãnî drí rĩ'á ndrẽlâ ı̨́nı̨́rı̨́kúwą́ ró rî 'bá yî, õzõ nĩ į̃̃ı̨sũ kĩ'á nĩ rî, 'dĩî ã'dô ngá î'ĩ 'î ãnî drí tã mbı̨̃ 'ẽzó ĩ'dî sĩ lâ rî, tã ı̨̃sũ ãníkâ 'dĩ rĩ'á ányâ ró ãnî âdólé ngbá.
24 "Nĩ ndrê drẽ, îcá kô õjílã ãlô drí rû ı̨'bũzó kúmú rı̨̃ drí 'dó į̃tú-pá ãlô 'á. Gõ'dá gólâ îcá kô kúmú ngĩíngî rı̨̃ 'dî 'bá yî lẽlé ndrĩ 'dó. Gólâ â'dô tã kúmú ãlô rî kâ lẽ'á ĩ'dî, gõzó ãzâ rî gãlé dó. Â'dólé bê trá ĩtí rî, õzõ nĩ õlẽ trá ĩı̨́fı̨ 'bãlé ngá-tı̨ dũû ûsúlı̨́

* **6:13 6.13** Tã îgĩ ãzâ 'bá yî vérẽsĩ nõ 'á rî íígĩ úlı̨́ nõ 'bá yî kpá 'á lâ, "Tãlâ kũmũ, mbârâkã gõ'dá ãmbã ãkĩ 'dó ĩyî ániká ĩ'dî. Ãâ'dô ĩtí.""

ãnî nyãányâ drí ĩ'dî rî, nĩ â'dô îcá'á rû ị̃'bũlị̃ Ôvârí drí pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ ãlô rî sĩ ángô tí yã? 'Dĩî îcá kô ãlôwálâ. Nĩ ị̃'bũ rû cé Ôvârí drí ĩ'dî!”

Tã Yésũ drí îmbálé tã rĩrĩ kâ lĩfị̃ lô'bé ãkõ sĩ ngá ndrĩ gólĩyî õjílã drí lẽlé rĩzó ãngó 'á rî tãsĩ rî
(Lúkã̃ 12.22-31)

25 Nĩngá sĩ, Yésũ drí õ'bí 'dĩ 'bá yî îmbázó kĩ, “Ngá gólĩyî ãnî drí lẽlé rĩzó ãngó nõ 'á rî tãsĩ rî, má âtâ tã ãnî drí kĩ, nĩ â'dô kô tã ị̃sũ ró ngá gólĩyî 'ẽ 'bá ãnî 'bãlé rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró ngá nyãnyã kâtí ngá mvũmvũ bê, ngãtá ítá ãnî drí sõlé ãnî rú'bã̃ 'á rî tãsĩ. Nĩ ndrê drẽ, tã ngá nyãnyã kâ ítá sõsõ bê rî lã̃vũú kô gã̃rã̃ lôvó-lôvó drĩ̃ị̃ sĩ.

26 'Dõvó nĩ ị̃sũ drẽ ãríwá tã. Gólĩyî 'wãá ã̃mvú kô, gõ'dá ê'bé ĩyî kpá ngá-ĩyínyâ ã̃mvú 'ásĩ 'bãlé ẽró 'á kô. Gbõ lé ĩtí rî, Ôvârí ãnî átá ûrú 'álâ rî, rî nĩ rĩ'á ngá nyãnyã fẽlé gólĩyî drí rĩ'á nyãlâ. Gõ'dá ãnî tã lâzê gã̃rã̃ Ôvârí rú ãríwá drĩ̃ị̃ sĩ. Ĩtí rî, gólâ îcá kô tã ãníkâ ị̃vĩ̃lị̃.

27 Gõ'dá nĩ ị̃sũ ãníkâ bê rî, lĩ̃fị̃ lô'bê-lô'bê ãníkâ ngá 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî â'dô kã̃yị̃ ãníkâ rĩ kâ ãngó nõ 'á rî lôpé'á â'dólé ãcê yã?

28 “Gõ'dá tãlâ ã'dô 'î ãnî drí rĩzó lĩ̃fị̃ lô'bélé ítá sõlé rú'bã̃ 'á rî tãsĩ yã? 'Dõvó nĩ ndrê drẽ lã̃tị̃ gólâ fê fõô õmã 'álâ rî drí rĩzó mbãlé rî. Gólĩyî lôsé ítá kô gõ'dá 'é ĩyî lôsĩ kpá kô ítá ûsúzó ĩyî nyãányâ drí.

29 Gõ'dá Ôvârí 'bã gólĩyî trá â'dólé lârâkô bê sũsũ ró rõô. Gõ'dá ĩtí rî, ítá lârâkô Ôvârí drí 'bãlé drílĩyî rî sû lã̃vũlị̃ kôrô ítá lârâkô kúmú Sólõmõ drí sõlé kũmũ kâ rî drĩ̃ị̃ sĩ.

30 Gõ'dá nĩ ndrê drẽ, Ôvârí 'bã ngá-ã̃rú nĩ â'dólé lârâkô bê sũsũ ró gólĩyî rĩ 'bá mbãlé rĩlí cé kã̃yị̃ dã sĩ gõ'dá ândrálé 'ĩlí vẽlé vólé õmã bê mîlí sĩ rî. Õzõ gõ'dá Ôvârí ĩĩcâ trá ngá-ã̃rú 'bãlé â'dólé lârâkô bê sũsũ ró rî, gõ'dá gólâ îcá íyíkâ ítá fẽlé ãnî drí kô yã? Ĩtí rî, nĩ rí kô tã lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ ãlô sĩ ã'dô tãsĩ yã? Ãnî tã lã̃vũ gã̃rã̃ Ôvârí drí ngá-ã̃rú 'dĩ 'bá yî drĩ̃ị̃ sĩ.

31 Gõ'dá ĩtí rî, nĩ lô'bê lĩ̃fị̃ kô kĩ, ‘Óõ, mã â'dô nõ kó ã'dô nyã'á ĩ'dî yã?’ ngãtá ‘Óõ, mã â'dô nõ kó ã'dô mvũ'á ĩ'dî yã?’ ngãtá ‘Óõ, mã â'dô ítá ûsú'á sõlé nõ kó ã'dô 'ásĩ yã?’

32 Tã 'dî 'bá yî tãsĩ rî, õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã ị̃sũlị̃ ĩtí 'dĩ 'bá yî, 'dĩî õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá drẽ Ôvârí 'á kô rî 'bá yî ĩ'dî. Ôvârí ãnî átá ûrú 'álâ rî nã̃ ngá gólĩyî ãnî drí â'dózó ĩzã lâ bê rî trá.

33 Tã lĩ̃fị̃ lô'bê-lô'bê kâ ngá ãngó nõ 'á rî tãsĩ rî võ lâ 'á rî, nĩ rî zãâ kũmũ Ôvârí kâ zẽlé, gõ'dá nĩ 'bã ró tã ị̃sũ ãníkâ bê tã gólĩyî Ôvârí drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî 'bá yî drĩ̃ị̃ ĩ'dî. Õzõ nĩ õ'ê tã rî 'dĩ 'bá yî trá ĩtí rî, Ôvârí â'dô ngá gólĩyî ãnî drí â'dózó ĩzã bê tã lâ tãsĩ rî 'bá yî âfẽ'á ãnî drí.

34 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, nĩ lô'bê lĩ̃fị̃ kô ãndrõ nô tã gólĩyî 'ẽ 'bá â'dólé ã̃drú rî 'bá yî tãsĩ, tãlâ nĩ nã̃ĩ̃ drẽ tã gólĩyî 'ẽ 'bá rû 'ẽlé kã̃yị̃ ã̃drú rî 'á rî kô. Kã̃yị̃ ndrĩ rĩ'á lâŋõ ngĩíngî ĩyíkâ bê ãlô-ãlô. Rĩ'á îcâ-îcâ ró ãnî drí cé lâŋõ kã̃yị̃ ãlô rî kâ nã̃ĩzó ĩ'dî, ãnî drí lâŋõ kã̃yị̃ ndrĩ kâ nã̃ĩzó rî drĩ̃ị̃ sĩ.”

7

Tã Yésũ drí îmbálé õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî drí tã tã-vó õjílã ãzí kâ

kĩ kâ ányâ ró rî tãsĩ rî
(Lúkã̃ 6.37-38, 41-42)

1 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã îmbázó tã tã-vó kĩkĩ kâ ányâ ró ãzí-ãzí rú rî tãsĩ kĩ, “Nĩ kî tã
õjílã ãzí kâ kô tã gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlâ ányâ ró rî 'bá yî tãsĩ, tãlâ Ôvârí õzó kô kpá tã-vó
ãníkâ kĩî õnjí ró.
2 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí â'dô 'ẽ'á tã-vó ãníkâ kĩlí kpá té õzõ ãnî drí tã-vó ãnî ãzí-ãzí yí
kâ kĩrĩ kâtí, gõ'dá gólâ â'dô ãnî 'ẽ'á kpá té õzõ ãnî drí rĩrĩ õjílã ãzí 'ẽlé rî kâtí.
3-5 Õzõ nĩ õlẽ kô 'dásí 'ẽlé ãzí-ãzí rú rî, nĩ âtâ tã ãzí-ãzí drí kĩ'á nĩ rî, gólĩyî â'dó õnjí
rî kô. Nĩ õ'ê trá ĩtí rî, ãnî cú tị̃ ãcê bê. Tõtõ ãnî drí ã̃'dị́-drị̃ 'á rî, nĩ kũ zãlô, nĩ gõ ró
tõtõ ãnî ãzí-ãzí yí kâ rî tã lâ âtálé. Nĩ ndrê tã 'ẽ'ẽ ãníkâ rî zãlô, nĩ gõ ró ãnî ãzí-ãzí yí
kâ rî tã lâ âtálé.”

Tã tã Ôvârí kâ îmbá kâ õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyî 'dásí 'ẽlé

úlị́ Ôvârí kâ rú rî drí rî

6 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã îmbázó kĩ, “Õzõ nĩ õrî úlị́ Ôvârí kâ îmbálé õjílã
drí gõ'dá õjílã rî 'dĩ 'bá yî õrî ĩyî ãnî lô'dálé lô'dâ úlị́ Ôvârí kâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, nĩ âyê
gólĩyî, nĩ îmbâ gõ'dá úlị́ Ôvârí kâ kô drílĩyî, tãlâ gólĩyî â'dô 'ẽ'á vólé gãlé dó úlị́ Ôvârí
kâ 'dĩ ârílí gõ'dá kpá tã lâ 'ẽlé. Gólĩyî rĩ'á nyé õzõ õké lîfõ tíbê ãnî drí ngá nyãnyã
fẽzó drílâ, gõ'dá drílâ rû jãzó ãkpã ãnî ôcílí dró ngá nyãnyã tãndí ãníkâ fẽlé drílâ 'dĩ
drị̃lị́ rî kâtí. Gõ'dá gólĩyî kpá rĩ'á õzõ ngbíkpí 'bã kâ gólâ ngá sũsũ 'díyî lô'ĩ kâ ãnî drí
fẽlé trá drílâ rî tõ 'bá pá sĩ ũlútrạ́ 'á rî kâtí.”

Tã ngá tã ĩjî-ĩjî kâ Ôvârí drị́gạ́ sĩ rî tãsĩ rî
(Lúkã̃ 11.9-13)

7-8 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã îmbázó tã rãtáã 'ẽ'ẽ kâ tãsĩ kĩ, “Õzõ nĩ ĩĩjî ãnî átá ûrú 'álâ
rî ngá gólĩyî ãnî drí â'dózó ĩzã lâ bê rî 'bá yî tãsĩ rî, gólâ â'dô âfẽ'á lâ ãnî drí. Gõ'dá
õzõ nĩ õrî lôndãlâ rî, nĩ â'dô ûsú'á lâ. Gõ'dá õzõ nĩ õgâ ạ́tị̃ rî, áâ'dô nj̃ị̃'á lâ ãnî drí.
Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí â'dô rãtáã ãnî drí 'ẽlé drílâ rî ârí'á trá. Gólâ â'dô ngá gólĩyî ãnî
drí â'dózó ĩzã bê tã lâ tãsĩ 'dî 'bá yî fẽ'á trá ãnî drí.
9 Ĩtí rî, 'dõvó nĩ ị̃sũ drẽ ãnî nyãányâ tã, ãnî mvá rî átá yî, õzõ ãnî mvá yî ĩĩjî ãmbãtã
tã ãnî tị́ sĩ nyãlé rî, nĩ â'dô kúnị́ mvá âtrõ'á ĩ'dî fẽlé gólĩyî drí ãmbãtã 'dî võ lâ 'á yã?
10 Ngãtá õzõ ãnî mvá yî ĩĩjî ị̃'bị̃ tã ãnî tị́ sĩ nyãlé rî, ní â'dô ị̃nị̃ âtrõ'á ĩ'dî fẽlé gólĩyî
drí yã?
11 Õzõ ãnî gólĩyî â'dó 'bá tã õnjí 'bá ró rî ĩĩcâ trá ngá tãndí fẽlé ãnî mvá yî drí rî,
ĩtí rî, Ôvârí ãnî átá ûrú 'álâ rî â'dô îcá'á kó ngá tãndí fẽlé ãnî drí. Gólâ rĩ'á njãâ ngá
tãndí fẽlé ãnî drí lậvũlị́ gã̃rã̃ ãnî drí fẽlé ãnî mvá yî drí rî drĩ̃ị̃ sĩ.
12 “Tã gólâ Ôvârí drí lẽlé lậvũ 'bá gã̃rã̃ rî ĩ'dî nõ. Nĩ rî tã gólĩyî â'dó 'bá tãndí rî 'bá
yî 'ẽlé ĩ'dî õjílã ãzí drí. Tã tãndí gólĩyî ãnî drí lẽlé õjílã drí 'ẽlé ãnî drí rî 'bá yî, nĩ rî
kpá 'ẽlâ ĩ'dî õjílã ãzí drí. 'Dĩî tã Ôvârí drí 'bãlé ãmâ drí 'ẽlé tã îgĩ-îgĩ íyíkâ 'á rî ĩ'dî.”

Tã Yésũ drí îmbálé tã fĩfĩ kâ ãngó Ôvârí kâ 'álâ rî tãsĩ rî
(Lúkã̃ 13.24)

13-14 Gõ'dá Yésũ drí tã îmbázó tã fĩfĩ kâ cãlé ãngó Ôvârí kâ 'álâ rî tãsĩ kĩ, “Lạ́tị̃ gólâ
fĩzó cãlé ãngó Ôvârí kâ 'álâ rî, jó tị́lị́-tị̃ lâ rĩ'á ngbãâ 'bílíwá ĩtí. Lạ́tị̃ fĩzó cãlé tólâ rî,
rĩ'á lạ́tị̃ âmbâ-âmbâ 'î. Õjílã 'ẽ 'bá fĩlí 'álâ sĩ rî â'dô 'bã'á cé dã. Gõ'dá õjílã gólĩyî fĩ
'bá tólâ rî â'dô ĩyî lédrẽ-lédrẽ ã̃dũkũ ãkó rî ûsú'á. Gõ'dá lạ́tị̃ nĩzó võ lã̃sị́ kâ Ôvârí drí
êdélé trá Sãtánã yî drí rî 'álâ rî, jó tị́lị́-tị̃ lâ rĩ'á ã̃vû-ã̃vû ró. Lạ́tị̃ fĩ kâ tólâ rî â'dó kô
âmbâ-âmbâ ró. Õjílã ãmbá â'dô ĩyî nĩ'á 'álâ sĩ.”

Tã Yésũ drí tã âtázó õjílã gólĩyî tã âmã 'bá kĩ'á nĩ rî yĩ ã'dô

tã Ôvârí kâ îmbá 'bá 'î rî tãsĩ rî
(Lúką̃ 6.43-44)

15 Gõ'dá Yésũ drí drı̨-mbílí sõzó õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî ĩı̨fı̨ tã õjílã gólĩyî tã âmã 'bá kĩ'á nĩ rî, yĩ ã'dô tã Ôvârí kâ îmbâ 'bá 'î rî kâ tãsĩ kĩ, "Ãnî ĩı̨fı̨ õmbâ ãnî rú tã îmbá 'bá gólĩyî â'dó 'bá õjílã âdó 'bá ró rî tãsĩ. Gólĩyî lêndrê õzõ kı̨̃bı̨̃lı̨́kı̨̃ mvá kâtí, gõ'dá tã ı̨̂sũ gólĩyî pı̨̃pı̨̂sı̨́lı̨ 'á rî rĩ'á õzõ kíâkêlówá gólâ rĩ 'bá kõrõnyã ãzí fũlı̨ rî kâtí.

16 Õzõ nĩ õrî tã îmbá 'bá 'dĩ 'bá yî ndrẽlé mãnísĩ rî, nĩ â'dô gólĩyî â'dô-â'dô nı̨̃'á tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ 'ásĩ. Nĩ â'dô kpá nı̨̃'á lâ ngãtá tã gólĩyî drí rĩ'á îmbálâ 'dĩ pą̃tı̨́ı̨ tã Ôvârí kâ 'î ngã â'dó kô tã Ôvârí kâ 'î yã rî. Tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ â'dâ gólĩyî trá õzõ fê lõ'wâ drí fê lâ â'dárẽ kâtí. Ą̃kû lâ sĩ, ólófí fê 'wâ lõ'wâ bê ką̃nı̨́kı̨̃ ró yã? Ngãtá púrũcı̨ fê 'wâ lõ'wâ bê kãnágõwá ró yã?

17-18 Fê gólâ tãndí ró rî 'wâ íyíkâ té lõ'wâ tãndí ĩ'dî, gõ'dá fê gólâ õnjí ró rî 'wâ íyíkâ kpá té lõ'wâ õnjí ĩ'dî.

19 Ĩtí rî, fê gólĩyî tíbê lõ'wâ tãndí 'wã 'bá kô rî, áâ'dô gã'á lâ vólé vũdrı̨ zãlé lą̃sı̨ sĩ.

20 Kpá ĩtí rî, nĩ â'dô tã îmbá 'bá rĩ 'bá õjílã âdólé rî 'bá yî nı̨̃'á tã gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî 'ásĩ."

Tã Yésũ drí îmbálé õjílã gólĩyî tã âmã 'bá kĩ'á nĩ rî,

yĩ ã'dô tã ârí 'bá gólâkâ ĩ'dî rî tãsĩ rî
(Lúką̃ 13.25-27)

21 Gõ'dá Yésũ drí gõzó tã îmbálé tã õjílã drí 'ẽzó cãlé ãngó Ôvârí kâ ûrú 'álâ rî 'á rî tãsĩ kĩ, "Õjílã ndrĩ gólĩyî rĩ 'bá ámâ zı̨̃lı̨ kúmú, kúmú rî, gólĩyî îcá kô ndrĩ cãlé ãngó Ôvârí kâ ûrú 'álâ rî 'á. Gõ'dá gólĩyî rĩ 'bá tã ámâ átá Ôvârí ûrú 'álâ rî drí lẽlé 'ẽlé rî 'bá yî 'ẽlé rî, gólĩyî â'dô cã'á cé nĩ.

22 Gõ'dá ką̃yı̨̂ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó tã-vó õjílã ndrĩ kâ kĩlí rî tú rî, õjílã dũû â'dô ĩyî ânĩ'á má ngálâ tã âtálé kĩ, 'Kúmú, mã îmbâ tã ániká trá õjílã drí.' Gõ'dá ãzâ 'bá yî â'dô ĩyî tã âtá'á kĩ'á nĩ rî, 'Kúmú, mã rî trá rĩ'á líndrí õnjí lâdrólé õjílã 'ásĩ ánî rú sĩ.' Gõ'dá ãzâ 'bá yî â'dô ĩyî tã âtá'á kĩ'á nĩ rî, 'Kúmú, mã 'ê tã lârâkô tı̨̂ drí ą̃'dı̨zó rî 'bá yî trá dũû ánî rú sĩ.'

23 Gõ'dá má â'dô tã lôgõ'á drílĩyî kĩ, 'Mĩ nĩ vólé má lą̃gą̃tı̨ sĩ, ãnî tã õnjí 'bá yî! Má nı̨̃ı̨ ãnî kô!' "

Tã Yésũ drí õjílã gólĩyî vó lôbẽ 'bá íyíkâ ró rî 'bá yî tã lâ ı̨̂'bı̨̃zó jó 'dı̨̃ 'bá rı̨̃ rî 'bá yî rú rî
(Lúką̃ 6.47-49)

24 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã âtázó õjílã gólĩyî íyî vó lôbẽ 'bá rî yî tãsĩ kĩ, "Õjílã gólâ úlı̨ ámákâ ârí 'bá gõ'dá tã lâ 'ẽzó rî, gólâ rĩ'á õzõ tã nı̨̃ 'bá gólâ jó íyíkâ 'dı̨̃ 'bá gá lũtú drı̨̃ı̨ ı̨̃nyą̃kú tãndí 'á rî kâtí.

25 Tã 'dî tãsĩ rî, gbõ lé ôzê ũ'dı̨ trá ką̃gũmą̃ą̃ bê rõô rî, gõ'dá ĩı̨mvû drí tı̨̃zó rõô rî, jó 'dĩ îcá kô 'dẽlé vũdrı̨, tãlâ ú'dı̨ trá gá lũtú drı̨̃ı̨ ı̨̃nyą̃kú tãndí 'á.

26 Gõ'dá õjílã tíbê úlı̨ ámákâ ârí 'bá cé ârî gõ'dá 'ẽ 'bá lâ kô rî, gólâ rĩ'á õzõ tã nı̨̃ ãkó lé 'bá gólâ jó íyíkâ 'dı̨̃ 'bá võ ãlólẽ 'á rî kâtí.

27 Ĩtí rî, gõ'dá õzõ ôzê ũ'dı̨ trá ką̃gũmą̃ą̃ bê rõô rî, gõ'dá ĩı̨mvû drí tı̨̃zó rõô rî, jó 'dĩ â'dô 'ẽ'á 'dẽlé, drílâ rû îzãzó."

28 Gõ'dá Yésũ ndẽ bê tã îmbâ íyíkâ 'dĩ 'bá yî rî, õ'bí gólĩyî tã 'dî 'bá yî ârí 'bá 'dĩ tı̨ lâ ĩyî drí ą̃'dı̨zó tã îmbâ gólâkâ 'dĩ tãsĩ.

29 Gõ'dá gólĩyî nı̨̃ ĩyî trá kĩ, gólâ rí kô tã îmbálé õzõ tã lã'bí kâ îmbá 'bá rî 'bá yî drí rĩrĩ tã îmbálé rî kâtí. Gólâ cú rĩ'á drı̨-ãcê bê.

8

Tã Yésũ drí ãgô ãzâ ngá lãzé ãrí kâ bê rî êdézó rî
(Márãkõ 1.40-45; Lúką̃ 5.12-16)

1 Nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí lũtú 'dĩ âyélé, gõ'dá õ'bí ãmbá drí kpá 'dẽzó zãâ
gólĩyî vósĩ.
2 Gõ'dá ãgô ãzâ ngá lãzé ãrí kâ bê rî drí ânĩzó 'ã'î tı̃lı̨ vũdrı̨ Yésũ ândrá, gõzó rú'bą̃
lô'bãlé Yésũ drí kĩ, "Óõ kúmú, õzõ ĩĩcâ trá ní lı̃fı̨ ní drí ámâ pãzó ngá lãzé nõ 'ásĩ rî,
ní êdê ámâ rú'bą̃ nõ â'dólé ngbángbá."
3 Ĩtí rî, Yésũ drí íyî drı̨ îjõzó ãgô 'dĩ rú'bą̃ lâ dõlé. Gõ'dá gólâ drí tã âtázó kĩ, "Ãwô,
má lẽ trá ánî êdélé ngá lãzé ániká 'dĩ 'ásĩ. 'Dõvó ánî rú'bą̃ ẽêdê rû ngbángbá." Gõ'dá
kôrô ãgô 'dĩ rú'bą̃ lâ drí rû êdézó dódó ngá lãzé íyíkâ 'dĩ 'ásĩ.
4 Ĩtí rî, Yésũ drí tã âtázó ãgô rî 'dĩ drí kĩ, "Tã gólâ rû 'ẽ 'bá ní drí nõ, ní âtâ tã lâ kô
õjílã ãzâ drí ãlôlâ. Ní nĩ drı̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ ngálâ lã'bí 'díyî êdê kâ ãrí 'ásĩ rî 'dãlé zãlô,
tãlâ gólâ õndrê ró bê kĩ, pą̃tı̃ı̨ ngá lãzé ániká ndẽ rû trá ngbángbá, ní gõ ró kõrõnyã
lı̃lı̨ ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí, õzõ Músą̃ drí tã lâ 'bãlé trá rî kâtí." Gõ'dá ãgô 'dĩ drí nĩzó
tã 'dî 'ẽlé.

Tã Yésũ drí rû ı̨'bũ 'bá drı̃-'bá ngá ãwã ró Rómã kâ rî kâ êdézó cé tã lẽlẽ drı̃-'bá 'dĩ kâ rõô rî tãsĩ rî
(Lúką̃ 7.1-10)

5 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí cãlé ją̃rı̨bą̃ gólâ zı̃lı̨ Kãpẽrãnómã rî 'álâ.
Gõ'dá gólĩyî câ bê tólâ rî, ãgô ãzâ drı̃-'bá ą̃jú 'bũ 'bá Rómã kâ ró rî drí ânĩzó Yésũ
ngálâ. Gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé Yésũ drí rú'bą̃ lô'bã-lô'bã sĩ kĩ,
6 "Ãmbá, rû ı̨'bũ 'bá ámákâ rĩ'á ngá lãzé ró ãnyî 'ẽ'á drãlé. Ngá lãzé 'dĩ lâzê trá rõô
gólâ rú, gólâ mbârâkã ãkó íyî jãzó. Ní pâ gólâ!"
7 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó drı̃-'bá 'dĩ drí kĩ, "Tãndí ró, má â'dô nĩ'á rû ı̨'bũ 'bá ániká
'dĩ pãlé."
8 Gõ'dá drı̃-'bá 'dĩ drí tã-drı̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, "'É'ẽ ãmbá, ãmbã ámákâ rî îcá kô
ánî 'bãlé âcálé bũúũ má drí 'bã 'álâ. Gõ'dá õzõ ní ãâtâ kó cé tã drı̨-ãcê ániká sĩ rî,
má nı̃ trá, rû ı̨'bũ 'bá ámákâ â'dô ngã'á ngá lãzé 'dĩ 'ásĩ.
9 Ní ndrê drẽ, ãmbá, mâ kpá rĩ'á drı̨-ãcê drı̃-'bá ámákâ gólĩyî sı̨sı̨-lésĩ rî 'bá yí kâ
zẽlé. Gõ'dá mâ kpá cú rĩ'á drı̨-ãcê bê tã 'bãzó õjílã má zẽlé rî 'bá yî drí tã má drí lẽlé
rî 'bá yî 'ẽzó. Õzõ má ãâtâ tã trá ą̃jú 'bũ 'bá ámákâ ãlô rî drí kĩ, gólâ õnĩ nĩ'á tã ãzâ
'ẽlé rî, drílâ nĩzó 'ẽlâ. Gõ'dá õzõ má ą̃ą̃zı̃ ą̃jú 'bũ 'bá ãlô rî trá kĩ, gólâ ãânĩ rî, drílâ
ânĩzó 'wãâ. Gõ'dá má õkĩ kpá rû ı̨'bũ 'bá ámákâ ãlô rî drí, 'Ní 'ê tã nõ' rî, drílâ 'ẽzó
lâ, té õzõ má drí âtálé 'dĩ kâtí."
10 Gõ'dá Yésũ ârî tã drı̃-'bá ą̃jú 'bũ 'bá kâ 'dĩ drí âtálé bê rî, gólâ rî tı̨ drí ą̃'dı̨zó ą̃'dı̨̃.
Gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé õjílã gólĩyî rĩ 'bá 'dẽlé gólâ vósĩ 'dî 'bá yî drí kĩ, "Má âtâ
ãnî drí, tã pą̃tı̃ı̨ ró, má ûsú drẽ õjílã ãzâ õrĩ ãmákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ 'ásĩ â'dó 'bá tã lẽlẽ bê
rõô õzõ ãgô ãwã nõ kâtí rî kô.
11 Gõ'dá má âtâ ãnî drí nõtí. Ką̃yı̨̃ ą̃dũkũ ãngó nõ kâ tú rî, õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô
õjílã Yúdą̃ yí kâ ró rî 'bá yî â'dô ânĩ'á 'bą̃drı̨ 'ásĩ ndrĩ rĩlí võ ãlô 'á ãngó Ôvârí kâ ûrú
'álâ rî 'á kãrámã nyãlé ãmâ ą̃'bı̨yą̃ Ãbãrãyámã yî Ĩsákã gõ'dá kpá Yãkóbã yí bê.
12 Gõ'dá õjílã Yúdą̃ yí kâ tíbê Ôvârí drí njĩlí â'dólé õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî, Ôvârí â'dô
õjílã dũû gólĩyî lãfálé 'ásĩ rî gã'á dó, tãlâ gólĩyî gâ vólé trá dó tã lẽlé má 'á. Áâ'dô
gólĩyî vũ'á ı̨nı̨rı̨kúwą̃ 'á, lą̃sı̨ Ôvârí drí êdélé trá Sãtánã yî drí rî 'á. Tólâ rî, gólĩyî â'dô
ãwó ngõ'á sı̨-gílí nyãnyã bê ngá lâzê-lâzê lą̃sı̨ kâ drí sĩ."
13 Nĩngá sĩ, Yésũ drí gõzó tã âtálé drı̃-'bá ą̃jú 'bũ 'bá kâ 'dĩ drí kĩ, "Mí nĩ gõlé 'bã
'álâ pı̃pı̨̃sı̨ı̨̃lı̨ ą̃'dı̨ sĩ, tãlâ tã gólâ ní drí lẽlé rî 'ê rû trá ní drí tã lẽlẽ ániká má 'á rî sĩ."

Gõ'dá kôrô rû ị̃'bũ 'bá gólâkâ nã drí rû êdézó ngá lãzé íyíkâ 'dĩ 'ásĩ ̃ịtú-pá ãlô-ãlô 'dĩ 'á.

Tã Yésũ drí õjílã dũû îngázó ngá lãzé 'ásĩ rî
(Márãkõ 1.29-34; Lúkạ̃ 4.38-41)

14 Gõ'dá Yésũ yî drí ngãzó nĩlí Pétẽrõ drí 'bã 'álâ. Gõ'dá drílĩyî Pétẽrõ rî ãdrá rî ûsúzó ngá lãzé ró ạ̃yị́'á gbãrãkã drị̃̃. Rú'bạ̃ lâ ndrĩ âmê-âmê ró tílí-tílí.
15 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó drị́ lâ dõlé. Gõ'dá kôrô ngá lãzé 'dĩ drí rû ndẽzó. Ĩtí rî, Pétẽrõ rî ãdrá 'dĩ drí ngãzó ûrû gbãrãkã drị̃̃ sĩ ngá nyãnyã âtrõlé âfẽlé Yésũ yî drí nyãlé lãjó'bá gólâkâ rî 'bá yí bê.
16 Gõ'dá câ bê lạ̃njạ̃túlị́ sĩ rî, õjílã ãzâ 'bá yî drí õjílã gólĩyî líndrí õnjí drí ômbélé trá rî 'bá yî âtrõzó âjílí Yésũ ngálâ. Gõ'dá Yésũ drí líndrí õnjí 'dĩ 'bá yî lâdrózó õjílã 'dî 'bá yî 'ásĩ cé úlị́ âtâ-âtâ sĩ. Gõ'dá gólâ drí õjílã gólĩyî ndrĩ ngá lãzé bê rî 'bá yî îngázó ngá lãzé ĩyíkâ 'ásĩ.
17 Yésũ 'ê tã 'dî ĩtí 'dĩ, tãlâ úlị́ gólâ tã ạ̃ngũ 'bá Ĩsáyã drí âtálé trá ạ̃kû ró kĩ'á nĩ rî, gólâ trõ ngá lãzé trá vólé ãmâ rú sĩ, gõ'dá gólâ êdê ngá lãzé ãmákâ trá rî, ã'dô ró bê tã pạ̃tị̃̃ ró.

Tã Yésũ drí tã âtázó õjílã ãzâ 'bá yî gólĩyî lẽ 'bá 'dẽlé

gólâ vósĩ rî drí rî
(Lúkạ̃ 9.57-62)

18 Nĩngá sĩ rî, õjílã dũû drí rĩzó ĩyî 'dó ânĩlí Yésũ ngálâ lị̃mvû ândrê Gãlĩláyã kâ 'dĩ gãrã drị̃ lâ 'á, tãlâ mbârâkã gólâkâ rĩzó tã lârâkô 'dĩ 'bá yî 'ẽlé 'dĩ tãsĩ. Gõ'dá Yésũ ndrê bê õjílã yí lạ̃gạ̃tị́ dũû 'dĩ 'bá yî rî, drílâ tã âtázó lãjó'bá íyíkâ drí, gólĩyî ẽêdê ró kõlóngbõ njãâ, tãlâ yĩ õmbã ró gólĩyí bê 'á'á lé drị̃ lị̃mvû ândrê 'dĩ kâ ãzâ lésĩ rî 'álâ.
19 Ĩtí rî, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî õtírĩ rĩî kõlóngbõ êdélé rî, gõ'dá kôrô lã'bí îmbá 'bá ãzâ drí ânĩzó Yésũ ngálâ. Gõ'dá drílâ tã âtázó Yésũ drí kĩ, “Tã îmbá 'bá, mâ rĩ'á njãâ ánî vó bẽlé võ gólâ ní drí 'ẽzó nĩlí 'álâ rî 'á.”
20 Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílâ kĩ, “Õbá yî cú rĩ'á 'bú ĩyíkâ bê rĩzó 'á lâ, gõ'dá ãríwá yî kpá rĩ'á jó ĩyíkâ ạ̃'dú kõ kâ bê. Gõ'dá mâ rî gógó gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî rĩ'á võ ãkó rĩzó 'á lâ gõ'dá kpá võ ạ̃'dú kõ kâ ãkó.”
21 Nĩngá sĩ rî, ãgô ãzâ gólâ rĩ 'bá úlị́ Yésũ kâ ârílí rî drí kpá ânĩzó tã âtálé Yésũ drí kĩ, “Kúmú, má lẽ fí trá nĩlí ánî vó bẽlé rî, gõ'dá má drẽ rĩ'á tãkõ ámâ átá rî tẽlé 'bãlé zãlô 'bú 'á.”
22 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó ãgô rî 'dĩ drí kĩ, “Ní âyê õjílã gólĩyî â'dó 'bá ãvõ* ró rî 'bá yî õ'bã ãvõ ãzí ĩyíkâ. Gõ'dá ní ânĩ 'dẽlé má vósĩ.”

Tã Yésũ drí kạ̃gũmạ̃ạ̃ ândrê êdrẽzó rî
(Márãkõ 4.35-41; Lúkạ̃ 8.22-25)

23 'Dĩĩ vósĩ rî, Yésũ yî drí ngãzó mbãlé kõlóngbõ 'á lãjó'bá íyíkâ yí bê nĩlí lị̃mvû ândrê Gãlĩláyã kâ 'dĩ drị̃ lâ mbãlé.
24 Gõ'dá gólĩyî õtírĩ rĩî nĩlí rî, gõ'dá nyĩî ró, kạ̃gũmạ̃ạ̃ ândrê drí ĩtõzó rĩ'á sị̃lị́ õnjí ró. Ĩtí rî, kạ̃gũmạ̃ạ̃ 'dĩ drí rĩzó kõlóngbõ ĩyálé mbârâkã sĩ kãgbã-kãgbã. Gõ'dá kạ̃gũmạ̃ạ̃ rî 'dĩ drí lị̃mvû vị̃zó dũû kõlóngbõ 'á, gõ'dá kõlóngbõ drí 'ẽzó rû îrílí lị̃mvû 'á. Tã 'dî 'bá yî õtírĩ rĩî rû 'ẽlé 'dĩ rî, Yésũ rĩ'á ạ̃'dú kõ'á kõlóngbõ 'á.
25 Ĩtí rî, ũrị̃ drí fĩzó lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî 'á. Gõ'dá drílĩyî ngãzó nĩ'á gólâ rî ôlólé ạ̃'dú 'ásĩ ôtrê-ôtrê bê kĩ “Kúmú, ní ngâ ûrû ãmâ pãlé. Ãmâ trá 'ẽ'á drãlé nõ.”

8:17 8.17 Ĩsáyã 53.4. * **8:22 8.22** Úlị́ rî 'dĩ tã ífí lâ kĩ, õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá drẽ kô Yésũ 'á rî 'bá yî õ'bã ãvõ ãzí ĩyíkâ nĩ.

26 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Ãnî ũrı̃ ró ã'dô tãsĩ yã? Tã lẽlẽ ãníkâ
má 'á rî cé fínyáwá ĩtí ã'dô tãsĩ yã?” Gõ'dá gólâ drí ngãzó âdrélé ûrû tã 'bãlé kq̃gũmq̃q̃
ândrê rĩ 'bá sı̃lı́ gõ'dá lı̃mvû rĩ 'bá rû îyálé 'dĩ bê ãâdrê ró bê. Gõ'dá kôrô kq̃gũmq̃q̃
ândrê ãmbá rĩ 'bá sı̃lı́ gõ'dá lı̃mvû gólâ rĩ 'bá kõlóngbõ îyálé rî bê drí âdrézó.
27 Ĩtí rî, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ndrê tã gólâ rû 'ẽ 'bá 'dĩ bê rî, gólĩyî tı̃ drí ą̃'dı́zó
ndrúndrú. Gõ'dá drílĩyî ngãzó tã âtálé ĩyî võ 'ásĩ kĩ, “Ãgô gólâ kq̃gũmq̃q̃ drí tã 'bã'bã
gólâkâ ârízó lı̃mvû ãmbá rĩ 'bá kõlóngbõ îyálé rî bê nõ íyíkâ ãgô lârâkô ángô rî ĩ'dî
yã?”

Tã Yésũ drí líndrí õnjí drõzó ãgô ãzâ 'bá yî rı̃ rî 'ásĩ rî
(Márãkõ 5.1-20; Lúkq̃ 8.26-39)

28 Gõ'dá Yésũ yî mbã bê lı̃mvû ândrê 'dĩ drı̃ lâ rî, drílĩyî nĩzó cãlé võ gólâ zı̃lı́
Gẽrãgésã rî 'álâ.* Gõ'dá võ rî 'dĩ 'á tólâ rî, drílĩyî nĩzó rû ûsúlı́ ãgô ãzâ 'bá yî rı̃ líndrí
õnjí q̃bq̃bq̃ kâ bê rî yí bê. Ãgô rı̃ 'dî 'bá yî rî ĩyî rĩlí ũgı́ ló'dé kâ rĩzó õjílã 'bq̃drı̃ 'dî kâ
ôdrã 'bá rî yî 'bãlé 'á lâ rî 'á. Gõ'dá líndrí õnjí 'dĩ 'bá yî 'bã ãgô 'dĩ 'bá yî trá â'dólé
q̃wq̃lq̃kq̃ ró rõô. Tã rî 'dĩ tãsĩ, õjílã â'dô trá ũrı̃ ró q̃cı́ tõlé lq̃tı̃ rî 'dĩ 'ásĩ.
29 Gõ'dá ãgô 'dĩ 'bá yî ûsû võ lâ bê kĩ'á nĩ rî, 'dĩî ã'dô Yésũ ĩ'dî rî, líndrí õnjí gólĩyî
'á rî 'bá yî drí ngãzó rĩ'á ôtrélé kĩ, “Ôvârí rî mvá, ní lẽ ã'dô 'î ãmâ drı́gq̃ sĩ yã? Ní ânĩ
trá lâŋõ fẽlé ãmâ drí drẽ ãkpãkã'dã ı̃tú gólâ Ôvârí drí 'bãlé lâŋõ fẽzó ãmâ drí rî drí
âcá ãkó yã?”
30 Ãnyî võ rî 'dĩ lq̃gq̃tı̃ sĩ rî, ngbíkpí õtólõ'bĩ rĩ'á ĩyî ngá nyã'á gĩâ nãtí.
31 Gõ'dá líndrí õnjí 'dĩ 'bá yî drí ngãzó rú'bq̃ lô'bãlé Yésũ drí kĩ, “Õzõ ní õlẽ trá ãmâ
drõlé vólé rî, ní jô ãmâ nĩ'á fĩlí õtólõ'bĩ ngbíkpí nã 'bá yí kâ 'á.”
32 Gõ'dá Yésũ drí tã 'bãzó líndrí õnjí 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “'Dõvó, nĩ âfõ!” Gõ'dá drílĩyî
ngãzó âfõlé, nĩ'á kôrô fĩlí ngbíkpí 'dĩ 'bá yî 'á. Ĩtí rî, õtólõ'bĩ ngbíkpí 'dĩ 'bá yí kâ drí
ngãzó ĩyî ndrĩ rãlé ãlólẽ gólókõ lı̃mvû ândrê 'dĩ kâ 'á. Drílĩyî lô'dézó lı̃mvû 'á lı̃mvúlı́
ôdrãlé ndrĩ.
33 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, õjílã rĩ 'bá ngbíkpí 'dĩ 'bá yî vó lâ yî ndrẽlé rî 'bá yî drí ngãzó
ĩyî rãlé jq̃rı̃bq̃ 'álâ, nĩ'á tã ndrĩ Yésũ drí 'ẽlé líndrí õnjí drõzó ãgô 'dĩ 'bá yî 'ásĩ gólĩyî
drí ndrẽlé rî tã lâ ngĩlí õjílã tólâ nã 'bá yî drí.
34 Gõ'dá õjílã jq̃rı̃bq̃ 'dî kâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî tã Yésũ drí 'ẽlé 'dĩ bê rî, gólĩyî drí 'bãzó
q̃wq̃ ró Yésũ rú. Tã 'dî tãsĩ rî, drílĩyî ngãzó nĩlí Yésũ ngálâ tã âtálé drílâ rú'bq̃ lô'bã-
lô'bã sĩ kĩ, “Ní ngâ fõlé vólé 'bq̃drı̃ ãmákâ 'ásĩ.”

9

Tã Yésũ drí tã â'dázó õjílã drí kĩ yî cú rĩ'á drı̃-ãcê bê tã õnjí õjílã kâ âyézó rî
(Márãkõ 2.1-12; Lúkq̃ 5.17-26)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí mbãzó kõlóngbõ 'á lãjó'bá íyíkâ yí bê. Drílĩyî
ngãzó nĩlí kôrô lı̃mvû ândrê Gãlĩláyã kâ 'dĩ drı̃ı̃ sĩ, nĩ'á gõlé jq̃rı̃bq̃ ĩyî nyãányâ kâ
Kãpẽrãnómã rî 'álâ.
2 Gõ'dá gólĩyî câ bê Kãpẽrãnómã 'álâ rî, õjílã ãzâ 'bá yî drí ãgô ãzâ gólâ pá lâ yî drí
drãzó trá rî âtrõzó gbãrãkã drı̃ı̃ âjílí Yésũ ngálâ, gólâ ĩĩngâ ró ãgô 'dĩ bê. Gõ'dá Yésũ
ndrê tã õjílã 'dî 'bá yî drí 'ẽlé ãgô 'dĩ âtrõzó âjízó yí ngálâ 'dĩ bê rî, gólâ drí nı̃zó lâ kĩ,
gólĩyî lẽ tã trá mbârâkã íyíkâ rĩzó õjílã îngálé ngá lãzé 'ásĩ rî 'á. Gõ'dá drílâ ngãzó tã
âtálé ãgô rî gógó 'dĩ drí kĩ, “Ámâ rû-lẽ-ãzíyã, ní 'ê ũrı̃ kô. Ááyê nî trá tã õnjí ániká
'ásĩ.”
3 Gõ'dá lã'bí îmbá 'bá ãzâ 'bá yî bê rĩ'á ĩyî võ rî 'dĩ 'á tólâ. Gõ'dá gólĩyî ârílí bê úlı́
Yésũ kâ âtálé ãgô rî 'dĩ drí rî, drílĩyî îtõzó rĩ'á tã âtálé ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ, “Ãgô 'dĩ rî úlı́

* **8:28 8.28** ***Gẽrãgésã*** Võ 'dî rú lâ ãzâ kpá Gẽrásã gõ'dá Gãdárã.

âtálé ĩtí 'dĩ ã'dô tãsĩ yã? Gólâ ịsũ íyíkâ bê rî kĩ, yí ã'dô Ôvârí 'î yã? Ôvârí rî cé nĩ rĩ'á tã õnjí õjílã kâ âyélé.”

4 Gõ'dá Yésũ nị̃ tã ịsũ gólĩyíkâ ányâ ró yí rú 'dĩ trá tõ. Yésũ drí gõzó tã âtálé drílĩyî kĩ, “Nĩ rî tã ịsũlị́ má rú ányâ ró ĩtí ã'dô tãsĩ yã?

5-7 Mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ rî cú rĩ'á drị́-ãcê bê ãngó nõ 'á tã õnjí âyézó. Â'dô 'bã'á cú ĩtí lâŋõ ãkó má drí tã õnjí õjílã kâ âyézó cé úlị́ âtâ-âtâ sĩ. Gõ'dá õzõ má ĩĩngâ ãgô pá lâ drí drãlé nõ trá ûrû ậcị́ tõlé cé úlị́ âtâ-âtâ sĩ rî, 'dĩĩ â'dô â'dálâ kĩ, mâ cú rĩ'á drị́-ãcê bê tã õnjí gólâkâ âyézó.” Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé ãgô pá lâ drí drãlé 'dĩ drí kĩ, “Ní ngâ ûrû!” Gõ'dá kôrô ãgô 'dĩ pá lâ drí âmbázó âcálé tãndí ró, gõ'dá drílâ ngãzó âdrélé ûrû. Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólâ drí kĩ, “Ní nj̃ĩ gbãrãkã ániká nĩzó gõlé 'bã 'álâ.” Nĩngá sĩ, ãgô 'dĩ drí gbãrãkã íyíkâ nj̃ĩzó nĩzó gõlé yí drí 'bã 'álâ.

8 Gõ'dá õjílã õ'bí tólâ nã 'bá yî ndrê ĩyî tã lârâkô Yésũ drí 'ẽlé 'dĩ bê rî, gólĩyî tị̃ drí ậ'dị́zó ndrúndrú. Gõ'dá drílĩyî ĩtõzó rĩ'á Ôvârí rî lûyị́lị́, tãlâ gólâ âfẽ mbârâkã trá ãmbá Yésũ drí.

Tã Yésũ drí Mãtáyõ rî njĩzó â'dólé lãjó'bá íyíkâ ró rî
(Márãkõ 2.13-17; Lúkậ 5.27-32)

9 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ yî âyê võ 'dî bê rî, drílĩyî ngãzó nĩlí ậcị́ ĩyíkâ 'á. Gõ'dá drílĩyî nĩzó ãgô ãzâ bélé-bélé û'dú 'bá ró rú bê Mãtáyõ* rî ûsúlị́ rĩ'á võ íyíkâ bélé-bélé û'dû kâ 'á. Gõ'dá Yésũ ndrê gólâ bê rî, Yésũ drí tã âtázó drílâ kĩ, “Ní ânĩ ámâ vó bẽlé lãjó'bá ámákâ ró.” Gõ'dá kôrô Mãtáyõ drí ngãzó ûrû 'dẽlé Yésũ vósĩ.

10 Kậyị̃ ãzâ sĩ, Mãtáyõ drí Yésũ yî ậzị́zó lãjó'bá gólâkâ yí bê yí drí 'bã 'álâ ngá nyãlé yí bê. Gõ'dá gólâ drí kpá íyî rû-lẽ-ãzí yî bélé-bélé û'dú 'bá ró rî 'bá yî gõ'dá kpá õjílã ãzâ 'bá yî gólĩyî Pậrúsị̃ yî drí rĩ'á ndrẽlâ tã õnjí 'bá ró rî yí bê ậzị́zó ânĩlí ngá nyãlé Yésũ yí bê.

11 Gõ'dá Pậrúsị̃* ãzâ 'bá yî nị̃ ĩyî bê tã Yésũ yî drí ngá nyãzó bélé-bélé û'dú 'bá yí bê gõ'dá õjílã tíbê gólĩyî drí rĩ'á ndrẽlâ tã õnjí 'bá ró rî 'bá yí bê 'dĩ rî, drílĩyî ngãzó ânĩlí lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî ngálâ tã âtálé Yésũ rú ậwậ sĩ kĩ, “Tãlâ ã'dô 'î tã îmbá 'bá ãníká drí rĩzó ngá nyãlé võ ãlô 'á õjílã õnjí ĩtí 'dĩ 'bá yí bê yã?”

12 Gõ'dá Yésũ ârî tã Pậrúsị̃ 'dĩ 'bá yî drí âtálé 'dĩ bê rî, drílâ gõzó tã âtálé Pậrúsị̃ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Õjílã gólâ ngá lãzé ãkó rî nĩí kô ãlókõ 'bá ngálâ, cé gólĩyî ngá lãzé ró rî 'bá yî ĩ'dî.

13 Nĩ ârî drẽ gõ'dá nĩ ịsũ drẽ úlị́ gólâ Ôvârí drí âtálé búkũ íyíkâ 'á rî, tã lâ kĩ'á nĩ rî, ‘Tã gólâ lậvũ 'bá gậrậ tã kõrõnyã zã kâ ngá fẽfẽ ró má drí rî drĩ̃ị̃ rî sĩ ĩ'dî nõ, nĩ â'dô ngá lẽlẽ bê õjílã ãzí drí.’ Gõ'dá má ânĩí kô tã mbị̃ 'bá pãlé, má ânĩ tã õnjí 'bá ậzị́lị́, tãlâ ópâ ró gólĩyî bê tã õnjí gólĩyíkâ 'ásĩ.”

Tã Yésũ drí tã âtázó tã tị̃ 'bĩ'bĩ kâ tãsĩ gõ'dá kpá

lã'bí ậkû rî tãsĩ rî
(Márãkõ 2.18-22; Lúkậ 5.33-39)

14 Nĩngá sĩ, tã ârí 'bá Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî kâ ãzâ 'bá yî drí ânĩzó ĩyî Yésũ ngálâ tã îjílí gólâ tị́ kĩ, “Ãmâ tã ârí 'bá Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî kâ rî 'bá yî gõ'dá tã ârí 'bá Pậrúsị̃ kâ rî 'bá yí bê, kậyị̃ ãzâ 'bá yî sĩ, mã rî tị̃ 'bĩlí rĩzó 'álé 'ã'í sĩ rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí. Gõ'dá lãjó'bá ániká rî 'bá yî rí ĩyî kô tị̃ 'bĩlí ã'dô tãsĩ yã?”

15 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drĩ̃ lôgõzó gólĩyî drí úlị́ mãnĩgõ sĩ kĩ nĩ rî, “Â'dô â'dó'á íyíkâ ángô tí ró ũmú drí tị̃ 'bĩzó ĩzã â'dálé võ kãrámã kâ 'á õdrógô drí 'bãrẽ drẽ bê gólĩyî

---

* **9:9 9.9** Mãtáyõ rî rú ãzâ kpá Lậvị̃. Gólâ kpá búkũ nô îgĩ 'bá rî ĩ'dî. * **9:11 9.11** Tã ịsũ Pậrúsị̃ yí kâ 'á rî, gólĩyî kĩ, ngá nyãnyã võ ãlô 'á tã õnjí 'bá bê rî â'dô ĩyî 'bã'á â'dólé õnjí ró Ôvârí Ị̃ĩf̃ị́ drĩ̃ 'á. **9:13 9.13** Õséyã 6.6.

lãfálé 'á rî yã?* 'Dĩî îcá kô. Gõ'dá ĩzạ̃tú rî, kậyị̃ â'dô âcá'á õdrógô drí â'dózó yû gólĩyî lãfálé. Gõ'dá kậyị̃ rî 'dĩ sĩ, gólĩyî drí gõzó rĩlí 'álé 'ã'í sĩ tị̃ 'bĩlí ĩzã drí sĩ.

16 "Gõ'dá nĩ ị̃sũ drẽ kpá tã ítá ậkû gólâ sĩ 'bá trá rî tã lâ. Õzõ õjílã ãzâ õŋõ ítá ó'dí lôsélé ũpị̃ ítá ậkû gólâ sĩ 'bá trá 'dĩ kâ rú gõzó jĩlâ lị̃mvû sĩ rî, ítá gólâ ó'dí 'dĩ â'dô íyîngá ôró'á ânjólé vólé ítá ậkû 'dĩ rú sĩ, ũpị̃ lâ drí rĩzó hõwéẽ ậvû-ậvû ró lậvũlị̃ gậrậ sị̃sị̃ rî drĩ̃ị̃ sĩ.

17 Gõ'dá â'dó kô tãndí ró õjílã ãzâ drí õdrá ó'dí lôrózó mõrá gólâ ậkû mbârâkã ãkó rî 'á. Gólâ õ'ê trá ĩtí rî, gõ'dá õdrá õtírĩ ângá rî, mõrá ậkû 'dĩ â'dô pị̃'á, õdrá 'dĩ drí lâsózó vũdrị̃ rû îzãlé. Ĩtí rî, órî õdrá ó'dí lôrólâ mõrá gólâ tãndí ró rî 'á. Tã 'dî tãsĩ rî, â'dô rĩ'á dódó cú ĩtí rû îzã ãkó. Gõ'dá tã îmbâ ámákâ 'dĩ rĩ'á tã îmbâ ó'dí gólâ îcá 'bá kô ônjálé lã'bí ậkû bê rî ĩ'dî, rĩ'á õzõ ítá ó'dí 'dĩ gõ'dá õdrá ó'dí 'dĩ bê rî kâtí."

Tã Yésũ drí ízámvá ãzâ îngázó õdrã 'ásĩ gõ'dá kpá õkó ãzâ ngá lãzé párá õkó kâ rî kâ bê rî êdézó rî (Márãkõ 5.21-43; Lúkậ 8.40-56)

18 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drẽ rĩ'á tã âtá'á tã ârí 'bá Yõwánĩ kâ 'dĩ 'bá yî drí rî, gõ'dá ãgô ãzâ gólâ â'dó 'bá jó tã Ôvârí kâ ârî kâ vó lâ ndrẽ 'bá ró rî drí ânĩzó Yésũ ngálâ 'ã'î tị̃lị̃ vũdrị̃ gólâ ândrá rú'bậ lô'bãlé drílâ kĩ, "Óõ kúmú, ámâ mvá ãnjó drã trá ngbãângbânõ. Gõ'dá õzõ ní ãânĩ gólâ ngálâ drị̃ 'bãlé rú'bậ lâ 'á rî, gólâ â'dô lîdrí'á ó'dí õdrã 'ásĩ rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró."

19 Ĩtí rî, kôrô Yésũ yî drí ngãzó nĩlí lãjó'bá íyíkâ yí bê 'dẽlé ãgô 'dĩ vó lâ bẽlé.

20 Gõ'dá gólĩyî õtírĩ 'bãâ rĩ'á nĩ'á lậtị̃ 'ásĩ rî, õkó ãzâ drí ânĩzó. Õkó 'dĩ rĩ'á cú ngá lãzé párá kâ bê. Ngá lãzé rî 'dĩ 'ê õkó 'dĩ trá ndrô mûdrị̃-drĩ̃-lâ-ngâ-rĩ̃ sĩ. Drílâ ânĩzó Yésũ ũgúlị̃ lésĩ ró, ânĩ'á ítá tị̃ Yésũ kâ dõlé kírî ró.

21 Gólâ ị̃sũ tã trá yí 'á kĩ, õzõ yí õdõ kó cé ítá tị̃ Yésũ kâ 'dĩ ĩ'dî rî, yí ãâ'dô rû êdé'á ngá lãzé íyíkâ 'dĩ 'ásĩ.

22 Gõ'dá Yésũ ûsû tã õkó 'dĩ drí 'ẽlé 'dĩ võ lâ bê rî, drílâ gõzó íyî jãlé võ ndrẽlé õkó 'dĩ ngálâ, gõ'dá drílâ tã âtázó kĩ, "Ámâ îzó, ánî pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ ậậ'dị̃. Tã lẽlẽ ániká má 'á rî êdê nî trá ngá lãzé 'dĩ 'ásĩ." Gõ'dá kôrô ãrí rĩ 'bá rãlé õkó 'dĩ rú sĩ rî drí âdrézó.

23 Gõ'dá Yésũ yî drí ngãzó lậvũlị̃ nĩ'á cãlé ãgô drĩ̃-'bá ró 'dĩ drí 'bã 'álâ ãgô rî gógó 'dĩ yí bê. Gõ'dá gólĩyî câ bê tólâ rî, gólĩyî drí õjílã dũû ûsúzó rĩ'á ĩyî kángá yî võ'á gûnị̃yậ yí bê, gõ'dá ãzâ 'bá yî rĩ'á ĩyíkâ ãwó ngõ'á. Võ trá bárábányá ró.

24 Nĩngá sĩ, Yésũ drí gõzó tã âtálé õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ, gólĩyî õfõ ndrĩ ĩví 'álâ jó mvá ãvõ bê 'dĩ 'ásĩ. Gólâ kĩ gólĩyî drí rî, "Ízá 'dĩ drãá kô. Gólâ rî 'dĩ íyîngá ậ'dú kõ'á." Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ârî bê úlị̃ Yésũ kâ âtálé 'dĩ rî, drílĩyî ngãzó rĩ'á Yésũ rî gũlị̃ gbõ gũgũ.

25 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî fõ ĩyî bê ĩví 'álâ rî, Yésũ drí ngãzó fĩlí jó gólâ mvá ãvõ bê 'dĩ 'á. Gõ'dá drílâ ízámvá 'dĩ drị̃ lâ rũzó, gõ'dá kôrô ízámvá 'dĩ drí ngãzó ûrû lédrẽ-lédrẽ ró.

26 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, tã lârâkô Yésũ drí 'ẽlé 'dĩ tã lâ drí lậ'búzó ndrĩ 'bậdrị̃ 'dî 'ásĩ.

Tã Yésũ drí lĩfị̃ ãkó lé 'bá rị̃ rî 'bá yî lĩfị̃ lâ yî êdézó gõ'dá kpá líndrí õnjí drõzó ãgô ãzâ úlị̃ âtá 'bá kô rî 'ásĩ rî

27 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí ngãzó võ 'dî âyélé nĩzó zãâ ậcị̃ ĩyíkâ 'á ậtị̃ 'álâ. Gólĩyî õtírĩ rĩî nĩlí lậtị̃ 'ásĩ rî, ãgô ãzâ 'bá yî rị̃ lĩfị̃ ãkó lé 'bá ró rî 'bá yî drí 'dẽzó Yésũ yî vósĩ. Gõ'dá drílĩyî ngãzó trẽlé ûrû lậzị̃ zĩ̃zĩ̃ bê kĩ nĩ rî, "Yésũ Dậwúdị̃ rî ózõwá, ní ndrê ãmâ ĩzã! Ní pâ ãmâ!"

---

* **9:15 9.15** Õdrógô 'dĩ Yésũ ĩ'dî, gõ'dá ũmú 'dĩ 'bá yî rĩ'á ĩyî lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî ĩ'dî. Lã'bí Yúdậ yí kâ vó ró rî, órî ngá nyãlé õdrógô bê 'dó võ ãlô 'á.

28 Gõ'dá Yésũ yî drí ngãzó kũlı̨ ãgô rı̨̃ 'dî 'bá yí bê 'bã gólĩyî drí rĩzó 'álâ lãjó'bá íyíkâ
bê rî 'á. Gõ'dá Yésũ drí ãgô Ĩı̨fı̨ ãkó lé 'bá 'dĩ 'bá yî ĩjízó kĩ, "Nĩ lẽ tã trá kĩ, má â'dô
îcá'á ãnî Ĩı̨fı̨ êdélé yã?" Gõ'dá drílĩyî tã-drı̨̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, "Ãwô kúmú, mã lẽ tã
trá."
29 Ĩtí rî, Yésũ drí gólĩyî Ĩı̨fı̨ dõzó tã âtâ-âtâ bê kĩ, "'Dõvó ãnî Ĩı̨fı̨ ẽêdê rû tãlâ tã lẽlẽ
ãníkâ má 'á 'dĩ tãsĩ."
30 Gõ'dá kôrô, gólĩyî Ĩı̨fı̨ drí rû njĩzó võ ndrẽlé ngbángbá. Nĩngá sĩ rî, Yésũ drí drı̨-
mbílí sõzó gólĩyî Ĩı̨fı̨ kĩ, "Tã lârâkô gólâ rû 'ẽ 'bá ãnî drí 'dĩ, nĩ âtâ tã lâ kô õjílã ãzãkã
drí ãlôwálâ."
31 Gbõ lé Yésũ âtâ tã bê ĩtí rî, ãgô rî 'dĩ 'bá yî drí nĩzó tã Yésũ drí gólĩyî Ĩı̨fı̨ êdézó
'dĩ tã lâ âtá bê õjílã drí. Ĩtí rî, tã rî 'dĩ drí lą̃'búzó ndrĩ 'bą̃drı̨̃ 'dî 'ásĩ.
32 Gõ'dá ãgô gólĩyî Yésũ drí Ĩı̨fı̨ lâ yî êdélé trá 'dĩ 'bá yî lą̃vũ ĩyî bê rî, õjílã ãzâ 'bá yî
drí ãgô ãzâ líndrí õnjí drí rĩ'á ômbélé gõ'dá gólâ rî 'bã 'bá úlı̨ âtálé kô rî âtrõzó âjílí
Yésũ ngálâ.
33 Gõ'dá Yésũ drí líndrí õnjí 'dĩ drõzó vólé ãgô 'dĩ 'ásĩ, gõ'dá kôrô ãgô 'dĩ drí ngãzó
rĩ'á úlı̨ âtálé. Ĩtí rî, õjílã dũû gólĩyî tã 'dî ndrẽ 'bá rî yî, tı̨ lâ ĩyî drí ą̃'dı̨zó ndrúndrú.
Gõ'dá drílĩyî ngãzó tã âtálé kĩ, "Mã ndré drẽ tã lârâkô nõtí nõ kó kô rû 'ẽrẽ 'á 'bą̃drı̨̃
Ĩsĩrã'élẽ kâ 'á nõngá."
34 Gõ'dá Pą̃rúsı̨̃ ãzâ 'bá yî kpá bê tólâ. Gõ'dá gólĩyî ndrê bê ãgô 'dĩ úlı̨ âtárẽ 'á gõ'dá
kpá ârî úlı̨ õjílã 'dî 'bá yí kâ bê rî, drílĩyî ngãzó tã âtálé Yésũ rú kĩ, "Mbârâkã gólâ
Yésũ drí rĩzó tã lârâkô 'ẽlé ĩ'dî sĩ lâ 'dĩ, drı̨̃-'bá líndrí õnjí kâ Sãtánã fẽ mbârâkã 'dî nĩ
Yésũ drí líndrí õnjí 'dĩ lôfõzó ãgô 'dĩ 'ásĩ."

Tã Yésũ drí ĩzã õjílã dũû kâ ndrẽzó gõ'dá kpá tã âtázó õjílã lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽ 'bá rî tãsĩ rî

35 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí ngãzó nĩ'á lą̃mú bê lãjó'bá íyíkâ yí bê ją̃rı̨́bą̃ Gãlĩláyã
kâ rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ gõ'dá kpá võ mvá õnyíkõ Gãlĩláyã 'á rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ. Võ rî 'dĩ
'bá yî 'ásĩ cé tı̨̃tı̨̃, Yésũ rî trá õjílã Ĩı̨fı̨ îmbá bê jó tã Ôvârí kâ ârî kâ 'ásĩ. Gõ'dá gólâ rî
kpá trá nĩ'á tã âtî-âtî tãndí pẽ bê õjílã drí, tãlâ gólĩyî õjâ ró ĩyî nyãányâ 'bãlé kũmũ
Ôvârí kâ zẽlé õjílã gólâkâ ró. Gõ'dá gólâ drí kpá rĩzó õjílã ndrĩ gólĩyî ngá lãzé bê rî
'bá yî îngálé ngá lãzé gólĩyíkâ 'ásĩ.
36 Gõ'dá Yésũ ndrê bê õ'bí rû ê'bé 'bá yí lą̃gą̃tı̨ rĩ 'bá tã îmbâ íyíkâ ârílí 'dĩ 'bá yî rî,
gólâ drí â'dózó tã ı̨̃sũ ró gólĩyî tãsĩ, tãlâ gólĩyî rĩ'á lâŋõ bê ãmbá, õjílã ãzâ yû gólĩyî
pãlé. Gólĩyî rĩ'á nyé õzõ ką̃bı̨̃lı̨kı̨̃ gólĩyî â'dó 'bá lôkí 'bá ãkó rî kâtí gólâ rî Ĩı̨fı̨ drı̨̃ 'á.
37 Nĩngá sĩ, Yésũ drí gõzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ yî drí õjílã dũû gólĩyî â'dó 'bá lâŋõ
bê ãmbá 'dĩ 'bá yî tãsĩ kĩ nĩ rî, "Nĩ ndrê drẽ, ngá-ĩyínyâ ą̃mvú 'á rî rĩ'á ãmbá, trá njãâ
'ẽ'á lôsĩ lâ 'ẽlé, gõ'dá õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá lôsĩ lâ 'ẽlé rî rĩ'á cé dã.
38 Tã 'dî tãsĩ rî, nĩ 'ê rãtáã Ôvârí gólâ ą̃mvú lı̨́pı̨̃ ró rî drí, gólâ ãâjô ró bê õjílã dũû
ânĩlí lôsĩ 'ẽlé ą̃mvú gólâkâ 'dĩ 'á."

10

Tã Yésũ drí lãjó'bá íyíkâ mûdrı̨-drı̨̃-lâ-ngâ-rı̨̃ rî 'bá yî jõzó nĩ'á lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽ bê rî (Márãkõ 3.13-19; Lúką̃ 6.12-16)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí lãjó'bá íyíkâ mûdrı̨-drı̨̃-lâ-ngâ-rı̨̃ rî 'bá yî ą̃zı̨́zó yí ngálâ.
Gõ'dá drílâ drı̨-ãcê fẽzó drílĩyî, tãlâ gólĩyî õnĩ ró ĩyî líndrí õnjí lâdró bê õjílã 'ásĩ, gõ'dá
kpá õjílã gólĩyî ngá lãzé bê rî 'bá yî îngá bê ngá lãzé tı̨̃ ngĩíngî gólĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ
ndrĩ.
2 Lãjó'bá Yésũ kâ mûdrı̨-drı̨̃-lâ-ngâ-rı̨̃ rî 'bá yî rú lâ ĩyî ĩ'dî nõ,
Sĩmónã gólâ kpá rĩ'á zı̨̃lâ Pétẽrõ rî, ą̃drúpı̨̃ lâ
Ãndĩríyã, Zẽbẽdáyõ rî mvá yî

Yãkóbã yî
Yõwánĩ bê,
3 Fílĩpõ,
Bãtõlõméyõ,*
Tómã,
Mãtáyõ bélé-bélé û'dú 'bá ró rî,
Yãkóbã Ãlõpáyã rî mvá,
Tãdéyõ,*
4 Sĩmónã gólâ ậkû ró âsĩ 'bá trá ậjú 'bũlị́ mị́rị̃ Rómã kâ bê rî, gõ'dá
Yúdậ Ĩsĩkãrĩyótã gólâ 'ẽ 'bá Yésũ rî drị́-bã fẽlé fũlị́ rî.
5 Gõ'dá Yésũ drí gõzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'dî 'bá yî drí ậcị́
gólĩyíkâ 'ẽ'á tõlâ 'dĩ tãsĩ kĩ, “Mĩ nĩ kô õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô õjílã Yúdậ yí kâ ró rî 'bá
yî ngálâ gõ'dá kpá õjílã gólĩyî â'dó 'bá Sãmárĩyã lé 'bá ró rî 'bá yî ngálâ.
6 Mĩ nĩ bê-rî cé õjílã ãmákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ gólĩyî â'dó 'bá õzõ kậbị̃lị́kị̃ gólĩyî kũ 'bá trá
lậtị̂ mbị̂ 'ásĩ rî 'bá yí kâtí rî 'bá yî ngálâ, nĩ pẽ ró úlị́ Ôvârí kâ bê gólĩyî drí.
7 Gõ'dá võ cé tị̂tị̂ ãnî drí 'ẽzó nĩlí 'álâ sĩ rî 'bá yî 'ásĩ rî, nĩ pẽ tã õjílã drí kĩ nĩ rî,
‘Kậyị̂ gólâ Ôvârí drí 'bãlé õjílã drí 'ẽzó rĩlí kũmũ íyíkâ zẽlé rî âbí 'ẽ'á âcálé 'wãâ ró.’
8 Õzõ nĩ ũûsû gólĩyî ngá lãzé bê rî 'bá yî trá rî, nĩ îngâ gólĩyî ngá lãzé ĩyíkâ 'ásĩ.
Gõ'dá nĩ îngâ gólĩyî ôdrã 'bá trá rî yî õdrã 'ásĩ. Gólĩyî ngá lãzé ãrí kâ bê rî 'bá yî, nĩ
êdê gólĩyî ngá lãzé gólĩyíkâ 'dĩ 'ásĩ. Gõ'dá gólĩyî líndrí õnjí bê rî 'bá yî, nĩ lâdrô líndrí
'dĩ 'bá yî vólé gólĩyî 'ásĩ. Nĩ 'ê tã 'dî 'bá yî tãkó cú ĩtí ngá ãzãkã zị̃ ãkó gólĩyî tị́ sĩ, tãlâ
má fẽ drị́-ãcê trá ãnî drí tãkó ĩtí tã lârâkô 'dĩ 'bá yî 'ẽzó.
9 Gõ'dá ĩtí rî, nĩ trõ ậdị̂ ãzãkã kô ãní bê ậcị́ ãnî drí 'ẽ'á tõlâ 'dĩ 'á.
10 Gõ'dá nĩ trõ jõráã ítá 'bã kâ kpá kô ãní bê. Gõ'dá nĩ trõ ítá, ngãtá ká'bókã, ngãtá
pị̃drị́gú ãzâ kpá kô ãní bê. Nĩ ndrê drẽ, rĩ'á mbị̂ õjílã drí ngá ãnî drí â'dózó ĩzã lâ bê
tã lâ tãsĩ lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽzó rî 'bá yî fẽzó ãnî drí.
11 “Õzõ nĩ õcâ trá jậrị́bậ ãzâ 'á ngãtá võ mvá ãzâ 'á yã rî, õzõ nĩ ũûsû õjílã tãndí
gólâ njãâ 'ẽ 'bá ãnî lậgúlị́ yí drí 'bã 'á ũmú ró rî trá rî, nĩ rî 'bã rî 'dĩ 'á nĩngá cãlé
bũúũ kậyị̂ gólâ ãnî drí 'ẽzó võ 'dî âyélé lậvũzó ậtị́ 'álâ rî tú.
12 Gõ'dá õzõ nĩ õfî trá 'bã ãzâ 'á rî, nĩ âtâ tã kĩ, Ôvârí ãâ'dô õjílã 'bã rî 'dĩ kâ rî 'bá
yí bê.
13 Õzõ gólĩyî õlậgû ãnî trá rî, Ôvârí â'dô â'dó'á gólĩyí bê. Gõ'dá õzõ gólĩyî õgâ vólé
trá dó ãnî lậgúlị́ rî, nĩ âyê 'bã rî 'dĩ, nĩ lậvũ vólé nĩngá sĩ. Ĩtí rî, Ôvârí îcá kô â'dólé
gólĩyí bê.
14 Gõ'dá õzõ õjílã jậrị́bậ ãzâ 'bá yí kâ ngãtá õjílã 'bã ãzâ 'bá yí kâ õlậgû ĩyî ãnî kô
rî, gõ'dá gólĩyî õgâ vólé trá dó úlị́ Ôvârí kâ ãnî drí pẽlé rî ârílí rî, nĩ âyê võ rî 'dĩ. Nĩ
õtírĩ võ rî 'dĩ âyé rî, nĩ îyâ tậpị́lị́ndrị́ võ rî 'dĩ kâ vólé ãnî pá ágálé 'ásĩ lãmbé lãtrí kâ
ró gólĩyî rú.
15 Má âtâ ãnî drí tã pậtị̃ị́ ró, kậyị̂ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó tã-vó õjílã ndrĩ kâ kĩlí rî tú rî,
lâŋõ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ õjílã gólĩyî vólé gã 'bá tã ãníkâ ârílí 'dĩ 'bá yî drí rî, â'dô
lậvũ'á gậrậ lâŋõ gólâ Ôvârí drí fẽlé trá ậkû ró õjílã Gõmórã kâ gõ'dá Sõdómõ kâ bê
rî 'bá yî drí rî drị̃ị̂ sĩ.”

Tã Yésũ drí ĩfị́ lõmbâ fẽzó lãjó'bá íyíkâ drí lâŋõ gólâ 'ẽ 'bá 'dẽlé gólĩyî drị̃ị̂ rî tãsĩ rî (Márãkõ 6.7-13; Lúkậ 9.1-6)

* **10:3 10.3** Bãtõlõméyõ rî rú ãzâ kpá ĩ'dî Nãtãnélẽ. * **10:3 10.3** Tãdéyõ rî rú ãzâ kpá Yúdậ gólâ rĩ'á Yãkóbã ãzâ rî mvá lâ ĩ'dî.

16 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ drí lâŋõ gólĩyî drí 'ẽ'á ûsúlâ rî tãsĩ kĩ nĩ
rî, “Nĩ ârî drẽ! Mâ 'ẽ'á ãnî jõlé úlı̨ Ôvârí kâ pẽlé õjílã gólĩyî tã ámákâ lẽ 'bá kô rî 'bá
yî drí. Õjílã rî 'dĩ 'bá yî rĩ'á nyé õzõ ápápá gólâ rĩ 'bá 'ą̃'ú mvá lôkólé rî kâtí. Gólĩyî
â'dô 'ẽ'á lâŋõ fẽlé ãnî drí. Ĩtí rî, ãnî ĩı̨fı̨ õmbâ ãnî rú õzõ kákárá ĩı̨mú ĩı̨fı̨ drí mbãrẽ
rî kâtí. Nĩ 'bã ãnî â'dólé nyé õzõ ą̃tú'bú kâtí, tã õnjí ãzâ 'ẽ ãkó gólĩyî drí.
17 Ãnî ĩı̨fı̨ õmbâ ãnî rú, tãlâ õjílã Yúdą̃ yí kâ ãzâ 'bá yî â'dô ĩyî 'ẽ'á ãnî rũlı̨ cãlé
ônjóró'bí sĩ jó gólĩyíkâ tã Ôvârí kâ ârî kâ 'á. Gõ'dá õjílã â'dô ãnî trõ'á âjílí tã kĩ 'bá
ândrá võ tã kĩ kâ 'á tã ãníkâ kĩlí.
18 Õjílã â'dô ãnî trõ'á kpá âjílí drı̨-'bá ą́ngı̨ 'bą̃drı̨ kâ rî 'bá yî ândrá tã ãníkâ kĩlí,
tãlâ ãnî bê rĩ'á lãjó'bá ámákâ ró rî drí sĩ. Õzõ gólĩyî ãâjî ãnî trá tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî
ândrá rî, 'dĩî trá ândrâ-tãndĩ gólâ ãnî drí 'ẽzó tã ámákâ â'dálé gólĩyî drí, gõ'dá kpá
õjílã ãzâ 'bá yî gólĩyî â'dó 'bá kô õjílã Yúdą̃ yí kâ ró rî 'bá yî drí rî ĩ'dî.
19 Gõ'dá õzõ áãâtrõ ãnî trá âjílí tã kĩ 'bá ândrá tã-vó ãníkâ kĩlí rî, nĩ 'ê ũrı̨ kô tã
gólĩyî ãnî drí 'ẽ'á âtálâ gólĩyî drí rî 'bá yî tãsĩ, tãlâ áâ'dô tã gólĩyî ãnî drí 'ẽ'á âtálâ rî
fẽ'á ãnî drí.
20 Nĩ ndrê drẽ, Líndrí Tãndí ãnî átá Ôvârí kâ rî â'dô úlı̨ gólĩyî ãnî drí 'ẽ'á âtálâ rî
'bá yî â'dá'á nĩ ãnî drí âtálé. Úlı̨ 'dĩ 'bá yî â'dó kô ãnî nyãányâ kâ ĩ'dî.
21 “Õjílã â'dô rû jã'á tã lẽ 'bá má 'á rî 'bá yî rú. Õjílã ãzâ 'bá yî â'dô rû jã'á ĩyî
ą̃drúpı̨ yî drı̨-bã fẽlé fũlı̨ ũrı̨ drí sĩ, gõ'dá mvá rî átá yî â'dô kpá rû jã'á ãkpã mvá lâ
yî drı̨-bã fẽlé fũlı̨, gõ'dá 'dĩyímvá yî â'dô kpá rû jã'á ãkpã átá lâ yî gõ'dá ândrê lâ yí
bê drı̨-bã lâ yî fẽlé fũlı̨.
22 Õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá má 'á kô rî 'bá yî â'dô rû jã'á ãnî rú. Gólĩyî 'bãá ãnî lôvó kô
tãlâ tã lẽlẽ ãníkâ â'dózó õjílã ámákâ ró 'dĩ tãsĩ. Gólĩyî ndrĩ tíbê tã lẽlẽ ĩyíkâ má 'á rî
ą̃tı̨ 'bá gą́gą́ rĩzó zãâ ĩ'dî bê lâ rî, gólĩyî â'dô ngá pãpã ûsú'á.
23 Õzõ õjílã õfẽ ĩyî lâŋõ trá ãnî drí ją̃rı̨bą̃ ãlô rî 'á rî, nĩ âyê ją̃rı̨bą̃ rî 'dĩ. Nĩ râ tã
ámákâ pẽlé õjílã ją̃rı̨bą̃ ãzâ kâ rî 'bá yî drí. Má âtâ ãnî drí tã pą̃tı̨̃ı̨ ró, nĩ îcá kô lôsĩ
ãníkâ tã pẽpẽ kâ ndẽlé ją̃rı̨bą̃ Ĩsĩrã'élẽ kâ dũû rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ, drẽ ãkpãkã'dã mâ rî
gógó Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ nõ drí âgõ ãkó.*
24 “Má âtâ ãnî drí, ı̨̃ı̨̃ŋı̨̃ı̨ tã ârí 'bá kô lą̃vũlı̨ gą̃rą̃ tã îmbá 'bá gólâkâ drı̨̃ı̨ sĩ. Gõ'dá
ı̨̃ı̨̃ŋı̨̃ı̨ rą̃gı̨̃ı̨ kpá kô lą̃vũlı̨ gą̃rą̃ gólâ rî lı̨pı̨ drı̨̃ı̨ sĩ.
25 Gõ'dá ãnî lãjó'bá ámákâ rî 'bá yî, õzõ õjílã õrî ĩyî tã 'ẽlé ãnî drí õzõ drílĩyî 'ẽrẽ
lâ mâ tã îmbá 'bá ãníkâ ró rî drí rî tí rî, nĩ â'dô ãyĩkõ ró. Ãnî gólĩyî rą̃gı̨̃ı̨ ró rî 'bá yî
kpá rĩ'á ĩtí. Nĩ nı̨ trá kĩ, rĩ'á mbı̨ õjílã drí rĩzó tã 'ẽlé ãnî drí, õzõ drílĩyî 'ẽlé mâ ãnî
lı̨pı̨ ró rî drí rî kâtí. Ĩtí rî, mâ gólâ â'dó 'bá drı̨-'bá 'bã-tı̨ Ôvârí kâ rî kâ ró rî, áâtâ
úlı̨ 'dási kâ trá má rú kĩ, Sãtánã* õrî nĩ rĩ'á mbârâkã fẽlé má drí. Â'dô bê trá ĩtí rî,
â'dô îcá'á íyíkâ úlı̨ 'dási kâ âtázó ãnî gólĩyî â'dó 'bá 'bã-tı̨ Ôvârí kâ rî 'bá yî rú õnjí ró
lą̃vũlı̨ gą̃rą̃ úlı̨ 'dási kâ gólâ õjílã drí âtálé má rú rî drı̨̃ı̨ sĩ kô yã?
26 “Gõ'dá nĩ 'ê ũrı̨ kô õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá lâŋõ fẽlé ãnî drí rî 'bá yî drí sĩ. Tã ndrĩ gólĩyî
lą̃pı̨lı̨ lą̃pı̨ rî 'bá yî, Ôvârí â'dô lôfõ'á lâ võ ngbángbá 'á. Gõ'dá tã gólĩyî õjílã drí rĩ'á
'ẽlé kírî võ lâ ûsú ãkó rî 'bá yî áâ'dô lôfõ'á lâ õjílã drí nı̨̃lı̨ ndrĩ.
27 Gõ'dá kpá ĩtí, ngbãângbânõ rî, tã ndrĩ gólĩyî má drí âtálé ãnî lãjó'bá drí ı̨̃nı̨́nı̨̃ ró
rî 'bá yî, nĩ lôfõ ndrĩ õjílã drí võ ngbángbá 'á. Gõ'dá tã ndrĩ gólĩyî má drí âtálé ãnî
bı̨-'bálé 'á ãyãyã sĩ rî 'bá yî, nî îyâ tã rî 'dĩ 'bá yî õfõ ró kôrô jó-drı̨ ãpírĩ 'ásĩ õjílã drí
ârílí.

---

* **10:23 10.23** Úlı̨ gólâ Yésũ drí âtálé kĩ'á nĩ rî, lãjó'bá íyíkâ îcá ĩyî kô lôsĩ gólĩyíkâ ndẽlé cãlé ką̃yı̨ yí drí 'ẽzó âgõlé tú rî, õjílã ãzâ 'bá yî ı̨sũ tã trá kĩ, 'dĩî ką̃yı̨ gólâ Yésũ rî lîdrî-lîdrî õdrã 'ásĩ rî vósĩ rî ĩ'dî. * **10:25 10.25** Vérẽsĩ 25 'á, Mãtáyõ zı̨ Sãtánã “ ‘Bẽlĩzãbábã’”. Tã ífí lâ kĩ, kúmú líndrí õnjí rî 'bá yí kâ.

28 Nĩ 'ê ũrı̃ kô õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá ãnî fũlı̨ tã ámákâ tãsĩ rî 'bá yî drí sĩ. Nĩ rî tã ámákâ
'ẽlé, tãlâ gólĩyî îcá kô ãnî líndrí fũlı̨ cé ãnî rú'bạ ĩ'dî. Nĩ ûrı̃ cé Ôvârí gólâ 'ẽ 'bá õjílã
líndrí îzãlé rú'bạ ı̃nyạ́kú bê lạ̃sı̨ gólâ êdélé trá Sãtánã yî drí rî 'á rî ĩ'dî.
29 "Gõ'dá nĩ ı̃sũ tã ãríwá mvá gólĩyî njúwạ̃ ró rĩ 'bá õjílã bê 'bã 'á rî 'bá yî tã lâ. Órî
rĩ'á gólĩyî ndrẽlé ngá fínyáwá ró. Gbõ lé ĩtí rî, ãlô rî îcá kô â'délé vũdrı̨ drãlé cú ĩtí
Ôvârí drí võ lâ ûsú ãkó. Ôvârí rî nĩ rĩ'á gólĩyî vó ndrẽlé.
30-31 Gõ'dá ãnî nyãányâ nĩ ı̃sũ tã kô. Ôvârí lẽ ãnî trá rõô lạ̃vũlı̨ gạ̃rạ̃ ãríwá mvá 'dĩ
'bá yî drı̃ı̨ sĩ. Gólâ nı̨ tã ãníkâ trá ndrĩ dódó. Gbõ lé drı̨-'bí ãnî drı̃ı̨ 'dĩ, gólâ lâ trá
ãlô-ãlô ndrĩ.
32 "Gõ'dá õjílã gólĩyî ndrĩ âdré 'bá tã lẽlẽ ĩyíkâ má 'á rî sĩ ũrı̃ ãkó õjílã ãzí ândrá tã
âtálé kĩ, yĩ ã'dô õjílã ámákâ ĩ'dî tã lẽlẽ ĩyíkâ má 'á rî âyé ãkó rî, má â'dô kpá tã âtá'á
ámâ átá ûrú 'álâ rî ândrá kĩ, gólĩyî 'dĩ 'bá yî rĩ'á pạ̃tı̃ı̨ õjílã ámákâ ĩ'dî.
33 Gõ'dá õjílã gólĩyî tíbê tã lẽlẽ ĩyíkâ má 'á rî âyé 'bá ũrı̃ drí kạ̃yı̨ lãŋõ kâ sĩ gõ'dá
ámâ tı̨ gã 'bá dó õjílã ãzí ândrá gõ'dá tã âtá 'bá kĩ'á nĩ rî, yĩ â'dó kô õjílã ámákâ ĩ'dî
rî, má â'dô kpá gólĩyî tı̨ gã'á ámâ átá ûrú 'álâ rî ândrá kĩ, gólĩyî â'dó kô õjílã ámákâ
ĩ'dî, má nı̃ı̨ gólĩyî kô."

Tã 'dẽ'dẽ Yésũ vósĩ rî drí â'dózó lãŋõ 'ásĩ rî (Lúkạ̃ 12.51-53; 14.26-27)

34 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã âtázó kĩ, "Nĩ ı̃sũ tã kô kĩ nĩ rî, má ããnĩ tã ạ̃'dı̨ âjílí õjílã
ãngó nõ kâ lãfálé. Ânĩ-ânĩ ámákâ sĩ rî, õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá drẽ má 'á kô rî 'bá yî â'dô
ĩyî 'bã'á ạ̃jú-'bá-ãzí ró ãnî gólĩyî tã lẽ 'bá trá má 'á rî 'bá yî rú.
35-36 Ânĩ-ânĩ ámákâ õjílã ạ̃zı́lı̨ má ngálâ rî â'dô 'ẽ'á lãfálé cãcã âjílí õjílã drí. Tã 'dî
tãsĩ rî, gólĩyî ạ̃jú-'bá-ãzí yî â'dô 'bã'á ãkpã õjílã 'bã-tı̨ gólĩyî nyãányâ kâ rî 'bá yî 'ásĩ.
''Dĩyímvá â'dô ngã'á 'dẽlé ạ̃wạ̃ bê átá lâ yî drı̃ı̨ tã lẽlẽ átá lâ yí kâ má 'á rî tãsĩ.
Gõ'dá õkó mvá â'dô kpá ngã'á 'dẽlé ạ̃wạ̃ bê ândrê lâ yî drı̃ı̨ tã lẽlẽ ândrê lâ yí kâ má
'á rî tãsĩ.
Gõ'dá mvạ́zı̨ yî â'dô ĩyî kpá tã rî 'dĩ 'bá yî 'ẽ'á ĩtí ãdrá lâ yî drí tã lẽlẽ ãdrá lâ yí kâ
má 'á rî tãsĩ.'
Míkã 7.6
37 "Ãnî gólĩyî ãnî átá yî lẽ 'bá ãnî ândrê yí bê ĩ'dî lạ̃vũlı̨ gạ̃rạ̃ ámâ lẽlé drı̃ı̨ sĩ rî, nĩ
îcá kô â'dólé tã ârî 'bá ámákâ ró. Gõ'dá ãnî gólĩyî â'dó 'bá mvá rî átá yî ró rî 'bá yî
kpá rĩ'á ĩtí, õzõ nĩ õrî ãnî mvá yî lẽlé ĩ'dî lạ̃vũlı̨ gạ̃rạ̃ ámâ lẽlé drı̃ı̨ sĩ rî, nĩ îcá kpá kô
â'dólé tã ârí 'bá ámákâ ró.
38 Õzõ õjílã ãzâ õlẽ trá ámâ vó bẽlé â'dólé tã ârí 'bá ámákâ ró rî, gólâ ãâ'dô njãâ
lãŋõ ûsúlı̨ tã lẽlẽ gólâkâ má 'á rî tãsĩ, õzõ õjílã gólâ 'ẽ 'bá fê lạ̃lı̨-lạ̃lı̨ íyíkâ nj̃ı̨lı̨ gõzó
nĩ'á gólâ rî îpálé drı̃ lâ, drílâ lãŋõ ûsúzó rî kâtí. Gõ'dá õzõ õjílã rî 'dĩ ĩĩcâ kô tã rî 'dĩ
'ẽlé ĩtí rî, gólâ îcá kô â'dólé tã ârí 'bá ámákâ ró.
39 Õjílã gólâ tíbê rĩ 'bá tã gólĩyî íyî pã kâ ãngó nõ 'á rî 'ẽlé cé ĩ'dî gõzó lạ̃tı̨ ámákâ
âyélé rî, gólâ îcá kô lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî ûsúlı̨. Gõ'dá gólâ tíbê â'dó 'bá njãâ íyî
nyãányâ fẽlé lãŋõ ûsúlı̨ ámâ tãsĩ rî, gólâ â'dô lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî ûsú'á."

Tã Yésũ drí tã âtázó tã 'ẽ'ẽ tãndí õjílã kâ tã íyíkâ pẽ 'bá yî drí rî tãsĩ rî (Márãkõ 9.41)

40 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó õjílã gólĩyî lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí 'ẽ'á ûsúlâ ạ̃cı̨
gólĩyíkâ 'á rî tãsĩ kĩ, "Õzõ õjílã ãzâ õlạ̃gû ãnî trá ũmú ró yí drí 'bã 'á rî, õjílã rî 'dĩ
lạ̃gû 'dĩ mâ ĩ'dî, gõ'dá kpá Ôvârí gólâ ámâ ãjólé bê rî ĩ'dî.
41 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ õlạ̃gû ãnî gólĩyî nĩ 'bá úlı̨ Ôvârí kâ âtá bê tãlâ ãnî rĩ'á úlı̨
Ôvârí kâ âtá 'bá ró rî, Ôvârí â'dô drı̨-'â gólâ îcá 'bá rî fẽ'á õjílã rî 'dĩ drí, õzõ drílâ 'ẽ'á

fẽlâ ãnî drí rî kâtí. Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ õlậgû ãnî trá tã tãndí 'ẽ 'bá ró rî, Ôvârí â'dô kpá drị-'â tíbê 'ẽ'á fẽlâ tã mbị 'bá drí rî fẽ'á ĩ'dî gólâ drí.
42 Nî ãzâ, õzõ ní õpâ õjílã ãzí trá gbõ kó cé lị̃mvû ã̧'dị fẽzó ĩ'dî õjílã rî 'dĩ drí mvũlį̣ tãlâ gólâ tã ârí 'bá ámákâ ĩ'dî, gbõ lé ndrẽlé ngá tãkó ró rî, tã tãndí áníkâ 'dĩ tãsĩ rî, Ôvârí â'dô drị-'â fẽ'á ní drí."

11

Tã võrã 'bá Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî kâ drí nĩzó

Yésũ rî ị̃jílí rî
(Lúkã̧ 7.18-35)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ ndẽ bê tã îmbâ drílâ â'dálé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí 'ẽlé 'dĩ 'bá yî rî, gõ'dá drílâ ngãzó nĩlí jã̧rį̣bã̧ 'bã̧drị̃ Gãlĩláyã kâ rî 'bá yî 'ásĩ, nĩ'á õjílã lị̃fị̃ îmbá bê tã Ôvârí kâ sĩ, gõ'dá kpá tã pẽ bê.
2 Gõ'dá ó'bã Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî bê gã̧nį̣mã̧ 'á rî, Yõwánĩ drí tã lârâkô Yésũ drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî tã lâ ârízó. Ĩtí rî, drílâ ngãzó võrã 'bá íyíkâ ãzâ 'bá yî jõlé Yésũ ngálâ, nĩ'á Yésũ rî ị̃jílí, ã'dô ró bê yí drí tã gólâ rî nyãányâ tãsĩ rî nị̃zó.
3 Gõ'dá võrã 'bá 'dĩ 'bá yî câ ĩyî bê Yésũ rî ûsúlį̣ rî, drílĩyî Yésũ rî ị̃jízó kĩ, "Nî õjílã gólâ 'ẽ'á âjólâ 'díyî pã 'bá ró rî ĩ'dî, ngãtá mã õtẽ drẽ õjílã ãzâ ngĩî lâ ĩ'dî yã?"
4 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílĩyî kĩ, "Nĩ gõ tã gólĩyî ãnî drí ndrẽlé trá gõ'dá kpá ârílí trá ámâ tãsĩ rî 'bá yî âtálé Yõwánĩ drí.
5 Má 'bã õjílã lị̃fị̃ ãkó lé 'bá trá võ ndrẽlé ngbángbá, õjílã gólĩyî õŋõ ró rî 'bá yî trá ã̧cį̣ tõlé tãndí ró, gõ'dá õjílã ãrí bê rî 'bá yî rú'bã̧ lâ êdê rû trá ngbángbá, õjílã bį̣-'bálé lâ drí ã̧sị̃lį̣ rî trá tã ârí'á, õjílã drã 'bá rî 'bá yî ngâ ĩyî trá õdrã 'ásĩ, gõ'dá tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ áâ'dô trá rĩ'á pẽ'á lâ õjílã gólĩyî ĩzã 'bá ró rî 'bá yî drí.
6 Nĩ ndrê drẽ, gbõ lé tã gólĩyî má drí 'ẽlé rî 'bá yî õ'bã õjílã dũû nĩ ámâ gãlé dó rî, Ôvârí â'dô õrẽ fẽ'á õjílã gólĩyî ámâ gã 'bá kô tã 'dî 'bá yî tãsĩ rî 'bá yî drí. Ĩtí rî, nĩ âtâ tã Yõwánĩ drí, gólâ õrî zãâ tã lẽlé má 'á."

Tã Yésũ drí âtálé Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî tãsĩ rî

7 Gõ'dá võrã 'bá Yõwánĩ kâ 'dĩ 'bá yî lã̧vũ ĩyî bê nĩ'á gõlé rî, Yésũ drí ĩtõzó rĩ'á tã âtálé õjílã dũû gólĩyî rĩ 'bá yí bê rî 'bá yî drí Yõwánĩ rî tãsĩ kĩ, "Kã̧yį̣ gólâ ãnî drí nĩzó õmã 'álâ tã Yõwánĩ kâ ârílí rî 'á rî, nĩ ndrê ã'dô ngá 'î tólâ yã? Nĩ ndrê õjílã gólâ mbârâkã ãkó õzõ õmã ĩlî drí 'ẽ'á bị̃lâ vũdrį̣ rî kâtí rî ĩ'dî yã? 'É'ẽ, â'dó ĩtí kô.
8 Ngãtá nĩ ị̃sũ ãníkâ bê-rî kĩ, nĩ ã'dô õjílã gólâ ítá tãndí sũ 'bá rî ûsú'á ĩ'dî õmã 'á tólâ yã? 'É'ẽ â'dó ĩtí kô. Õjílã gólĩyî rĩ 'bá ítá tãndí sũlį̣ rî 'bá yî, rî ĩyî rĩlí jó ã̧ngį̣ ã̧ngį̣ 'á jã̧rį̣bã̧ 'ásĩ.
9 Nĩ â'dâ drẽ ngá gólâ ãnî drí nĩ'á ndrẽlâ kã̧yį̣ ãnî drí nĩrĩ Yõwánĩ ngálâ tólâ rî sĩ rî má drí. Õzõ nĩ õnĩ tã ã̧ngũ 'bá ndrẽlé rî, 'dĩĩ tã pã̧tĩ̧ĩ̧ 'î. Yõwánĩ rĩ'á tã ã̧ngũ 'bá 'î, ãmbã gólâkâ rî lã̧vũ gã̧rã̧ tã ã̧ngũ 'bá ãzâ 'bá yí kâ drĩ̧ĩ̧ sĩ.
10 Yõwánĩ ĩ'dî õjílã gólâ Ôvârí drí tã âtázó gólâ rî tãsĩ tã îgĩ íyíkâ 'á kĩ'á nĩ rî, yí â'dô lãjó'bá íyíkâ âjó'á sį̣sį̣, ãânĩ ró bê lã̧tĩ̧ êdélé má drí ânĩ-ânĩ ámákâ rî tãsĩ.
11 "Má âtâ nõ ãnî drí tã pã̧tĩ̧ĩ̧ ró, ãmbã Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî kâ rî lã̧vũ gã̧rã̧ ãmbã õjílã gólĩyî tĩ̧lį̣ ndrĩ ãngó nõ 'á bũúũ ãndrõ nô rî 'bá yí kâ drĩ̧ĩ̧ sĩ. Gõ'dá õjílã ndrĩ gólĩyî â'dó 'bá õjílã Ôvârí kâ ró tã lẽlẽ gólĩyíkâ má 'á 'díyî pã 'bá ró rî tãsĩ rî 'bá yî lãfálé 'ásĩ rî, õjílã gólâ ãmbã lâ drí â'dólé cé fínyáwá rî, ãmbã gólâkâ lã̧vũ gã̧rã̧ ãmbã Yõwánĩ kâ drĩ̧ĩ̧ sĩ.

11:10 11.10 Mãlákĩ 3.1.

12 Ìtõlé ką̣yį̣ gólâ Yõwánĩ drí ìtõzó tã Ôvârí kâ pẽlé rî sĩ, âcálé bũúũ ãndrõ nô, õjílã
ą̣wą̣lą̣ką̣ ró rî 'bá yî rĩ'á lâŋõ fẽ'á õjílã Ôvârí kâ drí. Õjílã rî 'dĩ 'bá yî rî ĩyî tã rî 'dĩ
'ẽlé õnjí ró mbârâkã sĩ.
13 Drẽ ãkpãkã'dã Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî âjó ãkó âcálé bũúũ ką̣yį̣ gólâ drí rĩzó
tã Ôvârí kâ pẽlé rî sĩ, tã gólĩyî 'ẽ 'bá rû 'ẽlé rî, tã ą̣ngũ 'bá yî ndrĩ tã îgĩ Músą̣ kâ yí
bê âtâ ĩyî tã trá tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ.
14 Õzõ nĩ õlẽ tã trá úlį̣ tã ą̣ngũ 'bá yí kâ 'dĩ 'á rî, nĩ â'dô nį̣'á lâ kĩ, Yõwánĩ bãbãtízĩ
'ẽ 'bá ró rî ĩ'dî tã ą̣ngũ 'bá gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá 'ẽ'á âjólâ õzõ tã ą̣ngũ 'bá Ẽlíyã
kâtí rî.
15 Õzõ ãnî bį̣-'bálé ãârî tã bê rî, 'dõvó nĩ ârî drẽ úlį̣ nõ 'bá yî.
16-17 “Õjílã ką̣yį̣ nõ 'bá yí kâ gólĩyî vólé gã 'bá dó tã lẽlé tã Ôvârí kâ 'á nõ 'bá yî,
áâ'dô gólĩyî į̣'bį̣'á õzõ ã'dô kâtí yã? Gólĩyî rĩ'á nyé õzõ 'dĩyímvá gólĩyî vólé gã 'bá dó
lâvílí ãzí-ãzí lâ yí bê võ ãlô 'á rî kâtí. Õzõ 'dĩyímvá õcâ ĩyî lą̣rį̣ trá rĩzó ą̣ndú tõlé
rî, gõ'dá ãzâ 'bá yî õgã trá dó ą̣ndú tõlé rî, drílĩyî tã âtázó kĩ nĩ rî, ‘Mã câ lą̣rį̣ ą̣ndú
tõzó, gõ'dá nĩ lẽé ą̣ndú tõlé ãmá bê kô ã'dô tãsĩ yã?’ Gõ'dá õzõ gólĩyî õngô gbõ ãwó
lôngó drílĩyî ãwó ngõzó rî, gõ'dá ãzâ 'bá yî õgã kpá dó ãwó ngõlé gólĩyí bê rî, drílĩyî
tã âtázó kĩ nĩ rî ‘Nĩ lẽé kpá ãwó ngõlé ãmá bê kô ã'dô tãsĩ yã?’
18 Nĩ ndrê drẽ, Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî âcâ bê rî, gólâ nyá ngá nyãnyã tãndí kô,
gõ'dá gólâ mvú õdrá kpá kô. Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, nĩ âtâ kĩ nĩ rî, gólâ cú líndrí õnjí bê yí
'á.
19 Gõ'dá mâ gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî âcâ bê rî, má nyâ ngá nyãnyã tãndí trá,
gõ'dá má mvû kpá õdrá trá. Tã 'dî tãsĩ rî, áâtâ tã ámâ tãsĩ kĩ nĩ rî, ‘Mĩ ndrê, nõô rĩ'á
'álé kõ 'bá 'î gõ'dá kpá õdrá mvũ 'bá 'î. Gõ'dá gólâ trõ õjílã õnjí ãzâ 'bá yî trá â'dólé
gólâ rî rû-lẽ-ãzíyã yî ró.’ Gõ'dá má kĩ nĩ rî tã ãzâ ĩ'dî nõ, ãnî õjílã gólĩyî úlį̣ Yõwánĩ
kâ ârí 'bá úlį̣ ámákâ rî bê rî â'dô ĩyî nį̣'á lâ tã pą̣tį̣-pą̣tį̣ ró. Úlį̣ má drí rĩ'á âtálâ nõ rî
Ôvârí kâ ĩ'dî.”

Tã Yésũ drí tã âtázó õjílã ją̣rį̣bą̣ ãzâ 'bá yí kâ gólĩyî tã íyíkâ

lẽ 'bá kô rî 'bá yî rú rî
(Lúką̣ 10.13-15)

20 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí tã âtázó õjílã gólĩyî rĩ 'bá rĩlí ją̣rį̣bą̣ gólĩyî gólâ drí rĩzó
tã lârâkô ãmbá tį̣ drí ą̣'dį̣zó tã lâ sĩ rî 'bá yî 'ẽlé 'álâ sĩ rî 'á rî 'bá yî rú, tãlâ õjílã rî 'dĩ
'bá yî lẽé ĩyî kô drį̣ âdĩlí tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ tã lẽzó gólâ 'á.
21 Gólâ kĩ, “Ãnî õjílã ją̣rį̣bą̣ Kõrázã kâ rî kâ rî 'bá yî gõ'dá ãnî õjílã ją̣rį̣bą̣ Bẽtãsédã
kâ rî kâ rî 'bá yí bê, lâŋõ õnjí tẽtẽ â'dô 'ẽ'á 'dẽlé ãnî drį̣̃į̣, tãlâ nĩ gâ vólé dó tã lẽlé má
'á. Nĩ į̣sũ drẽ tã ją̣rį̣bą̣ Tírã kâ rî kâ gõ'dá Sĩdónã kâ bê. Ôvârí îzã ją̣rį̣bą̣ 'dî 'bá yî trá
ą̣kû ró tã õnjí õjílã gólĩyî rĩ 'bá tólâ nã 'bá yí kâ tãsĩ. Gõ'dá tí õjílã ją̣rį̣bą̣ 'dî 'bá yí
kâ 'dĩ 'bá yî õró ĩyî tã lârâkô gólĩyî má drí rĩ'á 'ẽlâ ãnî lãfálé 'á rî 'bá yî ndrẽê cú ĩyî
ĩį̣fį̣ sĩ rî, tí gólĩyî sõ ítá lį̣rį̣kũ ĩzã kâ trá ĩyî rú gõzó ófó fõlé ĩyî drį̣̃į̣, 'dĩĩ ãâ'dâ ró bê kĩ,
pą̣tį̣̃į̣ gólĩyî âdĩ drį̣ trá 'wãâ tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ.
22 Mã âtâ ãnî drí tã pą̣tį̣̃į̣ ró, ãnî õjílã Kõrázã kâ gõ'dá Bẽtãsédã kâ bê rî, ką̣yį̣ gólâ
Ôvârí drí 'ẽzó tã-vó õjílã ndrĩ kâ kĩlí rî tú rî, lâŋõ gólâ 'ẽ'á fẽlâ ãnî drí rî â'dô 'ẽ'á
lą̣vũlį̣ gą̣rą̣ lâŋõ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ õjílã Tírã yí kâ Sĩdónã bê 'dĩ 'bá yî drí rî drį̣̃į̣
sĩ.
23 “Gõ'dá ãnî õjílã Kãpẽrãnómã kâ rî 'bá yî, nĩ į̣sũ ãníkâ bê-rî kĩ, Ôvârí ãâ'dô ãnî
lą̣gú'á yí ngálâ ûrú 'álâ yã? Gólâ â'dô ãnî vũ'á lą̣sį̣ gólâ êdélé Sãtánã yî drí rî 'á. Gólâ
îcá kô ãnî lą̣gúlį̣, tãlâ nĩ gâ vólé trá dó tã lẽlé má 'á. Gõ'dá nĩ į̣sũ drẽ tã Sõdómõ kâ
tíbê Ôvârí drí îzãlé trá õjílã íyíkâ bê ą̣kû ró tã õnjí gólĩyíkâ tãsĩ rî tã lâ. Gõ'dá tí tã

lârâkô gólĩyî ãnî õjílã Kãpẽrãnómã kâ drí ndrẽlé rî 'bá yî óõró 'ẽlâ Sõdómõ 'álâ rî, tí
õjílã lâ yî âdĩ drı̃ trá tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ, gõ'dá tí Ôvârí îcá jã̃rı́bã̃ 'dî îzãlé kô,
â'dô 'bã'á drẽ bê rĩ'á zãâ âcálé bũúũ ãndrõ nô.
24 Má âtâ ãnî drí tã pã̃tı̃ı̃ ró, ãnî õjílã Kãpẽrãnómã kâ rî 'bá yî, kã̃yı̃ gólâ Ôvârí drí
'ẽzó tã-vó õjílã ndrĩ kâ kĩlí rî tú rî, lãŋõ gólâ 'ẽ'á fẽlâ ãnî drí rî â'dô 'ẽ'á lã̃vũlı́ gã̃rã̃
lãŋõ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ õjílã Sõdómõ kâ 'dĩ 'bá yî drí rî drı̃ı̃ sĩ.”

Tã Ôvârí drí tã íyíkâ â'dázó õjílã gólĩyî ĩyî nyãányâ lôgõ 'bá õzõ 'dĩyímvá kâtí rî 'bá yî drí rî
(Lúkã̃ 10.21-22)

25 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ìtõzó rĩ'á Ôvârí rî lûyı́lı́ kĩ nĩ rî, “Tátá, ní rî trá võ ûrú
'álâ rî 'á gõ'dá kpá ãngó nõ drı̃lı́ kúmú ró, má lûyı̃ nî, tãlâ ní lã̃pı̃ tã pã̃tı̃ı̃ áníkâ rî trá
õjílã gólĩyî tã ı̀sũ 'bá kĩ'á nĩ rî, ĩyî ĩı̃fı̃ õmbâ rõô gõ'dá yĩ ũnı̃ tã kpá rõô rî 'bá yî drí sĩ.
Ĩtí rî, ní â'dâ tã rî 'dĩ 'bá yî trá trã̃ õjílã gólĩyî ĩyî nyãányâ lôgõ 'bá õzõ 'dĩyímvá kâtí
rî 'bá yî drí.
26 Tátá, sû trá ní rú tã rî 'dĩ 'bá yî drí rû 'ẽzó ĩtí 'dĩ.”
27 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó kĩ, “Ámâ átá âfẽ drı̃-ãcê trá má drí â'dózó ngá ndrĩ drı̃lı́.
Ĩtí rî, õjílã ãzãkã îcá kô ámâ nı̃lı́ Ôvârí rî mvá ró, ámâ átá Ôvârí nı̃ mâ cé nĩ. Gõ'dá
õjílã ãzãkã îcá kpá kô ámâ átá rî nı̃lı́. Gõ'dá mâ rî gógó gólâ rî mvá ró rî nı̃ gólâ cé
nĩ, gõ'dá õjílã gólĩyî má drí njĩlí ámâ átá rî â'dázó drílĩyî rî 'bá yí bê.”

Tã Yésũ drí tã âtázó õjílã gólĩyî lãŋõ bê rî 'bá yî drí rî

28 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó kĩ, “Ãnî gólĩyî â'dó 'bá lãŋõ ngá lã̃nı̃ı̃ kâ bê rî, nĩ ânĩ má
ngálâ, tãlâ má fẽ ró mbârâkã bê ãnî drí. Má â'dô ãnî 'bã'á lôvólé pı̃pı̃sı́lı́ ã̃'dı́ sĩ kã̃yı̃
lãŋõ kâ rî 'bá yî 'á.
29 Nĩ 'bã ãnî nyãányâ drı̃-ãcê ámákâ zẽlé rû ı̀'bũ 'bá ámákâ ró. Nĩ ârî tã gólĩyî má
drí rĩ'á âtálâ ãnî drí rî 'bá yî, nĩ gõ ró tã rî 'dĩ 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî, tãlâ má â'dó kô sı̃ lõmbâ
'bá 'î. Tã ámákâ rĩ'á mãnísĩ, â'dó kô mbârâkã sĩ. Õzõ nĩ õ'ê tã rî 'dĩ 'bá yî trá ĩtí rî,
nĩ â'dô lôvô-lôvô ûsú'á ãnî nyãányâ drí.
30 Tã gólĩyî má drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî 'bá yî, má â'dô mbârâkã fẽ'á ãnî drí 'ẽzó lâ lãŋõ
ãkó. Ĩtí rî, ngá gólĩyî má drí lẽlé ãnî drí nj̃ĩlı́ rî rĩ'á tẽlẽfẽ ĩtí, â'dó kô ngá lã̃nı̃ı̃-lã̃nı̃ı̃
'î.”

12

Tã Yésũ drí íyî â'dázó kã̃yı̃ rãtáã kâ rî lı́pı̃ lâ ró rî
(Márãkõ 2.23-28; Lúkã̃ 6.1-5)

1 Kã̃yı̃ rãtáã kâ* sĩ, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí lãjó'bá íyíkâ yí bê kôrô ã̃mvú ã̃drúgú lı̃nı̃ı́
'bá trá rî kâ 'ásĩ. Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî trá rĩ'á lõfó ró. Ĩtí rî, gólĩyî õtírĩ rĩî
lã̃vũlı́ ã̃drúgú 'dĩ 'bá yî rú sĩ rî, drílĩyî rĩzó ã̃drúgú ôsĩlí nyãlé.
2 Nĩngá sĩ, Pã̃rúsı̃ ãzâ 'bá yî õtírĩ lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ndrẽê tã 'dî 'ẽrẽ 'á rî,
drílĩyî tã âtázó Yésũ drí kĩ, “Lãjó'bá áníkâ 'dĩ 'bá yî rî ĩyî tã gólâ ãmâ drí âyélé kô 'ẽlé
lã'bí ãmákâ vó ró rî 'ẽlé ĩtí kã̃yı̃ rãtáã kâ sĩ ã'dô tãsĩ yã?”*
3 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó drílĩyî kĩ, “Nĩ zı́ tã gólâ îgĩlí kúmú ã̃ngı́ Dã̃wúdı̃ rî
tãsĩ búkũ Ôvârí kâ 'á rî kô yã? Kã̃yı̃ gólĩyî drí 'bãzó lõfó ró ã̃jú 'bũ 'bá íyíkâ yí bê rî
'á rî, gólĩyî 'ê ã'dô 'î yã?

* **12:1 12.1** 'Dĩî Sã̃bı̃ sĩ, â'dó kô Gímã sĩ. * **12:2 12.2** Lã'bí Yúdã̃ yí kâ vó ró rî, áâyê õjílã kô ã̃drúgú drı̃ ôsĩlí kã̃yı̃ rãtáã kâ sĩ, tãlâ kã̃yı̃ rãtáã kâ 'á rî, ó'é lôsĩ kô.

4 Gólĩyî fĩ trá jó Ôvârí kâ 'á ãmbãtã fẽlé trá ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî nyãlé. Nĩ nị̃ trá
tãndí ró kĩ'á nĩ rî, cé drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ rî 'bá yî áâyê ĩ'dî ngá nyãnyã rî 'dĩ nyãlé. Gbõ
lé Dą̃wúdị̃ yî nyâ bê ngá nyãnyã rî 'dĩ rî, úzị́ gólĩyî kô lã'bí îzã 'bá ró.
5 Gõ'dá nĩ zị́ tã 'bã'bã gólĩyî îgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ rî 'bá yî tãsĩ rî
kô yã? Gólĩyî rî lôsĩ 'ẽlé jó ą̃ngị́ Ôvârí kâ 'á ką̃yị̃ rãtáã kâ sĩ. Gõ'dá úzị́ gólĩyî kô lã'bí
îzã 'bá ró.
6 Má âtâ ãnî drí tã pą̃tị́-pą̃tị̃ ró, ngá ãzâ bê nõngá,* ãmbã gólâkâ lą̃vũ gą̃rą̃ ãmbã jó
ą̃ngị́ Ôvârí kâ rî kâ drị̃ị̃ sĩ.
7 Gõ'dá nĩ ịsũ drẽ tã gólâ îgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ'á nĩ rî, 'Tã gólâ má drí lẽlé lą̃vũ
'bá gą̃rą̃ tã kõrõnyã zãzã kâ má drí rî drị̃ị̃ sĩ rî ĩ'dî nõ, nĩ ndrê ĩzã õjílã ãzí kâ.' Úlị́ 'dĩ
'bá yî, mĩ nị̃ị́ tã ífí lâ kô. Tí nĩ õró tã ífí lâ nị̃ị̃ rî, tí nĩ îcá kô tã kĩlí õjílã gólĩyî rĩ 'bá
kô tã 'ẽlé ányâ ró rî 'bá yî rú.
8 Gõ'dá mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ rî rĩ'á cú drị́-ãcê bê ką̃yị̃ rãtáã kâ drị̃lị́."

Tã Yésũ drí ãgô ãzâ drị́ lâ drí ôgólé ôgô rî êdézó kpá ką̃yị̃ rãtáã kâ 'dĩ sĩ rî (Márãkõ 3.1-6; Lúką̃ 6.6-11)

9 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí ngãzó võ 'dî âyélé nĩzó fĩlí jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rî
'álâ.
10 Gõ'dá jó 'dĩ 'á tólâ rî, Yésũ drí ãgô ãzâ drị́ lâ drí ôgólé ôgô rî ûsúzó. Gõ'dá Pą̃rúsị̃
yî lã'bí îmbá 'bá ãzâ 'bá yí bê kpá bê rĩ'á ĩyî tólâ. Gólĩyî ndrê ãgô gólâ drị́ lâ drí ôgólé
ôgô 'dĩ bê rî, gólĩyî ịsũ tã trá kĩ, ngãtá Yésũ â'dô ãgô 'dĩ êdé'á yã rî. Gõ'dá drílĩyî
ngãzó Yésũ rî ĩjílí kĩ, "Ã'dô lã'bí ãmákâ vó ró rî, rĩ'á tãndí ró õjílã ngá lãzé bê rî êdélé
ką̃yị̃ rãtáã kâ sĩ yã?" Gólĩyî rî 'dĩ Yésũ rî mãndĩkã lô'bã'á, õzõ gólâ õ'ê tã ányâ trá rî,
ókî ró tã gólâkâ bê õnjí ró.
11 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílĩyî kĩ, "Õzõ õjílã ãzâ ãlô ãnî lãfálé sĩ ã'dô ką̃bị̃lị́kị̃
íyíkâ bê ãlô, gõ'dá ką̃bị̃lị́kị̃ gólâkâ 'dĩ õ'dê trá 'bú ą̃ngị́ 'á ką̃yị̃ rãtáã kâ 'á rî, áâyé gólâ
kô lôfõlâ vólé 'bú 'ásĩ yã? Gólâ â'dô ką̃bị̃lị́kị̃ 'dî âsé'á.
12 Lã'bí ãmákâ âyê ãmâ tã tãndí 'ẽlé kõrõnyã 'bã kâ pãlé ką̃yị̃ rãtáã kâ sĩ. Gõ'dá nĩ
ịsũ drẽ tã õjílã mvá kâ. Õjílã mvá tã lâzê gą̃rą̃ ką̃bị̃lị́kị̃ tã drị̃ị̃ sĩ. Ĩtí rî, lã'bí ãmákâ
âyê ãmâ tã tãndí 'ẽlé õjílã ãzí pãlé ką̃yị̃ rãtáã kâ sĩ."
13 Gõ'dá Yésũ drí gõzó tã âtálé ãgô drị́ lâ drí ôgólé 'dĩ drí kĩ, "Ní ĩjõ ánî drị́." Gõ'dá
ãgô 'dĩ drí íyî drị́ ĩjõzó mbị̃. Gõ'dá gólâ rî drị́ drí rû êdézó â'dólé tãndí ró, õzõ drị́ lâ
ãzâ rî kâtí.
14 Nĩngá sĩ, Pą̃rúsị̃ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó nĩlí võ 'dî âyélé tã ị̃'bị̃lị́ Yésũ rú, tãlâ yĩ ûsû
ró lą̃tị̃ bê gólâ rî fũzó.

Tã Yésũ gólâ Ôvârí drí njĩlí nĩ rû ị̃'bũ 'bá íyíkâ ró rî tãsĩ

15 Gõ'dá Yésũ nị̃ tã ịsũ Pą̃rúsị̃ 'dĩ 'bá yí kâ 'ẽzó íyî fũlị́ 'dĩ bê rî, drílâ ngãzó nĩlí vólé
võ 'dî 'ásĩ. Nĩngá sĩ, õ'bí dũû võ ãzâ 'bá yî 'ásĩ drí ngãzó 'dẽlé gólâ rî vó bẽlé. Gõ'dá
õjílã gólĩyî ndrĩ ngá lãzé tị̃ ngĩíngî bê rî 'bá yî, gólâ drí gólĩyî êdézó ngá lãzé ĩyíkâ
'ásĩ.
16 Gõ'dá Yésũ êdê õjílã gólĩyî ngá lãzé bê 'dĩ 'bá yî bê rî, gólâ drí drị́-mbílí sõzó
gólĩyî Ĩị́fị́ tã âtâ-âtâ bê kĩ, "Nĩ lôfõ ãmâ tã kô kĩ má ãâ'dô ã'dî ĩ'dî yã õjílã ãzãkã drí."
17 Tã 'dî 'ê rû trá ĩtí 'dĩ, tãlâ tã gólâ Ôvârí drí âtálé trá tã ą̃ngũ 'bá Ĩsáyã tị́ ą̃kû ró
nã rî ã'dô ró bê tã pą̃tị̃ị̃ ró. Gólâ kĩ,
18 "Nõô gólâ tíbê má drí njĩlí â'dólé rû ị̃'bũ 'bá ámákâ ró rî ĩ'dî.
Gólâ ĩ'dî tíbê má drí lẽlé rõô rî.

---

* **12:6 12.6** Ngá 'dĩ rĩ'á Yésũ ĩ'dî. **12:7 12.7** Õséyã 6.6.

Gõ'dá gólâ rî tã sû trá má rú tákányĩ.
Má â'dô Líndrí Tãndí ámákâ âjó'á mbârâkã sõlé gólâ 'á,
tãlâ gólâ õpẽ ró tã ngá pãpã kâ mbı̨ rî bê õrĩ ndrĩ õjílã kâ ãngó 'ásĩ rî drí.
19 Õzõ gólâ õtírĩ rĩî tã îmbálé rî, gólâ rí kô lâwãlé ngãtá ôtrélé.
Ĩtí rî, õjílã gólĩyî rĩ 'bá lạ́tı̨ drı̃ı̨ rî 'bá yî ârí gólâ kô ôtrérẽ 'á.
20 Lómí gólâ tõlé pá sĩ rî, gólâ îcá kô ŋõlâ,
gõ'dá gólâ îcá kpá kô lámbã gólâ rĩ 'bá kõlé õcĩkã ró rî âdrãlé,*
cãlé bũúũ ką̣yı̨ gólâ drí 'ẽzó lạ́tı̨ ngá pãpã kâ nj̃ı̨lı́ õjílã pãzó rî tú.
21 Tã 'dî tãsĩ rî, õjílã 'bạ̃súrú ndrĩ kâ â'dô ĩyî Ĩı̨fı́ 'bã'á gólâ drı̃ı̨ 'díyî pã 'bá ró.”
Ĩsáyã 42.1-4

Tã Yésũ drí mbârâkã íyíkâ rĩzó tã lârâkô 'ẽlé rî tã lâ â'dázó kĩ, â'dó kô mbârâkã Sãtánã kâ ĩ'dî rî
(Márãkõ 3.20-30; Lúkạ̃ 11.14-23)

22 Gõ'dá nĩngá sĩ, ãgô ãzâ líndrí õnjí drí rĩ'á ômbélé ômbê rî âtrõzó âjílí Yésũ ngálâ. Líndrí õnjí rî 'dĩ 'bã ãgô 'dĩ trá úlı́ âtá ãkó gõ'dá kpá võ ndrẽ ãkó. Gõ'dá Yésũ drí líndrí õnjí 'dĩ drõzó vólé ãgô 'dĩ 'ásĩ. Gõ'dá gólâ lôfõ líndrí õnjí 'dĩ bê rî, ãgô 'dĩ drí ngãzó rĩ'á úlı́ âtálé, gõ'dá kpá Ĩı̨fı́ lâ drí rû nj̃ı̨zó võ ndrẽlé dódó.

23 Ĩtí rî, õ'bí 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî tã Yésũ drí 'ẽlé 'dĩ bê rî, tı̨ lâ ĩyî drí ạ̃'dı̨zó ndrúndrú. Gõ'dá gólĩyî drí tã îjízó ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ, “Ãgô nõ â'dô 'bã'á Dạ̃wúdı̨ rî ózõwá gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á âjólâ 'díyî pã 'bá ró rî ĩ'dî yã?”

24 Gõ'dá Pạ̃rúsı̨ ãzâ 'bá yî ârî ĩyî úlı́ õ'bí 'dĩ 'bá yî drí âtálé 'dĩ bê rî, gólĩyî drí ngãzó tã âtálé Yésũ rú kĩ nĩ rî, “Mbârâkã gólâ Yésũ drí rĩzó tã lârâkô 'ẽlé ĩ'dî sĩ lâ 'dĩ, drı̨-'bá líndrí õnjí kâ Sãtánã õrî nĩ rĩ'á mbârâkã 'dî fẽlé gólâ drí rĩzó tã 'dî 'bá yî 'ẽlé 'dĩ.”

25 Gõ'dá Yésũ nı̨ tã Pạ̃rúsı̨ 'dî 'bá yî drí rĩ'á ı̨sũlâ 'dĩ trá. Gõ'dá drílâ gõzó tã âtálé gólĩyî drí úlı́ mãnĩgõ sĩ kĩ nĩ rî, “Õzõ õjílã 'bạ̃drı̨ ãlô kâ õcâ ĩyî lãfâ trá ạ̃jú 'bũlı́ ãkpã ĩyî võ 'ásĩ rî, 'bạ̃drı̨ 'dî â'dô 'dẽ'á, drílâ rû îzãzó. Õzõ gõ'dá õjílã jạ̃rı̨́bạ̃ ãlô kâ ngãtá 'bã-tı̨ ãlô kâ õcâ ĩyî lãfâ rû fũlı́ ãkpã ĩyî võ 'ásĩ rî, â'dô ĩyî 'dẽ'á drílâ rû lâpẽzó.

26 Gõ'dá õzõ Sãtánã õrî ãkpã nĩ líndrí õnjí íyíkâ lâdrólé õjílã gólĩyî líndrí õnjí bê rî 'ásĩ rî, 'dĩî gólĩyî câ lãfá trá ãkpã ĩyî võ 'ásĩ. Ĩtí rî, kũmũ gólâkâ â'dô 'ẽ'á 'bãlé âmbâ-âmbâ ró mbârâkã bê rî íyíkâ ángô tí ró yã?

27 Gõ'dá õjílã ãníkâ rî ĩyî bê líndrí õnjí lâdrólé õjílã 'ásĩ rî, ã'dî fẽ mbârâkã 'dî nĩ gólĩyî drí yã? 'Dõvó nĩ ı̨sũ drẽ tã 'dî vó lâ dódó, nĩ gõ ró tã-vó ámákâ kĩlí mbı̨́mbı̨. Tã-vó gólĩyíkâ â'dô tã â'dá'á ãnî drí kĩ, îcá kô má drí líndrí õnjí lâdrólé õjílã 'ásĩ mbârâkã drı̨-'bá líndrí õnjí 'dĩ 'bá yí kâ rî kâ sĩ.

28 Gõ'dá õzõ pạ̃tı̃ı̨ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ õfẽ mbârâkã nĩ má drí rĩzó líndrí õnjí lâdrólé rî, Ôvârí â'dâ tã trá kĩ, yí âjô mâ trá 'díyî pã 'bá ró, tãlâ õjílã ndrĩ õrî ró bê kũmũ íyíkâ zẽlé.”

29 Gõ'dá Yésũ drí úlı́ mãnĩgõ ãzâ âtázó kĩ, “Ũgú îcá kô fĩlí õjílã gólâ fãfã bê rî drí 'bã 'á, nĩ'á ngá gólâkâ ûgũlı́ jó 'ásĩ. Îcâ trá ũgú rî 'dĩ fãfã lâ drí lạ̃vũzó gạ̃rạ̃ fãfã 'bã-lı́pı̨ 'dĩ kâ drı̃ı̨ sĩ* gólâ drí 'bã-lı́pı̨ 'dĩ ômbézó zãlô sı́sı́ rî, gólâ õró gõ îcálé fĩlí nĩ'á ngá 'bã-lı́pı̨ 'dĩ kâ ûgũlı́.

30 Má âtâ ãnî drí, õzõ õjílã ãzâ ãâ'dô kô má bê ngá ãlô ró rî, õjílã rî 'dĩ rĩ'á ámâ ạ̃jú-'bá-ãzí 'î.

31-32 Má âtâ ãnî drí tã pạ̃tı̃ı̨ ró, õzõ õjílã ãzâ õ'ê tã õnjí ãzâ 'bá yî trá Ôvârí rú ngãtá ãâtâ úlı́ õnjí Ôvârí rú rî, áâ'dô îcá'á tã õnjí gólâkâ âyélé. Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ãâtâ úlı́

* **12:20 12.20** Úlı́ mãnĩgõ 'dî 'bá yî, tã ífí lâ kĩ, Yésũ îcá kô õjílã gólĩyî mbârâkã ãkó rî 'bá yî gãlé dó. * **12:29 12.29** Úlı́ mãnĩgõ 'dî tã ífí lâ kĩ, mbârâkã Yésũ kâ lạ̃vũ trá gạ̃rạ̃ líndrí õnjí drõzó õjílã 'ásĩ.

õnjí mâ rî gógó Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ 'díyî pã 'bá ró nõ rú rî, áâ'dô kpá tã õnjí õjílã rî 'dĩ kâ âyé'á. Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ãâtâ úlı̣ õnjí trá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rú rî, Ôvârí îcá kô tã õnjí õjílã rî 'dĩ kâ âyélé, ngbãângbânõ cãlé bũúũ ı̣̃zı̣́tú.”

Tã rĩzó õjílã pı̣̃pı̣̃sı̣́lı̣ nı̣̃lı̣ úlı̣ gólĩyî drí rĩ'á âtálâ rî sĩ rî
(Lúkı̣̃ 6.43-45)

33 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã âtázó kĩ nĩ rî, “Õzõ nĩ õrî úlı̣ âtálé rî, nĩ ı̣̀sũ vó lâ dódó. Õzõ nĩ õlẽ fê lõ'wâ tãndí rî ûsúlı̣ rî, ní â'dô ûsú'á lâ fê tãndí drı̣̃ı̣̀. Õzõ gõ'dá fê rî 'dĩ ã'dô fê gólâ õnjí rî ĩ'dî rî, nĩ â'dô lõ'wâ õnjí rî ûsú'á ĩ'dî fê rî 'dĩ drı̣̃ı̣̀. Tã 'dî tãsĩ rî, nĩ â'dô fê nı̣̃'á lõ'wâ lâ 'ásĩ.

34 Gõ'dá ãnî Pı̣̃rúsı̣̃ yî, ãnî rĩ'á nyé õzõ ı̣̃nı̣̃ kâtí, tã ı̣̀sũ ãnî pı̣̃pı̣̀sı̣́lı̣ 'á rî rĩ'á õnjí ró. Nĩ â'dô îcá'á tã tãndí âtálé íyíkâ ángô tí ró yã? Nĩ ndrê drẽ, õjílã rî íyíkâ fí té tã íyî pı̣̃pı̣̀sı̣́lı̣ 'á rî âtálé ĩ'dî.

35 Gõ'dá õjílã gólĩyî tãndí ró rî, rî ĩyíkâ tã tãndí ı̣̀sũlı̣ ĩ'dî. Tã 'dî tãsĩ rî, gólĩyî rî úlı̣ tãndí lôfõlé ĩ'dî ĩyî pı̣̃pı̣̀sı̣́lı̣ 'ásĩ. Gõ'dá ĩtí rî, õjílã gólĩyî õnjí rî 'bá yî, gólĩyî rî ĩyíkâ tã õnjí ı̣̀sũlı̣ ĩ'dî. Tã 'dî tãsĩ rî, gólĩyî rî tã õnjí lôfõlé ĩ'dî ĩyî pı̣̃pı̣̀sı̣́lı̣ 'ásĩ.

36 Gõ'dá má âtâ ãnî drí, kı̣̃yı̣̀ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó tã-vó õjílã ndrĩ kâ kĩlí rî tú rî, Ôvârí â'dô 'ẽ'á tã-vó ãníkâ kĩlí úlı̣ gólĩyî ndrĩ ãnî drí âtálé vó lâ ı̣̀sũ ãkó rî vó ró.

37 Ĩtí rî, úlı̣ ãníkâ ãzâ 'bá yî â'dô â'dálâ kĩ, nĩ 'ê tã mbı̣̀ 'î, gõ'dá úlı̣ ãzâ 'bá yî â'dô â'dálâ kĩ, nĩ 'ê tã ányâ 'î.”

Tã Yésũ drí tã âtázó drı̣̃-'bá ı̣́ngı̣́ Yúdı̣̃ yí kâ gólĩyî gólâ rî ı̣̂jí 'bá tã lârâkô 'ẽlé ĩyî drí rî 'bá yî rú rî
(Márãkõ 8.11-12; Lúkı̣̃ 11.29-32)

38 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, lã'bí îmbá 'bá ãzâ 'bá yî gõ'dá Pı̣̃rúsı̣̃ yí bê drí Yésũ rî ûjũzó kĩ, “Tã îmbá 'bá, ní 'ê tã lârâkô gólâ tı̣̀ drí ı̣̃'dı̣́zó rî ãmâ drí, tãlâ mã nı̣̀ ró bê kĩ, pı̣̃tı̣́ı̣̃ Ôvârí âjô nî nĩ.”

39 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó tã lôgõlé õjílã 'dî 'bá yî drí tã lẽ ãkõ gólĩyíkâ yí 'á rî drí kĩ, “Ãnî õjílã kı̣̃yı̣̀ nõ 'bá yí kâ nõ rĩ'á õjílã õnjí 'î. Nĩ ró Ôvârí kô. Nĩ rî ámâ ı̣̂jílí tã lârâkô 'ẽlé ãnî drí ndrẽlé ã'dô tãsĩ yã? Tã lârâkô gólâ ãnî drí 'ẽ'á ndrẽlâ má sĩ rî â'dô 'bã'á cé õzõ tã lârâkô gólâ Ôvârí drí 'ẽlé trá ı̣̃́kû ró tã ı̣̃ngũ 'bá Yónã drí rî kâtí rî ĩ'dî.

40 Ã́kû ró nã 'bá yî sĩ, ı̣̃'bı̣̀ ândrê tê Yónã bê rî, gólâ rî trá ı̣̃'bı̣̀ ândrê nã 'á ı̣̃tú nâ gõ'dá ngı̣́cı̣̀ kpá nâ. Â'dô 'bã'á kpá ĩtí ámâ tãsĩ. Mâ gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ 'díyî pã 'bá ró rî â'dô 'ẽ'á rĩlí ı̣̃nyı̣́kú 'á ı̣̃tú nâ gõ'dá ngı̣́cı̣̀ kpá nâ.

41 'Dõvó nĩ ı̣̀sũ drẽ õjílã Nínĩvẽ kâ tã lâ. Yónã pẽ úlı̣ Ôvârí kâ bê gólĩyî drí rî, drílĩyî tã lẽzó 'á lâ, gõ'dá gólĩyî âdĩ drı̣̃ trá tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ.* Ãmbã ámákâ lı̣̂vũ gı̣̃rı̣̃ ãmbã Yónã kâ drı̣̃ı̣̀ sĩ. Nĩ lẽé tã kô úlı̣ ámákâ 'á ã'dô tãsĩ yã? Ãnî õjílã kı̣̃yı̣̀ nõ 'bá yí kâ nõ, nĩ ndrê drẽ, kı̣̃yı̣̀ gólâ 'ẽzó tã-vó õjílã kâ kĩlí rî tú rî, õjílã Nínĩvẽ kâ â'dô ĩyî ícícíyá 'ẽ'á ãnî rú Ôvârí ândrá, tãlâ nĩ gâ vólé trá dó tã lẽlé úlı̣ ámákâ 'á.

42 Gõ'dá nĩ ı̣̀sũ drẽ kpá kúmú ı̣́ngı̣́ gólâ õkó ró â'dó 'bá 'bı̣̃drı̣̃ Sébã kâ drı̣̃lı̣ rî tã lâ.* Gólâ rĩ'á õkó tã nı̣̃nı̣̃ 'bá 'î. Gólâ ângâ trá ânĩlí 'bı̣̃drı̣̃ íyíkâ jẽjẽ ró nã lésĩ, nĩ'á kúmú ı̣́ngı̣́ Sólõmõ rî ndrẽlé, tãlâ gólâ ârî tã nı̣̃nı̣̃ kúmú Sólõmõ kâ rõô 'dĩ tã lâ trá, ĩ'dî gólâ drí ângázó ânĩlí, tãlâ Sólõmõ ĩîmbâ ró yî bê tã nı̣̃nı̣̃ íyíkâ 'dĩ sĩ. Ãmbã ámákâ lı̣̂vũ gı̣̃rı̣̃ kúmú Sólõmõ kâ drı̣̃ı̣̀ sĩ. Má âtâ ãnî drí, ãnî õjílã kı̣̃yı̣̀ nõ 'bá yí kâ nõ, kı̣̃yı̣̀ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó tã-vó õjílã kâ kĩlí rî tú rî, õkó 'dĩ â'dô ícícíyá 'ẽ'á ãnî rú Ôvârí ândrá, tãlâ nĩ gâ vólé dó tã lẽlé má 'á.”

---

* **12:41 12.41** Nĩ zı̣̀ tã õjílã Nínĩvẽ kâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ búkũ Yónã kâ 'á kápĩtã 3. * **12:42 12.42** Nĩ zı̣̀ tã õkó 'dĩ tãsĩ 1 Kúmú 10 'á.

Tã âgõ-âgõ líndrí õnjí kâ fĩlí kpá ó'dí õjílã 'á rî tãsĩ
(Lúkạ̃ 11.24-26)

43 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã âtázó kĩ, “Õzõ óõdrô líndrí õnjí trá õjílã 'ásĩ rî, líndrí õnjí 'dĩ â'dô nĩ'á lạ̃mú bê võ ãgângbêlẽ 'ásĩ, nĩ'á võ lôndã bê rĩzó 'á lâ. Õzõ gõ'dá gólâ ũûsû võ kô rĩzó lôvólé 'á lâ rî,
44 gólâ â'dô tã âtá'á íyî nyãányâ drí kĩ, ‘Má â'dô nĩ'á gõlé õjílã má drí âfõzó 'álâ sĩ rî 'á.’ Õzõ õjílã 'dî ạ̃ạ̃zị̃ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ kô rĩlí íyî pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ 'á rî, líndrí õnjí 'dĩ â'dô õjílã 'dî pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ lâ ûsú'á drẽ zãâ tãkó ĩtí. Úkũ 'â lâ trá ngbángbá, gõ'dá éêdê trá tãndí ró.
45 Gõ'dá líndrí õnjí 'dĩ â'dô nĩ'á líndrí õnjí õnjĩ lâ drí lạ̃vũlĩ gạ̃rạ̃ gólâkâ drĩ̃ĩ̃ sĩ rî 'bá yî ạ̃drĩ̃lĩ̃ njĩ̃-drĩ̃-lâ-rĩ̃, drílĩyî ânĩzó fĩlí õjílã 'dî 'á. Ĩtí rî, líndrí õnjí 'dĩ 'bá yî â'dô õjílã 'dî 'ẽ'á õnjí tẽtẽ ró rõô lạ̃vũlĩ gạ̃rạ̃ gólâ sĩ̃sĩ̃ rî drĩ̃ĩ̃ sĩ. Â'dô â'dó'á kpá ĩtí õjílã kạ̃yị̃ nõ 'bá yí kâ gólĩyî vólé gã 'bá dó tã lẽlé má 'á rî 'bá yî drí.”

Tã Yésũ drí tã âtázó íyî ândré yî tãsĩ íyî ạ̃drúpĩ̃ yí bê rî
(Márãkõ 3.31-35; Lúkạ̃ 8.19-21)

46 Gõ'dá Yésũ õtírĩ rĩĩ drẽ zãâ tã âtálé õ'bí 'dĩ 'bá yî drí rî, ândrê lâ yî ạ̃drúpĩ̃ lâ yí bê, drílĩyî âcázó ânĩ'á gólâ rî lôndã bê. Drílĩyî âdrézó ãkpã ĩví 'álâ.
47 Gõ'dá drílĩyî õjílã ãlô jõzó fĩlí jó 'álâ, nĩ'á tã âtálé Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Ánî ândré yî ánî ạ̃drúpĩ̃ yí bê, gólĩyî bê ĩví 'álâ, gólĩyî kĩ nĩ rî, ní õnĩ ĩyî ngálâ, tãlâ yĩ lẽ tã âtálé ní bê.”
48 Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ̃ lôgõzó kĩ nĩ rî, “Ámâ ândré íyíkâ ã'dî ĩ'dî ámâ ạ̃drúpĩ̃ yí bê yã?”
49 Gõ'dá Yésũ drí íyî drĩ̃ ĩjõzó tã ârí 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî â'dálé, gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé kĩ nĩ rî, “Nĩ ndrê drẽ, nõ 'bá yî rĩ'á ámâ ândré yî ĩ'dî ámâ ạ̃drúpĩ̃ yí bê.
50 Ĩtí rî, õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã gólâ ámâ átá ûrú 'álâ rî drí lẽlé õjílã drí 'ẽlé rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî rî, gólĩyî ĩ'dî ámâ ạ̃drúpĩ̃ yî, ámâ îzó yî, gõ'dá ámâ ândré yí bê.”

13

Í'dígówá órĩ rĩ 'bá kâ úlĩ̃ mãnĩgõ sĩ rî
(Márãkõ 4.1-9; Lúkạ̃ 8.4-8)

1 Kạ̃yị̃ ãlô-ãlô 'dĩ sĩ rî, Yésũ yî drí ngãzó 'bã 'dî âyélé nĩzó lĩ̃mvû ândrê Gãlĩláyã kâ tĩ̃ 'álâ, tãlâ yí nĩ ró bê rĩlí tólâ õjílã ĩmbálé.
2 Gõ'dá õjílã drí ĩtõzó rĩ'á ânĩlí Yésũ ngálâ. Gõ'dá gólâ ndrê õjílã 'dî 'bá yî bê rû ê'bé'á âcálé dũû yí lạ̃gạ̃tĩ̃ rî, drílâ ngãzó mbãlé kõlóngbõ 'á rĩlí vũdrĩ̃. Gõ'dá õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî drí âdrézó ĩyíkâ lĩ̃mvû ândrê 'dĩ gãrã drĩ̃ lâ 'á.
3 Gõ'dá Yésũ drí ĩtõzó rĩ'á tã ãmbá ãzâ 'bá yî ĩmbálé õ'bí 'dĩ 'bá yî drí úlĩ̃ mãnĩgõ yî sĩ í'dígówá yí bê. Gólâ kĩ nĩ rî, “Kạ̃yị̃ ãzâ sĩ, ạ̃mvú 'wã 'bá ãzâ drí ngãzó nĩlí yí drí ạ̃mvú 'álâ nĩ'á órĩ rĩlí.
4 Gõ'dá gólâ õtírĩ rĩĩ órĩ rĩlí rî, órĩ ãzâ 'bá yî lô'dê ĩyíkâ trá pávó tĩ̃ 'á. Gõ'dá ãríwá ânĩ trá û'dúlâ nyãlé.
5 Gõ'dá órĩ ãzâ 'bá yî lô'dê ĩyíkâ võ gólâ rõvõ bê ĩ̃nyạ̃kú lâ drí â'dózó cé fínyáwá rî 'á. Gõ'dá ĩtí rî, órĩ lâ drí âfõzó mbãlé 'wãâ'wâ, tãlâ ĩ̃nyạ̃kú â'dó kô fĩfĩ ró.
6 Gõ'dá ĩ̃tú âfõ bê kãlé gbílí-gbílí rî, drílâ ngá-ạ̃rú 'dĩ zãzó, drílâ ândrázó 'ĩlí, gõ'dá drílâ drãzó, tãlâ índrĩgó lâ fí kô dódó ĩ̃nyạ̃kú 'á.
7 Gõ'dá órĩ ãzâ 'bá yî lô'dê ĩyíkâ ãsõpá ngbũkpũ rî 'bá yî lãfálé 'á. Ĩtí rî, drílĩyî âfõzó mbãlé tãndí ró. Gõ'dá ãsõpá 'dĩ 'bá yî drí ngá-ạ̃rú 'dĩ 'bá yî võzó, drílĩyî drãzó.

8 Gõ'dá órĩ ãzâ 'bá yî lô'dê ĩyíkâ ĩnyạ́kú tãndí 'á. Drílĩyî mbãzó tãndí ró lõ'wâ
'wãlé cõkpõ-cõkpõ. Gõ'dá ãzâ 'bá yî drí lõ'wâ 'wãzó kámá-ãlô, ãzâ 'bá yî 'wâ ĩyíkâ
nyâ'dî-nâ, gõ'dá ãzâ 'bá yî 'wâ ĩyíkâ nyâ'dî-trá-drĩ-lâ-ngâ-mûdrı̃.
9 Gõ'dá õzõ nĩ ãârî tã bê rî, 'dõvó nĩ ârî úlı̃ 'dĩ 'bá yî dódó 'bãlé ãnî drı̃ı̃.”

Tã ífí Yésũ drí rĩzó tã îmbálé úlı̃ mãnĩgõ sĩ í'dígówá bê rî (Márãkõ 4.10-12; Lúką̃ 8.9-10)

10 Nĩngá sĩ, tã ârí 'bá Yésũ kâ rî 'bá yî drí ânĩzó ĩyî gólâ ngálâ tã îjílí gólâ tı̃ kĩ, “Tãlâ
ã'dô 'î ní drí rĩzó tã îmbálé õjílã drí úlı̃ mãnĩgõ sĩ yã?”
11 Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lôgõzó drílĩyî kĩ, “Ónyĩ ãnî nyãányâ trá, tãlâ tã Ôvârí kâ
gólâ drí lạ̃pı́lı̃ õjílã ãzâ 'bá yî drí sĩ tã tíbê gólâ drí õjílã 'bãzó rĩlí kũmũ íyíkâ zẽlé rî
tãsĩ rî áâ'dâ ró bê ãnî drí. Gõ'dá rĩ'á âmbâ-âmbâ ró õjílã ãzâ 'bá yî drí tã 'dî 'bá yî
nĩzó.
12 Nĩ ndrê drẽ, õjílã gólĩyî tã Ôvârí kâ drí fĩzó gólĩyî drı̃ı̃ rî, áâ'dô gólĩyî îmbá'á rõô
tã Ôvârí kâ sĩ. Gólĩyî â'dô 'bã'á tã nĩnĩ bê ãmbá. Gõ'dá gólĩyî tã ámákâ drí fĩzó gólĩyî
drı̃ı̃ kô'dáwá rî, tã Ôvârí kâ fínyáwá gólĩyî drí nĩlı̃ 'dĩ îcá kô gólĩyî pãlé, â'dô 'bã'á cú
ĩtí lôsĩ ãkó.
13 Má rî tã îmbálé úlı̃ mãnĩgõ sĩ í'dígówá bê, tãlâ tã gólĩyî má drí rĩ'á 'ẽlâ rî, õjílã
ãmbá gólĩyî rĩ 'bá ndrẽlâ rî 'bá yî âmbê ĩyî lĩfı̃ kpą̃ą̃kũ, tãlâ ĩyî õzó kô îcá ndrẽlâ. Ĩtí
rî, gólĩyî îcá kô tã ífí lâ nĩlı̃. Gõ'dá tã má drí rĩ'á âtálâ rî, ârî ĩyî bê rî, gólĩyî jâ ĩyî bı̃
vólé, tãlâ ĩyî õzó kô îcá ârílâ. Ĩtí rî, tã lâ fí kpá kô gólĩyî drı̃ı̃. 'Dĩî tã ífí gólâ má drí
rĩzó gólĩyî îmbálé úlı̃ mãnĩgõ sĩ í'dígówá bê rî ĩ'dî 'dĩ.
14 Ĩtí rî, tã gólâ tã ą̃ngũ 'bá Ĩsáyã drí âtálé trá ą̃kû ró gólĩyî tãsĩ rî rĩ'á tã pą̃tı̃ı̃ 'î, kĩ'á
nĩ rî,
‘Nĩ â'dô úlı̃ ámákâ ârí'á, gõ'dá tã lâ îcá kô fĩlí ãnî drı̃ı̃.
Nĩ â'dô tã gólâ má drí rĩ'á 'ẽlâ rî ndrẽ'á, gõ'dá nĩ îcá kô tã ífí lâ nĩlı̃.
15 Tí õjílã 'dî 'bá yî drĩ lâ yî õró 'bãâ kô âmbâ-âmbâ ró,
gõ'dá gólĩyî õró ĩyî bı̃-'bálé ą̃sĩı̃ kô kpą̃ą̃kũ,
gõ'dá õró ĩyî kpá lĩfı̃ âmbé kpą̃ą̃kũ kô rî,
tí lĩfı̃ lâ yî ndrê tã nô trá,
tí bı̃-'bálé lâ yî ârî tã nô trá,
tí tã ámákâ fî nõ trá gólĩyî drı̃ı̃.
Gõ'dá gólĩyî âjâ drĩ nô trá âgõlé má ngálâ,
má pâ ró gólĩyî bê.’

Ĩsáyã 6.9-10

16 “Ãnî tã ârí 'bá ámákâ rî 'bá yî, ãnî rĩ'á ândrâ-tãndĩ bê, tãlâ nĩ njĩ ãnî lĩfı̃ trá tã
ámákâ ndrẽlé dódó, gõ'dá nĩ njĩ ãnî bı̃-'bálé kpá trá tã ámákâ ârílí dódó gõzó 'ẽlâ
tãndí ró.
17 Má âtâ ãnî drí tã pą̃tı̃ı̃ ró, tã ą̃ngũ 'bá dũû gólĩyî â'dó 'bá ą̃kû ró nã 'bá yî gõ'dá tã
mbı̃ 'bá dũû Ôvârí kâ ãzâ 'bá yí bê, gólĩyî lẽ ĩyî trá tákányĩ tã gólĩyî ãnî drí rĩ'á ndrẽlé
ngbãângbânõ ãnî lĩfı̃ sĩ nõ 'bá yî ndrẽlé, gõ'dá gólĩyî îcá kô ndrẽlâ. Gólĩyî lẽ trá kpá
tã gólĩyî ãnî drí rĩ'á ârílâ ngbãângbânõ rî ârílí ĩyî bı̃ sĩ, gõ'dá gólĩyî îcá kpá kô ârílâ.”

Tã Yésũ drí í'dígówá órĩ rĩ 'bá kâ 'dĩ tã ífí lâ â'dázó rî (Márãkõ 4.13-20; Lúką̃ 8.11-15)

18 Gõ'dá Yésũ drí ĩtõzó í'dígówá órĩ rĩ 'bá kâ 'dĩ tã ífí lâ â'dálé. Gólâ kĩ nĩ rî,
19 “Nĩ ârî drẽ, órĩ gólĩyî 'dẽ 'bá lą̃tı̃ 'á rî, 'dĩî õjílã gólĩyî tã âtî-âtî tãndí kũmũ Ôvârí
kâ rî tãsĩ rî ârí 'bá, gõ'dá tã lâ fí gólĩyî drı̃ı̃ dódó kô. Ĩtí rî, Sãtánã drí ânĩzó úlı̃ gólĩyî
drí ârílí 'dĩ trõlé vólé gólĩyî pĩpĩsĩlı̃ 'ásĩ.

20 Gõ'dá órĩ gólĩyî 'dẽ 'bá ĩnyą́kú rõvõ bê rî 'á rî, 'dĩî rĩ'á õjílã gólĩyî tã âtî-âtî tãndí
'dĩ ârí 'bá dódó, gõ'dá drílĩyî tã lẽzó 'á lâ ãyĩkõ sĩ.
21 Gõ'dá tã lẽlẽ gólĩyíkâ â'dó kô cú mbârâkã bê rõô. Ĩtí rî, úlı́ gólĩyî drí ârílí 'dĩ 'bá
yî îcá kô rĩlí zãâ gólĩyî pĩpı̃sı́lı́ 'á. Gõ'dá õzõ ką̃yı̃ ĩzã kâ ãâcâ trá rî, ngãtá õzõ óõfẽ
lâŋõ õnjí tẽtẽ trá gólĩyî drí tã lẽlẽ gólĩyíkâ tãsĩ rî, drílĩyî tã lẽlẽ ĩyíkâ 'dĩ âyézó 'wãâ
ró.
22 Órĩ gólâ 'dẽ 'bá ãsõpá ngbũkpũ lãfálé 'á rî, 'dĩî rĩ'á õjílã gólĩyî tã âtî-âtî tãndí
Ôvârí kâ 'dĩ ârí 'bá dódó gõzó tã lẽlé 'á lâ. Gbõ lé ĩtí rî, gólĩyî rĩ'á tã ı̃sũ bê rõô ngá
gólĩyî ãngó nõ 'á nõ 'bá yî tãsĩ. Ĩtí rî, gólĩyî lẽ â'dólé ngá-drı̃ ãmbá bê. Tã ı̃sũ gólĩyíkâ
'dĩ â'dô gólĩyî âdó'á. Ĩtí rî, tã lẽlẽ gólĩyíkâ Ôvârí 'á 'dĩ drí â'dózó cú ĩtí lõ'wâ ãkó.
23 Órĩ gólâ 'dẽ 'bá ĩnyą́kú tãndí 'á rî, 'dĩî rĩ'á õjílã gólĩyî tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ 'dĩ
ârí 'bá drílĩyî tã lẽzó 'á lâ pĩpı̃sı́lı́ ãlô sĩ rî 'bá yî ĩ'dî. Ĩtí rî, ãzâ 'bá yî drí lõ'wâ 'wãzó
âcálé kámá-ãlô tã 'ẽ'ẽ tãndí gólĩyíkâ sĩ, ãzâ 'bá yî 'wâ ĩyíkâ nyâ'dî-nâ, gõ'dá ãzâ 'bá
yî 'wâ ĩyíkâ nyâ'dî-ãlô-drı̃-lâ-ngâ-mûdrı́."

Í'dígówá Yésũ drí âtálé tã íríri ôngî-ôngî kâ ĩfó 'ásĩ rî tãsĩ rî

24 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí ìtõzó í'dígówá ãzâ âtálé õ'bí 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Tã gólâ
Ôvârí drí 'ẽzó õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyî kũmũ íyíkâ zẽlé rî vó lâ yî ndrẽlé rî rĩ'á nõtí. Ãgô
ãzâ drí ą́mvú íyíkâ 'wãzó, gõ'dá drílâ ĩfó órĩ tãndí rĩzó ą́mvú íyíkâ 'dĩ 'á.
25 Gõ'dá ngą́cı̃ ãzâ sĩ, õjílã õtírĩ 'bãâ ĩyî ndrĩ ą̃'dú kõ'á rî, ą̃jú-'bá-ãzí ą́mvú lı́pı̃ 'dĩ
kâ drí ânĩzó kírî ró íríri ífí rĩlí dró ĩfó gólâkâ rĩlí 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ. Gõ'dá drílâ íyîngá
ngãzó lą̃vũlı́.
26 Gõ'dá ĩfó 'dĩ 'bá yî õtírĩ 'bãâ âfõ'á mbãlé lõ'wâ 'wãlé rî, gõ'dá íríri 'dĩ 'bá yî drí
kpá âfõzó mbãlé 'dũwą̃ ĩfó 'dĩ 'bá yí bê.
27 Gõ'dá rû ı̃'bũ 'bá ą́mvú lı́pı̃ 'dĩ kâ 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî íríri rĩ 'bá âfõlé ĩfó lãfálé sĩ
'dî 'bá yî bê rî, drílĩyî ngãzó nĩlí ą́mvú lı́pı̃ 'dĩ ı̃jílí kĩ, 'Ãmbá, ákĩ, ní rî fí cé ĩfó órĩ ĩ'dî
ą́mvú ániká 'dĩ 'á kô yã? Gõ'dá íríri âfõ 'bá 'á lâ rõô 'dĩ 'bá yî ûsû rû ĩyíkâ ángô lésĩ
yã?'
28 Gõ'dá ą́mvú lı́pı̃ 'dĩ drí tã-drı̃ lôgõzó drílĩyî kĩ, 'Ą̃jú-'bá-ãzí rî ĩyî íríri 'dĩ 'bá yî
nĩ.' Ĩtí rî, rû ı̃'bũ 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí gólâ rî ı̃jízó kĩ, 'Ã'dô bê ĩtí rî, ní lẽ tã-drı̃ trá
ãmâ drí nĩzó íríri 'dĩ 'bá yî ôngílí vólé yã?'
29 Gõ'dá ĩtí rî, ą́mvú lı́pı̃ 'dĩ drí kpá tã-drı̃ lôgõzó drílĩyî kĩ, ''É'ẽ, nĩ ôngî drẽ kô
ngbãângbânõ, tãlâ nĩ õzó gõ'dá kô ĩfó ôngí kpãâ gólĩyí bê.
30 Nĩ âyê drẽ íríri 'dĩ 'bá yî õmbâ ró ĩyî 'dũwą̃ ĩfó 'dĩ 'bá yí bê cãlé bũúũ párá rĩzó
ĩfó ŋõlé rî 'á. 'Dĩî vósĩ rî, má â'dô tã âtá'á lôsĩ 'ẽ 'bá ámákâ rî 'bá yî drí, gólĩyî õôngî
ró ĩyî drẽ íríri 'dĩ 'bá yî sı́sı́, gólĩyî õômbê ró tũ võ ãlô 'á zãlé lą̃sı́ sĩ, gõ'dá gólĩyî õgõ
ró ĩfó ŋõlé 'bãlé ẽró 'á.' "

Úlı́ mãnĩgõ lą̃tı̃ gólâ õjílã Ôvârí kâ drí 'ẽzó lĩzólé âcálé dũû rî tãsĩ rî (Márãkõ 4.30-32; Lúką̃ 13.20-21)

31 Gõ'dá Yésũ drí úlı́ mãnĩgõ ãzâ âtázó rı̃ õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró
rî 'bá yî tãsĩ. Gólâ kĩ, "Lą̃tı̃ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó õjílã dũû 'bãlé lĩzólé â'dólé õjílã íyíkâ
ró rî rĩ'á õzõ ãgô ãzâ gólâ lí'bá ífí ı̃'dı́ 'bá ą́mvú íyíkâ 'á rî kâtí.
32 Gbõ lé lí'bá ífí 'dĩ rĩ'á fínyáwá ĩtí rî, gõ'dá õtírĩ âfõô rî, â'dô mbã'á âcálé fê ą́ngı́
ró. Ĩtí rî, ãríwá â'dô ĩyî rĩ'á gárá lâ 'dĩ 'bá yî drı̃ı̃. Â'dô â'dó'á kpá ĩtí õjílã dã gólĩyî rĩ
'bá ámâ vó lôbẽlé rî 'bá yî drí, gólĩyî â'dô 'ẽ'á lĩzólé dũû ĩtí ĩzą́tú."
33 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí kpá úlı́ mãnĩgõ ãzâ âtázó tã ãlô-ãlô 'dĩ tãsĩ. Gólâ kĩ,
"Lą̃tı̃ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó õjílã íyíkâ 'bãlé lĩzólé dũû rî kpá rĩ'á õzõ õkó ãzâ gólâ lẽ 'bá

ãmbãtã íyíkâ ą̃kú sĩ rî 'bẽlé rî kâtí. Gólâ â'dô 'ą̃'ị-ãrá âtrõ'á ãmbá gõzó ą̃kú âtrõlé fínyáwá ĩtí dãlé 'á lâ. Ĩtí rî, ą̃kú fínyáwá 'dĩ drí 'ą̃'ị-ãrá 'dĩ 'bãzó ąpĩlị ãmbá."

34-35 Yésũ rí kô õ'bí îmbálé cú ĩtí úlị mãnĩgõ ãkó í'dígówá bê. Gólâ rî gólĩyî îmbálé úlị mãnĩgõ sĩ í'dígówá bê 'dĩ, tãlâ úlị gólâ tã ąngũ 'bá Ôvârí kâ drí âtálé trá ą̃kû ró Yésũ rî tãsĩ rî nã 'bá yî ã'dô ró bê tã pą̃tị̃ị ró. Úlị rî 'dĩ 'bá yî kĩ,

"Má â'dô tã âtá'á ãnî drí úlị mãnĩgõ sĩ í'dígówá bê.
Má â'dô tã gólĩyî lą̃pílị kírî ĩtõ võ ãngó nõ kâ 'ásĩ rî 'bá yî â'dá'á ãnî drí úlị mãnĩgõ sĩ í'dígówá bê."

Lôngó 78.2

Tã Yésũ drí í'dígówá íríri ôngî-ôngî kâ ĩfó 'ásĩ ífí lâ â'dázó rî

36 Nĩngá sĩ, Yésũ yî drí ngãzó õ'bí 'dĩ 'bá yî âyélé tã ârí 'bá íyíkâ yí bê nĩzó gõlé 'bã 'álâ. Gõ'dá gólĩyî câ bê 'bã 'álâ rî, tã ârí 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí ânĩzó ĩyî gólâ rî îjílí kĩ, "Ní â'dâ drẽ í'dígówá ániká íríri ífí kâ rĩlí ą̃mvú ĩfó kâ 'á 'dĩ ĩtõ lâ ãmâ drí."

37 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó í'dígówá 'dĩ tã ífí lâ â'dálé drílĩyî. Gólâ kĩ, "Ãgô gólâ órĩ ĩfó kâ rĩ 'bá ą̃mvú íyíkâ 'á 'dĩ mâ gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ nõ ĩ'dî.

38 Gõ'dá ą̃mvú rî gógó íyíkâ ãngó nõ ĩ'dî. Gõ'dá órĩ ĩfó kâ 'dĩ íyíkâ õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró rî 'bá yî ĩ'dî. Gõ'dá órĩ íríri kâ 'dĩ íyíkâ õjílã gólĩyî Sãtánã kâ ró rî 'bá yî ĩ'dî.

39 Gõ'dá ą̃jú-'bá-ãzí gólâ órĩ õnjí íríri kâ rĩ 'bá 'dĩ íyíkâ Sãtánã ĩ'dî. Ką̃yị̃ ĩfó ŋõ kâ 'dĩ íyíkâ ką̃yị̃ ą̃dũkũ ãngó nõ kâ rî ĩ'dî. Gõ'dá lôsĩ 'ẽ 'bá ngá gólĩyî ą̃mvú 'á rî ŋõlé rî ĩyíkâ mãlãyíkã Ôvârí kâ rî 'bá yî ĩ'dî.

40 "Õzõ íríri ê'bérẽ tũ võ ãlô 'á zãlé lą̃sị 'á rî kâtí, â'dô rû 'ẽ'á kpá ĩtí ką̃yị̃ ą̃dũkũ ãngó nõ kâ sĩ.

41 Gõ'dá má â'dô mãlãyíkã ámákâ âjó'á. Gólĩyî â'dô ânĩ'á õjílã gólĩyî rĩ 'bá õjílã ãzí 'bãlé tã õnjí 'ẽlé rî 'bá yî ê'bélé ndrĩ ãngó Ôvârí drí 'bãlé nõ 'ásĩ, gõ'dá kpá gólĩyî ndrĩ rĩ 'bá tã õnjí ãzâ 'bá yî 'ẽlé rî 'bá yí bê.

42 Gõ'dá mãlãyíkã 'dî 'bá yî â'dô gólĩyî trõ'á vũlị lą̃sị rą̃'dą̃ êdélé Sãtánã yî drí rî 'á vẽlé tólâ ngbá. Gólĩyî â'dô ãwó ngõ'á sị-gílí nyãnyã bê, ngá lãzé-lãzé õnjí 'dĩ drí sĩ.

43 Gõ'dá õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã mbị̃ Ôvârí kâ 'ẽlé rî 'bá yî, gólĩyî â'dô lą̃gú'á lą̃gû õzõ ĩtú kâtí ãngó ó'dí gólĩyî átá Ôvârí kâ rî 'álâ. Õzõ nĩ ã'dô bị bê rî, 'dõvó nĩ ârî drẽ úlị ámákâ 'dĩ 'bá yî dódó."

Tã â'dô-â'dô õjílã Ôvârí kâ ró rî tã lâ drí â'dózó tã ą̃ngị ró rî

44 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí úlị mãnĩgõ ãzâ âtázó rị̃ tã â'dô-â'dô õjílã Ôvârí kâ ró rî kâ tãsĩ. Gólâ kĩ, "Tã â'dô-â'dô õjílã Ôvârí kâ ró rî kâ rĩ'á nyé õzõ ãgô ãzâ gólâ nĩ 'bá ngá gólâ lâgî lâ drí â'dózó rõô õzõ dáãbõ kâtí lą̃pílị trá võ ą̃mvú kâ 'á rî ûsúlị rî kâtí. Gõ'dá gólâ ndrê ngá rî 'dĩ bê rî, drílâ lą̃pízó lâ kpá ó'dí võ rî 'dĩ 'á. Gõ'dá drílâ ngãzó nĩ'á gõlé yí drí 'bã 'álâ, nĩ'á ngá íyíkâ 'bã kâ lą̃zílị gĩlí ndrĩ vólé, ã'dô ró yí drí â'dózó lãfâ bê dũû âgõzó ą̃mvú võ 'dî gĩlí, ã'dô ró bê íyî nyãányâ kâ ró, gõ'dá ngá gólâ õzõ dáãbõ kâtí 'dĩ, yí trõ ró bê yí drí.

45 "Gõ'dá â'dô-â'dô õjílã Ôvârí kâ ró rî kpá rĩ'á õzõ ngá lą̃zị 'bá gólâ nĩ 'bá ngá 'díyî lô'ĩ kâ sũsũ ró zị̃lị pérẽlẽ rî lôndã bê gĩlí rî kâtí.

46 Gõ'dá drílâ pérẽlẽ ãzâ sũsũ ró lâgî lâ drí lą̃vũlị gą̃rą̃ rî ûsúzó. Gõ'dá gólâ ûsû pérẽlẽ 'dî bê rî, drílâ nĩzó ngá íyíkâ lą̃zílị gĩlí ndrĩ vólé, gõ'dá drílâ pérẽlẽ 'dî gĩzó yí drí."

Tã Yésũ drí úlị mãnĩgõ âtázó tã Ôvârí drí õjílã íyíkâ êpẽzó trõlé ûrú 'álâ rî tãsĩ rî

47 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá úlị̃ mãnĩgõ ãzâ âtázó kĩ, “Tã Ôvârí drí 'ẽzó õjílã
íyíkâ êpẽlé trõlé ûrú 'álâ rî rĩ'á nyé õzõ ỵ̃'bỵ̃ 'bẽ 'bá ãzâ 'bá yî nĩ 'bá ỵ̃'bỵ̃ 'bẽlé áyágá
'álâ îmbá sĩ gõ'dá drílĩyî ỵ̃'bỵ̃ tỵ̃ ûrúzó dũû îmbá ĩyíkâ 'dĩ 'á rî kâtí.
48 Gõ'dá drílĩyî gõzó îmbá 'dĩ âsélé ĩvĩ ángálángâ drỵ̃ 'álâ. Gõ'dá drílĩyî ỵ̃'bỵ̃ gólĩyî
tãndí rî yî êpẽzó 'bãlé bâgã 'á, gõ'dá ngá lédrẽ-lédrẽ õnjí rî 'bá yî êpẽzó vũlị̃ vólé.
49 Â'dô 'ẽ'á rû 'ẽlé kpá ĩtí kậyỵ̃ ậdũkũ ãngó nõ kâ sĩ. Mãlãyíkã Ôvârí kâ â'dô ĩyî
ânĩ'á õjílã gólĩyî õnjí rî 'bá yî lãfálé lâ cãlé õjílã gólĩyî tãndí rî 'bá yî rú sĩ.
50 Ĩtí rî, áâ'dô õjílã õnjí 'dĩ 'bá yî trõ'á vũlị̃ lậsị̃ 'á. Tólâ gólĩyî â'dô ãwó ngõ'á sị̃-gílí
nyãnyã bê ngá lãzé-lãzé lậsị̃ kâ 'dĩ drí sĩ.”
51 Gõ'dá Yésũ drí tã ỉjízó tã ârí 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî tị̃ kĩ, “Tã 'dî 'bá yî fî trá ãnî drỵ̃̂ỵ̃
yã?” Gõ'dá drílĩyî tã 'dî drỵ̃ lâ kõzó kĩ, “Ãwô, tã 'dî 'bá yî fî trá ãmâ drỵ̃̂ỵ̃.”
52 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã âtázó drílĩyî kĩ nĩ rî, “Rĩ'á tãndí ró õzõ ã'dô trá ĩtí rî, tãlâ
lã'bí îmbá 'bá gólâ tã Ôvârí kâ ỵ̃lị̃ 'bá gõ'dá drílâ gõzó rĩlí kũmũ Ôvârí kâ zẽlé rî, gólâ
rĩ'á nyé õzõ 'bã-lị̃pỵ̃ gólâ ngá tãndí ó'dí íyíkâ lôfõ 'bá ngá tãndí ậkû bê võ gólâ drí
lậpị̃zó lâ rî 'ásĩ tã tãndí 'ẽzó ĩ'dî sĩ lâ yî rî kâtí. Gólâ â'dô tã Ôvârí drí â'dálé ậkû ró rî
'bá yî ỵ̃lị̃'á tã Ôvârí drí â'dálé ngbãângbânõ rî 'bá yí bê.”
53 Nĩngá sĩ, Yésũ ndẽ bê tã îmbâ íyíkâ úlị̃ mãnĩgõ sĩ 'dî 'bá yî rî, drílâ ngãzó nĩlí
vólé nĩngá sĩ.

Tã õjílã Yésũ rî nyãányâ kâ rî 'bá yî drí vólé gãzó dó tã lẽlé gólâ 'á rî
(Márãkõ 6.1-6; Lúkậ 4.16-30)

54 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ngãzó nĩ'á gõlé jậrị̃bậ íyî nyãányâ kâ Nãzãrétã rî 'álâ.
Gõ'dá gólâ câ bê tólâ rî, drílâ nĩzó fĩlí jó tã Ôvârí kâ ârî kâ 'álâ, rĩ'á õjílã îmbálé. Ĩtí
rî, õjílã ârî ĩyî tã gólâ drí rĩ'á îmbálâ 'dĩ 'bá yî bê rî, tỵ̃ lâ ĩyî drí ậ'dị̃zó. Gõ'dá drílĩyî
ngãzó tã âtálé Yésũ rú kĩ, “Ãgô nõ ûsû íyíkâ tã nỵ̃nỵ̃ rõô mbârâkã bê rĩzó tã lârâkô
'ẽlé nõ ã'dô 'ásĩ yã?
55 Mã nỵ̃ gólâ trá tãndí ró. Gólâ ĩ'dî ãgô gólâ rĩ 'bá ngá êdélé fê 'ásĩ rî mvá lâ ĩ'dî.
Ândrê lâ Mãríyã ĩ'dî. Gõ'dá ậdrúpỵ̃ lâ yî ĩ'dî Yãkóbã, Yõsépã, Sĩmónã gõ'dá kpá Yúdậ.
56 Gõ'dá îzó lâ yî ndrĩ 'dó rĩ'á ĩyî ãmá bê nõngá. Gõ'dá gólâ â'dô rû jã'á â'dólé tã
nỵ̃nỵ̃ 'dî 'bá yí bê rõô gõ'dá kpá mbârâkã bê rõô 'dĩ íyíkâ ángô tí ró yã?”
57 Ĩtí rî, õjílã 'dî 'bá yî drí â'dózó ậwậ ró Yésũ bê, Gõ'dá drílĩyî Yésũ rî gãzó dó lỵ̃fỵ̃
îmbá 'bá ró. Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé drílĩyî kĩ, “Órî tã ậngũ 'bá ỉnỵ̃ỉlị̃ ỉnỵ̃ỉ
võ 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dá cé õjílã 'bậdrỵ̃ gólâ rî nyãányâ kâ rî 'bá yî gõ'dá õjílã 'bã-tỵ̃ gólâkâ
rî kâ rî 'bá yí bê ỉnỵ̃ỉ̃ ĩyî gólâ kô.”
58 Tãlâ tã lẽ ãkõ õjílã 'dî 'bá yí kâ tãsĩ rî, gólâ 'é tã tỵ̃ drí ậ'dị̃zó rî 'bá yî kô ãmbá
'bậdrỵ̃ íyíkâ 'dĩ 'á nĩngá.

14

Tã õdrã Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî kâ tãsĩ rî
(Márãkõ 6.14-29; Lúkậ 9.7-9)

1 Kậyỵ̃ nã 'bá yî sĩ rî, Ẽródẽ Ãnĩtípã ĩ'dî kúmú ậngị̃ 'î 'bậdrỵ̃ Gãlĩláyã kâ drỵ̃lị̃. Gõ'dá
drílâ rĩzó tã lârâkô Yésũ drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî tã lâ yî ârílí.
2 Gõ'dá Ẽródẽ ârî tã lârâkô 'dĩ 'bá yî tã lâ bê rî, gólâ drí tã âtázó Yésũ rî tãsĩ tã lôgõ
'bá íyíkâ rî 'bá yî drí kĩ, Yésũ ãâ'dô pậtỵ̃̂ỵ̃ Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî ĩ'dî. Gólâ õlîdrî
trá ó'dí õdrã 'ásĩ mbârâkã bê. Ĩ'dî gólâ drí â'dózó cú mbârâkã bê rĩzó tã lârâkô 'dĩ
'bá yî 'ẽlé 'dĩ.
3-5 Nĩ ndrê drẽ, tã gólâ õdrã pá âsé 'bá Yõwánĩ drỵ̃̂ỵ̃ rî ĩ'dî nõ. Sị̃sị̃ rî, kúmú Ẽródẽ
drí ậdrúpỵ̃ lâ Fílĩpõ rî õkó rú bê Ẽrõdíyã rî drỵ̃ îzãzó. Gõ'dá drílâ õkó 'dĩ pãzó ậdrúpỵ̃

lâ drı̨gą̨ sĩ trõlé yí drí õkó ró. Gõ'dá Yõwánĩ ndrê tã Ẽródẽ drí 'ẽlé 'dĩ bê rî, gólâ drí gõzó tã lôgõlé Ẽródẽ drı̃ı̨ kĩ, “Â'dó kô tã mbı̨ ró ní drí õkó pãzó ánî ą̃drúpı̨ drı̨gą̨ sĩ.” Gõ'dá Ẽródẽ ârî tã Yõwánĩ drí âtálé yí drí 'dĩ bê rî, drílâ ngãzó ą̃wą̨ ró Yõwánĩ bê 'ẽzó gólâ rî fũlı̨. Gõ'dá Ẽródẽ 'ê bê Yõwánĩ rî fũlı̨ rî, gólâ drí â'dózó ũrı̨ ró tã ı̨sũ õjílã Yúdą̨ yí kâ rî 'bá yí kâ tãsĩ, tãlâ gólâ nı̨ trá kĩ, õjílã Yúdą̨ yí kâ rî 'bá yî nı̨ ĩyî trá kĩ Yõwánĩ ã'dô rĩ'á tã ą̃ngũ 'bá 'î. Tã 'dî tãsĩ rî, gólâ 'bãá tã kô Yõwánĩ rî fũzó, gõ'dá gólâ drí tã 'bãzó Yõwánĩ rî ą̃rúzó ômbélé 'bãlé gą̃nı̨mą̨ 'á.

6 Nĩngá sĩ, ką̃yı̨ Ẽródẽ rî tı̨zó 'á lâ rî âcâ bê rî, gólâ drí kãrámã ą̃ngı̨ 'ẽzó. Gõ'dá gólâ drí õjílã ą̃ngı̨ ą̃ngı̨ ą̃zı̨zó dũû ânĩlí kãrámã 'dî 'á. Gõ'dá drílâ tã 'bãzó Ẽrõdíyã rî mvá ãnjó drí ą̃ndú tõzó ũmú 'dĩ 'bá yî ândrá. Gõ'dá ízámvá 'dĩ drí ą̃ndú tõzó sũsũ ró lą̃vũlı̨ kôrô gólĩyî ândrá. Ą̃ndú gólâkâ tõlé 'dĩ tã lâ drí sũzó kúmú Ẽródẽ rú rõô.

7 Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, kúmú Ẽródẽ drí lãtrítrí ìtrízó ízámvá 'dĩ drí kĩ, ngá tíbê gólâ drí zı̃lı̨ yí tı̨ sĩ rî, yí â'dô ngá rî 'dĩ fẽ'á gólâ drí.

8 Gõ'dá Ẽródẽ rî õkó drí gõzó ngá íyî mvá drí 'ẽ'á zı̃lâ Ẽródẽ tı̨ 'dĩ â'dálé íyî mvá drí. Gõ'dá ízámvá 'dĩ drí gõzó tã âtálé Ẽródẽ drí kĩ, “Ónĩ nĩ'á Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî drı̨ lâ âgálé njíyá 'bãlé tą̃bı̨gą̨ drı̃ı̨ âjílí má drí nõlé.”

9 Gõ'dá Ẽródẽ ârî úlı̨ 'dĩ 'bá yî bê rî, gólâ drí gõzó â'dólé tã ı̨sũ ró úlı̨ 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá lãtrítrí gólâ drí ìtrílí ũmú 'dĩ 'bá yî ândrá 'dĩ tãsĩ rî, drílâ tã-drı̨ lẽzó ngá ízámvá 'dĩ drí lẽlé 'dĩ fẽzó drílâ.

10 Nĩngá sĩ rî, Ẽródẽ drí ą̃jú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî jõzó nĩ'á gą̃nı̨mą̨ 'álâ Yõwánĩ rî drı̨ âgálé njíyá, drı̨ lâ âtrõlé tą̃bı̨gą̨ drı̃ı̨.

11 Gõ'dá gólĩyî âgâ Yõwánĩ rî drı̨ bê rî, drílĩyî âtrõzó lâ tą̃bı̨gą̨ drı̃ı̨, ânĩ'á fẽlâ ízámvá 'dĩ drí. Gõ'dá ízámvá 'dĩ drí trõzó lâ nĩ'á fẽlâ ândrê lâ drí.

12 'Dĩî vósĩ rî, tã ârí 'bá Yõwánĩ kâ rî 'bá yî drí ânĩzó ĩyî Yõwánĩ rî ãvõ ą̃lı̨ 'dĩ trõlé nĩ'á 'bãlâ 'bú 'á. Gõ'dá drílĩyî nĩzó kpá nĩ'á tã lâ âtálé Yésũ drí.

Tã Yésũ drí ngá nyãnyã fẽzó õjílã dũû drí rî
(Márãkõ 6.30-44; Lúką̃ 9.10-17; Yõwánĩ 6.1-14)

13 Gõ'dá Yésũ ârî bê Yõwánĩ rî õdrã tã rî, drílâ ngãzó nĩlí mbãlé kõlóngbõ 'á nĩ'á lı̃mvû ândrê Gãlĩláyã kâ 'dĩ drı̨ lâ mbãlé, tãlâ yí nĩ ró bê võ gólâ õjílã ãkó rî ûsúlı̨ rĩzó 'á lâ. Gõ'dá õjílã ârî ĩyî tã bê kĩ'á nĩ rî, Yésũ ngâ trá 'ẽ'á nĩlí kõlóngbõ sĩ rî, drílĩyî ngãzó ją̃rı̨bą̨ ĩyíkâ âyélé lą̃vũzó sı̨sı̨ 'álâ pá sĩ lı̃mvû ândrê 'dĩ gãrã drı̨ lâ 'ásĩ, nĩ'á võ gólâ Yésũ drí 'ẽzó nĩlí 'á lâ rî 'á.

14 Gõ'dá Yésũ câ bê tólâ rî, drílâ âfõzó kõlóngbõ 'ásĩ. Drílâ õ'bí tı̨lı̨lı̨ ndrẽzó. Gõ'dá gólâ ndrê õ'bí 'dĩ 'bá yî bê rî, gólĩyî ĩzã drí gãzó gólâ rú, gõ'dá drílâ gólĩyî ngá lãzé bê rî 'bá yî êdézó ngá lãzé ĩyíkâ 'ásĩ.

15 Gõ'dá câ bê lą̃nją̃túlı̨ bê rî, lãjó'bá Yésũ kâ drí ânĩzó Yésũ ngálâ tã ı̨jílí gólâ tı̨ kĩ, “Nõô gõ'dá trá võ ãgângbêlẽ 'î nõ, ı̨tú gõ'dá trá 'ẽ'á fĩlí. Ní jô õ'bí nõ 'bá yî ãkpã nõtí, õnĩ ró ĩyî bê, nĩ'á ngá nyãnyã lôndãlé võ mvá ãzâ 'bá yî õjílã bê rî 'ásĩ ĩyî drí nyãlé.”

16 Gõ'dá Yésũ drí gõzó tã-drı̨ lôgõlé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Â'dó kô îcâ-îcâ ró drílĩyî nĩzó ngá nyãnyã lôndãlé ĩyî drí nyãlé. Ãnî nyãányâ, nĩ fẽ ngá nyãnyã gólĩyî drí nyãlé.”

17 Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí tã-drı̨ lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Ãmâ kó cé rĩ'á ãmbãtã bê nı̨ı̨ gõ'dá ı̨'bı̨ mvá bê kpá rı̨.”

18 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó drílĩyî kĩ, “Nĩ âjî ngá nyãnyã rî gógó 'dĩ 'bá yî má ngáá nõlé.” Gõ'dá drílĩyî trõzó lâ fẽlé Yésũ drí.

19 Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ drí tã âtázó õ'bí 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, gólĩyî õrî vũdrı̨ õmã drı̃ı̨. Gólĩyî rî bê vũdrı̨ rî, gólâ drí ãmbãtã nı̨ı̨ 'dĩ trõzó ı̨'bı̨ rı̨ 'dî bê yí drı̨gą̨ gõ'dá võ ndrẽzó 'bũû 'álâ, drílâ rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí ngá nyãnyã 'dî 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá drílâ ãmbãtã 'dî

'â lâ pĩzó ĩ'bị̃ 'dĩ 'bá yí bê. Nĩngá sĩ, drílâ trõzó lâ fẽlé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drı̃gą̃, gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí trõzó lâ lânjílí õ'bí 'dĩ 'bá yî drí.
20 Drílĩyî nyãzó lâ, ngá nyãnyã 'dî drí gólĩyî îcázó. Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí ngá
nyãnyã ą̃mbúkũ lâkí 'bá rî ê'bézó ívõ 'ásĩ dũûdû zãlô mûdrı̃-drı̃-lâ-ngâ-rı̃.
21 Ĩtí rî, õjílã gólĩyî ngá 'dĩ 'bá yî nyã 'bá rî rĩ'á ĩyî kútũ-njı̃. 'Dĩî ólã cé ãgô ĩ'dî.
Gõ'dá ólãá õkó 'dĩyímvá bê kô.

Tã Yésũ drí ą̃cı̃ tõzó lı̃mvû ândrê drı̃ı̃ sĩ rî (Márãkõ 6.45-52; Yõwánĩ 6.15-21)

22 Gõ'dá kôrô tã 'dî vósĩ rî, Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, gólĩyî
õmbã kõlóngbõ 'á lą̃vũlı̃ sı́sı̃ 'álâ, nĩ'á gõlé 'á'á lé drı̃ lı̃mvû ândrê 'dĩ kâ ãzâ lésĩ rî 'á.
Yî drẽ rĩ'á tãkõ, tãlâ yí lẽ õ'bí 'dĩ 'bá yî jõlé zãlô sı́sı̃, gólĩyî õnĩ ró bê gõlé ĩyî drí 'bã
'ásĩ.
23 Gõ'dá Yésũ jô õ'bí 'dĩ 'bá yî bê ndrĩ, nĩ'á gõlé ĩyî drí 'bã 'ásĩ rî, drílâ gõzó mbãlé
úní drı̃ 'álâ, nĩ'á rãtáã 'ẽlé. Gólâ drí rĩzó élê úní drı̃ 'á tólâ rãtáã 'ẽlé ngą̃cı̃ 'dĩ sĩ.
24 Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî õtírĩ nĩî jẽjẽ ró lı̃mvû ândrê 'dĩ ító 'â lâ 'á rî,
ką̃gũmą̃ą̃ ândrê drí ìtõzó rĩ'á ą̃sı̃lı̃ õnjí ró. Ĩtí rî, ką̃gũmą̃ą̃ 'dĩ drí rĩzó lı̃mvû ândrê 'dĩ
drı̃ lâ îyálé kãgbã-kãgbã. Lı̃mvû rĩ 'bá rû îyálé 'dĩ drí rĩzó rû sı̃lı̃ kõlóngbõ rú. Drílâ
rĩzó kõlóngbõ îyálé õnjí tẽtẽ ró.
25 Gõ'dá õtírĩ cãâ 'bõlõwá ãwó sĩ rî, Yésũ drí ngãzó rĩ'á nĩlí lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî
ngálâ lı̃mvû drı̃ı̃ sĩ.
26 Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî gólâ bê rĩ'á ânĩ'á lı̃mvû drı̃ı̃ sĩ rî, ũrı̃ drí
gãzó gólĩyî rú. Gõ'dá drílĩyî ngãzó trẽlé tã âtá bê kĩ, "Wúûwú, 'dĩî ãvõ líndrí 'î rĩ 'bá
ânĩlí 'dĩ!"
27 Yésũ ârî tã gólĩyíkâ âtálé 'dĩ bê rî, gõ'dá kôrô drílâ ngãzó tã âtálé drílĩyî kĩ nĩ rî,
"Nĩ 'ê ũrı̃ kô. Nõô mâ Yésũ ĩ'dî."
28 Gõ'dá Pétẽrõ drí gõzó tã-drı̃ lôgõlé Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Kúmú, õzõ 'dĩî ã'dô fí pą̃tı̃ı̃
nî ĩ'dî rî, 'dõvó ní zı̃ mâ nĩlí ní ngálâ lı̃mvû drı̃ı̃ sĩ."
29 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó Pétẽrõ drí kĩ nĩ rî, "'Dõvó ní ânĩ." Gõ'dá Pétẽrõ drí ârízó
kõlóngbõ 'ásĩ nĩlí Yésũ ngálâ lı̃mvû drı̃ı̃ sĩ.
30 Gõ'dá Pétẽrõ õtírĩ rĩî nĩlí rî, gólâ drí lı̃fı̃ jãzó võ ndrẽlé gãrã drı̃ı̃. Ĩtí rî, gólâ ûsû
ką̃gũmą̃ą̃ rĩ 'bá lı̃mvû drı̃ îyálé 'dĩ võ lâ bê rî, kôrô ũrı̃ drí gãzó gólâ rú. Gõ'dá drílâ
ìtõzó rĩ'á lêtélé nĩ'á lı̃mvû zẽ 'álâ. Gõ'dá drílâ ngãzó trẽlé kĩ, "Kúmú, ní pâ mâ!"
31 Gõ'dá kôrô Yésũ drí íyî drı̃ ìjõzó 'wãâ Pétẽrõ rî lôkózó âsélé gólâ õzó lêté kô.
Gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé Pétẽrõ drí kĩ, "Tã lẽlẽ áníkâ má 'á rî cé fínyáwá ĩtí ã'dô
tãsĩ yã? Ní rî tã ı̃sũlı̃ rı̃ rı̃ ã'dô tãsĩ yã?"
32 Gõ'dá Pétẽrõ yî Yésũ bê drí ngãzó ĩyî mbãlé kõlóngbõ 'á. Ĩtí rî, gólĩyî fî bê
kõlóngbõ 'á rî, kôrô ką̃gũmą̃ą̃ 'dĩ drí âdrézó.
33 Gõ'dá lãjó'bá gólĩyî ndrĩ kõlóngbõ 'dî 'á 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî tã gólĩyî rû 'ẽ 'bá 'dĩ
'bá yî bê rî, drílĩyî ngãzó Yésũ rî ı̃njı̃lı̃ úlı̃ âtâ-âtâ bê kĩ, "Pą̃tı̃ı̃ nõô rĩ'á Ôvârí rî mvá
ĩ'dî."

Tã Yésũ drí ngá lãzé 'bá êdézó ngá lãzé ĩyíkâ 'ásĩ 'bą̃drı̃ zı̃lı̃ Gẽnẽsãrétẽ rî 'álâ rî (Márãkõ 6.53-56)

34 Nĩngá sĩ, Yésũ yî mbã bê lı̃mvû ândrê 'dĩ drı̃ lâ rî, drílĩyî nĩzó cãlé 'bą̃drı̃ gólâ zı̃lı̃
Gẽnẽsãrétẽ rî 'álâ.
35 Gõ'dá õjílã tólâ nã 'bá yî ârî ĩyî tã bê kĩ'á nĩ rî, Yésũ ãâcâ trá rî, drílĩyî ngãzó tã
lâ 'bãlé õjílã gólĩyî võ 'dî kâ 'dĩ 'bá yî drí ârílí ndrĩ, gólĩyî ãâjî ró õjílã gólĩyíkâ ngá
lãzé bê rî 'bá yî Yésũ ngálâ.
36 Gõ'dá áájílí bê õjílã gólĩyî ngá lãzé bê 'dĩ 'bá yî Yésũ ngálâ rî, õjílã gólĩyî õjílã
ngá lãzé bê 'dĩ 'bá yî âjí 'bá rî yî drí gõzó rú'bą̃ lô'bãlé Yésũ rú kĩ, "Ní âyê õjílã ngá

lãzé bê 'dĩ 'bá yî õdõ ĩyî cé ítá tị̃ áníkâ ĩ'dî, ngá lãzé gólĩyíkâ â'dô rû ndẽ'á.” Gõ'dá Yésũ drí tã gólĩyíkâ 'dĩ drị̃ lâ lẽzó. Ĩtí rî, gólĩyî ndrĩ ítá tị̃ Yésũ kâ dõ 'bá rî yî, ngá lãzé gólĩyíkâ drí rû ndẽzó.

15

Tã Yésũ drí tã âtázó lã'bí Yúdạ̃ yí kâ tãsĩ rî
(Márãkõ 7.1-13)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Pạ̃rúsị̃ ãzâ 'bá yî gõ'dá lã'bí Yúdạ̃ yí kâ îmbá 'bá ãzâ 'bá yí bê
drí ânĩzó Yẽrõsãlémã lésĩ, ânĩ'á ícícíyá 'ẽlé Yésũ rú. Gõ'dá drílĩyî tã ĩjízó Yésũ tị́ kĩ,
2 “Lãjó'bá áníkâ rî 'bá yî rí ĩyî kô lã'bí ãmâ ạ́'bịyạ́ yí kâ 'ẽlé ndrĩ ã'dô tãsĩ yã? Ní
ndrê drẽ, gólĩyî õlẽ trá ngá nyãlé rî, gólĩyî rí kô ĩyî drị́ jĩlí lạ̃tị̃ mbị̃ sĩ lã'bí ãmákâ rî
vó ró.”
3 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílĩyî kĩ, “Tãlâ ã'dô 'î ãnî drí rĩzó tã 'bã'bã Ôvârí kâ
'ẽlé kô tã lã'bí ãníkâ rî 'bá yí kâ 'ẽ'ẽ lâ sĩ yã?
4 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí 'bã tã trá kĩ nĩ rî, ‘Ní ịnjĩ́ ánî átá yî ánî ândré bê. Gõ'dá õzõ
õjílã ãzâ õ'ê 'dási átá lâ rú ngãtá ândré lâ rú yã rî, áâ'dô õjílã rî 'dĩ fũ'á vólé.’
5-6 Gõ'dá nĩ rî tã îmbálé kĩ nĩ rî, õzõ õjílã ãzâ ãâ'dô ngá ãzâ 'bá yí bê îcálé fẽlé íyî
átá rî pãzó íyî ândré bê gõ'dá sị́sị́ gólâ âtâ tã trá ngá 'dĩ 'bá yî â'dô trá fẽlé ngá fẽfẽ
ró Ôvârí drí rî, ĩtí rî, îcá gõ'dá kô gólâ drí ngá rî 'dĩ fẽzó íyî átá yî drí íyî ândré bê. Ĩtí
rî, lã'bí 'dĩ 'ẽ'ẽ lâ sĩ rî, nĩ njĩ́ lạ̃tị̃ trá gólâ drí átá lâ rî ịnjĩ́zó kô ândré lâ bê. Tã 'dî tãsĩ
rî, nĩ njâ tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî trá ãnî drí gõzó tã lã'bí ãnî nyãányâ kâ rî kâ 'ẽlé ĩ'dî.
7 Ãnî gólĩyî â'dó 'bá tã ịsũ bê rị̃ nô 'bá yî, úlị́ gólâ Ôvârí drí âtálé tã ậngũ 'bá Ĩsáyã
sĩ ãnî tãsĩ rî, rĩ'á mbị̃.
8 Gólâ kĩ,
‘Õjílã nô 'bá yî rî ĩyî ámâ ịnjĩ́lị́ cé ĩyî tị̃ sĩ,
gõ'dá gólĩyî lẽé kô tã ámákâ 'ẽlé ĩyî pĩ̃pĩ̃sị́lị́ sĩ.
9 Gólĩyî rî ámâ ịnjĩ́lị́ tã ífí ãkó,
tãlâ gólĩyî rî lã'bí ĩyíkâ õjílã mvá kâ rî îmbálé ĩ'dî tã 'bã'bã ámákâ Ôvârí kâ rî võ
lâ 'á.’ ”

Ĩsáyã 29.13

Ngá gólĩyî rĩ 'bá õjílã 'bãlé â'dólé õnjí ró Ôvârí rî ĩ̃fị́ drị̃ 'á rî
(Márãkõ 7.14-23)

10 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí õ'bí gólĩyî rû ê'bé 'bá gólâ lã̃gạ̃tị́ rî 'bá yî ậzị́zó ânĩlí yí
ngálâ. Gõ'dá drílâ tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Nĩ ârî úlị́ má drí 'ẽ'á âtálâ ãnî drí nõ, gõ'dá
tã lâ õfî ãnî drĩ̃ị̃ dódó.
11 Ngá gólâ fĩ 'bá õjílã sị́-'bálé 'ásĩ rî, rí kô õjílã 'bãlé â'dólé õnjí ró Ôvârí rî ĩ̃fị́ drị̃
'á. Gõ'dá ngá gólâ rĩ 'bá zãâ lậpị̃-lậpị̃ ró õjílã pĩ̃pĩ̃sị́lị́ 'á rî, rî nĩ rĩ'á õjílã 'bãlé â'dólé
õnjí ró Ôvârí rî ĩ̃fị́ drị̃ 'á.”
12 Nĩngá sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî drí rû êsézó ãnyî gólâ lã̃gạ̃tị́. Gõ'dá drílĩyî tã
ĩjízó gólâ tị́ kĩ, “Ní nị̃ trá kĩ'á nĩ rî, úlị́ ní drí âtálé 'dĩ 'bá yî 'bã Pạ̃rúsị̃ yî trá â'dólé
ậwạ̃ ró ní bê yã?”
13 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílĩyî úlị́ mãnĩgõ sĩ kĩ, “Ngá-ạ̃rú ndrĩ gólĩyî ámâ átá
ûrú 'álâ rî drí ị̃'dị́lị́ nĩ kô'dáwá rî, áâ'dô ângí'á lâ vólé õmvórẽ lâ 'ásĩ.
14 Nĩ âyê drẽ Pạ̃rúsị̃ 'dĩ 'bá yî. Gólĩyî rĩ'á õzõ õjílã gólĩyî ĩ̃fị́ ãkó lé 'bá tíbê rĩ 'bá ĩyî
ãzí-ãzí yî ĩ̃fị́ ãkó lé 'bá ró rî 'bá yî sẽlé rî kâtí. Â'dô îcá'á fí trá õjílã gólâ ĩ̃fị́ ãkó rî drí

15:4 15.4 Âfõ-âfõ 20.12. **15:4 15.4** Âfõ-âfõ 21.17.

íyî ãzí-ãzí rî sẽzó yã? Îcá kô. Õzõ gólâ õsê íyî ãzí-ãzí trá rî, gólĩyî kpą̃rą̃tı̨ â'dô 'dẽ'á ĩyî 'bú ândrê fĩfĩ ró rî 'á."

15 Gõ'dá Pétẽrõ drí gõzó tã âtálé Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Ní â'dâ drẽ úlı̨ mãnĩgõ ngá gólâ rĩ 'bá õjílã 'bãlé â'dólé õnjí ró Ôvârí rî ĩı̨fı̨ drı̨ 'á rî tãsĩ rî tã ífí lâ ãmâ drí."

16 Ĩtí rî, Yésũ drí tã lôgõzó âmbâ-âmbâ ró lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Tã nô fí drẽ zãã ãnî drı̨̃ı̨ kô yã?

17 Nĩ nı̨̃ı̨ kô kĩ'á nĩ rî, ngá gólâ fĩ 'bá õjílã tı̨ 'ásĩ rî, rî íyíkâ nĩlí õjílã 'â 'á, gõ'dá drílâ âfõzó vólé rú'bą 'ásĩ yã? Ngá gólâ õjílã drí nyãlé rî îcá kô gólâ rî îzãlé Ôvârí rî ĩı̨fı̨ drı̨ 'á.

18 Gõ'dá ngá gólâ âfõ 'bá õjílã tı̨ 'ásĩ rî, 'dĩî ngá gólâ âfõ 'bá tã ı̨sũ gólâkâ 'ásĩ rî ĩ'dî. 'Dĩî ngá gólâ rĩ 'bá õjílã îzãlé Ôvârí rî ĩı̨fı̨ drı̨ 'á rî ĩ'dî.

19 Nĩ ndrê drẽ, tã ı̨sũ õnjí gólâ rĩ 'bá õjílã ãzâ 'bãlé õjílã ãzí fũlı̨, ngãtá gólâ rî 'bãlé ą̃yı̨lı̨ 'dãzí rî õkó bê ngãtá 'dãzí rî ágó bê, ngãtá gólâ rî 'bãlé ãvẽ 'ẽlé, ngãtá gólâ rî 'bãlé ngá õjílã ãzí kâ ũgũlı̨, ngãtá gólâ rî 'bãlé õnjõ âdólé õjílã ãzí rú, ngãtá gólâ rî 'bãlé úlı̨ õnjí âtálé õjílã ãzí rú yã rî, tã ı̨sũ õnjí 'dĩ 'bá yî rî âfõlé õjílã rî 'dĩ pı̨pı̨sı̨lı̨ lâ 'ásĩ.

20 'Dĩî ngá gólĩyî rĩ 'bá õjílã 'bãlé â'dólé õnjí ró Ôvârí rî ĩı̨fı̨ drı̨ 'á rî 'bá yî ĩ'dî. Ĩtí rî, ngá nyãnyã drı̨ jĩjĩ lą̃tı̨ mbı̨ 'ásĩ rî ãkó rî 'bãá õjílã kô â'dólé õnjí ró Ôvârí rî ĩı̨fı̨ drı̨ 'á."

Tã Yésũ drí mvá ãnjó õkó ãzâ õjílã lídí ró rî kâ êdézó rî (Márãkõ 7.24-30)

21 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí ngãzó võ 'dî âyélé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê nĩzó 'bą̃drı̨ gólâ ãnyî ją̃rı̨bą̃ Tírã kâ Sĩdónã kâ bê rî lą̃gą̃tı̨ rî 'álâ.

22 Gõ'dá gólĩyî câ bê tólâ rî, õkó ãzâ õrĩ Kãnánã kâ 'ásĩ gólâ rĩ 'bá 'bą̃drı̨ 'dî 'á rî drí ânĩzó ãwó ngõlé Yésũ drí rú'bą lô'bã-lô'bã sĩ kĩ, "Kúmú Yésũ, Dą̃wúdı̨̃ rî ózõwá, ní ndrê ámâ ĩzã! Mvá ãnjó ámákâ, gólâ cú rĩ'á líndrí õnjí bê. Líndrí õnjí 'dĩ rî gólâ rî îkpókpólõlé rõô. Ní pâ gólâ!"

23 Gõ'dá Yésũ lôgõó tã õkó 'dĩ kâ 'dĩ drı̨ lâ kô. Gólâ drí íyîngá rĩzó tı̨tı̨. Nĩngá sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí ânĩzó tã âtálé gólâ drí rú'bą lô'bã-lô'bã sĩ kĩ, "Ní drô õkó lídí 'dĩ vólé ãmâ lą̃gą̃tı̨ sĩ, gólâ õzó rĩî kô ãmâ îkpókpólõlé ôtrê-ôtrê sĩ."

24 Ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó tã-drı̨ lôgõlé kĩ, "Ôvârí âjô mâ ânĩlí nõngá nõ cé õjílã Yúdą̃ yí kâ gólĩyî ą̃vı̨ 'bá trá õzõ ką̃bı̨̃lı̨kı̨̃ kâtí rî 'bá yî lôndãlé."

25 Gõ'dá õkó 'dĩ drí ngãzó ânĩlí Yésũ rî ı̨nj̃ı̨lı̨. Gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé kĩ, "Kúmú, ní pâ mâ!"

26 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã-drı̨ lôgõzó gólâ drí úlı̨ mãnĩgõ sĩ kĩ, "Â'dó kô tãndí ró ngá nyãnyã trõzó 'dĩyímvá* drı̨gą sĩ fẽlé õké drí nyãlé."

27 Ĩtí rî, õkó 'dĩ drí ngãzó tã âtálé Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Ãwô kúmú, 'dĩî rĩ'á tã pą̃tı̨̃ı̨ 'î. Gõ'dá õké rî ngá ĩdíkõ rĩ 'bá lô'délé íyî lı̨pı̨ drı̨gą sĩ rî 'bá yî û'dúlı̨ ĩ'dî nyãlé."

28 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̨ lôgõzó õkó 'dĩ drí kĩ, "Nî rĩ'á õkó gólâ â'dó 'bá tã lẽlẽ bê gą̃rą̃ má 'á rî ĩ'dî. Tã gólâ ní drí lẽlé rî â'dô rû 'ẽ'á ní drí." Gõ'dá kôrô líndrí õnjí rĩ 'bá mvá ãnjó lâ 'dĩ îkpókpólõlé 'dĩ drí âfõzó vólé. Ĩtí rî, mvá ãnjó gólâkâ 'dĩ rú'bą lâ drí rû êdézó.

Tã gólâ Yésũ drí õjílã dũû êdézó ngá lãzé ĩyíkâ 'ásĩ rî

29 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí 'bą̃drı̨ 'dî âyézó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê. Drílĩyî ngãzó nĩlí, nĩ'á cãlé ĩı̨mvû ândrê Gãlĩláyã kâ tı̨. Gõ'dá drílĩyî nĩzó zãã ĩı̨mvû ândrê 'dĩ gãrã drı̨ lâ 'ásĩ, nĩ'á cãlé únı̨ ãzâ rú. Gõ'dá drílĩyî mbãzó únı̨ gãrã drı̨ lâ 'á rĩlí vũdrı̨.

---

* **15:26 15.26** ***'Dĩyímvá*** 'Dĩyímvá nõ 'bá yî gólĩyî 'bą̃súrú Yúdą̃ yí kâ rî ĩ'dî. Õjílã Yúdą̃ yí kâ ndrê õjílã ãtrâ õzõ õké kâtí.

30 Nĩngá sĩ, õ'bí dũû drí ngãzó ĩyî rĩ'á ânĩlí Yésũ ngálâ. Gólĩyî drí ngá lãzé 'bá gólĩyî
õŋõ ró ạ̃cı̣ tõ 'bá kô rî 'bá yî, gólĩyî Ĩı̣fı̣ ãkó lé 'bá ró rî 'bá yî, gólĩyî kõrõkpó ró rî 'bá
yî, gólĩyî úlı̣ âtá 'bá kô rî 'bá yî, gõ'dá gólĩyî ngá lãzé tı̣ ngĩíngî bê rî 'bá yî âtrõzó âjílí
Yésũ ngálâ. Gõ'dá drílĩyî õjílã gólĩyî ngá lãzé ró 'dĩ 'bá yî lô'bãzó Yésũ ândrá. Gõ'dá
Yésũ drí gólĩyî êdézó ngá lãzé gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî 'ásĩ.
31 Ĩtí rî, õ'bí 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî õjílã gólĩyî úlı̣ âtá 'bá kô rî 'bá yî bê trá rĩ'á úlı̣ âtá'á,
gólĩyî kõrõkpó ró rî 'bá yî pá lâ yî lôtô rû bê trá âcálé mbı̣̃mbı̣̃, gólĩyî õŋõ ró rî 'bá yî
gõ'dá bê trá ạ̃cı̣ tõ'á, gólĩyî Ĩı̣fı̣ lâ yî drí võ ndrẽlé kô rî 'bá yî bê trá võ ndrẽ'á dódó rî,
tı̣ lâ ĩyî drí ạ̃'dı̣zó ndrúndrú. Ĩtí rî, drílĩyî ngãzó ĩyî rĩ'á Ôvârí gólâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ
drí rĩ'á ı̣̃nj̃ı̣̃lâ rî lûyı̣́lı̣́ tã gólâ rû 'ẽ 'bá 'dĩ tãsĩ.

Tã Yésũ drí ngá nyãnyã fẽzó kpá ó'dí õjílã dũû drí rî (Márãkõ 8.1-10)

32 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ạ̃zı̣zó ânĩlí yí ngálâ. Gõ'dá drílâ
tã âtázó drílĩyî kĩ, “Mâ rĩ'á tã ı̣̃sũ ró õ'bí nõ 'bá yî tãsĩ, tãlâ gólĩyî rî trá má bê nõngá
kạ̃yı̣̃ nâ, gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólĩyî trá rĩ'á ngá ãzâ ãkó nyãlé. Má lẽé kô gólĩyî jõlé
nĩ'á gõlé ĩyî drí 'bã 'álâ lõfó sĩ, gólĩyî Ĩı̣fı̣ õzó ạ̃nı̣ kô lạ̃tı̣ 'á lõfó drí sĩ.”
33 Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí tã-drı̣̃ lôgõzó gólâ drí kĩ, “Mã â'dô ngá nyãnyã
ûsú'á võ 'bã ãkó nõ 'á õ'bí nõ 'bá yî îcálé ã'dô 'ásĩ yã?”
34 Gõ'dá Yésũ drí tã ı̣̃jízó gólĩyî tı̣ kĩ, “Ãnî rĩ'á ãmbãtã bê nõngá tạ̃sı̣̃ yã?” Drílĩyî
tã-drı̣̃ lôgõzó kĩ, “Ãmâ cé rĩ'á ãmbãtã bê nj̃ı̣-drı̣̃-lâ-rı̣̃ gõ'dá kpá ı̣̃'bı̣̃ bê dã.”
35 Nĩngá sĩ, Yésũ drí gõzó tã âtálé õ'bí 'dĩ 'bá yî drí kĩ, gólĩyî õrî vũdrı̣ ı̣̃nyạ́kú drı̣̃ı̣̃.
36 Gõ'dá drílâ ãmbãtã nj̃ı̣-drı̣̃-lâ-rı̣̃ 'dî 'bá yî trõzó yí drı̣gạ́ ı̣̃'bı̣̃ dã 'dî bê. Drílâ ãwô-ĩtí
'ẽzó Ôvârí drí ngá 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá drílâ 'â lâ yî ûpı̣̃zó, gõ'dá trõzó lâ fẽlé lãjó'bá
íyíkâ 'dĩ 'bá yî drı̣gạ́. Gõ'dá drílĩyî trõzó lâ lânjílí õ'bí 'dĩ 'bá yî drí nyãlé.
37 Ĩtí rî, õ'bí 'dĩ 'bá yî ndrĩ drí ngá nyãzó. Ngá nyãnyã drí gólĩyî îcázó. Gõ'dá
lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí ngá nyãnyã ạ̃mbúkũ lâkí 'bá rî û'dúzó ê'bélé ívõ 'ásĩ
dũûdû nj̃ı̣-drı̣̃-lâ-rı̣̃.
38 Õjílã ndrĩ gólĩyî ngá 'dĩ nyã 'bá rî yî rĩ'á kútũ-sû. 'Dĩĩ ólã cé ãgô ĩ'dî. Gõ'dá ólãá
õkó 'dĩyímvá bê kô.
39 Gõ'dá 'dĩĩ vósĩ rî, Yésũ drí õ'bí 'dĩ 'bá yî jõzó, nĩ'á gõlé ĩyî drí 'bã 'ásĩ. Gõ'dá gólâ
jô õ'bí 'dĩ 'bá yî bê vólé rî, drílĩyî ngãzó mbãlé kõlóngbõ 'á lãjó'bá íyíkâ yí bê nĩlí
'bạ̃drı̣̃ mvá gólâ zı̣̃lı̣́ Mãgãdánã rî 'álâ.

16

Tã drı̣̃-'bá ạ́ngı̣́ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drí Yésũ rî ı̣̃jízó tã lârâkô 'ẽlé rî (Márãkõ 8.11-13; Lúkạ̃ 12.54-56)

1 Kạ̃yı̣̃ ãzâ sĩ, Pạ̃rúsı̣̃ ãzâ 'bá yî gõ'dá Sạ̃dúsı̣̃ ãzâ 'bá yí bê drí ânĩzó ĩyî Yésũ rî ûjũlı̣́.
Ĩtí rî, drílĩyî Yésũ rî ı̣̃jízó kĩ, “Ní 'ê tã lârâkô tı̣ drí ạ̃'dı̣zó rî 'bá yî, tã â'dálé kĩ, pạ̃tı̣̃ı̣̃
Ôvârí âjô nî nĩ ûrú lésĩ.”
2 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̣̃ lôgõzó drílĩyî ngá gólĩyî drí rĩ'á ndrẽlâ rĩ 'bá rû â'dálé lãmbé
sĩ rî 'bá yî tãsĩ kĩ, “Õzõ ı̣̃tú õtírĩ 'ẽê nĩ'á fĩlí rî, võ Ĩı̣fı̣ õlîkâ trá lîkâ kãâkâ ró rî, nĩ rî
tã âtálé kĩ nĩ rî, ı̣̃drú 'bũû Ĩı̣fı̣ â'dô 'bã'á ngbángbá.
3 Õzõ gõ'dá nĩ õndrê 'bũû Ĩı̣fı̣ â'dô trá mũkũkũ ró cı̣̃ı̣́nó rî, nĩ rî tã âtálé kĩ nĩ rî, ôzê
âbí 'ẽ'á 'dı̣̃lı̣́. Nĩ rî lãmbé ngá gólĩyî rĩ 'bá rû 'ẽlé 'bũû 'álâ rî 'bá yí kâ ndrẽlé ãnî drí
tã ífí lâ â'dázó. Gõ'dá lãmbé kạ̃yı̣̃ nõ 'bá yí kâ gólâ â'dó 'bá tã má drí rĩ'á 'ẽlâ rî ró
nõ, nĩ îcá kô tã ífí lâ â'dálé.*

* **16:3 16.3** Úlı̣́ 'dĩ tã ífí lâ kĩ, drı̣̃-'bá ạ́ngı̣́ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî nı̣̃ı̣́ ĩyî Yésũ kô 'díyî pã 'bá ró.

4 Õjílã kậyị̃ nõ 'bá yí kâ nõ rĩ'á õjílã õnjí 'î. Gólĩyî ró Ôvârí kô. Gólĩyî rî rĩ'á ámâ
ĩjílí lãmbé tã lârâkô tị̃ drí ậ'dịzó rî 'bá yí kâ 'ẽlé ĩyî drí ndrẽlé ã'dô tãsĩ yã? Tã lârâkô
gólâ gólĩyî drí 'ẽ'á ndrẽlâ má sĩ rî â'dô 'bã'á cé õzõ tã lârâkô gólâ Ôvârí drí 'ẽlé tã
ậngũ 'bá Yónã drí rî kâtí rî ĩ'dî.”* Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó gólĩyî âyélé nĩzó vólé.

Tã Yésũ drí lĩfị̃ lõmbâ fẽzó lãjó'bá íyíkâ drí tã îmbâ ányâ Pậrúsị̃ yí kâ Sậdúsị̃ yí bê rî tãsĩ rî
(Márãkõ 8.14-21)

5 Nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí mbãzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê 'á'á lé drị̃ lị̃mvû ândrê 'dĩ
kâ ãzâ lésĩ rî 'á. Gõ'dá gólĩyî mbã bê lị̃mvû 'dĩ drị̃ lâ rî, lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí
võ lâ ûsúzó kĩ, ãmbãtã tã jâ trá ĩyî drị̃ị̃ sĩ trõlé kpãâ ĩyí bê.

6 Gõ'dá Yésũ drí lị̃fị̃ lõmbâ fẽzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Ãnî lị̃fị̃ õmbâ ãnî rú
ậkú Pậrúsị̃ yí kâ Sậdúsị̃ yí bê rî tãsĩ.”

7 Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî úlị̃ gólâkâ 'dĩ bê rî, tã ífí lâ fí gólĩyî drị̃ị̃ dódó
kô. Gõ'dá drílĩyî ngãzó rĩ'á tã âtálé ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ, “Yésũ âtâ úlị̃ ĩtí 'dĩ, tãlâ ãmbãtã
tã drí jãzó ãmâ drị̃ị̃ sĩ âtrõlé kpãâ ãmá bê rî drí sĩ yã?”

8 Gõ'dá Yésũ nị̃ tã gólĩyî drí rĩ'á ịsũlâ 'dĩ bê rî, drílâ gõzó tã âtálé kĩ, “Nĩ rî ãmbãtã
ãnî drí 'ẽ'á nyãlâ rî tã lâ ịsũlị̃ ã'dô tãsĩ yã? Tã lẽlẽ ãníkâ má 'á rî rĩ'á cé fínyáwá ĩtí
ã'dô tãsĩ yã?

9 Tã gólâ má drí ngá nyãnyã fẽzó õ'bí kútũ-nị̃ị̃ drí nyãlé ãmbãtã nị̃ị̃ sĩ rî, tã lâ fí ãnî
drị̃ị̃ kô yã? Gõ'dá ngá nyãnyã ậmbúkũ lâkí 'bá ãnî drí û'dúlị̃ ê'bélé dũûdû ívõ 'ásĩ rî
tậsị̃ yã? Tã 'dî âgá ãnî drị̃ị̃ kô yã?

10 Gõ'dá nĩ ịsũ drẽ tã má drí ngá nyãnyã fẽzó õ'bí kútũ-sû drí ãmbãtã nị̃ị̃-drị̃-lâ-rị̃
sĩ rî tã lâ, ngá nyãnyã ậmbúkũ lâkí 'bá rî nĩ û'dû ê'bélé ívõ 'ásĩ dũûdû tậsị̃ yã?

11 Nĩ rî tã ịsũlị̃ kĩ'á nĩ rî, má rî drị̃-mbílí sõlé ãnî lị̃fị̃ ngá nyãnyã tãsĩ rî ã'dô tãsĩ yã?
Má rí kô tã ngá nyãnyã kâ tã lâ âtálé ãnî drí, ãnî lị̃fị̃ õmbâ ãnî rú ậkú Pậrúsị̃ yí kâ
Sậdúsị̃ yí bê rî tãsĩ.”

12 Nĩngá sĩ, úlị̃ Yésũ kâ 'dĩ tã ífí lâ drí gõzó fĩlí lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drị̃ị̃ dódó.
Gólĩyî nị̃ trá kĩ nĩ rî, Yésũ rí kô lị̃fị̃ lõmbâ fẽlé ĩyî drí 'dĩ ậkú gólâ rĩzó ãmbãtã 'bẽlé rî
tãsĩ. Gólâ rî lị̃fị̃ lõmbâ fẽlé ĩyî drí 'dĩ tã îmbâ ányâ Pậrúsị̃ yí kâ Sậdúsị̃ yí bê gólâ îcá
'bá tã ịsũ õjílã kâ îzãlé rî tãsĩ.

Tã Pétẽrõ drí Yésũ rî â'dázó 'díyî pã 'bá ró rî
(Márãkõ 8.27–9.1; Lúkậ 9.18-27)

13 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ yî drí nĩzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê cãlé võ gólâ ãnyî jậrịbậ
zị̃lị̃ Sẽsãréyã Fị̃lịpị̃ rú rî 'álâ. Gõ'dá gólĩyî câ bê tólâ rî, Yésũ drí lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá
yî ĩjízó kĩ, “Mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ nô, õjílã ịsũ ĩyî tã bê ámâ tãsĩ rî, gólĩyî kĩ nĩ rî, mâ
ã'dî ĩ'dî yã?”

14 Gõ'dá drílĩyî tã-drị̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Õjílã ãzâ 'bá yî ịsũ ĩyíkâ kĩ nĩ rî, ní ã'dô
Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró gólâ drã 'bá trá rî ĩ'dî. Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî ịsũ ĩyíkâ kĩ nĩ
rî, ní ã'dô tã ậngũ 'bá Ẽlíyã gólâ â'dó 'bá bê ậkû ró gõ'dá 'ẽ 'bá âgõlé ãngó nõ 'á rî
ĩ'dî. Gõ'dá ãzâ 'bá yî ịsũ ĩyíkâ kĩ nĩ rî, ní ã'dô tã ậngũ 'bá Yẽrẽmíyã â'dó 'bá kpá bê
ậkû ró rî ĩ'dî. Gõ'dá ãzâ 'bá yî ịsũ ĩyíkâ tã kĩ nĩ rî, ngãtá ní ã'dô 'bã'á ãlô tã ậngũ 'bá
ãzí yî lãfálé sĩ rî ĩ'dî yã rî.”

15 Nĩngá sĩ, Yésũ drí gõzó tã ĩjílí lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî tị̃ kĩ nĩ rî, “Ãnî nyãányâ nĩ
ịsũ ãníkâ bê rî, mâ ã'dî ĩ'dî yã?”

---

* **16:4 16.4** Tã Yésũ kâ õzõ Yónã kâtí rî ĩ'dî nõ, Yónã rî ị̃'bị̃ 'á kậyị̃ nâ gõ'dá ị̃'bị̃ drí gólâ rî lô'dézó lédrẽ-lédrẽ ró, gõ'dá kpá ĩtí Yésũ â'dô 'ẽ'á rĩlí 'bú 'á kậyị̃ nâ. Nĩ zị̃ búkũ Yónã kâ, kápĩtã 1-2.

16 Gõ'dá Sĩmónã Pétẽrõ drí ngãzó tã-drı̃ lôgõlé kĩ, “Nî rĩ'á 'díyî pã 'bá gólâ âjólé ûrú lésĩ rî ĩ'dî, nî Ôvârí gólâ lédrẽ-lédrẽ ró rî mvá lâ ĩ'dî.”

17 Ĩtí rî, Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó Pétẽrõ drí kĩ nĩ rî, “Sĩmónã Yónã rî mvá, Ôvârí fẽ õrẽ tã nı̃nı̃ kâ trá ní drí. Úlı̨ 'dĩ ámâ átá gólâ ûrú 'álâ rî â'dâ nĩ ní drí.”

18 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó Pétẽrõ drí tã 'bã'bã ró kĩ nĩ rî, “Nî Pétẽrõ, má âtâ tã ní drí, nî rĩ'á õzõ kúnı̨ kâtí. Má â'dô ką̃nı̨są̃ ámákâ 'dı̨'á kúnı̨ nõ drı̃ı̃. Gõ'dá mbârâkã õdrã kâ îcá kô ką̃nı̨są̃ 'dî pẽlé.*

19 Tã 'dî tãsĩ rî, má â'dô drı̨-ãcê võ ûrú 'álâ rî kâ fẽ'á ní drí. Õzõ ní õlôgâ tã ãzâ trá dó â'dólé ı̃nyã́kú drı̃ı̃ nõngá rî, 'dĩî rî tã â'dálé kĩ, Ôvârí lôgâ tã 'dî kpá trá dó ûrú 'álâ. Gõ'dá õzõ ní õlẽ tã-drı̃ trá tã drí rû 'ẽzó ı̃nyã́kú drı̃ı̃ nõngá rî, 'dĩî rî tã â'dálé kĩ, Ôvârí lẽ tã 'dî kpá trá drílâ rû 'ẽzó ûrú 'álâ.”

20 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó drı̨-mbílí sõlé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî lı̃fı̨ kĩ nĩ rî, gólĩyî ãâ'dâ ĩyî tã kô õjílã ãzãkã drí kĩ, yí â'dô 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî ĩ'dî.

Tã Yésũ drí õdrã íyíkâ tã lâ â'dázó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí rî

21 Gõ'dá tã 'dî 'bá yî vósĩ rî, Yésũ drí îtõzó tã gólĩyî 'ẽ 'bá rû 'ẽlé yí drí rî ngĩlí ngbálí-ngbálí lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí. Gólâ kĩ, “Îcâ trá má drí nĩzó Yẽrõsãlémã 'álâ. Tólâ má â'dô lâŋõ ûsú'á rõô drı̃-'bá ã́ngı̨ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî gõ'dá gólĩyî sı̨sı̨-lésĩ rî 'bá yî drı̨gą̃ sĩ, gõ'dá kpá gólĩyî lã'bí îmbá 'bá ró rî 'bá yí bê. Áâ'dô ámâ fũ'á. Gõ'dá ką̃yı̨ nâ sĩ, má â'dô lîdrí'á õdrã 'ásĩ.”

22 Gõ'dá Pétẽrõ ârî úlı̨ Yésũ drí âtálé 'dĩ bê rî, drílâ Yésũ rî drı̨ rũzó sẽlé gbíyá gãrã drı̃ı̃ ãzí-ãzí lâ yî rú sĩ. Gõ'dá drílâ tã lôgõzó Yésũ drı̃ı̃ kĩ nĩ rî, “Kúmú, tã 'dî 'bá yî õ'é rû kô ní drí, Ôvârí õpâ nî tã 'dî 'bá yî 'ásĩ.”

23 Gõ'dá Yésũ drí rû jãzó tã âtálé Pétẽrõ drí âmbâ-âmbâ ró kĩ, “Pétẽrõ, ní âyê mâ tã ı̃sũ ániká Sãtánã kâ 'dĩ 'ásĩ. Lã́tı̨ Ôvârí drí 'bãlé trá má drí rî, ní lẽ â'bãlâ ã'dô tãsĩ yã? Tã ı̃sũ ániká 'dĩ rĩ'á tã ı̃sũ ání nyãányâ kâ 'î, 'dĩî â'dó kô tã ı̃sũ tãndí Ôvârí kâ rî ĩ'dî.”

24 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Nĩ ârî drẽ, õzõ õjílã ãzâ õlẽ trá 'dẽlé má vósĩ tã ârí 'bá ámákâ ró rî, gólâ ãâyê tã gólâ drí lẽlé íyî nyãányâ drí rî 'bá yî, gõ'dá gólâ ã'dô njãâ fê lã́lı̨-lã́lı̨ íyíkâ nı̃lı̨, ânĩzó 'dẽlé má vósĩ tã ârí 'bá ámákâ ró.

25 Nĩ ndrê drẽ, õzõ õjílã ãzâ õlẽ trá íyî nyãányâ pãlé õdrã 'ásĩ ámâ gãgã dó rî sĩ rî, gólâ îcá kô lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî ûsúlı̨. Gõ'dá õjílã gólâ íyî nyãányâ fẽ 'bá rû îzãlé gõ'dá kpá drãlé ámâ tãsĩ rî, gólâ â'dô lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî ûsú'á.

26 Â'dô â'dó'á ángô tí õzõ õjílã ã'dô cú ngá-drı̃ ãmbá ãngó nõ 'á nõ bê ndrĩ rî, gõ'dá õzõ gólâ ı̃ı̨vı̨ lã́tı̨ lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî kâ trá rî yã? Ĩtí rî, gólâ â'dô îcá'á ngá ãzâ gĩlí lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî võ lâ lôgõzó yã?

27 Tã 'dî tãsĩ rî, mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ nô â'dô 'ẽ'á âgõlé kpá ó'dí mbârâkã ámâ átá kâ bê gõ'dá kpá mãlãyíkã ámákâ yí bê. Gõ'dá má â'dô 'ẽ'á tã-vó õjílã ndrĩ kâ kĩlí â'dô tã gólĩyî drí 'ẽlé rî vó ró.

28 Má âtâ ãnî drí nõ tã pą̃tı̃ı̃ ró, ãnî gólĩyî â'dó 'bá ngbãângbânõ nõngá nõ 'bá yî lãfálé sĩ rî, õjílã ãzâ 'bá yî îcá kô drãlé cãlé bũúũ ką̃yı̨ gólĩyî drí 'ẽzó ámâ ndrẽlé âgõrẽ 'á rĩlí kúmú ã́ngı̨ ró ãngó nõ drı̃lı̨ rî tú.”

---

* **16:18 16.18** ***Pétẽrõ*** Rú 'dî tã ífí lâ kĩ nĩ rî, “ ‘kúnı̨’”. Gólâ â'dô 'bã'á drı̃-'bá ką̃nı̨są̃ kâ ró. Úlı̨ mbârâkã õdrã kâ tãsĩ 'dî 'bá yî, tã ífí lâ kĩ, mbârâkã Sãtánã kâ îcá kô krístõ 'bá yî 'bãlé ndrĩ tã lẽlẽ ĩyíkâ Yésũ 'á rî âyélé ką̃nı̨są̃ drí drãzó.

17

Tã Yésũ rî rú'bạ drí rû jãzó â'dólé lậgû-lậgû ró rî
(Márãkõ 9.2-13; Lúkạ̃ 9.28-36)

1 Gõ'dá kậyị̃ njị̃-kázíyá vósĩ rî, Yésũ drí Yãkóbã yî drị̃zó ậdrúpị̃ lâ Yõwánĩ bê, gõ'dá
kpá Pétẽrõ bê nĩzó mbãlé únị̃ ãzâ drị̃ lâ 'á rĩlí cé gólĩyí bê ĩyî drị̃ị̃ sĩ tólâ.
2 Gõ'dá Yésũ õtírĩ 'bãâ lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê únị̃ 'dĩ drị̃ 'á tólâ rî, nyĩî ró, Yésũ rî
lârâkô drí rû jãzó â'dólé lậgû-lậgû ró, nị̃lị̃ lâ drí gõzó lậgúlị̃ kậ'dậ-kậ'dậ õzõ ị̃tú kâtí.
Gõ'dá ítá gólâkâ drí rû jãzó kpá â'dólé lậgû-lậgû ró rõô õzõ ngá î'ĩ kâtí.
3 Gõ'dá nyĩî ró, Músậ yî drí âgázó Ẽlíyã bê gólĩyî ândrá, rĩ'á ĩyî úlị̃ âtálé Yésũ bê.
4 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí ngãzó tã âtálé Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Kúmú, rĩ'á tã tãndí 'î ãmâ
drí â'dózó ãní bê nõngá. Õzõ ní õlẽ rî, má â'dô gũgũ gã'á nõngá nâ, ãlô ní drí, ãlô
Músậ drí, gõ'dá ãlô Ẽlíyã drí."
5 Gõ'dá Pétẽrõ õtírĩ 'bãâ drẽ zãâ rĩ'á úlị̃ âtá'á rî, 'wãâ ró, mbãrãsãsã mvẽêmvê
drí ânĩzó ûrú lésĩ ânĩ'á gólĩyî rú'bạ lîmólé. Gõ'dá gbórókõ drí ậ'úzó úlị̃ âtâ-âtâ bê
mbãrãsãsã 'dî 'ásĩ kĩ, "Nõô ámâ mvá gólâ má drí lẽlé rõô rî ĩ'dî. Nĩ ârî tã gólâkâ."
6 Ĩtí rî, lãjó'bá Yésũ kâ nâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî úlị̃ 'dĩ bê rî, gólĩyî drí â'dózó ũrị̃ ró, gõ'dá
drílĩyî ngãzó 'dẽlé ĩyî lị̃fị̃ âkólé vũdrị̃ ị̃nyậkú drị̃ị̃.
7 Gõ'dá Yésũ drí ânĩzó drị̃ dõlé gólĩyî rú, gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ
rî, "Nĩ 'ê ũrị̃ kô'dáwá. Nĩ ngâ ûrû!"
8 Gõ'dá gólĩyî õtírĩ ĩyî drị̃ îngá võ ndrẽlé rî, gólĩyî ndrê gbõ cé Yésũ ĩ'dî élê.
9 Nĩngá sĩ rî, Yésũ yî õtírĩ 'bãâ ârí'á únị̃ drị̃ lésĩ rî, gólâ drí ngãzó tã âtálé ngbálí-
ngbálí lãjó'bá íyíkâ nâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Tã lârâkô gólâ ãnî drí ndrẽlé 'dĩ, nĩ âtâ
tã lâ kô õjílã ãzãkã drí ãlôwálâ cãlé bũúũ kậyị̃ gólâ mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ rî drí 'ẽzó
lîdrílí õdrã 'ásĩ rî tú."
10 Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí gólâ rî îjízó kĩ, "Tãlâ ã'dô 'î lã'bí îmbá 'bá rî 'bá
yî drí tã âtázó kĩ nĩ rî, rĩ'á îcâ-îcâ ró Ẽlíyã drí âgõzó zãlô sị́sị́ ãngó 'á nõngá 'díyî pã
'bá drí gõzó âcálé yã?"*
11 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó kĩ nĩ rî, "Úlị̃ gólĩyî drí âtálé 'dĩ rĩ'á tã mbị̃ 'î. Rĩ'á
îcâ-îcâ ró Ẽlíyã drí âcázó sị́sị́ lậtị̃ êdélé njãâ 'díyî pã 'bá drí ânĩzó 'álâ sĩ.
12 Gõ'dá má âtá ãnî drí kĩ, Ẽlíyã âcâ trá nõngá. Gõ'dá drị̃-'bá Yúdậ yí kâ 'dĩ 'bá yî
nị̃ị̃ ĩyî gólâ kô. Gõ'dá gólĩyî lô'ê gólâ rî lârâkô trá õnjí ró, õzõ gólĩyî drí lẽlé rî kâtí.
Gõ'dá kpá rĩ'á ĩtí, mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ rî, gólĩyî â'dô 'ẽ'á lâŋõ fẽlé má drí rõô."
13 Ĩtí rî, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî úlị̃ Yésũ drí âtálé 'dĩ bê rî, úlị̃ Ẽlíyã rî tãsĩ
'dî tã ífí lâ drí gõzó fĩlí gólĩyî drị̃ị̃ dódó. Gõ'dá gólĩyî drí nị̃zó lâ kĩ, Yésũ õrî 'dĩ tã
Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî kâ tã lâ âtálé ĩ'dî ĩyî drí 'dĩ.

Tã Yésũ drí líndrí õnjí tíbê lãjó'bá gólâkâ rî 'bá yî drí îcálé drõlâ kô rî drõzó ágámvá ãzâ 'ásĩ rî
(Márãkõ 9.14-29; Lúkạ̃ 9.37-43)

14 Gõ'dá Yésũ yî âcâ ĩyî bê únị̃ 'dî pálé lâ 'á lãjó'bá íyíkâ nâ 'dĩ 'bá yí bê rî, gólĩyî
drí õ'bí dũû ûsúzó, rĩ'á ĩyî gólĩyî tẽ'á. Nĩngá sĩ, ãgô ãzâ drí ânĩzó nĩ'á 'ã'î tị̃lị̃ Yésũ
ândrá.
15 Gõ'dá gólâ drí ngãzó tã âtálé Yésũ drí kĩ, "Kúmú, ámâ mvá ãgô ró rî rĩ'á cú líndrí
õnjí tíbê rĩ 'bá gólâ rî 'ẽlé õnjí ró rî bê. Líndrí õnjí 'dĩ rî gólâ rî âsélé âsê. Kậyị̃ ãzâ
'bá yî sĩ rî, líndrí õnjí 'dĩ rî gólâ rî vũlị̃ lậsị́ 'á, gõ'dá kậyị̃ ãzâ 'bá yî sĩ rî, rî gólâ rî vũlị̃
lị̃mvû 'á. Ní ndrê gólâ rî ĩzã! Ní pâ gólâ!
16 Má âjî gólâ bê lãjó'bá ániká rî 'bá yî ngálâ rî, gõ'dá gólĩyî îcá kô gólâ rî êdélé."

---

* **17:10 17.10** Úlị̃ Ẽlíyã rî tãsĩ 'dî, íĩgĩ trá Mãlákĩ 4.5 'á.

17 Gõ'dá Yésũ ârî úḷị ãgô 'dĩ drí âtálé 'dĩ bê rî, drílâ ngãzó tã âtálé kĩ, “Ãnî õjílã
kậyị̃ nõ 'bá yí kâ nõ, ãnî rĩ'á tã lẽlẽ ãkó Ôvârí 'á. Tã ịsũ ãníkâ rĩ'á ányâ ró. Má â'dô
'ẽ'á rĩlí ãní bê ĩtí 'dĩ bũúũ ángô tú yã? Má â'dô fĩî ậtũ'á rĩzó ãní bê ĩtí 'dĩ bũúũ ángô
tú yã? Áâjî mvá líndrí õnjí bê 'dĩ má ngáá nõlé.”
18 Gõ'dá áâjî mvá 'dĩ bê Yésũ ngálâ rî, gólâ drí tã 'bãzó drị-ãcê sĩ líndrí õnjí 'dĩ drí
kĩ, “Ní âfõ!” Gõ'dá kôrô líndrí õnjí 'dĩ drí âfõzó vólé. Ĩtí rî, kôrô mvá 'dĩ drí rû êdézó
ị̃tú-pá ãlô-ãlô 'dĩ sĩ.
19 Gõ'dá tã rî 'dĩ vósĩ rî, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó nĩ'á Yésũ rî ĩjílí gólĩyî
drí 'bãrẽ ĩyî drĩ̃ị̃ sĩ rî 'á. Gólĩyî kĩ, “Mã îcá kô líndrí õnjí 'dĩ drõlé ágámvá 'dĩ 'ásĩ ã'dô
tãsĩ yã?”
20 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílĩyî kĩ, “Nĩ îcá kô líndrí õnjí 'dĩ drõlé, tãlâ tã lẽlẽ
ãníkâ Ôvârí 'á rî rĩ'á cé fínyáwá ĩtí. Má âtâ ãnî drí tã pậtị̃ ró, tí nĩ õró 'bãâ tã lẽlẽ bê
Ôvârí 'á cé fínyáwá õzõ ậnú ífí rî kâtí rî, nĩ â'dô îcá'á cú tã âtálé únị̃ nõ drí kĩ, gólâ
ẽêsê rû võ íyíkâ 'dĩ 'ásĩ rî, únị̃ 'dĩ â'dô rû êsé'á. Ngá ãzâ îcá kô ãnî ndẽlé.”
21 (Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó kĩ, “Líndrí õnjí lârâkô bê ĩtí 'dĩ îcá kô âfõlé, õzõ nĩ õ'bĩ
tị̃ kô rĩzó rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí tã lâ tãsĩ rî.”)*

Tã Yésũ drí íyî õdrã tã âtázó kpá ó'dí rî
(Márãkõ 9.30-32; Lúkậ 9.43-45)

22 Yésũ yî âgõ bê lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê âcálé 'bậdrị̃ Gãlĩláyã kâ 'á rî, kậyị̃ ãzâ
sĩ, gólâ drí ngãzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ, “Áâ'dô trá 'ẽ'á mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ rî drị-bã
lâ fẽlé õjílã drị́gậ.
23 Ĩtí rî, áâ'dô ámâ fũ'á. Gõ'dá kpálé ĩtí rî, kậyị̃ nâ sĩ, má â'dô lîdrí'á õdrã 'ásĩ.”
Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî úḷị gólâ drí âtálé 'dĩ bê rî, gólĩyî drí gõzó â'dólé
ĩzã ró rõô.

Tã Yésũ drí tã âtázó tã bélé-bélé fẽfẽ kâ jó ậngị́ Ôvârí kâ 'á rî
tãsĩ rî

24 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ yî drí nĩzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê cãlé jậrị́bậ Kãpẽrãnómã
kâ rî 'álâ. Tólâ rî, bélé-bélé û'dú 'bá gólĩyî rĩ 'bá bélé-bélé û'dúḷị jó ậngị́ Ôvârí kâ 'á
rî ãzâ 'bá yî drí ânĩzó ĩyî Pétẽrõ rî ĩjílí kĩ, “Tã îmbá 'bá ãníkâ, Yésũ rî bê bélé-bélé
rĩ'á fẽlâ jó ậngị́ Ôvârí kâ 'á rî fẽlé yã?”*
25 Gõ'dá Pétẽrõ drí tã-drị̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Ãwô, gólâ rî bê fẽlâ.”
Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí ngãzó gõlé 'bã 'álâ, nĩ'á tã 'dî âtálé Yésũ drí. Drẽ ãkpãkã'dã
Pétẽrõ ĩtõó drẽ tã 'dî ngĩlí sị́sị́ Yésũ drí kô rî, kôrô Yésũ drí Pétẽrõ rî ĩjízó kĩ, “Sĩmónã,
ní â'dâ drẽ tã ịsũ ániká tã bélé-bélé fẽ kâ tãsĩ rî má drí. Tã ịsũ ániká 'á rî, õzõ kúmú
'bậdrị̃ kâ rî 'bá yî õlẽ trá bélé-bélé û'dúḷị rî, gólĩyî rî û'dúlâ ã'dî yî drị́gậ sĩ yã? Gólĩyî
rî û'dúlâ ãkpã mvá ĩyíkâ rî 'bá yî drị́gậ sĩ ngãtá õjílã ãzâ 'bá yî drị́gậ sĩ yã?”
26 Gõ'dá Pétẽrõ drí tã-drị̃ lôgõzó kĩ nĩ rî, “Õjílã ãzâ 'bá yî rî ĩyî nĩ fẽlâ.” Gõ'dá Yésũ
drí tã âtázó kĩ, “'Dĩî rĩ'á mbị̃. Ĩtí rî, îcá kô mvá kúmú 'dĩ 'bá yí kâ drí bélé-bélé fẽzó.*
27 Gõ'dá ĩtí rî, mã 'bã bélé-bélé û'dú 'bá 'dĩ 'bá yî kô â'dólé ậwậ ró ãmá bê. Ní ngâ
nĩlí ị̃'bị̃ 'bẽlé lĩ̃mvû ândrê 'álâ. Õzõ ní ãâsê ị̃'bị̃ drị̃-káká trá rî, ní njĩ̃ ị̃'bị̃ rî 'dĩ sị́-'bálé
lâ. Ní â'dô ậdị̃ ûsú'á sị́-'bálé lâ 'dĩ 'á, gõ'dá ní trõ ró ậdị̃ rî 'dĩ nĩ'á fẽlâ bélé-bélé û'dú
'bá 'dĩ 'bá yî drí ãmâ ômbê gĩzó ní bê.” Gõ'dá Pétẽrõ drí tã 'dî 'ẽzó té õzõ Yésũ drí
âtálé 'dĩ kâtí. Ĩtí rî, drílâ ậdị̃ ûsúzó, drílâ nĩzó âjílâ bélé-bélé û'dú 'bá 'dĩ 'bá yî drí
ĩyî ômbê gĩzó Yésũ bê.

---

* **17:21 17.21** Sị́sị́ rî, úḷị́ vérẽsĩ 21 kâ nõ 'bá yî íígĩí kô. * **17:24 17.24** Õjílã Yúdậ yí kâ ãgô ró rî 'bá yî rî ĩyî rĩ'á ậdị̃ lôsĩ kậyị̃ rị̃ kâ rî kâ fẽlé ndrô vósĩ cé jó ậngị́ Ôvârí kâ 'á. * **17:26 17.26** Úḷị́ Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî, tã ífí lâ kĩ, îcá kô Yésũ Ôvârí rî mvá ró rî drí bélé-bélé fẽzó jó ậngị́ Ôvârí kâ 'á.

18

Tã Yésũ drí âtálé tã â'dô-â'dô kâ ãmbá ró Ôvârí rî ĩjfị drị̃ 'á rî tãsĩ rî
(Márãkõ 9.33-37; Lúką̃ 9.46-48)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî drí ânĩzó ĩyî tã ĩjílí gólâ tị kĩ nĩ rî, “Õjílã
gólĩyî rĩ 'bá kũmũ Ôvârí kâ zẽlé rî 'bá yî lãfálé sĩ rî, õjílã gólâ ãmbã gólâkâ drí lą̃vũlị̃
gą̃rą̃ ãzí-ãzí drĩ̃ị̃ sĩ rî íyíkâ ã'dî ĩ'dî yã?”
2 Gõ'dá Yésũ ârî bê tã ĩjî lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ rî, gólâ drí mvá fínyáwá ãzâ
ą̃zị́zó 'bãlé âdrélé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ândrá.
3 Gõ'dá Yésũ drí gõzó tã âtálé drílĩyî kĩ, “Má âtâ ãnî drí tã pą̃tĩ̃ị̃ ró, õzõ nĩ õlôgõ ãnî
nyãányâ kô â'dólé õzõ mvá fínyáwá nõ kâtí rî, nĩ îcá kô cãlé ãngó Ôvârí kâ võ ûrú
'álâ rî 'á.
4 Tã 'dî tãsĩ rî, õjílã gólâ ãmbã lâ drí â'dólé gą̃rą̃ õjílã rĩ 'bá kũmũ Ôvârí kâ zẽlé rî
'bá yî lãfálé sĩ rî, rĩ'á õjílã gólâ tíbê íyî nyãányâ lôgõ 'bá áyábálá ró õzõ mvá fínyáwá
nõ kâtí rî ĩ'dî.
5 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ õlą̃gû gbõ cé mvá fínyáwá nõtí nõ ĩ'dî tã lẽlẽ gólâkâ má 'á rî
tãsĩ rî, õjílã rî 'dĩ lą̃gû kpá mâ ĩ'dî.”

Ngá gólĩyî rĩ 'bá õjílã 'bãlé tã õnjí 'ẽlé rî 'bá yî
(Márãkõ 9.42-48; Lúką̃ 17.1-2)

6 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã âtázó tã õjílã ãzí âdô-âdô kâ tãsĩ. Gólâ kĩ, “Õzõ õjílã ãzâ
ãâdô õjílã gólĩyî â'dó 'bá tã lẽlẽ bê õzõ 'dĩyímvá fínyáwá kâtí rî trá, ã'dô ró bê drílĩyî
tã lẽlẽ ĩyíkâ má 'á rî âyézó rî, lą̃ŋõ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ õjílã rî 'dĩ drí rî â'dô 'ẽ'á
'bãlé õnjí tẽtẽ ró lą̃vũlị̃ gą̃rą̃ lą̃ŋõ õjílã gólâ kúnị̃ úngû kũlũtũtũ rî ômbézó ômbê lâ 'á
trõlé vũlị̃ gą̃lị̃ 'á drãlé vólé rî kâ drĩ̃ị̃ sĩ.
7 Gõ'dá kpá ĩtí, lą̃ŋõ bê rĩ'á ãmbá õjílã ãngó nõ kâ rî 'bá yî drí, tãlâ ngá gólĩyî rĩ 'bá
õjílã âdólé tã õnjí 'ẽlé rî 'bá yî bê dũû. Ngá 'dĩ 'bá yî â'dô rĩ'á rû 'ẽlé zãã ĩtí. Gõ'dá
gólĩyî rĩ 'bá õjílã ãzí âdólé 'dĩ 'bá yî, lą̃ŋõ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ gólĩyî drí rî â'dô 'ẽ'á
'bãlé õnjí tẽtẽ ró.
8 “Gõ'dá nî ãzâ õzõ ánî drị̃ ngãtá ánî pá õrî nĩ ánî 'bãlé tã õnjí 'ẽlé rî, ní gâ ánî drị̃
rî 'dĩ njíyá vólé ngãtá ánî pá 'dĩ vólé. Rĩ'á tãndí ró ní drí cãzó võ ûrú 'álâ rî 'á cé drị̃
bê ãlô ngãtá pá bê ãlô, ní drí cãzó drị̃ bê rĩ̃ ngãtá pá bê rĩ̃, nĩ'á vẽlé lą̃sị̃ gólâ Ôvârí
drí êdélé Sãtánã yî drí rî 'á rî drĩ̃ị̃ sĩ.
9 Gõ'dá õzõ ánî ĩjfị̃ õ'bã nî nĩ tã õnjí 'ẽlé rî, ní ângî gólâ vólé. Rĩ'á tãndí ró ní drí
cãzó ûrú 'álâ võ lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî kâ 'á cé ĩjfị̃ bê ãlô, ní drí cãzó ĩjfị̃ bê rĩ̃, nĩ'á
vẽlé lą̃sị̃ gólâ Ôvârí drí êdélé Sãtánã yî drí rî 'á rî drĩ̃ị̃ sĩ.”

Tã Yésũ drí í'dígówá âtázó ką̃bĩ̃ị̃kĩ̃ gólâ ą̃vĩ̃ị̃ 'bá trá rî tãsĩ rî
(Lúką̃ 15.3-7)

10 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ ndrê õjílã
gólĩyî rĩ 'bá 'dẽlé má vósĩ õzõ 'dĩyímvá kâtí rî 'bá yî kô õzõ ngá tãkó kâtí. Má âtâ ãnî
drí, tã lâ yî lâzê rõô Ôvârí rú. Ĩtí rî, mãlãyíkã gólĩyî rĩ 'bá gólĩyî vó ndrẽlé rî 'bá yî bê
ámâ átá ûrú 'álâ rî ândrá gólĩyî tã â'dálé gólâ drí.
11 (Nĩ ndrê drẽ, mâ rî gógó ânĩ 'bá ûrú lésĩ nô, Ôvârí ãjô mâ ãngó nõ 'á nõ õjílã
gólĩyî ą̃vĩ̃ị̃ 'bá trá rî 'bá yî lôndãlé, tãlâ má pâ ró gólĩyî bê.)*
12 “'Dõvó nĩ ĩsũ drẽ tã ką̃bĩ̃ị̃kĩ̃ lôkí 'bá kâ. Õzõ gólâ ã'dô ką̃bĩ̃ị̃kĩ̃ íyíkâ bê nyâ'dî-njĩ̃
rî, gõ'dá õzõ ką̃bĩ̃ị̃kĩ̃ ãlô ką̃bĩ̃ị̃kĩ̃ gólâkâ 'dĩ 'bá yî lãfálé 'ásĩ ą̃ą̃vĩ̃ị̃ trá rî, gólâ â'dô ã'dô
'ẽ'á ĩ'dî yã? Gólâ â'dô ką̃bĩ̃ị̃kĩ̃ lâkí 'bá nyâ'dî-sû-drĩ̃-lâ-gâ-mûdrị̃-drĩ̃-lâ-gâ-njĩ̃-drĩ̃-lâ-sû
'dĩ 'bá yî âyé'á ngá nyãrẽ 'á lũtú pálé nĩngá, gõzó nĩlí gólâ ãlô ą̃vĩ̃ị̃ 'bá trá rî lôndãlé.

* **18:11 18.11** Úlị̃ gólĩyî vérẽsĩ 11 'á 'dĩ íĩgĩí kô tã îgĩ Mãtáyõ kâ ãzâ 'bá yî 'á.

13 Má âtâ ãnî drí tã pa̱tḭ̃ḭ̃ ró, õzõ gólâ ũûsû ka̱b̃ḭlḭk̃ḭ̃ íyíkâ ãlô a̱vḭ̃ 'bá 'dĩ trá rî, gólâ
â'dô 'bã'á ãyĩkõ ró rõô la̱vũlḭ̃ ga̱ra̱ ãyĩkõ gólâ drí â'dózó ĩ'dí bê lâ ka̱b̃ḭlḭk̃ḭ̃ gólâkâ
nyâ'dî-sû-drḭ̃-lâ-gâ-mûdrḭ-drḭ̃-lâ-gâ-nj̃ḭ-drḭ̃-lâ-sû a̱vḭ̃ 'bá kô 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî drḭ̃ḭ̃ sĩ.
14 Gõ'dá kpá rĩ'á ĩtí, ãnî átá ûrú 'álâ rî lẽé õjílã gólĩyî rĩ 'bá 'dẽlé má vósĩ õzõ
'dĩyímvá õnyíkõ kâtí nõ 'bá yî ãlô rî drí a̱vḭ̃lḭ kô'dáwá la̱tḭ̃ íyíkâ 'ásĩ.”

Tã Yésũ drí îmbálé tã lãfálé êdê-êdê kâ õjílã gólâ tã õnjí 'ẽ 'bá trá õjílã ãzí drí rî tãsĩ rî

15 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã îmbázó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nî ãzâ, õzõ tã lẽ
'bá ãzí ãzâ õ'ê tã õnjí trá ní drí rî, ní nĩ gólâ ngálâ nĩ'á tã õnjí gólâkâ 'dĩ â'dálé gólâ
drí. Nĩ 'ê tã rî 'dĩ cé rḭ̃ ãnî lãfálé 'ásĩ gólâ bê. Õzõ gólâ ãârî tã ániká trá rî, ní pâ gólâ
trá tã õnjí gólâkâ 'dĩ âyélé.
16 Gõ'dá õzõ õjílã rî 'dĩ õgâ vólé trá dó tã ániká ârílí rî, ní drḭ̃ õjílã ãzâ ãlô ngãtá rḭ̃
yã rî nĩzó kpá ó'dí õjílã 'dî ngálâ, tãlâ áãâtâ ró tã 'dî bê õjílã 'dî 'bá yî ḭ̃fḭ̃ drḭ̃ lâ 'á,
tãlâ tã ndrĩ ãnî drí âtálé gólâ bê rî, õjílã 'dî 'bá yî ãârî ró ĩyî bê dódó.
17 Gõ'dá õzõ õjílã rî 'dĩ õgâ vólé kpá trá dó tã õjílã 'dî 'bá yí kâ ârílí rî, nĩ âtâ tã lâ
õjílã ka̱ṇḭsa̱ kâ drí. Gõ'dá õzõ gólâ õgâ vólé kpá trá dó tã õjílã ka̱ṇḭsa̱ kâ kâ ârílí rî,
nĩ 'ê gólâ õzõ õjílã tã lẽ 'bá Ôvârí 'á kô rî kâtí, gõ'dá kpá tã õnjí 'bá ró õzõ bélé-bélé
û'dú 'bá gólĩyî rĩ 'bá a̱dḭ̃ nyãlé rî kâtí.
18 “Má âtâ ãnî drí tã pa̱tḭ̃ḭ̃ ró, õzõ nĩ õgã tã ãzâ trá dó rû 'ẽlé ãngó nõ 'á nõngá rî,
'dĩĩ kpá tã gólâ Ôvârí drí gãlé trá dó rû 'ẽlé ûrú 'álâ rî ĩ'dî. Gõ'dá õzõ nĩ ãâyê tã ãzâ
trá rû 'ẽlé ãngó nõ 'á nõngá rî, 'dĩĩ kpá tã gólâ Ôvârí drí âyélé trá rû 'ẽlé ûrú 'álâ rî
ĩ'dî.
19 Gõ'dá má âtâ kpá ãnî drí nõtí, õzõ õjílã rḭ̃ õlẽ ĩyî tã-drḭ̃ trá ngá ãzâ 'ẽzó ãngó nõ
'á nõngá rî, nĩ 'ê rãtáã Ôvârí ãmâ átá ûrú 'álâ rî drí ngá rî 'dĩ tãsĩ. Gólâ â'dô ngá rî
'dĩ 'ẽ'á ãnî drí.
20 Ĩtí rî, õzõ õjílã ẽê'bê ĩyî rû trá rḭ̃ ngãtá nâ võ ãlô 'á ámâ rú sĩ rî, má â'dô â'dó'á
gólĩyî lãfálé 'á.”

Tã Yésũ drí lôgõlé Pétẽrõ drí tã tã õnjí õjílã ãzí kâ âyê-âyê kâ

tãsĩ rî

21 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Pétẽrõ drí ânĩzó tã ḭ̃jílí Yésũ tḭ̃ kĩ nĩ rî, “Kúmú, õzõ ámâ ãzí-ãzí
ãzâ õrî trá zãã rĩ'á tã õnjí 'ẽlé má drí ândálé ândálé rî, má ãâyê gólâ tã õnjí gólâkâ 'dĩ
'bá yî 'ásĩ ândâlâ ta̱sḭ̃ yã? Rĩ'á tãndí ró má drí gólâ rî âyézó ândâlâ nj̃ḭ-drḭ̃-lâ-rḭ̃ yã?”
22 Gõ'dá Yésũ drí tã-drḭ̃ lôgõzó Pétẽrõ drí kĩ, “'É'ẽ, ní âyê gólâ kô cé ândâlâ nj̃ḭ-drḭ̃-
lâ-rḭ̃. Ní âyê gólâ nyâ'dî-nâ-drḭ̃-lâ-mûdrḭ ândâlâ nj̃ḭ-drḭ̃-lâ-rḭ̃.”
23 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó tã kũmũ Ôvârí kâ rî kâ tãsĩ. Gólâ kĩ, “Â'dô-â'dô kũmũ
Ôvârí kâ rî kâ rî rĩ'á õzõ kúmú a̱ngḭ̃ ãzâ gólâ â'dó 'bá lôsĩ 'ẽ 'bá íyíkâ bê rî kâtí. Lôsĩ
'ẽ 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî, ãzâ 'bá yî trõ ĩyî a̱dḭ̃ trá gólâ drḭ̃ga̱ sĩ 'ẽ'á lôgõlâ a̱tḭ̃ 'á tólâ.
Gõ'dá ka̱yḭ̃ ãzâ sĩ, gólâ drí lôsĩ 'ẽ 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî a̱zḭ̃zó ânĩlí a̱dḭ̃ íyíkâ 'dĩ 'bá yî
lôgõlé.
24 Ĩtí rî, lôsĩ 'ẽ 'bá ãlô kúmú 'dĩ kâ tíbê a̱dḭ̃ trõ 'bá gólâ drḭ̃ga̱ sĩ rî âjízó lâ kúmú 'dĩ
ândrá. A̱dḭ̃ rî 'dĩ rĩ'á a̱dḭ̃ õjílã dũû lôsĩ ndrô dũû kâ rî kâ 'î.
25 Nĩngá sĩ, lôsĩ 'ẽ 'bá kúmú 'dĩ kâ 'dĩ îcá kô a̱dḭ̃ 'dĩ võ lâ lôgõlé, tãlâ a̱dḭ̃ 'dĩ rĩ'á a̱dḭ̃
ãmbá 'î. Tã 'dî tãsĩ rî, kúmú 'dĩ drí tã 'bãzó óõgî ró gólĩyî bê vólé ra̱gḭ̃ḭ̃ ró õkó lâ bê
mvá lâ yí bê gõ'dá kpá ngá gólâkâ 'bã kâ rî yí bê ndrĩ vólé, gólâ îcâ ró bê a̱dḭ̃ íyíkâ
'dĩ võ lâ lôgõlé.
26 “Gõ'dá lôsĩ 'ẽ 'bá 'dĩ ârî tã 'dî bê ĩtí rî, drílâ â'dózó tã ḭ̃sũ ró, gõ'dá drílâ ngãzó
'ã'î tḭ̃lḭ vũdrḭ kúmú 'dĩ ândrá rû lô'bãlé gólâ drí kĩ, ‘Óõ kúmú, ní ndrê ámâ ĩzã, ánî

'â ąą̃'dị̃ má rú. Ní êsê kąỹị̃ gbíyá má drí sịsị́ 'álâ, má â'dô ąd̃ị́ áníkâ 'dĩ võ lâ lôndã'á ânĩzó lôgõlâ ndrĩ ní drí.'

27 Gõ'dá lôsĩ 'ẽ 'bá kúmú 'dĩ kâ 'dĩ, ĩzã lâ drí gãzó gólâ rú. Ĩtí rî, drílâ ąd̃ị́ 'dĩ âyézó drílâ, gõ'dá gólâ drí lôsĩ 'ẽ 'bá gólâkâ 'dĩ âyézó nĩlí drị̃-bą́lą́ỹị́ ró.

28 "Nĩngá sĩ, lôsĩ 'ẽ 'bá gólâ âyélé nõ drí nĩzó ĩyî rû ûsúlị́ ãzí-ãzí lâ ãzâ ąd̃ị́ fínyáwá trõ 'bá gólâ drịgą́ sĩ kpá 'ẽ'á lôgõlâ ąt̃ị́ 'álâ rî bê.* Gõ'dá gólĩyî ûsû rû bê ãzí-ãzí lâ 'dĩ bê rî, gõ'dá kôrô drílâ ngãzó 'dẽlé ômbê lâ rũlị́ ąngbũ̃ rĩ'á îzálâ. Gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé ãzí-ãzí lâ 'dĩ drí kĩ, 'Ní âfẽ ąd̃ị́ ámákâ tíbê ní drí trõlé má drịgą́ sĩ rî ngbãângbânõ!'

29 Gõ'dá ãzí-ãzí lâ 'dĩ drí ngãzó 'ã'î t̃ị̃lị́ vũdrị́ lôsĩ 'ẽ 'bá ãzí lâ 'dĩ ândrá rû lô'bãlé gólâ drí kĩ, 'Óõ ámâ ãzí-ãzí, ní ndrê ámâ ĩzã, ánî 'â ąą̃'dị̃ má rû! Ní êsê kąỹị̃ gbíyá má drí sịsị́ 'álâ. Má â'dô ąd̃ị́ áníkâ 'dĩ võ lâ lôndã'á ânĩzó fẽlâ ndrĩ ní drí.'

30 Gõ'dá lôsĩ 'ẽ 'bá gólâ sịsị́ kúmú drí gólâ rî âyélé ąd̃ị́ íyíkâ tãsĩ nô rî, gâ vólé trá dó ãzí-ãzí lâ ąd̃ị́ fínyáwá trõ 'bá gólâ drịgą́ sĩ rî âyélé. Bê-rî, gólâ drí lôsĩ 'ẽ 'bá ãzí gólâkâ 'dĩ trõzó 'bãlé gą̃ṇ́mą̃ 'á rĩlí tólâ, té gólâ ãâfẽ ró ąd̃ị́ íyíkâ 'dĩ bê zãlô.

31 Ĩtí rî, lôsĩ 'ẽ 'bá kúmú 'dĩ kâ ãzâ 'bá yî ndrê tã rû 'ẽ 'bá 'dĩ bê rî, gólĩyî drí â'dózó tã ịsũ ró rõô. Gõ'dá drílĩyî ngãzó nĩlí tã 'dî âtálé kúmú ĩyíkâ 'dĩ drí.

32 "Gõ'dá kúmú 'dĩ ârî bê tã 'dî ĩtí rî, drílâ lôsĩ 'ẽ 'bá íyíkâ gólâ ãzí-ãzí lâ rî 'bã 'bá gą̃ṇ́mą̃ 'á 'dĩ ąẓ́ízó. Gõ'dá gólâ âcâ bê rî, kúmú drí ngãzó tã âtálé drílâ kĩ, 'Nî rĩ'á lôsĩ 'ẽ 'bá õnjí 'î! Ní lô'bã rú'bą́ bê má drí ąd̃ị́ ní drí trõlé má drịgą́ sĩ rî tãsĩ rî, má âyê nî té õzõ ní drí ĩjílí rî kâtí.

33 Gõ'dá ní 'ê tã ánî ãzí-ãzí drí ĩtí ã'dô tãsĩ yã? Tí ní â'dô ánî ãzí-ãzí rî ĩzã ndrẽ'á kpá õzõ má drí ánî ĩzã ndrẽrẽ rî kâtí!'

34 Gõ'dá kúmú 'dĩ drí 'bãzó ą̃wą̃ ró tã 'dî tãsĩ. Drílâ lôsĩ 'ẽ 'bá 'dĩ jõzó 'bãlé gą̃ṇ́mą̃ 'á, tãlâ óõfẽ ró lâŋõ bê gólâ drí, té ąd̃ị́ íyíkâ gólâ drí trõlé rî, gólâ õlôgõ ró bê ndrĩ zãlô."

35 Gõ'dá Yésũ ngî bê í'dígówá 'dĩ ndẽlé rî, gólâ kĩ, "Õzõ nĩ ãâyê tã õnjí ãnî ãzí-ãzí kâ kô ãnî p̃ịp̃ìsị́lị́ 'ásĩ rî, ãnî ãlô-ãlô ndrĩ, ámâ átá ûrú 'álâ rî â'dô kpá 'ẽ'á ãnî 'ẽlé té õzõ 'dĩî rî kâtí."

19

Tã Yésũ drí îmbálé tã õkó îngâ kâ tãsĩ rî
(Márãkõ 10.1-12)

1 Gõ'dá Yésũ ndẽlé bê tã îmbâ íyíkâ tã õnjí âyê-âyê tãsĩ rî, drílĩyî ngãzó 'bą̃drị̃ Gãlĩláyã kâ âyélé lãjó'bá íyíkâ bê. Drílĩyî nĩzó mbãlé 'á'á lé drị̃ áyágá Jõrõdénĩ kâ ãzâ lésĩ rî 'á. Drílĩyî nĩzó zãâ áyágá Jõrõdénĩ kâ 'dĩ 'á'á lé drị̃ lâ lésĩ. Gõ'dá drílĩyî mbãzó kpá gõlé 'á'á lé drị̃ ãzâ rî lésĩ cãlé 'bą̃drị̃ Yũdą́yą̃ kâ rî 'á.

2 Gõ'dá gólĩyî câ bê 'bą̃drị̃ Yũdą́yą̃ kâ 'dĩ 'á tólâ rî, õjílã õ'bí dũû drí ìtõzó 'dẽlé gólĩyî vósĩ. Õjílã gólĩyî ngá lãzé bê rî 'bá yî, Yésũ drí gólĩyî êdézó ndrĩ ngá lãzé ĩyíkâ 'dĩ 'bá yî 'ásĩ.

3 Nĩngá sĩ, Pą̃rúsị̃ ãzâ 'bá yî drí ânĩzó ĩyî Yésũ rî ûjũlị́, ngãtá gólâ â'dô úlị́ ányâ âtá'á yã rî. Drílĩyî tã ĩjízó gólâ tị́ kĩ nĩ rî, "Tã 'bã'bã Ôvârí drí fẽlé ãmâ drí 'ẽlé Músą̃ sĩ rî vó ró rî, rĩ'á tãndí ró õjílã ãzâ drí õkó lâ rî îngázó, õzõ õkó rî 'dĩ õ'ê tã ányâ ãzâ trá rî yã?"

4 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó Pą̃rúsị̃ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ zị́ tã gólâ îgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á rî kô kĩ'á nĩ rî, ìtõ võ ãngó kâ 'ásĩ rî, Ôvârí 'bã õjílã mvá bê rî, gólâ 'bã ãgô yî trá õkó yí bê yã?

* **18:28 18.28** Ąd̃ị́ 'dĩ rĩ'á ąd̃ị́ kąỹị̃ kámá-ãlô kâ 'î.

5 Tã 'dî tãsĩ rî, Ôvârí âtâ tã trá kĩ nĩ rî,
‘Ãgô â'dô átá lâ rî âyé'á ândré lâ bê â'dózó õkó lâ bê ngá ãlô ró.
6 Gólĩyî rị̃ 'dî â'dó ngá ngĩíngî 'î kô. Ĩtí rî, ãgô yî õkó bê gólĩyî rĩ'á ngá ãlô 'î.
'Dõvó ngá gólâ Ôvârí drí êbẽlé trá ngá ãlô ró rî, õjílã ãzâ õcâ gólĩyî lãfálé kô.’ ”

Tã Ómvó Ngá 2.24

7 Gõ'dá Pã̃rúsị̃ 'dĩ 'bá yî drí Yésũ rî ĩjízó kpá ó'dí kĩ, “Ní kĩ nĩ rî, â'dó kô tãndí ró ãmâ drí õkó îngázó rî, gõ'dá tãlâ ã'dô 'î Músã̃ drí tã 'bãzó ãmâ drí kĩ, õzõ mã õlẽ trá õkó îngálé rî, mã ĩĩgĩ wárãgã õkó îngâ kâ fẽlé õkó rî 'dĩ drí yã?”
8 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Músã̃ îgĩ tã 'dî ãnî drí ĩtí 'dĩ, tãlâ ãnî drị̃ rĩ'á âmbâ-âmbâ ró, tãlâ tã ã'dô trá ãnî lãfálé 'ásĩ ãnî õkó yí bê rî nĩ îcá kô tã rî 'dĩ êdélé. Gõ'dá tã 'bã'bã Ôvârí kâ â'dó kô ĩtí ĩtõ võ ãngó kâ 'ásĩ. Sị̃sị̃ rî, Ôvârí 'bãá tã 'bã'bã õkó îngâ kâ kô.
9 Má âtâ ãnî drí, â'dó kô tãndí ró õjílã ãzâ drí õkó lâ rî îngázó cú ĩtí tã ífí ãzâ ãkó, õzõ õkó rî 'dĩ õ'ê tã õnjí ãzâ kô gõ'dá ãgô rî 'dĩ drí nĩzó õkó ãzâ trõlé ã̃ỵ̃ízó ĩ'dí bê lâ rî, gólâ 'ê 'dĩ tã õnjí 'î Ôvârí rî Ĩ̃ỵ̃ị̃ drị̃ 'á, âyê fí ãlô, õzõ õjílã rî 'dĩ ũûsû õkó lâ trá ã̃ỵ̃ĩrị̃ 'á ĩyî ãgô ãzâ bê rî ĩ'dî, gólâ õró gõ õkó lâ 'dĩ îngálé.”
10 Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî úlị̃ Yésũ drí âtálé 'dĩ bê rî, gõ'dá drílĩyî gõzó tã âtálé gólâ drí kĩ nĩ rî, “Õzõ tã ãgô yî lãfálé 'á õkó bê rî ãâ'dô âmbâ-âmbâ ró ĩtí rî, rĩ'á tãndí ró ãgô drí rĩzó cú ĩtí õkó trõ ãkó.”
11 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílĩyî kĩ nĩ rî, “Õjílã dũû îcá ĩyî kô tã ị̃sũ ãníkâ õkó tãsĩ 'dî 'ẽlé. Â'dô 'bã'á cé õjílã îcá 'bá rĩlí õkó trõ ãkó rî 'bá yî ĩ'dî.
12 Tã 'dî tãsĩ rî, tã ífí bê rĩ'á ngĩíngî õjílã ãzâ 'bá yî drí õkó trõzó kô 'á lâ rî. Útị̃ õjílã ãzâ 'bá yî trá ĩtí 'báŋá ró, gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî õjílã ãzí lîsî gólĩyî nĩ, gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî lẽé ĩyî õkó gĩlí kô, tãlâ gólĩyî fẽ ĩyî nyãányâ trá cé lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽlé ĩ'dî. Õjílã gólâ îcá 'bá trá tã rî 'dĩ 'ẽlé rî, 'dõvó gólâ õ'ê.”

Tã Yésũ drí õrẽ fẽzó 'dĩyímvá õnyíkõ drí rî
(Márãkõ 10.13-16; Lúkã̃ 18.15-17)

13 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã ãzâ 'bá yî drí 'dĩyímvá õnyíkõ âtrõzó ã̃jílí Yésũ ngálâ, tãlâ Yésũ õ'bã ró drị̃ bê gólĩyî drã̃ị̃ õrẽ fẽzó drílĩyî, gõ'dá kpá rãtáã 'ẽzó bê gólĩyî tãsĩ. Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí õjílã 'dî 'bá yî lôgázó dó ânĩlí 'dĩyímvá 'dĩ 'bá yî bê Yésũ ngálâ.
14 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó tã âtálé kĩ nĩ rî, “Nĩ âyê 'dĩyímvá 'dĩ 'bá yî ãânĩ ró ĩyî má ngálâ, nĩ lôgâ gólĩyî kô, tãlâ õjílã rĩ 'bá kũmũ Ôvârí kâ zẽlé rî 'bá yî rĩ'á õjílã gólĩyî ĩyî nyãányâ lôgõ 'bá õzõ 'dĩyímvá õnyíkõ nõtí nõ 'bá yí kâtí rî ĩ'dî.”
15 Nĩngá sĩ rî, drílâ íyî drị̃ 'bãzó 'dĩyímvá 'dĩ 'bá yî drã̃ị̃ sĩ ãlô-ãlô, gõ'dá drílâ õrẽ fẽzó drílĩyî. Gõ'dá drílĩyî ngãzó nĩlí võ 'dî âyélé lãjó'bá 'dĩ 'bá yí bê.

Tã Yésũ drí âtálé ágámvá gólâ ngá-tị̃ ãmbá bê rî drí lédrẽ-lédrẽ ã̃dũkũ ãkó rî tãsĩ rî
(Márãkõ 10.17-31; Lúkã̃ 18.18-30)

16 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ágámvá ãzâ ngá-tị̃ ãmbá bê rî drí ânĩzó tã ĩjílí Yésũ tị̃ kĩ nĩ rî, “Tã îmbá 'bá, õzõ má õlẽ lédrẽ-lédrẽ ã̃dũkũ ãkó rî ûsúlị̃ rî, má â'dô tã tãndí ángô rî 'ẽ'á ĩ'dî sũlị̃ Ôvârí rî Ĩ̃ỵ̃ị̃ drị̃ 'á ûsúzó lâ yã?”
17 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílâ kĩ, “Tãlâ ã'dô 'î ní drí ámâ ĩjízó tã gólâ â'dó 'bá tãndí ró rî tãsĩ yã? Ôvârí cé ĩ'dî rĩ'á tãndí ró. Õzõ ní õlẽ trá lédrẽ-lédrẽ ã̃dũkũ ãkó rî ûsúlị̃ rî, ní ị̃njị̃ tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî ĩ'dî ndrĩ.”
18 Ĩtí rî, ágámvá 'dĩ drí Yésũ rî ĩjízó kĩ, “Má â'dô tã 'bã'bã ángô rî 'ẽ'á ĩ'dî yã?”

Ĩtí rî, Yésũ drí gõzó tã-drı̃ lôgõlé drílâ kĩ, “Ní fû õjílã ãzí kô. Ní 'bã õkó gólâ â'dó 'bá kô ánî õkó ró rî kô ní ũgúlı̨ ạ̃yı̨zó ĩ'dí bê lâ. Ní ûgũ ngá kô. Ní âdô õnjõ kô õjílã ãzí rú.
19 Ní ârî ánî átá yî tı̃-võ ánî ândré bê, tãlâ ní ı̨̃nj̃ı ró gólĩyî bê. Ní lẽ õjílã ãzí õzõ ní drí ánî nyãányâ lẽrẽ kâtí.”
20 Nĩngá sĩ, ágámvá 'dĩ drí tã-drı̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Tã 'bã'bã 'dî 'bá yî, má 'ê trá ndrĩ. Gõ'dá tã ãzâ kpá bê drẽ zãâ má drí 'ẽlé yã?”
21 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó drílâ kĩ, “Õzõ ní õlẽ trá â'dólé tã mbı̃ 'ẽ 'bá ró Ôvârí rî l̃ı̨f̃ı drı̃ 'á rî, ní gõ nĩlí ngá-tı̃ ãmbá ániká 'dĩ 'bá yî lạ̃zı̨́lı̨ gĩlí ndrĩ vólé, ní fẽ ró ạ̃dı̃ lâ õjílã gólĩyî ĩzã bê rî 'bá yî drí, gõ'dá ní gõ ró bê ânĩlí 'dẽlé ámâ vó bẽlé tã ârí 'bá ámákâ ró. Õzõ ní õ'ê tã 'dî trá ĩtí rî, ní â'dô 'bã'á ngá-tı̃ tãndí bê dũû ûrú 'álâ.”
22 Gõ'dá ágámvá 'dĩ ârílí bê úlı̨ Yésũ drí âtálé ĩtí 'dĩ rî, kôrô rú'bạ lâ drí âdãzó. Gõ'dá drílâ â'dózó tã ı̨̃sũ ró rõô, tãlâ gólâ lẽé kô ngá íyíkâ ãmbá 'dĩ 'bá yî lạ̃zı̨́lı̨ gĩlí vólé. Gõ'dá drílâ ngãzó nĩlí vólé.
23 Nĩngá sĩ, Yésũ drí gõzó tã âtálé tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yî drí kĩ, “Má âtâ ãnî drí tã pạ̃tı̨̃ı̨ ró, rĩ'á âmbâ-âmbâ ró õjílã gólĩyî ngá-tı̃ ãmbá bê rî 'bá yî drí â'dózó õjílã Ôvârí kâ ró gólĩyî drí îcázó rĩlí kũmũ gólâkâ zẽlé tã gólâkâ rî 'ẽlé.
24 Â'dô 'bã'á âmbâ-âmbâ ró gólĩyî drí lạ̃vũlı̨ gạ̃rạ̃ tã âmbâ-âmbâ ĩnjígó drí 'ẽ'á ûsúlâ ûjũrı̃ fĩlí kôrô lı̨́bı̃rạ̃ 'bú 'ásĩ rî drı̃ı̨ sĩ.”
25 Gõ'dá tã ârí 'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî úlı̨ gólâ drí âtálé 'dĩ bê rî, tı̃ lâ yî drí ạ̃'dı̨zó rõô úlı̨ 'dĩ 'bá yî drí sĩ. Gõ'dá drílĩyî Yésũ rî ı̨̃jízó kĩ, “Õzõ ã'dô trá ĩtí rî, õjílã gólĩyî Ôvârí drí 'ẽ'á pãlâ rî â'dô 'bã'á ĩyíkâ õjílã ángô rî 'bá yî ĩ'dî yã?”*
26 Yésũ drí l̃ı̨f̃ı jãzó võ ndrẽlé gólĩyî ngálâ ró, gõ'dá drílâ gõzó tã âtálé kĩ, “Ngá gólĩyî õjílã mvá drí îcálé kô 'ẽlâ rî, Ôvârí îcâ trá 'ẽlâ ndrĩ.”
27 Nĩngá sĩ rî, Pétẽrõ drí ngãzó tã âtálé Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Ní ndrê drẽ, ãmâ lãjó'bá ániká rî 'bá yî, mã âyê ngá ãmâ nyãányâ kâ rî 'bá yî trá ndrĩ ânĩzó 'dẽlé ní vósĩ tã ârí 'bá ániká ró. Ĩtí rî, tã tãndí gólâ ãmâ drí 'ẽ'á ûsúlâ Ôvârí drı̨́gạ́ sĩ ı̨̃zạ́tú rî íyíkâ ã'dô 'î yã?”
28 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Má âtâ ãnî drí tã pạ̃tı̨̃ı̨ ró, mâ gólâ Ôvârí drí âjólé trá ûrú lésĩ nô, kạ̃yı̨ gólâ má drí 'ẽzó ngá ndrĩ 'bãlé ó'dí ı̨̃zạ́tú rî sĩ rî, má â'dô 'ẽ'á rĩlí kı̨́tı̨̃ ámákâ drı̨̃ı̨ kúmú ạ́ngı̨́ ró drı̨-ãcê bê. Gõ'dá ãnî lãjó'bá ámákâ mûdrı̨-drı̃-lâ-gâ-rı̃ rî 'bá yî â'dô 'ẽ'á rĩlí má bê kı̨́tı̨̃ mûdrı̨-drı̃-lâ-gâ-rı̃ rî 'bá yî drı̨̃ı̨ kúmú ró tã-vó õrĩ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî kâ mûdrı̨-drı̃-lâ-gâ-rı̃ rî 'bá yí kâ kĩlí.
29 Gõ'dá õjílã ndrĩ gólĩyî 'bã ĩyíkâ âyé 'bá, átá lâ yî, ândrê lâ yî, mvá lâ yî, ạ̃drúpı̃ lâ yî, îzó lâ yî, ngãtá ạ́mvú yí bê âyé 'bá 'dẽzó má vósĩ tã ârí 'bá ámákâ ró rî, ngá gólĩyî drí 'ẽ'á ûsúlâ ámâ átá Ôvârí drı̨́gạ́ sĩ ı̨̃zạ́tú rî â'dô 'ẽ'á lạ̃vũlı̨ gạ̃rạ̃ ândâlâ kámá-ãlô ngá gólĩyî drí âyélé rî drı̨̃ı̨ sĩ. Gõ'dá gólĩyî â'dô kpá lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî ûsú'á.
30 Gõ'dá ĩtí rî, õjílã dũû tíbê ngbãângbânõ ndrẽlé ĩyî õjílã ãmbâ-ãmbâ ró rî 'bá yî, ı̨̃zạ́tú rî, gólĩyî â'dô â'dó'á õjílã tãkó ró Ôvârí rî l̃ı̨f̃ı drı̃ 'á, gólĩyî â'dô gõ'á vólé 'álâ. Gõ'dá õjílã gólĩyî dũû gólĩyî ngbãângbânõ rĩ'á ndrẽlâ ĩyî õjílã tãkó ró rî 'bá yî, ı̨̃zạ́tú rî, gólĩyî â'dô â'dó'á õjílã ãmbâ-ãmbâ ró Ôvârí rî l̃ı̨f̃ı drı̃ 'á, gólĩyî â'dô 'bã'á sı̨́sı̨́ 'álâ.”

20

Úlı̨ mãnĩgõ lạ́tı̨ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó drı̨-'â fẽlé õjílã drí ı̨̃zạ́tú rî tãsĩ rî

* **19:25 19.25** Tã ârí 'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ı̨̃jî tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ tã ı̨̃sũ gólĩyíkâ 'á rî, ngá-tı̃ ãmbá 'dĩ ãâ'dô lãmbé õrẽ Ôvârí drí fẽlé õjílã drí rî ĩ'dî. Ĩtí rî, õjílã ngá-tı̃ bê dũû rî â'dô ĩyî õjílã tãndí 'î.

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ĩtõzó tã ĩmbálé úlı̨ mãnĩgõ sĩ tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yî
drí lı̨ãtı̨ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó drı̨-'â fẽlé õjílã íyíkâ drí ı̨zı̨ãtú rî tãsĩ. Gólâ kĩ, “Lı̨ãtı̨ gólâ
Ôvârí drí 'ẽzó drı̨-'â fẽlé õjílã íyíkâ drí rî rĩ'á nyé õzõ ãgô ãzâ ı̨ãmvú lı̨pı̨ ró rî kâtí.
Kı̨ãyı̨ ãzâ sĩ, ãkpã cı̨ı̨nó, gólâ drí ngãzó nĩlí võ ngá lı̨ãzı̨ kâ gĩlí rî 'álâ, nĩ'á õjílã lôndãlé
ããnĩ ró ĩyî lôsĩ 'ẽlé ı̨ãmvú íyíkâ 'dĩ 'á ı̨ãdı̨ sĩ.
2 Gõ'dá ı̨ãmvú lı̨pı̨ ûsû õjílã bê lôsĩ 'ẽlé ı̨ãmvú íyíkâ 'dĩ 'á rî, gólâ drí tã ı̨'bı̨zó gólĩyí
bê ı̨ãdı̨ tãndí kı̨ãyı̨ ãlô kâ fẽlé drílĩyî ndrĩ îcâ-îcâ ró. Gõ'dá drílĩyî tã-drı̨ lâ lẽzó. Nĩngá
sĩ rî, ı̨ãmvú lı̨pı̨ drí gólĩyî jõzó nĩ'á lôsĩ 'ẽlé ı̨ãmvú íyíkâ 'dĩ 'álâ.
3 “Nĩngá sĩ, ı̨tú-pá nı̨ı̨-drı̨-lâ-sû cı̨ı̨nó 'dĩ kâ rî sĩ, ı̨ãmvú lı̨pı̨ 'dĩ drí nĩzó gõlé kpá ó'dí
võ ngá lı̨ãzı̨ kâ gĩlí 'dĩ 'álâ. Gõ'dá drílâ nĩzó õjílã ãzâ 'bá yî ûsúlı̨, rĩ'á ĩyî âdré'á tólâ
tãkó ĩtí.
4 Gõ'dá drílâ tã âtázó drílĩyî kĩ nĩ rî, ‘Nĩ nĩ kpá nĩ'á lôsĩ 'ẽlé má drí ı̨ãmvú 'álâ, má
â'dô ı̨ãdı̨ mbı̨ lôsĩ ãnî drí 'ẽlé má drí kı̨ãyı̨ ãndrõ nô kâ sĩ rî fẽ'á ãnî drí.’ Gõ'dá drílĩyî
ngãzó nĩlí lôsĩ 'ẽlé.
5 “Gõ'dá ı̨tú-pá câ bê mûdrı̨-drı̨-lâ-gâ-rı̨ ı̨tú-ı̨ãyı̨ sĩ rî gõ'dá kpá ı̨tú-pá nâ lı̨ãnjı̨ãtúlı̨ bê
rî, ı̨ãmvú lı̨pı̨ 'dĩ drí kpá tã ãlô-ãlô 'dĩ 'ẽzó. Drílâ nĩzó kpá ó'dí võ ngá lı̨ãzı̨ kâ gĩlí rî
'álâ, nĩ'á õjílã lôndãlé ânĩ'á lôsĩ 'ẽlé ı̨ãmvú íyíkâ 'dĩ 'á.
6 Gõ'dá câ bê lı̨ãnjı̨ãtúlı̨ bê ı̨tú drí 'bãrẽ 'ẽ'á nĩ'á fĩlí rî 'á rî, ı̨ãmvú lı̨pı̨ 'dĩ drí nĩzó gõlé
kpá ó'dí võ ngá lı̨ãzı̨ kâ gĩlí rî 'álâ. Drílâ nĩzó õjílã ãzâ 'bá yî ûsúlı̨ rĩ'á âdré'á ĩyî tãkó
tólâ võ ngá lı̨ãzı̨ kâ 'dĩ 'á. Gõ'dá drílâ tã ĩjízó gólĩyî tı̨ kĩ, ‘Nĩ rî âdrélé nõngá ı̨tú kı̨ą̃lũ
tãkó lôsĩ 'ẽ ãkó ã'dô tãsĩ yã?’
7 Gõ'dá drílĩyî tã-drı̨ lôgõzó kĩ nĩ rî, ‘Õjílã ãzãkã yû lôsĩ fẽ 'bá ãmâ drí 'ẽlé.’ Gõ'dá
ı̨ãmvú lı̨pı̨ drí gõzó tã âtálé drílĩyî kĩ nĩ rî, ‘'Dõvó nĩ nĩ kpá lôsĩ 'ẽlé má drí ı̨ãmvú 'álâ.’
Gõ'dá drílĩyî nĩzó kpá lôsĩ 'ẽlé.
8 “Gõ'dá câ bê võ drí 'ẽrẽ ı̨ãnı̨lı̨ rî 'á rî, ı̨ãmvú lı̨pı̨ drí tã âtázó drı̨-'bá íyíkâ lôsĩ kâ drí
kĩ, ‘Ní ı̨ãzı̨ lôsĩ 'ẽ 'bá 'dĩ 'bá yî, ní fẽ ró ı̨ãdı̨ gólĩyî drí. Ní ĩtõ ı̨ãdı̨ fẽlé õjílã gólĩyî lôsĩ ĩtõ
'bá 'ẽlé lı̨ãnjı̨ãtúlı̨ bê rî 'bá yî rú sĩ, cãlé gólĩyî lôsĩ ĩtõ 'bá 'ẽlé ãkpã cı̨ı̨nó rî 'bá yî rú.’
9 Gõ'dá õjílã gólĩyî lôsĩ ĩtõ 'bá 'ẽlé lı̨ãnjı̨ãtúlı̨ 'ásĩ rî 'bá yî ânĩ ĩyî bê ı̨ãdı̨ ĩyíkâ trõlé
rî, drı̨-'bá lôsĩ kâ fẽ gólĩyî drí ı̨ãdı̨ lôsĩ kı̨ãyı̨ ãlô kâ rî kâ ĩ'dî. Kpá ĩtí, õjílã gólĩyî ndrĩ
ı̨ãmvú lı̨pı̨ drí ı̨ãzı̨lı̨ ânĩ'á lôsĩ 'ẽlé rî 'bá yî, drı̨-'bá lôsĩ kâ fẽ kpá ı̨ãdı̨ lôsĩ kı̨ãyı̨ ãlô kâ rî
kâ ĩ'dî gólĩyî drí ndrĩ.
10 Gõ'dá õjílã gólĩyî lôsĩ ĩtõ 'bá 'ẽlé ãkpã cı̨ı̨nó rî lésĩ rî 'bá yî ânĩ ĩyî bê ı̨ãdı̨ ĩyíkâ
trõlé rî, gólĩyî ı̨sũ tã trá kĩ nĩ rî, áã'dô ı̨ãdı̨ fẽ'á ĩyî drí lı̨ãvũlı̨ gı̨ãrı̨ã ı̨ãdı̨ fẽlé õjílã gólĩyî
lôsĩ ĩtõ 'bá 'ẽlé lı̨ãnjı̨ãtúlı̨ bê rî 'bá yî drí rî drı̨ı̨ sĩ. Gõ'dá ófẽ kpá ı̨ãdı̨ lôsĩ kı̨ãyı̨ ãlô kâ rî
kâ ĩ'dî gólĩyî drí.
11 “Gõ'dá gólĩyî trõ ı̨ãdı̨ ĩyíkâ bê rî, drílĩyî ĩtõzó rĩ'á lôzólé úlı̨ ngũrũ-ngũrũ bê ı̨ãmvú
lı̨pı̨ 'dĩ rú.
12 Gõ'dá drílĩyî ngãzó tã âtálé ı̨ãmvú lı̨pı̨ drí kĩ, ‘Õjílã gólĩyî lôsĩ ĩtõ 'bá 'ẽlé lı̨ãnjı̨ãtúlı̨
'ásĩ rî 'bá yî 'ê ĩyî lôsĩ cé dã ĩtí. Gõ'dá ãmâ rî gógó ãmákâ lôsĩ 'ẽ 'bá ı̨tú kı̨ą̃lũ ı̨tú ãmé
drı̨ı̨ sĩ nô rî 'bá yî, áâ'dô ı̨ãdı̨ fẽ'á ãmâ drí îcâ-îcâ ró õjílã gólĩyî lôsĩ ĩtõ 'bá 'ẽlé vólé
lésĩ rî 'bá yí bê ángô tí ró yã?’
13 Gõ'dá ı̨ãmvú lı̨pı̨ drí gõzó tã âtálé lôsĩ 'ẽ 'bá ãlô gólĩyî lãfálé 'ásĩ rî drí kĩ, ‘Ámâ
rû-lẽ-ãzíyã, nĩ lẽ tã-drı̨ trá ı̨ãdı̨ kı̨ãyı̨ ãlô kâ 'ẽ'á fẽlâ ãnî drí rî tãsĩ. Má âdó ãnî kô.
14 Nĩ trõ ı̨ãdı̨ ãníkâ, nĩ nĩ gõlé ãnî drí 'bã 'ásĩ. Má lẽ kpá ı̨ãdı̨ fẽlé îcâ-îcâ ró õjílã
gólĩyî lôsĩ ĩtõ 'bá vólé lésĩ rî 'bá yî drí õzõ má drí fẽlé ãnî drí 'dĩ kâtí.
15 Ní ı̨sũ ániká bê-rî, â'dó kô rĩ'á mbı̨ má drí tã gólâ má drí lẽlé 'ẽlé rî 'ẽzó ı̨ãdı̨
ámákâ sĩ õzõ má drí lẽlé rî kâtí yã? Gõ'dá tãlâ ã'dô 'î ãnî drí â'dózó ı̨ãwı̨ã ró má bê
yã? Ãnî rĩ'á ı̨ãwı̨ã ró má bê tãlâ tã gólâ má drí 'ẽlé tãndí ró õjílã pãlé rî tãsĩ yã? Má
â'dô îcá'á tã gólâ má drí lẽlé 'ẽlé rî 'ẽlé õzõ má drí lẽlé rî kâtí ı̨ãdı̨ ámákâ sĩ.’ ”

16 Gõ'dá Yésũ ndẽlé bê úlı̨ mãnĩgõ lạ̃tı̨ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó drı̨-'â fẽlé õjílã íyíkâ drí
rî tãsĩ rî, drílâ gõzó tã âtálé kĩ nĩ rî, "Õjílã dũû tíbê ngbãângbânõ ndrẽlé ĩyî õjílã
ãmbâ-ãmbâ ró rî 'bá yî â'dô ĩyî â'dó'á ı̃zạ̃tú õjílã tãkó ró Ôvârí rî Ĩfı̨ı̨ drı̨ 'á, gólĩyî â'dô
gõ'á vólé 'álâ. Gõ'dá õjílã dũû gólĩyî ngbãângbânõ rĩ'á ndrẽlâ ĩyî õjílã tãkó ró rî 'bá
yî, ı̃zạ̃tú rî, gólĩyî â'dô â'dó'á õjílã ãmbâ-ãmbâ ró Ôvârí rî Ĩfı̨ı̨ drı̨ 'á, gólĩyî â'dô 'bã'á
sı̨sı̨ 'álâ."

Tã Yésũ drí íyî õdrã tã âtázó kpá ó'dí lãjó'bá íyíkâ

rî 'bá yî drí rî
(Márãkõ 10.32-34; Lúkạ̃ 18.31-34)

17 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yí bê.
Gõ'dá gólĩyî õtírĩ rĩî nĩlí lạ̃tı̨ 'ásĩ rî, drílâ ngãzó lãjó'bá íyíkâ mûdrı̨-drı̨-lâ-gâ-rı̨ rî 'bá
yî drı̨lı̨ gbíyá lạ̃tı̨ gãrã drı̨ 'á tã ârí 'bá 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ, tãlâ yĩ ã'dô ró bê cé ĩyî drı̨ı̨
sĩ. Gõ'dá Yésũ drí tã gólĩyî 'ẽ 'bá rû 'ẽlé yí drí Yẽrõsãlémã 'álâ rî tã lâ âtázó gólĩyî drí.
18 Gólâ kĩ, "Nĩ ârî drẽ, ãmâ trá 'ẽ'á nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ nõ. Mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ
nô, áâ'dô 'ẽ'á ámâ drı̨-bã fẽlé drı̨-'bá ạ́ngı̨ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drı̨gạ́ gõ'dá kpá lã'bí
ìmbá 'bá rî 'bá yí bê. Gólĩyî â'dô 'ẽ'á tã-vó ámákâ kĩlí ányâ ró, tãlâ úfû ró mâ bê.
19 Gõ'dá gólĩyî â'dô ĩyî ámâ drı̨-bã fẽ'á õjílã ãtrâ Rómã kâ rî 'bá yî drı̨gạ́. Ĩtí rî, gólĩyî
â'dô ámâ lârâkô lô'é'á. Gólĩyî â'dô ámâ cã'á ônjóró'bí sĩ, gõ'dá gólĩyî â'dô ámâ ìpá'á
fê lạ̃lı̨-lạ̃lı̨ drı̨ı̨ má drí drãzó. Gõ'dá kạ̃yı̨ nâ sĩ, má â'dô lîdrí'á kpá ó'dí õdrã 'ásĩ."
Gõ'dá Yésũ âtâ úlı̨ 'dĩ 'bá yî bê lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí rî, drílĩyî ngãzó gõlé tã ârí
'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî lãfálé.

Tã Yãkóbã yî Yõwánĩ bê ândrê lâ yî drí tã ı̃jízó Yésũ tı̨

íyî mvá yî tãsĩ rî
(Márãkõ 10.35-45)

20 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Zẽbẽdáyõ rî õkó drí ngãzó mvá lâ yî rı̨ Yãkóbã yî Yõwánĩ bê
drı̨lı̨ âfõzó gólĩyí bê lãjó'bá 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ. Drílĩyî nĩzó cãlé Yésũ lạ̃gạ̃tı̨. Gõ'dá câ
ĩyî bê Yésũ lạ̃gạ̃tı̨ rî, õkó rî gógó drí ngãzó 'ã'î tı̃lı̨ vũdrı̨ Yésũ ândrá tã ı̃njı̨ sĩ. Gõ'dá
drílâ tã ı̃jízó Yésũ tı̨ íyî mvá 'dĩ 'bá yî tãsĩ.
21 Gõ'dá Yésũ ârî úlı̨ gólâkâ 'dĩ bê rî, drílâ tã ı̃jízó õkó 'dĩ tı̨ kĩ nĩ rî, "Ní lẽ má õ'ê
ã'dô ĩ'dî ní drí yã?" Gõ'dá õkó 'dĩ drí ngãzó tã âtálé Yésũ drí rú'bạ́ lô'bã-lô'bã sĩ kĩ
nĩ rî, "Ĩzạ̃tú kạ̃yı̨ gólâ ní drí 'ẽzó rĩlí kúmú ạ́ngı̨ ró ãngó nõ drı̨lı̨ rî tú rî, ní 'bã ámâ
mvá nõ 'bá yî rĩlí ní bê, ãlô rî õrî íyíkâ ánî drı̨-ágó drı̨ lésĩ ró gõ'dá ãzâ rî õrî íyíkâ
ánî drı̨-Ĩjı̨j drı̨ lésĩ rî 'á."
22 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó Yãkóbã yî drí Yõwánĩ bê kĩ, "Tã gólâ ãnî drí tã lâ ı̃jílí má
tı̨ sĩ 'dî rî, nĩ nı̃ı̨ tã ífí lâ kô. Nĩ â'dô îcá'á cú ngá mvũlı̨ ĩgã mvá lâŋõ kâ gólâ má drí
'ẽzó ngá mvũlı̨ 'á lâ sĩ rî 'ásĩ má bê yã?" Gõ'dá drílĩyî tã-drı̨ lôgõzó Yésũ drí kĩ nĩ rî,
"Ãwô, ãmâ rĩ'á njãâ ngá mvũlı̨ ĩgã mvá lâŋõ kâ 'dĩ 'ásĩ."
23 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̨ lôgõzó drílĩyî kĩ nĩ rî, "Nĩ â'dô ngá mvũ'á trá cú ĩgã mvá
lâŋõ kâ 'dĩ 'ásĩ. Gõ'dá mâ rĩ'á drı̨-ãcê ãkó õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá rĩlí ámâ gãrã drı̨ 'á rî 'bá
yî njĩzó. Ámâ átá êdê võ 'dî 'bá yî trá õjílã gólĩyî gólâ drí 'ẽ'á njĩlâ nĩ rĩlí 'á lâ rî 'bá
yî drí."
24 Gõ'dá lãjó'bá ạ̃mbúkũ Yésũ kâ mûdrı̨ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî tã Yãkóbã yî Yõwánĩ bê
ândré lâ yî drí ı̃jílí Yésũ tı̨ gólĩyî tãsĩ 'dî tã lâ bê rî, drílĩyî â'dózó ạ̃wạ̃ ró Yãkóbã yî rú
Yõwánĩ bê.
25 Tã 'dî tãsĩ rî, Yésũ drí lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ạ̃zı̨zó ndrĩ ânĩlí yí lạ̃gạ̃tı̨. Gõ'dá drílâ
tã âtázó gólĩyî drí kĩ, "Mĩ nı̃ trá kĩ nĩ rî, kúmú 'bạ̃súrú kâ rî 'bá yî rî rĩlí 'bạ̃súrú íyíkâ
rî 'bá yî drı̨lı̨ mbârâkã sĩ.

26 Gõ'dá ãnî lãjó'bá ámákâ rî 'bá yî lãfálé 'á rî, nĩ 'é ĩtí kô. Gólâ tíbê lẽ 'bá â'dólé
ãmbá ró ãnî lãfálé 'ásĩ Ôvârí rî ḷ̃ḭ́ḭ́ drḭ̃ 'á rî, gólâ ḭ̃ḭ̃'bũ rû íyî ãzí-ãzí yî drí ndrĩ.
27 Õjílã ãnî lãfálé sĩ gólâ tíbê lẽ 'bá â'dólé ãmbá ró sḭ́sḭ́ íyî ãzí-ãzí yî drḭ̃ḭ̃ sĩ Ôvârí rî
ḷ̃ḭ́ḭ́ drḭ̃ 'á rî, gólâ ãâ'dô rã̃gḭ̃ḭ̃ ró rû ḭ̃'bũḭ́ ãzí-ãzí lâ yî drí ndrĩ.
28 Tã 'dî tãsĩ rî, mâ rî gógó âjólé ûrú lésĩ nô, má ânĩí kô ãâ'dô ró bê rû ḭ̃'bũzó má
drí. Má ânĩ rû ḭ̃'bũḭ́ ãzí-ãzí yî drí gõ'dá kpá ámâ nyãányâ fẽlé drãlé õjílã dũû tãsĩ,
tãlâ má înjî ró gólĩyî bê tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ."

Tã Yésũ drí ḷ̃ḭ́ḭ́ ãkó lé 'bá rḭ̃ rî 'bá yî ḷ̃ḭ́ḭ́ lâ yî êdézó rî
(Márãkõ 10.46-52; Lúkã̃ 18.35-43)

29 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí zãâ ã̃çḭ́ ĩyíkâ 'á lãjó'bá íyíkâ rî bê, nĩ'á
Yẽrõsãlémã 'álâ. Gõ'dá drílĩyî ânĩzó âcálé jã̃rḭ́bã̃ gólâ zḭ̃ḭ́ḭ́ Yérĩkõ rî 'á. Gõ'dá gólĩyî
õtírĩ jã̃rḭ́bã̃ 'dî âyé rî, õjílã õ'bí dũû drí ngãzó 'dẽlé gólĩyî vósĩ.
30 Gõ'dá tólâ rî, Yésũ yî õtírĩ 'bãâ lã̃vũ'á lã̃tḭ̃ḭ̃ 'ásĩ rî, ãgô ḭ̃ḭ́ḭ́ ãkó lé 'bá ró ãzâ 'bá yî
bê rĩ'á rḭ̃ lã̃tḭ̃ḭ̃ gãrã drḭ̃ 'á. Gõ'dá gólĩyî ârî ĩyî tã bê kĩ'á nĩ rî, 'dĩî ã'dô Yésũ ĩ'dî rĩ'á
lã̃vũ'á rî, drílĩyî ngãzó trẽlé lã̃zḭ́ bê kĩ nĩ rî, "Yésũ, ní 'bã ãmâ ĩzã õgâ ní drḭ̃ḭ̃, nî ĩ'dî
tíbê Ôvârí drí tã lâ âtálé kĩ'á nĩ rî, â'dô ânĩ'á ãmâ pãlé nõ, ní pâ ãmâ."
31 Nĩngá sĩ, õ'bí 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî bê ôtrê-ôtrê ḭ̃ḭ́ḭ́ ãkó lé 'bá 'dĩ 'bá yí kâ rî, drílĩyî tã
lôgõzó gólĩyî drḭ̃ḭ̃ mbârâkã sĩ kĩ, "Nĩ ôtrê kô, nĩ rî tḭ̃tḭ̃." Gõ'dá gbõ lé ĩtí rî, ḭ̃ḭ́ḭ́ ãkó lé
'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó rĩ'á ôtrélé lã̃vũḭ́ gã̃rã̃ sḭ́sḭ́ rî drḭ̃ḭ̃ sĩ kĩ nĩ rî, "Nî ĩ'dî tíbê Ôvârí
drí tã lâ âtálé kĩ'á nĩ rî, â'dô ânĩ'á ãmâ pãlé nõ, ní ndrê ãmâ ĩzã! Ánî 'â ã̃ã̃'dḭ̃ ãmâ
rú! Ní pâ ãmâ!"
32 Gõ'dá Yésũ drí âdrézó ḭ̃ḭ́ḭ́ ãkó lé 'bá 'dĩ 'bá yî ã̃zḭ́ḭ́ ânĩlí yí ngálâ. Gõ'dá gólĩyî âcâ
bê Yésũ lã̃gã̃tḭ̃ḭ̃ rî, Yésũ drí tã ĩjízó gólĩyî tḭ̃ kĩ nĩ rî, "Nĩ lẽ má drí ã'dô 'ẽlé ãnî drí yã?"
33 Gõ'dá drílĩyî tã-drḭ̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Kúmú, ní njḭ̃ ãmâ ḭ̃ḭ́ḭ́, tãlâ mã ndrê
ró võ bê!"
34 Ĩtí rî, gólĩyî ĩzã drí gãzó Yésũ rú. Gõ'dá Yésũ drí gólĩyî ḭ̃ḭ́ḭ́ dõzó. Gõ'dá gólâ dõlé
bê gólĩyî ḭ̃ḭ́ḭ́ rî, kôrô gólĩyî ḭ̃ḭ́ḭ́ drí rû njḭ̃zó võ ndrẽlé dódó. Nĩngá sĩ rî, drílĩyî ngãzó
'dẽlé Yésũ vósĩ.

21

Tã Yésũ rî lûyḭ́zó fĩrĩ 'á Yẽrõsãlémã 'álâ rî
(Márãkõ 11.1-11; Lúkã̃ 19.28-40; Yõwánĩ 12.12-19)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ yî nĩ ĩyî bê tã ârí 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê ãnyî 'ẽ'á cãlé
Yẽrõsãlémã rú rî, drílĩyî cãzó 'bã̃drḭ̃ mvá zḭ̃ḭ́ḭ́ Bẽtẽfágẽ rî 'álâ úní gólâ fê dõ kâ zḭ̃ḭ́ḭ́
õlívĩ rî bê yí drḭ̃ḭ̃ rî lã̃gã̃tḭ̃ḭ̃. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí tã ârí 'bá íyíkâ rḭ̃ rî 'bá yî ã̃zḭ́zó
jõlé nĩlí sḭ́sḭ́ 'álâ.
2 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó drílĩyî kĩ, "Nĩ nĩ fĩlí 'bã̃drḭ̃ mvá Bẽtẽfágẽ ãmâ ágá 'álâ nã
'á. Õzõ nĩ õcâ trá tólâ rî, nĩ â'dô dõngí ândrê ûsú'á mvá lâ bê ólô'ĩ trá. Ĩtí rî, nĩ âtĩ
gólĩyî âjílí má drí nõlé.
3 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ĩĩjî ãnî trá kĩ'á nĩ rî, nĩ rî dõngí 'dĩ 'bá yî âtĩlí ã'dô tãsĩ yã rî,
nĩ âtâ kĩ nĩ rî, 'Kúmú ãmákâ lẽ nĩ, gólâ â'dô lôgõ'á lâ 'wãâ vólé.' "
4 Yésũ âtâ tã tã ârí 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí ĩtí 'dĩ, tãlâ úḭ́ḭ́ gólâ tã ã̃ngũ 'bá Zẽkãríyã
drí âtálé trá ã̃kû ró nã rî â'dô rû 'ẽ'á té õzõ drílâ ã̃ngũḭ́ḭ́ trá rî kâtí kĩ'á nĩ rî,
5 "Nĩ âtâ tã õjílã Yẽrõsãlémã kâ drí kĩ, 'Nĩ ndrê drẽ, kúmú ãníkâ rĩ'á ânĩ'á ãnî ngálâ.
Gólâ lôgõ íyî nyãányâ trá vũdrḭ̃, gólâ mbã trá dõngí drḭ̃ḭ̃, gólâ rĩ'á ânĩ'á dõngí mvá
drḭ̃ḭ̃.' "

Zẽkãríyã 9.9

6 Ĩtí rî, tã ârí 'bá rḭ̃ 'dî 'bá yî drí nĩzó tã 'dî 'ẽlé té õzõ Yésũ drí âtálé 'dĩ kâtí.

7 Gólĩyî drí dõngí ândrê 'dĩ âtrõzó mvá lâ bê âjílí Yésũ drí. Gõ'dá drílĩyî ítá ĩyíkâ
âtrõzó, ânĩ'á 'bãlâ dõngí 'dĩ 'bá yî drı̃ı̨̃. Gõ'dá Yésũ drí mbãzó rĩlí dõngí mvá 'dĩ drı̃ı̨̃,
tãlâ yí nĩ ró bê fĩlí drı̃ lâ Yẽrõsãlémã 'álâ.
8 Nĩngá sĩ rî, õ'bí dũû drí ítá ĩyíkâ âtrõzó 'bẽlé vũdrı̨ lı̨́tı̨ drı̃ı̨̃ sĩ. Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá
yî gólĩyî lãfálé sĩ rî ôŋõ ĩyíkâ mbı̨́rı̨́ bı̨ ĩ'dî lô'bélé vũdrı̨ lı̨́tı̨ drı̃ı̨̃ sĩ, tãlâ Yésũ õnĩ ró
dõngí 'dĩ bê drı̃ lâ 'ásĩ. Gólĩyî 'ê tã 'dî ĩtí 'dĩ Yésũ rî ı̨̃nı̨̃zó.
9 Gólĩyî õtírĩ 'bãâ rĩ'á nĩ'á rî, õjílã õ'bí gólĩyî rĩ 'bá nĩlí Yésũ yí bê 'dĩ 'bá yî, gólĩyî 'dẽ
'bá sı̨́sı̨́ rî 'bá yî gõ'dá gólĩyî 'dẽ 'bá vólé lésĩ rî 'bá yí bê, drílĩyî ngãzó rĩ'á Yésũ rî lûyı̨́lı̨́
kĩ nĩ rî, “Mã lûyı̨ nî kúmú gólâ 'bãlé trá 'díyî pã 'bá ró rî. Ôvârí õfẽ õrẽ ní drí, nî tíbê
ânĩ 'bá mbârâkã gólâkâ bê rî. Ôvârí 'bũû 'álâ rî, rú lâ ã'dô lûyı̨́lı̨́ lûyı̨ rõô.”
10 Gõ'dá Yésũ yî câ bê Yẽrõsãlémã 'álâ rî, õjílã ndrĩ ją̃rı̨́bą̃ Yẽrõsãlémã kâ 'á 'dĩ 'bá
yî drí â'dózó lârõ-lârõ ró. Gõ'dá drílĩyî tã ı̨̃jízó ĩyî võ 'ásĩ kĩ nĩ rî, “Ãgô nõ íyíkâ ã'dî
ĩ'dî yã?”
11 Gõ'dá õ'bí gólĩyî ânĩ 'bá Yésũ yí bê 'dĩ 'bá yî drí tã-drı̃ lôgõzó drílĩyî kĩ nĩ rî, “Nõô
Yésũ Nãzãrétã 'bą̃drı̃ Gãlĩláyã kâ rî lésĩ, gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé 'ẽ'á âjólâ tã ą̃ngũ
'bá ró rî ĩ'dî.”

Tã gólĩyî Yésũ drí 'ẽlé ą̃'dı̨́-drı̃ jó ą̃ngı̨́ Ôvârí kâ rî kâ 'álâ

rî 'bá yî
(Márãkõ 11.15-19; Lúką̃ 19.45-48; Yõwánĩ 2.13-22)

12 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ngãzó nĩlí fĩlí ą̃'dı̨́-drı̃ jó ą̃ngı̨́ Ôvârí kâ rî kâ 'álâ. Gõ'dá
gólâ fî bê tólâ rî, drílâ ngá lą̃zı̨́ 'bá gõ'dá kpá ãmámõ lą̃zı̨́ 'bá ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî
'bá yî ûsúzó ngá ĩyíkâ lą̃zı̨́'á lâgî õnjí sĩ. Gõ'dá gólâ drí kpá õjílã gólĩyî rĩ 'bá ą̃dı̨̃ õrĩ
ngĩíngî ı̨̃kúrą̃lé ą̃dı̨̃ õrĩ ãzâ 'bá yí kâ sĩ rî ûsúzó. Gõ'dá Yésũ ûsû tã 'dî bê ĩtí rî, gólâ
drí ngãzó õmbã ró õjílã 'dî 'bá yí bê. Gólâ drí ngãzó tãrãbízã rĩzó ą̃dı̨̃ ı̨̃kúrą̃lé drı̃ lâ
'á rî drı̃ lâ âkólé ndrĩ vũdrı̨́. Gõ'dá Yésũ drí kpá gbá'dá õjílã gólĩyî rĩ 'bá ãmámõ 'dî
'bá yî lą̃zı̨́lı̨́ gĩlí rî 'bá yí kâ drı̃ lâ âkózó vũdrı̨́. Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó õjílã 'dî 'bá yî
lâdrólé ndrĩ vólé ą̃'dı̨́-drı̃ jó ą̃ngı̨́ Ôvârí kâ rî kâ 'dĩ 'ásĩ úlı̨́ âtâ-âtâ bê kĩ,
13 “Íîgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ nĩ rî, ‘Jó ámákâ rĩ'á võ gólâ rĩzó rãtáã 'ẽlé má drí 'á lâ
rî ĩ'dî.’

Ĩsáyã 56.7

Gõ'dá nĩ jâ jó ámákâ 'dĩ trá â'dólé võ ũgú yî drí rĩzó ngá ĩyíkâ lą̃pı̨́lı̨́ 'á lâ rî kâ ró.”
14 Nĩngá sĩ rî, õjílã gólĩyî ĩı̨̃fı̨́ ãkó lé 'bá ró rî 'bá yî gõ'dá gólĩyî õŋõ ró rî 'bá yí bê,
drílĩyî ânĩzó Yésũ ngálâ ą̃'dı̨́-drı̃ jó ą̃ngı̨́ Ôvârí kâ rî kâ 'dĩ 'á. Gõ'dá Yésũ drí õjílã 'dî
'bá yî êdézó âcálé dódó ngá lãzé gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî 'ásĩ.
15 Gõ'dá drı̃-'bá ą̃ngı̨́ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî gõ'dá kpá lã'bí îmbá 'bá rî 'bá yí bê, ndrê
ĩyî tã lârâkô Yésũ drí 'ẽlé 'dĩ 'bá yî bê, gõ'dá gólĩyî ârî 'dĩyímvá bê rĩ'á ĩyî ôtré'á Yésũ
rî lûyı̨-lûyı̨ bê kĩ nĩ rî, “Mã lûyı̨ nî gólâ kúmú, Dą̃wúdı̨̃ rî ózõwá ró” rî, drílĩyî â'dózó
ą̃wą̃ ró Yésũ rú.
16 Ĩtí rî, drílĩyî Yésũ rî ı̨̃jízó kĩ, “Ní ârî tã 'dĩyímvá 'dĩ 'bá yî drí rĩ'á âtálâ 'dĩ trá yã?
Gólĩyî rî rĩ'á ánî lûyı̨́lı̨́ ĩtí 'dĩ ã'dô tãsĩ yã?” Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó drílĩyî kĩ nĩ
rî, “Ãwô, má ârî tã gólĩyíkâ 'dĩ trá. Nĩ zı̨́ tã gólâ Dą̃wúdı̨̃ drí âtálé Ôvârí drí kĩ'á nĩ rî,
‘Ní 'bã 'dĩyímvá õnyíkõ trá 'dĩyímvá õdé bê ánî lûyı̨́lı̨́ ĩyî tı̨ sĩ’ rî kô yã?”
17 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó drı̃-'bá 'dĩ 'bá yî âyélé. Drílâ fõzó vólé Yẽrõsãlémã 'ásĩ.
Drílâ nĩzó ją̃rı̨́bą̃ Bẽtánĩ kâ rî 'álâ. Gõ'dá drílâ ą̃'dú kõzó ãkpã tólâ.

Tã Yésũ drí mbârâkã tã lẽlẽ kâ â'dázó kãnágõwá fê rú rî
(Márãkõ 11.12-14, 20-24)

21:16 21.16 Lôngó 8.2.

18 Gõ'dá nĩngá sĩ, ką̣ỵ̨ drị̃zõ lâ ãzâ rî sĩ ãkpãkã'dã cį̃ínó, Yésũ yî drí ngãzó nĩ'á gõlé
lãjó'bá íyíkâ yí bê Yẽrõsãlémã 'álâ. Gõ'dá lạ̃tị̃ drị̃į̃ sĩ rî, gólâ gõ'dá trá lõfó ró.
19 Gõ'dá gólâ drí kãnágõwá fê ndrẽzó lạ̃tị̃ gãrã drị̃ 'á bị́ bê ngbũkpũ. Gõ'dá drílâ
nĩzó kãnágõwá fê 'dĩ lõ'wâ lâ ndrẽlé, ã'dô ró bê yí drí nyãlé lõfó drí. Gõ'dá gólâ ûsú
lõ'wâ lâ kô. Gólâ ûsû cé bị́ lâ ĩ'dî. Tã 'dî tãsĩ rî, Yésũ drí kãnágõwá fê 'dĩ trĩzó kĩ, “Ní
îcâ áníkâ lõ'wâ ãzãkã 'wãlé kó kô.” Gõ'dá kôrô fê 'dĩ drí ândrázó drãlé.
20 Ĩtí rî, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî bê tã gólâ rû 'ẽ 'bá 'dĩ ĩtí rî, tị̃ lâ ĩyî drí
ạ̃'dị́zó ndrúndrú. Gõ'dá drílĩyî tã îjízó Yésũ tị́ kĩ nĩ rî, “Fê 'dĩ ândrâ 'wãâ drãlé ĩtí 'dĩ
ángô tí ró yã?”
21 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Má âtâ ãnî drí tã pạ̃tị̃į̃
ró, õzõ nĩ ã'dô cú tã lẽlẽ bê Ôvârí 'á gõ'dá tã îsũ ãnî pį̃pį̃sį̃lį̃ 'á rî ã'dô kô rị̃ rị̃ rî, nĩ
â'dô îcá'á cú tã gólâ má drí 'ẽlé fê nõ drí nõ 'ẽlé, gõ'dá nĩ â'dô îcá'á cú tã ãzâ 'bá yî
'ẽlé gạ̃rạ̃ nõô drị̃į̃ sĩ. Õzõ nĩ ãâtâ tã úni̧ ạ́ngi̧ drí kĩ, ‘Ní ngâ nĩ'á 'dẽlé Į̃mvû ândrê 'á’
rî, tã rî 'dĩ â'dô rû 'ẽ'á, õzõ ãnî drí âtálé 'dĩ kâtí.
22 Õzõ nĩ ã'dô cú tã lẽlẽ bê ĩtí rî, ngá gólâ ãnî drí tã lâ îjílí Ôvârí tị́ rãtáã sĩ rî, nĩ
â'dô ûsú'á lâ.”

Tã drị̃-'bá ạ́ngi̧ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drí Yésũ rî îjízó

drị́-ãcê gólâkâ tãsĩ rî
(Márãkõ 11.27-33; Lúkạ̃ 20.1-8)

23 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí nĩzó gõlé kpá ó'dí ạ̃'dị́-drị̃ jó ạ́ngi̧ Ôvârí kâ rî kâ 'dĩ
'á Yẽrõsãlémã 'álâ. Drílâ ĩtõzó rĩ'á õjílã ĩmbálé. Gólâ õtírĩ 'bãâ tã ĩmbá'á rî, drị̃-'bá
ạ́ngi̧ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî gõ'dá gólĩyî â'dó 'bá sị́sị́-lésĩ ró rî 'bá yí bê rî drí ânĩzó ĩyî tã
îjílí Yésũ tị́ kĩ, “Ní ûsû áníkâ drị́-ãcê tã nô 'bá yî 'ẽzó ã'dô 'ásĩ yã? Ã'dî fẽ drị́-ãcê nĩ
ní drí rĩzó tã gólĩyî ní drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yî 'ẽlé yã?”
24 Ĩtí rî, Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílĩyî kĩ nĩ rî, “Õzõ nĩ õlẽ trá nį̃lâ kĩ'á nĩ, ã'dî fẽ
drị́-ãcê nĩ má drí tã 'dî 'bá yî 'ẽzó yã rî, má lẽ ãnî îjílí tã îjî ãzâ sĩ, õzõ nĩ õlôgõ tã îjî
ámákâ 'dĩ drị̃ lâ trá rî, má drí gõzó gólâ tíbê drị́-ãcê fẽ 'bá má drí rî â'dálé ãnî drí.
25 Nĩ â'dâ drẽ tã má drí, tã Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî kâ tãsĩ, ã'dî fẽ drị́-ãcê gólâ
drí rĩzó bãbãtízĩ 'ẽlé õjílã drí rî nĩ, Ôvârí fẽ nĩ ngãtá õjílã mvá fẽ nĩ yã?” Gõ'dá drị̃-'bá
ạ́ngi̧ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî tã Yésũ drí îjílí 'dĩ bê rî, drílĩyî ngãzó rĩ'á tã ôjálé ĩyî
võ 'ásĩ kĩ, “Õzõ mã ãâtâ tã kĩ nĩ rî, Ôvârí õfẽ drị́-ãcê nĩ Yõwánĩ drí rî, Yésũ â'dô ãmâ
îjí'á kĩ, mã lẽé tã kô tã Yõwánĩ drí pẽlé rî 'á ã'dô tãsĩ yã?
26 Gõ'dá õzõ mã ãâtâ kĩ nĩ rî, õjílã mvá õfẽ drị́-ãcê nĩ Yõwánĩ drí rî, ãmâ rĩ'á ũrị̃ ró
tã õjílã drí 'ẽ'á 'ẽlâ ãmâ drí rî tãsĩ, tãlâ gólĩyî â'dô ngã'á ạ̃wạ̃ ró ãmá bê. Gólĩyî ndrĩ
nị̃ ĩyî trá kĩ nĩ rî, Yõwánĩ rĩ'á tã ạ̃ngũ 'bá 'î.”
27 Gõ'dá drílĩyî tã-drị̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Mã nį̃ĩ́ kô ã'dî fẽ drị́-ãcê nĩ Yõwánĩ drí yã
rî.” Gõ'dá Yésũ drí kpá tã âtázó drị̃-'bá ạ́ngi̧ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Má îcá
kpá kô â'dálâ ãnî drí ngãtá ã'dî fẽ drị́-ãcê nĩ má drí yã rî.”

Tã mvá gólâ tã íyî átá kâ 'ẽ 'bá rî kâ

28 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ngãzó í'dígówá ãgô ãzâ mvá bê rị̃ rî kâ ngĩlí drị̃-'bá
ạ́ngi̧ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí. Gólâ kĩ, “Ãgô ãzâ bê rĩ'á mvá ágó bê rị̃. Drílâ ngãzó tã
âtálé íyî mvá sị́sị́ rî drí kĩ, ‘Ámâ mvá, ní nĩ ãndrõ nĩ'á ngá 'wãlé má drí ạ́mvú 'álâ.’
29 Gõ'dá mvá 'dĩ drí tã-drị̃ lôgõzó íyî átá drí kĩ nĩ rî, ‘'É'ẽ, má lẽé kô.’ Gõ'dá tã 'dî
vósĩ rî, drílâ gõzó tã îsũ íyíkâ jãlé, drílâ gõzó nĩlí ngá 'wãlé.
30 Gõ'dá ãgô 'dĩ drí kpá tã ãlô-ãlô 'dĩ âtázó íyî mvá ạ̃dũ rî drí. Gõ'dá mvá ạ̃dũ rî drí
tã-drị̃ lôgõzó átá lâ drí kĩ, ‘Ãwô, tátá, má â'dô nĩ'á ngá 'wãlé.’ Gõ'dá gólâ nĩí kô.”

31 Gõ'dá Yésũ drí drı̃-'bá ạ́ngı́ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ĩjízó kĩ, “'Dĩyímvá rı̃ 'dî 'bá yî
lãfálé sĩ rî, mvá gólâ ángô rî 'ê tã átá lâ drí lẽlé rî nĩ yã?” Gõ'dá drílĩyî tã-drı̃ lôgõzó
Yésũ drí kĩ, “Mvá gólâ sı́sı́ rî ĩ'dî.”

Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó drílĩyî kĩ, “Má âtâ ãnî drí tã pã̰tı̃́ ró, bélé-bélé û'dú 'bá õnjí
rî 'bá yî gõ'dá õkó gólĩyî ãgô kpã 'bá ró rî 'bá yí bê, gólĩyî ãnî drí ndrẽlé tã õnjí 'bá
ró rî â'dô ĩyî rû jã'á nĩ sı́sı́ ãnî drí sĩ tã lẽlé Ôvârí 'á â'dózó õjílã Ôvârí kâ ró.

32 Gõ'dá tã â'dálâ ĩ'dî nõ, Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî ânĩ bê lã̰tı̃ mbı̃ â'dálé ãnî drí
â'dózó tã mbı̃ 'ẽ 'bá ró Ôvârí rî ĩ̃fı̃ drı̃ 'á rî, nĩ gâ vólé trá dó tã lẽlé úlı́ Ôvârí kâ gólâ
drí pẽlé rî 'á. Gõ'dá bélé-bélé û'dú 'bá yî gõ'dá õkó gólĩyî ãgô kpã 'bá ró rî yí bê,
gólĩyî lẽ tã trá tã Yõwánĩ drí pẽlé 'dĩ 'á. Gõ'dá nĩ ndrê tã gólĩyî drí 'ẽlé 'dĩ bê rî, nĩ gâ
vólé trá dó drı̃ âjálé tã õnjí ãníkâ 'ásĩ tã lẽzó úlı́ Ôvârí kâ Yõwánĩ drí pẽlé ãnî drí 'dĩ
'á.”

Tã Yésũ drí úlı́ mãnĩgõ ạ́mvú 'wã 'bá õnjí rî 'bá yí kâ rî âtázó drı̃-'bá ạ́ngı́ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî rú rî
(Márãkõ 12.1-12; Lúkạ̃ 20.9-19)

33 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí úlı́ mãnĩgõ ãzâ âtázó drı̃-'bá ạ́ngı́ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî
drí. Gólâ kĩ, “Nĩ ârî drẽ, ãgô ãzâ bê rĩ'á ạ́mvú ạ́ngı́ íyíkâ bê. Gólâ drí fê õzõ âlâ'bâ
kâtí gólâ rĩzó õdrá 'ẽlé lõ'wâ lâ 'ásĩ rî ı̃'dı́zó dũû ạ́mvú íyíkâ 'dĩ 'ásĩ. Gõ'dá drílâ
ndõgõ gãzó dîrî gbãâ ạ́mvú íyíkâ 'dĩ rú sĩ, tãlâ ũgú gõ'dá kõrõnyã bê õzó lã̰tı̃ ûsú
âfízó ạ́mvú íyíkâ 'dĩ 'á kô. Gõ'dá ạ́mvú lı́pı̃ 'dĩ drí võ ãzâ êdézó gũã̰lı̃-gũã̰lı̃ kúnı́ 'á,
tãlâ rĩzó õdrá 'dĩ zãlé 'á lâ. Gõ'dá drílâ kpãrá êdézó ãcê ûrû, tãlâ õjílã gólâ rĩ 'bá
ạ́mvú íyíkâ 'dĩ vó lâ ndrẽlé rî drí mbãzó rĩlí drı̃ lâ 'á rĩ'á võ lôndrélé. Nĩngá sĩ, ạ́mvú
lı́pı̃ 'dĩ drí ạ́mvú 'wã 'bá ãzâ 'bá yî ã̰zı́zó ânĩ'á lôsĩ 'ẽlé ạ́mvú íyíkâ 'dĩ 'á nĩngá. Gõ'dá
drílĩyî tã ı̃'bı̃zó ạ́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yí bê fê ạ́mvú íyíkâ 'á 'dĩ 'bá yî lõ'wâ lâ yî lãfálé
lâ cãlé gólĩyí bê. Nĩngá sĩ, ạ́mvú lı́pı̃ 'dĩ drí ngãzó nĩlí ã̰cı́ íyíkâ 'á jẽjẽ ró 'bã̰drı̃ ãzâ
'á.

34 Gõ'dá kã̰yı̃ fê lõ'wâ 'dĩ 'bá yî drí kãzó rĩzó ôkílâ rî âcâ bê rî, ạ́mvú lı́pı̃ drí lãjó'bá
íyíkâ ãzâ 'bá yî jõzó ạ́mvú 'wã 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ngálâ, nĩ'á fê lõ'wâ gólâ íyíkâ ró rî
âtrõlé âjílí yí drí.

35 “Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî câ ĩyî bê ạ́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ngálâ rî, ạ́mvú 'wã 'bá
'dĩ 'bá yî drí ngãzó 'dẽlé lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drı̃ı̃. Drílĩyî lãjó'bá ãlô rî rũzó cãlé, gõ'dá
drílĩyî lãjó'bá ãzâ rî fũzó, gõ'dá drílĩyî lãjó'bá ãzâ nâ lâ ró rî lûvũzó kúnı́ mvá sĩ.

36 “Gõ'dá ạ́mvú lı́pı̃ 'dĩ ârî tã õnjí ạ́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî drí 'ẽlé 'dĩ bê rî, drílâ gõzó
kpá ó'dí lãjó'bá íyíkâ ãzâ 'bá yî jõlé lã̰vũlı́ gã̰rã̰ lãjó'bá gólâ drí jõlé sı́sı́ rî 'bá yî drı̃ı̃
sĩ. Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî câ ĩyî bê ạ́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ngálâ rî, ạ́mvú 'wã 'bá 'dĩ
'bá yî drí tã gólĩyî drí 'ẽlé lãjó'bá ạ́mvú lı́pı̃ kâ âjólé sı́sı́ rî 'bá yî drí rî 'ẽzó kpá lãjó'bá
âjólé 'dĩ 'bá yî drí.

37 Gõ'dá ạ́mvú lı́pı̃ 'dĩ ârî tã gólâ rû 'ẽ 'bá lãjó'bá íyíkâ jõlé 'dĩ 'bá yî drí rî bê rî, gólâ
drí tã ı̃sũzó kĩ nĩ rî, ‘Má â'dô ámâ mvá nyãányâ rî jõ'á ạ́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ngálâ.
Ãzângá sĩ, gólĩyî â'dô gólâ rî ı̃nji̇̃'á.’ Gõ'dá ã̰dũkũ lâ ró, ạ́mvú lı́pı̃ drí gõzó íyî mvá rî
jõlé gólĩyî ngálâ.

38 Gõ'dá ạ́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî ạ́mvú lı́pı̃ rî mvá bê rĩ'á ânĩ'á ĩyî ngálâ rî,
drílĩyî tã ı̃'bı̃zó ĩyî võ 'ásĩ kĩ, ‘'Dĩî ạ́mvú lı́pı̃ rî mvá ĩ'dî 'ẽ 'bá ngá nõ 'bá yî trõlé ndrĩ
drı̃-vó ró yí drí rî. Ã'dô ĩtí rî, mã fû gólâ vólé, tãlâ mã trõ ró bê ạ́mvú 'ẽ 'bá â'dólé
drı̃-vó gólâkâ ró nõ ngá ndrĩ 'á lâ nõ 'bá yí bê ãmâ nyãányâ drí.’

39 Gõ'dá ạ́mvú lı́pı̃ 'dĩ mvá lâ âcâ bê gólĩyî ngálâ rî, drílĩyî gólâ rî rũzó sẽlé lôfõlé
vólé ạ́mvú 'ásĩ. Gõ'dá drílĩyî gólâ rî fũzó.”

40 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã ĩjízó drḩ-'bá ạ́ngḩ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî tḩ kĩ nĩ rî, “Tã ḩsũ ãníkâ
'á rî, õzõ ạ́mvú lḩpḩ ãâgõ trá âcálé rî, gólâ â'dô ã'dô tã 'ẽ'á ĩ'dî ạ́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá
yî drí yã?”
41 Gõ'dá drḩ-'bá ạ́ngḩ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí tã-drḩ lôgõzó Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Ạ́mvú
lḩpḩ 'dĩ â'dô õjílã õnjí tẽtẽ 'dî 'bá yî ûfú'á. Gõ'dá drílâ gõzó ạ́mvú 'wã 'bá tãndí gólĩyî
'ẽ 'bá lõ'wâ íyíkâ ró rî fẽlé yí drí mbḩ kạ̃yḩ fê lõ'wâ 'dĩ ôkî-ôkî kâ sĩ ãzâ 'bá yî ạ̃zḩlḩ,
ânĩ'á lôsĩ 'ẽlé ạ́mvú íyíkâ 'dĩ 'á nĩngá.”
42 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó drḩ-'bá ạ́ngḩ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Tã ãnî drí
lôgõlé má drí 'dĩ rĩ'á tã mbḩ 'î. 'Dõvó nĩ ḩsũ drẽ ãnî nyãányâ tã.” Gõ'dá Yésũ drí gõzó
tã ĩjílí gólĩyî tḩ kĩ, “Nĩ zḩ tã gólâ ĩgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á ámâ tãsĩ rî kô kĩ'á nĩ rî,
‘Jó ạ̃jû gólâ jó 'dḩ 'bá yî drí gãlé trá dó rî,
gólâ trá ĩ'dî ạ̃jû tãndí jó kâ tã lâ drí lâzélé gạ̃rạ̃ rî ró,
tãlâ gólâ ĩ'dî mbârâkã jó-drḩ kâ 'î.
Ôvârí 'ê tã rî 'dĩ nĩ â'dólé ĩtí.
Tã rî 'dĩ rĩ'á tã gólâ ãmâ tḩ drí ạ̃'dḩzó tã lâ tãsĩ rî ĩ'dî.’ ”

Lôngó 118.22-23

43 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó drḩ-'bá ạ́ngḩ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Tãlâ nĩ gâ vólé
trá dõ tã lẽlé má 'á rî drí sĩ rî, ândrâ-tãndĩ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ ãnî drí â'dózó õjílã
íyíkâ ró rî, Ôvârí â'dô 'ẽ'á trõlâ vólé ãnî drḩgạ̃ sĩ fẽlé õjílã ãzâ 'bá yî gólĩyî tíbê 'ẽ 'bá
ĩyî tã gólâ Ôvârí drí lẽlé 'ẽlé rî 'bá yî drí, ã'dô ró bê drílĩyî lõ'wâ tãndí 'wãzó Ôvârí
drí.
44 Ĩtí rî, õzõ õjílã ãzâ ũsḩ íyî pá trá jó ạ̃jû 'dĩ rú rî, gólâ rî pá â'dô ŋõ'á. Gõ'dá õzõ jó
ạ̃jû 'dĩ ãâ'dê õjílã rî 'dĩ drḩ̃ḩ rî, â'dô gólâ rî ôŋõ'á cĩnyí-cĩnyí.”*
45 Gõ'dá drḩ-'bá ạ́ngḩ Yúdạ̃ yí kâ ârî ĩyî úlḩ mãnĩgõ gólĩyî Yésũ drí âtálé 'dĩ 'bá yî bê
rî, gólĩyî nḩ trá kĩ nĩ rî, Yésũ rî úlḩ 'dĩ 'bá yî âtálé 'dĩ ĩyî rú.
46 Ĩtí rî, drílĩyî rĩzó lạ̃tḩ lôndãlé 'ẽzó Yésũ rî rũlḩ. Gõ'dá gólĩyî îcá kô tã rî 'dĩ 'ẽlé
'wãâ ró, tãlâ gólĩyî rĩ'á ũrḩ ró õ'bí 'dĩ 'bá yî drí sĩ, tãlâ õ'bí 'dĩ 'bá yî nḩ ĩyî trá kĩ nĩ rî,
Yésũ rĩ'á tã ạ̃ngũ 'bá Ôvârí kâ 'î.

22

Tã Yésũ drí í'dígówá kãrámã lãgĩ kâ rî kâ ngĩzó tã õjílã drí 'ẽzó rĩlí kũmũ Ôvârí kâ zẽlé rî tãsĩ rî
(Lúkạ̃ 14.15-24)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí kpá í'dígówá ãzâ ngĩzó õjílã Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí tã
õjílã drí 'ẽzó rĩlí kũmũ Ôvârí kâ zẽlé rî tãsĩ.
2 Gólâ kĩ, “Tã rĩrĩ kâ kũmũ Ôvârí kâ zẽlé rî rĩ'á õzõ kúmú ạ́ngḩ ãzâ kãrámã lãgĩ kâ
êdé 'bá mvá lâ drí rî kâtí. Gõ'dá kúmú 'dĩ êdê kãrámã lãgĩ kâ 'dĩ bê njãâ rî, gólâ âtâ
tã trá õjílã dũû ãânĩ ró ĩyî kãrámã rî 'dĩ 'á ũmú ró.
3 Gõ'dá kạ̃yḩ gólâ 'ẽzó kãrámã lãgĩ kâ 'dĩ 'ẽlé rî âcâ bê rî, kúmú 'dĩ drí rû ḩ'bũ 'bá
íyíkâ jõzó nĩ'á tã âtálé õjílã gólĩyî yí drí ạ̃zḩlḩ rî 'bá yî drí, gólĩyî ãânĩ ró ĩyî kãrámã 'dî
'á. Gõ'dá õjílã gólĩyî ạ̃zḩlḩ 'dĩ 'bá yî lẽé ĩyî kô ânĩlí kãrámã rî 'dĩ 'á.
4 “Gõ'dá õjílã ạ̃zḩlḩ 'dĩ 'bá yî lẽé ĩyî bê kô ânĩlí rî, gõ'dá kúmú 'dĩ drí rû ḩ'bũ 'bá
íyíkâ ãzâ 'bá yî jõzó kpá ó'dí võrã bê tã âtálé õjílã gólĩyî gólâ drí ạ̃zḩlḩ sḩsḩ 'dĩ 'bá yî
drí ãlô-ãlô kĩ, ‘Nĩ ndrê drẽ, má fû ḩtḩ trá dũû. Má êdê ngá trá ndrĩ njãâ, nĩ ânĩ 'wãâ
kãrámã nyãlé.’
5 Gõ'dá õjílã võrã jõzó gólĩyî vó 'dĩ 'bá yî drí vólé gãzó dó tã rû ḩ'bũ 'bá jõlé 'dĩ 'bá
yí kâ ârílí, tãlâ gólĩyî rî ĩyîngá trá lôsĩ ĩyî nyãányâ kâ 'ẽlé ĩ'dî. Ãzâ 'bá yî nĩ ĩyîngá

* **21:44 21.44** Úlḩ 'dĩ 'bá yî, tã ífí lâ kĩ, õjílã gólĩyî Yésũ rî gã 'bá dó rî, lâŋõ õnjí tẽtẽ â'dô 'dẽ'á gólĩyî drḩ̃ḩ.

trá ngá 'wãlé ĩ'dî ĩyî drí ạ́mvú 'álâ. Gõ'dá ãzâ 'bá yî nĩ ĩyîngá trá võ ĩyíkâ lôsĩ kâ ãzâ 'bá yî 'ásĩ.
6 Gõ'dá õjílã gólĩyî ạ̃zı́lı̨ 'dĩ 'bá yî lãfálé 'ásĩ rî, ãzâ 'bá yî drí ngãzó 'dẽlé rû ı̨̂'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drı̨̃ı̨̂ gólĩyî rũlı̨ cãlé õnjí tẽtẽ ró, gõ'dá drílĩyî rû ı̨̂'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî ũrûkạ̃ 'bá yî ûfúzó.
7 Gõ'dá kúmú 'dĩ ârî tã rû 'ẽ 'bá 'dĩ bê ĩtí rî, gólâ drí â'dózó ạ̃wạ̃ ró rõô. Gõ'dá drílâ ngãzó ạ̃jú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî jõlé, nĩ'á õjílã 'dî 'bá yî ûfúlı̨ gõ'dá kpá jạ̃rı̨́bạ̃ gólĩyíkâ lôzãlé vólé.
8 "'Dĩî vósĩ rî, kúmú 'dĩ drí rû ı̨̂'bũ 'bá gólâkâ ũrûkạ̃ lâ âgõ 'bá 'dĩ 'bá yî ạ̃zı́zó ânĩlí yí ngálâ, gõ'dá drílâ tã âtázó drílĩyî kĩ, 'Nĩ ndrê drẽ, õjílã gólĩyî má drí ạ̃zı́lı̨ sı̨́sı̨ rî 'bá yî rĩ'á õjílã õnjí 'î. Gólĩyî â'dó kô õjílã tãndí îcálé ạ̃zı́lı̨ rî yî ĩ'dî.
9 Tã 'dî tãsĩ rî, nĩ ngâ nĩlí lạ́tı̨ rû ûsûmạ̃ 'ásĩ, õjílã gólĩyî tíbê ãnî drí ûsúlı̨ rî, nĩ ạ̃zı̨ gólĩyî ãânĩ ró ĩyî bê kãrámã ámákâ nõ 'á.'
10 Gõ'dá rû ı̨̂'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí nĩzó ĩyî tã 'dî 'ẽlé õzõ kúmú 'dĩ drí âtálé trá gólĩyî drí 'dĩ kâtí. Drílĩyî nĩzó õjílã gólĩyî drí ûsúlı̨ tãndí ró rî 'bá yî, gõ'dá kpá õnjí ró rî 'bá yí bê ê'bélé ạ̃drı̨̃ı̨́lı̨ ânĩzó gólĩyí bê võ kãrámã kâ 'á. Ĩtí rî, jó gólâ kãrámã kâ 'dĩ drí â'dózó ũmú bê dũû.
11 "Gõ'dá nĩngá sĩ rî, kúmú kãrámã lı̨́pı̨́ ró 'dĩ drí ngãzó fĩlí jó kãrámã kâ 'dĩ 'á, nĩ'á nî-bê-yã 'ẽlé ũmú íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí. Gólâ fî bê tólâ rî, gólâ drí ũmú ãzâ gólâ ítá lãgĩ kâ sõ 'bá kô rî ûsúzó ũmú 'dĩ 'bá yî lãfálé 'á.*
12 Nĩngá sĩ, kúmú kãrámã lı̨́pı̨́ ró 'dĩ drí tã ı̨̂jízó ũmú rî gógó 'dĩ tı̨ kĩ nĩ rî, 'Ámâ rû-lẽ-ãzíyã, ní âfî nõngá cú ĩtí ítá lãgĩ kâ ãkó nõ ángô tí ró yã?' Gõ'dá ãgô 'dĩ îcá kô tã lôgõlé kãrámã lı̨́pı̨́ 'dĩ drí. Gólâ rî trá tı̨́tı̨́ ró.
13 Gõ'dá kúmú 'dĩ drí tã 'bãzó rû ı̨̂'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, 'Nĩ ômbê pá lâ yî drı̨ lâ yí bê, nĩ vũ ró gólâ ĩví 'álâ ı̨́nı̨́rı̨́kúwạ́ 'á. Tólâ gólâ â'dô ãwó ngõ'á sı̨-gílí nyãnyã bê.' "
14 Gõ'dá ạ̃dũkũ lâ ró, Yésũ drí tã âtázó kĩ nĩ rî, "Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí ạ̃zı̨ õjílã trá dũû â'dólé õjílã íyíkâ ró. Gõ'dá gólâ njĩ õjílã trá cé dã â'dólé õjílã íyíkâ ró. 'Dĩî õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá tã gólâkâ 'ẽlé rî 'bá yî ĩ'dî."

Tã Pạ̃rúsı̨ yî drí Yésũ rî ûjũzó tã ômbê gĩ kâ kúmú ạ́ngı́

Rómã kâ drí rî tãsĩ rî
(Márãkõ 12.13-17; Lúkạ̃ 20.20-26)

15 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Pạ̃rúsı̨ yî drí nĩzó rû ê'bélé võ ãlô 'á tã ı̨̂'bı̨̃lı̨́, ã'dô ró bê ĩyî drí lạ́tı̨ lôndãzó Yésũ rî ûjũlı̨ ngãtá gólâ â'dô úlı̨ ányâ âtá'á yã rî.
16 Nĩngá sĩ, Pạ̃rúsı̨ 'dĩ 'bá yî drí õjílã ĩyíkâ ãzâ 'bá yî jõzó õjílã kúmú Ẽródẽ kâ ãzâ 'bá yí bê, nĩ'á Yésũ rî ûjũlı̨ tã ı̨̂jî sĩ. Gõ'dá gólĩyî câ bê Yésũ ngálâ rî, drílĩyî tã ı̨̂jízó Yésũ tı̨ kĩ nĩ rî, "Tã îmbá 'bá, mã nı̨ trá, ı̨̂nı̨̃ı̨ nî trá tã mbı̨ 'ẽ 'bá ró. Ní rî tã gólĩyî mbı̨ Ôvârí kâ rî îmbálé ĩ'dî õjílã drí 'ẽlé. Ní â'dó kô ũrı̨ ró tã ı̨sũ õjílã kâ ányâ ró tã îmbâ ániká rú rî tãsĩ. Ní rí kô lı̨́fı̨́ 'bãlé ãmbã gólĩyíkâ drı̨̃ı̨̂.
17 Ní â'dâ drẽ tã ı̨sũ ániká rî ãmâ drí. Rĩ'á mbı̨ ãmâ drí ômbê gĩzó kúmú ạ́ngı́ Rómã kâ drí, ngãtá â'dó kô rĩ'á mbı̨ yã?"
18 Gõ'dá Yésũ nı̨ tã ı̨sũ Pạ̃rúsı̨ 'dĩ 'bá yí kâ gõ'dá õjílã Ẽródẽ kâ rî 'bá yí bê drílĩyî 'ẽzó íyî mãndĩkã lô'bãlé 'dĩ bê rî,* gólâ drí ngãzó tã âtálé drílĩyî mbârâkã sĩ kĩ nĩ rî, "Ãnî gólĩyî â'dó 'bá tã ạ̃njú 'bá ró nõ 'bá yî, nĩ lẽ ámâ ûjũlı̨ ámâ mãndĩkã lô'bã-lô'bã 'dî sĩ ã'dô tãsĩ yã?

---

* **22:11 22.11** Úlı̨ ũmú gólâ ítá lãgĩ kâ sõ 'bá kô rî tãsĩ 'dî, tã ífí lâ kĩ, õjílã gólâ ânĩ 'bá Yésũ ngálâ tã õnjí íyíkâ âyé 'bá kô rî ĩ'dî. * **22:18 22.18** Pạ̃rúsı̨ yî ạ̃zı̨ õjílã Ẽródẽ kâ trá 'ẽzó Yésũ rî mãndĩkã lô'bãlé tã 'dî tãsĩ, tãlâ tã ı̨sũ gólĩyíkâ tã 'dî tãsĩ rî rĩ'á ngĩíngî. Pạ̃rúsı̨ lẽé ĩyî tã õjílã ĩyíkâ drí ômbê gĩzó kúmú Rómã kâ drí 'dĩ kô, gõ'dá õjílã Ẽródẽ kâ rî 'bá yî lẽ nĩ.

19 Nĩ â'dâ drẽ ậdḭ̃ tíbê ãnî drí 'ẽzó ômbê gĩlí ĩ'dî sĩ lâ 'dĩ ãlô rî má ndrê ró bê.” Gõ'dá
drílĩyî ậdḭ̃ rî 'dĩ ãlô rî âtrõzó fẽlé Yésũ drí ndrẽlé.
20 Gõ'dá Yésũ drí gólĩyî ĩjízó kĩ, “Nõô ã'dî rî líndrí 'î ậdḭ̃ ífí nõ rú, gõ'dá rú îgĩlí rú
lâ 'á nõ bê yã?”
21 Gõ'dá drílĩyî tã-drḭ̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ nĩ rî, “'Dĩî rĩ'á kúmú ậngḭ́ Rómã kâ Sízã rî
líndrí 'î gõ'dá rú lâ bê 'dĩ.”
Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Õzõ ã'dô ĩtí rî, gólâ ĩ'dî lãfâ 'dĩ lḭ́pḭ̃ lâ 'î, nĩ
lôgõ lãfâ 'dĩ vólé gólâ drí ômbê gĩgĩ sĩ. Gõ'dá ãnî rî gógó ífífí lâ ãnî lḭ́pḭ̃ rĩ'á Ôvârí
ĩ'dî, nĩ fẽ ãnî nyãányâ gólâ drí tã gólâ drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî 'ẽzó.”
22 Gõ'dá gólĩyî ârî ĩyî tã Yésũ drí âtálé 'dĩ bê rî, gólĩyî tḭ̃ drí ậ'dḭ́zó ndrúndrú, gõ'dá
drílĩyî ngãzó lậ'búlḭ́ Yésũ rî âyélé.

Tã Sậdúsḭ̃ yî drí Yésũ rî ûjũzó tã ĩjî sĩ tã õjílã drí 'ẽzó lîdrílí õdrã 'ásĩ rî tãsĩ rî (Márãkõ 12.18-27; Lúkậ 20.27-40)

23 Gõ'dá kậyḭ̃ ãlô-ãlô 'dĩ sĩ rî, Sậdúsḭ̃ ãzâ 'bá yî drí kpá ânĩzó ĩyî Yésũ rî ûjũlḭ́ tã ĩjî
sĩ tã lîdrî-lîdrî kâ õdrã 'ásĩ rî tãsĩ. Sậdúsḭ̃ 'dĩ 'bá yî tã ĩsũ gólĩyíkâ 'á rî, gólĩyî kĩ nĩ rî,
õzõ õjílã õdrã trá rî, gólâ îcá kô lîdrílí kpá ó'dí õdrã 'ásĩ.
24 Gõ'dá drílĩyî tã ĩjízó Yésũ tḭ́ kĩ, “Tã îmbá 'bá, tã îmbâ Músậ kâ 'bãlé ãmâ drí rî
rĩ'á nõtí, ‘Õzõ nî ãzâ ánî ậdrúpḭ̃ õdrã trá õkó lâ rî âyélé cú ĩtí mvá ãkó rî, nî ậdrúpḭ̃
lâ 'dĩ â'dô ậyḭ́zḭ́ 'dĩ trõ'á, ã'dô ró bê mvá tḭ̃zó ánî ậdrúpḭ̃ ậ'dḭ́ ró 'dĩ võ lâ 'á.’
25 Ã'dô ĩtí rî, mã lẽ tã ĩsũ ániká nḭ̃lḭ́ tã nô tãsĩ. Õjílã ãzâ 'bá yî bê rĩ'á ĩyî njḭ̃-drḭ̃-lâ-rḭ̃
'dó ậdrúpḭ̃ ró õjílã ãmákâ lãfálé sĩ. Gõ'dá gólĩyî ậdrúpḭ̃ sḭ́sḭ́ rî drí õkó trõzó, gõ'dá
drílâ drãzó drẽ ãkpãkã'dã tḭ́ ĩyî mvá kô õkó lâ 'dĩ bê. Gõ'dá ậdrúpḭ̃ gólâ 'dẽ 'bá sḭ́sḭ́ rî
vó rî drí ậyḭ́zḭ́ 'dĩ trõzó ã'dô ró bê mvá tḭ̃zó ậdrúpḭ̃ lâ 'dĩ võ lâ 'á.
26 Gõ'dá drílâ kpá drãzó drẽ ãkpãkã'dã tḭ́ ĩyî mvá kô ậyḭ́zḭ́ 'dĩ bê. Gõ'dá tã ãlô-ãlô
'dĩ drí kpá rû 'ẽzó ậdrúpḭ̃ gólâ nâ lâ ró rî drí, gõ'dá kpá ậdrúpḭ̃ ậmbúkũ 'dî 'bá yî drí
ndrĩ ĩtí, gólĩyî drí ậyḭ́zḭ́ 'dĩ trõzó gõ'dá gólĩyî tḭ́ mvá ĩ'dí bê lâ kpá kô.
27 Gõ'dá ậdũkũ lâ ró, õkó ậyḭ́zḭ́ ró 'dĩ drí kpá drãzó.
28 Ĩtí rî, õjílã gólĩyî â'dó 'bá njḭ̃-drḭ̃-lâ-rḭ̃ ậdrúpḭ̃ ró 'dĩ 'bá yî trõ ĩyî õkó 'dĩ trá ndrĩ
ĩyî drí õkó ró. Õzõ ã'dô bê trá ĩtí rî, kậyḭ̃ gólâ õjílã drí 'ẽzó lîdrílí õdrã 'ásĩ rî tú rî,
õkó 'dĩ â'dô 'bã'á ậdrúpḭ̃ ángô rî õkó lâ 'î ậdrúpḭ̃ gólĩyî njḭ̃-drḭ̃-lâ-rḭ̃ 'dî 'bá yî lãfálé sĩ
yã?”
29 Gõ'dá Yésũ drí tã-drḭ̃ lôgõzó drílĩyî kĩ nĩ rî, “Nĩ rî ãnî nyãányâ âdólé tã lîdrî-lîdrî
kâ õdrã 'ásĩ rî tãsĩ, tãlâ mĩ nḭ̃ḭ́ tã gólâ îgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á rî kô, gõ'dá mĩ nḭ̃ḭ́ mbârâkã
Ôvârí kâ kpá kô.
30 Tã ĩjî ãnî drí ĩjílí 'dĩ tãsĩ rî, kậyḭ̃ gólâ õjílã drí 'ẽzó lîdrílí õdrã 'ásĩ rî tú rî, õjílã
trõó õkó kô. Gólĩyî â'dô 'bã'á õzõ mãlãyíkã ûrú 'álâ rî 'bá yí kâtí.
31 “Tã lîdrî-lîdrî kâ õdrã 'ásĩ rî tãsĩ rî, nĩ zḭ́ tã gólâ Ôvârí drí âtálé ãnî drí búkũ íyíkâ
'á rî kô yã?
32 Gólâ kĩ,
‘Mâ Ôvârí tíbê Ãbãrãyámã drí rĩ'á rõlâ rî, mâ kpá ĩ'dî Ôvârí tíbê Ĩsákã drí rĩ'á rõlâ
rî, kpá Ôvârí Yãkóbã drí rõlé rî ĩ'dî.’
Âfõ-âfõ 3.6
Rĩ'á õjílã lédrẽ-lédrẽ ró gólĩyî îcá 'bá Ôvârí rî rõlé. Îcá kô ãvõ drí Ôvârí rî rõzó. Ĩtí
rî, gbõ lé Ãbãrãyámã yî ôdrã bê trá ậkû ró nã rî, gólĩyî líndrí bê rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró
Ôvârí ngálâ ûrú 'álâ.”
33 Ĩtí rî, õjílã gólĩyî rû ê'bé 'bá tã Yésũ drí rĩ'á âtálâ Sậdúsḭ̃ yî drí 'dĩ ârílí rî 'bá yî
ârî tã Yésũ drí âtálé 'dĩ bê rî, tḭ̃ lâ ĩyî drí ậ'dḭ́zó úlḭ́ gólâkâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ.

Tã Pặrúsị̃ yî drí Yésũ rî ĩjízó tã 'bã'bã Ôvârí kâ gólâ lậvũ 'bá gặrặ rî tãsĩ rî
(Márãkõ 12.28-34; Lúkặ 10.25-28)

34 Gõ'dá nĩngá sĩ, Pặrúsị̃ yî ârî tã bê kĩ'á nĩ rî, Yésũ õpẽ Sặdúsị̃ 'dĩ 'bá yî trá rî, drílĩyî ngãzó rû ê'bélé tã ị̃'bị̃lị́, ã'dô ró lặtị̃ ãzâ lôndãzó, tãlâ ĩyî drí Yésũ rî ûjũzó bê kpá ó'dí.
35 'Dĩî vósĩ rî, Pặrúsị̃ 'dĩ 'bá yî drí ânĩzó Yésũ ngálâ. Gõ'dá ãlô gólĩyî lãfálé sĩ gólâ tíbê tã 'bã'bã Ôvârí kâ nị̃ 'bá trá dódó rî, gólâ drí Yésũ rî ûjũzó tã ĩjî ãzâ sĩ.
36 Gólâ kĩ, "Tã îmbá 'bá, tã 'bã'bã gólĩyî ndrĩ Ôvârí drí âfẽlé ãmâ drí 'ẽlé Músặ sĩ rî 'bá yî lãfálé sĩ rî, tã 'bã'bã gólâ lậvũ 'bá gặrặ rî íyíkâ ángô rî ĩ'dî yã?"
37 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílâ kĩ,
" 'Ní lẽ Yãkóvã Ôvârí áníkâ ánî pị̃pị̃sị́lị́ sĩ ndrĩ, ánî líndrí sĩ ndrĩ, gõ'dá kpá tã ị̃sũ áníkâ sĩ ndrĩ.'

Tã 'Bã'bã Ândâ 6.5

38 'Dĩî rĩ'á tã 'bã'bã sísị́ gólâ lậvũ 'bá gặrặ tã 'bã'bã ãzí drị̃ị̃ sĩ rî ĩ'dî.
39 Gõ'dá tã 'bã'bã ãzâ rị̃ lâ ró gólâ lậvũ 'bá kpá gặrặ rî rĩ'á ĩ'dî nõ.
'Ní lẽ õjílã ãzí õzõ ní drí ánî nyãányâ lẽrẽ kâtí.'

Lậvị̃ 'bá yî 19.18

40 Tã 'bã'bã gólĩyî ndrĩ Ôvârí drí âfẽlé ãmâ drí 'ẽlé Músặ sĩ rî 'bá yî gõ'dá tã îmbâ tã ậngũ 'bá yí kâ bê rî, ólôgõ trá cé ĩ'dî rị̃ 'dî."

Tã Yésũ drí ĩjílí 'díyî pã 'bá tãsĩ rî
(Márãkõ 12.35-37; Lúkặ 20.41-44)

41 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Pặrúsị̃ yî drẽ bê rĩ'á ĩyî zãâ võ ãlô 'á Yésũ yí bê rî, Yésũ drí tã ĩjízó gólĩyî tị́ kĩ,
42 "Tã ị̃sũ ãníkâ 'á rî, 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé âjólé rî íyíkâ ã'dî ĩ'dî yã? Gólâ rĩ'á ã'dî rî ózõwá ĩ'dî yã?" Gõ'dá drílĩyî tã-drị̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Gólâ rĩ'á kúmú Dặwúdị̃ rî ózõwá ĩ'dî."
43 Gõ'dá Yésũ drí tã ĩjízó gólĩyî tị́ kĩ, "Õzõ 'díyî pã 'bá ã'dô Dặwúdị̃ rî ózõwá 'î rî, gõ'dá tãlâ ã'dô 'î Dặwúdị̃ drí gólâ rî zị̃zó kúmú ró yã? Nĩ ndrê drẽ, Dặwúdị̃ âtâ úlị́ Ôvârí kâ nõ 'bá yî trá 'díyî pã 'bá tãsĩ mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ sĩ.
44 Gólâ kĩ, 'Kúmú Ôvârí âtâ tã trá kúmú ámákâ drí kĩ nĩ rî,
"Ní rî ámâ drị́-ágó drị̃ lésĩ ró drị́-ãcê bê. Má â'dô ánî ậjú-'bá-ãzí yî 'bã'á ánî pá zẽlé."
' "

Lôngó 110.1

45 Gõ'dá Yésũ drí tã ĩjízó gólĩyî tị́ kĩ, "Õzõ Dặwúdị̃ ũzị̃ 'díyî pã 'bá trá kúmú íyíkâ ró rî, ĩtí rî, â'dô â'dó'á íyíkâ ángô tí ró 'díyî pã 'bá drí â'dózó gólâ rî ózõwá ró yã?"*
46 Nĩngá sĩ rî, Pặrúsị̃ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî úlị́ Yésũ drí lôgõlé gólĩyî drí 'dĩ bê rî, õjílã ãzãkã yû gólĩyî lãfálé sĩ gólâ îcá 'bá tã ĩjî Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî tã-drị̃ lâ lôgõlé rî. Ĩtí rî, ĩtõlé kậyị̃ 'dĩ sĩ nĩ'á ậtị̃ 'álâ õjílã ãzãkã yû lẽ 'bá Yésũ rî ĩjílí tã ĩjî ãzâ 'bá yî sĩ, tãlâ gólĩyî trá ndrĩ ũrị̃ ró.

23

Tã Yésũ drí tã âtázó drị̃-'bá ậngị́ Yúdặ yí kâ rî 'bá yî rú rî

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí õjílã gólĩyî rû ê'bé 'bá úlị́ gólâkâ ârílí rî 'bá yí bê.
2 Gólâ kĩ, "Lã'bí îmbá 'bá yî gõ'dá Pặrúsị̃ yí bê, gólĩyî cú rĩ'á drị́-ãcê bê tã 'bã'bã Ôvârí drí âfẽlé Músặ sĩ rî 'bá yî â'dázó õjílã drí.

---

* **22:45 22.45** Yésũ âtâ tã 'dî ĩtí, tãlâ gólâ lẽ gólĩyî drí nị̃lị́ dódó, 'díyî pã 'bá 'dĩ rî â'dô 'bã'á õjílã mvá ró, kpá õzõ Ôvârí rî ííííí tí.

3 Gõ'dá nĩ ĩsũ tã kĩ nĩ rî, rĩ'á mbị̃ ãnî drí tã ndrĩ gólĩyî drí âtálé rî 'bá yî 'ẽzó yã?
Nĩ ndrê tã gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî! Gõ'dá nĩ 'ê tã kô õzõ gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlâ rî kâtí,
tãlâ tã gólĩyî drí rĩ'á ĩmbálâ ãnî drí 'ẽlé 'dĩ 'bá yî, gólĩyî nyãányâ rí ĩyî kô tã rî 'dĩ 'bá
yî 'ẽlé té ĩtí.
4 Nĩ ndrê drẽ, gólĩyî âtrõ tã 'bã'bã ĩyî nyãányâ kâ ãzâ 'bá yî trá dró 'bãlé tã 'bã'bã
Ôvârí kâ drĩ̃ị̃. Tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî ndrĩ gõ'dá trá rĩ'á ngá lãnjĩ̃ ró õjílã drí 'ẽlé. Gõ'dá
drílĩyî gõzó õjílã 'bãlé rĩ'á tã rî 'dĩ 'bá yî 'ẽlé mbârâkã sĩ. Gbõ lé ĩtí rî, gólĩyî nyãányâ
lẽé kô õjílã pãlé ngá lãnjĩ̃ rî 'dĩ 'bá yî 'ásĩ.
5 "Gõ'dá gólĩyî rî úlị̃ Ôvârí kâ îgĩlí ínyíríkó ãvû-ãvû ró rî drĩ̃ị̃, tãlâ ólêndrê ró bê
dódó. Gõ'dá drílĩyî gõzó ômbélâ ĩyî ándrá-gã́-sị̃lị̃ 'ásĩ, gõ'dá drílĩyî sõzó lâ kpá ĩyî drị̃
'ásĩ. Gólĩyî 'ê 'dĩ rĩzó rãtáã 'ẽlé ĩ'dî sĩ lâ. Gõ'dá gólĩyî cú rĩ'á ítá ãzâ rĩ'á âkólâ ĩyî ũwû
'á rî bê. Gólĩyî drí kẽlẽlẽ lôsézó dũû ítá rî 'dĩ tị̃ sĩ ãcê-ãcê ĩtí. Gólĩyî rî tã 'bã'bã Ôvârí
kâ lãlé kẽlẽlẽ rî 'dĩ 'bá yî sĩ, gólĩyî õtírĩ rĩî rãtáã 'ẽlé rî. Gólĩyî rî tã 'dî 'bá yî 'ẽlé ĩtí
'dĩ, tãlâ õjílã ũnị̃ ró bê kĩ'á nĩ rî, yĩ rî tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'ẽlé ndrĩ dódó.
6 Gõ'dá gólĩyî õnĩ trá võ kãrámã kâ 'ásĩ gõ'dá jó tã Ôvârí kâ ârî kâ 'ásĩ rî, gólĩyî lẽ
ĩyî nyãányâ 'bãlé rĩlí rĩ-võ õjílã ãmbâ-ãmbâ kâ drĩ̃ị̃ sĩ.
7 Gõ'dá õzõ gólĩyî õtírĩ nĩî võ ngá lãzị̃ kâ gĩlí rî 'bá yî 'ásĩ rî, gólĩyî lẽ õjílã drí nî-
bê-yã 'ẽlé ĩyî drí tã rõrõ sĩ, gõ'dá gólĩyî lẽ õjílã ĩ̃ĩnjĩ̃ ró ĩyî bê ĩnjĩ̃, gõ'dá úzị̃ ró ĩyî bê
" 'ãmbá" ' ró.
8 "Nĩ 'bã õjílã ãzí kô ãnî zĩ̃lị̃ " 'ãmbá" ', ãnî rĩ'á tã îmbá 'bá bê cé ãlô, tãlâ ãmbã
ãníkâ rĩ'á 'dó ãlô, ãnî ndrĩ rĩ'á ãdrúpĩ̃ ãzí ró.
9 Gõ'dá kpá ĩtí, nĩ zị̃ õjílã ãzí ãngó nõ 'á nõngá nõ kô " 'átá" ', tãlâ ãnî átá rĩ'á cé
ãlô Ôvârí ĩ'dî 'bũû 'álâ.
10 Nĩ 'bã õjílã kô ãnî zĩ̃lị̃ " 'kúmú" ' ró, tãlâ Kúmú ãníkâ cé Krístõ 'díyî pã 'bá ró rî
ĩ'dî.
11 Gõ'dá õjílã ãnî lãfálé sĩ gólâ lẽ 'bá â'dólé ãmbá ró rî, gólâ ãâ'dô rû ị̃'bũ 'bá ró íyî
ãzí-ãzí yî drí.
12 Gõ'dá õjílã tíbê íyî nyãányâ 'bã 'bá â'dólé ãmbá ró rî, Ôvârí â'dô gólâ rî lôgõ'á
võdrị̃. Gõ'dá õjílã gólâ tíbê íyî nyãányâ lôgõ 'bá â'dólé ngá tãkó ró rî, Ôvârí â'dô gólâ
rî 'bã'á â'dólé õjílã ãmbá ró."

Tã Yésũ drí lãŋõ 'ẽ 'bá 'dẽlé drĩ̃-'bá Yúdã́ yí kâ rî 'bá yî drĩ̃ị̃ rî tã lâ âtázó rî

13 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó tã âtálé drĩ̃-'bá Yúdã́ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí lãŋõ gólâ
Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ gólĩyî drí rî tãsĩ. Gólâ kĩ, "Ãnî lã'bí îmbá 'bá yî Pã́rúsĩ̃ yí bê, nĩ rî
trá ãnî nyãányâ âdólé. Ôvârí â'dô lãŋõ õnjí tẽtẽ fẽ'á ãnî drí, tãlâ nĩ â'bã ã́tĩ̃ fĩzó võ
ûrú 'álâ rî 'á rî trá kpã́ã́kũ õjílã drí, tã 'bã'bã dũû ãnî drí 'bãlé õjílã drí 'ẽlé rî 'bá yî
sĩ. Gõ'dá ãnî nyãányâ îcá kô fĩlí, tãlâ nĩ rí kô tã 'bã'bã ãnî drí rĩ'á îmbálâ õjílã drí rî
'bá yî 'ẽlé. Gõ'dá õjílã gólĩyî lẽ 'bá fĩlí rî, nĩ nj̃ĩ́ị́ ã́tĩ̃ kô gólĩyî drí fĩzó.
14 (Ãnî drĩ̃-'bá ã́ngị́ Yúdã́ yí kâ nõ 'bá yî, ãnî rĩ'á mãnĩ 'bá 'î. Nĩ rî ã̃yízị̃ âdólé rĩzó
ãdĩ̃ gólĩyî drí 'ẽ'á fẽlâ jó drílĩyî rĩzó 'á lâ rî lípĩ̃ lâ yî drí rî trõlé drígã́ lâ yî nyãlé vólé.
Gõ'dá nĩ rî kpá rãtáã 'ẽlé ãcê, tãlâ Ôvârí ã'dô ró bê ãyĩkõ ró ãní bê. Tã 'dî tãsĩ rî,
Ôvârí â'dô lãŋõ õnjí tẽtẽ fẽ'á ãnî drí.)*
15 "Ãnî drĩ̃-'bá ã́ngị́ Yúdã́ yí kâ rĩ 'bá ãnî nyãányâ âdólé nõ 'bá yî, Ôvârí â'dô lãŋõ
õnjí tẽtẽ fẽ'á ãnî drí, tãlâ nĩ rî nĩ'á 'bã́drĩ̃ ãzâ 'bá yî 'ásĩ jẽjẽ ró õjílã lôndã bê â'dólé
tã ârí 'bá ãníkâ ró, gõ'dá nĩ rî kpá nĩ'á lĩ̃mvû ândrê drĩ̃ mbã bê, nĩ'á õjílã lôndã bê
â'dólé kpá tã ârí 'bá ãníkâ ró. Gõ'dá õzõ nĩ ũûsû gólĩyî trá rî, tã îmbâ ãníkâ lã'bí ndrĩ

* **23:14 23.14** Sị̃sị̃ rî, íĩgĩí úlị̃ vérẽsĩ 14 kâ nõ 'bá yî kô búkũ Mãtáyõ kâ 'á.

'ẽ'ẽ tãsĩ 'dî â'dô gólĩyî 'bã'á â'dólé õnjí ró lạ̃vũlı̨ gạ̃rạ̃ ãnî nyãányâ drı̨̃ı̨̃ sĩ. Ĩtí rî, nĩ 'bã gólĩyî trá 'ẽ'á nĩ'á vẽlé lạ̃sı̨ gólâ Ôvârí drí êdélé Sãtánã yî drí rî 'á.

16 “Ãnî drı̨̃-'bá ạ̃ngı̨ Yúdạ̃ yí kâ, ãnî rĩ'á lı̨̃fı̨̃ ãkó lé 'bá gólĩyî rĩ 'bá ĩyî ãzí-ãzí yî sẽlé rî 'bá yî ĩ'dî, tãlâ nĩ rî tã ányâ îmbálé ĩ'dî õjílã drí. Nĩ rî trá tã îmbálé kĩ nĩ rî, õzõ õjílã ãzâ ĩĩtrî lãtrítrí trá ngá ãzâ 'ẽzó jó ạ̃ngı̨ Ôvârí kâ rú lâ sĩ rî, gõ'dá õzõ gólâ õ'ê ngá rî 'dĩ kô rî, 'dĩĩ â'dó kô tã õnjí 'î. Gõ'dá õzõ õjílã rî 'dĩ ĩĩtrî lãtrítrí trá ngá ãzâ 'ẽzó dáãbõ jó ạ̃ngı̨ Ôvârí kâ 'á 'dĩ rú lâ sĩ rî, gõ'dá îcâ trá gólâ drí tã rî 'dĩ 'ẽlé. 'Dĩĩ rĩ'á tã îmbâ ányâ 'î. Tã 'dî tãsĩ rî, Ôvârí â'dô lâŋõ õnjí tẽtẽ fẽ'á ãnî drí.

17 Ãnî rĩ'á lı̨̃fı̨̃ ãkó lé 'bá gólĩyî tã nı̨̃nı̨̃ ãkó rî 'bá yî ĩ'dî. Ĩtí rî, tã ı̨̃sũ ãníkâ 'á rî, ngá ángô rî ĩ'dî tã lâ drí lạ̃vũlı̨ gạ̃rạ̃ rî, dáãbõ jó ạ̃ngı̨ Ôvârí kâ 'á 'dĩ ĩ'dî ngãtá jó ạ̃ngı̨ Ôvârí kâ gólâ dáãbõ 'dî 'bã 'bá â'dólé tãndí ró Ôvârí drí 'dĩ ĩ'dî yã?

18 Gõ'dá nĩ rî kpá tã îmbálé kĩ, õzõ õjílã ãzâ ĩĩtrî lãtrítrí trá võ rĩzó kõrõnyã zãlé fẽlé Ôvârí drí ngá fẽfẽ ró rî rú lâ sĩ ngá ãzâ 'ẽzó rî, gõ'dá õzõ gólâ õ'ê ngá rî 'dĩ kô rî, 'dĩĩ â'dó kô tã õnjí 'î. Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ĩĩtrî lãtrítrí trá ngá gólĩyî fẽlé Ôvârí drí ngá fẽfẽ ró 'dĩ rú lâ sĩ ngá ãzâ 'ẽzó rî, îcâ trá gólâ drí ngá rî 'dĩ 'ẽlé.

19 Ãnî rĩ'á õjílã gólĩyî lı̨̃fı̨̃ ãkó lé 'bá ró rî yî ĩ'dî. Tã îmbâ ãníkâ 'dĩ rĩ'á ányâ ró. Gõ'dá tã ı̨̃sũ ãníkâ 'á rî, ngá ángô rî ĩ'dî tã lâ drí lạ̃vũlı̨ gạ̃rạ̃ rî, ngá gólĩyî fẽlé trá Ôvârí drí ngá fẽfẽ ró 'dĩ 'bá yî ĩ'dî ngãtá võ gólâ ngá 'dĩ 'bá yî 'bãzó drı̨̃ lâ 'á tíbê ngá fẽfẽ 'dî 'bá yî 'bã 'bá â'dólé tãndí ró Ôvârí drí rî ĩ'dî yã?

20 Tã 'dî tãsĩ rî, õjílã gólâ tíbê lãtrítrí îtrí 'bá trá võ rĩzó kõrõnyã zãlé fẽlé Ôvârí drí ngá fẽfẽ ró rî rú lâ sĩ rî, gólâ îtrî lãtrítrí kpá trá ngá fẽfẽ gólĩyî drı̨̃ lâ 'á 'dĩ 'bá yî rú lâ sĩ ndrĩ.

21 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ĩĩtrî lãtrítrí trá jó ạ̃ngı̨ Ôvârí kâ rú lâ sĩ rî, gólâ îtrî lãtrítrí 'dĩ kpá trá Ôvârí gólâ rĩ 'bá jó 'dĩ 'á 'dĩ rú lâ sĩ.

22 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ĩĩtrî lãtrítrí 'bũû rú sĩ rî, gólâ îtrî lãtrítrí trá kı̨̃tı̨̃ Ôvârí drí rĩzó rĩlí drı̨̃ lâ 'á kúmú ró rî rú lâ sĩ gõ'dá kpá Ôvârí gólâ tíbê rĩ 'bá kı̨̃tı̨̃ rî 'dĩ drı̨̃ı̨̃ rî bê.

23 “Gõ'dá nĩ rî trá ãlô mûdrı̨ 'ásĩ trõlé ngá gólĩyî ãtó drí âsózó drí lâ sĩ, õzõ 'ạ̃'ı̨-nyá yí kâtí, dõ yí kâtí, gõ'dá kpá õzõ 'ạ̃'ı̨-tĩtĩ kâtí rî 'bá yí bê, fẽlé Ôvârí drí ngá fẽfẽ ró. Tã 'dî 'bá yî, nĩ rî 'ẽlâ ndrĩ tãndí ró, gõ'dá nĩ rí kô tã 'bã'bã Ôvârí kâ lạ̃vũ 'bá gạ̃rạ̃ rî 'bá yî 'ẽlé. Nĩ rí kô tã-vó õjílã kâ kĩlí mbı̨̃, gõ'dá nĩ rí kpá kô õjílã gólĩyî ĩzã bê rî 'bá yî pãlé, gõ'dá nĩ rí kpá kô rĩlí zãâ tã gólĩyî mbı̨̃ Ôvârí drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî 'bá yî 'ẽlé. Tã 'dî tãsĩ rî, Ôvârí â'dô lâŋõ õnjí tẽtẽ fẽ'á ãnî drí.”

24 Gõ'dá Yésũ drí úlı̨ mãnĩgõ ãzâ âtázó tã 'dî tãsĩ drı̨̃-'bá ạ̃ngı̨ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Ãnî rĩ'á õzõ lı̨̃fı̨̃ ãkó lé 'bá yí kâtí. Ãnî rĩ'á nyé õzõ õjílã gólĩyî nyạ̃ạ̃múrúwạ̃ drí 'dẽzó ngá mvũmvũ gólĩyíkâ 'á ndrẽlé tõ drílĩyî âpẽzó lâ vólé gõ'dá ĩnjígó ândrê gólâ 'dẽ 'bá ngá mvũmvũ 'dî 'á 'dĩ ndrẽzó lâ kô gõ'dá drílĩyî gõzó ĩnjígó 'dĩ mvũlı̨ tẽlé nyé ĩyî 'â 'á rî kâtí.

25 “Ãnî drı̨̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ nõ 'bá yî, tã 'ẽ'ẽ ãníkâ rî 'bá yî rĩ'á rı̨̃ rı̨̃. Nĩ rî ĩgã mvá ãníkâ gõ'dá tạ̃bı̨̃gạ̃ ãníkâ bê rî 'bá yî rú'bạ̃ lâ ĩví lésĩ rî jĩlí cé ĩ'dî ngbángbá, gõ'dá ãnî drí 'álé lâ yî âyézó ĩyíkâ ĩ̃ndı̨̃ ró, tãlâ ngá gólĩyî ãnî drí rĩ'á ûsúlâ rî 'bá yî, nĩ rî rĩ'á ûsúlâ õjílã âdô-âdô sĩ, gõ'dá nĩ lẽ ngá dũû ndrĩ ãnî nyãányâ drí. Nĩ 'bã ãnî nyãányâ â'dólé õjílã tãndí ró, gõ'dá ãnî pı̨̃pı̨̃sı̨̃lı̨ rĩ'á õnjí ró. Tã 'dî tãsĩ rî, Ôvârí â'dô lâŋõ õnjí tẽtẽ fẽ'á ãnî drí.

26 Ãnî rĩ'á õjílã gólĩyî lı̨̃fı̨̃ ãkó lé 'bá ró rî yî ĩ'dî. 'Dõvó nĩ jĩ drẽ ĩgã mvá ãníkâ 'â lâ zãlô sı̨̃sı̨̃, gõ'dá nĩ gõ ró bê rú'bạ̃ lâ ĩví lésĩ rî jĩlí, tãlâ ã'dô ró bê ngbángbá.

27 “Ĩtí rî, ãnî drı̃-'bá Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî, ãnî kpá rĩ'á nyé õzõ ló'dé gólĩyî rú'bą̃ lâ
bẽlé dódó õlêndrê ró bê ĩví lésĩ sũsũ ró rî kâtí. Gõ'dá ló'dé rî 'dĩ 'álé lâ 'á tólâ rî,
áâ'dô õjílã ãvõ fã ûsú'á ĩ'dî, gõ'dá kpá ngá õnjî-õnjî ãzâ 'bá yí bê dũû. Tã 'dî tãsĩ rî,
Ôvârí â'dô lâŋõ õnjí tẽtẽ fẽ'á ãnî drí.
28 Gõ'dá ãnî kpá rĩ'á ĩtí. Nĩ 'bã ãnî nyãányâ trá â'dólé õjílã ãzí ĩı̨fı̨ drı̃ 'á tã mbı̨ 'ẽ
'bá ró. Gõ'dá ãnî pı̨pı̨sı̨lı̨ rĩ'á õnjí ró tã ı̨sũ bê rı̨ rı̨.
29 “Ãnî drı̃-'bá Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî, ãnî rĩ'á tã ôjá 'bá 'î. Ôvârí â'dô lâŋõ õnjí tẽtẽ
fẽ'á ãnî drí tã nô 'bá yî tãsĩ. Nĩ rî trá ló'dé tã ą̃ngũ 'bá Ôvârí kâ ôdrã 'bá trá rî yí kâ
rú'bą̃ lâ êdélé dódó, gõ'dá nĩ rî kpá trá rĩ'á ló'dé tã mbı̨ 'bá Ôvârí kâ ôdrã 'bá trá rî
yí kâ rú'bą̃ lâ êdélé sũsũ ró njõrókõ bê, tãlâ ã'dô ró bê ãnî drí rĩzó gólĩyî ı̨̃nj̃ı̨lı̨.
30 Nĩ rî tã âtálé kĩ nĩ rî, ‘Tí mã õró 'bãâ bê ką̃yı̨ ą̃kû ró gólâ ãmâ ą̃'bı̨yą̃ yî drí rĩzó
tã ą̃ngũ 'bá Ôvârí kâ ûfúlı̨ nã 'bá yî sĩ rî, tí mã îcá kô tã-drı̨ lẽlé rû ê'bélé gólĩyí bê tã
ą̃ngũ 'bá 'dĩ 'bá yî ûfúzó.’
31 Úlı̨ gólâ ãnî drí âtálé ãnî tı̨ sĩ 'dî rî â'dâ tã trá kĩ nĩ rî, õjílã tã ą̃ngũ 'bá Ôvârí kâ
ûfú 'bá nã 'bá yî, ãnî rĩ'á gólĩyî ózõwá yî ĩ'dî.
32 Bê trá ĩtí rî, tã õnjí ãnî ą̃'bı̨yą̃ yî drí îtrẽlé 'ẽlé rî, nĩ trõ kpá ĩ'dî 'ẽlé cãzó bê bũúũ
ą̃dũkũ lâ 'á, tãlâ ãnî rĩ'á nyé õzõ gólĩyí kâtí.
33 Ãnî rĩ'á ı̨̃nı̨̃ cú gĩî bê rî 'bá yî ĩ'dî, nĩ â'dô îcá'á ãnî pãlé lâŋõ lą̃sı̨ kâ Ôvârí drí 'ẽ'á
fẽlâ ãnî drí rî 'ásĩ ángô tí ró yã?
34 “Tã gólâ 'ẽ 'bá tã 'dî 'bá yî â'dálé ãnî tãsĩ rî ĩ'dî nõ. Má â'dô tã Ôvârí kâ âtá 'bá
ãzâ 'bá yî tã nı̨̃ 'bá ãzâ 'bá yí bê gõ'dá kpá tã îmbá 'bá ãzâ 'bá yí bê âjó'á ãnî ngálâ. Nĩ
â'dô ũrûką̃ 'bá yî îpá'á fê lą̃lı̨̃-lą̃lı̨̃ drı̃ı̨̃, gõ'dá nĩ â'dô 'ẽ'á ũrûką̃ 'bá yî ûfúlı̨ lą̃tı̨̃ ngĩíngî
'ásĩ. Gõ'dá nĩ â'dô 'ẽ'á ãzâ 'bá yî cãlé ônjóró'bí sĩ jó tã Ôvârí kâ ârî kâ 'ásĩ. Gõ'dá
nĩ â'dô nĩ'á lârá bê ją̃rı̨bą̃ 'ásĩ, nĩ'á ãzâ 'bá yî gólĩyî lãfálé 'ásĩ rî lôndã bê lâŋõ fẽzó
drílĩyî.
35 Tã õnjí ãnî drí 'ẽ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, tã mbı̨ 'bá Ôvârí kâ ãnî ą̃'bı̨yą̃ yî drí ûfúlı̨
trá ą̃kû ró nã 'bá yî, lâŋõ lâ â'dô âgõ'á ãkpã ãnî drı̃ı̨̃, îtrẽlé õdrã tã mbı̨ 'bá Ôvârí kâ
Ábẽlẽ rú sĩ bũúũ âcálé õdrã tã ą̃ngũ 'bá rú bê Zẽkãríyã kâ rî rú gólâ tíbê â'dó 'bá
Bẽrẽkíyã rî mvá ró ãnî ą̃'bı̨yą̃ yî drí fũlı̨ jó ą̃ngı̨ Ôvârí kâ 'á,* võ tíbê Ôvârí drí rĩzó 'á
lâ rî lãfálé 'á võ rĩzó kõrõnyã zãlé fẽlé Ôvârí drí ngá fẽfẽ ró rî bê.
36 Má âtâ ãnî drí tã pą̃tı̨̃ı̨̃ ró, tã õnjí gólĩyî 'ẽlé tã mbı̨ 'bá Ôvârí kâ ûfúzó ą̃kû ró nã
'bá yî, lâŋõ lâ â'dô 'dẽ'á ãnî õjílã ką̃yı̨ nõ 'bá yí kâ nõ drı̃ı̨̃.”

Tã lâzé 'bá Yésũ rú õjílã Yúdą̃ yí kâ Yẽrõsãlémã 'á rî 'bá yî tãsĩ rî
(Lúką̃ 13.34-35)

37 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí tã âtázó õjílã Yúdą̃ yí kâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî drí
kĩ, “Ãnî õjílã Yẽrõsãlémã kâ, nĩ ûfû tã ą̃ngũ 'bá Ôvârí kâ âjólé ãnî ngálâ rî 'bá yî trá,
gõ'dá nĩ lûvũ lãjó'bá gólĩyî Ôvârí drí âjólé ãnî ngálâ rî 'bá yî kpá trá kúnı̨ mvá sĩ. Gbõ
lé ĩtí rî, mâ rĩ'á zãâ ngá lẽlẽ bê ãnî tãsĩ. Gõ'dá má ûjũ trá kpı̨̃ı̨̃ ãnî ê'bélé võ ãlô 'á sũzó
ãnî rú, õzõ 'ą̃'ú ândrê drí mvá lâ yî ê'bérẽ íyî úfú zẽlé sũzó gólĩyî rú rî kâtí. Gõ'dá nĩ
gã lõvõ ámákâ ãnî drí 'dĩ trá dó.
38 Nĩ ndrê drẽ, ją̃rı̨bą̃ ãníkâ gõ'dá jó ą̃ngı̨ ãnî drí rĩzó Ôvârí rî ı̨̃nj̃ı̨lı̨ 'á lâ rî bê â'dô
rû îzã'á, gõ'dá drílâ rĩzó cú ĩtí õjílã ãzãkã ãkó, tãlâ Ôvârí âyê trá.

---

* **23:35 23.35** Ábẽlẽ rĩ'á tã mbı̨ 'bá Ôvârí kâ gólâ fũlı̨ sı̨sı̨ îtrẽ võ ãngó kâ sĩ rî ĩ'dî. Gõ'dá Zẽkãríyã íyíkâ tã mbı̨ 'bá Ôvârí kâ gólâ fũlı̨ ą̃dũkũ lâ ró drẽ ãkpãkã'dã útı̨ Yésũ kô.

39 Má âtâ ãnî drí tã pãtį̃ ró, nĩ îcá kô ámâ ndrẽlé ó'dí nõngá cãlé bũúũ kãyį̃ gólâ
má drí 'ẽzó âgõlé rĩlí kúmú ró ãngó nõ drį̃lį̃ rî tú. Kãyį̃ 'dĩ 'á rî, õzõ õjílã õndrê ĩyî
mâ trá rî, gólĩyî â'dô 'ẽ'á tã âtálé kĩ nĩ rî, Ôvârí õfẽ õrẽ mâ gólâ ânĩ 'bá drį̃-ãcê gólâkâ
bê kúmú ró rî drí."

24

Tã Yésũ drí tã gólĩyî 'ẽ 'bá rû 'ẽlé tã â'dâ ró į̃zãtú drẽ ãkpãkã'dã yí drí âgõ ãkó ãngó nõ 'á rî tú rî â'dázó lãjó'bá íyíkâ

rî 'bá yî drí rî
(Márãkõ 13.1-23; Lúką̃ 21.5-24)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí ngãzó jó ãngį̃ Ôvârí kâ 'dĩ âyélé lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí
bê. Gõ'dá gólĩyî õtírĩ 'bãâ lãvũ'á jó ãngį̃ 'dĩ rú sĩ rî, lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó
jó ãngį̃ 'dĩ 'bá yî bẽbẽ lâ sũsũ lâ 'dĩ 'bá yí bê â'dálé gólâ drí.
2 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, "Nĩ ndrê jó ãngį̃ Ôvârí kâ 'dĩ trá yã? Tã pãtį̃
ró, jó ãnî drí ndrẽlé sũsũ ró 'dĩ áâ'dô ûfú'á lâ ndrĩ, gõ'dá kúnį̃ mvá ãlô îcá kô lâkílí
jó 'dĩ drį̃, â'dô lô'dé'á ndrĩ vũdrį̃."
3 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí nĩzó cãlé únį̃ gólâ fê dõ kâ bê rî drį̃ 'álâ lãjó'bá íyíkâ
'dĩ 'bá yí bê. Gõ'dá drílĩyî mbãzó únį̃ 'dĩ drį̃, gólĩyî cé ĩyî drį̃ sĩ. Gõ'dá Yésũ drí ngãzó
rĩlí vũdrį̃. Nĩngá sĩ, lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí rû êsézó ãnyî gólâ lãgãtį̃. Drílĩyî tã
į̃jízó gólâ tį̃ kĩ, "Kúmú, tã jó ãngį̃ Ôvârí kâ ûfû kâ 'dĩ â'dô 'ẽ'á rû 'ẽlé ángô tú yã? Tã
gólĩyî 'ẽ 'bá rû 'ẽlé tã â'dâ ró kãyį̃ âgõ-âgõ ániká ãngó nõ 'á rî kâ â'dálé ãmâ drí rî
â'dô 'bã'á ã'dô 'î yã? Gõ'dá kpá tã gólĩyî 'ẽ 'bá kãyį̃ ãdũkũ ãngó nõ kâ â'dálé ãmâ drí
rî â'dô 'bã'á ã'dô 'î yã?"
4 Gõ'dá Yésũ drí tã-drį̃ lôgõzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Ãnî lį̃fį̃ õmbâ ãnî rú,
nĩ âyê õjílã ãzãkã kô ãnî âdólé âgõ-âgõ ámákâ tãsĩ.
5 Tãlâ õjílã dũû â'dô ĩyî ânĩ'á tã âmãlé kĩ, yĩ ãâ'dô 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé
ûrú lésĩ rî ĩ'dî. Tã 'dî tãsĩ rî, gólĩyî â'dô 'ẽ'á õjílã dũû âdólé, drílĩyî tã lẽlẽ ĩyíkâ má 'á
rî âyézó.
6 "Gõ'dá nĩ â'dô kpá ãjú ãyį̃ ârí'á ãnyî, gõ'dá nĩ â'dô kpá ãjú gólĩyî jẽjẽ ró rî 'bá yî
tã lâ ârí'á. Tã 'dî 'bá yî â'dô rû 'ẽ'á ndrĩ sį̃sį̃ tã Ôvârí drí lẽlé rî vó ró. Ĩtí rî, nĩ 'ê ũrį̃
kô, tãlâ 'dĩĩ â'dá tã kô kĩ nĩ rî, 'dĩĩ trá ãdũkũ ãngó nõ kâ 'î.
7 Gõ'dá õjílã 'bãdrį̃ ãlô kâ â'dô ngã'á 'dẽlé ãjú bê õjílã 'bãdrį̃ ãzâ kâ rî drį̃į̃. Gõ'dá
ãjú 'bũ 'bá kúmú ãzâ rî kâ â'dô ngã'á nĩlí 'dẽlé ãjú bê ãjú 'bũ 'bá kúmú ãzâ kâ rî drį̃į̃.
Gõ'dá lõfó õnjí tẽtẽ â'dô 'ẽ'á 'dẽlé õjílã drį̃į̃, gõ'dá ãgbį̃gbį̃ â'dô į̃nyãkú drį̃ îyá'á võ 'ásĩ
ndrĩ.
8 Tã 'dî 'bá yî â'dô 'bã'á, nyé õzõ mvá lâzê-lâzê â'dó 'bá sį̃sį̃ õkó gólâ 'ẽ 'bá mvá tį̃lį̃
rî drí rî kâtí.
9 "Õjílã â'dô ĩyî ãnî rũ'á fẽlé ãnî ãjú-'bá-ãzí gólĩyî 'ẽ 'bá lãŋõ fẽlé ãnî drí rî 'bá yî
drį̃gą̃. Gólĩyî â'dô ãnî 'bã'á gãnį̃mą̃ 'á. Gõ'dá gólĩyî â'dô lãŋõ õnjí tẽtẽ fẽ'á ãnî drí.
Gõ'dá gólĩyî drí kpá ãnî ûfúzó. Ĩtí rî, õjílã cé tį̃tį̃ 'bãá ĩyî ãnî lôvó kô, tãlâ ãnî rĩ'á tã
ârí 'bá ámákâ ĩ'dî rî drí sĩ.
10 Tã rî 'dĩ 'bá yî õtírĩ rĩĩ rû 'ẽlé rî, õjílã dũû â'dô ĩyî tã lẽlẽ ĩyíkâ má 'á rî âyé'á,
gõ'dá gólĩyî â'dô ĩyî ãzí-ãzí yî drį̃-bã fẽ'á ãjú-'bá-ãzí lâ yî drį̃gą̃.
11 Tã ãngũ 'bá dũû tã âmã 'bá kĩ'á nĩ rî, ĩyî ã'dô tã ãngũ 'bá Ôvârí kâ ĩ'dî rî, â'dô
ĩyî ânĩ'á õjílã dũû âdólé õnjõ sĩ.
12 Tã õnjí gólĩyî 'ẽ 'bá rû 'ẽlé ãngó nõ 'á rî 'bá yî â'dô lį̃tį̃'á rõô lãvũlį̃ gãrą̃ sį̃sį̃ rî drį̃į̃
sĩ. Tã 'dî tãsĩ rî, 'dĩĩ trá kãyį̃ gólâ õjílã ãmbá drí 'ẽzó â'dólé ngá lẽlẽ ãkó ĩyî ãzí-ãzí yî
drí rî trá ĩ'dî.

13 Gbõ lé ĩtí rî, õjílã gólâ tã lẽlẽ íyíkâ má 'á rî ậtị̃ 'bá gậgậ âyé 'bá lâ kô cãzó bũúũ
ậdũkũ lâ 'á rî, gólâ â'dô lédrẽ-lédrẽ ậdũkũ ãkó rî ûsú'á.
14 Gõ'dá áâ'dô tã âtî-âtî tãndí kũmũ Ôvârí kâ tãsĩ nô rî pẽ'á zãlô sịsị̃ õjílã õrĩ ndrĩ kâ
ãngó nõ 'ásĩ rî 'bá yî drí, tãlâ gólĩyî ãârî ró ĩyî tã pậtị̃ị̃ 'dĩ bê. Gõ'dá 'dĩî vósĩ, ậdũkũ
ãngó nõ kâ õró gõ âcálé.
15 "Tã gólâ 'ẽzó Yẽrõsãlémã rî îzãlé rî tãsĩ, kậyị̃ â'dô 'ẽ'á âcálé ãnî drí ngá tã ậngũ
'bá Dãnĩyélẽ drí tã lâ âtálé trá ậkû ró nã rî ndrẽzó. Nĩ ârî drẽ úlị̃ ngbậngậ nõ. Gólâ
kĩ,
'Ịzậtú nĩ â'dô ngá õnjí gólâ 'ẽ 'bá ãnyĩ âjílí rî ndrẽ'á.
Gõ'dá áâ'dô ngá rî 'dĩ âtrõ'á 'bãlé jó ậngị̃ Ôvârí kâ 'á.
Ngá rî 'dĩ â'dô jó Ôvârí kâ 'dĩ 'bã'á â'dólé ĩndị̃ ró Ôvârí rî lĩfị̃ drị̃ 'á.' "
Dãnĩyélẽ 9.27; 11.31
16 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã âtázó lãjó'bá íyíkâ drí kĩ, "Õjílã Yũdậyậ kâ rî 'bá yî, õzõ gólĩyî
õndrê tã ãnyĩ kâ 'dĩ trá rû 'ẽrẽ 'á rî, gólĩyî õrâ vólé 'wãâ'wâ, nĩ'á ĩyî lậpị̃lị̃ únị̃ lãfálé
'á.
17 Õjílã gólâ rĩ 'bá lôsĩ 'ẽlé jó íyíkâ drĩ̃ị̃ rî, gólâ ãârî rãlé vólé 'wãâ'wâ, gólâ õlîpî kô
kpá fĩlí jó 'álâ nĩ'á ngá íyíkâ jó kâ rî 'bá yî âtrõlé.
18 Gõ'dá õjílã gólâ rĩ 'bá lôsĩ 'ẽlé yí drí ậmvú 'á kậyị̃ rî 'dĩ sĩ rî, gólâ õgõ kô 'bã 'álâ
nĩ'á ítá íyíkâ âtrõlé. Gólâ õlîpî kô, gólâ õrâ nĩ'á íyî lậpị̃lị̃.
19 Gõ'dá kậyị̃ 'dĩ sĩ rî, õkó gólĩyî rû 'bã 'bá mvá bê rî 'bá yî â'dô ĩyî 'ẽ'á 'bãlé lâŋõ õnjí
tẽtẽ bê gõ'dá kpá õkó gólĩyî mvá õdé bê ĩyî drị̃gậ rî 'bá yí bê, tãlâ rãrã 'dî tãsĩ.
20 Õzõ kậyị̃ lâŋõ rî 'dĩ kâ ãâcâ trá rî, îcâ trá ãnî drí rãlé 'wãâ'wâ. Tã 'dî tãsĩ rî, nĩ 'ê
rãtáã Ôvârí drí kậyị̃ rî 'dĩ õzó âcá kô ôzê lĩmvû sĩ gõ'dá kậyị̃ lôvô-lôvô kâ sĩ.
21 Lâŋõ gólâ 'ẽ 'bá â'dólé kậyị̃ 'dĩ 'á rî, â'dô lậvũ'á gậrậ̃ lâŋõ gólĩyî rû 'ẽ 'bá îtõ võ
ãngó nõ 'bãrẽ kâ 'ásĩ âcálé bũúũ ãndrõ nô rî kâ drĩ̃ị̃ sĩ. Gõ'dá ậtị̃ 'álâ rî, lâŋõ ãzâ îcá
kô lậvũlị̃ gậrậ̃ lâŋõ 'dî drĩ̃ị̃ sĩ.
22 Gólâ lôgõ kậyị̃ rî 'dĩ trá ngbãâ kútúwậ, tãlâ yí pâ ró õjílã yí drí njĩlí trá â'dólé õjílã
íyíkâ ró rî 'bá yî bê. Tí gólâ õró gõ kậyị̃ rî 'dĩ 'bãlé ãcê rî, õjílã â'dô ĩyî ôdrã'á ndrĩ.
Gólĩyî îcá kô ngá pãlé.
23 "Gõ'dá kậyị̃ 'dĩ 'bá yî sĩ, õzõ õjílã ãzâ ãâtâ tã trá ãnî drí kĩ, 'Nĩ ndrê drẽ, 'díyî pã
'bá rĩ'á nõ', ngãtá 'gólâ rĩ'á nã' yã rî, ní lẽ tã gólâkâ 'dĩ kô.
24 Tãlâ õjílã dũû rĩ'á gólĩyî 'ẽ 'bá ĩyî tã âmãlé kĩ'á nĩ rî, ĩyî ã'dô 'díyî pã 'bá Ôvârí drí
âjólé rî 'bá yî ĩ'dî. Gõ'dá tã ậngũ 'bá õjílã âdó 'bá ãzâ 'bá yí bê, gólĩyî â'dô kpá ânĩ'á
ĩyî tã lârâkô ãmbá õjílã tị̃ drí ậ'dịzó drílâ sĩ rî 'bá yî 'ẽlé, tãlâ ã'dô ró bê ĩyî drí lậtị̃
lôndãzó õjílã gólĩyî Ôvârí drí njĩlí â'dólé õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî âdózó, tí õzõ yĩ ũûsû
lậtị̃ lâ trá rî.
25 Nĩ ârî drẽ, má âtâ tã 'dî 'bá yî ãnî drí sịsị̃, tãlâ ãnî lĩfị̃ õmbâ ró bê ãnî rú drẽ
ãkpãkã'dã tã 'dî 'bá yî drí rû 'ẽ ãkó.
26 "Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ãâtâ tã trá ãnî drí kĩ nĩ rî, 'Nĩ ndrê drẽ, 'díyî pã 'bá â'dô bê
rĩ'á võ ãgângbêlẽ 'á' rî, nĩ nĩ kô tólâ gólâ rî lôndãlé. Ngãtá õzõ áãâtâ tã trá kĩ'á nĩ rî,
gólâ õlậpị̃ yî trá rĩ'á jó 'á nõ rî, nĩ lẽ tã gólâkâ 'dĩ kpá kô.
27 Kậyị̃ gólâ mâ âjólé ûrú lésĩ 'díyî pã 'bá ró rî drí 'ẽzó âgõlé kpá ó'dí ãngó nõ 'á rî
tú rî, õjílã ndrĩ â'dô ĩyî ámâ ndrẽ'á õzõ ngá î'ĩ gólâ võ î'ĩ 'bá kã'dâ-kã'dâ ómvórẽ lésĩ
bũúũ lậnjị̃ 'álâ rî kâtí.
28 Kậyị̃ gólâ má drí 'ẽzó âgõlé ãngó nõ 'á rî tú rî, õjílã ndrĩ â'dô ndrẽ'á lâ õzõ drílĩyî
lõgónõ ndrẽrẽ lô'dérẽ kõrõnyã ãvõ drĩ̃ị̃ rî kâtí."

Tã Yésũ drí âgõ-âgõ íyíkâ ãngó nõ 'á rî tã lâ â'dázó rî
(Márãkõ 13.24-31; Lúkậ 21.25-33)

29 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã âtázó kĩ nĩ rî, “Gõ'dá kôrô lâŋõ kậyį̣ 'dĩ 'bá yí kâ vósĩ rî,
ngá gólĩyî â'dó 'bá 'bũû 'álâ rî 'bá yî â'dô ĩyî rû îyá'á ndrĩ, îcá ĩyî kô lôsĩ 'ẽlé dódó.
Gõ'dá į̃tú į̃ḟį̣ â'dô îkánágõ'á ı̨́nı̨́rı̨́kúwą́ ró, îcá kô võ îwálé. Gõ'dá párá îcá kpá kô võ
îwálé. Gõ'dá į̃'bį̣'bį̣wą́ â'dô ĩyî lô'dé'á ndrĩ vũdrı̨́ 'bũû lésĩ.
30 'Dĩî vósĩ rî, ngá gólâ 'ẽ 'bá âgõ-âgõ mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ nô kâ â'dálé rî, â'dô
rû â'dá'á 'bũû 'álâ. Ĩtí rî, õjílã õrĩ ndrĩ kâ â'dô ĩyî 'ẽ'á ámâ ndrẽlé ânĩrĩ 'á mbãrãsãsã
bê. Õzõ gólĩyî õndrê mâ trá rî, õjílã ãmbá ã'dô ĩyî ãwó ngõ'á ũrı̨́ drí sĩ, tãlâ má â'dô
'ẽ'á ânĩlí cú mbârâkã ą́ngı̨́ bê gõ'dá kpá ãmbã Ôvârí kâ bê.
31 Má â'dô 'ẽ'á mãlãyíkã yî ậzı̨́lı̨́ gûnı̨́yą́ sĩ. Áâ'dô 'ẽ'á gûnı̨́yą́ võlé, gõ'dá mãlãyíkã
yî â'dô ĩyî rû ê'bé'á ndrĩ võ ãlô 'á. Ôvârí â'dô gólĩyî jõ'á ãngó 'ásĩ ndrĩ, nĩ'á õjílã ndrĩ
gólĩyî yí drí njĩlí õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî ê'bélé võ 'ásĩ ndrĩ.
32 “Nĩ ârî drẽ úlı̨́ mãnĩgõ gólâ fê bı̨́ tãsĩ nõ, ĩîmbâ ró ãnî bê. Õzõ nĩ õndrê gárá lâ
'dĩ 'bá yî trá ârõ'á bı̨́ bê cãrõ rî, nĩ â'dô nı̨́'á lâ kĩ nĩ rî, ôzê į̃mvû trá ãnyî 'ẽ'á âcálé.
33 Â'dô 'ẽ'á â'dólé kpá ĩtí âgõ-âgõ ámákâ tãsĩ. Õzõ nĩ õndrê tã gólĩyî ndrĩ má drí
âtálé 'dĩ 'bá yî trá rû 'ẽrẽ 'á rî, nĩ â'dô nı̨́'á lâ kĩ nĩ rî, kậyį̣ má drí 'ẽzó âgõlé rî trá
ãnyî.
34 Má âtâ ãnî drí tã pą̃tı̨́ı̨́ ró, tã 'dî 'bá yî â'dô 'ẽ'á rû 'ẽlé sı̨́sı̨́ drẽ ãkpãkã'dã õjílã
kậyį̣ nõ 'bá yí kâ ôdrãá ĩyî kô ndrĩ.
35 Õzõ ãngó nõ õndẽ gbõ lé 'bũû bê rî, úlı̨́ ámákâ îcá kô rû ndẽlé.”

Tã Yésũ drí âtálé kậyį̣ âgõ-âgõ íyíkâ kâ rî tãsĩ rî
(Márãkõ 13.32-37; Lúką̃ 17.26-30, 34-36)

36 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí tã âgõ-âgõ íyíkâ ãngó nõ
'á rî kâ tãsĩ. Gólâ kĩ, “Kậyį̣ má drí 'ẽzó âgõlé ãngó nõ 'á rî, õjílã ãzãkã îcá kô nı̨́lâ,
gbõ lé mãlãyíkã gólĩyî ûrú 'álâ rî 'bá yî (gõ'dá mâ rî gógó Ôvârí rî mvá ró nõ bê)* nı̨́ı̨́
ĩyî kậyį̣ rî 'dĩ kpá kô. Ámâ átá nı̨́ kậyį̣ rî 'dĩ cé nĩ.
37 Kậyį̣ gólâ má drí 'ẽzó âgõlé tã-vó õjílã kâ kĩlí ãngó nõ 'á rî tú rî, â'dô 'bã'á nyé
õzõ kậyį̣ gólâ Nówã kâ ą̃kû ró nã sĩ rî kâtí.
38-39 Gõ'dá drẽ ãkpãkã'dã Ôvârí âjó į̃mvû tı̨́tı̨́ kô ânĩ'á õjílã ûfúlı̨́ tã õnjí ĩyíkâ tãsĩ
rî, õjílã nã 'bá yî rî ĩyîngá drı̨́-bą́lą́yį̣ ró tã ı̨̀sũ ãkó kĩ'á nĩ rî, lâŋõ ã'dô 'ẽ'á ânĩlí 'dẽlé
ĩyî drı̨́ı̨́. Gólĩyî rî trá ngá nyãlé, ngá mvũlı̨́, gõ'dá ãgô rî ĩyî trá õkó gĩlí cãlé bũúũ kậyį̣
gólâ Nówã yî drí fĩzó kõlóngbõ ândrê 'á ĩyî nyãányâ pãlé rî tú. Gõ'dá gólĩyî nı̨́ı̨́ ĩyî
kĩ'á nĩ rî, ôzê trá ânĩ'á 'dı̨́lı̨́ rî kô, cãlé bũúũ kậyį̣ gólâ į̃mvû tı̨́tı̨́ drí ânĩzó gólĩyî ûfúlı̨́
rî tú. Â'dô rû 'ẽ'á kpá ĩtí kậyį̣ mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ rî drí 'ẽrẽ âgõlé ãngó nõ 'á rî tú.
Âgõ-âgõ ámákâ â'dô 'ẽ'á gólĩyî îrõlé îrõ.
40 Gõ'dá kậyį̣ rî 'dĩ tú rî, õzõ ãgô rı̨́ ã'dô ĩyî trá rĩ'á ngá 'wã'á ą́mvú 'á rî, áâ'dô ãlô
rî trõ'á, gõzó ãzâ rî âyélé.
41 Gõ'dá õzõ õkó ã'dô ĩyî rı̨́ rĩ'á ngá ı̨́'á kúnı̨́ ngá ı̨́ kâ drı̨́ı̨́ rî, áâ'dô kpá ãlô rî trõ'á
ĩ'dî, gõzó ãzâ rî âyélé.
42 “Nĩ rî rĩlí tã mbı̨́mbı̨́ rî 'ẽ'ẽ lâ sĩ âgõ-âgõ ámákâ tẽlé, tãlâ mĩ nı̨́ı̨́ kậyį̣ gólâ má drí
'ẽzó âgõlé rî kô. Ĩtí rî, nĩ rî ngíyá ró.
43 Gõ'dá nĩ ı̨̀sũ drẽ tã nô, tí 'bã-lı̨́pı̨́ õró gõ į̃tú-pá ngą́cı̨́ kâ gólâ ũgú drí 'ẽzó ânĩlí ngá
gólâkâ ûgũlı̨́ 'á lâ rî nı̨́ı̨́ rî, tí gólâ â'dô rĩ'á ngíyá ró, gólâ îcá kô ũgú 'dĩ âyélé âfílí ngá
gólâkâ ûgũlı̨́ gólâ drí jó 'ásĩ.
44 Gõ'dá kpá rĩ'á ĩtí âgõ-âgõ ámákâ tãsĩ. Nĩ rî rĩlí ngíyá ró, tãlâ mĩ nı̨́ı̨́ kậyį̣ gólâ má
drí 'ẽzó âgõlé 'á lâ rî kô. Má â'dô âgõ'á nyĩî ró.”

24:29 24.29 Yõwélẽ 2.10. * **24:36 24.36** Úlı̨́ gólâ Ôvârí rî mvá kâ 'dĩ íígĩí kô wárãgã bı̨́ Mãtáyõ kâ ãzâ 'bá yî 'á.

Tã Yésũ drí îmbálé tã rû ị̃'bũ 'bá gólâ rĩ 'bá tã gólâkâ

'ẽlé mbị̃ rî kâ tãsĩ rî
(Lúkã̃ 12.41-48)

45 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí kpá tã îmbázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí tã rû ị̃'bũ 'bá
tãndí rî kâ tãsĩ. Gólâ kĩ, "'Bã-lı̃pı̃ â'dô ã'dô 'ẽ'á ĩ'dî rû ị̃'bũ 'bá gólâ tã nı̃nı̃ bê lı̃fı̃ 'bãzó
drı̃ lâ 'á rî drí yã? Õzõ gólâ õtírĩ 'ẽê nĩlí ạ̃cı̃ íyíkâ 'á rî, gólâ â'dô 'ẽ'á rû ị̃'bũ 'bá 'dĩ
'bãlé ãzí-ãzí lâ yî vó ndrẽlé mbı̃mbı̃ lôsĩ lânjî-lânjî sĩ.
46 Gõ'dá õzõ 'bã-lı̃pı̃ rî 'dĩ ãâgõ trá âcálé rû ị̃'bũ 'bá gólâkâ 'dĩ ûsúlı̃ tã 'dî 'ẽrẽ 'á
tãndí ró ĩtí rî, gólâ â'dô 'bã'á ãyĩkõ ró rû ị̃'bũ 'bá 'dĩ bê.
47 Má âtâ ãnî drí tã pã̃tı̃ı̃ ró, 'bã-lı̃pı̃ 'dĩ â'dô rû ị̃'bũ 'bá 'dĩ 'bã'á ngá íyíkâ 'bã kâ
ndrĩ rî 'bá yî vó lâ ndrẽlé.
48 Gõ'dá õzõ rû ị̃'bũ 'bá gólâ 'bãlé ãzí-ãzí lâ yî vó ndrẽlé 'dĩ ã'dô rû ị̃'bũ 'bá õnjí 'î rî,
õzõ 'bã-lı̃pı̃ 'dĩ õnjã trá ạ̃cı̃ gólâkâ 'dĩ 'á rî, rû ị̃'bũ 'bá 'dĩ â'dô tã ị̃sũ'á kĩ nĩ rî, 'bã-lı̃pı̃
íyíkâ 'dĩ njã trá rõô, gólâ îcá kô âgõlé 'wãâ.
49 Gõ'dá rû ị̃'bũ 'bá 'dĩ drí ngãzó rĩ'á rû ị̃'bũ 'bá ãzí 'dĩ 'bá yî 'ẽlé õnjí ró, rĩ'á gólĩyî
cãlé, gõ'dá drílâ rĩzó cé ngá nyãlé ĩ'dî gõ'dá kpá õdrá mvũlı̃ õdrá mvũ 'bá ãzí lâ yí
bê.
50 Gõ'dá õzõ 'bã-lı̃pı̃ rû ị̃'bũ 'bá 'dĩ kâ õtírĩ âgõô âcálé rî, gólâ â'dô âcá'á nyĩî ró, ị̃tú
gólâ rû ị̃'bũ 'bá 'dĩ drí nı̃lı̃ kô'dáwá rî sĩ.
51 'Bã-lı̃pı̃ â'dô lâŋõ õnjí tẽtẽ fẽ'á drílâ, õzõ lâŋõ 'ẽ'á fẽlâ tã õnjí 'ẽ 'bá drí rî kâtí,
gõ'dá â'dô gólâ rî vũ'á võ lâŋõ kâ rî 'á, tólâ gólâ â'dô ãwó ngõ'á sı̃-gílí nyãnyã bê ngá
lâzê-lâzê drí sĩ."

25

Tã Yésũ drí í'dígówá õkó mvá mûdrı̃ rî 'bá yí kâ ngĩzó

âgõ-âgõ íyíkâ tãsĩ rî

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ìtõzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî îmbálé âgõ-âgõ íyíkâ ãngó
nõ 'á kúmú ró rî tãsĩ. Gólâ kĩ, "Âgõ-âgõ ámákâ kúmú ró ãngó nõ 'á rî â'dô gõ'dá
â'dó'á õzõ õkó mvá mûdrı̃ gólĩyî rĩ 'bá õdrógô drı̃ tẽlé rî kâtí. Gólĩyî trõ lámbã ĩyíkâ
trá nĩzó õdrógô drı̃ tẽlé.
2 Õkó mvá njı̃ rî 'bá yî rĩ'á tã nı̃ 'bá 'î, gõ'dá gólĩyî ãzâ njı̃ rî 'bá yî rĩ'á tã nı̃ ãkó lé
'bá 'î.
3 Gõ'dá õkó mvá gólĩyî njı̃ tã nı̃ ãkó lé 'bá ró rî 'bá yî trõ lámbã ĩyíkâ bê rî, gólĩyî
trõó dõ ã̃lı̃pı̃ kpãâ kô ĩyí bê.
4 Gõ'dá õkó mvá gólĩyî tã nı̃ 'bá rî yî trõ lámbã ĩyíkâ bê rî, gólĩyî trõ dõ ã̃lı̃pı̃ kpãâ
ĩyí bê mãlãngĩ 'á.
5 Gõ'dá õdrógô drílĩyî rĩ'á tẽlâ rî âcá kô 'wãâ, gõ'dá ã̃'dú drí ìtõzó rĩ'á gólĩyî 'ẽlé,
gólĩyî trá lûsû-lûsû ró ã̃'dú drí sĩ, gõ'dá drílĩyî ngãzó ã̃'dú kõlé.
6 "Gõ'dá câ bê ã'bí ító 'á rî, õkó mvá gólĩyî mûdrı̃ 'dĩ 'bá yî drí ôtrê-ôtrê ârízó kĩ nĩ
rî, 'Nĩ ndrê drẽ, õdrógô bí ânĩ'á! Nĩ âfõ 'wãâ'wâ gólâ rî lã̃gúlı̃!'
7 Gõ'dá õkó mvá mûdrı̃ 'dĩ 'bá yî drí lı̃fı̃ njı̃zó ã̃'dú 'ásĩ, gõ'dá drílĩyî ìtõzó rĩ'á lámbã
ĩyíkâ 'dĩ 'bá yî bãgó lâ êdélé.
8 Gõ'dá õkó mvá gólĩyî njı̃ tã nı̃ ãkó lé 'bá ró rî 'bá yî ûsû ĩyî võ lâ bê trá kĩ, dõ
lámbã ĩyíkâ 'á rî bê trá 'ẽ'á rû ndẽlé rî, õkó mvá njı̃ 'dĩ 'bá yî drí tã âtázó õkó mvá
gólĩyî tã nı̃ 'bá ró rî yî drí kĩ nĩ rî, 'Nĩ âfẽ dõ ã̃lı̃pı̃ ãmâ drí, tãlâ dõ ãmákâ trá 'ẽ'á rû
ndẽlé.'
9 Gõ'dá õkó mvá tã nı̃ 'bá 'dĩ 'bá yî drí tã-drı̃ lôgõzó õkó mvá gólĩyî tã nı̃ ãkó lé 'bá
ró rî 'dĩ 'bá yî drí kĩ, 'Dõ nô îcá ãmâ drí ãní bê kô, nĩ nĩ dõ gĩlí dõ lã̃zı̃ 'bá ngálâ.'

10 “Gõ'dá õkó mvá gólĩyî tã nị̃ ãkó lé 'bá ró 'dĩ 'bá yî drí ngãzó nĩlí võ dõ gĩ kâ 'álâ.
Gõ'dá gólĩyî õtírĩ lạ̃vũû rî, õdrógô drí íyîngá âcázó. Õkó mvá gólĩyî nj̃ị̀ lámbã ĩyíkâ
êdé 'bá njãâ rî 'bá yî drí fĩzó õdrógô bê jó kãrámã kâ 'álâ, gõ'dá ódrí ạ́tị̃ â'bãzó.
11 'Dĩî vósĩ rî, õkó mvá gólĩyî tã nị̃ ãkó lé 'bá ró 'dĩ 'bá yî drí âgõzó âcálé võ dõ gĩ
kâ rî lésĩ. Gõ'dá gólĩyî âgõ bê âcálé rî, áâ'bã ạ́tị̃ trá kpạ̃ạ́kũ. Gõ'dá drílĩyî lạ̃zị́ zị̃zó kĩ
nĩ rî, ‘Kúmú, kúmú, ní nj̃ị̀ ạ́tị̃ ãmâ drí!’
12 Gõ'dá õdrógô drí tã-drị̃ lôgõzó drílĩyî kĩ nĩ rî, ‘Má âtâ ãnî drí tã pạ̃tị́ị̃ ró, má nị̃ị́
ãnî kô.’ ”
13 Ạ̃dũkũ lâ ró, Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ rî njãâ
âgõ-âgõ ámákâ tẽlé, tãlâ mĩ nị̃ị́ kạ̃yị̀ gólâ má drí 'ẽzó âgõlé 'á lâ rî kô. Má â'dô âgõ'á
âcálé nyĩî ró.”

Í'dígówá rû ị̀'bũ 'bá nâ kúmú ãzâ kâ rî 'bá yî tãsĩ
(Lúkạ̃ 19.11-27)

14 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí í'dígówá ãzâ ngĩzó drị́-'â drílâ 'ẽ'á fẽlâ õjílã íyíkâ drí
lôsĩ íyíkâ 'ẽzó rî tãsĩ kạ̃yị̀ drílâ 'ẽzó âgõlé kúmú ró rî sĩ. Gólâ kĩ, “Tã drị́-'â Ôvârí drí
'ẽ'á fẽlâ õjílã íyíkâ drí lôsĩ íyíkâ 'ẽzó rî tãsĩ rî rĩ'á õzõ kúmú ãzâ 'ẽ 'bá nĩlí ạ̃cị́ íyíkâ
'á jẽjẽ ró rî kâtí. Gõ'dá drẽ ãkpãkã'dã gólâ nĩí kô ạ̃cị́ íyíkâ 'dĩ 'á rî, gólâ drí rû ị̀'bũ
'bá íyíkâ nâ rî 'bá yî ạ̃zị́zó, gõ'dá drílâ tã âtázó drílĩyî kĩ nĩ rî, ‘Nĩ ndrê ngá ámákâ nõ
'bá yî vó lâ dódó.’
15 Gõ'dá kúmú 'dĩ drí ạ̃dị̀ fẽzó drílĩyî, â'dô mbârâkã gólĩyíkâ sũzó ngá rú rî vó ró,
tãlâ gólĩyî ũlị̀pị̃ ró ạ̃dị̀ íyíkâ 'dĩ bê. Gõ'dá rû ị̀'bũ 'bá sị́sị́ rî drí rî, gólâ drí ạ̃dị̀ fẽzó kísĩ
nj̃ị̀, gõ'dá rû ị̀'bũ 'bá rị̃ lâ ró rî drí, gólâ drí ạ̃dị̀ fẽzó kísĩ rị̃, gõ'dá rû ị̀'bũ 'bá nâ ró rî
drí, gólâ drí ạ̃dị̀ fẽzó kísĩ ãlô. Nĩngá sĩ, kúmú 'dĩ drí ngãzó nĩlí ạ̃cị́ íyíkâ 'á.
16 Gõ'dá rû ị̀'bũ 'bá gólâ sị́sị́ ạ̃dị̀ fẽzó drílâ kísĩ nj̃ị̀ rî, gólâ drí nĩzó lôsĩ ãzâ 'ẽlé ạ̃dị̀
'dĩ sĩ, tãlâ ạ̃dị̀ 'dĩ ũlị̀pị̃ ró bê. Gõ'dá drílâ ạ̃dị̀ ãzâ ûsúzó kpá kísĩ nj̃ị̀ lôsĩ 'ẽ'ẽ sĩ. Ạ̃dị̀
gólâkâ 'dĩ drí lị̀pị̃zó âcálé kísĩ mûdrị́.
17 Gõ'dá rû ị̀'bũ 'bá gólâ ạ̃dị̀ fẽzó drílâ kísĩ rị̃ rî drí kpá nĩzó lôsĩ 'ẽlé ạ̃dị̀ fẽlâ gólâ
drí 'dĩ sĩ. Gõ'dá drílâ ạ̃dị̀ ãzâ ûsúzó kpá kísĩ rị̃ lôsĩ 'ẽ'ẽ sĩ. Ạ̃dị̀ gólâkâ drí lị̀pị̃zó âcálé
kísĩ sû.
18 Gõ'dá rû ị̀'bũ 'bá gólâ ạ̃dị̀ fẽzó drílâ kísĩ ãlô rî drí nĩzó 'bú 'dị̃ilị́ ạ̃dị̀ kúmú gólâkâ
'dĩ kâ lạ̃pị́zó 'á lâ, tãlâ yí drí sũzó bê ạ̃dị̀ 'dĩ rú kúmú drí.
19 “Gõ'dá kạ̃yị̀ dũû vósĩ, kúmú 'dĩ drí âcázó âgõlé yí drí 'bã 'á. Gólâ âgõ bê rî, gólâ
drí rû ị̀'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ạ̃zị́zó yí ngálâ, tãlâ gólĩyî â'dâ ró lôsĩ gólĩyî drí 'ẽlé ạ̃dị̀
íyíkâ 'dĩ sĩ rî bê yí drí.
20 Gõ'dá rû ị̀'bũ 'bá gólâ ạ̃dị̀ fẽzó drílâ kísĩ nj̃ị̀ rî drí ạ̃dị̀ gólâ drí ûsúlị́ ndrĩ rî âtrõzó
âjílí kúmú drí. Gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé kĩ nĩ rî, ‘Ãmbá, ní ndrê drẽ, ạ̃dị̀ ní drí fẽlé
má drí kísĩ nj̃ị̀ sị́sị́ rî ĩ'dî rĩ'á nõ. Gõ'dá má ûsû ạ̃dị̀ ãzâ kpá kísĩ nj̃ị̀ ạ̃dị̀ rî 'dĩ drị̃ị̀, ạ̃dị̀
lâ ĩ'dî rĩ'á nõ!’
21 “Gõ'dá kúmú drí rû ị̀'bũ 'bá 'dĩ lûyị́zó kĩ nĩ rî, ‘Ní rĩ'á rû ị̀'bũ 'bá ámákâ tãndí ró
má drí lị̃fị́ 'bãzó drị̃ lâ 'á rî ĩ'dî. Tãlâ ní ndrê ạ̃dị̀ fínyáwá má drí fẽlé ní drí rî vó lâ
trá tãndí ró, má â'dô ánî 'bã'á ngá ámákâ ãmbá rî 'bá yî vó lâ ndrẽlé. Ní ânĩ, mã 'ê
ró ãyĩkõ ní bê.’
22 “Gõ'dá rû ị̀'bũ 'bá gólâ ạ̃dị̀ fẽzó drí lâ kísĩ rị̃ rî drí kpá ạ̃dị̀ gólâ drí ûsúlị́ rî âtrõzó
âjílí kúmú drí. Gõ'dá drílâ tã âtázó kĩ nĩ rî, ‘Ãmbá, ní ndrê drẽ, ạ̃dị̀ ní drí fẽlé má drí
kísĩ rị̃ rî rĩ'á nõ. Má ûsû ạ̃dị̀ ãzâ kpá kísĩ rị̃ ạ̃dị̀ rî 'dĩ drị̃ị̀, ạ̃dị̀ lâ ĩ'dî rĩ'á nõ!’
23 “Gõ'dá kúmú drí kpá rû ị̀'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ lûyị́zó kĩ nĩ rî, ‘Nî rĩ'á rû ị̀'bũ 'bá ámákâ
tãndí ró má drí lị̃fị́ 'bãzó drị̃ lâ 'á rî ĩ'dî. Tãlâ ní ndrê ạ̃dị̀ fínyáwá má drí fẽlé ní drí
rî vó lâ trá tãndí ró, má â'dô ánî 'bã'á ngá ámákâ ãmbá rî 'bá yî vó lâ ndrẽlé. Ní ânĩ,
mã 'ê ró ãyĩkõ ní bê.’

24 “Gõ'dá rû ị̃'bũ 'bá gólâ ậdị̃ fẽzó drílâ kísĩ ãlô rî drí ngãzó ậdị̃ fẽlé gólâ drí rî lôgõlé
kúmú drí. Gõ'dá drílâ tã ị̃sũ íyî nyãányâ kâ âtázó kúmú drí kĩ nĩ rî, ‘Ãmbá, má nị̃ trá
kĩ nĩ rî, nî rĩ'á sị́ lõmbâ 'bá 'î, tãlâ ậdị̃ ánî nyãányâ kâ rî ậpĩ̃lị́ lôsĩ rû ị̃'bũ 'bá áníkâ rî
'bá yí kâ sĩ, gõ'dá ní rî kpá ngá ĩyínyâ tíbê ánî nyãányâ drí ị̃'dị́lị́ nĩ kô'dáwá rî 'bá yî
ê'bélé ánî nyãányâ drí.
25 Ĩtí rî, mâ rĩ'á ũrĩ̃ ró ậdị̃ áníkâ 'dĩ îzãlé. Tã 'dî tãsĩ rî, ĩ'dî má drí nĩzó 'bú 'dĩ̃lị́ ậdị̃
'dĩ lậpízó 'á lâ. Ní ndrê, ậdị̃ rî ĩ'dî rĩ'á nõ.’
26 “Gõ'dá kúmú drí tã-drị̃ lôgõzó rû ị̃'bũ 'bá 'dĩ drí kĩ nĩ rî, ‘Nî rĩ'á rû ị̃'bũ 'bá õnjí
'î, rû ị̃'bũ 'bá gólâ õvó ró rî ĩ'dî. Mí nị̃ trá kĩ nĩ rî, má rî ậdị̃ ûsúlị́ rû ị̃'bũ 'bá ámákâ
rî 'bá yî drígạ́ sĩ. Gõ'dá má rî kpá ngá ĩyínyâ tíbê ámâ nyãányâ drí ị̃'dị́lị́ nĩ kô'dáwá
rî 'bá yî ê'bélé má drí.
27 Ní lậpị̃ ậdị̃ ámákâ ã'dô tãsĩ yã? Tí â'dô â'dó'á tãndí ró ní drí ậdị̃ 'dĩ fẽzó õjílã ãzâ
drí lôsĩ 'ẽzó ĩ'dî sĩ lâ, ã'dô ró bê gólâ drí ậdị̃ ãzâ ûsúzó fínyáwá gá drĩ̃ lâ 'á, tãlâ má
õtírĩ̃ âgõô rî, má ũûsû ró bê ậdị̃ rî 'dĩ cú drị̃ bê.’
28 “Nĩngá sĩ, kúmú drí tã 'bãzó rû ị̃'bũ 'bá íyíkâ ãlô rî drí kĩ, ‘Ní trõ ậdị̃ 'dĩ vólé rû
ị̃'bũ 'bá õnjí 'dĩ drígạ́ sĩ, fẽlé rû ị̃'bũ 'bá gólâ ậdị̃ ûsú 'bá kísĩ mûdrị́ rî drí.’
29 Gõ'dá kúmú drí tã âtázó kĩ nĩ rî, ‘Õjílã gólâ â'dó 'bá ngá bê rî, áâ'dô 'ẽ'á ngá fẽlé
gólâ drí ãmbá lậvũlị́ gậrậ ngá gólâ drí ûsúlị́ rî drĩ̃ị̃ sĩ. Gõ'dá õjílã gólâ â'dó 'bá ngá
ãkó rî, gbõ lé ngá fínyáwá gólâ drí ûsúlị́ rî, áâ'dô trõ'á lâ vólé gólâ drígạ́ sĩ.’*
30 Gõ'dá kúmú drí tã âtázó kĩ nĩ rî, ‘Rû ị̃'bũ 'bá gólâ lôsĩ 'ẽ 'bá kô nõ, ótrõ gólâ vũlị́
ĩví 'álâ ịnịrịkúwạ́ 'á, võ gólâ Ôvârí drí êdélé Sãtánã yî drí rî 'á, võ gólâ õjílã drí 'ẽzó
ãwó ngõlé sị́-gílí nyãnyã bê rî 'á.’ ”

Tã Yésũ drí 'ẽzó tã-vó õjílã ndrĩ kâ kĩlí â'dô tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ vó ró rî

31 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí tã âtázó âgõ-âgõ íyíkâ ãngó 'á nõngá tã-vó õjílã kâ
kĩlí rî tãsĩ. Gólâ kĩ, “Kậyị̃ tíbê mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ rî drí 'ẽzó âgõlé ãngó nõ 'á rî sĩ,
má â'dô âgõ'á mbârâkã ãkĩ bê, mãlãyíkã ámákâ rî 'bá yî â'dô ĩyî 'bã'á ndrĩ má bê.
Má â'dô rĩ'á kúmú ró kịt̃ị̃ ámákâ drĩ̃ị̃ drị́-ãcê bê tã-vó õjílã kâ kĩlí.
32 Gõ'dá õjílã õrĩ ndrĩ kâ ãngó 'ásĩ rî 'bá yî â'dô ĩyî rû ê'bé'á ndrĩ má ândrá. Má
â'dô gólĩyî lãfá cã'á rị̃, õzõ kậbĩ̃lị́kĩ̃ lãfá cãrẽ ĩ̃ndrị̃ rú sĩ rî kâtí.
33 Má â'dô õjílã tã mbị̃ 'bá rî 'bá yî 'bã'á ámâ drị́-ágó drị̃ lésĩ ró, gõ'dá má â'dô õjílã
tã õnjí 'bá ró rî 'bá yî 'bã'á ĩyíkâ ámâ drị́-lĩ̃jị́ lésĩ rî 'á.
34 “Gõ'dá mâ gólâ rĩ 'bá kúmú ró rî â'dô tã âtá'á õjílã gólĩyî ámâ drị́-ágó drị̃ lésĩ rî
'bá yî drí kĩ nĩ rî, ‘Ãnî õjílã gólĩyî ámâ átá drí õrẽ fẽzó drílĩyî rî ĩ'dî, nĩ ânĩ ngá tãndí
gólĩyî Ôvârí drí êdélé ãnî õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî drí îtõ võ ãngó nõ kâ sĩ rî trõlé ãnî
drí drị́-'â ró.
35 Tãlâ má â'dô bê lõfó ró rî, nĩ âfẽ ngá nyãnyã trá má drí nyãlé. Gõ'dá lĩ̃mvû lôvó
'ê mâ bê rî, nĩ âfẽ lĩ̃mvû trá má drí mvũlị́. Gõ'dá nĩ ndrê mâ bê õjílã lídí ró rî, nĩ lậgû
mâ trá ãnî drí 'bã 'á ũmú ró.
36 Gõ'dá nĩ ndrê mâ bê ítá ĩzã bê rî, nĩ âfẽ ítá trá má drí sõlé. Gõ'dá má â'dô bê
ngá lãzé ró rî, nĩ ndrê ámâ vó trá tãndí ró. Gõ'dá ó'bã mâ bê gậnịmậ 'á rî, nĩ ânĩ trá
ámâ lômílí.’
37 “Gõ'dá õjílã tã mbị̃ 'bá â'dô ĩyî tã-drị̃ lôgõ'á má drí kĩ nĩ rî, ‘Kúmú, mã ndrê nî
lõfó ró ãmâ drí ngá nyãnyã fẽzó ní drí nyãlé rî ángô tú yã? Mã ndrê nî lĩ̃mvû lôvó
bê ãmâ drí lĩ̃mvû fẽzó ní drí mvũlị́ rî ángô tú yã?

---

* **25:29 25.29** Úlị́ gólâ õjílã ngá bê 'dĩ, tã ífí lâ kĩ nĩ rî, 'dĩĩ̃ õjílã gólâ lôsĩ 'ẽ 'bá tãndí ró Ôvârí drí â'dô mbârâkã Ôvârí drí fẽlé gólâ drí rî vó ró rî ĩ'dî. Gõ'dá õjílã gólâ â'dó 'bá ngá ãkó rî, 'dĩĩ̃ õjílã gólâ lôsĩ 'ẽ 'bá kô tãndí ró Ôvârí drí mbârâkã Ôvârí drí fẽlé gólâ drí rî sĩ ĩ'dî.

38 Mã ndrê nî õjílã lídí ró ãmâ drí ánî lậgúzó ãmâ drí 'bã 'á ũmú ró rî ángô tú yã?
Gõ'dá mã ndrê nî ítá ĩzã bê ãmâ drí ítá fẽzó ní drí sõlé rî ángô tú yã?
39 Gõ'dá mã ndrê nî ngá lãzé ró ngãtá gậnịmậ 'á ãmâ drí nĩzó ánî ndrẽlé rî ángô
tú yã?'
40 Gõ'dá mâ kúmú ró rî â'dô tã-drị̃ lôgõ'á drílĩyî kĩ nĩ rî, 'Má âtâ ãnî drí tã pậtị̃ ró,
õzõ nĩ õpâ õjílã ámákâ ãlô rî trá rî, gbõ lé óõndrê õjílã rî 'dĩ ngá tãkó ró rî, nĩ pâ 'dĩ
kpá mâ ĩ'dî.'
41 "Gõ'dá má â'dô rû jã'á tã âtálé õjílã gólĩyî ámâ drị-lị̃jị drị̃ lésĩ rî 'bá yî drí kĩ nĩ
rî, 'Ãnî gólĩyî Ôvârí drí trĩlí nõ 'bá yî, nĩ nĩ vólé má lậgậtị sĩ, nĩ'á lậsị gólâ rĩ 'bá vẽlé
ậdũkũ ãkó tíbê Ôvârí drí êdélé Sãtánã yî drí mãlãyíkã gólâkâ rî 'bá yí bê rî 'álâ.
42 Tãlâ nĩ ndrê mâ bê lõfó ró rî, nĩ âfẽé ngá nyãnyã kô má drí nyãlé, gõ'dá nĩ ndrê
mâ bê lị̃mvû lôvó bê rî, nĩ âfẽé lị̃mvû kô má drí mvũlị.
43 Gõ'dá nĩ ndrê mâ bê õjílã lídí ró rî, nĩ lậgú mâ kô ãnî drí 'bã 'á. Gõ'dá nĩ ndrê
mâ bê ítá ĩzã bê rî, nĩ âfẽé ítá kô má drí sõlé. Gõ'dá má â'dô bê ngá lãzé ró rî, nĩ
ndré ámâ vó kô. Gõ'dá ó'bã mâ bê gậnịmậ 'á rî, nĩ ânĩí kô ámâ ndrẽlé.'
44 "Gõ'dá õjílã rî 'dĩ 'bá yî â'dô ĩyî tã-drị̃ lôgõ'á kĩ nĩ rî, 'Kúmú, mã ndrê nî lõfó ró rî
ángô tú yã, ngãtá lị̃mvû lôvó bê rî ángô tú yã, ngãtá õjílã lídí ró rî ángô tú yã, ngãtá
ítá ĩzã bê rî ángô tú yã, ngãtá ngá lãzé ró rî ángô tú yã, ngãtá gậnịmậ 'á rî ángô tú
ãmâ drí ánî pãzó kô rî yã?'
45 Gõ'dá má â'dô tã-drị̃ lôgõ'á drílĩyî kĩ, 'Má âtâ ãnî drí tã pậtị̃ ró, õzõ nĩ õgâ vólé
trá dó õjílã ámákâ ãlô rî pãlé rî, gbõ lé óõndrê õjílã rî 'dĩ ngá tãkó ró rî, nĩ gâ vólé
'dĩ kpá trá dó ãmâ pãlé.'
46 Gõ'dá Ôvârí â'dô õjílã õnjí 'dĩ 'bá yî jõ'á võ gólâ lâŋõ ậdũkũ ãkó rî kâ rî 'á. Gõ'dá
tã mbị̃ 'bá â'dô ĩyî nĩ'á cé nĩ rĩlí Ôvârí bê zãâ gbậdú ậdũkũ ãkó."

26

Tã drị̃-'bá ậngị Yúdậ yí kâ rî 'bá yî drí tã ị̃'bị̃zó 'ẽzó

Yésũ rî fũlị rî
(Márãkõ 14.1-2; Lúkậ 22.1-2; Yõwánĩ 11.45-53)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ ndẽlé bê tã îmbâ íyíkâ 'dĩ 'bá yî ndrĩ rî, drílâ gõzó tã âtálé
lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ,
2 "Nĩ nị̃ trá kĩ, kậyị̃ 'ẽzó kãrámã lậvũ-lậvũ kôrô kâ 'ẽlé rî â'dô 'ẽ'á ìtõlé kậyị̃ rị̃ vósĩ.*
Mâ rî gógó âjólé ûrú lésĩ nõ, áâ'dô ámâ drị-bã fẽ'á ámâ ậjú-'bá-ãzí yî drị̃gậ. Gólĩyî
â'dô ámâ îpá'á fê lậlị̃-lậlị̃ drị̃ị̃."
3 Gõ'dá kậyị̃ Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí 'dĩ sĩ, drị̃-'bá ậngị Yúdậ yí
kâ rî 'bá yî gõ'dá õjílã sị̃sị-lésĩ rî 'bá yí bê, gólĩyî ê'bê ĩyî rû trá drị̃-'bá drị̃-'bá ãzí rî
'bá yî drị̃lị rú bê Kãyífã rî drí 'bã 'álâ.
4 Gólĩyî ê'bê rû tólâ 'dĩ, tãlâ tã ị̃'bị̃lị ĩyî võ 'ásĩ Yésũ rî rũzó bê kírî ró gólâ rî fũzó
vólé.
5 Gõ'dá gólĩyî ị̃sũ tã trá kĩ nĩ rî, â'dó kô tãndí ró ĩyî drí Yésũ rî rũzó kậyị̃ kãrámã
lậvũ-lậvũ kôrô kâ 'dĩ sĩ, tãlâ õjílã dũû â'dô ngã'á ậwậ 'ẽlé ĩyí bê.

Tã õkó ãzâ drí dõ ûtúzó Yésũ drị̃ị̃ Bẽtánĩ 'álâ rî
(Márãkõ 14.3-9; Yõwánĩ 12.1-8)

6 Kậyị̃ 'dĩ 'bá yî sĩ rî, Yésũ yî rî rĩlí jậrịbậ zị̃lị Bẽtánĩ rî 'álâ, ãgô ãzâ gólâ drí êdélé
ngá lãzé ãrí kâ 'ásĩ rú bê Sĩmónã rî drí 'bã 'á.

---

* **26:2 26.2** Úfû Yésũ kôrô kãrámã 'dî vósĩ tã â'dâ ró kĩ, Yésũ rĩ'á õzõ kậbị̃lịkị̃ gólâ fũlị ãrí lâ lôbẽlé jó tị̃lị sĩ õjílã õpâ ró ngá bê rî kâtí.

7 Gõ'dá Yésũ yî õtírĩ 'bãâ ngá nyã'á Sĩmónã drí 'bã 'á tólâ rî, õkó ãzâ drí dõ gólâ ãjị̃ bê tũrũ-tũrũ rî âtrõzó mãlãngĩ gólâ êdélé kúnị̃ zĩlị̃ ãlãbãsétã rî 'ásĩ rî 'á, ânĩ'á ûtúlâ Yésũ drĩ̃ị̃. Lâgî dõ rî 'dĩ kâ lạ̃vũ gạ̃rạ̃ dõ ãzí drĩ̃ị̃ sĩ. Õkó 'dĩ 'ê tã 'dî ĩtí 'dĩ tãlâ Yésũ rî ịnjĩzó.

8 Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî tã õkó 'dĩ drí 'ẽlé 'dĩ bê rî, tã 'dî 'bãá gólĩyî gõ'dá kô â'dólé ãyĩkõ ró. Drílĩyî rĩzó tã âtálé ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ, "'Dĩî rĩ'á tã ngá îzã-îzã kâ 'î.

9 Tí â'dô â'dó'á tãndí ró õzõ óõ'bã dõ 'dî gĩlí vólé ạ̃dị̃ ãmbá sĩ, gõzó ạ̃dị̃ lâ fẽlé ngá ãkó lé 'bá rî 'bá yî pãzó rî."

10 Gõ'dá Yésũ nị̃ tã ịsũ lãjó'bá 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ bê rî, gólâ drí ngãzó tã âtálé drílĩyî kĩ nĩ rî, "Nĩ rî õkó 'dĩ îkpókpólõlé ĩtí ã'dô tãsĩ yã? Gólâ 'ê 'dĩ tã tãndí 'î má drí. Tã gólâkâ 'dĩ sû trá má rú tákányĩ.

11 Ngá ãkó lé 'bá ró rî 'bá yî â'dô ĩyî 'bã'á ãní bê nõngá kạ̃yị̃ vósĩ cé. Gõ'dá má îcá kô rĩlí zãâ ãní bê nõngá.

12 Dõ õkó 'dĩ drí ûtúlị̃ má drĩ̃ị̃ 'dĩ, tã ífí lâ kĩ, gólâ êdê 'dĩ ámâ rú'bạ̃ ãvõ 'î 'bãlé 'bú 'á.

13 Má âtâ ãnî drí tã pạ̃tĩ̃ị̃ ró, õzõ óõtírĩ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ pẽê ãngó 'ásĩ õjílã 'bạ̃súrú ndrĩ kâ rî drí rî, áâ'dô tã tãndí õkó 'dĩ drí 'ẽlé 'dĩ tã lâ âtá'á õjílã drí, tãlâ gólâ rî tã ịsũzó bê."

Tã Yúdạ̃ drí tã 'bãzó Yésũ rî drị̃-bã fẽzó drĩ̃-'bá ạ̃ngị̃ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drí rî (Márãkõ 14.10-11; Lúkạ̃ 22.3-6)

14 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, lãjó'bá ãlô Yésũ kâ rú bê Yúdạ̃ Ĩsĩkãrĩyótã rî drí ngãzó nĩlí drĩ̃-'bá ạ̃ngị̃ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî ngálâ, tãlâ Yésũ rî drị̃-bã fẽzó gólĩyî drí.

15 Gõ'dá Yúdạ̃ drí tã îjízó gólĩyî tị̃ kĩ nĩ rî, "Õzõ nĩ õlẽ tã-drĩ̃ trá má drí Yésũ rî drị̃-bã fẽzó ãnî drí rî, nĩ â'dô ạ̃dị̃ fẽ'á má drí tạ̃sị̃ yã?" Gõ'dá drílĩyî tã îjî Yúdạ̃ kâ 'dĩ drĩ̃ lâ lôgõzó. Gólĩyî drí ạ̃dị̃ ífí lãzó nyâ'dî-trá-drĩ̃-lâ-ngâ-mûdrị̃ sílĩvã 'ásĩ fẽlé Yúdạ̃ drí.

16 Gõ'dá ĩtõlé kạ̃yị̃ rî 'dĩ 'ásĩ rî, Yúdạ̃ drí ĩtõzó rĩ'á lạ̃tị̃ lôndãlé, tãlâ yí fẽ ró Yésũ rî drị̃-bã bê gólĩyî drí.

Tã Yésũ drí ngá nyãnyã ạ̃dũkũ nyãzó lãjó'bá íyíkâ yí bê rî (Márãkõ 14.12-26; Lúkạ̃ 22.7-23; Yõwánĩ 13.21-30)

17 Gõ'dá nĩngá sĩ, kạ̃yị̃ drĩ̃-káká kãrámã ãmbãtã ạ̃kú ãkó rî kâ rî kâ âcâ bê rî, lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî drí ânĩzó tã îjílí gólâ tị̃ kĩ nĩ rî, "Ní lẽ ãmâ drí nĩlí kãrámã lạ̃vũ-lạ̃vũ kôrô kâ êdélé ãmâ drí nyãlé ángô lé yã?"*

18 Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ̃ lôgõzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Nĩ ngâ nĩlí fĩlí jạ̃rị̃bạ̃ ạ̃ngị̃ Yẽrõsãlémã kâ nã 'álâ. Õzõ nĩ õcâ trá tólâ rî, nĩ â'dô ãgô ãzâ ûsú'á. Nĩ âtâ tã gólâ drí kĩ, 'Tã îmbá 'bá ãmákâ kĩ nĩ rî, kạ̃yị̃ gólâ Ôvârí drí 'bãlé yí drí rî trá ãnyî 'ẽ'á âcálé. Yí â'dô ânĩ'á kãrámã lạ̃vũ-lạ̃vũ kôrô kâ nyãlé ní drí 'bá 'á ãmâ lãjó'bá íyíkâ yí bê.' "

19 Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí nĩzó ĩyî tã 'dî 'ẽlé té õzõ Yésũ drí âtálé gólĩyî drí 'dĩ kâtí. Drílĩyî ngá nyãnyã kãrámã kâ êdézó ãgô 'dĩ drí 'bã 'á nĩngá.

20 Gõ'dá câ bê lạ̃njạ̃túlị̃ bê rî, Yésũ yî drí rû ê'bézó võ ãlô 'á lãjó'bá íyíkâ mûdrị̃-drĩ̃-lâ-ngâ-rĩ̃ 'dî 'bá yí bê kãrámã 'dî nyãlé.

21 Gólĩyî õtírĩ 'bãâ rĩ'á ngá nyã'á rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Má âtâ ãnî drí tã pạ̃tĩ̃ị̃ ró, lãjó'bá ãlô ãnî lãfálé sĩ â'dô ámâ drị̃-bã fẽ'á ámâ ạ̃jú-'bá-ãzí yî drị̃gạ̃."

---

* **26:17 26.17** Kãrámã ãmbãtã ạ̃kú ãkó rî kâ 'dĩ, órî rĩ'á 'ẽlé kạ̃yị̃ njị̃-drĩ̃-lâ-rĩ̃. Órî nyãsá kãrámã lạ̃vũ-lạ̃vũ kôrô kâ rî kâ êdélé kạ̃yị̃ sị̃sị̃ kãrámã rî 'dĩ kâ 'á.

22 Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî úḷí gólâ drí âtálé 'dĩ bê rî, gólĩyî drí â'dózó
ndrĩ tã ịsũ ró rõô. Gõ'dá drílĩyî ngãzó rĩ'á ĩyî â'dálé Yésũ drí ãlô-ãlô kĩ, “Kúmú, õjílã
'ẽ 'bá ánî drị-bã fẽlé rî â'dô â'dó'á mâ ĩ'dî yã?”
23 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílĩyî kĩ nĩ rî, “Õjílã ãlô ãnî lãfálé 'ásĩ gólâ
ngbãângbânõ rĩ 'bá drị sõlé má bê sãánĩ ãtó kâ ãlô 'á rî â'dô ámâ drị-bã fẽ'á nĩ.
24 Áâ'dô mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ nô fũ'á, õzõ tã lâ îgĩlí trá búkũ Ôvârí kâ 'á rî kâtí.
Gõ'dá õjílã gólâ 'ẽ 'bá ámâ drị-bã fẽlé 'dĩ, Ôvârí â'dô lâŋõ õnjí tẽtẽ fẽ'á drílâ. Tí â'dô
â'dó'á tãndí ró õzõ úũtị̃ õjílã rî 'dĩ kô.”
25 Yúdạ̃ gólâ tíbê 'ẽ 'bá Yésũ rî drị-bã fẽlé rî drí tã îjízó gólâ tị kĩ nĩ rî, “Tã îmbá
'bá, â'dô â'dó'á ã'dî ĩ'dî yã? Mâ ĩ'dî yã?” Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílâ kĩ nĩ rî, “Ãwô,
nî ĩ'dî!”
26 Gõ'dá Yésũ yî õtírĩ rĩî ngá nyãlé rî, gólâ drí ãmbãtã trõzó. Drílâ rãtáã 'ẽzó Ôvârí
drí ãmbãtã 'dî tãsĩ. Drílâ ãmbãtã 'dî 'â lâ ûpị̃zó, gõ'dá drílâ trõzó lâ fẽlé lãjó'bá íyíkâ
yî drí tã âtâ-âtâ bê kĩ nĩ rî, “Nĩ trõ, nĩ nyâ, nõô rĩ'á ámâ rú'bạ 'î.”
27 Gõ'dá Yésũ drí kpá ĩgã õdrá âlâ'bâ kâ trõzó. Drílâ rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí tã lâ tãsĩ.
Gõ'dá drílâ fẽzó lâ lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí mvũḷí tã âtâ-âtâ bê kĩ nĩ rî, “Ãnî ndrĩ,
nĩ mvû!
28 Nõô rî ámâ ãrí tã-drị̃ lẽlẽ ó'dí êdézó Ôvârí yî lãfálé õjílã íyíkâ yí bê rî ĩ'dî, tíbê rã
'bá tã õnjí õjílã kâ âyê-âyê kâ tãsĩ rî ĩ'dî.
29 Má âtâ ãnî drí, má îcá kô õdrá nõ mvũḷí, cãlé bũúũ kạ̃yị̃ gólâ má drí 'ẽzó mvũlâ
ãní bê kpá ó'dí kạ̃yị̃ ámâ átá drí ámâ 'bãzó kúmú ró õjílã drị̃ḷí rî tú.”
30 Nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí lôngó Ôvârí rî lûyị̃ kâ ngõzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê.
'Dĩî vósĩ rî, drílĩyî nĩzó únị́ fê dõ kâ bê yí drị̃ḷ rî 'álâ.

Tã Yésũ drí tã Pétẽrõ drí 'ẽzó íyî tị gãlé rî tã lâ âtázó rî
(Márãkõ 14.27-31; Lúkạ̃ 22.31-34; Yõwánĩ 13.36-38)

31 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí tã lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí 'ẽzó rãlé yí rú sĩ rî tã lâ
âtázó gólĩyî drí. Gólâ kĩ, “Má âtâ ãnî drí, ngạ̃cị̃ nõ sĩ, nĩ â'dô rã'á ndrĩ ámâ âyélé,
tãlâ Ôvârí âtâ tã trá tã îgĩ íyíkâ 'á kĩ nĩ rî,
‘Má â'dô kạ̃bị̃ḷí̧kị̃ lôkí 'bá fũ'á,
gõ'dá kạ̃bị̃ḷí̧kị̃ gólâkâ â'dô ĩyî rû lâpẽ'á ndrĩ vólé.’
Zẽkãríyã 13.7
32 Má â'dô lîdrí'á õdrã 'ásĩ. 'Dĩî vósĩ rî, má â'dô lạ̃vũ'á sị́sị́ ãnî ândrá Gãlĩláyã 'álâ.
Nĩ â'dô nĩ'á ámâ ûsúḷí tólâ.”
33 Gõ'dá Pétẽrõ drí ngãzó tã-drị̃ lôgõlé Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Ámâ ãzí-ãzí yî õlạ̃'bû gbõ
lé ndrĩ ánî âyélé rî, má îcá kô ánî âyélé.”
34 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó Pétẽrõ drí kĩ, “Pétẽrõ, má âtâ ní drí tã pạ̃tị̃ị́ ró, ngạ̃cị̃ nõ
sĩ, drẽ ãkpãkã'dã 'ạ̃'ú-lúgú drí cị́rị̃ 'bẽ ãkó rî, ní â'dô tị gã'á má rú sĩ ândâlâ nâ. Ní
â'dô tã âtá'á kĩ nĩ rî, yí nị̃ị́ mâ kô.”
35 Gõ'dá Pétẽrõ drí tã-drị̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Má îcá kô tị gãlé ní rú sĩ. Õzõ
ã'dô õdrã 'î rî, mã â'dô drã'á ní bê.” Gõ'dá lãjó'bá ãzí 'dĩ 'bá yî drí kpá tã âtázó õzõ
Pétẽrõ drí âtálé 'dĩ kâtí.

Tã Yésũ drí rãtáã 'ẽzó Gẽtẽsẽmánĩ 'álâ rî
(Márãkõ 14.32-42; Lúkạ̃ 22.39-46)

36 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí nĩzó cãlé võ gólâ zị̃ḷí Gẽtẽsẽmánĩ rî 'álâ. Gólĩyî câ
bê tólâ rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ rî nõngá. Mâ
drẽ nĩ'á gbíyá ạ̃tị́ 'álâ rãtáã 'ẽlé.”
37 Gõ'dá Yésũ drí Pétẽrõ yî, Zẽbẽdáyõ rî mvá rị̃ Yãkóbã yî Yõwánĩ bê rî 'bá yî drị̃zó
kpãâ yí bê. Gõ'dá Yésũ drí â'dózó ĩzã ró gõ'dá kpá tã ịsũ ró rõô.

38 Gõ'dá gólâ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Ámâ pĩpîsĩlĩ trá tã ĩsũ
ró rõô. Tã ĩsũ 'dî 'ê trá ámâ fũlĩ. Nĩ rî nõngá ĩfĩ ngbã ró tãlâ rãtáã 'ẽlé má bê.”
39 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó nĩlí gbíyá ã̃tĩ 'álâ, gõ'dá drílâ íyî lâlãzó vũdrĩ ĩnyã́kú drĩ̃ĩ̃
rãtáã 'ẽlé kĩ, “Tátá, õzõ ĩĩcâ trá ní ĩfĩ rî, ní trõ ĩgã mvá lâŋõ gólâ 'ẽ 'bá ámâ 'ẽlé rî kâ
nõ vólé. Gõ'dá ní 'ê tã gólâ ní drí lẽlé 'ẽlé rî ĩ'dî, â'dó kô tã gólâ má drí lẽlé rî ĩ'dî.”
40 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó gõlé lãjó'bá íyíkâ nâ 'dĩ 'bá yî ngálâ. Gólâ drí gólĩyî ûsúzó
rĩ'á ĩyî ã̃'dú kõ'á. Gõ'dá gólâ drí ngãzó tã âtálé Pétẽrõ yî drí kĩ, “Nĩ îcá kô rĩlí ĩfĩ ngbã
ró rãtáã 'ẽlé má bê cãlé cé ĩtú-pá ãlô ã'dô tãsĩ yã?
41 Nĩ rî ĩfĩ ngbã ró rãtáã 'ẽlé, tãlâ Sãtánã õzó ãnî ûjũû kô ámâ âyélé. Ãnî pĩpîsĩlĩ lẽ
tã tãndí 'ẽlé, gõ'dá ãnî rú'bã rĩ'á cú ĩtí mbârâkã ãkó tã rî 'dĩ 'ẽzó.”
42 Gõ'dá Yésũ drí gõzó kpá ó'dí nĩ'á rãtáã 'ẽlé. Gólâ kĩ, “Tátá, õzõ ĩĩcâ kô ní drí ĩgã
mvá lâŋõ kâ nõ trõlé vólé má drí mvũ ãkó lâ rî, má â'dô 'ẽ'á lâ õzõ ní drí lẽlé rî kâtí.”
43 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó gõlé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ngálâ. Gõ'dá gólâ drí kpá
gólĩyî ûsúzó rĩ'á lûsú'á ã̃'dú drí sĩ.
44 Gõ'dá drílâ ngãzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî âyélé, nĩzó rãtáã ândâlâ nâ lâ 'ẽlé. Gõ'dá
drílâ kpá rãtáã ãlô-ãlô 'dĩ 'ẽzó ĩ'dî.
45 Gõ'dá Yésũ drí gõzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ngálâ. Gólâ ûsû gólĩyî rĩ'á ã̃'dú kõ'á.
Gõ'dá gólâ drí tã âtázó drílĩyî kĩ, “Ãnî drẽ zãã rĩ'á ã̃'dú kõ'á yã? Nĩ ndrê drẽ, ĩtú-pá
âcâ trá ngbãângbânõ 'ẽzó mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ nô drĩ-bã lâ fẽlé tã õnjí 'bá yî drĩgã.
46 Nĩ ngâ ûrû, mã nĩ ró bê! Nĩ ndrê õjílã gólâ 'ẽ 'bá ámâ drĩ-bã fẽlé rî rĩ'á ânĩ'á nã!”

Tã Yésũ rî rũzó rî
(Márãkõ 14.43-50; Lúkã̃ 22.47-53; Yõwánĩ 18.3-12)

47 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ õtírĩ rĩî drẽ zãã tã âtá'á lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí rî, kôrô
lãjó'bá gólâkâ ãlô Yúdã̃ rî drí âcázó õjílã õ'bí bê dũû. Õjílã rî 'dĩ 'bá yî, drĩ-'bá ã̃ngĩ
Yúdã̃ yí kâ rî 'bá yî gõ'dá gólĩyî sĩsĩ-lésĩ rî 'bá yí bê rî âjô gólĩyî nĩ lĩgú mbẽlẽsó-mbélésô
bê gõ'dá kpá pĩdrĩgú ã̃ngĩ ã̃ngĩ yí bê ĩyî drĩgã sĩ, ânĩ'á Yésũ rî rũlĩ.
48 Yúdã̃ â'dâ lã̃tĩ yí drí 'ẽzó Yésũ rî drĩ-bã fẽlé rî trá ã̃kû ró õjílã 'dî 'bá yî drí. Gólâ
kĩ, “Õjílã gólâ má drí 'ẽ'á nĩ'á âmvólâ bĩ-'bálé lâ võlé rî, nĩ rû gólâ ĩ'dî.”
49 Gõ'dá gólĩyî ânĩ bê âcálé rî, Yúdã̃ drí nĩzó mbĩ Yésũ ngálâ, nĩ'á nî-bê-yã fẽlé Yésũ
drí, gólâ kĩ, “Tã îmbá 'bá, nî bê yã?” Gólâ drí Yésũ rî âmvózó bĩ-'bálé lâ võlé.
50 Gõ'dá Yúdã̃ 'ê nî-bê-yã bê Yésũ drí rî, Yésũ drí tã âtázó gólâ drí kĩ nĩ rî, “Ámâ
rû-lẽ-ãzíyã, ní 'ê tã ní drí ânĩ'á 'ẽlâ rî.”
Gõ'dá kôrô õjílã 'dî 'bá yî drí ngãzó ndrõlé ã̃ngbũ Yésũ drĩ̃ĩ̃. Gõ'dá drílĩyî Yésũ rî
rũzó.
51 Gõ'dá lãjó'bá ãlô lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî lãfálé 'ásĩ drí lĩgú mbẽlẽsõ íyíkâ ângízó
fókã lâ 'ásĩ. Gõ'dá kôrô drílâ rû ĩ'bũ 'bá drĩ-'bá drĩ-'bá Yúdã̃ yí kâ rî 'bá yî rî kâ rî kâ
bĩ lâ gãzó njíyá vólé vũdrĩ.
52 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá gólâ rû ĩ'bũ 'bá 'dĩ bĩ lâ gã 'bá 'dĩ drí kĩ nĩ rî, “Ní sõ
lĩgú áníkâ 'dĩ lôgõlé vólé fókã lâ 'á. Õjílã gólĩyî rĩ 'bá ã̃wã̃ 'ẽlé lĩgú mbẽlẽsó-mbélésô
rî 'bá yî sĩ rî, áâ'dô kpá gólĩyî fũ'á lĩgú mbẽlẽsó-mbélésô sĩ.
53 Mí nĩ̃ĩ̃ kô kĩ nĩ rî, má â'dô îcá'á ámâ átá Ôvârí rî zĩ̃lĩ mãlãyíkã âjólé ânĩ'á ámâ
pãlé yã? Gólâ â'dô îcá'á mãlãyíkã âjólé dũûdû.
54 Gõ'dá õzõ Ôvârí ãâjô mãlãyíkã trá ânĩ'á ámâ pãlé rî, tã gólâ îgĩlí búkũ Ôvârí kâ
'á 'ẽ 'bá rû 'ẽlé ámâ tãsĩ rî â'dô rû 'ẽ'á ángô tí yã?”
55 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó tã âtálé õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ ânĩ ámâ rũlĩ lĩgú
mbẽlẽsó-mbélésô bê gõ'dá kpá pĩdrĩgú ã̃ngĩ ã̃ngĩ yí bê õzõ õjílã gólâ tã õnjí 'ẽ 'bá mĩrĩ
rú rî kâtí ã'dô tãsĩ yã? Má rî trá tã îmbálé kã̃yĩ vósĩ cé ã̃'dĩ-drĩ jó ã̃ngĩ Ôvârí kâ rî kâ
'á. Nĩ rú mâ kô tólâ ã'dô tãsĩ yã?

56 Tã gólĩyî ndrĩ ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yî, 'ê rû ĩtí 'dĩ, tãlâ úḷị́ gólĩyî tã ậngũ 'bá yî
drí îgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á rî ã'dô ró bê tã pã̧tı̧̃ı̧̃ ró.”
Nĩngá sĩ rî, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí lârázó ndrĩ Yésũ rú sĩ, gólâ rî âyélé élê.

Tã Yésũ drí âdrézó lãkíkã 'á drı̧̃-'bá ạ́ngı̧́ Yúdã̧ yí kâ ândrá rî
(Márãkõ 14.53-65; Lúkã̧ 22.54-55, 63-71; Yõwánĩ 18.13-14, 19-24)

57 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, õjílã gólĩyî Yésũ rî rũ 'bá rî yî drí gólâ rî trõzó âjílí ãmbá drı̧̃-'bá
ạ́ngı̧́ Yúdã̧ yí kâ rî 'bá yí kâ rú bê Kãyífã rî drí jó 'álâ. Tólâ lã'bí îmbá 'bá yî gõ'dá õjílã
gólĩyî sı̧sı̧́-lésĩ rî 'bá yí bê ê'bê ĩyî rû trá drı̧̃-'bá ạ́ngı̧́ Yúdã̧ yí kâ ãzâ 'bá yí bê, tãlâ ĩyî
drí tã-vó Yésũ kâ kĩzó bê.
58 Gõ'dá Pétẽrõ drí ngãzó 'dẽlé nĩlí Yésũ yî vósĩ jẽjẽ ró vólé lésĩ. Drílâ ânĩzó âcálé
ã̧'dı̧́-drı̧̃ drı̧̃-'bá ạ́ngı̧́ Kãyífã kâ rî 'á. Gólâ câ bê tólâ rî, drílâ fĩzó nĩ'á rĩlí võ ãlô 'á
lómígówá gólĩyî rĩ 'bá ã̧'dı̧́-drı̧̃ 'dî vó lâ ndrẽlé rî 'bá yí bê, tãlâ yí ndrê ró tã gólâ 'ẽ
'bá rû 'ẽlé Yésũ drí rî bê.
59 Gõ'dá jó Yésũ rî lôfízó 'álâ 'dĩ 'á tólâ rî, tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî ndrĩ õjílã gólĩyî rû ê'bé
'bá tólâ nã 'bá yí bê, drílĩyî rĩzó õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá tã â'bãlé Yésũ rú õnjõ sĩ rî lôndãlé,
tãlâ ĩyî drí gólâ rî fũzó bê.
60 Gbõ lé õjílã dũû âfõ ĩyî bê tã âtálé Yésũ rú õnjõ sĩ rî, úûsú tã õnjí Yésũ drí 'ẽlé rî
kô. Ã̧dũkũ lâ ró rî, ãgô ãzâ 'bá yî rı̧̃ drí ngãzó âfõlé âdrélé tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî ândrá
tã â'bãlé Yésũ rú õnjõ sĩ kĩ,
61 “Ãgô nõ kĩ nĩ rî, yí â'dô îcá'á jó ạ́ngı̧́ Ôvârí kâ ûfúḷị́, gõ'dá yí drí bẽzó lâ ó'dí võ
lâ 'á kã̧yı̧̃ nâ sĩ.”
62 Gõ'dá ãmbá drı̧̃-'bá ạ́ngı̧́ 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ ârî úḷị́ ãgô 'dĩ 'bá yî drí âtálé 'dĩ bê rî,
drílâ ngãzó ûrû tã âtálé Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Ní ârî úḷị́ ãgô 'dĩ 'bá yî drí âtálé ní rú 'dĩ
trá yã? Nî cú tã ãzâ bê lôgõlé tã gólĩyî drí âtálé ní rú 'dĩ vó lâ 'ásĩ yã?”
63 Gõ'dá Yésũ drí rĩzó tı̧́tı̧́ úḷị́ âtá ãkó. Nĩngá sĩ, ãmbá 'dĩ drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ
rî, “Má 'bã ní drí lãtrítrí ĩtrílí Ôvârí gólâ rĩ 'bá lédrẽ-lédrẽ ró rî rú lâ sĩ, ní â'dâ ãmâ
drí õzõ ní ã'dô pã̧tı̧̃ı̧̃ 'díyî pã 'bá, Ôvârí rî mvá ĩ'dî rî.”
64 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̧̃ lôgõzó kĩ nĩ rî, “Rĩ'á õzõ ní drí âtálé 'dĩ kâtí. Gõ'dá má
âtâ ãnî drí tã pã̧tı̧̃ı̧̃ ró, ĩzá̧tú rî, nĩ â'dô mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ nô ndrẽ'á rĩrĩ 'á Ôvârí
mbârâkã ãkĩ rî drı̧́-ágó drı̧̃ lésĩ ró. Nĩ â'dô ámâ ndrẽ'á âgõrẽ 'á mbârâkã bê 'bũû lésĩ
mbãrãsãsã bê.”
65 Gõ'dá ãmbá 'dĩ ârî úḷị́ Yésũ drí âtálé 'dĩ bê rî, gólâ drí â'dózó õmbã ró, gõ'dá
drílâ ítá íyíkâ sĩzó õmbã sĩ. Gõ'dá drílâ tã âtázó tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Ãnî ndrĩ,
nĩ ârî úḷị́ gólâ drí âtálé Ôvârí rî 'dãzó 'dĩ trá. Gólâ âmã tã trá kĩ nĩ rî, yí ã'dô 'díyî pã
'bá Ôvârí rî mvá ĩ'dî. Mã lẽé gõ'dá õjílã ãzãkã kô ânĩ'á tã âtálé gólâ rî tãsĩ.
66 Gõ'dá tã ı̧̃sũ-ı̧̃sũ ãníkâ ángô tí tã ãgô 'dĩ kâ tãsĩ yã?” Gõ'dá drílĩyî ngãzó tã kĩlí
Yésũ rú kĩ nĩ rî, “Gólâ âtâ úḷị́ õnjí trá Ôvârí rú. Úfû gólâ vólé.”*
67 Nĩngá sĩ, drílĩyî Yésũ rî ĩı̧̃fı̧́ âmbézó kpã̧á̧kũ ítá sĩ. Gõ'dá lómígówá ãzâ 'bá yî drí
tũ lûwúzó gólâ rî ĩı̧̃fı̧́ 'á. Gõ'dá ãzâ 'bá yî drí gólâ rî sı̧́zó drı̧̃ sĩ. Gõ'dá ãzâ 'bá yî drí
ĩyíkâ gólâ rî ĩı̧̃fı̧́ sãzó.
68 Gõ'dá drílĩyî rĩzó 'dási 'ẽlé Yésũ rú tã ĩjî sĩ kĩ, “'Díyî pã 'bá, ní â'dâ drẽ õjílã ánî
sı̧́ 'bá 'dĩ ãmâ drí.”

Tã Pétẽrõ drí tı̧́ gãzó Yésũ rú sĩ rî
(Márãkõ 14.66-72; Lúkã̧ 22.56-62; Yõwánĩ 18.15-18, 25-27)

69 Gõ'dá Yésũ õtírĩ 'bãã drẽ âdré'á lãkíkã 'á tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî ândrá gõ'dá Pétẽrõ
drẽ kpá zãã ã̧'dı̧́-drı̧̃ 'dî 'á rî, ízámvá ãzâ rû ı̧̃'bũ 'bá ró rî drí Pétẽrõ rî ndrẽzó. Drílâ

* **26:66 26.66** Búkũ Lạ́vı̧̃ 'Bá kâ vó ró rî, õjílã gólâ Ôvârí rî 'dã 'bá rî, áâ'dô gólâ rî fũ'á.

ânĩzó tã âtálé Pétẽrõ drí kĩ, “Ákĩ, nî fí ĩ'dî gólâ rĩ 'bá lạ̃múlı̨ Yésũ gólâ Gãlĩláyã lé 'bá ró rî bê rî!”
70 Gõ'dá Pétẽrõ ârî tã ízámvá 'dĩ drí âtálé gólâ drí 'dĩ bê rî, drílâ tı̨ gãzó õjílã gólĩyî drí rĩzó gólĩyí bê 'dĩ ândrá kĩ nĩ rî, “Má nı̨̃ı̨ tã ániká rĩ'á âtálé 'dĩ kô!”
71 Gõ'dá Pétẽrõ ní drí ngãzó nĩlí võ 'dî 'ásĩ gõlé ạ́tı̨̃ ndõgõ 'dî kâ rî tı̨ 'álâ. Ạ́tı̨̃ tı̨ tólâ rî, õjílã ãzâ 'bá yî kpá bê rĩ'á ĩyî âdré'á nĩngá. Gõ'dá ízámvá ãzâ rû ı̨̃'bũ 'bá ró rî drí kpá Pétẽrõ rî ndrẽzó. Ízámvá 'dĩ drí gólâ rî â'dázó õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Ãgô nõ õjílã ãlô gólâ rĩ 'bá lạ̃múlı̨ Yésũ gólâ Nãzãrétã lé 'bá ró rî yí bê rî ĩ'dî.”
72 Gõ'dá Pétẽrõ ní ârî úlı̨ 'dĩ bê rî, ní drí tı̨ gãzó ândálé kpá ó'dí. Gõ'dá ní drí lãtrítrí îtrízó gõ'dá tã âtázó kĩ nĩ rî, “Má nı̨̃ı̨ ãgô 'dĩ kó kô!”
73 Gõ'dá ı̨̃tú-pá dã vósĩ rî, õjílã ãzâ 'bá yî gólĩyî rĩ 'bá âdrélé tólâ nã 'bá yî drí ânĩzó ĩyî tã âtálé Pétẽrõ drí kĩ, “Pạ̃tı̨̃ı̨, nî õjílã ãlô gólâ rĩ 'bá lạ̃múlı̨ Yésũ yí bê rî ĩ'dî! Mã nı̨̃ nî úlı̨ âtâ-âtâ ániká 'ásĩ, ní rî úlı̨ âtálé nyé õzõ Gãlĩláyã lé 'bá kâtí.”
74 Gõ'dá Pétẽrõ ní drí lãtrítrí îtrízó kĩ nĩ rî, “Õzõ má ã'dô fí ãlô õjílã Yésũ kâ 'ásĩ rî ĩ'dî rî, ngá ãzâ õ'ê mâ! Má nı̨̃ı̨ ãgô 'dĩ kô!”

Úlı̨ Pétẽrõ kâ 'dĩ vósĩ rî, kôrô 'ạ̃'ú-lúgú drí cı̨́rı̨̃ 'bẽzó.
75 Gõ'dá Pétẽrõ ârî 'ạ̃'ú-lúgú 'dĩ cı̨́rı̨̃ lâ bê rî, kôrô úlı̨ Yésũ drí âtálé gólâ drí kĩ'á nĩ rî, “Drẽ ãkpãkã'dã 'ạ̃'ú-lúgú 'bé cı̨́rı̨̃ kô rî, ní â'dô tı̨ gã'á má rú sĩ ândâlâ nâ” rî drí âgázó gólâ drı̨̃ı̨̃. Gõ'dá úlı̨ Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî âgâ bê Pétẽrõ drı̨̃ı̨̃ rî, drílâ ngãzó fõlé ĩví 'álâ ạ̃'dı̨́-drı̨̃ 'dî 'ásĩ, gõ'dá drílâ ngãzó rĩ'á ãwó ngõlé ngbạ́lạ́-ngbạ́lạ́ ı̨̃ilı̨ndrı̨̃ bê tã õnjí íyíkâ 'dĩ tãsĩ.

27

Tã drı̨̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ drí Yésũ rî âjízó kúmú Pĩlátõ ândrá rî
(Márãkõ 15.1; Lúkạ̃ 23.1-2; Yõwánĩ 18.28-32)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, cı̨̃ı̨́nó rî sĩ, drı̨̃-'bá ạ́ngı̨́ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî ndrĩ gõ'dá gólĩyî sı̨́sı̨́-lésĩ rî 'bá yí bê drí rû ê'bézó võ ãlô 'á tã ı̨̃'bı̨̃ilı̨, ã'dô ró bê ĩyî drí Yésũ rî fũzó.
2 Gõ'dá gólĩyî drí Yésũ rî âmbézó drı̨̃ilı̨ âjílí Pĩlátõ gólâ mı̨́rı̨̃ Rómã kâ drí 'bãlé kúmú ró 'bạ̃drı̨̃ Yũdạ́yạ̃ kâ drı̨̃ilı̨ rî ândrá, tãlâ Pĩlátõ õkî ró tã gólâkâ bê.*

Tã rû 'ẽ 'bá Yúdạ̃ drí ạ̃dı̨̃ gólâ drí trõlé rî tãsĩ rî
(Tã 'Ẽ'ẽ 1.18-19)

3 Gõ'dá Yúdạ̃ gólâ Yésũ rî drı̨́-bã fẽ 'bá rî ârî tã bê kĩ'á nĩ rî, óõkî tã trá 'ẽzó Yésũ rî fũlı̨ rî, gólâ drí â'dózó tã ı̨̃sũ ró tã õnjí gólâ drí 'ẽlé 'dĩ tãsĩ. Gõ'dá drílâ ngãzó ạ̃dı̨̃ ífí sílĩvã 'ásĩ fẽlé gólâ drí nyâ'dî-trá-drı̨̃-lâ-ngâ-mûdrı̨ 'dĩ trõlé nĩ'á lôgõlâ vólé drı̨̃-'bá ạ́ngı̨́ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drí gólĩyî sı̨́sı̨́-lésĩ rî 'bá yí bê ạ̃'dı̨́-drı̨̃ jó ạ́ngı̨́ Ôvârí kâ rî kâ 'álâ.
4 Gõ'dá Yúdạ̃ drí ngãzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ, “Má 'ê tã õnjí trá, má drí ãgô tã õnjí 'ẽ 'bá kô nõ drı̨́-bã lâ fẽzó ãnî drí õnjõ sĩ fũlı̨.” Gõ'dá drı̨̃-'bá 'dĩ 'bá yî drí tã-drı̨̃ lôgõzó Yúdạ̃ drí kĩ, “'Dĩî rĩ'á tã ániká ĩ'dî, gõ'dá â'dó kô tã ãmákâ ĩ'dî.”
5 Yúdạ̃ ârî úlı̨ drı̨̃-'bá 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ bê rî, drílâ ạ̃dı̨̃ 'dĩ trõzó vũlı̨ vũdrı̨ ạ̃'dı̨́-drı̨̃ jó ạ́ngı̨́ Ôvârí kâ 'dĩ kâ 'á. Gõ'dá gólâ drí ngãzó nĩlí vólé íyî ômbê 'ĩlí, gõ'dá drãzó.
6 Gõ'dá drı̨̃-'bá ạ́ngı̨́ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó ạ̃dı̨̃ 'dĩ trõlé. Gõ'dá drílĩyî tã âtázó kĩ, “Tã 'bã'bã ãmákâ vó ró rî, â'dó kô mbı̨̃ ãmâ drí ạ̃dı̨̃ nõ 'bãzó võ gólâ rĩzó ạ̃dı̨̃ jó ạ́ngı̨́ Ôvârí kâ rî kâ 'bãlé 'á lâ rî 'á, tãlâ 'dĩî rĩ'á ạ̃dı̨̃ õjílã ãrí kâ 'î, ófẽ Yésũ rî fũzó.”

* **27:2 27.2** Gólĩyî drı̨̃ Yésũ âjílí Pĩlátõ ândrá tã lâ kĩlí, tãlâ rĩ'á cé kúmú Rómã kâ rî 'bá yî ĩ'dî tã-vó õjílã kâ kĩlí rĩ'á fũlâ.

7 Gõ'dá drị̃-'bá 'dĩ 'bá yî drí tã ị̃'bị̃zó tã gólĩyî drí 'ẽ'á 'ẽlâ ậdị̃ 'dĩ sĩ rî tãsĩ. Drílĩyî
tã-drị̃ lẽzó võ gĩzó ậdị̃ rî 'dĩ sĩ. Gõ'dá drílĩyî võ rî 'dĩ gĩzó límvó rũ 'bá ãzâ drịgạ̃ sĩ,
ã'dô ró bê võ ló'dé kâ ró rĩzó õjílã lídí ró rî 'bá yî ãvõ lâ yî lô'bãlé 'á lâ.
8 Tã 'dî tãsĩ rî, gõzó võ 'dî rú lâ zị̃lị̃ " 'Võ Ãrí kâ" ' âcálé bũúũ ãndrõ nô.
9 Tã 'dî 'ê rû trá ĩtí 'dĩ, tãlâ úlị̃ gólâ tã ậngũ 'bá Yẽrẽmíyã drí âtálé trá ậ̃kû ró nã rî
ã'dô ró bê tã pậtị̃ ró. Gólâ kĩ, "Gólĩyî drí ậdị̃ ífí sílĩvã 'ásĩ rî trõzó nyâ'dî-trá-drị̃-lâ-
mûdrị̃. 'Dĩî rĩ'á ậdị̃ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drí tã-drị̃ lẽzó trõlé fẽlé õjílã drị̃-bã fẽzó fũlị̃ rî
ĩ'dî.
10 Gõ'dá gólĩyî drí ậdị̃ 'dĩ trõzó võ gĩzó ĩ'dî sĩ lâ límvó rũ 'bá drịgạ̃ sĩ. Tã 'dî 'ê rû
trá õzõ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá má drí rî kâtí."

Tã kúmú Pĩlátõ drí tã Yésũ kâ kĩzó õ'bí ândrá rî
(Márãkõ 15.2-15; Lúkậ 23.3-25; Yõwánĩ 18.33–19.16)

11 Gõ'dá Yésũ õtírĩ rĩî âdrélé kúmú 'bậdrị̃ Yũdậyậ kâ drị̃lị̃ Pĩlátõ ândrá rî, Pĩlátõ drí
Yésũ rî ị̃jízó kĩ, "Nî ĩ'dî kúmú ậngị̃ gólâ rĩ 'bá rĩlí õjílã Yúdậ yí kâ drị̃lị̃ rî ĩ'dî yã?"
Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó kĩ, "Rĩ'á õzõ ní drí âtálé nĩ 'dî kâtí."
12 Nĩngá sĩ, drị̃-'bá Yúdậ yí kâ ndrĩ 'dî 'bá yî drí rĩzó ĩyî ícícíyá 'ẽlé Yésũ rú. Gõ'dá
gólĩyî rî bê ícícíyá 'ẽlé Yésũ rú rî, gólâ drí rĩzó tị̃tị̃ ró tã ãzãkã âtá ãkó.
13 Gõ'dá Pĩlátõ drí ngãzó tã âtálé Yésũ drí kĩ, "Tã ãmbá rĩ'á âtálé ní rú 'dĩ 'bá yî, ní
ârí kô yã?"
14 Gõ'dá Yésũ drí rĩzó tị̃tị̃ ró tã-drị̃ lôgõ ãkó Pĩlátõ drí. Tã 'dî tãsĩ rî, Pĩlátõ rî tị̃ drí
ậ'dị̃zó ndrúndrú.*
15 Rĩ'á ndrô vósĩ cé, kậyị̃ kãrámã lậvũ-lậvũ kôrô kâ rî sĩ, kúmú Rómã kâ â'dó 'bá
ndrô rî 'dĩ sĩ 'bậdrị̃ Yũdậyậ kâ drị̃lị̃ rî drí õjílã 'bãlé gậnị̃mậ 'á rî ãlô rî 'bá yî ãlô lâ
yî lôfõzó vólé gậnị̃mậ 'ásĩ drị̃-bậlậyị̃ ró. 'Dĩî rî rĩ'á õjílã gólâ õ'bí Yúdậ yí kâ drí njĩlí
lôfõlé rî ĩ'dî.
16 Kậyị̃ 'dĩ 'bá yî sĩ rî, gậnị̃mậ lé 'bá ãzâ rú bê Bãrábã tíbê rú lâ drí lậ'búlị̃ õjílã drí
tã õnjí 'ẽ'ẽ gólâkâ drí sĩ rî bê rĩ'á gậnị̃mậ 'á.
17 Gõ'dá õjílã õ'bí ê'bê ĩyî rû bê âcálé dũû Pĩlátõ ândrá rî, Pĩlátõ drí õ'bí 'dĩ 'bá yî
ị̃jízó kĩ, "Nĩ lẽ má drí õjílã ángô rî ĩnjílí ĩ'dî ãnî drí gậnị̃mậ 'ásĩ kậyị̃ ãmbá nõ tú yã?
Má ĩĩnjî Bãrábã ĩ'dî ngãtá Yésũ gólâ zị̃lị̃ 'díyî pã 'bá ró rî ĩ'dî yã?"
18 Pĩlátõ ị̃jî tã 'dî ĩtí 'dĩ, tãlâ gólâ nị̃ trá dódó kĩ nĩ rî, drị̃-'bá Yúdậ yí kâ 'dĩ 'bá yî 'álé
lâ yî âdrã trá Yésũ rú drị̃-ãcê gólâkâ tãsĩ. Ĩ'dî gólĩyî drí Yésũ rî trõzó âjílí gólâ ândrá.
19 Nĩngá sĩ, kúmú Pĩlátõ drẽ zãã rĩ'á kị̃tị̃ íyíkâ tã kĩ kâ 'dĩ drị̃ị̃ rî, õkó lâ drí tã âtízó
ânĩ'á âtálâ drílâ kĩ, "Ní 'ê tã õnjí ãzãkã kô ãlôwálâ ãgô tã õnjí 'ẽ 'bá kô 'dĩ drí, tãlâ
má âbĩ trá õnjí ró tã gólâkâ tãsĩ ngậcị̃ ậgị̃ rî kâ sĩ. Gõ'dá âbĩ-âbĩ rî 'dĩ îkpókpólõ mâ
trá rõô."
20 Nĩngá sĩ rî, drị̃-'bá Yúdậ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí rĩzó tã sõlé õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî 'á kĩ nĩ
rî, "Nĩ âtâ tã Pĩlátõ drí kĩ, 'Mã lẽ ólôfõ Bãrábã ĩ'dî ãmâ drí, gõ'dá úfû Yésũ ĩ'dî vólé.'
"
21 Gõ'dá Pĩlátõ drí tã ị̃jízó kpá ó'dí õ'bí 'dĩ 'bá yî tị̃ kĩ nĩ rî, "Õjílã rị̃ nô 'bá yî lãfálé sĩ
rî, nĩ lẽ má ĩĩnjî õjílã ángô rî ĩ'dî ãnî drí yã?" Drílĩyî tã-drị̃ lôgõzó kĩ, "Ní ĩnjî Bãrábã
ĩ'dî!"
22 Gõ'dá Pĩlátõ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, "Õzõ má ĩĩnjî Bãrábã trá rî, má õ'ê ã'dô
ĩ'dî Yésũ gólâ zị̃lị̃ 'díyî pã 'bá ró rî drí yã?" Drílĩyî tã-drị̃ lôgõzó ôtrê-ôtrê sĩ kĩ nĩ rî,
"Ĩĩĩpâ gólâ fê lậlị̃-lậlị̃ drị̃ị̃ drãlé vólé!"
23 Gõ'dá Pĩlátõ drí tã ị̃jízó õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî tị̃ kĩ, "Nĩ lẽ má drí ãgô nõ fũlị̃ ã'dô
tãsĩ yã? Tã gólâ drí 'ẽlé õnjí rî ã'dô 'î yã?" Õjílã 'dî 'bá yî ârî ĩyî tã Pĩlátõ drí ị̃jílí 'dĩ

---

* **27:14 27.14** Pĩlátõ ị̃sũ tã kĩ, Yésũ â'dó kô tã õnjí tẽtẽ 'ẽ 'bá 'î. Tã 'dî tãsĩ rî, Pĩlátõ rî tị̃ drí ậ'dị̃zó, tãlâ Yésũ âtá tã mbị̃mbị̃ íyî nyãányâ pãzó kô.

bê rî, drílĩyî ngãzó trẽlé tã bê ngbą́lą́-ngbą́lą́ kĩ nĩ rî, “Ĩípâ gólâ fê lą̃lı̨̃-lą̃lı̨̃ drı̨̃ı̨̃ õdrã ró vólé!”
24 Gõ'dá Pĩlátõ cê rû bê trá kpı̨̃ı̨̃ tã ı̨sũ õjílã 'dî 'bá yí kâ jãlé rî, gólâ îcá kô tã rî 'dĩ
'ẽlé. Tãlâ õzõ gólâ õrî zãã tã ı̨jílí Yésũ rî tãsĩ rî, õjílã 'dî 'bá yî â'dô ĩyî ngã'á ą̃wą̃ ró
rõô gólâ bê. Gõ'dá Pĩlátõ ndrê tã 'dî bê ĩtí rî, drílâ ngãzó ĩ̃mvû âtrõlé íyî drı̨ jĩzó õ'bí
'dĩ 'bá yî ândrá tã â'dâ ró. Gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé kĩ, “Mâ tã ãzãkã ãkó õdrã ãgô
nõ kâ tãsĩ. 'Dĩî rĩ'á tã ãníkâ ĩ'dî.”
25 Gõ'dá õ'bí 'dĩ 'bá yî ndrĩ drí ngãzó tã âtálé Pĩlátõ drí kĩ, “Õdrã ãgô 'dĩ kâ, lâŋõ
lâ õgõ ãmâ drı̨̃ı̨̃ ãmâ mvá yí bê.”
26 Nĩngá sĩ, Pĩlátõ drí Bãrábã rî înjízó gą̃nı̨́mą̃ 'ásĩ fẽlé õ'bí 'dĩ 'bá yî drí. Gõ'dá drílâ
tã 'bãzó Yésũ rî cãzó ônjóró'bí sĩ, gõ'dá Yésũ rî fẽzó, nĩ'á îpálâ fê lą̃lı̨̃-lą̃lı̨̃ drı̨̃ı̨̃ drãlé.

Tã ą̃jú 'bũ 'bá Pĩlátõ kâ rî 'bá yî drí 'dásí 'ẽzó Yésũ rú rî
(Márãkõ 15.16-20; Yõwánĩ 19.2-3)

27 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ą̃jú 'bũ 'bá kúmú Pĩlátõ kâ rî 'bá yî drí Yésũ rî trõzó, nĩ'á âjílâ
võ ĩyíkâ rĩzó rî 'á 'bã ą́ngı̨́* Pĩlátõ kâ rî 'álâ. Gõ'dá tólâ rî, ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí ĩyî
ãzí-ãzí yî ą̃zı̨́zó ndrĩ ânĩ'á rû ê'bélé dîrî Yésũ rú sĩ.
28 Gõ'dá drílĩyî ítá Yésũ drí sõlé rî ângízó vólé gólâ rú sĩ. Gõ'dá drílĩyî ítá bı̨́ ą̃kû
kãâkâ ró kũmũ kâ rĩ'á âkólâ rî âtrõzó ĩ'dî âkólé gólâ rú, ã'dô ró bê 'dásí 'ẽzó gólâ rú.
29 Gõ'dá drílĩyî púrũcı̨́ gárá êdézó ą́pą̃ ró âkólé ãtrã Yésũ drı̨̃ı̨̃. Drílĩyî pı̨̃drı̨́gú trõzó
'bãlé Yésũ rî drı̨́-ágó lésĩ rî 'á, ã'dô ró bê õzõ pı̨̃drı̨́gú kũmũ kâ rî kâtí. Gõ'dá drílĩyî
ą̃ndı̨̃zó Yésũ ândrá, rĩ'á 'dásí 'ẽlé gólâ rú kĩ nĩ rî, “Kúmú ą́ngı̨́ gólâ rĩ 'bá õjílã Yúdą̃
yí kâ drı̨̃lı̨́ rî, mã lûyı̨̃ nî, ní rî zãã gbą́dú ró.”
30 Nĩngá sĩ, gólĩyî drí rĩzó tũ lûwúlı̨́ Yésũ rî ĩ̃fı̨́ 'á. Gõ'dá gólĩyî drí pı̨̃drı̨́gú drílĩyî
fẽlé gólâ drí rî trõzó gólâ drı̨́gą́ sĩ, rĩzó gólâ rî cãlé drı̨ 'á ĩ'dî sĩ lâ ândálé ândálé.
31 Gõ'dá gólĩyî lô'ê ĩyî Yésũ rî lârâkô bê trá mãní mãní îcálé rî, drílĩyî gõzó ítá kúmú
kâ gólĩyî drí âkólé gólâ rú rî ângízó vólé, gõ'dá drílĩyî ítá gólâkâ rî sõzó ĩ'dî lôgõlé
gólâ rú. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî drí Yésũ rî 'bãzó fê lą̃lı̨̃-lą̃lı̨̃ 'ẽzó gólâ rî îpálé drı̨ lâ 'á rî
nj̃ĩlı̨́, nĩzó võ 'ẽzó nĩ'á gólâ rî îpálé rî 'álâ.

Tã Yésũ rî trõzó nĩ'á îpálâ fê lą̃lı̨̃-lą̃lı̨̃ drı̨̃ı̨̃ drãlé rî
(Márãkõ 15.21-32; Lúką̃ 23.26-43; Yõwánĩ 19.17-27)

32 Gõ'dá gólĩyî õtírĩ 'bãã rĩ'á nĩ'á lą́tı̨̃ 'ásĩ rî, drílĩyî nĩzó rû ûsúlı̨́ ĩyî ãgô ãzâ rú bê
Sĩmónã rî bê. Gólâ rî íyîngá ânĩlí ją̃rı̨́bą̃ gólâ zı̨̃lı̨́ Kĩrénẽ* rî lésĩ. Gólĩyî ûsû rû bê lą́tı̨̃
'á rî, ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí ãgô rî 'dĩ 'bãzó mbârâkã sĩ fê lą̃lı̨̃-lą̃lı̨̃ Yésũ kâ 'dĩ nj̃ĩlı̨́
nĩzó ĩ'dí bê lâ.
33 Gõ'dá drílĩyî nĩzó cãlé võ gólâ zı̨̃lı̨́ Gõlõgótã rî 'á.*
34 Võ rî 'dĩ 'á tólâ rî, ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí õdrá gólâ ônjálé ãlókõ ãzâ gĩgĩ lâ ró
rî sĩ rî âtrõzó fẽlé Yésũ drí mvũlı̨́, ã'dô ró ngá lâzê-lâzê gólâ rú 'dĩ sı̨ lâ ą̃'dı̨́lı̨́. Gõ'dá
Yésũ âmbê õdrá 'dĩ bê rî, gólâ drí vólé gãzó dó mvũlâ.
35-38 Nĩngá sĩ rî, ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí Yésũ rî îpázó fê lą̃lı̨̃-lą̃lı̨̃ drı̨̃ı̨̃. Gõ'dá gólĩyî
ndẽ Yésũ rî îpâ-îpâ bê rî, drílĩyî tã gólâ îgĩlí trą̃kũ tã â'bã-â'bã ró Yésũ rú fê kpẽkẽrẽ
drı̨̃ı̨̃ rî îpázó ûrû Yésũ drı̨̃lı̨́. Tã â'bã-â'bã îgĩlí 'dĩ rĩ'á nõô.

NÕÔ YÉSŨ GÓLÂ Â'DÓ 'BÁ KÚMÚ ĄNGĮ́ RÓ ÕJÍLÃ YÚDĄ YÍ KÂ DRĮ̃LĮ́ RÎ Ĩ'DÎ

Gõ'dá drílĩyî kpá ngá ôpá 'bá rı̨̃ ãzâ 'bá yî îpázó fê lą̃lı̨̃-lą̃lı̨̃ ãzâ drı̨̃ı̨̃ Yésũ rî gãrã drı̨ 'á,
íípâ ãlô rî gõlé Yésũ rî drı̨́-ágó drı̨ lésĩ ró, gõ'dá ãzâ rî îpázó íyíkâ gõlé Yésũ rî drı̨́-ĩ̃jı̨́
drı̨ lésĩ ró. 'Dĩî vósĩ rî, ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí ítá Yésũ kâ lãfálé lâ cãzó ĩyî võ 'ásĩ.

---

* **27:27 27.27** Órî jó ą́ngı̨́ rî 'dĩ zı̨̃lı̨́ Pãrẽtõríyã. Ĩtõ lâ kĩ, jó kúmú ą́ngı̨́ kâ. * **27:32 27.32** ***Kĩrénẽ*** 'Dĩî ją̃rı̨́bą̃ gólâ â'dó 'bá 'bą̃drı̨̃ õjílã ãndrõ nô kâ drí rĩ'á zı̨̃lâ Líbĩyã rî 'á rî ĩ'dî. * **27:33 27.33** ***Gõlõgótã*** Tã ífí lâ kĩ nĩ rî, 'dĩî rĩ'á võ gólâ ãvõ drı̨ fã bê rî ĩ'dî.

Gõ'dá drílĩyî gõmárĩ vũzó ĩ'dî, tãlâ ngãtá ítá tãndí ãzâ Yésũ kâ rî â'dô 'dẽ'á ã'dî drí yã rî. Nĩngá sĩ, drílĩyî ngãzó rĩlí vũdrı̣ rĩ'á Yésũ rî ndrẽlé ûrû fê lạlı̣-lạlı̣ drı̣̃ı̣ lómígówá ró.
39 Nĩngá sĩ, õjílã gólĩyî rĩ 'bá lạ̃vũlı̣ lạ́tı̣ 'ásĩ rî 'bá yî ndrê ĩyî Yésũ bê rî, drílĩyî rĩzó drı̣ îyálé gõ'dá kpá Yésũ rî lô'dâ-lô'dâ bê kĩ,
40 “Ní âtâ tã nĩ kĩ nĩ rî, yí ãã'dô jó ạ́ngı̣ Ôvârí kâ ûfú'á gõzó bẽlâ ó'dí kạ̃yı̣ nâ sĩ, õzõ ní ã'dô fí Ôvârí rî mvá 'î rî, ní pâ ánî nyãányâ, ní ârî vũdrı̣ fê lạlı̣-lạlı̣ 'dĩ drı̣̃ı̣ sĩ.”
41 Gõ'dá drı̣-'bá ạ́ngı̣ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî, lã'bí îmbá 'bá yî, gõ'dá gólĩyî sı̣sı̣-lésĩ rî 'bá yí bê drí rĩzó ĩyî kpá Yésũ rî gũlı̣.
42 Drílĩyî tã âtázó kĩ, “Nî gólâ rĩ 'bá õjílã ãzí pãlé rî, ní pá ánî nyãányâ kô ã'dô tãsĩ yã? Õzõ ní ã'dô fí kúmú ạ́ngı̣ gólâ rĩ 'bá ãmâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drı̣̃lı̣ rî ĩ'dî rî, 'dõvó ní ârî vũdrı̣ fê lạlı̣-lạlı̣ drı̣̃ı̣ sĩ, tãlâ mã lẽ ró tã bê ní 'á.
43 Ní âtâ tã trá kĩ, yí 'bã ĩı̣fı̣ trá Ôvârí drı̣̃ı̣, gõ'dá kpá kĩ nĩ rî, yí â'dô Ôvârí rî mvá 'î. Gõ'dá õzõ Ôvârí õlẽ trá ánî pãlé rî, gólâ õpâ nî ngbãângbânõ.”
44 Gõ'dá ngá ôpá 'bá gólĩyî îpálé Yésũ bê fê lạlı̣-lạlı̣ drı̣̃ı̣ rî drí kpá Yésũ rî 'dãzó lã'dá ãlô-ãlô 'dĩ sĩ.

Tã Yésũ rî õdrã tãsĩ rî
(Márãkõ 15.33-41; Lúkạ̃ 23.44-49; Yõwánĩ 19.28-30)

45 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ı̣̃tú õtírĩ cãâ ı̣̃tú-pá mûdrı̣-drı̣̃-lâ-ngâ-rı̣̃ ı̣̃tú-ạ̃yı̣ sĩ rî, ı̣́nı̣́rı̣́kúwạ́ drí 'bạ̃drı̣̃ 'dî lîmózó ndrĩ cãlé bũúũ ı̣̃tú-pá nâ lạ̃njạ́túlı̣ sĩ rî 'á.
46 Gõ'dá câ bê ı̣̃tú-pá nâ lạ̃njạ́túlı̣ kâ 'dĩ 'á rî, Yésũ drí ngãzó trẽlé ûrû ngbạ́lạ́-ngbạ́lạ́ Ãrãmáyã tı̣̃ sĩ kĩ nĩ rî, *Ẽlóyĩ, Ẽlóyĩ, lámã sãbãkãtánĩ*? Tã ífí lâ kĩ, “Ôvârí ámákâ, Ôvârí ámákâ, ní âyê mâ ã'dô tãsĩ yã?”
47 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî rĩ 'bá âdrélé tólâ nã 'bá yî ârî ĩyî trẽtrẽ Yésũ kâ ûrû 'dĩ bê rî, gólĩyî ı̣̃sũ ĩyíkâ tã kĩ nĩ rî, Yésũ õrî 'dĩ tã ạ̃ngũ 'bá Ẽlíyã rî zı̣̃'á ĩ'dî.
48 Gõ'dá ãlô õjílã 'dî 'bá yî lãfálé 'ásĩ rî drí rãzó 'wãâ, nĩ'á ngá ãzâ cõfõ-cõfõ rî âtrõlé sõlé õdrá ạ̃'dı̣ 'á. Drílâ ngá rî 'dĩ ômbézó fê mvá sı̣́lı̣, ânĩ'á 'bãlâ Yésũ tı̣ gólâ ũnjû ró lı̣̃mvû lâ 'dĩ bê.
49 Gõ'dá õjílã ũrûkạ̃ 'bá yî âtâ ĩyíkâ tã kĩ nĩ rî, “Ó'bã drẽ õdrá 'dĩ Yésũ tı̣ kô. Mã ndrê drẽ ngãtá tã ạ̃ngũ 'bá Ẽlíyã â'dô ânĩ'á gólâ rî pãlé yã rî.”
50 Gõ'dá Yésũ drí trẽzó kpá ó'dí ûrû, gõ'dá drílâ lôvó-lôvó âyézó.
51 Ị̃tú-pá gólâ Yésũ drí lôvó-lôvó âyézó 'dĩ 'á rî, ítá gólâ 'ĩlí jó ạ́ngı̣ Ôvârí kâ 'á, jó mvá* ãzâ zı̣̃lı̣ “ ‘võ ngîngî lâ Ôvârí drí” ’ 'álé lésĩ rî jó tı̣́lı̣-tı̣ lâ 'á rî, ítá 'dĩ 'â lâ drí sĩzó kpẽérẽ rı̣ ûrú lésĩ âcálé bũúũ vũdrı̣. Gõ'dá ı̣̃nyạ́kú drı̣ drí rû îyázó kı̣̃gbı̣̃-kı̣̃gbı̣̃, gõ'dá kúnı̣ drí ûfũzó lô'délé ngĩíngî võ 'ásĩ.
52 Gõ'dá ló'dé drí rû nı̣̃zó hûwạ̃ ı̣̃nyạ́kú drı̣ rû îyá 'bá 'dĩ drí sĩ, gõ'dá tã mbı̣ 'bá dũû Ôvârí kâ ôdrã 'bá trá ạ̃kû ró rî 'bá yî drí lîdrízó ĩyî õdrã 'ásĩ â'dólé lédrẽ-lédrẽ ró.
53 Gõ'dá drílĩyî âfõzó ĩyî ló'dé 'ásĩ. Gõ'dá Yésũ rî lîdrî-lîdrî õdrã 'ásĩ rî vólé drı̣ lâ 'ásĩ rî, drílĩyî nĩzó jạ̃rı̣́bạ̃ Ôvârí kâ Yẽrõsãlémã 'á rî 'álâ. Tólâ rî, õjílã dũû drí gólĩyî ndrẽzó.
54 Gõ'dá drı̣-'bá ạ̃jú 'bũ 'bá Rómã kâ rî kâ gõ'dá ạ̃jú 'bú 'bá gólâkâ gólĩyî rĩ 'bá ĩyî Yésũ rî lômílí rî 'bá yí bê ndrê ĩyî ạ̃gbı̣̃gbı̣̃ gólâ ı̣̃nyạ́kú drı̣ îyá 'bá 'dĩ bê gõ'dá tã gólĩyî rû 'ẽ 'bá 'dĩ 'bá yí bê rî, gólĩyî drí â'dózó ũrı̣ ró rõô. Gõ'dá drílĩyî ngãzó tã âtálé kĩ, “Pạ̃tı̣̃ı̣, nõô rĩ'á Ôvârí rî mvá 'î.”
55 Õkó dũû gólĩyî rĩ 'bá Yésũ rî pãlé rî 'bá yî, ânĩ 'bá ĩyî Yésũ yí bê Gãlĩláyã lésĩ rî yî drí âdrézó jẽjẽ ró, rĩ'á ĩyî Yésũ rî ndrẽlé.

---

* **27:51 27.51** Jó mvá 'dĩ cé võ ãmbá ãlô drı̣-'bá ạ́ngı̣ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yí kâ drí rĩzó fĩlí 'á lâ, nĩ'á Ôvârí ngálâ rî ĩ'dî.

56 Gólĩyî lãfálé 'á rî, Mãríyã Mãgãdálã, gõ'dá Mãríyã gólâ â'dó 'bá Yãkóbã yî Jósẽ
bê ândrê ró rî, gõ'dá kpá Zẽbẽdáyõ rî õkó gólâ â'dó 'bá Yãkóbã yî Yõwánĩ bê rî ândrê
lâ ró rî bê, gólĩyî bê nĩngá.

Tã Yésũ rî ãvõ 'bãzó rî
(Márãkõ 15.42-47; Lúką̃ 23.50-56; Yõwánĩ 19.38-42)

57-58 Gõ'dá câ bê lą̃nją̃túlı̨ bê rî, ãgô ãzâ ngá-tı̨ ãmbá 'bá ró gólâ â'dó 'bá Ãrãmãtáyã
lé 'bá ró rú bê Yõsépã rî drí ngãzó nĩlí Pĩlátõ ngálâ, nĩ'á Yésũ rî ãvõ tã ı̨jílí, yí trõ ró
bê nĩ'á 'bãlâ. Yõsépã rî 'dĩ, gólâ rĩ'á tã ârí 'bá Yésũ kâ ĩ'dî. Gõ'dá Pĩlátõ drí tã 'bãzó
Yésũ rî ãvõ 'dî âyézó Yõsépã drí trõlé.
59 Nĩngá sĩ, Yõsépã yî drí Yésũ rî ãvõ 'dî âtrõzó êdélé, gõ'dá drílĩyî Yésũ rî ãvõ gõzó
ítá ó'dí ngbángbá ró rî 'á.*
60-61 Gõ'dá drílĩyî Yésũ rî ãvõ 'dî trõzó, nĩ'á 'bãlâ 'bú Yõsépã drí êdélé ó'dí ró ũgı̨
ró íyî nyãányâ drí rî 'á. Mãríyã Mãgãdálã yî Mãríyã ãzâ rî bê tíbê rĩ 'bá âdrélé ĩyî
Yésũ rî ndrẽlé fê lą̃lı̨-lą̃lı̨ drı̨̃ı̨ rî, gólĩyî drí nĩzó Yõsépã yî âjílí 'bú gólâ 'ẽzó Yésũ rî ãvõ
'bãlé 'á lâ rî drı̨ 'álâ. Gõ'dá Yõsépã yî 'bã Yésũ rî ãvõ bê rî, drílĩyî kúnı̨ úngû ą̃ngı̨
lĩlízó, gõ'dá drílĩyî ũgı̨ 'dĩ tı̨ lâ â'bãzó kpą̃ą̃kũ ĩ'dî sĩ lâ. Gõ'dá drílĩyî nĩzó vólé nĩngá
sĩ. Gõ'dá õkó 'dĩ 'bá yî drí rĩzó ĩyíkâ ãkpã ló'dé gãrã drı̨ 'á tólâ, rĩ'á võ ndrẽlé ló'dé
drı̨ 'álâ.

Tã Pĩlátõ drí ą̃jú 'bũ 'bá yî 'bãzó rĩ'á Yésũ rî ló'dé lômílí rî

62 Gõ'dá drı̨̃zõ ãzâ rî sĩ, 'dĩĩ rĩ'á ką̃yı̨ õjílã Yúdą̃ yí kâ drí rĩzó rãtáã 'ẽlé 'á lâ rî ĩ'dî.
Ką̃yı̨ rî 'dĩ 'á rî, drı̨̃-'bá ą̃ngı̨ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî gõ'dá Pą̃rúsı̨ yí bê drí ngãzó nĩlí Pĩlátõ
ngálâ tã âtálé Yésũ rî ãvõ tãsĩ.
63 Gólĩyî kĩ, "Ãmbá, ní ndrê drẽ, õnjõ 'bá 'dĩ âtâ tã trá kĩ nĩ rî, õzõ yí õdrã trá rî,
ką̃yı̨ nâ sĩ, yí â'dô lîdrí'á õdrã 'ásĩ.
64 Tã 'dî tãsĩ rî, mã ânĩ nõ tã ı̨jílí ní tı̨, â'dô â'dó'á tãndí ró, õzõ ní õ'bã ą̃jú 'bũ 'bá
ãzâ 'bá yî ló'dé drı̨ 'dî lômílí dódó cãlé bũúũ ką̃yı̨ nâ sĩ rî, tãlâ lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá
yî õzó ânĩĩ ĩyî kô gólâ rî ãvõ ũgũlı̨ gõzó tã âtálé kĩ nĩ rî, gólâ õlîdrî trá õdrã 'ásĩ. Õnjõ
'dî â'dô õjílã âdó'á dũû lą̃vũlı̨ gą̃rą̃ õnjõ Yésũ drí âdólé sı̨sı̨ rî drı̨̃ı̨ sĩ."
65 Gõ'dá Pĩlátõ drí tã-drı̨ lẽzó drı̨-'bá Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Tãndí ró, nĩ trõ
ą̃jú 'bũ 'bá ámákâ ãzâ 'bá yî 'bãlé, õndrê ró ĩyî ló'dé 'dĩ võ lâ bê dódó."
66 Gõ'dá drílĩyî nĩzó ló'dé 'dĩ tı̨ lâ bẽlé í'dá sĩ, gõ'dá drílĩyî ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî 'bãzó
tólâ lómígówá ró.

28

Tã Yésũ drí lîdrízó õdrã 'ásĩ rî
(Márãkõ 16.1-10; Lúką̃ 24.1-12; Yõwánĩ 20.1-10)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ką̃yı̨ Yúdą̃ yí kâ rãtáã kâ vósĩ rî, ką̃yı̨ Gímã kâ sĩ ãkpãkã'dã
cı̨̃ı̨nó, Mãríyã Mãgãdálã yî drí ngãzó nĩlí Mãríyã ãzí lâ bê ló'dé drı̨ 'álâ.
2 Gõ'dá gólĩyî câ bê tólâ rî, mãlãyíkã Ôvârí kâ ãzâ drí âcázó ûrú lésĩ. Nyĩĩ ró, ą̃gbı̨̃gbı̨̃
ândrê drí ĩtõzó ı̨̃nyą̃kú drı̨ ĩyálé rõô, tãlâ âcâ-âcâ mãlãyíkã 'dî kâ 'dĩ drí sĩ. Mãlãyíkã
'dî âcâ bê rî, drílâ kúnı̨ úngû 'bãlé ũgı̨ Yésũ rî ãvõ 'bãzó 'á lâ rî tı̨ 'dĩ lĩlízó vólé, drílâ
gõzó rĩlí gá kúnı̨ rî 'dĩ drı̨̃ı̨.
3 Gõ'dá mãlãyíkã 'dî ándrá-gą̃-sı̨lı̨ lâ rĩ'á lą̃gû-lą̃gû ró õzõ ngá î'ĩ-î'ĩ kâtí, gõ'dá ítá
gólâkâ rĩ'á mvẽêmvê ró kpírí-kpírí.

---

* **27:59 27.59** Nĩkõdímã pâ Yõsépã nĩ Yésũ rî ãvõ 'bã'bã ló'dé 'á rî sĩ. Nĩ â'dô ûsú'á lâ Yõwánĩ 19.39-40 'á.

4 Ĩtí rî, ą̃jú 'bũ 'bá gólĩyî 'bãlé rĩ'á ĩyî Yésũ rî ló'dé vó ndrẽlé 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî
mãlãyíkã 'dî bê rî, ũrı̃ drí gãzó gólĩyî rú rõô. Gólĩyî rú'bą drí rĩzó lẽlé ũrı̃ drí sĩ, gõ'dá
drílĩyî lô'dézó ndrĩ vũdrı́ rû î'wã ãkó õzõ ãvõ kâtí.
5 Gõ'dá mãlãyíkã 'dî drí ngãzó tã âtálé õkó 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Nĩ 'ê ũrı̃ kô! Má nı̃ trá,
nĩ rî Yésũ gólâ îpálé fê lą̃lı̃-lą̃lı̃ drı̃ı̃ rî lôndãlé.
6 Gólâ yû nõngá. Gólâ lîdrî trá, õzõ gólâ drí tã lâ âtárẽ trá ãnî drí rî kâtí. Nĩ ânĩ võ
gólâ rî ãvõ lâlãzó 'á lâ rî ndrẽlé.
7 Nĩ nĩ 'wãâ, nĩ'á tã lâ âtálé lãjó'bá gólâkâ rî 'bá yî drí kĩ, gólâ lîdrî trá õdrã 'ásĩ.
Gólâ â'dô lą̃vũ'á sı́sı́ ãnî ândrá nĩlí Gãlĩláyã 'álâ. Nĩ â'dô nĩ'á gólâ rî ndrẽlé tólâ. 'Dĩî
tã má drí âtílí ãnî drí nĩ'á âtálé rî ĩ'dî.”
8 Ĩtí rî, õkó 'dĩ 'bá yî drẽ zãâ ũrı̃ ró, gõ'dá gólĩyî drí kpá â'dózó ãyĩkõ ãmbá bê tã
tãndí âtílí gólĩyî drí 'dĩ tãsĩ. Gõ'dá drílĩyî nĩzó 'wãâ'wâ tã mãlãyíkã 'dî drí âtílí gólĩyî
tı́ 'dĩ âtálé lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî drí.
9 Gólĩyî õtírĩ 'bãâ nĩ'á rî, nyĩî ró, Yésũ rî gógó nyãányâ lâ drí ânĩzó rû ûsúlı́ gólĩyí bê
lą̃tı̃ 'á. Yésũ drí nî-bê-yã 'ẽzó drílĩyî. Gõ'dá drílĩyî rãzó nĩ'á rû ûtúlı́ Yésũ drı̃ı̃, gõ'dá
drílĩyî Yésũ rî pá âmvózó gólâ rî ı̃nj̃ızó.
10 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó drílĩyî kĩ, “Nĩ 'ê ũrı̃ kô! Nĩ nĩ tã âtálé ámâ rû-lẽ-ãzí yî
drí, gólĩyî õnĩ Gãlĩláyã 'álâ. Gólĩyî â'dô ámâ ndrẽ'á tólâ.”

Tã ą̃jú 'bũ 'bá yî drí tã gólĩyî rû 'ẽ 'bá Yésũ rî ló'dé drı̃ 'álâ rî 'bá yî tã lâ ngĩzó drı̃-'bá Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî drí rî

11 Nĩngá sĩ rî, õkó 'dĩ 'bá yî drí ngãzó lą̃vũlı́ ą̃cı́ ĩyíkâ 'á, nĩ'á lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá
yî ngálâ. Gõ'dá drẽ ãkpãkã'dã gólĩyî drí cã ãkó rî, ą̃jú 'bũ 'bá ũrûką̃ 'bá yî gólĩyî rĩ
'bá Yésũ rî ló'dé drı̃ lômílí rî 'bá yî drí ngãzó nĩlí ĩyî Yẽrõsãlémã 'álâ, nĩ'á tã gólĩyî rû
'ẽ 'bá 'dĩ 'bá yî tã lâ âtálé drı̃-'bá ą̃ngı́ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî drí.
12 Drı̃-'bá ą̃ngı́ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî tã ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí âtálé 'dĩ bê
rî, drílĩyî ngãzó rû ê'bélé võ ãlô 'á õjílã sı́sı́-lésĩ rî 'bá yí bê tã ı̃'bı̃lı́ tã gólĩyî rû 'ẽ 'bá
'dĩ 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá drílĩyî ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî lı̃fı̃ lâ yî gĩzó ą̃dı̃ ãmbá sĩ, tãlâ gólĩyî
ãâdô ró õnjõ bê tã 'dî 'bá yî tãsĩ.
13 Gõ'dá drı̃-'bá ą̃ngı́ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí tã âtázó ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ,
“Õzõ íĩîjî ãnî trá rî, nĩ âtâ tã kĩ nĩ rî, ‘Mã õtírĩ 'bãâ ą̃'dú kõ'á ngą̃cı̃ bê rî, lãjó'bá Yésũ
kâ rî 'bá yî drí ânĩzó gólâ rî ãvõ ûgũlı́ ũgı́ 'ásĩ.’
14 Gõ'dá õzõ úlı́ 'dĩ õ'dê trá kúmú Pĩlátõ bı́lı́ rî, mã â'dô âdré'á ãní bê. Mã â'dô tã
âtá'á gólâ drí kĩ nĩ rî, úlı́ ãnî drí âtálé 'dĩ rĩ'á tã pą̃tı̃ı̃ 'î. Ĩtí rî, gólâ îcá kô lâŋõ fẽlé
ãnî drí.”
15 Nĩngá sĩ, ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí tã-drı̃ lẽzó. Drílĩyî ą̃dı̃ fẽlé ĩyî drí 'dĩ trõzó nĩzó
tã gólâ âtálé gólĩyî drí kĩ'á nĩ rî, lãjó'bá Yésũ kâ ũûgũ ĩyî Yésũ rî ãvõ nĩ 'dî tã lâ âtálé
õjílã drí. Gõ'dá tã 'dî drí lą̃'búzó õjílã Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî lãfálé sĩ, âcálé bũúũ ãndrõ
nô. Ĩtí rî, õjílã Yúdą̃ yí kâ lẽé ĩyî tã kô kĩ'á nĩ rî, Yésũ õlîdrî trá õdrã 'ásĩ rî.

Tã Yésũ drí drı̃-ãcê fẽzó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí rî
(Márãkõ 16.14-18; Lúką̃ 24.36-49; Yõwánĩ 20.19-23; Tã 'Ẽ'ẽ 1.6-8)

16 Gõ'dá nĩngá sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ mûdrı́-drı̃-lâ-ngâ-ãlô 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî tã Yésũ drí
âtílí õkó 'dĩ 'bá yî tı́ ânĩ'á âtálâ ĩyî drí 'dĩ bê rî, drílĩyî ngãzó nĩlí Gãlĩláyã 'álâ únı́ gólâ
Yésũ drí tã lâ âtálé kĩ'á nĩ rî, gólĩyî ã'dô nĩ'á íyî ûsúlı́ drı̃ lâ 'álâ rî drı̃ 'álâ.
17 Gólĩyî câ bê tólâ rî, drílĩyî Yésũ rî ûsúzó, gõ'dá drílĩyî gólâ rî ı̃nj̃ızó. Gõ'dá kpálé
gólĩyî ndrélé bê Yésũ rî, tã ârí 'bá ũrûką̃ 'bá yî, tã ı̃sũ gólĩyíkâ drẽ zãâ rĩ'á rı̃ rı̃ tã lẽlé
kĩ, 'dĩî ã'dô pą̃tı̃ı̃ Yésũ ĩ'dî.

18 Gõ'dá Yésũ drí rû êsézó ãnyî lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî lãgãtị, gõ'dá drílâ ngãzó tã
âtálé drílĩyî kĩ, “Ôvârí fẽ drị-ãcê ngá gólĩyî ndrĩ 'bũû 'álâ rî 'bá yí kâ gõ'dá ngá gólĩyî
ndrĩ ãngó nõ 'á rî 'bá yí bê rî kâ trá má drịgã.
19 Tã 'dî tãsĩ rî, nĩ ngâ lã'búlị võ 'ásĩ ndrĩ tã âtî-âtî tãndí ámákâ nõ pẽlé õjílã õrĩ
ndrĩ ãngó 'ásĩ rî kâ drí, gólĩyî ã'dô ró bê tã ârí 'bá ámákâ ró. Gõ'dá gólĩyî tã lẽ 'bá
trá rî, nĩ îbábátízã gólĩyî Átá rî rú sĩ, Mvá rî rú sĩ, gõ'dá kpá Líndrí Tãndí rî rú sĩ.
20 Gõ'dá nĩ îmbâ gólĩyî kpá tã ndrĩ má drí â'dálé ãnî drí rî 'bá yî 'ẽlé. Má â'dô rĩ'á
ãní bê kãyị vósĩ cé, cãlé bũúũ kãyị ãdũkũ ãngó nõ kâ rî tú.” Ĩ'dî 'dĩ.

Tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ Márãkõ drí îgĩlí rî Márãkõ

Tã 'ẽ'á zı̃ḷâ nı̃ḷı́ sı́sı́ rî

Búkũ nô, Yõwánĩ Márãkõ gólâ â'dó 'bá bê ạ̃cı́ tõ ãzí Póõlõ yí kâ ró Bãrãnábã yí bê rî, îgĩ nĩ. Gólâ kpá Pétẽrõ rî lạ̃mû-ãzíyã 'î. Nĩ zı̃ tã Márãkõ nõ tãsĩ búkũ Tã 'Ẽ'ẽ kâ 'á, kápĩtã lâ yî 12-15. Márãkõ kĩ nĩ rî, nõô ã'dô rĩ'á tã âtî-âtî tãndí Yésũ Ôvârí rî mvá ró rî tãsĩ rî ĩ'dî.

Márãkõ lẽ â'dálâ kĩ, Yésũ rĩ'á mbârâkã bê ngá ãmbá nõ 'bá yî drı̃ı̃ı̃ sĩ ndrĩ. Ĩ'dî gólâ drí 'bãzó í'dígówá tã lârâkô Yésũ drí 'ẽlé rî 'bá yí kâ bê dũû. 'Dĩĩ rî tã lâ ãâ'dâ ró bê kĩ, Yésũ mbârâkã bê õjílã ngá lãzé bê rî îngázó ngá lãzé 'ásĩ, gõ'dá kpá líndrí õnjí 'bãlé tã íyíkâ ârílí, gõ'dá kạ̃gũmạ̃ạ̃ 'bãlé lı̃mvû ândrê bê tã íyíkâ ârílí gõ'dá ngá nyãnyã fẽlé õjílã gólĩyî lõfó ró rî yî drí, gõ'dá kpá õjílã gólĩyî ôdrã 'bá trá rî yî lîdrílí âgõlé lédrẽ-lédrẽ ró. Gõ'dá gólâ kpá mbârâkã bê tã õnjí õjílã kâ âyézó. Gólâ â'dâ mbârâkã íyíkâ kpá trá lîdrî-lîdrî íyíkâ õdrã 'ásĩ rî sĩ.

Tã gólâ Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî drí ânĩzó lạ̃tı̃ı̃ êdélé âcâ-âcâ 'díyî pã 'bá ãmákâ kâ rî tãsĩ rî

(Mãtáyõ 3.1-12; Lúkạ̃ 3.1-18; Yõwánĩ 1.19-28)

1 Tã âtî-âtî tãndí Yésũ Krístõ gólâ Ôvârí rî mvá rî tãsĩ rî rĩ'á nõtí.

2 Tã Yésũ kâ îtõ rû trá õzõ tã ạ̃ngũ 'bá Ĩsáyã drí îgĩlí trá ạ̃kû ró nã sĩ rî kâtí, Ôvârí âtâ íyî mvá drí kĩ nĩ rî,
“Ní ndrê drẽ, má â'dô lãjó'bá ámákâ jõ'á ạ̃tı̃ı̃ 'álâ, ã'dô ró lạ̃tı̃ı̃ êdélé ní drí ânĩzó.
Mãlákĩ 3.1

3 Lãjó'bá rî gógó 'dĩ â'dô rĩ'á õmã 'á.
Gólâ â'dô tã îyá'á ûrû âkĩ'á nĩ rî,
‘Ãnî õjílã, kúmú ãmákâ ãâ'dô bí 'ẽ'á âcálé.
Ĩtí rî, nĩ êdê lạ̃tı̃ı̃ ãníkâ njãâ gólâ drí.
Nĩ êdê lạ̃tı̃ı̃ rî 'dĩ dódó mbı̃mbı̃ı̃ ró, ã'dô ró bê gólâ drí ạ̃cı́ tõzó drı̃ı̃ lâ 'ásĩ.’ ”
Ĩsáyã 40.3

4 Lãjó'bá gólâ Ôvârí drí tã lâ pẽlé 'dĩ Yõwánĩ ĩ'dî. Gólâ rî õmã 'á, gõ'dá drílâ rĩzó õjílã ạ̃zı̃ḷı́ ânĩlí, yí dã ró lũmvû gólĩyî drı̃ı̃ı̃ bãbãtízĩ ró.* Gólâ âtâ úlı́ gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ âjâ drı̃ı̃ı̃ tã õnjí 'ásĩ Ôvârí rî rõlé. Õzõ nĩ õ'ê tã 'dî ĩ'dî rî, Ôvârí â'dô ãnî âyé'á tã õnjí ãníkâ 'ásĩ. Gõ'dá nĩ ânĩ má dã ró lũmvû ãnî drı̃ı̃ı̃ bãbãtízĩ ró.”

5 Nĩngá sĩ, õjílã dũû drí ngãzó nĩlí Yõwánĩ ngálâ õmã 'álâ. Õjílã rî 'dĩ 'bá yî ũrûkạ̃ lâ ânĩ ĩyî Yẽrõsãlémã lésĩ, gõ'dá ãzâ 'bá yî ânĩ ĩyî võ ãzâ 'bá yî lésĩ Yũdạ̃yạ̃ 'á. Nĩngá sĩ, drílĩyî úlı́ Yõwánĩ drí pẽlé 'dĩ ârízó ĩyî. Vólé drı̃ı̃ı̃ lâ 'ásĩ rî, drílĩyî ngãzó tã õnjí ĩyíkâ lôfõlé. Gõ'dá nĩngá sĩ, Yõwánĩ drí ngãzó lũmvû dãlé gólĩyî drı̃ı̃ı̃ lı̃mvû áyágá zı̃ḷı́ Jõrõdénĩ rî 'á bãbãtízĩ ró.

6 Yõwánĩ rî 'dĩ, éêdê ítá gólâkâ trá gámẽlẽ 'bí 'ásĩ. Gásĩ gólâkâ íyî ı̃pı̃tı̃kû 'á rî íyíkâ ínyíríkó 'ásĩ, gõ'dá ngá nyãnyã gólâkâ rî íyíkâ ômbí ĩ'dî gbõ ápé õgó kâ bê.

7 Yõwánĩ îyâ tã âtî-âtî tãndí 'dĩ kĩ, “Õjílã ãzâ âbí ânĩ'á má vó, ãmbã gólâkâ gạ̃rạ̃ ámákâ rî drı̃ı̃ı̃ sĩ. Ãmbã ámákâ îcá kô. Má îcá kô ạ̃ndı̃ı̃ḷı́ ká'bókã gólâkâ ângílí.

8 Mâ rî gógó Yõwánĩ nô 'ê bãbãtízĩ õjílã drí cé lũmvû sĩ. Gõ'dá gólâ rî gógó â'dô bãbãtízĩ 'ẽ'á õjílã drí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî sĩ.”

---

* **1:4 1.4** ***Lũmvû dãdã drı̃ı̃ı̃ 'á*** 'Dĩĩ rĩ'á tã â'dâ-â'dâ ró, 'díyî jĩjĩ tã õnjí 'ásĩ rî kâ ĩ'dî.

Tã Ôvârí drí Yésũ rî êdézó njãâ lôsĩ gólâkâ tãsĩ rî
(Mãtáyõ 3.13–4.11; Lúką̃ 3.21-22; 4.1-13)

9 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó Nãzãrétã gólâ 'bą̃drı̨ zı̨̃lı̨ Gãlĩláyã rî 'á rî lésĩ nĩlí Yõwánĩ
ngálâ. Nĩngá sĩ, Yõwánĩ drí ngãzó gólâ rî îbábátízãlé áyágá zı̨̃lı̨ Jõrõdénĩ rî 'á.
10 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ õtírĩ rĩî âfõlé lı̨̃mvû 'dĩ 'ásĩ rî, gólâ drí 'bũû ndrẽzó rû nj̃ırı̨
'á, gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí â'dézó drı̨ lâ õzõ ą̃tú'bú kâtí.
11 Gõ'dá úlı̨ drí ą̃'úzó 'bũû lésĩ Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Nî nõ ámâ mvá ífífí má drí lôvó lâ
'bãlé kôrô rî ĩ'dî. Ánî tã sû trá má rú rõô.”
12 Tã 'dî vólé drı̨ lâ 'ásĩ, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'dĩ drí Yésũ rî jõzó vólé õmã 'álâ.
13 Tólâ õmã 'álâ, Yésũ 'ê ką̃yı̨ rĩ'á nyâ'dî-rı̨ kõrõnyã õnjí õmã kâ lãfálé. 'Dĩî Sãtánã
íyíkâ rĩ'á gólâ rî ûjũ'á kp̃ı̨̃ı̨. Gõ'dá mãlãyíkã Ôvârí kâ rî 'bá yí bê, rĩ'á ĩyî Yésũ rî gógó
lôkí'á.

Tã Yésũ drí lãjó'bá íyíkâ sı̨sı̨ rî 'bá yî ą̃zı̨zó rî
(Mãtáyõ 4.12-22; Lúką̃ 4.14-15; 5.1-11)

14 Yõwánĩ gólâ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá rî ômbérẽ gą̃nı̨mą̃ 'á rî vólé drı̨ lâ 'ásĩ rî, Yésũ drí
ngãzó gõlé Gãlĩláyã 'álâ. Tólâ gólâ lą̃mû võ 'ásĩ nĩlí nĩ'á tã âtî-âtî Ôvârí kâ pẽ bê.
15 Gólâ kĩ nĩ rî, “Ôvârí nj̃ı̨ lą̃tı̨ trá ãnî drí rĩzó kũmũ íyíkâ zẽlé õjílã íyíkâ ró. Â'dô
bê trá ĩtí rî, nĩ âjâ drı̨ tã õnjí ãníkâ 'ásĩ, nĩ gõ ró tã lẽlẽ ãníkâ 'bãlé tã âtî-âtî tãndí
Ôvârí kâ 'dĩ 'á.”
16 Ką̃yı̨ ãlô sĩ, Yésũ õtírĩ rĩî nĩlí lı̨̃mvû ândrê Gãlĩláyã kâ rî tı̨ sĩ rî, drílâ nĩzó ı̨̃'bı̨ 'bẽ
'bá ãzâ 'bá yî ûsúlı̨ rı̨, Sĩmónã Pétẽrõ gõ'dá ą̃drúpı̨ lâ Ãndĩríyã bê. Gólĩyî rĩ'á îmbá
ĩyíkâ ı̨̃'bı̨ kâ vũ'á lı̨̃mvû 'á. Sĩmónã yî Ãndĩríyã bê rĩ'á ĩyî kpą̃rą̃tı̨ ı̨̃'bı̨ 'bẽ 'bá 'î.
17 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ ânĩ 'dẽlé má vósĩ, tãlâ má
'bã ró ãnî bê õjílã âsé 'bá ró má drí, gólĩyî ã'dô ró õjílã ámákâ ró, õzõ ãnî drí â'dórẽ
ı̨̃'bı̨ âsé 'bá ró sı̨sı̨ rî kâtí.”
18 Gõ'dá nĩngá sĩ, drílĩyî ngãzó 'wãâ îmbá ĩyíkâ âyélé 'dẽzó Yésũ vósĩ lãjó'bá gólâkâ
ró.
19 Gõ'dá drílĩyî ngãzó nĩlí ą̃tı̨ 'álâ fínyáwá. Nĩngá sĩ, Yésũ drí Zẽbẽdáyõ yî ûsúzó
mvá lâ yí bê rı̨, rú lâ yî Yãkóbã yî Yõwánĩ bê. 'Dĩî gólĩyî rĩ'á kõlóngbõ 'á îmbá ĩyíkâ
lı̨̃fı̨ lâ êdé'á.
20 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ ndrê gólĩyî bê rî, drílâ ngãzó 'wãâ Yãkóbã yî ą̃zı̨lı̨ Yõwánĩ bê
â'dólé lãjó'bá íyíkâ ró. Nĩngá sĩ, drílĩyî ngãzó átá lâ yî âyélé kõlóngbõ 'á 'dẽzó Yésũ
vósĩ lãjó'bá gólâkâ ró.

Tã õjílã líndrí õnjí bê rî tãsĩ
(Lúką̃ 4.31-37)

21 'Dĩî vósĩ, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí lãjó'bá íyíkâ bê ją̃rı̨bą̃ zı̨̃lı̨ Kãpẽrãnómã rî 'álâ.
Ką̃yı̨ rãtáã kâ sĩ rî, Yésũ yî drí ngãzó fĩlí ĩyî jó tã Ôvârí kâ ârî kâ 'á. Tólâ Yésũ drí
ngãzó rĩ'á tã Ôvârí kâ îmbálé õjílã drí.
22 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, õjílã 'dî 'bá yî tı̨ lâ yî drí ą̃'dı̨zó tã Yésũ drí rĩ'á îmbálâ 'dĩ drí
sĩ. Tã îmbâ Yésũ kâ rî â'dó õzõ lı̨̃fı̨ îmbá 'bá ãzâ 'bá yî gólĩyî rĩ 'bá rĩlí lã'bí Ôvârí
kâ â'dálé rî ãzâ 'bá yí kâtí kô ãlôwálâ, tãlâ Yésũ rî gógó nyãányâ lâ îmbâ tã íyíkâ cú
drı̨-ãcê kúmú kâ rî sĩ.
23 Yésũ õtírĩ rĩî drẽ tã îmbálé rî, ãgô ãzâ bê rĩ'á líndrí õnjí ą̃bą̃bą̃ Sãtánã kâ rî kâ
bê, ômbê gólâ trá vũdrı̨. Gõ'dá ą̃trũ kũ'dũ ró, ãgô rî 'dĩ drí ngãzó rĩ'á ôtrélé lą̃zı̨ zı̨̃zı̨̃
bê úlı̨ líndrí õnjí yí 'á 'dĩ 'bá yí kâ sĩ kĩ nĩ rî,
24 “Má nı̨ nî trá dódó, Yésũ õjílã Nãzãrétã kâ ró. Nî õjílã ndı̨̃ndı̨̃ 'î pą̃tı̨̃ı̨̃ Ôvârí kâ rî
ĩ'dî. Ní lẽ ã'dô 'ẽlé má rú yã? Ní ânĩ nô mâ líndrí õnjí ró ãgô nõ 'á nõ fũlı̨ yã?”

25 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó líndrí õnjí ậbậbậ kâ 'dĩ drí 'álé ãdrã sĩ, “Ní rî tịtị, ní âfõ vólé ãgô nõ 'ásĩ.”
26 Gõ'dá nĩngá sĩ, líndrí õnjí ậbậbậ kâ rĩ 'bá ãgô 'dĩ 'á 'dĩ drí rĩzó ãgô rî 'dĩ îyálé kĩíkĩí mbârâkã sĩ, drílâ ãgô 'dĩ 'bãzó ôtrélé ngbậlậ-ngbậlậ, gõ'dá drílâ ngãzó drị ĩnjílí vólé ãgô rî 'dĩ rú sĩ.
27 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã tị drí ậ'dịzó ndrĩ tã 'dî drí sĩ. Nĩngá sĩ, drílĩyî ngãzó rĩ'á tã îjílí ĩyî võ 'ásĩ kĩ nĩ rî, “Ngá nõtí nõ ã'dô 'î? Gólâ rî tã âtálé drị-ãcê Ôvârí kâ rî sĩ, tãlâ líndrí õnjí 'dĩ ãârî ró kpá tã gólâ drí rĩ'á rãlâ rî 'bá yî bê.”
28 Nĩngá sĩ, õjílã 'dî 'bá yî drí ngãzó nĩlí 'bã 'álâ tã Yésũ drí líndrí õnjí 'dĩ drõzó 'dĩ âtálé õjílã ãzâ 'bá yî drí. Ĩtí, tã 'dî 'bã Yésũ rî rú â'dólé lị̃kû-lị̃kû ró 'bậdrị̃ Gãlĩláyã kâ rî 'ásĩ dîrî kậngbû.

Tã Yésũ drí ngá lãzé 'bá îngázó Kãpẽrãnómã 'álâ rî (Mãtáyõ 8.14-17; Lúkậ 4.38-41)

29 'Dĩî vósĩ, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí vólé jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rî 'ásĩ. Gólĩyî Sĩmónã, Ãndĩríyã, Yãkóbã, gõ'dá Yõwánĩ yí bê. Gólĩyî nĩ kôrô mbị̃ Sĩmónã Pétẽrõ yî drí 'bã 'álâ ậdrúpị̃ lâ Ãndĩríyã bê.
30 Tólâ Sĩmónã rî ãdrá rĩ'á ậyị'á vũdrị gbãrãkã drị̃ị̃ jó 'á. Rú'bậ lâ âmê trá tílí-tílí. Nĩngá sĩ, 'wãâ ngá lãzé gólâkâ 'dĩ ódrí tã lâ pẽzó Yésũ drí.
31 Yésũ drí ngãzó fĩlí õkó rî 'dĩ ngálâ jó 'álâ. Nĩngá sĩ, Yésũ drí drị lâ rũzó sẽlé, tãlâ gólâ õngâ ró bê ûrû. Kôrô 'wãâ õkó rî 'dĩ rú'bậ lâ âmé 'bá 'dĩ drí ậ'dịzó, gõ'dá drílâ ngãzó nĩlí ngá nyãnyã lâ'dílí gólĩyî drí nyãlé.
32 Ĩ̃tú õtírĩ̃ fĩî rî,* õjílã drí ngãzó rĩ'á ngá lãzé 'bá gõ'dá kpá gólĩyî líndrí õnjí Sãtánã kâ drí ômbélé trá rî 'bá yí bê âtrõlé âjílí Yésũ ngálâ.
33 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã jậrị̃bậ 'dî 'ásĩ rî drí ĩyî ômózó tịlịlị ró jó tịlị jó Yésũ drí rĩzó rĩlí rî tị.
34 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó rĩ'á õjílã dũû ngá lãzé tị lârâkô ngĩíngî bê rî 'bá yî pãlé ngá lãzé ĩyíkâ 'ásĩ. Drílâ kpá líndrí õnjí 'dĩ 'bá yî lâdrózó vólé õjílã gólĩyî â'dó 'bá ĩ'dí bê lâ rî 'bá yî 'ásĩ. Gólâ âyé líndrí õnjí 'dĩ 'bá yî kô tị ñ̃jilị lãndrâ drị̃ị̃ sĩ, tãlâ gólĩyî nị̃ trá kĩ, gólâ ã'dî ĩ'dî yã. Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ lẽé drẽ kô gólĩyî drí íyî tã 'bãlé lậ'búlị 'wãâ õjílã drí.

Tã Yésũ drí ngãzó lậvũlị Kãpẽrãnómã 'ásĩ rî (Lúkậ 4.42-44)

35 Cị̃ịnó rî 'dĩ sĩ, Yésũ drí ngãzó jó 'dĩ 'ásĩ ãkpã võ drẽ pậnị̃-pậnị̃ nĩlí võ õjílã ãkó rî 'á tólâ nĩlí tị îrátãlé Ôvârí drí.
36 Gõ'dá Yésũ bê trá yû'dậwậ rî, Sĩmónã yî íyî ãzí-ãzí yí bê drí ngãzó nĩlí Yésũ rî lôndãlé.
37 Gõ'dá gólĩyî ûsû Yésũ bê rî, drílĩyî ngãzó tã âtálé drílâ kĩ nĩ rî, “Õjílã ndrĩ 'dó rĩ'á ánî lôndã'á, ní ãâgõ ró ĩyî pãlé!”
38 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ 'dê, mã nĩ ró võ ãzâ 'bá yî â'dó 'bá ãnyî rî 'bá yî 'álâ, tãlâ má lẽ kpá úlị Ôvârí kâ pẽlé õjílã gólĩyî võ 'dî 'bá yî 'á 'dĩ yî drí, tãlâ 'dĩî ngá 'ẽ'ẽ má drí ânĩ'á 'ẽlâ nõngá rî ĩ'dî.”
39 Ĩtí ró rî, gólĩyî drí lậmúzó dîrî võ Gãlĩláyã kâ rî 'ásĩ ndrĩ. Võ rî 'dĩ 'bá yî 'á rî, Yésũ drí nĩzó úlị Ôvârí kâ pẽ bê õjílã drí jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rî 'bá yî 'ásĩ. Gõ'dá gólâ lâdrô líndrí õnjí kpá õjílã líndrí 'dĩ 'bá yî drí rĩzó 'á lâ yî rî 'ásĩ.

Tã Yésũ drí ãrí 'bá êdézó rî (Mãtáyõ 8.1-4; Lúkậ 5.12-16)

---

* **1:32 1.32** Õjílã ânĩ trá ĩ̃tú drí fĩrĩ̃ 'á, tãlâ kậyị̃ rãtáã kâ gólâ õjílã drí lôvózó 'á lâ 'dĩ ndẽ rû trá.

40 Ị̃tú ãzâ sĩ, ãgô ãzâ ãrí 'bá ró drí ânĩzó 'ã'î tị̃lị̃ ĩnyą̃kú drị̃ị̃ Yésũ ândrá. Drílâ ngãzó
rú'bą̃ lô'bãlé Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Õzõ ĩĩcâ trá ní lị̃fị̃ ã'dô ró bê ámâ êdézó rî, 'dõvó ní
êdê mâ ngbángbá ngá lãzé ámákâ nõ 'ásĩ.”
41 Nĩngá sĩ, ãgô rî 'dĩ ĩzã lâ drí gãzó Yésũ drí. Gõ'dá Yésũ drí ngãzó drị̃ 'bãlé gólâ
drị̃ị̃, gõzó tã âtálé kĩ nĩ rî, “Ãwô, má lẽ tã trá ánî pãzó â'dólé rú'bą̃ bê ngbángbá.”
42 Nĩngá sĩ, kôrô ãrí 'dĩ drí rû ndẽzó vólé ãgô 'dĩ rú'bą̃ lâ 'ásĩ. Gõ'dá ãgô rî 'dĩ rú'bą̃
lâ drí â'dózó lúwą̃-lúwą̃.
43-44 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó ãgô rî 'dĩ âtílí ngbílí-ngbílí kĩ nĩ rî, “Ní ârî dódó,
ní âtâ tã kô tã rî nõ tãsĩ õjílã ãzãkã drí. Ní 'dâ lã'bí rú'bą̃ drí rû êdézó ãrí 'ásĩ rî ĩ'dî.
Ní nĩ cú nî, ánî nyãányâ â'dálé drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ rî drí, ní gõ ró kõrõnyã lị̃lị̃ ngá fẽfẽ
ró Ôvârí drí, õzõ tã âtâ Músą̃ kâ 'bãlé ãrí 'bá ã'dô ró ngbángbá rî kâtí, tãlâ ní 'ê ró
ãwô-ĩtí ãmbá Ôvârí drí. Õzõ ní õ'ê tã rî 'dĩ trá ĩtí rî, õjílã ndrĩ â'dô nị̃'á lâ ĩyî kĩ nĩ rî,
ngá lãzé ániká ãrí ró 'dĩ õndẽ rû trá ní rú sĩ.”
45 Yésũ âtâ bê tã 'dî kpálé ĩtí ãgô rî 'dĩ drí rî, ãgô rî 'dĩ cí tị̃ tã Yésũ drí pẽlé yí drí
'dĩ drị̃ị̃ kô. Gólâ ngâ íyîngá nĩ'á tã rî 'dĩ âtá bê õjílã drí ârílí ndrĩ, gõ'dá tã rî 'dĩ drí
lą̃'búzó fãã võ 'ásĩ cé tị̃tị̃. Ĩtí lâ 'dĩ drí rî, Yésũ îcá gõ'dá kô nĩ'á fĩlí ją̃rị̃bą̃ ãzâ 'bá yî
'ásĩ, õjílã tị̃lị̃lị̃ õzó ĩyî gólâ rî ômó kô rõô. Ĩ'dî ĩtí, Yésũ lãjó'bá íyíká rî 'bá yí bê drí
gõzó rĩlí ĩyî õmã 'á. Kpálé Yésũ yî rĩrĩ õmã 'á 'dĩ sĩ rî, õjílã dũû ĩyíkâ zãâ ânĩ'á ĩyî
gólâ ngálâ võ drị̃ 'ásĩ cé tị̃tị̃.

2

*Tã Yésũ drí mbârâkã íyíkâ â'dázó tã õnjí ãgô pá lâ drí ôdrãlé trá kpą̃rą̃tị̃ rî kâ rî
âyézó rî sĩ*
(Mãtáyõ 9.1-8; Lúką̃ 5.17-26)

1 Ką̃yị̃ fínyáwá vólé drị̃ 'ásĩ, Yésũ drí ngãzó gõlé vólé Kãpẽrãnómã 'álâ. Áâtâ ókĩ nĩ
rî, Yésũ bê 'bã gólâ drí rĩzó rî 'álâ.
2 Gõ'dá õjílã ârî ĩyî bê úlị̃ rî 'dĩ rî, õjílã ịtị̃lị̃lị̃ drí ngãzó rû ê'bélé dũû jó 'á Yésũ ngálâ
bũúũ ą̃'dị̃-drị̃ 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dá Yésũ drí ngãzó rĩ'á tã Ôvârí kâ âtálé gólĩyî drí.
3 Nĩngá sĩ, Yésũ õtírĩ rĩî úlị̃ âtálé rî, õjílã sû drí ãgô ãzâ pá lâ drí ôdrãlé trá kpą̃rą̃tị̃
rî ą̃njị̃zó ânĩzó ĩ'dí bê lâ gbãrãkã sĩ Yésũ ngálâ, tãlâ Yésũ õpâ ró gólâ bê â'dólé ndị̃ndị̃
ró.
4 Nĩngá sĩ, gólĩyî âcâ bê 'bã rî 'dĩ 'á rî, gólĩyî îcá gõ'dá kô ãgô pá lâ drí ôdrãlé trá
kpą̃rą̃tị̃ 'dĩ lôfílí Yésũ ngálâ jó 'álâ, tãlâ õjílã trá rĩ'á ĩyî ngbą̃'ũ rõô. Gõ'dá nĩngá sĩ,
õjílã gólĩyî ãgô pá lâ drí ôdrãlé trá 'dĩ ą̃njị̃ 'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó mbãlé ũpị̃ lõlé jó-drị̃
lésĩ* gõzó gbãrãkã ãgô pá lâ drí ôdrãlé 'dĩ bê 'dĩ â'ĩzó bãgó sĩ îrílí kôrô ũpị̃ rî 'dĩ 'ásĩ
jó 'álâ.
5 Gõ'dá Yésũ ndrê tã rî 'dĩ ĩtí bê rî, drílâ nị̃zó lâ kĩ nĩ rî, ãgô 'dĩ 'bá yî rĩ'á ĩyî tã lẽlẽ
ą̃ngị̃ bê mbârâkã íyíkâ õjílã pã kâ rî 'á. Ĩtí ró rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé ãgô pá lâ drí
ôdrãlé trá 'dĩ drí kĩ nĩ rî, “Ámâ rû-lẽ-ãzíyã, áâyê nî trá tã õnjí ániká 'ásĩ.”
6 Nĩngá sĩ rî, gólĩyî lã'bí îmbá 'bá rî 'bá yî kpá rĩ'á ĩyî tólâ Yésũ bê. Gõ'dá gólĩyî ârî
úlị̃ Yésũ kâ 'dĩ bê rî, drílĩyî ngãzó tã ịsũlị̃ ĩyî 'á kĩ nĩ rî,
7 íyíkâ kô ángô tí ró ãgô nõ drí rĩzó úlị̃ âtálé nõtí nõ yã? Gólâ trá 'ẽ'á Ôvârí rî
mbârâkã âmãlé yí drí. Cé Ôvârí ĩ'dî îcá 'bá ró tã õnjí õjílã kâ âyélé.
8 Nĩngá sĩ, Yésũ drí 'wãâ tã ịsũ-ịsũ gólĩyíkâ 'dĩ nị̃zó, gõ'dá drílâ gólĩyî ịjízó kĩ nĩ rî,
“Nĩ rî tã ịsũlị̃ ĩtí lâ 'dĩ ró má rú ã'dô tãsĩ?

* **2:4 2.4** Jó-drị̃ 'dî trá rĩ'á sãlãrã ĩtí.

9 Mâ 'díyî pã 'bá Ôvârí ngá lésĩ rî ĩ'dî cú mbârâkã bê õjílã âyézó tã õnjí gólĩyíkâ
'ásĩ. Gõ'dá má îcâ trá tã 'dî âtálé cú ĩtí lâŋõ ãkó. Tã 'ẽ 'bá â'dálâ kĩ'á nĩ rî, pa̰tı̰̃ má
â'dô â'dó'á mbârâkã 'dî bê rî, rĩ'á nõtí, má â'dô ãgô nõ pá lâ yî 'bã'á â'dólé tãndí ró.
10 Ngbãângbânõ, má â'dô úlı̰ âtá'á, tãlâ mĩ nı̰̃ ró bê kĩ'á nĩ rî, mâ gólâ Ôvârí drí
âjólé trá ûrú lésĩ rî rĩ'á cú mbârâkã tã õnjí âyê kâ bê ãngó nõ 'á nõngá." Nĩngá sĩ,
Yésũ drí tã âtázó ãgô pá lâ drí ôdrãlé trá kpa̰ã̰tı̰ rî drí kĩ nĩ rî,
11 "Má 'bã tã ní drí kĩ nĩ rî, ní ngâ ûrû, ní trõ gbãrãkã áníkâ 'dĩ nĩzó 'bã 'álâ."
12 Nĩngá sĩ, õjílã 'dî 'bá yî lı̰fı̰̃ drı̰̃ lâ 'á ndrĩ ãgô 'dĩ drí ngãzó 'wãâ kôrô âdrélé ûrû,
drílâ gbãrãkã íyíkâ 'dĩ trõzó gõzó ngãlé fõlé ĩ'dí bê lâ ĩví 'álâ. Tã lârâkô 'dĩ tãsĩ rî,
õjílã 'dî 'bá yî tı̰ lâ yî drí a̰'dı̰zó. Gõ'dá nĩngá sĩ, drílĩyî ngãzó Ôvârí rî lûyı̰lı̰ kĩ nĩ rî,
"Ḭtú ãmâ tı̰̃zó rî sĩ rî, mã ndré drẽ tã 'dî rî kâtí rî drẽ kó kô. Mã nı̰̃ı̰ kô kĩ, Ôvârí ãâfẽ
mbârâkã trá ãmbá Yésũ drí."

Tã Yésũ yí kâ bélé-bélé û'dú 'bá yí bê
(Mãtáyõ 9.9-13; Lúka̰ 5.27-32)

13 Tólâ sĩ, Yésũ yî drí ngãzó gõlé vólé lı̰̃mvû ândrê tı̰ 'álâ tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yí bê.
'Dĩĩ õjílã ı̰tı̰lı̰lı̰ rõô bê rĩ'á ânĩ'á tã Yésũ kâ ârílí. Nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ngãzó tã îmbálé
gólĩyî drí.
14 Gõ'dá 'dĩĩ vósĩ rî, Yésũ yî rĩ'á la̰mú'á rî, drílĩyî Mãtáyõ* Ãlõpáyã rî mvá rî ûsúzó
rĩ'á võ íyíkâ bélé-bélé û'dû kâ rî 'á. Nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé gólâ drí kĩ nĩ
rî, "Ní ngâ 'dẽlé má vósĩ â'dólé lãjó'bá ámákâ ró." Nĩngá sĩ, Mãtáyõ drí ngãzó 'wãâ
'dẽlé gólâ vósĩ lãjó'bá ró.
15 'Dĩĩ vósĩ, Mãtáyõ drí Yésũ yî a̰zı̰zó yí drí 'bã 'álâ. Yésũ yî õtírĩ rĩĩ ngá nyãlé
Mãtáyõ rí 'bã 'álâ rî, bélé-bélé û'dú 'bá gõ'dá gólĩyî lã'bí Yúda̰ yí kâ rî 'dã 'bá kô rî
'bá yí bê rĩ'á ĩyî dũû, tãlâ õjílã õzõ gólĩyí kâtí 'dĩ 'bá yî trá rĩ'á dũû 'dó Yésũ rî vó lôbẽ
'bá ró. Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê rî ĩyî rĩ'á ngá nyã'á gólĩyí bê tólâ.
16 Nĩngá sĩ, lã'bí îmbá 'bá â'dó 'bá ĩyî Pa̰rúsı̰̃* ró rî 'bá yî drí ngãzó ânĩlí Yésũ rî
ûsúlı̰ lãjó'bá íyíkâ bê rĩ'á ĩyî ngá nyã'á bélé-bélé û'dú 'bá 'dĩ 'bá yí bê gõ'dá kpá gólĩyî
lã'bí îzã 'bá rî 'bá yí bê. Nĩngá sĩ, drílĩyî ngãzó tã îjílí lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî tı̰ kĩ nĩ
rî, "Yésũ rî rĩ'á ngá nyãlé tã õnjí 'bá 'dĩ 'bá yí bê võ ãlô 'á ã'dô tãsĩ yã?"
17 Nĩngá sĩ, Yésũ ârî bê tã îjî gólĩyíkâ 'dĩ rî, drílâ ngãzó tã-drı̰̃ lôgõlé kĩ nĩ rî, "Ngá
lãzé ãkó lé 'bá lôndãá ójó kô, cé ngá lãzé 'bá lôndã ójó nĩ ĩyî pãlé. Gõ'dá má ânĩí kô
tã mbı̰ 'bá pãlé, má ânĩ tã õnjí 'bá a̰zı̰lı̰, tãlâ ópâ ró gólĩyî bê tã õnjí gólĩyíkâ 'ásĩ."

Tã tã îmbâ ó'dí Yésũ kâ rî tãsĩ
(Mãtáyõ 9.14-17; Lúka̰ 5.33-39)

18 Nĩngá sĩ, tã ârí 'bá Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî kâ gõ'dá kpá Pa̰rúsı̰̃ kâ bê rî ĩyî
trá tı̰ 'bĩlí rĩzó 'álé 'ã'í ró rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí lã'bí Yúda̰ yí kâ vó ró. Nĩngá sĩ, õjílã ãzâ
'bá yî drí ngãzó Yésũ rî îjílí kĩ nĩ rî, "Tã ârí 'bá Yõwánĩ bãbãtízĩ 'bá ró rî kâ kpa̰ã̰tı̰ tã
ârí 'bá Pa̰rúsı̰̃ kâ bê, rî ĩyî tı̰ 'bĩlí rĩzó 'álé 'ã'í ró rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí. Gõ'dá ã'dô tãsĩ
gólĩyî tã ârí 'bá ánî nyãányâ kâ ró rî 'bá yî rí kô tı̰ 'bĩlí rĩzó 'álé 'ã'í ró õzõ gólĩyí kâtí
yã?"
19 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drı̰̃ lôgõzó gólĩyî drí úlı̰ mãnĩgõ sĩ kĩ nĩ rî, "Õdrógô* bê rĩ'á
nõngá ãnî lãfálé 'á. Â'dô â'dó'á íyíkâ ángô tí ró ũmú gólâkâ drí rĩzó tı̰ 'bĩlí, gõ'dá
õdrógô drí â'dózó kpá bê lãfálé lâ yî 'á ãyĩkõ õnõ-võ kâ 'ẽlé gólĩyí bê rî yã? Îcá kô
â'dólé ĩtí lâ 'dĩ ró, tãlâ õdrógô bê gólĩyî lãfálé.

---

* **2:14 2.14** Mãtáyõ rî rú ãzâ kpá Lа̰vı̰ ĩ'dî. * **2:16 2.16** ***Pa̰rúsı̰̃*** 'Dĩĩ õjílã gólĩyî lã'bí ĩyíkâ a̰tı̰ 'bá ga̰ kpãkã ãlô tã 'bã'bã Ôvârí kâ bê rî ĩ'dî. 'Dĩĩ rĩ'á õjílã tã lã'bí 'dã 'bá ĩ'dî. * **2:19 2.19** ***Õdrógô*** 'Dĩĩ Yésũ ĩ'dî, gõ'dá ũmú 'dĩ 'bá yî rĩ'á ĩyî lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî ĩ'dî. Lã'bí Yúda̰ yí kâ vó ró rî, órî ngá nyãlé õdrógô bê 'dó võ ãlô 'á.

20 Gõ'dá ĩzạ́tú rî, ĩtú â'dô ậwú'á trá õdrógô trõzó vólé gólĩyî lãfálé sĩ. Gõ'dá ĩtú rî
'dĩ tú rî, gólĩyî â'dô rĩ'á trá 'álé 'ã'í ró ĩzã drí sĩ.
21 "Úlị mãnĩgõ ãzâ bê rị tã îmbâ ó'dí ámákâ rî tãsĩ, gólĩyî rĩ'á nõtí. Ólôsé ítá ó'dí
ró rî kô kpậ́ạ́kũ ítá ậkû ôsĩ 'bá trá rî rú, tãlâ ítá ó'dí 'dĩ õzó ôró ânjólé vólé ítá ậkû
'dĩ ũpị lâ âyélé hõwéẽ ậvû-ậvû ró lậvũlị gặrạ́ sịsị rî drĩị sĩ.
22 Gõ'dá â'dó kô tãndí ró õjílã ãzâ drí õdrá ó'dí lôrózó mõrá gólâ ậkû mbârâkã ãkó
rî 'á. Gólâ õ'ê trá ĩtí rî, gõ'dá õdrá õtírĩ ângá rî, mõrá ậkû 'dĩ â'dô pị'á, õdrá 'dĩ drí
lâsózó vũdrị rû îzãlé. Ĩtí rî, órî õdrá ó'dí lôrólâ mõrá gólâ tãndí ró rî 'á. Tã 'dî tãsĩ
rî, â'dô rĩ'á dódó cú ĩtí rû îzã ãkó. Ĩtí rî, îcá kô tã îmbâ ó'dí ámákâ rî ônjálé lã'bí ậkû
rî bê."

Tã Yésũ drí íyî â'dázó kậyị rãtáã kâ rî lịpị lâ ró rî
(Mãtáyõ 12.1-8; Lúkậ 6.1-5)

23 Kậyị rãtáã kâ* sĩ, Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê rĩ'á ĩyî nĩ'á kôrô ậmvú ậdrúgú
lị̃njị 'bá trá rî kâ 'ásĩ. Ậmvú rî 'dĩ 'á nĩngá rî, drílĩyî ngãzó rĩ'á ậdrúgú vũlị rĩ'á nyãlâ
lõfó drí sĩ.
24 Nĩngá sĩ, õjílã Pậrúsị̃ kâ ârî ĩyî tã 'dî bê rî, drílĩyî ngãzó Yésũ rî îjílí kĩ nĩ rî,
"Lãjó'bá áníkâ rî ĩyî cú ĩtí lã'bí ãmákâ rî 'dã ãkó ã'dô tãsĩ yã? Drílĩyî rĩzó rĩ'á lôsĩ
'ẽlé kậyị rãtáã kâ rî sĩ."
25-26 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó tã 'dî drị̃ lâ lôgõlé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ zị tã kúmú
ậngị Dậwúdị̃ rî tãsĩ búkũ Ôvârí kâ 'á rî kô yã? Ĩtú Ãbĩyãtárã drí â'dózó drẽ ãmbá
drị-'bá lã'bí 'ẽ 'bá rî 'bá yí kâ ró, gõ'dá Dậwúdị̃ yî drí â'dózó ậjú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yí
bê lõfó ró kôrô rî. Gõ'dá drílĩyî ngãzó fĩlí jó Ôvârí kâ 'á ãmbãtã fẽlé trá ngá fẽfẽ ró
Ôvârí drí rî nyãlé rî. Nĩ nị̃ trá tãndí ró kĩ nĩ rî, cé drị-'bá lã'bí 'ẽ kâ rî 'bá yî áâyê ĩ'dî
ngá nyãnyã rî 'dĩ nyãlé. Ã'dô kpálé ĩtí rî, Dậwúdị̃ yî nyâ ngá nyãnyã rî 'dĩ ậjú 'bũ 'bá
íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê. Gõ'dá áâtá kô kĩ nĩ rî, gólĩyî lã'bí îzã 'bá 'î tã gólĩyî drí 'ẽlé trá 'dĩ
tãsĩ, tãlâ lõfó mbârâkã lậvũ kôrô tã lã'bí 'dã 'bá kâ rî drĩị sĩ."
27 Nĩngá sĩ, Yésũ âtâ tã ãzâ kpá trá gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Ôvârí 'bã ĩtú rãtáã kâ 'dĩ
â'dólé õjílã drí lôvózó 'á lâ. Gõ'dá 'bãá õjílã kô lã'bí kậyị rãtáã kâ lậnjĩ lâ trõlé.
28 Mâ gólâ Ôvârí drí âjólé trá ûrú lésĩ rî, ĩ'dî kậyị rãtáã kâ drĩlị."

3

Tã Yésũ drí ãgô drị ôgô-ôgô bê rî êdézó ĩtú rãtáã kâ sĩ rî
(Mãtáyõ 12.9-14; Lúkậ 6.6-11)

1 Kậyị rãtáã kâ ãzâ sĩ, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí fĩlí jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rî 'álâ. Jó rî 'dĩ
'á tólâ rî, ãgô ãzâ bê rĩ'á. Ãgô rî 'dĩ drị lâ rĩ'á ôgô-ôgô ró.
2 Gõ'dá Pậrúsị̃ yî lã'bí îmbá 'bá ãzâ 'bá yí bê kpá bê rĩ'á ĩyî tólâ. Gólĩyî lẽ Yésũ rî ậlĩ
âŋõlé tã õnjí 'bá ró. Gólĩyî rĩ'á Yésũ rî mãndĩkã lô'bã'á ngãtá Yésũ rî â'dô ãgô gólâ
drị lâ drí ôgólé ôgô 'dĩ pã'á yã rî, ã'dô kpálé kậyị rãtáã kâ rî ĩ'dî rî.
3 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó ãgô 'dĩ zĩlị kĩ nĩ rî, "Ní ngâ ûrû, gõ'dá ní ânĩ ró âdrélé
õjílã lãfálé 'á nõlé." Ĩtí rî, ãgô rî 'dĩ drí tã 'dî 'ẽzó té ĩtí.
4 'Dĩî vósĩ rî, Yésũ drí ngãzó tã pẽlé õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Kậyị rãtáã 'ẽzó rî sĩ
rî, tã mbị̃mbị̃ 'ẽlé rî íyíkâ kó ã'dô 'î yã? Ĩtí rî, tã 'bã'bã ãmákâ 'ẽlé rî 'bã ãmâ õjílã 'â
ậmúlị ngãtá 'â ậmúlị kô yã? Tã 'bã'bã rî gógó ãlôlâ ãmákâ 'dĩ 'bã ãmâ bê õjílã pãlé
ngãtá õjílã âyélé drãlé yã?" Nĩngá sĩ rî, õjílã 'dî 'bá yî drí rĩzó ĩyî njũrũ tã 'dî drị̃ lâ
lôgõ ãkó.

---

* **2:23 2.23** 'Dĩî Sậbị̃ sĩ, â'dó kô Gímã sĩ. **2:25-26 2.25-26** 1 Sãmõwélẽ 21.3-6.

5 Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ drí võ ndrẽzó gólĩyî drı̃ı̨̃ sĩ ĩı̨f́ı̨ ı̨̃nj̃ı̨-ı̨̃nj̃ı̨ õmbã kâ rî sĩ. Gólâ gõ'dá
kpá ĩzã ró gólĩyî tãsĩ, tãlâ gólĩyî drı̃ rĩ'á âmbâ-âmbâ ró ĩzã ngá lãzé 'bá kâ nı̨̃lı̨́. Ĩ'dî
ĩtí, Yésũ drí ngãzó tã pẽlé ãgô drı́ bê kõgõ'dõ 'dî drí kĩ nĩ rî, “Ní ệjẽ ánî drı́ 'dĩ, tãlâ
ẽệjẽ ró rû bê mbı̨̃mbı̨̃ ró.” Nĩngá sĩ, ãgô 'dĩ drí tã 'dî 'ẽzó té õzõ âtálé 'dĩ kâtí, gõ'dá
kôrô drı́ lâ 'dĩ drí rû ệjẽzó âcálé mbı̨̃mbı̨̃ dódó.
6 Tã rî 'dĩ vólé drı̃ lâ 'ásĩ, Pã̃rúsı̨̃ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó nĩlí õjílã gólĩyî kúmú ã̃ngı́ zı̨̃lı̨́
Ẽródẽ rî kâ rî 'bá yî ngálâ nĩlí nĩ'á tã ı̨̃'bı̨̃lı̨́, ã'dô ró bê Yésũ rî fũzó vólé.

Tã lârâkô Yésũ drí 'ẽlé lı̨̃mvû ândrê tı̨ 'álâ rî

7-8 Tólâ sĩ, Yésũ yî drí ngãzó tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yí bê nĩlí õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî âyélé
nĩzó lı̨̃mvû ândrê zı̨̃lı̨́ Gãlĩláyã rî tı̨ 'álâ. Gõ'dá õjílã dũû drí ânĩzó 'bã̃drı̨̃ Gãlĩláyã kâ
rî lésĩ 'dẽlé gólĩyî vósĩ. Õjílã dũû ãzâ 'bá yî fĩ kpá dró dũû 'dẽlé gólĩyî vó, tãlâ gólĩyî
ârî tã ã̃ngı́ Yésũ drí rĩ'á 'ẽlâ rî trá. Õjílã ãzâ 'bá yî ânĩ ĩyî ĩyíkâ Yẽrõsãlémã lésĩ, kpá
võ ãzâ 'bá yî lésĩ Yũdã̃yã̃ 'á. Ãzâ 'bá yî ânĩ ĩyî 'bã̃drı̨̃ Ị̃dũmı̨́yã̃ kâ rî lésĩ, ũrûkã̃ 'bá yî
gõ'dá ĩyíkâ kpá áyágá Jõrõdénĩ rî 'á'á lé drı̃ lâ lésĩ, gõ'dá gólĩyî jã̃rı̨́bã̃ zı̨̃lı̨́ Tírã Sĩdónã
bê rî gãrã drı̃ lâ lésĩ.
9 Tãlâ õjílã ı̨́tı̨́lı̨́lı̨́ 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yî drí
kõlóngbõ mvá âsélé ãnyî mbãzó 'á lâ, õzó ĩyî íyî lôzé kô.
10 Yésũ 'ê ĩtí ró, tãlâ õjílã ngá lãzé 'bá ndrĩ 'dó rû fũ'á ĩyî ânĩlí gólâ rî dõlé, tãlâ yĩ
pâ ró ngá bê kpá ngá lãzé ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ, tãlâ gólĩyî nı̨̃ trá kĩ, sı̨́sı̨́ Yésũ pâ õjílã
ngá lãzé 'bá trá rõô.
11 Õjílã líndrí õnjí drí ômbélé rî 'bá yî tãsĩ, õzõ gólĩyî õtírĩ Yésũ rî ndrẽê rî, kôrô
líndrí õnjí gólĩyíkâ 'dĩ drí gólĩyî lûvũzó ı̨̃nyã̃kú drı̃ı̨̃ ôtrê-ôtrê bê ûrû kĩ nĩ rî, “Nî ĩ'dî
Ôvârí rî mvá 'î.”
12 Yésũ drí tã 'bãzó líndrí õnjí 'dĩ 'bá yî drí, tãlâ gólĩyî õzó íyî tã lôfõô.

Tã Yésũ drí õjílã mûdrı̨́-drı̃-lâ-ngâ-rı̨̃ njĩzó lãjó'bá íyíkâ ró rî (Mãtáyõ 10.1-4; Lúkã̃ 6.12-16)

13-14 Nĩngá sĩ, Yésũ yî drí ngãzó tã ârí 'bá íyíkâ yí bê nĩlí únı́ 'álâ. 'Dĩî vósĩ rî, drílâ
ngãzó ãgô mûdrı̨́-drı̃-lâ-ngâ-rı̨̃ yí drí lẽlé rî 'bá yî ã̃zı̨́lı̨́ â'dólé lãjó'bá íyíkâ ró. Gõ'dá
nĩngá sĩ, drílĩyî ngãzó ânĩlí gólâ ngálâ. Gólâ njĩ gólĩyî 'dĩ, tãlâ gólĩyî õrî ró bê yí bê,
gõ'dá kpá tãlâ yí lâjô ró gólĩyî bê nĩlí úlı́ íyíkâ pẽ bê,
15 gõ'dá gólĩyî ã'dô ró bê cú mbârâkã drı́-ãcê kâ bê líndrí õnjí lâdrózó õjílã gólĩyî
líndrí õnjí drí ômbélé rî 'bá yî 'ásĩ, tãlâ líndrí õnjí ãâfõ ró vólé gólĩyî 'ásĩ.
16 Nõô yî rĩ'á ãgô Yésũ drí njĩlí mûdrı̨́-drı̃-lâ-ngâ-rı̨̃ rî 'bá yî rú lâ yî ĩ'dî,
Sĩmónã gólâ drí zı̨̃lı̨́ kpá Pétẽrõ rî,
17 Zẽbẽdáyõ rî mvá yî
Yãkóbã yî
Yõwánĩ bê gólĩyî Yésũ drí rú lâ yî zı̨̃lı̨́ kpã̃rã̃tı̨́ “ ‘Mõgbárá Mvá” ’ rî,
18 Gólâ njĩ kpá
Ãndĩríyã,
Fílĩpõ,
Bãtõlõméyõ,*
Mãtáyõ,
Tómã,
Yãkóbã Ãlõpáyã rî mvá,
Tãdéyõ,*
Sĩmónã gólâ fĩ 'bá õmã 'á õmbã 'ẽlé 'bã̃drı̨̃ tãsĩ rî ĩ'dî,

* **3:18 3.18** Bãtõlõméyõ rî rú ãzâ Nãtãnélẽ. * **3:18 3.18** Tãdéyõ rî rú ãzâ Yúdã̃, átá lâ rî rú Yãkóbã.

19 gõ'dá
Yúdạ̃ Ĩsĩkãrĩyótã gólâ 'ẽ 'bá Yésũ rî gĩlí fũlị̃ rî.

Tã Yésũ drí tã ịsũ ányâ íyî tãsĩ rî êdézó mbị̃ rî
(Mãtáyõ 12.22-32; Lúkạ̃ 11.14-23; 12.10)

20 'Dĩî vósĩ, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí tã ârí 'bá íyíkâ yí bê gõlé 'bã ĩyî drí rĩzó rî 'álâ. Gólĩyî cãcã gõlé 'bã 'álâ rî vósĩ, õjílã drí rû ê'bézó ó'dí ngbạ̃'ũ dîrî Yésũ yî rú sĩ lạ̃vũlị̃ kôrô, tãlâ Yésũ yî õzó îcá nyãsá nyãlé kô.

21 Tã Yésũ drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ drí lû'úzó áró lâ yî bị́lị́, gõ'dá drílĩyî ngãzó ânĩlí, tãlâ yĩ õtrõ ró gólâ bê vólé, tãlâ áâtâ trá ókĩ nĩ rî, "Yésũ ã'dô õjílã lîfõ 'î."

22 Gõ'dá kpá lã'bí îmbá 'bá ãzâ 'bá yî ânĩ 'bá ĩyî Yẽrõsãlémã lésĩ rî, ânĩ'á tã Yésũ kâ rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî ndrẽlé ĩyî Ị́fị́ sĩ, âtâ ĩyî tã mbârâkã Yésũ kâ rî tãsĩ kĩ nĩ rî, "Sãtánã õfẽ mbârâkã nĩ Yésũ drí. 'Dĩî kúmú líndrí õnjí kâ* rî nĩ rĩ'á mbârâkã fẽlé drílâ líndrí õnjí lâdrózó ĩ'dî sĩ lâ vólé õjílã 'ásĩ."

23 Gõ'dá ĩtí, Yésũ ârî tã 'dî bê rî, drílâ ngãzó gólĩyî lã'bí îmbá 'bá 'dĩ 'bá yî ậzị́lị́ yí ngálâ. Nĩngá sĩ, drílâ ngãzó rĩlí tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Ĩtí rî, Sãtánã â'dô îcá'á íyî nyãányâ drõlé vólé õjílã 'ásĩ 'dî ángô tí ró yã? Tã ịsũ ãníkâ ámâ tãsĩ ányâ ró.

24 Tã â'dálâ bê rị̃: Õzõ 'bã-tị̃ õrî rû lônyĩ-lônyĩ ró ậwậ̃ 'ẽlé rî, 'bã-tị̃ rî 'dĩ îcá kô âdrélé ậwậ̃ 'dî 'ẽlé té õzõ gólĩyî drí fĩî ômbérẽ ãlô rî kâtí.

25 Gõ'dá kpá õzõ õjílã ậ'dị́-drị̃ ãlô rî kâ õlônyĩ ĩyî lãfálé lônyĩ-lônyĩ rû fũzó ãzí-ãzí bê rî, 'dĩî ậ'dị́-drị̃ 'dî njãá kô zị̃ rû fũfũ rî 'dĩ 'á.

26 Kpá ĩtí ró, õzõ Sãtánã õfẽ fí mbârâkã trá má drí líndrí õnjí drõzó rî, 'dĩî gólâ ngâ trá ậjú 'bũlị́ íyî nyãányâ bê gõ'dá gólâ rĩ'á rû lônyĩ-lônyĩ ró, gõ'dá gólâ â'dô mbârâkã gólâkâ îzã'á 'wãâ.

27 "Gõ'dá mĩ nị̃ trá, ũgú îcá kô fĩlí jó õjílã gólâ fãfã bê rî kâ 'á cú ĩtí õjílã rî 'dĩ ômbé ãkó njírí-njírí. Îcá trá fãfã õjílã 'dî kâ drí â'dólé lạ̃vũlị́ kôrô fãfã 'bã lịpị̃ 'dĩ kâ drĩ̃ị̃ sĩ. Õzõ óõômbê gólâ trá rî, ũgú drí gõzó fí fĩlí ngá 'ẽ'á ûgũlâ rî ûgũlị́. Ĩtí rî, fãfã ámákâ lạ̃vũ trá kôrô fãfã Sãtánã kâ drĩ̃ị̃ sĩ.

28 "Nõô má âtâ tã pậtị́-pậtị̃ 'î ãnî drí, tã tị̃ õnjí õjílã úlị́ âtá 'bá õnjí Ôvârí rú rî, â'dô îcá'á cú Ôvârí drí tã õnjí gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî âyélé.

29 Gõ'dá õjílã úlị́ õnjí âtá 'bá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rú rî, îcá kô tã õnjí gólĩyíkâ âyélé ãlôwálâ. Gõ'dá â'dô íyíkâ lậnjị̃ tã õnjí 'dĩ kâ njị̃'á zãâ bậdị̃ ậdũkũ ãkó."

30 Yésũ âtâ úlị́ 'dĩ ĩtí, tãlâ õjílã 'dî 'bá yî 'ê 'dási trá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rú úlị́ gólĩyíkâ sĩ kĩ nĩ rî, Yésũ â'dô líndrí õnjí zẽlé.

Tã Yésũ rî áró yî tãsĩ
(Mãtáyõ 12.46-50; Lúkạ̃ 8.19-21)

31-32 'Dĩî õjílã dũû trá rĩ'á ĩyî dîrî gbãâ Yésũ rú sĩ. Nĩngá sĩ rî, Yésũ rî ândré gõ'dá Yésũ rî ậdrúpị̃ yí bê drí âcázó. Gólĩyî âcâ bê rî, drílĩyî rĩzó tãkõ ĩví 'álâ, tãlâ îcá kô gólĩyî drí âcázó fĩlí kôrô jó 'álâ õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá drílĩyî tã âtízó jó 'álâ Yésũ drí, Yésũ rî ậzị́lị́ ânĩlí ĩyî ngálâ ĩví 'álâ. Nĩngá sĩ, õjílã rĩ 'bá jó 'álâ 'dĩ 'bá yî drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Ní ndrê drẽ, ání ândré ání ậdrúpị̃ yí bê rĩ'á ĩyî ĩví 'álâ, gõ'dá gólĩyî lẽ nî âfõlé ĩyî ngálâ."

33 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó tã lôgõlé kĩ nĩ rî, "Ámâ ândré ámâ ậdrúpị̃ yí bê ĩyíkâ ã'dî ĩ'dî yã? Õjílã ãzâ 'bá yî kpá ámâ áró 'î."

34 Ĩtí, drílâ ngãzó võ ndrẽlé dîrî õjílã rĩ 'bá pậrậ̃-pậrậ̃ gólâ rú sĩ gbãâ 'dĩ 'bá yî drĩ̃ị̃ sĩ, gõ'dá drílâ tã âtázó kĩ nĩ rî, "Nĩ ndrê, nõô ámâ ândré yî ĩ'dî ámâ ậdrúpị̃ yí bê ámâ îzó yí bê.

---

* **3:22 3.22** Õjílã õtírĩ tã âtá Sãtánã kúmú líndrí õnjí kâ rî ró rî tãsĩ, úzị̃ rú lâ Bẽlĩzãbábã.

35 Gólĩyî tã Ôvârí drí lẽlé rî 'ẽ 'bá rî, gólĩyî rĩ'á ámâ ậdrúpị̃ yî ĩ'dî, ámâ îzó yî ĩ'dî, ámâ ândré yî ĩ'dî. Má lẽ gólĩyî rõô."

4

Í'dígówá órĩ rĩ 'bá kâ úlị̃ mãnĩgõ sĩ rî
(Mãtáyõ 13.1-9; Lúkậ 8.4-8)

1 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó kpá ó'dí rĩ'á lậmúlị̃ lĩ̃mvû ândrê Gãlĩláyã kâ rî tị sĩ. Nĩngá sĩ, drílâ ngãzó rĩ'á õjílã îmbálé. Õjílã tị̃lị̃lị drí âvázó mậndrĩ̃ dũû. Tãlâ õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî lôzê rû trá ãnyî Yésũ rú, Yésũ drí ngãzó mbãlé cú kõlóngbõ 'á nĩlí lĩ̃mvû 'álâ fínyáwá, drílâ gõzó rĩlí kõlóngbõ 'dî 'á. 'Dĩî õjílã ãmbá âvá 'bá rû ê'bélé ngbậ'ũ 'dî 'bá yî rî ĩyíkâ gõlé ángálángâ drĩ̃lị̃ lésĩ ró.

2 Ĩtí, Yésũ drí rĩzó rĩ'á tã â'dálé gólĩyî drí úlị̃ mãnĩgõ sĩ. Úlị̃ mãnĩgõ ãlô sĩ rî, drílâ ngãzó tã âtálé nõtí,

3 "Nĩ ârî drẽ úlị̃ má drí 'ẽ'á âtálâ ãnî drí nõ. Ị̃tú ãzâ sĩ, ậmvú 'wã 'bá ngâ trá nĩlí órĩ rĩlí yí drí ậmvú 'álâ.

4 Gõ'dá gólâ rî bê rĩ'á órĩ 'dî rĩlí rî, órĩ ãzâ 'bá yî lôngâ lô'délé gĩâ pávó 'á ẽsê-drĩ̃. Ĩtí rî, ãríwá drí â'dézó û'dúlâ nyãlé vólé.

5 "Nĩngá sĩ, gõ'dá órĩ ãzâ 'bá yî lô'dê ĩyíkâ ĩ̃nyậkú â'dó 'bá rõvõ drĩ̃ị̃ rî 'á. Ĩtí rî, ĩ̃nyậkú rî 'dĩ â'dó kô njĩ̃nj̃ĩ ró.

6 Gõ'dá ngá-ậrú drí âfõzó mbãlé 'wãâ'wâ. Lé ĩtí rî, õzõ ĩ̃tú ãâcâ trá lété-lété lâ 'á rî, ngá-ậrú âfõ 'bá trá 'dĩ â'dô ândrá'á vẽlé vólé háwô, tãlâ índrĩgó lâ yî fí drẽ kô dódó ĩ̃nyậkú 'á.

7 "Gõ'dá órĩ ífí ũrûkậ 'bá yî 'dê ĩyíkâ ãsõpá kãrãnyã rî 'á. Nĩngá sĩ, ãsõpá rî 'dĩ drí lĩ̃pĩ̃zó ậngị́ ró, gõ'dá drílâ ngá-ậrú âfõ 'bá 'dĩ ûfúzó tílílí ngá ífí ãzâ ûsú ãkó ngá-ậrú 'dĩ 'bá yî 'ásĩ.

8 Gõ'dá nĩngá sĩ, órĩ ãzâ 'bá yî lôngâ 'dẽlé ĩyíkâ ĩ̃nyậkú tãndí drĩ̃ị̃, gõ'dá drílĩyî mbãzó tãndí ró lõ'wâ 'wãlé cõkpõ-cõkpõ. Gõ'dá ãzâ 'bá yî drí lõ'wâ 'wãzó ândâlâ nyâ'dî-trá-drĩ̃-lâ-ngâ-mûdrị́, gõ'dá ãzâ 'bá yî õzõ ândâlâ nyâ'dî-nâ kâtí, nĩngá sĩ, ãzâ 'bá yî ĩyíkâ ândâlâ nyâ'dî-njĩ̃ kâtí."

9 Ã'dô trá ĩtí, Yésũ drí úlị̃ mãnĩgõ íyíkâ vó lâ âtízó õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Gõ'dá õzõ nĩ ãârî tã bê rî, 'dõvó nĩ ârî úlị̃ 'dĩ 'bá yî dódó 'bãlé ãnî drĩ̃."

Tã Yésũ drí tã âtázó úlị̃ mãnĩgõ tãsĩ rî
(Mãtáyõ 13.10-17; Lúkậ 8.9-10)

10 Gõ'dá 'dĩî vósĩ, Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ mûdrị́-drĩ̃-lâ-ngâ-rĩ̃ rî 'bá yí bê õtírĩ rĩî rĩlí õjílã ũrûkậ 'bá yí bê ĩyî drĩ̃ị̃ sĩ rî, lãjó'bá rî 'dĩ 'bá yî õjílã ũrûkậ 'dĩ 'bá yí bê drí ngãzó Yésũ rî îjílí, ã'dô ró bê gólâ drí úlị̃ mãnĩgõ ífí gólâ drí âtálé trá 'dĩ lôfõzó ĩyî drí trậậtrậ.

11 Bê trá ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó tã-drĩ̃ lôgõlé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Ậkû ró Ôvârí â'dá tã kô ngbálí-ngbálí õjílã drí pávó yí drí õjílã 'bãzó â'dólé õjílã íyíkâ ró rî tãsĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ, má â'dô â'dá'á lâ ngbálí-ngbálí ãnî drí. Gõ'dá õjílã gólĩyî lẽ 'bá kô Ôvârí rî nĩ̃lị̃ rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ, nõô má rã tã trá ãkí ãkó gólĩyî drí úlị̃ mãnĩgõ sĩ.

12 Tã rî 'dĩ â'dô â'dó'á, õzõ tã ậngũ 'bá drí îgĩlí trá gólĩyî tã lẽlẽ ãkó rî tãsĩ ậkû ró ậkû ró nã sĩ rî kâtí.

'Ĩtí rî, gólĩyî â'dô tã Ôvârí kâ ndrẽ'á té ĩyî lĩ̃fĩ̃ sĩ cú ĩtí ĩtõ lâ nĩ̃ ãkó.

Gõ'dá gólĩyî â'dô kpá Ôvârí rî gbórókõ ârí'á ĩyî bị́ sĩ cú ĩtí tã ífí lâ nĩ̃ ãkó.

Õzõ gólĩyî õndrê tã 'dî trá ârî-ârî lâ bê rî,

gólĩyî drí gõzó drĩ̃ âjálé tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ, tãlâ õgõ ró bê tã õnjí ĩyíkâ 'dĩ âyélé ĩyî drí.' "

Ĩsáyã 6.9-10

Tã Yésũ drí úlị̃ mãnĩgõ ĩtõ ĩ̃nyą̃kú lârâkô tãsĩ rî lôfõzó rî
(Mãtáyõ 13.18-23; Lúką̃ 8.11-15)

13 Bê trá ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó lãjó'bá íyíkâ mûdrị̃-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'dî 'bá yî ĩjílí kĩ nĩ rî, “Tã ífí úlị̃ mãnĩgõ ĩ̃nyą̃kú tị̃ lârâkô tãsĩ 'dî fî trá ãnî drị̃ yã? Õzõ gõ'dá óõfî ãnî drị̃̃ kô'dáwá rî, nĩ â'dô îcá'á gõ'dá ángô tí ró úlị̃ mãnĩgõ ãzâ 'bá yî tã ífí lâ yî nị̃lị̃ yã? 'Dõvó bê trá ĩtí rî, úlị̃ mãnĩgõ lâ tã ífí lâ ĩ'dî nõtí.

14 Órĩ rĩrĩ 'dî rĩ'á õzõ tã âtî-âtî Ôvârí kâ pẽrẽ rî kâtí.

15 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî tãsĩ rî, â'dô trá õzõ órĩ gólâ lôngá 'bá 'dẽlé pávó 'á ẽsê-drị̃ rî kâtí. Õzõ áãâtâ tã âtî-âtî Ôvârí kâ trá gólĩyî drí rî, gólĩyî ị̃nj̃ị̃ kô, tãlâ kôrô Sãtánã âtrõ'á lâ vólé gólĩyî 'ásĩ.

16 Gõ'dá úlị̃ 'dĩ ârí 'bá ãzâ 'bá yî tãsĩ rî, gólĩyî ĩyíkâ â'dó'á õzõ órĩ gólâ lôngá 'bá 'dẽlé ĩ̃nyą̃kú gólâ rõvõ drị̃̃ rî 'á rî kâtí. Gólĩyî 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî tã âtî-âtî Ôvârí kâ trá rî, gõ'dá drílĩyî trõzó lâ 'wãâ ãyĩkõ sĩ.

17 Gõ'dá gólĩyî rĩ'á õzõ ngá-ą̃rú índrĩgó lâ drí fĩlí kô'dáwá rî tí, gólĩyî rî cé fínyáwá ĩtí tã lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á. Gõ'dá nĩngá sĩ, õzõ lâŋõ 'díyî ûfû kâ ãâ'dê trá gólĩyî drị̃̃ tãlâ tã âtî-âtî 'dĩ tãsĩ rî, gólĩyî drí âyézó lâ kôrô 'wãâ.

18 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî tãsĩ rî, ĩyíkâ õzõ órĩ gólâ lôngá 'bá 'dẽlé ãsõpá kãrãnyã rî lãfálé 'á rî kâtí. Gólĩyî 'dĩ 'bá yî ârî ĩyíkâ fí tã âtî-âtî Ôvârí kâ trá.

19 Gõ'dá gólĩyî rĩ'á pị̃pị̃sị̃lị̃ bê rị̃, tãlâ tã ị̃sũ ngá ãngó nõ kâ rî kâ fî trá gólĩyî 'á, ngãtá gólĩyî âyê lãfâ trá ĩyî âdólé, gólĩyî lẽ â'dólé cú ngá-tị̃ bê dũû. Tã 'dî 'bá yî tãsĩ rî, tã âtî-âtî 'dĩ gõ'dá já gólĩyî kô Ôvârí rî rõlé dódó. 'Dĩî rĩrĩ gólĩyíkâ rî rĩ'á cú ĩtí lõ'wâ ãkó.

20 Nĩngá sĩ, õjílã ãzâ 'bá yî kpá bê rĩ'á ĩyî õzõ órĩ gólâ lôngá 'bá 'dẽlé ĩ̃nyą̃kú tãndí drị̃̃ rî kâtí. Gólĩyî rĩ'á pị̃pị̃sị̃lị̃ ãlô bê, gõ'dá gólĩyî ârî ĩyíkâ tã âtî-âtî Ôvârí kâ gõzó kpá tã-drị̃ lâ lẽlé, gõ'dá kpá lõ'wâ lâ lôfõzó rĩrĩ gólĩyíkâ tãndí rî sĩ, ândâlâ nyâ'dî-trá-drị̃-lâ-ngâ-mûdrị̃, nyâ'dî-nâ, gõ'dá kpá nyâ'dî-nj̃ị̃, gą̃rą̃ órĩ gólâ tíbê rĩlí trá rî drị̃̃ sĩ.”

Úlị̃ mãnĩgõ võ îwâ-îwâ lámbã kâ rî tãsĩ
(Lúką̃ 8.16-18)

21 Drẽ Yésũ zãâ rĩ'á úlị̃ pẽ'á õjílã tị̃lị̃lị̃ 'dĩ 'bá yî drí rî, drílâ kpá tã âtázó kĩ nĩ rî, “Õzõ õjílã ãzâ ĩĩ'ĩ lámbã íyíkâ trá ngą̃cị̃ sĩ rî, gólâ trõ fí bê 'bãlé gõzó drị̃ lâ âkólé límvó sĩ yã? Ĩtí rî, gólâ â'dô trõ'á lâ lą̃pị̃lị̃ gbãrãkã íyíkâ zẽlé yã? 'Dĩî îcá kô â'dólé ĩtí lâ 'dĩ ró. Gólâ trõ lámbã rî 'dĩ 'bãlé gá tãrãbízã drị̃̃, tãlâ võ îwálé.

22 Õzõ lámbã drí â'dórẽ kâtí, tã âtî-âtî pą̃tị̃̃ lą̃pị̃lị̃ ngbãângbânõ rî, îcá trá âtrõlâ â'dálé ndrĩ lị̃fị̃ drị̃ 'á ị̃zą̃tú. Gõ'dá îcâ kpá trá õjílã drí tã îmbâ-îmbâ ámákâ nị̃lị̃ ị̃zą̃tú.

23 Õzõ ãnî ã'dô bị̃ bê rî, nĩ ârî tã 'dî tãndí ró.”

24 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ îgâ bị̃ dódó tã má drí âtálé ãnî drí nõ ârízó. Ĩtí rî, nĩ â'dô Ôvârí rî nị̃'á dódó. Õzõ nĩ ãârî tã trá dódó 'ẽlé rî, nĩ â'dô tã nị̃'á Ôvârí rî tãsĩ kpá dódó lą̃vũlị̃ kôrô.

25 Õzõ nĩ ĩĩcâ trá tã Ôvârí kâ rî 'bá yî ârílí rî, 'dĩî â'dô ãnî 'bã'á tã gólâkâ rî 'bá yî ârílí kôrô. Õzõ nĩ õgã trá ârílâ rî, tã nị̃nị̃ tã Ôvârí kâ rî 'bá yî tãsĩ rî â'dô ą̃vị̃'á ãnî drị̃̃ sĩ.”

Úlị̃ mãnĩgõ ngá-ą̃rú mbã 'bá bũúũ lị̃nj̃ị̃lị̃ rî tãsĩ

26 Nĩngá sĩ, Yésũ âtâ úlị̃ mãnĩgõ ãzâ kpá kĩ nĩ rî, “Ôvârí 'ê õjílã kó ángô tí ró â'dólé õjílã íyíkâ ró yã? 'Dĩî â'dô õzõ órĩ mbã 'bá rî kâtí. Õjílã ngâ órĩ rĩlí ĩ'dî sị̃sị̃ yí drí ą̃mvú 'á.

27 'Dĩî vósĩ, õjílã rî 'dĩ drí rĩzó ą̃'dú kõlé ngą̃cı̨ vósĩ cé, gõzó ngãlé rĩ'á ngá 'ẽ'ẽ ãzâ
'ẽlé cı̨̃ı̨́nó vósĩ kpá cé. Gólâ õtírĩ rĩî ngá ãzâ 'bá yî 'ẽlé rî, órĩ 'dî drí võ lûtúzó ĩvĩ
mbãlé. 'Dĩî gólâ nı̨̃ı̨́ kô kĩ'á nĩ rî, ngá rî 'dĩ 'ê rû ĩtí 'dĩ ángô tí ró yã.
28 Ôzê 'ê órĩ nĩ võ lûtúlı̨́ cú ĩtí. Sı̨́sı̨́ ngá-ą̃rú pá fã âfõ nĩ mbãlé, vó lâ 'ásĩ, drílâ
ngãzó fõô 'bãlé, gõ'dá lı̨̃fı̨́ lâ drí lı̨̃nj̨́zó drı̨̃ lâ 'á ą̃dũkũ lâ ró.
29 Õzõ ą̃drúgú ũlı̨̃nj̨̃ trá rî, gõzó tõlâ vũdrı̨́, 'dĩî trá tı̨ lâ ît̃ónãrẽ 'î ą́mvú lı̨́pı̨̃ drí.”*

Úlı̨ mãnĩgõ lí'bá ífí tãsĩ
(Mãtáyõ 13.31-32; Lúką̃ 13.18-19)

30-31 Yésũ ı̨̃jî kpá õjílã, gólâ kĩ nĩ rî, “Lą́tı̨ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó õjílã dũû 'bãlé lîzólé
â'dólé õjílã íyíkâ ró rî rĩ'á õzõ ã'dô tã kâtí yã? 'Dĩî rĩ'á õzõ ãgô ãzâ gólâ lí'bá ífí ı̨̃'dı̨́
'bá ą́mvú íyíkâ 'á rî kâtí. Lí'bá ífí rĩ'á cíkírĩnyáwá ĩtí.
32 Õzõ ã'dô kpálé ĩtí lâ 'dĩ kâtí rî, õzõ ı̨̃ı̨́'dı̨̃ lí'bá ífí rî 'dĩ trá rî, drílâ âfõzó mbãlé
fê ândrê ró gą̃rą̃ cú gárá bê ngbũkpũ ãríwá drí rĩzó 'dẽlé lôvólé drı̨̃ lâ 'á. Â'dô â'dó'á
kpá ĩtí õjílã dã gólĩyî rĩ 'bá ámâ vó lôbẽlé rî 'bá yî drí, gólĩyî â'dô 'ẽ'á lîzólé dũû ĩtí
ı̨̃zą́tú.”
33 Yésũ ngî íyî tı̨̃-võ õjílã tı̨́lı̨́lı̨́ 'dĩ 'bá yî drí kpá úlı̨́ mãnĩgõ ãzâ 'bá yî sĩ õzõ drílâ
ngĩlí 'dĩ 'bá yí kâtí. Gólâ ngî úlı̨́ mãnĩgõ 'dî 'bá yî tã nı̨̃nı̨̃ õjílã 'dî 'bá yí kâ vó ró.
34 Gólâ ngî tã õjílã tı̨́lı̨́lı̨́ 'dĩ 'bá yî drí cé úlı̨́ mãnĩgõ sĩ cú ĩtí ĩtõ lâ yî lôfõ ãkó. Gõ'dá
õzõ gólĩyî ã'dô trá ĩyî drı̨̃ı̨̃ sĩ tã ârí 'bá íyíkâ bê rî, drílâ tã 'dî 'bá yî ĩtõ lâ lôfõzó ndrĩ
tã ârí 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí.

Tã Yésũ drí ką̃gũmą́ą̃ ândrê êdrẽzó rî
(Mãtáyõ 8.23-27; Lúką̃ 8.22-25)

35 Lą̃nj̨ą́túlı̨́ bê kpá ı̨̃tú rî 'dĩ sĩ, Yésũ drí ngãzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ
nĩ rî, “Nĩ 'dê mã ngâ ró nĩlí lı̨̃mvû ândrê mbãlé 'á'á tólâ sĩ.”
36 Ĩtí, lãjó'bá rî 'dĩ 'bá yî drí ngãzó mbãlé fĩlí kõlóngbõ Yésũ drí â'dózó 'á lâ 'dĩ 'á.
'Dĩî gólĩyî âyê õjílã tı̨́lı̨́lı̨́ 'dĩ 'bá yî trá ãkpãkã'dã 'á'á lé drı̨̃ ãzâ lésĩ rî 'á, drílĩyî gõzó
Yésũ rî ąjílí kõlóngbõ sĩ 'á'á 'álâ. 'Dĩî gõ'dá kõlóngbõ ãzâ 'bá yî kpá bê kpãâ gólĩyî
vó.
37 Nĩngá sĩ, Yésũ yî õtírĩ rĩî lı̨̃mvû ândrê 'dĩ mbãlé kõlóngbõ sĩ rî, nyĩî ró, ką̃gũmą́ą̃
drí ngãzó vı̨̃lı̨́ õnjí lâ ró. Drílâ lı̨̃mvû drı̨̃ ônjázó kpũrú-kpũrú kõlóngbõ drí rĩzó rû
îkándãlé ngãâlõ-ngãâlõ. Gõ'dá lı̨̃mvû drí fĩzó kõlóngbõ 'á 'ẽ'á kõlóngbõ îcálé dũû.
38 'Dĩî Yésũ bê rĩ'á ą̃'dú kõ'á vólé lésĩ kõlóngbõ rî 'dĩ 'á. Gólâ 'bã íyî drı̨̃ gá ngá drı̨̃-
ą̃drı̨̃ kâ drı̨̃ı̨̃. Nĩngá sĩ, lãjó'bá gólâkâ rî 'bá yî drí ânĩzó gólâ rî ôlólé kĩ nĩ rî, “Wáâwá,
lı̨̃fı̨́ îcí 'bá, ní pâ ãmâ, tí nõtí nõ lı̨̃mvû ûfû ãmâ trá ngbá cú ĩtí ní drí võ lâ ûsú ãkó.
Ĩtí rî, ãmâ tã nj̨̃ı̨́ ní drı̨̃ı̨̃ kô, õzõ mã õdrã trá rî yã? Ní ndré lâŋõ ãmâ drí â'dózó 'á lâ
nõ kô yã?”
39 Ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé ką̃gũmą́ą̃ 'dĩ drí âdrézó tı̨́ı̨́. Gólâ kĩ nĩ rî, “Ką̃gũmą́ą̃,
ní âdrê tı̨́ı̨́. Lı̨̃mvû, ní âdrê.” Gõ'dá ĩtí kôrô ką̃gũmą́ą̃ drí âdrézó, võ ą̃yı̨́ drí vı̨̃zó yĩî,
kpá lı̨̃mvû drí âdrézó lẽẽ.
40 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ drí kĩ nĩ rî, “Ãnî ũrı̨̃ ró ã'dô tãsĩ yã?
Tã lẽlẽ ãníkâ má 'á rî â'dô drẽ cé fínyáwá ĩtí ã'dô tãsĩ yã? Má â'dô ãnî ą̃tı̨̃'á gą́gą́.”
41 Ĩtí rî, gõ'dá lãjó'bá gólâkâ drí ngãzó rĩ'á gólâ rî rõlé kôrô, tãlâ gólâ rî mbârâkã
tãsĩ. Nĩngá sĩ, gólĩyî drí tã âtázó ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ nĩ rî, “Ãgô rî nõ íyíkâ cú rĩ'á mbârâkã
Ôvârí kâ bê! Ĩ'dî ką̃gũmą́ą̃ gõ'dá lı̨̃mvû bê drí tã gólâkâ ârízó nõ!”

---

* **4:29 4.29** Úlı̨́ mãnĩgõ 'dî tã ífí lâ kĩ, õjílã jâ rû â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró cú ĩtí, mã nı̨̃ı̨́ pávó lâ dódó kô.

5

Tã Yésũ drí ãgô líndrí õnjí yî drí ômbélé rî ĩnjízó rî
(Mãtáyõ 8.28-34; Lúkạ̃ 8.26-39)

1 Tã 'dî 'bá yî vósĩ, Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ â'dó 'bá kõlóngbõ 'á rî 'bá yí bê drí ngãzó
ị̃mvû ândrê zị̃lị̃ Gãlĩláyã rî mbãlé 'á'á ãzâ rî lésĩ. Drílĩyî cãzó võ tãkó 'álâ Gẽrãgésã*
rî 'álâ.
2 Drẽ gólĩyî õtírĩ rĩî âfõlé kõlóngbõ ĩyíkâ 'ásĩ rî, drílĩyî ãgô ãzâ ûsúzó, líndrí õnjí
ạ̃bạ̃bạ̃ kâ Sãtánã vá lésĩ rî ômbê gólâ trá vũdrị̃. Ãgô rî 'dĩ ngâ trá rãlé ũndú ró Yésũ
ngálâ ũgị̃ 'ásĩ cãlé Yésũ rî ûsúlị̃.
3-4 Gólâ ânĩ trá rĩlí ló'dé ũgị̃ ró rî yî lãfálé 'á ạ̃kû ró. Õjílã rî trá rĩ'á gólâ rî ômbélé
nyãrĩ yî sĩ ândâlâ dũû. Ã'dô kpálé ĩtí rî, ị̃tú vósĩ cé, õzõ óõômbê gólâ trá rî, gólâ drí
rĩzó nyãrĩ 'dî 'bá yî ôkílí tú tú vólé. Ĩtí rî, îcá gõ'dá kô gólâ rî ômbézó, ã'dô kpálé
ômbélé nyãrĩ sĩ rî. Õjílã ãzâ 'bá yî mbârâkã lâ îcá kô gólâ rî ạ̃tũzó.
5 Gólâ rî trá lạ̃múlị̃ ị̃tú kárá ngạ̃cị̃ gị̃rị̃ ló'dé ũgị̃ ró rî 'bá yî lãfálé sĩ gõ'dá kpá kúnị̃
lãfálé sĩ. Gólâ rî kárá rĩ'á ôtrélé gõ'dá kpá rĩ'á íyî ạ̃dị̃lị̃ kúnị̃ mvá sĩ, tãlâ yí ũûsû ró
lãzé bê. Ĩzã 'ê gólâ kó trá rõô.
6 Rû ûsû-ûsû ãgô rî 'dĩ kâ Yésũ bê rî â'dô trá nõtí. Gólâ ndrê Yésũ bê rî, drílâ ngãzó
nĩ'á Yésũ ngálâ. Gõ'dá gólâ câ bê Yésũ ngálâ rî, drílâ ngãzó 'dẽlé 'ã'î drị̃ị̃ Yésũ ândrá
rú'bạ̃ lô'bãlé gólâ drí.
7-8 Ĩtí, Yésũ ndrê ãgô rî 'dĩ bê rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ gólâ
'á 'dĩ drí kĩ nĩ rî, “Líndrí õnjí, ní âfõ vólé ãgô nõ 'ásĩ.” Gõ'dá nĩngá sĩ, ãgô rî 'dĩ drí
ngãzó trẽlé ûrû kĩ nĩ rî, “Yésũ, Ôvârí ãmbá rî mvá, ní lẽ ã'dô ngá 'î má drị̃gạ̃ sĩ yã?
Má lô'bã rú'bạ̃ ní drí Ôvârí rî rú sĩ, ní îkpókpólõ ãmâ kô'dáwá.”
9 Ĩtí, Yésũ drí ngãzó gólâ rî ị̃jílí kĩ nĩ rî, “Ánî rú ã'dî ĩ'dî yã?” Gõ'dá nĩngá sĩ, ãgô
rî 'dĩ drí tã-drị̃ 'dî lôgõzó Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Ámâ rú Õ'bígó, tãlâ ãmâ rĩ'á dũû líndrí
õnjí bê.”
10 Nĩngá sĩ, ãgô rî 'dĩ drí rú'bạ̃ lô'bãzó rõô Yésũ drí, tãlâ Yésũ õzó líndrí õnjí 'dĩ 'bá
yî lâdró vólé 'bạ̃drị̃ 'dî 'ásĩ.
11-13 'Dĩî rî, ngbíkpí õtólõ'bĩ 'bã kâ bê rĩ'á ĩyî ãnyî võ rî 'dĩ 'á zãlô kútũ-rị̃ gólĩyî rĩ'á
ânyá'á lũtú gãrã 'á. Gõ'dá líndrí õnjí ãgô 'dĩ 'á 'dĩ 'bá yî drí ngãzó rú'bạ̃ lô'bãlé Yésũ
drí kĩ nĩ rî, “Ní drô ãmâ fĩlí ngbíkpí 'bã kâ gólĩyî rĩ 'bá ĩyî ânyálé nã yî 'á.” Ĩtí, Yésũ
drí tã lẽzó drílĩyî fĩzó ngbíkpí 'dĩ 'bá yî 'á. Nĩngá sĩ, líndrí õnjí rî 'dĩ 'bá yî ndrĩ drí
âfõzó ãgô rî 'dĩ 'ásĩ nĩlí ĩyî fĩlí ngbíkpí 'bã kâ 'á, õzõ Yésũ drí lẽlé trá rî kâtí. Gõ'dá
'wãâ ngbíkpí 'bã kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó rãlé ãlólẽ lũtú pá lâ gólókõ nã 'á zãâ lô'délé
ị̃mvû 'álâ, gõ'dá drílĩyî ị̃mvúzó ôdrãlé ndrĩ.
14 Nĩngá sĩ, ngbíkpí 'dĩ 'bá yî lôkí 'bá lâ yî ndrélé bê ĩyî tã 'dî 'bá yî rî, drílĩyî ngãzó
rãlé vólé tã lâ â'dálé õjílã gólĩyî 'bạ̃drị̃ 'dî kâ â'dó 'bá ĩyî õmã 'ásĩ gõ'dá kpá jạ̃rị̃bạ̃
'ásĩ rî 'bá yî drí. Tãlâ tã gólĩyî drí â'dálé 'dĩ tãsĩ rî, õjílã dũû drí ngãzó ânĩlí ĩyî tã rû
'ẽ 'bá trá 'dĩ ndrẽlé.
15 Gõ'dá gólĩyî âcálé bê Yésũ ngálâ rî, drílĩyî ãgô líndrí õnjí dũû drí ômbélé trá
gõ'dá Yésũ drí drõlé trá 'dĩ ndrẽzó, gólâ trá gõ'dá rĩ'á tị̃tị̃ drị̃ tãndí sĩ, gõ'dá kpá trá
cú ítá bê yí rú. Gólĩyî ndrê bê kĩ'á nĩ rî, líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ âfõ ĩyî trá ãgô rî 'dĩ 'ásĩ
rî, drílĩyî â'dózó ndrĩ 'dó ũrị̃ ró tákányĩ.
16 Tã 'dî vólé drị̃ lâ 'ásĩ, gólĩyî líndrí õnjí ndrẽ 'bá trá âfõrẽ 'á rî yî drí tã ãgô 'dĩ 'ẽ
'bá 'dĩ ngĩzó õjílã ũrûkạ̃ 'bá yî drí ârílí. 'Dĩî gólĩyî ngî tã ngbíkpí 'ẽ 'bá lô'délé ndrĩ
ị̃mvû 'á ôdrãlé rî kpá trá õjílã ũrûkạ̃ 'dĩ 'bá yî drí.
17 Nĩngá sĩ, õjílã 'dî 'bá yî drí rú'bạ̃ lô'bãzó Yésũ rú, tãlâ Yésũ ãâyê ró 'bạ̃drị̃ ĩyíkâ.

* **5:1 5.1** ***Gẽrãgésã*** Võ 'dî rú lâ ãzâ kpá Gẽrásã gõ'dá Gãdárã.

18 Bê trá ĩtí rî, Yésũ yî drí ngãzó mbãlé kõlóngbõ 'á kpá ó'dí gõlé Ị̃mvû ândrê ãlôlâ
'dĩ drị̃̃ sĩ 'á'á 'álâ. Gólâ mbâ bê kõlóngbõ 'á rî, ãgô líndrí õnjí yî drí âfõzó trá 'álâ sĩ
'dî drí ngãzó rú'bạ̃ lô'bãlé Yésũ rú kĩ nĩ rî, "Yésũ, má lẽ nĩlí ní bê."
19 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí gãzó dó. Gólâ kĩ ãgô 'dĩ drí rî, "'Dõvó ní ngâ gõlé ní drí
'bã 'álâ õjílã áníkâ 'bã 'á rî yî ngálâ, ní ngî ró bê tã Ôvârí drí 'ẽlé ní drí tãndí ró 'dĩ
gólĩyî drí. Ní ngî gólĩyî drí, ní kĩ, Ôvârí ndrê ánî ĩzã 'î, gõ'dá drílâ ánî pãzó 'álâ sĩ."
20 Nĩngá sĩ, ãgô rî 'dĩ drí ngãzó nĩlí jãrị̃bã̃ 'bã̃drĩ̃ 'dî kã̂ mûdrị̃ rî 'bá yî 'ásĩ. Drílâ tã
Yésũ drí 'ẽlé yí drí rî ngĩzó õjílã drí. Gõ'dá õjílã ndrĩ tã 'dî ârí 'bá rî tị̃ lâ yî drí ạ̃'dị̃zó
ndrú tã lârâkô 'dĩ drí.

Tã lârâkô rị̃ Yésũ drí 'ẽlé rî 'bá yî
(Mãtáyõ 9.18-26; Lúkạ̃ 8.40-56)

21 Tólâ sĩ, Yésũ yî drí âmbãzó kõlóngbõ sĩ âgõlé Ị̃mvû ândrê 'dĩ 'á'á lé drị̃̃ ị̃tú drí
fĩrĩ 'álâ rî ãzâ rî lésĩ. Gõ'dá gólĩyî âcã̂ bê Ị̃mvû tị̃ rî, õjílã ị̃tị̃lị̃lị̃ drí rû ê'bézó Yésũ
lạ̃gạ̃tị̃.
22 Yésũ yî bê drẽ ãkpã Ị̃mvû ândrê tị̃ 'álâ rî, ãgô ãzâ rú lâ Yáĩrõ drí âcázó. Gólâ jó
tã Ôvârí kâ ârî kâ vó lâ ndrẽ 'bá 'î. Gólâ âcâ bê gõ'dá drílâ Yésũ rî ndrẽzó rî, drílâ
'ã'î tị̃zó vũdrị̃ gõzó drị̃̃ âsõlé Yésũ ândrá.
23 Nĩngá sĩ, drílâ rú'bạ̃ lô'bãzó Yésũ rú rõô kĩ nĩ rî, "Ámâ mvá õkó mvá ró rî 'ê trá
ãnyî drãlé. 'Dõvó ní ânĩ drị̃ 'bãlé drị̃̃ lâ, tãlâ gólâ õpâ ró ngá bê. Ní pâ gólâ, tãlâ gólâ
õzó drãâ kô."
24 Ĩtí rî, Yésũ drí tã-drị̃̃ lẽzó nĩlí Yáĩrõ bê.
Nĩngá sĩ, Yésũ yî õtírĩ rĩĩ nĩlí Yáĩrõ bê Yáĩrõ drí 'bã 'álâ rî, õjílã dũû drí ngãzó kpá
'dẽlé gólĩyî vósĩ. Gõ'dá nĩ'á ĩyî lô'bé bê Yésũ rú sĩ.
25 Nĩngá sĩ, õkó ãzâ nî áníkâ bê gólĩyí bê nĩngá. Nî rĩ'á cú ãrí bê lâsó'á ní rú sĩ párá
ró.* Rú'bạ̃ rî 'dĩ rî trá rĩ'á gólâ rî 'ẽlé ndrô mûdrị̃-drị̃̃-lâ-ngâ-rị̃̃ sĩ.
26 'Dĩĩ gólâ lạ̃mû trá kpị̃̃ ójó ngálâ. Nĩngá sĩ, ójó 'dĩ 'bá yî îcá kô õkó 'dĩ 'bãlé â'dólé
tãndí ró. Tíkó ã'dô ró bê õkó rî 'dĩ 'bãzó â'dólé tãndí ró rî, gõ'dá rú'bạ̃ gólâ rú 'dĩ
lạ̃njĩ̃ íyîngá ạ̃tị̃ 'álâ. Gõ'dá lãfâ ĩdíkõ gólâ drị̃gạ̃ rî 'bá yî ndẽ rû trá ndrĩ ójó drí.
27-28 Gõ'dá õkó 'dĩ ârî bê Yésũ rî tã rî, gõ'dá gólâ gõ ndrélé bê Yésũ rî, gólâ drí ngãzó
'dẽlé kpãã õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yí bê Yésũ vósĩ. Gólâ ị̃sũ íyíkâ yí drị̃̃ rî kĩ nĩ rî, õzõ yí õdõ
cé ítá tị̃ Yésũ kâ 'dĩ ĩ'dî rî, íyî rú'bạ̃ â'dô âgõ'á võ lâ 'á tãndí ró. Gõ'dá tólâ sĩ, gólâ drí
ânĩzó ítá Yésũ kâ dõlé kírî ró.
29 Ĩtí rî, 'wãã ãrí rĩ 'bá lâsólé gólâ rú sĩ 'dî drí kĩzó vólé. Gõ'dá gólâ drí nị̃zó lâ kĩ
nĩ rî, yí êdê rû trá ndrĩ dódó.
30 Gõ'dá nĩngá sĩ, 'wãã Yésũ ní drí nị̃zó lâ kĩ, mbârâkã áníkâ êdê õjílã trá. Gõ'dá ĩtí
rî, ní drí âdrézó rû pĩlí gbãã tã ĩjílí õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî tị̃ kĩ nĩ rî, "Ã'dî dõ ítá ámákâ
kírî ró nĩ yã?"
31 Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ drí tã-drị̃̃ lôgõzó kĩ nĩ rî, "Ní ĩjî tã kĩ, ã'dî dõ ítá áníkâ nĩ yã
'dî ã'dô tãsĩ yã? Ní ndré áníkâ õjílã nô 'bá yî rĩ 'bá rĩ'á rû îfílí ní rú nõ kô yã?"
32 Gõ'dá bê kpálé ĩtí rî, Yésũ drẽ zãã rĩ'á võ ndrẽ'á dîrî gbãã tãlâ gólâ ítá íyíkâ dõ
'bá trá 'dĩ ûsúzó.
33 Nĩngá sĩ, õkó ítá Yésũ kâ dõ 'bá trá 'dĩ drí ngãzó ânĩlí Yésũ ngálâ lẽlẽ ró kpã kpã
kpã ũrị̃̃ bê, tãlâ gólâ nị̃ trá kĩ, íyî rú'bạ̃ êdê rû trá. Ĩtí, drílâ íyî âdãzó ạ̃drũ Yésũ ândrá
gõzó ngãlé tã pạ̃tị̃̃ rî âtálé Yésũ drí kĩ, "Má dõ ítá áníkâ mã̂ kírî ró."
34 Vó lâ sĩ, Yésũ drí tã âtázó kĩ nĩ rî, "Ámâ îzó, ní êdê rû trá tã lẽlẽ áníkâ má 'á rî
tãsĩ. Ní ngâ gõlé 'bã 'álâ rú'bạ̃ ạ̃'dị̃ sĩ. Ní â'dô kô tã ị̃sũ-ị̃sũ ró rú'bạ̃ ní rú â'dó 'bá trá
'dĩ tãsĩ. Rú'bạ̃ áníkâ 'dĩ kî trá zãã gbạ̃dú."

---

* **5:25 5.25** Lã'bí Yúdạ̃ yí kâ vó ró rî, îcâ trá õkó 'dĩ drí rĩzó élê ngá lãzé 'dĩ tãsĩ.

35 Gõ'dá Yésũ yî õtírĩ rĩî úlı̨ 'dĩ âtálé õkó rî 'dĩ bê rî, õjílã ũrûką̣ 'bá yî drí ngãzó
âcálé Yáĩrõ mvá lâ drí 'bãlé ngá lãzé ró rî drí 'bã lésĩ võrã bê Yáĩrõ drí kĩ nĩ rî, "Yáĩrõ,
ánî mvá drã trá. Ní rî gõ'dá ĩı̨fı̨ îcí 'bá rî ĩjílí ânĩlí ní drí 'bã 'álâ kô."
36 Lé ĩtí rî, Yésũ gã tã õjílã 'dî 'bá yî drí âtálé Yáĩrõ drí 'dĩ dó. Gõ'dá gólâ kĩ Yáĩrõ
drí rî, "Ánî líndrí õ'bê kô dı̨. Ní rî tã lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á."
37 Tã 'dî vósĩ, Yésũ lẽé gõ'dá õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî kô 'dẽlé yí vósĩ nĩlí Yáĩrõ drí 'bã 'álâ.
Lãjó'bá gólâkâ lãfálé sĩ, cé Pétẽrõ, gõ'dá Yõwánĩ ą̣drúpı̨ lâ Yãkóbã bê âjî ĩyî Yésũ nĩ.
38 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî õtírĩ âcá Yáĩrõ drí 'bã 'álâ rî, võ trá bárábányá, gõ'dá õjílã
dũû trá 'dó ãwó ngõ'á rõô ĩzã ró, gõ'dá lúlũ ângbâ ĩyíkâ trá káwó-káwó.
39 Nĩngá sĩ, Yésũ yî drí fĩzó jó ãwó kâ rî 'álâ, gõ'dá Yésũ drí tã âtázó ãwó ãnjó 'bá
drí ãgô bê kĩ nĩ rî, "Nĩ rî rĩ'á ãwó ngõlé ngbą̣lą̣-ngbą̣lą̣ nõ ã'dô tãsĩ yã? Nĩ rî rĩ'á tã
gólâ bárábányá ró nõtí nõ 'ẽlé ã'dô tãsĩ yã? Mvá nõ drãá kô. Gólâ rî íyîngá ą̣'dú
kõ'á."
40 Nĩngá sĩ, õjílã ãwó 'á 'dĩ 'bá yî drí Yésũ rî gũzó gbõ gũgũ.

Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã 'bãzó õjílã gólĩyî jó ãvõ kâ rî 'álâ rî 'bá yî drí âfõlé ĩví
'álâ. Gõ'dá drílâ ngãzó mvá 'dĩ ândré lâ yî, átá lâ bê gõ'dá kpá lãjó'bá íyíkâ nâ 'dĩ 'bá
yí bê zı̨zó fĩlí yí bê jó ãvõ 'bãzó ngbą̣ngbą̣ drı̨ı̨ 'dĩ 'álâ.
41 Gõ'dá gólĩyî âfî bê rî, Yésũ drí ízámvá rî 'dĩ drı̨ lâ rũzó. Gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé
Ãrãmáyã tı̨ sĩ kĩ nĩ rî, *Tãlítã gúmı̨*. Ĩtõ lâ kĩ nĩ rî, "Ízámvá, ní ngâ ûrû."
42-43 Ĩtí rî, 'wãâ ízámvá 'dĩ drí kôrô ngãzó ûrû, gõ'dá drílâ gõzó rĩ'á lą̣múlı̨ dîrî.
Â'dô bê trá ĩtí rî, õjílã ką̣ką̣rą̣ ndrĩ gólâ rî ndrẽ 'bá trá rî yî, tı̨ lâ ĩyî drí ą̣'dı̨zó 'dó
ą̣'dı̨-ą̣'dı̨ ndrú. Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã 'bãzó gólĩyî drí, tãlâ gólĩyî õzó tã 'dî pẽê
kô õjílã drí ãlôlâ. Gõ'dá gólâ drí kpá tã âtázó kĩ, óõfẽ ngá nyãnyã ízámvá rî 'dĩ drí
nyãlé. Ízá rî 'dĩ ndrô lâ trá rĩ'á mûdrı̨-drı̨ı̨-lâ-ngâ-rı̨ı̨.

6

Tã Nãzãrétã lé 'bá drí Yésũ rî gãzó dó rî
(Mãtáyõ 13.53-58; Lúką̣ 4.16-30)

1 Tólâ sĩ, Yésũ yî drí ngãzó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê võ nã âyélé nĩzó ją̣rı̨bą̣ Yésũ rî
ĩı̨fı̨ drí cĩzó 'á lâ ãgô ró rî 'álâ.
2 Ĩtí, gõ'dá ką̣yı̨ rãtáã 'ẽ kâ Ôvârí drí rî âcâ bê rî, Yésũ drí ngãzó nĩlí fĩlí jó tã Ôvârí
kâ ârî kâ rî 'álâ. Jó rî 'dĩ 'á tólâ rî, drílâ ngãzó rĩ'á õjílã ĩı̨fı̨ îmbálé. Nĩngá sĩ, õjílã
dũû gólĩyî Yésũ rî úlı̨ ârí 'bá trá rî yî tı̨ lâ yî drí ą̣'dı̨zó ndrú. Gõ'dá gólĩyî drí tã âtázó
kĩ nĩ rî, "Ãgô rî gólâ nõ ûsû íyíkâ tã nı̨ı̨nı̨ ą̣ngı̨ rî nõ 'bá yî ángô lésĩ ró yã? Gõ'dá gólâ
rî 'bã 'bá kpá â'dólé cú mbârâkã bê rĩzó tã lârâkô 'ẽlé nõ ã'dô 'ásĩ yã?
3 Gólâ â'dó kô cé õjílã rĩ 'bá ngá êdélé fê 'ásĩ ãmâ drí nı̨lı̨ trá nõ ĩ'dî kô yã? Gólâ â'dó
kô Mãríyã rî mvá ágó ró rî ĩ'dî yã? Ĩtí rî, mã nı̨ ą̣drúpı̨ lâ yî trá. Gólĩyî ĩ'dî Yãkóbã,
Yõsépã, Yúdą̣ gõ'dá kpá Sĩmónã. Gõ'dá gólâ rî îzó yî â'dó kô ãmá bê nõngá yã? Â'dô
îcá'á gólâ drí tã îmbázó tã nı̨ı̨nı̨ sĩ ãmâ drí ángô tí yã?" Bê trá ĩtí rî, drílĩyî Yésũ rî
gãzó dó ĩı̨fı̨ îmbá 'bá ró.
4 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó tã-drı̨ı̨ lôgõlé gólĩyî drí úlı̨ mãnĩgõ sĩ kĩ nĩ rî, "Tã pą̣tı̨-pą̣tı̨ı̨
ró, gõ'dá cé õjílã 'bą̣drı̨ı̨ gólâkâ rî 'á rî 'bá yî ı̨nj̃ı̨ı̨ ĩyî kô gólâ rú. Ĩtí lâ 'dĩ ró, ãnî ndrĩ
'dó 'bãá lą̣nj̃ı̨ı̨ má rú kô."
5-6 Yésũ rî tı̨ drí ą̣'dı̨zó, tãlâ õjílã 'dî 'bá yî rĩ'á cú ĩtí tã lẽlẽ ãkó gólâ 'á. Tã rî 'dĩ tãsĩ
rî, îcá kô Yésũ drí tã lârâkô ãmbá 'ẽzó ĩyî drí 'bą̣drı̨ı̨ 'á tólâ. Gólâ 'bã drı̨ trá cé ngá
lãzé 'bá ũrûką̣ 'bá yî drı̨ı̨ı̨, tãlâ gólĩyî ã'dô ró bê tãndí ró. 'Dĩî 'bá yî ngá Yésũ drí 'ẽlé
võ gólâ rî ĩı̨fı̨ drí cĩzó ãgô ró rî 'álâ rî ĩ'dî.

Tã Yésũ drí lãjó'bá íyíkâ mûdrı̣-drı̃-lâ-ngâ-rı̃ rî 'bá yî jõzó rî (Mãtáyõ 10.5-15; Lúkạ̃ 9.1-6)

Tólâ sĩ, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí lạ̃mú bê gbãâ jạ̃rı́bạ̃ ãzâ 'bá yî 'ásĩ õjílã ị̃fı̣ ĩmbá bê.
7 Ị̃tú ãzâ sĩ, Yésũ drí ngãzó lãjó'bá íyíkâ mûdrı̣-drı̃-lâ-ngâ-rı̃ rî 'bá yî ạ̃zı́zó yí ngálâ,
yí jô ró gólĩyî tı̣ sú ãzí ró rı̃ rı̣ nĩlí tã âtî-âtî íyíkâ pẽ bê õjílã drí. Gólâ fẽ mbârâkã
gólĩyî drí líndrí õnjí lâdrózó ĩ'dî sĩ lâ vólé.
8 Yésũ 'bã tã lãjó'bá rî 'dĩ 'bá yî drí ạ̃cı̣ gólĩyíkâ 'dĩ tõzó drı̣-drı̃ı̣ ró. Gólâ kĩ gólĩyî
drí rî, “Nĩ trõ ngá nyãnyã kô. Nĩ trõ jõráã ítá 'bã kâ kô, gõ'dá nĩ trõ lãfâ kpá kô. Nĩ
trõ cé pı̃drı́gú mvá ĩ'dî ãnî drı́gạ̃.
9 Nĩ sõ ká'bókã ĩ'dî ãnî pá. Gõ'dá nĩ âkpã ítá kô zãlô rı̣ ãnî rú.”
10 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Jạ̃rı́bạ̃ ãnî drí nĩzó fĩ bê
'álâ sĩ cé tı̣̂tı̣ 'dĩ 'á rî, õzõ nĩ õcâ trá 'bã ãzâ 'á ũmú ró rî, nĩ rî ạ̃'dú kõlé cé 'bã rî 'dĩ
'á té bũúũ kạ̃yı̣ ãnî drí jạ̃rı́bạ̃ rî 'dĩ âyézó rî tú.
11 Nĩ õcâ trá võ ũrûkạ̃ 'bá yî ãnî lạ̃gúzó 'á lâ sĩ kô rî 'á rî, gõ'dá õzõ óõgã trá dó úlı̣
ãníkâ ârílí rî, nĩ rî kô 'á lâ tólâ. Gõ'dá õzõ nĩ õngâ trá nĩlí 'á lâ 'ásĩ vólé rî, nĩ yâ ró
tạ̃pı́lı̣ndrı̣ lâ vólé ãnî pá ágálé 'ásĩ. Nĩ 'ê 'dĩ, ãâ'dâ ró bê tã gólĩyî rú lãmbé ró kĩ nĩ rî,
Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á gólĩyî drí.”
12 Vólé drı̣̃ lâ 'ásĩ, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó nĩlí ĩyî õzõ tã Yésũ drí âtálé trá rî kâtí.
Gólĩyî pẽ tã õjílã drí kĩ nĩ rî, õjílã ãâdĩ drı̣̃ tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ.
13 Gólĩyî nĩ trá líndrí õnjí lâdró bê õjílã 'ásĩ. Gõ'dá gólĩyî lôbẽ dõ kpá trá ngá lãzé
'bá ándrá-gạ̃-sı̣́lı̣ 'ásĩ rãtáã 'ẽ'ẽ sĩ gõ'dá ngá lãzé drí ndẽzó gólĩyî rú sĩ.

Tã Ẽródẽ drí tã Yésũ drí 'ẽlé rî ârízó rî (Mãtáyõ 14.1-12; Lúkạ̃ 9.7-9)

14 Kúmú ạ̃ngı̣ 'bạ̃drı̣̃ Gãlĩláyã kâ rî rú lâ Ẽródẽ Ãnĩtípã. Gólâ ârî tã lârâkô dũû Yésũ
drí 'ẽlé 'dĩ 'bá yî trá ndrĩ, tãlâ Yésũ rî rú lı̣̂kû trá rõô. Gõ'dá õjílã ũrûkạ̃ 'bá yî âtâ ĩyî
tã kĩ nĩ rî, “Ã'dô Yõwánĩ bãbãtízĩ 'bá ró drã 'bá trá rî ĩ'dî. Ĩtí rî, ó'ê gólâ kpá trá lîdrílí
ó'dí. Tãlâ ĩ'dî, ngbãângbânõ, gólâ drí â'dózó cú mbârâkã ãmbá ĩtí 'dĩ bê tã lârâkô
'ẽzó.”
15 Ãzâ 'bá yî kĩ ĩyíkâ rî, “Yésũ ã'dô tã ạ̃ngũ 'bá Ẽlíyã ĩ'dî. Ôvârí ãâjô gólâ trá ûrú
lésĩ, õzõ yí drí 'bãlé rî kâtí.”* Gõ'dá ãzâ 'bá yî âtâ ĩyíkâ kpá kĩ nĩ rî, “Gólâ ã'dô cé tã
ạ̃ngũ 'bá ãzâ 'î, õzõ tã ạ̃ngũ 'bá â'dó 'bá trá ạ̃kû nã 'bá yí kâtí.”
16 Gõ'dá nĩngá sĩ, kúmú ạ̃ngı̣ Ẽródẽ ârî bê tã õjílã drí rĩ'á âtálâ, gõ'dá kpá ı̣̂sũlâ
Yésũ rî tã 'á rî, gólâ rî nyãányâ drí ngãzó tã ı̣̂sũlı̣ cú nĩ kĩ nĩ rî, “Gólâ 'dĩ Yõwánĩ má
drí ômbê lâ gãlé trá njíyá vólé rî ĩ'dî. Gólâ lîdrî nõ gõ'dá kpá trá lîdrî õdrã 'ásĩ.”

Tã ódrí Yõwánĩ bãbãtízĩ 'bá ró rî fũzó rî

17-20 Tã gólâ õdrã pá âsé 'bá Yõwánĩ drı̣̃ı̣ rî ĩ'dî nõ. Sı̣́sı̣ õkó ãzâ rú lâ Ẽrõdíyã â'dô
trá Ẽródẽ rî ạ̃drúpı̣̃ Fílĩpõ rî õkó 'î. Gõ'dá Ẽródẽ ní drí ngãzó õkó rî 'dĩ drı̣̃ lâ îzãlé
vólé ánî ạ̃drúpı̣̃ Fílĩpõ drı́gạ̃ sĩ â'dólé nî rî gógó drí õkó ró. Gõ'dá Yõwánĩ ndrê tã 'dî
bê rî, drílâ ngãzó tã pẽlé Ẽródẽ drí kĩ nĩ rî, “Â'dó kô tã mbı̣̂ ró ní drí ánî ạ̃drúpı̣̃ rî
õkó rî trõzó â'dólé ní drí õkó ró.” Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, õkó rî gógó Ẽrõdíyã drí ngãzó tã
ômbélé ngóló yí 'á Yõwánĩ rú. Gólâ lôndã pávó yí drí Yõwánĩ rî fũzó 'á lâ sĩ rî kpı̃ı̣̂.
Gõ'dá ĩtí rî, Ẽródẽ âyé gólâ kô tã rî 'dĩ 'ẽlé, tãlâ Ẽródẽ rî gógó ı̣̂nj̃ı̣ Yõwánĩ trá rõô.
Gólâ nı̣̃ trá kĩ, Yõwánĩ õjílã tãndí mbı̣̂ rî ĩ'dî Ôvârí rî ị̃fı̣ drı̣̃ 'á. Ĩtí rî, Ẽródẽ rî ị̃fı̣ drí
mbãzó Yõwánĩ drı̣̃ı̣ Ẽrõdíyã drı́gạ̃ sĩ. Ĩ'dî Ẽródẽ drí Yõwánĩ rî ômbézó 'bãlé gạ̃nı̣́mạ̃
'á. Ẽródẽ rî kpá zãâ nĩlí úlı̣ Ôvârí kâ Yõwánĩ drí rĩ'á ngĩlâ rî 'bá yî ârílí gạ̃nı̣́mạ̃ 'álâ.

---

* **6:15 6.15** ***Ẽlíyã*** Nĩ zı̣̃ 1 Kúmú kápĩtã 17.

Úlị̃ Yõwánĩ kâ 'dĩ ã'dô kpálé gólâ rî drị̃ lîjã'á rî, gólâ rî kpá zãã gõlé ârílâ, tãlâ úlị̃ rî 'dĩ 'bá yî rĩ'á tãndí ró kôrô.

21 Gõ'dá kậyị̃ ãzâ sĩ, Ẽrõdíyã drí ngãzó lậtị̃ ûsúlị̃ Yõwánĩ rî fũzó. Kậyị̃ rî 'dĩ kậyị̃ Ẽródẽ rî tị̃zó 'á lâ rî ĩ'dî. Ĩtí, kậyị̃ rî 'dĩ tú, Ẽródẽ yî drí kãrámã ândrê 'bãzó. Gõ'dá Ẽródẽ drí ngãzó tã âtílí õjílã ãmbâ-ãmbâ kũmũ íyíkâ zẽlé rî yî drí, drị̃-'bá ậjú 'bũ 'bá yí kâ gõ'dá kpá 'dó õjílã ãmbâ-ãmbâ Gãlĩláyã 'álâ rî yî drí, tãlâ gólĩyî ânĩ ró ĩyî kãrámã rî 'dĩ nyãlé yí ngálâ.

22 Nĩngá sĩ, kãrámã rî 'dĩ tú rî, Ẽrõdíyã rî mvá ãnjó ró rî drí ngãzó fĩlí ậndú tõlé lậvũlị̃ gậrậ. Ĩtí rî, ậndú tõtõ gólâkâ 'dĩ drí Ẽródẽ yî ũmú ĩyíkâ rî 'bá yí bê 'bãzó â'dólé ndrĩ ãyĩkõ ró lậvũlị̃ kôrô. Tãlâ ậndú ízámvá 'dĩ drí tõlé 'dĩ tãsĩ rî, Ẽródẽ drí tã âtázó drílâ kĩ nĩ rî, "Õzõ ní ĩĩjî mâ rî, má â'dô ngá ní drí lẽlé rî fẽ'á ní drí."

23 Gõ'dá nĩngá sĩ, Ẽródẽ drí ngãzó tã âtálé lãtrítrí ró kĩ nĩ rî, "Má â'dô ngá ní drí lẽlé rî fẽ'á ní drí. Õzõ ní õlẽ rî, má â'dô 'bậdrị̃ ámákâ lãfálâ nyĩ'á rị̃ gõzó ãzâ rî fẽlé ní drí."

24 Tólâ sĩ, ízámvá 'dĩ drí ngãzó nĩlí ândré lâ Ẽrõdíyã rî îjílí kĩ nĩ rî, "Má â'dô ngá ángô rî zị̃'á ĩ'dî Ẽródẽ tị̃ sĩ âfẽlé má drí yã?" Gõ'dá ândré lâ drí tã-drị̃ lôgõzó drílâ kĩ nĩ rî, "Ní âtâ Ẽródẽ drí, gólâ õjô õjílã nĩ'á Yõwánĩ bãbãtízĩ 'bá ró rî ômbê lâ gãlé njíyá, áâtrõ ró drị̃ lâ 'dĩ tậbị̃gậ 'á âjílí ní drí, tãlâ má nị̃ ró kĩ nĩ rî, gólâ drã trá."

25 Ĩtí rî, ízámvá 'dĩ drí ngãzó rãlé 'wãâ'wâ pá drị̃ kâ sĩ gõlé Ẽródẽ ngálâ. Gõ'dá drílâ tã âtázó Ẽródẽ drí kĩ nĩ rî, "Má lẽ úfû Yõwánĩ bãbãtízĩ 'bá ró rî, ógâ ômbê lâ njíyá vólé, ó'bã ró drị̃ lâ 'dĩ tậbị̃gậ 'á âtrõlé âjílí má drí nõlé."

26 Nĩngá sĩ, Ẽródẽ drí â'dózó tã ị̃sũ ró, tãlâ lãtrítrí gólâ drí ĩtrílí trá ízámvá 'dĩ drí rî tãsĩ. Õzõ gólâ õgã dó tã ízámvá 'dĩ kâ lẽlé 'dĩ 'ẽlé rî, ãnyĩ â'dô gã'á gólâ drị̃ị̃ ũmú gólâkâ 'dĩ 'bá yî ândrá.

27 Gõ'dá bê trá ĩtí rî, Ẽródẽ drí gbõ tã-drị̃ lẽzó óõgâ ró Yõwánĩ rî ômbê njíyá vólé. Gõ'dá Ẽródẽ drí tã 'bãzó ậjú 'bũ 'bá íyíkâ ãlô rî drí, õnĩ ró bê Yõwánĩ rî drị̃ âgálé âtrõlé âgõzó ĩ'dí bê lâ. Gõ'dá ậjú 'bũ 'bá Ẽródẽ kâ 'dĩ drí ngãzó nĩlí gậnị̃mậ 'álâ. Gólâ câ bê tólâ rî, drílâ Yõwánĩ rî ômbê gãzó njíyá vólé.

28 Nĩngá sĩ, drílâ ngãzó âgõlé Yõwánĩ rî drị̃ bê tậbị̃gậ 'á âjílí fẽlé ízámvá 'dĩ drí. Gõ'dá gólâ âcâ bê ĩ'dí bê lâ rî, ízámvá 'dĩ drí ngãzó drị̃ rî 'dĩ trõlé âjílí ândré lâ drí.

29 Nĩngá sĩ, tã ârí 'bá Yõwánĩ kâ rî 'bá yî ârî ĩyî tã 'dî bê ĩtí rî, drílĩyî ngãzó nĩlí gậnị̃mậ 'álâ Yõwánĩ rî ãvõ ậlị̃ 'dĩ njĩ̃lị̃ nĩzó ĩ'dí bê lâ 'bãlé 'bú 'á.

Tã Yésũ drí ngá nyãnyã fẽzó õ'bí ãmbá drí rî
(Mãtáyõ 14.13-21; Lúkậ 9.10-17; Yõwánĩ 6.1-14)

30 Tólâ sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí âgõzó ĩyî ậcị̃ ĩyíkâ tõlé nã 'ásĩ Yésũ ngálâ. Gõ'dá drílĩyî rĩzó tã rû 'ẽ 'bá ậcị̃ ĩyî drí tõlé nã 'bá yî 'ásĩ rî ngĩlí Yésũ drí kpá 'dó ndrĩ tã drílĩyî îmbálé trá õjílã drí rî yí bê.

31 Ị̃tú rî nã 'bá yî sĩ, õjílã dũû rî ĩyî trá ânĩlí kárá Yésũ rî ndrẽlé. Ĩtí rî, ânĩ-ânĩ gõ'dá õjílã 'dî 'bá yí kâ 'dĩ 'bãá Yésũ yî kô ngá nyãlé dódó gõ'dá kpá lôvólé tãndí ró. Gõ'dá tã rî 'dĩ tãsĩ rî, Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ ngâ, mã nĩ ró võ õjílã ãkó rî ndãlé ûsúlị̃, ã'dô ró ãmâ nyãányâ drí lôvózó 'á lâ tãkõ."

32 Nĩngá sĩ, drílĩyî ngãzó fĩlí kõlóngbõ 'á, gõzó lị̃mvû ândrê 'dĩ drị̃ lâ mbãzó nĩlí võ õjílã ãkó rî 'álâ.

33 Gõ'dá tólâ sĩ, õjílã dũû ndrê ĩyî Yésũ yî trá nĩrĩ 'á kõlóngbõ sĩ. Drílĩyî võ Yésũ yî drí rĩzó nĩlí 'álâ 'dĩ nị̃zó téké, gõ'dá drílĩyî ngãzó ndrĩ nĩlí 'wãâ'wâ rû ê'bélé jậrị̃bậ 'ásĩ ndrĩ. Nĩngá sĩ, drílĩyî ngãzó nĩlí 'wãâ'wâ pá sĩ lị̃mvû ândrê 'dĩ tị̃ 'álâ, gõ'dá cãlé võ õjílã ãkó 'dĩ 'á sị̃sị̃ Yésũ yî drí sĩ.

34 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ yî câ bê võ rî nã 'á gõzó 'ẽ'á ârílí kõlóngbõ 'ásĩ rî, drílĩyî
õjílã õ'bí ndrẽzó ê'bê rû ĩyî trá ngbą̃'ũ Yésũ rî tẽlé. Gõ'dá Yésũ ndrê gólĩyî bê trá ĩtí
rî, ĩzã lâ yî drí gólâ rî 'ẽzó. Õjílã 'dî 'bá yî lêndrê ĩyî Yésũ rî į̃ĩf̨ drį̃ 'á õzõ kąb̃į̃į̃kį̃ â'dó
'bá ĩyî lôkí 'bá ãkó rî kâtí. Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó gólĩyî îmbálé tã dũû sĩ. Yésũ â'dâ
tã trá gólĩyî drí cãlé bũúũ lą̃njątúlı̨ 'á.
35 Nĩngá sĩ, lą̃njątúlı̨ ãlô 'dĩ sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî drí ngãzó ânĩlí Yésũ rî gógó
ngálâ tã âtálé gólâ drí kĩ nĩ rî, “Ní ndrê drẽ, Kúmú, nõô į̃tú trá 'ẽ'á fĩlí. Gõ'dá õjílã
ãmbá 'dĩ 'bá yî trá ĩyî ndrĩ lõfó ró, gõ'dá 'bã kpá yû'dą́wą́ võ rî nõ 'á gólĩyî drí ngá
nyãnyã ûsúzó.
36 Ní îcâ drẽ gólĩyî âyélé, tãlâ õnĩ ró ĩyî bê ngá nyãnyã ndãlé gĩlí ĩyî drí nyãlé võ
mvá ãzâ 'bá yî õjílã bê rî 'á.”
37 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã lôgõzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Ãnî rî gógó,
nĩ fẽ ngá nyãnyã õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí nyãlé kẽ.” Nĩngá sĩ, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó
tã į̃jílí kĩ nĩ rî, “Mã â'dô 'ẽ'á lâ ángô tí ró yã? Ngá 'dĩ lẽ íyíkâ cú lãfâ ãmbá ngá nyãnyã
ndrô ãlô rî kâ gĩzó ĩ'dî dũû îcálé fẽlé õjílã rî nõ 'bá yî drí ndrĩ.”
38 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî į̃jízó kĩ nĩ rî, “Ãmbãtã ãnî drı̨gą́
õ'bí 'dĩ 'bá yí bê tą̃sı̨ yã? Nĩ ngâ drẽ ndrẽlâ.” Ĩtí, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó nĩlí ngá
nyãnyã ndrẽlé õ'bí 'dĩ 'bá yî drı̨gą́ sĩ. Gõ'dá gólĩyî ûsû ãmbãtã cé nj̨ı̨ gõ'dá ı̨̃'bı̨ mvá
bê rı̨̃. Nĩngá sĩ, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí gõzó ngá nyãnyã 'dî bê â'dálé Yésũ drí.
39 Võ 'dî 'á tólâ rî, õmã ą̃rú dı̨̃rı̨ bê rĩ'á ı̨̃nyą́kú drı̨̃ı̨ kpą̃ą́kũ. Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã
âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí, tãlâ gólĩyî õlônyĩ ró õ'bí 'dĩ 'bá yî lãfálé lâ rĩlí õmã
ą̃rú 'dî drı̨̃ı̨ võ 'ásĩ tũ tũ ngĩíngî.
40 Ĩtí, õ'bí 'dĩ 'bá yî drí rĩzó ĩyî vũdrı̨ võ 'ásĩ tũ tũ. 'Dĩî rî, õjílã ũrûką̃ 'bá yî võ ãlô
'á kámá-ãlô gõ'dá ãzâ 'bá yî rĩ'á nyâ'dî-rı̨̃-drı̨̃-lâ-ngâ-mûdrı̨.
41 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ãmbãtã nj̨ı̨ gõ'dá ı̨̃'bı̨ rı̨ 'dî bê âtrõzó. Drílâ võ ndrẽzó 'bũû
'álâ, gõ'dá drílâ ãwô-ĩtí 'ẽzó Ôvârí drí tãlâ ngá nyãnyã 'dî tãsĩ. Nĩngá sĩ, drílâ ãmbãtã
'dî 'bá yî 'â lâ ûpı̨̃zó õnyí ró. Gõ'dá drílâ fẽzó lâ lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drı̨gą́ sĩ, tãlâ
gólĩyî õlânjî ró ndrĩ õ'bí 'dĩ 'bá yî drí nyãlé. Gólâ 'ê ı̨̃'bı̨ rı̨ 'dî 'bá yî kpá té õzõ drílâ
ãmbãtã 'ẽrẽ kâtí lânjílí õ'bí 'dĩ 'bá yî drí.
42 Ĩtí rî, õ'bí 'dĩ 'bá yî drí ngá nyãzó dũûdû. Ngá nyãnyã drí gólĩyî pẽzó.
43 Vólé drı̨̃ lâ 'ásĩ, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó ngá nyãnyã ą̃mbúkũ lâkí 'bá trá rî 'bá
yî ê'bélé. Ĩtí rî, ngá nyãnyã ą̃mbúkũ gólĩyî drí ê'bélé 'dĩ îcâ trá cú ívõ mûdrı̨-drı̨̃-lâ-
ngâ-rı̨̃ 'ásĩ dũûdû.
44 Gõ'dá ãgô ndrĩ ngá 'dĩ nyã 'bá trá rî yî rĩ'á kútũ-nj̨ı̨. 'Dĩî rî, ólãá õkó kô 'dĩyímvá
bê.

Tã Yésũ drí lą̃múzó lı̨̃mvû drı̨̃ı̨ sĩ rî
(Mãtáyõ 14.22-33; Yõwánĩ 6.15-21)

45 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí, tãlâ gólĩyî õmbã ró
'wãâ kõlóngbõ 'á, ã'dô ró bê gólĩyî drí lą̃vũzó ą̃tı̨ 'álâ ją̃rı̨bą̃ zı̨̃lı̨ Bẽtãsédã rî 'álâ gõlé
lı̨̃mvû ândrê 'dĩ 'á'á lé drílâ į̃tú drí fĩrĩ 'álâ ró rî lésĩ. Gõ'dá gólâ rî gógó â'dô íyíkâ
lâkí'á tãkõ, tãlâ õ'bí 'dĩ 'bá yî jõlé gõlé 'bã 'álâ. Nĩngá sĩ, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí tã Yésũ
drí âtálé 'dĩ 'ẽzó té ĩtí.
46 Gõ'dá õ'bí 'dĩ 'bá yî lą̃vũlı̨ bê trá gõlé ĩyî drí 'bã 'ásĩ rî, Yésũ drí ngãzó nĩ'á mbãlé
únı̨ drı̨̃ 'álâ rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí.
47 Vó lâ sĩ, võ drí ą̃nı̨rı̨̃ 'á 'dĩ, kõlóngbõ tíbê lãjó'bá bê yí 'á 'dĩ trá lı̨̃mvû ândrê ító
'â 'á. 'Dĩî Yésũ rî gógó íyíkâ élêwálâ lı̨̃mvû ândrê gãrã drı̨̃ ãzâ rî lésĩ únı̨ drı̨̃ 'álâ.
48 Gõ'dá nĩngá sĩ, ką̃gũmą́ą̃ ândrê drí ngãzó rĩ'á ą̃sı̨̃lı̨ rĩí rĩí rĩí lı̨̃mvû ândrê drı̨̃ı̨ sĩ.
Bê trá ĩtí rî, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí lâŋõ ândrê ûsúzó kõlóngbõ 'dî zẽrẽ 'á vólé ką̃gũmą́ą̃

'dĩ drí sĩ. Gólĩyî ûjũ kpį̃̃ kõlóngbõ 'dî zẽlé sı̨sı̨ 'álâ ró fê sĩ. Gõ'dá Yésũ ndrê bê rî, lãjó'bá íyíkâ trá lâŋõ ândrê 'á. Įtú-pá sû ngá drí ą̃wúrı̨̃ sĩ, drílâ gõzó ngãlé nĩ'á Lı̨̃mvû ândrê 'dĩ tı̨ 'álâ. Tólâ gólâ drí ngãzó rĩ'á nĩlí Lı̨̃mvû drı̨̃ sĩ, nĩ'á lãjó'bá íyíkâ kõlóngbõ 'á 'dĩ 'bá yî ngálâ.

49 Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî ndrê gólâ bê rĩ'á ânĩ'á Lı̨̃mvû drı̨̃ sĩ ĩyî ngálâ rî, drílĩyî ngãzó trẽlé ûrû kĩ nĩ rî, "Wúûwú, nĩ ndrê drẽ ngá 'bã 'bá ânĩ'á nã, ãvõ líndrí 'î, rĩ'á ânĩ'á nã."

50 Gõ'dá gólĩyî ndrê gólâ bê ĩtí lâ 'dĩ ró rî, líndrí lâ yî drí lô'bézó dı̨̃ı̨̃ ũrı̨̃ drí.

Ĩtí rî, kôrô Yésũ drí ngãzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ â'dô kô ũrı̨̃ ró. Nĩ ą̃tũ ãnî fĩî, nõô mâ rî gógó Yésũ ĩ'dî."

51 Vó lâ 'ásĩ, drílâ ngãzó mbãlé fĩlí kõlóngbõ 'álâ gólĩyí bê. Gõ'dá kôrô ĩlî ândrê 'dĩ drí âdrézó. Nĩngá sĩ, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî tı̨ lâ ĩyî drí ą̃'dı̨zó, gõ'dá sı̨-'bálé drí rĩzó kã'dã. Tã ı̨sũ gólĩyíkâ kĩ, "'Á! Nõtí nõ ã'dô tã 'î yã?"

52 Gólĩyî tı̨ ą̃'dı̨ trá, tãlâ mbârâkã Yésũ drí ãmbãtã nj̨ı̨ fẽzó õ'bí drí rî, tã lâ fí gólĩyî drı̨̃ı̨ kô.

Tã Gẽnẽsãrétẽ 'álâ rî tãsĩ (Mãtáyõ 14.34-36)

53 Tólâ sĩ, Yésũ yî drí Lı̨̃mvû ândrê 'dĩ drı̨̃ lâ mbãzó kõlóngbõ sĩ, gõzó cãlé 'bą̃drı̨̃ z̨̃ılı̨ Gẽnẽsãrétẽ rî 'álâ. Gõ'dá mbã ĩyî Lı̨̃mvû ândrê 'dĩ bê rî, drílĩyî ngãzó kõlóngbõ 'dî sẽlé ômbélé gą̃ Lı̨̃mvû tı̨.

54 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî õtírĩ kõlóngbõ 'dî âyé rî, õjílã tólâ nã, drílĩyî kôrô Yésũ rî nı̨̃zó.

55 Gõ'dá nĩngá sĩ, drílĩyî ngãzó lą̃'búlı̨ nĩlí 'wãâ'wâ ĩyî drí 'bã 'ásĩ tã pẽlé õjílã drí ndrĩ kĩ, Yésũ âcâ trá. Gõ'dá 'bą̃drı̨̃ 'dî 'ásĩ ndrĩ, õjílã drí ngãzó ngá lãzé 'bá ĩyíkâ ą̃nj̨̃ılı̨ gbãrãkã sĩ ânĩzó âjílâ ĩyî Yésũ ngálâ.

56 Ją̃rı̨́bą̃ 'ásĩ gõ'dá kpá 'bą̃drı̨̃ 'ásĩ ndrĩ, õzõ Yésũ ãâcâ trá rî, órî ngá lãzé 'bá âtrõlé ąjílí võ rĩzó ngá lą̃z̨ı̨́lı̨ rî 'á. Tólâ rî, ngá lãzé 'bá rî ĩyî rú'bą̃ lô'bãlé Yésũ drí kĩ nĩ rî, "'Dõvó mã dõ cé ítá tı̨ ániká ĩ'dî, tãlâ mã ngâ ró ngá lãzé 'ásĩ." Gõ'dá ngá lãzé 'bá ndrĩ ką̃ką̃rą̃ ítá tı̨ Yésũ kâ sõlé rî dõ 'bá trá rî drí ngãzó ngá lãzé 'ásĩ â'dólé ndı̨̃ndı̨̃.

7

Tã Yésũ drí âtálé lã'bí Yúdą̃ yí kâ tãsĩ rî (Mãtáyõ 15.1-9)

1 Įtú ãzâ sĩ, Pą̃rúsı̨̃ Yẽrõsãlémã lé 'bá ró rî 'bá yî drí ânĩzó Yésũ ngálâ gólĩyî tã lã'bí kâ îmbá 'bá ãzâ 'bá yí bê.*

2 Gólĩyî ndrê tã ârí 'bá Yésũ kâ ãzâ 'bá yî trá ngá nyãnyã nyã'á ĩyî cú ĩtí ĩyî drı̨ jĩ ãkó tãndí ró bũúũ drı̨ kûlúgûsú 'ásĩ. Â'dô lã'bí gólĩyíkâ vó ró rî, gólĩyî drı̨ drẽ 'dó ı̨̃ndı̨̃ ró.

3 Nĩ ndrê trá Pą̃rúsı̨̃ yî gõ'dá õjílã õrĩ Yúdą̃ yí kâ ãzâ 'bá yí bê drẽ zãâ ndrĩ lã'bí ĩyî ą̃'bı̨yą̃ yí kâ 'dã'á. Lã'bí 'dĩ â'dâ gólĩyî drí lą̃tı̨ mbı̨̃mbı̨̃ 'î gólĩyî drí ĩyî drı̨ jĩzó drẽ ãkpãkã'dã sı̨sı̨ ngá nyãnyã nyã ãkó rî ĩ'dî.

4 Gõ'dá kpá õzõ Pą̃rúsı̨̃ 'dĩ 'bá yî õgî ngá nyãlé rî yî trá rî, gólĩyî jĩ zãlô sı̨sı̨ drẽ gólĩyî drí nyã ãkó lâ. Lã'bí gólĩyíkâ 'dĩ â'dâ gólĩyî drí kpá lą̃tı̨ tãndí ngá ãzâ 'bá yî ngá nyãnyã tãsĩ õzõ ĩgã yî, límvó yî, sãánĩ yî, gõ'dá kpá kõjõrónĩ yî tí rî jĩjĩ â'dólé ngbángbá ı̨̃ndı̨̃ ãkó rî tãsĩ, tãlâ Ôvârí õzó ĩyî ndrẽê ı̨̃ndı̨̃ 'bá ró kô.

5 Tãlâ lã'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, Pą̃rúsı̨̃ 'dĩ 'bá yî gõ'dá gólĩyî tã lã'bí kâ îmbá 'bá 'dĩ 'bá yí bê drí ngãzó Yésũ rî ı̨jílí kĩ nĩ rî, "Tã ârí 'bá áníkâ 'dĩ 'bá yî 'dá ĩyî

* **7:1 7.1** ***Lã'bí îmbá 'bá*** 'Dĩĩ kpá Pą̃rúsı̨̃ yî lãfálé 'ásĩ.

lã'bí ãmâ ạ́'bị́yạ́ yí kâ lôpélé ãmâ drí rî kô ã'dô tãsĩ yã? Gólĩyî jĩí ĩyî drị́ kô bũúũ drị́ kûlúgûsú 'ásĩ drẽ ãkpãkã'dã ngá nyã ãkó. Õzõ gólĩyî õnyâ ngá trá rî, gólĩyî drị́ â'dó kô ngbángbá lã'bí ãmákâ rî vó ró.”

6 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã 'dî drị̃ lâ lôgõzó kĩ nĩ rî, “Ãnî rĩ'á ãndõtô kâtí drị̃ bê rị̃ Ôvârí rî tãsĩ. Tã ậngũ 'bá Ĩsáyã îgĩ tã pạ̃tị̃ị̃ trá ãnî tãsĩ ậkû ró kĩ nĩ rî,

‘Õjílã nô 'bá yî ịnjị̃ ĩyî mâ cú ĩtí ĩyî tị̃ sĩ,
gõ'dá gólĩyî 'bãá ámâ lôvó kô ĩyî pị̃pị̃sị́lị́ 'á.
7 Gólĩyî ịnjị̃ ĩyî mâ cú ĩtí tị̃ sĩ,
tãlâ tã drílĩyî rĩ'á îmbálâ rî 'bá yî â'dó kô mâ Ôvârí ngá lésĩ.
Tã drílĩyî rĩ'á îmbálâ 'dĩ 'bá yî rĩ'á cé lã'bí õjílã mvá kâ 'î.’

Ĩsáyã 29.13

8 Nĩ âyê tã Ôvârí drí 'bãlé rî yî trá vólé gõ'dá nĩ rî trá cé ãnîngá lã'bí õjílã mvá kâ â'dálé ĩ'dî.”

9 Nĩngá sĩ, Yésũ âtâ úlị́ ãzâ kpá gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Pạ̃tị̃ị̃ nĩ ịsũ ãníkâ bê rî, 'dĩî â'dô rĩ'á tã tãndí 'î yã? Gõ'dá ãnî drí rĩzó tã Ôvârí drí 'bãlé rî gãlé dó, gõzó rĩlí lã'bí ãnî nyãányâ kâ rî 'bá yî 'dãlé ĩ'dî.

10 Músạ̃ kĩ nĩ rî,

‘Ní ịnjị̃ ánî átá ánî ândré bê.’

Âfõ-âfõ 20.12

Gõ'dá ‘Õzõ õjílã ãzâ ãâtâ úlị́ õnjí trá átá lâ rú ngãtá ândré lâ rú yã rî, áâ'dô gólâ rî fũ'á vólé.’

Âfõ-âfõ 21.17

11 'Dĩî tã Ôvârí drí âtálé trá rî ĩ'dî. Gõ'dá nĩ ró úlị́ rî 'dĩ kô, tãlâ lã'bí ãníkâ zị̃lị́ *Kõrõbánĩ* 'dĩ tãsĩ.* Â'dô lã'bí Kõrõbánĩ kâ vó ró rî, õjílã ãzâ âtâ tã trá nõtí, ‘Ngá nõ 'bá yî ndrĩ Ôvârí kâ ĩ'dî.’ Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, tã 'bã'bã gólâkâ Ôvârí drí rî tãsĩ, îcá kô drílâ ngá 'dĩ 'bá yî fẽlé íyî átá yî drí íyî ândré bê.

12 Lã'bí rî 'dĩ tãsĩ, ãnî Pạ̃rúsị̃, nĩ âyé gólĩyî lã'bí Kõrõbánĩ kâ 'dã 'bá 'dĩ 'bá yî kô ngá ãzãkã 'ẽlé ĩyî átá yî drí ĩyî ândré yí bê, tãlâ ngá ĩyíkâ ndrĩ â'dô trá Ôvârí kâ.

13 Lã'bí rî ãnî drí rĩ'á lôpélâ ậtị́lị́ ậtị́lị́ ãnî ózõwá yî drí 'dĩ 'bá yî 'ê úlị́ Ôvârí drí 'bãlé trá rî â'dólé ãyõ ró ífí ãkó. Gõ'dá nĩ rî kpá trá tã ányâ ãzâ 'bá yî îmbálé õzõ 'dĩî kâtí.”

Tã rĩ 'bá õjílã îzãlé pạ̃tị̃ị̃ ró Ôvârí rî ĩ̃fị́ drị̃ 'á rî tãsĩ (Mãtáyõ 15.10-20)

14 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó õjílã ậzị́lị́ dũû ânĩlí úlị́ íyíkâ ârílí. Gólâ kĩ gólĩyî drí rî, “Ãnî ndrĩ, nĩ ârî úlị́ ámákâ nõ 'bá yî õfî ró ãnî drị̃ị̃.

15 Ngá rĩ 'bá õjílã îzãlé Ôvârí rî ĩ̃fị́ drị̃ 'á rî íyíkâ ã'dô 'î yã? Â'dó kô ngá gólâ fĩ 'bá õjílã 'ã kôrô sị́-'bálé 'ásĩ rî ĩ'dî, íyîngá ngá gólâ rĩ'á lậpị́lâ zãâ pị̃pị̃sị́lị́ 'á rî ĩ'dî.

16 Ĩtí rî, ãnî cú bị́ bê yã? 'Dõvó nĩ ârî úlị́ ámákâ nõ 'bá yî ndrĩ.”

17 Nĩngá sĩ, Yésũ yî drí ngãzó tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yí bê õ'bí dũû 'dĩ 'bá yî âyélé ngãzó fĩlí jó 'álâ. Jó 'dĩ 'á tólâ rî, tã ârí 'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó Yésũ rî îjílí úlị́ mãnĩgõ tã õjílã îzã 'bá rî kâ ĩtõ lâ lôfõlé ĩyî drí.

18 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó drị́-mbílí sõlé gólĩyî ĩ̃fị́ úlị́ âtâ-âtâ sĩ kĩ, “Tã nô fí drẽ zãâ ãnî drị̃ị̃ kô yã? Nyãsá gólâ ãnî drí nyãlé rî îzãá ãnî kô,

19 tãlâ nyãsá rî gógó 'dĩ lậpị́ rû ãnî pị̃pị̃sị́lị́ 'á kô. Nyãsá rî 'dĩ fî rĩlí õjílã fĩî 'á, gõ'dá drílâ lậ'búzó rú'bạ́ 'ásĩ.” Úlị́ nõ 'bá yî sĩ, Yésũ â'dâ tã 'î kĩ nĩ rî, ngá õjílã drí rĩ'á nyãlâ rî 'bá yî ndrĩ tãndí ró Ôvârí rî ĩ̃fị́ drị̃ 'á.

---

* **7:11 7.11 *Kõrõbánĩ*** Tã ífí lâ kĩ, ngá fẽfẽ.

20 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã rĩ 'bá õjílã îzãlé rî 'bá yî lôfõzó nõtí, “Tã ị̃sũ-ị̃sũ õnjí õjílã kâ
'álé lésĩ ró rî ĩ'dî rĩ 'bá gólâ rî îzãlé rî.
21-22 Tã õnjí 'dĩ 'bá yî ndrĩ âfî tã ị̃sũ-ị̃sũ õnjí õjílã kâ rî 'ásĩ, õkó zị̃zị̃, ãgô ndãndã,
ûgũ, õjílã fũfũ, ãvẽ, ngá õjílã kâ lôvó lâ 'bã'bã, tã õnjí 'ẽ'ẽ ãzí-ãzí drí, âdômâ, tã õnjí
lôvó tã õnjí 'ẽzó, õjílã ndrị̃ndrị̃, õjílã 'dã'dã, ạ́rú-ạ́rúwạ́, tã õfô 'ẽ'ẽ.
23 Tã õnjí 'dĩ 'bá yî ndrĩ 'dó rî âfõlé õjílã 'ásĩ. Gõ'dá tã rî 'dĩ 'bá yî ĩ'dî rĩ 'bá õjílã
îzãlé rî.”

Tã Yésũ drí õkó ãtrâ ãzâ pãzó tã lẽlẽ õkó rî 'dĩ kâ tãsĩ rî (Mãtáyõ 15.21-28)

24 Tólâ sĩ, Yésũ drí ngãzó nĩlí 'bạ̃drị̃ ãnyî jạ̃rị́bạ̃ zị̃lị́ Tírã rî lạ̃gạ̃tị́ rî 'álâ. Gõ'dá gólâ
câ bê tólâ rî, drílâ fĩzó jó ãzâ 'á kírî rĩlí tị́ õjílã drí sĩ, tãlâ gólâ lẽé kô õjílã drí võ yí
drí rĩzó 'á lâ rî nị̃lị́. Tákõ gólâ lạ̃pị̃ rû bê kpálé õjílã drí sĩ rî, õjílã ûsû gólâ rî võ trá.
25-26 Gõ'dá võ rî 'dĩ 'á rî, õkó ãtrâ ãzâ bê rĩ'á 'bạ̃súrú Gị̃rị́kị̃ kâ 'ásĩ. Útị̃ gólâ trá võ
zị̃lị́ Sírĩyã rî 'álâ rî. Õkó rî 'dĩ cú mvá ãnjó bê, líndrí õnjí rî trá ômbélâ. Nĩngá sĩ, õkó
rî 'dĩ drí tã ârízó kĩ nĩ rî, Yésũ âcâ trá. Drílâ ânĩzó kôrô íyî âdãlé ạ̃drũ ị̃nyạ́kú drị̃ị̃
Yésũ ândrá rú'bạ́ lô'bã-lô'bã sĩ Yésũ drí kĩ nĩ rî, gólâ õlôfõ líndrí õnjí nã vólé íyî mvá
ãnjó ró nã 'ásĩ.
27 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó tã-drị̃ lôgõlé drílâ úlị́ mãnĩgõ sĩ kĩ nĩ rî, “Ní âyê má fẽ ró
ngá nyãnyã sị́sị́ ámâ mvá yî nyãányâ rî yî drí. Â'dó kô rĩ'á mbị̃ ngá nyãnyã 'dĩyímvá
sị́lị́ sĩ rî âtrõzó vólé fẽlé ãnî õké drí nyãlé.”*
28 Nĩngá sĩ, õkó rî 'dĩ drí tã-drị̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Kúmú, õzõ ã'dô kpálé ĩtí
rî, 'dĩî rĩ'á úlị́ mbị̃ 'î, gõ'dá õké gólĩyî vũ 'bá tãrãbízã zẽlé rî îcâ ĩyî kpá trá ngá nyãnyã
lô'dé 'bá 'dĩyímvá drị́gạ́ sĩ rî nyãlé.”
29 Nĩngá sĩ, úlị́ õkó 'dĩ kâ lôgõlé 'dĩ drí sũzó Yésũ bị́lị́ tákányĩ. Gõ'dá Yésũ drí ngãzó
tã âtálé õkó 'dĩ drí kĩ nĩ rî, “Tãlâ úlị́ ní drí âtálé trá 'dĩ tãsĩ rî, líndrí õnjí nã ódrô trá
vólé ánî mvá ãnjó nã 'ásĩ. 'Dõvó ní ngâ gõlé 'bã 'álâ gólâ rî ndrẽlé.”
30 Tólâ sĩ, õkó 'dĩ drí ngãzó gõlé 'bã 'álâ. Drílâ íyî mvá ãnjó 'dĩ ûsúzó ạ̃yị́'á gbãrãkã
drị̃ị̃. Tã pạ̃tị̃ị̃ ró, líndrí õnjí 'dĩ fõ trá gólâ 'ásĩ vólé.

Tã Yésũ drí ãgô bị́-'bálé ãkó rî pãzó rî

31 Tólâ sĩ, Yésũ drí ngãzó nĩlí kôrô võ ãnyî Tírã rú rî 'ásĩ. Gólâ nĩ lạ̃vũlị́ 'dĩ kôrô
jạ̃rị́bạ̃ zị̃lị́ Sĩdónã rî rú sĩ. Nĩngá sĩ, drílâ nĩzó lạ̃múlị́ dîrî Lị̃mvû ândrê zị̃lị́ Gãlĩláyã rî
rú sĩ bũúũ drílâ cãzó 'bạ̃drị̃ gólâ jạ̃rị́bạ̃ bê mûdrị́ rî 'á rî 'álâ.
32 Tólâ rî, õjílã drí ngãzó ãgô ãzâ bị́-'bálé ãkó rî âtrõlé âjílí Yésũ ngálâ, gólâ õpâ ró
ãgô rî 'dĩ drị́ 'bã'bã sĩ drị̃ lâ. Ãgô rî gógó 'dĩ îcá kpá kô úlị́ âtálé kpĩyã-kpĩyã ró.
33 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ãgô 'dĩ âtrõzó élêwálâ õjílã dũû 'dĩ 'bá yî lãfálé 'ásĩ. Drílâ
ngãzó íyî drị́-mvá sõlé ãgô rî 'dĩ bị́-'bálé lâ 'á. Nĩngá sĩ, Yésũ drí tũ wũzó íyî drị́-mvá
'á, gõ'dá drílâ bẽzó lâ ãgô 'dĩ lãndrâ lâ 'á.
34 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí võ ndrẽzó ûrú 'álâ 'bũû 'álâ. Nĩngá sĩ, drílâ lôvózó kẽfẽẽ
mbârâkã ûsúzó ngá pãpã 'ẽzó ĩ'dî sĩ lâ. Gólâ âtâ tã trá íyî tị̃ sĩ ãgô 'dĩ bị́-'bálé lâ tãsĩ
gólâ rî lãndrâ bê kĩ nĩ rî, *Éfãtã.* Ĩtõ lâ kĩ, “ ‘Nĩ nj̃ị̃ rû” ’.
35 Ĩtí rî, ãgô 'dĩ bị́-'bálé lâ drí rû nj̃ị̃zó, drílâ tã ârízó. Gõ'dá kpá lãndrâ lâ drí rû
ĩnjízó úlị́ âtálé ngbạ́lạ́-ngbạ́lạ́ dódó.
36 Vó lâ sĩ, Yésũ drí ãgô 'dĩ âtrõzó lôgõlé vólé õjílã dũû 'dĩ 'bá yî válâ. Gõ'dá nĩngá
sĩ, Yésũ drí tã 'bãzó gólĩyî drí ngbílí-ngbílí kĩ nĩ rî, “Nĩ pẽ tã lârâkô nõ tã lâ kô õjílã
ãzâ drí ãlôwálâ.” Gõ'dá bê kpálé ĩtí rî, õjílã 'dî 'bá yî ârí ĩyî úlị́ Yésũ kâ 'dĩ kô. Gõ'dá
drílĩyî ngãzó nĩlí tã lâ pẽ bê õjílã drí ãkí ãkó. 'Dĩî Yésũ íyíkâ zãâ rĩ'á tã pẽ'á õjílã drí,

---

* **7:27 7.27** 'Dĩyímvá nõ 'bá yî gólĩyî 'bạ̃súrú Yúdạ̃ yí kâ rî ĩ'dî. Õjílã Yúdạ̃ yí kâ ndrê õjílã ãtrâ õzõ õké kâtí.

tãlâ gólĩyî õzó tã tã lârâkô 'dĩ kâ 'bãâ lạ̃'búlı̨ fãã. Gõ'dá gólĩyî ĩyîngá gbõ zãâ tã 'dî lôpé'á õjílã ãzâ 'bá yî drí ạ̃tı̨ 'álâ, tãlâ tã rî 'dĩ õlạ̃'bû ró bê õjílã drí ârílí ndrĩ kạ̃kạ̃rạ̃.
37 Ĩtí rî, gólĩyî tã rî 'dĩ ârí 'bá trá rî yî, tı̨ lâ yî drí ạ̃'dı̨zó ndrúndrú. Gõ'dá nĩngá sĩ, drílĩyî tã âtázó Yésũ rî tãsĩ kĩ nĩ rî, “Gólâ 'ê tã trá ndrĩ dódó. Tã gólâkâ 'dĩ tã ạ̃ngı̨ 'î. Gõ'dá gólâ êdê ãgô bı̨-'bálé ãkó 'dĩ trá tã ârílí, gõ'dá gólâ êdê ãgô ũdũrũdú ró rî kpá trá úlı̨ âtálé kpĩyã-kpĩyã dódó.”

8

Tã Yésũ drí ngá nyãnyã fẽzó kpá ó'dí õjílã dũû drí rî
(Mãtáyõ 15.32-39)

1 Įtú ãzâ sĩ, õjílã tı̨lı̨lı̨ ãzâ 'bá yî drí ngãzó ĩyî ê'bélé 'dẽlé Yésũ vó. Gólĩyî 'ê trá Yésũ yí bê kạ̃yı̨ nâ. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ngá nyãnyã gólĩyíkâ ndẽ rû trá. Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, Yésũ ní drí ngãzó lãjó'bá ániká rî 'bá yî ạ̃zı̨lı̨ ní ngálâ, gõ'dá ní drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî,
2 “Mâ rĩ'á ĩzã ró õjílã tı̨lı̨lı̨ nõ 'bá yî tãsĩ. Mã rî trá gólĩyí bê kạ̃yı̨ nâ, gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólĩyî trá cú ĩtí ngá ãzâ ãkó ĩyî drı̨gạ̃ nyãlé.
3 Õzõ má õjô gólĩyî nĩlí gõlé ĩyî drí 'bã 'ásĩ cú ĩtí ngá nyãnyã fẽ ãkó sı̨sı̨ gólĩyî drí rî, gólĩyî lı̨fı̨ â'dô ạ̃nı̨'á lạ̃tı̨ 'á lõfó drí sĩ, tãlâ gólĩyî ãzâ 'bá yî ânĩ ĩyî trá võ jẽjẽ 'ásĩ.”
4 Nĩngá sĩ, lãjó'bá gólâkâ rî 'bá yî drí ngãzó úlı̨ 'dĩ drı̨ lâ lôgõlé gólâ drí kĩ nĩ rî, “Nõô rĩ'á võ ngbángbá 'ã'í 'î 'bã ãzãkã ãkó. Gõ'dá trá ĩtí rî, mã â'dô îcá'á trá ngá nyãnyã ûsúlı̨ võ rî nõ 'á fẽlé õjílã rî tı̨lı̨lı̨ ró nõ 'bá yî drí yã?”
5 Bê trá ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ı̨jílí kĩ nĩ rî, “Ãnî ndrĩ 'dó õjílã 'dî 'bá yí bê rî, ãmbãtã bê ãnî drı̨gạ̃ tạ̃sı̨ yã?” Gõ'dá lãjó'bá drí tã-drı̨ lôgõzó Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Bê rĩ'á nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨.”
6 Ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé õjílã tı̨lı̨lı̨ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, gólĩyî õrî vũdrı̨. Vó lâ sĩ rî, drílâ ngãzó ãmbãtã nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ 'dî 'bá yî âtrõlé. Drílâ gõzó ãwô-ĩtí 'ẽlé Ôvârí drí tã lâ sĩ. Nĩngá sĩ, drílâ ãmbãtã 'dî 'bá yî 'â lâ ûpı̨zó gõzó trõlâ fẽlé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí lânjílí õjílã tı̨lı̨lı̨ 'dĩ 'bá yî drí. Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí 'ẽzó lâ té gólâ drí âtálé rî kâtí.
7 'Dĩî rî, ı̨̃'bı̨ õnyí kpá bê cé dã ĩtí. Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó âtrõlâ, gõ'dá drílâ ãwô-ĩtí 'ẽzó kpá Ôvârí drí tã lâ sĩ, gõzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí, õtrõ ró ĩyî kpá ı̨̃'bı̨ õnyí 'dĩ 'bá yî lânjílí õjílã tı̨lı̨lı̨ 'dĩ 'bá yî drí.
8 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã 'dî 'bá yî drí ngá nyãzó dũûdû. Gõ'dá ngá nyãnyã 'dî vólé drı̨ lâ 'ásĩ rî, lãjó'bá drí ãmbãtã ạ̃mbúkũ ı̨̃'bı̨ yí bê lâkí 'bá 'dĩ û'dúzó lô'bãlé dũûdû ívõ ãmbá ãmbá zãlô nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ rî 'bá yî 'ásĩ.
9 Ãgô ngá nyãnyã rî 'dĩ nyã 'bá rî yî ólã gólĩyî rĩ'á kútũ-sû. 'Dĩî rî, ólãá õkó kô 'dĩyímvá bê. Tã rî 'dĩ vósĩ, Yésũ drí ngãzó õjílã 'dî 'bá yî jõlé vólé.
10 Nĩngá sĩ, kôrô Yésũ yî drí nĩzó mbãlé kõlóngbõ 'á lãjó'bá íyíkâ yí bê. Drílĩyî gõzó lı̨̃mvû drı̨ mbãlé nĩlí 'bạ̃drı̨ mvá zı̨̃lı̨ Dãlãmãnótã rî 'álâ.

Tã Pạ̃rúsı̨ yî drí Yésũ rî ûjũzó rî
(Mãtáyõ 12.38-42; 16.1-4)

11 Nĩngá sĩ, Pạ̃rúsı̨ ũrûkạ̃ 'bá yî drí ngãzó ânĩlí úlı̨ ngĩlí Yésũ bê, tãlâ gólĩyî lẽ trá Yésũ rî ûjũlı̨. Ĩtí rî, drílĩyî Yésũ rî ı̨jízó tã lârâkô gólâ tã â'dá 'bá kĩ'á nĩ rî, Ôvârí âjô gólâ nĩ rî, â'dálé ĩyî drí. Gólĩyî ı̨̃sũ tã kĩ, îcá kô Yésũ drí tã lârâkô 'ẽzó.
12 Bê ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó zõlé tãlâ tã lẽ ãkõ gólĩyíkâ tãsĩ, gõzó úlı̨ âtálé kĩ nĩ rî, “Ãnî õjílã rĩ 'bá ãndrõ nô 'bá yî, tãlâ ã'dô 'î ãnî drí ngãzó rĩ'á tã tã lârâkô kâ ı̨jílí ndrẽlé, tã â'dálé ãnî drí kĩ, Ôvârí âjô mâ nĩ yã? Má âtâ trá ãnî drí, nĩ ndré tã lârâkô ãzãkã tı̨, tı̨ drí ạ̃'dı̨zó rî gbõ kó kô ãlôwálâ.”

13 Nĩngá sĩ, drílĩyî ngãzó Pa̗rúsi̗ 'dĩ 'bá yî âyélé gõzó mbãlé fĩlí kõlóngbõ 'á lãjó'bá íyíkâ bê ó'dí.

Tã gólĩyî Yésũ drí pẽlé tã îmbâ-îmbâ Pa̗rúsi̗ yí kâ tãsĩ rî 'bá yî (Mãtáyõ 16.5-12)

Gõ'dá Yésũ yî drí 'ẽrẽ Ĩ̗mvû ândrê dri̗ mbãlé nĩzó 'á'á ãzâ rî 'álâ rî,
14-16 Yésũ drí dri̗-mbílí sõzó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî Ĩ̗fi̗ úli̗ mãnĩgõ sĩ kĩ nĩ rî, "Nĩ ndrê ãnî vó a̗kú ódrí 'bãlé ãmbãtã 'á rî drí sĩ Pa̗rúsi̗ yî dri̗ga̗ sĩ gõ'dá kpá õjílã 'dẽ 'bá Ẽródẽ vó rî 'bá yí bê."
Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî ni̗i̗ ĩyî úli̗ mãnĩgõ 'dî ífí lâ kô. Drílĩyî rĩzó rĩ'á úli̗ Yésũ kâ 'dĩ ngĩlí ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ nĩ rî, "Gólâ âtâ úli̗ rî 'dĩ kó ĩtí lâ 'dĩ ró, tãlâ ãmâ rĩ'á ãmbãtã ãkó rî drí."*
17 'Dĩî Yésũ ni̗ tã gólĩyíkâ rĩ'á âtálâ kírî ró 'dĩ trá. Gõ'dá â'dólé bê ĩtí rî, Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ rî tã ãnî drí â'dózó ãmbãtã ãkó rî âtálé ãnî lãfálé 'ásĩ ã'dô tãsĩ yã? Tã fí drẽ zãã ãnî dri̗i̗ kô yã?
18 Ãnî rĩ'á cú Ĩ̗fi̗ bê, ngã nĩ ndré võ kô ã'dô tãsĩ yã? Ãnî rĩ'á cú bi̗ bê, ngã nĩ ârí tã kô ã'dô tãsĩ yã? Ãnî rĩ'á tã má drí 'ẽlé trá rî 'bá yî i̗sũ'á yã?
19 Má õtírĩ ãmbãtã ni̗i̗ rî ûpi̗i̗ fẽlé õjílã kútũ-ni̗i̗ drí nyãlé rî, ívõ lâkí 'bá ĩyî dũûdû ngá nyãnyã a̗mbúkũ bê ãnî drí û'dúli̗ rî ta̗si̗ yã?" Nĩngá sĩ, drílĩyî tã-dri̗ lôgõzó kĩ nĩ rî, "Ívõ dũûdû mûdri̗-dri̗-lâ-ngâ-ri̗."
20 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã îjízó gólĩyî ti̗ kĩ nĩ rî, "Ngã gõ'dá má ûpi̗ bê ãmbãtã ni̗i̗-dri̗-lâ-ri̗ rî trá fẽlé õjílã kútũ-sû drí nyãlé rî, ívõ ândrê dũûdû ngá nyãnyã a̗mbúkũ bê ãnî drí û'dúli̗ trá rî rĩ'á ta̗si̗ yã?" Gõ'dá drílĩyî tã lôgõzó kĩ nĩ rî, "Ni̗i̗-dri̗-lâ-ri̗."
21 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Tã ndrĩ 'dî 'bá yî 'ásĩ rî, zãã tã mbârâkã ámákâ kâ ngá nyãnyã fẽzó ãnî drí õjílã bê rî fí drẽ ãnî dri̗i̗ kô yã?"

Tã Yésũ drí ãgô ĩ̗fi̗ ãkó rî ĩ̗fi̗ lâ êdézó rî

22 Nĩngá sĩ, Yésũ yî drí nĩzó kõlóngbõ sĩ cãlé ja̗ri̗ba̗ zĩli̗ Bẽtãsédã rî 'álâ. Tólâ õjílã ãzâ 'bá yî drí ãgô ãzâ Ĩ̗fi̗ ãkó rî âtrõzó âjílí Yésũ ngálâ. Gõ'dá drílĩyî rú'ba̗ lô'bãzó Yésũ drí, gólâ õ'bã ró dri̗ ãgô Ĩ̗fi̗ ãkó 'dĩ dri̗i̗, tãlâ ãgô rî 'dĩ õndrê ró võ bê.
23 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ãgô 'dĩ dri̗ lâ a̗rúzó âsélé nĩzó ĩ'dí bê lâ vólé ja̗ri̗ba̗ 'ásĩ.* Gõ'dá drílâ tũ wũzó pẽ pẽ ãgô 'dĩ Ĩ̗fi̗ lâ 'á. Drílâ dri̗ 'bãzó kpá Ĩ̗fi̗ lâ 'á. Vó lâ sĩ, Yésũ drí gõzó gólâ rî îjílí kĩ nĩ rî, "Nî bí ngá ãzãkã ndrẽ'á yã?"
24 Gõ'dá ãgô 'dĩ drí võ ndrẽzó dîrî, gõ'dá drílâ tã-dri̗ lôgõzó Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Ãwô, mâ bí ngá ndrẽ'á mãnã-mãnã. Má ndrê õjílã la̗mú'á má Ĩ̗fi̗ õzõ fê gárá ĩlî drí rĩ'á îyálâ rî kâtí."
25 Nĩngá sĩ, Yésũ drí dri̗ 'bãzó ãgô 'dĩ Ĩ̗fi̗ lâ 'á kpá ó'dí. Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, ãgô 'dĩ drí võ ndrẽzó rárá. Pa̗ti̗i̗ Ĩ̗fi̗ lâ êêdê trá â'dólé si̗si̗ rî kâtí dódó ó'dí.
26 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ãgô rî 'dĩ jõzó mbi̗ 'bã 'álâ, gõ'dá tã âtázó drílâ kĩ nĩ rî, "Ní gõ vólé kôrô ja̗ri̗ba̗ 'ásĩ kô, tãlâ tã ánî Ĩ̗fi̗ drí rû êdézó trá dódó 'dĩ õzó kô la̗'bú õjílã drí."

Tã Yésũ drí tã îjízó kĩ, yí â'dô ã'dî ĩ'dî yã rî (Mãtáyõ 16.13-20; Lúka̗ 9.18-21)

27 Tólâ sĩ, Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê drí ngãzó ĩyî nĩlí 'ba̗dri̗ mvá ãnyî ja̗ri̗ba̗ zĩli̗ Sẽsãréyã Fi̗li̗pi̗ rú rî 'álâ. Ãkpãkã'dã drẽ la̗ti̗ dri̗i̗, Yésũ drí lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî îjízó kĩ nĩ rî, "Nĩ âtâ drẽ má drí, õjílã kĩ má ãã'dô ã'dî ĩ'dî yã?"

---

* **8:14-16 8.14-16** ***A̗kú*** Tã ífí lâ kĩ, tã îmbâ-îmbâ ányâ Pa̗rúsi̗ yí kâ rî 'bá yî ĩ'dî.
* **8:23 8.23** Yésũ âsê ãgô 'dĩ vólé ja̗ri̗ba̗ 'ásĩ, tãlâ gólâ lẽ êdélâ kírî ró.

28 Nĩngá sĩ, lãjó'bá drí tã îjî Yésũ kâ 'dĩ drı̃ lâ lôgõzó kĩ, “Õjílã ı̣sũ tã kĩ, ní ãâ'dô õjílã ąkû gólâ âgõ 'bá ûrú lésĩ rî ĩ'dî. Õjílã ũrûką̣ 'bá yî kĩ nĩ rî, ní ãâ'dô Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî ĩ'dî. Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî kĩ nĩ rî, ní ãâ'dô Ẽlíyã tã ąngũ 'bá ró ąkû nã ãâgõ nĩ ûrú lésĩ. Nĩngá sĩ, ãzâ 'bá yî kĩ ĩyíkâ, ní ãâ'dô ãlô tã ąngũ 'bá ąkû ró rî yî ĩ'dî.”

29 Ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî îjílí kĩ nĩ rî, “Ngã gõ'dá ãnî, nĩ kĩ ãníkâ rî, má ãâ'dô ã'dî ĩ'dî yã?”

Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí tã îjî Yésũ kâ 'dĩ drı̃ lâ lôgõzó kĩ nĩ rî, “Nî 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé rî ĩ'dî.”

30 Ĩtí rî, Yésũ drí tã 'bãzó lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, gólĩyî ãâtâ tã pą̣tı̃ı̣ gólâ rî tãsĩ 'dî kô õjílã ãzâ drí ãlôwálâ.

Tã Yésũ drí tã ąngũzó lâŋõ íyíkâ tãsĩ rî (Mãtáyõ 16.21-28; Lúką̣ 9.22-27)

31 Vó lâ sĩ, Yésũ drí ngãzó rĩ'á lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî lı̣fı̣ lâ ĩyî îmbálé kĩ nĩ rî, “Mâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî íyíkâ kó ĩzã 'ẽlé tákányĩ. Ĩtí rî, gólĩyî sı̣sı̣-lésĩ rî 'bá yî gõ'dá drı̃-'bá ąngı̣ Yúdą̣ yí kâ rî 'bá yí bê, gõ'dá kpá gólĩyî lã'bí îmbá 'bá rî 'bá yí bê â'dô ĩyî ámâ gã'á dó. Gõ'dá drílĩyî ámâ fũzó, gõ'dá kąyı̣ nâ sĩ,* má â'dô lîdrí'á õdrã 'ásĩ.”

32 Yésũ pẽ úlı̣ trá trą̣ lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí, gólĩyî ãârî ró ĩyî tã 'dî bê dódó. Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí ngãzó Yésũ rî drı̃lı̣ gbíyá vólé ãzí-ãzí 'ásĩ, gõ'dá ngãzó rĩ'á tã lôgõlé Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Ní âtâ úlı̣ 'dĩ 'bá yî kô. Úfú nî kô.”

33 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí íyî jãzó võ ndrẽlé lãjó'bá íyíkâ ngálâ gõzó tã lôgõlé Pétẽrõ drı̃ı̣ kĩ nĩ rî, “Ní âyê mâ úlı̣ áníkâ Sãtánã kâ ró 'dĩ 'ásĩ. Tã ní drí âtálé 'dĩ â'dó kô Ôvârí kâ. 'Dĩî tã ı̣sũ ánî nyãányâ kâ ĩ'dî.”

Tã Yésũ drí 'bãlé õjílã gólĩyî lẽ 'bá â'dólé tã ârí 'bá íyíkâ ró rî yî drí rî

34 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí õjílã dũû 'dó tã ârí 'bá íyíkâ bê 'dĩ 'bá yî ą̣zı̣zó kpãkã ãlô gõzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Õzõ õjílã ãlô ãzâ õlẽ trá 'dẽlé má vó tã ârí 'bá ró rî, 'dõvó gólâ ãâyê tã lôvókô íyî nyãányâ kâ, gõ'dá gólâ ã'dô kpá njãâ drãlé, õzõ õjílã fê lą̣lı̣-lą̣lı̣ íyíkâ nj̃ı̣ 'bá ã'dô ró íyî îpázó drı̃ lâ rî kâtí. 'Dõvó gólâ õ'dê má vósĩ zãâ tã ârí 'bá ámákâ ró.

35 Õzõ õjílã ãzâ ãâyê mâ õdrã ũrı̃ drí sĩ rî, gólâ trõó lédrẽ-lédrẽ ą̣dũkũ ãkó rî kó kô. Õzõ tã ârí 'bá õrî zãâ tã ámákâ 'ẽlé tã âtî-âtî Ôvârí kâ bê rî, úũfû gólâ kpálé rî, gólâ â'dô rĩ'á zãâ lédrẽ-lédrẽ ą̣dũkũ ãkó rî bê.

36 Nĩ ı̣sũ tã ãnî lédrẽ-lédrẽ tãsĩ. Õzõ nĩ õlą̣zı̣ ãnî lédrẽ-lédrẽ nyãányâ trá gĩlí vólé, tãlâ lãfâ ndrĩ 'bą̣drı̣ nô 'á rî ûsúzó rî, nĩ â'dô â'dó'á trá ãyĩkõ ró lãfâ rî 'dĩ bê yã? Ĩtí kô, 'dĩî nĩ ı̣vı̣ ngá tã lâ drí 'dẽlé kôrô rî trá.

37 Ngá ãzâ bê rĩ'á tólâ õjílã drí íyî lédrẽ-lédrẽ âgízó lôgõlé vólé ĩ'dî sĩ lâ yã? Ngá ãzãkã yû'dą̣wą̣.

38 Ĩtí rî, õzõ õjílã ãzâ õgã mâ trá dó tã má drí rĩ'á îmbálâ gõ'dá âtálâ rî 'bá yí bê õjílã õnjí ãngó nõ kâ ândrá rî, ĩtí rî, ı̣̃tú tã õnjí kĩ kâ sĩ, mâ gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî â'dô kpá gólâ rî gã'á dó ı̣̃tú gólâ má õtírĩ âgõô rî 'á. Ĩtú rî 'dĩ tú rî, má â'dô âgõ'á cú â'dô lânjã Ôvârí kâ bê, gõ'dá kpá mãlãyíkã tãndí ãkĩ gólâkâ rî 'bá yí bê.”

---

* **8:31 8.31** Áâ'dô Yésũ rî fũ'á kąyı̣ lôsĩ kâ nj̃ı̣ 'á, gõ'dá gólâ â'dô lîdrí'á õdrã 'ásĩ gímã 'á. Õjílã Yúdą̣ yí kâ lã ĩyî ı̣̃tú-ą̣yı̣ ĩ'dî kąyı̣ ró.

9

1 Nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá úlı̨ âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Tã 'dî õjâ ãnî drı̨ sĩ kô. Õjílã
ũrûką̣ 'bá yî nõngá â'dô 'bã'á ĩyî drẽ zãã lédrẽ-lédrẽ ró, Ôvârí õtírĩ mbârâkã ą̣ngı̨
íyíkâ rî â'dá ãngó nõ 'á rî.”

Tã Yésũ rî rú'bą̣ drí rû jãzó â'dólé lą̣gû-lą̣gû ró rî
(Mãtáyõ 17.1-13; Lúką̣ 9.28-36)

2 Ką̣yı̨ nj̨ı̨-kázíyá vósĩ, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí. 'Dĩî gólĩyî Pétẽrõ, Yãkóbã gõ'dá Yõwánĩ
yí bê. Yésũ drí gólĩyî drı̨zó nĩzó únı̨ ãzâ drı̨ 'álâ ngĩî õjílã ũrûką̣ 'bá yî 'ásĩ. Gõ'dá únı̨
'dĩ drı̨ 'á tólâ rî, Yésũ rî lârâkô drí rû ôjázó Pétẽrõ yî Ị̃fı̨ drı̨ 'á Yãkóbã gõ'dá Yõwánĩ
yí bê.
3 Ítá Yésũ kâ drí ngãzó lą̣gúlı̨ ką̣'dą̣-ką̣'dą̣, gõ'dá drílâ rû jãzó mvẽêmvê ró kpírí-
kpírí gą̣rą̣ ítá gólâ õjílã drí îcálé jĩlâ ãngó 'á nõngá rî drı̨̃ı̨ sĩ.
4 Nĩngá sĩ, Ẽlíyã yî Músą̣ bê drí âfõzó lãjó'bá nâ 'dĩ 'bá yî ândrá, rĩ'á ĩyî úlı̨ âtá'á
Yésũ yí bê.
5 Gõ'dá Pétẽrõ ndrê gólĩyî bê rî, drílâ ngãzó tã âtálé Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Kúmú rĩ'á
tã tãndí 'î ãmâ drí â'dózó ãní bê nõngá. Ĩtí rî, mã â'dô gũgũ gã'á nâ. 'Dĩî ãlô ní drí,
ãzâ Músą̣ drí gõ'dá kpá ãlô Ẽlíyã drí.”
6 Pétẽrõ âtâ úlı̨ 'dĩ tã ịsũ ãkó, tãlâ gólâ nı̨̃ı̨ tã yí drí 'ẽ'á âtálâ rî kô. Gólâ gõ'dá lãjó'bá
ãzâ rı̨ rî 'bá yí bê trá ũrı̨ ró rõô.
7 Nĩngá sĩ, mbãrãsãsã drí ą̣sı̨zó ûrú lésĩ gólĩyî lîmólé ndrĩ. Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî
drí úlı̨ ârízó mbãrãsãsã 'ásĩ kĩ nĩ rî, “Nõô ámâ mvá nyãányâ má drí lôvó lâ 'bãlé rî
ĩ'dî, 'dõvó nĩ rî úlı̨ gólâkâ ârílí.”
8 Nĩngá sĩ, mbãrãsãsã wálé bê rî, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó 'wãã võ ndrẽlé dîrî
gbãã. Drílĩyî cé Yésũ rî ndrẽzó ĩ'dî ĩyí bê, gõ'dá Músą̣ yî Ẽlíyã bê trá yû'dą̣wą̣.
9 Vó lâ 'ásĩ, gólĩyî õtírĩ rĩî ârílí únı̨ drı̨ lésĩ Yésũ yí bê rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé
gólĩyî drí, tãlâ gólĩyî õzó tã gólĩyî drí ndrẽlé trá 'dĩ pẽê õjílã ãzãkã ãlôlâ drí. Gólĩyî
õ'bã tã 'dî tãkõ ĩyî 'á té ị̃tú gólâ yí Yésũ drí lîdrízó ó'dí õdrã 'ásĩ rî tú.
10 Ĩtí rî, drílĩyî tã Yésũ kâ âtálé ĩyî drí 'dĩ 'ẽzó té ĩtí. Gõ'dá gólĩyî drí rĩzó kpá ĩyî îjílí
ĩyî lãfálé 'ásĩ úlı̨ ĩtõ kĩ'á nĩ rî, lîdrî-lîdrî ó'dí õdrã 'ásĩ rî tãsĩ.
11 Vólé drı̨ lâ 'ásĩ, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí Yésũ rî îjízó kĩ nĩ rî, “Úlı̨ lã'bí îmbá 'bá drí
âtálé kĩ'á nĩ rî, Ẽlíyã â'dô âcá'á âgõlé zãlô sı̨sı̨ 'díyî pã 'bá âjólé Ôvârí ngá lésĩ rî drí
sĩ rî tã pą̣tı̨̃ı̨ 'î yã?”*
12-13 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã îjî gólĩyíkâ 'dĩ drı̨ lâ lôgõzó kĩ nĩ rî, “Tã pą̣tı̨̃ı̨ 'î, rĩ'á dó
Ẽlíyã drí âcázó sı̨sı̨ õjílã pı̨̃pı̨̃sı̨lı̨ êdélé njãã âcâ-âcâ 'díyî pã 'bá kâ tãsĩ. Má âtâ ãnî drí
pą̣tı̨̃ı̨ ró, Ẽlíyã âcâ trá.* Gõ'dá õjílã 'ê ĩyî gólâ trá õnjí ró, õzõ drílĩyî lẽlé rî tí. Gólĩyî 'ê
gólâ té õzõ tã ą̣ngũ 'bá drí îgĩlí trá Ẽlíyã rî tãsĩ ą̣kû ró rî kâtí. Gõ'dá kpá mâ rî gógó
Ôvârí drí âjólé trá ûrú lésĩ nô kâtí, íígĩ trá kĩ nĩ rî, má â'dô 'bã'á lâŋõ bê rõô. Áâ'dô
ámâ gã'á dó. Íígĩ úlı̨ 'dĩ 'bá yî trá ámâ tãsĩ ĩtí ã'dô tãsĩ yã?”

Tã Yésũ drí líndrí õnjí rî lôfõzó ágámvá ãzâ 'ásĩ rî
(Mãtáyõ 17.14-21; Lúką̣ 9.37-43)

14 Nĩngá sĩ, Yésũ yî ângâ bê lãjó'bá nâ rî 'bá yí bê âgõlé lãjó'bá ũrûką̣ 'bá yî ngálâ
rî, drílĩyî õjílã tı̨lı̨lı̨ ûsúzó ê'bê rû ĩyî trá gbãã lãjó'bá rî 'dĩ 'bá yî rú sĩ. 'Dĩî lã'bí îmbá
'bá rî ĩyî kpá bê tólâ rĩ'á ĩyî tã ôjá'á lãjó'bá rî 'dĩ 'bá yí bê.

---

* **9:11 9.11** Tã ịsũ gólĩyíkâ kĩ, îcá kô 'díyî pã 'bá drí drãzó. Âcâ-âcâ Ẽlíyã kâ vósĩ, 'díyî pã 'bá â'dô rĩ'á ãngó nõ drı̨̃ı̨ mbârâkã sĩ kúmú ą̣ngı̨ ró. * **9:12-13 9.12-13** ***Ẽlíyã*** 'Dĩî Yõwánĩ bãbãtízĩ 'bá ró rî ĩ'dî.

15 Gõ'dá 'wãâ õjílã drí ndrĩ ḷĩfḭ 'bẽzó Yésũ rú ânĩrĩ 'á ĩyî lãjó'bá nâ rî 'bá yí bê. Ĩtí
rî, tḭ lâ ĩyî drí ạ'dḭzó ndrĩ. Õjílã 'dî 'bá yî drí ngãzó rãlé gólâ ngálâ nî-bê-yã fẽlé gólâ
drí.
16 Nĩngá sĩ, Yésũ drí õjílã rî 'dĩ 'bá yî îjízó kĩ, "Nĩ rî ã'dô tã ôjá'á ngbãângbânõ
lãjó'bá ámákâ nõ 'bá yí bê yã?"
17 Gõ'dá nĩngá sĩ, ãgô ãzâ ãlô õjílã tḭ́lḭ́lḭ́ 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ drí ngãzó tã îjî Yésũ kâ
'dĩ drḭ̃ lâ lôgõlé kĩ, "Tã îmbá 'bá, má ãjî ámâ mvá ágó ró nõ ní ngálâ, tãlâ gólâ rĩ'á
cú líndrí õnjí bê, gõ'dá 'ê gólâ trá rĩlí úḷḭ́ âtá ãkó.
18 Líndrí õnjí rî 'dĩ rî gólâ rî âsélé âsê gĩ gĩ gĩ vũdrḭ́ cú ãmósá bê yí tḭ́ kạ̃trũ-kạ̃trũ,
gõ'dá nĩ'á lôngá bê pẽrẽ-pẽrẽ. Nĩngá sĩ, kpá cú sḭ́-gílí nyãnyã bê kítrí-kítrí, gõ'dá
drílâ gólâ rî âsézó kãgã'dã. Gõ'dá má âcálé bê nõngá rî, má ndã nî trá kpḭ̃ḭ̃. Gõ'dá
má drí gbõ lãjó'bá ánĩkâ 'dĩ 'bá yî îjízó, tãlâ gólĩyî õlôfõ ró ĩyî líndrí õnjí 'dĩ ámâ mvá
ágó ró nõ 'ásĩ. Tákõ gólĩyî îcá kô líndrí õnjí 'dĩ lôfõlé."
19 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drḭ̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Ãnî ndrĩ rĩ'á 'dó tã lẽlẽ ãkó.
Má â'dô rĩ'á ãnî tã lẽlẽ ãkó 'bá bê ạ̃dũkũ lâ cãlé bũúũ ángô tú yã? Nĩ â'dô tã ârí'á
ángô tú yã? Nĩ âjî ágámvá 'dĩ má ngáá nõlé."
20 Ĩtí rî, drílĩyî ágámvá 'dĩ âjízó Yésũ ngálâ. Nĩngá sĩ, líndrí õnjí rĩ 'bá ômbélâ 'dĩ
ndrê Yésũ bê rî, 'wãâ drílâ ágámvá rî 'dĩ îngázó vũḷḭ́ vũdrḭ́. Gõ'dá drílâ rĩzó íyî lînyílí
ḭ̃nyạ́kú drḭ̃ sĩ, gõ'dá cú ãmósá bê yí tḭ́ kạ̃trũ-kạ̃trũ.
21 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ágámvá 'dĩ átá lâ rî îjízó kĩ, "Líndrí õnjí 'dĩ ĩtõ ánî mvá ágó
'dĩ 'ẽlé ángô tú yã?" Ĩtí rî, ágámvá 'dĩ átá lâ drí tã Yésũ kâ îjílí 'dĩ drḭ̃ lâ lôgõzó kĩ,
"Ĩtõ gólâ trá ạ̃kû ró kó 'dĩmvã 'ásĩ.
22 Gõ'dá lô'bê gólâ kpá trá ândálé ândálé ḭ̃tú ãzâ 'bá yî sĩ rî lạ̃sḭ́ 'á, gõ'dá ḭ̃tú ãzâ sĩ
rî ḭ̃mvû 'á, ã'dô ró tíkó drílâ drãzó vólé. Ĩtí rî, ní îcâ trá gólâ rî pãlé yã? Õzõ ní ĩĩcâ
fí trá rî, 'dõvó ní ndrê ãmâ ĩzã. Ní pâ ãmâ."
23 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó gólâ drí kĩ nĩ rî, "Ní âtâ trá má drí kĩ, õzõ má ĩĩcâ trá
rî, má âtâ ní drí, õzõ ní ã'dô cú tã lẽlẽ bê Ôvârí 'á rî, rĩ'á tã tãkó 'î Ôvârí drí tã cé tḭ̃tḭ̃
'ẽzó ní drí."
24 Gõ'dá 'wãâ, ágámvá 'dĩ átá lâ drí ãwó ngõzó kĩ nĩ rî, "Mâ rĩ'á tã lẽlẽ bê fínyáwá
ĩtí, 'dõvó ní pâ mâ, má â'dô ró tã lẽlẽ bê ạ̃tḭ́ 'álâ."
25 Nĩngá sĩ, Yésũ drí õjílã tḭ́lḭ́lḭ́ ndrẽzó ârá'á yí ngálâ. Gõ'dá gólâ ndrélé bê gólĩyî ĩtí
rî, drílâ íyî jãzó líndrí õnjí gólâ ágámvá 'dĩ 'ẽ 'bá trá â'dólé úḷḭ́ âtá ãkó gõ'dá kpá tã
ârí ãkó 'dĩ drõzó vólé úḷḭ́ âtâ-âtâ sĩ kĩ nĩ rî, "Nî líndrí õnjí 'dĩ, ní âfõ vólé gólâ 'ásĩ. Ní
fî gõ'dá kô gólâ 'á kpá ó'dí."
26 Nĩngá sĩ, líndrí õnjí 'dĩ drí trẽzó ûrû ágámvá 'dĩ tḭ̃ lâ sĩ, gõ'dá ngãzó ágámvá 'dĩ
â'bélé vũdrḭ́, gõ'dá kpá rĩ'á gólâ rî îzílí kḭ̃zḭ́-kḭ̃zḭ́. Gõ'dá drílâ ngãzó âfõlé vólé ágámvá
'dĩ 'á lâ 'ásĩ. 'Dĩĩ 'élé bê rû trá ĩtí rî, ágámvá 'dĩ drí rĩzó drẽ nyé ãvõ kâtí. Gõ'dá tã
'dî tãsĩ rî, õjílã drí ngãzó tã âtálé kĩ nĩ rî, "'Á, mvá ãgô 'dĩ kâ 'dĩ drã 'bô trá 'dĩ!"
27 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí ágámvá rî 'dĩ drḭ̃ lâ rũzó gólâ rî îngázó ûrû. Ĩtí rî,
ágámvá 'dĩ drí ngãzó âdrélé ûrû, éêdê gólâ trá.
28 Vó lâ 'ásĩ, Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ yí bê drí ngãzó fĩlí jó 'álâ. Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ 'dĩ
'bá yî drí gólâ rî îjízó ḭ̃nḭ́nḭ́ ró kĩ nĩ rî, "Tãlâ ã'dô 'î ãmâ nyãányâ drí îcázó kô líndrí
õnjí 'dĩ lôfõlé vólé ágámvá 'dĩ 'ásĩ yã?"
29 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drḭ̃ 'dî lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Líndrí õnjí lârâkô 'dĩ îcá
kô ãnî drí drõlé cú ĩtí rãtáã 'ẽ'ẽ ãkó. Nĩ â'dô rãtáã 'ẽ'á zãlô ãmbá Ôvârí drí, tãlâ gólâ
õfẽ ró mbârâkã drõzó lâ ĩ'dî sĩ lâ vólé."

Tã Yésũ drí íyî õdrã pávó tã âtázó kpá ó'dí rî
(Mãtáyõ 17.22-23; Lúkạ̃ 9.43-45)

30 Nĩngá sĩ, Yésũ yî drí ngãzó lạ̃vũlı̨ võ 'dî âyélé. Gólĩyî lạ̃vũ kôrô ı̨̃nı̨́nı̨̃ ró 'bạ̃drı̨̃ zı̨̃lı̨́
Gãlĩláyã rî 'ásĩ, tãlâ Yésũ lẽé kô õjílã ãzâ drí nı̨̃lâ kĩ, ĩyî bí lạ̃vũ'á.
31 Yésũ 'ê tã rî 'dĩ ĩtí 'dĩ, tãlâ gólâ rĩ'á lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî lı̨̃fı̨́ lâ yî îmbá'á íyî õdrã
tãsĩ. Ĩtí rî, gólâ kĩ gólĩyî drí rî, "Mâ gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî, áâ'dô ámâ drı̨́-bã
fẽ'á õjílã drí, drílĩyî fũlı̨́. Õzõ ã'dô kpálé ĩtí rî, kạ̃yı̨̃ nâ sĩ rî, má â'dô lîdrí'á õdrã 'ásĩ."
32 Nĩngá sĩ, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî nı̨̃ı̨́ úlı̨́ gólâkâ âtálé 'dĩ 'bá yî ífí lâ kô. Gõ'dá gólĩyî ĩjí
ífí lâ tã kpá kô, tãlâ ũrı̨̃ gâ trá gólĩyî rú.

Tã ãmbã pạ̃tı̨́-pạ̃tı̨̃ rî tãsĩ rî
(Mãtáyõ 18.1-5; Lúkạ̃ 9.46-48)

33 Nĩngá sĩ, Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ mûdrı̨́-drı̨̃-lâ-ngâ-rı̨̃ rî 'bá yí bê drí ngãzó gõlé
Kãpẽrãnómã 'álâ. Gõ'dá tólâ Yésũ yî â'dólé bê ĩyî jó 'á rî, drílâ lãjó'bá 'dĩ 'bá yî ĩjízó
kĩ nĩ rî, "Tã ãnî drí rĩ'á tã lâ ôjálé ãnî lãfálé 'ásĩ lạ́tı̨́ 'ásĩ rî ã'dô 'î yã?"
34 Ĩtí rî, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí âgízó tı̨́ı̨́ ãnyĩ drí sĩ, tãlâ pávó 'ásĩ rî, gólĩyî rî trá tã
ôjálé tãlâ lãjó'bá gólâ 'ẽ 'bá â'dólé õjílã ãmbá ró gạ̃rạ̃ rî Yésũ rî lı̨̃fı̨́ drı̨̃ 'á rî ã'dî ĩ'dî
yã rî tãsĩ.
35 Nĩngá sĩ, Yésũ drí rĩzó vũdrı̨́. Drílâ lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ạ̃zı̨́zó â'dólé dîrî yí rú
sĩ. Gõ'dá gólâ kĩ gólĩyî drí rî, "Õjílã gólâ lẽ 'bá â'dólé ãmbá íyî ãzí-ãzí rî lạ̃vũlı̨́ kôrô
rî, gólâ õ'bã yî â'dólé ạ̃dũkũ ró ãmbã ãngó nõ kâ ãkó, tãlâ gólâ ã'dô ró bê rû ı̨̃'bũ 'bá
ró ãzí-ãzí drí ndrĩ."
36 Nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ngãzó mvá ãzâ âtrõlé ãlô âdrélé ĩyî ândrá ndrĩ. Gõ'dá drílâ
mvá 'dĩ âmvózó íyî drı̨́ sĩ gõzó tã âtálé lãjó'bá drí kĩ,
37 "Õjílã gólâ ãlô 'dĩyímvá fínyáwá nõ 'bá yî 'ásĩ lạ̃gú 'bá, õzõ õjílã má drí lẽlé rî
kâtí rî, 'dĩĩ lạ̃gû kpá trá mâ ĩ'dî. Gõ'dá õjílã ámâ lạ̃gú 'bá rî lạ̃gû kpá gólâ ámâ âjó
'bá nõngá rî ĩ'dî."

Tã õjílã tã lârâkô 'ẽ 'bá Yésũ rî rú sĩ rî tãsĩ rî
(Lúkạ̃ 9.49-50)

38 Nĩngá sĩ, Yõwánĩ drí tã âtázó Yésũ drí kĩ, "Ãmbá, mã ndrê ãgô ãzâ trá gólâ â'dó
kô ãmâ lãfálé 'ásĩ, gõ'dá gólâ rĩ'á ánî rú zı̨̃'á ĩ'dî líndrí õnjí lâdrózó vólé õjílã 'ásĩ. Mã
cê rû trá kpı̨̃ı̨́ rú lâ tã 'dî âyélé, tãlâ gólâ â'dó kô ãmâ lãfálé 'ásĩ."
39 Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ drí tã-drı̨̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ ı̨̃sũ tã kô. Nĩ êdrẽ gólâ
kô. Õjílã gólâ ámâ rú zı̨̃ 'bá ĩ'dî tã lârâkô 'ẽzó rî, gólâ îcá kô úlı̨́ õnjí âtálé 'wãâ má
rú.
40 Õjílã ãzâ rĩ 'bá kô tã õnjí 'ẽlé ãmâ rú rî, rĩ'á tã pạ̃tı̨́ı̨̃ ró ãmâ ãzí-ãzí 'î.
41 Má âtâ ãnî drí tã pạ̃tı̨́ı̨̃ ró. Õzõ kpálé õjílã ãzâ õfẽ lũmvû cé ĩgã sĩ dũû mvũlı̨́, tãlâ
ãnî trá õjílã ámákâ ĩ'dî rî, gólâ 'dĩ tã mbı̨̃ ró â'dô drı̨́-'â Ôvârí kâ ûsú'á."

Ngá õjílã 'bã 'bá tã õnjí 'ẽlé rî
(Mãtáyõ 18.6-9; Lúkạ̃ 17.1-2)

42 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó kĩ nĩ rî, "Nî ãzâ, õzõ ní ãâdô gólĩyî dãdãwá ró* rî yî
trá lạ́tı̨̃ mbı̨̃ Ôvârí kâ rî âyélé gõ'dá rĩzó tã õnjí 'ẽlé ĩ'dî rî, rĩ'á õnjí ró lạ̃vũlı̨́. Tíkó â'dô
â'dó'á tãndí ró, õzõ tí óõtrõ kúnı̨́ ândrê kũlũtũtũ rî ĩ'dî 'bãlé ômbélé ngạ́rạ́ ánî ômbê
'á, gõ'dá ánî trõzó vũlı̨́ ĩ'dí bê lâ gạ̃lı̨́ 'á, tãlâ ní drã ró bê vólé, drẽ ãkpãkã'dã ní drí
gólâ dãwá 'dĩ âdó ãkó.
43-44 "Kpá ĩtí õzõ ní õlẽ tã õnjí 'ẽlé ánî drı̨́ sĩ rî, ní âyê, ní lı̨̃ gólâ túú vólé, ã'dô ró
bê lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî tãsĩ. Ní drí â'dózó lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî bê cé drı̨́ ạ̃lı̨́
bê rî sû nĩ gạ̃rạ̃ ní drí â'dózó drı̨́ bê rı̨̃, gõ'dá fĩzó vẽlé lạ̃sı̨́ ândrê rạ̃'dạ̃ âdrã 'bá kô rî
'á rî drı̨̃ı̨́ sĩ.

---

* **9:42 9.42** Gólĩyî dãdãwá ró rî â'dó kô cé 'dĩyímvá ĩ'dî, kpá gólĩyî tã lẽlẽ bê fínyáwá rî.

45-46 Kpá ĩtí ró, õzõ ní õlẽ nĩlí pá sĩ tã õnjí 'ẽlé rî, ní âyê, ní ḷ̃ ánî pá njíyá vólé. Rĩ'á tãndí ró ní drí â'dózó lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî bê cé pá ãlô bê, gõ'dá gólâ ní drí â'dózó cú pá bê rḭ̃ ní drí vẽzó lą̃sḭ 'á rî drḭ̃ḭ̃ sĩ.
47 Õzõ gõ'dá ánî ḷ̃ḭ́ḭ́ õ'ê nĩ ánî 'bãlé tã õnjí 'ẽlé rî, ní ângî gólâ vũlḭ́ vólé. Rĩ'á tãndí ró ní drí cãzó 'bũû 'álâ ḷ̃ḭ́ḭ́ bê ãlô, gõ'dá ní drí â'dózó ḷ̃ḭ́ḭ́ bê rḭ̃ ánî vũzó lą̃sḭ 'á rî drḭ̃ḭ̃ sĩ.
48 Võ 'dî 'á tólâ rî, ḭ̃'bû gólĩyî drã 'bá kô rî 'bá yî rî ĩyíkâ zãâ õjílã nyãlé, gõ'dá lą̃sḭ rĩ 'bá gólĩyî zãlé rî âdrãá íyíkâ kpá kô.
49 "Órî 'ą̃'ḭ́-nyá ŋãlé ã'wá ḭ́bḭ̃ rú, tãlâ õzó ŋãâ kô. Ĩ'dî kpá nyé ĩtí, Ôvârí rî ãmâ jũlḭ́ lą̃sḭ́* sĩ â'dólé õjílã tãndí ró yí drí.
50 'Ą̃'ḭ́-nyá rĩ'á ngá âsô-âsô 'î. Gõ'dá õzõ 'ą̃'ḭ́-nyá rî 'dĩ âsô-âsô lâ õndẽ trá rî, ní â'dô 'ą̃'ḭ́-nyá rî 'dĩ 'ẽ'á ángô tí yã? Ní â'dô dã'á lâ vólé vũdrḭ́, tãlâ ní îcá kô 'ẽlâ âsólé ó'dí. Ãnî ndrĩ, nĩ â'dô 'ą̃'ḭ́-nyá ró ngírí-ngírí ãnî ãzí-ãzí yî lãfálé. Nĩ rî gólĩyí bê ą̃'dḭ́ ró. Nĩ ôjâ tã kô ãnî lãfálé 'ásĩ â'dózó ãmbá ró." 'Dĩî 'bá yî Yésũ rî tḭ̃-võ 'î lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí.

10

Tã Yésũ drí îmbálé tã õkó îngâ kâ tãsĩ rî
(Mãtáyõ 19.1-12; Lúką̃ 16.18)

1 'Dĩî vósĩ, Yésũ yî drí Kãpẽrãnómã rî âyézó ngãzó nĩlí mbãlé 'á'á lé drḭ̃ áyágá Jõrõdénĩ kâ ãzâ lésĩ rî 'á. Drílĩyî nĩzó zãâ áyágá Jõrõdénĩ kâ 'dĩ 'á'á lé drḭ̃ lâ lésĩ. Gõ'dá drílĩyî mbãzó kpá gõlé 'á'á lé drḭ̃ ãzâ rî lésĩ cãlé 'bą̃drḭ̃ Yũdą̃yą̃ kâ rî 'á. Ĩtí rî, võ 'dî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ, õjílã õ'bí drí rû ê'bézó dîrî gbãâ gólâ rú sĩ kpá ó'dí. Nĩngá sĩ, gólâ drí ngãzó rĩ'á tã â'dálé gólĩyî drí õzõ drílâ rĩ'á kó 'ẽlâ sḭ́sḭ́ rî kâtí.
2 Nĩngá sĩ rî, Pą̃rúsḭ̃ yî drí ngãzó ânĩlí ĩyî gólâ ngálâ, tãlâ gólĩyî lẽ gólâ rî ûjũlḭ́ tã îjî sĩ, õzõ gólâ ãâtâ tã ányâ trá tã 'bã'bã Músą̃ kâ rú rî tãsĩ. Îjî ĩyî gólâ kĩ nĩ rî, "Rĩ'á tã mbḭ̃ 'î õjílã drí íyî õkó rî îngázó vólé õzõ õkó rî 'dĩ õ'ê tã ányâ ãzâ trá rî yã?"
3 Ĩtí rî, Yésũ drí tã îjî gólĩyíkâ 'dĩ drḭ̃ lâ lôgõzó kĩ, "Tã âtâ Músą̃ kâ 'bãlé trá búkũ Ôvârí kâ 'á ą̃kû ró ãnî drí 'ẽlé tã 'dî tãsĩ rî kĩ ã'dô yã?"
4 Nĩngá sĩ, drílĩyî tã-drḭ̃ lôgõzó kĩ nĩ rî, "Músą̃ 'bã tã kĩ, õzõ õjílã õlẽ íyî õkó rî îngálé rî, gólâ õfẽ wárãgã õkó îngâ kâ õkó rî 'dĩ drí."
5 Ĩtí, Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Músą̃ îgĩ tã trá õzõ 'dĩî kâtí cé tãlâ ãnî ą̃'bḭ́yą̃ yî drḭ̃ â'dô trá âmbâ-âmbâ ró. Ngbãângbânõ, ãnî drḭ̃ kpá trá âmbâ-âmbâ ró, tãlâ tã â'dô trá ãnî lãfálé 'ásĩ ãnî õkó yí bê rî, nĩ îcá kô tã rî 'dĩ êdélé.
6 Ą̃kû ró ką̃yḭ̃ nã 'bá yî sĩ, Ôvârí drí sḭ́sḭ́ ḭ̃nyą̃kú yî 'bũû bê 'bãzó rî, 'gólâ 'bã ãgô cú íyî õkó bê'.
7-8 'Tãlâ ĩ'dî 'dĩ, õjílã drí 'bã íyî átá yí kâ ândré bê rî âyézó, gõ'dá njũzó õkó lâ bê ngá ãlô ró.'

Tã Ómvó Ngá 2.24

Nĩ ndrê drẽ, gólĩyî â'dó gõ'dá kô ngá rḭ̃ 'î.
9 Ĩtí rî, nĩ câ õjílã lãfálé Ôvârí drí ḭ̃cúlḭ́ trá ngá ãlô ró rî kô'dáwá."
10 Nĩngá sĩ, Yésũ yî gõ bê 'bã 'álâ rî, lãjó'bá gólâkâ drí gólâ rî îjízó kpá ó'dí tã 'dî tãsĩ.
11 Ĩtí, Yésũ drí tã-drḭ̃ lôgõzó drílĩyî kĩ nĩ rî, "Õjílã ãzâ gólâ íyî õkó rî îngá 'bá vólé ã'dô ró bê õkó ó'dí ãzâ gĩzó ĩ'dî rî, gólâ 'ê 'dĩ tã õnjí 'î õkó lâ rú gõ'dá kpá Ôvârí rú.

---

* **9:49 9.49** ***Lą̃sḭ́*** 'Dĩî lâŋõ 'î, õzõ Yóbõ rî 'ẽ 'bá rî kâtí. Nĩ zḭ̃ Yóbõ kápĩtã 1-2. **10:6 10.6** Tã Ómvó Ngá 1.27.

12 Gõ'dá õzõ õkó õngâ kpá trá vólé íyî ágó drı̣gạ̃ sĩ nĩ'á ágó ãzâ trõlé ĩ'dî rî, 'dĩî gólâ
'ê tã õnjí kpá trá íyî ágó ạ̃kû rî drí gõ'dá kpá Ôvârí rú.”

Tã Yésũ drí õrẽ fẽzó 'dĩyímvá õnyíkõ drí rî
(Mãtáyõ 19.13-15; Lúkạ̃ 18.15-17)

13 Nĩngá sĩ, õjílã ãzâ 'bá yî drí 'dĩyímvá õnyíkõ ạ̃drı̃zó âjílí Yésũ ngálâ, ã'dô ró bê
gólâ drí tũ wũzó gólĩyî pı̃pı̃sı̣́lı̣́ 'á õrẽ ró gólĩyî drí. Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ drí ngãzó tã
lôgõlé õjílã 'dĩyímvá âjí 'bá 'dĩ 'bá yî drı̃ı̃ı̣ kĩ nĩ rî, gólĩyî ãânĩ kô.
14 Yésũ ndrê bê lãjó'bá 'dĩ 'bá yî tã 'ẽ'á ĩtí rî, tã 'dî cí Yésũ rî fĩî kô, gõ'dá drílâ tã
âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ âyê 'dĩyímvá 'dĩ 'bá yî ânĩlí má ngálâ. Nĩ lôgâ gólĩyî kô,
tãlâ õjílã gólĩyî tã ámákâ ârí 'bá 'ẽlé 'wãâ õzõ 'dĩyímvá nõ 'bá yî drí tã ârírĩ 'ẽlé rî
kâtí rî â'dô ĩyî â'dó'á õjílã Ôvârí kâ ró.
15 Tã pạ̃tı̃ı̣́ ró, má âtâ ãnî drí, õzõ nĩ õlẽ â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró rî, 'dõvó nĩ ârî tã
ámákâ 'ẽlé 'wãâ õzõ 'dĩyímvá õnyíkõ nô 'bá yí kâtí. Õzõ ã'dô ĩtí kô'dáwá rî, nĩ îcá kô
â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró.”
16 Vó lâ sĩ, Yésũ drí 'dĩyímvá 'dĩ 'bá yî ạ̃zı̣́zó âgõlé yí ngálâ. Gõ'dá drílâ tũ wũzó
gólĩyî pı̃pı̃sı̣́lı̣́ 'á, gõzó Ôvârí rî ĩjílí ófẽ ró bê õrẽ gólĩyî drí ndrĩ.

Tã Yésũ drí âtálé ngá-tı̃ı̣ dũû 'bá drí rî
(Mãtáyõ 19.16-30; Lúkạ̃ 18.18-30)

17 Vó lâ sĩ, Yésũ yî õtírĩ ngãâ võ 'dî âyélé rî, ãgô ãzâ drí ngãzó ârálé 'ã'î tı̃lı̣́ vũdrı̣́
Yésũ ândrá, gõ'dá drílâ Yésũ rî ĩjízó kĩ, “Lı̃fı̣́ ĩmbá 'bá tãndí, má â'dô tã ángô rî 'ẽ'á
ĩ'dî, tãlâ má drí â'dózó lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî bê yã?”
18 Ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó tã 'dî drı̃ lâ lôgõlé drílâ kĩ nĩ rî, “Ní zı̣́ mâ õjílã tãndí ró ã'dô
tãsĩ yã? Õjílã tãndí ãngó nõ 'á yû. Cé Ôvârí ĩ'dî rĩ'á tãndí ró.
19 Ã'dô lạ̃tı̃ı̣ 'bũû 'álâ rî tãsĩ rî, ní nı̃ı̣ tã Ôvârí drí 'bãlé trá rî yî rĩ'á nõ 'bá yî tí. Ní fû
õjílã kô. Ní 'bã õkó gólâ â'dó 'bá kô ánî õkó ró rî kô ní ũgúlı̣́ ạ̃yı̣́zó ĩ'dí bê lâ. Ní ûgũ
ngá kô. Ní âdô õnjõ kô. Ní âdô õjílã kô ngá gólâkâ trõzó vólé. Ní ârî ánî átá yî tı̃ı̣-võ
ánî ândré bê, tãlâ ní ı̣̀nj̃ı̣ ró gólĩyî bê.”

20 Nĩngá sĩ, ãgô 'dĩ drí tã lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Ãwô, má rî trá tã 'dî 'bá yî 'ẽlé kó
ãkpãkã'dã 'dĩmvã lésĩ bũúũ âcálé ãndrõ nô.”
21 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó võ ndrẽlé mbı̃ı̣ ãgô rî 'dĩ ngálâ lôvó sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ,
Yésũ drí tã âtázó drílâ kĩ nĩ rî, “Ngá ãzâ lâkî trá ãlô ní drí 'ẽlé. 'Dõvó ní ngâ nĩlí ngá
â'dó 'bá ániká ró rî 'bá yî lạ̃zı̣́lı̣́ gĩlí ndrĩ vólé, tãlâ ní trõ ró lãfâ lâ 'dĩ fẽlé ngá ãkó lé
'bá drí. Ĩtí rî, ní â'dô â'dó'á ngá tãndí bê dũû 'bũû 'álâ. Õzõ ní õ'ê tã rî 'dĩ 'bá yî trá
rî, ní gõ ró bê ânĩlí 'dẽlé má vó zãâ tã ârí 'bá ámákâ ró.”

22 Gõ'dá ãgô 'dĩ ârílí bê úlı̣́ Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî rî, võ drí rû îzãzó rú lâ. Drílâ ngãzó
nĩlí vólé ĩzã ró, tãlâ gólâ rĩ'á ngá-tı̃ı̣ bê dũû. Gólâ lẽé kô ngá ãmbá íyíkâ 'dĩ 'bá yî lạ̃zı̣́lı̣́
gĩlí vólé.
23 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó võ ndrẽlé dîrî gbãâ, gõ'dá drílâ tã âtázó tã ârí 'bá íyíkâ
drí kĩ nĩ rî, “Rĩ'á âmbâ-âmbâ ró õjílã ngá-tı̃ı̣ bê dũû rî drí â'dózó õjílã Ôvârí kâ ró.”
24 Ĩtí rî, tã ârí 'bá tı̃ı̣ drí ạ̃dı̣́zó. Gõ'dá Yésũ drí tã 'dî âtázó kpá ó'dí gólĩyî drí kĩ nĩ
rî, “Ámâ 'bá yî, rĩ'á lâŋõ ró ãmbá ngá-tı̃ı̣ dũû 'bá drí â'dózó õjílã Ôvârí kâ ró.
25 Lâŋõ lâ â'dô lạ̃vũ'á kôrô lâŋõ ĩnjígó rĩ 'bá ûjũlı̣́ fĩlí kôrô lı̣́bı̃rạ̃ 'bú 'ásĩ rî kâ drı̃ı̣́
sĩ.”

26 Gõ'dá nĩngá sĩ, tã ârí 'bá 'dĩ 'bá yî tị̃ lâ yî drí ạ̃'dịzó rõô úlị 'dĩ 'bá yî drí sĩ. Nĩngá
sĩ, drílĩyî tã âtázó ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ nĩ rî, “Õzõ ã'dô ĩtí lâ 'dĩ ró rî, â'dô â'dó'á ángô tí
ró õjílã ãzãkã drí ngá pãzó yã?”*
27 Vó lâ sĩ, Yésũ drí võ ndrẽzó gólĩyî ngálâ, gõzó tã âtálé kĩ nĩ rî, “Õjílã ãzâ îcá kô
íyî nyãányâ pãlé yí sẽésẽ ró. Cé Ôvârí ĩ'dî, tãlâ tã ndẽé gólâ kô. Ôvârí cú fãfã bê tã
ndrĩ 'ẽzó.”

Lạ́tị̃ nĩzó Ôvârí ngálâ rî

28 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí tã âtázó Yésũ drí ĩyî lãjó'bá yî tãsĩ kĩ nĩ rî, “Ní ndrê drẽ, mã
âyê ngá ãmákâ rî 'bá yî trá ndrĩ, tã lâ rĩzó ánî vó lôbẽlé ĩ'dî. Gõ'dá bê trá ĩtí rî, mã
â'dô ã'dô ûsú'á ĩ'dî Ôvârí drịgạ́ sĩ yã?”
29 Ĩtí rî, Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ drí kĩ nĩ rî, “Pã̃tĩ̃ị, má âtâ ãnî drí, õjílã ngá
íyíkâ rî 'bá yî âyé 'bá tã ámákâ 'ẽzó ĩ'dî rî, õzõ gólâ ãâyê íyî átá 'î ngãtá íyî ândré,
íyî ạ̃drúpị̃, íyî îzó ngãtá 'dĩyímvá yî ĩ'dî yã, ngãtá 'bô 'bã 'î ạ́mvú yí bê, ã'dô ró bê tã
âtî-âtî Ôvârí kâ âtázó õjílã drí yã rî,
30 gólâ â'dô ngá ûsú'á dũû ãngó nõ 'á. Gólâ â'dô â'dó'á ândrê bê dũû, ạ̃drúpị̃ yî,
îzó yî, átá yî, 'bã yî gõ'dá ạ́mvú yí bê dũûdû ãngó nõ 'á. Gólâ â'dô kpá lãŋõ ûsú'á
rõô, tãlâ õjílã â'dô gólâ rî lârâkô 'ẽ'á úlị́ ámákâ âtâ-âtâ lâ tãsĩ. Gõ'dá gólâ â'dô kpá
tã tãndí ûsú'á 'bũû 'álâ, rĩzó zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó tólâ.
31 Gõ'dá nĩ 'bã ãnî nyãányâ kô â'dólé lạ̃nj̃ị-lạ̃nj̃ị ró ngá ãníkâ âyélé ndrĩ ámâ tãsĩ rî
tãsĩ, tãlâ õjílã gólĩyî tã lâ drí lạ̃nj̃ịlị́ rõô rî 'bá yî, tã lâ yî â'dô âzá'á, gõ'dá gólĩyî tã lâ
drí lạ̃nj̃ịlị́ kô'dáwá rî, áâ'dô gólĩyî tã 'bã'á â'dólé lạ̃nj̃ị-lạ̃nj̃ị ró kôrô ị̃zạ́tú.”

Tã Yésũ drí tã âtázó kpá ó'dí íyî õdrã tãsĩ rî
(Mãtáyõ 20.17-19; Lúkạ̃ 18.31-34)

32 Kạ̃yị̃ ãzâ sĩ, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí lạ́tị̃ Yẽrõsãlémã kâ rî 'ásĩ gõlé Yẽrõsãlémã 'álâ.
'Dĩĩ Yésũ 'dê íyíkâ tã ârí 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ândrá. Gõ'dá tã ârí 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî, tị̃
lâ yî drí ạ̃'dịzó, tãlâ fĩĩ ị̃dû-ị̃dû gólâkâ 'dĩ tãsĩ. Gólĩyî bê kpálé 'dẽ'á Yésũ vósĩ rî, gólĩyî
kpá rĩ'á ũrị̃ ró. Ĩtí rî, Yésũ drí âdrézó, gõ'dá drílâ lãjó'bá íyíkâ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'dî
'bá yî ạ̃zịzó yí ngálâ. Nĩngá sĩ, drílâ tã âtázó gólĩyî drí tã 'ẽ 'bá rû 'ẽlé yí drí rî tãsĩ.
33 Gólâ kĩ gólĩyî drí rî, “Nĩ ârî drẽ, nõô ãmâ trá nĩ'á Yẽrõsãlémã 'álâ nõ. Tólâ rî,
mâ gólâ Ôvârí drí âjólé trá ûrú lésĩ nô, áâ'dô ámâ drị́-bã fẽ'á ámâ trõzó drị̃-'bá ạ́ngị́
Yúdã̃ yí kâ rî 'bá yî ândrá gõ'dá kpá lã'bí îmbá 'bá yí bê. Tólâ rî, gólĩyî â'dô tã ámákâ
kĩ'á kĩ nĩ rî, 'dõvó úfû mâ. Gólĩyî â'dô ámâ trõ'á âjílí õjílã ãtrâ Rómã kâ rî 'bá yî drí.
34 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî â'dô ámâ gũ'á. Gólĩyî â'dô tũ lûwú'á má ĩ̃fị̃, vó lâ sĩ, ámâ
cãzó. Gõ'dá tã 'dî 'bá yî vósĩ, gólĩyî â'dô ámâ fũ'á. Gõ'dá kạ̃yị̃ nâ sĩ rî, má â'dô lîdrí'á
õdrã 'ásĩ.”

Tã Yãkóbã yî Yõwánĩ bê drí tã ĩjízó Yésũ tị̃ rî
(Mãtáyõ 20.20-28)

35 Nĩngá sĩ, Yãkóbã yî ạ̃drúpị̃ lâ Yõwánĩ bê, Zẽbẽdáyõ rî mvá yî ró rî drí ngãzó ĩyî
rû êsélé ãnyî Yésũ lã̃gạ́tị̃ gõ'dá tã ĩjílí tị̃ lâ kĩ nĩ rî, “Lĩ̃fị̃ îmbá 'bá, ní â'dô îcá'á trá tã
ãlô gólâ ãmâ drí 'ẽ'á ĩjílâ nõ 'ẽlé ãmâ drí yã?”
36 Ĩtí rî, Yésũ drí gólĩyî ĩjízó kĩ, “Nĩ lẽ má õ'ê ã'dô ĩ'dî ãnî drí yã?”
37 Gõ'dá lôgõ ĩyî tã-drị̃ Yésũ drí kĩ, “Ị̃tú ní drí ânĩzó rĩlí kúmú ạ́ngị́ ró ãngó nõ drĩ̃ị̃
rî sĩ, ní 'bã ãmâ rĩlí ánî gãrã drị̃ 'á, ãlô ãmâ lãfálé 'ásĩ rî íyíkâ ánî drị́-ágó drĩ̃ị̃, gõ'dá
ãzâ ãlô rî ã'dô ró íyíkâ ánî drị́-ĩ̃jị́ drĩ̃ị̃, mã gõ ró rĩlí ãní bê ãngó nõ drĩ̃ị̃.”

---

* **10:26 10.26** Gólĩyî ĩjî tã ĩjî 'dĩ, tãlâ tã ị̃sũ gólĩyíkâ 'á rî kĩ, ngá dũû ã'dô lãmbé õrẽ Ôvârí kâ õjílã drí rî ĩ'dî. Ngá-tị̃ dũû 'bá â'dô trá õjílã tãndí 'î.

38 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Mĩ nį̃į̃ tã ífí tã ãnî drí ĩjílí 'dĩ kâ kô. Nĩ
õlẽ trá ãyĩkõ ámákâ rî 'ẽlé rî, ĩtí rî, nĩ â'dô îcá'á trá ĩzã kõkõ ámákâ â'dó 'bá ą̃tį̃ 'álâ
rî 'ẽlé yã? Nĩ â'dô îcá'á trá ngá mvũlį̃ ĩgã lâŋõ kâ gólâ má drí 'ẽzó ngá mvũlį̃ 'álâ sĩ
rî 'ásĩ yã? Lâŋõ â'dô 'dį̃'á má drį̃į̃ õzõ lį̃mvû gólâ rĩ'á dãlâ õjílã drį̃į̃ bãbãtízĩ 'ẽ võ 'á
rî kâtí. Nĩ îcâ trá â'dólé bãbãtízĩ 'ẽ'ẽ ĩtí 'dĩ bê yã?”

39 Ĩtí rî, drílĩyî tã-drį̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Ãwô, mã îcâ trá.”

Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Â'dô â'dó'á õzõ 'dĩĩ tí. Nĩ â'dô kpá
ngá mvũ'á ĩgã lâŋõ kâ má drí ngá mvũzó 'álâ sĩ rî 'ásĩ, gõ'dá áâ'dô kpá bãbãtízĩ lâŋõ
kâ 'ẽ'á ãnî drí õzõ 'ẽ'á 'ẽlâ má drí rî kâtí.

40 Õzõ ã'dô kpálé 'dĩĩ kâtí rî, mâ mbârâkã ãkó võ rĩ kâ ámâ gãrã drį̃ 'á rî fẽzó ãnî
drí. Ôvârí rĩ'á võ kũmũ kâ êdé'á õjílã drílâ 'ẽ'á êpẽlâ rî yî drí.”

41 Gõ'dá nĩngá sĩ, lãjó'bá mûdrį̃ rî 'bá yî ârílí bê ĩyî úlį̃ Yãkóbã yí kâ ą̃drúpį̃ lâ
Yõwánĩ bê 'dĩ rî, gólĩyî drí â'dózó õmbã ró Yãkóbã yî drí.

42 Ĩtí rî, Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí rû ê'bézó ndrĩ dîrî, gõ'dá gólâ drí tã âtázó gólĩyî
drí kĩ nĩ rî, “Mĩ nį̃ trá kĩ nĩ rî, kúmú 'bą̃súrú kâ rî 'bá yî rî rĩlí 'bą̃súrú íyíkâ rî 'bá yî
drį̃į̃lį̃ mbârâkã sĩ.

43 Gõ'dá ãnî lãjó'bá ámákâ rî 'bá yî lãfálé 'á rî, nĩ 'é ĩtí kô. Gólâ tíbê lẽ 'bá â'dólé
ãmbá ró ãnî lãfálé 'ásĩ Ôvârí rî lį̃fį̃ drį̃ 'á rî, gólâ į̃į̃'bũ rû íyî ãzí-ãzí yî drí ndrĩ.

44 Õjílã ãnî lãfálé sĩ gólâ tíbê lẽ 'bá â'dólé ãmbá ró s̩ĩs̩į̃ íyî ãzí-ãzí yî drį̃į̃ sĩ Ôvârí rî
lį̃fį̃ drį̃ 'á rî, gólâ ãâ'dô rą̃g̨į̃ ró rû į̃'bũlį̃ ãzí-ãzí lâ yî drí ndrĩ.

45 Nĩ ârî drẽ, mâ gólâ ą̂jólé trá ûrú lésĩ rî, ânĩí kô â'dólé ãzí-ãzí drí rû į̃'bũzó má
drí. Má ânĩ nô rû į̃'bũlį̃ ĩ'dî ãzí-ãzí drí, gõ'dá kpá ámâ nyãányâ fẽlé drãlé, tãlâ má
ã'dô ró bê õjílã dũû drį̃ tĩzó ĩ'dî sĩ lâ.”

Tã Yésũ drí Bãtĩmáyã rî lį̃fį̃ êdézó rî
(Mãtáyõ 20.29-34; Lúką̃ 18.35-43)

46 Nĩngá sĩ, Yésũ yî rî trá nĩ'á gõlé Yẽrõsãlémã 'álâ ró, gõ'dá drílĩyî cãzó Yérĩkõ 'á.
Gõ'dá gólĩyî bê trá lą̃vũ'á Yérĩkõ 'ásĩ rî, õjílã tį̃lį̃lį̃ ĩyíkâ kpá zãâ gólĩyí bê 'dũwą̃. Tólâ
lį̃fį̃ ãkó lé 'bá ãzâ bê rĩ'á rú lâ Bãtĩmáyã, gõ'dá átá lâ rî rú rĩ'á Tĩmáyã, gólâ rî rĩlí lą̃tį̃
gãrã drį̃ 'á, tãlâ yí õrî ró bê lãfâ zį̃lį̃ õjílã lą̃tį̃ kâ drígą̃ sĩ.

47 Ĩtí rî, gólâ drí tã ârízó kĩ nĩ rî, ãâ'dô Yésũ Nãzãrétã lésĩ rî ĩ'dî lą̃vũ'á õjílã tį̃lį̃lį̃ bê.
Gõ'dá gólâ ârílí bê tã 'dî rî, drílâ ngãzó rĩlí lą̃zį̃ zį̃lį̃ ngbą̃lą̃-ngbą̃lą̃ kĩ nĩ rî, “Yésũ, ní
'bã ámâ ĩzã õgâ ní drį̃į̃, nî ĩ'dî tíbê Ôvârí drí tã lâ âtálé kĩ'á nĩ rî, â'dô ânĩ'á ãmâ pãlé
nõ, ní pâ mâ.”

48 Nĩngá sĩ, õjílã dũû drí ngãzó nĩlí gólâ ngálâ rĩ'á tã lôgõlé gólâ drį̃į̃, gólâ ãâgî tį̃tį̃.
Gõ'dá lé ĩtí rî, Bãtĩmáyã, ní lẽé tã õjílã 'dî 'bá yí kâ 'dĩ ârílí kô. Ĩtí, ní drí gõzó trẽlé
ûrû kpá ó'dí ngbą̃lą̃-ngbą̃lą̃ kĩ, “Nî ĩ'dî tíbê Ôvârí drí tã lâ âtálé kĩ'á nĩ rî, â'dô ânĩ'á
ãmâ pãlé nõ, ní ndrê ámâ ĩzã! Ánî 'â ą̃ą̃'dį̃ má rú! Ní pâ mâ!”

49 Nĩngá sĩ, Yésũ drí âdrézó tã âtálé õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ ą̃zį̃ ãgô nã ânĩlí
má ngáá nõlé.” Ĩtí rî, õjílã 'dî 'bá yî drí lį̃fį̃ ãkó lé 'bá Bãtĩmáyã rî ą̃zį̃zó kĩ nĩ rî, “Ánî
pį̃pį̃s̩į̃lį̃ ą̃ą̃'dį̃. Ní ngâ ûrû nĩlí, tãlâ gólâ trá ánî zį̃'á.”

50 Ĩtí rî, Bãtĩmáyã ní drí ítá ândrê ní rú rî ângízó vũlį̃ vũdrį̃, ngãzó nĩlí 'wãâ'wâ
Yésũ ngálâ.

51 Gõ'dá gólâ câ bê rî, Yésũ drí ĩjízó lâ kĩ nĩ rî, “Ní lẽ má õ'ê ã'dô ĩ'dî ní drí yã?”

Nĩngá sĩ, drílâ tã lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Ãmbá, ní êdê ámâ lį̃fį̃, ã'dô ró bê má drí võ
ndrẽzó.”

52 Gõ'dá Yésũ kĩ drílâ rî, “Ã'dô trá 'dĩĩ kâtí rî, ní nĩ, má pâ nî trá, tãlâ ní rî rĩlí tã
lẽlẽ ámákâ bê ní 'á.” Gõ'dá Yésũ õtírĩ kpá úlį̃ 'dĩ 'bá yî âtá ndẽlé rî, kôrô Bãtĩmáyã rî

ĩḭfḭ drí rû nj̃ĩzó, drílâ võ ndrẽzó rárá. Ĩtí rî, Bãtĩmáyã drí ngãzó 'dẽlé kpãâ Yésũ vósĩ õjílã tḭ̃lḭ̃lḭ̃ 'dĩ 'bá yí bê 'dũwą̃.

11

Tã Yésũ rî lûyḭzó drílâ fĩrĩ Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'á rî
(Mãtáyõ 21.1-11; Lúką̃ 19.28-40; Yõwánĩ 12.12-19)

1 Yésũ yî tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yí bê trá rĩ'á ĩyî nĩ'á sḭsḭ 'álâ ró gõlé Yẽrõsãlémã 'álâ. Nĩngá sĩ, drílĩyî cãzó ją̃rḭ̃bą̃ zḭ̃lḭ̃ Bẽtánĩ gõ'dá Bẽtẽfágẽ bê ãnyî Yẽrõsãlémã rú rî 'álâ. Tólâ lą́tḭ̃ 'dĩ drḭ̃ḭ̃ rî, drílĩyî cãzó únḭ̃ gólâ fê dõ kâ zḭ̃lḭ̃ õlívĩ rî bê yí drḭ̃ḭ̃ rî 'álâ. Gõ'dá gólĩyî câ bê tólâ rî, Yésũ drí ngãzó tã ârí 'bá íyíkâ rḭ̃ rî 'bá yî jõlé ą̃tḭ̃ 'álâ.

2 Ĩtí, drílâ tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ fî 'bą̃drḭ̃ mvá Bẽtẽfágẽ ą̃tḭ̃ 'álâ nã 'á. Tólâ rî, nĩ â'dô dõngí mvá ãzâ ómbãá drẽ drḭ̃ lâ 'á kô'dáwá rî ûsú'á ó'ĩ trá 'ĩ'ĩ tólâ. Nĩ âtĩ ânĩzó ĩ'dí bê lâ.

3 Õzõ õjílã ãzâ 'bá yî ĩĩjî ãnî trá kĩ nĩ rî, nĩ rî dõngí 'dĩ âtĩlí ã'dô tãsĩ yã rî, nĩ lôgõ tã-drḭ̃ drílâ kĩ nĩ rî, ‘Kúmú ãmákâ lẽ nĩ, gólâ â'dô lôgõ'á lâ 'wãâ vólé.’ ”

4 Ĩtí, tã ârí 'bá rḭ̃ 'dî 'bá yî drí ngãzó nĩlí, gõ'dá drílĩyî dõngí ûsúzó, ó'ĩ 'ĩ ãnyî jó tḭ̃lḭ̃-tḭ̃ bê 'bã ãzâ 'á lą́tḭ̃ gãrã drḭ̃ 'á. Nĩngá sĩ, drílĩyî 'dẽzó rĩ'á âtĩlâ.

5 Gõ'dá gólĩyî 'dê bê rĩ'á dõngí rî 'dĩ âtĩlí rî, õjílã rĩ 'bá âdrélé ãnyî rî 'bá yî drí gólĩyî ĩjízó kĩ, “Nĩ rî dõngí 'dĩ âtĩlí ã'dô tãsĩ yã?”

6 Gõ'dá tã ârí 'bá rḭ̃ 'dî 'bá yî lôgõ yî tã-drḭ̃ gbõ õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí nyé õzõ Yésũ drí âtálé trá gólĩyî drí rî kâtí. Bê trá ĩtí rî, õjílã 'dî 'bá yî drí tã ârí 'bá 'dĩ 'bá yî âyézó dõngí rî 'dĩ âtĩlí sẽlé nĩzó ĩ'dí bê lâ vólé.

7 Nĩngá sĩ, drílĩyî dõngí 'dĩ âsézó âjílí Yésũ drí. Gõ'dá gólĩyî drí ítá bḭ ą́ngḭ́ ró rî 'bá yî âtrõzó 'bẽlé dõngí rî 'dĩ ũgúlḭ́, tãlâ Yésũ õrî ró bê drḭ̃ lâ. Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ drí mbãzó rĩlí gá drḭ̃ lâ fĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ.

8 Gõ'dá dõngí â'dô bê rĩ'á nĩ'á Yésũ bê yí drḭ̃ḭ̃ rî, õjílã dũû drí ngãzó 'dó rĩ'á ítá ĩyíkâ 'bẽlé ĩ̃nyą́kú drḭ̃ḭ̃ sĩ lą́tḭ̃ 'ásĩ Yésũ ândrá, tãlâ gólâ õnĩ ró drḭ̃ lâ sĩ. Gõ'dá õjílã ũrûką̃ 'bá yî ĩyíkâ nĩ'á lârá bê mbḭ́rą́ bḭ́ ãŋõ bê õmã 'ásĩ âjílí 'bẽlé 'dó Yésũ ândrá drílâ nĩzó drḭ̃ lâ sĩ. 'Dĩî gólĩyî lą̃gû õjílã ãmbá 'î.

9-10 Nĩngá sĩ, õjílã ą̃tḭ 'álâ rî 'bá yî gõ'dá 'dó gólĩyî vólé 'álâ rî 'bá yí bê drí ngãzó ĩyî rĩlí tã pẽlé gbórókõ vą́vą́rą́vą́ sĩ kĩ nĩ rî,
“Mã lûyḭ̃ nî, Kúmú.
Ní âjô Yésũ trá drḭ́-ãcê ániká bê rĩlí ãngó drḭ̃lḭ́ 'díyî pã 'bá ró,
Mã lûyḭ̃ nî, Ôvârí, tãlâ ãngó lḭ́pḭ̃ trá ãnyî 'ẽ'á ãngó rũlḭ́.
Mã lûyḭ̃ nî, Ôvârí gólâ rĩ 'bá 'bũû 'álâ rî.”
Ĩtí, gólĩyî lą̃gû Yésũ trá kúmú ą́ngḭ́ ĩyíkâ ró.

11 Ĩtí rî, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ. Tólâ, Yésũ yî drí âfízó ą̃'dḭ́-drḭ̃ jó ą́ngḭ́ Ôvârí kâ rî kâ 'á. Gõ'dá Yésũ drí võ ndrẽzó dîrî 'álé lâ 'ásĩ. Tãlâ ĩ̃tú 'dê trá rî drí sĩ, Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ mûdrḭ́-drḭ̃-lâ-ngâ-rḭ̃ rî 'bá yí bê drí ngãzó gõlé vólé Bẽtánĩ 'álâ, võ drílĩyî rĩzó rî 'álâ.

Tã Yésũ drí kãnágõwá lõ'wâ ãkó rî trĩzó rî
(Mãtáyõ 21.18-19)

12 Gõ'dá cḭ̃ḭ́nó lâ sĩ, Yésũ yî trá âgõ'á ĩyî lãjó'bá íyíkâ yí bê Yẽrõsãlémã 'álâ Bẽtánĩ lésĩ. Yésũ trá gõ'dá lõfó ró.

13 Gõ'dá Yésũ yî â'dô bê rĩ'á nĩ'á ĩyî lą́tḭ̃ 'ásĩ rî, drílâ fê ãzâ rĩ'á zḭ̃lâ kãnágõwá rî ndrẽzó gĩâ jẽjẽ ró bḭ bê ngbũkpũ. Ĩtí, drílĩyî ngãzó nĩlí zẽlé lâ 'álâ, tãlâ ndrẽlâ ngãtá lõ'wâ lâ bê yã rî tãsĩ. Gõ'dá gólĩyî câ bê fê rî 'dĩ zẽlé rî, lõ'wâ lâ trá yû'dą́wą́ ãlôwálâ. Ûsû ĩyî cé bḭ lâ ĩ'dî ngbũkpũ fê lâ drḭ̃ḭ̃, tãlâ ką̃yḭ̃ gólâkâ 'wãzó rî âcá drẽ kô.

14 Bê trá ĩtí rî, Yésũ drí fê 'dĩ trĩzó kĩ nĩ rî, “Ní rî áníkâ fí zãâ ĩtí lõ'wâ 'wã ãkó,
gõ'dá õjílã õzó îcá kô ánî lõ'wâ nyãlé ó'dí ãlôwálâ.” Gõ'dá nĩngá rî, lãjó'bá gólâkâ rî
'bá yî ârî ĩyî lãtrí drílâ trĩlí 'dĩ trá.

Tã Yésũ drí ngá lãzı̨ 'bá lâdrózó ą̃'dı̨-drı̨̃ jó ą̃ngı̨ Ôvârí kâ 'ásĩ rî
(Mãtáyõ 21.12-17; Lúką̃ 19.45-48; Yõwánĩ 2.13-17)

15 Vó lâ sĩ, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí cãlé Yẽrõsãlémã 'álâ kpá ó'dí. Gõ'dá drílĩyî fĩzó
ą̃'dı̨-drı̨̃ jó ą̃ngı̨ Ôvârí kâ rî kâ 'á. Tólâ rî, Yésũ drí õjílã ûsúzó rĩ'á ĩyî ngá lãzı̨'á gõ'dá
kpá ngá gĩ bê lâgî õnjí sĩ. Gõ'dá gólâ drí kpá õjílã ãzâ 'bá yî ndrẽzó rĩ'á ĩyî ą̃dı̨̃ õrĩ
ãzâ 'bá yî ı̨̃kúrą̃'á ą̃dı̨̃ õrĩ ãzâ 'bá yî sĩ. Gõ'dá Yésũ ndrê tã 'dî bê ĩtí rî, gólâ drí â'dózó
õmbã ró, tãlâ gólĩyî rî trá võ íyî átá kâ rî îzãlé. Ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó nĩlí tãrãbízã ą̃dı̨̃
ı̨̃kúrą̃ 'bá yí kâ 'dĩ 'bá yî lôzélé gõ'dá drı̨̃ lâ yî âkólé ndrĩ vũdrı̨. Gõ'dá gólâ drí kpá
ngãzó nĩlí gbá'dá õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyíkâ ãmámõ â'dó 'bá ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî yî
lãzı̨lı̨ gĩlí vólé rî lôzélé kpá ndrĩ 'dó vũdrı̨. Drílâ gõzó õjílã 'dî 'bá yî lâdrólé ndrĩ vólé
úlı̨ âtâ-âtâ bê kĩ,

16-17 “Úlı̨ Ôvârí kâ îgĩlí jó Ôvârí kâ tãsĩ rî kĩ ã'dô yã? Ôvârí kĩ nĩ rî,
‘Jó ámákâ rĩ'á võ 'bą̃súrú ngĩíngî drí ânĩzó rû ê'bélé 'á lâ rĩlí cé rãtáã 'ẽlé ĩ'dî.’
Ĩsáyã 56.7
Gõ'dá nõô, ‘nĩ jâ jó ámákâ trá võ ũgũ kâ ró’, õzõ ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ kâtí.” Yésũ lẽ trá
võ 'dî âyélé cé õjílã drí rãtáã 'ẽzó ĩ'dî 'á lâ. Gólâ âyé õjílã kô ngá ĩyíkâ lãzı̨lı̨ ą̃'dı̨-drı̨̃
jó ą̃ngı̨ Ôvârí kâ 'dĩ 'á.

18 Nĩngá sĩ, drı̨̃-'bá Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî drí tã Yésũ kâ õjílã lâdrózó 'dĩ ârízó ĩyî. Tã
'dî tãsĩ rî, gólĩyî drí ngãzó rĩ'á lą̃tı̨̃ lôndãlé Yésũ rî fũzó ũrı̨̃ drí sĩ. Tã ı̨̃sũ gólĩyíkâ kĩ,
õjílã â'dô 'dẽ'á ndrĩ Yésũ vó ĩyî âyélé, tãlâ õjílã dũû ndrĩ tı̨ lâ yî ą̃'dı̨̃ trá ı̨̃fı̨ îmbâ-îmbâ
Yésũ kâ 'dĩ tãsĩ.

19 Nĩngá sĩ, tã Yésũ drí õjílã lâdrózó ą̃'dı̨-drı̨̃ 'ásĩ 'dî vósĩ, lą̃nją̃túlı̨ bê rî, Yésũ yî
lãjó'bá íyíkâ yí bê drí ngãzó drı̨̃ dĩlí ĩyî gõlé 'bã 'álâ Bẽtánĩ 'álâ.

Tã Yésũ drí îmbálé tã lẽlẽ tãsĩ kãnágõwá fê yí drí trĩlí rî rú rî
(Mãtáyõ 21.20-22)

20 Gõ'dá cı̨̃ı̨nó Yésũ yî drí ngãzó gõlé Yẽrõsãlémã 'álâ. Lą̃tı̨̃ 'ásĩ rî, gólĩyî drí fê Yésũ
drí trĩlí sı̨sı̨ rî ndrẽzó. Gõ'dá gólĩyî â'dô bê rĩ'á lą̃vũ'á rî, drílĩyî fê rî 'dĩ ndrẽzó drã
trá, gõ'dá 'î trá kó õmvórẽ lâ lésĩ rãŋõ.

21 Ĩtí rî, tã Yésũ drí fê 'dĩ trĩzó rî drí âgázó Pétẽrõ drı̨̃ı̨̃. Gõ'dá drílâ ngãzó tã âtálé
Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Tã îmbá 'bá, ní ndrê drẽ, fê gólâ ní drí trĩlí rî drã trá, 'î trá kãgã'dã
nâ.”

22 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drı̨̃ lôgõzó Pétẽrõ yî drí kĩ nĩ rî, “Õzõ nĩ õ'bã tã lẽlẽ ãníkâ
ndrĩ gą̃gą̃ Ôvârí 'á rî, nĩ â'dô kpá îcá'á tã rî 'dĩ 'ẽlé má tí mbârâkã Ôvârí kâ sĩ.

23 Má âtâ ãnî drí nõ tã pą̃tı̨̃ı̨̃ 'î. Õzõ nĩ ãâtâ úlı̨ trá únı̨ ą̃ngı̨ drí kĩ nĩ rî, ‘Únı̨ ą̃ngı̨,
únjı̨ rû 'dẽlé lı̨̃mvû ândrê 'á rî.’ Õzõ nĩ ãâtâ úlı̨ rî 'dĩ tã lẽlẽ gą̃gą̃ rákã fê kâtí rî sĩ cú
ĩtí tã ı̨̃sũ rı̨̃ rı̨̃ ãkó ãlôwálâ rî, Ôvârí õró fí tã rî ãnî drí âtálé 'dĩ 'ẽê ãnî drí pą̃tı̨̃ı̨̃.

24 Tã 'dî tãsĩ rî, má âtâ kpá ó'dí, õzõ nĩ õtírĩ rãtáã 'ẽê Ôvârí drí tã ãzâ 'ẽzó ãnî drí
rî, õzõ nĩ õrî tã lẽlẽ sĩ kĩ pą̃tı̨̃ı̨̃ Ôvârí â'dô tã rî 'dĩ 'ẽ'á rî, tã rî 'dĩ â'dô rû 'ẽ'á ãnî drí.

25 “Õzõ nî ãzâ ãâ'dô bí rĩ'á tı̨ îrátã'á Ôvârí drí, ngãtá õjílã ãzâ õ'ê tã õnjí trá ní drí
yã rî, ánî fĩî ą̃ą̃'dı̨̃ gólâ rú, ní âyê gólâ tã õnjí 'dĩ 'ásĩ, tãlâ ánî átá gólâ 'bũû 'álâ rî ãâyê
ró kpá tã õnjí ániká rî 'bá yî bê.

26 Õzõ ní õgã dó tã õnjí ãzí-ãzí kâ âyélé rî, Ôvârí â'dô gã'á kpá dó tã õnjí ániká rî
âyélé.”

11:16-17 11.16-17 Yẽrẽmíyã 7.11.

Tã îjî drı̣-ãcê Yésũ kâ tãsĩ rî
(Mãtáyõ 21.23-27; Lúką̃ 20.1-8)

27 Nĩngá sĩ, Yésũ yî drí cãzó kpá ó'dí Yẽrõsãlémã 'álâ lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê. Gõ'dá gólĩyî â'dô bê rĩ'á nĩ'á ĩyî jó ãngı̨ Ôvârí kâ rî 'álâ õjílã Ĩı̣fı̨ îmbálé rî, lã'bí îmbá 'bá, gõ'dá drı̣-'bá ãngı̨ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî ndrĩ 'dó gólĩyî sı̣sı̣-lésĩ ró rî 'bá yí bê, drílĩyî ngãzó ĩyî ânĩlí Yésũ ngálâ ą̃'dı̣-drı̣ jó Ôvârí kâ rî kâ 'á.
28 Nĩngá sĩ rî, drílĩyî tã îjízó Yésũ tı̨ kĩ nĩ rî, “Ndá drı̣-ãcê ã'dô kâ 'î ní drı̣gą̃ rĩzó õjílã Ĩı̣fı̨ îmbálé ą̃'dı̣-drı̣ jó Ôvârí kâ rî kâ 'ásĩ yã? Kó ã'dî fẽ drẽ drı̣-ãcê rî 'dĩ ní drí nĩ yã?”
29 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã îjî gólĩyíkâ 'dĩ drı̣ lâ lôgõzó kĩ, “Má â'dô kpá ãnî îjí'á tã îjî sĩ. Õzõ tã îjî ámákâ 'dĩ nĩ õlôgõ tã-drı̣ lâ trá rî, má drí 'dẽzó fí drı̣-ãcê ángô rî sĩ má drí rĩzó tã nô 'bá yî 'ẽlé nõ lôfõlé ãnî drí.
30 Ĩtí rî, ã'dî âjô Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî nĩ ânĩlí rĩlí bãbãtízĩ 'ẽlé õjílã drí yã? Ôvârí âjô gólâ nĩ bãbãtízĩ 'ẽlé ngãtá õjílã mvá âjô gólâ nĩ yã?”
31 Nĩngá sĩ, drı̣-'bá Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó rĩ'á tã îjî Yésũ kâ 'dĩ ôjálé ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ nĩ rî, “Mã â'dô tã îjî gólâkâ 'dĩ drı̣ lâ jã'á ángô tí yã? Õzõ mã õjâ kĩ nĩ rî, Ôvârí âjô Yõwánĩ nĩ rî, 'dĩî gólâ â'dô tã lôgõ'á ãmâ drí kĩ nĩ rî, ‘Õzõ ã'dô trá ĩtí rî, nĩ gã dó úlı̨ Yõwánĩ kâ rî lẽlé ã'dô tãsĩ yã?’
32 Gõ'dá õzõ mã ãâtâ kĩ, õjílã ãzâ ãâjô gólâ nĩ rî, â'dô â'dó'á ángô tí yã?” Gólĩyî rî tã 'dî ôjálé 'dĩ ũrı̣ drí, tãlâ õjílã ĩyíkâ rî 'bá yî õzó kô rû jãâ ĩyî rú, tãlâ õjílã rî 'dĩ 'bá yî ndrĩ tã pą̃tı̨ı̨ ró lẽ ĩyî tã trá kĩ nĩ rî, Yõwánĩ rĩ'á tã ą̃ngũ 'bá nyãányâ Ôvârí kâ 'î.
33 Â'dólé bê trá ĩtí rî, drı̣-'bá Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó tã-drı̣ lôgõlé ĩyî Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Mã nı̨ı̨ gólâ Yõwánĩ rî âjó 'bá rî kô.” Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó úlı̨ âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Õzõ tã-drı̣ lôgõ ãníkâ ã'dô ĩtí rî, gõ'dá má gã kpá trá dó drı̣-ãcê fẽ 'bá má drí rî â'dálé ãnî drí.”

12

Úlı̨ mãnĩgõ ą̃mvú 'wã 'bá kâ Yésũ drí âtálé drı̣-'bá Yúdą̃ yí kâ

rî 'bá yî rú rî
(Mãtáyõ 21.33-46; Lúką̃ 20.9-19)

1 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó úlı̨ mãnĩgõ âtálé drı̣-'bá Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí. Úlı̨ mãnĩgõ rî ĩ'dî nõtí. “Ãgô ãzâ bê ãlô. Drílâ ngãzó fê õzõ âlâ'bâ kâtí gólâ rĩzó õdrá 'ẽlé lõ'wâ lâ 'ásĩ rî ı̨'dı̨lı̨ dũû yí drí ą̃mvú 'á. Gõ'dá drílâ ndõgõ gãzó dîrî gbãâ rú lâ sĩ, tãlâ ũgú gõ'dá kõrõnyã bê õzó lą̃tı̨ ûsú âfízó ânĩlí fê lõ'wâ 'dĩ îzãlé. Gõ'dá éêdê võ ãzâ kpá kúnı̨ 'á gũą̃lı̨-gũą̃lı̨ ĩtí rĩzó õdrá 'dĩ zãlé 'á lâ. Gõ'dá drílâ kpãrá 'dı̨zó ûrû, tãlâ kpá ą̃mvú vó ndrẽ 'bá drí rĩzó mbãlé rĩlí gá drı̣ lâ 'á rĩ'á ą̃mvú vó ndrẽlé. Nĩngá sĩ, gólâ drí ą̃mvú 'wã 'bá ãzâ 'bá yî ą̃zı̨zó ânĩlí lôsĩ 'ẽlé ą̃mvú íyíkâ 'dĩ 'á, õzõ õ'wâ trá rî, yí fẽ ró ũrûką̃ lâ bê gólĩyî drí. Gõ'dá gólâ rî gógó drí íyíkâ ngãzó nĩlí 'bą̃drı̣ ãzâ 'álâ jẽjẽ ró.
2 Gólâ vólé sĩ rî, fê lõ'wâ 'dĩ 'bá yî drí lı̨̃nj̨ízó kãlé. Gõ'dá lõ'wâ 'dĩ 'bá yî ôkírĩ tú rî, ą̃mvú lı̨pı̨ nĩ 'bá trá 'bą̃drı̣ lídí 'álâ nã drí ngãzó lãjó'bá íyíkâ âjólé kó tólâ sĩ ą̃mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ngálâ, tãlâ lõ'wâ â'dó 'bá trá íyíkâ ró rî tãsĩ yí drí.
3 Gõ'dá ą̃mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî gã dó. Nĩngá sĩ, drílĩyî lãjó'bá âjólé 'dĩ rũzó ãnjĩ cãlé kpãdí-kpãdí õnjí lâ drı̣̃ı̨, gõ'dá drílĩyî drı̣ yĩzó rú lâ sĩ gõlé vólé ą̃mvú lı̨pı̨ ngálâ drı̣-drı̣̃ı̨ ró.
4 “Vó lâ sĩ, ą̃mvú lı̨pı̨ drí kpá lãjó'bá íyíkâ ãzâ âjózó ą̃mvú 'wã 'bá rî 'dĩ 'bá yî ngálâ zãâ lõ'wâ íyíkâ ró rî tãsĩ. Gõ'dá 'dĩî rî, ą̃mvú 'wã 'bá drí ngãzó ĩyî rĩ'á lãjó'bá 'dĩ cãlé

õnjí ró. Gólĩyî 'ê tã ãnyĩ kâ trá ãmbá lãjó'bá 'dĩ drí, gõ'dá kpá gólâ rî lô'dázó drõlé gõlé vólé.
5 Nĩngá sĩ, ą́mvú lı́pı̨ drí ngãzó kpá lãjó'bá íyíkâ ãzâ âjólé ą́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ngálâ. Gõ'dá ą́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî drí lãjó'bá 'dĩ fũzó. Lé ĩtí rî, ą́mvú lı́pı̨ drí rĩzó fí zãâ lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî âjólé ãlô-ãlô ą́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ngálâ. Nĩngá sĩ, ą́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî drí ĩyíkâ rĩzó kpá zãâ, lãjó'bá rĩ'á âjólâ 'dĩ 'bá yî, ãzâ 'bá yî cãlé gõ'dá ãzâ 'bá yî ûfúlı̨.
6 “Gõ'dá vó lâ sĩ, lâkí 'bá ą́mvú lı́pı̨ drí jõlé ą́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ngálâ kó rî, cé mvá lâ drílâ lẽlé tákányĩ rî ĩ'dî. Ĩtí rî, ą́mvú lı́pı̨ 'dĩ drí íyî mvá 'dĩ jõzó ą́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ngálâ ą̃dũkũ lâ ró tã ı̨sũ-ı̨sũ bê yí drı̃ı̨ kĩ nĩ rî, ą́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî â'dô ĩyî íyî mvá 'dĩ ı̨̃nı̨̃ı'á.
7 Gõ'dá võ rî 'dĩ 'á nĩngá rî, mvá lâ 'dĩ âcálé bê ą́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ngálâ ą́mvú 'álâ rî, ą́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó tã ngõlé kírî ró ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ nĩ rî, ‘Nõô trá rĩ'á gólâ drı̨́-vó lı́pı̨ ró rî ĩ'dî. Nĩ ngâ mã fû ró gólâ vólé. Vó lâ sĩ rî, drı̨́-vó 'dĩ â'dô â'dó'á ãmákâ ró.’
8 Ĩtí rî, drílĩyî ą́mvú lı́pı̨ rî mvá 'dĩ fũzó gõzó ãvõ lâ trõlé vũlı̨ vólé ą́mvú 'ásĩ tã ą̃dũkũ ró.
9 “Ngbãângbânõ rî, má ı̨jî ãnî nõtí, ą́mvú 'dĩ lı́pı̨ lâ â'dô ã'dô 'ẽ'á ĩ'dî yã? Má â'dô â'dá'á lâ ãnî drí. Gólâ â'dô ângá'á ânĩlí ą́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî ûfúlı̨ ngbá, gõzó ą́mvú 'dĩ trõlé fẽlé ą́mvú 'wã 'bá ãzâ 'bá yî drí vó lâ ndrẽlé.”
10 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã âtázó íyî ífífí tãsĩ kĩ nĩ rî, “Nĩ zı̨ tã nô kô tã ı̨̃gĩ Ôvârí kâ 'ásĩ yã? Gólâ kĩ nĩ rî,
‘Ą̃jû nyãányâ gólâ jó 'dı̨̃ 'bá yî drí gãlé dó rî,
â'dô gõ'dá trá ą̃jû tã lâ drí lâzélé rõô jó kâ ró rî ĩ'dî.
11 Tã 'dî rĩ'á Ôvârí drı̨́gą́ sĩ, gõ'dá gólâ rî nyãányâ 'ê nĩ.
Ãmâ tı̨ ą̃'dı̨̃ trá tã 'dî drí sĩ.’ ”

Lôngó 118.1-2

12 Yésũ ndẽ bê úlı̨ âtâ-âtâ 'dĩ rî, drı̨̃-'bá Yúdą̃ yí kâ lẽ trá gólâ rî rũlı̨, tãlâ gólĩyî nı̨ trá kĩ nĩ rî, Yésũ âtâ úlı̨ mãnĩgõ 'dî 'bá yî ĩyî rú. Gõ'dá gólĩyî âyê Yésũ gõzó nĩlí vólé cú ĩtí gólâ rî rũ ãkó, tãlâ gólĩyî trá ũrı̨̃ ró õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî tãsĩ.

Tã ódrí Yésũ rî ı̨̃jũzó tã ômbê gĩgĩ kâ mı̨́rı̨̃ Rómã kâ tãsĩ rî (Mãtáyõ 22.15-22; Lúką̃ 20.20-26)

13 Tólâ sĩ, drı̨̃-'bá Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó Pą̃rúsı̨̃ ãzâ 'bá yî jõlé õjílã gólĩyî 'dẽ 'bá kúmú Ẽródẽ vó rî 'bá yí bê* Yésũ ngálâ nĩlí gólâ rî ı̨̃jũlı̨ tã âtâ-âtâ ányâ gólâkâ tãsĩ, tãlâ gólâ âtâ ró tã ányâ bê kũmũ Sízã kâ rú.
14 Nĩngá sĩ, gólĩyî drí âcázó Yésũ ngálâ, gõ'dá drílĩyî tã âtázó kĩ nĩ rî, “Ãmbá, mã nı̨̃ trá kĩ nĩ rî, ı̨̃ı̨̃nı̨̃ı nî trá tã mbı̨̃ 'ẽ 'bá ró. Ní âyé õjílã kô'dáwá ánî drı̨̃ îzãlé, ãmbã gólĩyíkâ sĩ. Võ rî 'dĩ 'á rî, pą̃tı̨̃ı̨̃ ní rî õjílã îmbálé tã Ôvârí kâ rî 'bá yî sĩ. Â'dô bê trá ĩtí rî, mã ı̨jî tã ní tı̨. Rĩ'á tã mbı̨̃ 'î ômbê gĩzó kúmú ą́ngı̨ Rómã kâ Sízã drí ngãtá rĩ'á tã ányâ 'î yã?
15 Mã õgî ômbê ngãtá mã õgã dó ômbê gĩlí yã?” Gõ'dá Yésũ ârílí bê tã ı̨jî 'dĩ rî, gólâ nı̨ tã ı̨sũ gólĩyíkâ trá tã ą̃njú 'bá ró. Nĩngá sĩ, drílâ tã ı̨jízó gólĩyî tı̨ kĩ nĩ rî, “Nĩ lẽ ámâ âdólé tã ányâ âtálé mı̨́rı̨̃ rú ã'dô tãsĩ yã? Nĩ âfẽ drẽ lãfâ ãnî drí rĩzó ômbê gĩlí 'dĩ ãlô rî má drí, tãlâ má ndrê ró bê.”

---

* **12:13 12.13** Pą̃rúsı̨̃ yî ą̃zı̨ õjílã Ẽródẽ kâ trá 'ẽzó Yésũ rî mãndĩkã lô'bãlé tã ı̨jî tã ômbê gĩgĩ kâ tãsĩ rî sĩ, tãlâ tã ı̨sũ gólĩyíkâ tã ômbê gĩgĩ kâ tãsĩ rî rĩ'á ngĩíngî. Pą̃rúsı̨̃ lẽé ĩyî tã õjílã ĩyíkâ Yúdą̃ yí kâ rî drí ômbê gĩzó kúmú ą́ngı̨ Rómã kâ drí 'dĩ kô, gõ'dá õjílã Ẽródẽ kâ rî 'bá yî lẽ nĩ.

16 Ĩtí rî, gólĩyî drí ngãzó ạdị̃ ífí 'dĩ ãjílí Yésũ ngálâ. Nĩngá sĩ, drílâ ạdị̃ ífí 'dĩ âtrõzó
â'dálé gólĩyî drí, gõ'dá tã ĩjízó kĩ, “Nõô ã'dî rî líndrí 'î ạdị̃ ífí nõ rú, gõ'dá rú îgĩlí rú
lâ 'á nõ bê yã?” Nĩngá sĩ, drílĩyî tã-drị̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Kúmú ạ́ngị́ Rómã kâ Sízã
rî líndrí 'î rú lâ bê.”
17 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Õzõ ã'dô ĩtí rî, gólâ ĩ'dî lãfâ 'dĩ lịpị̃ lâ 'î,
nĩ lôgõ lãfâ 'dĩ vólé gólâ drí ômbê gĩgĩ sĩ. Gõ'dá ãnî rî gógó ífífí lâ ãnî lịpị̃ rĩ'á Ôvârí
ĩ'dî, nĩ fẽ ãnî nyãányâ gólâ drí tã gólâ drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî 'ẽzó.” Ĩtí rî, ãgô 'dĩ 'bá
yî tị̃ lâ yî drí ạ̃'dịzó, gõ'dá drílĩyî ngãzó nĩlí ĩyî vólé.

Tã lîdrî-lîdrî õjílã kâ õdrã 'ásĩ rî tãsĩ
(Mãtáyõ 22.23-33; Lúkạ̃ 20.27-40)

18 Nĩngá sĩ, õjílã zị̃lị́ Sạ̃dúsị̃ rî 'bá yî drí ânĩzó kpá Yésũ ngálâ gólâ rî ûjũlị́. Gólĩyî
õjílã tã îmbá 'bá kĩ'á nĩ rî, Ôvârí õlîdrí õjílã kó kô õdrã 'ásĩ rî yî ĩ'dî. Gólĩyî âcâ bê rî,
drílĩyî Yésũ rî ĩjízó kĩ nĩ rî,
19 “Ãmbá, ạ̃kû ró Músạ̃ îgĩ tã trá ãmâ drí 'ẽlé kĩ, ‘Õzõ nî ãzâ ánî ạdrúpị̃ õdrã trá
õkó lâ rî âyélé cú ĩtí mvá ãkó rî, nî ạdrúpị̃ lâ 'dĩ â'dô ạ̃yịzị́ 'dĩ trõ'á, ã'dô ró bê mvá
tị̃zó ánî ạdrúpị̃ ạ̃'dị́ ró 'dĩ võ lâ 'á.’
20 'Dõvó, tã â'dâ ró, mã ngî drẽ í'dígówá ní drí. Õjílã bê rĩ'á ĩyî zãlô njị̃-drị̃-lâ-rị̃ 'dó
ạdrúpị̃ ró. Nĩngá sĩ, ạdrúpị̃ sịsị́ rî drí ngãzó õkó trõlé. Gõ'dá gólâ drã bê rî, gólâ cú
ĩtí 'dĩyímvá ãkó õkó rî 'dĩ bê.
21 Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, ạdrúpị̃ lâ tị̃lị́ ũgúlị́ lâ 'á rî drí õkó rî 'dĩ trõzó. Nĩngá sĩ, gólâ drí
kpá drãzó cú ĩtí 'dĩyímvá ãkó õkó 'dĩ bê. Gõ'dá ạdrúpị̃ nâ lâ ró rî drí kpá õkó ãlô 'dĩ
trõzó. Nĩngá sĩ, gõzó kpá drãlé vólé.
22 'Dó lạ́tị̃ ãlô 'dĩ 'ásĩ, ạdrúpị̃ njị̃-drị̃-lâ-rị̃ 'dî 'bá yî drí 'dó õkó 'dĩ trõzó ãlô-ãlô, gõ'dá
ôdrãzó kpá ngbá vólé 'dĩyímvá ãzãkã tị̃ ãkó. Gõ'dá ạ̃dũkũ lâ ró, õkó rî 'dĩ nyãányâ
lâ drí ngãzó drãlé kpá vólé.
23 Ngã ạdrúpị̃ njị̃-drị̃-lâ-rị̃ 'dî 'bá yî drí õkó 'dĩ trõzó trá ndrĩ õkó ró nõ, gõ'dá ĩ̃tú
gólâ ạdrúpị̃ 'dî 'bá yî õkó rî 'dĩ bê drí lîdrízó õdrã 'ásĩ rî sĩ rî, õkó rî 'dĩ â'dô 'bã'á
ạdrúpị̃ ángô rî kâ ĩ'dî yã?”
24 Ĩtí rî, Yésũ drí tã 'dî drị̃ lâ lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Tã ĩ̃sũ ãníkâ rĩ'á ányâ ró, tãlâ
nĩ nĩ̃ị́ tã ífí úlị́ Ôvârí kâ kô. Gõ'dá nĩ gã dó tã lẽlé kĩ, Ôvârí mbârâkã bê õjílã lîdrílí
õdrã 'ásĩ.
25 Ĩ̃tú gólâ õjílã drí lîdrízó âfõlé õdrã 'ásĩ rî tú rî, ãgô trõó gõ'dá õkó kô, gõ'dá ófẽé
õkó kpá kô'dáwá ãgô drí õkó ró. Võ 'dî 'á rî, õjílã â'dô â'dó'á õzõ mãlãyíkã gólĩyî â'dó
'bá ûrú 'álâ rî 'bá yí kâtí.
26 “Ã'dô lîdrî-lîdrî õdrã 'ásĩ rî tãsĩ rî, búkũ Ôvârí kâ 'á, nĩ zị́ tã Músạ̃ drí îgĩlí úlị́
Ôvârí drí âtálé gólâ drí fê cú lạ̃sị́ bê yí 'á rî kô yã? Ĩ̃tú rî 'dĩ sĩ, Ôvârí kĩ Músạ̃ drí rî,
‘Mâ Ôvârí gólâ Ãbãrãyámã yî drí rĩ'á rõlâ Yãkóbã yî Ĩsákã yí bê rî ĩ'dî.’
27 “Úlị́ 'dĩ 'bá yî â'dâ tã ãmâ drí kĩ, lîdrî-lîdrî õjílã kâ õdrã 'ásĩ rî rĩ'á tã pạ̃tị̃ị̃ 'î. Nĩ
ndrê drẽ, îcâ fí trá Ôvârí drí tã nô âtázó ãvõ tãsĩ kĩ, gólĩyî rĩ'á gólâ rî rõlé yã? Îcá kô.
Gólâ Ôvârí õjílã gólĩyî lédrẽ-lédrẽ ró rî 'bá yî drí rõlé 'î. Nĩ ndrê drẽ, Ãbãrãyámã yî
ôdrã bê kpálé rî, gólĩyî líndrí bê zãâ ûrú 'álâ Ôvârí bê. Ĩtí rî, tã ĩ̃sũ ãníkâ kĩ'á nĩ rî
õjílã õlîdrí kô õdrã 'ásĩ 'dî rî rĩ'á ányâ ró.”

Tã tã 'bã'bã lạ̃vũ 'bá kôrô rî tãsĩ
(Mãtáyõ 22.34-40; Lúkạ̃ 10.25-28)

28 Lã'bí îmbá 'bá ãzâ ãlô ârî Yésũ trá tã 'dî 'bá yî ngĩrĩ 'á Sạ̃dúsị̃ 'dĩ 'bá yí bê. Gõ'dá
gólâ ndrê bê Yésũ lôgõ tã ĩjî gólĩyíkâ 'dĩ trá tã nĩ̃nĩ̃ sĩ rî, gólâ drí kpá ngãzó Yésũ rî

12:26 12.26 Nĩ zị̃ Âfõ-âfõ kápĩtã 3.

ĩjílí tã ĩjî sĩ kĩ, “Tã ãmbá ndrĩ Ôvârí kâ 'bãlé 'dĩ lãfálé lâ 'ásĩ rî, tã 'bã'bã ángô rî íyíkâ ĩ'dî lạ̃vũlı̨ kôrô ãmâ drí ârílí yã?”

29 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã ĩjî gólâkâ 'dĩ drı̨ lâ lôgõzó kĩ, “Tã 'bã'bã gólâ lạ̃vũ 'bá kôrô ãnî drí 'ẽlé rî ĩ'dî nõ, ‘Ãnî õjílã ãmákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ, nĩ ârî drẽ tã nô! Ôvârí ãmákâ Yãkóvã rĩ'á Ôvârí ãlô pạ̃tı̨̃ı̨ rî ĩ'dî. Ôvârí ãzâ yû'dạ̃wạ̃.

30 Nĩ 'bã Yãkóvã Ôvârí ãníkâ lôvó lâ pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨ ãlô sĩ ndrĩ, ãnî líndrí sĩ ndrĩ, tã ı̨̃sũ ãníkâ sĩ ndrĩ, gõ'dá kpá ãnî mbârâkã sĩ ndrĩ.’

31 Vó lâ sĩ, tã 'bã'bã ãzâ lạ̃vũ 'bá kôrô rı̨ lâ ró rî ĩ'dî nõ. ‘Nĩ 'bã õjílã ãzí lôvó kpá té õzõ ãnî drí ãnî lôvó 'bãrẽ kâtí.’ Tã 'bã'bã ãzâ yû'dạ̃wạ̃ lạ̃vũ 'bá kôrô tã 'bã'bã gólĩyî rı̨ 'dî 'bá yî drı̨̃ı̨̃ sĩ.”

32 Nĩngá sĩ, lã'bí ĩmbá 'bá 'dĩ drí tã-drı̨ lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Tã ĩmbá 'bá, ní pẽ úlı̨ trá dó, úlı̨ áníkâ rĩ'á mbı̨ kĩ'á nĩ rî, Ôvârí rĩ'á ãlô gõ'dá Ôvârí ãzâ yû'dạ̃wạ̃.

33 Ôvârí rî lôvó 'bã'bã pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨ ãlô sĩ ndrĩ, ãnî líndrí sĩ ndrĩ, tã ı̨̃sũ ãníkâ sĩ ndrĩ, ãnî mbârâkã sĩ ndrĩ, gõ'dá ãzí-ãzí lôvó 'bã'bã té õzõ ãnî drí ãnî nyãányâ lôvó 'bãrẽ kâtí rî, gõ'dá ĩtí rî, tã 'bã'bã rı̨ 'dî 'bá yî rĩ'á ĩyî lạ̃vũ 'bá kôrô kõrõnyã lı̨̃lı̨̃ õjílã drí rĩ'á zãlâ ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî 'bá yî drı̨̃ı̨̃ sĩ. Kõrõnyã lı̨̃lı̨̃ lôvó ãkó rî rĩ'á tã tãkó 'î.”

34 Nĩngá sĩ, Yésũ ârî bê úlı̨ ãgô 'dĩ kâ 'dĩ 'bá yî rî, gólâ nı̨̃ trá kĩ, ãgô 'dĩ âtâ úlı̨ rî 'dĩ 'bá yî tã nı̨̃nı̨̃ sĩ. Gõ'dá drílâ tã âtázó ãgô rî 'dĩ drí kĩ, “Nî trá ãnyî 'ẽ'á tã Ôvârí drí õjílã 'bãzó â'dólé íyíkâ ró rî nı̨̃lı̨ mbı̨̃mbı̨̃.” Vó lâ sĩ, õjílã gõ'dá trá ĩyî ndrĩ ũrı̨̃ ró tã ĩjílí Yésũ tı̨ tã ũjũ-ũjũ ró.

Tã Yésũ drí ĩjílí 'díyî pã 'bá tãsĩ rî
(Mãtáyõ 22.41-46; Lúkạ̃ 20.41-44)

35 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ rĩ'á õjílã ĩmbá'á ạ̃'dı̨́-drı̨ jó ạ́ngı̨́ Ôvârí kâ rî kâ 'á. Drílâ ngãzó tã ĩjílí kĩ nĩ rî, “Lã'bí ĩmbá 'bá âtâ ĩyî kĩ nĩ rî, ‘Õjílã Ôvârí drí âjólé 'díyî pã 'bá ró rî â'dô â'dó'á ózõwá kúmú ạ́ngı̨́ Dạ̃wúdı̨̃ kâ ró.’ Â'dô â'dó'á ĩtí 'dĩ ángô tí ró yã?

36 Dạ̃wúdı̨̃ rî nyãányâ pẽ úlı̨ gólĩyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí â'dálé drílâ 'díyî pã 'bá 'dĩ tãsĩ rî trá kĩ,
‘Ôvârí Yãkóvã âtâ trá kúmú ámákâ drí kĩ nĩ rî,
“'Dõvó ní rî ámâ gãrã drı̨ 'á gõlé drı̨́-ágó drı̨ lésĩ ãngó nõ rũlı̨ má bê.
Gõ'dá má â'dô ạ̃jú-'bá-ãzí áníkâ rî 'bá yî 'bã'á rĩlí ánî pá zẽlé.” ’

Lôngó 110.1

37 Nĩ ndrê, Dạ̃wúdı̨̃ rî nyãányâ zı̨ 'díyî pã 'bá Ôvârí ngá lésĩ 'dî trá kúmú íyíkâ ró. Gõ'dá bê trá ĩtí 'dĩ kâtí rî, 'díyî pã 'bá 'dĩ â'dô 'bã'á cé Dạ̃wúdı̨̃ rî ózõwá ró ángô tí yã?” Yésũ âtâ tã 'dî ĩtí, tãlâ gólâ lẽ gólĩyî drí nı̨̃lı̨ dódó, 'díyî pã 'bá 'dĩ rî â'dô 'bã'á õjílã mvá ró, kpá õzõ Ôvârí rî ífífí tí.

Nĩngá sĩ, õjílã tı̨lı̨́lı̨ ạ̃'dı̨́-drı̨ jó ạ́ngı̨́ Ôvârí kâ rî 'á 'dĩ 'bá yî drí úlı̨ Yésũ kâ 'dĩ tã-drı̨ lâ lẽzó ãyĩkõ sĩ.

Tã Yésũ drí õjílã lı̨̃fı̨ ĩmbázó tã lã'bí ĩmbá 'bá kâ tãsĩ rî
(Mãtáyõ 23.1-36; Lúkạ̃ 20.45-47)

38 Yésũ â'dâ tã kpá kĩ nĩ rî, “Ãnî lı̨̃fı̨ õmbâ ãnî rú, lã'bí ĩmbá 'bá tãsĩ, nĩ õzó kô 'bãâ õzõ gólĩyî tí. Gólĩyî lẽ õjílã ndrĩ drí ĩyî ndrẽlé õjílã ãmbá ró. Gólĩyî lẽ ítá kũndrũ-kũndrũ ĩyíkâ sõlé gõzó ngãlé nĩ'á lạ̃mú bê dîrî võ ngá lạ̃zı̨ kâ 'ásĩ, tãlâ õjílã õ'ê ró bê nî-bê-yã ĩyî drí õzõ õjílã ãmbá kâtí rû ı̨̃nj̃ı̨-ı̨̃nj̃ı̨ sĩ.

39 Gõ'dá kpá õzõ gólĩyî õfî ĩyî trá jó tã Ôvârí kâ ârî kâ 'á rî, gólĩyî fî rĩlí té rĩ-võ sũ 'bá kôrô rî 'bá yî drı̨̃ı̨̃ sĩ. Kãrámã sĩ rî, gólĩyî lẽ kpá rĩlí rĩ-võ sũ 'bá kôrô rî 'bá yî drı̨̃ı̨̃ ngá nyãlé õjílã ãmbâ-ãmbâ bê.

40 Gólĩyî njãã rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí ãcê ró, tãlâ ĩį̃į̃sũ ró bê kĩ nĩ rî, yĩ â'dô ĩyíkâ lạ̃vũ
'bá gạ̃rạ̃ rî ĩ'dî. Gõ'dá nĩ ndrê drẽ tã õnjí gólĩyî nyãányâ drí rĩ'á 'ẽlâ rî. Gõ'dá ó'bã
gólĩyî bê rĩ'á ngá 'ẽlé ạ̃ỵ́ẓ́ị rî 'bá yî drí vó lâ yî ndrẽlé rî, gólĩyî âdô ạ̃ỵ́ẓ́ị 'dĩ 'bá yî lãfâ
gólĩyíkâ tãsĩ. Ôvârí â'dô lâŋõ ândrê fẽ'á õjílã 'dî 'bá yî drí.”

Lãfâ fẽfẽ ạ̃ỵ́ẓ́ị ĩzã 'bá ró rî kâ
(Lúkạ̃ 21.1-4)

41 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó nĩlí rĩlí vũdrị̃ ãnyî ngá õjílã drí rĩzó lãfâ ngá fẽfẽ ró
Ôvârí drí 'á lâ rî lạ̃gạ̃tị̃ jó ạ̃ngị̃ Ôvârí kâ rî 'á. Gólâ rî trá rĩ'á õjílã gólĩyî ndrĩ rĩ 'bá
ânĩlí lãfâ ngá fẽfẽ ĩyíkâ ró rî 'bá yî 'bã'bã lâ yî ngá 'dĩ 'á rî ndrẽlé. Ngá-tị̃ dũû 'bá
ânĩ'á ĩyî kpá lãfâ ãmbá ãmbá 'bãlé ngá 'dĩ 'á.

42 Gõ'dá ạ̃ỵ́ẓ́ị ãzâ lãfâ ĩzã 'bá ró rî drí kpá ânĩzó ngá fẽfẽ íyíkâ rî bê fẽlé Ôvârí drí.
Drílâ lãfâ ífí ạ̃mbúkũ íyíkâ cé fínyáwá rị̃ rî 'bá yî âtrõzó 'bãlé ngá 'dĩ 'á.

43 Gõ'dá Yésũ ndrélé bê gólâ rî, drílâ ngãzó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî ạ̃ẓ́ị̃ ânĩlí ãnyî,
gõ'dá gólĩyî ânĩlí bê ĩyî rî, Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Nĩ ndrê ạ̃ỵ́ẓ́ị lãfâ ĩzã 'bá
nã. Má âtâ tã pạ̃tị̃į̃ 'î ãnî drí. Ôvârí rî į̃į̃fị̃ drị̃ 'á, ạ̃ỵ́ẓ́ị lãfâ ĩzã 'bá ró nã 'bã lãfâ ãmbá
'î ngá nõ 'á lạ̃vũlị̃ kôrô õjílã ãzâ 'bá yî drị̃į̃ sĩ,

44 tãlâ õjílã ãmbá 'dĩ 'bá yî ndrĩ 'dó rĩ'á ĩyî lãfâ ạ̃mbúkũ bê ĩyî lĩkítí 'ásĩ, lãfâ gólĩyî
drí 'bãlé ngá nõ 'á nõ rî ũrûkạ̃ lâ 'î. Gõ'dá ạ̃ỵ́ẓ́ị 'dĩ 'bã íyíkâ rî trá ndrĩ, ũrûkạ̃ lâ âyé
ãkó yí drí ngá pãzó drị̃ lâ.”

13

Tã Yésũ drí jó ạ̃ngị̃ Ôvârí kâ ûfû-ûfû lâ tã ạ̃ngũzó rî
(Mãtáyõ 24.1-2; Lúkạ̃ 21.5-6)

1 Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ yí bê drí ngãzó âfõlé vólé jó ạ̃ngị̃ Ôvârí kâ rî 'ásĩ. Gólĩyî drí
rĩrĩ âfõlé rî 'á rî, lãjó'bá ãlô lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ drí tã âtázó gólâ drí kĩ,
“Tã îmbá 'bá, jó 'dį̃į̃lị̃ Ôvârí drí nõ 'bá yî sû trá kôrô. Ní ndrê drẽ kúnị̃ mvá lâ yî 'dó
rĩ'á ạ̃ngị̃ ạ̃ngị̃ ró ãbẽ 'á.”

2 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ 'dî lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ ndrê jó ạ̃ngị̃ ạ̃ngị̃ sũsũ ró 'dĩ
'bá yî. Pạ̃tị̃į̃ ró, má âtâ tã ãnî drí ndrĩ, į̃ẓ́ạ̃tú rî, áâ'dô ûfú'á lâ ndrĩ. Kúnị̃ mvá ãzãkã
ãlôlâ lâkí kô rû âdrõ-âdrõ ró gá ãzí-ãzí drị̃į̃.”

3 Nĩngá sĩ, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí mbãlé únị̃ fê dõ kâ bê yí drị̃į̃ rî drị̃ 'álâ. Únị̃ rî 'dĩ
drị̃ sĩ, óndrê jó ạ̃ngị̃ Ôvârí kâ 'dĩ tõ. Gõ'dá gólâ õtírĩ 'bãã rĩ'á únị̃ 'dĩ drị̃ rî, Pétẽrõ,
Yãkóbã, Yõwánĩ, gõ'dá kpá Ãndĩríyã yî drí rû êsézó ĩyî ãnyî Yésũ rî į̃jílí į̃ṇ̨ṇ̨ ró kĩ nĩ
rî,

4 “'Dõvó, ní â'dâ kạ̃ỵ̃ị̃ gólâ 'ẽzó jó Ôvârí kâ nõ îzãlé rî ãmâ drí. Ní gõ ró kpá lãmbé
tã gólĩyî 'ẽ 'bá â'dólé sị̃sị̃ tã â'dâ ró kĩ'á nĩ rî kạ̃ỵ̃ị̃ rî 'dĩ trá ãnyî rî â'dálé ãmâ drí.”

Lâŋõ 'ẽ 'bá 'dẽlé ãngó nõ drị̃į̃ rî
(Mãtáyõ 24.3-14; Lúkạ̃ 21.7-19)

5 Ĩtí rî, Yésũ drí tã lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Ãnî į̃į̃fị̃ õmbâ ãnî rú. Nĩ âyê õjílã ãzãkã kô
ãnî âdólé âgõ-âgõ ámákâ tãsĩ.

6 Má âtâ tã 'dî ĩtí, tãlâ õjílã dũû â'dô ĩyî ânĩ'á 'dó ámâ rú bê ĩyî sị̃lị̃ sĩ tã â'bã-â'bã bê
kĩ, ‘Mâ 'díyî pã 'bá Ôvârí drí âjólé rî ĩ'dî.’ Ĩtí rî, gólĩyî â'dô õjílã dũû âdó'á lạ̃tị̃ Ôvârí
kâ âyélé.

7 “Gõ'dá kpá õzõ nĩ ãârî tã ạ̃jú kâ trá ãnyî ãnyî, gõ'dá kpá õzõ nĩ ãârî tã õmbã kâ
trá rî, nĩ 'ê ũrị̃ kô. Tã ĩtí 'dĩ 'bá yî îcâ trá â'dólé õzõ tã Ôvârí kâ lẽlé rî kâtí. Gõ'dá
ạ̃dũkũ ãngó nõ kâ âcá drẽ kô. Ngá õnjí ãzâ 'bá yî â'dô kpá rû 'ẽ'á cáká'dá.

8 Pãtĩ̃ĩ ró, 'bãdrĩ̃ â'dô ngã'á 'dẽlé ãjú bê 'bãdrĩ̃ ãzí drĩ̃ĩ̃. Kúmú ãngí ãzâ ãjú 'bũ 'bá
íyíkâ bê â'dô ngã'á ĩyî 'dẽlé ãjú bê kúmú ãngí ãzí drĩ̃ĩ̃. Gõ'dá kpá ĩnyãkú drĩ̃ â'dô rû
îyá'á gbĩ̃ gbĩ̃ gbĩ̃ rõô võ drĩ̃ ãzâ 'bá yî 'ásĩ. Lõfó õnjí tẽtẽ â'dô 'dẽ'á õjílã drĩ̃ĩ̃. Lãŋõ rî
'dĩ 'bá yî rĩ'á õzõ ngá lâzê-lâzê sĩsĩ rĩ 'bá drĩ̃ îngálé drẽ ãkpãkã'dã útĩ mvá kô rî kâtí."
9 Yésũ sõ drĩ-mbílí kpá lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî lĩfĩ kĩ nĩ rî, "Ãnî lĩfĩ õmbâ ãnî rú, õjílã
â'dô ãnî rú trõ'á âjílí kúmú ândrá, tãlâ nĩ 'dê trá má vó. Gólĩyî â'dô ãnî ũrûkã̂ 'bá yî
ôkí'á ônjóró'bí sĩ jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rî 'á. Óõtírĩ ãnî âjí âdrélé kúmú ândrá rî, nĩ
â'dô îcá'á tã ámákâ âtálé lĩfĩ drĩ̃ 'bá ró.
10 Ãkpãkã'dã ãdũkũ ãngó nõ kâ âcá drẽ kô rî, îcâ-îcâ tã lẽ 'bá drí tã âtî-âtî tãndí
Ôvârí kâ nõ âtázó zãã bãdĩ̃ õjílã drí ãngó nõ 'ásĩ kãkãrã̂.
11 Õzõ úũrû ãnî trá trõlé âjílí âdrélé kúmú ândrá rî, ãnî líndrí õ'bê kô dĩ̃ sĩsĩ tã ãnî
drí 'ẽ'á âtálâ kúmú drí rî tãsĩ. Nĩ pẽ cé úlĩ gólĩyî Ôvârí drí âtálé ãnî drí pẽlé âdrérẽ
'á kúmú ândrá rî ĩ'dî. Líndrí Tãndí Ôvârí kâ â'dô â'dó'á nĩ tã âtálé ãnî tĩ sĩ. Nĩ âtá
úlĩ ãnî nyãányâ kâ rî kô."
12 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó zãã kĩ nĩ rî, "Kã̂yĩ rî 'dĩ 'bá yî tú rî, ãgô â'dô íyî ãdrúpĩ̃
rî ãlĩ̃ ãŋõ'á 'bãlé fũlĩ vólé, tãlâ ãdrúpĩ̃ lâ 'dĩ õjílã ámákâ ĩ'dî. Átá ró rî â'dô kpá tã
ãlôlâ 'dĩ 'ẽ'á ĩ'dî íyî mvá nyãányâ õjílã ámákâ ró rî drí. Kpá ĩtí, 'dĩyímvá â'dô ĩyî rû
jã'á kpúrũkélẽ ãkpã ĩyî ândré yî rú átá yí bê, gólĩyî 'bãlé ã'dô ró ûfúlĩ vólé.
13 Ĩtí rî, õjílã cé tĩtĩ 'bãá ãnî lôvó kô, tãlâ nĩ lẽ tã trá má 'á. Õjílã gólĩyî âdré 'bá
ĩyíkâ zãã rákã fê kâtí ĩtú lãŋõ ãmbá 'dĩ 'bá yí kâ 'ásĩ rî, Ôvârí â'dô gólĩyî pã'á."

Tã ãnyĩ kâ 'ẽ'á lôfílâ jó ãngí Ôvârí kâ 'á rî tãsĩ
(Mãtáyõ 24.15-28; Lúkã 21.20-24)

14 Gõ'dá Yésũ âtã tã kpá kĩ, "'Dõvó nĩ ârî drẽ úlĩ ngbãngã̂ nõ. Ĩzãtú, áâ'dô ngá õnjí
ãnyĩ kâ âtrõ'á lôfílí jó ãngí Ôvârí kâ 'á 'bãlâ â'dólé ĩndĩ ró Ôvârí rî lĩfĩ drĩ̃ 'á. Õzõ nĩ
õndrê ngá rî 'dĩ trá rî, 'dõvó õjílã Yũdãyã̂ 'á rî õrâ vólé 'wãã'wâ únĩ 'álâ ĩyî nyãányâ
pãlé.
15 Ãnî gólĩyî jó-drĩ̃ 'álâ rî 'bá yî, nĩ ârî gõ'dá kô vũdrĩ fĩlí jó 'álâ ngá lôfõlé ĩvĩ. Ĩtú-pá
yû ngá rú'bã̂ kâ rî 'bá yî pãzó.
16 Ãnî rĩ 'bá ngá 'ẽlé ãnî drí ãmvú 'ásĩ rî 'bá yî, nĩ ngâ kô gõlé 'bã 'álâ ítá ãníkâ
âtrõlé.
17 Kã̂yĩ rî 'dĩ tú rî, õkó gólĩyî cú 'â bê gõ'dá gólĩyî cú 'dĩyímvá õdé bê drẽ bã ndrõ'á
yî rî 'bá yî â'dô lãŋõ nĩ̃'á rõô.
18 Nĩ îrátã tĩ Ôvârí drí, tãlâ tã õnjí rî 'dĩ õzó kô rû 'ẽê ôzê lĩmvû sĩ,
19 tãlâ ĩtú lãŋõ kâ 'dĩ 'bá yî â'dô â'dó'á lãŋõ bê rõô, ĩtú ãzâ 'bá yî drĩ̃ĩ̃ sĩ, îtõlé kó
Ôvârí drí ãngó 'bãzó rî sĩ. Lãŋõ õnjí ĩtí 'dĩ 'bá yî ândá rû kô ó'dí 'dĩî vósĩ.
20 Õzõ Ôvârí ãâyê lãŋõ õnjí 'dĩ njãlé kã̂yĩ dũû sĩ rî, õjílã rĩ 'bá lédrẽ-lédrẽ ró rî
yû'dã̂wã̂. Tãlâ õjílã gólĩyî Ôvârí drí zĩlí trá tã lẽlé yí 'á rî tãsĩ, gólâ âyé lãŋõ õnjí 'dĩ
njãlé kô, â'dô 'bã'á cé kã̂yĩ fínyáwá sĩ."

Drĩ-mbílí sõsõ Yésũ kâ õjílã lĩfĩ tã âmã-âmã õjílã ãzâ 'bá yí kâ rî tãsĩ rî

21 "Kã̂yĩ rî 'dĩ sĩ, õzõ õjílã ãzâ ãânĩ trá tã pẽlé ãnî drí kĩ, 'Nĩ ndrê drẽ, 'díyî pã 'bá
ãmákâ rî rĩ'á nõ', ngãtá õjílã ãzâ õkĩ nĩ rî, ''Díyî pã 'bá ãmákâ gĩâ rĩ'á nã' rî, nĩ 'bã
tã kô úlĩ gólâkâ 'dĩ 'bá yî 'á.
22 Õjílã â'dô ânĩ'á ĩyî rĩ'á õnjõ âgãlé kĩ nĩ rî, yĩ ã'dô tã ãngũ 'bá Ôvârí kâ, ngãtá yĩ
ã'dô 'díyî pã 'bá âjólé Ôvârí ngá lésĩ rî ĩ'dî. Gólĩyî â'dô tã tĩ drí ã'dĩzó rî 'bá yî 'ẽ'á
õjílã âdózó ĩ'dî sĩ lâ. Õzõ ĩĩcâ trá rî, gólĩyî â'dô kpá tã jũ'á õjílã Ôvârí drí êpẽlé trá
pãlé rî 'bá yî âdózó.

23 “Tãlâ lâŋõ rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ ndrĩ rî, 'dõvó ãnî ḭ̃fı̰ õmbâ ãnî rú kákárá ḭ̃mú kâtí.
Má sõ drı̰-mbílí ãnî ḭ̃fı̰ tã 'dî 'bá yî tãsĩ drẽ ãkpãkã'dã, õzó ĩyî ãnî âdó kô.”

Tã âgõ-âgõ Yésũ kâ tãsĩ rî
(Mãtáyõ 24.29-44; Lúkã̰ 21.25-33)

24 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kpá õzõ úlı̰ Ĩsáyã drí âtálé rî kâtí kĩ nĩ rî, “Lâŋõ
rî 'dĩ 'bá yî vósĩ, tã nô 'bá yî â'dô â'dó'á,
‘Ḭn̰ı̰r̰ı̰kúwã̰ â'dô ã̰sı̰'á ã̰mvũ ḭ̃tú ḭ̃fı̰. Gõ'dá párá îwá võ kô ngã̰cı̰ bê.
25 Ḭ'bı̰̂'bı̰̂wã̰ â'dô lô'dé'á ḭ̃nyã̰kú drı̰̃ı̰̂ 'bũû lésĩ.
Ngá 'bũû 'álâ rî 'bá yî ndrĩ drí rû îyázó kı̰̃zı̰̃-kı̰̃zı̰̃.’

Ĩsáyã 13.10; 34.4

26 “Ḭtú rî 'dĩ tú rî, õjílã drí mâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî ndrẽzó tõ ânĩrĩ 'á ûrú lésĩ
mbãrãsãsã bê. Má â'dô ânĩ'á cú mbârâkã ã̰ngı̰ bê gõ'dá kpá ãmbã Ôvârí kâ rî bê.
27 Má â'dô mãlãyíkã ámákâ rî 'bá yî âjó'á võ ãngó nõ drı̰̃ı̰̂ rî 'ásĩ ndrĩ, tãlâ nĩ'á õjílã
gólĩyî Ôvârí drí êpẽlé trá tã ârí 'bá ámákâ ró rî 'bá yî ê'bélé tũ võ ãlô 'á ãngó drı̰̃ı̰̂ sĩ
ndrĩ.”
28 Yésũ âtâ kpá gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ ı̰sũ tã lãmbé gólâ ôzê ḭ̃mvû â'dá 'bá kĩ trá
ãnyî 'ẽ'á âcálé rî tãsĩ. Õzõ nĩ õndrê fê bı̰ ã'dô trá ârõ'á kã̰'dã̰-kã̰'dã̰ rî, 'dĩĩ nĩ ı̰sũ kĩ nĩ
rî, ôzê ḭ̃mvû trá 'ẽ'á âcálé.
29 Ĩtí rî, õzõ nĩ õndrê ngá má drí tã lâ ã̰ngũlı̰ 'dĩ 'bá yî trá rû 'ẽ'á rî, nĩ â'dô nı̰̃'á lâ
kĩ, ḭ̃tú má drí 'ẽzó âgõlé 'á lâ rî bí 'ẽ'á âcálé.
30 Má âtâ ãnî drí nõ úlı̰ pã̰tı̰-pã̰tı̰̃ 'î. Tã má drí âtálé ãnî drí nõ 'bá yî ndrĩ â'dô rû 'ẽ'á
drẽ ãkpãkã'dã õjílã ũrûkã̰ 'bá yî gólĩyî lédrẽ-lédrẽ ró ngbãângbânõ nô 'bá yî ôdrãá
drẽ kô.
31 Ḭnyã̰kú drı̰̃ 'bũû bê â'dô rû ndẽ'á. Gõ'dá tã ámákâ má drí âtálé nõ 'bá yî ndẽé rû
kô, â'dô rû 'ẽ'á ndrĩ.”
32 Yésũ âtâ kpá kĩ nĩ rî, “Õjílã ãzãkã nı̰̃ı̰ı̰ kã̰yı̰ má drí âcázó âgõlé ãngó nõ 'á rî kô.
Gõ'dá mãlãyíkã 'bũû 'álâ rî 'bá yî nı̰̃ı̰ı̰ kpá kô. Kpálé mâ Ôvârí rî mvá ró rî nı̰̃ı̰ı̰ kã̰yı̰ rî
'dĩ kpá kô, cé Ôvârí ãmâ átá nı̰ íyîngá nĩ.
33 Ãnî ḭ̃fı̰ õmbâ ãnî rú, nĩ rî tı̰ îrátã-îrátã sĩ, tãlâ mĩ nı̰̃ı̰ı̰ kã̰yı̰ mbı̰̂mbı̰̂ tã rî 'dĩ drí
'ẽzó â'dólé 'á lâ rî kô.
34 “Âgõ-âgõ ámákâ â'dô 'bã'á õzõ ãgô gólâ 'bã âyé 'bá ngãzó nĩlí ã̰cı̰ 'á rî kâtí. Drẽ
ãkpãkã'dã gólâ ngá drẽ kô rî, gólâ lânjî lôsĩ trá cé tı̰̂tı̰̂ ngá 'ẽ 'bá íyíkâ drí 'ẽlé. Gólâ
âtâ tã kpá lómígówá íyíkâ ã̰tı̰̃ tı̰ rî drí võ ã̰rı̰̃lı̰ dódó.
35 Ãnî ḭ̃fı̰ õmbâ tã ámákâ ã̰rı̰̃lı̰ dódó, õzõ lómígówá 'dĩ kâtí, nĩ nı̰̃ı̰ı̰ kô má â'dô âcá'á
âgõlé ángô tú. Má â'dô íyîngá âcá'á âgõlé lã̰njã̰túlı̰ sĩ, ã'bí ító 'á, 'ã̰'ú-lúgú cı̰r̰ı̰ sĩ
ngãtá cı̰̃ı̰ı̰nó yã rî.
36 Nĩ kô ã̰'dú kô. Nĩ rî njãâ, má â'dô âcá'á âgõlé nyĩĩ ró ãnî ûsúlı̰ ḭ̃tú ãnî drí nı̰̃lı̰ kô
rî 'á.
37 Má âtâ kpá úlı̰ ãlôlâ nõ ĩ'dî ãnî drí ndrĩ. Ãnî ḭ̃fı̰ õmbâ tã rî 'dĩ drı̰̃ı̰̂ dódó. Úlı̰
ã̰dũkũ ámákâ ãnî drí rî ĩ'dî 'dĩ.”

14

Tã õkó ãzâ drí dõ dãzó Yésũ drı̰̃ı̰̂ rî
(Mãtáyõ 26.1-16; Lúkã̰ 7.37-38; Yõwánĩ 12.1-8)

1 Kậyị̃ ậmbúkũ lâkĩ trá rị̃ ĩtú kãrámã lậvũ-lậvũ kôrô kâ* rĩ drí 'ẽzó âcálé. Kãrámã
rĩ 'dĩ úzị̃ kpá kãrámã ãmbãtã ậkú ãkó rĩ nyã kâ. Drẽ ãkpãkã'dã sịsị́ kậyị̃ kãrámã 'dĩ
kâ drí âcá ãkó rĩ, drị̃-'bá ậngị́ Yúdậ yí kâ rĩ 'bá yĩ gõ'dá lã'bí ĩmbá 'bá bê trá rĩ'á ĩyĩ
tã lôndã'á ĩnịnị̃ ró Yésũ rĩ rũzó fũlị́ vólé.
2 Kpálé gólĩyĩ lẽ bê trá Yésũ rĩ fũlị́ rĩ, gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ, “Mã rû gólâ kô kậyị̃ kãrámã
kâ 'dĩ sĩ, tãlâ õjílã dũû 'dĩ 'bá yĩ õzó ĩyĩ ngãâ ậwậ ró Yésũ rĩ pãlé cú ãmâ drịgậ sĩ.”
Gólĩyĩ lẽ kãrámã ậdũkũ tẽlé ĩ'dĩ.
3 Kậyị̃ rĩ 'dĩ sĩ, Yésũ rĩ gógó rĩ'á Bẽtánĩ 'álâ. Gólâ rĩ ãgô ãzâ gólâ drí êdélé ngá lãzé
ãrí kâ 'ásĩ, rú bê Sĩmónã rĩ drí 'bã 'álâ. Gõ'dá Yésũ yĩ bê trá rĩ'á nyãsá nyã'á tólâ rĩ,
õkó ãzâ drí ngãzó âfílí cú mãlãngĩ* dõ ậjị́ bê tũrũ-tũrũ lâgĩ lâ drí 'bãlé kôrô rĩ kâ bê
yí drịgậ. Dõ rĩ 'dĩ, rú lâ rĩ'á nárãdã. Ĩtí rĩ, õkó 'dĩ drí cãzó Yésũ ngálâ. Drílâ mãlãngĩ
tị̃ pị̃zó, gõ'dá dõ 'á lâ 'dĩ ûtúzó trũtrũ tílílí Yésũ drị̃ị̃, ã'dô ró bê gólâ rĩ ịnjị̃zó.
4 Nĩngá sĩ, õjílã ũrûkậ 'bá yĩ jó 'álâ rĩ yĩ drí ngãzó rĩ'á úlị́ âtálé ậwậ sĩ ĩyĩ lãfálé 'ásĩ
kĩ nĩ rĩ, “Õkó 'dĩ îzã dõ lâgĩ lâ drí 'bãlé kôrô 'dĩ dãlé vũdrị́ ã'dô tãsĩ yã?
5 Lãfâ gĩzó lâ rĩ lậvũ gậrậ lãfâ ngá 'ẽ 'bá kâ ndrô ãlô kâ rĩ drị̃ị̃ sĩ. Gólâ ã'dô tíkó dõ
'dĩ lậzị́'á gĩlí vólé tãlâ lãfâ lâ 'dĩ tãsĩ fẽlé ngá ãkó lé 'bá drí.” Gólĩyĩ âtâ úlị́ trá rõô õkó
rĩ 'dĩ drí.
6 Ĩtí rĩ, Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó gólĩyĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ rĩ õkó 'dĩ îkpókpólõlé ã'dô tãsĩ
yã? Gólâ 'ê tã sũsũ trá má drí.
7 Ngá ãkó lé 'bá â'dô â'dó'á zãâ ãnyĩ ãnĩ drí pãlé zãâ cé, õzõ ãnĩ drí lẽlé rĩ tí. Gõ'dá
mâ rĩ gógó â'dó kô zãâ cé ãní bê.
8 Õkó nõ 'ê ngá gólâ drí îcálé 'ẽlâ má drí rĩ trá. Gólâ dã dõ ậjị́ bê tũrũ-tũrũ 'dĩ trá
má drị̃ị̃ ámâ rú'bậ êdélé sịsị́ ámâ ãvõ lậpị́ ãkó 'bú 'á.*
9 Pậtị̃ị̃ võ drị̃ 'ásĩ ndrĩ ãngó 'ásĩ, õjílã õtírĩ rĩĩ tã âtĩ-âtĩ Ôvârí kâ ngĩlí rĩ, gólĩyĩ â'dô
kpá tã õkó nõ drí 'ẽlé trá nõ ngĩ'á tólâ, gólâ rĩ tã ãâgâ ró bê drị̃ 'á.”
10 Vó lâ sĩ, lãjó'bá ãlô mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ rĩ 'bá yĩ lãfálé 'ásĩ rú bê Yúdậ Ĩsĩkãrĩyótã
rĩ drí ngãzó nĩlí drị̃-'bá ậngị́ Yúdậ yí kâ rĩ 'bá yĩ rĩ ngálâ, ã'dô ró bê Yésũ rĩ drị́-bã
fẽlé rũlị́.
11 Gólĩyĩ rĩ'á ãyĩkõ ãmbá sĩ úlị́ Yúdậ kâ 'dĩ 'á. Nĩngá sĩ rĩ, gólĩyĩ drí tã 'bãzó lãfâ
fẽzó Yúdậ drí. Tã rĩ 'dĩ tãsĩ rĩ, Yúdậ drí lậtị̃ ndãzó Yésũ rĩ fẽzó gólĩyĩ drịgậ.

Tã Yésũ drí ngá nyãnyã ậdũkũ nyãzó lãjó'bá íyíkâ rĩ 'bá yí bê
(Mãtáyõ 26.17-30; Lúkậ 22.7-23; Yõwánĩ 13.21-30)

12 Kậyị̃ drị̃-káká kãrámã ãmbãtã ậkú ãkó rĩ kâ, gõ'dá kpá rĩ'á kậyị̃ rĩzó kậbĩ̃lị́kĩ̃ ûlị́lị́
lãmbé lậvũ-lậvũ kôrô ậtị̃ tị́ sĩ kâ ró rĩ ĩ'dĩ, lãjó'bá Yésũ kâ rĩ 'bá yĩ drí ngãzó gólâ rĩ
ĩjílí kĩ nĩ rĩ, “Ní lẽ ãmâ drí võ êdélé ángô lé, ã'dô ró ãmâ drí nyãsá lậvũ-lậvũ kôrô kâ
nõ nyãzó 'á lâ kpãkã ãlô yã?”
13 Nĩngá sĩ, Yésũ drí lãjó'bá íyíkâ rị̃ rĩ 'bá yĩ ậzị́zó gólĩyĩ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'dĩ 'bá
yĩ lãfálé sĩ. Drílâ ngãzó tã pẽlé gólĩyĩ drí kĩ nĩ rĩ, “Nĩ nĩ fĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ. Tólâ nĩ
â'dô ãgô ûsú'á rĩ'á lĩ̃mvû límvó lĩ̃mvû bê dũû yí 'á rĩ njĩ̃'á. Nĩ 'dê, nĩ bẽ ró gólâ rĩ vó,
bũúũ gólâ õfĩ ró jó 'álâ.
14 Gõ'dá nĩ ĩjĩ ró tã jó lịpị̃ 'dĩ tị́ kĩ nĩ rĩ, ‘Tã îmbá 'bá ĩjĩ tã nô nĩ kĩ, “Jó ũmú kâ ángô
lé ró ãmâ drí nyãsá kãrámã lậvũ-lậvũ kôrô rĩ kâ nyãzó 'á lâ lãjó'bá ámákâ rĩ 'bá yí
bê yã?” ’

---

* **14:1 14.1** ***Kãrámã lậvũ-lậvũ kôrô kâ*** 'Dĩĩ kãrámã õjílã Yúdậ yí kâ drí kậyị̃ gólĩyĩ ậ'bịyậ yĩ drí âfõzó Mậsị̃rị̃ 'ásĩ rĩ tã lâ ịsũzó rĩ. Gólĩyĩ ûfû kậbĩ̃lị́kĩ̃ ãrí lâ lôbẽlé gólĩyĩ drí ậtị̃ tị́ sĩ, ã'dô ró bê lãmbé ró mãlãyíkã drí ndrẽlé lậvũzó bê kôrô ậtị̃ tị́ sĩ tã lâ õzó mvá drị̃-káká gólĩyíkâ ágó ró rĩ 'bá yĩ ûfú kô. * **14:3 14.3** ***Mãlãngĩ*** 'Dĩĩ êêdê kúnị́ zĩ̃lị́ ãlãbãsétã rĩ 'ásĩ. * **14:8 14.8** Lã'bí Yúdậ yí kâ vó ró, ĩ̃ịnị̃ ãvõ dõ sĩ ãkpãkã'dã sịsị́ lậpị́ ãkó lâ 'bú 'á.

15 Tólâ rî, jó lípị̃ â'dô ãnî âjí'á jó lą̃kũ ûrú lésĩ rî 'álâ, éêdê trá njãâ tãrãbízã yí bê yí
'á. Nĩ êdê võ rî 'dĩ ãmâ drí ngá nyãzó 'á lâ tólâ.”
16 Ĩtí rî, lãjó'bá rị̃ 'dî 'bá yî drí ngãzó nĩlí ĩyî. Gõ'dá gólĩyî drí cãzó ją̃rị́bą̃ ą́ngị́ nã
'álâ. Gõ'dá tã Yésũ drí rãlé trá gólĩyî drí 'dĩ 'bá yî, drílĩyî 'ẽzó lâ, té õzõ Yésũ drí âtálé
rî tí. Drílĩyî nyãsá 'ẽzó dódó ĩtí kãrámã lą̃vũ-lą̃vũ kôrô rî kâ tãsĩ.
17 Nĩngá sĩ, lą̃njątúlị́ bê, Yésũ yî drí cãzó tólâ lãjó'bá íyíkâ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'dî
'bá yí bê nyãsá kãrámã kâ nyãlé.
18 Gõ'dá gólĩyî drẽ rĩ'á dîrî gbãâ tãrãbízã rú sĩ nyãsá nyã'á ĩyî rî, Yésũ drí ngãzó tã
âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Pą̃tị̃ị̃ ró, õjílã ãlô ãnî rĩ 'bá tãrãbízã rú sĩ nyãsá nyãlé nõ 'bá
yî 'ásĩ â'dô ámâ drị́-bã fẽ'á nĩ ą̃jú-'bá-ãzí ámákâ yî drí.”
19 Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî ârílí bê úlị́ 'dĩ 'bá yî rî, drílĩyî â'dózó tã ị̃sũ-ị̃sũ ró. Gõ'dá
gólĩyî drí ngãzó ãlô-ãlô Yésũ rî ĩjílí kĩ nĩ rî, “Â'dô îcá'á trá má drí â'dózó õjílã rî 'dĩ
ró yã? Îcá kô.”
20 Ĩtí, Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Gólâ 'ẽ 'bá ámâ drị́-bã fẽlé rî, ãnî
lãjó'bá ámákâ nõ 'bá yî lãfálé sĩ. Gólâ ĩ'dî 'ẽ 'bá ãmbãtã íyíkâ trõlé sõlé sãánĩ mvá
ãtó kâ 'á 'dũwą̃ má bê rî.
21 Mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ rî, â'dô drã'á nyé õzõ îgĩlí trá búkũ Ôvârí kâ 'á ámâ tãsĩ rî
kâtí. Gõ'dá ãgô gólâ 'ẽ 'bá ámâ drị́-bã fẽlé ámâ ą̃jú-'bá-ãzí yî drí 'dĩ, lâŋõ â'dô 'dẽ'á
gólâ drą̃ị̃ị̃ rõô. Â'dô â'dó'á kó tãndí ró tí õzõ úũtą̃ ãgô rî 'dĩ kô'dáwá rî.”
22 Gõ'dá gólĩyî drẽ bê zãâ ngá nyã'á ĩyî rî, Yésũ drí ãmbãtã âtrõzó ãwô-ĩtí 'ẽzó Ôvârí
drí, gõ'dá gólâ drí 'â lâ pị̃zó. Gólâ drí trõzó lâ fẽlé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí ndrĩ,
gõ'dá drílâ tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ nyâ, nõô ámâ rú'bą̃ 'î.”
23 Vó lâ sĩ, Yésũ drí ĩgã õdrá âlâ'bâ kâ rî âtrõzó. Drílâ ãwô-ĩtí 'ẽzó Ôvârí drí. Gõ'dá
gólâ drí trõzó lâ fẽlé lãjó'bá íyíkâ yî drí. Drílĩyî mvũzó lâ.
24 Gólĩyî õtírĩ rĩî mvũlâ rî, Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nõô ámâ ãrí tã-drị̃
lẽlẽ ó'dí rî kâ, gólâ 'ẽ 'bá rãlé má rú sĩ rî ĩ'dî ãnî õjílã dũû pãlé, õzõ Ôvârí drí 'bãlé
trá rî tí.
25 Má âtâ ãnî drí nõ tã pą̃tị̃ị̃ 'î. Nõô rî vósĩ, mã mvú õdrá âlâ'bâ kâ gõ'dá kô ãní bê
kpá ó'dí, mã â'dô mvũ'á lâ ãní bê té ị̃tú gólâ õjílã drí Ôvârí rî ndrẽzó ãngó nõ rũ 'bá
ró rî sĩ.”
26 Nĩngá sĩ, gólĩyî drí ngãzó lôngó ngõlé Ôvârí rî lûyị́zó. Vó lâ 'ásĩ, drílĩyî ngãzó
fõlé nĩlí únị́ fê dõ kâ bê yí drą̃ị̃ị̃ drị̃ 'álâ.

Tã Yésũ drí tã ą̃ngũzó kĩ, Pétẽrõ â'dô íyî tị̃ gã'á rî
(Mãtáyõ 26.31-35; Lúką̃ 22.31-34; Yõwánĩ 13.36-38)

27 Lą̃tą̃ị̃ drą̃ị̃ị̃ rî, Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ â'dô ndrĩ 'dó
ámâ âyé'á. Â'dô â'dó'á õzõ Ôvârí drí âtálé trá ą̃kû ró búkũ íyíkâ 'á rî kâtí kĩ, yí â'dô
lôkí 'bá fũ'á, gõ'dá ką̃bą̃ị̃lą̃ị̃ką̃ị̃ â'dô rû lâpẽ'á ndrĩ.
28 Má âtâ ãnî drí, õzõ má õlîdrî trá õdrã 'ásĩ rî, má â'dô cã'á sị́sị́ ãnî drí Gãlĩláyã
'álâ, nĩ â'dô ámâ ûsú'á tólâ.”
29 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí ngãzó tã âtálé Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Õzõ ã'dô kpálé lãjó'bá õjâ
ũgúlị́ nĩ ní drí rî, mâ rî gógó nyãányâ lâ já ũgúlị́ ní drí kô ãlôwálâ.”
30 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílâ kĩ nĩ rî, “Má âtâ tã pą̃tị̃ị̃ 'î ní drí. Ngą̃cị̃ nõ
sĩ, drẽ ãkpãkã'dã 'ą̃'ú-lúgú 'bé cị́rị̃ kô ândâlâ rị̃, ní â'dô tị̃ gã'á má rú sĩ. Ní â kĩ'á nĩ
rî, yí nị̃ị̃ mâ kô ândâlâ nâ.”
31 Gõ'dá Pétẽrõ drí tã âtázó ngbą̃lą̃-ngbą̃lą̃ kĩ nĩ rî, “Mâ rĩ'á njãâ drãlé ní bê, má
gãá tị̃ kô.” Gõ'dá lãjó'bá ãzâ 'dĩ 'bá yî âtâ ĩyî kpá ndrĩ 'dó úlị́ Pétẽrõ kâ ãlôlâ 'dĩ ĩ'dî.

14:27 14.27 Zẽkãríyã 13.7.

Rãtáã Yésũ kâ 'ẽlé Gẽtẽsẽmánĩ 'álâ drẽ ãkpãkã'dã úfú gólâ kô rî
(Mãtáyõ 26.36-46; Lúkã 22.39-46)

32 Nĩngá sĩ, Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ yí bê, drílĩyî ngãzó nĩlí võ zį̃lį̃ Gẽtẽsẽmánĩ rî 'álâ. Tólâ, Yésũ drí tã âtázó gólĩyî ãzâ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ rî nõngá, mâ drẽ nĩ'á rãtáã 'ẽlé.”
33 Nĩngá sĩ, Yésũ drí Pétẽrõ, Yãkóbã gõ'dá Yõwánĩ yí bê drį̃zó kpãâ yí bê. Drílâ ngãzó â'dólé tã į̃sũ ró rõô gõ'dá kpá ĩzã ró.
34 Gõ'dá nĩngá sĩ, drílâ tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Mâ trá rĩ'á ĩzã ró rõô, má į̃sũ tã kĩ, ĩzã má rú trá rõô, â'dô ámâ fũ'á nĩ. Nĩ rî nõngá į̃fį̃ lõmbâ sĩ â'dólé ãnî vó lôkílí.”
35 Ĩtí, Yésũ drí nĩzó gbíyá ą̃tį̃ 'álâ. Drílâ ngãzó íyî âdãlé ą̃drũ vũdrį̃, gõ'dá ngãzó tį̃ îrátãlé Ôvârí drí kĩ nĩ rî, “Õzõ ĩĩcâ trá rî, ní âyê mâ kô ĩzã nį̃lį̃.
36 Ámâ átá, rĩ'á ní drí lãŋõ ãkó tã tį̃ 'ẽzó cé tį̃tį̃. Ĩtí rî, ní trõ ĩgã lãŋõ kâ nõ vólé má drį̃gą̃ sĩ.* Gõ'dá kpálé má õlẽ ní drí ámâ pãlé rî, má â'dô ngá ní drí lẽlé má drí 'ẽlé rî 'ẽ'á.”
37 Vó lâ sĩ, Yésũ drí ngãzó gõlé lãjó'bá íyíkâ nâ 'dĩ 'bá yî ngálâ. Gólâ ûsû gólĩyî ą̃'dú kõ'á. Gõ'dá drílâ tã âtázó Sĩmónã Pétẽrõ drí kĩ nĩ rî, “Sĩmónã, ãnî ą̃'dú kõ'á yã? Nĩ îcá kô rĩlí cé į̃tú-pá ãlô į̃fį̃ ngbą̃ võ lôkílí yã?
38 Ámâ ą̃drúpį̃ yî, nĩ lôkî ãnî nyãányâ gõ'dá nĩ îrátã ró tį̃, tãlâ nĩ õzó kô tã ányâ 'ẽê. Má nį̃ trá, nĩ lẽ tã mbį̃mbį̃ rî 'ẽlé, gõ'dá ãnî mbârâkã ãkó 'ẽzó lâ.”
39 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó nĩlí kpá ó'dí nĩ'á rãtáã ãlôlâ 'dĩ 'ẽlé Ôvârí drí.
40 Gõ'dá gólâ âgõ bê lãjó'bá íyíkâ nâ 'dĩ 'bá yî ngálâ rî, gólâ ûsû gólĩyî kpá zãã ą̃'dú kõ'á, tãlâ gólĩyî rĩ'á lîndĩ'á. Gõ'dá Yésũ drí gólĩyî į̃jízó kĩ, “Nĩ rî ą̃'dú kõlé nõtí ã'dô tãsĩ yã?” Nĩngá sĩ, gólĩyî nį̃į̃ tã-drį̃ ĩyî drí 'ẽ'á lôgõlâ Yésũ drí rî kô.
41 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó nĩlí kpá ó'dí rãtáã 'ẽlé, gõ'dá drílâ âgõzó. Gõ'dá gólâ ûsû bê lãjó'bá íyíkâ nâ 'dĩ 'bá yî drẽ kpá zãã ą̃'dú kõ'á rî, drílâ ngãzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Ãnî drẽ zãã ą̃'dú kõ'á yã? Îcâ trá 'dĩ. Nĩ ndrê drẽ, ngbãângbânõ rî, mâ gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî ó'ê trá fẽlâ ą̃jú-'bá-ãzí drį̃gą̃.
42 Gólâ ámâ drį̃-bã fẽ 'bá rî trá ânĩ'á. Nĩ ngâ ûrû, mã nĩ ró rû ûsúlį̃ gólĩyí bê lą̃tį̃ 'á.”

Tã ódrí Yésũ rî rũzó rî
(Mãtáyõ 26.47-56; Lúkã 22.47-53; Yõwánĩ 18.3-12)

43 Yésũ õtírĩ rĩî úlį̃ âtálé rî, Yúdą̃ gólâ â'dó 'bá ãlô lãjó'bá mûdrį̃-drį̃-lâ-ngâ-rį̃ Yésũ kâ rî 'bá yî 'ásĩ rî drí âcázó. Gólâ ą̃drį̃ õjílã tį̃lį̃lį̃ kpãâ yí bê. Gólĩyî cú lį̃gú mbẽlẽsó-mbélésô rî 'bá yí bê, gõ'dá kpá pį̃drį̃gú kũjũbį̃-kújúbį̃ rî 'bá yí bê. Õjílã tį̃lį̃lį̃ âjólé Yúdą̃ bê 'dĩ 'bá yî, drį̃-'bá ą̃ngį̃ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî, lã'bí îmbá 'bá yî, gõ'dá kpá õjílã gólĩyî â'dó 'bá sį̃sį̃-lésĩ rî 'bá yí bê âjô gólĩyî nĩ.
44 Drẽ ãkpãkã'dã gólĩyî âcá drẽ kô'dáwá rî, Yúdą̃ rî 'dĩ lẽ tã-drį̃ trá kírî ró õjílã tį̃lį̃lį̃ 'dĩ 'bá yî drí Yésũ rî â'dázó. Gólâ kĩ õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí rî, “Õjílã gólâ má drí âmvólé gõzó bį̃-'bálé lâ võlé rî, 'dĩî gólâ ĩ'dî ãnî drí rũlį̃ ą̃ngbũ ômbélé njírí-njírí trõlé vólé lôkî-lôkî lâ ró rî.”
45 Nĩngá sĩ, gólĩyî âcâ bê rî, kôrô Yúdą̃ drí ânĩzó Yésũ rî zį̃lį̃ “Tã îmbá 'bá!” gõ'dá gólâ rî âmvózó gõzó bį̃-'bálé lâ võlé.
46 Ĩtí rî, kôrô ãgô 'dĩ 'bá yî drí ngãzó ndrõlé ą̃ngbũ Yésũ drį̃į̃. Gõ'dá drílĩyî Yésũ rî rũzó.
47 Bê trá ĩtí rî, lãjó'bá Yésũ kâ ãlô rî drí ngãzó lį̃gú mbẽlẽsõ íyíkâ ângílí ãhõwã, fókã lâ 'ásĩ rû fũzó. Gõ'dá drílâ ãgô ãzâ ãlô rî bį̃ lâ gãzó njíyá. Ãgô 'dĩ rû į̃'bũ 'bá drį̃-'bá drį̃-'bá ãzí drį̃į̃ kâ rî ĩ'dî.

---

* **14:36 14.36** ***Ĩgã lãŋõ kâ*** 'Dĩî rĩ'á õdrã Yésũ kâ fê lą̃lį̃-lą̃lį̃ drį̃į̃ rî ĩ'dî gõ'dá kpá lą̃nį̃-lą̃nį̃ tã õnjí õjílã kâ ndrĩ rî nį̃nį̃ lâ kâ 'î.

48 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó õjílã dũû 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ ânĩ ámâ rũlı̨ pı̨̃drı̨́gú
ândrê ândrê bê gõ'dá kpá lı̨́gú mbẽlẽsó-mbélésô bê ã'dô tãsĩ yã? Mâ drı̨̃-'bá õjílã õnjí
kâ 'î mı̨́rı̨̃ rú yã?
49 Mã rî rĩlí ãní bê ı̨̃tú vósĩ cé. Má rî rĩlí tã â'dálé ą̃'dı̨́-drı̨̃ jó ą̃ngı̨́ Ôvârí kâ rî kâ 'á.
Drẽ má â'dô bê tólâ rî, nĩ rú mâ kô. Gõ'dá 'dĩî rĩ'á mbı̨̃, tã tã îgĩ Ôvârí kâ drí âtálé rî
drí rû 'ẽzó.”
50 Ĩtí rî, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ndrĩ drí Yésũ rî âyézó, gõ'dá ngãzó rãlé ĩyî vólé.
51 Gõ'dá ãgô ãnjî ãlô ítá tãndí gõ 'bá tãkó yí rú rî trá rĩ'á 'dẽ'á Yésũ vósĩ. Gõ'dá
õjílã 'dî 'bá yî ndrô ĩyî bê ą̃ngbũ drı̨̃ lâ rî,
52 drílâ íyî ânjózó ãpõwã, ítá íyíkâ ãlô 'dĩ âyélé gólĩyî drı̨́gą̃, rãzó ũndú ró.

Tã Yésũ rî âjízó drı̨̃-'bá Yúdą̃ yí kâ ândrá rî
(Mãtáyõ 26.57-68; Lúką̃ 22.54-55, 63-71; Yõwánĩ 18.13-14, 19-24)

53 Nĩngá sĩ, õjílã 'dî 'bá yî drí Yésũ rî drı̨̃zó âjílí ãmbá drı̨̃-'bá ą̃ngı̨́ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá
yí kâ rî ândrá. Drı̨̃-'bá ą̃ngı̨́ ãzâ 'bá yî 'dó ndrĩ lã'bí îmbá 'bá yí bê, gõ'dá gólĩyî â'dó
'bá sı̨́sı̨́-lésĩ rî 'bá yí bê drí rû ê'bézó tũ tólâ.
54 Gõ'dá Pétẽrõ drí ngãzó 'dẽlé Yésũ yî vó gĩâ jẽjẽ ró vólé 'álâ. Vó lâ sĩ, drílâ âfízó
kírî ą̃'dı̨́-drı̨̃ ãmbá drı̨̃-'bá ą̃ngı̨́ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yí kâ rî kâ 'á. Tólâ drílĩyî rĩzó lą̃sı̨́
yãlé kpãkã ãlô lómígówá 'dĩ 'bá yí bê.
55 Gõ'dá jó 'álâ rî, drı̨̃-'bá ą̃ngı̨́ 'dĩ 'bá yî ndrĩ 'dó tã kĩ 'bá ãzâ 'bá yí bê rĩ'á zãâ ĩyî
tã ífí lôndã'á lô'bãlé Yésũ rú cú ĩtí, ã'dô ró bê gólâ rî fũzó vólé. Nĩngá sĩ rî, Yésũ rĩ'á
cú ĩtí tã õnjí ãkó.
56 Õjílã dũû âdô ĩyî õnjõ trá Yésũ rú. Gõ'dá õnjõ drílĩyî lô'bãlé Yésũ rú 'dĩ 'bá yî 'bé
drı̨̃ kô ãlôwálâ.
57 Õjílã ũrûką̃ 'bá yî ngâ ĩyî âdrélé cú ûrû tã lô'bãlé Yésũ rú õnjõ sĩ kĩ nĩ rî,
58 “Mã ârî gólâ trá tã âtá'á kĩ nĩ rî, yí â'dô jó ą̃ngı̨́ Ôvârí kâ õjílã mvá drí bẽlé nĩ
nô ûfú'á îzãlé vólé. Gõ'dá ką̃yı̨̃ nâ sĩ, yí â'dô jó ãzâ Ôvârí kâ õjílã mvá drí bẽlé nĩ
kô'dáwá rî bẽ'á.”
59 Gõ'dá õnjõ gólĩyíkâ 'dĩ â'dô bê kpá trá lé ĩtí rî, 'bé drı̨̃ kpá kô úlı̨́ ãzâ drílĩyî lô'bãlé
trá rî 'bá yí bê.
60 Nĩngá sĩ, ãmbá drı̨̃-'bá ą̃ngı̨́ 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ drí ngãzó âdrélé ûrû tã kĩ 'bá ndrĩ
ândrá, tãlâ Yésũ rî ı̨̃jílí tã ı̨̃jî sĩ. Ĩtí gólâ kĩ Yésũ drí rî, “Ní lôgõó úlı̨́ ãmbá õjílã nô 'bá
yî drí rĩzó ánî ą̃lı̨̃ âŋõlé ĩ'dî sĩ lâ nõ kô yã?”
61 Lé ĩtí rî, Yésũ rî íyîngá gbõ tı̨́tı̨́ ró úlı̨́ ı̨̃jílí 'dĩ drı̨̃ lâ lôgõ ãkó.
Drı̨̃-'bá drı̨̃-'bá Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ drí Yésũ rî ı̨̃jízó kpá ó'dí tã ı̨̃jî sĩ kĩ nĩ rî,
“Ní ı̨̃sũ ániká bê rî, nî 'díyî pã 'bá âjólé ûrú lésĩ rî ĩ'dî, gõ'dá kpá Ôvârí gólâ tãndĩ ãkĩ
rî mvá lâ 'î yã?”
62 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drı̨̃ lôgõzó kĩ, “Pą̃tı̨́ı̨́, mâ fí ĩ'dî gólâ ní drí tã lâ âtálé 'dĩ.
Gõ'dá nĩ â'dô mâ gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ nô ndrẽ'á ką̃yı̨̃ rî gógó 'dĩ sĩ, má õtírĩ
rĩî Ôvârí mbârâkã ãkĩ rî drı̨́-ágó drı̨̃ lésĩ ró rî, nĩ â'dô kpá ámâ ndrẽ'á âgõ-âgõ rî 'dĩ
sĩ ãngó nõ 'á mbârâkã Ôvârí kâ bê.”
63 Nĩngá sĩ, drı̨̃-'bá ą̃ngı̨́ 'dĩ drí ngãzó õmbã ró. Drílâ ítá íyíkâ sĩzó õmbã sĩ, gõ'dá
tã âtázó kĩ nĩ rî, “Îcá gõ'dá kô õjílã ãzâ 'bá yî drí kpá ngãzó ĩyî úlı̨́ âtálé tı̨̃ gã 'bá ró.
64 Ãnî õjílã nô 'bá yî, nĩ ârî lã'dá gólâkâ Ôvârí rú nõ trá. Ãgô nõ lẽ íyî 'bãlé â'dólé
Ôvârí kâtí, 'dĩî sú kô. Â'dô bê trá ĩtí rî, mã lẽé gõ'dá tı̨̃ gã 'bá ãzâ kô. Tã ı̨̃sũ ãníkâ tã
'dî 'á rî íyíkâ ángô tí ró yã?” Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî drí ngãzó 'dó tã kĩlí Yésũ rú kĩ nĩ
rî, “Úfû gólâ vólé.”

65 Ĩtí rî, lómígówá ãzâ 'bá yî drí ngãzó rĩ'á tũ lûwúlı́ gólâ rú. Drílĩyî gólâ rî lı̃fı̃ ômbézó kpą̃ą̃kũ ítá sĩ. Gõ'dá gólĩyî drí rĩzó Yésũ rî ą̃dı̃lı́ drı́ mbãcĩkõ sĩ kı̃ kı̃. Gõ'dá âgõzó ĩyî tã âtálé kĩ nĩ rî, "Ní kĩ yí ã'dô tã ą̃ngũ 'bá 'î rî, ní â'dâ drẽ ngbãângbânõ ngãtá ã'dî dı̃ nî ãmâ lãfálé sĩ nĩ yã rî." Gõ'dá ĩtí rî, lómígówá ãzâ 'bá yî gólĩyî lãfálé 'ásĩ drí gólâ rî trõzó cãlé rõô.

Tã Pétẽrõ drí tı̃ gãzó Yésũ rú sĩ rî
(Mãtáyõ 26.69-75; Lúką̃ 22.56-62; Yõwánĩ 18.15-18, 25-27)

66 Yésũ õtírĩ 'bãâ drẽ tã kĩ 'bá ândrá jó 'álâ rî, Pétẽrõ drí rĩzó íyíkâ ãkpã ą̃'dı́-drı̃ 'á ĩvĩ. Ízámvá ãlô gólâ â'dó 'bá rû ı̃'bũ 'bá drı̃-'bá ą̃ngı́ 'dĩ kâ rî ró drí ânĩzó ãnyî Pétẽrõ lą̃gą̃tı́ ą̃'dı́-drı̃ 'á.

67 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ ndrê bê Pétẽrõ rĩ'á lą̃sı́ tı́ rî, drílâ ngãzó gólâ rî ndrẽlé trı̃ı́. Nĩngá sĩ rî, drílâ tã âtázó kĩ nĩ rî, "Hé, nî ákĩ fí kpá Yésũ Nãzãrétã lé 'bá ró rî bê!"

68 Ĩtí rî, Pétẽrõ drí tı̃ gãzó dó. Gólâ kĩ nĩ rî, "Má nı̃ı́ tã ániká rĩ'á âtálâ 'dĩ 'bá yî kô'dáwá. Má nı̃ı́ ãgô 'dĩ kô." Gõ'dá Pétẽrõ drí ngãzó nĩlí gõlé ą̃tı̃ ndõgõ kâ tı́ 'álâ ró. Kôrô 'ą̃'ú-lúgú drí cı̃rı̃ 'bẽzó.

69 Gõ'dá rû ı̃'bũ 'bá ízámvá ró 'dĩ ndrê bê gólâ âdrérẽ 'á ą̃tı̃ ndõgõ kâ rî tı́ 'álâ rî, drílâ ngãzó tã âtálé kpá ó'dí õjílã gólĩyî â'dó 'bá trá âdré'á ãnyî rî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Má nı̃ trá, ãgô nõ rĩ'á õjílã Yésũ kâ ĩ'dî."

70 Ĩtí rî, Pétẽrõ drí tı̃ gãzó kpá ó'dí kĩ, "Â'dó mâ ĩ'dî kô."

Gõ'dá ı̃tú-pá dã vósĩ rî, õjílã gólĩyî rĩ 'bá âdrélé ãnyî Pétẽrõ lą̃gą̃tı́ rî 'bá yî drí ngãzó tã âtálé kĩ nĩ rî, "Pą̃tı̃ı̃, nî rĩ'á ãlô õjílã Yésũ kâ rî 'bá yî 'ásĩ, tãlâ ní ânĩ Gãlĩláyã lésĩ."*

71 Gõ'dá Pétẽrõ drí ngãzó íyî lâtrílí kĩ nĩ rî, "Õzõ má ãâdô õnjõ 'î rî, ngá ãzâ õ'ê mâ. Nĩ fû mâ tãkó kô. Má nı̃ı́ ãgô ãnî drí rĩ'á tã lâ âtálé 'dĩ kô."

72 Nĩngá sĩ, kôrô 'ą̃'ú-lúgú drí cı̃rı̃ 'bẽzó ândâlâ rı̃ lâ ró. Nĩngá sĩ, úlı́ Yésũ kâ âtálé trá kĩ'á nĩ rî, drẽ ãkpãkã'dã 'ą̃'ú-lúgú 'bé cı̃rı̃ kô ândâlâ rı̃ rî, ní â'dô tı̃ gã'á kĩ nĩ rî, yí nı̃ı́ mâ kô'dáwá ândâlâ nâ rî drí kôrô âgázó Pétẽrõ drı̃ı̃. Ĩtí rî, kpą̃ą̃fũ Pétẽrõ drí fũzó ãwó bê õnjí tẽtẽ ró ı̃ı̃lı́ndrı̃ bê cõrõ-cõrõ tã õnjí íyíkâ 'dĩ tãsĩ.

15

Tã kúmú Pĩlátõ drí tã Yésũ kâ kĩzó ányâ ró rî
(Mãtáyõ 27.1-2, 11-26; Lúką̃ 23.1-5, 13-25; Yõwánĩ 18.28–19.16)

1 Ãkpã cı̃ı́nó, gólĩyî tã kĩ 'bá ró rî yî ndrĩ drí rĩzó ĩyî tã ı̃'bı̃lı́ ĩyî lãfálé 'ásĩ Yésũ rú. Gólĩyî ĩ'dî drı̃-'bá ą̃ngı́ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî, gõ'dá gólĩyî sı́sı́-lésĩ rî 'bá yî, lã'bí îmbá 'bá yí bê. Nĩngá sĩ, drílĩyî tã-drı̃ kĩzó Yésũ rî ômbélé drı̃lı́ âjílí kúmú Pĩlátõ* ândrá, Pĩlátõ õlẽ ró tã-drı̃ bê gólâ rî fũzó.

2 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî fílí bê kúmú Pĩlátõ drı̃ı̃ jó 'álâ tã Yésũ kâ 'dĩ ngĩlí drílâ rî, Pĩlátõ drí ngãzó Yésũ rî ı̃jílí kĩ, "Nî ĩ'dî kúmú ą̃ngı́ õjílã ániká Yúdą̃ yí kâ rî kâ yã?" Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã ı̃jî kúmú kâ 'dĩ drı̃ lâ lôgõzó kĩ, "Â'bã'á fí õzõ ní drí âtálé 'dĩ tí."

3 Nĩngá sĩ, drı̃-'bá ą̃ngı́ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó tã â'bãlé kpá ó'dí Yésũ rú. Gólĩyî kĩ nĩ rî kúmú Pĩlátõ drí rî, Yésũ õ'ê tã õnjí trá dũû.

4 Gõ'dá tãlâ úlı́ 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, Pĩlátõ drí ngãzó Yésũ rî ı̃jílí kpá ó'dí, "Ní â'dô tã nô drı̃ lâ lôgõ'á trá yã? Ní ârî tã õnjí ániká 'ẽlé dũû nõ tã lâ trá yã?"

---

* **14:70 14.70** Gólĩyî ârî Pétẽrõ rî gbórókõ trá õzõ Gãlĩláyã lé 'bá kâtí. * **15:1 15.1** ***Pĩlátõ*** Gólâ ĩ'dî kúmú Rómã 'bá kâ rĩ 'bá 'bą̃drı̃ Yũdą̃yą̃ kâ drı̃lı́ rî. Drı̃-'bá Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî âjî Yésũ trá gólâ ngálâ, tãlâ rĩ'á cé kúmú Rómã kâ rî 'bá yî ĩ'dî tã-vó õjílã kâ kĩlí rĩ'á fũlâ.

5 Â'dô bê ĩtí rî, Yésũ lôgõó tã îjî 'dĩ drı̨ lâ kô kúmú Pĩlátõ drí ãlôwálâ. Ĩtí rî, Pĩlátõ
rî tı̨ drí ą̃'dı̨zó ndrú.*
6 Gõ'dá lã'bí ãzâ kpá bê rĩ'á ką̃yı̨ kãrámã lą̃vũ-lą̃vũ kôrô kâ nã 'á, ódrí õjílã ãlô
ĩnjízó vólé gą̃nı̨mą̃ 'ásĩ. Õjílã gólâ ódrí njĩlí ĩnjílí rî, gólâ ĩ'dî ĩnjílí gą̃nı̨mą̃ 'ásĩ.
7 Ãgô ãzâ bê rĩ'á gą̃nı̨mą̃ 'á, rú lâ Bãrábã. Gólĩyî rĩ'á õjílã ũrûką̃ gã 'bá trá ĩyî kõrá
ró rî 'bá yí bê. Bãrábã rî gógó fû õjílã ãzâ 'bá yî trá ką̃yı̨ gólâ drí tã sõzó õjílã 'á rû
jãlé kõrá ró mı̨̃rı̨ Rómã kâ rú rî sĩ.
8 Tãlâ lã'bí 'dĩ tãsĩ rî, õjílã tı̨l̨ı̨l̨ı drí ânĩzó ĩyî kúmú Pĩlátõ ngálâ tã îjílí gólâ tı̨ õjílã ãlô
gą̃nı̨mą̃ 'á rî ĩnjî-ĩnjî lâ vólé rî tãsĩ, õzõ gólâ drí rĩrĩ trá 'ẽlâ ndrô vósĩ cé ı̨̃tú kãrámã
rî 'dĩ kâ tú rî kâtí.
9 Nĩngá sĩ rî, kúmú Pĩlátõ drí ngãzó õjílã rî 'dĩ 'bá yî îjílí kĩ nĩ rî, “Nĩ lẽ má ĩnjî
kúmú ą̃ngı̨ ãnî Yúdą̃ yí kâ nõ ĩ'dî vólé gą̃nı̨mą̃ 'ásĩ yã?”*
10 Pĩlátõ îjî tã 'dî ĩtí lâ 'dĩ ró, tãlâ gólâ nı̨ trá dódó kĩ nĩ rî, drı̨-'bá Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá
yî 'ê ĩyî Yésũ rî rũlı̨ âjílí yí drí, tãlâ drı̨-ãcê Yésũ kâ 'dĩ âgî-âgî gólĩyî l̨ı̨f̨ı̨.
11 Gõ'dá drı̨-'bá rî 'dĩ 'bá yî lẽé ĩyî tã rî 'dĩ kô ãlôwálâ. Gõ'dá gólĩyî rî ĩyíkâ trá zãâ
tã sõlé õjílã tı̨l̨ı̨l̨ı 'dĩ 'bá yî 'á, ã'dô ró tã îjílí Bãrábã rî ĩnjízó ĩ'dî vólé gą̃nı̨mą̃ 'ásĩ Yésũ
rî võ 'á.
12 Nĩngá sĩ, Pĩlátõ drí gólĩyî îjízó kĩ, “Nĩ lẽ má õ'ê ã'dô ĩ'dî gólâ ódrí zı̨̃l̨ı̨ trá kúmú
Yúdą̃ yí kâ ró nõ drí yã?”
13 Ĩtí rî, õjílã tı̨l̨ı̨l̨ı 'dĩ 'bá yî drí ngãzó ângbálé kãwõ kĩ, “Íîpâ gólâ ngą̃rą̃ fê lą̃l̨ı̨-lą̃l̨ı
drı̨̃ı̨̃, tãlâ gólâ õdrã ró bê vólé.”
14 Nĩngá sĩ, kúmú Pĩlátõ drí gólĩyî îjízó kĩ, “Tãlâ ã'dô 'î má drí tã õnjí tẽtẽ 'dî 'ẽzó
yã? Gólâ 'ê ã'dô 'î õnjí tẽtẽ ró yã?”* Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî gã dó tã ârílí. Gõ'dá gólĩyî
ôtrê gbõ ą̃tı̨ 'álâ ûrû kĩ nĩ rî, “Íîpâ gólâ fê lą̃l̨ı̨-lą̃l̨ı drı̨̃ı̨̃ õdrã ró vólé.”
15 Nĩngá sĩ, kúmú Pĩlátõ lẽ trá tã gólâ õjílã tı̨l̨ı̨l̨ı 'dĩ 'bá yî drí lẽlé rî 'ẽlé gólĩyî drí.
Tã rî 'dĩ tãsĩ, Pĩlátõ ní drí Bãrábã rî ĩnjízó vólé gą̃nı̨mą̃ 'ásĩ, õzõ õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí
lẽlé rî kâtí. Nĩngá sĩ, gólâ drí ngãzó tã âtálé ą̃jú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî drí, ã'dô ró bê
Yésũ rî cãzó ônjóró'bí sĩ ndîrí-ndîrí, gõ'dá gólâ rî trõzó fẽlé õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá gólâ rî
îpálé ngą̃rą̃ fê lą̃l̨ı̨-lą̃l̨ı drı̨̃ı̨̃ rî 'bá yî drí.

Tã ą̃jú 'bũ 'bá Pĩlátõ kâ drí ĩyî 'dási 'ẽzó Yésũ rú rî (Mãtáyõ 27.27-31; Yõwánĩ 19.2-3)

16 Ĩtí rî, ą̃jú 'bũ 'bá Pĩlátõ kâ 'dĩ 'bá yî drí Yésũ rî drı̨̃zó âjílí ą̃'dı̨-drı̨ jó ą̃ngı̨* kúmú
ãmbá rî kâ rî 'álâ. Gõ'dá gólĩyî câ bê tólâ rî, drílĩyî ą̃jú 'bũ 'bá ãzâ 'bá yî ą̃zı̨zó ndrĩ
tũ.
17 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî drí ítá bı̨ ą̃kû kãâkâ dãdã lâ ró rî âtrõzó gõlé dîrî gbãâ Yésũ
rî ũwû 'ásĩ. Nĩngá sĩ, gólĩyî gâ kpá púrũcı̨ gárá pãlé õzõ ı̨t̨ı̨t̨ı kâtí ą̃pą̃ kúmú ą̃ngı̨ kâ
ró âsálé ãtrã Yésũ drı̨̃ı̨̃. Gólĩyî 'ê tã 'dî 'bá yî ĩyíkâ 'dó, tãlâ Yésũ rî gógó õlêndrê ró
kúmú ą̃ngı̨ kâtí.
18 Vó lâ 'ásĩ, ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó rĩ'á ôtrélé Yésũ drı̨̃ı̨̃, gólâ rî gũ'á ĩyî kĩ,
“Mã 'ê nî-bê-yã ní drí kúmú ą̃ngı̨ õrĩ Yúdą̃ yí kâ rî kâ.”
19 Gólĩyî tı̨ 'ã'î kpá Yésũ ândrá ândálé ândálé õzõ gólâ rî ı̨̃nj̃ı̨rı̨ kâtí. Nĩngá sĩ rî,
drílĩyî Yésũ rî drı̨ cãzó pı̨̃drı̨gú sĩ kpõwẽ-kpõwẽ ândálé ândálé, gõ'dá rĩzó tũ lûwúlı̨
l̨ı̨f̨ı̨ lâ 'ásĩ ândálé ândálé. 'Dĩĩ 'bá yî ndrĩ 'dó 'dási 'ẽ'ẽ 'î Yésũ rú.

---

* **15:5 15.5** Pĩlátõ ı̨̃sũ tã kĩ, Yésũ â'dó kô tã õnjí tẽtẽ 'ẽ 'bá 'î. Tã 'dî tãsĩ rî, Pĩlátõ rî tı̨ drí ą̃'dı̨zó, tãlâ Yésũ âtá tã mbı̨̃mbı̨ íyî nyãányâ pãzó kô. * **15:9 15.9** Pĩlátõ îjî tã 'dî ĩtí 'dĩ, tãlâ gólâ lẽ tíkó õjílã 'dî 'bá yî õlẽ ró ĩyî tã-drı̨ Yésũ rî ĩnjízó ĩ'dî gą̃nı̨mą̃ 'ásĩ. * **15:14 15.14** Nĩ zı̨ úlı̨ ą̃mbúkũ Pĩlátõ kâ Lúką̃ 23.22 'á. * **15:16 15.16** Órî jó ą̃ngı̨ rî 'dĩ zı̨̃l̨ı̨ Pãrẽtõríyã. Ĩtõ lâ kĩ, jó kúmú ą̃ngı̨ kâ.

20 Gõ'dá 'dási 'ẽ'ẽ 'dî îcâ gólĩyî bê trá rî, gólĩyî drí ítá kãâkâ drílĩyî gõlé trá rú'bạ̃ lâ
'á rî înjízó gõzó ítá gólâkâ rî âtrõlé ĩ'dî âsõlé rú'bạ̃ lâ 'á ó'dí. Drílĩyî gólâ rî drı̃zó âjílí
võ 'ẽzó gólâ rî îpálé fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ drı̃ı̃ rî 'álâ.

Tã Yésũ rî îpázó fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ drı̃ı̃ drãlé rî
(Mãtáyõ 27.32-44; Lúkã̃ 23.26-43; Yõwánĩ 19.17-27)

21 Yésũ trá rĩ'á fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ nj̃ı'á nĩzó ĩ'dí bê lâ võ õjílã îpâ kâ rî 'álâ. Gõ'dá pávó 'á
rî, Yésũ rî fãfã drí rû ndẽzó. Gõ'dá îcá kô drílâ rĩzó zãâ fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ íyíkâ 'dĩ nj̃ı̃lı́. Tólâ
ãgô ãzâ bê Kĩrénẽ lé 'bá 'î pávó tı̃ 'á, rú lâ Sĩmónã.* Sĩmónã rî nĩ'á Yẽrõsãlémã 'álâ
'bạ̃drı̃ mvá íyíkâ rî lésĩ. Gõ'dá ạ̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî ûsû gólâ bê pávó 'á rî, drílĩyî gólâ
rî 'bãzó mbârâkã sĩ fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ Yésũ drí îcálé nj̃ı̃lâ kô 'dĩ nj̃ı̃lı́ Yésũ bê.

22 Ĩtí rî, drílĩyî Yésũ rî âjízó võ zı̃lı́ Gõlõgótã rî 'álâ. Gõlõgótã 'dĩ ĩtõ lâ kĩ, võ ãvõ
drı̃ fã kâ.*

23 Võ rî 'dĩ 'á tólâ rî, ạ̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó rĩlí õdrá ônjálé trá ãlókõ bê rî
âtrõlé rĩ'á fẽlâ Yésũ drí mvũlı́, ã'dô ró ngá lâzê-lâzê gólâ rú 'dĩ sı̃ lâ ạ̃'dı́lı́. Gõ'dá Yésũ
gã íyîngá dó mvũlâ.

24 Nĩngá sĩ, ạ̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó ítá Yésũ kâ ângílí vólé, gõ'dá gólâ rî
trõzó îpálé ngạ́rạ̃ fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ drı̃ı̃, gõzó ítá gólâkâ âtrõlé lãfálâ cãlé ĩyî võ 'ásĩ, gõ'dá
ãzâ tãndí rî âtrõzó vũlı́ gõmárĩ sĩ, tãlâ gólĩyî lẽ ndrẽlâ ngãtá ítá rî 'dĩ â 'dẽ'á ã'dî drí
yã rî.

25 Ĩtú-pá gólĩyî drí Yésũ rî îpázó rî trá rĩ'á nj̃ı̃-drı̃-lâ-sû cı̃ı́nó.

26 Nĩngá sĩ, tã â'bãlé Yésũ rú rî îgĩzó ngá tã â'dâ kâ drı̃ı̃ trõlé îpálé gá fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ 'dĩ
drı̃ı̃ Yésũ rî drı̃lı́ 'á. Tã â'bã îgĩlí Yésũ rú 'dĩ rĩ'á nõtí,

NÕÔ RĨ'Á KÚMÚ ẠNGỊ YÚDẠ̃ YÍ KÂ RÎ Ĩ'DÎ.

27 Ĩtú gólâ Yésũ rî îpázó 'dĩ tú rî, íîpâ ngá ôpá 'bá ãzâ 'bá yî kpá zãlô rı̃ gólâ rî gãrã
drı̃ 'á fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ drı̃ı̃. Ngá ôpá 'bá ãzâ ãlô rî íîpâ íyíkâ gõlé Yésũ rî drı̃-ágó drı̃ lésĩ,
gõ'dá gólâ ãzâ rî íyíkâ gõlé drı̃-ĩjı́ lâ lésĩ ró.

28 (Tã ngá ôpá 'bá gólĩyî îpálé Yésũ rî gãrã drı̃ 'á 'dĩ 'bá yí kâ â'dâ tã gólâ îgĩlí trá
búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ'á nĩ rî,
"Úûsû gólâ trá tã õnjí 'bá ró, ĩ'dî gõzó gólâ rî fũlı́ tã õnjí 'bá ãzí bê.")*

Ĩsáyã 53.12

29 Õjílã gólĩyî rĩ 'bá lạ̃vũlı́ rî 'bá yî drí rĩzó Yésũ rî lô'dálé gõzó ĩyî drı̃ îyálé. Nĩngá
sĩ, drílĩyî tã âtázó kĩ nĩ rî, "Ní kĩ nĩ rî, yí â'dô îcá'á cú jó ạ́ngı́ Ôvârí kâ ûfúlı́ gõ'dá
kpá bẽzó lâ jó ó'dí ró cé kạ̃yı̃ nâ sĩ.

30 Bê trá ĩtí rî, õzõ ní ã'dô cú mbârâkã bê rî, 'dõvó ní pâ drẽ nî ngbãângbânõ kạ̃yı̃
nõ sĩ fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ 'dĩ drı̃ı̃ sĩ."

31 Kpá té õzõ sı́sı́ nã 'bá yí kâtí, drı̃-'bá ạ́ngı́ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî ndrĩ 'dó lã'bí îmbá
'bá ãzâ 'bá yí bê drí ngãzó ĩyî rĩlí Yésũ rî gũlı́ rõô ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ nĩ rî, "Gólâ îcâ íyíkâ
cé õjílã ãzâ 'bá yî pãlé ĩ'dî, gõ'dá gólâ îcá íyíkâ kô íyî nyãányâ pãlé õdrã 'ásĩ.

32 Gólâ kĩ, yí ã'dô 'díyî pã 'bá 'î gõ'dá kpá kúmú ạ́ngı́ ãmâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ yí kâ ĩ'dî
rî, 'dõvó gólâ ãârî vũdrı́ fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ drı̃ı̃ sĩ ngbãângbânõ, tãlâ mã ndrê ró drẽ gólâ rî
mbârâkã, gõ'dá mã lẽ ró tã gólâ 'á." Gõ'dá ngá ôpá 'bá gólĩyî rı̃ Yésũ bê fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃
drı̃ı̃ rî 'bá yî gû ĩyî kpá gólâ.

Tã Yésũ drí drãzó rî
(Mãtáyõ 27.45-56; Lúkã̃ 23.44-49; Yõwánĩ 19.28-30)

---

* **15:21 15.21** Sĩmónã rî 'dĩ Ãlẽkẽzándã rî átá 'î Rũfúsạ̃ bê. * **15:22 15.22** Úzı̃ võ 'dî võ ãvõ drı̃ fã kâ, tãlâ úûfû tã õnjí 'bá trá dũû võ 'dî 'á. * **15:28 15.28** Tã îgĩlí vérẽsĩ 28 'á 'dĩ, tã îgĩ 'bá sı́sı́ rî 'bá yî îgĩí kô.

33 Ị̃tú-pá mûdrị̃-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ sĩ, ị̃tú gã̃gã̃lígã̃ sĩ íníríkúwã́ drí 'bã̃drị̃ lîmózó ndrĩ
gúndrị̃ tã̃ lârâkô ró. Ị̃níríkúwã́ 'dĩ lîmô 'bã̃drị̃ njã̃lé bũúũ ị̃tú-pá nâ 'á.
34 Gõ'dá ị̃tú-pá nâ 'dĩ 'á rî, Yésũ drí ngãzó trẽlé ûrû Ãrãmáyã tị̃ sĩ kĩ nĩ rî, *Ẽlóyĩ,*
Ẽlóyĩ, lámã sãbãkãtánĩ? Ĩtõ lâ kĩ, “Ôvârí ámákâ, Ôvârí ámákâ, ní âyê mâ ã'dô tãsĩ
yã?”
35 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã ũrûkã̃ 'bá yî rĩ 'bá âdrélé ĩyî ãnyî rî 'bá yî ârílí bê ĩyî úlị́
Yésũ kâ 'dĩ rî, gólĩyî nĩ̃ã̃ tã̃ ífí lâ kô, gõ'dá drílĩyî ngãzó tã̃ âtálé kĩ, “Hé! Nĩ ârî drẽ úlị́
gólâkâ 'dĩ. Gólâ rĩ'á tã̃ ã̃ngũ 'bá Ẽlíyã rî zị̃'á ânĩlí íyî pã̃lé.”
36 Vó lâ sĩ, ãgô ãzâ drí ngãzó rã̃lé nĩ'á ngá ãzâ õzõ cõfó kâtí rî âtrõlé. Drílâ trõzó lâ
sõlé õdrá ã̃'dị́ 'á gõzó sõlâ fê mvá sị́lị́, gõ'dá îngázó lâ îjõlé Yésũ drí ndrõlé.* Nĩngá sĩ,
drílâ tã̃ âtázó õjílã ãzâ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ rî drẽ njũrũ ngbãângbânõ ndrẽlâ ngãtá
Ẽlíyã â'dô âcá'á fí trá gólâ rî pã̃lé yã rî.”
37 Ĩtí, Yésũ drí kpá ngãzó trẽlé ûrû ó'dí gõ'dá lôvó-lôvó âyézó.
38 Gõ'dá Yésũ drã bê rî, ítá bị́ 'bã̃lé jó mvá* tị́ jó ã̃ngị́ Ôvârí kâ 'á rî drí ngãzó sĩlí
ãkpẽrẽ ûrú lésĩ bũúũ vũdrị́.
39 Nĩngá sĩ, drị̃-'bá ã̃jú 'bũ 'bá kâ gólâ âdré 'bá Yésũ ândrá rî ârílí bê Yésũ rî trẽtrẽ
gõ'dá ndrélé bê lã̃tị̃ Yésũ drí drãzó 'dĩ rî, drílâ gõzó tã̃ âtálé kĩ, “Pã̃tị̃ã̃! Ãgô nõ rĩ'á
Ôvârí rî mvá 'î.”
40 Gõ'dá nĩngá sĩ, õkó ũrûkã̃ 'bá yî Yésũ rî lẽ 'bá trá rî ĩyíkâ gĩã âdré'á ĩyî nãtí Yésũ
rú sĩ rĩ'á ĩyî gólâ rî ndrẽ'á drãrẽ 'á. Gólĩyî lã̃fálé 'á rî, rĩ'á Mãríyã Mãgãdálã, Sãlómẽ,
gõ'dá kpá Mãríyã Yãkóbã gólâ dã̃wá ró rî ândrê yî Jósẽ bê.
41 Gã̃lĩláyã 'álâ rî, õkó nâ 'dĩ 'bá yî lôbẽ ĩyî Yésũ rî vó trá, gólĩyî fẽ ngá nyãnyã trá
tólâ Yésũ yî drí lã̃jó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê. Gõ'dá õkó ãmbá dũũ gólĩyî ânĩ 'bá trá Yésũ
bê Yẽrõsãlémã lésĩ rî, kpá 'dó bê ndrĩ rĩ'á ĩyî tólâ õkó nâ 'dĩ 'bá yí bê.

Tã ódrí Yésũ rî ãvõ 'bãzó ũgị́ 'á rî
(Mãtáyõ 27.57-61; Lúkã̃ 23.50-56; Yõwánĩ 19.38-42)

42-43 Yésũ drã té ị̃tú gólâ õjílã drí rĩzó ĩyî êdélé kã̃yị̃ gólâ lôvô-lôvô kâ rî tã̃sĩ rî 'á.
Kã̃yị̃ rî 'dĩ ĩ'dî sị́sị́ Sã̃bị̃ drí sĩ. Tólâ ãgô ãzâ bê rĩ'á rú lâ Yõsépã Ãrãmãtáyã lésĩ. Gólâ
ãgô ị̃nj̃ị̃-ị̃nj̃ị̃ 'î gólĩyî drị̃-'bá Yúdã̃ yí kâ rî 'bá yî lã̃fálé 'ásĩ. Gólâ rî trá tã̃ lẽ'á Yésũ 'á
gõ'dá gólâ rî âgõ-âgõ ãngó nõ 'á rî tẽlé. Gõ'dá lã̃njã̃túlị́ âcâ bê rî, drílâ ngãzó íyî fĩĩ
zã̃lé ngãzó nĩlí kúmú Pĩlátõ ngálâ Yésũ rî ãvõ tã̃sĩ, tã̃lâ yí õlã̃pị̃ ró bê drẽ ãkpãkã'dã
kã̃yị̃ lôvô-lôvô kâ rî âcá drẽ kô.
44 Gõ'dá úlị́ kĩzó nĩ Yésũ õdrã trá rî drí ẽ'dẽ dãzó Pĩlátõ rú. Nĩngá sĩ, drílâ drị̃-'bá
ã̃jú 'bũ 'bá kâ ã̃zị́zó ãlô yí ngálâ ĩjílí ngãtá fí tã̃ pã̃tị̃ã̃ 'î kĩzó nĩ rî, Yésũ õdrã trá yã rî.
45 Gõ'dá gólâ ârílí bê kĩ, pã̃tị̃ã̃ Yésũ drã trá rî, drílâ tã-drị̃ lẽzó Yõsépã yî drí Yésũ rî
ãvõ trõlé nĩ'á 'bã̃lâ.
46 Ĩtí rî, Yõsépã yî drí ítá tãndí mvẽêmvê âtrõzó, gõzó Yésũ rî ãvõ âtrõlé fê lã̃lị̃-lã̃lị̃
drị̃ã̃ sĩ, gõ'dá ítá 'dĩ âtrõzó Yésũ rî ãvõ gõzó ĩ'dî sĩ lâ ngóló-ngóló. Nĩngá sĩ, trõzó lâ
'bã̃lé ũgị́ gólâkâ drílâ 'dã̃lị́ 'dã̃'dã̃ únị́ 'á rî 'á. Vó lâ sĩ, drílâ kúnị́ úngû ã̃ngị́ lîlízó ndũũ
ũgị́ 'dĩ tị́.
47 'Dĩĩ Mãríyã Mãgãdálã yî Mãríyã gólâ Jósẽ rî ândrê ró rî bê, drílĩyî ngãzó 'dẽlé ĩyî
Yõsépã yî vó nĩ'á võ gólâ Yésũ rî ãvõ 'bãzó rî ndrẽlé.

---

* **15:36 15.36** Õdrá ã̃'dị́ 'dĩ ófẽ Yésũ drí 'dĩ rî ã̃ã̃'dã̃ ró lũmvû lôvó rĩ 'bá gólâ rî 'ẽlé 'dĩ bê. * **15:38 15.38** Jó mvá 'dĩ cé võ tíbê ãmbá ãlô drị̃-'bá ã̃ngị́ Yúdã̃ yí kâ rî 'bá yí kâ drí rĩzó fĩlí 'á lâ, nĩ'á Ôvârí ngálâ rî ĩ'dî. Ngbãângbânõ tị̃ lâ hûwã̃ tã̃ lẽ 'bá ndrĩ drí fĩzó Ôvârí ândrá.

16

Tã Yésũ drí lîdrízó õdrã 'ásĩ rî
(Mãtáyõ 28.1-8; Lúkạ 24.1-12; Yõwánĩ 20.1-10)

1 Gõ'dá kậyị̂ lôvô-lôvô kâ ndẽ rû bê ửtÚ-pá njị̂-kázíyá sĩ lạ̃njạ́túlị́ bê rî, Mãríyã Yãkóbã
rî ândrê, gõ'dá Mãríyã Mãgãdálã lésĩ rî, Sãlómẽ yí bê drí ngãzó ĩyî nĩlí ãlókõ dõ ró
gólĩyî drí gĩlí trá rî âtrõlé ânĩzó ĩ'dí bê lâ ló'dé drị̃ 'álâ ỉnị́lị́ Yésũ rî ãvõ rú.
2 Kậyị̂ ãlô kậyị̂ lôvô-lôvô kâ vósĩ rî,* drílĩyî ngãzó nĩlí ĩyî ãkpãkã'dã 'bõlõwá ãwó
sĩ. Gõ'dá ửtÚ drí âfõrẽ 'á rî, drílĩyî cãzó ló'dé drị̃ 'álâ.
3 Drẽ gólĩyî ãkpãkã'dã lạ́tị̂ 'á rî, gólĩyî ỉjî tã trá ĩyî võ 'ásĩ kĩ, “Ã'dî â'dô kó kúnị́ úngû
ạ́ngị́ ũgị́ tị́ 'dĩ jã'á vólé ãmâ drí nĩ yã?”
4 Gõ'dá gólĩyî îngâ bê drị̃ võ ndrẽlé ạ̃tị́ 'álâ rî, drílĩyî ngá ndrẽzó, kúnị́ úngû ạ́ngị́
ũgị́ tị́ rî ójâ trá vólé.
5 Ỉtí, drílĩyî ngãzó fĩlí cú ũgị́ 'álâ. Gõ'dá ũgị́ 'á tólâ rî, gólĩyî drí ãgô ãnjî ãzâ ndrẽzó
ítá mvẽêmvê ãcê kpírí-kpírí rî bê yí rú. Ãgô ãnjî rî 'dĩ rî gõlé drị́-ágó lésĩ ró. Gõ'dá
õkó nâ 'dĩ 'bá yî ndrê bê gólâ ỉtí rî, tị̂ lâ yî drí ậ'dị́zó ũrị̃ drí tã lârâkô 'dĩ drí sĩ.
6 Nĩngá sĩ, ãgô rî 'dĩ drí ngãzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ, “Nĩ 'ê ũrị̃ kô. Nĩ lôndã 'dî Yésũ
Nãzãrétã lésĩ rî ĩ'dî. Gólâ ĩ'dî fũlị́ fê lậlị̂-lậlị̂ drị̃ỉ̂ rî. Nĩ ndrê võ gólâ rî ãvõ lâlãzó rî. Nĩ
ndrê, ngbãângbânõ gólâ gõ'dá trá nĩngá yû'dạ́wạ́. Gólâ bê rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró. Gólâ
lîdrî trá õdrã 'ásĩ.
7 Nĩ ngâ nĩlí tã 'dî pẽlé Pétẽrõ drí lãjó'bá ãzí lâ yí bê. Nĩ pẽ gólĩyî drí kĩ nĩ rî, Yésũ
trá rĩ'á nĩ'á Gãlĩláyã 'álâ gólĩyî ândrá 'álâ. Gólĩyî â'dô gólâ rî ndrẽ'á tólâ, õzõ drílâ
âtálé trá gólĩyî drí sị́sị́ rî tí.”
8 Ỉtí, õkó 'dĩ 'bá yî drí ngãzó ló'dé drị̃ âyélé rãzó, tãlâ tị̂ lâ yî ậ'dị̂ trá ậ'dị̂, gõ'dá
gólĩyî trá ndrĩ ũrị̃ ró kpá lẽlẽ ró. Gólĩyî njỉ̂ỉ tị̂ kô õjílã ãzãkã drí pávó 'á, tãlâ gólĩyî
trá ũrị̃ ró rõô.

*Tã ạ̃lị́pị̂ búkũ nô ndẽzó rî**

9 Gõ'dá Yésũ lîdrî bê õdrã 'ásĩ Gímã sĩ ãkpãkã'dã cỉ̃ỉ́nó rî, drílâ íyî â'dázó sị́sị́ Mãríyã
Mãgãdálã drí. Mãríyã 'dĩ gólâ Yésũ drí líndrí õnjí njị̂-drị̃-lâ-rị̃ lâdrózó trá vólé 'álâ sĩ
rî ĩ'dî.
10 Nĩngá sĩ, Mãríyã Mãgãdálã drí ngãzó nĩlí tã 'dî ngĩlí õjílã gólĩyî â'dó 'bá Yésũ bê
rî yî drí. Gólĩyî trá ĩzã 'ẽ'á, gõ'dá kpá ãwó ró rõô.
11 Gõ'dá Mãríyã Mãgãdálã drí tã âtázó õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, yí õndrê Yésũ trá,
gólâ lîdrî trá. Gólĩyî gã dó úlị́ Mãríyã drí âtálé 'dĩ ârílí.
12 'Dĩî vósĩ, Yésũ drí kpá íyî â'dázó lârâkô ngĩî ãzâ sĩ tã ârí 'bá rị̃ rî 'bá yî drí, drílĩyî
rû ûsúrị̃ lạ́tị̂ 'á nĩrĩ 'á 'bậdrị̃ mvá ãzâ rî 'álâ.
13 Nĩngá sĩ, tã ârí 'bá rị̃ 'dî 'bá yî drí ngãzó gõlé Yẽrõsãlémã 'álâ nĩ'á kpá tã lâ pẽlé
tã ârí 'bá ậmbúkũ 'dî 'bá yî drí.* Gõ'dá tã ârí 'bá ậmbúkũ 'dî 'bá yî lẽé ĩyî tã kpá kô
úlị́ tã ârí 'bá rị̃ 'dî 'bá yî drí pẽlé 'dĩ 'á.
14 'Dĩî vósĩ, Yésũ drí íyî â'dázó lãjó'bá íyíkâ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-ãlô rî 'bá yî drí gólĩyî
drí rĩrĩ ngá nyãlé rî 'á. Yésũ drí tã lôgõzó gólĩyî drị̃ỉ̂ tã õnjí gólĩyíkâ tãsĩ, tãlâ gólĩyî
cú ỉtí tã lẽlẽ ãkó. Gólĩyî gã trá dó úlị́ õjílã Yésũ rî ndrẽ 'bá trá rî 'bá yí kâ ârílí Yésũ
rî gógó lîdrî-lîdrî lâ õdrã 'ásĩ rî tãsĩ.
15 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Nĩ ngâ lậ'búlị́ 'bậdrị̃ 'ásĩ ndrĩ tã
âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ ngĩlí õjílã drí ndrĩ kậkậrậ.

---

* **16:2 16.2** Kậyị̂ ãlô kậyị̂ lôvô-lôvô kâ vósĩ 'dî rĩ'á kậyị̂ Gímã kâ 'î. * **16:8 16.8** Tã îgĩ Márãkõ kâ ậdũkũ lâ ró rî 'bá yî ậvị̂ trá. Ĩ'dî tã îgĩ lôpé 'bá ãzâ 'bá yî îgĩ ĩyî tã gólâ vérẽsĩ 9-20 'á 'dĩ nĩ. * **16:13 16.13** Nĩ zị̂ í'dígówá Yésũ drí íyî â'dázó lãjó'bá rị̃ 'dî 'bá yî drí búkũ Lúkạ̃ kâ 'á kápĩtã 24.

16 Áâ'dô õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ 'á gõ'dá kpá lũmvû bãbãtízĩ
kâ dãzó trá drı̨ lâ ĩyî rî pã'á. Gólĩyî gã 'bá ĩyíkâ dó rî, áâ'dô tã-vó gólĩyíkâ kĩ'á õnjí ró.
17 Gólĩyî tã lẽ 'bá trá rî 'bá yî â'dô ĩyî tã lârâkô nõ 'bá yî 'ẽ'á ĩ'dî. Gólĩyî â'dô líndrí
õnjí lôfõ'á vólé õjílã 'ásĩ ámâ rú zı̨zı̨ sĩ. Gólĩyî â'dô tı̨ drílĩyî âtálé kô'dáwá rî âtá'á.
18 Gólĩyî â'dô ı̨nı̨ rũ'á drı̨ sĩ, ngãtá õzõ gólĩyî ũmvû ą̃lı̨ trá rî, gólĩyî drãá kô. Gólĩyî
â'dô drı̨ 'bã'á ngá lãzé 'bá drı̨̃ı̨, tãlâ õngâ ró ĩyî bê ngá lãzé 'ásĩ â'dólé rú'bą̃ ą̃'dı̨ sĩ.”
19 Nĩngá sĩ, Yésũ âtâ bê úlı̨ ndẽlé lãjó'bá íyíkâ drí rî, ódrí gólâ rî trõzó 'bũû 'álâ rĩlí
drı̨-ágó Ôvârí kâ drı̨̃ı̨, ãngó rũlı̨ Ôvârí bê.
20 Nĩngá sĩ, tã ârí 'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó nĩlí tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ ngĩ bê õjílã
drí võ 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dá Yésũ drí gólĩyî pãzó tã â'dálé õjílã drí kĩ, tã âtî-âtî gólĩyî drí
âtálé 'dĩ rĩ'á pą̃tı̨́ı̨ tã lârâkô gólĩyî drí 'ẽlé rî 'bá yî sĩ.
Í'dígówá nõ ą̃dũkũ lâ ĩ'dî nõ.

Tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ Lúkạ̃ drí îgĩlí rî Lúkạ̃

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị̃ sị̃sị̃ rî

Nõô rĩ'á búkũ drị̃-káká Lúkạ̃ drí îgĩlí rî ĩ'dî. Gólâ îgĩ búkũ gólâ Tã 'Ẽ'ẽ kâ rî kpá nĩ. Lúkạ̃ rĩ'á dõkõtórõ 'î, gólâ â'dó kô 'bạ̃súrú Yúdạ̃ yí kâ 'ásĩ. Gólâ â'dô trá Póõlõ rî ạ̃cị̃ tõ ãzí ró Póõlõ õtírĩ nĩî 'bạ̃drị̃ ngĩî ãzâ 'bá yî 'ásĩ rî. Búkũ rị̃ 'dî 'bá yî gólâ îgĩ trá õjílã ãmbá ãzâ rú bê Tĩyõfílẽ rî drí, tãlâ gólâ rî îmbálé gõ'dá kpá tã lẽ 'bá ãzâ 'bá yî â'dó 'bá bê õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró rî 'bá yí bê tã Yésũ rî tãsĩ rî sĩ.

Tã Lúkạ̃ drí îmbálé rî kĩ, Ôvârí lẽ õjílã ndrĩ, gõ'dá Yésũ 'díyî pã 'bá õjílã kâ 'î ndrĩ. Ĩ'dî tã 'dî kâ rî tí rî, gólâ drí â'dózó í'dígówá gólâ õjílã gólâ õjílã ãzí drí lẽlé kô rî 'bá yî tãsĩ rî bê dũû, õzõ ĩzã 'bá rú bê Lázãrõ rî tí, ágámvá gólâ rĩ 'bá tã 'ẽlé íyî átá drí tã rõrõ ãkó rî gõ'dá lãfâ átá lâ drí fẽlé drílâ rî îzã 'bá ndrĩ rî, gõ'dá kpá bélé-bélé û'dú 'bá Zãkáyõ, õjílã tãndí Sãmárĩyã lé 'bá ró tã tãndí 'ẽ 'bá íyî ạ̃jú-'bá-ãzí drí rî, gõ'dá kpá ãmbá ạ̃jú 'bũ 'bá Rómã kâ kâ, gõ'dá kpá í'dígówá õkó ãzâ 'bá yî õjílã ãzí drí lẽlé kô rî yí kâ bê, gõ'dá kpá tã ngá ôpá 'bá gólĩyî rị̃ îpálé Yésũ bê rî 'bá yí kâ bê.

Lúkạ̃ rî tã íyíkâ îgĩlí vó lâ ndrẽndrẽ bê dódó gõ'dá tã ífí â'dó 'bá bê rî 'bá yî gólâ drí 'bãzó lâ sị̃rú-sị̃rú, tãlâ õ'bã ró í'dígówá íyíkâ bê â'dólé pạ̃tị̃ị̃. Í'dígówá ãmbá võ ãzâ 'bá yî, gólâ ûsû â'bã'á Mãríyã, Yésũ rî ândré tị̃ sĩ. Gõ'dá íĩgĩí í'dígówá 'dĩ 'bá yî ãzâ 'bá yî kô búkũ ãzâ 'bá yî 'ásĩ. Lúkạ̃ kĩ nĩ rî, Yésũ õ'ê rãtáã Ôvârí drí ândâlâ dũû, tã â'dálé ãmâ gólâ rî vó bẽ 'bá ró nõ 'bá yî drí, gõ'dá gólâ âtâ tã kpá dũû Líndrí Tãndí Ôvârí kâ tãsĩ. Gólâ â'dâ tã kpá kĩ, ngá fẽfẽ ạ̃ngị̃ Ôvârí kâ ãmâ drí rî, rĩ'á tã õnjí ãmákâ âyê-âyê lâ ĩ'dî.

1-4 Ãgô ãmbá Tĩyõfílẽ, tã îgĩ-îgĩ nô ní drí õjílã ãzâ 'bá yî ãnî drí 'bãzó gólĩyí bê Kúmú Yésũ 'á rî yí bê. Má lẽ trá tã nô ífí lâ mbị̃mbị̃ lâ âtálé ãnî drí tã Yésũ kâ tãsĩ. Õjílã ãzâ 'bá yî rĩ'á nị̃ ĩyî trá dódó, îgĩ ĩyî tã trá tã gólâkâ tãsĩ. Má nị̃ trá tã õjílã nã 'bá yî drí îgĩlí 'dĩ rĩ'á tã pạ̃tị̃-pạ̃tị̃ rû 'ẽ 'bá trá rî ĩ'dî. Õjílã nã 'bá yî ĩ'dî rĩ 'bá ĩyî tã gólâkâ rî îcílí õjílã drí rî ĩ'dî, mâ rî gógó má rî trá tã gólâkâ 'dĩ tị̃ lâ ŋãlé õjílã nã 'bá yí bê. Má drí kpá tã 'dî ndrẽ 'bá lâ ãzâ 'bá yî ûsúzó ãmâ drí rĩzó tã 'dî tị̃ lâ ŋãlé gólĩyí bê. Má ûjũ tã gólĩyî drí îgĩlí 'dĩ îgĩlí ó'dí mãnísĩ tãndí ró, tãlâ nĩ lẽ ró tã lâ bê ndrĩ dódó. Tã má drí îgĩlí ãnî drí nõ ĩtõ rĩ'á Yésũ rî tị̃tị̃ 'ásĩ bũúũ âcálé gólâ rî gõgõ Ôvârí ngálâ ûrú 'álâ rî 'á.

Tã tã gólâ Yõwánĩ rî tị̃zó rî tãsĩ

5 Ndrô gólâ tíbê Yõwánĩ rî tị̃zó rî 'á rî, Ẽródẽ ĩ'dî kúmú ró 'bạ̃drị̃ Yũdạ̃yạ̃ kâ rî drị̃ị̃. Ndrô gólâ 'dĩ 'á rî, ãgô ãzâ rĩ'á drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ rî ró, rú lâ Zãkãríyã, õkó lâ rî rú íyíkâ Ẽlĩzãbétã. Gõ'dá Ẽlĩzãbétã rî átá kpá drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ 'î.

6 Zãkãríyã yî õkó lâ bê tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ rĩ'á tãndí ró Ôvârí rî Ị̃fị̃ drị̃ 'á. Gólĩyî rô Ôvârí rî tị̃-võ trá, té õzõ Ôvârí drí lẽlé rî tí.

7 Gólĩyî cú ĩtí mvá ãkó, tãlâ Ẽlĩzãbétã rĩ'á óndó 'î. Gólĩyî 'dó kpạ̃rạ̃tị̃ ãrãkã ró.

8 Tã 'ẽ'ẽ gólâ drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ rî kâ 'dĩ, órî 'ẽlâ Yẽrõsãlémã 'álâ jó ạ̃ngị̃ Ôvârí kâ nã 'á. Zãkãríyã yî drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ ãzâ 'bá yí bê gólĩyî 'bạ̃súrú dãwá rî gógó Zãkãríyã kâ rî 'ásĩ rî,* drílĩyî ânĩzó Yẽrõsãlémã 'álâ rĩlí ngá ạ̃jị̃ bê tũrũ-tũrũ õzõ bạ̃húrũ kâtí

* **1:8 1.8 *'Bạ̃súrú dãwá*** Drị̃-'bá 'dĩ 'bá yî lîzô ĩyî trá dũû, drílĩyî ĩyî lãfálé cãzó 'bạ̃súrú 'dĩ 'bá yî 'ásĩ dãdã, gõ'dá 'bạ̃súrú dãwá Zãkãríyã kâ rî úzị̃ íyíkâ ĩ'dî Ãbíjã. 'Bạ̃súrú dãwá 'dĩ 'bá yî, lôsĩ gólĩyíkâ rî ĩ'dî, drílĩyî rĩzó ânĩlí ngĩíngî ândâlâ rị̃ ndrô ãlô sĩ, nĩ'á Yẽrõsãlémã 'álâ ngá fẽfẽ fẽlé Ôvârí drí.

rî zãlé Ôvârí drí ûrú 'álâ. Gólĩyî 'ê ĩyî tã 'dî õrĩ Yúdạ̃ yí kâ drí ndrĩ. Kạ̃yị̃ vósĩ cé lạ̃njạ̃túlị̃ bê, drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ ãlô rî drí fĩzó jó ạ̃ngị́ Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ rĩlí ngá ạ̃jị́ bê rî zãlé Ôvârí drí ûrú 'álâ.

9 Kạ̃yị̃ ãzâ sĩ, lạ̃njạ̃túlị̃ bê, Zãkãríyã rî ãzí-ãzí yî zĩ gólâ trá 'bãlé rĩ'á ngá ạ̃jị́ bê rî zãlé jó ạ̃ngị́ Ôvârí kâ nã 'á. Drílâ gõzó fĩlí jó ạ̃ngị́ 'dĩ 'á cé élêwálâ.

10 Õjílã ãzâ 'bá yî bê dũû, rî ĩyíkâ ĩví 'álâ rãtáã 'ẽlé.

11 Gólâ rî bê ngá ạ̃jị́ bê 'dĩ zãlé jó ạ̃ngị́ 'dĩ 'álâ rî, mãlãyíkã lãjó'bá Ôvârí kâ drí âcázó. Mãlãyíkã 'dî rî âdrélé ãnyî võ ngá zãzó 'dĩ rú, drị́-ágó lésĩ ró.

12 Gõ'dá gólâ ndrê mãlãyíkã 'dî bê rî, gólâ lârô trá, dạ̃kạ̃rũ, lẽlẽ ró.

13 Gõ'dá mãlãyíkã 'dî drí tã âtázó gólâ drí kĩ nĩ rî, “Ní 'ê ũrị̃ kô. Má ânĩ ĩ'dî tã nô âtálé ní drí nõ, rãtáã ániká rĩ'á 'ẽlé ị̃tú vósĩ cé rî, Ôvârí ârî trá. Ánî õkó Ẽlĩzãbétã â'dô rû 'bã'á 'â bê. Drílâ mvá tị̃zó ágó ró. Ní â'dô rú lâ zị̃'á Yõwánĩ.

14 Ánî Ị̃fị́ â'dô wã'á tõwã mvá 'dĩ tãsĩ. Õjílã ndrĩ sị́ lâ ĩyî â'dô ârí gũ'á tã 'ẽ'ẽ tãndí mvá 'dĩ kâ rî tãsĩ.

15 Tã ífí lâ ĩ'dî rĩ'á nõtí, tãlâ Ôvârí zĩ gólâ trá rĩlí õjílã Ị̃fị́ îcílí tã mbị̃mbị̃ sĩ. Ôvârí zĩ gólâ trá 'bãlé õjílã ífífí ró, tã 'ẽ'ẽ gólâkâ â'dô 'bã'á ngĩî ãzí-ãzí lãfálé sĩ. Gólâ mvú õdrá kô. Líndrí Tãndí Ôvârí kâ â'dô rĩ'á gólâ bê gólâ rî lôpélé gólâ rî pã'á tã íyíkâ 'ẽlé ndrĩ tãndí ró.

16 Gólâ â'dô õjílã õrĩ Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yí kâ drị̃ lâ yî âjá'á 'dẽlé Ôvârí vó.

17 Gólâ â'dô 'dẽ'á sị́sị́ võ êdélé Ôvârí drí â'dézó gólâ vó. Gólâ â'dô tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ pẽ'á, drílâ õjílã âsézó ndrĩ ârílâ. Gólâ rî gógó â'dô 'bã'á kpá mbârâkã bê, õzõ tã ạ̃ngũ 'bá Ẽlíyã tíbê drã 'bá ạ̃kû ró rî tí. Gólâ â'dô tã pẽ'á mvá rî átá yî drí mvá lâ yí bê gólĩyî 'bãlé â'dólé ãyĩkõ ró 'â ạ̃'dị́ sĩ. Gólâ â'dô tã pẽ'á õjílã gólĩyî ârîmâkô 'bá drí, gõ'dá drílĩyî ĩyî jãzó tã mbị̃ rî ị̃sũlị̃ ĩ'dî. Gólâ â'dô tã pẽ'á õjílã drí ĩyî êdézó njãâ tã õnjí ãkó Ôvârí drí âcázó ûsúlâ ĩyî ndrĩ.”

18 Zãkãríyã drí tã âtázó mãlãyíkã 'dî drí, “Â'dô 'bã'á ángô tí ró yã? Mâ trá ãrãkã ró, ámâ õkó kpá trá ãrãkã 'î rî.”

19 Mãlãyíkã 'dî drí tã-drị̃ lôgõzó kĩ nĩ rî, “Mâ Gãbẽrélẽ ĩ'dî. Mâ lãjó'bá Ôvârí kâ ĩ'dî. Ôvârí âjô mâ tã tãndí nõ âtálé ní drí, gõ'dá ní lẽé kô.

20 Tã ámâ âjózó ĩ'dí bê lâ rî rĩ'á tã pạ̃tị̃ị̃ 'î, â'dô rû 'ẽ'á té õzõ má drí âtálé 'dĩ tí. Gõ'dá ní lẽé tã má drí âtálé 'dĩ bê kô rî, ngbãângbânõ nĩlí sị́sị́ 'álâ Ôvârí â'dô ánî 'bã'á ũ'dú'dû ró.”

21 Gõ'dá õjílã gólĩyî ĩví 'álâ rî 'bá yî ĩyíkâ drẽ zãâ âdré'á jó ạ̃ngị́ 'dĩ tị́lị́ Zãkãríyã rî tẽlé âfõlé rî, gólĩyî kĩ, “Zãkãríyã rî njãlé jó 'á nõ ã'dô 'ẽ'á yã?”

22 Gõ'dá gólâ âfõ bê rî, âtá úlị́ gõ'dá kó kô, tãlâ gólâ trá ũ'dú'dû ró. Rî tã âtálé cé drị́ sĩ. Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî âtâ ĩyî tã trá kĩ nĩ rî, “'Dĩî, gólâ ndrê tã lârâkô ãzâ 'bá yî trá jó 'á tólâ.”

23 Gõ'dá 'dĩî rî vósĩ rî, kạ̃yị̃ 'dĩ 'bá yî gólâ drí rĩzó ngá 'ẽ'ẽ 'ẽlé jó ạ̃ngị́ Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ rî ndẽ rû trá. Gólâ ngâ trá gõlé 'bã 'álâ té 'bạ̃drị̃ mvá íyíkâ rî 'álâ.

24 Gõ'dá õkó lâ Ẽlĩzãbétã 'bã rû trá 'â bê. Ẽlĩzãbétã rî trá 'bã 'á lạ̃mú ãkó 'bã-tị̃ 'ásĩ párá njị̃.

25 Ẽlĩzãbétã kĩ nĩ rî, “Ngbãângbânõ Ôvârí pâ mâ trá. Gólâ ndrê mâ bê rî, ámâ ĩzã gâ trá gólâ Ị̃fị́, má 'bã rû trá 'â bê. Gólâ trõ ãnyĩ trá má drị̃ị̃ sĩ.”

26 Ẽlĩzãbétã bê trá 'â bê párá njị̃-kázíyá rî, Ôvârí drí lãjó'bá íyíkâ Gãbẽrélẽ rî âjózó ízámvá ãzâ rú bê Mãríyã rî ngálâ. Mãríyã 'dĩ rî rĩlí Nãzãrétã 'álâ. Nãzãrétã rĩ'á Gãlĩláyã 'á.

27 Gólâ lẽ tã trá ãgô ãzâ rú bê Yõsépã rî trõzó ágó ró. 'Dĩî gólâ nị̃ị́ drẽ ãgô tã kô. 'Dĩî Yõsépã rĩ'á kúmú Dạ̃wúdị̃ rî ózõwá ĩ'dî.

28 Gãbẽrélẽ drí âcázó Mãríyã ngálâ tã âtálé kĩ nĩ rî, “Tã ạ̃'dị̃-ạ̃'dị̃ Ôvârí kâ ãã'dô ní
bê. Gólâ lẽ nî trá kôrô.”
29 Tã âtálé 'dĩ sĩ rî, Mãríyã rî drị̃ lîjã trá, gõ'dá gólâ nị̃ị́ úlị́ ífí Gãbẽrélẽ drí âtálé yí
drí 'dĩ kô.
30 Gãbẽrélẽ drí gõzó tã âtálé gólâ drí kĩ nĩ rî, “Mãríyã, ní 'ê ũrị̃ kô, tãlâ Ôvârí zĩ nî
trá cé ĩ'dî élêwálâ õkó mvá ãzí lãfálé sĩ 'bãlé 'díyî pã 'bá rî ândrê ró.
31 Ní â'dô rû 'bã'á 'â bê, gõ'dá ní drí tị̃zó lâ mvá ágó ró. Ní â'dô rú lâ zị̃'á “ ‘Yésũ” ’.
32-33 Gólâ ĩ'dî tíbê Dạ̃wúdị̃ rî ózõwá ró rî, gõ'dá gólâ kpá ĩ'dî tíbê Ôvârí drí tã lâ
'bãlé kĩ'á nĩ rî, yí â'dô âjó'á lâ rĩlí kúmú ró õrĩ ãníkâ rî 'bá yî drị̃ị̃ zãâ ạ̃dũkũ ãkó rî
ĩ'dî.”
34 Mãríyã kĩ nĩ rî, “'Dĩî rî â'dô 'bã'á ángô tí yã? Mâ drẽ 'dĩyímvá ró nõ. Má nị̃ị́ drẽ
tã ãgô kâ kpá kô nõ.”
35 Gãbẽrélẽ kĩ, “Ôvârí rî mbârâkã â'dô ánî 'bã'á trá rû 'bãlé 'â bê, tãlâ mvá rî 'dĩ
â'dô 'bã'á Ôvârí rî mvá ró, gólâ â'dô té õzõ Ôvârí rî gógó kâtí.
36 Ní ndrê drẽ, ánî áró Ẽlĩzãbétã gólâ óndó 'î gõ'dá kpá ãrãkã ró, ngbãângbânõ rî,
gólâ trá cú 'â bê párá njị̃-kázíyá.
37 Tã ãmbá nã 'bá yî, Ôvârí â'dô 'bã'á lâ rû 'ẽlé cú ĩtí lâŋõ ãkó. Úlị́ Ôvârí kâ cú
mbârâkã bê.”
38 Mãríyã kĩ, “Mâ rĩ'á rû ị̃'bũ 'bá Ôvârí kâ ĩ'dî. Má rî gólâ rî rõlé zãâ rõrõ kárá. Má
â'dô rû 'bã'á mvá 'dĩ bê. Tã 'dî â'dô â'dó'á ĩtí.” Gãbẽrélẽ drí Mãríyã rî âyézó, gõzó
nĩlí.
39 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Mãríyã drí ngá íyíkâ êdézó 'wãâ'wâ nĩzó íyî áró Ẽlĩzãbétã rî
ndrẽlé. Ẽlĩzãbétã rî rĩlí 'bạ̃drị̃ mvá ãzâ 'á, võ lâ 'dĩ lũtú ró 'bạ̃drị̃ Yũdạ́yạ̃ kâ rî 'álâ.
40 Mãríyã drí âcázó Ẽlĩzãbétã drí 'bã 'álâ, gõzó fĩlí jó 'álâ, nî-bê-yã fẽlé Ẽlĩzãbétã
drí.
41 Gólâ fẽ nî-bê-yã bê Ẽlĩzãbétã drí rî, mvá drí rû î'wãzó Ẽlĩzãbétã 'á. Gõ'dá Líndrí
Ôvârí kâ îmbâ Ẽlĩzãbétã rî lị̃fị́ trá tã nị̃nị̃ sĩ.
42 Gõ'dá Ẽlĩzãbétã kĩ nĩ rî, “Óõ Mãríyã, Ôvârí 'bã lị̃fị́ trá ní drị̃ị̃ kôrô õkó ãzí drị̃ị̃ sĩ,
tãlâ Ôvârí zĩ nî trá mvá íyíkâ tị̃lị́. Mvá tíbê ní drí 'ẽ'á tị̃lâ nõ rî, Ôvârí lẽ trá kôrô.
43 Tãlâ ã'dô 'î, ní drí ânĩzó ámâ ndrẽlé yã? Mâ cú ĩtí fõlõgâ ró nõ. Nî ámâ pã 'bá rî
ândrê 'î.
44 Má nị̃ trá kĩ, ní â'dô 'bã'á Ôvârí rî ândrê ró, tãlâ mvá mâ rî gógó 'á nõ î'wã rû
trá ãyĩkõ drí nî-bê-yã ní drí fẽlé má drí 'dĩ sĩ.
45 Ôvârí lẽ nî fí trá kôrô, gólâ â'dô 'ẽ'á tã 'dî 'ẽlé té õzõ drílâ âtálé mãlãyíkã drí rî
tí pạ̃tị̃ị̃ ró.”

Nõô lôngó Mãríyã kâ ĩ'dî

46 Gõ'dá Mãríyã drí Ôvârí rî lûyị́zó lôngó sĩ nõtí,
“Má rî nõ Ôvârí rî lûyị́lị́ gólâ tíbê 'díyî pã 'bá ró nõ.
47 Gólâ 'bã mâ trá â'dólé ãyĩkõ sĩ.
48-49 Mâ gólâ áyábálá ró nõ, gólâ 'bã lị̃fị́ trá má drị̃ị̃.
Nõngá sĩ, õkó ãzí ndrĩ kĩ nĩ rî, mâ trá cú ândrâ-tãndĩ bê,
tãlâ Ôvârí tíbê mbârâkã ãkĩ nô,
gólâ â'dô fãfã fẽ'á kpá nĩ má drí tã 'dî 'bá yî 'ẽzó.
Gólâ ĩ'dî â'dô-â'dô gólâkâ drí 'bãlé ngĩî õjílã ndrĩ drị̃ị̃ sĩ,
tã tãndĩ gólâkâ rĩ'á ãmbá.
50 Ãmâ ĩzã gâ trá gólâ drị̃ị̃.
Õzõ mã õrô gólâ rî, gólâ â'dô ãmâ pã'á, õzõ gólâ drí ãmâ ạ́'bị́yạ́ yî pãrẽ ạ̃kû ró rî tí.
51 Gólâ rî drị́ rĩ'á mbârâkã bê õjílã gólĩyî lómbé-lómbéwá 'bá rî 'bá yî îzãzó vólé.

52 Gólâ â'dô kúmú gólĩyî lómbé-lómbéwá 'bá ró rî yî îngá'á vólé kịtị̃ kúmú kâ rî drị̃ị̃ sĩ,
gólĩyî 'bã 'bá vólé 'álâ rî 'bãzó ĩ'dî sịsị 'álâ.
53 Gólâ rî pị̃pị̃sịlị mvẽêmvê ró, õjílã gólĩyî 'bã 'bá ĩzã ró rî yî pãlé.
Gõ'dá gólâ lẽé õjílã gólĩyî ãrõ-ãrõ 'bá ngá ãmbá ã'dô ró 'dó yí drí 'dĩ 'bá yî kô.
54 Ngbãângbânõ rî, gólâ 'bã trá zãâ tã íyíkâ yí drí âtálé ãmâ ạ'bịyạ yî drí rî ĩ'dî.
55 Gólâ rî ãmâ pãlé, gõ'dá gólâ zĩ ãmâ, Ãbãrãyámã rî õrĩ yî, õjílã íyíkâ ró. Ĩ'dî 'dĩ.”

56 Mãríyã rî trá áró lâ Ẽlĩzãbétã bê párá nâ. Ẽlĩzãbétã drí mvá tị̃zó zãlô, drílâ gõzó gõlé.
57 Ẽlĩzãbétã tị̃ mvá trá mvá ágó ró.
58 Gólâ rî áró yî, gólâ rî rû-lẽ-ãzí yí bê trá ĩyî ndrĩ ãyĩkõ ró, tãlâ Ôvârí 'bã gólâ trá mvá tị̃lị gólâ drí 'bãrẽ õkó ãdrá ró rî 'á.
59 Kậyị̃ nj̃ị-drị̃-lâ-rị̃ vósĩ rî, õjílã ãzâ 'bá yî ânĩ ĩyî trá mvá 'dĩ âjílí 'dẽlé bãsã 'á. Kậyị̃ 'dĩ trá kpá kậyị̃ gólâ rú zị̃zó mvá 'dĩ drị̃ị̃ rî ĩ'dî. Gólĩyî kĩ nĩ rî, “Mvá 'dĩ rú lâ úzị̃ Zãkãríyã.”
60 Gõ'dá Ẽlĩzãbétã lẽé kô. Ẽlĩzãbétã kĩ nĩ rî, “Mvá 'dĩ rú lâ rĩ'á Yõwánĩ.”
61 Õjílã 'dî 'bá yî kĩ nĩ rî, “'Dĩî rî lã'bí ãmákâ rî ĩ'dî, mvá 'dĩ rú lâ zị̃zó õzõ áró lâ yí kâtí. Nî áró ãzâ ãkó rú bê Yõwánĩ.”
62 Gõ'dá gólĩyî ĩjî Zãkãríyã trá kĩ nĩ rî, “Ní lẽ mvá nõ rú lâ zị̃lị ã'dî ĩ'dî yã?”
63 Zãkãríyã drí gõzó mvá 'dĩ rú lâ îgĩlí wárãgã bị drị̃ị̃ kĩ nĩ rî, “Úzị̃ rú lâ Yõwánĩ.” Õjílã 'dî 'bá yî lârõ trá.
64 Kôrô Zãkãríyã rî tị̃ drí rû nj̃izó úlị âtálé íyî tị̃ sĩ. Drílâ ìtónãzó Ôvârí rî lûyịlị.
65 Gõ'dá ãzí-ãzí lâ yî trá 'dó ũrị̃ ró. Tã 'dî lậ'bû trá ndrĩ võ nã 'bá yî 'ásĩ.
66 Õjílã ndrĩ tã 'dî 'bá yî ârí 'bá rî ĩyî trá 'dó tã ịsũ-ịsũ ró, gólĩyî kĩ nĩ rî, “Á! Mvá rî nõ ã'dô lâ 'î yã?”

Nõô lôngó Zãkãríyã kâ ĩ'dî

67 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Ôvârí nj̃ị̃ Zãkãríyã rî tị̃ bê rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí gólâ rî lị̃fị̃ îmbázó tã nị̃nị̃ sĩ, úlị âtázó nõtí,
68 “Má lûyị̃ drẽ Ôvârí ámákâ.
Gólâ trá ãnyî 'ẽ'á 'díyî pã 'bá âjólé ãmâ drí mbârâkã bê.
69 'Díyî pã 'bá nõ rî â'dô 'ẽ'á 'bãlé ãmâ drị̃ị̃ ndrĩ kúmú ró.
Gólâ â'dô 'bã'á nĩ ãmâ lịpị̃ ró, õzõ gólâ rî ạ'bịyạ Dậwúdị̃ tíbê Ôvârí rõ 'bá rî tí.
70 Ậkû ró rî, tã ậngũ 'bá Ôvârí kâ drí tã lâ âtílí kĩ'á nĩ rî,
71 Ôvârí â'dô ãmâ pã'á nĩ ãmâ ậjú-'bá-ãzí yî drịgạ sĩ, îzãá ĩyî ãmâ kô.
72 'Dĩî rî tã gólâ drílâ 'bãlé zãâ ãmâ ạ'bịyạ drí ậkû ró rî ĩ'dî.
Gólâ â'dô tã gólâ drílâ 'bãlé gólĩyî drí 'dĩ 'bã'á drílâ rû 'ẽzó.
73 Gólâ 'bã tã rî gógó 'dĩ trá rû 'ẽlé Ãbãrãyámã drí, gõ'dá tã rî gógó 'dĩ drí rû 'ẽzó.
74 Gólâ â'dô ãmâ pã'á ãmâ ậjú-'bá-ãzí yî drịgạ sĩ, mã ị̀'bũ ró rû bê yí drí cú ĩtí ũrị̃ ãkó.
75 Gõ'dá kpá mã rî ró bê tã mbị̃ 'bá ró yí lị̃fị̃.

76 Ámâ mvá, má âtâ tã nô ní drí.
Ní â'dô 'bã'á tã ậngũ 'bá mbârâkã bê kôrô rî ró.
Ní â'dô 'bã'á tã ãmâ pã 'bá kâ lôyá 'bá ró.
Ní â'dô kpá 'bã'á lị̃fị̃ îcí 'bá ró õjílã drí âcâ-âcâ ãmâ pã 'bá kâ rî drị̃ lâ tẽlé.
77 Ní â'dô õjílã lị̃fị̃ îcí'á nĩ kĩ nĩ rî, Ôvârí rĩ'á pị̃pị̃sịlị bê mvẽêmvê ró,
tãlâ gólâ â'dô rĩ'á nĩ tã õnjí õjílã kâ âyélé.
78 Ôvârí ãmákâ rĩ'á 'â ậ'dị bê kpá ngá lẽlẽ bê.

79 Gólâ â'dô âcá'á õjílã 'bãlé rû ôjálé ngĩî tã 'ẽ'ẽ ĩyíkâ rî 'ásĩ.
Gólâ â'dô ãmâ îcí'á 'bãlé mbị̃ Ôvârí ágálé,
Ôvârí rî pĩ̃pĩ̃ṣílị̃ drí ạ̃'dízó ãmâ rú.
Gólâ â'dô õdrã ũrĩ̃ gólâ rĩ 'bá ãmâ ĩ̃ḟĩ̃ ôjálé õzõ ı̨́nı́rı́kúwạ́ kâtí rî trõ'á vólé ãmâ pĩ̃pĩ̃ṣílị̃ 'ásĩ.
Gólâ â'dô lạ́tị̃ Ôvârí kâ rî î'ĩ'á ngbángbá, gólâ rî pĩ̃pĩ̃ṣílị̃ â'dô ạ̃'dı́'á ạ̃'dị̃ ãmâ rú ndrĩ. Ĩ'dî 'dĩ.”

80 Gõ'dá Yõwánĩ mbâ trá ạ́ngı́ ãgô ró, gõ'dá gólâ nĩ trá rĩlí õmã 'álâ élêwálâ bũúũ âcálé ndrô gólâ drílâ rĩzó tã pẽlé õjílã gólĩyî Yũdạ́yạ̃ kâ rî 'bá yî drí rî 'á.

2

Tã gólâ Yésũ rî tĩzó rî
(Mãtáyõ 1.18-25)

1-2 Ndrô nã 'bá yî sĩ, kúmú ạ́ngı́ Rómã kâ ãzâ rĩ'á kúmú ãzí drĩ̃ı̨̃ sĩ ndrĩ, rú lâ rĩ'á Ạ́gúsũtũ. Kúmú ạ́ngı́ 'dĩ drí tã 'bãzó õjílã drí ndrĩ kĩ nĩ rî,
3 õjílã õgõ tílílí 'bạ̃drĩ̃ ĩyî ạ́'bı́yạ́ yî tĩzó rî 'ásĩ, nĩ'á ĩyî rú îgĩlí 'bã-tị̃ ĩyíkâ vó ró bélé-bélé tãsĩ.*
4-5 Ạ́kû ró rî, Yõsépã rî ạ́'bı́yạ́ rî trá 'bạ̃drĩ̃ mvá gólâ zĩ̃lı̨́ Bẽtẽlémẽ 'dĩ 'á, gólâ 'bạ̃súrú kúmú Dạ̃wúdĩ̃ yí kâ rî 'ásĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yõsépã yî ngâ ĩyî trá Mãríyã bê, Nãzãrétã 'ásĩ nĩlí Bẽtẽlémẽ 'álâ ĩyî rú îgĩlí bélé-bélé tãsĩ. Mãríyã 'bã rû trá 'â bê mbârâkã Ôvârí kâ sĩ.
6 Gólĩyî õtírĩ rĩî Bẽtẽlémẽ 'álâ rî, kạ̃yị̃ Mãríyã drí 'ẽzó mvá tĩ̃lı̨́ rî câ trá, ûsû gólâ trá tólâ.
7 Mãríyã drí gõzó mvá sı́sı́ íyíkâ tĩ̃lı̨́ ágó ró. Drílâ mvá 'dĩ gõzó ítá sĩ ngóló-ngóló gólâ rî lãlé õmã 'ã'í drĩ̃ı̨̃. Gólĩyî rĩ'á jó gólâ kạ̃bĩ̃lı̨́kĩ̃ drí rĩzó 'á lâ rî 'á, tãlâ võ yû'dạ́wạ́ drílĩyî ạ̃yı́zó jó ũmú kâ rî 'álâ.
8 Kạ̃yị̃ 'dĩ 'bá yî 'á rî, õjílã ãzâ 'bá yî kpá rĩ'á ĩyî kạ̃bĩ̃lı̨́kĩ̃ ĩyíkâ lôkí'á ngạ́cı̨̃ sĩ õmã 'álâ.
9 Mãlãyíkã Ôvârí kâ ãzâ drí ânĩzó gólĩyî ngálâ. Gõ'dá ı̨́nı́rı́kúwạ́ ãmbá ngạ́cı̨̃ kâ 'dĩ drí gõzó 'bãlé õzõ į̃tú-ạ̃yı́ kâtí, kãngbê-kãngbê, lạ̃gû-lạ̃gû ró. Lôkí 'bá 'dĩ 'bá yî lârô ĩyî trá ũrĩ̃ bê.
10 Mãlãyíkã 'dî drí tã âtázó drílĩyî kĩ nĩ rî, “Nĩ 'ê ũrĩ̃ kô, tãlâ Ôvârí âjô mâ trá tã tãndí pẽlé ãnî drí. Tã tãndí má drí ânĩzó ĩ'dí bê lâ nõ â'dô õjílã ndrĩ 'ẽ'á ãyĩkõ ró,
11 tãlâ ãndrõ nô rî 'díyî pã 'bá tíbê Ôvârí drí tã lâ âtálé kĩ'á nĩ rî, áâ'dô âjó'á lâ õjílã pãlé rî, útị̃ trá Bẽtẽlémẽ 'álâ.
12 Nĩ â'dô ûsú'á lâ 'wãâ. Tã pạ̃tĩ̃ı̨̃ ró rî, õzõ nĩ õcâ trá Bẽtẽlémẽ 'álâ rî, nĩ â'dô mvá õdé ûsú'á ógõ trá ítá sĩ ngóló-ngóló jó kạ̃bĩ̃lı̨́kĩ̃ drí rĩzó rî 'á. Ândrê lâ lã trá õmã 'ã'í drĩ̃ı̨̃.”
13 Kôrô 'dĩĩ rî vósĩ rî, mãlãyíkã Ôvârí kâ údúgú'bı̨ drí rĩzó ĩyî ânĩlí ûrú lésĩ lôngó ngõ bê Ôvârí rî lûyị̃-lûyị̃ bê kĩ nĩ rî,
14 “Õjílã ndrĩ ũlûyị̃ Ôvârí ûrú 'álâ rî,
gólâ lẽ õjílã trá kôrô.
Gólâ 'bã íyî pĩ̃pĩ̃ṣílı̨́ trá ạ̃'dị̃-ạ̃'dị̃ ró ãnî rú ndrĩ. Ĩ'dî 'dĩ.”
15 Mãlãyíkã údúgú'bı̨ Ôvârí kâ 'dĩ 'bá yî drí gõzó ûrú 'álâ.
Gõ'dá lôkí 'bá 'dĩ 'bá yî drí tã ị̃'bĩ̃zó kĩ nĩ rî, yĩ õnĩ drẽ Bẽtẽlémẽ 'álâ tã gólâ mãlãyíkã 'dî 'bá yî drí rĩ'á pẽlâ ĩyî drí 'dĩ ndrẽlé.

---

* **2:3 2.3** Ãnyî 'bạ̃drĩ̃ gólâ Yũdạ́yạ̃ 'dĩ lạ̃gạ́tı̨́ 'bạ̃drĩ̃ ãzâ rú bê Sírĩyã 'dĩ kúmú lâ íyíkâ Kĩrínyã ĩ'dî.

16 Gólĩyî râ ĩyî trá 'wãâ'wâ, nĩ'á tã nã ndrẽlé, drílĩyî mvá õdé 'dĩ ûsúzó ândrê lâ bê,
mvá õdé 'dĩ ólã trá vũdrı̣ õmã 'ã'í drı̣̃ı̣.
17-20 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, drílĩyî nĩzó gõlé vólé lôngó Ôvârí rî lûyı̣-lûyı̣ kâ bê. Tã tíbê
drílĩyî ârílí gõ'dá kpá drílĩyî ndrẽzó lâ rĩ'á kpá té õzõ mãlãyíkã 'dî 'bá yî drí âtálé
drílĩyî rî tí. Õjílã gólĩyî tíbê tã kạ́bı̣̃ılı́kı̣̃ lôkí 'bá yî drí âtálé nõ ârí 'bá lâ ĩyî rî, gólĩyî
trá 'dó ndrĩ lârõ-lârõ ró tã 'dî ârírĩ 'á.
Gõ'dá nĩngá sĩ rî, tákõ tã tíbê sı́sı́ Ôvârí drí rĩ'á âtálâ Mãríyã drí mãlãyíkã íyíkâ sĩ
rî âgâ trá ndrĩ gólâ 'á. Drílâ rĩzó tı́tı́ dĩyí rĩ'á tã 'dî ĩtõ lâ ı̣̂sũlı́.
21 Kậyı̣̂ nj̨ı̣-drı̣̃-lâ-rı̣̃ vósĩ rî, ó'bê mvá 'dĩ trá bãsã 'á, gõ'dá átá lâ zı̣̂ rú lâ trá Yésũ, té
õzõ Gãbẽrélẽ drí âtálé ândrê lâ Mãríyã drí rî kâtí.

Tã gólâ Yésũ rî â'dázó jó ạ́ngı́ Ôvârí kâ 'álâ rî

22-24 Mvá 'dĩ tı̣̃tı̣̃ lâ vósĩ rî, Mãríyã drí 'ẽzó lâ kậyı̣̂ nyâ'dî-rı̣̃, drílĩyî gõzó ngãlé nĩlí
Yõsépã bê Yẽrõsãlémã 'álâ. Gólĩyî câ bê rî, nĩ ĩyî trá fĩlí jó ạ́ngı́ Ôvârí kâ rî 'álâ mvá 'dĩ
â'dálé Ôvârí drí kpá ngá fẽfẽ ĩyíkâ fẽlé Ôvârí drí. Ngá fẽfẽ drílĩyî fẽlé 'dĩ rĩ'á ãmámõ
rı̣̃, â'dô tã 'bã'bã Ôvârí drí 'bãlé Músạ̃ sĩ rî vó ró, tãlâ 'dĩî rĩ'á mvá sı́sı́ 'î.
25 'Dĩî vósĩ rî, ãgô ãzâ bê rĩ'á Yẽrõsãlémã 'á tólâ, rú lâ rĩ'á Sĩmónã. Gólâ rĩ'á ãgô
tãndí 'î. Gólâ 'ê lã'bí 'dĩ 'bá yî trá ndrĩ bê rî, gólâ drí tã gólâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ
drí rĩ'á âtálâ drílâ rî rõzó.
26 Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'bã tã trá gólâ drí kĩ, gólâ õdrãá kô té gólâ drí 'díyî pã 'bá
ndrẽzó zãlô.
27 Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí tã âtázó drílâ õnĩ ró bê jó ạ́ngı́ Ôvârí kâ nã 'á tólâ.
Gõ'dá 'dĩî rî kpá trá té kậyı̣̂ gólâ Mãríyã yî drí nĩzó ágó lâ Yõsépã bê fĩlí jó ạ́ngı́ 'dĩ
'álâ ngá fẽfẽ ĩyíkâ fẽlé Ôvârí drí rî ĩ'dî. Sĩmónã drí drı̣̃ 'bẽzó gólĩyí bê jó ạ́ngı́ nã 'á
tólâ.
28 Gõ'dá gólâ ndrê mvá nã bê rî, nı̣̃ trá, yí trõ mvá 'dĩ trá yí rú ândré lâ rú sĩ. Gólâ
kĩ, "'Dĩî rî 'díyî pã 'bá Ôvârí drí tã lâ âtálé rî ĩ'dî." Gõ'dá drílâ gõzó Ôvârí rî lûyı́lı́ kĩ
nĩ rî,
29-30 "Kúmú ámákâ Ôvârí, má 'ê ãwô-ĩtí ãmbá ní drí, tãlâ ní âjô mvá 'dĩ ãngó 'á nõ,
'dĩî má â'dô gõ'dá drã'á, má ndrê gólâ trá cú ámâ ĩı̣́fı̣ sĩ.
31 Mvá 'dĩ ní 'bã trá, kó ạ̃kû ró õrĩ nõ 'bá yî pãlé ndrĩ ãngó 'á nõngá.
32 Mvá, nĩ â'dô 'bã'á õzõ lạ̃sı́ kõkõ kâtí Ôvârí rî ífífí â'dálé õjílã ãngó 'á nõ 'bá yî drí
ndrĩ.
Gólâ ĩ'dî ãlô õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ 'ásĩ gólâ 'é 'bá õjílã ndrĩ drí lûyı́lı́ rî. Ĩ'dî 'dĩ."
33 'Dĩî vósĩ rî, Mãríyã yî Yõsépã bê trá ĩyî lârõ-lârõ ró úlı́ Sĩmónã drí âtálé 'dĩ 'á.
34-35 Sĩmónã drí gõzó õrẽ fẽlé gólĩyî drí, gõ'dá Sĩmónã drí tã âtázó Mãríyã drí kĩ
nĩ rî, "Ní ârî drẽ, õjílã ãzâ 'bá yî â'dô ĩyî âtálâ kĩ, ãwô, tã pạ̃tı̣̃ı̣ ró, Ôvârí âjô gólâ nĩ
ãngó 'á nõngá, gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî, Ôvârí â'dô gólĩyî pã'á. Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî â'dô
ĩyî âtálâ kĩ, 'é'ẽ, Ôvârí âjó gólâ nĩ kô, gõ'dá õjílã gólĩyî ĩtí 'dĩ 'bá yî Ôvârí â'dô gólĩyî
îzã'á. Óõ Mãríyã, nî gólâ rî ândrê, ní â'dô 'bã'á ĩzã kõkõ bê rõô lâŋõ 'ẽ 'bá gólâ rî 'ẽlé
rî sĩ."
36-37 Gõ'dá kôrô 'dĩî rî vósĩ rî, õkó ãzâ drí kpá âfízó jó ạ́ngı́ Ôvârí kâ 'dĩ 'á, rú lâ
Ánã, Fạ̃nũwélẽ rî mvá 'î, 'bạ̃súrú Ãsérã yí kâ. Gólâ tã ạ̃ngũ 'bá 'î. Gólâ rĩ'á õkó ãdrá
'î, ndrô lâ trá nyâ'dî-sû-drı̣̃-lâ-sû. Ágó lâ gî gólâ bê rî, 'ê ĩyî trá ndrô nj̨ı̣-drı̣̃-lâ-rı̣̃, ágó
lâ drí gõzó drãlé. Gólâ rî gõ'dá trá ạ̃yı́zı́ ró ágó lâ rî vólé drı̣̃ 'ásĩ zãâ ágó ãkó. Gólâ
rĩ'á kậyı̣̂ vósĩ cé jó ạ́ngı́ Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ rãtáã 'ẽ'á Ôvârí drí, gõ'dá rí kậyı̣̂ ãlô tã ı̣̂sũlı́
nõtí kĩ'á nĩ rî, ngá nyãnyã 'ẽzó yí drí rî kô, cé rĩzó rãtáã 'ẽlé ĩ'dî Ôvârí drí.

38 Gõ'dá gólâ ndrê mvá 'dĩ bê rî, gólâ nị̃ trá kĩ nĩ rî, 'dĩî rî 'díyî pã 'bá 'î Ôvârí ngá lésĩ. Gólâ lûyị̃ Ôvârí trá, gõ'dá lânjî tã lâ trá gólĩyî rĩ 'bá 'díyî pã 'bá tẽlé Yẽrõsãlémã 'álâ ânĩlí Ôvârí ngá lésĩ ãngó 'á nõngá õjílã íyíkâ pãlé rî yî drí.
39 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yõsépã yî Mãríyã bê Yésũ rî õdẽ yí bê nĩ ĩyî trá rĩlí Nãzãrétã 'á 'bậdrị̃ zị̃lị́ Gãlĩláyã rî 'álâ.

Tã Yésũ drí 'bãzó drẽ 'dĩyímvá ró rî

40 Mvá Yésũ 'dĩ mbâ trá tólâ mbârâkã bê. Gólâ trá tã nị̃nị̃ bê ãmbá. Ôvârí pâ gólâ trá.
41 Ndrô vósĩ cé, gólâ rî átá yî ândrê lâ bê rî ĩyî trá nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ kãrámã lậvũ-lậvũ kôrô kâ 'ẽlé.
42 Gõ'dá gólâ õtírĩ 'bãâ ndrô bê mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ rî gólâ nĩ trá lậmúlị́ íyî átá yî íyî ândrê bê Yẽrõsãlémã 'álâ kãrámã 'dî 'ẽlé. Áró lâ yî dũû nĩ ĩyî trá 'dó gólĩyí bê.
43 Kãrámã 'dî vósĩ rî, Yõsépã yî Mãríyã bê ngâ ĩyî trá gõlé Nãzãrétã 'álâ, gõ'dá mvá Yésũ 'dĩ 'bê íyîngá võ trá ãkpãkã'dã Yẽrõsãlémã 'álâ cú ĩtí, ândré lâ yî átá bê drí nị̃ ãkó.
44 Átá lâ yî nị̃í ĩyî ândrê lâ bê kĩ'á nĩ rî, gólâ ã'dô ãkpã vólé rî kô. Gólĩyî kĩ ĩyíkâ rî, gólâ õlậvũ trá áró lâ ãzâ 'bá yí bê sị́sị́ 'álâ. Kậyị̃ drílĩyî ngãzó ĩyîngá nĩlí rî sĩ, lậnjậtúlị́ bê, ị̃tú drí fĩrĩ 'á, Yõsépã Mãríyã bê gõ'dá drílĩyî rĩzó gólâ rî ndãlé.
45 Gõ'dá gólĩyî ndã gólâ trá kpị̃ị̃, ûsú ĩyî gólâ kô ãzí-ãzí lâ yî lãfálé sĩ. Gõ'dá gólĩyî drí gõzó vólé Yẽrõsãlémã 'álâ gólâ rî ndãlé kpá ó'dí.
46 Ndã ĩyî gólâ trá kậyị̃ rị̃ sĩ, drílĩyî gõzó nĩlí gólâ rî ûsúlị́ jó ậngị́ Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ, íyîngá rĩ'á lã'bí îmbá 'bá rî 'bá yî lãfálé, rĩ'á úlị́ gólĩyíkâ ârí'á, kpá rĩ'á gólĩyî îjí'á tã îjî-îjî ãzâ 'bá yî sĩ.
47 Õjílã rĩ 'bá ĩyî tã gólâ drí âtálé rî 'bá yî ârílí rî, tị̃ lâ ĩyî ậ'dị̃ trá tã gólâ drí rĩ'á âtálâ rî 'á kpá tã îjî gólâkâ rî 'á, tãlâ gólâ nị̃ tã trá kôrô.
48 Gõ'dá ândrê lâ Mãríyã âtâ tã trá gólâ drí nõtí kĩ nĩ rî, "Ãmâ mvá, ní 'ê ãmâ drí nõ ã'dô tã 'î yã? Ãmâ ánî átá bê gõ'dá trá ũrị̃ ró, tãlâ mã ndã nî trá kpị̃ị̃."
49 Gõ'dá gólâ lôgõ úlị́ võ trá gólĩyî drí nõtí, "Nĩ rî ámâ ndãlé ãmbá võ ãzâ 'bá yî 'ásĩ nõ ã'dô tãsĩ yã? Nĩ nị̃í kô kĩ'á nĩ rî, bê má drí 'ẽ'á rĩlí jó ámâ átá Ôvârí kâ rî 'á tã gólâkâ rî 'ẽlé yã?"
50 Mãríyã yî Yõsépã bê nị̃í ĩyî tã ífí gólâ drí âtálé 'dĩ kô.
51 Drílĩyî gõzó ândrê lâ yí bê átá lâ yí bê 'dũwậ Nãzãrétã 'álâ. Gólâ rô íyî átá yî trá ândrê lâ bê tã ãmbá 'dĩ 'bá yî 'ásĩ ndrĩ. Ândrê lâ ịsũ tã gólâ kó rû 'ẽ 'bá gólâ rî tị̃rị̃ 'á rî trá gõ'dá âgâ trá 'á lâ, rî trá tã ịsũlị́ ãmbá tã lâ sĩ.
52 Gólâ mbâ trá mbârâkã bê, gólâ îcî íyî lị̃fị̃ trá tã nị̃nị̃ ãzâ 'bá yî sĩ. Ôvârí trá ãyĩkõ ró ãmbá gólâ bê. Gõ'dá kpá õjílã gólâ rî nị̃ 'bá rî yî, gólĩyî kpá trá ãyĩkõ ró gólâ bê.

3

Tã tã pẽpẽ Yõwánĩ kâ tãsĩ
(Mãtáyõ 3.1-12; Márãkõ 1.1-8; Yõwánĩ 1.19-28)

1 Gõ'dá Yésũ õtírĩ cãâ ndrô nyâ'dî-trá-drị̃-lâ-ngâ-mûdrị́ rî, Tĩbérĩyã ĩ'dî kúmú ậngị́ 'î kúmú ãzí drị̃ị̃ sĩ ndrĩ 'bãlé Ậgúsũtũ rî võ 'á. Tĩbérĩyã 'ê trá kũmũ 'á ndrô mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-nj̃ị̃. Tĩbérĩyã 'bã kúmú Pĩlátõ trá Yũdậyậ lé 'bá yî drị̃lị́, gõ'dá kúmú Ẽródẽ Ãnĩtípã* trá Gãlĩláyã lé 'bá yî drị̃lị́, gõ'dá kúmú Fílĩpõ íyíkâ trá Ị̃tũrị́yậ lé 'bá drị̃lị́ gõ'dá kpá Trãkónĩ bê, gõ'dá kúmú Lĩsánĩ íyíkâ Ãbĩlínĩ 'álâ.

* **3:1 3.1** ***Ẽródẽ Ãnĩtípã yî Fílĩpõ bê*** átá lâ yî ĩ'dî Ẽródẽ gólâ 'ẽ 'bá Yésũ rî õdẽ fũlị́ rî.

2 Kãyífã ĩ'dî drı̃-'bá drı̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yí kâ 'î, gólâ rî ạ́'bı́ Ánãsĩ bê. Kạ̃yı̃ 'dĩ
'á rî, Ôvârí drí tã âtázó Yõwánĩ drí kĩ nĩ rî, “Ngbãângbânõ rî, ní îtónã õjílã 'bãlé tã
pẽpẽ sĩ njãâ lạ́tı̃ 'á rĩlí Ôvârí rî drı̃ tẽlé lạ̃gúlı́.” Yõwánĩ rĩ'á õmã 'á.
3 Gõ'dá Yõwánĩ drí ngãzó nĩlí lạ̃mú bê tã 'bãlé õjílã rĩ 'bá ãnyî áyágá Jõrõdénĩ lạ̃gạ́tı́
rî yî drí. Tã gólâ drí rĩ'á pẽlâ rî ĩ'dî rĩ'á nõtí, “Nĩ âdĩ drı̃ tã õnjí 'ásĩ Ôvârí rî rõlé.
Gõ'dá nĩ ânĩ má drí lũmvû dãzó ãnî drı̃ı̃ bãbãtízĩ ró áyágá Jõrõdénĩ 'dĩ 'á tã â'dâ-â'dâ
ró kĩ'á nĩ rî, nĩ âjâ drı̃ trá tã õnjí ãníkâ 'ásĩ. Nĩ õ'ê tã 'dî rî ĩ'dî rî, Ôvârí â'dô ãnî âyé'á
tã õnjí ãníkâ 'ásĩ.”
4-5 Ãkpã ạ̃kû ró rî, Ôvârí 'bã tã ạ̃ngũ 'bá ãzâ trá rú lâ Ĩsáyã tã pẽlé Yõwánĩ rî tãsĩ
nõtí,
“Ãgô ãzâ â'dô rĩ'á ôtrélé õmã 'á kĩ nĩ rî,
‘Nĩ êdê lạ́tı̃ mbı̃ Kúmú ãníkâ 'díyî pã 'bá rî drí âcázó lạ̃múlı́ drı̃ lâ sĩ.
6 Ã'dô ĩtí rî, õrĩ ndrĩ 'bạ̃drı̃ ãmbá nõ 'bá yî 'ásĩ â'dô ĩyî nı̃'á lâ tõ kĩ nĩ rî,
nõô ãgô gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á âjólâ rî ĩ'dî.’ ”

Ĩsáyã 40.3-5

7 Nĩngá sĩ rî, õjílã ãmbá rî trá ânĩlí Yõwánĩ ngálâ gólâ õdã ró lũmvû bê ĩyî drı̃ı̃
bãbãtízĩ ró. Õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ, õjílã ãzâ 'bá yî lẽ ĩyî tã-drı̃ kpá trá lũmvû
dãzó ĩyî drı̃ı̃. Gõ'dá gólĩyî gã ĩyî dó drı̃ âjálé tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ. Gõ'dá Yõwánĩ drí tã
âtázó gólĩyî drí kãkãrãkã sĩ kĩ nĩ rî, “Ãnî â'dô rĩ'á õzõ ı̃nı̃ gólĩyî rã 'bá lạ̃sı́ ngbı̃lı̃rı̃
ágálé sĩ rî kâtí. Nĩ ı̃sũ ãníkâ bê rî, nĩ â'dô 'ẽ'á ngá pãlé õmbã Ôvârí kâ 'ásĩ cé bãbãtízĩ
sĩ yã?
8 Õzõ nĩ õlẽ trá ngá pãlé rî, 'dõvó nĩ âjâ drı̃ vólé tã õnjí ãníkâ 'ásĩ. Ĩtí rî, tã 'ẽ'ẽ
tãndí ãníkâ â'dô â'dó'á õzõ lõ'wâ tãndí kâtí, tãlâ ãâ'dâ ró bê kĩ, pạ̃tı̃ı̃ nĩ âjâ drı̃ trá
vólé tã õnjí ãníkâ 'ásĩ. Gõ'dá nĩ âyê tã ı̃sũ ãníkâ kĩ'á nĩ rî, nĩ ãâ'dô 'ẽ'á ãnî nyãányâ
pãlé lâŋõ Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ ãnî drí rî 'ásĩ, tãlâ ãnî rĩ'á Ãbãrãyámã rî ózõwá yî ĩ'dî
rî. Tã 'dî îcá kô ãnî pãlé. Nĩ ârî drẽ, Ôvârí mbârâkã bê â'dô kúnı́ mvá nõ 'bá yî ôjá'á
Ãbãrãyámã rî ózõwá yî ró ãnî võ 'á.
9 Ãnî õzõ fê ı̃'dı́lı́ rî kâtí ı̃nyạ́kú nõ drı̃ı̃. Ôvârí 'bã ôlówá trá njãâ fê gólĩyî 'wã 'bá
kô rî yî âgãzó vũdrı́. Ôvârí â'dô fê gólâ 'wã 'bá kô rî zã'á õzõ tõtõ kâtí lạ̃sı́ gólâ rĩ 'bá
vẽlé ạ̃dũkũ ãkó rî 'á.”
10 Gõ'dá õjílã gólĩyî tã gólâ Yõwánĩ drí âtálé rî ârí 'bá rî, âtâ ĩyî tã trá kĩ nĩ rî, “Mã
â'dô â'dá'á lâ ángô tí yã kĩ'á nĩ rî, áâyê ãmâ trá tã õnjí ãmákâ tãsĩ rî, mã rî gõ'dá trá
Ôvârí rî rõlé ĩ'dî yã?”
11 Yõwánĩ kĩ, “Nĩ 'ê tã tãndí ĩ'dî õjílã drí ndrĩ lã'bí ãníkâ rî lạ̃vũlı́. Õzõ nĩ ã'dô ítá
bê rı̃ rî, nĩ fẽ ãlô rî õjílã gólâ ítá ãkó rî drí. Õzõ nĩ ã'dô ngá-ĩyínyâ bê rî, nĩ câ lãfálâ
õjílã gólâ ĩzã lâ bê rî yî drí.”
12 Gõ'dá bélé-bélé û'dú 'bá ãzâ 'bá yî kpá rĩ'á tólâ, gólĩyî lẽ kpá Yõwánĩ ĩĩbábátízã
ró ĩyî bê tã õnjí ĩyíkâ tãsĩ. Bélé-bélé û'dú 'bá 'dĩ 'bá yî âtâ ĩyî trá Yõwánĩ drí kĩ nĩ rî,
“Ãmâ bélé-bélé û'dú 'bá nõ 'bá yî, mã â'dô ãmákâ kó mbı̃mbı̃ lâ ã'dô 'ẽ'á ĩ'dî yã?”
13 Yõwánĩ kĩ, “Nĩ lôpê lãfâ bélé-bélé kâ 'dĩ kô sı́sı́ 'álâ tã ãníkâ rî tí.”
14 Gõ'dá ạ̃jú 'bũ 'bá ãzâ 'bá yî kpá rĩ'á ĩtí, gólĩyî ı̃jî Yõwánĩ kpá trá kĩ nĩ rî, “Ngã
gõ'dá ãmâ tãsĩ rî yã?” Yõwánĩ kĩ, “Nĩ 'bã õjílã õrî ãnî lı̃fı̃ gĩlí, nĩ âyê ró ĩyí bê tã ạ́ngı́
ĩyî drí 'ẽlé rî tãsĩ kô. Nĩ 'ê ícícíyá õjílã ãzí rú õnjõ sĩ kô. Lãfâ gólâ rĩ'á fẽlâ ãnî drí rî,
nĩ mâ kô.”
15 'Dĩî rî kạ̃yı̃ tíbê ãyĩkõ drí 'bạ̃súrú Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî cĩzó rî ĩ'dî. Gólĩyî ı̃sũ ĩyíkâ
bê rî, Yõwánĩ â'dô 'díyî pã 'bá ĩyî drí rĩ'á tẽlâ Ôvârí ngá lésĩ rî, â'dô 'ẽ'á âjólâ õjílã
pãlé rî ĩ'dî.

16 Gõ'dá Yõwánĩ drí tã îyázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Má â'dó kô 'díyî pã 'bá gólâ 'ẽ 'bá
õjílã îbábátízãlé lãsị sĩ gõ'dá kpá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ sĩ rî ĩ'dî. Mâ ámákâ cé ãnî
îbábátízãlé lũmvû sĩ. Gõ'dá ãgô ãzâ kpá rĩ'á ânĩ'á má vó. Gólâ ĩ'dî tíbê ãnî drí rĩ'á
tẽlâ 'ẽ 'bá âcálé 'díyî pã 'bá ró rî, tã gólâkâ rî ĩ'dî nõtí, õjílã tã gólâkâ lẽ 'bá rî, gólâ
â'dô Líndrí Tãndí Ôvârí kâ fẽ'á drílâ. Gõ'dá õjílã tã gólâkâ lẽ 'bá kô rî, áâ'dô îzã'á lâ
lãsị sĩ. Gólâ mbârâkã bê gãrã̃ má drĩ̃ị̃ sĩ. Má îcá kô ká'bókã gólâkâ ângílí pá lâ sĩ.
17 Gólâ íyíkâ rĩ'á õzõ õjílã ã̃drúgú cã 'bá kâtí, gólâ â'dô ã̃drúgú ífí tãndí rî êlé'á dãlé
yí drí 'bãlé ẽró 'álâ rî ĩ'dî, gõ'dá kúrũmû lâ 'dĩ dãzó íyíkâ tõtõ ró õmã 'álâ zãlé vólé
lãsị sĩ ã̃dũkũ ãkó.”
18 'Dĩî rî tã gólâ Yõwánĩ drí rĩ'á pẽlâ ândálé kárá lãjó'bá Ôvârí kâ ró õjílã drí rî ĩ'dî,
õjílã õ'bã ró Ĩịfị̃ bê Ôvârí drĩ̃ị̃.
19 Tã ãzâ Yõwánĩ drí 'ẽlé rî ĩ'dî nõ. Gólâ nĩ trá kúmú Ẽródẽ Ãnĩtípã ngálâ, sõ drị̃-
mbílí trá gólâ Ĩịfị̃ tã õnjí Ẽródẽ drí 'ẽlé rî 'á, tãlâ Ẽródẽ pâ ã̃drúpĩ̃ lâ rî õkó rú bê
Ẽrõdíyã rî trá gólâ drị̃gã̃ sĩ trõlé yí drí õkó ró.
20 Gõ'dá Ẽródẽ ârílí bê tã Yõwánĩ drí âtálé ĩtí 'dĩ rî, gólâ 'bã Yõwánĩ trá gã̃nị̃mã̃ 'á.
'Dĩî rî tã õnjí ãzâ gólâ Ẽródẽ drí 'ẽlé rî ĩ'dî.

Tã Yõwánĩ drí Yésũ rî îbábátízãzó rî
(Mãtáyõ 3.13-17; Márãkõ 1.9-11)

21 Ãkpãkã'dã Ẽródẽ rú drẽ Yõwánĩ 'bãlé gã̃nị̃mã̃ 'á kô rî, Yõwánĩ dã lũmvû trá õjílã
drĩ̃ị̃ bãbãtízĩ ró ãmbá áyágá Jõrõdénĩ kâ 'álâ. Gólâ 'ê bãbãtízĩ kpá trá Yésũ drí zãlô
Jõrõdénĩ 'álâ. Gõ'dá gólâ ndẽ bãbãtízĩ 'ẽ'ẽ bê rî, Yésũ drí rĩzó rãtáã 'ẽlé drẽ ãkpãkã'dã
Ĩịmvû 'á.
22 Kôrô 'bũû drí rû nj̃ĩzó, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí â'dézó Yésũ drĩ̃ị̃ õzõ ã̃tú'bú kâtí.
Úlị́ drí ã̃'úzó 'bũû lésĩ Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Nî ámâ mvá ífífí rî ĩ'dî má drí lẽlé rõô rî. Ánî
tã sû trá má rú rõô.”
23-38 Yésũ trá ndrô bê nyâ'dî-trá-drĩ̃-lâ-ngâ-mûdrị́, gólâ drí ngá 'ẽ'ẽ îtõzó ãngó nõ
'á nõngá. Õjílã ndrĩ ị̃sũ ĩyíkâ bê rî, gólâ â'dô Yõsépã rî mvá 'î.

Nõô rî tã Yésũ rî ã̃'bíyã̃ yí kâ rî ĩ'dî
(Mãtáyõ 1.1-17)

Ã̃kû ró rî Ôvârí 'bã Ádãmã trá.
Ádãmã tị̃ mvá trá rú lâ Sétẽ.
Sétẽ tị̃ mvá trá rú lâ Ẽnósã.
Ẽnósã tị̃ mvá trá rú lâ Kẽnánã.
Kẽnánã tị̃ mvá trá rú lâ Mãjãlélẽ.
Mãjãlélẽ tị̃ mvá trá rú lâ Yãrádã.
Yãrádã tị̃ mvá trá rú lâ Ẽnókã.
Ẽnókã tị̃ mvá trá rú lâ Mẽtũsélã̃.
Mẽtũsélã̃ tị̃ mvá trá rú lâ Lẽmékẽ.
Lẽmékẽ tị̃ mvá trá rú lâ Nówã.
Nówã tị̃ mvá trá rú lâ Sémẽ.
Sémẽ tị̃ mvá trá rú lâ Ãrãpãsádã.
Ãrãpãsádã tị̃ mvá trá rú lâ Kãnánã.
Kãnánã tị̃ mvá trá rú lâ Sélã.
Sélã tị̃ mvá trá rú lâ Ẽbérẽ.
Ẽbérẽ tị̃ mvá trá rú lâ Pẽlégẽ.
Pẽlégẽ tị̃ mvá trá rú lâ Rúũ.
Rúũ tị̃ mvá trá rú lâ Sẽrúgĩ̃.

Sẽrúgị̃ tị̃ mvá trá rú lâ Nãhórã.
Nãhórã tị̃ mvá trá rú lâ Térã.
Térã tị̃ mvá trá rú lâ Ãbãrãyámã.
Ãbãrãyámã tị̃ mvá trá rú lâ Ĩsákã.
Ĩsákã tị̃ mvá trá rú lâ Yãkóbã.
Yãkóbã tị̃ mvá trá rú lâ Yúdạ̃.
Yúdạ̃ tị̃ mvá trá rú lâ Pẽrézẽ.
Pẽrézẽ tị̃ mvá trá rú lâ Ẽzẽrónẽ.
Ẽzẽrónẽ tị̃ mvá trá rú lâ Ãrínĩ.
Ãrínĩ tị̃ mvá trá rú lâ Ãdãmínõ.
Ãdãmínõ tị̃ mvá trá rú lâ Ãmĩnãdábã.
Ãmĩnãdábã tị̃ mvá trá rú lâ Nãsónõ.
Nãsónõ tị̃ mvá trá rú lâ Sãlámõ.
Sãlámõ tị̃ mvá trá rú lâ Bõ'ázã.
Bõ'ázã tị̃ mvá trá rú lâ Óbẽdẽ.
Óbẽdẽ tị̃ mvá trá rú lâ Yésẽ.
Yésẽ tị̃ mvá trá rú lâ Dạ̃wúdị̃.
Dạ̃wúdị̃ tị̃ mvá trá rú lâ Nãtánã.
Nãtánã tị̃ mvá trá rú lâ Mãtátã.
Mãtátã tị̃ mvá trá rú lâ Ménã.
Ménã tị̃ mvá trá rú lâ Mẽlíyã.
Mẽlíyã tị̃ mvá trá rú lâ Ẽlĩyãkímõ.
Ẽlĩyãkímõ tị̃ mvá trá rú lâ Yõnámõ.
Yõnámõ tị̃ mvá trá rú lâ Yõsépã.
Yõsépã tị̃ mvá trá rú lâ Yúdạ̃.
Yúdạ̃ tị̃ mvá trá rú lâ Sĩmónã.
Sĩmónã tị̃ mvá trá rú lâ Lạ̃vị̃.
Lạ̃vị̃ tị̃ mvá trá rú lâ Mãtátã.
Mãtátã tị̃ mvá trá rú lâ Yõrímõ.
Yõrímõ tị̃ mvá trá rú lâ Ẽlĩyézẽ.
Ẽlĩyézẽ tị̃ mvá trá rú lâ Yásõwã.
Yásõwã tị̃ mvá trá rú lâ Érẽ.
Érẽ tị̃ mvá trá rú lâ Ẽlẽmãdémõ.
Ẽlẽmãdémõ tị̃ mvá trá rú lâ Kõsámõ.
Kõsámõ tị̃ mvá trá rú lâ Ádĩ.
Ádĩ tị̃ mvá trá rú lâ Mẽlékẽ.
Mẽlékẽ tị̃ mvá trá rú lâ Nérĩ.
Nérĩ tị̃ mvá trá rú lâ Sĩyátĩ.
Sĩyátĩ tị̃ mvá trá rú lâ Zãrãbãbálã.
Zãrãbãbálã tị̃ mvá trá rú lâ Résã.
Résã tị̃ mvá trá rú lâ Yõánã.
Yõánã tị̃ mvá trá rú lâ Yódã.
Yódã tị̃ mvá trá rú lâ Yõsékẽ.
Yõsékẽ tị̃ mvá trá rú lâ Sẽménẽ.
Sẽménẽ tị̃ mvá trá rú lâ Mãtãtíyã.
Mãtãtíyã tị̃ mvá trá rú lâ Mátã.
Mátã tị̃ mvá trá rú lâ Nágã.
Nágã tị̃ mvá trá rú lâ Ẽsílĩ.

Ẽsílĩ tị̃ mvá trá rú lâ Nạ̃hũmạ̃.
Nạ̃hũmạ̃ tị̃ mvá trá rú lâ Ãmósẽ.
Ãmósẽ tị̃ mvá trá rú lâ Mãtãtíyã.
Mãtãtíyã tị̃ mvá trá rú lâ Yõsépã.
Yõsépã tị̃ mvá trá rú lâ Jãnáyĩ.
Jãnáyĩ tị̃ mvá trá rú lâ Mẽlékẽ.
Mẽlékẽ tị̃ mvá trá rú lâ Lạ̃vị̃.
Lạ̃vị̃ tị̃ mvá trá rú lâ Mãtátã.
Mãtátã tị̃ mvá trá rú lâ Élĩ.
Élĩ tị̃ mvá trá rú lâ Yõsépã.
Gõ'dá Yõsépã îmbâ Yésũ trá õzõ íyî mvá tị̃lị̃ nĩ rî kâtí.

4

Tã Sãtánã drí Yésũ rî ûjũzó rî
(Mãtáyõ 4.1-11; Márãkõ 1.12-13)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ trá mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ bê yí 'á rõô. Gólâ
ngâ trá 'bạ̃drị̃ áyágá Jõrõdénĩ kâ 'dĩ 'ásĩ nĩlí sị̃sị̃ 'álâ rî, gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ
drí gólâ rî âjízó nĩlí lạ̃múlị̃ õmã 'álâ. Tólâ rî, Sãtánã drí rĩzó gólâ rî ûjũlị̃ kạ̃yị̃ nyâ'dî-rị̃
sĩ.
2 Kạ̃yị̃ nyâ'dî-rị̃ 'dî 'bá yî 'á rî, gólâ cú ĩtí ngá nyãnyã ãkó, gólâ trá lõfó ró tákányĩ.
3 Gõ'dá Sãtánã drí tã âtázó gólâ drí kĩ nĩ rî, “Ní ã'dô fí pạ̃tị̃ị̃ Ôvârí rî mvá 'î rî, ní jâ
kúnị̃ mvá nõ ngá nyãnyã ró ní drí nyãlé.”
4 Gõ'dá Yésũ kĩ, “'É'ẽ, tã îgĩ Ôvârí kâ 'á áâtâ trá nõtí,
‘Õjílã rí rĩlí cé ngá nyãnyã sĩ kô.
Ngá ãzâ lạ̃vũ 'bá ngá nyãnyã drị̃ị̃ sĩ kôrô rî kpá bê,
tákõ ĩ'dî rĩ'á úlị̃ Ôvârí kâ.’ ”

Tã 'Bã'bã Ândâ 8.3

5 Sãtánã drí kpá gólâ rî îngázó ûrû 'wãâ 'bạ̃drị̃ ãmbá nõ 'bá yî â'dázó ndrĩ drílâ.
6 Sãtánã drí gõzó tã âtálé gólâ drí kĩ nĩ rî, “Mâ ĩ'dî ngá ndrĩ ãngó nõ 'á lị̃pị̃ lâ 'î. Õzõ
ní õlẽ trá rî, má â'dô kpá drị̃-ãcê ámákâ rî fẽ'á ní drí gõ'dá kpá ngá tãndí ãmbá ãngó
nõ kâ rî 'bá yî fẽ'á ní drí, tã ãzâ 'bá yî ní drí lẽlé 'ẽlé rî 'ẽzó ĩ'dí bê lâ.
7 Õzõ ní ũtị̃ 'ã'î trá vũdrị̃ ámâ ị̃nj̃izó rî, má â'dô kpá mbârâkã fẽ'á ndrĩ ní drí.”
8 Yésũ kĩ, “Íîgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ,
‘Kúmú Ôvârí ĩ'dî cé Ôvârí pạ̃tị̃ị̃ ãníkâ ãnî drí ị̃nj̃ilị̃ rî ĩ'dî, gõ'dá nĩ ị̃'bũ rû cé gólâ drí.’
”

Tã 'Bã'bã Ândâ 6.13

9 Gõ'dá Sãtánã drí gólâ rî âjízó 'wãâ Yẽrõsãlémã 'álâ. Gõ'dá Sãtánã drí gólâ rî 'bãzó
jó ạ̃ngị̃ Ôvârí kâ rî ãpírĩ lâ 'álâ. Sãtánã drí tã âtázó gólâ drí kĩ nĩ rî, “Õzõ ní ã'dô fí
Ôvârí rî mvá ĩ'dî rî, ní âwã drẽ â'délé vũdrị̃ ãâ'dâ ró tã bê kĩ nĩ rî, Ôvârí lôkî nî trá
rõô,
10 tãlâ íîgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ nĩ rî,
‘Ôvârí 'bã tã trá mãlãyíkã íyíkâ yî drí ánî tãsĩ rĩzó ánî vó ndrẽlé.
11 Gólĩyî â'dô ánî lôkó'á ĩyî drị̃gạ̃, tãlâ ngá ãzãkã õzó ánî rú'bạ̃ dõô kô,
gbõ lé ánî pá mvá õzó kpá rû sị̃ị̃ kúnị̃ mvá rú kô.’ ”

Lôngó 91.11-12

12 Gõ'dá Yésũ kĩ, “Búkũ Ôvârí kâ 'dĩ 'á rî, ókĩ nĩ rî,
‘Ní 'bã Kúmú ániká Ôvârí kô rĩ'á ûjũlâ.’ ”

Tã 'Bã'bã Ândâ 6.16

13 Sãtánã ûjũ Yésũ bê kpį̃ ngá ãmbá nõ 'bá yî 'ásĩ ĩtí rî, gõ'dá Sãtánã âyê gólâ trá drẽ tãkõ.
14-15 Yésũ drí gõzó Gãlĩláyã 'álâ. Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí mbârâkã fẽzó drílâ rĩzó õjílã lį̃fį̃ îcílí kôrô. Gólâ rî trá õjílã lį̃fį̃ îcílí jó tã ârî kâ rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ 'bą̃drį̃ Gãlĩláyã kâ 'á. Õjílã rî trá gólâ rî rú lûyį̃lį̃ rõô 'bą̃drį̃ 'ásĩ ndrĩ tã 'ẽ'ẽ tãndí gólâkâ drí.

Tã Yésũ drí tã pẽzó Nãzãrétã 'álâ rî
(Mãtáyõ 13.53-58; Márãkõ 6.1-6)

16 Yésũ drí âgõzó Nãzãrétã 'álâ, võ yí drí rĩzó trá ãkpãkã'dã 'dĩyímvá ró rî 'álâ. Ką̃yį̃ rãtáã 'ẽzó rî, drílâ nĩzó jó tã ârî kâ rî 'álâ, 'dĩî íyíkâ kó tã 'ẽ'ẽ gólâkâ ĩ'dî. Drílâ gõzó âdrélé ûrû, tãlâ gólâ lẽ úlį̃ Ôvârí kâ zį̃lį̃ õjílã drí.
17 Gõ'dá ófẽ wárãgã bį̃ ãzâ trá drílâ ngóló-ngóló. Wárãgã bį̃ nã 'á rî, Ôvârí ą̃ngũ tã gólĩyî 'ẽ 'bá rû 'ẽlé ĩzą̃tú rî 'bá yî trá tã ą̃ngũ 'bá Ĩsáyã tį̃ sĩ. Yésũ zį̃ úlį̃ 'dĩ trá nõtí,
18 "Ôvârí zĩ mâ trá õjílã pãlé. Gólâ âfẽ fãfã trá má drí Líndrí Tãndí íyíkâ sĩ.
Má ânĩ trá tã ą̃'dį̃-ą̃'dį̃ fẽlé õjílã gólĩyî rĩ 'bá lį̃fį̃ lô'bélé tã õnjí ĩyíkâ tãsĩ rî yî drí.
19 Tã má drí ânĩ'á âtálâ ãnî drí nõ trá ką̃yį̃ Ôvârí drí õjílã íyíkâ lôfõzó tã ą̃tũ-ą̃tũ 'ásĩ rî ĩ'dî."

Ĩsáyã 61.1-2

20 'Dĩî rî vósĩ rî, Yésũ drí gõzó wárãgã bį̃ yí drí rĩ'á zį̃lâ 'dĩ rî â'bãzó pãlé ngóló-ngóló fẽlé õjílã gólâ rĩ 'bá vó lâ ndrẽlé rî drį̃gą̃. Drílâ gõzó rĩlí vũdrį̃ rĩ'á õjílã lį̃fį̃ îcílí tã yí drí zį̃lį̃ rî yî sĩ. Õjílã rĩ 'bá ĩyî ndrĩ 'dî 'bá yî îgâ ĩyî bį̃lį̃ trá, tã 'ẽ 'bá âfõlé rî ârízó ndrĩ.
21 Drílâ gõzó tã pẽpẽ îtónãlé nõtí kĩ nĩ rî, "Ĩtú gólâ ãndrõ nô sĩ rî, tã tíbê má drí rĩ'á zį̃lâ ãnî drí tíbê nõ 'ê rû trá, âcâ trá tã pą̃tį̃-pą̃tį̃ ró, õzõ tã ą̃ngũ 'bá drí îgĩlí rî kâtí." Gólâ îcî õjílã trá tã ífí gólâ drí rĩ'á zį̃lâ 'dĩ 'bá yî sĩ, gõ'dá ĩ'dî õjílã 'dî 'bá yî į̃sũ ĩyíkâ bê rî kĩ, gólâ õkĩ yí ã'dô ĩ'dî tíbê tã ą̃ngũ 'bá Ĩsáyã drí rĩ'á tã lâ âtálé rî ĩ'dî.
22 Õjílã ndrĩ â'dó 'bá tólâ rî 'bá yî rî ĩyî trá tã tãndí âtálé ĩ'dî gólâ rî tãsĩ. Gõ'dá tį̃ lâ yî drí ą̃'dį̃zó ndrúndrú tãlâ tã tãndí gólâ drí rĩ'á âtálâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá drílĩyî kpá rĩzó tã âtálé kĩ, "Îcâ ángô tí ró mvá Yõsépã kâ nõ drí rĩzó úlį̃ ĩtí 'dĩ 'bá yî âtálé yã?"
23 Yésũ âtâ trá õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ lẽé tã má drí rĩ'á âtálâ rî kô. Nĩ nį̃ nô úlį̃ mãnĩgõ gólâ kĩ'á nĩ rî, 'Nî ójó, ní ngî ngá sį̃sį̃ ánî rú sĩ, ní gõ ró ãzí-ãzí rú sĩ rî ngĩlí.' Má âtâ úlį̃ mãnĩgõ 'dî, tãlâ nĩ ârî tã má drí rĩzó tã lârâkô 'ẽlé Kãpẽrãnómã 'álâ rî trá, ĩ'dî nĩ kĩ kpá má õ'ê ró bê ãnî drí nõngá zãlô, yĩ õndrê ró, yĩ õgõ ró tã lẽlé.
24 'Dõvó má lôgõ drẽ úlį̃ mãnĩgõ ngĩíngî ãnî drí, 'Tã ą̃ngũ 'bá ûsú õrẽ kô íyî áró yî drį̃gą̃ sĩ.'
25 Nĩ ndrê drẽ, ą̃kû ró rî, tã ą̃ngũ 'bá Ẽlíyã ûsú õrẽ kô õjílã íyíkâ drį̃gą̃ sĩ. Ĩtí rî, Ôvârí drí gõzó lõfó õnjí tẽtẽ 'bãlé gólĩyî îzãlé ndrô nâ cú drį̃ bê. Gõ'dá 'bą̃drį̃ ãmâ Ĩsĩrã'élẽ kâ 'á rî, ą̃yį̃zį̃ bê rĩ'á dũû ĩzã 'ẽ'á ĩyî.
26 Gõ'dá Ôvârí âjó tã ą̃ngũ 'bá Ẽlíyã kô ą̃yį̃zį̃ rî 'dĩ 'bá yî pãlé. Gõ'dá gólâ jô íyîngá Ẽlíyã vólé 'bą̃drį̃ ãmákâ nõ 'ásĩ, nĩ'á ą̃yį̃zį̃ ãzâ ngĩî lâ pãlé ĩ'dî. Ą̃yį̃zį̃ rî 'dĩ Zãrẽpátã lé 'bá 'î 'bą̃drį̃ Sĩdónã kâ 'á.
27 "Gõ'dá kpá ką̃yį̃ tã ą̃ngũ 'bá Ẽlísã kâ rî sĩ, Ôvârí pá õjílã ãzâ õrĩ ãmákâ nõ 'ásĩ, ngá lãzé bê õzõ ãrí 'bá kâtí rî kô, gõ'dá gólâ pâ cé ãgô rú bê Nãmánã Sírĩyã lé 'bá ró rî ĩ'dî, gĩâ 'bą̃súrú lídí 'ásĩ."
28 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ârílí bê tã gólâ drí rĩ'á âtálâ 'dĩ rî, drílĩyî ngãzó 'dó õmbã ró lą̃vũlį̃ kôrô.
29 Õjílã 'dî 'bá yî ndrĩ ngâ ĩyî trá ûrû gólâ rî drõlé vólé 'bą̃drį̃ mvá nã 'ásĩ, nĩzó gólâ rî lôzé bê võ cį̃rį̃ngį̃'dį̃'dį̃ rî 'ásĩ, tãlâ gólâ ãâ'dê ró bê drãlé vólé.

30 Gõ'dá gólâ drí íyîngá ngá pãzó cú õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ võ 'dî âyélé, gõ'dá íyîngá nĩzó võ ãzâ 'á.

Tã Yésũ drí tã pẽzó Kãpẽrãnómã 'álâ rî
(Márãkõ 1.21-28)

31 Nĩngá sĩ rî, drílâ nĩzó gõlé Kãpẽrãnómã 'álâ.* Kạ̃yị̃ rãtáã kâ sĩ, gólâ rĩ'á tã Ôvârí kâ îmbá'á õjílã drí jó tã Ôvârí kâ ârî kâ 'á tólâ.

32 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî tị̃ lâ yî drí ạ̃'dị̃zó, tãlâ Yésũ îmbâ tã íyíkâ cú drị̃-ãcê Ôvârí kâ rî sĩ.

33 Ãgô ãzâ rĩ'á jó tã ârî kâ 'dĩ 'á. Ãgô 'dĩ cú rĩ'á líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ Sãtánã kâ bê yí 'á, gõ'dá líndrí õnjí 'dĩ ômbê gólâ trá. Gõ'dá líndrí õnjí 'dĩ drí trẽzó ãgô 'dĩ gbórókõ lâ sĩ ûrû kĩ nĩ rî,

34 "Yésũ, ní îzã ámâ drị̃ kô. Ní ânĩ nõ trá ámâ îzãlé. Má nị̃ trá, nî Ôvârí rî mvá ĩ'dî."

35 Yésũ drí gõzó tã âtálé líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ 'dĩ drí 'álé âdrã sĩ, "Nî, ní rî tị̃tị̃. Ní âfõ ãgô 'dĩ 'ásĩ." Ĩtí rî, líndrí õnjí 'dĩ drí ãgô 'dĩ vũzó vũdrị̃ õjílã 'dî 'bá yî ândrá. Líndrí õnjí 'dĩ drí âfõzó ãgô 'dĩ âyélé. Gõ'dá líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ 'dĩ 'é gólâ õnjí ró kô.

36 Nĩngá sĩ, õjílã tị̃ drí ạ̃'dị̃zó ndrĩ tã 'dî drí sĩ. Õjílã 'dî 'bá yî rî ĩyî trá tã âtálé ĩyî võ 'ásĩ kĩ nĩ rî, "Ã'dî fẽ mbârâkã Yésũ drí líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ 'bãzó íyî rõlé rî nĩ yã?"

37 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî drí tã Yésũ drí 'ẽlé 'dĩ âtázó lạ̃'búlị̃ ndrĩ võ 'dî 'bá yî 'ásĩ.

Tã Yésũ drí ngá lãzé 'bá êdézó rî
(Mãtáyõ 8.14-17; Márãkõ 1.29-34)

38 'Dĩî vósĩ rî, Yésũ yî ãzí-ãzí lâ yí bê drí gõzó ngãlé jó tã ârî kâ 'ásĩ nĩ'á Sĩmónã Pétẽrõ drí 'bã 'álâ nyãsá nyãlé. Gõ'dá Sĩmónã Pétẽrõ rî ãdrá rĩ'á ngá lãzé ró, rú'bạ̃ lâ âmê trá tílí-tílí. Ódrí tã lâ pẽzó Yésũ drí.

39 Yésũ drí ânĩzó âdrélé ãnyî gbãrãkã gólâ drí ạ̃yị̃zó rî lạ̃gạ̃tị̃. Gólâ kĩ, "Ngá lãzé 'dĩ õndẽ rû." Kôrô Sĩmónã Pétẽrõ rî ãdrá rî rú'bạ̃ drí ạ̃'dị̃zó. Drílâ ngãzó ûrû nyãsá lâ'dílí.

40 Lạ̃njạ̃túlị̃ bê, õjílã ãzâ 'bá yî drí kpá ĩyî rû-lẽ-ãzí yî âjízó ngá lãzé ngĩíngî bê gólâ ngálâ êdélé. Gólâ rî trá íyî drị̃ 'bãlé gólĩyî drĩ̃ị̃, êdê rû ĩyî trá ndrĩ.

41 Gólâ rî trá õjílã ãzâ 'bá yî kpá înjílí líndrí õnjí Sãtánã kâ 'ásĩ. Líndrí õnjí 'dĩ 'bá yî drí trẽzó ûrû kĩ nĩ rî, "Wûú! Nî Ôvârí rî mvá ĩ'dî, 'díyî pã 'bá 'î." Gõ'dá gólâ âtâ tã trá líndrí õnjí 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ rî tị̃tị̃." Gólâ lẽé drẽ kô õjílã drí gólâ rî nị̃lị̃ 'díyî pã 'bá ró.

42 Ị̃drú rî tí, võ drí ạ̃wúrị̃ sĩ, gólâ drí ngãzó jạ̃rị̃bạ̃ nã 'ásĩ âfõlé nĩ'á võ õjílã ãkó rî 'álâ. Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî drí ĩyî rĩzó gólâ rî ndãlé. Gõ'dá ûsû ĩyî gólâ bê rî, âtâ ĩyî tã trá drílâ kĩ nĩ rî, "Ní rî ãmá bê nõngá. Ní nĩ kô."

43 Gólâ kĩ, "Îcá kô má drí rĩzó cé võ ãlô nõ 'á, má â'dô nĩ'á kpá võ ãzâ 'bá yî 'ásĩ tã Ôvârí kâ âtálé õjílã drí ndrĩ, tãlâ Ôvârí âjô mâ trá tã íyíkâ âtálé."

44 'Dĩî vósĩ rî, gólâ nĩ trá zãâ tã îmbá bê jó tã Ôvârí kâ ârî kâ 'ásĩ 'bạ̃drị̃ mvá 'bạ̃drị̃ Yũdạ̃yạ̃ kâ 'á 'dĩ 'bá yî 'ásĩ ndrĩ.

5

Tã Sĩmónã Pétẽrõ yî Yãkóbã yî Yõwánĩ yí bê drí 'dẽzó Yésũ vó rî
(Mãtáyõ 4.18-22; Márãkõ 1.16-20)

---

* **4:31 4.31** ***Kãpẽrãnómã*** 'Dĩî rĩ'á 'bạ̃drị̃ zị̃lị̃ Gãlĩláyã rî 'á.

1 Kậyị̃ ãzâ sĩ rî, Yésũ rĩ'á õjílã õ'bí ãmbá lĩfị̃ îcí'á ãnyî lĩmvû ândrê zĩ̃lị̃ Gãlĩláyã rî
lã̃gã̃tị̃.* Õjílã lîzô trá rõô îfî ĩyî 'â trá ngárá-ngárá rû îpĩ 'bá rî yî, rû lôzé 'bá rî 'bá yí
bê.
2-3 Gõ'dá Yésũ ndrê bê ĩtí rî, õjílã trá dũû ãnyî ãnyî yí rú rî, gólâ ndrê kõlóngbõ
trá rĩ̃ ĩtí lípị̃ lâ yî âsê ĩyî trá ĩví 'álâ lĩmvû 'ásĩ. Gólâ drí gõzó mbãlé ãlô rî drĩ̃ị̃, tãlâ
óndrê ró yî bê tõ tã âtárẽ 'á. Kõlóngbõ 'dî, lípị̃ lâ Sĩmónã Pétẽrõ ĩ'dî. Sĩmónã Pétẽrõ
yî lã̃mû-ãzíyã lâ yí bê rĩ'á ĩyî îmbá ĩyíkâ ĩ̃'bị̃ kâ lĩfị̃ lâ êdé'á ngbãâ ãnyî. Lã̃mû-ãzíyã
lâ 'dĩ 'bá yî, rú lâ yî Yãkóbã yî Yõwánĩ bê, Zẽbẽdáyõ rî mvá ró rî yî. Yésũ drí tã âtázó
Sĩmónã drí, gólâ ẽêsê drẽ kõlóngbõ íyíkâ 'dĩ fínyáwá lĩmvû 'álâ õjílã 'dî 'bá yî rú sĩ,
yí gõ ró tã âtálé rĩzó gólĩyî lĩfị̃ îcílí lĩmvû lésĩ ró, ãârî ró ĩyî bê tãndí ró.
4 Yésũ ndẽ õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî lĩfị̃ lâ yî îcî-îcî trá. Drílâ gõzó tã âtálé Sĩmónã Pétẽrõ
yî drí Yãkóbã yí bê Yõwánĩ yí bê kõlóngbõ zẽlé lĩmvû gã̃lị̃ 'á, õ'bê ró ĩyî îmbá ĩyíkâ
lĩmvû 'á ĩ̃'bị̃ rũzó.
5 Sĩmónã drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Lĩfị̃ îcí 'bá, mã rî trá îmbá nõ 'bẽlé ĩ̃'bị̃ drí
ngã̃cị̃ nõ sĩ kárá lĩmvû nõ 'á, gõ'dá mã rú kó ngá ãzâ kô. Gõ'dá tãlâ ní âtâ tã trá ãmâ
drí rî drí sĩ, mã â'dô îmbá 'bẽ'á ó'dí."
6 Gõ'dá 'bê ĩyî îmbá bê ândálé rî, drílĩyî gõzó ĩ̃'bị̃ rũlị̃ ĩyíkâ îmbá 'á dũû õzõ tõtõ
kâtí, âsê ĩyî kpĩ̃ị̃.
7 Drílĩyî ãzí-ãzí lâ yî ã̃zị̃zó ĩyî pãlé ĩ̃'bị̃ âsélé lĩmvû 'ásĩ 'bãlé kõlóngbõ 'á, îmbá gõ'dá
trá sĩ'á, 'bã ĩyî ĩ̃'bị̃ gõ'dá trá njú'dã̃-njú'dã̃ kõlóngbõ 'á lã̃njĩ̃-lã̃njĩ̃ ró, kõlóngbõ trá 'ẽ'á
fĩlí fĩfĩ lĩmvû zẽlé.
8-10 Gõ'dá Sĩmónã yî ãzí-ãzí lâ yí bê ndrê bê ĩ̃'bị̃ trá dũû îmbá 'á rî, tĩ̃ lâ yî ã̃'dĩ̃ trá
ndrĩ. Sĩmónã drí 'ã'î tĩ̃zó vũdrị̃ Yésũ ágálé kĩ nĩ rî, "Ôvârí, mâ nõ õjílã õnjí 'î. Nî, ní
'ê âfílí kõlóngbõ ãmákâ nõ 'á ãmâ pãlé nõ ángô tí ró, mâ cú ĩtí áyábálá ró nõ yã?"
Yésũ kĩ, "Ní 'ê ũrĩ̃ kô, ĩtónã ĩ'dî ngbãângbânõ ĩ̃tú ãndrõ nô sĩ rî, tã 'ẽ'ẽ áníkâ â'dó
gõ'dá ĩ̃'bị̃ âsélé ĩ'dî kô. Ní â'dô gõ'dá rĩ'á õjílã mvá âsélé ĩ'dî 'dẽlé má vó tã ámákâ rî
'ẽlé ĩ'dî."
11 Sĩmónã yî ãzí-ãzí lâ yí bê drí gõzó kõlóngbõ âsélé lĩmvû 'ásĩ. Ĩtónãlé kã̃yị̃ 'dĩ 'á
rî, Sĩmónã yî Yãkóbã yî Yõwánĩ bê âyê ĩyî lôsĩ ĩ̃'bị̃ rũrũ kâ trá, âgõ ĩyî trá 'dẽlé Yésũ
vó lãjó'bá ró.

Tã Yésũ drí ãgô ãzâ ngá lãzé ãrí kâ bê yí rú rî êdézó rî
(Mãtáyõ 8.1-4; Márãkõ 1.40-45)

12 Kã̃yị̃ ãzâ sĩ, Yésũ rĩ'á 'bã̃drĩ̃ mvá ãzâ 'á. Drílâ ãgô ãzâ ûsúzó ngá lãzé ãrí kâ bê
yí rú. Ãgô nõ drí rĩzó vũdrị̃ 'ã'î drĩ̃ị̃ gólâ ágálé rú'bã̃ lô'bãlé kĩ nĩ rî, "Kúmú, õzõ ĩĩcâ
trá ní lĩfị̃ rî, ní êdê ámâ rú'bã̃ nõ, ã'dô ró bê ngbángbá."
13 Drílâ drị̃ 'bãzó gólâ rú kĩ nĩ rî, "Ãwô-'dĩ, má lẽ trá ánî pãlé êdélé rú'bã̃ bê lúwã̃-
lúwã̃." Nĩngá sĩ rî, kôrô ngá lãzé 'dĩ drí ndẽzó ãgô 'dĩ rú sĩ. Ãgô 'dĩ, rú'bã̃ lâ drí
âgõzó lúwã̃-lúwã̃.
14 Drílâ tã 'bãzó ãgô 'dĩ drí kĩ nĩ rî, "Ní â'dâ tã nô õjílã ãzâ drí kô. Ní nĩ zãlô ánî
rú'bã̃ 'dĩ â'dálé drĩ̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ drí, ní gõ ró ngá fẽfẽ fẽlé Ôvârí drí. 'Dĩĩ rî tã Ôvârí
drí âtálé ãmâ ã̃'bị̃yã̃ Músã̃ drí tã 'bã'bã ró rî ĩ'dî. Õzõ ní õ'ê trá ĩtí rî, õjílã ndrĩ â'dô
ĩyî nĩ̃'á lâ kĩ nĩ rî, ní êdê rû trá ngbángbá ãrí 'dĩ 'ásĩ."
15 Tã Yésũ drí rĩ'á 'ẽlâ nõ lã̃'bû trá zãâ ngbẽrê võ 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dá õ'bí ãzâ 'bá yî
ĩyíkâ kpá zãâ ânĩ'á gólâ ngálâ úlị̃ gólâkâ rî ârílí, gõ'dá kpá gólâ rî ĩjílí ĩyî êdélé ngá
lãzé 'ásĩ.
16 Gõ'dá Yésũ rî rĩ'á 'bẽlé íyîngá 'bẽ'bẽ ũgũ sĩ, nĩ'á võ gólâ õjílã ãkó rî 'álâ rãtáã
íyíkâ 'ẽlé.

---

* **5:1 5.1** ***Lĩmvû ândrê Gãlĩláyã*** Rú lâ ãzâ órî kpá zĩ̃lâ Gẽnẽsãrétẽ.

Tã Yésũ drí ãgô ãzâ ngá lãzé bê kõrõkpó ró rî êdézó rî
(Mãtáyõ 9.1-8; Márãkõ 2.1-12)

17 Gõ'dá kậyị̃ ãzâ sĩ rî, Yésũ rĩ'á õjílã îmbá'á jó ãzâ 'á. Lã'bí îmbá 'bá yî Pậrúsị̃* ãzâ
'bá yí bê rĩ'á ĩyî úlị Yésũ kâ rĩ'á âtálâ rî ârílí kpá gólâ rî ûjũlị. Võ drílĩyî ânĩzó 'álâ
'ásĩ rî, ãzâ 'bá yî ãnyî ãnyî, ãzâ 'bá yî jẽjẽ ró õzõ Yẽrõsãlémã tí rî. Gõ'dá Ôvârí rî rĩ'á
mbârâkã fẽlé Yésũ drí rĩzó õjílã ngá lãzé bê rî 'bá yî êdélé.
18 Õjílã ãzâ 'bá yî ậnjị̃ ĩyî ãgô ãzâ trá gbãrãkã sĩ nĩzó gólâ ngálâ. Ãgô rî 'dĩ rĩ'á
kõrõkpó ró.
19 Õjílã 'dî 'bá yî îcá gõ'dá fĩlí jó 'álâ kô, tãlâ õjílã gõ'dá trá rõô bũúũ ĩvĩ sĩ. Gõ'dá
õjílã 'dî 'bá yî drí gõzó mbãlé jó-drị̃ 'álâ,* ũpị̃ lõlé jó-drị̃ lésĩ ró ãgô nã îrízó kôrô
gbãrãkã bê nyé vũdrị 'álâ ãnyî Yésũ ágálé ĩtí.
20 Gólâ nị̃ trá kĩ nĩ rî, õjílã 'dî 'bá yî lẽ ĩyî tã trá kĩ nĩ rî, yî rĩ'á cú mbârâkã bê ãgô
'dĩ êdézó rî, drílâ gõzó tã âtálé ãgô ngá lãzé bê 'dĩ drí kĩ nĩ rî, "Ámâ rû-lẽ-ãzí, áâyê
nî trá tã õnjí ániká 'ásĩ."
21 Nĩngá sĩ rî, Pậrúsị̃ 'dĩ 'bá yî lã'bí îmbá 'bá 'dĩ 'bá yí bê, drílĩyî rĩzó lôzólé ĩyî võ
'ásĩ Yésũ rú. Drílĩyî tã âtázó kĩ nĩ rî, "Ãgô nõ gólâ rî íyíkâ ã'dô tã âtálé ĩ'dî, gólâ ịsũ
íyíkâ bê rî, yí ãâ'dô Ôvârí ĩ'dî yã? Cé Ôvârí ĩ'dî rĩ 'bá tã õnjí õjílã kâ âyélé rî."
22 Gõ'dá Yésũ nị̃ tã ịsũ-ịsũ gólĩyíkâ bê trá ĩtí rî, drílâ gõzó tã âtálé kĩ nĩ rî, "Nĩ rî tã
ịsũlị ĩtí ã'dô tãsĩ yã?
23 Mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ rî cú rĩ'á drị-ãcê bê ãngó nõ 'á tã õnjí õjílã kâ âyézó. Â'dô
'bã'á cú ĩtí lâŋõ ãkó má drí tã õnjí õjílã kâ âyézó cé úlị âtâ-âtâ sĩ.
24 Gõ'dá õzõ má ĩĩngâ ãgô kõrõkpó ró nõ trá ûrû ậcị tõlé cé úlị âtâ-âtâ sĩ rî, 'dĩĩ
â'dô â'dálâ kĩ, mâ cú rĩ'á drị-ãcê bê tã õnjí gólâkâ âyézó." Drílâ tã âtázó ãgô ngá lãzé
bê 'dĩ drí kĩ nĩ rî, "Ní ngâ ûrû. Ní trõ gbãrãkã ániká, ní gõ ró 'bã 'álâ."
25 Tã Yésũ drí âtálé 'dĩ sĩ rî, ãgô 'dĩ drí ngãzó ûrû, gbãrãkã íyíkâ trõlé, zãâ nĩzó íyî
pá sĩ yí drí 'bã 'álâ.
26 Õjílã tíbê tã 'dî ndrẽ 'bá trá rî, tị̃ lâ ĩyî drí ậ'dịzó. Gõ'dá drílĩyî Ôvârí rî lûyịzó kĩ
nĩ rî, "Mã ndrê tã tị̃ drí ậ'dịzó drí lâ sĩ rî trá ãndrõ nô."

Tã Yésũ drí Mãtáyõ rî zĩzó rî
(Mãtáyõ 9.9; Márãkõ 2.13-14)

27 Gõ'dá 'dĩĩ rî vósĩ rî, kậyị̃ ãzâ sĩ rî, Yésũ rĩ'á lậmú'á. Gólâ ûsû ãgô ãzâ trá. Ãgô 'dĩ
bélé-bélé û'dú 'bá 'î, rú lâ Mãtáyõ.* Mãtáyõ rĩ'á võ íyíkâ bélé-bélé û'dû kâ 'á. Yésũ
drí tã âtázó Mãtáyõ drí kĩ nĩ rî, "Mãtáyõ, ní ânĩ 'dẽlé má vó lãjó'bá ámákâ ró."
28 Îtónãlé kậyị̃ 'dĩ 'ásĩ rî, Mãtáyõ âyê ngá 'ẽ'ẽ íyíkâ trá, nĩ trá 'dẽlé Yésũ vó.
29 Nĩngá sĩ rî, Mãtáyõ drí rû-lẽ-ãzíyã lâ yî ậzịzó, ãânĩ ró ĩyî ngá nyãlé yí drí 'bã 'álâ,
tãlâ ũûsû ró ĩyî Yésũ yî bê lãjó'bá gólâkâ yí bê tólâ. Rû-lẽ-ãzíyã lâ 'dĩ 'bá yî ãmbá lâ
rĩ'á bélé-bélé û'dú 'bá 'î.

Tã lĩfị̃ îcí 'bá Yúdậ yí kâ rî 'bá yî drí tã Yésũ kâ lẽzó kô rî
(Mãtáyõ 9.10-17; Márãkõ 2.15-22)

30 Pậrúsị̃ yî gõ'dá gólĩyî ũrûkậ â'dó 'bá lã'bí îmbá 'bá ró rî 'bá yí bê ndrê ĩyî bélé-
bélé û'dú 'bá rî 'bá yî tã õnjí 'bá ró, tãlâ bélé-bélé û'dú 'bá yî îzã lã'bí õrĩ gólĩyíkâ trá.
Gõ'dá lĩfị̃ îcí 'bá Yúdậ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí tã âtázó lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî,
"Yésũ rî íyíkâ ngá nyãlé tã õnjí 'bá 'dĩ 'bá yí bê tãlâ ã'dô 'î yã?"

---

* **5:17 5.17** ***Pậrúsị̃*** Pậrúsị̃ yî rĩ'á õjílã gólĩyî ĩyî â'dálé kĩ, ĩyî â'dô tã õnyíkõ lã'bí kâ rõ 'bá cé tị̃tị̃ rî 'bá yî ĩ'dî. Gólĩyî 'dó kpãkã ãlô lậmû-ãzíyã 'î lã'bí îmbá 'bá rî 'bá yí bê. Gõ'dá gólĩyî rî tã 'ẽ'ẽ tãndí ĩyíkâ â'dálé ĩvĩ õjílã lĩfị̃ drị̃ị̃ 'á. * **5:19 5.19** Jó 'dĩ drị̃ lâ rĩ'á sãlãrã ró ĩtí. * **5:27 5.27** ***Mãtáyõ*** Mãtáyõ rî rú ãzâ kpá Lậvị̃ ĩ'dî.

31-32 Nĩngá sĩ rî, Yésũ drí tã âtázó lị̃fị̃ îcí 'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ ârî drẽ, ngá
lãzé 'bá nĩ cé nĩ ójó ngálâ ngá ngĩlí. Gõ'dá má ânĩí kô tã mbị̃ 'bá pãlé, má ânĩ trá tã
õnjí 'bá ậzị́lị́, tãlâ ópâ ró gólĩyî bê tã õnjí gólĩyíkâ 'ásĩ.”
33 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, lã'bí îmbá 'bá 'dĩ 'bá yî drí tã âtázó gólâ drí kĩ nĩ rî, “Tã ârí 'bá
Yõwánĩ kâ rî 'bá yî tã ârí 'bá Pậrúsị̃ yí kâ bê rî ĩyî trá tị̃ 'bĩlí rĩzó 'álé 'ã'í ró rãtáã 'ẽlé
ĩ'dî, gõ'dá tã ârí 'bá áníkâ nõ 'bá yî rî ĩyíkâ ngá nyãlé zãâ kárá kpá ngá mvũ'á cú ĩtí
tị̃ 'bĩ ãkó ã'dô tãsĩ yã?”
34 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Nĩ ârî drẽ, gõ'dá õdrógô yî õtírĩ rĩî
dûrûbậ bê lãgĩ 'á ậ'bị́ lâ drí 'bã 'álâ rî, gólĩyî nyá ĩyî ngá ndrĩ 'dó võ ãlô 'á ãyĩkõ 'ẽzó
kô yã? Õzõ ã'dô ĩtí ngbãângbânõ rî, ãmâ tã ârí 'bá ámákâ bê kpá trá 'dó ãyĩkõ ró
ngá nyã'á 'dó võ ãlô 'á.
35 Tã â'dâ-â'dâ lâ õzõ õdrógô õtírĩ â'dó yû rî, gólĩyî â'dô rĩ'á cú ĩtí ngá nyã ãkó. Kpá
ĩtí, õzõ má õtírĩ gõô ámâ átá ngálâ ûrú 'álâ rî, tã ârí 'bá ámákâ â'dô rĩ'á kpá cú ĩtí
ngá nyã ãkó.”
36 Gólâ âtâ trá lã'bí îmbá 'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Má rî nõ tã ó'dí îmbálé ĩ'dî tã ârí
'bá ámákâ rî 'bá yî drí, tã ó'dí ró rî ĩ'dî tã ậkû rî võ lâ 'á. Tã gólâ má drí rĩ'á îmbálâ
nõ rĩ'á õzõ ítá ó'dí kâtí. Ólôsé ítá ó'dí ró rî kô kpậ́ậkũ ítá ậkû ôsĩ 'bá trá rî rú, tãlâ
ítá ó'dí 'dĩ õzó ôró ânjólé vólé ítá ậkû 'dĩ ũpị̃ lâ âyélé hõwéẽ ậvû-ậvû ró lậvũlị́ gậrậ
sị́sị́ rî drị̃ị̃ sĩ.
37 Gõ'dá tã gólâ má drí rĩ'á îmbálâ nõ kpá rĩ'á õzõ õdrá ó'dí kâtí. Â'dó kô tãndí ró
õjílã ãzâ drí õdrá ó'dí lôrózó mõrá gólâ ậkû mbârâkã ãkó rî 'á. Gólâ õ'ê trá ĩtí rî,
gõ'dá õdrá õtírĩ ângá rî, mõrá ậkû 'dĩ â'dô pị̃'á, õdrá 'dĩ drí lâsózó vũdrị́ rû îzãlé.
38 Ĩtí rî, órî õdrá ó'dí lôrólâ mõrá gólâ tãndí ró rî 'á. Tã 'dî tãsĩ rî, â'dô rĩ'á dódó cú
ĩtí rû îzã ãkó.
39 Ãnî lã'bí îmbá 'bá nõ 'bá yî Pậrúsị̃ yí bê lẽ ĩyíkâ cé tã ậkû rî rõlé ĩ'dî, nĩ â'dô trá
õzõ õjílã gólâ rĩ 'bá íyíkâ cé õdrá ậkû mvũlị́ ĩ'dî rî kâtí, nĩ lẽé kô ngá ó'dí îtójõlé ngã
'bô tãndí ró, ngã â'dó kô tãndí ró yã rî, nĩ lẽé kpá tã ârí 'bá ámákâ drí tã ó'dí ámákâ
ârílí kô. Ĩ'dî 'dĩ.”

6

Tã Pậrúsị̃ yî drí ngãzó õmbã bê tãlâ Yésũ drí lã'bí kậyị̃ rãtáã kâ rî kâ ị̃nj̃ị̃zó kô rî tãsĩ
(Mãtáyõ 12.1-14; Márãkõ 2.23–3.6)

1 Kậyị̃ rãtáã kâ sĩ, Yésũ yî rĩ'á lậvũ'á pávó kôrô ậmvú ậdrúgú lị̃njị́ 'bá trá rî kâ 'ásĩ
lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê. Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí ậdrúgú ôsĩzó nyãlé lõfó
drí sĩ.
2 Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî 'ê bê ĩtí rî, Pậrúsị̃ ãzâ 'bá yî ngâ trá õmbã ró. Pậrúsị̃ 'dĩ
'bá yî drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Tãlâ ã'dô 'î lãjó'bá áníkâ 'dĩ 'bá yî drí ậdrúgú
ôsĩzó kậyị̃ rãtáã kâ nõ sĩ yã? Rĩ'á tã õnjí 'î lôsĩ 'ẽzó ĩtí kậyị̃ rãtáã kâ sĩ.”
3 Yésũ drí tã âtázó Pậrúsị̃ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ zị́ tã ãmâ ậ'bị́yậ kúmú ậngị́
Dậwúdị̃ rî tãsĩ rî trá búkũ Ôvârí kâ 'á yã?* Gólĩyî ậjú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yí bê rĩ'á
lõfó ró.
4 Gólĩyî fî ĩyî trá jó Ôvârí kâ 'álâ ãmbãtã fẽlé trá ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî nyãlé.
Nĩ nị̃ trá tãndí ró kĩ'á nĩ rî, cé drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ rî 'bá yî áâyê ĩ'dî ngá nyãnyã rî 'dĩ
nyãlé. Gõ'dá áâtá kô kĩ nĩ rî, gólĩyî lã'bí îzã 'bá 'î tã gólĩyî drí 'ẽlé trá 'dĩ tãsĩ, tãlâ lõfó
mbârâkã lậvũ kôrô tã lã'bí 'dã 'bá kâ rî drị̃ị̃ sĩ.
5 Mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ rî rĩ'á drị́-ãcê bê kậyị̃ gólâ 'bãlé rãtáã 'ẽzó 'dĩ drị̃lị́.”

---

* **6:3 6.3** Ní zị̃ í'dígówá nõ 1 Sãmõwélẽ 11 'á.

6 Ką̣yį̣ ãzâ sĩ, kpá ką̣yį̣ rãtáã kâ 'î, Yésũ drí fĩzó jó tã Ôvârí kâ ârî kâ ãzâ 'á õjílã lį̣fį̣
îcílí. Ãgô ãzâ rĩ'á tólâ, drį̣-ágó lâ lîsî trá, êjẽé rû kô, rî trá kõgõ'dõ ĩtí.
7 Pạ̃rúsį̣ yî lã'bí îmbá 'bá ãzâ 'bá yí bê rĩ'á ĩyî võ 'dî 'á tólâ, rĩ'á ĩyî Yésũ rî lôtí'á
ngãtá gólâ ãâ'dô 'bô tã îzã'á ką̣yį̣ rãtáã 'ẽzó 'dĩ 'á ãgô 'dĩ êdézó yã rî, yĩ õfẽ ró mõndrã
lâ bê, úũrû ró gólâ, rî ĩyî trá cé gólâ rî ndrẽlé ĩ'dî lôsĩ 'dî 'ẽrẽ 'á ką̣yį̣ rãtáã kâ 'dĩ sĩ.
8 Gõ'dá Yésũ nį̣ bê tã ịsũ-ịsũ gólĩyíkâ 'dĩ trá rî, gólĩyî lẽé ĩyî trá íyî fũlị́ vólé, tãlâ
gólâ lẽé tã ãmbá gólĩyíkâ rĩ'á 'bãlâ 'dĩ 'bá yî kô. Yésũ drí gõzó tã âtálé ãgô drį̣ bê lĩsí
ró 'dĩ drí kĩ nĩ rî, “Ní ngâ ûrû, ní ânĩ ró má ngáá nõlé, Pạ̃rúsį̣ 'dĩ 'bá yî lã'bí îmbá 'bá
'dĩ 'bá yí bê õndrê ró ĩyî bê tã má drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî.” Ãgô 'dĩ drí ngãzó ûrû ânĩlí gólâ
ngálâ.
9 Gólâ drí tã âtázó Pạ̃rúsį̣ yî drí lã'bí îmbá 'bá 'dĩ 'bá yí bê kĩ nĩ rî, “Tã 'bã'bã ãmákâ
'á rî, îcâ trá ãmâ drí õjílã pãzó ką̣yį̣ rãtáã 'ẽzó rî 'á ngãtá kô yã? Má â'dô õjílã ãlô rî
pã'á cú ngãtá má ãâyê gólâ õrî ró bê ĩzã 'ẽlé yã?”
10 Gólâ drí rĩzó Pạ̃rúsį̣ yî tẽlé tã-drį̣ ĩyíkâ 'dĩ jãlé rî, kó õjílã ãlô ãzâ âtá úlị́ kô. Gólâ
drí gõzó tã âtálé ãgô 'dĩ drí kĩ nĩ rî, “Ní êjẽ ánî drį̣ mbį̣̂mbį̣̂.” Ãgô 'dĩ drí úlị́ gólâkâ
'dĩ ârízó íyî drį̣ êjẽzó. Gõ'dá ãgô 'dĩ drí íyî drį̣ 'bãzó tãndí ró mbį̣̂mbį̣̂ mẽné-ménê.
11 Gõ'dá Pạ̃rúsį̣ yî lã'bí îmbá 'bá 'dĩ 'bá yí bê trá 'dó õmbã ró, rĩ'á lį̣fį̣ ịnjị́'á, sị́-gílí
nyã'á, rî ĩyî trá tã âtálé ĩyî võ 'ásĩ kĩ, yĩ â'dô gólâ rî 'ẽ'á ángô tí ró yã ĩyî drí fũzó lâ
vólé rî.

Tã Yésũ drí õjílã ãzâ 'bá yî zĩzó mûdrį̣-drį̣̃-lâ-ngâ-rį̣

lãjó'bá íyíkâ ró rî
(Mãtáyõ 10.1-4; Márãkõ 3.13-19)

12 Gõ'dá 'dó ką̣yį̣ gólâ 'dĩ 'á rî, Yésũ âyê tã ârí 'bá íyíkâ trá 'dó vólé, drílâ mbãzó
únị́ drį̣ 'álâ élêwálâ, gólâ rî trá tólâ ngą̣c̨į̣ gĩrį̣ cé rãtáã 'ẽlé ĩ'dî.
13 Gõ'dá võ ą̣̂wúlị́ bê rî, drílâ âgõzó únị́ drį̣̃ lésĩ tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yî ą̣̂zị́lị́ yí ngálâ.
Gõ'dá drílâ tã ârí 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ê'bézó 'dó võ ãlô 'á, tã âtázó drílĩyî, drílâ gõzó
zĩlâ 'álâ 'ásĩ cé mûdrį̣-drį̣̃-lâ-ngâ-rį̣ rĩlí yí bê lãjó'bá íyíkâ ró tã yí drí rĩ'á îmbálâ rî 'bá
yî į̣̂lị́lị́.
14-16 Gõ'dá rú lâ ĩyî ĩ'dî nõ,
Sĩmónã rĩ'á zį̃lâ Pétẽrõ rî,
Ãndĩríyã, Sĩmónã rî ą̣̂drúpį̣ ró rî,
Yãkóbã yî ą̣̂drúpį̣ lâ
Yõwánĩ bê.
Fílĩpõ,
Bãtõlõméyõ,*
Mãtáyõ,
Tómã,
Yãkóbã Ãlõpáyã rî mvá ĩ'dî,
Sĩmónã gólâ fĩ 'bá õmã 'á õmbã 'ẽlé 'bạ̃drį̣̃ tãsĩ rî ĩ'dî,
Yúdạ̃ Yãkóbã ãzâ rî mvá lâ ró rî,*
Yúdạ̃ Ĩsĩkãrĩyótã gólâ 'ẽ 'bá Yésũ rî gĩlí fũlị́ rî.

Tã Yésũ drí pẽlé õjílã drí únị́ zẽ 'álâ rî
(Mãtáyõ 5–7)

17 Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê, ârî ĩyî trá vũdrị́ únị́ ãpírĩ lésĩ, zãâ âcâ ĩyî trá
ịnyą̣́kú drį̣̃į̣ võ sãlãrã sãlãrã rî 'á, võ gólâ õjílã drí rĩzó rû ê'bélé võ ãmbá nõ 'bá yî

* **6:14-16 6.14-16 *Bãtõlõméyõ*** Bãtõlõméyõ rî rú ãzâ Nãtãnélẽ. * **6:14-16 6.14-16 *Yúdạ̃*** Yúdạ̃ 'dĩ rĩ'á zį̃lâ kpá Tãdéyõ rî ĩ'dî.

'ásĩ ndrĩ tã îmbâ-îmbâ gólâkâ ârílí rî 'á, võ jẽjẽ 'ásĩ, Yẽrõsãlémã lésĩ, Tírã lésĩ, gõ'dá kpá Sĩdónã lésĩ.
18 Võ 'dî 'á rî, õjílã ãzâ 'bá yî ngá lãzé bê rî ânĩ ĩyî trá gólâ ngálâ, gólâ ẽêdê ró ĩyî. Gõ'dá kpá ãzâ 'bá yî Sãtánã drí ômbélé trá rî ânĩ ĩyî trá, gólâ ẽêdê ró ĩyî.
19 Õjílã ndrĩ ũjũ ĩyî trá 'ẽ'á drı̣ dõlé Yésũ rú kĩ nĩ rî, Yésũ õdõ drı̣ gbõ 'wãâ õjílã nô 'bá yî rú, kôrô drílĩyî rû êdézó. Gólâ rî mbârâkã câ trá õjílã 'dî 'bá yî rú, drílĩyî 'bãzó tãndí ró 'dĩ.
20 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, gólâ ndrê tã ârí 'bá íyíkâ rî yî ĩı̣fı̣ lâ trá, drílâ rĩzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Ãnî tã ârí 'bá ámákâ rî yî,
õzõ ãnî ã'dô mbârâkã ãkó ngá ãkó lé 'bá ró rî, tã ãníkâ â'dô sũ'á Ôvârí rú. Ĩtí rî, nĩ â'dô rĩ'á gólâ bê ûrú 'álâ.
21 Õzõ ãnî ã'dô ngá lôvó bê dũû rî, cé Ôvârí ĩ'dî ngá lôvó ãníkâ 'dĩ ndrẽlé. Gólâ â'dô ngá ãnî drí â'dózó lôvó lâ bê 'dĩ fẽ'á ãnî drí.
Õzõ nĩ õrî ãwó ngõlé nõ tãlâ tã 'ẽ'ẽ õnjí ãníkâ îzã tã tãndí ãnî lãfálé Ôvârí bê rî 'á rî trá rî drí rî, tã ãníkâ â'dô sũ'á Ôvârí rú. Ãyĩkõ â'dô ãnî cĩ'á, õzõ Ôvârí õtírĩ tã õnjí ãníkâ trõô vólé rî.
22-23 Õzõ õjílã ãzâ 'bá yî õcâ ĩyî lãfálé câ ãnî rú sĩ, rĩzó ãnî lô'dálé kpá 'dási 'ẽlé ãnî rú, tãlâ ãnî ã'dô tã ârí 'bá ámákâ ĩ'dî rî, nĩ ı̣̂sũ tã kô.
Tã ı̣̂sũ-ı̣̂sũ võ 'á rî, nĩ 'bã tã ậ'dı̣̂-ậ'dı̣̂ ĩ'dî ãyĩkõ sĩ ãnî pı̣̂pı̣̂sı̣́lı̣́ 'á, ãnî rĩ'á cú tã tãndí bê, tãlâ nĩ â'dô drı̣-'â ạ̃ngı̣ ûsú'á ûrú 'álâ Ôvârí ngálâ.
Ạ̃kû rî, tã ạ̃ngũ 'bá Ôvârí kâ rî 'bá yî, ạ́'bı̣yạ́ õjílã 'dî 'bá yí kâ rî îzã kpá gólĩyî rú.
Ãnî pı̣̂pı̣̂sı̣́lı̣́ ị̃̂dû ı̣̂dû Ôvârí rî rõlé õzõ tã ạ̃ngũ 'bá nã 'bá yî tí.
24 "Ngbãângbânõ rî, gólĩyî tíbê 'bã 'bá tã ârí 'bá ámákâ ró kô rî, tã gólĩyíkâ rî ĩyíkâ kpá ngĩî.
Ĩzã kõkõ â'dô âcá'á gólĩyî rĩ 'bá ãngó nõ 'á rî ngá-tı̣̂ dũû rî 'bá yí bê rî 'bá yî drị̃̂,
tãlâ gólĩyî ê'bê ngá-tı̣̂ trá dũû lậpı̣́ 'bá ró gólĩyî nyãányâ drí.
25 Ĩzã kõkõ â'dô âcá'á gólĩyî 'bã 'bá ãrõ-ãrõ bê rî 'bá yî drị̃̂,
gólĩyî trá cé ngá bê ãngó 'á nõngá, gõ'dá gólĩyî ngá ãzâ ãkó Ôvârí ngálâ.
Ĩzã kõkõ â'dô âcá'á gólĩyî tíbê â'dó 'bá cé ãyĩkõ bê ãngó nõ 'á rî 'bá yî drị̃̂, tãlâ gólĩyî lẽé tã ámákâ kô.
26 Ĩzã kõkõ â'dô âcá'á gólĩyî tíbê lẽ 'bá ĩyíkâ cé õjílã drí ĩyî lûyı́lı́ ĩ'dî rî drị̃̂,
gólĩyî rĩ'á õzõ tã ạ̃ngũ 'bá õnjí gólĩyî ãnî ạ́'bı̣yạ́ yî drí lûyı́lı́ rî 'bá yí kâtí."

Tã ãmâ drí lârâkô ãmâ átá Ôvârí kâ trõzó rî

27 "Ãnî tã ârí 'bá ámákâ rî, nĩ ârî drẽ, nĩ lẽ õjílã gólĩyî rĩ 'bá ãnî îzãlé rî 'bá yî. Nĩ 'ê tã tãndí gólĩyî drí.
28 "Õzõ gólĩyî ãâ'dô rĩ'á ãnî trĩ'á rî, nĩ 'ê rãtáã Ôvârí õfẽ ró tã tãndí gólĩyî drí.
29-30 Õzõ õjílã ãzâ ũsı̣̂ ãnî ékpẽ ngãtá 'bô ãnî úlũgbúrũ ngã 'bô ãnî gạ̃gạ̃lı̣́-fã yã rî, nĩ sı̣̂ gólâkâ kô, nĩ âyê gólâ ũsı̣̂ ró ãnî kpá ó'dí. Õzõ ũgú ũûgũ ítá ãníkâ ãlô rî, nĩ êdrẽ gólâ kô. Õzõ õjílã ãzâ ũzı̣̂ ngá ní tı̣̂ sĩ rî, nĩ lôgâ kô, nĩ fẽ drílâ. Õzõ óõlôgõ kô rî, nĩ îjî kô.
31 Tã gólâ ní drí lẽlé kĩ'á nĩ, ĩyî ãzí-ãzí yî õ'ê ĩyî ĩ'dî ãnî drí rî, nĩ 'ê kpá ĩ'dî gólĩyî drí.
32 "Îcá kô õzõ nĩ õlẽ cé ãnî rû-lẽ-ãzí yî ĩ'dî. Â'dô 'bã'á kpá ĩtí õjílã gólĩyî Ôvârí rõ 'bá kô rî yî drí. Ôvârí lẽ ãnî drí õjílã lẽlé ndrĩ ãnî ạ̃jú-'bá-ãzí yí bê ndrĩ. 'Dĩî rî, tã gólĩyî má drí 'ẽ'á â'dálâ ãnî drí rî, ĩ'dî nĩ 'ê kpá gólĩyî rĩ 'bá ãnî îkpókpólõlé rî yî drí.

33 Tã õnjí 'bá 'ê ĩyíkâ tã tãndí ĩ'dî õjílã drí, tãlâ gólĩyî lẽ ĩyíkâ kpá ólôgõ ró tã tãndí
ĩyíkâ 'dĩ võ lâ ĩyî drí. Gõ'dá ãnî, nĩ 'ê kpá tã tãndí ĩ'dî õjílã gólĩyî îcá 'bá tã tãndí võ
lôgõlé ãnî drí kô rî yî drí.
34 Tã õnjí 'bá yî fẽ ĩyíkâ lãfâ cé õjílã gólâ îcá 'bá võ lâ lôgõlé ĩyî drí rî 'bá yî drí.
Gõ'dá Ôvârí kĩ, nĩ fẽ ngá kpá õjílã gólâ îcá 'bá ngá ãníkâ 'dĩ võ lâ lôgõlé kô rî yî drí.
35-36 Nĩ 'ê tã tãndí kpá õjílã drí ndrĩ. Õzõ nĩ õ'ê trá ĩtí rî, õjílã ãâ'dô kĩ'á nĩ rî, ãnî
â'dô õzõ ãnî átá Ôvârí kâtí, ãnî rú â'dô lị̃kú'á. Ãnî átá Ôvârí rî sị rĩ'á ĩvĩ õjílã drí ndrĩ,
gólâ rî õjílã âyélé tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ. Nĩ trõ lârâkô ãnî átá Ôvârí kâ ĩ'dî.
37 “Nĩ 'ê 'dási tã kĩzó ányâ ró õjílã ãzí rú kô, Ôvârí õzó kpá 'ẽlâ ãnî drí. Nĩ âyê tã
õnjí ãnî ãzí-ãzí yî drí 'ẽlé ãnî drí rî, Ôvârí õgõ ró tã õnjí ãníkâ rî âyélé.
38 Nĩ fẽ ngá ãnî ãzí-ãzí yî drí nyãlé lị̃fị̃ âmbé ãkó, tãlâ Ôvârí â'dô kpá võ lâ lôgõ'á
ãnî drí lị̃fị̃ âmbé ãkó lạ̃vũlị̃ gạ̃rạ̃.”

Tã lị̃fị̃ îcí 'bá tãndí ró rî kâ ârízó rî tãsĩ

39 “Lị̃fị̃ ãkó lé 'bá sê lị̃fị̃ ãkó lé 'bá kpá bê yã? 'É'ẽ gólĩyî kpạ̃rạ̃tị̃ â'dô ĩyî 'dẽ'á 'bú
'á. Nĩ 'dê kô lị̃fị̃ îcí 'bá õnjí vó, gólâ rĩ'á õzõ lị̃fị̃ ãkó lé 'bá kâtí.
40 Õzõ ãnî ífífí ã'dô trá lị̃fị̃ îcí 'bá ró rî, nĩ nị̃ tãndí ró kĩ nĩ rî, 'dĩyímvá ãnî drí rĩ'á
lị̃fị̃ lâ yî îcílí rî â'dô ĩyî ãnî lârâkô trõ'á ĩ'dî. Lị̃fị̃ îmbá 'bá õnjí â'dô 'dĩyímvá ĩyíkâ
îmbá'á kpá õnjí tẽtẽ ĩtí.
41-42 Õzõ nĩ õlẽ kô 'dási 'ẽlé ãzí-ãzí rú rî, nĩ âtâ tã ãzí-ãzí drí kĩ'á nĩ rî, gólĩyî â'dô
õnjí rî kô. Nĩ õ'ê trá ĩtí rî, ãnî cú tị̃ ãcê bê. Tõtõ ãnî drí ạ̃'dị̃-drị̃ 'á rî, nĩ kũ zãlô, nĩ gõ
ró tõtõ ãnî ãzí-ãzí yí kâ rî tã lâ âtálé. Nĩ ndrê tã 'ẽ'ẽ ãníkâ rî zãlô, nĩ gõ ró ãnî ãzí-ãzí
yí kâ rî tã lâ âtálé.”
43 Yésũ âtâ úlị̃ mãnĩgõ ãzâ kpá trá kĩ nĩ rî, “Fê tãndí 'wá lõ'wâ õnjí kô.
44 Gõ'dá mã nị̃ fê lârâkô tãndí ró rî lõ'wâ lâ sĩ, õzõ nĩ õndrê lõ'wâ lâ trá rî, nĩ kĩ nĩ
rî, nõô rî fê 'dĩ ĩ'dî. Tã â'dâ-â'dâ lâ rĩ'á nõtí, ã'dî ôkî íyíkâ kạ̃nị̃kị̃ lõ'wâ ólófí fê drị̃ị̃ sĩ
rî nĩ yã?
45 Úlị̃ mãnĩgõ ámákâ nõ rî tã ífí lâ rĩ'á nõtí, õjílã tãndí rî kpá té tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî,
gõ'dá rî kpá úlị̃ tãndí âtálé ĩ'dî yí sị̃lị̃ sĩ. Õjílã õnjí rî íyíkâ kpá té tã âfõ 'bá ndrĩ gólâ
'ásĩ õnjí tẽtẽ ró rî 'ẽlé ĩ'dî.
46 Ãnî ãzâ 'bá yî, nĩ rî kárá ámâ zị̃lị̃ kúmú kúmú, gõ'dá nĩ ró tã ámákâ kô.
47-48 Õjílã gólâ úlị̃ ámákâ rõ 'bá rî rĩ'á õzõ ãgô ãzâ gólâ 'bú 'dị̃ 'bá kạ̃ạ̃lũ jó íyíkâ
'dị̃zó gá lũtú drị̃ị̃ ị̃nyạ̃kú tãndí 'á rî kâtí. Tãlâ gbõ lé ôzê ũ'dị̃ trá kạ̃gũmạ̃ạ̃ bê rõô rî,
gõ'dá lị̃mvû drí tị̃zó rõô rî, jó 'dĩ îcá kô 'dẽlé vũdrị̃, tãlâ ú'dị̃ trá gá lũtú drị̃ị̃ ị̃nyạ̃kú
tãndí 'á.
49 Gõ'dá õjílã gólâ úlị̃ ámákâ ârí 'bá cú ĩtí rõ 'bá lâ kô rî rĩ'á õzõ ãgô ãzâ gólâ jó
íyíkâ 'dị̃ 'bá võ ãlólẽ 'á rî kâtí. Ĩtí rî, gõ'dá õzõ ôzê ũ'dị̃ trá kạ̃gũmạ̃ạ̃ bê rõô rî, gõ'dá
lị̃mvû drí tị̃zó rõô rî, jó 'dĩ â'dô 'ẽ'á 'dẽlé, drílâ rû îzãzó.”

7

Tã Yésũ drí rû ị̃'bũ 'bá ãgô ãwã ró rî kâ êdézó cé tã lẽlẽ

ãgô ãwã 'dî kâ rõô rî tãsĩ rî
(Mãtáyõ 8.5-13)

1 Gõ'dá Yésũ ndẽ bê úlị̃ 'dĩ 'bá yî âtâ-âtâ lâ ndrĩ rî, drílĩyî gõzó nĩlí gõlé Kãpẽrãnómã
'álâ lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê.
2 Tólâ rî, ãgô ãzâ rĩ'á, gólâ drị̃-'bá ạ̃jú 'bũ 'bá Rómã kâ rî 'bá yí kâ 'î. Rû ị̃'bũ 'bá
gólâkâ bê 'bã 'álâ ngá lãzé bê, ãnyî 'ẽ'á drãlé. Gólâ lẽ rû ị̃'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ tã lâ trá
rõô.

3 Gõ'dá ârî bê kĩ'á nĩ rî, Yésũ âcâ trá rî, gólâ drí õjílã Yúdạ̃ yí kâ sịsị́-lésĩ rî jõzó
Yésũ ngálâ gólâ ẽêdê ró rû ị̃'bũ 'bá 'dĩ bê 'bãlé tãndí ró.
4 Gõ'dá õjílã gólĩyî sịsị́-lésĩ 'dî 'bá yî âcâ ĩyî bê Yésũ ngálâ rî, drílĩyî tã âtázó Yésũ
drí kĩ nĩ rî, "Ní ânĩ rû ị̃'bũ 'bá ãgô nã kâ nã pãlé, tãlâ ãgô nã rĩ'á ãgô tãndí 'î.
5 Gólâ â'dó õrĩ ãmákâ rî 'ásĩ kô. Gõ'dá ní ndrê drẽ, gólâ âfẽ lãfâ trá ãmâ drí jó tã
ârî kâ 'dị̃zó."
6 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó nĩlí õjílã sịsị́-lésĩ 'dî 'bá yí bê drị̃-'bá ạ̃jú 'bũ 'bá kâ 'dĩ drí
'bã 'álâ. Gõ'dá câ ĩyí bê ãnyî rî, drị̃-'bá ạ̃jú 'bũ 'bá kâ 'dĩ drí õjílã ãzâ 'bá yî jõzó, nĩ'á
Yésũ rî ûsúlị́ pávó 'á tã âtî-âtî ãzâ bê kĩ nĩ rî, "Lĩfị̃ îcí 'bá, nî rĩ'á ãgô ãmbá 'î. Îcá kô
ní drí ânĩzó ánî îkpókpólõlé âcázó bũúũ má drí 'bã 'á nõlé.
7 Mâ ámákâ nõ áyábálá 'î, má jô cé tã ĩ'dî ní drí, ní âtâ ró tã tólâ sĩ, ngá lãzé ãâyê
ró rû ị̃'bũ 'bá ámákâ nõ.
8 Má nị̃ tã gólâ drị́-ãcê kâ 'dĩ trá, mâ rĩ'á drị̃-'bá ạ̃jú 'bũ 'bá kâ 'î, má rî kpá tã õjílã
gólâ sịsị́-lésĩ má drí rî kâ rõlé. Gõ'dá gólĩyî 'bã 'bá má zẽlé rî 'bá yî rô ĩyî kpá tã
ámákâ rî, õzõ má ãâtâ gólĩyî drí kĩ nĩ rî, gólĩyî õnĩ rî, â'dô ĩyî nĩ'á, õzõ má õkĩ nĩ rî,
gólĩyî ãânĩ rî, â'dô ĩyî kpá ânĩ'á. Gõ'dá rû ị̃'bũ 'bá ámákâ rî 'bá yî rî ĩyî kpá ámâ rõlé
kpá ĩtí. Õzõ ní ãâtâ cé tã ĩ'dî tólâ sĩ rî, má nị̃ trá, gólâ â'dô 'bã'á tãndí ró."
9 Gõ'dá Yésũ ârílí bê tã ãgô ãmbá drị̃-'bá ạ̃jú 'bũ 'bá kâ 'dĩ kâ rî, gólâ lârõ trá kĩ nĩ
rî, "Ãgô 'dĩ lẽ tã trá tã pạ̃tị̃ ró, mbârâkã ámákâ trá kôrô." Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó
õ'bí ãmbá â'dé 'bá yí vósĩ 'dî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Õjílã gólĩyî õrĩ ãmákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ rî
'á rî, tã lẽlẽ gólĩyíkâ Ôvârí 'á rî â'dó rõô té õzõ ãgô nõ kâ rî tí kô." Yésũ 'ê trá té õzõ
drị̃-'bá ạ̃jú 'bũ 'bá kâ 'dĩ drí âtálé rî tí. Gólâ 'ê rãtáã trá Ôvârí drí rû ị̃'bũ 'bá 'dĩ tãsĩ.
10 'Dĩî vósĩ rî, õjílã gólĩyî tíbê ânĩ 'bá drị̃-'bá ạ̃jú 'bũ 'bá kâ nõ drí 'bã lésĩ rî, gõ'dá
gõ ĩyî bê 'bã 'álâ rî, ûsû ĩyî rû ị̃'bũ 'bá tíbê ngá lãzé bê 'dĩ ngâ trá ngá lãzé 'ásĩ trá
tãndí ró.

Tã Yésũ drí ạ̃yịzị́ ãzâ mvá lâ îngázó ãvõ 'ásĩ rî

11 'Dĩî rî vósĩ rî, Yésũ drí ngãzó nĩlí 'bạ̃drị̃ mvá ãzâ rĩ'á zị̃lâ Nánã rî 'álâ. Gõ'dá tã
ârí 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yí bê 'dê trá zãâ gólâ vósĩ.
12 Gólâ õtírĩ cãâ ãnyî 'bạ̃drị̃ mvá nã 'á rî, ûsû ĩyî rû trá õjílã õ'bí ãzâ 'bá yí bê, ânĩ'á
ĩyî 'bạ̃drị̃ nã lésĩ ágámvá ãzâ ãvõ lâ bê, nĩ'á 'bãlâ 'bú 'á. Ágámvá 'dĩ útị̃ gólâ kó ĩ'dî
élêwálâ 'dĩ, átá lâ drã trá. Ândrê lâ gõ'dá ĩ'dî ạ̃yịzị́ ró.
13 Kúmú Yésũ ndrê bê ĩtí rî, gólâ trá tã ị̃sũ-ị̃sũ ró õkó ạ̃yịzị́ ró nõ ĩzã lâ drí. Gólâ drí
tã âtázó õkó ạ̃yịzị́ ró 'dĩ drí kĩ nĩ rî, "Óõ ámâ ândré, ní ngô ãwô kô."
14 Drílâ gõzó íyî drị́ tị̃lị́ gbãrãkã ãvõ nj̃izó 'dĩ rú. Õjílã gólĩyî tíbê rĩ 'bá ãvõ nj̃ilí 'dĩ
'bá yî drí âdrézó ãvõ bê. Drílâ tã âtázó ãvõ 'dî drí kĩ nĩ rî, "Nî, ní ngâ ûrû õdrã 'ásĩ."
15 Ãvõ drí gõzó ngãlé ûrû rĩ'á úlị́ âtálé õjílã drí. Yésũ drí mvá nõ îngázó âsézó lâ
ândrê lâ ngálâ.
16 Õjílã tị̃ drí ạ̃'dịzó ndrĩ 'dó, drílĩyî ãwô-ĩtí ãmbá 'ẽzó Ôvârí drí. Õjílã ãzâ 'bá yî kĩ
nĩ rî, "Ãgô gólâ Yésũ nõ rĩ'á pạ̃tị̃ õzõ tã ạ̃ngũ 'bá kâtí cú mbârâkã bê." Ãzâ 'bá yî drí
tã âtázó kĩ nĩ rî, "Ôvârí lẽ 'bạ̃súrú ãmákâ nõ trá kôrô, tãlâ gólâ âjô ãgô gólâ Yésũ nõ
trá ãmá drí."
17 Tã gólâ Yésũ drí 'ẽlé nõ rî lạ̃'bû trá võ 'ásĩ ndrĩ.

Tã võrã 'bá Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî kâ drí nĩzó Yésũ rî ĩjílí rî (Mãtáyõ 11.2-6)

18 Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rĩ'á drẽ gạ̃nị́mạ̃ 'álâ. Gólâ ârî bê tã lârâkô ãmbá Yésũ
drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yî tã ârí 'bá yî rî gógó kâ rî sị́lị́ sĩ rî,

19-20 gólâ jô võrã 'bá yî trá rị̃ nĩ'á Yésũ ngálâ võrã bê. Võrã 'bá rị̃ 'dî 'bá yî ĩjî ĩyî
Yésũ trá tã Yõwánĩ drí âtálé rî sĩ kĩ nĩ rî, “Nĩ õjílã gólâ 'ẽ'á âjólâ 'díyî pã 'bá ró rî ĩ'dî,
ngãtá mã õtẽ drẽ õjílã ãzâ ngĩî lâ ĩ'dî yã?”
21 Võrã 'bá 'dĩ 'bá yî õtírĩ âcá rî, ûsû ĩyî Yésũ rĩ'á õjílã ãzâ 'bá yî êdé'á dũû, kpá
rĩ'á õjílã ãzâ 'bá yî Ị̃fị̃ lâ êdé'á võ ndrẽlé, gõ'dá kpá gólĩyî líndrí õnjí bê rî înjí'á 'bãlé
tãndí ró.
22 Yésũ drí tã âtázó võrã 'bá Yõwánĩ kâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ gõ vólé Yõwánĩ
ngálâ, nĩ gõ ró ngá gólâ tíbê ãnî drí ndrẽlé nõlé nõ 'bá yî tã lâ âtálé Yõwánĩ drí. Nĩ
âtâ gólâ drí, má 'bã õjílã Ị̃fị̃ ãkó lé 'bá trá võ ndrẽlé ngbángbá, õjílã gólĩyî õŋõ ró rî
'bá yî trá ậcị̃ tõlé tãndí ró, gõ'dá õjílã ãrí bê rî 'bá yî rú'bạ̃ lâ êdê rû trá ngbángbá,
õjílã bị̃-'bálé lâ drí ậsĩ̃lị̃ rî trá tã ârí'á, õjílã drã 'bá rî 'bá yî ngâ ĩyî trá õdrã 'ásĩ, gólĩyî
ngá ãkó lé 'bá ûsû ĩyî úlị̃ tãndí trá má tị̃ sĩ.
23 Ĩtí rî, nĩ âtâ Yõwánĩ drí, mâ ĩ'dî âjólé trá Ôvârí ngá lésĩ 'díyî pã 'bá ró, gólâ õrî
zãâ tã lẽlé ĩ'dî má 'á. Nĩ ndrê drẽ, gbõ lé tã gólĩyî má drí 'ẽlé rî 'bá yî õ'bã õjílã dũû
nĩ ámâ gãlé dó rî, Ôvârí â'dô õrẽ fẽ'á õjílã gólĩyî ámâ gã 'bá kô tã 'dî 'bá yî tãsĩ rî 'bá
yî drí.”

Tã Yésũ drí âtálé Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî tãsĩ rî (Mãtáyõ 11.7-19)

24 Gõ'dá võrã 'bá rị̃ 'dî 'bá yî gõ ĩyî bê vólé rî, Yésũ îtónã trá tã âtálé õ'bí ãmbá â'dé
'bá gólâ vó 'dĩ 'bá yî drí. Âtâ tã trá gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Tã Yõwánĩ kâ rĩ'á nõtí. Nĩ nĩ
ndrĩ Yõwánĩ rî ârílí õmã 'álâ 'dĩ ã'dô tãsĩ yã? Nĩ nĩ ndrĩ õjílã gólâ mbârâkã ãkó õzõ
õmã ĩlî drí 'ẽ'á bị̃lâ vũdrị̃ rî kâtí rî ndrẽlé yã? 'É'ẽ, â'dó ĩtí kô.
25 Ngã gõ'dá nĩ nĩ Yõwánĩ rî ârílí õmã 'álâ nõ rî, tãlâ drílâ 'bãzó õjílã ngá-drị̃ ãmbá
bê, ítá sũ 'bá tãndí ró rî bê rî drí sĩ yã? 'É'ẽ! Â'dó kpá ĩtí kô, tãlâ õjílã gólâ ngá-drị̃
ãmbá bê rî rí õmã 'á kô. Õjílã gólâ ngá-drị̃ ãmbá bê rî, rî ĩyíkâ jậrị̃bậ̃ 'álâ jó ậngị̃ ậngị̃
'á.
26 Nĩ nĩ Yõwánĩ rî ndrẽlé, tãlâ nĩ lẽ tã trá kĩ, gólâ ĩ'dî tã ậngũ 'bá 'î Ôvârí ngá lésĩ.
Tãndí ró, Yõwánĩ lậvũ gậrậ̃ tã ậngũ 'bá ãzâ 'bá yî drị̃ĩ̃ sĩ.
27 Yõwánĩ ĩ'dî tíbê Ôvârí drí tã lâ âtálé tã ậngũ 'bá Mãlákĩ sị̃lị̃ kĩ'á nĩ rî, ‘Ôvârí kĩ
nĩ rî, yí âbí lãjó'bá íyíkâ jõ'á sị̃sị̃, nĩ'á ámâ tã âtálé sị̃sị̃ õjílã drí, má âcâ ró bê ûsúlâ
njãâ.’ ”
28 Yésũ âtâ trá kĩ nĩ rî, “Õjílã gólĩyî tị̃lị̃ trá ãngó nõ 'á bũúũ ãndrõ nô rî 'bá yî lãfálé
sĩ rî, ãmbã Yõwánĩ kâ ĩ'dî kôrô gólĩyíkâ drị̃ĩ̃ sĩ. Gõ'dá ãnî gólĩyî Ị̃fị̃ 'bã 'bá má drị̃ĩ̃
'díyî pã 'bá ãníkâ ró, ámâ rõlé õzõ Kúmú ãníkâ kâtí rî 'bá yî lãfálé 'ásĩ, õjílã tíbê
'bã 'bá áyábálá ró ãngó 'á nõngá rî, ãmbã lâ â'dô 'bã'á kôrô Yõwánĩ kâ drị̃ĩ̃ sĩ kũmũ
Ôvârí kâ rî 'á.”
29 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ndrĩ ârî tã Yésũ drí âtálé ĩtí 'dĩ bê rî, õjílã ndrĩ bélé-bélé
û'dú 'bá rî 'bá yí bê lûyị̃ ĩyî Ôvârí trá, tãlâ gólĩyî lẽ tã trá úlị̃ Yõwánĩ kâ 'á. Sị̃sị̃ rî, õjílã
'dî 'bá yî ĩjî ĩyî tã trá Yõwánĩ tị̃, gólâ õdã ró lũmvû ĩyî drị̃ĩ̃ tã õnjí ĩyíkâ âyézó tã lẽlẽ
ĩyíkâ Ôvârí 'á rî sĩ.
30 Gõ'dá Pậrúsị̃ yî lã'bí îmbá 'bá rî yí bê, gã ĩyî trá dó Yõwánĩ drí lũmvû dãlé ĩyî
drị̃ĩ̃ tã õnjí ĩyíkâ tãsĩ, tãlâ gólĩyî lẽé tã Ôvârí kâ rî kô.
31-32 Gõ'dá Yésũ rî trá zãâ tã âtálé kĩ nĩ rî, “Õjílã ãndrõ nô kâ gólĩyî tã Yõwánĩ kâ
lẽ 'bá kô rî, gõ'dá gólĩyî lẽé tã ámákâ kpá kô tã 'dî 'á rî ĩ'dî, má âtâ úlị̃ mãnĩgõ nô
gólĩyî tãsĩ. Gólĩyî rĩ'á nyé õzõ 'dĩyímvá gólĩyî vólé gã 'bá dó lâvílí ãzí-ãzí lâ yí bê võ
ãlô 'á rî kâtí. Õzõ 'dĩyímvá õcâ ĩyî lậrị̃ trá rĩzó ậndú tõlé rî, gõ'dá ãzâ 'bá yî õgã trá
dó ậndú tõlé rî, drílĩyî tã âtázó kĩ nĩ rî, ‘Mã câ lậrị̃ ậndú tõzó, gõ'dá nĩ lẽé ậndú tõlé
ãmá bê kô ã'dô tãsĩ yã?’ Gõ'dá õzõ gólĩyî õngô gbõ ãwó lôngó drílĩyî ãwó ngõzó rî,

gõ'dá ãzâ 'bá yî õgã kpá dó ãwó ngõlé gólĩyí bê rî, drílĩyî tã âtázó kĩ nĩ rî ‘Nĩ lẽé kpá ãwó ngõlé ãmá bê kô ã'dô tãsĩ yã?’

33 “Nĩ ndrê drẽ, kậyị̀ ãwó ngõ kâ sĩ, Yõwánĩ rî bê cú ĩtí nyãsá tãndí nyã ãkó õdrá mvũ ãkó rî, nĩ âtâ kpá kĩ nĩ rî, Yõwánĩ ãâ'dô cú líndrí õnjí bê.

34 Gõ'dá mâ gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî âcâ bê nyãsá nyãlé ãní bê 'dũwạ̃, õdrá mvũlị́ ãní bê 'dũwạ̃ rî, nĩ kĩ nĩ rî, má ãâ'dô 'álé kõ 'bá 'î, má ãâ'dô kpá õdrá mvũ 'bá 'î, má õtrõ õjílã õnjî-õnjî kpá lậmû-ãzíyã ró má drí.

35 Gõ'dá má kĩ nĩ rî tã ãzâ ĩ'dî nõ, ãnî õjílã gólĩyî úlị́ Yõwánĩ kâ ârí 'bá úlị́ ámákâ rî bê rî â'dô ĩyî nị̃'á lâ tã pậtị́-pậtị̃ ró. Úlị́ má drí rĩ'á âtálâ nõ rî Ôvârí kâ ĩ'dî.”

Tã Pậrúsị̃ ãzâ drí tã tãndí 'ẽzó Yésũ drí kô rî

36 Kậyị̀ ãzâ rî sĩ rî, Pậrúsị̃ ãzâ rú lâ Sĩmónã drí Yésũ rî ậzízó ânĩlí yí drí 'bã 'álâ ngá nyãlé õzõ ũmú kâtí. Gõ'dá Yésũ âcálé bê rî, drílâ ânĩzó rĩlí ãnyî tãrãbízã lậgậtị́ ngá nyãlé.

37 Gõ'dá õkó ãzâ rĩ'á tólâ ãnyî Sĩmónã drí 'bã lậgậtị́. Õkó 'dĩ tã 'ẽ'ẽ lâ sú kô, õjílã ndrĩ zị̃ ĩyî gólâ 'dó õkó õnjí ró. Õkó 'dĩ ârî bê kĩ'á nĩ rî, Yésũ rĩ'á ngá nyã'á Sĩmónã drí 'bã 'álâ rî, õkó 'dĩ drí mãlãngĩ mvá dõ ịǹị̃-ịǹị̃ kâ ậjị́ bê tũrũ-tũrũ rî âtrõzó kpãâ yí drịgậ. Dõ ịǹị̃-ịǹị̃ 'dĩ órî gĩlâ lãfâ ãmbá sĩ. Õkó 'dĩ drí ânĩzó âfílí jó 'álâ.

38 Õkó 'dĩ drí rû jãzó Yésũ ũgúlị́ lésĩ ró ãwó bê. Gõ'dá ãwó drílâ rĩ'á ngõlâ 'dĩ rî ĩlịndrị̃ lâ drí Yésũ rî pá ũgúlị́ âjízó ndrĩ 'bẽlẽkẽtẽ. Gõ'dá õkó 'dĩ drí rĩzó vũdrị́ Yésũ rî pá lĩlí íyî drị̃-'bí ãcê-ãcê 'dĩ sĩ. Õkó 'dĩ drí tũ wũzó pẽ pẽ Yésũ rî pá 'á, gólâ rî rúmvậ ậậ'dị̀ ndrúndrú, drílâ gõzó dõ ậjị́ bê nõ ịǹịlị́ Yésũ rî pá ũgúlị́ 'á õzõ õrẽ fẽrẽ kâtí.

39 Sĩmónã ndrê bê tã õkó 'dĩ drí 'ẽlé 'dĩ ĩtí rî, ịsũ tã trá ãkpã yí 'á kĩ nĩ rî, “Ãgô gólâ Yésũ nõ rî â'dó tã ậngũ 'bá 'î kô. Tí gólâ õró 'bãâ tã ậngũ 'bá 'î rî, gólâ nị̃ tã 'ẽ'ẽ õkó 'dĩ kâ õnjí 'dĩ trá, tí âyé õkó 'dĩ âcálé ãnyî yí lậgậtị́ kô.”

40 Gõ'dá Yésũ kĩ nĩ rî Sĩmónã drí rî, “Má lẽ trá tã ãzâ âtálé ní drí.” Sĩmónã kĩ, “Ãwô, ní âtâ.”

41 Yésũ drí úlị́ mãnĩgõ âtázó nõtí, “Ãgô ãzâ 'bá yî rị̃ nĩ ĩyî trá lãfâ zị̃lị́ ãgô ãzâ tị́ sĩ, tí drílĩyî 'ẽzó lãfâ 'dĩ võ lâ lôgõlé. Ãgô ãzâ rî trõ íyíkâ gĩníyã kútũ-njị̃, ãzâ rî trõ íyíkâ gĩníyã kámá-njị̃.

42 Îcá gõ'dá ãgô 'dĩ 'bá yî drí lãfâ drílĩyî trõlé 'dĩ lôgõzó lịpị̀ lâ drí kô. Gõ'dá lãfâ lịpị̀ 'dĩ kĩ nĩ rî, ‘Nĩ âyê lãfâ 'dĩ nĩ lôgõ má drí gõ'dá kô.’ Ĩ'dî 'dĩ. Ngbãângbânõ rî, má îjî drẽ nĩ, ãgô ángô rî â'dô lãfâ lịpị̀ rî lẽ'á nĩ kôrô íyî ãzí-ãzí drị̃ị̀ sĩ rî nĩ yã?”

43 Sĩmónã lôgõ tã îjî-îjî 'dĩ trá Yésũ drí nõtí, “Ãgô gólâ lãfâ trõ 'bá gậrậ rî, gõ'dá lãfâ lịpị̀ drí tã âtázó kĩ'á nĩ rî, gólâ ãâyê õlôgõ lãfâ 'dĩ võ lâ yí drí kô rî ĩ'dî.” Yésũ kĩ, “Tã pậtị̃ị̀ ró.

44 Sĩmónã, ní 'é tã dódó má drí kô, ní dãá lị̃mvû ámâ pá 'á kô, gõ'dá õkó 'dĩ jĩ ámâ pá trá íyî lị̃fị̃ ĩlịndrị̀ sĩ.

45 Gõ'dá ní âfõó ámâ ĩngílí ndrõlé õzõ lã'bí ãmákâ rî tí kô, õkó nõ ndrô ámâ pá mvá trá gậrậ ní drị̃ị̀ sĩ.

46 Gõ'dá ní ịǹị́ dõ kô ámâ pá rĩzó dõ ịǹịlị́ rî 'á kô. Õkó nõ gõ'dá ânĩ nĩ dõ ịǹịlị́ ámâ pá rú. Gõ'dá dõ 'dî ógî rĩ'á lãfâ ãmbá sĩ.

47 Má âtâ tã ãzâ ĩ'dî ní drí nõ. Tã õkó nõ drí 'ẽlé nõ rî, tãlâ gólâ nị̃ trá Ôvârí âyê gólâ trá tã õnjí ãmbá íyíkâ rî 'ásĩ ndrĩ, tã gólâ drí ámâ lẽzó kôrô rî ĩ'dî 'dĩ. Õzõ õjílã ã'dô cé tã õnjí bê fínyáwá ĩtí rî, Ôvârí drí gólâ rî âyézó tã lâ sĩ rî, gólâ â'dô Ôvârí rî lẽ'á kpá cé dãwá ĩtí.”

48 Yésũ drí tã âtázó õkó 'dĩ drí kĩ nĩ rî, “Ôvârí âyê nî trá tã õnjí ániká tãsĩ.”

49 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî rĩ 'bá ĩyî ngá nyãlé Yésũ yí bê võ ãlô 'á 'dĩ 'bá yî, drílĩyî tã
âtázó ĩyî võ 'ásĩ kĩ nĩ rî, “Ãgô nõ íyíkâ kó ã'dî ĩ'dî yã? Gólâ rî kpá tã õnjí õjílã kâ rî
âyélé yã?”
50 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó õkó 'dĩ drí kĩ nĩ rî, “Ôvârí â'dô íyî ḷ̃ḭ́ḭ́ 'bã'á ní drḭ̃ḭ́ ánî
pãlé, tãlâ ní lẽ tã ámákâ trá. Ní nĩ, ánî rú'bạ ạ̃ạ̃'dḭ̃ ndrúndrú.”

8

1 Gõ'dá 'dĩî rî vólé drḭ̃ lâ 'ásĩ rî, Yésũ yî nĩ ĩyî trá lạ̃mú bê 'bạ̃drḭ̃ mvá õnyíkõ 'dî 'bá
yî 'ásĩ ndrĩ, nĩ'á tã tãndí âtá bê õjílã drí tã kũmũ Ôvârí kâ rî kâ tãsĩ. Lãjó'bá gólâkâ
mûdrḭ́-drḭ̃-lâ-ngâ-rḭ̃ 'dî 'bá yî nĩ ĩyî kpá trá lạ̃múḷḭ́ gólâ bê.
2 Gõ'dá õkó ãzâ 'bá yî dũû 'dê ĩyî trá nĩlí gólĩyí bê. Õkó 'dĩ 'bá yî, ãzâ 'bá yî Yésũ
êdê trá ngá lãzé 'ásĩ. Gõ'dá ãzâ 'bá yî, Yésũ drô líndrí õnjí trá 'á lâ yî sĩ, õzõ Mãríyã
Mãgãdálã gólâ Yésũ drí líndrí õnjí drõzó 'á lâ sĩ nḭ̃-drḭ̃-lâ-ngâ-rḭ̃ rî kâtí.
3 Gõ'dá õkó ãzâ 'dĩ íyíkâ Kózã rî õkó ĩ'dî, rú lâ Jõánã. Kózã 'dĩ rĩ'á drḭ̃-'bá rû ḭ̃'bũ
'bá kúmú Ẽródẽ kâ rî 'bá yí kâ ĩ'dî. Gõ'dá õkó ãzâ kpá tólâ, rú lâ Sõzánã. Gõ'dá õkó
'dĩ 'bá yî rî trá ndrĩ lãfâ ĩyíkâ fẽlé ngá nyãnyã gĩzó gólĩyî drí nyãlé.

Tã Yésũ drí tã âtázó õjílã drí úḷḭ́ mãnĩgõ sĩ rî
(Mãtáyõ 13.1-23; Márãkõ 4.1-25)

4 Nĩngá sĩ, õjílã ê'bê rû trá 'dó ndrĩ võ ãlô 'á. Õjílã ânĩ trá 'bạ̃drḭ̃ mvá ãmbá nõ 'bá
yî 'ásĩ ndrĩ 'dó úḷḭ́ Yésũ kâ ârílí. Gõ'dá gólâ âtâ tã trá drílĩyî úḷḭ́ mãnĩgõ sĩ nõtí kĩ nĩ
rî,
5 “Ạ́mvú 'wã 'bá ãzâ nĩ trá ạ́mvú 'álâ. Drílâ órĩ rĩzó. Órĩ ãzâ 'bá yî lôwã trá 'dẽlé
lạ́tḭ̃ ḷ̃ḭ́ḭ́ 'á, gõ'dá õjílã rî trá lạ̃múḷḭ́ drḭ̃ lâ sĩ, úkũú ḭ̃nyạ́kú drḭ̃ lâ kô, ãríwá ânĩ trá nyãlâ
vólé.
6 Gõ'dá órĩ ãzâ 'bá yî 'dê ĩyíkâ trá rõvõ drḭ̃ḭ́, âfõ trá. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ḭ̃tú âfõ bê
kãlé rî, drílâ ngá-ạ̃rú lâ 'dĩ zãzó, drílâ drãzó kpá vólé.
7 Gõ'dá órĩ ãzâ 'bá yî lô'dê ĩyíkâ ãsõpá ngbũkpũ rî 'bá yî lãfálé 'á. Ĩtí rî, drílĩyî
âfõzó mbãlé tãndí ró. Gõ'dá ãsõpá 'dĩ 'bá yî drí ạ̃rú lâ 'dĩ 'bá yî võzó, drílĩyî drãzó.
8 Gõ'dá órĩ ãzâ drí ĩyíkâ 'dẽzó ḭ̃nyạ́kú tãndí ãzâ rũ'bũ-rũ'bũ lâ 'á. Drílâ âfõzó íyíkâ
tãndí ró, pá fã bê kõdõngbõ ĩtí. Drílâ fõzó 'wãlé cõkpõ-cõkpõ pá fã ãlô 'dĩ sĩ, ífí bê
kũrũgbũ.” Gõ'dá gólâ âtâ tã trá õ'bí 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Ãnî, nĩ ḭ̃sũ úḷḭ́ ámákâ 'dĩ
vólé drḭ̃ lâ tãndí ró, nĩ 'bã ró ãnî drḭ̃ḭ́.”
9 Gõ'dá 'dĩî rî vósĩ rî, lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí tã âtázó gólâ rî ḭ̃jízó kĩ nĩ rî, “Úḷḭ́
mãnĩgõ ániká âtálé nõ tã ífí lâ ángô tí yã?”
10 Drílâ tã-drḭ̃ lôgõzó kĩ nĩ rî, “Ónyĩ ãnî nyãányâ trá, tãlâ tã Ôvârí kâ gólâ drí lạ̃pḭ́lḭ́
õjílã ãzâ 'bá yî drí sĩ tã tíbê gólâ drí õjílã 'bãzó rĩlí kũmũ íyíkâ zẽlé rî tãsĩ rî áâ'dâ ró
bê ãnî drí.
Gõ'dá õjílã gólĩyî tíbê tã lâ lẽ 'bá kô rî, gólĩyî ârî ĩyî úḷḭ́ mãnĩgõ má drí rĩ'á âtálâ rî
trá.
‘Ĩtí rî, gólĩyî â'dô tã Ôvârí kâ ndrẽ'á té ĩyî ḭ̃ḭ́ḭ́ sĩ cú ĩtí ĩtõ lâ nḭ̃ ãkó.
Gõ'dá gólĩyî â'dô kpá Ôvârí rî gbórókõ ârí'á ĩyî bḭ́ sĩ cú ĩtí tã ífí lâ nḭ̃ ãkó.’
Ĩsáyã 6.9
11 “Úḷḭ́ mãnĩgõ má drí âtálé nõ, tã ífí lâ rĩ'á nõtí. Órĩ 'dî 'bá yî â'dô trá õzõ tã tíbê
Ôvârí drí rĩ'á âtálâ ãnî drí rî tí.
12 Lạ́tḭ̃ ḷ̃ḭ́ḭ́ 'dĩ rî íyíkâ õzõ õjílã gólâ úḷḭ́ Ôvârí kâ ârí 'bá trá rî tí, gõ'dá Sãtánã drí
îzãzó lâ vólé pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ lâ 'ásĩ, gólâ lẽé gõ'dá tã Ôvârí kâ rî kô, Ôvârí pá gõ'dá gólâ tã
õnjí gólâkâ rî 'ásĩ kô.

13 Rõvõ drı̃ı̨ 'dĩ íyíkâ õzõ õjílã gólâ úlı́ Ôvârí kâ ârí 'bá trá fí dódó, gõ'dá gólâ cé tã
lẽlẽ fínyáwá bê Ôvârí 'á. Õzõ lâŋõ ãzâ õtírĩ gólâ rî ûsú rî, drílâ tã Ôvârí kâ 'dĩ âyézó
vólé 'wãâ.
14 Órĩ gólâ 'dẽ 'bá ãsõpá ngbũkpũ lãfálé 'á rî, 'dĩî rĩ'á õjílã gólâ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí
kâ 'dĩ ârí 'bá dódó gõzó tã lẽlé 'á lâ. Gbõ lé ĩtí rî, gólâ rĩ'á tã ı̨sũ bê rõô ngá gólĩyî
ãngó nõ 'á nõ 'bá yî tãsĩ. Ĩtí rî, gólâ lẽ yí drí 'bãlé ngá-drı̨ ãmbá nõ 'bá yí bê gạ̃rạ̃.
Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, tã 'ẽ'ẽ ãngó nõ kâ ômbê gólâ trá ngạ́rạ́-ngạ́rạ́, gólâ îcá tã tãndí 'ẽlé
dódó kô tã õnjí âyézó.
15 Įnyạ́kú gólâ tãndí ró rũ'bũ-rũ'bũ 'dî rî, íyíkâ õjílã gólĩyî tíbê úlı́ Ôvârí kâ ârí 'bá
rõzó lâ rî 'bá yî ĩ'dî. Gólĩyî rî trá zãâ tã lẽlẽ bê Ôvârí 'á 'álé ı̨dû-ı̨dû sĩ rî, gólĩyî rî ĩyíkâ
zãâ tã tãndí 'ẽ'ẽ sĩ Ôvârí drí. Tã tãndí drílĩyî rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ â'dô â'dó'á õzõ ạ̃drúgú gólâ
'wã 'bá ífí bê cõkpõ-cõkpõ lı̨fı́ bê kũrũgbũ nâ kâtí."
16-18 Yésũ kĩ nĩ rî, "Õzõ má drí rĩ'á âtálâ ãnî drí rî tí, má rî bê ãnî lı̨fı́ îcílí úlı́ mãnĩgõ
sĩ rî, õjílã ãmbá nı̨́ı̨ ĩyî tã ífí lâ kô. Gõ'dá ĩ'dî nõ kạ̃yı̨ lâ trá 'ẽ'á âcálé ĩ'dî nõ õjílã ndrĩ
drí tã ífí lâ yî nı̨zó dódó. Tã îmbâ-îmbâ ámákâ íyíkâ rĩ'á õzõ lámbã î'ĩ-î'ĩ kâtí. Õjílã
ãzâ î'ĩ lámbã íyíkâ bê drı̨ lâ âkólé límvó sĩ ngã 'bô lạ̃pı́lı́ gbãrãkã zẽlé yã? Â'dó ĩtí kô.
Õjílã ndrĩ rî lámbã î'ĩlí 'bãlé tãrãbízã drı̨́ı̨ jó 'á. Õjílã õtírĩ fĩî jó 'álâ rî, drílâ ndrẽzó lâ
tõ. Kpá ĩ'dî ĩtí, kạ̃yı̨ trá 'ẽ'á cãlé õjílã drí tã îmbâ-îmbâ ámákâ nı̨zó dódó. Ãnî lãjó'bá
ámákâ rî 'bá yî â'dô 'bã'á lâ nĩ õjílã drí nı̨lı́ tãndí ró. Â'dô 'bã'á kpá ĩtí, nĩ â'dô tã
ámákâ rî ârí'á nĩ îmbálé õjílã ãzí drí. Õzõ nĩ õ'ê trá ĩtí rî, má â'dô tã nı̨nı̨ ãníkâ lôpé'á
tã ámákâ rî 'á. Gõ'dá õzõ nĩ õgã trá dó ârílâ rî, tã tã nı̨nı̨ 'dî tãsĩ rî â'dô ạ̃vı̨'á ãnî drı̨́ı̨
sĩ."
19 Gõ'dá 'dĩî rî vósĩ rî, Yésũ rî ândré, gólâ rî ạ̃drúpı̨ yí bê âcâ ĩyî trá, 'ẽ'á gólâ rî
ndrẽlé. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, gólĩyî îcá kô ânĩlí ãnyî gólâ rú, tãlâ õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî drí
sĩ.
20 Drílĩyî gõzó õjílã jõlé ĩ'dî gólâ rî ạ̃zı́lı́ ĩyî ngálâ.
21 Gõ'dá gólâ ârílí bê tã kĩ'á nĩ rî, íyî ândré yî, íyî ạ̃drúpı̨ yí bê, lẽ ĩyî íyî ndrẽlé rî,
drílâ gõzó tã âtálé nõtí kĩ nĩ rî, "Tã pạ̃tı̨́ı̨ ró rî, má lẽ ámâ ândré yî ámâ ạ̃drúpı̨ yí bê.
Gõ'dá õjílã gólĩyî úlı́ ámákâ ârí 'bá kpá rõzó lâ rî, gólĩyî kpá ámâ ândré yî ĩ'dî ámâ
ạ̃drúpı̨ yí bê."

Tã Yésũ drí lı̨mvû ândrê tı̨ 'bá kạ̃gũmạ́ạ̃ bê 'bãzó rĩlí tı̨́tı̨ rî
(Mãtáyõ 8.23-27; Márãkõ 4.35-41)

22 Kạ̃yı̨ ãzâ sĩ rî, Yésũ âtâ tã trá lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Mã mbã lı̨mvû
ândrê nõ drı̨́ı̨ sĩ 'á'á 'álâ." Drílĩyî gõzó mbãlé kõlóngbõ 'á.
23 Gõ'dá gólĩyî drí ĩtõzó trá 'ẽ'á mbãlé 'á'á 'álâ rî, Yésũ õkô trá lâŋõ ãmbá õ'bí kâ
'dĩ 'bá yî drí, gólâ 'dê trá ạ̃'dú bê kõlóngbõ 'á kĩní-kĩní. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, kạ̃gũmạ́ạ̃
ândrê drí ânĩzó rĩ'á vı̨lı́. Gõ'dá kõlóngbõ bí íyîngá 'ẽ'á fĩlí lı̨mvû zẽ 'álâ.
24 Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí gólâ rî ôlózó ạ̃'dú 'ásĩ kĩ nĩ rî, "Ãmâ lı́pı̨, ní ngâ, ãmâ
trá 'ẽ'á drãlé nõ." Gólâ drí lı̨fı́ nı̨zó tã âtálé lı̨mvû ãmbá tı̨ 'bá kạ̃gũmạ́ạ̃ bê 'dĩ drí
rĩzó tı̨́tı̨. Gõ'dá kôrô kạ̃gũmạ́ạ̃ ândrê ãmbá rĩ 'bá sı̨lı́ gõ'dá lı̨mvû gólâ rĩ 'bá kõlóngbõ
îyálé rî bê drí âdrézó.
25 Gólâ drí gõzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ rî yî drí kĩ nĩ rî, "Tãlâ ã'dô 'î ãnî drí tã lẽlẽ
ãníkâ âyézó yã?" Lãjó'bá 'dĩ 'bá yî, tı̨ lâ yî drí ạ̃'dı́zó gólâ rî mbârâkã drí. Âtâ ĩyî tã
trá ĩyî võ 'ásĩ kĩ nĩ rî, "Ãgô nõ íyíkâ ã'dô lâ 'î tã âtá 'bá kạ̃gũmạ́ạ̃ drí lı̨mvû bê drílĩyî
âdrézó nõ."

Tã Yésũ drí líndrí õnjí dũû lôfõzó ãgô ãzâ 'ásĩ rî
(Mãtáyõ 8.28-34; Márãkõ 5.1-20)

26 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê mbã ĩyî lị̃mvû ândrê 'dĩ drị̃ lâ
trá 'á'á lésĩ ró rî, gólĩyî drí nĩzó fõlé võ ãzâ zị̃lị̃ Gẽrãgésã rî 'á.*
27-29 Võ 'dî 'á tólâ rî, ãgô ãzâ rĩ'á, Sãtánã âjô líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ trá rĩlí 'á lâ. Gólâ
rĩ'á jó ãkó gõ'dá rî íyíkâ rĩ bê ũgị̃ gólĩyî rĩzó ãvõ 'bãlé rî 'bá yî 'ásĩ jẽjẽ ró. Óômbê
gólâ trá nyãrĩ sĩ, gõ'dá rî trá ôkílâ tõwãrĩ-tõwãrĩ vólé. Gólâ rî íyîngá lârá bê õmã 'ásĩ
cú ĩtí ũndú ró.
Yésũ âfõ bê kõlóngbõ 'ásĩ âcálé võ tãkó 'álâ rî, ãgô gólâ líndrí õnjí bê 'dĩ drí ngãzó
ânĩ'á ôtré bê gbõ ĩtí líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ drí. Gólâ drí ânĩzó 'dẽlé 'ã'î sĩ Yésũ ágálé.
Yésũ âtâ tã trá líndrí õnjí 'dĩ drí âfõzó vólé gólâ 'ásĩ. Yésũ âtâ bê tã ĩtí líndrí õnjí 'dĩ
drí rî, líndrí õnjí 'dĩ drí gõzó trẽlé gbórókõ ãmbá ãgô 'dĩ kâ sĩ kĩ nĩ rî, “Yésũ, Ôvârí
ãmbá rî mvá, ní lẽ ã'dô ngá 'î ãmâ drị̃gạ̃ sĩ yã? Ní îkpókpólõ ãmâ kô, ní îzã ãmâ kô.”
30-31 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ îjî líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ 'dĩ trá kĩ nĩ rî, “Ánî rú ã'dî ĩ'dî
yã?” Líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ 'dĩ lôgõ tã-drị̃ trá Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Ãmâ rú rĩ'á Õ'bígó,
tãlâ ãmâ rĩ'á dũû.” Gõ'dá líndrí õnjí 'dĩ îjî Yésũ trá ândálé ândálé, “Ní 'bã ãmâ kô võ
õnjí rû îzã kâ ạ̃dũkũ ãkó rî 'á. Ní jô ãmâ cé ãnyî.”
32 Ngbíkpí õtólõ'bĩ ãzâ 'bá yî rĩ'á ĩyî ngá sị̃'á nyãlé ãnyî lũtú gãrã 'á, gõ'dá líndrí
õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ 'dĩ 'bá yî îjî tã trá kĩ nĩ rî, “Mã ânĩ fĩlí ngbíkpí 'dĩ 'bá yî 'á. Ní lẽ tã-drị̃
trá ãmâ drí yã?” Yésũ lẽ tã-drị̃ trá líndrí õnjí 'dĩ 'bá yî drí, gõ'dá nĩ ĩyî trá fĩlí ngbíkpí
'á.
33 Gõ'dá nĩngá sĩ, líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ fî bê ngbíkpí 'dĩ 'bá yî 'á rî, râ ĩyî trá zãâ
líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ 'dĩ 'bá yí bê õzõ lîfõ-lîfõ kâtí, ãlólẽ lũtú pá 'álâ gólókõ 'á zãâ
lô'délé lị̃mvû 'á ôdrãlé.
34 Gõ'dá õjílã gólĩyî rĩ 'bá ngbíkpí lôkílí rî, gólĩyî rĩ'á tólâ. Lôkí 'bá 'dĩ 'bá yî ndrê
tã 'dî bê ĩtí rî, râ ĩyî trá vólé, nĩ'á tã âtá bê õjílã drílĩyî ûsúlị̃ lạ̃tị̃ 'ásĩ rî 'bá yî drí.
35 Õjílã gólĩyî tã 'dî ârí 'bá rî ânĩ ĩyî trá ndrĩ tã 'dî ndrẽlé cú ĩyî lị̃fị̃ sĩ. Ûsû ĩyî ãgô
gólâ líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ drí âfõzó 'á lâ sĩ nõ rĩ'á vũdrị̃ Yésũ lạ̃gạ̃tị̃, tã Yésũ drí rĩ'á
âtálâ rî ârí'á. Gõ'dá ãgô 'dĩ trá cú ítá bê yí rú, líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ 'dĩ 'bá yî âyê gólâ
trá zãâ. Tã ị̃sũ gólâkâ gõ'dá trá tãndí ró.
36 Gólĩyî 'bã 'bá nĩngá tã 'dî ndrẽlé ĩyî lị̃fị̃ sĩ rî, âtâ ĩyî tã Yésũ drí ãgô 'dĩ 'bãzó tãndí
ró 'dĩ trá kpá ãzâ 'bá yî drí.
37-38 Gólĩyî trá ũrị̃ ró ãmbá, âtâ ĩyî tã trá Yésũ drí, õnĩ ró bê nĩngá sĩ vólé.

Ãgô 'dĩ gõ'dá â'dó kô zãâ líndrí õnjí ạ̃bạ̃bạ̃ kâ bê, lẽ trá zãâ 'dẽlé Yésũ vó tã ârí 'bá
ró. Gõ'dá Yésũ âtâ trá drílâ nõtí,
39 “Ní gõ ní drí 'bã 'álâ, ní âtâ ró tã Ôvârí drí 'ẽlé ní drí nõ õjílã drí.” Gõ'dá nĩngá
sĩ rî, ãgô 'dĩ nĩ trá, nĩ'á tã 'ẽlé yí drí 'dĩ âtá bê õjílã drí. Gõ'dá Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ
'dĩ 'bá yí bê mbã ĩyî trá kõlóngbõ 'á, nĩ'á gõlé vólé.

Tã Yésũ drí Yáĩrõ rî mvá rî îngázó õdrã 'ásĩ rî (Mãtáyõ 9.18-26; Márãkõ 5.21-43)

40 Yésũ yî õtírĩ âgõô lị̃mvû ândrê nã 'á'á lé drị̃ lâ lésĩ rî, õ'bí ãmbá rî ĩyî trá gólâ rî
tẽlé lạ̃gúlị̃.
41 Ãgô ãzâ bê rú lâ Yáĩrõ, drílâ ânĩzó Yésũ ngálâ. Yáĩrõ rĩ'á jó tã ârí kâ vó lâ ndrẽ
'bá 'î. Yáĩrõ ânĩ trá rĩlí 'ã'î sĩ Yésũ ágálé, îjî gólâ trá ânĩlí yí drí 'bã 'álâ íyî pãlé,
42 tãlâ mvá lâ trá ngá lãzé ró, 'ẽ'á drãlé. Ízámvá 'dĩ ĩ'dî ãlô 'dĩ. Ndrô lâ rĩ'á mûdrị̃-
drị̃-lâ-ngâ-rị̃.
'Dĩî 'ásĩ rî, Yésũ nĩ trá Yáĩrõ rî âjílí 'bã 'álâ. Gõ'dá õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî nĩ trá ndrĩ
gólâ vósĩ, rú lôzê-lôzê bê gólâ rú sĩ.

---

* **8:26 8.26** ***Gẽrãgésã*** Võ 'dî rú lâ ãzâ kpá Gẽrásã gõ'dá Gãdárã.

43 Gõ'dá õkó ãzâ rĩ'á ngá lãzé bê ndrô mûdrı̣-drı̣-lâ-ngâ-rı̣, ndẽé rû kô, ngá lãzé 'dĩ
rî párá ró. Õkó 'dĩ rî trá lãfâ îzãlé ãmbá ngá lãzé 'dĩ õndẽ ró rû bê. Gõ'dá õjílã ãzâ
ójó ró, ãlókõ 'bá ró êdé 'bá lâ rî yû.
44 Gõ'dá õkó 'dĩ drí ânĩzó rû âjálé Yésũ ũgúlı̣ lésĩ ró, ítá tı̣ gólâkâ dõlé. Kôrô ngá
lãzé 'dĩ drí rû ndẽzó.
45 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí tã îjízó, “Ã'dî dõ mâ nĩ yã?” Gõ'dá õjílã ndrĩ 'dî 'bá yî
gã ĩyî tı̣ trá kĩ nĩ rî, “Mã nı̣ı̣́ kô.” Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî gã ĩyî tı̣ bê ndrĩ rî, Pétẽrõ âtâ
tã trá nõtí kĩ nĩ rî, “Ámâ lı̣́pı̣̂, õjílã ndrĩ 'dó rĩ'á ánî ı̣̂pı̣̃'á.”
46 Gõ'dá Yésũ kĩ nĩ rî Pétẽrõ drí rî, “Õjílã ãzâ dõ mâ trá, má nı̣ trá, má ôtójõ trá
bũúũ má rú, ámâ fãfã câ trá gólâ rú.”
47 Gõ'dá õkó 'dĩ ârílí bê tã gólâ drí âtálé 'dĩ rî, gólâ nı̣ trá kĩ nĩ rî, Yésũ nı̣ yî trá.
Kôrô drílâ ânĩzó rĩlí 'ã'î sĩ gólâ ágálé, ũrı̣ ãmbá sĩ lẽlẽ ró. Tã gólâ drí Yésũ rî dõzó
ẽêdê ró yî bê rî tãsĩ, kpá pạ̃tı̣̃́ı̣ gólâ êdê rû trá.
48 Gõ'dá gólâ âtâ trá õkó 'dĩ drí kĩ nĩ rî, “Ámâ îzó, ngbãângbânõ rî, nî trá dódó. Tã
lẽlẽ ániká 'bã mâ nĩ ánî êdélé. Ní ngâ ûrû, ní nĩ. Ôvârí ãâ'dô ní bê.”
49 Gõ'dá gólâ drẽ tã âtá'á õkó nõ drí rî, lãjó'bá ãzâ âcâ kpá trá Yáĩrõ drí 'bã lésĩ kĩ
nĩ rî, Yáĩrõ rî mvá õdrã trá, îcá kô Yésũ drí ânĩzó.
50 Gõ'dá Yésũ ârílí bê úlı̣ 'dĩ ĩtí rî, gólâ kĩ nĩ rî Yáĩrõ drí rî, “Ní 'ê ũrı̣ kô, ní lẽ tã-drı̣
ámákâ, ánî mvá â'dô ngã'á â'dólé tãndí ró.”
51-52 Gõ'dá gólĩyî ndrĩ nĩ ĩyî trá 'dó cãlé Yáĩrõ drí 'bã 'álâ. Gõ'dá âcâ ĩyî bê rî, õjílã
õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî rĩ'á ĩyî 'dó ãwó ngõ'á.
Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ lẽ cé Pétẽrõ, Yõwánĩ, Yãkóbã gõ'dá gbõ mvá rî ândrê mvá
rî átá bê fĩlí jó ãwó kâ rî 'á yí bê. Gólâ kĩ nĩ rî ãwó ãnjó 'bá 'dĩ 'bá yî drí rî, “Nĩ âyê
ãwó, mvá 'dĩ drãá kô, gólâ rî íyîngá ậ'dú kõ'á.”
53 Gõ'dá õ'bí ãmbá ãwó ãnjó 'bá kâ 'dĩ 'bá yî gû ĩyî gólâ trá kĩ nĩ rî, “'Dĩî tã õnjõ kâ
'î, mvá 'dĩ drã trá.”
54 Gólâ fî trá jó 'álâ, rû mvá ãvõ nô drı̣ lâ trá, gõ'dá âtâ tã trá kĩ nĩ rî, “Ízámvá, ní
ngâ ûrû.”
55 Kôrô mvá nõ lôvó-lôvó lâ drí âgõzó 'á lâ. Drílâ ngãzó õdrã 'ásĩ. Yésũ âtâ tã trá
mvá rî ândrê drí kĩ nĩ rî, “Ní âfẽ ngá nyãnyã mvá nõ drí nyãlé.”
56 Gõ'dá mvá rî ândrê yî átá lâ yí bê lârõ ĩyî trá ãmbá, tã lârâkô drílĩyî ndrẽlé sı̣́sı̣́
lâ kô 'dĩ 'á. Yésũ âtâ trá drílĩyî, gólĩyî ãâtâ tã 'dî õjílã ãzâ ãlôlâ drí kô.

9

Tã Yésũ drí drı̣́-ãcê fẽzó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí rî
(Mãtáyõ 10.5-15; Márãkõ 6.7-13)

1-2 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ zı̣̂ lãjó'bá íyíkâ mûdrı̣́-drı̣-lâ-ngâ-rı̣ 'dî 'bá yî trá ndrĩ yí
ngálâ. Gólâ kĩ nĩ rî, “Ngbãângbânõ, má fẽ drı̣́-ãcê ámákâ trá ãnî drí, má fẽ fãfã
ámákâ kpá trá ãnî drí, ãnî drí nĩzó líndrí õnjí lâdró bê õjílã 'ásĩ, kpá rĩzó õjílã gólĩyî
ngá lãzé bê rî 'bá yî 'bãlé ngãlé ngá lãzé 'ásĩ tãndí ró. Ngbãângbânõ rî, nĩ lânjî tã 'dî
'bá yî jã̃rı̣́bạ̃ 'ásĩ ndrĩ kpá rĩzó õjílã lı̣̃fı̣́ îcí bê tã kũmũ Ôvârí kâ rî kâ tãsĩ.
3 Nĩ ârî drẽ, nĩ trõ ngá ãzâ kô ãní bê ậcı̣ 'dĩ tõrẽ lâ 'á. Tã â'dâ-â'dâ lâ rĩ'á õzõ nõô
rî tí, ngá tíbê 'bã 'bá õzõ pı̣̂drı̣́gú, ngá nyãnyã, jõráã ítá 'bã kâ, lãfâ rĩzó ngá nyãlé rî
'bá yí kâtí rî, nĩ trõ ãní bê kô.
4 Õzõ nĩ ãâcâ trá ạ̃'dı̣́-drı̣ 'á rî, 'bã-lı̣́pı̣̂ õlạ̃gû ãnî rĩlí yí bê nĩngá rî, nĩ rî gólâ bê cãlé
bũúũ kạ̃yı̣ gólâ ãnî drí 'ẽzó 'bạ̃drı̣̃ mvá 'dĩ âyélé 'ẽzó nĩlí sı̣́sı̣́ 'álâ rî sĩ.
5 Õzõ õjílã õlạ̃gû ãnî kô rĩlí yí bê rî, nĩ lạ̃vũ ãnîngá sı̣́sı̣́ 'álâ. Nĩ yâ tạ̃pı̣́lı̣́ndrı̣ 'bạ̃drı̣̃
'dî kâ ãnî pá ágálé 'ásĩ. Nĩ 'ê 'dĩî tã â'dâ ró kĩ, õjílã 'dî 'bá yî gã Ôvârí trá dó.”

6 Gõ'dá lãjó'bá gólĩyî mûdrı̣-drı̣-lâ-ngâ-rı̣ 'dî 'bá yî drí ngãzó nĩlí ạ̃cı̣ ĩyíkâ 'á, nĩ'á
lạ̃mú bê võ kpã bê nĩngá sĩ kôrô nĩngá 'bã õnyíkõ 'ásĩ ndrĩ, õjílã lı̣fı̣ ĩcí bê tã kũmũ
Ôvârí kâ rî kâ tãsĩ, nĩzó ngá lãzé 'bá êdé bê.
7 'Dĩî 'ásĩ rî, tã Yésũ kâ nĩ'á 'ẽ bê lâ 'dĩ 'bá yî câ trá kúmú Ẽródẽ Ãnĩtípã rú. Ẽródẽ
rî drı̣ lîjã trá lîjã-lîjã tã Yésũ kâ rî 'á, tãlâ õjílã ãzâ 'bá yî kĩ nĩ rî, Yésũ ãâ'dô Yõwánĩ
bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró gólâ âfõ 'bá õdrã 'ásĩ rî ĩ'dî.
8 Gõ'dá ãzâ 'bá yî kĩ nĩ rî, Yésũ ã'dô tã ạ̃ngũ 'bá Ẽlíyã ĩ'dî. Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî kĩ
nĩ rî, Yésũ ã'dô kpá tã ạ̃ngũ 'bá ãzâ 'bá yî ngĩî rî ĩ'dî.
9 Ẽródẽ ı̣̂sũ tã trá ãkpã yí 'á kĩ nĩ rî, "Ãgô nõ â'dó Yõwánĩ ĩ'dî kô, tãlâ mâ rî gógó rî
fû Yõwánĩ trá drı̣ lâ gãlé vólé ạ̃kû ró. Ãgô nõ â'dô 'bã'á gõ'dá kó ã'dî ĩ'dî yã? Má lẽ
drẽ gólâ rî lı̣fı̣ ndrẽlé."

Tã Yésũ drí tã lârâkô 'ẽzó õjílã ãmbá lõfó bê rî 'bá yî drí rî
(Mãtáyõ 14.13-21; Márãkõ 6.30-44; Yõwánĩ 6.1-14)

10 Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî õtírĩ ĩyî âgõô ạ̃cı̣ ĩyíkâ tõlé rî tã lâ âtálé Yésũ drí
rî, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí 'bạ̃drı̣ mvá ãzâ fínyáwá rĩ'á zı̣̃lâ Bẽtãsédã rî 'álâ lôvólé lâŋõ
õjílã õ'bí kâ 'ásĩ.
11 Gõ'dá õ'bí 'dĩ 'bá yî 'dê ĩyî kpá té zãâ gólĩyî vó. Yésũ drí kpá tã-drı̣ lẽzó ngá lãzé
'bá îngázó ngá lãzé 'ásĩ, gólĩyî lı̣fı̣ ĩcílí tã kũmũ Ôvârí kâ rî kâ tãsĩ.
12 Gõ'dá lạ̃njạ́túlı̣ bê rî, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî ânĩ ĩyî trá gólâ ngálâ tã âtálé drílâ kĩ nĩ rî,
"Ní jô õjílã 'dî 'bá yî vólé, õnĩ ró ĩyî võ ndãlé ĩyî drí ạ̃'dú kõzó 'á lâ, kpá ngá ndãlé ĩyî
drí nyãlé, tãlâ jó yû'dạ́wạ́ võ nô 'á nõngá gólĩyî drí."
13 Gólâ kĩ nĩ rî lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí rî, gólĩyî rî gógó õfẽ nyãsá õjílã 'dî 'bá yî drí
nyãlé. Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî kĩ nĩ rî gólâ drí rî, "Mã â'dô nyãsá gĩ'á õjílã ãmbá nõ
'bá yî drí yã? Îcá kô, ãmâ cé rĩ'á ãmbãtã bê nj̀ı̣, ı̣̀'bı̣̀ cé rı̣̃.
14 Ãgô 'dĩ 'bá yî trá gạ̃rạ̃ lạ̃vũlı̣ kútũ-nj̀ı̣ drı̣̃ı̣̀ sĩ."
Yésũ drí gõzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí, ãâtâ ró ĩyî tã õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî
drí rĩzó vũdrı̣ võ 'ásĩ tũ tũ, võ ãlô rî 'á õjílã õrî nyâ'dî-rı̣̃-drı̣̃-lâ-ngâ-mûdrı̣.
15 Gõ'dá õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî rî ĩyî bê ndrĩ vũdrı̣ rî,
16 Yésũ drí gõzó ãwô-ĩtí 'ẽlé Ôvârí drí ngá nyãnyã drílĩyî 'ẽ'á nyãlâ 'dĩ tãsĩ. Gólâ drí
gõzó ãmbãtã ı̣̃'bı̣̀ bê 'dĩ trõlé 'â lâ ûpı̣̃lı̣ dãdã ĩtí, fẽlé õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî drí. Lãjó'bá
gólâkâ rî drí ãmbãtã lânjízó õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî drí.
17 Õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî ndrĩ drí ãmbãtã nyãzó îcálé ĩyî 'á dũûdû. Ạ̃mbúkũ lâ drí
lâkízó û'dúzó lâ ívõ 'ásĩ dũûdû mûdrı̣-drı̣̃-lâ-ngâ-rı̣̃.

Tã Ôvârí drí Yésũ rî â'dázó Pétẽrõ yî drí Yõwánĩ yî

Yãkóbã yí bê mvá íyíkâ ró rî
(Mãtáyõ 16.13–17.13; Márãkõ 8.27–9.13)

18 Kạ̃yı̣̀ ãzâ sĩ, Yésũ rĩ'á rãtáã 'ẽ'á Ôvârí drí. Lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî kpá rĩ'á ãnyî
gólâ bê. Gólâ ndẽ rãtáã bê rî, gólâ drí ngãzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ı̣̂jílí. Gólâ kĩ nĩ rî
gólĩyî drí rî, "Õjílã õ'bí ãmbá rĩ 'bá 'dĩ 'bá yî tã ı̣̂sũ-ı̣̂sũ gólĩyíkâ ámâ tãsĩ rî ĩyíkâ ángô
tí yã?"
19 Lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî kĩ nĩ rî gólâ drí rî, "Tã ı̣̂sũ-ı̣̂sũ õ'bí 'dĩ 'bá yí kâ rî kĩ nĩ rî,
ní ãâ'dô Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî ĩ'dî. Gõ'dá ãzâ 'bá yî kĩ ĩyíkâ, ní ãâ'dô Ẽlíyã âgõ
'bá ûrú lésĩ rî ĩ'dî. Gõ'dá ãzâ 'bá yî kĩ ĩyíkâ, ní ãâ'dô tã ạ̃ngũ 'bá ãzâ 'bá yî ngĩî âgõ
'bá ûrú lésĩ rî ĩ'dî."
20 Yésũ drí kpá lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ı̣̂jízó, "Gõ'dá ãnî rî gógó rî, nĩ ı̣̂sũ ãníkâ bê rî,
mâ ã'dî ĩ'dî yã?" Pétẽrõ drí gõzó tã âtálé kĩ nĩ rî, "Nî 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé
rî ĩ'dî."

21 Yésũ drí gõzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Ãwô, 'dĩî tã pạ̃tı̃ı̃ 'î.
Gõ'dá nĩ â'dâ drẽ õjílã ãzâ 'bá yî drí kô.
22 Mâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî ĩ'dî, má â'dô lâŋõ ûsú'á rõô sı̣sı̣-lésĩ rî 'bá yî gõ'dá
drı̃-'bá ạ́ngı̣ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yí bê gõ'dá kpá lã'bí îmbá 'bá rî 'bá yí bê rî drı̣gạ́ sĩ.
Gõ'dá drílĩyî ámâ fũzó, gõ'dá kạ̃yı̣ nâ rî sĩ,* má â'dô lîdrí'á õdrã 'ásĩ.”
23 Yésũ drí kpá tã âtázó kĩ nĩ rî, “Ngbãângbânõ tã gólâ má drí 'ẽ'á âtálé õjílã drí
ndrĩ nô rî, õzõ õjílã ãzâ õlẽ trá 'dẽlé má vó rî, gólâ ı̃ı̣sũ tã kô íyî ííííí tãsĩ, gólâ õrî njãâ
drãlé tã ámákâ 'ẽrẽ 'á.
24 Õzõ õjílã ãzâ õfẽ íyî

íí õdrã drí tã ámákâ rî 'á kô rî, gõ'dá gólâ ã'dô ũrı̃ ró rî,
gólâ â'dô 'bã'á cú ĩtí võ ãkó má ngálâ. Õzõ õjílã ãzâ õ'ê ũrı̃ kô õdrã drí tã ámákâ tãsĩ
rî, gólâ â'dô 'bã'á cú võ bê má ngálâ ûrú 'álâ.
25 Â'dô â'dó'á ángô tí õzõ õjílã ã'dô cú ngá-drı̃ ãmbá ãngó nõ 'á nõ bê ndrĩ rî, gõ'dá
õzõ gólâ ı̃ı̣vı̣ lạ́tı̣ lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî kâ trá rî yã?
26 Nĩ ârî drẽ, õzõ õjílã ãzâ drı̃ lâ õôkî ôkî ámâ zı̃lı̣ õjílã íyíkâ ró ngã 'bô rû-lẽ-ãzí
ró yã rî, õzõ má õtírĩ âgõô kpá ó'dí mbârâkã Ôvârí drí âfẽlé má drí rî bê mãlãyíkã
ámákâ rî 'bá yí bê rî, ámâ drı̃ â'dô ôkí'á kpá ôkî gólâ rî zı̃lı̣ má ngálâ.
27 Ãnî, má âtâ ĩ'dî ãnî drí nõ ãnî 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ, nĩ drãá drẽ kô, Ôvârí â'dô 'ẽ'á
â'dálâ ãnî drí dódó ãnî drí nı̃zó lâ kĩ, mâ rĩ'á gólâ tíbê gólâ drí âjólé rî ĩ'dî.”
28 Gõ'dá kạ̃yı̣ nı̃ı̣-drı̃-lâ-nâ lạ̃vũ bê tã Yésũ drí âtálé 'dĩ vólé drı̃ lâ 'ásĩ rî, drílâ gõzó
mbãlé únı̣ drı̃ 'álâ rãtáã 'ẽlé. Pétẽrõ, Yõwánĩ, Yãkóbã drílĩyî gólâ rî âjízó.
29 Gólâ drí rĩrĩ rãtáã 'ẽlé rî 'á rî, Lı̃fı̣ lâ drí rû ôjázó gõ'dá ngĩî kạ̃'dạ̃-kạ̃'dạ̃, ítá gólâ
rú rî drí gõzó rĩ'á lạ̃gúlı̣, õzõ mõgbárá drí lạ̃gúrı̣ kâtí.
30-31 Kôrô 'dĩî rî vósĩ rî, ãgô ãzâ 'bá yî rı̣ drí âfõzó gólâ lạ̃gạ́tı̣. Ãgô rı̣ 'dî 'bá yî Músạ̃
yî ĩ'dî Ẽlíyã bê. Gólĩyî 'dó lạ̃gû-lạ̃gû ró. Gólĩyî rĩ'á õdrã tã Yésũ kâ rî tã lâ âtá'á âfõ-âfõ
gólâkâ õdrã 'ásĩ Yẽrõsãlémã 'álâ rî bê 'ẽ 'bá rû 'ẽlé ngbãângbânõ rî.
32 Pétẽrõ yî íyî ãzí-ãzí yí bê trá ĩyî lîndĩ'á ạ̃'dú bê. Gõ'dá gólĩyî õtírĩ lı̃fı̣ nı̃ı̣ı̣ ạ̃'dú 'ásĩ
rî, gõ'dá ndrê ĩyî gbõ Yésũ ĩ'dî ĩyî lạ̃gạ́tı̣ rúmvạ́ bê 'dó lạ̃gû-lạ̃gû ró zãâ ãgô rı̣ 'dî 'bá
yí bê yí lạ̃gạ́tı̣.
33 Gõ'dá ãgô rı̣ 'dî 'bá yî drí Yésũ rî âyézó ĩyîngá nĩzó. Pétẽrõ drí tã âtázó Yésũ drí
kĩ nĩ rî, “Lı̃fı̣ îcí 'bá, rĩ'á tã tãndí 'î ãmâ drí â'dózó ãní bê nõngá. Ngbãângbânõ rî,
mã gâ gũgũ nâ, ãlô rî ní drí, ãlô rî Músạ̃ drí, gõ'dá ãlô rî Ẽlíyã drí.” Tákõ Pétẽrõ rî
íyíkâ nõ 'dó tã tãkó âtálé ĩ'dî.
34 Pétẽrõ drẽ rĩ'á tã âtá'á yí sı̣́lı̣ sĩ nõtí nõ rî, mbãrãsãsã drí gólĩyî lîmózó kpạ̃ạ́kũ,
gólĩyî gõ'dá trá ũrı̃ ró.
35 Drílĩyî gõzó õjílã ãzâ gbórókõ lâ ârílí mbãrãsãsã 'dî 'á rĩ'á úlı̣ âtá'á kĩ nĩ rî, “Nõô
rî ámâ mvá gólâ má drí lẽlé rõô rî ĩ'dî.”
36 Gõ'dá 'dĩî rî vólé drı̃ lâ 'ásĩ rî, gólĩyî ndrê ĩyî võ bê tãndí ró rî, ndrê ĩyî Yésũ gõ'dá
élêwálâ. Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí rĩzó 'dó njũrũ, âtá ĩyî tã kô õjílã ãzâ drí tã gólĩyî
drí ndrẽlé 'dĩ tãsĩ, té Yésũ drí gõzó zãlô ûrú 'álâ.

Tã Yésũ drí líndrí õnjí lôfõzó mvá ãzâ 'ásĩ rî
(Mãtáyõ 17.14-18; Márãkõ 9.14-27)

37 Gõ'dá cı̃ı̣́nó ãzâ rî sĩ rî, drílĩyî gõzó ârílí kúnı̣ drı̃ lésĩ, gõ'dá õ'bí ãmbá drí rû
ê'bézó gbãâ dîrî Yésũ rú sĩ.
38 Õjílã ãlô õ'bí 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ, drílâ trẽzó ûrû lạ̃zı̣ bê Yésũ drí kĩ, “Lı̃fı̣ îcí 'bá,
ní ânĩ ámâ mvá nõ ndrẽlé, gólâ cé ĩ'dî má drí ãlô nõ.

---

* **9:22 9.22** ***Kạ̃yı̣ nâ rî sĩ*** Áâ'dô Yésũ rî fũ'á kạ̃yı̣ lôsĩ kâ nı̃ı̣ 'á, gõ'dá gólâ â'dô lîdrí'á õdrã 'ásĩ Gímã 'á. Õjílã Yúdạ̃ yí kâ lã ĩyî ı̣̃tú-ạ̃yı̣́ ĩ'dî kạ̃yı̣ ró.

39 Líndrí õnjí rĩ 'bá Sãtánã rî rõlé rî, rî trá mvá 'dĩ vũlı̣ vũdrı̣ trẽtrẽ bê ûrû. Líndrí
õnjí 'dĩ rî mvá 'dĩ âsélé ãmósá bê kạ̃trũ íyî tı̣ 'ásĩ, gólâ rî 'ẽlé kạ̃yı̣ vósĩ cé. Fãfã lâ drí
rĩzó rû ndẽlé.
40 Má lô'bã rú'bạ trá lãjó'bá áníkâ 'dĩ 'bá yî drí, ãâtâ ró ĩyî tã, líndrí õnjí 'dĩ ãâyê
ró gólâ rî, gõ'dá gólĩyî îcá kô."

41 Yésũ kĩ nĩ rî, "Ãnî õjílã nô 'bá yî, nĩ lẽé tã Ôvârí 'á kô yã? Má â'dô rĩ'á zãâ ãní
bê ạ̃dũkũ lâ cãlé bũúũ ángô tú yã? Ní âjî ánî mvá 'dĩ má ngáá nõlé."

42 Gõ'dá mvá 'dĩ õtírĩ kpá ângá ânĩlí gólâ ngálâ rî, líndrí õnjí 'dĩ drí âsézó lâ, drílâ
rĩzó lẽlé. Yésũ drí gõzó tã âtálé líndrí õnjí 'dĩ drí mvá 'dĩ âyézó, drílâ 'bãzó tãndí ró.
Drílâ mvá 'dĩ trõzó âjílí átá lâ ngálâ.

43 Õjílã ndrê trá ndrĩ, Ôvârí fẽ fãfã trá Yésũ drí. Kạ̃yı̣ nã 'bá yî sĩ rî, õjílã 'bạ̃drı̣ nã
kâ rî trá 'dó úlı̣ âtálé gólâ rî tãsĩ.

Gõ'dá õjílã 'bạ̃drı̣ mvá nã 'bá yí kâ nã â'dô bê trá ndrĩ lârõ-lârõ ró tã Yésũ drí rĩ'á
'ẽlâ rî 'á rî, gõ'dá Yésũ drí gõzó úlı̣ ngũrũ-ngũrũ âtálé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ
rî,
44 "Nĩ ârî úlı̣ má drí 'ẽ'á âtálâ ãnî drí nõ tãndí ró, tã má drí 'ẽ'á âtálâ ãnî drí rî ĩ'dî
nõ. Mâ gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî, áâ'dô bí 'ẽ'á ámâ drı̣-bã fẽlé õjílã drí fũlı̣."

45 Lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî nı̣̃ı̣ ĩyî úlı̣ gólâ drí âtálé 'dĩ ífí lâ kô, tãlâ Ôvârí lôgâ tã ífí
lâ nĩ gólĩyî drí. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, gólĩyî kpá ũrı̣ ró Yésũ rî ı̣̂jílí tã ífí lâ â'dálé ĩyî drí.

46 Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ rî 'bá yî ngâ ĩyî trá ndrĩ tã ôkî-ôkî bê ĩyî lãfálé 'ásĩ ã'dî ĩ'dî
ãmbá ró gạ̃rạ̃ ĩyî drı̣̃ı̣̂ sĩ yã.
47 Gólâ nı̣̃ tã ı̣̂sũ-ı̣̂sũ gólĩyíkâ 'dĩ trá téké. Gõ'dá drílâ gõzó mvá fínyáwá ãzâ âtrõlé
'bãlé âdrélé ĩyî lạ̃gạ́tı̣ ĩtí.

48 Gõ'dá drílâ tã âtázó nõtí gólĩyî drí, "Õzõ õjílã ãzâ õlẽ 'dĩyímvá fínyáwá trá rî,
õjílã rî 'dĩ lẽ mâ ĩ'dî. Õzõ õjílã ãzâ õlẽ mâ trá rî, gólâ lẽ 'dî Ôvârí gólâ ámâ âjó 'bá rî
ĩ'dî. Nĩ ndrê drẽ, õzõ óõ'bã kpálé mvá fínyáwá nõ ĩ'dî ãnî drı̣̃ı̣̂ ãmbá ró rî, nĩ ı̣̂'bũ rû
kpá gólâ drí. Nĩ ndrê trá, tã ı̣̂sũ-ı̣̂sũ Ôvârí kâ 'á rî, íyíkâ cé rĩlí õjílã ãzí pãlé ĩ'dî. Ãnî
tã ârí 'bá ámákâ rî 'bá yî, tãlâ ã'dô 'î ãnî drí rĩzó rû cẽlé 'bãzó õjílã ạ́ngı̣́ ró yã?"

49 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yõwánĩ drí tã âtázó kĩ nĩ rî, "Lı̣̃ı̣́ı̣ îcí 'bá, mã ndrê ãgô ãzâ trá
rĩ'á líndrí õnjí lôfõ'á õjílã 'ásĩ. Gólâ rî trá ngá nyãlé ánî rú sĩ tã líndrí õnjí lôfõ-lôfõ
kâ 'dĩ 'á, mã rî trá gólâ rî îkílí tã 'dî 'bá yî 'ẽrẽ lâ 'ásĩ, tãlâ gólâ â'dó ãmâ lãfálé sĩ kô."
50 Gõ'dá Yésũ kĩ nĩ rî gólĩyî drí rî, "Nĩ âyê gólâ, tãlâ gólâ 'é tã 'dî kô õzõ ạ̃jú-'bá-ãzí
kâtí."

Tã Yésũ drí ngãzó Gãlĩláyã rî âyélé nĩzó Yẽrõsãlémã 'álâ rî

51 Gõ'dá Yésũ õtírĩ kạ̃yı̣ yí drí 'ẽzó gõlé ûrú 'álâ rî ndrẽê ãnyî ãnyî âcá'á rî, gólâ
ômbê íyî fĩî trá íyî êdézó nĩlí drãlé Yẽrõsãlémã 'álâ. Gólâ âyê 'bạ̃drı̣ gólâ Gãlĩláyã kâ
'dĩ trá, drílâ fĩzó 'bạ̃drı̣ Sãmárĩyã lé 'bá kâ rî 'á.
52 Drílâ íyî ândrâ âtízó sı̣́sı̣́, tãlâ gólĩyî õrî ró ĩyî bê njãâ íyî âcâ-âcâ tẽlé. Tã gólâ drí
âtílí 'dĩ rî câ trá bũúũ 'bạ̃drı̣ mvá ãzâ gólâ õjílã Sãmárĩyã lé 'bá yî drí rĩzó kpá 'á lâ
rî 'á.
53 Õjílã 'dî 'bá yî lẽé ĩyî tã gólâkâ 'dĩ tã-drı̣ lâ kô, tãlâ gólĩyî nı̣ trá kĩ nĩ rî, gólâ 'ê
trá nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ, 'bạ̃drı̣ ĩyî ạ̃jú-'bá-ãzí yí kâ rî 'álâ.
54 Gõ'dá Yõwánĩ yî ạ̃drúpı̣ lâ Yãkóbã bê ârî ĩyî tã 'dî bê rî, gólĩyî âtâ ĩyî tã trá Yésũ
drí kĩ nĩ rî, "Ãmâ lı̣́pı̣, ní lẽ tã-drı̣ ãmâ drí Ôvârí rî ı̣̂jízó ãâjô ró bê lạ̃sı̣́ õjílã 'dî 'bá yî
zãlé vólé."
55 Gólâ âtâ tã trá, tã ı̣̂sũ gólĩyíkâ 'dĩ ãâyê ró ĩyî.
56 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, zãâ drílĩyî nĩzó 'bạ̃drı̣ mvá ãzâ ngĩî lâ 'á.

57 Gõ'dá gólĩyî drí rĩrĩ nĩlí lạ́tị̃ 'ásĩ rî 'á, gólĩyî ûsû ãgô ãzâ trá. Ãgô 'dĩ âtâ trá Yésũ
drí kĩ nĩ rî, “Má lẽ trá ánî vó bẽlé zãâ võ ãmbá nõ 'ásĩ bạ̃dị̃ võ ní drí rĩzó lạ̃múlị́ rî
'ásĩ õzõ tã ârí 'bá ániká kâtí.”
58 Gõ'dá gólâ lôgõ tã 'dî drị̃ lâ trá úlị́ mãnĩgõ sĩ kĩ, “Õbá cú 'bú íyíkâ bê ạ̃'dú kõzó
'á lâ, gõ'dá ãríwá kpá cú jó íyíkâ bê ạ̃'dú kõzó. Gõ'dá mâ gólâ âjólé trá ûrú lésĩ nõ rî,
mâ cú ĩtí 'bã ãkó rĩzó lôvólé 'á lâ ámâ ífífí kâ.”
59 Kạ̃yị̃ ãzâ sĩ, drílâ kpá ãgô ãzâ ĩjízó ãânĩ ró bê, yí õrî ró lĩ̃ifị́ lâ îcílí. Ãgô 'dĩ lôgõ
tã trá gólâ drí kĩ nĩ rî, “Má lẽ fí trá nĩlí rî, mâ drẽ rĩ'á tãkõ ámâ átá rî ãrãkã tẽlé 'bãlé
'bú 'á zãlô.”
60 Gõ'dá Yésũ kĩ, “Ní âyê õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá ĩyî pĩ̃pĩ̃sị́lị́ 'á kô rî â'dô ĩyî ãvõ 'bã'á
trá. Má lẽ ní drí ânĩzó ãmá bê ãndrõ nô õjílã ạ̃zị́lị́ ânĩlí 'bãlé Ôvârí rî mvá ró.”
61 Gõ'dá ãgô ãzâ âtâ tã kpá trá kĩ nĩ rî, “Ãwô, má lẽ trá ãmâ drí nĩzó ní bê, ní âyê
drẽ mâ, má nĩ'á zãlô tã lâ ị̃'bĩ̃lị́ ámâ átá bê.”
62 Gólâ âtâ úlị́ mãnĩgõ kpá trá drílâ kĩ nĩ rî, “Õzõ õjílã ãzâ õndẽ lôsĩ íyíkâ 'bãlé rî
kô drílâ rĩzó gõlé vólé 'bã 'álâ tã lâ sĩ, lôsĩ ámákâ rî âyézó rî, õjílã 'dî â'dó õjílã ámákâ
lôsĩ ámákâ 'ẽ 'bá rî ĩ'dî kô.”

10

Tã Yésũ drí õjílã ãzâ 'bá yî zĩ̃zó nyâ'dî-nâ-drĩ̃-lâ-ngâ-mûdrị́-drĩ̃-lâ-ngâ-rĩ̃ rî

1 'Dĩî rî vósĩ rî, Kúmú Yésũ drí õjílã ãzâ 'bá yî zĩ̃zó nyâ'dî-nâ-drĩ̃-lâ-ngâ-mûdrị́-drĩ̃-
lâ-ngâ-rĩ̃, jõlé sị́sị́ 'bạ̃drĩ̃ mvá õnyíkõ yí drí 'ẽ'á nĩ'á lạ̃mú bê 'á lâ sĩ rî 'ásĩ, rĩ̃ rĩ̃.
2 Drílâ úlị́ mãnĩgõ ãzâ âtázó õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ nĩ sị́sị́ má ágá 'álâ tã
Ôvârí kâ pẽlé õjílã drí, tãlâ õjílã ãmbá lẽ tã 'dî ârílí. Gólĩyî rĩ'á õzõ ạ̃mvú ạ̃ngị̃ ạ̃drúgú
lâ drí mvẽlé trá njãâ 'ẽ'á ŋõlâ rî, gõ'dá õjílã ŋõ 'bá lâ yû rî kâtí. Gõ'dá má lẽ nĩ 'ê
rãtáã Ôvârí drí gólâ tíbê 'bã 'bá õjílã ndrĩ lị́pĩ̃ ró rî, gólâ ãâjô ró bê õjílã rĩ'á õjílã ãzí
nõ 'bá yî lĩ̃ifị́ lâ yî îcílí tã gólâkâ ârílí.
3 Nĩ nĩ, nĩ ndrê ãnî tãndí ró, tãlâ ãnî rĩ'á õzõ ĩ̃ndrĩ̃ mvá gólâ rĩ 'bá lạ̃vũlị́ kôrô võ
gólâ kíâkêlówá drí 'bãzó 'á lâ 'ásĩ rî kâtí.
4 Nĩ nĩ 'wãâ'wâ, nĩ trõ ngá kô ãní bê, õzõ lãfâ, jõráã, ká'bókã kâtí rî 'bá yî. Nĩ âdrê
kpá kô nĩ'á nî-bê-yã 'ẽ bê õjílã drí lạ́tị̃ 'ásĩ.
5 Õzõ nĩ ãâcâ trá 'bã ãzâ 'á rî, nĩ fẽ nî-bê-yã 'bã-lị́pĩ̃ drí nõtí kĩ nĩ rî, ‘Ní trõ tã ạ̃'dị́
Ôvârí kâ trá ní bê.’
6 Õzõ 'bã-lị́pĩ̃ yî õlẽ tã trá rî, Ôvârí â'dô gólĩyî pã'á. Õzõ õlẽ ĩyî kô rî, Ôvârí pá gólĩyî
kô.
7 Nĩ rî zãâ 'bã ãlô 'á, â'dó kô nĩ'á lạ̃mú bê 'bã-tị̃ kpã bê kô. Nĩ nyâ ngá, nĩ mvû ngá
gólĩyî drí âfẽlé ãnî drí rî 'bá yî, tãlâ ngá 'dĩ õfẽ ró fãfã ãnî drí rĩzó tã ámákâ rî îcílí.
8 “Õzõ óõlạ̃gû ãnî trá 'bạ̃drĩ̃ mvá ãzâ 'á rî, nĩ nyâ ngá ndrĩ, nĩ gâ ngá gólâ gólĩyî drí
âfẽlé ãnî drí rî kô.
9 Nĩ êdê õjílã gólĩyî ngá lãzé bê rî 'bá yî dódó, nĩ âtâ gólĩyî drí kĩ nĩ rî, ‘Ôvârí lẽ ãnî
ã'dô ró õjílã íyíkâ ró, ólẽ ngá lẽlẽ ãníkâ gólâ bê rî õ'bê drĩ̃ ãlô.’
10 Õzõ õjílã ãzâ 'bá yî 'bạ̃drĩ̃ 'dî kâ õlẽ tã ãníkâ kô rî, nĩ âtâ gólĩyî drí nõtí kĩ nĩ rî,
11 ‘Mã âyê ãnî trá zãâ, nĩ ndrê drẽ, mã yâ tạ̃pị́lị́ndrị́ 'bạ̃drĩ̃ 'dî kâ trá ãmâ pá ágálé
'ásĩ, mã tô pá 'á lâ gõ'dá kô. Nĩ ndrê trá, Ôvârí lẽ ãnî, gólâ rî ãnî zĩ̃'á ânĩlí õjílã íyíkâ
ró, gõ'dá nĩ gã dó.’
12 Lâŋõ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ drílĩyî rî â'dô lâŋõ gólâ drílâ 'ẽ'á fẽlâ õjílã Sõdómõ
kâ drí rî lạ̃vũ'á.
13-14 “Á! Ãnî õjílã 'bạ̃drĩ̃ Kõrázã kâ nõ õjílã gólĩyî 'bạ̃drĩ̃ Bẽtãsédã kâ rî 'bá yí bê,
má 'ê tã lârâkô trá ândálé ândálé ãnî lĩ̃ifị́ drĩ̃ 'á. Ãnî lẽé kô drĩ̃ âjálé 'dẽzó Ôvârí vó.
Nĩ nĩ̃ trá ã'dô tã â'dô nĩ jạ̃rị́bạ̃ Tírã yí kâ drí Sĩdónã bê, ạ̃kû ró rî, Ôvârí îzã gólĩyî trá

kôrô. Gólĩyî õró tã lârâkô gólĩyî má drí rĩ'á 'ẽlâ ãnî lãfálé 'á rî 'bá yî ndrẽê cú ĩyî lị̃fị̃ sĩ rî, tí gólĩyî âdĩ drị̃ trá tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ. Ĩtí rî, Ôvârí â'dô lâŋõ ãmbá fẽ'á ãnî drí lạ̃vũlị́ kôrô.

15 Gõ'dá õjílã gólĩyî Kãpẽrãnómã kâ rî 'bá yî ịsũ ĩyíkâ bê rî, Ôvârí â'dô gólĩyî lạ̃gú'á trõlé ûrú 'álâ, tãlâ gólĩyî ârî tã âtâ-âtâ ámákâ bê rî, gõ'dá nị̃ ĩyî mâ trá tã lârâkô ndrĩ má drí 'ẽlé rî 'á yã? 'É'ẽ! Gólĩyî â'dô nĩ'á lạ̃sị́ ạ̃dũkũ ãkó rî 'á, tãlâ gólĩyî gã dó drị̃ âdĩlí tã õnjí gólĩyíkâ 'ásĩ."

16 Gõ'dá Yésũ âtâ tã trá lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí nõtí, "Má fẽ drị́-ãcê ámákâ trá ãnî drí õjílã lị̃fị̃ îcízó ámâ võ 'á. Õzõ õjílã ãzâ 'bá yî õlẽ tã ãníkâ trá rî, gólĩyî lẽ tã ámákâ rî kpá trá. Õzõ gólĩyî õgã tã îmbâ-îmbâ ãníkâ trá dó rî, gólĩyî gã ámákâ rî kpá trá dó. Õzõ õjílã ãzâ 'bá yî õgã tã ámákâ trá dó rî, gólĩyî gã Ôvârí kâ rî kpá trá dó, tãlâ gólâ ámâ âjó 'bá rî ĩ'dî."

17 Gõ'dá õjílã gólĩyî zĩlí nyâ'dî-nâ-drị̃-lâ-ngâ-mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'dî 'bá yî, nĩ ĩyî trá tã Yésũ kâ âtá bê. Gõ'dá gólĩyî âgõ ĩyî gólâ ngálâ rú'bạ́ âsô-âsô bê. Gólĩyî kĩ nĩ rî, "Mã 'ê tã 'dî trá té õzõ ní drí âtálé rî tí. Líndrí õnjí gólâ Sãtánã kâ, mã âtâ tã bê drílĩyî rî, gólĩyî âyê õjílã trá. Mã zị̃ ánî rú bê rî, gõ'dá kôrô drílĩyî rõzó lâ."

18 Yésũ drí gõzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Ãwô, ạ̃kû ró rî, Sãtánã njâ tã Ôvârí kâ bê njãnjã rî, má ndrê ámâ lị̃fị̃ sĩ Ôvârí drí Sãtánã rî ạ̃vũzó ûrú lésĩ vũdrị́ 'á nõlé.

19 Líndrí õnjí 'dĩ 'bá yî rĩ'á õzõ ótónyî kâtí õjílã zãlé zãzã, kpá ị̃nị̃ bê rî õjílã cĩlí lâzê-lâzê ró. Gõ'dá nĩ ró tã kô, gólĩyî lîsí ãnî kô, tãlâ má fẽ drị́-ãcê ámákâ trá ãnî drí gólĩyî îzãzó.

20 Ngbãângbânõ rî, ãnî rú'bạ́ trá âsô-âsô ró, tãlâ nĩ ịsũ bê, rî ĩyî trá mbârâkã bê líndrí õnjí îzãzó. Tãndí ró, ãnî rú'bạ́ ãâ'dô âsô-âsô ró, tãlâ nĩ â'dô trá Ôvârí rî mvá ró rî drí sĩ."

21 Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'bã Yésũ trá â'dólé pị̃pị̃sị́lị́ lâ bê ndrĩ ãyĩkõ ró, drílâ tã âtázó Ôvârí drí rãtáã sĩ kĩ nĩ rî, "Ãwô-ĩtí, ámâ átá, nî tíbê ãngó lị́pị̃ ró rî, ní lạ̃pị̃ tã nô 'bá yî trá ndrĩ õjílã gólĩyî tã nị̃ ãkĩ nõ 'bá yî drí. Ánî Líndrí â'dâ tã ífí nõ õjílã gólĩyî áyábálá ró rî yî drí. Ní 'ê ĩtí õzõ tã gólâ ánî pị̃pị̃sị́lị́ drí lẽlé rî tí."

22 Gõ'dá gólâ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ rî drí kĩ nĩ rî, "Ámâ átá Ôvârí âfẽ ngá ãmbá nõ 'bá yî trá ndrĩ má drị́gạ́. Ámâ átá Ôvârí nị̃ mâ trá íyî mvá ró, mâ ĩ'dî. Má nị̃ gólâ kpá trá ámâ átá ró Ôvârí ĩ'dî. Gõ'dá má lẽ trá Ôvârí rî â'dálé õjílã gólĩyî má drí êpẽlé nõ 'bá yî drí."

23 Drílâ gõzó tã âtálé mãnísĩ lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Ôvârí rî lị̃fị̃ ãâ'dô ãnî drị̃ị̃, tãlâ nĩ rî trá ámâ ndrẽlé tã lârâkô 'ẽrẽ 'á ãmbá.

24 Kúmú ãmbá ãzâ 'bá yî, gõ'dá tã ạ̃ngũ 'bá ãmbá rî 'bá yí bê lẽ ĩyî tã lârâkô 'dĩ 'bá yî ndrẽlé rî, gõ'dá îcá ĩyî ndrẽlâ kô, lẽ ĩyî kpá úlị́ gólĩyî má drí rĩ'á âtálâ cú ámâ tị̃ sĩ ãnî drí nã 'bá yî ârílí rî, gólĩyî ârí kpá kô."

Í'dígówá Sãmárĩyã lé 'bá drí íyî ạ̃jú-'bá-ãzí pãzó rî

25 Kạ̃yị̃ ãzâ sĩ, ãgô ãzâ gólâ lã'bí îmbá 'bá rî ịjî Yésũ trá, 'ẽzó tã nị̃nị̃ Yésũ kâ rî ûjũlị́ tã ãzâ 'bá yî 'á, tãlâ lã'bí îmbá 'bá 'dĩ lẽ Yésũ âtâ ró úlị́ ãzâ bê ányâ ró. Lã'bí îmbá 'bá 'dĩ drí tã âtázó gólâ drí kĩ nĩ rî, "Lị̃fị̃ îcí 'bá Yésũ, õzõ má õlẽ trá rĩlí ạ̃dũkũ ãkó võ ûrú 'álâ rî 'á rî, má â'dô ã'dô 'ẽ'á ĩ'dî yã?"

26 Gólâ âtâ trá lã'bí îmbá 'bá 'dĩ drí nõtí kĩ nĩ rî, "Tã tíbê Músạ̃ drí îgĩlí tã 'bã'bã Ôvârí kâ tãsĩ rî, âtâ tã kĩ ã'dî yã? Ní âtâ tã lâ má drí."

27 Lã'bí îmbá 'bá 'dĩ lôgõ tã trá kĩ nĩ rî, "Tã îgĩ tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'dĩ rî úlị́ âtálé ãmâ drí kĩ nĩ rî,
'Ní lẽ Ôvârí Kúmú ániká ró rî pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ,

ánî mbârâkã sĩ ndrĩ, tã ị̃sũ-ị̃sũ ániká sĩ ndrĩ.’

Tã 'Bã'bã Ândâ 6.5

Gõ'dá kpá,
‘Ní lẽ ánî ãzí-ãzí yî, õzõ ní drí ánî ífífí lẽrẽ kâtí.’ ”

Lạ̃vẹ̃ 'bá yî 19.18

28 Yésũ kĩ, “Tã ní drí ĩjílí má tị rî, ní ndẽ trá ĩ'dî 'dĩ. Õzõ ní õ'ê tã 'dî 'bá yî trá ngbá
'bũû rî, ní â'dô rĩ'á Ôvârí bê 'bạ̃drẹ̃ ûrú 'álâ rî 'á ạ̃dũkũ ãkó.”
29 Lã'bí ĩmbá 'bá 'dĩ lẽé kô õjílã drí tã âtálé kĩ'á nĩ rî, Yésũ ĩ'dî tã nẹ̃nẹ̃ bê kôrô yí drẹ̃ị̃
sĩ. Lã'bí ĩmbá 'bá 'dĩ kĩ, “Ní â'dâ drẽ má drí õjílã ángô rî 'bá yî ĩ'dî ámâ ãzí-ãzí ró
má drí lẽlé rî yã?”
30 Gõ'dá Yésũ lôgõ tã-drẹ̃ trá lã'bí ĩmbá 'bá 'dĩ drí í'dígówá sĩ kĩ nĩ rî, “Ãgô ãzâ rĩ'á
ânĩ'á Yẽrõsãlémã lésĩ, 'ẽ'á nĩlí Yérĩkõ 'álâ. Ãgô ãzâ 'bá yî ngá ôpá 'bá 'î, rû ĩyî gólâ
trá lạ̃tị̃ 'á. Ngá ôpá 'bá 'dĩ 'bá yî drí ngá gólâkâ ôpázó ndrĩ, ítá yí bê ndrĩ. Gólâ gõ'dá
cú ĩtí ũndú ró. Ngá ôpá 'bá 'dĩ 'bá yî drí gõzó gólâ rî cãlé 'ẽ'á fũlâ fũfũ, sẽzó lâ nĩ'á
vũlâ pávó gãrã 'á ĩtí, gbõcõ, ĩyî drị̃gạ̃ sĩ âyélé ãvõ ró.
31 “Kạ̃yị̃ 'dĩ sĩ rî, ândrâ-tãndĩ ró, drẹ̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ ãzâ íyîngá kpá rĩ'á ânĩ'á âcálé
võ tíbê gólâ drí rĩzó õzõ ãvõ kâtí 'dĩ 'á. Gõ'dá drẹ̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ 'dĩ ndrê bê gólâ ạ̃yị̃'á
vũdrị̃ ĩtí rî, drílâ íyîngá lạ̃vũzó rú lâ sĩ âyélâ nĩngá.
32 “Gõ'dá 'dĩî rî vósĩ rî, ãgô ãzâ drí kpá âcázó. Ãgô âcá 'bá nõ rî lôsĩ gólâkâ rî rĩ'á
íyíkâ ũgúlị̃ ạ̃tị̃ 'bá drẹ̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ rî 'bá yí kâ lãfálé sĩ. Gõ'dá ãgô nõ ndrê gólâ bê
rî, drílâ íyîngá kpá lạ̃vũzó rú lâ sĩ lạ̃tị̃ gãrã drẹ̃ ãzâ rî 'ásĩ.
33 “Gõ'dá 'dĩî rî vósĩ rî, ãgô ãzâ drí kpá âcázó. Ãgô 'dĩ Sãmárĩyã lé 'bá 'î, íyíkâ gĩâ
ngá ãwã 'î. Ãgô gólâ Sãmárĩyã lé 'bá ró 'dĩ ndrê bê ãgô lãzé bê 'dĩ ạ̃yị̃'á vũdrị̃ rî, ĩzã
lâ gâ trá drílâ, gólâ kĩ nĩ rî, ‘Óõ! Ã'dô 'ê ãgô nõ nõtí nõ nĩ yã?’
34 “Gõ'dá drílâ ânĩzó ãgô lãzé bê 'dĩ îngálé lãzé lâ jĩzó õdrá sĩ, drílâ kpá dõ dãzó
ĩ'dî lãzé 'dĩ 'á ãlókõ ró, drílâ lãzé lâ ômbézó ítá sĩ ngạ̃rạ̃-ngạ̃rạ̃. Drílâ ãgô lãzé bê 'dĩ
îngázó 'bãlé dõngí íyíkâ rî drẹ̃ị̃, trõlé âjílí jạ̃rị̃bạ̃ 'álâ. Âcâ ĩyî bê jạ̃rị̃bạ̃ 'álâ rî, 'bã ãgô
lãzé bê 'dĩ trá jó ũmú kâ rî 'álâ. Gólâ ndrê ãgô lãzé bê 'dĩ vó lâ trá tãndí ró.
35 Ị̃drú rî tí, drílâ gõzó lạ̃vũlị̃. Drílâ lãfâ fẽzó ãgô jó ũmú kâ vó lâ ndrẽ 'bá ró 'dĩ drí
ãlókõ gĩzó, kpá ngá nyãnyã gĩzó ãgô lãzé bê 'dĩ drí. Drílâ kpá tã âtázó kĩ nĩ rî, õzõ yí
õtírĩ âgõô rî, yí â'dô kpá lãfâ ãzâ fẽ'á ngá gólâ drí nyãlé nõngá rî tãsĩ. Ĩ'dî 'dĩ.”
36 Gõ'dá Yésũ âtâ trá ãgô gólâ lã'bí ĩmbá 'bá ró 'dĩ drí kĩ nĩ rî, “Tã ị̃sũ ániká rî íyíkâ
ángô tí yã? Õjílã nâ 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ rî, ã'dî pâ ãgô gólâ ngá ôpá 'bá drí cãlé rî nĩ
yã, tã 'ẽzó drílâ õzõ áró lâ kâtí rî yã?”
37 Lã'bí ĩmbá 'bá 'dĩ âtâ trá kĩ nĩ rî, “Cé õjílã ânĩ 'bá Sãmárĩyã lésĩ rî ĩ'dî.” Yésũ kĩ,
“Ní gõ 'bã 'álâ, ní 'ê kpá õzõ ãgô gólâ Sãmárĩyã lésĩ rî drí 'ẽlé 'dĩ tí.”

Tã Yésũ drí âtálé Márãtã drí rî

38-39 Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ bê drílĩyî rĩrĩ nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'á, kạ̃yị̃ ãzâ sĩ pávó 'á
rî, drílĩyî âcázó 'bạ̃drẹ̃ mvá ãzâ 'á. 'Bạ̃drẹ̃ mvá 'dĩ 'á rî, õkó ãzâ rĩ'á tólâ rú bê Márãtã.
Ậmvúpẹ̃ lâ rî rú Mãríyã. Gólĩyî nẹ̃ Yésũ trá. Márãtã drí Yésũ rî tã âtízó ânĩlí ĩyî drí 'bã
'álâ ũmú ró. Yésũ âcâ bê drílĩyî 'bã 'á rî, Mãríyã ânĩ trá rĩlí vũdrị̃ Kúmú Yésũ lạ̃gạ̃tị̃,
úlị̃ gólâkâ rĩ'á âtálâ rî ârílí ĩ'dî.
40 Gõ'dá Márãtã îcá íyíkâ úlị̃ Yésũ kâ 'dĩ ârílí kó kô, tãlâ gólâ rî ĩ̃ị̃fẹ̃ trá lârâ-lârâ ró,
lôsĩ nyãsá lâ'dî-lâ'dî kâ rî 'ẽ'á ĩ'dî, drẹ̃ lâ lîjã trá ndẹ̃ ĩtí. Márãtã drí tã âtázó Yésũ drí
kĩ nĩ rî, “Kúmú Yésũ, tãlâ ã'dô 'î ámâ ậmvúpẹ̃ Mãríyã drí ámâ âyézó élêwálâ, rĩ'á lôsĩ
nyãsá lâ'dî-lâ'dî kâ 'ẽlé yã? Ní âtâ gólâ drí ãânĩ ró ámâ pãlé lôsĩ ãzâ 'bá yî 'ásĩ.”
41 Gõ'dá Kúmú Yésũ drí tã âtázó kĩ nĩ rî, “Márãtã, Márãtã, kạ̃yị̃ vósĩ ndrĩ, ní rî zãâ
rĩ'á ĩ̃ị̃fẹ̃ lô'bélé lô'bê lôsĩ jó kâ 'ẽrẽ 'á ángô tí yã?

42 Ní ârî drẽ, lôsĩ tãndí kó ĩ'dî ãlô nõ. Tákõ ĩ'dî úlị́ má drí rĩ'á âtálâ nõ ârî-ârî lâ ĩ'dî. Mãríyã lẽ trá úlị́ má drí rĩ'á âtálâ nõ ârílí. Nĩngá sĩ rî, má îcá tã âtálé drílâ kĩ'á nĩ rî, gólâ õnĩ lôsĩ ãzâ 'ẽlé rî kô."

11

Tã rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí rî tãsĩ
(Mãtáyõ 6.9-13; 7.7-11)

1 Gõ'dá kậyị̀ ãzâ sĩ, Yésũ rî rãtáã 'ẽ'á Ôvârí drí. Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ rĩ'á gólâ bê tólâ, ãlô gólĩyî lãfálé 'ásĩ rî kĩ nĩ rî, "Kúmú ãmákâ, ní îcî ãmâ lị̃fị̃ rãtáã 'ẽ'ẽ sĩ Ôvârí drí. Ókĩ nĩ rî, Yõwánĩ îcî íyíkâ tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yî lị̃fị̃ lâ trá rãtáã 'ẽ'ẽ sĩ."

2-4 Gõ'dá Yésũ drí gõzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ 'ê rãtáã nõtí, nĩ kĩ,
Ãmâ átá ûrú 'álâ rî, ánî rú ã'dô ị̀nj̃ĩlị́ ị̀nj̃ĩ.
Kũmũ áníkâ rî ãâcâ.
Ãndrõ nô, ní âfẽ ngá nyãnyã ãmákâ kậyị̀ vósĩ cé rî ãmâ drí.
Ní âyê ãmâ tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî 'ásĩ,
ãmâ drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî tãsĩ,
õzõ ãmâ drí rĩrĩ ãzí-ãzí gólĩyî rĩ 'bá tã õnjí 'ẽlé ãmâ drí rî 'bá yî âyérẽ kâtí.
Tã ũjũ-ũjũ 'á rî, ní 'bã ãmâ p̃ĩpĩ̀sĩ́lị́ ĩ̀ĩ̀dû ị̀dû,
tãlâ mã õzó tã õnjí 'ẽê."

5-6 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã ãzâ âtázó gólĩyî drí tã rãtáã 'ẽ'ẽ kâ Ôvârí drí rî tãsĩ nõtí, "Õzõ tí tã ãzâ 'bá yî ã'dô trá õzõ nõtí rî. Ngậcị̀ ító 'á, õzõ ũmú ãzâ ãâcâ ní drí 'bã 'á võ jẽjẽ ãzâ 'ásĩ rî, gõ'dá ũmú rî 'dĩ rĩ'á lõfó ró, gõ'dá nî cú ĩtí ngá nyãnyã ãkó fẽlé ũmú 'dĩ drí nyãlé rî, gõ'dá ní ngâ nĩlí 'bã-tị̀-'dị̀-ãzí áníkâ ngálâ. Ní kĩ 'bã-tị̀-'dị̀-ãzí 'dĩ drí rî, ũmú âcâ trá yí drĩ̀ĩ̀ võ jẽjẽ 'ásĩ, yî cú ĩtí ngá nyãnyã ãkó fẽlé drílâ nyãlé, îcá kô âkórí drí ãmbãtã âfẽzó yí drí fẽlé drílâ yã?

7 "Ngbãângbânõ rî, má âtâ ãnî drí drẽ ãnî tã îjî-îjî sĩ. 'Bã-tị̀-'dị̀-ãzí áníkâ 'dĩ â'dô lôgõ'á lâ ní drí kĩ nĩ rî, 'Ní îkpókpólõ mâ kô, má â'bã ậtĩ̀ trá, má nj̃ĩ́ị gõ'dá ậtĩ̀ kô, ãmâ, ãmângá trá ãmâ mvá yí bê ậ'dú kõ'á.'

8 "Gõ'dá 'bã-tị̀-'dị̀-ãzí áníkâ 'dĩ â'dô ngã'á gbãrãkã drĩ̀ĩ̀ sĩ, ậtĩ̀ nj̃ĩlị́ ní drí, ngá gólâ ní drí lẽlé rî âfẽzó ní drí. Gólâ 'ê tã 'dî ĩtí tãlâ ã'dô 'î yã? Tãlâ ní gólâ rî rû-lẽ-ãzí 'î rî drí yã? 'É'ẽ, gólâ 'ê tã 'dî ĩtí, tãlâ nî rĩ'á zãâ tã îjí'á gólâ tị́, gólâ gõ'dá lẽé õjílã drí tã îsũlị́ kĩ, yî 'bã-tị̀-'dị̀-ãzí õnjí 'î rî kô. Õzõ ã'dô ĩtí rî, Ôvârí gólâ tíbê 'bã 'bá kôrô ánî 'bã-tị̀-'dị̀-ãzí drĩ̀ĩ̀ sĩ rî â'dô tã îjî-îjî áníkâ ârí'á.

9-10 "Õzõ õjílã ãzâ ĩ̀ĩ̀jî ngá ãzâ tã lâ Ôvârí tị́ rî, áâ'dô fẽ'á lâ té gólâ drí. Õzõ õjílã õrî ngá ãzâ ndã'á rî, áâ'dô kpá ûsú'á lâ. Õzõ õjílã ãzâ õrî ậtĩ̀ gãlé rî, áâ'dô nj̃ĩ'á lâ gólâ drí.

11 Õzõ mvá ãzâ ũzị̀ ngá nyãnyã átá lâ tị́ rî, átá lâ fẽé kúnị́ mvá ĩ'dî kô gólâ drí. Õzõ ũzị̀ ĩ̀'bị̀ 'î rî, ófẽé ĩ̀nĩ̀ ĩ'dî drílâ kô.

12 Õzõ ũzị̀ 'ậ'ú 'bú ĩ'dî rî, ófẽé ótónyî ĩ'dî drílâ kpá kô.

13 Nĩ ndrê drẽ, ãnî gólĩyî tíbê tã õnjí bê rî 'bá yî, nĩ fẽ kpá ngá tãndí ĩ'dî ãnî mvá yî drí. Ngã gõ'dá ãmâ átá tíbê ûrú 'álâ rî â'dô íyíkâ fẽ'á lâ ãnî drí gậrậ kô yã? Õzõ nĩ ậậzị̀ Líndrí Tãndí gólâkâ ĩ'dî rî, gólâ â'dô fẽ'á lâ kpá ãnî drí."

Tã líndrí õnjí Sãtánã kâ rî 'bá yî tãsĩ
(Mãtáyõ 12.22-30; Márãkõ 3.20-27)

14 Kậyị̀ ãzâ sĩ rî, Yésũ êdê ãgô ãzâ trá ngá lãzé líndrí õnjí kâ 'ásĩ. Líndrí õnjí 'dĩ 'bã ãgô rî 'dĩ trá rĩ̃lí cú ĩtí úlị́ âtá ãkó ũ'dú'dû ró. Gõ'dá éêdê ãgô 'dĩ bê rî, ãgô 'dĩ rî trá

gõ'dá tã âtálé íyî tị̃ sĩ tãndí ró õjílã drí ârílí. Õjílã gólĩyî ãgô 'dĩ ndrẽ 'bá Yésũ drí rĩrĩ ẽdérẽ lâ 'á rî â'dô ĩyî trá ndrĩ lârõ-lârõ ró.

15 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî gã dó tã-drị̃ lẽlé kĩ, mbârâkã gólâ Yésũ drí rĩzó õjílã ẽdélé ĩ'dî sĩ lâ 'dĩ, â'dó Ôvârí ngá lésĩ kô, õjílã gólâ mbârâkã fẽ 'bá Yésũ drí rĩzó õjílã ẽdélé nõ rĩ'á Sãtánã ĩ'dî, tãlâ líndrí õnjí 'dĩ bê rĩ'á Sãtánã bê mbârâkã Sãtánã kâ zẽlé.

16 Õjílã ãzâ 'bá yî tã lẽlẽ ãkó rî, lẽ ĩyî Yésũ rî ũjũlị́ kĩ nĩ rî, gólâ â'dô ngá âdó 'bá 'î, 'dõvó gólâ õ'ê drẽ kpá tã lârâkô ngĩî gólĩyî õndrê ró bê gólĩyî ũnị̃ ró bê kĩ'á nĩ rî, Ôvârí fẽ mbârâkã 'dî nĩ gólâ drí.

17 Gõ'dá Yésũ nị̃ tã ịsũ-ịsũ õnjí õjílã 'dî 'bá yí kâ 'dĩ trá kĩ nĩ rî, gólĩyî lẽ trá kõlõgbõ cãlé yí drí. Gólĩyî lẽ â'dálâ kĩ, Ôvârí â'dó ĩ'dî kô íyî ãjó 'bá rî. Gõ'dá Yésũ âtâ tã trá õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "'Bạ̃súrú gólâ tíbê lãfálé cã 'bá rị̃ gõzó rĩlí rû fũlị́ ĩyî võ 'ásĩ rî â'dô rĩ'á fí trá zị̃lị́ 'bạ̃súrú ãlô ró yã? 'Bã gólâ rĩzó lâwãlé 'á lâ ị̃tú vósĩ cé ãzí-ãzí bê rî, â'dô rĩ'á trá võ ãlô 'á 'bã-tị̃ ãlô ró yã?

18 Õzõ õjílã gólĩyî ậyị́ 'bá 'dó Sãtánã zẽlé rî õrî ĩyî lâwãlé kárá rî, kũmũ Sãtánã kâ â'dô rĩ'á ãlô rî ángô tí yã? 'É'ẽ, îcá rĩlí kô. Rĩ'á pạ̃tị̃ị̃ ró, Sãtánã â'dô vólé gã'á dó mbârâkã âfẽlé má drí. Nĩ ịsũ ãníkâ bê rî, Sãtánã fẽ mbârâkã nĩ má drí rĩzó líndrí õnjí ậbậbậ kâ lôfõlé õjílã 'ásĩ 'dî. Õzõ ã'dô ĩtí rî, Sãtánã â'dô kpá mbârâkã âfẽ'á má drí rĩzó líndrí õnjí gólâkâ gólâ rî úfú zẽlé 'dĩ 'bá yî îzãzó yã?

19 Gõ'dá nĩ ịsũ drẽ tã dã ãnî drị̃ị̃, tã gólâ má drí 'ẽ'á âtálâ ãnî drí nõ tãsĩ. Õzõ Sãtánã ã'dô ĩ'dî mbârâkã fẽ 'bá ró má drí rî, gõ'dá ã'dî fẽ íyíkâ mbârâkã ãnî drị̃-'bá yî drí rĩzó líndrí õnjí lôfõlé õjílã 'ásĩ rî nĩ yã? Nĩ ĩjî tã drẽ drị̃-'bá 'dĩ 'bá yî tị̃, ã'dî fẽ mbârâkã 'dî gólĩyî drí nĩ yã? Drị̃-'bá 'dĩ 'bá yî â'dô âtá'á lâ ãnî drí kĩ, Ôvârí âfẽ mbârâkã nô nĩ ĩyî drí.

20 Gõ'dá mâ rî gógó kpá rĩ'á mbârâkã Ôvârí ngá lésĩ rî bê. Nĩ ndrê drẽ, gólâ rî gógó tíbê mbârâkã 'bá ró 'ẽ 'bá ãnî pãlé rî, mâ ĩ'dî rĩ'á nõ. Ôvârí ãjô mâ nĩ ãnî lị̃fị̃ îcílí, mâ ĩ'dî tíbê ãnî drí 'ẽ'á rõlâ rî.

21 "Sãtánã rĩ'á õzõ ãgô ậwậlậkậ 'bá íyíkâ rĩ 'bá íyî mvá yî vó ndrẽlé ndrẽndrẽ ậjú sĩ rî kâtí.

22 Õzõ ãgô ãzâ kpá ậwậlậkậ ró mbârâkã lâ drí gólâ rî lậvũlị́ gậrậ rî ãânĩ kpá 'dẽlé õmbã bê gólâ drị̃ị̃ rî, â'dô gólâ rî drõ'á cú 'bã 'ásĩ 'dĩyímvá gólâkâ 'dĩ 'bá yî ûwũzó ngbá ngá 'bã kâ bê.

23 "Má îmbâ ãnî lị̃fị̃ ĩ'dî nõ. Nĩ rî kô õmbã Ôvârí yî lãfálé 'á Sãtánã bê rî tẽlé. Pạ̃tị̃ị̃ ró, õmbã rî 'dĩ 'ẽ'á âcálé. Õzõ nĩ ậậmû 'â má bê kpãkã ãlô kô rî, nĩ lẽ gõ'dá trá 'â ậmúlị́ ậjú-'bá-ãzíyã Sãtánã bê. Ãnî drí ámâ pãlé õjílã Ôvârí kâ ê'bélé võ ãlô 'á õzõ kậbị̃lị́kị̃ lôkí 'bá drí kậbị̃lị́kị̃ íyíkâ ê'bérẽ kâtí. Õzõ nĩ õ'ê ĩtí kô rî, nĩ lẽ gõ'dá trá õjílã Ôvârí kâ lâpẽlé má rú sĩ vólé. Gõ'dá 'dĩî 'ásĩ rî, Ôvârí â'dô tã âtá'á kĩ nĩ rî, 'Ãnî ámâ ậjú-'bá-ãzí 'î.'

24 "Má lẽ trá tã ãzâ âtálé ãnî drí nõngá líndrí õnjí 'bá tãsĩ. Õzõ líndrí õnjí Sãtánã 'ásĩ 'dî ãâyê õjílã trá rî, drílâ rĩzó nĩ'á lậmú bê élê nĩ'á õjílã ãzâ 'bá yî ndãlé, nĩzó rĩlí 'â lâ 'á. Õzõ ũûsû õjílã 'â ãzâ kô drílâ rĩzó 'á lâ rî, â'dô õjílã sị́sị́ 'dĩ nị̃'á, gõ'dá drílâ âgõzó ó'dí.

25 Õzõ õjílã 'dî ậậzị̃ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ íyî pị̃pị̃sị́lị́ 'á kô líndrí õnjí 'dĩ võ lâ 'á rî, líndrí õnjí 'dĩ õtírĩ âgõô rî, â'dô gólâ rî pị̃pị̃sị́lị́ ûsú'á zãâ tãkó ĩtí íyî tẽ'á ngbángbá, õzõ jó gólâ tõtõ ậkũzó trá 'álâ sĩ êdélé ũmú drí rî kâtí.

26 Gõ'dá líndrí õnjí 'dĩ â'dô ãzí-ãzí ê'bé'á dũû ânĩzó rĩlí võ 'dî 'á, 'dĩî rî â'dô 'bã'á lâŋõ ró ãmbá lậvũlị́ sị́sị́ rî drị̃ sĩ."

27 Gõ'dá Yésũ drẽ rĩ'á tã ạ̃dũkũ íyíkâ âtá'á õ'bí ãmbá rĩ 'bá ĩtí 'dĩ 'bá yî drí rî, gõ'dá
õkó ãzâ õ'bí 'dĩ 'bá yî lãfálé 'ásĩ, drílâ trẽzó úlị̃ bê Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Õkó ãzâ gólâ 'bã
'bá ánî ândrê ró nõ, Ôvârí fẽ ãyĩkõ trá drílâ lạ̃vũlị̃ kôrô."
28 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó õkó 'dĩ drí nõtí, "Ôvârí â'dô ãyĩkõ fẽ'á lạ̃vũlị̃ kôrô õjílã
gólâ rĩ 'bá úlị̃ má drí âtálé nõ ârílí rî drí gõ'dá kpá rõ 'bá lâ rî drí."

Tã Yésũ drí gãzó dó tã lârâkô 'ẽlé rî
(Mãtáyõ 12.38-42)

29 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî trá ạ̃sị̃'á dîrî gbãâ Yésũ rú sĩ, õzõ õbẽbẽwá
drí vó bẽrẽ gbãâ rî kâtí. Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Õjílã rĩ'á ãmbá tã
lẽlẽ ãkó. Gólĩyî lẽ má drí tã lârâkô 'ẽlé gólĩyî ĩ̃ị̃fị̃ drị̃ 'á. Má gã dó tã lârâkô 'ẽlé gólĩyî
ĩ̃ị̃fị̃ drị̃ 'á. Ạ̃dũkũ lâ, gólĩyî â'dô ĩyî tã lârâkô ãzâ ndrẽ'á cé ãlô, õzõ tã â'dâ-â'dâ kâtí,
õzõ tã tíbê Ôvârí drí 'ẽlé Yónã drí rî kâtí.
30 Tã Yónã kâ rî rĩ'á nõtí. Ạ̃kû ró, ĩ̃'bị̃ ạ̃ngị̃ ãzâ tê gólâ trá nyé yí 'á. Gõ'dá Ôvârí
drí ĩ̃'bị̃ 'dĩ 'bãzó gólâ rî lô'délé vólé lédrẽ-lédrẽ ró. Gõ'dá õjílã gólĩyî 'bạ̃drị̃ Nínĩvẽ kâ
rî 'bá yî 'á rî ârî ĩyî tã 'dî bê rî, gólĩyî drí nĩ̃zó lâ kĩ nĩ rî, Ôvârí âjô gólâ nĩ ĩyî ngálâ.
Gõ'dá tã ámákâ rî rĩ'á nõtí, Ôvârí â'dô kpá ámâ 'bã'á â'dólé lédrẽ-lédrẽ ró má drí
'bãzó 'bú 'álâ rî vósĩ. Gõ'dá 'dĩĩ rî vósĩ rî, õjílã gólĩyî rĩ 'bá ãngó 'á nõngá nõ 'bá yî
rî â'dô ĩyî nĩ̃'á lâ kĩ nĩ rî, Ôvârí âjô mâ nĩ.
31-32 Ĩ̃zạ̃tú kạ̃yị̃ gólâ Ôvârí drí tã-vó ãnî õjílã kâ rî kĩzó rî 'á rî, õjílã gólĩyî Nínĩvẽ kâ
rî â'dô 'bã'á kpá ĩtí tị̃ gã 'bá ró ícícíyá 'ẽlé ãnî tíbê tã ârí 'bá kô rî 'bá yî rú, tãlâ õjílã
gólĩyî Nínĩvẽ kâ rî 'bá yî ârî ĩyî tã Yónã kâ bê rî, drílĩyî drị̃ âdĩzó tã õnjí 'ásĩ.
"Gõ'dá kúmú ãzâ kpá gólâ võ jẽjẽ ãzâ kâ rî rĩ'á õkó 'î.* Gólâ â'dô 'bã'á tólâ kpá ĩtí
ícícíyá 'ẽlé ãnî gólĩyî tã lẽ 'bá kô rî 'bá yî rú. Gólâ ânĩ trá võ jẽjẽ 'ásĩ úlị̃ tã nĩ̃nĩ̃ kâ
ârílí kúmú Sólõmõ sị̃lị̃ sĩ. Gõ'dá mâ tíbê âjólé ûrú lésĩ rî â'dô 'bã'á gạ̃rạ̃ kúmú Sólõmõ
drĩ̃ị̃ sĩ. Gõ'dá nĩ lẽé úlị̃ ámákâ ârílí kô. Ngbãângbânõ, má rî tã Ôvârí kâ îcí'á ãnî drí,
gõ'dá nĩ lẽé kô ârílâ má tị̃ sĩ.
33 "'Dõvó nĩ ârî drẽ, õjílã ãzâ yû'dạ̃wạ̃ lạ̃sị̃ î'ĩlí drị̃ lâ âkólé límvó zẽlé. Õzõ õjílã
ĩî'ĩ lạ̃sị̃ îngálé ûrû rî, õjílã õtírĩ 'êê fĩlí jó ịn̥ịr̥ịkúwạ̃ ró rî 'á rî, â'dô ndrẽ'á lâ tõ. Úlị̃
ámákâ rî ĩyíkâ õzõ lạ̃sị̃ î'ĩlí lạ̃pị̃lị̃ límvó zẽlé kô rî kâtí. Îcá té tã lârâkô 'ẽzó ĩ'dî rî kô.
34 Võ î'ĩ-î'ĩ drí fĩzó bũúũ 'á lâ ngbángbá. Õzõ ãnî ĩ̃ị̃fị̃ ã'dô ngá lãzé ró rî, ngá î'ĩ fí
kô, â'dô 'bã'á ịn̥ịr̥ịkúwạ̃ ró. Õzõ nĩ ãârî úlị̃ ámákâ kô rî, ãnî nyé õzõ ĩ̃ị̃fị̃ gólâ ngá lãzé
ró rî kâtí.
35-36 Úlị̃ ámákâ nõ â'dô 'bã'á õzõ ngá î'ĩ-î'ĩ kâtí, ãnî ĩ̃ị̃fị̃ õmbâ ãnî rú, ãnî drí úlị̃
ámákâ trõzó 'bãlé ãnî p̃ĩp̃ĩsị̃lị̃ 'á tãlâ úlị̃ ámákâ nõ rî rĩlí võ î'ĩlí ãnî p̃ĩp̃ĩsị̃lị̃ 'á, õzõ võ
î'ĩ-î'ĩ ngbángbá rî kâtí."

Tã Yésũ drí tị̃ ânyázó Pạ̃rúsĩ̃ yî lã'bí îmbá 'bá rî 'bá yí bê rî
(Mãtáyõ 23.1-36; Márãkõ 12.38-40)

37 Gõ'dá 'dĩĩ rî vósĩ rî, Pạ̃rúsĩ̃ ãzâ drí Yésũ rî zĩ̃zó ânĩlí ngá nyãlé yí bê. Gõ'dá Yésũ
drí âcázó rĩlí vũdrị̃ õzõ lã'bí gólĩyíkâ rî tí. Drílâ gõzó îtónãlé ngá nyãlé.
38 Gõ'dá gólâ îjí ĩ̃ịmvû tã kô íyî drị̃ jĩzó bũúũ kûlúgûsú 'á, õzõ lã'bí Pạ̃rúsĩ̃ kâ rî tí.
Pạ̃rúsĩ̃ 'dĩ trá lârõ-lârõ ró.
39 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó Pạ̃rúsĩ̃ 'dĩ drí kĩ nĩ rî, "Ãnî ãnî ãzí-ãzí yí bê gólĩyî â'dó 'bá
Pạ̃rúsĩ̃ ró rî 'bá yî, nĩ ârî drẽ. Nĩ rô lã'bí ãníkâ trá tákányĩ. Nĩ jĩ ãníkâ cé ãnî rúmvạ̃
ĩ'dî, gõ'dá ãnî p̃ĩp̃ĩsị̃lị̃ drí ĩyíkâ rĩzó ĩ̃ndị̃ ró. Má âtâ tã 'dî tãlâ ãnî ngá lôvó 'bá 'î, gõ'dá
nĩ â'dô kpá õjílã gólĩyî ĩzã 'bá ró rî yî 'bã'á ạ̃dị̃ ĩyíkâ fẽlé ãnî drí.

---

* **11:31-32 11.31-32** Kúmú 'dĩ rî trá kúmú Sólõmõ rî lômílí, gólâ Sébã lésĩ. Sébã 'dî Sãwõdíyã ũgú 'álâ. Nĩ zị̃ tã gólâkâ búkũ Kúmú kâ ãlô rî 'á, kápĩtã mûdrị̃.

40-41 Õzõ nĩ õjĩ cé límvó rú'bạ ĩví lésĩ rî ĩ'dî rî, nĩ ị̃sũ ãníkâ bê rî, 'álé lâ â'dô 'bã'á
kpá ngbángbá yã? Nĩ jĩ ãnî pị̃pị̃sị́lị́ kpá, Ôvârí ẽêdê ró kpá ãnî rú'bạ ãnî pị̃pị̃sị́lị́ bê.
Gõ'dá ã'dô ĩtí rî, nĩ âyê ngá lôvó vólé, ậdị̃ ãnî lĩkítí 'á, ãnî drí rĩ'á 'bãlâ 'dĩ, nĩ fẽ ĩzã
'bá drí, ãnî pị̃pị̃sị́lị́ ã'dô ró bê ngbángbá.
42 "Ãnî Pạ̃rúsị̃ yî, lâŋõ ạ́ngị́ â'dô ãnî 'ẽ'á, tãlâ nĩ rî trá tã õnyíkõ ãmbá lã'bí ãníkâ
rî 'bá yí kâ vó lâ lôbẽlé ị́ndị̃-ị́ndị̃, gõ'dá tã 'bã'bã tíbê Ôvârí kâ rî âyézó vũdrị́. Tã
â'dâ-â'dâ lâ rĩ'á nõtí, nĩ câ ạ́mvú ãníkâ ạ̃túbị́ kâ lãfálâ mûdrị́, gõ'dá ãlô rî ãnî drí fẽzó
lâ Ôvârí drí, gõ'dá nĩ lẽé õjílã gólĩyî ĩzã ró rî 'bá yî vó lâ ndrẽlé kô. 'Dĩî rî, nĩ lẽé Ôvârí
pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ kô.
43 "Ãnî Pạ̃rúsị̃ nô 'bá yî, nĩ lẽ ãníkâ rĩlí 'dó rĩ-võ ãmbâ-ãmbâ drĩ̃ị̃ sị́sị́ lésĩ õjílã ágálé,
õzõ nĩ õtírĩ nĩî jó tã ârí kâ rî 'álâ rî, nĩ lẽ õjílã õfẽ ró nî-bê-yã ĩyî drí rĩzó ĩyî ị̃nj̃ị̃lị́ võ
rû ê'bê kâ 'dĩ 'á.
44 Õjílã 'dî 'bá yî nĩ̃ị́ kô kĩ, ãnî pị̃pị̃sị́lị́ â'dô rĩ'á ị̃ndị̃ ró."
45 Gõ'dá ãgô ãzâ rĩ 'bá lã'bí îmbálé rî drí ngãzó tã âtálé Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Õzõ ní
ãâtâ tã trá ĩtí õjílã gólĩyî Pạ̃rúsị̃ ró rî yî drí rî, 'dĩî rî, ní rî kpá gólĩyî rĩ 'bá lã'bí îmbálé
rî 'bá yî 'bã'á 'dási 'ẽzó rú lâ ĩyî."
46 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó ãgô 'dĩ drí kĩ, "Tã pạ̃tĩ̃ị́ ró, õjílã gólĩyî lã'bí îmbá 'bá
'dĩ 'bá yî, Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á gólĩyî drí, tãlâ lã'bí îmbá 'bá 'dĩ 'bá yî rî ĩyî tã ãzâ 'bá yî
lã'bí kâ lôpélé dũû õjílã drí 'ẽlé. Tã õnyíkõ 'dî 'bá yî ndrĩ ê'bê rû gõ'dá trá dũû gólĩyî
ômbê kúkú 'á lậnj̃ị-lậnj̃ị ró, õzõ ngá lậnj̃ị kâtí. Ãnî gólĩyî lã'bí îmbá 'bá 'dĩ 'bá yî rî
ĩyî ngá ê'bélé dũû lậnj̃ị-lậnj̃ị ró õjílã drí nj̃ị̃lị́, gõ'dá nĩ lẽé gólĩyî pãlé nj̃ị̃rị̃ lâ 'á gõ'dá
kpá kô.
47 "Nĩ rî ló'dé tãndí ó'dí bẽlé võ ãzâ 'bá yî 'ásĩ ngĩíngî võ gólĩyî tíbê tã ậngũ 'bá
Ôvârí kâ rî 'bá yî ãvõ lâ 'bãzó rî 'á. Nĩ 'ê ĩtí, tãlâ õjílã õlôngô ró ãnî tã bê, gõ'dá ãnî
ạ́'bị́yạ́ yî gâ ĩyî vólé dó úlị́ tã ậngũ 'bá 'dĩ 'bá yí kâ ârílí, gõzó tã ậngũ 'bá yî fũlị́ vólé.
48 Nĩ trõ ãníkâ 'dĩ té ãnî ạ́'bị́yạ́ yî lârâkô ĩ'dî.
49 Õzõ ãndrõ nô Ôvârí ãâjô tã ậngũ 'bá ãzâ rî, nĩ â'dô úlị́ gólâkâ gã'á dó, gõ'dá ãnî
drí kpá gólâ rî fũzó vólé. Tã pạ̃tĩ̃ị́ ró, Ôvârí kĩ, yí â'dô võrã âjó'á tã ậngũ 'bá íyíkâ bê
tã âtálé ãnî drí, ãnî rî gógó â'dô gólâ rî drõ'á vólé kpá gólâ rî fũzó.
50 Ôvârí â'dô kpá ãnî îzã'á vólé. Ôvârí â'dô ícícíyá 'ẽ'á ãnî rú, tãlâ tã ậngũ 'bá yî
ãnî drí fũlị́ ãmbá kó îtõ võ ãngó kâ rî 'á bũúũ ị̃tú ãndrõ nô 'á rî tãsĩ,
51 îtõlé kó sị́sị́ Ábẽlẽ drĩ̃ị̃ sĩ bũúũ âcálé ãzâ rú bê Zẽkãríyã rî rú, úfû Zẽkãríyã íyíkâ
jó ạ́ngị́ Ôvârí kâ rî 'á, ãnyî võ kõrõnyã zã kâ lạ̃gạ̃tị́.* Ãnî õjílã gólĩyî 'bã 'bá drẽ
lédrẽ-lédrẽ ró rî, Ôvârí â'dô ãnî îzã'á kpá lâŋõ fẽzó ãnî drí tã õnjí 'dĩ tãsĩ.
52 "Ãnî gólĩyî lã'bí îmbá 'bá ró 'dĩ ĩyíkâ õzõ õjílã gólĩyî 'bã 'bá gbákálã-fê, jó tị́lị́-tị̃
Ôvârí kâ îgbálákãzó ĩ'dî sĩ lâ rî kâtí. Gbákálã-fê íyíkâ õzõ tã nĩ̃nĩ̃ị́ gólâ 'ẽzó ãmâ pãlé
mbârâkã tã õnjí kâ 'ásĩ rî kâtí. Ãnî lã'bí îmbá 'bá yî, nĩ lẽé kô ạ́tĩ̃ị́ Ôvârí kâ nj̃ị̃lị́ õjílã
drí fĩzó jó tị́lị́-tị̃ 'dĩ 'ásĩ. Ôvârí â'dô kpá gólĩyî pã'á, drílĩyî fĩzó, gõ'dá ãnî rî gógó, nĩ
fí kô."
53 Gõ'dá Yésũ drí võ 'dî âyézó. Pạ̃rúsị̃ yî lã'bí îmbá 'bá 'dĩ 'bá yí bê drí rĩzó tã âtálé
'álé âdrã sĩ Yésũ rú. Kậyị̃ 'dĩ 'á rî, Yésũ gõ'dá trá zãâ gólĩyî ậjú-'bá-ãzíyã 'î, gõ'dá
gólĩyî rî trá Yésũ rî îjílí tã îjî-îjî ãzâ 'bá yî sĩ dũû,
54 tãlâ Yésũ ậậvị̃ ró bê úlị́ ãzâ 'bá yî 'á, gõ'dá yĩ ũrû ró gólâ bê úlị́ âfõ 'bá gólâ sị́lị́ sĩ
rî sĩ, ã'dô ró bê ĩyî drí ícícíyá 'ẽzó gólâ rú gólĩyî sị́sị́-lésĩ rî drí, ã'dô ró bê gólâ rî fũzó
vólé.

* **11:51 11.51** Nĩ zị̃ tã Zẽkãríyã kâ búkũ 2 Kúmú kâ 'á, kápĩtã 24.

12

1 Kậyị̃ vósĩ cé, õ'bí ãmbá ê'bê rû trá zãã̂ rĩ'á Yésũ rî vó bẽlé. Õjílã trá dũû. Gõ'dá
Yésũ drí tã ãtázó lãjó'bá íyíkã̂ drí kĩ nĩ rî, “Ãnî lị̃fị̃ õmbã̂ ãnî rú, nĩ trõ tã Pạ̃rúsị̃ yí kã̂
kô. Pạ̃rúsị̃ yî rî ĩyíkã̂ tã ãtálé kôrô Ôvãrí rî rõrõ tãsĩ, gõ'dá gólĩyî 'é ĩyî tã lã̂ kô, gõ'dá
gólĩyî rî rĩlí tã lã'bí ĩyíkã̂ rî kã̂ 'ẽlé ĩ'dî, gólĩyî pị̃pị̃sị̃lị̃ sú kô.
2 Gõ'dá ị̃zạ̃tú rî, Ôvãrí ã̂'dô tã gólĩyî õjílã pị̃pị̃sị̃lị̃ 'á rî ã̂'dá'á ãlô-ãlô ndrĩ.
3 Îcá kô õjílã ãlô ãnî lãfálé 'ásĩ rî drí úlị̃ ãyãyã ãnî drí rĩ'á ãtãlã̂ jó ị̃nị̃rị̃kúwạ̃ ró rî
'á rî lạ̃pị̃lị̃, ãyãyã rî 'dĩ ã̂'dô ã̂'dó'á úlị̃ ngbạ̃lạ̃-ngbạ̃lạ̃ ró õjílã ndrĩ drí ãrílí 'bũû.”

Tã gólã̂ õjílã ãzã̂ rõzó kô cé Ôvãrí rî rõzó ĩ'dî rî
(Mãtáyõ 10.26-33)

4 “Nĩ ãrî drẽ, nĩ rô õjílã gólã̂ mbãrãkã bê 'ẽ 'bá ãnî rú'bạ̃ ị̃nyạ̃kú fũlị̃ rî kô.
5 Nĩ rô cé Ôvãrí ĩ'dî, tãlã̂ gólã̂ îcã̂ kpá ãnî 'bãlé drãlé, gõ'dá gólã̂ îcã̂ kpá ãnî 'bãlé
võ gólã̂ lạ̃sị̃ ạ̃dũkũ ãkó rĩ 'bá vẽlé rî 'á, tãlã̂ tã õnjí ãníkã̂ tãsĩ. Gólã̂ ĩ'dî rĩ'á ãnî drí
'ẽ'á rõlã̂ rî.
6 “Nĩ ãrî drẽ, õzõ nĩ õgî ãríwá mvá rĩ'á sõlã̂ fê sị̃lị̃ dãdãwá 'dĩ 'bá yî ĩ'dî nyãlé lãfã̂
fínyáwá sĩ rî, õjílã 'bãá lị̃fị̃ drị̃ lã̂ kô. Gõ'dá ãríwá dãdãwá rî 'dĩ 'bá yî, Ôvãrí nị̃ gólĩyî
trá ãlô-ãlô ndrĩ.
7 Nĩ ndrê trá, Ôvãrí lã õjílã drị̃-'bí 'dĩ trá ndrĩ ãlô-ãlô, 'bãá ãnî tã vị̃lị̃ kô. Ã'dô ĩtí rî,
nĩ 'ê ũrị̃ kô, tãlã̂ Ôvãrí lẽ ãnî trá kôrô lạ̃vũlị̃ ngá õnyíkõ ndrĩ drị̃ị̃ sĩ.”
8 Yésũ kĩ nĩ rî, “Õzõ nĩ ãã̂'dã̂ tã gólã̂ ãnî drí tã ámákã̂ lẽzó 'dĩ trá õjílã lị̃fị̃ drị̃ 'á rî,
gõ'dá má ã̂'dô kpá ã̂'dá'á lã̂ ámã̂ átá rî lị̃fị̃ drị̃ 'á kĩ'á nĩ rî, ãnî nõ õjílã ámákã̂ ĩ'dî.
Gõ'dá mãlãyíkã Ôvãrí kã̂ ã̂'dô ĩyî kpá tã 'dî 'bá yî nị̃'á ndrĩ.
9 Õzõ nĩ õgã dó 'dẽlé má vó õjílã lị̃fị̃ drị̃ 'á ũrị̃ drí sĩ rî, gõ'dá má ã̂'dô vólé gã'á kpá
dó ãnî ã̂'dálé ámã̂ átá drí mãlãyíkã íyíkã̂ rî 'bá yí bê. Nĩ ã̂'dó õjílã ámákã̂ kô.
10 Nĩ ãrî drẽ, má ãtã̂ tã ãzã̂ gólĩyî tíbê ámã̂ gã 'bá dó rî 'bá yî drí, õzõ gólĩyî õ'ê
'dási mã̂ tíbê ã̂jólé ûrú lésĩ nô rú rî, gõ'dá gólĩyî drí Ôvãrí rî ị̃jízó ĩyî ã̂yélé tã õnjí
ĩyíkã̂ 'dĩ tãsĩ rî, Ôvãrí ã̂'dô gólĩyî ã̂yé'á. Õzõ nĩ ãã̂tã̂ kĩ nĩ rî, mbãrãkã ámákã̂ nõ ã'dô
íyíkã̂ Sãtánã kã̂ ĩ'dî, mbãrãkã ámákã̂ rî ãã̂'dó kô Líndrí Tãndí Ôvãrí kã̂ sĩ rî. Õzõ nĩ
ị̃ị̃jî Ôvãrí ãnî pãlé rî, Ôvãrí îcá kô ãnî pãlé tã õnjí ãníkã̂ 'ásĩ.
11 “Ãnî tíbê 'bã 'bá õjílã ámákã̂ ró rî, nĩ ãrî drẽ. Õzõ õjílã ãzã̂ õfẽ ãnî drị̃-bã ícícíyá
'ẽzó ãnî rú, ãnî 'bãzó ã̂drélé õjílã ãmbã̂-ãmbã̂ 'bãlé jó tã ãrî kã̂ rî 'á rî ágálé, ngã 'bô
kúmú ágálé tã Ôvãrí kã̂ rî sĩ rî, nĩ 'ê ũrị̃ kô,
12 Tãlã̂ Líndrí Tãndí Ôvãrí kã̂ ã̂'dô úlị̃ tãndí 'bã'á ãnî sị̃lị̃ ã̂tálé.”

Tã Yésũ drí ã̂tálé ãgô ngá-tị̃ ãmbá kạ̃kạ̃rạ̃ cé ãngó 'á nõngá nõ

lẽ 'bá lã̂ ró rî tãsĩ

13 Ãgô ãzã̂ rĩ'á õ'bí ãmbá ĩtí 'dĩ 'ásĩ, ãgô 'dĩ drí Yésũ rî ị̃jízó nõtí kĩ nĩ rî, “Lị̃fị̃ îcí
'bá, ní ã̂tã̂ tã ámã̂ ạ̃drúpị̃ sị̃sị̃ rî drí, gólã̂ ãã̂fẽ drị̃-vó ãmã̂ átá kã̂ rî ũrũkạ̃ lã̂ má drí
ã̂'dô lã'bí ãmákã̂ rî vó ró, tãlã̂ 'dĩ rî ngá ạ̃dũkũ ãmã̂ átá drí 'ẽlé rî ĩ'dî. Gõ'dá gólã̂ lẽé
tã 'dî 'ẽlé kô.”
14 Yésũ jã̂ tã-drị̃ 'dî trá gólã̂ drí kĩ nĩ rî, “Má ã̂'dó mvá sị̃sị̃ 'bạ̃súrú ãníkã̂ rî 'á rî ĩ'dî
kô tã ãníkã̂ 'dĩ ã̂tálé yã?”
15 Yésũ ã̂tã̂ tã trá õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ 'bã ãnî lị̃fị̃ ngá ãmbá dũû rî
drị̃ị̃ kô, tãlã̂ rĩrĩ ãmákã̂ ãngó nõ 'á rî ã̂'dó kô ãnî drí 'bãzó ngá-tị̃ bê ãmbá. Õzõ nĩ
õ'bã ãnî lị̃fị̃ ngá ãmbá dũû rî drị̃ị̃ rî, nĩ ã̂'dô 'ẽ'á lạ̃tị̃ võ ûrú 'álã̂ rî kã̂ ị̃vị̃lị̃.
16 “'Dõvó má ã̂tã̂ drẽ í'dígówá ãzã̂ ãnî drí, nĩ ãrî ró bê. Ãgô ãzã̂ rĩ'á ạ̃mvú íyíkã̂ bê
ạ̃drúgú lã̂ rĩ'á rõô. Gólã̂ trõ ạ̃drúgú trá ndrô 'dĩ 'á rõô.

17 Gólâ rî trá tã ị̃sũlị̃ nõtí kĩ nĩ rî, ‘Mâ ẽró ạ̃ngị̃ ãkó má drí ạ̃drúgú 'bãzó 'á lâ.
18 Â'dô bê trá ĩtí rî, má lẽ trá ẽró gólâ ạ̃kû rî ûfúlị̃ vólé ó'dí lâ 'dị̃zó ĩ'dî võ lâ 'á ạ̃ngị̃
ró, má drí ạ̃drúgú ámákâ ãmbá 'dĩ 'bãzó ndrĩ 'á lâ ngá õnyíkõ bê ndrĩ,
19 tãlâ ndrô ãzâ rĩ 'bá âgõlé nã sĩ rî, má ã'dô ró bê ngá nyãnyã bê dũû, gõ'dá má
lẽé gõ'dá ạ̃mvú ãzâ 'wãlé kô, tãlâ má rî ró tãkó ĩtí cé ngá nyãlé ĩ'dî ãyĩkõ sĩ.’
20 Gõ'dá Ôvârí drí tã âtázó ãgô 'dĩ drí kĩ nĩ rî, ‘Ánî drị̃ yû. Gõ'dá ngạ̃cị̃ ãndrõ nô sĩ,
má â'dô fê áníkâ ŋõ'á. Ní â'dô ngá áníkâ ãmbá 'dĩ 'bá yî âyé'á ã'dî drí yã?’ Ĩ'dî 'dĩ.”
21 Gõ'dá Yésũ kĩ, “Í'dígówá má drí âtálé 'dĩ rĩ'á õjílã gólĩyî ĩyîngá lẽ 'bá 'bãlé ngá
bê ãmbá ãngó nõ 'á rî 'bá yî drí. Õzõ ã'dô trá ĩtí rî, tãndí ró ãmâ drí tã Ôvârí kâ rî
'ẽzó ĩ'dî ãngó nõ 'á, tãlâ ĩzã õzó ãmâ 'ẽê kô ị̃zạ̃tú.”
22 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Má âtâ ĩ'dî ãnî drí nõ,
nĩ lô'bê lị̃fị̃ kô ngá nyãnyã ãngó nõ kâ tãsĩ, ítá sõsõ, ãyĩkõ ãngó nõ kâ rî bê. Îcâ ãnî
drí rĩ'á Ôvârí rî tã lôngólé ĩ'dî.
23 Nĩ õrî cé tã ị̃sũlị̃ ngá-tị̃ ãmbá tãsĩ rî, Ôvârí 'bãá ãnî rúmvạ̃ âsô-âsô ró kô.
24 Nĩ ndrê drẽ gbõ tã â'dâ-â'dâ lâ ãríwá tãsĩ, gólĩyî cú ĩtí ạ̃mvú ãkó kpá ẽró ãkó
ãngó 'á nõngá, gõ'dá Ôvârí rî ngá nyãnyã fẽlé nĩ gólĩyî drí kạ̃yị̃ vósĩ cé. Ngã gõ'dá
ãnî rî gógó õjílã mvá ró, Ôvârí drí lẽlé kôrô ãríwá drị̃ị̃ sĩ rî.
25 Õzõ nĩ õrî lị̃fị̃ lô'bélé lô'bê rî, â'dô Ôvârí rî 'bã'á fí trá kạ̃yị̃ ãníkâ lôpélé ạ̃tị̃ 'álâ
yã?
26 Õzõ ã'dô ĩtí kô rî, tãlâ ã'dô 'î ãnî drí rĩzó lị̃fị̃ lô'bélé ĩtí yã?
27 “Nĩ ndrê drẽ gbõ fê fõô õmã 'álâ rî, rĩ'á sũsũ ró, lârâkô lâ ĩyî 'dó ngĩíngî. Gólĩyî
'é lôsĩ fãfã sĩ ítá lôfõzó ĩyî drí kô. Kúmú ạ̃ngị̃ rú bê Sólõmõ rî, gólâ rî trá ítá tãndí
sũsũ ró rî bê. Gõ'dá ítá gólâ fê fõô kâ rî sû íyíkâ lạ̃vũlị̃ gạ̃rạ̃.
28 Gõ'dá fê fõô 'dĩ 'bá yî rî ĩyíkâ cé kạ̃yị̃ dãwá sĩ ĩtí, gõ'dá drílĩyî vẽzó õmã bê ndrĩ
vólé. Õzõ Ôvârí õfẽ íyíkâ ítá tãndí fê fõô yî drí õmã 'álâ vẽlé vólé rî, fẽé íyíkâ ngá
ãnî drí rî kô yã? Nĩ lẽé tã-drị̃ kĩ'á nĩ rî Ôvârí rĩ'á ãnî vó ndrẽ'á rî kô tãlâ ã'dô 'î yã?
29 Nĩ ị̃sũ tã kô kạ̃yị̃ vósĩ cé tã tãndí ãngó nõ kâ tãsĩ, õzõ ngá mvũmvũ kâtí ngá
nyãnyã bê rî tãsĩ, gõ'dá nĩ lô'bê lị̃fị̃ kpá kô.
30 Õjílã gólĩyî tíbê Ôvârí rî rõ 'bá kô rî, gólĩyî rî ngá 'dĩ 'bá yî lẽlé zãâ nĩ. Nĩ 'ê ũrị̃
kô, tãlâ ãnî átá ûrú 'álâ rî nị̃ ngá gólĩyî îcá 'bá ãnî drí rî trá.
31 Nĩ 'bã Ôvârí rî lị̃fị̃ õwâ tõwã tã rõrõ ãníkâ gólâ drí rî sĩ. Ĩtí gólâ â'dô ãnî vó ndrẽ'á
ngá gólĩyî 'ẽ 'bá îcálé ãnî drí rî fẽzó ãnî drí.
32 “Ãnî lãjó'bá ámákâ rĩ'á cé dãwá ĩtí gõ'dá ãnî tã 'dê má drí tákányĩ. Nĩ 'ê ũrị̃ kô,
tãlâ ãnî átá tíbê Ôvârí rî â'dô ãnî 'bã'á ãnî rú'bạ̃ drí âsózó kôrô ûrú 'álâ.
33 Õzõ nĩ õ'bã ngá ãmbá ãníkâ 'dĩ 'bá yî gĩlí vólé õjílã ĩzã 'bá rî pãzó ĩ'dî sĩ lâ rî, nĩ
â'dô ngá tãndí ûsú'á trá Ôvârí ngálâ. Ũgú ûgũú ngá tãndí gólâ Ôvârí drí fẽlé trá ãnî
drí 'dĩ kô, gõ'dá îzãá rû kpá kô, â'dô rĩ'á ạ̃dũkũ ãkó zãâ ãníkâ ró.
34 Õzõ ngá tãndí ãníkâ õlạ̃pị̃ rû ãngó 'á nõngá rî, nĩ lẽ rĩlí zãâ ngá tãndí 'dĩ lạ̃gạ̃tị̃.
Õzõ ngá tãndí ãníkâ õlạ̃pị̃ rû ûrú 'álâ Ôvârí bê rî, nĩ lẽ rĩlí kpá Ôvârí bê lạ̃gạ̃tị̃ lâ.

Tã Yésũ drí âtálé úlị̃ mãnĩgõ sĩ lãjó'bá íyíkâ rî yî drí íyî êdézó njãâ âgõ-âgõ íyíkâ tãsĩ rî

35-36 “Ãnî lãjó'bá ámákâ rî 'bá yî, nĩ rî ị̃tú vósĩ cé njãâ ámâ âgõ-âgõ tẽlé, tãlâ nĩ nị̃ị̃
kạ̃yị̃ ámákâ âgõzó rî kô. Nĩ rî njãâ võ tẽlé, õzõ rû ị̃'bũ 'bá drí rĩrĩ njãâ íyî lị̃pị̃ rî tẽlé
âgõlé ngạ̃cị̃ sĩ 'bã 'á kãrámã vósĩ rî kâtí, tãlâ yí õrî ró bê lị̃fị̃ ngbạ̃ ạ̃tị̃ njĩlị̃ íyî lị̃pị̃ drí.
37 Õzõ lị̃pị̃ lâ ũûsû gólâ rĩ'á njãâ rî, gólâ ã'dô ró bê ãyĩkõ sĩ. Gõ'dá lị̃pị̃ lâ â'dô gólâ
rî 'bã'á rĩlí vũdrị̃ tãrãbízã lạ̃gạ̃tị̃, gõ'dá gólâ rî lị̃pị̃ â'dô nyãsá trõ'á fẽlé gólâ drí nyãlé.

Gõ'dá õzõ mâ ãnî lı́pı̨̀ ró rî ãâgõ ãngó nõ 'á ãnî ûsúlı́ njãâ ámâ tẽrẽ 'á rî, má â'dô
â'dó'á kpá ãyĩkõ ró. Kạ̃yı̨̀ 'dĩ 'á rî, má â'dô ãnî 'bã'á rĩlí vũdrı̨́ tãrãbízã ámákâ lạ̃gạ́tı̨́
ûrú 'álâ.
38 Rû ı̨̀'bũ 'bá nı̨̃ı́ kô ngãtá 'bô lı́pı̨̀ lâ â'dô âcá'á lạ̃njạ́túlı́ bê ngãtá 'bô ngạ́cı̨̀ ító 'á yã
rî. Õzõ ũûsû rû ı̨̀'bũ 'bá íyíkâ zãâ ĩı̨́fı̨́ ngbạ̀ rî, gólâ â'dô 'bã'á ãyĩkõ ró.
39-40 'Dõvó ã'dô ĩtí rî, nĩ rî njãâ ámâ âgõ-âgõ tẽlé, tãlâ âgõ-âgõ ámákâ únı̨̃ı́ į̃tú lâ
kô. Õzõ âgõ-âgõ ámákâ rî ã'dô kpálé jẽjẽ ró rî, nĩ â'dô njãâ. Ãnî ĩı̨́fı̨́ õmbâ ãnî rú, nĩ
â'dô kô õzõ õjílã ũgú drí ngá gólâkâ ûgũlı́ rî tí. Tãlâ gólâ nı̨̃ı́ kô kĩ, ũgú â'dô ânĩ'á fĩlí
yí drí jó 'á ngá ûgũlı́. Õzõ tí gólâ õró nı̨̃lâ nı̨̃nı̨̃ rî, gólâ â'dô rĩ'á njãâ ũgú 'dĩ tẽlé."
41 Nĩngá sĩ rî, Pétẽrõ drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Kúmú ámákâ, ní rî tã 'dî âtálé
'dĩ ãmâ lãjó'bá ániká ró rî yî drí, ngã 'bô õjílã drí ndrĩ yã?"
42 Gõ'dá Kúmú Yésũ lôgõ tã-drı̨̃ 'dî trá Pétẽrõ drí kĩ, "Má âtâ tã 'dî tã lẽ 'bá ámákâ
rî yî drí ndrĩ. Ãnî lãjó'bá ámákâ rî ãnî ĩı̨́fı̨́ õmbâ ãnî rú, nĩ â'dô ró rû ı̨̀'bũ 'bá tãndí
ró. Ĩtí rî, rû ı̨̀'bũ 'bá gólâ â'dó 'bá drı̨̃-'bá ngá vó ndrẽ 'bá ró drı̨̃ lõmbâ bê rî, rî íyíkâ
ã'dô 'ẽlé ĩ'dî yã? Gólâ ĩ'dî tíbê lı́pı̨̀ lâ drí 'bãlé â'dólé rû ı̨̀'bũ 'bá ãzí drı̨̃ı̨̀ ndrĩ drı̨̃-'bá
ró rî. Gólâ rî rĩ'á ngá nyãnyã gólĩyíkâ êdélé.
43-44 Gõ'dá lı́pı̨̀ lâ õtírĩ âgõô ạ̃cı́ 'ásĩ rî, rû ı̨̀'bũ 'bá gólâkâ 'dĩ 'ê ngá 'ẽ'ẽ gólâkâ trá
ndrĩ tãndí ró. Gõ'dá lı́pı̨̀ lâ drí â'dózó gólâ rî tã lôngô-lôngô bê, gõ'dá drílâ â'dózó
ãyĩkõ ró, gõ'dá kpá gólâ rî 'bãlé ngá 'ẽ'ẽ íyíkâ vó lâ ndrẽlé ndrĩ, tãlâ gólâ ĩ'dî drı̨̃-'bá
tãndí 'î.
45 "Gõ'dá rû ı̨̀'bũ 'bá drı̨̃-'bá ró 'dĩ õkĩ íyî lı́pı̨̀ ãâcá drẽ âgõlé 'wãâ ạ̃cı́ 'ásĩ kô, gólâ
drí rĩzó rû ı̨̀'bũ 'bá ãzí gólâ bê nĩngá 'dĩ 'bá yî cãlé, gõ'dá kpá rĩ'á ngá lı́pı̨̀ lâ kâ îzãlé,
gõ'dá gbõ rĩ'á ngá nyãlé ĩ'dî, õdrá yî mvũlı́ ĩ'dî rõô, õdrá drí rĩzó cĩlâ rî.
46 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, lı́pı̨̀ lâ â'dô âgõ'á nyĩî rô, gólâ rî ûsúlı́ tã ányâ rî 'bá yî 'ẽrẽ lâ 'á.
Gõ'dá lı́pı̨̀ lâ 'dĩ â'dô 'ẽ'á gólâ rî cãlé, gõ'dá kpá trõlé 'bãlé gạ̃nı̨́mạ̃ 'á, tãlâ gólâ â'dó
drı̨̃-'bá tãndí 'î kô. Gólâ rî rú â'dó kpá kô lôngô-lôngô ró.
47 "Rû ı̨̀'bũ 'bá tíbê tã lı́pı̨̀ lâ kâ nı̨̃ 'bá trá gõ'dá drílâ rõzó lâ kô rî, lı́pı̨̀ lâ â'dô lâŋõ
fẽ'á drílâ kôrô.
48 Gõ'dá rû ı̨̀'bũ 'bá tíbê tã lı́pı̨̀ lâ kâ nı̨̃ 'bá kô gõ'dá drílâ ạ̃vı̨̃zó 'á lâ sĩ rî, â'dô kpá
lâŋõ fẽ'á drílâ cé fínyáwá ĩtí. Ãnî lãjó'bá ámákâ rî 'bá yî, má îcî ãnî trá tã ãmbá sĩ tã
'dî 'bá yî ãnî drí gólĩyî rõlé gõ'dá kpá ãnî drí tã 'dî 'bá yî îmbálé õjílã drí 'bũû.
49-50 "Âgõ-âgõ ámákâ ãngó 'á nõngá rî â'dô lâŋõ Ôvârí kâ 'bã'á ãngó drı̨̃ı̨̀. Lâŋõ
Ôvârí kâ 'dĩ â'dô â'dó'á õzõ ngbı̨̃ĩı̨̃rı̨̃ lạ̃sı́ kâ rî tí. Ngbı̨̃ĩı̨̃rı̨̃ rî gógó 'dĩ â'dô kpá ámâ
zã'á. Tã 'dî rî trá zãâ ngíyá má drı̨̃ı̨̀ tã 'dî õ'ê rû gbõ 'wãâ.
51 Nĩ ı̨̀sũ ãníkâ bê rî, má ânĩ ãngó nõ êdélé yã? 'É'ẽ, õjílã â'dô ĩyî lãfálé cã'á ãzí-ãzí
rú sĩ ámâ tãsĩ.
52 'Bã-tı̨̀ ãlô nõtí nõ 'á rî, õjílã ãzâ 'bá yî â'dô 'dẽ'á má vó, gõ'dá ãzâ 'bá yî â'dô ámâ
gã'á.
53 Ãzâ 'bá yî átá lâ yî â'dô ámâ lẽ'á, gõ'dá mvá lâ yî lẽé ĩyíkâ mâ kô. Õzõ mvạ́zı́ yî
õlẽ mâ nĩ rî, gõ'dá ãdrá yî lẽé mâ kô. Nĩ ı̨̀sũ drẽ tã ĩtí 'dĩ 'bá yî dódó ãnî drı̨̃ı̨̀."

Tã Yésũ drí drı̨́-mbílí sõzó õjílã ĩı̨́fı̨́ tãlâ ĩyî êdézó njãâ

âgõ-âgõ íyíkâ ãngó 'á nõngá rî tãsĩ rî

54 "Ãnî õjílã ndrĩ nĩ ârî drẽ, õzõ nĩ õndrê mbãrãsãsã mũkũkũ trá ạ̃nı̨́'á rõô ómvórẽ
lésĩ rî, nĩ nı̨̃ trá kĩ nĩ rî, ôzê bí ânĩ'á 'dı̨̃lı́.
55 Gõ'dá kpá ĩtí, õzõ nĩ õndrê fê bı̨ õmã bê trá lâwá'á rî, nĩ nı̨̃ trá kĩ nĩ rî, mîlí trá
ãnyî âcá'á.
56 Nĩ kĩ, nĩ rî ĩyî rĩ'á tã nı̨̃nı̨̃ bê mîlí tãsĩ kpá ôzê lı̨̃mvû tãsĩ rî, ngã gõ'dá ã'dô tã 'î,
nĩ â'dó kô tã nı̨̃nı̨̃ bê tã Ôvârí kâ tãsĩ yã?

57-58 “Nĩ ârî drẽ, õzõ nĩ õtrõ lãfâ õjílã ãzâ drı̣gạ̃ sĩ rî, gólâ âkĩ'á nĩ rî, nĩ âfẽ 'wãâ'wâ yí õzó ãnî ậjí tã-vó kĩ kâ 'á kô.
59 Gõ'dá óõ'bã ãnî trá gạ̃nı̣mạ̃ 'á rî, nĩ âfõó tãkó ĩtí kô, nĩ â'dô té lãfâ fẽ'á zãlô gõzó ãnî lôfõlé. Gõ'dá Ôvârí 'ê ícícíyá trá ãnî rú, tãlâ nĩ lẽé gólâ rî rõlé kô. Ã'dô ĩtí rî, nĩ ndã lạ̃tı̣ 'wãâ'wâ ãnî drí ãnî pãzó, tãlâ kậyı̣ 'ẽzó lâŋõ fẽlé ãnî drí rî trá âcá'á ãnyî.”

13

Tã õjílã gólĩyî rĩ 'bá drãlé nyĩ̃ ró rî tãsĩ rî

1 Gõ'dá nĩ̃ngá sĩ rî, õjílã ãzâ 'bá yî âcâ ĩyî trá tã tíbê ãmbá rû 'ẽ 'bá Yẽrõsãlémã 'álâ nã tã lâ âtálé. Õjílã 'dî 'bá yî âtâ ĩyî tã trá kĩ nĩ rî, “Kúmú Pĩlátõ ûfû ãgô ãzâ 'bá yî trá Gãlĩláyã lésĩ. Pĩlátõ fû gólĩyî drílĩyî rĩ̃rĩ ngá fẽfẽ fẽlé jó ạ́ngı̣́ Ôvârí kâ 'á rî 'á. 'Dĩ̃î rĩ'á tã pạ̃tı̣̃ı̣ 'î gólĩyî õjílã õnjí 'î yã?”
2 Yésũ âtâ trá kĩ nĩ rî, “Nĩ ı̣̂sũ ãníkâ bê rî, Ôvârí 'bã õjílã 'dî 'bá yî Pĩlátõ ũfû ró, tãlâ gólĩyî õjílã õnjí 'î yã? Gólĩyî rĩ'á õjílã õnjí 'î lậvũlı̣ gạ̃rạ̃ õjílã ãzí Gãlĩláyã lé 'bá ró rî yî drı̣̃ı̣̃ sĩ yã?
3 Ôvârí fú gólĩyî vólé 'dĩ kĩ'á nĩ rî gólĩyî õjílã õnjí 'î rî kô. 'Dĩ̃î rî â'dó tã ífí lâ ĩ'dî kô, gõ'dá â'dô ĩyíkâ 'bã'á tã pạ̃tı̣̃ı̣ ró, Ôvârí â'dô tã-vó gólĩyíkâ kĩ'á õjílã ãmbá nõ 'bá yí bê ndrĩ gõzó lâŋõ fẽlé gólĩyî drí. Gõ'dá nĩ âdĩ drı̣̃ tã õnjí ãníkâ 'ásĩ.
4 Nĩ nı̣̃ı̣ tã tíbê õjílã gólĩyî ãmbá drã 'bá mûdrı̣-drı̣̃-lâ-ngâ-nj̣̃-drı̣̃-lâ-nâ jó bẽlé tõrõngõlõ Sĩlómã 'á rî drí pı̣̃zó drı̣̃ lâ yî gólĩyî ûfúlı̣́ ndrĩ rî kô yã? Nĩ ı̣̂sũ ãníkâ bê rî, Ôvârí 'bã gólĩyî ĩyíkâ kó drãlé ĩtí, tãlâ gólĩyî õjílã õnjí 'î lậvũlı̣ gạ̃rạ̃ ãzí-ãzí drı̣̃ı̣̃ sĩ yã?
5 'É'ẽ, nĩ ârî drẽ, õzõ nĩ ãâdĩ drı̣̃ tã õnjí 'ásĩ kô rî, Ôvârí â'dô ãnî îzã'á.”

Tã tã Yésũ drí âtálé úlı̣ mãnĩgõ ró, tã Ôvârí drí lâŋõ îkízó,

tãlâ õjílã ãâdĩ ró drı̣̃ bê rî tãsĩ

6 Gõ'dá Yésũ âtâ úlı̣ mãnĩgõ ãzâ trá nõtí kĩ nĩ rî, “Ãgô ãzâ ı̣̂'dı̣̂ kãnágõwá trá yí drí ạ́mvú 'á. Fê 'dĩ rî trá ndrô ãmbá sĩ 'wá kô.
7 Nĩ̃ngá sĩ rî, gólâ lẽ trá fê 'dĩ gãlé vólé, tãlâ rî trá võ ạ́mvú 'á 'dĩ lôgálé tãkó.
8 Gõ'dá nĩ̃ngá sĩ rî, ãzí-ãzí lâ ãzâ drí tã âtázó drílâ kĩ nĩ rî, ‘Ní âyê drẽ ndrô ãlô sĩ, õzõ õ'wâ kpá kô rî, ní gõ ró gãlâ vólé. Ní 'wã lạ̃gạ̃tı̣ lâ ngbá dĩ̃rî, ní njô ró tõtõ ĩdíkõ 'dî ndrĩ õmvórẽ lâ 'á,
9 ngãtá â'dô 'wãâ yã rî, õzõ õ'wâ kpá kô rî, ní gõ ró gãlâ vólé.’ ”

Tã Yésũ drí õkó ãzâ êdézó kậyı̣ rãtáã kâ sĩ ãnyĩ fẽzó ạ̃jú-'bá-ãzí

lâ yî drí rî

10 Kậyı̣ rãtáã kâ ãzâ sĩ rî, Yésũ rĩ'á tã Ôvârí kâ îmbá'á jó tã ârî kâ 'á.
11 Õkó ãzâ rĩ'á tólâ ngá lãzé ãnyâ-fã kâ bê. Ãnyâ-fã âdĩ õkó 'dĩ trá ngbãâ kúgú'dúwạ̃ ĩtí, îjõó yî kô ndrô lâ mûdrı̣-drı̣̃-lâ-ngâ-nj̣̃-drı̣̃-lâ-nâ.
12 Yésũ ndrê õkó 'dĩ bê rî, gólâ kĩ nĩ rî, “Ígá, ngbãângbânõ rî, ngá lãzé ániká 'dĩ ndẽ rû trá.”
13 Drílâ gõzó íyî drı̣ 'bãlé õkó 'dĩ drı̣̃ı̣̃. Kôrô ngá lãzé 'dĩ drí rû ndẽzó. Õkó 'dĩ drí rû îjõzó mbı̣̂mbı̣̂, té õzõ íyíkâ ạ̃kû rî tí. Õkó 'dĩ drí gõzó Ôvârí rî lûyı̣́lı̣ ãmbá íyî êdê-êdê 'dĩ tãsĩ.
14 Gõ'dá ãgô gólâ ãmbá sı̣sı̣́-lésĩ jó tã ârî kâ 'dĩ 'á rî, gólâ trá õmbã ró, tãlâ Yésũ êdê õkó 'dĩ trá kậyı̣ rãtáã 'ẽzó 'dĩ sĩ. Ãgô gólâ ãmbá sı̣sı̣́-lésĩ 'dî drí tã âtázó õjílã drí kĩ nĩ rî, “Kậyı̣ rĩ'á ãmâ drí ngá 'ẽzó 'á lâ nj̣̃-kázíyá. Nĩ ânĩ kậyı̣ 'dĩ 'bá yî 'á éêdê ró ãnî, â'dó kô kậyı̣ rãtáã kâ sĩ.”

15 Kúmú Yésũ lôgõ tã-drı̃ trá ãgô ãmbá sı́sı́-lésĩ 'dî drí kĩ nĩ rî, “Ãnî ạ́kpúrúkạ̃ 'î,
ãnî 'dĩ 'bá yî ndrĩ, õzõ õjílã ãlô ã'dô ı̃ndrı̃ íyíkâ bê ngãtá kạ́bı̃lı́kı̃ íyíkâ bê yã rî, înjílâ
lı̃mvû fẽzó drílâ mvũlı́ kậyı̃ rãtáã kâ 'dĩ 'á kô yã?
16 Gõ'dá õkó nõ rĩ'á õjílã ãníkâ ĩ'dî, gólâ rĩ'á ngá lãzé bê. Sãtánã ômbê trá âdĩ-âdĩ
ró ndrô ãmbá sĩ, îcá kô gólâ rî înjízó kậyı̃ rãtáã kâ 'dĩ 'á yã?”
17 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, tã-drı̃ lôgõ-lôgõ Yésũ kâ 'dĩ 'ê íyî ã̃jú-'bá-ãzí yî trá 'dó 'bãlé ãnyĩ
ró tã gólâ drí âtálé 'dĩ 'á. Gõ'dá õjílã ũrûkạ̃ ãzâ 'bá yî rĩ'á ĩyî ãyĩkõ ãmbá sĩ tã tãndí
ạ́ngı́ Yésũ drí 'ẽlé 'dĩ 'á.

Tã Yésũ drí âtálé úlı́ mãnĩgõ sĩ ândâlâ rı̃, õjílã Ôvârí kâ rĩrĩ lâ ãngó 'á nõngá rî tãsĩ rî

18-19 Gõ'dá Yésũ kĩ nĩ rî, “Õjílã gólĩyî úlı́ Ôvârí kâ rî ârí 'bá rî 'bá yî rĩ'á õzõ lí'bá ífí
kâtí. Nĩ ndrê lí'bá ífí cé fínyáwá ĩtí, drílâ ngãzó âfõlé mbãlé fê ạ́ngı́ ró gárá bê dũû
tõrõngõlõ ûrû. Ãríwá drí rĩzó 'dẽlé drı̃ lâ kpá 'bã 'dı̃zó drı̃ lâ 'á. Õjílã gólĩyî cé dãwá
úlı́ ámákâ ârí 'bá rî â'dô ĩyíkâ 'bã'á ĩtí dũû.
20-21 “Õjílã Ôvârí kâ kpá rĩ'á õzõ ã̃kú kâtí. Õkó ãzâ â'dô ã̃kú dã'á cé fínyáwá ĩtí õdrá
'á, drílâ lã̃'búzó ndrĩ 'á lâ sĩ.”

Tã gólâ fĩfĩ kũmũ Ôvârí kâ 'á ûrú 'álâ rî rĩ'á âmbâ-âmbâ ró

rî tãsĩ
(Mãtáyõ 7.13-14, 21-23)

22 Yésũ õtírĩ rĩî nĩlí lạ̃múlı́ Yẽrõsãlémã 'álâ rî, gólâ rî trá âdrélé 'bạ̃drı̃ mvá õnyíkõ
ãzâ 'bá yî 'ásĩ õjílã lı̃fı́ îcí bê.
23 Ãgô ãzâ îjî gólâ trá kĩ nĩ rî, “Lı̃fı́ îcí 'bá, áâ'dô cé õjílã ũrûkạ̃ pã'á ĩ'dî fĩlí ûrú 'álâ
yã?”
24 Yésũ lôgõ tã trá gólâ drí kĩ nĩ rî, “Õjílã ãzâ nı̃ı́ kô kĩ'á nĩ rî, õjílã bê tạ̃sı̃ 'ẽ'á cãlé
'bạ̃drı̃ Ôvârí kâ rî 'álâ. Gõ'dá ãnî, nĩ sõ fãfã nĩ câ ró bê, tãlâ õjílã ãmbá ı̃sũ ĩyíkâ kĩ,
ãâ'dô tã fínyáwá 'î cãzó kũmũ Ôvârí kâ 'á. Gõ'dá Ôvârí â'dô õjílã 'dî 'bá yî lôgá'á dó
cãlé, tãlâ gólĩyî rí ĩyî Ôvârí rî tẽlé pı̃pı̃sı́lı́ ãlô sĩ kô.
25 Ôvârí rĩ'á õzõ jó lı́pı̃ kâtí. Õjílã ãmbá â'dô ũjũ'á lâ fĩlí, gõ'dá kậyı̃ ndẽ rû bê rî,
Ôvârí drí íyîngá ngãzó ạ́tı̃ â'bãlé kpã̃ạ́kũ. Õzõ ní ã'dô zãâ rĩ'á jó tı́lı́-tı̃ 'á rî, îcá gõ'dá
ní drí fĩzó kô. Gõ'dá ní âkĩ'á nĩ rî, ‘Ôvârí, ní nı̃ı́ ạ́tı̃ má drí.’ Ôvârí âkĩ'á nĩ rî, ‘Má nı̃ı́
nî kô. Má nı̃ı́ võ ní drí ânĩzó rî kpá kô.’
26 Õzõ ní ãâtâ gbõ lé kĩ nĩ rî, ‘Ní rî trá fí nĩ ámâ lı̃fı́ îcílí tã ániká sĩ jã̃rı́bã̃ ámákâ rî
'álâ rî. Má rî trá kpá ngá nyãlé ãní bê’ rî.
27 Ôvârí âkĩ'á nĩ rî kpá, ‘Má nı̃ı́ võ ní drí ânĩzó rî kpá kô. Ní nĩ nĩngá sĩ vólé. Má
nı̃ı́ nî kô, nî õjílã õnjí 'î.’
28 Gõ'dá ní drí â'dô rĩ'á ãwó ngõlé ãmbá, tã ı̃sũ-ı̃sũ bê gõ'dá kpá ĩzã drí rĩzó ánî 'ẽlé
ạ̃dũkũ ãkó. Ní â'dô Ãbãrãyámã yî ndrẽ'á Ĩsákã bê Yãkóbã yí bê rĩ'á ĩyî jó tãndí nã
'álâ tã ạ̃ngũ 'bá Ôvârí kâ yí bê, gõ'dá nî rî gógó Ôvârí îkî nî trá ãkpã jó tı́lı́-tı̃ 'á fĩ ãkó
yí ngálâ.
29 “Tã pã̃tı̃ı̃ ró, Ôvârí â'dô õjílã ã̃zı́'á õrĩ ãmbá 'bã̃drı̃ 'á nõ 'bá yî 'ásĩ ómvórẽ lésĩ,
kpá ı̃tú drí fĩrĩ lésĩ 'dó ndrĩ ânĩlí rĩlí ngá nyãlé yí bê jó 'álâ.
30 Â'dô 'bã'á ĩtí ı̃zã̃tú rî, gólĩyî tíbê kĩ 'bá nĩ rî ĩyî ĩyíkâ õjílã vólé áyábálá ró rî ĩ'dî
rî, Ôvârí â'dô gólĩyî trõ'á lã̃vũlı́ 'bãlé sı́sı́ õjílã 'bã̃súrú ĩyíkâ kâ rî ró. Gõ'dá â'dô 'bã'á
kpá ĩtí ãnî tíbê ĩyî 'bã 'bá sı́sı́ rî, â'dô ĩyíkâ 'bã'á õjílã ã̃dũkũ ró. Nĩ fí kô 'bã̃drı̃ Ôvârí
kâ rî 'álâ.”

31 Gõ'dá kôrô Pạ̃rúsị̃ ãzâ 'bá yî drí âcázó Yésũ ngálâ tã âtálé mbârâkã sĩ gólâ drí kĩ
nĩ rî, “Yésũ, ní ngâ nĩlí nõngá sĩ vólé, tãlâ Ẽródẽ lẽ trá ánî fũlı̨.”
32 Yésũ lôgõ tã-drı̨̃ trá Pạ̃rúsı̨̃ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ êgbê mâ lé rî, má 'é ũrı̨̃ kô
ãlôlâ. Ẽródẽ â'dô õzõ õtógôwá kâtí. Nĩ nĩ tã âtálé õtógôwá 'dĩ, Ẽródẽ drí kĩ, mâ drẽ
zãâ ngá ámákâ 'ẽ'á õjílã gólĩyî líndrí õnjí bê rî 'bá yî kpá gólĩyî ngá lãzé bê rî 'bá yî
êdé bê.
33 Ką̣̃yı̨̃ ámákâ má drí ngá ámákâ ndẽzó rî âcá drẽ kô. Ẽródẽ â'dó ĩ'dî 'ẽ 'bá ámâ
fũlı̨ rî kô, tãlâ mâ rĩ'á tã ą̣̃ngũ 'bá 'î, má â'dô drã'á Yẽrõsãlémã 'álâ, tãlâ 'dĩĩ rî võ gólâ
õjílã tã ą̣̃ngũ 'bá drí drãzó 'á lâ rî ĩ'dî.
34 “Á! Ãnî õjílã Yẽrõsãlémã lé 'bá yî, nĩ fû tã ą̣̃ngũ 'bá yî gólâ Ôvârí ngá lésĩ nô nĩ.
Nĩ lûvũ võrã 'bá Ôvârí kâ rî 'bá yî nĩ kúnı̨ mvá sĩ. Má lẽ ámâ drı̨ 'bãlé ãnî rú sĩ ãnî
âmvózó kũrú-kúrû õzõ 'ą̣̃'ú ândrê drí vũrı̨̃ íyî úfú 'bãlé mvá lâ yî drı̨̃ı̨̃ sĩ kũrú-kúrû rî
kâtí rî, gõ'dá nĩ gâ vólé dó.
35 Ngbãângbânõ rî, áâ'dô jạ̃rı̨́bạ̃ ãníkâ 'dĩ îzã'á vólé. Nĩ ndré mâ kô zãâ, té ką̣̃yı̨̃
ı̨̃zạ̃tú ãnî drí ámâ lûyı̨́zó má drí rĩrĩ âgõlé Ôvârí ngá lésĩ rî 'á.”

14

Tã Yésũ drí ãgô ãzâ kũzı̨́kû bê rî êdézó ką̣̃yı̨̃ rãtáã 'ẽ kâ 'á rĩzó Pạ̃rúsı̨̃ yî tı̨ ânyálé rî

1 Ką̣̃yı̨̃ ãzâ rãtáã kâ sĩ rî, Pạ̃rúsı̨̃ ãzâ gólâ ãmbá ró rî, ą̣̃zı̨̃ Yésũ trá ânĩlí ngá nyãlé yí
bê. Gõ'dá Pạ̃rúsı̨̃ 'dĩ ãzí-ãzí lâ yî ãzâ 'bá yí bê, lẽ ĩyî trá Yésũ rî ũjũlı̨́. Drílĩyî rĩzó gólâ
rî îpítãlé õzõ tí gólâ ãâ'dô tã õnjí ãzâ 'ẽ'á yã rî.
2 Drílĩyî tã ı̨̃'bı̨̃zó, ãgô ãzâ âjízó pá lâ drı̨ lâ bê rĩ'á gãgã ró, Yésũ ẽêdê ró gólâ bê
ką̣̃yı̨̃ 'dĩ sĩ.
3 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ nı̨̃ tã gólĩyíkâ 'dĩ trá, ı̨̃'bı̨̃ ĩyî tã 'ẽzó íyî drı̨̃ rũlı̨́ 'á lâ. Drílâ
tã îjízó gólĩyî tı̨ kĩ nĩ rî, “Îcâ trá ngá pãpã 'ẽzó ką̣̃yı̨̃ rãtáã kâ nõ 'á yã? Nĩ âtâ tã 'dî
má drí.”
4 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, õjílã ãzâ ãlô tã-drı̨̃ jã 'bá rî yû. Drílâ gõzó drı̨ 'bãlé ngá lãzé 'bá
nõ drı̨̃ lâ rũzó drı̨ lâ bê kĩ nĩ rî, “Ní ngâ ûrû, ngá lãzé ániká ndẽ rû trá.” Drílâ gõzó
tã 'bãlé ngá lãzé 'bá nõ rî drí nĩzó.
5 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó lı̨̃fı̨́ îmbá 'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Ãgô ãzâ ã'dô mvá bê,
gõ'dá mvá 'dĩ õ'dê óró fĩfĩ 'á rî, â'dô îcá'á lôfõzó lâ ką̣̃yı̨̃ rãtáã kâ 'dĩ 'á kô yã? Õzõ
õjílã ãzâ ã'dô ı̨́tı̨́ bê, ı̨́tı̨́ gólâkâ õ'dê óró 'á rî, â'dô îcá'á lôfõzó lâ ką̣̃yı̨̃ rãtáã kâ 'dĩ 'á
kô yã?”
6 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, gólĩyî rî ĩyî trá 'dó tı̨́tı̨́, îcá ĩyî kô úlı̨́ gólâkâ 'dĩ võ lâ lôgõlé.
7 'Dĩĩ rî vósĩ rî, Yésũ drí úlı̨́ mãnĩgõ ãzâ âtázó ũmú gólĩyî gólâ bê tólâ rî yî drí tã yí
drí rĩ'á ndrẽlâ ũmú ãzâ 'bá yî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'ásĩ. Ũmú ãzâ 'bá yî ãâcâ trá võ kãrámã
kâ 'á rî, gólĩyî lẽ ĩyíkâ rĩlí té kı̨́tı̨̃ gólâ 'bãlé õjílã ãmbâ-ãmbâ drí rĩzó rî drı̨̃ı̨̃.
8 Yésũ kĩ nĩ rî, “Õzõ úũzı̨̃ ãnî trá võ ãmbá ãzâ 'á ngãtá 'bô lãgĩ 'á ngã 'bô kãrámã
ą̣̃ngı̨́ ãzâ 'bá yî 'á yã rî, nî ãzâ, ní rî kô kı̨́tı̨̃ gólâ 'bãlé õjílã ãmbâ-ãmbâ drí rĩzó rî drı̨̃ı̨̃.
9 Õzõ õjílã ãmbá rî võ 'dî 'bãzó drílâ 'dĩ ãâcâ trá rî, áâ'dô ánî îngá'á rî võ 'dî drı̨̃ı̨̃
sĩ. Ãnyĩ ą̣̃ngı̨́ drí gãzó ní drı̨̃ı̨̃, ní drí nĩzó rĩlí ı̨̃nyą̣́kú 'á.
10 Õzõ ní ã'dô tã nı̨̃ 'bá 'î rî, ní rî sı̨́sı̨́ ı̨̃nyą̣́kú drı̨̃ı̨̃, ógõ ró ánî îngálé rĩlí kı̨́tı̨̃ drı̨̃ı̨̃, õjílã
ndrĩ ũnı̨̃ ró bê kĩ nĩ rî, ı̨̃ı̨̃nj̃ı̨̃ nî trá kôrô.
11 Õjílã gólâ tíbê íyî 'bã 'bá õjílã ą̣̃ngı̨́ ró gạ̃rạ̃ ãzí-ãzí drı̨̃ı̨̃ sĩ rî, Ôvârí â'dô gólâ rî lı̨̃fı̨́
êmvé'á, drílâ 'bãzó ãnyĩ ró õjílã lı̨̃fı̨́ drı̨̃ 'á ndrĩ. Gõ'dá õjílã gólâ íyî 'bã 'bá áyábálá ró
rî, Ôvârí â'dô õjílã 'bã'á gólâ rî ı̨̃nj̃ı̨̃lı̨́.”
12 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó ãgô gólâ ngá lı̨́pı̨̃ ró nõ drí kĩ nĩ rî, “Õzõ õjílã ãzâ õtírĩ
'ẽê ãzí-ãzí zı̨̃lı̨́ kãrámã íyíkâ 'á ngã 'bô ânĩlí ngá nyãlé yí bê yã rî, gólâ ą̣̃ą̣̃zı̨̃ cé íyî

lạ̃mû-ãzíyã yî ĩ'dî kô, gólâ ạ̃ạ̃zị̃ kpá cé õjílã gólĩyî ngá bê ãmbá 'dĩ 'bá yî ĩ'dî kô. Nĩ nị̃ trá õjílã gólĩyî cé ãnî lạ̃mû-ãzíyã ró ĩ'dî, â'dô ĩyî kpá ãnî ạ̃zị́'á ngá nyãlé ĩyí bê kãrámã ĩyíkâ 'á.

13 Õzõ nĩ õlẽ trá õjílã zị̃lị́ rî, nĩ zị̃ lị̃fị́ ãkó lé 'bá kõrõkpó gõ'dá kpá ĩzã 'bá bê, ãânĩ ró ĩyî kãrámã nyãlé.

14 Tãlâ gólĩyî ngá ãkó lôgõlé ãnî drí. Ị̃zạ́tú rî, õdrã ãníkâ vósĩ, nĩ õtírĩ cãâ ûrú 'álâ rî, Ôvârí â'dô õrẽ fẽ'á nĩ ãnî drí tã tãndí bê.”

Tã Yésũ drí í'dígówá kãrámã ạ́ngị́ ãzâ kâ ngĩzó õjílã lị̃fị̃ îcízó tã kũmũ Ôvârí kâ rî kâ tãsĩ rî (Mãtáyõ 22.1-10)

15 Ãgô ãzâ kpá rĩ'á tãrãbízã lạ̃gạ́tị̃ ĩtí, ãgô nõ ârílí bê tã Yésũ drí âtálé nõ rî, gólâ âtâ tã trá nõtí kĩ nĩ rî, “Wáâwá! Õjílã tíbê gólĩyî â'dó 'bá 'ẽ'á kãrámã nyãlé Ôvârí drí 'bã 'álâ ûrú 'álâ rî, gólĩyî rĩ'á cú ândrâ-tãndĩ bê.”

16 Yésũ âtâ tã trá ãgô 'dĩ drí nõtí kĩ nĩ rî, “Ãwô, tã pạ̃tị́-pạ̃tị̃ ró, 'dĩî tã tãndí 'î.

“Nĩ ârî drẽ í'dígówá ámákâ nõ. Ãgô ãzâ zị̃ õjílã trá kãrámã íyíkâ 'á dũû lạ̃vũlị́ kôrô.

17 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, óõtírĩ nyãsá âvó rî, gólâ jô rû ị̃'bũ 'bá íyíkâ trá, nĩ'á õjílã gólĩyî ũmú ró rî 'bá yî ạ̃zị́lị́, ãânĩ ró ĩyî. Gólâ âtâ tã trá kĩ nĩ rî, éêdê ngá nyãnyã trá ngá mvũmvũ yí bê kpânó-kpânó. Gólĩyî ãânĩ.

18 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ndrĩ gã ĩyî trá dó ânĩlí. Õjílã gólâ zị̃lị́ sị́sị́ rî kĩ nĩ rî, ‘Má nĩí kô. Má gî ạ́mvú ó'dí ámákâ trá, mâ drẽ nĩ'á ndrẽlâ.’

19 Gõ'dá ãzâ rî kĩ nĩ rî, ‘Má gî ĩ̃ndrị̃ ámákâ trá ó'dí ró, má nĩ drẽ trá, nĩ'á âjílâ võ tãndí ãzâ 'á ngá nyãlé, má âcá kãrámã 'dî 'á kô.’

20 Gõ'dá kpá ãgô ãzâ kĩ nĩ rî rû ị̃'bũ 'bá 'dĩ drí rî, ‘Má îcá ânĩlí kô, tãlâ lãgĩ ámâ õkó kâ ó'ê drẽ ạ̃gị́.’

21 “Gõ'dá rû ị̃'bũ 'bá 'dĩ drí gõzó vólé íyî lị́pị̃ ngálâ tã lâ âtálé drílâ. Ãgô kãrámã lị́pị̃ ãmbá 'dĩ trá õmbã ró, âtâ tã trá rû ị̃'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ drí kĩ nĩ rî, ‘Ní ndrê drẽ, má êdê ngá nyãnyã trá ngá mvũmvũ yí bê kpânó-kpânó kãrámã nô tãsĩ, õjílã ãânĩ ndrĩ nyãlâ õzó rû îzãâ. Ní ngâ nĩlí fõfõrõ, nĩ'á lạ̃mú bê lạ́tị̃ õnyíkõ 'ásĩ ndrĩ õjílã ạ̃zị́ bê, ní ạ̃zị̃ lị̃fị̃ ãkó lé 'bá, kõrõkpó ĩzã 'bá, ạ̃yị́zị́ bê, ãânĩ ró ĩyî kãrámã ámákâ nõ 'á.’ Gõ'dá rû ị̃'bũ 'bá 'dĩ nĩ trá õjílã 'dî 'bá yî ạ̃zị́lị́, âgõzó ĩ'dí bê lâ ĩyî.

22-23 Gõ'dá kãrámã lị́pị̃ kĩ nĩ rî, võ drẽ zãâ bê õjílã drí rĩzó, gólâ õgõ kpá. Rû ị̃'bũ 'bá íyíkâ õnĩ gõ'dá 'bã-tị̃ 'ásĩ õjílã ạ̃zị́ bê mbârâkã sĩ ânĩlí. Kãrámã lị́pị̃ lẽ ạ̃'dị́-drị̃ íyíkâ drí 'bãlé ndrĩ 'dó ũmú ró.

24 Kãrámã lị́pị̃ kĩ nĩ rî, yí âtâ trá nõtí, õzõ õjílã tíbê gã 'bá dó ânĩlí rî ãânĩ rî, gólĩyî nyá ngá ãzâ rú bê nyãsá rî yí drí 'bã 'á nõngá kô.”

Tã gólâ Ôvârí drí lẽlé lãjó'bá tãndí 'bãzó rî (Mãtáyõ 10.37-38)

25 Kạ̃yị̃ ãzâ sĩ rî, õjílã zî-ândrê drí nĩzó ĩyî Yésũ bê lạ́tị̃ 'ásĩ.

26 Yésũ drí âdrézó, rĩ'á gólĩyî lị̃fị̃ îcílí tã ãzâ 'bá yî sĩ, gólĩyî ã'dô ró ĩyî bê ngá lẽlẽ bê Ôvârí 'á kĩ nĩ rî, “Õzõ nĩ õlẽ tã ámákâ kô lạ̃vũlị́ gạ̃rạ̃ õjílã ãníkâ 'bã 'á rî drị̃ị̃ sĩ rî, kpá ãnî rî gógó ífífí lâ drị̃ị̃ sĩ rî, îcá kô ãnî drí 'bãzó rû ị̃'bũ 'bá ámákâ ró.

27 Õzõ nĩ õfẽ ãnî ífífí trá 'ẽ'á fũlâ ámâ tãsĩ rî, nĩ â'dô 'bã'á rû ị̃'bũ 'bá ámákâ ró. Õzõ nĩ õlẽ cé ãnî rú'bạ̃ ĩ̃nyạ́kú pãlé ĩ'dî rî, nĩ â'dó kô rû ị̃'bũ 'bá ámákâ ró. Nĩ ị̃sũ tã má drí âtálé ãnî drí 'dĩ zãlô sị́sị́, nĩ gõ ró â'délé ámâ vó bẽlé.

28 “Tã â'dâ-â'dâ lâ rĩ'á nõtí, õzõ nĩ õlẽ trá õjílã ũ'dị̃ ró jó ạ́ngị́ ãnî drí ûrû tõrõngõlõ rî, sị́sị́ nĩ â'dô lãfâ ãníkâ lôfõ'á lãlé zãlô, nĩ gõ ró lôsĩ 'bá 'dĩ 'bá yî ĩjílí â'dô ĩyî 'dị̃'á lâ tạ̃sị̃ yã.

29 Õzõ nĩ ĩtõ gbõ kôrô jó ạ́ngị́ 'dị̃lị̃ ĩ'dî lãfâ fínyáwá sĩ rî, ndẽé rû kô, lãfâ drí ndẽzó
ãnî drı̨́gạ́ sĩ, õjílã drí rĩzó ãnî gũlị́ kĩ nĩ rî,
30 ‘Wáyéẽ! Nĩ ndrê drẽ, gólâ ĩtónã jó ạ́ngị́ 'dị̃lị̃ âyélé cú ĩtí ndẽ ãkó lâ. Ngã lãfâ ã'dô
yû rî, ngã kó ã'dô 'î yã?’
31 “Tã â'dâ-â'dâ lâ ãzâ kpá ĩ'dî nõ. Õzõ õjílã 'bạ̃drı̃ ãzâ kâ ããnĩ trá 'dẽlé ạ̃jú bê 'bạ̃drı̃
ãzâ drı̃ı̃ rî, kúmú 'dẽzó drı̃ lâ 'dĩ ĩtõó kôrô ạ̃jú ĩtónãlé ĩ'dî kô, ạ̃zı̃ drı̃-'bá ạ̃jú 'bũ 'bá
kâ zãlô tã lâ ı̨̃'bı̃zó, õzõ gólĩyî ĩĩcâ trá rî, nı̃zó lâ kĩ ạ̃jú 'bû 'bá îcâ trá yã rî.
32 Õzõ gólĩyî ĩĩcâ kô rî, kúmú drí tã lâ êdézó kúmú ãzí bê, ú'bú ạ̃jú kô, tãlâ óõzó
õjílã íyíkâ ûfú ndẽlé.
33 Má âtâ ĩ'dî nõ ãnî drí, nĩ ı̨̃sũ tã zãlô sı̨́sı̨́, õzõ nĩ ã'dô trá njãâ ngá ãmbá ãníkâ 'dĩ
'bá yî âyélé, õjílã ãníkâ 'bã 'á rî 'bá yí bê, ámâ vó bẽzó ĩ'dî rî. Õzõ nĩ õ'ê ĩtí kô rî,
ó'bãá ãnî rû ı̨̃'bũ 'bá ámákâ ró rî kô.
34-35 Rû ı̨̃'bũ 'bá gólâ tã ámákâ âyé 'bá 'ẽlé kô kĩ'á nĩ rî âmbâ-âmbâ rî, â'dô íyíkâ
'bã'á té õzõ 'ạ̃'ı̨́-nyá gólâ rû îzã 'bá trá rî kâtí. Gõ'dá trá tõtõ 'î dãlé vólé õmã 'álâ.
Õzõ ãnî ã'dô bı̨́ bê rî, nĩ ârî tã 'dî.”

15

Tã ãyĩkõ drí Ôvârí rî cĩzó õjílã drı̃ âdĩ 'bá rî tãsĩ rî

1 Kạ̃yı̨̃ ãzâ sĩ rî, bélé-bélé û'dú 'bá yî kpá lã'bí îzã 'bá yí bê dũû ânĩ ĩyî trá úlı̨́ Yésũ
kâ ârílí.
2 Gõ'dá õjílã gólĩyî zı̃lı̨́ Pạ̃rúsı̃ ró rî 'bá yî, kpá lã'bí îmbá 'bá yî rî trá tã ãzâ 'bá yî
tı̨̃ lâ ŋãlé 'ẽlé ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ nĩ rî, “Yésũ kpá lạ̃mû-ãzíyã 'î lã'bí îzã 'bá nõ 'bá yí bê.
Nĩ ndrê gólâ ngá nyã'á gólĩyí bê.” Pạ̃rúsı̃ 'dĩ 'bá yî zı̃ õjílã gólĩyî lã'bí îzã 'bá 'dĩ 'bá
yî “ ‘õjílã ạ̃vı̃-ạ̃vı̃ ró” ’.
3 Gõ'dá Yésũ ârílí bê tã 'dî ĩtí rî, drílâ gõzó í'dígówá ãzâ ngĩlí.
4 Gólâ kĩ nĩ rî,
Õzõ õjílã ãzâ ã'dô kạ́bı̃lı̨́kı̃ bê nyâ'dî-nj̃ı̨̃, gõ'dá cé ãlô rî õrî trá vólé, ạ̃vı̃ trá rî, gólâ
â'dô kạ́bı̃lı̨́kı̃ 'dî 'bá yî ạ̃mbúkũ lâ 'bã'á kõró 'á. Drílâ gõzó zãâ nĩ'á ãlô 'dĩ ndãlé té
drílạ̃ ûsúzó lâ ĩ'dî.
5 Õzõ ũûsû trá rî, drílâ ạ̃nj̃ı̃zó lâ ángbálángõ 'á, âgõzó ĩ'dí bê lâ, drílâ gõzó 'bãlé
ãyĩkõ ró.
6 Õró gõ tã lâ âtálé íyî lạ̃mû-ãzíyã drí kĩ nĩ rî, “Mâ trá ãyĩkõ ãmbá sĩ, tãlâ kạ́bı̃lı̨́kı̃
ámákâ ạ̃vı̃ 'bá rî, má ûsû trá.”
7 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ kĩ nĩ rî, í'dígówá íyíkâ 'dĩ tã ífí lâ rĩ'á nõtí, Ôvârí rĩ'á ãyĩkõ
ãmbá sĩ, õzõ õjílã ãlô ãâdĩ drı̃ trá tã õnjí 'ásĩ rî, Ôvârí â'dó kô ãyĩkõ sĩ õjílã gólĩyî
drı̃ âdĩ 'bá kô 'dĩ 'bá yí bê, tãlâ gólĩyî rĩ'á õjílã lómbé-lómbéwá 'bá 'î, kĩ nĩ rî, yĩ â'dô
tãndí ró.
8 Nĩngá sĩ, Yésũ âtâ í'dígówá ãzâ kpá trá õkó ãzâ tãsĩ kĩ nĩ rî,
Lãfâ õkó ãzâ kâ ạ̃vı̃ trá drı̨́gạ́ lâ sĩ jó 'á. Õkó 'dĩ rî trá lãfâ íyíkâ 'dĩ ndãlé jó 'ásĩ.
Drílâ lạ̃sı̨́ î'ĩzó ãlíká sĩ, rĩzó jó 'álé ạ̃kũlı̨́ mãnísĩ, ı̨́ndı̨̃-ı̨́ndı̨̃, rĩzó lãfâ íyíkâ 'dĩ ndãlé
té drílâ ûsúzó lâ ĩ'dî. Gólâ kĩ nĩ rî, “Wáâwá! Ãwô-ĩtí, má ûsû lãfâ ámákâ ạ̃vı̃ 'bá rî
trá.”
9 Õkó 'dĩ drí kpá íyî lạ̃mû-ãzíyã yî ạ̃zı̨́zó kĩ nĩ rî drílĩyî, “Ãwô-ĩtí, ãyĩkõ cî trá má
rú, tãlâ lãfâ ámákâ ạ̃vı̃ 'bá jó 'á rî, má ûsû trá.”
10 Yésũ drí gõzó tã âtálé kĩ, “Õzõ tã õnjí 'bá ãlô âdĩ drı̃ trá tã õnjí 'ásĩ rî, ãyĩkõ cî
trá Ôvârí rú ãmbá.”
11 Yésũ âtâ í'dígówá ãzâ ngĩî lâ kpá trá tã Ôvârí drí drı̃ âdĩ 'bá rî lẽzó rî tãsĩ drílĩyî
kĩ nĩ rî,
Ãgô ãzâ ngá-drı̃ ãmbá bê, gólâ rĩ'á mvá bê rı̃, ãgô mvá ró.

12 Gõ'dá mvá gólâ ạ̃dú ró rî drí tã âtázó íyî átá drí kĩ nĩ rî, “Tátá, nî rĩ'á ngá bê
ãmbá. Má lẽ ní câ ngá 'dĩ 'bá yî lãfálé ãmâ drí ãkpã ní drí drã ãkó. Ní âfẽ ámákâ rî
ngbãângbânõ.” Gõ'dá átá lâ drí ngá yí bê rî lãfálé lâ cãzó drílĩyî ạ̃drúpḭ̃ lâ bê.
13 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, mvá gólâ ạ̃dú rî drí ngá gólâ íyíkâ rî gĩzó ngbá vólé, íyîngá
nĩzó 'bạ̃drḭ̃ ãzâ 'á jẽjẽ ró átá lâ rú sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, gólâ îzã lãfâ tíbê 'bã 'bá yí bê
rî trá ndrĩ rĩrĩ õnjî-õnjî sĩ.
14 Lãfâ tíbê ãmbá mvá 'dĩ drḭ́gạ́ nõ ndẽ rû trá 'bũû. Gõ'dá nĩngá sĩ, kãrábã ạ́ngḭ́
lõfó kâ 'dê trá 'bạ̃drḭ̃ ãmbá 'dĩ 'ásĩ ndrĩ, gõ'dá ûsû mvá nã trá cú ĩtí lãfâ ãzâ ãkó yí
drḭ́gạ́.
15-16 Gõ'dá nĩngá sĩ, mvá 'dĩ nĩ trá ãgô ãzâ 'bá yî kó 'bạ̃drḭ̃ 'bá ró rî ãlô lâ ngálâ
lôsĩ ndãlé 'ẽlé. Gõ'dá ãgô 'dĩ drí gólâ rî jõzó nĩ'á võ ngbíkpí kâ rî 'álâ, ngbíkpí íyíkâ
vó lâ ndrẽlé. Gõ'dá gólâ ḭ̂sũ tã trá kĩ nĩ rî, “Ãwô-'dĩ, tãkó, má â'dô ngá nyã'á ãndrõ
ạ̃drúgú kúrũmû rĩ'á dãlâ ĩgîzẽ bê ngbíkpí drí 'dĩ 'bá yî.” Gõ'dá nĩngá sĩ rî, õjílã ãzâ
ãlôlâ fẽé ngá 'dĩ 'bá yî drílâ nyãlé kô.
17 Nĩngá sĩ rî, tã ḭ̂sũ-ḭ̂sũ âcâ trá gólâ drḭ̃́ḭ̃ nõtí kĩ nĩ rî, “Má õtírĩ rĩî drãlé lõfó drí
nõ rî, lôsĩ 'ẽ 'bá ámâ átá drí ạ́mvú 'á rî yî, gólĩyî rĩ'á ngá nyãnyã bê kpânó-kpânó
vũdrḭ́ sĩ. Gõ'dá nõô rî, má drí rĩzó íyíkâ drãlé lõfó drí ámâ átá drí 'bãrẽ bê rî 'á yã?
18 Mâ nĩ'á gõlé ámâ átá ngálâ, mâ kĩ'á nĩ rî, ‘Tátá, má îzã rû trá, má 'ê tã õnjí trá
bũúũ Ôvârí rú, gõ'dá kpá ní rú.
19 Ngbãângbânõ rî, îcá gõ'dá kô ní drí ámâ zḭ̃zó kpá ó'dí ánî mvá ró. Ní 'ê mâ
õzõ lôsĩ 'ẽ 'bá ániká rî tí.’ ”
20 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, drílâ ngãzó zãâ nĩ'á gõlé íyî átá ngálâ. Gólâ drẽ jẽjẽ ró íyî
átá lạ̃gạ́tḭ́ sĩ rî, átá lâ drí gólâ rî ndrẽzó. Átá lâ rî 'â gâ trá ạ̃trạ̃. Átá lâ drí ârázó
ânĩlí rû ûtúlḭ́ gólâ drḭ̃́ḭ̃, gólâ rî âmvólé bḭ́-'bálé lâ võzó.
21 Gólâ âtâ tã trá átá lâ drí kĩ nĩ rî, “Tátá, má îzã rû trá, má 'ê tã õnjí trá bũúũ
Ôvârí rú gõ'dá kpá ní drí, îcá kô gõ'dá ní drí ámâ zḭ̃zó ánî mvá ró.”
22-23 Gõ'dá mvá 'dĩ átá lâ, ãyĩkõ cî gólâ trá ãmbá, rî tã 'ẽlé 'dó lḭ̃fḭ́ ãkó. Drílâ
lãjó'bá íyíkâ zḭ̃zó kĩ nĩ rî, “'Wãâ'wâ, nĩ 'bã lũmvû drílâ dãlé yí rú, õsõ ró ítá tãndí,
ká'bókã bê íyî pá 'á. Nĩ âfẽ ró tómó ámákâ nã sõlé drḭ́gạ́ lâ. Nĩ nĩ ró bê kạ́bḭ̃lḭ́kḭ̃
sẽsẽ ró 'dĩ âsélé fũlḭ́. Mã 'ê ró bê kãrámã ạ́ngḭ́.
24 Má kĩ nĩ rî, mvá ámákâ nõ drã trá, tákõ íyîngá lédrẽ-lédrẽ ró.” Gõ'dá drílĩyî
kãrámã îtónãzó.
25-26 Nĩngá sĩ rî, ójô 'dĩyímvá nĩ'á mvá gólâ sḭ́sḭ́ rî ạ̃zḭ́lḭ́ ạ́mvú lésĩ ãânĩ ró, tãlâ
gólâ rî ạ̃drúpḭ̃ tíbê ạ̃vḭ̃ 'bá rî âcâ trá 'bã 'á. Gõ'dá ágámvá gólâ sḭ́sḭ́ 'dĩ õtírĩ íyíkâ
âcá ãnyî 'bã lạ̃gạ́tḭ́ rî, kálálá gõ'dá trá tákányĩ 'bã 'álâ. Ágámvá 'dĩ kĩ, “Ã'dô tã 'î
nõtí nõ yã?”
27 'Dĩyímvá 'dĩ kĩ, “Ánî átá fû kạ́bḭ̃lḭ́kḭ̃ lîngâ-lîngâ trá kãrámã ạ́ngḭ́ 'ẽzó ĩ'dî sĩ lâ,
tãlâ ánî ạ̃drúpḭ̃ âgõ trá vólé 'bã 'á, tã ãmbá gólâ rî ḭ̂mvú 'bá 'dĩ 'ásĩ.”
28 Mvá sḭ́sḭ́ rî trá õmbã ró, îcá gõ'dá âfõlé ạ̃'dḭ́-drḭ̃ 'á kô. Nĩngá sĩ, átá lâ drí ânĩzó
rú'bạ́ lô'bãlé rú lâ, ãâfõ ró bê 'bã 'álâ nî-bê-yã fẽlé íyî ạ̃drúpḭ̃ drí.
29 Âtâ tã trá átá lâ drí kĩ nĩ rî, “Ámâ átá, ní ndrê drẽ, ndrô ãmbá nõ sĩ rî, má rî
trá 'bã 'á ngá 'ẽlé ní drí õzõ lãjó'bá kâtí. Má 'é tã õnjí ãzâ ní drí kô. Ní âfẽ íyíkâ ã'dô
'î má drí yã? Ngbãâ 'ạ̃'ú ró rî, ní fú ãmâ drí nyãlé ámâ lạ̃mû-ãzíyã yí bê kãrámã 'ẽzó
kô.
30 Gõ'dá mvá ániká tíbê ngá ániká îzã 'bá ndrĩ õkó mvá drḭ̃́ḭ̃ õlẽ ró yî bê gõ'dá
âgõ íyíkâ bê rî, ní drí kạ́bḭ̃lḭ́kḭ̃ ạ́ngḭ́ fũzó drílâ.”
31 Átá lâ lôgõ tã-drḭ̃ trá drílâ kĩ nĩ rî, “Ámâ mvá, ní ndrê drẽ, ãmâ rĩ'á ní bê ḭ̃tú
vósĩ cé 'bã 'á nõ, ngá gólâ ámákâ rî ndrĩ 'dó rĩ'á kpá ániká.

32 Má 'ê drẽ kãrámã, má â'dô ró ãyĩkõ sĩ, tãlâ ánî ạ̃drúpẹ̃ tíbê ngá pã 'bá õdrã 'ásĩ nô rî tãsĩ.”

Ngá gólâ í'dígówá gólĩyî nâ nõ 'bá yî 'á rî yî rî tã â'dálé â'dô ngá lẽlẽ Ôvârí kâ tã õnjí 'ẽ 'bá drí rî tãsĩ. Yésũ rî tã 'dî âtálé Pạ̃rúsẹ̃ yî drí, tãlâ Pạ̃rúsẹ̃ yî lẽé ĩyî Yésũ drí rĩlí tã õnjí 'ẽ 'bá bê võ ãlô 'á kô.

16

Tã ãgô ãzâ drí íyî êdézó tã ạ̃tị́ 'álâ rî tãsĩ rî

1 Gõ'dá Yésũ âtâ trá lãjó'bá íyíkâ rî yî drí kĩ nĩ rî, “Nõô rî í'dígówá ãgô ãzâ ngá-drẹ̃ ãmbá lịpẹ̃ ró rî kâ, ãgô ãzâ drílâ 'bãlé ngá íyíkâ 'dĩ 'bá yî vó lâ ndrẽlé rî bê. Õjílã ãzâ drí tã âtázó ãgô ãmbá ngá lịpẹ̃ ró 'dĩ drí, ãgô tíbê âkórí drí 'bãlé ngá íyíkâ 'dĩ 'bá yî vó lâ ndrẽlé rî, â'dô trá rĩ'á lãfâ âkórí kâ nyã'á.

2 Ãgô ngá lịpẹ̃ ró 'dĩ drí ngãzó ngá vó ndrẽ 'bá íyíkâ 'dĩ ạ̃zịlị tã âtázó drílâ kĩ nĩ rî, ‘Õjílã ãzâ âtâ tã má drí kĩ nĩ rî, ní õrî trá lãfâ ámákâ îzãlé. Â'dô trá ĩtí rî, ní îgĩ ngá gólâ tíbê rû îzã 'bá rî, õjílã drí trõlé ní drịgạ̃ sĩ mạ̃rị́ ró rî 'ẽ'á lôgõlâ má drí rî 'bá yî vũdrị́, gõ'dá kpá ngá gólâ 'bã 'bá rî 'bá yí bê, mã nẹ̃ ró bê. Gõ'dá má lẽ trá ánî înjílí vólé ngá 'ẽrẽ 'ásĩ, tãlâ ní 'é ngá dódó kô.’

3 “Gõ'dá ãgô gólâ ngá vó ndrẽ 'bá ró 'dĩ ịsũ tã trá ãkpã yí 'á kĩ nĩ rî, ‘Óõ! Ámâ lịpẹ̃ lẽ trá ámâ înjílí ngá 'ẽrẽ 'ásĩ vólé, má â'dô 'ẽ'á lâ ã'dô ró yã? Má drí rĩzó ó'bã ngá 'ẽlé cú ámâ drị́ sĩ yã? 'É'ẽ! Mâ fãfã ãkó, má îcá kô. Má drí 'bãzó ngá ndã 'bá ró 'bã 'ásĩ kpá ngá zẹ̃ 'bá ró yã? 'É'ẽ! Má ãnyĩ ró tã 'dî 'bá yî 'ẽrẽ 'á.

4 Má nẹ̃ tã má drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî trá. Má lẽ trá tã tãndí 'ẽlé õjílã drí ndrĩ, õzõ íĩînjî mâ trá ngá 'ẽrẽ 'ásĩ rî, ũzẹ̃ ró ĩyî mâ bê ngá nyãlé ĩyî drí 'bã 'ásĩ.’

5 “Ãgô gólâ ngá vó ndrẽ 'bá ró 'dĩ 'ê tã trá nõtí, gólâ zẹ̃ õjílã gólĩyî rĩ 'bá mạ̃rị́ trõlé ãgô ãmbá 'dĩ drịgạ̃ sĩ rî yî trá ndrĩ ânĩlí yí ngálâ ãlô-ãlô. Gólâ âtâ tã trá ãgô sịsị́ rî drí kĩ nĩ rî, ‘Ní â'dô 'ẽ'á ngá ãgô ãmbá nõ kâ lôgõlé tạ̃sẹ̃ yã?’

6 Ãgô 'dĩ kĩ nĩ rî, ‘Má trõ dõ rĩ'á sãfíyã kámá-ãlô-drẹ̃-lâ-nyâ'dî-nâ.’ Ngá vó ndrẽ 'bá 'dĩ kĩ nĩ rî, ‘Ní ndrê drẽ, ãmâ 'dó rĩ'á ngá ãlô 'î ní bê. Má â'dô 'ẽ'á lâ ní drí nõtí, ã'dô ró bê ní drí njõzó lâ 'á lâ, kpá ní drí ánî drị́ lãfálé ândrãzó, sãfíyã kámá-ãlô-drẹ̃-lâ-nyâ'dî-nâ 'dĩ 'á rî, má îgĩ cé nyâ'dî-sû ní drí lôgõlâ.’ Gõ'dá ãgô gólâ mạ̃rị́ trõ 'bá 'dĩ drí tã-drẹ̃ lẽzó 'dó ãlô.

7 Ngá vó ndrẽ 'bá 'dĩ drí kpá ãgô ãzâ ĩtí 'dĩ ịjízó, ‘Ní mạ̃rị́ ãgô ãmbá kâ bê ní vó tạ̃sẹ̃ yã?’ Ãgô 'dĩ kĩ nĩ rî, íyíkâ bê ạ̃drúgú rĩ'á kõmvõ kútũ-ãlô. Ngá vó ndrẽ 'bá nã drí tã-drẹ̃ lẽzó îgĩzó lâ cé kõmvõ kámá-njẹ̃.

8 “Gõ'dá ãgô ãmbá ngá lịpẹ̃ ró 'dĩ ârî tã gólâ ngá vó ndrẽ 'bá 'dĩ drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ bê rî, gólâ kĩ, ‘Ngá vó ndrẽ 'bá 'dĩ 'ê 'dĩ lẹ̃fị̃ lõmbâ 'î yí drí. Gólâ êdê lạ̃tẹ̃ yí drí ẹ̃zạ̃tú óõtírĩ íyî âyé ngá 'ẽrẽ 'ásĩ rî tãsĩ.’ ”

Gõ'dá Yésũ âtâ tã trá nõtí kĩ nĩ rî, “Nĩ ndrê drẽ, õjílã ãngó nõ kâ bê ndrĩ, gólĩyî rĩ'á tã nẹ̃ 'bá 'î kôrô õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî drẹ̃ẹ̃ sĩ, tãlâ õjílã ãngó nõ rî kâ rî ĩyî êdélé njãâ rĩlí tã gólâ 'ẽ 'bá âcálé ẹ̃drú ẹ̃nạ̃tú ãngó nõ 'á rî tãsĩ. Gõ'dá õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî êdé ĩyíkâ ĩyî kô võ 'bũû 'álâ rî tãsĩ.

9 Má âtâ ãnî drí nõ, õzõ ãnî ã'dô trá lãfâ ạ̃ngị́ bê ãnî drịgạ̃ rî, nĩ 'bã cé ãnî ífífí drí ĩ'dî kô. Nĩ pâ kpá õjílã gólĩyî ngá ãkó lé 'bá ĩzã ró rî ĩ'dî sĩ lâ. Ẹ̃zạ̃tú rî, nĩ õtírĩ drãâ nĩlí ûrú 'álâ rî, Ôvârí õlạ̃gû ró ãnî bê, ânĩrĩ 'á yí ngálâ.”

Tã lãfâ kâ tãsĩ

10 “Õzõ õjílã ãzâ ã'dô drị́ lõmbâ bê, ngá fínyáwá rú rî, gólâ â'dô 'bã'á kpá drị́ lõmbâ bê ngá ạ̃ngị́ rú.

11 Ámâ ậdrúpị̃ yî, Ôvârí fẽ lãfâ ạ́ngị́ ãnî drí nõ, ã'dô ró ãnî drí ãnî ãzí-ãzí yî pãzó ĩ'dî sĩ lâ, ngã gõ'dá õzõ ãnî drị̃ ãâmbâ âmbâ rú lâ rî, nĩ õpâ ãnî ãzí-ãzí yî ĩ'dî sĩ lâ kô rî, gõ'dá ĩzạ́tú õdrã ãníkâ vósĩ rî, Ôvârí â'dô fí ãnî pã'á trá ngá tãndí sĩ yã?
12 Õzõ nĩ õrî ngá ãzí-ãzí kâ rî îzãlé îzã rî, ã'dî â'dô ngá fẽ'á nĩ ãnî drí ã'dô ró bê ãnî drí vó lâ ndrẽlé yã?
13 "Õzõ nĩ õlẽ lãfâ ạ́ngị́ rî, â'dô 'bã'á ãnî drí lậnjĩ-lậnjĩ ró Ôvârí rî rõzó. Rû ị̃'bũ 'bá ãlô rî ị̃'bũú rû õjílã rị̃ drí 'dó ĩtú-pá ãlô rî 'á kô. Õzõ gólâ ãârî cé tã õjílã ãlô rî kâ ĩ'dî rî, gólâ ârí tã õjílã ãzâ rî kâ kô. Má âtâ ĩ'dî ãnî drí nõ, â'dó kô tãndí ró 'bãzó rû ị̃'bũ 'bá Ôvârí kâ ró gõ'dá kpá lãfâ kâ ró rî."
14 Pậrúsị̃ yî lẽ ĩyíkâ tã lãfâ kâ 'dĩ kôrô, ârî ĩyî úlị́ Yésũ drí âtálé ĩtí 'dĩ bê rî, drílĩyî rĩzó Yésũ rî gũlị́.
15 Yésũ kĩ nĩ rî, "Ãnî Pậrúsị̃ yî, nĩ rî tã tãndí ãníkâ 'ẽlé cé õjílã lĩfĩ́ drị̃ 'á, óõlôngô ró ĩyî tã bê. Ôvârí lẽé õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã 'ẽlé ĩtí 'dĩ 'bá yî kô. Ôvârí nị̃ íyíkâ ãnî pĩpîsị́lị́ trá ndrĩ 'dó ãŋâ ró.
16 "Ậkû ró rî, Ôvârí âtâ tã tãndí yí drí 'ẽ'á 'ẽlâ õjílã pãzó rî trá. Músậ rî trá úlị́ Ôvârí kâ âtálé, gõ'dá tã ậngũ 'bá ãzâ 'bá yî rî kpá 'ẽlâ. Gõ'dá Yõwánĩ tíbê rĩ 'bá Ĩ̀mvû dãlé õjílã drĩ̀ị̃, ãâyê ró ĩyî tã õnjí ĩyíkâ rî âtâ kpá. Mâ kpá ĩ'dî âtá'á lâ nõ, õzõ nĩ ãâjâ drị̃ tã õnjí 'ásĩ rî, Ôvârí â'dô ãnî pã'á. Õjílã ãmbá ârî tã ámákâ trá, gõ'dá 'bã ĩyî trá ậyị́lị́ úlị́ ámákâ rî drĩ̀ị̃ îcâ-îcâ ró.
17 Gõ'dá má lẽ zãâ ãnî drí rĩlí tã Músậ kâ rî rõlé kpá tã tã ậngũ 'bá kâ rî bê ndrĩ 'bũû, tãlâ úlị́ Ôvârí kâ nõ rĩ'á úlị́ ífífí 'î, pậtị́-pậtị̃ ró. Mã ị̀njĩ úlị́ 'dĩ 'bá yî õrî ró ậdũkũ ãkó.
18 "Nĩ nị̃ trá lã'bí 'á rî, rĩ'á 'wãâ ró ãnî drí ãnî õkó yî îngázó, õkó ó'dí trõzó. Má âtâ ãnî drí 'dĩ, õzõ nĩ õ'ê trá ĩtí rî, nĩ ró Ôvârí kô. Õzõ nĩ õgî õkó ãzí-ãzí drí îngálé trá ậkû rî ĩ'dî rî, 'dĩî kpá rĩ'á tã õnjí 'î Ôvârí ágálé. Tã ífí lâ ĩ'dî rĩ'á nõ, tãlâ kậyị̃ gólâ ãgô õtírĩ rû gĩî õkó lâ bê rî, Ôvârí kĩ gólĩyî ãâ'dô ngá ãlô ró té drílĩyî drãzó drãdrã, ágó ró õkó ró, lãfálé cã ãkó."

Tã õjílã ngá-tị̃ ãmbá bê lẽ 'bá ãzí-ãzí pãlé kô rî tãsĩ rî

19 Gõ'dá Yésũ âtâ tã trá kĩ nĩ rî, "Ãgô ãzâ bê rĩ'á nõngá, gólâ rĩ'á ngá ãmbá nõ 'bá yî tị̃ lâ bê cé tị̃tị̃. Gólâ rĩ'á ítá tãndí bê, rî íyíkâ ngá tãndí nyãlé ĩ'dî, kậyị̃ vósĩ cé.
20-21 Ãgô ãzâ rú bê Lázãrõ. Õjílã ãzâ ậnjĩ gólâ trá âyélé ndõgõ ãgô gólâ ngá bê ãmbá 'dĩ kâ 'dị̃lị́ 'bã rú sĩ ĩtí 'dĩ kâ tị́lị́. Lázãrõ rĩ'á ĩzã 'bá 'î, kpá lãzé bê dũû. Lãzé gólâkâ 'dĩ 'bá yî rî lôrálé lôrâ, õké rî trá ândrãlâ. Lázãrõ ị̀sũ tã trá, yí ânĩ ró bê nyãsá 'ã'í lâkí 'bá ãgô 'dĩ drí âyélé lô'dé 'bá vũdrị̃ sĩ rî nyãlé ĩ'dî.
22 "Ĩtú ãzâ sĩ, Lázãrõ tíbê ĩzã 'bá ró nõ drã trá. Mãlãyíkã Ôvârí kâ drí gólâ rî âjízó võ gólâ ãmâ ạ́'bị́yạ́ Ãbãrãyámã drí rĩzó 'á lâ ûrú 'álâ rî 'á. Gõ'dá ãgô ãmbá 'dĩ drí kpá drãzó, ãvõ lâ 'bãzó 'bú 'á,
23 gólâ drí nĩzó võ õjílã zã kâ lậsị́ ró rî 'álâ rĩ'á vẽlé. Ãgô ãmbá 'dĩ õtírĩ võ ndrẽê ûrú 'álâ rî, gólâ ndrê Ãbãrãyámã yî trá Lázãrõ bê jẽjẽ ró yí rú sĩ. Ãbãrãyámã âmvô Lázãrõ trá kpãácĩ yí rú.
24 Ãgô ãmbá 'dĩ drí trẽzó ûrû kĩ nĩ rî, 'Ãbãrãyámã, ní ndrê ámâ ĩzã nô, ní âjô Lázãrõ lũmvû bê dãlé má sị́lị́, ámâ lãndrâ pá õmvórẽ trá kĩ'á lậsị́ drí nõ. Mâ trá vẽ'á nõ.'
25 "Ãbãrãyámã lôgõ tã trá ãgô ãmbá 'dĩ drí kĩ nĩ rî, 'Ní ị̀sũ drẽ, tã tíbê ní drí 'bãzó drẽ ãngó 'álâ rî, nî rĩ'á ngá bê ãmbá ãyĩkõ bê, kậyị̃ vósĩ cé, ngá tãndí nyã'á. Lázãrõ íyíkâ rĩ'á ĩzã 'ẽ'á tã ị̀sũ-ị̀sũ bê. Ngbãângbânõ rî, Ôvârí 'bã Lázãrõ trá võ tãndí nõ 'á ãyĩkõ bê kậyị̃ vósĩ cé, nî ániká kpá rĩ'á ĩzã 'ẽ'á.

26 Tã ãzâ kpá ĩ'dî nõ. Îcá kô má drí lạ̃vũzó nĩngá tólâ, tãlâ gólókõ ạ́ngı́ rĩ'á 'dĩ ãmâ
lãfálé ãní bê rî 'á, õjílã ãzâ îcá lạ̃vũlı̨́ tólâ kô.'
27 "Ãgô ãmbá 'dĩ âtâ trá kĩ nĩ rî, 'Â'dô trá ĩtí rî, ní âjô Lázãrõ ããnĩ ró ámâ átá rî
mvá yî ngálâ.
28 Mâ rĩ'á ạ̃drúpı̨̃ bê nj̨̃ı̨, ãâtâ ró tã gólĩyî drí mbı̨̃mbı̨̃, õzó ĩyî gõ'dá kpá pávó tı̨ má
drí trõlé nõ trõô õdrã gólĩyíkâ rî vósĩ.'
29 Ãbãrãyámã âtâ trá gólâ drí kĩ nĩ rî, 'Gólĩyî cú búkũ Músạ̃ drí îgĩlí rî bê, gõ'dá
kpá tã ạ̃ngũ 'bá drí îgĩlí rî bê, gólĩyî ãârî úlı̨́ lâ.'
30 Ãgô ãmbá 'dĩ âtâ kpá trá kĩ nĩ rî, 'Ạ́'bı̨́yạ́ Ãbãrãyámã, gólĩyî â'dô ĩyî tã lẽ'á, té
õzõ õjílã ãzâ ãâfõ trá õdrã 'ásĩ gõlé tã âtálé gólĩyî drí rî, õró ĩyî gõ ârílâ.'
31 Gõ'dá Ãbãrãyámã âtâ kpá trá gólâ drí kĩ nĩ rî, 'Õzõ gólĩyî ãârî úlı̨́ Músạ̃ yî drí
îgĩlí tã ạ̃ngũ 'bá bê búkũ 'á rî kô rî, gólĩyî ârí úlı̨́ õjílã âfõ 'bá ãvõ 'ásĩ nĩlí tã âtálé
gólĩyî drí rî kâ kpá kô.' Ĩ'dî 'dĩ."

17

Tã îcî-îcî Yésũ kâ â'dô-â'dô tã ârí 'bá íyíkâ ró rî kâ tãsĩ

1 Yésũ âtâ tã trá tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Õjílã âdó 'bá bê dũû rĩ 'bá
õjílã ãzí 'bãlé rĩ'á tã õnjí 'ẽlé rî. Nĩ ârî drẽ, má âtâ ãnî drí, õjílã rĩ 'bá õjílã ãzí âdólé
rĩ'á tã õnjí 'ẽlé rî, Ôvârí â'dô lâŋõ ạ́ngı́ fẽ'á gólĩyî drí.
2 Õzõ ã'dô ĩtí rî, ãnî gólĩyî rĩ 'bá õjílã 'bãlé tã õnjí 'ẽlé rî, õzõ tí nĩ õrî nı̨̃lâ kĩ'á nĩ,
lâŋõ lâ Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ ãnî drí rî rĩ'á gạ̃rạ̃ rî, nĩ â'dô tã ịsũ'á kĩ, 'Tí ũkũkũ õró tã
ngĩî bê má drí sı̨́sı̨́ rî, má 'é tã 'dî 'bá yî kô. 'É'ẽ, nõô má â'dô ámâ 'ĩ'á bãgó sĩ vólé.'
3 "Õzõ õjílã ãzâ õ'ê tã õnjí ãnî drí rî, nĩ sõ drı̨́-mbílí gólâ lı̨̃fı̨́ sı̨́sı̨́, õzõ gólâ ã'dô trá
tã ịsũ-ịsũ ró tã lâ sĩ rî, õzõ ĩ̃jî ãnî trá íyî âyélé tã õnjí íyíkâ tãsĩ rî, nĩ âyê gólâ.
4 Õzõ gólâ õrî kpá zãâ tã õnjí 'dĩ 'ẽlé ãnî drí ândálé ândálé rî, gõ'dá gólâ ã'dô trá
kpá tã ịsũ-ịsũ ró tã lâ sĩ rî, gólâ ĩ̃jî ãnî rî, nĩ âyê kpá gólâ tã lâ tãsĩ."
5 Kạ̃yı̨̃ ãzâ sĩ rî, lãjó'bá Yésũ kâ drí gólâ rî ịjízó kĩ nĩ rî, "Mã lẽ ní 'bã ãmâ tã pạ̃tı̨́ı̨́
ró tã lẽlé gạ̃rạ̃."
6 Yésũ lôgõ tã trá kĩ nĩ rî, "Õzõ tã lẽlẽ ãníkâ ã'dô cé fínyáwá ĩtí õzõ lí'bá ífí kâtí rî,
nĩ â'dô tã lârâkô 'ẽ'á, ãnî drí tã âtázó fê ạ́ngı́ ĩtí 'dĩ drí, íyî índrĩgó ângízó rû êsézó,
nĩ'á âdrélé lı̨̃mvû ândrê ĩtí 'dĩ 'á. Gõ'dá fê 'dĩ â'dô tã 'dî 'ẽ'á té ĩtí."
7 Kạ̃yı̨̃ ãzâ sĩ, Yésũ âtâ úlı̨́ mãnĩgõ trá tã ârí 'bá íyíkâ rî yî drí nõtí, "Õzõ nĩ ã'dô
rạ̃gı̨́ı̨́ lı̨́pı̨̃ 'î rî, rạ̃gı̨́ı̨́ 'dĩ õ'ê ngá trá ãnî drí rî, ngãtá rî 'bô ạ́mvú ãníkâ 'wã'á, ngã 'bô
kạ̃bı̨̃lı̨́kı̨̃ ãníkâ vó lâ ndrẽlé yã rî, õzõ rạ̃gı̨́ı̨́ 'dĩ õndẽ ngá 'ẽ'ẽ trá ndrĩ lạ̃njạ̃túlı̨́ bê drílâ
âgõzó 'bã 'álâ rî, gólâ â'dô âgõ'á zãâ rĩlí vũdrı̨́ ngá nyãlé yã?
8 'É'ẽ îcá kô, sı̨́sı̨́ gólâ â'dô âgõ'á nyãsá âtrõlé 'bãlé tãrãbízã drı̨̃ı̨̃ êdélé íyî lı̨́pı̨̃ drí
zãlô nyãlé sı̨́sı̨́. Õzõ gólâ õ'ê trá rî, gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, lı̨́pı̨̃ lâ õró gõ gólâ rî âyélé rĩlí
vũdrı̨́ íyíkâ rî nyãlé.
9 Õzõ gólâ õndẽ ngá 'ẽ'ẽ 'dî 'bá yî trá ndrĩ rî, lı̨́pı̨̃ lâ 'é ãwô-ĩtí drílâ kpá kô âkĩ'á nĩ
rî, rạ̃gı̨́ı̨́ 'dĩ 'é ngá ãzâ gólâ drí tãndí ró lạ̃vũlı̨́ kô rî tí.
10 Ĩtí Ôvârí ĩ'dî ãnî lı̨́pı̨̃ 'î, gõ'dá ãnî rạ̃gı̨́ı̨́ gólâkâ ĩ'dî, îcâ trá ãnî drí gólâ rî rõzó ĩ'dî.
Nĩ rô Ôvârí, gólâ õ'ê tã tãndí kpálé ãnî drí kô rî, tãlâ gólâ rĩ'á lı̨́pı̨̃ ãníkâ ĩ'dî."

Tã Yésũ drí ãrí 'bá mûdrı̨́ êdézó rî

11 Yésũ drí rĩrĩ lạ̃múlı̨́ Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'á, gólâ lạ̃vũ trá ãnyî ẽsê-drı̨̃ Sãmárĩyã yí
kâ Gãlĩláyã bê rî 'ásĩ.
12 Gólâ ûsû ãgô ãzâ 'bá yî trá mûdrı̨́ 'dó ãrí 'bá 'î ĩyî 'bã-tı̨̃ ãzâ gãrã lâ 'á. Ãgô 'dĩ
'bá yî âdrê ĩyî trá ĩyî võ 'á, ânĩí ĩyî ãnyî Yésũ ngálâ kô.

13 Gólĩyî zị̃ Yésũ trá kĩ nĩ rî, “Yésũ ãmâ lịpị̃, ní ndrê ãmâ ĩzã, ní êdê ró ãmâ bê.”
14 Yésũ ndrê gólĩyî bê ĩtí rî, drílâ gõzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ ngâ nĩ nĩ ró ãnî rú'bạ̃ 'dĩ 'bá yî â'dálé drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ drí, tãlâ drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ õlôyâ ró bê tã lâ õjílã drí kĩ nĩ rî, ãnî rú'bạ̃ êdê rû trá.” Gõ'dá gólĩyî õtírĩ nĩî rî, rú'bạ̃ lâ yî êdê rû trá tãndí ró.
15 Ãrí 'bá gólâ ãlô rî ndrê bê ĩtí rî, gólâ âgõ trá Yésũ ngálâ ãwô-ĩtí 'ẽlé Yésũ drí, kpá Ôvârí rî lûyị̃-lûyị̃ bê ôtrê-ôtrê bê gbórókõ ãmbá sĩ.
16 Gólâ ânĩ trá 'ã'î tị̃lị́ Yésũ ágálé ãwô-ĩtí 'ẽlé Yésũ drí. Ãgô 'dĩ rĩ'á Sãmárĩyã lé 'bá 'î, gólâ â'dó õjílã Yúdạ̃ yí kâ 'î kô.
17 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó kĩ nĩ rî, “Má êdê õjílã mûdrị́ trá tãndí ró. Ãlô rî âgõ cé nĩ rî, ạ̃mbúkũ lâ 'dĩ 'bá yî ã'dô 'á yã?
18 Cé õjílã ãtrâ nõ âgõ íyíkâ cé nĩ, ãwô-ĩtí 'ẽlé Ôvârí drí rî yã?”
19 Yésũ drí tã âtázó ãgô 'dĩ drí kĩ nĩ rî, “Ní ngâ ûrû, ní nĩ, nî trá tãndí ró. Tã lẽlẽ áníkâ má 'á rî êdê nî nĩ.”

Tã â'dô kũmũ Yésũ kâ ãngó 'á rî kâ tãsĩ (Mãtáyõ 24.23-28, 37-41)

20 Kạ̃yị̃ ãzâ sĩ rî, Pạ̃rúsị̃ ãzâ 'bá yî îjî ĩyî tã îjî-îjî trá Yésũ tị́ gólâ rî ûjũzó kĩ nĩ rî, “Ôvârí â'dô gólâ tíbê yí drí zĩlí rî âjó'á ãmâ pãlé, gõ'dá kpá rĩlí ãmâ drị̃ị̃ kúmú ró rî ángô tû yã?” Gõ'dá Yésũ lôgõ tã trá gólĩyî drí, “Õzõ gólâ tíbê Ôvârí drí zĩlí rî ãâcâ rî, â'dô âcá'á ĩnị́nị̃ ró.
21 Gólâ âcá kô rĩlí kị́tị̃ íyíkâ drị̃ị̃ rĩ'á ãnî vó ndrẽlé kúmú ãzâ võ lâ 'á rî kô. Nĩ nị̃ị́ kĩ'á nĩ rî, gólâ tíbê Ôvârí drí zĩlí rî âcâ trá ãngó 'á nõngá, gólâ rĩ'á ngbãângbânõ ãnî lãfálé 'á nõngá rî kô yã?”
22 'Dĩî vósĩ, Yésũ âtâ tã trá tã ârí 'bá íyíkâ rî yî drí kĩ nĩ rî, “Ị̃zạ́tú rî, nĩ â'dô tã mâ gólâ âjólé trá ûrú lésĩ rî kâ ị̃sũ'á kôrô, má ãâgõ ró bê ãngó 'á nõngá ĩyî pãlé, gõ'dá 'dĩî rî â'dó drẽ kạ̃yị̃ ámákâ 'ẽzó âgõlé rî ĩ'dî kô.
23 Õjílã ãzâ 'bá yî â'dô rĩ'á ãnî âdólé kĩ nĩ rî, yĩ õndrê mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ rî trá võ ãzâ 'á. Gõ'dá 'dĩî rî, nĩ lẽé tã-drị̃ lâ kô, nĩ lẽé tã-drị̃ kpá kô â'dézó gólĩyî vó.
24 Õzõ má õ'ê âcálé rî, tã lâ â'dô lạ̃'bú'á 'bạ̃drị̃ ãmbá nõ 'bá yî 'ásĩ ndrĩ, õzõ ôzê lạ̃gû-lạ̃gû gólâ lạ̃gú 'bá 'wãâ ûrû õjílã drí ndrẽlé võ 'ásĩ ndrĩ rî kâtí.
25 Ngbãângbânõ rî, mâ 'ẽ'á lâŋõ ûsúlị́ ĩzã kõkõ ãmbá bê, õjílã gólĩyî 'bã 'bá lédrẽ-lédrẽ ró ndrẽ 'bá lâ rî â'dô gã'á dó tã ámákâ rî lẽlé. Tákõ, 'dĩî rî mâ gólâ Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî ĩ'dî.
26 “Gõ'dá kạ̃yị̃ tíbê má drí 'ẽzó âgõlé ãngó 'á nõngá rî 'á, õjílã â'dô rĩ'á tã 'ẽlé, té õzõ drílĩyî rĩrĩ tã 'ẽlé kạ̃yị̃ Nówã kâ rî 'á rî kâtí.
27 Gólĩyî â'dô ĩyîngá rĩ'á ạ̃ndú tõlé, õdrá mvũlị́, lãgĩ õkó kâ 'ẽ'á ĩ'dî. Nĩ ndrê drẽ, õjílã kạ̃yị̃ Nówã kâ rî 'á rî ị̃sũú ĩyî tã kô, Nówã õtírĩ fĩî kõlóngbõ ạ́ngị́ 'dĩ 'á rî, gõ'dá 'dĩî rî vósĩ rî, ôzê drí 'dị̃zó, lị̃mvû ândrê drí tị̃zó gólĩyî ûfúlị́ ndrĩ vólé, tãlâ gólĩyî êdé ĩyî njíyá ró lị̃mvû tị̃tị̃ drị̃ tẽzó kô, tãlâ gólĩyî kĩ, lị̃mvû îcá tị̃lị́ ãngó ãmbá nõ êtélé kô. Â'dô tã âgõ-âgõ ámákâ ãngó 'á rî kâ tãsĩ rî kpá ĩtí, õjílã îcá kô tã lâ lẽlé kĩ, má âgõ trá.
28 “Kạ̃yị̃ gólâ má drí 'ẽzó âgõlé ãngó 'á nõlé rî, â'dô 'bã'á õzõ kạ̃yị̃ gólâ tíbê Ôvârí drí õjílã Sõdómõ kâ zãzó lạ̃sị́ sĩ Gõmórã kâ bê rî tí, kạ̃yị̃ Lótõ drí 'bãzó drẽ rĩ'á gólĩyî lãfálé rî kâtí. Õjílã 'dî 'bá yî rî ĩyîngá drị̃-bạ́lạ́yị̃ ró. Õjílã ãzâ 'bá yî ĩyîngá ngá nyã'á, gõ'dá ãzâ 'bá yî rĩ'á õdrá mvũ'á, gõ'dá ãzâ 'bá yî ĩyíkâ ngá gĩ'á, ãzâ 'bá yî ạ́mvú ĩyíkâ 'wã'á, ãzâ 'bá yî jó ó'dí ĩyíkâ bẽ'á. Gólĩyî nị̃ị́ kĩ'á nĩ rî, Ôvârí bí 'ẽ'á ĩyî zãlé 'bũû ngbãângbânõ rî tí rî kô.

29 Lótõ yî 'bã-tị̃ íyíkâ rî bê, drílĩyî ĩyîngá rãzó fõlé vólé, gõ'dá Ôvârí drí lạ̃sị̃ âdãzó
'bũû lésĩ õjílã 'dî 'bá yî drị̃ị̃ gólĩyî zãlé ngá õnyíkõ bê ngbá ndrĩ.
30 Ámâ âgõ-âgõ ị̃zạ̃tú rî, â'dô 'bã'á nyé õzõ 'dĩî rî kâtí. Õjílã ãmbá â'dó kô njãâ ámâ
âgõ-âgõ tã ârílí rĩzó ámâ drị̃ tẽlé.
31 "Kậyị̃ gólâ má drí 'ẽzó âgõlé rî 'á, õzõ nĩ ã'dô ûrû jó-drị̃ tĩ'á rî, nĩ ârî gõ'dá vũdrị̃
fĩlí ãnî drí jó 'álâ kô ngá õnyíkõ ãníkâ âtrõlé. Õzõ nĩ ãâ'dô ngá 'wã'á ạ̃mvú 'álâ rî, nĩ
âgõ gõ'dá 'bã 'álâ kô.
32 Tã gólâ Lótõ rî õkó kâ rî ãâgâ drẽ ãnî 'á, nĩ ị̃sũ tã lâ.
33 Õzõ nĩ ị̃ị̃sũ rĩrĩ ãníkâ ãngó 'á nõngá rî tã lâ ũsû ãnî drí kôrô rî, nĩ îcá gõ'dá rĩlí
'bạ̃drị̃ Ôvârí kâ ạ̃dũkũ ãkó nã 'álâ rĩlí zãâ gólâ bê gbạ̃dú kô. Kậyị̃ gólâ âgõ-âgõ ámákâ
ãngó 'á nõngá rî tú rî, má â'dô õjílã ãzâ 'bá yî pã'á, gõ'dá má â'dô kpá ũgúlị̃ dĩ'á õjílã
ãzâ 'bá yî drí.
34 Ãgô ãzâ 'bá yî, õzõ õkô ĩyî ạ̃'dú gbãrãkã ãlô drị̃ị̃ rị̃ rî, má â'dô ãlô rî pã'á, má
â'dô ãlô rî âyé'á.
35-36 Õzõ õkó ãzâ 'bá yî â'dô rị̃ õrî ĩyî ngá ị̃'á rî, má â'dô cé ãlô rî trõ'á ĩ'dî, õzõ ãzâ
rî ã'dô kô õjílã ámákâ ĩ'dî rî, má â'dô âyé'á lâ ãkpã võ 'dî 'á nĩngá."
37 Gõ'dá tã ârí 'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí gólâ rî ĩjízó kĩ nĩ rî, "Võ mbị̃mbị̃ áníkâ ní
drí 'ẽzó âgõlé rî, íyíkâ ã'dô 'á yã?" Gõ'dá Yésũ drí tã lôgõzó kĩ nĩ rî, "Nĩ â'dô nị̃'á lâ,
õzõ lõgónõ drí võ gólâ kõrõnyã drí drãzó 'á lâ rî nị̃rị̃ kâtí."

18

Tã Yésũ drí í'dígówá ãzâ ngĩzó õjílã ĩjị̃ị̃ îcízó rãtáã 'ẽ'ẽ Ôvârí drí rî tãsĩ rî

1 'Dĩî vósĩ, Yésũ ngî í'dígówá ãzâ trá tã ârí 'bá íyíkâ rî 'bá yî drí. Í'dígówá 'dĩ rî tã
â'dálé nõtí, tãndí ró ãnî drí rĩzó zãâ rãtáã 'ẽlé ĩ'dî, nĩ âyê tã lâ, ũvị̃ kô, nĩ õzó ôkõô
kô.
2 Yésũ kĩ nĩ rî, "Tã kĩ 'bá ãzâ gólâ â'dó tã kĩ 'bá tãndí 'î kô.
3 Õkó ãzâ ạ̃yị̃zị̃ ró ânĩ trá gólâ ngálâ ândálé ândálé, õpâ ró yî tã-vó íyíkâ kĩlí rî.
4 Tã kĩ 'bá 'dĩ rî gãlé zãâ dó tã-vó õkó 'dĩ kâ kĩlí. Gõ'dá kậyị̃ ãmbá ãzâ 'bá yî vósĩ
rî, tã kĩ 'bá 'dĩ ị̃sũ tã trá yí 'á kĩ nĩ rî, 'Má ró Ôvârí kô õjílã bê ndrĩ.
5 Tákõ má lẽ trá tã-vó õkó 'dĩ kâ kĩlí, tãlâ gólâ rî trá ámâ îkpókpólõlé ị̃tú vósĩ cé.' "
6 Yésũ gõ'dá âtâ tã trá lãjó'bá íyíkâ rî yî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ ârî úlị̃ tã kĩ 'bá 'dĩ drí âtálé
'dĩ trá yã? Gólâ â'dó kô tã kĩ 'bá tãndí 'î, gõ'dá gólâ pâ õkó 'dĩ trá.
7 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí tíbê 'bã 'bá ị̃tú vósĩ cé tãndí ró nõ â'dô rĩ'á zãâ õjílã rĩ 'bá ãwó
ngõlé yí drí rãtáã bê rî pãlé.
8 Õzõ gólâ õpâ õjílã 'dî 'bá yî kô 'wãâ ró, ãkpã drílĩyî ãwó ngõrẽ 'á rî, 'dĩî rî â'dô
gólĩyî pã'á kpá kậyị̃ ãzâ 'bá yî sĩ 'wãâ ró. Ã'dô ĩtí rî, má ĩjî ãnî rĩlí ãwó ngõlé ị̃tú vósĩ
cé rãtáã bê, tãlâ mâ gólâ ûrú lésĩ nô õtírĩ âgõô ãngó 'á nõngá rî, ũûsû ró ãnî bê njãâ
rãtáã 'ẽrẽ 'á ãwó ngõngõ bê."

Úlị̃ mãnĩgõ Yésũ drí âtálé lómbé-lómbéwá 'bá rú rî

9 Kậyị̃ ãzâ sĩ, Yésũ âtâ úlị̃ mãnĩgõ ãzâ trá õjílã gólĩyî lómbé-lómbéwá 'bá ró kĩ'á nĩ
rî, yĩ â'dô tã tãndí 'ẽ 'bá 'î rĩzó õjílã ãzí zị̃lị̃ tã õnjí 'bá ró rî yî drí.
10 Gólâ kĩ nĩ rî nõtí, "Õjílã ãzâ 'bá yî rị̃, nĩ ĩyî trá rãtáã 'ẽlé jó ạ̃ngị̃ Ôvârí kâ 'álâ.
Ãlô rî íyíkâ bélé-bélé û'dú 'bá 'î, gõ'dá ãzâ rî íyíkâ Pạ̃rúsị̃ 'î.
11 Pạ̃rúsị̃ 'dĩ âdrê íyíkâ ûrû õjílã ĩjị̃ị̃ drị̃ 'á íyî â'dálé rĩzó rãtáã 'ẽlé. Gólâ kĩ nĩ rî,
'Ãwô-ĩtí Ôvârí, má lûyị̃ nî trá, tãlâ ní 'bã mâ trá tãndí ró õjílã ãzí drị̃ị̃ sĩ ndrĩ, gólĩyî
ngá ôpá 'bá, õmbã 'ẽ 'bá, 'dãzí rî õkó ậyị̃ 'bá, gõ'dá kpá õzõ bélé-bélé û'dú 'bá ámâ

gãrã 'á nõtí nõ gõ'dá kpá gólĩyî tã lã'bí ãmákâ kâ îzã 'bá rî. Hâã! Mâ tãndí ró gạ̃rạ̃ drị̃ lâ yî sĩ.
12 Ôvârí, ní ndrê trá, má rî rãtáã 'ẽlé 'álé 'ã'í sĩ ní drí, má rî rĩlí lõfó sĩ ândâlâ rị̃ gímã ãlô 'á. Má rî kpá lãfâ fẽlé õjílã rĩ 'bá tã áníkâ âtálé ãmâ drí rî drígạ́.'
13 "Gõ'dá bélé-bélé û'dú 'bá 'dĩ ânĩ bê rî, 'ê rãtáã íyíkâ ỹnịnỹ ró rú'bạ́ lô'bã-lô'bã sĩ. Õzõ õjílã áyábálá kâtí, gólâ rî âdrélé íyîngá ãkpã vólé 'álâ ró. Drílâ rĩzó íyî ạ́gạ́sị́ drị̃ sãlé ĩzã sĩ trạ̃ trạ̃ kĩ nĩ rî, 'Óõ! Ôvârí mâ tã õnjí 'bá nõ, má lô'bã rú'bạ́ ní drí, ní âyê mâ tã õnjí ámákâ ãmbá nõ 'ásĩ, mâ rĩ'á tã õnjí 'bá 'î.' "
14 Gõ'dá Yésũ âtâ trá kĩ, "Má âtâ drẽ tã nô ãnî drí. Ôvârí âyê tã õnjí bélé-bélé û'dú 'bá 'dĩ kâ trá, gõ'dá gólâ âyé tã õnjí gólâ Pạ̃rúsỹ kâ rî kô. Õzõ õjílã ãzâ õlôngô íyî tã ãkpã nĩ rî, Ôvârí â'dô gólâ rî 'bã'á â'dólé ngá tãkó ró. Õzõ õjílã ãzâ õ'bã yî â'dólé ngá tãkó ró rî, Ôvârí â'dô gólâ rî rú 'bã'á lôngô-lôngô ró."

Yésũ lôngô õjílã gólĩyî íyî rõ 'bá rî trá õzõ 'dĩyímvá fínyáwá drí tã átá lâ yí kâ rõrẽ tí
(Mãtáyõ 19.13-15; Márãkõ 10.13-16)
15 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, õjílã ãzâ 'bá yî drí 'dĩyímvá õnyíkõ âjízó Yésũ ngálâ, õfẽ ró õrẽ gólĩyî drí. Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî lôgâ gólĩyî dó ânĩlí ãnyî 'dĩyímvá 'dĩ 'bá yí bê.
16 Gõ'dá gólâ ndrê bê ĩtí rî, gólâ ạ̃zỹ 'dĩyímvá õnyíkõ 'dî 'bá yî trá ânĩlí yí ngálâ. Gólâ âtâ trá lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ âyê 'dĩyímvá õnyíkõ 'dî 'bá yî ãânĩ ró ĩyî má ngáá nõlé. Nĩ lôgâ gólĩyî kô.
17 Nĩ ndrê trá, tã kũmũ Ôvârí kâ 'á rî rĩ'á nõtí, õjílã lâ 'á lâ rî, rĩ'á tã lẽlẽ bê, õzõ 'dĩyímvá õnyíkõ kâtí. Â'dô 'bã'á cé ãnî tã lẽ 'bá õzõ 'dĩyímvá õnyíkõ kâtí rî 'bá yî drí. Â'dô ĩyî fĩ'á nĩ kũmũ Ôvârí kâ rî 'á."

Tã gólâ õjílã ngá-drị̃ ãmbá bê rî drí ngá ĩyíkâ 'dĩ 'bá yî âyézó kô 'dẽzó Yésũ vósĩ rî
(Mãtáyõ 19.16-30; Márãkõ 10.17-31)
18 Kạ̃yỹ ãzâ sĩ, ãgô ãmbá ãzâ îjî Yésũ trá kĩ nĩ rî, "Lị̃fỹ îmbá 'bá tãndí, má â'dô ã'dô 'ẽ'á ĩ'dî má drí rĩzó kũmũ Ôvârí kâ zẽlé, rĩlí gólâ bê ạ̃dũkũ ãkó yã?"
19 Yésũ kĩ nĩ rî, "Má lôgõ tã-vó áníkâ 'dĩ nõtí. Ní zỹ mâ lị̃fỹ îmbá 'bá tãndí ró tãlâ ã'dô 'î yã? Cé Ôvârí ĩ'dî tãndí ró.
20 Gõ'dá ní rô tã ãmbá Ôvârí drí â'dálé Músạ̃ drí mûdrỹ rî 'bá yî trá ndrĩ yã, kĩ'á nĩ rî, ní 'bã õkó gólâ â'dó 'bá kô ánî õkó ró rî kô ní ũgúlỹ ạ̃yỹzó ĩ'dí bê lâ, ní fû õjílã kô, ní ûgũ ngá kô, ní âdô õnjõ kô, ní ârî ánî átá yî tỹ-võ ánî ândré yí bê, tãlâ ní ỹnjỹ ró gólĩyî bê yã?"
21 Ãgô 'dĩ lôgõ tã-drị̃ trá Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Drẽ ãkpãkã'dã, má drí 'bãzó 'dĩyímvá ró rî, má rô tã 'dî 'bá yî trá ndrĩ."
22 Gõ'dá Yésũ ârî tã 'dî 'bá yî bê rî, drílâ tã âtázó ãgô 'dĩ drí kĩ nĩ rî, "Tãndí ró, ní rô tã 'dî 'bá yî trá ndrĩ. Tã ãzâ rĩ'á ãlô, ní gî ngá ní drí 'bãzó ĩ'dí bê lâ 'dĩ 'bá yî ndrĩ, ní fẽ ró lãfâ lâ ĩzã 'bá yî drí ĩyî pãzó. Õzõ ní õ'ê trá ĩtí rî, Ôvârí â'dô ngá tãndí tỹ dũû fẽ'á ní drí, ní drí rĩzó gólâ bê võ ûrú 'álâ rî 'álâ. 'Dĩĩ rî tã gólâ lạ̃vũ 'bá gạ̃rạ̃ lãfâ drị̃ỹ sĩ rî ĩ'dî, ní gõ ró â'délé má vó."
23 Ãgô 'dĩ ârî tã Yésũ drí âtálé ĩtí 'dĩ bê rî, gólâ trá tã ỹsũ-ỹsũ ró ãmbá, tãlâ gólâ rĩ'á ngá-tỹ bê ãmbá, lẽé gĩlâ ndrĩ kô.
24 Gõ'dá Yésũ âtâ trá õjílã rĩ 'bá ĩtí tã 'dî ârílí rî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Rĩ'á lâŋõ ró ãmbá õjílã ngá-tỹ bê dũû rî drí fĩzó kũmũ Ôvârí kâ rî 'álâ.
25 Â'dô 'bã'á cú ĩtí lâŋõ ãkó ĩnjígó drí fĩzó lỹbỹrạ̃ 'bú 'ásĩ kõólõróõ."

26 Gõ'dá õjílã rĩ 'bá ãmbá tã ârílí ĩtí 'dĩ 'bá yî âtâ ĩyî trá Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Õzõ ã'dô
ĩtí rî, â'dô â'dó'á ángô tí ró õjílã ãzãkã drí ngá pãzó yã?”*
27 Yésũ drí tã-drı̃ jãzó kĩ nĩ rî, “Õjílã ãzãkã yû'dạ̃wạ̃ ãnî lãfálé sĩ tã tãndí 'ẽlé tãlâ
ĩyî 'bãlé õjílã Ôvârí kâ ró rĩlí gólâ bê ạ̃dũkũ ãkó ûrú 'álâ, cé Ôvârí â'dô ãnî 'bã'á nĩ
õjílã íyíkâ ró.”
28 Pétẽrõ âtâ trá Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Ní ndrê drẽ, ãmâ rî gógó rî, mã âyê ngá ãmbá
ãmákâ rî 'bá yî trá ndrĩ vólé â'dézó ánî vó bẽlé nõ. Â'dô îcá'á trá ãmâ drí fĩzó kũmũ
Ôvârí kâ rî 'álâ yã?”
29-30 Yésũ drí kpá tã âtázó tã ârí 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Ôvârí â'dô ngá tãndí
âfẽ'á dũû ãnî drí ãngó 'á nõngá, gõ'dá gólâ â'dô lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî fẽ'á ãnî drí
võ ûrú 'álâ rî 'álâ, ãnî gólĩyî 'bã ĩyíkâ âyé 'bá ndrĩ ĩyî áró yí bê ndrĩ kũmũ Ôvârí kâ
tãsĩ rî yî drí.”

Tã Yésũ drí õdrã tã íyíkâ 'ẽ 'bá â'dólé Yẽrõsãlémã 'álâ rî tã lâ âtázó kpá ó'dí lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí rî (Mãtáyõ 20.17-19; Márãkõ 10.32-34)

31 Gõ'dá Yésũ yî drí ngãzó nĩlí lạ̃tı̃ Yẽrõsãlémã kâ 'ásĩ gõlé Yẽrõsãlémã 'álâ ró. Drílâ
lãjó'bá íyíkâ mûdrı̃-drı̃-lâ-ngâ-rı̃ rî 'bá yî ạ̃zı̃zó ndrĩ tã ârí 'bá ãzâ 'dĩ 'bá yî lãfálé 'ásĩ
rĩlí yí lạ̃gạ̃tı̃ tã âtázó drílĩyî. Gólâ kĩ, “Ngbãângbânõ rî, nĩ ngâ, mã nĩ Yẽrõsãlémã
'álâ, tãlâ ạ̃kû ró rî, tã ạ̃ngũ 'bá Ôvârí kâ âtâ trá kĩ nĩ rî, cé Yẽrõsãlémã 'álâ ĩ'dî, tã ãzâ
'bá yî drí rû 'ẽzó mâ gólâ tíbê âjólé Ôvârí ngá lésĩ rî drí.
32 Ámâ drı̃ â'dô â'dé'á õjílã ãtrâ Rómã kâ rî 'bá yî drı̃gạ̃. Õjílã 'dî 'bá yî â'dô ĩyî ámâ
lô'dá'á, â'dô ĩyî tũ lûwú'á má rú.
33 Drílĩyî ámâ cãzó kpá drílĩyî ámâ fũzó. Gõ'dá kạ̃yı̃ nâ lâ 'á rî, má drí kpá âfõzó
ó'dí õdrã 'ásĩ.”
34 Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî nı̃ı̃ ĩyî tã Yésũ drí âtálé ĩyî drí 'dĩ ífí lâ kô, â'dó kô
mbı̃ gólĩyî bı̃lı̃.

Tã Yésũ drí lı̃fı̃ ãkó lé 'bá êdézó ãnyî Yérĩkõ 'álâ rî (Mãtáyõ 20.29-34; Márãkõ 10.46-52)

35 Yésũ drí 'ẽrẽ nĩlí lạ̃vũlı̃ kôrô Yérĩkõ 'ásĩ nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'á rî, õ'bí ãmbá rî
trá nĩlí gólâ bê. Ãgô ãzâ lı̃fı̃ ãkó rĩ 'bá nĩ'á lãfâ zı̃ bê õjílã tı̃ sĩ rî, rĩ'á ãnyî pávó tı̃ gãrã
'á.
36 Lı̃fı̃ ãkó lé 'bá 'dĩ ârílí bê õjílã õ'bí ãmbá dũû rî 'bá ĩyî lạ̃vũlı̃ yí lạ̃gạ̃tı̃ sĩ 'dî ạ̃yı̃ lâ
rî, gólâ ĩjî õjílã ãzâ ãnyî yí lạ̃gạ̃tı̃ ĩtí 'dĩ trá kĩ nĩ rî, “'Dĩî ã'dô 'î yã ãmbá ạ̃yı̃ bê 'dĩ?”
37 Õjílã 'dî âtâ trá gólâ drí kĩ nĩ rî, “Yésũ Nãzãrétã lé 'bá ró rî ĩ'dî õjílã ãzâ 'bá yí bê
lạ̃vũ'á ĩyî.”
38 Ãgô gólâ lı̃fı̃ ãkó 'dĩ zı̃ lạ̃zı̃ trá ãmbá ãmbá kĩ nĩ rî, “Yésũ, ní 'bã ámâ ĩzã õgâ ní
drı̃ı̃, nî ĩ'dî tíbê Ôvârí drí tã lâ âtálé kĩ'á nĩ rî, ãâ'dô ânĩ'á ãmâ pãlé nõ, ní pâ mâ.”
39 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî drí tã lôgõzó gólâ drı̃ı̃ kĩ nĩ rî, “Nî, ní rî tı̃tı̃.” Gõ'dá gólâ ârí
tã õjílã 'dî 'bá yí kâ 'dĩ kô. Drílâ lạ̃zı̃ ãzâ zı̃zó kpá ãmbá ãmbá kĩ nĩ rî, “Nî ĩ'dî tíbê
Ôvârí drí tã lâ âtálé kĩ'á nĩ rî, ãâ'dô ânĩ'á ãmâ pãlé nõ, ní ndrê ámâ ĩzã! Ánî 'â ạ̃ạ̃'dı̃
má rú! Ní pâ mâ!”
40 Gõ'dá Yésũ drí âdrézó kĩ nĩ rî õjílã 'dî 'bá yî drí rî, “Nĩ âjî ãgô 'dĩ má ngáá nõlé.”
Gõ'dá lı̃fı̃ ãkó lé 'bá 'dĩ drí ânĩzó ãnyî Yésũ lạ̃gạ̃tı̃. Yésũ kĩ nĩ rî,
41 “Ní lẽ ã'dô má drı̃gạ̃ sĩ yã? Má â'dô ánî pã'á ángô tí ró yã?” Lı̃fı̃ ãkó lé 'bá 'dĩ kĩ,
“Ãgô ãmbá, ní êdê ámâ lı̃fı̃ nõ võ ndrẽlé tãndí ró.”

---

* **18:26 18.26** Gólĩyî ĩjî tã ĩjî 'dĩ, tãlâ tã ĩsũ gólĩyíkâ 'á rî kĩ, ngá dũû ã'dô lãmbé õrẽ Ôvârí kâ õjílã drí rî kâ ĩ'dî. Ngá-tı̃ dũû 'bá â'dô trá õjílã tãndí 'î.

42 Gõ'dá Yésũ kĩ, “Ánî lĩfị̃ 'dĩ â'dô võ ndrẽ'á, â'dô 'bã'á tãndí ró. Tã lẽlẽ áníkâ má
'á rî 'bã nî trá rû êdélé tãndí ró.”
43 Kôrô ĩtú 'dĩ sĩ rî, ãgô 'dĩ drí võ ndrẽzó tãndí ró rárá. Gõ'dá ãgô 'dĩ drí ngãzó
'dẽlé Yésũ vó, Yésũ rî rú lûyị̃-lûyị̃ bê ãwô-ĩtí ãmbá 'ẽ'ẽ bê Ôvârí drí ĩtú vósĩ cé kĩ nĩ
rî, “Tákõ, Ôvârí rĩ'á mbârâkã bê tákányĩ pạ̃tị̃ĩ tí má ndré võ kô.” Gõ'dá õjílã ãmbá
'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî gólâ bê võ ndrẽ'á rî, lûyị̃ ĩyî Ôvârí kpá trá kĩ nĩ rî, “Tákõ, Ôvârí fẽ
fãfã trá gạ̃rạ̃ Yésũ drí pạ̃tị̃ĩ.”

19

Tã bélé-bélé û'dú 'bá Zãkáyõ rî tãsĩ rî

1 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó nĩlí kôrô jạ̃rị̃bạ̃ Yérĩkõ kâ rî 'ásĩ.
2 Ãgô ãzâ bê tólâ rú lâ Zãkáyõ, gólâ rĩ'á drĩ-'bá bélé-bélé û'dú 'bá kâ 'î, gólâ rĩ'á
kpá ngá-tị̃ ãmbá rî 'bá yí bê dũû, tã ndẽé gólâ kô. Õjílã ndrĩ 'bãá ĩyî bélé-bélé û'dú
'bá lôvó kô, tãlâ gólĩyî rî ĩyî trá lã'bí gólĩyíkâ îzãlé kpá rĩ'á lãfâ õjílã kâ âdólé nyãlé.
3 Zãkáyõ ârî bê kĩ'á nĩ rî, Yésũ trá ânĩ'á kôrô jạ̃rị̃bạ̃ 'ásĩ rî, gólâ lẽ trá cú Yésũ rî lĩfị̃
ndrẽlé. Zãkáyõ rĩ'á ãgô kútúwạ̃ 'î, nyãgõrã ró, îcá Yésũ rî rú'bạ̃ ndrẽlé tólâ kô, tãlâ
õ'bí trá dũû.
4 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, râ trá lạ̃vũlị̃ sị̃sị̃ 'álâ mbãlé fê ạ̃ngị̃ tõrõngõlõ lâ drĩ̃ị̃ Yésũ rî
lạ̃vũ-lạ̃vũ tẽlé rú'bạ̃ lâ ndrẽlé.
5 Gõ'dá Yésũ âcálé bê té fê ạ̃ngị̃ 'dĩ zẽlé rî, gólâ drí Zãkáyõ rî zĩ̃zó kĩ nĩ rî, “Zãkáyõ,
Zãkáyõ, ní ârî vũdrị̃. Ãndrõ nô rî, má lẽ trá nĩlí rĩlí ní drí 'bã 'álâ ní bê.”
6 Ãyĩkõ cî Zãkáyõ trá. Drílâ ârízó fê drĩ̃ sĩ vũdrị̃ 'wãã'wâ, nî-bê-yã fẽlé Yésũ drí.
7 Gõ'dá õjílã ndrê bê 'dó Yésũ nĩ trá Zãkáyõ drí 'bã 'álâ rî, gólĩyî ngâ trá ndrĩ 'dó
úlị̃ ngũrũ-ngũrũ bê kĩ nĩ rî, “'É'ẽ, Yésũ nĩ íyíkâ rĩlí ãgô tã õnjí 'bá nã drí 'bã 'álâ ã'dô
drí yã?”
8 Zãkáyõ drí gõzó âdrélé Yésũ ágálé ãnyî, íyî ômbê kúkú âdĩlí tã âtázó kĩ nĩ rî,
“Kúmú ámákâ, ní âyê mâ tã õnjí ámákâ tãsĩ. Má lẽ trá ngá ãmbá má drí 'bãzó ĩ'dí bê
lâ nõ lãfálâ cãlé rĩ̃, ãzâ 'bá yî fẽzó õjílã ĩzã 'bá ngá ãkó rî yî drí. Gõ'dá má lẽ trá lãfâ
tíbê õjílã kâ má drí rĩ'á âdólâ nyãlé rî 'bá yí kâ rî lôgõlé vólé gólĩyî drí. Má lẽ gõ'dá
võ lâ fẽlé ândâlâ sû õjílã drí ãlô-ãlô.”
9 Yésũ kĩ nĩ rî gólâ drí rî, “Kạ̃yị̃ ãndrõ nô sĩ rî, Ôvârí âyê nî trá tã õnjí áníkâ tãsĩ.
Sị̃sị̃ rî, ní â'dô trá gbõ bélé-bélé û'dú 'bá 'î rî, ní îzã lã'bí trá, õjílã kĩ nĩ rî, ní â'dó
Ãbãrãyámã rî ózõwá 'î kô. Tákõ ngbãângbânõ rî, nî pạ̃tị̃-pạ̃tĩ̃ ró Ãbãrãyámã rî ózõwá
ĩ'dî, tãlâ ní âjâ drĩ̃ trá tã õnjí áníkâ 'ásĩ.
10 Má drí ânĩrĩ̃ Ôvârí ngá lésĩ rî tú rî, má ânĩ cé õjílã gólĩyî ạ̃vĩ̃ 'bá trá lạ̃tĩ̃ Ôvârí kâ
'ásĩ tã õnjí drí rî pãlé.”

Í'dígówá kúmú ạ̃ngị̃ ãzâ drí drị̃-ãcê fẽzó rû ĩ̃'bũ 'bá íyíkâ

lĩfị̃ lõmbâ bê rî drí rî tãsĩ
(Mãtáyõ 25.14-30)

11 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ ĩtónã trá í'dígówá ãzâ âtálé õjílã nĩ 'bá ĩyî âjílí Yẽrõsãlémã
'álâ rî drí, tãlâ õjílã 'dî 'bá yî ĩ̃sũ ĩyíkâ bê rî, tã Yésũ drí rĩ'á âtálâ tã kũmũ Ôvârí kâ
rî tãsĩ rî â'dô rû 'ẽ'á ãkpãkã'dã ĩyî lĩfị̃ drĩ̃ 'á, Yẽrõsãlémã 'á tólâ.
12 Gólâ kĩ nĩ rî, “Ãgô ãmbá ãzâ úzĩ̃ gólâ trá nĩlí 'bạ̃drĩ̃ ãzâ 'á jẽjẽ ró íyî 'bãlé kúmú
'bạ̃drĩ̃ íyíkâ kâ ró, gõ'dá âgõlé yí drí 'bã 'álâ.
13 Drẽ ãkpã gólâ ngá drẽ nĩlí 'bã 'ásĩ kô, gólâ ạ̃zĩ̃ rû ĩ̃'bũ 'bá íyíkâ trá mûdrị̃ ânĩlí yí
ngálâ, tã íyíkâ 'ẽ'á âtálâ gólĩyî drí rî ârílí. Drílâ lãfâ fẽzó gólĩyî drí cé tị̃tị̃ lãfâ párá nâ

kâ. Gõ'dá drílâ tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, ‘Nĩ 'ê lôsĩ lãfâ ámákâ nõ drí mbãzó, ã'dô ró bê ãmbá má drí.’ Gõ'dá gólâ drí ngãzó nĩlí 'bạ̃drı̃ jẽjẽ ró nã 'álâ.
14 Õjílã gólâ rî ífífí kâ rî gã ĩyî gólâ dó 'bãlé kúmú ró ĩyî drı̃ı̃, gólĩyî drí kpá tã âtízó jõlé 'bạ̃drı̃ jẽjẽ ró 'dĩ 'álâ kĩ nĩ rî, ‘Mã lẽé ãgô 'dĩ kô 'bãlé kúmú ró ãmâ drı̃ı̃.’
15 “Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ó'bã gólâ trá kúmú ró, âgõ trá yí drí 'bã 'á. Gõ'dá gólâ âgõ bê rî, ạ̃zı̃ rû ı̃'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî trá ndrĩ ânĩlí yí ngálâ, gólâ lẽ trá lãfâ yí drí âyélé gólĩyî drı́gạ́ rî ndrẽlé, ã'dî kâ rî lạ̃vũ nĩ kôrô yã?
16 Gõ'dá rû ı̃'bũ 'bá ãlô rî drí ânĩzó gólâ ngálâ kĩ nĩ rî, ‘'Bã-lı́pı̃, má 'ê lôsĩ trá lãfâ párá nâ kâ 'dĩ lôpê rû trá ândálé mûdrı̃.’
17 Gólĩyî lı́pı̃ 'dĩ kĩ nĩ rî ãgô 'dĩ drí rî, ‘Tã tãndí 'î, má â'dô ánî 'bã'á kpá kúmú 'bạ̃drı̃ mvá mûdrı̃ rî kâ ró.’
18 Gõ'dá rû ı̃'bũ 'bá rı̃ lâ rî drí ânĩzó gólâ ngálâ kĩ nĩ rî, ‘'Bã-lı́pı̃, má 'ê lôsĩ trá lãfâ párá nâ kâ 'dĩ lôpê rû trá ândálé nji̇̃.’
19 Gólĩyî lı́pı̃ 'dĩ kĩ nĩ rî ãgô 'dĩ drí rî, ‘Tã tãndí 'î, má â'dô ánî 'bã'á kpá kúmú 'bạ̃drı̃ nji̇̃ kâ ró.’
20 “Gõ'dá ãzâ drí kpá ângázó kĩ nĩ rî, ‘'Bã-lı́pı̃, lãfâ ániká tíbê fẽlé má drı́gạ́ lãfâ párá nâ kâ rî rĩ'á nõ, má âbí lôgõ'á lâ ní drí, má lạ̃pı̃ zãâ rĩ'á kpạ̃kạ̃ ítá kâ 'á nõ.
21 Ũrı̃ 'ê mâ 'ẽ'ẽ, tãlâ nî õjílã ạ̃wạ́lạ́kạ́ 'î. Ní rî ngá gólĩyî 'bã 'bá ániká ró kô rî trõlé 'dó ndrĩ ní drí, gõ'dá ní rî kpá ngá gólĩyî õjílã kâ ı̃'dı́lı́ kã 'bá â'dó 'bá ániká ró kô rî ŋõlé ndrĩ ní drí.’
22 Gõ'dá ãgô 'dĩ lı́pı̃ lâ kĩ nĩ rî, ‘Nî rĩ'á rû ı̃'bũ 'bá õnjí 'î. Tã 'dî âfõ nî rî gógó sı́lı́ sĩ kĩ nĩ rî, má ã'dô õjílã ạ̃wạ́lạ́kạ́ 'î.
23 Tãlâ ã'dô 'î ní drí lãfâ 'dĩ 'bãzó cú ĩtí lôsĩ 'ẽzó ĩ'dî sĩ lâ, drílâ tı̃zó nĩ'á sı́sı́ 'álâ kô yã? Tã ní drí lãfâ 'dĩ lạ̃pı́zó rĩlí cú ĩtí 'dĩ rî, má lẽ trõlâ vólé ní drı́gạ́ sĩ.’
24 “Kúmú drí tã âtázó rû ı̃'bũ 'bá ãzâ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, ‘Ní trõ lãfâ 'dĩ vólé drı́gạ́ lâ sĩ, fẽlé ãgô gólâ íyíkâ 'bã 'bá tı̃lı́ ândâlâ mûdrı̃ rî drí.’
25 Gõ'dá rû ı̃'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî kĩ nĩ rî, ‘Gõ'dá ãgô ãzâ nã kpá rĩ'á lãfâ dũû bê rî, â'dô nõô rî fẽ'á kpá gólâ drí yã?’
26 Gõ'dá lãfâ lı́pı̃ kĩ nĩ rî, ‘Má âtâ drẽ tã ãzâ ãnî drí, õjílã gólĩyî má drí ı̃njı̃lı́ rî, má â'dô ngá fẽ'á drílĩyî gạ̃rạ̃. Gõ'dá gólĩyî tíbê má drí ı̃njı̃lı́ kô rî, má â'dô ngá gólĩyíkâ rî trõ'á vólé drı́gạ́ lâ ĩyî sĩ.
27 Ngbãângbânõ má lẽ nĩ âjî ámâ ạ̃jú-'bá-ãzíyã yî gólĩyî tíbê ámâ lẽ 'bá kô 'bãlé kúmú ró ĩyî drı̃ı̃ rî fũlı́ ngbãângbânõ ámâ lı̃fı̃ drı̃ 'á nõngá.’ ”

Tã õ'bí ãmbá drí Yésũ rî lạ̃gúzó âcárẽ Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'á rî
(Mãtáyõ 21.1-11; Márãkõ 11.1-11; Yõwánĩ 12.12-19)

28 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drẽ zãâ rĩ'á nĩ'á Yẽrõsãlémã 'álâ. Tã ârí 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî 'dê trá zãâ gólâ vó.
29 Gólĩyî ânĩ trá âcálé ãnyî 'bạ̃drı̃ mvá zı̃lı́ Bẽtẽfágẽ rî 'á. Bẽtẽfágẽ 'dĩ rĩ'á ãnyî Bẽtánĩ lạ̃gạ́tı́. Yésũ yî câ trá úní gólâ fê dõ kâ zı̃lı́ õlívĩ rî bê yí drı̃ı̃ rî drı̃ 'álâ, gõ'dá drílâ tã ârí 'bá ãzâ 'bá yî jõzó rı̃ sı́sı́, nĩ'á fĩlí 'bạ̃drı̃ mvá Bẽtẽfágẽ kâ 'dĩ 'á.
30 Gólâ kĩ nĩ rî, “Nĩ nĩ, nĩ fî Bẽtẽfágẽ 'álâ. Õzõ nĩ õcâ trá rî, nĩ â'dô dõngí mvá ûsú'á ó'ĩ trá 'ĩ'ĩ tólâ. Dõngí 'dĩ kó õjílã ãzâ mbãá drẽ drı̃ lâ kô. Nĩ âtĩ dõngí 'dĩ, nĩ âsê ró âjílí má drí nõlé.
31 Õzõ õjílã ãzâ ĩĩjî ãnî trá kĩ'á nĩ rî, nĩ rî dõngí 'dĩ âtĩlí nĩzó ĩ'dí bê lâ ã'dî drí yã rî, nĩ âtâ drílâ nõtí kĩ nĩ rî, ‘Kúmú ãmákâ lẽ nĩ, gólâ â'dô lôgõ'á lâ 'wãâ vólé.’ ”
32 Tã ârí 'bá rı̃ 'dî 'bá yî nĩ ĩyî trá, 'ê ĩyî tã 'dî trá, té õzõ Yésũ drí âtálé gólĩyî drí rî tí. Nĩ ĩyî ûsû ĩyî dõngí ó'díwá 'dĩ trá,
33 'dê ĩyî trá rĩ'á âtĩlâ. Gõ'dá dõngí 'dĩ lı́pı̃ lâ ı̃jî gólĩyî trá kĩ nĩ rî, “Háyĩ, nĩ rî dõngí 'dĩ âtĩlí ã'dô tãsĩ yã?”

34 Tã ârí 'bá rị̃ nô 'bá yî lôgõ ĩyî tã trá kĩ nĩ rî, “Kúmú rî lẽlâ nĩ.”
35 Tã ârí 'bá rị̃ 'dî 'bá yî drí dõngí 'dĩ âtĩzó âjílí Yésũ drí. Õjílã rĩ'á dũû ânĩ 'bá Yésũ
rî âjílí rî, ãzâ 'bá yî drí ítá dãzó dõngí 'dĩ ũgúlị, ã'dô ró bê Yésũ drí rĩzó drị̃ lâ mị̃ 'dî.
36 Gõ'dá drílĩyî Yésũ rî îngázó 'bãlé dõngí ũgúlị. Gõ'dá ãzâ 'bá yî 'dê ĩyíkâ sịsị zãâ,
nĩ'á ítá 'bẽ bê vũdrị sĩ lạ̃tị̃ 'ásĩ, Yésũ drí nĩzó dõngí bê drị̃ lâ sĩ. Õjílã 'dî 'bá yî 'ê ĩyî
tã 'dî ĩtí 'dĩ, tãlâ gólĩyî lẽ ĩyíkâ trá Yésũ trá ĩ'dî kúmú ạ̃ngị̃ ĩyíkâ ró.
37 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ngãzó âlólé únị̃ gólâ fê dõ kâ bê yí drĩ̃ị̃ 'dĩ pálé lâ 'álâ.
Õ'bí ãmbá drí nĩzó gólâ rî âjílí. Drílĩyî rĩzó Ôvârí rî lûyị́lị̃ gbórókõ ãmbá sĩ. Gólĩyî 'ê
ĩyî ãwô-ĩtí trá Ôvârí drí, tãlâ Yésũ 'ê tã lârâkô ãzâ 'bá yî õyĩ ró rî trá dũû gólĩyî lĩ̃fĩ̃
drị̃ 'á.
38 Gólĩyî kĩ nĩ rî, Ôvârí ãâfẽ õrẽ kúmú ạ̃ngị̃ drílâ âjólé ĩyî drí nõ drí. Gólĩyî kĩ nĩ
rî, ngbãângbânõ, tã ã̃'dị̃ âcâ trá ĩyî lãfálé Ôvârí ngá lésĩ, yĩ ĩ̃ĩ̃nj̃ĩ̃ Ôvârí gólâ rĩ 'bá
mbârâkã bê gã̃rã̃ ûrú 'álâ rî.
39 Gõ'dá Pã̃rúsĩ̃ yî ârî ĩyî tã 'dî bê ĩtí rî, gólĩyî âtâ ĩyî tã trá Yésũ drí kĩ nĩ rî, gólâ
ãâtâ tã õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ, gólĩyî ãâtâ tã 'dî 'bá yî kô, gólĩyî õrî tị́tị́, gólĩyî õrî tã ãzâ
âtálé Yésũ rî rú sĩ kô.
40 Yésũ drí tã âtázó Pã̃rúsĩ̃ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Îcá kô gólĩyî drí rĩzó tị́tị́. Õzõ gólĩyî
ũlûyị̃ Ôvârí kô ámâ tãsĩ rî, kúnị́ mvá gólĩyî lạ̃tị̃ 'á nõ 'bá yî â'dô Ôvârí rî lûyị́'á trá.”
41 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí Yẽrõsãlémã rî ndrẽzó sịsị yî ágálé ĩtí, gólâ drí ĩtónãzó
ãwó ngõlé ĩ̃lị́ndrị̃ sĩ.
42 Drílâ tã âtázó kĩ nĩ rî, “Óõ ãnî õjílã Yẽrõsãlémã lé 'bá nõ rî trá ândrâ-tãndĩ 'î
ã̃dũkũ ãníkâ 'ẽzó ãnî pãlé rî ĩ'dî nõ. Õmbã Ôvârí kâ sị lâ drí ã̃'dị́zó ãnî rú rî ĩ'dî.
Gõ'dá nĩ nĩ̃ĩ gõ'dá kô, nĩ ndré kpá kô.
43-44 Ngbãângbânõ rî, ãnî ã̃jú-'bá-ãzí yî â'dô 'dẽ'á ãnî drĩ̃ĩ̃ võ 'ásĩ ndrĩ. Gólĩyî â'dô
rû ê'bé'á ndrĩ gbãâ jã̃rị́bã̃ ãníkâ rú sĩ. Gólĩyî â'dô ngá 'báráŋã ró rî 'dị̃'á, kpá bẽzó lâ
únị́ sĩ jã̃rị́bã̃ ãníkâ rú sĩ, nĩ õzó 'bẽê rãlé kô. Gólĩyî â'dô ãnî ûfú'á ngbá ndẽlé vólé.
Drílĩyî jã̃rị́bã̃ ãníkâ 'dĩ îzãzó ngbángbá. Tãlâ nĩ gâ vólé dó tã lẽlé kĩ'á nĩ rî, Ôvârí âcâ
trá ĩyî pãlé.”
45-46 Yésũ drí fĩzó jã̃rị́bã̃ 'álâ zãâ lã̃vũlị́ jó ạ̃ngị̃ Ôvârí kâ rî 'álâ, gólâ õtírĩ âcá ã̃'dị́-drị̃
jó ạ̃ngị̃ Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ rî, gólâ ûsû õjílã ãzâ 'bá yî trá rĩ'á ĩyî ngá gólâ rĩ'á fẽlâ zãlé
ngá fẽfẽ ró rî gĩ'á ãkpã jó 'á. Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí õmbã sĩ kĩ nĩ rî, “Ôvârí âtâ
trá tã ã̃ngũ 'bá Ĩsáyã sị́lị́ kĩ nĩ rî,
‘Jó ámákâ rî íyíkâ cé rãtáã 'ẽzó ĩ'dî 'á lâ má drí ámâ lûyị̃-lûyị̃ bê.’

Ĩsáyã 56.7

Nĩ ârî drẽ, jó Ôvârí kâ â'dó kô ngá ãzâ 'ẽzó 'á lâ. Gõ'dá nõô rî, nĩ jâ trá rĩzó ngá ãníkâ
gĩlí 'á lâ, rĩ'á lãfâ lâ nyãlé. Ãnî trá õzõ ũgú kâtí.” Gõ'dá Yésũ lâdrô õjílã 'dî 'bá yî trá
õmbã sĩ.
47 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ rî trá lã̃múlị́ kã̃yị̃ vósĩ cé, jó ạ̃ngị̃ Ôvârí kâ 'dĩ 'á, rĩlí tã
tãndí Ôvârí kâ âtálé õjílã gólĩyî rĩ 'bá rû ê'bélé jó ạ̃ngị̃ Ôvârí kâ rî 'á rî yí drí. Drị̃-'bá
ạ̃ngị̃ Yúdã̃ yí kâ rî 'bá yî, lã'bí îmbá 'bá yî gõ'dá kpá gólĩyî sịsị́-lésĩ ró rî 'bá yí bê, lẽ
ĩyî trá Yésũ rî fũlị́ rî.
48 Îcá ĩyî kô, tãlâ õjílã ãmbá 'dó rĩ'á tólâ úlị́ Yésũ drí rĩ'á lôyálâ 'dĩ ârí'á. Õ'bí ãmbá
ĩtí 'dĩ 'bá yî lẽ 'dó úlị́ Yésũ kâ ârílí ĩyî bị́-'bálé sĩ.

20

Tã ã̃jú-'bá-ãzí Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí tị̃ ânyázó Yésũ bê

drı̣-ãcê gólâkâ rî tãsĩ rî
(Mãtáyõ 21.23-27; Márãkõ 11.27-33)

1 Ką̣yı̣ ãzâ sĩ, Yésũ õtírĩ rĩî tã pẽlé jó ạ́ngı̣ Ôvârí kâ 'dĩ 'á rî, drı̣-'bá ạ́ngı̣ Yúdạ̃ yí kâ
rî 'bá yî gõ'dá lã'bí îmbá 'bá yí bê, rî ĩyî trá Yésũ rî ı̣jílí tã ı̣jî-ı̣jî sĩ kĩ nĩ rî,
2 "Ã'dî 'bã nî rĩ'á tã pẽlé jó Ôvârí kâ nõ 'á rî nĩ yã? Ã'dî fẽ drı̣-ãcê ní drí tã 'dî 'bá
yî 'ẽzó rî nĩ yã?"
3 Yésũ lôgõ tã-drı̣ trá gólĩyî drí nõtí, "Má lẽ trá ãnî ı̣jílí tã ı̣jî-ı̣jî sĩ nõtí,
4 ã'dî 'bã Yõwánĩ rĩ'á bãbãtízĩ 'ẽlé õjílã drí rî nĩ yã?"
5 Gõ'dá drı̣-'bá Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî îcá ĩyî úlı̣ Yésũ kâ 'dĩ võ lâ lôgõlé kô. Gólĩyî ı̣̂sũ
tã trá kĩ nĩ rî, õzõ yĩ ãâtâ gólâ drí kĩ'á nĩ rî, Ôvârí ĩ'dî rî, Yésũ â'dô lôgõ'á lâ ĩyî drí kĩ
nĩ rî, ngã ã'dô kpá ĩtí rî, gólĩyî ró úlı̣ Yõwánĩ kâ kô ã'dô tãsĩ yã?
6 Õzõ gõ'dá yĩ ãâtâ kpá â'dó Ôvârí ĩ'dî kô rî, õ'bí ãmbá rĩ 'bá ĩtí 'dĩ 'bá yî â'dô 'dẽ'á
kpá ĩyî drı̣̃ı̣̂ ĩyî fũlı̣, tãlâ gólĩyî lẽ ĩyî tã-drı̣ trá kĩ nĩ rî, Yõwánĩ ĩ'dî tã ą̣̂ngũ 'bá Ôvârí
kâ.
7 Gõ'dá â'dô bê ĩtí rî, drı̣-'bá Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî gã ĩyî trá dó tã-drı̣ lôgõlé, gólĩyî
drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rî, yĩ nı̣̃ı̣ kô.
8 Gõ'dá Yésũ âtâ trá gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Õzõ ã'dô ĩtí rî, má lẽé kpá kô â'dálâ ãnî drí
kĩ, ã'dî 'bã mâ nĩ tã pẽlé yã rî."

Tã Yésũ drí tã îmbázó í'dígówá sĩ, drı̣-'bá õrĩ íyíkâ kâ rî 'bá yî â'dô íyî gã'á dó rî
(Mãtáyõ 21.33-46; Márãkõ 12.1-12)

9 Yésũ âtâ í'dígówá trá drı̣-'bá Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Ãgô ãzâ 'wã ạ́mvú
íyíkâ trá, gólâ drí fê õzõ âlâ'bâ kâtí gólâ rĩzó õdrá 'ẽlé lõ'wâ lâ 'ásĩ rî ı̣̂'dı̣zó 'á lâ.
Ạ́mvú lı̣pı̣̂ 'dĩ drí gõzó ạ́mvú 'wã 'bá ãzâ 'bá yî 'bãlé rĩ'á lôsĩ 'ẽlé ạ́mvú íyíkâ 'dĩ 'á,
tãlâ gólâ 'ẽ'á nĩlí rĩlí 'bạ̃drı̣̃ ãzâ 'á jẽjẽ ró ạ́mvú íyíkâ 'dĩ rú sĩ. Drílâ gõzó tã âtálé ạ́mvú
'wã 'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, 'Õzõ fê ạ́mvú 'á 'dĩ õ'wâ trá rî, nĩ trõ lõ'wâ lâ ũrûkạ̃ 'bá
yî ãnî drí, nĩ gõ ró ạ̃mbúkũ lâ âfẽlé má lı̣pı̣̂ lâ drí.'
10 Gõ'dá fê lõ'wâ 'dĩ kâ trá ạ́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî drí ôkízó lâ. Ạ́mvú lı̣pı̣̂ drí gõzó
lãjó'bá íyíkâ âjólé ânĩ'á fê lõ'wâ íyíkâ ró rî trõlé. Ạ́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî drí lãjó'bá
ạ́mvú lı̣pı̣̂ kâ 'dĩ rũzó cãlé drõlé vólé, drílĩyî gãzó dó fê lõ'wâ 'dĩ fẽlé ạ́mvú lı̣pı̣̂ 'dĩ drí.
11 Ạ́mvú lı̣pı̣̂ 'dĩ drí kpá lãjó'bá ãzâ âjózó. Ạ́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî drí rũzó lâ kpá
cãlé. Gólĩyî 'ẽ tã ãnyĩ kâ trá ãmbá lãjó'bá 'dĩ drí, gõ'dá kpá gólâ rî lô'dázó drõlé gõlé
vólé. Lôgâ ĩyî fê lõ'wâ 'dĩ kpá dó fẽlé.
12 Ạ́mvú lı̣pı̣̂ 'dĩ drí gõzó lãjó'bá nâ lâ jõlé, drílĩyî kpá cãzó lâ, lô'ézó lâ rõô. Fẽé ĩyî
fê lõ'wâ 'dĩ ạ́mvú lı̣pı̣̂ drí kpá kô.
13 "Ạ́mvú lı̣pı̣̂ 'dĩ drí tã ı̣̂sũzó kĩ nĩ rî, 'Má â'dô 'ẽ'á lâ nõ ángô tí ró yã? Má lẽ gõ'dá
trá drẽ ámâ mvá má drí lẽlé kôrô rî jõlé ĩ'dî. Ãzângá sĩ, gólĩyî â'dô gólâ rî rõ'á, drílĩyî
ngá ámákâ 'dĩ âfẽzó.' Gõ'dá mvá 'dĩ drí nĩzó ạ́mvú 'álâ.
14 "Gõ'dá ạ́mvú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yî õtírĩ ạ́mvú lı̣pı̣̂ 'dĩ mvá lâ rî ndrẽê rî, âtâ ĩyî tã trá
ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ nĩ rî, 'Nõô rî ạ́mvú lı̣pı̣̂ rî mvá ĩ'dî, mã rû gólâ fũlı̣ vólé, tãlâ ạ́mvú nõ
õrî ró bê ãmângá ãmâ drí.'
15 Gólĩyî lôkô ạ́mvú lı̣pı̣̂ rî mvá trá, sẽlâ vólé ạ́mvú 'ásĩ gõ'dá nĩ'á fũlı̣ vólé."
Gõ'dá í'dígówá 'dĩ vósĩ rî, Yésũ ı̣̂jî tã trá drı̣-'bá Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî tı̣ kĩ nĩ rî,
"Gõ'dá ạ́mvú lı̣pı̣̂ 'dĩ â'dô 'ẽ'á lâ ángô tí ró yã?
16 Tã pạ̃tı̣̃ı̣ ró, ạ́mvú lı̣pı̣̂ â'dô ânĩ'á ạ́mvú 'wã 'bá õnjí 'dĩ 'bá yî ûfúlı̣, drílâ gõzó
ạ́mvú 'wã 'bá ãzâ 'bá yî 'bãlé ĩ'dî ạ́mvú 'dĩ 'á." Gõ'dá õ'bí ãmbá rĩ 'bá ĩtí 'dĩ 'bá yî drí
tã âtázó kĩ nĩ rî, "Tã ĩtí 'dĩ 'bá yî îcá rû 'ẽlé kô."
17 Yésũ â'dâ õjílã 'dî 'bá yî ı̣̃ı̣̃fı̣ lâ trá drı̣-mbílí sĩ kĩ nĩ rî, "Nĩ nı̣ úlı̣ tã ą̣̂ngũ 'bá Ôvârí
kâ drí âtálé kĩ'á nĩ rî,

‘Ậjû nyãányâ gólâ jó 'dḭ̃ 'bá yî drí gãlé dó rî, â'dô gõ'dá trá ậjû tã lâ drí lâzélé rõô jó kâ ró rî ĩ'dî.
Tã 'dî rĩ'á Ôvârí drḭ̃gạ̃ sĩ, gõ'dá gólâ rî nyãányâ 'ê nĩ. Ãmâ tḭ̃ ậ'dḭ̃ trá tã 'dî drí sĩ.’
Lôngó 118.22

18 “Ĩtí rî, õzõ õjílã ãzâ ũsḭ̃ íyî pá trá jó ậjû 'dĩ rú rî, gólâ rî pá â'dô ŋõ'á. Gõ'dá õzõ jó ậjû 'dĩ ãâ'dê õjílã rî 'dĩ drḭ̃ḭ̃ rî, â'dô gólâ rî ôŋõ'á cĩnyí-cĩnyí.”*
19 Gõ'dá nĩngá sĩ, drḭ̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî lẽ ĩyî trá Yésũ rî trõlé nĩ'á fũlâ, tãlâ gólĩyî nḭ̃ trá Yésũ rî í'dígówá âtálé 'dĩ ĩyî rú. Nĩngá sĩ rî, gólĩyî îcá 'ẽlâ kô, tãlâ gólĩyî rô õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî ậwậlậkạ̃ lâ yî ĩ'dî.

Tã drḭ̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drí kõlõgbõ cãzó kpḭ̃ḭ̃,

Yésũ drí 'dẽzó zẽlé lâ 'á rî
(Mãtáyõ 22.15-33; Márãkõ 12.13-27)

20 Drḭ̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî rî ĩyî trá Yésũ rî âdólé, úlḭ́ õnjí ãzâ ãâfõ ró bê gólâ sḭ́lḭ́ sĩ, yĩ ũrû ró gólâ bê. Jô ĩyî tã ngõ 'bá yî trá nĩlí Yésũ rî tḭ̃ lôtẽlé, ãâtâ ró úlḭ́ ãzâ bê ányâ ró, gólĩyî ãânĩ ró bê tã lâ ngõlé ĩyî drí. Gólĩyî drí kpá tã âtázó tã ngõ 'bá 'dĩ 'bá yî drí, gólĩyî õjâ ĩyî kpá 'bãlé õjílã tãndí ró tã îjî-îjî ãzâ 'bá yî îjílí Yésũ tḭ́, pávó lôndãzó gólâ rî rũzó, drḭ̃ lâ ãâ'dê ró bê, gólĩyî ãâ'dô kpá ícícíyá 'ẽ 'bá ró Yésũ rú.
21 Õjílã gólĩyî tã ngõ 'bá 'dĩ yî îjî ĩyî Yésũ trá kĩ nĩ rî, “Lḭ̃fḭ́ îcí 'bá, ní âtâ úlḭ́ tãndí trá, gõ'dá ní îcî õjílã lḭ̃fḭ́ trá tã pậtḭ́-pậtḭ̃ Ôvârí kâ rî sĩ, õzõ õjílã ãmbá 'dĩ 'bá yî ã'dô ĩyî gbõ lé õmbã ró ní bê rî.
22 Mã lẽ ní âtâ ãmâ drí tã mbḭ̃ ró, mã õgî ômbê ngá ãtrâ Rómã kâ drí ngã kô yã?”
23 Yésũ nḭ̃ trá gólĩyî rî 'dĩ kõlõgbõ cã'á yí drí 'dẽzó, tãlâ yĩ ũrû ró yî bê.
Gólâ drí gõzó tã âtálé gólĩyî drí nõtí,
24 “Nĩ âfẽ drẽ lãfâ ãnî drí rĩzó ômbê gĩlí ĩ'dî sĩ lâ 'dĩ ãlô rî má drí, tãlâ má ndrê ró bê. Nõô ã'dî rî líndrí 'î ậdḭ̃ ífí nõ rú, gõ'dá rú îgĩlí rú lâ 'á nõ bê yã?”
25 Tã ngõ 'bá 'dĩ 'bá yî drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Nõô rî kúmú Rómã kâ 'bãlé ãmâ drḭ̃ḭ̃ nõ líndrí lâ ĩ'dî.”
Gõ'dá Yésũ âtâ trá gólĩyî drí nõtí, “Õzõ ã'dô ĩtí rî, gólâ ĩ'dî lãfâ 'dĩ lḭ́pḭ̃ lâ 'î, nĩ lôgõ lãfâ 'dĩ vólé gólâ drí ômbê gĩgĩ sĩ. Gõ'dá ãnî rî gógó ífífí lâ ãnî lḭ́pḭ̃ rĩ'á Ôvârí ĩ'dî, nĩ fẽ ãnî nyãányâ gólâ drí tã gólâ drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî 'ẽzó.”
26 Nĩngá sĩ rî, tã ngõ 'bá 'dĩ 'bá yî trá 'dó lârõ-lârõ ró, tãlâ Yésũ lôgõ tã îjî-îjî gólĩyíkâ 'dĩ trá tã nḭ̃nḭ̃ sĩ. Gólĩyî îcá ĩyî úlḭ́ ãzâ âtálé Yésũ rî drḭ̃ rũzó rî kô. Gólĩyî gõ'dá trá úlḭ́ ãzâ ãkó âtálé.
27 Gõ'dá Sậdúsḭ̃ ãzâ 'bá yî âcâ ĩyî trá Yésũ rî ûjũlḭ́. Gólĩyî rî ĩyíkâ õjílã lḭ̃fḭ́ îcílí kĩ nĩ rî, Ôvârí îcá kô õjílã îngálé õdrã 'ásĩ.
28 Gólĩyî âtâ trá Yésũ drí nõtí, “Lḭ̃fḭ́ îcí 'bá, ãmâ ạ́'bḭ́yạ́ Músạ̃ îgĩ tã trá ãmâ drí kĩ nĩ rî, ‘Õzõ ãgô ãzâ õdrã cú ĩtí mvá tḭ̃ ãkó rî, gólâ rî ậdrúpḭ̃ yî â'dô gólâ rî õkó 'dĩ trõ'á mvá tḭ̃zó gólâ drí.’
29 Ngbãângbânõ rî, mã âtâ drẽ í'dígówá ãzâ ní drí. Ãgô ãzâ rĩ'á mvá bê njḭ̃-drḭ̃-lâ-rḭ̃ 'dó ĩyî ágó ró. Gõ'dá mvá sḭ́sḭ́ rî drí õkó gĩzó, drílâ drãzó õkó 'dĩ âyélé tḭ́ ĩyî mvá õkó 'dĩ bê kô.
30 Ậdrúpḭ̃ lâ ãzâ drí trõzó lâ ậyḭ́zḭ́ ró, tḭ́ ĩyî mvá kpá kô, drílâ kpá drãzó.
31 Ậdrúpḭ̃ ãzâ drí kpá ậyḭ́zḭ́ 'dĩ trõzó, tḭ́ mvá kpá kô, drílâ kpá drãzó. Ậdrúpḭ̃ ãzâ drí kpá ậyḭ́zḭ́ 'dĩ trõzó, tḭ́ mvá kpá kô, drílâ kpá drãzó, ndrĩ gbõ 'dó ĩtí té ậdũkũ lâ mvá ậdũ ró rî, drílâ ậyḭ́zḭ́ 'dĩ trõzó nĩ, tḭ́ ĩyî mvá kpá kô. Mvá ậdũ 'dî drí kpá drãzó.
32 Õkó 'dĩ drí kpá drãzó. Gõ'dá ní âtâ drẽ tã lâ ãmâ drí.

---

* **20:18 20.18** Úlḭ́ 'dĩ 'bá yî, tã ífí lâ kĩ, õjílã gólĩyî Yésũ rî gã 'bá dó rî, lâŋõ õnjí tẽtẽ â'dô 'dẽ'á gólĩyî drḭ̃ḭ̃.

33 Ị̃zạ̃tú ãngó nõ 'á rî, õzõ Ôvârí ĩĩngâ õjílã ôdrã 'bá rî yî trá lédrẽ-lédrẽ ró rî, ạ̃drúpị̃
gólĩyî njị̃-drị̃-lâ-rị̃ 'dó õkó 'dĩ trõ 'bá ndrĩ 'dî 'bá yî 'ásĩ rî, õkó 'dĩ â'dô 'bã'á ángô rî
õkó lâ ró yã?" Gólĩyî âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ, tãlâ Yésũ rî rú'bạ̃ ônjâ ró bê tã ányâ lôgõlé ĩ'dî.
34 Yésũ drí tã âtázó Sạ̃dúsị̃ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Ãngó 'á nõngá rî, ãgô rî õkó gĩlí.
35 Gõ'dá võ Ôvârí ngálâ ûrú 'álâ rî 'á rî, â'dó kô õkó gĩzó ĩ'dî 'bãzó ãyĩkõ ró, õjílã tị̃
mvá kô,
36 gõ'dá õjílã drãá kpá kô. Õjílã â'dô 'bã'á 'dó ndrĩ õzõ mãlãyíkã kâtí, drãá ĩyî gõ'dá
kô. Gólĩyî â'dô 'bã'á Ôvârí rî mvá ró, tãlâ Ôvârí îngâ gólĩyî trá õdrã 'ásĩ.
37 Ãnî Sạ̃dúsị̃ yî, tã ị̃sũ ãníkâ â'dó kô mbị̃. Ãmâ ạ̃'bíyạ̃ Músạ̃ îgĩ tã trá âyélé ãmâ
drí, kạ̃yị̃ tíbê Ôvârí drí úlị̃ âtázó yí drí fê ngbũkpũ-ngbũkpũ rĩ 'bá kõlé lạ̃sị̃ ró ĩtí 'dĩ
'ásĩ kĩ nĩ rî, 'Mâ cé ĩ'dî Ôvârí tíbê Ãbãrãyámã drí rĩ'á rõlâ rî, mâ kpá ĩ'dî Ôvârí tíbê
Ĩsákã drí rĩ'á rõlâ rî ĩ'dî, kpá Ôvârí Yãkóbã drí rõlé rî ĩ'dî.' Ôvârí õtírĩ tã âtá Músạ̃
drí rî, Ãbãrãyámã, Ĩsákã gõ'dá Yãkóbã yî drã ĩyî trá.
38 Îcá gõ'dá kô ãvõ drí Ôvârí rî rõzó, gõ'dá ngbãângbânõ rî, Ãbãrãyámã, Ĩsákã,
Yãkóbã gõ'dá trá lédrẽ-lédrẽ ró Ôvârí ngálâ."
39 Lã'bí îmbá 'bá ãzâ 'bá yî drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Yésũ, ní lôgõ tã-drị̃ Sạ̃dúsị̃
'dĩ 'bá yí kâ trá tãndí ró." Gólĩyî âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ, tãlâ gólĩyî lẽé ĩyî Sạ̃dúsị̃ yî kô.
40 Gõ'dá nĩngá sĩ, lã'bí îmbá 'bá 'dĩ 'bá yî õjílã gólĩyî sị́sị́-lésĩ rî yí bê rô ĩyî Yésũ trá,
ị̃jí ĩyî gõ'dá gólâ ó'dí kô, tãlâ gólĩyî îcá gõ'dá tã ãzâ ị̃sũlị̃ Yésũ rî drị̃ rũzó 'á lâ kô. Tã
lôgõ-lôgõ Yésũ kâ rî lạ̃vũ gólĩyî trá tã nị̃nị̃ sĩ.

Tã 'díyî pã 'bá rî tãsĩ
(Mãtáyõ 22.41-46; Márãkõ 12.35-37)

41 Gõ'dá Yésũ kĩ drị̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí rî, "Nĩ ị̃sũ drẽ tã mãnísĩ tã 'díyî pã
'bá kâ tãsĩ. Íĩgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ'á nĩ rî, 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á âjólâ nõ
rĩ'á kúmú Dạ̃wúdị̃ rî ózõwá 'î.
42 Gõ'dá má kĩ, kúmú Dạ̃wúdị̃ rî gógó âtâ trá lôngó ãzâ 'á nĩngá kĩ nĩ rî, 'díyî pã
'bá gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á âjólâ nõ ãâ'dô 'bã'á kúmú íyíkâ ró. Dạ̃wúdị̃ âtâ trá nõtí,
'Ôvârí âtâ tã trá Kúmú ámákâ drí, gólâ õrî yí bê võ ãlô 'á cú drị̃-ãcê bê ãngó nõ rũlị̃
yí bê.
43 Gõ'dá yí â'dô gólâ rî ạ̃jú-'bá-ãzí yî 'bã'á â'dólé áyábálá ró gólâ rî pá zẽlé.' "
Lôngó 110.1
44 Gõ'dá Yésũ âtâ tã trá drị̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí úlị̃ mãnĩgõ sĩ kĩ nĩ rî, "Â'dô
â'dó'á ángô tí ró, 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á âjólâ rî drí 'bãzó kúmú ró Dạ̃wúdị̃
drị̃ị̃, gõ'dá kpá â'dólé Dạ̃wúdị̃ rî ózõwá ró yã?" Yésũ âtâ tã 'dî ĩtí, tãlâ gólâ lẽ gólĩyî
drí nị̃lâ dódó, 'díyî pã 'bá 'dĩ rî â'dô 'bã'á õjílã mvá ró, kpá õzõ Ôvârí rî ífífí tí.
45 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ âtâ tã trá tã ârí 'bá íyíkâ rî drí, gõ'dá õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî
ârî ĩyî gólâ kpá trá, tã âtâ rĩ'á nõtí,
46 "Nĩ 'bã ãnî drị̃ị̃, ạ̃dũkũ lâ ró, nĩ õzó 'bãâ kô õzõ lã'bí îmbá 'bá 'dĩ 'bá yî tí. Lã'bí
îmbá 'bá rî 'bá yî gólĩyî rî ĩyíkâ ítá ãcê-ãcê sõlé ĩ'dî kạ̃trạ̃-kạ̃trạ̃ vũdrị̃ sĩ, ĩyî â'dázó bê
lị̃fị̃ îcí 'bá ró. Gõ'dá kpá rĩzó ạ̃cị̃ tõlé lómbé-lómbéwá sĩ gõcẽ-gõcẽ võ ngá gĩ kâ 'ásĩ,
õjílã õrî ró bê nî-bê-yã fẽlé ĩyî drí tã rõrõ sĩ. Gõ'dá gólĩyî nĩ bê rãtáã 'ẽlé jó tã ârî kâ
'álâ rî, gólĩyî drí té kị̃tị̃ ạ̃ngị̃ ạ̃ngị̃ sị́sị́ 'álâ rî 'bá yî zĩzó ĩ'dî rĩzó drị̃ lâ. Õzõ gólĩyî õcâ
trá võ kãrámã kâ 'á rî, gólĩyî drí ĩyíkâ rĩzó zãã ĩyî ífífí 'bãlé â'dólé sị́sị́ rĩlí kị̃tị̃ ạ̃ngị̃
ạ̃ngị̃ drị̃ị̃, kị̃tị̃ gólĩyî kó 'bãlé cé ũmú gólĩyî ãmbâ-ãmbâ drí rî yî drị̃ị̃.
47 Gõ'dá ó'bã gólĩyî bê rĩ'á ngá 'ẽlé õkó gólĩyî ágó lâ yî drí ôdrãlé rî vó lâ yî ndrẽlé
rî, gólĩyî rî ĩyîngá cé lãfâ õkó 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ îzãlé ĩ'dî. Gõ'dá gólĩyî rî trá rĩ'á rãtáã
'ẽlé kárá Ôvârí drí, gbórókõ ãmbá sĩ ngbạ̃lạ̃-ngbạ̃lạ̃, õjílã ãzí lị̃fị̃ drị̃ 'á. Gõ'dá nĩngá

sĩ rî, gólĩyî rĩ'á tã õnjí bê tákányĩ ĩyî pị̃pị̃sĩ́lĩ́ 'á. Tã lâ rĩ'á nõtí, Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á gólĩyî drí lạ̃vũlĩ́ kôrô.”

21

1 Yésũ rî trá ãnyî ngá gólâ rĩzó lãfâ ngá fẽfẽ ró rî 'bãlé 'á lâ rĩzó ngá 'ẽ'ẽ Ôvârí kâ vó lâ ndrẽlé jó ạ́ngĩ́ Ôvârí kâ 'á rî lạ̃gạ̃tĩ́. Gólâ ndrê ãgô ãzâ 'bá yî ngá-drĩ̃ ãmbá bê rî 'bá yî trá, lãfâ ãmbá 'bã'á ngá 'dĩ 'á.

2 Gõ'dá ạ̃yĩ́zĩ́ ãzâ ĩzã 'bá ró rî gólâ cé lãfâ ífí bê rĩ̃, drílâ kpá ânĩzó fẽlâ Ôvârí drí.

3 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó kĩ nĩ̃ rî, “Má âtâ ãnî drí tã pạ̃tĩ̃ĩ́ ró, nĩ̃ ndrê drẽ õkó ĩzã 'bá ró nõ. Gólâ fẽ lãfâ dódó ró Ôvârí drí lạ̃vũlĩ́ gạ̃rạ̃, tãlâ gólâ cú ĩtí ngá ãzâ ãkó fẽlé. Ôvârí â'dô tã tãndí gólâkâ 'dĩ võ lâ lôgõ'á.

4 Ãgô gólĩyî ngá-drĩ̃ ãmbá bê nõ 'bá yî rĩ'á lãfâ bê dũû, fẽfẽ lâ â'dó lâŋõ ró kô. Gõ'dá õkó gólâ ĩzã 'bá ró nõ kâ rî, fẽ íyíkâ ĩ'dî nyé 'dĩ, ạ̃mbúkũ lâ âyé ãkó yí drí ngá pãzó drĩ̃ lâ ạ̃tĩ́ 'álâ, 'dĩĩ ngá lẽlẽ gólâkâ rî ĩ'dî.”

Tã Yésũ drí â'dálé lãjó'bá íyíkâ drí Yẽrõsãlémã rî rû îzã-îzã tãsĩ̃ ị̃zạ̃tú rî (Mãtáyõ 24.1-35; Márãkõ 13.1-31)

5 Lãjó'bá Yésũ kâ bê rĩ'á âfõ'á jó ạ́ngĩ́ Ôvârí kâ 'ásĩ rî, gólĩyî drí rĩzó tã âtálé tã jó ạ́ngĩ́ Ôvârí kâ sû ãkĩ̃, bẽlé kúnĩ́ mvá sĩ̃ îgígírãlé nyạ̃rũ-nyạ̃rũ nâ tãsĩ̃, kpá ngá fẽfẽ Ôvârí drí jó ạ́ngĩ́ gólâkâ nã êdézó sũlĩ́ rõô nã tãsĩ̃.

6 Yésũ âtâ tã trá gólĩyî drí kĩ nĩ̃ rî, “Má âtâ ĩ'dî ãnî drí tã pạ̃tĩ̃ĩ́ ró, ị̃zạ̃tú rî, nĩ̃ â'dô ndrẽ'á lâ, jó ạ́ngĩ́ tõrõngõlõ sũ 'bá ãkĩ̃ 'dî, kạ̃yị̃ lâ õtírĩ̃ cãâ rî, áâ'dô lâpẽ'á lâ ndéré-ndéré, kúnĩ́ mvá lâ 'dĩ 'bá yî drí lô'dézó ndrĩ̃ vũdrĩ́ sĩ̃ ndíyá-ndíyá.”

7 Gõ'dá nĩ̃ngá sĩ̃, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí tã îjízó Yésũ tĩ́ kĩ̃ nĩ̃ rî, “Ngá 'dĩ, kạ̃yị̃ lâ â'dô âcá'á ángô tû yã? Ngá ãzâ bê 'ẽ 'bá rû 'ẽlé sĩ́sĩ́ kạ̃yị̃ lâ â'dálé ãmâ drí yã?”

8 Yésũ kĩ̃, “Nĩ̃ 'bã ãnî drĩ̃ị̃ tãndí ró, nĩ̃ 'bã õjílã ãâdô ãnî kô âgõ-âgõ ámákâ rî tã lâ tãsĩ̃. Õnjõ 'bá ãzâ 'bá yî bê rĩ'á dũû. Ãzâ 'bá yî â'dô tã âmã'á kĩ̃ nĩ̃ rî, yĩ ã'dô ĩ'dî 'díyî pã 'bá 'î. Ãzâ 'bá yî â'dô âtá'á lâ kĩ̃ nĩ̃ rî, kạ̃yị̃ câ trá ạ̃dũkũ ãngó kâ drí âcázó. Gõ'dá nĩ̃ ârî tã 'dî 'bá yî kô ãlôwálâ, tãlâ 'dĩĩ 'dó õnjõ 'î.

9 “Gõ'dá õzõ nĩ̃ ãârî tã ạ̃jú kâ ngã'á gbõ lé võ ãzâ 'bá yî 'ásĩ rî, nĩ̃ 'ê ũrĩ̃ kô. Nĩ̃ lô'bê lĩ̃fĩ́ kpá kô kĩ̃'á nĩ̃ rî, ạ̃dũkũ ãngó kâ trá âcá'á ĩ'dî 'dĩ. Ngá ãmbá 'dĩ 'bá yî â'dô lạ̃vũ'á ndrĩ̃ ạ̃dũkũ ãngó kâ õró gõ âcálé vólé lésĩ̃ ró.

10 Nĩ̃ â'dô ndrẽ'á lâ, õrĩ̃ tị̃ ãmbá â'dô ngã'á rĩ'á rû fũlĩ́ ĩyî võ 'ásĩ gĩâ nãlé gõ'dá kpá nõngá. Kó nĩ̃ 'ê ũrĩ̃ kô.

11 Nĩ̃ â'dô ndrẽ'á lâ, tã lârâkô â'dô rû 'ẽ'á, ị̃nyạ̃kú drí rĩzó rû îyálé, kpá lõfó õnjí drí 'dẽzó õjílã drĩ̃ị̃, ngá lãzé tị̃ õnjî-õnjî â'dô õjílã 'ẽ'á ndrĩ̃. Gõ'dá nĩ̃ â'dô ndrẽ'á lâ kpá tã lârâkô ãzâ 'bá yî õzõ õyĩ̃ ạ́ngĩ́ kâtí rî â'dô rû 'ẽ'á 'bũû 'á. Ị̃tú lị̃fĩ́ ngã 'bô ị̃'bị̃'bị̃wạ́ lị̃fĩ́ 'î yã rî, â'dô rĩ'á rû ôjálé võ 'ásĩ ngĩíngî. 'Dĩĩ rî tã â'dálé kĩ̃, kạ̃yị̃ ạ̃dũkũ trá ãnyî.

12 “Gõ'dá ãkpãkã'dã drẽ ngá 'dĩ 'bá yî 'é rû kô rî, ãnî ãzâ 'bá yî, õjílã â'dô ãnî rũ'á âjílí õjílã ạ́ngĩ́ sĩ́sĩ́-lésĩ̃ rî ágálé tã lâ kĩ̃lí, ãzâ 'bá yî âjízó kúmú ạ́ngĩ́ ạ́ngĩ́ ágálé tã lâ kĩ̃lí 'bãlé gạ̃nĩ́mạ̃ 'á, rĩ'á ãnî îzãlé, tãlâ ãnî lãjó'bá ámákâ ĩ'dî rî drí sĩ̃.

13 Õzõ tã 'dî 'bá yî õtírĩ̃ rû 'ẽê rî, nĩ̃ â'dô lạ̃tị̃ tãndí ûsú'á tã âtázó ámâ tãsĩ̃.

14-15 Nĩ̃ 'ê ũrĩ̃ kô. Óõ'bã ãnî gbõ lé gạ̃nĩ́mạ̃ 'á rî, nĩ̃ lô'bê lĩ̃fĩ́ kô úlĩ́ võ ãnî ạ̃jú-'bá-ãzí yí kâ ícícíyá 'ẽzó ãnî rú rî lôgõrẽ 'á, tãlâ mâ bê. Má â'dô tã nĩ̃nĩ̃ âfẽ'á ãnî drí úlĩ́ ífífí âtázó ĩ'dî gólĩyî pẽzó.

16 Ãnî ãzí-ãzí yî ngãtá 'bô ãnî áró yî â'dô lé õdrã sõ'á nĩ̃ ãnî lĩ̃fĩ́ ámâ tãsĩ̃ rî, nĩ̃ 'ê ũrĩ̃ kô. Áâ'dô õjílã ãzâ 'bá yî ãnî lãfálé sĩ̃ rî ûfú'á kpá ámâ tãsĩ̃.

17 Õjílã ãzâ 'bá yî dũû 'álé lâ yî drí âdrãzó kpá ãnî rú ámâ tãsĩ̃.

18 Gólĩyî â'dô ãnî fũ'á gõ'dá gólĩyî îcá kô ãnî fũlı̨ zãâ, â'dô ĩyî cé ãnî rú'bạ̃ fũ'á ĩ'dî,
ãnî lîdrí-lîdrí âyélé.
19 Õzõ õjílã ãâ'dô ãnî îzã'á rõô ámâ tãsĩ rî, nĩ rî fĩî ạ̃tũ-ạ̃tũ sĩ. Ĩtí rî, nĩ â'dô lédrẽ-
lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî ûsú'á.
20 "Nĩ ndrê dódó õzõ ạ̃jú 'bũ 'bá õtírĩ rãâ dîrî gbãâ Yẽrõsãlémã rú sĩ ạ̃jú 'bũlı̨ rî, nĩ
nı̨ trá âbí 'ẽ'á îzãlâ.
21 Õjílã gólĩyî rĩ 'bá dîrî Yũdạ̃yạ̃ rú sĩ rî õrâ ndrĩ únı̨ drı̨ 'álâ ĩyî lạ̃pı̨lı̨. Gõ'dá õjílã
gólĩyî rĩ 'bá ĩyî 'bã-tı̨ ĩyíkâ 'ásĩ rî, â'dó kô tãndí ró drílĩyî gõ'dá rãzó Yẽrõsãlémã 'álâ
ĩyî lạ̃pı̨lı̨.
22 Gólĩyî 'ê rãlé 'dĩ, tãlâ Ôvârí trá 'ẽ'á Yẽrõsãlémã rî îzãlé. Ôvârí 'ê Yẽrõsãlémã rî
îzãlé 'dĩ, tãlâ ạ̃kû ró rî tã ạ̃ngũ 'bá âtâ tã lâ trá ĩtí.
23 Nõô rî trá kạ̃yı̨ ĩzã kâ 'î õkó 'â bê rî 'bá yî drí gõ'dá kpá gólĩyî mvá bê drı̨ 'á rî 'bá
yî drí! Õjílã ndrĩ â'dô ĩzã 'ẽ'á rõô ngbı̨̃lı̨̃rı̨̃ Ôvârí kâ drí sĩ.
24 Áâ'dô õjílã ãmbá 'dı̨̃'á îzã'á ạ̃jú sĩ, áâ'dô õjílã ãzâ 'bá yî rũ'á fẽlé rạ̃gı̨̃ı̨ ró 'bạ̃drı̨̃
ãzâ 'bá yî 'á jẽjẽ ró. Õjílã lídí drí ânĩzó nĩ Yẽrõsãlémã rî rũlı̨, té kạ̃yı̨ Ôvârí drí 'bãlé
mbârâkã gólĩyíkâ drí rû ndẽzó rî drí cãzó nĩ."

Tã Yésũ drí âtálé lãjó'bá íyíkâ drí âgõ-âgõ íyíkâ tãsĩ rî

25-26 "Gõ'dá nĩngá sĩ rî, tã lârâkô ãzâ 'bá yî â'dô rû 'ẽ'á ı̨̃tú lı̨̃fı̨̃, kpá párá lı̨̃fı̨̃, kpá
ı̨̃'bı̨̃'bı̨̃wạ́ lı̨̃fı̨̃. 'Dĩĩ rî, ngá 'bũû 'álâ rî 'bá yî â'dô rû îyá'á kı̨̃zı̨̃-kı̨̃zı̨̃ õyĩ ró. Tã 'dî 'bá yî
â'dô õjílã ãmbá 'bã'á â'dólé kõló-kólô ró fãfã ãkó ĩtí. Õjílã ãmbá îcá rãlé kô, tãlâ ngá
'dĩ 'bá yî â'dô lı̨̃mvû ândrê 'bã'á tı̨̃lı̨ õjílã ûfúlı̨. Õjílã ãmbá drı̨̃ â'dô lîjã'á ũrı̨̃ drí, tãlâ
gólĩyî âkĩ'á nĩ rî, ạ̃dũkũ ãngó kâ âcâ trá.
27 Gõ'dá mâ gólâ âjólé ûrú lésĩ nô â'dô âgõ'á mbãrãsãsã bê. Má â'dô ânĩ'á cú
mbârâkã ạ́ngı̨ bê gõ'dá kpá ãmbã Ôvârí kâ rî bê, õjílã drí ndrẽzó lâ ndrĩ.
28 Tã 'dî 'bá yî õtírĩ rû 'ẽê ĩtí rî, nĩ 'bã lı̨̃fı̨̃ vó lâ, tãlâ má â'dô âgõ'á õjílã gólĩyî ĩzã
bê ámâ tãsĩ rî pãlé ĩzã rî 'dĩ 'ásĩ."
29-30 Gõ'dá Yésũ âtâ úlı̨ mãnĩgõ trá gólĩyî drí nõtí kĩ nĩ rî, "Nĩ õtírĩ fê bı̨ ndrẽê ârõ'á
cãrõ rî, nĩ nı̨ trá kĩ nĩ rî, ôzê lı̨̃mvû trá ãnyî 'ẽ'á âcálé.
31 Gõ'dá nõô rî kpá ĩtí, õzõ nĩ õtírĩ tã lârâkô 'dĩ 'bá yî ndrẽê rû 'ẽ'á rî, nĩ â'dô nı̨̃'á
lâ kpá kĩ nĩ rî, tã kũmũ Ôvârí kâ rî kâ rî 'ẽ'á ãnyî âcálé.
32 Õjílã ãnî lãfálé sĩ rî, ãzâ 'bá yî â'dô ndrẽ'á lâ drẽ ãkpã gólĩyî ôdrãá drẽ kô.
33 Õzõ kpálé ı̨̃nyạ́kú drı̨̃ 'bũû bê ãâ'dô rû ndẽ'á ndrĩ rî, úlı̨ ámákâ nõ ndẽé rû kô
ãlôwálâ.
34-35 Nĩ sû ãnî rú dódó, nĩ ı̨̃sũ tã kô cé tã ãngó nõ kâ tãsĩ, nĩ sõ ãnî kô mõrá õdrá kâ
rî 'á, rĩzó cú ĩtí tã ı̨̃sũ-ı̨̃sũ ãkó. Âgõ-âgõ ámákâ ãngó 'á nõlé rî â'dô 'bã'á cú ĩtí, õjílã
ãzâ drí kạ̃yı̨ lâ nı̨̃ ãkó, â'dô 'bã'á 'wãâ ró, õzõ kõlõgbõ drí ạ̃sı̨̃rı̨̃ 'wãâ ró ãcõmõ édrégó
drı̨̃ı̨ rî kâtí. Õjílã gólĩyî tíbê drı̨̃ âdĩ 'bá tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ kô rî, ûsú ĩyî kạ̃yı̨ gõ'dá drı̨̃
âdĩzó tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ kô.
36 Ãnî lãjó'bá ámákâ rî 'bá yî, nĩ rî njãâ. Má â'dô 'ẽ'á âgõlé 'wãâ ró, nĩ rî zãâ rãtáã
'ẽlé Ôvârí drí, õ'bã ró ãnî pı̨̃pı̨̃sı̨̃lı̨ bê ı̨̃dû-ı̨̃dû ró rĩlí lãjó'bá tãndí ró. Õzõ nĩ õ'ê trá ĩtí
rî, â'dó kô ãnyĩ ró âdrérẽ 'á ı̨̃zạ́tú má ágálé, má õtírĩ âgõô tã kĩlí ạ̃dũkũ lâ ró rî. Nĩ
â'dô kákárá lı̨mú kâtí, nĩ pâ ró ngá bê lâŋõ ãmbá 'dĩ 'bá yî 'ásĩ. Nĩ 'bã ãnî pı̨̃pı̨̃sı̨̃lı̨
kpá vũdrı̨, nĩ pâ ró ngá bê lâŋõ Ôvârí rî mvá kâ rî 'ásĩ. 'Dĩĩ tã ámákâ ĩ'dî."
37 Yésũ rî trá õjílã lı̨̃fı̨̃ îcílí ı̨̃tú vósĩ cé jó ạ́ngı̨ Ôvârí kâ 'álâ. Lạ̃njạ́túlı̨ sĩ rî, drílâ
ngãzó gõlé táyã gólĩyíkâ 'álâ, únı̨ fê dõ kâ bê dũû drı̨̃ lâ rî drı̨̃ 'álâ.
38 Ãkpãkã'dã õjí bê, ı̨̃tú vósĩ cé, õjílã ãmbá rî ĩyî trá nĩlí tã gólâkâ ârílí.

22

Tã drị̃-'bá ạ́ngị́ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drí ą̣ýị́lị́ lã'bí îmbá 'bá bê 'ẽzó Yésũ rî fũlị́ rî

1 Gõ'dá kãrámã ãmbãtã ạ̃kú ãkó rî kâ tíbê rĩ'á zị̃lâ kpá kãrámã lą̣vũ-lą̣vũ kôrô kâ âcâ trá ãnyî.
2 Drị̃-'bá ạ́ngị́ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî lã'bí îmbá 'bá yí bê, ê'bê ĩyî rû trá tã ị̃'bị̃lị́ 'ẽzó Yésũ rî fũlị́ ĩnị́nị̃ ró, tãlâ gólĩyî rô õmbã õjílã kâ rî ĩ'dî.
3 Kpá ką̣yị̃ gólĩyî drí rĩrĩ tã ị̃'bị̃lị́ rî 'á rî, Sãtánã drí fĩzó Yúdạ̃ Ĩsĩkãrĩyótã 'á, Yúdạ̃ rî 'bãlé Yésũ rî drị́-bã fẽlé íyî ạ̃jú-'bá-ãzí yî drị́gạ́. Yúdạ̃ 'dĩ kpá lãjó'bá Yésũ kâ ĩ'dî.
4 Yúdạ̃ drí nĩzó õjílã ãmbâ-ãmbâ Yúdạ̃ yí kâ gólĩyî rĩ 'bá ĩyî tã lôndãlé 'ẽzó Yésũ rî fũlị́ 'dĩ 'bá yî ngálâ tã 'dî ị̃'bị̃lị́ gólĩyí bê.
5 Âcâ-âcâ Yúdạ̃ kâ gólĩyî ngálâ rî, ãyĩkõ lâ cî gólĩyî trá kôrô. Drílĩyî tã-drị̃ lẽzó lãfâ fẽzó Yúdạ̃ drí, Yésũ rî drị́-bã fẽzó ĩyî drị́ rî sĩ.
6 Yúdạ̃ rî trá cé ị̃tú tẽlé ĩ'dî 'ẽzó Yésũ rî drị́-bã fẽlé ạ̃jú-'bá-ãzí drí, gólâ õtírĩ 'bãâ élêwálâ rî.

Tã ngá nyãnyã Yésũ kâ ạ̃dũkũ lâ ró lãjó'bá íyíkâ bê rî tãsĩ rî
(Mãtáyõ 26.17-30; Márãkõ 14.12-26; Yõwánĩ 13)

7 Ką̣yị̃ gólâ kãrámã nã kâ sĩ rî, 'bã-lị́pị̃ 'bã-tị̃ ãlô-ãlô kâ drí kạ̃bị̃lị́kị̃ ûlị́zó nyãlé ạ̃'dị́-drị̃ ĩyíkâ 'á, ã'dô ró bê ką̣yị̃ Ôvârí drí lą̣vũzó kôrô ĩyî drị̃ị̃ sĩ Mạ̃sị̃rị̃ 'álâ rî, tã lâ õzó jãâ kô.
8 Yésũ drí tã âtázó Pétẽrõ yî drí Yõwánĩ bê nĩlí ngá kãrámã 'dî kâ êdélé.
9 Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê drílĩyî tã ị̃jízó Yésũ tị́ kĩ, võ lâ 'dĩ ángô lé yã?
10 Yésũ âtâ trá gólĩyî drí kĩ, “Nĩ nĩ, õzõ nĩ õcâ trá Yẽrõsãlémã 'álâ rî, nĩ â'dô ãgô ãzâ ûsú'á, rĩ'á lũmvû límvó njị̃'á. Nĩ 'dê zãâ gólâ vó, â'dô nĩ'á fĩlí jó 'álâ.
11 Nĩ gõ ró úlị́ âtálé 'bã-lị́pị̃ drí kĩ nĩ rî, ‘Ãmâ lị́pị̃ âtâ tã ní drí nõtí, jó ĩyî drí rĩzó 'á lâ lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê kãrámã nyãlé rî íyíkâ ángô lé yã?’
12 Gólâ â'dô jó 'álé ạ́ngị́ ãzâ â'dá'á ãnî drí, lạ̃kũ ûrú lésĩ rî 'á õrî mbãlé mbãmbã nĩ'á 'álâ ãzâ rî 'á tólâ. Tãrãbízã yî ngá ãzâ 'bá yí bê 'dó rĩ'á tólâ kpá, nĩ lị̃ ró kạ̃bị̃lị́kị̃ lâ'dílí ngá nyãnyã ãzâ 'bá yí bê êdélé njãâ, ãmâ drí ânĩ'á nyãlâ, nĩ gõ ró ânĩlí tã lâ âtálé ãmâ drí.”
13 Gõ'dá Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê, drílĩyî nĩzó ãgô 'dĩ ûsúlị́, té õzõ Yésũ drí âtálé rî tí. Gõ'dá drílĩyî ngá kãrámã 'dî kâ êdézó.
14 Gõ'dá nĩngá sĩ, Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê ânĩ ĩyî trá tã lâ âtálé Yésũ drí. Yésũ yî drí âcázó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê kãrámã nyãlé. Drílĩyî nĩzó rĩlí tãrãbízã lạ̃gạ̃tị̃ ĩtí.
15 Yésũ drí gõzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ drí kĩ nĩ rî, “Má rî tã âtálé ãnî drí rî, má lẽ tã trá tákányĩ ãmâ drí kãrámã nô 'ẽzó ãní bê drẽ ãkpãkã'dã má drãá drẽ kô.
16 Má 'é kãrámã ãzâ gõ'dá õzõ nõô rî tí kô, zãâ té ngá gólâ tã lâ â'dálé nõ â'dô rû 'ẽ'á zãlô. Gõ'dá Ôvârí â'dô ámâ 'bã'á kúmú võ ûrú 'álâ rî kâ ró.”
17 Yésũ drí ĩgã õdrá âlâ'bâ kâ îngázó ûrû, drílâ rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí. Gõ'dá gólâ kĩ nĩ rî, “Ãnî ndrĩ, nĩ trõ ĩgã õdrá âlâ'bâ kâ nõ má drị́gạ́ sĩ, nĩ mvû ró.
18 Õzõ má drí âtálé ãnî drí nõtí, má mvú õdrá âlâ'bâ gõ'dá kô té tã kũmũ Ôvârí kâ tã lâ drí rû 'ẽzó zãlô.”
19 Gõ'dá drílâ ãmbãtã trõzó, rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí, drílâ ûpị̃zó lâ fẽlé lãjó'bá íyíkâ rî yî drí kĩ nĩ rî, “Áâ'dô ámâ rú'bạ̃ ûpị̃'á, õzõ ãmbãtã nô tí. Má lẽ ãnî drí ãmbãtã nô nyãlé kpãkã ãlô õzõ nõô tí, ã'dô ró bê ãnî drí ámâ õdrã gólâ ãnî pãzó rî tã lâ ị̃sũzó.”
20 Gõ'dá nyâ ĩyî ngá bê trá ndrĩ rî, Yésũ drí kpá ĩgã õdrá kâ nõ trõzó kpá ó'dí kĩ nĩ rî, “Ámâ ãrí â'dô lâsó'á trá õzõ õdrá nõ tí, ã'dô ró bê Ôvârí drí ãnî pãzó. Õdrá nõ â'dâ tã-drị̃ lẽlẽ ó'dí Ôvârí kâ ĩ'dî ãnî pãzó, tãlâ õdrã ámákâ â'dô ãnî gĩ'á.

21 “Tákõ góláâ 'ẽ 'bá ámâ drı̣-bã fẽlé ámâ ạ̃jú-'bá-ãzí yî drı̣gạ́ rî kpá rĩ'á ãnyî má lạ̃gạ́tı̣ nõ.
22 Trá ãnyî 'ẽ'á ámâ fũlı̣ vólé ĩ'dî, 'dĩî tã Ôvârí drí ámâ âjózó ânĩlí ãngó 'á nõ, ã'dô ró bê tã õnjí ãníkâ tãsĩ ãnî drı̣̃ tĩzó. Góláâ tíbê ámâ drı̣-bã fẽ 'bá ámâ ạ̃jú-'bá-ãzí yî drı̣gạ́ rî, góláâ rî ĩzã gâ trá má drı̣̃ı̣, tã õnjí 'ẽ'ẽ góláâkâ 'dĩ â'dô gõ'á ãkpã góláâ drı̣̃ı̣.”
23 Lãjó'bá 'dĩ 'bá yî rî trá tã ı̣̂jílí ĩyî võ 'ásĩ kĩ nĩ rî, “Tã 'dî â'dô 'bã'á ángô tí yã? Õjílã ángô rî â'dô tã 'ẽ'á nĩ ĩtí ãmâ lãfálé sĩ yã?”
24 'Dĩî rî vósĩ rî, lãjó'bá góláâkâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó rĩ'á tı̣̂ ôcílí ĩyî võ 'ásĩ, ã'dî ĩ'dî ĩyî lãfálé kôrô ĩyî drı̣̃ı̣ yã.
25 Gõ'dá Yésũ âtâ trá gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ ârî drẽ, tã kúmú ạ́ngı̣́ ạ́ngı̣́ kâ ãngó 'á nõngá rî trá nõtí, gólĩyî âtâ ĩyî tã trá õjílã drí ânĩzó 'wãâ'wâ ngã 'bô tã ãzâ 'bá yî 'ẽzó 'wãâ'wâ. Gõ'dá gólĩyî 'bã õjílã trá rú ãzâ zı̣̃lı̣ ĩyî drı̣̃ı̣ nõtí, “ ‘rû-lẽ-ãzíyã õjílã kâ ndrĩ” ’.
26 Gõ'dá ãnî drí rî â'dó ĩtí kô. Góláâ tíbê 'ẽ 'bá rû ı̣̂'bũlı̣ íyî ãzí-ãzí yî drí rî, góláâ ĩ'dî tíbê Ôvârí drí 'ẽ'á 'bãlâ õjílã ạ́ngı̣́ ró rî.
27 Nĩ â'dâ drẽ má drí, ã'dî ĩ'dî gạ̃rạ̃ yã, õjílã góláâ rĩ 'bá tãrãbízã bê yí ágálé rî ĩ'dî, ngã 'bô õjílã rĩ 'bá nyãsá lânjílí ĩyî drí nõ ĩ'dî? Nĩ lôgõ drẽ tã nô má drí, õjílã góláâ rĩ 'bá tãrãbízã lạ̃gạ́tı̣ nõ, nĩ ı̣̂sũ drẽ tã 'ẽ'ẽ ámákâ. Nĩ ndrê drẽ, mâ bê ãnî lãfálé nõngá, õzõ rû ı̣̂'bũ 'bá kâtí.”
28 Gõ'dá Yésũ kĩ, “Nĩ rî trá má bê lâŋõ drí ámâ 'ẽrẽ 'á.
29 Ámâ átá Ôvârí âfẽ drı̣-ãcê íyíkâ trá má drí. Ngbãângbânõ rî, má fẽ drı̣-ãcê trá ãnî drí ndrĩ, tãlâ nĩ rî trá ãnyî má lạ̃gạ́tı̣ tã ámákâ ârílí.
30 Nĩ â'dô rĩ'á ngá mvũlı̣, ngá nyãlé má bê tãrãbízã ámákâ drı̣̃ı̣ kũmũ ámákâ 'á, nĩ â'dô rĩ'á má bê tã-vó 'bạ̃súrú Ĩsĩrã'élẽ kâ mûdrı̣-drı̣̃-lâ-ngâ-rı̣̃ rî 'bá yí kâ kĩlí.”
31 Yésũ drí tã âtázó Sĩmónã Pétẽrõ drí kĩ, “Sĩmónã, ní ârî úlı̣ ámákâ. Sãtánã ûsû drı̣-ãcê Ôvârí drı̣gạ́ sĩ ãnî ûjũzó ndrĩ. Góláâ â'dô ãnî îyá'á õzõ yãvó ạ̃drúgú kúrũmû kâ îyárẽ kâtí.
32 Má rî trá rãtáã 'ẽlé ánî tãsĩ, tãlâ ní õzó tã lẽlẽ ániká âyé vólé kô. Ní â'dô tã õnjí 'ẽ'á, gõ'dá ní õtírĩ drı̣̃ âdĩî tã õnjí ániká 'ásĩ rî, ní sõ mbârâkã ánî ạ̃drúpı̣̃ yî nõngá nõ 'bá yî rî 'á gạ́gạ́, 'dê ĩyî kô.”
33 Pétẽrõ âtâ trá Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Ámâ lı̣pı̣̂, mâ trá njãâ nĩlí gạ̃nı̣mạ̃ 'álâ kpá drãlé ní bê.”
34 Yésũ kĩ, “Kậyı̣̂ góláâ ãndrõ nô 'á nõ, drẽ ãkpãkã'dã 'ạ̃'ú-lúgú 'bé cı̣́rı̣̃ kô, ní â'dô ámâ gã'á ândâlâ nâ kĩ'á nĩ rî, yí nı̣̃ı̣́ mâ kô.”
35 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí ndrĩ kĩ nĩ rî, “Kậyı̣̂ tíbê má drí ãnî jõzó nĩlí tã âtá bê rî 'á, má kĩ nĩ rî, nĩ trõ lãfâ kô, nĩ trõ ítá, ká'bókã, jõráã ãníkâ ngá 'bãzó 'á lâ rî yî kô. Nĩ lẽ ngá ãzâ trá yã?” Gólĩyî lôgõ tã-drı̣̃ trá Yésũ drí kĩ nĩ rî, “'É'ẽ.”
36 Yésũ kĩ, “Ngbãângbânõ rî, trá ı̣̂tú-pá ĩzã kâ 'î. Nĩ trõ lãfâ jõráã yí bê, tãlâ nĩ nı̣̃ı̣́ kô, nĩ ãâ'dô 'ẽ'á rãlé jẽjẽ ró rî. Nĩ â'dô ítá ạ́ngı̣́ ãníkâ 'bã'á gĩlí, lı̣gú ândrê gĩzó drı̣-lãfâ ró ãnî drı̣gạ́ óõzó ãnî fũû kô.
37 Má âtâ tã 'dî ĩtí, tãlâ tã tíbê tã ạ̃ngũ 'bá Ĩsáyã drí âtálé ạ̃kû ró rî 'á ámâ tãsĩ â'dô bí 'ẽ'á âcálé ngbãângbânõ, â'dô ĩyî ámâ îzã'á õzõ tã õnjí 'bá kâtí. Ãwô, tã 'dî 'bá yî â'dô rû 'ẽ'á 'dó ngbãângbânõ.”
38 Lãjó'bá góláâkâ 'dĩ 'bá yî nı̣̃ı̣́ ĩyî tã 'dî ífí lâ kô. Gólĩyî kĩ, “Ní ndrê, Yésũ, ãmâ rĩ'á lı̣gú ândrê bê zãlô rı̣̃.” Yésũ îkî gólĩyî kĩ nĩ rî, “Îcâ trá 'dĩ.”

22:37 22.37 Ĩsáyã 53.12.

Tã Yésũ drí íyî êdézó rãtáã sĩ drãzó rî
(Mãtáyõ 26.36-46; Márãkõ 14.32-42)

39 'Dĩî rî vósĩ rî, Yésũ yî drí gõzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê táyã gólĩyíkâ rî gãrã drı̃ lâ mbãlé únı̃ fê dó kâ bê yí drı̃ı̃ rî drı̃ 'álâ.
40 Gólĩyî õtírĩ cãã võ 'dî 'á rî, gólâ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ 'ê rãtáã Ôvârí drí, gólâ õ'bã ãnî pı̃pı̃sı̃lı̃ ı̃dû-ı̃dû ró, tãlâ nĩ õzó tã lẽlẽ ãníkâ ôjá õdrã ũrı̃ drí."
41 Drílâ ngãzó nĩlí gólĩyî lạ̃gạ̃tı̃ sĩ vólé rĩlí gĩâ nãtí, 'ã'î tı̃lı̃ vũdrı̃ rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí.
42 Gólâ kĩ nĩ rî, "Tátá, õzõ ní õlẽ trá rî, ní 'bã lâŋõ ạ̃ngı̃ nõ kâ kô má drı̃ı̃. Gõ'dá ní 'bã tã â'dô õzõ tã lẽlẽ áníkâ rî tí. Má â'dô rõ'á lâ."
43 Gõ'dá mãlãyíkã Ôvârí kâ drí ânĩzó ûrú lésĩ gólâ rî lôpélé mbârâkã fẽlé gólâ drí, tãlâ gólâ rî rú'bạ̃ ôdrã trá ndrĩ, tã ı̃sũ-ı̃sũ tãsĩ.
44 Gólâ 'ê rãtáã trá rõô cú tã ı̃sũ-ı̃sũ ĩzã kâ sĩ íyî pı̃pı̃sı̃lı̃ 'á. Gõ'dá gólâ rî ũrı̃ râ trá gólâ rú sĩ vũdrı̃, õzõ ãrí drí rãrẽ kâtí.
45 Gólâ ndẽ rãtáã 'ẽ'ẽ bê rî, drílâ gõzó lãjó'bá íyíkâ rî yî ngálâ, ûsû gólĩyî trá 'dó ạ̃'dú kõ'á, gólĩyî trá lâŋõ ró ĩzã drí sĩ.
46 Gõ'dá gólâ âtâ trá drílĩyî kĩ nĩ rî, "Nĩ rî ạ̃'dú kõlé ã'dô drí yã? Nĩ ngâ ûrû rãtáã 'ẽlé, tãlâ nĩ õzó tã lẽlẽ ãníkâ ôjá kô õdrã ũrı̃ drí sĩ."

Tã lã'bí îmbá 'bá yî drı̃-'bá ạ̃ngı̃ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yí bê rî drí Yésũ rî rũzó rî
(Mãtáyõ 26.47-56; Márãkõ 14.43-50; Yõwánĩ 18.3-11)

47 Yésũ drẽ tã âtá'á lãjó'bá íyíkâ drí nõ rî, õjílã õ'bí ãzâ 'bá yî drí âcázó. Yúdạ̃, lãjó'bá Yésũ kâ rî, ạ̃drı̃ õjílã õ'bí trá ânĩlí Yésũ rî rũlı̃. Yúdạ̃ ânĩ trá Yésũ rî âmvólé, nî-bê-yã fẽzó drílâ.
48 Yésũ âtâ trá Yúdạ̃ drí kĩ nĩ rî, "Yúdạ̃, ní 'ê tã nõtí ã'dô tãsĩ yã, ámâ drı̃-bã fẽzó ạ̃jú-'bá-ãzí drí nî-bê-yã fẽfẽ sĩ má drí nõ?"
49 Lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî bê tã 'dî trá ãnyî rî, gólĩyî kĩ nĩ rî, "Ãmâ lı̃pı̃, mã õgâ gólĩyî lı̃gú ândrê ãmákâ nõ 'bá yî sĩ yã?"
50 Gõ'dá lãjó'bá ãzâ Yésũ kâ rî drí, drı̃-'bá drı̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yí kâ rû ı̃'bũ 'bá lâ bı̃ lâ gãzó lı̃gú ândrê sĩ njíyá vũdrı̃.
51 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá 'dĩ drí kĩ nĩ rî, "Îcâ trá 'dĩ, ní âyê." Gõ'dá drílâ ngãzó ãgô 'dĩ bı̃ lâ trõlé lôgõlé võ lâ 'á êdélé dódó.
52 Gõ'dá Yésũ âtâ tã trá drı̃-'bá ạ̃ngı̃ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî, ạ̃jú 'bũ 'bá gólĩyíkâ yí drí kĩ nĩ rî, "Nĩ lẽ ânĩlí lı̃gú yí bê, pı̃drı̃gú yí bê yã?
53 Õzõ nĩ õlẽ mâ rî, má rî trá jó ạ̃ngı̃ Ôvârí kâ 'á ãní bê, nĩ lẽé kô ámâ rũlı̃ tólâ ã'dô tãsĩ yã? Nĩ rî ânĩlí ngạ̃cı̃ sĩ nô tã nô 'bá yî 'ẽlé má drí nõ rî, tãlâ nĩ rî tã 'ẽ'ẽ Sãtánã kâ 'ẽlé ĩ'dî yã?"

Tã Pétẽrõ drí tı̃ gãzó Yésũ rú sĩ ũrı̃ drí rî
(Mãtáyõ 26.57-68; Márãkõ 14.53-65; Yõwánĩ 18.12-27)

54 Õjílã nâ 'bá yî rû ĩyî Yésũ trá, sê ĩyî gólâ trá mbârâkã sĩ, nĩzó ĩ'dí bê lâ drı̃-'bá drı̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yí kâ nã ngálâ. Pétẽrõ drí 'dẽzó zãâ gólĩyî vó ũgúlı̃ lésĩ ró, ũgũ sĩ.
55 Lómígówá ãzâ 'bá yî îcî ĩyî lạ̃sı̃ trá ạ̃'dı̃-drı̃ 'á ĩtí, rĩzó tı̃ lâ. Pétẽrõ drí ânĩzó âtólé tı̃ lâ ĩtí.
56 Ízámvá ãzâ rû ı̃'bũ 'bá ró rî drí Pétẽrõ rî nı̃zó rĩrĩ lạ̃sı̃ tı̃ rî 'á. Ízámvá 'dĩ drí Pétẽrõ rî â'dázó õjílã ãzâ 'bá yî drí tã âtázó kĩ nĩ rî, "Ãgô nõ gólĩyî Yésũ yí bê ãlô."
57 Pétẽrõ gã tı̃ trá dó kĩ nĩ rî, "Má nı̃ı̃ ãgô 'dĩ kô."
58 Gõ'dá kpá 'dĩî rî vósĩ rî, õjílã ãzâ drí kpá ânĩzó tã âtálé Pétẽrõ drí kĩ nĩ rî, "Má nı̃ trá kĩ, nî rĩ'á ãlô Yésũ bê rî 'bá yî 'ásĩ rî ĩ'dî." Pétẽrõ kĩ, "'É'ẽ, â'dó mâ ĩ'dî kô."

59 Gõ'dá 'dĩî rî vólé drı̃ lâ 'ê cé ı̃tú-pá ãlô, õjílã ãzâ drí kpá ânĩzó kĩ nĩ rî, “Tã pą̃tı̃ı̃
ró, ãgô nõ gólĩyî Yésũ bê. Nĩ ndrê gólâ Gãlĩláyã lé 'bá 'î.”*
60 Pétẽrõ kĩ, “'Dĩî õnjõ 'î.” Drẽ Pétẽrõ rĩ'á tã âtá'á yí sı̨lı̨ nõtí nõ rî, 'ą̃'ú-lúgú trá cı̨rı̃
'bẽ'á.
61 Kúmú Yésũ drí lı̃fı̃ âjázó mbı̃ võ ndrẽlé Pétẽrõ ngálâ. Kôrô Pétẽrõ drí tã Yésũ drí
âtálé yí drí rî ı̃sũzó kĩ'á nĩ rî, 'ą̃'ú-lúgú õtírĩ cı̨rı̃ 'bẽê ãndrõ nô rî, gólâ gã íyî tı̃ trá
ândâlâ nâ rî.
62 Gõ'dá Pétẽrõ drí ngãzó nĩlí vólé ą̃'dı̨-drı̃ 'dî 'ásĩ, rĩ'á ãwó ngõlé rõô tã ı̃sũ-ı̃sũ bê
tã õnjí íyíkâ 'dĩ tãsĩ.
63 Gõ'dá ngą̃cı̨ ãlô-ãlô 'dĩ sĩ rî, lómígówá gólĩyî rĩ 'bá Yésũ rî vó ndrẽlé rî, rî ĩyî trá
zãâ Yésũ rî lô'dálé kpá rĩ'á gólâ rî cãlé.
64 Ômbê ĩyî ítá trá gólâ lı̃fı̃ kĩ nĩ rî, “Ní â'dô õzõ tã ą̃ngũ 'bá kâtí rî, ní â'dâ ãmâ drí,
ã'dî rî ánî cãlé ngbãângbânõ rî nĩ yã?”
65 Rî ĩyî trá zãâ tã ãzâ õnjî-õnjî âtálé gólâ drí.

Tã drı̃-'bá Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî drí rû ê'bézó Yésũ rî drı̨-bã fẽlé

tã õnjí 'bá ró rî

66 Ngá drí ą̃wúrı̃ 'á, drı̃-'bá ą̃ngı̨ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî ê'bê ĩyî rû trá gólĩyî â'dó 'bá
sı̨sı̨-lésĩ rî 'bá yí bê gõ'dá kpá lã'bí îmbá 'bá rî 'bá yí bê võ ãlô 'á. Ódrí nĩzó Yésũ rî
ą̃drı̃lı̨ 'bãlé gólĩyî ágálé.
67 Gólĩyî drí Yésũ rî ı̃jízó kĩ nĩ rî, “Õzõ ní ã'dô ĩ'dî Ôvârí drí âjólé 'díyî pã 'bá ró rî, ní
âtâ tã lâ ãmâ drí.” Yésũ âtâ trá gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Õzõ má ãâtâ ãnî drí ngbãângbânõ
kĩ'á nĩ rî, mâ ĩ'dî nõô rî, nĩ lẽé tã-drı̃ lâ kô, nĩ âkĩ'á nĩ rî, â'dô õnjõ 'î.
68 Õzõ má ĩı̃jî tã ãnî tı̨ rî, nĩ lôgõó võ lâ má drí kpá kô.
69 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, tã pą̃tı̃ı̃ ró, mâ âjólé Ôvârí ngá lésĩ nô, â'dô fí gõ'á, rĩlí
Ôvârí mbârâkã lı̃pı̃ ró rî gãrã drı̃ lâ 'á drı̨-ágó lâ lésĩ ró.”
70 Gólĩyî kĩ nĩ rî, “Nî ĩ'dî Ôvârí rî mvá 'î yã? Ní âtâ ãmâ drí.” Yésũ kĩ, “Ĩ'dî 'dĩ õzõ
ãnî drí âtálé 'dĩ tí.”
71 Gõ'dá gólĩyî âtâ ĩyî kĩ nĩ rî, “Ãmâ tã ı̃sũ ãzâ ãkó õjílã ãzâ ą̃zı̨lı̨ ãmâ ą̃lı̨pı̃ ró. Gõ'dá
mã ârî trá gólâ sı̨lı̨ sĩ, âtâ trá íyî tı̨ sĩ kĩ nĩ rî, yí â'dô Ôvârí ĩ'dî. 'Dĩî rĩ'á tã õnjí 'î, mã
fû gólâ vólé.”

23

Tã kúmú Pĩlátõ drí tã Yésũ kâ kĩzó rî
(Mãtáyõ 27.1-26; Márãkõ 15.1-15; Yõwánĩ 18.28–19.16)

1 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, drílĩyî Yésũ rî âjízó kúmú Pĩlátõ ágálé.*
2 Gólĩyî drí rĩzó ícícíyá 'ẽlé gólâ rú kĩ nĩ rî, “Ãgô nõ sõ tã trá õjílã ãmákâ 'á kĩ nĩ rî,
gólĩyî õgî ômbê kô ãnî gólĩyî ngá ãtrâ ró rî 'bá yî drí. Gõ'dá gólâ kĩ nĩ rî, yí â'dô kpá
'díyî pã 'bá gólâ tíbê Ôvârí drí tã lâ âtálé, yí â'dô âjó'á lâ ãngó 'á nõngá 'bãlé kúmú
ãmákâ ró rî ĩ'dî. Ní fû gólâ vólé.”
3 Gõ'dá Pĩlátõ ı̃jî Yésũ trá kĩ nĩ rî, “Nî ĩ'dî kúmú 'î õrĩ Yúdą̃ yí kâ drı̃ı̃ yã?” Yésũ lôgõ
tã trá Pĩlátõ drí kĩ nĩ rî, “Rĩ'á õzõ ní drí âtálé nĩ 'dî kâtí.”
4 Gõ'dá Pĩlátõ ârî ícícíyá 'dĩ 'bá yî bê ndrĩ rî, âtâ tã trá drı̃-'bá sı̨sı̨-lésĩ rî 'bá yî drí
õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yí bê kĩ nĩ rî, “Má âtâ ãnî drí nõ, ãgô nõ 'é tã õnjí ãzâ ãlôlâ kô.”

---

* **22:59 22.59** Gólâ ârî Pétẽrõ rî gbórókõ trá õzõ Gãlĩláyã lé 'bá kâtí. * **23:1 23.1** Gólĩyî âjî Yésũ Pĩlátõ ágálé tã lâ kĩlí, tãlâ rĩ'á cé kúmú Rómã kâ rî 'bá yî ĩ'dî tã-vó õjílã kâ kĩlí rĩ'á fũlâ.

5 Gõ'dá õjílã gólĩyî ícícíyá 'bá 'dĩ 'bá yî rî ĩyî trá zãã sõlé tã bê kĩ nĩ rî, Yésũ õrî õjílã
'â îngálé, ḭ̃ḟ̰ îcílí tã õnjí 'ẽlé ĩ'dî îtónãlé 'bã̰drḭ̃ Gãlĩláyã kâ rî 'ásĩ ndrĩ bũúũ âcálé
nõngá Yẽrõsãlémã 'á.
6 Gõ'dá Pĩlátõ ârî tã 'dî bê ĩtí rî, gólâ îjî gólĩyî trá kĩ nĩ rî, "Yésũ 'dĩ Gãlĩláyã lé 'bá
'î yã?"
7 Gõ'dá Ẽródẽ ĩ'dî kúmú 'î Gãlĩláyã lé 'bá yî drḭ̃lḭ́. Gõ'dá kã̰yḭ̃ nã 'bá yî sĩ rî, Ẽródẽ
kpá trá ânĩ'á ũmũ tõlé Yẽrõsãlémã 'álâ, gõ'dá Pĩlátõ drí Yésũ rî jõzó ícícíyá 'bá 'dĩ 'bá
yí bê ndrĩ Ẽródẽ ngálâ gólâ õkî ró tã gólĩyíkâ.
8 Kã̰yḭ̃ ãmbá 'dĩ 'bá yî sĩ rî, Ẽródẽ 'ê trá lã̰tḭ̃ lôndãlé 'ẽzó Yésũ rî ndrẽlé tã lârâkô
drílâ rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yí bê, gõ'dá Ẽródẽ trá ãyĩkõ ró ãmbá Pĩlátõ bê Yésũ rî âjólé yí
ngálâ.
9 Ẽródẽ îjî Yésũ trá tã îjî-îjî ãzâ 'bá yî sĩ dũû, gõ'dá Yésũ âtá úlḭ́ ãzâ kô ãlôwálâ.
10 Drḭ̃-'bá ã̰ngḭ́ Yúdã̰ yí kâ rî 'bá yî lã'bí îmbá 'bá ãzâ 'bá yí bê, rî ĩyî trá zãã ícícíyá
'ẽlé Yésũ rú kôrô. 'Â lâ yî drí ngãzó õmbã bê gólâ rú.
11 Ẽródẽ yî ã̰jú 'bũ 'bá íyíkâ rî yí bê, rî ĩyî trá Yésũ rî lô'dálé rĩzó lârâkô lâ 'ẽlé,
drílĩyî ítá nyã̰rũ-nyã̰rũ sõzó Yésũ rú õzõ ítá kúmú kâ kâtí 'dási ró. Drílĩyî Yésũ rî jõzó
lôgõlé vólé Pĩlátõ ngálâ.
12 Kã̰yḭ̃ 'dĩ sĩ rî, Ẽródẽ yî Pĩlátõ bê, drílĩyî 'bãzó zãã rû-lẽ-ãzí ró. Kó drẽ ã̰kû rî,
gólĩyî lẽé ĩyî rû ĩyî lãfálé 'ásĩ kô.
13 Gõ'dá Pĩlátõ drí drḭ̃-'bá ã̰ngḭ́ Yúdã̰ yí kâ 'dĩ 'bá yî ã̰zḭ́zó gólĩyî sḭ́sḭ́-lésĩ 'dî 'bá yí bê
'dó, gõ'dá drílâ õjílã ndrĩ kpá zḭ̃zó võ ãlô 'á,
14 tã âtázó drílĩyî kĩ nĩ rî, "Nĩ âjî Yésũ trá má ngálâ ícícíyá 'ẽzó rú lâ má drí kĩ nĩ
rî, gólâ õrî õjílã âdólé. Gõ'dá mâ rî gógó, má rî bê ndrẽlâ rî, má ûsú tã õnjí gólâkâ
kô, ícícíyá ãníkâ 'dĩ tã ífí ãkó.
15 Ẽródẽ ḭ̃sũ tã kpá ĩtí, tãlâ âjô Yésũ kpá trá lôgõlé má ngálâ. Nĩ ndrê trá gólâ 'é tã
õnjí kô, má lẽé kô gólâ rî fũlḭ́ cú ĩtí.
16-17 Ã'dô trá ĩtí rî, má lẽ trá gólâ rî âyélé. Sḭ́sḭ́ má â'dô õjílã 'bã'á gólâ rî cãlé
ônjóró'bí sĩ ãnî drí."
18 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ângbâ ĩyî trá 'dó tã bê kĩ nĩ rî, "Ní fû gólâ vólé, gólâ tíbê
ãmâ drí lẽlé lôfõlé ãmâ drí rî Bãrábã ĩ'dî."*
19 Bãrábã nõ rî, ó'bã gólâ gã̰ṇḭ́mã̰ 'á, tãlâ gólâ fû õjílã trá, gólâ sõ tã kpá trá õjílã 'â
ngá ãtrâ rõzó kô.
20 Gõ'dá Pĩlátõ âtâ trá õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî drí ó'dí kĩ nĩ rî, yí lẽ trá Yésũ rî âyélé, yí
lẽé gólâ rî fũlḭ́ kô.
21 Gõ'dá drílĩyî kpá ôtrézó tã bê ó'dí kĩ nĩ rî, "Ní fû gólâ vólé fê lã̰lḭ̃-lã̰lḭ̃ drḭ̃ḭ̃."
22 Kpá Pĩlátõ drí õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî ĩjízó ó'dí kĩ nĩ rî, "Tãlâ ã'dô 'î nĩ lẽ Yésũ rî fũlḭ́
yã? Nĩ â'dâ drẽ tã õnjí gólâ drí 'ẽlé rî má drí. Má kĩ nĩ rî, gólâ 'é tã õnjí kô, má lẽ cé
gólâ rî cãlé ĩ'dî, gólâ rî âyézó."
23 Gõ'dá õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî drí ângbázó ôtrê-ôtrê bê kĩ nĩ rî, "Ní fû gólâ! Ní îpâ
gólâ fê lã̰lḭ̃-lã̰lḭ̃ drḭ̃ḭ̃!" Gõ'dá gólĩyî ôtrê trá rõô.
24 Pĩlátõ drí tã gólĩyíkâ drḭ̃ lâ lẽzó,
25 Bãrábã rî lôfõzó gã̰ṇḭ́mã̰ 'ásĩ gõ'dá Yésũ rî fũzó, õzõ tã gólĩyî drí lẽlé rî tí.

Tã Yésũ rî fũzó rî
(Mãtáyõ 27.32-56; Márãkõ 15.21-41; Yõwánĩ 19.17-27)

---

* **23:18 23.18** Kã̰yḭ̃ ãmbá ãzâ 'bá yî vósĩ cé 'dĩ rî 'á, tã 'ẽ'ẽ kúmú 'dĩ kâ ĩ'dî gólâ rî trá tã 'bãlé gã̰ṇḭ́mã̰ 'bá ãzâ ãlô lôfõzó vólé gã̰ṇḭ́mã̰ 'ásĩ.

26 Ạ̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí Yésũ rî sẽzó vólé nĩngá sĩ. Lạ́tị̃ 'á rî, drílĩyî kpá ãgô ãzâ
rú bê Sĩmónã rî ûsúzó. Sĩmónã gólâ Kĩrénẽ* lé 'bá 'î. Sĩmónã rî nĩ'á Yẽrõsãlémã 'álâ
'bạ̃drị̃ mvá íyíkâ rî lésĩ. Drílĩyî Sĩmónã rî 'bãzó mbârâkã sĩ fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ êdélé Yésũ rî
îpázó drị̃ lâ nã njị̃lị́ Yésũ bê.

27 Gõ'dá õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî drí 'dẽzó ĩyíkâ gólĩyî vó. Õkó ãzâ 'bá yî kpá tólâ rî ĩyî
trá ãwó ngõlé ãmbá Yésũ rî tãsĩ.

28 Yésũ drí ĩ̃ị́fị́ âjázó vólé gólĩyî ndrẽlé, tã âtázó drílĩyî kĩ nĩ rî, “Ãnî mvá Yẽrõsãlémã
kâ rî yî, nĩ ngô ãwó ámâ tãsĩ kô, nĩ ngô ãwó ãnî ífífí tãsĩ kpá ãnî mvá yî tãsĩ.

29 Ị̃zạ́tú rî, ĩzã ạ́ngị́ â'dô ãnî 'ẽ'á. Ị̃tú ĩzã kâ 'dĩ sĩ rî, nĩ â'dô tã ị̃sũ'á kĩ nĩ rî, ‘Ã'dî kĩ
tí mã ũtị́ mvá gbõ kô, mã rî ró ãmângá óndó ró mvá ãkó, mã õzó rĩî ĩzã ndrẽlé ãmâ
mvá yî rú drílĩyî drãrẽ 'á.’

30 ‘Nĩ â'dô tã îjí'á kúnị́ tị́ kĩ nĩ rî,
yĩ õfî ró ĩyî lạ̃pị́lị́ ũgị́ lâ 'á, gõ'dá îcá kpá kô.’

Õséyã 10.8

31 Õzõ lâŋõ 'dî õ'ê mâ gólâ tã õnjí 'ẽ 'bá kô rî trá rî, lâŋõ â'dô 'ẽ'á â'dólé õjílã gólĩyî
tã õnjí 'ẽ 'bá kôrô rî yî drị̃ị̃ lạ̃vũlị́ gạ̃rạ̃. Ĩ'dî 'dĩ.”

32-33 Gõ'dá ãgô ãzâ 'bá yî kpá rị̃, ãgô 'dĩ 'bá yî ngá ôpá 'bá yî ĩ'dî, ạ̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá
yî trõ ĩyî kpá trá nĩ'á îpálâ Yésũ bê fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drị̃ị̃ sĩ fũlị́ vólé, võ ãzâ kó õjílã fũ kâ rĩ'á
zị̃lị́ ãvõ drị̃-fã rî 'álâ. Ĩîpâ Yésũ trá gólĩyî lãfálé 'á.

34 Gõ'dá dĩî vósĩ rî, Yésũ drí tã âtázó Ôvârí drí kĩ nĩ rî, “Ámâ átá, ní âyê õjílã gólĩyî
ámâ fũ 'bá nõ 'bá yî, tãlâ gólĩyî nị̃ị́ kô kĩ'á nĩ rî, mâ ánî mvá ní drí âjólé gólĩyî pãlé rî
ĩ'dî.” Ạ̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî lânjî ítá Yésũ kâ trá ĩyî võ 'ásĩ, gõ'dá ãzâ tãndí rî âtrõzó
vũlị́ gõmárĩ sĩ.

35 Õ'bí ãmbá 'dĩ 'bá yî rî ĩyî trá ndrẽlâ. Drị̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî rî ĩyî trá 'dási
'ẽlé Yésũ rú kĩ nĩ rî, “Nĩ ndrê drẽ, gólâ rî íyíkâ ãzí-ãzí pãlé, gõ'dá pá íyî ífífí kô ã'dô
drí yã? Gólâ â'dó kô ĩ'dî 'díyî pã 'bá tíbê Ôvârí drí zĩlí nĩ rî ĩ'dî yã?”

36 Ạ̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî 'ê ĩyî 'dási kpá trá Yésũ rú, drílĩyî õdrá ĩdrí fẽzó Yésũ drí
mvũlị́.

37 Gólĩyî kĩ nĩ rî, “Õzõ ní ã'dô ĩ'dî kúmú 'î õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî drị̃lị́ mbârâkã bê kôrô
rî, ní pâ ánî ífífí.”

38 Áâtâ tã 'dî ĩtí, tãlâ õjílã ãzâ îgĩ trá fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ 'dĩ drị̃ị̃ kĩ nĩ rî,

NÕÔ RĨ'Á KÚMÚ YÚDẠ̃ YÍ KÂ RÎ Ĩ'DÎ

39 Ngá ôpá 'bá ãzâ ãlô îpálé Yésũ bê rî 'ê 'dási kpá trá kĩ nĩ rî, “Õzõ ní ã'dô 'díyî pã
'bá Ôvârí ngá lésĩ rî ĩ'dî rî, ní pâ ánî ífífí ãmá bê ndrĩ.”

40 Gõ'dá ngá ôpá 'bá ãzâ gólâ îpálé 'dó võ ãlô 'á Yésũ yí bê rî kĩ nĩ rî, “Ní ró Ôvârí
kô, ní drí tã âtázó drílâ ĩtí 'dĩ yã? Ní kpá rĩ'á ĩzã 'ẽ'á gólâ tí,

41 gõ'dá mã rî ãmákâ ĩzã 'ẽlé nõ tã 'ẽ'ẽ õnjí ãmákâ rî drí. Gõ'dá gólâ 'é tã õnjí ãzâ
kô.”

42 Gõ'dá ngá ôpá 'bá 'dĩ drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Yésũ, ní 'bã ámâ tã ũvị̃ kô
õzõ ní õtírĩ âgõô ãngó nõ 'á kúmú ró rî.”

43 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ kĩ gólâ drí rî, “Tã pạ̃tị̃ị̃ ró, má âtâ ní drí, ní â'dô 'bã'á má
bê võ ûrú 'álâ rî 'á ãndrõ nô.”

44 Gõ'dá 'dĩî rî vósĩ rî, ị̃tú-pá mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ ị̃tú-ạ̃yị́ 'dĩ sĩ, ịnị́rị́kúwạ́ drí 'bạ̃drị̃
lîmózó ndrĩ cãlé bũúũ ị̃tú-pá nâ sĩ.

* **23:26 23.26** Kĩrénẽ 'dĩ jạ̃rị́bạ̃ gólâ â'dó 'bá 'bạ̃drị̃ õjílã ãndrõ nô kâ drí rĩ'á zị̃lâ Líbĩyã rî 'á rî ĩ'dî.

45 Jẽjẽ ró, jó ạ́ngı̨́ Ôvârí kâ nã 'álâ rî, ítá gólâ tíbê ômbélé jó mvá* õjílã drí cãzó 'á
lâ kô rî 'á, drílâ sĩzó kpẽrẽ ûrú lésĩ bũúũ vũdrı̨ zãlô rı̨̃.
46 Gõ'dá Yésũ drí trẽzó ãmbá ûrû Ôvârí drí kĩ nĩ rî, “Tátá, má fẽ ámâ lôvó-lôvó ní
drı̨́gạ́.” Nĩngá sĩ, kôrô Yésũ drí drãzó.
47 Gõ'dá drı̨̃-'bá gólâ ãmbá ạ̃jú 'bũ 'bá kâ 'bãlé gólĩyî vó ndrẽlé 'dĩ rî ndrê tã 'dî bê
ĩtí rî, drílâ Ôvârí rî lûyı̨́zó kĩ nĩ rî, “Tã pạ̃tı̨̃ı̨ ró, ãgô nõ tã mbı̨ 'bá 'î, úfû gólâ nõ cú
ĩtí.”
48 Kpá õ'bí ãmbá nõ 'bá yî ndrê ĩyî tã 'dî bê ĩtí rî, drílĩyî gõzó ĩyî 'bã 'álâ, ạ́gạ́sı̨́ sãsã
bê tã ı̨̃sũ-ı̨̃sũ ãmbá 'dĩ drí sĩ.
49 Gõ'dá Yésũ rî rû-lẽ-ãzí yî õkó gólĩyî ânĩ 'bá gólâ rî âjílí Gãlĩláyã lésĩ rî 'bá yí bê,
âdrê ĩyî trá jẽjẽ ró Yésũ rî ndrẽlé.

Tã Yésũ rî ãvõ 'bãzó ũgı̨́ 'álâ rî
(Mãtáyõ 27.56-61; Márãkõ 15.42-47; Yõwánĩ 19.38-42)

50-51 Nĩngá sĩ, ãgô ãzâ rĩ'á, rú lâ Yõsépã, gólâ Ãrãmãtáyã* lé 'bá 'î. Gólâ ĩ'dî drı̨̃-'bá
Yúdạ̃ yí kâ. Gólâ ĩ'dî rĩ'á õjílã tãndí 'î. Gólâ lẽé tã-drı̨̃ kô Yésũ rî fũzó. Gólâ lẽ tã trá
pạ̃tı̨̃ı̨ kĩ, Yésũ ĩ'dî tíbê âjólé Ôvârí ngá lésĩ ró rî ĩ'dî 'bãlé õjílã drı̨̃ı̨ kúmú ró.
52 Gólâ nĩ trá Pĩlátõ rî ı̨̃jílí Yésũ rî ãvõ tãsĩ, yí õtrõ ró bê 'bãlé.
53 Pĩlátõ lẽ tã-drı̨̃ trá drílâ, Yésũ rî ãvõ ângízó fê lạ̃lı̨̃-lạ̃lı̨̃ drı̨̃ı̨̃ sĩ, ítá tãndí mvẽêmvê
sõzó rú lâ. Gólĩyî 'bã Yésũ rî ãvõ trá ũgı̨́ 'á kãtrã-kãtrã ró, gólâ ndẽé êdê-êdê lâ ndrĩ
kô, tãlâ ı̨̃tú trá fĩ'á. Õ'bãá drẽ õjílã ãzâ kó ũgı̨́ 'dĩ 'á kô sı̨́sı̨́ lâ sĩ.*
54 Kạ̃yı̨̃ 'dĩ gímã vólé drı̨̃ı̨̃ nı̨̃ı̨̃ 'î, kạ̃yı̨̃ rî 'dĩ rĩ'á kạ̃yı̨̃ õjílã drí rĩzó ĩyî êdélé nĩzó rãtáã
'ẽlé rî ĩ'dî. Îcá kô ngá 'ẽzó kạ̃yı̨̃ rãtáã 'ẽzó rî 'á.
55 Õkó gólĩyî Yésũ rî âjí 'bá Gãlĩláyã lésĩ rî 'bá yî 'dê ĩyî trá zãâ Yõsépã yî vó bũúũ
võ Yésũ rî 'bãzó ũgı̨́ 'á rî 'álâ, tãlâ yĩ âgõ ró bê kạ̃yı̨̃ rãtáã kâ vósĩ Yésũ rî ãvõ êdélé.
56 Drílĩyî gõzó âgõlé vólé 'bạ̃drı̨̃ mvá nã 'álâ ãlókõ ãzâ 'bá yî 'bạ̃drı̨̃ kâ êdélé dõ bê
ãvõ lâ ı̨̃nı̨́zó kpá nĩ'á ãwó ngõlé, ı̨̃drú cı̨̃ı̨́nó rî tí, gõ'dá rãtáã 'ẽzó, tãlâ 'dĩî trá tã 'bã'bã
'î, ótó ạ̃cı̨́ kô.

24

Tã Yésũ rî ãvõ drí lîdrízó õdrã 'ásĩ mbârâkã Ôvârí kâ sĩ rî
(Mãtáyõ 28.1-10; Márãkõ 16.1-8; Yõwánĩ 20.1-10)

1 Kạ̃yı̨̃ gólâ rãtáã kâ 'dĩ vósĩ, ãkpãkã'dã ngá drí ạ̃wúrı̨̃ 'á, võ pạ̃nı̨̃-pạ̃nı̨̃ rî, õkó 'dĩ
'bá yî ngâ ĩyî trá gõlé võ gólâ Yésũ rî ãvõ 'bãzó ũgı̨́ 'á rî 'álâ êdélâ ãlókõ sĩ dõ yí bê.
2 Gõ'dá õkó 'dĩ 'bá yî câ ĩyî bê ũgı̨́ 'álâ rî, ndrê ĩyî ólîlî kúnı̨́ úngû 'bãlé tíbê ũgı̨́ tı̨́
ạ́ngı̨́ nã trá vólé ũgı̨́ tı̨́ sĩ.
3 Gólĩyî fî ĩyî bê ũgı̨́ 'álâ rî, ûsú ĩyî Yésũ rî ãvõ gõ'dá võ lâ 'á kô.
4 'Â lâ yî drí gãzó. Gõ'dá gólĩyî tı̨ drí kpá ạ̃'dı̨́zó. Kôrô ãgô ãzâ 'bá yî rı̨̃ ítá lạ̃gû-lạ̃gû
bê rî 'bá yî drí âdrézó ĩyî tólâ.
5 Õkó 'dĩ 'bá yî lârõ ĩyî trá ũrı̨̃ bê, âsõ ĩyî drı̨̃ trá vũdrı̨́. Gõ'dá ãgô 'dĩ 'bá yî drí tã
âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Tãlâ ã'dô 'î ãnî drí rĩzó õjílã lédrẽ-lédrẽ ró rî ndãlé võ ãvõ
'bã kâ rî 'á yã?
6 Yésũ âtâ tã trá ãnî drí kĩ nĩ rî, yí â'dô ngã'á õdrã 'ásĩ. Gólâ nõngá yû'dạ́wạ́. Nĩ
ı̨̃sũ drẽ tã tíbê drílâ âtálé ãnî drí Gãlĩláyã 'álâ rî, gólâ âtâ tã ãnî drí kĩ nĩ rî,
7 ‘Mâ âjólé ûrú lésĩ nõ áâ'dô ámâ drı̨̃-bã fẽ'á ạ̃wạ́lạ́kạ́ drı̨́gạ́ ı̨̃pálé fê lạ̃lı̨̃-lạ̃lı̨̃ drı̨̃ı̨̃. Má
drí drãzó, kạ̃yı̨̃ nâ 'á rî má drí kpá ngãzó õdrã 'ásĩ.’ ”

* **23:45 23.45** Jó mvá 'dĩ cé võ drı̨̃-'bá ạ́ngı̨́ ãlô drı̨̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yí kâ drí rĩzó fĩlí 'á lâ, nĩ'á Ôvârí ngálâ rî ĩ'dî. * **23:50-51 23.50-51** Ãrãmãtáyã 'dĩ rĩ'á 'bạ̃drı̨̃ Yũdạ́yạ̃ rî 'á. * **23:53 23.53** Yúdạ̃ yî 'bã ãvõ ũgı̨́ 'á, tãlâ ı̨̃nyạ́kú âmbâ-âmbâ, îcá kô 'bú 'dı̨̃zó 'á lâ.

8 Gõ'dá tã tíbê Yésũ drí âtálé rî drí âgázó gólĩyî drı̃ı̨̃.
9 Gõ'dá õkó 'dĩ 'bá yî drí âgõzó ũgı̨ lésĩ vólé Yẽrõsãlémã 'álâ tã 'dî 'bá yî âtálé lãjó'bá
Yésũ kâ rî yî drí rû-lẽ-ãzí lâ yî ãzâ 'bá yí bê.
10 Õkó 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ rî nı̃lı̨ rî Mãríyã Mãgãdálã ĩ'dî, Jõánã gõ'dá Mãríyã gólâ
Yãkóbã rî ândré yí bê.
11 Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî tã õkó 'dĩ 'bá yî drí âtálé kĩ'á nĩ rî, Yésũ lîdrî trá
õdrã 'ásĩ rî, gólĩyî drí tã âtázó kĩ nĩ rî, õkó 'dĩ 'bá yî âtâ ĩyî úlı̨ âzâ-âzâ 'î, lẽé ĩyî úlı̨
'dĩ tã lâ ârílí kô.
12 Gõ'dá Pétẽrõ drí ngãzó rãlé nĩ'á ũgı̨ 'álâ. Gõ'dá gólâ câ bê tólâ rî, drílâ ạ̃ndı̨̃zó
rĩ'á võ ı̨̃ndrı̨lı̨ dĩyí ũgı̨ 'álâ, gõ'dá ndrê cé ítá tãndí gólâ ãvõ 'bãzó 'á lâ rî ĩ'dî, ãvõ gõ'dá
yû. Gõ'dá nĩngá sĩ, drílâ ngãzó nĩ'á gõlé 'bã 'álâ tã ı̨̃sũ-ı̨̃sũ bê lạ̃vũlı̨ kôrô.

Tã Yésũ drí rû â'dázó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí rî (Márãkõ 16.12-13)

13 'Dó kạ̃yı̨ ãlô 'dĩ ĩ'dî, Yésũ rî rû-lẽ-ãzí yî kpá zãlô rı̨̃ rĩ'á ĩyî nĩ'á 'bạ̃drı̨̃ mvá ãzâ
rĩ'á zı̨̃lâ Ẽmáwõ rî 'álâ. 'Bạ̃drı̨̃ mvá 'dĩ jẽjẽ lâ rĩ'á kĩlõmítĩrĩ mûdrı̨-drı̨̃-lâ-ngâ-ãlô
Yẽrõsãlémã rú sĩ. Ãgô ãlô, rú lâ Kẽlẽópã.
14 Gólĩyî rĩ'á õdrã tã Yésũ kâ rî âtá'á, gõ'dá ngá nõ 'bá yî 'ê rû 'dó vólé lésĩ.
15 Gólĩyî drí rĩrĩ tã âtálé rî 'á Yésũ drí ânĩzó âcálé ãnyî gólĩyî lạ̃gạ̃tı̨ tã âtálé gólĩyí
bê.
16 Gõ'dá Ôvârí 'ê ãgô 'dĩ 'bá yî gólâ rî nı̃lı̨ kô.
17 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ rî ã'dô tã âtá'á lạ̃tı̨ 'ásĩ yã?” Gólĩyî
drí âdrézó pávó tı̨ 'á, lı̨̃fı̨ lâ yî gõ'dá trá ĩzã ró.
18 Gõ'dá Kẽlẽópã drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rî, “Ní ârí tã ạ̃ngı̨ rû 'ẽ 'bá ạ̃ndrạ̃tú
Yẽrõsãlémã 'álâ rî kô yã?”
19 Yésũ drí tã-drı̨̃ jãzó kĩ nĩ rî, “Ã'dô tã 'ê rû nĩ yã?” Gólĩyî kĩ, “Tã gólâ Yésũ Nãzãrétã
lé 'bá ró rî kâ. Gólâ trá tã ạ̃ngũ 'bá Ôvârí kâ 'î. Drílâ rĩzó tã tãndí âtálé dódó mbârâkã
sĩ. Tã 'ẽ'ẽ gólâkâ ndrĩ 'dó tã Ôvârí kâ rî vó ró. Õjílã dũû ı̨̃nj̃ı̨ ĩyî gólâ trá.
20 Gõ'dá drı̨̃-'bá ạ̃ngı̨ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî rî gólĩyî sı̨sı̨-lésĩ rî 'bá yí bê, fẽ ĩyî gólâ rî
drı̨-bã trá fũlı̨ vólé, gólâ rî ı̨̃pâ-ı̨̃pâ fê lạ̃lı̨-lạ̃lı̨ drı̨̃ı̨̃ sĩ rî.
21 Mã nı̨̃ trá ãgô rî 'dĩ â'dô ãmâ pã'á nĩ ãmâ ạ̃jú-'bá-ãzí yî drı̨gạ̃ sĩ. Gõ'dá gólâ drã
trá, 'ê trá kạ̃yı̨ rı̨̃.
22 Gõ'dá tã ãzâ kpá ĩ'dî nõ, ûsú gõ'dá ãvõ lâ ũgı̨ 'á kpá kô. Cı̨̃ínó nõ õkó ãzâ 'bá yî
ãmâ lãfálé sĩ, âtâ ĩyî úlı̨ rũbạ̃ạ̃ ãzâ trá nõngá kĩ nĩ rî, yĩ õnĩ bê ũgı̨ gólâ Yésũ rî ãvõ
'bãzó rî ndrẽlé rî,
23 yĩ ûsú gólâ rî ãvõ 'á lâ kô. Gólĩyî drí âgõzó vólé tã lâ âtálé ãmâ drí, yĩ õndrê
mãlãyíkã 'î gólâ rî võ 'á tólâ. Gõ'dá mãlãyíkã 'dî drí tã âtázó ĩyî drí kĩ nĩ rî, ‘Yésũ
â'dô bê lédrẽ-lédrẽ ró.’
24 Gõ'dá ãgô ãzâ 'bá yî ãmâ lãfálé sĩ rî drí kpá nĩzó ũgı̨ gólâ rî 'bãzó 'á lâ 'dĩ ndrẽlé
rî, ûsû ĩyî tã kpá té õzõ õkó 'dĩ 'bá yî drí âtárẽ lâ tí, ûsú ĩyî gólâ rî ãvõ kô.”
25 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ kĩ nĩ rî gólĩyî drí rî, “Ãnî gólĩyî tíbê tã nı̨̃ 'bá kô'dáwá nõ 'bá
yî, nĩ lẽé kô úlı̨ gólĩyî tíbê tã ạ̃ngũ 'bá drí ı̨̃gĩlí ãnî drí rî ârílí yã?
26 Tã ạ̃ngũ 'bá âtâ trá kĩ nĩ rî, ı̨̃zạ̃tú rî, gólâ tíbê Ôvârí drí zĩlí nĩ 'díyî pã 'bá ró rî
â'dô rû ı̨̃zã'á ĩtí, gõ'dá Ôvârí drí gólâ rî 'bãzó kpá mbârâkã bê gạ̃rạ̃ kúmú ạ̃ngı̨ ró.”
27 Gõ'dá Yésũ drí tã gólâ Músạ̃ yî drí ı̨̃gĩlí tã ạ̃ngũ 'bá bê tã íyíkâ rî tãsĩ rî ífí lâ âtázó
drílĩyî.
28 Gõ'dá gólĩyî câ ĩyî bê Ẽmáwõ 'á rî, Yésũ 'ê trá zãâ nĩlí sı̨sı̨ 'álâ.
29 Gõ'dá ı̨̃kî ĩyî Yésũ trá tã âtázó drílâ kĩ nĩ rî, “Ní rî ãmá bê nõngá. Ní ndrê, ı̨̃tú trá
fĩ'á.” Gõ'dá Yésũ drí ânĩzó âfílí jó 'á gólĩyí bê rĩlí.

30 Gólâ rî trá vũdrı̣ ngá nyãlé gólĩyí bê. Gõ'dá trõ ãmbãtã trá, drílâ rãtáã 'ẽzó Ôvârí
drí, gõ'dá drílâ ûpı̃zó lâ cíkírĩnyáwá ró ĩtí fẽlé gólĩyî drí.
31 Ngbãângbânõ rî, Ôvârí nj̃ı gólĩyî rî lı̣fı̣ trá Yésũ rî nı̣lı̣. Gõ'dá Yésũ drí íyîngá
ạvı̣zó.
32 Gõ'dá ãgô 'dĩ 'bá yî drí tã âtázó ĩyî võ 'ásĩ kĩ nĩ rî, "Ãgô 'dĩ fí té Yésũ rî ífífí ĩ'dî.
Ãmâ trá ãyĩkõ ró gólâ drí tã âtárẽ ãmâ drí lạtı̣ 'á, kpá tã gólâ drí tã lâ îgĩlí 'dĩ 'bá yî
ífí lâ lôfõrẽ ãmâ drí rî 'á."
33 Kôrô gólĩyî drí ngãzó ûrû, nĩ'á gõlé vólé Yẽrõsãlémã 'álâ. Gõ'dá gólĩyî câ ĩyî bê
rî, ûsû ĩyî lãjó'bá Yésũ kâ mûdrı̣-drı̣̃-lâ-ngâ-ãlô 'dĩ 'bá yî ê'bê ĩyî rû trá 'dó võ ãlô 'á,
ĩyî rû-lẽ-ãzíyã yí bê.
34 Lãjó'bá 'dĩ 'bá yî kĩ nĩ rî gólĩyî drí rî, "Ãwô-ĩtí Yésũ lîdrî trá õdrã 'ásĩ, gólâ â'dâ
yî trá Sĩmónã Pétẽrõ drí."
35 Gõ'dá ãgô rı̣̃ nã 'bá yî âtâ ĩyî kpá gólĩyî drí, tã tíbê rû 'ẽ 'bá lạtı̣ 'á drílĩyî ndrẽlé
rî tãsĩ, gõ'dá kpá drílĩyî Yésũ rî nı̣zó drílâ rĩrĩ ãmbãtã ûpı̃lı̣ rî 'á.
36 Nĩngá sĩ, kôrô Yésũ rî gógó drí âdrézó gólĩyî lãfálé tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Ãnî
pı̃pı̣sı̣lı̣ ạ̃ạ̃'dı̣."
37 Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî lârõ ĩyî trá, rî ĩyî trá 'dó tı̣tı̣ ũrı̣̃ bê, tãlâ gólĩyî ı̣sũ ĩyíkâ bê
rî, Yésũ â'dô 'búlı̣-'bá 'î.
38 Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ rî ũrı̣̃ 'ẽlé ã'dô drí sĩ yã? Nĩ rî tã ı̣sũlı̣ rı̣
rı̣̃ kĩ'á nĩ rî, â'dó mâ ĩ'dî kô rî ã'dô drí sĩ yã?
39-40 Nĩ ndrê drẽ ạ̃lı̣bı̣ ámâ drı̣ 'á, ámâ pá bê. Mâ rî gógó ĩ'dî rĩ'á nõ. Nĩ ạ̣̃njû drẽ
ámâ rú'bạ. Nĩ ndrê drẽ, 'búlı̣-'bá cú ĩtí ĩnyĩrĩkõ ãkó kpá fã ãkó, mâ rĩ'á cú ĩnyĩrĩkõ
bê gõ'dá kpá fã bê."
41 Gólĩyî 'â gâ trá, líndrí lâ yî 'bê trá dı̣̃, tãlâ tã 'dî trá õzõ tã lârâkô tã lẽzó 'á lâ kô
rî kâtí. Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Ãnî cú ngá nyãnyã bê âfẽlé má drí
nyãlé yã?"
42 Gõ'dá gólĩyî drí ı̣̃'bı̣̃ lâ'dî-lâ'dî âfẽzó Yésũ drí nyãlé.
43 Yésũ drí gõzó ı̣̃'bı̣̃ 'dĩ nyãlé gólĩyî lı̣fı̣ drı̣̃ 'á.
44 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí, "Ãnî, nĩ ı̣sũ tã tíbê má drí âtálé ãnî
drí, má drí 'bãzó drẽ ãní bê 'bạ̃drı̣̃ 'á nõngá rî 'á rî trá yã? Má âtâ tã trá ãnî drí kĩ,
tã gólĩyî Músạ̃ yî drí îgĩlí ámâ tãsĩ, tã ạ̣̃ngũ 'bá yí bê, kpá tã ndrĩ lô'bãzó lôngó sĩ rî
â'dô rû 'ẽ'á trá."
45 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, Yésũ âtâ bê tã 'dî rî, gólâ drí gólĩyî 'bãzó nı̣lâ lı̣fı̣ îcî úlı̣ Ôvârí
kâ búkũ 'á rî kâ rî sĩ, gólĩyî ũnı̣̃ ró tã ífí lâ bê dódó.
46 Gõ'dá drílâ tã âtázó gólĩyî drí, "Ôvârí âtâ trá tã ạ̣̃ngũ 'bá drí kĩ, gólâ tíbê âjólé
ûrú lésĩ 'díyî pã 'bá ró rî, ĩzã â'dô gólâ rî 'ẽ'á, drílâ drãzó, gõ'dá kạ̣yı̣ nâ 'á rî, gólâ
drí lîdrízó õdrã 'ásĩ.
47 'Dĩî rî vósĩ rî, õjílã ãzâ 'bá yî â'dô ĩyî tã lâ pẽ'á õrĩ ãmbá ãngó 'á nõ 'bá yî drí kĩ
nĩ rî, gólĩyî tíbê drı̣̃ âjá 'bá trá tã 'ẽ'ẽ õnjí ĩyíkâ 'ásĩ rî, Ôvârí â'dô gólĩyî âyé'á tã õnjí
gólĩyíkâ 'ásĩ 'díyî pã 'bá rî tãsĩ.
48 Ãnî ífífí ĩ'dî 'ẽ 'bá tã ámákâ pẽlé rî, tãlâ ãnî rî gógó rî ndrê tã rû 'ẽ 'bá rî cú nĩ
ãnî lı̣fı̣ ífífí sĩ.
49 Ámâ ífífí â'dô Líndrí Tãndí Ôvârí kâ tíbê ámâ átá drí tã lâ âtálé rî âjó'á ãnî pãlé.
Nĩ rî drẽ tãkõ Yẽrõsãlémã 'á nõngá tẽlâ té drílâ âcázó nĩ. Gõ'dá kpá mbârâkã Ôvârí
kâ â'dô âcá'á rĩlí ãní bê."

Tã Yésũ drí gõzó ûrú 'álâ rî
(Márãkõ 16.19-20)

50 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí gólĩyî lôfõzó 'bạ̃drẹ̃ mvá nã 'ásĩ, nĩlí ãnyî 'bạ̃drẹ̃ mvá
ãzâ 'álâ Bẽtánĩ rú. Gõ'dá drílâ õrẽ fẽzó drílĩyî.
51 Gõ'dá Yésũ fẽ õrẽ bê gólĩyî drí ndrĩ rî, Ôvârí drí Yésũ rî trõzó nĩlí võ 'bũû 'álâ
ûrú 'álâ rî 'álâ.
52 Nĩngá sĩ, gólĩyî drí ãwô-ĩtí ãmbá 'ẽzó Yésũ drí gólâ rî lûyı́zó Ôvârí ró. Gõ'dá
drílĩyî âgõzó vólé Yẽrõsãlémã 'álâ ãyĩkõ ró ãmbá.
53 Gólĩyî rî trá Ôvârí rî lûyı́lı̨́ ı̨̃tú vósĩ cé ĩyî pı̨̃pı̨̃sı́lı̨́ sĩ jó ạ́ngı̨́ Ôvârí kâ rî 'á.

Tã âtî-âtî Tãndí Yésũ rî tãsĩ Yõwánĩ drí îgĩlí rî Yõwánĩ

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị̃ sị̃sị̃ rî

Búkũ nô, lãjó'bá Yõwánĩ îgĩ nĩ, gólâ ĩ'dî íyî zị̃ 'bá lãjó'bá gólâ Yésũ drí lẽlé rõô rî. Gólâ ĩ'dî gólâ tã Yésũ drí 'ẽlé rî ndrẽ 'bá cú íyî ị̃ị̃fị̃ sĩ rî. Gólâ îgĩ búkũ Tã Â'dâ kâ kpá nĩ, gõ'dá kpá Tã Îgĩ-îgĩ Yõwánĩ kâ nâ rî 'bá yí bê. Gólâ îgĩ búkũ nô tãlâ õjílã õlẽ ró bê kĩ, Yésũ Ôvârí rî mvá 'î. Gõ'dá tã lẽlẽ gólĩyíkâ 'dĩ tãsĩ rî, gólĩyî â'dô â'dó'á lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî bê.

Yõwánĩ â'dâ tã 'dî â'dólé tã pą̃tį̃į̃ ró, tã lârâkô ãzâ 'bá yî nj̨į̃-drį̃-lâ-rį̃ Yésũ drí 'ẽlé rî â'dâ-â'dâ lâ yî sĩ, gõ'dá kpá tã Yésũ drí rĩ'á âtálâ íyî tãsĩ rî 'bá yî tãsĩ. Tã îgĩ Yõwánĩ kâ nõ 'á rî, úzị̃ Yésũ nõtí:

> Ôvârí rî â'dá 'bá, Ką̃bį̃lį̃kį̃ drį̃ tĩ 'bá Ôvârí kâ, Ôvârí rî mvá, 'Díyî pã 'bá tã lâ 'bãlé trá ą̃kû ró, Ngá î'ĩ 'bá, Lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó fẽ 'bá, Gólâ lą̃tį̃ mbį̃ nĩzó Ôvârí ngálâ rî â'dá 'bá, Gólâ â'dó 'bá ró ãngó drí ndrĩ, Lôkí 'bá tãndí rĩ 'bá ką̃bį̃lį̃kį̃ íyíkâ vó lâ ndrẽlé dódó, Gólâ õjílã îngá 'bá õdrã 'ásĩ, gõ'dá Gólâ â'dó 'bá fẽ ą̃mbą̃ndį̃ ró.

Tã gólâkâ lą̃vũ 'bá kôrô rî kĩ nõtí, Yésũ ã'dô lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî fẽ'á ãmâ drí ngá fẽfẽ drį̃-bą̃lą̃yį̃ ró, õzõ mã õlẽ tã gólâkâ trá rî.

Tã Yésũ Ôvârí rî â'dá 'bá ró rî tãsĩ

1 Drẽ ãkpãkã'dã sị̃sị̃ ó'bãá ãngó nõ drẽ kô rî, “ ‘Ôvârí rî â'dá 'bá” ’* bê rĩ'á Ôvârí bê. Gólâ Ôvârí 'î.

2 Îtõ võ 'ásĩ, Ôvârí õtírĩ ãngó 'bãâ rî, gólâ bê rĩ'á Ôvârí bê.

3 Õzõ Ôvârí õlẽ trá ngá lô'bãlé rî, Ôvârí âtâ tã lâ gólâ drí, drílâ 'ẽzó lâ, nyé õzõ Ôvârí drí lẽlé rî kâtí. Ngá ãzâ yû'dą̃wą̃ 'bãlé cú ĩtí gólâ ãkó.

4-5 Gólâ ĩ'dî Ôvârí drí âjólé lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî fẽlé õjílã drí rî. Gólâ kpá ĩ'dî Ôvârí drí âjólé ngá î'ĩ íyíkâ bê ânĩlí į̃nį̃rį̃kúwą̃ tã õnjí kâ drõlé vólé õjílã pį̃pį̃sį̃lį̃ 'ásĩ rî. Gbõ lé õjílã lẽé ĩyî kô į̃nį̃rį̃kúwą̃ ĩyíkâ î'ĩlí rî, îcá kô lôsĩ gólâkâ į̃nį̃rį̃kúwą̃ î'ĩ kâ 'dĩ pẽlé.

6-7 Ãgô ãzâ bê rú lâ Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî. Ôvârí njĩ gólâ trá jõlé nĩ'á tã Ngá î'ĩ 'bá kâ pẽlé õjílã drí, gólĩyî ẽêdê ĩyî njãâ ngá î'ĩ 'bá 'ẽ 'bá âcálé 'dĩ tẽlé tã lẽlẽ sĩ tã âtî-âtî 'dĩ 'á.

8 Yõwánĩ rî gógó â'dó kô Ngá î'ĩ 'bá 'dĩ ĩ'dî. Gõ'dá lôsĩ Yõwánĩ kâ rî íyíkâ cé Ngá î'ĩ 'bá rî gógó 'dĩ tã lâ pẽlé õjílã drí.

9 Gólâ Ngá î'ĩ 'bá ró Ôvârí rî â'dá 'bá ãmâ drí rî ĩ'dî tíbê Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ õjílã mvá ró ãmâ lãfálé ãngó 'á nõngá, tã mbį̃ Ôvârí kâ â'dálé ãmâ õjílã drí rî ĩ'dî.

10 Gbõ lé ó'bã bê õjílã ãngó nõ 'á ndrĩ gólâ sĩ rî, gõ'dá kpálé gólâ â'dô bê kpá ĩ'dî Ôvârí rî â'dá 'bá ró õjílã drí ãngó nõ 'á rî, õjílã dũû gâ ĩyî vólé dó gólâ rî nį̃lį̃ 'díyî pã 'bá ró.

11 Gbõ lé útį̃ bê gólâ õjílã Yúdą̃ yí kâ ró rî, Yúdą̃ yî gã ĩyî gólâ dó.

12 Gõ'dá ũrûką̃ 'bá yî lãfálé sĩ gólĩyî tíbê tã lẽ 'bá trá gólâ 'á rî, gólâ 'bã gólĩyî trá â'dólé Ôvârí rî mvá yî ró pį̃pį̃sį̃lį̃ tãndĩ íyíkâ rî sĩ.

13 Gólĩyî âcâ trá â'dólé Ôvârí rî mvá yî ró, tãlâ gólĩyî lẽ tã trá gólâ tíbê Ôvârí rî â'dá 'bá rî 'á rî drí sĩ. Gólĩyî âcâ â'dólé Ôvârí rî mvá ró 'dĩ â'dó õzõ ãmâ õjílã mvá ândrê

---

* **1:1 1.1** ***Ôvârí rî â'dá 'bá*** Yõwánĩ zị̃ gólâ “ ‘Úlį̃”””.

drí ṭĩḷị̃ nĩ átá bê rî tí kô, Ôvârí jâ â'dô-â'dô gólĩyíkâ rî ĩ'dî gólĩyî 'bãlé â'dólé íyî mvá yî ró.

14-15 Gõ'dá gólâ tíbê " 'Ôvârí rî â'dá 'bá" ' rî útị̃ trá õjílã mvá ró ânĩlí rĩlí ãmâ lãfálé 'á ãngó nõ 'á. Ãmâ lãjó'bá gólâkâ rî, mã nị̃ gólâ Ôvârí rî mvá ãlôwá ró, tãlâ mbârâkã átá lâ Ôvârí kâ fẽlé gólâ drí rî tãsĩ. Gólâ ĩ'dî tíbê Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî drí tã lâ âtálé kĩ'á nĩ rî, gólâ â'dô âcá'á rî. Yõwánĩ âtâ kĩ, "Nõô ãgô tíbê má drí rĩ'á tã lâ âtálé ãnî drí kĩzó nĩ rî, ãâ'dô âcá'á má vósĩ rî ĩ'dî. Gõ'dá ãmbã gólâkâ rî lạ̃vũ gạ̃rạ̃ ámákâ rî drị̃ị̃ sĩ. Má nị̃ trá, 'dĩĩ tã pạ̃tị̃ị̃ 'î, tãlâ gólâ bê rĩ'á drẽ ãkpãkã'dã útị̃ mâ kô." Gólâ Ôvârí rî â'dá 'bá ró 'dĩ ãâ'dô pị̃pị̃sị́lị̃ pạ̃tị̃ị̃ mbị̃ bê 'â ạ̃'dị̃ bê õjílã tãsĩ.

16 'Â ạ̃'dị̃ ãmbá gólâkâ õjílã tãsĩ 'dî sĩ, gólâ fẽ õrẽ trá ãmâ drí lạ̃vũlị̃ gạ̃rạ̃ zãâ bạ̃dị̃.

17 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí fẽ tã 'bã'bã íyíkâ ãmâ drí Músạ̃ sĩ, gõ'dá gólâ rî 'â ạ̃'dị̃ trá ãmâ tãsĩ Yésũ Krístõ sĩ. Gõ'dá mã nị̃ pị̃pị̃sị́lị̃ pạ̃tị̃ị̃ mbị̃ gólâkâ Yésũ sĩ.

18 Õjílã ãzãkã yû'dạ̃wạ̃ Ôvârí rî ndrẽ 'bá trá íyî lĩfị̃ sĩ rî. Gõ'dá Yésũ Ôvârí rî mvá ró ĩ'dî Ôvârí rî cócóló 'î. Gólâ â'dâ â'dô-â'dô tãndí Ôvârí kâ õjílã tãsĩ rî trá dódó õjílã drí ãngó nõ 'á tã 'ẽ'ẽ íyíkâ rî sĩ.

Tã drĩ-'bá ạ̃ngị̃ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drí õjílã jõzó nĩ'á Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî ĩjílí rî
(Mãtáyõ 3.1-12; Márãkõ 1.1-8; Lúkạ̃ 3.1-18)

19 Drĩ-'bá ạ̃ngị̃ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî ârî ĩyî tã bê kĩ'á nĩ rî, Yõwánĩ rĩ'á tã pẽ'á kpá bãbãtízĩ 'ẽ'á õjílã drí rî, gólĩyî pị̃pị̃sị́lị̃ drí lôngázó tã rî 'dĩ tãsĩ. Gõ'dá drílĩyî drĩ-'bá ãzâ 'bá yî gólĩyî lãfálé 'ásĩ gõ'dá kpá ũgúlị̃ ạ̃tị̃ 'bá gólĩyíkâ ãzâ 'bá yí bê jõzó Yẽrõsãlémã 'ásĩ nĩlí Yõwánĩ rî ĩjílí ngãtá gólâ ã'dî ĩ'dî yã rî, ngãtá gólâ 'díyî pã 'bá Ôvârí drí tã lâ âtálé kĩzó nĩ, yí â'dô âjó'á lâ ãngó 'á õjílã pãlé rî ĩ'dî yã rî.

20 Gõ'dá õjílã jõlé 'dĩ 'bá yî câ bê Yõwánĩ ngálâ tã 'dî ĩjílí rî, Yõwánĩ drí ngãzó tã lôgõlé gólĩyî drí trạ̃ kĩ, yí â'dó kô 'díyî pã 'bá tã lâ âtálé rî ĩ'dî.

21 Gõ'dá ãgô 'dĩ 'bá yî drí tã ĩjízó kpá ó'dí Yõwánĩ tị̃ kĩ, "Háyĩ, ngã gõ'dá nî ã'dî ĩ'dî yã? Nî tã ạ̃ngũ 'bá Ẽlíyã gólâ 'ẽ 'bá âgõlé kpá ó'dí rî ĩ'dî yã?" Yõwánĩ kĩ gólĩyî drí rî, "Má â'dó Ẽlíyã ĩ'dî kô." Gõ'dá gólĩyî drí Yõwánĩ rî ĩjízó kpá ó'dí kĩ, "Mã kĩ, gõ'dá nî áníkâ kó ã'dî ĩ'dî yã, nî tã ạ̃ngũ 'bá Músạ̃ drí tã lâ ĩgĩlí búkũ* Ôvârí kâ 'á kĩ'á nĩ rî, ãâ'dô âcá'á rî ĩ'dî?" Gõ'dá Yõwánĩ drí tã-drĩ jãzó kpá ó'dí kĩ, "Kó kô, má â'dó kpá kô tã ạ̃ngũ 'bá ãnî drí tã lâ âtálé 'dĩ ĩ'dî."

22 Gõ'dá gólĩyî drí gólâ rî ĩjízó kpá ó'dí kĩ, "Ní âtâ drẽ tã mbị̃ ãmâ drí, mã gõ ró bê nĩ'á âtálâ õjílã ãmbâ-ãmbâ ãmâ âjó 'bá rî yî drí. Gõ'dá nî áníkâ kó ã'dî ĩ'dî yã?"

23 Gõ'dá Yõwánĩ drí tã-drĩ lôgõzó gólĩyî drí úlị̃ gólĩyî tã ạ̃ngũ 'bá Ĩsáyã drí ạ̃ngũlị̃ íyî tãsĩ kĩ,
"Má â'dô âcá'á tã îyálé õmã 'álâ õjílã drí kĩ,
'Kúmú ãmákâ bí ânĩ'á, nĩ êdê lạ̃tị̃ njãâ gólâ drí ânĩzó 'á lâ sĩ.' "
Ĩsáyã 40.3

24 Gõ'dá õjílã drĩ-'bá ạ̃ngị̃ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí âjólé 'dĩ 'bá yî, Pạ̃rúsị̃ yî kpá bê gólĩyî lãfálé. Drílĩyî Yõwánĩ rî ĩjízó kĩ,

25 "Õzõ ní ã'dô 'díyî pã 'bá ãmâ Yúdạ̃ yî drí rĩ'á tẽlâ rî ĩ'dî kô, ní ã'dô gõ'dá kpá Ẽlíyã ĩ'dî kô, gõ'dá kpá tã ạ̃ngũ 'bá Músạ̃ drí tã lâ âtálé rî ĩ'dî kô rî, gõ'dá ní rî õjílã îbábátízãlé ã'dô tãsĩ yã?"

26-27 Gõ'dá Yõwánĩ drí tã-drĩ jãzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Má rî rĩ'á õjílã îbábátízãlé lĩmvû sĩ, tãlâ má rî gólĩyî êdélé â'dólé njãâ 'díyî pã 'bá rî lạ̃gúlị̃. Má âtâ ãnî drí, 'díyî pã 'bá rî gógó 'dĩ bê rĩ'á ngbãângbânõ ãngó ãmákâ nõ 'á nõngá. Gõ'dá gólâ ĩ'dî tíbê

* **1:21 1.21** Nĩ zị̃ tã Músạ̃ drí îgĩlí tã ạ̃ngũ 'bá 'dĩ tãsĩ rî Tã 'Bã'bã Ândâ 18.15-19 'á.

tã lâ drí 'ẽ'á lâzélé kôrô 'ẽ 'bá â'dólé ãmbá ró rî. Gólâ â'dô bê gbõ lé nõngá rî, nĩ ñ̨į̃ gólâ kô. Mâ rî gógó Yõwánĩ nõ â'dó kô tãndí ró îcálé â'dólé rû į̣'bũ 'bá gólâkâ ró ká'bókã gólâkâ ângílí."

28 Tã 'dî 'ê rû trá ĩtí áyágá ãmbá zį̃lį̃ Jõrõdénĩ gólâ Yõwánĩ drí rĩzó bãbãtízĩ 'ẽlé 'á lâ rî, 'á'á lé drį̃ õjí lésĩ rî 'álâ.*

Tã Yõwánĩ drí Yésũ rî â'dázó Ką̣bį̃lį̃kį̃ drį̃ tĩ 'bá Ôvârí kâ ró rî

29 Ką̣yį̃ ãzâ rî sĩ, Yõwánĩ bãbãtízĩ 'bá ró rî drí Yésũ rî ndrẽzó ânĩrĩ 'á yí ngálâ. Kôrô Yõwánĩ drí ngãzó tã âtálé õjílã gólĩyî rĩ 'bá gólâ bê 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Nĩ ndrê drẽ ãgô nã. 'Dĩî ãgô Ôvârí drí âjólé drį̃ tĩ 'bá ró rî ĩ'dî. Gólâ ĩ'dî " 'Ką̣bį̃lį̃kį̃ drį̃ tĩ 'bá Ôvârí kâ" ' ãrí lâ drí 'ẽ'á tã õnjí õjílã kâ jĩlí ndrĩ rî.

30 Gólâ ĩ'dî má drí tã lâ âtálé ãnî drí kĩ, gólâ ãâ'dô íyî â'dá'á ngbãângbânõ rî. Gõ'dá gólâ kpá ĩ'dî má drí kĩ'á nĩ rî, ãmbã gólâkâ rî rĩ'á gạ̃rạ̃ má drį̃į̃ sĩ rî, tãlâ drẽ ãkpã útį̣ mâ kô rî, gólâ bê rĩ'á.

31 Sį̣sį̣ rî, má ñ̨į̃ gólâ kô 'díyî pã 'bá ró. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, má nį̃ gólâ trá. Má rî bãbãtízĩ 'ẽlé ãnî drí lį̃mvû sĩ, 'dĩî rî ã'dô ró bê gólâ rî â'dázó ãnî Ĩsĩrã'élẽ yî drí, tãlâ ã'dô ró bê kpá õjílã 'bãlé â'dólé njãâ gólâ rî lą̣gúlį̣ ką̣yį̃ gólâ drí âcázó rî tú."

32-33 Gõ'dá Yõwánĩ drí lą̣tį̃ yí drí tã nį̃zó kĩ, Yésũ ĩ'dî rĩ'á 'díyî pã 'bá 'î rî â'dázó õjílã drí kĩ, "Ką̣yį̃ Yésũ drí ânĩzó má drí gólâ rî îbábátízãzó rî, má nį̃ gólâ trá 'díyî pã 'bá ró. Mĩ ndrê drẽ, Ôvârí kĩ, má ãâ'dô íyî mvá 'dĩ nį̃'á, õzõ má õtírĩ Líndrí Tãndí íyíkâ ndrẽê â'dérẽ 'á rĩlí gólâ drį̃į̃ õzõ ạ̃tú'bú kâtí rî. Ôvârí kĩ, õzõ má õndrê tã 'dî trá rû 'ẽ'á rî, má â'dô nį̃'á lâ kĩ, õjílã tã rî 'dĩ drí rû 'ẽzó drílâ 'dĩ rî, trá rĩ'á 'díyî pã 'bá 'î, gõ'dá kpá gólâ tíbê rĩ 'bá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ âfẽlé õjílã drí rî ĩ'dî.

34 Mâ rî gógó Yõwánĩ, má ndrê Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'dĩ trá ámâ lį̃fį̃ sĩ â'dê trá rĩlí gá Yésũ rî gógó drį̃į̃. Má âtâ ãnî drí pạ̃tį̣-pạ̃tį̃ ró, gólâ rĩ'á 'díyî pã 'bá 'î, gõ'dá gólâ kpá rĩ'á Ôvârí rî mvá 'î."

Tã Yésũ drí îtõzó lãjó'bá drį̃-káká íyíkâ zĩlí rî

35 Į̃drú rî tí rî, Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî rĩ'á ĩyî âdré'á lãjó'bá íyíkâ rį̃ rî 'bá yí bê.

36 Gõ'dá Yõwánĩ ndrê Yésũ bê ânĩ'á rî, gólâ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ rį̃ 'dî 'bá yî drí kĩ, "Nĩ ndrê drẽ ãgô rĩ 'bá ânĩlí nã! 'Dĩî rĩ'á 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé ânĩ'á drãlé õzõ ką̣bį̃lį̃kį̃ drį̃ tĩtĩ kâ ró rî kâtí."

37 Gõ'dá nĩngá sĩ, lãjó'bá Yõwánĩ kâ rį̃ 'dî 'bá yî ârî ĩyî bê úlį̃ Yõwánĩ drí âtálé 'dĩ rî, kôrô drílĩyî ngãzó 'dẽlé Yésũ vósĩ.

38 Nĩngá sĩ, Yésũ õtírĩ võ ndrẽê vólé rî, lãjó'bá Yõwánĩ kâ rį̃ 'dî 'bá yî rĩ'á ĩyî ânĩ'á gólâ vósĩ. Ĩtí rî, Yésũ drí âdrézó gólĩyî tẽlé, gõ'dá âcâ ĩyî bê rî, Yésũ drí gólĩyî îjízó kĩ, "Ngá ãnî drí lẽlé rî ã'dô 'î yã?"

Gõ'dá lãjó'bá Yõwánĩ kâ 'dĩ 'bá yî drí tã-drį̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, "Lį̃fį̃ îmbá 'bá, mã lẽ võ ní drí rĩzó rĩlí rî ndrẽlé."

39 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã-drį̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, "Õzõ nĩ õlẽ trá võ má drí rĩzó rî ndrẽlé rî, 'dõvó nĩ â'dê má vósĩ, nĩ ânĩ ró bê ndrẽlâ." Ĩtí rî, drílĩyî 'dẽzó Yésũ vósĩ, gólâ rî âjílí bũúũ cãlé võ gólâ drí rĩzó rĩlí rî 'álâ. Gólĩyî drí cãzó Yésũ yí bê võ Yésũ drí rĩzó rĩlí rî 'álâ lạ̃njạ̃túlį̃ sĩ į̃tú-pá sû 'á. Gõ'dá drílĩyî rĩzó Yésũ yí bê tólâ ką̣yį̃ rî 'dĩ sĩ.

40 Lãjó'bá Yõwánĩ kâ ãlô gólâ 'dẽ 'bá Yésũ vósĩ ką̣yį̃ rî 'dĩ 'á rî, rú lâ Ãndĩríyã.

41 Gõ'dá į̃drú rî tí rî, kôrô Ãndĩríyã drí ngãzó nĩlí íyî ạ̃drúpį̃ rú bê Sĩmónã rî ngálâ. Gõ'dá Ãndĩríyã drí tã âtázó ạ̃drúpį̃ lâ Sĩmónã drí kĩ, "Mã ûsû 'díyî pã 'bá trá!"

---

* **1:28 1.28** Võ 'dî úzį̃ rú lâ Bẽtánĩ. 'Dĩî ngĩî Bẽtánĩ gólâ ãnyî Yẽrõsãlémã rú rî rú sĩ.

42 Gõ'dá drílâ íyî ậdrúpę̃ Sĩmónã rî ậdrę̃zó âjílí Yésũ ngálâ. Gõ'dá Yésũ ndrélé bê
Sĩmónã rî, kôrô gólâ drí nę̃zó lâ tõ kĩ, Sĩmónã lẽ trá 'dẽlé yí vósĩ â'dólé lãjó'bá íyíkâ
ró. Gõ'dá gólâ drí tã âtázó Sĩmónã drí kĩ, “Sĩmónã, Yónã rî mvá, má â'dô ánî rú zę̃'á
gõ'dá Pétẽrõ.” (Rú Pétẽrõ 'dĩ Ị̃bũrũ tę̃ sĩ rĩ'á Kéfã, tã ífí lâ kĩ, kúnę̃.)
43 Gõ'dá ę̃tú ãzâ rî sĩ, Yésũ ę̃sũ tã trá nĩzó gõlé 'bậdrę̃ zę̃lę̃ Gãlĩláyã rî 'álâ lãjó'bá yí
drí ûsúlę̃ 'dĩ 'bá yí bê. Gõ'dá gólĩyî câ bê Gãlĩláyã 'álâ rî, Yésũ drí ãgô ãzâ ûsúzó tólâ
rú lâ Fílĩpõ, gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólâ drí kĩ, “Ní â'dê má vósĩ.”
44 Fílĩpõ rî gógó 'dĩ ânĩ jậrę̃bậ zę̃lę̃ Bẽtãsédã rî lésĩ, Bẽtãsédã 'dĩ kpá jậrę̃bậ Ãndĩríyã
yî drí ânĩzó 'álâ sĩ Pétẽrõ bê rî ĩ'dî.
45 Gõ'dá nĩngá sĩ, Fílĩpõ drí nĩzó nĩ'á Nãtãnélẽ rî ûsúlę̃, drílâ tã âtázó Nãtãnélẽ drí
kĩ, “Ní ę̃sũ drẽ tã gólâ Ôvârí drí âtálé ậkû ró Músậ yî tę̃ sĩ tã ậngũ 'bá yí bê kĩzó
nĩ, yí ã'dô 'díyî pã 'bá âjó'á ãmâ drí rî! 'Díyî pã 'bá rî gógó 'dĩ bê rĩ'á ãmâ lãfálé
ngbãângbânõ! Mã ûsû gólâ trá! Rú lâ Yésũ gólâ Yõsépã rî mvá 'î jậrę̃bậ zę̃lę̃ Nãzãrétã
rî lésĩ.”
46 Gõ'dá Nãtãnélẽ drí tã âtázó Fílĩpõ drí kĩ, “Tã tãndí îcâ fí trá âfõlé Nãzãrétã lésĩ
yã?” Fílĩpõ drí tã-drę̃ lôgõzó Nãtãnélẽ drí kĩ, “Ní ôkî tã kô, nõô tã pậtę̃̃ 'î! Ní ânĩ, mã
nĩ ró bê ndrẽlâ.” Gõ'dá ĩtí rî, drílĩyî ngãzó nĩlí Yésũ rî ndrẽlé.
47 Gõ'dá Yésũ ndrê bê Nãtãnélẽ ânĩrĩ 'á yí ngálâ rî, Yésũ drí tã âtázó kĩ, “Nĩ ndrê
drẽ ãgô rĩ 'bá ânĩlí nã! Gólâ rĩ'á õjílã tãndí ãmákâ Ĩsĩrã'élẽ yí kâ tíbê õnjõ âdó 'bá kô
rî ĩ'dî.”
48 Nĩngá sĩ, Nãtãnélẽ drí tã âtázó Yésũ drí kĩ, “Tí ní nę̃ mâ ángô tí ró yã?” Gõ'dá
Yésũ drí tã-drę̃ jãzó Nãtãnélẽ tę̃ kĩ, “Má ndrê nî trá võ tíbê ní drí rĩzó lôvólé 'á lâ,
kãnágõwá líndrí nã 'á, drẽ ãkpãkã'dã Fílĩpõ nĩí ámâ tã âtálé ní drí kô.”
49 Gõ'dá Nãtãnélẽ drí tã âtázó Yésũ drí kĩ, “Lę̃fę̃ îmbá 'bá, má lẽ tã trá kĩ, nî Ôvârí
rî mvá 'î, gõ'dá kpá Kúmú ãmâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ kâ.”
50 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã-drę̃ lôgõzó Nãtãnélẽ drí kĩ, “Ní lẽ tã kĩzó nĩ, má
ã'dô Ôvârí rî mvá ĩ'dî rî, tãlâ má drí tã âtázó ní drí kĩ, má ndrê nî ãkpãkã'dã, ní drí
rĩzó lôvólé kãnágõwá líndrí nã 'á rî drí sĩ yã? Má âtâ ní drí pậtę̃-pậtę̃ ró, ní â'dô tã
lârâkô gólâ ánî tę̃ drí ậ'dę̃zó rî ndrẽ'á ę̃zậtú gậrậ gólâ nõ drę̃̃ sĩ.”
51 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã âtázó ó'dí kĩ, “Nĩ ârî tã nô, ãnî ndrĩ! Ę̃zậtú 'bũû â'dô rû
nę̃̃'á ãnî drí mãlãyíkã Ôvârí kâ rî 'bá yî ndrẽzó ânĩrĩ 'á má ngálâ, Ôvârí â'dô â'dá'á
lâ kĩ, pậtę̃̃, mâ rĩ'á gólâ tíbê yí drí âjólé trá ûrú lésĩ rî ĩ'dî.”

2

Tã lârâkô drę̃-káká Yésũ drí 'ẽlé lãgĩ Kánã 'álâ rî 'á rî

1 Kậyę̃ rę̃ vósĩ, õjílã ãzâ 'bá yî rĩ'á kãrámã lãgĩ kâ 'ẽ'á jậrę̃bậ mvá zę̃lę̃ Kánã rî 'á,
'bậdrę̃ Gãlĩláyã kâ rî 'álâ. Mãríyã Yésũ rî ândrê kpá rĩ'á lãgĩ 'dî võ lâ 'á.
2 Gõ'dá lãgĩ lę̃pę̃ yî drí kpá Yésũ rî ậzę̃zó ânĩlí kãrámã lãgĩ 'dî kâ 'dĩ 'á lãjó'bá íyíkâ
rî 'bá yí bê. Ĩtí rî, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí.
3 Gõ'dá õtírĩ cãâ kãrámã lãgĩ kâ 'dĩ ító 'â lâ 'á rî, õdrá kãrámã kâ 'dĩ drí rû ndẽzó.
Gõ'dá õdrá kãrámã rî 'dĩ kâ ndẽ rû bê rî, Mãríyã drí ânĩzó Yésũ ngálâ tã âtálé gólâ
drí kĩ nĩ rî, “Ámâ mvá, õdrá kãrámã nô kâ nõ ndẽ rû trá!”
4 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí tã-drę̃ lôgõzó ândrê lâ drí kĩ, “Ní âtâ tã lâ má drí ã'dô
tãsĩ yã? 'Dĩî â'dó tã ámákâ ĩ'dî kô. Kậyę̃ má drí mbârâkã ámákâ â'dázó õjílã drí rî
âcá drẽ kô.”
5 Gõ'dá nĩngá sĩ, ândrê lâ drí lę̃fę̃ jãzó rû ę̃'bũ 'bá lãgĩ lę̃pę̃ kâ rî 'bá yî ngálâ tã âtálé
gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ 'ê ngá gólâ drí â'dálé ãnî drí 'ẽlé rî ĩ'dî.”

6 'Bã kãrámã 'ẽzó 'á lâ 'dĩ, cú rĩ'á límvó ą́ngı́ ą́ngı́ bê nj̨̃-kázíyá rĩzó lı̃mvû lôdãlé 'á
lâ sĩ.*
7 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó rû ı̃'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ nĩ lı̃mvû
âbẽlé óró lésĩ lôdãlé límvó 'dĩ 'bá yî 'ásĩ." Ĩtí rî, rû ı̃'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí nĩzó lı̃mvû
âbẽlé lôdãlé límvó 'dĩ 'bá yî 'ásĩ dũûdû.
8 Gõ'dá nĩngá sĩ, límvó ą́ngı́ ą́ngı́ 'dĩ 'bá yî îcâ bê dũûdû rî, Yésũ drí kpá tã âtázó
rû ı̃'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Nĩ bẽ lı̃mvû 'dĩ âjílí kãrámã vó ndrẽ 'bá drí." Drílĩyî 'ẽzó
lâ té õzõ Yésũ drí âtálé rî kâtí.
9 Nĩngá sĩ, kãrámã vó ndrẽ 'bá 'dĩ drí lı̃mvû rû ı̃'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí âjílí yí drí 'dĩ
trõzó âmbélé rî, gõ'dá lı̃mvû rî 'dĩ jâ rû trá õdrá ró, gõ'dá âsô-âsô ró gą̃rą̃ sı̨́sı́ gólĩyî
drí rĩ'á mvũlâ rî drı̨̃̃ sĩ. Kãrámã vó ndrẽ 'bá 'dĩ nı̃́ı́ kô ngãtá õdrá 'dĩ ûsû rû ã'dô 'ásĩ
yã rî, gõ'dá rû ı̃'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî nı̃ võ õdrá 'dĩ ûsúzó rî trá, gólĩyî â'dá lâ kô kãrámã
vó ndrẽ 'bá 'dĩ drí. Gõ'dá kãrámã vó ndrẽ 'bá 'dĩ drí õdrógô õkó lâ rî âjílí 'dĩ ą̃zı́zó
tã âtázó drílâ kĩ nĩ rî,
10 "Õjílã rî õdrá íyíkâ âsó 'bá âsô rî lânjílí ĩ'dî sı̨́sı́ kãrámã võ 'ásĩ, gõzó gólâ âsó 'bá
kô rî fẽlé ą̃dũkũ lâ ró, õzõ õjílã ą̃zı́lı́ rî 'bá yî ã'dô trá 'dó õdrá ró rî. Gõ'dá ániká rî
â'dó íyíkâ ĩtí kô. Ní âyê ániká õdrá âsó 'bá dódó kôrô rî trá fẽlé õjílã drí ą̃dũkũ lâ
ró."
11 'Dĩî tã lârâkô drı̃-káká Yésũ kâ 'ẽlé rî ĩ'dî. Tã lârâkô 'dĩ rî â'dálâ kĩ, Yésũ Ôvârí rî
mvá 'î. Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ ndrê ĩyî bê tã lârâkô gólâ drí 'ẽlé 'dĩ rî, gólĩyî drí tã-drı̃
lẽzó pą̃tı́-pą̃tı̃ ró kĩ, Yésũ Ôvârí rî mvá 'î.
12 Kãrámã lãgĩ kâ 'dĩ vósĩ rî, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí Kãpẽrãnómã 'álâ, ândrê lâ yí
bê, gõ'dá ą̃drúpı̃ lâ yí bê gõ'dá kpá lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê 'ẽlâ ką̃yı̃ fínyáwá.

Tã Yésũ drí ngá lą̃zı́ 'bá lâdrózó ą̃'dı́-drı̃ jó ą́ngı́ Ôvârí kâ rî kâ 'ásĩ rî
(Mãtáyõ 21.12-13; Márãkõ 11.15-17; Lúką̃ 19.45-46)

13 Gõ'dá ką̃yı̃ kãrámã lą̃vũ-lą̃vũ kôrô kâ rî trá ãnyî. Tã 'dî tãsĩ rî, Yésũ yî drí nĩzó
Yẽrõsãlémã 'álâ lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê.
14 Tólâ drílĩyî fĩzó ą̃'dı́-drı̃ jó ą́ngı́ Ôvârí kâ rî kâ 'á, drílĩyî ngá lą̃zı́ 'bá ûsúzó dũû,
ãzâ 'bá yî rĩ'á ı̨́tı́ lą̃zı́'á, ãzâ 'bá yî rĩ'á kąb̃ı̃lı́kı̃ lą̃zı́'á, ãzâ 'bá yî ãmámõ lą̃zı́'á, ã'dô ró
bê fẽlé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí, gõ'dá ãzâ 'bá yî ĩyíkâ kpá ą̃dı̃ õrĩ ı̃kúrą̃'á ą̃dı̃ õrĩ ngĩíngî
õjílã ãzâ 'bá yí kâ sĩ.
15 Gõ'dá Yésũ ndrê tã 'dî bê rî, tã rî 'dĩ sú gólâ lı̃fı̃ kô, tãlâ õjílã 'dî 'bá yî rî ngá 'dĩ
'bá yî lą̃zı́lı́ lâgî õnjí sĩ jó Ôvârí kâ rî 'á. Ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó bãgó pĩpĩ âtrõlé gõzó
'â lâ âtílí ândálé, ã'dô ró bê ônjóró'bí ró, õjílã rĩ 'bá kõrõnyã lą̃zı́lı́ 'dĩ 'bá yî lâdrózó
ndrĩ vólé kõrõnyã ĩyíkâ 'dĩ 'bá yí bê ĩ'dî sĩ lâ, gõ'dá gólâ drí kpá tãrãbízã ą̃dı̃ ı̃kúrą̃
'bá yí kâ 'dĩ lôzézó ndrĩ vũdrı́ ą̃dı̃ gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî drí rû lâpẽzó ndíyángá vũdrı́ sĩ.
16 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó õjílã gólĩyî rĩ 'bá ãmámõ lą̃zı́lı́ 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ
ârî drẽ tã ámákâ nõ! Nĩ rî ngá lą̃zı́lı́ ą̃'dı́-drı̃ jó ą́ngı́ Ôvârí kâ rî kâ 'á ã'dô tãsĩ yã?
Nõô võ ámâ átá kâ ĩ'dî. Rĩ'á õnjí ró ãnî drí 'bãzó lâ â'dólé võ ngá lą̃zı̃ kâ ró! Nĩ û'dû
ngá ãníkâ 'dĩ 'bá yî trõlé, nĩzó ĩ'dí bê lâ vólé nõngá sĩ."
17 Gõ'dá nĩngá sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ ârî ĩyî tã Yésũ drí âtálé 'dĩ bê rî, gólĩyî drí nı̃zó
lâ kĩ, Yésũ rĩ'á võ Ôvârí rî îrátã kâ lôvó lâ bê yí 'á dũû. Gólâ rî vó lâ ndrẽlé nyé õzõ
kúmú Dą̃wúdı̃ kâtí, tíbê tã âtá 'bá kĩ'á nĩ rî, "Ôvârí, tã lôvó bê rĩ'á má 'á dũû rĩzó jó
ániká vó lâ ndrẽlé."

---

* **2:6 2.6** ***Límvó*** 'Dĩî ãlô-ãlô ódã lı̃mvû sãfíyã nj̨̃ı̃ 'ásĩ 'á lâ. Õjílã rî ĩyî nyãányâ jĩlí lı̃mvû rî 'dĩ sĩ, tãlâ yĩ ã'dô ró bê ngbángbá â'dô lã'bí Yúdą̃ yí kâ vó ró. **2:17 2.17** Lôngó 69.9.

18 Gõ'dá nĩngá sĩ, drı̃-'bá ąngı́ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî trá ą̃wą̃ ró tã Yésũ drí ngá lą̃zı́ 'bá
lâdrózó ą̃'dı́-drı̃ jó ąngı́ Ôvârí kâ rî kâ 'ásĩ rî tãsĩ, gólĩyî drí ânĩzó Yésũ ngálâ tı̨ ânyálé
gólâ bê tã 'dî tãsĩ kĩ, "Tãlâ ã'dô 'î ní drí ánî 'bãzó â'dólé gą̃rą̃ ãzí-ãzí drı̃ı̨ sĩ yã? Ã'dô
ĩtí rî, ní 'ê drẽ tã lârâkô tíbê â'dá 'bá lâ kĩ'á nĩ rî, 'dĩî drı́-ãcê Ôvârí kâ rî ĩ'dî rî, mã nı̨
ró bê kĩ'á nĩ rî, ní ânĩ Ôvârí ngá lésĩ."
19 Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, "Ãnî, õzõ kpálé nĩ ũûfû jó Ôvârí kâ nõ rî, mâ
rî gógó, má â'dô bẽ'á lâ kpá ó'dí cé ką̃yı̨ nâ sĩ."
20 Gõ'dá drı̃-'bá ąngı́ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí tã-drı̃ jãzó Yésũ drí kĩ, "Wúûwú, ní
ą̃vı̨ tráã! Ní nı̨ı́ kô kĩ'á nĩ rî, õjílã 'dı̨ jó ąngı́ Ôvârí kâ 'dĩ ndẽlé ndrô nyâ'dî-rı̃-drı̃-lâ-
ngâ-njı̨-kázíyá sĩ yã? Ní ı̨sũ áníkâ bê-rî kĩ, ní â'dô îcá'á jó ąngı́ 'dĩ 'dı̨ı̨́ ndẽlé cé ką̃yı̨
nâ sĩ yã?"
21 Úlı́ Yésũ drí âtálé jó ąngı́ Ôvârí kâ ûfû kâ 'dĩ, tákõ, rĩ'á úlı́ mãnĩgõ 'î, íyî rú'bą̃
ı̨nyą̃kú tãsĩ, drı̃-'bá ąngı́ Yúdą̃ yí kâ â'dô íyî fũ'á, gõ'dá ką̃yı̨ nâ sĩ, yí â'dô lîdrí'á kpá
ó'dí õdrã 'ásĩ.
22 Gõ'dá ką̃yı̨ gólâ lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí Yésũ rî ndrẽzó lîdrî trá õdrã 'ásĩ rî,
úlı́ tíbê Yésũ drí âtálé gólĩyî drí kĩ'á nĩ rî, áâ'dô íyî fũ'á, gõ'dá ką̃yı̨ nâ sĩ, yí â'dô lîdrí'á
kpá ó'dí õdrã 'ásĩ rî drí âgázó gólĩyî drı̃ı̨. Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí tã lẽzó úlı́
tíbê Ôvârí drí âtálé búkũ 'á kĩ'á nĩ rî, yí â'dô 'díyî pã 'bá rî lîdrí'á kpá ó'dí õdrã 'ásĩ
rî trá, tákõ, rĩ'á tã mbı̨ 'î. Gólĩyî lẽ tã 'dî, tãlâ gólĩyî ndrê trá úlı́ Yésũ drí âtálé rî, tã
lâ 'ê rû trá pą̃tı̃ı̨.
23 Ką̃yı̨ kãrámã lą̃vũ-lą̃vũ kôrô kâ 'dĩ 'bá yî sĩ, Yésũ drí tã lârâkô õjílã pã kâ 'ẽzó
dũû mbârâkã Ôvârí kâ sĩ. Gõ'dá õjílã ndrê ĩyî tã lârâkô gólâkâ 'ẽlé 'dĩ 'bá yî bê rî,
õjílã dũû drí ngãzó 'dó tã lẽlé gólâ 'á. Gõ'dá tã ı̨sũ gólĩyíkâ Yésũ rî tãsĩ kĩ'á nĩ rî, Yésũ
â'dô ĩyî pã'á õjílã Rómã kâ drı́gą́ sĩ 'dî rĩ'á ányâ ró.
24 Gõ'dá Yésũ lẽé kô tã ı̨sũ gólĩyíkâ 'dĩ 'ẽlé ĩ'dî, tãlâ gólâ nı̨ tã ı̨sũ gólĩyíkâ trá ndrĩ
tãndí ró.
25 Gólâ lẽé kô õjílã ãzâ drí tã âtálé yí drí õjílã mvá tãsĩ, tãlâ gólâ nı̨ tã ı̨sũ ányâ gólĩyî
pı̨pı̨sı́lı́ 'á rî kpá trá ndrĩ.

3

Tã Nĩkõdímã drí nĩzó tã ı̨jílí Yésũ tı̨ rî

1 Ãgô ãzâ bê rú lâ Nĩkõdímã, gólâ sı́sı́-lésĩ tã Yúdą̃ yí kâ kĩ 'bá 'î, gõ'dá kpá drı̃-'bá
Pą̃rúsı̨ yí kâ ĩ'dî.
2 Ngą́cı̨ ãlô sĩ, gólâ drí ngãzó nĩlí Yésũ ngálâ. Gõ'dá gólâ câ bê Yésũ ngálâ rî, drílâ tã
âtázó Yésũ drí kĩ, "Tã îmbá 'bá, mã nı̨ trá kĩ, Ôvârí ą̃jô nî nĩ ânĩ'á tã íyíkâ îmbálé ãmâ
drí, tãlâ õjílã ãzâ yû'dą̃wą̃ ãngó nõ 'á tã lârâkô ní drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'ẽlé, õzõ mbârâkã
Ôvârí kâ ã'dô yû'dą̃wą̃ gólâ bê rî."
3 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̃ jãzó Nĩkõdímã drí kĩ, "Má âtâ ní drí nõ tã pą̃tı́-pą̃tı̃ ró rî ĩ'dî,
õzõ õjílã õlẽ tã trá â'dózó Ôvârí rî mvá ró rî, áâ'dô gólâ rî tı̃'á zãlô ó'dí."
4 Gõ'dá Nĩkõdímã nı̨ı́ úlı́ Yésũ kâ âtálé 'dĩ ífí lâ kô, gólâ rî tı̨ ą̃'dı̨ gõ'dá trá ą̃'dı̨ tã
Yésũ drí âtálé 'dĩ tãsĩ. Gõ'dá gólâ drí tã-drı̃ jãzó Yésũ drí kĩ, "Â'dô â'dó'á ĩtí 'dĩ íyíkâ
kó ángô tí ró kĩzó nĩ rî, õjílã â'dó 'bá trá ąngı́ rî áã'dô tı̃'á lâ kpá ó'dí 'dĩ yã? Õjílã
mbã 'bá trá ąngı́ rî â'dô gõ'á kpá ó'dí ândrê lâ 'á gõzó tı̃lâ ândálé trá ó'dí yã?"
5 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã-drı̃ lôgõzó Nĩkõdímã drí kĩ, "Má âtâ ní drí nõ tã pą̃tı̃ı̨ 'î, õzõ
úũtı̨ õjílã kô ó'dí ró rî, gólâ îcá kô â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró. Áâ'dô õjílã ndrĩ tı̃'á zãlô
Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî sĩ, gõ'dá kpá tã õnjí gólĩyíkâ jĩzó zãlô lı̨mvû Ôvârí kâ rî sĩ,
ĩtí rî, gólĩyî 'dê gbõ â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró.

6 Mí ndrê drẽ, õjílã mvá tị̃ íyíkâ kpá té íyî nyãányâ ĩ'dî, gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí
kâ tị̃ íyíkâ fí té íyî nyãányâ ĩ'dî, â'dô-â'dô bê õjílã Ôvârí kâ ró.
7 Nĩkõdímã! Ánî drị̃ õlîjã tã má drí âtálé ní drí nõ sĩ kô! Rĩ'á tã pa̰tị̃ ró ãnî ndrĩ
tị̃zó ó'dí, nĩ 'dê gbõ â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró.
8 Ní ịsũ drẽ gbõ tã ĩlî kâ. Ĩlî vị̃ íyíkâ võ 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dá mã ndré võ ĩlî kâ rĩzó rî kô.
Ĩlî õtírĩ rĩî vị̃lị̃ rî, mã nị̃ị̃ kô, gólâ rî nĩlí ángô lé, gõ'dá mã ndré ĩlî rî 'dĩ rú'ba̰ lâ kpá
kô. Gõ'dá õjílã gólâ tị̃lị̃ trá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ sĩ rî, â'dô 'bã'á kpá ĩtí. Ĩtí rî, mã nị̃ị̃
tã tã lâ sĩ rî kpá kô."
9 Gõ'dá Nĩkõdímã drí kpá tã-drị̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, "'É'ẽ, tã áníkâ 'dĩ fí drẽ zãâ má
drị̃ị̃ kô."
10 Nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã âtázó Nĩkõdímã drí ó'dí kĩ, "Nĩkõdímã, nî tã îmbá 'bá
a̰ngị̃ õjílã ndrĩ ãmákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ drí rĩ'á ịnjị̃lâ rî ĩ'dî. Tãlâ ã'dô 'î úlị̃ má drí âtálé nõ
drí zãâ fĩzó ní drị̃ị̃ kô rî?
11 Ní ârî drẽ tã má drí âtálé ní drí nõ tãndí ró, tãlâ 'dĩî rĩ'á ngá gólâ ãmâ drí ndrẽlé
trá ãmâ lị̃fị̃ sĩ rî ĩ'dî. Gõ'dá tãlâ ã'dô 'î ní drí tã lẽzó kô ngá ãmâ drí ndrẽlé trá pa̰tị̃ị̃
ró nõ 'á yã?
12 Ní ârî drẽ, má â'dâ tã ûrú 'álâ nã â'dô lâ ãnî drí ngá gólĩyî ãngó nõ 'á nõ 'bá yî
sĩ, gõ'dá tã lâ fí drẽ zãâ ãnî drị̃ị̃ kô. Õzõ gõ'dá má ãâtâ ngá gólĩyî ûrú 'álâ rî tã lâ ĩ'dî
pa̰tị̃ị̃ rî, nĩ â'dô tã-drị̃ lâ lẽ'á fí trá yã?
13 Má âtâ ní drí, õjílã ãzâ yû'da̰wa̰ cã 'bá trá ûrú 'álâ, cé mâ gólâ âjólé trá ûrú lésĩ
nô ĩ'dî ânĩ 'bá tã ûrú 'álâ kâ nã 'bá yî âtálé ní drí rî.
14-15 "Má âtâ ní drí, rĩ'á îcâ-îcâ ró ódrí mâ âjólé trá ûrú lésĩ rî îngálé ûrû fê drị̃ị̃,
tãlâ gólĩyî tíbê tã lẽ 'bá trá má 'á rî ũûsû ró ĩyî lédrẽ-lédrẽ a̰dũkũ ãkó rî bê, nyé õzõ
Músa̰ drí 'ẽrẽ lâ a̰kû ró ãmâ a̰'bịya̰ yî drí õmã 'á ka̰yị̃ ịnị̃ drí rĩzó gólĩyî ôcílí rî tú rî
kâtí. Gólâ êdê ịnị̃ líndrí trá îpálé fê sị̃lị̃ îngálé ûrû, tãlâ õjílã gólĩyî ịnị̃ drí ôcílí rî ĩîngâ
ĩyî lị̃fị̃ trá ûrû ịnị̃ líndrí 'dĩ ndrẽlé rî, Ôvârí â'dô gólĩyî pã'á õdrã ịnị̃ drí gólĩyî cĩzó 'dĩ
'ásĩ.
16 Ôvârí lẽ õjílã trá ndrĩ rõô, tãlâ gólâ âjô mvá íyíkâ kó ãlô nõ trá ânĩ'á drãlé tã õnjí
gólĩyíkâ tãsĩ, tãlâ õjílã tíbê tã lẽ 'bá trá mvá gólâkâ nõ 'á rî drãá kô gõ'dá â'dô rĩ'á
lédrẽ-lédrẽ ró zãâ, õzõ rú'ba̰ ịnya̰kú lâ õdrã kpá lé rî."
17 Pa̰tị̃-pa̰tị̃ ró, Ôvârí âjô íyî mvá ãngó nõ 'á nõ, â'dó kô lâŋõ fẽlé õjílã drí tã õnjí
gólĩyíkâ tãsĩ. Bê-rî Ôvârí âjô íyî mvá ãngó nõ 'á nõ õjílã pãlé tã õnjí gólĩyíkâ rî 'ásĩ.
18 Õjílã gólĩyî ndrĩ lẽ 'bá trá Ôvârí rî mvá 'á rî áâ'dô ĩyî ngá pã'á lâŋõ 'ẽ'á fẽlâ gólĩyî
drí tã õnjí gólĩyíkâ tãsĩ rî 'ásĩ. Gõ'dá gólĩyî lẽ 'bá Ôvârí rî mvá 'á kô rî, áâ'dô ĩyíkâ
lâŋõ tã õnjí ĩyíkâ rî kâ ŋã'á ĩyî drị̃ị̃.
19 Rĩ'á tã mbị̃ ró, lâŋõ tã õnjí õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá Ôvârí rî mvá 'á kô rî kâ fẽzó gólĩyî
drí. Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí âjô íyî mvá ãngó nõ 'á nõ, ã'dô ró ngá î'ĩ tã mbị̃ kâ â'dálé õjílã
drí. Gõ'dá õjílã lẽé kô rĩlí ngá î'ĩ 'dî 'á. Gólĩyî lẽ tákányĩ rĩlí zãâ ịnị̃rị̃kúwa̰ Sãtánã kâ
rî 'á, tãlâ tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ ndrĩ rĩ'á õnjí ró.
20 Õjílã gólĩyî tã õnjí 'ẽ 'bá rî yî gã ĩyî ngá î'ĩ trá dó, tãlâ óõzó tã õnjí ĩyíkâ ndrẽê kô.
21 Õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã pa̰tị̃ị̃ Ôvârí kâ lẽlé pị̃pị̃sị̃lị̃ ãlô sĩ rî, gólĩyî ĩ'dî tíbê ngá î'ĩ Ôvârí
kâ 'dĩ lâgú 'bá rî. Gõ'dá ngá î'ĩ 'dî â'dô tã â'dá'á õjílã ãzâ 'bá yî drí kĩ, gólâ rî 'dĩ tã
Ôvârí drí lẽlé gólâ drí 'ẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî.

Tã Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî drí âtálé 'díyî pã 'bá tãsĩ rî

22 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ yî drí ngãzó Yẽrõsãlémã 'ásĩ nĩlí lãjó'bá íyíkâ yí bê 'ba̰drị̃
mvá ãzâ 'bá yî Yũda̰ya̰ kâ 'álâ rĩlí õjílã 'ba̰drị̃ mvá 'dĩ 'bá yí kâ lị̃fị̃ lâ yî îmbálé tã

3:14-15 3.14-15 'Díyî Lãlã 21.4-9.

Ôvârí kâ sĩ. Gõ'dá gólĩyî drí rĩzó õjílã gólĩyî tã îmbâ Yésũ kâ tãsĩ rî lẽ 'bá trá rî 'bá yî îbábátízãlé.
23 'Dĩî Yõwánĩ íyíkâ kpá rĩ'á õjílã îbábátízã'á võ zĩlı̨ Ãyẽnónã rî 'á ãnyî jãrı̨bą̃ ãzâ
zĩlı̨ Sãlímã rî lą̃gą̃tı̨, tãlâ Ĩmvû tãndí bê tólâ dũû bãbãtízĩ 'ẽzó 'á lâ. Gõ'dá õjílã dũû
tã lẽ 'bá trá tã Ôvârí kâ 'á rî, rî ĩyî trá ânĩlí Yõwánĩ rî îjílí ĩyî îbábátízãlé.
24 Tã 'dî 'bá yî â'dô trá drẽ ãkpãkã'dã Ẽródẽ Ãnĩtípã rú drẽ Yõwánĩ 'bãlé gą̃nı̨mą̃ 'á
kô.
25 Ką̃yı̨ ãzâ sĩ, lãjó'bá Yõwánĩ kâ rĩ'á ĩyî tı̨ ânyá'á ãgô ãzâ 'bą̃súrú Yúdą̃ yí kâ 'ásĩ rî
bê, tã lã'bí ngĩíngî gólâ â'dózó ngbángbá Ôvârí rî Ĩı̨fı̨ drı̨ 'á rî tãsĩ.
26 Gõ'dá gólĩyî ârílí bê tã tíbê ãgô 'dĩ âtálé rî, lãjó'bá Yõwánĩ kâ 'dĩ 'bá yî drí tã
âtázó Yõwánĩ drí kĩ nĩ rî, "Lĩı̨fı̨ îmbá 'bá, ãgô gólâ ní drí ûsúlı̨ 'á'á lésĩ ní drí zĩlı̨ 'díyî
pã 'bá ró rî kpá rĩ'á õjílã îbábátízã'á gõ'dá ânĩ-ânĩ õjílã kâ ãmâ ngáá nõlé rî võ lâ 'á
rî, õjílã ĩyîngá 'dó rĩ'á nĩ'á gólâ ngálâ bãbãtízĩ tãsĩ."
27 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yõwánĩ drí tã-drı̨ lôgõzó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Nĩ ı̨sũ tã
kô, tãlâ ãgô rú bê Yésũ 'dĩ rî, Ôvârí fẽ mbârâkã nĩ gólâ drí rĩzó õjílã îbábátízãlé 'dĩ.
Gólâ 'ê 'dĩ â'dó kô mbârâkã íyíkâ sĩ.
28 Ãnî ndrĩ, nĩ nı̨ trá tãndí ró, má rî trá âtálâ õjílã drí ndrĩ kĩ, 'Má â'dó kô 'díyî pã
'bá 'î. Ôvârí âjô mâ trá sı̨sı̨ íyíkâ cé õjílã êdélé njãâ ânĩ-ânĩ gólâkâ rî tẽlé.'
29 Mâ rĩ'á ãyĩkõ ró, tãlâ õjílã dũû rĩ'á nĩ'á Yésũ ngálâ. 'Dĩî má â'dô 'bã'á nyé õzõ
ãgô ãnjî ãzâ rû-lẽ-ãzí lâ bê rî kâtí, gõ'dá õzõ ãgô ãnjî rî 'dĩ õgî õkó trá ó'dí rî, õjílã
ndrĩ drí â'dózó ãyĩkõ ró, tãlâ gólĩyî ndrê ãyĩkõ ãgô ãnjî 'dĩ kâ ĩ'dî õkó lâ ó'dí 'dĩ bê.
Kpálé rî, gólĩyî îcá kô õkó 'dĩ trõlé nĩ.
30 Rĩ'á tãndí ró Yésũ drí âcázó õjílã ãmbá tã lâ drí lâzélé rõô rî ró. Õzõ ámâ tã õlâzê
kô rî, tã lâ 'é ngá ãzâ kô.
31 "Tã pą̃tı̨̃ı̨ ró, õjílã gólâ ânĩ 'bá Ôvârí ngá lésĩ rî îmbâ íyíkâ kpá té tã gólĩyî Ôvârí
ngá lésĩ rî yî ĩ'dî. Gõ'dá mâ õjílã ãngó nõ kâ ró rî, rî tã Ôvârí kâ îmbálé tã nı̨ĩnı̨ ãngó
nõ kâ rî vó ró. Ĩtí rî, Yésũ rĩ'á gą̃rą̃ má drı̨̃ı̨ sĩ, tãlâ gólâ ânĩ trá Ôvârí ngá lésĩ.
32 Yésũ rî íyíkâ nõ tã yí drí ndrẽlé trá kpá yí drí ârílí trá rî îmbálé ĩ'dî. Gõ'dá cé
õjílã fínyáwá lẽ ĩyî tã nĩ tã îmbâ gólâkâ 'dĩ 'á.
33 Õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá tã îmbâ Yésũ kâ 'á rî, 'dĩî gólĩyî â'dâ tã trá kĩ, tã Ôvârí kâ
tã pą̃tı̨̃ı̨ ró.
34 Tãlâ Ôvârí âjô Yésũ nĩ ânĩlí tã âtî-âtî íyíkâ îmbálé ãmâ drí. Ôvârí rĩ'á Yésũ bê
ngá ãlô ró, gõ'dá gólâ drí Líndrí Tãndí íyíkâ âjózó mbârâkã bê ânĩlí rĩlí Yésũ bê, Yésũ
õ'ê ró ngá ndrĩ mbârâkã lâ sĩ.
35 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí lẽ íyî mvá Yésũ trá rõô. Gõ'dá gólâ drí drı̨-ãcê fẽzó Yésũ drí
â'dózó mbârâkã bê ngá ndrĩ drı̨lı̨.
36 Õjílã ndrĩ tíbê tã lẽ 'bá trá Ôvârí rî mvá 'á rî, gólĩyî trá õjílã Ôvârí kâ ĩ'dî gõ'dá
Ôvârí â'dô lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî fẽ'á gólĩyî drí. Gõ'dá õzõ õjílã õlẽ tã Ôvârí rî mvá
'á kô rî, rĩ'á õnjí ró! Ôvârí fẽé lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî gólĩyî drí kô. Ôvârí â'dô rĩ'á
zãâ lâŋõ fẽ'á ĩ'dî gólĩyî drí tã õnjí gólĩyíkâ 'dĩ tãsĩ, tãlâ Ôvârí rĩ'á ą̃wą̃ ró gólĩyí bê."

4

Tã Yésũ drí âtálé õkó Sãmárĩyã lé 'bá ró rî drí rî

1-3 Ką̃yı̨ nã 'bá yî 'á rî, õjílã dũû rî trá nĩlí Yésũ ngálâ bãbãtízĩ 'ẽlé. Õjílã rĩ 'bá 'dẽlé
Yésũ vósĩ gõ'dá Yésũ yî drí kpá rĩzó bãbãtízĩ 'ẽlé drílĩyî rî, trá gą̃rą̃ gólĩyî rĩ 'bá nĩlí
Yõwánĩ ngálâ rî 'bá yî drı̨̃ı̨ sĩ. Gbõ lé õjílã 'dî 'bá yî rî ĩyî bê nĩlí Yésũ ngálâ rî, Yésũ
rî gógó nyãányâ lâ 'é bãbãtízĩ cú nĩ õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí kô. Lãjó'bá gólâkâ rî 'bá yî

rî ĩyî nĩ bãbãtízĩ 'ẽlé õjílã 'dî 'bá yî drí. Gõ'dá Pą̃rúsı̨̃ yî ârî ĩyî bê tã 'dî rî, tã 'dî sú gõ'dá gólĩyî rú kô. Gõ'dá Yésũ nı̨̃ tã 'dî bê kĩ, tã 'dî sú Pą̃rúsı̨̃ yî rú gõ'dá kô rî, gólĩyî drí ngãzó nĩlí lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê 'bą̃drı̨̃ Yũdą́yą̃ kâ 'dĩ âyélé gõzó vólé Gãlĩláyã 'álâ.

4 Gõ'dá gõgõ Gãlĩláyã 'álâ rî sĩ rî, Yésũ yî nĩ kôrô lą́tı̨ gólâ nĩ 'bá kpũrú 'bą̃drı̨̃ zı̨̃lı̨ Sãmárĩyã rî 'ásĩ rî 'ásĩ.

5-6 Gõ'dá gólĩyî drí nĩzó cãlé ãnyî ją̃rı́bą̃ mvá ãzâ Sãmárĩyã kâ zı̨̃lı̨ Sĩkárã rî lą̃gą́tı̨. Óró bê rĩ'á tólâ tíbê Yãkóbã* drí 'dı̨̃lı̨ trá ą̃kû ró gõ'dá drílâ fẽlé ı̨̃nyą́kú lâ bê íyî mvá Yõsépã drí rî. Yésũ yî gõ câ bê óró 'dĩ tı̨ rî, lâŋõ ą̃cı̨ kâ fî trá gólâ rú rõô. 'Dĩî rĩ'á ı̨̃tú-pá mûdrı̨-drı̨̃-lâ-gâ-rı̨ sĩ, ı̨̃tú âmê gõ'dá trá rõô. Ĩtí rî, gólâ drí rĩzó vũdrı̨ lôvólé óró 'dĩ tı̨.

7-8 Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí ĩyî ngãzó nĩlí ją̃rı́bą̃ mvá nã 'álâ nĩ'á ngá nyãnyã gĩlí, gólâ rî âyélé ãkpã óró 'dĩ tı̨ nĩngá élê.

Nĩngá sĩ, õkó ãzâ 'bą̃súrú Sãmárĩyã kâ 'ásĩ, rî rĩlí ją̃rı́bą̃ mvá 'dĩ 'á nĩngá drí ânĩzó Ĩı̨mvû 'ũlı̨ óró 'dĩ 'ásĩ. Gõ'dá õkó Sãmárĩyã lé 'bá ró 'dĩ âcâ bê rî, Yésũ drí tã âtázó õkó 'dĩ drí kĩ, "Ámâ îzó, ní â'dô îcá'á fí trá Ĩı̨mvû âfẽlé má tı̨ yã?"

9 Gõ'dá õkó 'dĩ drí tã-drı̨̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, "Ní zı̨̃ Ĩı̨mvû má tı̨ 'dĩ ángô tí ró? Mâ Sãmárĩyã lé 'bá 'î. Ą̃kû lâ sĩ, ãnî õjílã Yúdą̃ yí kâ mvû ĩyî ĩgã tı̨ bê õjílã Sãmárĩyã kâ bê yã?" Õkó 'dĩ âtâ úlı̨ 'dĩ ĩtí 'dĩ, tãlâ õjílã Yúdą̃ yí kâ kĩ, ngá Sãmárĩyã lé 'bá kâ â'dô ĩyî îzã'á Ôvârí rî Ĩı̨fı̨ drı̨̃ 'á.

10 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̨̃ lôgõzó õkó 'dĩ drí kĩ, "Tí ní õró ngá fẽfẽ tãndí Ôvârí drí rĩ'á fẽlâ õjílã drí ngbãângbânõ rî nı̨̃ı̨̃ bê, gõ'dá ní õró tí kpá mâ rî gógó Ĩı̨mvû zı̨̃ 'bá ní tı̨ sĩ nô nı̨̃ı̨̃ bê, gõ'dá ní drí Ĩı̨mvû zı̨̃zó má tı̨ sĩ rî, tí má â'dô Ĩı̨mvû gólâ ánî 'bã 'bá rĩlí zãâ lédrẽ-lédrẽ ró rî fẽ'á ní drí."

11 Gõ'dá õkó 'dĩ drí tã-drı̨̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, "Ãmbá, óró nõ fĩfĩ, nî kpá ngá Ĩı̨mvû âsê kâ ãkó rî, ní â'dô áníkâ Ĩı̨mvû rî 'dĩ âsé'á ã'dô sĩ yã? Gõ'dá ní â'dô áníkâ Ĩı̨mvû ámâ 'bã 'bá rĩlí zãâ lédrẽ-lédrẽ ró rî ûsú'á ã'dô 'ásĩ ãngó nõ 'á rî yã?

12 Úlı̨ áníkâ âtálé 'dĩ 'á rî, ní ı̨̃sũ áníkâ bê rî, nî gą̃rą̃ ãmâ ą́'bı̨yą̃ Yãkóbã tíbê óró nõ 'dı̨̃ 'bá nĩ, yî rî gógó drí mvũlı̨ kõrõnyã íyíkâ yí bê ndrĩ, gõ'dá íyî mvá yî drí mvũzó lâ kpá ĩ'dî rĩrĩ gólĩyíkâ sĩ gõ'dá âcálé bũúũ ãmâ rú rî drı̨̃ı̨̃ sĩ yã?"

13 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̨̃ jãzó õkó 'dĩ drí kĩ, "Õjílã tíbê Ĩı̨mvû mvũ 'bá óró Yãkóbã kâ 'dĩ 'ásĩ rî, Ĩı̨mvû lôvó â'dô gólâ rî 'ẽ'á kpá ó'dí.

14 Gõ'dá õjílã tíbê Ĩı̨mvû má drí 'ẽ'á fẽlâ ní drí rî mvũ 'bá rî, Ĩı̨mvû lôvó 'é gólâ gõ'dá kô, tãlâ Ĩı̨mvû má drí 'ẽ'á fẽlâ gólâ drí 'dĩ rî, â'dô rĩ'á gólâ rî pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨ 'á õzõ óró kâtí, Ĩı̨mvû lâ 'dĩ â'dô rĩ'á ą̃tı̨́lı̨ gólâ rî pãlé zãâ gbą́dú ą̃dũkũ ãkó."

15 Gõ'dá õkó 'dĩ drí tã lôgõzó kpá Yésũ drí kĩ, "Ãmbá, ní âfẽ Ĩı̨mvû rî lârâkô bê ĩtí 'dĩ má drí kẽ, tãlâ Ĩı̨mvû lôvó õzó kô ámâ 'ẽê kpá ó'dí, gõ'dá má õzó kô kpá ânĩî Ĩı̨mvû ą̃'ũlı̨ ó'dí óró nõ 'ásĩ."

16 Yésũ drí gõzó tã âtálé õkó 'dĩ drí kĩ, "Tãndí ró, 'dõvó ní nĩ ánî ágó rî ą̃zı̨́lı̨, nĩ ânĩ ró gólâ bê má ngáá nõlé."

17-18 Gõ'dá õkó 'dĩ drí tã-drı̨̃ jãzó Yésũ drí kĩ, "Mâ ámângá ágó ãkó."

Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólâ drí kĩ, "Pą̃tı̨́ı̨̃, úlı̨ áníkâ 'dĩ rĩ'á mbı̨̃! Nî ágó ãkó, tãlâ ní trõ ágó trá âyélé âyélé ândâlâ nj̃ı̨̃, gõ'dá ãgô gólâ ãnî drí 'bãzó gólâ bê ngbãângbânõ rî, â'dó kô ánî ágó 'î."

19 Gõ'dá õkó 'dĩ drí tã-drı̨̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, "Ãmbá, ã'dô ĩtí rî, pą̃tı̨́ı̨̃ nî rĩ'á tã ą̃ngũ 'bá 'î!

---

* **4:5-6 4.5-6** ***Yãkóbã*** 'Dĩî ĩ'dî Ãbãrãyámã rî ózõwá 'î.

20 Ĩtí rî 'dõvó, má ĩjî drẽ tã ní tị. Võ gólâ tãndí mbị̃ õjílã drí Ôvârí rî ỉnjĩzó 'á lâ rî
íyíkâ ángô rî ĩ'dî yã? Tãlâ ãmâ ạ́'bíyạ́ yî îmbâ ĩyíkâ ãmâ lã'bí ãmákâ 'á Ôvârí rî ỉnjĩlị́
únị́ ãmbá ãzâ drĩ̃ỉ̃ nõngá. Gõ'dá ãnî õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî, rî âtálâ kĩ, võ tãndí mbị̃ Ôvârí
rî ỉnjĩ kâ â'dô cé Yẽrõsãlémã 'álâ. Ngbãângbânõ võ rĩ̃ 'dî 'ásĩ rî, gõ'dá ángô rî íyíkâ
ĩ'dî tãndí ró Ôvârí rî ỉnjĩzó yã?"

21 Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ̃ jãzó gólâ drí kĩ, "Ní ârî drẽ úlị́ má drí 'ẽ'á âtálâ ní drí nõ.
Kậyỉ̃ lâ trá ngbãâ ãnyî õjílã drí Ôvârí rî ỉnjĩzó võ 'ásĩ ndrĩ pĩ̃pĩ̃ṣĩ̃lị́ ãlô sĩ, gõ'dá Ôvârí
drí rãtáã gólĩyíkâ 'dĩ ârízó. Â'dó kô cé únị́ drĩ̃ỉ̃ nõngá, ngãtá cé Yẽrõsãlémã 'álâ.

22 Ãnî Sãmárĩyã lé 'bá, nĩ rî Ôvârí gólâ ãnî drí nĩ̃lị́ kô rî ỉnjĩlị́ ĩ'dî. Gõ'dá ãmâ Yúdạ̃
yî, mã rî Ôvârí ãmâ drí nĩ̃lị́ trá dódó rî ỉnjĩlị́ ĩ'dî, tãlâ 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé
rî rĩ'á õjílã Yúdạ̃ kâ 'î.

23 Gõ'dá kậyỉ̃ âcâ trá Ôvârí drí lạ́tị̃ ó'dí â'dázó õjílã drí. Ôvârí lẽ õjílã drí íyî ỉnjĩlị́
võ 'ásĩ ndrĩ tã mbị̃ sĩ. Gõ'dá tã lậvũ 'bá gạ̃rạ̃ rî, gólâ lẽ õjílã drí íyî ỉnjĩlị́ pĩ̃pĩ̃ṣĩ̃lị́ ãlô
tãndí rî sĩ.

24 Ní ârî drẽ! Ôvârí rĩ'á líndrí ró. Gólâ rí kô cé võ ãlô 'á. Gólâ rî kárá tã 'ẽlé pĩ̃pĩ̃ṣĩ̃lị́
tãndí ãlô rî sĩ. Õjílã ỉ̃ỉ̃njĩ gólâ pĩ̃pĩ̃ṣĩ̃lị́ tãndí pạ̃tĩ̃ỉ̃ mbị̃ gõ'dá kpá ãlô rî sĩ. 'Dĩĩ rî sû nĩ
Ôvârí drí rõô."

25 Gõ'dá õkó 'dĩ drí tã-drĩ̃ lôgõzó kĩ, "Úlị́ tãndí ní drí âtálé 'dĩ 'bã mâ trá 'díyî pã 'bá
tíbê 'ẽ 'bá âcálé rî tã lâ ỉsũlị́, gólâ â'dô âcá'á nĩ tã pạ̃tĩ̃ỉ̃ Ôvârí ngá lésĩ rî â'dálé ndrĩ
ãmâ drí."

26 Yésũ drí tã-drĩ̃ lôgõzó õkó 'dĩ drí kĩ, "Mâ rĩ 'bá tã nô âtálé ní drí nõ rĩ'á 'díyî pã
'bá rî gógó ĩ'dî."

27 Gõ'dá Yésũ drẽ zãâ rĩ'á úlị́ âtá'á õkó 'dĩ bê rî, lãjó'bá gólâkâ rî 'bá yî drí âgõzó
jạ̃rị̃bạ̃ lésĩ gólĩyî ûsúlị́ úlị́ âtárẽ 'á. Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ûsû ĩyî gólĩyî bê
úlị́ âtárẽ 'á rî, drílĩyî â'dózó lârõ-lârõ ró, tãlâ lã'bí Yúdạ̃ yí kâ 'á rî, rĩ'á õnjí ró ãgô
drí rĩzó tã ngĩ̃lí õkó lídí bê. Gbõ lé lãjó'bá 'dĩ 'bá yî â'dô bê lârõ-lârõ ró gõ'dá kpá tã
ỉsũ ró rî, õjílã ãlô gólĩyî lãfálé sĩ õkó 'dĩ ỉjí 'bá kĩ'á nĩ rî, ní lẽ ã'dô yã, ngãtá Yésũ rî
ỉjí 'bá kĩ'á nĩ rî, gólâ rî úlị́ âtálé õkó Sãmárĩyã lé 'bá ró 'dĩ bê ã'dô tãsĩ yã rî yû.

28 Gõ'dá õkó 'dĩ drí lĩ̃mvû límvó íyíkâ âyézó ãkpã nĩngá, gólâ drí ngãzó nĩlí 'wãâ'wâ
gõlé vólé jạ̃rị̃bạ̃ 'álâ. Gõ'dá gólâ câ bê tólâ rî, gólâ drí õjílã ậzị́zó tã âtázó gólĩyî drí
kĩ,

29 "Nĩ ânĩ drẽ 'wãâ'wâ tã nô ârílí! Má ûsû ãgô ãzâ trá óró tị́ tólâ, gõ'dá ãgô rî 'dĩ
â'dâ tã gólĩyî má drí 'ẽlé trá ậkû ró rî yî trá ndrĩ má drí! Gólâ îcâ fí trá â'dólé 'díyî
pã 'bá ãmâ drí rĩ'á tẽlâ rî ĩ'dî yã? Nĩ ânĩ, mã nĩ ró ndrẽlâ."

30 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ârílí bê úlị́ õkó 'dĩ kâ âtálé 'dĩ rî, gólĩyî drí ngãzó ndrĩ nĩlí
Yésũ rî ndrẽlé óró tị́ 'á tólâ.

31 Gõ'dá õkó 'dĩ õtírĩ kpá lậvũû rî, kôrô lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí ngá nyãnyã
âtrõzó fẽlé Yésũ drí. Gólĩyî drí tã âtázó kĩ, "Tã îmbá 'bá, mã gî ngá nyãnyã trá, rĩ'á
nõ, ní nyâ."

32 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Mâ cú ngá nyãnyã ámákâ
bê, tíbê ãnî ndrĩ drí tã lâ nĩ̃lị́ kô rî."

33 Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî, drĩ̃ lâ ĩyî trá lĩjã-lĩjã ró. Gõ'dá drílĩyî rĩzó tã âtálé ĩyî lãfálé
'ásĩ kĩ, "Õjílã ãzâ âjî ngá nyãnyã trá gólâ drí ãmâ vólé sĩ nô yã?"

34 Nĩngá sĩ, Yésũ drí gõzó úlị́ mãnĩ̃gõ íyíkâ ngá nyãnyã kâ 'dĩ ĩtõ lâ â'dálé gólĩyî drí
kĩ, "Nĩ ndrê drẽ, má rî nõ lôsĩ gólâ Ôvârí drí ámâ âjózó 'ẽlâ rî 'ẽ'á. Õzõ má õtírĩ rĩĩ
lôsĩ gólâ drí lẽlé má drí 'ẽlé rî 'ẽlé rî, 'dĩĩ fẽ fãfã má drí õzõ ngá nyãnyã drí fãfã fẽrẽ
õjílã drí rî kâtí. Má lẽ ámákâ zãâ ỉ̃tú vósĩ cé lôsĩ rî 'dĩ 'ẽlé ndẽlé vólé.

35 Õjílã rî trá tã âtálé kĩ, õzõ ą́ą̃ą̃fũ ą̃drúgú trá rî, ą̃drúgú rî 'ẽlâ párá dũû ą́mvú
'á gõzó ŋõlâ! Nĩ ndrê drẽ, ãndrõ nô rî, â'dó gõ'dá ĩtí kô. Nĩ ndrê drẽ võ ląt̃ı̨ 'álâ!
Ą̃drúgú l̨ı̨ńj̨ı̨ trá njãâ ŋõlé! Nĩ ânĩ, mã ŋõ ró ê'bélé võ ãlô 'á 'bãlé ẽró Ôvârí kâ 'á.
36 Ôvârí âjô mâ ânĩlí úl̨ı́ íyíkâ ı̨'dı́l̨ı́ õjílã 'ásĩ. Nĩ ânĩ ámâ pãlé õjílã 'dî 'bá yî ê'bélé
tũ võ ãlô 'á, tãlâ õrî ró ĩyî bê lédrẽ-lédrẽ ró zãâ gbą́dú ą̃dũkũ ãkó. Mâ ĩ'dî ı̨'dı́ 'bá lâ
'î, má â'dô lâŋõ lôsĩ kâ ãnî drí ámâ pãzó 'dĩ drı̨́-'â lâ fẽ'á ãnî drí, mã â'dô ró bê ãyĩkõ
ró kpãkã ãlô ãní bê õjílã gólĩyî ãmâ drí îmbálé 'dĩ 'bá yî tãsĩ.
37 Rĩ'á tã pą̃t̃ı̨́ ró õjílã drí rĩzó tã âtálé kĩ, 'Ãzâ 'bá yî ı̨'dı̨ ĩyíkâ ı̨'dı̨-ı̨'dı̨ lâ, gõ'dá ãzâ
'bá yî ŋõ ĩyíkâ ŋõŋõ lâ ê'bélé ẽró 'á.'
38 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, mâ rĩ'á ãnî jõ'á ngá gólĩyî má drí ı̨'dı́l̨ı́ rî 'bá yî ê'bélé.
Gbõ lé õjílã ãzâ 'bá yî õ'ê ĩyî lôsĩ õjílã 'dî 'bá yî êdê-êdê lâ kâ nĩ ãnî drí rî, gõ'dá nĩ
â'dô ândrâ-tãndĩ lâ ûsú'á."
39 Gõ'dá Sãmárĩyã lé 'bá 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî bê úl̨ı́ õkó 'dĩ kâ âtálé kĩ'á nĩ rî, Yésũ õlôfõ
tã yí drí 'ẽlé trá ą̃kû ró rî yî trá ndrĩ 'dó yí drí rî, õjílã dũû gólĩyî lãfálé 'ásĩ drí tã lẽzó
pą̃t̃ı̨́ kĩ, Yésũ ãâ'dô 'díyî pã 'bá 'î.
40 Gõ'dá Sãmárĩyã lé 'bá 'dĩ 'bá yî câ ĩyî bê Yésũ ngálâ óró tı̨ 'á tólâ rî, gólĩyî lẽ drẽ
zãâ tã îmbâ Yésũ kâ ârílí, gõ'dá drílĩyî rú'bą lô'bãzó Yésũ rú, gólâ õrî ró drẽ dã ĩyí bê
ją̃rı̨́bą̃ ĩyíkâ 'dĩ 'á nĩngá. Yésũ drí tã-drı̨ gólĩyíkâ 'dĩ lẽzó, gõ'dá gólâ drí rĩzó gólĩyí bê
nĩngá ką̃yı̨ rı̨ sĩ.
41 Gõ'dá Yésũ îmbâ gólĩyî bê ką̃yı̨ rı̨ 'dî 'á rî, õjílã dũû drí ngãzó tã lẽlé Yésũ 'á 'díyî
pã 'bá ró pı̨̃pı̨̂sı́l̨ı́ ãlô sĩ.
42 Õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á 'dĩ 'bá yî, drílĩyî ngãzó úl̨ı́ âtálé õkó gólâ gólĩyî ą̃zı́
'bá ânĩlí Yésũ rî ndrẽlé 'dĩ drí kĩ, "Ãmâ îzó, mã nı̨ trá ngbãângbânõ kĩ, pą̃t̃ı̨́ Yésũ ĩ'dî
gólâ ânĩ 'bá õjílã ndrĩ pãlé tã õnjí gólĩyíkâ 'ásĩ rî. Sı́sı́ rî, mã lẽ tã cé úl̨ı́ ní drí âtálé
ãmâ drí nã tãsĩ. Gõ'dá mã lẽ tã pı̨̃pı̨̂sı́l̨ı́ ãlô sĩ ngbãângbânõ rî, tãlâ mã ârî úl̨ı́ rĩ 'bá
âfõlé gólâ sı́l̨ı́ sĩ rî trá cú ãmâ bı̨ sĩ. Ngbãângbânõ, mã 'dê trá gólâ vósĩ."

Tã Yésũ drí ãgô ãmbá ãzâ mvá lâ îngázó ngá lãzé 'ásĩ cú ĩtí ndrẽ ãkó lâ rî

43 Ką̃yı̨ rı̨ 'dî vósĩ, Yésũ yî drí ngãzó lą̃vũl̨ı́ Gãlĩláyã 'álâ.
44 Gõ'dá 'dĩî gólâ âtâ úl̨ı́ mãnĩgõ trá kĩ, "Õjílã gólâ tã ą̃ngũ 'bá Ôvârí kâ ró rî, õjílã
gólâkâ rî 'bá yî ró gólâ kô." Gólâ âtâ úl̨ı́ 'dĩ trá ĩtí, tãlâ gólâ nı̨ trá kĩ, õjílã Yúdą̃ yí kâ
rî 'bá yî ı̨̃nj̃ı̨́ ĩyî yî kô.
45 Gõ'dá gólĩyî câ bê Gãlĩláyã 'álâ rî, õjílã ndrĩ drí ngãzó Yésũ rî lą̃gúl̨ı́ ãyĩkõ sĩ, gólĩyî
ı̨̃sũ ĩyíkâ bê rî kĩ, Yésũ â'dô kpá tã lârâkô gólâ drí 'ẽlé Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'ẽ'á 'bą̃drı̨̃
ĩyíkâ 'á nĩngá, tãlâ õjílã gólĩyî ũrûką̃ 'bá yî nĩ 'bá Yẽrõsãlémã 'álâ kãrámã lą̃vũ-lą̃vũ
kôrô kâ 'ẽlé nã 'bá yî ngî ĩyî tã lârâkô Yésũ drí 'ẽlé tólâ nã tã lâ trá gólĩyî drí.
46 Ką̃yı̨ ãzâ sĩ, Yésũ drí nĩzó kpá ó'dí Kánã tíbê gólâ drí Ĩı̨mvû jãzó õdrá ró 'á lâ rî
'álâ. Gõ'dá ãgô ãmbá ãzâ kũmũ Ẽródẽ kâ zẽlé bê ją̃rı̨́bą̃ ãzâ zı̨̃l̨ı́ Kãpẽrãnómã nã 'á.
Mvá ãgô ãmbá 'dĩ kâ trá ngá lãzé ró ãnyî 'ẽ'á drãlé.
47 Gõ'dá ãgô ãmbá 'dĩ ârílí bê tã kĩ'á nĩ rî, Yésũ ãâcâ trá Yũdą́yą̃ lésĩ Gãlĩláyã 'á,
gõ'dá gólâ ãâ'dô bê Kánã 'álâ rî, ãgô ãmbá 'dĩ drí ngãzó 'wãâ nĩlí Yésũ ngálâ. Gõ'dá
ãgô 'dĩ câ bê Yésũ rî ûsúl̨ı́ rî, gólâ drí rú'bą lô'bãzó Yésũ rú kĩ, "Óõ, kúmú, mvá ágó
ámákâ ngá lãzé ró ą̃mbúkũ lâ cé pı̨̃pı̨̂sı́l̨ı́ 'á, ní â'dô ânĩ'á fí trá pãlâ má drí õdrã 'ásĩ
yã?"
48 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̨ jãzó ãgô 'dĩ drí trą kĩ, "Ãnî õjílã Gãlĩláyã kâ nõ 'bá yî, õzõ
nĩ õndrê tã lârâkô má drí rĩ'á 'ẽlâ rî kô rî, nĩ gã dó tã lẽlé kĩ, pą̃t̃ı̨́ Ôvârí âjô mâ nĩ."
49 Gõ'dá ãgô ãmbá 'dĩ drí tã lôgõzó Yésũ drí kĩ, "Ãmbá, ní ânĩ, mã nĩ ró bê 'wãâ'wâ
ámâ mvá ágó nõ trá 'ẽ'á lôvó-lôvó âyélé!"

50 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó ãgô 'dĩ drí kĩ, “Tãndí ró, ánî mvá ágó 'dĩ drãá
kô, â'dô ngá pã'á. Ní nĩ gõlé ní drí 'bã 'álâ.” Ãgô ãmbá 'dĩ drí tã lẽzó úlı̨ Yésũ kâ 'dĩ
'á, gõ'dá gólâ drí ngãzó nĩ'á gõlé yí drí 'bã 'álâ.
51 Gõ'dá ãgô ãmbá 'dĩ ngâ bê nĩ'á gõlé yí drí 'bã 'álâ rî, gólâ õtírĩ cãâ ãnyî yí drí 'bã
bê rî, gólâ drí rû ûsúzó rû ı̨'bũ 'bá íyíkâ yí bê lạ́tı̨ 'á. Gõ'dá kôrô rû ı̨'bũ 'bá gólâkâ
'dĩ 'bá yî drí ngãzó tã âtálé gólâ drí kĩ, “Ánî mvá ágó ngâ trá ngá lãzé 'ásĩ! Gólâ rî
rú'bạ́ âcâ trá tãndí ró!”
52 Gõ'dá ãgô 'dĩ drí tã îjízó rû ı̨'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî tı̨ kĩ, “'Dĩî tã pạ̃tı̨̃ı̨ 'î yã? Gólâ rî
rú'bạ́ âcâ tãndí ró 'dĩ ángô tú yã?” Gõ'dá gólĩyî drí tã-drı̨ jãzó kĩ, “Ãgı́ ı̨tú drí drı̨ dĩrĩ
'á kôrô gólâ rî rú'bạ́ ãmbá âmé 'bá 'dĩ drí ạ̃'dı́zó, gõ'dá mbârâkã lâ drí âgõzó rú'bạ́
lâ 'á.”
53 Gõ'dá kôrô ãgô 'dĩ drí nı̨zó lâ kĩ, ngá lãzé fõ trá íyî mvá rú sĩ té ı̨tú-pá gólâ Yésũ
drí úlı̨ âtázó yí drí kĩ'á nĩ rî, yí õnĩ 'bã 'álâ, íyî mvá ágó ãâ'dô ngã'á ngá lãzé 'ásĩ 'dî
'á. Gõ'dá ãgô ãmbá 'dĩ drí tã lẽzó pạ̃tı̨-pạ̃tı̨ ró pı̨pı̨sı̨lı̨ ãlô sĩ Yésũ 'á, gõ'dá õjílã gólâkâ
'bã kâ ndrĩ drí tã lẽzó kpá pı̨pı̨sı̨lı̨ ãlô sĩ õzõ gólâ kâtí.
54 'Dĩî tã lârâkô rı̨ lâ Yésũ drí 'ẽlé Gãlĩláyã 'álâ âgõ-âgõ gólâkâ Yũdạ́yạ̃ lésĩ rî vósĩ
rî ĩ'dî.

5

Tã Yésũ drí ngá lãzé 'bá ãzâ êdézó kạ̃yı̨ lôvô kâ sĩ rî

1 Tã Yésũ drí 'ẽlé Gãlĩláyã 'álâ 'dĩ 'bá yî vósĩ rî, gólâ drí ngãzó kpá ó'dí Gãlĩláyã 'ásĩ
nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ kãrámã Yúdạ̃ yí kâ 'ẽlé.
2 Gõ'dá Yẽrõsãlémã 'á tólâ rî, ạ́pạ̃rı̨ ãzâ bê rú lâ Bẽtẽzádã tı̨ Yúdạ̃ yí kâ sĩ, ãnyî ạ́tı̨
jạ̃rı́bạ̃ kâ zı̨lı́ Ạ́tı̨ Kạ̃bı̨lı́kı̨ kâ rî lạ̃gạ́tı́. Gõ'dá ạ́pạ̃rı̨ 'dĩ tı̨ rî, ú'dı̨ pạ̃trạ̃ trá tólâ nj̨ı̨.
3-4 Õjílã gólĩyî ngá lãzé 'bá ró rî rî ĩyî trá pạ̃trạ̃ 'dî 'bá yî 'ásĩ, gólĩyî Įfı̨ ãkó rî 'bá
yî, lĩsí ró rî 'bá yí bê gõ'dá rĩ 'bá õŋõ ró rî 'bá yí bê. (Tãlâ mãlãyíkã Ôvârí kâ rî ânĩlí
Įmvû ạ́pạ̃rı̨ 'dĩ kâ îyálé kãgbã-kãgbã. Õzõ õjílã ãzâ ngá lãzé bê rî õ'dê trá sı̨sı̨ Įmvû
ạ́pạ̃rı̨ 'dĩ kâ rĩ 'bá rû îyálé 'dĩ 'á rî, kôrô ngá lãzé gólâkâ 'dĩ drí rû ndẽzó.)* Ĩ'dî ngá
lãzé 'bá 'dĩ 'bá yî rî Įmvû 'dĩ rû îyâ-îyâ lâ tẽlé.
5-6 Gõ'dá Yésũ yî câ bê ạ́pạ̃rı̨ 'dĩ tı̨ 'álâ rî, gólĩyî drí ãgô ãzâ ûsúzó tólâ, ạ̃yı́'á gbũrũkũ
drı̨̃ı̨ ngá lãzé bê, ãgô rî 'dĩ 'ê trá ndrô nyâ'dî-trá-drı̨-lâ-ngâ-mûdrı̨-drı̨-lâ-ngâ-nj̨ı̨-drı̨-
lâ-nâ ngá lãzé íyíkâ 'dĩ bê. Gõ'dá Yésũ ndrélé bê ãgô ngá lãzé bê 'dĩ ạ̃yı́rı̨̃ 'á vũdrı̨ rî,
drílâ nı̨zó lâ kĩ, ãgô 'dĩ 'ê trá ndrô ãmbá lâŋõ ngá lãzé íyíkâ 'dĩ kâ bê. Gõ'dá Yésũ drí
ãgô rî 'dĩ îjízó kĩ, “Ámâ ạ̃drúpı̨̃, ní lẽ ngãlé ngá lãzé áníkâ 'dĩ 'ásĩ yã?”
7 Gõ'dá ãgô ngá lãzé bê 'dĩ drí tã lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Óõ ãmbá, mâ õjílã ãkó ámâ
zẽlé 'wãâ Įmvû 'dĩ 'á tólâ, õzõ Įmvû 'dĩ õtírĩ rû îyá kãgbã-kãgbã rî. Tãlâ má õtírĩ
ámákâ drẽ rĩî ámâ sẽlé mãnísĩ rî, ạ̃kû ró õjílã gólĩyî mbârâkã bê rî 'bá yî 'dê ĩyîngá
trá sı̨sı̨ má drí Įmvû 'á tólâ.”
8 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólâ drí kĩ, “Ní ngâ ûrû! Ní pâ gbũrũkũ áníkâ, ní ngâ nĩ'á
lạ̃mú bê!”
9 Ĩtí rî, kôrô ãgô 'dĩ pá lâ drí âmbázó ó'dí, té õzõ ạ̃kû rî tí. Gõ'dá drílâ ngãzó ûrû
gbũrũkũ íyíkâ pãlé nĩzó lạ̃mú bê.
'Dĩî Yésũ îngâ ãgô 'dĩ ngá lãzé 'ásĩ, té kạ̃yı̨ Yúdạ̃ yí kâ lôvô kâ 'á.
10 Tã 'dî tãsĩ rî, drı̨-'bá ạ́ngı́ Yúdạ̃ yí kâ ãzâ 'bá yî ndrê bê ãgô Yésũ drí îngálé ngá
lãzé 'ásĩ 'dî nĩ'á lạ̃mú bê lạ́tı̨ 'ásĩ gbũrũkũ íyíkâ bê yí drı̨̃ı̨ kạ̃yı̨ ĩyíkâ lôvô kâ sĩ rî,
gólĩyî drí 'bãzó ạ̃wạ̃ ró ãgô 'dĩ bê. Gõ'dá gólĩyî drí tã îjízó ãgô 'dĩ tı̨ kĩ, “Nî, tãlâ ã'dô

* **5:3-4 5.3-4** Sı̨sı̨ rî, úlı̨ nõ 'bá yî vérẽsĩ nõ 'á, íîgĩí kô búkũ Yõwánĩ kâ nõ 'á.

'î ní drí rĩzó ngá nj̃ĩlı̨ ką̣yı̨ ãmákâ ką̣yı̨ lôvô kâ sĩ yã? Ní nı̨̃ı̨ kĩ'á nĩ rî, ãndrõ nô rî ką̣yı̨ ãmákâ rãtáã 'ẽ kâ 'î rî kô yã? 'Dĩî rĩ'á tã õnjí 'î.”

11 Gõ'dá ãgô 'dĩ drí tã-drı̨̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Tã ámákâ bê yã? Mâ ámângá kó ą̣yı̨'á ngá lãzé ámákâ bê gõ'dá ãgô ãzâ drí ânĩzó ámâ îngálé ngá lãzé ámákâ 'dĩ 'ásĩ, gõ'dá drílâ tã âtázó má drí kĩ, má õngâ má õtrõ gbũrũkũ ámákâ, má õnĩ lą̣mú bê. Ĩ'dî má drí rĩzó nĩlí nõ.”

12 Gõ'dá drílĩyî tã âtázó ãgô 'dĩ drí kĩ, “Õjílã õnjí rî gógó gólâ tã âtá 'bá ní drí kĩ'á nĩ rî, ní õtrõ gbũrũkũ ániká nĩzó ĩ'dí bê lâ ką̣yı̨ ãmákâ rãtáã 'ẽ kâ nõ 'á nõ íyíkâ ã'dî ĩ'dî yã?”

13 Gõ'dá ãgô 'dĩ îcá kô tã îjî gólĩyíkâ 'dĩ tã-drı̨̃ lâ lôgõlé, tãlâ gólâ nı̨̃ı̨ õjílã íyî îngá 'bá ngá lãzé 'ásĩ 'dî rú lâ kô. Tãlâ Yésũ îngâ gólâ bê ngá lãzé 'ásĩ rî, Yésũ drí íyîngá kôrô fĩzó 'wãâ õjílã õ'bí ą̣pą̣rı̨̃ tı̨ 'dĩ 'bá yî lãfálé.

14 Tã ndrĩ 'dî vósĩ rî, ãgô îngálé ngá lãzé 'ásĩ 'dî drí ngãzó kpá nĩlí jó ą̣ngı̨́ Ôvârí kâ rî 'álâ. Gõ'dá Yésũ drí gólâ rî ûsúzó kpá ó'dí jó Ôvârí kâ nã 'álâ. Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólâ drí kĩ, “Ámâ ą̣drúpı̨̃, ópâ nî trá! Ngbãângbânõ rî, ní âyê tã õnjí 'ẽ'ẽ. Õzõ ní ãâyê tã õnjí 'ẽ'ẽ kô rî, ngá ãzâ õnjí tẽtẽ lâ â'dô â'dó'á ní bê gą̣rą̣ sı̨sı̨ 'dĩ drı̨̃ı̨ sĩ.”

15 Gõ'dá ãgô 'dĩ drí ngãzó nĩlí 'wãâ'wâ drı̨̃-'bá ą̣ngı̨́ Yúdą̣ yí kâ tíbê gólâ rî îjí 'bá sı̨sı̨ rî yî ngálâ. Gõ'dá drílâ tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Ãgô tíbê ámâ îngá 'bá ngá lãzé 'ásĩ ãnî drí rĩ'á tã lâ îjílí má tı̨ rî, gólâ ĩ'dî ãgô gólâ rĩ'á zı̨̃lâ Yésũ rî.”

16 Gõ'dá drı̨̃-'bá ą̣ngı̨́ Yúdą̣ yí kâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî bê tã 'dî ĩtí rî, gólĩyî 'bãá Yésũ rî lôvó gõ'dá kô, tãlâ tã Yésũ drí 'ẽlé ką̣yı̨ gólĩyíkâ rãtáã kâ 'dĩ 'á 'dĩ tãsĩ. Gõ'dá gólĩyî drí rĩzó zãâ Yésũ rî îkpókpólõlé úlı̨ sĩ.

17 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí gólĩyî l̃ı̨fı̨ drı̨̃ 'á kĩ, “Tãlâ ã'dô 'î nĩ lẽé tã gólâ má drí rĩ'á 'ẽlâ nõ kô yã? Nĩ nı̨̃ı̨ kô kĩ'á nĩ rî, ámâ átá Ôvârí rî lôsĩ 'ẽlé ką̣yı̨ vósĩ cé yã? Gólâ rî zãâ ãnî vó ndrẽlé ką̣yı̨ rãtáã kâ 'á. Tãlâ ĩ'dî 'dĩ má drí rĩzó kpá lôsĩ 'ẽlé ką̣yı̨ rãtáã kâ sĩ 'dî, õzõ ámâ átá kâtí.”

18 Úlı̨ Yésũ kâ 'dĩ drí drı̨̃-'bá ą̣ngı̨́ Yúdą̣ yí kâ 'dĩ 'bá yî 'bãzó â'dólé ą̣wą̣ ró rõô. Yésũ rî lôvó drí fõzó gólĩyî 'ásĩ zãâ gbą̣dú. Gõ'dá drílĩyî rĩzó lą̣tı̨ lôndãlé, ã'dô ró bê Yésũ rî fũzó vólé. Tã ífí gólĩyî drí 'bãzó ą̣wą̣ ró Yésũ bê rî, tãlâ Yésũ ró lã'bí gólĩyíkâ kĩ'á nĩ rî, ką̣yı̨ rãtáã kâ 'dĩ ãâ'dô ką̣yı̨ lôvô kâ 'î õjílã õ'ê lôsĩ 'á lâ kô rî kô. Gõ'dá ngîngî lâ, tã pą̣tı̨́ı̨ gólâ Yésũ drí Ôvârí rî zı̨̃zó íyî átá ró 'dĩ 'bã gólĩyî trá â'dólé ą̣wą̣ ró rõô, tãlâ tã ı̨̂sũ gólĩyíkâ 'á rî, úlı̨ Yésũ kâ 'dĩ rî â'dálâ kĩ, Yésũ ãâmã yî trá â'dólé Ôvârí ró.

Drı̨-ãcê Ôvârí drí fẽlé Yésũ drí rî

19 Gõ'dá drı̨̃-'bá ą̣ngı̨́ 'dĩ 'bá yî rî ĩyî bê Yésũ rî tı̨ ânyálé rî, Yésũ drí gõzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ, “Má âtâ ãnî drí tã pą̣tı̨-pą̣tı̨̃ ró, má îcá kô tã 'ẽlé cú ĩtí ámâ átá ãkó. Má rî cé tã Ôvârí drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Má lẽ cé ngá gólâ drí lẽlé má drí 'ẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî.

20 Tãlâ ámâ átá lẽ mâ íyî mvá trá rõô, ĩ'dî 'dĩ gólâ drí ngá yí drí lẽlé 'ẽlé rî â'dázó ndrĩ má drí. Má âtâ ãnî drí, ámâ átá â'dô ámâ 'bã'á tã tãndí ãzâ 'bá yî 'ẽlé gą̣rą̣ tã gólâ ãnî drí ndrẽlé nõ drı̨̃ı̨ sĩ. Nĩ õtírĩ ámâ ndrẽê 'ẽrẽ lâ 'á rî, gõ'dá ãnî tı̨ â'dô ą̣'dı̨'á ą̣'dı̨.

21 Ámâ átá rî õjílã lîdrílí õdrã 'ásĩ gólĩyî 'bãlé â'dólé lédrẽ-lédrẽ ró, õzõ drílâ lẽlé rî tí. Mâ rî gógó gólâ rî mvá ró nõ â'dô kpá õjílã lîdrí'á õdrã 'ásĩ gólĩyî 'bãlé â'dólé lédrẽ-lédrẽ ró, õzõ má drí lẽlé rî tí, nyé õzõ ámâ átá kâtí.

22 Gõ'dá ámâ átá fẽ drı̨-ãcê trá ndrĩ má drı̨́gą̣, má drí tã-vó õjílã ndrĩ kâ kĩzó.

23 Gólâ 'ê tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ õjílã ndrĩ ı̨̃ı̨̂nj̃ı̨ ró mâ bê íyî mvá ró, õzõ gólĩyî ã'dô fí gólâ rî ı̨̂nj̃ı̨ 'bá 'î rî. Õzõ õjílã ãzâ ı̨̃ı̨̂nj̃ı̨ mâ Ôvârí rî mvá ró nõ kô rî, õjílã rî gógó 'dĩ ı̨̂nj̃ı̨́ı̨ ámâ átá gólâ tíbê ámâ âjó 'bá nõ kpá kô.

24 “Má âtâ ãnî drí tã pa̱tı̨-pa̱tı̨ ró, õzõ õjílã ãzâ ãârî úlı̨ má drí rĩ'á âtálâ rî 'bá yî trá,
gõ'dá õjílã rî 'dĩ drí tã lẽzó kĩ, Ôvârí âjô mâ nĩ rî, õjílã rî gógó 'dĩ â'dô lédrẽ-lédrẽ
a̱dũkũ ãkó rî ûsú'á. Õjílã rî 'dĩ rú'ba̱ ı̨̃nya̱kú lâ õdrã lé rî, lôvó-lôvó lâ â'dô rĩ'á zãâ
gba̱dú a̱dũkũ ãkó õdrã gólâkâ vósĩ, tãlâ lâŋõ má drí 'ẽ'á fẽlâ gólâ drí tã õnjí gólâkâ
tãsĩ rî, má fẽé gõ'dá kô. Gólâ la̱vũ trá õdrã 'ásĩ fĩlí lédrẽ-lédrẽ a̱dũkũ ãkó rî 'á.
25 Má âtâ tã pa̱tı̨̃ı̨ ró, ka̱yı̨ âcâ trá tã ó'dí drí rû 'ẽzó ngbãângbânõ! Gõ'dá mâ rî gógó
Ôvârí rî mvá ró nõ â'dô tã âtá'á õjílã gólĩyî ôdrã 'bá rî yî drí, gólĩyî drí ámâ gbórókõ
ârízó, gõ'dá drílĩyî ngãzó âfõlé õdrã 'ásĩ rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró zãâ gba̱dú a̱dũkũ ãkó.
26 Tãlâ ámâ átá fẽ mbârâkã trá má drí õjílã îngázó õdrã 'ásĩ ó'dí rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró
zãâ gba̱dú a̱dũkũ ãkó, nyé õzõ gólâ drí ngá ndrĩ lô'bãrẽ tí, gõzó ngá ndrĩ 'dî 'bá yî vó
lâ ndrẽlé â'dólé lédrẽ-lédrẽ ró cé íyî úlı̨ sĩ.
27 Gõ'dá la̱tı̨ ãlô-ãlô 'dĩ 'ásĩ, ámâ átá Ôvârí âfẽ drı̨-ãcê kpá trá má drí tã-vó õjílã ndrĩ
kâ kĩzó, tãlâ mâ gólâ rî mvá 'î, gõ'dá ĩ'dî gólâ drí ámâ âjózó ûrú lésĩ.
28 “Ãnî tı̨ rî a̱'dı̨lı̨ úlı̨ má drí rĩ'á âtálâ nõ 'á tãlâ ã'dô 'î yã? Nĩ lẽ tã úlı̨ má drí âtálé
nõ 'á. Ka̱yı̨ âbí âcá'á, má drí õjílã gólĩyî ndrĩ ôdrã 'bá trá rî yî zı̨̃zó, drílĩyî la̱zı̨ ámákâ
ârízó, gõ'dá drílĩyî ngãzó âfõlé õdrã 'ásĩ.
29 Gõ'dá õjílã gólĩyî tã tãndí 'ẽ 'bá ka̱yı̨ drílĩyî 'bãzó lédrẽ-lédrẽ ró rî sĩ rî, â'dô ngã'á
õdrã 'ásĩ rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró zãâ gba̱dú a̱dũkũ ãkó. Gõ'dá õjílã gólĩyî tã õnjí 'ẽ 'bá ka̱yı̨
drílĩyî 'bãzó drẽ lédrẽ-lédrẽ ró ı̨̃nya̱kú drı̨̃ı̨ nõngá nõ 'á rî, â'dô ĩyî lâŋõ zãâ gba̱dú
a̱dũkũ ãkó rî ûsú'á.
30 Tã ndrĩ má drí rĩ'á 'ẽlâ rî, â'dó kô tã ámâ nyãányâ kâ ĩ'dî. Má rí kô tã ámâ
nyãányâ drí lẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî. Má â'dô tã-vó õjílã kâ kĩ'á, nyé õzõ ámâ átá drí â'dálé trá
má drí rî kâtí. Õzõ 'dĩî rî kâtí rî, má rî tã-vó õjílã kâ kĩlí la̱tı̨ mbı̨ 'ásĩ, tãlâ má rî té tã
gólĩyî ámâ átá ámâ âjó 'bá rî drí lẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî.”

Tã tã â'dá 'bá kĩ, Ôvârí âjô Yésũ nĩ rî

31 “Má âtâ ãnî drí, nĩ ı̨̃sũ ãníkâ bê rî, má lôngô 'dĩ ámâ tã 'î yã? Â'dó ĩtí kô. Õzõ
má õró nõ rĩî ámâ nyãányâ tã lôngólé ĩ'dî rî, tí tã ndrĩ má drí rĩ'á âtálâ nõ 'bá yî â'dô
'bã'á ndrĩ tã tãkó ró.
32 Pa̱tı̨-pa̱tı̨ ró, ámâ átá Ôvârí â'dâ tã pa̱tı̨̃ı̨ ámákâ rî nĩ ãnî drí. Gõ'dá má nı̨ trá kĩ,
tã drílâ â'dálé ámâ tãsĩ rî rĩ'á tã pa̱tı̨̃ı̨ 'î.
33 Nĩ jô õjílã trá Yõwánĩ ngálâ, gólĩyî ã'dô ró tã gólâkâ ârílí. Gõ'dá Yõwánĩ drí tã
pa̱tı̨̃ı̨ âtázó gólĩyî drí ámâ tãsĩ.
34 Tã bê â'dó 'bá tãndí ró la̱vũlı̨ ga̱ra̱ úlı̨ õjílã mvá õzõ Yõwánĩ kâtí rî kâ drı̨̃ı̨ sĩ.
Gõ'dá má rî tã nô âtálé úlı̨ Yõwánĩ kâ tãsĩ, tãlâ úlı̨ gólâkâ 'dĩ ãâgâ ró bê ãnî drı̨̃ı̨,
gõ'dá nĩ âdĩ ró drı̨ bê tã õnjí ãníkâ rî 'ásĩ ânĩlí má ngálâ, má pâ ró ãnî bê.
35 Yõwánĩ rĩ'á õzõ ngá î'ĩ gólâ tíbê rĩ 'bá la̱tı̨ î'ĩlí ãnî drí rî kâtí. Gõ'dá nĩ â'dô trá
ãyĩkõ ró tã lẽlé úlı̨ gólâkâ 'á ka̱yı̨ dã sĩ.
36 Tã tíbê â'dó 'bá 'bãlé tãndí ró la̱vũlı̨ ga̱ra̱ úlı̨ Yõwánĩ kâ drı̨̃ı̨ sĩ rĩ'á tã gólĩyî má
drí rĩ'á 'ẽlâ nõ rî, gólĩyî rî tã â'dálé kĩ, Ôvârí âjô mâ nĩ. Má rî nõ té tã ámâ átá drí
âtálé má drí 'ẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî ndẽlé.
37-38 “Õzõ pa̱tı̨̃ı̨ nĩ ũnı̨̃ úlı̨ Ôvârí kâ fí trá dódó rî, nĩ â'dô nı̨'á lâ kĩ, pa̱tı̨̃ı̨ Ôvârí âjô
mâ nĩ, tãlâ búkũ gólâkâ 'á rî, gólâ âtâ tã ámâ âcâ-âcâ kâ trá ãnî drí. Gõ'dá nĩ gã trá
dó tã lẽlé úlı̨ gólâkâ 'dĩ 'á, nĩ ârí gólâ rî úlı̨ kô ãnî bı̨ sĩ, gõ'dá nĩ ndré gólâ kpá kô ãnî
ı̨̃fı̨ sĩ.
39 Nĩ rî zãâ kárá búkũ Ôvârí kâ rî zı̨̃lı̨ mãnísĩ, tãlâ ãnî drí tã mbı̨ ûsúzó lédrẽ-lédrẽ
a̱dũkũ ãkó rî tãsĩ, gõ'dá tãlâ ã'dô 'î ãnî drí tã lẽzó kô kĩ, búkũ Ôvârí kâ 'dĩ rî ámâ tã
âtálé ĩ'dî ãnî drí yã?

40 Gõ'dá nĩ rî ámâ gãlé dó ã'dô tãsĩ yã? Mâ ĩ'dî õjílã lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî fẽ 'bá 'î.
41-43 “Má nị̃ trá, ãnî ndrĩ, nĩ lẽé Ôvârí kô ãlôlâ, tãlâ nĩ lẽé kô tã lẽlé tã âtî-âtî má drí ânĩzó ĩ'dí bê lâ nõ 'á. Ámâ átá Ôvârí ãjô mâ nĩ ânĩlí ãnî îmbálé. Gõ'dá má ndrê bê rî, nĩ 'ê ãníkâ tã lẽlé cé õjílã gólâ ânĩ 'bá íyî tã lôngô-lôngô bê kĩ, yí ãã'dô íyíkâ ĩ'dî gãrạ̃ rî 'á! Mâ rî gógó nyãányâ lâ nõ, tã ị̃sũ ámákâ rî â'dó kô cé ãnî õjílã drí ámâ lûyílị ĩ'dî. Má lẽ ámákâ cé ãnî drí tã lẽlé tã âtî-âtî ámákâ nõ 'á ĩ'dî.
44 Tí nĩ â'dô tã lẽ'á má 'á ángô tí, õzõ nĩ õ'bã lị̃fị̃ nõ gbõ zãã ngá gólĩyî ãngó nõ kâ rî 'bá yî vó, tãlâ ãnî ãzí-ãzí yî ũlûyị̃ ró ãnî rú bê kĩ, ãnî ã'dô õjílã tãndí 'î rî yã? 'Dĩî gõ'dá nĩ lẽé kô tã gólĩyî sũ 'bá Ôvârí rú rî 'bá yî 'ẽlé.
45 “Ãnî, nĩ gã úlị̃ ãnî ạ́'bíyạ́ Músạ̃ kâ kpá trá dó, tíbê ãnî drí kĩ'á nĩ, ãã'dô tã ãnî drí lị̃fị̃ 'bãzó vó lâ rî âtá'á nĩ ãnî tãsĩ Ôvârí ágálé rî. Gõ'dá nĩ gã bê úlị̃ gólâkâ ámâ tãsĩ rî kpá trá dó 'dĩ rî, Músạ̃ rî gógó â'dô âdré'á gõ'dá kpá nĩ Ôvârí ágálé ãnî ạ̃lị̃ ãŋõlé. Â'dó kô mâ rî gógó nõ ĩ'dî.
46 Nĩ ndrê trá, tí nĩ õró úlị̃ Músạ̃ kâ âtálé rî lẽê rî, tí nĩ lẽ tã kpá trá úlị̃ ámákâ 'á, tãlâ Músạ̃ rî tã âtálé âcâ-âcâ ámákâ rî tãsĩ.
47 Gõ'dá nĩ lẽé bê tã tã Músạ̃ drí îgĩlí trá rî 'á kô rî, ĩtí rî, tí nĩ â'dô tã lẽ'á úlị̃ má drí âtálé rî 'á ángô tí yã?” 'Dĩî úlị̃ Yésũ drí âtálé drị̃-'bá ạ́ngị́ Yúdạ̃ yí kâ drí Yẽrõsãlémã 'álâ rî ĩ'dî.

6

Tã Yésũ drí ngá nyãnyã fẽzó õ'bí drí rî
(Mãtáyõ 14.13-21; Márãkõ 6.30-44; Lúkạ̃ 9.10-17)

1 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, Yésũ yî drí âgõzó Yẽrõsãlémã lésĩ gõlé Gãlĩláyã 'álâ lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê. Kạ̃yị̃ ãzâ sĩ, gólĩyî drí ngãzó fĩlí kõlóngbõ 'á mbãlé lị̃mvû ândrê Gãlĩláyã* kâ rî 'á'á lé drị̃ lâ lésĩ.
2-4 'Dĩî rĩ'á kạ̃yị̃ kãrámã Yúdạ̃ yí kâ zị̃lị̃ kãrámã lạ̃vũ-lạ̃vũ kôrô kâ rî trá ãnyî. Gõ'dá õjílã ndrê bê tã lârâkô Yésũ drí rĩ'á 'ẽlâ rĩzó õjílã ĩngálé ngá lãzé 'ásĩ 'dî rî, gólĩyî drí ngãzó 'dó 'dẽlé gólâ vósĩ. Nĩngá sĩ, Yésũ yî drí nĩzó mbãlé lũtú drị̃ị̃ 'álâ, gõ'dá gólĩyî drí rĩzó vũdrị̃ lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê dîrî yí lạ̃gạ́tị́ sĩ.
5 Gõ'dá Yésũ õtírĩ rĩî lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî lị̃fị̃ lâ yî îcílí rî, 'dĩî õjílã ãzâ 'bá yî kpá bê dũû rĩ'á ĩyî ânĩ'á gólâ ngálâ. Gõ'dá Yésũ jâ lị̃fị̃ bê gólĩyî ndrẽlé dîrî rî, drílâ ngãzó tã ĩjílí Fílĩpõ tị́ kĩ, “Fílĩpõ, mã â'dô ngá nyãnyã ûsú'á ã'dô 'ásĩ gĩlí fẽlé õjílã õ'bí nõ 'bá yî drí nyãlé yã?”
6 Yésũ ĩjî tã 'dî Fílĩpõ tị́ 'dĩ, ã'dô ró tã ị̃sũ Fílĩpõ kâ ûjũzó, ngãtá Fílĩpõ lẽ tã trá kĩ, yî Yésũ cú rĩ'á mbârâkã bê ngá nyãnyã ûsúzó fẽlé õjílã dũû rĩ 'bá ânĩlí 'dĩ 'bá yî drí yã. Tákõ gólâ nị̃ íyîngá tã yí drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî trá.
7 Gõ'dá nĩngá sĩ, Fílĩpõ drí tã 'dî drị̃ lâ jãzó Yésũ drí kĩ, “Mã â'dô ngá nyãnyã rî 'dĩ ûsú'á õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî drí ĩtí 'dĩ ã'dô 'ásĩ yã? Õzõ kpálé óõtrõ ạ̃dị̃ kạ̃yị̃ kámá-rị̃ kâ ãmbãtã gĩzó rî, îcá õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî drí nyãlé cé tị̃tị̃ kô.”
8 Gõ'dá nĩngá sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ Sĩmónã Pétẽrõ rî ạ̃drúpị̃ ró rú bê Ãndĩríyã rî drí tã âtázó Yésũ drí kĩ,
9 “Ágámvá ãzâ bê rĩ'á nõ, gólâ cú ãmbãtã dãdãwá bê nj̃ị̃, gólâ kpá cú ị̃'bị̃ fínyá-fînyâwá bê rị̃. Gõ'dá õzõ kpálé mã õfẽ ãmbãtã nj̃ị̃ 'dĩ gõ'dá ị̃'bị̃ rị̃ 'dî 'bá yí bê õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî drí nyãlé rî, îcá gólĩyî drí kô.”
10 Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí, gólĩyî ãâtâ ró tã õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî drí, tãlâ õrî ró ĩyî bê vũdrị́ ngá nyãlé. Gõ'dá õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî drí rĩzó vũdrị́

* **6:1 6.1** ***Lị̃mvû ândrê Gãlĩláyã kâ*** 'Dĩî rú lâ ãzâ kpá lị̃mvû ândrê Tĩbérĩyã kâ.

õmã ạ̃rú drı̃ı̨̃ ngá nyãnyã tẽlé. Õjílã rĩ 'bá 'dĩ 'bá yî rĩ'á kútũ-nj̨̃. 'Dĩĩ ólã cé ãgô ĩ'dî, gõ'dá ólãá õkó 'dĩyímvá bê kô.

11 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí ãmbãtã nj̨̃ 'dĩ trõzó, gõ'dá drílâ rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí, gõ'dá drílâ fẽzó lâ lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí, gólĩyî õlânjî ró õjílã õ'bí gólĩyî rĩ 'bá vũdrı̃ 'dĩ 'bá yî drí. Gõ'dá gólâ drí ı̃'bı̃ rı̃ 'dî 'bá yî 'ẽzó kpá ĩtí. Mbârâkã Ôvârí kâ sĩ, ãmbãtã nj̨̃ 'dĩ 'bá yî gõ'dá kpá ı̃'bı̃ rı̃ 'dî 'bá yí bê drí õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî îcázó ndrĩ.

12 Gõ'dá õ'bí 'dĩ 'bá yî nyâ ĩyî ngá nyãnyã bê îcálé dũû rî, Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí, gólĩyî ũû'dû ngá nyãnyã ạ̃mbúkũ õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî drí nyãlé âyélé 'dĩ 'bãlé dódó, õzó kô rû îzãâ.

13 Gõ'dá ĩtí rî, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí ãmbãtã ạ̃mbúkũ ı̃'bı̃ bê lâkí 'bá 'dĩ û'dúzó ívõ 'ásĩ dũûdû. 'Dĩĩ cé ãmbãtã dãdãwá nj̨̃ gõ'dá ı̃'bı̃ fínyá-fĩnyâwá bê rı̃ Yésũ drí rãtáã 'ẽzó drı̃ lâ rî drí õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî îcázó, gõ'dá ạ̃mbúkũ lâ drí kpá lâkízó ívõ 'ásĩ mûdrı̃-drı̃-lâ-ngâ-rı̃.

14 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî bê tã lârâkô Yésũ drí 'ẽlé mbârâkã Ôvârí kâ sĩ ngá nyãnyã 'dî 'ẽzó âcálé dũû rî, tı̃ lâ ĩyî drí ạ̃'dı̃zó. Gõ'dá drílĩyî tã ı̃sũzó kĩ, "Ã'dô ĩtí rî, 'dĩĩ trá pạ̃tı̃ı̨̃ 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá búkũ íyíkâ 'á 'ẽ'á âjólâ ãmâ pãlé rî ĩ'dî, ĩ'dî gólâ âcâ trá."

15 Gólĩyî lẽ trá Yésũ rî 'bãlé â'dólé kúmú gólĩyíkâ ró mbârâkã sĩ, tãlâ gólâ õdrô ró bê ạ̃jú-'bá-ãzí gólĩyíkâ vólé. Tákõ, Yésũ nı̃ tã ı̃sũ gólĩyíkâ 'dĩ trá ạ̃kû, gõ'dá tã ı̃sũ gólĩyíkâ 'dĩ sú gólâ rú kô, gõ'dá gólâ drí íyîngá 'bẽzó kírî élêwálâ ró nĩlí íyî lạ̃pı̃lı̃ únı̃ lãfálé.

Tã Yésũ drí ạ̃cı̃ tõzó lı̃mvû drı̃ı̨̃ sĩ rî
(Mãtáyõ 14.22-33; Márãkõ 6.45-52)

16-17 Gõ'dá ngá drí ạ̃nı̃rı̃ 'á, Yésũ drẽ zãâ únı̃ lãfá 'álâ. Lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó nĩlí gõlé lı̃mvû ândrê tı̃ 'álâ, ã'dô ró nĩ'á kõlóngbõ mbãlé nĩzó gõlé Kãpẽrãnómã 'álâ ró. Gõ'dá Yésũ rî gógó âgõó drẽ kô gólĩyî ngálâ. Gõ'dá ngá ạ̃nı̃ bê gólĩyî ûsúlı̃ drẽ ãkpã lı̃mvû ító 'â 'á rî, 'dĩĩ Yésũ âcá drẽ zãâ gólĩyî ngálâ kô.

18 Gõ'dá gólĩyî câ bê kõlóngbõ bê lı̃mvû ândrê 'dĩ kâ 'dĩ ító 'â lâ 'á rî, kạ̃gũmạ̃ạ̃ ândrê drí ĩtõzó rĩ'á ạ̃sı̃lı̃ mbârâkã sĩ. Gõ'dá lı̃mvû drı̃ drí rĩzó rû îyálé mbârâkã sĩ kãgbã-kãgbã.

19 Gõ'dá 'dĩĩ gólĩyî nĩ trá õzõ kĩlõmítĩrĩ nj̨̃ kâtí lı̃mvû ândrê 'dĩ tı̃ sĩ, drílĩyî ngá ndrẽzó vólé rî, drílĩyî õjílã ãzâ ndrẽzó ânĩ'á gólĩyî ngálâ lı̃mvû drı̃ı̨̃ sĩ, kôrô ũrı̃ drí gãzó gólĩyî rú.

20 Gõ'dá Yésũ âcâ bê ãnyî rî, gólâ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, "Nĩ 'ê ũrı̃ kô! Nĩ nı̃ı̨̃ kô kĩ, nõô mâ ĩ'dî yã?"

21 Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí 'bãzó ndrĩ ãyĩkõ ró, drílĩyî Yésũ rî ạ̃zı̃zó mbãlé kõlóngbõ 'á ĩyî ngálâ. Gõ'dá 'wãâ ró, kõlóngbõ 'dî drí cãzó tãndí ró lı̃mvû tı̃ 'álâ.

Tã õjílã õ'bí drí Yésũ rî lôndãzó rî

22 Gõ'dá cı̃ı̨̃nó ãzâ lâ sĩ rî, õ'bí gólĩyî Yésũ drí ngá nyãnyã fẽzó drílĩyî rî drí ngãzó rĩ'á Yésũ rî lôndãlé võ ngá nyãnyã fẽzó drílĩyî 'dĩ 'á nĩngá, tãlâ gólĩyî nı̃ trá kĩ, ạ̃gı̃ rî, kõlóngbõ kó cé ãlô lãjó'bá Yésũ kâ drí mbãzó 'á lâ nĩlí Kãpẽrãnómã 'álâ rî ĩ'dî, gõ'dá gólĩyî nı̃ kpá trá kĩ, Yésũ mbãá kô kõlóngbõ 'dî 'á nĩlí lãjó'bá íyíkâ yí bê.

23 Gõ'dá kõlóngbõ ãzâ 'bá yî drí kpá âcázó jạ̃rı̃bạ̃ Tĩbérĩyã kâ rî lésĩ âdrélé ãnyî võ Yésũ drí ngá nyãnyã fẽzó õ'bí 'dĩ 'bá yî drí 'dĩ lạ̃gạ̃tı̃ nĩngá.

24 Gõ'dá õ'bí 'dĩ 'bá yî lôndã ĩyî bê Yésũ trá kpı̃ı̨̃, gõ'dá lãjó'bá gólâkâ â'dô bê kpá tólâ yû'dạ̃wạ̃ rî, gólĩyî drí mbãzó kõlóngbõ âcá 'bá Tĩbérĩyã lésĩ 'dî 'bá yî 'á, ã'dô ró nĩlí Kãpẽrãnómã 'álâ Yésũ rî lôndãlé tólâ.

Tã Yésũ drí îmbálé õ'bí drí íyî nyãányâ tãsĩ kĩ, yí ã'dô ãmbãtã

ûrú lésĩ rî ĩ'dî rî

25 Gõ'dá Kãpẽrãnómã 'á tólâ rî, õjílã 'dî 'bá yî drí Yésũ rî ûsúzó jó tã Ôvârí kâ ârî
kâ 'á õjílã bê dũû. Gõ'dá drílĩyî Yésũ rî ĩjízó kĩ, “Lĩfị̃ îmbá 'bá, ní âcâ nõngá ángô tí
yã?”
26 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Nĩ rî ámâ lôndãlé tãlâ ã'dô 'î yã? Nĩ rî
ámâ ndãlé nõ cé ngá nyãnyã má drí fẽlé ãnî drí ãg̃ı̣ rî tãsĩ, â'dó kô tã lârâkô má drí
'ẽlé trá rî tãsĩ.
27 Pãt̃ı̣-pãt̃ı̣ ró, má âtâ ãnî drí, nĩ âyê nyãsá tíbê 'ẽ 'bá lâvãlé ãnî 'ásĩ 'wãâ rî ndãndã
lâ. Nĩ ndã nyãsá gólâ tíbê 'ẽ 'bá ãnî pãlé gbãdú rî ĩ'dî, tãlâ lédrẽ-lédrẽ ãdũkũ ãkó rî
fẽlé ãnî drí. 'Dĩî ngá nyãnyã tíbê mâ rî gógó ânĩ 'bá ûrú lésĩ nõ drí 'ẽ'á fẽlâ ãnî drí rî
ĩ'dî. Ámâ átá Ôvârí âjô mâ nĩ ngá nyãnyã fẽlé ãnî drí, gõ'dá tã ámákâ sû trá gólâ rú
rõô.”
28 Gõ'dá Yésũ âtâ bê úlı̣ 'dĩ ĩtí rî, õjílã 'dî 'bá yî drí tã ĩjízó gólâ tı̣ kĩ, “Õzõ ã'dô ĩtí
rî, mã â'dô ã'dô 'ẽ'á ĩ'dî sũlı̣ Ôvârí lĩfị̃ yã?”
29 Yésũ drí gõzó kpá tã-drị̃ lôgõlé gólĩyî drí kĩ, “Tã Ôvârí drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî cé
ĩ'dî nõ, ãnî drí tã lẽlé mâ rî gógó gólâ Ôvârí drí âjólé nõ 'á.”
30 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî drí kpá Yésũ rî ĩjízó kĩ, “Ã'dô ĩtí rî, 'dõvó ní 'ê tã lârâkô ãzâ,
ã'dô ró bê mbârâkã ániká â'dálé ãmâ drí. Gõ'dá mã 'dê gbõ nị̃lâ kĩ, pãt̃ı̣̃ Ôvârí âjô nî
nĩ, gõ'dá ãmâ drí gõzó tã lẽlẽ bê ní 'á.
31 Mí ndrê drẽ, ãmâ ã'bı̣yã yî õtírĩ lãmú õmã 'álâ rî, Músã fẽ ngá nyãnyã trá gólĩyî
drí. Íîgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ, ‘Gólâ âfẽ ngá nyãnyã trá ûrú lésĩ gólĩyî drí nyãlé.’*
Gólĩyî rî trá ngá nyãnyã 'dî nyãlé ị̃tú vósĩ cé ndrô drílĩyî rĩzó lãmúlı̣ õmã 'álâ rî 'bá
yî sĩ.”
32 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí gõzó kpá tã-drị̃ lôgõlé gólĩyî drí kĩ, “Má âtâ tã pãt̃ı̣̃ ãnî
drí, ngá nyãnyã gólâ ódrí fẽlé ãnî ã'bı̣yã yî drí nã rî, ámâ átá âfẽ nĩ, â'dó kô Músã
ĩ'dî. Ngá nyãnyã rî 'dĩ trá ngá nyãnyã rú'bã ị̃nyãkú kâ 'î. Gõ'dá ngá nyãnyã pãt̃ı̣-pãt̃ı̣
tíbê ûrú lésĩ rî, ámâ átá lẽ trá fẽlâ ãnî drí ãndrõ nô.
33 Õjílã gólâ Ôvârí drí âjólé trá ûrú lésĩ rî, gólâ ĩ'dî rĩ 'bá ngá nyãnyã gólâ rĩ 'bá
lédrẽ-lédrẽ ãdũkũ ãkó rî fẽlé õjílã drí rî fẽlé rî.”
34 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî drí tã-drị̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Tãndí ró kúmú, ã'dô ĩtí rî, ní
âfẽ ngá nyãnyã rî gógó 'dĩ ãmâ drí kãyı̣̃ vósĩ cé!”
35 Gõ'dá Yésũ drí gõzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ, “Nĩ ârî drẽ, ámâ nyãányâ ĩ'dî ngá
nyãnyã lédrẽ-lédrẽ ãdũkũ ãkó rî fẽ 'bá 'î. Õjílã gólâ tíbê tã lẽ 'bá má 'á pị̃pị̃sı̣́lı̣́ ãlô
sĩ, gõ'dá kpá íyî nyãányâ fẽ 'bá ndrĩ má drí pãt̃ı̣-pãt̃ı̣ rî, má â'dô gólâ rî 'bã'á lõfó drí
îcázó gõ'dá gólâ rî 'ẽlé kô, gõ'dá lị̃mvû lôvó fú gólâ kpá kô. Drílâ rĩzó lédrẽ-lédrẽ ró
zãâ gbãdú ãdũkũ ãkó.
36 Gõ'dá nĩ ndrê mbârâkã ámákâ bê kpálé trá rî, nĩ lẽé tã drẽ zãâ kô kĩ, Ôvârí âjô
mâ nĩ.
37 Õjílã ndrĩ gólĩyî ámâ átá drí âfẽlé má drí rî â'dô tã lẽ'á má 'á. Gõ'dá má â'dô
gólĩyî ndrĩ lãgú'á ãyĩkõ ãmbá sĩ â'dólé õjílã ámákâ ró.
38 Ôvârí âjô mâ trá ûrú lésĩ ãngó nõ 'á tã gólâkâ 'ẽlé. Má ânĩí kô tã ámâ nyãányâ
kâ 'ẽlé ĩ'dî.
39-40 Tã ámâ átá Ôvârí drí lẽlé má drí 'ẽlé rî ĩ'dî nõô. Õjílã gólĩyî gólâ drí âfẽlé má
drí rî, gõ'dá tã lẽ 'bá mâ Ôvârí rî mvá ró rî 'á rî, gólâ lẽ má drí vó lâ ĩyî ndrẽlé dódó,
õjílã ãzâ gólĩyî lãfálé 'ásĩ ãvị̃̃ı̣ kô. Ôvârí lẽ kpá má drí lédrẽ-lédrẽ ãdũkũ ãkó rî fẽlé
gólĩyî drí. Gõ'dá kãyı̣̃ ãdũkũ 'á rî, má â'dô gólĩyî lîdrí'á õdrã 'ásĩ.”

---

* **6:31 6.31** Âfõ-âfõ 16.4gõ'dá kpá Lôngó 78.24.

41 Gõ'dá õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî bê úlı̨ Yésũ kâ âtálé kĩ'á nĩ rî, yí ãã'dô ĩ'dî ngá
nyãnyã gólâ ûrú lésĩ rî ĩ'dî rî, gólĩyî drí ngãzó rĩ'á lôzólé ĩyî võ 'ásĩ Yésũ rú.
42 Gõ'dá drílĩyî tã âtázó kĩ, “Ãgô 'dĩ rî tã âtálé ĩtí tãlâ ã'dô 'î yã? Gólâ â'dó kô cé
Yésũ Yõsépã rî mvá ró nõ ĩ'dî, tíbê ãmâ drí átá lâ rî nı̨lı̨ trá ândré lâ bê nõ yã? Gólâ
kĩ, yí ânĩ ûrú lésĩ rî ángô tí ró yã?”
43 Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ, “Nĩ âyê drẽ lôzô-lôzô ãníkâ má
rú ãnî lãfálé 'ásĩ 'dî. Nĩ ârî drẽ úlı̨ ámákâ nõ.
44 Tã pa̧tı̨̃ı̨ ró, má âtâ ãnî drí, õjílã ãzâ îcá kô tã lẽlé má 'á cú ĩtí ámâ átá Ôvârí
gólâ ámâ âjó 'bá rî drí gólâ rî a̧zı̨ ãkó. Gõ'dá má â'dô õjílã rî 'dĩ lîdrí'á õdrã 'ásĩ ka̧yı̨
a̧dũkũ 'á.
45 Tã a̧ngũ 'bá yî îgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ, ‘Ôvârí â'dô õjílã îmbá'á nĩ’. Pa̧tı̨̃ı̨ má
âtâ ãnî drí, õjílã gólĩyî tã îmbâ-îmbâ Ôvârí kâ ârí 'bá dódó rî, gólĩyî â'dô ĩyî tã lẽ'á
má 'á.
46 Gõ'dá õjílã ãzâ ãlô ãnî lãfálé sĩ ámâ átá rî ndrẽ 'bá rî yû. Mâ rî gógó nõ ndrê
Ôvârí cé nĩ, tãlâ má ânĩ Ôvârí ngá lésĩ.
47 “Má âtâ ãnî drí tã pa̧tı̨-pa̧tı̨̃ ró, õjílã tíbê tã lẽ 'bá má 'á pı̨̃pı̨̂sı̨́lı̨ ãlô sĩ rî ûsû
lédrẽ-lédrẽ a̧dũkũ ãkó rî trá.
48 Mĩ ndrê drẽ, mâ ngá nyãnyã gólâ õjílã 'bã 'bá rĩlí zãâ gba̧dú a̧dũkũ ãkó rî ĩ'dî!
49 'Dõvó nĩ ı̨sũ tã ãnî a̧'bı̨ya̧ yî tãsĩ. Gólĩyî ndrĩ nyâ ĩyî bê ngá nyãnyã Músa̧ drí fẽlé
gólĩyî drí rî bê rî, gólĩyî zãâ bê rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró yã? Â'dó ĩtí kô, gólĩyî ôdrã trá ndrĩ!
50 Gõ'dá mâ ngá nyãnyã ânĩ 'bá ûrú lésĩ rî ĩ'dî. Õjílã gólâ ngá nyãnyã 'dî nyã 'bá rî
drãá kô.
51 Má âtâ ãnî drí kpá ó'dí, ngá nyãnyã lédrẽ-lédrẽ a̧dũkũ ãkó fẽ 'bá 'dĩ rĩ'á ámâ
rú'ba̧ 'î. Má ânĩ trá ûrú lésĩ, gõ'dá mâ rĩ'á njãâ ámâ rú'ba̧ fẽlé drãlé ãnî õjílã ãngó
nõ kâ pãlé tã õnjí ãníkâ 'ásĩ. Õzõ nĩ õnyâ ámâ rú'ba̧ trá rî,* ãnî drí rĩzó lédrẽ-lédrẽ
ró zãâ gba̧dú a̧dũkũ ãkó.”
52 Gõ'dá õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî bê úlı̨ Yésũ kâ kĩ'á nĩ íyî rú'ba̧ â'dô ĩ'dî ngá nyãnyã
ânĩ 'bá ûrú lésĩ rî ĩ'dî rî, gólĩyî drí ngãzó a̧wa̧ ró, gõ'dá rĩ'á ĩyî úlı̨ âtálé ĩyî lãfálé 'ásĩ
kĩ, “Ãgô nõ â'dô íyî rú'ba̧ âfẽ'á ãmâ drí nyãlé 'dĩ íyíkâ ángô tí ró yã?”
53 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã-drı̨ jãzó gólĩyî drí kĩ, “Pa̧tı̨-pa̧tı̨̃ ró, má âtâ ãnî drí, mâ gólâ
Ôvârí drí âjólé trá ûrú lésĩ rî, õjílã gólâ ámâ rú'ba̧ nyã 'bá kô gõ'dá ámâ ãrí mvũ 'bá
kpá kô rî, ûsú lédrẽ-lédrẽ a̧dũkũ ãkó rî kô!
54 Pa̧tı̨-pa̧tı̨̃ má âtâ ãnî drí, õjílã gólâ ámâ rú'ba̧ nyã 'bá gõ'dá kpá ámâ ãrí mvũ 'bá
rî, â'dô rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró zãâ gba̧dú a̧dũkũ ãkó. Má â'dô gólâ rî lîdrí'á õdrã 'ásĩ,
ka̧yı̨ a̧dũkũ 'á.
55 Mĩ ndrê drẽ, ámâ rú'ba̧ gõ'dá ámâ ãrí bê rî ĩ'dî cé ngá nyãnyã gólâ 'ẽ 'bá õjílã
'bãlé rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró zãâ gba̧dú a̧dũkũ ãkó rî.
56 Õjílã gólâ tíbê ámâ rú'ba̧ nyã 'bá gõ'dá kpá ámâ ãrí mvũ 'bá rî, gólâ â'dô rĩ'á má
bê ngá ãlô ró, gõ'dá má â'dô kpá rĩ'á gólâ bê.
57 Nĩ ârî drẽ, ámâ átá ĩ'dî rĩ 'bá lédrẽ-lédrẽ âfẽlé rî. Gõ'dá gólâ 'bã mâ kpá nĩ
rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró. Ĩtí rî, õjílã gólâ ámâ rú'ba̧ nyã 'bá rî â'dô rĩ'á kpá lédrẽ-lédrẽ ró
mbârâkã ámákâ sĩ zãâ gba̧dú a̧dũkũ ãkó.
58 Kpá ĩ'dî õzõ má drí âtálé trá ãnî drí rî kâtí, mâ rĩ'á ngá nyãnyã ûrú lésĩ rî ĩ'dî.
'Dĩî â'dó kô õzõ ngá nyãnyã gólâ ãnî a̧'bı̨ya̧ yî drí nyãlé trá rî kâtí, gõ'dá 'dĩî vósĩ rî,
gólĩyî drã trá ndrĩ. Gõ'dá gólĩyî tíbê ámâ rú'ba̧ nyã 'bá rî â'dô ĩyíkâ rĩ'á lédrẽ-lédrẽ
ró zãâ gba̧dú a̧dũkũ ãkó.”

* **6:51 6.51** Yésũ rî rú'ba̧ nyãnyã 'dî, tã ífí lâ kĩ, tã lẽlé Yésũ 'á pı̨̃pı̨̂sı̨́lı̨ ãlô sĩ.

59 Úlı̨ 'dĩ 'bá yî Yésũ âtâ trá õjílã 'dî 'bá yî drí, drílâ rĩrĩ tã îmbálé Kãpẽrãnómã 'álâ jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rî 'á.

Tã tã ârí 'bá Yésũ kâ rî 'bá yî drí lãfálé cãzó úlı̨ Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî

60 Gõ'dá tã ârí 'bá Yésũ kâ ũrûką̣ 'bá yî ârî ĩyî bê úlı̨ Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ndrĩ rî, tı̨ lâ yî drí ą̣'dı̨zó, gõ'dá drílĩyî úlı̨ Yésũ kâ 'dĩ gãzó dó. Gõ'dá drílĩyî ngãzó rĩ'á úlı̨ âtálé ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ, "'Áá, úlı̨ 'dĩ âmbâ trá rõô õjílã drí tã lẽzó 'á lâ!"

61 Gõ'dá Yésũ nı̨ trá cú ĩtí kĩ, tã ârí 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ, ãzâ 'bá yî lẽé úlı̨ yí drí âtálé 'dĩ 'bá yî kô. Gólâ drí gõzó tã ı̨jílí gólĩyî tı̨ kĩ, "Úlı̨ má drí âtálé 'dĩ sú ãnî rú kô, ĩ'dî ãnî drí 'ẽzó ámâ âyélé gõzó vólé yã?

62 Õzõ nĩ õndrê mâ gõrẽ 'á vólé ûrú 'álâ, võ ámâ âjózó rî 'álâ sĩ rî 'álâ rî, tã ı̨sũ ãníkâ tã 'dî tãsĩ rî â'dô 'bã'á ángô tí yã?

63 Má âtâ ãnî drí, nĩ ı̨sũ úlı̨ má drí âtálé ãnî drí ámâ rú'bą̣ nyã kâ 'dĩ ífí lâ dódó. Mbârâkã õjílã mvá kâ îcá lédrẽ-lédrẽ ą̣dũkũ ãkó rî fẽlé ãnî drí kô. Tã 'dî tãsĩ rî, úlı̨ ámákâ 'dĩ 'bá yî â'dó kô rú'bą̣ ı̨̃nyą̣́kú nõ tãsĩ. Úlı̨ 'dĩ 'bá yî rĩ'á Líndrí Tãndí Ôvârí kâ tãsĩ, gólâ 'ẽ 'bá ãnî 'bãlé rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró zãâ gbą̣dú ą̣dũkũ ãkó tã lẽlẽ ãníkâ má 'á rî sĩ rî.

64 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, mâ rĩ'á tã ı̨sũ ró, tãlâ ãnî ũrûką̣ 'bá yî lẽé drẽ zãâ tã kô má 'á." Yésũ âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ gólâ nı̨ tã ı̨sũ tã ârí 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí kâ trá ndrĩ ãkpãkã'dã ką̣ỹı̨ gólĩyî drí 'dẽzó yí vósĩ rî 'á. Gólâ nı̨ gólĩyî tã íyíkâ lẽ 'bá kô rî yî trá ndrĩ. Gõ'dá gólâ nı̨ lãjó'bá gólâ ángô rî ĩ'dî tíbê 'ẽ 'bá íyî drı̨-bã fẽlé fũlı̨ rî kpá trá.

65 Tãlâ gólâ âtâ trá sı̨sı̨ lãjó'bá íyíkâ rî yî drí kĩ, õjílã ãzãkã îcá kô ânĩlí yí ngálâ cú ĩtí tã ı̨sũ gólâkâ sĩ. Ôvârí â'dô gólâ rî pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨ âjá'á nĩ ĩ'dî 'dê gbõ tã lẽlé yí 'á.

66 Gõ'dá úlı̨ Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî vósĩ rî, tã ârí 'bá gólâkâ ãzâ 'bá yî dũû drí ngãzó ĩyî gólâ rî âyélé, nĩzó gõlé ĩyî drí 'bã 'ásĩ. Gólĩyî drí tã îmbâ-îmbâ Yésũ kâ âyézó.

67 Gõ'dá Yésũ drí Ĩı̨f́ı̨ jãzó lãjó'bá íyíkâ mûdrı̨-drı̨̃-lâ-gâ-rı̨ tíbê gólâ drí êpẽlé nĩ sı̨sı̨ rî yî ngálâ, gõ'dá drílâ tã ı̨jízó gólĩyî tı̨ kĩ, "Ãnî, nĩ lẽ kpá trá ámâ âyélé nĩzó, õzõ gólĩyî nĩ 'bá 'dĩ 'bá yí kâtí yã?"

68-69 Gõ'dá Sĩmónã Pétẽrõ drí tã-drı̨̃ jãzó Yésũ drí kĩ, "Kúmú, mã â'dô ãmákâ nĩ'á nõ 'bô ángô lé ró yã? Mã nı̨ trá, mã lẽ tã kpá trá kĩ, nî rĩ'á õjílã ndı̨̃ndı̨̃ 'î pą̣t́ı̨̃ Ôvârí kâ rî ĩ'dî, úlı̨ áníkâ âtálé rî â'dô ãmâ 'bã'á nĩ rĩlí zãâ gbą̣dú ą̣dũkũ ãkó, õjílã ãzãkã yû'dą̣wą̣ ãmâ drí 'dẽzó vó lâ 'ásĩ õzõ ání kâtí."

70 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Má zĩ ãnî nĩ mûdrı̨-drı̨̃-lâ-gâ-rı̨ lãjó'bá ámákâ ró, gõ'dá kpálé rî, ãnî lãfálé sĩ rî, ámâ ą̣jú-'bá-ãzí bê ãlô tíbê 'ẽ 'bá ámâ drı̨-bã fẽlé fũlı̨ rî."

71 Yésũ âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî Yúdą̣ Sĩmónã Ĩsĩkãrĩyótã rî mvá rî tãsĩ. Gõ'dá kpálé Yúdą̣ rĩ'á lãjó'bá ãlô lãjó'bá Yésũ kâ mûdrı̨-drı̨̃-lâ-ngâ-rı̨ rî lãfálé sĩ rî, Yésũ nı̨ trá kĩ, ą̣tı̨ 'á tólâ gólâ ãâ'dô íyî drı̨-bã fẽ'á nĩ fũlı̨.

7

Tã Yésũ rî ą̣drúpı̨ yî drí Yésũ rî îcízó mbârâkã íyíkâ â'dálé õ'bí 'á rî

1 Gõ'dá Yésũ drẽ rĩ'á Gãlĩláyã 'álâ rî, drílâ nĩzó lą̣mú bê õjílã Ĩı̨f́ı̨ îmbá bê ją̣ŕı̨bą̣ Gãlĩláyã kâ 'ásĩ. Gólâ lẽé kô cãlé Yũdą̣́yą̣ 'álâ õjílã Ĩı̨f́ı̨ îmbálé, tãlâ drı̨̃-'bá ą̣́ngı̨́ Yúdą̣ yí kâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî lẽ trá gólâ rî fũlı̨.

2 Gõ'dá ką̣ỹı̨ gólĩyî kãrámã Yúdą̣ yí kâ zı̨̃lı̨ kãrámã gũgũ kâ rî kâ trá ãnyî.*

---

* **7:2 7.2** ***Kãrámã gũgũ kâ*** Kãrámã rî 'dĩ 'á rî, Yúdą̣ yî rî ndrô ĩyî ą̣'bı̨́yą̣ yî drí rĩzó ą̣'dú kõ bê gũgũ 'ásĩ gólĩyî drí âfõrẽ Mą̣́sı̨̃rı̨̃ lésĩ rî tã lâ ı̨sũlı̨. Gõ'dá ką̣ỹı̨ rî 'dĩ õcâ trá rî, õjílã Yúdą̣ yí kâ ndrĩ drí nĩzó ĩyî Yẽrõsãlémã 'álâ, nĩ'á kãrámã rî 'dĩ 'ẽlé.

3 Gõ'dá ką̣yį̣ gólĩyî kãrámã 'dî kâ câ bê rî, Yésũ rî ą̣drúpį̣ yî drí ngãzó Yésũ rî îcílí
tã lârâkô gólâ drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî tãsĩ, gõ'dá drílĩyî tã âtázó drílâ kĩ, "Hé, tí gõ'dá ní
nĩí Yẽrõsãlémã 'álâ õjílã ḷĩfį̣ îmbálé ką̣yį̣ gólĩyî ãmbá kãrámã nô kâ 'á mbârâkã áníkâ
â'dálé tólâ õ'bí 'á, tãlâ õjílã dũû õ'dê ró bê ní vósĩ rî kô yã?
4 Ní lẽ áníkâ tã lârâkô 'ẽlé nõ cé nõngá kírî ũgũ ró ã'dô tãsĩ yã? Õzõ ní õlẽ õjílã
dũû drí 'dẽlé ní vósĩ rî, ní nĩ tã lârâkô 'ẽlé õ'bí 'á Yẽrõsãlémã 'á tólâ, õ'bí nã 'bá yî
õndrê ró mbârâkã áníkâ bê."
5 Gõ'dá 'dĩî zãâ Yésũ rî ą̣drúpį̣ yî lẽé ĩyî drẽ tã kô Yésũ 'á.
6 Gõ'dá Yésũ drí tã lôgõzó íyî ą̣drúpį̣ yî drí kĩ, "Ḷtú ámákâ nĩzó Yẽrõsãlémã 'álâ rî
cá drẽ kô. Ãnî drí rî, ką̣yį̣ íyíkâ ndrĩ rĩ'á tãndí ró ãnî drí nĩzó Yẽrõsãlémã 'álâ.
7 Ãníkâ rî, õjílã ãngó nõ kâ 'bã ĩyíkâ ãnî lôvó 'bã'bã, gõ'dá gólĩyî 'bãá ĩyíkâ ámâ
lôvó kô, tãlâ má rî bê kárá tã õnjí gólĩyíkâ rĩ'á 'ẽlâ rî tã lâ â'dálé gólĩyî drí rî sĩ.
8 Ãnî rî gógó, nĩ lą̣vũ sį̣sį̣ kãrámã 'á tólâ. Má îcá nĩlí tólâ ngbãângbânõ kô, tãlâ ḷtú
ámákâ nĩ kâ cá drẽ kô."
9 Ĩtí rî, úlį̣ Yésũ kâ 'dĩ vósĩ rî, ą̣drúpį̣ lâ yî drí ngãzó nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ. Gõ'dá
Yésũ drí rĩzó Gãlĩláyã 'á nĩngá.
10 Gõ'dá Yésũ rî ą̣drúpį̣ yî lą̣vũ bê Yẽrõsãlémã 'álâ rî, ką̣yį̣ ãzâ sĩ, Yésũ drí ngãzó
kpá nĩlí Yẽrõsãlémã 'á tólâ kírî ũgũ ró.
11 Gõ'dá ką̣yį̣ kãrámã gũgũ kâ 'dĩ kâ rî 'bá yî sĩ rî, Yẽrõsãlémã 'á tólâ rî, drį̣-'bá ą̣ngį̣
Yúdą̣ yí kâ rî 'bá yî drí rĩzó Yésũ rî lôndãlé õ'bí lãfálé 'ásĩ. Drílĩyî nĩzó tã îjí bê õjílã
tį̣ sĩ kĩ, "Ãgô rú bê Yésũ rî, rî rĩlí ángô lé ró yã? Nĩ ndré gólâ kô yã?"
12 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî drí rĩzó tã âtálé ĩyî lãfálé 'ásĩ ãyãyã sĩ. Ãzâ 'bá yî kĩ, "Ãgô
rú bê Yésũ 'dĩ ãgô tãndí 'î." Gõ'dá ãzâ 'bá yî kĩ ĩyíkâ, "'É'ẽ, ãgô 'dĩ rî õjílã âdólé õnjõ
sĩ."
13 Gõ'dá õjílã ãzãkã yû'dą̣wą̣ úlį̣ âtálé Yésũ rî tãsĩ drį̣-bą̣lą̣yį̣ ró ngbą̣lą̣-ngbą̣lą̣, tãlâ
õjílã ndrĩ 'dó ũrį̣ ró, drį̣-'bá ą̣ngį̣ Yúdą̣ yí kâ õzó ngãâ kô ą̣wą̣ ró ĩyí bê.

Tã Yésũ drí îmbálé jó ą̣ngį̣ Ôvârí kâ 'álâ rî

14 Gõ'dá õjílã 'ê ĩyî kãrámã 'dî bê cãlé ką̣yį̣ nâ sĩ rî, Yésũ drí nĩzó fĩlí jó ą̣ngį̣ Ôvârí
kâ rî 'álâ, drílâ îtõzó rĩ'á õ'bí rĩ 'bá tólâ nã 'bá yî îmbálé.
15 Gõ'dá drį̣-'bá ą̣ngį̣ Yúdą̣ yí kâ ârî ĩyî bê tã îmbâ Yésũ kâ 'dĩ rî, tį̣ lâ yî drí ą̣'dį̣zó.
Drílĩyî ngãzó tã âtálé gólâ rî tãsĩ kĩ, "Gólâ ûsû íyíkâ tã nį̣nį̣ tã îmbâ kâ nõ ã'dô 'ásĩ
yã? Gólâ rĩ'á cú ĩtí tã îmbá 'bá ãkó."
16 Gõ'dá Yésũ ârî tã gólĩyíkâ rĩ'á âtálâ 'dĩ bê rî, gólâ drí tã-drį̣ lôgõzó gólĩyî drí kĩ,
"Tã gólâ má drí rĩ'á îmbálâ nõ â'dó tã îmbâ-îmbâ ámâ nyãányâ kâ ĩ'dî kô, má rî tã
îmbâ Ôvârí gólâ ámâ âjó 'bá rî kâ îmbálé ĩ'dî.
17 Õjílã gólĩyî tã Ôvârí kâ 'ẽ 'bá rî 'bá yî â'dô ĩyî nį̣'á lâ pą̣tį̣į̣ kĩ, ngãtá tã má drí rĩ'á
îmbálâ nõ ámâ nyãányâ kâ ngã tã îmbâ Ôvârí kâ ĩ'dî yã rî.
18 Õzõ má õrî nõ tã ámâ nyãányâ kâ îmbálé ĩ'dî rî, nĩ â'dô nį̣'á lâ kĩ, má lẽ cé õjílã
drí lą̣njį̣ 'bãlé má rú ĩ'dî. Gõ'dá â'dó kô ĩtí. Má ânĩ tã Ôvârí gólâ ámâ âjó 'bá rî kâ
îmbálé ĩ'dî, tãlâ ó'bã ró bê lą̣njį̣ gólâ rú. Tã îmbâ ámákâ 'dĩ â'dó kô õnjõ 'î, rĩ'á tã
pą̣tį̣į̣ 'î.
19 Gõ'dá ãnî, nĩ rî ámâ lôndãlé fũlį̣ tãkó ã'dô tãsĩ yã? Nĩ rî tã â'bãlé kĩ, yĩ ârî tã
'bã'bã Ôvârí kâ Músą̣ drí â'dálé ãnî drí rî trá. Tákõ, ãnî rĩ'á njãâ ámâ fũlį̣. Nĩ ârí tã
'bã'bã Músą̣ kâ 'dĩ kó kô."
20 Gõ'dá õjílã ãmbá gólĩyî lãfálé 'ásĩ rî yî drí tã-drį̣ lôgõzó Yésũ drí kĩ, "Ã'dî 'ê tí ánî
fũlį̣ nĩ yã? Ní lîfõ-lîfõ! Õjílã ãzâ yû'dą̣wą̣ 'ẽ 'bá ánî fũlį̣!"

21 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ, “Má îngâ õjílã ngá lãzé 'ásĩ ândâlâ ãlô
ką̣yį̣ ãmákâ rãtáã 'ẽ kâ sĩ, gõ'dá nĩ kĩ, má õ'ê 'dĩ tã õnjí 'î tã lâ drí lâzézó ãnî rú ĩ'dî
ãnî drí ngãzó má bê ạ̃wạ̃ ró tã lârâkô má drí 'ẽlé 'dĩ 'á yã?
22 Gõ'dá tã 'dẽ'dẽ kâ bãsã 'á rî, nĩ rî 'ẽlâ ką̣yį̣ lôvô-lôvô kâ sĩ. Músạ̃ 'bã tã Yúdạ̃
yî drí mvá lâ yî 'bẽlé bãsã 'á. 'Dẽ'dẽ bãsã 'á rî â'dó kô cé tã Músạ̃ drí 'bãlé 'dĩ ĩ'dî.
'Dẽ'dẽ bãsã 'á rî îtõ trá ãmâ ạ́'bịyạ́ Ãbãrãyámã drị̃̃ sĩ.
23 Õzõ ką̣yį̣ 'dĩyímvá kâ 'dẽ kâ bãsã 'á rî õ'dê trá ką̣yį̣ lôvô-lôvô kâ 'á rî,* nĩ 'bãá
'dĩyímvá 'dẽlé bãsã 'á kô yã? Nĩ rî 'ẽlâ! Gõ'dá má îngâ bê õjílã ngá lãzé 'ásĩ ką̣yį̣
lôvô-lôvô kâ 'á rî, tã lâ sú ãnî drí kô tãlâ ã'dô 'î yã? Nĩ ị̃sũ ãníkâ bê rî, tã 'dẽ'dẽ kâ
bãsã 'á Músạ̃ drí 'bãlé rî tã lâ lą̣vũ gạ̃rạ̃ tã 'bã'bã ką̣yį̣ lôvô-lôvô kâ kâ drị̃̃ sĩ.
24 Nĩ âyê tã gólâ ãnî drí rĩzó lã'bí ãníkâ tã lâ trõlé ĩ'dî 'bãlé gạ̃rạ̃ 'dî. Nĩ 'ê tã 'ẽ'ẽ
gólâ tãndí ró mbị̃mbị̃ rî ĩ'dî.”

Tã õjílã drí ị̃sũlị̃ Yésũ rî tãsĩ rî

25 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ âtâ bê úlị̃ 'dĩ 'bá yî ĩtí rî, õjílã ãzâ 'bá yî rĩ 'bá rĩlí ĩyî jạ̃rị̃bạ̃
Yẽrõsãlémã kâ 'á rî drí ngãzó ĩyî tã âtálé ĩyî võ 'ásĩ kĩ, “'Dĩî â'dó kô ãgô gólâ drị̃-'bá
ãmákâ rî yî drí 'ẽ'á fũlâ rî ĩ'dî yã?”
26 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî ãkpã gólĩyî lãfálé 'ásĩ drí tã-drị̃ lôgõzó kĩ, “Drị̃-'bá ãmákâ
'dĩ 'bá yî âyê ĩyî gólâ rĩ'á tã îmbálé õjílã drí drị̃-bą̣lą̣yį̣ ró tãlâ ã'dô 'î yã? Drị̃-'bá ãmákâ
'dĩ 'bá yî êdrẽé ĩyî gólâ tã îmbâ 'dĩ 'ásĩ kô, tãlâ gólĩyî ị̃sũ tã bê rî kĩ, ãgô 'dĩ ãâ'dô 'díyî
pã 'bá 'î yã?”
27 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî drí kpá tã-drị̃ lôgõzó kĩ, “Ãgô nõ â'dô 'bã'á 'díyî pã 'bá ró
'dĩ ángô tí yã? Mã nị̃ jạ̃rị̃bạ̃ gólâ drí rĩzó 'á lâ rî trá! Gólâ Nãzãrétã lé 'bá 'î! Gõ'dá
õjílã îcá kô võ 'díyî pã 'bá drí 'ẽzó ânĩlí âfõlé 'álâ sĩ rî nị̃lị̃.”
28 Gõ'dá Yésũ bê drẽ zãâ tã îmbá'á jó ạ́ngị́ Ôvârí kâ rî 'álâ rî gõ'dá ârî úlị̃ õjílã 'dî
'bá yí kâ âtálé 'dĩ bê rî, drílâ tã âtázó drílĩyî ngbą̣lą̣-ngbą̣lą̣ kĩ, “Nĩ ị̃sũ ãníkâ bê rî, nĩ
ũnị̃ mâ trá. Nĩ ũnị̃ jạ̃rị̃bạ̃ má drí ânĩzó 'álâ 'ásĩ rî trá. Gõ'dá nĩ nị̃ị̃ kô kĩ, ã'dî âjô mâ
nĩ ãngó nõ 'á yã rî. Ámâ átá Ôvârí âjô mâ nĩ. Má ânĩí kô drị̃-ãcê ámákâ sĩ. Má ânĩ
trá drị̃-ãcê ámâ átá gólâ ámâ âjó 'bá rî kâ sĩ. Gólâ Ôvârí pạ̃tị̃-pạ̃tị̃ rî ĩ'dî. Gõ'dá nĩ nị̃ị̃
gólâ kô.
29 Gõ'dá má nị̃ gólâ trá, tãlâ má ânĩ gólâ ngá lésĩ, gólâ âjô mâ nĩ.”
30 Gõ'dá drị̃-'bá ạ́ngị́ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî bê úlị̃ Yésũ kâ âtálé 'dĩ rî, drílĩyî
ngãzó 'ẽ'á gólâ rî rũlị̃ rî, gõ'dá gólĩyî îcá kô gólâ rî rũlị̃, tãlâ ką̣yį̣ Ôvârí drí 'bãlé gólâ
rî rũzó 'á lâ rî âcá drẽ kô.
31 Gõ'dá õjílã dũû õ'bí 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ lẽ ĩyî tã trá Yésũ 'á, drílĩyî ngãzó gõ'dá tã
âtálé kĩ, “Ãgô gólâ Yésũ nõ 'díyî pã 'bá 'î pạ̃tị̃ị̃. Îcá kô õjílã ãzâ drí â'dólé 'díyî pã 'bá
ró tã lârâkô 'ẽlé lą̣vũlị̃ gạ̃rạ̃ tã lârâkô Yésũ drí 'ẽlé 'dĩ 'bá yî drị̃̃ sĩ.” 'Dĩî â'dâ trá kĩ,
Yésũ ĩ'dî 'díyî pã 'bá 'î.
32 Gõ'dá Pạ̃rúsị̃ yî ârî ĩyî bê tã õjílã dũû 'dĩ 'bá yî drí rĩ'á âtálâ tã lârâkô ãmbá Yésũ
kâ 'ẽlé rî tãsĩ rî, gólĩyî drí 'bãzó ạ̃wạ̃ ró. Drílĩyî ngãzó nĩlí drị̃-'bá ạ́ngị́ Yúdạ̃ yí kâ rî
'bá yî ngálâ tã ị̃'bĩlị̃ Yésũ rú. Gõ'dá drílĩyî ạ̃jú 'bũ 'bá ĩyíkâ jõzó nĩlí Yésũ rî ạ̃rúlị̃.
33 Gõ'dá ạ̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî nĩ ĩyî bê cãlé Yésũ ngálâ rî, Yésũ drí rĩzó zãâ tã îmbálé
kĩ, “Má â'dô 'bã'á drẽ zãâ bê ãní bê nõngá ką̣yį̣ fínyáwá sĩ. 'Dĩî vósĩ rî, má â'dô gõ'á
ámâ átá gólâ ámâ âjó 'bá rî ngálâ.
34 Õzõ nĩ õrî ámâ lôndãlé sị́sị́ 'álâ rî, nĩ îcá kô ámâ ûsúlị̃, tãlâ võ gólâ má drí 'ẽzó
nĩlí 'álâ rî, nĩ îcá kô nĩlí cãlé tólâ.”

---

* **7:23 7.23** Õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî ĩyî 'dĩyímvá ĩyíkâ 'bẽlé bãsã 'á ką̣yį̣ nj̃ị̃-drị̃-lâ-rị̃ tị̃tị̃ lâ kâ rî vósĩ.

35 Gõ'dá õjílã Yúdą̃ yí kâ ũrûką̃ 'bá yî ârî ĩyî bê úlı̨ Yésũ kâ âtálé 'dĩ rî, drílĩyî ngãzó rĩ'á ĩyî úlı̨ âtálé ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ, “Ãgô nõ rî íyíkâ kó úlı̨ âtálé nõtí nõ ángô tí yã? Gólâ 'ê íyíkâ nĩlí nõngá sĩ nô 'bô ángô lé yã ãmâ drí 'ẽzó gólâ rî lôndãlé kpĩı̨, gõ'dá gólâ rî ûsúzó kô rî? Gólâ 'ê nĩlí 'bą̃drı̨ Gı̨rı́kı̨ kâ 'álâ võ gólâ õjílã ãmákâ drí rĩzó rî 'álâ, õjílã Gı̨rı́kı̨ kâ îmbálé tólâ yã?

36 Úlı̨ Yésũ kâ âtálé kĩ'á nĩ rî, õzõ mã õrî íyî lôndãlé rî, mã îcá kô íyî ûsúlı̨, tãlâ võ yí drí 'ẽzó nĩlí 'álâ rî, mã îcá kpá kô cãlé 'á lâ 'dĩ tã ífí lâ ã'dô 'î yã?”

Tã Yésũ drí 'ẽ'á 'ẽlé õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá gólâ 'á rî 'bá yî drí rî

37 Gõ'dá ką̃yı̨ ą̃dũkũ kãrámã gũgũ kâ 'dĩ kâ sĩ rî,* Yésũ drí âfõzó âdrélé kpá ó'dí jó ą́ngı̨ Ôvârí kâ 'á. Drílâ ngãzó rĩ'á õ'bí 'dĩ 'bá yî ĩı̨fı̨ lâ yî îmbálé rê-rê ûrû kĩ, “Nĩ ârî drẽ tã nô, ãnî ndrĩ, õzõ õjílã ãzâ ã'dô Ĩı̨mvû lôvó bê rî, õjílã rî 'dĩ ããnĩ má ngálâ rî, má â'dô Ĩı̨mvû lânjã fẽ'á õjílã rî 'dĩ drí.

38 Õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá má 'á pĩı̨pĩı̨sı́lı̨ ãlô sĩ rî, õzõ gólĩyî ũmvû Ĩı̨mvû má drí fẽlé gólĩyî drí rî trá rî, Ĩı̨mvû 'dĩ â'dô rĩ'á ą̃dı̨ı́lı̨ gólĩyî pĩı̨pĩı̨sı́lı̨ 'ásĩ õzõ óró kâtí. Ĩı̨mvû rî 'dĩ â'dô lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî fẽ'á gólĩyî drí, õzõ Ôvârí drí âtálé trá rî kâtí.”

39 Úlı̨ gólâ Yésũ drí âtálé Ĩı̨mvû kâ 'dĩ, gólâ rî 'dĩ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî tã lâ âtálé ĩ'dî. Õjílã gólĩyî tíbê tã lẽ 'bá trá yí 'á rî, yí â'dô Líndrí Tãndí Ôvârí kâ âjó'á gólĩyî drí. Yésũ õtírĩ rĩî úlı̨ 'dĩ 'bá yî âtálé rî, gólâ drãá drẽ kô âfõlé ó'dí õdrã 'ásĩ gõlé ûrú 'álâ Líndrí Tãndí rî 'dĩ âjólé.

Tã ı̨sũ õjílã kâ úlı̨ Yésũ kâ âtálé 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî

40 Gõ'dá õ'bí 'dĩ 'bá yî ârî úlı̨ Yésũ drí âtálé 'dĩ bê trá rî, ũrûką̃ 'bá yî drí ngãzó ĩyî rĩ'á tã âtálé kĩ, “Ã'dô ĩtí rî, ãgô nõ pą̃tı̨ı̨ tã ą̃ngũ 'bá Ôvârí drí kĩ'á nĩ rî, yí â'dô âjó'á lâ ãmâ drí rî ĩ'dî!”

41 Gõ'dá ãzâ 'bá yî kĩ ĩyíkâ, “Pą̃tı̨ı̨ ró, 'dĩĩ 'díyî pã 'bá 'î.” Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî lẽé ĩyíkâ tã 'dî kô. Gólĩyî kĩ ĩyíkâ rî, “Ãgô nõ â'dó kô 'díyî pã 'bá 'î, tãlâ ãgô nõ rĩ'á Gãlĩláyã lé 'bá 'î. Gõ'dá 'díyî pã 'bá îcá kô ânĩlí Gãlĩláyã lésĩ.

42 Mã nı̨ trá ndrĩ búkũ Ôvârí kâ kĩ nĩ rî, ‘'Díyî pã 'bá 'dĩ â'dô â'dó'á Dą̃wúdı̨ rî ózõwá yî 'ásĩ, gõ'dá áâ'dô tı̨'á lâ Bẽtẽlémẽ* 'álâ, ją̃rı́bą̃ Dą̃wúdı̨ kâ rî 'á.’ ”

43 Tã ı̨sũ õ'bí 'dĩ 'bá yí kâ â'dó kô ãlô ĩyî lãfálé 'ásĩ. Ũrûką̃ 'bá yî lẽ ĩyî tã trá Yésũ 'á. Gõ'dá ãzâ 'bá yî gâ ĩyî vólé dó tã lẽlé Yésũ 'á.

44 Drı̨-'bá ą́ngı̨ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî gõ'dá ą̃jú 'bũ 'bá ĩyíkâ rî 'bá yí bê lẽ ĩyî bê kpálé Yésũ rî rũlı̨ rî, õjílã ãzâ ãlô gólĩyî lãfálé 'ásĩ drı̨ dõ 'bá Yésũ rú rî yû, tãlâ gólĩyî ndrĩ 'dó ũrı̨ ró.

45 Gõ'dá ą̃jú 'bũ 'bá gólĩyî jõlé Yésũ vó rî drí âgõzó ĩyî cú ĩtí Yésũ rî rũ ãkó drı̨-drı̨ı̨ ró drı̨-'bá ą́ngı̨ Yúdą̃ yí kâ gõ'dá Pą̃rúsı̨ yí bê 'dĩ 'bá yî ngálâ. Gõ'dá drı̨-'bá 'dĩ 'bá yî drí ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî îjízó kĩ, “Nĩ âgõ cú ĩtí Yésũ rî ą̃rú ãkó ã'dô tãsĩ yã? Ã'dô tã â'dô nĩ ãnî drí âgõzó ãmâ ngálâ drı̨-drı̨ı̨ ró nõ yã?”

46 Gõ'dá ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí tã-drı̨ lôgõzó drı̨-'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ “Úlı̨ Yésũ drí âtálé rî 'bã ãmâ ndrĩ â'dólé ũrı̨ ró tã õnjí 'ẽlé gólâ drí, tãlâ gólâ rî úlı̨ âtálé mbârâkã sĩ. Mã ûsú drẽ õjílã ãzâ kô úlı̨ âtá 'bá õzõ Yésũ kâtí.”

47 Gõ'dá drı̨-'bá 'dĩ 'bá yî Pą̃rúsı̨ yí bê drí ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî îjízó kpá ó'dí ą̃wą̃ sĩ kĩ, “Ãgô 'dĩ âdô ãnî kpá trá úlı̨ gólâkâ sĩ õzõ drílâ õjílã ãzâ 'bá yî âdórẽ tí yã?

48 Nĩ ûsû drı̨-'bá ą́ngı̨ ãmákâ Yúdą̃ yí kâ ãzâ 'bá yî tã lẽ 'bá ãgô 'dĩ 'á rî trá yã?

---

* **7:37 7.37** Ką̃yı̨ gólâ nã 'á rî, õjílã Yúdą̃ yí kâ rî ĩyî Ôvârí rî lûyı́lı̨, tãlâ Ôvârí fẽ Ĩı̨mvû trá ą́'bı̨yą́ lâ yî drí, rĩrĩ gólĩyíkâ õmã 'álâ võ 'ã'í 'á rî sĩ. * **7:42 7.42** ***Bẽtẽlémẽ*** 'Dĩĩ rĩ'á 'bą̃drı̨ rú bê Yũdą́yą̃ rî 'á, â'dó kô Gãlĩláyã 'á.

49 'Dĩĩ õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî gólĩyî lã'bí ãmákâ nị̃ 'bá kô rî ĩ'dî. Lâŋõ ạ̃ngị́ õ'dê gólĩyî drị̃ị̃.”
50 Gõ'dá Pã̃rúsị̃ ãzâ ãlô gólĩyî lãfálé 'ásĩ rú bê Nĩkõdímã rî, gólâ tíbê nĩ 'bá trá sịsị́ ngã̃cị̃ bê tã ị̃jílí Yésũ tị́ rî, drí tã âtázó íyî ãzí-ãzí yî drí kĩ,
51 “Îcâ fí trá lâŋõ fẽzó õjílã ãzâ drí cú ĩtí tã gólâkâ kĩ ãkó yã? Îcá kô! Tã 'bã'bã ãmákâ vó ró, sịsị́ áâ'dô tã gólâkâ ârí'á zãlô.”
52 Gõ'dá Nĩkõdímã rî ãzí-ãzí yî drí tã-drị̃ lôgõzó gólâ drí ã̃wã̃ sĩ kĩ, “Ndá nî, ní rî úlị́ âtálé ĩtí rî, nî kpá Gãlĩláyã lé 'bá 'î yã? 'Dõvó ní âtâ bê trá ĩtí rî, ní nĩ drẽ ndãlâ búkũ Ôvârí kâ 'á, ngãtá ní â'dô tã ûsú'á kĩ, tã ã̃ngũ 'bá ãâ'dô âfõ'á Gãlĩláyã lésĩ yã rî!”

*Tã Yésũ drí õkó ãzâ rũlị́ ãgô bê rî âyézó tã õnjí íyíkâ 'ásĩ rî**

53 Gõ'dá drị̃-'bá ạ̃ngị́ Yúdã̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ndã ĩyî lã̃tị̃ bê trá kpã̃ị̃ 'ẽzó Yésũ rî rũlị́ rî, gbõ drílĩyî ngãzó lã̃'búlị́ nĩlí gõlé ĩyî drí 'bã 'ásĩ.

8

1 Gõ'dá Yésũ ndẽ bê tã îmbâ-îmbâ gólâ drí rĩ'á îmbálâ jó ạ̃ngị́ Ôvârí kâ nã 'álâ rî, gólâ drí ngãzó nĩlí únị́ fê dõ kâ bê yí drã̃ị̃ nã 'álâ ã̃'dú kõlé tólâ.
2 Gõ'dá võ âfõ bê ã̃wúlị́ ãkpãkã'dã cã̃ị́nó rî, Yésũ drí ngãzó kpá ó'dí gõlé jó ạ̃ngị́ Ôvârí kâ nã 'álâ. Õjílã õtírĩ ĩyî Yésũ rî ndrẽê rî, 'wãâ drílĩyî rû ê'bézó kpá ó'dí dũû dîrî gólâ rú sĩ tã gólâkâ ârílí. Gõ'dá Yésũ ndrê bê õjílã 'dî 'bá yî dũû ĩtí rî, gólâ drí rĩzó vũdrị́ õjílã rû ê'bé 'bá 'dĩ 'bá yî îmbálé.
3 Gõ'dá Yésũ õtírĩ rĩî õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî îmbálé rî, kôrô Pã̃rúsị̃ yî gõ'dá kpá gólĩyî lã'bí îmbá 'bá yí bê drí õkó ãzâ drílĩyî rũlị́ ãgô ãzâ bê ã̃yị́rã̃ị̃ 'á rî âtrõzó 'bãlé âdrélé Yésũ ândrá õ'bí 'dĩ 'bá yí bê.
4 Gõ'dá drílĩyî tã âtázó Yésũ drí kĩ, “Nî tíbê tã îmbá 'bá ró nõ, mã lẽ ánî ị̃jílí tã nô tãsĩ. Ní ndrê drẽ õkó nõ, mã rû gólâ trá ã̃yị́rã̃ị̃ 'á ĩyî ãgô ãzâ tíbê â'dó 'bá kô gólâ rî ágó ró rî bê.
5 Tã 'bã'bã ãmákâ Músã̃ drí 'bãlé rî vó ró rî, îcâ trá õkó 'dĩ lûvũlị́ kúnị́ mvá sĩ drãlé vólé.” Gõ'dá drílĩyî Yésũ rî ị̃jízó kĩ, “Gõ'dá ngbãângbânõ rî, tã ị̃sũ ániká rî ángô tí tã õkó nõ drí 'ẽlé rî tãsĩ yã?”
6 Tã ị̃jî õjílã 'dî 'bá yí kâ 'dĩ 'á rî, gólĩyî rî 'dĩ Yésũ rî ũjũ'á. Õzõ gólâ ãâtâ úlị́ trá ányâ ró tã 'bã'bã ĩyíkâ rú rî, yĩ â'bã ró bê tã gólâ rú, tãlâ tã gólâkâ kĩzó bê tã rî 'dĩ tãsĩ.
Gõ'dá Yésũ lôgõó tã-drị̃ gólĩyíkâ 'dĩ kô. Ĩtí rî, gólâ drí ã̃ndã̃ị̃zó vũdrị́ rĩ'á tã îgĩlí ã̃nyã̃kú drã̃ị̃ íyî drị́-mvá sĩ.
7 Gõ'dá Pã̃rúsã̃ị̃ yî lã'bí îmbá 'bá 'dĩ 'bá yí bê, drílĩyî rĩzó Yésũ rî ị̃jílí kpá ó'dí, tãlâ gólâ ãâ'dâ ró bê tã ị̃sũ íyíkâ tã õkó 'dĩ kâ tãsĩ rî. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí ngãzó âdrélé ûrû íyî ãcê vó 'ásĩ tã âtálé gólĩyî drí kĩ, “Õzõ õjílã ãzâ ã'dô bê ãlô ãnî lãfálé sĩ íyî ndrẽ 'bá trá kĩ yí ãâ'dô tã õnjí ãkó rî, 'dõvó gólâ õtrõ kúnị́ mvá nĩ õkó 'dĩ vũzó sịsị́.”
8 Gõ'dá drílâ ã̃ndã̃ị̃zó kpá ó'dí, rĩ'á tã îgĩlí ã̃nyã̃kú drã̃ị̃.
9 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ârî ĩyî bê úlị́ Yésũ kâ âtálé 'dĩ rî, kôrô õjílã gólĩyî õkó 'dĩ ã̃rú 'bá ãjílí Yésũ ngálâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó lã̃'búlị́ ãlô-ãlô. Gólĩyî ãrãkã ró rî 'bá yî drí 'dẽzó lã̃vũlị́ sịsị́, gõ'dá ã̃mbúkũ lâ 'dĩ 'bá yî drí 'dẽzó gólĩyî vósĩ. Âyê cé Yésũ yî ĩ'dî õkó 'dĩ bê gõ'dá õ'bí tólâ nã 'bá yí bê.
10 Gõ'dá õjílã gólĩyî õkó 'dĩ âjí 'bá 'dĩ 'bá yî lã̃'bû ĩyî bê ndrĩ rî, Yésũ drí gõzó ngãlé ûrû tã ị̃jílí õkó 'dĩ tị́ kĩ, “Õjílã 'ẽ 'bá ĩyî ánî fũlị́ nõ 'bá yî ángô lé yã? Õjílã ãlô lâkí 'bá gólĩyî lãfálé 'ásĩ lâŋõ fẽ 'bá ní drí rî bê yã?”

* **7:52 7.53** Sịsị́ rî, íĩgĩ úlị́ vérẽsĩ 7.53-8.11 nõ 'bá yî 'á kô búkũ Yõwánĩ kâ nõ 'á.

11 Õkó 'dĩ drí tã lôgõzó Yésũ drí kĩ, "'É'ẽ ĩ̃fị̃ îmbá 'bá, õjílã ãzâ ãlô lâŋõ fẽ 'bá má drí rî yû'dą̃wą̃." Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó õkó 'dĩ drí kĩ, "Ã'dô bê trá ĩtí rî, má âyê nî trá tã õnjí áníkâ 'ásĩ. Ní nĩ, gõ'dá ní 'ê tã õnjí 'dĩ kpá kô ó'dí."

Tã Pą̃rúsị̃ yî drí Yésũ rî ị̃jízó tã â'dálé ĩyî drí kĩ úlị̃ gólâkâ 'dĩ rĩ'á tã pą̃tị̃-pą̃tị̃ 'î yã rî

12 Gõ'dá nĩ̃ngá sĩ, Yésũ drí ĩtõzó kpá ó'dí õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî îmbálé. Gólâ kĩ, "Mâ ĩ'dî Ngá î'ĩ 'î õjílã ndrĩ ãngó nõ kâ rî 'bá yî drí. Õjílã gólâ tã lẽ 'bá má 'á rî, gólâ â'dô lą̃mú'á ngá î'ĩ 'ásĩ. Gõ'dá gólâ lą̃mú ị̃nị̃rị̃kúwą̃ 'ásĩ kô. Ĩtí rî, ngá î'ĩ má drí 'ẽ'á fẽlâ õjílã rî 'dĩ drí rî â'dô lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî fẽ'á gólâ drí."

13 Gõ'dá Pą̃rúsị̃ yî tíbê rĩ 'bá ĩyî lą̃tị̃ lôndãlé 'ẽzó Yésũ rî fũlị̃ rî kpá bê ĩyî õjílã õ'bí Yésũ drí rĩ'á îmbálâ 'dĩ 'bá yî lãfálé. Gõ'dá drílĩyî ngãzó úlị̃ âtálé Yésũ drí kĩ, "Nî, ã'dî â'dô kó tã lẽ'á nĩ úlị̃ áníkâ ní drí rĩzó ánî lômbélé âtálâ 'dĩ 'bá yî 'á, ní drí 'bãzó cú ĩtí ũgúlị̃ ą̃tị̃ 'bá ãkó nõ yã?"

14 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, "Má ã'dô kpálé ũgúlị̃ ą̃tị̃ 'bá ãkó rî, úlị̃ má drí rĩ'á âtálâ ámâ tãsĩ nô rĩ'á tã pą̃tị̃ị̃ 'î. Ãnî, nĩ ndré võ má drí ânĩzó 'álâ sĩ gõ'dá má drí 'ẽzó kpá gõlé 'álâ rî kô. Mâ rî gógó, má nị̃ trá kĩ, má ânĩ Ôvârí ngá lésĩ, gõ'dá má â'dô gõ'á kpá Ôvârí ngálâ ûrú 'álâ.

15 Nĩ 'bã tã ị̃sũ ãníkâ cé lã'bí ãníkâ 'á ĩ'dî. Tã 'dî tãsĩ rî, ãnî drí tã â'bãzó má rú kĩ, má ãâ'dô tã õnjí 'bá 'î. Tã ị̃sũ ámákâ rî â'dó ĩtí kô, tãlâ má zị̃ õjílã ãzâ ãlô kô tã õnjí 'bá ró.

16 Gõ'dá õzõ má õlẽ tã-vó ãníkâ kĩ̃lí rî, má â'dô kĩ'á lâ mbị̃, tãlâ má â'dó kô élê tã ị̃sũ rî 'dĩ 'á. Tã ndrĩ má drí ị̃sũlị̃ 'ẽlé rî, rĩ'á ámâ átá gólâ ámâ âjó 'bá rî kâ ĩ'dî.

17 Tã 'bã'bã ãníkâ 'á rî, íĩgĩ trá kĩ, 'Õzõ õjílã rị̃ õlẽ ĩyî tã-drị̃ trá 'dó úlị̃ ãlô 'á rî, úlị̃ rî 'dĩ trá úlị̃ pą̃tị̃ị̃ 'î.'

18 Ĩtí rî, úlị̃ má drí rĩ'á âtálâ 'dĩ 'bá yî, mâ rî gógó ãkpã ĩ'dî ũgúlị̃ ą̃tị̃ 'bá ámâ nyãányâ kâ, gõ'dá ámâ átá gólâ ámâ âjó 'bá rî kpá ĩ'dî ũgúlị̃ ą̃tị̃ 'bá ãzâ tã ndrĩ má drí rĩ'á âtálâ nõ 'bá yí kâ ĩ'dî, tãlâ úlị̃ ãmákâ ámâ átá bê ndrĩ 'dó rĩ'á úlị̃ ãlô 'î."

19 Gõ'dá nĩ̃ngá sĩ, gólĩyî drí Yésũ rî ị̃jízó kĩ, "Ánî átá íyíkâ ã'dî ĩ'dî yã? Gólâ bê ángô lé yã?" Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, "Õzõ nĩ õlẽ tã trá má 'á rî, nĩ â'dô ámâ átá rî nị̃'á. Gõ'dá õzõ nĩ õlẽ tã má 'á kô rî, nĩ nị̃ị̃ ámâ átá kpá kô."

20 Yésũ rî úlị̃ 'dĩ 'bá yî âtálé 'dĩ gólâ drí rĩrĩ tã îmbálé jó ą̃ngị̃ Ôvârí kâ rî 'álâ rî 'á, ãnyî jó gólâ rĩzó ngá fẽfẽ rĩ'á fẽlâ Ôvârí drí rî 'bãlé 'álâ rî 'á. Gõ'dá õjílã ãzãkã dõó drị̃ Yésũ rú kô, tãlâ ką̃yị̃ 'ẽzó gólâ rî rũlị̃ rî âcá drẽ kô.

Tã drị̃-'bá ą̃ngị̃ Yúdą̃ yí kâ drí úlị̃ Yésũ kâ tã ífí lâ yî nị̃zó kô rî

21 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó drị̃-'bá ą̃ngị̃ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí kpá ó'dí kĩ, "Má âtâ ãnî drí tã pą̃tị̃ị̃ ró, má â'dô nĩ'á nõngá sĩ vólé. Nĩ â'dô ámâ ndã'á kpị̃ị̃. Võ gólâ má drí 'ẽzó nĩ̃lí 'álâ rî, nĩ cá kô tólâ, gõ'dá nĩ â'dô ôdrã'á tã õnjí ãníkâ 'á, tãlâ nĩ lẽé tã ámákâ kô."

22 Gõ'dá nĩ̃ngá sĩ, drị̃-'bá ą̃ngị̃ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî bê úlị̃ Yésũ kâ âtálé 'dĩ rî, drílĩyî tã âtázó ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ, "Úlị̃ gólâkâ âtálé kĩ, mã îcá kô cãlé võ yí drí 'ẽzó nĩ̃lí 'álâ rî 'á rî, tã ífí lâ ángô tí yã? Gólâ â'dô íyî nyãányâ fũ'á yã?"

23 Nĩ̃ngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó drílĩyî tã lẽ ãkõ gólĩyíkâ tãsĩ kĩ, "Má âtâ ãnî drí, ãnî rĩ'á cé õjílã ãngó nõ kâ 'î, gõ'dá mâ rî gógó â'dó kô cé õjílã ãngó nõ kâ 'î, má ânĩ ûrú lésĩ.

24 Ĩtí rî, má âtâ ãnî drí, õzõ nĩ õlẽ tã kô kĩ, mâ ĩ'dî 'díyî pã 'bá 'î rî, lâŋõ tã õnjí ãníkâ rî kâ â'dô gõ'á ãkpã ãnî drị̃ị̃. Nĩ â'dô ôdrã'á tã õnjí ãníkâ 'á."

25 Gõ'dá drı̃-'bá ąngı̨ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí tã îjízó Yésũ tı̨ kĩ, “Ní â'dâ drẽ tã ãmâ drí trą̃, nî ã'dî ĩ'dî yã?” Yésũ drí gõzó tã-drı̃ lôgõlé gólĩyî drí kĩ, “Mâ õjílã gólâ má drí rĩ'á tã lâ âtálé ãnî drí ı̨tú vósĩ cé rî ĩ'dî.
26 Mâ rĩ'á tã bê dũû 'ẽ'á â'dálâ ãnî drí tã õnjí ãníkâ rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá má rî nõ kpá té tã gólâ ámâ âjó 'bá rî kâ âtálé ĩ'dî ãnî õjílã ãngó nõ kâ drí. Gõ'dá gólâ ámâ âjó 'bá rî, rî íyíkâ zãâ úlı̨ pą̃tı̃ı̨ âtálé ĩ'dî.”
27 Gõ'dá drı̃-'bá ąngı̨ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî nı̃ı̨ kô kĩ, Yésũ rî 'dĩ tã íyî átá Ôvârí tíbê íyî âjó 'bá rî kâ âtálé ĩ'dî gólĩyî drí.
28 Ĩtí rî, Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Má nı̃ trá kĩ, õzõ kąỹı̨ ãnî drí 'ẽzó ámâ fũlı̨ 'á lâ rî õtírĩ âcá rî, nĩ â'dô ámâ îpá'á fê lą̃lı̨-lą̃lı̨ drı̃ı̨ ûrû. Gõ'dá õzõ nĩ õ'ê trá ĩtí rî, ãnî drí gõzó nı̃lâ ą̃dũ lésĩ kĩ, pą̃tı̃ı̨, mâ ĩ'dî 'díyî pã 'bá tíbê Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî. Nĩ â'dô nı̃'á lâ kpá kĩ, tã ndrĩ má drí rĩ'á îmbálâ rî 'bá yî, â'dó kô tã ámâ nyãányâ kâ ĩ'dî. Gõ'dá má rî tã ámâ átá drí â'dálé rî îmbálé ĩ'dî.
29 Ôvârí ámâ âjó 'bá rî, gólâ bê rĩ'á má bê kąỹı̨ vósĩ cé, tãlâ má rî tã gólâ drí lẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî.”
30 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ârî ĩyî tã îmbâ-îmbâ Yésũ drí îmbálé 'dĩ bê rî, õjílã dũû gólĩyî lãfálé 'ásĩ drí ngãzó tã lẽlé Yésũ 'á.

Tã Yésũ drí îmbálé tã õjílã înjî kâ tã õnjí 'ásĩ rî tãsĩ rî

31 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó tã âtálé õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá yí 'á 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Má âtâ ãnî drí pą̃tı̨-pą̃tı̃ ró, úlı̨ Ôvârí kâ má drí rĩ'á îmbálâ ãnî drí nõ, õzõ nĩ ũnjû trá rú lâ rî, nĩ â'dô 'bã'á pą̃tı̃ı̨ tã ârí 'bá ámákâ ró.
32 Gõ'dá nĩ â'dô úlı̨ Ôvârí kâ 'dĩ ífí lâ nı̃'á. Õzõ nĩ ũnı̃ úlı̨ rî 'dĩ ífí lâ trá rî, úlı̨ rî 'dĩ â'dô ãnî înjí'á lâŋõ tã õnjí ãníkâ rî kâ 'ásĩ. Nĩ â'dó gõ'dá rą̃gı̃ı̨ tã õnjí kâ ró kô.”
33 Gõ'dá Pą̃rúsı̨ yî tíbê tã Yésũ kâ lẽ 'bá kô rî yî drí tã lôgõzó Yésũ drı̃ı̨ kĩ, “Ní kĩ ã'dô yã? Mã â'dó rą̃gı̃ı̨ õjílã ãzâ kâ 'î kô! Ãmâ rĩ'á Ãbãrãyámã rî ózõwá yî ĩ'dî. Ní â'dô ãmâ înjí'á ángô tí yã?”
34 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Má âtâ tã ãnî drí, õjílã gólâ tíbê rĩ 'bá zãâ tã õnjí 'ẽlé rî, gólâ rĩ'á rą̃gı̃ı̨ tã õnjí kâ 'î.
35 Nĩ nı̃ trá tãndí ró kĩ, rą̃gı̃ı̨ rí zãâ lôsĩ 'ẽlé íyî lı̨pı̨ gólâ drí rĩzó lôsĩ 'ẽlé drílâ rî bê kô, tãlâ lı̨pı̨ lâ îcâ trá gólâ rî gĩlí vólé õjílã ãzâ drí. Gõ'dá mvá ágó ró 'bã-lı̨pı̨ kâ rî â'dô rĩ'á cé nĩ zãâ átá lâ rî mvá ró.
36 Ĩtí rî, mâ rî gógó Ôvârí rî mvá ró rî, õzõ má ĩĩnjî ãnî trá tã õnjí ãníkâ 'ásĩ rî, pą̃tı̃ı̨ ró, áâ'dô ãnî 'bã'á drı̃-bą̃lą̃ỹı̨ ró rą̃gı̃ tã õnjí kâ 'dĩ 'ásĩ.”

Tã Yésũ drí îmbálé õjílã pą̃tı̃ı̨ Ôvârí kâ Ãbãrãyámã rî mvá yî ró rî tãsĩ rî

37 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã âtázó Pą̃rúsı̨ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Má nı̃ trá kĩ, ãnî Ãbãrãyámã rî ózõwá yî ĩ'dî. Gõ'dá nĩ 'ê ámâ fũlı̨ ã'dô tãsĩ yã? Má ndrê bê rî, nĩ 'ê ámâ fũlı̨ 'dĩ, tãlâ nĩ lẽé tã ámákâ rĩ'á îmbálâ rî kô.
38 Pą̃tı̃ı̨ ró, má âtâ ãnî drí tã gólĩyî má drí rĩ'á îmbálâ nõ rĩ'á ámâ átá drí â'dálé má drí 'ẽlé rî ĩ'dî. Gõ'dá nĩ rî ãníkâ tã gólâ ãnî átá ãzákôlâ 'dĩ drí âtálé ãnî drí 'ẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî.”
39 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ârî ĩyî bê úlı̨ Yésũ kâ âtálé 'dĩ 'bá yî rî, drílĩyî tã-drı̃ lôgõzó gólâ drí kĩ, “Pą̃tı̃ı̨ ãmâ átá rĩ'á Ãbãrãyámã ĩ'dî.”

Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Tí õzõ nĩ ã'dô pą̃tı̃ı̨ Ãbãrãyámã rî mvá yî ĩ'dî rî, tí nĩ â'dô tã lẽ'á úlı̨ ámákâ nõ 'bá yî 'á, õzõ Ãbãrãyámã drí tã lẽrẽ úlı̨ Ôvârí kâ 'á rî tí.
40 Má rî nõ pą̃tı̃ı̨ ró tã Ôvârí drí â'dálé trá má drí rî âtálé ĩ'dî. Kpálé ĩtí rî, nĩ lẽ ámâ fũlı̨. Ãbãrãyámã 'é tã ãzâ kô õzõ ãnî drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî kâtí!

41 Ã'dô ĩtí rî, nĩ â'dó kô Ãbãrãyámã rî mvá yî ĩ'dî. Ãnî átá bê rĩ'á ngĩî, tãlâ nĩ rî tã
gólâkâ 'ẽlé ĩ'dî.”
Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ârî ĩyî bê úlı̨ Yésũ kâ âtálé 'dĩ rî, drílĩyî kpá tã-drı̨ lôgõzó Yésũ
drí ã̃wã̃ sĩ kĩ, “Tã pã̃tı̨̃ı̨ ró, mã â'dó kô mõrõgíyã mvá 'î. Ãmâ átá íyíkâ kó cé ãlô Ôvârí
ĩ'dî.”
42 Ĩtí rî, Yésũ drí kpá tã âtázó õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ, “Õzõ tíkó ãnî ã'dô pã̃tı̨-pã̃tı̨̃ Ôvârí
rî mvá 'î rî, ámâ lôvó â'dô 'bã'á ãnî 'á, nĩ â'dô ámâ lẽ'á. Má ânĩí kô ámâ nyãányâ sĩ.
Má ânĩ drı̨-ãcê Ôvârí kâ sĩ. Gólâ âjô mâ nĩ.
43 Úlı̨ má drí rĩ'á âtálâ ãnî drí rî, tã ífí lâ fí kô ãnî drı̨̃ı̨ ã'dô tãsĩ yã? Nĩ gâ vólé dó,
tãlâ nĩ lẽé úlı̨ 'dĩ ârílí tã lâ 'ẽzó kô!
44 Má nı̨ trá kĩ, ãnî Sãtánã rî mvá yî ĩ'dî. Tãlâ ĩ'dî 'dĩ ãnî drí lẽzó tã Sãtánã drí lẽlé
rî 'ẽlé ĩ'dî. Tã gólâ drí lẽlé rî íyíkâ zãâ tã õjílã ûfû kâ ĩ'dî. Gólâ lẽé tã mbı̨ Ôvârí kâ rî
kô. Gólâ âtâ íyíkâ zãâ úlı̨ õnjõ kâ õjílã âdózó rî ĩ'dî, gólâ 'ê íyíkâ kpá zãâ tã íyî pı̃pı̨sı̨lı̨
drí lẽlé rî ĩ'dî, tãlâ gólâ â'dó kô tã pã̃tı̨̃ı̨ âtá 'bá 'î. Gólâ rĩ'á õnjõ lı̨pı̨ 'î.
45 Gõ'dá mâ rî gógó âdó õnjõ kô, gõ'dá má rî zãâ tã pã̃tı̨̃ı̨ âtálé ĩ'dî. Tã 'dî tãsĩ rî,
ĩ'dî ãnî drí vólé gãzó dó tã lẽlé úlı̨ má drí âtálé rî 'á.
46 Mĩ ndrê drẽ, tã ndrĩ má drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî, tã õnjí bê 'á lâ yã? Õzõ tã má drí
rĩ'á âtálâ rî 'bá yî ã'dô tã pã̃tı̨̃ı̨ 'î rî, gõ'dá nĩ lẽé tã kô 'á lâ ã'dô tãsĩ yã?
47 Õzõ ã'dô trá ĩtí rî, nĩ â'dó kô Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî, tãlâ nĩ gã úlı̨ Ôvârí kâ trá dó!
Õzõ tí nĩ ã'dô pã̃tı̨-pã̃tı̨̃ ró Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî rî, nĩ â'dô tã lẽ'á úlı̨ Ôvârí kâ má drí
rĩ'á âtálâ nõ 'bá yî 'á.”

Tã Pã̃rúsı̨̃ yî drí vólé gãzó dó tã lẽlé Yésũ 'á 'díyî pã 'bá ró rî

48 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã Yúdã̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí tã âtázó Yésũ drí 'dási sĩ kĩ, “Tíkó
mã nı̨̃ı̨ kô kĩ, nî rĩ'á Sãmárĩyã lé 'bá 'î, cú líndrí õnjí bê ní 'á yã?”
49 Ĩtí rî, Yésũ drí tã-drı̨ lôgõzó õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ, “Má â'dó líndrí õnjí bê kô. Má
rî nõ ámâ átá Ôvârí rî ı̨̃nj̃ı̨'á. Gõ'dá nĩ gã dó ámâ ı̨̃nj̃ı̨lı̨.
50 Má âtâ ãnî drí tã pã̃tı̨̃ı̨ ró, má 'bãá ámâ nyãányâ nĩ kô õjílã ı̨̃ı̨̃nj̃ı̨ ró mâ bê. Ôvârí
lẽ nĩ õjílã drí ámâ ı̨̃nj̃ı̨lı̨, gõ'dá Ôvârí â'dô tã gólĩyíkâ kĩ'á nĩ.
51 Má âtâ ãnî drí tã pã̃tı̨-pã̃tı̨̃ ró, õzõ õjílã ãzâ õlẽ tã trá úlı̨ ámákâ rĩ'á âtálâ nõ 'bá
yî 'á rî, õjílã rî 'dĩ drãá kô, gólâ â'dô rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró zãâ.”
52-53 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ârî ĩyî bê úlı̨ Yésũ kâ âtálé 'dĩ rî, drílĩyî tã âtázó gólâ drí
kĩ, “Úlı̨ ãmâ drí âtálé rî fõ trá 'álâ sĩ pã̃tı̨̃ı̨. Ãgô 'dĩ rĩ'á cú líndrí õnjí bê yí 'á. Ãmâ
ã̃'bı̨́yã̃ Ãbãrãyámã tã ã̃ngũ 'bá ã̃kû rî 'bá yí bê rî ôdrã ĩyíkâ trá. Gõ'dá õjílã ãzâ kpá
bê ãngó nõ 'á drã 'bá kô yã? Gõ'dá ánî nyãányâ, ní âtâ tã kĩ, õzõ mã ãârî úlı̨ ánîkâ
trá rî, mã îcá kô drãlé rî! Ní ı̨̃sũ ánîkâ bê rî, nî ã'dî ĩ'dî yã? Ĩtí rî, mbârâkã ánîkâ rî
lã̃vũ gã̃rã̃ mbârâkã gólĩyî tíbê drã 'bá 'dĩ 'bá yí kâ drı̨̃ı̨ sĩ yã?”
54 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drı̨ lôgõzó kpá ó'dí gólĩyî drí kĩ, “Nĩ ı̨̃sũ ãnîkâ bê rî,
má 'bã ámâ nyãányâ nĩ â'dólé ãmbá ró yã? Â'dó ĩtí kô. Tí õzõ má õró ámâ nyãányâ
'bãâ nĩ â'dólé ãmbá ró rî, tí úlı̨ ámákâ nõ â'dô 'bã'á âzâ-âzâ ró ãnî drí. Gólâ tíbê ámâ
'bã 'bá ãmbá ró rî, rĩ'á ámâ átá tíbê ãnî drí rĩ'á ı̨̃nj̃ı̨lâ kĩ, ãâ'dô Ôvârí ãníkâ ĩ'dî rî ĩ'dî.
55 Gõ'dá nĩ nı̨̃ı̨ gólâ kô. Má nı̨ gólâ trá cé nĩ. Tí õzõ má ãâtâ kĩ, má ũnı̨̃ı̨ gólâ kô rî,
má â'dô 'bã'á õnjõ 'bá ró õzõ ãní kâtí. Má nı̨ gólâ trá tãndí ró, gõ'dá má rî nõ té tã
gólâ drí lẽlé má drí 'ẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî.
56 Ã̃kû ró drẽ ãkpã Ãbãrãyámã drãâ kô rî, gólâ 'bã lı̨fı̨ trá âcâ-âcâ ámákâ drı̨̃ı̨, gõ'dá
gólâ rĩ'á ãyĩkõ ró ámâ ndrẽlé. Gõ'dá tãlâ ã'dô 'î ãnî gólâ rî ózõwá yî drí ámâ lẽzó kô
yã?”

57 Gõ'dá Pą̃rúsị̃ 'dî 'bá yî drí kpá tã lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Wáâwá, ní rî tã âtálé ĩtí 'dĩ
ã'dô tãsĩ yã? Ndrô áníkâ cá drẽ nyâ'dî-rị̃-drị̃-lâ-ngâ-mûdrị́ kô. Ãmâ ą́'bíyą́ Ãbãrãyámã
drã trá ą̃kû ró, gõ'dá ní âkĩ'á nĩ rî, yí õndrê gólâ trá 'dĩ ángô tí yã?”
58 Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó drílĩyî kĩ, “Má âtâ ãnî drí tã pą̃tị́-pą̃tị̃ ró, sị́sị́ drẽ Ãbãrãyámã
rî tị̃ ãkó rî, mâ bê rĩ'á ą̃kû ró Ôvârí ngálâ.”
59 Gõ'dá nĩngá sĩ, Pą̃rúsị̃ yî ârî ĩyî úlị́ Yésũ drí âtálé 'dĩ bê rî, kôrô drílĩyî ngãzó
ą̃wą̃ ró, nĩ'á kúnị́ mvá lôndãlé 'ẽzó Yésũ rî lûvũlị́ ĩ'dî sĩ lâ fũlị́, tãlâ gólâ âmã yî trá
â'dólé Ôvârí ró.* Gõ'dá kôrô Yésũ drí íyîngá 'bẽzó dị̃ vólé gólĩyî ágálé sĩ ą̃'dị́-drị̃ jó
ą́ngị́ Ôvârí kâ kâ 'dĩ 'ásĩ.

9

Tã Yésũ drí ãgô gólâ tị̃lị́ lĩfị́ ãkó rî lĩfị́ lâ njĩzó ką̃yị̃ lôvô-lôvô kâ sĩ rî

1 Ką̃yị̃ ãzâ sĩ, Yésũ yî rĩ'á lą̃vũ'á lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê lą́tị̃ drĩ̃ị̃ sĩ. Gõ'dá drílĩyî
nĩzó ãgô ãzâ ûsúlị́, útị̃ ãgô rî 'dĩ kó lĩ̃fị́ ãkó 'álé lésĩ.
2 Lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî bê ãgô 'dĩ lĩ̃fị́ ãkó rî, drílĩyî Yésũ rî îjízó kĩ, “Tã
îmbá 'bá, tã õnjí rî gógó ãgô nõ 'bã 'bá gólâ rî tĩ̃zó 'álé lésĩ lĩ̃fị́ ãkó nõ ã'dî kâ ĩ'dî yã?
'Dĩî tã õnjí átá lâ yí kâ ĩ'dî ândré lâ bê, ngãtá tã õnjí gólâ rî nyãányâ kâ ĩ'dî yã?”
3 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ jãzó gólĩyî drí kĩ, “Tĩ̃tị̃ ãgô 'dĩ kâ lĩ̃fị́ ãkó 'dĩ rî â'dó kô tã õnjí
õjílã ãzâ ãlôlâ kâ tãsĩ. Tĩ̃tị̃ gólâkâ lĩ̃fị́ ãkó 'dĩ, Ôvârí lẽ má drí mbârâkã íyíkâ â'dálé
ãgô nõ rú lĩ̃fị́ lâ njĩ̃njĩ̃ sĩ.
4 Rĩ'á tãndí ró ãmâ drí lôsĩ Ôvârí gólâ ámâ âjó 'bá rî kâ rî 'ẽzó ngbãângbânõ
ãkpãkã'dã ngá ą̃nị́ drẽ kô. Tãlâ ĩ̃tú õfĩ trá rî, õjílã ãzâ gõ'dá yû'dą́wą́ lôsĩ 'ẽlé ngą́cị̃
sĩ.
5 Gõ'dá nĩ ndrê drẽ, ką̃yị̃ má drí 'bãzó drẽ bê rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró ãngó nõ 'á rî, mâ
ĩ'dî rĩ'á Ngá î'ĩ 'î õjílã ãngó nõ kâ drí.”
6 Gõ'dá Yésũ âtálé bê úlị́ 'dĩ ĩtí lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí rî, gólâ drí ą̃ndĩ̃zó tũ wũlị́
ĩ̃nyą́kú drĩ̃ị̃, gõ'dá drílâ tũ 'dî ônjázó ĩ̃nyą́kú bê gõzó ũlútrą́ lâ 'dĩ bẽlé ãgô 'dĩ lĩ̃fị́
ĩ̃nyĩ̃rĩ̃kõ lâ 'á.
7 Gõ'dá nĩngá sĩ, drílâ tã âtázó ãgô 'dĩ drí kĩ, “Ní nĩ ánî lĩ̃fị́ jĩ̃lí ą́pą̃rị̃ gólâ zĩ̃lị́ Sĩlómã*
nã 'álâ.” Gõ'dá ãgô 'dĩ drí ngãzó nĩ̃lí ą́pą̃rị̃ rî 'dĩ tị́ 'álâ. Gólâ cã bê tólâ rî, drílâ íyî
lĩ̃fị́ jĩzó lũmvû ą́pą̃rị̃ 'dĩ kâ sĩ, õzõ Yésũ drí âtálé gólâ drí rî kâtí. Kôrô ãgô 'dĩ lĩ̃fị́ lâ
drí rû njĩzó, drílâ võ ndrẽzó ngbángbá. Gõ'dá ãgô 'dĩ drí ngãzó gõlé 'bã 'álâ.
8 Ĩtí rî, õjílã gólĩyî 'bã-tị̃-'dị̃-ãzí gólâkâ ró rî yî gõ'dá kpá gólĩyî gólâ rî ndrẽ 'bá trá
sị́sị́ rĩrĩ̃ 'á lą́tị̃ gãrã drị̃ 'á rĩ'á ngá zĩ̃lị́ õjílã tị́ sĩ rî drí tã âtázó kĩ, “Hé, ákĩ 'dĩî fí ãgô
lĩ̃fị́ ãkó rĩ 'bá rĩlí ngá zĩ̃lị́ kárá õjílã tị́ sĩ lą́tị̃ gãrã drị̃ 'á rî ĩ'dî kô yã? Gólâ gõ rî ngá
ndrẽlé nõ ángô tí ró yã?”
9 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî kĩ, “'Dĩî â'dó kô gólâ ĩ'dî! Ãgô ãzâ bê rĩ'á nyé õzõ gólâ tí.”
Gõ'dá ãgô lĩ̃fị́ lâ drí rû njĩ̃lị́ trá 'dĩ ârílí bê tã õjílã 'dî 'bá yî drí rĩ'á ôjálâ ĩyî lãfálé 'ásĩ
'dî rî, drílâ gõzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ, “Mâ ĩ'dî tíbê lĩ̃fị́ ãkó rĩ 'bá ngá zĩ̃lị́ õjílã tị́ sĩ lą́tị̃
gãrã drị̃ 'ásĩ rî. Má rî võ ndrẽlé nõ nĩ pą̃tĩ̃ị̃, tãlâ ámâ lĩ̃fị́ njĩ̃ rû trá!”
10 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî tị̃ lâ yî drí ą̃'dị́zó ndrĩ. Gõ'dá drílĩyî ãgô 'dĩ îjízó kĩ, “Ánî lĩ̃fị́
njĩ̃ rû ní drí rĩzó võ ndrẽlé 'dĩ ángô tí yã?”
11 Ãgô 'dĩ drí tã-drị̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Ãgô gólâ rú bê Yésũ rî njĩ̃ ámâ lĩ̃fị́ nĩ. Gólâ
wû tũ nĩ ĩ̃nyą́kú ônjázó ĩ'dî sĩ lâ, gõzó ũlútrą́ lâ 'dĩ bẽlé ámâ lĩ̃fị́ 'á. Gõ'dá gólâ drí
ámâ jõzó nĩ̃lí ą́pą̃rị̃ zĩ̃lị́ Sĩlómã rî tị́ 'álâ ámâ lĩ̃fị́ jĩ̃lí lũmvû lâ sĩ. Gõ'dá má jĩ ámâ lĩ̃fị́
lũmvû nã sĩ bê rî, kôrô ámâ lĩ̃fị́ drí rû njĩzó má drí võ ndrẽzó ngbángbá!”

---

* **8:59 8.59** Lã'bí Yúdą̃ yí kâ vó ró rî, 'dĩî rĩ'á lâŋõ rĩ'á fẽlâ õjílã gólâ íyî âmã 'bá Ôvârí ró rî drí rî ĩ'dî. * **9:7 9.7** ***Sĩlómã*** Rú 'dĩ rî tã ífí lâ kĩ, lĩ̃mvû tíbê âjólé õjílã drí mvũlị́ rî.

12 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî drí kpá gólâ rî îjízó kĩ, “Gõ'dá ãgô rî gógó 'dĩ bê ángô lé
yã?” Ãgô 'dĩ drí tã-drı̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Má nı̃ı́ võ gólâ drí 'bãzó 'á lâ rî kô.”

Tã Pa̗rúsı̃ yî drí lẽzó tã nı̃lı́ tã ãgô lı̃fı́ ãkó rî lı̃fı́ lâ nı̃zó rî tãsĩ rî

13 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã 'dî 'bá yî drí ngãzó ãgô Lı̃fı́ lâ nı̃zílı́ trá 'dĩ trõlé âjílí Pa̗rúsı̃ yî
ândrá tã lâ â'dálé gólĩyî drí.
14 Gólĩyî âjî ãgô 'dĩ Pa̗rúsı̃ yî ngálâ, tãlâ ka̗yı̃ gólâ Yésũ drí ãgô 'dĩ Lı̃fı́ lâ nı̃zó 'á lâ
rî rĩ'á ka̗yı̃ lôvô kâ 'î.
15 Gõ'dá Pa̗rúsı̃ yî drí ãgô 'dĩ îjízó kĩ, “Ánî Lı̃fı́ nı̃ı rû trá ángô tí ró võ ndrẽlé yã?”
Gólâ kĩ, “Ãgô rú bê Yésũ rî ônjâ ı̃nya̗kú nĩ tũ sĩ ũlútra̗ lâ trõlé bẽlé ámâ Lı̃fı́ 'á, gõ'dá
gólâ kĩ, má õnĩ nĩ'á ámâ Lı̃fı́ jĩlí. Gõ'dá má jĩ ámâ Lı̃fı́ bê rî, kôrô ámâ Lı̃fı́ drí rû nı̃zó
võ ndrẽlé dódó nõ!”
16 Gõ'dá Pa̗rúsı̃ yî ârílí bê úlı́ ãgô 'dĩ drí ngĩlí gólĩyî drí 'dĩ rî, kôrô drílĩyî ngãzó rĩ'á
tı̃ ânyálé ĩyî lãfálé 'ásĩ. Ãzâ 'bá yî kĩ, “Ã'dô ĩtí rî, ãgô Yésũ 'dĩ tã õnjí 'bá 'î. Ôvârí âjó
gólâ nĩ kô, tãlâ gólâ wã trá tã 'bã'bã ãmákâ ka̗yı̃ rãtáã kâ rî kâ drı̃ı̃ sĩ.” Gõ'dá ãzâ 'bá
yî kĩ ĩyíkâ rî, “Õjílã gólâ 'bã 'bá tã õnjí 'bá ró rî â'dô íyíkâ mbârâkã ûsú'á tã lârâkô
ãmbá ĩtí 'dĩ 'ẽzó 'dĩ ã'dô 'ásĩ yã?”
17 Ĩtí rî, Pa̗rúsı̃ 'dĩ 'bá yî drí ãgô 'dĩ îjízó kpá ó'dí kĩ, “Nî gólâ tíbê Lı̃fı́ lâ nı̃zílı́ nõ, ní
âtâ drẽ tã nô tãndí ró ãmâ drí. Tã ı̃sũ ániká ãgô gólâ ánî Lı̃fı́ nı̃ı 'bá 'dĩ tãsĩ rî íyíkâ
ángô tí yã?” Gõ'dá ãgô 'dĩ drí tã-drı̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Ãgô ámâ Lı̃fı́ nı̃ı 'bá 'dĩ, gólâ
rĩ'á tã a̗ngũ 'bá Ôvârí drí âjólé rî ĩ'dî!”
18 Gõ'dá kpálé tã ndrĩ ãgô 'dĩ drí ngĩlí Pa̗rúsı̃ 'dĩ 'bá yî drí 'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî, gólĩyî gâ
ĩyî vólé dó tã lẽlé kĩ, pa̗tı̃ı̃ ãgô 'dĩ tı̃rı̃ lâ 'ásĩ rî gólâ rĩ'á Lı̃fı́ ãkó, gõ'dá Yésũ nı̃ı Lı̃fı́ lâ
nĩ võ ndrẽlé dódó. Gõ'dá drílĩyî võrã jõzó ãgô 'dĩ átá lâ yî vó ândré lâ bê gólĩyî a̗zı́lı́
ânĩlí ĩyî ngálâ.
19 Gõ'dá ãgô 'dĩ átá lâ yî âcâ bê ândré lâ bê rî, Pa̗rúsı̃ 'dĩ 'bá yî drí kpá gólĩyî îjízó
kĩ, “Nõô pa̗tı̃ı̃ mvá ágó ãnî drí tı̃lı́ Lı̃fı́ ãkó 'álé lésĩ rî ĩ'dî yã? Õzõ ã'dô pa̗tı̃ı̃ gólâ ĩ'dî
rî, Lı̃fı́ lâ gõ nı̃ı rû rĩ'á võ ndrẽlé ãmbã drı̃ı̃ nõ ángô tí ró yã?”
20 Gõ'dá ãgô 'dĩ átá lâ yî ândré lâ bê drí tã-drı̃ lôgõzó Pa̗rúsı̃ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Ãwô
pa̗tı̃ı̃, nõô mvá ágó ãmákâ rî ĩ'dî, mã nı̃ trá pa̗tı̃ı̃ kĩ, mã tı̃ gólâ trá Lı̃fı́ ãkó.
21 Gõ'dá mã nı̃ı́ la̗tı̃ ãmâ mvá 'dĩ Lı̃fı́ lâ drí rû nı̃zó rî kô, ngãtá ã'dî nı̃ı Lı̃fı́ lâ nĩ võ
ndrẽlé yã rî. Nĩ â'dô îjí'á lâ fí gólâ tı́, gólâ ãã'dâ ró íyî tı̃ sĩ ãnî drí, tãlâ gólâ trá õjílã
ãmbá 'î.”
22 Ãgô 'dĩ átá lâ yî ândré lâ bê âtâ ĩyî tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ gólĩyî ũrı̃ ró tã 'bã'bã Yúda̗
yí kâ tãsĩ kĩ'á nĩ rî, õzõ õjílã ãzâ õlẽ tã trá Yésũ 'á kĩ, gólâ ãã'dô 'díyî pã 'bá 'î rî, áã'dô
õjílã rî 'dĩ drõ'á vólé jó tã Ôvârí kâ ârî kâ 'ásĩ.
23 'Dĩĩ tã ífí ãgô 'dĩ átá lâ yî ândré lâ bê drí tã âtázó Pa̗rúsı̃ 'dĩ 'bá yî drí, gólĩyî ĩĩjî
mvá 'dĩ ãã'dâ ró bê cú íyî tı̃ sĩ, tãlâ gólâ trá ãmbá ró rî ĩ'dî.
24 Gõ'dá Pa̗rúsı̃ 'dĩ 'bá yî drí ãgô Lı̃fı́ lâ nı̃zílı́ 'dĩ a̗zı́zó kpá ó'dí tã îjízó tı́ lâ kĩ. “Ní
â'dâ drẽ tã pa̗tı́-pa̗tı̃ Ôvârí rî ı̃nı̃zó rî ãmâ drí Ôvârí ágálé, pa̗tı̃ı̃ ãgô rú bê Yésũ 'dĩ nı̃ı
ánî Lı̃fı́ fí nĩ yã? Mã îjî nî nõ rî, tãlâ mã nı̃ trá ãgô gólâ Yésũ 'dĩ rĩ'á tã õnjí 'bá 'î.”
25 Gõ'dá ãgô 'dĩ drí tã-drı̃ lôgõzó Pa̗rúsı̃ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Má nı̃ı́ kô ngãtá Yésũ tã
õnjí 'bá 'î yã ngãtá â'dó kô tã õnjí 'bá 'î yã rî. Tã má drí nı̃lı́ rî íyíkâ cé tã ãlô 'î, ámâ
Lı̃fı́ ndré võ kó kô ãkpã ámâ tı̃rı̃ lésĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, Yésũ nı̃ı ámâ Lı̃fı́ trá,
ámâ Lı̃fı́ ndrê võ gõ'dá trá dódó.”
26 Nĩngá sĩ, Pa̗rúsı̃ 'dĩ 'bá yî drí ãgô 'dĩ îjízó kpá ó'dí kĩ, “Ní âtâ drẽ tã mbı̃ rî ĩ'dî
ãmâ drí! Gólâ 'ê ã'dô tã 'î ánî Lı̃fı́ drí rû nı̃zó võ ndrẽlé nõ yã?”

27 Gõ'dá ãgô 'dĩ drí ngãzó tã-drị̃ lôgõlé gólĩyî drí kĩ, “Nĩ rî ámâ ĩjílí kpá ó'dí tã ãlô
nõ tãsĩ 'dî tãlâ ã'dô 'î yã? Tí õzõ má õró tã-drị̃ lôgõô ãnî drí kô rî, rĩ'á tãndí ró! Nĩ ĩjî
mâ 'dĩ, tãlâ nĩ lẽ kpá trá â'dólé tã ârí 'bá Yésũ kâ ró yã?”
28 Gõ'dá Pą̃rúsị̃ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó ą̃wą̃ ró úlı̨ 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Drílĩyî ãgô 'dĩ 'dãzó
gõ'dá tã âtázó drílâ kĩ, “Mã ndrê bê rî, nî rî gógó rĩ'á tã ârí 'bá ãzâ ãlô Yésũ kâ rî ĩ'dî.
Gõ'dá mã rî ãmákâ tã 'bã'bã Músą̃ kâ rî ârílí gõ'dá 'ẽlé ĩ'dî.
29 Tãlâ mã nị̃ trá kĩ, Ôvârí âtâ úlı̨ trá ãmâ ą̃'bíyą̃ yî drí Músą̃ sĩ, rĩ'á úlı̨ pą̃tị̃ 'î. Gõ'dá
mã nị̃ı̨ tã ãzãkã kô Yésũ rî tãsĩ. Gõ'dá mã nị̃ı̨ võ gólâ drí ânĩzó 'álâ sĩ rî kpá kô.”
30 Nĩngá sĩ, ãgô 'dĩ drí kpá tã-drị̃ lôgõzó 'wãâ gólĩyî drí kĩ, “'Dĩî úlı̨ ángô rî ĩ'dî ãnî
drí rĩ'á âtálé ĩtí 'dĩ yã? Nĩ kĩ, yĩ ũnị̃ı̨ võ gólâ drí ânĩzó 'álâ sĩ rî kô! Nĩ ị̃sũ tã mbârâkã
gólâkâ tãsĩ. Útị̃ mâ rĩ'á Ị̃ı̨fị̃ ãkó, gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ nị̃ĩ ámâ Ị̃ı̨fị̃ nĩ má drí rĩzó
võ ndrẽlé dódó nõ!
31-33 Ĩtí ą̃kû lâ sĩ tã ómvó ngá 'ásĩ rî, nĩ ârî tã ãzâ trá kĩ, õjílã mvá ãzâ bê êdê õjílã
gólĩyî tị̃lı̨ Ị̃ı̨fị̃ ãkó rî 'bá yî trá, gõ'dá Ị̃ı̨fị̃ lâ yî drí rû nị̃ĩzó võ ndrẽlé dódó yã? Õzõ
mbârâkã Yésũ drí ámâ Ị̃ı̨fị̃ êdézó nõ ã'dô Ôvârí kâ kô rî, gólâ îcá tã lârâkô ĩtí 'dĩ 'ẽlé
kô, tãlâ Ôvârí fẽé mbârâkã íyíkâ kô õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã õnjí 'ẽlé rî 'bá yî drí, gólâ rî
cé tã õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã gólâkâ 'ẽlé rî kâ ârílí ĩ'dî.”
34 Gõ'dá Pą̃rúsị̃ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî tã ãgô 'dĩ drí lôgõlé ĩyî drí 'dĩ bê rî, drílĩyî â'dózó
ą̃wą̃ ró rõô. Gõ'dá drílĩyî tã âtázó ãgô 'dĩ drí kĩ, “Útị̃ nî Ị̃ı̨fị̃ ãkó 'dĩ ákĩ fí tã õnjí ániká
drí sĩ kô yã? Ãmâ gólĩyî tã Ôvârí kâ nị̃ 'bá trá tãndí ró rî, ní â'dô ãmâ îmbá'á tã Ôvârí
kâ sĩ ángô tí yã?” Gõ'dá drílĩyî ãgô 'dĩ drõzó vólé ĩyî lãfálé sĩ.
35 Gõ'dá Yésũ ârílí bê kĩ, Pą̃rúsị̃ yî drô ãgô yí drí Ị̃ı̨fị̃ lâ nị̃ĩlı̨ 'dĩ trá rî, gólâ drí 'dẽzó
rĩ'á ãgô 'dĩ lôndãlé. Gõ'dá gólâ ûsúlı̨ bê ãgô 'dĩ rî, gólâ drí ãgô rî 'dĩ ĩjízó kĩ “Pą̃tị̃ı̨, ní
lẽ tã fí trá 'díyî pã 'bá Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî 'á yã?”
36 Ãgô 'dĩ drí tã-drị̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Ãmbá, ní â'dâ drẽ 'díyî pã 'bá rî gógó 'dĩ
má drí, tãlâ má lẽ ró tã bê gólâ 'á.”
37 Nĩngá sĩ, Yésũ drí gõzó tã-drị̃ lôgõlé gólâ drí kĩ, “Ní ndrê gólâ trá ání Ị̃ı̨fị̃ sĩ. Gólâ
rî gógó ĩ'dî rĩ 'bá tã âtálé ní bê ngbãângbânõ rî.”
38 Gõ'dá ãgô 'dĩ ârílí bê tã Yésũ kâ âtálé 'dĩ rî, gólâ drí 'ã'î tị̃zó vũdrı̨ Yésũ rî ị̃nị̃ĩlı̨.
Gõ'dá drílâ tã âtázó kĩ, “Kúmú, má nị̃ trá kĩ, nî ĩ'dî 'díyî pã 'bá Ôvârí drí âjólé trá rî.
Ngbãângbânõ rî, má lẽ tã trá ní 'á.”

Tã Yésũ drí Pą̃rúsị̃ yî zị̃zó ị̃ı̨fị̃ ãkó lé 'bá ró rî

39 Tã 'dî 'bá yî vósĩ rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé ãgô yí drí Ị̃ı̨fị̃ lâ nị̃ĩlı̨ trá 'dĩ drí kĩ,
“Má ânĩ ãngó nõ 'á nõ, tãlâ õjílã gólĩyî Ị̃ı̨fị̃ ãkó tã Ôvârí kâ nị̃ 'bá drẽ kô rî 'bá yî Ị̃ı̨fị̃
lâ yî ũnị̃ĩ ró rû bê tã Ôvârí kâ nị̃ĩlı̨, gõ'dá gólĩyî kĩ 'bá nĩ, yĩ ũnị̃ tã Ôvârí kâ trá dódó
rî, Ị̃ı̨fị̃ lâ yî drí ą̃sị̃zó kpą̃ą̃kũ. 'Dĩî tã ífí gólâ má drí ânĩzó ãngó nõ 'á rî ĩ'dî 'dĩ.”
40 Gõ'dá Yésũ õtírĩ rĩî úlı̨ 'dĩ 'bá yî âtálé rî, Pą̃rúsị̃ ãzâ 'bá yî kpá bê âdré'á tólâ.
Gõ'dá drílĩyî tã ĩjízó Yésũ tĩ kĩ, “Úlı̨ gólâ ní drí âtálé 'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî, ní ị̃sũ ániká bê
rî, ãmâ kpá Ị̃ı̨fị̃ ãkó yã?”
41 Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Tí õzõ nĩ õró tã-drị̃ lẽê nõ kĩ, nĩ â'dô Ị̃ı̨fị̃ ãkó
rî, nĩ â'dô ânĩ'á Ôvârí ngálâ, gõ'dá gólâ â'dô ãnî âyé'á tã õnjí ãníká 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dá nĩ
âtálé bê trá kĩ, yĩ â'dô cú Ị̃ı̨fị̃ bê võ ndrẽzó rî, nĩ âdô 'dĩ ãnî nyãányâ 'î. Gõ'dá Ôvârí
â'dô lâŋõ fẽ'á ãnî drí tã õnjí ãníká tãsĩ.”

10

Tã Yésũ drí úlı̨ mãnĩgõ âtázó tã õjílã íyíkâ vó lâ yî ndrẽndrẽ kâ tãsĩ õzõ ką̃bị̃ĩlı̨kị̃ kâtí rî

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó úlı̨ mãnĩgõ âtálé Pã̧rúsı̨̃ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Má âtâ
ãnî drí tã pã̧tı̨-pã̧tı̨ ró, õjílã gólâ fĩ 'bá kô jó tı̨lı̨-tı̨ kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ lôkí 'bá kâ rî 'ásĩ, gõ'dá mbã
'bá íyíkâ ãbẽ drı̨ 'ásĩ fĩlí jó 'álâ rî, gólâ rĩ'á ũgú 'î.
2 Gõ'dá õjílã gólâ ânĩ 'bá fĩlí jó 'álâ kôrô jó tı̨lı̨-tı̨ 'ásĩ rî, rĩ'á kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ lôkí 'bá 'î.
3 Kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ lı̨pı̨̃ 'dĩ â'dô ânĩ'á âcálé a̧tı̨̃ tı̨. Ĩtí rî, kõró tı̨̃ vó ndrẽ 'bá 'dĩ â'dô a̧tı̨̃ nj̃ı̨'á
drílâ. Gõ'dá gólâ â'dô kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ íyíkâ 'dĩ 'bá yî zı̨̃'á rú sĩ ãlô-ãlô. Gõ'dá kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ gólâkâ
'dĩ 'bá yî ndrĩ â'dô gólâ rî gbórókõ nı̨̃'á, gõ'dá drílĩyî ânĩzó gólâ ngálâ, drílâ gólĩyî
lôfõzó ĩví 'álâ.
4 Gólâ â'dé'á sı̨sı̨, gõ'dá kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí 'dẽzó gólâ vósĩ. Ĩtí rî, kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃
'dî 'bá yî â'dô ĩyî 'dẽ'á ndrĩ nĩ̃lí vó lâ sĩ ũrı̨̃ ãkó, tãlâ gólĩyî nı̨̃ gólâ rî gbórókõ trá tãndí
ró. Gólâ â'dô gólĩyî drı̨̃'á nĩ'á âjílâ võ õmã bê rî 'álâ.
5 Gõ'dá õzõ ã'dô õjílã lídí 'î rî, kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ 'dî 'bá yî â'dô 'bã'á ĩyî ũrı̨̃ ró 'dẽlé vó lâ sĩ,
gólĩyî â'dô lârá'á vólé, tãlâ gólĩyî nı̨̃ı̨ gólâ rî gbórókõ kô.”
6 Ĩtí rî, Pã̧rúsı̨̃ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî bê úlı̨ Yésũ kâ âtálé 'dĩ rî, tã ífí lâ fí gólĩyî drı̨̃ı̨̃ kô,
tãlâ gólâ âtâ úlı̨ 'dĩ 'bá yî úlı̨ mãnĩgõ sĩ.

Tã Yésũ drí tã âtázó kĩ, yí â'dô ĩ'dî Kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ lôkí 'bá tãndí 'î rî

7 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã âtázó ó'dí Pã̧rúsı̨̃ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Má âtâ tã pã̧tı̨̃ı̨̃ ró ãnî drí
kĩ, mâ ĩ'dî rĩ 'bá õjílã ámákâ rî 'bá yî vó lâ yî ndrẽlé dódó õzõ kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ lôkí 'bá drí rĩrĩ
kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ íyíkâ vó lâ yî ndrẽlé rî kâtí. Gõ'dá mâ rî gógó ĩ'dî a̧tı̨̃ jó tı̨lı̨-tı̨ kâ ĩ'dî gólĩyî drí
ndrĩ.
8 “Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî ânĩ 'bá sı̨sı̨ má drí sĩ rî 'bá yî 'bã ĩyî nyãányâ trá â'dólé
kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ lôkí 'bá ró, tákõ gõ'dá gólĩyî rĩ'á ũgú 'î. Tã 'dî tãsĩ rî, kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ gã dó gólĩyî
gbórókõ ârílí 'dẽzó gólĩyî vósĩ.
9 Ĩtí rî, mâ ĩ'dî rĩ'á a̧tı̨̃ tı̨ 'î kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ drí. Kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ gólĩyî fĩ 'bá jó 'álâ kôrô má sĩ rî â'dô
ĩyî ngá pã'á. Má â'dô gólĩyî vó ndrẽ'á, ngá õnjí 'é gólĩyî kô. Õzõ gólĩyî õtírĩ ĩyî 'ẽê
âfõlé nĩ'á õmã nyãlé rî, gõ'dá drílĩyî âgõzó fĩlí jó 'álâ lâŋõ ãzâ ãkó.
10 Ũgú ânĩ ĩyíkâ cé kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ ûgũlı̨, gõ'dá kpá gólĩyî ûfúlı̨ vólé. Gõ'dá mâ rî gógó, má
ânĩ nõ, tãlâ kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ ámákâ rî 'bá yî ũûsû ró ngá pãpã bê, ngá pãpã gólâ 'ẽ 'bá gólĩyî
'bãlé rĩlí zãâ lédrẽ-lédrẽ ró ãyĩkõ sĩ mbârâkã Ôvârí kâ sĩ rî.
11 “Mâ ĩ'dî rĩ'á “ ‘Kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ lôkí 'bá tãndí” ’ rĩ 'bá vó kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ íyíkâ vó lâ yî ndrẽlé
dódó rî ĩ'dî. Mâ rĩ'á njãâ ámâ nyãányâ fẽlé drãlé gólĩyî pãlé tã õnjí 'ásĩ.
12 Õjílã gólâ rĩ 'bá kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ vó ndrẽlé cé lãfâ tãsĩ rî ndré kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ vó dódó kô, tãlâ
gólâ â'dó kô kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ 'dî 'bá yî lı̨pı̨̃ lâ 'î. Õzõ gólâ õndrê kíâkêlówá trá ânĩrĩ 'á kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃
rũlı̨ rî, gólâ â'dô rã'á kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ 'dî 'bá yî âyélé kíâkêlówá 'dĩ drí rũlı̨, gõ'dá kpá gólĩyî
lâpẽlé lã̧'búlı̨ fãã.
13 Kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ vó ndrẽ 'bá 'dĩ râ kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ 'dî 'bá yî âyélé, tãlâ gólâ 'ê lôsĩ 'dî cé lãfâ
ûsúzó. Tí õzõ kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ vó ndrẽ 'bá 'dĩ õró 'bãâ ngá lẽlẽ bê kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ 'dî 'bá yî vó lâ yî
ndrẽndrẽ tãsĩ rî, gólâ îcá rãlé gólĩyî âyélé kô.
14-15 “Mâ rî gógó ĩ'dî “ ‘Kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ lôkí 'bá tãndí” ’ rĩ 'bá kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ ámákâ rî 'bá yî vó lâ
yî ndrẽlé dódó rî ĩ'dî. Ãmâ rĩ'á ámâ átá bê ngá ãlô 'î. Má nı̨̃ gólâ trá tãndí ró, gõ'dá
gólâ nı̨̃ mâ kpá trá tãndí ró. Kpá ĩtí, kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ ámákâ rî 'bá yî nı̨̃ ĩyî mâ trá dódó, kpá
õzõ má drí gólĩyî nı̨̃rı̨̃ dódó rî kâtí. Mâ rĩ'á njãâ drãlé gólĩyî pãlé tã õnjí 'ásĩ.
16 Kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ ãzâ 'bá yî kpá bê.* Má â'dô gólĩyî 'bã'á â'dólé kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ ámákâ ró.
Ngbãângbânõ gólĩyî rí kô võ ãlô 'á kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ ámákâ nõ 'bá yí bê. Gõ'dá má â'dô gólĩyî
a̧zı̨'á kpá ânĩlí má ngálâ, tãlâ gólĩyî õrî ró ĩyî bê ngá ãlô ró kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ ámákâ nõ 'bá yí
bê. Gólĩyî â'dô ámâ gbórókõ nı̨̃'á. Gõ'dá má â'dô gólĩyî ê'bé'á ndrĩ võ ãlô 'á â'dólé
kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ ámâ nyãányâ kâ ró. Mâ lôkí 'bá gólĩyíkâ ĩ'dî ndrĩ.

* **10:16 10.16** Kã̧bı̨̃lı̨kı̨̃ ãzâ 'bá yî 'dĩ rĩ'á õjílã 'bã̧súrú lídí ãzâ 'ásĩ rî 'bá yî ĩ'dî.

17 Má â'dô ámâ nyãányâ fẽ'á drãlé. Õzõ má õdrã trá rî, má â'dô lîdrí'á kpá ó'dí
õdrã rî 'dĩ 'ásĩ, tãlâ õjílã ámákâ rî 'bá yî pãlé. 'Dĩî tã ámâ átá drí 'bãlé má drí 'ẽlé rî
ĩ'dî.
18 Õjílã ãzâ yû 'ẽ 'bá ámâ fũlı̨ cú ĩtí mbârâkã íyíkâ sĩ. Má â'dô ámâ nyãányâ fẽ'á nĩ
drãlé. Mâ kpá rĩ'á mbârâkã bê lîdrízó õdrã rî 'dĩ 'ásĩ. Tãlâ 'dĩî rĩ'á tã gólâ ámâ átá
Ôvârí drí 'bãlé má drí 'ẽlé rî ĩ'dî."
19 Gõ'dá drı̨̃-'bá ạ́ngı̨́ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî bê úlı̨́ Yésũ kâ âtálé 'dĩ rî, gólĩyî lẽé
ĩyî tã-drı̨̃ kô ĩyî lãfálé 'ásĩ úlı̨́ Yésũ kâ âtálé 'dĩ 'bá yî tãsĩ, gõ'dá drílĩyî lãfálé cãzó.
20 Õjílã dũû gólĩyî lãfálé sĩ kĩ, "Yésũ ã'dô cú líndrí õnjí bê yí 'á rĩ'á gólâ rî 'bãlé
â'dólé lîfõ-lîfõ ró. Tãlâ ã'dô 'î ãnî drí rĩzó tã gólâkâ ârílí yã?"
21 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî gólĩyî lãfálé sĩ kĩ ĩyíkâ rî, "Õjílã gólâ líndrí õnjí bê rî îcá kô
úlı̨́ âtálé ĩtí. Líndrí õnjí â'dô mbârâkã ûsú'á õjílã gólĩyî lı̨́fı̨́ lâ yî drí võ ndrẽlé kô rî
'bá yî lı̨́fı̨́ lâ yî nj̃zó ã'dô 'ásĩ yã?"

Tã Pạ̃rúsı̨ yî drí ngãzó ạ̃wạ̃ ró Yésũ bê rî

22 Tã 'dî 'bá yî vósĩ ndrĩ, kạ̃yı̨ Yúdạ̃ yí kâ kãrámã jó ạ́ngı̨́ Ôvârí kâ 'bã kâ â'dólé cé
Ôvârí drí rĩ'á 'ẽlâ ndrô vósĩ cé võ ạ̃'dı̨́ sĩ Yẽrõsãlémã 'álâ rî drí âcázó. Gõ'dá ĩtí rî,
Yúdạ̃ yî drí ngãzó nĩlí ndrĩ kãrámã rî 'dĩ 'álâ.
23 Kãrámã nã 'á tólâ rî, kạ̃yı̨̃ ãzâ sĩ, Yésũ drí ngãzó nĩlí lạ̃vũlı̨́ ạ̃'dı̨́-drı̨̃ jó ạ́ngı̨́ Ôvârí
kâ rî kâ 'dĩ 'ásĩ, nĩ'á gõlé jó-bı̨́lı̨́ Sólõmõ kâ rî 'álâ.
24 Gõ'dá Yésũ drí rĩrĩ lạ̃vũlı̨́ rî 'á rî, drı̨̃-'bá ạ́ngı̨́ Yúdạ̃ yí kâ drí ânĩzó gólâ rî êdrẽlé
gõ'dá âdrézó ĩyî rú lâ sĩ dîrî. Nĩngá sĩ, drílĩyî gólâ rî îjízó ạ̃wạ̃ sĩ kĩ, "Ní â'dô kó ãmâ
drı̨̃ 'bã'á rĩ'á lîjãlé nõtí nõ bũúũ ángô tú yã? Ní âtâ drẽ ãmâ drí hạ̃, õzõ ní ã'dô pạ̃tı̨́ı̨́
'díyî pã 'bá tíbê Ôvârí drí âjólé rî ĩ'dî rî."
25 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drı̨̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Má âtâ tã 'dî trá ãnî drí
ạ̃kû ró kĩ, mâ 'díyî pã 'bá tíbê Ôvârí drí âjólé rî ĩ'dî, gõ'dá nĩ gâ vólé dó úlı̨́ ámákâ
âtálé 'dĩ ârílí, gbõ lé nĩ ndrê bê tã lârâkô gólâ má drí 'ẽlé trá ngá lãzé 'bá îngázó
mbârâkã Ôvârí kâ sĩ rî 'bá yî rî. Gõ'dá tã lârâkô 'dĩ 'bá yî rî tã â'dálé kĩ, mâ ĩ'dî pạ̃tı̨́ı̨́
õjílã gólâ má drí tã lâ âtálé trá ãnî drí rî ĩ'dî.
26 Gõ'dá nĩ gâ vólé dó tã lẽlé má 'á, tãlâ nĩ â'dó kô kạ̃bı̨̃lı̨́kı̨̃ ámákâ ĩ'dî.
27 Kạ̃bı̨̃lı̨́kı̨̃ ámákâ rî 'bá yî rî ĩyíkâ zãã kárá tã îmbâ ámákâ rî 'bá yî ârílí 'ẽlé tãndí
ró, gõ'dá mâ rî gógó, má nı̨̃ gólĩyî trá ãlô-ãlô kạ̃bı̨̃lı̨́kı̨̃ ámákâ ró, gõ'dá gólĩyî rî 'dẽlé
má vó pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ãlô sĩ tã ârí 'bá ámákâ ró.
28 Mâ rî gógó, má â'dô gólĩyî 'bã'á rĩlí zãã gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó. Gõ'dá gólĩyî ôdrãá kô
zãã gbạ́dú. Gõ'dá ĩtí rî, õjílã ãzâ îcá kô gólĩyî ôpálé má drı̨́gạ́ sĩ.
29 Mĩ ndrê drẽ, ámâ átá Ôvârí âfẽ gólĩyî nĩ má drí, gõ'dá mbârâkã gólâkâ lạ̃vũ trá
gạ̃rạ̃ ngá ãngó nõ kâ rî 'bá yî drı̨̃ı̨̃ sĩ ndrĩ. Tã 'dî tãsĩ rî, õjílã ãzâ îcá kô gólĩyî ôpálé
ámâ átá drı̨́gạ́ sĩ.
30 Mĩ ndrê drẽ, ãmâ ámâ átá bê rĩ'á ngá ãlô 'î."
31 Gõ'dá Pạ̃rúsı̨ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî bê úlı̨́ Yésũ kâ 'dĩ rî, drílĩyî ngãzó ạ̃wạ̃ ró rõô gõ'dá
kúnı̨́ mvá û'dúlı̨́ ĩyî drı̨́gạ́, tíkó yĩ ũlûvũ ró Yésũ ĩ'dî sĩ lâ drãlé vólé.
32 Nĩngá sĩ, Yésũ drí gõzó ngãlé tã âtálé gólĩyî drí kĩ, "Ãnî ndrĩ, nĩ ndrê õjílã gólĩyî
ngá lãzé bê má drí rĩ'á îngálâ ngá lãzé 'ásĩ mbârâkã ámâ átá Ôvârí kâ sĩ rî 'bá yî trá
ãnî lı̨́fı̨́ sĩ tãndí ró. Gõ'dá tã gólâ sũ 'bá ãnî rú kô, ãnî drí 'ẽzó ámâ lûvũlı̨́ kúnı̨́ mvá sĩ
fũlı̨́ vólé nõ íyíkâ ángô rî ĩ'dî yã?"
33 Gõ'dá Pạ̃rúsı̨ 'dĩ 'bá yî drí tã-drı̨̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, "Mã 'ê ánî fũlı̨́ nõ, â'dó kô tã
tãndí ániká 'ẽlé 'dĩ tãsĩ. Mã 'ê ánî fũlı̨́ nõ, tãlâ úlı̨́ 'dási ániká â'bãlé Ôvârí rî gógó rú

kĩ'á nĩ rî, yĩ ãã'dô ãlô Ôvârí bê nõ tãsĩ. Nî õjílã mvá tãkó nõ ĩ'dî, ní â'dô áníkâ ánî lômbé'á 'bãlé ãlô Ôvârí bê 'dĩ ángô tí yã?”

34 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã-drı̣ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Ngã gõ'dá úlı̣ Ôvârí drí âtálé îgĩlí búkũ gólâkâ 'á rî kĩ ã'dô yã? Gólâ âtâ tã trá kĩ, tã kĩ 'bá yî drí 'bãlé õjílã íyíkâ drı̣̃lı̣ rî 'bá yî rĩ'á õzõ yî Ôvârí tí.

35 Mã nı̣ trá kĩ nĩ rî, úlı̣ gólâ Ôvârí drí rĩ'á âtálâ rî rĩ'á pã̧tı̣-pã̧tı̣ ró zãã gbá̧dú. Gõ'dá ĩtí rî, Ôvârí zı̣ tã kĩ 'bá rî 'dĩ 'bá yî ôvârí yî ró. 'Dĩĩ õjílã gólĩyî tã âtî-âtî gólâkâ âfẽzó trá drílĩyî rî ĩ'dî.

36 Gõ'dá õzõ má tí rî, ámâ átá âjô mâ trá ãngó nõ 'á. Bê trá ĩtí rî, nĩ îcâ tã âtálé kĩ, má ãã'bã tã 'î, tãlâ má ãâtâ tã trá kĩ, má ãã'dô Ôvârí rî mvá 'î rî ángô tí ró yã?

37 Nĩ ârî drẽ úlı̣ nõ, tí õzõ tã lârâkô ndrĩ má drí rĩ'á 'ẽlâ nõ 'bá yî, má õ'ê mbârâkã ámâ átá kâ sĩ kô rî, nĩ lẽ tã má 'á kô.

38 Õzõ gõ'dá má õrî fí tã lârâkô 'dĩ 'ẽlé ndrĩ mbârâkã ámâ átá kâ sĩ rî, 'dõvó nĩ lẽ tã má 'á, tãlâ tã lârâkô ndrĩ má drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yî rĩ'á Ôvârí kâ ĩ'dî, gólâ fẽ mbârâkã lâ nĩ 'ẽzó lâ, gõ'dá ãmâ gólâ bê ngá ãlô 'î.”

39 Gõ'dá Yésũ rî ã̧jú-'bá-ãzí 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî bê úlı̣ Yésũ drí âtálé 'dĩ rî, gólĩyî drí kpá ngãzó ĩyî, tãlâ úũrû ró Yésũ bê fũlı̣, gõ'dá Yésũ drí íyîngá 'bẽzó gólĩyî drı̣ga̧ sĩ dı̣̃ íyîngá nĩlí vólé.

Tã õjílã dũû Jõrõdénĩ rî 'á'á lé drı̣̃ lésĩ rî drí tã lẽzó Yésũ 'á rî

40 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó Yẽrõsãlémã rî âyélé nĩzó áyágá zı̣̃lı̣ Jõrõdénĩ rî mbãlé, nĩzó lã̧vũlı̣ rĩlí võ sı̣sı̣ Yõwánĩ bãbãtízĩ 'ẽ 'bá ró rî drí rĩzó tã Ôvârí kâ pẽlé gõ'dá kpá õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá rî îbábátízãlé rî 'álâ.

41 Gõ'dá Yésũ ã'dô bê tólâ rî, õjílã dũû drí rĩzó ânĩlí tã îmbâ gólâkâ 'dĩ ârílí. Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ârî ĩyî bê tã îmbâ gólâkâ 'dĩ, gõ'dá ndrê ĩyî bê kpá tã lârâkô gólâkâ rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yî rî, drílĩyî tã âtázó kĩ, “Pã̧tı̣̃ı̣̃, ãgô nõ rĩ'á 'díyî pã 'bá Yõwánĩ drí tã lâ îmbálé trá ãmâ drí kĩ'á nĩ rî, ãã'dô âcá'á Ôvârí ngá lésĩ rî ĩ'dî, tãlâ ãmâ rĩ'á tã lârâkô gólâ drí rĩ'á 'ẽlâ rî ndrẽ'á. Gbõ lé Yõwánĩ 'é bê tã lârâkô ãmâ drí ndrẽlé kô rî, úlı̣ Yõwánĩ kâ âtálé Yésũ rî tãsĩ rî rĩ'á ndrĩ pã̧tı̣̃ı̣̃ ró.”

42 Gõ'dá tã 'dî kâ rî tí rî, õjílã dũû võ 'dî 'á 'dĩ drí ĩyî tã lẽzó Yésũ 'á kĩ, pã̧tı̣̃ı̣̃ Yésũ rĩ'á 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé rî ĩ'dî.

11

Tã Yésũ drí íyî rû-lẽ-ãzí Lázãrõ rî îngázó õdrã 'ásĩ rî

1-2 Ãgô ãzâ bê rú lâ Lázãrõ, gólâ rĩ'á îzó bê zãlô rı̣̃, rú lâ yî rĩ'á Mãríyã gõ'dá ãzâ rî rú lâ íyíkâ Márãtã. Gólĩyî nı̣̃ ĩyî rû trá Yésũ yí bê tãndí ró. 'Bã gólĩyíkâ jã̧rı̣́bã̧ zı̣̃lı̣ Bẽtánĩ* rî 'álâ. Gõ'dá Mãríyã rî Lázãrõ rî îzó ró 'dĩ â'dô dõ lâgî-lâgî lâ drí lã̧vũlı̣ gã̧rã̧ rî dã'á kpá nĩ Yésũ rî pá drı̣̃ı̣̃ ı̣̃zá̧tú.

Gõ'dá kã̧yı̣ ãzâ sĩ rî, Lázãrõ drí 'dẽzó ngá lãzé bê Yésũ vólé sĩ.

3 Gõ'dá nĩngá sĩ, Lázãrõ rî îzó yî ndrélé bê ngá lãzé Lázãrõ kâ 'dĩ lã̧nj̃ı̣-lã̧nj̃ı̣ ró kĩ, gólâ ĩĩcá kô ngá pãlé 'álâ sĩ rî, drílĩyî ngãzó võrã jõlé Yésũ drí kĩ, “Kúmú, ánî rû-lẽ-ãzí tãndí Lázãrõ trá ngá lãzé bê lã̧nj̃ı̣-lã̧nj̃ı̣ ró ãnyî 'ẽ'á drãlé.”

4 Gõ'dá Yésũ ârílí bê ngá lãzé Lázãrõ kâ 'dĩ tã lâ rî, gólâ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ drí kĩ, “Ngá lãzé Lázãrõ kâ 'dĩ íyíkâ fí lã̧nj̃ı̣-lã̧nj̃ı̣ ró rî, gõ'dá gólâ îcá drãlé trõlé 'bãlé 'bú 'á zãã kô, tãlâ ngá lãzé gólâkâ 'dĩ â'dô ĩtí 'dĩ, ã'dô ró bê mbârâkã Ôvârí kâ â'dázó, gõ'dá kpá nı̣̃zó lâ kĩ, pã̧tı̣̃ı̣̃ Ôvârí âjô mâ nĩ mbârâkã íyíkâ 'dĩ bê.”

10:34 10.34 Lôngó 82.6. * **11:1-2 11.1-2** ***Bẽtánĩ*** 'Dĩĩ Bẽtánĩ gólâ ãnyî Yẽrõsãlémã lã̧gá̧tı̣ rî ĩ'dî.

5 Tã pa̱tı̨̃i̧ ró, Yésũ lẽ Lázãrõ trá rõô îzó lâ yí bê.
6 Gbõ lé Yésũ ârî tã bê kĩ, ngá lãzé Lázãrõ kâ la̱nj̃i-la̱nj̃i ró, gõ'dá gólâ õpá ngá 'á lâ
sĩ kô 'dĩ tã lâ rî, gólâ ngá kôrô nĩlí Lázãrõ rî ndrẽlé kô. Võ 'dî 'á rî, gólâ 'ê ka̱yı̨ zãlô
rı̨ võrã 'dî ârî-ârî lâ vólé drı̨ 'ásĩ.
7 'Dĩî vósĩ rî, Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ drí kĩ, "Mã nĩ gõlé kpá vólé Yũda̱ya̱ 'álâ,
tãlâ mã nĩ ró bê Bẽtánĩ 'álâ."
8 Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ drí tã-drı̨ lôgõzó gólâ drí kĩ, "Tã îmbá 'bá, a̱ndra̱tú drı̨-'bá
a̱ngí Yúda̱ yí kâ rî 'bá yî 'ê ĩyî kpá ánî fũlı̨ tólâ kô yã? Gólĩyî â 'bã'á nõ zãâ rĩ'á la̱tı̨
lôndã'á 'ẽzó ánî fũlı̨. Gõ'dá ní lẽ nô kpá ãmâ drí gõzó tólâ ó'dí yã?"
9-10 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó úlı̨ âtálé gólĩyî drí tãlâ ũrı̨ gólĩyíkâ 'dĩ tãsĩ kĩ,
"Nĩ 'ê ũrı̨ kô, Ôvârí â'dô ámâ vó ndrẽ'á bũúũ má drí lôsĩ gólâkâ ndẽzó. Ka̱yı̨ bê drẽ
rĩ'á ãmbá, má â'dó kô ũrı̨ ró tã gólĩyî drí 'ẽzó ámâ fũlı̨ 'dĩ 'á."
11 Gõ'dá Yésũ âtâ bê úlı̨ 'dĩ ĩtí rî, gólâ drí kpá tã yí drí lẽlé 'ẽ'á 'ẽlâ Yũda̱ya̱ 'álâ rî
âtázó kĩ, "Ámâ rû-lẽ-ãzíyã Lázãrõ bê rĩ'á a̱'dú kõ'á Bẽtánĩ 'á tólâ, mã nĩ, gõ'dá má nĩ
ró bê gólâ rî ôlólé a̱'dú 'ásĩ."
12 Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí tã-drı̨ lôgõzó gólâ drí kĩ, "Kúmú, õzõ Lázãrõ
ãâ'dô a̱'dú kõ'á rî, rĩ'á tãndí ró, gólâ â'dô lı̨fı̨ nj̃ı̨'á trá a̱'dú rî 'dĩ 'ásĩ."
13 Gõ'dá nĩngá sĩ, tákõ tã Yésũ kâ âtálé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ'á nĩ rî, Lázãrõ
ãâ'dô a̱'dú kõ'á nõ rî, íyîngá rĩ'á úlı̨ mãnĩgõ 'î, gólâ nı̨ trá tãndí ró kĩ, Lázãrõ drã trá.
Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî nı̨i̧ ĩyíkâ úlı̨ mãnĩgõ gólâkâ âtálé 'dĩ ífí lâ kô, gólĩyî i̧sũ
ĩyíkâ rî kĩ, tã pa̱tı̨-pa̱tı̨ ró, Lázãrõ ãâ'dô a̱'dú tãkó rî kõ'á ĩ'dî.
14 Gõ'dá Yésũ drí tã yí drí âtálé 'dĩ ífí lâ lôfõzó gólĩyî drí tra̱, tãlâ gólĩyî ũnı̨ ró ĩyî ífí
lâ bê. Ĩtí rî, gólâ kĩ, "Lázãrõ drã trá!
15 Gõ'dá mâ rĩ'á ãyĩkõ ró, tãlâ Lázãrõ drã trá má vólé sĩ, 'dĩî trá rĩ'á tãndí ró, tãlâ
nĩ lẽ ró tã bê má 'á pa̱tı̨-pa̱tı̨ ró. Bê trá ĩtí rî, 'dõvó nĩ ânĩ mã nĩ ró bê ãwó võ 'álâ."
16 Gõ'dá nĩngá sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ rú bê Tómã* rî drí ngãzó tã âtálé íyî ãzí-ãzí yî
drí kĩ, "Ã'dô trá ĩtí rî, 'dõvó mã nĩ gólĩyí bê ãwó 'dĩ võ lâ 'á, tãlâ õzõ óõlẽ gólâ rî fũlı̨
rî, ógõ ró bê ãmâ ûfúlı̨ ndrĩ gólĩyí bê." Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ yî drí ngãzó nĩlí Bẽtánĩ 'álâ
lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê ndrĩ.
17-18 Gõ'dá Yésũ yî ngâ bê nĩlí lãjó'bá íyíkâ yí bê rî, gõ'dá cãlé ãnyî ja̱ri̧ba̱ Bẽtánĩ kâ
'dĩ rú rî, drílĩyî rû ûsúzó õjílã ãzâ 'bá yí bê. Gõ'dá õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí tã âtázó gólĩyî
drí kĩ nĩ rî, yĩ õ'bã Lázãrõ trá 'bú 'á, 'dĩî gólâ 'ê trá ka̱yı̨ sû 'bú 'á.
19 Ĩtí rî, õjílã Yúda̱ yí kâ ãzâ 'bá yî dũû ânĩ ĩyî kpá trá nĩ'á ãwó ngõlé Márãtã yî
ngálâ Mãríyã bê gõ'dá kpá tã tãndí lôgõlé gólĩyî drı̨̃i̧, tãlâ ĩzã õzó gólĩyî 'ẽê rõô kô.
20 Gõ'dá Márãtã ârî tã bê kĩ'á nĩ rî, Yésũ ãâ'dô trá ânĩ'á, gõ'dá gólâ ãâcâ trá ãnyî rî,
Márãtã drí ngãzó rãlé nĩ'á Yésũ rî drı̨ tẽlé la̱tı̨ 'álâ. Gõ'dá Mãríyã drí íyíkâ rĩzó ãkpã
ãwó jó 'á tólâ.
21 Gõ'dá nĩngá sĩ, Márãtã ndrê Yésũ bê rî, gólâ drí tã âtázó Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Óõ
kúmú, tíkó ní õró 'bãâ nõngá rî, ãmâ lônyí nõ drãá kô, tí ní îngâ gólâ nõ trá ngá lãzé
gólâ rî fũ 'bá trá nõ 'ásĩ.
22 Gõ'dá má nı̨ trá kĩ, Ôvârí â'dô tã ndrĩ ní drí îjílí gólâ tı̨ rî 'ẽ'á, Lázãrõ õdrã gbõ lé
rî."
23 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó Márãtã drí kĩ, "Márãtã ámâ îzó, ánî lônyí â'dô
lîdrí'á õdrã 'ásĩ."
24 Gõ'dá ĩtí rî, Márãtã drí tã-drı̨ lôgõzó kpá Yésũ drí kĩ, "Ãwô, má nı̨ trá, Ôvârí â'dô
gólâ rî 'ẽ'á lîdrílí õdrã 'ásĩ ka̱yı̨ Ôvârí drí õjílã íyíkâ lîdrízó ndrĩ rî 'á."

---

* **11:16 11.16** ***Tómã*** Úzı̨ gólâ kpá La̱tı̨gó.

25 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drı̨ lôgõzó kpá Márãtã drí kĩ, “Márãtã, mâ rĩ'á cú
mbârâkã õjílã lîdrî kâ bê õdrã 'ásĩ. Gõ'dá õjílã gólâ tã lẽ 'bá trá má 'á rî, õzõ gólâ
õdrã kpálé ãngó nõ 'ásĩ rî, gólâ â'dô lîdrí'á kpá ó'dí õdrã 'ásĩ.
26 Õzõ õjílã rî 'dĩ õlîdrî trá õdrã 'ásĩ rî, gólâ drãá gõ'dá kô ãlôwálâ. Ĩtí rî, Márãtã,
ní lẽ tã trá úlı̨ má drí âtálé nõ 'á yã?”
27 Gõ'dá nĩngá sĩ, Márãtã drí tã-drı̨ lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Ãwô kúmú, má lẽ tã trá úlı̨
'dĩ 'á, tãlâ má nı̨ trá, ní ânĩ Ôvârí ngá lésĩ 'díyî pã 'bá ró. Má nı̨ trá, nî Ôvârí rî mvá
'î.”
28 Gõ'dá Márãtã âtâ úlı̨ 'dĩ bê Yésũ drí ĩtí rî, gólâ drí ngãzó nĩlí 'bã 'álâ tã âtálé íyî
ậmvúpı̨ Mãríyã drí kírî ró kĩ, “Tã îmbá 'bá ãmákâ âcâ trá, gólâ kĩ, yí õlẽ úlı̨ âtálé ní
bê.”
29 Gõ'dá nĩngá sĩ, Mãríyã ârílí bê úlı̨ ậmvúpı̨ lâ drí âtálé 'dĩ rî, gólâ drí ngãzó ậvũ
ûrû nĩlí 'wãâ'wâ Yésũ ngálâ.
30 'Dĩî Yésũ drẽ zãâ âdré'á lạ́tı̨ 'á võ tíbê Márãtã drí gólâ rî âyézó 'álâ rî 'á. 'Dĩî gólâ
cá drẽ zãâ ãwó võ 'dî 'álâ kô.
31 Gõ'dá õjílã õ'bí Yúdạ̃ yí kâ rĩ 'bá ĩyî Márãtã yî lạ̃gạ́tı̨ Mãríyã bê ãwó võ 'álâ nã
'bá yî ndrê bê ĩyî Mãríyã nĩ'á 'wãâ'wâ rî, gólĩyî drí kpá ngãzó 'dẽlé Mãríyã vósĩ, tãlâ
gólĩyî ı̨sũ ĩyíkâ bê rî kĩ, Mãríyã õrî nĩlí 'dĩ ló'dé drı̨ 'álâ.
32 Nĩngá sĩ, Mãríyã yî nĩ bê cãlé Yésũ rî ûsúlı̨ rî, Mãríyã drí ârázó 'ã'î tı̨̃lı̨ Yésũ ândrá
ãwó bê, gõ'dá drílâ tã âtázó Yésũ drí kĩ, “Óõ kúmú, tí ní õró 'bãâ nõ kó nõngá rî, tí
ámâ lônyí nõ drãá kô, tãlâ tí ní pâ gólâ nõ trá ngá lãzé 'dĩ 'ásĩ.”
33 Gõ'dá Yésũ ndrélé bê Mãríyã õjílã dũû 'dẽ 'bá vó lâ sĩ 'dî 'bá yí bê 'dó ãwó ngõ'á
ĩyî rî, kôrô ĩzã drí gãzó gólâ rú.
34 Gõ'dá drílâ tã ı̨̂jízó gólĩyî tı̨ kĩ, “Nĩ 'bã gólâ rî ãvõ nô ángô lé ró yã?”
Gõ'dá drílĩyî tã-drı̨ lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Kúmú, ní ânĩ, mã nĩ ró bê võ gólâ rî 'bãzó
rî â'dálé ní drí.”
35 Gõ'dá ĩtí rî, kôrô ı̨̃lı̨́ndrı̨ drí lâdãzó Yésũ ı̨̃fı̨ sĩ.
36 Gõ'dá õjílã gólĩyî ânĩ 'bá 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî Yésũ bê ãwó ngõ'á rî, ãzâ 'bá yî drí
ngãzó tã âtálé kĩ nĩ rî, “Nĩ ndrê drẽ, gólâ lẽ Lázãrõ trá rõô!”
37 Gõ'dá õjílã rî 'dĩ ãzâ 'bá yî âtâ ĩyíkâ tã kĩ, “'Dĩî â'dó kô tí ãgô gólâ rĩ 'bá õjílã ı̨̃fı̨ ê-
délé rî ĩ'dî yã? Tí gõ'dá gólâ îngá rû-lẽ-ãzí lâ ngá lãzé õdrã kâ 'dĩ 'ásĩ kô ã'dô tãsĩ
yã?”
38 Gõ'dá Yésũ ndrélé bê õjílã dũû 'dó rû ê'bé 'bá ãwó ngõlé Mãríyã yí bê 'dĩ 'bá yî
rî, gólĩyî ĩzã drí gólâ rî 'ẽzó rõô, ĩ'dî gólâ drí rĩzó ãwó ngõlé 'dĩ. Ĩtí rî, Yésũ yî õtírĩ
nĩî cãlé ló'dé drı̨ 'álâ rî, gólâ drẽ zãâ ãwó ngõ'á. Ó'bã Lázãrõ rî ãvõ 'dî ũgı̨ 'á, gõzó
kúnı̨ úngû âtrõlé 'bãlé kpạ̃ạ́kũ tı̨ lâ.
39 Nĩngá sĩ, Yésũ yî câ bê ló'dé drı̨ 'álâ rî, gólâ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, gólĩyî õlîlî
kúnı̨ úngû 'bãlé ũgı̨ tı̨ 'dĩ vólé.
Gõ'dá ĩtí rî, Márãtã drí tã âtázó Yésũ drí kĩ, “Kúmú, ãvõ ậyı̨ 'bá trá 'bú 'á kậyı̨ sû
nõ rî áâ'dô tı̨ lâ nı̨̃'á ángô tí ró yã? Ạ́jı̨ lâ ngũ nõ trá õnjí ró.”
40 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drı̨ lôgõzó Márãtã drí kĩ, “Márãtã, tã má drí âtálé rî
fí drẽ zãâ ní drı̨̃ı̨ kô yã? Má kĩ ní drí rî, õzõ ní õlẽ tã trá má 'á pı̨pı̨ṣı̨́lı̨ ãlô sĩ rî, ní â'dô
mbârâkã Ôvârí kâ ndrẽ'á.”
41 Nĩngá sĩ, drílĩyî kúnı̨ úngû ũgı̨ tı̨ 'dĩ lîlízó vólé. Gõ'dá Yésũ drí ı̨̃fı̨ îngázó ûrú
'álâ, gõzó rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí kĩ, “Tátá, ãwô-ĩtí ãâ'dô ní drí, má lûyı̨ nî, tãlâ ní rî ı̨̃tú
vósĩ cé zãâ rãtáã ámákâ ârílí mbârâkã âfẽzó má drí.
42 Má nı̨ trá kĩ, ní âfẽ mbârâkã trá ndrĩ má drı̨́gạ́. Gõ'dá má îrátã nî nõ rî, tãlâ õjílã
gólĩyî má lạ̃gạ́tı̨ nõ 'bá yî ũnı̨ ró ĩyî tã bê kĩ, pạ̃tı̨́-pạ̃tı̨ ró ní âjô mâ nĩ.”
43 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ ndẽ rãtáã íyíkâ 'dĩ bê ndrĩ rî, gólâ drí Lázãrõ rî zı̨̃zó ngbạ́lạ́-
ngbạ́lạ́ kĩ, “Lázãrõ, ámâ rû-lẽ-ãzíyã, ní âfõ ĩví 'á nõlé!”

44 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Lázãrõ tíbê drã 'bá trá 'dĩ rî drí lîdrízó õdrã 'ásĩ âfõlé ĩvĩ ũgı̨ 'dĩ 'ásĩ. Ĩtí rî, gólâ drẽ zãâ ítá gólâ rî 'bãzó rî bê yí rú, gõ'dá ítá tı̨ ômbélé kpą̃ą́kũ drı̨ lâ 'á rî drẽ kpá zãâ bê.

Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó õjílã rĩ 'bá ĩyî âdrélé 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Nĩ înjî ítá 'dĩ 'bá yî gólâ rú sĩ, ítá drı̨ lâ 'á 'dĩ bê, mã nĩ ró bê 'bã 'álâ.”

Tã drı̨-'bá ą́ngı̨ Yúdą̃ yí kâ drí tã ı̨'bı̨zó 'ẽzó Yésũ rî fũlı̨ rî

45 Gõ'dá õjílã gólĩyî ãwó võ 'á 'dĩ 'bá yî ndrélé bê ĩyî tã lârâkô Yésũ drí 'ẽlé Lázãrõ rî îngázó õdrã 'ásĩ 'dî rî, ãmbá võ lâ yî drí ngãzó ĩyî 'dó tã lẽlé Yésũ 'á.

46 Gõ'dá ãzâ 'bá yî drí ĩyíkâ rãzó bê-rî nĩ'á tã lârâkô Yésũ kâ 'ẽlé 'dĩ tã lâ âtálé ĩ'dî Pą̃rúsı̨ yî drí.

47 Gõ'dá Pą̃rúsı̨ yî drı̨-'bá ą́ngı̨ rî 'bá yí bê ârî ĩyî bê tã 'dî rî, gólĩyî drí â'dózó ndrĩ ą̃wą̃ ró. Nĩngá sĩ rî, drílĩyî tã kĩ 'bá Yúdą̃ yí kâ ró rî 'bá yî ą̃zı̨́zó ndrĩ rû ê'bélé võ ãlô 'á tã ı̨'bı̨̃lı̨́ Yésũ rú. Gõ'dá ê'bê rû ĩyî bê ndrĩ rî, drílĩyî rĩzó tã ı̨'bı̨̃lı̨́ kĩ, “Mã â'dô ã'dô 'ẽ'á ĩ'dî ãgô nõ êdrẽzó, tã gólâkâ rĩ'á 'ẽlâ nõ 'ásĩ yã? Gólâ rĩ'á õjílã drı̨ îzã'á tã lârâkô íyíkâ 'dĩ sĩ nô.

48 Õzõ mã ãâyê gólâ trá rĩ'á zãâ tã 'dî 'ẽlé ĩtí rî, gólâ â'dô õjílã drı̨ îzã'á ndrĩ 'dó 'dẽlé yí vósĩ, tã íyíkâ rî lẽlé ĩ'dî! Gõ'dá õzõ mı̨́rı̨ Rómã kâ ãârî ĩyî tã lâ trá rî, gólĩyî â'dô ngã'á ãmá bê ą̃wą̃ ró, gólĩyî â kĩ'á nĩ rî, mã ı̨̃ı̨'bı̨̃ tã 'dó nĩ gólĩyí bê tã 'dî 'bá yî 'ẽzó 'dĩ. Gõ'dá gólĩyî â'dô ânĩ'á ą̃jú 'bũ 'bá ĩyíkâ yí bê ânĩ'á ãmâ rũlı̨́ ôjálé vólé kũmũ ãmákâ 'ásĩ.”

49 Gõ'dá drı̨-'bá drı̨-'bá Yúdą̃ yí kâ rî kâ ndrô 'dĩ sĩ zı̨̃lı̨́ Kãyífã rî drí ngãzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Ũrı̨ ãníkâ nõtí nõ kó ã'dô kâ 'î yã? Nĩ nı̨̃ı̨ tã ãmâ înjízó lâŋõ 'dî 'ásĩ rî kô yã?

50 Nĩ nı̨̃ı̨ kô kĩ'á nĩ rî, rĩ'á tãndí ró õjílã ãlô drí drãlé õjílã dũû drı̨ tĩlí yã? Õjílã rî 'dĩ â'dô drã'á 'bą̃súrú ãmákâ Yúdą̃ yí kâ pãlé, tãlâ mı̨́rı̨ Rómã kâ õzó kô ânĩî õjílã ãmákâ ûfúlı̨́ ndrĩ.”

51 Kãyífã âtâ úlı̨́ 'dĩ ĩtí 'dĩ, tãlâ úũfû ró Yésũ bê. Gólâ nı̨̃ı̨ kô kĩ, Ôvârí 'bã úlı̨́ 'dĩ nĩ yí sı̨́lı̨́ âtálé ĩtí, õzõ tã ą̃ngũ 'bá kâtí kĩ, Yésũ ãâ'dô drã'á 'bą̃súrú Yúdą̃ yí kâ tãsĩ ndrĩ,

52 gõ'dá kpá 'bą̃súrú ãzâ 'bá yî ngĩíngî rî yî pãlé. Drãdrã Yésũ kâ 'dĩ 'á rî, gólâ â'dô õjílã gólĩyî tíbê õjílã íyíkâ ró rî yî 'bã'á â'dólé ngá ãlô ró íyî mvá yî ró.

53 Gõ'dá drı̨-'bá ą́ngı̨ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ârî ĩyî bê úlı̨́ Kãyífã kâ âtálé 'dĩ rî, gólĩyî kĩ ĩyíkâ, ãwô-'dĩ yĩ ûsû lą́tı̨ trá Yésũ rî fũzó. 'Dĩî vósĩ rî, 'â lâ ĩyî drí ĩyíkâ gõzó gĩlí Yésũ rú rõô lą̃vũlı̨́ sı̨́sı̨́ rî drı̨̃ı̨ sĩ.

54 Gõ'dá Yésũ nı̨ bê trá kĩ'á nĩ rî, gólĩyî lẽ trá íyî fũlı̨́ rî, gólâ drí rĩzó íyî lą̃pı̨́lı̨́ lą̃pı̨, gõ'dá drílâ nĩzó nĩ'á rĩlí ją̃rı̨́bą̃ mvá zı̨̃lı̨́ Ẽfẽrémã rî 'álâ lãjó'bá íyíkâ yí bê ką̃yı̨ dã sĩ. Ją̃rı̨́bą̃ 'dî rĩ'á ãnyî võ gólâ 'bã ãkó rî lą̃gą́tı̨́.

55 Tã 'dî 'bá yî vósĩ rî, ką̃yı̨ Yúdą̃ yí kâ kãrámã lą̃vũ-lą̃vũ kôrô kâ rî trá ãnyî. Gõ'dá õjílã dũû trá 'dó rĩ'á ĩyî nĩ'á Yẽrõsãlémã 'álâ kãrámã rî 'dĩ tãsĩ.

56 Gõ'dá Yúdą̃ yî ãzâ 'bá yî câ bê ĩyî Yẽrõsãlémã 'álâ rî, Ĩı̨fı̨́ lâ yî ĩyíkâ trá 'dó pávó 'á Yésũ rî tẽ'á âcálé ą̃'dı̨́-drı̨ jó ą́ngı̨ Ôvârí kâ rî kâ 'dĩ 'álâ. Gõ'dá ãzâ 'bá yî ĩyíkâ tã îjí'á ĩyî lãfálé 'ásĩ ngãtá Yésũ ãâ'dô âcá'á fí té trá kãrámã 'dî 'á yã rî.

57 Ĩtí rî, ą̃kû drı̨-'bá ą́ngı̨ Yúdą̃ yí kâ Pą̃rúsı̨ yí bê rî, 'bã ĩyî tã trá lą̃ŋı̨̃-lą̃ŋı̨̃ ró gólĩyî ĩyíkâ ró rî 'bá yî drí. Õzõ õjílã ãzâ õndrê võ Yésũ drí 'bãzó 'á lâ rî trá rî, gólĩyî ânĩ kôrô tã lâ âtálé ĩyî drí, tãlâ yĩ õnĩ ró bê gólâ rî ą̃rúlı̨́.

12

Tã Mãríyã drí dõ dãzó Yésũ rî pá ũgúlı̨́ 'á gólâ rî ı̨̃ŋı̨̃zó rî
(Mãtáyõ 26.6-13; Márãkõ 14.3-9)

1-2 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ yî drí ngãzó gõlé kpá ó'dí Bẽtánĩ 'álâ võ Lázãrõ gólâ Yésũ
drí îngálé õdrã 'ásĩ rî drí rĩzó rî 'álâ rî, 'dĩî ką̣ỵ̨ ạ̃mbúkũ âyê trá cé njı̨̀-kázíyá kãrámã
lą̣vũ-lą̣vũ kôrô kâ drí âcázó. Tólâ rî, õjílã ãzâ 'bá yî drí Yésũ rî zı̨̃zó lãjó'bá íyíkâ yí
bê ngá nyãlé Yésũ rî lą̣gúzó, gõ'dá Lázãrõ kpá bê ngá nyãnyã 'dî võ lâ 'á. Márãtã rî
nĩ rû ı̨̀'bũlı̨́ gólĩyî drí ngá nyãnyã 'dî võ lâ 'á tólâ.
3 Gõ'dá Yésũ yî õtírĩ 'bãâ ngá nyã'á rî, Mãríyã drí ânĩzó dõ ạ̃jı̨́ bê tũrũ-tũrũ lâgî lâ
drí lą̣vũlı̨́ kôrô rî bê mãlãngĩ 'á dũû. Drílâ ânĩzó kôrô dõ 'dî bê ûtúlâ Yésũ rî pá ũgúlı̨́
'á gólâ rî ı̨̀nj̃ı̨̃zó, gõ'dá rĩzó lĩlâ íyî drı̨̃-'bí sĩ. Gõ'dá dõ rî 'dĩ ạ̃jı̨́ lâ drí lą̣'búzó jó 'dĩ 'álé
lâ 'ásĩ ndrĩ tũrũ-tũrũ.
4 Ĩtí rî, lãjó'bá ãzâ Yésũ kâ rú bê Yúdạ̃ Ĩsĩkãrĩyótã rî kpá bê võ 'dî 'á. Yúdạ̃ rî gógó
ĩ'dî 'ẽ 'bá tíbê Yésũ rî drı̨̃-bã fẽlé ạ̃jú-'bá-ãzí Yésũ kâ rî yî drí rî. Gõ'dá Yúdạ̃ ndrê bê
tã Mãríyã drí 'ẽlé 'dĩ rî, gólâ drí ngãzó tã âtálé ạ̃wạ̃ sĩ kĩ,
5 "Dõ lâgî lâ drí lą̣vũlı̨́ kôrô 'dĩ órî îzãlâ ĩtí ã'dô drí yã?* Tí gólâ gí dõ 'dî vólé gõzó
lãfâ lâ ûsúlı̨́ âfẽlé ãmâ drí lânjílí ngá ãkó lé 'bá drí kô ã'dô drí yã?"
6 Tã Yúdạ̃ kâ âtálé 'dĩ rî â'dó kô kĩ, gólâ lẽ pạ̃tı̨̃́ı̨̃ lãfâ 'dĩ fẽlé ngá ãkó lé 'bá drí. Yúdạ̃
âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ gólâ ĩ'dî lãfâ ãzí-ãzí lâ 'dĩ 'bá yí kâ vó lâ ndrẽ 'bá 'î. Gólâ lẽ
õzõ óõfẽ lãfâ 'dĩ trá yí drí vó lâ ndrẽlé rî, yí õrî ró bê rĩ'á ûgũlâ nĩzó íyî tı̨̃ nyã bê.
7 Yúdạ̃ âtâ úlı̨́ 'dĩ bê ĩtí rî, Yésũ drí tã âtázó gólâ drí kĩ, "Ní îkpókpólõ õkó 'dĩ kô!
Gólâ 'ê 'dĩ tã tãndí 'î. Tã gólâ drí 'ẽlé dõ dãzó ámâ pá rú 'dĩ rî â'dálâ kĩ, gólâ êdê 'dĩ
ámâ rú'bą̣ 'î njãâ 'bãlé 'bú 'á.
8 Õzõ ní õlẽ ngá ãkó lé 'bá pãlé rî, gólĩyî bê ãní bê nõngá ı̨̃tú vósĩ cé ãnî drí rĩ'á
pãlâ. Gõ'dá mâ rî gógó nõ, má â'dó kô rĩ 'bá 'î ãní bê nõngá ı̨̃tú vósĩ cé. Má â'dô nĩ'á
vólé 'wãâ."
9 Nĩngá sĩ, õjílã gõ ârî ĩyî bê tã kĩ'á nĩ rî, Yésũ ã'dô bê Bẽtánĩ 'álâ rî, drílĩyî ngãzó
nĩlí tólâ, ã'dô ró bê Yésũ rî ndrẽlé, gõ'dá lą̣vũlı̨́ bê gạ̃rạ̃ lâ, gólĩyî lẽ Lázãrõ tíbê Yésũ
drí îngálé õdrã 'ásĩ rî ndrẽlé.
10 Gõ'dá drı̨̃-'bá ạ̃ngı̨́ Yúdạ̃ yí kâ ârî ĩyî bê kpá tã kĩ, õjílã dũû nĩ ĩyî trá 'dó Lázãrõ
rî ndrẽlé rî, drílĩyî kpá tã ı̨̀'bı̨̃zó ĩyî lãfálé 'ásĩ 'ẽzó Lázãrõ rî fũlı̨́ vólé,
11 tãlâ mbârâkã Yésũ drí Lázãrõ rî îngázó ĩ'dî sĩ lâ õdrã 'ásĩ 'dî pạ̃tı̨̃́ı̨̃ Ôvârí kâ ĩ'dî.
Ĩtí rî, mbârâkã ãkĩ 'dî drí tã â'dázó õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî drí kĩ, pạ̃tı̨̃́ı̨̃ Yésũ Ôvârí rî mvá
'î. Õjílã ãmbá gólĩyî lãfálé rî 'bá yî drí drı̨̃-'bá ạ̃ngı̨́ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî âyézó, gõ'dá
'dẽzó Yésũ vósĩ tã ârí 'bá ró.

Tã õjílã drí Yésũ rî lą̣gúzó kúmú ĩyíkâ ró fĩrĩ 'á Yẽrõsãlémã 'álâ rî
(Mãtáyõ 21.1-11; Márãkõ 11.1-11; Lúkạ̃ 19.28-40)

12 Gõ'dá ką̣ỵ̨ ãzâ rî sĩ, Yésũ yî drí ngãzó lãjó'bá íyíkâ yí bê nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ.
Lą̣tı̨̃ 'á, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí dõngí âtrõzó ã'dô ró bê Yésũ drí mbãzó bê drı̨̃ lâ 'á nĩlí
fĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ. Ĩtí rî, õjílã õ'bí tíbê ânĩ 'bá gólâ rî ndrẽlé Lázãrõ bê Bẽtánĩ 'á
nĩngá rî, ndrê ĩyî bê Yésũ nĩ'á Yẽrõsãlémã 'álâ rî, drílĩyî 'dẽzó kpãâ Yésũ yî vó. Gõ'dá
õjílã õ'bí ãzâ 'bá yî ânĩ 'bá Yẽrõsãlémã 'álâ kãrámã lą̣vũ-lą̣vũ kôrô kâ 'ẽlé rî, ârî ĩyî
bê tã kĩ'á nĩ, Yésũ ãâ'dô bí ânĩ'á rî, drílĩyî nĩzó gólâ rî lûyı̨́ bê âjílí Yẽrõsãlémã 'álâ.
13 Drílĩyî ngãzó ndrĩ 'dó mbı̨́rą̣ bı̨́ ôn̥õlé ĩyî drı̨́gą̣ rãzó nĩ'á Yésũ rî drı̨̃ tẽlé lą̣tı̨̃ 'álâ.
Gõ'dá drílĩyî rĩzó kpá Yésũ rî lûyı̨́lı̨́ gõ'dá kpá ı̨̀nj̃ı̨̀lı̨́ úlı̨́ âtâ-âtâ bê ngbą̣́lą̣-ngbą̣́lą̣ kĩ,
"Ãmâ ndrĩ, mã lûyı̨̀ Ôvârí! Mã lûyı̨̀ nî gólâ âcá 'bá Ôvârí ngá lésĩ rî. Ní ânĩ rĩlí kúmú
ạ̃ngı̨́ ãmákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ ró!"
14 Yésũ rî rãlé dõngí drı̨̃ı̨̀ nyé õzõ búkũ Ôvârí kâ drí âtálé rî kâtí kĩ'á nĩ rî,
15 "Ãnî õjílã Yẽrõsãlémã kâ, nĩ 'ê ũrı̨̃ gõ'dá kô.
Nĩ ndrê kúmú ãníkâ bí ânĩ'á!

* **12:5 12.5** Lâgî dõ 'dî kâ lãfâ lâ â'dô îcá'á fẽlé õjílã drí lôsĩ 'ẽzó ndrô ãlô.

Nĩ ndrê gólâ rĩ'á ânĩ'á dõngí jõrã drı̃ı̨.”

Zẽkãríyã 9.9

16 Ĩtí rî, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî nı̃ı̨ ĩyî tã rû 'ẽ 'bá 'dĩ ífí lâ kô. Yésũ ngâ té nĩ zãlô
õdrã 'ásĩ, drílĩyî gõzó úlı̨ ífí îgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á nã nı̃lı̨. Yésũ õtírĩ ngãâ õdrã 'ásĩ
rî, drílĩyî nı̃zó lâ kĩ, tã Yésũ drí âcázó dõngí drı̃ı̨ õjílã drí gólâ rî lûyı̨zó nã 'ê rû trá té
õzõ búkũ Ôvârí kâ drí tã lâ â'dálé rî tí.
17-18 Õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî ngâ ĩyî ndrĩ 'dó nĩ'á Yésũ rî lą̃gúlı̨ 'dĩ rî, tãlâ gólĩyî ârî tã
gólâ kĩ'á nĩ rî, Yésũ ĩîngâ Lázãrõ trá õdrã 'ásĩ rî ĩ'dî. Tãlâ õjílã gólĩyî Yésũ rî ndrẽ 'bá
cú Lázãrõ rî îngárẽ 'á õdrã 'ásĩ rî yî, gólĩyî rî nĩ nĩlí võrã lâ lânjí bê õjílã drí kĩ, Yésũ
ãâ'dô cú mbârâkã Ôvârí kâ bê.
19 Gõ'dá Pą̃rúsı̨ yî ndrê ĩyî bê õjílã dũû 'dó Yésũ rî lûyı̨'á rî, drílĩyî 'bãzó gõ'dá tã
ı̂sũ ró rõô. Drílĩyî rĩzó tã âtálé ĩyî võ 'ásĩ kĩ, “Mã â'dô Yésũ rî êdrẽ'á ángô tí yã? Nĩ
ndrê drẽ gbõ õjílã õ'bí rĩ 'bá 'dẽlé gólâ sĩ 'dî 'bá yî.”

Tã Yésũ drí âtálé õdrã íyíkâ tã lâ tãsĩ rî

20 Õjílã õ'bí ãmbá ânĩ 'bá Yẽrõsãlémã 'á Ôvârí rî îrátãlé ką̃yı̨ kãrámã kâ 'dĩ 'á 'dĩ,
'bą̃súrú Gı̨rı̨́kı̨ kâ kpá bê lãfálé lâ ĩyî 'á.
21 Gõ'dá õjílã Gı̨rı̨́kı̨ kâ ũrûką̃ 'bá yî drí ânĩzó tã âtálé Fílĩpõ* drí. Gólĩyî kĩ gólâ drí
rî, “Ãmbá, mã lẽ Yésũ rî ndrẽlé.”
22 Gõ'dá Fílĩpõ drí ngãzó nĩlí tã õjílã Gı̨rı̨́kı̨ kâ 'dĩ 'bá yî drí âtálé yí drí 'dĩ âtálé
Ãndĩríyã drí, gõ'dá drílĩyî ngãzó kpą̃rą̃tı̨ Ãndĩríyã bê nĩ'á õjílã 'dî 'bá yî âjílí Yésũ
ngálâ. Drílĩyî ngá õjílã 'dî 'bá yî drí lẽlé rî tã lâ âtázó ndrĩ Yésũ drí.
23 Gõ'dá Yésũ ârílí bê ngá õjílã gólĩyî Gı̨rı̨́kı̨ kâ 'dĩ 'bá yî drí lẽlé 'dĩ tã lâ rî, gólâ drí
ngãzó úlı̨ âtálé gólĩyî drí ndrĩ lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê kĩ, “Ką̃yı̨ gólâ Ôvârí drí ámâ
â'dázó gólâ tíbê yí drí âjólé ûrú lésĩ rî âcâ trá. Ôvârí â'dô tã lâ â'dá'á gólĩyî drí õdrã
ámákâ sĩ lîdrî-lîdrî ámákâ õdrã 'ásĩ rî bê.
24 Nĩ ârî tã má drí 'ẽ'á âtálâ nõ dódó, má â'dô 'ẽ'á drãlé 'bãlé 'bú 'á, nyé õzõ ą̃drúgú
ífí ı̨̂'dı̨rı̨̃ kâtí. Õzõ ní õlẽ ą̃drúgú ífí ãlô rî drí tı̨̃lı̨ dũû rî, ní â'dô ą̃drúgú ífí ãlô 'dĩ ı̨̂'dı̨'á
zãlô 'bú 'á, ą̃drúgú ífí 'dĩ drí gõzó âfõlé ó'dí mbãlé ãcê, drílâ fõzó, drílâ gõzó ífí 'bãlé
dũû. Rĩ'á tãndí ró ą̃drúgú ífí rî 'dĩ ı̨̂'dı̨zó zãlô 'bú 'á, drílâ gõzó âfõlé dũû. Tí õzõ ı̨̃ı̨̃'dı̨̃
'bú 'á kô rî, ífí lâ 'dĩ â'dô 'bã'á kó zãâ cé ãlô ĩtí. Ĩtí rî, îcâ trá má drí drãlé ámâ 'bãzó
'bú 'á.
25 Õjílã gólâ tã ãngó nõ kâ lẽ 'bá ĩ'dî rõô gą̃rą̃ má drı̃ı̨ sĩ rî, gólâ â'dô drã'á zãâ gbą̃dú
ą̃dũkũ ãkó. Gõ'dá õjílã gólâ íyî nyãányâ fẽ 'bá drãlé ámâ tãsĩ rî, gólâ â'dô lédrẽ-lédrẽ
ą̃dũkũ ãkó rî ûsú'á.
26 Õzõ õjílã ãzâ pą̃tı̨-pą̃tı̨̃ ró õlẽ trá 'dẽlé má vó rî, õrî ĩyî ãnyî má bê nõngá tã ârí
'bá ámákâ ró. Gbõ lé óõlẽ ãmâ fũlı̨ gólĩyí bê rî, gólĩyî õrâ kô vólé. Õzõ gólĩyî ą̃ą̃tũ fĩî
trá 'dũwą̃ má bê rî, ámâ átá â'dô drı̨-'â fẽ'á gólĩyî drí.”
27 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó tã ı̂sũ íyíkâ â'dálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Ngbãângbânõ rî, mâ
tã ı̂sũ bê rõô. Má nı̃ı̨ kô, ngãtá má âkĩ'á nĩ rî ã'dô yã rî. Ngãtá má ĩı̂jî ámâ átá má
õzó kô drãâ yã? Kó, má îcá kô tã ı̂jílí ĩtí, tãlâ má ânĩ trá ãngó nõ 'á lâŋõ tã õnjí kâ
trõlé má drı̃ı̨ õjílã ndrĩ pãlé.
28 Ĩtí rî, ámâ átá, má fẽ ámâ nyãányâ ní drı̨gą̃. Ní â'dâ mbârâkã ániká õjílã drí õzõ
ãmâ drí ı̨̂'bı̨̃lı̨ trá ní bê rî kâtí!”

Gõ'dá Yésũ âtâ bê úlı̨ 'dĩ ĩtí rî, Ôvârí drí tã âtázó ûrú lésĩ kĩ, “Má â'dâ mbârâkã
ámákâ trá, gõ'dá mâ kpá trá njãâ â'dálâ õjílã drí ngbãângbânõ ó'dí ró ní sĩ.”

---

* **12:21 12.21** Ãgô rú bê Fílĩpõ 'dĩ Gãlĩláyã lé 'bá 'î, 'bã gólâkâ rĩ'á Bẽtãsédã 'álâ, gólâ kpá lãjó'bá Yésũ kâ ĩ'dî.

29 Õjílã ndrĩ võ 'dî 'á 'dĩ drí ĩyî úḷị ạ̃'ú 'bá ûrú lésĩ Ôvârí drí âtálé 'dĩ ârízó ndrĩ.
Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî kĩ ĩyíkâ rî, 'dĩĩ ãã'dô mõgbárá 'î. Gõ'dá ãzâ 'bá yî kĩ, mãlãyíkã
Ôvârí kâ ãâtâ tã nĩ Yésũ drí ûrú lésĩ.
30 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ, "Ãwô, Ôvârí âtâ úḷị 'dĩ nĩ, gólâ âtá
tã 'dî kô ámâ pãlé, gólâ âtâ tã 'dî ámâ â'dálé ãnî drí Ôvârí rî mvá ró.
31 Má â'dô Sãtánã gólâ íyî 'bã 'bá kúmú ró ãngó nõ 'á nõ pẽ'á ngbãângbânõ, má
drí gólâ rî drõzó vólé. Gõ'dá õjílã võ 'ásĩ ndrĩ gólĩyî tíbê rĩ 'bá tã Sãtánã kâ rî 'ẽlé ĩ'dî
rî drí ĩyî jãzó 'dẽlé má vó tã ámákâ rî 'ẽlé ĩ'dî.
32 Õzõ ííîngâ mâ trá fê drḭ̃ḭ̃ rî, gõ'dá õjílã ndrĩ drí âgõzó 'dẽlé má vósĩ."
33 'Dĩĩ tã Yésũ drí õdrã lârâkô íyî ạ̃jú-'bá-ãzí yî drí 'ẽzó íyî fũlḭ rî â'dázó rî ĩ'dî.
34 Gõ'dá Yésũ âtâ tã 'dî bê ĩtí rî, õjílã ãzâ drí tã âtázó õ'bí 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ kĩ, "Úḷị
áníkâ âtálé 'dĩ 'bã ãmâ drḭ̃ gõ'dá trá nõlé lḭ̃jãlé lḭ̃jã. Íîgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ, 'díyî
pã 'bá Ôvârí drí 'ẽ'á ãjólâ rî õdrãá kô, ãã'dô rĩ'á zãã gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó rî, gõ'dá ní âtâ
tã kĩ'á nĩ rî, ííîngâ gólâ tíbê ãjólé trá ûrú lésĩ 'dî fê drḭ̃ḭ̃ rî ã'dô tãsĩ yã? Gólâ tíbê ãjólé
trá ûrú lésĩ ní drí tã âtálé tã lâ tãsĩ 'dî ã'dî ĩ'dî yã?"
35 Nĩngá sĩ rî, Yésũ drí tã âtázó kpá gólĩyî drí kĩ, "Mâ bê ãní bê ngá î'ĩ ró ãnî drí cé
kạ̃yḭ̃ fínyáwá sĩ. Bê trá ĩtí rî, nĩ tô ạ̃cḭ drẽ ãkpã ngá î'ĩ drẽ bê nõ, tãlâ võ õtírĩ gõ'dá
ạ̃nḭ rî, nĩ îcá gõ'dá ạ̃cḭ tõlé ḭ̃nḭ́rḭ́kúwạ́ 'ásĩ kô, ḭ̃nḭ́rḭ́kúwạ́ 'ásĩ rî, õjílã îcá kô võ yí drí
lẽlé nĩlí 'álâ rî ndrẽlé dódó.
36 Nĩ lẽ tã má 'á ngbãângbânõ pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ ãlô sĩ má drí 'bãrẽ bê nõngá nõ 'á nõ! Õzõ
nĩ õlẽ tã trá má 'á ngá î'ĩ lạ́tḭ̃ Ôvârí kâ â'dá 'bá rî ró rî, ãnî drí â'dózó õjílã ámákâ
ró â'dólé cú ngá î'ĩ ámákâ bê. Ĩtí rî, nĩ â'dô lạ́tḭ̃ Ôvârí kâ nḭ̃'á dódó ạ̃cḭ tõzó drḭ̃ lâ sĩ
mbḭ̃mbḭ̃ ró." Gõ'dá Yésũ âtâ úḷị 'dĩ bê ĩtí rî, gólâ drí ngãzó gólĩyî âyélé ndrĩ 'dó nĩngá
nĩzó íyî lạ̃pḭ́lḭ́ íyî ạ̃jú-'bá-ãzí yî ḭ̃ḭ́ḭ́ drḭ̃ 'ásĩ kírî ró.

Tã Yésũ drí tã Yúdạ̃ yî drí vólé gãzó dó tã lẽlé yí 'á rî tã lâ âtázó rî

37 Gbõ lé Yésũ â'dâ yî bê õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drí ândálé tã lârâkô dũû sĩ kĩ,
Ôvârí âjô yî nĩ rî, õjílã dũû gâ vólé trá dó tã pạ̃tḭ̃ḭ̃ 'dĩ lẽlé.
38 Gólĩyî gâ vólé trá dó tã pạ̃tḭ̃ḭ̃ rî lẽlé, nyé õzõ õjílã gólĩyî ạ̃kû vólé gã 'bá 'dó dó tã
lẽlé rî yí kâtí. Tã ạ̃ngũ 'bá Ĩsáyã ạ̃ngũ tã gólĩyî tãsĩ kĩ nĩ rî,
"Ôvârí, õjílã nô 'bá yî ãlôlâ lẽé tã kô úḷị áníkâ ãmâ drí rĩ'á âtálâ gólĩyî drí nõ 'á!
Õjílã ãzâ fí bê ãlô gólĩyî lãfálé sĩ mbârâkã áníkâ ndrẽ 'bá yã?"

Ĩsáyã 53.1

39 Õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á kô 'dĩ, gólĩyî nyé õzõ õjílã gólĩyî gã 'bá dó tã lârâkô tḭ̃
drí ạ̃'dḭ́zó ạ̃'dḭ̃ Ôvârí drí rĩ'á 'ẽlâ Ĩsáyã drí rĩrĩ tã ĩmbálé gólĩyî drí rî 'á rî kâtí. Gõ'dá
Ôvârí âtâ kpá ĩtí Ĩsáyã tḭ̃ sĩ õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á kô 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Gólâ kĩ nĩ rî,
40 "Gólĩyî drḭ̃ rĩ'á âmbâ-âmbâ ró tã ámákâ Ôvârí kâ drí fĩzó 'á lâ.
Gõ'dá gólĩyî âmbê ĩyî ḭ̃ḭ́ḭ́ kpá trá gạ́gạ́.
Tí õzõ ã'dô kô ĩtí rî, tí gólĩyî â'dô îcá'á pạ̃tḭ̃ḭ̃ tã ámákâ ndrẽlé ĩyî ḭ̃ḭ́ḭ́ sĩ nḭ̃zó lâ.
Tí tã âtî-âtî ámákâ â'dô fĩ'á gólĩyî drḭ̃ḭ̃,
tãlâ gólĩyî ãâdĩ ró drḭ̃ tã õnjí 'ásĩ âgõzó má ngálâ.
Ĩtí rî, má â'dô gólĩyî êdé'á â'dólé dódó."

Ĩsáyã 6.10

41 Ĩsáyã âtâ tã 'dî tã ạ̃ngũ 'bá ró tã õjílã drí Yésũ rî gãzó dó rî â'dázó, tãlâ Ôvârí â'dâ
mbârâkã Yésũ kâ trá Ĩsáyã drí.
42 Gbõ lé drḭ̃-'bá ạ̃ngí Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ãmbá lâ gâ vólé bê dó tã lẽlé Yésũ 'á rî,
gõ'dá ãzâ 'bá yî gólĩyî lãfálé 'ásĩ lẽ ĩyíkâ tã kpá trá Yésũ 'á. Gõ'dá gólĩyî ãzâ 'bá yî
'dó tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á 'dĩ rî, gólĩyî lẽé ĩyî kô â'dálâ õ'bí 'á kĩ, yĩ õlẽ tã trá Yésũ 'á,

tãlâ gólĩyî ũrı̃ ró ĩyî ãzí-ãzí Pą̃rúsı̃ ró 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Tãlâ Pą̃rúsı̃ 'dĩ 'bá yî 'bã ĩyî tã trá kĩ, õjílã tíbê tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî, gólĩyî trá ndrĩ õjílã õnjí 'î, áâyé gólĩyî kô fĩlí jó tã Ôvârí kâ ârî kâ 'á.
43 Tãlâ Pą̃rúsı̃ tíbê tã lẽ 'bá Yésũ 'á 'dĩ 'bá yî, lẽé ĩyî kô ĩyî ãzí-ãzí yî drí ĩyî zı̃lı̨ õjílã
õnjí ró, gólĩyî lẽ tã ı̀sũ ĩyî ãzí-ãzí Pą̃rúsı̃ ró rî 'bá yí kâ gą̃rą̃ tã ı̀sũ Ôvârí kâ rî drı̃ı̨ sĩ.

Tã Yésũ drí tã âtázó kĩ, õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá yí 'á kô rî 'bá yî

lẽé ĩyî tã Ôvârí 'á kpá kô rî

44 Gõ'dá ką̨yı̨ ãzâ sĩ rî, Yésũ kpá rĩ'á õjílã Ĩı̨fı̨ ìmbá'á. Ĩtí rî, Yésũ drí tã âtázó ûrû
gólĩyî drí kĩ, "Õzõ õjílã õlẽ tã trá má 'á rî, gólâ lẽ tã 'dî kpá Ôvârí tíbê ámâ âjó 'bá nõ
'á. Gólâ lẽ tã 'dî â'dó kô cé má 'á.
45 Õjílã gólâ ámâ nı̃ 'bá trá tãndí ró kĩ, mâ Ôvârí rî mvá 'î rî, 'dĩî gólâ nı̃ Ôvârí kpá
trá.
46 Má ânĩ ãngó nõ 'á nõ â'dólé ngá î'ĩ ró ãnî drí. Õjílã gólâ tíbê tã lẽ 'bá trá má 'á
rî, õjílã rî 'dĩ â'dô íyíkâ zãâ rĩ'á ą̨cı̨ tõlé ngá î'ĩ 'ásĩ, gõ'dá gólâ rí kô ı̨nı̨rı̨kúwą̨ 'á.
47-48 "Õzõ õjílã ãzâ õlẽ tã lẽlé tã ìmbâ ámákâ 'á gõ'dá kpá má 'á kô rî, õjílã rî 'dĩ
â'dô lâŋõ lą̨nj̃ı̨-lą̨nj̃ı̨ ûsú'á. Tã lẽ ãkõ gólâkâ 'dĩ â'dô tã-vó gólâkâ kĩ'á ãkpã nĩ. Mâ rî
gógó â'dó kô õjílã gólâ 'ẽ 'bá tã-vó gólâkâ kĩlí rî ĩ'dî, tãlâ má ânĩ trá ãngó nõ 'á nõ
õjílã pãlé tã õnjí gólĩyíkâ 'ásĩ, â'dó kô lâŋõ fẽlé drílĩyî tã õnjí gólĩyíkâ tãsĩ.
49 Tã gólâ má drí rĩ'á âtálâ ãnî drí nõ rî â'dó kô úlı̨ ámákâ ĩ'dî, ámâ átá ûrú 'álâ rî
âtâ úlı̨ nõ nĩ má sı̨lı̨. Gólâ kĩ nĩ rî, má ãânĩ âtálâ ãnî drí, nyé õzõ yí drí âtálé má drí
rî kâtí.
50 Má rî nõ té tã gólâ drí âtálé má drí rî âtálé ĩ'dî ãnî drí nõ. Má nı̃ kpá trá tãndí
ró, õzõ õjílã ãzâ õlẽ tã trá úlı̨ ámâ átá kâ nõ 'á rî, õjílã rî 'dĩ â'dô lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ
ãkó rî ûsú'á."

13

Tã Yésũ drí ngá lẽlẽ íyíkâ â'dázó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí

gólĩyî pá jĩj̃ĩ sĩ rî

1 Ką̨yı̨ Yésũ drí kãrámã lą̨vũ-lą̨vũ kôrô rî kâ* 'ẽzó lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê rî drí
âcázó. Gõ'dá Yésũ drí tã â'dázó lãjó'bá íyíkâ yî drí kĩ, yí lẽ gólĩyî trá kó ìtõ võ 'ásĩ
bũúũ ką̨yı̨ gólâ yí drí rĩzó gólĩyí bê ãngó nõ 'á ngá lẽlẽ â'dálé gólĩyî drí 'dĩ 'á. Ką̨yı̨
'dĩ 'á rî, Yésũ nı̃ trá kĩ, ką̨yı̨ yí drí drãzó rî âbí âcá'á. Ĩtí rî, Yésũ â'dâ ngá lẽlẽ íyíkâ
lãjó'bá íyíkâ rî yî drí lą̨tı̨ nõ 'bá yî 'ásĩ.
2 Ką̨yı̨ rî gógó 'dĩ 'bá yî 'á rî, Yúdą̃ Ĩsĩkãrĩyótã Sĩmónã rî mvá, 'bã 'bá bê kpá lãjó'bá
Yésũ kâ ró rî, Sãtánã fî trá pı̃pı̨sı̨lı̨ lâ 'á, gólâ õ'ê Yésũ rî drı̨-bã fẽlé. Ĩtí rî, ką̨yı̨ kãrámã
lą̨vũ-lą̨vũ kôrô rî kâ 'dĩ lą̨nj̃ą̨túlı̨ lâ sĩ rî, Yésũ yî lãjó'bá íyíkâ yí bê ê'bê rû ĩyî trá 'dó
võ ãlô 'á ngá nyãlé.
3 Gõ'dá Yésũ nı̃ trá kĩ, íyî átá fẽ mbârâkã trá ndrĩ 'dó yí drı̨gą̨ tã 'bã 'bá bê rî 'bá
yî ndẽzó. Gõ'dá gólâ nı̃ kpá trá kĩ, yí ânĩ Ôvârí ngá lésĩ, gõ'dá yí â'dô 'ẽ'á kpá gõlé
ngbãângbânõ Ôvârí ngálâ.
4 Gõ'dá gólĩyî drí 'bãrẽ ngá nyã'á lãjó'bá íyíkâ yí bê rî, Yésũ drí ngá nyãnyã âyézó,
gõ'dá ngãzó âdrélé ûrû, gõzó ítá íyíkâ ãmbá rĩ'á âsálâ yí rú ítá ãzí drı̃ı̨ rî ângízó 'bãlé
vũdrı̨, gõzó ítá rú'bą̨ lĩ kâ âtrõlé âmbélé íyî ı̨pı̨tı̨kû 'á.

---

* **13:1 13.1** ***Kãrámã lą̨vũ-lą̨vũ kâ*** Kãrámã 'dî õjílã Yúdą̃ yí kâ rî drí ką̨yı̨ gólĩyî ą̨'bı̨yą̨ yî drí âfõzó Mą̨sı̃rı̨ 'ásĩ rî, Ôvârí kĩ, gólĩyî ũûfû ką̨bı̃lı̨kı̃ ãrí lâ lôbẽlé gólĩyî drí ą̨tı̨ tı̨ sĩ, ã'dô ró bê lãmbé ró mãlãyíkã drí ndrẽlé lą̨vũzó bê kôrô ą̨tı̨ tı̨ sĩ tã lâ õzó mvá drı̨-káká gólĩyíkâ ágó ró rî 'bá yî ûfú kô.

5 Nĩngá sĩ rî, gólâ drí lũmvû âdãzó límvó lũmvû dã kâ 'á õzõ rạ̃gı̃ı̃ tãndí kâtí, gõ'dá
ngãzó rĩ'á lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî pá lâ yî jĩlí ãlô-ãlô gõzó lĩlâ ítá rú'bạ̃ lĩ kâ 'dĩ sĩ.
6 Gõ'dá Yésũ rî bê lãjó'bá íyíkâ 'dĩ pá lâ yî jĩlí ãlô-ãlô cãzó ĩ'dí bê lâ bũúũ Sĩmónã
Pétẽrõ rú, gõ'dá kpá yí õjĩ ró Pétẽrõ rî pá rî, Pétẽrõ ní drí vólé gãzó dó. Ní kĩ Yésũ
drí rî, "Kúmú, má lẽé kô ní drí ámâ pá jĩzó õzõ rạ̃gı̃ı̃ ámákâ kâtí!"
7 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó Pétẽrõ drí kĩ, "Pétẽrõ, ní nı̃ı̃ drẽ tã má drí rĩ'á 'ẽlâ
nõ ífí lâ kô, gõ'dá ní â'dô ífí lâ nı̃'á trá tãndí ró."
8 Ĩtí rî, Pétẽrõ gâ vólé zãâ dó Yésũ drí íyî pá jĩzó. Gólâ kĩ nĩ rî, "Kúmú kó kô, ní â'dô
ánî lôgõ'á õjílã rạ̃gı̃ı̃ ró ámâ pá jĩlí 'dĩ kó ángô tí yã? Má lẽé kô!" Gõ'dá Yésũ drí kpá
tã-drı̃ lôgõzó Pétẽrõ drí kĩ, "Pétẽrõ, õzõ má õjĩ ánî pá kô rî, ní â'dó gõ'dá kô lãjó'bá
ámákâ ĩ'dî."
9 Nĩngá sĩ rî, gbõ Pétẽrõ drí tã-drı̃ lẽzó Yésũ drí íyî pá jĩzó. Gólâ kĩ, "Ã'dô ĩtí rî
Kúmú, 'dõvó ní jĩ kpá ámâ drı̃ yî ámâ drı̃ bê, má â'dô ró bê zãâ ániká ró."
10 Gõ'dá Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó Pétẽrõ drí kĩ, "Ní ndrê drẽ, õjílã gólâ tíbê lũmvû dã
'bá trá rî, rú'bạ̃ lâ trá ndrĩ ngbángbá. Õzõ õjílã rî 'dĩ õtô ạ̃cı̃ trá rî, rĩ'á tãndí ró gólâ
drí cé íyî pá jĩzó ĩ'dî. Ãnî lãjó'bá ámákâ rî 'bá yî, ãnî trá ngbángbá, gõ'dá cé õjílã ãlô
ãnî lãfálé 'ásĩ gólâ â'dó kô ngbángbá."
11 Yésũ âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ gólâ nı̃ trá kĩ, lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî lãfálé sĩ rî, ãlô rî
â'dô íyî drı̃-bã fẽ'á nĩ íyî ạ̃jú-'bá-ãzí yî drí. Ĩ'dî gólâ drí tã âtázó kĩ, "Nĩ â'dó kô ndrĩ
ngbángbá ĩtí."
12 Gõ'dá Yésũ jĩ bê lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî pá lâ yî ndrĩ rî, gólâ drí ítá íyíkâ âtrõzó
sõlé yí rú ngãzó gõlé íyî võ 'álâ. Drílâ gõzó tã ĩjílí lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî tı̃ kĩ, "Nĩ nı̃
tã gólâ má drí 'ẽlé ãnî drí 'dĩ ífí lâ trá yã?
13 Rĩ'á tãndí ró ãnî drí rĩzó ámâ zı̃lı̃ " 'Tã îmbá 'bá" ' gõ'dá kpá " 'Kúmú" ', õzõ má
drí 'bãrẽ ãmbá ãníkâ ró rî tí rî.
14 Nĩ ĩsũ drẽ ngbãângbânõ, má drí ngãzó ûrû ãnî pá jĩlí ndrĩ õzõ rạ̃gı̃ı̃ ãníkâ kâtí
ngá lẽlẽ sĩ 'dî, má lẽ kpá ãnî drí tã gólâ má drí 'ẽlé ãnî drí 'dĩ 'ẽlé ãnî lãfálé 'ásĩ, ãnî
ãzí-ãzí yî pá jĩlí kpá, õzõ má drí ãníkâ jĩrĩ tí.
15 Má lẽ ãnî drí ãnî lôvó 'bãlé ãnî lãfálé 'ásĩ, nyé õzõ má drí rû ı̃'bũrı̃ ãnî drí
ngbãângbânõ rî kâtí.
16 Nĩ ârî úlı̃ má drí 'ẽ'á âtálâ nõ tãndí ró. Ngbãângbânõ, nĩ ndrê mâ gólâ tíbê 'bã
'bá kúmú ãníkâ ró nõ trá rû ı̃'bũrı̃ 'á ãnî lãjó'bá ámákâ ró rî 'bá yî drí, ĩtí rî, má lẽ
kpá ãnî drí rû ı̃'bũlı̃ ãnî ãzí-ãzí yî drí, õzõ má drí 'ẽlé 'dĩ kâtí.
17 Õzõ nĩ õ'ê tã má drí â'dálé nõ trá ãnî ãzí-ãzí yî drí rî, Ôvârí â'dô 'bã'á ãyĩkõ ró
ãní bê."

Tã Yésũ drí tã âtázó kĩ lãjó'bá íyíkâ ãlô rî â'dô

íyî drı̃-bã fẽ'á nĩ rî
(Mãtáyõ 26.20-25; Márãkõ 14.17-21; Lúkạ̃ 22.21-23)

18 'Dĩî vósĩ rî, Yésũ drí kpá tã âtázó lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Ãnî gólĩyî ámákâ
ró má drí njĩlí nĩ rî, má nı̃ tã ĩsũ ãníkâ trá tãndí ró. Gõ'dá ãnî lãfálé 'ásĩ rî, má nı̃ trá
kĩ, õjílã ãlô â'dô 'bã'á nyé õzõ õjílã gólâ tã lâ îgĩlí trá ạ̃kû ró búkũ Ôvârí kâ 'á rî kâtí
kĩ'á nĩ rî, 'Õjílã gólâ ãmâ drí rĩzó ngá nyãlé gólâ bê ngá ãlô 'á rî â'dô ámâ drı̃-bã fẽ'á
ãkpã nĩ.' Gõ'dá tã má drí âtálé 'dĩ â'dô rû 'ẽ'á ngbãângbânõ.
19 Má âtâ tã 'dî ãnî drí drẽ ãkpãkã'dã tã lâ 'é rû drẽ kô. Gõ'dá õzõ tã rî 'dĩ õ'ê rû
trá rî, nĩ lẽ ró tã bê kĩ, pạ̃tı̃ı̃, mâ Ôvârí rî mvá 'î.
20 Nĩ ârî úlı̃ ámákâ nõ tãndí ró, ãnî nõ 'bá yî lãjó'bá ámákâ rî 'bá yî ĩ'dî. Õzõ õjílã
õlẽ tã trá úlı̃ ãnî drí âtálé gólĩyî drí rî 'á rî, 'dĩî gólĩyî lẽ tã 'dî kpá úlı̃ ámákâ 'á, õzõ

gõ'dá gólĩyî õlẽ tã trá úlı̨ pa̧tı̨-pa̧tı̨ ró ámákâ nõ 'á rî, 'dĩî gólĩyî lẽ tã 'dî kpá Ôvârí rî gógó ámâ âjó 'bá rî 'á.”
21 Gõ'dá Yésũ âtâ bê úlı̨ 'dĩ 'bá yî ndrĩ rî, 'dĩî vósĩ rî, drílâ 'bãzó ĩzã ró rõô íyî pı̨pı̨sı̨lı̨ 'á tã íyî drı̨-bã fẽfẽ kâ 'dĩ tãsĩ. Ĩtí rî, gólâ drí ngãzó kpá ó'dí tã âtálé ngba̧la̧-ngba̧la̧ lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Nĩ ârî drẽ, õjílã ãlô ãnî lãfálé sĩ â'dô ámâ drı̨-bã fẽ'á nĩ ámâ a̧jú-'bá-ãzí yî drí rũlı̨.”
22 Yésũ gõ âtâ tã 'dî bê ĩtí rî, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drı̨ lâ ĩyî gõ'dá trá 'dó lîjã-lîjã ró úlı̨ 'dĩ 'bá yî tãsĩ, gólĩyî nı̨ı̨ lãjó'bá Yésũ drí tã lâ âtálé 'dĩ kô, gõ'dá drílĩyî ngãzó rĩ'á ĩyî lôndrélé ĩyî lãfálé 'ásĩ.
23 Gõ'dá lãjó'bá ãzâ Yésũ drí lẽlé rõô rî, rî íyíkâ trá ãnyî Yésũ la̧ga̧tı̨.
24 Gõ'dá Sĩmónã Pétẽrõ drí tã âtázó lãjó'bá Yésũ drí lẽlé rõô 'dĩ drí lı̨fı̨ sĩ kĩ, gólâ ĩîjî drẽ Yésũ ngãtá õjílã gólâ drí tã lâ âtálé 'dĩ ã'dî ĩ'dî yã rî.
25 Gõ'dá lãjó'bá rî 'dĩ drí rû êsézó ãnyî Yésũ rú tã îjílí kĩ, “Kúmú, õjílã ní drí tã lâ âtálé 'dĩ ã'dî ĩ'dî yã?”
26 Yésũ drí tã-drı̨ lôgõzó kĩ, “Õjílã rî 'dĩ â'dô 'bã'á õjílã gólâ má drí 'ẽzó ãmbãtã má drı̨ga̧ nõ sõlé ãtó 'á fẽlé drílâ rî ĩ'dî.” Gõ'dá kôrô Yésũ drí ãmbãtã yí drı̨ga̧ 'dĩ sõzó ãtó 'á fẽlé Yúda̧ Sĩmónã Ĩsĩkãrĩyótã rî mvá drí.
27 Gõ'dá Yúda̧ ní drí ãmbãtã 'dî trõzó nyãlé, gõ'dá ní nyâ ãmbãtã 'dî bê rî, kôrô Sãtánã drí fĩzó ánî pı̨pı̨sı̨lı̨ 'á. Ĩtí rî, Yésũ drí tã âtázó Yúda̧ drí kĩ, “Ní nĩ tã ní drí 'ẽ'á 'ẽlé rî 'ẽlé 'wãã'wâ!”
28 Õjílã ãlô lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî lãfálé 'ásĩ úlı̨ Yésũ drí âtálé Yúda̧ drí 'dĩ ífí lâ nı̨ 'bá rî yû.
29 Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî, ãzâ 'bá yî gólĩyî lãfálé sĩ ı̨sũ ĩyíkâ bê-rî kĩ, Yésũ ãâtâ úlı̨ 'dĩ ĩtí 'dĩ, tãlâ gólâ õlẽ Yúda̧ õnĩ ró ngá nyãnyã a̧lı̨pı̨ gĩlí, ãzâ 'bá yî ı̨sũ ĩyíkâ kĩ, ngãtá Yésũ õlẽ Yúda̧ rî jõlé nĩ'á lãfâ fẽlé ngá ãkó lé 'bá drí,* gólĩyî ı̨sũ tã 'dî ĩtí, tãlâ Yúda̧ ĩ'dî lãfâ vó ndrẽ 'bá 'î.
30 Gõ'dá Yúda̧ nyâ ãmbãtã Yésũ drí fẽlé 'dĩ bê rî, kôrô gólâ drí ngãzó fõlé ĩví 'álâ. 'Dĩî gõ'dá trá nga̧cı̨ bê.

Tã Yésũ drí âtálé õdrã íyíkâ tã lâ tãsĩ rî

31 Gõ'dá Yúda̧ fõ bê ĩví 'álâ nĩlí rî, Yésũ drí gõzó tã âtálé lãjó'bá a̧mbúkũ lâkí 'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Tã â'dô 'ẽ'á rû 'ẽlé ngbãângbânõ 'wãã tíbê ãmbã ámákâ â'dázó õjílã drí gólĩyî ũnı̨ ró bê kĩ, mâ ĩ'dî gólâ tíbê âjólé trá ûrú lésĩ rî. Nĩ â'dô ãmbã Ôvârí kâ ndrẽ'á mbârâkã gólâkâ 'ẽ'á â'dálâ ãnî drí rî sĩ. Tã 'dî tãsĩ rî, õjílã ndrĩ â'dô Ôvârí rî lûyı̨'á.
32 Ngbãângbânõ, Ôvârí â'dô ãmbã íyíkâ â'dá'á mbârâkã íyíkâ bê tã 'ẽ'ẽ ámákâ sĩ. Tã 'dî sĩ, gólâ â'dô ãmbã ámákâ â'dá'á õjílã lı̨fı̨ drı̨ 'á.
33 “Ámâ rû-lẽ-ãzí yî, má â'dô 'ẽ'á rĩlí ãní bê cé dã ĩtí, tãlâ mâ 'ẽ'á nĩlí ngbãângbânõ vólé. Nĩ â'dô 'bã'á cú ámâ lôvó bê ndrẽlé, gõ'dá nĩ îcá kô ámâ ûsúlı̨. Gõ'dá ngbãângbânõ má âtâ ãnî drí, nyé õzõ má drí âtálé drı̨-'bá a̧ngı̨ Yúda̧ yí kâ rî 'bá yî drí rî kâtí. Nĩ îcá cãlé võ má drí 'ẽzó nĩlí 'álâ rî 'á kô.
34 “Ngbãângbânõ, mâ trá tã ó'dí nõ 'bã'á ãnî drí 'ẽlé nõ, nĩ 'bã ãnî ãzí-ãzí yî lôvó nyé õzõ má drí ãnî lôvó 'bãrẽ kâtí.
35 Õzõ nĩ õlẽ ãnî trá ãnî vó 'ásĩ ĩtí rî, õjílã drí nı̨zó lâ kĩ, pa̧tı̨-pa̧tı̨ ãnî lãjó'bá ámákâ ĩ'dî.”

Tã Yésũ drí âtálé kĩ, Pétẽrõ ã'dô tı̨ gã'á yí rú sĩ rî
(Mãtáyõ 26.31-35; Márãkõ 14.27-31; Lúka̧ 22.31-34)

---

* **13:29 13.29** Ka̧yı̨ kãrámã 'dî nyã kâ 'dĩ rĩ'á ka̧yı̨ ngá fẽ kâ 'î ngá ãkó lé 'bá yî drí.

36 Gõ'dá Sĩmónã Pétẽrõ drí Yésũ rî ĩjízó kĩ, “Kúmú, ní 'ê nĩlí ángô lé yã?” Yésũ drí
tã lôgõzó kĩ, “Nĩ îcá kô cãlé võ má drí 'ẽzó nĩlí nõ 'á ngbãângbânõ nô. Gõ'dá ĩzạ̃tú
rî, nĩ â'dô cã'á nĩ'á rĩlí má bê tólâ.”
37 Tã Yésũ drí âtálé 'dĩ îcá Pétẽrõ drẽ zãâ kô, Pétẽrõ drí kpá tã âtázó ândálé kĩ,
“Kúmú, má 'dé ní vósĩ kô ã'dô drí yã? Mã â'dô nĩ'á ní bê gbõ lé ã'dô õdrã 'î rî, mâ
njãâ 'ẽ'á drãlé ní bê.”
38 Yésũ drí kpá tã-drı̃ lôgõzó Pétẽrõ drí kĩ, “Ní kĩ, mã â'dô drã'á yí bê yã? Ní ârî tã
má drí 'ẽ'á âtálâ nõ. Má nı̃ trá kĩ, pạ̃tı̃ı̃ ró, ngạ̃cı̃ bê nõ ní â'dô tı̃ gã'á má rú sĩ ândâlâ
nâ ũrı̃ drí sĩ, drẽ ãkpãkã'dã 'ạ̃'ú-lúgú 'bé cı̃rı̃ kô.”

14

Tã Yésũ drí âtálé mbârâkã sõlé lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî 'á rî

1 Gõ'dá Yésũ drí kpá zãâ rĩzó úlı̃ âtálé kĩ, “Nĩ ı̃sũ tã kô rõô tã gólâ má drí 'ẽzó ãnî
âyélé nõ 'á. Võ lâ 'á rî, nĩ 'bã Ĩı̃fı̃ Ôvârí drı̃ı̃, gólâ õrî ró bê zãâ ãnî vó ndrẽlé. Gõ'dá
nĩ gõ ró Ĩı̃fı̃ 'bãlé kpá má drı̃ı̃, mã rî ró kpá bê ãnî vó ndrẽlé.
2 Má 'ê nĩlí võ êdélé ãnî drí ámâ átá Ôvârí ngálâ. Võ rĩrĩ kâ bê rĩ'á dũû ámâ átá
Ôvârí drí 'bã 'álâ. Tí õró 'bãâ ĩtí kô rî, tí má âtá tã lâ ãnî drí ĩtí kô.
3 Gõ'dá õzõ má ẽêdê võ ãníkâ trá ndẽlé rî, má drí gõzó âgõlé ãnî drı̃ı̃lı̃ nĩzó ĩ'dí bê
lâ võ má drí êdélé ãnî drí nã 'álâ, tãlâ mã rî ró bê kpãkã ãlô ãní bê tólâ.
4 Võ gólâ má drí 'ẽzó nĩlí 'á lâ 'á rî, nĩ nı̃ trá gõ'dá nĩ nı̃ lạ̃tı̃ lâ cãzó 'á lâ rî kpá trá.”
5 Gõ'dá lãjó'bá ãzâ zı̃lı̃ Tómã rî drí tã ĩjízó Yésũ tı̃ kĩ, “Kúmú, mã nı̃ı̃ võ ní drí 'ẽzó
nĩlí 'álâ 'dĩ kô. Ĩtí rî, mã â'dô lạ̃tı̃ nĩzó võ 'dî 'á tólâ rî nı̃'á ángô tí yã? Ní â'dâ lạ̃tı̃ lâ
ãmâ drí kẽ!”
6 Ĩtí rî, Yésũ drí gõzó tã-drı̃ jãlé Tómã drí kĩ, “Mâ ĩ'dî lạ̃tı̃ mbı̃ Ôvârí kâ rî â'dá 'bá
lâ 'î ãnî drí, gõ'dá mâ kpá ĩ'dî lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî fẽ 'bá lâ 'î ãnî drí. Tã îmbá
'bá tãndí ãzâ yû 'ẽ 'bá tã mbı̃ ámâ átá Ôvârí kâ îmbálé ãnî drí rî, kó cé mâ ĩ'dî.
7 Ãnî gólĩyî lãjó'bá ámákâ ró rî 'bá yî, nĩ nı̃ mâ trá tãndí ró. Õzõ nĩ ũnı̃ mâ trá ĩtí
rî, nĩ nı̃ ámâ átá kpá trá. Gõ'dá nĩ ndrê mâ trá. Õzõ ãnî drí ámâ ndrẽrẽ tí rî, ĩ'dî nĩ
ndrê ámâ átá kpá trá. Gõ'dá ngbãângbânõ zãâ nĩ'á ạ̃tı̃ 'álâ rî, nĩ â'dô ámâ átá rî nı̃'á
gạ̃rạ̃ sı̃sı̃ rî drı̃ı̃ sĩ.”
8 Gõ'dá nĩngá sĩ, lãjó'bá ãzâ rú bê Fílĩpõ rî drí kpá tã âtázó kĩ, “Kúmú, mâ bê tã bê
ãlô 'ẽ'á ĩjílâ ní tı̃. Ní â'dâ átá gólâ rĩ 'bá ûrú 'álâ rî ãmâ drí kẽ, tãlâ mã nı̃ ró gólâ bê
dódó. 'Dĩî rĩ'á cé tã gólâ ãmâ drí lẽlé ní drı̃gạ̃ sĩ rî ĩ'dî.”
9 Ĩtí rî, Yésũ drí gõzó tã-drı̃ Fílĩpõ kâ 'dĩ lôgõlé kĩ, “Fílĩpõ, má rî trá ãní bê nõngá
ạ̃kû ró bũúũ ngbãângbânõ. Gõ'dá nĩ nı̃ mâ trá tãndí ró, gõ'dá 'dĩî rî, nĩ nı̃ ámâ átá
kpá trá. Õzõ nĩ õndrê mâ trá tã 'ẽrẽ 'á rî, 'dĩî nĩ ndrê tã 'ẽ'ẽ ámâ átá kâ kpá trá ĩ'dî
'dĩ. Nĩ nı̃ı̃ drẽ zãâ tã 'ẽ'ẽ ámákâ rî kô ãnî drí rĩzó zãâ ámâ ĩjílí ĩtí, kĩ'á nĩ, má ãâ'dâ
átá ãnî drí rî yã?
10 Nĩ lẽé drẽ zãâ tã kô kĩ'á nĩ rî, tã 'ẽ'ẽ ámákâ rî nyé õzõ ámâ átá kâ rî tí yã? Ámâ
átá rî nĩ tã má drí rĩ'á îmbálâ ãnî drí nõ â'dálé, ĩ'dî má drí rĩzó ãnî îmbálé ĩ'dî sĩ lâ
nõ. Ámâ átá rî má 'á, gõ'dá gólâ rî kpá nĩ rĩ'á mbârâkã fẽlé má drí rĩzó tã ndrĩ má
drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'ẽlé.
11 Õzõ nĩ õlẽ drẽ zãâ tã úlı̃ má drí âtálé nõ 'á kô rî, 'dõvó nĩ ı̃sũ drẽ tã lârâkô má
drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî vó lâ, 'dĩî nĩ â'dô kôrô tã lẽ'á 'wãâ tãndí ró má 'á. Tã pạ̃tı̃ı̃ ró,
ãmâ ámâ átá bê, ãmâ rĩ'á ngá ãlô ró.
12 “Gõ'dá nĩ ârî drẽ úlı̃ má drí 'ẽ'á âtálâ nõ! Õzõ õjílã ãzâ õlẽ tã trá má 'á pạ̃tı̃-pạ̃tı̃
ró pı̃pı̃sı̃lı̃ ãlô sĩ rî, õjílã rî 'dĩ â'dô tã lârâkô má drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'ẽ'á, gõ'dá má â'dô

mbârâkã fẽ'á gólâ drí tã 'ẽzó gą̃rą̃ má drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî drą̃į̃ sĩ, tãlâ mâ trá nĩ'á gõlé ámâ átá ngálâ.
13 Má â'dô tã ndrĩ ãnî lãjó'bá ámákâ rî 'bá yî drí ĩjílí ámâ rú sĩ rî 'ẽ'á ãnî drí, tãlâ mâ Ôvârí rî mvá 'î, gõ'dá má lẽ õjílã ũlûyı̨ ró gólâ bê.
14 Má âtâ tã pą̃tą̃į̃ ró, õzõ ãnî õjílã ámákâ rî 'bá yî ĩ̃ĩjî tã trá má tı̨ sĩ rî, má â'dô 'ẽ'á lâ ãnî drí."

Tã Yésũ drí 'bãlé Líndrí Tãndí Ôvârí kâ tãsĩ rî

15 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã ãzâ âtázó lãjó'bá íyíkâ drí kĩ, "Ámâ rû-lẽ-ãzí yî, õzõ nĩ õ'bã ámâ lôvó trá rî, nĩ â'dô tã îmbâ gólâ má drí îmbálé ãnî drí rî ı̨̃nj̃ı̨'á 'ẽlé.
16 Gõ'dá õzõ má õcâ trá ûrú 'álâ ámâ átá ngálâ rî, má â'dô gólâ rî îjí'á, tãlâ gólâ õfẽ ró Líndrí Tãndí íyíkâ bê rĩlí ãní bê zãâ gbą̃dú ãnî ą̃mú 'bá ró, gõ'dá kpá õrî ró bê mbârâkã fẽlé ãnî drí.
17 Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'dĩ â'dô rĩ'á ãnî îmbálé tã pą̃tą̃į̃ rî sĩ. Gõ'dá ãnî drí gólâ rî nı̨̃zó ndrĩ, tãlâ Líndrí Tãndí 'dĩ â'dô rĩ'á ãní bê mbârâkã sõ 'bá ró rĩlí zãâ ãnî 'á. Gõ'dá õjílã ãngó nõ 'á gólĩyî â'dó 'bá kô ámákâ ró rî, â'dô ĩyíkâ gólâ rî gã'á dó, tãlâ gólĩyî îcá kô gólâ rî ndrẽlé ĩyî į̃̃ı̨̃ sĩ gõ'dá nı̨̃ı̨ ĩyî â'dô-â'dô gólâkâ rî kpá kô.
18 Õzõ má õnĩ trá rî, má îcá kô ãnî âyélé rĩlí ãnî drą̃į̃ sĩ õzõ ĩmvá-ãnjî kâtí. Má â'dô kpá âgõ'á trá ãnî pãlé.
19 "Ką̃yı̨ ãndrõ nô kâ vósĩ rî, õjílã ãngó nõ kâ îcá gõ'dá kô ámâ ndrẽlé kpá ó'dí. Gõ'dá ãnî gólĩyî ámákâ ró rî 'bá yî â'dô ámâ ndrẽ'á cé nĩ ką̃yı̨ dã vósĩ, tãlâ mâ 'ẽ'á lîdrílí kpá ó'dí. Gõ'dá lîdrî-lîdrî ámákâ sĩ rî, má â'dô ãnî 'bã'á rĩlí zãâ gbą̃dú.
20 Õzõ gõ'dá má õlîdrî trá ó'dí rî, ãnî drí gõzó nı̨̃lâ pą̃tı̨-pą̃tı̨̃ ró kĩ, ãmâ rĩ'á ngá ãlô ró ámâ átá Ôvârí bê. Ĩtí rî, ãnî drí gõzó kpá nı̨̃lâ tãndí ró kĩ, pą̃tą̃į̃ ãnî ámákâ ĩ'dî gõ'dá mâ kpá ãníkâ ĩ'dî.
21 "Õzõ õjílã ãzâ ãârî gõ'dá ĩ̃ı̨̃nj̃ı̨̃ tã 'bã'bã ámákâ rî 'bá yî trá rî, 'dĩî má â'dô nı̨̃'á lâ kĩ, õjílã rî 'dĩ lẽ má trá pı̨̃pı̨̃sı̨̃lı̨̃ ãlô sĩ. Gõ'dá mâ rî gógó â'dô kpá õjílã rî gógó 'dĩ lẽ'á, gõ'dá ámâ átá â'dô kpá gólâ rî lẽ'á. Gõ'dá má â'dô ámâ nyãányâ â'dá'á kpá õjílã rî gógó 'dĩ drí."
22 Nĩngá sĩ, lãjó'bá ãzâ kpá bê ãlô rú lâ Yúdą̃* gólâ â'dó kô Yúdą̃ Ĩsĩkãrĩyótã ĩ'dî. Gõ'dá gólâ drí ngãzó tã ĩjílí Yésũ tı̨ kĩ, "Kúmú, ní â'dô ánî nyãányâ â'dá'á cé ãmâ drí gõ'dá â'dó kô õjílã ãngó nõ kâ drí ã'dô tãsĩ yã?"
23 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drı̨̃ lôgõzó lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí ndrĩ kĩ, "Nĩ ârî drẽ, õzõ õjílã ãzâ õlẽ mâ fí trá rî, õjílã rî 'dĩ â'dô tã îmbâ ámákâ ı̨̃nj̃ı̨̃'á 'ẽlâ. Õzõ õjílã rî 'dĩ ĩ̃ı̨̃nj̃ı̨̃ tã îmbâ ámákâ trá rî, ámâ átá Ôvârí drí kpá gólâ rî lẽzó gõ'dá ãmâ drí ânĩzó kpą̃rą̃tı̨̃ rĩlí õjílã rî 'dĩ 'á.
24 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ õlẽ mâ kô rî, gólâ îcá kô tã îmbâ ámákâ ı̨̃nj̃ı̨̃lı̨̃ gõ'dá 'ẽzó lâ. Gõ'dá nĩ nı̨̃ trá ndrĩ kĩ nĩ rî, tã îmbâ má drí rĩ'á îmbálâ ãnî drí nõ ânĩ ámâ átá ngá lésĩ. Má îmbá tã kô cú ĩtí drı̨̃-ãcê ámákâ sĩ. Ámâ átá âjô mâ trá tã 'dî îmbálé.
25 "Má lẽ tã 'dî 'bá yî â'dálé ãnî drí drẽ ãkpãkã'dã má drí 'bãrẽ ãní bê nõ 'á nõ.
26 Gõ'dá õzõ Líndrí Tãndí ámâ átá kâ õtírĩ ânĩĩ gólâ ngá lésĩ rĩlí ãní bê ãnî pãlé ámâ võ 'á rî, gólâ â'dô tã ámákâ ndrĩ îmbá'á ãnî drí tãndí ró, ãnî drí gõzó tã má drí îmbálé ãnî drí rî nı̨̃lı̨̃ tãndí ró, mbârâkã gólâkâ sĩ, gõ'dá tã ndrĩ gólĩyî má drí îmbálé trá ãnî drí rî â'dô âgá'á ãnî drą̃į̃.
27-28 "Gbõ lé má â'dô bê 'ẽ'á nĩlí vólé ãnî âyélé rî, má â'dô tã ą̃'dı̨ ámákâ âyé'á ãnî pı̨̃pı̨̃sı̨̃lı̨̃ 'á. Má lẽ ãnî drí â'dózó cú tã ą̃'dı̨ bê ãnî pı̨̃pı̨̃sı̨̃lı̨̃ 'á. Tã ą̃'dı̨ má drí 'ẽ'á fẽlâ ãnî drí rî â'dô lą̃vũ'á gą̃rą̃ tã ą̃'dı̨ gólâ ngá ãngó nõ kâ rî 'bá yî drí îcálé fẽlé ãnî drí rî drą̃į̃ sĩ. Má lẽé kô ãnî drí â'dólé ũrı̨̃ ró gõ'dá kpá tã ı̨̃sũ ró, õzõ má õtírĩ ãnî âyé rî.

* **14:22 14.22** Gólâ íyíkâ ĩ'dî kpá zı̨̃lı̨̃ Tãdéyõ, Yãkóbã rî mvá ró rî.

Õzõ nĩ õlẽ mâ pĩpĩsịlị ãlô sĩ rî, nĩ â'dó kô tã ĩsũ ró, tãlâ tã gólâ má drí âtálé ãnî drí kĩ'á nĩ rî, ‘Má â'dô 'ẽ'á nĩlí vólé ãnî rú sĩ’ rî tãsĩ, tãlâ má â'dô âgõ'á trá ãnî ngálâ. Tí nĩ â'dô 'bã'á ãyĩkõ ró, tãlâ má 'ê nĩlí 'dĩ ámâ átá mbârâkã lâ drí lạ̃vũlị gạ̃rạ̃ má drĩ̃ĩ̃ sĩ rî ngálâ, gõ'dá mã ã'dô ró bê kpá ãmbá ró ó'dí gólâ bê.

29 Nĩ ârî drẽ, má âtâ tã nô 'bá yî ãnî drí drẽ ãkpã 'é rû kô, tãlâ õzõ tã lâ õ'ê rû trá rî, nĩ lẽ ró tã bê má 'á dódó.

30 “Ngbãângbânõ rî, mâ gõ'dá trá kạ̃yĩ̃ ãzâ ãkó dũû ãní bê má drí rĩzó zãâ rĩ'á ãnî ĩmbálé, tãlâ Sãtánã kúmú ãngó nõ kâ ró rî, trá 'ẽ'á tã õnjí 'ẽlé ngbãângbânõ má drí, má õzó kô lôsĩ Ôvârí kâ nõ ndẽê. Gõ'dá kpálé rî, gólâ îcá kô ámâ pẽlé.

31 Mâ rî gógó trá njãâ drãlé, tãlâ má ndẽ ró tã ámâ átá drí 'bãlé má drí rî bê. Má lẽ õjílã ndrĩ ũnĩ̃ ró ĩyî bê kĩ, pạ̃tị́-pạ̃tĩ̃ ró, má lẽ ámâ átá trá. Nĩ ngâ, mã nĩ ró bê võ rî gógó ãmákâ rî 'álâ.”

15

Tã õjílã Yésũ kâ drí 'bãzó Yésũ bê ngá ãlô ró rî

1 Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ drí rĩzó zãâ bạ̃dĩ̃ úlị́ âtálé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Má âtâ ãnî drí pạ̃tị́-pạ̃tĩ̃ ró ámâ ạ̃drúpĩ̃ yî, má rî nĩ mbârâkã fẽlé ãnî drí. Ãmâ ãní bê kpãkã ãlô õzõ fê rĩ 'bá 'wãlé rî kâtí. Mâ íyíkâ ĩ'dî õzõ ạ̃mbạ̃ndĩ̃ lâ kâtí. Gõ'dá ámâ átá íyíkâ ạ̃mvú lị́pĩ̃ rĩ 'bá ãmâ vó ndrẽlé rî ĩ'dî.

2 Õzõ gárá lâ ãzâ 'bá yî õ'wâ lõ'wâ kô rî, gólâ drí âgãzó lâ vólé, gólĩyî rĩ 'bá lõ'wâ 'wãlé rî âyézó ĩ'dî. Gõ'dá kpá gárá gólĩyî õnyíkõ ró 'wã 'bá dódó kô 'dĩ 'bá yî, gólâ drí drĩ̃ lâ âgãzó vólé, tãlâ õ'wâ ró gõ'dá bê gạ̃rạ̃ sị́sị́ rî drĩ̃ĩ̃ sĩ.

3 Ãnî lãjó'bá ámákâ rî 'bá yî, ámâ átá Ôvârí njĩ ãnî trá â'dólé ámâ gárá ró. Tã îmbâ gólâ má drí rĩ'á îmbálâ ãnî drí nõ drí rĩzó ãnî 'bãlé â'dólé õzõ fê gárá gólâ lô'wá 'bá rõô rî kâtí Ôvârí rî lĩ̃fĩ́ drĩ̃ 'á.

4 Ãnî ndrĩ, nĩ rî ngá ãlô ró má bê, ĩtí rî, má â'dô kpá rĩ'á ngá ãlô ró ãní bê. Tãlâ fê gárá ãzâ yû'dạ́wạ́ lõ'wâ 'wã 'bá õzõ óõgâ trá vólé ạ̃mbạ̃ndĩ̃ lâ rú sĩ rî. Fê gárá rî 'wãlé, õzõ ã'dô drẽ ãkpã ạ̃mbạ̃ndĩ̃ lâ rú rî ĩ'dî. Gõ'dá ãnî kpá ĩtí, nĩ îcá kô tã Ôvârí drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî 'ẽlé cú ĩtí mâ ãkó.

5 “Má âtâ ãnî drí kpá ó'dí nõtí kĩ, ãmâ ãní bê rĩ'á kpãkã ãlô õzõ fê rĩ 'bá 'wãlé rî kâtí. Mâ ámákâ ĩ'dî ạ̃mbạ̃ndĩ̃ lâ 'î, gõ'dá ãnî ãníkâ ĩ'dî õzõ gárá lâ kâtí. Õzõ õjílã ãzâ õrî trá ngá ãlô ró má bê rî, gólâ â'dô tã tãndí gólâ Ôvârí drí lẽlé rî 'ẽ'á ĩ'dî gạ̃rạ̃ sị́sị́ rî drĩ̃ĩ̃ sĩ. Nĩ ârî drẽ, nĩ îcá kô tã Ôvârí drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî 'ẽlé cú ĩtí mâ ãkó.

6 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ õrî zãâ ngá ãlô ró má bê kô rî, õjílã rî 'dĩ â'dô 'bã'á, õzõ fê gárá gólâ 'ĩ 'bá trá rî kâtí. Ạ́mvú lị́pĩ̃ rî fê gárá gólâ 'ĩ 'bá trá rî âgãlé vólé vũlị́ vũdrị́, õ'î ró bê dódó. Gõ'dá gárá 'dĩ â'dô 'bã'á tãndí ró cé lạ̃sị́ ró rî ĩ'dî.

7 Gõ'dá õzõ ãnî drí 'bãrẽ trá ngá ãlô ró má bê tã îmbâ ámákâ ĩ̃ĩ̃nj̃ĩ̃-ĩ̃nj̃ĩ̃ sĩ 'ẽlé rî kâtí rî, tã ndrĩ ãnî drí ĩjílí má tị sĩ rî, má â'dô 'ẽ'á lâ ãnî drí.

8 Nĩ ârî drẽ, tã 'ẽ'ẽ tãndí ãníkâ rî â'dô õjílã 'bã'á nĩ ámâ átá Ôvârí rî lûyị́lị́, õzõ nĩ ãâ'dâ trá pạ̃tị́-pạ̃tĩ̃ kĩ ãnî lãjó'bá ámákâ ĩ'dî tã 'ẽ'ẽ tãndí ãníkâ 'dĩ sĩ rî.

9 “Ámâ átá lẽ mâ trá rõô. Gõ'dá má lẽ ãnî kpá trá rõô õzõ ámâ átá drí ámâ lẽrẽ kâtí. Ĩtí rî, nĩ rî zãâ ngá lẽlẽ ámákâ ãnî drí 'dĩ 'á, tãlâ má lôkî ró ãnî bê tãndí ró lõvõ ámákâ 'dĩ sĩ.

10 Ãnî gõ'dá õzõ nĩ õrî zãâ tã îmbâ ámákâ 'ẽlé rî, nĩ â'dô rĩ'á zãâ ngá lẽlẽ ámákâ ãnî drí 'dĩ 'á, gõ'dá má drí ãnî lôkízó tãndí ró. Nĩ â'dô ámâ ĩ̃nj̃ĩ̃'á gõ'dá tã ámákâ 'ẽzó, nyé õzõ má drí rĩrĩ ámâ átá rî ĩ̃nj̃ĩ̃lị́ gõ'dá tã gólâkâ 'ẽzó, gõ'dá drílâ rĩzó ámâ vó ndrẽlé tãndí ró rî kâtí.

11 Má rî tã nô îmbálé ãnî drí nõ rî, tãlâ nĩ ũûsû ró ãyĩkõ gólâ má drí ûsúlı̨ ámâ átá
rî ı̨̂nj̃ı̨̃rı̨̃ 'á rî bê, gõ'dá kpá ãyĩkõ ãníkâ ã'dô ró bê gą̃r̃ą̃.
12 "Nõô ṭã 'bã'bã ámákâ ĩ'dî ãnî drí. Nĩ lẽ ãnî ãnî vó 'ásĩ, õzõ má drí ãnî ãlô-ãlô
lẽrẽ rî kâtí.
13 Má lẽ bê ãnî trá rõô rî, ĩ'dî 'dĩ mâ trá nĩ'á drãlé ãnî tãsĩ. Ą̃kû lâ sĩ, nĩ ndrê tã ĩtí
'dĩ 'bá yî trá rû 'ẽ'á, õjílã ãlô drí íyî nyãányâ fẽzó drãlé íyî ãzí-ãzí yî pãlé yã? 'Dĩî rĩ'á
ngá lẽlẽ ą̃ngı̨̂ 'î!
14 Ĩtí rî, ãnî gõ'dá trá ámâ rû-lẽ-ãzí yî ĩ'dî, tãlâ nĩ rî trá zãâ tã îmbâ ámákâ ãnî drí
rî 'ẽlé ĩ'dî.
15 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, má zı̨ gõ'dá ãnî kô cé lãjó'bá ámákâ ró, tãlâ lãjó'bá yî nı̨̃ı̨
tã ndrĩ gólĩyî ãmbá gólĩyíkâ rî drí rĩ'á 'ẽlâ rî kô. Ãnî trá ámâ rû-lẽ-ãzí yî ĩ'dî, tãlâ tã
gólĩyî má drí ârílí ámâ átá tı̨ sĩ rî, má âtâ trá ndrĩ ãnî drí.
16 Ĩtí rî, nĩ njĩí mâ nĩ kô, má njĩ ãnî nõ nĩ, tãlâ nĩ nĩ ró bê zãâ tã ámákâ nõ îmbá
bê õjílã drí, gólĩyî drí tã lẽzó 'á lâ pı̨̃pı̨̂sı̨́lı̨́ ãlô sĩ. Õzõ nĩ õrî trá tã 'dî 'ẽlé ĩtí rî, Ôvârí
â'dô tã ãnî drí ı̨̂jílí gólâ tı̨ ámâ rú sĩ rî 'ẽ'á ãnî drí.
17 Ĩtí rî, tã ą̃ngı̨ má drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî ĩ'dî nõ. Nĩ lẽ ãnî ãnî vó 'ásĩ."

Tã õjílã ãngó nõ kâ drí lâŋõ fẽzó lãjó'bá Yésũ kâ drí rî

18 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó lãjó'bá íyíkâ yî drí kĩ, "Má âtâ ãnî drí, õjílã
gólĩyî ãngó nõ 'á nõ â'dô 'ẽ'á ãnî gãlé dó õjílã ámákâ ró, tãlâ gólĩyî gã má kpá trá dó
sı̨́sı̨ ãnî drí sĩ.
19 Tí nĩ õró rĩî nõ zãâ tã 'ẽlé nyé õzõ õjílã ãngó nõ 'á rî drí rĩ'á 'ẽlé rî kâtí rî, tí õjílã
ãngó nõ 'á nõ â'dô ãnî lẽ'á õjílã ĩyíkâ ró. Gõ'dá â'dó kô ĩtí, â'dô-â'dô ãníkâ trá ngĩî
gólĩyíkâ rî yî drı̨̃ı̨̂ sĩ, tãlâ má njĩ ãnî trá rî drí sĩ â'dólé õjílã ámákâ ró tã ámákâ 'ẽlé.
Ĩtí rî, ãnî lôvó fõ trá gólĩyî 'ásĩ.
20 Tã má drí âtálé ãnî drí rî 'bá yî ũvı̨̃ ãnî drı̨̃ sĩ kô, kĩ'á nĩ rî, lãjó'bá ãzãkã yû'dą̃wą̃
ı̨̂nj̃ı̨́lı̨́ gą̃r̃ą̃ ãmbá gólâkâ drı̨̃ı̨̂ sĩ rî. 'Dĩî kâ rî tí rî, õjílã ãngó nõ kâ â'dô lâŋõ fẽ'á ãnî
drí, nyé õzõ drílĩyî lâŋõ fẽrẽ má drí rî tí. Tí õzõ gólĩyî õrî trá tã îmbâ ámákâ ârílí rî,
tí gólĩyî â'dô tã ãníkâ ârí'á.
21 Ãnî lôvó â'dô fõ'á gólĩyî 'ásĩ, tãlâ ãnî trá õjílã ámákâ ĩ'dî, tãlâ gólĩyî gâ vólé dó tã
lẽlé kĩ, pą̃t̃ı̨̃ı̨ Ôvârí âjô mâ nĩ.
22 Mâ ĩ'dî gólâ Ôvârí drí âjólé tã íyíkâ pẽlé õjílã ãngó nõ kâ drí rî, gõ'dá gólĩyî gã tã
âtî-âtî Ôvârí kâ 'dĩ trá dó. Tí má õró ânĩî tã âtî-âtî 'dĩ bê gólĩyî drí kô rî, tí gólĩyî â'dô
'bã'á tã õnjí tã âtî-âtî 'dĩ gãgã lâ kâ ãkó. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólĩyî îcá gõ'dá kô
ĩyî nyãányâ pãlé lâŋõ tã õnjí 'dĩ kâ 'ásĩ kĩ, ĩyî ãâ'dô tã õnjí 'dĩ ãkó.
23 "Má âtâ ãnî drí, õjílã gólâ ámâ gã 'bá dó rî, 'dĩî gólâ gã 'dî kpá ámâ átá gólâ ámâ
âjó 'bá rî ĩ'dî.
24 Tí gólâ õró ámâ ndrẽê tã lârâkô ámákâ gólĩyî õjílã ãzâ 'bá yî drí îcálé kô 'ẽlâ rî
'ẽrẽ 'á kô rî, tí lâŋõ tã õnjí gólâkâ ámâ gã kâ dó 'dĩ kâ îcá kô â'dólé gólâ drı̨̃ı̨̂ lą̃vũlı̨́
gą̃r̃ą̃. Gõ'dá gólâ ndrê bê tã lârâkô má drí rĩ'á 'ẽlâ rî trá, gólâ drí gõzó ãmâ gãlé
dó kpą̃r̃ą̃t̃ı̨ ámâ átá bê rî, gõ'dá tã õnjí tẽtẽ gólâkâ ãmâ gãzó dó 'dĩ íyíkâ trá gólâ rî
ômbé'á õzõ bãgó kâtí.
25 Õjílã gólĩyî ámâ gã 'bá dó 'dĩ 'bá yî rĩ'á ĩyî, nyé õzõ õjílã gólĩyî tã lâ îgĩlí búkũ
Ôvârí kâ 'á kĩ'á nĩ rî,
'Gólĩyî 'bãá ámâ lôvó kô tãkó ĩtí,
má 'é tã ãzâ õnjí lâ gólĩyî drí rî kpá kô.'

Lôngó 35.19; 69.4

26 "Ámâ rû-lẽ-ãzí yî, nĩ ı̨̂sũ tã kô. Õzõ má õcâ trá ámâ átá ngálâ rî, má â'dô Líndrí
Tãndí tã pą̃t̃ı̨̃ı̨ â'dá 'bá ró rî âjó'á 'wãâ ãnî pãlé. Õzõ Ôvârí ãâjô Líndrí Tãndí íyíkâ

'dĩ trá rî, Líndrí Tãndí 'dĩ â'dô tã gólĩyî má drí îmbálé trá ãnî drí 'dĩ ífí lâ â'dá'á ngbálí-ngbálí ãnî drí.
27 Ĩtí rî, ãnî drí gõzó úlı̣ ámákâ â'dálé õjílã drí ndrĩ, tãlâ ãnî ĩ'dî õjílã gólĩyî â'dó 'bá ámákâ ró kó îtõ võ lésĩ rî, gõ'dá nĩ nı̣̃ tã îmbâ ámákâ rî 'bá yî trá tãndí ró."

16

1 "Má rî tã õjílã 'dî 'bá yí kâ 'ẽzó ãnî lôvó 'bãlé kô 'dĩ âtálé ãnî drí nõ, tãlâ nĩ âdrê ró bê gı̣́gı̣́, nĩ õzó kô tã lẽlẽ ãníkâ má 'á rî âyé ũrı̣̃ drí sĩ, õzõ õjílã 'dî 'bá yî õtírĩ ĩyî îtõô tã õnjí 'ẽlé ãnî drí rî.
2 Má âtâ ãnî drí, kı̣̂yı̣̃ lâ õtírĩ âcá rî, õjílã 'dî 'bá yî, ãzâ 'bá yî â'dô ĩyî ãnî drõ'á vólé jó gólĩyíkâ tã Ôvârí kâ ârî kâ rî 'ásĩ. Ãzâ 'bá yî â'dô ĩyî rû cẽ'á ãnî fũlı̣́, gõ'dá gólĩyî â'dô kĩ'á nĩ rî, yĩ õrî tã 'dî 'ẽlé 'dĩ lı̣́tı̣̃ pı̣̃tı̣̃ı̣̃ rĩzó Ôvârí rî ı̣̃nı̣̃jı̣́lı̣́ rî 'ásĩ.
3 Gólĩyî â'dô tã 'ẽ'á ãnî drí ĩtí 'dĩ rî, tãlâ gólĩyî nı̣̃ı̣́ ámâ átá Ôvârí kô, gõ'dá gólĩyî nı̣̃ı̣́ mâ kpá kô.
4 Ngbãângbânõ rî, má âtâ tã gólĩyî 'ẽ 'bá rû 'ẽlé ãnî drí rî yî trá, tãlâ õzõ nĩ õndrê tã 'dî 'bá yî trá rû 'ẽ'á ãnî drí rî, tã má drí âtálé ãnî drí 'dĩ ãâgâ ró bê ãnî drı̣̃ı̣̃ ãnî pãlé âdrélé gı̣́gı̣́."

Tã Yésũ drí âtálé mbârâkã sõlé lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî 'á rî

Gõ'dá Yésũ drí kpá zãâ rĩzó tã âtálé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Má âtá tã 'dî 'bá yî ãnî drí sı̣́sı̣́ ãnî drí îtõrẽ 'dẽlé má vó rî 'á kô, tãlâ mâ drẽ bê ãní bê nõngá rî drí sĩ.
5 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, má 'ê trá nĩ'á gõlé gólâ tíbê ámâ âjó 'bá rî ngálâ. Gõ'dá â'dô kpálé ĩtí rî, õjílã ãzâ ãlô ãnî lãfálé sĩ ámâ ĩjí 'bá nĩnĩ ámákâ 'dĩ tãsĩ rî yû.
6 Gõ'dá má âtâ tã 'dî 'bá yî bê ãnî drí rî, ãnî gõ'dá trá ndrĩ tã ı̣̃sũ ró rõô.
7 Má âtâ tã pı̣̃tı̣̃ı̣̃ ãnî drí, gõgõ ámákâ ûrú 'álâ nõ â'dô 'ẽ'á tã tãndí âfẽlé ãnî drí. Tãlâ má â'dô Líndrí Tãndí Ôvârí kâ âjó'á 'wãâ, ãânĩ ró bê ãnî pãlé tã îmbá 'bá ãníkâ ró. Tí õzõ má õnĩ vólé kô rî, tí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'dĩ îcá kô ânĩlí ãnî ngálâ.
8 Gõ'dá õzõ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'dĩ ãâcâ trá rî, gólâ â'dô â'dá'á lâ õjílã ãngó nõ kâ nõ drí mbı̣̃ kĩ, gólĩyî ndrĩ 'ê ĩyî tã õnjí trá, gõ'dá tã mbı̣̃ gólâ sũ 'bá Ôvârí rú rî íyíkâ ángô rî ĩ'dî, gõ'dá tã pı̣̃tı̣̃ı̣̃ ró Ôvârí â'dô tã-vó gólĩyíkâ kĩ'á.
9 Líndrí Tãndí 'dĩ â'dô â'dá'á lâ gólĩyî drí mbı̣̃mbı̣̃ kĩ nĩ rî, lâŋõ tã õnjí gólĩyíkâ kâ â'dô 'dẽ'á ãkpã gólĩyî drı̣̃ı̣̃, tãlâ gólĩyî gã dó tã lẽlé má 'á 'díyî pã 'bá gólĩyíkâ ró.
10 Líndrí Tãndí 'dĩ â'dô kpá tã â'dá'á gólĩyî drí tã mbı̣̃ 'ẽ'ẽ tãsĩ kĩ, pı̣̃tı̣̃ı̣̃ má rî kárá tã mbı̣̃ gólĩyî sũ 'bá Ôvârí rú rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Líndrí Tãndí 'dĩ â'dâ tã mbı̣̃ 'dĩ nĩ, tãlâ mâ rî gógó bí nĩ'á gõlé ámâ átá Ôvârí ngálâ, gõ'dá nĩ ndré mâ kô nõngá.
11 Gõ'dá Líndrí Tãndí 'dĩ â'dô kpá â'dá'á lâ gólĩyî drí kĩ, Ôvârí â'dô tã-vó gólĩyíkâ kĩ'á tã õnjí gólĩyíkâ tãsĩ, tãlâ Ôvârí kî tã-vó Sãtánã tíbê õjílã ãngó nõ kâ âdó 'bá rî kâ trá kĩ, gólâ tã õnjí tẽtẽ 'ẽ 'bá 'î.
12 "Mâ rĩ'á úlı̣́ bê dũû 'ẽ'á âtálâ ãnî drí, gõ'dá ngbãângbânõ rî, tã nı̣̃nı̣̃ ãníkâ drẽ ngbãâ dã ĩtí, gõ'dá nĩ îcá kô tã rî 'dĩ 'bá yî ífí lâ nı̣̃lı̣́ ndrĩ.
13 Gõ'dá õzõ Líndrí Tãndí gólâ tíbê tã pı̣̃tı̣̃ı̣̃ â'dá 'bá 'dĩ ãâcâ trá rî, gólâ â'dô tã gólâ má drí îmbálé ãnî drí rî ífí lâ â'dá'á ãnî drí tãndí ró. Líndrí Tãndí rî 'dĩ â'dô tã má drí 'ẽ'á âtálâ gólâ drí rî îmbá'á ĩ'dî ãnî drí. Gõ'dá gólâ îmbá tã kô cé drı̣́-ãcê íyíkâ rî sĩ. Gólâ â'dô tã gólĩyî 'ẽ 'bá rû 'ẽlé ámâ tãsĩ gõ'dá kpá ãnî tãsĩ rî ífí lâ â'dá'á ãnî drí.
14 Gõ'dá gólâ â'dô kpá mbârâkã ámákâ rî â'dá'á ãnî drí tã îmbâ ámákâ gólâ drí îmbálé ãnî drí rî sĩ.
15 Ámâ átá Ôvârí 'bã mâ nĩ tã ndrĩ íyíkâ rî îmbálé õjílã drí. Tãlâ ĩ'dî 'dĩ má drí tã âtázó ãnî drí kĩ'á nĩ rî, tã îmbâ gólâ Líndrí Tãndí 'dĩ drí 'ẽ'á tã ífí lâ â'dálé ãnî drí 'dĩ, 'dĩî rĩ'á tã îmbâ ámákâ ĩ'dî.

16 “Nĩ ârî drẽ, ĩtú-pá dã vósĩ má â'dô ạvị̃'á ãnî lãfálé sĩ, gõ'dá nĩ ndré mâ kô. Gõ'dá kạ̃yị̃ dã vósĩ rî, nĩ â'dô ámâ ndrẽ'á kpá ó'dí ãnî lãfálé.”

17 Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ ãzâ 'bá yî drí rĩzó tã ĩjílí ĩyî võ 'ásĩ kĩ, “Úlị́ gólâkâ âtálé 'dĩ ífí lâ íyíkâ ángô tí kĩ'á nĩ rî, ĩtú-pá dã vósĩ mã õndré yî kô, gõ'dá kạ̃yị̃ dã vósĩ mã ãâ'dô íyî ndrẽ'á kpá ó'dí 'dĩ, tã ífí lâ ã'dô 'î yã? Gõ'dá nĩnĩ Yésũ kâ íyî átá ngálâ rî, tã lâ ĩcû rû úlị́ gólâkâ Líndrí Tãndí tãsĩ 'dî bê 'dĩ íyíkâ ángô tí ró yã?”

18 Lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drị̃ lâ ĩyî gõ'dá trá lĩjã-lĩjã ró, tãlâ gólĩyî nị̃ị́ úlị́ Yésũ kâ âtálé “ ĩtú-pá dã” ’ gõ'dá kpá “ ‘kạ̃yị̃ dã” ’ kâ 'dĩ ífí lâ kô.

19 Ĩtí rî, Yésũ nị̃ trá íyî pĩpĩsĩlị́ 'á tólâ kĩ, lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî lẽ trá íyî ĩjílí úlị́ íyíkâ 'dĩ ífí lâ tãsĩ. Gõ'dá Yésũ drí gólĩyî ĩjízó kĩ, “Nĩ rî tã ĩjílí ãnî võ 'ásĩ tã gólâ má drí âtálé ãnî drí kĩ'á nĩ rî, ‘Ĩtú-pá dã vósĩ nĩ ndré mâ kô, gõ'dá nĩ â'dô ámâ ndrẽ'á kạ̃yị̃ dã vósĩ’ nô tã ífí lâ tãsĩ yã?

20 Nĩ ârî drẽ, má â'dô úlị́ 'dĩ 'bá yî ífí lâ â'dá'á ãnî drí. Ĩtú-pá rî 'dĩ 'á rî, nĩ â'dô ámâ ãwó ngõ'á. Gõ'dá gólĩyî ámâ lôvó 'bã 'bá kô rî 'bá yî â'dô ĩyî 'bã'á ãyĩkõ ãmbá bê. Gõ'dá õzõ nĩ õtírĩ ámâ ndrẽê kpá ó'dí rî, ãwó ãníkâ 'dĩ drí gõzó rû jãlé ãyĩkõ ândrê ró.

21 Ĩzã ãníkâ 'dĩ â'dô 'bã'á nyé õzõ õkó gólâ mvá drí rĩzó lâzélé 'á lâ 'ẽ'á tị̃lâ rî kâtí. Õkó rî 'dĩ rî ãwó ngõlé rõô mvá lãzé-lãzé 'dĩ drí, gõ'dá mvá 'dĩ õtírĩ kpá âfõô ĩvĩ rî, ngá lãzé-lãzé ãmbá rĩ 'bá lâzélé 'dĩ tã lâ vị̃ trá gólâ 'ásĩ, tãlâ ãyĩkõ cî trá gólâ rú mvá drílâ tị̃lị́ 'dĩ tãsĩ.

22 Ngbãângbânõ rî, â'dô 'ẽ'á â'dólé ãnî drí kpá ĩtí. Â'dô 'bã'á ĩtú-pá ĩzã kâ 'î ãnî drí. Gõ'dá õzõ nĩ õtírĩ ámâ ndrẽê kpá ó'dí rî, nĩ â'dô â'dó'á ãyĩkõ ró rõô, õjílã ãzâ îcá kô ãnî 'bãlé ãyĩkõ 'dî âyélé.

23 “Ĩtí rî, kạ̃yị̃ gólâ má drí 'ẽzó âgõlé rî sĩ, îcá kô ãnî drí ámâ ĩjílí tã ãzâ 'bá yî sĩ, ífí lâ â'dálé ãnî drí, tãlâ 'dĩĩ gõ'dá nĩ îcâ trá cú tã ĩjílí ámâ átá tị́ sĩ. Nĩ ârî drẽ, tã ndrĩ ãnî drí ĩjílí ámâ átá tị́ sĩ rî, gólâ â'dô 'ẽ'á lâ ãnî drí, tãlâ ãnî rĩ'á õjílã ámákâ ĩ'dî.

24 Gõ'dá cãlé bũúũ ngbãângbânõ, nĩ â'dô bê lé ámákâ ĩ'dî rî, nĩ ĩjí drẽ zãâ ngá ámâ átá tị́ sĩ ámâ drị́-ãcê sĩ rî kô. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, nĩ ĩjî tã ĩtí ámâ rú sĩ ngá ãnî drí lẽlé rî yî tãsĩ, gõ'dá gólâ â'dô fẽ'á lâ ãnî drí, tãlâ ãnî pĩpĩsĩlị́ ã'dô ró bê ãyĩkõ ró.

25 “Bũúũ ngbãângbânõ rî, má rî ãnî îmbálé zãâ úlị́ mãnĩgõ sĩ í'dígówá bê. Gõ'dá sísị́ 'álâ rî, má â'dô gõ'dá ãnî îmbá'á ífí sĩ ámâ átá Ôvârí rî tãsĩ, tãlâ tã ámâ átá kâ nõ õfĩ ró bê ãnî drị̃ị́ lâŋõ ãkó.

26 Tã 'dî vósĩ rî, nĩ â'dô ámâ átá rî ĩjí'á ngá ãnî drí lẽlé rî yî tãsĩ. Gõ'dá tãlâ ãnî õjílã ámákâ ĩ'dî, gólâ â'dô âfẽ'á lâ ãnî drí tãkó ĩtí. Â'dó kô mâ ĩ'dî tã ãníkâ ĩjí 'bá ró. Nĩ â'dô 'ẽ'á lâ ãnî.

27 Gólâ â'dô ngá 'dĩ 'bá yî âfẽ'á ãnî drí lôvó 'bã'bã gólâkâ sĩ, tãlâ nĩ lẽ mâ trá rõô gõ'dá tã lẽzó kĩ, pạ̃tị̃ị̃ Ôvârí âjô mâ trá ãnî drí.

28 Má ânĩ ãngó nõ 'á nõ ámâ átá ngá lésĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, ĩtú-pá lâ câ trá má drí ãngó nõ âyézó nĩzó gõlé gólâ ngálâ.”

29 Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí tã âtázó Yésũ drí kĩ, “Ngbãângbânõ Kúmú, nî gõ'dá trá úlị́ âtá'á ãmâ drí hạ̃. Úlị́ áníkâ â'dó gõ'dá kô úlị́ mãnĩgõ ró.

30 Ngbãângbânõ rî, mã nị̃ gõ'dá trá kĩ, ní nị̃ tã ãmákâ trá ndrĩ, tãlâ tã ĩjî gólĩyî ãmâ drí ĩsũlị́ 'ẽ'á ĩjílâ ní tị́ rî, drẽ ãkpãkã'dã mã ĩjí kô ní tị́ ạ̃kû ró, ní lôgõ tã-drị̃ lâ trá ãmâ drí. Ĩtí rî, mã nị̃ gõ'dá trá pạ̃tị́-pạ̃tị̃ kĩ, ní ânĩ trá Ôvârí ngá lésĩ.”

31 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Dĩyị́ mãní, nĩ lẽ gõ'dá tã trá má 'á ngbãângbânõ!

32 Ãnî lĩfị̃ õmbâ ãnî rú. Tã â'dô 'ẽ'á âcálé ngbãângbânõ ãnî drí â'dózó ndrĩ ũrị̃ ró gõ'dá ãnî drí rãzó ndrĩ 'dó vólé má rú sĩ, nĩ'á ãnî lạ̃pị́ bê, ámâ âyélé élêwálâ ámâ

ãjú-'bá-ãzí yî drịgạ́. Õzõ nĩ ãâyê mâ gbõ lé élêwálâ rî, gõ'dá má â'dó kô élêwálâ, tãlâ ãmâ rĩ'á kárá ámâ átá bê, gólâ rî nĩ ámâ lôkílí.

33 Má âtâ tã 'dî 'bá yî ndrĩ ãnî drí, tãlâ nĩ õlẽ ró tã bê má 'á pĩpîsịlị̃ ãlô sĩ, gõ'dá tã lẽlẽ 'dî õ'bã ró ãnî bê â'dólé tã ã̃'dị́ bê kã̀yị̀ lâŋõ kâ 'á. Tãlâ õjílã ãzâ 'bá yî ãngó 'á nõngá â'dô ĩyî lâŋõ fẽ'á ãnî drí rõô ámâ tãsĩ. Gõ'dá nĩ ã̀tũ ãnî fĩî tã lẽlẽ ãníkâ má 'á 'dĩ 'á tãndí ró, tãlâ mâ cú mbârâkã bê gã̀rã̀ õjílã 'dî 'bá yî drĩ̃ị̀ sĩ ãnî vó ndrẽzó lâŋõ 'dî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ!"

17

Tã Yésũ drí rãtáã 'ẽzó átá lâ Ôvârí drí lãjó'bá íyíkâ tãsĩ rî

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ âtá úlị́ bê ndẽlé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí rî, drílâ lĩfĩ̃ ĩngázó ûrú 'álâ rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí. Gólâ kĩ, "Tátá, má nĩ̃ trá kĩ, ĩ̀tú-pá ámákâ drã kâ rî trá ãnyî, õzõ ní drí 'bãlé trá rî kâtí! Ní ĩ̀nĩ̃ mâ mbârâkã áníkâ fẽfẽ lâ má drí rî sĩ, tãlâ má ĩ̀nĩ̃ ró nî kpá bê õjílã lĩfĩ̃ drĩ̃ 'á mbârâkã 'dî sĩ.

2 Ní ĩ̀nĩ̃ mâ, tãlâ mâ cú drị́-ãcê áníkâ bê 'díyî pã 'bá ró õjílã gólĩyî ní drí âfẽlé má drịgạ́ nõ 'bá yî 'bãzó rĩlí zãâ gbã̀dú ã̀dũkũ ãkó.

3 Gõ'dá má â'dô lédrẽ-lédrẽ ã̀dũkũ ãkó rî fẽ'á gólĩyî drí, õzõ gólĩyî õlẽ tã trá kĩ, nî ã'dô ĩ'dî Ôvârí ãlô tíbê 'bã 'bá Ôvârí pã̀tị́-pã̀tĩ̀ ró rî, gõ'dá gólĩyî õlẽ tã kpá trá kĩ, ní ãjô mâ Yésũ nĩ ânĩlí ãngó nõ 'á õjílã pãlé rî.

4 Tátá, má â'dâ ãmbã áníkâ trá dódó õjílã drí ãngó nõ 'á nõngá, gõ'dá gólĩyî drí ánî lûyízó tã lâ tãsĩ, tãlâ má rî trá tã ní drí 'bãlé trá má drí 'ẽlé rî 'ẽlé ndrĩ dódó.

5 Ngbãângbânõ rî, tátá, má ĩjî nî, ní sõ mbârâkã má 'á má drí tã 'dî 'bá yî ndẽzó dódó, gõ'dá ní trõ ró mâ kpá ó'dí ûrú 'álâ rĩlí ní bê kũmũ áníkâ zẽlé, õzõ ãmâ drí rĩrĩ ní bê ĩtõ võ 'ásĩ drẽ ãkpãkã'dã ó'bãá drẽ ãngó nõ kô rî kâtí.

6 "Tátá, má îrátã nî õjílã gólĩyî ní drí njĩlí ãngó nõ 'á âfẽlé má drí nõ 'bá yî tãsĩ. Má îmbâ tã áníkâ trá gólĩyî drí, drílĩyî ánî nĩ̃zó dódó. Ní 'bã õjílã áníkâ trá tã lẽlé má 'á, gõ'dá gólĩyî ĩ̀nĩ̃ ĩyî nî trá tã áníkâ 'ẽ'ẽ lâ sĩ.

7-8 Ĩtí tátá, má îmbâ gólĩyî trá tã âtî-âtî tãndí áníkâ sĩ, gõ'dá gólĩyî lẽ tã trá 'á lâ pĩpîsịlị̃ ãlô sĩ. Ĩtí rî, ngbãângbânõ rî, gólĩyî nĩ̃ tã trá pã̀tĩ̃ ró kĩ, ní ãjô mâ nĩ tã áníkâ â'dálé õjílã drí.

9 "Ngbãângbânõ tátá, má 'ê rãtáã õjílã áníkâ ní drí njĩlí âfẽlé má drí nõ 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá má îrátãá nî nõ kô õjílã gólĩyî ndrĩ ãngó nõ 'á rî 'bá yî tãsĩ.

10 Õjílã ámákâ ró rî 'bá yî ndrĩ kpá áníkâ ĩ'dî. Ní 'ê gólĩyî trá ndrĩ 'dẽlé má vó, gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî nĩ̃ ĩyî ãmbã ámákâ trá gólĩyî sĩ.

11 Tátá, õjílã gólĩyî ní drí âfẽlé trá má drí nõ 'bá yî, mâ 'ẽ'á trá gólĩyî âyélé ãngó nõ 'á nõngá ĩyî drĩ̃ị̀ sĩ õjílã gólĩyî ní drí njĩlí kô nõ 'bá yî lãfálé, õzõ má õtírĩ gõô ní ngálâ ûrú 'álâ rî. Tátá tãndí, má ĩjî nî ngbãângbânõ, ní ã̀tĩ̃ gólĩyî gã̀ mbârâkã áníkâ sĩ, gólĩyî õrî ró bê zãâ õjílã tãndí áníkâ ró, gõ'dá gólĩyî õrî ró bê ngá ãlô ró ĩyî lãfálé 'ásĩ, õzõ ãmâ drí 'bãrẽ ní bê nõ kâtí.

12 Ní âfẽ mbârâkã trá má drí, gõ'dá má îmbâ gólĩyî trá gólĩyî ã̀tĩ̃lị́ gã̀gã̀ mbârâkã áníkâ 'dĩ sĩ. Má lôkî gólĩyî trá ndrĩ tãndí ró. Gõ'dá ĩtí rî, cé õjílã ãlô gólĩyî lãfálé sĩ gâ vólé íyíkâ trá dó tã ârílí, gólâ ĩ'dî tíbê lã̀tĩ̃ õnjí njĩ 'bá ró, õzõ tã ã̀ngũ 'bá áníkâ rî yî drí tã lâ îgĩlí trá ã̀kú ró búkũ áníkâ 'á rî kâtí.

13 "Ngbãângbânõ rî, mâ trá 'ẽ'á õjílã ámákâ 'dĩ 'bá yî âyélé nĩzó gõlé ní ngálâ ûrú 'álâ. Má rî ánî ĩjílí gólĩyî pãlé ĩtí drẽ ãkpãkã'dã má drí 'bãrẽ bê gólĩyí bê nõ 'á, tãlâ má lẽ gólĩyî õrî ró bê zãâ ánî ĩ̀nĩ̃lị́, gõ'dá gólĩyî ã'dô ró bê ãyĩkõ ró ĩyî pĩpîsịlị̃ 'á õzõ ámá kâtí.

14 Má îmbâ gólĩyî trá tã âtî-âtî áníkâ sĩ, drílĩyî gõ'dá tã lẽzó 'á lâ. Gõ'dá õjílã gólĩyî
ãngó nõ 'á nõ 'bãá gólĩyî lôvó kô tã 'dî tãsĩ, tãlâ gólĩyî 'é gõ'dá tã õjílã ãngó nõ kâ drí
lẽlé rî ĩ'dî kô, nyé õzõ má drí gõ'dá tã ãngó nõ kâ 'ẽrẽ kô rî kâtí.
15 Tátá, ní fẽ mbârâkã gólĩyî drí rĩzó tã áníkâ 'ẽlé ãngó nõ 'á. Má rî ánî ĩjílí nõ, ní
lôkî ró gólĩyî bê, õzõ gólĩyî õtírĩ rĩî õjílã ãngó nõ 'á nõ 'bá yî lãfálé rî. Ní pâ gólĩyî,
tãlâ Sãtánã õzó gólĩyî âdó kô.
16 Tátá, ní ndrê õjílã ámákâ nõ 'bá yî â'dó ĩyî gõ'dá kô tã ãngó nõ kâ 'ẽ 'bá lâ 'î, õzõ
mâ rî gógó drí rĩrĩ tã ãngó nõ kâ 'ẽ ãkó rî tí.
17 Tátá, ní êdê gólĩyî njãâ tã pa̧tı̨̃ı̨ áníkâ sĩ, gólĩyî drí rĩzó tã áníkâ ndrĩ 'ẽlé dódó.
Ní rî tã pa̧tı̨̃ı̨ â'dálé gólĩyî drí tã îmbâ áníkâ sĩ.
18 Tátá mâ trá 'ẽ'á gólĩyî jõlé nĩ'á tã âtî-âtî tãndí áníkâ nõ îmbá bê õjílã ãngó nõ kâ
rî 'bá yî drí, õzõ ní drí ámâ âjórẽ ânĩlí tã âtî-âtî tãndí áníkâ nõ îmbálé õjílã ãngó nõ
kâ lãfálé rî kâtí.
19 Ĩtí rî, gõ'dá má fẽ ámâ nyãányâ trá drãlé gólĩyî tãsĩ, tãlâ gólĩyî õrî ró bê lôsĩ áníkâ
nõ 'ẽlé tãndí ró mbârâkã áníkâ sĩ.
20 “Tátá, má rî ánî ĩjílí lãjó'bá ámákâ nõ 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá má ĩjî nî kpá õjílã gólĩyî
'ẽ 'bá tã lẽlé má 'á tã pẽpẽ gólĩyíkâ sĩ rî yî tãsĩ.
21 Tátá, ní fẽ mbârâkã gólĩyî drí, tãlâ tã ĩsũ gólĩyíkâ ã'dô ró bê ãlô, nyé õzõ tã ĩsũ
ãmákâ drí 'bãrẽ ní bê ãlô rî kâtí. Ní pâ gólĩyî, gólĩyî õrî ró bê ngá ãlô ró ãmá bê, tãlâ
õjílã gólĩyî ãngó nõ 'á nõ ũnı̨̃ ró ĩyî bê kĩ, pa̧tı̨-pa̧tı̨̃ ní âjô mâ nĩ.
22 Má â'dâ tã áníkâ rî 'bá yî trá ndrĩ gólĩyî drí, õzõ ní drí â'dárẽ lâ trá má drí rî kâtí.
Má lẽ gólĩyî õrî ró ngá ãlô ró ĩyî lãfálé 'ásĩ, nyé õzõ ãmâ drí rĩrĩ ngá ãlô ró ní bê rî
kâtí.
23 Gõ'dá õzõ ãmâ drí 'bãrẽ ní bê ãlô rî kâtí rî, má lẽ gólĩyî drí 'bãlé kpá kpãkã ãlô
má bê. Ã'dô bê ĩtí rî, õjílã ãngó nõ 'á rî 'bá yî â'dô nı̨̃'á lâ kĩ, ní âjô mâ nĩ, gõ'dá ní lẽ
õjílã ãmákâ 'dĩ 'bá yî rõô, nyé õzõ ní drí ámâ lẽrẽ rõô rî kâtí.
24 Tátá, má lẽ gólĩyî ũnı̨̃ ró bê pa̧tı̨-pa̧tı̨̃ kĩ, ní fẽ drı̨-ãcê ngá kâ trá ndrĩ má drı̨gą̣ drẽ
ãkpãkã'dã ó'bãá drẽ ãngó nõ kô, tãlâ ní lẽ mâ trá rõô rî drí.
25 “Tátá tã mbı̨̃ 'bá ró rî, gbõ lé ámâ ą̃jú-'bá-ãzí yî õgã ĩyî dó â'dô-â'dô áníkâ nı̨̃lı̨ rî,
má nı̨̃ â'dô-â'dô áníkâ trá tãndí ró! Gõ'dá õjílã ámákâ nõ 'bá yî nı̨̃ ĩyî trá kĩ, pa̧tı̨̃ı̨ ní
âjô mâ nĩ.
26 Ĩtí rî, Tátá, má îmbâ gólĩyî trá tãndí ró â'dô-â'dô áníkâ tãsĩ, gõ'dá má â'dô kpá
zãâ rĩ'á gólĩyî îmbálé. Tátá, má lẽ gólĩyî õlẽ ró ĩyî ãzí-ãzí yí bê rõô, õzõ ní drí ámâ
lẽrẽ kâtí. Gõ'dá má lẽ kpá má drí rĩzó bê gólĩyî pı̨̃pı̨̃sı̨̃lı̨̃ 'á ngá ãlô ró gólĩyí bê. Ãâ'dô
ĩtí.”

18

Tã Yésũ rî rũzó rî
(Mãtáyõ 26.47-56; Márãkõ 14.43-50; Lúką̃ 22.47-53)

1 Gõ'dá Yésũ ndẽ bê rãtáã 'ẽ'ẽ rî, gólĩyî drí ngãzó nĩlí lãjó'bá íyíkâ yí bê. Gólĩyî drí
áyágá mvá zı̨̃lı̨ Kĩdrónã rî mbãzó. Áyágá 'dĩ 'á'á lé drı̨̃ lâ lésĩ rî, ą̃mvú ãzâ bê rĩ'á fê
dõ kâ zı̨̃lı̨ õlívĩ rî bê dũû 'á lâ. Gólĩyî drí cãzó ą̃mvú rî 'dĩ 'á tólâ.
2 Ãgô gólâ rú bê Yúdą̃ tíbê Yésũ rî drı̨-bã fẽ 'bá rî nı̨̃ võ tíbê Yésũ yî drí 'ẽzó ą̃'dú
kõlé 'á lâ lãjó'bá íyíkâ yí bê rî trá, tãlâ 'dĩî võ Yésũ yî drí rĩzó 'á lâ ândálé ândálé rî
ĩ'dî.
3 Gõ'dá Yúdą̃ tíbê Yésũ rî drı̨-bã fẽ 'bá rî drí 'dẽzó sı̨sı̨ õjílã tíbê drı̨̃-'bá ą̃ngı̨ Yúdą̃
yí kâ rî 'bá yî drí âjólé rî yî ágálé nĩ'á Yésũ rî võ â'dálé rũlı̨. Ą̃jú 'bũ 'bá rî 'bá yî kpá
bê rĩ'á lómígówá gõ'dá jó ą̃ngı̨ Ôvârí kâ rî kâ rî 'bá yí bê gólĩyí bê. Gólĩyî 'dó ngá ą̃jú
'bũ kâ bê, lı̨gú ãrãwã ãcê-ãcê, ą̃jú yí bê. Gõ'dá ãzâ 'bá yî ĩyíkâ cú lą̃sı̨ yí bê ĩyî drı̨gą̣
sĩ nyãnyã, ã'dô ró bê võ ndrẽzó ngą̣cı̨ bê 'dĩ.

4 Gõ'dá Yésũ ndrê bê õjílã 'dî 'bá yî ânĩ'á rî, gólâ drí ngãzó âfõlé lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá
yî lãfálé sĩ âdrélé sịsị 'álâ, ã'dô ró bê gólĩyî drí íyî ndrẽzó bê tõ, tãlâ gólâ nỹ tã gólĩyî
drí 'ẽ'á 'ẽlâ yí drí rî trá ndrĩ. Gõ'dá õjílã âjólé 'dĩ 'bá yî âcâ ĩyî bê ãnyî rî, Yésũ drí tã
îjízó gólĩyî tị kĩ, "Nĩ rî ã'dî rî ndãlé ĩ'dî yã?"
5 Gólĩyî drí tã-drỹ lôgõzó kĩ, "Mã rî Yésũ tíbê ânĩ 'bá Nãzãrétã lésĩ rî ndãlé ĩ'dî."
Gõ'dá Yésũ drí tã-drỹ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, "Mâ ĩ'dî rĩ'á nõ." 'Dĩĩ Yúdạ̃ 'ẽ 'bá gólâ rî
drị-bã fẽlé rî kpá bê rĩ'á âdré'á ãnyî gólâ lạ̃gạ́tị ĩtí.
6 Gõ'dá Yésũ lôgõ tã-drỹ bê gólĩyî drí kĩ'á nĩ rî, yî rĩ'á nõ rî, gólĩyî drí ngãzó ĩyî wãlé
gõlé vólé dã, gõ'dá drílĩyî lô'dézó 'dó vũdrị ũrỹ drí.
7 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã îjízó kpá ó'dí gólĩyî tị kĩ, "Nĩ rî ã'dî rî lôndã'á ĩ'dî yã?"
Gólĩyî âjólé 'dĩ 'bá yî drí tã-drỹ lôgõzó kpá ó'dí kĩ, "Mã ndã Yésũ ânĩ 'bá Nãzãrétã lésĩ
rî ĩ'dî."
8 Yésũ drí gõzó tã âtálé gólĩyî drí kpá ó'dí kĩ, "Má âtâ trá ãnî drí kĩ nĩ rî, mâ ĩ'dî rĩ'á
nõ. Õzõ ãnî drí ámâ ûsúrỹ tí rî, 'dõvó nĩ âyê lãjó'bá ámákâ nõ 'bá yî õnĩ ró ĩyî vólé.
Nĩ îkpókpólõ gólĩyî kô."
9 Tã 'dî â'dô ĩtí 'dĩ, tãlâ úlị gólâ drí âtálé trá kĩ nĩ rî, "Õjílã tíbê ní drí âfẽlé má drí
rî, má ỳvỹị ãlôlâ kô" rî ã'dô ró bê tã pạ̃tỹị ró.
10 Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ ãlô rú bê Sĩmónã Pétẽrõ rî rĩ'á cú lịgú mbẽlẽsõ bê, gõ'dá
gólâ drí lịgú 'dĩ ângízó fókã lâ 'ásĩ ãgô gólĩyî âjólé 'dĩ 'bá yî ãlô* rĩ 'bá âdrélé ãnyî yí
lạ̃gạ́tị ĩtí 'dĩ bị lâ drị-ágó lésĩ rî gãzó njíyá vólé.
11 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó Pétẽrõ drí kĩ nĩ rî, "Ĩtí kô Pétẽrõ, ní lôgõ lịgú áníkâ fókã
lâ 'á! Ní ỳsũ áníkâ bê rî, má ũnjỹ lâŋõ tíbê ámâ átá drí êdélé trá má drí nõ kô yã? Má
â'dô njỹ'á lâ."
12 Gõ'dá nĩngá sĩ kôrô, drỹ-'bá ạ̃jú 'bũ 'bá gólĩyî âjólé 'dĩ 'bá yí kâ drí tã âtázó ạ̃jú
'bũ 'bá íyíkâ drí, gólĩyî ũrû ró Yésũ. Gõ'dá ĩtí rî, drílĩyî Yésũ rî rũzó ômbélé.
13 Gõ'dá rû ĩyî Yésũ bê ômbélé rî, drílĩyî gólâ rî trõzó âjílí ãmbá ĩyíkâ rî 'bá yî ngálâ.
Sịsị rî, gólĩyî âjî gólâ ãmbá drỹ-'bá ạ́ngị̃ õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yí kâ rî 'bá yí kâ ágálé,
tíbê rĩ'á zỹlâ Ánãsĩ rî. Ánãsĩ 'dĩ rĩ'á Kãyífã* rî ạ'bị 'î.
14 Kãyífã ĩ'dî tíbê tã âtá 'bá õjílã ĩyíkâ Yúdạ̃ yí kâ drí kĩ'á nĩ rî, "Rĩ'á tãndí ró õjílã
ãlô drí drãzó, ã'dô ró bê õjílã ndrĩ drỹ tĩlí rî."

Tã Pétẽrõ drí tị gãzó Yésũ rú sĩ rî
(Mãtáyõ 26.69-70; Márãkõ 14.66-68; Lúkạ̃ 22.55-57)

15 Gõ'dá nĩngá sĩ, Sĩmónã Pétẽrõ yî drí 'dẽzó kpãâ õjílã gólĩyî Yésũ rî rũ 'bá 'dĩ 'bá
yî vósĩ. Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ ãzâ ãlô* rî drí 'dẽzó kpá gólĩyî vó. Gõ'dá drỹ-'bá drỹ-'bá
Yúdạ̃ yí kâ rî kâ 'dĩ nỹ lãjó'bá ãlô 'dĩ trá tãndí ró. Tã 'dî tãsĩ rî, õjílã gólĩyî Yésũ rî trõ
'bá 'dĩ 'bá yî õtírĩ ĩyî cãâ ạ́tị̃ ạ̃'dị́-drỹ gólâkâ rî kâ 'á rî, lómígówá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí
lãjó'bá 'dĩ âyézó fĩlí ạ̃'dị́-drỹ 'álâ Yésũ rî âjílí.
16 Gõ'dá gólĩyî âyé ĩyíkâ Pétẽrõ kô fĩlí ạ̃'dị́-drỹ 'dî 'álâ. Gólâ âdrê íyíkâ ãkpã ạ́tị̃ ãgã
kâ tị. Gõ'dá lãjó'bá ãzâ ãlô fĩ 'bá cú ạ̃'dị́-drỹ 'álâ nã rî ndrê Pétẽrõ bê âdré'á ĩví 'álâ
rî, gólâ drí tã âtázó rạ̃gỹị̃ õkó ró ạ́tị̃ ãgã kâ vó lâ ndrẽlé 'dĩ drí, ãâyê ró Pétẽrõ bê fĩlí
ạ̃'dị́-drỹ 'álâ.
17 Gõ'dá õkó 'dĩ drí lỹfỹ jãzó Pétẽrõ ngálâ tã îjílí gólâ tị kĩ, "Tí ní â'dó lãjó'bá ãgô
zỹlị Yésũ rî kâ ãkípálâ ĩ'dî kô yã?" Gõ'dá Pétẽrõ drí tỹ gãzó dó õkó rạ̃gỹị̃ ró 'dĩ drí kĩ,
"'Á'ã! Â'dó má ĩ'dî kô!"

---

* **18:10 18.10** Ãgô bị lâ gãlé 'dĩ rú lâ Málãkã, gólâ ĩ'dî rû ỳ'bũ 'bá drỹ-'bá drỹ-'bá Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yí kâ rî kâ.
* **18:13 18.13** Kãyífã 'dĩ ĩ'dî tíbê â'dó 'bá drỹ-'bá drỹ-'bá Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yí kâ ndrô 'dĩ 'á rî. * **18:15 18.15** Lãjó'bá ãlô fĩ 'bá Yésũ bê jó 'álâ 'dĩ rú lâ Yõwánĩ búkũ nô îgĩ 'bá rî ĩ'dî.

18 Ĩtí, rą̃gı̃ı̃ kpá lómígówá yí bê îcî ĩyî lą̃sı̨ trá ą̃tı̃ ãgã kâ tı̨ ĩtí ĩyî drí rĩ'á yãlâ ẽ'dẽ drí sĩ, gõ'dá Pétẽrõ drí kpá ânĩzó âdrélé gólĩyî lãfálé 'á lą̃sı̨ yãlé ẽ'dẽ drí sĩ.

Tã Yésũ drí âdrézó drı̃-'bá drı̃-'bá Yúdą̃ yí kâ rî kâ ândrá rî
(Mãtáyõ 26.59-66; Márãkõ 14.55-64; Lúką̃ 22.66-71)

19 Gõ'dá áâjî bê Yésũ drı̃-'bá ãmbá zı̃lı̨ Ánãsĩ 'dĩ ágálé rî, gólâ drí Yésũ rî îjízó lãjó'bá gólâkâ rî 'bá yî tãsĩ gõ'dá kpá tã gólâ drí rĩ'á îmbálâ gólĩyî drí rî tãsĩ.
20 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drı̃ jãzó gólâ drí kĩ nĩ rî, "Má rî ı̃tú vósĩ cé rĩ'á õjílã îmbálé gbórókõ rê-rê sĩ. Má lą̃pı̨ rû kô õjílã îmbárẽ 'á. Má rî trá õjílã îmbálé võ Yúdą̃ yî drí rĩzó rû ê'bélé úlı̨ Ôvârí kâ ârílí rî 'á. Ngá ãzâ yû má drí îmbálé ũgũ ró ãmâ drí 'bãrẽ cé ãmâ drı̃ı̃ sĩ rî 'á.
21 Ngã ní îjî mâ ĩtí ã'dô tãsĩ yã? Ní nĩ õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã má drí rĩ'á îmbálé rî ârílí rî yî ngálâ, gólĩyî â'dô tã mbı̨ lâ â'dá'á ní drí, ngãtá má îmbâ tã ányâ 'î yã rî."
22 Gõ'dá Yésũ âtâ bê tã 'dî ĩtí rî, lómígówá ãlô rĩ 'bá drı̃-'bá ãmbá 'dĩ vó lâ ndrẽlé gólâ rĩ 'bá ãnyî Yésũ lą̃gą̃tı̃ ĩtí 'dĩ rî drí Yésũ rî ą̃yą̃'bú sãzó íyî drı̨ sĩ, gõzó kpá tã âtálé kĩ, "'Dĩî úlı̨ ní drí âtálé õjílã ãmbá drí rî ĩ'dî yã?"
23 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó drı̃-'bá ãmbá Ánãsĩ 'dĩ drí kĩ, "Õzõ má ãâtâ úlı̨ ányâ 'î rî, 'dõvó ní â'dâ drẽ úlı̨ ányâ má drí âtálé 'dĩ. Ócâ õjílã rĩ 'bá tã mbı̨ âtálé ĩ'dî rî kpá bê yã?"
24 'Dĩî vósĩ rî, Ánãsĩ drí Yésũ rî jõzó Kãyífã ngálâ, drẽ zãâ ômbê-ômbê ró, tãlâ Kãyífã ĩ'dî drı̃-'bá drı̃-'bá Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yí kâ gólâ rĩ 'bá tã ą̃ngı̨ kĩlí rî.

Tã Pétẽrõ drí tı̨ gãzó Yésũ rú sĩ kpá ó'dí rî
(Mãtáyõ 26.71-75; Márãkõ 14.69-72; Lúką̃ 22.58-62)

25 Gõ'dá nĩngá sĩ, Sĩmónã Pétẽrõ kpá zãâ rĩ'á âdré'á lą̃sı̨ yã'á ĩtí. Gõ'dá õjílã gólĩyî rĩ 'bá kpá âdrélé Pétẽrõ bê 'dĩ 'bá yî drí tã îjízó Pétẽrõ tı̨ kĩ, "Tí nî fí lãjó'bá Yésũ kâ ĩ'dî yã?" Pétẽrõ drí tı̨ gãzó dó kĩ, "'É'ẽ! Má â'dó ĩ'dî kô."
26 Nĩngá sĩ, ãgô ãzâ kpá bê rĩ'á âdré'á lą̃sı̨ lą̃gą̃tı̃ 'dó Pétẽrõ yí bê. Ãgô rî 'dĩ rû ı̨'bũ 'bá drı̃-'bá drı̃-'bá Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yí kâ rî kâ, gõ'dá kpá ãgô tíbê Pétẽrõ drí bı̨ lâ gãlé njíyá Yésũ rî rũrı̃ 'á rî áró lâ 'î. Gõ'dá drílâ kpá tã îjízó mbârâkã sĩ Pétẽrõ tı̨ kĩ, "Ní â'dó kô ĩ'dî má drí ndrẽlé Yésũ yí bê ą̃mvú fê dõ kâ bê nã 'álâ rî yã?"
27 Gõ'dá Pétẽrõ drí kpá tı̨ gãzó dó ó'dí kĩ, yí nı̃ı̃ ãgô 'dĩ kô. Gõ'dá nĩngá sĩ, kôrô, 'ą̃'ú-lúgú drí cı̨rı̃ 'bẽzó.

Tã drı̃-'bá ą̃ngı̨ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî drí kúmú Pĩlátõ rî îcízó tã kĩlí Yésũ rú rî
(Mãtáyõ 27.1-2, 11-31; Márãkõ 15.1-20; Lúką̃ 23.1-5, 13-25)

28 Gõ'dá nĩngá sĩ, tã Kãyífã drí Yésũ rî îjízó rî vósĩ rî, ãkpã cı̃ı̨nó ı̃tú drí âfõrẽ 'á, gólĩyî drí Yésũ rî ą̃drı̃zó Kãyífã drí 'bã lésĩ âjílí kúmú Rómã yí kâ zı̃lı̨ Pĩlátõ rî drí 'bã 'álâ. Drı̃-'bá ą̃ngı̨ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî fí ĩyíkâ cú jó kúmú Pĩlátõ kâ 'álâ kô, óõzó ĩyî 'bãâ â'dólé õnjí ró Ôvârí Ĩı̨fı̨ drı̃ 'á,* tãlâ kãrámã lą̃vũ-lą̃vũ kôrô kâ trá ãnyî. Â'dô lã'bí gólĩyíkâ vó ró rî, îcâ trá gólĩyî drí â'dózó tãndí ró Ôvârí Ĩı̨fı̨ nyãsá kãrámã 'dî kâ nyãrẽ 'á. Gõ'dá gólĩyî drí võrã jõzó kúmú Pĩlátõ vó.
29 Gõ'dá Pĩlátõ âfõ bê ĩvĩ rî, gólâ drí tã îjízó drı̃-'bá ą̃ngı̨ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî tı̨ kĩ, "Ãgô nõ 'ê tã õnjí ã'dô kâ 'î ãnî drí gólâ rî âjízó má ngálâ nõ yã?"
30 Gõ'dá drı̃-'bá ą̃ngı̨ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí tã-drı̨ lôgõzó Pĩlátõ drí kĩ, "Õzõ õjílã õ'ê tã õnjí tẽtẽ ãzâ kô rî, mã â'dô fí gólâ rî âjí'á trá ní ágálé yã? Mã rî ãmákâ fí zãâ õjílã tã õnjí tẽtẽ 'ẽ 'bá âjílí ĩ'dî ní ágálé."

---

* **18:28 18.28** Lã'bí Yúdą̃ yí kâ kĩ, õzõ gólĩyî õfî trá jó õjílã â'dó 'bá kô õjílã Yúdą̃ yí kâ ró rî kâ 'á rî, gólĩyî ãâ'dô trá õnjí ró Ôvârí Ĩı̨fı̨ drı̃ 'á.

31 Gõ'dá ĩtí rî, Pĩlátõ drí tã-drı̃ jãzó gólĩyî drí kĩ, “Õzõ ã'dô trá ĩtí rî, ãnî nyãányâ,
nĩ 'ê ngá ãnî drí lẽlé 'ẽlé gólâ drí rî, nyé lã'bí ãníkâ Yúdą̃ yí kâ rî vó ró.”
Gõ'dá nĩngá sĩ, drı̃-'bá ą̃ngı́ Yúdą̃ yí kâ drí tã-drı̃ lôgõzó Pĩlátõ drí kĩ, “Ãnî mı̃rı̃
Rómã kâ âyé ãmâ kô õjílã gólĩyî ãmâ drí ûsúlı̃ trá tã õnjí tẽtẽ bê rî yî ûfúlı̃, nĩ kĩ, yĩ
â'dô õjílã tã õnjí tẽtẽ 'ẽ 'bá ûfú'á cé nĩ.”
32 'Dĩî lą́tı̃ tíbê drı̃-'bá ą̃ngı́ Yúdą̃ yí kâ yî drí ûsúlı̃ Pĩlátõ rî 'bãzó Yésũ rî fũlı̃ fê
lą̃lı̃-lą̃lı̃ drı̃ı̃ rî ĩ'dî. Tã rî gógó 'dĩ Yésũ ą̃ngũ kó trá ãkpãkã'dã sı̃sı̃ kĩ'á nĩ rî, Yúdą̃ yî
ã'dô íyî fũ'á, íyî îpâ-îpâ sĩ fê lą̃lı̃-lą̃lı̃ drı̃ı̃.
33 Gõ'dá Pĩlátõ drí fĩzó kpá ó'dí jó 'álâ, drílâ tã 'bãzó Yésũ rî ąjízó yí ngálâ jó 'á tólâ.
Gõ'dá áąjî bê Yésũ gólâ ngálâ rî, gólâ drí Yésũ rî ĩjízó kĩ, “Má lẽ nı̃lâ kĩ, nî kúmú ą̃ngı́
õjílã ániká Yúdą̃ yí kâ kâ ĩ'dî yã?”
34 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó Pĩlátõ drí kĩ, “Ní rî tã 'dî ĩjílí má tı̃ 'dĩ, tãlâ pą̃tı̃ı̃
nî rî gógó lẽ nĩ nı̃lâ kĩ, mâ ĩ'dî kúmú Yúdą̃ yî drí rĩ'á tẽlâ rî ĩ'dî yã, ngãtá 'dĩî tã ĩjî
gólâ õjílã ãzâ 'bá yî drí lẽlé nĩ ní drí ámâ ĩjízó ĩ'dî sĩ lâ rî ĩ'dî yã?”
35 Gõ'dá kúmú Pĩlátõ drí kpá tã-drı̃ jãzó Yésũ drí kĩ, “Ní ĩsũ ániká bê rî, mâ õjílã
Yúdą̃ yí kâ ĩ'dî yã? Ní ndrê trá, õjílã ánî nyãányâ kâ gõ'dá drı̃-'bá ą̃ngı́ ániká ró rî 'bá
yí bê, ą̃rû ĩyî nî nĩ ąjílí má ágálé. Ní 'ê ã'dô 'î õnjí ró gólĩyî 'bãlé ą̃wą̃ ró ní bê yã?”
36 Yésũ drí tã-drı̃ jãzó kpá ó'dí Pĩlátõ drí kĩ, “Ní ndrê drẽ, kũmũ ámákâ rî â'dó kô
õzõ kũmũ õjílã ániká ãngó nõ 'á rî kâtí. Tí õró 'bãâ nõ ĩtí rî, lãjó'bá ámákâ fû rû nõ
trá ą̃jú 'bũ 'bá õjílã drí ąjólé ámâ ą̃rúlı̃ 'dĩ 'bá yí bê, gõ'dá tí gólĩyî îcá kô ámâ ą̃rúlı̃.
Ní ndrê drẽ, kũmũ ámákâ rî â'dó kô kũmũ ániká ãngó nõ kâ rî tí. Ĩtí rî, kũmũ ámákâ
rĩ'á kũmũ ûrú 'álâ rî kâ 'î.”
37 Gõ'dá Pĩlátõ drí kpá tã ĩjízó Yésũ tı̃ ó'dí, “Má kĩ, nî kúmú 'î yã?” Gõ'dá Yésũ drí
tã-drı̃ lôgõzó kpá Pĩlátõ drí kĩ, “'Dĩî rĩ'á tã mbı̃ 'î, mâ kúmú 'î pą̃tı̃ı̃. Ąąjô mâ tı̃lı̃ ãngó
nõ 'á õjílã mvá ró nõ kó tã 'dî sĩ, tãlâ má ĩĩmbâ ró tã pą̃tı̃ı̃ mbı̃ Ôvârí kâ nõ bê õjílã
drí ndrĩ. Tãlâ õjílã tíbê tã lẽ 'bá trá tã pą̃tı̃ı̃ 'dî 'á, ámâ nı̃ 'bá trá, gõ'dá rĩ 'bá tã mbı̃
lôbẽlé ĩ'dî rî, gólâ â'dô tã má drí âtálé rî 'ẽ'á pą̃tı̃ı̃.”
38 Gõ'dá Pĩlátõ drí kpá tã-drı̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, “Îcá fí trá tã pą̃tı̃ı̃ nı̃zó yã?”
Pĩlátõ lẽé gõ'dá kô tã Yésũ drí âtálé 'dĩ ârílí, gõ'dá gólâ drí ngãzó fõlé ĩví 'álâ. Nĩngá
sĩ, drílâ tã âtázó õjílã Yúdą̃ yí kâ gólĩyî rĩ 'bá tã kĩkĩ gólâkâ tẽlé 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Má
ûsú tã ányâ ãgô nõ kâ kô.
39 Nĩ ârî drẽ, lã'bí ãníkâ ą̃kû ró rî kĩ, ką̃yı̃ kãrámã lą̃vũ-lą̃vũ kôrô rî kâ 'á rî, ãmâ
mı̃rı̃ Rómã kâ drí õjílã Yúdą̃ yí kâ 'bãlé gą̃nı̃mą̃ 'á rî lôfõlé cé ãlô gą̃nı̃mą̃ 'ásĩ nĩlí 'bã
'álâ. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, nĩ lẽ má õlôfõ ã'dî ĩ'dî gą̃nı̃mą̃ 'ásĩ ãnî drí yã, ãgô gólâ
ãnî Yúdą̃ yî ũrûką̃ 'bá yî drí rĩ'á zı̃lâ kúmú ãníkâ ró nõ ĩ'dî yã?”
40 Gõ'dá ĩtí rî, Yúdą̃ yî drí tã-drı̃ jãzó Pĩlátõ drí ngbą́lą́-ngbą́lą́, “'É'ẽ, mã lẽé ní drí
ãgô 'dĩ lôfõlé ĩ'dî kó kô. Mã lẽ ní lôfõ Bãrábã ĩ'dî.” Bãrábã 'dĩ rî ãgô gólâ âsĩ 'bá ą̃wą̃
bê 'ẽ'á mı̃rı̃ Rómã kâ jãlé rî ĩ'dî, gõ'dá mı̃rı̃ Rómã kâ drí gólâ rî rũzó vũlı̃ gą̃nı̃mą̃ 'á
'dĩ.

19

1 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, Pĩlátõ drí tã 'bãzó ą̃jú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî drí, gólĩyî õtrõ ró
Yésũ vólé nĩ'á cãlâ ônjóró'bí sĩ, tã lâ ũsû ró bê õjílã Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî rú.
2 Gõ'dá nĩngá sĩ, ą̃jú 'bũ 'bá Pĩlátõ kâ 'dĩ 'bá yî drí Yésũ rî trõzó rĩ'á lârâkô lâ 'ẽlé
gõ'dá kpá cãlé. Gõ'dá drílĩyî kpá ãsõpá púrũcı̃ ró rî gárá lâ âgãzó pãlé õzõ ı̃tı̃tı̃ kâtí
ą́pą̃ kũmũ kâ ró âsálé gólâ drı̃ı̃ mbârâkã sĩ ãtrã. Gõ'dá gólĩyî drí kpá ítá ą̃kû kũmũ
kâ kãâkâ ĩtí âtrõzó âkólé gólâ rú.

18:32 18.32 Nĩ zı̃ Yõwánĩ 12.32-33.

3 Gõ'dá ãjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí rĩzó 'dási 'ẽlé gólâ rú, rĩzó rĩ'á ânĩlí ândálé ândâ
ãnyî Yésũ rú pá-sı̃lı̨ ãgbı̃ gólâ ândrá nyé õzõ ãjú 'bũ 'bá drí rĩrĩ 'ẽlâ kúmú ĩyíkâ drí
rî kâtí, gõ'dá rĩzó ĩyî kpá tã âtálé Yésũ drí ândâlâ dũû kĩ, "Áâ, kúmú ãngı̨ Yúdą̃ yí kâ
nõ, mã 'ê nî-bê-yã ní drí." Úlı̨ âtâ-âtâ bê, gõ'dá drílĩyî ãsı̨zó ãnyî Yésũ rú rĩ'á gólâ rî
ĩı̨fı̨ sãlé drı̨ sĩ ãkpĩyã ãkpĩyã.

4 Gõ'dá nĩngá sĩ, ãjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî ndẽ ĩyî bê Yésũ rî lârâkô 'ẽ'ẽ rî, Pĩlátõ drí
ngãzó âfõlé ĩví 'álâ kpá ó'dí õjílã Yúdą̃ yí kâ dũû 'dĩ 'bá yî ngálâ. Gõ'dá drílâ tã âtázó
õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ, "Nĩ ârî drẽ, mâ trá nĩ'á gólâ rî lôfõlé nĩlí vólé, tãlâ má ûsú tã
õnjí gólâ drí 'ẽlé rî kô."

5 Gõ'dá Pĩlátõ âtâ tã 'dî bê ĩtí rî, ãjú 'bũ 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí Yésũ rî lôfõzó ĩví
'álâ cú ãpą̃ êdélé púrũcı̨ gárá 'ásĩ 'dî bê yí drı̃ı̨ gõ'dá kpá ítá kãâkâ ãmbá kũmũ kâ
kũndrũ-kũndrũ rî bê yí rú. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Pĩlátõ drí tã âtázó gbórókõ vą̃vą̃rą̃vą̃ sĩ
õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ, "Nĩ ndrê drẽ lâŋõ fẽlé ãgô nõ drí nõ, îcâ trá 'dĩ, nĩ âyê gólâ õnĩ
ró."

6 Gõ'dá drı̃-'bá ãngı̨ 'dĩ 'bá yî sı̨sı̨ lé 'bá gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yí bê ndrê ĩyî bê Yésũ rî,
gólĩyî drí ângbázó tã bê kãwõ kĩ, "Ní îpâ gólâ! Ní îpâ gólâ! Ní îpâ gólâ fê lą̃lı̨-lą̃lı̨ drı̃ı̨
drãlé vólé!"

Gõ'dá bê ĩtí rî, Pĩlátõ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, "Ãnî nyãányâ õtrõ gólâ nĩ nĩ'á fũlâ,
ãrí lâ õgõ ró bê ãnî drı̃ı̨, tãlâ má ndré ámákâ tã õnjí gólâ drí 'ẽlé rî kô."

7 Nĩngá sĩ, õjílã Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó ângbálé ĩyî úlı̨ bê kĩ, "Lã'bí ãmákâ
kĩ, õjílã tíbê tã âmã 'bá kĩzó nĩ rî, yí â'dô Ôvârí rî mvá 'î rî íyíkâ kó fũlı̨ vólé. Úfû gólâ
kó vólé."

8 Gõ'dá Pĩlátõ ârílí bê úlı̨ gólĩyî drí âtálé kĩ'á nĩ rî, Yésũ õkĩ, yí ãâ'dô Ôvârí rî mvá
'î 'dĩ rî, ũrı̃ drí gõzó gãlé Pĩlátõ rú gą̃rą̃ sı̨sı̨ rî drı̃ı̨ sĩ.

9 Gõ'dá drílâ ngãzó kpá fĩlí ó'dí jó 'álâ, gólâ drí tã âtázó ãjú 'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî
drí Yésũ rî trõzó lôfílí jó 'álâ kpá ó'dí. Gõ'dá tólâ rî, gólâ drí tã îjízó Yésũ tı̨ kĩ, "Ní
ânĩ nô võ ángô rî lésĩ yã?" Gõ'dá Yésũ lôgõó tã 'dî drı̃ lâ kô.

10 Gõ'dá Pĩlátõ drí tã âtázó Yésũ drí kĩ, "Tí ní gâ vólé dó tã kõlé má tı̨ rî, ní nı̃ı̨ kô
kĩ'á nĩ rî, má â'dô cú rĩ'á drı̨-ãcê bê ngãtá ánî fũzó yã ngã kpá ánî âyézó nĩlí yã rî?"

11 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drı̃ lôgõzó Pĩlátõ drí kĩ, "Tí Ôvârí õró ámâ drı̨-bã fẽê
ní drı̨gą̃ fũlı̨ kô rî, nî rĩ'á mbârâkã ãkó ámâ fũzó. Tã rî gógó 'dĩ tãsĩ rî, õjílã gólâ ámâ
rũ 'bá âjílí ní ândrá, 'dĩî rî, tã õnjí gólâkâ rî lą̃vũ íyíkâ gą̃rą̃ ániká rî drı̃ı̨ sĩ."

12 Gõ'dá Pĩlátõ ârî úlı̨ Yésũ drí âtálé 'dĩ bê rî, kôrô Pĩlátõ drí rĩzó zãâ tã ı̃'bı̃lı̨ drı̃-'bá
ãngı̨ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yí bê kĩ, yí lẽ trá Yésũ rî âyélé nĩlí vólé. Gõ'dá õjílã Yúdą̃ yí kâ
'dĩ 'bá yî drí tã-drı̃ lôgõzó Pĩlátõ drí kĩ, "Ní ndrê nî dódó! Õzõ ní ãâyê ãgô 'dĩ trá nĩlí
vólé rî, tákõ, ní â'dó kô kúmú ãmbá Rómã kâ Sízã rî rû-lẽ-ãzíyã ĩ'dî. Ní ndrê trá! Õzõ
õjílã ãzâ ãâtâ tã trá kĩ, yí ãâ'dô kúmú 'î, gõ'dá Sízã 'bãá gólâ nĩ kô rî, õjílã rî gógó 'dĩ
rî 'dĩ õjílã ãzí ĩı̨fı̨ îcí'á ngãlé ą̃wą̃ 'bẽlé Sízã bê."

13 Gõ'dá Pĩlátõ ârî úlı̨ gólĩyî drí âtálé 'dĩ bê rî, gólâ drí tã âtázó ãjú 'bũ 'bá íyíkâ rî
'bá yî drí Yésũ rî lôfõzó kpá ó'dí ĩví 'álâ. Ĩtí rî, gólâ drí gõzó rĩlí gá kı̨tı̨ íyíkâ kũmũ kâ
drı̃ı̨.*

14 Gõ'dá nĩngá rî,* drílâ tã âtázó drı̃-'bá ãngı̨ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Nĩ ndrê
drẽ, kúmú ãníkâ rĩ'á nõ!"

15 Gõ'dá ĩtí rî, drı̃-'bá ãngı̨ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí trẽzó úlı̨ bê ûrû kĩ, "Ní trõ gólâ
nĩngá sĩ vólé! Úfû gólâ vólé ngbãângbânõ!"

---

* **19:13 19.13** Võ kı̨tı̨ kũmũ kâ bê 'dĩ úzı̨ rú lâ tı̨ Ãrãmáyã kâ sĩ *Gãbátã.* Éêdê jó 'álé lâ kúnı̨ mvá sĩ. * **19:14 19.14** Tã 'dî 'ê rû trá ką̃yı̨ Yúdą̃ yí kâ drí rĩzó lôsĩ kãrámã lą̃vũ-lą̃vũ kôrô kâ rî kâ 'ẽlé rî sĩ, õzõ ĩtú gą̃gą̃lı̨-fã sĩ.

Gõ'dá nĩngá sĩ, Pĩlátõ drí tã-drı̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ, “Nĩ lẽ má ũfû kúmú ạ́ngı́ ãníkâ vólé yã?” Gõ'dá gólĩyî drí tã-drı̃ lôgõzó Pĩlátõ drí kĩ, “Mã lẽé gólâ kô, gólâ â'dó kô kúmú ãmákâ ĩ'dî! Mã nı̃ ãmákâ cé Sízã kúmú ạ́ngı́ ãmákâ Rómã kâ ró rî ĩ'dî.”
16 Bê trá ĩtí rî, Pĩlátõ drí gbõ tã-drı̃ lẽzó Yésũ rî fũzó îpâ-îpâ lâ sĩ fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ drı̃ı̃, tãlâ gólâ lẽé kô íyî nyãányâ 'bãlé Sízã rî ã̃jú-'bá-ãzí ró.

Tã Yésũ rî îpázó fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ drı̃ı̃ drãlé rî
(Mãtáyõ 27.32-44; Márãkõ 15.21-32; Lúkã̃ 23.26-43)

Â'dô bê trá ĩtí rî, ã̃jú 'bũ 'bá Pĩlátõ kâ 'dĩ 'bá yî drí Yésũ rî drı̃zó nĩzó ĩ'dí bê lâ võ õjílã fũ kâ rî 'álâ. 'Dĩî gólĩyî drı̃ ãgô ãzâ 'bá yî rı̃ ngá ôpá 'bá ró rî 'bá yî kpá kpãâ Yésũ bê nĩ'á kpá fũlâ ĩyî.
17 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, gólĩyî drí Yésũ rî 'bãzó fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ 'ẽzó gólâ rî îpálé drı̃ lâ 'á rî nj̃ı̃lı́ kpãâ nĩzó ĩ'dí bê lâ võ 'ẽzó gólâ rî îpálé rî 'álâ. Gõ'dá võ 'ẽzó nĩ'á gólâ rî îpálé 'álâ nã, úzı̃ rú lâ Gõlõgótã.* Võ rî 'dĩ rĩ'á ãnyî Yẽrõsãlémã rú.
18 Võ rî nã 'á rî, drílĩyî Yésũ rî îpázó fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ drı̃ı̃ 'dó ãgô rı̃ ngá ôpá 'bá ró ã̃drı̃lı́ ĩyî kpãâ Yésũ bê 'dĩ 'bá yí bê. 'Dĩî íîpâ ãlô rî íyíkâ Yésũ rî drı̃-ágó drı̃ lésĩ, gõ'dá ãzâ rî íyíkâ Yésũ rî drı̃-Ĩjı́ drı̃ lésĩ.
19 Drẽ Yésũ bê ãkpã kúmú Pĩlátõ drí jó 'álâ rî, Pĩlátõ 'bã tã trá tã îgĩ 'bá íyíkâ drí tã â'bã-â'bã îgĩzó lãmbé ró îpálé ûrû fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ rú Yésũ rî drı̃lı́ 'á, õzõ óõtírĩ gólâ rî îpá fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ drı̃ı̃ ûrû rî. Gólâ kĩ, tã îgĩ 'bá ĩîgĩ kĩ,

NÕÔ YÉSŨ NÃZÃRÉTÃ LÉ 'BÁ RÓ KÚMÚ Ạ́NGİ
YÚDÃ̃ YÍ KÂ RÓ RÎ Ĩ'DÎ

20 Ĩtí rî, îgĩzó lâ tı̃ nâ nõ yî sĩ: 'dĩî tı̃ Yúdã̃ yí kâ sĩ, tı̃ Rómã lé 'bá kâ sĩ, gõ'dá kpá tı̃ Gı̃rı́kı̃ kâ sĩ, tãlâ õjílã dũû rĩ 'bá ĩyî lã̃vũlı́ lã́tı̃ 'ásĩ rî 'bá yî ũzı̃ ró ĩyî bê.
21 Gõ'dá drẽ ãkpãkã'dã íîpá Yésũ drẽ kô fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ drı̃ı̃ rî, drı̃-'bá ạ́ngı́ Yúdã̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî zı̃ ĩyî bê tã îgĩlí trá 'dĩ rî, gólĩyî drí ngãzó tã âtálé Pĩlátõ drí gbórókõ ãmbá sĩ kĩ, “Íîgĩí kô Kúmú ãmákâ Yúdã̃ yí kâ! Íîgĩ kĩ, ‘Ãgô 'dĩ â'bã tã kĩ nĩ rî, yí ãâ'dô kúmú Yúdã̃ yí kâ.’ ”
22 Gõ'dá nĩngá sĩ, Pĩlátõ drí gãzó dó, gõ'dá gólâ drí tã âtázó kĩ nĩ rî, “Tã îgĩlí trá rî, íîgĩ trá, õjílã jã 'bá lâ yû.”
23-24 Gõ'dá ã̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî ndẽ ĩyî bê Yésũ rî îpâ-îpâ fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ drı̃ı̃ ndrĩ rî, gólĩyî drí âgõzó ítá gólâkâ rĩ'á âkólâ yí rú ĩví lésĩ ró ãcê rî âtrõzó ôsĩlí lãfálâ cãlé ĩyî lãfálé 'ásĩ ãlô-ãlô sû cé. Gõ'dá gólĩyî ôsĩí ĩyî ítá Yésũ kâ drílâ rĩ'á sõlâ 'álé lésĩ rî kô, tãlâ ítá rî gógó 'dĩ ó'dî drı̃ sĩ, lârâkô lâ ngĩî, sũsũ ró gõ'dá ı̃cû võ lâ yû. Ã̃jú 'bũ 'bá sû 'dĩ 'bá yî ndrê ítá 'dĩ sũsũ lâ bê rî, drílĩyî tã ı̃'bı̃zó kĩ, rĩ'á tãndí ró ĩyî drí gõmárĩ vũzó ĩ'dî tãlâ ítá rî 'dĩ trõzó. Tã rî 'dĩ â'dô ĩtí 'dĩ, tãlâ úlı́ ãzâ Ôvârí drí âtálé búkũ íyíkâ 'á ã'dô ró bê pã̃tı̃ı̃. Gólâ kĩ,

“Gólĩyî drí ítá ámákâ lânjízó ĩyî lãfálé 'ásĩ
gõ'dá ítá sõlé 'álé lésĩ rî vũzó gõmárĩ sĩ.”

Lôngó 22.18

25 Gõ'dá ã̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî õtírĩ rĩî tã ĩyíkâ 'dĩ 'bá yî lô'élé ndrĩ 'dî rî, õjílã ãzâ 'bá yî ĩyíkâ kpá rĩ'á ĩyî âdré'á fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ Yésũ rî îpázó drı̃ lâ 'dĩ lã̃gã̃tı̃ ĩtí. Õjílã 'dî 'bá yî lãfálé rî rĩ'á Yésũ rî ândré Mãríyã yî ã̃mvúpı̃ lâ bê, gõ'dá kpá Mãríyã gólâ Kĩlópã rî õkó ró rî bê, gõ'dá kpá Mãríyã gólâ ânĩ 'bá jã̃rı́bã̃ zı̃lı́ Mãgãdálã rî lésĩ rî 'dó ĩyî bê âdré'á nĩngá.
26 Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ drí Ĩı̃fı̃ jãzó ândré lâ yî ngálâ lãjó'bá gólâ drí lẽlé rõô rî bê. Gõ'dá drílâ tã âtázó íyî ândré drí kĩ, “Ámâ ândré, ngbãângbânõ ámâ rû-lẽ-ãzíyã nô õndrê ánî vó, õzõ ánî mvá ágó ró rî kâtí.”

* **19:17 19.17** Gõlõgótã 'dĩ ífí lâ kĩ, võ ãvõ drı̃-fã kâ 'î.

27 Gõ'dá drílâ kpá į̃fį́ jãzó lãjó'bá íyíkâ lẽlé rõô 'dĩ ngálâ, gõ'dá kpá tã âtázó lãjó'bá
rî 'dĩ drí kĩ, “Ámâ rû-lẽ-ãzíyã, ámâ ândré gõ'dá trá rĩ'á 'dĩ, ngbãângbânõ ní ndrê vó
lâ, õzõ ánî ândré kâtí.” Gõ'dá tã 'dî 'bá yî vósĩ ndrĩ rî, lãjó'bá 'dĩ drí Yésũ rî ândré rî
trõzó 'bãlé rĩlí yí bê õzõ íyî ândré kâtí.

Tã Yésũ drí íyî nyãányâ âyézó drãlé rî
(Mãtáyõ 27.45-56; Márãkõ 15.33-41; Lúką̃ 23.44-49)

28 Tã 'dî 'bá yî vósĩ rî, Yésũ nį̃ trá kĩ, yí ndẽ lôsĩ tíbê íyî átá drí lẽlé yí drí 'ẽlé rî trá
ndrĩ. Ĩtí rî, gólâ drí tã âtázó kĩ, “Mâ į̃mvû lôvó ró.” Gõ'dá gólâ âtâ tã 'dî bê rî, úlı̨
tíbê îgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á rî drí âcázó pą̃tı̨̃į̃.
29 Tákõ õjílã gólâ rî îpá 'bá fê lą̃lı̨-lą̃lı̨ drı̨̃į̃ 'dĩ 'bá yî âtrõ ĩyî õdrá ą̃'dı̨ trá kpãâ ĩyî
lą̃gą̃tı̨ nĩngá. Gõ'dá Yésũ âtâ bê tã kĩ'á nĩ rî, yî ã'dô į̃mvû lôvó ró rî, ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ
'bá yî ãlô rî drí ngãzó ngá cõfõ-cõfõ õzõ cõfó kâtí rî êrẽlé fê mvá sı̨lı̨ sõlé õdrá rî 'dĩ
'á îjõlé 'bãlé Yésũ tı̨.
30 Gõ'dá Yésũ âmbê õdrá rî 'dĩ bê rî, gólâ drí tã âtázó kĩ, “Lôsĩ má drí ânĩ'á 'ẽlâ rî
ndẽ rû trá!” Gõ'dá ĩtí rî, kôrô gólâ drí lôvó-lôvó âyézó. Gõ'dá drı̨̃ lâ drí â'dézó ãlẽ'bẽ
ą̃gą̃sı̨ drı̨̃ 'á.

Tã ą̃jú 'bũ 'bá drí ngá ôpá 'bá îpálé Yésũ bê rî 'bá yî pá lâ yí ôŋõzó gõ'dá Yésũ rî
gãrã 'dı̨zó rî

31 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, ką̃yı̨̃ į̃drú rî tí rî rĩ'á ką̃yı̨̃ rãtáã kâ 'î, â'dó kô tãndí ró õjílã ãvõ
drí rĩzó fê lą̃lı̨-lą̃lı̨ drı̨̃į̃ cãlé bũúũ ką̃yı̨̃ rãtáã kâ 'dĩ 'á. Gõ'dá bê trá ĩtí rî, drı̨̃-'bá ą̃ngı̨
Yúdą̃ yí kâ drí ĩyî ngãzó nĩlí Pĩlátõ ngálâ gólâ rî îjílí, gólâ õ'bã ró tã, ą̃jú 'bũ 'bá gólâkâ
drí õnĩ ró ĩyî nĩ'á Yésũ yî îpálé ngá ôpá 'bá rı̨̃ 'dî 'bá yí bê 'dĩ pá lâ yî ôŋõlé vólé, tãlâ
gólĩyî õôdrã ró bê 'wãâ, gõ'dá óõ'bã ró ãvõ lâ ĩyî bê 'bú 'á drẽ ãkpãkã'dã į̃tú fí kô.*
32 Gõ'dá ą̃jú 'bũ 'bá Pĩlátõ kâ ârí ĩyî bê tã Pĩlátõ drí 'bãlé gólĩyî drí kĩ'á nĩ rî, gólĩyî
õcâ Yésũ yî pá ôŋõlé 'dĩ rî, gólĩyî drí ìtõzó ãgô gólĩyî îpálé Yésũ rî gãrã drı̨̃ 'á rı̨̃ 'dî
'bá yî pá lâ ĩyî ôŋõlé sı̨sı̨́.
33 Gõ'dá âcâ ĩyî bê Yésũ rú tí kpá yĩ õcâ ró Yésũ rî pá ôŋõlé rî, 'dĩî gõ'dá Yésũ drã
íyîngá trá ą̃kû ró. Gõ'dá gbõ drílĩyî âyézó lâ.
34 'Dĩî vósĩ, ą̃jú 'bũ 'bá ãlô rî drí ngãzó Yésũ rî gãrã 'dı̨̃lı̨ ą̃jú sĩ, kôrô ãrí drí âdãzó
kpãkã ãlô į̃mvû bê lãzé 'dı̨̃lı̨ 'dĩ 'ásĩ, tã â'dâ ró kĩ, Yésũ drã trá pą̃tı̨̃į̃.
35 Mâ rî gógó* rî, má ndrê tã 'dî 'bá yî trá cú ámâ į̃fį́ sĩ. Má âtâ tã pą̃tı̨̃į̃ 'î kĩ, tã 'dî
'bá yî 'ê rû trá ndrĩ. Má îgĩ tã lâ nõ ãnî drí, nĩ lẽ ró tã bê Yésũ 'á.
36 Tã 'dî 'bá yî 'ê rû ĩtí 'dĩ, tãlâ tã gólĩyî îgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á rî 'bá yî, ã'dô ró bê
pą̃tı̨̃į̃ ró kĩ nĩ rî, “Gólĩyî ŋõó fã lâ kô ãlôwálâ”,
37 gõ'dá kpá kĩ nĩ rî, “Gólĩyî â'dô õjílã gólâ tíbê gãrã lâ 'dı̨̃lı̨ rî ndrẽ'á” rî.

Tã Yésũ rî ãvõ 'bãzó 'bú ũgı̨ ró rî 'á rî
(Mãtáyõ 27.57-61; Márãkõ 15.42-47; Lúką̃ 23.50-56)

38 Gõ'dá 'dĩî vósĩ, ãgô ãzâ rú lâ Yõsépã Ãrãmãtáyã lé 'bá ró rî drí ngãzó nĩlí Pĩlátõ
rî îjílí Yésũ rî ãvõ tãsĩ, yí ãâtrõ ró nĩ'á 'bãlâ. Gõ'dá Yõsépã rî 'dĩ rĩ'á kpá õjílã gólâ tã
lẽ 'bá trá kĩ'á nĩ rî, Yésũ 'díyî pã 'bá 'î rî ĩ'dî. Gõ'dá tã lẽlẽ gólâkâ rĩ'á lą̃pı̨̃-lą̃pı̨̃ lâ ró,
tãlâ gólâ rĩ'á ũrı̨̃ ró drı̨̃-'bá ą̃ngı̨ Yúdą̃ yí kâ drí. Gõ'dá ũrı̨̃ gólâkâ 'dĩ 'ásĩ ndrĩ rî, gólâ
drí fĩî ą̃tũzó ânĩzó Pĩlátõ ngálâ Pĩlátõ rî îjílí Yésũ rî ãvõ tãsĩ, yí ãâtrõ ró fê lą̃lı̨-lą̃lı̨
drı̨̃į̃ sĩ nĩ'á 'bãlâ ũgı̨ 'á. Ĩtí Pĩlátõ drí tã-drı̨̃ lẽzó gólâ drí. Gõ'dá drílâ gõzó Yésũ rî ãvõ
âtrõlé fê lą̃lı̨-lą̃lı̨ drı̨̃į̃ sĩ vũdrı̨ nĩ'á 'bãlâ ũgı̨ 'á.

19:28 19.28 Lôngó 69.21. * **19:31 19.31** Ką̃yı̨̃ rãtáã kâ 'dĩ ìtõ trá į̃tú drí fĩrĩ 'á. * **19:35 19.35** 'Dĩî Yõwánĩ ĩ'dî, búkũ nõ îgĩ 'bá ró rî. **19:36 19.36** Lôngó 34.20. **19:37 19.37** Zẽkãríyã 12.10.

39 Gõ'dá ãgô rû bê Nĩkõdímã rî drí kpá ânĩzó Yõsépã rî pãlé Yésũ rî ãvõ njĩnjĩ sĩ.
Nĩkõdímã 'dĩ rĩ'á drĩ-'bá ạ́ngí Yúdą̃ yí kâ tíbê sísí ânĩ 'bá kírî ró ngą̃cį̃ bê Yésũ rî îjílí
rî ĩ'dî. Gõ'dá Nĩkõdímã âtrõ ãlókõ ãvõ 'bã kâ kpãâ. Ãlókõ ãvõ 'bã kâ gólâ drí âtrõlé
'dĩ rĩ'á cú ãmbá.*
40 Gõ'dá gólĩyî drí Yésũ rî ãvõ njĩzó âjílí 'bú ũgí ró rî 'álâ. Tólâ rî, drílĩyî ãlókõ ãvõ
'bã kâ 'dĩ ĩnízó Yésũ rî ãvõ rú, gõ'dá drílĩyî gólâ rî gõzó ítá tãndí sĩ, â'dô lã'bí gólĩyíkâ
rî vó ró.
41 Ũgí gólâ Yésũ rî ãvõ 'bãzó 'á lâ 'dĩ rĩ'á ãnyî võ Yésũ rî îpázó fê lą̃lĩ-lą̃lĩ drĩ̃ĩ rî
lą̃gą̃tĩ. Ũgí 'dĩ rî drẽ rĩ'á ó'dí ró, ó'bãá ãvõ ãzãkã drẽ 'á lâ kô. Ũgí rî 'dĩ lą̃gą̃tĩ lâ rĩ'á
sũsũ ró.
42 Nĩngá sĩ, Yõsépã yî drí Yésũ rî ãvõ trõzó 'wãâ'wâ, tãlâ ĩtú âbí fĩ'á rû êdézó ką̃yĩ
rãtáã kâ rî tãsĩ. Ĩtí, drílĩyî Yésũ rî ãvõ trõzó 'bãlé ũgí ãnyî võ lâ drí sũlĩ sũsũ 'dî 'á.
Gõ'dá gólĩyî drí gõzó kúnĩ úngû ạ́ngí lîlílí â'bãlé kpą̃ą̃kũ ũgí rî 'dĩ tĩ.

20

Tã Mãríyã drí Yésũ rî ãvõ ûsúzó ũgí 'á kô rî
(Mãtáyõ 28.1-8; Márãkõ 16.1-8; Lúką̃ 24.1-12)

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ką̃yĩ Yúdą̃ yí kâ rãtáã kâ vósĩ rî, ką̃yĩ Gímã kâ sĩ ãkpãkã'dã
cį̃ínó, Mãríyã Mãgãdálã lé 'bá ró gõ'dá ãzí-ãzí lâ yí bê drí ngãzó nĩlí ĩyî ũgí Yésũ rî
ãvõ 'bãzó rî 'álâ. Gõ'dá gólĩyî câ bê tólâ rî, Mãríyã drí võ ndrẽzó ũgí tĩ 'álâ rî, gõ'dá
ũgí tĩ trá rĩ'á hûwą̃, kúnĩ úngû lîlílí 'bãlé kpą̃ą̃kũ tĩ lâ rî ólîlî trá vólé.
2 Ĩtí rî, Mãríyã drí ngãzó âcálé ãnyî ũgí tĩ, gõ'dá gólâ ĩndrĩ bê võ ũgí 'álâ rî, Yésũ
rî ãvõ gõ'dá trá yû tólâ. Gõ'dá nĩngá sĩ, Mãríyã yî drí ngãzó pá sõlé ngú 'á rãlé gõlé
vólé võ gólĩyî drí ânĩzó 'álâ sĩ rî 'álâ. Gõ'dá Mãríyã câ bê tólâ rî, drílâ Sĩmónã Pétẽrõ
rî ûsúzó lãjó'bá ãlô Yésũ kâ rĩ'á lẽlâ rõô rî bê. Gõ'dá Mãríyã drí tã yí drí ndrẽlé trá
'dĩ âtázó gólĩyî drí kĩ, “Ówũ, nĩ õtírĩ ãníkâ rĩî rĩlí nõtí nõ rî, ótrõ íyîngá kúmú ãmákâ
Yésũ rî ãvõ trá vólé ũgí 'bãzó lâ rî 'ásĩ. Mã nĩ̃ĩ kô ngãtá âjî yî trá ángô lé yã rî.”
3 Tólâ sĩ, Pétẽrõ yî lãjó'bá 'dĩ bê drí ĩyî ngãzó ûrû pá sõlé ngú 'á rãlé Yésũ rî ló'dé
drĩ 'álâ, nĩ'á tã rû 'ê 'bá trá 'dĩ ndrẽlé.
4 Gõ'dá lãjó'bá gólâ Yésũ drí lẽlé rõô nõ rî râ íyíkâ gõ'dá kôrô Pétẽrõ rî lą̃vũlĩ, gõ'dá
gólâ câ nĩ sísí ló'dé drĩ 'álâ Pétẽrõ drí sĩ.
5 Gõ'dá drílâ ą̃ndĩzó võ ĩndrĩlĩ ũgí 'álâ rî, drílâ ítá mvẽêmvê gõlé Yésũ rî ãvõ rú rî
ndrẽzó nyé tũ vũdrĩ võ ãlô 'á, õzõ gõrẽ lâ Yésũ rî ãvõ rú rî tí. Gõ'dá gólâ fí cú ũgí
'álâ kô.
6 Gõ'dá Pétẽrõ drí íyíkâ âcázó vólé lésĩ ró kôrô fĩlí ũgí 'álâ. Gõ'dá gólâ fî bê rî, gólâ
drí kpá ítá mvẽêmvê Yésũ rî ãvõ gõzó 'á lâ rî ndrẽzó tũ võ ãlô 'á, Yésũ rî ãvõ gõ'dá
trá 'á lâ yû.
7 Pétẽrõ drí kpá ítá gólâ ômbélé Yésũ rî ãvõ rî drĩ rú rî ndrẽzó rĩ'á kpá nyé tũ võ
ãlô 'á drĩ̃lĩ lâ lésĩ, â'dó kô kpãkã ãlô ítá gõlé gólâ rî ãvõ rú rî yí bê.
8 Gõ'dá lãjó'bá gólâ tíbê Yésũ drí lẽlé rõô gõ'dá rã 'bá cãlé sísí ũgí tĩ 'álâ rî drí kpá
fĩzó ũgí 'álâ Pétẽrõ ngálâ. Gõ'dá gólâ drí kpá ítá 'dĩ 'bá yî ndrẽzó cú ĩtí Yésũ rî ãvõ
ãkó. Gõ'dá ĩtí rî, tã lâ 'dĩ drí fĩzó gólâ drĩ̃ĩ, gõ'dá gólâ drí kpá tã lẽzó kĩ, Yésũ lîdrî trá
õdrã 'ásĩ.
9 Sísí gólĩyî lẽé tã 'wãâ kô kĩ'á nĩ rî, Yésũ lîdrî trá õdrã 'ásĩ rî, tãlâ tã gólâ îgĩlí búkũ
Ôvârí kâ 'á rî fí drẽ zãâ gólĩyî drĩ̃ĩ kô.
10 'Dĩĩ vósĩ rî, Pétẽrõ yî drí ngãzó gõlé võ drílĩyî ârázó 'álâ sĩ rî 'álâ lãjó'bá Yésũ kâ
lẽlé rõô 'dĩ bê.

* **19:39 19.39** Ãlókõ 'dî kílõ lâ rĩ'á nyâ'dî-trá-drĩ-lâ-mûdrĩ. Nĩkõdímã ônjâ ãlókõ tĩ trá rĩ, múrą̃ gõ'dá kpá álõ bê.

Tã Mãríyã drí Yésũ rî ûsúzó lédrẽ-lédrẽ ró rî
(Mãtáyõ 28.9-10; Márãkõ 16.9-11)

11 Gõ'dá nĩngá sĩ, Mãríyã Mãgãdálã drí ngãzó gõlé Yésũ rî ló'dé drı̃ 'álâ, gõ'dá
âdrélé ãkpã ĩvĩ ló'dé drı̃ 'á tólâ, rĩ'á ãwó ngõlé.
Gõ'dá gólâ drẽ zãâ ãwó ngõ'á rî, gólâ drí ạ̃ndı̃zó võ ı̃ndrı̃lı̃ ũgı̃ Yésũ rî ãvõ 'bãzó nõ
'álâ kpá ó'dí.
12 Tólâ rî, kôrô drílâ mãlãyíkã rı̃ ndrẽzó ítá lạ̃gû-lạ̃gû bê rĩ'á ĩyî võ Yésũ rî ãvõ 'bãzó
rî 'á, ãlô drı̃lı̃ lésĩ, gõ'dá ãzâ rî íyíkâ pálé lésĩ.
13 Nĩngá sĩ, mãlãyíkã rı̃ 'dî 'bá yî drí tã ı̃jízó gólâ tı̃ kĩ, "Ãmâ ízó, ní rî ãwó ngõlé
nõ ã'dô tãsĩ yã?" Gõ'dá Mãríyã drí tã-drı̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Ãyẽ, ótrõ íyîngá
Kúmú tãndí ãmákâ nõ ãvõ lâ trá ũgı̃ 'ásĩ vólé, má nı̃ı̃ kô, ngãtá ótrõ ĩyî trá 'bãlé ã'dô
'á yã rî! Ĩ'dî má drí rĩzó ãwó lâ ngõlé nõ."
14 Gõ'dá Mãríyã õtírĩ kpá úlı̃ 'dĩ âtá ĩtí mãlãyíkã 'dî 'bá yî drí rî, kôrô gólâ drí íyî
jãzó võ ndrẽlé dîrî. Gõ'dá gólâ jâ yî bê rî, kôrô drílâ Yésũ rî ndrẽzó âdré'á tólâ cú ĩtí
Yésũ rî nı̃ ãkó.
15 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí gõzó tã ı̃jílí tı̃ lâ kĩ, "Õkó nõ, ní rî ãwó ngõlé ã'dô tãsĩ
yã? Ní ndã ã'dî ĩ'dî yã?"
Gõ'dá Mãríyã ı̃sũ íyíkâ kĩ, 'dĩî â'dô õjílã gólâ rĩ 'bá võ 'dî vó lâ ndrẽlé rî ĩ'dî. Tólâ
rî, kôrô Mãríyã drí tã-drı̃ jãzó Yésũ drí kĩ, "Ãmbá, õzõ ní õtrõ kúmú ámákâ Yésũ rî
ãvõ nĩ rî, ní â'dâ võ ní drí 'bãzó lâ 'á lâ rî má drí, tãlâ má nĩ ró bê nĩ'á âtrõlâ 'bãlé
võ tãndí 'á."
16 Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ drí gólâ rî zı̃zó kĩ, "Mãríyã." Gõ'dá Mãríyã ârî lạ̃zı̃ Yésũ drí zı̃lı̃
'dĩ bê rî, kôrô Mãríyã ní drí ngãzó trẽlé tã bê kĩ, "Tã îmbá 'bá ámákâ!" Gõ'dá drílâ
drı̃ dõzó Yésũ rú.
17 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó drílâ, "Ní rî drı̃ dõlé má rú kô, Mãríyã, ní âyê mâ, tãlâ
má cá drẽ kô ûrú 'álâ ámâ átá ngálâ. Ní nĩ gõlé võ ámâ ạ̃drúpı̃ yî drí rĩzó rî 'álâ, ní
âtâ tã gólĩyî drí kĩ, mâ trá ãnyî 'ẽ'á gõlé ûrú 'álâ Ôvârí ãmâ átá ró ãní bê rî ngálâ."
18 Ĩtí rî, kôrô Mãríyã drí úlı̃ Yésũ drí âtálé yí drí 'dĩ ârízó, gõ'dá drílâ ngãzó rãlé
gõlé kpá ó'dí lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî ngálâ. Gõ'dá gólâ câ bê gólĩyî ngálâ rî, gólâ drí
tã âtázó ãyĩkõ sĩ lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Má ndrê kúmú ãmákâ Yésũ trá!
Gólâ lîdrî trá õdrã 'ásĩ, gõ'dá gólâ bê rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró." Gõ'dá nĩngá sĩ rî, drílâ kpá
úlı̃ Yésũ kâ âtálé yí drí 'dĩ 'bá yî â'dázó gólĩyî drí.

Tã Yésũ drí íyî â'dázó lãjó'bá íyíkâ drí rî
(Mãtáyõ 28.16-20; Márãkõ 16.14-18; Lúkạ̃ 24.36-49)

19 Kạ̃yı̃ ãlôlâ Yésũ drí lîdrízó õdrã 'ásĩ 'dî lạ̃njạ̃túlı̃ lâ 'dĩ sĩ rî, lãjó'bá gólâkâ rî 'bá
yî drí rû ê'bézó ĩyî ndrĩ jó 'á, ĩyî tı̃ â'bãlé kpạ̃ạ̃kũ jó 'á ũrı̃ drı̃-'bá ạ̃ngı̃ Yúdạ̃ yí kâ rî
'bá yí kâ drí sĩ, tãlâ gólĩyî ı̃sũ ĩyíkâ tã kĩ, drı̃-'bá ạ̃ngı̃ Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî â'dô ạ̃jú 'bũ
'bá ĩyíkâ âjó'á ânĩlí ĩyî ûrúlı̃. Gõ'dá nyĩî ró, Yésũ drí âfõzó gólĩyî lãfálé cú ĩtí ạ̃tı̃ nj̃ı̃
ãkó. Gõ'dá Yésũ drí nî-bê-yã fẽzó gólĩyî drí úlı̃ nõ 'bá yî sĩ kĩ, "Tã ạ̃'dı̃ ãâ'dô ãní bê."
20 Gõ'dá gólâ fẽ nî-bê-yã bê gólĩyî drí rî, gólâ drí kpá ạ̃lı̃bı̃ íyî gãrã 'á íyî drı̃ yí bê rî
â'dázó gólĩyî drí. Gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî drí â'dózó ndrĩ ãyĩkõ ró rõô, tãlâ gólĩyî ndrê
kúmú ĩyíkâ Yésũ trá lédrẽ-lédrẽ ró kpá ó'dí.
21 'Dĩî vósĩ, Yésũ drí tã âtázó kpá ó'dí gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Tã ạ̃'dı̃ ãâ'dô ãní bê. Õzõ
ámâ átá drí ámâ âjórẽ trá ânĩlí ãngó nõ 'á ãnî lı̃fı̃ îmbálé rî tí rî, ngbãângbânõ má jô
kpá ãnî nĩ'á õjílã lı̃fı̃ îmbá bê."
22 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yésũ drí drı̃-ãcê Ôvârí kâ fẽzó drílĩyî lôvó-lôvó íyíkâ võzó gólĩyî
drı̃ı̃ õmbĩ kâ sĩ. Vó lâ sĩ rî, gólâ kĩ gólĩyî drí rî, "Mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ
õrî ãní bê.

23 Má fẽ kpá mbârâkã ãnî drí õjílã âyézó tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ. Õzõ nĩ ãâyê
tã õnjí õjílã ãzâ kâ trá rî, gõ'dá Ôvârí â'dô kpá tã õnjí õjílã rî gógó 'dĩ kâ âyé'á. Õzõ
nĩ ãâyê tã õnjí õjílã rî 'dĩ kâ kô rî, Ôvârí âyé tã õnjí gólâkâ kpá kô." Gõ'dá Yésũ âtálé
bê úlı̨ 'dĩ 'bá yî ndrĩ ndẽlé rî, kôrô gólâ drí gólĩyî âyézó.

Tã Yésũ drí íyî â'dázó Tómã drí rî

24 Ką̣yı̨ gólâ Yésũ drí íyî â'dázó lãjó'bá íyíkâ yî drí rî sĩ, lãjó'bá gólâkâ ãzâ ãlô rú bê
Tómã Lạ̃tı̨go rî yû'dą̣wą̣ ãzí-ãzí lâ yî lãfálé.
25 Gõ'dá Tómã âcâ bê vólé lésĩ rî, lãjó'bá ãzí lâ yî drí tã 'dî âtázó gólâ drí kĩ nĩ rî,
"Kúmú ãmákâ Yésũ bê rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró, mã ndrê gólâ trá." Gõ'dá lé ĩtí rî, Tómã
gâ vólé dó tã lẽlé úlı̨ íyî ãzí-ãzí yî drí âtálé yí drí 'dĩ 'á. Gólâ kĩ gólĩyî drí rî, "Õzõ má
õndrê ạ̃lı̨bı̨ gólâ rî îpázó drı̨ 'á gõ'dá kpá gólâ rî gãrã 'dı̨̃lı̨ ạ̃jú sĩ 'dî ạ̃lı̨bı̨ lâ ámâ lı̨̃fı̨ sĩ
kô, gõ'dá õzõ má õdõ kpá ámâ drı̨-mvá sĩ kô rî, má lẽé tã gbõ té kô úlı̨ ãnî drí âtálé
má drí 'dĩ 'á."
26 Gõ'dá ką̣yı̨ nj̨ı̨-drı̨̃-lâ-rı̨ vósĩ rî, lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî ê'bê rû kpá trá ó'dí jó
ãlô-ãlô lâ 'dĩ 'á ĩyî tı̨ â'bãlé kpạ̃ą̣kũ. Ką̣yı̨ rî 'dĩ 'á rî, Tómã gõ'dá bê gólĩyí bê jó 'á
tólâ. Gólĩyî â'bã bê gbõ lé ạ̃tı̨ kpạ̃ą̣kũ rî, nyĩĩ ró Yésũ drí âfõzó gólĩyî lãfálé ândálé
kpá ó'dí gõ'dá âdrélé gólĩyî ândrá. Nĩngá sĩ, drílâ nî-bê-yã 'ẽzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Tã
ạ̃'dı̨ ãâ'dô ãní bê."
27 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, gólâ drí íyî jãzó Tómã ngálâ gõ'dá Tómã rî zı̨̃lı̨ kĩ, "Tómã, ní
ânĩ ạ̃lı̨bı̨ ámâ drı̨ ágálé 'á nõ 'bá yî ndrẽlé. Ní ânĩ dõlâ cú ánî drı̨-mvá sĩ. Ní ndrê kpá
ạ̃lı̨bı̨ ámâ gãrã 'á nõ, ní gõ ró kpá dõlâ ánî drı̨ sĩ, tãlâ ní lẽ ró tã bê. Ní âyê tã gólâ
rĩzó tã ı̨̂sũlı̨ rı̨̃ rı̨ 'dî vólé. Gõ'dá ĩtí rî, ní lẽ tã pı̨̃pı̨̂sı̨lı̨ ãlô sĩ ngbãângbânõ kĩ, mâ bê
rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró!"
28 Gõ'dá nĩngá sĩ, Tómã drí tã-drı̨̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, "Ãwô, Kúmú! Má lẽ tã trá ní
'á ngbãângbânõ. Gõ'dá má nı̨̃ kpá trá kĩ nĩ rî, nî rĩ'á Kúmú ámákâ ĩ'dî! Pạ̃tı̨̃ı̨ ró, nî
rĩ'á Ôvârí ĩ'dî!"
29 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drı̨̃ lôgõzó Tómã drí kĩ nĩ rî, "Tómã, ní lẽ tã
ngbãângbânõ kĩ'á nĩ rî, mâ bê lédrẽ-lédrẽ ró nõ, tãlâ ní ndrê mâ trá ánî lı̨̃fı̨ sĩ rî
drí sĩ yã? Má âtâ ní drí, rĩ'á tãndí ró rõô ạ̃tı̨ 'á tólâ õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá kĩ mâ bê
lédrẽ-lédrẽ ró, gõ'dá cú ĩtí gólĩyî ndré mâ kô rî 'bá yî drí."

Tã-vó âtî-âtî Yõwánĩ kâ búkũ íyíkâ nõ 'á nõngá rî

30 Yésũ 'ê tã lârâkô ãzâ 'bá yî trá rõô lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî lı̨̃fı̨ drı̨̃ lâ yî 'á, gõ'dá íígĩí
kô ndrĩ 'dó búkũ nô 'á nõngá.
31 Gõ'dá gólâ fínyáwá îgĩlí nõ, íígĩ trá, tãlâ õjílã õlẽ ró ĩyî tã bê kĩ, Yésũ rĩ'á Ôvârí
rî mvá 'î. Õjílã gólâ tíbê tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á kĩ'á nĩ rî, Yésũ ĩ'dî 'díyî pã 'bá Ôvârí drí
âjólé trá, gõ'dá gólâ Ôvârí rî mvá 'î rî, gólâ â'dô â'dó'á cú lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî
bê tã lẽlẽ gólâkâ 'dĩ sĩ.

21

Tã Yésũ drí íyî â'dázó kpá ó'dí lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí rî

1 Gõ'dá ką̣yı̨ ãzâ sĩ, Yésũ drí kpá íyî â'dázó ó'dí lãjó'bá íyíkâ nj̨ı̨-drı̨̃-lâ-rı̨ rî 'bá yî drí
ı̨̃'bı̨ 'ẽrẽ îmbá sĩ lı̨̃mvû ândrê zı̨̃lı̨ Gãlĩláyã* rî 'á.
2 Nĩnĩ gólĩyíkâ ı̨̃'bı̨ 'ẽlé îmbá sĩ 'dî rî, tã lâ â'dô trá nõtí. Lãjó'bá nj̨ı̨-drı̨̃-lâ-ngâ-rı̨ 'dî
'bá yî rú lâ ĩyî, Sĩmónã Pétẽrõ, Tómã, Nãtãnélẽ 'bãlé bê Kánã lé 'bá ró Gãlĩláyã 'álâ
rî, Zẽbẽdáyõ rî mvá yî Yãkóbã gõ'dá Yõwánĩ bê, gõ'dá kpá lãjó'bá rı̨̃ ãzâ 'bá yí bê, rĩ'á
ĩyî ndrĩ 'dó võ ãlô 'á.

* **21:1 21.1** Rómã lé 'bá yî zı̨̃ lı̨̃mvû ândrê 'dĩ Tĩbérĩyã.

3 Pétẽrõ drí ngãzó tã âtálé lãjó'bá ãzí íyíkâ nj̨ĩ-kázíyá 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Má lẽ ámákâ
trá nĩ'á į̃'bį̃ 'ẽlé lį̃mvû ândrê nã 'álâ.” Gõ'dá lãjó'bá ãzí gólâkâ 'dĩ 'bá yî drí tã-drį̃
lôgõzó gólâ drí kĩ, “Mã â'dô nĩ'á ní bê, mã nĩ ró kpá į̃'bį̃ 'ẽlé.” Gõ'dá ĩtí rî, gólĩyî
drí ngãzó nĩlí cãlé lį̃mvû ândrê 'dĩ tı̨ 'á tólâ. Gõ'dá gólĩyî câ bê tólâ rî, drílĩyî nĩzó
kõlóngbõ sĩ lį̃mvû ândrê 'dĩ drį̃į̃ sĩ į̃'bį̃ 'ẽ bê ngą́cı̨ gį̃rį̃, gõ'dá gólĩyî ûsú į̃'bį̃ ãlôlâ kô.
4 Gõ'dá võ drį̃ drí 'bãrẽ põwã rî 'á, drílĩyî Yésũ rî ndrẽzó âdré'á ãnyî 'á'á lé drį̃ lésĩ
lį̃mvû ândrê 'dĩ tı̨, gõ'dá gólĩyî nį̃ı̨ kô kĩ nĩ rî, 'dĩĩ â'dô Yésũ ĩ'dî, tãlâ ngá ą̣wú drẽ dódó
õjílã ndrẽzó nį̃lı̨ tõ rî kô.
5 Gõ'dá nĩngá sĩ, kôrô Yésũ drí tã ĩjízó gólĩyî tı̨ kĩ, “Ámâ ą̣drúpį̃ yî, nĩ ûrû į̃'bį̃ fí té
trá yã?” Gõ'dá drílĩyî tã-drį̃ lôgõzó Yésũ drí kĩ, “'É'ẽ, mã rú ãlôwálâ kó kô.”
6 Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ drí tã-drį̃ jãzó gólĩyî drí kĩ, “Nĩ 'bê drẽ ĩmbá ãníkâ 'dĩ gõlé drı̨-ágó
drį̃ 'álâ ró.” Gõ'dá gólĩyî drí gõzó ĩmbá ĩyíkâ 'dĩ 'bẽlé, õzõ Yésũ drí âtálé trá rî kâtí.
Ĩtí, tã lârõ ró rî, drílĩyî į̃'bį̃ rũzó dũû ĩmbá ĩyíkâ 'dĩ 'á. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî ngâ bê
ĩmbá âsélé gõlé kõlóngbõ 'álâ rî, gólĩyî âsê gõ'dá kpį̃į̃, tãlâ į̃'bį̃ 'dê trá dũû 'á lâ.
7 Gõ'dá lãjó'bá gólâ Yésũ drí lẽlé rõô rî ndrê bê į̃'bį̃ ĩyî drí âsélé dũû 'dĩ rî, kôrô
gólâ drí nį̃zó lâ kĩ, õjílã âdré 'bá 'á'á lésĩ 'dî Yésũ ĩ'dî. Gõ'dá gólâ drí tã âtázó 'wãâ
Pétẽrõ drí kĩ, “Wũû, ãgô rĩ 'bá âdrélé nã Kúmú ãmákâ Yésũ ĩ'dî!” Gõ'dá Pétẽrõ ârílí
bê tã kĩ'á nĩ rî, ãgô rĩ 'bá âdrélé 'á'á lé drį̃ lésĩ nâ kúmú ĩyíkâ Yésũ ĩ'dî rî, 'wãâ ró
gólâ drí ítá íyíkâ ũrûką̣ 'bá yî drílâ ângílí trá vólé į̃'bį̃ 'ẽzó rî âtrõzó sõlé yí rú, gõzó
wãlé lį̃mvû ândrê 'dĩ 'á gbõjõ yãlé nĩzó Kúmú Yésũ ngálâ lį̃mvû tı̨ 'álâ íyî ãzí-ãzí yî
âyélé kõlóngbõ 'á lį̃mvû ândrê 'dĩ 'á tólâ.
8 Gõ'dá ãzí-ãzí lâ yî drí ĩyíkâ ânĩzó kõlóngbõ sĩ, į̃'bį̃ tíbê drílĩyî rũlı̨ ĩmbá 'á dũû 'dĩ
âsélé kpá fõzó ĩ'dí bê lâ 'á'á 'álâ Yésũ ngálâ. Võ gólĩyî drí į̃'bį̃ rũzó 'dĩ jẽé 'á'á lé drį̃
rú sĩ kô.*
9 Gõ'dá gólĩyî câ bê 'á'á lésĩ rî, gólĩyî drí gõzó ârílí kõlóngbõ 'ásĩ, gólĩyî drí lą̣sı̨
ândrã-ândrã ndrẽzó cú į̃'bį̃ bê drį̃ lâ 'á lô'bí'á, gõ'dá kpá ãmbãtã bê.
10 Gõ'dá kôrô Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ âjî į̃'bį̃ ãnî drí rũlı̨ 'dĩ ũrûką̣
'bá yî nõlé.”
11 Gõ'dá Pétẽrõ ârî tã 'dî bê rî, kôrô gólâ drí ngãzó fĩlí kõlóngbõ 'álâ kpá ó'dí, gõ'dá
gólĩyî drí ĩmbá tı̨ rũzó lãjó'bá ãzí 'dĩ 'bá yí bê âsélé ĩví 'álâ lį̃mvû lésĩ. Gõ'dá gólĩyî
âsê ĩmbá bê cú ĩví 'álâ rî, gólĩyî drí į̃'bį̃ tãndí ûsúzó 'á lâ dũû, ndrĩ 'dó rĩ'á kámá-
ãlô-nyâ'dî-rį̃-drį̃-lâ-ngâ-mûdrı̨-drį̃-lâ-nâ (153). Į̃'bį̃ tãndí ãmbâ-ãmbâ lâ â'dô bê gbõ lé
dũû ĩmbá 'dĩ 'á rî, ĩmbá 'dĩ ôkí kô ãlôlâ. Gõ'dá Pétẽrõ drí į̃'bį̃ 'dĩ ũrûką̣ 'bá yî âtrõzó
fẽlé Yésũ drí.
12 'Dĩĩ vósĩ, Yésũ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Nĩ ânĩ ngá nyãlé.” Nĩngá sĩ rî, gólĩyî ĩjí
tã kĩ'á nĩ rî, gólâ ã'dî ĩ'dî yã rî kô, tãlâ gólĩyî trá ndrĩ lârõ-lârõ ró, tãlâ gólĩyî nį̃ trá kĩ,
'dĩĩ Kúmú Yésũ gólâ drã 'bá trá, gõ'dá lîdrí 'bá kpá trá õdrã 'ásĩ rî ĩ'dî.
13 Nĩngá sĩ, gólĩyî ânĩ bê ĩyî ndrĩ rĩlí vũdrı̨ rî, Yésũ drí ngãzó nĩ'á į̃'bį̃ lô'bí 'bá trá
gõ'dá ãmbãtã lâ bê 'dĩ trõlé fẽlé gólĩyî drí nyãlé.
14 'Dĩĩ rĩ'á Yésũ rî rû â'dâ-â'dâ ândâlâ nâ lâ lãjó'bá íyíkâ drí lîdrî-lîdrî gólâkâ õdrã
'ásĩ rî vósĩ rî ĩ'dî.

Tã Yésũ drí Pétẽrõ rî âtízó rî

15 Gõ'dá gólĩyî nyâ bê ĩyî ngá ndrĩ ndẽlé rî, Yésũ drí ngãzó tã âtálé Pétẽrõ drí kĩ,
“Sĩmónã Pétẽrõ Yõwánĩ rî mvá, ní lẽ mâ lą̣vũlı̨ kôrô yã?” Gõ'dá Pétẽrõ drí tã-drį̃
lôgõzó gólâ drí kĩ, “Ãwô Kúmú, ní nį̃ trá kĩ, má lẽ nî trá.” Gõ'dá ĩtí rî, Yésũ drí tã
âtázó kĩ, “Õzõ ã'dô bê trá ĩtí rî, 'dõvó ní ndrê kąb̃į̃lı̨kį̃ ámákâ vó lâ.”
16 'Dĩĩ vósĩ, Yésũ drí Pétẽrõ rî ĩjízó kpá ó'dí 'wãâ ró kĩ, “Pétẽrõ, tã pą̣tı̨į̃ ró, ní lẽ
mâ trá yã?” Pétẽrõ drí tã-drį̃ lôgõzó kĩ, “Kúmú, ní nį̃ trá tãndí ró kĩ, má lẽ nî trá.”

* **21:8 21.8** Óõlã pá lãfálé sĩ rî â'dô 'bã'á kámá-ãlô.

Gõ'dá Yésũ drí gõzó kpá tã âtálé kĩ, “Õzõ ní õlẽ mâ trá pa̱tı̨i̧ rî, 'dõvó ní ndrê ka̱bı̨lı̨ki̧ ámákâ vó lâ tãndí ró.”
17 Gõ'dá Yésũ drí tã ı̨jî ãlô-ãlô 'dĩ ı̨jízó kpá ó'dí Pétẽrõ tı̨ ândâlâ nâ lâ ró kĩ, “Pétẽrõ, pa̱tı̨-pa̱tı̨ ró, ní lẽ mâ fí trá yã?” Tã ı̨jî 'dĩ 'bã Pétẽrõ gõ'dá trá â'dólé tã ı̨sũ ró kpá ĩzã ró, tãlâ Yésũ ı̨jî tã ı̨jî ãlô-ãlô 'dĩ trá ândâlâ nâ gólâ tı̨. Gõ'dá ĩtí Pétẽrõ drí tã-dri̧ lôgõzó kpá kĩ, “Kúmú, ní ni̧ tã trá ndrĩ. Ní ni̧ trá kĩ, má lẽ nî fí trá pı̨pı̨sı̨lı̨ ãlô sĩ!” Gõ'dá Yésũ drí gõzó kpá tã âtálé kĩ, “Õzõ pa̱tı̨-pa̱tı̨ ró ní õlẽ mâ trá rî, 'dõvó ní ndrê ka̱bı̨lı̨ki̧ ámákâ 'dĩ 'bá yî vó lâ yî tãndí ró.”
18 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó Pétẽrõ drí zãâ ba̱dı̨ kĩ, “Pa̱tı̨-pa̱tı̨ ró, má âtâ ní drí, Pétẽrõ, ka̱yı̨ ní drí 'bãzó drẽ ãgô ãnjî ró lı̨fı̨ bê rî, ánî nyãányâ, ní rî trá ítá ániká sõlé ní rú, gõ'dá ní rî kpá trá la̱múlı̨ la̱tı̨ ní drí lẽlé rî yî 'ásĩ. Gõ'dá ní õtírĩ cãâ ãrãkã ró rî, õjílã ãzâ â'dô ánî dri̧ rũ'á nĩ lâsélé nĩzó võ gólâ ní drí lẽlé nĩzó 'álâ kô rî 'álâ.”
19 Gõ'dá Yésũ âtâ úlı̨ mãnĩgõ 'dî Pétẽrõ drí ĩtí 'dĩ rî, ã'dô ró bê gólâ rî lı̨fı̨ îmbálé õdrã lârâkô gólâ 'ẽ 'bá â'dólé gólâ drí ı̨za̱tú rî tãsĩ.* 'Dĩî rî â'dálé kĩ, gólâ Pétẽrõ ı̨nji̧ Ôvârí trá. Õzõ Pétẽrõ rî ãzí-ãzí yî õndrê gólâ trá fĩî a̱tũ'á õdrã lârâkô ĩtí 'dĩ 'á rî, gólĩyî â'dô Ôvârí rî rú lûyı̨'á. Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó Pétẽrõ drí kpá kĩ, “Ní ârî úlı̨ ámákâ, gõ'dá ní 'dê má vó pı̨pı̨sı̨lı̨ ãlô sĩ.”
20 Gõ'dá ĩtí rî, Pétẽrõ drí gõzó lı̨fı̨ jãlé vólé, drílâ lı̨fı̨ 'bẽzó lãjó'bá gólâ tíbê Yésũ drí lẽlé rõô rî rú. Lãjó'bá rî gógó 'dĩ rĩ'á ânĩ'á vólé gólĩyî vó. Lãjó'bá rî 'dĩ kpá ĩ'dî tíbê íyî a̱tı̨ 'bá Yésũ rú* ka̱yı̨ gólĩyî drí rĩzó ngá nyãnyã a̱dũkũ nyãlé Yésũ yí bê drẽ ãkpãkã'dã úfú drẽ Yésũ kô, gõ'dá kpá tã ı̨jí 'bá kĩ'á nĩ rî, “Kúmú, ã'dî â'dô ánî dri̧-bã fẽ'á nĩ yã rî.”
21 Gõ'dá Pétẽrõ ndrê lãjó'bá 'dĩ bê rî, Pétẽrõ drí tã ı̨jízó Yésũ tı̨ kĩ, “Kúmú, ã'dô tã â'dô gõ'dá â'dó'á nĩ lãjó'bá rĩ 'bá ânĩlí nã bê, áâ'dô kpá gólâ rî fũ'á yã?”
22 Gõ'dá Yésũ drí tã-dri̧ lôgõzó Pétẽrõ drí kĩ, “Má âtâ kpá ó'dí ní drí, Pétẽrõ, ní 'ê tã má drí âtálé ní drí 'ẽlé rî ĩ'dî. 'Dĩî â'dó kô tã ániká ĩ'dî, õzõ má õlẽ gólâ õdrã kô bũúũ ka̱yı̨ má drí 'ẽzó âgõlé rî tú rî. Tã ániká bê 'á lâ yã? Nî rî gógó, ní ârî úlı̨ ámákâ ĩ'dî.”
23 Úlı̨ 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, tã ârí 'bá Yésũ kâ rî 'bá yî drí tã ı̨sũzó kĩ, Yésũ õkĩ, lãjó'bá yí drí lẽlé rõô 'dĩ õdrãá kô. Tákõ úlı̨ Yésũ drí âtálé Pétẽrõ drí 'dĩ ífí lâ â'dó íyîngá ĩtí kô. Ífí lâ kĩ íyîngá, õzõ yí Yésũ õlẽ lãjó'bá 'dĩ drí rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró bũúũ ka̱yı̨ yî rî gógó Yésũ drí âgõzó ãngó nõ 'á rî sĩ rî, 'dĩî â'dó kô tã Pétẽrõ kâ ĩ'dî.
24 Lãjó'bá gólâ Yésũ drí lẽlé rõô 'dĩ îgĩ tã nô nĩ, gõ'dá gólâ ndrê tã 'dî 'bá yî trá rû 'ẽrẽ 'á ndrĩ. Gólâ îgĩ nô tã pa̱tı̨-pa̱tı̨ 'î. Ãmâ tã ârí 'bá gólĩyî sı̨sı̨-lésĩ rî yî nı̨ gólâ trá, gólâ ı̨tú vósĩ cé rî íyíkâ zãâ tã mbı̨ pa̱tı̨-pa̱tı̨ rî âtálé ĩ'dî.
25 Nõô trá úlı̨ a̱dũkũ îgĩlí búkũ nõ 'á rî ĩ'dî. Yésũ 'ê tã ãzâ 'bá yî trá dũûdû ãngó nõ 'á nõngá, tíbê má drí îgĩlí búkũ nô 'á kô rî. Õzõ tí má õró tã rî 'dĩ 'bá yî îgĩî ndrĩ rî, õjílã ndrĩ ãngó 'á rî îcá kô nji̧lâ, tãlâ búkũ lâ â'dô 'bã'á a̱ngı̨ ró la̱vũlı̨ kôrô. Ĩ'dî 'dĩ.

* **21:19 21.19** Úlı̨ mãnĩgõ 'dî tã ífí lâ kĩ, áâ'dô Pétẽrõ rî rũ'á 'bãlé gã̱nı̨ma̱ fũlı̨ vólé. * **21:20 21.20** Nĩ zı̨ Yõwánĩ 13.21-25 lãjó'bá 'dĩ ni̧zó.

Tã 'ẽ'ẽ lãjó'bá kâ
Tã 'Ẽ'ẽ

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị̃ sị̃sị̃ rî

Nõô rĩ'á búkũ Lúkạ̃ kâ rị̃ lâ ró îgĩlí õjílã ãmbá rú bê Tĩyõfílẽ rî drí rî ĩ'dî. Búkũ nõ 'á rî, rĩ'á 'dó í'dígówá tã gólĩyî rĩ 'bá rû 'ẽlé Yésũ rî õdrã gõ'dá kpá ngãngã lâ bê rî vólé sĩ rî ĩ'dî. Í'dígówá 'dĩ rĩ'á tã gólâ lãjó'bá yî drí ûjũzó 'ẽ'á tã 'bã'bã ạ̃dũkũ Yésũ kâ gólĩyî drí kĩ'á nĩ rî gólĩyî õlạ̃'bû ĩyî Yẽrõsãlémã lésĩ 'bạ̃drị̃ 'ásĩ ndrĩ rî ârílí rî ĩ'dî. Gõ'dá kpá tã gólâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí gólĩyî vó ndrẽzó, gõ'dá kpá mbârâkã fẽzó kạ̃nị̃sạ̃ drí gõ'dá drị̃-'bá lâ yí bê rî.

Lãjó'bá yî drí tã gólâ Yésũ drí â'dózó tótó õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí kô, bê-rî õjílã õrĩ ãngó drị̃ị̃ rî 'bá yî drí ndrĩ rî ị̃lị̃zó. Kápĩtã 15 â'dâ tã gólâ lãjó'bá yî drí rû ê'bézó Yẽrõsãlémã 'á, gõ'dá drílĩyî tã-drị̃ lẽzó tã 'dî 'á rî ĩ'dî. Gõ'dá drílĩyî drị̃-ãcê fẽzó Póõlõ drí â'dózó lãjó'bá ró õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró rî 'bá yî drí. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ngá ãzâ îcá kô tã âtî-âtî tãndí lôgálé lạ̃'bú ãkó võ 'ásĩ ndrĩ.

Gõ'dá kápĩtã 21 'ásĩ 'bũû ạ̃dũkũ lâ 'álâ rî, ĩyíkâ tã kúmú ngĩíngî gólĩyî rĩ 'bá tã Póõlõ kâ kĩlí rî 'bá yí kâ ĩ'dî, gõ'dá kpá tã gólâ rû 'ẽ 'bá Póõlõ rî jõjõ Rómã 'álâ nĩ'á tã lâ kĩ rî bê.

1 Kúmú Tĩyõfílẽ, úlị̃ gólĩyî má drí îgĩlí ní drí búkũ drị̃-káká ámákâ rî 'á rî â'dô ĩyî
trá ndrĩ tã gólĩyî Yésũ drí îtõlé 'ẽlé gõ'dá kpá tã gólĩyî gólâ drí îtõzó õjílã ị̃fị̃ îmbálé
ĩ'dî sĩ lâ rî yî ĩ'dî,
2 cãlé bũúũ kạ̃yị̃ gólâ Ôvârí drí gólâ rî trõzó ûrú 'álâ rî 'á. Gõ'dá ãkpãkã'dã Ôvârí
trõó drẽ gólâ ûrú 'álâ kô rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí gólâ rî 'bãzó tã â'dálé lãjó'bá
gólâkâ gólâ drí njĩlí trá sị̃sị̃ tã gólĩyî Ôvârí drí lẽlé gólĩyî drí 'ẽlé rî yî tãsĩ.
3 Yésũ rî õdrã gõ'dá kpá gólâ rî lîdrî-lîdrî vólé drị̃ 'ásĩ, gólâ rî trá ị̃nyạ̃kú drị̃ị̃ nõngá
kạ̃yị̃ nyâ'dî-rị̃ íyî nyãányâ â'dálé lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yî drí ândâlâ dũû, tãlâ 'dĩî gólĩyî
ũnị̃ ró dódó kĩ, pạ̃tị̃ị̃ yî rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró. Lãjó'bá 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî gólâ trá, gõ'dá
gólâ rî trá rĩ'á tã ũrûkạ̃ 'bá yî âtálé gólĩyî drí tã gólâ Ôvârí drí õjílã 'bãzó â'dólé kũmũ
íyíkâ zẽlé rî tãsĩ.

Tã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drílâ tã lâ 'bãlé ngá fẽfẽ ró rî tãsĩ

4 Nĩngá sĩ, kạ̃yị̃ ãzâ sĩ, Yésũ yî ê'bê rû bê ngá nyãlé lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê rî, drílâ
tã 'bãzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Mĩ rî drẽ tãkõ Yẽrõsãlémã 'á nõngá fínyáwá, gõ'dá nĩ tẽ
ró Líndrí Tãndí gólâ ámâ átá drí tã lâ 'bãlé trá sị̃sị̃ kĩ, yí ãã'dô âfẽ'á lâ mbârâkã sõlé
ãnî 'á rî.
5 Sị̃sị̃ rî, Yõwánĩ 'ê bãbãtízĩ íyíkâ õjílã drí lị̃mvû sĩ, gõ'dá kạ̃yị̃ fínyáwá vólé drị̃ 'ásĩ
rî, Ôvârí â'dô íyíkâ bãbãtízĩ 'ẽ'á ãnî drí Líndrí Tãndí íyíkâ sĩ.”

Tã Yésũ rî trõzó ûrú 'álâ kûlûndúndû ró rî

6 Gõ'dá kạ̃yị̃ ãzâ sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ ûsû ĩyî rû bê ó'dí gólâ bê rî, drílĩyî gólâ rî îjízó
kĩ nĩ rî, “Kúmú ãmákâ, nõô trá ĩ'dî ngbãângbânõ kạ̃yị̃ gólâ ní drí 'bãlé â'dózó kúmú
ạ̃ngị́ ãmákâ ró, gõ'dá õjílã ãmákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ 'bãlé 'bạ̃drị̃ ãmákâ trõlé õjílã lídí drị̃gạ̃
sĩ rî ĩ'dî yã?”
7 Gõ'dá gólâ kĩ gólĩyî drí rî, “Ámâ átá cé ĩ'dî élê â'dô â'dó'á nĩ drị̃-ãcê bê kạ̃yị̃ tã 'dî
'bá yî drí 'ẽzó â'dólé rî 'bã'á nĩ. Îcá kô ãnî drí kạ̃yị̃ tã rî 'dĩ 'bá yî drí 'ẽzó rû 'ẽlé rî
nị̃lị̃.

8 Gõ'dá nĩ ârî drẽ tã nô. Líndrí Tãndí Ôvârí kâ â'dô â'dé'á ãnî drį̃ mbârâkã sõlé
ãnî 'á, tãlâ nĩ nĩ ró bê â'dólé į̃fį̃ drį̃ 'bá ró má drí, tã ámákâ â'dálé õjílã Yẽrõsãlémã
'á rî drí nõngá, gõ'dá võ ũrûką̃ 'bá yî Yũdą̃yą̃ kâ 'ásĩ ndrĩ, gõ'dá 'bą̃drį̃ zį̃lį̃ Sãmárĩyã
rî 'álâ, nĩngá sĩ rî, õjílã 'bą̃drį̃ ãzâ 'bá yí kâ drí ndrĩ."

9 Gõ'dá Yésũ âtálé bê úlį̃ 'dĩ 'bá yî ndrĩ rî, Ôvârí drí gólâ rî trõzó nĩzó ûrú 'álâ nyé
kûlûndúndû ró. 'Dĩî lãjó'bá gólâkâ rî 'bá yî į̃fį̃ drį̃ lâ yî 'á. Nĩngá sĩ, mbãrãsãsã drí
gólâ rî lîmózó lą̃pį̃lį̃, gõ'dá gólĩyî îcá kô gólâ rî ndrẽlé kpá ó'dí.

10 Yésũ õtírĩ rĩî nĩlí 'bũû 'álâ rî, gólĩyî zãã rĩ'á gólâ rî vó ndrẽ'á. Nĩngá sĩ 'wãã, ãgô
ãzâ 'bá yî rį̃ sõ ĩyî ítá mvẽêmvê kpírí-kpírí 'î, drílĩyî âgázó âdrélé gólĩyî gãrã drį̃ 'á.

11 Gõ'dá õjílã rį̃ 'dî 'bá yî drí ngãzó tã âtálé kĩ nĩ rî, "Ãnî õjílã Gãlĩláyã kâ nõ 'bá
yî, nĩ į̃sũ tã kô. Yésũ rî gólâ ãnî drí ndrẽlé trá tõ nĩrĩ 'á 'bũû 'álâ nã, ką̃yį̃ ãzâ sĩ, gólâ
â'dô âgõ'á kpá ó'dí ãngó nõ 'á, kpá nyé õzõ lą̃tį̃ gólâ ãnî drí gólâ rî ndrẽzó trá nĩrĩ 'á
vólé 'dĩ tí. Gõ'dá ngbãângbânõ, nĩ rî âdrélé rĩ'á võ ndrẽlé 'bũû 'álâ ró kô. Tã ndẽ rû
trá!"

Tã gólâ Mãtíyã rî njĩzó lãjó'bá ró Yúdą̃ rî võ 'á rî

12 Tã rî 'dĩ â'dô trá únį̃ gólâ fê dõ kâ zį̃lį̃ õlívĩ rî bê rî drį̃ 'álâ, võ rî 'dĩ jẽé kô, â'dô
'bã'á õzõ áyágá ãlô kâtí Yẽrõsãlémã rú sĩ. Tólâ sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó
gõlé fĩlí ją̃rį̃bą̃ Yẽrõsãlémã kâ rî 'álâ.

13 Gólĩyî mbã trá nĩlí jó 'álé ûrú lésĩ gólĩyî drí rĩzó rĩlí rî 'á lâ. Lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá
yî rú lâ yî rĩ'á ĩ'dî nõ: Pétẽrõ, Yõwánĩ, Yãkóbã, Ãndĩríyã, Fílĩpõ, Tómã, Bãtõlõméyõ,
Mãtáyõ, Yãkóbã Ãlãpáyã, Sĩmónã,* gõ'dá Yúdą̃* Yãkóbã.

14 Gólĩyî rî trá rû ê'bélé võ ãlô 'á rãtáã 'ẽlé kpãkã ãlô pį̃pį̃sį̃lį̃ ãlô sĩ õkó gólĩyî rĩ 'bá
lą̃múlį̃ Yésũ yí bê rî 'bá yí bê, gõ'dá Mãríyã Yésũ rî ândrê ró rî, gõ'dá Yésũ rî ą̃drúpį̃
yí bê.

15 Nĩngá sĩ, ką̃yį̃ ãzâ sĩ, õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî 'bá yî drí ngãzó rû ê'bélé
tũ võ ãlô 'á. Gólĩyî rĩ'á õzõ kámá-ãlô-drį̃-lâ-nyâ'dî-trá kâtí. Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí ngãzó
âdrélé ûrû tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî,

16 "Ámâ ą̃drúpį̃ yî ámâ îzó yí bê, îcâ trá úlį̃ Ôvârí kâ gólĩyî îgĩlí trá tã îgĩ-îgĩ íyíkâ 'á
nõ drí rû 'ẽlé Yúdą̃ drí. Ą̃kû ró ą̃kû ró nã rî, Líndrí Tãndí gólâkâ 'bã kúmú Dą̃wúdį̃
trá tã âtálé tã 'ẽ 'bá rû 'ẽlé ą̃tį̃ 'álâ võ Yúdą̃ kâ lãjó'bá ró rî tãsĩ, Yúdą̃ gólâ ą̃jú 'bũ 'bá
yî âtrõ 'bá Yésũ rî rũlį̃ rî,

17 kpálé Yésũ njĩlí bê Yúdą̃ rî gógó 'dĩ trá nĩ lãjó'bá ró lôsĩ 'ẽlé ãmâ ãzí-ãzí ró rî."

18 (Pétẽrõ rî rĩ'á úlį̃ 'dĩ 'bá yî âtálé Yúdą̃ rî õdrã tãsĩ, tãlâ ófẽlé bê lãfâ gólâ Yésũ rî
gĩ kâ ró Yúdą̃ drí rî, gõ'dá drílâ ą̃mvú gĩzó ĩ'dî sĩ lâ. Nĩngá sĩ, ką̃yį̃ ãzâ sĩ, Yúdą̃ drí
drãzó ą̃mvú rî 'dĩ 'á tólâ. Gólâ 'dê vũdrį̃ gõ'dá 'â lâ drí fũzó kpẽérẽ, fĩî lâ drí ą̃tũzó
ą̃drũ į̃nyą̃kú drį̃į̃.

19 Õjílã ndrĩ gólĩyî rĩ 'bá Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî drí Yúdą̃ rî õdrã tã 'dî ârízó. Gõ'dá
gólĩyî drí ą̃mvú rî 'dĩ rú lâ zį̃zó tį̃ ĩyíkâ rî sĩ kĩ, *Ãkélẽ Dámã*, tã ífí lâ kĩ, Ą̃mvú Ãrí kâ.)

20 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí tã âtázó kpá ó'dí Yúdą̃ rî tãsĩ kĩ, "Į̃ĩgĩ trá ą̃kû ró Lôngó
Dą̃wúdį̃ kâ 'á kĩ nĩ rî,
'Jó gólâkâ õrî ngbôrôngólô tãkó ĩtí õjílã ãzâ ãkó 'á lâ.'

Lôngó 69.25

Gõ'dá į̃ĩgĩ kpá trá tólâ lôngó ãzâ rî 'á kĩ,
'Óõ'bã õjílã ãzâ võ íyíkâ lôsĩ 'ẽ kâ rî 'á.'

Lôngó 109.8

---

* **1:13 1.13** Sĩmónã ĩ'dî gólâ fĩ 'bá trá õmã 'á ą̃jú 'bũlį̃ 'bą̃drį̃ ĩyíkâ tãsĩ rî.

* **1:13 1.13** Yúdą̃ kpá zį̃lį̃ Tãdéyõ rî.

21-22 “Ĩtí tãlâ úlı̨ 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, má âtâ ãnî drí kĩ nĩ rî, îcâ trá ãmâ drí õjílã ãzâ njĩzó â'dólé ãmá bê, gólâ â'dó 'bá ĺı̨f́ı̨ drı̨ 'bá ró Yésũ rî lîdrî-lîdrî õdrã 'ásĩ rî tãsĩ. Îcâ trá ãmâ drí õjílã ãzâ â'dó 'bá ãmâ lą̃mû-ãzí ró ką̃yı̨ ndrĩ ãmâ drí lą̃múzó Kúmú ãmákâ Yésũ bê ı̨̃tú gólâ Yõwánĩ drí gólâ rî îbábátízãzó rî 'á cãlé bũúũ ką̃yı̨ Ôvârí drí gólâ rî trõzó vólé ûrú 'álâ rî 'á rî njĩ'á ĩ'dî.”

23 Ĩtí rî, õjílã rû ê'bé 'bá 'dĩ 'bá yî drí tã ı̨̃sũ ĩyíkâ ą̃dũkũ lâ trõzó 'bãlé õjílã rı̨ rú. 'Dĩî rĩ'á Mãtíyã gõ'dá ãzâ lâ gbõ Yõsépã Sábã rî mvá ró rĩ'á zı̨̃lâ kpá Yúsẽtũ rî.

24 Nĩngá sĩ, drílĩyî ngãzó rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí kĩ, “Kúmú ãmákâ, ní nı̨̃ tã ı̨̃sũ õjílã kâ ndrĩ gólĩyî pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨ 'ásĩ rî 'bá yî nĩ. Ĩtí rî, ní â'dâ ãmâ drí gólĩyî rı̨ nô 'bá yî lãfálé 'ásĩ ní drí njĩlí trá

25 lôsĩ lãjó'bá Yésũ kâ rî kâ 'ẽlé Yúdą̃ rî võ 'á rî, tãlâ Yúdą̃ âyê lôsĩ 'dî trá, gõ'dá nĩzó võ gólâ ní drí nı̨̃lı̨ cé nî rî 'á.”

26 Nĩngá sĩ, gólĩyî drí gõmárĩ vũzó ĩ'dî õjílã ãlô rî njĩzó. Gõ'dá ĩtí rî, gõmárĩ drí Mãtíyã rî vũzó ĩ'dî â'dólé lôfílí lãjó'bá Yésũ kâ ró Yúdą̃ rî võ 'á. Gõ'dá gólĩyî â'dô trá lãjó'bá ró mûdrı̨-drı̨̃-lâ-ngâ-rı̨ Mãtíyã sĩ.

2

Ânĩ-ânĩ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ mbârâkã fẽlé õjílã tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí

1 Ką̃yı̨ kãrámã Pẽnĩtãkósĩtĩ* rî kâ âcâ bê rî, õjílã gólĩyî ndrĩ tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî 'bá yî drí rû ê'bézó võ ãlô 'á Yẽrõsãlémã 'álâ.

2 Nĩngá sĩ, 'wãâ drílĩyî ngá ą̃yı̨ ãmbá ârízó ûrú lésĩ, 'ũ'ũ lâ â'dô trá õzõ ĩlî gólâ vı̨ 'bá mbârâkã sĩ rî kâtí. Gõ'dá õjílã ârî ngá ą̃yı̨ rî 'dĩ trá võ gólĩyî drí rĩzó rĩlí rî 'ásĩ ndrĩ.

3 Gõ'dá gólĩyî drí ngá gólĩyî â'dó 'bá õzõ lą̃sı̨ lãndrâ mbẽlẽ-mbẽlẽ rî kâtí rî ndrẽzó lãfálé cã'á nĩzó rĩlí ãlô-ãlô gólĩyî drı̨̃ı̨ sĩ cé tı̨tı̨.

4 Nĩngá sĩ, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí ânĩzó mbârâkã íyíkâ fẽlé gólĩyî drí, gõ'dá drílâ gólĩyî 'bãzó rĩ'á úlı̨ âtálé ãlô-ãlô tı̨ lídí gólĩyî drí nı̨̃lı̨ ą̃kû lâ sĩ kô rî 'bá yî sĩ.

5 Ją̃rı̨́bą̃ Yẽrõsãlémã kâ 'á tólâ rî, õjílã Yúdą̃ yí kâ gólĩyî ânĩ 'bá trá 'bą̃drı̨̃ dũû ngĩíngî 'ásĩ Ôvârí rî îrátãlé rî 'bá yî kpá bê rĩ'á ĩyî dũû.

6 Gõ'dá õjílã ârílí bê úlı̨ tã lẽ 'bá 'dĩ 'bá yî drí rĩ'á âtálâ tı̨ ngĩíngî sĩ 'dî 'bá yî rî, drílĩyî ngãzó rû ê'bélé âcálé õjílã ı̨́tı̨́lı̨́lı̨ ró. Ĩtí rî, õjílã ı̨́tı̨́lı̨́lı̨ rî 'dĩ 'bá yî nı̨́ı̨ tã rû 'ẽ 'bá 'dĩ kô, tãlâ tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî lãfálé 'ásĩ ãlô-ãlô rĩ'á úlı̨ âtá'á tı̨ õjílã rĩ 'bá úlı̨ rî 'dĩ ârílí rî 'bá yí kâ sĩ.

7 Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ, õjílã tı̨ drí ą̃'dı̨zó ndrúndrú. Gõ'dá drílĩyî ngãzó rĩ'á tã âtálé ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ nĩ rî, “Nõô íyíkâ â'dó 'bá tã lârâkô 'î yã? Õjílã gólĩyî rĩ 'bá úlı̨ âtálé nõngá nõ, gólĩyî rĩ'á ĩyî ndrĩ Gãlĩláyã lé 'bá 'î.

8 Îcâ ángô tí ró gólĩyî drí úlı̨ âtázó tı̨ ãmâ nyãányâ kâ rî 'bá yî sĩ yã?

9-11 Nõngá rî, ãmâ bê rĩ'á 'bą̃drı̨̃ ngĩíngî nõ 'bá yî 'ásĩ, Pãrãtíyã, Mẽdíyã, Ẽlámã, Mõsõpõtámĩyã, Yũdą̃yą̃, Kãpãdõsíyã, Pónĩtõ, Ásĩyã, Fãrĩgíyã, Pãmbĩlíyã, Mą́sı̨̃rı̨̃, Kẽrétẽ, Sãwõdíyã, gõ'dá kpá võ gą̃rą̃ drı̨ ãzâ Líbĩyã kâ rî ãnyî ją̃rı̨́bą̃ Kĩrénẽ kâ rî rú, gõ'dá Rómã lésĩ rî, rĩ'á ãmâ gólĩyî pą̃tı̨́ı̨ Yúdą̃ ró rî, gõ'dá gólĩyî rû jã 'bá trá Ôvârí rî ı̨̃njı̨̃lı̨ â'dâ tã Yúdą̃ yí kâ ró rî 'bá yî. Ãmâ õjílã ndrĩ 'bą̃drı̨̃ tı̨ ngĩíngî nõ 'bá yí kâ nõ, ârî õjílã rî 'dĩ 'bá yî trá rĩ'á úlı̨ âtá'á ĩyî tı̨ ngĩíngî ãmâ nyãányâ kâ sĩ tã ą̃ngı̨ Ôvârí drí 'ẽlé trá rî 'bá yî tãsĩ.”

---

* **2:1 2.1** ***Pẽnĩtãkósĩtĩ*** Úlı̨ 'dĩ ĩtõ kâ kĩ, “ ‘ką̃yı̨ nyâ'dî-rı̨̃-drı̨̃-lâ-ngâ-mûdrı̨’”. Ką̃yı̨ nyâ'dî-rı̨̃-drı̨̃-lâ-ngâ-mûdrı̨ 'dĩ ĩtõ ką̃yı̨ rãtáã kâ gímã kãrámã lą̃vũ-lą̃vũ kôrô kâ rî kâ rú sĩ. Kãrámã Pẽnĩtãkósĩtĩ kâ 'dĩ rĩ'á ãyĩkõ ą̃drúgú zı̨̃lı̨ gámĩyã rî ŋõ kâ 'î.

12 Ĩtí rî, õjílã ndrĩ õ'bí 'dĩ 'bá yî, tị̃ lâ yî drí ą̃'dı̨zó tã rî 'dĩ drí sĩ, gõ'dá tã 'dî drí
gólĩyî drı̃ lı̨jãzó. Gõ'dá gólĩyî drí ngãzó rĩ'á tã ı̨jílí ĩyî võ 'ásĩ kĩ nĩ rî, "Tã ífí tã lârâkô
rĩ 'bá rû 'ẽlé nõ kâ ã'dô 'î yã?"

Tã Pétẽrõ drí tã lârâkô 'dĩ tã ífí lâ â'dázó õjílã ı̨t̨ı̨lı̨lı̨ 'dĩ 'bá yî drí rî

13 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî drí úlı̨ 'dási âtázó tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Ãyẽ,
ngá õdrá õcî gólĩyî kpá nĩ nô íyíkâ ã'dô 'î."

14 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ yî drí ngãzó âdrélé ûrû lãjó'bá Yésũ kâ ũrûką̃ mûdrı̨-drı̃-lâ-ngâ-
ãlô rî 'bá yí bê. Gõ'dá drílâ ngãzó úlı̨ âtálé ngbą̃lą̃-ngbą̃lą̃ õjílã ı̨t̨ı̨lı̨lı̨ 'dĩ 'bá yî drí kĩ
nĩ rî, "Ãnî, ãmâ õjílã Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî, gõ'dá kpá ãnî ãzâ 'bá yî gólĩyî rĩ 'bá nõngá
Yẽrõsãlémã 'á rî yî, nĩ ârî drẽ tã má ngáá nõlé, tãlâ má ngî ró tã ãnî drí ârílí 'dĩ ífí lâ
ãnî drí mbı̃mbı̨.

15 Nĩ âtâ tã kĩ'á nĩ rî, õdrá õcî ãmâ nĩ õjílã nô 'bá yí bê ã'dô tãsĩ yã? Drẽ rĩ'á ı̨̃tú-pá
nı̨̃-drı̨-lâ-sû 'î cı̨̃ı̨́nó. Õdrá îcâ kpá bê õjílã cĩlí ãkpãkã'dã cı̨̃ı̨́nó ĩtí yã? Tã rî 'dĩ â'dó ĩtí
kô. Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'bã ãmâ nĩ úlı̨ âtálé tị̃ 'dĩ 'bá yî sĩ ĩtí.

16 Tã rî 'dĩ kpá rĩ'á õzõ tã gólâ tã ą̃ngũ 'bá Ôvârí kâ Yõwélẽ rî drí ą̃ngũlı̨ trá ą̃kû ró
nãtí kĩ nĩ rî,

17-18 'Ôvârí âtâ kĩ, "Ką̃yı̨ ą̃dũkũ rî 'bá yî sĩ,
má â'dô Líndrí Tãndí ámákâ lôfí'á õjílã gólĩyî rĩ 'bá rû ı̨̃'bũlı̨ má drí rî 'á, võ 'ásĩ
ndrĩ.
Nĩngá sĩ, ãnî mvá õkó gõ'dá ãgô ró rî 'bá yî â'dô ĩyî úlı̨ má drí fẽlé gólĩyî drí rî 'bá yî
âtá'á õjílã ãzâ 'bá yî drí.
Má â'dô ãgô ãnjî gõ'dá kpá ãgô ãrãkã ãníkâ rî 'bá yî 'bã'á âbĩ-âbĩ âbĩlí tã ámákâ nı̨̃zó
'ẽlé.

19 Gõ'dá má â'dô kpá ngá gólĩyî tị̃ drí ą̃'dı̨zó drí lâ sĩ rî yî 'bã'á â'dólé ı̨̃nyą̃kú drı̨̃ı̨̃
nõngá, gõ'dá kpá 'bũû 'álâ.
Nĩ ndrê drẽ, ãrí â'dô â'dó'á gõ'dá lą̃sı̨ gõ'dá õcĩkã ą̃nı̨ 'bá gúndrı̨-gúndrı̨ ı̨̃nyą̃kú drı̨
lîmólé rî.

20 Gõ'dá 'bũû 'álâ rî, ı̨nı̨rı̨kúwą̃ â'dô ą̃sı̨'á ą̃mvũ ı̨̃tú lı̨̃fı̨ 'á, gõ'dá párá lı̨̃fı̨ â'dô rû jã'á
â'dólé kãâkâ ró õzõ ãrí kâtí.
Tã rî 'dĩ 'bá yî â'dô â'dó'á sı̨sı̨, gõ'dá vó lâ sĩ rî, ką̃yı̨ ą̃ngı̨ rî gógó má drí 'ẽzó âgõlé
âcálé ı̨̃nyą̃kú drı̨̃ı̨̃ nõngá tã õjílã kâ kĩlí rî drí â'dózó.

21 Gõ'dá gólĩyî ndrĩ ámâ zı̨̃ 'bá ĩyî pãlé rî yî, má â'dô gólĩyî pã'á pą̃tı̨́ı̨̃ ró, tãlâ gólĩyî
ã'dô ró lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî bê." '

Yõwélẽ 2.28-32

22 "Ãnî õjílã ãmákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ, nĩ ârî úlı̨ ámákâ Yésũ gólâ Nãzãrétã lé 'bá ró rî tãsĩ
nô 'bá yî, tã â'dâ-â'dâ Ôvârí kâ ãnî drí rî kĩ, Yésũ ĩ'dî gólâ yí drí âjólé ãnî drí 'díyî pã
'bá ró, tã lârâkô gólâ yí drí Yésũ rî 'bãzó 'ẽlâ õjílã pãlé rî 'bá yî sĩ. Yésũ rî gógó 'ê tã
lârâkô 'dĩ 'bá yî ãnî lãfálé 'á nõngá, gõ'dá mĩ nı̨̃ tã rî 'dĩ 'bá yî trá dódó.

23 Gõ'dá Ôvârí nı̨̃ tã gólâ ãnî drí 'ẽ'á 'ẽlâ Yésũ drí rî trá sı̨sı̨, gõ'dá ĩ'dî gólâ drí tã lâ
lẽzó ãnî drí kĩ, nĩ õ'ê tã rî 'dĩ 'bá yî Yésũ drí. Ĩtí rî, Ôvârí drí gólâ rî âyézó ãnî drı̨gą̃,
gõ'dá ãnî drí Yésũ rî gógó fẽzó õjílã tã 'bã'bã Músą̃ kâ rî 'bá yî ı̨̃nj̃ı̨ 'bá kô'dáwá rî 'bá
yî drı̨gą̃ ı̨̃pálé fê lą̃lı̨-lą̃lı̨ drı̨̃ı̨̃, ĩtí rî, gõ'dá ãnî drí gólâ rî fũzó.

24 Gõ'dá Ôvârí ı̨̃ngâ gólâ trá ngá lãzé õdrã kâ gólâ rî ı̨̃mvú 'bá trá rî 'ásĩ, gõ'dá gólâ
rî 'bãzó lîdrílí, tãlâ õdrã îcá kô tã trõlé gólâ drı̨gą̃ sĩ.

25 Rĩ'á õzõ tã gólâ kúmú ą̃ngı̨ Dą̃wúdı̨ drí âtálé ą̃kû ró nã sĩ Yésũ rî tãsĩ rî tí, kĩ nĩ
rî,
'Má ndrê nî Ôvârí Yãkóvã rĩ'á ãnyî má bê ką̃yı̨ vósĩ cé,
tãlâ nî rĩ'á ãnyî má bê rî drí, ngá ãzâ îcá kô ámâ îkpókpólõlé, gõ'dá kpá ámâ
'bãlé â'dólé ũrı̨ ró.

26 Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, ámâ pĩpĩsĩlĩ ą̃'dĩ trá ndrúndrú,
gõ'dá má lûyĩ nî ãyĩkõ ãmbá sĩ.
Má â'dô rĩ'á Ĩĩfĩ 'bã'bã sĩ ámâ ãvõ tãsĩ,
27 tãlâ õzõ má õdrã trá rî,
nî Ôvârí õzó kô ámâ ãvõ âyé ŋãlé ló'dé 'á.
Mí nĩ trá mâ rĩ'á rû ĩ'bũ 'bá tãndí áníkâ rî ĩ'dî.
28 Ní â'dâ lą̃tĩ lîdrî kâ õdrã 'ásĩ rî trá má drí.
Mâ rĩ'á ãyĩkõ ró, tãlâ nî rĩ'á má bê.'

Lôngó 16.8-11

29 "Ámâ ą̃drúpĩ yî ámâ îzó yí bê, má âtâ tã ãnî drí ãmâ ą̃'bĩyą̃ kúmú ą̃ngĩ Dą̃wúdĩ rî tãsĩ ãndrõ nô trą̃. Gólâ drã trá ą̃kû ró nã sĩ, ó'bã ãvõ lâ trá 'bú 'á, gõ'dá gólâ rî ló'dé rĩ'á nõngá ãnyî ãmá bê.

30 Mã nĩ trá Dą̃wúdĩ âtâ úlĩ 'dĩ 'bá yî tã ą̃ngũ 'bá ró, tãlâ gólâ nĩ tã Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá yí drí rî trá. Mĩ ndrê drẽ, Ôvârí 'bã tã trá lãtrítrí ró kĩ nĩ rî, 'Má â'dô õjílã ãlô ánî ózõwá yî lãfálé 'ásĩ rî 'bã'á â'dólé kúmú ą̃ngĩ ró õzõ ní tí.'

31 Dą̃wúdĩ ndrê tã gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á 'ẽlâ ą̃tĩ 'á tólâ rî trá. Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ, gólâ drí úlĩ nõ 'bá yî âtázó kĩ nĩ rî, 'Ôvârí âyé ámâ ãvõ kô ŋãlé ló'dé 'á', 'dĩĩ Dą̃wúdĩ rî úlĩ 'dĩ âtálé lîdrî-lîdrî õjílã gólâ Ôvârí drí njĩlí trá ãmâ pã 'bá ró õdrã 'ásĩ rî tãsĩ.

32 Mĩ ndrê drẽ, Yésũ ĩ'dî gólâ Ôvârí drí 'ẽlé lîdrílí õdrã 'ásĩ rî. Ãmâ ndrĩ lãjó'bá ró rî 'bá yî ndrê gólâ rî trõtrõ nyé kûlûndúndû ró nĩzó gõlé ûrú 'álâ rî trá ãmâ Ĩĩfĩ nyãányâ sĩ.

33 Gõ'dá 'dĩĩ vósĩ, Ôvârí drí gólâ rî trõzó 'bãlé íyî drĩ-ágó drĩĩ kúmú ró. Ôvârí âjô Líndrí Tãndí íyíkâ Yésũ drí õzõ gólâ drí tã lâ 'bãlé trá ą̃kû ró nã sĩ rî kâtí kĩ nĩ rî, yí â'dô âjó'á lâ rî tí. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ âjô Líndrí Tãndí íyíkâ 'dĩ trá ãmâ drí, õzõ ãnî drí ndrẽlé trá gõ'dá kpá ârílí rî tí.

34 Mã nĩ trá kĩ nĩ rî, kúmú gólâ nĩ 'bá cú kûlûndúndû ró rî â'dó kô rĩ'á kúmú ą̃ngĩ Dą̃wúdĩ ĩ'dî, tãlâ gólâ âtâ trá 'díyî pã 'bá ãmákâ tãsĩ kĩ nĩ rî,
'Ôvârí Yãkóvã âtâ trá Kúmú ámákâ drí kĩ,
"Ní rî mâ lą̃gą̃tĩ ámâ drĩ-ágó drĩ lésĩ kúmú ró drĩ-ãcê bê.
35 Gõ'dá má â'dô ą̃jú-'bá-ãzí áníkâ rî 'bá yî 'bã'á rĩlí ánî pá zẽlé." '

Lôngó 110.1

36 Nĩngá sĩ, 'dõvó ãnî ndrĩ õjílã ámákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ ũnĩ tã pą̃tĩĩ ró kĩ nĩ rî, Yésũ* nõ gólâ ãnî drí îpálé trá fê lą̃lĩ-lą̃lĩ drĩĩ rî ĩ'dî, gólâ ĩ'dî Ôvârí drí njĩlí 'díyî pã 'bá ró rî. Gólâ kpá ĩ'dî õjílã gólâ Ôvârí drí 'bãlé kúmú ró ãngó drĩlĩ ndrĩ rî ĩ'dî. Tã ámákâ ãnî drí rî ą̃dũkũ lâ ĩ'dî 'dĩ."

Tã-drĩ gólâ õjílã dũû 'dĩ 'bá yî drí lôgõlé úlĩ Pétẽrõ kâ rî 'bá yî tãsĩ rî

37 Gõ'dá õjílã dũû 'dĩ 'bá yî ârílí bê úlĩ Pétẽrõ kâ 'dĩ 'bá yî rî, úlĩ 'dĩ 'bá yî drí gólĩyî 'bãzó tã ĩsũ ró rõô. Nĩngá sĩ, gólĩyî rú'bą̃ drí âdãzó sõlĩ, gõ'dá drílĩyî ngãzó rú'bą̃ lô'bãlé Pétẽrõ drí lãjó'bá Yésũ kâ ãzâ 'bá yí bê kĩ nĩ rî, "Ãmâ ą̃drúpĩ yî, mã â'dô gõ'dá ã'dô 'ẽ'á ĩ'dî yã?"

38 Ĩtí rî, Pétẽrõ drí tã-drĩ lâ lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Nĩ âdĩ drĩ vólé tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî 'ásĩ, gõ'dá íĩbábátízã ró ãnî bê, tãlâ nĩ â'dô ró bê õjílã Yésũ Krístõ kâ ró. Nĩngá sĩ, Ôvârí â'dô tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî âyé'á, gõ'dá Líndrí Tãndí íyíkâ fẽzó ãnî drí,

* **2:36 2.36** Pétẽrõ â'dâ tã kĩ nĩ rî, úlĩ Dą̃wúdĩ drí rĩ'á âtálâ 'dĩ 'bá yî â'dô rĩ'á Yésũ rî tãsĩ.

39 tãlâ ậkû ró nã sĩ, gólâ âtâ tã trá kĩ nĩ rî, yí ãâ'dô Líndrí Tãndí íyíkâ âfẽ'á õjílã
ãmákâ gólĩyî yí drí ậzịlị rî yî drí ndrĩ, ãnî ngbãângbânõ nõngá nõ 'bá yî drí ãnî mvá
yí bê, gõ'dá kpá gólĩyî rĩ 'bá jẽjẽ ró rî 'bá yí bê.”
40 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí tã ãzâ 'bá yî âtázó dũû õjílã 'dî 'bá yî drí Yésũ rî tãsĩ Yésũ rî
â'dálé 'díyî pã 'bá ró gólĩyî drí, gõ'dá gólĩyî ârî ró ĩyî tã Yésũ kâ bê. Gõ'dá drílâ kpá
rû lô'bãzó gólĩyî rú úlị âtâ sĩ kĩ nĩ rî, “Nĩ 'bã Yésũ õpâ ãnî lâŋõ gólâ 'ẽ 'bá â'dólé tã
õnjí 'bá yî drí rî 'ásĩ.”
41 Gõ'dá ĩtí, õjílã dũû 'dĩ 'bá yî drí úlị Pétẽrõ kâ 'dĩ 'bá yî ârízó, gõ'dá gólĩyî
îbábátízãzó. Kậyị rî 'dĩ sĩ, õjílã tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî rĩ'á ĩyî õzõ kútũ-nâ kâtí,
gõ'dá gólĩyî drí rû ê'bézó kpãkã ãlô gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî 'bá yí bê.
42 Gõ'dá õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí rĩzó rĩ'á tã kậkậrậ gólĩyî lãjó'bá Yésũ kâ drí rĩzó gólĩyî
îmbálé ĩ'dî sĩ lâ rî 'bá yî ârílí ãyĩkõ sĩ. Gõ'dá gólĩyî ndrĩ drí rĩzó rû ê'bélé kpãkã ãlô
võ ãlô 'á kậyị vósĩ cé. Gólĩyî rî trá ngá ãlô ró ngá lẽlẽ sĩ ãzí-ãzí yí bê, ngá nyãlé kpãkã
ãlô, gõ'dá Ôvârí rî ịnjĩlị rãtáã 'ẽ'ẽ sĩ.

Rĩrĩ tã lẽ 'bá Yésũ kâ sịsị rî 'bá yí kâ lõvõ sĩ rî

43 Kậyị rî 'dĩ 'bá yî sĩ, Ôvârí 'bã lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî trá rĩ'á tã lârâkô dũû tị drí
ậ'dịzó drílĩyî sĩ rî 'ẽlé. Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, õjílã ãzâ 'bá yî dũû drí gólĩyî rõzó.
44 Gõ'dá gólĩyî ndrĩ tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí rĩzó zãâ rû ê'bélé kpãkã ãlô, gõ'dá
gólĩyî drí rĩzó ngá ậmúlị ĩyî vó 'ásĩ ngá-tị ĩyíkâ rî 'bá yî sĩ.
45 Kậyị ãzâ 'bá yî sĩ, gólĩyî rî trá ngá-tị ĩyíkâ rî 'bá yî 'bãlé gĩlí vólé, gõ'dá ậdị lãfálé
lâ cãzó fẽlé gólĩyî ĩzã ró rî 'bá yî drí, tãlâ gólĩyî ã'dô ró ĩyî bê cú ngá gólĩyî drí â'dózó
ãkó lâ rî 'bá yí bê.
46 Kậyị vósĩ cé, gólĩyî rî trá zãâ rû ê'bélé ậ'dị-drị jó ậngị Ôvârí kâ rî kâ 'á ngá ãlô
ró. Gólĩyî rî kpá rĩ'á ngá nyãlé kpãkã ãlô ĩyî drí 'bã 'ásĩ drị-bậlậyị ró ãyĩkõ sĩ.
47 Gólĩyî rî kpá Ôvârí rî lûyịlị. Gõ'dá õjílã ịtịlịlị ịnjị ĩyî gólĩyî õjílã tãndí ró. Gõ'dá
kậyị vósĩ cé, Ôvârí rĩ'á õjílã pã'á tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ, gõ'dá gólĩyî lôfílí tã lẽ 'bá ãzí yî
lãfálé.

3

Tã gólâ Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê drí ãgô õŋõ ró rî êdézó rî

1 Kậyị ãzâ sĩ, Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê drí nĩzó jó ậngị Ôvârí kâ rî 'álâ, ịtú-pá nâ sĩ
lậnjậtúlị bê, tãlâ 'dĩî rĩ'á ịtú-pá rãtáã 'ẽ kâ Ôvârí drí rî ĩ'dî.
2 Gõ'dá gólĩyî câ bê ậtị ãzâ ndõgõ ậ'dị-drị kâ jó ậngị Ôvârí kâ rî kâ gólâ rĩ'á zịlâ
Sũ-ãkĩ 'dî tị rî, drílĩyî õjílã ãzâ 'bá yî ûsúzó rĩ'á ĩyî ãgô ãzâ gólâ rĩ 'bá õŋõ ró rî njị'á.
Útị ãgô 'dĩ kó õŋõ ró ĩtí. Kậyị vósĩ cé, órî trá ãgô rî 'dĩ njịlị gõ'dá 'bãlé võ rî 'dĩ 'á rĩlí
ậdị zịlị õjílã gólĩyî rĩ 'bá nĩlí jó ậngị Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ rî yî tị sĩ.
3 Gõ'dá ãgô õŋõ ró 'dĩ ndrélé bê Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê rĩ'á ĩyî ânĩ'á jó ậngị Ôvârí kâ
'dĩ 'álâ rî, drílâ ngãzó ậdị zịlị gólĩyî tị sĩ.
4 Ĩtí rî, Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê drí ngãzó rĩ'á ĩyî gólâ rî ndrẽlé dĩí, gõ'dá Pétẽrõ drí
ngãzó tã âtálé kĩ nĩ rî, “Ní ndrê võ ãmâ ngáá nõlé.”
5 Nĩngá sĩ, ãgô õŋõ ró 'dĩ drí võ ndrẽzó gólĩyî ngálâ lịfị 'bã'bã bê. Gólâ ịsũ íyíkâ kĩ
nĩ rî, ãwô-'dĩ, gólĩyî â'dô ĩyî trá 'ẽ'á ậdị fẽlé yí drí.
6 Gõ'dá Pétẽrõ drí tã âtázó kĩ nĩ rî, “Â'dó kô ngá gólâ ậdị ró rî ĩ'dî má drí 'ẽ'á fẽlâ
ní drí. Gõ'dá võ lâ 'á rî, má â'dô ngá gólâ â'dó 'bá má bê rî fẽ'á ĩ'dî. Má âtâ tã ní drí
nõ mbârâkã gólâ Yésũ Krístõ gólâ Nãzãrétã lésĩ rî kâ sĩ, 'dõvó ní ngâ ûrû gõ'dá ậcị
tõlé.”

7 Gõ'dá Pétẽrõ ní drí õŋõ 'dî drı̨-ágó lâ rũzó ą̃ngbũ, ã'dô ró bê gólâ rî 'bãlé ngãlé
âdrélé ûrû. Gõ'dá 'wãâ õŋõ 'dî pá lâ yî gõ'dá pá į̃fı̨ lâ yí bê drí âmbázó.
8 Gõ'dá drílâ ngãzó âdrélé ûrû íyî pá nyãányâ drı̨̃ı̨, gõ'dá ngãlé rĩ'á lą̃múlı̨. Drílâ
ngãzó Ôvârí rî lûyı̨lı̨ ãyĩkõ ãmbá sĩ. Gõ'dá drílĩyî ngãzó nĩlí 'dũwą̃ Pétẽrõ yí bê jó ą̃ngı̨
Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ Ôvârí rî lûyı̨lı̨. Gõ'dá ãyĩkõ drí sĩ rî, ãgô rî 'dĩ drí ngãzó nĩ'á lą̃mú bê
gõ'dá kpá lôwã bê.
9 Gõ'dá õjílã ndrĩ gólĩyî â'dó 'bá tólâ jó ą̃ngı̨ Ôvârí kâ nã 'álâ rî 'bá yî ndrê ĩyî bê
ãgô rî 'dĩ rĩ'á lą̃mú'á gõ'dá kpá rĩ'á Ôvârí rî lûyı̨'á rî,
10 drílĩyî gólâ rî nı̨zó kĩ, gólâ ĩ'dî ãgô õŋõ ró gólâ rĩ 'bá rĩlí ãnyî ą̃tı̨ tı̨ ką̃yı̨ vósĩ cé
rĩ'á ą̃dı̨ zı̨̃lı̨ õjílã tı̨ sĩ rî ĩ'dî. Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî tı̨ lâ yî drí ą̃'dı̨zó ndrúndrú, tãlâ tã
lârâkô gólâ rû 'ẽ 'bá trá ãgô 'dĩ drí rî tãsĩ.

Tã gólâ Pétẽrõ drí mbârâkã Yésũ kâ ãgô õŋõ ró 'dĩ êdézó rî â'dázó õjílã drí rî

11 Nĩngá sĩ, õjílã tı̨ lâ yî drí ą̃'dı̨lı̨ trá ndrúndrú 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî ãgô rî 'dĩ trá âdré'á
ãnyî Pétẽrõ yî lą̃gą̃tı̨ Yõwánĩ bê jó bı̨lı̨ gólâ zı̨̃lı̨ jó bı̨lı̨ kúmú Sólõmõ kâ rî 'á. Ĩtí, õjílã
dũû drí ngãzó rãlé gólĩyî ngáá tólâ.
12 Gõ'dá Pétẽrõ ndrélé bê õjílã tı̨lı̨lı̨ rû ê'bé'á rî, drílâ ngãzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ
nĩ rî, "Õjílã ámákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ, ãnî tı̨ ą̃'dı̨ tã nô tãsĩ ã'dô drí sĩ yã? Gõ'dá nĩ rî ãmâ
ndrẽlé dĩí ĩtí â'dô tãsĩ yã? Nĩ rî ı̨̃sũlâ kĩ nĩ rî, mã êdê ãgô rî nõ mbârâkã ãmákâ sĩ
ngãtá rĩrĩ ãmákâ mbı̨ Ôvârí į̃fı̨ rî sĩ yã? Â'dó kô rĩ'á ĩtí.
13 Nõô tã gólâ Yésũ drí 'ẽlé trá rî ĩ'dî. Gólâ rĩ'á rû ı̨̃'bũ 'bá Ôvârí gólâ ãmâ ą̃'bı̨yą̃
Ãbãrãyámã, Ĩsákã, Yãkóbã, gõ'dá kpá ũrûką̃ 'bá yî drí rõlé rî kâ. Ôvârí 'bã Yésũ rî
lą̃nı̨̃ı̨ trá tákányĩ ĩ'dî, drílâ mbârâkã fẽzó Yésũ drí â'dózó ngá-tı̨ ãmbá dũû nõ drı̨̃lı̨
ndrĩ. Gõ'dá â'dólé bê trá ĩtí rî, nĩ ą̃ŋõ gólâ rî ą̃į̃ trá drı̨-ãcê 'bá drí gõ'dá gólâ rî gãzó
dó kúmú Pĩlátõ ândrá, gbõ lé Pĩlátõ lẽ tã bê drı̨ âyézó Yésũ rú sĩ rî.
14 Yésũ rĩ'á õjílã tãndí ró gólâ tã Ôvârí kâ 'ẽ 'bá rî ĩ'dî, gõ'dá nĩ gã gólâ trá dó Pĩlátõ
ândrá, gõ'dá Pĩlátõ rî ı̨̃jízó ãvõ fũ 'bá ãzákôlâ 'dĩ ı̨̃njílí ĩ'dî Yésũ rî gógó võ lâ 'á.
15 Yésũ gólâ nõ ãnî drí 'ẽlé drãlé 'dĩ, gólâ ĩ'dî rĩ'á ãlô gólâ õjílã 'ẽ 'bá â'dólé lédrẽ-
lédrẽ ró zãâ gbą̃dú rî. Gólâ rî õdrã vósĩ, Ôvârí 'bã gólâ trá lîdrílí õdrã 'ásĩ. Ãmâ
nyãányâ ndrê gólâ trá kpá ó'dí cú ãmâ į̃fı̨ sĩ.
16 Rĩ'á mbârâkã Yésũ rî 'dĩ kâ, gólâ ãgô õŋõ ró ãnî drí ndrẽlé trá ndrĩ nô 'bã 'bá
â'dólé dódó 'dĩ. Gólâ lẽ tã trá Yésũ 'á. Tã rî 'dĩ tãsĩ, Yésũ drí fãfã fẽzó gólâ drí ngãzó
ą̃cı̨ tõlé, õzõ ãnî drí ndrẽlé nõ tí.
17 "Ámâ ą̃drúpı̨̃ yî, má nı̨ tã gólĩyî ãnî drí 'ẽlé drı̨̃-'bá ãníkâ rî 'bá yí bê Yésũ rú gólâ
rî ą̃į̃ ą̃ŋõzó drãlé rî trá, gõ'dá nĩ 'ê tã rî 'dĩ 'bá yî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ mĩ nı̨̃ı̨ kô kĩ nĩ rî, rĩ'á
gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á ą̃jólâ ãngó nõ 'á 'díyî pã 'bá ró rî ĩ'dî.
18 Gõ'dá ą̃kû ró nã sĩ, Ôvârí 'bã tã ą̃ngũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî trá tã ą̃ngũlı̨ kĩ nĩ rî, 'díyî
pã 'bá rî 'dĩ â'dô lą̃ŋõ ûsú'á gõzó drãlé. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, yí âyê tã rî 'dĩ trá
â'dólé õzõ 'dĩĩ kâtí.
19 "Ãnî ámâ ą̃drúpı̨̃ yî, tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, má lô'bã rú'bą̃ ãnî drí, nĩ âdĩ drı̨̃ tã
õnjí ãníkâ rî 'bá yî 'ásĩ, gõ'dá rû jãlé úlı̨ Ôvârí kâ rî 'bá yî ârílí gõ'dá ı̨̃njı̨̃lı̨ ĩ'dî, tãlâ
Ôvârí õjĩ ró bê tã õnjí ãníkâ vólé ngbá.
20 Ôvârí â'dô Yésũ rî gógó gólâ drí njĩlí ą̃kû ró nã sĩ 'díyî pã 'bá ró rî ą̃jó'á ãnî ngálâ,
tãlâ gólâ õsõ ró mbârâkã íyíkâ bê ãnî 'á õjílã íyíkâ ró.
21 Yésũ bê 'bũû 'álâ, rĩ'á tólâ bũúũ ką̃yı̨ tíbê gólâ drí ngá 'ẽzó ndrĩ ó'dí ró õzõ sı̨sı̨
rî kâtí rî.* Ą̃kû ró nã sĩ, Ôvârí 'bã tã ą̃ngũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî rĩ'á tã rî 'dĩ 'bá yî ngĩlí.

* **3:21 3.21** Sı̨sı̨ 'álâ rî, ãngó nõ â'dô 'bã'á lą̃ŋõ ãkó, té õzõ ką̃yı̨ Ôvârí drí ãngó nõ 'bãzó rî 'á rî kâtí.

22 Tã â'dálâ ró, Músą̃ âtâ tã Yésũ rî tãsĩ kĩ nĩ rî, ‘Ôvârí Yãkóvã â'dô õjílã ãzâ ãnî 'ásĩ
'ẽ'á â'dólé tã ą̃ngũ 'bá ró má tí. Îcâ trá ãnî drí tã cé tị̃tị̃ tã ą̃ngũ 'bá rî 'dĩ drí âtálé ãnî
drí rî ârílí 'ẽlé,
23 tãlâ gólĩyî gólâ rî ârí 'bá kô'dáwá rî, Ôvârí â'dô gólĩyî trõ'á vólé õjílã íyíkâ rî 'bá
yî lãfálé sĩ ûfúlị́.’ 'Dĩî úlị́ Músą̃ kâ ĩ'dî.
24 Gõ'dá má âtâ kpá ó'dí ãnî drí drị̃ âdĩlí tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî 'ásĩ, tãlâ Sãmõwélẽ
gõ'dá tã ą̃ngũ 'bá ũrûką̃ 'bá yí bê ndrĩ, gólĩyî tã âtî-âtî Ôvârí kâ âtá 'bá trá rî ą̃ngũ
ĩyî tã trá tã gólĩyî Yésũ drí 'ẽ'á 'ẽlâ ką̃yị̃ ãmákâ nõ 'bá yî 'á rî tãsĩ.
25 “Ĩtí rî, îcâ trá ãnî drí ãnî drị̃ âdĩlí tã õnjí 'ásĩ, tãlâ tã gólĩyî Ôvârí drí tã lâ 'bãlé
trá 'ẽlé tã ą̃ngũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî sĩ ą̃kû ró nã rî kpá rĩ'á ãnî drí, gõ'dá tã-drị̃ lẽlẽ gólâ
Ôvârí drí 'bãlé ą̃kû ró nã sĩ ãnî ą́'bị́yą́ yí bê rî rĩ'á kpá ãnî drí. Gólâ âtâ trá Ãbãrãyámã
drí kĩ nĩ rî, ‘Má â'dô ánî ózõwá yî 'bã'á ândrâ-tãndĩ fẽlé õjílã ãngó drị̃ kâ drí ndrĩ.’
26 Má âtâ tã ãnî drí kĩ nĩ rî, Yésũ ĩ'dî rĩ'á gólâ Ôvârí drí njĩlí lãjó'bá íyíkâ ró gõ'dá
gólâ rî âjózó ãnî drí sị́sị́ tã õnjí ãníkâ âyélé, tãlâ Yésũ õsõ ró mbârâkã íyíkâ ãnî 'á rĩzó
tã mbị̃ 'ẽlé ĩ'dî õjílã íyíkâ ró.”

4

Tã gólâ Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê drí âdrézó võ õjílã Yúdą̃ yí kâ drí rĩzó tã kĩlí rî 'á rî

1 Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê õtírĩ rĩî tã 'dî 'bá yî âtálé õjílã drí rî, drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ ũrûką̃
'bá yî drí âcázó Są̃dúsị̃ ũrûką̃ 'bá yí bê, gõ'dá kpá drị̃-'bá lómígówá jó ą́ngị́ Ôvârí kâ
rî 'bá yí kâ lómígówá íyíkâ ũrûką̃ 'bá yí bê.
2 Gólĩyî rĩ'á ą̃wą̃ ró, tãlâ úlị́ gólĩyî Pétẽrõ yî drí rĩzó õjílã îmbálé kĩ'á nĩ rî, Yésũ
õlîdrî trá õdrã 'ásĩ rî tãsĩ, tãlâ úlị́ 'dĩ 'bá yî â'dâ tã lîdrî-lîdrî õjílã kâ õdrã 'ásĩ rî trá
rĩ'á tã pą̃tị̃ị̃ 'î.
3 Â'dólé bê trá ĩtí rî, drílĩyî Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê rũzó 'bãlé gą̃ńímą̃ 'á ą̃'dú kõlé tólâ
ngą́cị̃ ãlô, tãlâ trá rĩ'á lą̃nją́túlị́ drị̃ lésĩ ró, gõ'dá ị̃tú-pá îcá kô tã kĩ 'bá ą̃zí́zó ndrĩ tã
gólĩyíkâ kĩlí ką̃yị̃ rî 'dĩ sĩ.
4 Gõ'dá kpálé bê ĩtí rî, õjílã gólĩyî tíbê úlị́ Pétẽrõ kâ ârí 'bá trá rî ĩyî lãfálé sĩ rî, õjílã
dũû âdĩ ĩyî drị̃ trá tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ tã lẽlé Yésũ 'á. Bê trá ĩtí rî, õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá
trá Yésũ 'á rî yî drí âcázó õzõ kútũ-njị̃ kâtí.
5 Cị́ńó lâ sĩ, tã kĩ 'bá Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí rû ê'bézó kpãkã ãlô võ ãlô 'á tólâ
Yẽrõsãlémã 'álâ tã Pétẽrõ yí kâ kĩlí.*
6 Gõ'dá Ánãsĩ gólâ â'dô trá sị́sị́ nã sĩ ãmbá drị̃-'bá Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yí kâ rĩ'á gólĩyí
bê, gõ'dá õjílã â'dó 'bá kpá bê rî yî rĩ'á Kãyífã, Yõwánĩ, Ãlẽkẽzándã gõ'dá õjílã ãzâ
'bá yî 'bã 'álé Ánãsĩ kâ rî 'ásĩ â'dó 'bá kpá drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ ró rî 'bá yí bê.
7 Nĩngá sĩ, gólĩyî drí Pétẽrõ yî ą̃zí́zó âdrélé ĩyî ândrá kpãkã ãlô ãgô gólâ õŋõ ró
êdélé trá rî bê. Gólĩyî ĩjî Pétẽrõ yî trá kĩ nĩ rî, “Ãnî, nĩ êdê ãgô õŋõ ró nõ ángô tí yã?
Ã'dî fẽ mbârâkã ãnî drí drị̃-ãcê bê tã 'dî 'ẽzó rî nĩ yã?”
8 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí tã lôgõzó mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ sĩ kĩ nĩ rî, “Drị̃-'bá
õjílã ãmákâ rî yí kâ gõ'dá sị́sị́-lésĩ ãmákâ rî 'bá yí bê,
9 nĩ rî rĩ'á ãmâ ĩjílí nõ tã tãndí ãmákâ 'ẽlé ãgô õŋõ ró nõ 'ẽzó â'dólé dódó rî tãsĩ yã?
10 'Dõvó nĩ lẽ bê trá tã nị̃lị́ tã lâ 'dĩ tãsĩ rî, má âtâ ãnî drí gõ'dá kpá õjílã ãmákâ
Ĩsĩrã'élẽ kâ drí ndrĩ kĩ nĩ rî, rĩ'á drị̃-ãcê Yésũ Krístõ Nãzãrétã lé 'bá ró rî kâ ĩ'dî ãgô

3:23 3.23 Tã 'Bã'bã Ândâ 18.15-19. **3:25 3.25** Tã Ómvó Ngá 22.18. * **4:5 4.5** ***Tã kĩ 'bá Yúdą̃ yí kâ*** 'dĩ 'bá yî rĩ'á nyâ'dî-nâ-drị̃-lâ-ngâ-mûdrị́. Ũrûką̃ 'bá yî rĩ'á lã'bí îmbá 'bá 'î, ũrûką̃ 'bá yî sị́sị́-lésĩ rî 'bá yî ĩ'dî, gõ'dá ũrûką̃ 'bá yî drị̃-'bá lã'bí 'ẽ 'bá rî kâ rî 'bá yî ĩ'dî.

õŋõ ró nõ pã 'bá â'dólé dódó gõ'dá kpá gólâ rî 'bãlé âdrélé nõngá ãnî ândrá ãndrõ
õjílã ndı̨ndı̨ ró nõ. Yésũ ĩ'dî ãlôlâ gólâ ãnî drí îpálé drãlé fê lạlı̨-lạlı̨ drı̨̃ı̨ rî, gõ'dá Ôvârí
'ê gólâ trá lîdrílí õdrã 'ásĩ.
11 "Ãnî drı̨-'bá õjílã ãmákâ rî 'bá yí kâ, nĩ ârî drẽ úlı́ ámákâ nõ. Gólâ rĩ'á ĩ'dî kó ãlô
ạ̃jû ró tã îgĩzó tã lâ sĩ búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ'á nĩ rî,
'Ạ̃jû gólâ jó 'dı̨ 'bá drí gãlé dó rî
â'dô gõ'dá trá ạ̃jû tãndí ró tã lâ drí lâzélé rõô jó 'dı̨zó rî ĩ'dî.'
Lôngó 118.22
12 Ĩtí rî, má lẽ ãnî drí nı̨lâ dódó kĩ nĩ rî, gólâ cé ĩ'dî ãlô gólâ îcá 'bá ãmâ õjílã mvá pãlé
rû îzã gõ'dá kpá õdrã ãmákâ rî 'bá yî 'ásĩ tãlâ tã õnjí ãmákâ sĩ, Ôvârí âfẽé drı̨-ãcê tã
'dî 'ẽzó õjílã ãzãkã drí kó kô."
13 Nĩngá sĩ, tã kĩ 'bá gólĩyî rû ê'bé 'bá 'dĩ 'bá yî tı̨ lâ yî drí ạ̃'dı̨zó, tãlâ úlı́ gólĩyî
Pétẽrõ yî drí âtálé Yõwánĩ bê ngbạ̃ngạ̃ lâ ró ũrı̨ ãkó 'dĩ yî sĩ, tãlâ gólĩyî nı̨ trá kĩ nĩ rî,
Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê õjílã tãkó 'î, zı́ ĩyî tã kô. Gólĩyî ndrê ĩyî Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê kĩ
nĩ rî, gólĩyî â'dô rĩ'á Yésũ rî ãzí-ãzí 'î, tãlâ tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ rĩ'á nyé õzõ Yésũ kâ rî tí.
14 Gõ'dá ãgô gólâ õŋõ ró pãlé trá rî rĩ'á âdré'á tólâ dódó Pétẽrõ gõ'dá Yõwánĩ yí bê.
Tã rî 'dĩ sĩ, gólĩyî îcá gõ'dá kô tã õnjí ãzãkã âtálé úlı́ Pétẽrõ kâ âtálé trá 'dĩ rú.
15 Nĩngá sĩ, drílĩyî Pétẽrõ yî gõ'dá ãgô õŋõ ró rî bê lôfõzó vólé ĩví 'álâ jó rû ê'bê kâ
'dĩ 'ásĩ. Gõ'dá gólĩyî drí ngãzó rĩ'á tã ı̨̃'bı̨̃lı́ ĩyî võ 'ásĩ kĩ nĩ rî,
16 "Mã â'dô ã'dô 'ẽ'á ĩ'dî õjílã 'dî 'bá yî drí yã? Tã pạ̃tı̨̃ı̨ ró, õjílã ndrĩ rĩ 'bá rĩlí ĩyî
Yẽrõsãlémã 'á nõngá rî 'bá yî nı̨ trá kĩ nĩ rî, gólĩyî 'ê tã tı̨ drí ạ̃'dı̨zó 'dĩ nĩ, gõ'dá mã
gãá tı̨ lâ kô.
17 Gõ'dá mã 'bã tã gólĩyî drí, gólĩyî õzó kô tã âtá Yésũ rî tãsĩ ãlôwálâ õjílã ãzãkã
drí, tãlâ tã rî 'dĩ õzó lạ̃'bú õjílã rõô drí kô."
18 Gõ'dá nĩngá sĩ, tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó Pétẽrõ yî ạ̃zı́lı́ Yõwánĩ bê âgõlé jó 'álâ.
Nĩngá sĩ, drílĩyî tã 'bãzó Pétẽrõ yî drí, gólĩyî ĩĩmbâ õjílã kô ó'dí Yésũ rî tãsĩ ngãtá cé
Yésũ rî rú zı̨̃lı́ ĩ'dî õjílã drí yã rî.
19 Gõ'dá Pétẽrõ yî drí ngãzó ûrû Yõwánĩ bê tã-drı̨ gólĩyíkâ 'dĩ lôgõlé kĩ nĩ rî, "'Dõvó
nĩ njĩ drẽ, tã gólâ ángô rî ĩ'dî Ôvârí drí ndrẽlé tãndí ró rî, tã ãníkâ ârílí ĩ'dî, ngãtá tã
Ôvârí kâ ârílí ĩ'dî.
20 Ãmâ drí rî, mã îcá kô tı̨ cĩlí gạ́ tã gólĩyî ãmâ drí ndrẽlé trá Yésũ drí 'ẽlé gõ'dá kpá
tã gólĩyî ãmâ drí ârílí trá gólâ drí rĩ'á âtálâ rî 'bá yî drı̨̃ı̨."
21 Gõ'dá ĩtí rî, tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî nı̨̃ı̨ gõ'dá lạ́tı̨ lâŋõ fẽzó Pétẽrõ yî drí rî kô, tãlâ õjílã
trá ndrĩ rĩ'á ĩyî Ôvârí rî lûyı́'á ĩ'dî ãgô õŋõ ró 'bãlé trá â'dólé dódó 'dĩ tãsĩ. Tã rî 'dĩ
tãsĩ rî, gólĩyî drí cé úlı́ ĩyíkâ ãlô 'dĩ 'bá yî âtázó ĩ'dî ngbálí-ngbálí ó'dí Pétẽrõ yî drí
Yõwánĩ bê, gõ'dá drı̨ yĩzó gólĩyî rú sĩ.
22 Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê 'ê ĩyî trá tã lârâkô ạ́ngı̨ 'î, tãlâ ãgô õŋõ ró 'bãlé â'dólé dódó
'dĩ, ndrô lâ rĩ'á kôrô nyâ'dî-rı̨ drı̨̃ı̨ sĩ.

Tã gólâ tã lẽ 'bá yî drí rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí tãlâ úlı́ âtázó bê

drı̨-bạ́lạ́yı̨ ró ũrı̨ ãkó rî

23 Gõ'dá óyĩlí bê drı̨ Pétẽrõ yî rú sĩ Yõwánĩ bê rî, drílĩyî ngãzó gõlé ãzí-ãzí lâ yî
ngálâ, gõ'dá tã gólâ drı̨-'bá Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí âtálé trá 'dĩ ngĩlí gólĩyî drí.
24 Nĩngá sĩ, õjílã ãzâ 'bá yî ârílí bê ĩyî tã 'dî ĩtí rî, gólĩyî drí ngãzó ndrĩ Ôvârí rî lûyı́lı́
kpá rãtáã 'ẽlé kpãkã ãlô kĩ, "Kúmú ãmákâ gólâ ãmâ drı̨̃lı́ ãngó nõ 'á rî, ní 'bã ãmâ nĩ
'bũû bê, ı̨̃nyạ́kú bê, Į̃mvû ândrê bê, gõ'dá ngá ndrĩ gólĩyî â'dó 'bá 'á lâ rî 'bá yí bê.
25-26 Gõ'dá ní nı̨ tã ãmákâ trá. Nî ĩ'dî tã nô âtá 'bá sı́sı́ úlı́ ífí sĩ ãmâ ạ́'bı́yạ́ Dạ̃wúdı̨
drí, gólâ â'dó 'bá tã ániká 'ẽ 'bá ró rî. Líndrí Tãndí ániká 'bã gólâ trá tã âtálé kĩ nĩ rî,

‘Kúmú ąngı̨ 'bą̃drı̨̃ kâ rî 'bá yî â'dô ĩyî trá ą̃wą̃ ró Kúmú ãmákâ Ôvârí rú.
Gólĩyî drí rû ê'bézó ãlô tã õnjí ı̨'bı̨̃lı̨ kpı̨̃ı̨ ą̃wą̃ 'ẽlé gólâ rú lõ'wâ ãkó.
Gólĩyî lẽ trá kpá õmbã 'ẽlé 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á âjólâ ãngó nõ 'á rî rú.’
Lôngó 2.1-2

27 “Gõ'dá ngbãângbânõ rî, úlı̨ Dą̃wúdı̨̃ kâ 'dĩ 'ê rû trá, tãlâ kúmú ąngı̨ Ẽródẽ gõ'dá drı̨-'bá ı̨̃nyąkú drı̨ kâ Põnĩtíyõ Pĩlátõ drí tã ı̨'bı̨̃zó jąrı̨́bą̃ nô 'á nõngá õjílã lídí Rómã lésĩ rî 'bá yí bê gõ'dá kpá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ bê Yésũ rú, lãjó'bá áníkâ gólâ ní drí âjólé 'díyî pã 'bá ró ãngó nõ 'á rî.
28 Õzõ kpálé gólĩyî ĩ'dî õjílã tã ı̨'bı̨̃ 'bá tã õnjí 'dĩ 'bá yî 'ẽzó rî, ní 'bã tã rî 'dĩ 'bá yî nĩ â'dólé, tãlâ 'dĩî rĩ'á tã gólâ ní drí lẽlé trá rî ĩ'dî, gõ'dá nî trá cú mbârâkã lâ bê drílâ rû 'ẽzó.
29 “Kúmú ãmákâ Ôvârí, mí nı̨̃ tã õnjí gólĩyî õjílã ãmákâ sı̨sı̨́-lésĩ rî 'bá yî drí lẽlé 'ẽ'á 'ẽlâ ãmâ rú rî trá, tãlâ ãmâ drí tã Yésũ kâ pẽzó õjílã drí rî sĩ. Ãmâ rĩ'á lãjó'bá áníkâ ĩ'dî, ní âfẽ mbârâkã ãmâ drí úlı̨ áníkâ nõ 'bá yî âtázó õjílã drí Yésũ rî tãsĩ cú ĩtí ũrı̨̃ ãkó.
30 Ní â'dâ ánî mbârâkã õjílã drí tã 'ẽ'ẽ gólâ nõ sĩ. Ní 'bã ãmâ ngá lãzé 'bá pãlé â'dólé dódó, gõ'dá kpá tã lârâkô ãzâ 'bá yî 'ẽlé drı̨-ãcê gólâ lãjó'bá tãndí áníkâ Yésũ kâ sĩ.”
31 Gõ'dá gólĩyî ndẽlé bê rãtáã rî, võ gólĩyî drí rû ê'bézó 'á lâ 'dĩ drí rû îyázó gbı̨̃ gbı̨̃ gbı̨̃. Gõ'dá nĩngá sĩ, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí mbârâkã fẽzó gólĩyî drí rõô, gõ'dá gólĩyî drí ngãzó rĩ'á tã âtî-âtî Ôvârí kâ pẽlé õjílã drí cú ĩtí ũrı̨̃ ãkó.

Lą́tı̨ tã lẽ 'bá drí rĩzó rĩlí ngá ãlô ró rî

32 Ĩtí rî, ką̃yı̨ rî 'dĩ 'bá yî sĩ, õjílã ndrĩ gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî drí rĩzó ĩyî ngá ãlô ró, tã ı̨̃sũ gólĩyíkâ kpá ãlô. Gõ'dá gólĩyî kárá lẽ trá ngá 'ẽlé võ ãlô 'á. Gõ'dá õjílã ãzâ yû'dą́wą́ ãlô gólĩyî lãfálé sĩ ngá gólĩyî íyî nyãányâ kâ lą̃pı̨́lı̨ cé íyî ífífí drí. Gólĩyî ndrĩ rî trá ĩyî ą̃múlı̨ ĩyî lãfálé 'ásĩ.
33 Lãjó'bá rî ĩyî trá mbârâkã ãmbá sĩ kárá tã îyálé õjílã drí kĩ nĩ rî, Kúmú Yésũ lîdrî trá õdrã 'ásĩ. Gõ'dá Ôvârí rî trá ândrâ-tãndĩ fẽlé gólĩyî drí tákányĩ.
34-35 Ĩtí rî, gólĩyî â'dó 'bá trá gólĩyî lãfálé 'á ą́mvú yí bê gõ'dá kpá jó yí bê rî 'bá yî trá rĩ'á ĩyî njãã̂ 'bãlâ ĩyî gĩlí vólé gõ'dá lãfâ lâ trõlé fẽlé lãjó'bá drí lânjílí õjílã gólĩyî ĩzã bê rî 'bá yî lãfálé 'ásĩ â'dô ĩzã gólĩyíkâ rî 'bá yî vó ró. Gõ'dá ĩtí rî, õjílã ãzãkã trá yû'dą́wą́ ĩzã ró gólĩyî lãfálé 'ásĩ.
36 Ãgô ãzâ rú bê Yõsépã rî 'ê tã 'dî nĩ té ĩtí. Gólâ rĩ'á 'bą̃súrú Lą́vı̨̃ kâ rî 'ásĩ, gõ'dá útı̨ gólâ 'bą̃drı̨ zı̨̃lı̨ Sãyĩpãrásĩ rî 'álâ. Gõ'dá gólâ kpá ĩ'dî tíbê lãjó'bá drí zı̨̃lı̨ kpá Bãrãnábã rî. Ĩtõ lâ kĩ nĩ rî, õjílã gólâ rĩ 'bá mbârâkã sõlé ãzí-ãzí 'á rî.
37 Yõsépã Bãrãnábã rî gógó gî ą́mvú íyíkâ ãzâ vólé gõ'dá lãfâ lâ trõzó fẽlé lãjó'bá drí, ã'dô ró bê õjílã ĩzã ró rî 'bá yî pãzó ĩ'dî sĩ lâ.

5

Tã õnjí Ãnãníyã yí kâ õkó lâ Sãfírã bê rî

1-2 Gõ'dá ãgô ãzâ bê rú lâ Ãnãníyã, gõ'dá õkó lâ rî rú íyíkâ rĩ'á Sãfírã. Ãnãníyã ndrê tã Bãrãnábã kâ 'ẽlé ą́mvú íyíkâ gĩzó vólé gõ'dá ą̃dı̨ lâ trõzó fẽlé ngbá tã lẽ 'bá gólĩyî ngá ãkó lé 'bá ró rî 'bá yî drí rî trá. Gõ'dá ką̃yı̨ ãzâ sĩ rî, Ãnãníyã yî kpą̃rą̃tı̨ õkó lâ bê drí kpá ngãzó ą́mvú ĩyíkâ ãzâ 'bãlé gĩlí vólé, tãlâ tã lẽ 'bá gólĩyî ĩzã ró rî 'bá yî pãzó lãfâ lâ sĩ. Tákõ tã ı̨̃sũ gólĩyíkâ bê rĩ'á ngĩî, gólĩyî trõ lãfâ rî 'dĩ ũrûką̃ lâ lą̃pı̨́lı̨ ı̨̃nı̨́nı̨ ró ĩyî drí, gõ'dá ã'dô ró cé ũrûką̃ lâ trõzó ĩ'dî fẽlé lãjó'bá drí õjílã ĩzã ró rî 'bá yî pãzó ĩ'dî sĩ lâ. Nĩngá sĩ rî, Ãnãníyã drí lãfâ 'dĩ ũrûką̃ lâ trõzó cé ĩ'dî fẽlé Pétẽrõ drı̨́gą́ nĩ'á lânjílâ ngá ãkó lé 'bá yî drí.

3 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ nḭ̃ tã Ãnãníyã kâ 'ẽlé 'dĩ trá. Ĩ'dî Pétẽrõ drí tã âtázó Ãnãníyã drí
kĩ nĩ rî, “Ãnãníyã, ní âdô õnjõ 'î. Ní âyê tã ḭ̃sũ õnjí Sãtánã kâ fĩlí ánî pḭ̃pḭ̃sḭ̃lḭ̃ îzãlé ĩtí
ã'dô tãsĩ yã? Tã ní drí 'ẽlé 'dĩ rĩ'á tã õnjí 'î. Tã 'dî rĩ'á tã Sãtánã kâ 'î, gólâ 'bã nî nĩ
ãndrõ õnjõ âdólé Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí kĩ, lãfâ ą́mvú 'dĩ kâ gĩzó vólé rî, ní fẽ trá
ndrĩ ngá ãkó lé 'bá yí drí, gõ'dá ní drí ũrûką̃ lâ trõzó ánîngá lą̃pḭ̃lḭ̃ ánî nyãányâ drí
'dĩ.
4 Sḭ́sḭ́ rî, ą́mvú 'dĩ trá ániká ĩ'dî, gõ'dá ní gílí bê vólé rî, lãfâ lâ trá kpá ániká ĩ'dî ngá
gólĩyî ní drí lẽlé rî 'bá yî 'ẽzó ĩ'dî sĩ lâ. Gõ'dá ní ḭ̃sũ tã tã õnjí nõ 'ẽzó ã'dô tãsĩ yã?
Ní rí 'dĩ kô õnjõ âdólé 'dĩ cé ãmâ lãjó'bá Yésũ kâ rî yî drí, ní rî õnjõ 'dî âdólé 'dĩ kpá
Ôvârí rî nyãányâ drí!”

5 Ĩtí, Ãnãníyã, ní drí rĩrĩ úlḭ̃ nõ ârílí rî 'á rî, ní drí ngãzó 'dẽlé gbũ ḭ̃nyą́kú drḭ̃ḭ̃ ãvõ
ró kĩní-kínî. Gõ'dá ánî drãdrã 'dî ũrḭ̃ lâ drí fĩzó rõô õjílã gólĩyî tã lâ ârí 'bá trá rî 'bá
yî rú. Gólĩyî â'dô trá ũrḭ̃ ró mbârâkã Ôvârí kâ 'dĩ tãsĩ.
6 Nĩngá sĩ, ãgô mvá ãzâ 'bá yî drí ânĩzó ãvõ lâ gõlé ítá sĩ gõ'dá nḭ̃zó lâ vólé 'bãlé
'bú 'á.
7 Gõ'dá ḭ̃tú-pá lą̃vũ trá nâ rî kâtí, õkó lâ Sãfírã drí gõzó âcálé Pétẽrõ ngálâ, gõ'dá
gólâ nḭ̃ḭ́ drẽ tã gólâ rû 'ẽ 'bá ágó lâ drí rî kô.
8 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí tã âtázó Sãfírã drí kĩ nĩ rî, “Ní âtâ drẽ má drí lãfâ gólâ ą́mvú
gĩzó vólé rî vó lâ trá ĩ'dî rĩ'á ndrĩ má drḭ́gą́ nõ yã?” Ĩtí rî, Sãfírã ní drí tã kõzó kĩ,
“Ãwô, lãfâ vó ą́mvú gĩzó rî rĩ'á ndrĩ ĩ'dî 'dĩ.”

9 Gõ'dá nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí ngãzó gólâ rî ḭ̃jílí kĩ nĩ rî, “Ãnî ánî ágó bê, nĩ dĩ mãnĩ
Líndrí Tãndí Ôvârí kâ âdózó ã'dô tãsĩ yã? Ní ndrê trá, õjílã gólĩyî ánî ágó rî ãvõ
trõ 'bá 'bãlé 'bú 'á rî trá rĩ'á ânĩ'á ĩyî jó tḭ̃lḭ̃-tḭ̃ 'á nõ. Gólĩyî â'dô kpá ánî ãvõ nḭ̃ḭ́'á
ngbãângbânõ vólé nĩ'á 'bãlâ 'bú 'á.”

10 Nĩngá sĩ 'wãâ, Sãfírã ní drí ngãzó 'dẽlé vũdrḭ́ Pétẽrõ ândrá gõ'dá kpá drãlé. Gõ'dá
ãgô mvá 'dĩ 'bá yî âfílí bê jó 'álâ rî, gólĩyî drí ãvõ lâ ndrẽzó ą̃ḭ́'á tólâ ndrą̃ą̃. Nĩngá
sĩ, ãgô mvá 'dĩ 'bá yî drí ãvõ lâ nḭ̃ḭ́zó vólé nĩ'á 'bãlâ kpá 'bú 'á ágó lâ rî ló'dé gãrã drḭ̃
'á.
11 Nĩngá sĩ, ũrḭ̃ drí fĩzó õjílã ndrĩ ką̃nḭ́są̃ kâ 'á rõô, gõ'dá kpá õjílã ũrûką̃ 'bá yî ndrĩ
tã 'dî ârí 'bá trá rî yí bê.

Tã lãjó'bá drí ngá lãzé 'bá dũû pãzó â'dólé dódó rî

12 Ką̃yḭ̃ rî 'dĩ 'bá yî sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ 'ê ĩyî tã lârâkô gólĩyî õjílã tḭ̃ drí ą̃'dḭ́zó drí lâ
yî sĩ rî trá dũû, õzõ gólĩyî drí Ôvârí rî ḭ̃jízó ĩyî pãlé 'ẽlâ rî kâtí. Gõ'dá tã lẽ 'bá Yésũ 'á
rî 'bá yî rî ĩyî trá kárá rû ê'bélé võ ãlô 'á ą̃'dḭ́-drḭ̃ jó ą́ngḭ́ Ôvârí kâ rî kâ 'á.*
13 Gbõ lé õjílã tã lẽ 'bá Yésũ 'á kô rî 'bá yî 'bã ĩyî bê lą̃nḭ̃ḭ̃ gólĩyî rú rî, gõ'dá gólĩyî
rĩ'á ũrḭ̃ ró rû ê'bélé võ ãlô 'á õjílã 'dî 'bá yí bê.
14 Gõ'dá â'dô bê kpálé ĩtí rî, tólâ ką̃yḭ̃ rî 'dĩ 'bá yî 'á rî, ãgô õkó ãzâ 'bá yí bê dũû,
drílĩyî kpá tã lẽzó Kúmú Yésũ 'á, gõ'dá gólĩyî drí ĩyî lôfízó õjílã tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá
yî lãfálé.
15 Nĩngá sĩ, tãlâ tã lârâkô lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî tãsĩ rî, õjílã
drí ngãzó rĩ'á ngá lãzé 'bá ĩyíkâ lôjílí lô'bãlé ĩyî ndríí lą̃tḭ̃* lãjó'bá yí kâ rĩ'á trõlâ ĩ'dî
rî gãrã drḭ̃ lâ 'ásĩ gbãrãkã drḭ̃ḭ̃ sĩ gbũrũkũ yí bê, ã'dô ró bê, õzõ Pétẽrõ õtírĩ lą̃vũû
rî, gólâ õdõ ró ngbãâ gólĩyî dõdõ ngãtá gbõ ngbãâ gólâ rî líndrí õgõ ró ngá lãzé 'bá
ũrûką̃ 'bá yî drḭ̃ḭ̃ sĩ, gólĩyî tã ḭ̃sũ bê kĩ, ãâ'dô ngá lãzé 'bá 'dĩ 'bá yî 'bã'á â'dólé dódó.

---

* **5:12 5.12** Võ rî 'dĩ rĩ'á jó-bḭ́lḭ́ kúmú ą́ngḭ́ Sólõmõ kâ zẽlé. * **5:15 5.15** Lą̃tḭ̃ rî 'dĩ rĩ'á lą̃tḭ̃ nĩzó jó ą́ngḭ́ Ôvârí kâ rî 'álâ rî ĩ'dî.

16 Nĩngá sĩ, õjílã tịlịlị drí ânĩzó 'bậdrị̃ mvá gólĩyî ãnyî Yẽrõsãlémã rú rî lésĩ rĩ'á ngá
lãzé 'bá ĩyíkâ lôjílí gõ'dá kpá gólĩyî líndrí õnjí bê rî 'bá yí bê. Ĩtí rî, gólĩyî â'dô trá
ndrĩ 'dó dódó.

Tã gólâ lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî ûrúzó ômbélé 'bãlé gậnịmậ 'á rî

17 Gõ'dá nĩngá sĩ, tã drí 'dẽzó Kãyífã drị̃-'bá drị̃-'bá Yúdậ yí kâ rî kâ 'á õjílã gólâkâ
rĩ'á zị̃lâ Sậdúsị̃ rî 'bá yí bê lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî rú, tãlâ tã 'ẽ'ẽ lãjó'bá 'dĩ 'bá yí kâ
tã lâ âgî trá gólĩyî lị̃fị̃.*

18 Nĩngá sĩ, gólĩyî drí lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ûrúzó ômbélé 'bãlé gậnịmậ 'á.

19 Gõ'dá mãlãyíkã Ôvârí kâ drí ânĩzó ngậcị̃ sĩ ậtị̃ gậnịmậ kâ 'dĩ 'bá yî njị̃lị̃ hõwé-
hõwéẽ, gõ'dá lãjó'bá 'dĩ 'bá yî lôfõzó vólé. Gõ'dá mãlãyíkã 'dî drí tã âtázó gólĩyî drí
kĩ nĩ rî,

20 "Mĩ nĩ ậ'dị̃-drị̃ jó ậngị̃ Ôvârí kâ rî kâ 'álâ, gõ'dá nĩ âtâ ró tã lédrẽ-lédrẽ ó'dí Yésũ
'á nõ tãsĩ ndrĩ õjílã drí."

21 Nĩngá sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí úlị̃ 'dĩ ârízó. Gõ'dá cị̃ịnó lâ sĩ, gólĩyî drí
ngãzó nĩlí ậ'dị̃-drị̃ jó ậngị̃ Ôvârí kâ rî kâ 'álâ rĩlí õjílã îmbálé tólâ.

Gõ'dá kpá ị̃tú-pá rî 'dĩ sĩ, drị̃-'bá õjílã Yúdậ yí kâ rî kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó õjílã Yúdậ
yí kâ sị̃sị̃-lésĩ rî 'bá yî ậzị̃lị̃ ndrĩ rû ê'bélé ĩyî ãlô võ tã kĩ kâ 'á. Nĩngá sĩ, drílĩyî ngãzó
lómígówá jõlé ĩyî nĩlí lãjó'bá 'dĩ 'bá yî ậdrị̃lị̃ âjílí ĩyî drí gậnịmậ lésĩ.

22 Gõ'dá lómígówá 'dĩ 'bá yî cálé bê ĩyî gậnịmậ 'álâ rî, gólĩyî ûsú lãjó'bá 'dĩ 'bá yî
tólâ kô'dáwá. Ĩtí rî, gólĩyî drí ngãzó gõlé gõ'dá tã âtálé tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî,

23 "Mã cálé bê gậnịmậ 'á tólâ rî, mã ûsû ậtị̃ áâ'bã trá ngậrậ-ngậrậ, gõ'dá lómígówá
lâ yî rĩ'á ĩyî lị̃fị̃ ngíyá ró ậtị̃ 'dî ndrẽ'á. Gõ'dá mã njị̃lị̃ bê ậtị̃ lâ 'dĩ rî, mã ûsú õjílã
ãzãkã jó 'á tólâ kô."

24 Gõ'dá drị̃-'bá lómígówá jó ậngị̃ Ôvârí kâ rî kâ rî 'bá yí kâ gõ'dá drị̃-'bá õjílã Yúdậ
yí kâ rî kâ 'dĩ 'bá yî ârílí bê úlị̃ 'dĩ 'bá yî rî, ĩtõ lâ fí gólĩyî drị̃ị̃ kô, gõ'dá gólĩyî tị̃ drí
ậ'dízó kĩ, "Ã'dô tã â'dô nĩ yã?"

25 Nĩngá sĩ, õjílã ãzâ drí ngãzó ânĩlí gõ'dá tã âtálé kĩ nĩ rî, "Nĩ ndrê drẽ, õjílã gólĩyî
ãnî drí 'bãlé trá gậnịmậ 'á rî 'bá yî ĩyîngá rĩ'á ĩyî ậ'dị̃-drị̃ jó ậngị̃ Ôvârí kâ rî kâ 'álâ
õjílã lị̃fị̃ îmbá'á ĩyî tólâ."

26 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî ârílí bê ĩyî tã 'dî rî, drị̃-'bá lómígówá kâ rî drí ngãzó
lómígówá íyíkâ yí bê gõ'dá nĩlí lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ậdrị̃lị̃ âjílí tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî
drí. 'Dĩî, gólĩyî ậdrị̃ị̃ lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî mbârâkã sĩ kô, tãlâ gólĩyî rĩ'á ũrị̃ ró kĩ,
õjílã ãâ'dô ngã'á õmbã ró, õzõ yĩ õlô'ê lãjó'bá 'dĩ 'bá yî lârâkô lâ ĩyî trá rî, gõ'dá õjílã
ãâ'dô kpá ĩyî lûvũ'á kúnị̃ mvá sĩ.

27 Gõ'dá nĩngá sĩ, lómígówá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ậdrị̃lị̃ gõ'dá
gólĩyî 'bãlé âdrélé tã kĩ 'bá yî ândrá. Nĩngá sĩ, Kãyífã drí tã âtázó õmbã sĩ lãjó'bá 'dĩ
'bá yî drí kĩ,

28 "Sị̃sị̃ nã sĩ, mã 'bã tã trá ãnî drí ngbálí-ngbálí â'dó kô tã Yésũ rî tãsĩ rî îmbálé õjílã
drí. Gõ'dá ngbãângbânõ, tã rî 'dĩ võ lâ 'á rî, tã îmbâ ãníkâ lậ'bû trá õjílã Yẽrõsãlémã
kâ drí ndrĩ, gõ'dá nĩ lẽ nô ãmâ rú îzãlé õdrã Yésũ kâ 'dĩ tãsĩ. Nĩ 'ê tã õnjí 'dĩ ĩtí ã'dô
tãsĩ yã?"

29 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ yî lãjó'bá ãzâ 'bá yí bê, drílĩyî ngãzó tã-drị̃ lôgõlé gólĩyî drí kĩ
nĩ rî, "Ãmbá ãmákâ, mã lẽ trá tíkó tã ániká ârílí. Gõ'dá õzõ tã ániká 'dĩ õ'bã ãmâ tã
Ôvârí kâ rî gãlé dó rî, gõ'dá rĩ'á mbị̃ ãmâ drí lậnjị̃ 'bãzó Ôvârí rú, â'dó kô õjílã mvá
rú.

---

* **5:17 5.17** Drị̃-'bá drị̃-'bá Yúdậ yí kâ rî kâ 'dĩ kpá tã kĩ 'bá 'î.

30 Gõ'dá ãnî nyãányâ tãsĩ rî, ãnî ĩ'dî gólĩyî Yésũ rî îpá 'bá fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drẽị̃ drãlé õdrã
ãnyĩ kâ ró rî sĩ, gõ'dá Ôvârí rî ĩ'dî gólâ Yésũ rî 'bã 'bá lîdrílí õdrã 'ásĩ rî, â'dô trá kpá
Ôvârí rî gógó 'dĩ ĩ'dî gólâ ãmâ ạ́'bíyạ́ yî drí rĩ'á ịnjĩ̃lâ rî.
31-32 Gõ'dá Ôvârí 'bã lạ̃njĩ trá Yésũ rú gólâ rî 'bãzó rĩlí yî Ôvârí rî drị́-ágó drẽị̃ lésĩ
ró 'bũû 'álâ drị́-ãcê bê Kúmú ãmákâ ró, gõ'dá kpá 'díyî pã 'bá ró. Gõ'dá ãmâ rî gógó
nyãányâ lâ yî tãsĩ rî, mã rî tã nô 'bá yî âtálé õjílã ãmákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ drí, tãlâ gólĩyî
ũnẽị̃ ró bê, gólâ 'díyî pã 'bá 'î, gõ'dá gólĩyî ãâdĩ ró ĩyî drẽị̃ tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ, tãlâ
gólâ ãâyê ró tã õnjí gólĩyíkâ bê. Mã îcâ trá tã 'dî 'bá yî âtálé, tãlâ tã gólĩyî Yésũ drí
'ẽlé rî 'bá yî rĩ'á ndrĩ ãmâ lị̃fị́ drẽị̃ 'á. Gõ'dá Líndrí Tãndí gólâ Ôvârí drí âjólé gólĩyî tã
íyíkâ ârí 'bá rî yî drí kpá rĩ'á lị̃fị́ drẽị̃ 'bá ró tã pạ̃tẽị̃ â'dálé gólĩyî drí.”

33 Gõ'dá nĩngá sĩ, tã kĩ 'bá ârílí bê ĩyî úlị́ 'dĩ 'bá yî rî, gólĩyî drí ngãzó õmbã ró lạ̃vũlị́
kôrô. Ĩtí rî, gólĩyî lẽ trá lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ûfúlị́.
34 Gõ'dá tã kĩ 'bá ãzâ ãlô drí ngãzó âdrélé ûrû võ tã kĩ kâ 'dĩ 'á. Tã kĩ 'bá rî 'dĩ rú lâ
Gãmãlélẽ, gólâ rĩ'á Pạ̃rúsẽị̃ gólâ tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî 'bá yî îmbá 'bá 'î õjílã drí, gõ'dá
õjílã cé tẽị̃ẽị̃ ịnjĩ̃ ĩyî gólâ trá. Gõ'dá nĩngá sĩ, drílâ tã 'bãzó lómígówá 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ
rî, gólĩyî õtrõ lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî tãkõ fínyáwá ĩví 'álâ.
35 'Dĩî vósĩ, drílâ ngãzó tã âtálé tã kĩ 'bá ãzí 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, “Ãnî õjílã ámâ
ãzí-ãzí yî ró Ĩsĩrã'élẽ kâ nõ 'bá yî, nĩ ịsũ tã dódó tã gólâ ãnî drí 'ẽ'á 'ẽlâ ãgô nõ 'bá yî
drí rî tãsĩ, tãlâ nĩ õzó tã ányâ 'ẽê kô.
36 Nĩ ịsũ tã tã gólâ Túdạ̃ kâ rî tãsĩ, gólâ sị́sị́ tã âmã 'bá kĩ nĩ rî, yí ã'dô õjílã tã lâ drí
lâzélé kôrô rî ĩ'dî. Gólâ ngâ rû jãlé ạ̃jú 'bũlị́ kúmú 'bạ̃drẽị̃ nô kâ bê. Ĩtí rî, õjílã dũû
'dẽ 'bá gólâ vósĩ ạ̃jú 'bũ 'bá ró rî rĩ'á õzõ kámá-sû kâtí. Gõ'dá úfúlị́ bê gólâ rî gógó
trá rî, gólĩyî 'dẽ 'bá trá gólâ vósĩ rî 'bá yî drí rû lâpẽzó, gõ'dá tã rî 'dĩ drí â'dózó gbõ
tã gólâ cú ĩtí ífí ãkó rî ró.

37 “Gõ'dá tã 'dî vósĩ rî, Yúdạ̃ gólâ õjílã Gãlĩláyã kâ ró rî drí kpá drẽị̃ îngázó kạ̃yẽị̃ gólâ
rĩzó õjílã lãlé rú lâ yî îgĩ-îgĩ bê rî sĩ. Õjílã dũû 'dê ĩyî kpá trá gólâ vósĩ ạ̃jú 'bũlị́ kúmú
'bạ̃drẽị̃ nô kâ bê. Gõ'dá ódrí kpá gólâ rî fũzó. Nĩngá sĩ, gólĩyî 'dẽ 'bá trá gólâ vósĩ rî
'bá yî drí kpá rû lâpẽzó ĩyî.
38 Bê trá ĩtí rî, ã'dô tã õjílã nô 'bá yí kâ tãsĩ nõngá rî, má âtâ ãnî drí, nĩ 'ê tã õnjí
ãnî drí lẽlé 'ẽlé rî gólĩyî drí kô'dáwá. Nĩ âyê gólĩyî nĩlí drẽị̃-bạ́lạ́yẽị̃ ró. Tãlâ õzõ tã ịsũ
gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî gõ'dá tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ rî yí bê ã'dô cé tã gólĩyíkâ rî ĩ'dî rî, tã rî gógó
yî â'dô â'dó'á kpá cú ĩtí ífí ãkó, õzõ tã Túdạ̃ yí kâ Yúdạ̃ bê rî kâtí.
39 Gõ'dá õzõ tã rî gógó ã'dô ĩyî Ôvârí kâ ĩ'dî rî, îcá kô gólĩyî lôgálé, tãlâ nĩ â'dô ãnî
nyãányâ ûsú'á ạ̃jú 'bũ'á Ôvârí bê.”

40 Nĩngá sĩ, tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî drí úlị́ Gãmãlélẽ kâ kĩzó nĩ rî, úũfû lãjó'bá Yésũ kâ
'dĩ 'bá yî kô'dáwá rî tã-drẽị̃ lâ lẽzó. Ĩtí, drílĩyî lãjó'bá 'dĩ 'bá yî ạ̃zị́zó lôfílí gõlé jó 'álâ.
Gõ'dá nĩngá sĩ, lãjó'bá rî 'dĩ 'bá yî 'bãzó cãlé ônjóró'bí sĩ, gõ'dá tã 'bãzó gólĩyî drí kĩ,
gólĩyî ãâtâ ĩyî tã kó kô ó'dí Yésũ rî tãsĩ, gõ'dá gólĩyî âyézó.

41 Nĩngá sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî drí âfõzó ĩví 'álâ võ tã kĩ kâ rî 'ásĩ. Gólĩyî
trá ãyĩkõ ró, tãlâ gólĩyî ûsû lâŋõ trá tã Yésũ kâ tãsĩ. Gõ'dá Ôvârí ndrê gólĩyî kpá trá
îcâ-îcâ ró lâŋõ ûsúlị́ tã Yésũ kâ tãsĩ.
42 Gõ'dá tã 'dî 'bá yî vósĩ, lãjó'bá 'dĩ 'bá yî rî ĩyî trá zãâ rĩlí kạ̃yẽị̃ vósĩ cé rĩ'á tã îmbálé
õjílã drí Yésũ rî tãsĩ ạ̃'dẹ́-drẽị̃ jó ạ́ngẹ́ Ôvârí kâ rî kâ 'á gõ'dá kpá õjílã drí 'bã 'ásĩ. Gólĩyî
'bã õjílã trá tã nẽị̃lị́ kĩ, Yésũ ãâ'dô ĩ'dî 'díyî pã 'bá ró gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá âjólé
sị́sị́ rî.

6

Tã gólâ õjílã njı̃-drı̃-lâ-rı̃ njı̃zó ã̃yı́zı́ pãlé ngá lânjî-lânjî sı̃ rî

1 Kã̃yı̃ rî 'dı̃ 'bá yî sı̃, tã lẽ 'bá Yésũ kâ â'dólé bê trá ı̃yî lîzó'á rõô rî, tã lẽ 'bá gólı̃yî
lãfálé sı̃ â'dó 'bá ı̃yî õjílã Yúdã̃ yí kâ ró rı̃ 'bá ı̃yî Gı̃rı́kı̃ tı̃ âtálé ı̃'dî rî 'bá yî, drílı̃yî
ngãzó rı̃'á tã gı̃lí gólı̃yî Yúdã̃ ró rı̃ 'bá cé Ḭbũrũ tı̃ âtálé ı̃'dî rî 'bá yî rú. Gólı̃yî kı̃ nı̃ rî,
"Ã̃yı́zı́ ãmákâ rî 'bá yî rí ı̃yî gõ'dá ngá nyãnyã gólı̃yíkâ gólâ rı̃'á lânjílâ kã̃yı̃ vósı̃ cé
ã̃yı́zı́ drí ndrı̃ rî ûsúlı́ kô."

2 Ĩtí rî, lãjó'bá mûdrı́-drı̃-lâ-ngâ-rı̃ 'dî 'bá yî drí ngãzó ı̃yî tã lẽ 'bá Yésũ kâ rî 'bá yî
ã̃zı́lı́ rû ê'bélé võ ãlô 'á. Gõ'dá drílı̃yî tã âtázó tã lẽ 'bá 'dı̃ 'bá yî drí kı̃ nı̃ rî, "Rı̃'á fí
dó ãmâ drí ngãzó lôsı̃ tã âtî-âtî Ôvârí kâ âtâ kâ õjílã drí rî âyézó gõ'dá ngãzó nı̃lí rı̃'á
lôsı̃ ngá nyãnyã lânjî kâ 'ẽlé ı̃'dî yã?

3 'Dı̃î võ lâ 'á rî, ãmâ ã̃drúpı̃ yî, rı̃'á tãndí ró ãnî drí îcázó õjílã njı̃-drı̃-lâ-rı̃ njı̃lí ãnî
lãfálé sı̃, gólı̃yî ãnî drí nı̃lı́ trá kı̃, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ bê ı̃yî 'á rî 'bá yî gõ'dá kpá
â'dó 'bá ı̃yî tã nı̃nı̃ bê rõô rî. Ĩtí rî, mã â'dô gólı̃yî 'bã'á lôsı̃ 'dî 'ẽlé.

4 Gõ'dá ãmâ rî gógó nyãányâ lâ tãsı̃ rî, lôsı̃ ãmákâ ã'dô ró zãã rãtáã 'ẽ'ẽ ı̃'dî, gõ'dá
úlı́ Ôvârí kâ rî 'bá yî âtâ-âtâ lâ ı̃'dî õjílã drí."

5 Ĩtí rî, õjílã ndrı̃ drí tã 'dî drı̃ lâ lẽzó ı̃'dî gõ'dá gólı̃yî drí ngãzó õjílã tãndí njı̃-drı̃-
lâ-rı̃ rî 'bá yî njı̃lí. Õjílã rî 'dı̃ 'bá yî lãfálé rî, gólı̃yî njı̃ Sı̃tı̃fánõ gólâ tã lẽ 'bá trá Yésũ
'á rõô pı̃pı̃sı́lı́ ãlô sı̃ gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ bê yí 'á dũû rî kpá trá. Gõ'dá gólı̃yî
njı̃-kázíyá njı̃lí Sı̃tı̃fánõ bê rî 'bá yî rı̃'á: Fílı̃põ ãzâ, Põrõkárõ, Nı̃kõnórã, Tímõnõ,
Pãrãmónã gõ'dá Nı̃kólã.*

6 Nı̃ngá sı̃, õjílã 'dî 'bá yî drí õjílã ı̃yî drí njı̃lí trá njı̃-drı̃-lâ-rı̃ 'dî 'bá yî ã̃zı́zó 'bãlé
lãjó'bá 'dı̃ 'bá yî ândrá. Gõ'dá lãjó'bá 'dı̃ 'bá yî drí drı́ 'bãzó gólı̃yî drı̃ı̃, ã'dô ró bê
gólı̃yî 'bãlé ngá lânjí 'bá ró õjílã ã̃yı́zı́ ró rî 'bá yî drí. Gõ'dá drílı̃yî rãtáã 'ẽzó ngá lânjí
'bá rî 'dı̃ 'bá yî tãsı̃ Ôvârí drí, tãlâ gólâ õpâ ró gólı̃yî lôsı̃ rî 'dı̃ 'ẽrẽ lâ 'á.

7 Gõ'dá nı̃ngá sı̃, kã̃yı̃ rî 'dı̃ 'bá yî sı̃, õjílã ı́tı́lı́lı́ drí ngãzó rı̃'á tã lẽlé úlı́ Ôvârí kâ 'á.
Ĩ'dî ı̃tí, tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí lîzózó âcálé dũû Yẽrõsãlémã 'álâ. Gõ'dá drı̃-'bá
lã'bí 'ẽ kâ rî 'bá yî dũû drí kpá tã lẽzó tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ 'dı̃ 'á.

Tã gólâ Sı̃tı̃fánõ rî rũzó tã lâ kı̃lí õnjõ sı̃ rî

8 Gõ'dá Ôvârí rî trá ândrâ-tãndı̃ fẽlé rõô Sı̃tı̃fánõ drí gõ'dá kpá rı̃'á mbârâkã fẽlé
gólâ drí tã dũû tı̃ drí ã̃'dı́zó rî 'ẽzó õjílã dũû ândrá.

9 Nı̃ngá sı̃, õjílã Yúdã̃ yí kâ ũrûkã̃ 'bá yî drí ngãzó ı̃yî rı̃'á tı̃ ânyálé gólâ bê mbârâkã
Ôvârí drí fẽlé drílâ rî tãsı̃. Gólı̃yî rı̃'á õjílã jã̃rı́bã̃ gólı̃yî zı̃lı́ Sı̃rénẽ gõ'dá Ã̃lẽkẽzãndı̃ríyã
rî 'bá yí kâ, gólı̃yî rî trá lã'bí Yúdã̃ yí kâ 'ẽlé ndrı̃.* Õjílã rî 'dı̃ 'bá yî drí ngãzó fı̃lí
ı̃yî õjílã ũrûkã̃ 'bã̃drı̃ gólı̃yî zı̃lı́ Sı̃lísı̃yã gõ'dá Ásı̃yã* bê rî 'bá yí kâ lãfálé tı̃ ânyálé
Sı̃tı̃fánõ bê.

10 Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'bã Sı̃tı̃fánõ trá â'dólé tã nı̃nı̃ bê îcálé tã trõlé õjílã
rî 'dı̃ 'bá yî tı́ sı̃.

11 Ĩtí, õjílã 'dî 'bá yî drí ngãzó nı̃lí õjílã ãzâ 'bá yî Ḭfı́ lâ yî gı̃lí, tãlâ õnjõ âdólé
Sı̃tı̃fánõ rú tã âtálé kı̃ nı̃ rî, "Mã ârî ãgô nõ gbórókõ lâ trá rı̃'á Ôvârí yî lô'dá'á ãmâ
ã̃'bı́yã̃ Músã̃ bê."

12 Ĩtí rî, úlı́ 'dı̃ 'bá yî drí sı̃ rî, õjílã Yẽrõsãlémã kâ gõ'dá gólı̃yî sı́sı́-lésı̃ rî 'bá yî gõ'dá
lã'bí îmbá 'bá gólı̃yíkâ rî 'bá yí bê drí ngãzó ı̃yî ã̃wã̃ ró Sı̃tı̃fánõ bê. Gõ'dá nı̃ngá sı̃,

---

* **6:5 6.5** ***Nı̃kólã*** 'Dı̃î rı̃'á õjílã Ã̃nı̃tı̃yókã kâ ró gólâ íyî jã 'bá Ôvârí rî ı̃̀nj̃ı̃lı́ â'dô tã Yúdã̃ yí kâ vó ró rî ı̃'dî. * **6:9 6.9** Õjílã 'dî 'bá yî rî ı̃yî trá rãtáã 'ẽlé jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rı̃'á zı̃lâ jó õjílã gólı̃yî drı̃-bã̃lã́yı̃ ró rî 'bá yí kâ rî 'á.
* **6:9 6.9** Ásı̃yã rı̃'á zı̃lâ ngbãângbânõ rî Túrũkı̃ rî.

tã rî 'dĩ tãsĩ rî, gólĩyî drí ngãzó ârálé ậwậ sĩ Sĩtĩfánõ ngálâ gõ'dá gólâ rî rũlį̣ âjílí võ tã kĩ kâ rî 'álâ drị̃-'bá Yúdậ yí kâ ậzį̣lį̣ tã kĩ 'bá ró rî 'bá yî ândrá.

13 Nĩngá sĩ, gólĩyî drí tã âtázó õjílã ũrûkậ 'bá yî drí lậtį̣ gólâ ángô rî ĩ'dî gólâ rî mõndrã fẽzó õnjõ sĩ yã. Gõ'dá gólĩyî kĩ nĩ rî, "Kậyį̣ vósĩ cé, ãgô nõ rî zãâ tã õnjí âtálé ĩ'dî jó ậngį̣ Ôvârí kâ rú gõ'dá kpá tã 'bã'bã Ôvârí kâ gólĩyî Músậ drí lôpélé ậtį̣ 'álâ ãmâ drí rî 'bá yî rú.

14 Mã ârî gólâ trá gólâ õtírĩ âtálâ kĩ'á nĩ rî, Yésũ õjílã Nãzãrétã kâ ró rî ãâ'dô jó ậngį̣ Ôvârí kâ rî ûfú'á gõ'dá kpá lã'bí gólĩyî Músậ drí îmbálé trá ãmâ drí rî 'bá yî ôjá'á vólé."

15 Ĩtí rî, õjílã gólĩyî rĩ 'bá rĩlí võ tã kĩ kâ 'á rî 'bá yî drí ngãzó ĩyî võ ndrẽlé Sĩtĩfánõ ngálâ, tãlâ tã gólâ drí 'ẽ'á âtálâ rî ârílí, gõ'dá gólĩyî ndrê gólâ rî nị̃lį̣ trá rĩ'á lậgú'á õzõ mãlãyíkã nị̃lį̣ kâtí.

7

Tã gólâ Sĩtĩfánõ drí lôgõlé õjílã gólâ rî mõndrã fẽ 'bá rî yî drí tã kĩ 'bá ândrá rî

1 Nĩngá sĩ, drị̃-'bá drị̃-'bá Yúdậ yí kâ rî 'bá yí kâ drí ngãzó tã îjílí Sĩtĩfánõ tį̣ kĩ nĩ rî, "Úlį̣ gólĩyî õjílã nô 'bá yî drí rĩ'á âtálâ ní rú nõ 'bá yî pậtị̃ĩ yã?"

2 Gõ'dá Sĩtĩfánõ drí ngãzó tã 'dî lôgõlé gólâ drí kĩ nĩ rî, "Ãmbá ámákâ, mõndrã õjílã 'dî 'bá yí kâ má rú 'dĩ â'dó kô tã pậtị̃ĩ 'î. Ámâ ậdrúpị̃ yî gõ'dá ãnî sị̃sį̣-lésĩ rî 'bá yí bê, nĩ ârî drẽ úlį̣ ámákâ nõ 'bá yî. Ậkû ró nã sĩ rî, Ôvârí gólâ â'dó 'bá mbârâkã bê ngá ãmbá nõ 'bá yî drĩ̃į̃ sĩ ndrĩ rî â'dâ íyî nyãányâ trá ãmâ ậ'bį̣yậ Ãbãrãyámã drí õzõ ãnî drí nị̃lį̣ trá rî kâtí. Kậyį̣ rî 'dĩ sĩ, Ãbãrãyámã rî trá rĩlí 'bậdrị̃ gólâ rĩ'á zĩ̃lâ Mõsõpõtámĩyã rî 'álâ, 'dĩĩ gólâ nĩĩ drẽ kô rĩlí Hãránã 'álâ.

3 Gõ'dá nĩngá sĩ, Ôvârí â'dálé bê íyî nyãányâ trá Ãbãrãyámã drí rî, Ôvârí drí ngãzó tã âtálé Ãbãrãyámã drí kĩ nĩ rî, 'Ní ngâ 'bậdrị̃ nô 'ásĩ õjílã ánî átá kâ rî 'bá yî lãfálé sĩ nĩlí 'bậdrị̃ gólâ má drí 'ẽ'á â'dálâ ní drí ậtį̣ 'álâ nã 'á.'

4 "Ĩtí rî, Ãbãrãyámã yî ãtî-drị̃ íyíkâ rî 'bá yí bê drí ngãzó nĩlí 'bậdrị̃ rî 'dĩ 'ásĩ nĩlí rĩlí Hãránã 'álâ.* Võ rî 'dĩ 'álâ rî, átá lâ drí drãzó. Gõ'dá átá lâ rî õdrã vólé drị̃ 'ásĩ rî, Ôvârí drí gólâ rî âjózó Hãránã 'á tólâ sĩ ânĩlí rĩlí 'bậdrị̃ Kãnánã kâ gólâ ãmâ drí â'dózó ngbãângbânõ 'álâ nõ 'á.

5 Gõ'dá kậyį̣ rî 'dĩ 'bá yî sĩ rî, Ôvârí fẽé võ drị̃ mvá ãzãkã gbúrúwậ lâ â'dólé Ãbãrãyámã rî nyãányâ kâ ró rî kô. Gõ'dá Ôvârí 'bã tã lâ trá gólâ drí kĩ, yí ãâ'dô fẽ'á lâ gólâ drí kậyį̣ ãzâ sĩ ĩzậtú â'dólé 'bậdrị̃ gólĩyî nyãányâ kâ ró gólâ rî ózõwá yí bê. Ôvârí õtírĩ tã 'dî 'bãâ ĩtí rî, 'dĩĩ Ãbãrãyámã drẽ cú ĩtí 'dĩyímvá ãkó.

6 Gõ'dá sị̃sį̣ kậyį̣ rî 'dĩ drí sĩ rî, Ôvârí âtâ tã kpá kĩ nĩ rî, 'Ánî ózõwá yî â'dô nĩ'á rĩlí ĩyî ngá ãwã ró 'bậdrị̃ ãtrâ 'á. Gõ'dá õjílã 'bậdrị̃ 'dî kâ â'dô gólĩyî 'bã'á lôsĩ ĩyíkâ 'ẽlé rậgĩ̃į̃ ró gõ'dá áâ'dô rĩ'á gólĩyî 'ẽlé õnjí ró ndrô kámá-sû sĩ.

7 Gõ'dá nĩngá sĩ, má â'dô lâŋõ fẽ'á õjílã gólĩyî 'bậdrị̃ 'dî kâ gólĩyî ánî ózõwá yî 'bã 'bá trá rậgĩ̃į̃ ró rî 'bá yî drí. Nĩngá sĩ, ánî ózõwá yî â'dô âfõ'á vólé 'bậdrị̃ 'dî 'ásĩ ânĩlí 'bậdrị̃ gólâ má drí 'ẽ'á fẽlâ gólĩyî drí nõ 'álâ, gõ'dá gólĩyî â'dô ámâ ĩnjĩ̃'á 'bậdrị̃ nô 'á.'

8 "Nĩngá sĩ, Ôvârí drí tã âtázó Ãbãrãyámã drí õjílã gólâkâ ãgô ãmbá ró rî 'bá yî gõ'dá kpá ãgô mvá ró rî 'bá yí bê 'dẽlé ĩyî bãsã 'á lãmbé tã-drị̃ lẽlẽ Ôvârí yí kâ Ãbãrãyámã bê rû-lẽ-ãzí ró rî ró. 'Dĩĩ vólé drị̃ lâ 'ásĩ, Ãbãrãyámã drí íyî mvá Ĩsákã rî

7:3 7.3 Tã Ómvó Ngá 12.1. * **7:4 7.4** 'Bậdrị̃ Mõsõpõtámĩyã 'dĩ rú lâ ãzâ kpá rĩ'á Kãlĩdéyã. **7:7 7.7** Tã Ómvó Ngá 12.7; 15.13-14.

tị̃zó, gõ'dá Ĩsákã rî gógó âjízó 'dẽlé bãsã 'á, 'dĩî drẽ ką̣yị̃ gólâ rî tị̃zó rî rĩ'á cé nj̨ĩ-drị̃-lâ-nâ. Gõ'dá vó lâ sĩ, Ĩsákã drí Yãkóbã rî tị̃zó gõ'dá âjízó lâ kpá 'dẽlé bãsã 'á. Gõ'dá vó lâ sĩ, Yãkóbã drí 'dĩyímvá tị̃zó mûdrị̃-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ â'dó 'bá ĩyî ạ́'bị́yạ́ ró 'bạ̃súrú ãmákâ mûdrị̃-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ rî 'bá yí kâ ró rî, gõ'dá Yãkóbã drí kpá gólĩyî âjízó ndrĩ 'dẽlé bãsã 'á.

9 "Nĩngá sĩ, Yãkóbã rî mvá rú bê Yõsépã rî, tã lâ drí âgízó ạ̃drúpị̃ lâ yî lị̃fị̃. Gõ'dá gólĩyî drí ngãzó gólâ rî gĩlí vólé õjílã gólĩyî gólâ rî trõ 'bá rạ̃gị̃ ró Mạ̃sị̃rị̃ 'álâ rî yî drí. Gõ'dá Ôvârí bê rĩ'á kárá Yõsépã bê ândrâ-tãndĩ fẽlé gólâ drí.

10 Gõ'dá nĩngá sĩ, Ôvârí drí kpá gólâ rî pãzó ĩzã gólâkâ rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ, gõ'dá Ôvârí 'bã gólâ trá tã nj̃nj̃ bê, tãlâ kúmú Mạ̃sị̃rị̃ kâ ã'dô ró tãndí ró gólâ bê. Gõ'dá kúmú 'dĩ 'bã Yõsépã trá â'dólé drị̃-ãcê bê Mạ̃sị̃rị̃ drị̃lị́ gõ'dá kpá â'dólé ngá cé tị̃tị̃ 'bã íyíkâ 'á rî vó lâ ndrẽ 'bá lâ ró.

11 "'Dĩî vósĩ, lõfó õnjí tẽtẽ drí 'dẽzó Mạ̃sị̃rị̃ 'ásĩ ndrĩ gõ'dá kpá 'bạ̃drị̃ Kãnánã kâ nõ bê gõ'dá õjílã 'bãlé ndrĩ rû îzãlé kôrô.* Gõ'dá tãlâ lõfó 'dĩ tãsĩ rî, ãmâ ạ́'bị́yạ́ gólĩyî â'dó 'bá Kãnánã 'álâ rî 'bá yî îcá ĩyî gõ'dá ngá-ĩyínyâ ãzãkã ûsúlị́ kô.

12 Gõ'dá Yãkóbã ârílí bê tã kĩ'á nĩ rî, ạ̃drúgú ãâ'dô bê Mạ̃sị̃rị̃ 'álâ rî, drílâ íyî mvá yî jõzó Mạ̃sị̃rị̃ 'á tólâ nĩ'á ạ̃drúgú âgílí tólâ sĩ.*

13 Gõ'dá gólĩyî ândálé bê ĩyî rû nĩ'á ạ̃drúgú gĩlí kpá ó'dí Mạ̃sị̃rị̃ 'álâ rî, Yõsépã drí gólĩyî 'bãzó íyî nj̃lị́ gólĩyî ạ̃drúpị̃ ró, gõ'dá gólâ drí kpá íyî ạ̃drúpị̃ yî 'dĩ 'bá yî â'dázó kúmú Mạ̃sị̃rị̃ kâ 'dĩ drí.

14 'Dĩî vósĩ, Yõsépã drí kpá tã âtízó ạ̃drúpị̃ lâ yî sị́lị́ átá lâ Yãkóbã drí tólâ, gólâ ãânĩ ró Mạ̃sị̃rị̃ 'álâ õjílã íyíkâ 'bã kâ rî 'bá yí bê ndrĩ. Õjílã Yõsépã kâ ndrĩ rĩ'á nyâ'dî-nâ-drị̃-lâ-ngâ-mûdrị̃-drị̃-lâ-ngâ-nj̃ị̃.

15-16 Ĩtí rî, Yãkóbã yî drí ngãzó nĩlí Mạ̃sị̃rị̃ 'álâ. Gõ'dá vólé drị̃ lâ 'ásĩ, Yãkóbã drí drãzó ãkpãkã'dã Mạ̃sị̃rị̃ 'á tólâ. Gõ'dá gólâ rî mvá yî drí ãvõ lâ trõzó 'bạ̃drị̃ Kãnánã kâ 'álâ 'bãlé ũgị́ 'á, võ gólâ Ãbãrãyámã drí gĩlí trá ạ̃dị̃ sĩ ạ̃kû ró rî 'álâ. Gõ'dá vó lâ sĩ, Yãkóbã rî mvá yî ôdrã ĩyî kpá trá 'dó ndrĩ Mạ̃sị̃rị̃ 'á tólâ. Gõ'dá mvá lâ yî drí gólĩyî ãvõ trõzó Sẽkémẽ 'álâ gõ'dá 'bãlé ũgị́ ãzâ 'á.*

17 "Gõ'dá nĩngá sĩ, ką̣yị̃ gólâ Ôvârí drí tã 'bã'bã íyíkâ ândrâ-õnjĩ kâ Ãbãrãyámã drí rî 'ẽzó vó lâ âtílí rî âcâ bê trá ãnyî rî, 'dĩî ãmâ ạ́'bị́yạ́ yî lîzô trá dũû Mạ̃sị̃rị̃ 'álâ.

18 Gõ'dá kúmú ãzâ gólâ Yõsépã rî tã nj̃ 'bá kô rî ĩ'dî rĩ'á drị̃-ãcê bê Mạ̃sị̃rị̃ drj̃ị̃ sĩ ndrĩ.

19 Kúmú rî 'dĩ âdô ãmâ ạ́'bị́yạ́ yî trá mãnĩ sĩ, gõ'dá dị̃ gólĩyî drj̃ kpá trá 'bãlé ĩzã nj̃lị́. Gõ'dá kúmú rî 'dĩ 'bã gólĩyî trá rĩ'á ĩyî mvá õdẽ ró rî 'bá yî trõlé 'bãlé âyélé õmã 'álâ, tãlâ õôdrã ró ĩyî bê vólé.

20 "Nĩngá sĩ, ką̣yị̃ rî 'dĩ 'bá yî sĩ, Músạ̃ rî tị̃zó. Gólâ rĩ'á mvá sũsũ tãndí 'î Ôvârí lị̃fị̃. Ândrê lâ yî trõó gólâ kô vũlị́ âyélé õmã 'álâ. Íîmbâ gólâ zãlô cãlé párá nâ átá lâ drí jó 'á.

21 'Dĩî vósĩ, gólâ rî trõzó lạ̃pị́lị́ õmã 'á, gõ'dá mvá ãnjó kúmú Mạ̃sị̃rị̃ kâ rî kâ drí gólâ rî ûsúzó, gõ'dá drílâ trõzó lâ 'bã 'álâ, ã'dô ró yí drí vó lâ ndrẽlé mvá ró íyî nyãányâ drí.

22 Ĩtí rî, Músạ̃ drí gõzó tã nj̃nj̃ gólâ õjílã Mạ̃sị̃rị̃ kâ rî 'bá yí kâ ị̃lị́zó ĩ'dî nj̃lị́ ndrĩ. Gólâ â'dô trá cú mbârâkã bê úlị́ âtâ-âtâ 'á gõ'dá kpá tã 'ẽ'ẽ 'á.

23 "Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ rî ndrô â'dólé bê trá nyâ'dî-rị̃ rî, drílâ tã ị̃sũzó nĩzó nĩ'á õjílã íyíkâ Ĩsĩrã'élẽ kâ ró rî 'bá yî lômílí.

---

* **7:11 7.11** ***Kãnánã*** 'Dĩî rĩ'á 'bạ̃drị̃ gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé 'ẽ'á fẽlâ Ãbãrãyámã yî drí rî ĩ'dî. * **7:12 7.12** Nĩ zị̃ í'dígówá tã nô 'bá yí kâ búkũ Tã Ómvó Ngá kâ 'á kápĩtã 41--46. * **7:15-16 7.15-16** 'Dĩî ũgị́ gólâ átá lâ yî drí gĩlí trá ạ̃dị̃ sĩ ạ̃kû ró Kãnánã 'álâ õjílã Ãmórã kâ rî 'bá yî drj̃gạ́ sĩ rî ĩ'dî.

24 Gõ'dá gólâ cálé bê võ rî 'dĩ 'á tólâ rî, gólâ drí õjílã Mąsĩrĩ kâ ndrẽzó rĩ'á õjílã
Ĩsĩrã'élẽ kâ cã'á, gõ'dá gólâ drí ngãzó gbõ õjílã ãzí íyíkâ Ĩsĩrã'élẽ kâ ró 'dĩ pãlé, gõ'dá
gólâ rî gógó õjílã Mąsĩrĩ kâ ró nõ rũzó cãlé kpãdí-kpãdí tã-võ lôgõ ró, gõ'dá õjílã 'dî
drí drãzó.
25 Gólâ ĩsũ íyíkâ kĩ nĩ rî, õjílã íyíkâ rî 'bá yî â'dô nĩ'á lâ kĩ, yí â'dô ĩ'dî gólâ Ôvârí
drí lẽlé 'ẽ'á gólĩyî pãlé ĩzã ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ rî ĩ'dî. Gõ'dá gólĩyî nį̃ĩ tã lâ kô ĩtí.
26 "Gõ'dá kąyĩ tã 'dî kâ rî vósĩ rî, gólâ ndrélé bê õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rû fũ'á ĩyî rî, gólâ
ngâ trá rû cẽlé gõ'dá tã ą̃'dí 'bãlé ĩ'dî gólĩyî lãfálé 'á. Gõ'dá gólâ kĩ nĩ rî, 'Ãnî, nĩ ârî
drẽ tã má ngáá nõlé, ãnî 'dó ądrúpĩ ãzí ró. Gõ'dá nĩ rî rû fũlĩ ãnî lãfálé 'ásĩ ã'dô tãsĩ
yã?'
27 Gõ'dá gólâ ą̃wą̃ ĩtõ 'bá rî ngâ íyíkâ kôrô Músą̃ rî zẽlé zẽzẽ vólé, gõ'dá ngãzó tã
ãtálé kĩ nĩ rî, 'Nî, ã'dî 'bã nî nĩ tã kĩ 'bá ró ãmâ drĩlĩ tã ãmákâ rî kĩlí nĩ yã?
28 Ní lẽ nõ kpá ámâ fũlĩ õzõ ní drí Mąsĩrĩ lé 'bá nã fũrĩ ągĩ rî kâtí yã?'
29 "Gõ'dá Músą̃ ârílí bê tã ĩjî 'dĩ rî, ũrĩ drí gãzó rú lâ, gõ'dá gólâ drí ngãzó rãlé vólé
Mąsĩrĩ 'ásĩ nĩlí rĩlí 'bą̃drĩ Mĩdĩyánã kâ rî 'álâ ngá ãwã ró. 'Dĩî vósĩ rî, drílâ õkó gĩzó
gõzó mvá tĩlĩ rĩ tólâ.
30 "Ndrô nyâ'dî-rĩ Músą̃ drí 'ẽlé trá Mĩdĩyánã 'álâ rî vósĩ rî, kąyĩ ãzâ sĩ, gólâ nĩ trá
õmã 'álâ ãnyî únĩ ąngĩ zĩlĩ Sĩnáyĩ rî rú. Gõ'dá tólâ rî, Ôvârí drí rû â'dázó gólâ drí lą̃sĩ
lãndrâ rĩ 'bá kõlé fê rú rî 'á.
31 Gõ'dá Músą̃ ndrélé bê lą̃sĩ rî 'dĩ rî, tĩ lâ drí ą̃'dízó. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ drí ngãzó
rû êsélé ãnyî lą̃sĩ rî gógó 'dĩ rú, tãlâ yí õndrê ró bê dódó tã ífí lâ nĩzó. Gõ'dá drílâ
Ôvârí rî gbórókõ ârízó úlĩ âtá'á gólâ drí kĩ nĩ rî,
32 'Mâ rĩ'á Ôvârí gólâ rĩ 'bá ánî ą́'bĩyą́ Ãbãrãyámã, Ĩsákã gõ'dá Yãkóbã yî vó ndrẽ
'bá ró rî ĩ'dî.' Nĩngá sĩ, Músą̃ drí ngãzó rĩ'á lẽlé ũrĩ drí, gõ'dá gólâ îcá kô fĩî ątũlĩ rĩzó
võ ndrẽlé lą̃sĩ lãndrâ rĩ 'bá kõlé 'dĩ ngálâ ãlôlâ.
33 "Ĩtí rî, Ôvârí drí ngãzó tã âtálé gólâ drí kĩ nĩ rî, 'Võ ní drí âdrézó 'á lâ 'dĩ rĩ'á võ
mâ Ôvârí kâ ĩ'dî.* Ĩtí rî, ní ângî ká'bókã ániká pá 'á 'dĩ vólé.
34 Músą̃, ní ârî drẽ, ámâ nyãányâ ndrê trá pą̃tį̃ĩ kĩ, õjílã ámákâ rĩ'á ĩzã nį̃'á rõô
Mąsĩrĩ 'álâ, gõ'dá má ârî ãwó gólĩyíkâ trá, ĩ'dî má drí ânĩzó ûrú lésĩ ãngó nõ 'á, tãlâ
gólĩyî pãlé ĩzã gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî 'ásĩ. Ĩtí rî, Músą̃, ní ngâ, má jô ró nî gõlé 'bą̃drĩ
Mąsĩrĩ kâ rî 'álâ.'
35 "Ĩtí rî, ámâ ądrúpĩ yî, má âtâ ãnî drí kĩ nĩ rî, rĩ'á Músą̃ rî gógó ĩ'dî gólâ õjílã drí
gãlé trá dó kĩzó nĩ rî, 'Ã'dî 'bã nî nĩ tã kĩ 'bá ró ãmâ drĩlĩ tã ãmákâ kĩlí yã?' Rĩ'á gólâ
ĩ'dî Ôvârí drí âjólé trá gólĩyî drí, â'dólé drĩ-ãcê bê gólĩyî drĩlĩ gõ'dá kpá gólĩyî pãlé
ĩzã gólĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ. Ôvârí 'bã tã 'dî 'bá yî Músą̃ drí kąyĩ tíbê gólâ drí íyî â'dázó
Músą̃ drí võ lą̃sĩ drí kõzó fê rú rî 'álâ rî sĩ.
36 "Nĩngá sĩ, Músą̃ drí 'dẽzó sĩsĩ õjílã Ôvârí kâ lôfõlé vólé 'bą̃drĩ Mąsĩrĩ kâ rî 'ásĩ tã
'ẽ'ẽ gólĩyî tĩ drí ą̃'dízó rî 'bá yî sĩ 'bą̃drĩ 'dî 'álâ gõ'dá kpá lĩmvû ândrê zĩlĩ Lĩmvû Kãã
rî 'álâ, gõ'dá gólâ drí rĩzó zãã rĩlí tã gólĩyî tĩ drí ą̃'dízó drílâ sĩ rî 'ẽlé gólĩyî pãzó õmã
'álâ ndrô nyâ'dî-rĩ sĩ.
37 Gõ'dá rĩ'á kpá Músą̃ ĩ'dî gólâ tã âtá 'bá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drí kĩ nĩ rî, 'Ôvârí â'dô
ãzákôlâ 'dĩ 'ẽ'á ãnî ózõwá yî lãfálé 'ásĩ â'dólé úlĩ Ôvârí kâ lôpé 'bá ró má tí.'
38 Músą̃ rî 'dĩ â'dô kpá trá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ bê kąyĩ gólâ gólĩyî drí rĩzó kpãkã ãlô
õmã 'álâ ãnyî únĩ ąngĩ zĩlĩ Sĩnáyĩ rî rú rî 'á. Nĩngá rî, Ôvârí drí tã âtázó gólâ drí ãmâ

7:28 7.28 Nĩ zĩ Âfõ-âfõ kápĩtã 2. * **7:33 7.33** Sĩtĩfánõ lẽ tã â'dálé kĩ, Ôvârí rí kô rĩlí cé jó ąngĩ Ôvârí rî gógó kâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'á. Gõ'dá gólâ â'dâ íyî nyãányâ trá Ãbãrãyámã drí gõ'dá kpá Músą̃ drí kąyĩ gólĩyî drí rĩzó 'bą̃drĩ ãtrâ jẽjẽ ró rî 'bá yî 'ásĩ rî 'á. Nĩ zĩ Âfõ-âfõ kápĩtã nâ. **7:37 7.37** Tã 'Bã'bã Ândâ 18.15.

ą'bịyą yí bê, gõzó tã 'bã'bã íyíkâ lédrẽ-lédrẽ âfẽ 'bá õjílã drí rî 'bá yî trõzó fẽlé drílâ, tãlâ gólâ õlôpê ró kpá tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî bê ãmâ drí 'ẽlé.
39 "Gõ'dá Músą̃ â'dô bê drẽ ãkpã únị̃ ą̃ngị̃ Sĩnáyĩ drị̃ 'álâ rî, ãmâ ą'bịyą yî lẽé ĩyî
gólâ rî tẽlé kô. Ĩtí rî, gólĩyî drí gólâ rî gãzó dó. Gólĩyî ịsũ tã trá, ã'dô ró nĩzó gõlé
Mą́sị̃rị̃ 'álâ.
40 Ĩtí rî, drílĩyî tã âtázó Ãrónã Músą̃ rî ą̃drúpị̃ drí kĩ nĩ rî, 'Gõ'dá Músą̃, ánî ą̃drúpị̃
ró gólâ ãmâ âtrõ 'bá Mą́sị̃rị̃ lésĩ rî, mã nị̃ị̃ tã gólâ â'dó 'bá gólâ bê tólâ rî kô. Â'dólé
bê trá ĩtí rî, ní â'dô drị̃-'bá ãmákâ ró gólâ rî võ 'á. Ní êdê ôvârí ãmâ drí ą̃dị̃ 'ásĩ, tãlâ
mã njị̃ ró bê kpãã 'bãlé ãmâ ândrá ãmâ pãlé gõgõ ãmákâ Mą́sị̃rị̃ 'álâ rî sĩ.'
41 Ĩtí rî, gólĩyî drí Ãrónã rî 'bãzó ôvârí líndrí ãbãrãdãgõ êdélé ịtị́ jõrã lârâkô kâtí.
Gõ'dá gólĩyî drí rĩzó kõrõnyã zãlé fẽlé drílâ gõ'dá kpá kãrámã lâ 'ẽzó, tãlâ ôvârí
ãbãrãdãgõ gólĩyî nyãányâ drí êdélé trá 'dĩ tãsĩ.
42 "Gõ'dá Ôvârí rĩ'á õmbã ró gólĩyí bê tã rî 'dĩ tãsĩ. Ĩ'dî drílâ gólĩyî gãzó dó gõzó
gólĩyî âyélé rĩ'á ịtú, párá gõ'dá ị̃'bị̃'bị̃wą yî îrátãlé ĩ'dî. Gólĩyî tã â'dô trá õzõ tã ą̃ngũ
'bá Ôvârí kâ Ãmósẽ drí îgĩlí trá rî kâtí kĩ'á nĩ rî,
'Ãnî õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ, â'dó mâ ĩ'dî kô ãnî drí rĩzó kõrõnyã lị̃lị́ zãlé drílâ õmã 'álâ ndrô
nyâ'dî-rị̃ sĩ rî.
43 'Dĩî võ lâ 'á rî, nĩ njị̃ mãsámã bị́ ró rî kpãã gũgũ 'dị̃zó ĩ'dî sĩ lâ líndrí ró ôvârí
ãbãrãdãgõ ãníkâ zị̃lị́ Mõlékã rî drí,
gõ'dá nĩ njị̃ ôvârí ãbãrãdãgõ líndrí zị̃lị́ Rẽpánã gólâ pãlé fê 'ásĩ ị̃'bị̃'bị̃wą lârâkô
ró rî kpá kpãã.
Nĩ êdê ôvârí ãbãrãdãgõ lârâkô 'dĩ 'bá yî nĩ, gõ'dá ãnî drí rĩzó gólĩyî îrátãlé.
Nĩngá sĩ, tã 'dî tãsĩ rî, má â'dô ãnî drõ'á vólé nĩlí gõ'dá rĩlí ãtí'bá ró 'bą̃drị̃ ãwã 'á
Bãbĩlónã ũgû 'álâ.'

Ãmósẽ 5.25-27

Ĩtí rî, ãnî õjílã gólĩyî ką̃yị̃ ngbãângbânõ kâ rî 'bá yî kpá rĩ'á ãndõtô ró õzõ ãnî ą'bịyą
yí kâtí.
44 "Ką̃yị̃ ãmâ ą'bịyą yî drí rĩzó rĩlí õmã 'álâ rî sĩ, gólĩyî rĩ'á cú líndrí 'dị̃lị́ ítá 'ásĩ
gũgũ ró rî bê Ôvârí rî ịnjị̃zó 'á lâ, tãlâ 'dĩî únị̃ ró kĩ'á nĩ rî, Ôvârí ãâ'dô bê ĩyí bê. Éêdê
gũgũ rî 'dĩ õzõ Ôvârí drí âtálé trá Músą̃ drí rî kâtí, â'dô cú lârâkô lâ gólâ Ôvârí drí
â'dálé gólâ drí rî vó ró.
45 Vó lâ 'ásĩ, ãmâ ą'bịyą yî drí gũgũ rî 'dĩ lôpézó ą̃tị́lị́ ĩyî mvá yî drí. Gõ'dá vó lâ
sĩ, mvá lâ yî 'dĩ 'bá yî drí ngá gólĩyî gũgũ 'dî kâ 'dĩ 'bá yî trõzó ânĩzó drị̃-'bá gólĩyíkâ
Yásõwã yí bê âcálé 'bą̃drị̃ gólâ nõ Ôvârí drí õjílã lâ lâdrólé nĩ gólĩyî drí nõ 'á. Gõ'dá
gũgũ rî 'dĩ rî trá âcálé bũúũ ką̃yị̃ gólĩyî ãmâ ą'bịyą Dą̃wúdị̃ kâ rî 'bá yî tú.
46 "Gõ'dá tã Dą̃wúdị̃ rî 'dĩ kâ sû trá Ôvârí rú. Ĩtí rî, Dą̃wúdị̃ drí ngãzó Ôvârí rî îjílí,
tãlâ tã-drị̃ lẽlé yí drí jó 'dị̃zó õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drí Ôvârí rî ịnjị̃zó 'á lâ.
47 Gõ'dá Sólõmõ, Dą̃wúdị̃ rî mvá ĩ'dî gólâ Ôvârí drí 'bãlé jó rî 'dĩ 'dị̃lị́ yí Ôvârí drí
rî.*
48 "Gõ'dá má âtâ drẽ tã ãnî drí, õzõ Ôvârí õ'bã õjílã kpálé võ íyî ịnjị̃zó 'á lâ rî 'bá
yî êdélé ĩtí rî, gólâ rí rĩlí jó gólĩyî õjílã mvá drí 'dị̃lị́ nĩ rî 'bá yî 'á kô, tãlâ Ôvârí rĩ'á
ãmbá kôrô. 'Dĩî rĩ'á nyé õzõ úlị́ gólâkâ tã ą̃ngũ 'bá Ĩsáyã drí âtálé trá ą̃kû ró nã sĩ rî
kâtí kĩ'á nĩ rî,
49 ''Bũû rĩ'á kị́tị̃ kũmũ ámákâ rî kâ ĩ'dî má drí rĩzó drị̃ lâ kúmú ą̃ngị̃ ró tã kĩlí
gõ'dá ị̃nyą́kú drị̃ nô íyíkâ má drí õzõ tókpóró kâtí má drí ámâ pá tõzó gá drị̃ lâ.
Ĩtí rî, â'dô îcá'á ángô tí ró ãnî õjílã mvá drí jó 'dị̃zó má drí yã?

7:41 7.41 Nĩ zị̃ Âfõ-âfõ kápĩtã 32. * **7:47 7.47** Ôvârí lẽé kô Dą̃wúdị̃ drí jó 'dĩ 'dị̃lị́, tãlâ gólâ ûfû õjílã trá rõô. Nĩ zị̃ búkũ drị̃-káká Í'dígówá Kúmú yí kâ rî kâ 22.7-9.

Â'dô îcá'á ángô tí ró ãnî drí võ êdézó má drí lôvózó 'á lâ yã?
50 Nĩ îcá kô võ êdélé má drí. Mâ rĩ'á gólâ ngá lô'bã 'bá kậkậrậ ndrĩ ãkí ãkó rî ĩ'dî.' "
Ĩsáyã 66.1-2

51 Gõ'dá nĩngá sĩ, Sĩtĩfánõ drí tã âtázó kĩ, "Ámâ ậdrúpị̃ yî, nĩ ârî drẽ úlị́ ámákâ nõ 'bá yî! Ãnî rĩ'á õjílã gólĩyî drị̃ lâ yî drí âmbálé âmbâ rî 'bá yî ĩ'dî! Ãnî ĩ'dî rĩ'á gólĩyî úlị́ Ôvârí kâ ịnjị̃ 'bá kô'dáwá rî. Ãnî rĩ'á nyé õzõ ãnî ạ́'bịyạ́ yí kâtí. Ãnî gõ'dá ãnî ạ́'bịyạ́ yí bê, nĩ rî trá rĩ'á Líndrí Tãndí Ôvârí kâ gãlé kárá dó.

52 Ãnî ạ́'bịyạ́ yî fẽ lâŋõ tã ậngũ 'bá Ôvârí kâ rî 'bá yî drí ndrĩ, gõ'dá gólĩyî ûfû õjílã gólĩyî tã îyá 'bá kĩ'á nĩ rî, Ôvârí â'dô õjílã mbị̃mbị̃ 'díyî pã 'bá ró rî âjó'á ị̃nyậkú nõ drị̃ị̃ rî kpá trá. Nĩngá sĩ, kậyị̃ rî 'dĩ 'bá yî sĩ, 'díyî pã 'bá drí âcázó, gõ'dá ãnî drí tã â'bãzó gólâ rú, gõ'dá gólâ rî fũzó vólé.

53 Kpálé mĩ nị̃ tã 'bã'bã Ôvârí kâ gólâ mãlãyíkã yî drí â'dálé ãnî ạ́'bịyạ́ yî drí rî trá rî, nĩ ịnjị̃ị́ kô'dáwá."

Tã gólâ Sĩtĩfánõ rî fũzó rî

54 Úlị́ Sĩtĩfánõ kâ 'dĩ 'bá yî fî bê tã kĩ 'bá Yúdậ yí kâ 'dĩ 'bá yî drị̃ị̃ rî, gólĩyî drí ngãzó õmbã ró kôrô sị́-gílí cĩlí ĩyî gólâ rú.

55 Gõ'dá nĩngá rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí fĩzó mbârâkã bê Sĩtĩfánõ 'á gólâ rî 'bãlé võ ndrẽlé 'bũû 'álâ gõ'dá lậgû-lậgû Ôvârí kâ rî ndrẽlé, gõ'dá Yésũ rĩ'á âdré'á Ôvârí rî drị́-ágó drị̃ị̃.

56 Nĩngá sĩ, Sĩtĩfánõ drí tã âtázó kĩ, "Nĩ ndrê, má ndrê ạ́tị̃ rĩzó fĩlí 'bũû 'álâ rî trá hậ. Gõ'dá tólâ rî, Yésũ gólâ Ôvârí drí âjólé trá ãmâ pã 'bá ró rî rĩ'á âdré'á gõlé Ôvârí rî drị́-ágó drị̃ lésĩ ró."

57 Gõ'dá õjílã tã kĩ kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó ĩyî rĩ'á ôtrélé ĩyî ûrû, gõ'dá kpá drị́ 'bãzó kpậ́ậkũ ĩyî bị́-'bálé 'ásĩ, tãlâ yĩ õzó úlị́ Sĩtĩfánõ kâ 'dĩ 'bá yî ârí kô'dáwá. Vó lâ sĩ, gólĩyî drí ngãzó ndrĩ ûrû rãlé Sĩtĩfánõ ngálâ.

58-60 Gõ'dá drílĩyî gólâ rî rũzó ậngbũ gõ'dá gólâ rî trõzó mbârâkã sĩ vólé jậrị́bậ 'ásĩ. Nĩngá sĩ, gólĩyî drí gólâ rî lûvũzó kúnị́ mvá sĩ fũlị́ vólé. Gólĩyî õtírĩ rĩî Sĩtĩfánõ rî lûvũlị́ rî, drílâ ngãzó lậzị́ zĩlị́ rãtáã sĩ kĩ nĩ rî, "Yésũ Kúmú ámákâ rî, ní trõ ámâ líndrí." Nĩngá sĩ, gólâ drí 'ã'î tị̃zó vũdrị́ gõ'dá tã âtázó kĩ, "Kúmú ámákâ, ní âyê õjílã nô 'bá yî tã õnjí nõ 'ásĩ. Ní fẽ lâŋõ gólĩyî drí tã lâ tãsĩ kô."

Gõ'dá gólâ âtâ bê úlị́ ậdũkũ nô rî, kôrô gólâ drí lôvó-lôvó âyézó ậ'dị́zó.

Õjílã gólĩyî rĩ 'bá Sĩtĩfánõ rî lûvũlị́ kúnị́ mvá sĩ rî 'bá yî, sị́sị́ gólĩyî ângî ítá ậngị́ ĩyíkâ trá vólé trõlé fẽlé ágámvá ãzâ rú bê Sóõlõ rî drí sũzó rú lâ 'á ĩyî drí.

8

1 Sĩtĩfánõ rî õdrã tã drí sũzó ágámvá Sóõlõ 'dĩ rú.

Tã gólâ lâŋõ drí 'dẽzó tã lẽ 'bá yî drị̃ị̃ rî

Kậyị̃ gólâ Sĩtĩfánõ drí drãzó rî sĩ, gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî drí ngãzó rĩ'á lâŋõ ûsúlị́ rõô. Nĩngá sĩ, õjílã dũû gólĩyî lãfálé sĩ rî drí ngãzó lậ'búlị́ vólé 'bậdrị̃ dãdã gólĩyî Yũdậyậ kâ gõ'dá kpá Sãmárĩyã kâ rî 'bá yî 'ásĩ ngá pãlé lâŋõ rî 'dĩ 'ásĩ. Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî lâkî ĩyíkâ nĩ ãkpã Yẽrõsãlémã 'álâ.

2 Kpálé lâŋõ â'dô bê rõô tólâ rî, õjílã ũrûkậ rĩ 'bá Ôvârí rî ịnjị̃ilị́ rî 'bá yî drí fĩî zãzó gõzó nĩlí Sĩtĩfánõ rî ãvõ trõlé 'bãlé 'bú 'á. Gólĩyî 'ê Sĩtĩfánõ rî ĩzã rõô lúlũ 'bẽ'bẽ sĩ.

3 Gõ'dá Sóõlõ drí ngãzó nĩlí rĩ'á õjílã tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî lôndã bê. Õzõ gólâ ũûsû gólĩyî trá rî, ĩyíkâ kôrô rũlị́ ãgô õkó bê ndrĩ tílílí ĩyî drí 'bã 'ásĩ, gõ'dá gólĩyî âmbézó lô'bãlé gậnị́mậ 'á. 'Dĩî lậtị̃ gólâ Sóõlõ drí rĩ'á jũlâ 'ẽzó kậnị́sậ îzãlé rî ĩ'dî.

Tã âtî-âtî Ôvârí kâ Fílĩpõ drí âtálé Sãmárĩyã 'álâ rî

4 Tã lẽ 'bá Yésũ kâ rî 'bá yî lậ'búlı̣ bê ĩyî trá 'bậdrı̣̃ mvá ãzâ 'bá yî 'ásĩ rî, gólĩyî drí
rĩzó zãâ tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî âtálé õjílã drí.
5 Gõ'dá nĩngá sĩ, Fílĩpõ* ní drí ngãzó nĩlí jậrı̣́bậ ạ́ngı́ zı̣̃lı̣́ Sãmárĩyã rî 'álâ rĩlí tólâ,
rĩ'á tã âtálé õjílã drí Yésũ rî tãsĩ kĩ, Yésũ ãâ'dô 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé trá
'bũû lésĩ rî ĩ'dî.
6 Nĩngá sĩ, õjílã tı̣́lı̣́lı̣́ drí ngãzó ĩyî bı̣ îgálé úlı̣́ Fílĩpõ kâ 'dĩ 'bá yî ârílí dódó, tãlâ
gólĩyî ndrê gólâ trá rĩ'á tã tı̣ drí ạ̣'dı̣́zó rî 'bá yî 'ẽ'á.
7 Gólâ lâdrô líndrí õnjí rî 'bá yî vólé õjílã gólĩyî líndrí õnjí rî 'dĩ 'bá yî drí ômbélé
trá rî 'bá yî 'ásĩ. Gõ'dá líndrí õnjí lôkpô ĩyî cú ôtrê-ôtrê bê ûrû ngbậlạ́-ngbậlạ́. Dró
'dĩĩ drı̣̃ı̣ sĩ rî, Fílĩpõ drí kpá õjílã tı̣́lı̣́lı̣́ gólĩyî õŋõ ró rî 'bá yî gõ'dá kpá õjílã gólĩyî pá lâ
yî drí ôdrãlé rî 'bá yí bê êdézó.
8 Ĩtí rî, ãyĩkõ drí cĩzó õjílã jậrı̣́bậ 'dî kâ 'dĩ 'bá yî rú tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ.

Tã Sĩmónã ójó ró rî tãsĩ

9 Ãgô ãzâ bê rĩ'á ójó 'î jậrı̣́bậ 'dî 'á, gólâ rî rú rĩ'á Sĩmónã. Gõ'dá gólâ rî trá rĩ'á tã
tı̣ drí rĩzó ạ̣'dı̣́lı̣́ rî 'bá yî 'ẽlé õjõ íyíkâ 'dĩ sĩ õjílã drí ndrô dũû sĩ. Gólâ 'bã yî â'dólé
õjílã ãmbá ró.
10 Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, õjílã ndrĩ jậrı̣́bậ 'dî kâ rî trá kárá rĩ'á úlı̣́ Sĩmónã kâ rî 'bá
yî ârílí ĩ'dî dódó. Gõ'dá gólĩyî âtâ tã trá kĩ nĩ rî, “Ãgô nõ rĩ'á mbârâkã bê ãmbá tã
lârâkô 'ẽzó! Ókĩzõ 'dĩĩ mbârâkã Ôvârí kâ ĩ'dî!”
11 Ĩtí rî, gólĩyî drí úlı̣́ gólâkâ rî 'bá yî ârízó tãndí ró, tãlâ õjõ ãmbá gólâkâ rĩ'á 'ẽlâ
gólĩyî lãfálé 'á rõô 'dĩ tãsĩ.
12 Fílĩpõ ãâtâ tã âtî-âtî tãndí kũmũ Ôvârí kâ tãsĩ gõ'dá kpá Yésũ Krístõ rî tãsĩ õjílã
Sãmárĩyã kâ drí rî, gõ'dá gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á úlı̣́ gólâkâ 'dĩ tãsĩ rî, drílâ gólĩyî
îbábátízãzó ãgô ró rî 'bá yî õkó bê ndrĩ.
13 Ĩtí rî, Sĩmónã rî 'dĩ lẽ tã kpá trá úlı̣́ Fílĩpõ kâ 'dĩ 'bá yî 'á, gõ'dá Fílĩpõ ní drí kpá
gólâ rî îbábátízãzó. Nĩngá sĩ, gõ'dá Sĩmónã ní drí ngãzó rĩ'á rĩlí kárá Fílĩpõ bê, gõ'dá
ánî tı̣ drí rĩzó ạ̣'dı̣́lı̣́ tã lârâkô gólĩyî Fílĩpõ drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî drí sĩ.
14 Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî ârílí bê tã kĩ nĩ rî, õjílã Sãmárĩyã
kâ lẽ ĩyî tã trá úlı̣́ Ôvârí kâ 'á rî, gólĩyî drí Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê jõzó nĩlí õjílã Sãmárĩyã
kâ 'dĩ 'bá yî ngáá tólâ.
15-16 Gõ'dá Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê câ ĩyî bê tólâ rî, gólĩyî ûsû Fílĩpõ îbábátízã gólĩyî tã
Yésũ kâ lẽ 'bá rî yî trá rú Yésũ Krístõ kâ rî sĩ, gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ âcá drẽ kô
fĩlí gólĩyî 'á mbârâkã bê.

Nĩngá sĩ, gólĩyî drí ngãzó rãtáã 'ẽlé Ôvârí rî îjílí Líndrí Tãndí íyíkâ 'bãlé fĩlí õjílã
'dî 'bá yî 'á mbârâkã bê.
17 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî drí ĩyî drı̣ 'bãzó õjílã rî 'dĩ 'bá yî drı̣̃ı̣, gõ'dá Líndrí Tãndí
Ôvârí kâ drí fĩzó gólĩyî 'á.

18 Nĩngá sĩ, Sĩmónã rî 'dĩ ndrê bê kĩ'á nĩ rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ fî trá õjílã 'dî 'bá
yî 'á drı̣ 'bã'bã Pétẽrõ yí kâ Yõwánĩ bê gólĩyî drı̣̃ı̣ rî sĩ rî, gólâ drí ngãzó ậdı̣ âtrõlé 'ẽ'á
fẽlâ gólĩyî drí tã âtâ-âtâ bê kĩ nĩ rî,
19 “Nĩ âfẽ mbârâkã 'dî kpá má drí, tãlâ õzõ má õ'bã ámâ drı̣ trá õjílã ãzá 'dĩ drı̣̃ı̣ rî,
Líndrí Tãndí Ôvârí kâ õfî ró kpá bê gólâ 'á.”

---

* **8:5 8.5** ***Fílĩpõ*** 'Dĩĩ rĩ'á õjílã ãlô gólâ njĩlí õjílã ãzâ 'bá yí bê rĩlí ngá nyãnyã lânjílí ậyı́zı́ yî drí rî ĩ'dî. Ní zı̣ı́'dígówá lâ búkũ Tã 'Ẽ'ẽ kâ nõ 'á kápĩtã 6 'á.

20 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí tã lôgõzó gólâ drı̃ı̨ kĩ nĩ rî, “Ngã tí ní fî gbõ lą̃sı̨ ândrê rą̃'dą̃
rî 'á ą̃dı̨ áníkâ 'dĩ bê! Ní ı̨sũ áníkâ kĩ, órî mbârâkã Ôvârí drí fẽlé õjílã drí rî gĩlí gĩgĩ
ą̃dı̨ sĩ yã?
21 Lôsĩ Ôvârí kâ nõ â'dó kô rĩ'á áníkâ ĩ'dî. Ní îcá kô ûsúlâ, tãlâ tã ı̨sũ áníkâ rĩ'á
ı̨sũlâ rî â'dó kô mbı̨ Ôvârí rî ĩı̨fı̨ drı̨ 'á.
22 'Dõvó ã'dô bê trá ĩtí rî, ní âyê tã õnjí ró rî 'bá yî vólé, gõ'dá ní ı̨jî Ôvârí rãtáã 'á,
gólâ ãâyê ró nî bê tã ı̨sũ õnjí ĩtí 'dĩ 'bá yî 'ásĩ,
23 tãlâ má nı̨ trá kĩ, nî rĩ'á âgî-âgî ró, gõ'dá tã õnjí áníkâ ômbê nî kpá trá njírí-njírí.”
24 Ĩtí rî, Sĩmónã ní drí ngãzó rû lô'bãlé Pétẽrõ yî drí Yõwánĩ bê kĩ, “Ãyẽ! Nĩ 'ê rãtáã
Ôvârí drí ámâ tãsĩ, tãlâ gólâ õzó kô tã gólĩyî ãnî drí âtálé trá 'dĩ 'bá yî 'bãâ â'dólé má
drí!”
25 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, Pétẽrõ yî Yõwánĩ bê drí ngãzó ĩyî tã âtî-âtî Kúmú Yésũ rî tãsĩ
rî îmbálé õjílã drí. Gõ'dá gólĩyî ndẽ bê tã drílĩyî rĩ'á îmbálâ 'dĩ rî, drílĩyî ngãzó gõlé
Yẽrõsãlémã 'álâ Fílĩpõ yí bê. Ą̃cı̨ 'dĩ 'á rî, gólĩyî nĩ kpá zãâ nĩ'á âdré bê 'bą̃drı̨ mvá
dũû 'bą̃drı̨ Sãmárĩyã kâ 'á rî 'bá yî 'ásĩ tã âtî-âtî tãndí Yésũ kâ âtá bê õjílã drí võ 'dî
'bá yî 'ásĩ ndrĩ.

Tã gólâ Fílĩpõ drí tã âtî-âtî Ôvârí kâ ngĩzó õjílã ãmbá Sõdánĩ lésĩ rî drí rî

26 Nĩngá sĩ, mãlãyíkã Ôvârí kâ drí ngãzó tã âtálé Fílĩpõ drí kĩ nĩ rî, “Ní ngâ nĩlí
drı̨-ágó drı̨ 'álâ ró kôrô lą̃tı̨ gólâ nĩzó Yẽrõsãlémã 'ásĩ Gázã 'álâ rî 'ásĩ.” Õjílã lą̃mû
lą̃tı̨ rî 'dĩ drı̨ sĩ nĩzó Mą̃sı̨rı̨ 'álâ. Õjílã yû'dą̃wą̃ 'bã bê lą̃tı̨ rî 'dĩ drı̨ı̨̃.
27 Gõ'dá nĩngá sĩ, Fílĩpõ ní drí tã 'dî 'ẽzó té ĩtí. Ní drí ngãzó nĩlí tólâ, gõ'dá ní drí
ãgô ãzâ Sõdánĩ lésĩ rî ûsúzó nyĩî ró lą̃tı̨ rî 'dĩ drı̨ı̨̃. Ãgô rî 'dĩ rĩ'á õjílã ãmbá õkó gólâ
kúmú ą̃ngı̨ rĩ 'bá Sõdánĩ 'álâ rî kâ rî ĩ'dî.* Gólâ rî nĩ sũlı̨ ą̃dı̨ ką̃ką̃rą̃ ndrĩ õkó gólâ
kúmú ą̃ngı̨ ró 'dĩ kâ rú. Gólâ câ kpá trá Yẽrõsãlémã 'álâ Ôvârí rî ı̨nj̃ı̨lı̨ tólâ ką̃yı̨ ãzâ
sĩ.
28 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ trá gõ'á yí drí 'bą̃drı̨ 'álâ ãrãbíyã íyíkâ õsánĩ drí rĩ'á
sẽlâ nĩ rî 'á. Gõ'dá gólâ õtírĩ rĩî nĩlí ãrãbíyã 'dî 'á rî, gólâ rĩ'á úlı̨ Ôvârí kâ gólĩyî tã
ą̃ngũ 'bá Ĩsáyã drí îgĩlí trá rî zı̨̃'á.
29 Gõ'dá nĩngá rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí tã âtázó Fílĩpõ drí kĩ nĩ rî, “Mí nĩ ãnyî
ãrãbíyã 'dî rú sĩ.”
30 Ĩtí rî, Fílĩpõ drí ngãzó rãlé nĩlí ãnyî ãrãbíyã 'dî rú 'álâ. Gõ'dá gólâ drí ãgô ãmbá
ãrãbíyã 'dî 'á 'dĩ gbórókõ lâ ârízó, rĩ'á tã gólâ tã ą̃ngũ 'bá Ĩsáyã drí îgĩlí trá rî 'bá yî
zı̨̃'á. Nĩngá sĩ, drílâ tã ı̨jízó kĩ, “Mí nı̨ tã ífí gólâ ní drí rĩ'á zı̨̃lâ nõ 'bá yî trá yã?”
31 Gõ'dá ãgô ãmbá 'dĩ drí tã-drı̨ lôgõzó kĩ nĩ rî, “Má â'dô îcá'á nı̨̃lâ ángô tí ró cú ĩtí
õjílã ãzâ drí ĩtõ lâ ngĩ ãkó má drí yã?”
Gõ'dá Fílĩpõ lẽ tã-drı̨ bê trá ĩtõ lâ ngĩzó gólâ drí rî, kôrô gólâ drí Fílĩpõ rî ą̃zı̨́zó
mbãlé rĩlí íyî gãrã drı̨ 'á ãrãbíyã 'álâ íyî ąjílí.
32 Úlı̨ gólĩyî ãgô 'dĩ drí rĩ'á zı̨̃lâ búkũ Ôvârí kâ 'ásĩ rî rĩ'á ĩ'dî nõ 'bá yî,
“Ãgô rî nõ rî trá rĩlí õzõ ką̃bı̨̃lı̨kı̨̃ gólâ ódrí trõlé fũlı̨ rî kâtí,
gõ'dá gólâ â'dô kpá trá õzõ ką̃bı̨̃lı̨kı̨̃ gólâ õzõ óõtírĩ rĩî 'bí lâ rẽlé rî ânẽé kô rî kâtí.
Té ĩtí, gólâ âtá úlı̨ kô'dáwá.
33 Úgû gólâ trá gũgũ gõ'dá ókí tã gólâkâ mbı̨̂mbı̨ ró kô.
Úfúlı̨ bê gólâ trá vólé ãngó nõ 'ásĩ 'wãâ'wâ ró mvá tı̨ ãkó ró rî.
Mvá yû gólâ rî tã lôpélé sı̨sı̨ 'álâ.”

---

* **8:27 8.27** Õjílã rî ĩyî õkó gólâ kúmú ą̃ngı̨ ró 'bą̃drı̨ rî 'dĩ drı̨̃lı̨ rî zı̨̃lı̨ Kãndásĩ.

Ĩsáyã 53.7-8

'Dĩĩ 'bá yî rĩ'á úlị́ gólĩyî ãgô 'dĩ drí rĩ'á zị̃lâ rî 'bá yî ĩ'dî.

34 Nĩngá sĩ, ãgô ãmbá 'dĩ drí tã âtázó Fílĩpõ drí kĩ nĩ rî, "Ĩsáyã íyíkâ ã'dî ĩ'dî rĩ'á tã
âtálé úlị́ nõ 'bá yî tãsĩ yã? Gólâ rî tã âtálé nõ íyî nyãányâ tãsĩ ngãtá õjílã ãzákôlâ 'dĩ
tãsĩ yã?"

35 Gõ'dá nĩngá sĩ, Fílĩpõ drí ngãzó rĩ'á úlị́ ífí gólĩyî Ĩsáyã kâ Yésũ rî tãsĩ rî 'bá yî
ngĩlí, gõ'dá drílâ kpá tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ rî âtázó ãgô rî 'dĩ drí.

36 Gõ'dá gólĩyî õtírĩ rĩî nĩlí ĩyî lạ́tị̃ drị̃ị̃ sĩ rî, gólĩyî drí âcázó ãpãpã ãzâ 'á. Gõ'dá ãgô
ãmbá 'dĩ ndrê bê ãpãpã rî 'dĩ rî, drílâ tã âtázó kĩ, "Ní ndrê drẽ, lị̃mvû rĩ'á nõ. Ĩtí rî,
ngá ãzâ bê 'ẽ 'bá ámâ lôgálé îbábátízãlé lị̃mvû nõ 'á nõngá yã?"

37 (Gõ'dá Fílĩpõ drí tã lôgõzó gólâ drí kĩ, "Õzõ ní õlẽ tã trá Yésũ 'á pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ rî,
áâ'dô ánî îbábátízã'á." Gõ'dá ãgô rî 'dĩ drí tã lôgõzó kĩ, "Má lẽ tã trá kĩ nĩ rî, Yésũ
Krístõ rĩ'á Ôvârí rî mvá 'î.")*

38 Nĩngá sĩ, ãgô 'dĩ drí tã 'bãzó õsánĩ rĩ 'bá ãrãbíyã gólâkâ sẽlé rî 'bá yî drí âdrézó
té nĩngá. Gõ'dá gólĩyî Fílĩpõ bê drí ngãzó nĩlí fĩlí lị̃mvû 'á, gõ'dá Fílĩpõ drí ãgô rî 'dĩ
îbábátízãzó lị̃mvû ãpãpã rî 'dĩ kâ sĩ.

39 Gõ'dá gólĩyî âfõlé bê ĩyî lị̃mvû 'ásĩ rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí Fílĩpõ rî trõzó
vólé, gõ'dá ãgô rî 'dĩ ndré gólâ gõ'dá kô ãlôlâ. Lé rî, ãgô rî 'dĩ drí nĩzó zãâ ạ̃tị́lị́ ạ̃cị́
íyíkâ 'dĩ 'á ãyĩkõ sĩ rõô.

40 Gõ'dá Fílĩpõ ní drí ánî ífífí ûsúzó, nî trá gĩâ võ zị̃lị́ Ãzótõ* rî 'álâ. Ĩtí, ní drí ngãzó
tólâ sĩ gõ'dá nĩlí 'bạ̃drị̃ â'dó 'bá ãnyî rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ rî
âtá bê õjílã drí bũúũ ní drí cãzó jạ̃rị́bạ̃ zị̃lị́ Sẽsãréyã rî 'álâ.

9

Tã gólâ Yésũ drí Sóõlõ rî jãzó â'dólé õjílã íyíkâ ró rî

1 Sóõlõ drẽ kpá zãâ lạ́tị̃ ãzâ lôndã'á lâŋõ fẽzó õjílã tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí, tãlâ
gólâ âtâ tã kĩ nĩ rî, yí õlẽ trá gólĩyî ûfúlị́ vólé. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ ârílí bê kĩ, tã lẽ
'bá ũrûkạ̃ 'bá yî õrâ ĩyî trá jẽjẽ ró jạ̃rị́bạ̃ zị̃lị́ Dãmãsékẽ rî 'álâ rî, gólâ drí ngãzó nĩlí
drị̃-'bá drị̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yí kâ ngálâ,

2 tãlâ gólâ rî îjílí wárãgã 'díyî â'dâ kâ îgĩlí yí drí trõlé yí drị́gạ́ nĩzó Dãmãsékẽ 'álâ
íyî â'dázó drị̃-'bá jó õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí rĩzó tã Ôvârí kâ ârílí rî 'bá yí kâ rî 'bá yî drí,
gólĩyî îjílí íyî pãlé õjílã gólĩyî 'dẽ 'bá trá Kúmú Yésũ lạ́tị̃ ró rî vósĩ Dãmãsékẽ 'á tólâ rî
ûsúlị́, ã'dô ró bê yí drí îcázó ûrúlâ ĩyî, ãgô ró rî 'bá yî õkó bê ndrĩ, tãlâ yí trõ ró bê
lôgõlé vólé Yẽrõsãlémã 'álâ 'bãlé gạ̃ṇímạ̃ 'á.

3 Nĩngá sĩ, Sóõlõ yî drí ạ̃cị́ îngázó nĩzó Dãmãsékẽ 'álâ wárãgã 'dî bê. Gõ'dá gólĩyî
bê lạ́tị̃ drị̃ị̃ ãnyî cãzó Dãmãsékẽ 'álâ rî, 'wãâ võ î'ĩ ndrạ̃ạ̃ kạ̃'dạ̃-kạ̃'dạ̃ ûrú lésĩ drí võ
gólĩyî gãrã drị̃ 'ásĩ rî î'ĩzó ngbángbá.

4 Gõ'dá ĩtí rî, Sóõlõ drí ngãzó 'dẽlé ạ̃drũ vũdrị́ ĩ̃nyạ́kú drị̃ị̃ võ î'ĩ 'dî drí sĩ. Gõ'dá
gólâ drí gbórókõ ârízó rĩ'á úlị́ âtá'á gólâ drí 'bũû lésĩ kĩ nĩ rî, "Sóõlõ! Sóõlõ! Ní rî rĩ'á
lâŋõ õnjí fẽlé má drí rõô nõtí ã'dô tãsĩ yã?"

5 Nĩngá sĩ, Sóõlõ drí ngãzó tã îjílí tã rõrõ sĩ kĩ nĩ rî, "Kúmú, nî ã'dî ĩ'dî yã?"

Ĩtí, gbórókõ rî 'dĩ drí tã-drị̃ lôgõzó kĩ nĩ rî, "Mâ Yésũ ĩ'dî, mâ gólâ ní drí rĩ'á lâŋõ
fẽlé drílâ rî ĩ'dî.

6 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, ní ngâ ûrû nĩlí fĩlí Dãmãsékẽ 'álâ, tãlâ áâ'dâ ró lôsĩ má
drí 'bãlé ní drí 'ẽlé má drí rî tã lâ ní drí."

---

* **8:37 8.37** Úlị́ gólĩyî vérẽsĩ 37 'á 'dĩ úûsú tã îgĩ gólĩyî sị́sị́ rî 'bá yî 'á kô. * **8:40 8.40** Sị́sị́ rî, õjílã Fĩlĩsĩtíyã kâ zị̃ ĩyî võ 'dî Ãsãdódã.

7 Gõ'dá võ rî 'dĩ 'á rî, õjílã Sóõlõ bê rî 'bá yî rĩ'á ĩyî âdré'á njũrũ ũrı̃ drí sĩ, tãlâ gólĩyî
ârî gbórókõ lû'û trá cú ĩtí tã ífí lâ nı̃ ãkó gõ'dá kpá õjílã gbórókõ lâ drí lû'úlı̨ 'dĩ ndrẽ
ãkó.
8 Gõ'dá nĩngá sĩ, Sóõlõ drí ngãzó ạ̃vũ âdrélé ûrû íyî lı̨fı̨ njı̃lı̨. Gõ'dá lı̨fı̨ lâ njı̃ rû bê
rî, lı̨fı̨ lâ ndré võ gõ'dá kô. Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, ãzí-ãzí lâ yî drí gõzó gólâ rî drı̨ rũlı̨ sẽlé
kũdũ-kũdũ âjílí fĩlí Dãmãsékẽ 'álâ.
9 Gõ'dá Sóõlõ drí rĩzó tólâ kạ̃yı̨ nâ võ ndrẽ ãkó. Kạ̃yı̨ nâ rî 'dĩ 'bá yî sĩ rî, gólâ rî cú
ĩtí 'álé 'ã'í ró.
10 Tã lẽ 'bá Yésũ 'á ãzâ bê rĩ'á Dãmãsékẽ 'á tólâ rú lâ Ãnãníyã. Kúmú Yésũ drí rû
â'dázó gólâ drí õzõ âbĩ-âbĩ kâtí, gõ'dá gólâ rî zı̃lı̨ kĩ nĩ rî, “Ãnãníyã!” Gõ'dá gólâ drí
ngãzó tã kõlé kĩ nĩ rî, “Kúmú, mâ rĩ'á nõ.”
11 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó tã âtálé gólâ drí kĩ nĩ rî, “Mí ngâ ûrû gõ'dá nĩlí lạ́tı̨ gólâ
rĩ'á zı̃lâ Lạ́tı̨ Mbı̨ rî 'álâ. Mí nĩ nĩ'á ãgô ãzâ Tãrásõ lé 'bá ró zı̃lı̨ Sóõlõ rî ûsúlı̨. Gólâ
rĩ'á Yúdạ̃ drí jó 'álâ, gõ'dá gólâ rĩ'á ngbãângbânõ rãtáã 'ẽ'á má drí.
12 Má â'dâ tã trá gólâ drí âbĩ-âbĩ 'á, gólâ ndrê nî Ãnãníyã trá rĩ'á ânĩ'á jó gólâ drí
rĩzó 'dĩ 'álâ, gõ'dá ánî drı̨ 'bãlé gólâ drı̃ı̨, ã'dô ró bê gólâ drí võ ndrẽzó kpá ó'dí.”
13 Gõ'dá nĩngá sĩ, Ãnãníyã drí ngãzó tã-drı̃ lôgõlé kĩ nĩ rî, “Kúmú, má ârî ãgô 'dĩ tã
lâ trá õjílã dũû sı̨lı̨ sĩ. Gólĩyî âtâ kĩ nĩ rî, gólâ 'bã lâŋõ 'dẽlé õjílã ãmákâ Yẽrõsãlémã
'álâ rî 'bá yî drı̃ı̨ ûfû-ûfû lâ yî sĩ rõô.
14 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, ókĩ nĩ rî, drı̨-'bá Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî îgĩ tã trá fẽlé gólâ
drı̨gạ́, tãlâ gólâ drí âtrõlé ânĩzó nõngá õjílã gólĩyî ndrĩ rĩ 'bá ánî ı̨nj̃ı̨lı̨ rî 'bá yî ûrúlı̨
'bãlé gạ̃nı̨́mạ̃ 'á.”
15 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó gólâ drí kĩ, “Ní ı̨sũ tã kô. Mí nĩ! Gólâ rĩ'á ãgô
gólâ má drí njĩlí trá rû ı̨'bũlı̨ má drí rî ĩ'dî, tãlâ gólâ õpẽ ró tã âtî-âtî ámákâ bê gólĩyî
ngá ãwã ró rî yî drí kúmú lâ yí bê ndrĩ gõ'dá kpá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî drí.
16 Má â'dô rû îzã tíbê õjílã drí 'ẽlé gólâ rú ámâ tãsĩ rî â'dá'á nĩ gólâ drí.”
17 Ĩtí rî, Ãnãníyã drí úlı̨ Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî ârízó, gõ'dá ngãzó nĩlí 'bã gólâ Sóõlõ drí
rĩzó 'á lâ rî ndãlé. Gõ'dá gólâ ûsû 'bã 'dî bê rî, drílâ fĩzó jó 'álâ Sóõlõ rî ûsúlı̨. 'Dĩî
vósĩ rî, gólâ drí ngãzó drı̨ 'bãlé Sóõlõ drı̃ı̨, gõ'dá drílâ tã âtázó kĩ nĩ rî, “Sóõlõ ámâ
ãzí-ãzí, Kúmú Yésũ âjô mâ trá nĩ ní ngálâ. Gólâ ĩ'dî gólâ ní drí ûsúlı̨ lạ́tı̨ 'á rî. Gólâ
âjô mâ trá ánî 'bãlé võ ndrẽlé kpá ó'dí, tãlâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ õfî ró kpá ní 'á
mbârâkã bê.”
18 Nĩngá sĩ 'wãâ, ngá ãzâ 'bá yî ókĩzõ ı̃'bı̨ õ'bõrõkõ 'î rî kâtí rî 'bá yî drí rĩzó rĩ'á
lô'délé Sóõlõ rî lı̨fı̨ 'ásĩ, gõ'dá gólâ drí ngãzó rĩ'á võ ndrẽlé kpá ó'dí. Gõ'dá nĩngá sĩ,
gólâ drí ngãzó ûrû, gõ'dá Ãnãníyã drí gólâ rî îbábátízãzó.
19 Gõ'dá 'dĩî vósĩ, Sóõlõ drí nyãsá nyãzó gõ'dá rú'bạ́ lâ drí âmbázó âgõlé võ lâ 'á
ó'dí. Nĩngá sĩ, Sóõlõ drí rĩzó tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yí bê kạ̃yı̨ fínyáwá sĩ Dãmãsékẽ
'álâ.

Tã gólâ Sóõlõ drí 'ẽlé Dãmãsékẽ 'álâ rî

20 Gõ'dá nĩngá sĩ, Dãmãsékẽ 'á tólâ rî,* Sóõlõ drí ngãzó nĩlí jó tã Ôvârí kâ ârî kâ
rî 'bá yî 'ásĩ kạ̃yı̨ vósĩ cé, tãlâ yí ngî ró tã bê Yésũ 'díyî pã 'bá ró rî tãsĩ õjílã drí
ngbálí-ngbálí kĩ nĩ rî, pạ̃tı̨́ı̨ ró, Yésũ ĩ'dî rĩ'á Ôvârí rî mvá 'î.
21 Nĩngá sĩ, õjílã ndrĩ gólĩyî tã gólâkâ ngĩlí 'dĩ 'bá yî ârí 'bá rî 'bá yî, tı̨ lâ yî drí
ạ̃'dı̨́zó ndrú. Gõ'dá gólĩyî drí rĩzó tã âtálé ĩyî võ 'ásĩ kĩ nĩ rî, “Ãgô rî nõ, gólâ â'dó gólâ
rĩ 'bá õjílã gólĩyî rĩ 'bá Yésũ rî ı̨nj̃ı̨lı̨ Yẽrõsãlémã 'álâ rî ûfúlı̨ rî ĩ'dî kô yã? Gõ'dá gólâ

* **9:20 9.20** Â'dô 'bã'á trá õzõ Sóõlõ nĩ trá sı̨sı̨ Sãwõdíyã 'álâ, gõ'dá gólâ õtírĩ gõô Dãmãsékẽ 'álâ nĩ'á tã Yésũ kâ pẽlé rî kâtí. Nĩ zı̨ Gãlãtíyã lé 'bá 1.17-18.

drí ânĩzó nõngá nõ kpá tã lẽ 'bá Yésũ 'á gólĩyî nõngá rî 'bá yî ûrúlı̨ trõlé fẽlé drı̨-'bá Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yí kâ drí yã?”

22 Gõ'dá tã ı̨sũ õjílã 'dî 'bá yí kâ rî â'dô bê kpá trá lé rı̨ rı̨ ĩtí ró rî, Sóõlõ drí rĩzó tã âtî-âtî tãndí Yésũ kâ pẽlé dódó ĩtí mbârâkã sĩ, tãlâ 'dĩî õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá úlı̨ gólâkâ 'á gólĩyî lãfálé 'á rî 'bá yî õlîzô ró bê âcálé dũû. Gõ'dá gólâ rî trá tã pẽlé õjílã Yúdạ̃ yí kâ gólĩyî rĩ 'bá Dãmãsékẽ 'álâ rî yî drí kĩ nĩ rî, Yésũ ĩ'dî rĩ'á 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé ãngó nõ 'á rî. Ĩtí rî, gólĩyî îcá kô tı̨ ânyálé úlı̨ gólâkâ 'dĩ 'bá yî 'á.

23 Gõ'dá kạ̃yı̨ dũû vósĩ, õjílã ũrûkạ̃ Yúdạ̃ yí kâ Dãmãsékẽ 'álâ rî 'bá yî drí rû ê'bézó ĩyî võ ãlô 'á tã ı̨'bı̨̃lı̨ Sóõlõ rî fũzó bê vólé.

24 Gõ'dá nĩngá sĩ, Sóõlõ drí tã gólĩyíkâ ı̨'bı̨̃lı̨ 'dĩ tã lâ ârízó. Gólĩyî rî rĩlí ı̨̃tú ngạ̃cı̨ gı̨̃rı̨̃ ạ̃tı̨̃ ãgã jạ̃rı̨́bạ̃ kâ rî tı̨ gólâ rî tẽlé fũlı̨, õzõ gólâ õtírĩ 'ẽê âfõlé nĩlí rî.

25 Â'dólé bê trá ĩtí rî, ngạ̃cı̨ ãlô sĩ, tã ârí 'bá ũrûkạ̃ gólâkâ rî 'bá yî drí ngãzó nĩlí gólâ rî pãlé fõlé vólé jạ̃rı̨́bạ̃ 'dî âyélé. Gólĩyî nı̨̃ı̨ gólâ ívõ ạ̃ngı̨ sĩ trõlé îngálé îrílí bãgó sĩ kôrô ũpı̨̃ ãgã kâ drı̨̃ı̨ sĩ vũdrı̨ 'álâ ãgã 'dî ũgúlı̨ lésĩ.

Tã gólâ Sóõlõ drí 'ẽlé Yẽrõsãlémã 'álâ rî

26 Gõ'dá nĩngá sĩ, Sóõlõ drí nĩzó cãlé Yẽrõsãlémã 'álâ. Tólâ rî, gólâ lẽ trá fĩlí tã lẽ 'bá Yésũ kâ tólâ nã 'bá yî lãfálé lâ yî 'á, gõ'dá tã lẽ 'bá 'dĩ 'bá yî gã ĩyî dó tã lẽlé kĩ nĩ rî, pạ̃tı̨̃ı̨ gólâ õlẽ tã trá Yésũ 'á. Ĩtí rî drí sĩ, gólĩyî drí â'dózó ndrĩ zãã ũrı̨ ró gólâ drí sĩ.

27 Tã 'dî tãsĩ rî, Bãrãnábã drí ngãzó nĩlí gólâ rî pãlé tã âtálé lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî drí gólâ rî tãsĩ. Bãrãnábã drí tã ngĩzó gólĩyî drí gólâ rî tãsĩ, tãlâ tã gólâ Yésũ drí rû â'dázó gólâ drí lạ̃tı̨ 'á gõ'dá kpá tã Yésũ drí âtálé gólâ drí rî tãsĩ. Gõ'dá Bãrãnábã ngî tã kpá gólĩyî drí kĩ nĩ rî, Sóõlõ ĩîyâ tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ rî trá dódó cú ĩtí ũrı̨ ãkó Dãmãsékẽ 'álâ. Tãlâ úlı̨ Bãrãnábã kâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, gólĩyî drí tã-drı̨ lẽzó Sóõlõ drí â'dózó tã ârí 'bá Yésũ kâ ró.

28 Ĩtí Sóõlõ drí fĩzó lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî lãfálé, gõ'dá gólĩyî drí rĩzó rĩ'á lạ̃múlı̨ võ Yẽrõsãlémã kâ rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ, tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ rî pẽlé drı̨-bạ̃lạ̃yı̨ ró õjílã drí ũrı̨ ãkó.

29 Gõ'dá ĩtí rî, Sóõlõ rî kpá rĩ'á tã pẽlé õjílã Yúdạ̃ yí kâ gólĩyî rĩ 'bá Gı̨̃rı̨́kı̨̃ tı̨ âtálé ĩ'dî rî 'bá yî drí. Gólâ rî trá kárá rĩ'á tı̨ ânyálé gólĩyí bê tã Yésũ kâ tãsĩ. Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, drílĩyî rĩzó lạ̃tı̨ tãndí lôndãlé gólâ rî fũzó bê vólé, gólâ õzó lã'bí Yúdạ̃ yí kâ îzãâ.

30 Nĩngá sĩ, tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí tã 'bãlé 'ẽzó Sóõlõ rî fũlı̨ 'dĩ ârízó. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî drí ngãzó Sóõlõ rî trõlé âjílí jạ̃rı̨́bạ̃ Sẽsãréyã kâ rî 'álâ, gõ'dá gólâ rî 'bãzó kõlóngbõ ạ̃ngı̨ 'á jõlé tólâ sĩ nĩlí jạ̃rı̨́bạ̃ gólâkâ zı̨̃lı̨ Tãrásõ rî 'álâ.

31 Gõ'dá kạ̃yı̨ rî 'dĩ 'bá yî sĩ rî, õjílã ndrĩ gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî rî ĩyî trá rĩlí cú ĩtí õjílã ãzãkã rĩ 'bá lâŋõ fẽlé gólĩyî drí rî ãkó 'bạ̃drı̨ gólĩyî zı̨̃lı̨ Yũdạ̃yạ̃, Gãlĩláyã, gõ'dá kpá Sãmárĩyã rî 'á. Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ sõ mbârâkã trá gólĩyî 'á gõ'dá kpá õjílã dũû ãzâ 'bá yî 'ẽzó tã lẽlé tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ rî 'á. Gõ'dá Líndrí Tãndí 'dĩ 'ê kpá tã nı̨̃nı̨ gólĩyíkâ Yésũ rî tãsĩ rî mbãlé nĩ'á ạ̃tı̨ 'álâ. Ĩtí rî, gólĩyî drí rĩzó zãã rĩ'á Ôvârí rî ı̨̃nı̨̃lı̨ rĩrĩ gólĩyíkâ rî 'bá yî sĩ.

Tã Pétẽrõ drí 'ẽlé Lídã 'álâ gõ'dá kpá Yópã 'álâ rî

32 Gõ'dá kạ̃yı̨ rĩrĩ kâ lâŋõ ãkó 'dĩ 'bá yî sĩ rî, Pétẽrõ kpã jạ̃rı̨́bạ̃ 'álé Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî trá ndrĩ. Kạ̃yı̨ ãlô sĩ, gólâ drí ngãzó nĩlí tã lẽ 'bá Yésũ 'á gólĩyî rĩ 'bá Lídã 'álâ rî 'bá yî lômílí.

33 Nĩngá sĩ, jạ̃rı̨́bạ̃ rî 'dĩ 'á rî, gólâ drí ãgô ãzâ rú bê Ãyĩnéyã rî ûsúzó pá lâ yî ôdrã-ôdrã ndrô nı̨̃ı̨-drı̨̃-lâ-nâ sĩ, gólâ tó ạ̃cı̨ kô ngãtá ngbãâ íyî îngálé ûrû gbãrãkã drı̨̃ı̨ sĩ.

34 Gõ'dá Pétẽrõ ndrê gólâ bê rî, Pétẽrõ drí tã âtázó kĩ, “Ãyĩnéyã, Yésũ Krístõ 'bã nî trá â'dólé dódó. Mí ngâ ûrû gbãrãkã drı̨ ániká 'dĩ êdélé ã'dô ró bê dódó.”

Gõ'dá 'wãã Ãyĩnéyã drí ngãzó ạ̃vũ ûrû gbãrãkã drị̃ íyíkã êdélé.
35 Gõ'dá tólã sĩ, õjílã dũû Lídã kã gõ'dá kpá õjílã fạ́fạ̃ Sãrónã kã rî 'bá yí kã bê drí
gólã rî ndrẽzó lạ̃mú'á. Tãlã tã tị̃ drí ạ̃'dịzó 'dĩ drí sĩ rî, gólĩyî drí tã lẽzó tã ãtî-ãtî tãndí
Kúmú Yésũ rî tãsĩ rî 'á.
36 Gõ'dá nĩngá sĩ, õkó ãzã kạ̃ńịsạ̃ kã bê rĩ'á jạ̃rịbạ̃ Yópã kã rî 'á. Õkó rî 'dĩ rú lã
Tãbítã.* Gólã rî trá kárá rĩ'á tã 'ẽ'ẽ tãndí 'ẽlé ĩ'dî õjílã drí gõ'dá kpá rĩ'á õjílã ngá ãkó
rî 'bá yî pãlé.
37 Gõ'dá Pétẽrõ drẽ bê zãã Lídã 'álã rî, ngá lãzé drí õkó rî 'dĩ 'ẽzó rõô, gõ'dá drílã
drãzó. Nĩngá sĩ, õjílã drí lũmvû dãzó ãvõ lã 'dĩ rú, gõ'dá njị̃zó lã 'bãlé jó 'álé ûrú lésĩ
gá ãzí drị̃ị̃ rî 'á drílã 'bã 'á.
38 Võ gólã Yópã 'dĩ rĩ'á ãnyî Lídã rú. Ĩtí rî, õjílã kạ̃ńịsạ̃ kã drí ãgô rị̃ jõzó nĩlí Lídã
'álã võrã bê Pétẽrõ vó, tãlã gólĩyî ârî trá kĩ, gólã ãã'dô bê Lídã 'á tólã. Gõ'dá ãgô rị̃
'dî 'bá yî cã ĩyî bê tólã rî, drílĩyî tã ãtázó Pétẽrõ drí kĩ nĩ rî, "Õzõ ĩĩcã trá ní drí rî, ní
ãnĩ drẽ 'wãã ãmã ngáá nõlé."
39 Ĩtí rî, Pétẽrõ drí ngãzó nĩlí Yópã 'álã. Gõ'dá gólã cã bê tólã rî, õjílã drí gólã rî
trõzó jó 'álé gá ãzí drị̃ị̃ ûrú lésĩ ãvõ bê 'dĩ 'álã. Gõ'dá ạ̃ỵ́ịzị́ dũû drí rĩzó ĩyî ĩfílí gbãã
gólã rú sĩ tólã ĩzã 'ẽ'á ĩyî rõô, gõ'dá kpá ítá gólĩyî Tãbítã drí lôsélé trá drẽ Tãbítã rî
gógó drí ã'dózó lị̃fị̃ bê rî ãtrõzó ã'dálé Pétẽrõ rî drí ndrẽlé.
40 Gõ'dá nĩngá sĩ, Pétẽrõ ní drí ngãzó õjílã ndrĩ lôfõlé ĩví 'álã jó rî 'dĩ 'ásĩ vólé.
Gõ'dá ní drí 'ã'î tị̃zó vũdrị́ gõ'dá rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí. 'Dĩĩ vósĩ, gólã drí rû jãzó gõlé
ãvõ 'dî ngálã tã ãtálé kĩ, "Tãbítã, ní ngã ûrû."
Nĩngá sĩ, Tãbítã ãvõ ró 'dĩ drí lị̃fị̃ njị̃zó. Gõ'dá gólã ndrê Pétẽrõ bê rî, drílã ngãzó
rĩlí ûrû õdó drị̃ị̃.
41 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí drị́ lã rũzó îngálé, tãlã gólã ĩĩcã ró bê ãdrélé ûrû. Gõ'dá
Pétẽrõ drí ạ̃ỵ́ịzị́ 'dĩ 'bá yî ạ̃zị́zó, gõ'dá kpá õjílã ãzã 'bá yî kạ̃ńịsạ̃ kã rî 'bá yí bê Tãbítã
rî ã'dázó gólĩyî drí, gõ'dá trá rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró.
42 Gõ'dá nĩngá sĩ, tã tị̃ drí ạ̃'dịzó 'dĩ drí lû'úzó lạ̃'búlị́ õjílã Yópã kã drí ndrĩ. Gõ'dá
õjílã dũû gólĩyî lãfálé 'ásĩ rî 'bá yî drí tã lẽzó Kúmú Yésũ 'á.
43 Ĩtí rî, Pétẽrõ drí 'ẽzó lã tólã kạ̃ỵ̃ị̃ dũû, rĩ'á rĩlí ãgô ãzã rú bê Sĩmónã rî bê.*

10

Tã gólã Ôvârí drí Pétẽrõ rî 'bãzó tã íyíkã ã'dálé Kõrõnálĩyã drí rî

1 Ãgô ãzã bê rú lã Kõrõnálĩyã, gólã rî rĩlí jạ̃rịbạ̃ gólã Sẽsãréyã rî 'álã. Gólã rĩ'á ạ̃jú
'bũ 'bá Rómã kã ĩ'dî, gólã kpá ĩ'dî drị̃-'bá 'î ạ̃jú 'bũ 'bá nyã'dî-njị̃ zị̃lị́ ĩyî ạ̃jú 'bũ 'bá
Ĩtálĩyã kã rî 'bá yî drị̃lị́.
2 Gólã ã'dó kô rĩ'á õjílã Yúdạ̃ yí kã 'î, gõ'dá gólã rî trá Ôvârí rî ịnjị̃lị́ õjílã íyíkã 'bã
kã bê ndrĩ rãtáã 'ẽ'ẽ sĩ. Gõ'dá gólã rî trá kpá kárá rĩ'á ngá ãkó lé 'bá Yúdạ̃ yí kã rî
'bá yî pãlé.
3 Gõ'dá kạ̃ỵ̃ị̃ ãlô sĩ, gólã drí rĩrĩ Ôvârí rî îrátãlé* rî 'á, 'wãã mãlãyíkã Ôvârí kã drí
rû ã'dázó gólã drí tã ã'dã ró, gõ'dá gólã rî zị̃lị́ kĩ nĩ rî, "Kõrõnálĩyã."
4 Gõ'dá Kõrõnálĩyã ârî íyî rú bê rî, drílã ngá ndrẽzó dĩí mãlãyíkã 'dî ngálã. Gõ'dá
gólã trá ũrị̃ ró rõô. Gõ'dá gólã drí ngãzó tã ĩjílí kĩ, "Ãmbá, ã'dô 'î yã?"
Gõ'dá mãlãyíkã drí tã lôgõzó kĩ nĩ rî, "Ôvârí rĩ'á ãyĩkõ ró rãtáã ániká sĩ gõ'dá kpá
ngá pãpã ániká ngá ãkó lé 'bá drí rî tãsĩ. Gõ'dá gólã lẽ ní drí tã íyíkã nị̃lị́ dódó.

---

* **9:36 9.36** ***Tãbítã*** Rú lã ãzã kpá Dórõkã. Gõ'dá rú rî 'dĩ 'bá yî ĩtõ lã yî kĩ ãngbórówá. Úzị̃ gólã rî rú ĩtí 'dĩ, tãlã gólã sûsũ ngbóló-ngbóló õzõ ãngbórówá kãtí. * **9:43 9.43** Sĩmónã rî nõ gólã rĩ'á ínyíríkó êdé 'bá 'î. * **10:3 10.3** Rãtáã rî 'dĩ rĩ'á ị̃tú-pá nã 'á lạ̃njạ́túlị́ sĩ õjílã Yúdạ̃ yí kã rî 'bá yî drí.

5 Ĩtí rî, mí ngâ lãjó'bá áníkâ rî 'bá yî jõlé Yópã 'álâ, nĩ'á ãgô ãzâ zĩḷḭ Sĩmónã Pétẽrõ
rî ậdrĩḷḭ ânĩlí ní ngálâ tã Ôvârí kâ â'dálé ní drí.
6 Gólâ bê rĩ'á ãgô ãzâ rú bê Sĩmónã gólâ íyíkâ ínyíríkó êdé 'bá ró rî drí 'bã 'álâ. 'Bã
gólâkâ 'dĩ rĩ'á ãnyî lį̃mvû ândrê rú."
7 Gõ'dá nĩngá sĩ, mãlãyíkã 'dî drí Kõrõnálĩyã rî âyézó.

Nĩngá sĩ, Kõrõnálĩyã drí lãjó'bá íyíkâ rį̃ rî 'bá yî ậzḭ́zó kpá ậjú 'bũ 'bá ãzâ ãlô gólâ
rĩ 'bá ngá 'ẽlé gólâ drí gõ'dá kpá gólâ Ôvârí rî į̃nj̃į̃ 'bá ró rî bê.
8 Nĩngá sĩ, gólâ drí ngãzó tã mãlãyíkã 'dî kâ âtálé gólâ drí 'dĩ ngĩlí õjílã gólĩyî nâ
gólâ drí ậzḭ́lḭ́ 'dĩ 'bá yî drí, gõ'dá drílâ gólĩyî jõzó nĩlí Pétẽrõ rî ậzḭ́lḭ́ ânĩlí Yópã lésĩ.
9 Kậyį̃ 'dĩ vósĩ rî, lãjó'bá Kõrõnálĩyã kâ â'dô ĩyî bê trá ãnyî 'ẽ'á cãlé Yópã rú į̃tú
gậgậḭ́gậ sĩ rî, Pétẽrõ drí ngãzó nĩ'á mbãlé jó drį̃ bê sãlãrã rî drį̃į̃ 'álâ rĩlí rãtáã 'ẽlé
tólâ.
10 Gõ'dá rãtáã vósĩ rî, lõfó drí gólâ rî 'ẽzó, gõ'dá gólâ lẽ nyãsá nyãlé. Gõ'dá áâ drẽ
nyãsá lâ'dí'á gólâ drí rî, tã drí rû â'dázó gólâ drí tã â'dâ ró.
11 Tã â'dâ rî 'dĩ 'á rî, gólâ ndrê ngá ậngḭ́ õzõ ítá bḭ́ kâtí, ârí'á 'bũû lésĩ. Ítá rî 'dĩ rî
ânĩlí ókĩzõ úûrû tį̰ lâ sû rî 'bá yî trá 'dó ûrû.
12 Gõ'dá ítá rî 'dĩ 'á rî, rĩ'á kõrõnyã lârâkô 'î dũû, ngá lédrẽ-lédrẽ dį̰ 'bá dį̰dį̰ rî 'bá
yî, gõ'dá ãríwá yí bê.
13 Gõ'dá nĩngá sĩ, gbórókõ drí ậ'úzó tã âtálé gólâ drí kĩ nĩ rî, "Pétẽrõ, ní ngâ ûrû,
ní ûfû ró ngá nõ 'bá yî, tãlâ ní nyâ ró gólĩyî bê, má fẽ gólĩyî nĩ ní drí ngá nyãnyã ró."
14 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí ngãzó tã-drį̃ lôgõlé kĩ nĩ rî, "Kó kô, Kúmú, má îcá kô 'dĩî
'ẽlé. Má nyá drẽ kó ngá ãzãkã gólâ tã 'bã'bã Ôvârí kâ drí 'bãlé trá õnjí ró ãmâ õjílã
Yúdậ yí kâ drí nyãlé rî kô'dáwá."
15 Gõ'dá gbórókõ 'dî drí 'ũzó kpá ó'dí kĩ nĩ rî, "Ngá gólĩyî Ôvârí drí rĩ'á zį̃lâ tãndí
ró õjílã mvá drí nyãlé rî 'bá yî, ní zį̃ kô õnjí ró."
16 Tã rî 'dĩ 'ê rû trá ĩtí ândâlâ nâ. Gõ'dá ítá 'dĩ drí ngãzó gõlé 'bũû 'álâ.
17 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drẽ rĩ'á tã â'dâ rû â'dá 'bá yî drí 'dĩ ĩtõ lâ į̃sũ'á rî, gõ'dá õjílã
gólĩyî Kõrõnálĩyã drí âjólé rî 'bá yî drí 'bã gólâ Sĩmónã kâ 'dĩ ûsúzó gõzó cãlé âdrélé
tį̰ lâ.
18 Nĩngá rî, drílĩyî lậzḭ́ zį̃zó gõzó tã į̃jílí kĩ nĩ rî, "Ũmú ãzâ zį̃lḭ́ Sĩmónã Pétẽrõ rî bê
rĩ'á nõngá yã?"
19 'Dĩî Pétẽrõ drẽ zãâ rĩ'á jó-drį̃ 'álâ rĩ'á tã į̃sũ'á tã 'dî tãsĩ, ĩtí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ
drí tã âtázó gólâ drí kĩ nĩ rî, "Ní ârî drẽ mâ. Õjílã nâ âcâ ĩyî trá rĩ'á ĩyî ánî lôndã'á.
20 Ĩtí rî, mí ngâ ûrû, ârílí vũdrḭ́ 'álâ gólĩyî ngálâ. 'Dĩî vósĩ, mĩ nĩ gólĩyí bê. Ámâ
nyãányâ 'bã gólĩyî nĩ ânĩlí. Bê trá ĩtí rî, 'dõvó ní gã kô nĩlí gólĩyí bê. Mí nĩ!"
21 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí ngãzó nĩlí õjílã 'dî 'bá yî ngálâ gõ'dá tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ
rî, "Mâ ĩ'dî õjílã gólâ ãnî drí rĩ'á lôndãlâ rî. Nĩ ânĩ má ngálâ ã'dô tãsĩ yã?"
22 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî drí tã-drį̃ 'dî lôgõzó kĩ nĩ rî, "Drį̃-'bá ậjú 'bũ 'bá Rómã kâ
rî kâ rú bê Kõrõnálĩyã rî âjô ãmâ lãjó'bá íyíkâ rî nĩ ní ngálâ. Gólâ rĩ'á õjílã tãndí 'î,
gõ'dá gólâ į̃nj̃į̃ Ôvârí į̃nj̃į̃-į̃nj̃į̃, gõ'dá õjílã Yúdậ yí kâ ndrĩ 'bã lậnj̃į̃ trá gólâ rú. Mãlãyíkã
Ôvârí kâ ãzâ âtâ tã nĩ gólâ drí tã 'bãzó ánî ậzḭ́zó ânĩlí yí drí 'bã 'álâ, tãlâ yí ãârî ró tã
ní drí 'ẽ'á âtálâ yí drí Ôvârí kâ ró rî."
23 Gõ'dá nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí gólĩyî ậzḭ́zó 'bã 'álâ, gõ'dá drílâ ngá nyãnyã fẽzó gõ'dá
kpá võ ậyį̃ kâ êdézó gólĩyî drí ậ'dú kõzó 'á lâ.

Cį̃́inó lâ sĩ rî, Pétẽrõ yî drí ngãzó nĩlí õjílã 'dî 'bá yí bê. Gõ'dá tã lẽ 'bá Yésũ kâ
ũrûkậ 'bá yî Yópã 'álâ rî 'bá yî drí nĩzó ĩyî 'dũwậ gólĩyí bê.

24 Gõ'dá kậyị̃ ãzâ rî sĩ, drílĩyî cãzó Sẽsãréyã 'álâ. Tólâ rî, Kõrõnálĩyã yî trá rĩ'á gólĩyî
tẽ'á. Gólâ ậzị̃ õjílã íyíkâ trá gõ'dá íyî ãzí-ãzí yí bê rû ê'bélé ĩyí bê võ ãlô 'á Pétẽrõ yî
drị̃ tẽlé.
25 Gõ'dá Pétẽrõ yî âcâ bê âfílí ậ'dị́-drị̃ 'á rî, Kõrõnálĩyã drí ngãzó rû ûsúlị́ gólâ bê
nĩngá, gõ'dá drílâ 'ã'î tị̃zó vũdrị́ Pétẽrõ rî ỉnjĩzó.
26 Gõ'dá Pétẽrõ drí Kõrõnálĩyã rî drị̃ rũzó îngálé âdrélé ûrû, gólâ kĩ nĩ rî, "Ní ngâ
ûrû, Kõrõnálĩyã. Ní tị̃ 'ã'î má ândrá vũdrị́ ĩtí kô, tãlâ mâ kpá cé rĩ'á õjílã mvá 'î õzõ
ní tí."
27 Gõ'dá nĩngá sĩ, Pétẽrõ yî drí rĩzó rĩ'á tã ngĩlí Kõrõnálĩyã bê, gõ'dá gólĩyî fî bê
Kõrõnálĩyã drí jó 'álâ rî, gõ'dá gólâ drí õjílã ndrẽzó dũû ê'bê rû ĩyî trá jó 'á tólâ.
28 Nĩngá sĩ, gólâ drí tã âtázó õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, "Ãnî ndrĩ, nĩ nị̃ trá kĩ,
lã'bí Yúdậ yí kâ rî rí ãmâ âyélé rû ê'bélé ãnî õjílã lídí bê ngãtá fĩlí ãnî drí 'bã 'ásĩ kô.
Gõ'dá Ôvârí â'dâ tã trá má drí kĩ, õjílã lídí â'dó ĩyî kô õnjí ró yí lị̃fị́.
29 Gõ'dá nĩngá sĩ, lãjó'bá ániká rî 'bá yî ỉjílí bê mâ ânĩlí ní ngálâ rî, má gãá kô dó
ânĩlí, gõ'dá má ângâ trá 'wãâ kôrô ânĩlí. Gõ'dá nõô rî, má lẽ trá ârílâ dódó cú ní tị̃ sĩ
tã gólâ Ôvârí kâ ró ní drí tị̃ jõzó má vó ânĩ'á âtálâ ní drí rî."
30 Gõ'dá Kõrõnálĩyã drí tã âtázó kĩ nĩ rî, "Kậyị̃ sû lậvũ 'bá trá nã sĩ ỉtú-pá nâ lậnjậtúlị́
sĩ rî, má rî trá rãtáã 'ẽ'á Ôvârí drí má drí 'bã 'á nõngá. Gõ'dá nyĩî ró, ãgô ãzâ gólâ
sõ ítá lậgû-lậgû 'î drí âgázó má ândrá íyî â'dálé má drí.
31 Ãgô rî 'dĩ âtâ úlị́ trá má drí kĩ nĩ rî, 'Kõrõnálĩyã, Ôvârí ârî rãtáã ániká trá, gõ'dá
ngá pãpã ániká rĩ'á 'ẽlâ õjílã ngá ãkó lé 'bá drí rî, tã lâ sû trá gólâ rú.
32 Ĩtí rî, ní jô lãjó'bá ániká rî 'bá yî Yópã 'álâ, tãlâ gólĩyî ậậzị̃ ró bê ãgô ãzâ zị̃lị́
Sĩmónã Pétẽrõ rî ânĩlí ní ngálâ. Gólâ bê rĩ'á Sĩmónã ãzâ gólâ rĩ 'bá ínyíríkó êdélé rî
drí 'bã 'álâ lị̃mvû rú 'álâ.'
33 Ĩtí, 'wãâ má drí lãjó'bá ámákâ rî 'bá yî jõzó nĩ'á ánî ậdrị̃lị́, gõ'dá nî rĩ'á õjílã tãndí
'î ãmâ drí, ní drí ângázó ânĩlí rî sĩ. Ngbãângbânõ rî, ãmâ ndrĩ, mã ê'bê rû trá nõngá
Ôvârí ândrá, gõ'dá mã lẽ úlị́ gólĩyî Kúmú Ôvârí drí fẽlé ní drí âtálé ãmâ drí rî ârílí."

Úlị́ gólĩyî Pétẽrõ drí ngĩlí Kõrõnálĩyã yî drí rî

34 Gõ'dá nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí ngãzó rĩ'á tã ngĩlí gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Tã pậtị̃ị̃ ró,
ngbãângbânõ rî, gõ'dá má nị̃ trá kĩ, Ôvârí ndrê 'bậsúrú ndrĩ 'dó ngá ãlô ró yí lị̃fị́.
35 Gõ'dá gólâ rĩ'á ãyĩkõ ró õjílã ãzákôlâ 'bậsúrú ãzákôlâ 'ásĩ gólâ íyî ỉnjĩ̃ 'bá gõ'dá
tã tãndí 'ẽ 'bá rî bê.
36 Nĩ nị̃ trá ngbãângbânõ tã âtî-âtî tãndí gólâ Ôvârí drí âjólé ãmâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ
drí. Tã âtî-âtî tãndí 'dĩ kĩ, õmbã Ôvârí kâ ãmâ rú rî ậ'dị̃ trá, tãlâ gólâ âjô Yésũ Krístõ
trá drãlé ãmâ pãlé tã õnjí ãmákâ 'ásĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, ãmâ tã sû trá Ôvârí rú
tã Yésũ kâ 'dĩ tãsĩ. Yésũ ĩ'dî rĩ'á Kúmú ãmbá 'î 'bậsúrú drị̃lị́ ndrĩ kậkậrậ.
37 Gõ'dá mĩ nị̃ tã gólĩyî Yésũ drí 'ẽlé trá 'bậdrị̃ Yúdậ yí kâ 'ásĩ rî 'bá yî kpá trá ndrĩ.
Gólâ îtõ rĩ'á tã rî 'dĩ 'bá yî 'ẽlé sị́sị́ 'bậdrị̃ Gãlĩláyã kâ 'álâ kậyị̃ gólâ Yõwánĩ drí rĩzó tã
bãbãtízĩ kâ âtálé õjílã drí rî sĩ.
38 Gõ'dá mĩ nị̃ kpá trá kĩ, Ôvârí âjô Líndrí Tãndí íyíkâ trá gõ'dá kpá mbârâkã íyíkâ
bê Yésũ Nãzãrétã lé 'bá ró rî drí, tãlâ gólâ ĩĩcâ ró bê nĩ'á lậmú bê tã tãndí 'ẽ bê õjílã
drí, gõ'dá kpá õjílã gólĩyî Sãtánã drí rĩ'á îkpókpólõlâ rî 'bá yî pã bê. Yésũ 'ê tã rî 'dĩ
ĩtí, tãlâ Ôvârí bê rĩ'á gólâ bê mbârâkã fẽlé gólâ drí tã 'dî 'bá yî 'ẽzó.
39 "Ãmâ lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî ndrê tã gólĩyî gólâ drí 'ẽlé rî trá 'bậdrị̃ ãmákâ õjílã
Yúdậ yí kâ rî 'bá yí kâ 'ásĩ rî trá ndrĩ ãmâ lị̃fị́ sĩ. Mã â'dô îcá'á ngbãângbânõ tã âtálé
mbị̃mbị̃ gólâ rî tãsĩ. Úfû gólâ, gólâ rî îpâ-îpâ sĩ fê lậlị̃-lậlị̃ drị̃ị̃.

40 Gõ'dá kậyị̃ nâ sĩ rî, Ôvârí drí gólâ rî îngázó õdrã 'ásĩ, gõ'dá õjílã ũrûkậ 'bá yî 'ẽzó
gólâ rî ndrẽlé ĩyî lĩfĩ sĩ.
41 Gõ'dá â'dó kô õjílã ndrĩ ndrê ĩyî gólâ trá, cé rĩ'á ãmâ gólĩyî Ôvârí drí njĩlí trá sĩsĩ
tã nô pẽlé õjílã drí rî 'bá yî ĩ'dî. Mã ndrê gólâ trá, gõ'dá mã nyâ ngá, gõ'dá mã mvû
ngá kpá trá gólĩyí bê gólâ rî lîdrî-lîdrî õdrã 'ásĩ rî vósĩ.
42 Kậyị̃ rî 'dĩ 'bá yî sĩ rî, gólâ âtâ tã ãmâ drí tã âtî-âtî íyíkâ âtázó õjílã drí gõ'dá õjílã
'bãlé nĩ̃lâ kĩ, rĩ'á yî rî gógó ĩ'dî gólâ Ôvârí drí njĩlí tã õjílã ndrĩ gólĩyî ôdrã 'bá trá rî
'bá yî gõ'dá kpá gólĩyî drẽ lédrẽ-lédrẽ ró rî 'bá yí kâ kĩ̃lí.
43 Ậkû ró nã sĩ, tã ậngũ 'bá ndrĩ gólĩyî Ôvârí kâ rî 'bá yî rã ĩyî tã gólâkâ trá. Tã lâ
kĩ, gólĩyî ndrĩ tã lẽ 'bá trá gólâ 'á rî 'bá yî, Ôvârí â'dô tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî âyé'á.”
44 Ĩtí rî, Pétẽrõ õtírĩ rĩĩ drẽ úlị̃ âtálé rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí fĩzó gólĩyî ndrĩ
nĩngá rĩ 'bá ĩyî úlị̃ rî 'dĩ 'bá yî ârílí rî 'bá yî 'ásĩ.
45 Gõ'dá õjílã Yúdậ yí kâ tã lẽ 'bá trá gõ'dá ânĩ 'bá ĩyî kpãâ Pétẽrõ yí bê Yópã lésĩ
rî 'bá yî, tị̃ lâ yî drí ậ'dízó, tãlâ Ôvârí fẽ Líndrí Tãndí íyíkâ kpá trá gólĩyî â'dó 'bá kô
õjílã Yúdậ yí kâ ró rî 'bá yî drí.
46 Gólĩyî ârî ĩyî õjílã lídí 'dĩ 'bá yî trá ĩtõ'á tã âtálé tị̃ lârâkô ãzâ drílĩyî âtâ-âtâ lâ nĩ̃lị̃
kô sĩsĩ lâ sĩ rî 'bá yî sĩ, gõ'dá gólĩyî kpá rĩ'á ĩyî Ôvârí rî lûyị̃'á.
Gõ'dá Pétẽrõ drí ngãzó tã âtálé tã lẽ 'bá gólĩyî ânĩ 'bá kpãâ yí bê rî 'bá yî drí kĩ,
47 “Nĩ ndrê drẽ, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ fĩ trá õjílã nô 'bá yî 'á kpá õzõ drílâ fĩrĩ sĩsĩ
ãmâ 'á rî kâtí. 'Dõvó â'dô bê trá ĩtí rî, îcá kô õjílã ãzãkã ãlôlâ drí ãmâ lôgálé gólĩyî
îbábátízãlé.”
48 Gõ'dá nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí tã 'bãzó õjílã Kõrõnálĩyã kâ 'dĩ 'bá yî îbábátízãzó,
â'dólé õjílã Yésũ Krístõ kâ ró.
Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî drí gólâ rî îjízó, tãlâ gólâ õrî ró drẽ ĩyí bê kậyị̃ fínyáwá sĩ, gõ'dá
gólâ drí tã-drĩ̃ lâ lẽzó.

11

Tã gólâ Pétẽrõ drí lôgõlé tã lẽ 'bá Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî drí Kõrõnálĩyã yî tãsĩ rî

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, lãjó'bá Yésũ kâ Yũdậyậ 'á gõ'dá kpá tã lẽ 'bá ãzâ 'bá yí bê ârî ĩyî
tã trá kĩ nĩ rî, õjílã lídí ãzâ 'bá yî lẽ ĩyî tã trá tã âtî-âtî Yésũ kâ 'á.
2 Gõ'dá Pétẽrõ nĩlí bê gõlé Yẽrõsãlémã 'álâ rî, gólĩyî tã ịsũ gólĩyíkâ drí â'dólé kĩ õjílã
lídí õ'dê zãlô bãsã 'á gõ'dá drílĩyî â'dózó õjílã Ôvârí kâ ró rî 'bá yî drí ngãzó tị̃ ânyálé
Pétẽrõ bê.
3 Gólĩyî îjî Pétẽrõ kĩ, “Mí rî ũmú õjílã 'dẽ 'bá bãsã 'á kô rî 'bá yí kâ ró gõ'dá kpá rĩlí
ngá nyãlé gólĩyí bê ã'dô tãsĩ yã? 'Dĩî rĩ'á tã ányâ 'î.”
4 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí ngãzó tã gólĩyî ndrĩ rû 'ẽ 'bá trá rî 'bá yî ngĩlí ãkí ãkó ómvórẽ
lâ lésĩ gólĩyî drí.
5 Pétẽrõ ngî tã kĩ nĩ rî, “Mâ trá Yópã 'álâ. Gõ'dá kậyị̃ ãlô sĩ, má õtírĩ rãtáã ndẽê rî,
tã drí rû â'dázó má drí tã â'dâ ró. Tã â'dâ rî 'dĩ 'á rî, má drí ngá ãzâ õzõ ítá bị̃ ậngị̃
kâtí rî ndrẽzó â'dé'á vũdrị̃ 'bũû lésĩ, ítá rî 'dĩ rî â'délé vũdrị̃ ókĩzõ úrû gãrã tị̃ lâ sû
rî 'bá yî trá rũrũ rî kâtí. Gõ'dá drílâ â'dézó ãnyî má lậgậtị̃.
6 Gõ'dá má drí ngãzó võ ndrẽlé dódó ítá bị̃ rî 'dĩ 'á. Má drí kõrõnyã tị̃ lârâkô ndrĩ
õmã kâ gõ'dá 'bã kâ bê gõ'dá ngá gólĩyî dĩ̃ 'bá dĩ̃dĩ̃ rî 'bá yí bê gõ'dá ãríwá yí bê ndrẽzó
'dó ítá bị̃ rî 'dĩ 'á.
7 Nĩngá sĩ, má drí gbórókõ ârízó. Gbórókõ 'dî âtâ tã kĩ nĩ rî, ‘Pétẽrõ, mí ngâ ûrû
gõ'dá ní ûfû ngá 'dĩ 'bá yî nyãlé.’
8 “Ĩtí rî, má gã dó, má kĩ nĩ rî, ‘Kúmú, má lẽé kô ngá 'dĩ 'ẽlé. Má nyá drẽ kô ngá
ãzãkã gólâ tã 'bã'bã gólâ Ôvârí kâ drí 'bãlé trá õnjí ró nyãlé rî kô.’

9 Nĩngá sĩ, gbórókõ 'dî drí kpá ậ'úzó ó'dí 'bũû lésĩ kĩ nĩ rî, ‘Ngá gólĩyî Ôvârí drí zị̃lị̃
trá tãndí ró õjílã mvá drí nyãlé rî 'bá yî, ní zị̃ kô õnjí ró.’
10 “Tã 'dî 'ê rû trá ândâlâ nâ, gõ'dá ngá rî 'dĩ 'bá yî drí ngãzó gõlé ûrú 'álâ.
11 “Nĩngá sĩ, 'wãâ ãgô ãzâ 'bá yî zãlô nâ, drílĩyî ânĩzó ĩyî 'bã gólâ má drí rĩzó rĩlí rî
'á. Áâjô gólĩyî má ngálâ 'dĩ Sẽsãréyã lésĩ.
12 Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí tã âtázó má drí, tãlâ mã õnĩ ró ãgô rî 'dĩ 'bá yí
bê, gólâ kĩ má drí rî, má õgã kô'dáwá nĩlí gólĩyí bê. Ĩtí rî, má drí ngãzó nĩlí gólĩyí bê,
gõ'dá ãmâ ậdrúpị̃ gólĩyî tã lẽ 'bá ró nj̃ĩ-kázíyá nõ 'bá yî nĩ ĩyî kpá kpãâ ãmá bê. 'Dĩî
vósĩ, ãmâ drí cãzó Kõrõnálĩyã võrã jõ 'bá má drí ânĩzó rî drí 'bã 'álâ gõ'dá fĩlí drílâ
jó 'álâ.
13 “Gõ'dá Kõrõnálĩyã rî 'dĩ âtâ tã ãmâ drí kĩ, yí ndrê mãlãyíkã Ôvârí kâ trá rĩ'á
âdré'á yí drí 'bã 'á tã âtá'á kĩ nĩ rî, ‘Ní jô lãjó'bá ániká rî 'bá yî Yópã 'álâ, nĩ'á ãgô
ãzâ rĩ'á zị̃lâ Sĩmónã Pétẽrõ rî ậzĩ́lị̃ ânĩlí ní ngálâ,
14 tãlâ gólâ ãâtâ ró bê tã gólâ ángô tí rî ĩ'dî ãnî pãzó lâŋõ tã õnjí kâ 'ásĩ õjílã ániká
'bã kâ rî 'bá yí bê ndrĩ.’
15 “Ĩtí rî, má drí ngãzó tã âtálé gólĩyî drí, gõ'dá má õtírĩ drẽ rĩî úlị̃ âtálé rî, Líndrí
Tãndí Ôvârí kâ drí ânĩzó fĩlí gólĩyî 'á nyé õzõ drílâ fĩrĩ ãmâ 'á sị̃sị̃ rî tí.
16 Gõ'dá úlị̃ gólĩyî kúmú ãmákâ Yésũ kâ kĩ'á nĩ rî, ‘Yõwánĩ 'ê bãbãtízĩ íyíkâ õjílã drí
rî lũmvû sĩ, gõ'dá Ôvârí â'dô bãbãtízĩ 'ẽ'á ãnî drí Líndrí Tãndí íyíkâ sĩ’ rî 'bá yî drí
âgázó má drị̃ị̃.
17 Nĩngá sĩ, mã ndrê kĩ, Ôvârí fẽ Líndrí Tãndí íyíkâ trá õjílã lídí 'dĩ 'bá yî drí, té
õzõ gólâ drí âfẽrẽ lâ trá sị̃sị̃ ãmâ drí kậyị̃ gólâ ãmâ drí tã lẽzó tã âtî-âtî tãndí Kúmú
ãmákâ Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî 'á rî tí. Má â'dô îcá'á lôsĩ Ôvârí kâ lôgálé ángô tí ró yã?”
18 Tólâ sĩ, õjílã gólĩyî rĩ 'bá tị̃ ânyálé Pétẽrõ bê sị̃sị̃ 'dĩ 'bá yî ârílí bê ĩyî úlị̃ 'dĩ 'bá yî
rî, gólĩyî drí tị̃ ânyâ-ânyâ Pétẽrõ bê 'dĩ âyézó. Tã 'dî võ lâ 'á rî, gólĩyî drí ngãzó rĩ'á
Ôvârí rî lûyĩ́lị̃ kĩ, “Ngbãângbânõ rî, mã ndrê trá kĩ, Ôvârí fẽ lậtị̃ trá õjílã lídí ró rî 'bá
yî drí drị̃ âdĩzó vólé tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ, tãlâ gólĩyî õrî ró ĩyî lédrẽ-lédrẽ ró zãâ
gbậdú ậdũkũ ãkó!”

Tã tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî pẽzó õjílã lídí Ãnĩtĩyókã 'álâ rî 'bá yî drí rî

19 Kậyị̃ lâŋõ drí 'dẽzó tã lẽ 'bá drị̃ị̃ Sĩtĩfánõ rî õdrã vósĩ rî sĩ, tã lẽ 'bá Yésũ 'á dũû
lậ'bû ĩyî trá vólé Yẽrõsãlémã 'ásĩ. Gólĩyî 'ásĩ, ãzâ 'bá yî nĩ trá cãlé gĩâ Fõnísĩyã 'álâ,
gõ'dá ũrûkậ 'bá yî Sãyĩpãrásĩ 'álâ, gõ'dá ũrûkậ 'bá yî ĩyíkâ Ãnĩtĩyókã 'álâ ró. Gõ'dá
võ rî 'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî, gólĩyî âtâ tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî trá cé õjílã Yúdậ yí kâ drí.
20 'Dĩî vósĩ rî, tã lẽ 'bá Yésũ 'á ãzâ 'bá yî gólĩyî â'dó 'bá Sãyĩpãrásĩ lé 'bá ró gõ'dá
Kĩrénẽ lé 'bá ró rî 'bá yí bê drí rãzó Ãnĩtĩyókã 'álâ. Gõ'dá gólĩyî câ bê tólâ rî, gólĩyî
drí tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ rî âtázó õjílã Yúdậ yí kâ drí gõ'dá kpá gólĩyî 'bậsúrú
ãzâ kâ võ rî 'dĩ 'á rî 'bá yî drí.
21 Nĩngá sĩ, Ôvârí drí mbârâkã fẽzó gólĩyî drí lôsĩ íyíkâ 'dĩ 'ẽzó, gõ'dá ĩtí rî, õjílã
dũû drí tã lẽzó tã âtî-âtî tãndí Kúmú Yésũ rî tãsĩ 'dî 'á. 'Dĩî rĩ'á õjílã Yúdậ yí kâ gõ'dá
kpá gólĩyî õjílã lídí ró rî 'bá yí bê.
22 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, õjílã kậnị̃sậ kâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî drí tã 'dî ârízó, ĩtí gólĩyî
drí Bãrãnábã rî jõzó nĩlí Ãnĩtĩyókã 'álâ tã rî 'dĩ mbị̃mbị̃ lâ ârílí.
23-24 Bãrãnábã rĩ'á õjílã tãndí 'î. Gólâ trá cú rĩ'á mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ
rî kâ bê dũû lậvũlị̃ kôrô. Ĩtí rî, gólâ lẽ tã trá tã âtî-âtî tãndí Kúmú Yésũ rî tãsĩ rî 'á
pị̃pị̃sị̃lị̃ ãlô sĩ. Nĩngá sĩ, gõ'dá gólâ câ bê trá Ãnĩtĩyókã 'álâ rî, gólâ ndrê trá kĩ, Ôvârí
fẽ ândrâ-tãndĩ trá tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí rõô. Tã 'dî tãsĩ rî, gólâ rĩ'á ãyĩkõ ró

ãmbá, gõ'dá gólâ drí õjílã rî 'dĩ 'bá yî ĩfĩ lâ yî îmbázó rĩlí zãã õjílã Kúmú Yésũ kâ ró pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, õjílã dũû ãzâ 'bá yî drí tã lẽzó kpá tã âtî-âtî tãndí Kúmú Yésũ rî tãsĩ 'dî 'á.

25 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Bãrãnábã lẽ lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽ ãzí ûsúlĩ. Gõ'dá tã rî 'dĩ tãsĩ rî, gólâ drí ngãzó Ãnĩtĩyókã 'ásĩ nĩlí lãvũlĩ jẽjẽ ró Tãrásõ 'álâ Sóõlõ rî lôndãlé.

26 Gõ'dá gólâ ûsúlĩ bê Sóõlõ rî, drílâ Sóõlõ rî ãdrĩzó kpãã ânĩlí Ãnĩtĩyókã 'álâ lôsĩ 'ẽ 'bá ãzí gólâkâ ró. Gõ'dá gólĩyî kpãrãtĩ drí fĩzó ĩyî õjílã kãnĩsã kâ 'á tólâ ndrô ãlô sĩ rĩ'á õjílã dũû îmbálé. Gõ'dá â'dô trá Ãnĩtĩyókã 'á tólâ, õjílã kãnĩsã kâ zĩzó ĩyî sĩsĩ lâ ró " 'krístõ 'bá" ' rî.

27 Gõ'dá kãyĩ 'dĩ 'bá yî sĩ rî, tã ãngũ 'bá ũrûkã Ôvârí kâ ró rî 'bá yî drí ânĩzó ĩyî Yẽrõsãlémã lésĩ nĩlí Ãnĩtĩyókã 'álâ.

28-30 Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí õjílã ãlô gólĩyî 'ásĩ zĩlĩ Ágãbã rî 'ẽzó âdrélé ûrû tã âtálé kĩ, lõfó õnjí tẽtẽ ãã'dô 'dẽ'á ãngó drĩ 'ásĩ ndrĩ. Ĩtí rî, gõ'dá õjílã kãnĩsã Ãnĩtĩyókã 'álâ rî kâ ârílí bê ĩyî úlĩ Ágãbã kâ 'dĩ rî, drílĩyî tã lẽzó ãdĩ ãmbá ĩyî nyãányâ kâ fẽlé õzõ gólĩyî drí îcálé fẽlé rî tí, ã'dô ró bê ĩyî ãdrúpĩ yî 'bãdrĩ Yũdãyã kâ 'álâ rî 'bá yî pãzó ĩ'dî sĩ lâ. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî drí ãdĩ rî 'dĩ û'dúzó ê'bélé võ ãlô 'á gõ'dá trõlé fẽlé Bãrãnábã yî drĩgã Sóõlõ bê, tãlâ gólĩyî õtrõ ró ãdĩ rî 'dĩ fẽlé õjílã ãmbâ-ãmbâ kãnĩsã kâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî drí. Lõfó õnjí tẽtẽ rî 'dĩ 'dê trá kãyĩ gólâ Kãlõdíyã drí 'bãzó drẽ kúmú ãngĩ Rómã kâ ró rî sĩ.

12

Tã gólâ mãlãyíkã drí Pétẽrõ rî ĩnjízó gãnĩmã 'ásĩ rî

1 Bãrãnábã yî Sóõlõ bê drẽ ĩyî rĩ'á zãã Ãnĩtĩyókã 'álâ rî, kúmú ãngĩ Ẽródẽ Ãgãrípã drí ngãzó rĩ'á lãŋõ fẽlé rõô drĩ-'bá kãnĩsã kâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî drí.

2 Gólâ 'bã tã trá õjílã drí Yãkóbã, Yõwánĩ rî ãdrúpĩ ró rî fũzó vólé lĩgú mbẽlẽsõ sĩ.

3 Gõ'dá gólâ ndrê bê trá kĩ, tã 'dî ũsû trá drĩ-'bá Yúdã yí kâ rî 'bá yî rú rî, gólâ drí kpá ngãzó tã õnjí ãzâ 'ẽlé. Gólâ 'bã tã lómígówá íyíkâ rî 'bá yî drí nĩzó Pétẽrõ rî rũlĩ. Pétẽrõ rî rũrũ 'dî â'dô trá kãyĩ kãrámã lãvũ-lãvũ kôrô rî kâ rî sĩ.*

4 Gõ'dá úrúlĩ bê Pétẽrõ trá rî, gólâ rî trõzó 'bãlé gãnĩmã 'á gõ'dá lómígówá mũdrĩ-drĩ-lâ-njĩ-kázíyá drí rĩzó ĩyî gólâ rî vó ndrẽlé, 'dĩĩ gólĩyî rĩ'á sû sû ĩtú-pá vósĩ cé.* Kúmú ãngĩ Ẽródẽ lẽ trá gólâ rî fũlĩ õjílã ândrá gímã lãfálé kãrámã lãvũ-lãvũ kôrô kâ rî vólé drĩ lâ 'ásĩ.

5 Ĩtí, gólâ drí Pétẽrõ rî âyézó ômbê-ômbê ró gãnĩmã 'á. Gõ'dá õjílã kãnĩsã kâ ĩyíkâ zãã rĩ'á Ôvârí rî ĩjí'á rãtáã 'ẽ'ẽ sĩ Pétẽrõ rî pãlé.

6 Gõ'dá ngãcĩ gólâ sĩsĩ kãyĩ gólâ Ẽródẽ drí tã lẽzó 'ẽzó Pétẽrõ rî fũlĩ rî sĩ rî, Pétẽrõ rĩ'á ã'dú kõ'á gãnĩmã 'á lómígówá rĩ gólâ rî ômbézó gã rú lâ yî nyãrĩ kãgã'dã sĩ rî lãfálé. 'Dĩĩ lómígówá ãzâ 'bá yî ĩyíkâ rĩ'á ãtĩ gólâ gãnĩmã kâ rî vó lâ ndrẽ'á.

7 Gõ'dá 'wãã mãlãyíkã Ôvârí kâ drí rû â'dázó, gõ'dá ngá î'ĩ drí võ îwázó kã'dâ-kã'dâ jó 'álé rî gãnĩmã kâ 'dĩ 'ásĩ. Gõ'dá mãlãyíkã 'dî drí ngãzó Pétẽrõ rî ôlólé ã'dú 'ásĩ. Gõ'dá mãlãyíkã rî 'dĩ drí tã âtázó Pétẽrõ drí kĩ nĩ rî, "Mí ngâ drẽ 'wãã ûrû." Gõ'dá nĩngá sĩ rî, nyãrĩ kãgã'dá-kágá'dâ gólâ rî ômbézó 'dĩ 'bá yî drí rû ĩnjízó gólâ rî drĩ ômbê 'ásĩ.

8 Gõ'dá mãlãyíkã 'dî drí tã âtázó kĩ nĩ rî, "Ní ômbê gásĩ ítá ániká 'dĩ kâ, gõ'dá ní sõ ró ká'bókã ániká 'dĩ 'bá yî ní pá." Gõ'dá Pétẽrõ ní drí tã âtálé 'dĩ 'ẽzó té ĩtí. Gõ'dá

* **12:3 12.3** Kãrámã rî 'dĩ úzĩ kpá kãrámã ãmbãtã ãkú ãkó rî nyã kâ. * **12:4 12.4** Lómígówá 'dĩ 'bá yî lô'bãzó võ 'ásĩ sû sû rĩlí ĩyî Pétẽrõ rî vó ndrẽlé ĩtú-pá njĩ-kázíyá kãyĩ kâ sĩ ĩtú vósĩ cé.

nĩngá sĩ rî, mãlãyíkã drí tã âtázó kĩ nĩ rî, “Ní sõ ítá ániká ą́ngı́ 'dĩ, gõ'dá ní ânĩ mã nĩ ró ní bê.”

9 Ĩtí, Pétẽrõ drí ngãzó 'dẽlé mãlãyíkã 'dî vó fõlé vólé gą̃ńı̨mą̃ 'ásĩ. Gõ'dá 'dĩî gólâ ńı̨ı́ kô ngãtá tã gólâ mãlãyíkã 'dî drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ rĩ'á tã pą̃tı̨ı̨́ 'î yã rî. Pétẽrõ ı̨sũ íyíkâ kĩ nĩ rî, yí ãã'dô rĩ'á âbĩ'á.

10 Gõ'dá gólĩyî ngâ bê âfõlé rî, gólĩyî nĩ sı̨sı̨ kôrô jó tı̨lı̨́-tı̨ gą̃ńı̨mą̃ gólâ Pétẽrõ rî ômbézó 'á lâ rî tı̨ sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, gólĩyî drí nĩzó kôrô jó tı̨lı̨́-tı̨ ãzâ lómígówá ãzâ 'bá yî drí kpá rĩzó âdrélé rî 'álâ. Ą̃dũkũ lâ ró rî, gólĩyî drí âcázó ą́tı̨ tı̨ ą̨dı̨ ró ãgã ą́ngı́ bẽlé bẽ ą̃'dı̨́-drı̨ gą̃ńı̨mą̃ kâ rî kâ tı̨, gõ'dá fõlé vólé nĩ'á ją̃rı̨bą̃ 'álâ. Ą́tı̨ rî gógó 'dĩ rĩ'á ą̨dı̨ njı̨̃nj̃ı ró rî 'ásĩ. Bê kpálé ĩtí rî, ą́tı̨ rî 'dĩ drí rû nj̃ı̨zó hõwéẽ, tãlâ 'dĩî gólĩyî drí îcázó cú fõlé ĩví 'álâ gõ'dá nĩlí lątı̨ ą́ngı́ ją̃rı̨bą̃ kâ rî 'ásĩ. Nĩngá sĩ, nyĩî ró, mãlãyíkã 'dî drí ą̨vı̨̃zó Pétẽrõ lą̃gą́tı́ sĩ.

11 Nĩngá sĩ, Pétẽrõ nı̨̃ tã â'dó 'bá yí drí 'dĩ trá, gõ'dá ĩ'dî gólâ drí tã âtázó kĩ nĩ rî, “Ngbãângbânõ rî, má nı̨̃ trá pą̃tı̨ı̨́ kĩ, Ôvârí âjô mãlãyíkã íyíkâ trá ámâ pãlé Ẽródẽ drı́gą́ sĩ, gõ'dá kpá rû îzã gólâ drı̨̃-'bá gólĩyî Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî drí 'ẽ'á 'ẽlâ má drí rî 'bá yî 'ásĩ.”

12 'Dĩî vósĩ, Pétẽrõ nı̨̃ bê trá kĩ, pą̃tı̨ı̨́ Ôvârí pâ yî trá rî, gólâ drí ngãzó nĩlí Yõwánĩ ãzâ gólâ kpá rĩ'á zı̨̃lâ Márãkõ rî ândrê lâ Mãríyã drí 'bã 'álâ. Gõ'dá 'dĩî õjílã dũû ką̃ńı̨są̃ kâ ê'bê rû ĩyî trá tólâ, gõ'dá rĩ'á ĩyî rú'bą́ lô'bã'á Ôvârí drí Pétẽrõ rî pãzó bê.

13 Gõ'dá Pétẽrõ drí ngãzó ą́tı̨ tı̨ ą̃'dı̨́-drı̨ 'dî kâ gãlé kõwã-kõwã, gõ'dá ízámvá ãzâ gólâ rĩ 'bá lôsĩ 'ẽlé 'bã 'dî 'á zı̨̃lı̨́ Ródã rî drí ngãzó ânĩlí ą́tı̨ tı̨ 'álâ õjílã ą́tı̨ tı̨ gã 'bá 'dĩ ńı̨lı́.

14 Gõ'dá Pétẽrõ zı̨̂ lą̃zı̨ bê rî, ízámvá rî 'dĩ drí ngãzó gólâ rî gbórókõ ńı̨lı́. Gõ'dá ãyĩkõ drí cĩzó ízámvá rî 'dĩ rú rõô, drílâ ngãzó rãlé gõlé tã lâ âtálé õjílã ãzâ 'bá yî drí cú ĩtí drẽ ą́tı̨ nj̃ı ãkó. Gólâ kĩ gólĩyî drí rî, “Pétẽrõ ĩ'dî rĩ'á âdré'á ĩví 'á tólâ.”

15 Ĩtí rî, õjílã 'dî 'bá yî drí ngãzó tã âtálé ízámvá rî 'dĩ drí kĩ, “Nî lîfõ-lîfõ.” Gõ'dá ízámvá 'dĩ drí njũzó zãã rĩ'á tã âtálé õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Tã pą̃tı̨ı̨́ ró, Pétẽrõ ĩ'dî rĩ'á âdré'á tólâ.” Gõ'dá gólĩyî drí tã lôgõzó kĩ nĩ rî, “'Dĩî â'dó Pétẽrõ ĩ'dî kô, 'dĩî rĩ'á mãlãyíkã gólâ rĩ 'bá gólâ rî vó ndrẽlé rî ĩ'dî.”

16 Gõ'dá 'dĩî Pétẽrõ íyíkâ drẽ zãã rĩ'á ą́tı̨ tı̨ gã'á. Ą̃dũkũ lâ ró rî, gólĩyî drí ą́tı̨ 'dî nj̃ı̨zó gõ'dá Pétẽrõ rî ndrẽzó, gõ'dá tı̨ lâ yî drí ą̃'dı̨́zó ndrú.

17 Gõ'dá nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí ngãzó drı̨ îngálé îyálé gólĩyî drí, tãlâ gólĩyî õrî ró bê njũrũ. Gõ'dá drílâ ngãzó tã gólâ Ôvârí drí íyî âtrõzó vólé gą̃ńı̨mą̃ 'ásĩ rî ngĩlí gólĩyî drí. Gõ'dá gólâ drí kpá tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Mĩ ngî tã rî nõ drı̨̃-'bá ãmákâ Yãkóbã* drí gõ'dá kpá ãmâ ãzí-ãzí yî drí.” Nĩngá sĩ, gólâ drí ngãzó nĩlí võ ãzâ 'bá yî 'ásĩ.

18 Gõ'dá võ âfõ bê ą̨wúlı̨ rî, gą̃ńı̨mą̃ 'álâ rî, lómígówá 'dĩ 'bá yî trá 'dó ũrı̨̃ ândrê bê, tãlâ gólĩyî ûsú Pétẽrõ jó 'álé ĩyíkâ rî 'á kô'dáwá. Gólĩyî nı̨̃ı̨ tã gólâ rû 'ẽ 'bá Pétẽrõ drí rî kô.

19 Nĩngá sĩ, Ẽródẽ drí tã 'bãzó gólĩyî drí nĩlí Pétẽrõ rî ndãlé, gõ'dá gólĩyî ûsú gólâ kô'dáwá. Ĩtí rî, Ẽródẽ drí gólĩyî tı̨ trı̨̃zó rõô tã ı̨jı̨̂-ı̨jı̨̂ sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ, drílâ tã 'bãzó ã'dô ró gólĩyî ûfúzó vólé.

Tólâ sĩ, Ẽródẽ drí ngãzó nĩlí vólé 'bą̃drı̨̃ Yũdą́yą̃ kâ 'dĩ 'ásĩ nĩlí rĩlí Sẽsãréyã 'álâ.

Tã Ôvârí drí kúmú ą́ngı́ Ẽródẽ rî fũzó rî

20 'Dĩî vósĩ rî, kúmú ą́ngı́ Ẽródẽ rî fĩî drí gĩzó õjílã Tírã kâ rî 'bá yî rú Sĩdónã bê. Nĩngá sĩ, õjílã ją̃rı̨bą̃ rı̨̃ 'dî 'bá yí kâ drí ngãzó nĩlí ĩyî Ẽródẽ rî ngálâ ą̃wą̃ gólâ 'á 'dĩ, sı̨

* **12:17 12.17** ***Yãkóbã*** Yãkóbã rî nõ rĩ'á Yésũ rî ą̨drúpı̨̃ ĩ'dî. Gólâ rĩ'á drı̨̃-'bá ką̃ńı̨są̃ Yẽrõsãlémã 'álâ rî kâ ĩ'dî.

lâ ą̃'dı́ı́. Sı́sı́ lâ ró rî, gólĩyî gî õjílã* gólâ rĩ 'bá 'bã kúmú ą́ngı́ Ẽródẽ kâ vó lâ ndrẽlé rî Ị̃fı́ lâ, tãlâ gólâ õpâ ró bê ĩyî rû ê'bê ĩyíkâ 'dĩ vó lâ rãlé. Õjílã rî 'dĩ 'bá yî ĩjî ĩyî tã gólâ tı́ tã ą̃'dı́ 'bãzó ĩ'dî gólĩyî lãfálé Ẽródẽ bê, tãlâ ã'dô ró îcâ-îcâ ró õjílã ĩyíkâ drí ą̃drúgú gĩzó 'bą̃drı̃ Ẽródẽ kâ nõ 'ásĩ.

21 Ĩtí rî, kúmú Ẽródẽ drí ngãzó ką̃yı̃ rû ê'bê kâ 'dĩ îyálé trą̃. Gõ'dá ką̃yı̃ rî 'dĩ tú rî, gólâ drí ngãzó ítá íyíkâ kũmũ kâ sõlé, gõ'dá nĩzó rĩlí kı́tı̃ íyíkâ kũmũ kâ rî drı̃ı̃. Gõ'dá nĩngá sĩ, drílâ tã âtázó õjílã drí ndrĩ.

22 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã ârílí bê úlı́ gólâkâ 'dĩ 'bá yî rî, gólĩyî drí ngãzó gólâ rî ı̃nj̃ılı́ rõô kĩ nĩ rî, “Nõô â'dó kô rĩ'á õjílã mvá 'î úlı́ âtá'á, gólâ rĩ'á ôvârí 'î.”

23 Nĩngá sĩ, mãlãyíkã Ôvârí kâ drí ânĩzó 'wãâ gólâ rî 'bãlé â'dólé ngá lãzé ró, ı̃'bû drí gólâ rî nyãzó kôrô drãlé ĩndí-ĩndí ró ą̃wą̃lą̃ką̃ íyíkâ 'dĩ bê, tãlâ gólâ âyê õjílã íyî lûyı́lı́ ĩ'dî, õzõ Ôvârí kâtí cú ĩtí, tã âtá ãkó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, rĩ'á cé Ôvârí ĩ'dî õjílã drí lûyı́lı́.

Tã gólâ tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí lĩzózó â'dólé dũû rî

24 Ką̃yı̃ 'dĩ 'bá yî sĩ rî, tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ rî drí lą̃'búzó. Gõ'dá õjílã dũû drí tã lẽzó 'á lâ. Tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí âcázó â'dólé dũû.

25 Gõ'dá tólâ sĩ, Bãrãnábã yî Sóõlõ bê ndẽ ĩyî lôsĩ ĩyíkâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî bê rî, gólĩyî drí ngãzó gõlé Ãnĩtĩyókã 'álâ. Gõ'dá gólĩyî drı̃ Yõwánĩ zı̃lı́ Márãkõ 'dĩ kpãâ ĩyí bê.

13

Tã Bãrãnábã yî njĩzó Sóõlõ bê jõlé võrã bê Yésũ rî tãsĩ rî

1 Ãnĩtĩyókã gólâ 'bą̃drı̃ Sírĩyã kâ rî 'álâ rî 'á rî, õjílã ką̃ı́są̃ kâ rî 'bá yî lãfálé rî, tã ą̃ngũ 'bá Ôvârí kâ ũrûką̃ 'bá yî bê rĩ'á ĩyî gõ'dá kpá Ị̃fı́ îcí 'bá úlı́ Ôvârí kâ sĩ rî 'bá yí bê. Rú lâ yî rĩ'á Bãrãnábã gõ'dá Sĩmónã gólâ zı̃lı́ Nĩgérẽ rî, gõ'dá Lũkı́yą̃ õjílã Kĩrénẽ kâ ró rî, gõ'dá kpá Mãnéyã gólâ â'dó 'bá trá lą̃mû-ãzí kúmú Ẽródẽ Ãnĩtípã kâ ró 'dĩmvã gólĩyíkâ 'á rî, gõ'dá ãzâ lâ drí â'dózó Sóõlõ ĩ'dî.

2 Gõ'dá ką̃yı̃ ãzâ sĩ, õjílã ką̃ı́są̃ kâ õtírĩ ĩyî rĩî Ôvârí Yãkóvã rî îrátãlé, gõ'dá kpá rĩzó 'álé 'ã'í ró ngá nyã ãkó rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Mĩ nã Bãrãnábã yî Sóõlõ bê lôsĩ 'ẽ 'bá ámákâ ró, tãlâ gólĩyî õlą̃mû ró võ 'ásĩ ndrĩ lôsĩ gólâ má drí 'bãlé gólĩyî drí rî 'ẽlé ĩ'dî.”

3 Ĩtí, õjílã ką̃ı́są̃ kâ 'dĩ 'bá yî drí tã 'dî drı̃ lâ lẽzó. Gõ'dá ką̃yı̃ ãzâ sĩ, drílĩyî rĩzó kpá ó'dí ĩyî 'álé 'ã'í ró gõ'dá rãtáã 'ẽzó, gõ'dá drílĩyî drı̃ 'bãzó Bãrãnábã yî drı̃ı̃ Sóõlõ bê ândrâ-tãndĩ ró, gõ'dá gólĩyî jõzó nĩlí ą̃cı́ gólĩyíkâ 'dĩ 'á lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽlé.

Tã gólâ Bãrãnábã yî Sóõlõ bê drí tã lôgõzó ójó ãzâ drı̃ı̃

Sãyĩpãrásĩ 'álâ rî

4 Nĩngá sĩ, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ jólé bê Bãrãnábã yî Sóõlõ bê nĩlí rî, gólĩyî drí ngãzó nĩlí ją̃rı́bą̃ Są̃lũsı́yą̃ kâ Ị̃mvû ândrê gãrã drı̃ 'á rî 'álâ. Gõ'dá tólâ sĩ rî, gólĩyî drí ngãzó nĩlí kõlóngbõ sĩ 'bą̃drı̃ zı̃lı́ Sãyĩpãrásĩ rî 'álâ.

5 Ĩtí rî, gólĩyî drí cãzó ją̃rı́bą̃ zı̃lı́ Sãlámĩ rî 'álâ, gõ'dá rĩlí ĩyî rĩ'á úlı́ Ôvârí kâ pẽ bê jó gólĩyî õjílã Yúdą̃ yí kâ drí rĩzó tã Ôvârí kâ ârílí tólâ nã 'bá yî 'ásĩ. Gõ'dá Yõwánĩ Márãkõ nĩ 'bá kpãâ gólĩyí bê rî bê, rĩ'á gólĩyî pãlé lôsĩ 'ẽ'ẽ sĩ.

6 Nĩngá sĩ, 'bą̃drı̃ Sãyĩpãrásĩ 'dĩ 'á tólâ rî, gólĩyî drí ngãzó nĩlí pá sĩ Sãlámĩ 'ásĩ cãlé bũúũ ją̃rı́bą̃ Páfõ rî 'álâ. Nĩngá rî, gólĩyî drí ójó õnjõ 'bá ãzâ kĩ 'bá nĩ rî, yí ãâ'dô tã

* **12:20 12.20** Õjílã drílĩyî Ị̃fı́ lâ gĩlí trá 'dĩ rú lâ Bãlãsétõ.

ậngũ 'bá Ôvârí kâ ĩ'dî rî ûsúzó. Gólâ rĩ'á õjílã Yúdậ yí kâ 'î rú lâ Bãrã-Yásõwã. Gólâ rî rú ãzâ kpá rĩ'á Ẽlímã, tã ífí lâ drí â'dólé kĩ, ójó rî.

7 Gólâ rĩ'á lậmû-ãzí kúmú Rómã lé 'bá kâ gólâ rĩ 'bá 'bậdrị̃ 'dî drị̃lị́ rî kâ. Kúmú rî 'dĩ rú lâ rĩ'á Sẽrãgíyã Póõlõ, gólâ rĩ'á ãgô tã nị̃ 'bá 'î. Gõ'dá nĩngá sĩ, kúmú rî gógó 'dĩ drí ngãzó Bãrãnábã yî Sóõlõ bê ậzị́lị́ ânĩlí yí ngálâ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ 'dĩ ngĩlí yí drí.

8 Gõ'dá ójó rî 'dĩ drí ngãzó Bãrãnábã yî tị̃ ânyálé Sóõlõ bê, tãlâ ã'dô ró bê kúmú 'dĩ õzó kô tã lẽlẽ íyíkâ 'bãâ tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ 'dî 'á.

9 Gõ'dá nĩngá sĩ, Sóõlõ gólâ zị̃lị́ kpá Póõlõ rî drí võ ndrẽzó mbị̃ ójó rî 'dĩ ngálâ tã ịsũ õnjí ójó 'dĩ kâ nị̃zó, tãlâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ sõ mbârâkã trá Sóõlõ 'á.

10 Gõ'dá drílâ tã âtázó ójó rî 'dĩ drí kĩ nĩ rî, “Nî Sãtánã rî mvá nõ! Nî rĩ'á ậjú-'bá-ãzí tã ndrĩ â'dó 'bá tãndí rî kâ 'î. Nî rĩ'á õjílã âdó 'bá 'î, gõ'dá rĩzó ậdị̃ gólĩyíkâ nyãlé! Ní rî kárá rĩ'á tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ rî ôjálé 'bãlé â'dólé õnjõ ró!

11 Ngbãângbânõ rî, má âtâ ní drí kĩ, Ôvârí Yãkóvã rî drị́ 'ẽ'á lâŋõ fẽlé ní drí. Gólâ â'dô ánî 'bã'á â'dólé lị̃fị́ ãkó, tãlâ ní õzó ngá ãzãkã ndrẽê kô'dáwá ãlôwálâ tãkõ.”

Nĩngá sĩ, 'wãâ võ drí ậnị́zó ậmvũ ójó rî 'dĩ lị̃fị́. Gõ'dá drílâ ngãzó nĩ'á õjílã ậnjú bê ã'dô ró íyî sẽlé, tãlâ gólâ trá kũdũ-kũdũ ró.

12 Gõ'dá nĩngá sĩ, kúmú rî 'dĩ ndrélé bê tã rî 'dĩ rû 'ẽ'á rî, gólâ rî tị̃ ậ'dị̃ trá mbârâkã 'dî tãsĩ drílâ tã lẽzó. Gõ'dá ĩtí rî, drílâ rû jãzó tã lẽlé tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ 'dî 'á.

Tã gólâ Póõlõ yî Bãrãnábã bê drí 'ẽlé Ãnĩtĩyókã ãzâ gólâ â'dó 'bá ãnyî 'bậdrị̃ zị̃lị́ Pĩsĩdíyã rî 'álâ rî

13 Gõ'dá tólâ sĩ, Póõlõ yî drí ngãzó ĩyî ãzí-ãzí yí bê lị̃mvû ândrê drị̃ mbãlé kõlóngbõ sĩ Páfõ rî âyézó 'á'á lé drị̃ ãzâ rî lésĩ nĩzó Pẽrógã gólâ â'dó 'bá jậrị́bậ ró 'bậdrị̃ zị̃lị́ Pãmbĩlíyã kâ rî 'álâ. Nĩngá sĩ, Yõwánĩ Márãkõ âyê gólĩyî tólâ, gõ'dá ngãzó gõlé Yẽrõsãlémã 'álâ.

14 Gõ'dá Póõlõ yî Bãrãnábã bê drí ngãzó Pẽrógã rî âyélé nĩzó zãâ cãlé Ãnĩtĩyókã ãzâ gólâ â'dó 'bá ãnyî 'bậdrị̃ zị̃lị́ Pĩsĩdíyã rú rî 'álâ. Gõ'dá kậyị̃ gólâ rãtáã Yúdậ yí kâ kâ sĩ rî, gólĩyî drí ngãzó nĩlí jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rî 'álâ, gõ'dá rĩlí ĩyî vũdrị́ ãâ'dâ ró ĩyî tã bê kĩ, yĩ lẽ õjílã lị̃fị́ îmbálé.

15 Gõ'dá tã 'bã'bã gólâ Músậ drí îgĩlí gõ'dá kpá tã îgĩ gólĩyî tã ậngũ 'bá Ôvârí kâ rî 'bá yî drí îgĩlí rî 'bá yî zị̃zị̃ lâ vósĩ rî, drị̃-'bá gólĩyî jó tã Ôvârí kâ ârî kâ 'álâ 'dĩ 'bá yí kâ drí ngãzó Póõlõ yî Bãrãnábã bê ậzị́lị́ ânĩlí tã pẽlé ĩyî drí. Gólĩyî kĩ, “Ãmâ ậdrúpị̃ yî, õzõ nĩ ã'dô cú úlị́ ãzâ bê mbârâkã sõlé õjílã 'á rî, mã lô'bã rú'bậ ãnî drí, nĩ âtâ.”

16 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ drí ngãzó ûrû, gõ'dá íyî drị́ îngázó ûrû, tãlâ gólĩyî õrî ró bê njũrũ tã ârílí yí tị́ sĩ, gõ'dá gólâ kĩ gólĩyî drí rî, “Ãnî õjílã ãmákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ gõ'dá kpá ãnî õjílã lídí ró gólĩyî Ôvârí rî ịnjị̃ 'bá rî yî, nĩ ârî tã má sị́lị́ sĩ nô.

17 Mĩ nị̃ trá dódó kĩ, Ôvârí gólâ ãmâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drí rĩ'á ịnjị̃lâ rî, gólâ ĩ'dî ãmâ ậ'bịyậ yî njĩ 'bá â'dólé õjílã íyíkâ ró rî. Kậyị̃ gólĩyî drí 'bãzó drẽ rĩ'á ngá ãwã ró Mậsị̃rị̃ 'álâ rî, gólâ 'ê gólĩyî trá lûtị́lị́ âcálé dũû õrĩ mbârâkã bê rî ró. Gõ'dá tólâ sĩ, gólâ drí gólĩyî âtrõzó vólé Mậsị̃rị̃ 'ásĩ mbârâkã íyíkâ sĩ.

18 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, gólĩyî â'dô bê kpálé ârîmâ ãkó rî, gólâ rî trá 'â ậ'dị́ bê gólĩyî tãsĩ ndrô nyâ'dî-rị̃ sĩ, 'dĩî gólĩyî drí rĩzó drẽ rĩlí õmã 'álâ võ 'ã'í 'á, nĩ'á võ kpã bê nĩngá kô nĩngá rî.

19 Nĩngá sĩ, gólâ 'ê gólĩyî tã trõlé vólé ậwậ sĩ 'bậsúrú gólĩyî njị̃-drị̃-lâ-rị̃ rĩ 'bá rĩlí 'bậdrị̃ zị̃lị́ Kãnánã rî 'álâ rî 'bá yî drịgậ sĩ, tãlâ yí fẽ ró 'bậdrị̃ rî 'dĩ gólĩyî nyãányâ kâ ró.

20 Tã 'dî 'bá yî 'ê rû trá ndrĩ ĩtí ndrô kámá-sû-nyâ'dî-rị̃-drị̃-lâ-ngâ-mûdrị́ sĩ.

"Gõ'dá Ôvârí drí tã kĩ 'bá ãzâ 'bá yî lô'bãzó ãlô-ãlô gólĩyî drı̃lı̨ íyî lı̃fı̨ ró bũúũ âcálé ką̣yı̨ tã ạ̃ngũ 'bá gólâkâ Sãmõwélẽ kâ rî sĩ.
21 Nĩngá sĩ, ką̣yı̨ Sãmõwélẽ drí â'dózó drẽ gólĩyî drı̃lı̨ tã ạ̃ngũ 'bá ró rî, gólĩyî drí gólâ
rî ĩjízó, tãlâ Ôvârí õ'bã ró bê õjílã ãzâ â'dólé kúmú ạ̃ngı̨ ró ĩyî drı̃lı̨ ndrĩ. Ĩtí, Ôvârí drí
ámâ rú-ãzí Sóõlõ Kísĩ rî mvá ró rî njĩzó â'dólé kúmú ạ̃ngı̨ ró gólĩyî drı̃lı̨. Sóõlõ rî 'dĩ
rĩ'á 'bạ̃súrú Bẽnjĩmónã kâ 'ásĩ, gõ'dá gólâ rî trá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drı̃lı̨ ndrô nyâ'dî-rı̃
sĩ.
22 Gõ'dá 'dĩî vósĩ, Ôvârí drí Sóõlõ rî nãzó vólé, tãlâ Sóõlõ ârí tã Ôvârí kâ kô, gõ'dá
drílâ Dạ̃wúdı̃ rî 'bãzó ĩ'dî â'dólé kúmú ạ̃ngı̨ ró. Tã Dạ̃wúdı̃ kâ 'bã Ôvârí â'dólé ãyĩkõ
ró, gõ'dá drílâ úlı̨ nõ 'bá yî âtázó Dạ̃wúdı̃ rî tãsĩ. Gólâ kĩ nĩ rî, 'Dạ̃wúdı̃ Yésẽ rî mvá
rî tã 'bã mâ trá â'dólé ãyĩkõ ró. Tãlâ gólâ rî trá tã gólĩyî má drí lẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî ndrĩ.'
23 "Ámâ ạ̃drúpı̃ yî, má lẽ tã âtálé ãnî drí Dạ̃wúdı̃ rî ózõwá gólâ â'dó 'bá ãmbá ró rî
tãsĩ. Rú lâ Yésũ. Gólâ ĩ'dî rĩ'á Ôvârí drí âjólé õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ pãlé tã õnjí gólĩyíkâ rî
'bá yî 'ásĩ, õzõ gólâ drí tã lâ 'bãlé trá ạ̃kû ró nã 'bá yî sĩ rî kâtí rî ĩ'dî.
24 Gõ'dá drẽ sı̨sı̨ Yésũ ĩtõó tã 'ẽ'ẽ íyíkâ tã pẽpẽ kâ ı̃nyą̣kú drı̃ı̨ rî kô rî, Yõwánĩ ngâ
trá rĩ'á tã pẽlé õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drí kĩ nĩ rî, gólĩyî ãâdĩ drı̃ tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî
'ásĩ, gõ'dá nĩngá sĩ, yí îbábátízã ró gólĩyî bê.
25 'Dĩî vósĩ, gõ'dá Yõwánĩ â'dólé bê 'ẽ'á tã 'ẽ'ẽ 'bãlé yí drí 'ẽlé rî ndẽlé rî, gólâ kĩ
õjílã drí rî, 'Nĩ ı̃sũ ãníkâ bê rî, mâ ã'dî ĩ'dî yã? Má â'dó kô rĩ'á 'díyî pã 'bá ãnî drí
rĩ'á tẽlâ rî ĩ'dî. Nĩ ârî drẽ, õjílã ãzâ rĩ'á ânĩ'á nõngá 'díyî pã 'bá ró ámâ vólé drı̃ 'ásĩ.
Ãmbã gólâkâ rî lą̣vũ kôrô ámákâ rî drı̃ı̨ sĩ. Má îcá kô zı̃lı̨ õjílã tãndí ró ngbãâ ká'bókã
gólâkâ pá 'á rî ângílí vólé.'
26 "Ĩtí, má âtâ ãnî drí ámâ ạ̃drúpı̃ yî, ãnî Ãbãrãyámã rî ózõwá yî ró rî yî, gõ'dá kpá
ãnî õjílã lídí ró rĩ 'bá Ôvârí rî ı̃nj̃ılı̨ rî 'bá yî, ãmâ ĩ'dî rĩ'á gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé tã õjílã
pã kâ tã õnjí 'ásĩ nõ âjózó drílĩyî rî 'bá yî ĩ'dî.
27 Tãlâ õjílã Yẽrõsãlémã kâ drı̃-'bá ĩyíkâ rî 'bá yí bê nı̃ı̨ kô kĩ nĩ rî, Yésũ ĩ'dî rĩ'á 'díyî
pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé trá ãngó nõ drı̃ı̨ rî ĩ'dî. Gólĩyî rî trá tã âtî-âtî tãndí gólâ tã
ạ̃ngũ 'bá yî drí ĩgĩlí ĩyî trá ạ̃kû ró nã 'bá yî sĩ rî zı̃lı̨ ką̣yı̨ rãtáã kâ vósĩ cé. Ã'dô kpálé
ĩtí rî, tã ífí tã âtî-âtî tãndí 'dĩ kâ fí gólĩyî drı̃ı̨ kô. Ĩ'dî tãlâ gólĩyî rĩ'á cú ĩtí tã lâ nı̃ ãkó,
gólĩyî drí Yésũ rî ạ̃lı̃ ãŋõzó fũlı̨. Ĩtí rî, gólĩyî drí úlı̨ tã ạ̃ngũ 'bá 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ 'ẽzó
â'dólé tã pạ̃tı̃ı̨ ró.
28 Kpálé gólĩyî ûsúlı̨ bê tã õnjí Yésũ drí 'ẽlé trá tã kĩzó gólâ rú gólâ rî fũzó tã lâ tãsĩ
kô'dáwá rî, gólĩyî drí kúmú Pĩlátõ rî ı̃jízó, tãlâ Yésũ rî 'bãlé úfû ró bê.
29 "Tólâ sĩ, gólĩyî drí tã ndrĩ gólĩyî tã ạ̃ngũ 'bá drí âtálé trá kĩ'á nĩ rî, â'dô â'dó'á
Yésũ rú rî 'ẽzó. Ạ̃dũkũ lâ ró rî, gólĩyî drí gólâ rî ı̃pázó fê lą̣lı̨-lą̣lı̨ drı̃ı̨ drãlé vólé. 'Dĩî
vósĩ, gólĩyî drí ãvõ lâ trõzó vólé fê lą̣lı̨-lą̣lı̨ drı̃ı̨ sĩ, gõ'dá nĩzó 'bãlâ ũgı̨ gólâ rĩzó ãvõ
'bãlé rî 'á.
30 Gõ'dá Ôvârí 'ê gólâ kpá trá lîdrílí vólé õdrã rî 'dĩ 'ásĩ.
31 Vó lâ 'ásĩ, gólĩyî nĩ 'bá trá sı̨sı̨ lâ sĩ gólâ bê 'bạ̃drı̃ Gãlĩláyã kâ rî 'ásĩ jạ̃rı̨bạ̃
Yẽrõsãlémã kâ rî 'álâ rî ndrê ĩyî gólâ trá kpá ó'dí ką̣yı̨ dũû sĩ. Ngbãângbânõ õjílã
rî 'dĩ 'bá yî trá rĩ'á tã âtá'á õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drí ndrĩ tã rî 'dĩ tãsĩ.
32 "Gõ'dá ã'dô ãmâ tãsĩ rî, mã ânĩ trá tã âtî-âtî tãndí Ôvârí ngá lésĩ nô âtálé ãnî drí,
tãlâ mĩ nı̃ ró bê kĩ, tã gólâ Ôvârí drí âtálé trá ãmâ ạ̃'bı̨yą̣ yî drí kĩ nĩ rî, yí â'dô 'ẽ'á lâ
rî,
33 gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ 'ê trá ãmâ gólĩyî ózõwá yî drí. Gólâ 'bã Yésũ trá
lîdrílí õdrã 'ásĩ. Úlı̨ rî Ôvârí kâ 'dĩ trá rĩ'á îgĩ-îgĩ lâ ró Lôngó rı̃ lâ ró Yésũ rî tãsĩ rî 'á.
Lôngó rî rĩ'á nõtí,

13:22 13.22 1 Sãmõwélẽ 13.14; Ĩsáyã 44.28.

‘Ãndrõ nô 'ásĩ rî, õjílã â'dô tã nj̃'á.
Nî rĩ'á ámâ mvá 'î lôsĩ ámákâ 'ẽlé.’

Lôngó 2.7

34 Nĩngá sĩ, Ôvârí âtâ úlị nõ 'bá yî trá ậkû ró nã 'bá yî sĩ Yésũ rî lîdrî-lîdrî õdrã 'ásĩ rî tãsĩ kĩ nĩ rî, gólâ rî ãvõ õŋá kô'dáwá. Gólâ kĩ,
‘Tã pậtj̃ị ró, tã tãndí gólĩyî má drí tã lâ 'bãlé trá Dậwúdị̃ drí kĩ nĩ rî,
má â'dô 'ẽ'á lâ gólâ rî ózõwá yî drí rî, má â'dô 'ẽ'á lâ ãnî drí.’

Ĩsáyã 55.3

Tã tãndí 'dĩ rĩ'á ĩ'dî nõ, Yésũ lîdrî trá õdrã 'ásĩ lédrẽ-lédrẽ ró â'dólé tã êdé 'bá ró õjílã lãfálé Ôvârí bê rî 'á.
35 Tã rî 'dĩ tãsĩ, Dậwúdị̃ drí kpá úlị âtázó Ôvârí drí kĩ nĩ rî,
‘Ní îcá kô rû ị̃'bũ 'bá tãndí áníkâ rú'bậ ĩnyĩrĩkõ lâ âyélé ŋãlé ló'dé 'á.’

Lôngó 16.10

36 Úlị 'dĩ 'bá yî îcá kô â'dólé Dậwúdị̃ rî tãsĩ, tãlâ mã nj̃ trá kĩ nĩ rî, Dậwúdị̃ 'ê trá tã gólâ Ôvârí drí lẽlé trá gólâ drí 'ẽlé drẽ gólâ rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró rî ĩ'dî. 'Dĩî vósĩ, gólâ drí drãzó, gõ'dá gólâ rî ãvõ trõzó 'bãlé ậ'bịyậ lâ yî lậgậtị, gõ'dá gólâ rî ãvõ drí ŋãzó ŋãŋã.
37 Gõ'dá rĩ'á Yésũ ĩ'dî gólâ Ôvârí drí 'ẽlé lîdrílí õdrã 'ásĩ rî. Gólâ rî ãvõ ĩ'dî gólâ ŋã 'bá kô'dáwá ló'dé 'á rî. Ĩ'dî ĩtí, úlị Dậwúdị̃ kâ 'dĩ 'bá yî rĩ'á Yésũ rî tãsĩ. Â'dó kô yî Dậwúdị̃ rî tãsĩ.
38 “Ámâ ậdrúpj̃ yî, tã nô õfî ãnî drj̃ị̃, õzõ nĩ õlẽ tã Yésũ 'á rî, Ôvârí â'dô îcá'á tã õnjí ãníkâ âyélé.
39 Sísị nã rî sĩ, tã 'bã'bã Músậ kâ rî îcá kô ãnî 'bãlé â'dólé drj̃-bậlậyị̃ ró tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî 'ásĩ, gõ'dá õjílã gólâ tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî gólâ trá rĩ'á drj̃-bậlậyị̃ ró lâŋõ tã õnjí gólâkâ rî 'bá yí kâ 'ásĩ ndrĩ.
40-41 Ĩtí rî, má âtâ ãnî drí nõtí. Ãnî lj̃fị̃ õmbâ ãnî rú, tãlâ tã gólĩyî Ôvârí drí âtálé trá ậkû ró nã sĩ tã ậngũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî tị sĩ rî õzó rû 'ẽê ãnî drí kô. Gólĩyî âtâ trá kĩ nĩ rî,
‘Ãnî õjílã gólĩyî úlị gólĩyî ámákâ ró rî gũ 'bá gũgũ rî 'bá yî, 'dõvó nĩ ndrê,
gõ'dá ãnî tị ậậ'dị̃ ró, tãlâ tã gólâ má drí 'ẽ'á 'ẽlâ kậyị̃ ãníkâ rî 'bá yî sĩ rî,
õzõ kpálé õjílã ãzâ õngî tã ífí lâ ãnî drí rî, nĩ îcá kô tã lẽlé 'á lâ.
Ĩtí rî, 'dõvó, nĩ ôdrã, tãlâ nĩ ârí tã kô'dáwá.’ ”

Hãbákã 1.5

Nõô rĩ'á tã âtâ-âtâ ậdũkũ Póõlõ kâ ĩ'dî.
42 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ yî Bãrãnábã bê ngâ ĩyî bê nĩlí vólé jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rî 'ásĩ úlị 'dĩ vósĩ rî, õjílã drí ngãzó gólĩyî ậzịlị, gólĩyî ãâgõ ró kpá ó'dí kậyị̃ njị̃-drj̃-lâ-rj̃ vósĩ, kậyị̃ ãzâ rãtáã kâ rî sĩ â'dólé tã gólĩyî 'dĩ 'bá yî ĩtõ lâ ngĩlí ó'dí ĩyî drí.
43 Nĩngá sĩ, õjílã drí ngãzó lậ'búlị vólé jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rî 'ásĩ gõlé 'bã 'ásĩ. Gõ'dá õjílã dũû gólĩyî lãfálé 'ásĩ â'dó 'bá Yúdậ yî ró gõ'dá kpá õjílã lídí* ró rî 'bá yî drí ngãzó nĩlí ĩyî Póõlõ yî vósĩ Bãrãnábã bê. Gõ'dá Póõlõ yî drí ngãzó Bãrãnábã bê tã Yésũ kâ âtálé õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí, gõ'dá gólĩyî drí kpá mbârâkã sõzó õjílã rî 'dĩ 'bá yî 'á, tãlâ gólĩyî ãâdrê ró bê gậgậ tã lẽlẽ sĩ mbârâkã Ôvârí kâ rî sĩ.
44 Gõ'dá nĩngá sĩ, kậyị̃ ãzâ gólâ rãtáã kâ rî sĩ, õjílã dũû jậrịbậ 'dî kâ rî 'bá yî drí ngãzó ânĩlí ĩyî tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ ârílí.
45 Gõ'dá õjílã Yúdậ yí kâ ũrûkậ 'bá yî ndrê ĩyî õjílã dũû 'dĩ 'bá yî bê rî, tã lâ yî drí âgízó gólĩyî lj̃fị̃, gõ'dá drílĩyî 'dẽzó rĩ'á tị ânyálé õnjí lâ ró úlị Póõlõ kâ rî rú, gõ'dá kpá Póõlõ rî gógó lô'dâ-lô'dâ bê.

---

* **13:43 13.43** Õjílã lídí 'dĩ 'bá yî ôjâ ĩyî trá Ôvârí rî ị̃njj̃ilị̃ â'dô tã Yúdậ yî kâ vó ró.

46 Nĩngá sĩ, Póõlõ yî Bãrãnábã bê õtírĩ tã Yúdạ̃ 'dĩ 'bá yî drí tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ
rî gãzó rî ndrẽê rî, gólĩyî drí ngãzó úlı̨ âtálé trạ̃kũ-trạ̃kũ Yúdạ̃ rî 'dĩ 'bá yî drí kĩ nĩ
rî, “Ôvârí lẽ trá ãmâ drí úlı̨ íyíkâ pẽlé sı̨sı̨ ãnî drí, gõ'dá nĩ gã trá dó, gõ'dá nĩ lẽé tã
lâ kô fĩlí ãnî drı̨̃ı̨ ãnî 'bãlé rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró zãâ ạ̃dũkũ ãkó. Tãlâ tã ârí ãkõ ãníkâ sĩ,
mã â'dô ãnî âyé'á, gõ'dá nĩzó õjílã lídí ró rî 'bá yî ngálâ.

47 Kúmú Ôvârí âfẽ tã 'bã'bã nô trá ãmâ drí,
‘Má 'bã trá tã 'bã'bã ró ãnî drí â'dólé võ î'ĩ-î'ĩ kâtí õjílã lídí ró rî 'bá yî drí,
tãlâ lạ́tı̨ pạ̃tı̨́ı̨ rî â'dálé õjílã 'bạ̃drı̨ ndrĩ kâ drí, tãlâ 'dĩî õpâ ró gólĩyî bê tã õnjí
gólĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ.’ ”

Ĩsáyã 49.6

48 Gõ'dá õjílã lídí 'dĩ 'bá yî ârílí bê ĩyî úlı̨ Póõlõ kâ 'dĩ rî, ãyĩkõ drí cĩzó gólĩyî rú rõô,
gõ'dá drílĩyî ĩyî nyãányâ fẽzó Ôvârí drí úlı̨ gólâkâ drí sĩ. Gõ'dá õjílã ndrĩ gólĩyî Ôvârí
drí lẽlé rĩlí rĩrĩ ó'dí ạ̃dũkũ ãkó rî sĩ õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî drí tã lẽzó tã âtî-âtî Yésũ rî
tãsĩ rî 'á.

49 Tólâ sĩ, tã lẽ 'bá gólĩyî ó'dí ró 'dĩ 'bá yî drí ngãzó ĩyî nĩlí lạ̃mú bê 'bạ̃drı̨ 'dî 'ásĩ
kạ̃kạ̃rạ̃ nĩ'á tã âtî-âtî Ôvârí kâ 'dĩ pẽ bê õjílã drí. Ĩtí rî, tã âtî-âtî rî 'dĩ drí lạ̃'búzó võ
â'dó 'bá 'bạ̃drı̨ 'dî 'á rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ.

50 Gõ'dá Yúdạ̃ yî ngâ ĩyíkâ gõ'dá nĩ'á tã îcí bê ĩ'dî drı̨-'bá jạ̃rı̨́bạ̃ 'dî kâ rî 'bá yî 'á,
õkó ãmbâ-ãmbâ gólĩyî ĩyî jã 'bá Ôvârí rî ı̨̀nj̃ı̨́lı̨ â'dô tã Yúdạ̃ yí kâ vó ró ãzâ 'bá yí bê,
tãlâ 'dĩî gólĩyî õ'bã ró bê Póõlõ yî Bãrãnábã bê ĩzã kõkõ 'á. Gólĩyî drí Póõlõ yî drõzó
Bãrãnábã bê vólé ĩyî drí 'bạ̃drı̨ 'ásĩ.

51 Nĩngá sĩ, Póõlõ yî Bãrãnábã bê âyélé bê võ 'dî rî, gólĩyî drí tạ̃pı̨́lı̨́ndrı̨́ gólâ võ 'dî
kâ 'dĩ yãzó vólé ĩyî pá ágálé 'ásĩ tã õnjí â'dâ-â'dâ ró õjílã 'dî 'bá yî rú. Tólâ sĩ, gólĩyî
drí ngãzó nĩlí jạ̃rı̨́bạ̃ zı̨̃lı̨́ Ĩkõníyã 'bạ̃drı̨ Lĩkõníyã kâ 'á rî 'álâ.

52 Gõ'dá tã lẽ 'bá gólĩyî lâkí 'bá Ãnĩtĩyókã 'álâ rî 'bá yî rî trá ãyĩkõ ãmbá sĩ mbârâkã
Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ sĩ.

14

Tã gólĩyî rû 'ẽ 'bá Ĩkõníyã 'álâ rî

1 Nĩngá sĩ, Ĩkõníyã 'á tólâ rî, tã drí rû 'ẽzó Póõlõ yî drí Bãrãnábã bê kpá nyé õzõ
drílâ rû 'ẽrẽ gólĩyî drí Ãnĩtĩyókã 'álâ rî kâtí. Gólĩyî ngâ nĩlí jó Yúdạ̃ yí kâ rĩzó tã Ôvârí
kâ ârílí 'á lâ rî 'álâ, gõ'dá gólĩyî drí úlı̨ Ôvârí kâ âtázó tólâ mbârâkã sĩ, â'dólé Yúdạ̃
yî dũû gõ'dá kpá õjílã lídí ró rî 'bá yî drí tã lẽzó Yésũ 'á.

2 Gõ'dá Yúdạ̃ yî ãzâ 'bá yî gólĩyî tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî gã 'bá dó rî yî drí ngãzó nĩlí
ĩyî õjílã dũû 'bạ̃súrú jạ̃rı̨́bạ̃ 'dî kâ ãzâ 'bá yî 'bãlé â'dólé ạ̃wạ̃ ró Póõlõ yî rú Bãrãnábã
bê, õzõ õjílã Ãnĩtĩyókã 'álâ rî yî drí 'ẽlé rî kâtí.

3 Gõ'dá kpálé ĩtí rî, Póõlõ yî Bãrãnábã bê drí rĩzó ĩyî tólâ kạ̃yı̨ dũû sĩ gõ'dá rĩlí tã
âtî-âtî tã õnjí âyê-âyê kâ cú ĩtí ngá ãzâ ãkó Kúmú Yésũ rî tãsĩ rî âtálé mbârâkã sĩ ũrı̨
ãkó õjílã drí. Yésũ fẽ mbârâkã trá gólĩyî drí tã gólĩyî tı̨ drí ạ̃'dı̨́zó rî 'bá yî 'ẽzó, ã'dô
ró bê kĩ, tã âtî-âtî gólĩyíkâ â'dálé tã pạ̃tı̨́ı̨ ró.

4 Tã ndrĩ 'dî 'bá yî tãsĩ rî, õjílã jạ̃rı̨́bạ̃ 'dî kâ drí âcázó â'dólé lãfálé cãcã ró. Ũrûkạ̃
lâ yî ạ̃tı̨ ĩyíkâ Póõlõ yî ĩ'dî Bãrãnábã bê, gõ'dá ãzâ 'bá yî ạ̃tı̨ ĩyíkâ Yúdạ̃ yî gólĩyî tã
âtî-âtî 'dĩ gã 'bá dó rî yî ĩ'dî.

5 Nĩngá sĩ, õjílã Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó tã ı̨̀'bı̨̃lı̨́ õjílã gólĩyî õjílã lídí ró rî 'bá
yí bê gõ'dá kpá drı̨-'bá jạ̃rı̨́bạ̃ 'dî kâ rî 'bá yí bê tí ã'dô ró bê 'dẽzó Póõlõ yî drı̨̃ı̨ gólĩyî
lûvũlı̨́ kúnı̨́ mvá sĩ ûfúlı̨́ vólé.

6 Gõ'dá Póõlõ yî ârílí bê tã tã 'bãlé trá 'dĩ tãsĩ ĩtí rî, gólĩyî drí ngãzó Ĩkõníyã rî âyélé
gõzó rãlé jạ̃rı̨́bạ̃ Lĩkõníyã kâ ãzâ 'bá yî 'álâ.

7 Lĩkõníyã 'á tólâ rî, gólĩyî nĩ sịsị jãrịbã Lísĩtrã kâ rî 'álâ, gõ'dá nĩngá sĩ, Dérẽbẽ
'álâ, gólĩyî lãmû kpá trá jãrịbã mvá gólĩyî â'dó 'bá ãnyî tólâ nã 'bá yî 'ásĩ. Võ rî 'dĩ
'bá yî 'ásĩ ndrĩ rî, gólĩyî rî trá tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ rî pẽ bê õjílã drí.

Tã gólĩyî rû 'ẽ 'bá Lísĩtrã 'álâ rî

8 Gõ'dá nĩngá sĩ, jãrịbã Lísĩtrã kâ 'dĩ 'á tólâ rî, ãgô ãzâ bê rĩ'á õŋõ ró. Gólâ tó ãcị
kô ãlôwálâ tịrị lâ 'ásĩ.
9 Kãyị ãlô sĩ, Póõlõ drẽ rĩ'á zãã Lísĩtrã 'álâ tã Yésũ kâ pẽ'á õjílã drí rî, ãgô 'dĩ bê
rĩ'á tólâ tã Póõlõ drí rĩ'á pẽlâ 'dĩ ârí'á. Gõ'dá Póõlõ drí võ ndrẽzó kôrô mbị gólâ drĩị.
Ĩtí rî, Póõlõ rî drí nịzó lâ kĩ, ãgô rî 'dĩ lẽ tã trá mbârâkã Yésũ kâ 'á, tãlâ Ôvârí õpâ ró
yî bê.
10 Â'dô bê trá ĩtí rî, Póõlõ drí ngãzó tã âtálé ûrû ãgô rî 'dĩ drí kĩ, “Mí ngâ âdrélé
mbịmbị ûrû ánî pá drĩị.”
Gõ'dá nĩngá sĩ, ãgô rî 'dĩ drí ngãzó ãvũ ûrû gõ'dá kôrô lãmú bê íyî pá sĩ.
11 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã tịlịlị gólĩyî tã Póõlõ kâ 'ẽlé tị drí ã'dịzó drílâ sĩ 'dî ndrẽ 'bá
rî 'bá yî drí ngãzó rĩ'á ôtrélé ûrû tị ĩyíkâ Lĩkõníyã lé 'bá kâ sĩ kĩ, “Mĩ ndrê mbârâkã
ãgô nõ 'bá yí kâ. Ôvârí gólĩyî rû jã 'bá trá â'dólé õjílã mvá ró rî ânĩ ĩyî trá ãmâ ngálâ
vũdrị 'á nõlé.”
12 Gõ'dá ĩtí rî, gólĩyî drí ôvârí ãngị gólĩyíkâ rú bê Zéyõ rî rú lâ âpázó Bãrãnábã drĩị
gõ'dá ôvârí ãzâ rú bê Ẽrémẽ* rî rú lâ âpázó íyíkâ Póõlõ drĩị, tãlâ Póõlõ tã pẽ 'bá 'î.
13 Ôvârí ãbãrãdãgõ Zéyõ 'dĩ, jó ãngị gólâ õjílã drí rĩzó ĩyî ịnjĩlâ rî â'dô trá ĩví 'álâ
jãrịbã 'dî 'ásĩ. Gõ'dá õjílã gólâ kõrõnyã lị 'bá ró ôvârí Zéyõ 'dĩ drí rî drí ịtị ãgô ró
rî 'bá yî âtrõzó rị, gõ'dá kpá gólâ drí fê fõô âtrõzó ânĩzó ĩ'dí bê lâ ãtị jãrịbã kâ 'dĩ tị
'álâ, nĩzó ĩ'dí bê lâ jó ãngị 'dĩ 'á. Kõrõnyã lị 'bá rî 'dĩ gõ'dá õjílã bê ndrĩ, lẽ ĩyî tã trá
kõrõnyã 'dî 'bá yî lịlị lịlị ngá fẽfẽ ró Bãrãnábã yî drí Póõlõ bê ôvârí yî ró.
14 Gõ'dá Bãrãnábã yî Póõlõ bê ndrê ĩyî bê tã õjílã 'dî 'bá yí kâ 'ẽ'á 'ẽlâ ĩyî drí 'dĩ rî,
drílĩyî ngãzó ítá ĩyî rú rî 'bá yî ôsĩlí rãá rãá. 'Dĩî â'dálâ kĩ, yĩ lẽé tã-drị gólĩyíkâ 'ẽ'á
'ẽlâ 'dĩ kô'dáwá. Gõ'dá ĩtí rî, Bãrãnábã rî gógó yî Póõlõ bê drí ngãzó rãlé ĩyî nĩlí 'bẽlé
õ'bí lãfálé 'á tã âtâ-âtâ bê ûrû kĩ,
15 “Ãnî õjílã, nĩ rî nõ ã'dô 'ẽ'á yã? Nĩ lị kõrõnyã kô â'dólé ngá fẽfẽ ró ãmâ ịnjĩlị!
Ãmâ rĩ'á cé õjílã mvá 'î õzõ ãnî tí! Ãmâ â'dó kô ôvârí 'î!”
'Dĩî vósĩ rî, õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yî õtírĩ ngãã úlị Póõlõ yí kâ ârílí rî, Póõlõ yî drí tã âtázó
gólĩyî drí kĩ, “Mã ânĩ trá nõngá tã âtî-âtî tãndí Ôvârí pãtĩị gólâ lédrẽ-lédrẽ ró rî kâ rî
pẽlé ĩ'dî ãnî drí, tãlâ nĩ ãâyê ró bê ôvârí tãkó ãnî drí rĩzó lãnjĩ 'bãlé rú lâ 'á 'dĩ 'bá
yî. Gõ'dá võ lâ 'á rî, nĩ ịnjĩ cé Ôvârí pãtĩị rî ĩ'dî. Gólâ ĩ'dî 'bũû 'bã 'bá ĩnyãkú drị bê
gõ'dá lịmvû lô'bã 'bá ngá-tị 'á lâ rî 'bá yí bê ndrĩ rî.
16 Ãkû ró rî, gólâ âyê õjílã ndrĩ tã gólĩyî nyãányâ drí lẽlé rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.
17 Gõ'dá gólâ rî trá kárá rĩ'á â'dô-â'dô tãndí íyíkâ â'dálé ãnî drí tã tãndí gólĩyî gólâ
drí 'ẽlé trá ãnî drí rî sĩ. Gólâ 'bã ôzê trá 'dĩlị ãnî drí ndrĩ, gõ'dá gólâ 'bã ngá-ãrú ãmvú
'á rî 'bá yî lõ'wâ lôfõlé â'dólé tãndí ró, tãlâ ãnî ndrĩ ã'dô ró bê cú ngá-ĩyínyâ bê rõô
nyãlé, gõzó â'dólé rĩlí ndrĩ ãyĩkõ sĩ. Ĩtí rî, nĩ ịnjĩ cé gólâ ĩ'dî.”
18 Póõlõ yî âtálé bê úlị rî 'dĩ 'bá yî kpálé ĩtí rî, gólĩyî ûsû tã 'dî trá âmbâ-âmbâ ró
õjílã 'dî 'bá yî îkízó kõrõnyã 'dî 'bá yî lịlị, tãlâ ĩyî ịnjĩzó. Ãdũkũ lâ ró, gólĩyî drí õjílã
'dî 'bá yî îkízó.
19 Gõ'dá kãyị ãzâ sĩ, Yúdã yî ũrûkã 'bá yî gólĩyî â'dó 'bá õmbã ró Póõlõ rú rî 'bá
yî drí ângázó ânĩlí ĩyî Lísĩtrã 'álâ Ãnĩtĩyókã Pĩsĩdíyã 'álâ rî lésĩ, gõ'dá kpá Ĩkõníyã

* **14:12 14.12** Õjílã jãrịbã 'dî 'á rî 'bá yî ịsũ ĩyî tã ányâ ró kĩ, ôvârí ã'dô bê dũû. Tã ịsũ gólâ lã'bí gólĩyíkâ vó ró kĩ nĩ rî, Zéyõ íyíkâ ôvârí gólâ rĩ 'bá kúmú ró ôvârí gólĩyíkâ drĩị rî ĩ'dî, gõ'dá Ẽrémẽ íyíkâ ôvârí gólâ tã pẽ 'bá ró rî ĩ'dî lãjó'bá ôvârí kâ ãzâ 'bá yî drí ndrĩ.

lésĩ. Gõ'dá drílĩyî tã sõzó õjílã dũû 'á, tãlâ gólĩyî ũlûvũ ró bê Póõlõ fũlị vólé kúnị mvá sĩ. Nĩngá sĩ, drílĩyî Póõlõ rî lûvũzó kúnị mvá sĩ kpõlõmvẽ vũdrị. 'Dĩî vósĩ, gólĩyî drí ngãzó gólâ rî sẽlé vólé jãrịbã 'dî 'ásĩ, tãlâ gólĩyî ịsũ ĩyíkâ kĩ, gólâ õdrã trá. Tákõ, Póõlõ, ní drãá ánîngá kô'dáwá.

20 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá úlị Póõlõ kâ Yésũ rî tãsĩ rî 'bá yî 'á rî drí ânĩzó ĩyî âdrélé gbãâ Póõlõ rú sĩ. Gólĩyî õtírĩ rĩî âdrélé tólâ rî, gólâ drí ngãzó ûrû gõ'dá nĩlí gõlé vólé jãrịbã 'dî 'álâ. Gõ'dá kãyị drịzõ lâ vósĩ, Póõlõ yî Bãrãnábã bê drí ngãzó nĩlí Dérẽbẽ 'álâ.

Tã ãmbúkũ ãcị Póõlõ yí kâ Bãrãnábã bê rî tãsĩ

21 Nĩngá sĩ, Póõlõ yî Bãrãnábã bê drí tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ âtázó õjílã drí Dérẽbẽ 'á tólâ. Gõ'dá tã âtî-âtî gólĩyíkâ 'dĩ tãsĩ rî, õjílã dũû drí tã lẽzó Yésũ 'á. Póõlõ yî drí rĩzó tã Yésũ kâ îmbálé tã lẽ 'bá 'dĩ 'bá yî drí. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, gólĩyî drí ngãzó nĩ'á gõlé Lísĩtrã 'álâ, Ĩkõníyã 'álâ gõ'dá Ãnĩtĩyókã gólâ Pĩsĩdíyã 'álâ rî 'álâ.

22 Võ rî 'dĩ 'bá yî 'ásĩ ãlô-ãlô, gólĩyî pẽ úlị trá tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí, tãlâ gólĩyî îcílí gõ'dá kpá mbârâkã lôfílí gólĩyî 'á, rĩzó tã lẽlé pĩpĩsịlị ãlô rî sĩ Yésũ 'á. Ĩtí rî, Póõlõ yî Bãrãnábã bê kĩ, "Ãmâ ndrĩ, mã â'dô lâŋõ ûsú'á rõô ãngó nõ 'á õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá kô Yésũ 'á rî drịgã sĩ sịsị drẽ mã cá kô 'bũû 'álâ, võ gólâ Ôvârí drí êdélé ãmâ drí gõzó rĩlí 'á lâ gólâ bê kũmũ ãngị gólâkâ zẽlé rî 'á."

23 Võ ãlô-ãlô 'ásĩ, Póõlõ yî Bãrãnábã bê êpẽ ĩyî õjílã ãzâ 'bá yî 'bãlé â'dólé drĩ-'bá ró õjílã kãnịsã kâ rî 'bá yî drĩlị. Gólĩyî 'ê rãtáã trá õjílã 'dî 'bá yí bê, gõ'dá gólĩyî drí ndrĩ rĩzó kpá 'álé 'ã'í ró. Drĩ-'bá 'dĩ 'bá yî fẽ ĩyî nyãányâ trá lĩfĩ 'bã'bã sĩ Ôvârí drĩĩ. Ĩtí rî, Póõlõ yî Bãrãnábã bê 'bã gólĩyî trá Ôvârí drịgã, tãlâ gólâ õndrê ró bê gólĩyî vó dódó.

24 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ yî Bãrãnábã bê drí ngãzó ãcị tõlé ĩyî kôrô 'bãdrĩ Pĩsĩdíyã kâ rî 'ásĩ, gõ'dá cãlé 'bãdrĩ Pãmbĩlíyã kâ rî 'álâ.

25 Gõ'dá 'bãdrĩ 'dî 'á tólâ rî, drílĩyî úlị Ôvârí kâ âtázó õjílã drí jãrịbã Pẽrógã kâ 'álâ. Gõ'dá drílĩyî lãvũzó nĩlí jãrịbã Ãtãlíyã rî 'álâ.

26 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, gólĩyî drí ngãzó mbãlé kõlóngbõ 'á nĩzó gõlé vólé Ãnĩtĩyókã 'álâ 'bãdrĩ Sírĩyã kâ rî 'álâ, kãnịsã gólâ gólĩyî âjózó rî lésĩ, tãlâ lôsĩ Ôvârí drí fẽlé gólĩyî drí 'ẽlé mbârâkã íyíkâ sĩ rî ndẽ rû trá.

27 Ĩtí, gólĩyî âcâ bê rî, gólĩyî drí ngãzó õjílã kãnịsã kâ ê'bélé ndrĩ kpãkã ãlô tã âtázó gólĩyî drí tã ndrĩ gólĩyî Ôvârí drí 'ẽlé trá gólĩyî sĩ rî tãsĩ. Võ 'ásĩ ndrĩ rî, Ôvârí 'ê õjílã dũû trá tã lẽlé Yésũ 'á, õjílã Yúdã yí kâ gõ'dá kpá gólĩyî â'dó 'bá kô õjílã Yúdã yí kâ ró rî yí bê.

28 'Dĩî vósĩ, Póõlõ yî Bãrãnábã bê drí rĩzó ĩyî õjílã kãnịsã kâ gólĩyî Ãnĩtĩyókã 'álâ 'dĩ 'bá yí bê párá dũû sĩ.

15

Tã ị'bĩ-ị'bĩ Yẽrõsãlémã 'álâ õjílã lídí gólĩyî tã lẽlẽ bê Yésũ 'á rî 'bá yî tãsĩ

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã ũrûkã Yúdã yí kâ gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî drí âcázó Ãnĩtĩyókã 'álâ 'bãdrĩ Yũdãyã kâ rî lésĩ. Gõ'dá gólĩyî drí ngãzó rĩ'á õjílã kãnịsã kâ îmbálé kĩ, "Ãnî õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô Yúdã ró rî, õzõ nĩ õ'dê bãsã 'á kô'dáwá tã 'bã'bã gólâ Músã drí îgĩlí trá ãkû ró nã vó ró rî, Ôvârí îcá kô ãnî pãlé tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî 'ásĩ."

2 Gõ'dá Póõlõ yî Bãrãnábã bê drí ngãzó ĩyî rĩ'á tị̃ ânyálé rõô mbârâkã sĩ tã îmbâ-
îmbâ õjílã 'dî 'bá yí kâ rú. Gólĩyî kĩ nĩ rî, "Â'dó kô mbị̃ tã Músạ̃ kâ lạ̃nj̃ĩ lâ 'bãlé õjílã
lídí nõ 'bá yî drị̃̃ĩ." Gõ'dá õjílã kạ̃nị́sạ̃ kâ drí tã lẽzó lãjó'bá Yésũ kâ drí tã 'dî kĩlí
Yẽrõsãlémã 'álâ. Drílĩyî Póõlõ yî Bãrãnábã bê gõ'dá õjílã ũrûkạ̃ gólĩyî lãfálé 'ásĩ rî
êpẽzó nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ, nĩ'á tã 'dî ôjálé lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yí bê, gõ'dá kpá õjílã
ãmbâ-ãmbâ kạ̃nị́sạ̃ kâ tólâ nã 'bá yí bê.
3 Nĩngá sĩ, õjílã kạ̃nị́sạ̃ kâ Ãnĩtĩyókã kâ rî 'bá yî jólé bê gólĩyî nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ
rî, gólĩyî drí ngãzó nĩlí kôrô 'bạ̃drị̃ Fõnísĩyã kâ rî 'bá yî 'ásĩ Sãmárĩyã bê. Gõ'dá 'bạ̃drị̃
rî 'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî, gólĩyî rî trá tã Ôvârí kâ â'dálé tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí kĩ, õjílã
gólĩyî õjílã lídí ró rî 'bá yí jâ ĩyî rû trá tã lẽlé Yésũ 'á rî, gõ'dá tã lẽ 'bá 'dĩ 'bá yî drí
â'dózó ndrĩ ãyĩkõ ró ãmbá tãlâ tã 'dî tãsĩ.
4 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî cálé bê Yẽrõsãlémã 'álâ rî, õjílã kạ̃nị́sạ̃ kâ drị̃-'bá ĩyíkâ rî
'bá yí bê gõ'dá kpá lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yí bê drí gólĩyî trõzó pị̃pị̃sị̃lị̃ ạ̃'dị́ sĩ ũmú ró.
Gõ'dá nĩngá rî, Póõlõ yî drí ngãzó tã lârâkô gólĩyî Ôvârí drí 'ẽlé ĩyî nyãányâ sĩ 'dî 'bá
yî ngĩlí õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí, tãlâ õ'ê ró bê õjílã lídí 'dĩ 'bá yî tã lẽlẽ ĩyíkâ 'bãlé tã âtî-âtî
Yésũ rî tãsĩ rî 'á.
5 Gõ'dá Pạ̃rúsị̃ ũrûkạ̃ tã lẽ 'bá trá ĩyî Yésũ 'á rî 'bá yî drí ngãzó tã âtálé kĩ, "Õjílã
lídí gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî, nĩ 'bã tã gólĩyî drí 'dẽlé bãsã 'á, gõ'dá gólĩyî drí tã 'bã'bã
gólĩyî Músạ̃ drí îgĩlí trá rî 'bá yî 'ẽlé ndrĩ."
6 Tã rî 'dĩ tãsĩ, lãjó'bá Yésũ kâ gõ'dá drị̃-'bá õjílã kạ̃nị́sạ̃ kâ ũrûkạ̃ 'bá yí bê drí ngãzó
ĩyî rû ê'bélé võ ãlô 'á tã 'dî drị̃ lâ ôjálé.
7 Gõ'dá úlị́ gólĩyî drí âtálé trá mãní ĩyî võ 'ásĩ 'dî vósĩ rî, Pétẽrõ drí ngãzó âdrélé
ûrû gõ'dá tã âtálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Ámâ ạ̃drúpị̃ yî, nĩ nị̃ trá kĩ, sị́sị́ rî, Ôvârí njĩ mâ
trá ãnî lãfálé 'ásĩ, tãlâ õjílã gólĩyî õjílã lídí ró ũrûkạ̃ 'bá yî ãârî ró bê tã âtî-âtî tãndí
gólâ nõ má sị́lị́ sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî õlẽ ró tã bê Yésũ 'á.
8 Ôvârí gólâ tã ị̃sũ õjílã kâ rî nị̃ 'bá ndrĩ rî, â'dâ tã trá kĩ, yí lẽ gólĩyî õjílã lídí ró
'dĩ trá õjílã íyíkâ ró Líndrí Tãndí íyíkâ âfẽ-âfẽ lâ sĩ gólĩyî drí, té õzõ gólâ drí âfẽlé trá
ãmâ drí sị́sị́ rî kâtí. Gólâ 'ê tã rî 'dĩ trá ĩtí, tãlâ â'dálé ãmâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí kĩ, gólâ
lẽ gólĩyî trá kpá õjílã íyíkâ ró.
9 Gólâ 'é gólĩyî kô ngĩĩ ãmâ rú sĩ. Gólâ nị̃ trá kĩ, gólĩyî lẽ tã trá Yésũ 'á. Ĩ'dî gólâ drí
tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî âyézó.
10 Gõ'dá bê trá ĩtí rî, nĩ lẽ Ôvârí rî ûjũlị́ ã'dô tãsĩ yã? Nĩ lẽ tã lạ̃nj̃ĩ-lạ̃nj̃ĩ gólâ 'bãlé
ãmâ ạ̃'bị́yạ̃ yî drí 'ẽlé tíbê ãmâ nyãányâ drí îcálé 'ẽlâ kô rî 'bãlé tã lẽ 'bá yî drị̃̃ĩ ã'dô
tãsĩ yã?
11 Kúmú ãmákâ Yésũ rĩ'á 'â ạ̃'dị́ tã âyê-âyê kâ bê ãmâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí ãmâ 'bãlé
tã lẽlé úlị́ gólâkâ 'á cú ĩtí, gõ'dá kpá ãmâ pãlé. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ 'ê trá kpá
tã ãlôlâ 'dĩ ĩ'dî õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô Yúdạ̃ yî ró rî 'bá yî drí."
12 Gõ'dá úlị́ Pétẽrõ kâ 'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî, õjílã cé tị̃tị̃ drí rĩzó njũrũ. 'Dĩĩ vósĩ rî,
Bãrãnábã yî Póõlõ bê drí ngãzó ĩyî rĩ'á tã gólĩyî Ôvârí drí 'ẽlé õjílã lídí lãfálé 'á rî 'bá
yî ngĩlí. Ôvârí 'bã gólĩyî trá tã tị̃ drí ạ̃'dị́zó drí lâ sĩ rî 'ẽlé, ã'dô ró bê gólĩyî õjílã lídí
ró rî 'bá yî drí rû jãzó tã lẽlé Yésũ 'á.
13 Nĩngá sĩ, Bãrãnábã yî Póõlõ bê ndẽ bê úlị́ ngĩngĩ rî, drị̃-'bá kạ̃nị́sạ̃ kâ Yãkóbã drí
ngãzó tã âtálé kĩ, "Ámâ ãzí-ãzí yî, nĩ ârî drẽ úlị́ má tị̃ nõ.
14 Sĩmónã Pétẽrõ ngî tã gólâ lạ̃tị̃ sị́sị́ nã sĩ Ôvârí drí õjílã lídí lôvó 'bãzó, õjílã njĩzó
gólĩyî lãfálé 'ásĩ â'dólé õjílã íyíkâ ró rî trá.
15 Gõ'dá úlị́ Ôvârí kâ gólâ tã ạ̃ngũ 'bá gólâkâ rî 'bá yî drí îgĩlí trá ạ̃kû ró nã sĩ rî âtâ
kpá tã ãlôlâ 'dĩ ĩ'dî kĩ nĩ rî,
16-17 'Sị́sị́ 'álâ, má â'dô âgõ'á 'bạ̃súrú Dạ̃wúdị̃ kâ gólâ rû îzã 'bá trá rî êdélé ó'dí.

Â'dô â'dó'á mbârâkã bê ó'dí sị́sị́ rî kâtí.
Má â'dô pávó ó'dí nj̃ĩ'á õjílã ndrĩ drí ámâ ịnj̃ịzó,
õzõ jó ûfúlị́ gõzó bẽlâ ó'dí ró rî kâtí.
Má â'dô 'ẽ'á lâ ĩtí, tãlâ 'bạ̃súrú ndrĩ ũnj̃ ró bê kĩ,
mâ rĩ'á kúmú ạ̃ngí 'î gólĩyî drị̃lị́.
Tã 'dî tãsĩ rî, õjílã lídí gólĩyî má drí 'bãlé trá â'dólé õjílã ámâ nyãányâ kâ ró rî 'bá yî ããnĩ ró ĩyî bê má ngálâ.'

Ãmósẽ 9.11-12

18 'Dĩî rĩ'á Ôvârí rî tị̃-võ 'î, gõ'dá gólâ 'bã ãmâ trá nj̃lâ kạ̃yị̃ ạ̃kû nã 'bá yî sĩ.
19 "Ã'dô tã ịsũ ámákâ rî vó ró rî, má âtâ kĩ, õjílã lídí gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á 'dĩ 'bá yî, mã âyê gólĩyî îkpókpólõ-îkpókpólõ 'dẽ'dẽ bãsã 'á rî sĩ tã 'bã'bã Músạ̃ kâ rî 'bá yí bê.
20 'Dĩî võ lâ 'á rî, mã îgĩ wárãgã gólĩyî drí úlị́ nõ 'bá yî sĩ kĩ, 'dõvó gólĩyî õnyâ ã'wá gólâ fẽlé ôvârí ãbãrãdãgõ drí rî kô'dáwá, tãlâ ã'wá rî 'dĩ rĩ'á õnjí ró õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî lị̃fị́ drị̃ lâ yî 'á. Gõ'dá gólĩyî õnyâ kõrõnyã gólĩyî ômbê lâ yî lị̃lị́ lị̃lị̃ kô'dáwá rî kô, gõ'dá kpá rî, gólĩyî õnyâ ngá gólĩyî ãrí bê rî kô'dáwá. Gõ'dá gólĩyî õ'bã õjílã gólâ â'dó 'bá kô gólĩyî õkó ró ngãtá ágó ró rî kô ạ̃'dú kõzó ĩ'dí bê lâ.
21 Mĩ ndrê drẽ, tã 'bã'bã gólĩyî Músạ̃ drí îgĩlí trá ạ̃kû ró ạ̃kû ró nã sĩ gólâ lạ̃tị̃ rĩrĩ tãndí rî kâ â'dá 'bá rî, mã rî trá tã 'dî 'bá yî zj̃lị́ kạ̃yị̃ rãtáã kâ vósĩ cé jó ãmákâ rĩzó tã Ôvârí kâ ârílí rî 'á, võ 'ásĩ ndrĩ tã 'bã'bã 'dî 'bá yî nj̃lị́ dódó. Mã â'dô tã 'dî îgĩ'á gólĩyî drí, tãlâ gólĩyî ũnj̃ ró rĩrĩ ãmákâ rî bê."

Tã wárãgã lãjó'bá drí îgĩlí õjílã lídí gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî 'bá yî drí rî tãsĩ

22 Gõ'dá lãjó'bá Yésũ kâ gõ'dá õjílã ndrĩ kạ̃nị́sạ̃ kâ drị̃-'bá sị́sị́-lésĩ ĩyíkâ rî 'bá yí bê drí tã ịsũ 'bãzó õjílã ãzâ 'bá yî êpẽzó ĩyî lãfálé 'ásĩ â'dólé jõlé Ãnĩtĩyókã 'álâ Póõlõ yí bê gõ'dá kpá Bãrãnábã bê tã pạ̃tị̃ị̃ â'dálé õjílã Ãnĩtĩyókã kâ drí. Gólĩyî êpẽ drị̃-'bá ĩyíkâ rî 'bá yî rị̃, Sílã yî ĩ'dî Yúdạ̃ gólâ rĩ'á zj̃lâ Bãrãsábã rî bê.
23 Nĩngá sĩ, gólĩyî drí wárãgã îgĩzó õjílã 'dî 'bá yî drí trõlé kpãâ. Gõ'dá nõô rĩ'á úlị́ wárãgã rî 'dĩ 'á rî ĩ'dî.

Ãmâ lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî gõ'dá drị̃-'bá kạ̃nị́sạ̃ kâ rî 'bá yí bê rĩ'á ĩyî ãnî ạ̃drúpị̃ yî ĩ'dî. Ĩ'dî mã îgĩ wárãgã nô ãnî õjílã kạ̃nị́sạ̃ Ãnĩtĩyókã kâ gõ'dá jạ̃rị́bạ̃ ãzâ 'bá yî Sírĩyã kâ gõ'dá kpá Sĩlísĩyã kâ gólĩyî â'dó 'bá Yúdạ̃ ró kô rî 'bá yî drí. Mã 'ê nî-bê-yã ãnî drí.
24 Mã ârî trá kĩ, õjílã ãzâ 'bá yî nĩ ĩyî trá ãnî ngálâ nõngá sĩ, gõ'dá îkpókpólõ ĩyî ãnî trá úlị́ ĩyíkâ rî 'bá yî sĩ. Gõ'dá gólĩyî pẽé ĩyî úlị́ rî 'dĩ 'bá yî kô drị̃-ãcê ãmákâ sĩ.
25 Tãlâ tã ãnî îkpókpólõzó 'dĩ tãsĩ rî, ãmâ drí rû ê'bézó ãmâ võ 'ásĩ gõ'dá tã ị̃'bj̃lị́ õjílã ãzâ 'bá yî êpẽzó jõlé ãnî ngálâ, Bãrãnábã yî gõ'dá Póõlõ bê gólĩyî ãmâ drí lôvó lâ yî 'bãlé tákányĩ rî 'bá yî,
26 gõ'dá kpá ĩyî nyãányâ fẽ 'bá trá lôsĩ kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kâ 'ẽlé pj̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ rî.
27 Ĩtí rî, ãmâ bí Yúdạ̃ yî jõ'á Sílã bê ãnî ngálâ Póõlõ yí bê. Gólĩyî â'dô tã ãlôlâ ãmâ drí îgĩlí wárãgã nô 'á nõ ngĩ'á trá ãnî drí ĩyî tị̃ nyãányâ sĩ.
28 Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'bã ãmâ trá tã-drị̃ lẽlé kĩ, â'dó kô ãmâ drí ngá lạ̃njj̃ 'bãlé ãnî drj̃ị̃. Gõ'dá tã gólĩyî îcá 'bá ãnî drí 'ẽlé rî rĩ'á ĩyî ĩ'dî nõ:
29 Nĩ nyâ kõrõnyã gólĩyî fẽlé ngá fẽfẽ ró ôvârí ãbãrãdãgõ drí rî kô, nĩ nyâ kõrõnyã gólĩyî ômbê lâ yî lị̃lị́ lị̃lị̃ kô'dáwá rî 'bá yî kô, nĩ nyâ ngá gólĩyî ãrí bê rî kô, gõ'dá nĩ 'bã õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô ãnî õkó ró ngãtá ágó ró rî kô ạ̃'dú kõzó ĩ'dí bê lâ. Õzõ nĩ

õrî trá cú ĩtí tã rî 'dĩ 'bá yî 'ẽ ãkó rî, 'dĩî nĩ 'ê trá dódó.* 'Dĩî rĩ'á ngá gólĩyî ãmâ drí lẽlé âtálé ãnî drí rî 'bá yî ĩ'dî. Ĩ'dî 'dĩ.

30 Tólâ sĩ, õjílã kạ̃ṇísạ̃ kâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî drí ngãzó õjílã 'dî 'bá yî jõlé wárãgã 'dî trõlé fẽlé õjílã gólĩyî kạ̃ṇísạ̃ Ãnĩtĩyókã kâ 'álâ rî 'bá yî drí. Õjílã 'dî 'bá yî câ bê Ãnĩtĩyókã 'álâ rî, gólĩyî ê'bê õjílã kạ̃ṇísạ̃ kâ 'dĩ 'bá yî kpãkã ãlô gõ'dá wárãgã 'dî fẽzó drílĩyî.

31 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã kạ̃ṇísạ̃ kâ 'dĩ 'bá yî zị̃lị̃ bê ĩyî wárãgã rî 'dĩ rî, drílâ gólĩyî 'bãzó â'dólé ãyĩkõ ró rõô, tãlâ tã îgĩlí 'á lâ rî 'bá yî sõ mbârâkã trá gólĩyî 'á.

32 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, Yúdạ̃ yî Sílã bê drí rĩzó õjílã 'dî 'bá yí bê kạ̃yị̃ dũû sĩ. Gólĩyî rĩ'á õjílã gólĩyî tã Ôvârí kâ ngĩ 'bá ngbálí-ngbálí rî 'bá yî ĩ'dî. Nĩngá sĩ, úlị̃ gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî drí õjílã tólâ nã 'bá yî pãzó tã lẽlẽ gólĩyíkâ Yésũ 'á rî 'bãlé âdrélé gạ̃gạ̃ rákã fê kâtí.

33-34 Gõ'dá ạ̃dũkũ lâ ró rî, tã lẽ 'bá Yésũ 'á 'dĩ 'bá yî drí gólĩyî jõzó gõlé vólé rú'bạ̃ ạ̃'dị̃ sĩ õjílã kạ̃ṇísạ̃ kâ Yẽrõsãlémã 'álâ gólĩyî âjó 'bá rî 'bá yî ngálâ.*

35 Gõ'dá Póõlõ yî Bãrãnábã bê drí rĩzó ĩyî kạ̃yị̃ dũû sĩ Ãnĩtĩyókã 'á. Gólĩyî gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yí bê rî ĩyî trá rĩ'á õjílã îmbá bê gõ'dá kpá tã âtî-âtî tãndí Kúmú Yésũ rî tãsĩ rî pẽ bê.

Tã Póõlõ yî drí lãfálé cãzó Bãrãnábã bê rî

36 'Dĩî vósĩ, Póõlõ drí tã âtázó Bãrãnábã drí kĩ, "'Dõvó mã nĩ gõlé tã lẽ 'bá kúmú ãmákâ Yésũ 'á rî 'bá yî lômílí võ kạ̃kạ̃rạ̃ gólĩyî ãmâ drí tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ rî pẽzó sị̃sị̃ 'álâ sĩ rî 'ásĩ, tãlâ mã ndrê ró tã lẽlẽ gólĩyíkâ bê."

37 Gõ'dá Bãrãnábã lẽ trá Yõwánĩ Márãkõ rî drĩ̃lị̃ kpãâ ĩyí bê.

38 Gõ'dá Póõlõ kĩ nĩ rî, â'dó kô tãndí ró gólâ drí nĩzó kpãâ ĩyí bê, tãlâ sị̃sị̃ nã sĩ gólâ âyê ĩyî trá Pãmbĩlíyã 'álâ cú ĩtí ĩyî drí drẽ lôsĩ 'dî 'ẽ ãkó ndẽlé.

39 Nĩngá sĩ, tị̃ ânyâ-ânyâ ândrê drí 'dẽzó gólĩyî lãfálé 'á tã rî 'dĩ tãsĩ, té gólĩyî drí lãfálé cãzó. Bãrãnábã yî Yõwánĩ bê drí ngãzó gõlé ĩyî kõlóngbõ sĩ 'bạ̃drĩ̃ Sãyĩpãrásĩ kâ rî 'álâ.

40 Gõ'dá Póõlõ drí Sílã rî njĩzó nĩlí yí bê. Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã kạ̃ṇísạ̃ kâ tólâ Ãnĩtĩyókã 'álâ rî drí rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí gólĩyî vó ndrẽzó.

41 Gõ'dá Póõlõ yî Sílã bê drí ngãzó nĩlí kôrô 'bạ̃drĩ̃ gólĩyî Sírĩyã kâ Sĩlísĩyã bê rî 'ásĩ. Võ 'ásĩ cé tị̃tị̃, gólĩyî nĩ ĩyî trá zãã tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî lĩ̃fĩ̃ lâ yî îcí bê, tãlâ gólĩyî õrî ró bê pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ ị̃dû-ị̃dû sĩ tã lẽlẽ Yésũ 'á rî 'á.

16

Tã Póõlõ yî gõ'dá Sílã bê drí Tĩmátĩyã rî drĩzó ạ̃cị̃ tõlé ĩyí bê rî

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ yî Sílã bê drí ngãzó ĩyî rĩ'á nĩlí ạ̃cị̃ ĩyíkâ 'á, gõ'dá gólĩyî drí cãzó jạ̃rị̃bạ̃ gólâ zĩ̃lị̃ Dérẽbẽ rî 'álâ, gõ'dá drílĩyî nĩzó cãlé jạ̃rị̃bạ̃ zĩ̃lị̃ Lísĩtrã rî 'álâ. Gõ'dá tã lẽ 'bá ãzâ bê rĩ'á Lísĩtrã 'á tólâ, rú lâ Tĩmátĩyã, gólâ rî ândrê rĩ'á õjílã Yúdạ̃ yí kâ gólâ tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî ĩ'dî. Gõ'dá gólâ rî átá íyíkâ Gĩ̃rị̃kĩ̃ lé 'bá 'î.

2 Tĩmátĩyã rî gógó 'dĩ, õjílã kạ̃ṇísạ̃ Lísĩtrã kâ gõ'dá Ĩkõníyã kâ bê 'bã ĩyî gólâ rî lạ̃njĩ̃ rõô, gõ'dá gólĩyî âtâ tã trá kĩ nĩ rî, gólâ ãã'dô rĩ'á õjílã tãndí 'î.

3 Tã 'dî tãsĩ rî, Póõlõ lẽ Tĩmátĩyã rî 'dĩ trá nĩlí ĩyí bê lôsĩ 'ẽ 'bá ãzí ró. Gõ'dá õjílã Yúdạ̃ yí kâ gólĩyî rĩ 'bá 'bạ̃drĩ̃ rî 'dĩ 'á rî 'bá yî nĩ̃ ĩyî trá kĩ, Tĩmátĩyã rĩ'á Gĩ̃rị̃kĩ̃ mvá 'î, gõ'dá gólâ 'dé drẽ bãsã 'á kô. Gõ'dá ĩtí rî, Póõlõ drí gólâ rî 'bẽzó bãsã 'á, õjílã Yúdạ̃ yí kâ õzó gólâ rî gãã kô dó.

4 Nĩngá sĩ, Póõlõ yî drí nĩzó kôrô jạ̃rị̃bạ̃ 'bạ̃drĩ̃ 'dî kâ rî 'bá yî 'ásĩ. Gõ'dá võ 'dî 'bá yî 'ásĩ cé tị̃tị̃ rî, gólĩyî fẽ wárãgã bị̃ lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yí kâ, gõ'dá kpá õjílã

* **15:29 15.29** Ó'bãá õjílã lídí 'dĩ 'bá yî 'dẽlé kô bãsã 'á. * **15:33-34 15.33-34** Gõ'dá Sílã 'bã tã ị̃sũ íyíkâ trá rĩzó ãkpã Ãnĩtĩyókã 'á.

ãmbâ-ãmbâ kq̃ṇ́sq̃ Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yí kâ bê trá õjílã kq̃ṇ́sq̃ kâ rî 'bá yî drí. Gõ'dá gólĩyî kĩ gólĩyî drí rî, gólĩyî õ'ê tã wárãgã bı̨ rî 'dĩ 'á rî 'bá yî.
5 Gõ'dá bê trá ĩtí rî, õjílã kq̃ṇ́sq̃ rî 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ 'bá yî drí rĩzó tã lẽlẽ sĩ Yésũ 'á pĩpı̨̃sı̨́lı̨́ ı̨̃dû-ı̨̃dû sĩ. Kq̃ı̨̃ vósĩ cé rî, õjílã ãzâ 'bá yî drí rĩzó tã lẽlẽ ĩyíkâ 'bãlé Yésũ 'á. Ĩtí rî, tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí rĩzó lĩzólé dũû. Nĩngá sĩ, gólĩyî drí ĩyî lôfízó õjílã kq̃ṇ́sq̃ kâ 'dĩ 'bá yî lãfálé.

Tã gólâ Ôvârí drí â'dálé Póõlõ drí âbĩ-âbĩ 'á nĩzó Mẽkẽdónĩyã 'álâ rî

6 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí Póõlõ yî lôgázó dó nĩlí Ásĩyã 'álâ nĩlí tã âtî-âtî Ôvârí kâ pẽlé õjílã tólâ nã 'bá yî drí. Gõ'dá bê trá ĩtí rî, gólĩyî drí nĩzó kôrô 'bq̃drı̨̃ Fãrĩgíyã kâ gólâ â'dó 'bá Gãlãtíyã 'álâ rî 'ásĩ.
7 Gõ'dá 'dĩî vósĩ, gólĩyî âcálé bê ẽsê-drı̨̃ Mĩsíyã kâ 'á rî, gólĩyî 'ê trá nĩlí kôrô 'bq̃drı̨̃ Bĩtĩníyã kâ rî 'ásĩ rî, gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí gólĩyî lôgázó dó nĩlí kôrô tólâ sĩ ró.
8 Nĩngá sĩ, gólĩyî drí ngãzó nĩlí kôrô 'bq̃drı̨̃ zı̨̃lı̨́ Mĩsíyã rî 'ásĩ, bũúũ cãlé jq̃ṛı̨́bq̃ zı̨̃lı̨́ Trówã rî 'álâ.
9 Gõ'dá ngq̃cı̨̃ lâ 'dĩ sĩ rî, Póõlõ drí ngãzó âbĩlí. Âbĩ-âbĩ rî 'dĩ 'á rî, gólâ drí ãgô ãzâ 'bq̃drı̨̃ Mẽkẽdónĩyã kâ lésĩ rî ndrẽzó rĩ'á âdré'á, gõ'dá kpá rĩ'á gólâ rî zı̨̃'á kĩ, "Ní ânĩ ãmâ pãlé Mẽkẽdónĩyã 'á nõlé."
10 Âbĩ-âbĩ Póõlõ kâ 'dĩ vósĩ rî, ãmâ* drí ãmâ êdézó njãâ, tãlâ nĩzó 'wãâ Mẽkẽdónĩyã 'álâ, tãlâ âbĩ-âbĩ 'dî â'dâ tã trá ãmâ drí kĩ, Ôvârí jô ãmâ trá nĩlí tã âtî-âtî tãndí íyíkâ pẽlé õjílã 'bq̃drı̨̃ 'dî kâ drí.

Tã gólâ Lúḑĩyq̃ drí tã lẽzó Yésũ 'á Fı̨̃lı̨́pı̨̃ 'álâ rî

11 Gõ'dá nĩngá sĩ, ãmâ drí ngãzó mbãlé kõlóngbõ 'á Trówã 'á tólâ, gõ'dá nĩlí kõlóngbõ rî 'dĩ sĩ cãlé îkîmâ ândrê zı̨̃lı̨́ Sãmõtrákẽ rî 'álâ. Gõ'dá kq̃ı̨̃ 'dĩ vósĩ, ãmâ drí q̃cı̨̃ îngázó zãâ kõlóngbõ sĩ nĩlí cãlé jq̃ṛı̨́bq̃ zı̨̃lı̨́ Nẽyãpólĩ rî 'álâ.
12 Gõ'dá tólâ sĩ, ãmâ drí nĩzó pá sĩ Fı̨̃lı̨́pı̨̃ 'álâ. Gõ'dá ãmbã Fı̨̃lı̨́pı̨̃ rî 'dĩ kâ lq̃vũ gq̃rq̃ jq̃ṛı̨́bq̃ ãzâ 'bá yî 'bq̃drı̨̃ Mẽkẽdónĩyã kâ rî 'bá yí kâ drı̨̃ı̨̃ sĩ. Õjílã Fı̨̃lı̨́pı̨̃ kâ ãmbá võ lâ yî rĩ'á ĩyî Rómã lé 'bá 'î. Gõ'dá ãmâ drí rĩzó tólâ kq̃ı̨̃ fínyáwá sĩ.
13 Gõ'dá kq̃ı̨̃ rãtáã kâ sĩ, ãmâ drí fõzó jq̃ṛı̨́bq̃ 'álé 'ásĩ áyágá tı̨ 'álâ, tãlâ mã ârî tã trá kĩ, võ rãtáã kâ Yúdq̃ yî drí rî bê tólâ. Gõ'dá tólâ rî, mã ûsû õkó ãzâ 'bá yî ê'bê ĩyî rû trá rãtáã 'ẽlé. Ĩtí rî, ãmâ drí rĩzó vũdrı̨̃ tã pẽlé õkó 'dĩ 'bá yî drí.
14 Nĩngá rî, õkó ãzâ bê rĩ'á gólĩyî lãfálé rú lâ Lúḑĩyq̃. Gólâ rĩ'á Tĩyãtírã lé 'bá 'î, gõ'dá gólâ ítá lq̃múrı̨̃-lq̃múrı̨̃ tãndí rî lq̃zı̨́ 'bá lâ 'î. Gõ'dá gólâ kpá rĩ'á õjílã lídí gólâ Ôvârí rî ı̨̃njı̨̃ 'bá ró rî ĩ'dî. Ĩtí rî, Póõlõ pẽlé bê tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî õkó dĩ 'bá yî drí rî, Ôvârí drí Lúḑĩyq̃ rî 'bãzó tã Póõlõ kâ 'dĩ ârílí dódó, gõ'dá gólâ drí tã lẽzó Yésũ 'á.
15 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, ãmâ drí gólĩyî îbábátízãzó õjílã gólâkâ 'bã kâ rî 'bá yí bê. Ĩtí rî, gólâ drí ngãzó tã âtálé ãmâ drí kĩ, "Õzõ nĩ õndrê trá kĩ, má õlẽ tã trá Yésũ 'á rî, 'dõvó nĩ ânĩ má drí 'bã 'álâ, gõ'dá rĩlí ũmú ámákâ ró." Nĩngá sĩ, gólâ drí ãmâ vó ndrẽzó dódó ũmú íyíkâ rî 'bá yî ró.

Tã gólâ Póõlõ yî 'bãzó gq̃ṇ́mq̃ 'á Sílã bê rî

16 Kq̃ı̨̃ ãzâ sĩ, ãmâ kpá trá rĩ'á nĩ'á võ rãtáã kâ 'álâ ó'dí, gõ'dá ãmâ drí ízámvá ãzâ gólâ líndrí õnjí bê rî ûsúzó. Líndrí õnjí 'dĩ rî gólâ rî 'bãlé tã gólĩyî 'ẽ 'bá â'dólé q̃tı̨́ 'álâ rî 'bá yî ngĩlí õjílã drí. Gólâ rĩ'á rq̃gı̨̃ı̨̃ 'î, ĩtí rî, gólâ rî lı̨́pı̨̃ yî rî ĩyî trá rĩ'á q̃dı̨̃ ûsúlı̨́ gólâ drı̨̃ı̨̃ tã q̃ngũ-q̃ngũ gólâkâ 'dĩ sĩ.

---

* **16:10 16.10** ***Ãmâ*** Úlı̨́ nõ rî, Lúkq̃ gólâ tíbê búkũ nô îgĩ 'bá nõ rî â'dálé Póõlõ yí bê.

17 Ízámvá rî 'dĩ rî trá ãmâ vó lôbẽlé, gõ'dá nĩ'á ôtré bê õjílã drí kĩ, “Ãgô nõ 'bá yî
rĩ'á ĩyî rû ị̃'bũ 'bá Ôvârí gólâ 'bãlé bê ãmbá 'bũû 'álâ rî kâ ĩ'dî. Gólĩyî â'dô lạ̃tị̃ 'díyî
pã kâ â'dá'á nĩ ãnî drí.”
18 Gólâ 'ê tã rî 'dĩ trá kậyị̃ dũû sĩ, gõ'dá tã líndrí õnjí 'dĩ kâ drí ngãzó Póõlõ rî
îkpókpólõlé rõô. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ drí rû jãzó tã âtálé líndrí õnjí 'dĩ drí kĩ, “Má
'bã tã ní drí drị̃-ãcê Yésũ Krístõ kâ rî sĩ, ní âfõ vólé ízámvá nõ 'ásĩ.” Nĩngá sĩ 'wãâ,
líndrí õnjí 'dĩ drí âfõzó ízámvá rî 'dĩ 'ásĩ.
19 Gõ'dá ízámvá rî 'dĩ lị̃pị̃ lâ yî ndrélé bê ĩyî kĩ, yĩ ûsú gõ'dá ậdị̃ ízámvá 'dĩ drị̃ị̃ kô
rî, gólĩyî drí â'dózó õmbã ró, tãlâ Póõlõ drô líndrí gólâ mbârâkã fẽ 'bá ízámvá 'dĩ drí
rî trá vólé. Gõ'dá ízámvá 'dĩ lị̃pị̃ lâ yî drí ngãzó Póõlõ yî rũlị̃ Sílã bê gólĩyî trõlé fẽlé
õjílã jậrị̃bậ kâ võ tã kĩ 'bá kâ 'á rî 'bá yî drí.
20 Gõ'dá tólâ rî, gólĩyî drí tã âtázó tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Ãgô nõ 'bá yî rĩ'á ĩyî
õjílã Yúdậ yí kâ ĩ'dî, gõ'dá gólĩyî rĩ'á õjílã îkpókpólõ'á ĩyî jậrị̃bậ 'á nõngá.
21 Gólĩyî rĩ'á õjílã lị̃fị̃ îcí'á lã'bí gólâ ãmâ drí gãlé dó rî yî sĩ. Ãmâ õjílã Rómã lé 'bá
îcá kô lã'bí gólĩyíkâ 'dĩ 'ẽlé.”
22 Gõ'dá bê trá ĩtí rî, õjílã tị̃lị̃lị̃ rû ê'bé 'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó tã âtálé Póõlõ yî rú
Sílã bê. Gõ'dá tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî drí lómígówá 'bãzó ítá gólĩyíkâ ôsĩlí trãáã trãáã vólé
gõ'dá kpá gólĩyî cãlé pị̃drị̃gú sĩ.
23 Ĩtí, lómígówá 'dĩ 'bá yî drí gólĩyî cãzó õnjí lâ drị̃ị̃ gõ'dá trõlé 'bãlé gậnị̃mậ 'á.
Gõ'dá tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî drí tã 'bãzó õjílã gậnị̃mậ kâ drí õjílã ãzâ ndrẽlé 'bãlé gólĩyî
vó lôkílí dódó, tãlâ gólĩyî õzó îcá kô rãlé vólé gậnị̃mậ 'ásĩ.
24 Drị̃-'bá gậnị̃mậ kâ 'dĩ ârî úlị̃ tã kĩ 'bá kâ 'dĩ bê rî, gólâ drí gólĩyî trõzó sõlé jó 'á
gậnị̃mậ ító 'â 'á, gõ'dá pá lâ yî îcízó gậgậ fê lãlã rị̃ lãfálé nyãrĩ sĩ.

Tã gólâ drị̃-'bá gậnị̃mậ kâ drí rû jãzó tã lẽlé Yésũ 'á rî

25 Ngậcị̃ ító 'â 'á, Póõlõ yî Sílã bê rĩ'á rãtáã 'ẽ'á gõ'dá kpá lôngó ngõ'á ĩyî Ôvârí rî
ị̃nj̃ị̃zó. Gõ'dá õjílã gậnị̃mậ kâ ãzâ 'bá yî rĩ'á tã gólĩyíkâ 'dĩ ârí'á.
26 Gõ'dá ậtrũkũ'dũ ró, ậgbị̃gbị̃ drí ngãzó rĩ'á võ îyálé gbị̃ gbị̃ gbị̃, mbârâkã lâ lậvũ
trá kôrô. Gõ'dá võ gólâ gậnị̃mậ 'á rî ngâ trá ndrĩ 'dó rĩ'á rû îyálé õnjí lâ ró. Gõ'dá ậtị̃
drí rû nj̃ị̃zó ndrĩ hûwậ-hûwậ, gõ'dá kpá nyãrĩ õjílã gólĩyî gậnị̃mậ 'á rî 'bá yî pá rî drí
âtĩzó ngbá vólé.
27 Ậgbị̃gbị̃ îyâ võ bê rî, drị̃-'bá gậnị̃mậ kâ drí ngãzó nĩlí võ lômílí gậnị̃mậ 'ásĩ. Gólâ
õtírĩ võ ndrẽê rî, ậtị̃ nj̃ị̃ rû trá ndrĩ hûwậ. Gólâ ị̃sũ tã trá kĩ, õjílã gólĩyî gậnị̃mậ 'á rî
'bá yî õrâ ĩyî trá ndrĩ vólé. Ĩtí rî, gólâ drí lị̃gú ândrê mbẽlẽsõ íyíkâ âtrõzó 'ẽzó íyî fũlị̃
ĩ'dî sĩ lâ.*
28 Gõ'dá Póõlõ drí trẽzó ûrû gólâ drí kĩ, “Ní lôfõ ánî ãrí 'á ãkpã nĩ kô. Ãmâ drẽ bê
ndrĩ rĩ'á nõ.”
29 Nĩngá sĩ, drị̃-'bá 'dĩ drí tã 'bãzó lậsị̃ î'ĩlí âfẽlé, gõ'dá drílâ ngãzó rãlé nĩ'á jó gólâ
Póõlõ yî drí 'bãzó 'á lâ Sílã bê rî 'álâ. Tólâ rî, gólâ drí ngãzó 'ã'î tị̃lị̃ gólĩyî ândrá, 'dĩî
rú'bậ lâ rĩ'á lẽ'á kpã kpã kpã ũrị̃ drí sĩ, tãlâ gólâ ndrê mbârâkã Ôvârí kâ trá.
30 Nĩngá sĩ, gólâ drí gólĩyî trõzó lôfõlé ĩví 'álâ gõ'dá tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Ãmbá
yî, má â'dô ã'dô 'ẽ'á ĩ'dî Ôvârí drí ámâ pãzó yã?”
31 Gõ'dá ĩtí rî, Póõlõ yî drí tã 'dî drị̃ lâ lôgõzó gólâ drí kĩ, “Ní lẽ tã Kúmú Yésũ 'á,
gõ'dá gólâ â'dô ãnî pã'á kpá õjílã ániká 'bã kâ rî 'bá yí bê ndrĩ.”
32 Nĩngá sĩ, gólĩyî drí ngãzó tã âtî-âtî tãndí Kúmú Yésũ rî tãsĩ rî ngĩlí ãgô rî 'dĩ drí
õjílã gólâkâ 'bã kâ bê ndrĩ.

---

* **16:27 16.27** Rĩ'á õnjí ró drị̃-'bá gậnị̃mậ kâ drí õjílã gậnị̃mậ 'á rî 'bá yî âyézó rãlé.

33 Gõ'dá ngạ̃cị̃ ãlôlâ 'dĩ sĩ rî, ãgô rî 'dĩ drí lãzé gólĩyî drí ûsúlị́ gólĩyî cãrẽ 'á rî 'bá yî
jĩzó ngbángbá. Nĩngá sĩ, Póõlõ yî drí drị̃-'bá rî 'dĩ îbábátízãzó õjílã gólâkâ 'bã kâ bê
ndrĩ.
34 Gõ'dá vó lâ sĩ, gólâ drí gólĩyî trõzó yî rî gógó drí 'bã 'álâ gõ'dá ngá nyãnyã fẽzó
gólĩyî drí. Nĩngá sĩ rî, õjílã gólâkâ 'bã kâ rî 'bá yî drí â'dózó ndrĩ 'dó ãyĩkõ ró, tãlâ
gólĩyî lẽ tã trá Yésũ 'á.
35 Cĩ̃ínó lâ 'dĩ sĩ rî, tã kĩ 'bá jãrị́bã̃ 'dî kâ rî 'bá yî drí ngãzó drị̃-'bá ã̃jú 'bũ 'bá ĩyíkâ
rî 'bá yí kâ rî jõzó tã âtî-âtî bê drị̃-'bá gã̃nị́mã̃ 'dî kâ 'dĩ drí kĩ, 'dõvó ãgô rị̃ 'dî 'bá yî
ãâfõ vólé.
36 Gõ'dá drị̃-'bá gã̃nị́mã̃ kâ 'dĩ drí nĩzó úlị́ 'dĩ 'bá yî ngĩlí Póõlõ yî drí kĩ, "Tã kĩ 'bá
âjô ĩyî tã trá kĩ, nĩ ãâ'dô nĩ'á cú ĩtí drị̃-bã̃lã̃yị̃ ró. Bê trá ĩtí rî, nĩ âfõ gõ'dá mĩ nĩ ró
rú'bã̃ ã̃'dị́ sĩ."
37 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ drí tã âtázó trã̃ drị̃-'bá gã̃nị́mã̃ kâ 'dĩ drí drị̃-'bá ã̃jú 'bũ 'bá
kâ âjólé 'dĩ 'bá yí bê kĩ, "Ãmâ gólĩyî nyãányâ lâ Rómã kâ ró rî 'bá yî ĩ'dî.* Rĩ'á õnjí
ró lãŋõ fẽlé õjílã Rómã kâ drí drẽ tã kĩkĩ ãkó. Gõ'dá â'dô bê kpálé ĩtí rî, tã kĩ 'bá 'dĩ
'bá yî 'bã ĩyî tã trá lãŋõ fẽlé ãmâ drí õ'bí lĩfị̃ drị̃ 'á ãmâ lârâkô 'ẽ'ẽ sĩ lãcácá sĩ cú ĩtí
tã ãmákâ kĩ ãkó tãndí ró. Gólĩyî 'bã ãmâ gã̃nị́mã̃ 'á nõngá tãkó. Gõ'dá ngbãângbânõ
rî, gólĩyî lẽ trá ãmâ lôfõlé jõlé vólé õ'bí lĩfị̃ drị̃ ãkó. Tã 'dî sú kô. Gólĩyî nyãányâ â'dô
ãnĩ'á nĩ ãmâ lôfõlé vólé nõngá sĩ."
38 Nĩngá sĩ, drị̃-'bá ã̃jú 'bũ 'bá kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó gõlé úlị́ Póõlõ kâ 'dĩ 'bá yî trõlé
nĩ'á âtálâ tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî drí. Gõ'dá tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî ârílí bê kĩ'á nĩ rî, Póõlõ yî
Sílã bê rĩ'á ĩyî õjílã Rómã kâ ĩ'dî rî, ũrị̃ drí fĩzó gólĩyî 'á.
39 Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, gólĩyî nyãányâ drí ngãzó nĩlí gã̃nị́mã̃ 'álâ Póõlõ yî ĩjílí â'dólé tã
âyélé ĩyî drí. Gõ'dá gólĩyî drí Póõlõ yî lôfõzó Sílã bê vólé gã̃nị́mã̃ 'ásĩ, gõ'dá gólĩyî drí
Póõlõ yî ĩjízó fõlé vólé jã̃rị́bã̃ ĩyíkâ 'ásĩ.
40 Ĩtí lâ 'dĩ ró, Póõlõ yî drí ngãzó gã̃nị́mã̃ âyélé. Sísị́ gólĩyî ngâ nĩlí Lúdĩ̃yã̃ drí 'bã
'álâ gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî lômílí. Gõ'dá gólĩyî â'dólé bê rĩ'á rãtáã 'ẽ'á ĩyî kpãkã
ãlô rî, Póõlõ yî Sílã bê drí tã lẽ 'bá Yésũ 'á 'dĩ 'bá yî lĩfị̃ lâ yî îcízó âdrélé gã̃gã̃ rákã
fê kâtí kã̃yị̃ lãŋõ kâ 'á. Gõ'dá 'dĩî vósĩ, Póõlõ yî Sílã bê drí ngãzó ĩyî jã̃rị́bã̃ 'dî âyélé
nĩzó Tẽsãlõníkã 'álâ.

17

Tã gólâ õjílã Yúdã̃ yí kâ Tẽsãlõníkã 'á rî ũrûkã̃ 'bá yî drí õmbã 'ẽzó Póõlõ yî rú rî

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Póõlõ yî drí ngãzó nĩlí Sílã bê kôrô jã̃rị́bã̃ zĩ̃lị́ ĩyî Ãmbĩpólã gõ'dá
Ãpõlõníyã bê rî 'bá yî 'ásĩ, gõ'dá gólĩyî drí cãzó jã̃rị́bã̃ zĩ̃lị́ Tẽsãlõníkã rî 'álâ. Gõ'dá jó
õjílã Yúdã̃ yí kâ drí rĩzó tã Ôvârí kâ ârílí 'á lâ rî bê rĩ'á tólâ.
2 Ĩtí rî, Póõlõ yî drí nĩzó tólâ nĩ'á fĩlí õjílã Yúdã̃ yí kâ rî 'bá yî lãfálé, õzõ gólĩyî drí
rĩ'á 'ẽlâ rî kâtí. Kã̃yị̃ rãtáã kâ gólĩyî drí 'ẽlé tólâ ândâlâ nâ nã sĩ rî, gólĩyî drí nĩzó tólâ
úlị́ Ôvârí kâ îgĩlí trá 'díyî pã 'bá tãsĩ rî 'bá yî ngĩlí õjílã tólâ nã 'bá yí bê.
3 Úlị́ rî 'dĩ 'bá yî sĩ rî, Póõlõ â'dâ tã trá kĩ, îcâ trá 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé
ãngó nõ 'á rî drí lãŋõ ûsúlị́, tãlâ gólâ õdrã ró, gõ'dá õlîdrî ró kpá õdrã 'ásĩ. Nĩngá sĩ,
gólâ drí tã âtázó kpá kĩ, "Yésũ rî gólâ má drí tã lâ âtálé ãnî drí 'dĩ gólâ rĩ'á 'díyî pã
'bá gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé âjólé rî ĩ'dî."
4 Gõ'dá õjílã Yúdã̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ũrûkã̃ lâ yî drí úlị́ Póõlõ kâ 'dĩ 'bá yî tã-drị̃ lâ lẽzó.
Gõ'dá gólĩyî drí rû ê'bézó Póõlõ yí bê kpãkã ãlô â'dólé õjílã Yésũ kâ ró. Õjílã Gĩ̃rị́kĩ̃ kâ
ũrûkã̃ 'bá yî rĩ 'bá Ôvârí rî ĩ̃nj̃ĩ̃lị́ rî drí kpá ĩyî lôfízó gólĩyî lãfálé, 'dó õkó gólĩyî dũû
ãmbâ-ãmbâ ró rî 'bá yí bê.

* **16:37 16.37** Â'dólé õjílã Rómã kâ ró rî, 'dĩî rĩ'á â'dô tã lânjã õjílã drí rĩ'á 'ẽlâ rî vó ró. Gõ'dá rĩ'á õnjí ró tã õnjí 'ẽzó gólĩyî rú.

5 Gõ'dá nĩngá sĩ, tã rî 'dĩ drí âgízó õjílã Yúdạ̃ yí kâ ũrûkạ̃ 'bá yî ḷ̃fḭ̃, tãlâ õjílã dũû trá rĩ'á rû ê'bé'á Póõlõ yí bê. Ĩtí rî, õjílã Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó rĩ'á tã âsé 'bá ũrûkạ̃ 'bá yî rĩ 'bá ĩyíkâ kó kárá võ ngá lạ̃zḭ̃ kâ 'ásĩ tãkó ngá 'ẽ ãkó rî yî ạ̃zḭ́ḭ́ gólĩyî 'bãlé â'dólé ạ̃wạ̃ ró Póõlõ yí bê. Nĩngá sĩ, tã âsé 'bá 'dĩ 'bá yî drí rû ê'bézó õjílã Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yí bê â'dólé õ'bí ạ̃wạ̃ kâ rî ró, nĩ'á ôtré bê kôrô jạ̃rḭ̃bạ̃ 'ásĩ. Gõ'dá gólĩyî drí nĩzó 'dẽlé Yásõnã drí 'bã 'álâ ạ̃wạ̃ bê. Gólĩyî fĩ nĩ'á Póõlõ yî lôndãlé rũlḭ́, ã'dô ró bê ódrí tã gólĩyíkâ kĩzó.

6 Gõ'dá nĩngá rî, gólĩyî ûsú Póõlõ yî kô. Gbõ gólĩyî drí Yásõnã rî rũzó ĩ'dî õjílã ũrûkạ̃ 'bá yî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî 'bá yí bê gõ'dá gólĩyî trõlé âjílí tã kĩ 'bá gólĩyíkâ rî 'bá yî ândrá. Gõ'dá gólĩyî drí ngãzó ôtrélé tḭ̃-võ âŋõ-âŋõ bê tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî ândrá kĩ nĩ rî, "Õjílã gólĩyî rĩ 'bá õjílã îkpókpólõlé võ 'ásĩ ndrĩ rî 'bá yî ânĩ ĩyî kpá trá nõngá.

7 Gólĩyî rî tã gólĩyî tã 'bã'bã kúmú ãmbâ-ãmbâ Rómã kâ rî 'bá yî drí 'bãlé trá 'ẽlé kô rî 'bá yî 'ẽlé. Mĩ ndrê drẽ, gólĩyî kĩ nĩ rî, õjílã ãzâ ãã'dô bê rĩ'á kúmú ạ́ngḭ́ 'î kúmú Rómã kâ rî võ lâ 'á, õjílã 'dî ãã'dô íyíkâ rĩ'á zḭ̃lâ Yésũ rî ĩ'dî. Gõ'dá Yásõnã rî gógó nõ ndrê gólĩyî vó trá ũmú ró yí drí 'bã 'álâ."

8 Nĩngá sĩ rî, tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî gõ'dá õ'bí 'dĩ 'bá yí bê drí ngãzó ĩyî 'dó ạ̃wạ̃ ró tãlâ úḭ́ 'dĩ 'bá yî tãsĩ.

9 Ĩtí rî, gólĩyî drí Yásõnã rî 'bãzó ạ̃dḭ̃ fẽlé, ã'dô ró bê gólĩyî âyézó. Gõ'dá gólĩyî kĩ, Póõlõ yî õ'ê gõ'dá lâŋõ ãzâ ó'dí kô. 'Dĩî vósĩ, gólĩyî drí drḭ yĩzó Yásõnã yî rú sĩ.

10 Gõ'dá câ trá võ drí ạ̃ṇḭ́rḭ̃ sĩ 'dî, tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí ngãzó Póõlõ yî jõlé Sílã bê nĩlí jạ̃rḭ̃bạ̃ gólâ Bẽríyã rî 'álâ. Gõ'dá Bẽríyã 'á tólâ rî, Póõlõ yî drí ngãzó nĩlí jó õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí rĩzó tã Ôvârí kâ ârílí 'á lâ rî 'álâ tã Yésũ kâ âtálé gólĩyî drí.

11 Gõ'dá õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'dĩ 'bá yî drí úḭ́ Póõlõ kâ ârízó dódó. Gãá ĩyî tã âtî-âtî Póõlõ yí kâ 'dĩ õzõ õjílã Yúdạ̃ yí kâ ũrûkạ̃ 'bá yî gólĩyî Tẽsãlõníkã 'álâ rî 'bá yî drí gãrẽ lâ tí kô'dáwá. 'Dĩî võ lâ 'á rî, gólĩyî lẽ trá rõô tã rî 'dĩ ârílí Póõlõ yî tḭ sĩ. Kạ̃yḭ̃ vósĩ cé, gólĩyî rî trá tã îgĩ-îgĩ Ôvârí kâ zḭ̃lḭ́. Ĩtí rî, drílĩyî ndrẽzó lâ kĩ, úḭ́ tã îgĩ-îgĩ Ôvârí kâ 'á 'dĩ 'bá yî 'bê drḭ̃ trá úḭ́ gólĩyî Póõlõ yí kâ Sílã bê rĩ'á âtálâ rî bê.

12 Gõ'dá ndrê ĩyî bê tã îmbâ 'dĩ mbḭ̃ rî, õjílã Yúdạ̃ yí kâ dũû tólâ rî 'bá yî drí tã lẽzó Yésũ 'á, gõ'dá kpá ãgô Gḭ̃rḭ́kḭ̃ kâ ũrûkạ̃ 'bá yî gõ'dá õkó ãmbâ-ãmbâ Gḭ̃rḭ́kḭ̃ kâ rî 'bá yí bê drí kpá tã lẽzó Yésũ 'á.

13 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã Yúdạ̃ yí kâ Tẽsãlõníkã 'álâ gólĩyî tã 'bã 'bá Póõlõ yî rú rî ârî ĩyî bê kĩ Póõlõ kpá trá rĩ'á úḭ́ Ôvârí kâ pẽ'á Bẽríyã 'álâ rî, gólĩyî drí ngãzó nĩ'á cãlé tólâ õjílã ê'bélé tḭ̃lḭ́lḭ́ ró, tãlâ gólĩyî õngâ ró bê ạ̃wạ̃ ró Póõlõ yí bê.

14-15 Bê trá ĩtí rî, 'wãã tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí Póõlõ rî jãzó vólé jạ̃rḭ̃bạ̃ 'ásĩ tã lẽ 'bá ũrûkạ̃ 'bá yí bê. Gõ'dá Sílã yî Tĩmátĩyã bê rî ĩyíkâ ãkpãkã'dã Bẽríyã 'á tólâ. Gõ'dá nĩngá sĩ, tã lẽ 'bá Bẽríyã kâ gólĩyî Póõlõ rî âjí 'bá rî 'bá yî drí ngãzó nĩlí ḷ̃ĩmvû ândrê tḭ 'álâ. Gõ'dá drílĩyî gólâ rî âjízó kõlóngbõ sĩ ạ̃cḭ ạ́ngḭ́ gólâkâ 'dĩ 'á bũúũ jạ̃rḭ̃bạ̃ zḭ̃lḭ́ Átẽnã rî 'álâ. 'Dĩî vósĩ, Póõlõ drí õjílã 'dî 'bá yî jõzó gõlé vólé tã 'bãlé Sílã yî drí Tĩmátĩyã bê ânĩlí 'wãã yí ngálâ Átẽnã 'álâ.

Lạ́tḭ̃ gólâ Póõlõ drí õjílã îmbázó Átẽnã 'álâ rî

16 Gõ'dá Póõlõ drẽ bê rĩ'á Átẽnã 'álâ Sílã yî tẽ'á Tĩmátĩyã bê rî, gólâ drí ôvârí ãbãrãdãgõ líndrí ndrẽzó dũû jạ̃rḭ̃bạ̃ 'dî 'á. Tã 'dî drí gólâ rî 'bãzó â'dólé tã ḭ̃sũ ró rõô.

17 Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, gólâ rî trá kárá nĩlí jó õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí rĩzó tã Ôvârí kâ ârílí 'á lâ rî 'álâ, rĩ'á tã âtálé Yésũ rî tãsĩ gólĩyí bê gõ'dá kpá õjílã lídí gólĩyî Ôvârí rî îrátã 'bá ró tólâ nã 'bá yí bê. Kạ̃yḭ̃ vósĩ cé, gólâ rî kpá nĩlí võ ngá lạ̃zḭ̃ kâ 'álâ tã Yésũ kâ ngĩlí gólĩyî ânĩ 'bá tólâ nã 'bá yí bê,

18 gõ'dá kpá lĩfị̃ îcí 'bá gólĩyî zĩlị̃ Ẽpĩkórĩyã* gõ'dá kpá ũrûką̃ 'bá yî zĩlị̃ Sĩtówã* rî
yí bê. Tãlâ tã ngĩngĩ rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, õjílã ũrûką̃ 'bá yî kĩ, "Tí ãgô rî nõ cê rû nõ
'ẽ'á ã'dô tã pẽlé ĩ'dî úlị̃ fã́rã́ngã́ngã́ íyíkâ nõ 'bá yí bê nõ yã?" Gõ'dá ũrûką̃ 'bá yî kĩ
ĩyíkâ, "Ngãlẽ ngãtá gólâ rî tã pẽlé ôvârí ãbãrãdãgõ ãzâ 'bá yî tãsĩ yã?" Gólĩyî âtâ tã
trá ĩtí lâ 'dĩ kâtí, tãlâ Póõlõ rî trá tã pẽlé Yésũ rî tãsĩ gõ'dá kpá gólâ rî lîdrî-lîdrî õdrã
'ásĩ rî tãsĩ.
19 Ĩtí rî, gólĩyî drí gólâ rî ą̃zị́zó ãnĩlí tã pẽlé tã îmbá 'bá gólĩyíkâ zĩlị̃ Ãrĩyópãgõ rî
'bá yî drí,* gõ'dá gólĩyî kĩ mãnísĩ rî, "Mã lẽ tã îmbâ-îmbâ ó'dí áníkâ 'dĩ ârílí.
20 Tã ũrûką̃ ní drí âtálé rî 'bá yî, mã ârí kó kô sị́sị́ lâ sĩ. Ãmâ rĩ'á lârõ-lârõ ró drí lâ
sĩ. Nĩngá sĩ rî, mã lẽ ĩtõ lâ yî nĩ̃lị̃."
21 Gólĩyî âtâ tã 'dî ĩtí, tãlâ õjílã Átẽnã kâ gõ'dá õjílã ndrĩ 'bą̃drĩ̃ ãzâ 'bá yî 'ásĩ rî 'bá
yí bê tólâ rî 'bá yî lẽ ĩyî ãmbá lâ tã gólâ rĩzó rĩ'á tã âtálé gõ'dá kpá tã ârílí tã ó'dí tãsĩ
rî ĩ'dî tákányĩ.
22-23 Nĩngá sĩ, Póõlõ drí ngãzó âdrélé õjílã rû ê'bé 'bá 'dĩ 'bá yî ândrá gõ'dá tã âtálé
gólĩyî drí ndrĩ kĩ, "Ãnî õjílã Átẽnã kâ, má kpã ją̃rĩ̃bą̃ 'álé ãníkâ rî trá ndrĩ, gõ'dá má
ndrê ôvârí líndrí dũũ ãníkâ rî 'bá yî trá. Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, má nĩ̃ trá kĩ, ãnî rĩ'á õjílã
gólĩyî ôvârí ãníkâ 'dĩ 'bá yî ĩnjĩ̃ 'bá rõô rî yî ĩ'dî. Gõ'dá kpá má ndrê võ gólâ kõrõnyã
lĩ̃ kâ ôvârí ãzâ drí rî trá tã îgĩ-îgĩ nô 'bá yí bê drĩ̃ lâ 'á,

VÕ ÔVÂRÍ GÓLÂ NĨ̃LĨ̃ KÔ RÎ ĨNJĨ̃ZÓ RÎ

Gõ'dá Ôvârí gólâ ãnî drí ĩnjĩ̃lị̃ cú ĩtí nĩ̃ ãkó lâ kĩ gólâ ã'dî ĩ'dî yã rî, gólâ ĩ'dî Ôvârí gólâ
má drí ânĩzó nõngá tã pẽlé ãnî drí tã lâ sĩ rî ĩ'dî.
24 "Ôvârí rî 'dĩ rĩ'á Ôvârí pą̃tą̃ĩ̃ 'î. Gólâ 'bã 'bũû nĩ ĩ̃nyã́kú drĩ̃ bê gõ'dá ngá ndrĩ 'á lâ
rî 'bá yí bê, gõ'dá gólâ ĩ'dî rĩ'á kúmú 'î, drị-ãcê bê ngá lédrẽ-lédrẽ 'á lâ rî 'bá yî drą̃ĩ̃
ndrĩ. Bê trá ĩtí rî, gólâ rí jó gólĩyî õjílã drí 'dĩ̃lị̃ nĩ Ôvârí drí rî 'á kô.
25 Gólâ 'bã õjílã nĩ kõrõnyã bê ndrĩ rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró gõ'dá gólâ âfẽ ngá-tą̃ cé tą̃tą̃
gólĩyî drí â'dózó ĩzã lâ bê rî kpá nĩ gólĩyî drí. Nĩngá sĩ, gólâ rĩ'á ĩzã ãkó õjílã mvá drí
ngá ãzãkã fẽzó ngãtá 'ẽzó yí drí íyî pãlé.
26 Ą̃kû ró rî, gólâ 'bã ãgô ãzâ Ádãmã trá â'dólé ą̃'bĩ́yą̃ õjílã mvá kâ ró ndrĩ. Gõ'dá
tólâ sĩ rî, gólâ drí õjílã 'bãzó nĩ̃lí nĩ'á rĩlí võ 'ásĩ ndrĩ ãngó drą̃ĩ̃ sĩ. Gõ'dá drẽ sị́sị́ gólâ
'bãá õjílã drẽ kpá kô'dáwá rî, gólâ nĩ̃ võ gólĩyî õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí 'ẽzó rĩlí rî 'bá yî
trá ãlô-ãlô, gõ'dá gólâ nĩ̃ ką̃yą̃ĩ̃ gólĩyî drí 'ẽ'á 'ẽlâ ĩ̃nyã́kú drą̃ĩ̃ rî 'bá yî kpá trá ndrĩ.
27 Gólâ 'ê tã 'dî ĩtí, tãlâ 'dĩĩ õzõ ngãtá õjílã ãzâ 'bá yî õlôndã ĩyî yî rî, gólĩyî ą̃ą̃njû
ró võ bê dîrî gõ'dá ą̃dũkũ lâ ró rî, gólĩyî ãâcâ ró ngũ yí rú. Nĩ ndrê drẽ, gólâ bê rĩ'á
ãnyî ãmâ lą̃gą̃tą̃ ãlô-ãlô.
28 Rĩ'á õzõ õjílã ãníkâ ãzâ drí âtálé trá rî kâtí kĩ, 'Gólâ ĩ'dî ãmâ 'bã 'bá â'dólé lédrẽ-
lédrẽ ró gõ'dá rĩlí zãã ą̃tą̃lị̃ ą̃tą̃lị̃ ró lą̃múlị̃ ãngó nõ drą̃ĩ̃ sĩ.' Gõ'dá kpá rĩ'á õzõ úlị̃ lôngó
ngõ 'bá ãníkâ ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yí kâtí kĩ, 'Ãmâ ndrĩ rĩ'á 'dĩyímvá gólâkâ ĩ'dî.'
29 "Ĩtí rî, õzõ ãmâ ã'dô fí 'dĩyímvá Ôvârí kâ ĩ'dî rî, â'dó kô rĩ'á ãmâ drí tãndí ró ãmâ
drí tã ĩsũzó kĩ nĩ rî, gólâ rĩ'á ngá ãzákôlâ gólâ õjílã tã nĩ̃ 'bá ró rî drí dĩ̃lị̃ nĩ ą̃dą̃ĩ̃ 'ásĩ
ngãtá pãlé fê 'ásĩ rî ĩ'dî kô. 'Dĩĩ cé rĩ'á tã nĩ̃ ãkõ 'î.
30 Gõ'dá Ôvârí ndrê võ trá tą̃yą̃ĩ̃ ką̃yą̃ĩ̃ gólĩyî sị́sị́ drẽ õjílã drí íyî nĩ̃zó kô'dáwá rî 'bá
yî drą̃ĩ̃ sĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ 'bã tã trá õjílã drí ndrĩ võ 'ásĩ ãkí ãkó drĩ̃ âdĩlí
tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ â'dólé cé íyî ĩnjĩ̃lị̃ ĩ'dî, tãlâ yí õzó lâŋõ fẽê kô gólĩyî drí.

---

* **17:18 17.18** ***Ẽpĩkórĩyã yî*** Õjílã 'dî 'bá yî lĩfị̃ îcí 'bá gólĩyî rĩ 'bá ngá ĩyî 'bã 'bá â'dólé ãyĩkõ ró rî lôndãlé rî yî ĩ'dî. Gólĩyî lẽé tã-drĩ̃ kĩ'á nĩ rî, Ôvârí ãã'dô bê rĩ'á rî kô. * **17:18 17.18** ***Sĩtówã yî*** Gólĩyî ĩyíkâ ĩ'dî lĩfị̃ îcí 'bá gólĩyî tã ĩsũ bê kĩ, lą̃tą̃ tã pą̃tą̃ĩ̃ ûsû kâ ãã'dô tã ĩsũ õjílã kâ ĩ'dî. Tã ĩsũ gólĩyíkâ 'á rî, ngá ndrĩ ãngó nõ 'á rî ãã'dô rĩ'á ĩyî ôvârí 'î. Gólĩyî gã ngá ãyĩkõ kâ trá dó tãlâ mbârâkã sõlé ĩyî nyãányâ 'á. * **17:19 17.19** ***Ãrĩyópãgõ*** Únị̃ gólâ rĩzó tã îmbá 'bá 'dĩ 'bá yî îmbálâ drĩ̃ lâ 'dĩ, úzą̃ rú lâ kpá Ãrĩyópãgõ.

31 Nĩ ârî drẽ, gólâ 'bã kậyị̃ íyíkâ trá tã õjílã ndrĩ ãngó nõ kâ nõ 'bá yí kâ kĩzó mbị̃mbị̃.
Kậyị̃ rî 'dĩ sĩ, gólâ â'dô õjílã gólâ drí njĩlí trá â'dólé tã kĩ 'bá ró 'dĩ 'bã'á tã õjílã kâ kĩlí.
Gõ'dá gólâ â'dâ õjílã rî 'dĩ trá õjílã drí ãkí ãkó tã kĩ 'bá gólĩyíkâ ró, õjílã rî 'dĩ 'ẽ'ẽ lâ
sĩ lîdrílí õdrã 'ásĩ."
32 Ĩtí, õjílã rû ê'bé 'bá 'dĩ ârílí ĩyî bê úlị́ Póõlõ kâ õjílã lîdrî-lîdrî kâ õdrã 'ásĩ 'dî rî,
gólĩyî ũrûkậ 'bá yî drí gólâ rî gũzó. Gõ'dá ãzâ 'bá yî kĩ, "Mã lẽ nî tã â'dálé rõô ãmâ
drí tã 'dî tãsĩ kậyị̃ ãzâ sĩ."
33 Gõ'dá tólâ sĩ, Póõlõ drí ngãzó nĩlí vólé rû ê'bê võ 'dî 'ásĩ.
34 Gõ'dá õjílã ũrûkậ 'bá yî drí ĩyî lôfízó gólâ bê, gõ'dá tã lẽzó Yésũ 'á. Ãlô õjílã rî
'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî ãzâ rú lâ úzị̃ Dĩyõnósĩyã, gólâ tã îmbá 'bá Ãrĩyópãgõ kâ ĩ'dî. Gólĩyî
õkó zị̃lị́ Dãmãrí rî 'bá yí bê gõ'dá kpá õjílã ãzâ 'bá yí bê.

18

Tã gólâ Póõlõ drí rĩ'á 'ẽlâ Kõrínĩtõ 'álâ párá dũû sĩ rî

1 Gõ'dá kậyị̃ ãzâ sĩ, Póõlõ drí ngãzó Átẽnã 'ásĩ nĩlí jậrị́bậ zị̃lị́ Kõrínĩtõ rî 'álâ.
2 Tólâ rî, gólâ drí 'bậdrị̃ ãzí õjílã Yúdậ kâ ró ãzâ rú bê Ãkõwílã rî ûsúzó. Útị̃ Ãkõwílã
rî 'dĩ trá 'bậdrị̃ zị̃lị́ Pónĩtõ rî 'álâ. Sị́sị́ rî, gólâ rî trá Rómã 'álâ. Gõ'dá kúmú ậngị́ Rómã
kâ zị̃lị́ Kãlõdíyã rî 'bã tã trá kĩ, õjílã Yúdậ yí kâ ndrĩ õfõ vólé Rómã 'ásĩ. Nĩngá sĩ, tãlâ
tã 'dî tãsĩ rî, Ãkõwílã rî 'dĩ drí ngãzó fõlé vólé 'bậdrị̃ Ĩtálĩyã kâ 'ásĩ õkó lâ Pĩrĩsílã bê.
Gólĩyî âcâ drẽ ngbãâ 'dĩ Kõrínĩtõ 'á nĩngá.
3 Ĩtí, Póõlõ drí ngãzó nĩlí gólĩyî lômílí tólâ Kõrínĩtõ 'álâ. Gõ'dá tãlâ lôsĩ gólĩyíkâ
gũgũ ítá 'ásĩ rî lôsê kâ 'délé bê trá dã gólâkâ bê rî, gólâ drí rĩzó gólĩyí bê tólâ lôsĩ
gũgũ lôsê kâ 'dĩ 'ẽlé gólĩyí bê.
4 Kậyị̃ rãtáã kâ vósĩ cé, gólâ rî trá nĩlí jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rî 'álâ tã ngĩlí õjílã bê
tólâ, 'dĩî rĩ'á õjílã Yúdậ yí kâ gõ'dá kpá 'bậsúrú ãzâ 'bá yí bê, ã'dô ró yí drí gólĩyî jãzó
tã lẽlé Yésũ 'á.
5 Gõ'dá nĩngá sĩ, Sílã yî Tĩmátĩyã bê drí âcázó ĩyî Mẽkẽdónĩyã lésĩ. 'Dĩî vósĩ, Póõlõ
îcâ trá rĩlí cú ĩtí lôsĩ ítá lôsê kâ gũgũ ró rî 'ẽ ãkó, gõ'dá rĩlí tã âtî-âtî Ôvârí kâ pẽlé
ĩ'dî õjílã Yúdậ yí kâ drí kĩ, Yésũ ĩ'dî 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé trá ãngó nõ 'á rî.
6 Gõ'dá õjílã Yúdậ yí kâ ãzâ 'bá yî ânyâ ĩyî tị̃ trá ậwậ sĩ gólâ bê. Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî,
drílâ ngãzó tậpị́lị́ndrị̃ îyálé ngbõô ítá íyíkâ 'ásĩ lãmbé ró gólĩyî rú kĩ nĩ rî, Ôvârí gã
gólĩyî trá dó. Gõ'dá gólâ sõ drị̃-mbílí trá gólĩyî lĩfĩ́ kĩ nĩ rî, "Õzõ nĩ ậậvị̃ lậtị̃ Ôvârí drí
'ẽzó ãnî pãlé lâŋõ tã õnjí kâ 'ásĩ rî trá rî, 'dĩî cé tã ãnî nyãányâ kâ ĩ'dî. Má ûjũ trá kpĩ̃ị̃
ãnî pãlé. Ngbãângbânõ zãã nĩ'á ậtị́ 'álâ, má â'dô nĩ'á tã Ôvârí kâ pẽ bê õjílã 'bậsúrú
ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yî drí."
7 Nĩngá sĩ, gólâ drí ngãzó gólĩyî âyélé jó gólĩyíkâ tã Ôvârí kâ ârî kâ 'dĩ 'á, gõ'dá nĩzó
õjílã 'bậsúrú ãzâ kâ rú bê Tĩtíyõ Yõsétõ gólâ Ôvârí ịnjị̃ 'bá ró rî drí 'bã 'álâ tã pẽlé
õjílã drí tólâ. Jó gólâkâ rĩ'á ãnyî jó rĩzó tã Ôvârí kâ ârílí 'dĩ rú.
8 Gõ'dá drị̃-'bá gólâ jó tã ârî kâ 'dĩ kâ zị̃lị́ Kĩrísĩpõ gõ'dá õjílã íyíkâ 'bã kâ bê ndrĩ
drí tã lẽzó ĩyî Kúmú Yésũ 'á. Kõrínĩtõ lé 'bá dũû ãzâ 'bá yî drí úlị́ Póõlõ kâ Yésũ rî
tãsĩ rî ârízó. Gõ'dá gólĩyî drí tã lẽzó Yésũ 'á, gõ'dá gólĩyî îbábátízãzó.
9 Gõ'dá ngậcị̃ ãzâ sĩ, Kúmú Yésũ drí íyî â'dázó Póõlõ drí âbĩ-âbĩ 'á. Gólâ kĩ Póõlõ
drí rî, "Ní â'dô kô ũrị̃ ró ãmâ ậjú-'bá-ãzí yî drí, mí nĩ zãã ậtị́ 'álâ tã âtî-âtî ámákâ pẽ
bê õjílã drí, ní cî ánî lãndrâ kô tã ámâ tãsĩ rî drĩ̃ị̃.
10 Mâ bê rĩ'á njãâ âdrélé ndũû ní ngá lésĩ, õzõ õjílã ãzãkã õ'ê trá ánî dõlé rî. Mí rî
nõngá, tãlâ õjílã má drí zĩlí â'dólé õjílã ámákâ ró rî bê dũû jậrị́bậ nô 'á nõngá."

11 Ĩtí rî, Póõlõ drí rĩzó Kõrínĩtõ 'á tólâ ndrô ãlô párá njỵ̃-kázíyá rĩ'á õjílã Ḩíf̨ îmbálé
tã âtî-âtî Ôvârí ngá lésĩ Yésũ rî tãsĩ rî sĩ. Ĩtí rî, pą̃t̨ỵ̃ õjílã dũû drí â'dózó õjílã Yésũ kâ
ró.
12 Gõ'dá õjílã Yúdą̃ yí kâ gólĩyî Póõlõ rî gã 'bá dó rî 'bá yî drí ngãzó rû ê'bélé ãlô
Póõlõ rî êdrẽlé tã pẽpẽ 'ásĩ tã õnjí 'ẽ'ẽ sĩ gólâ drí. Drílĩyî gólâ rî rũzó trõlé âjílí võ tã
kĩ kâ rî 'álâ tã lâ kĩlí. Kúmú ãzâ zỵ̃l̨ Gãlíyõ rî trá drị-ãcê bê kúmú ró 'bą̃drỵ̃ Gỵ̃rị́kỵ̃* kâ
'dĩ drỵ̃ỵ̃ ndrĩ.
13 Nĩngá rî, gólĩyî drí tã 'bãzó Póõlõ rú kúmú Gãlíyõ ândrá kĩ, “Ãgô nõ rî rĩ'á tã pẽ
bê õjílã drí Ôvârí ỵ̃ỵ̃nỵ̃ỵ̃zó tã gólĩyî tã 'bã'bã drí lôgálé dó õjílã drí 'ẽlé rî 'bá yî sĩ.”
14 Gõ'dá Póõlõ 'élé bê tã âtálé rî, Gãlíyõ, ní gõ ní ngâ nĩ kôrô tã âtálé sị́sị̃. Ní kĩ nĩ
rî, “Ãnî õjílã Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî, nĩ ârî drẽ úl̨ị́ má tị̃ sĩ nô. Tí õzõ nĩ ãâtrõ ãgô nõ âjílí
má ândrá nõngá nõ ngãtá tã 'ẽ'ẽ gólâkâ õnjí ró ũrûką̃ 'bá yî mỵ̃rỵ̃ rú rî tãsĩ yã ngã
tãlâ tã âdô-âdô gólâkâ ũrûką̃ 'bá yî mỵ̃rỵ̃ rú rî tãsĩ yã rî, tí â'dô â'dó'á tãndí ró má drí
úl̨ị́ ãníkâ rî 'bá yî ârízó.
15 Gõ'dá tã rî gógó nõ íyîngá trá cé úl̨ị́ yî tãsĩ, rú yî tãsĩ gõ'dá tã 'bã'bã ãnî õjílã
nyãányâ Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yí kâ rî tãsĩ rî. Bê trá ĩtí rî, nĩ â'dô ãnîngá vó lâ âtí'á ãnî.
Ã'dô mâ rî, má gã trá dó tã 'dî 'bá yî kĩlí.”
16 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ drí gólĩyî drõzó vólé võ tã kĩ kâ 'dĩ 'ásĩ.
17 Nĩngá sĩ, õjílã dũû rĩ 'bá tólâ rî 'bá yî drí ngãzó 'dẽlé Sõsõténĩ gólâ â'dó 'bá õjílã
ãmbá ró jó Yúdą̃ yí kâ rĩzó tã Ôvârí kâ ârílí rî kâ rî drỵ̃ỵ̃. Gólĩyî drí Sõsõténĩ rî cãzó
võ tã kĩ kâ 'dĩ 'á tólâ. Gõ'dá Gãlíyõ ndrê tã rî 'dĩ bê rî, gólâ jâ íyîngá ũgúl̨ị́ ĩ'dî tã rî
'dĩ drí.

Ą̃cị́ Póõlõ kâ Kõrínĩtõ 'ásĩ gõzó Ãnĩtĩyókã gólâ â'dó 'bá 'bą̃drỵ̃ zỵ̃l̨ị́ Sírĩyã rî 'á rî 'álâ rî

18-19 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ drí rĩzó Kõrínĩtõ 'á tólâ tã lẽ 'bá Yésũ 'á 'dĩ 'bá yí bê
ką̃ỵ̃ dũû sĩ. Gõ'dá drílâ ngãzó mí-rî-gbõ 'ẽlé tã lẽ 'bá 'dĩ 'bá yî drí gõ'dá ngãzó nĩlí
Sẽnẽkõréyã 'álâ pá sĩ ãzí-ãzí lâ yí bê, nĩ'á kõlóngbõ ûsúl̨ị́ íyî njỵ̃l̨ỵ̃ âjílí 'bą̃drỵ̃ Sírĩyã 'dĩ
'álâ. Ãzí-ãzí 'dĩ 'bá yî rĩ'á Ãkõwílã yî ĩ'dî õkó lâ Pĩrĩsílã bê. Gólĩyî lẽ nĩlí bũúũ Ẽfésõ
'álâ, gõ'dá Póõlõ lẽ íyíkâ nĩlí lą̃vũl̨ị́ bũúũ Yẽrõsãlémã 'álâ, gõ'dá gõlé tólâ sĩ ją̃rị́bą̃
íyíkâ Ãnĩtĩyókã 'álâ. Sẽnẽkõréyã 'á tólâ rî, gólâ fâ íyî drỵ̃-'bí trá vólé, tãlâ lãtrítrí gólâ
drí 'bãlé Ôvârí drí rî ką̃ỵ̃ lâ ndẽ rû trá.* Gõ'dá ĩtí rî, Póõlõ yî drí ngãzó nĩlí vólé
kõlóngbõ sĩ. Póõlõ yî âcâ bê ją̃rị́bą̃ Ẽfésõ 'á rî, gólâ drí ngãzó Ãkõwílã yî âyélé nĩzó
jó tã Ôvârí kâ ârî kâ Ẽfésõ 'á tólâ rî 'á tã Yésũ rî tãsĩ rî ngĩlí õjílã Yúdą̃ yí kâ tólâ nã
'bá yí bê.
20 Õjílã rî 'dĩ 'bá yî îjî ĩyî gólâ trá rĩlí ĩyí bê ką̃ỵ̃ dũû sĩ, gõ'dá Póõlõ lẽé tã-drỵ̃ lâ kô.
21 Gólâ 'ê mí-rî-gbõ ĩ'dî õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí gõ'dá tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Õzõ
Ôvârí õlôpê mâ trá rî, má â'dô âgõ'á trá ãnî ngálâ ỵ̃ỵ̃zą̃tú.” Gõ'dá Póõlõ drí kõlóngbõ
ûsúzó tólâ íyî njỵ̃l̨ỵ̃, tãlâ yí lôpê ró ą̃cị́ íyíkâ ą̃tị̃ 'álâ nĩzó Yẽrõsãlémã 'álâ. Ĩtí, drílâ
ngãzó Ẽfésõ lésĩ kõlóngbõ sĩ nĩlí Yũdą̃yą̃ 'álâ.
22 Gõ'dá gólâ câ bê trá ją̃rị́bą̃ gólâ Sẽsãréyã rî 'á rî, gólâ drí ngãzó âfõlé kõlóngbõ
'ásĩ gõ'dá nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ pá sĩ nî-bê-yã fẽlé õjílã ką̃nị́są̃ kâ rî 'bá yî drí tólâ.
Nĩngá sĩ, gólâ drí lą̃vũzó nĩlí Ãnĩtĩyókã 'álâ,
23 gõ'dá rĩlí tólâ ką̃ỵ̃ fínyáwá sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, gólâ drí ngãzó ą̃cị́ ĩtõlé kpá ó'dí
kôrô 'bą̃drỵ̃ Gãlãtíyã kâ gõ'dá Fãrĩgíyã bê rî 'bá yî 'ásĩ õjílã ką̃nị́są̃ kâ Ḩíf̨ lâ yî îcí bê,
tãlâ gólĩyî pỵ̃pỵ̃sị́l̨ị́ ã'dô ró bê ỵ̃dû-ỵ̃dû ró.

---

* **18:12 18.12** 'Bą̃drỵ̃ Gỵ̃rị́kỵ̃ kâ 'dĩ úzỵ̃ rú lâ Ãkáyã. Ją̃rị́bą̃ Kõrínĩtõ 'dĩ rĩ'á Ãkáyã rî 'dĩ 'á. * **18:18-19 18.18-19** Nĩ zỵ̃ búkũ 'Díyî Lãlã kâ kápĩtã 6 tã lãtrítrí kâ tãsĩ.

Tã Ãpólõ gólâ rĩ 'bá õjílã îmbálé Yésũ rî tãsĩ Ẽfésõ 'álâ rî tãsĩ

24 Kậyị̃ 'dĩ 'bá yî sĩ, õjílã Yúdậ yí kâ ãzâ rú bê Ãpólõ rî drí âcázó Ẽfésõ 'á. Útị̃ Ãpólõ
rî 'dĩ Ãlẽkẽzãndĩríyã* 'álâ. Gólâ îcâ trá úlị́ pẽlé dódó, gõ'dá gólâ nị̃ tã îgĩ-îgĩ Ôvârí kâ
kpá trá tãndí ró.
25 Íîcî gólâ trá lậtị̃ mbị̃ sĩ kĩ, Kúmú Yésũ ãâ'dô ĩ'dî 'díyî pã 'bá 'î tã õnjí 'ásĩ. Gõ'dá
gólâ rî gógó îcî õjílã Ị̃ịf́ị trá pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ tã ndrĩ gólĩyî gólâ drí nị̃lị́ trá Yésũ rî tãsĩ rî
'bá yî sĩ. Gõ'dá bãbãtízĩ ãlô gólâ drí nị̃lị́ trá rî rĩ'á gólâ Yõwánĩ drí rĩ'á 'ẽlâ trá õjílã
drí rî ĩ'dî. Gólâ nị̃ị́ bãbãtízĩ gólâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí fĩzó tã lẽ 'bá 'á rî drẽ kô.
26 Kậyị̃ ãzâ sĩ, Ãpólõ rĩ'á tã Ôvârí kâ âtá'á drị̃-bậlậyị̃ ró jó tã Ôvârí kâ ârî kâ 'á rî,
Ãkõwílã yî Pĩrĩsílã bê drí gólâ rî gbórókõ ârízó. Nĩngá sĩ, gólĩyî drí gólâ rî trõzó ĩyî
drí 'bã 'álâ, nĩ'á tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ Yésũ rî tãsĩ rî ngĩlí mbị̃mbị̃ ró rõô Ãpólõ rî
gógó drí.
27 'Dĩî vósĩ, Ãpólõ lẽ trá nĩlí 'bậdrị̃ gólâ Gĩ̃rị́kĩ̃ kâ rî 'álâ tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ
rî pẽlé tólâ. Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã kậnị́sậ kâ Ẽfésõ kâ tólâ rî 'bá yî drí gólâ rî pãzó
wárãgã îgĩ-îgĩ sĩ õjílã kậnị́sậ kâ 'bậdrị̃ Gĩ̃rị́kĩ̃ kâ 'álâ rî 'bá yî drí, tãlâ gólĩyî õtrõ ró
bê gólâ drị́ rị̃ sĩ tã îmbá 'bá Ôvârí kâ ró. Gõ'dá Ãpólõ câ bê tólâ rî, gólâ drí rĩzó ngá
pãpã 'ẽlé rõô õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á pị̃pị̃sị́lị́ tãndĩ Ôvârí kâ rî sĩ rî 'bá yî drí.
28 Gólâ rî kpá trá tã ngĩlí õjílã Yúdậ yí kâ ãzâ 'bá yí bê õ'bí lãfálé 'á Ị̃ịf́ị lõmbâ sĩ
gõzó tã trõlé gólĩyî tị́ sĩ, tã gólĩyî úlị́ Ôvârí kâ â'dá 'bá mbị̃ trậ kĩ, Yésũ ãâ'dô ĩ'dî 'díyî
pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé trá ãngó drị̃ 'á rî 'bá yî sĩ.

19

Tã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí fĩzó tã lẽ 'bá Ẽfésõ 'álâ rî 'bá yî 'á rî

1 Õzõ Ãpólõ drí â'dózó drẽ Kõrínĩtõ 'álâ õjílã Ị̃ịf́ị îcí'á rî tí rî, Póõlõ rî gógó rî trá ậcị́
tõlé lậtị̃ kôrô Fãrĩgíyã 'ásĩ rî 'ásĩ, nĩ'á 'bậdrị̃ mvá ãzâ 'bá yî 'ásĩ cãlé jậrị́bậ gólâ Ẽfésõ
rî 'álâ. Gõ'dá gólâ câ bê Ẽfésõ 'á tólâ rî, gólâ drí tã lẽ 'bá ũrûkậ 'bá yî ûsúzó tólâ.
2 Gõ'dá gólâ drí tã îjízó gólĩyî tị́ kĩ nĩ rî, "Ĩtí rî, ãnî drí tã lẽzó Yésũ 'á rî sĩ rî, Líndrí
Tãndí Ôvârí kâ fî fí té trá mbârâkã bê ãnî 'ásĩ yã?"
Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî lôgõ tã 'dî drị̃ lâ kĩ, "'É'ẽ, mã ârí tã kĩ'á nĩ rî Líndrí Tãndí
Ôvârí kâ ãâ'dô bê fĩlí rĩlí õjílã mvá 'ásĩ rî kô'dáwá."
3 Nĩngá sĩ, Póõlõ ârílí bê tã kĩ'á nĩ, gólĩyî nị̃ị́ tã drẽ kô Líndrí Tãndí Ôvârí kâ tãsĩ rî,
gólâ drí gólĩyî îjízó kĩ, "Gõ'dá íîbábátízã ãnî ángô tí ró yã?" Gõ'dá gólĩyî lôgõ tã-drị̃
kĩ, "Íîbábátízã ãmâ gbõ cé õzõ Yõwánĩ drí rĩrĩ õjílã îbábátízãlé rî kâtí."
4 Nĩngá sĩ, gólâ drí tã âtázó kĩ, "Yõwánĩ 'dĩ îbábátízã õjílã â'dálâ kĩ, gólĩyî ãâdĩ ĩyî
drị̃ trá tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ, gõ'dá Yõwánĩ rî gógó âtâ tã kpá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drí
tã lẽzó gólâ ãlô kĩ'á nĩ rî, ãâ'dô âcá'á lôsĩ 'ẽlé yí vó rî 'á kĩ, 'dĩî rĩ'á Yésũ ĩ'dî."
5 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ârílí bê ĩyî úlị́ Póõlõ kâ âtálé Yésũ rî tãsĩ rî, drílĩyî tã lẽzó tã
âtî-âtî tãndí 'dĩ 'á, gõ'dá Póõlõ drí gólĩyî îbábátízãzó Kúmú Yésũ rî rú sĩ.
6 Nĩngá sĩ, Póõlõ drí drị̃ 'bãzó gólĩyî drị̃ị̃, gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí fĩzó gólĩyî
'ásĩ mbârâkã bê gólĩyî 'bãlé úlị́ âtálé tị̃ lídí ãzâ 'bá yî sĩ gõ'dá tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ
pẽ bê.
7 Õjílã rî 'dĩ 'bá yî ndrĩ 'dó rĩ'á õzõ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ kâtí.
8 Nĩngá sĩ, Póõlõ rî trá kárá rĩ'á nĩlí kậyị̃ õjílã Yúdậ yí kâ drí rĩzó rãtáã 'ẽlé Ôvârí
drí rî vósĩ cé jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rî 'álâ cú ĩtí ũrị̃ ãkó, tã âtálé õjílã tólâ nã 'bá yî

* **18:24 18.24** ***Ãlẽkẽzãndĩríyã*** Nõô rĩ'á jậrị́bậ ậngị́ Mậsị̃rị̃ kâ gólâ â'dó 'bá Ị̃ịf́ị îcî tãndí bê rî ĩ'dî.

drí gõ'dá kpá tã ngĩlí gólĩyí bê, tãlâ gólĩyî ĩĩcâ ró bê â'dólé rĩlí kũmũ Ôvârí kâ rî zẽlé. Gólâ rî trá tã 'dî 'ẽlé ĩtí tólâ párá nâ sĩ.

9 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî bê tólâ rĩ'á ĩyî drı̃ âmbâ-âmbâ bê, gõ'dá gólĩyî gã tã âtî-âtî gólâkâ 'dĩ trá dó. Gólĩyî âtâ tã, õnjí ró õjílã dũû drí ląt̃ı gólâ Yésũ drí â'dálé 'dẽzó 'á lâ sĩ rî tãsĩ. Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, Póõlõ drí drı̨ yĩzó gólĩyî rú sĩ gõ'dá cé gólĩyî tã ârí 'bá 'dũwą̃ yí bê rî 'bá yî trõzó ĩ'dî. Nĩngá sĩ, gólĩyî drí ngãzó nĩlí jó ĩı̨f̃ı̨ îcî kâ ãgô zı̨l̃ı̨ Tĩránã rî kâ rî 'álâ. Gõ'dá jó 'dĩ 'á rî, Póõlõ drí rĩzó tã Yésũ kâ ĩmbálé õjílã tólâ nã 'bá yî drí kąỹı̨ vósĩ cé.

10 Gólâ rî trá tã 'dî ĩmbálé ĩtí ndrô rı̨ sĩ. Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, õjílã dũû gólĩyî rĩ 'bá ĩyî 'bą̃drı̨ ndrĩ Ásĩyã kâ rî 'ásĩ, gõ'dá õjílã Yúdą̃ yí kâ gõ'dá kpá Gı̨ŕı̨k̃ı̨ kâ rî 'bá yí bê ârî ĩyî tã âtî-âtî tãndí trá Kúmú Yésũ rî tãsĩ.

Tã gólâ Sẽkévã rî mvá yî drí rû cẽzó kpı̨ı̨̃ı̨ líndrí õnjí lôfõlé ãgô ãzâ 'ásĩ rî

11 Kąỹı̨ 'dĩ 'bá yî sĩ rî, Ôvârí 'bã Póõlõ trá â'dólé rĩ'á tã tíbê õjílã tı̨ drí ą̃'dı̨zó drílâ sĩ rõô rî 'bá yî 'ẽlé.

12 Õzõ gõ'dá õjílã õtrõ gbõ cé ítá Póõlõ drí sõlé trá yí rú rî ĩ'dî, ngãtá ítá úrı̨ lĩ kâ gólâkâ rî ĩ'dî fẽlé ngá lãzé 'bá drí dõlé rî, ngá lãzé gólĩyíkâ 'dĩ drí kĩzó. Gõ'dá kpá ĩtí, gólĩyî líndrí õnjí drí ômbélé trá rî 'bá yî drí â'dózó kpá tãndí ró cé ítá 'dĩ 'bá yî dõdõ lâ sĩ.

13 Nĩngá sĩ, õjílã Yúdą̃ yí kâ ũrûką̃ 'bá yî bê rĩ'á ĩyî tólâ kárá nĩ'á ĩyî ą̃cı̨ tõ bê dîrî, gõ'dá nĩ'á ĩyî úlı̨ âtá bê kĩ nĩ rî, yĩ ĩĩcâ trá líndrí õnjí lôfõlé vólé õjílã 'ásĩ. Gólĩyî ûjũ trá líndrí õnjí lôfõlé õjílã 'ásĩ Kúmú Yésũ rî rú sĩ kĩ nĩ rî, “Má 'bã tã ní drí mbârâkã Yésũ gólâ Póõlõ drí rĩ'á tã âtálé tã lâ sĩ rî kâ sĩ.”

14 Õjílã gólĩyî tã 'ẽ 'bá ĩtí rî rĩ'á ĩyî 'dĩyímvá nj̃ı̨-drı̨-lâ-rı̨ drı̨-'bá ą̃ngı̨ lã'bí 'ẽ kâ zı̨l̃ı̨ Sẽkévã rî kâ ĩ'dî.

15 Nĩngá sĩ, kąỹı̨ ãzâ sĩ, gólĩyî drí tã 'bãzó 'ẽzó líndrí õnjí ãzâ drõlé vólé ãgô ãzâ 'ásĩ. Gõ'dá líndrí õnjí rî 'dĩ drí tã-drı̨ lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Mã nı̨ mbârâkã Yésũ kâ trá, gõ'dá mã nı̨ tã kpá trá Póõlõ lãjó'bá Yésũ kâ ró rî tãsĩ. Gõ'dá ãnî rî gógó nyãányâ lâ ĩyíkâ ã'dî yî ĩ'dî yã?”

16 Nĩngá sĩ, líndrí õnjí 'dĩ drí mbârâkã fẽzó ãgô 'dĩ drí 'dẽzó gólĩyî drı̨ı̨̃ı̨, gõ'dá ãgô 'dĩ drí ngãzó gólĩyî lûvũlı̨ ngbá vũdrı̨ sĩ gõ'dá gólĩyî cãzó õnjí lâ drı̨ı̨̃ı̨ ítá gólĩyíkâ ôsĩzó ngbá vólé. Nĩngá sĩ rî, gólĩyî drí ĩyî pãzó rãlé vólé 'bã 'dî 'ásĩ ũndú ró.

17 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã Yúdą̃ yí kâ ndrĩ gõ'dá õjílã Gı̨ŕı̨k̃ı̨ kâ bê gólĩyî rĩ 'bá Ẽfésõ 'álâ rî 'bá yî drí tã 'dî ârízó. Gõ'dá gólĩyî drí â'dózó ũrı̨ ró, gõ'dá drílĩyî mbârâkã Kúmú Yésũ kâ rî rõzó rõô.

18 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî 'bá yî drí võ lâ ûsúzó kĩ, rĩ'á õnjí ró gólĩyî drí rĩzó cú ngá õjõ kâ bê gõ'dá kpá ngá ãlókõ kâ ngãtá lą̃ndrı̨ kâ bê.

19 Gõ'dá õjílã dũû gólĩyî lãfálé 'ásĩ rĩ 'bá ĩyî tã õjõ kâ 'ẽlé kpá tã ãlókõ kâ 'ẽlé sı̨sı̨ rî 'bá yî drí búkũ ĩyíkâ õjõ kâ kpá ngá ãlókõ kâ rî âtrõzó lôzãlé ngbá vólé õjílã ĩı̨f̃ı̨ drı̨ 'á ãlô-ãlô. Búkũ gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî rĩ'á cú úlı̨ gbą̃wũ kâ rî 'bá yí bê gõ'dá kpá cú rĩ'á tã îmbâ lârâkô gólĩyî tã õjõ kâ rî 'bá yî tãsĩ rî 'bá yí bê. Lâgî búkũ lôzãlé trá 'dĩ 'bá yí kâ ólã bê rî, âcâ rĩ'á rõô.*

20 Ĩtí rî, mbârâkã tã 'ẽ'ẽ 'dî 'bá yí kâ gą̃rą̃ 'dî drí õjílã dũû 'bãzó tã lẽlé úlı̨ Kúmú Yésũ kâ 'á, gõ'dá kpá tã âtî-âtî tãndí Yésũ kâ drí lą̃'búzó mbârâkã bê ãmbá.

Tã Póõlõ drí 'ẽzó nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ gõ'dá kpá Rómã 'álâ rî

21 Tã 'dî vósĩ rî, Póõlõ drí tã ı̨̃sũzó íyî nyãányâ sĩ 'ẽzó nĩlí ą̃cı̨ tõlé kôrô Mẽkẽdónĩyã 'ásĩ, 'bą̃drı̨ Gı̨ŕı̨k̃ı̨ kâ bê gõ'dá kpá ą̃dũkũ lâ ró rî nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ. Tã 'dî tãsĩ rî,

* **19:19 19.19** Õjílã drí lâgî lâ 'dĩ ûsúzó rî, â'dô ngá 'ẽ'á kąỹı̨ kútũ nyâ'dî-rı̨-drı̨-lâ-mûdrı̨.

Póõlõ drí úḷị̃ âtázó kĩ nĩ rî, “Nĩnĩ ámákâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî vósĩ rî, má lẽ âgõlé cãlé bũúũ jãrị̃bã ãngị̃ Rómã kâ rî lômílí.”

22 Nĩngá sĩ, Póõlõ rî drí ngãzó Tĩmátĩyã yî Ẽrésĩtõ bê íyî pã 'bá ró rî yî jõlé nĩlí sị̃sị̃ 'álâ Mẽkẽdónĩyã 'álâ, gõ gólâ rî gógó drí íyíkâ rĩzó drẽ ãkpã nĩngá kãyị̃ fínyáwá sĩ jãrị̃bã Ẽfésõ rî 'á.

Tã gólâ Dẽmétrĩyõ drí Ẽfésõ lé 'bá 'ẽzó ngãlé ãwã́ ró rî

23 Kãyị̃ Póõlõ drí rĩzó Ẽfésõ 'álâ rî 'bá yî sĩ rî, õjílã Ẽfésõ kâ drí rû ê'bézó ãwã́lã̃kã́ bê tákányĩ gõ'dá ôtrê-ôtrê bê tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ rî rú.

24 Tã 'dî 'ê rû trá nõtí. Óká 'bá ãzâ bê rú lâ Dẽmétrĩyõ. Gólâ rî trá líndrí õnyíkõ jó ôvârí ãbãrãdãgõ zĩ̃ḷị̃ Ãrĩtĩmísã rî kâ êdélé dáãbõ mvẽêmvê 'ásĩ rî, gõ'dá gólĩyî rĩ 'bá lôsĩ 'ẽlé gólâ bê rî ûsû ĩyî lãfâ rõô lôsĩ rî 'dĩ 'ásĩ.

25 Gõ'dá Dẽmétrĩyõ rî 'dĩ ndrélé bê õjílã dũû 'dó rĩ'á tã lẽ'á Yésũ 'á rî, drílâ â'dózó õmbã ró. Drílâ ngãzó lôsĩ 'ẽ 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî ãzị̃ḷị̃ rû ê'bélé võ ãlô 'á kpá gólĩyî ãzâ 'bá yî rĩ 'bá lôsĩ ãlô 'dĩ 'ẽlé rî 'bá yí bê.

Gõ'dá gólâ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Ãnî õjílã, mĩ nị̃ trá kĩ, mã rî lãfâ ãmákâ ûsúḷị̃ lôsĩ nô 'ásĩ.

26 Gõ'dá mĩ ndrê kpá trá, gõ'dá nĩ ârî kpá trá tã ãgô gólâ Póõlõ 'dĩ kâ rĩ'á 'ẽlâ rî, gólâ âtâ kĩ nĩ rî, ngá gólĩyî ãmâ õjílã mvá drí rĩ'á êdélâ rî 'bá yî ãâ'dó ĩyî kó kô ngá gólĩyî õjílã drí ịnj̃ḷị̃ ôvârí ró rî 'bá yî ĩ'dî. Ĩtí lâ 'dĩ ró rî, gólâ 'ê õjílã dũû trá úḷị̃ íyíkâ 'dĩ 'bá yî lẽlé, Ẽfésõ 'á nõngá gõ'dá kpá 'bã̃drị̃ ngõlõ Ásĩyã kâ nõ 'ásĩ ndrĩ!

27 Má nĩ̃ị̃ kô ngãtá tã rî 'dĩ tãsĩ rî, õjílã â'dô ngá gólĩyî ãmâ drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî ndrẽ'á â'dólé cú ĩtí tã ífí ãkó lâ ró, gõ'dá ngãtá gólĩyî âyé gĩgĩ lâ yî kô yã rî! Gõ'dá ã'dô trá ĩtí rî, gólĩyî â'dô îcá'á âtálâ kĩ, jó ândrê Ãrĩtĩmísã kâ ãâ'dô kpá trá rĩ'á tã ífí ãkó, gõ'dá gólĩyî â'dô kpá úḷị̃ ányâ âtá'á ôvârí ãmákâ õkó ró gólâ ngbãângbânõ õjílã ndrĩ Ásĩyã kâ gõ'dá kpá 'bã̃drị̃ ãzâ 'bá yí kâ bê drí rĩ'á ịnj̃ḷâ rî rú, ã'dô ró bê ãmbã gólâkâ îzãlé!”

28 Gõ'dá õjílã ârílí bê tã 'dî rî, gólĩyî drí ngãzó õmbã ró rõô, gõ'dá rĩ'á ôtrélé kĩ, “Ãrĩtĩmísã ĩ'dî ôvârí ãmâ gólĩyî Ẽfésõ lé 'bá ró rî 'bá yí kâ! Gólâ rĩ'á gã̃rã̃ lã̃vũḷị̃ kôrô!”

29 Nĩngá sĩ, õjílã ndrĩ jãrị̃bã kâ drí ngãzó rû ê'bélé ĩyî ãwã́ bê, gõ'dá gólĩyî drí Gáyõ yî Ãrĩsĩtãrókõ bê â'dó 'bá lã̃mû-ãzí Póõlõ kâ ró rî 'bá yî rũzó.* Gólĩyî ngâ nĩlí 'wãâ õjílã rị̃ 'dî 'bá yí bê võ gólĩyíkâ rû ê'bê kâ rî 'álâ.

30 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ ârî tã bê tã 'dî tãsĩ rî, gólâ lẽ trá nĩlí lã̃mû-ãzí gólâkâ 'dĩ 'bá yî pãlé õjílã rû ê'bé 'bá ngbã̃'ũ 'dî 'bá yî drị̃gã́ sĩ, gõ'dá tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî lôgâ gólâ dó nĩlí.

31 Gõ'dá kpá õjílã ãmbâ-ãmbâ ũrûkã̃ 'bá yî Ẽfésõ kâ, gólĩyî â'dó 'bá gólâ rî rû-lẽ-ãzí ró rî 'bá yî drí tã âtízó gólâ drí kĩ, gólâ õnĩ tólâ kô. Tã 'dî tãsĩ rî, Póõlõ nĩí gõ'dá tólâ kô.

32 Gõ'dá võ rû ê'bê kâ 'dĩ 'á tólâ rî, õjílã dũû 'dĩ 'bá yî drẽ zãâ ôtré'á ãzí-vó ãzí-vó. Ũrûkã̃ lâ yî ôtrê tã ãzâ 'bá yî sĩ, gõ'dá ũrûkã̃ lâ yî ôtrê ĩyíkâ tã ãzâ 'bá yî sĩ, tãlâ ãmbá lâ gólĩyî 'ásĩ rî 'bá yî nĩ̃ị̃ ĩyî tã ífí ĩyî drí rû ê'bézó rî kô'dáwá.

33 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã Yúdã̃ yí kâ drí ãgô ãzâ gólĩyî lãfálé 'ásĩ zĩ̃ḷị̃ Ãlẽkẽzándã rî 'bãzó nĩ'á âdrélé õ'bí ândrá â'dólé tã âtá 'bá ró ĩyî ngá lésĩ. Õjílã ũrûkã̃ 'bá yî drí tã gólâ 'ẽ'á nĩ'á âtálâ rî âtázó gólâ drí. Nĩngá sĩ, Ãlẽkẽzándã rî drí drị̃ îngázó ûrû õjílã drí rĩzó bê njũrũ, tãlâ yí ngî ró bê tã ĩyî ngá lésĩ gólĩyî drí.

---

* **19:29 19.29** Gólĩyî kpã̃rã̃tị̃ â'dô trá Mẽkẽdónĩyã lé 'bá 'î.

34 Gõ'dá õjílã nị̃ ĩyî bê kĩ, gólâ rĩ'á õjílã Yúdạ̃ yí kâ 'î rî, gólĩyî drí ngãzó kpãkã ãlô
rĩ'á ôtrélé kĩ nĩ rî, "Cé Ãrĩtĩmísã ĩ'dî gólâ ôvârí ãmákâ õkó ró rî! Gólâ rĩ'á ôvârí ãmbá
'î gãrã̃ lãvũlị́ kôrô!" Ĩtí rî, gólĩyî rî trá ôtrélé ĩtú-pá rị̃ sĩ.
35 Nĩngá sĩ, ã̃dũkũ lâ ró rî, gólâ tã îgĩ 'bá ãmbá jã̃rị́bã̃ kâ ró rî drí ngãzó ânĩlí gólĩyî
'bãlé rĩlí njũrũ. Gõ'dá drílâ tã âtázó kĩ, "Ãnî õjílã ámákâ Ẽfésõ kâ ró rî 'bá yî, õjílã
cé tị̃tị̃ nị̃ trá kĩ nĩ rî, ãmâ Ẽfésõ lé 'bá ĩ'dî rĩ 'bá jó ândrê gólâ rĩzó Ãrĩtĩmísã rî ĩnjĩlị́
rî vó lâ ndrẽlé rî. Mã ndrê ãmákâ kúnị́ mvá lânjã â'dé 'bá trá ûrú lésĩ gólâ ãmâ drí
ĩnjĩlị́ Ãrĩtĩmísã ró rî vó lâ ĩ'dî.
36 Ógãá tị̃ tã 'dî 'bá yî drĩ̃ị̃ kô. Ĩtí rî, îcâ trá ãnî drí âgízó tị́tị́ ró gõ'dá â'dó kô tã õnjí
'ẽzó ĩ'dî tã 'dî 'bá yî tãsĩ.
37 Gõ'dá ãgô rị̃ nô 'bá yî tãsĩ rî, kpálé gólĩyî ûgũú ngá kô jó ôvârí ãmákâ rî kâ 'ásĩ
gõ'dá gólĩyî 'dá ôvârí ãmákâ õkó ró Ãrĩtĩmísã kpálé kô'dáwá rî, nĩ rû gólĩyî trá âtrõlé
âjílí nõngá.
38 "Nĩngá sĩ, õzõ Dẽmétrĩyõ õjílã íyíkâ rî 'bá yí bê ã'dô ĩyî cú tã bê 'bãlé õjílã ãzâ
rú rî, gólĩyî â'dô õjílã rî 'dĩ âtrõ'á 'bãlé kúmú ândrá kã̃yị̃ gólâ tã kĩ kâ rî sĩ gõ'dá tã rî
'dĩ ngĩzó dódó kúmú drí.
39 Gõ'dá õzõ ãnî ndrĩ õlẽ kpá tã ãzâ 'ẽlé tã 'dî tãsĩ rî, ĩtí rî, trá rĩ'á tãndí ró ãmâ drí
õjílã ndrĩ jã̃rị́bã̃ nô kâ ê'bézó kĩlâ mbị̃mbị̃ ró.
40 Ã̃wã̃ gólâ ãnî ndrĩ drí 'ẽlé trá ãndrõ rî tãsĩ rî, mâ ũrị̃ ró, tãlâ õjílã ãzâ â'dô nĩ'á
tã 'bãlé ãmâ rú kúmú ã̃ngị́ Rómã kâ ândrá tã lâ sĩ. Ã̃wã̃ 'dî tã ífí lâ yû'dã̃wã̃, gõ'dá
mã îcá kô ngĩlâ kúmú Rómã kâ drí mbị̃mbị̃ ró."
41 Gõ'dá tã îgĩ 'bá ãmbá 'dĩ ndẽ tã âtâ-âtâ bê trá rî, gólâ drí ngãzó õjílã 'bãlé lã̃'búlị́
gõlé ĩyî drí 'bã 'ásĩ.

20

Tã gólâ Póõlõ drí ngãzó nĩlí tã lẽ 'bá yî lômílí 'bã̃drĩ̃ Mẽkẽdónĩyã kâ rî 'álâ, gõ'dá kpá jã̃rị́bã̃ Kõrínĩtõ kâ rî bê rî

1 Gõ'dá õjílã Ẽfésõ kâ ndẽlé bê ã̃wã̃ ũjã̃ ĩyíkâ 'dĩ rî, Póõlõ drí ngãzó tã lẽ 'bá Yésũ 'á
rî 'bá yî ê'bélé tũ võ ãlô 'á. Gõ'dá drílâ tã âtázó gólĩyî drí, tãlâ gólĩyî õrî ró bê pĩ̃pĩ̃sĩ́lị́
ã̃tũ-ã̃tũ sĩ. 'Dĩî vósĩ, gólâ drí mí-rî-gbõ 'ẽzó gólĩyî drí gõ'dá ngãzó nĩlí Mẽkẽdónĩyã
'álâ.
2 Mẽkẽdónĩyã 'álâ rî, gólâ tô ã̃cị́ trá nĩ'á mbârâkã sõ bê gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî
'bá yî 'á úlị́ tãndí rî 'bá yî sĩ. 'Dĩî vósĩ rî, gólâ drí ngãzó lã̃vũlị́ jã̃rị́bã̃ Kõrínĩtõ 'bã̃drĩ̃
Gĩ̃rị́kĩ̃ kâ 'á rî 'álâ.
3 Gõ'dá gólâ drí rĩzó jã̃rị́bã̃ Kõrínĩtõ 'dĩ 'á tólâ párá nâ sĩ. Gõ'dá tólâ sĩ rî, gólâ lẽ trá
ângálé âgõlé 'bã̃drĩ̃ Sírĩyã kâ 'álâ kõlóngbõ sĩ gõzó Yẽrõsãlémã 'álâ. Gõ'dá gólâ ârî tã
kĩ, õjílã Yúdã̃ yí kâ ũrûkã̃ 'bá yî Gĩ̃rị́kĩ̃ 'álâ rî 'bá yî ã̃yị̃ ĩyî tã trá 'ẽzó gólâ rî fũlị́. Tã
rî 'dĩ tãsĩ rî, gólâ drí ngãzó gõlé vólé pá sĩ kôrô 'bã̃drĩ̃ Mẽkẽdónĩyã kâ rî 'ásĩ.
4 Gõ'dá gólĩyî nĩ 'bá kpãã gólâ bê rî 'bá yî rĩ'á Sõpãtérã Pírã rî mvá ró gólâ Bẽríyã
lé 'bá ró rî, Ãrĩsĩtãrókõ gõ'dá Sẽkóndõ bê gólĩyî Tẽsãlõníkã lé 'bá 'î, gõ'dá nĩngá sĩ,
Gáyõ ãzâ Dérẽbẽ lé 'bá ró rî, gõ'dá Tĩmátĩyã, gõ'dá Tĩkíkõ yî Trõfímõ bê, gólĩyî ĩyíkâ
kpã̃rã̃tị́ Ásĩyã lé 'bá 'î.
5 Õjílã rî 'dĩ 'bá yî lã̃vũ ĩyíkâ sị́sị́ ã̃tị́ 'álâ kõlóngbõ sĩ ãmâ* tẽlé Póõlõ bê Trówã 'álâ.
6 Mã rî trá jã̃rị́bã̃ Fĩ̃lị́pĩ̃ rî 'á kãrámã gólâ rĩzó ãmbãtã gólâ rĩ'á 'bẽlâ cú ĩtí ã̃kú ãkó rî
nyãlé rî 'ẽlé tólâ. 'Dĩî vósĩ rî, ãmâ drí Fĩ̃lị́pĩ̃ rî âyézó. Trõ ãmâ rĩ'á kã̃yị̃ njĩ̃ kõlóngbõ
sĩ cãzó õjílã gólĩyî lã̃vũ 'bá sị́sị́ 'álâ rî 'bá yî ûsúlị́ Trówã 'álâ ãmâ tẽrẽ 'á. Gõ'dá nĩngá
rî, ãmâ drí 'ẽzó lâ kã̃yị̃ njĩ̃-drĩ̃-lâ-rĩ̃.

* **20:5 20.5** ***Ãmâ*** Úlị́ nõ tã ífí lâ Lúkã̃ yî Póõlõ bê.

Tã gólâ Póõlõ drí Yũtúkũ rî lîdrízó Trówã 'álâ rî

7 Kậyị̃ õjílã Yúdậ yí kâ rãtáã 'ẽ kâ rî vósĩ lậnjậtúlị sĩ rî, ãmâ drí ngãzó rû ê'bélé
rãtáã 'â ậmû kâ tãsĩ. Gõ'dá Póõlõ drí úlị Ôvârí kâ pẽzó õjílã drí. Gólâ lẽ trá ngãlé
lậvũlị tólâ sĩ ỵ̃drú rî kâtí. Ĩtí rî, gólâ drí rĩzó tã Ôvârí kâ pẽlé õjílã drí bũúũ ã'bí ító 'á.
8 Mã ê'bê rû trá jó 'álé lậkũ gólâ ûrú lésĩ ãzí drỵ̃ỵ̃ lámbã dũû drí rĩzó kõlé rî 'á.
9 Nĩngá sĩ, ágá ãzâ rú lâ Yũtúkũ gólâ rĩ 'bá ũpỵ̃ ãbẽ kâ 'á rî, ậ'dú drí ậsị́zó lỵ̃fỵ̃ lâ 'á
lâŋõ rĩrĩ kâ 'dĩ drí sĩ. 'Dĩî Póõlõ drẽ zãã rĩ'á tã pẽ'á ậtị́lị́ ậtị́lị́ ró rõô. Gõ'dá ậdũkũ lâ
ró rî, Yũtúkũ drí gbõ lîtĩzó â'délé 'yárá ũpỵ̃ 'ásĩ ỵ̃nyậkú drỵ̃ỵ̃.
Gõ'dá õjílã ngâ bê nĩlí gólâ rî îngálé ûrû rî, gólĩyî gõ ûsû gólâ trá kĩní-kínî ãvõ ró.
10 Nĩngá sĩ, Póõlõ drí ngãzó nĩlí rû ûtúlị́ gólâ drỵ̃ỵ̃ gõ'dá rĩ'á rú'bậ lâ ậnjúlị́. Gõ'dá
Póõlõ rî drí tã âtázó õjílã drí, tãlâ gólĩyî ãâyê ró ãwó ngõngõ. Gólâ kĩ, “Nĩ âyê ãwó,
gólâ lîdrî trá.”
11 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ drí ngãzó mbãlé gõlé ûrú 'álâ jó 'dĩ 'á tólâ kpá ó'dí ãmbãtã
'â ậmû kâ rî nyãlé ngá mvũmvũ bê tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yí bê, gõ'dá kpá rĩlí tã ngĩlí
gbíyá ãcê ró bũúũ võ drí ậwúzó. Gõ'dá vólé drỵ̃ lâ 'ásĩ rî, gólâ drí ngãzó nĩlí.
12 Nĩngá sĩ, õjílã 'dî 'bá yî drí ágá Yũtúkũ Póõlõ drí lîdrílí trá 'dĩ drỵ̃zó âjílí gõlé yí
drí 'bã 'álâ, 'dĩî gólĩyî gõ'dá trá 'dó ãyĩkõ ró tãlâ tã 'dî tãsĩ.

Tã Póõlõ drí nĩzó Mẽlétõ 'álâ gõ'dá úlị́ ậdũkũ íyíkâ âtálé drỵ̃-'bá kậnị́sậ kâ Ẽfésõ 'álâ rî 'bá yî drí rî

13 Nĩngá sĩ, Póõlõ drí tã âtázó ãmâ drí nĩzó mbãlé kõlóngbõ ândrê 'á gõ'dá nĩlí ậtị́lị́
ró, tãlâ gólâ lẽ íyíkâ võ kĩlí pá sĩ mbỵ̃ nĩlí Ãsósõ 'álâ. Ĩtí rî, ãmâ drí ãmákâ nĩzó lîgõ
bê kõlóngbõ sĩ cãlé Ãsósõ 'álâ gólâ rî ûsúlị́ tólâ.
14 Gõ'dá mã ûsû gólâ bê tólâ rî, gólâ drí mbãzó fĩlí ãmá bê kõlóngbõ 'á. Gõ'dá ãmâ
drí nĩzó zãã Mĩtõlénẽ 'álâ ậ'dú kõlé tólâ.
15 Gõ'dá cỵ̃ỵ́nó ãzâ rî sĩ rî, ãmâ drí ngãzó nĩlí kõlóngbõ sĩ tólâ sĩ cãlé ãnyî 'bậdrỵ̃ zỵ̃lị́
Kíyõ rî rú. Kậyỵ̃ ãzâ rî sĩ rî, ãmâ drí nĩzó zãã kõlóngbõ sĩ Sámõ 'álâ. Gõ'dá drỵ̃zõ lâ
sĩ rî, ãmâ drí nĩzó nĩ'á cãlé jậrị́bậ zỵ̃lị́ Mẽlétõ rî 'álâ.
16 Póõlõ lẽ trá nĩlí kôrô mbỵ̃ Mẽlétõ 'álâ cú ĩtí cã ãkó Ẽfésõ 'álâ,* tãlâ yí õzó kô nĩî
lîpí bê 'bậdrỵ̃ Ásĩyã kâ 'dĩ 'ásĩ. Gólâ lẽ nĩlí 'wãã'wâ Yẽrõsãlémã 'álâ, tãlâ õzõ ĩîcâ trá
rî yí drí â'dózó bê Yẽrõsãlémã 'álâ kậyỵ̃ Pẽnĩtãkósĩtĩ kâ sĩ.
17 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ drí ngãzó tã âtílí drỵ̃-'bá kậnị́sậ kâ Ẽfésõ 'álâ rî 'bá yî drí
ânĩzó íyî ûsúlị́ Mẽlétõ 'á tólâ.
18 Gõ'dá drỵ̃-'bá 'dĩ 'bá yî câ bê tólâ rî, Póõlõ drí nî-bê-yã fẽzó gólĩyî drí, gõ'dá gólâ
drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ, “Ãnî nyãányâ nỵ̃ rĩrĩ ámákâ má drí rĩzó rĩlí kậyỵ̃ vósĩ ndrĩ,
má drí â'dózó ãní bê kậyỵ̃ drỵ̃-káká má drí âcázó 'bậdrỵ̃ ãníkâ Ásĩyã kâ rî 'á, bũúũ
cãlé kậyỵ̃ gólâ má drí lậvũzó rî sĩ rî trá.
19 Má 'ê lôsĩ Kúmú Yésũ kâ trá rû lôgõ dã rî sĩ. Má ngô ãwó trá rõô Ôvârí drí ãnî
tãsĩ, tãlâ nĩ ãâdrê ró bê pỵ̃pỵ̃sị́lị́ ậtũ-ậtũ sĩ kậyỵ̃ lâŋõ kâ rî sĩ. Gõ'dá mâ rî gógó ûsû
lâŋõ kpá trá rõô õjílã Yúdậ yí kâ gólĩyî tã ậyị́ 'bá trá má rú rî yî drị́gậ sĩ, ndrô gólĩyî
má drí rĩzó lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽlé ãnî lãfálé rî 'bá yî sĩ.
20 Lâŋõ rî 'dĩ â'dô bê kpálé ĩtí rî, má rî trá zãã rĩ'á tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ pẽlé ãnî
drí, gõ'dá kpá ãnî îmbálé õ'bí lãfálé gõ'dá kpá ãnî drí 'bã 'ásĩ, cú ĩtí tã Ôvârí drí 'ẽlé
trá ãnî pãzó rî ãzãkã lâ lôkí ãkó ãlôwálâ ãnî drí.
21 Má âtâ úlị́ trá ngbálí-ngbálí õjílã drí ndrĩ, â'dó kô cé õjílã Yúdậ yí kâ drí. Má âtâ
tã trá gólĩyî drí drỵ̃ âdĩzó vólé tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ, tãlâ gólĩyî ỵ̃ỵ̃nỵ̃ỵ̃ ró Ôvârí
gõ'dá kpá tã lẽlé Kúmú ãmákâ Yésũ 'á.

---

* **20:16 20.16** Tã 'dî tãsĩ, sị́sị́ rî, gólâ zĩ kõlóngbõ gólâ nĩ 'bá kôrô mbỵ̃ Mẽlétõ 'álâ âdré ãkó Ẽfésõ 'á rî ĩ'dî.

22 “Ngbãângbânõ rî, má âtâ ãnî drí kĩ, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ trá ámâ jõ'á ĩ'dî nõ
nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ, gõ'dá má ñi̧ tã õjílã drí 'ẽ'á 'ẽlâ má drí tólâ rî kô.
23 Gõ'dá má ñi̧ cé tã nô 'bá yî ĩ'dî, ją̃ri̧bą̃ gólĩyî cé ti̧ti̧ má drí rĩzó trá 'á lâ 'ásĩ rî 'bá
yî 'ásĩ rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî â'dâ tã trá má drí kĩ nĩ rî, ką̃yi̧ ãzâ sĩ, õjílã â'dô ĩyî
ámâ vũ'á gą̃ni̧mą̃ 'á gõ'dá ámâ 'bãlé lãŋõ ûsúli̧.
24 Gõ'dá tã i̧sũ ámákâ rĩ'á i̧sũlâ rî 'á rî, â'dó kô rĩ'á tã ą̃ngi̧ 'î õzõ má õdrã ngãtá má
õdrã kô'dáwá rî. Tã ą̃ngi̧ má drí rî rĩ'á lôsĩ gólâ Kúmú Yésũ drí tã lâ 'bãlé trá má drí
'ẽlé rî ndẽlé bũúũ ką̃yi̧ má drí drãzó rî sĩ. 'Dĩî rĩ'á tã âtî-âtî tã tãndí Ôvârí drí 'ẽlé trá
õjílã pãzó rî tãsĩ rî ĩ'dî.
25 Si̧si̧ lâ sĩ rî, má rî trá gbíyá rõô ãnî lãfálé tã âtálé ãnî drí kũmũ ą̃ngi̧ Ôvârí kâ tãsĩ.
“Gõ'dá ngbãângbânõ rî, nĩ ndré ámâ li̧fi̧ gõ'dá kó kô ó'dí.
26-27 Ĩtí rî, má âtâ tã gólĩyî ndrĩ Ôvârí drí lẽlé 'ẽlâ rî trá ãnî drí. Má cí ti̧ tã ãzãkã
dri̧ĩ̧ ãnî drí kô. Bê trá ĩtí rî, má âtâ ãnî drí ãndrõ, õzõ nĩ ãâyê rĩrĩ la̧ti̧ mbi̧ ró rî kâ
trá gõ'dá lãŋõ ûsúzó rî, 'dĩî â'dó gõ'dá kô tã 'ẽ'ẽ ányâ ámákâ rî tãsĩ. Gõ'dá 'dĩî rĩ'á tã
ãnî nyãányâ kâ rî ĩ'dî.
28 “Gõ'dá ĩtí rî, nĩ ndrê ãnî vó dódó ndrĩ 'dó õjílã ką̃ni̧są̃ kâ gólĩyî Líndrí Tãndí
Ôvârí kâ drí ãnî 'bãlé trá vó lâ yî ndrẽlé rî 'bá yí bê. Nĩ îmbâ tã mbi̧ Yésũ kâ gólĩyî
drí ngbálí-ngbálí, gõ'dá kpá gólĩyî ą̃ti̧zó õzõ lôkí 'bá drí ką̃bĩ̧li̧kĩ̧ íyíkâ ą̃ti̧ri̧ kâtí, tãlâ
gólĩyî rĩ'á õjílã Ôvârí kâ ĩ'dî gõ'dá gólâ gî gólĩyî trá â'dólé íyíkâ ró õdrã mvá lâ Yésũ
kâ rî sĩ.
29 Má ñi̧ trá kĩ, má ãâyê ãnî trá rî, vólé dri̧ lâ 'ásĩ, õjílã ãzâ 'bá yî â'dô ânĩ'á ãnî
ngálâ tã ányâ îmbálé õjílã ką̃ni̧są̃ kâ âdólé tã lẽlẽ gólĩyíkâ îzãlé, õzõ kõrõnyã õnjí drí
ką̃bĩ̧li̧kĩ̧ rũri̧ fũli̧ nyãlé rî kâtí.
30 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî ãnî lãfálé sĩ â'dô kpá ngã'á rĩ'á õnjõ âdólé, tãlâ õjílã ką̃ni̧są̃
kâ 'bãlé 'dẽlé ĩyî vósĩ Yésũ rî võ 'á.
31 Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, nĩ 'ê lôsĩ Ôvârí kâ 'dĩ li̧fi̧ lõmbâ sĩ, tã 'dî õjá kô ãnî dri̧ sĩ. Nĩ
'ê tã õzõ má drí 'ẽlé trá rî kâtí. Má rî trá ãnî îmbálé ndrĩ ãlô-ãlô õjílã ãlô rî âyé ãkó
ndrô nâ sĩ. 'Dĩî rĩ'á ngą̃ci̧ i̧tú bê ndrĩ. Gõ'dá má ngô ãwó kpá trá rõô ãnî tãsĩ, ã'dô ró
bê ãnî drí 'dẽzó tã Ôvârí kâ vósĩ pĩpi̧si̧li̧ ãlô rî sĩ.
32 “Ĩtí ngbãângbânõ rî, má fẽ ãnî Ôvârí dri̧gą̃, gólâ õndrê ró bê ãnî vó. Gõ'dá má
âtî ãnî úli̧ gólâkâ ârílí 'ẽlé, tãlâ úli̧ rî 'dĩ 'bá yî õ'bã ró ãnî bê tã lãnjã gólâkâ gólâ rî
gógó drí âfẽlé cú ĩtí tãkó ãnî drí rî ñi̧li̧. Tã âtî-âtî rî 'dĩ â'dô ãnî 'bã'á âdrélé pĩpi̧si̧li̧
i̧dû-i̧dû sĩ, tãlâ Ôvârí ĩĩcâ ró bê ândrâ-tãndĩ gólĩyî gólâ drí lẽlé 'ẽ'á fẽlâ õjílã íyíkâ drí
ndrĩ rî fẽlé ãnî drí ą̃ti̧ 'álâ.
33 “Mĩ ñi̧ tã gólĩyî má drí 'ẽlé si̧si̧ rî 'bá yî trá ndrĩ, má â'dó kô lãfâ ngãtá ítá lôvó
bê trõlé ãnî ãzãkã dri̧gą̃ sĩ.
34 Ãnî rî gógó nyãányâ lâ ñi̧ trá kĩ, ką̃yi̧ ndrĩ má drí rĩzó trá ãnî lãfálé rî sĩ rî, má rî
trá ngá 'ẽlé ámâ dri̧ sĩ ngá gólĩyî ndrĩ ãmâ drí lẽlé ãmâ ãzí-ãzí yí bê rî ûsúzó.
35 Ĩtí lâ 'dĩ ró rî, má â'dâ trá ãnî drí kĩ, ką̃yi̧ vósĩ cé nĩ õ'ê lôsĩ mbârâkã sĩ, ã'dô ró
bê gólĩyî îcá 'bá ngá 'ẽlé kô'dáwá rî 'bá yî pãzó. Gõ'dá kpá úli̧ Kúmú ãmákâ Yésũ kâ
nõ 'bá yî õrî ãnî dri̧ĩ̧. Gólâ kĩ nĩ rî, ‘Õjílã gólâ ngá fẽ 'bá rî â'dô ândrâ-tãndĩ Ôvârí kâ
ûsú'á rõô lą̃vũli̧ õjílã gólâ rĩ 'bá ngá trõlé rî dri̧ĩ̧ sĩ.’ ”
36 Nĩngá sĩ, Póõlõ ndẽ tã drílâ rĩ'á âtálâ 'dĩ 'bá yî bê rî, gólĩyî ndrĩ dri̧-'bá ką̃ni̧są̃ kâ
rî 'bá yí bê drí ngãzó ĩyî 'ã'î ti̧li̧ vũdri̧ gõ'dá rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí.
37 Nĩngá sĩ, gólĩyî ndrĩ 'dó drí Póõlõ rî âmvózó gõ'dá mí-rî-gbõ 'ẽzó gólâ drí ãwó
ngõngõ rõô rî sĩ.
38 Gólĩyî trá tã i̧sũ ró ãmbá, tãlâ gólâ âtâ tã trá kĩ nĩ rî, gólĩyî ĩĩcá gõ'dá kô íyî ndrẽlé
ó'dí. 'Dĩî vósĩ, gólĩyî drí gólâ rî vó 'bãzó nĩlí mbãlé fĩlí kõlóngbõ 'álâ.

21

Tã ậcị Póõlõ yí kâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî tãsĩ

1 Gõ'dá tólâ sĩ, ãmâ drí mí-rî-gbõ 'ẽzó drj̃-'bá Ẽfésõ lésĩ rî 'bá yî drí tã ịsũ ãmbá
sĩ. Gõ'dá ãmâ drí ngãzó nĩlí Mẽlétõ 'ásĩ kõlóngbõ sĩ lậvũlị ậcị ãmákâ bê Yẽrõsãlémã
'álâ. Mã ngâ nĩlí kôrô mbị̃ lj̃mvû ândrê drj̃ị̃ sĩ, gõ'dá ãmâ drí cãzó ãkîrĩ zj̃lị Kósã rî
'álâ. Ĩtí drj̃zõ lâ sĩ rî, ãmâ drí ngãzó nĩlí nĩngá sĩ ãkîrĩ zj̃lị Ródã rî 'álâ. Gõ'dá cj̃ínó
lâ sĩ, ãmâ drí nĩzó jậrj̃bậ zj̃lị Pãtárã rî 'álâ.

2 Tólâ rî, ãmâ drí kõlóngbõ ãmâ drí ânĩzó ĩ'dî sĩ lâ 'dĩ âyézó, gõ'dá kõlóngbõ ândrê
ãzâ ûsúzó. Kõlóngbõ 'dî rî nĩ'á võ mvá zj̃lị Fõnísĩyã 'bậdrj̃ Sírĩyã kâ 'á rî 'álâ. Gõ'dá
bê ĩtí rî, ãmâ drí mbãzó fĩlí kõlóngbõ 'dî 'á, gõ'dá nĩzó lj̃mvû ândrê drj̃ị̃ sĩ kậyị̃ dũû
sĩ.

3 Ĩtí ró rî, ãmâ drí nĩzó zãâ zãâ, gõ'dá nĩngá sĩ, ãmâ drí 'bậdrj̃ zj̃lị Sãyĩpãrásĩ rî
ndrẽzó jẽjẽ ró. Gõ'dá ãmâ drí lậvũzó 'bậdrj̃ rî 'dĩ rú sĩ gõlé ãmâ drj̃-lj̃jj̃ drj̃ị̃ ró nĩ'á
cãlé 'bậdrj̃ Sírĩyã rî 'álâ. Gõ'dá ãmâ drí cãzó âdrélé jậrj̃bậ zj̃lị Tírã rî 'á 'bậdrj̃ Sírĩyã
'dĩ 'á nĩngá, tãlâ õjílã gólĩyî kõlóngbõ kâ 'dĩ 'bá yî lẽ ĩyî ngá lậnj̃j̃ ĩyíkâ kõlóngbõ rî
'dĩ 'á rî 'bá yî îrílí ndrĩ vólé kõlóngbõ 'ásĩ gõ'dá rĩzó nĩngá kậyị̃ dũû sĩ.

4 Tírã 'á nĩngá rî, ãmâ drí ngãzó nĩlí tã lẽ 'bá Yésũ 'á nĩngá rî 'bá yî ûsúlị. Gõ'dá
ãmâ drí rĩzó gólĩyí bê nĩngá kậyị̃ nj̃ị̃-drj̃-lâ-rj̃ sĩ. Gõ'dá nĩngá rî, gólĩyî drí tã â'dázó
Póõlõ drí ngbálí-ngbálí kĩ, gólâ õnĩ Yẽrõsãlémã 'álâ kô, tãlâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ
â'dâ tã trá gólĩyî drí kĩ, Póõlõ â'dô lâŋõ ûsú'á tólâ.

5 Gõ'dá kậyị̃ kõlóngbõ 'dî kâ 'ẽ'á 'ẽlâ Tírã 'á nĩngá rî ndẽlé bê rû trá rî, ãmâ drí
ãmâ êdézó njãâ ngãlé nĩlí. Ĩtí rî, õjílã ndrĩ õkó lâ yí bê gõ'dá kpá mvá lâ yî ãmâ drí
rĩzó trá gólĩyí bê 'dĩ 'bá yî drí ãmâ vó 'bãzó jậrj̃bậ 'ásĩ lậtị̃ 'á. Nĩngá sĩ, mã âcâ bê
lj̃mvû ândrê tị rî, ãmâ gólĩyí bê ndrĩ drí ngãzó 'ã'î tj̃lị lj̃mvû ândrê sínyítã bê 'dĩ tị
rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí. 'Dĩî vósĩ rî, ãmâ drí ngãzó mí-nĩ-gbõ 'ẽlé ãmâ vó 'ásĩ.

6 Nĩngá sĩ rî, ãmâ drí ãmákâ mbãzó fĩlí kõlóngbõ 'á, gõ'dá gólĩyî drí ĩyíkâ gbõ ngãzó
gõlé lậ'búlị ĩyî drí 'bã 'ásĩ.

7 Gõ'dá tólâ sĩ rî, ãmâ drí nĩzó Tírã 'ásĩ Póõlõ yí bê zãâ gõ'dá nĩ'á cãlé Pẽtõlẽmáyã
'álâ. Nĩngá rî, ãmâ drí nĩzó nî-bê-yã 'ẽlé tã lẽ 'bá Yésũ kâ nĩngá 'dĩ 'bá yî drí gõ'dá
ậ'dú kõzó gólĩyí bê kậyị̃ ãlô.

8 Gõ'dá drj̃zõ lâ sĩ rî, ãmâ drí nĩzó zãâ kõlóngbõ sĩ gõ'dá cãlé Sẽsãréyã 'álâ. Nĩngá
rî, ãmâ drí ngãzó nĩlí rĩlí Fílĩpõ ãgô gólâ tã âtî-âtî tãndí Yésũ kâ pẽ 'bá ró rî drí 'bã
'álâ. Gólâ kpá ĩ'dî ãlô õjílã nj̃ị̃-drj̃-lâ-rj̃ gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí njĩlí trá
Yẽrõsãlémã 'álâ ngá nyãnyã fẽlé õkó gólĩyî ậyịzị ró rî 'bá yî drí rî ĩ'dî.

9 Gólâ rĩ'á cú mvá ãnjó ágó ãkó rî 'bá yí bê sû ndrĩ 'dó ĩyî tã Ôvârí kâ ngĩ 'bá 'î tã
ậngũ 'bá ró.

10 Mã rî gólĩyí bê tólâ kậyị̃ fínyáwá sĩ. Gõ'dá tã ậngũ 'bá ãzâ rú lâ Ágãbã, gólâ drí
âcázó Yẽrõsãlémã lésĩ.

11 Gólâ ânĩ trá ãmâ válâ Fílĩpõ drí 'bã 'álâ. Gõ'dá gólâ drí gásĩ Póõlõ kâ âtĩzó Póõlõ
pị sĩ, íyî pá gõ'dá íyî drị bê ômbézó ĩ'dî sĩ lâ, gõ'dá ngãzó tã âtálé kĩ, "Nõô rĩ'á tã gólâ
Líndrí Tãndí drí â'dálé trá kĩ'á nĩ rî, õjílã gólâ gásĩ ịpị̃ kâ nõ drí â'dólé gólâkâ rî, õjílã
Yúdậ yí kâ â'dô gólâ rî ômbé'á õzõ nõô kâtí Yẽrõsãlémã 'álâ gõ'dá trõlé fẽlé Rómã lé
'bá yî drí ômbélé 'bãlé gậnịmậ 'á."

12 Gõ'dá mã ârî bê úlị 'dĩ 'bá yî rî, ãmâ gõ'dá tã lẽ 'bá Yésũ kâ ãzâ 'bá yî tólâ rî 'bá
yí bê drí ngãzó rû lô'bãlé Póõlõ rú ândálé ândâ, tãlâ gólâ õzó nĩî kô Yẽrõsãlémã 'álâ.

13 Gõ'dá gólâ lôgõ íyîngá tã-drj̃ ãmâ drí kĩ nĩ rî, "Mĩ rî rĩ'á ãwó ngõlé ĩtí 'dĩ ã'dô
tãsĩ yã? Mĩ rî rĩ'á ámâ fũlị ĩzã sĩ nõtí ã'dô tãsĩ yã? Â'dô bê trá ĩtí rî, mâ trá ngã'á

nĩlí. Má â'dó kô ũrḭ ró gạ̃ṇḭmạ̃ Yẽrõsãlémã kâ tãsĩ, gõ'dá má â'dó kpá kô õdrã ũrḭ bê drãlé tólâ Kúmú Yésũ rî tãsĩ."

14 Nĩngá sĩ rî, mã îcá gõ'dá kô tã lôgõlé gólâ drí. Ĩtí rî, ãmâ drí gbõ úlḭ âtâ-âtâ gólâ drí rî âyézó vólé tã rî 'dĩ tãsĩ. Gólâ ãmâ drí âtálé rî cé "Ôvârí drí lẽlé rî vó ró."

15 Rĩrĩ gólâkâ tólâ rî vósĩ, ãmâ drí ngá ãmákâ rî 'bá yî êdézó njãâ ngãzó nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ.

16 Nĩngá sĩ, tã lẽ 'bá Yésũ 'á Sẽsãréyã kâ rî 'bá yî drí ngãzó ãmâ âjílí lạ́tḭ̃ nĩzó Yẽrõsãlémã 'álâ rî drḭ̃ḭ̃. Gólĩyî trõ ãmâ âjílí bũúũ cãlé tã lẽ 'bá ãzâ rú bê Mĩnãsónã rî drí 'bã 'álâ rĩlí tólâ tãkõ. Mĩnãsónã rĩ'á Sãyĩpãrásĩ lé 'bá ró gólâ â'dó 'bá tã lẽ 'bá Yésũ kâ ạ̃kû ró nã rî ĩ'dî.

Tã gólâ drḭ̃-'bá kạ̃ṇḭsạ̃ kâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî drí lẽlé Póõlõ drí 'ẽlé íyî nyãányâ â'dálé tã mbḭ̃ 'bá ró rî

17 Gõ'dá ãmâ Póõlõ yí bê, mã câ bê Yẽrõsãlémã 'á rî, õjílã kạ̃ṇḭsạ̃ kâ tólâ nã 'bá yî drí ânĩzó nî-bê-yã fẽlé ãmâ drí ãyĩkõ sĩ.

18 Nĩngá sĩ, drḭ̃zõ lâ sĩ rî, ãmâ Póõlõ yí bê drí ngãzó nĩlí drḭ̃-'bá Yãkóbã yî ndrẽlé, gõ'dá õjílã kạ̃ṇḭsạ̃ kâ rî 'bá yî drí kpá rû ê'bézó ndrĩ ãmá bê tólâ.

19 Ĩtí rî, Póõlõ drí ngãzó nî-bê-yã fẽlé gólĩyî drí, gõ'dá kpá tã tãndí ndrĩ gólĩyî Ôvârí drí 'ẽlé trá õjílã lídí gólĩyî â'dó 'bá Yúdạ̃ ró kô rî 'bá yî lãfálé 'á rî 'bá yî ngĩlí sṛú-sṛú, tãlâ lôsĩ gólâ drí 'ẽlé trá gólĩyî lãfálé 'á rî sĩ.

20 Gõ'dá Yãkóbã yî ârî tã Póõlõ drí ngĩlí 'dĩ 'bá yî bê rî, gólĩyî drí Ôvârí rî lûyḭ́zó ãmbá, tãlâ õjílã lídí dũû lẽ ĩyî tã trá Yésũ 'á võ 'ásĩ ndrĩ.

Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî drí ngãzó tã âtálé Póõlõ drí kĩ nĩ rî, "Ãmâ ạ̃drúpḭ̃, ãmâ rĩ'á ãyĩkõ ró rõô tã Ôvârí drí 'ẽlé lôsĩ áníkâ sĩ rî tãsĩ. Gõ'dá kpá jạ̃rḭ́bạ̃ ãmákâ 'á nõngá õjílã dũû Yúdạ̃ yí kâ lẽ ĩyî tã trá Yésũ 'á, gõ'dá gólĩyî ndrĩ rĩ'á ngíyá ró tã 'bã'bã Músạ̃ kâ ịnḭ̃ḭ̃lḭ́ kôrô.

21 Õjílã rî 'dĩ 'bá yî ârî úlḭ fã-fã trá ní rú kĩ nĩ rî, ní õrî tã îmbálé kĩ, õjílã Yúdạ̃ yí kâ gólĩyî rĩ 'bá õjílã lídí lãfálé rî 'bá yî õ'ê ĩyî tã 'bã'bã 'dî 'bá yî kô, gõ'dá kpá 'dĩyímvá lâ yî drí 'dẽlé bãsã 'á gõ'dá kô, kpá kô lã'bí ãmákâ rî 'bá yî 'dãlé ãlôwálâ.

22 Nõô rî gólĩyî â'dô tã ârí'á kĩ, ní âcâ trá nõngá. Gõ'dá bê trá ĩtí rî, mã â'dô tã ní drí îcá'á 'ẽ'á 'ẽlâ tã lâ sĩ rî â'dá'á ní drí.

23-24 Rĩ'á dó kĩ, ní 'ê ngá gólâ ãmâ drí âtálé ní drí nõ tã â'dálé kĩ, nî zãâ rĩ'á tã 'bã'bã Músạ̃ kâ rî 'bá yî 'ẽ'á. Ãgô ãzâ 'bá yî ãmákâ bê sû rĩ'á ĩyî nõngá. Gólĩyî 'bã lãtrítrí trá Ôvârí drí. Ngbãângbânõ, gólĩyî lẽ trá lãtrítrí 'dĩ ndẽlé dódó. Mĩ nĩ gólĩyí bê jó ạ́ngḭ́ Ôvârí kâ rî 'álâ. Tólâ nĩ 'dâ lã'bí 'díyî â'dâ kâ ngbángbá Ôvârí rî ḭ̃ḭ́ḭ́ drḭ̃ 'á rî gólĩyí bê. Nĩngá sĩ, ní fẽ ró lãfâ lã'bí rî 'dĩ 'dã kâ drḭ̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ drí gólĩyî tãsĩ ndrĩ, tãlâ gólĩyî õfâ ró ĩyî drḭ̃-'bí lãmbé ró kĩ nĩ rî, yĩ âtî lãtrítrí ĩyíkâ Ôvârí drí rî trá. 'Dĩî rî â'dô â'dá'á lâ õjílã ãlô-ãlô drí kĩ, tã â'bã-â'bã ní rú rî rĩ'á õnjõ 'î. Mí rî lã'bí Músạ̃ yí kâ rî 'ẽlé ĩ'dî.

25 "Gõ'dá õjílã lídí gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî 'bá yî tãsĩ rî, mí nḭ̃ trá ngbãângbânõ kĩ, mã jô wárãgã trá ạ̃kû ró ạ̃kû ró nã sĩ tã 'bã'bã bê kĩ, gólĩyî õnyâ ã'wá gólâ ômbê lâ ḭ̃lḭ́ ḭ̃lḭ́ḭ̃ kô rî kô'dáwá, gõ'dá gólĩyî õnyâ ngá ãrí drí 'bãzó drẽ bê 'á lâ rî kô, gõ'dá kpá gólĩyî õ'bã õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô ĩyî õkó ró ngãtá ĩyî ágó ró rî kô ĩyî ũgúlḭ ạ̃'dú kõzó ĩ'dí bê lâ. Îcá kô gólĩyî drí lã'bí Yúdạ̃ yí kâ 'ẽlé ndrĩ."

26 Gõ'dá Póõlõ drí tã 'dî 'ẽzó té ĩtí. Cḭ̃́nó ãzâ rî sĩ, Póõlõ yî drí ngãzó nĩlí jó ạ́ngḭ́ Ôvârí kâ 'álâ ãgô gólĩyî sû 'dĩ 'bá yí bê lã'bí 'díyî â'dâ kâ ngbángbá ró Ôvârí rî ḭ̃ḭ́ḭ́ drḭ̃ 'á 'dĩ 'dãlé gólĩyí bê. Nĩngá sĩ, Póõlõ drí ngãzó nĩlí jó 'álâ tã âtálé drḭ̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ drí kạ̃yḭ̃ 'bãzó kõrõnyã zãzó lã'bí gólĩyíkâ 'dĩ vó lâ âtízó.

Tã gólâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí â'dózó õmbã ró Póõlõ rú

gõ'dá 'ẽzó góIâ rî fũlı̨ rî

27 Nĩngá sĩ, Póõlõ yî drẽ rĩ'á jó ą́ngı̨ Ôvârí kâ rî 'á ką̨yı̨ nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ lã'bí â'dózó
ngbángbá Ôvârí ágálé rî kâ drí rû ndẽrẽ rî sĩ, Yúdą̃ yî ũrûką̨ góIĩyî ânĩ 'bá trá Ásĩyã
lésĩ jó ą́ngı̨ Ôvârí kâ 'dĩ 'á rî drí ĩyî Póõlõ rî ndrẽzó. Gõ'dá góIĩyî drí ngãzó tã 'bẽlé
õjílã õ'bí ró 'dĩ 'bá yî drí, tãlâ góIĩyî ã'dô ró bê ą̃wą̃ ró Póõlõ bê. Ĩtí rî, góIĩyî drí ngãzó
'dẽlé Póõlõ rî rũlı̨ ą̃wą̃ sĩ.

28 Gõ'dá nĩngá sĩ, góIĩyî drí ngãzó tã rî 'dĩ îyálé kĩ nĩ rî, "Õjílã ãmákâ Yúdą̃ yí kâ,
nĩ pâ ãmâ lâŋõ fẽlé ãgô nõ drí. Nõô rĩ'á ãgô rî gógó góIâ rĩ 'bá õjílã îmbálé võ 'ásĩ
cé tı̨̂tı̨̂ kĩ nĩ rî, õjílã ãmákâ, gõ'dá tã 'bã'bã Músą̃ kâ rî 'bá yî, gõ'dá jó ą́ngı̨ Ôvârí kâ
ãmákâ nõ ãâ'dô ĩyî ndrĩ rĩ'á tã ífí ãkó rî ĩ'dî.* Gõ'dá ngbãângbânõ rî, góIâ ânĩ kpá
trá õjílã lídí lôfílí jó ą́ngı̨ ãmâ drí rĩzó Ôvârí ı̨̂nj̨ı̨lı̨ nõ 'á îzãlâ."

29 GóIĩyî âtâ tã ĩtí, tãlâ sı̨́sı̨ góIĩyî ndrê Trõfímõ góIâ õjílã lídí Ẽfésõ kâ ró rî trá
lą̃mú'á ĩyî Póõlõ bê ją̃rı̨́bą̃ 'ásĩ. Gõ'dá ĩtí rî, góIĩyî ı̨̂sũ tã trá ányâ ró kĩ nĩ rî, Póõlõ
ãâtrõ góIâ nĩ âjílí jó ą́ngı̨ Ôvârí kâ rî 'á.

30 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã võ rî 'dĩ 'á nĩngá rî 'bá yî ndrĩ ką̨ką̨rą̃ drí ngãzó rû âmõlé
ą̃wą̃ sĩ. Ĩtí góIĩyî drí ngãzó 'dũwą̃ kpãkã ãIô 'dẽlé Póõlõ rî rũlı̨. Gõ'dá drílĩyî góIâ
rî sẽzó vólé jó ą́ngı̨ Ôvârí kâ 'dĩ 'ásĩ, gõ'dá ą́tı̨ jó ą́ngı̨ 'dĩ kâ rî 'bá yî â'bãzó kpą̃ą́kũ
kpą̃ą́kũ.

31 Nĩngá sĩ, góIĩyî trá 'ẽ'á Póõlõ rî fũlı̨ lãcácá sĩ, gõ'dá õjílã ãzâ drí ngãzó nĩ'á tã 'dî
ngõlé ãmbá ą̃jú 'bũ 'bá kâ Rómã kâ drí kĩ, õjílã ndrĩ Yẽrõsãlémã kâ 'dĩ 'bá yî ê'bê rû
ĩyî trá ą̃wą̃ bê.

32 Gõ'dá ãmbá rî 'dĩ ârî tã rî 'dĩ bê ĩtí rî, 'wãâ góIâ drí ngãzó nĩlí ą̃jú 'bũ 'bá íyíkâ
rî 'dĩ 'bá yí bê õ'bí rî 'dĩ IâpẽIé vólé. Gõ'dá õ'bí rî 'dĩ 'bá yî ndrê ĩyî ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá
yî bê rî, drílĩyî Póõlõ rî cãcã âyézó.

33 Nĩngá sĩ rî, ãmbá 'dĩ drí ânĩzó ãnyî Póõlõ rú gõ'dá góIâ rî rũlı̨. Nĩngá sĩ, góIâ drí
tã 'bãzó ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí Póõlõ rî ômbézó nyãrĩ ą́ngı̨ ą́ngı̨ rı̨ sĩ. Gõ'dá góIâ drí
ngãzó tã į̂jílí kĩ, Póõlõ ãâ'dô íyíkâ ã'dî ĩ'dî yã, gõ'dá tã õnjí góIâkâ 'ẽlé trá rî ã'dô 'î yã.

34 Gõ'dá õjílã ũrûką̨ 'bá yî ôtrê ĩyíkâ úlı̨ ãzâ 'bá yî ĩ'dî, gõ'dá ũrûką̨ 'bá yî ôtrê ĩyíkâ
úlı̨ ngĩíngî ãzâ 'bá yî ĩ'dî. Gõ'dá úlı̨ 'dĩ 'bá yî ndrĩ trá tã ífí ãkó. Ĩtí rî, ãmbá 'dĩ îcá
gõ'dá kô tã lôgõ tã į̂jî íyíkâ 'dĩ kâ ûsúlı̨ mbı̨. Gõ'dá tã rî 'dĩ tãsĩ rî, góIâ drí tã 'bãzó
ą̃jú 'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí Póõlõ rî trõzó âjílí ûrú 'áIâ nĩzó ą̃'dı̨́-drı̨ ĩyíkâ 'báráŋã
bê dîrî yí rú sĩ rî 'á.

35 Gõ'dá nĩngá sĩ, ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí cãzó Póõlõ bê bũúũ pá tõ võ rĩzó mbãlé
ûrú 'áIâ rõvõ ró rî drı̨̂ı̨ sĩ. Gõ'dá ĩtí rî, õjílã trá rĩ'á ĩyî 'ẽ'á Póõlõ rî sẽlé õmbã sĩ góIĩyî
drı̨́gą́ sĩ vólé. Bê trá ĩtí rî, ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí góIâ rî nj̨ĩzó lôpélé ûrú 'áIâ ró pá
tõ võ drı̨ 'áIâ.

36 Nĩngá sĩ, õjílã 'dî 'bá yî drí 'dẽzó zãâ góIĩyî vó ôtrê-ôtrê bê kĩ nĩ rî, "Úfû góIâ fũfũ
vólé!"

Tã góIâ Póõlõ drí íyî nyãányâ â'dázó õjílã Yúdą̃ yí kâ drí kĩ,

yí ã'dô góIĩyî ãzí-ãzí 'î rî

37 Ą́jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî 'ê ĩyî bê 'ẽ'á Póõlõ rî lôfílí ĩyî drí ą̃'dı̨́-drı̨ 'áIâ rî, Póõlõ drí
ngãzó tã âtálé ãmbá góIĩyíkâ rî drí Gı̨̃rı̨́kı̨̃ tı̨ sĩ kĩ, "Ãmbá, ní âyê drẽ mâ tã âtálé ní
drí."

Ĩtí rî, ãmbá 'dĩ drí tã âtázó kĩ nĩ rî, "Mí nı̨ Gı̨̃rı̨́kı̨̃ tı̨ trá!

* **21:28 21.28** Tãlâ góIĩyî Ásĩyã lésĩ rî 'bá yî nı̨ tã Póõlõ drí rĩ'á 'ẽIâ õjílã lídí lãfálé rî trá. Póõlõ rî trá tã âtálé, îcâ trá õjílã lídí 'dĩ 'bá yî drí cé tã lẽlé Yésũ 'á lã'bí Yúdą̃ yí kâ 'ẽ ãkó.

38 Ĩtí rî, ní â'dó kô Mąsĩrĩ lé 'bá gólâ ąkû ró ąjú 'bũ 'bá trá mịrĩ ãmákâ Rómã kâ bê
gólâ rã 'bá trá õmã 'álâ õjílã 'díyî ûfú 'bá ró rî bê kútũ-sû rî ĩ'dî yã?”
39 Gõ'dá Póõlõ kĩ, “Ĩtí kô! Mâ rĩ'á õjílã Yúdą yí kâ ĩ'dî. Útị mâ Tãrásõ 'álâ, Tãrásõ
'dĩ rĩ'á jąrịbą 'bądrị Sĩlísĩyã kâ tã lâ drí â'dólé ląnjị-ląnjị ró rî ĩ'dî. Ãyẽ, ní âyê mâ tã
â'dálé õjílã nô 'bá yî drí.”
40 Gõ'dá ĩtí rî, ãmbá 'dĩ drí gólâ rî âyézó tã pẽlé õjílã 'dî 'bá yî drí. Nĩngá rî, gólâ
drí ngãzó âdrélé ûrû pá tõ võ drĩị, gõ'dá íyî drị îngázó ûrû õjílã 'bãlé â'dólé njũrũ.
Vó lâ sĩ, gólâ drí tã âtázó gólĩyî drí tị Ịbũrũ kâ sĩ.

22

1 Gólâ kĩ gólĩyî drí rî, “Ámâ átá yî ámâ ądrúpị yî, nĩ îgâ drẽ bị má ngálâ, má â'dâ
ró drẽ tã mbị ámákâ ãnî drí.”
2 Õ'bí 'dĩ 'bá yî ârílí bê ĩyî gólâ rĩ'á tã ngĩ'á tị ĩyî nyãányâ kâ Ịbũrũ kâ rî sĩ ĩtí rî,
gólĩyî drí gõzó rĩlí tịtị ró rõô.
3 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ drí tã âtázó kĩ nĩ rî, “Mâ rî gógó rĩ'á õjílã Yúdą yí kâ 'î. Útị
mâ jąrịbą Tãrásõ gólâ â'dó 'bá 'bądrị Sĩlísĩyã kâ 'á rî 'álâ. Gõ'dá má mbâ Yẽrõsãlémã
'á nõngá. Gãmãlélẽ* îcî ámâ Ịĩfị nĩ tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí drí fẽlé trá ãmâ ą'bịyą yî drí
rî 'bá yî ịnjĩlị 'ẽlé kpádí-kpádí. Mâ rĩ'á kąyị vósĩ cé njãâ úlị Ôvârí kâ rî 'bá yî ârílí
'ẽlé, nyé õzõ ãnî drí â'dórẽ ãndrõ njãâ 'ẽlâ rî tí.
4 Nĩngá sĩ, má fẽ lâŋõ trá õjílã gólĩyî 'dẽ 'bá trá lątị gólâ Yésũ kâ rî vó rî yî drí õnjí
lâ ró rõô. Má 'ê ũrûką lâ yî trá ôdrãlé, gõ'dá ũrûką 'bá yî õkó ãgô bê má ûrû gólĩyî
trá ômbélé vũlị gąnịmą 'á.
5 Drĩ-'bá Yúdą yí kâ rî 'bá yî gõ'dá sịsị lé 'bá ãmákâ rî 'bá yí bê ndrĩ îcâ ĩyî trá â'dálâ
ãnî drí kĩ, úlị ámákâ 'dĩ 'bá yî rĩ'á tã mbị 'î. Gõ'dá gólĩyî ĩ'dî rĩ'á õjílã tíbê wárãgã îgĩ
'bá fẽlé má drịgą trõlé nĩ'á fẽlâ õjílã ãmákâ Yúdą yí kâ rî 'bá yî drí Dãmãsékẽ 'álâ,
ã'dô ró bê õjílã Yésũ kâ tólâ nã 'bá yî ûrúzó lâŋõ fẽzó gólĩyî drí rî.
6 “Gõ'dá mâ bê rĩ'á nĩ'á lątị drĩị sĩ Dãmãsékẽ 'álâ rî, gõ'dá má âcâ bê ãnyî jąrịbą
ândrê 'dĩ 'á, ĩtú gbílí-gbílí sĩ rî, ątrũkũ'dũ ró, võ drí lągúzó võ îwálé ámâ gãrã 'ásĩ
'bũû lésĩ ngá î'ĩlí má rú sĩ dîrî.
7 Nĩngá sĩ rî, má drí 'dẽzó vũdrị, gõ'dá má drí gbórókõ úlị âtâ-âtâ bê ârízó tã âtá'á
má drí kĩ nĩ rî, ‘Sóõlõ, Sóõlõ, ní rî rĩ'á lâŋõ õnjí fẽlé má drí rõô ã'dô tãsĩ yã?’
8 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí tã âtázó kĩ, ‘Kúmú, nî ã'dî ĩ'dî yã?’ Gõ'dá gbórókõ 'dî drí
tã lôgõzó má drí kĩ nĩ rî, ‘Mâ Yésũ ĩ'dî. Mâ gólâ ní drí rĩzó lâŋõ fẽlé drílâ rî ĩ'dî.’
9 Õjílã gólĩyî má bê rî 'bá yî ndrê ĩyî võ î'ĩ ką'dą-ką'dą 'dĩ kpá trá. Lé ĩtí rî, gólĩyî
ârí úlị gólĩyî âtálé má drí rî kô'dáwá.
10 “Nĩngá sĩ, má drí tã îjízó kĩ nĩ rî, ‘Kúmú, bê trá ĩtí rî, má â'dô îcá'á ã'dô 'ẽlé
ĩ'dî yã?’ Gõ'dá ĩtí rî, Kúmú Yésũ drí ngãzó tã âtálé má drí kĩ nĩ rî, ‘Ní ngâ ûrû nĩlí
Dãmãsékẽ 'álâ. Tólâ rî, õjílã ãzâ bê â'dô tã ndrĩ gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé ní drí 'ẽlé rî 'bá
yî âtá'á ní drí 'ẽlé.’
11 Võ î'ĩ-î'ĩ tíbê ką'dą-ką'dą 'dĩ 'bã mâ trá â'dólé Ịĩfị ũdúdû ró. Nĩngá sĩ rî, õjílã gólĩyî
má bê rî 'bá yî drí ámâ drị rũzó rĩzó ámâ sẽlé kũdũ-kũdũ nĩzó fĩlí má bê Dãmãsékẽ
'álâ.
12 “Gõ'dá ãgô ãzâ bê Dãmãsékẽ 'á tólâ, rú lâ Ãnãníyã. Gólâ rĩ'á Ôvârí rî ịnjị 'bá 'î
gõ'dá kpá tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî ârí 'bá lâ 'î. Õjílã ãmákâ Yúdą yí kâ ndrĩ â'dó 'bá tólâ
rî 'bá yî 'bã ĩyî ląnjị trá gólâ rú õjílã tãndí mbịmbị rî ró.
13 Nĩngá sĩ, drílâ ânĩzó âcálé jó má drí rĩzó 'á lâ rî 'á, drílâ âdrézó ámâ gãrã drĩ 'á
gõ'dá ngãlé tã âtálé kĩ nĩ rî, ‘Sóõlõ, ámâ ądrúpị, 'dõvó ánî Ịĩfị ũnjị rû võ ndrẽlé ó'dí.’

* **22:3 22.3** Nĩ zị Tã 'Ẽ'ẽ 5.34 tã Gãmãlélẽ kâ tãsĩ.

Gõ'dá ĩtí rî, ámâ ĩ̃fị̃ drí rû nj̃ĩzó võ ndrẽlé kpá ó'dí, gõ'dá má drí ngá ndrẽzó gólâ ngálâ.

14 “Gõ'dá nĩngá rî, Ãnãníyã drí ngãzó tã âtálé kĩ nĩ rî, ‘Ôvârí gólâ ãmâ ą́'bĩyą́ yî drí rĩ'á ĩ̃nj̃ĩlâ rî njĩ nî nĩ, tãlâ tã yí drí lẽlé ní drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî ñĩlị̃. Gólâ njĩ nî pávó mbị̃ 'díyî pã kâ rî â'dálé õjílã drí. Tã 'dî tãsĩ, Yésũ â'dâ rû trá ní drí úlị̃ âtâ-âtâ sĩ íyî â'dálé ní drí 'díyî pã 'bá gólâ tã mbị̃ 'bá ró rî ró.

15 Nõô rĩ'á tã gólâ Yésũ drí ánî njĩzó 'ẽlâ rî ĩ'dî, tãlâ ní â'dâ ró bê tã gólâ ní drí ndrẽlé trá gólâ rî tãsĩ gõ'dá ârílí kpá trá gólâ tị̃ sĩ rî õjílã drí ndrĩ.

16 Bê trá ĩtí rî, ní tẽ ngá ãzâ gõ'dá kô ãlôlâ. Ní ngâ íĩbábátízã ró nî. Ní 'ê rãtáã Ôvârí drí, tãlâ gólâ ãâyê ró nî tã õnjí ániká rî 'bá yî 'ásĩ.’

17-18 “Gõ'dá 'dĩĩ vósĩ rî, má drí ângázó âgõlé Yẽrõsãlémã 'á nõngá. Gõ'dá ką̃yị̃ ãzâ sĩ, má nĩ bê jó ą́ngĩ́ Ôvârí kâ rî 'álâ rãtáã 'ẽlé rî, Kúmú Yésũ drí rû â'dázó má drí õzõ âbĩ-âbĩ kâtí. Tã â'dâ 'dĩ 'á rî, gólâ kĩ, ‘Õjílã jã̃rị̃bã̃ nô kâ îcá ĩyî kô tã ní drí âtálé ámâ tãsĩ rî ârílí. Ĩtí rî, mí ngâ 'wãã'wâ võ nô âyélé.’

19 Gõ'dá má drí tã âtázó gólâ drí kĩ, ‘Gõ'dá kúmú, má îcá kô nĩlí vólé. Õjílã võ 'ásĩ ndrĩ nị̃ ĩyî trá kĩ, sị̃sị̃ nã sĩ rî, má tô ą̃cĩ́ trá võ drị̃ị̃ 'ásĩ gbãã, nĩ'á tã lẽ 'bá trá ní 'á rî 'bá yî ûrú bê jó dũũdû rĩzó tã Ôvârí kâ ârílí rî 'bá yî 'ásĩ, gõ'dá kpá gólĩyî cã bê.

20 Gõ'dá gólĩyî fúlị̃ bê Sĩtĩfánõ trá tã lẽlẽ gólâkâ ní 'á rî tãsĩ rî, 'dĩĩ mâ bê rĩ'á tólâ tã-drị̃ gólâ rî fũfũ kâ 'dĩ lẽ'á gõ'dá kpá rĩ'á ítá ą́ngĩ́ gólĩyî gólâ rî fũ 'bá 'dĩ 'bá yí kâ vó lâ ndrẽ'á.’

21 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã âtázó má drí kĩ, ‘Mí ngâ ûrû nĩlí. Mâ rĩ'á ánî jõ'á jẽjẽ ró tã ámákâ pẽlé gólĩyî â'dó 'bá õjílã lídí ró rî 'bá yî drí, tãlâ gólĩyî ã'dô ró bê õjílã ámákâ ró.’ ”

22 Õ'bí 'dĩ 'bá yî rî ĩyî trá rĩ'á úlị̃ Póõlõ kâ 'dĩ 'bá yî ârílí, gõ'dá gólĩyî ârî úlị̃ 'dĩ 'bá yî õjílã lídí tãsĩ bê rî, gólĩyî drí ngãzó rĩ'á ôtrélé kĩ nĩ rî, “Úfû gólâ! Â'dó kô rĩ'á mbị̃ õjílã gólâ lârâkô bê ĩtí 'dĩ drí rĩzó lédrẽ-lédrẽ ró ãngó nõ 'á!”

23 Õ'bí 'dĩ 'bá yî rî ĩyî trá ôtrélé ûrû ą̃wą̃ sĩ. Gólĩyî nĩ'á ítá ĩyíkâ îyá bê gõ'dá kpá tą̃pị̃lĩndrĩ́ lôdã bê ûrû sĩ ą̃wą̃ sĩ.

24 Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, drị̃-'bá ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yí kâ drí tã 'bãzó ą̃jú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî drí Póõlõ rî âtrõzó lôfílí ą̃'dĩ́-drị̃ ĩyíkâ rî 'álâ. Gólâ 'bã tã kpá trá gólĩyî drí, tãlâ Póõlõ rî cãzó ônjóró'bí sĩ, tãlâ gólâ õlôfõ ró tã õnjí gólâ drí 'ẽlé õ'bí 'dĩ 'bá yî 'bã 'bá ôtrélé ą̃wą̃ sĩ gólâ rú rî.

25 Gõ'dá ą̃jú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drẽ zãã gólâ rî ômbé'á cãlé rî, gólâ drí ngãzó tã âtálé drị̃-'bá ą̃jú 'bũ 'bá kâ ãzâ â'dó 'bá tólâ nã drí kĩ nĩ rî, “Ĩtí rî, tã 'bã'bã Rómã kâ lôgá ãnî kô õjílã gólâ â'dó 'bá pą̃tị̃ị̃ ró Rómã kâ rî cãlé cú ĩtí tã gólâkâ kĩ ãkó yã?”

26 Gõ'dá drị̃-'bá ą̃jú 'bũ 'bá kâ 'dĩ ârî úlị̃ 'dĩ 'bá yî bê rî, gólâ drí gõzó ngãlé nĩlí drị̃-'bá ãmbá ą̃jú 'bũ 'bá kâ rî ngálâ, gõ'dá gólâ rî ĩjílí kĩ, “Mí nị̃ tã õnjí gólâ ãmâ drí 'ẽ'á 'ẽlâ nõ trá yã? Ãgô gólâ nãã rî rĩ'á õjílã pą̃tị̃ị̃ Rómã kâ 'î. Ní lẽ fí ãmâ drí gólâ rî cãlé yã?”*

27 Nĩngá sĩ, ãmbá rî 'dĩ drí ngãzó nĩlí Póõlõ ngálâ gólâ rî ĩjílí, “Ní â'dâ drẽ tã má drí, nî fí rĩ'á õjílã pą̃tị̃ị̃ Rómã kâ 'î yã?” Gõ'dá Póõlõ drí tã-drị̃ lôgõzó kĩ nĩ rî, “Ãwô, mâ õjílã pą̃tị̃ị̃ Rómã kâ 'î.”

28 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, drị̃-'bá ãmbá 'dĩ drí tã âtázó kĩ, “Mâ rî gógó nõ fẽ ą̃dị̃ ą́ngĩ́ ĩ'dî má drí â'dózó õjílã Rómã kâ ró.” Gõ'dá Póõlõ drí tã âtázó kĩ, “Ámâ tãsĩ rî, útị̃ mâ trá õjílã Rómã kâ ró.”

---

* **22:26 22.26** Tã 'bã'bã Rómã kâ âyé õjílã Rómã kâ kô cãlé drẽ cú ĩtí ókí drẽ tã õnjí gólâkâ rî kô.

29 Gõ'dá nĩngá sĩ, ậjú 'bũ 'bá gólĩyî 'ẽ 'bá Póõlõ rî cãlé rî 'bá yî drí ngãzó lôwãlé
gõlé vólé ũrị̃ drí sĩ, gõ'dá drị̃-'bá 'dĩ drí kpá â'dózó ũrị̃ ró, tãlâ gólâ 'bã tã 'bã'bã trá
Póõlõ gólâ õjílã Rómã kâ ró rî ômbézó.

Tã gólâ Póõlõ drí âtálé tã kĩ 'bá Yúdậ yí kâ rî 'bá yî ândrá rî

30 Drị̃zõ ãzâ rî sĩ rî, drị̃-'bá ậngị́ 'dĩ lẽ drẽ zãâ tã ífí gólâ õjílã Yúdậ yí kâ rî 'bá yî
drí tã 'bãzó yí ândrá Póõlõ rú rî nị̃lị́ mbị̃mbị̃. Nĩngá sĩ, gólâ drí Póõlõ rî lôfõzó vólé
gậnị́mậ 'ásĩ, gõ'dá drílâ tã 'bãzó drị̃-'bá ậngị́ ậngị́ Yúdậ yí kâ rî 'bá yî drí rû ê'bélé
võ tã kĩ kâ Yúdậ yí kâ rî 'á, tãlâ tã Póõlõ kâ rî kĩlí. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ drí Póõlõ rî
âtrõzó 'bãlé âdrélé gólĩyî ândrá ndrĩ tã lâ kĩlí.

23

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ drí võ ndrẽzó mbị̃ õjílã gólĩyî rû ê'bé 'bá tã íyíkâ kĩlí 'dĩ 'bá
yî ngálâ, gõ'dá tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Ámâ ậdrúpị̃ yî, tã ịsũ ámákâ vó ró rî, má
nị̃ trá kĩ, má rî trá ị̃nyậkú drị̃ nô 'á õjílã tãndí rî ró Ôvârí ândrá lôsĩ gólâkâ má drí
'ẽlé trá gólâ drí rî tãsĩ bũúũ âcálé ị̃tú ãndrõ nô 'á."

2 Gõ'dá nĩngá sĩ, ãgô ãzâ rú bê Ãnãníyã gólâ ãmbá drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ rî 'bá yí kâ drí
tã 'bãzó õjílã âdré 'bá ĩyî Póõlõ rî gãrã 'á rî 'bá yî drí, gólĩyî õsâ ró gólâ tị̃ 'á, tãlâ tã
ịsũ gólĩyíkâ 'á rî, Póõlõ õlẽ trá íyî nyãányâ 'bãlé õjílã ãmbá ró.

3 Nĩngá sĩ, Póõlõ drí tã âtázó kĩ, "Nî, tã pậtị̃ị́ ró, Ôvârí â'dô kpá ánî sã'á, nî rû ôjá
'bá ró nõ, nî ĩ'dî rĩ'á õzõ ãbẽ ậkû âgã 'bá trá trậậtrậ gólâ gõ'dá ndrũzó lâ ófó sĩ mvẽlé
kpírí-kpírí, tãlâ ũsû ró bê Ị̃ị́fị́ drị̃ 'á rî kâtí. Mí rî tólâ ámâ tã kĩlí tã 'bã'bã gólĩyî
Ôvârí drí fẽlé Músậ drí rî 'bá yî sĩ, gõ'dá nî rî gógó, ní ró ániká tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî
kô'dáwá, ĩ'dî ní drí tã 'bãzó õjílã drí ámâ sãzó tị̃ 'á 'dĩ ãkpãkã'dã úlị́ ámákâ drí ndẽ
ãkó."

4 Gõ'dá õjílã â'dó 'bá tólâ ãnyî Póõlõ bê rî 'bá yî drí gólâ rî îjízó kĩ nĩ rî, "Ní 'dâ
drị̃-'bá gólâ Ôvârí drí 'bãlé trá ãmbá drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ rî 'bá yí kâ ró rî ã'dô tãsĩ yã?"

5 Ĩtí, Póõlõ drí tã-drị̃ lôgõzó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, "Má nị̃ị́ kô kĩ, ãgô 'dĩ rĩ'á drị̃-'bá ậngị́
'î drị̃-'bá lã'bí 'ẽ kâ rî 'bá yî drị̃lị́. Rĩ'á tã îgĩ-îgĩ Ôvârí kâ 'á kĩ, 'Ní âtâ tã kô õnjí ró
drị̃-'bá õjílã ániká rî 'bá yî drị̃lị́ rî rú.' "

6-8 Gõ'dá Póõlõ nị̃ trá kĩ nĩ rî, tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî, ũrûkậ 'bá yî rĩ'á ĩyî Sậdúsị̃ 'î,
gõ'dá ũrûkậ 'bá yî ĩyíkâ Pậrúsị̃ 'î. Sậdúsị̃ yî âtâ ĩyíkâ kĩ nĩ rî, õjílã õlîdrí kô õdrã
'ásĩ, gõ'dá mãlãyíkã ãâ'dô kpá yû'dậwậ, gõ'dá õjílã líndrí ãâ'dô kpá yû'dậwậ. Gõ'dá
Pậrúsị̃ yî lẽ ĩyíkâ tã-drị̃ tã 'dî 'bá yí kâ rî ndrĩ. Ĩtí rî, Póõlõ drí ngãzó tã âtálé gólĩyî drí
ngbậlậ-ngbậlậ kĩ, "Ámâ ậdrúpị̃ yî, mâ Pậrúsị̃ 'î, gõ'dá ámâ átá kpá Pậrúsị̃ 'î. Gõ'dá
ngbãângbânõ rî, áâ trá tã ámákâ kĩ'á nõngá, tãlâ má nị̃ trá kĩ, õjílã gólâ drã 'bá trá
rî â'dô lîdrí'á õdrã 'ásĩ." Gõ'dá Póõlõ âtâ úlị́ 'dĩ 'bá yî bê rî, gólĩyî â'dó 'bá Pậrúsị̃ ró
rî 'bá yî drí ngãzó ĩyî rĩ'á lâwãlé gólĩyî Sậdúsị̃ ró rî 'bá yí bê, tãlâ tã kĩ'á nĩ rî õjílã
ãâ'dô lîdrí'á õdrã 'ásĩ rî tãsĩ. Ĩtí rî, tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî drí lãfálé cãzó.

9 Gõ'dá nĩngá sĩ, gbálálá ậwậ kâ gõ'dá trá rõô. Gõ'dá lã'bí îmbá 'bá ũrûkậ 'bá yî
â'dó 'bá ĩyî Pậrúsị̃ ró rî yî drí ngãzó ĩyî ûrû lâwãlé ậwậ sĩ Sậdúsị̃ yí bê. Gólĩyî kĩ nĩ
rî, "Mã ûsú tã õnjí ãzãkã kô ãgô nõ rú. Ngãtá mãlãyíkã âtâ úlị́ nĩ gólâ drí ngã lãjó'bá
Ôvârí kâ yã rî."

10 Nĩngá sĩ, tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó ậwậ bê. Gõ'dá Pậrúsị̃ yî drí rĩzó Póõlõ rî
lâsélé ĩyî lãfálé 'ásĩ Sậdúsị̃ yí bê. Gõ'dá tã rî 'dĩ tãsĩ rî, drị̃-'bá ậjú 'bũ 'bá yí kâ 'dĩ
drí â'dózó ũrị̃ ró kĩ, áâ'dô Póõlõ rî fũ'á gólâ rî lâsê-lâsê 'dĩ sĩ. Ĩtí rî, gólâ drí tã 'bãzó
ậjú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî drí õnĩ ró ĩyî fĩlí gólĩyî lãfálé 'á Póõlõ rî ânjólé ânĩzó gólâ bê
ậ'dị́-drị̃ ĩyíkâ rî 'álâ.

23:5 23.5 Âfõ-âfõ 22.28.

11 Gõ'dá tã 'dî 'bá yî vólé drı̃ lâ 'ásĩ ngą́cı̨ lâ 'dĩ sĩ rî, Kúmú Yésũ drí íyî â'dázó Póõlõ
drí gõ'dá tã âtázó gólâ drí kĩ nĩ rî, “Ní ı̨dû ánî fĩî! Tãlâ ní pẽ úlı̨ ámákâ trá õjílã drí
Yẽrõsãlémã 'á nõngá. Ĩtí rî, má â'dô kpá ánî 'bã'á nĩlí úlı̨ ámákâ pẽlé õjílã drí jąŕı̨bą́
ą́ngı̨ Rómã kâ nã 'á tólâ.”

Tã gólâ Yúdą́ yî drí tã ą́yı̨́zó ômbélé ngóló 'ẽzó Póõlõ rî fũlı̨ rî

12 Cı̨́ínó drı̃zõ lâ ãzâ rî sĩ rî, õjílã Yúdą́ yí kâ ũrûką́ 'bá yî drí rû ê'bézó tã ą́yı̨́lı̨ Póõlõ
rú. Gólĩyî 'bã tã trá lãtrítrí ró kĩ nĩ rî, yĩ õnyá ngá kô, gõ'dá yĩ ũmvú ngá mvũmvũ
kpá kô, té õzõ yĩ ĩícâ trá Póõlõ rî fũlı̨ rî vósĩ.
13 Õjílã gólĩyî lãtrítrí 'dĩ îtrí 'bá rî 'bá yî rĩ'á kôrô nyâ'dî-rı̃ drı̃ı̨ sĩ.
14 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî drí ngãzó nĩlí drı̃-'bá lã'bí 'ẽ 'bá kâ rî 'bá yî ngálâ gólĩyî
â'dó 'bá sı̨́sı̨́-lésĩ rî 'bá yí bê tã â'dálé gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Mã 'bã tã trá 'dó kpãkã ãlô
lãtrítrí ró kĩ, mã îcá kô ngá ãzãkã nyãlé ngá mvũmvũ bê té õzõ mã ũfû Póõlõ rî 'dĩ
trá rî vósĩ.
15 Nĩngá sĩ 'dõvó, ãnî gõ'dá tã kĩ 'bá ãzâ 'bá yí bê, nĩ jô tã âtî-âtî drı̃-'bá ą́jú 'bũ 'bá
Rómã kâ rî 'bá yî drı̃lı̨ rî drí kĩ, nĩ lẽ tã Póõlõ kâ 'dĩ ífí lâ ûsúlı̨ dódó, gólâ ĩĩnjî drı̨
Póõlõ rú sĩ ânĩlí âdrélé ãnî ândrá tı̨ lâ ı̨jílí. Ĩtí rî, mã â'dô ãmákâ rû lą́pı̨́'á pávó gãrã
drı̃ 'á njãâ Póõlõ rî fũlı̨ drẽ ãkpãkã'dã gólâ cá drẽ ãnî rú kô.”
16 Gõ'dá Póõlõ rî ádrã, îzó lâ rî mvá ró rî drí tã ą́yı̨́lı̨ trá Póõlõ rú 'dĩ ârízó. Nĩngá
sĩ, drílâ ngãzó nĩlí fĩlí ą́'dı̨́-drı̃ ą́jú 'bũ 'bá Rómã kâ 'dĩ 'bá yí kâ rî 'álâ, nĩ'á Póõlõ rî
ûsúlı̨, tãlâ tã ą́yı̨́lı̨ trá gólâ rú 'dĩ âtálé gólâ drí.
17 Gõ'dá ĩtí, Póõlõ ârî tã rî 'dĩ bê rî, gólâ drí ngãzó drı̃-'bá ą́jú 'bũ 'bá kâ ãzâ zı̃lı̨
gõ'dá tã âtázó drı̃-'bá rî 'dĩ drí kĩ, “Ágá nõ rĩ'á cú tã lą́nj̃ı-lą́nj̃ı bê âtálé ãmbá ãnî drı̃lı̨
rî drí. Ĩtí rî, ní trõ gólâ ąjílí ãmbá rî 'dĩ ngálâ.”
18 Gõ'dá nĩngá sĩ, drı̃-'bá 'dĩ drí ágá rî 'dĩ drı̃zó ąjílí ãmbá rî 'dĩ ngálâ gõ'dá tã âtázó
ãmbá rî 'dĩ drí kĩ, “Póõlõ gólâ 'bãlé gą́nı́mą́ 'á rî zı̨ mâ gõ'dá tã âtázó má drí kĩ, ágá
nõ â'dô rĩ'á cú tã lą́nj̃ı-lą́nj̃ı bê âtálé ní drí. Gõ'dá má ą́ą́drı̃ gólâ ąjílí ní ngálâ.”
19 Gõ'dá ãmbá rî 'dĩ drí ágá rî 'dĩ drı̨ lâ rũzó sẽlé fínyáwá gãrã drı̃ı̨ ĩyî rı̨-wálâ gõ'dá
gólâ rî ı̨jízó ı̨́nı́nı̨ ró kĩ nĩ rî, “Ní lẽ ã'dô tã âtálé má drí yã?”
20 Gõ'dá ágá rî 'dĩ drí tã lôgõzó ãmbá rî 'dĩ drí kĩ, “Õjílã Yúdą́ yí kâ ũrûką́ 'bá yî
ê'bê ĩyî rû trá ãlô 'ẽ'á ánî ı̨jílí Póõlõ rî ąjólé ądrélé ĩyî ândrá rû ê'bê ĩyíkâ ı̨́drú rî 'á,
tãlâ yĩ ĩĩjî ró bê gólâ tã ı̨jî-ı̨jî ũrûką́ 'bá yî sĩ, ã'dô ró bê tã gólâkâ kĩzó mbı̨́mbı̨.
21 Ĩtí rî, ní lẽ tã-drı̃ gólĩyíkâ 'dĩ kô. Ãgô gólĩyíkâ ãzâ 'bá yî bê rĩ'á ĩyî kôrô nyâ'dî-rı̃
drı̃ı̨ sĩ, gólĩyî lą́pı̨ ĩyî trá pávó gãrã drı̃ 'ásĩ Póõlõ rî rũlı̨ fũlı̨ vólé. Gólĩyî ître lãtrítrí
trá kĩ nĩ rî, yĩ õnyá ngá kô ngá mvũmvũ bê té õzõ yĩ ũfû Póõlõ trá rî ĩ'dî. Gõ'dá
ngbãângbânõ rî, gólĩyî rĩ'á tótó tã ní drí 'bã'á lôgõ'á lâ rî tẽ'á ĩ'dî.”
22 Gõ'dá nĩngá sĩ, ãmbá 'dĩ drí drı̨-mbílí sõzó ágá 'dĩ ĩı̨́fı̨́, gõ'dá tã âtázó drílâ kĩ nĩ
rî, “Ní âtâ tã kô õjílã ãzãkã drí kĩ, ní pẽ tã rî 'dĩ trá má drí.” Nĩngá sĩ, ãmbá rî 'dĩ drí
ágá rî 'dĩ jõzó vólé.
23 Tólâ sĩ, gólâ drí drı̨-'bá ą́jú 'bũ 'bá kâ yí zẽlé rı̨ rî 'bá yî ą́zı́zó ânĩlí yí ngálâ. Gõ'dá
gólâ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Nĩ ą́zı̨ ą́jú 'bũ 'bá ãníkâ rî 'bá yî kámá-rı̨ gõ'dá kpá
nyâ'dî-nâ-drı̃-lâ-mûdrı́ ą́jú 'bũ 'bá gólĩyî rã 'bá bê õsánĩ drı̃ı̨ rî 'bá yî, gõ'dá kpá õjílã
gólĩyî ą́jú bê rî 'bá yî kámá-rı̨ 'dó rû ê'bélé võ ãlô 'á â'dólé njãâ ngãlé nĩlí Sẽsãréyã
'álâ ı̨́tú-pá nj̃ı-drı̃-lâ-sû ngą́cı̨ nõ rî kâ sĩ.
24 Gõ'dá mĩ 'bã õsánĩ ãzâ 'bá yî kpá njãâ Póõlõ yî drí nĩzó drı̃ lâ 'á ĩyî, tãlâ nĩ îcâ
ró bê gólâ rî ąjílí kúmú ą́ngı̨ Fẽlíkã ngálâ cú ĩtí tã õnjí ûsú ãkó lą́tı̨ 'á.”
25 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ drí wárãgã îgĩzó jõlé gólĩyí bê kĩ nĩ rî,
26 Mâ Kãlõdíyã Lĩsíyã îgĩ wárãgã nô nĩ nî kúmú ãmákâ Fẽlíkã drí. Má 'ê nî-bê-yã
ãmbá ãmbá ní drí.

27 Ãgô nõ má drí rĩ'á jõlâ ní ngálâ nõ, gólâ rĩ'á ãgô tíbê õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drí rũlı̨ trá gõ'dá lẽlé trá fũlâ rî ĩ'dî. Gõ'dá má ûsû vó lâ trá kĩ nĩ rî, gólâ ãã'dô fí õjílã pạ̃tı̨̃ı̨ Rómã kâ ĩ'dî. Bê trá ĩtí rî, má drí ngãzó ạ̃jú 'bũ 'bá ámákâ rî 'bá yî jõlé, nĩ'á gólâ rî âpálé õjílã Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drı̨gạ́ sĩ.

28 Nĩngá sĩ, má lẽ trá tã gólâ gólĩyî drí tã â'bãzó gólâ rú tã lâ sĩ nı̨̃lı̨ rî, má drí gólâ rî trõzó âjílí rû ê'bê gólĩyíkâ võ tã kĩ kâ rî 'álâ.

29 Ĩtí rî, má ûsû trá rû ê'bê võ rî 'dĩ 'á kĩ, áâ'bã tã gólâ rú tã ũrûkạ̃ fínyáwá tã 'bã'bã gólĩyî nyãányâ kâ rî tãsĩ. Â'dó kô rĩ'á tã lạ̃njı̨̃-lạ̃njı̨̃ 'î gólâ rî fũzó ngã kpálé ômbélé 'bãlé gạ̃nı̨mạ̃ 'á.

30 Gõ'dá 'dĩî vósĩ, ágá ãzâ drí ngãzó tã â'dálé má drí kĩ nĩ rî, õjílã Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ạ̃yı̨̃ ĩyî tã trá ãgô nõ rú fũlı̨ vólé. Ĩtí rî, má drí gólâ rî jõzó 'wãâ ní ngáá tólâ, gõ'dá má 'bã tã kpá trá gólĩyî tã ạ̃yı̨ 'bá trá gólâ rú rî 'bá yî drí nĩzó ní ngálâ, tãlâ tã gólĩyî drí â'bãlé ãgô rî rú 'dĩ ngĩlí ní drí ĩyî tı̨̃ sĩ. 'Dĩî tã má drí 'bãlé ní drí nı̨̃lı̨ rî ĩ'dî. Ĩ'dî 'dĩ.

31 Gõ'dá nĩngá sĩ, ạ̃jú 'bũ 'bá tı̨̃lı̨̃lı̨ 'dĩ 'bá yî drí tã gólâ 'bãlé trá ĩyî drí 'ẽlé rî 'ẽzó. Gólĩyî trõ Póõlõ trá ngạ̃cı̨ 'dĩ sĩ âjílí bũúũ jạ̃rı̨̃bạ̃ Ãnĩtĩpátrõ kâ rî 'álâ.

32 Gõ'dá kạ̃yı̨̃ ãzâ sĩ rî, ạ̃jú 'bũ 'bá ũrûkạ̃ 'bá yî pá sĩ rî 'bá yî drí ngãzó gõlé ĩyî drí rĩ-võ 'á Yẽrõsãlémã 'álâ. Gõ'dá gólĩyî õsánĩ drı̨̃ı̨̃ rî 'bá yî lạ̃vũ ĩyíkâ zãâ ạ̃tı̨ 'álâ Póõlõ yí bê.

33 Gõ'dá gólĩyî drí nĩzó cãlé Sẽsãréyã 'álâ. Gõ'dá gólĩyî drí wárãgã 'dî fẽzó kúmú ạ̃ngı̨ Fẽlíkã drí, gõ'dá Póõlõ rî fẽzó âyélé gólâ drı̨gạ́.

34 Nĩngá sĩ, kúmú ạ̃ngı̨ Fẽlíkã drí ngãzó wárãgã rî 'dĩ zı̨̃lı̨. Gõ'dá drílâ Póõlõ rî îjízó 'bạ̃drı̨̃ gólâ rî tı̨zó 'álâ 'á rî tãsĩ. Nĩngá sĩ, Póõlõ drí tã-drı̨̃ lôgõzó drílâ kĩ, úũtı̨̃ yî Sĩlísĩyã 'álâ.

35 Gõ'dá nĩngá sĩ, Fẽlíkã drí tã âtázó gólâ drí kĩ nĩ rî, “Tãndí ró! Õzõ gólĩyî tã â'bã 'bá ní rú 'dĩ 'bá yî ãâcâ trá rî, má â'dô tã ániká kĩ'á trá.”

Ĩtí rî, gólâ drí tã 'bãzó ạ̃jú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî drí Póõlõ rî vó ndrẽlé dódó jó ạ̃ngı̨ ãzâ kúmú Ẽródẽ kâ ró rî 'á.

24

Tã Póõlõ drí âdrézó kúmú ạ̃ngı̨ Fẽlíkã ândrá rî

1 Gõ'dá kạ̃yı̨̃ nj̨̃ı̨ vólé drı̨̃ı̨ 'ásĩ rî, ãmbá drı̨̃ı̨-'bá lã'bí 'ẽ 'bá kâ rî 'bá yí kâ gólâ rú bê Ãnãníyã rî drí ngãzó nĩlí ĩyî gólĩyî rĩ 'bá âdrélé sı̨sı̨-lésĩ ró rî 'bá yí bê Sẽsãréyã 'álâ, 'dĩî ãgô ãzâ rú bê Tẽrãtólõ gólâ tã lôpé 'bá ró tã kĩ 'bá drí rî nĩ kpá kpãâ Ãnãníyã yí bê. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî câ bê Sẽsãréyã 'álâ rî, gólĩyî drí nĩzó kúmú ạ̃ngı̨ Fẽlíkã ngálâ tã ãŋõlé gólâ ândrá Póõlõ rú.

2 Ĩtí rî, kúmú Fẽlíkã drí Póõlõ rî ạ̃zı̨zó ânĩlí âdrélé ĩyî ândrá. Nĩngá sĩ, Póõlõ drí ânĩzó âdrélé õzõ 'bãlé trá 'dĩ kâtí. Gõ'dá nĩngá sĩ, Tẽrãtólõ drí ngãzó tã Yúdạ̃ yí kâ ngĩlí Fẽlíkã ândrá kĩ nĩ rî, “Kúmú ạ̃ngı̨ ãmákâ, nî trá ĩ'dî drı̨-ãcê bê 'bạ̃drı̨̃ ãmákâ nõ drı̨̃lı̨ tã nı̨̃nı̨̃ bê rõô. Gõ'dá ní 'ê tã tãndí kpá trá dũû 'bạ̃drı̨̃ ãmákâ 'á. Ní 'bã õjílã ãmákâ trá rĩlí tã ạ̃'dı̨ sĩ ndrô ãmbá sĩ.

3 Tãlâ tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, ãmâ rĩ'á ãyĩkõ ãmbá bê kũmũ ániká tãsĩ. Gõ'dá ĩtí rî, mã lûyı̨̃ nî ãwô-ĩtí 'ẽ'ẽ sĩ ạ̃dũkũ ãkó.

4 Bê trá ĩtí rî, má lẽé kô ı̨̃tú-pá ániká 'bãlé nĩlí tãkó ĩtí, gõ'dá má lô'bã rú'bạ ní drí úlı̨ ámákâ kútúwạ nõ 'bá yî ârílí.

5 Mã ûsû trá nõngá õjílã ãmákâ rî 'bá yí bê kĩ, ãgô Póõlõ nõ rĩ'á ãgô gólâ lâŋõ âsé 'bá rî ĩ'dî. Gólâ 'bã õjílã ãmákâ Yúdạ̃ yí kâ ngãlé õmbã ró mı̨̃rı̨̃ Rómã kâ rú võ 'ásĩ

ndrĩ. Gólâ kpá ĩ'dî rĩ'á drı̣̃-'bá 'î õjílã ãmâ drí zı̣̃lı̣́ “ ‘õjílã Nãzãrétã kâ rî 'bá yî” ’* drí rî.

6-7 Gólâ ûjũ kpá trá jó ạ́ngı̣́ Ôvârí kâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî îzãlé, gõ'dá mã rû gólâ cú ãkpãkã'dã drẽ gólâ 'é tã rî 'dĩ kô.*

8 Õzõ ánî nyãányâ ĩĩjî tã ĩjî nĩ gólâ tı̣́ rî, ní â'dô tã gólĩyî ãmâ drí âtálé gólâ rú ní drí nõ 'bá yî ûsú'á ndrĩ 'dó tã pã̰tı̣́-pã̰tı̣̃ ró.”

9 Gõ'dá nĩngá sĩ, Tẽrãtólõ ndẽ úlı̣́ íyíkâ rĩ'á âtálâ rî 'bá yî bê rî, Yúdã̰ yî ãzâ 'bá yî drí tã ãlôlâ rãlé Póõlõ rú 'dĩ 'bá yî âtázó kĩ, rĩ'á tã mbı̣̃ 'î.

10 Nĩngá sĩ, Fẽlíkã drí ngãzó tã â'dálé Póõlõ drí ngãlé ûrû tã ngĩlí. Ĩtí rî, Póõlõ drí ngãzó âdrélé ûrû gõ'dá tã âtálé kĩ, “Kúmú ãmákâ ró rî, má nı̣̃ trá kĩ nĩ rî, nî trá rĩ'á tã kĩ 'bá 'î õjílã ãmákâ rî 'bá yî drı̣̃lı̣́ ndrô ãmbá sĩ. Bê trá ĩtí rî, mâ rĩ'á ãyĩkõ ró tã ámákâ rî ngĩlí trã̰ ní drí sı̣́rú-sı̣́rú.

11 Õzõ ní ĩĩjî õjílã ãzâ 'bá yî tı̣́ rî, ní â'dô ûsú'á lâ cú ĩtí lâŋõ ãkó kĩ, lã̰vũ trá cé kã̰yı̣̃ mûdrı̣́-drı̣̃-lâ-ngâ-rı̣̃ ĩ'dî má drí nĩzó Ôvârí rî ı̣̃njã̰lı̣́ Yẽrõsãlémã 'á tólâ rî.

12 Gõ'dá õjílã gólĩyî tã âŋõ 'bá má rú 'dĩ 'bá yî ûsú mâ kô tı̣̃ ânyá'á tã 'bã'bã gólĩyíkâ rú õjílã bê jó ạ́ngı̣́ Ôvârí kâ rî 'á. Gólĩyî ûsú mâ kpá kô tã sõ'á õjílã 'á, tãlâ gólĩyî õngâ ró bê õmbã ró jó tã Ôvârí kâ ârî kâ rî 'bá yî 'ásĩ jã̰rı̣́bã̰ 'dî 'á.

13 Gólĩyî rĩ'á cú ĩtí tã ãzãkã ãkó â'dálé ní drí kĩ, tã gólĩyî drí âŋõlé má rú rî rĩ'á ĩyî tã pã̰tı̣́-pã̰tı̣̃ 'î.

14 “Tã pã̰tı̣̃ı̣̃ rî ĩ'dî rĩ'á nõ, má ı̣̃njã̰ı̣̃ Ôvârí gólâ ãmâ á̰'bı̣́yá̰ yî Yúdã̰ yî ró rî 'bá yî drí kpá rĩ'á ı̣̃njã̰ı̣̃lâ rî ĩ'dî, lã̰tı̣̃ gólâ Yésũ kâ rî vó ró. Ĩtí ró rî, õjílã 'dî 'bá yî âtâ ĩyî kĩ, ãã'dô rĩ'á ányâ ró. Gõ'dá má lẽ tã trá úlı̣́ gólĩyî ndrĩ îgĩlí trá búkũ gólĩyî tã 'bã'bã Ôvârí kâ bê yí 'á rî 'bá yî 'á gõ'dá kpá búkũ tã ã̰ngũ 'bá gólâkâ rî 'bá yí kâ 'á.

15 Gõ'dá mâ kpá rĩ'á ḭ̃̃ı̣́fı̣́ 'bã'bã bê Ôvârí drı̣̃ı̣̃ kĩ, pã̰tı̣̃ı̣̃ gólâ â'dô õjílã ndrĩ tã tãndí 'bá gõ'dá kpá õnjí rî 'bá yí bê lîdrí'á õdrã 'ásĩ. Gõ'dá õjílã Yúdã̰ yí kâ nõ 'bá yî kpá rĩ'á ĩyî ḭ̃̃ı̣́fı̣́ 'bã'bã bê gólâ drı̣̃ı̣̃ tã 'dî tãsĩ.

16 Gõ'dá tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, mâ rĩ'á kárá rû cẽ'á rõô, ã'dô ró bê rĩzó õjílã tã mbı̣̃ 'bá ró Ôvârí ândrá gõ'dá kpá õjílã ândrá.

17 “Má rî bê trá võ ãzâ 'bá yî 'ásĩ ndrô dũû sĩ rî, má drí ngãzó gõlé tólâ Yẽrõsãlémã 'álâ ã̰dı̣̃ âtrõlé õjílã ãmákâ Yúdã̰ yí kâ gólĩyî ĩzã ró rî yî drí, gõ'dá kpá ngá fẽfẽ ró fẽlé Ôvârí drí jó ạ́ngı̣́ gólâkâ 'á.

18 Gõ'dá má drí rĩrĩ lã'bí 'díyî â'dâ kâ â'dólé ngbángbá Ôvârí rî ḭ̃̃ı̣́fı̣́ drı̣̃ 'á rî 'ẽrẽ 'á jó ạ́ngı̣́ Ôvârí kâ 'dĩ 'á rî, õjílã 'dî 'bá yî ũrûkã̰ lâ yî ûsû ĩyî mâ trá tólâ. Gõ'dá 'dĩĩ rĩ'á, õjílã tı̣̃lı̣́lı̣́ ê'bé rû drẽ bê kô má rú rî, gõ'dá õmbã drẽ kpá yû'dá̰wá̰.

19 Gõ'dá Yúdã̰ yî ũrûkã̰ 'bá yî Ásĩyã̰ lésĩ rî 'bá yî bê rĩ'á Yẽrõsãlémã 'á tólâ. Gõ'dá gólĩyî nyãányâ âtâ tã nĩ má rú. Õzõ gólĩyî õlẽ trá ícícíyá 'ẽlé má rú tãlâ óõfẽ ró lâŋõ bê má drí rî, 'dõvó gólĩyî ãânĩ ĩyî nõlé ícícíyá 'ẽlé má rú ní ândrá.

20 Õjílã nô 'bá yî gólĩyî ânĩ 'bá kpá trá nõngá nõ, 'dõvó gólĩyî ãâtâ ní drí ngãtá gólĩyî nı̣̃ tã õnjí ãzãkã trá gólĩyî drí ûsúlı̣́ trá tã ámákâ kĩlí rû ê'bê gólĩyî nyãányâ kâ rî tú rî.

21 Gõ'dá rû ê'bê rî 'dĩ 'á rî, tã ãlô gólĩyî drí ûsúlı̣́ má rú rî rĩ'á úlı̣́ gólĩyî má drí âtálé trá kĩ'á nĩ rî, ‘Mĩ rî tã ámákâ kĩlí ãndrõ nô, tãlâ má lẽ tã trá kĩ, õjílã gólĩyî ôdrã 'bá trá rî 'bá yî ãã'dô lîdrí'á ĩyî õdrã 'ásĩ’ rî drí rî ĩ'dî. Nĩ ı̣̃sũ tã kĩ, úlı̣́ má drí âtálé tã ámákâ â'dálé ngbálí-ngbálí tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî ândrá rî rĩ'á õnjí ró yã? Úlı̣́ ámákâ ã̰dũkũ lâ ĩ'dî 'dĩ.”

---

* **24:5 24.5** Õjílã Yúdã̰ yí kâ zı̣̃ tã lẽ 'bá rî 'bá yî õjílã Nãzãrétã kâ rî 'bá yî, tãlâ gólĩyî lẽ tã trá Yésũ Nãzãrétã lé 'bá ró rî 'á. * **24:6-7 24.6-7** Tã 'Ẽ'ẽ 21.27-29 â'dô tã ı̣̃sũ Yúdã̰ yí kâ â'dá'á.

22 Gõ'dá Fẽlíkã nị̃ tã trá tãndí ró tã îmbâ lạ̃tị̃ Yésũ kâ rî tãsĩ. Ĩtí rî, gólâ drí rû ê'bê
'dĩ ndẽzó cú ĩtí tã gólâ âŋõlé Póõlõ rú 'dĩ kĩ ãkó. Gólâ kĩ nĩ rî, “Lĩsíyã drị̃-'bá ạ̃ngị̃ ạ̃jú
'bũ 'bá kâ 'dĩ õtírĩ âcá rî, má â'dô tã 'dî kĩ'á trá.”
23 Nĩngá sĩ, gólâ drí tã 'bãzó drị̃-'bá ạ̃jú 'bũ 'bá kâ ãzâ drí kĩ nĩ rî, “Nĩ ndrê Póõlõ
rî vó gạ̃ṇ́mạ̃ 'á, gõ'dá gólâ õrî drị̃-bạ̃lạ̃yị̃ ró. Gõ'dá nĩ âyê õjílã kpá ngá â'dó 'bá bê rî
'bá yî âjílí gólâ drí.”
24 Gõ'dá kạ̃yị̃ fínyáwá vólé drị̃ 'ásĩ, Fẽlíkã yî õkó lâ Dõrõsílã õjílã Yúdạ̃ kâ ró rî bê
drí tã jõzó ĩyî, Póõlõ ãânĩ ró gạ̃ṇ́mạ̃ lésĩ tã âtálé ĩyí bê. Nĩngá sĩ, Póõlõ âcâ bê rî,
Fẽlíkã yî drí úlị́ Póõlõ kâ tã lẽlẽ Yésũ Krístõ 'á 'dĩ tãsĩ rî ârízó.
25 Tólâ sĩ, Póõlõ drí kpá tã âtázó rĩrĩ tãndí gólâ sũ 'bá Ôvârí rú rî tãsĩ gõ'dá 'díyî
nyãányâ ạ̃tũ-ạ̃tũ gõ'dá kạ̃yị̃ Yésũ kâ 'ẽzó âgõlé tã õjílã ndrĩ kâ kĩlí rî tãsĩ. Fẽlíkã ârílí
bê tã kĩ'á nĩ, Ôvârí â'dô rĩrĩ õjílã kâ kĩ'á rî, gólâ drí â'dózó ũrị̃ ró rõô. Ĩtí rî, gólâ drí
tã âtázó Póõlõ drí kĩ, “Ní gõ drẽ tãkõ vólé. Má â'dô ánî ạ̃zị́'á trá ânĩlí má ngálâ ó'dí
õzõ má ũûsû ị̃tú-pá tãndí trá rî.”
26 Úlị́ Póõlõ kâ 'dĩ 'bã Fẽlíkã trá â'dólé ũrị̃ ró, kpálé rî, Fẽlíkã lẽ kpá rõô Póõlõ drí
íyî ĩ̃ị́fị́ gĩlí ạ̃dị̃ sĩ. Tã rî 'dĩ tãsĩ, gólâ rî trá kárá Póõlõ rî ạ̃zị́lị́ ânĩlí yí ngálâ. Gõ'dá gólĩyî
drí rĩzó úlị́ âtálé Póõlõ bê.
27 Gõ'dá ndrô rị̃ vólé drị̃ 'ásĩ, õjílã ãzâ rú lâ Põrõsíyã Fésĩtõ rî 'bãzó kúmú ạ̃ngị̃ ró
õjílã Yúdạ̃ yí kâ drị̃lị́ Fẽlíkã rî võ 'á. Gõ'dá Fẽlíkã kpálé trá 'ẽ'á nĩlí vólé rî, gólâ ĩnjí
Póõlõ kô'dáwá gạ̃ṇ́mạ̃ 'ásĩ, tãlâ gólâ lẽ íyî tã ũsû ró bê õjílã Yúdạ̃ yí kâ rú.

25

Tã Póõlõ drí âdrézó kúmú ạ̃ngị̃ Fésĩtõ ândrá rî

1 Kạ̃yị̃ nâ Fésĩtõ drí âcázó trá 'bạ̃drị̃ 'dî 'á rî vósĩ, drílâ ngãzó Sẽsãréyã 'ásĩ nĩlí
Yẽrõsãlémã 'álâ.
2 Gõ'dá Yẽrõsãlémã 'álâ rî, drị̃-'bá ạ̃ngị̃ lã'bí 'ẽ 'bá kâ rî 'bá yî gõ'dá kpá drị̃-'bá Yúdạ̃
yí kâ ãzâ 'bá yí bê drí ngãzó nĩlí ĩyî kúmú Fésĩtõ ngálâ, nĩ'á tã âtálé gólâ drí tã gólĩyî
drí â'bãlé trá Póõlõ rú 'dĩ 'bá yî tãsĩ.
3 Gólĩyî ĩjî kúmú Fésĩtõ trá tã ĩyíkâ rî lẽlé cé ĩ'dî, gólâ ãâjô ró Póõlõ ânĩlí Yẽrõsãlémã
'álâ. Gólĩyî âtâ tã 'dî ĩtí, tãlâ gólĩyî ạ̃yị̃ tã trá Póõlõ rî fũzó lạ̃tị̃ drị̃ị̃ nĩrĩ Yẽrõsãlémã
'álâ rî 'á.
4 Gõ'dá kúmú Fésĩtõ drí tã âtázó gólĩyî drí kĩ nĩ rî, “Lómígówá ámákâ rî 'bá yî
rĩ'á Póõlõ rî lôkí'á gạ̃ṇ́mạ̃ 'á Sẽsãréyã 'álâ. Gõ'dá ámâ nyãányâ lẽ trá gõlé vólé tólâ
ngbãângbânõ.
5 Õzõ gólâ õ'ê tã õnjí trá rî, 'dõvó drị̃-'bá ãníkâ rî 'bá yî ãânĩ ícícíyá 'ẽlé gólâ rú
tólâ.”
6 Ĩtí rî, kúmú Fésĩtõ drí rĩzó tólâ cãlé õzõ kạ̃yị̃ nj̃ị̃-drị̃-lâ-nâ, ngãtá kpá mûdrị́ kâtí.
Vó lâ sĩ, drílâ ngãzó gõlé Sẽsãréyã 'álâ. Gõ'dá drị̃zõ ãzâ rî sĩ, gólâ drí rĩzó võ tã kĩ kâ
rî 'á, gõ'dá drílâ võrã jõzó Póõlõ vó ânĩlí yí ngálâ.
7 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ âcâ bê võ tã kĩ kâ 'dĩ 'á rî, drị̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ gólĩyî ânĩ 'bá
Yẽrõsãlémã lésĩ rî 'bá yî drí ngãzó ĩyî âdrélé gbãâ gólâ rú sĩ, gõ'dá rĩ'á ĩyî tã õnjî-õnjî
âtálé tã gólâ drí 'ẽlé rî rú. Gõ'dá gólĩyî îcá kô úlị́ ĩyíkâ Póõlõ rú rî 'bá yî 'bãlé â'dólé
pạ̃tị̃ị̃ mbị̃mbị̃ ró.
8 Ĩtí rî, Póõlõ drí ngãzó tã íyíkâ rî 'bá yî ngĩlí kĩ nĩ rî, “Má ị̃nj̃ị̃ tã 'bã'bã gólĩyî Yúdạ̃
yí kâ rî 'bá yî trá cú ĩtí tã õnjí ãzãkã ãkó. Má îzãá jó Ôvârí kâ kô'dáwá, gõ'dá má âtá
tã õnjí kpá kô'dáwá kúmú ạ̃ngị̃ Rómã kâ rú.”
9 Gõ'dá kúmú Fésĩtõ lẽ õjílã Yúdạ̃ yí kâ 'bãlé â'dólé ãyĩkõ ró yí drị̃gạ̃ sĩ. Ĩ'dî gólâ
drí tã lôgõzó Póõlõ drí kĩ, “Ní lẽ tã-drị̃ trá ngãzó nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ, tãlâ má drí tã
ánî tãsĩ rî kĩzó bê tólâ yã?”

10 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ drí tã-drị̃ lôgõzó kĩ nĩ rî, “Võ nô nõngá rĩ'á võ tã kĩ kâ
kúmú ạ̃ngị́ Rómã kâ rî kâ ĩ'dî, gõ'dá mâ rĩ'á õjílã Rómã kâ 'î. Nõô rĩ'á võ mbị̃ tíbê tã
ámákâ kĩzó rî ĩ'dî. Má 'é tã ãzãkã õnjí lâ ró õjílã Yúdạ̃ yí kâ rú kô, õzõ ní drí nị̃rị̃ lâ
trá rî tí.
11 Tí õzõ má õ'ê tã ãzâ 'bá yî trá õnjí ró ámâ fũzó tã lâ 'á rî, má ĩjí nî kô ámâ pãlé
õdrã rî 'dĩ 'ásĩ. Gõ'dá tã gólĩyî õjílã nô 'bá yî drí tã âtrõzó â'bãlé má rú tã lâ sĩ nô,
õzõ ní õndrê tã gólĩyíkâ 'dĩ õnjõ ró rî, 'dĩĩ â'dó kô rĩ'á tã mbị̃ ró ámâ trõzó fẽlé vólé
gólĩyî drị́gạ́. Má lô'bã rú'bạ́ ní drí, kúmú ạ̃ngị́ Rómã kâ õkî tã ámákâ nĩ.”
12 Gõ'dá nĩngá sĩ, kúmú Fésĩtõ drí ngãzó nĩlí tã 'dî ífí lâ ôjálé õjílã íyíkâ gólĩyî tã
lôgõ 'bá ró yí drí rî 'bá yí bê. Ĩtí rî, drílâ tã lôgõzó Póõlõ drí kĩ, “Â'dó kô õnjí ró. Ní
lô'bã rú'bạ́ trá ãmbá, kúmú ạ̃ngị́ ãmákâ Rómã 'álâ rî ãârî ró tã ániká 'dĩ rî, ĩtí rî, ní
â'dô nĩ'á gólâ ngáá tólâ.”

Tã gólâ kúmú Fésĩtõ yî drí tã Póõlõ kâ âtázó kúmú ạ̃ngị́

Ãgãrípã bê rî

13 Kạ̃yị̃ fínyáwá vósĩ, kúmú ạ̃ngị́ Ãgãrípã* drí nĩzó Sẽsãréyã 'álâ îzó lâ Bẽrẽnísĩ bê,
nĩ'á kúmú Fésĩtõ rî lạ̃gúlị́ kúmú ó'dí ró.
14 Gõ'dá gólĩyî rílí bê tólâ gbíyá ãcê rî, Fésĩtõ drí tã Póõlõ kâ ngĩzó Ãgãrípã drí kĩ
nĩ rî, “Õjílã ãzâ drẽ zãâ bê rĩ'á nõngá, gólâ Fẽlíkã drí 'bãlé gạ̃nị́mạ̃ 'á ạ̃kû ró nã sĩ rî.
15 Mã nĩlí bê Yẽrõsãlémã 'álâ rî, drị̃-'bá gólĩyî lã'bí 'ẽ 'bá kâ rî 'bá yî gõ'dá sị́sị́ lé 'bá
Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî 'bã ĩyî tã trá má ândrá gólâ rú. Gõ'dá ĩtí rî, gólĩyî îjî mâ trá tã
gólâkâ kĩlí, tãlâ ã'dô ró bê gólâ rî fũzó vólé.
16 Gõ'dá má lôgõ tã gólĩyî drí kĩ nĩ rî, rĩ'á lã'bí ãmâ õjílã Rómã kâ rî 'bá yí kâ ĩ'dî,
sị́sị́ õjílã zị̃lị́ âdrélé kúmú ândrá gólĩyî tã 'bã 'bá gólâ rú rî 'bá yí bê, tãlâ gólâ õngî ró
bê tã íyíkâ cú íyî tị̃ sĩ. Gõ'dá ĩtí rî, má fẽé õjílã kô gólĩyî tã 'bã 'bá trá gólâ rú rî 'bá yî
drị́gạ́ drẽ cú ĩtí má ndẽé tã rî 'dĩ kô.
17 “Â'dólé bê trá ĩtí rî, mã âcâ bê nõngá gólĩyî tã 'bã 'bá ãgô 'dĩ rú 'dĩ 'bá yí bê rî,
mã njãá kô. Drị̃zõ ãzâ rî sĩ rî, má drí kôrô ngãzó nĩlí rĩlí võ tã kĩ kâ rî 'álâ, gõzó tã
'bãlé ãgô 'dĩ âtrõzó âjílí âdrélé má ândrá.
18 Má ị̃sũ ámákâ kĩ, õjílã gólĩyî tã 'bã 'bá gólâ rú 'dĩ 'bá yî ãâ'dô ĩyî tã 'bã'á kĩ, gólâ
õrî trá tã õnjí 'ẽlé. Gõ'dá 'dĩĩ gólĩyî 'é kô.
19 'Dĩĩ võ lâ 'á rî, gólĩyî ânyâ tị̃ cé gólâ rú, tãlâ tã ũrûkạ̃ gólĩyíkâ Ôvârí ĩyíkâ rî ị̃nj̃ị̃
kâ rî tãsĩ gõ'dá kpá Yésũ ãgô ãzákôlâ 'dĩ ró rî tãsĩ. Yésũ rî 'dĩ drã trá ạ̃kû ró, gõ'dá
ãgô Póõlõ 'dĩ â'bã tã kĩ nĩ rî, gólâ õlîdrî trá gõ'dá ãâ'dô bê rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró.
20 Gõ'dá mã nị̃ị́ tã mbị̃ ûsúlị́ tã Póõlõ kâ 'dĩ tãsĩ rî kô. Ĩtí rî, má drí Póõlõ rî îjízó
ngãtá gólâ â'dô îcá'á tã lẽlé nĩzó Yẽrõsãlémã 'álâ má drí tã gólâkâ kĩzó bê yã rî.
21 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, gólâ drí ngãzó rú'bạ́ lô'bãlé kĩ, má ĩĩcâ trá íyî vó ndrẽlé bũúũ
má ĩĩcâ ró bê íyî jõlé Rómã 'álâ kúmú ạ̃ngị́ ãmákâ drí tólâ tã íyíkâ kĩlí. Nĩngá sĩ, má
drí tã 'bãzó lómígówá yî drí gólâ rî lôkílí nõngá bũúũ õzõ ĩĩcâ trá má drí gólâ rî jõzó
kúmú ãmákâ ạ̃ngị́ ró 'dĩ ngálâ rî.”
22 Gõ'dá nĩngá sĩ, Ãgãrípã drí tã âtázó kĩ, “Ámâ nyãányâ lẽ kpá tã ãgô 'dĩ kâ ârílí.”
Gõ'dá Fésĩtõ drí tã-drị̃ lôgõzó drílâ kĩ, “Ní â'dô úlị́ gólâkâ ârí'á trá ị̃drú.”

Tã gólâ Póõlõ rî âtrõzó âjílí kúmú ạ̃ngị́ Ãgãrípã ândrá

tãlâ tã gólâkâ ârízó bê rî

23 Gõ'dá kạ̃yị̃ ãzâ sĩ rî, kúmú ạ̃ngị́ Ãgãrípã yî Bẽrẽnísĩ bê drí ânĩzó ĩyî âcálé fĩlí õjílã
ãmbâ-ãmbâ ró jó ạ̃ngị́ rû ê'bê kâ rî 'á. Õjílã dũû gólĩyî âdré 'bá ndị́rị́ pávó gãrã 'ásĩ rî

* **25:13 25.13** ***Ãgãrípã*** Nõô rĩ'á kúmú Ẽródẽ rî ózõwá rî mvá ĩ'dî.

'bá yî drí gólĩyî lậgúzó tãndí ró kôrô. Gõ'dá gólĩyî drí fĩzó jó rû ê'bê kâ 'dĩ 'á drị̃-'bá ậjú 'bũ 'bá drị̃ḷ rî 'bá yí bê, gõ'dá kpá õjílã jặ̃rịbậ 'dî kâ lậnjị̃ 'bá lậnjị̃ rî 'bá yí bê. Nĩngá sĩ, Fésĩtõ drí tã 'bãzó Póõlõ rî âtrõzó âjílí âdrélé ĩyî ândrá.

24 Nĩngá sĩ, kúmú Fésĩtõ drí tã âtázó kĩ nĩ rî, "Kúmú ạ́ngị́ Ãgãrípã gõ'dá kpá ãnî gólĩyî rû ê'bé 'bá trá ãmá bê nõngá nõ 'bá yî, nĩ ndrê drẽ võ ãgô nõ ngálâ. Gólâ ĩ'dî rĩ'á ãgô õjílã ndrĩ Yúdậ yí kâ Yẽrõsãlémã 'álâ gõ'dá kpá nõngá nõ 'bá yî drí rĩ'á ícícíyá 'ẽlé rú lâ rî ĩ'dî. Gõ'dá gólĩyî rî trá ôtrélé tã âtâ-âtâ bê má drí kĩ nĩ rî, má ũfû gólâ vólé.

25 Gõ'dá tã gólâkâ tãsĩ rî, ámâ nyãányâ ûsú tã ãzãkã gólâ drí 'ẽlé trá õnjí ró, gólâ rî 'bã 'bá â'dólé fũḷ́ fũfũ tã lâ sĩ rî kô. Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ lô'bã rú'bậ trá tã îjílí kĩ, kúmú ạ́ngị́ ãmákâ Rómã 'álâ rî ãâ'dô tã íyíkâ rî kĩ'á nĩ. Ĩtí rî, má ịsũ tã trá gólâ rî jõzó Rómã 'á tólâ.

26 Gõ'dá má nị̃ḭ́ úḷ́ḭ gólĩyî má drí 'ẽ'á îgĩlâ wárãgã 'á jõlé kúmú ạ́ngị́ nã drí gólâ rî tãsĩ rî drẽ kô. Gõ'dá bê ĩtí rî, má âtrõ gólâ trá ãndrõ nõngá ãnî õjílã ândrá gõ'dá ngîngî lâ nî kúmú Ãgãrípã ândrá, tãlâ mã ndrê ró tã gólâkâ bê kpãkã ãlô. Nĩngá sĩ rî, má â'dô îcá'á cú tã ũrûkậ 'bá yî ûsúḷ́ gólâ rî tãsĩ îgĩlí wárãgã 'á kúmú ạ́ngị́ nã drí,

27 tãlâ má nị̃ trá kĩ, â'dó kô rĩ'á dó õjílã gậnṃậ 'á rî jõzó kúmú ạ́ngị́ drí Rómã 'álâ cú ĩtí tã õnjí gólâkâ rî 'bá yî ngĩ ãkó."

26

Tã Póõlõ drí úḷ́ḭ íyî nyãányâ kâ âtázó kúmú ạ́ngị́ Ãgãrípã ândrá rî

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, kúmú ạ́ngị́ Ãgãrípã drí Póõlõ rî âyézó úḷ́ḭ yí ngá lésĩ rî 'bá yî âtálé. Nĩngá sĩ, Póõlõ drí ngãzó íyî drị̃ îngálé ûrû, gõ'dá ngãzó tã íyíkâ rî 'bá yî ngĩlí kĩ nĩ rî,

2 "Kúmú Ãgãrípã, mâ rĩ'á ãyĩkõ ró ãmbá ãndrõ nô, tãlâ trá rĩ'á ní ândrá ĩ'dî má drí îcázó tã gólâ Yúdậ yí kâ lô'bãlé trá má rú nõ ngĩlí.

3 Mâ rĩ'á ãyĩkõ ró ngîngî lâ tã ámákâ nõ ngĩlí ní drí kúmú, tãlâ nî rĩ'á õjílã gólâ lã'bí Yúdậ yí kâ nị̃ 'bá ndrĩ gõ'dá kpá tã gólĩyî ãmâ drí tã-drị̃ lẽzó tã lâ sĩ kô ãmâ lãfálé 'ásĩ rî 'bá yí bê. Bê trá ĩtí rî, má lô'bã rú'bậ ní drí úḷ́ḭ ámákâ nõ 'bá yî ârílí mãnísĩ dódó.

4 "Õjílã Yúdậ yí kâ ndrĩ nị̃ ĩyî rĩrĩ tãndí ámákâ rî 'bá yî trá ndrĩ õjílã ámâ nyãányâ kâ Yúdậ yî ró rî 'bá yî lãfálé kó 'dĩmvã 'ásĩ, sịsị̃ lâ rĩ'á 'bậdrị̃ ámâ nyãányâ kâ rî 'á, gõ'dá kpá Yẽrõsãlémã 'álâ.

5 Õzõ gólĩyî õlẽ trá tã mbị̃mbị̃ rî âtálé ĩ'dî ámâ tãsĩ rî, gólĩyî â'dô âtá'á lâ kĩ nĩ rî, yĩ nị̃ trá kĩ, má rî trá rĩlí Pậrúsị̃ tãndí ró. Â'dô Pậrúsị̃ yí kâ rî vó ró rî, má rî trá ûjũḷ́ kárá rõô rĩ'á tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí kâ rî 'bá yî 'bãlé 'ẽlé ndrĩ kôrô õjílã ãzâ 'bá yî drị̃ḭ̃ sĩ.

6 Bê trá ĩtí rî, má drí lị̃ḭ́ḭ 'bãzó tã kĩ'á nĩ rî, Ôvârí ãâ'dô õjílã 'ẽ'á lîdrílí õdrã 'ásĩ õzõ gólâ drí âtálé trá ậkû ró ậkû ró nã 'bá yî sĩ, ãmâ ạ́'bịyạ́ yî drí rî kâtí rî drị̃ḭ̃. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, áâtrõ mâ âdrélé ní ândrá ãndrõ nô rî tã lîdrî-lîdrî rî gógó 'dĩ kâ tãsĩ.

7 Gõ'dá õjílã Yúdậ yí kâ 'bậsúrú mûdrị̃-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ rî 'bá yî ndrĩ ûjũ ĩyî Ôvârí rî ịnjị̃ḷ́ḭ kậyị̃ vósĩ cé, ã'dô ró bê ĩyî drí îcázó Ôvârí rî ndrẽlé õjílã lîdrírĩ 'á ị̃zậtú. Gólĩyî 'bã lị̃ḭ́ḭ drị̃ lâ kĩ, pậtḭ́ḭ̃ Ôvârí â'dô õjílã 'ẽ'á lîdrílí õdrã 'ásĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ, Yúdậ yî 'dĩ 'bá yî nyãányâ lâ rĩ'á ĩyî ãlôlâ gólĩyî tã âtá 'bá má rú tãlâ tã lẽlẽ ámákâ tã 'dî 'á rî tãsĩ rî yî ĩ'dî.

8 Ãnî õjílã ndrĩ, nĩ rî tã ịsũḷ́ḭ kĩ, Ôvârí ãâ'dô rĩ'á cú ĩtí mbârâkã ãkó õjílã lîdrízó õdrã 'ásĩ rî ã'dô tãsĩ yã?

9 “Mâ rî gógó nyãányâ lâ kpá ỉsũ tã trá sịsị nã sĩ kĩ, rĩ'á tã mbỉ 'î má drí rĩzó õjílã
gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ Nãzãrétã kâ rî 'á rî 'bá yî îkpókpólõlé.
10 Nĩngá sĩ, má îkpókpólõ õjílã 'dî 'bá yî trá Yẽrõsãlémã 'álâ. Drỉ-'bá lã'bí 'ẽ 'bá
kâ rî 'bá yî drí drị-ãcê fẽzó má drí tã lẽ 'bá dũû Yésũ 'á rî 'bá yî ûrúzó ômbélé 'bãlé
gã̃ṇímã̃ 'á. Õzõ gõ'dá óõkî tã gólĩyíkâ trá kĩ, gólĩyî õdrã rî, má drí kpá tã-drỉ lẽzó tã
rî 'dĩ 'á.
11 Má rî trá kã̃yỉ vósĩ kárá rĩ'á lãŋõ fẽlé gólĩyî drí jó gólĩyî drí rĩzó tã Ôvârí kâ ârílí
rî 'ásĩ ndrĩ, ã'dô ró bê gólĩyî 'bãlé tã lẽlẽ ĩyíkâ Yésũ 'á rî gãlé dó. Mâ trá õmbã ró rõô
gólĩyí bê. Ĩtí rî, õmbã ámákâ 'bã mâ trá nĩlí jã̃rịbã̃ ãtrâ ãzâ 'bá yî 'ásĩ nĩ'á gólĩyî ûrú
bê.
12 “Gõ'dá tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, drỉ-'bá lã'bí 'ẽ 'bá kâ rî 'bá yî drí drị-ãcê fẽzó má drí
wárãgã bê nĩzó tã ãlôlâ 'dĩ 'bá yî 'ẽlé gólĩyî tã lẽ 'bá ró rî 'bá yî drí kpá Dãmãsékẽ
'álâ.
13 Óõ kúmú Ãgãrípã, mâ bê drẽ rĩ'á nĩ'á lã̃tỉ drỉỉ̃ sĩ Dãmãsékẽ 'álâ rî, ỉtú gbílí-gbílí
sĩ, má drí võ î'ĩ-î'ĩ ndrẽzó lã̃gû-lã̃gû ró kãngbê-kãngbê kôrô ỉtú drỉỉ̃ sĩ. Îwâ võ 'bũû
lésĩ gõ'dá võ î'ĩlí ãmâ gãrã 'ásĩ gbãã õjílã má bê rî 'bá yí bê.
14 Gõ'dá tãlâ ngá î'ĩ 'dî tãsĩ rî, ãmâ drí ngãzó ndrĩ lô'délé ỉnyã̃kú drỉỉ̃. Nĩngá sĩ rî,
má drí gbórókõ ârízó úlị̃ âtá'á má drí tỉ ãmákâ Yúdã̃ yí kâ sĩ kĩ nĩ rî, ‘Sóõlõ, Sóõlõ,
ní rî lãŋõ fẽlé má drí ã'dô tãsĩ yã? Õzõ ní ũ'bû ã̃jú má bê rî, ní rî 'dĩ lãŋõ sõ'á ãkpã
ánî ííííí rú!’
15 “Nĩngá sĩ, má drí tã lôgõzó drílâ kĩ nĩ rî, ‘Kúmú, nî ã'dî ĩ'dî yã?’
“Gõ'dá ĩtí rî, gbórókõ rî 'dĩ drí tã kõzó má tị̃ kĩ, ‘Mâ Yésũ gólâ ní drí rĩzó lãŋõ fẽlé
drílâ rî ĩ'dî.
16 Gõ'dá ní ngâ ûrû. Má â'dâ mâ trá ní drí ãndrõ ánî 'bãlé â'dólé lãjó'bá ámákâ ró.
'Dõvó ní 'dê nĩlí tã gólâ ní drí ndrẽlé trá ámâ tãsĩ ãndrõ nô nõ pẽlé õjílã drí gõ'dá
kpá tã gólâ má drí 'ẽ'á â'dálâ ní drí ỉzã̃tú rî.
17 Má â'dô ánî pã'á õjílã ánî nyãányâ Yúdã̃ yí kâ drịgã̃ sĩ gõ'dá kpá õjílã lídí ãzâ 'bá
yí bê. Má jô nî gólĩyî ngálâ
18 gólĩyî 'bãlé tã nỉlị̃ ámâ tãsĩ. Gõ'dá ní â'dô gólĩyî 'bã'á rû jãlé âfõlé ịnịrịkúwã̃
Sãtánã kâ rî 'ásĩ ânĩlí võ î'ĩ-î'ĩ Ôvârí kâ rî 'á, tãlâ gólĩyî 'bãlé tã lẽlé má 'á. Ĩtí rî, Ôvârí
â'dô gólĩyî âyé'á tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ. Gõ'dá gólâ â'dô gólĩyî 'bã'á â'dólé õjílã
gólĩyî gólâ drí zĩlí trá yí drí rî 'bá yî lãfálé.’
19 “Kúmú Ãgãrípã, gbórókõ gólâ ã̃'ú 'bá 'bũû lésĩ rî, má ârî fí úlị̃ 'dĩ 'bá yî trá 'ẽlé
dódó.
20 Má nĩ trá úlị̃ Ôvârí kâ pẽlé sịsị̃ Dãmãsékẽ 'álâ, gõ'dá Yẽrõsãlémã 'álâ, gõ'dá kpá
'bã̃drỉ ndrĩ Yúdã̃ yí kâ rî 'bá yî 'ásĩ. Gõ'dá má nĩ kpá trá tã rî 'dĩ pẽlé õjílã 'bã̃súrú
ãzâ 'bá yí kâ drí. Má pẽ tã trá gólĩyî drí drỉ âdĩzó vólé tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ, gõ'dá
úlị̃ Ôvârí kâ rî 'bá yî ârízó 'ẽlé ĩ'dî. Má âtâ tã, gólĩyî õrî tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî. 'Dĩî â'dô
â'dálâ kĩ, pã̃tỉỉ̃ gólĩyî âdĩ drỉ trá tã õnjí gólĩyíkâ rĩ'á 'ẽlâ ã̃kû ró nã 'bá yî 'ásĩ.
21 “Ĩtí, rĩ'á tãlâ tã gólĩyî má drí pẽlé trá 'bã̃súrú ãzâ 'bá yî drí 'dĩ tãsĩ, õjílã Yúdã̃ yí
kâ drí ngãzó ámâ rũlị̃ ã̃'dị-drỉ jó ã̃ngị̃ Ôvârí kâ rî kâ 'ásĩ, tí 'ẽzó ámâ fũlị̃ fũfũ vólé.
22 Gõ'dá Ôvârí drí rĩzó ámâ pãlé gólĩyî drịgã̃ sĩ bũúũ âcálé ỉtú gólâ ãndrõ nô rî sĩ
nô. Gõ'dá mâ rî trá drẽ zãã lédrẽ-lédrẽ ró úlị̃ Ôvârí kâ ãlôlâ nõ pẽ'á õjílã gólĩyî â'dó
'bá ãmbâ-ãmbâ ró gõ'dá fínyáwá rî 'bá yî drí ndrĩ. Ĩtí rî, úlị̃ ámákâ rî 'bá yî sĩí gárá
úlị̃ gólĩyî Músã̃ yí kâ, gõ'dá tã ã̃ngũ 'bá Ôvârí kâ ãzâ 'bá yí bê drí âtálé ĩyî ã̃kû ró nã
sĩ 'díyî pã 'bá rî tãsĩ kĩ, ãã'dô â'dó'á rî bê kô.
23 Gólĩyî ã̃ngũ tã trá kĩ, ‘'Díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á âjólâ ãngó nõ 'á rî, áã'dô
fũ'á lâ. Nĩngá sĩ rî, gólâ â'dô â'dó'á õjílã gólâ 'ẽ 'bá lîdrílí sịsị̃ õdrã 'ásĩ gõ'dá rĩlí zãã

gbą́dú ą̃dũkũ ãkó, tãlâ lą́tị̃ pą̃tą̃ĩ̃ rî â'dálé õjílã Yúdą̃ yí kâ drí gõ'dá kpá õjílã 'bą̃súrú ãzâ kâ rî 'bá yí bê drí ngá pãzó rî ĩ'dî.' ”

Tã ịsũ kúmú Ãgãrípã yí kâ Fésĩtõ bê úlị́ Póõlõ kâ rî 'bá yî tãsĩ rî

24 Póõlõ drẽ zãã rĩ'á tã 'dî 'bá yî âtá'á rî, Fésĩtõ drí ngãzó trẽlé ûrû kĩ nĩ rî, “Póõlõ, ní rî 'dĩ úlị́ drą̃ õnjĩ kâ âtá'á, búkũ dũû ãmbá ní drí zą̃lą̃ trá 'dĩ 'bá yî 'bã nî trá âcálé drą̃ õnjĩ bê tã mbą̃ âtá ãkó.”

25 Nĩngá sĩ rî, Póõlõ drí tã-drą̃ lôgõzó gólâ drí kĩ nĩ rî, “Kúmú ámákâ Fésĩtõ, má â'dó kô drą̃ õnjĩ bê, gõ'dá úlị́ ámákâ 'dĩ 'bá yî â'dó kô drą̃ õnjĩ kâ 'î. Úlị́ 'dĩ 'bá yî rĩ'á úlị́ pą̃tą̃ĩ̃ 'î.

26 Má ną̃ trá kĩ, kúmú ą́ngą́ Ãgãrípã ną̃ tã kpá trá tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, mâ trá rĩ'á úlị́ âtá'á gólâ drí trą̃ ró nõ. Má ną̃ trá kĩ, gólâ ârî tã trá ndrĩ tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ, tãlâ tã rî 'dĩ 'bá yî 'é rû lą̃pą̃-lą̃pą̃ ró kô.

27 Kúmú Ãgãrípã, ní lẽ tã trá tã gólĩyî tã ą̃ngũ 'bá drí âtálé trá ą̃kû ró ą̃kû ró nã sĩ 'díyî pã 'bá rî tãsĩ rî 'á yã? Má ną̃ trá kĩ, pą̃tą̃ĩ̃ ní lẽ tã trá úlị́ gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî 'á.”

28 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Ãgãrípã drí tã-drą̃ lôgõzó Póõlõ drí kĩ, “Póõlõ, mí rî nõ 'ẽ'á tã îcílí má 'á, tãlâ má ã'dô ró bê õjílã Yésũ kâ ró ngbãângbânõ yã?”

29 Gõ'dá ĩtí rî, Póõlõ drí tã-drą̃ lôgõzó drílâ kĩ, “Má 'ê rãtáã nõ Ôvârí drí kĩ, ngãtá ngbãângbânõ ngã ką̃yą̃ dũû vólé drą̃ 'ásĩ yã rî, 'dõvó Ôvârí õ'ê ãnî gõ'dá gólĩyî ãzâ 'bá yî ámâ úlị́ ârí 'bá trá ãndrõ nô rî yí bê â'dólé õjílã Yésũ kâ ró nyé õzõ má tí, gõ'dá tótó nyãrĩ gólĩyî ámâ îcízó nõ 'bá yî ãkó.”

30 Nĩngá sĩ rî, kúmú Ãgãrípã, kúmú Fésĩtõ, Bẽrẽnísĩ gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî gólĩyî â'dó 'bá kpãkã ãlô gólĩyí bê rî 'bá yí bê drí ngãzó ûrû gõ'dá nĩlí ĩyî vólé.

31 Nĩngá sĩ, drílĩyî nĩzó nĩ'á tã âtá bê ĩyî lãfálé 'ásĩ kĩ, “Ãgô 'dĩ 'é tã õnjí ãzãkã gólâ rî 'bã 'bá fũlị́ ngãtá ômbélé gą̃nị́mą̃ 'á tã lâ sĩ rî kô'dáwá.”

32 Gõ'dá ĩtí rî, Ãgãrípã drí tã âtázó Fésĩtõ drí kĩ. “Tí õzõ ãgô nõ õró rú'bą́ lô'bãâ kô kĩ, kúmú ą́ngą́ Rómã kâ ãâ'dô tã íyíkâ kĩ'á nĩ rî, tí îcâ trá gólâ rî înjílí vólé gą̃nị́mą̃ 'ásĩ.”

27

Tã ą̃cą́ Póõlõ kâ gólâ rî jõzó Rómã 'álâ kõlóngbõ sĩ rî tãsĩ

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, Fésĩtõ lẽ trá Póõlõ rî jõlé Rómã 'álâ, tãlâ tã 'bãlé trá gólâ rú rî ngĩlí kúmú ą́ngą́ Rómã kâ drí íyî tą̃ nyãányâ sĩ. Ĩtí rî, Fésĩtõ drí Póõlõ yî gą̃nị́mą̃ lé 'bá ũrûką̃ 'bá yí bê fẽzó drą̃-'bá ãzâ zą̃lą̃ Yũlị́yą̃* rî drą́gą́ trõlé nĩ'á ąjílâ ĩyî 'bą̃drą̃ Ĩtálĩyã rî 'álâ ją̃rą́bą̃ Rómã rî 'álâ. Yũlị́yą̃ 'dĩ lẽ tã-drą̃ trá ãmâ* drí nĩlí Póõlõ yí bê.

2 Bê trá ĩtí rî, gólâ drí õjílã ũrûką̃ 'bá yî Ãdrãmítĩ lésĩ gólĩyî lẽ 'bá nĩlí kõlóngbõ ândrê ĩyíkâ sĩ ją̃rą́bą̃ ũrûką̃ 'bá yî 'á 'bą̃drą̃ Ásĩyã kâ rî 'álâ rî 'bá yî ûsúzó. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Yũlị́yą̃ drí tã 'bãzó ãmâ drí ngãzó fĩlí kõlóngbõ ândrê gólĩyíkâ 'dĩ 'á nĩlí Ásĩyã 'álâ. Gõ'dá 'dĩĩ rî, Ãrĩsĩtãrókõ* bê rĩ'á ãmá bê. Tólâ sĩ, ãmâ drí lą̃vũzó kõlóngbõ ândrê rî 'dĩ sĩ 'bą̃drą̃ 'dî 'ásĩ.

3 Ĩtí drą̃zõ ãzâ rî sĩ, ãmâ drí cãzó ją̃rą́bą̃ Sĩdónã rî 'álâ. Yũlị́yą̃ rĩ'á õjílã tãndí 'î Póõlõ drí. Drẽ ãmâ drí â'dózó Sĩdónã 'álâ rî, gólâ âyê Póõlõ trá âfõlé kõlóngbõ 'dî 'ásĩ nĩ'á ãzí-ãzí lâ yî lômílí tólâ, tãlâ gólĩyî õfẽ ró bê ngá gólâ drí lẽlé rî 'bá yî gólâ drí.

4 Gõ'dá nĩngá sĩ, ãmâ drí ngãzó Sĩdónã rî âyélé kõlóngbõ ândrê ãlôlâ 'dĩ sĩ, gõ'dá ãmâ drí rĩzó ĩlî-są́ ányâ trõlé ĩ'dî, nĩzó są́są́ 'álâ. Nĩngá sĩ, îcâ trá ãmâ drí võ ndrãzó

* **27:1 27.1** ***Yũlị́yą̃*** Õjílã rî 'dĩ rĩ'á drą̃-'bá 'î ą̃jú 'bũ 'bá ũrûką̃ 'bá yî zą̃lą̃ kĩ'á nĩ rî, ą̃jú 'bũ 'bá kúmú ą́ngą́ kâ ró rî 'bá yî drą̃lą̃ rî ĩ'dî. * **27:1 27.1** Ãmâ 'dĩ Lúką̃ yî ĩ'dî krístõ 'bá ãzâ 'bá yí bê. * **27:2 27.2** ***Ãrĩsĩtãrókõ*** 'Dĩĩ rĩ'á Tẽsãlõníkã lé 'bá 'î 'bą̃drą̃ Mẽkẽdónĩyã kâ rî lésĩ. Gólâ rĩ'á kpá gólĩyî lą̃mû-ãzí 'î.

gõlé drı̨-lı̨jı̨ drı̨ 'álâ ró ãnyî ãkîrĩ ą́ngı̨ Sãyĩpãrásĩ kâ 'dẽ 'bá võ tãndí 'á ĩlî drí sı̨zó õnjí ró kô rî 'álâ ró.

5 Gõ'dá tólâ sĩ rî, ãmâ drí ngãzó nĩlí lı̨̃mvû ândrê zı̨̃lı̨ Mẽdĩtẽrénĩ rî 'dĩ ító 'â lâ 'ásĩ lą̃vũlı̨ 'bą̃drı̨ gólĩyî Sĩlísĩyã kâ gõ'dá Pãmbĩlíyã bê rî 'ásĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ, ãmâ drí ngãzó cãlé ją̃rı̨́bą̃ zı̨̃lı̨ Mírã 'bą̃drı̨ gólâ Lĩsíyã rî 'á rî 'álâ.

6 Gõ'dá Mírã 'á tólâ rî, Yũlı̨yą̃ drí õjílã ũrûką̃ 'bá yî ûsúzó ją̃rı̨́bą̃ Ãlẽkẽzãndĩríyã kâ rî lésĩ nĩ'á ĩyî kpá kõlóngbõ* ândrê sĩ Ĩtálĩyã 'álâ. Ĩtí rî, Yũlı̨yą̃ drí tã lẽzó ãmâ drí nĩzó kõlóngbõ rî Ãlẽkẽzãndĩríyã lé 'bá kâ 'dĩ sĩ Ĩtálĩyã 'álâ.

7 Gõ'dá ãmâ drí ngãzó lą̃vũlı̨ tólâ sĩ kõlóngbõ rî 'dĩ sĩ. Gõ'dá â'dô trá ândrâ-õnjĩ ró ãmâ drí, ãmâ trá ką̃gũmą́ą̃ cı̨́rı̨ drı̨̃ı̨. Tã 'dî tãsĩ rî, ãmâ drí îcázó nĩlí mãnísĩ ą̃tı̨ 'álâ lâŋõ ãmbá sĩ ką̃yı̨ dũû sĩ, té ãmâ drí cãzó ãnyî ją̃rı̨́bą̃ zı̨̃lı̨ Kĩnídõ rî rú. 'Dĩî vósĩ, ką̃gũmą́ą̃ 'dĩ 'bãá ãmâ kô nĩlí sı̨sı̨ 'álâ. Ĩtí rî, ãmâ drí ngãzó võ jãlé lą̃vũzó ją̃rı̨́bą̃ zı̨̃lı̨ Sãlãmónã ãkîrĩ ândrê Kẽrétẽ rî 'á rî rú sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ, ãmâ drí nĩzó zãâ gõlé drı̨-lı̨jı̨ drı̨ ãkîrĩ 'dî kâ rî lésĩ.

8 Mã rî trá zãâ nĩlí lâŋõ ândrê sĩ ãnyî gõlé lı̨̃mvû tı̨ 'álâ ró ką̃gũmą́ą̃ rî 'dĩ drí sĩ, gõ'dá té ãmâ drí âcázó võ gólâ rĩzó kõlóngbõ vó ndrẽlé 'á lâ dódó rî 'á ãnyî ją̃rı̨́bą̃ Lãséyã rî rú.

9 Gõ'dá ãmâ drí rĩzó võ rî 'dĩ 'á ką̃yı̨ dũû sĩ. Gõ'dá ką̃yı̨ ą́ngı̨ õjílã Yúdą̃ yí kâ drí rĩzó 'álé 'ã'í ró rî âcâ trá. 'Dĩî rĩ'á ką̃yı̨ gólâ lı̨̃mvû ândrê drí rĩzó â'dólé õnjí lâ ró kõlóngbõ drí lą̃vũzó 'á lâ sĩ kô rî ĩ'dî.* Â'dô bê trá ĩtí rî, Póõlõ drí ngãzó drı̨-mbílí sõlé õjílã ndrĩ gólĩyî â'dó 'bá bê kõlóngbõ 'á rî 'bá yî lı̨̃fı̨. Gõ'dá gólâ kĩ gólĩyî drí rî,

10 “Ãnî õjílã nô 'bá yî, má nı̨̃ trá kĩ nĩ rî, õzõ mã õngâ trá võ nô âyélé ngbãângbânõ rî, ą̃cı̨ ãmákâ 'ẽ'á tõlâ rî â'dô 'bã'á lâŋõ ą́ngı̨ ró ãmâ drí. Ngá gólĩyî kõlóngbõ nô drí njĩlí rî 'bá yî â'dô rû îzã'á, gõ'dá kõlóngbõ â'dô rû îzã'á, gõ'dá ãmâ ũrûką̃ 'bá yî â'dô kpá ôdrã'á vólé.”

11-12 Gõ'dá kpálé tã Póõlõ drí âtálé trá 'dĩ 'bá yí kâtí rî, kõlóngbõ lı̨́pı̨ gõ'dá ãgô gólâ pĩ 'bá lâ ró rî bê lẽé ĩyî tã Póõlõ kâ âtálé 'dĩ 'bá yî kô'dáwá. Gólĩyî gõ'dá ngá 'ẽ 'bá kõlóngbõ 'á rî 'bá yí bê ı̨sũ ĩyî kĩ, võ kõlóngbõ drí rĩzó âdrélé tólâ 'dĩ ãâ'dó kô tãndí ró gólĩyî drí rĩzó 'á lâ ką̃yı̨ gólĩyî ką̃gũmą́ą̃ õnjí 'dĩ 'bá yí kâ sĩ ndrĩ. Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, õjílã dũû lẽ ĩyî trá nĩlí ĩyî tólâ sĩ kõlóngbõ rî 'dĩ sĩ. Gõ'dá kõlóngbõ rî 'dĩ lı̨́pı̨ lâ gõ'dá pĩ 'bá lâ bê drí tã sõzó Yũlı̨yą̃ 'á kĩ, rĩ'á tãndí ró kõlóngbõ 'dî drí ą̃cı̨ ĩtõzó kpá ó'dí nĩlí ą̃tı̨ 'álâ. Nĩngá sĩ, Yũlı̨yą̃ ârí úlı̨ Póõlõ kâ 'dĩ kô. Gólâ lẽ tã-drı̨ trá gólĩyî drí ûjũlı̨ nĩlí cãlé Põníkĩsĩ 'álâ, tãlâ gólĩyî ĩĩcâ ró bê rĩlí tólâ kõlóngbõ 'dî bê párá gólĩyî ką̃gũmą́ą̃ 'dĩ kâ 'dĩ 'bá yî sĩ. Põníkĩsĩ 'dĩ rĩ'á kpá võ ãzâ gólâ kõlóngbõ drí rĩzó âdrélé 'á lâ lâŋõ ãkó rî ĩ'dî 'bą̃drı̨ Kẽrétẽ rî 'á gõlé lą̃njı̨ drı̨ lésĩ ró.

Tã Póõlõ yî drí lâŋõ ûsúzó ką̃gũmą́ą̃ ândrê drí sĩ rî

13 Nĩngá sĩ, ką̃gũmą́ą̃ drí ngãzó rĩ'á vı̨̃lı̨ cé mãnísĩ drı̨-lı̨jı̨ drı̨ lésĩ ró. Tã 'dî tãsĩ rî, õjílã kõlóngbõ kâ 'dĩ 'bá yî drí tã ı̨sũzó kĩ, mã õngâ ró nĩlí Põníkĩsĩ 'álâ. Ĩtí rî, gólĩyî drí ngãzó ą̃dı̨ sı̨ pãtrãkã lą̃njı̨-lą̃njı̨ ró ĩtí kõlóngbõ drí rĩzó âdrélé rú lâ rî âsélé bãgó lâ sĩ lôgõlé kõlóngbõ 'álâ, tãlâ kõlóngbõ õnĩ ró bê. Gõ'dá nĩngá sĩ, ãmâ drí võ rî 'dĩ âyézó nĩzó ą̃tı̨ 'álâ zãâ ãnyî ãnyî gõlé lı̨̃mvû tı̨ 'álâ ró.

14 Gõ'dá 'wãâ ką̃gũmą́ą̃* drí ngãzó vı̨̃lı̨ õnjí lâ ró ĩví lésĩ ró vı̨̃ı̨ vı̨̃ı̨.

15 Drílâ vı̨̃zó kõlóngbõ ãmá bê yí 'á 'dĩ rú mbârâkã õnjí sĩ gõ'dá kõlóngbõ îyálé kãndã-kãndã. Tã 'dî tãsĩ rî, mã îcá kô nĩlí sı̨sı̨ 'álâ. Gõ'dá bê ĩtí rî, ãmâ drí gbõ

---

* **27:6 27.6** Kõlóngbõ 'dî 'ê trá nĩlí ą̃drúgú trõlé âjílí Rómã 'álâ. * **27:9 27.9** Ką̃gũmą́ą̃ õnjí tẽtẽ bê rĩ'á párá nâ 'ẽ 'bá ânĩlí rî 'bá yî 'á. * **27:14 27.14** Úzı̨ ką̃gũmą́ą̃ 'dĩ Yõrõkílõ, ĩtõ lâ kĩ, ką̃gũmą́ą̃ gólâ vı̨ 'bá gõlé drı̨-lı̨jı̨ drı̨̃ı̨ ı̨tú drí âfõrẽ lésĩ rî. 'Dĩî ką̃gũmą́ą̃ rĩ 'bá âcálé mîlí bê rî ĩ'dî.

kõlóngbõ âyézó kq̃gũmq̃q̃ 'dĩ drí zẽlé nĩzó gõlé ĩ'dí bê lâ ĩlî sị drílâ rĩzó vj̃lị gõlé 'álâ rî drj̃j̃.

16 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ãmâ drí cãzó ãnyî ãkîrĩ zj̃lị Kódã rî rú, tãlâ â'bãlé fínyáwá cácã ró ãmâ ngá lésĩ kq̃gũmq̃q̃ 'dĩ drí sĩ. Nĩngá sĩ, ãmâ drí rû cẽzó tákányĩ kõlóngbõ fínyáwá gólâ 'ĩlí kõlóngbõ ândrê ãmá bê 'dĩ ũgúlị rî âsélé.

17 Nĩngá sĩ, ãmâ drí îcázó kõlóngbõ mvá rî 'dĩ îngálé cú kõlóngbõ ândrê 'dĩ 'á, tãlâ õzó kô lêté dínyí Ĩịmvû 'á. Gõ'dá õjílã kõlóngbõ ândrê 'dĩ 'á rî 'bá yî ũrûkq̃ lâ yî drí ĩyíkâ gbúrúdj̃yq̃ âtrõzó ĩ'dî kõlóngbõ ândrê 'dĩ rú'bq̃ lâ gõzó ômbélé njírí-njírí, tãlâ 'bãlâ â'dólé gq̃gq̃. Gõ'dá gólĩyî kpá rĩ'á ũrj̃ ró kĩ, kq̃gũmq̃q̃ 'dĩ ãâ'dô kpá kõlóngbõ 'dî zẽ'á ãnyî Ĩịmvû tị 'bq̃drj̃ Líbĩyã kâ sínyítã ró rõô rî 'álâ, gõ'dá kõlóngbõ drí vólé gãzó, kq̃gũmq̃q̃ drí zẽzó lâ rû îzãlé. Tãlâ gólĩyî lẽé kô tã õnjí 'dĩ drí rû 'ẽlé rî, gólĩyî drí ngãzó ítá bị 'bq̃rq̃gq̃ q̃ngị gólâ kq̃gũmq̃q̃ drí rĩ'á zẽlâ kõlóngbõ drí nĩzó rî îrílí dã vũdrị. Gõ'dá gólĩyî drí kpá q̃dj̃ lq̃njj̃-lq̃njj̃ kõlóngbõ drí rĩzó âdrélé rú lâ rî îrízó bãgó lâ sĩ Ĩịmvû 'á. Gõ'dá tã õjílã 'dî 'bá yî drí 'ẽlé 'dĩ drí kõlóngbõ 'bãzó rĩ'á nĩlí mãnísĩ ró.

18 Gõ'dá vó lâ sĩ, kq̃gũmq̃q̃ drí rĩzó zãâ rĩ'á vj̃lị õnjí lâ ró kpá ó'dí Ĩịmvû drí rû cãzó kõlóngbõ rú õnjí ró. Gõ'dá ĩtí kq̃yj̃ ãzâ rî sĩ rî, õjílã 'dî 'bá yî drí ngá lq̃njj̃ ũrûkq̃ ãmbá kõlóngbõ 'á rî 'bá yî lûvũzó Ĩịmvû 'á.

19 Gõ'dá kq̃yj̃ ãzâ 'dĩ vósĩ rî, gólĩyî drí kpá drị-ngá ngá 'ẽ kâ ũrûkq̃ 'bá yî kõlóngbõ kâ q̃'dúzó lûvũlị kpá Ĩịmvû 'á ndrĩ.

20 Nõô lâŋõ ûsû ãmâ trá rõô. Mã ndré kô lâ ngbãâ j̃tú j̃'bj̃'bj̃wq̃ yí bê kq̃yj̃ dũû sĩ tãlâ mũkũkũ drí sĩ. Ĩtí rî drí sĩ rî, mã îcá kô nj̃lâ kĩ, kõlóngbõ rî nĩlí 'dĩ ángô lé ró yã rî. Gõ'dá nĩngá sĩ, kq̃gũmq̃q̃ íyíkâ kpá fí zãâ vj̃'á õnjí ró rõô. Gõ'dá mã j̃sũ tã gbõ kĩ, lq̃tj̃ ãzâ gõ'dá kó trá yû'dq̃wq̃ ãmâ drí ngá pãzó 'á lâ sĩ.

21 Gõ'dá vó lâ sĩ, õjílã kõlóngbõ 'dî 'á rî 'bá yî rî ĩyî trá kq̃yj̃ dũû sĩ lôsĩ 'ẽlé kõlóngbõ 'á 'álé 'ã'í ró. Kq̃yj̃ 'dĩ 'bá yî vósĩ rî, Póõlõ drí âdrézó gólĩyî ândrá tã âtálé gólĩyî drí ndrĩ kĩ, “Tí îcâ kó trá â'dólé tãndí ró ãnî drí tã má drí âtálé trá ãnî ândrá Kẽrétẽ 'álâ rî ârízó. Tí õzõ mã ãângâ drẽ kó kô Kẽrétẽ lésĩ rî, mã îcá kô lâŋõ nô ûsúlị, gõ'dá kpá ngá gólĩyî kõlóngbõ kâ rî 'bá yî íîcá kô lûvũlâ Ĩịmvû 'á q̃vj̃lị.

22 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, má lẽ ãnî Ĩịfị îmbálé â'dólé pj̃pj̃sị́lị j̃dû-j̃dû bê. Nĩ ndrê drẽ, õjílã ãzãkã yû'dq̃wq̃ ãnî lãfálé 'ásĩ 'dẽlé Ĩịmvû 'á Ĩịmvúlị drãlé. Gõ'dá kõlóngbõ â'dô rû îzã'á cé nĩ.

23 Má nj̃ 'dĩî trá tã pq̃tj̃j̃ ró, tãlâ Ôvârí ámákâ má drí rĩ'á j̃njj̃lâ rî âjô mãlãyíkã íyíkâ má drj̃j̃ ngq̃cj̃ gólâ q̃wú 'bá ãndrõ nô sĩ tã rî 'dĩ âtálé má drí.

24 Mãlãyíkã 'dî kĩ má drí rî, ‘Póõlõ, ní 'ê ũrj̃ kô! Ôvârí â'dô ánî 'bã'á â'dólé lédrẽ-lédrẽ ró bũúũ ní drí té cãzó Rómã 'álâ tã ániká ngĩlí kúmú q̃ngị tólâ nã ândrá ánî tị sĩ. Gõ'dá Ôvârí rî 'â â'dô kpá q̃'dị'á ãnî rú ndrĩ, gõ'dá ãnî ndrĩ q̃cị 'dĩ drj̃j̃ rî 'bá yî â'dô 'ẽ'á ngá pãlé õdrã Ĩịmvû kâ 'dĩ 'ásĩ.’

25 Ĩtí rî, má âtâ ãnî õjílã drí ndrĩ, 'dõvó nĩ rî fĩî j̃dû-j̃dû sĩ. Má lẽ tã-drj̃ trá kĩ, Ôvârí â'dô ãmâ pã'á ndrĩ té ĩtí õzõ gólâ drí âtálé trá má drí 'dĩ kâtí.

26 Gõ'dá kq̃gũmq̃q̃ â'dô kõlóngbõ ãmákâ zẽ'á ãkîrĩ ãzâ 'á rû îzãlé cĩnyí cĩnyí.”

27 Nĩngá sĩ, kq̃yj̃ mûdrị-drj̃-lâ-ngâ-sû ãmâ drí ngãzó lq̃vũlị Kẽrétẽ 'ásĩ rî vósĩ, kq̃gũmq̃q̃ drẽ zãâ kõlóngbõ zẽ'á ãmá bê Ĩịmvû ândrê 'dĩ drj̃j̃ sĩ. Gõ'dá tólâ sĩ ã'bí ító 'â 'á, õjílã kõlóngbõ kâ drí tã j̃sũzó kĩ, mã âcâ trá ãnyî ãkîrĩ ũrûkq̃ 'bá yî rú.

28 Ĩtí rî, gólĩyî drí ngãzó kúnị mvá ômbélé trá bãgó sĩ rî îrílí Ĩịmvû 'á tãlâ Ĩịmvû fĩfĩ ûjũzó rú lâ. Gõ'dá gólĩyî âsélé bê kúnị mvá rî 'dĩ gõ'dá bãgó ômbézó lâ 'dĩ ndrẽzó rî, gólĩyî drí ûsúzó lâ kĩ, Ĩịmvû 'dĩ fĩfĩ lâ rĩ'á pá lãfálé nyâ'dî-rj̃. Gõ'dá 'dĩî vósĩ, mã nĩ bê fínyáwá q̃tị 'álâ rî, gólĩyî drí kpá Ĩịmvû fĩfĩ ûjũzó ó'dí. Gõ'dá nĩngá rî, gólĩyî drí fĩfĩ lâ ûsúzó rĩ'á cé pá lãfálé nyâ'dî-ãlô-drj̃-lâ-ngâ-mûdrị.

29 Ĩtí rî, ũrĩ drí gãzó gólĩyî rú, tãlâ kõlóngbõ â'dô nĩ'á rû 'bẽlé kúnị rú gõ'dá rû îzãlé
vólé. Nĩngá sĩ, gólĩyî drí ngãzó ậdị sị pãtrãkã lậnjĩ-lậnjĩ ró ĩtí sû kõlóngbõ drí rĩzó
âdrélé rú lâ 'á rî îrílí bãgó sĩ Ĩịmvû 'á kõlóngbõ ũgúlị lésĩ, tãlâ kõlóngbõ ãâdrê ró bê
nĩ ãkó sịsị 'álâ. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî ãlô-ãlô drí rãtáã 'ẽzó ôvârí ngĩíngî ĩyíkâ rî 'bá
yî drí, tãlâ võ ậậwû ró bê 'wãâ.
30 Gõ'dá õjílã ũrûkậ gólĩyî kõlóngbõ 'dî kâ rî 'bá yî lẽ ĩyî trá 'ẽ'á ậvĩlị kírî ró kõlóngbõ
'dî 'ásĩ ĩyî nyãányâ pãlé. Gólĩyî âtrõ kõlóngbõ tíbê fínyáwá ró ômbélé ômbê kõlóngbõ
ândrê 'dĩ rú rî trá îrílí Ĩịmvû 'á bãgó sĩ, gõ'dá drílĩyî õnjõ gãzó kĩ, yĩ õrî rĩ'á nĩlí ậdị
lậnjĩ-lậnjĩ kõlóngbõ kâ rî 'bá yî îrílí Ĩịmvû 'á sịsị lésĩ ró, tãlâ õ'bã ró kõlóngbõ 'dî bê
nĩ ãkó.
31 Gõ'dá bê lé ĩtí rî, Póõlõ nĩ tã gólĩyíkâ 'dĩ trá. Gõ'dá gólâ drí ngãzó tã lâ âtálé
Yũlịyậ drí ậjú 'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yí bê kĩ nĩ rî, "Õzõ õjílã 'dî 'bá yî õrî kô ãmá bê
kõlóngbõ nô 'á rî, mã îcá kô â'dólé ngá pãlé õdrã 'ásĩ Ĩịmvû ândrê nõ drĩị nõngá."
32 Gõ'dá Yũlịyậ ârî úlị 'dĩ 'bá yî bê rî, drílâ tã 'bãzó ậjú 'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí
bãgó gólĩyî kõlóngbõ mvá 'dĩ ômbézó gậgậ gólâ ãmbá rî rú 'dĩ 'bá yî ômvãlé ngbá
vólé, gõ'dá kõlóngbõ mvá 'dĩ drí 'dẽzó.
33 Gõ'dá nĩngá sĩ, võ drí 'ẽrẽ ậwúlị rî sĩ 'dî, Póõlõ ní drí ngãzó tã 'bãlé gõ'dá õjílã
gólĩyî ndrĩ kõlóngbõ ândrê 'á 'dĩ 'bá yî drí, õnyâ ró ĩyî ngá bê. Ĩtí rî, gólâ kĩ nĩ rî, "Nĩ
'ê trá rĩ'á kậyị mûdrị-drĩ-lâ-ngâ-sû ãndrõ nô rĩ'á ngá gólĩyî kõlóngbõ kâ rî 'bá yî vó
lâ ndrẽlé ĩ'dî cú ĩtí ngá nyãnyã ãzãkã dõ ãkó ãlôwálâ.
34 Gõ'dá má 'bã ãnî drí ngá nyãnyã nyãlé ãndrõ, ã'dô ró bê mbârâkã sõlé ãnî rú,
ãnî nyãányâ pãzó õdrã 'ásĩ. Má 'bã ãnî drí tã pậtĩị ró kĩ, õjílã ãlô drãá kô Ĩịmvû nõ
'á."
35 Nĩngá sĩ, Póõlõ drí ãmbãtã* trõzó gõzó ãwô-ĩtí 'ẽlé Ôvârí drí tã lâ sĩ õjílã 'dî 'bá
yî ândrá ndrĩ. Gõ'dá drílâ tị mvá lâ pĩzó gõ'dá sõlé yí sịlị nyãlé.
36 Ĩtí, õjílã ndrĩ 'dî 'bá yî pĩpĩsịlị lâ yî drí ậ'dịzó, gõ'dá drílĩyî kpá ngá nyãnyã nyãzó.
37 Ãmâ kậkậrậ ndrĩ kõlóngbõ rî 'dĩ 'á rî, rĩ'á dũû.*
38 Gõ'dá nĩngá sĩ, ãmâ ndrĩ nyálé bê ngá nyãnyã îcálé dũû rî, õjílã kõlóngbõ 'dî kâ
'dĩ 'bá yî drí ngãzó ậdrúgú lâkí 'bá kõlóngbõ drí rĩ'á njĩlâ rî âtrõzó lûvũlị Ĩịmvû 'á,
tãlâ lậnjĩ-lậnjĩ lâ õzó kô kõlóngbõ îrí Ĩịmvû zẽlé.

Tã gólâ kõlóngbõ drí rû îzãzó rî

39 Gõ'dá ĩtú âfõ bê rî, õjílã 'dî 'bá yî drí ĩnyậkú ndrẽzó. Gõ'dá lé bê ĩtí rî, gólĩyî nĩị
kô kĩ 'bậdrĩ rî 'dĩ ángô rî ĩ'dî yã. Nĩngá sĩ, gólĩyî drí võ 'ã'í gólâ sínyítã bê rî ndrẽzó,
âfõ trá Ĩịmvû tị lésĩ ró. Ĩtí rî, gólĩyî lẽ trá kõlóngbõ 'bãlé âdrélé 'á lâ tólâ.
40 Ĩtí õjílã ũrûkậ 'bá yî kõlóngbõ 'dî kâ drí ngãzó bãgó ậdị lậnjĩ-lậnjĩ kõlóngbõ drí
rĩzó âdrélé rú lâ 'á 'dĩ kâ ômvãlé tú tú vólé, ã'dô ró bê ậdị lậnjĩ-lậnjĩ ró 'dĩ 'bá yî
drí ậvĩzó Ĩịmvû 'á. Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî ĩnjî ĩyíkâ ngá kúdrậlị kâtí rî îrílí Ĩịmvû 'á,
ã'dô ró bê njãâ kõlóngbõ pĩzó ĩ'dî sĩ lâ. Gõ'dá ũrûkậ 'bá yî ĩngâ ĩyíkâ ítá bị âmbélé
kõlóngbõ tị lésĩ ró, tãlâ kậgũmậậ õzê ró kõlóngbõ 'dî bê gõlé Ĩịmvû tị 'álâ ró.
41 Gõ'dá gbõ nyĩî ró, kõlóngbõ ândrê nõ drí ngãzó nĩ'á íyî 'bẽlé ngậrậ sínyítã dĩị
Ĩịmvû zẽlé rî rú tólâ. Võ lâ sịsị lésĩ rî drí vólé gãzó ngậrậ-ngậrậ gõ'dá îcá kô rû î'wãlé
fínyáwá lâ. Gõ'dá tãlâ Ĩịmvû cú rĩ'á mbârâkã bê rõõ rî drí sĩ rî, drílâ võ lâ vólé lésĩ
rî pĩzó cõlé ôŋõlé rõ'bó-rõ'bó.
42 Gõ'dá nĩngá sĩ, ậjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí tã lẽzó 'ẽzó gậnịmậ 'bá ûfúlị ndrĩ, tãlâ
gólĩyî õzó kô Ĩịmvû yãâ fõzó Ĩịmvû tị 'álâ gõ'dá rãlé 'bẽlé dĩị ĩyî drịgậ sĩ.

---

* **27:35 27.35** Nõô â'dó kô ãmbãtã 'â ậmû kâ 'î.

* **27:37 27.37** Gólĩyî ndrĩ rĩ'á ĩyî kámá-rĩ-drĩ-lâ-ngâ-nyâ'dî-nâ-drĩ-lâ-ngâ-mûdrị-drĩ-lâ-njĩ-kázíyá (276), 'dĩĩ ậjú 'bũ 'bá yî gõ'dá ngá 'ẽ 'bá yî gậnịmậ 'bá yí bê ndrĩ.

43 Gõ'dá Yũlı̨yą̃ rî gógó gólĩyî drı̨̃lı̨ ndrĩ rî lẽé kô Póõlõ drí drãlé. Ĩtí rî, gólâ lẽé tã-drı̨̃
kô ą̃jú 'bũ 'bá drí gą̃nı̨́mą̃ 'bá ûfúzó. Tã rî 'dĩ võ lâ 'á rî, gólâ drí tã 'bãzó gólĩyî Lı̨̃mvû
yã 'bá bê rî 'bá yî drí lôwãzó sı̨sı̨ Lı̨̃mvû 'á Lı̨̃mvû yãlé fõzó Lı̨̃mvû tı̨ 'álâ.
44 'Dĩî vósĩ, gólâ drí tã 'bãzó õjílã lâkí 'bá rî yî drí 'dẽzó gólĩyî vó, gólĩyî õmbâ ĩyíkâ
fê ą̃lı̨ gólĩyî ôŋõ 'bá kõlóngbõ ândrê 'dĩ kâ lą̃nj̃ı̨ 'bá kô rî 'bá yî drı̨̃ı̨̃, îcâ ró bê gólĩyî
drí fõzó Lı̨̃mvû tı̨ 'álâ cú ĩtí lêté ãkó Lı̨̃mvû 'á. Ĩtí rî, ãmâ drí tã 'dî 'ẽzó té ĩtí, gõ'dá
ãmâ drí ngãzó ndrĩ fõlé Lı̨̃mvû tı̨ 'álâ rú'bą̃ ą̃'dı̨ sĩ.

28

Tã gólĩyî Póõlõ drí 'ẽlé ãkîrĩ Mãlátã kâ 'álâ rî 'bá yî

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, mã câ bê dódó Lı̨̃mvû tı̨ 'álâ rî, ãmâ drí 'bą̃drı̨̃ rî 'dĩ nı̨̃zó õjílã tólâ
nã 'bá yî tı̨ sĩ kĩ, ãâ'dô ãkîrĩ rú bê Mãlátã rî ĩ'dî.
2 Gõ'dá õjílã ãkîrĩ 'dî kâ rĩ'á ĩyî õjílã tãndí 'î ãmâ drí. Ôzê îtõ trá rĩ'á 'dı̨̃lı̨ gõ'dá võ
trá ą̃'dı̨ ró rõô. Ĩtí rî, õjílã 'dî 'bá yî drí ngãzó lą̃sı̨ îcílí ãmâ drí yãlé. Gõ'dá gólĩyî drí
kpá ãmâ vó ndrẽzó dódó ĩtí.
3 Nĩngá sĩ, Póõlõ drí ngãzó nĩ'á ngá zázá ą̃'dúlı̨ lą̃sı̨ ró. Gõ'dá gólâ 'bã ngá zázá 'dĩ
bê lą̃sı̨ 'á rî, nyĩî ró, ı̨̃nı̨̃ drí âfõzó ngá zázá rî 'dĩ 'ásĩ, tãlâ ngá ãmé lą̃sı̨ kâ 'dĩ drí sĩ,
gõ'dá Póõlõ rî drı̨ cĩlí. Gõ'dá drílâ njũzó gą́gą́ rú lâ.
4 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã võ 'dî kâ rî 'bá yî ndrélé bê ı̨̃nı̨̃ 'dî njû trá ĩtí Póõlõ rî drı̨ rú
rî, gólĩyî drí rĩzó tã âtálé ĩyî võ 'ásĩ kĩ nĩ rî, "Ãgô nõ â'dô 'bã'á tã pą̃tı̨̃ı̨̃ ró õjílã ûfú 'bá
'î. Gólâ pâ yî trá õdrã Lı̨̃mvû kâ rî 'ásĩ, gõ'dá ôvârí ãzâ 'bá yî gólĩyî tã õjílã kâ kĩ 'bá
ró rî â'dô lâŋõ fẽ'á gólâ drí drãzó vólé."
5 Nĩngá sĩ, Póõlõ drí ngãzó ı̨̃nı̨̃ 'dî îyálé íyî drı̨ 'ásĩ lą̃sı̨ 'á. Nĩngá rî, ngá ãzâ õnjí lâ
'é rû kô Póõlõ rî drı̨ bê.
6 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî drí rĩzó gólâ rî tẽlé, drı̨ lâ õgâ ró bê, gõ'dá gólâ õ'dê ró bê
zãlô zĩî ãvõ ró vũdrı̨, gõ'dá gólĩyî drí rĩzó kpı̨̃ı̨̃. Ngá ãzãkã õnjí lâ ró rî 'é rû gbõ kó kô
gólâ drí ãlôwálâ. Ĩtí rî, tã ı̨̃sũ gólĩyíkâ Póõlõ rî tãsĩ rî drí rû jãzó. Nĩngá rî, gólĩyî drí
tã âtázó kĩ, Póõlõ ãâ'dô ôvârí ãzâ 'î.
7 Ãnyî võ rî 'dĩ rú rî, 'bã ą́ngı̨ drı̨̃-'bá 'bą̃drı̨̃ 'dî kâ rî kâ bê rĩ'á. Drı̨̃-'bá rî 'dĩ rú lâ
rĩ'á Pũbı̨̃lı̨́yą̃. Ĩtí rî, ãgô rî 'dĩ drí ãmâ trõzó drı̨ rı̨̃ sĩ yí drí 'bã 'álâ ką̃yı̨̃ nâ sĩ ũmú íyíkâ
ró. Gólâ ndrê ãmâ vó tãndí ró ĩtí.
8 Gõ'dá ãgô rî 'dĩ átá lâ bê rĩ'á ą̃yı́'á gbãrãkã drı̨̃ı̨̃ 'â lãzé bê gõ'dá kpá ẽ'dẽ bê rõô.
Gõ'dá Póõlõ ârî tã rî 'dĩ bê rî, drílâ ngãzó nĩlí fĩlí jó ãgô rî 'dĩ kâ 'álâ, gõ'dá íyî drı̨
'bãlé gólâ rú rãtáã 'ẽzó Ôvârí rî ı̨̃jízó gólâ rî ı̨̃ngálé ngá lãzé rî 'dĩ 'ásĩ. Gõ'dá ngá lãzé
ãgô 'dĩ kâ drí rû ndẽzó.
9 Gõ'dá tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, ngá lãzé 'bá ãzâ 'bá yî ndrĩ ãkîrĩ 'dî 'á rî 'bá yî drí ngãzó
ânĩlí ĩyî Póõlõ ngálâ. Gõ'dá ĩtí rî, Póõlõ drí gólĩyî êdézó ngá lãzé ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ.
10 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ãmâ drẽ zãâ rĩ'á Mãlátã 'á tólâ rî, õjílã 'dî 'bá yî drí drı̨-ngá
fẽzó ãmâ drí dũû, ãwô-ĩtí 'ẽzó ãmâ drí rõô. Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, ką̃yı̨̃ ãmâ drí 'ẽzó võ
'dî âyélé rî sĩ, gólĩyî drí kpá ngãzó ngá gólĩyî ãmâ drí lẽlé ą̃cı̨ tõzó rî 'bá yî âfẽlé ãmâ
drí.

Tã cãcã Póõlõ yí kâ Rómã 'álâ rî tãsĩ rî

11 Nĩngá sĩ, ãmâ drí rĩzó Mãlátã 'álâ párá nâ. 'Dĩî vósĩ, ãmâ drí õjílã Ãlẽkẽzãndĩríyã
kâ ũrûką̃ 'bá yî gólĩyî rĩ 'bá trá Mãlátã 'álâ párá ką̃gũmą́ą̃ õnjí kâ 'dĩ 'bá yî sĩ rî 'bá yî
ûsúzó. Gólĩyî trá 'ẽ'á ngãlé nĩlí Ĩtálĩyã 'álâ kõlóngbõ* ândrê ĩyíkâ sĩ.
12 Ĩtí rî, ãmâ drí nĩzó kõlóngbõ rî 'dĩ sĩ cãlé jı̨̃rı̨́bą̃ zı̨̃lı̨ Sĩrãkósã rî 'álâ. Gõ'dá ãmâ
drí rĩzó tólâ ką̃yı̨̃ nâ.

---

* **28:11 28.11** Kõlóngbõ 'dî úzı̨ rú lâ " 'Ôvârí-gólĩyî-rĩ-'bá-lą̃tı̨-ró"" rî.

13 Nĩngá sĩ, ãmâ drí ngãzó gõ'dá nĩlí kõlóngbõ sĩ jãrịbã zĩlị Rẽgíyã rî 'á 'bãdrĩ Ĩtálĩyã
kâ rî 'álâ. Gõ'dá kãyị ãzâ rî sĩ rî, kãgũmãã drí ngãzó rĩ'á vĩlị tãndí ró ãmâ ũgúlị lésĩ
ró kõlóngbõ zẽlé 'wãã'wâ ró. Gõ'dá ãmâ drí ngãzó cãlé jãrịbã zĩlị Põtẽyólĩ rî 'á kãyị
rị gólâ ãmâ drí ângázó Rẽgíyã lésĩ rî sĩ.
14 Gõ'dá jãrịbã rî 'dĩ 'á rî, ãmâ drí tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî ãzâ 'bá yî ûsúzó. Nĩngá rî,
gólĩyî drí ãmâ trõzó rĩlí ĩyí bê ĩyî drí 'bã 'álâ kãyị njị-drị-lâ-rị sĩ. Gõ'dá vó lâ sĩ rî, ãmâ
drí ngãzó tólâ sĩ nĩlí pá sĩ Rómã 'álâ.
15 Gõ'dá õjílã kãnịsã kâ Rómã 'álâ rî 'bá yî ârî bê ĩyî tã kĩ, ãmâ ãã'dô bí ânĩ'á rî,
gólĩyî drí ngãzó ânĩlí ãmâ ûsúlị lãtị drĩị. Ũrûkã 'bá yî ûsû ãmâ võ ngá lãzị kâ Ãpíyã
kâ rî 'á. Gõ'dá ãzâ 'bá yî ûsû ãmâ võ gólâ rĩ'á zĩlâ " 'Jó-nâ-ũmú-kâ-rî-'bá-yî" ' 'álâ.
Gólĩyî ânĩ ãmâ lãgúlị gõ'dá ãmâ drĩlị Rómã 'álâ. Gõ'dá Póõlõ ndrê õjílã rî 'dĩ 'bá yî
bê rî, mbârâkã drí fĩzó gólâ 'á. Gõ'dá gólâ drí ãwô-ĩtí 'ẽzó Ôvârí drí tãlâ gólĩyî tãsĩ.
16 Gõ'dá mã câ bê Rómã 'álâ rî, drĩ-'bá gãnịmã kâ drí gãnịmã 'bá ãzâ 'bá yî trõzó
'bãlé gãnịmã 'á, gõ'dá gólâ drí Póõlõ rî âyézó rĩlí jó ãzâ 'á lómígówá ãzâ bê ãlô gólâ
rî vó ndrẽlé, tãlâ gólâ õzó kô rãã.

Tã gólâ Póõlõ drí tã Yésũ kâ âtázó õjílã Yúdã yí kâ drí Rómã 'álâ rî

17 Gõ'dá kãyị nâ Póõlõ rî cãcã Rómã 'álâ rî vólé drĩ 'ásĩ rî, gólâ drí ngãzó drĩ-'bá
õjílã Yúdã yí kâ rî kâ gólĩyî â'dó 'bá tólâ rî 'bá yî ãzịlị ânĩlí yí ngálâ. Ĩtí rî, gólĩyî drí
ânĩzó gólâ rî ûsúlị. Gõ'dá nĩngá sĩ, drílâ tã âtázó gólĩyî drí kĩ, "Ámâ ãdrúpĩ yî, má
ãzị ãnî ânĩlí má ngálâ, tãlâ má ngî ró bê tã ámákâ ãnî drí. Má 'é ngá ãzâ õnjí lâ ró kô
õjílã ãmákâ Yúdã yí kâ rî 'bá yî drí. Gõ'dá má îzãá lã'bí ãmâ ã'bịyã yí kâ rî kô. Ã'dô
kpálé ĩtí rî, õjílã Yẽrõsãlémã kâ rû mâ trá gõ'dá fẽlé drĩ-'bá Rómã kâ rî 'bá yî drịgã.
18 Gõ'dá drĩ-'bá Rómã kâ 'dĩ 'bá yî ndrê tã ámákâ bê rî, gólĩyî ĩsũ tã trá kĩ nĩ rî, má
õ'é tã õnjí ãzãkã kô gólâ lãŋõ fẽzó má drí tã lâ 'á rî. Bê trá ĩtí rî, gólĩyî lẽ trá ámâ
ĩnjílí vólé gãnịmã 'ásĩ.
19 Gõ'dá drĩ-'bá ãmákâ Yúdã yí kâ Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî gã ĩyî trá dó kĩ nĩ rî,
ĩĩĩnjî mâ kô'dáwá vólé gãnịmã 'ásĩ. Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, tã ãlô má drí îcálé trá 'ẽlâ
ámâ pãzó rî rĩ'á kúmú ãngị Rómã kâ rî ĩjílí ĩ'dî tã ámákâ kĩlí. Gõ'dá má lẽé kô tã
âtálé õjílã ámâ nyãányâ kâ Yúdã yí kâ rî 'bá yî rú gólâ ândrá.
20 Tãlâ tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, má ãzị ãnî ânĩlí má ngálâ nõ úlị ámákâ rî 'bá yî ârílí.
Mĩ ndrê drẽ, óômbê mâ trá nyãrĩ nô sĩ, tãlâ 'díyî pã 'bá gólâ õjílã Yúdã yí kâ drí ndrĩ
ĩịfị 'bãzó gólâ rî âcâ-âcâ vó rî tãsĩ."
21 Nĩngá sĩ rî, õjílã Yúdã yí kâ 'dĩ 'bá yî drí tã-drĩ lôgõzó gólâ drí kĩ nĩ rî, "Mã ûsú
wárãgã ãzãkã gólâ õjílã ãmákâ Yúdã yí kâ drí âjólé ánî tãsĩ rî kô, gõ'dá kpá õjílã
gólĩyî âcá 'bá trá Yũdãyã lésĩ rî âtá tã ní rú õnjí ró kô.
22 Gõ'dá mã nị trá kĩ, 'bãdrĩ ãmbá nõ 'bá yî 'ásĩ õjílã âtâ tã õnjí trá ãnî gólĩyî 'dẽ
'bá trá Yésũ vó rî 'bá yî rú. Gõ'dá ĩtí rî, mã lẽ trá tã ĩsũ-ĩsũ ániká ârílí tã Yésũ kâ rî
tãsĩ ãmâ bị sĩ."
23 Nĩngá sĩ rî, drĩ-'bá 'dĩ 'bá yî drí kãyị 'bãzó ĩyî drí rû ê'bézó 'á lâ Póõlõ yí bê.
Gõ'dá kãyị rû ê'bê 'dĩ kâ sĩ rî, õjílã Yúdã yí kâ dũû drí ânĩzó ĩyî võ gólâ Póõlõ drí rĩzó
rĩlí rî 'á. Gõ'dá îtõlé cĩịnó rî lésĩ cãlé bũúũ ngãcị 'á, Póõlõ ngî tã âtî-âtî tãndí lãtị gólâ
õjílã drí rĩzó kũmũ Ôvârí kâ zẽlé Yésũ 'ásĩ rî tãsĩ rî trá gólĩyî drí. Gólâ âtâ trá gólĩyî
drí kĩ nĩ rî, "Yésũ ĩ'dî 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá âjólé rî." Gólâ âtâ 'dĩ
tã gólâ Músã yî tã ãngũ 'bá yí bê drí îgĩlí trá ãkû ró ãkû ró nã sĩ 'díyî pã 'bá rî tãsĩ rî
ngĩngĩ lâ sĩ.
24 Gõ'dá nĩngá rî, õjílã Yúdã yí kâ 'dĩ 'bá yî ũrûkã lâ yî drí tã lẽzó úlị Póõlõ kâ 'dĩ
'bá yî 'á, gõ'dá ũrûkã 'bá yî lẽé kô.

25 Ĩtí, gólĩyî bê trá njãã 'ẽ'á ĩyî Póõlõ rî âyélé rî, gólĩyî lẽé tã-drı̃ kô ãlô úlı́ 'dĩ 'bá yî
'á ĩyî lãfálé 'ásĩ. Gõ'dá ĩtí rî, Póõlõ drí tã ą̃dũkũ nô âtázó gólĩyî gã 'bá dó tã Ôvârí kâ
'dĩ ârílí 'dĩ 'bá yî drí kĩ, “Pą̃tı̃ı̃ ró, má âtâ tã ãnî drí, nĩ gã tã Ôvârí kâ kô dó. Nĩ 'ê tã
õzõ ãnî ą̃'bı̨yą̃ yî drí 'ẽlé rî tí kô, tãlâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ âtâ úlı́ trá gólĩyî tãsĩ tã
ą̃ngũ 'bá Ĩsáyã sı̨lı́ ą̃kû ró ą̃kû ró kĩ nĩ rî,
26 ‘Ní ngâ gõ'dá ní nĩ ró õjílã ániká Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ngálâ, gõ'dá ní âtâ ró tã gólĩyî
drí kĩ,
“Nĩ rî úlı́ má drí âtálé rî ârílí, gõ'dá nĩ îcá kô tã ífí lâ nı̃lı́!
Nĩ rî ngá ndrẽlé, gõ'dá nĩ ndré ngá má drí rĩ'á 'ẽlâ rî kô!”
27 Ní âtâ tã gólĩyî drí ĩtí, tãlâ gólĩyî drı̃ rĩ'á âmbâ-âmbâ ró tã ámákâ rî drí fĩzó 'á lâ.
Gõ'dá gólĩyî jâ ĩyî bı́ kpá trá vólé gõ'dá kpá lı̃fı́ âmbézó gą̃gą̃.
Tí õzõ ã'dô kó kô ĩtí rî, tí gólĩyî â'dô îcá'á pą̃tı̃ı̃ tã ámákâ ndrẽlé ĩyî lı̃fı́ sĩ nı̃zó lâ,
gõ'dá úlı́ ámákâ ârílí ĩyî bı́ sĩ tã ífí lâ nı̃zó.
Tí tã âtî-âtî ámákâ â'dô fĩ'á gólĩyî drı̃ı̃,
tãlâ gólĩyî ãâdĩ ró drı̃ tã õnjí 'ásĩ âgõzó má ngálâ.
Ĩtí rî, má â'dô gólĩyî êdé'á â'dólé dódó.’ ”

Ĩsáyã 6.9-10

28-29 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ âtâ tã kpá õjílã ãmbâ-ãmbâ Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ,
“Má lẽ ãnî drí nı̃lâ kĩ, Ôvârí âfẽ tã âtî-âtî tãndí lą̃tı̃ lédrẽ-lédrẽ kâ kâ nõ trá õjílã gólĩyî
â'dó 'bá kô õjílã Yúdą̃ yí kâ ró rî 'bá yî drí. Gólĩyî â'dô tã âtî-âtî rî 'dĩ ârí'á nĩ, tãlâ
gólĩyî õlẽ ró tã bê 'á lâ.” Nĩngá sĩ rî, õjílã Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó nĩlí ĩyî Póõlõ
rî âyélé.
30 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póõlõ drí rĩzó Rómã 'álâ ndrô rı̃ jó rĩzó rĩlí 'á lâ ą̃dı̃ sĩ rî 'á. Gólâ
rî zãã rĩlí tãndí ró õjílã gólĩyî rĩ 'bá rĩ'á gólâ rî lômílí tólâ rî 'bá yí bê.
31 Gólâ rî trá rĩ'á tã ngĩlí gólĩyî drí tã âtî-âtî tãndí lą̃tı̃ õjílã drí rĩzó kũmũ Ôvârí kâ
zẽlé rî tãsĩ. Gólâ îmbâ gólĩyî trá tã Kúmú Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî 'bá yî sĩ. Gõ'dá gólâ
îcâ trá tã âtî-âtî 'dĩ âtálé õjílã gólĩyî ndrĩ ânĩ 'bá gólâ ngálâ rî 'bá yî drí cú ĩtí ũrı̃ ãkó,
tãlâ tólâ rî, ófẽé lâŋõ kô drílâ tã âtî-âtî 'dĩ tãsĩ. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Póõlõ kâ Rómã lé 'bá yî drí Rómã lé 'bá

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị̃ sı́sı̣́ rî

Lãjó'bá Póõlõ õtírĩ wárãgã nô îgĩî rî, gólâ cá drẽ jạ̃rı̣́bạ̃ gólâ Rómã rî lômílí kô. Gólâ îgĩ wárãgã nô íyî ífífí tã â'dázó gõ'dá kpá tã yí drí rĩ'á pẽlâ, drẽ yí drí cã ãkó tólâ rî tã lâ bê. Póõlõ âtá tã ãzâ 'bá yî kạ̃nı̣sạ̃ tãsĩ rî kô õzõ gólâ drí 'ẽlé wárãgã ãzâ 'bá yî 'á rî tí, tãlâ gólâ nị̃ĩ́ gólĩyî kô.

Póõlõ lẽ tã gólâ Ôvârí drí õjílã pãzó ndrĩ rî â'dálé, ã'dô õjílã Yúdạ̃ yí kâ ĩ'dî, ngãtá õjílã Yúdạ̃ yí kâ 'î kô, ópâ gólĩyî ndrĩ 'dó tã lẽlẽ gólĩyíkâ Yésũ 'á rî tãsĩ.

Kápĩtã 1–5 Póõlõ kĩ, õjílã ndrĩ 'é ĩyî tã gólâ Ôvârí drí lẽlé rî ĩ'dî kô. Õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî ı̣̂nj̃ị̃ ĩyî tã 'bã'bã Ôvârí kâ âfẽlé gólĩyî drí Músạ̃ sĩ rî kô. Gõ'dá õjílã gólĩyî â'dó 'bá õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró kô rî gã ĩyíkâ dó tã ı̣̂sũlı̣́ Ôvârí rî tãsĩ kpálé Ôvârí â'dâ yî trá gólĩyî drí lạ̃tı̣̂ ngĩíngî 'ásĩ rî.

Kápĩtã 6–8 Ã'dô trá ĩtí rî, lẽ õjílã ndrĩ drí â'dólé mbı̣̂ Ôvârí lı̣̂fı̣̂. Bê-rî gólĩyî ĩyîngá rĩ'á rạ̃gı̣̃ı̣̃ 'î tã õnjí drí, gõ'dá îcá ĩyî kô ĩyî ífífí pãlé. Rĩ'á cé â'dólé ngá ãlô ró Yésũ rî õdrã bê, 'dĩî rî gõzó gólĩyî lôfõlé vólé tã õnjí 'ásĩ.

Kápĩtã 9–11 Póõlõ â'dâ tã gólâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí lạ̃tı̣̂ Ôvârí drí 'ẽzó gólĩyî pãlé tã lẽlẽ Yésũ 'á rî sĩ rî gãzó dó, gõ'dá õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô Yúdạ̃ yí kâ ãâcâ ĩyî trá õjílã Ôvârí kâ ró rî ĩ'dî. Gõ'dá Póõlõ kĩ, ı̣̃zạ̃tú ạ̃tı̣̂ 'á tólâ rî, õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî ãâ'dô ĩyî kpá âgõ'á tã Yésũ kâ lẽlé.

Kápĩtã 12–16 Póõlõ â'dâ íyíkâ lạ̃tı̣̂ gólâ krístõ 'bá yî drí 'ẽzó rĩlí ãngó 'á nõngá õjílã Ôvârí kâ ró rî ĩ'dî.

1 Mâ Póõlõ rû ı̣̂'bũ 'bá Yésũ Krístõ kâ ró rî ĩ'dî. Ôvârí njĩ mâ trá â'dólé lãjó'bá Yésũ kâ ró. Gólâ njĩ mâ trá â'dólé tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî pẽlé õjílã drí.

2 Pạ̃tı̣̃ı̣̃ ró, gólâ 'bã tã trá ạ̃kû ró ạ̃kû ró nã sĩ tã ạ̃ngũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî tı̣ 'díyî pã 'bá rî âjózó, té õzõ îgĩlí trá tã îgĩ tãndí gólâkâ 'á rî kâtí.

3 Gõ'dá tã âtî-âtî tãndí rî 'dĩ rĩ'á Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ Ôvârí rî mvá rî tãsĩ. Yésũ rî â'dô-â'dô õjílã mvá ró rî tãsĩ rî, gólâ rĩ'á kúmú ạ̃ngı̣́ Dạ̃wúdı̣̃ rî ózõwá 'î.

4 Gõ'dá â'dô-â'dô gólâkâ Ôvârí ró rî tãsĩ rî, Ôvârí 'ê tã trá mbârâkã sĩ tã â'dálé kĩ, pạ̃tı̣̃ı̣̃ Yésũ Krístõ 'dĩ rĩ'á íyî mvá nyãányâ 'î. Ĩtí rî, gólâ 'bã Yésũ trá lîdrílí õdrã 'ásĩ.

5 Tã gólâ Yésũ drí 'ẽlé ámâ pãzó rî tãsĩ rî, Ôvârí drí tã lânjã 'ẽzó má drí. Gólâ 'bã mâ trá â'dólé lãjó'bá ró Yésũ drí, â'dólé õjílã õrĩ ndrĩ îmbálé tã lẽlé Yésũ 'á gõ'dá kpá gólĩyî îmbálé tã Ôvârí kâ ârílí. Má 'ê lôsĩ rî nõ Yésũ drí.

6 Gõ'dá ãnî õjílã gólĩyî Rómã kâ ró rî 'bá yî drí rî, Ôvârí zı̣̂ õjílã kpá ãnî lãfálé sĩ â'dólé tã lẽ 'bá yî ró Yésũ Krístõ 'á.

7 Gõ'dá ĩtí rî, má rî tã nô 'bá yî îgĩlí ãnî ndrĩ Rómã lé 'bá ró gólĩyî Ôvârí drí lôvó lâ yî 'bãlé gõ'dá kpá gólĩyî gólâ drí zĩlí trá â'dólé õjílã íyî nyãányâ kâ ró rî 'bá yî drí. 'Dõvó bê ĩtí rî, Ôvârí ãmâ átá gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê õfẽ õrẽ ãnî drí tã ạ̃'dı̣́ bê.

Ãyĩkõ Póõlõ kâ Rómã lé 'bá gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî tãsĩ rî

8 Ãnî rú lı̣̂kû trá võ 'ásĩ ndrĩ tãlâ tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ 'á pı̣̃pı̣̂sı̣́lı̣́ ãlô sĩ rî tãsĩ. Gõ'dá tãlâ 'dĩî tãsĩ rî, tã drı̣̃-káká má drí lẽ'á âtálâ ãnî drí rî ĩ'dî nõ. Má 'ê ãwô-ĩtí ãmbá Ôvârí drí ãnî tãsĩ Yésũ Krístõ rî rú sĩ.

9 Má rî rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí ãnî tãsĩ kậyị̂ vósĩ cé. Ôvârí nị̃ trá kĩ nĩ rî, má rî tã pậtị̃ị̃
ró rĩ'á rãtáã 'ẽlé ãnî tãsĩ. Ôvârí rî gógó kpá ĩ'dî gólâ má drí rĩzó tã 'ẽlé drílâ pĩ̃pĩ̀sị́lị̃
ãlô sĩ rî, gõ'dá gólâ 'bã mâ kpá rĩ'á tã âtî-âtî tãndí mvá lâ rî tãsĩ rî pẽlé õjílã drí.
10 Kậyị̂ vósĩ cé, õzõ má õtírĩ rãtáã 'ẽê ãnî tãsĩ rî, má 'ê rãtáã kĩ, õzõ fí kó Ôvârí õlẽ
nĩ rî, gólâ â'dô lậtị̂ nj̃ĩ'á trậ má drí nĩzó ãnî lômílí tólâ.
11 Ĩtí rî, ãnî lôvó rĩ'á ámâ 'ẽ'á rõô ndrẽlé, tãlâ má ĩĩmbâ ró tã Ôvârí kâ bê ãnî drí,
ãnî drí mbârâkã ûsúzó âdrézó gậgậ tã lẽlẽ ãníkâ 'á.
12 Nĩ ndrê drẽ, õzõ mã ãâ'dô rû ê'bé'á kpãkã ãlô rî, mã â'dô îcá'á mbârâkã ûsúlị̂
ãmâ pãzó ãmâ võ 'ásĩ tã lẽlẽ ãmákâ Yésũ 'á rî sĩ.
13 Ámâ ậdrúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, má âtâ nõ tã pậtị̃ị̃ 'î ãnî drí nị̃lị́, má ûjũ trá kpĩ̃ị̃ kậyị̂
dũû sĩ ândálé ândálé, tíkó 'ẽzó nĩlí tólâ ãnî lômílí rî, gõ'dá îcá drẽ kô má drí nĩzó. Lé
ĩtí rî, mâ drẽ zãâ tã ị̀sũ bê nĩzó õjílã ãzâ 'bá yî 'bãlé ãnî lãfálé sĩ tã lẽlé Yésũ 'á, nyé
õzõ Ôvârí drí ámâ 'bãzó 'ẽlâ õjílã õrĩ ãzâ 'bá yî rĩ 'bá võ ãzâ 'bá yî 'ásĩ rî 'bá yî drí rî
kâtí.
14 Nĩ ndrê drẽ, îcâ trá má drí úlị́ Ôvârí kâ pẽzó õjílã drí ndrĩ, gólĩyî Gĩ̃rị́kĩ̃ tị̂ âtá 'bá
ró rî 'bá yî drí gõ'dá kpá gólĩyî Gĩ̃rị́kĩ̃ tị̂ âtá 'bá kô rî 'bá yî drí, tã nị̃ 'bá rî 'bá yî drí
gõ'dá kpá tã nị̃ 'bá kô rî 'bá yí bê.
15 Gõ'dá ã'dô trá ĩtí rî, má lẽ trá rõô nĩzó nĩ'á tã âtî-âtî Ôvârí kâ pẽlé Rómã 'á tólâ.

Mbârâkã tã âtî-âtî Ôvârí kâ kâ õjílã pãzó rî tãsĩ

16 Gõ'dá má lẽ tã pậtị̃ị̃ ró tã Ôvârí kâ pẽlé õjílã drí ndrĩ. Nĩ ndrê drẽ, má nị̃ tã trá
pậtị̃ị̃ ró kĩ, mbârâkã bê rĩ'á rõô tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ drí õjílã ndrĩ gólĩyî tã lâ lẽ
'bá rî 'bá yî pãzó tã õnjí 'ásĩ. Lậtị̂ sị́sị̂ lâ ró rî rĩ'á trậ õjílã Yúdậ yí kâ rî 'bá yî drí tã
gólâ Ôvârí kâ ârízó cé ĩyî nĩ, gõ'dá ngbãângbânõ rî, lậtị̂ kpá trá gõ'dá trậ õjílã õrĩ ãzâ
'bá yí kâ drí kpá ndrĩ ârízó lâ.
17 Tã âtî-âtî tãndí 'dĩ â'dâ lậtị̂ mbị̂ õjílã drí, tãlâ gólĩyî ã'dô ró bê õjílã tã mbị̂ 'bá
ró Ôvârí rî lĩ̃fĩ́ drĩ̃ 'á. Ĩtí rî, lậtị̂ ãzâ trá yû'dậwậ 'díyî pãzó tã õnjí 'ásĩ. Rĩ'á cé tã lẽlẽ
Yésũ 'á pĩ̃pĩ̀sị́lị̃ ãlô sĩ rî ĩ'dî. Rĩ'á nyé õzõ tã îgĩ-îgĩ Ôvârí kâ drí rĩ'á âtálâ rî kâtí kĩ,
“Õjílã gólĩyî â'dó 'bá tã mbị̂ 'bá ró Ôvârí rî lĩ̃fĩ́ drĩ̃ 'á tãlâ tã lẽlẽ gólĩyíkâ tãsĩ rî, gólĩyî
ĩ'dî 'ẽ 'bá rĩlí rĩrĩ gólâ lậtị̂ Ôvârí kâ 'á rî ĩ'dî.”

Tã gólĩyî Ôvârí rî 'bã 'bá â'dólé õmbã ró õjílã bê ndrĩ rî 'bá yî

18 Ôvârí gólâ 'bũû 'álâ rî trá ậwậ ró tãlâ tã gólĩyî õnjí ró ndrĩ õjílã drí 'ẽlé trá rî 'bá
yî tãsĩ. Tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî 'bã gólĩyî trá rû dĩlí vólé tã gólĩyî pậtị̃ị̃ ró Ôvârí kâ rî
'bá yî rú sĩ gõ'dá â'dózó ĩyî nị̃ ãkó lâ. Gõ'dá nĩngá sĩ, tãlâ gólĩyî trá bị̃ ãkó rî, gólĩyî
drí gãzó dó tã pậtị̃ị̃ Ôvârí kâ ârílí.
19 Lé ĩtí rî, lậtị̂ rĩ'á trậ gólĩyî drí tã pậtị̃ị̃ Ôvârí kâ ârízó, tãlâ Ôvârí â'dâ tã pậtị̃ị̃ íyíkâ
trá trậ õjílã drí.
20 Nĩ ndrê drẽ, ậkû ró ậkû ró ìtõ võ 'ásĩ Ôvârí drí ãngó drĩ̃ nô 'bãzó rî, gólâ â'dâ íyî
nyãányâ trá õjílã drí mbârâkã gậrậ lịpị̂ ró ngá-tị̂ dũû ndrĩ gólĩyî gólâ drí lô'bãlé rî 'bá
yî sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ, âcálé bũúũ ãndrõ nô rî, õjílã â'dô îcá'á nị̃lâ kĩ, pậtị̃ị̃ Ôvârí bê
rĩ'á, õzõ kpálé gólĩyî õndrê gólâ kô cú ĩyî lĩ̃fĩ́ sĩ rî. Bê trá ĩtí rî, tã mbị̂ tãndí yû'dậwậ
gólĩyî tị̂ lôgõlé Ôvârí drí ârîmâkô ĩyíkâ drí sĩ.
21 Nĩ ndrê drẽ, õzõ kpálé gólĩyî ũnị̃ trá kĩ Ôvârí ãâ'dô bê rĩ'á rî, gólĩyî gã dó gólâ rî
ìnj̃ĩlị́ Ôvârí ró, gõ'dá kpá ãwô-ĩtí 'ẽlé gólâ drí. 'Dĩĩ võ lâ 'á rî, gólĩyî drĩ̃ drí rû îzãzó
bậndị́-bậndị́, gõ'dá tã ị̀sũ gólĩyíkâ 'bãlé â'dólé cú ĩtí tã ífí ãkó.

1:17 1.17 Hãbákã 2.4.

22 Õzõ kpálé gólĩyî ãâmã tã â'dózó cú tã nj̃zó rî, tã ịsũ-ịsũ gólĩyíkâ rĩ'á pã̧tj̃ị̃ ró
âzâ-âzâ lâ ró.
23 Gólĩyî lẽé kô Ôvârí gólâ rĩ 'bá zãâ gbá̧dú zãâ 'bũû 'álâ rî ịnj̃ịlị̃ ãlôwálâ. 'Dĩĩ võ
lâ 'á rî, gólĩyî jâ rû rĩ'á ngá líndrí gólĩyî lôpálé trá fê 'ásĩ rî 'bá yî ịnj̃ịlị̃ ĩ'dî ôvârí ró,
ngãtá líndrí rî 'dĩ â'bã'á õjílã mvá kâ 'î yã, ngãtá kõrõnyã kâ 'î yã, ngã ãríwá 'î yã,
gõ'dá ngã ngá-tị̃ gólĩyî ãngó nõ drj̃ị̃ nõ 'bá yí kâ bê yã rî.

24 Gõ'dá tã rî 'dĩ tãsĩ rî, Ôvârí gã gólĩyî trá dó. Ĩtí rî, gólâ kĩ, “Tãndí ró, 'dõvó gólĩyî
õ'dê gbõ tã õnjí lôvó gólĩyî pj̃ịpj̃ịsj̃ịlị̃ kâ gólâ rĩ 'bá gólĩyî âdólé rî vósĩ.” Â'dô bê trá ĩtí
rî, gólĩyî õjâ rû rĩ'á tã lârâkô ndrĩ ãnyĩ kâ rî 'ẽlé ĩ'dî ĩyî ãzí-ãzí yí bê.
25 Gólĩyî jâ rû gõ'dá rĩ'á tã õnjõ kâ ârílí ĩ'dî tã pã̧tj̃ị̃ gólâ Ôvârí kâ ró rî võ lâ 'á.
Gólĩyî jâ rû kpá rĩ'á ngá gólĩyî ãngó nõ kâ rî 'bá yî ịnj̃ịlị̃ ĩ'dî. Gõ'dá gólĩyî rí kô rĩ'á
Ôvârí 'bũû 'álâ gólâ ngá rî 'dĩ 'bá yî lô'bã 'bá nĩ rî ịnj̃ịlị̃. Gólâ ĩ'dî rĩ'á gólâ gólĩyî drí
îcálé lûyj̃ịlâ zãâ gbá̧dú ã̧dũkũ ãkó rî. Ãâ'dô ĩtí.

26-27 Ĩtí, tãlâ gólĩyî 'ê tã õnjí trá rî drí sĩ rî, Ôvârí dĩ ũgúlị̃ trá gólĩyî drí. Ĩtí gólâ kĩ
gólĩyî drí rî, “Tãndí ró, 'dõvó gólĩyî õ'dê gbõ ngá gólĩyî ãnyĩ kâ tã lôvó gólĩyî rú'ba̧ kâ
drí gólĩyî âsélé 'ẽlâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.” Gõ'dá ĩtí rî, õkó lôvó fõ trá vólé ãgô 'ásĩ gõ'dá
cé ãgô ãzí lôvó ĩ'dî ã̧'dú kõzó ĩ'dí bê lâ õkó ró. Ĩtí gólĩyî drí rĩzó tã ãnyĩ kâ 'ẽlé ĩ'dî ĩyî
võ 'ásĩ ãgô ãzí ró. Nĩngá sĩ, õkó drí kpá ngãzó ĩyî dĩlí vólé ãgô rú sĩ gõ'dá rĩzó ã̧yj̃ịlị̃
ãkpã ĩyî võ 'ásĩ. Gõ'dá ĩtí rî, Ôvârí drí lâŋõ gólâ îcá 'bá tã ãnyĩ 'dî 'bá yí kâ 'dĩ bê rî
fẽzó gólĩyî drí ndrĩ.

28 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, Ôvârí âyê gólĩyî trá, tã ịsũ-ịsũ gólĩyíkâ ãâdô ró gólĩyî bê
lã̧vũlị̃ kôrô, gólĩyî drj̃ ĩĩzã ró rû ndrĩ â'dólé rĩ'á tã gólĩyî îcá 'bá kô mbj̃ gólĩyî drí 'ẽlé
rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.
29-30 Nĩngá sĩ, tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî lîzô trá âcálé rõô. Gólĩyî 'ê tã ndrĩ gólĩyî
tã õnjí tẽtẽ ró rî 'bá yî trá õjílã ãzâ 'bá yî drí. Gólĩyî rĩ'á ngá lôvó bê dũû â'dólé ĩyî
nyãányâ drí. Gõ'dá ãzí-ãzí lâ yî âgî-âgî gólĩyî lj̃ịj̃ị. Gólĩyî rî trá rû cãlé ĩyî lãfálé 'ásĩ,
gõ'dá kpá rĩzó ĩyî ãzí-ãzí yî ûfúlị̃. Gólĩyî rî trá rĩ'á õnjõ âdólé ĩyî ãzí-ãzí yî drí. Gólĩyî
pj̃ịpj̃ịsj̃ịlị̃ rĩ'á õnjí ró ãzí-ãzí lâ yî rú. Gólĩyî rî trá rĩ'á ãzí-ãzí lô'dálé gõ'dá kpá rĩ'á tã
ngõlé ãzí-ãzí lâ yî rú. Ĩtí rî, gólĩyî lẽé Ôvârí kô ãlôwálâ. Gólĩyî 'bã ĩyî nyãányâ õjílã
ãmbâ-ãmbâ ró, gõ'dá gólĩyî drí ĩyî 'bãzó â'dólé drj̃-'bá ró ĩyî ãzí-ãzí yî drj̃lị̃. Gólĩyî rî
ĩyî trá rĩ'á ĩyî ã̧rúlị̃. Gõ'dá gólĩyî rî trá rĩ'á tã ãzâ ãnyĩ kâ ró rî 'bá yî lôndãlé ĩ'dî 'ẽlé.
Gólĩyî ârí tã ĩyî ândré yí kâ ĩyî átá yí bê rî kpá kô.
31 Ĩtí rî, gólĩyî trá rĩ'á tã âzâ-âzâ 'bá ró. Gólĩyî 'é tã gólâ gólĩyî drí kĩ'á nĩ rî yĩ ã'dô
'ẽ'á lâ rî kô. Gõ'dá gólĩyî 'bãá ã̧drúpj̃ lâ yî lôvó kpá kô. Gõ'dá gólĩyî ndré ĩzã lâ ĩyî
kpá kô.
32 Lé rî, gólĩyî nj̃ tã Ôvârí drí 'bãlé rî trá dódó kĩ, Ôvârí ã'dô lâŋõ õdrã sĩ rî fẽ'á
õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã ãnyĩ kâ ĩtí 'dĩ 'ẽlé rî 'bá yî drí. Kpálé gólĩyî nj̃lị̃ bê tã rî 'dĩ trá rî,
gólĩyî âyé tã ányâ õnjí ĩyíkâ 'dĩ 'bá yî kô. Gólĩyî rî trá zãâ 'ẽlâ ĩyî. Gõ'dá gólĩyî âdô
ĩyî ãzí-ãzí yî kpá tã õnjí ãlô-ãlô 'dĩ 'bá yî 'ẽlé.

2

Tã kĩkĩ Ôvârí kâ õjílã rú ãkí ãkó rî

1 Ámâ ã̧drúpj̃ yî ámâ îzó yí bê, nĩ rî ãníkâ bê ịsũlâ rî kĩ, ãnî õjílã Yúda̧ yí kâ rî ãâ'dô
ĩyî ĩ'dî õjílã tãndí gólĩyî îcá 'bá drj̃-ba̧la̧yj̃ ró tã gólĩyî ãzí-ãzí kâ rî 'bá yî kĩlí yã? Ã'dî
'bã ãnî â'dólé tã kĩ 'bá gólĩyíkâ ró rî nĩ yã? Õzõ nĩ ãâtâ tã kĩ, õjílã ãzâ õ'ê tã ãzákôlâ
'dĩ trá õnjí ró rî, 'dõvó nĩ ịsũ tã tã ãnî nyãányâ kâ rî 'bá yî tãsĩ. Nĩ 'ê tã õnjí ró rî 'bá

yî kpá trá, nyé õzõ tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yí kâtí. Ĩtí rî, nĩ lẽ trá lạ̃nj̃ lâŋõ tã õnjí 'dĩ 'bá yí kâ rî kâ nj̃ĩlı̨ nĩ yã?

2 Ôvârí ĩ'dî rĩ'á gólâ tã õjílã gólĩyî tã õnjí 'dĩ 'bá yî 'ẽ 'bá rî 'bá yí kâ kĩ 'bá lâ 'î. Mã nı̨ trá kĩ, gólâ rî tã kĩlí ndrĩ dódó mbı̨ ró.

3 Â'dô bê trá ĩtí rî, ãnî gólĩyî cé õjílã mvá ró nõ ı̨sũ tã kĩ, yĩ ãâ'dô îcá'á tã gólĩyî ãzí-ãzí kâ rî 'bá yî kĩlí nĩ rî ã'dô tãsĩ yã? Õzõ ãnî nyãányâ õ'ê tã ãlôlâ õnjí ró gólĩyî ãnî drí kĩ'á nĩ rî Ôvârí ãâ'dô lâŋõ fẽ'á ãzí-ãzí drí tã lâ sĩ rî kpá rî, gõ'dá nĩ ı̨sũ ãníkâ bê rî, nĩ â'dô îcá'á ngá pãlé lâŋõ rî gólâ ãnî drí lẽlé â'délé õjílã ãzí ãzâ 'bá yî drı̨̃ı̨ 'dĩ 'ásĩ yã?

4 Nĩ nı̨̃ı̨ pı̨̃pı̨̂sı̨́lı̨ tãndĩ ạ̃'dı̨ ró Ôvârí kâ kô. Ĩtí rî, nĩ njâ pı̨̃pı̨̂sı̨́lı̨ tãndĩ ạ̃'dı̨ ró Ôvârí kâ gólâ drí lẽlé â'dálâ ãnî drí tã õnjí ãnî nyãányâ kâ rî tãsĩ rî rú njãnjã yã? Ôvârí rî pı̨̃pı̨̂sı̨́lı̨ rĩ'á ạ̃'dı̨ ró ãnî rú. Gólâ 'bãá 'álé ãdrã íyíkâ kô 'wãâ â'dólé ãnî rú, tãlâ gólâ rî ãnî tẽlé ndrĩ â'dólé tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî nı̨̃lı̨ zãlô, gõ'dá vó lâ sĩ rî, nĩ ãâdĩ ró drı̨̃ bê vólé 'á lâ yî 'ásĩ. Â'dó kô tãndí ãnî drí tã 'dî ndrẽlé tã fínyáwá ró.

5 Gõ'dá õzõ ãnî drı̨̃ ãâmbâ âmbâ tã õnjí ãníkâ tãsĩ rî, 'dĩĩ ãnî trá rĩ'á gólâ rî 'álé 'bã'á gĩlí ãnî rú â'dólé lạ̃vũlı̨ gạ̃rạ̃ kôrô. Ĩtí, gõ'dá kạ̃yı̨̃ gólâ drí tã õjílã ndrĩ kâ kĩzó rî sĩ rî lâŋõ ãníkâ rî â'dô â'dó'á ãmbá gạ̃rạ̃. Kạ̃yı̨̃ rî 'dĩ tú, õjílã ndrĩ â'dô ĩyî nı̨̃'á lâ kĩ, Ôvârí rĩ'á tã gólĩyíkâ kĩ'á mbı̨̃mbı̨̃ ró.

6 Ôvârí â'dô tã õjílã ãlô-ãlô kâ kĩ'á té â'dô tã gólĩyî õjílã rî 'dĩ drí rĩ'á trá 'ẽlâ rî kâ vó ró.

7 Õjílã ũrûkạ̃ 'bá yî rî rĩ'á tã gólĩyî â'dó 'bá mbı̨̃mbı̨̃ ró rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî, ã'dô ró bê tã gólĩyíkâ drí sũzó Ôvârí rú, tãlâ ĩyî drí rĩzó zãâ gbạ̃dú gólâ bê ạ̃dũkũ ãkó. Ĩtí rî, Ôvârí â'dô gólĩyî 'bã'á rĩlí yí bê zãâ gbạ̃dú ạ̃dũkũ ãkó.

8 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî rî ĩyíkâ rĩ'á cé tã gólĩyî ĩyî nyãányâ tãsĩ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Gõ'dá tã rî 'dĩ tãsĩ rî, gólĩyî gã dó tã pạ̃tı̨̃ı̨ gólĩyî Ôvârí kâ ró rî 'bá yî lẽlé 'ẽlé. 'Dĩĩ võ lâ 'á rî, gólĩyî rî gõ'dá tã gólĩyî õnjí lâ ró rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî Ôvârí rú. Ĩtí rî, tã pạ̃tı̨̃ı̨ ró, Ôvârí rî fĩĩ â'dô gĩ'á gólĩyî rú.

9 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á õjílã ndrĩ tã õnjí 'ẽ 'bá rî 'bá yî drí, ngãtá ã'dô ĩyî gbõ õjílã Yúdạ̃ yí kâ gõ'dá õrĩ ãzâ 'bá yí bê rî ĩ'dî rî. Gõ'dá gólâ â'dô ngîngî lâ lâŋõ fẽ'á õjílã Yúdạ̃ yí kâ gólĩyî gã 'bá dó tã gólâkâ rî 'bá yî ârílí rî yî drí.*

10 Gõ'dá rî, Ôvârí â'dô õjílã ndrĩ gólĩyî tã mbı̨̃mbı̨̃ 'ẽ 'bá rî 'bá yî ı̨̃nj̃ı̨'á, ĩtí gõ'dá gólĩyî â'dô tã tãndí ûsú'á Ôvârí drı̨gạ̃ sĩ, ã'dô ró bê gólĩyî drí îcázó rĩlí ạ̃'dı̨ ró. Ôvârí â'dô tã tãndí 'dĩ 'ẽ'á ĩtí, ngîngî lâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ gólĩyî tã gólâkâ 'ẽ 'bá rî yî drí, gõ'dá gólâ â'dô kpá tã tãndí 'ẽ'á õjílã ndrĩ õrĩ ãzâ 'bá yí kâ gólĩyî tã gólâkâ 'ẽ 'bá rî 'bá yî drí.

11 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí â'dô tã õjílã kâ kĩ'á ndrĩ îcâ-îcâ ró, â'dó kô rú nı̨̃nı̨̃ vó ró.

12-13 Gõ'dá õjílã Yúdạ̃ yí kâ tãsĩ rî, Ôvârí â'dô tã gólĩyíkâ rî 'bá yî kĩ'á â'dô tã 'bã'bã gólâ Músạ̃ drí fẽlé rî vó ró, tãlâ gólĩyî rî rĩlí tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî zẽlé. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyî 'ê tã õnjí rî 'bá yî bê trá ĩtí tã 'bã'bã 'dî 'bá yî rú rî, Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á gólĩyî drí tã 'dî 'ẽ ãkõ lâ yî tãsĩ. Nĩ ndrê drẽ, õzõ nĩ ãârî tã 'bã'bã 'dî 'bá yî cé ãnî bı̨ sĩ gõ'dá cú ĩtí tã lâ yî 'ẽzó kô'dáwá rî, Ôvârí ndré ãnî kô õjílã tã mbı̨̃ 'bá yî ró.

Gõ'dá kpá õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yî tãsĩ rî, õzõ kpálé gólĩyî õrî kô tã 'bã'bã 'dî 'bá yî zẽlé rî, Ôvârí â'dô tã kĩ'á kpá gólĩyî rú, tãlâ tã õnjí gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî tãsĩ.

14-15 Õzõ kpálé õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ ũnı̨̃ ĩyî tã 'bã'bã gólĩyî âfẽlé kôrô Músạ̃ sĩ 'dî 'bá yî kô'dáwá rî, gõ'dá gólĩyî õtírĩ rĩĩ rĩ'á tã 'ẽlé â'dô tã tã 'bã'bã 'dî 'bá yí kâ vó ró

* **2:9 2.9** Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí lạ̃nj̃ı̨-lạ̃nj̃ı̨ ró, tãlâ gólĩyî 'ê tã õnjí trá Ôvârí rú, kpálé gólĩyî nı̨̃ tã mbı̨̃ Ôvârí kâ bê trá rî.

gbõ ĩtí lâ 'dĩ kâtí rî, 'dĩî â'dâ tã kĩ, Ôvârí lôfî tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî ífí lâ yî trá gólĩyî drı̃i̧ sĩ. Ĩtí rî, tã i̧sũ gólĩyíkâ sĩ rî, gólĩyî nı̃ trá kĩ, tã ángô rî 'bá yî ĩ'dî rĩ'á dódó gõ'dá tã ángô rî 'bá yî ĩ'dî rĩ'á ányâ ró. Rĩ'á ókĩzõ gólĩyî nı̃ tã 'bã'bã 'dî 'bá yî trá rî kâtí, tãlâ tã i̧sũ gólĩyíkâ â'dâ tã trá gólĩyî drí kĩ, tã gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî rĩ'á tãndí ró, ngãtá õnjí ró yã rî.

16 Ôvârí nı̃ tã gólĩyî â'dó 'bá õjílã pı̃pi̧si̧lı̧ 'á rî 'bá yî trá ndrĩ, gõ'dá kı̨ı̨i̧ gólâ drílâ Yésũ Krístõ rî 'bãzó tã õjílã kâ kĩlí ndrĩ rî sĩ rî, Yésũ â'dô tã õjílã kâ kĩ'á ãlô-ãlô â'dô tã rî 'dĩ 'bá yí kâ vó ró. Gõ'dá â'dô rû 'ẽ'á té õzõ má drí îmbálé trá õjílã drí rî 'bá yí kâtí.

17 Nî ãzâ, õzõ ní ã'dô õjílã Yúdı̨ı̨ yí kâ ĩ'dî rî, ní i̧sũ tã kô kĩ, yí ãâ'dô rĩ'á õjílã tãndí Ôvârí kâ rî ĩ'dî, cé tãlâ ní rî rĩlí tã 'bã'bã gólâ drí 'bãlé nĩ 'ẽlé rî zẽlé.

18 Ní i̧sũ ániká kĩ, ní nı̃ tã gólĩyî sũ 'bá Ôvârí rú rî 'bá yî trá. Gõ'dá ní i̧sũ trá kĩ, tã tãndí Ôvârí kâ rî 'bá yî ãâ'dô trá ánî drı̨ ágálé 'á, cé tãlâ íîmbâ nî trá tã gólĩyî tã 'bã'bã gólâkâ kâ rî 'bá yî sĩ. Gõ'dá ĩtí rî, tã nı̃nı̃ ániká 'dĩ cú ĩtí tã lâ 'ẽ ãkó îcá kô ánî pãlé.

19 Nî ãzâ õjílã Yúdı̨ı̨ yí kâ ró rî, ní âtâ tã kĩ, ní îcâ trá õjílã gólĩyî lı̃i̧fı̧ ãkó tã gólĩyî Ôvârí kâ rî 'bá yî ndrẽzó rî 'bá yî i̧t̨ı̃i̧lı̧ gı̨, ã'dô ró bê gólĩyî drí tã pı̨t̨ı̃i̧ Ôvârí kâ nı̃zó. Ní i̧sũ bê rî kĩ, úlı̧ ániká 'dĩ 'bá yî ãâ'dô â'dó'á õzõ lámbã kâtí kõlé lı̨t̨i̧ Ôvârí kâ î'ĩlí õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyî i̧ni̧ri̧kúwı̨ 'á rî 'bá yî drí.

20 Gõ'dá ní i̧sũ tã kpá kĩ, ní nı̃ tã Ôvârí kâ trá tãndí ró â'dólé ní drí îcázó tã lâ îmbálé õjílã gólĩyî tã lâ nı̃ 'bá kô'dáwá rî yî drí, cé tãlâ nî rĩ'á cú tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí kâ îgĩlí trá búkũ gólâkâ 'á rî bê rî drí sĩ.

21 Gõ'dá nî bê trá rĩ'á tã Ôvârí kâ îmbá'á ãzí-ãzí drí ĩtí lâ 'dĩ kâtí rî, ngã gõ ní rî rĩlí cú ĩtí tã rî gógó gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá ní drí 'ẽlé 'dĩ 'bá yî 'ẽ ãkó ã'dô tãsĩ yã? Õzõ ní õrî trá rĩ'á tã pẽlé õjílã drí kĩ, ní ûgũ ngá kô, ngã nî rî gógó rî ngá ûgũlı̧ íyíkâ ã'dô tãsĩ yã?

22 Õzõ ní õrî õjílã îmbálé rĩlí cé ĩyî õkó yí bê rî, ngã ní ngâ ániká líyá ró nĩ'á ı̨'dú kõlé õkó gólâ â'dó 'bá kô ánî õkó ró rî bê ã'dô tãsĩ yã? Õzõ ní õgã tã ôvârí ãbãrãdãgõ kâ trá dó rî, gõ'dá ní rî fĩlí jó ôvârí ãbãrãdãgõ 'dî 'bá yí kâ 'ásĩ nĩ'á ngá gólĩyî sũ 'bá ní lı̃i̧fı̧ rî ûgũlı̧ ã'dô tãsĩ yã?

23 Nî gólâ ánî nyãányâ 'bã 'bá â'dólé si̧si̧ tãlâ ní nı̃ tã Ôvârí kâ rî 'bá yî trá, gõ'dá ní gã dó rĩlí rĩ'á tã gólâkâ rî 'bá yî 'ẽlé dódó ã'dô tãsĩ yã? Gõ'dá ní gã tã Ôvârí kâ bê trá ĩtí rî, 'dĩî ní 'dâ 'dĩ gólâ ĩ'dî.

24 Ôvârí âtâ tã trá ı̨kû ró tã õnjí ániká tãsĩ tã ı̨ngũ 'bá Ĩsáyã si̧lı̧ tã îgĩ íyíkâ 'á. Ĩsáyã kĩ,

"Õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yî â'dô ĩyî Ôvârí rî rú îzã'á,
tãlâ tã õnjí ãnî õjílã Yúdı̨ı̨ yí kâ rî kâ drí sĩ."

Ĩsáyã 52.5

Tã Ôvârí drí i̧sũlı̧ 'dẽ'dẽ bãsã 'á rî tãsĩ rî

25 Ãnî gólĩyî 'dẽ 'bá trá bãsã 'á ãnî pãzó rî tãsĩ rî, 'dẽ'dẽ bãsã 'á 'dĩ â'dô ãnî pã'á cé õzõ nĩ õrî tã 'bã'bã Ôvârí drí fẽlé trá Músı̨ı̨ sĩ õjílã drí 'ẽlé rî 'bá yî 'ẽlé ndrĩ rî. Gõ'dá õzõ nĩ ãâyê tã 'bã'bã Ôvârí kâ ãlô rî trá 'ẽ ãkó lâ rî, 'dẽ'dẽ bãsã 'á ãníká 'dĩ rĩ'á ngá tãkó 'î.

26 Gõ'dá õjílã gólĩyî 'dẽ 'bá kô bãsã 'á rî 'bá yî tãsĩ rî, õzõ tí gólĩyî ĩîcâ tã 'bã'bã 'dî 'bá yî 'ẽlé ndrĩ rî, tí Ôvârí â'dô gólĩyî ndrẽ'á õjílã íyíkâ ró nyé õzõ õjílã íyíkâ gólĩyî 'dẽ 'bá trá bãsã 'á rî kâtí.

27 Õzõ tí gólĩyî ĩĩcâ trá tã 'bã'bã 'dî 'bá yî 'ẽlé ndrĩ rî, tí tã tãndí gólĩyíkâ â'dô ãnî
õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî â'dá'á tã õnjí 'bá ró, tãlâ ãnî gólĩyî 'dẽ 'bá trá bãsã 'á rî, rî
tã õnjí 'ẽlé, gõ'dá nĩ nị̃ bê tã 'bã'bã Ôvârí kâ kpálé tãndí ró rî.

28-29 Tã gólâ õjílã 'bã 'bá â'dólé õjílã pãtĩ̃ Ôvârí kâ ró rî â'dó kô cé tã 'dẽ'dẽ bãsã
'á 'dĩ kâ tãsĩ. Õjílã ãzâ îcá kô â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró cé lã'bí õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yí
kâ 'ẽ'ẽ lâ sĩ. Ĩtí rî, õjílã â'dô îcá'á â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró, cé õzõ Ôvârí õjâ â'dô-â'dô
gólâkâ trá rî. 'Dĩĩ tã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ ĩ'dî. Gõ'dá õzõ õjílã ã'dô trá õjílã
Ôvârí kâ ró rî, Ôvârí ĩ'dî gólâ rĩ 'bá õjílã 'dî lûyı̃lı̃ rî. Â'dó kô õjílã ãzâ 'bá yî drí gólâ
rî lûyı̃zó nĩ.

3

Tã Ôvârí drí úlı̃ íyíkâ ı̃nj̃ı̃zó 'ẽ'ẽ lâ sĩ mbı̃ rî

1 Áâtâ trá kĩ nĩ rî, “Õzõ tã 'dẽ'dẽ kâ bãsã 'á rî õ'bã ãmâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî kô
â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró rî, gõ'dá ĩtí rî, rĩ'á tã tãndí 'î Ôvârí rî l̃ı̃fı̃ drı̃ 'á ngãtá ãmâ rĩ'á
õjílã Yúdạ̃ yí kâ ĩ'dî rî drí yã?”

2 Tã-drı̃ má drí lôgõlé tã 'dî 'á rî rĩ'á õzõ nõtí. Ãwô, tã â'dózó õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró rî
rĩ'á tãndí ró kôrô õrĩ õjílã ãzâ 'bá yí kâ drı̃ı̃ sĩ. Tã ạ́ngı̃ gólâ ãmâ ạ̃mú 'bá rî rĩ'á ĩ'dî
nõtí kĩ, Ôvârí âfẽ tã 'bã'bã íyíkâ tíbê 'bãlé õjílã drí 'ẽlé rî trá ãmâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî
'bá yî drí.

3 Gõ'dá íĩjî tã kpá trá kĩ, “Õzõ õjílã ũrûkạ̃ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî õrî ĩyî gõ'dá kô tã
gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé gólĩyî drí rî 'ẽlé rî, 'dĩĩ rî â'dâ tã kĩ, tã lẽ ãkõ ngãtá tã ârí ãkõ
gólĩyíkâ 'dĩ â'dô Ôvârí rî 'bã'á rû jãlé tã gólĩyî yí drí 'bãlé trá 'ẽlé õjílã drí rî 'bá yî 'ẽlé
yã?”

4 Ĩtí rî, má lôgõ tã rî 'dĩ drı̃ lâ nõtí kĩ, â'dó kô rĩ'á õzõ 'dĩĩ rî kâtí ãlôwálâ. Tãlâ Ôvârí
rĩ'á tã gólĩyî gólâ drí 'bãlé 'ẽlé õjílã drí rî 'ẽ'á kạ̃ỵ̃ı̃ vósĩ ı̃tú-pá bê kárá. Úlı̃ Ôvârí kâ
rî 'bá yî rĩ'á kạ̃ỵ̃ı̃ vósĩ kárá pãtĩ̃ı̃ ró, õzõ kpálé úlı̃ rî gógó 'dĩ 'bá yî ãâ'dâ ĩyî tã kĩ, tã
ı̃sũ õjílã ndrĩ kâ ĩyî tãsĩ rî ãâ'dô ányâ ró rî. Gõ'dá ĩtí rî, úlı̃ Dạ̃wúdı̃ kâ rî 'bá yî â'dâ
tã trá kĩ, úlı̃ Ôvârí kâ rî 'bá yî rĩ'á pãtĩ̃ı̃ ró. Gólâ kĩ Ôvârí drí rî,

“Tã gólĩyî ní drí kĩlí má rú rî 'bá yî rĩ'á ĩyî ngbá mbı̃mbı̃ ró.
Õzõ gõ'dá õjílã ãzâ ãâtâ tã õnjí trá ní rú rî,
ní â'dâ tã kạ̃ỵ̃ı̃ vósĩ kárá kĩ, tã kĩkĩ ániká rĩ'á mbı̃mbı̃ ró.”

Lôngó 51.4

5 Õjílã ũrûkạ̃ 'bá yî â'dô ĩyî tı̃ ânyá'á 'dĩĩ drı̃ı̃ sĩ kĩ, “Õzõ tã õnjí ãmákâ rî ãâ'dâ tã kĩ
Ôvârí rî nyãányâ ãâ'dô tãndí ró rî, rĩ'á tã ányâ 'î Ôvârí drí tã kĩzó ãmâ rú tãlâ tã õnjí
ãmákâ 'dĩ tãsĩ yã?”

6 Gõ'dá má âtâ tã kĩ, â'dó ĩtí kô. Úlı̃ 'dĩ 'bá yî â'dó kô mbı̃. Õzõ tí ã'dô trá ányâ ró
Ôvârí drí lâŋõ fẽzó ãmâ drí tãlâ tã õnjí ãmákâ tãsĩ rî, gõ'dá gólâ îcá kô ãlôwálâ tã
õjílã ãngó drı̃ 'á nõ kâ kĩlí.

7 Gõ'dá nĩngá sĩ, áâtâ tã kpá kĩ, “Õnjõ má drí âdólé rî â'dâ kpá tã kĩ, úlı̃ Ôvârí kâ
rî 'bá yî rĩ'á kạ̃kạ̃rạ̃ pãtĩ̃ı̃ ró. Gõ'dá õzõ õnjõ ámákâ 'dĩ 'bá yî õ'bã õjílã trá Ôvârí rî
ı̃nj̃ı̃lı̃ úlı̃ pãtĩ̃ı̃ âtá 'bá ró ĩtí lâ 'dĩ kâtí rî, gõ'dá ĩtí rî, Ôvârí â'dô îcá'á ángô tí ró tã kĩlí
má rú tã rî 'dĩ tãsĩ tã õnjí 'bá ró yã?”

8 Nĩ ı̃sũ tã úlı̃ ányâ rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Â'dô â'dó'á ókĩzõ má âtâ kĩ, 'dõvó mã õ'ê tã
õnjí ró rî 'bá yî ã'dô ró bê kĩ, tã gólĩyî tãndí ró rî 'bá yî â'dô rû 'ẽ'á tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ.
Gõ'dá õjílã ányâ ũrûkạ̃ 'bá yî âmã ĩyî tã kĩ, 'dĩĩ ãâ'dô rĩ'á tã gólĩyî ãmâ drí rĩ'á ĩmbálâ

rî 'bá yî ĩ'dî. Gõ'dá ĩtí rî, úlı̨ gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî rĩ'á 'dó ányâ ró. Rĩ'á mbı̨ Ôvârí drí lâŋõ fẽzó drílĩyî tãlâ tã âtâ-âtâ gólĩyíkâ ãmâ rú õnjí ĩtí 'dĩ tãsĩ.

Tã mbı̨̃mbı̨ Ôvârí kâ tã õjílã ndrĩ kâ kĩzó tã õnjí 'bá ró rî

9 Ôvârí âfẽ tã îmbâ íyíkâ trá ãmâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drí. Ĩtí rî, tã rî 'dĩ ĩtõ lâ kĩ, ãmâ ĩ'dî õjílã tãndí 'î lạ̃vũlı̨ kôrô tã õjílã ũrûkạ̃ 'bá yí kâ rî drı̨̃ı̨ sĩ yã? 'É'ẽ, â'dó ĩtí kô. Mã âtâ trá ãnî drí sı̨sı̨ nã sĩ kĩ, Ôvârí rî tã kĩlí ãmâ rú ndrĩ tã õnjí 'bá ró. Õjílã Yúdạ̃ yí kâ gõ'dá õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ bê ndrĩ nj̃ı̨ ĩyî 'dó ngá lạ̃nj̃ı̨ tã õnjí kâ.

10 Rĩ'á õzõ tã îgĩ Ôvârí kâ drí âtálé trá rî kâtí kĩ nĩ rî,
"Õjílã ãzãkã yû'dạ̃wạ̃ gólâ rĩ 'bá íyíkâ kárá rĩ'á tã mbı̨̃mbı̨ Ôvârí rî lı̨̃fı̨ drı̨ 'á rî 'ẽlé ĩ'dî.
11 Õjílã ãzãkã yû'dạ̃wạ̃ rĩ 'bá tã gólĩyî Ôvârí kâ rî 'bá yî nı̨̃lı̨ gõ'dá 'ẽlé rî.
Õjílã ãzãkã kpá yû gólâ rĩ 'bá Ôvârí rî lôndãlé rî.
12 Gõ'dá õjílã cé tı̨̃tı̨ dĩ ĩyî trá vólé Ôvârí rú sĩ ãkí ãkó.
Ĩtí rî, Ôvârí rî lı̨̃fı̨ drı̨ 'á rî, gólĩyî trá cú ĩtí tã ífí ãkó,
cé rĩlí ĩyî rĩ'á tã õnjí tẽtẽ ró rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.
Ĩtí rî, õjílã ãzâ ãlô kpá yû gólâ rĩ 'bá kárá rĩ'á tã mbı̨ 'ẽlé ĩ'dî rî.

Lôngó 14.1-3

13 Gõ'dá úlı̨ ndrĩ gólĩyî drí âtálé rî 'bá yî â'dâ tã kĩ,
â'dô-â'dô gólĩyíkâ rî rĩ'á ãŋâ ró, õzõ ãvõ gólâ ŋã 'bá trá rî kâtí.
Gólĩyî rî trá rĩ'á õnjõ âgãlé ĩ'dî õjílã drí.

Lôngó 5.9

Tã õnjí gólĩyî drí rĩ'á âtálâ ĩyî õjílã ãzâ 'bá yî rú rî rĩ'á ókĩzõ ı̨̃nı̨̃ gĩî 'î rî kâtí.

Lôngó 140.3

14 Gólĩyî rî trá rĩ'á õjílã lô'dálé ạ̃wạ̃ sĩ.

Lôngó 10.7

15 Gólĩyî rĩ'á njãâ õjílã ûfúlı̨ 'wãâ cú ĩtí tã ífí ãkó.
16 Gólĩyî rî trá võ îzãlé gõ'dá kpá ĩzã fẽlé õjílã drí võ gólĩyî drí lạ̃múzó rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ.
17 Gólĩyî nı̨̃ı̨ ĩyî rĩrĩ ãzí-ãzí yí bê ạ̃'dı̨ ró rî kô.

Ĩsáyã 59.7-8

18 Gólĩyî ûrı̨̃ı̨ Ôvârí kô tã õnjí ĩyíkâ 'ẽ'ẽ lâ sĩ."

Lôngó 36.1

'Dĩî tã gólĩyî Ôvârí drí âtálé õjílã ãngó nõ kâ rî 'bá yî tãsĩ rî ĩ'dî.

19 Mã nı̨̃ trá kĩ, tã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé Músạ̃ sĩ õjílã drí 'ẽlé rî rĩ'á ĩyî ndrĩ õjílã Yúdạ̃ yí kâ gólĩyî rĩ 'bá tã rî 'dĩ 'bá yî zẽlé rî drí. Gõ'dá úlı̨ rî gógó 'dĩ 'bá yî âtâ tã trá kĩ nĩ rî, kpálé õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî rĩ'á ĩyî õjílã õnjî-õnjî 'î rî, tã 'dî tãsĩ rî, gólĩyî ãzãkã îcá kô tã-drı̨̃ lôgõlé Ôvârí tã kĩ 'bá ró rî drí tã õnjí gólĩyíkâ tãsĩ. Ĩtí rî, Ôvârí rî tã kĩlí õjílã rú ndrĩ.

20 Nĩ ndrê drẽ, õjílã ãzãkã ãlô îcá kô â'dólé nyé õjílã tã mbı̨ 'bá ró Ôvârí rî lı̨̃fı̨ drı̨ 'á tã 'bã'bã 'dî 'bá yî ı̨̃nj̃ı̨-ı̨̃nj̃ı̨ lâ yî sĩ. Tãlâ tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî îcâ ĩyî cé tã õnjí õjílã kâ rî 'bá yî â'dálé ĩ'dî gólĩyî drí.

Lạ̃tı̨ Ôvârí drí õjílã ndrẽzó tã mbı̨ 'bá ró Yésũ sĩ rî

21 Ngbãângbânõ rî, Ôvârí nj̃ı̨ lạ̃tı̨ trá trạ̃ õjílã drí â'dózó tã mbı̨ 'bá ró. 'Dĩî â'dó kô lạ̃tı̨ gólâ tã 'bã'bã ı̨̃nj̃ı̨ kâ rî ĩ'dî. Gõ'dá Ôvârí âtâ tã trá lạ̃tı̨ tãndí ngá pãzó rî kâ tãsĩ tã îgĩ-îgĩ íyíkâ 'á. Gólâ âtâ tã trá tã lâ sĩ ạ̃kû ró ạ̃kû ró nã sĩ tã ạ̃ngũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî sı̨lı̨.

22 Lạtị̃ rî ĩ'dî rĩ'á nõtí. Ôvârí rî õjílã 'bãlé â'dólé mbị̃ yí lị̃fị̃ rî, õzõ gólĩyî õlẽ tã trá
Yésũ Krístõ 'á rî, Ôvârí rî rĩ'á õjílã pãlé ndrĩ lạtị̃ ãlôlâ 'dĩ 'ásĩ. Ôvârí cá õjílã lãfâ kô
tã 'dî tãsĩ.
23 Nĩ ndrê drẽ kpá, õjílã ndrĩ 'ê ĩyî tã õnjí trá. Õjílã ãzãkã yû'dạ́wạ́ gólâ îcá 'bá tã
gólĩyî Ôvârí drí lẽlé gólĩyî drí 'ẽlé rî 'bá yî 'ẽlé ndrĩ.
24 Kpálé ĩtí rî, Ôvârí pâ õjílã ndrĩ gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ Krístõ 'á rî yî drị̃-bạ́lạ́yị̃ ró
tãlâ pị̃pị̃sị́lị̃ ạ̃'dị́ tãndĩ gólâkâ tãsĩ. Tãlâ õdrã Yésũ kâ tã õnjí õjílã kâ tãsĩ rî sĩ, Ôvârí
îcâ trá õjílã pãlé lâŋõ tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yí kâ 'ásĩ, gólâ tĩ ãmâ drị̃ ró bê.
25 Ôvârí âfẽ Yésũ îpálé fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drị̃ị̃ ngá fẽfẽ ró yí drí õmbã íyíkâ ạ̃'dị́zó, ã'dô ró
bê yî Ôvârí drí îcázó bê tã õnjí õjílã kâ âyélé tãlâ Yésũ rî ãrí tãsĩ. Ôvârí 'ê tã 'dî ĩtí,
ã'dô ró bê yí drí tã â'dázó kĩ, yí rî tã 'ẽlé ndrĩ mbị̃mbị̃ ró tã õnjí tãsĩ. Bũúũ ãndrõ nô
rî, Ôvârí rî trá pị̃pị̃sị́lị̃ ạ̃'dị́ sĩ tã õnjí õjílã kâ rî 'bá yî tãsĩ. Gólâ fẽé lâŋõ gólĩyî drí 'wãâ
kô'dáwá.
26 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, Ôvârí â'dâ tã trá kĩ, yí rî tã 'ẽlé mbị̃mbị̃ ró tã õnjí õjílã
kâ rî 'bá yî tãsĩ. Nĩ ndrê drẽ, tãlâ õdrã Yésũ kâ tã õnjí tãsĩ rî tãsĩ, Ôvârí îcâ trá tã
kĩlí mbị̃mbị̃ ró tã õnjí tãsĩ gõ'dá kpá tã õnjí 'bá gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî 'bãlé
â'dólé tã mbị̃ 'bá ró yí lị̃fị̃.
27 Gõ'dá bê trá ĩtí rî, mã â'dô îcá'á ãmâ ạ̃rúlị̃ ã'dô tã tãsĩ yã? Ngá ãzãkã kó yû! Tã
Ôvârí drí ãmâ ndrẽzó tã mbị̃ 'bá ró rî, tã ífí lâ íyíkâ ã'dô 'î yã? Tã rî 'dĩ ífí lâ kĩ, mã
ĩ̃ĩ̃ŋĩ̃ tã 'bã'bã yã? Â'dó ĩtí kô, gõ'dá cé ãmâ drí tã lẽlé Yésũ 'á 'díyî pã 'bá ró.
28 Ạ̃dũkũ lâ ró rî, Ôvârí rî õjílã 'bãlé â'dólé mbị̃mbị̃ ró cé tã lẽlẽ gólâkâ pị̃pị̃sị́lị̃ ãlô
sĩ rî tãsĩ. Â'dó kô tã tã 'bã'bã kâ 'ẽlé rî sĩ.
29 Ôvârí rî cé õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî pãlé ĩ'dî yã? Gõ'dá â'dó kô kpá drílâ õjílã
gólĩyî Yúdạ̃ ró kô rî 'bá yî pãlé yã?
30 Ôvârí rĩ'á cé ãlô, gõ'dá gólâ 'ê tã ãlô trá õjílã pãlé ndrĩ. Gólâ 'bã õjílã Yúdạ̃ yí kâ
rî 'bá yî gõ'dá kpá gólĩyî â'dó 'bá kô õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró rî 'bá yí bê â'dólé mbị̃mbị̃ yí
lị̃fị̃ lạtị̃ ãlô sĩ, tã lẽlẽ gólĩyíkâ Yésũ 'á rî sĩ.
31 Tã 'díyî pãpã tã lẽlẽ sĩ rî kâ 'dĩ ĩtõ lâ kĩ, mã ãâyê tã tã 'bã'bã ĩ̃ŋĩ̃ kâ vólé yã? Ĩtí
kô ãlôwálâ. 'Dĩĩ võ lâ 'á rî, mã âmô tã 'bã'bã gạ́gạ́ drị́-mvá mûdrị́ sĩ tã lẽlẽ ãmákâ
tãsĩ.

4

Tã gólâ tã lẽlẽ Ãbãrãyámã kâ drí ãmâ îmbázó rî

1 Tã ãmâ ạ́'bị́yạ́ Ãbãrãyámã kâ drí îcázó tã îmbálé ãmâ drí tã ngá pãpã kâ tã lẽlẽ
sĩ gõ'dá pávó Ôvârí drí rĩzó õjílã pãlé tã õnjí 'ásĩ rî tãsĩ.
2 Tíkó õzõ Ôvârí õpâ Ãbãrãyámã trá tã õnjí gólâkâ 'ásĩ tãlâ tã tãndí gólĩyî
Ãbãrãyámã drí 'ẽlé rî tãsĩ rî, gõ'dá gólâ â'dô îcá'á â'dólé íyî ạ̃rúlị̃, tã gólâ drí â'dózó
õjílã Ôvârí kâ ró rî sĩ, tãlâ â'dô â'dó'á tã tíbê gólâ rî nyãányâ drí 'ẽlé nĩ rî ró. Gõ'dá
Ôvârí nị̃ tã pạ̃tị̃ị̃ nĩ ngá pãpã Ãbãrãyámã kâ rî tãsĩ. Ĩtí ró rî, Ãbãrãyámã îcá kô íyî
ạ̃rúlị̃ tã rî 'dĩ tãsĩ Ôvârí ândrá.
3 Nĩ ndrê drẽ, tã îgĩ-îgĩ Ôvârí kâ âtâ tã trá kĩ,
“Ãbãrãyámã lẽ tã trá Ôvârí 'á pị̃pị̃sị́lị̃ ãlô rî sĩ,
gõ'dá ĩtí rî, Ôvârí drí gólâ rî 'bãzó â'dólé õjílã mbị̃mbị̃ ró tã lẽlẽ gólâkâ 'dĩ tãsĩ.”
Tã Ómvó Ngá 15.6
4 Õzõ õjílã õrî lôsĩ 'ẽlé ạ̃dị̃ tãsĩ rî, úzị́ ạ̃dị̃ fẽlé trá gólâ drí 'dĩ ngá fẽfẽ ró kô. Gõ'dá
tã gólâ Ãbãrãyámã rî pãzó 'dĩ â'dó kô kĩ, Ãbãrãyámã 'ê lôsĩ 'î tã lâ tãsĩ rî.

5 Gõ'dá rî, ngá pãpã â'dó kô lôsĩ 'ẽ'ẽ sĩ. Îcâ trá õjílã drí tã lẽzó Ôvârí 'á ngá pãpã tã
õnjí 'ásĩ rî ûsúzó. Ĩtí rî, Ôvârí â'dô õjílã 'bã'á nĩ â'dólé õjílã mbḭmbḭ rî ró drḭ-bạlạ́yḭ
bê tã lẽlẽ gólâkâ sĩ. Â'dó kô kĩ tãlâ lôsĩ ãzãkã drílâ 'ẽlé rî tãsĩ.
6 Gõ'dá ạ̃kû ró nã sĩ rî, kúmú ạ́ngḭ́ Dạ̃wúdḭ̃ âtâ tã kpá trá tã rî 'dĩ tãsĩ. Gólâ âtâ tã
õjílã gólâ Ôvârí drí 'bã'á ndrẽlâ õjílã mbḭmbḭ ró rî tãsĩ kĩ, Ôvârí rî õjílã 'bãlé â'dólé
õjílã mbḭmbḭ ró íyî ḭ̃fḭ́ drḭ 'á cú ĩtí tã tãndí gólâkâ ndrẽ ãkó, gõ'dá õrẽ fẽzó drílâ.
7 Kúmú Dạ̃wúdḭ̃ kĩ nĩ rî,

“Rĩ'á tãndí ró tákányĩ â'dózó õjílã gólâ Ôvârí drí tã õnjí gólâkâ âyézó trá rî ró.

8 Õzõ gõ'dá Ôvârí õkî tã õjílã gólâ tã õnjí 'ẽ 'bá trá rî rú kô rî,
'dĩĩ rî, Ôvârí fẽ õrẽ trá rõô gólâ drí.”

Lôngó 32.1-2

9 Ĩtí rî, áâ'dô õrẽ rî 'dĩ fẽ'á cú ĩtí õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drí õjílã 'dẽ 'bá ĩyî trá
bãsã 'á rî 'bá yî ró yã? Â'dó ĩtí lâ 'dĩ ró kô, tãlâ õrẽ kpá bê rĩ'á õrĩ ãzâ 'bá yî drí. Nĩ
ḭsũ tã Ãbãrãyámã rî tãsĩ. Ôvârí ndrê gólâ trá õjílã mbḭmbḭ ró íyî ḭ̃fḭ́ drḭ 'á, tãlâ gólâ
lẽ tã trá Ôvârí 'á pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ ãlô sĩ.
10 Ôvârí ndrê Ãbãrãyámã â'dólé õjílã mbḭmbḭ ró ángô tú, gõ'dá tã rî 'ê rû 'dĩ
Ãbãrãyámã rî 'dẽ'dẽ bãsã 'á rî vósĩ yã? Ĩtí kô. 'Dõvó má âtâ drẽ tã ãnî drí, Ôvârí 'ê
tã rî 'dĩ trá ĩtí drẽ ãkpãkã'dã sḭ́sḭ́ Ãbãrãyámã 'dé bãsã 'á kô.

11-12 'Dẽ'dẽ Ãbãrãyámã kâ bãsã 'á rî rĩ'á lãmbé 'î tã â'dálé kĩ, gólâ gõ'dá trá õjílã
Ôvârí kâ ró, tãlâ tã lẽlẽ gólâkâ Ôvârí 'á rî sĩ. Ãbãrãyámã ĩ'dî rĩ'á õjílã drḭ̃-káká gólâ
Ôvârí drí 'bãlé â'dólé mbḭmbḭ tãlâ tã lẽlẽ gólâkâ Ôvârí 'á rî tãsĩ. Bê ĩtí rî, gólâ drí
â'dózó átá ró õjílã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé â'dólé mbḭmbḭ tãlâ tã lẽlẽ gólĩyíkâ tãsĩ rî drí,
õzõ kpálé gólĩyî ã'dô kô õjílã Yúdạ̃ yí kâ ĩ'dî rî. Ãbãrãyámã rĩ'á pạ̃tḭ́ḭ̃ ãmâ Yúdạ̃ yî
ạ́'bḭ́yạ́ 'î. Â'dó kô kĩ'á nĩ rî mã 'dê trá bãsã 'á rî drí sĩ, gõ'dá tãlâ mã lẽ tã trá Ôvârí 'á
kpá õzõ Ãbãrãyámã gólâ ìtõ 'bá trá tã lẽlé Ôvârí 'á drẽ sḭ́sḭ́ gólâ 'dé bãsã 'á kô rî kâtí.

13 Ôvârí 'bã tã trá kĩ, yí ã'dô drḭ-ãcê fẽ'á Ãbãrãyámã yî drí ózõwá lâ yí bê â'dózó õjílã
ãngó drḭ̃ kâ drḭ̃lḭ́. Ôvârí 'bã tã trá tã tãndí 'ẽzó gólĩyî drí ĩtí, tãlâ Ôvârí 'bã Ãbãrãyámã
trá â'dólé mbḭmbḭ ró tã lẽlẽ gólâkâ sĩ, â'dó kô kĩ tãlâ tã 'ẽ'ẽ tã 'bã'bã Ôvârí kâ vó ró
rî tãsĩ.
14 Nĩ ndrê drẽ, õzõ tíkó Ôvârí õfẽ tã tãndí íyíkâ tíbê drílâ 'bãlé 'dĩ 'bá yî õjílã drí,
tãlâ gólĩyî õ'ê ró tã â'dô tã 'bã'bã kâ vó ró cé ĩyî drḭ sĩ rî, gõ'dá tí îcá kô tã lẽzó Yésũ
'á. Gõ'dá tí tã rî 'dĩ â'dô kpá tã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá 'ẽlé õjílã íyíkâ drí 'dĩ 'bá yî
'bã'á â'dólé cú ĩtí tã ífí ãkó rî ró. Gõ'dá tã rî 'dĩ 'bá yî â'dó kô ĩtí.
15 Õzõ tí tã 'bã'bã õjílã drí 'ẽlé rî 'bá yî ã'dô yû rî, tí õjílã îcá kô tã 'ẽlé tã 'bã'bã 'dî
'bá yî rú. Gõ'dá pạ̃tḭ́ḭ̃ ró, tã 'bã'bã 'dî 'bá yî bê õjílã drí 'ẽlé. Gõ'dá Ôvârí â'dô lâŋõ
fẽ'á gólĩyî tã lâ yî 'ẽ 'bá ndrĩ kô rî 'bá yî drí õmbã íyíkâ sĩ.

16 Bê trá ĩtí rî, Ôvârí drí tã 'bãzó tã tãndí 'ẽzó Ãbãrãyámã yî drí ózõwá lâ yí bê tãlâ
tã lẽlẽ Ãbãrãyámã kâ Ôvârí 'á pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ ãlô sĩ rî tãsĩ. Ôvârí 'ê tã rî 'dĩ ĩtí, ã'dô ró bê kĩ,
yí îcâ ró drḭ̃-bạlạ́yḭ ró tã tãndí gólâ drí tã lâ yî 'bãlé õjílã íyíkâ drí 'dĩ fẽlé. Tã tãndí rî
'dĩ 'bá yî â'dó kô cé Ãbãrãyámã rî ózõwá yî gólĩyî rĩ 'bá tã 'bã'bã Ôvârí drí âfẽlé trá
Músạ̃ sĩ rî ḭ̃nḭ̃ḭ̃lḭ́ ĩ'dî rî 'bá yî drí. Gõ'dá tã tãndí 'dĩ 'bá yî kpá rĩ'á õjílã ndrĩ gólĩyî tã
lẽ 'bá trá Ôvârí 'á õzõ Ãbãrãyámã kâtí rî 'bá yî drí. Ĩtí rî, Ãbãrãyámã â'dô gõ'dá trá
ạ́'bḭ́yạ́ ró õjílã ndrĩ gólĩyî tã lẽ 'bá ĩyî Ôvârí 'á rî 'bá yî drí.

17-18 Ôvârí âtâ tã Ãbãrãyámã drí tã îgĩ íyíkâ 'á kĩ, “Má â'dô ánî 'bã'á â'dólé átá ró
õjílã dũû drí.” Ãbãrãyámã lẽ tã Ôvârí kâ 'bãlé 'dĩ 'bá yî trá pĩpîsílí ãlô sĩ. Gõ'dá Ôvârí
âtâ tã bê Ãbãrãyámã drí kĩ, “Ánî ózõwá yî â'dô lîzó'á, íîcá lãlâ ĩyî kô'dáwá” ĩtí rî,
Ãbãrãyámã lẽ tã 'dî trá, kpálé gólâ trá ãgô ãrãkã ró cú ĩtí 'dĩyímvá ãkó rî. Nĩ ndrê
drẽ, õzõ Ãbãrãyámã õndrê cé íyî rú'bá nyãányâ ĩ'dî rî, gólâ rĩ'á õzõ ãvõ kâtí. Gõ'dá
gólâ nĩ trá kĩ, Ôvârí â'dô îcá'á ãvõ 'ẽlé lîdrílí õdrã 'ásĩ, gõ'dá Ôvârí â'dô îcá'á tã ãzâ
'bá yî rû 'ẽ 'bá drẽ kô sísí lâ sĩ rî 'bá yî 'bãlé rû 'ẽlé. Nĩngá sĩ, tãlâ Ãbãrãyámã lẽ tã
Ôvârí kâ trá pĩpîsílí ãlô sĩ 'dĩî kâtí rî, gólâ rĩ'á kpá átá 'î ãmâ tã lẽ 'bá ró rî 'bá yî drí
Ôvârí ândrá. Ĩtí rî, Ãbãrãyámã trá á'bíyá ró õrĩ dũû drí.
19 Nĩ ndrê drẽ, Ãbãrãyámã rî trá zãâ tã lẽlẽ pĩpîsílí sĩ Ôvârí 'á. Kâyî rî 'dĩ 'bá yî
sĩ, gólâ rî ndrô câ trá rĩ'á ãnyî nyâ'dî-njî. Nĩngá sĩ rî, gólâ drí nĩzó lâ kĩ, ndrô íyíkâ
õlâvũ trá kôrô ndrô õjílã gólâ 'bã'á drẽ zãâ 'dĩyímvá tĩ'á rî kâ drĩî sĩ, gõ'dá íyî õkó
Sárã rĩ'á óndó 'î. Â'dô bê kpálé ĩtí rî, tã lẽlẽ gólâkâ Ôvârí 'á rî kí kô. Gólâ rî trá zãâ
tã lẽlé Ôvârí 'á pĩpîsílí ãlô sĩ kĩ, Ôvârí ãâ'dô tã tãndí 'ẽ'á yí drí õzõ gólâ drí 'bãlé trá
rî kâtí.
20 Ĩtí rî, tã îsũ gólâkâ â'dó kô ãndõtô drĩ ró. Gólâ lêbẽ zãâ tã Ôvârí drí 'bãlé rî rú
lêbẽ. Gõ'dá tã lẽlẽ gólâkâ Ôvârí rî tãsĩ rî drí lĩpĩzó â'dólé gãrã. Ĩtí gólâ drí ãwô-ĩtí
'ẽzó Ôvârí drí tãlâ tã tãndí gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á 'ẽlâ gólâ drí ãtí 'álâ rî tãsĩ.
21 Gólâ nĩ trá kĩ, pãtĩî Ôvârí â'dô îcá'á 'dĩyímvá âfẽlé yí drí õzõ gólâ drí tã lâ 'bãlé
trá rî kâtí.
22 Tãlâ tã lẽlẽ gólâkâ 'dĩ tãsĩ rî, Ôvârí ndrê gólâ trá õjílã mbîmbî ró.
23 Gõ'dá úlí gólĩyî îgĩlí kĩ'á nĩ, Ôvârí ndrê Ãbãrãyámã tã mbî 'bá ró 'dĩ 'bá yî â'dó
kô cé rĩ'á tã îmbá'á ĩ'dî Ãbãrãyámã rî tãsĩ.
24 Úlí rî îgĩlí 'dĩ 'bá yî rî ĩyî kpá tã â'dálé kĩ, Ôvârí ãâ'dô kpá ãmâ ndrẽ'á yí lĩfĩ õjílã
tã mbî 'bá ró, tãlâ mã lẽ tã trá Ôvârí 'á, tãlâ gólâ ĩ'dî ãlô gólâ Kúmú ãmákâ Yésũ
Krístõ rî 'ẽ 'bá trá lîdrílí õdrã 'ásĩ rî.
25 Ôvârí âfẽ Yésũ fũlí tãlâ tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî tãsĩ, tãlâ gólâ õ'bã ró ãmâ bê â'dólé
mbîmbî ró yí lĩfĩ. Gõ'dá gólâ 'bã Yésũ lîdrílí õdrã 'ásĩ, ã'dô ró bê ãmâ drí ndrẽlé kĩ,
Ôvârí 'bã ãmâ trá â'dólé õjílã mbîmbî rî 'bá yî ró yí lĩfĩ.

5

Tã tã tãndí gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá 'ẽlé ãmâ õjílã gólĩyî â'dó 'bá mbîmbî ró yí lĩfĩ rî 'bá yî drí rî tãsĩ

1 Ôvârí ndẽ tã tã õnjí ãmákâ ãmâ lãfálé 'á yí bê rî kâ trá, tãlâ mã lẽ tã trá Yésũ 'díyî
pã 'bá ró rî 'á. Bê trá ĩtí rî, ãwã Ôvârí kâ ãmâ rú rî â'dî trá, gõ'dá mã îcâ trá âgõlé
gólâ ngálâ õjílã gólâkâ ró rĩlí tãndí ró gólâ bê, tãlâ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ rî õdrã
sĩ.
2 Mã îcâ trá tã tãndí ndrĩ gólĩyî Ôvârí drí 'ẽlé drĩ-bálâyî ró ãmâ gólĩyî tã lẽ 'bá trá
Yésũ 'á pĩpîsílí ãlô sĩ rî 'bá yî drí rî nĩlí. Ngbãângbânõ Yésũ sĩ rî, ãmâ trá rĩ'á ãyĩkõ
ró ãmbá, tãlâ mã nĩ trá kĩ, Ôvârí â'dô pãtĩî íyî sũsũ tã tãndí 'ẽ kâ gõ'dá kpá mbârâkã
bê rî â'dá'á trá ãmâ drí.
3 Gõ'dá mã îcâ ró bê kpá gólâ rî lûyílí kâyî gólâ lâŋõ drí ãmâ ûsúzó rî tú, tãlâ ãmâ
õjílã Yésũ kâ nĩ tã trá kĩ, lâŋõ rî gógó 'dĩ â'dô ãmâ 'bã'á fĩî ãtũlí 'â ã'dí sĩ.
4 Õzõ mã îîcâ trá fĩî ãtũlí ĩtí rî, gõ'dá ãmâ drí â'dózó mbârâkã bê rĩlí õjílã Ôvârí kâ
ró. Gólâ rî ndrẽlâ kĩ, mã â'dô â'dó'á âmólé drí-mvá mûdrí sĩ njírí-njírí kâyî gólâ lâŋõ

4:17-18 4.17-18 Tã Ómvó Ngá 17.5. **4:17-18 4.17-18** Tã Ómvó Ngá 15.5.

kâ rî sĩ. Gõ'dá bê trá ĩtí rî, mã îcâ trá lĩfị̃ 'bãlé tã tãndí gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé 'ẽ'á 'ẽlâ ãmâ drí rî drĩ̃.

5 Tã pãtĩ̃ ró, mã nĩ̃ trá kĩ, Ôvârí â'dô fí tã gólĩyî ãmâ drí lĩfị̃ 'bãzó trá drĩ̃ lâ rî 'bá yî 'ẽ'á ãmâ drí, tãlâ gólâ lẽ ãmâ trá tákányĩ. Líndrí Tãndí gólâ Ôvârí drí fẽlé trá ãmâ drí ngá fẽfẽ ró 'dĩ â'dâ tã 'dî nĩ ãmâ drí ngbálí-ngbálí.

6 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí ndrê trá kĩ, ãmâ rĩ'á cú ĩtí mbârâkã ãkó ãmâ nyãányâ pãzó. Ĩtí rî, gólâ drí ãmâ pãzó kãyĩ̃ tíbê gólâ drí Yésũ Krístõ rî 'bãzó drãlé ãmâ tã õnjí 'bá ndrĩ tãsĩ rî sĩ. 'Dĩĩ rĩ'á tã ãngĩ 'î.

7 Ĩtí rî, õjílã ãzâ fí bê rĩ'á ãngó nõ 'á nõngá îcá 'bá drãlé íyî ãzí-ãzí rî tãsĩ yã? Â'dô â'dó'á ángô tí õzõ ãzí-ãzí rî 'dĩ ã'dô õjílã tãndí 'î rî yã? Ã'dî nĩ̃ nĩ yã? Õzõ õjílã rî 'dĩ ãâ'dô fí rĩ'á pãtĩ̃ õjílã tãndí 'î dódó rî, gõ'dá õjílã ãlô drí fĩĩ ãtũzó â'dólé mbârâkã bê drãlé gólâ rî pãlé rî.

8 Gõ'dá tã gólâ Ôvârí drí 'ẽlé ãmâ drí rî lãvũ trá gãrã̃ tã tãndí rî 'dĩ drĩ̃ sĩ. Ôvârí â'dâ tã trá kĩ, ãmâ lôvó bê rĩ'á dũû yí 'á lãvũlị̃ kôrô lõvõ õjílã ãngó nõ kâ rî 'bá yí kâ ĩyî lãfálé 'ásĩ rî drĩ̃ sĩ. Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí âjô íyî mvá Yésũ Krístõ ânĩlí drãlé tãlâ ãmâ pãlé, drẽ ãmâ rĩ'á tã õnjí tẽtẽ 'bá ró rî sĩ.

9 Yésũ Krístõ drã trá tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî tãsĩ. Ĩtí rî, tã ãzãkã yû'dãwã Ôvârí drí tã kĩzó ãmâ rú tã lâ sĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, Ôvârí ndrê ãmâ bê trá õjílã tãndí íyíkâ rî 'bá yî ró tãlâ Yésũ rî õdrã sĩ rî, ĩtí mã â'dô îcá'á pãtĩ̃ nĩ̃lâ kĩ, gólâ îcá gõ'dá kô â'dólé ãwã ró ãmá bê, tãlâ Yésũ pâ ãmâ trá ãwã rî 'dĩ 'ásĩ.

10 Sĩsĩ lâ sĩ rî, ãmâ rĩ'á Ôvârí rî ãjú-'bá-ãzí yî ĩ'dî, gõ'dá 'dĩĩ vósĩ rî, gólâ drí ãmâ 'bãzó â'dólé íyî rû-lẽ-ãzí yî ró tãlâ mvá lâ rî õdrã sĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ ãmâ bê trá gólâ rî rû-lẽ-ãzí yî ĩ'dî rî, gólâ â'dô rĩ'á zãâ tã pãtĩ̃ ró ãmâ pãlé lãŋõ íyíkâ ãmâ drĩ̃ rî 'ásĩ, ã'dô ró bê ãmâ drí rĩzó zãâ gbãdú lédrẽ-lédrẽ ró, tãlâ Yésũ trá ngbãângbânõ lédrẽ-lédrẽ ró ó'dí.

11 Dró 'dĩ drĩ̃ rî, mã îcâ ró bê kpá Ôvârí rî lûyĩ̃lị̃ mvá lâ Yésũ Krístõ gólâ ãmâ 'bã 'bá â'dólé ngá ãlô ró gólâ bê rî tãsĩ.

Tã Ôvârí drí tã õnjí Ádãmã kâ nãzó vólé ârîmâ Yésũ kâ tãsĩ rî

12 Tã ómvó ngá 'á rî, ãmâ ã'bĩyã ãlô rú bê Ádãmã rî 'ê tã õnjí trá Ôvârí rú. Ĩtí rî, tã õnjí drí âfízó ãngó nõ 'á õjílã ndrĩ drí rĩ'á 'ẽlâ. Gõ'dá tã õnjí rî 'dĩ drí õdrã lôfízó õjílã drí ndrĩ kãkãrã̃, tãlâ õjílã cé tĩ̃tĩ̃ 'ê ĩyî tã õnjí trá ãkí ãkó.

13 Drẽ ãkpãkã'dã sĩsĩ Ôvârí âfẽé tã 'bã'bã íyíkâ rî 'bá yî õjílã drí 'ẽlé Músã̃ sĩ kô rî, õjílã ãngó nõ drĩ̃ rî 'bá yî rî ĩyî trá tã õnjí 'ẽlé. Gõ'dá ĩtí rî, mã îcá kô tã âtálé kĩ, tã õnjí ĩ'dî rĩ'á cé tã tã 'bã'bã kâ rî 'bá yî 'ẽ ãkõ lâ 'î. Õjílã rî trá rĩ'á tã õnjí 'ẽlé 'dĩ drẽ tã 'bã'bã yû'dãwã rĩ'á ĩnjĩ̃lâ.

14 Gõ'dá ĩtõlé kãyĩ̃ gólĩyî Ádãmã kâ rî 'bá yî rú sĩ âcálé kãyĩ̃ Músã̃ kâ rî rú rî, trá rĩ'á õjílã drí ôdrãzó, kpálé õzõ gólĩyî õgã kô dó tã ãzãkã ngîngî tã 'bã'bã Ôvârí kâ kâ 'ẽlé õzõ Ádãmã drí 'ẽrẽ lâ kâtí rî.

Ádãmã rî nyãányâ â'dô trá líndrí õjílã gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á âjólâ 'díyî pã 'bá ró rî kâ ĩ'dî.

15 Nĩ ndrê drẽ, tã kpã̃rã̃tĩ̃ gólĩyî drí 'ẽlé ĩyî rî, 'bã tã rû 'ẽlé õjílã ndrĩ tãsĩ. Gõ'dá tã lâ yî rĩ'á ngĩĩ. Sĩsĩ rî, ngá fẽfẽ Yésũ rî õdrã kâ gólâ Ôvârí drí âfẽlé õjílã pãlé rî â'dó kô rĩ'á îcâ-îcâ ró tã õnjí Ádãmã kâ rî 'bá yí bê. Tãlâ ãgô ãlô Ádãmã 'dĩ 'ê tã õnjí trá. Gõ'dá ĩtí rî, õjílã dũû ôdrã trá. Gõ'dá tã Ôvârí rî pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ ã̃'dĩ̃ kâ drĩ̃-bã̃lã̃yĩ̃ ró õjílã pãzó rî lãvũ kôrô tã tã õnjí tẽtẽ õjílã kâ rî 'bá yí kâ drĩ̃ sĩ. Â'dô bê trá ĩtí rî, Ôvârí îcâ trá drĩ̃-bã̃lã̃yĩ̃ ró tã lẽ 'bá ndrĩ 'bã'á â'dólé ĩyî mbĩ̃ ró yí lĩfị̃, tãlâ gólâ âfẽ õjílã ãlô trá, Yésũ Krístõ ĩ'dî ngá fẽfẽ ró drãlé tãlâ tã õnjí õjílã dũû kâ tãsĩ.

16 Tã rị̃ gólâ tã õnjí Ádãmã kâ 'bã 'bá ngĩî tã tãndí Yésũ kâ rú sĩ rî rĩ'á ĩ'dî nõ. Tãlâ
tã õnjí sịsị́ Ádãmã kâ tãsĩ rî, Ôvârí kî tã trá ãmâ õjílã rú kpãkã ãlô gólâ bê tã õnjí 'bá
yî ró, tãlâ lâŋõ fẽzó ãmâ drí. Gõ'dá ngá fẽfẽ Ôvârí kâ rî tã lâ â'dó ĩtí kô. Ôvârí âjô
Yésũ trá ngá fẽfẽ ró, tã õnjí dũû õjílã ãngó nõ kâ drí 'ẽlé rî vólé drị̃ lâ 'ásĩ. Tãlâ Yésũ
rî õdrã tãsĩ rî, Ôvârí 'ê õjílã trá dũû â'dólé mbịmbị ró yí lị̃fị.
17 Nĩ ndrê drẽ, tã õnjí ãgô ãlô Ádãmã kâ 'dĩ 'ê õjílã ãngó nõ kâ trá ôdrãlé. Gõ'dá
mbârâkã Yésũ kâ 'díyî pã 'bá ró rî lạ̃vũ Ádãmã kâ trá gạ̃rạ̃ rî, gõ'dá ĩtí, tã gólâ ãgô
ãlô Yésũ Krístõ drí 'ẽlé ãmâ pãzó 'dĩ lạ̃vũ tã tã õnjí gólâ âfí 'bá tãlâ tã õnjí Ádãmã kâ
rî 'bá yí kâ drị̃ị̃ sĩ. Â'dô bê trá ĩtí rî, õjílã ndrĩ gólĩyî ngá fẽfẽ ngá pãpã kâ gólâ Ôvârí
drí âfẽlé drílĩyî drị̃-bạ́lạ́yị̃ sĩ õdrã Yésũ kâ sĩ, ã'dô ró bê Ôvârí drí gólĩyî 'bãzó â'dólé
tã mbị̃ 'bá ró rî ûsú 'bá rî, â'dô ĩyî rĩ'á tã pạ̃tị̃ị̃ ró zãâ gbạ́dú kúmú ró Yésũ bê 'bũû
'álâ.
18 Ĩtí rî, tã õjílã ãlô kâ îjõ rû trá õjílã drí ndrĩ. Tã õnjí Ádãmã kâ 'bã õjílã ndrĩ trá
rĩlí lâŋõ Ôvârí kâ njĩ̃lị́. Gõ'dá tã tãndí gólâ Yésũ drí 'ẽlé íyî õdrã sĩ fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drị̃ị̃ rî
înjî õjílã trá lâŋõ tã õnjí kâ 'ásĩ gólĩyî drí rĩzó bê zãâ gbạ́dú ró Ôvârí bê.
19 Yésũ ĩ'dî rĩ'á õjílã ãlô gólâ rĩ 'bá kárá rĩ'á cé tã mbị̃ Ôvârí kâ rî 'bá yî 'ẽlé rî ĩ'dî.
Bê trá ĩtí rî, Ôvârí îcâ trá õjílã 'bãlé ndrĩ â'dólé mbịmbị ró yí lị̃fị tãlâ tã mbị̃ 'ẽ'ẽ Yésũ
kâ tãsĩ, kpá õzõ tã õnjí Ádãmã kâ drí õjílã ndrĩ 'bãrẽ â'dólé tã õnjí 'bá ró rî kâtí.
20 Õzõ tã 'bã'bã Ôvârí kâ Músạ̃ sĩ rî 'bá yî õ'bã ãmâ kô â'dólé mbịmbị ró rî, ngã
gõ'dá gólâ âfẽ tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî kó ã'dô tãsĩ õjílã drí 'ẽlé yã? Ôvârí âfẽ tã 'bã'bã rî
'dĩ 'bá yî õjílã drí tã nị̃zó bê dódó kĩ, yĩ 'ê tã õnjí trá Ôvârí rú. Õzõ kpálé tã õnjí lị̃pị̃
bê trá âcálé dũû rî, mbârâkã pị̃pị̃sị́lị́ tãndĩ Ôvârí kâ rî kâ drí kpá lị̃pị̃zó lạ̃vũlị́ kôrô tã
gólĩyî tã õnjí 'dĩ 'bá yí kâ rî yî drị̃ị̃ sĩ.
21 Ĩtí õjílã ndrĩ 'ê ĩyî tã õnjí gõ'dá ôdrãzó ĩyî tãlâ tã õnjí rî 'dĩ 'bá yî drí sĩ. Gõ'dá
mbârâkã Ôvârí rî pị̃pị̃sị́lị́ tãndĩ kâ rĩ'á ãmbá lạ̃vũlị́ kôrô. Gólâ rĩ'á drị̃-bạ́lạ́yị̃ ró õjílã
'bãlé â'dólé mbịmbị ró yí lị̃fị Kúmú Yésũ Krístõ sĩ, ã'dô ró bê gólâ drí ãmâ 'bãzó rĩlí
zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó.

6

Tã Póõlõ drí tã ịsũ ányâ õjílã kâ lôtózó â'dô-â'dô ãlô ró Yésũ bê rî tãsĩ rî

1 Õzõ tã õnjí dũû õjílã kâ rî õ'bã Ôvârí trá pị̃pị̃sị́lị́ tãndĩ íyíkâ â'dálé gólĩyî drí rî,
õjílã ãzâ ãlô ãnî lãfálé sĩ â'dô tã ịsũ'á kĩ, "'Dõvó mã õrî rĩ'á tã õnjí 'ẽlé ĩ'dî rõô, ã'dô
ró bê Ôvârí drí îcázó tã õnjí dũû ãmákâ 'dĩ 'bá yî âyélé tãlâ pị̃pị̃sị́lị́ tãndĩ gólâkâ 'dĩ
sĩ."
2 Tã-drị̃ lôgõ ámákâ tã 'dî tãsĩ rî kĩ, rĩ'á ngbá ányâ lâ ró. Â'dó kô mbị̃ ãmâ drí rĩzó
rĩ'á tã õnjí 'ẽlé. Îcâ trá ãmâ drí rĩzó ãmâ nyãányâ ndrẽlé õjílã mvá gólĩyî îcá 'bá rĩ'á
tã tã õnjí 'ẽzó rî gãlé dó rî yî ró. Mbârâkã Yésũ kâ fû mbârâkã tã tã õnjí 'ẽ 'bá ãmâ
'ẽlé rî kâ trá.
3 Nĩ ịsũ tã tã bãbãtízĩ kâ tãsĩ. Íîbábátízã ãmâ bê â'dólé ngá ãlô ró Yésũ bê rî, rĩ'á
tã â'dâ 'î kĩ, mã drã trá Yésũ bê.
4 Gõ'dá nĩngá sĩ, íîbábátízã ãmâ bê rî, rĩ'á ókĩzõ ó'bã ãmâ kpá 'bú 'á Yésũ bê ãlô.
'Dĩî 'bã tã tã õnjí 'ẽ kâ â'dólé mbârâkã ãkó ãmâ pẽlé. Ĩtí ãmâ bê trá ngá ãlô ró Yésũ
bê, gõ'dá õzõ Ôvârí drí Yésũ rî 'ẽzó trá lîdrílí õdrã 'ásĩ mbârâkã ãmbá íyíkâ sĩ 'dî tí
rî, 'dĩî gólâ 'ê ãmâ kpá drị̃ âdĩlí vólé tã õnjí 'ásĩ gõ'dá rĩlí ãngó nõ 'á õjílã ó'dí ró.
5 Gõ'dá mã â'dô bê trá ngá ãlô ró Yésũ bê gólâ rî õdrã sĩ rî, ãmâ gõ'dá kpá ngá ãlô
'î gólâ bê gólâ rî lîdrî-lîdrî sĩ. Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, ãmâ trá ngbãângbânõ õjílã ó'dí gólĩyî
îcá 'bá tã õnjí gãlé dó rî 'bá yî ró.

6 Gõ'dá mã nḭ̃ trá dódó kĩ, úfû â'dô-â'dô ãmákâ ą̃kû rî trá vólé fê lą̃lḭ̃-lą̃lḭ̃ drḭ̃ḭ̃ Yésũ
bê. Ôvârí 'ê tã trá ĩtí, ã'dô ró bê Yésũ rî mbârâkã drí tã trõzó bê mbârâkã tã õnjí
ãmákâ rî 'bá yí kâ drḭ̃ḭ̃ sĩ. Ngbãângbânõ rî, mã îcâ trá tã njĩlí tã gólĩyî tã õnjí ró rî
'bá yî gãzó dó.
7 Ĩtí rî, íînjî ãmâ trá mbârâkã tã õnjí ãmâ drḭ̃ḭ̃ rî kâ 'ásĩ, õzõ ãvõ drí îcárẽ tã õnjí
'ẽlé kô rî kâtí.
8 Tãlâ mã drã trá ngá ãlô ró Yésũ bê ĩtí, mã nḭ̃ trá ngbãângbânõ kĩ, mã â'dô kpá
rĩ'á kpãkã ãlô gólâ bê zãâ gbą́dú zãâ.
9 Nĩ ndrê drẽ, mã nḭ̃ trá kĩ, Ôvârí 'ê Yésũ trá lîdrílí õdrã 'ásĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ
rî, gólâ trá rĩ'á 'bũû 'álâ. Îcá gõ'dá kô gólâ drí drãzó kpá ó'dí. Ĩtí rî, õdrã gõ'dá trá
cú ĩtí mbârâkã ãkó tã trõzó gólâ drḭ́gą́ sĩ.
10 Gõ'dá gólâ drã bê fê lą̃lḭ̃-lą̃lḭ̃ drḭ̃ḭ̃ rî, gólâ drã 'dî õjílã pãlé ngbá tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá
yî 'ásĩ. Gõ'dá lîdrî-lîdrî Yésũ kâ õdrã 'ásĩ rî tãsĩ rî, gólâ rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró ãndrõ nô,
rĩ'á Ôvârí bê ngá ãlô ró.
11 Ĩtí, nĩ ndrê tã õnjí lôvókô gólĩyî rĩ 'bá ãnî lâsélé õzõ ngá gólĩyî ãvõ ró rî kâtí
mbârâkã ãkó tã trõzó ãnî drḭ́gą́ sĩ. 'Dõvó nĩ ndrê ãnî nyãányâ õjílã ó'dí ró ngĩî rĩrĩ
gólâ sḭ́sḭ́ rî kâ drḭ̃ḭ̃ sĩ, tãlâ nĩ rî ró bê rĩ'á Ôvârí rî ḭ̃njḭ̃lḭ́ ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê.
12 Bê trá 'dĩî rî kâtí rî, nĩ âyê tã lôvókô gólĩyî rĩ 'bá ãnî lâsélé nĩ'á tã õnjí 'ẽlé rî 'bá
yî kô ãnî pẽlé. Nĩ âyê tã lôvókô ãnî rú'bą̃ ĩnyĩrĩkõ kâ ãnî 'bãlé tã õnjí 'ẽlé ã'dô tãsĩ
yã? Ãnî rú'bą̃ ĩnyĩrĩkõ rĩ'á cé ngá tãkó gólâ îcá 'bá cú drãlé rî ĩ'dî.
13 Nĩ âyê ãnî nyãányâ kô â'dólé rĩlí mbârâkã tã ányâ lôvókô kâ rî 'bá yî zẽlé, tã lâ
õzó ĩyî kô ãnî 'bãâ tã õnjí ró rî 'bá yî 'ẽlé Ôvârí rú ãnî rú'bą̃ ĩnyĩrĩkõ sĩ. Nĩ 'bã bê-rî
ãnî nyãányâ nyé Ôvârí drḭ́gą́, ã'dô ró bê gólâ drí ãnî 'bãzó â'dólé õzõ õjílã ó'dí gólĩyî
lîdrí 'bá trá õdrã 'ásĩ rî 'bá yí kâtí. Nĩ âyê Ôvârí cé ãnî 'bãlé tã gólĩyî tãndí ró rî 'bá
yî 'ẽlé cé ĩ'dî ãnî rú'bą̃ ĩnyĩrĩkõ sĩ ndrĩ.
14 Nĩ âyê tã õnjí kô d̃ḭ̃lḭ́ kôrô ãnî drḭ̃ḭ̃ sĩ, ãnî lḭ́pḭ̃ ró ãlôwálâ. Nĩ ndrê drẽ, nĩ rí drẽ
kô tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá 'ẽlé Músą̃ sĩ rî zẽlé. Ôvârí 'bã ãnî trá â'dólé õjílã
íyíkâ ró cú ĩtí p̃ḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ tãndĩ íyíkâ sĩ. Gõ'dá gólâ rî mbârâkã âfẽlé ãnî drí tã õnjí gãzó
dó.
15 Tã ángô rî ĩ'dî mbḭ̃mbḭ̃ 'ẽlé yã? Õjílã ãzâ tã ḭ̃sũ ányâ bê rî â'dô lôgõ'á lâ kĩ, "'Dõvó
mã õrî rĩ'á tã gólĩyî õnjí ró rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî, tãlâ îcá kô ãmâ drí tã gólĩyî Ôvârí kâ
'bãlé ãmâ drí 'ẽlé ã'dô ró bê yí drí ãmâ pãzó rî 'bá yî 'ẽlé. Gólâ 'bã tã trá ãmâ pãzó
cú ĩtí tãlâ p̃ḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ tãndĩ gólâkâ 'dĩ sĩ." Gõ'dá pą̃tḭ́ḭ̃ ró, tã ḭ̃sũ rî 'dĩ rĩ'á ányâ lâ 'î.
16 Gõ'dá õzõ nĩ õfẽ ãnî nyãányâ trá tã õjílã ãzâ kâ rõlé cé ĩ'dî rî, 'dĩî gólâ dḭ̃ trá
kôrô ãnî drḭ̃ḭ̃ sĩ. Nĩ â'dô trá rą̃gḭ́ḭ̃ gólâkâ ró. Ĩtí rî, õzõ nĩ õfẽ ãnî nyãányâ trá tã õnjí
gólĩyî sũ 'bá kô Ôvârí rú rî 'bá yî 'ẽlé rî, gõ'dá 'dĩî nĩ â'dô trá mbârâkã tã õnjí rî 'dĩ
'bá yí kâ zẽlé. Gõ'dá tã õnjí rî 'dĩ 'bá yî â'dô ãnî îzã'á. Ôvârí â'dô kpá ãnî gã'á dó
zãâ. Gõ'dá õzõ nĩ õfẽ ãnî nyãányâ cú Ôvârí drí, rĩzó tã gólâkâ rõlé ĩ'dî rî, 'dĩî nĩ â'dô
â'dó'á drḭ-ãcê gólâkâ zẽlé, gõ'dá nĩ â'dô â'dó'á õjílã mbḭ̃mbḭ̃ gólâkâ rî 'bá yî ró.
17-18 Gõ'dá mã 'ê ãwô-ĩtí ãmbá Ôvârí drí ãnî tãsĩ, tãlâ nĩ âdĩ drḭ̃ trá vólé tã õnjí
ãníkâ rî 'bá yî 'ásĩ, tãlâ tã õnjí 'dĩ 'bá yî õzó gõ'dá kpá kô d̃ḭ̃ḭ̃ ãnî drḭ̃ḭ̃ sĩ ãnî ômbélé
ó'dí. Nĩ âdĩ ãnî trá âgõlé Ôvârí ngálâ tã gólâkâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî p̃ḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ ãlô rî sĩ, â'dô
tã pą̃tḭ́ḭ̃ gólĩyî ãnî îmbázó trá ĩ'dî sĩ lâ rî 'bá yî vó ró. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, tã gólĩyî
rĩ 'bá d̃ḭ̃lḭ́ kôrô ãnî drḭ̃ḭ̃ sĩ 'dî 'bá yî rĩ'á ĩyî tã mbḭ̃ Ôvârí kâ ró rî 'bá yî ĩ'dî.
19 Má âtâ úlḭ́ ãnî drí trą̃ úlḭ́ mãnĩgõ â'dózó rą̃gḭ́ḭ̃ tã õnjí kâ ró rî tãsĩ, ã'dô ró bê ãnî
pãlé úlḭ́ ámákâ nõ 'bá yî tã ífí lâ yî nḭ̃zó bê tãndí ró. Sḭ́sḭ́ rî, nĩ fẽ ãnî nyãányâ trá rą̃gḭ́ḭ̃
kâtí rĩ'á tã õnjí ró ãnyĩ kâ gólĩyî tã lôvókô ãníkâ drí ãnî âsélé trá rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî 'ẽlé

ĩ'dî. Nĩngá sĩ rî, nĩ rî trá rĩ'á tã gólĩyî õnjí ró rî 'bá yî 'ẽlé rõô ĩ'dî. Nĩ gã dó tã Ôvârí kâ rî 'bá yî 'ẽlé. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, 'dõvó nĩ fẽ ãnî nyãányâ Ôvârí drí pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ, tãlâ nĩ rî ró bê rĩ'á cé tã gólâkâ mbĩmbĩ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî, õjílã tãndí gólâkâ rî 'bá yî ró. Tã gólĩyî rĩ 'bá dĩlĩ kôrô ãnî drĩĩ sĩ 'dî 'bá yî rĩ'á ĩyî tã mbĩ Ôvârí kâ ró rî 'bá yî ĩ'dî.

20 Sĩsĩ ãnî drí â'dózó drẽ rãgĩĩ tã õnjí kâ ró rî, tã mbĩmbĩ gólĩyî Ôvârí kâ ró rî 'bá yî dĩ drẽ kô kôrô ãnî drĩĩ sĩ.

21 Kãyĩ rî 'dĩ 'bá yî sĩ rî, tã tãndí gólĩyî ãnî drí ûsúlĩ rî 'bá yî ã'dô 'î, tã õnjí gólĩyî ãnî drí 'ẽlé trá rî 'bá yî 'ásĩ yã? Tã tãndí yû'dãwã. Ngá ãnî drí ûsúlĩ rî rĩ'á cé ãnyĩ ĩ'dî lãŋõ bê Ôvârí drĩgã sĩ.

22 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, Ôvârí tĩ ãnî drĩ trá mbârâkã rãgĩ tã õnjí kâ rî kâ 'ásĩ. Gõ'dá gólâ trõ ãnî trá 'bãlé õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã tãndí ró rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî íyî ãtĩzó rî 'bá yî ró. Ngbãângbânõ rî, nĩ â'dô trá rãgĩĩ Ôvârí kâ ró. Gõ'dá ĩtí rî, gólâ â'dô kpá ãnî 'bã'á â'dólé rĩlí zãâ gbãdú ãdũkũ ãkó yí bê.

23 Nĩ ndrê drẽ, õjílã gólâ rĩ 'bá íyíkâ rĩ'á tã õnjí 'ẽlé ĩ'dî rî â'dô íyíkâ cé õdrã ûsú'á ĩ'dî. Ĩtí rî, Ôvârí â'dô gólâ rî gã'á dó zãâ gbãdú. Gõ'dá õjílã gólâ íyî nyãányâ fẽ 'bá Ôvârí drí pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ rî tãsĩ rî, Ôvârí â'dô ngá fẽfẽ fẽ'á gólâ drí drĩ-bãlãyĩ ró â'dólé gólâ rî 'bãlé rĩlí ngá ãlô ró Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê zãâ gbãdú ãdũkũ ãkó.

7

Tã tã 'bã'bã Ôvârí kâ ãmâ drí 'ẽlé rî 'bá yî tãsĩ rî

1 Ámâ ãdrúpĩ yî ámâ îzó yí bê, má nĩ trá kĩ, ãnî rĩ'á õjílã gólĩyî tã tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá õjílã drí 'ẽlé rî kâ nĩ 'bá rî 'bá yî ĩ'dî. Ĩtí rî, 'dõvó nĩ ĩsũ tã dódó tã tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yí kâ 'ẽ'ẽ lâ tãsĩ. Îcâ trá cé õjílã drí tã tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yí kâ 'ẽzó ĩ'dî drẽ gólâ bê rĩ'á zãâ lédrẽ-lédrẽ ró rî.

2 Tã lãgĩ kâ rî tã 'dî â'dálé ãmâ drí. Gõ'dá â'dô tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî vó ró rî, îcâ trá õkó jó kâ drí ágó lâ rî ĩnĩĩlĩ, tãlâ rĩzó bê ágó rî 'dĩ bê ngá ãlô ró kãyĩ gólĩyî ágó rî 'dĩ kâ â'dózó drẽ zãâ lédrẽ-lédrẽ ró rî 'bá yí kâ sĩ.

3 Gõ'dá õzõ gólâ rî ágó 'dĩ õdrã trá rî, 'dĩî gólâ trá rĩ'á drĩ-bãlãyĩ ró tã 'bã'bã gólĩyî drí rĩzó rĩlí ágó lâ 'dĩ bê ngá ãlô ró 'dĩ kâ 'ásĩ. Nĩ ndrê drẽ, õzõ õkó ãlô ãâyê ágó lâ gólâ â'dó 'bá drẽ bê lédrẽ-lédrẽ ró rî trá gõzó ngãlé íyî dĩlí gãrã drĩĩ ãyĩlĩ ãgô ãzâ vólé kpá ágó ró rî bê rî, 'dĩî áâ'dô tã kĩ'á gólâ rú â'dólé gólâ rî zĩlĩ tã õnjí tẽtẽ 'bá ró. Gõ'dá õzõ ágó lâ 'dĩ õdrã trá drã rî, 'dĩî gólĩyî câ lãgĩ lãfâ trá. 'Dĩî vósĩ rî, õzõ õkó rî 'dĩ ũûsû íyîngá ágó ãzâ trá trõlé rî, 'dĩî gólâ îcá gõ'dá kô zĩlĩ tã õnjí tẽtẽ 'bá ró.

4 Ámâ ãdrúpĩ yî ámâ îzó yí bê, tã ãníkâ rî rĩ'á õzõ 'dĩî rî kâtí. Tãlâ Yésũ drãlé bê rî, â'dô trá kpá õzõ nĩ drã trá 'dũwã gólâ bê rî kâtí, gõ'dá â'dô kpá trá õzõ nĩ drã trá tã tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí drí âfẽlé trá Músã sĩ rî 'bá yí kâ tãsĩ rî kâtí. Ĩtí rî, Ôvârí yĩ drĩ trá ãnî rú sĩ tã 'ẽ'ẽ tã 'bã'bã 'dî 'bá yí kâ 'ásĩ, ã'dô ró bê ãnî drí rĩzó tã gólĩyî Yésũ kâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Gõ'dá nĩ â'dô trá ngá ãlô ró Yésũ gólâ lîdrí 'bá trá õdrã 'ásĩ rî bê, ã'dô ró bê ãnî drí îcázó rĩ'á Ôvârí rî gógó ĩnĩĩlĩ tã mbĩmbĩ gólâkâ rî 'bá yî 'ẽ'ẽ lâ yî sĩ.

5 Sĩsĩ rî, mã ũjũlĩ bê tã tãndí 'ẽlé mbârâkã ãmákâ sĩ rî, tã õnjí lôvókô ãmákâ rî 'bá yî dĩ trá kôrô ãmâ drĩĩ sĩ. Gõ'dá mã nĩlĩ bê tã ángô rî 'bá yî ĩ'dî Ôvârí drí 'bãlé ãmâ drí 'ẽlé rî, mã lẽé kô tã 'ẽlé tã 'bã'bã 'dî 'bá yî vó ró. Ĩtí rî, mã rî trá rĩ'á tã õnjí ró rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî rõô. Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, lãŋõ Ôvârí kâ lãsĩ sĩ rî trá 'ẽ'á â'délé ãmâ drĩĩ.

6 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, Ôvârí ĩnjî ãmâ trá vólé tã gólĩyî tã 'bã'bã 'dî 'bá yí kâ rî 'ásĩ. Mã âcâ gõ'dá trá õzõ õjílã ãvõ ró rî 'bá yí kâtí tã tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yí kâ tãsĩ Yésũ rî õdrã sĩ. Bê trá ĩtí rî, mã îcâ trá drĩ-bãlãyĩ ró tã 'ẽlé Ôvârí drí lãtĩ gólâ ó'dí

ró rî sĩ, ã'dô ró tã gólĩyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí ãmâ pãzó 'ẽlâ rî vó ró. Mã âyê tã gólĩyî ãmâ drí 'ẽ'á 'ẽlâ Ôvârí drí cú ĩtí mbârâkã ãmâ nyãányâ kâ sĩ tã 'bã'bã Ôvârí kâ gólĩyî îgĩlí trá ạ̃kû ró rî vó ró rî trá.

7 Ngá tã rî 'dĩ drí îmbálé ãmâ drí rî ã'dô 'î yã? Tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî 'bá yî 'bã ãmâ trá tã õnjí 'ẽlé yã? Â'dó ĩtí kô ãlôwálâ! Tã 'bã'bã Ôvârí kâ â'dâ tã trá má drí, tã gólĩyî ángô rî 'bá yî ĩ'dî õnjí lâ yî ró 'ẽlé yã. Nĩ ndrê drẽ, õzõ tíkó má ã'dô trá cú ĩtí tã 'bã'bã Ôvârí kâ ãkó kĩ'á nĩ rî, mã õlẽ ngá õjílã ãzâ 'bá yí kâ kô ãmâ nyãányâ drí rî, tíkó má îcá kô ṇ̃ĩlâ kĩ, ngá õjílã ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yî lôvó lâ 'bã'bã rĩ'á tã õnjí 'î.

8 Gõ'dá tã õnjí lôvókô ámákâ rî 'bá yî 'bã mâ trá rû jãlé tã õnjí 'ẽlé, â'dó kô tã 'bã'bã 'dî vó ró. Má lẽ tã trá rõô ḷ̃ĩf̃ı̨ 'bãzó ngá gólĩyî õjílã ãzâ 'bá yí kâ ró 'dĩ 'bá yî drı̃ı̨̃. Tíkó õzõ tã 'bã'bã ã'dô kô'dáwá ĩtí lâ 'dĩ kâtí rî, má îcá kô tã ịsũ ámákâ rî 'bãlé ngá õjílã ãzí kâ 'dĩ 'bá yî drı̃ı̨̃.

9 Sísı̨ rî, má nı̃ı̨ kô kĩ, tã gólĩyî ángô rî ĩ'dî Ôvârí drí 'bãlé má drí 'ẽlé ngãtá tã ángô rî 'bá yî ĩ'dî gólâ drí 'bãlé má drí 'ẽlé kô rî. Má ịsũ tã trá ányâ ró kĩ, mâ rĩ'á õjílã tãndí 'î. Gõ'dá nĩngá sĩ, má nı̃ tã bê tã 'bã'bã 'dî 'bá yî tãsĩ rî, gõ'dá má drí võ lâ ûsúzó kĩ, má 'ê tã õnjí ró rî 'bá yî trá tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî rú.

10 Gõ'dá má ûsû võ lâ kpá kĩ, tã õnjí ámákâ rî 'bá yî câ ãmâ lãfálé trá Ôvârí bê. Má ịsũ tã trá ányâ ró kĩ, tã 'bã'bã 'dî 'bá yî â'dô îcá'á ámâ pãlé rĩlí rĩ'á tã gólĩyî mbı̣̃mbı̣̃ rî 'bá yî 'ẽlé lâŋõ ãkó, ĩtí rî, má drí îcázó rĩlí zãâ gbạ̃dú ró Ôvârí bê. Gõ'dá 'é rû kô â'dólé ĩtí. Gõ'dá má ûsû võ lâ kĩ, tã tã 'bã'bã 'dî 'bá yí kâ 'ẽ'ẽ lâ îcá kô ámâ pãlé. Tã pạ̃tı̃ı̨̃ ró, Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á má drí.

11 Má ịsũlı̨ bê tã tã 'bã'bã 'dî 'bá yî tãsĩ rî, tã lôvókô ámákâ rî 'bá yî drí ngãzó rĩ'á ámâ âdólé, ã'dô ró bê má drí rû jãzó tã õnjí ró rî 'bá yî 'ẽlé tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî rú. Tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, má ịnjı̃ı̨ tã Ôvârí kâ rî 'bá yî kô. Ĩtí rî, lâŋõ õdrã kâ trá njãâ â'délé má drı̃ı̨̃.

12 Gõ'dá tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé ãmâ drí 'ẽlé rî 'bá yî rĩ'á tãndí ró tã mbı̣̃ Ôvârí kâ rî 'bá yî â'dálé ãmâ drí.

13 Ĩtí rî, â'dó kô tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî ĩ'dî ámâ 'ẽ 'bá tã õnjí 'ẽlé â'dólé lâŋõ Ôvârí kâ õdrã kâ drí 'ẽzó 'ẽ'á â'délé má drı̃ı̨̃. Gõ'dá rĩ'á tã lôvókô ámákâ gólĩyî rĩ 'bá ámâ 'bãlé tã õnjí 'ẽlé rî ĩ'dî. Ĩtí rî, tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'dĩ 'bá yî nyãányâ lâ rĩ'á tãndí ró, gõ'dá tã lôvókô ámákâ drí ámâ 'bãzó ịnjı̃ı̨-ịnjı̃ı̨ lâ gãlé dó. Gõ'dá má 'ê tã õnjí bê rî, tã 'bã'bã tãndí 'dĩ 'bá yî â'dâ tã má drí kĩ, tã õnjí gólĩyî má drí 'ẽlé rî 'bá yî rĩ'á pạ̃tı̃ı̨̃ õnjí tẽtẽ lâ ró. Gõ'dá má ûsû võ lâ kĩ, tã õnjí tẽtẽ ámákâ 'dĩ 'bá yî îzã mâ trá Ôvârí rî ḷ̃ĩf̃ı̨ drı̃ı̨̃ 'á.

Tã rû fũfũ ãmâ 'â kâ tã õnjí 'ẽ'ẽ tãsĩ rî

14 Ãmâ ndrĩ, mã nı̃ trá kĩ, tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí kâ 'dĩ 'bá yî rĩ'á tã gólĩyî Ôvârí drí âfẽlé ãmâ drí Líndrí Tãndí íyíkâ rî sĩ rî ĩ'dî. Gõ'dá mâ rî gógó tãsĩ rî, tã lôvókô ámákâ rî 'bá yî dı̣̃ trá má drı̃ı̨̃ sĩ. Ĩtí rî, má â'dô trá rạ̃gı̃ı̨̃ gólâ îcá 'bá tã õnjí 'ẽlé rî ró.

15 Má nı̃ı̨ kô tãlâ ã'dô 'î má drí rĩzó tã 'dî 'bá yî 'ẽlé rî. Má îcá gõ'dá kô tã tãndí má drí lẽlé rî 'bá yî 'ẽlé. Má rî bê-rî tã õnjí gólĩyî má drí lẽlé kó kô 'ẽlâ rî 'ẽlé ĩ'dî.

16 Ĩtí rî, má nı̃ trá kĩ, tã gólĩyî má drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî rĩ'á ĩyî õnjí ró. Gõ'dá má lẽé kpá kô 'ẽlâ ĩyî, tãlâ má nı̃ trá kĩ, tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî 'bá yî rĩ'á 'dó tãndí ró mbı̣̃mbı̣̃.

17 Gõ'dá Ôvârí 'bãlé bê mâ trá â'dólé õjílã ó'dí ró, tã 'dî tãsĩ rî, â'dó kô ámâ nyãányâ ĩ'dî gólâ lẽ 'bá tã õnjí 'ẽlé rî, gõ'dá tã lôvókô má 'á rî drẽ zãâ mbârâkã bê rõô ámâ 'bãlé tã õnjí 'ẽlé.

18 Gõ'dá tã lôvókô gólĩyî má 'á 'dĩ 'bá yî rĩ'á járá'bítí õnjí ró cú ĩtí tã mbı̨̃mbı̨̃ ãkó
ĩyî 'á. Má lẽ trá rõô tã mbı̨̃mbı̨̃ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî, tãlâ mâ trá õjílã Ôvârí kâ ĩ'dî, gõ'dá
mâ rĩ'á cú ĩtí mbârâkã ãkó 'ẽzó lâ ĩyî gbõ ĩtí lâ 'dĩ kâtí.
19 Nĩ ndrê drẽ, má 'é tã tãndí gólĩyî má drí lẽ'á 'ẽlâ rî 'bá yî kô, gõ'dá rĩ'á bê-rî tã
õnjí gólĩyî má drí lẽ'á 'ẽlâ kô rî 'bá yî ĩ'dî má drí rĩ'á 'ẽlâ.
20 Gõ'dá má lẽé bê kô pã̧tı̨̃ı̨̃ tã õnjí 'dĩ 'bá yî 'ẽlé rî, tã rî 'dĩ rî â'dálâ kĩ, ámâ nyãányâ
â'dó kô cé ĩ'dî ãlô rĩ 'bá rĩ'á tã õnjí 'dĩ 'bá yî 'ẽlé gbõ ĩtí lâ 'dĩ kâtí. Rĩ'á mbârâkã tã
õnjí lôvókô kâ má 'á rî 'bã mâ nĩ 'ẽlâ.
21 Nĩ ndrê drẽ kpá, õzõ má õlẽ trá tã mbı̨̃mbı̨̃ 'ẽlé rî, tã õnjí lôvókô má 'á rî ã̧sı̨̃ lã̧tı̨̃
lâ trá ndũû má drí 'ẽzó lâ.
22 Tã ı̨̃sũ ámákâ 'á rî, má nı̨̃ tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'dĩ 'bá yî trá rĩ'á ĩyî tãndí ró má drí
'ẽlé. Má lẽ tã 'bã'bã rî gólâkâ 'dĩ 'bá yî trá rõô.
23 Õzõ kpálé ĩtí rî, mbârâkã ngĩĩ lâ ãzâ bê rĩ'á má 'á, 'dĩĩ rĩ'á mbârâkã tã õnjí lôvókô
ámákâ rî 'bá yî drí lôfílí nĩ rî ĩ'dî. Mbârâkã rî 'dĩ rî rû fũlı̨̃ tã ı̨̃sũ tãndí ámákâ bê, tãlâ
tã õnjí lôvókô ámákâ 'dĩ õtrõ ró tã bê má drĩ̧gı̨̃ sĩ.
24 Mâ rĩ'á tã ı̨̃sũ ró ãmbá! Mâ trá rĩ'á cú ĩtí mbârâkã ãzâ ãkó tã tãndí 'ẽzó ĩ'dî sĩ lâ.
Ĩtí rî, ã'dî â'dô ámâ âtĩ'á nĩ vólé mbârâkã tã lôvókô kâ gólâ ámâ 'bã 'bá tã õnjí 'ẽlé
nõ 'ásĩ yã? Mbârâkã rî 'dĩ îcâ trá ámâ îzãlé.
25 Má lûyı̨̃ Ôvârí rõô, tãlâ gólâ ĩ'dî îcá 'bá ró ámâ pãlé tã ã̧ngı̨̃ 'dĩ 'ásĩ Kúmú ãmákâ
Yésũ Krístõ sĩ.
Gõ'dá ĩtí rî, tã ámákâ rĩ'á nõtí. Má 'bã mâ trá rĩ'á tã Ôvârí kâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî, â'dô
tã 'bã'bã gólâkâ rî 'bá yî vó ró. Gõ'dá tã lôvókô ámákâ rî 'bá yî ômbê mâ kpá â'dólé
tã õnjí tẽtẽ 'ẽlé.

8

Tã tã rĩrĩ kâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ vó ró rî tãsĩ

1 Gõ'dá ãwô-ĩtí ãâ'dô Ôvârí drí, gólâ ndrê ãmâ nyé õjílã mbı̨̃mbı̨̃ ró tã lẽlẽ Yésũ
Krístõ 'á rî sĩ. Bê trá ĩtí rî, ngbãângbânõ tã õnjí gõ'dá trá yû'dã̧wã̧ Ôvârí drí tã kĩzó
ãmâ rú tã lâ tãsĩ.
2 Sı̨̃sı̨̃ rî, tã lôvókô ãmákâ gólĩyî ãmâ 'bã 'bá trá tã õnjí tẽtẽ 'ẽlé rî dı̨̃ trá kôrô ãmâ
drı̨̃ı̨̃ sĩ. Ĩtí rî, lâŋõ õdrã kâ trá 'ẽ'á â'délé ãmâ drı̨̃ı̨̃. Gõ'dá lé ĩtí rî, Líndrí Tãndí Ôvârí
kâ înjî ãmâ trá tã rî 'dĩ 'ásĩ. Gólâ 'bã ãmâ trá rĩlí õjílã Ôvârí kâ ró, tãlâ mã â'dô trá
ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê.
3 Nĩ ndrê drẽ, tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí kâ 'bãlé trá ãmâ drí 'ẽlé rî 'bá yî rĩ'á mbârâkã
ãkó ãmâ 'bãlé tã tãndí Ôvârí kâ rî 'bá yî 'ẽlé, tãlâ ãmâ nyãányâ rĩ'á cú ĩtí mbârâkã
ãkó tã lôvókô gólĩyî ãmâ 'ẽ 'bá trá tã õnjí 'ẽlé rî 'bá yî gãzó dó. Gõ'dá Ôvârí pâ ãmâ
trá ĩ'dî íyî mvá Yésũ rî âjózó õjílã mvá ró, õzõ ãmâ gólĩyî rĩ 'bá tã õnjí 'ẽlé rî 'bá yí
kâtí. Ĩtí rî, Yésũ îcâ trá drãlé ãmâ tãsĩ tã õnjí ãmákâ trõlé vólé. Lâŋõ tã õnjí ãmákâ
rî kâ 'dê trá gólâ drı̨̃ı̨̃ ãmâ võ 'á.
4 Ôvârí 'ê tã 'dî ĩtí, tãlâ Yésũ sĩ ãmâ gólĩyî rĩ 'bá tã gólĩyî tã lôvókô ãmákâ drí lẽlé
'ẽlé rî âyélé vólé tã gólĩyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí lẽlé rî 'ẽlé rî, mã îcâ trá tã tãndí
ndrĩ gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé õjílã drí 'ẽlé rî 'bá yî 'ẽlé.
5 Gõ'dá nĩ ndrê drẽ kpá, õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã lôvókô ĩyíkâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî â'dô lâ vó
ró rî 'bá yî, rî ĩyî 'dĩ cé rĩ'á tã lôvókô gólĩyíkâ gólĩyî 'bã 'bá trá 'ẽlâ rî 'bá yî tã lâ ı̨̃sũlı̨̃
ĩ'dî. Gõ'dá õjílã gólĩyî 'dẽ 'bá ĩyíkâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ vó rî 'bá yî, rî ĩyíkâ rĩ'á tã
gólĩyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí lẽlé gólĩyî drí 'ẽlé rî tã lâ yî ı̨̃sũlı̨̃ ĩ'dî.
6 Gõ'dá kpá õjílã gólĩyî tã ı̨̃sũ ĩyíkâ 'bã 'bá â'dólé â'dô tã lôvókô ĩyíkâ rî 'bá yî 'ẽzó
ĩ'dî rî 'bá yî, â'dô lâŋõ Ôvârí kâ õdrã kâ ŋã'á ĩyî drı̨̃ı̨̃. Gõ'dá gólĩyî rĩ 'bá ĩyíkâ tã ı̨̃sũ

ĩyíkâ 'bãlé tã gólĩyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí lẽlé gólĩyî drí 'ẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî rî, â'dô ĩyî rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró zãã gbạ́dú tã ạ̃'dị́ sĩ Ôvârí bê.

7 Nĩ ndrê drẽ, õjílã gólĩyî rĩ 'bá rĩ'á tã õnjí 'ẽlé ĩ'dî â'dô tã lôvókô gólĩyíkâ drí gólĩyî sẽzó trá 'ẽlâ rî vó ró rî 'bá yî gã trá dó tã 'bã'bã Ôvârí kâ ịnjḭlị́, tãlâ gólĩyî 'bã ĩyî nyãányâ trá â'dólé ạ̃jú-'bá-ãzí Ôvârí kâ ró. Ĩtí rî, gólĩyî îcá kô rû jãlé tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî ịnjḭlị́ gõ'dá kpá 'ẽlé.

8 Gõ'dá õjílã lârâkô rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, tã gólĩyíkâ îcá kô Ôvârí rî 'bãlé â'dólé ãyĩkõ ró.

9 Gõ'dá ãnî tã â'dó kô õzõ 'dĩî rî kâtí. Tãlâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rĩ'á ĩ'dî ãnî 'á, gólâ îcâ trá 'dẽlé sịsị́ ãnî drí, gõ'dá gólâ îcâ kpá trá mbârâkã sõlé ãnî 'ásĩ, tãlâ tã lôvókô ãníkâ õzó kô dḭ̃ḭ̃ kôrô ãnî drḭ̃ḭ̃ sĩ ãnî 'bãlé tã õnjí 'ẽlé. Õzõ õjílã ãzâ ã'dô trá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'dĩ ãkó yí 'á rî, pạ̃tḭ̃ḭ̃ ró, õjílã rî 'dĩ â'dó kó kô krístõ 'bá 'î.

10 Õzõ gõ'dá Krístõ ã'dô bê rĩ'á ãnî 'á ĩtí rî, 'dĩî líndrí ãníkâ rî 'bá yî kpá bê rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró zãã gbạ́dú ró, tãlâ Ôvârí ndrê ãnî õjílã mbḭ̃mbḭ̃ ró, õzõ kpálé ãnî rú'bạ́ ãã'dô ôdrã'á tã õnjí drí rî.

11 Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'bã Yésũ Krístõ nĩ lîdrílí õdrã 'ásĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ, õzõ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí â'dózó trá ãnî 'á 'dĩ kâtí rî, Ôvârí â'dô kpá ãnî 'ẽ'á lîdrílí õdrã 'ásĩ rú'bạ́ ĩnyĩrĩkõ ó'dí rî sĩ mbârâkã Líndrí Tãndí íyíkâ rî kâ sĩ.

12 Ámâ ạ̃drúpḭ̃ yî ámâ îzó yí bê, trá ĩtí rî, rĩ'á îcâ-îcâ ró ãnî drí cé tã 'ẽlé rĩzó rĩlí tã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí rĩ'á lẽlâ rî 'ẽlé ĩ'dî â'dô lâ vó ró. Gõ'dá â'dó kô îcâ-îcâ ró ãnî drí rĩzó rĩlí tã gólĩyî ãnî drí lôvó lâ yî 'bãlé ĩ'dî ãnî drḭ̃ḭ̃, gõ'dá rĩ 'bá ãnî sẽlé vólé rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.

13 Õzõ õjílã ãzâ õrî trá cé rĩ'á tã tã lôvókô gólâkâ rî 'bá yî drí gólâ rî 'bãzó trá 'ẽlâ rî 'ẽlé ĩ'dî rî, ĩtí rî, gólâ trá pạ̃tḭ̃ḭ̃ njãã lâŋõ Ôvârí kâ õdrã kâ drí 'dẽzó gólâ drḭ̃ḭ̃ vẽlé lạ̃sị́ 'á zãã ạ̃dũkũ ãkó. Gõ'dá õzõ mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ ĩĩkî õjílã ãzâ 'bá yî trá tã õnjí gólĩyî tã lôvókô gólĩyíkâ gólĩyî sẽ 'bá vólé 'ẽlâ rî 'ẽlé rî 'ásĩ rî, ĩtí rî, gólĩyî â'dô rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró zãã gbạ́dú Ôvârí bê.

14 Gõ'dá õjílã gólĩyî pạ̃tḭ̃ḭ̃ Ôvârí rî mvá yî ró rî 'bá yî rĩ'á ĩyî õjílã gólĩyî Líndrí Tãndí gólâkâ âyé 'bá rĩ'á 'dẽlé sịsị́ gólĩyî drí tã 'ásĩ ndrĩ rî 'bá yî ĩ'dî.

15 Tã ãníkâ tãsĩ rî, Líndrí Tãndí gólâ Ôvârí drí âfẽlé trá ãnî drí rî, rí kô rĩ'á ãnî 'bãlé â'dólé rạ̃gḭ̃ḭ̃ ũrḭ̃ kâ ró kpá ó'dí. Ôvârí âfẽ Líndrí Tãndí íyíkâ gólâ ãnî 'bã 'bá â'dólé íyî mvá yî ró rî trá ãnî drí. Ĩtí rî, Líndrí Tãndí gólâkâ 'dĩ njḭ̃ lạ̃tḭ̃ trá trạ̃ ãnî drí gólâ rî zḭ̃zó “ ‘Tátá” ’.

16 Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'dĩ â'dâ tã kpá ãnî drí ãnî pḭ̃pḭ̃sị́lị́ 'ásĩ kĩ nĩ rî, pạ̃tḭ̃ḭ̃ ró, ãnî rĩ'á Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî.

17 Bê trá ĩtí rî, mã â'dô õrẽ gólĩyî Ôvârí drí tã lâ yî 'bãlé fẽlé íyî mvá yî drí rî ûsú'á ndrĩ, kpá õzõ gólâ drí õrẽ âfẽrẽ trá Yésũ Krístõ drí rî kâtí. Õzõ rû îzã gólĩyî ãlôlâ rĩ 'bá Krístõ rî 'ẽlé rî 'bá yî ã'dô ĩ'dî ngbãângbânõ rĩ'á ãnî 'ẽ'á rî, gõ'dá mã nḭ̃ trá kĩ, Ôvârí â'dô ãnî 'bã'á rĩlí yí bê 'bũû 'álâ zãã gbạ́dú, õzõ Krístõ drí rĩrĩ tólâ gólâ bê rî kâtí.

Tã lânjã gólĩyî Ôvârí drí 'ẽ'á âfẽlé ãmâ drí ḭ̃zạ́tú rî

18 Gõ'dá tã ịsũ ámákâ 'á rî, õzõ kpálé rû îzã ãngó drḭ̃ nô kâ rî 'bá yî ãã'dô rĩ'á rõô rî, rû îzã rî 'dĩ 'bá yî rĩ'á tã fínyáwá 'î, õzõ mã õtírĩ tã ịsũû tã lânjã ãmbá gólĩyî Ôvârí drí 'ẽ'á 'ẽlâ ãmâ õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî drí ḭ̃zạ́tú rî tãsĩ ndrĩ rî.

19 Gõ'dá ngá-tį̣ ndrĩ gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé ãngó nõ drḭ̃į̣ rî, rĩ'á ĩyî lḭ̃fḭ́ 'bã'bã bê ką̣yį̣
gólâ Ôvârí drí 'ẽzó tã â'dálé ngbálí-ngbálí kĩ õjílã ángô rî ĩ'dî rĩ'á gólâ rî mvá pạ̃tḭ̃į̣ ró
rî 'bá yî ĩ'dî yã rî.
20 Nĩ ndrê drẽ, ką̣yį̣ gólâ Ádãmã drí tã õnjí 'ẽzó rî sĩ rî, ngá-tį̣ gólĩyî ndrĩ ãngó drḭ̃į̣
nô kâ rî 'bá yî drí rû îzãzó âcálé bárábányá ró, tãlâ Ôvârí âyê tã 'dî rû 'ẽlé ĩtí 'dĩ,
gõ'dá gólâ nḭ̃ tã tãndí gólâ drí 'ẽ'á 'ẽlâ tã rî 'dĩ tãsĩ ḭ̃zạ̃tú rî trá.
21 Gõ'dá ḭ̃zạ̃tú, ką̣yį̣ ãlôlâ 'dĩ tú rî, Ôvârí â'dô íyî mvá yî ôjá'á â'dólé yí tí, gólâ â'dô
ngá-tį̣ ãngó nõ kâ rî 'bá yî lôtó'á mbḭ̃mbḭ̃ ró ndrĩ gõ'dá 'bãlé ndrĩ â'dólé kpá ngá ó'dí
ró, õzõ yí drí 'ẽlé ãmâ íyî mvá yî drí rî kâtí.
22 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, mã ndrê trá kĩ, îtõlé ką̣yį̣ Ádãmã drí tã õnjí 'ẽzó rî sĩ âcálé
bũúũ ãndrõ nô rî, ngá-tį̣ ãmbá ndrĩ gólĩyî Ôvârí drí lô'bãlé rî 'bá yî trá rĩ'á lôzó'á ngá
lãzé-lãzé drí sĩ õzõ õkó gólâ 'ẽ 'bá mvá tḭ̃lḭ́ rî kâtí, tãlâ rû îzã gólĩyî ãngó drḭ̃ nô kâ rî
'bá yî drí sĩ. Gólĩyî rĩ'á lḭ̃fḭ́ 'bã'á ką̣yį̣ Ôvârí drí 'ẽzó tã gólĩyíkâ êdélé mbḭ̃ rî drḭ̃į̣.
23 Ôvârí âfẽ Líndrí Tãndí íyíkâ trá ãmâ drí ngbãângbânõ tã â'dálé ãmâ drí kĩ, gólâ
â'dô tã lânjã yí drí 'bãlé trá âfẽlé rî âfẽ'á trá ãmâ drí ḭ̃zạ̃tú. Ã'dô kpálé ĩtí rî, ãmâ rî
gógó kpá rĩ'á âzã'á tã ḭ̃sũ bê ãmâ pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ 'ásĩ õzõ mã õtírĩ rĩî ką̣yį̣ Ôvârí drí 'ẽzó tã
lânjã 'dî 'bá yî âfẽlé ãmâ drí rî tẽlé rî. Gõ'dá mã rî kpá lḭ̃fḭ́ 'bãlé ką̣yį̣ Ôvârí drí 'ẽzó
rú'bạ́ ó'dí âfẽlé ãmâ drí rî drḭ̃į̣.
24 Îtõlé ką̣yį̣ gólâ Ôvârí drí ãmâ pãzó rî sĩ, mã 'bã lḭ̃fḭ́ trá tã 'dî 'bá yî drḭ̃į̣. Õzõ gõ'dá
mã ũûsû tã rî 'dĩ 'bá yî trá ngbãângbânõ rî, îcá gõ'dá kô ãmâ drí lḭ̃fḭ́ 'bãzó drḭ̃į̣ lâ kĩ,
Ôvârí â'dô âfẽ'á lâ ĩyî trá ḭ̃zạ̃tú rî.
25 Gõ'dá ngbãângbânõ, ãmâ rĩ'á lḭ̃fḭ́ 'bã'bã bê tã lânjã gólĩyî â'dó 'bá drẽ kô ãmâ
drḭ́gạ́ rî drḭ̃į̣ pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ ạ̃'dḭ́ sĩ, Ôvârí drí tã lâ yî 'bãlé trá 'ẽ'á âfẽlâ ãmâ drí ḭ̃zạ̃tú 'dĩ drḭ̃į̣,
tãlâ mã nḭ̃ trá kĩ, Ôvârí â'dô pạ̃tḭ̃į̣ tã rî 'dĩ 'bá yî 'ẽ'á ãmâ drí.
26 Ôvârí âfẽ Líndrí Tãndí íyíkâ kpá trá tã nḭ̃nḭ̃ âfẽlé ãmâ drí rãtáã 'ẽzó. Õzõ mã õrî
tã ḭ̃sũ-ḭ̃sũ sĩ rõô gõ'dá kpá â'dózó mbârâkã ãkó rãtáã 'ẽzó mbḭ̃mbḭ̃ rî, Líndrí Tãndí
gólâkâ bê rĩ'á tã rî 'dĩ ngĩ'á tãndí ró gólâ bê ãmâ pãzó. Gólâ â'dô tã lą̣nj̃ḭ-lą̣nj̃ḭ 'dî tã
lâ â'dá'á Ôvârí drí mbḭ̃mbḭ̃ ró mbârâkã íyíkâ sĩ, tãlâ úlḭ́ âtâ-âtâ îcá kô tã lą̣nj̃ḭ rî 'dĩ
â'dálé mbḭ̃mbḭ̃ ró.
27 Gõ'dá Ôvârí tô tã ómvó ãmâ pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ 'á rî 'bá yî trá, gõ'dá ârî tã gólĩyî Líndrí Tãndí
gólâkâ drí ngĩlí gólâ drí tã ãmákâ tãsĩ rî kpá trá, tãlâ ãmâ rĩ'á õjílã gólâkâ ĩ'dî. Gõ'dá
Líndrí Tãndí Ôvârí kâ â'dô rãtáã 'ẽ'á ãmâ tãsĩ nyé õzõ Ôvârí drí lẽlé drílâ 'ẽlé rî kâtí.
28 Gõ'dá ãmâ õjílã gólĩyî Ôvârí rî lẽ 'bá trá pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ ãlô sĩ rî 'bá yî, mã nḭ̃ trá kĩ, Ôvârí
'bã tã 'dó ndrĩ â'dólé, tãlâ õpâ ró ãmâ gólĩyî gólâ drí njĩlí trá õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî bê
âmbálé tãmbãrã tã lẽlẽ ãmákâ 'á, â'dô tã gólĩyî gólâ drí njĩlí 'ẽlé ãmâ tãsĩ rî vó ró.
29 Ạ̃kû ró ạ̃kû ró nã sĩ rî, Ôvârí nḭ̃ trá õjílã ángô rî 'bá yî â'dô tã lẽ'á nĩ yí 'á. Gõ'dá
Ôvârí njĩ gólĩyî ôjálé â'dólé íyî mvá Yésũ kâtí. Ĩtí rî, Yésũ rĩ'á mvá sḭ́sḭ́ Ôvârí kâ ĩ'dî,
õjílã tã lẽ 'bá drí 'dẽzó bê vó lâ sĩ ĩyî ạ̃drúpḭ̃ ró gõ'dá kpá lônyí ró.
30 'Dĩî 'bá yî rĩ'á õjílã gólĩyî Ôvârí drí njĩlí â'dólé íyíkâ ró rî 'bá yî ĩ'dî. Gólâ njĩ õjílã
rî 'dĩ 'bá yî nõtí. Sḭ́sḭ́ gólâ ạ̃zḭ̃ gólĩyî trá 'dẽlé gólâ vósĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ 'bã gólĩyî
â'dólé õjílã mbḭ̃mbḭ̃ rî 'bá yî ró yí lḭ̃fḭ́. Bê trá ĩtí rî, gólâ â'dô kpá õjílã rî 'dĩ 'bá yî 'bã'á
â'dólé ãmbã ạ̃ngḭ́ bê õzõ Yésũ kâtí.

Tã lõvõ Ôvârí kâ ãmâ drí rî tãsĩ rî

31 Ĩtí rî, nĩ ḭ̃sũ tã tã gólĩyî ndrĩ tã â'dá 'bá trá ãmâ drí kĩ Ôvârí 'bã ãmâ lôvó trá rõô
rî tãsĩ. Ĩtí rî, õzõ kpálé ạ̃jú-'bá-ãzí õrî ĩyî trá ãmâ lârâkô 'ẽlé rî, gólĩyî â'dô fí îcá'á trá
tã trõlé Ôvârí gólâ âdré 'bá ndũû ãmâ ngá lésĩ rî drḭ́gạ́ sĩ yã?

32 Ôvârí âfẽ íyî mvá nyãányâ Yésũ trá drãlé ãmâ pãlé tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî 'ásĩ
ndrĩ. Tã rî 'dĩ â'dâ tã kĩ, Ôvârí â'dô tã ndrĩ gólĩyî ãmâ ậmú 'bá rî 'bá yî âfẽ'á trá ãmâ
drí dró õzõ gólâ drí Yésũ rî âfẽrẽ trá ãmâ drí rî kâtí drị̃-bậlậyị̃ ró pị̃pị̃sị́lị̃ tãndĩ gólâkâ
sĩ.
33 Ôvârí ndrê ãmâ gólĩyî yí drí njĩlí õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî trá yí lị̃fị̃ õjílã gólĩyî mbị̃mbị̃
rî 'bá yî ró tãlâ Yésũ rî tãsĩ. Bê trá ĩtí rî, õjílã ãzâ fí bê rĩ'á gólâ îcá 'bá ícícíyá 'ẽlé
ãmâ rú Ôvârí drí tã kĩzó ãmâ rú yã?
34 Ã'dî â'dô îcá'á tã kĩlí õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî rú nĩ, lâŋõ ãâ'dê ró bê gólĩyî drị̃ị̃ yã?
Yésũ Krístõ rî nyãányâ drã trá tãlâ tã õnjí õjílã ãlôlâ 'dĩ 'bá yí kâ tãsĩ. Gõ'dá Ôvârí
drí gólâ rî 'ẽzó lîdrílí õdrã 'ásĩ. 'Dĩî vósĩ rî, Yésũ drí ngãzó gõlé rĩlí Ôvârí bê 'bũû 'álâ
võ gólâ ị̃nj̃ị̃lị̃ ị̃nj̃ị̃ rî 'á kúmú ró. Gõ'dá Yésũ rî kpá ãlôlâ drã 'bá trá ãmâ tãsĩ nô kpá
ĩ'dî gólâ rĩ 'bá rĩlí ngbãângbânõ Ôvârí rî gãrã drị̃ 'á tã ãmákâ êdélé tã ãzâ gólâ âtálé
ãmâ rú rî tãsĩ.
35 Tã ángô rî â'dô îcá'á nĩ ãmâ lônyĩlí vólé Yésũ gólâ ãmâ lôvó 'bã 'bá rî rú sĩ yã?
Gõ'dá rû îzã ãâ'dô trá ãmâ drị̃ị̃ rî, tã rî 'dĩ â'dâ kĩ, Yésũ 'bãá gõ'dá ãmâ lôvó kô yã?
Â'dó ĩtí kô ãlôwálâ. Õzõ ngã mã ã'dô trá ítá ĩzã bê rî, tã rî 'dĩ â'dâ kĩ, Yésũ 'bãá kpá
ãmâ lôvó kô yã? Â'dó kpá ĩtí kô. Õzõ ngã lõfó õnjí tẽtẽ ãâ'dê trá ãmâ drị̃ị̃ rî, tã rî 'dĩ
kĩ, Yésũ 'bãá ãmâ lôvó kô yã? Â'dó ĩtí kô ãlôwálâ! Ã'dô ngãtá ĩzã 'î yã ngã lã'dá 'î yã
ngã ậjú 'î â'dê trá ãmâ drị̃ị̃ yã rî, tã rî 'dĩ 'bá yî 'bãá Yésũ kô ãlôwálâ â'dólé ãmâ lôvó
'bã ãkó.
36 Rû îzã ãmákâ rî rĩ'á õzõ rû îzã gólâ kúmú ậngị́ Dậwúdị̃ drí tã âtázó trá tã lâ sĩ kĩ,
"Ậjú-'bá-ãzí ãmákâ rî 'bá yî rî rĩ'á ĩyî rû cẽlé kárá ãmâ ûfúlị́ gbõ õzõ kậbị̃lị́kị̃ ûfúrị̃
kâtí,
tãlâ ãmâ rĩ'á õjílã ániká rî 'bá yî ĩ'dî."

Lôngó 44.22

37 Ãlô rû îzã rî 'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî îcá kô ãmâ pẽlé tã lẽlẽ ãmákâ âyélé. Yésũ 'bã ãmâ
lôvó trá rõô. Gólâ rî mbârâkã âfẽlé ãmâ drí kậyị̃ lâŋõ kâ rî 'bá yî sĩ.
38-39 Má nị̃ trá kĩ, mbârâkã lõvõ Ôvârí kâ ãmâ drí rî kâ rî rĩ'á ãmbá lậvũlị́ mbârâkã tã
ndrĩ ãzâ 'bá yí kâ drị̃ị̃ sĩ. Ĩtí rî, ngá ãzâ yû gólâ îcá 'bá lõvõ gólâkâ ãmâ drí rî 'ẽlé rû
ndẽlé, ngãtá õdrã tã 'î yã, ngã lâŋõ rĩrĩ ãngó nõ 'á rî kâ ĩ'dî yã, ngãtá mãlãyíkã ngá
lésĩ yã, ngã Sãtánã yî ngá lésĩ õzõ õlẽ kâtí rî yã, ngãtá tã rĩ 'bá rû 'ẽlé ngbãângbânõ
rî ĩ'dî yã, ngãtá ị̃zậtú rî ĩ'dî yã, ngãtá kpá tã ûrú 'álâ gólĩyî cú mbârâkã bê gậrậ ãmâ
drị̃ị̃ sĩ rî drígậ sĩ yã, ngãtá gólĩyî ị̃nyậkú zẽlé lésĩ õzõ ôvârí ãmâ ậ'bịyậ yí kâ rî 'bá yí
kâtí rî ĩ'dî yã rî. Ngá ãzãkã yû ngá ndrĩ gólĩyî ãngó drị̃ị̃ nõ 'bá yî lãfálé sĩ îcá 'bá lõvõ
Ôvârí kâ ãmâ drí rî êdrẽlé, tãlâ Ôvârí 'bã ãmâ lôvó trá rõô zãâ gbậdú. Mã nị̃ tã rî 'dĩ
trá, tãlâ tã Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drí 'ẽlé trá ãmâ pãzó rî sĩ.

9

Tã gólâ Ôvârí drí õjílã yí drí lẽlé â'dólé õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî njĩzó rî

1-3 Ãmbá õjílã ámákâ Yúdậ yí kâ rî 'bá yî gã ĩyî trá dó tã lẽlé Yésũ 'á 'díyî pã 'bá ró.
Gõ'dá tã rî 'dĩ tãsĩ rî, ĩzã 'ê mâ trá rõô gõ'dá ámâ 'bãlé ãwó ngõlé cú ĩ'dî õjílã ámákâ
Yúdậ yí kâ rî 'bá yî tãsĩ. Má âtâ nõ úlị́ gólĩyî pậtị̃ị̃ rî 'bá yî ĩ'dî ãnî drí Líndrí Tãndí
Ôvârí kâ gólâ rĩ 'bá ámâ pãlé úlị́ nõ 'bá yî âtálé ãnî drí rî sĩ. Má lẽ trá rõô Ôvârí drí
õjílã ámákâ Yúdậ yí kâ rî 'bá yî pãlé õjílã tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî ró rî, má âdó õnjõ kô
ãlôwálâ õjílã Yésũ kâ ró. Gõ'dá má ị̃sũ tã ĩzã õjílã ámákâ kâ Ôvârí rî gãzó dó 'dĩ rî
tãsĩ rî, mâ trá rĩ'á njãâ, ã'dô ró bê Ôvârí drí ámâ gãzó kpá dó õjílã Yésũ kâ rî ró, tãlâ
gólâ õfẽ ró lâŋõ bê má drí lậsị́ sĩ, õzõ tí 'dĩî rî, úũpị̃ lậtị̃ trá õjílã ámákâ Yúdậ yí kâ rî
'bá yî drí tã lẽzó Yésũ 'á 'díyî pã 'bá ró rî.

4-5 Ạ̃kû ró nã sĩ, Ôvârí 'bã tã trá ãmâ ạ́'bịyạ́ Ãbãrãyámã yî drí kĩ, yí â'dô gólĩyî
ózõwá yî õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ ró rî 'bá yî njĩ'á â'dólé õjílã íyíkâ rî 'bá yî ró. 'Dĩî vósĩ rî,
õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî õtírĩ rĩî ĩyî lậmú bê fãã nĩngá kô nĩngá võ 'ã'í ró rî 'ásĩ rî,
Ôvârí â'dâ ãmbã íyíkâ trá gólĩyî drí ândâlâ dũû. Gõ'dá Ôvârí rî trá rĩ'á tã-drị̃ lẽlẽ
'bãlé gólĩyí bê â'dólé õjílã íyíkâ rî 'bá yî ró. Ĩtí rî, Ôvârí fẽ kpá tã 'bã'bã íyíkâ lẽlé
gólĩyî drí 'ẽlé rî 'bá yî gólĩyî drí, drị̃-'bá gólĩyíkâ Músạ̃ sĩ. Gõ'dá gólâ â'dâ lạ̃tị̃ mbị̃
pạ̃tĩ̃ị̃ íyî ịnjĩ̃ị̃ kâ rî kpá gólĩyî drí. Gõ'dá gólâ 'bã tã ãmâ ạ́'bịyạ́ yî drí kĩ, yí ãã'dô õrẽ
fẽ'á gólĩyî drí ãmbá ózõwá lâ yí bê. Gõ'dá õrĩ gólĩyíkâ drí â'dózó õrĩ gólâ Yésũ Krístõ
gólâ yí drí 'ẽ'á âjólâ õjílã pãlé ndrĩ rî tĩ̃ịzó 'á lâ rî ró. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, Yésũ bê
rĩ'á 'bũû 'álâ ngá-tị̃ dũû ndrĩ ãngó drị̃ kâ nõ 'bá yî drĩ̃ịlị́. Gólâ ĩ'dî Ôvârí 'î. Bê trá ĩtí
rî, 'dõvó nĩ 'dê mã 'ê ãwô-ĩtí gólâ drí ãmbá tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ. Ãã'dô ĩtí.

6 Tã õjílã dũû Yúdạ̃ yí kâ rĩzó rĩ'á Yésũ rî gãlé dó 'dĩ, rí kô tã-drị̃ lẽlẽ Ôvârí kâ 'bãlé
trá gólĩyî ạ́'bịyạ́ yí bê rî îzãlé vólé. Nĩ ndrê drẽ, rĩ'á cé õjílã ũrûkạ̃ Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá
yî ĩ'dî â'dó 'bá pạ̃tĩ̃ị̃ õjílã Ôvârí kâ ró rî.

7-8 Ĩtí rî, Ôvârí njĩ Ãbãrãyámã rî ózõwá yî ndrĩ â'dólé õjílã íyíkâ ró yã? Â'dó ĩtí kô.
Ôvârí âtâ tã kĩ, â'dô â'dó'á Ĩsákã rî mvá yî ĩ'dî gólĩyî îcá 'bá â'dólé 'dĩyímvá íyíkâ ró
rî. Ôvârí njĩ Ãbãrãyámã rî ózõwá gólĩyî tã lẽ 'bá yí 'á rî 'bá yî trá â'dólé õjílã íyíkâ
ró, â'dó kô kĩ, Ãbãrãyámã rî ózõwá yî njĩlí ndrĩ. Ôvârí âtâ tã Ãbãrãyámã drí kĩ nĩ
rî, "Ánî ózõwá pạ̃tĩ̃ị̃ rî 'bá yî â'dô â'dó'á 'dĩyímvá gólĩyî tĩ̃ịlị́ ánî mvá Ĩsákã sĩ rî 'bá yî
ĩ'dî." Gõ'dá úlị́ rî 'dĩ 'bá yî â'dâ tã kĩ, ãã'dô rĩ'á cé 'dĩyímvá gólĩyî tĩ̃ịlị́, tãlâ Ãbãrãyámã
lẽ tã gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá 'ẽlé gólâ drí rî 'á rî 'bá yî, gólĩyî rĩ'á 'dĩyímvá gólĩyî
Ôvârí drí ndrẽlé õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî ĩ'dî.

9 Tã Ôvârí drí 'bãlé trá 'ẽlé Ãbãrãyámã drí tĩ̃ịtĩ̃ị Ĩsĩmélẽ kâ vósĩ rî ĩ'dî nõ, "Ndrô ãlô
vólé drị̃ 'ásĩ rî, má â'dô âgõ'á ánî õkó Sárã rî 'ẽlé îcálé mvá tĩ̃ịlị́."
Gõ'dá úlị́ rî 'dĩ 'bá yî â'dâ tã kĩ, Ôvârí gã Ãbãrãyámã rî mvá Ĩsĩmélẽ trá dó â'dólé ạ́'bịyạ́ ró õjílã íyíkâ rî
'bá yî drí.

10 'Dĩyímvá Rẽbékã kâ rî 'bá yî â'dâ kpá tã ãlôlâ 'dĩ ĩ'dî ãmâ drí. Ãmâ ạ́'bịyạ́ Ĩsákã
ĩ'dî rĩ'á 'dĩyímvá rị̃ Rẽbékã kâ lạ̃tị́ ró 'dĩ 'bá yî átá 'î.

11 Drẽ ãkpãkã'dã sị́sị́ útị́ lạ̃tị́ 'dĩ 'bá yî kô'dáwá gõ'dá 'dĩî gólĩyî â'dó kpá kô drẽ îcálé
tã tãndí ngãtá tã õnjí 'ẽlé rî, Ôvârí â'dâ tã kĩ, yí ãã'dô cú drị̃-ãcê bê õjílã yí drí lẽlé
â'dólé íyíkâ ró rî njĩzó.

12 Ĩtí rî, â'dó kô rĩ'á tã gólĩyî ángô rî 'bá yí kâ ĩ'dî õjílã rî 'dĩ drí 'ẽlé rî, ngãtá gõ'dá
kpá tã kĩ'á nĩ rî, õjílã rî 'dĩ átá lâ íyíkâ ã'dî ĩ'dî yã rî. Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí âtâ tã trá
Rẽbékã drí lạ̃tị́ gólâ drí 'ẽ'á tĩ̃ịlâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ kĩ, "Lạ̃tị́ gólâ tĩ̃ịlị́ sị́sị́ rî â'dô rĩ'á lạ̃tị́ ãzâ
gólâ tĩ̃ịlị́ yí vó rî zẽlé rû ị̃'bũlị́ drílâ."

13 Tã ậngũ 'bá Ôvârí kâ ãzâ âtâ tã kpá kĩ nĩ rî, "Má lẽ Yãkóbã yî trá rõô ózõwá lâ
yí bê, gõ'dá má gã Ẽsáwõ yî dó ózõwá lâ yí bê â'dólé õjílã ámákâ rî 'bá yî ró."

14 Õjílã ãzâ ãnî lãfálé sĩ â'dô îcá'á tã ĩ̃jílí kĩ, "Ôvârí ãã'dô õjílã ũrûkạ̃ 'bá yî gã'á dó
gbõ cú ĩtí rĩrĩ gólĩyíkâ rî ndrẽ ãkó yã? Ĩtí rî, gólâ rí 'dĩ kô tã mbị̃ rî 'ẽlé." Gõ'dá má
â'dô tã 'dî drị̃ lâ lôgõ'á kĩ, "Ôvârí rî trá kárá tã mbị̃ 'ẽlé. Tí Ôvârí âfẽ lâŋõ nô trá õjílã
drí ndrĩ tã õnjí tẽtẽ 'bá ró."

15 Gõ'dá Ôvârí rĩ'á cú mbârâkã bê õjílã yí drí lẽlé rî 'bá yî njĩzó gbõ ĩtí lâ 'dĩ kâtí.
Nĩ ị̃sũ drẽ tã gólâ Ôvârí drí âtálé Músạ̃ drí kĩ'á nĩ rî,
"Má â'dô tã õnjí õjílã gólĩyî má drí njĩlí â'dólé ámákâ ró rî 'bá yí kâ âyé'á.

9:7-8 9.7-8 Tã Ómvó Ngá 21.12. **9:9 9.9** Tã Ómvó Ngá 18.10. **9:12 9.12** Tã Ómvó Ngá 25.23. **9:13 9.13** Mãlákĩ 1.2-3.

Má â'dô õjílã má drí njĩlí 'dĩ 'bá yî pã'á tã õnjí 'ásĩ.”

Âfõ-âfõ 33.19

16 Ôvârí njĩ õjílã nĩ â'dólé õjílã íyíkâ ró. Â'dó kô kĩ'á nĩ rî, rĩ'á õjílã rî 'dĩ 'bá yî ĩ'dî
gólĩyî tã lẽ 'bá nĩ â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró rî. Â'dó kpá kô kĩ, tãlâ õjílã rî 'dĩ 'bá yî 'ê
ĩyî tã Ôvârí kâ trá rî drí sĩ. Gõ'dá Ôvârí njĩ õjílã ũrûkậ 'bá yî gbõ ĩtí â'dólé õjílã íyíkâ
ró, tãlâ yí pâ ró gólĩyî lâŋõ tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yí kâ 'ásĩ pị̃pị̃sị̃lị̃ tãndĩ íyíkâ sĩ.
17 Ôvârí âtâ tã kúmú ạ́ngị̃ Mạ́sị̃rị̃ kâ drí Músạ̃ sị̃lị̃ kĩ nĩ rî, “Má 'bã nî trá â'dólé drị̃-ãcê
bê kúmú ạ́ngị̃ Mạ́sị̃rị̃ kâ ró, ã'dô ró bê mbârâkã ámákâ â'dázó õjílã drí, õzõ má õ'ê
tã trá ní rú õnjí ró tãlâ drị̃ âmbâ-âmbâ ániká tãsĩ rî. Gõ'dá tãlâ tã gólĩyî má drí 'ẽlé
ní drí rî 'bá yî tãsĩ rî, ámâ rú â'dô lị̃kú'á lị̃kû ãngó drị̃̃ ndrĩ.”
18 Úlị̃ rî nõ 'bá yî â'dâ tã kĩ, Ôvârí cú rĩ'á mbârâkã bê tã gólĩyî yí drí lẽlé 'ẽlé õjílã
ãngó nõ 'á rî drí rî 'ẽzó. Ĩtí rî, pị̃pị̃sị̃lị̃ tãndĩ gólâkâ sĩ rî, gólâ rĩ'á drị̃-bạ́lạ́yị̃ ró õjílã
gólâ drí lẽlé pãlé rî 'bá yî pãzó. Gõ'dá gólâ rî kpá õjílã gólĩyî yí drí lẽlé drị̃ lâ yî drí
âmbálé rî 'bá yî drị̃ lâ yî 'bãlé âmbálé âmbâ, â'dô tã gólâ drí lẽlé rî vó ró.
19 Õjílã ãzâ ãnî lãfálé sĩ â'dô îcá'á tã îjílí kĩ, “Â'dô bê trá ĩtí rî, gõ'dá Ôvârí rî zãâ rĩlí
tã kĩlí ãmâ rú ã'dô tãsĩ yã? Ĩtí rî, gólâ rí 'dĩ kô tã mbị̃mbị̃ rî 'ẽlé ĩ'dî. Ã'dî â'dô îcá'á
nĩ tã gólâkâ lẽlé 'ẽlé rî îkílí yã?”
20 Ĩtí rî, má â'dô tã 'dî drị̃ lâ lôgõ'á kĩ, “Ãnî rĩ'á gbõ cé õjílã mvá 'î rî, gõ'dá nĩ ị̃sũ
tã kĩ, nĩ ãâ'dô îcá'á tã-drị̃ lôgõlé ã'dô ró bê kĩ, tã Ôvârí kâ ãâ'dô rĩ'á ányâ ró rî ángô
tí yã? Drẽ ĩtí rî, límvó îcâ fí trá tã îjílí rũ 'bá lâ tị kĩ nĩ rî, ‘Ní rû mâ nõtí nõ ã'dô tãsĩ
yã?’ ”
21 Drẽ ĩtí rî, límvó rũ 'bá cú rĩ'á tã mbị̃ bê ngá yí drí lẽlé 'ẽlé lõdrí sĩ rî 'ẽzó. Gólâ
â'dô îcá'á cú ngá gólĩyî sũ 'bá sũsũ ró rî 'bá yî rũlị̃ gõ'dá ngá gólĩyî sũ 'bá kô îgígírãlé
kô â'dó 'bá cé lôsĩ 'ẽzó ĩ'dî sĩ lâ ĩyî rî rũlị̃ 'dó lõdrí kũlũtũtũ ãlô 'dĩ 'ásĩ. Tã rî nõ â'dâ
tã kĩ, Ôvârí îcâ trá tã gólĩyî yí drí lẽlé 'ẽlé õjílã yí drí 'bãlé nĩ rî 'bá yî tãsĩ rî 'ẽlé.
22 Ĩtí rî, Ôvârí trá rĩ'á njãâ ạ̃wạ̃ ró õjílã bê tãlâ tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî tãsĩ. Gólâ cú
rĩ'á mbârâkã bê lâŋõ fẽzó õjílã gólâ tã õnjí 'ẽ 'bá rî drí. Gõ'dá kpálé bê ĩtí rî, Ôvârí
rî trá rĩ'á kậyị̃ mbị̃ gólâ lâŋõ íyíkâ drí â'dézó tã õnjí 'bá yî drị̃̃ rî tẽ'á ĩ'dî. Gólâ 'ê ĩtí,
tãlâ gólâ rî pị̃pị̃sị̃lị̃ rĩ'á ạ̃'dị́ ró gólĩyî tãsĩ, õzõ kpálé óõ'bã õjílã rî 'dĩ 'bá yî lâŋõ fẽzó
gólĩyî drí rî.
23 Ôvârí fẽé lâŋõ gólĩyî drí 'wãâ kô, ã'dô ró bê kĩ, õjílã gólĩyî yí drí lẽlé pãlé rî 'bá
yî ĩĩcâ ró ĩyî bê ãmbã íyíkâ nĩ̃lị̃, nĩngá sĩ yí âyê ró bê tã õnjí gólĩyíkâ, tãlâ gólĩyî ĩĩcâ
ró bê â'dólé Yésũ kâtí rĩlí Ôvârí bê 'bũû 'álâ.
24 Gólâ njĩ ãmâ õjílã gólâ drí lẽlé pãlé õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî 'bạ̃súrú Yúdạ̃ yí kâ
gõ'dá kpá ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yí bê rî 'ásĩ. Ôvârí jâ rû õjílã yí drí gãlé trá dó sị̃sị̃ rî 'bá
yî njĩlí.
25 Tã 'dî rĩ'á õzõ tã ạ̃ngũ 'bá Õséyã drí úlị̃ âtázó trá ạ̃kû ró nã kâtí kĩ,
“Má â'dô õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô ámákâ ró rî 'bá yî njĩ'á,
tãlâ gólĩyî ã'dô ró bê ĩyî õjílã ámákâ rî 'bá yî ró.
Má 'bãá õjílã 'dî 'bá yî lôvó lâ kô sị̃sị̃,
gõ'dá ngbãângbânõ rî, má jâ rû trá gólĩyî lôvó 'bãlé gạ̃rạ̃.”

Õséyã 2.23

26 “Sị̃sị̃ õjílã ãlôlâ 'dĩ 'bá yî Ôvârí zị̃ trá kĩ, ‘Ãnî â'dó kô rĩ'á õjílã ámákâ ĩ'dî.’
Gõ'dá 'dĩĩ vósĩ, áâ'dô gólĩyî zị̃'á “ ‘'dĩyímvá Ôvârí mbârâkã ãkĩ bê rî kâ rî 'bá yî ró.” ’
”

Õséyã 1.10

9:17 9.17 Âfõ-âfõ 9.16.

27 Gõ'dá tã ậngũ 'bá Ĩsáyã âtâ úlị́ kpá kĩ,
“Õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ lûtị̃ ĩyî trá âcálé dũû õzõ sínyítã õnyíkõ lị̃mvû ândrê tị́ rî 'bá yí kâtí.
Õzõ kpálé ĩtí rî, Ôvârí â'dô cé ũrûkậ 'bá yî pã'á ĩ'dî gólĩyî lãfálé 'ásĩ â'dólé õjílã íyíkâ ró.
28 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí â'dô pậtị̃ĩ̃ lâŋõ fẽ'á õjílã ndrĩ gólĩyî tã gólâkâ gã 'bá dó rî 'bá yî drí 'wãâ, ã'dô ró bê yí drí gólĩyî ûfúzó.”

Ĩsáyã 10.22-23

29 Ĩsáyã âtâ tã kpá ãmâ tã õnjí 'bá ró rî 'bá yî tãsĩ kĩ,
“Ôvârí gólâ mbârâkã bê gậrậ rõô rî 'ê tã ãmâ tãsĩ â'dô pị̃pị̃sị́lị́ tãndĩ íyíkâ rî vó ró,
gólâ âyê ãmâ ózõwá ũrûkậ 'bá yî rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró.
Õzõ ã'dô tíkó ĩtí kô rî, tã ãmákâ rî âtî vó nõ trá ngbá,
nyé õzõ gólĩyî Sõdómõ kâ Gõmórã bê Ôvârí drí ûfúlị́ ndrĩ ngbá rî kâtí.”

Ĩsáyã 1.9

Tã õjílã Yúdậ yí kâ drí tã lẽzó kô Yésũ 'á 'díyî pã 'bá ró rî

30 Ngbãângbânõ rî, nĩ ârî úlị́ ámákâ nõ 'bá yî, õzõ kpálé õjílã gólĩyî Yúdậ yî ró kô rî 'bá yî õrî kô lậtị̃ mbị̃ Ôvârí drí gólĩyî ndrẽzó õjílã mbị̃mbị̃ íyíkâ ró rî 'bá yî lôndãlé rî, ũrûkậ 'bá yî ûsû lậtị̃ 'dĩ trá, tãlâ gólĩyî lẽ tã trá Yésũ 'á. Ĩtí rî, Ôvârí ndrê gólĩyî trá tã mbị̃ 'bá ró tã lẽlẽ gólĩyíkâ tãsĩ.
31 Gõ'dá õzõ kpálé õjílã Yúdậ yí kâ õcê rû ĩyî kpĩ̃ĩ̃ â'dózó tã mbị̃ 'bá ró ĩyî Ôvârí lị̃fị́ tã 'bã'bã gólâkâ rî 'bá yî ịnjĩ-ịnjĩ lâ yî sĩ rî, gólĩyî îcá kô tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî ịnjĩlị́ ndrĩ. Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, gólĩyî â'dó kô mbị̃ Ôvârí lị̃fị́.
32 Â'dô trá ĩtí, tãlâ gólĩyî lẽé tã kô Ôvârí gólâ îcá 'bá gólĩyî 'bãlé mbị̃mbị̃ ró rî 'á. Gólĩyî rî ĩyîngá gbõ rĩ'á rû cẽlé tã tã 'bã'bã gólâkâ 'dĩ 'bá yí kâ bê â'dózó õjílã mbị̃ ró Ôvârí lị̃fị́, tãlâ tã gólĩyíkâ 'ẽlé trá rî 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá Yésũ drã bê trá rî, tã rî 'dĩ 'bã gólĩyî gõ'dá gãlé dó tã lẽlé Yésũ 'á 'díyî pã 'bá ró. Õdrã Yésũ kâ â'dô trá gólĩyî drí õzõ kúnị́ gólâ drílĩyî rĩzó pá sị̃lị́ rú lâ ĩyî rĩzó lô'délé vũdrị́ rî kâtí, tãlâ gólĩyî nị̃ĩ́ tã ífí lâ kô.
33 Gõ'dá ĩtí rî, gólĩyî gã dó Yésũ rî nị̃lị́ 'díyî pã 'bá ró, té õzõ tã ậngũ 'bá Ĩsáyã drí ậngũlị́ trá rî kâtí kĩ,
“Nĩ ndrê drẽ, má 'bã kúnị́ trá õjílã ámákâ Yúdậ yí kâ lãfálé,
kúnị́ rî 'dĩ, õjílã dũû â'dô pá sị̃'á rú lâ lô'dézó ngbá vũdrị́.
Gõ'dá õjílã ãlô-ãlô gólâ tã lẽ 'bá trá kúnị́ rî 'dĩ 'á rî â'dô îcá'á njũlị́ gậgậ tã gólâkâ rú,
tãlâ gólĩyî nị̃ trá kĩ, gólâ â'dô tã 'ẽ'á mbị̃mbị̃ gólĩyî pãzó.”

Ĩsáyã 8.14; 28.16

10

1 Ámâ ậdrúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, tã gólâ má drí lẽlé rõô pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ rî rĩ'á Ôvârí drí õjílã ámâ nyãányâ Yúdậ yí kâ rî 'bá yî pãlé. Má rî rãtáã 'ẽlé rõô Ôvârí drí, tãlâ gólâ õpâ ró gólĩyî tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ.
2 Má âtâ nõ tã pậtị̃ĩ̃ 'î ãnî drí, gólĩyî rĩ'á lị̃fị́ 'bã'bã bê Ôvârí drĩ̃ĩ̃ pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ, ã'dô ró bê gólâ drí ĩyî ndrẽzó õjílã mbị̃mbị̃ ró. Gõ'dá gólĩyî lẽé kô lậtị̃ gólâ mbị̃ Ôvârí drí â'dálé gólĩyî drí â'dózó 'álâ sĩ mbị̃mbị̃ ró rî trõlé.
3-4 Ôvârí âfẽ Yésũ trá drãlé lậtị̃ gólâ cé ãlô õjílã drí ngá pãzó rî ró. Ĩtí rî, gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî 'bá yî rĩ'á gólĩyî Ôvârí drí ndrẽlé õjílã íyíkâ mbị̃mbị̃ ró rî 'bá yî ĩ'dî. Gõ'dá õjílã Yúdậ yí kâ gã tã 'dî trá dó. Gõ'dá gólĩyî ûjũ tã trá kpĩ̃ĩ̃ 'dẽzó lậtị̃ ĩyî nyãányâ kâ rî 'ásĩ tãlâ â'dózó bê mbị̃mbị̃ ró Ôvârí lị̃fị́. Gõ'dá Yésũ ânĩ bê drãlé tã õnjí

ãmákâ rî 'bá yî tãsĩ rî, tã gólâkâ îcâ nĩ ãmâ tã lẽ 'bá ró rî 'bá yî 'bãlé mbḭmbḭ cú ĩtí. Îcá kô tã 'bã'bã 'ẽ'ẽ ãmákâ drí ãmâ 'bãlé â'dólé mbḭmbḭ ró Ôvârí Ḭ̃fḭ̃.

Lạ́tḭ mbḭ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé õjílã drí ngá pãzó rî

5 Tãlâ lạ́tḭ gólâ mbḭ Ôvârí rî ûsúzó rî tãsĩ rî, Músạ̃ îgĩ tã trá ạ̃kû ró nã sĩ tãlâ tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé õjílã drí 'ẽlé rî 'ẽ'ẽ lâ tãsĩ kĩ nĩ rî, "Õjílã gólâ lẽ 'bá trá rĩlí õjílã Ôvârí kâ ró rî, îcâ trá gólâ drí rĩzó rĩ'á tã gólĩyî ndrĩ Ôvârí drí 'bãlé õjílã drí 'ẽlé rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî ãkí ãkó."

6 Gõ'dá Ôvârí ndrê ãnî yí ḭ̃fḭ̃ õjílã mbḭmbḭ íyíkâ rî 'bá yî ró, tãlâ nĩ lẽ tã trá pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ ãlô sĩ Yésũ 'á. Gólâ â'dâ tã rî 'dĩ trá trạ̃ tã îgĩ íyíkâ rî 'á kĩ, "'Dõvó nĩ ĩjî tã kô kĩ nĩ rî, 'Ã'dî â'dô ngã'á nĩlí 'bũû 'álâ Yésũ Krístõ rî âtrõlé vũdrḭ 'á nõlé ãmâ drí rî nĩ yã?'

7 Gõ'dá nĩ ĩjî tã ãnî nyãányâ 'á kô kĩ, 'Ã'dî â'dô nĩ'á nĩ bũúũ võ gólâ õjílã ôdrã 'bá trá rî 'bá yî drí rĩzó rĩlí rî 'álâ, nĩ'á Krístõ rî âtrõlé tólâ sĩ âjílí ãmâ drí ḭ̃nyạ́kú drḭ̃ḭ̃ ãmâ pãlé rî nĩ yã?' "

8 'Dĩî võ lâ 'á rî, õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá Ôvârí 'á rî 'bá yî îcâ trá úlḭ́ âtálé kĩ, "Â'dó kô âmbâ-âmbâ ró tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nḭ̃zó. Nĩ â'dô îcá'á tã lâ nḭ̃lḭ́ dódó ãnî pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ 'ásĩ gõ'dá kpá tã lâ âtálé dódó." Tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ ãmâ drí rî kĩ, 'dõvó mã lẽ tã Yésũ Krístõ 'á gólâ ãmâ drí tã pẽzó tã lâ sĩ kĩ'á nĩ rî,

9-10 õzõ õjílã ãzâ ãlô ãnî 'ásĩ õlẽ tã trá pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ ãlô sĩ kĩ, Ôvârí 'ê Yésũ trá lîdrílí lédrẽ-lédrẽ ró õdrã 'ásĩ, gõ'dá õzõ gólâ ãâtâ tã íyî tḭ nyãányâ sĩ ãzí-ãzí ãzâ 'bá yî ândrá kĩ, Yésũ ĩ'dî rĩ'á Kúmú gólâ Ôvârí drí âjólé ãmâ pãlé rî, ĩtí Ôvârí â'dô gólâ rî pã'á tã õnjí gólâkâ rî 'bá yî 'ásĩ â'dólé yí drí ndrẽlé tã mbḭ 'bá ró yí ḭ̃fḭ̃.

11 Gõ'dá tã îgĩ Ôvârí kâ Yésũ rî tãsĩ rî kĩ, "Õjílã ndrĩ gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á 'díyî pã 'bá ró rî 'bá yî â'dô nḭ̃'á lâ kĩ, pạ̃tḭ̃ḭ̃ Ôvârí â'dô gólĩyî pã'á trá tã õnjí 'ásĩ õrẽ íyíkâ fẽzó drílĩyî õjílã íyíkâ ró."

12 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí rî õjílã ndrĩ pãlé lạ́tḭ ãlôlâ 'dĩ 'ásĩ. Ĩtí rî, gólâ rí kô õjílã Yúdạ̃ yí kâ pãlé lạ́tḭ ngĩî lâ ãzâ 'ásĩ lạ́tḭ gólâ drí rĩzó õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ pãlé rî rú sĩ. Yésũ ĩ'dî rĩ'á kúmú ãlô gólâ Ôvârí drí 'bãlé drḭ-ãcê bê õjílã íyíkâ drḭ̃lḭ́ õrĩ ndrĩ ngĩíngî rî 'bá yî 'ásĩ. Yésũ fẽ õrẽ trá ãmbá õjílã ndrĩ gólĩyî lâkpã 'bá trá gólâ rú rî 'bá yî drí.

13 Tã îgĩ Ôvârí kâ kĩ, "Õjílã ndrĩ gólĩyî Kúmú ãmákâ 'dĩ ạ̃zḭ 'bá ânĩlí ĩyî pãlé rî áâ'dô gólĩyî pã'á."

14 Gõ'dá õjílã ãzákôlâ 'dĩ â'dô tḭ ânyá'á tã îjî sĩ kĩ, "Â'dô kó îcá'á ángô tí ró õjílã drí nĩzó Kúmú Yésũ ngálâ ĩyî pãlé, õzõ ngã gólĩyî õlẽ tã gólâ 'á kô'dáwá rî yã? Gõ'dá gólĩyî â'dô îcá'á ángô tí ró tã lẽlé Yésũ 'á, õzõ lạ́tḭ ã'dô trá yû'dạ́wạ́ gólĩyî drí tã ârízó gólâ rî tãsĩ rî yã? Ngã gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ã'dô trá yû'dạ́wạ́ Yésũ rî tã pẽlé gólĩyî drí rî, gõ'dá â'dô îcá'á ángô tí ró gólĩyî drí tã nḭ̃zó gólâ rî tãsĩ yã?

15 Ngã gõ'dá Ôvârí õjô tã pẽ 'bá kô õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí rî, gõ'dá õjílã ãzâ â'dô nĩ'á tã pẽlé gólĩyî drí Yésũ rî tãsĩ rî ángô tí ró yã?" Nĩ ndrê drẽ, tã îgĩ Ôvârí kâ âtâ tã ãmâ drí kĩ, "Õzõ õjílã ãzâ 'bá yî õcâ õjílã ngálâ tã Yésũ kâ pẽlé rî, tã gólĩyíkâ â'dô õjílã gólĩyî tã âtî-âtî gólĩyíkâ Yésũ rî tãsĩ rî ârí 'bá rî 'bã'á â'dólé ãyĩkõ ró tã âtî-âtî 'dĩ tãsĩ."*

16 Õzõ gõ'dá õjílã ãânĩ trá tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ Yésũ rî tãsĩ rî pẽlé õjílã ãmákâ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drí rî, cé rĩ'á õjílã rî gógó Yúdạ̃ yí kâ ũrûkạ̃ 'bá yî lẽ ĩyî tã nĩ úlḭ́ rî 'dĩ 'bá yî 'á â'dólé tã pạ̃tḭ̃ḭ̃ ró. Ạ̃kû ró nã sĩ rî, tã ạ̃ngũ 'bá Ĩsáyã âtâ úlḭ́ trá gólĩyî tãsĩ

10:5 10.5 Tã 'Bã'bã Ândâ 18.5. **10:8 10.8** Tã 'Bã'bã Ândâ 30.12-14. **10:13 10.13** Yõwélẽ 2.32. * **10:15 10.15** Úlḭ́ lâ yî âtâ tã kpá kĩ, õjílã gólĩyî tã âtî-âtî 'dĩ ârí 'bá 'dĩ 'bá yî â'dô gólĩyî lûyḭ'á õjílã sũsũ ró. Ĩsáyã 52.7

õjílã gólĩyî tã lẽlẽ ãkó rî 'bá yî ró. Gõ'dá gólâ îjî tã kĩ nĩ rî, “Õjílã ãzãkã fí bê rĩ'á gólâ tã âtî-âtî ámákâ ánî tãsĩ rî lẽ 'bá trá rî ró yã?”

17 Nĩ ndrê drẽ, õzõ õjílã Ôvârí drí jõlé rî ãâtâ úlı̨ trá Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî, 'dĩî Ôvârí nj̃ı̨ lı̨ãt̨ı̨ trá trı̨ã̂ õjílã drí tã âtî-âtî tãndí íyíkâ Yésũ rî tãsĩ rî ârízó. Gõ'dá õzõ gólĩyî ãârî tã âtî-âtî rî 'dĩ trá rî, 'dĩî gólĩyî îcâ trá tã lẽlé 'á lâ.

18 Gõ'dá má îjî drẽ tã ãnî t̨ı̨ kĩ, “'Dĩî fí rĩ'á tã pã̂t̨ı̨-pã̂t̨ı̨ 'î kĩ'á nĩ rî, õjílã Yúdã̂ yí kâ rî 'bá yî ãârí ĩyî tã âtî-âtî Ôvârí kâ Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî kô'dáwá yã?” Ĩtí rî, má îcâ trá tã 'dî lôgõlé kĩ, “Õjílã 'dî 'bá yî pã̂t̨ı̨ı̨̂ ârî ĩyî tã âtî-âtî 'dĩ trá. Órî trá pẽ bê lâ võ ndrĩ gólĩyî drí rĩzó rĩlí rî 'bá yî 'ásĩ.” Gõ'dá â'dô tã Ôvârí kâ rî vó ró rî, Dã̂wúdı̨̂ âtâ trá kĩ, “Tã âtî-âtî gólĩyíkâ pẽlé trá 'dĩ kpã võ drı̨ trá ndrĩ ãkí ãkó.

Tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ lã̂'bû trá võ ãngó drı̨̂ı̨ rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ â'dólé õjílã ndrĩ drí îcálé ârílâ ĩyî.”

Lôngó 19.4

19 'Dõvó õzõ õjílã ĩı̨̂jî tã má t̨ı̨ kĩ, “Tã tã lẽlẽ Yésũ 'á rî tãsĩ 'dî fî fí trá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî drı̨̂ı̨ gõ'dá drílĩyî tã âtî-âtî Ôvârí kâ ârízó ã'dô ró bê gólĩyî drí tã lâ nı̨zó 'ẽlé yã” rî, tã lôgõ ámákâ gólâ drí rî â'dô 'bã'á nõtí, “Ãwô, tã âtî-âtî 'dĩ fî trá gólĩyî drı̨ 'á tã lâ nı̨zó.” Gõ'dá tã âtî-âtî 'dĩ fî trá kpá õjílã õrĩ ãzâ 'bá yî drı̨ lâ yî 'á. Ą̃kû ró nã sĩ, Músą̃ ą̃ngũ tã trá tã 'dî tãsĩ. Úlı̨ gólâkâ vó ró, Ôvârí âtâ tã trá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drí kĩ, “Tãlâ nĩ gã trá dó tã lẽlé má 'á rî drí sĩ rî,

má â'dô õjílã gólâ ãnî drí ndrẽlé fõlõgâ ró cú ĩtí tã Ôvârí kâ nı̨ ãkó rî njĩ'á.

Gõ'dá tã rî gógó 'dĩ â'dô âgí'á âgî ãnî ĩı̨fı̨.

Nĩ â'dô ngã'á ą̃wą̃ ró, tãlâ má fẽ õrẽ trá õjílã gólĩyî ámâ tã nı̨ 'bá sı̨sı̨ lâ sĩ kô rî 'bá yî drí.”

Tã 'Bã'bã Ândâ 32.21

20 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, tã ą̃ngũ 'bá Ĩsáyã îgĩ tã ãzâ kpá tã rî 'dĩ tãsĩ kĩ nĩ rî,

“Õjílã gólĩyî õrĩ ãzâ 'bá yí kâ gólĩyî ámâ lôndã 'bá kô rî,

gólĩyî rĩ'á õjílã ámâ ûsú 'bá tã lẽzó má 'á rî 'bá yî ĩ'dî.

Má â'dâ ámâ nyãányâ trá õjílã gólĩyî tã ámákâ îjí 'bá kô 'dĩ 'bá yî drí,

tãlâ gólĩyî ũnı̨̂ ró mâ bê.

21 Õjílã ámákâ rî 'bá yî gã tã ámákâ rî trá dó.

Gõ'dá má rî trá ámâ drı̨ îjõlé kpı̨̂ı̨,

ã'dô ró bê gólĩyî 'bãzó rĩlí vũdrı̨ dódó

kã̂yı̨ gólâ gólĩyî õtírĩ âgõô má ngálâ rî sĩ.”

Ĩsáyã 65.1

11

Tã 'â ą̃'dı̨ Ôvârí kâ tãsĩ õjílã dũû Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî drí rî

1 Ngãtá õjílã ãzâ ãlô ãnî lãfálé sĩ â'dô tã îjí'á kĩ nĩ rî, “Ôvârí gã õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ trá ndrĩ dó â'dólé ĩyî õjílã íyíkâ ró yã?” Â'dó kô ĩtí, Ôvârí gãá ãmâ kô ndrĩ â'dólé õjílã íyíkâ ró. Nĩ ı̨sũ tã drẽ tã ámákâ rî tãsĩ, mâ rĩ'á õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ gólâ 'bą̃súrú Bẽnjĩmónã kâ rî 'ásĩ rî ĩ'dî. Mâ rĩ'á Ãbãrãyámã rî ózõwá gólâ Ôvârí drí gãlé dó kô'dáwá rî ĩ'dî.

2 Gõ'dá ĩtí rî, Ôvârí gãá õjílã gólĩyî Ĩsĩrã'élẽ kâ gólĩyî gólâ drí njĩlí trá sı̨sı̨ tã lẽlé yí 'á â'dólé õjílã íyíkâ ngîngî lâ ró 'dĩ 'bá yî kô dó. Nĩ ı̨sũ tã tã îgĩ Ôvârí kâ tã ą̃ngũ 'bá Ẽlíyã rî tãsĩ rî tãsĩ. Gólâ âtâ tã trá Ôvârí drí õjílã Ôvârí kâ Ĩsĩrã'élẽ kâ rú kĩ,

---

10:16 10.16 Ĩsáyã 53.1.

3 “Ôvârí Yãkóvã, úûfû tã ậngũ 'bá ániká rî 'bá yî trá ndrĩ. Gõ'dá gólĩyî lâpẽ võ gólĩyî
bẽlé trá kõrõnyã zã kâ ró ngá fẽfẽ ró ání ịnjịzó rî 'bá yî kpá trá vólé. Lâkî gõ'dá trá cé
ãlô mâ tã ậngũ 'bá ró rî ĩ'dî tãkõ drẽ zãã rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró. Gõ'dá ngbãângbânõ rî,
gólĩyî trá rĩ'á ámâ lôndã'á â'dólé ĩyî drí fũlị kpá vólé õzõ drílĩyî ámâ ãzí-ãzí yî ûfúrị
kâtí.”
4 Ôvârí lôgõ tã-drị Ẽlíyã kâ rî ángô tí yã? Ôvârí lôgõ tã-drị rî 'dĩ kĩ nĩ rî, “Ání líndrí
õ'bê kô dị, Ẽlíyã, õjílã kútũ njị̃-drị̃-lâ-rị drẽ bê zãã rĩ'á má drịgạ njírí-njírí. Gólĩyî rĩ'á
õjílã gã 'bá ĩyî trá dó 'ã'î tị̃lị̃ vũdrị ôvârí ãbãrãdãgõ zị̃lị̃ Bãálã 'dĩ ịnjị̃lị̃ rî ĩ'dî, tãlâ
gólĩyî lẽ tã trá rĩlí cé ámâ ịnjị̃lị̃ ĩ'dî Ôvârí ró.”
5 Rĩ'á gbõ ĩtí lâ 'dĩ kâtí õjílã Yúdậ yí kâ rî 'bá yî tãsĩ ãndrõ nô. Õjílã ũrûkậ 'bá yî bê
rĩ'á õjílã ãmákâ Yúdậ yí kâ rî 'bá yî lãfálé 'ásĩ gólĩyî drị jã 'bá trá â'dózó tã lẽlé Yésũ
'díyî pã 'bá ró rî 'á. Ôvârí njĩ ãmâ cú ĩtí drị-bậlậyị ró â'dólé õjílã íyíkâ ró, tãlâ pị̃pị̃sị̃lị̃
tãndĩ gólâkâ rî sĩ.
6 Ĩtí rî, 'dõvó nĩ ịsũ drẽ tã tã gólâ Ôvârí drí ãmâ njĩzó cú ĩtí drị-bậlậyị ró â'dólé íyíkâ
ró 'dĩ tãsĩ. Tã lâ â'dó kô kĩ, tã tãndí gólĩyî õjílã drí 'ẽlé trá rî 'bá yî 'bã Ôvârí nĩ gólĩyî
njĩlí. Õzõ tí Ôvârí õnjĩ õjílã tãlâ tã gólĩyî drí 'ẽlé rî 'bá yî tãsĩ rî, gõ'dá rî, tí gólâ pá
ãmâ kô cú ĩtí drị-bậlậyị ró tãlâ pị̃pị̃sị̃lị̃ tãndĩ gólâkâ 'dĩ tãsĩ.
7 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ ịsũ drẽ tã tã ãzâ nõ tãsĩ. Õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî ûjũ ĩyî tã trá kpị̃ị̃
Ôvârí drí ĩyî ndrẽzó bê õjílã íyíkâ mbị̃mbị̃ rî 'bá yî ró. Gólĩyî îcá kô ngá pãpã rî 'dĩ
ûsúlị̃, gõ'dá õjílã gólĩyî Ôvârí drí njĩlí õjílã íyíkâ ró gólĩyî lãfálé 'ásĩ rî 'bá yî ûsû ngá
rî 'dĩ trá. Gõ'dá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ ậmbúkũ lâ yî drị drí âmbázó âmbâ, gõ'dá rĩlí zãã tã
Ôvârí kâ ârî-ârî lâ gãlé dó.
8 Gõ'dá tã gólĩyíkâ rĩ'á õzõ úlị̃ gólĩyî tã îgĩ-îgĩ Ôvârí kâ 'á rî tí kĩ'á nĩ rî,
“Ôvârí 'ê gólĩyî â'dólé rĩlí drị ãkó lé 'bá ró tã âtî-âtî íyíkâ ârílí,
õzõ õjílã gólĩyî õdrá drí cĩlí nĩ gõ'dá îcá 'bá kô tã nị̃lị̃ dódó rî kâtí.
Ĩsáyã 29.10
Gólĩyî rĩ'á lị̃fị̃ ãkó ngá Ôvârí kâ rî 'bá yî ndrẽzó,
gõ'dá gólĩyî rĩ'á kpá bị ãkó úlị̃ Ôvârí kâ rî 'bá yî ârízó.
'Dĩî rĩ'á tã pậtị̃ị̃ ró õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî tãsĩ bũúũ ãndrõ nô.”
Tã 'Bã'bã Ândậ 29.4
9 Gõ'dá kúmú ậngị Dậwúdị̃ âtâ úlị̃ kpá ĩtí lâ 'dĩ kâtí õjílã gólĩyî gã 'bá dó tã lẽlé Ôvârí
'á rî 'bá yî tãsĩ kĩ nĩ rî,
“'Dõvó ngá nyãnyã tãrãbízã drị̃ị̃ ậngị gólâ gólĩyî 'bã 'bá â'dólé ãyĩkõ ró rî õjâ rû â'dólé
bãfí cãlé trá rî ró gólĩyî drí lâ'ĩzó gbõ 'á lâ.
'Dõvó ngá nyãnyã ậngị gólĩyíkâ rî 'dĩ õjâ rû gbõ õnyã ró ójá sị̃lị̃ gólĩyî drí ânĩzó tẽlâ
lâ'ĩzó ngậrậ rú lâ.
'Dõvó ngá tãndí rî 'dĩ 'bá yî õ'ê gólĩyî gbõ 'dẽlé ậ'dú kõlé kậyị gólâ lâŋõ drí 'ẽzó 'ẽ'á
â'délé gólĩyî drị̃ị̃ rî sĩ, ã'dô ró bê gólĩyî ûfúlị̃.
10 'Dõvó gólĩyî lị̃fị̃ ậậnị̃ kpậậkũ, tãlâ gólĩyî õzó îcá kô ngá Ôvârí kâ rî ndrẽlé.
Gõ'dá kpá rî, 'dõvó gólĩyî ũnjị̃ ngá lậnjị̃-lậnjị̃ ĩyî drị̃ị̃ sĩ, ã'dô ró bê gólĩyî ũgúlị̃ drí árá
âvázó bê gõ'dá rĩlí zãã dậgũ ĩtí gbậdú.”
Lôngó 69.22-23
11 Õjílã ãzâ ãnî lãfálé sĩ â'dô tã îjí'á kĩ, “Gõ'dá õjílã Yúdậ yí kâ 'dê bê trá ĩyî tãlâ tã
lẽ ãkõ tãsĩ Yésũ 'á rî, ĩtí rî, tã õnjí gólĩyíkâ 'dĩ câ gólĩyî lãfâ trá Ôvârí rú sĩ zãã pậtị̃ị̃
ró yã?” Ĩtí rî, má â'dô tã 'dî drị lâ lôgõ'á nõtí kĩ, “Â'dó ĩtí kô! Tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá
yî já gólĩyî kô vólé Ôvârí rú sĩ zãã ró.” Nĩ ndrê drẽ, õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ 'ê ĩyî tã õnjí bê

11:4 11.4 1 Kúmú Ậngị 19.10-18.

ĩtí rî, Ôvârí drí rû jãzó õjílã dũû õrĩ ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yî pãlé. Gõ'dá tã rî 'dĩ 'ê õjílã dũû Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî âgílí âgî-âgî tãlâ tã tãndí gólĩyî õjílã ãzâ 'bá yî drí ûsúlı̨ 'dĩ 'bá yî tãsĩ.

12 Gõ'dá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ 'dĩ 'bá yî 'ê ĩyî tã õnjí bê rî, 'dĩî njı̃ lı̨tı̨ trá trı̨ Ôvârí drí õrẽ dũû fẽzó õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ ãngó drı̨ 'á rî 'bá yî drí. Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî ı̨̂vı̨ tã tãndí gólĩyî Ôvârí drí lẽlé fẽlé gólĩyî drí rî 'bá yî trá rî, gõ'dá õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yî drí ĩyîngá ûsúzó lâ Ôvârí drı̨gı̨ sĩ. Gõ'dá bê trá ĩtí rî, Ôvârí ẽê'bê õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ gólĩyî yí drí njĩlí trá íyíkâ ró rî 'bá yî ndrĩ tã lẽlé Yésũ 'á rî, ĩtí tã tãndí gólĩyî õjílã ãngó drı̨ nô kâ rî 'bá yî drí ûsúlı̨ tã lâ sĩ rî â'dô lı̨̂vũ'á kôrô tã tãndí gólĩyî drílĩyî ûsúlı̨ trá kı̨̂yı̨ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drí Ôvârí rî gãzó dó rî sĩ rî drı̨̃ı̨ sĩ.

Úlı̨ mãnĩgõ ngá pãpã õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ rî kâ tãsĩ rî

13 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, má lẽ trá âtálâ ãnî õjílã ndrĩ gólĩyî â'dó 'bá õjílã Yúdı̨̂ yí kâ ró kô rî 'bá yî drí. Ôvârí 'bã mâ trá â'dólé lãjó'bá íyíkâ ró tã íyíkâ âtálé ngîngî lâ ãnî õjílã Yúdı̨̂ yí kâ ró kô nõ 'bá yî drí. Â'dô bê trá ĩtí rî, má ndrê trá kĩ, rĩ'á ámâ tã 'î â'dózó ãnî lãfálé lãjó'bá ró ngîngî lâ tã Ôvârí kâ rî 'bá yî â'dálé ãnî drí.

14 Gõ'dá má lẽ kpá tákányĩ Ôvârí drí õjílã ámâ nyãányâ kâ Yúdı̨̂ yí kâ pãlé. Nĩngá sĩ, õzõ tã 'ẽ'ẽ ámákâ ãnî õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ lãfálé rî õ'bã õjílã ámákâ Yúdı̨̂ yí kâ rî 'bá yî â'dólé âgílí âgî tãlâ tã tãndí ãníkâ drí sĩ rî, ĩtí rî, má lẽ tã trá rõô tã rî 'dĩ drí õjílã dũû õjílã ámákâ 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ 'bãlé kpá rû jãlé tã lẽlé Yésũ 'á.

15 Nĩ ndrê drẽ, õzõ Ôvârí õpâ õjílã dũû õrĩ ãzâ 'bá yí kâ trá kı̨̂yı̨ gólâ drí õjílã Yúdı̨̂ yí kâ rî 'bá yî gãzó rî sĩ rî, ĩtí õzõ gõ'dá gólĩyî õjâ rû trá zãâ gbı̨̂dú Ôvârí drí tã gólâkâ rî lẽlé ĩ'dî rî, tã rî 'dĩ â'dô â'dó'á tãndí ró lı̨̂vũlı̨ kôrô. Â'dô â'dó'á ókĩzõ Ôvârí 'ê gólĩyî trá lîdrílí õdrã 'ásĩ rî kâtí.

16 Ãmâ ı̨́'bı̨yı̨ yî â'dô trá pı̨̃tı̨̃ı̨ õjílã Ôvârí kâ ró. Bê trá ĩtí rî, Ôvârí â'dô kpá ãmâ gólĩyî ózõwá yî ndrẽ'á õjílã íyíkâ ró. Õzõ fê índrĩgó ã'dô tãndí ró rî, fê gárá â'dô kpá 'bã'á tãndí ró.

17 Õzõ ã'dô kpálé ĩtí ĩzı̨tú rî, ngbãângbânõ õjílã dũû Ĩsĩrã'élẽ kâ rĩ'á ĩyî õzõ fê rî 'dĩ gárá lâ yî Ôvârí drí âgãlé trá njíyá-njíyá vólé, tãlâ gólĩyî gã tã Ôvârí kâ trá dó rî tãsĩ rî 'bá yí kâtí. Gõ'dá ãnî õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî rĩ'á õzõ fê gárá gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá njũlı̨ fê rî 'dĩ rú 'dĩ gárá lâ yî gólâ drí âgãlé trá njíyá-njíyá vólé 'dĩ 'bá yî drí sĩ rî kâtí. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, Ôvârí 'bã ãnî trá njũlı̨ ngı̨́rı̨́ fê íyíkâ 'dĩ rú. Ĩtí rî, ãnî trá rĩ'á fãfã ûsú'á fê rî 'dĩ 'ásĩ, tãlâ â'dózó rĩlí dódó õjílã gólĩyî Ôvârí kâ rî 'bá yî ró. Gõ'dá Ôvârí rĩ'á tã lẽlẽ ãmâ ı̨́'bı̨yı̨ yí kâ rî 'ẽ'á ãnî pãlé tã lẽlẽ gólâ ãnî nyãányâ kâ rî 'bá yî 'ásĩ.

18 Â'dô bê trá ĩtí rî, nĩ 'bã ãnî nyãányâ kô â'dólé gı̨́rı̨́ lı̨̂vũlı̨ õjílã gólĩyî Ĩsĩrã'élẽ kâ gólĩyî Ôvârí drí gãlé trá dó fê gárá íyíkâ ró 'dĩ 'bá yî drı̨̃ı̨ sĩ. Õzõ gõ'dá nĩ õngâ trá rĩ'á ãnî ı̨́rúlı̨ tãlâ ândrâ-tãndĩ ãníkâ 'dĩ tãsĩ rî, 'dõvó tã lâ ãâgâ ãnî drı̨̃ı̨ kĩ, ãnî rĩ'á cé fê gárá gólâ fê 'dĩ índrĩgó lâ yî drí â'dólé ãnî drí mbãzó bê rî ĩ'dî.

19 Õjílã ũrûkı̨̂ 'bá yî ãnî lãfálé sĩ rĩ'á ĩyî ı̨́rú'á tã âtázó kĩ, “Fê gárá Ôvârí kâ ãzâ 'bá yî áâgã trá njíyá-njíyá vólé, ã'dô ró bê gõ'dá ãmâ 'bãzó ĩ'dî njũlı̨ fê rî 'dĩ rú gólĩyî võ 'á.”

20 Má kô tã ãníkâ 'dĩ drı̨ lâ kĩ, “'Dĩî rĩ'á tã pı̨̃tı̨̃ı̨ 'î, gõ'dá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî áâgã trá njíyá-njíyá vólé, tãlâ gólĩyî lẽé tã Ôvârí 'á kô.” Gõ'dá gólĩyî võ 'á rî, ó'bã trá ãnî ĩ'dî njũlı̨ ngı̨́rı̨́ fê rî 'dĩ rú tãlâ tã lẽlẽ ãníkâ Ôvârí 'á rî tãsĩ. Â'dó kô kĩ nĩ rî, â'dô-â'dô tãndĩ ãníkâ rî lı̨̂vũ kôrô gólĩyíkâ rî drı̨̃ı̨ sĩ. Ĩtí rî, nĩ ı̨́rû ãnî kô tã rî 'dĩ tãsĩ. 'Dõvó nĩ rî bê-rî rĩlí Ôvârí rî ı̨̀nj̃ı̨-ı̨̀nj̃ı̨ sĩ.

21 Nĩ ịsũ tã kpá ó'dí tã õjílã Ôvârí kâ gólĩyî â'dó 'bá õzõ fê 'dĩ kâtí rî 'bá yî tãsĩ
mãnísĩ ró. Õzõ Ôvârí õnjĩ trá fê gárá gólâ mbã 'bá trá fê 'ásĩ ìtõ võ lâ 'ásĩ rî gãlé vólé
rî, ĩtí rî, gólâ îcâ kpá trá ãnî gãlé njíyá vólé õjílã íyíkâ rî 'bá yî lãfálé sĩ. Ãnî gõ'dá trá
fê gárá gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá njũlị fê rî 'dĩ rú rî ĩ'dî.
22 'Dõvó ĩtí rî, mã ịsũ tã Ôvârí rî tãsĩ. Gólâ rĩ'á pĩpịsílị tãndí ró rî bê tákányĩ, gõ'dá
gólâ kpá ĩ'dî rĩ'á nyé mbịmbị ró lâŋõ fẽrẽ 'á õjílã gólĩyî tã õnjí 'ẽ 'bá rî 'bá yî drí. Ĩtí
rî, gólâ pạtịị fẽ lâŋõ trá õjílã Yúdạ yí kâ gólĩyî gólâ rî gã 'bá dó rî 'bá yî drí. Gõ'dá
gólâ â'dâ kpá õjílã lôvó íyíkâ ãnî gólĩyî rĩ 'bá zãâ njũlị gólâ rú lõvõ sĩ rî 'bá yî drí, tãlâ
lõvõ tíbê gólâ drí rĩ'á â'dálâ ãnî drí 'dĩ tãsĩ. Gõ'dá õzõ nĩ õjâ rû tã gólâkâ gãlé dó rî,
gólâ â'dô ãnî gã'á vólé fê rî 'dĩ rú sĩ.
23 Gõ'dá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ gólĩyî â'dó 'bá sịsị õjílã Ôvârí kâ ró gõ'dá Ôvârí drí âgãlé
vólé fê rî 'dĩ rú sĩ rî 'bá yî tãsĩ rî, õzõ gõ'dá gólĩyî õjâ rû kpá gõlé tã lẽlé Ôvârí 'á ó'dí
rî, 'dĩî Ôvârí â'dô îcá'á gólĩyî lôgõlé njũlị fê rî 'dĩ rú, ã'dô ró bê gólĩyî drí â'dózó õjílã
íyíkâ ró kpá ó'dí.
24 Nĩ ndrê drẽ, ãnî sịsị lâ sĩ trá rĩ'á õzõ fê gárá gólâ mbã 'bá trá fê ãzâ rú õmã 'álâ
rî kâtí. Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, Ôvârí drí ãnî âfózó 'yárá vólé fê rî 'dĩ rú sĩ âtrõlé yí drí
lâkpãlé fê gólâ íyî nyãányâ kâ ró rî rú. Gõ'dá gólâ 'ê tã tãndí 'dĩ bê ĩtí rî, gólâ â'dô
rĩ'á ãyĩkõ ró õjílã Yúdạ yí kâ rî 'bá yî drí kpá drị̃ âdĩzó tã lẽlé 'díyî pã 'bá gólĩyíkâ rî
'á, tãlâ gólĩyî drí â'dózó bê õjílã íyíkâ ró kpá ó'dí. 'Dĩî â'dô â'dó'á ókĩzõ gólâ fê gárá
gólĩyî gólâ drí âfólé trá 'yárá fê íyíkâ rî rú sĩ sịsị, ã'dô ró bê yí drí îcázó ó'dí lâ lâkpãlé
lâŋõ ãkó fê íyíkâ rú tãlâ õmbâ ró bê ó'dí rî kâtí.

Tã Ôvârí drí 'ẽ'á 'ẽlâ õjílã íyíkâ Ĩsĩrã'élẽ kâ pãzó rî

25 Ámâ ậdrúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, ãnî gólĩyî â'dó 'bá kô õjílã Yúdạ yí kâ ró rî 'bá yî,
má lẽ drẽ tã gólâ Ôvârí drí â'dálé má drí õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî âtálé ãnî
drí, nĩ õzó ãnî ậrú tã gólâ Ôvârí drí ãnî njĩzó õjílã Yúdạ yí kâ võ 'á rî tãsĩ. Õjílã ãmbá
Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî ãâ'dô rĩ'á ĩyî drị̃ âmbâ-âmbâ sĩ cãlé bũúũ kậyị̃ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó
õjílã ndrĩ õrĩ ãzâ 'bá yí kâ rî kâ gólĩyî yí drí njĩlí trá â'dólé íyíkâ ró rî 'bá yî pãzó rî sĩ.
26 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, Ôvârí â'dô õjílã ậmbúkũ ndrĩ Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî pã'á, nyé õzõ
drílâ âtálé trá tã îgĩ íyíkâ 'á rî kâtí, gólâ kĩ,

"'Díyî pã 'bá gólâ má drí 'ẽ'á âjólâ rî áâ'dô tị̃'á lâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ ró.

Ĩtí rî, gólâ â'dô õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî pã'á ndrĩ tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ â'dólé
õjílã mbịmbị rî 'bá yî ró.

Ĩsáyã 59.20-21

27 Gõ'dá má â'dô tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî âyé'á,
â'dô tã-drị̃ lẽlẽ gólâ ãmâ drí 'bãlé trá gólĩyí bê rî vó ró."

Ĩsáyã 17.9

28 Gõ'dá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ gólĩyî tã Ôvârí kâ gã 'bá trá dó 'dĩ 'bá yî trá rĩ'á ĩyî gólâ drí
ậjú-'bá-ãzí ró. Gõ'dá tã lẽ ãkõ gólĩyíkâ 'dĩ pâ ãnî õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ rî trá. Kpálé ĩtí
rî, õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ 'dĩ 'bá yî lôvó lâ yî zãâ bê Ôvârí 'á, tãlâ tã-drị̃ lẽlẽ Ôvârí kâ gólĩyî
ạ́'bịyạ́ yí bê rî tãsĩ.
29 Tã ịsũ Ôvârí kâ já rû kô õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drị̃ị̃ sĩ. Ạ́kû ró ậkû ró nã sĩ rî, gólâ njĩ
gólĩyî trá lôvó sĩ â'dólé õjílã íyî nyãányâ kâ rî 'bá yî ró.
30 Sịsị rî, ãnî nyãányâ gã tã Ôvârí kâ kpá trá dó. Gõ'dá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drí tã gólâkâ
gãzó trá dó rî vólé drị̃ lâ 'ásĩ rî, gólâ drí gõzó rû jãlé pĩpịsílị tãndĩ íyíkâ rî â'dálé ãnî
drí gólĩyî võ 'á.

31 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, Ôvârí kpá rĩ'á njãâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî pãlé, õzõ
gólâ drí ãnî pãrẽ tí, ã'dô ró bê gólĩyî drí rû âjázó â'dólé õjílã íyíkâ ró kpá ó'dí.
32 Ôvârí âyê õjílã trá ndrĩ rạ̃gị̃ tã õnjí kâ ró, tãlâ yí pâ ró gólĩyî bê drị̃-bạ́lạ́yị̃ sĩ tã
õnjí gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî 'ásĩ pị̃pị̃sị́lị̃ tãndĩ íyíkâ rî sĩ.

Tã gólĩyî Póõlõ drí Ôvârí rî lûyị́zó tã lâ sĩ rî 'bá yî

33 Má lûyị̃ Ôvârí trá rõô tãlâ ãmbã gólâkâ tãsĩ. Gólâ 'ê tã lânjã trá dũûdû õjílã íyíkâ
rî 'bá yî drí. Gólâ rĩ'á cú tã nị̃nị̃ bê. Gólâ nị̃ tã ndrĩ dódó â'dózó rĩ'á tã kĩlí ndrĩ
mbị̃mbị̃ ró. Tã gólâkâ rî 'bá yî rĩ'á ndrĩ lạ̃njị̃-lạ̃njị̃ ró, mã îcá kô nị̃lâ tãndí ró. Gólâ
nị̃ tã ángô rî ĩ'dî rĩ'á tãndí ró ãmâ drí rî 'bá yî nĩ gạ̃rạ̃ ãmâ nyãányâ drí îcálé nị̃lâ rî
drị̃ị̃ sĩ.
34 Tã rî 'dĩ rĩ'á õzõ úlị́ gólĩyî îgĩlí trá búkũ gólâkâ 'á gólâ rî nyãányâ tãsĩ rî kâtí kĩ,
“Õjílã ãzâ fí bê rĩ'á tã nị̃nị̃ bê gạ̃rạ̃ kĩ 'bá nĩ rî, yí nị̃ tã ị̃sũ Ôvârí kâ trá yã?
Gõ'dá õjílã ãzâ fí bê tã nị̃nị̃ bê lạ̃vũlị́ kôrô Ôvârí kâ rî drị̃ị̃ sĩ, îcálé Ôvârí rî îmbálé yã?
Ĩsáyã 40.13
35 Ã'dî fẽ drẽ ngá trá Ôvârí drí, ã'dô ró bê Ôvârí drí lôgõlé gólâ drí rî nĩ yã?”
Yóbõ 41.11
Tã ãzâ kó yû'dạ́wạ́ ĩtí lâ 'dĩ kâtí.
36 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí rî nyãányâ lô'bã ngá-tị̃ ndrĩ ãngó nõ drị̃ị̃ rî 'bá yî nĩ. Gõ'dá ngá
rî 'dĩ 'bá yî ndrĩ rî â'dólé 'dĩ gólâ sĩ, gõ'dá kpá â'dólé gólâ drí, gólâkâ ró. Ĩtí rî, mã
lûyị̃ Ôvârí rî rú zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó tãlâ tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Ãâ'dô ĩtí.

12

Tã rû ị̃'bũzó nyé Ôvârí drí rî

1 Ámâ ạ̃drúpị̃ yî ámâ îzó yî, Ôvârí âyê ãnî trá 'â ạ̃'dị́ sĩ tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî 'ásĩ,
tãlâ gólâ 'bã ãnî lôvó trá rõô. Bê trá ĩtí rî, má lô'bã rú'bạ̃ ãnî drí ãlô-ãlô kĩ, nĩ fẽ ãnî
nyãányâ nyé tãndí ró Ôvârí drí rĩlí zãâ gólâkâ ró tã ndrĩ gólĩyî gólâ drí lẽ'á 'ẽlâ rî
'bá yî 'ẽlé ĩ'dî ãkí ãkó. Gõ'dá ĩtí rî, ãnî nyãányâ fẽfẽ Ôvârí drí 'dĩ â'dô Ôvârí rî 'bã'á
â'dólé ãyĩkõ ró rõô. Ĩtí rî, nĩ â'dô gólâ rî ị̃nị̃ị̃'á dódó, tã 'dî 'ẽ'ẽ lâ sĩ.
2 Rĩrĩ ãníkâ ndrĩ rî 'bá yî tãsĩ rî, nĩ 'dê kô tã ị̃sũ õjílã ãngó nõ kâ rî 'bá yí kâ vósĩ.
'Dĩî võ lâ 'á rî, 'dõvó Ôvârí õjâ tã ị̃sũ-ị̃sũ ãníkâ, ã'dô ró bê ãnî drí tã gólâkâ 'ẽzó bê
õjílã ó'dí ró rî 'bá yí kâtí. Õzõ nĩ õ'ê tã trá ĩtí rî, gõ'dá nĩ â'dô îcá'á tã gólĩyî Ôvârí drí
lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî 'bá yî nị̃lị́ dódó. Tã gólĩyî Ôvârí drí lẽlé rî 'bá yî rĩ'á ndrĩ 'dó tãndí
ró, nyé mbị̃mbị̃ ró, gõ'dá dã ãyĩkõ ĩ'dî gólâ rú.
3 Ôvârí njĩ mâ trá lãjó'bá íyíkâ ró cú ĩtí tãkó tãlâ pị̃pị̃sị́lị́ tãndĩ gólâkâ rî sĩ. Â'dólé
bê trá ĩtí rî, má lô'bã rú'bạ̃ ãnî drí ãlô-ãlô ndrĩ kĩ, nĩ 'bã ãnî nyãányâ kô â'dólé ãmbá
lạ̃vũlị́ kôrô â'dô-â'dô ãníkâ pạ̃tị̃ị̃ rî drị̃ị̃ sĩ. 'Dĩî võ lâ 'á rî, 'dõvó nĩ ndrê ãnî nyãányâ
mbị̃mbị̃ ró, õzõ Ôvârí drí ãnî ndrẽrẽ kâtí. Gõ'dá gólâ ĩ'dî rĩ'á ãnî 'bã 'bá îcálé tã gólĩyî
ãnî drí 'ẽlé rî 'bá yî 'ẽlé, tã ãnî drí lẽlé gólâ rî tãsĩ rî vó ró.
4-5 Ãmâ ndrĩ tã lẽ 'bá ró rî 'bá yî kpãkã ãlô rĩ'á õzõ Krístõ rî rú'bạ̃ kâtí. Õjílã mvá
rú'bạ̃ rĩ'á ngá gólâ cú lûkû-lûkû bê dũû ngĩíngî rî ĩ'dî. Gõ'dá lôsĩ rú'bạ̃ lûkû rî 'dĩ
'bá yí kâ rĩ'á 'ẽlâ rî kpá rĩ'á ngĩíngî ró. Gõ'dá ãmâ tã lẽ 'bá yî ãlô-ãlô rĩ'á rú'bạ̃ lûkû
Krístõ kâ rî ĩ'dî. Ĩtí rî, ãmâ rĩ'á ãzí-ãzí ró ãmâ lãfálé 'ásĩ, â'dólé tã 'ẽlé ãzí-ãzí pãzó
ãlô-ãlô.
6 Lôsĩ ãmâ drí rĩ'á 'ẽlâ Krístõ drí ãlô-ãlô rî rĩ'á ngĩíngî ãmâ ãzí-ãzí yí kâ rî drị̃ị̃ sĩ.
Ôvârí fẽ mbârâkã trá ãmâ drí ãlô-ãlô cú ĩtí tãkó, tãlâ mã îcâ ró bê lôsĩ tị̃ ngĩíngî dũû
'dĩ 'bá yî 'ẽlé. Õzõ Ôvârí õ'bã õjílã ãzákôlâ trá úlị́ íyíkâ nị̃lị́ ngĩlí trạ̃ ãzí-ãzí drí rî,

gõ'dá gólâ õngî úlı̨ rî 'dĩ 'bá yî mbı̨̂mbı̨̂ ró, â'dô tã gólĩyî Ôvârí drí rĩ'á âtálâ gólâ drí rî vó ró.
7 Õzõ õjílã ãzâ ĩîcâ trá tã 'ẽlé íyî ãzí-ãzí yî pãzó rî, 'dõvó gólâ õ'ê tã rî 'dĩ 'bá yî dódó.
Õzõ õjílã ãzâ ĩîcâ trá tã Ôvârí kâ îmbálé õjílã ãzí drí rî, 'dõvó gólâ õ'ê tã 'dî dódó.
8 Õzõ õjílã ãzâ ĩîcâ trá úlı̨ âtálé â'dólé mbârâkã sõlé íyî ãzí-ãzí yî 'á tã lẽlẽ ĩyíkâ tãsĩ rî, 'dõvó gólâ õ'ê tã rî 'dĩ dódó. Õzõ gõ'dá õjílã ãzâ ĩîcâ trá ngá íyíkâ rî 'bá yî fẽlé õjílã ĩzã lâ bê rî 'bá yî pãzó rî, 'dõvó gólâ õfẽ ngá rî ndrĩ gólâ îcá'á fẽlâ rî 'bá yî pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ãlô tãndí rî sĩ. Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ĩîcâ trá 'dẽlé sı̨́sı̨́ õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî drí rî, 'dõvó gólâ õ'dê sı̨́sı̨́ gólĩyî drí dódó mbı̨̂mbı̨̂ ró pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ãlô sĩ. Õzõ Ôvârí õfẽ pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ą̃'dı̨́ ĩzã õjílã kâ ndrẽzó rî õjílã ãzâ drí rî, gólâ õndrê ĩzã gólĩyíkâ dódó ãyĩkõ sĩ.
9 Tã pą̃t̃ı̨̃ ró, nĩ 'bã ãnî ãzí-ãzí yî lôvó pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ãlô rî sĩ. Nĩ rî kô cé rĩ'á tã âtálé ĩ'dî lõvõ tãsĩ. Nĩ gã tã gólĩyî ndrĩ õnjí lâ yî ró rî 'bá yî trá dó. Nĩ sõ tã gólĩyî tãndí ró mbı̨̂mbı̨̂ rî 'bá yî vósĩ cé, rĩ'á tã tãndí rî 'dĩ 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.
10 Nĩ 'bã ãnî lôvó ãnî vó 'ásĩ dódó, õzõ ãnî drí ãnî ą̃drúpı̨̃ yî lôvó 'bãrẽ kâtí. 'Dõvó nĩ 'ê tã drı̨̃-káká õjílã ãzâ 'bá yî ı̨̂nj̃ı̨-ı̨̂nj̃ı̨ lâ yî sĩ. Gólĩyî tã õlą̃nj̃ı̨ ãnî lı̨̃fı̨́ gą̃rą̃ ãnî nyãányâ drı̨̃ı̨ sĩ.
11 Ĩtí rî, nĩ rî kô rĩlí cú ĩtí ngá ãzãkã 'ẽ ãkó. Nĩ 'ê ngá mbârâkã ãníkâ sĩ ndrĩ, tãlâ â'dózó bê njãâ tã Ôvârí kâ 'ẽlé pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ãlô rî sĩ.
12 Gõ'dá nĩ 'bã lı̨̃fı̨́ tã tãndí gólĩyî Ôvârí kâ ró Ôvârí drí 'ẽ'á 'ẽlâ ãnî drí ĩzą̃tú rî 'bá yî drı̨̃ı̨, tãlâ nĩ îcâ ró bê â'dólé rĩlí ãyĩkõ sĩ. Ã'dô trá ką̃yı̨̂ lâŋõ kâ rî tú rî, nĩ rî ró 'â ą̃'dı̨́ ró fĩî ą̃tũ-ą̃tũ sĩ. Ĩtí rî, nĩ rî rãtáã 'ẽ'ẽ sĩ Ôvârí drí ką̃yı̨̂ vósĩ cé.
13 Õzõ krístõ 'bá yî gólĩyî ĩzã bê rî ãâcâ trá ãnî ngálâ ĩzã ĩyíkâ bê rî, 'dõvó nĩ fẽ ngá ãníkâ rî 'bá yî ũrûką̃ lâ gólĩyî pãzó. Gõ'dá ãnî lı̨̃fı̨́ ãâ'dô trą̃ ũmú õjílã lídí ró rî 'bá yî drı̨̃ı̨ rĩlí ãnî drí 'bã 'ásĩ.
14 Õzõ kpálé õjílã ãzâ õ'ê tã õnjí trá ãnî drí rî, gõ'dá nĩ trî gólâ kô. Nĩ 'ê bê-rî tã tãndí ĩ'dî gólâ drí. Nĩ 'ê rãtáã ĩ'dî Ôvârí drí õrẽ fẽzó gólâ drí.
15 Õzõ tã tãndí õ'ê rû trá ãnî ãzí-ãzí ãzâ 'bá yî drí gólĩyî 'bãlé â'dólé ãyĩkõ ró rî, nĩ â'dô kpá ãyĩkõ ró gólĩyí bê tãlâ tã tãndí gólâ rû 'ẽ 'bá trá 'dĩ tãsĩ. Õzõ ngãtá ĩzã 'î ãnî ãzí-ãzí ãzâ 'bá yî 'ẽ'á yã rî, nĩ 'dê kpá kpãkã ãlô ãwó ngõlé gólĩyí bê ĩzã gólĩyíkâ 'dĩ drí sĩ.
16 Ĩtí rî, nĩ rî rĩlí õjílã ndrĩ ãzâ 'bá yí bê tã ą̃'dı̨́ sĩ. Nĩ trõ gólĩyî 'bãlé â'dólé ãnî drí ótó-rú'bą̃-lâ'bé-ãzí ró. Gõ'dá nĩ 'ê ą̃rú-ą̃rúwą̃ kô. Ĩtí rî, nĩ â'dô njãâ õjílã gólĩyî võ ndrẽzó tą̃yı̨̂ drı̨̃ lâ ĩyî sĩ rî 'bãlé kpá ãnî ótó-rú'bą̃-lâ'bé-ãzí yî ró. Gõ'dá nĩ 'bã ãnî kô â'dólé õjílã lą̃nj̃ı̨ 'bá lą̃nj̃ı̨ tã nı̨̃nı̨̃ bê rõô rî 'bá yî ró.
17 Õzõ õjílã ãzâ 'bá yî õtĩ õká kpálé ãnî lı̨̃fı̨́ rî, nĩ lôgõ võ lâ kô gólĩyî drí. Gõ'dá nĩ 'ê cé tã gólĩyî â'dó 'bá tãndí ró õjílã lı̨̃fı̨́ rî 'bá yî ĩ'dî õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí.
18 Ĩtí rî, nĩ 'ê tã gólĩyî ndrĩ ãnî drí îcá'á 'ẽ'á 'ẽlâ rî 'bá yî tãlâ rĩzó bê õjílã bê ndrĩ tã ą̃'dı̨́ sĩ.
19 Ãmâ ãzí-ãzí yî gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî, nĩ lôgõ tã õnjí võ kô tã õnjí sĩ gólĩyî tã õnjí 'ẽ 'bá trá ãnî drí rî 'bá yî drí. Nĩ âyê tã rî 'dĩ 'bá yî ndrĩ Ôvârí drı̨́gą̃, tãlâ ą̃wą̃ gólâkâ ã'dô ró nĩ õjílã rî 'dĩ 'bá yí bê. Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí âtâ tã kĩ nĩ rî, “Mâ cé ĩ'dî rĩ'á gólâ â'dó 'bá drı̨́-ãcê bê lâŋõ fẽzó õjílã gólĩyî tã õnjí 'ẽ 'bá rî 'bá yî drí, gõ'dá tã pą̃t̃ı̨̃ ró, má â'dô tã rî 'dĩ 'bá yî 'ẽ'á.”
20 Ĩtí rî, nĩ 'ê tã tãndí ĩ'dî õjílã gólâ tã õnjí 'ẽ 'bá ãnî drí rî drí. Tã îgĩ Ôvârí kâ rî â'dálâ kĩ,
“Õzõ ą̃jú-'bá-ãzí ániká ã'dô lõfó ró rî, gõ'dá ní fẽ nyãsá drílâ nyãlé.

12:19 12.19 Tã 'Bã'bã Ândâ 32.35.

Õzõ gólâ ã'dô lũmvû lôvó ró rî, gõ'dá ní fẽ lũmvû gólâ drí mvũlı̨.
Õzõ ní õ'ê tã tãndí trá gólâ rî pãzó ĩtí rî, 'dĩî gõ'dá tã tãndí áníkâ rî 'bá yî â'dô gólâ rî
'bã'á drı̃ı̨ âsõlé ãnî drí vũdrı̨,
gõ'dá rû jãlé tã õnjí drílâ rĩ'á 'ẽlâ ãnî drí rî 'bá yî âyélé.”

Úlı̨ Mãnĩgõ 25.21-22

21 Ĩtí rî, nĩ âyê tã õnjí rî 'dĩ 'bá yî kô dı̃ı̨lı̨ kôrô ãnî drı̃ı̨ı̨ sĩ. Nĩ rî bê-rî rĩ'á tã gólĩyî tãndí
ró rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî, ã'dô ró bê tã tãndí ãníkâ 'dĩ 'bá yî drí dı̃zó bê kôrô tã gólĩyî õnjí
ró 'dĩ 'bá yî drı̃ı̨ı̨ sĩ.

13

Tã õjílã mı̨rı̃ı̨ kâ ı̨nj̃ı̨zó drı̨-ãcê gólĩyíkâ tãsĩ rî

1 'Dõvó õjílã ãlô-ãlô ãnî lãfálé 'ásĩ ı̃ı̨nj̃ı̨ drı̃ı̨-'bá gólĩyî mı̨rı̃ı̨ kâ rî 'bá yî drı̨-ãcê gólĩyíkâ
tãsĩ, tãlâ Ôvârí lô'bã gólĩyî nĩ â'dólé drı̨-ãcê 'dĩ 'bá yí bê. Gõ'dá tã ndrĩ kı̨̃kı̨̃rı̨̃ 'dó
rĩ'á gólâ drı̨gı̨ sĩ.
2 Gõ'dá bê trá ĩtí rî, õjílã ãzâ gólâ drı̃ı̨ jã 'bá trá tã gólĩyî mı̨rı̃ı̨ drí 'bãlé rî 'bá yî gãzó
dó ı̨nj̃ı̨lâ rî, 'dĩî tã pı̨̃tı̨̃ı̨ ró gólâ rĩ'á tã Ôvârí kâ gã'á kpá dó. Tãlâ Ôvârí lô'bã õjílã mı̨rı̃ı̨
kâ 'dĩ 'bá yî nĩ drı̨-ãcê bê. Õjílã gólâ rû jã 'bá trá mı̨rı̃ı̨ rú ĩtí 'dĩ â'dô lâŋõ âsé'á â'délé
íyî nyãányâ drı̃ı̨ı̨.
3 Nĩ ndrê drẽ, â'dó kô õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã mbı̨̂mbı̨̂ rî 'bá yî 'ẽlé rî ĩ'dî rĩ 'bá ĩyî drı̨-ãcê
mı̨rı̃ı̨ kâ rî 'bá yî ûrı̃ı̨lı̨ rî. Gõ'dá rĩ'á cé gólĩyî rĩ 'bá tã gólĩyî ányâ ró rî 'bá yî 'ẽlé rî 'bá
yî ĩ'dî. Ĩtí rî, nĩ lẽ trá rĩlí cú ĩtí ũrı̃ı̨ drı̨-ãcê mı̨rı̃ı̨ kâ rî kâ ãkó yã? 'Dõvó nĩ rî rĩlí cé tã
gólĩyî mbı̨̂mbı̨̂ ró rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Gõ'dá ã'dô trá ĩtí rî, drı̨-ãcê 'bá 'dĩ 'bá yî â'dô ãnî
lûyı̨'á tãlâ tã mbı̨̂mbı̨̂ ãníkâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ.
4 Ó'bã drı̃ı̨-'bá rî 'dĩ 'bá yî cú drı̨-ãcê rî 'dĩ 'bá yí bê ĩtí 'dĩ, tãlâ gólĩyî rĩ'á rû ı̨̂'bũ 'bá
Ôvârí kâ rî 'bá yî ĩ'dî, â'dólé rĩ'á õjílã gólĩyî â'dó 'bá nyé kũmũ gólĩyíkâ zẽlé rî 'bá yî
ı̨̂múlı̨. Gõ'dá õzõ nĩ õ'ê tã gólĩyî ányâ ró rî 'bá yî rî, ĩtí nĩ â'dô â'dó'á drı̨-ãcê 'bá 'dĩ
'bá yî ũrı̃ı̨ lâ yí bê. Tãlâ tã pı̨̃tı̨̃ı̨ ró gólĩyî cú rĩ'á drı̨-ãcê bê lâŋõ fẽzó tã õnjí 'ẽ 'bá 'dĩ
'bá yî drí. Õzõ gólĩyî õfẽ lâŋõ trá tã õnjí 'bá 'dĩ 'bá yî drí ĩtí rî, 'dĩî rî, gólĩyî rĩ'á lôsĩ
Ôvârí kâ 'ẽ'á, tãlâ ı̨̃wı̨̃ Ôvârí kâ rî 'dẽlé õjílã gólĩyî tã õnjí tẽtẽ 'ẽ 'bá ró rî 'bá yî drı̃ı̨ı̨.
5 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ rî rĩlí kũmũ mı̨rı̃ı̨ kâ zẽlé pı̃ı̨pı̨̂sı̨ı̨́lı̨ı̨ ı̨̃'dı̨ sĩ rĩ'á tã gólĩyíkâ ı̨̂nj̃ı̨lı̨ ĩ'dî. Nĩ
'ê tã mbı̨̂mbı̨̂ ró rî 'bá yî ĩ'dî, tãlâ óõzó kô lâŋõ fẽê ãnî drí. Nĩ rî tã mbı̨̂mbı̨̂ 'ẽlé ĩtí,
tãlâ nĩ nı̃ı̨ trá kĩ, 'dĩî rĩ'á tã gólĩyî Ôvârí drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî 'bá yî ĩ'dî.
6 Bê trá rĩ'á ĩtí rî, kpá rĩ'á tã mbı̨̂ ró ãnî drí ômbê gĩzó, tãlâ ã'dô ró bê õjílã mı̨rı̃ı̨ kâ
drí rĩzó lôsĩ ĩyíkâ 'ẽlé rî. Gõ'dá tã pı̨̃tı̨̃ı̨ ró, gólĩyî rî lôsĩ rî 'dĩ 'ẽ'á Ôvârí drí.
7 Nĩ 'ê tã gólĩyî â'dólé bê mbı̨̂mbı̨̂ ró rî 'bá yî ĩ'dî õjílã ãzâ gólâ 'bãlé trá drı̨-ãcê bê
ãnî drı̃ı̨lı̨ rî drí. Õzõ íĩı̂jî ãnî trá ômbê gĩlí rî, nĩ gî ômbê rî 'dĩ 'bá yî. Õzõ lôsĩ mı̨rı̃ı̨ kâ
ãzâ ã'dô bê õjílã mı̨rı̃ı̨ kâ drí 'ẽlé ãnî drí ı̨̂dı̨̂ sĩ rî, 'dõvó nĩ fẽ ı̨̂dı̨̂ mbı̨̂mbı̨̂ rî ĩ'dî lôsĩ rî
'dĩ tãsĩ. Ĩtí rî, gõ'dá nĩ 'bã lı̨̂nj̃ı̨ õjílã ndrĩ gólĩyî lô'bãlé ãnî drı̃ı̨lı̨ rî rú, gõ'dá nĩ ı̨̂nj̃ı̨ ró
bê kpá gólĩyî ãnî drí rĩ'á ı̨̂nj̃ı̨lâ rî 'bá yî.

Tã tã mbı̨̂mbı̨̂ 'ẽzó ãzí-ãzí drí rî

8 Õzõ nĩ ı̨̃ı̨̂mû ngá ãzâ trá õjílã ãzí drı̨gı̨ sĩ rî, nĩ lôgõ ngá rî gógó 'dĩ 'wãâ õjílã rî
'dĩ drí. Nĩ rî kô rĩlí cú ĩtí dı̨́yı̃ı̨nı̃ı̨ õjílã kâ fẽ ãkó. Tã gólâ îcá 'bá rĩlí zãâ õzõ dı̨́yı̃ı̨nı̃ı̨
kâtí rî rĩ'á cé tã gólâ ãnî drí â'dózó lõvõ bê ãnî lãfálé 'ásĩ ãzí-ãzí bê rî ĩ'dî. Gõ'dá õzõ
nĩ õlẽ gólĩyî trá pı̃ı̨pı̨̂sı̨ı̨́lı̨ı̨ ãlô sĩ rî, 'dĩî ãnî trá rĩ'á tã mbı̨̂mbı̨̂ gólĩyî ndrĩ Ôvârí drí tã lâ
'bãlé ãnî drí 'ẽlé õjílã drí rî 'ẽ'á.

9 Ôvârí 'bã tã 'bã'bã rî nõ 'bá yî nĩ ãmâ drí 'ẽlé õjílã ãzâ 'bá yî tãsĩ nõtí. Ãgô ã̧ã̧ỵ̣ 'dãzí rî õkó bê kô, gõ'dá kpá õkó ã̧ã̧ỵ̣ 'dãzí rî ágó bê kô. Nĩ fû õjílã ãzí kô. Nĩ ûgũ ngá ãzí-ãzí kâ kô. Nĩ 'bã ngá ãzí-ãzí kâ lôvó lâ kô â'dólé ãnî nyãányâ drí. Gõ'dá õzõ nĩ õlẽ trá rĩlí tã 'bã'bã ndrĩ nô 'bá yî ỉnj̃ỉl̥ị̃ rî, 'dõvó nĩ 'bã õjílã ndrĩ gólĩyî ãnî drí ûsúl̥ị rî 'bá yî lôvó lâ ĩyî, nyé õzõ ãnî drí ãnî lôvó 'bãrẽ kâtí.

10 Gõ'dá õzõ nĩ õ'bã õjílã lôvó trá ĩtí rî, nĩ â'dô îcá'á rĩlí cú ĩtí tã õnjí ãzãkã 'ẽ ãkó gólĩyî rú. Ĩtí rî, ãzí-ãzí lôvó 'bã'bã rĩ'á tã 'bã'bã gólĩyî ndrĩ Ôvârí kâ ró rî 'bá yî ỉnj̃ỉ-ỉnj̃ỉ lâ 'î.

11 'Dõvó nĩ ârî úl̥ị ámákâ nõ 'bá yî tã lâ ĩyî 'ẽzó, tãlâ rĩ'á mbỉ ãnî drí rĩzó njãâ kã̧ỵ̣ nõ 'bá yî sĩ. Nĩ kô ã̧'dú trá tákányĩ. Ngbãângbânõ, nĩ njĩ l̥ị̃fị̃ ã̧'dú 'ásĩ! Kã̧ỵ̣ gólâ Yésũ drí âgõzó ãngó nõ 'á õjílã íyíkâ rî 'bá yî pãlé rî trá ãnyî ãndrõ nô lã̧vũl̥ị kã̧ỵ̣ sị́sị́ gólâ ãmâ drí tã lẽzó Yésũ 'á rî drỉ̃ị̉ sĩ.

12 Gõ'dá rĩrĩ ãmákâ ãngó nõ 'á rî, rĩ'á õzõ ị́nị́rị́kúwã̧ kâtí. Gõ'dá lé rî, ị́nị́rị́kúwã̧ 'dĩ trá 'ẽ'á rû ndẽlé. Ỉtú 'ê trá âfõlé. Gõ'dá 'dõvó mã âyê tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî 'ẽ'ẽ lâ ndrĩ vólé. Mã rû bê-rî drị́-lãfâ ãmákâ rî 'bá yî ĩ'dî njírí-njírí, ã'dô ró bê ãmâ drí âdrézó ỉtú sĩ rû fũl̥ị tã õnjí gólĩyî ị́nị́rị́kúwã̧ kâ rî 'bá yí bê.

13 Ĩtí rî, 'dõvó mã rî rĩlí cé tã mbỉmbỉ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî, õzõ õjílã gólĩyî rĩ 'bá võ î'ĩ Ôvârí kâ 'á rî 'bá yí kâtí. Nĩ mvû õdrá kô ãnî cĩlí, tãlâ õzó kô ãnî 'bãâ îtõlé rĩ'á tã ãnyĩ kâ rî 'bá yî 'ẽlé ãyĩkõ ãníkâ rî 'bá yî sĩ. Nĩ 'bã kãrámã kô õdrá mvũmvũ sĩ ĩtí. Nĩ 'bã l̥ị̃fị̃ kô 'dãzí rî ágó ngãtá õkó drỉ̃ị̉, tãlâ nĩ õzó kô tã ãnyĩ kâ 'ẽê gólĩyí bê. Ãzí-ãzí ãâgî kô ãnî l̥ị̃fị̃. Nĩ lâwã kô ngãtá nĩ fû rû kô ãzí-ãzí bê.

14 Tã lôvókô ãníkâ rî 'bá yî õ'bã ãnî kô nĩ'á tã gólĩyî õnjí ró rî 'bá yî 'ẽ bê ĩ'dî. 'Dõvó nĩ rû bê-rî tã Kúmú Yésũ Krístõ kâ rî 'bá yî ĩ'dî gã̧gã̧ zãâ bã̧đỉ, õzõ ítá sõrẽ rú'bã̧ 'á rî kâtí, cé tã gólâ mbỉ rî 'ẽzó ĩ'dî. Nĩ lã̧mû kô pávó tã õnjí kâ 'ásĩ.

14

Tã tã ãzí-ãzí kâ kĩzó kô'dáwá rî tãsĩ rî

1 Ãmâ tã lẽ 'bá ndrĩ lãfálé sĩ, tã ỉsũ ãmákâ gólâ tã mbỉmbỉ tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí 'ẽlé rî tãsĩ rî, rĩ'á ngĩíngî. Gólĩyî ãmâ lãfálé 'á tã lẽlẽ bê fínyáwá ró rî 'bá yî tãsĩ rî, nĩ âyê tị̂ ânyâ-ânyâ gólĩyí bê rî tã gólĩyíkâ rĩ'á ỉsũlâ rî 'bá yî tãsĩ.

2 Nĩ ndrê 'dõvó drẽ, tã lẽ 'bá ũrûkã̧ 'bá yî ãmâ lãfálé 'ásĩ, tã gólĩyíkâ rĩ'á ỉsũlâ rî 'bá yî 'bã gólĩyî îcálé nyãsá tị̂ ndrĩ nyãlé. Gõ'dá tã lẽ 'bá ãzâ 'bá yî ãmâ lãfálé 'ásĩ gólĩyî tã lẽlẽ gólĩyíkâ drí â'dólé Yésũ 'á fínyáwá ró rî 'bá yî, âtâ ĩyî tã kĩ, yĩ îcá kô ã'wá nyãlé. Yĩ îcâ ĩyíkâ cé rĩ'á ã̧túbị́ nyãlé ĩ'dî.

3 Gõ'dá ãnî tã lẽ 'bá gólĩyî tã âtá 'bá kĩ, ã'dô rĩ'á tã mbỉ 'î nyãsá tị̂ lârâkô nyãzó ndrĩ rî, nĩ 'ê 'dásí kô ãnî ãzí-ãzí yî tã lẽ 'bá ró gólĩyî ã'wá nyã 'bá kô rî 'bá yî rú. Ôvârí rî nyãányâ 'bã kpá gólĩyî lôvó õjílã íyíkâ rî 'bá yî ró. Gõ'dá ãnî tã lẽ 'bá gólĩyî rĩ 'bá rĩlí cú ĩtí ã'wá nyã ãkó rî 'bá yî, nĩ kî tã kô ãnî ãzí-ãzí yî tã lẽ 'bá ró gólĩyî nyãsá tị̂ lârâkô ndrĩ nyã 'bá rî 'bá yî rú gólĩyî zỉ̃l̥ị tã õnjí 'bá ró, tãlâ Ôvârí lẽ gólĩyî kpá trá.

4 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, krístõ 'bá ãzí 'dĩ 'bá yî â'dó ĩyî kô rû ỉ'bũ 'bá ãníkâ rî 'bá yî ĩ'dî. Yésũ ĩ'dî rĩ'á kúmú gólĩyíkâ ró. Ĩtí rî, nĩ â'dô îcá'á ángô tí ró ãnî nyãányâ 'bãlé tã kĩ 'bá ró tã õjílã gólĩyî â'dó 'bá ãnî zẽlé kô rî 'bá yí kâ kĩlí yã? Tã lẽ 'bá ãlô-ãlô îcâ âdrélé cé íyî lípỉ Yésũ ândrá tã kĩ 'bá íyíkâ ró. 'Dõvó Yésũ ỉ̃ị̉sũ nĩ ngãtá gólâ rĩ'á pã̧tỉ̃ị̉ õjílã mbỉmbỉ 'î yã rî. Yésũ îcâ trá gólâ rî rũl̥ị dódó gã̧ õjílã íyíkâ ró.

5 Tã â'dâ ãzâ gólâ tã â'dá 'bá kpá kĩ, tã ỉsũ ãníkâ ãnî lãfálé 'ásĩ rî rĩ'á ngĩíngî rî ĩ'dî nõ. Õjílã ũrûkã̧ ãnî lãfálé 'ásĩ rî 'bá yî njĩ kã̧ỵ̣ ãlô gímã vósĩ cé ngîngî lâ rĩzó rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí 'á lâ. Gõ'dá ãzâ 'bá yî ãnî lãfálé 'ásĩ rî ndrê ĩyíkâ kã̧ỵ̣ Gímã kâ 'dĩ cé tị̂tị̂ â'dólé rãtáã 'ẽzó 'á lâ ĩyî. Ĩtí rî, 'dõvó õjílã ãzâ ãnî lãfálé sĩ ãlô-ãlô ỉ̃ị̉sũ tã tã 'dî tãsĩ

dódó, ã'dô ró bê ãnî drí tã ịsũ ãníkâ tã lâ sĩ rî nị̃zó Ôvârí rî ịnj̃ịzó rĩrĩ ãníkâ mbị̃mbị̃ rî sĩ.
6 Nĩ ndrê drẽ, õjílã gólĩyî kậyị̃ Gímã kâ njĩ 'bá ãlô ngîngî lâ ró rĩzó Ôvârí rî ịnj̃ịlị́ 'á lâ rî, lẽ ĩyî Kúmú ãmákâ Yésũ rî ịnj̃ịlị́ tã ịsũ ĩyíkâ rî sĩ. Gõ'dá gólĩyî ĩyî nyãányâ âyé 'bá nyãsá tị̃ ndrĩ nyãlé rî 'bá yî, rî ĩyî ãwô-ĩtí 'ẽlé Ôvârí drí nyãsá rî 'dĩ tãsĩ. Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, gólĩyî ịnj̃ị̃ Kúmú ãmákâ Yésũ rĩrĩ gólĩyíkâ rî sĩ. Gõ'dá gólĩyî ĩyíkâ gã 'bá dó ã'wá nyãlé rî, lẽ ĩyî kpá Kúmú ãmákâ Yésũ rî ịnj̃ịzó tã rî 'dĩ sĩ. Ĩtí rî, gólĩyî 'ê kpá ãwô-ĩtí Ôvârí drí nyãsá gólĩyî drí nyãlé rî tãsĩ.

7 Õjílã ãzãkã yû'dậwậ ãnî lãfálé sĩ gólâ îcá 'bá rĩlí gbõ rĩ'á tã gólĩyî drílâ lẽ'á 'ẽlâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Gõ'dá gólâ îcá kô gbõ kậyị̃ ãzâ gólâ sũ 'bá gólâ rú rî 'bãlé â'dólé kậyị̃ gólâ drí drãzó 'á lâ rî ró.
8 Ĩtí rî, tã ãmákâ â'dó kô ãmâ drịgậ, tãlâ kậyị̃ ndrĩ ãmákâ rĩzó rĩlí ãngó nõ drị̃ị̃ rî sĩ rî, îcâ trá ãmâ drí rĩlí tã gólĩyî sũ 'bá Kúmú ãmákâ Yésũ rú rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Gõ'dá nĩngá sĩ, kậyị̃ gólâ Ôvârí drí 'bãlé ãmâ drí ôdrãzó rî sĩ rî, 'dõvó mã 'bã kpá tã ịsũ ãmákâ cé sũlị́ Kúmú ãmákâ Yésũ rú. Nĩngá sĩ, õzõ kpálé mã õrî trá rĩlí zãâ lédrẽ-lédrẽ ró, ngãtá mã â'dô ôdrã'á 'wãâ yã rî, ãmâ rĩ'á õjílã Yésũ kâ ĩ'dî drị-ãcê gólâkâ zẽlé.

9 Yésũ Krístõ drã gõ'dá kpá lîdrízó õdrã 'ásĩ, tãlâ â'dózó Kúmú ró õjílã ndrĩ drị̃lị́, õjílã gólĩyî ôdrã 'bá trá rî 'bá yî gõ'dá kpá gólĩyî drẽ lédrẽ-lédrẽ ró rî 'bá yí bê.
10 Ĩtí rî, ãnî gólĩyî ã'wá nyã 'bá kô'dáwá rî 'bá yî rî tã kĩlí ĩyî ãzí-ãzí yî rú gólĩyî zị̃lị́ tã õnjí 'bá ró ã'dô tãsĩ yã? Gõ'dá ãnî gólĩyî rĩ 'bá nyãsá tị̃ ndrĩ nyãlé rî 'bá yî, nĩ rî 'dásí 'ẽlé ãnî ãzí-ãzí yî gólĩyî ã'wá nyã 'bá kô rî 'bá yî rú ngá gólĩyî fínyáwá tã lẽlẽ ndị̃ndị̃ ãkó rî 'bá yî ró ã'dô tãsĩ yã? Tã ịsũ rî 'dĩ rĩ'á ányâ ró. Ãmâ ndrĩ 'dó â'dô âdré'á Ôvârí ândrá, tã ãmákâ rî 'bá yî kĩzó.
11 Ôvârí â'dâ trá tã îgĩ-îgĩ íyíkâ nõ 'á tã 'dî tãsĩ kĩ,

"Ôvârí Yãkóvã kĩ nĩ rî, 'Má ître lãtrítrí mâ gólâ rĩ 'bá lédrẽ-lédrẽ ró zãâ gbậdú rî ró,
õjílã ndrĩ ãngó drị̃ nô kâ â'dô ĩyî 'ã'î tị̃'á vũdrị́ má ândrá õjílã má zẽlé rî 'bá yî ró.
Gõ'dá gólĩyî ndrĩ â'dô nị̃'á lâ kĩ, mâ rî gógó nyãányâ lâ rĩ'á Ôvârí 'î.' "

Ĩsáyã 49.18; 45.23

12 Gõ'dá bê ĩtí rî, îcâ trá ãmâ ndrĩ drí tã ãmákâ rî 'bá yî lô'bãlé Ôvârí ândrá, ã'dô ró bê gólâ rî nyãányâ drí â'dózó nĩ kĩlâ.
13 Bê ĩtí rî, nĩ âyê tã gólĩyî ãnî ãzí-ãzí yí kâ rî kĩkĩ lâ. Nĩ 'bã bê-rî ãnî nyãányâ rĩlí zãâ cú ĩtí tã ãzãkã gólâ tã lẽ 'bá ãzí 'ẽ 'bá 'dẽlé tã õnjí 'ẽlé rî 'ẽ ãkó.
14 Tã ịsũ ámâ nyãányâ kâ sĩ, tãlâ ãmâ rĩ'á ngá ãlô 'î Yésũ Krístõ bê rî, má ndrê ngá ãmbá ndrĩ ị̃nyậkú drị̃ị̃ nõ 'bá yî 'dó ngá gólĩyî tãndí ró Ôvârí drịgậ sĩ rî 'bá yî ró. Ĩtí rî, ngá ãzâ yû'dậwậ ãmâ îzãlé Ôvârí rî lị̃fị̃ drị̃ 'á. Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ãnî lãfálé sĩ õndrê ngá ãzákôlâ 'dĩ trá ngá gólâ îcá 'bá ãmâ îzãlé Ôvârí rî lị̃fị̃ drị̃ 'á rî ró rî, gõ'dá 'dĩî pậtĩị̃ â'dô 'bã'á tã ányâ ró gólâ drí ngá rî 'dĩ nyãzó. Gõ'dá nĩ îcî gólâ kô ngá rî 'dĩ nyãlé. 'Dĩî rî â'dô gólâ rî 'ẽ'á tã õnjí 'ẽlé.
15 Dró 'dĩî rî drị̃ị̃ rî, õzõ gólâ õndrê nî rĩ'á ngá rî tíbê gólâ drí tã lâ âtálé ãâ'dô õjílã îzã'á Ôvârí rî lị̃fị̃ drị̃ 'á rî nyã'á rî, 'dĩî rî gõ'dá ngá nyãnyã ãníkâ rĩ'á nyãlâ 'dĩ dã ĩzã trá gólâ rú. Õzõ nĩ ĩîngâ ãnî ãzí-ãzí yî pị̃pị̃sị́lị́ trá ûrû tãlâ ngá ãnî drí nyãlé rî tãsĩ rî, 'dĩî rî, nĩ rí 'dĩ kô lõvõ â'dá'á ãnî ãzí-ãzí 'dĩ 'bá yî drí. Yésũ Krístõ 'bã gólĩyî lôvó trá rõô gõzó drãlé gólĩyî tãsĩ. Bê trá ĩtí rî, nĩ âyê nyãsá ãzãkã gólâ ãnî drí nyãlé rî kô tã ịsũ gólĩyíkâ îzãlé.

16 Nĩngá sĩ rî, nĩ rî cé rĩ'á tã gólĩyî ãnî drí nį̃lı̨ trá ãnî pį̃pı̨sı̨lı̨ 'á tãndí lâ ró rî 'bá yî
'ẽlé ĩ'dî, tãlâ nĩ õzó kô lı̨tı̨ âyé trı̨ ãzí-ãzí drí tã ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî zį̃lı̨ õnjí lâ yî
ró.
17 Nĩ ndrê drẽ, tã tã lâ yî drí lı̨ãnjį̃lı̨ lı̨ãnjį̃ gólĩyî Ôvârí drí ãmâ lẽzó 'ẽlâ õjílã íyíkâ rî
'bá yî ró rî, â'dó kô tã gólĩyî kĩ, nyãsá ángô rî ĩ'dî nyãlé ngãtá ngá ángô rî ĩ'dî mvũlı̨
yã rî ĩ'dî. Ôvârí lį̃fį̃ rî, tã gólĩyî lı̨ãnjį̃ 'bá rî 'bá yî rĩ'á ãmâ drí rĩzó rĩ'á cé tã gólĩyî â'dó
'bá nyé mbį̃mbį̃ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî, gõ'dá rĩzó bê tã ą̃'dı̨ sĩ ãmâ ãzí-ãzí yí bê, gõ'dá ãmâ
drí â'dózó ãyĩkõ ró tã Ôvârí kâ 'ẽrẽ 'á. Gõ'dá rĩ'á cé Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ĩ'dî gólâ
îcá 'bá mbârâkã âfẽlé ãmâ drí tã tãndí rî 'dĩ 'bá yî 'ẽzó.
18 Õzõ nĩ õrî trá rĩ'á tã tãndí rî 'dĩ 'bá yî 'ẽ'á ĩtí rû į̃'bũ 'bá Krístõ kâ rî 'bá yî ró rî,
ĩtí tã ãníkâ rî 'bá yî â'dô sũ'á Ôvârí rú rõô gõ'dá õjílã ndrĩ â'dô lı̨ãnjį̃ 'bã'á ãnî rú.
19 Gõ'dá bê trá ĩtí rî, 'dõvó mã õrî rĩlí tã gólĩyî â'dó 'bá ãmâ 'bãlé rĩlí pį̃pı̨sı̨lı̨ ą̃'dı̨ sĩ
ãzí-ãzí bê rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Mã õrî tã 'ẽlé ãmâ ãzí-ãzí yî pãzó ĩ'dî sĩ lâ âdrézó gą̃ tã
lẽlẽ ãmákâ rî sĩ.
20 Nĩ âyê tã nyãsá kâ kô lôsĩ Ôvârí kâ îzãlé ãnî lãfálé 'ásĩ. Pą̃tı̨į̃ ró, rĩ'á tã mbį̃ 'î,
nyãsá tį̃ nyãzó ãkí ãkó. Gõ'dá õzõ nyãsá rî ãnî drí nyãlé 'dĩ õ'ê õjílã ãzâ tã õnjí 'ẽlé
â'dô tã į̃sũ gólâkâ vó ró rî, ĩtí rî, rĩ'á tã ányâ ró ãnî drí nyãsá rî 'dĩ nyãzó.
21 Tã mbį̃mbį̃ ãnî krístõ 'bá yî drí 'ẽlé, ã'dô ró bê krístõ 'bá ãzí yî pãzó rĩlí cú ĩtí tã
õnjí 'ẽ ãkó rî, ĩ'dî rĩ'á ãnî drí rĩzó cú ĩtí ã'wá nyã ãkó, ngãtá ãnî drí rĩzó cú ĩtí õdrá
mvũ ãkó ngãtá rĩlí cú ĩtí tã ãzãkã gólâ 'bã'á ãnî krístõ 'bá ãzí yî âsélé tã õnjí 'ẽlé rî
ãkó.
22 Gõ'dá õzõ tã ãzâ 'bá yî gólĩyî krístõ 'bá ãzâ 'bá yî drí ndrẽlé tã ányâ ró 'ẽlé rî
ã'dô bê rî, gõ'dá ãnî nyãányâ õndrê trá kĩ, ãâ'dô rĩ'á tã mbį̃ 'î ãnî drí 'ẽlé rî, 'dõvó tã
į̃sũ ãníkâ 'dĩ õrî cé ãnî lãfálé 'ásĩ Ôvârí bê. Nĩ ų̃jũ kô ãnî krístõ 'bá ãzí yî 'bãlé tã į̃sũ
ĩyíkâ jãlé â'dózó tã lẽzó ĩ'dî ãní bê. Nĩ rî 'dĩ gólĩyî âsé'á tã õnjí 'ẽlé. Krístõ 'bá ãzâ
'bá yî õrî rĩ'á tã tíbê gólĩyî drí ndrẽlé kô tã õnjí ró rî 'bá yî 'ẽlé. Ĩtí rî, gólĩyî tã sû trá
Ôvârí rú.
23 Õzõ tã į̃sũ ãníkâ ã'dô rį̃ rį̃ tã ãzâ tãsĩ rî, ĩtí rî, tã rî 'dĩ rĩ'á ányâ ró ãnî drí 'ẽlé.
Õzõ nĩ õ'ê tã ãzâ gólâ â'dó 'bá kô mbį̃ ró rî trá â'dô tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ 'á rî vó ró rî,
'dĩĩ gõ'dá nĩ rî 'dĩ trá tã õnjí 'ẽ'á.

15

1 Ãmâ gólĩyî âdré 'bá ngą̃rą̃ tã lẽlẽ ãmákâ 'á, tãlâ ãmâ drí â'dózó bê drį̃-bą̃lą̃yį̃ ró
ngá-tį̃ ndrĩ nyãlé rî 'bá yî, 'dõvó mã į̃į̃nį̃ ãmâ ãzí-ãzí yî tã lẽ 'bá ró gólĩyî rĩ 'bá ĩyî tã
į̃sũlı̨ kĩ, yĩ îcá kô ã'wá nyãlé rî. Gõ'dá mã õ'ê tã gólĩyî ãmâ ãzí-ãzí 'dĩ 'bá yî pãlé rî
'bá yî ĩ'dî rî, mã õ'ê kô cé tã gólĩyî sũ 'bá ãmâ rú rî 'bá yí ĩ'dî.
2 Ĩtí rî, 'dõvó õjílã ãlô-ãlô ãmâ lãfálé sĩ õ'ê tã gólĩyî â'dó 'bá sũlı̨ ãmâ ãzí-ãzí yî tã lẽ
'bá ró rî 'bá yî rú rî ĩ'dî, ã'dô ró bê ãmâ drí tã gólĩyî tãndí ró rî 'bá yî 'ẽzó ĩ'dî gólĩyî
drí. Ã'dô trá ĩtí rî, mã â'dô îcá'á tã lẽlẽ gólĩyíkâ 'bãlé â'dólé ngą̃rą̃-ngą̃rą̃ ró rõô.
3 Kpá Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî, gólâ rí kô gbõ rĩ'á tã gólĩyî cé gólâ drí lẽlé rî 'bá yî 'ẽlé
ĩ'dî. Gólâ lẽ tã-drį̃ trá tã Ôvârí drí 'bãlé yí drí 'ẽlé rî 'ẽzó. Tã į̃sũ gólâkâ rĩ'á õzõ tã
į̃sũ kúmú ą̃ngı̨ Dą̃wúdį̃ kâ nõ kâtí kĩ'á nĩ rî, “Õzõ õjílã õlô'dâ nî Ôvârí trá rî, 'dĩĩ gólâ
lô'dâ 'dĩ trá kpá mâ lãjó'bá ániká ró rî ĩ'dî.”
4 Gõ'dá tã gólĩyî ndrĩ îgĩlí trá búkũ Ôvârí kâ 'á sı̨sı̨ rî 'bá yî, Ôvârí 'bã trá rãrã lâ yî
ró, ã'dô ró bê tã îmbálé ãmâ drí, tãlâ gólâ lẽ úlı̨ íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí ãmâ 'bãlé lį̃fį̃ 'bãlé
cé yí drį̃į̃, ã'dô ró bê ãmâ drí îcázó ãmâ fĩĩ ą̃tũlı̨ gą̃ ką̃yį̃ lãŋõ kâ rî sĩ, gõ'dá ã'dô ró bê
kpá Ôvârí drí mbârâkã sõzó bê ãmâ 'á úlı̨ íyíkâ 'dĩ 'bá yî sĩ.

15:3 15.3 Lôngó 69.9.

5 Ôvârí rĩ'á gólâ mbârâkã âfẽ 'bá ãmâ drí fĩî ậtũzó ĩ'dî sĩ lâ rî ĩ'dî. Gólâ rî nĩ tã lẽlẽ
ãmákâ gólâ 'á rî 'ẽlé lị̃pị̃lị̃ ậtị̃ 'álâ, tãlâ ãmâ drí âdrézó bê rákã fê kâtí. Ĩtí rî, mã îrátã
gólâ ãnî 'bãlé rĩlí rú'bậ ậ'dị̃ sĩ ãnî võ 'ásĩ cú ĩtí lâwã-lâwã ãkó tã gólĩyî gólâ drí lẽlé
krístõ 'bá yî drí 'ẽlé rî 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá gólâ õ'ê ãnî ndrĩ â'dólé cú â'dô-â'dô Yésũ
Krístõ kâ rî bê ĩ'dî.
6 Mã îrátã Ôvârí ãnî tãsĩ, tãlâ ãnî ndrĩ ậậmû ró bê ãnî kpãkã ãlô gólâ rî lûyĩ́lĩ́
gbórókõ lû'û ãlô rî sĩ Ôvârí ãníkâ rî ró gõ'dá kpá Yésũ Krístõ rî átá ró.
7 Ĩtí rî, 'dõvó ãnî tã lẽ 'bá yî ndrĩ Rómã 'á tólâ rî 'bá yî õ'bã lõvõ ãnî lãfálé 'ásĩ, õzõ
Yésũ Krístõ drí ãmâ lôvó 'bãrẽ kâtí. Gõ'dá õzõ nĩ õ'ê tã tãndí trá ĩtí rî, gõ'dá 'dĩî rî,
áâ'dô Ôvârí rî lûyĩ́'á tã rî 'dĩ tãsĩ.
8 Yésũ ânĩ ãngó nõ 'á ãmâ õjílã Yúdậ yí kâ rî 'bá yî ậmúlĩ́ tã tãndí 'ẽ'ẽ sĩ. Gólâ 'ê tã
ãmâ drí ãmâ ậmû-ậmû sĩ ĩtí 'dĩ, tãlâ mã nị̃ ró bê kĩ, pậtị̃ị̃ Ôvârí â'dô tã 'bã'bã gólĩyî
gólâ drí 'bãlé trá 'ẽlé ãmâ ậ'bĩ́yậ yî drí rî 'bá yî 'ẽ'á Yésũ sĩ.
9 Gõ'dá gólâ âjô Yésũ ãngó nõ 'á drãlé tãlâ tã õnjí ãmákâ tãsĩ, kpá pị̃pị̃sĩ́lĩ́ tãndĩ
íyíkâ rî â'dálé tã ậ'dị̃ sĩ õrĩ õjílã kâ ndrĩ ãngó drị̃ 'á nõ 'bá yî drí, gólĩyî ndrĩ ũlûyị̃ ró
Ôvârí bê pị̃pị̃sĩ́lĩ́ tãndĩ gólâkâ 'dĩ tãsĩ. Ĩtí rî, Dậwúdị̃ lûyị̃ gólâ trá kĩ,
“Má â'dô ánî lûyĩ́'á, õzõ má õtírĩ rĩî rĩlí õjílã õrĩ ngĩíngî rî 'bá yî lãfálé rî.
Mã â'dô lôngó ngõ'á ndrĩ 'dũwậ ánî lûyĩ́zó.”

Lôngó 18.49

10 Gõ'dá Músậ âtâ tã kpá tã rî 'dĩ tãsĩ kĩ,
“Ãnî õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ rî, nĩ ânĩ rû ê'bélé kpãkã ãlô ãmâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ gólĩyî
õjílã Ôvârí kâ ró rî 'bá yí bê, ã'dô ró bê ãmâ drí Ôvârí rî lûyĩ́zó.”

Tã 'Bã'bã Ândâ 32.43

11 Gõ'dá kúmú Dậwúdị̃ âtâ tã kpá tã rî 'dĩ tãsĩ lôngó ãzâ nõ 'á kĩ,
“'Dõvó õjílã õrĩ ãzâ 'bá yî ị̃̂ị̃̂nj̃ị̃ Ôvârí rõô.
'Dõvó õjílã ãlô-ãlô ãkí ãkó gólĩyî rĩ 'bá ãngó nõ 'á rî õlûyị̃ kpá Ôvârí.”

Lôngó 117.1

12 Gõ'dá nĩngá sĩ, tã ậngũ 'bá Ĩsáyã âtâ tã kpá tã rî 'dĩ tãsĩ kĩ,
“'Bã-tị̃ Yésẽ rî mvá Dậwúdị̃ kâ 'ásĩ rî, kúmú ậngĩ́ â'dô â'dó'á rĩlí õrĩ ãngó nõ kâ rî 'bá
yî drị̃lị̃ ndrĩ.*
Gõ'dá õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yî â'dô îcá'á lị̃fị̃ 'bãlé gólâ drị̃ị̃ âdrélé tã sĩ́lĩ́ ĩyî ngá
lésĩ.”

Ĩsáyã 11.10

13 Ôvârí ãmâ drí lị̃fị̃ 'bãzó drị̃ lâ rî õ'bã ãnî rĩlí pị̃pị̃sĩ́lĩ́ ậ'dĩ́ sĩ ãnî lãfálé 'ásĩ tã lẽlẽ
ãníkâ gólâ 'á rî sĩ, gõ'dá kpá ãnî drí rĩzó ãyĩkõ sĩ, tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ. 'Dõvó Líndrí
Tãndí gólâkâ õfẽ mbârâkã ãnî drí lị̃fị̃ 'bãzó Ôvârí drị̃ị̃ rõô tã lẽlẽ gólâ mbã 'bá â'dólé
gậrậ rî sĩ kĩ, gólâ â'dô pậtị̃ị̃ ngá gólâ drí tã lâ yî 'bãlé trá ndrĩ 'ẽlé ãnî drí rî 'bá yî 'ẽ'á.

Tã Póõlõ kâ îgĩlí Rómã lé 'bá yî drí tã îgĩ íyíkâ gólĩyî drí rî tãsĩ

14 Ámâ ậdrúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, ámâ nyãányâ nị̃ trá kĩ, pậtị̃ị̃ ró, nĩ lẽ rĩlí rĩ'á tã
gólĩyî mbị̃mbị̃ tãndí gólĩyî ãnî ãzí-ãzí tã lẽ 'bá ró rî 'bá yî tãsĩ rî 'ẽlé. Gõ'dá nĩ nị̃ trá
dódó tã ndrĩ gólĩyî Ôvârí drí lẽlé ãnî drí nị̃lị̃ rî. Nĩ îcâ kpá trá tã rî 'dĩ 'bá yî îmbálé
ãnî ãzí-ãzí yî drí.
15 Gõ'dá má îgĩ tã trậ ãnî drí tã îgĩ tã ãzâ 'bá yî tãsĩ nô 'á, ã'dô ró bê tã rî 'dĩ 'bá
yî drí âgázó ãnî drị̃ị̃. Má îgĩ tã trá ãnî drí tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ, tãlâ Ôvârí â'dâ pị̃pị̃sĩ́lĩ́
tãndĩ íyíkâ trá mâ rî gógó drí ámâ jãzó rĩ'á tã gólĩyî íyíkâ ró rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.

---

* **15:12 15.12** Dậwúdị̃ rî ózõwá gólâ â'dó 'bá kúmú ậngĩ́ 'dĩ ró rĩ'á Yésũ ĩ'dî.

16 Gõ'dá gólâ njĩ mâ trá â'dólé lãjó'bá ró Yésũ Krístõ drí, tãlâ má õ'ê ró bê lôsĩ
gólâkâ õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yî lãfálé. Má rî trá rĩ'á tã âtî-âtî tãndí gólâkâ Yésũ
rî tãsĩ rî îmbálé gólĩyî drí, tãlâ tã gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yí kâ õjílã õrĩ ãzâ 'bá
yí kâ 'dĩ 'bá yî lãfálé 'ásĩ rî ũsû ró bê rõô Ôvârí rú, nyé õzõ ngá fẽfẽ tíbê âtrõlé fẽlé
gólâ drí rî drí sũrı̃ gólâ rú rî kâtí. Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî 'ê gólĩyî nĩ â'dólé ĩyî õjílã
nyãányâ gólâkâ ró.
17 Gõ'dá mâ bê trá rĩ'á ngá ãlô 'î Yésũ Krístõ bê rî, ĩtí rî, má îcâ trá tã âtálé cé lôsĩ
gólâ Ôvârí drí 'bãlé má drí 'ẽlé rî tãsĩ.
18 Má lẽé kô tã âtálé tã ãzâ 'bá yî tãsĩ. Ĩtí rî, má â'dô úlı́ âtá'á mbârâkã sĩ cé tã gólâ
Yésũ Krístõ drí 'ẽlé má sĩ õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yî 'ẽzó tã lẽlé gólâ 'á rî tãsĩ. Yésũ
'ê ũrûkạ̃ 'bá yî gólĩyî lãfálé sĩ tã lẽlé tãlâ úlı́ ámákâ gólâ rî tãsĩ rî 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá
gólâ 'ê kpá gólĩyî ãzâ 'bá yî tã lẽlé tã gólĩyî má drí 'ẽlé gólĩyî lãfálé 'á rî 'bá yî sĩ.
19 Gõ'dá gólâ 'ê gólĩyî kpá tã lẽlé yí 'á tã ndrĩ tı̣ drí ạ̃'dı́zó drílâ sĩ gólĩyî Ôvârí drí
'bãlé lãmbé ró tã íyíkâ â'dálé õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ 'dĩ 'bá yî drí rî sĩ. Rĩ'á mbârâkã
Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ sĩ gólâ drí tã tı̣ drí ạ̃'dı́zó drílâ sĩ 'dî 'bãzó rû 'ẽlé gólĩyî
lãfálé 'á má sĩ. Ĩtí rî, má îcâ trá tã pẽlé Yésũ rî tãsĩ ĩtõlé Yẽrõsãlémã 'ásĩ, gõ'dá kpá
võ gólĩyî ndrĩ má drí ạ̃cı́ tõzó 'álâ sĩ rî 'bá yî 'ásĩ cãlé bũúũ 'bạ̃drı̃ gólâ zı̃lı́ Ĩlĩrĩkómã
rî 'álâ.
20 Gõ'dá má lẽ trá pạ̃tı̃ı̃ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ Yésũ rî tãsĩ rî pẽlé õjílã gólĩyî rĩ 'bá
võ gólĩyî drẽ tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî drí cãzó drẽ kô 'álâ sĩ rî 'á rî 'bá yî drí, tãlâ má
õzó kô tã âtî-âtî 'dĩ âtá gólĩyî ârí 'bá lâ trá ạ̃kû ró õjílã ãzâ tı̣ sĩ rî 'bá yî drí.
21 Gõ'dá tã gólâ má drí lẽlé 'ẽlé 'dĩ rĩ'á nyé õzõ Ôvârí drí îgĩlí trá búkũ íyíkâ 'á rî
kâtí. Gólâ kĩ nĩ rî,
“Õjílã gólĩyî ódrí tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ pẽzó drẽ kô drílĩyî rî â'dô ĩyî tã íyíkâ ârí'á.
Gõ'dá õjílã gólĩyî kó drẽ Ôvârí rî rú ârí 'bá kô'dáwá rî â'dô ĩyî tã Ôvârí kâ ârí'á 'ẽlé.”
Ĩsáyã 52.15

Tã Póõlõ kâ rãlé nĩ'á 'ẽlâ Rómã 'álâ rî

22 Má Póõlõ îcá drẽ kô cãlé ãnî lômílí Rómã 'á tólâ, õzõ kpálé má õlẽ trá tíkó nĩ'á
ãnî ndrẽlé ândâlâ dũû sı́sı́ nã sĩ rî.
23 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, má ndẽ lôsĩ gólâ Ôvârí drí âfẽlé má drí 'ẽlé 'bạ̃drı̃ ndrĩ
gólĩyî má drí ạ̃cı́ tõzó 'álâ sĩ rî 'bá yî 'ásĩ rî trá. Gõ'dá ndrô dũû sĩ, má lẽ nô trá nĩlí
Rómã 'á tólâ ãnî ndrẽlé.
24 Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, ngbãângbânõ mâ trá rĩ'á ámâ êdé'á nĩlí fĩlí 'bạ̃drı̃ ãníkâ
Ĩtálĩyã 'dĩ 'álâ, nĩ'á ãnî ndrẽlé Rómã 'á tólâ. Má lẽ trá rĩlí ãní bê tólâ kạ̃yı̃ dã sĩ, tãlâ
má lẽ tã ngĩlí rõô ãní bê. Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, má â'dô îcá'á ạ̃cı́ îngálé lạ̃võzó nĩ'á 'bạ̃drı̃
Ĩsĩpáyĩnã rî 'álâ. Gõ'dá õzõ nĩ îîcâ trá ámâ pãlé ngá mvá fínyáwá sĩ ạ̃cı́ rî 'dĩ tõzó rî,
'dĩî rî â'dô â'dó'á tãndí ró.
25 Gõ'dá sı́sı́ rî, îcâ trá má drí nĩzó Yẽrõsãlémã 'álâ ngbãângbânõ. Má lẽ õjílã Ôvârí
kâ tólâ nã 'bá yî pãlé ngá fẽfẽ sĩ.
26 Gõ'dá krístõ 'bá gólĩyî â'dó 'bá ĩyî 'bạ̃drı̃ gólĩyî Mẽkẽdónĩyã kâ 'á gõ'dá Gı̃rı́kı̃ kâ
bê rî 'bá yî 'bã tã ı̣̀sũ ĩyíkâ trá ngá fẽfẽ ê'bézó drı̃-bạ̃lạ̃yı̃ ró, ã'dô ró bê má drí trõlé
nĩ'á fẽlâ tã lẽ 'bá gólĩyî ĩzã ró rĩ 'bá Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî drí.
27 Gólĩyî nyãányâ pạ̃tı̃ı̃ lẽ ĩyî ãzí-ãzí gólĩyî tã lẽ 'bá ró ĩtí 'dĩ 'bá yî pãlé. Gõ'dá rĩ'á
tã mbı̃ 'î gólĩyî drí rĩzó ĩyî ãzí-ãzí gólĩyî ĩzã ró rĩ 'bá Yẽrõsãlémã 'á rî 'bá yî pãlé ĩtí,
tãlâ sı́sı́ rî, õjílã Yúdạ̃ yí kâ nĩ trá nĩ'á tã âtálé õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ drí tãlâ tã lânjã
gólĩyî Ôvârí drí 'ẽlé trá gólĩyî drí Yésũ sĩ rî tãsĩ, Ôvârí õjâ ró õjílã 'dî 'bá yî bê â'dólé
õjílã íyíkâ ró kpãkã ãlô gólĩyí bê. Ĩtí rî, rĩ'á ngbãângbânõ mbı̃ õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ

'dĩ drí ngá ĩyíkâ rî 'bá yî lônyĩzó dã dã fẽlé õjílã Yúdạ̃ yí kâ gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí õjílã ĩzã ró rî 'bá yî pãzó.
28 Õzõ má õnĩ trá cãlé Yẽrõsãlémã 'álâ rî, má â'dô ngá fẽfẽ 'dî fẽ'á tã lẽ 'bá tólâ nã 'bá yî drí. Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, má â'dô ngã'á lạ̃vũlị̃ nĩ'á ãnî lômílí Rómã 'á tólâ, gõ'dá ạ̃cị̃ îngázó nĩlí Ĩsĩpáyĩnã 'álâ.
29 Õzõ má õcâ trá ãnî ndrẽlé tólâ rî, má nị̃ trá kĩ, Yésũ Krístõ â'dô õrẽ fẽ'á ãmâ drí rõô ãní bê.
30 Ámâ ạ̃drúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, ãmâ ãní bê ndrĩ kpãkã ãlô rĩ'á õjílã Kúmú ãmákâ Yésũ kâ ĩ'dî. Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'bã ãmâ trá lõvõ 'bãlé ãmâ vó 'ásĩ. Bê trá ĩtí rî, má lô'bã rú'bạ̃ rõô ãnî drí, nĩ 'ê rãtáã rõô Ôvârí drí ámâ tãsĩ.
31 Nĩ 'ê rãtáã, tãlâ Ôvârí ũsû ró bê má rú õjílã Yúdạ̃ yí kâ Yẽrõsãlémã 'álâ gólĩyî tã lẽ 'bá kô Yésũ 'á rî 'bá yî drígạ̃ sĩ. Nĩ 'ê rãtáã kpá kĩ, tã lẽ 'bá gólĩyî õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró tólâ nã 'bá yî ũûsû ró ĩyî ngá gólĩyî má drí trõlé õjílã gólĩyî ĩzã ró rî 'bá yî pãzó 'dĩ 'bá yî ãyĩkõ sĩ.
32 Nĩngá sĩ, õzõ Ôvârí õlẽ nĩ rî, má â'dô îcá'á nĩ'á cãlé ãnî ngá 'á Rómã 'á tólâ ãyĩkõ sĩ. Gõ'dá õzõ mã õndrê ãmâ trá ãmâ vó 'ásĩ rî, mã â'dô îcá'á mbârâkã sõlé ãmâ 'á ãmâ vó 'ásĩ ãlô-ãlô.
33 Ôvârí gólâ ãmâ 'bã 'bá rĩlí pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ ạ̃'dị̃ sĩ rî ãâ'dô ãní bê ndrĩ. Ãâ'dô ĩtí.

16

Tã tã îgĩ nõ trõ 'bá fẽlé Rómã lé 'bá yî drí rî tãsĩ rî

1 Má jô tã îgĩ-îgĩ nõ ãnî drí ámâ îzó Fóyĩbẽ drígạ̃. Gólâ rî tã Ôvârí kâ 'ẽlé tãndí ró ândrê kạ̃nị̃sạ̃ kâ ró jạ̃rị̃bạ̃ zĩ̃lị̃ Sẽnẽkõréyã rî 'álâ.
2 Nĩ lạ̃gû gólâ tãndí ró dódó ãzí-ãzí tã lẽ 'bá Kúmú ãmákâ Yésũ 'á rî ró. Rĩ'á tã mbị̃ 'î õjílã Ôvârí kâ drí ĩyî ãzí-ãzí yî 'ẽzó tãndí ró dódó ĩtí. Nĩ pâ gólâ ngá gólâ drí â'dózó ĩzã lâ bê rî 'bá yî sĩ, tãlâ gólâ rî nyãányâ pâ mâ trá rõô gõ'dá kpá õjílã dũû ãzâ 'bá yí bê.

Tã Póõlõ drí nî-bê-yã 'ẽzó õjílã ãzâ 'bá yî Rómã 'álâ rî 'bá yî drí rî

3 Má 'ê nî-bê-yã ãmbá ãmbá Ãkõwílã yî drí õkó lâ Pĩrĩsílã bê. Gólĩyî ĩ'dî lôsĩ Yésũ Krístõ kâ 'ẽ 'bá 'î má bê.
4 Gólĩyî gâ ĩyî õdrã pá trá ngílí rú ámâ tãsĩ. Má 'ê ãwô-ĩtí ãmbá Ôvârí drí tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ, gõ'dá õjílã õrĩ ãzâ 'bá yí kâ gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á tãlâ lôsĩ ámákâ gólĩyî lãfálé rî tãsĩ rî 'bá yî 'ê ĩyî ãwô-ĩtí kpá ãmbá Ôvârí drí tãlâ gólĩyî drí ámâ pãzó trá õdrã 'ásĩ rî tãsĩ.
5 Gõ'dá má 'ê nî-bê-yã kpá krístõ 'bá yî ndrĩ gólĩyî rû ê'bé 'bá tũ võ ãlô 'á Ôvârí rî ịnjĩ̃lị̃ Ãkõwílã yî drí 'bã 'á rî 'bá yî drí.

Nî-bê-yã kpá Ẽpẽnétõ drí. Gólâ rî lôvó rĩ'á má 'á dũû õjílã drĩ̃-káká Ásĩyã* lésĩ gólâ tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî ró.
6 Gõ'dá má 'ê nî-bê-yã kpá ãmbá Mãríyã gólâ lôsĩ 'ẽ 'bá rõô Yésũ drí ãnî ạ̃múzó rî drí.
7 Má 'ê nî-bê-yã ãzâ kpá Ãndrónĩkã yî drí õkó lâ Yũnị̃yạ̃ bê gólĩyî rĩ'á ámâ ãzí-ãzí yî Yúdạ̃ yí kâ ró rî 'bá yî ĩ'dî, gõ'dá kpá 'bãlé trá gạ̃nị̃mạ̃ 'á má bê tãlâ tã lẽlẽ gólĩyíkâ Yésũ 'á rî tãsĩ rî. Gólĩyî rĩ'á krístõ 'bá yî gólĩyî lãjó'bá yî drí rĩ'á ịnjĩ̃ lâ ĩyî rî ĩ'dî. Gólĩyî nyãányâ jâ rû trá tã lẽlé Yésũ 'á sị̃sị̃ má drí sĩ.
8 Má 'ê nî-bê-yã Ãmbĩlĩyátõ gólâ má drí lôvó lâ 'bãlé tã lẽ 'bá Kúmú ãmákâ Yésũ 'á rî ró rî drí.

---

* **16:5 16.5** 'Bạ̃drĩ̃ Ásĩyã 'dĩ, ãndrõ nô, úzị̃ rú lâ Túrũkĩ̃.

9 Nî-bê-yã ãzâ Õrõbánõ drí. Gólâ 'ê lôsĩ kpá trá Yésũ drí kpãkã ãlô ãmá bê. Má 'ê
nî-bê-yã kpá Sĩtãkísĩ drí. Má 'bã gólâ rî lôvó kpá ámâ ãzí-ãzí ró.
10 Nî-bê-yã Ãpélẽ drí. Gólâ rî trá tã lẽlé pĩpîsĩlĩ ãlô rî sĩ Yésũ 'á, õzõ kpálé gólâ ũûsû
lâŋõ rõô rî. Má 'ê nî-bê-yã kpá Ãrĩsĩtõbólõ yî drí õjílã gólâkâ 'bã kâ bê ndrĩ.
11 Gõ'dá má 'ê nî-bê-yã kpá Hẽrõdĩyónã ãzí-ãzí tã lẽ 'bá Yésũ 'á õjílã Yúdą̃ yí kâ ró
rî drí. Má 'ê nî-bê-yã kpá tã lẽ 'bá gólĩyî 'bã 'álé Nãrãsísõ kâ 'á rî 'bá yî drí ndrĩ.
12 Nî-bê-yã Trĩfénã yî drí ą̃mvúpį̃ lâ Trĩfósã bê. Gólĩyî kpą̃rą̃tį̃ 'ê ĩyî lôsĩ trá rõô
Kúmú ãmákâ Yésũ drí. Nî-bê-yã Pẽrésĩ gólâ má drí kpá lôvó lâ 'bãlé rî drí. Gólâ 'ê
lôsĩ kpá trá rõô Kúmú Yésũ drí.
13 Nî-bê-yã ãmbá Rũfúsą̃ drí. Rĩrĩ tãndí gólâkâ krístõ 'bá ró rî sû trá rõô Kúmú Yésũ
rú. Gõ'dá nî-bê-yã kpá ândrê lâ drí. Gólâ 'bã ámâ lôvó trá té õzõ mvá lâ nyãányâ
kâtí.
14 Má 'ê nî-bê-yã kpá õjílã nô 'bá yî drí, Ãsĩnĩkĩrítõ, Fĩlẽgónã, Ẽrémẽ, Pãtrõbósã,
Ẽrémã yî ndrĩ tã lẽ 'bá ãzâ 'bá yî gólĩyî rû ê'bé 'bá gólĩyí bê rî 'bá yî drí.
15 Má 'ê nî-bê-yã kpá Fĩlõlógõ yî drí rį̃ Jũlĩyą̃ bê, gõ'dá Nẽrẽyósã yî drí îzó lâ
Õlĩmbósã bê, gõ'dá kpá tã lẽ 'bá ãzâ 'bá yî rû ê'bé 'bá võ ãlô 'á gólĩyí bê rî 'bá yî
drí.
16 Gõ'dá kpá ãnî lãfálé sĩ rî, õzõ nĩ õtírĩ rû ê'bé võ ãlô 'á rî, nĩ 'ê nî-bê-yã ãnî lãfálé
sĩ lõvõ sĩ tã lẽ 'bá ãzí yî ró. Krístõ 'bá yî ką̃nį̃są̃ 'ásĩ ndrĩ 'ê ĩyî kpá nî-bê-yã ĩyíkâ ãnî
drí ndrĩ.

Tã Póõlõ drí drį̃-mbílí sõzó tã lẽ 'bá yî lĩfį̃ õjílã gólĩyî rĩ 'bá gólĩyî 'ẽlé rĩ'á lâwãlé ĩyî võ 'ásĩ rî 'bá yî tãsĩ rî

17 Ámâ ą̃drúpį̃ yî ámâ îzó yî, má sõ drį̃-mbílí ãnî lĩfį̃ tãlâ ãnî drí â'dózó lĩfį̃ ngíyá bê
gõ'dá kpá â'dólé sũlį̃ ãnî rú õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã âtálé ãnî 'bãlé lâwãlé ãnî ãzí-ãzí yí
bê rî 'bá yî tãsĩ. Gólĩyî ũjũ trá ãnî âdólé drį̃ jãlé vólé Ôvârí rú sĩ. Gõ'dá tã gólĩyî drí
rĩ'á îmbálâ rî 'bá yî â'dó kô tã âtî-âtî pą̃tį̃į̃ Ôvârí kâ rî ĩ'dî. Nĩ ârî tã gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî
ãzãkã lâ kô ãlôwálâ. Nĩ nyĩ ãnî vólé 'á lâ sĩ.
18 Gólĩyî rí 'dĩ kô tã Kúmú ãmákâ Yésũ kâ rî 'ẽlé ĩ'dî rû į̃'bũ 'bá tãndí rî ró. Gólĩyî
lẽ 'dî bê-rî cé tã gólĩyî sũ 'bá gólĩyî rú rî 'ẽlé ĩ'dî. Gólĩyî rî rĩ'á úlį̃ gólĩyî âsó 'bá âsô
rî 'bá yî âtálé ĩ'dî õnjõ ró ãnî 'bãlé tã į̃sũ ĩyíkâ ányâ ró 'dĩ 'bá yî tã-drį̃ lâ lẽlé. Õjílã
gólĩyî rĩ 'bá njãã tã drílĩyî ârílí ndrĩ rî lẽlé rî 'bá yî lẽ ĩyî úlį̃ gólĩyî 'dĩ tã-drį̃ lâ gbõ ĩtí,
tãlâ âsô-âsô lâ ĩyî sĩ.
19 Gõ'dá tã lẽ 'bá võ ãmbá dũû 'ásĩ rî 'bá yî ârî ĩyî tã trá kĩ nĩ rî, ãnî nyãányâ rî trá
rĩlí tã lẽlẽ sĩ tã âtî-âtî mbį̃ Ôvârí kâ rî 'á pĩpîsĩlį̃ ãlô sĩ. Gõ'dá ámâ nyãányâ trá ãyĩkõ
ró ãmbá tãlâ tã lẽlẽ ãníkâ ndá 'dĩ tãsĩ. Gõ'dá má lẽ nô ãnî lĩfį̃ îcílí â'dólé rĩlí tã nį̃nį̃
sĩ rõô Ôvârí ngá lésĩ, tãlâ nĩ õrî ró bê cé tã gólĩyî mbį̃mbį̃ ró sũ 'bá gólâ rú rî 'bá yî
'ẽlé ĩ'dî. Nĩ rî tã ãkó lé 'bá ró, tãlâ nĩ õzó kô rĩĩ rĩ'á tã ãzãkã gólĩyî õnjí ró rî 'bá yî
'ẽlé ãlôwálâ.
20 Õzõ nĩ õrî rĩrĩ tãndí sĩ ĩtí rî, 'dĩĩ Ôvârí gólâ ãmâ 'bã 'bá nĩ ndrĩ rĩlí ą̃'dį̃ ró rî
â'dô mbârâkã âfẽ'á ãnî drí ą̃jú 'bũzó Sãtánã bê. Gõ'dá gólâ â'dô Sãtánã rî 'ẽ'á ãnî drí
lôtólé kpãnyá-kpãnyá ãnî pá ágálé sĩ tã trõzó drį̃gą̃ lâ sĩ.

Ôvârí ãâfẽ õrẽ ãnî drí â'dô pĩpîsĩlį̃ tãndĩ gólâkâ 'dĩ vó ró.

Nî-bê-yã Póõlõ rî lą̃mû-ãzí yí kâ krístõ 'bá Rómã kâ rî 'bá yî drí

21 Tĩmátĩyã gólâ rĩ 'bá lôsĩ 'ẽlé má bê nõlé nõ 'ê nî-bê-yã ãnî drí tólâ ãmbá ãmbá.
Gõ'dá kpá ámâ ãzí-ãzí yî õjílã Yúdą̃ yí kâ ró tã lẽ 'bá ĩyî trá Yésũ 'á rú bê ĩyî Lũkį̃yą̃,
Yásõnã gõ'dá Sõsĩpátõ 'ê ĩyî nî-bê-yã kpá ãnî drí.

22 Mâ Tẽrãtíyõ, má rî rĩ'á wárãgã nô îgĩlí nĩ Póõlõ drí tã îgĩ 'bá gólâkâ ró. Má 'ê
nî-bê-yã kpá ãnî drí ãmbá ãzí-ãzí tã lẽ 'bá trá Kúmú ãmákâ Yésũ 'á rî ró.
23 Gáyõ 'ê nî-bê-yã kpá ãnî drí. Mâ Póõlõ ngbãângbânõ rî, rĩ'á gólâ drí 'bã 'á. Gõ'dá
tã lẽ 'bá gólĩyî ndrĩ nõlé nõ 'bá yî ê'bê ĩyî rû kpá 'dó gólâ drí 'bã 'á rãtáã 'ẽlé Ôvârí
drí. Ẽrésĩtõ 'ê nî-bê-yã kpá ãnî drí. Gólâ rĩ'á õjílã rĩ 'bá sũlı̣ ạ̃dı̣̃ rú jạ̃rı̣́bạ̃ nô 'á rî ĩ'dî.
Gõ'dá ãmâ ãzí-ãzí tã lẽ 'bá ró zı̣̃lı̣ Kárãtõ rî 'ê kpá nî-bê-yã ãnî drí.
24 (Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ õfẽ õrẽ ãnî drí ndrĩ. Ãã'dô ĩtí.)*

Tã Póõlõ drí tã-vó íyíkâ âtízó Rómã lé 'bá yî drí rî

25 'Dõvó ĩtí rî, mã lûyı̣̃ Ôvârí ãmbá. Gólâ rĩ'á ĩ'dî gólâ îcá 'bá tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ 'á
rî 'bãlé â'dólé mbârâkã bê tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ má drí rĩ'á pẽlâ õjílã drí rî sĩ.
Sı̣sı̣ rî, tã âtî-âtî Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî rĩ'á lạ̃pı̣̃-lạ̃pı̣̃ lâ ró ndrô dũû sĩ. Ãmâ ạ̃'bı̣́yạ̃ yî
îcá ĩyî kô tã lâ nı̣̃lı̣ ndrĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, õjílã ndrĩ îcâ trá nı̣̃lâ.
26 Tã gólĩyî tã ạ̃ngũ 'bá Ôvârí kâ rî 'bá yî drí îgĩlí trá ạ̃kû ró nã 'bá yî sĩ rî, Ôvârí
'bã ãmâ trá nı̣̃lâ ngbãângbânõ. Gõ'dá Ôvârí gólâ rĩ 'bá zãã gbạ̃dú ạ̃dũkũ ãkó rî 'bã tã
õjílã õrĩ drí ndrĩ tã rî 'dĩ 'bá yî ârízó, tãlâ gólĩyî õlẽ ró tã Ôvârí 'á gõ'dá tã gólĩyî gólâ
drí lẽlé rî 'bá yî 'ẽzó.
27 Ôvârí ĩ'dî rĩ'á gólâ tã nı̣̃nı̣̃ bê ndrĩ rî. 'Dõvó ĩtí rî, mã lûyı̣̃ gólâ zãã ạ̃dũkũ ãkó
Yésũ Krístõ sĩ. Ãã'dô ĩtí.

* **16:24 16.24** Úlı̣ vérẽsĩ 24 nõ kâ íĩgĩí kô wárãgã bı̣ búkũ Rómã lé 'bá nõ kâ ãzâ 'bá yî 'á.

Tã îgĩ-îgĩ drı̃-káká Póõlõ kâ Kõrínĩtõ lé 'bá yî drí
1 Kõrínĩtõ lé 'bá

Tã 'ẽ'á zı̃lâ nı̃lı̨ sı́sı̨ rî

Kõrínĩtõ rĩ'á jı̃ãrı̨ı̃bı̃ ı̨́ngı́ 'î 'bı̃ãdrı̃ Gı̃rı̨́kı̃ kâ 'á, gõ'dá õjílã Yúdı̃ yí kâ bê dũû jı̃ãrı̨ı̃bı̃ rî 'dĩ 'á tólâ. Póõlõ rî trá Kõrínĩtõ 'álâ ndrô ãlô cú ító 'â lâ bê. Nĩ â'dô tã gólâ rû 'ẽ 'bá tólâ rî ûsú'á búkũ Tã 'Ẽ'ẽ kâ 'á kápĩtã lâ 18. Sõsõténĩ, gólâ wárãgã nô îgĩ 'bá ĩyî Póõlõ bê rî íyíkâ rĩ'á drı̃-'bá Yúdı̃ yí kâ ãlôlâ tólâ gólâ tã lẽ 'bá trá tã Póõlõ drí rĩ'á pẽlâ kĩ, Yésũ ãâ'dô 'díyî pã 'bá 'î rî 'á rî ĩ'dî. Úzı̃ búkũ nô wárãgã drı̃-káká gólâ búkũ nô 'á Póõlõ drí îgĩlí krístõ 'bá gólĩyî Kõrínĩtõ 'álâ rî 'bá yî drí rî ĩ'dî. Gõ'dá Póõlõ îgĩ wárãgã ãzâ trá sı̨́sı̨́ gólĩyî drí rî, gõ'dá wárãgã rî 'dĩ ı̨̃vı̨ trá.

Õjílã Gı̃rı̨́kı̃ kâ rî 'bá yî 'bã ĩyî tã ı̨sũ ĩyíkâ kĩ, tã nı̃nı̃ ãâ'dô rĩ'á ngá gólâ tã lâ drí lı̨̃nı̃jı̃lı̨ kôrô rî ĩ'dî. Gólĩyî rî rĩ'á ôvârí ãbãrãdãgõ ngĩíngî ı̨̃nı̃jı̃lı̨ ĩ'dî. Ôvârí 'dĩ 'bá yî rĩ'á ĩyî cú pãrãndã ĩyíkâ bê ngĩíngî ãlô-ãlô, õjílã 'dî 'bá yî drí rĩzó rĩ'á ngá fẽfẽ fẽlé õdrá 'ásĩ ngãtá ngá nyãnyã 'ásĩ ôvârí ĩyíkâ 'dĩ 'bá yî drí tı̨ lâ ĩyî sĩ. Õjílã 'dî 'bá yî rî ĩyî kpá rĩ'á ngá fẽfẽ ĩyíkâ pãrãndã tı́ sĩ 'dî 'bá yî ũrûkı̨ lâ yî nyãlé ãkpã pãrãndã tı́ nĩngá ĩyî ãzí-ãzí ãzâ 'bá yí bê. Gõ'dá õkó ãzâ 'bá yî rî ĩyíkâ kpá rĩ'á rĩlí võ pãrãndã kâ 'dĩ 'bá yî lı̨̃gı̨́tı́ sĩ, tãlâ ãgô õrî ró bê ı̨́yı́lı̨ ĩyí bê. Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî âcâ bê ĩyî krístõ 'bá ró rî, rĩ'á âmbâ-âmbâ ró gólĩyî drí lã'bí õnjí ĩyíkâ 'dĩ 'bá yî âyézó.

Tã ãzâ 'bá yî â'dô trá tólâ kı̃ãı́sı̃ı̨ 'á rõô, ĩ'dî Póõlõ drí drı̨́-mbílí sõzó õjílã 'dî 'bá yî lı̃fı̨́ tã lâ sĩ. Tã rî 'dĩ 'bá yî rĩ'á õzõ nõô 'bá yí kâtí, lãfálé cãcã ngĩíngî tũ tũ, gõ'dá kpá lâwã-lâwã ĩyî lãfálé sĩ, krístõ 'bá ãzâ 'bá yî drí rĩzó krístõ 'bá ãzí âjílí tã kĩ 'bá gólĩyî tã Yésũ kâ lẽ 'bá kô rî 'bá yî ândrá, ãgô ãzâ drí ı̨́yı́zó íyî átá rî õkó bê, gõ'dá õjílã kı̃ãı́sı̃ı̨ kâ âtá ĩyî tã tã 'dî 'á kô, gõ'dá ãzâ 'bá yî áâdô ĩyíkâ trá ĩyî tã îmbâ gólĩyî õnjõ ró rî 'bá yî sĩ.

Wárãgã nô 'á rî, Póõlõ rî kpá rĩ'á tã îjî krístõ 'bá ãzâ 'bá yí kâ jõlé gólâ drí rî tã-drı̃ lâ yî lôgõlé. Tã îjî 'dĩ 'bá yî rĩ'á tã ágó yí kâ õkó bê rî tãsĩ, gõ'dá kpá ngá gólĩyî fẽlé ngá fẽfẽ ró ôvârí lídí drí rî nyãnyã lâ tãsĩ, gõ'dá kpá rû ı̨̃mû Yésũ rî tã ı̨sũzó rî 'ẽ'ẽ lâ mbı̨ rî 'á rî tãsĩ. Gólâ lôgõ kpá tã-drı̃ ãzâ 'bá yî trá mbârâkã ngĩíngî gólâ Líndrí Tãndí drí rĩ'á fẽlâ rî 'bá yî tãsĩ. Gólâ gõ â'dâ kpá tã Yésũ rî ngãngã kâ õdrã 'ásĩ rî ngbálí-ngbálí gólĩyî drí, gõ'dá kpá tã ngãngã krístõ 'bá kâ õdrã 'ásĩ rî tã lâ bê.

1-2 Mâ Póõlõ tíbê Ôvârí drí njĩlí nĩ â'dólé lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ró rî, îgĩ wárãgã nô nĩ ãnî krístõ 'bá rĩ 'bá Kõrínĩtõ 'álâ rî yî drí. Ãmâ, ámâ ı̨̃drúpı̃ Sõsõténĩ bê, mã 'ê nî-bê-yã ãnî drí ndrĩ. Mã îgĩ wárãgã nô ãnî gólĩyî tíbê Ôvârí drí njĩlí trá â'dólé õjílã íyíkâ nyãányâ lâ ró Yésũ Krístõ sĩ rî yî drí. Gõ'dá kpá krístõ 'bá võ 'ásĩ ndrĩ rĩ 'bá Yésũ rî ı̨̃nı̃jı̃lı̨ Kúmú ĩyíkâ ró ãmá bê rî yî drí ndrĩ.

3 Ôvârí ãmâ átá gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê õfẽ ĩyî õrẽ ãnî drí tã ı̨̃'dı́ bê.

Tã õrẽ Ôvârí drí âfẽlé rî tãsĩ

4 Má rî zãâ ãwô-ĩtí 'ẽlé Ôvârí drí ãnî tãsĩ, tãlâ gólâ fẽ õrẽ trá ãnî drí rõô Yésũ Krístõ sĩ.

5 Gõ'dá nĩ â'dô bê trá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê rî, Ôvârí fẽ õrẽ tã nı̃nı̃ kâ gõ'dá mbârâkã tã âtî-âtî tãndí íyíkâ rî pẽ kâ tãndí ró rî trá ãnî drí rõô.

6 Ãnî ndrĩ, nĩ lẽ tã trá tã Yésũ Krístõ rî tãsĩ nô 'á pı̃pı̃sı́lı̨ ãlô sĩ, ĩtí rî, tã nô índrĩgó lâ fî trá ãnî pı̃pı̃sı́lı̨ 'á gı̨́gı̨́.

7 Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, Ôvârí fẽ õrẽ trá ãnî drí rõô, dró gólâ 'ẽ'á fẽlâ ãnî drí rî drı̃ı̨, ãnî
drí rĩrĩ âgõ-âgõ Yésũ kâ rî tẽlé ânĩlí mbârâkã íyíkâ â'dálé õjílã drí ndrĩ rî 'á.
8 Ôvârí â'dô ãnî ậtı̨'á gạ́gạ́ gõ'dá kpá ãnî 'bãlé rĩlí tã lẽlẽ bê pı̃pı̨ṣı́lı̨ ãlô sĩ bũúũ cãlé
ką̣yı̨ ạ̃dũkũ ãngó nõ kâ 'á, tãlâ nĩ âdrê ró Ôvârí ândrá õjílã tãndí ró tã õnjí ãkó ãnî
rú ką̣yı̨ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drí 'ẽzó âgõlé rî sĩ.
9 Mã nı̃ı̨ trá kĩ, Ôvârí â'dô tã gólĩyî gólâ drí tã lâ 'bãlé trá 'ẽlé rî 'ẽ'á tã pạ̃tı̨́-pạ̃tı̨ ró.
Gólâ ĩ'dî tíbê ãnî njĩ 'bá ã'dô rõ bẽ rĩlí ngá ãlô ró íyî mvá Yésũ Krístõ Kúmú ãmákâ
ró rî bê rî.

Tã Póõlõ drí tã lôgõzó krístõ 'bá yî drı̃ı̨ kĩ gólĩyî õrî ngá ãlô ró rî

10 Ámâ ândré rî mvá yî, má lô'bã rú'bạ ãnî rú drı̨-ãcê Yésũ Krístõ kâ rî sĩ, nĩ âyê
lâwã-lâwã ãnî lãfálé 'ásĩ, nĩ câ ãnî lãfâ rĩzó ngĩíngî kô. Tã 'dî 'bá yî võ lâ 'á rî, nĩ â'dô
ngá lẽlẽ ãlô bê ãnî lãfálé 'ásĩ, nĩ ı̨'bı̨ tã ãnî lãfálé 'ásĩ ãlô tã Ôvârí kâ nõ tãsĩ.
11 Ámâ ândré rî mvá yî, má âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ õjílã ãzâ 'bá yî Kõlówẽ drí 'bã
lésĩ kĩ ĩyî nĩ rî má drí rî, nĩ õrî lâwãlé ãnî lãfálé 'ásĩ.
12 Ãnî ãlô-ãlô, nĩ 'bã tã trá rĩzó 'dẽlé õjílã ngĩíngî vósĩ. Õjílã ãzâ 'bá yî ãnî lãfálé sĩ
kĩ ĩyíkâ, yĩ õlẽ tã Póõlõ kâ ĩ'dî gõ'dá ãzâ 'bá yî kĩ, yĩ õlẽ tã Ãpólõ kâ ĩ'dî. Gõ'dá ãzâ
'bá yî kĩ, ĩyíkâ yĩ õlẽ tã Pétẽrõ kâ ĩ'dî, gõ'dá ãzâ 'bá yî kpá ãnî lãfálé sĩ kĩ yĩ õlẽ ĩyíkâ
cé tã Yésũ kâ ĩ'dî.
13 Ãnî drı̃ı̨ yû yã? Ócâ gõ'dá Yésũ Krístõ rî lãfâ trá ngĩíngî yã? Õjílã gólâ îpálé fê
lą̣lı̨-lą̣lı̨ drı̃ı̨ ãnî tãsĩ rî mâ Póõlõ ĩ'dî yã? Ó'ê bãbãtízĩ ãnî drí mâ Póõlõ rî rú sĩ yã?
14 Gõ'dá tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, má 'ê ãwô-ĩtí ãmbá Ôvârí drí, tãlâ mâ rî gógó nyãányâ
lâ má 'ê bãbãtízĩ trá cé õjílã dã drí ãnî lãfálé sĩ. Má 'ê bãbãtízĩ trá cé Kĩrísĩpõ yî drí
Gáyõ bê.
15 Â'dô bê trá ĩtí rî, õjílã ãzâ yû'dạ́wạ́ 'ẽ 'bá tã âtálé kĩ, má õ'ê bãbãtízĩ ĩyî drí ámâ
rú sĩ.
16 Ãwô, tã vı̨ trá má drı̃ı̨ sĩ, má 'ê bãbãtízĩ kpá Sĩtĩfãnásĩ yî drí õjílã gólâkâ 'bã kâ
bê. 'Dĩî drı̃ı̨ sĩ rî, má 'é bãbãtízĩ kô õjílã ãzãkã drí ãlôlâ.
17 Nĩ ndrê drẽ, Yésũ âjô mâ ânĩlí ãnî lãfálé lãjó'bá íyíkâ ró nõ, â'dó kô cé rĩ'á õjílã
îbábátízãlé ĩ'dî. Gólâ âjô mâ lãjó'bá íyíkâ ró nõ, ã'dô ró bê tã âtî-âtî tãndí íyíkâ nõ
pẽlé õjílã drí. Ĩtí rî, gõ'dá má rî tã ã'dô kâ pẽlé ĩ'dî yã? Má rî gõ'dá cé õdrã tã Yésũ
Krístõ kâ rî pẽlé ĩ'dî mbârâkã gólâkâ õjílã pã kâ rî tã lâ bê. Tí má õró rĩî nõ tã nı̃ı̨nı̨
õjílã mvá drı̨́gạ́ sĩ rî tã lâ pẽlé ĩ'dî rî, tí nĩ îcá ngá pãpã ûsúlı̨ kô, tãlâ ngá pãpã ûsû-ûsû
cé rĩ'á tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî lẽlẽ lâ sĩ.

Tã tã nı̃ı̨nı̨ pạ̃tı̃ı̨ Ôvârí ngá lésĩ rî tãsĩ

18 Rĩ'á tãndí ró má drí rĩzó tã âtálé tã nı̃ı̨nı̨ Ôvârí ngá lésĩ rî tãsĩ. Õjílã gólĩyî Ôvârí
drí 'ẽ'á pãlâ kô rî, îcá kô tã âtî-âtî tãndí õdrã Yésũ Krístõ kâ rî tãsĩ nô tã ârílí dódó,
tãlâ tã âtî-âtî tãndí rî 'dĩ rî ĩyî ndrẽlâ tã tãkó ró ĩyî lı̃fı̨. Gõ'dá ãmâ gólĩyî Ôvârí drí
rĩ'á pãlâ nõ 'bá yî drí rî, tã âtî-âtî tãndí 'dĩ rĩ'á cú mbârâkã Ôvârí kâ bê rõô.
19 Rĩ'á nyé õzõ Ôvârí drí âtálé trá búkũ íyíkâ 'á tí kĩ'á nĩ rî,
“Má â'dô tã nı̃ı̨nı̨ õjílã gólĩyî ãngó nõ drı̃ı̨ rî yí drı̨́gạ́ sĩ rî îzã'á ndrĩ.
Má â'dô tã nı̃ı̨nı̨ gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî jã'á ndrĩ â'dólé ngá tãkó ró.”

Ĩsáyã 29.14

20 Õzõ ã'dô gõ'dá trá ĩtí rî, gõ'dá õjílã gólĩyî tã nı̃ı̨ 'bá ró ãngó nõ drı̃ı̨ rî â'dô ĩyî kĩ'á
nĩ rî, tã nı̃ı̨nı̨ ĩyíkâ 'dĩ ãâ'dô Ôvârí rî tãsĩ yã? Lı̃fı̨ îcí 'bá gólĩyî ãngó nõ drı̃ı̨ rî yî â'dô
ĩyî tã ã'dô kâ îmbá'á ĩ'dî ãnî drí Ôvârí rî tãsĩ yã? Õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyî tã âtálé tãndí
ró tã nı̃ı̨nı̨ ĩyíkâ sĩ 'dî 'bá yî îcá ĩyî kô tã mbı̨ âtálé tã Ôvârí kâ rî tãsĩ. Ôvârí 'bã tã nı̃ı̨nı̨
õjílã kâ tã ı̨sũ gólĩyíkâ bê trá â'dólé ngá tãkó ró.

21 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí 'bã trá âmbâ-âmbâ ró õjílã ãngó nõ drı̃i̧ rî yî drí íyî nı̃zó cé
tã nı̃nı̃ gõ'dá tã i̧sũ-i̧sũ gólĩyíkâ sĩ. Ôvârí lẽ nĩ õjílã pãlé tã lẽlẽ gólĩyíkâ tã âtî-âtî gólâ
ãmâ drí rĩ'á pẽlâ nõ 'á rî tãsĩ. Tã âtî-âtî gólâ õjílã ãngó nõ drı̃i̧ rî yî drí rĩ'á ndrẽlâ tã
tãkó ró nõ.
22 Õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî ĩyíkâ tã lârâkô lôndãlé ĩ'dî tã â'dálé ĩyî drí kĩ, tã âtî-âtî ãzákôlâ
rĩ'á pẽlé 'dĩ ãâ'dô pạ̃tı̧i̧. Gõ'dá õjílã Gı̃rı̧kı̃ kâ lẽ ĩyíkâ tã îmbâ õjílã tã nı̃ 'bá kâ rî yî
ĩ'dî ĩyî drí gõzó tã lẽlé tã îmbâ rî 'dĩ 'á.
23 Gõ'dá ĩtí rî, ãmákâ rî, mã rî ãmákâ õdrã tã Yésũ Krístõ kâ fê lạ̃li̧-lạ̃li̧ drı̃i̧ rî tã lâ
pẽlé ĩ'dî. Õdrã Yésũ Krístõ kâ fê lạ̃li̧-lạ̃li̧ drı̃i̧ 'dĩ 'bã õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî Yésũ rî
gãlé dó 'díyî pã 'bá Ôvârí drí âjólé rî ró. Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî â'dó 'bá õjílã Yúdạ̃ yí
kâ ró kô rî yî kĩ ĩyíkâ, tã 'dî â'dô tã tãkó ró.
24 Gõ'dá õjílã gólĩyî Ôvârí drí njĩlí trá 'ẽ'á pãlâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ lãfálé sĩ gõ'dá kpá
Gı̃rı̧kı̃ kâ lãfálé sĩ rî yî drí rî, tã Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî â'dâ tã kĩ, Ôvârí ãâ'dô mbârâkã
ãmbá bê õjílã pãzó, gõ'dá Ôvârí ãâ'dô kpá cú tã nı̃nı̃ bê gạ̃rạ̃.
25 Nĩ ndrê, tã gólâ Ôvârí drí 'ẽlé 'dĩ trá, õjílã gólĩyî ãngó nõ drı̃i̧ nõ yî ndrê tã 'dî ĩyî
lı̃fı̧ tã tãkó ró, gõ'dá tã rî 'dĩ rî â'dálé kĩ, tã nı̃nı̃ Ôvârí drı̧gạ̃ sĩ rî lạ̃vũ gạ̃rạ̃ tã nı̃nı̃ õjílã
ãngó nõ drı̃i̧ nõ 'bá yî drı̧gạ̃ sĩ rî drı̃i̧ sĩ. Õjílã ãzâ yû'dạ̃wạ̃ ãlôlâ tã nı̃nı̃ lâ drí cãlé tã
nı̃nı̃ Ôvârí kâ rî bê. Gõ'dá õjílã ãngó nõ drı̃i̧ rî ndrê ĩyî tã 'dî tã tãkó ró mbârâkã ãkó,
gõ'dá tã 'dî mbârâkã lâ lạ̃vũ gạ̃rạ̃ mbârâkã õjílã mvá kâ rî drı̃i̧ sĩ.
26 Ámâ ândré rî mvá yî, nĩ i̧sũ drẽ ãnî tã drẽ ãkpãkã'dã Ôvârí drí ãnî ạ̃zı̧ ãkó â'dólé
íyî mvá yî ró rî, ãnî ángô tí ró.
27 Ôvârí lẽ tã-drı̃ té õjílã gólĩyî tã nı̃ 'bá kô rî 'bá yî njĩzó 'dĩ, ã'dô ró bê tã â'dálé kĩ,
õjílã gólĩyî tã nı̃ 'bá 'dĩ 'bá yî ngá tãkó 'î tã nı̃nı̃ ĩyíkâ 'dĩ 'bá yí bê. Gõ'dá Ôvârí njĩ
õjílã gólĩyî mbârâkã ãkó 'dĩ 'bá yî kpá té ĩ'dî, ã'dô ró bê tã â'dálé kĩ, mbârâkã õjílã
mvá kâ rî rĩ'á ngá tãkó 'î.
28 Gólâ njĩ té õjílã gólĩyî õjílã ãngó nõ drı̃i̧ rî drí rĩ'á ĩyî ndrẽlé ngá tãkó ró rî yî ĩ'dî,
ã'dô ró bê tã â'dálé kĩ, ngá tíbê õjílã ãngó nõ drı̃i̧ rî drí rĩ'á ndrẽlâ lı̃fı̧ ró ãngó nõ 'á
nõ â'dô rû îzã'á ndrĩ.
29 Gólâ 'ê tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ mã õzó kô rĩî lómbé-lómbéwá 'ẽlé Ôvârí rî lı̃fı̧ drı̃ 'á
kĩ, Ôvârí njĩ ãmâ nõ rî, tãlâ ãmâ õjílã tã lâ drí lâzélé gạ̃rạ̃ ãzí-ãzí drı̃i̧ sĩ rî ĩ'dî rî drí.
30 Ôvârí ĩ'dî ãnî 'bã 'bá â'dólé ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê rî. Gõ'dá Ôvârí âyê tã õnjí
ãníkâ rî 'bá yî trá ndrĩ, tãlâ Yésũ drã trá ãnî võ 'á. Ĩtí rî, gõ'dá ólô'bãá tã ãmâ rú
Ôvârí ândrá kô. Yésũ ĩ'dî tíbê ãmâ înjí 'bá â'dólé drı̃-bạ̃lạ̃yı̧ ró tã õnjí 'ásĩ rî.
31 Ĩtí rî, gõ'dá mã rî tã 'ẽlé, nyé õzõ tã îgĩ Ôvârí kâ drí âtálé trá rî kâtí kĩ,
“Õjílã gólĩyî lẽ 'bá lómbé-lómbéwá 'ẽlé rî,
gólĩyî õlômbê ĩyî tã gólâ Ôvârí drí 'ẽlé trá gólĩyî drí rî tãsĩ ĩ'dî.”
Yẽrẽmíyã 9.24

2

1 Ámâ ândré rî mvá yî, kạ̃yı̧ má drí cãzó ãnî ngálâ tã âtî-âtî Ôvârí kâ pẽlé rî, má
pẽé tã âtî-âtî rî 'dĩ ãnî drí úlı̧ lạ̃nji̧-lạ̃nji̧ sĩ kô ã'dô ró bê ãnî drí tã lẽzó.
2 Má 'bã tã ámákâ trá cé Yésũ Krístõ rî õdrã tã pẽzó ĩ'dî ãnî drí, tã gólâ rî îpázó fê
lạ̃li̧-lạ̃li̧ drı̃i̧, ã'dô ró ãnî pãlé tã õnjí ãníkâ 'ásĩ rî bê.
3 Má drí â'dózó drẽ bê ãnî lãfálé tólâ tã pẽ'á rî, má âcâ trá õzõ õjílã tãkó mbârâkã
ãkó rî kâtí, gõ'dá ũrı̃ fî trá má 'á rõô bũúũ ámâ 'bãlé lẽlé rõô.
4 Gõ'dá má drí rĩzó tã âtî-âtî Ôvârí kâ nõ pẽlé ãnî drí rî, má rí kô pẽlâ ãnî drí tã
nı̃nı̃ õjílã mvá drı̧gạ̃ sĩ rî sĩ. Nĩ lẽ tã tã âtî-âtî 'dĩ 'á, â'dó kô kĩ, tãlâ má rî tã âtî-âtî rî

'dĩ pẽlé tã nı̃nı̃ õjílã ãngó nõ kâ drı́gạ́ sĩ rî sĩ rî drí. Gõ'dá Ôvârí â'dâ úlı́ má drí rĩ'á pẽlâ 'dĩ trá ãnî drí mbârâkã Líndrí Tãndí íyíkâ rî kâ sĩ.

5 Má 'ê tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ nĩ õlẽ ró tã Yésũ rî tãsĩ mbârâkã Ôvârí kâ sĩ, â'dó tã nı̃nı̃ õjílã mvá drı́gạ́ sĩ rî sĩ kô.

6 Úlı́ gólĩyî ãmâ drí rĩ'á pẽlâ krístõ 'bá gólĩyî tã lẽ 'bá trá tã Ôvârí kâ 'á pı̃pı̃sı́lı́ ãlô sĩ rî yî drí rî, rĩ'á úlı́ tã nı̃nı̃ Ôvârí kâ bê rî ĩ'dî. Gõ'dá tã nı̃nı̃ rî gógó 'dĩ â'dó tã nı̃nı̃ õjílã mvá drı́gạ́ sĩ rî ĩ'dî kô. Tã nı̃nı̃ rî 'dĩ â'dó kô drı̃-'bá ãngó nõ kâ rî 'bá yî ngá lésĩ, tãlâ tã nı̃nı̃ drı̃-'bá gólĩyî ãngó nõ kâ nõ 'bá yî ngá lésĩ rî â'dô rû ndẽ'á ndẽ 'dũwạ̃ gólĩyí bê.

7 Gõ'dá tã nı̃nı̃ gólâ ãmâ drí rĩzó tã âtálé ĩ'dî sĩ lâ nõ rĩ'á tã nı̃nı̃ ngĩî 'î. 'Dĩî tã nı̃nı̃ gólâ Ôvârí drí lạ̃pı́lı́ trá dı̃ õjílã drí rî ĩ'dî. Drẽ ãkpãkã'dã gólâ 'bãá drẽ ãngó nõ kô rî, ạ̃kû ró, gólâ 'bã tã nı̃nı̃ rî 'dĩ tã lâ trá ãmâ drí.

8 Gõ'dá õjílã gólĩyî â'dó 'bá drı̃-'bá ãngó nõ kâ ró nõ 'bá yî tã nı̃nı̃ lârâkô ĩtí 'dĩ, tã lâ fí gólĩyî drı̃ı̃ kô. Tí tã nı̃nı̃ rî 'dĩ tã lâ õró fĩî trá gólĩyî drı̃ı̃ rî, tí gólĩyî îcá kô Kúmú Yésũ rî îpálé fê lạ̃lı̃-lạ̃lı̃ drı̃ı̃.

9 Gõ'dá tã rî gógó 'dĩ â'dô trá nyé õzõ Ôvârí drí âtálé trá búkũ íyíkâ rî 'á rî kâtí kĩ,

“Ngá gólĩyî Ôvârí drí êdélé trá 'ẽ'á 'ẽlâ ãmâ õjílã íyíkâ gólâ rî lẽ 'bá trá rî yî drí rî rĩ'á ngĩî lânjã ró tákányĩ.

Õjílã îcá kô ngá lânjã rî gógó 'dĩ ndrẽlé ĩyî lı̃fı́ sĩ ngãtá tã lâ ârílí ĩyî bı́-'bálé sĩ.”

Ĩsáyã 64.4

10 Gõ'dá Ôvârí â'dâ tã íyíkâ lạ̃pı̃-lạ̃pı̃ ró 'dĩ trá cé ãmâ gólĩyî krístõ 'bá ró rî yî drí Líndrí Tãndí íyíkâ sĩ. Líndrí Tãndí gólâkâ 'dĩ rî tã ndrĩ gólâ drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî nı̃lı́, ã'dô tã lạ̃nj̃ı̃-lạ̃nj̃ı̃ gólâ drí rĩ'á ı̃sũlâ rî 'bá yî ĩ'dî rî.

11 Ngá gólâ rĩ 'bá tã ı̃sũ-ı̃sũ õjílã kâ nı̃lı́ rî cé õjílã rî 'dĩ ĩ'dî. Kpá ĩtí, Líndrí Ôvârí kâ rî cé nĩ tã ı̃sũ-ı̃sũ pạ̃tı́-pạ̃tı̃ gólâkâ rî nı̃lı́ ndrĩ.

12 Mĩ ndrê drẽ, Líndrí gólâ tíbê ãmâ gólĩyî tã lẽ 'bá trá rî yî drí â'dózó ĩ'dí bê lâ nõ rî, â'dó kô líndrí ãngó nõ kâ ĩ'dî. Ôvârí âjô Líndrí íyî nyãányâ kâ trá rĩlí ãmâ 'á, tãlâ mã ũnı̃ ró tã tãndí ndrĩ gólâ Ôvârí drí âfẽlé trá ãmâ drí tãkó nõ 'bá yî bê.

13 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, mã rí úlı́ tã ı̃sũ ãmâ nyãányâ kâ âtálé ĩ'dî kô. Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî nĩ rĩ'á ãmâ îmbálé úlı́ îcá 'bá ĩyî ãmâ drí 'ẽ'á îmbálâ ãmâ ãzí-ãzí gólĩyî â'dó 'bá kpá cú Líndrí Tãndí Ôvârí kâ bê ĩyî 'á rî yî drí rî sĩ.

14 Gõ'dá õjílã gólĩyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ãkó ĩyî 'á rî yî, gã ĩyî tã Ôvârí kâ nõ dó. Tã 'dî îcá fĩlí õjílã 'dî 'bá yî drı̃ı̃ kô, tãlâ 'dĩî tã gólĩyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí 'ẽ'á â'dálâ cé nĩ gólĩyî drí rî ĩ'dî, ĩtí rî, gõ'dá gólĩyî ndrê ĩyíkâ tã rî 'dĩ ĩyî lı̃fı́ 'á tã tãkó ró.

15 Õjílã gólâ 'bã 'bá bê cú Líndrí Ôvârí kâ bê yí 'á rî, â'dô îcá'á cú tã ífí tã lạ̃nj̃ı̃-lạ̃nj̃ı̃ 'dî kâ nı̃lı́ ndrĩ. Gõ'dá îcá kô õjílã gólâ Líndrí Ôvârí kâ ãkó rî drí nı̃zó lâ,

16 nyé õzõ búkũ Ôvârí kâ drí âtálé trá rî kâtí kĩ,

“Ã'dî â'dô îcá'á kó tã ı̃sũ-ı̃sũ Ôvârí kâ nı̃lı́ nĩ yã?
Õjílã kó yû.

Ã'dî â'dô îcá'á nĩ tã lôgõlé Ôvârí drı̃ı̃ yã?
Õjílã ãzãkã kó yû.”

Ĩsáyã 40.13

Gõ'dá cé ãmâ nyãányâ gólĩyî ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê rî, mã nı̃ tã ı̃sũ gólâkâ rî 'bá yî cé nĩ, tãlâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ â'dâ nĩ ãmâ drí.

3

Tã Póõlõ yî Ãpólõ yí bê drí 'â ạ̃múzó kpãkã ãlô lôsĩ 'ẽzó lãjó'bá Ôvârí kâ ró rî

1 Ámâ ândré rî mvá yî, kạ̃yị̃ má drí 'bãzó ãní bê rî sĩ rî, má rí tã âtálé ãnî drí õzõ
krístõ 'bá gólĩyî tã lẽ 'bá trá Ôvârí 'á pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ ãlô sĩ rî kâtí kô. Má rî trá rĩ'á tã âtálé
ãnî drí õzõ rĩrĩ tã âtálé õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyíkâ cé tã lôvó tã ãngó nõ kâ rî kâ bê drí rî
kâtí. Ãnî drẽ cé 'dĩyímvá õdé kâtí tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ Krístõ 'á rî 'á.

2 Ĩtí rî, nĩ îcâ ãníkâ drẽ cé bã ndrõlé ĩ'dî. Nĩ îcá drẽ nyãsá âmbâ-âmbâ nyãlé tẽlé
kô.

3 Nĩ îcá kô, tãlâ nĩ rî ãníkâ drẽ zãâ rĩ'á ngá gólĩyî ãngó nõ 'bá yí kâ rî yî 'ẽlé ĩ'dî.
Ãnî drẽ zãâ pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ 'bã'bã bê ãnî ãzí-ãzí yî rú, gõ'dá ãnî drẽ kpá zãâ rĩ'á lâwã'á ãnî
lãfálé 'ásĩ.

4 Gõ'dá ãnî drí ãnî lãfálé cãzó ngĩíngî, nyé õzõ õjílã gólĩyî ãngó nõ kâ tíbê tã lẽ 'bá
ĩyî Yésũ Krístõ 'á kô rî 'bá yí kâtí. Ãzâ 'bá yî kĩ, yĩ õlẽ ĩyíkâ Póõlõ ĩ'dî gõ'dá ãzâ 'bá
yî kĩ, yĩ õlẽ ĩyíkâ Ãpólõ ĩ'dî.

5 Ãnî lãfâ cãcã ĩtí 'dĩ rĩ'á tã tãkó 'î. Ãpólõ íyíkâ ã'dî ĩ'dî yã? Gõ'dá mâ Póõlõ íyíkâ
ã'dî ĩ'dî yã? Ãmâ ãmákâ cé lãjó'bá Ôvârí kâ tíbê rĩ 'bá tã tã lẽlẽ kâ Yésũ 'á nõ â'dálé
ãnî drí rî yî ĩ'dî. Ãmâ ãlô-ãlô mã rî ãmákâ nõ cé lôsĩ gólâ Ôvârí drí â'dálé ãmâ drí
'ẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî.

6 Mâ ámákâ ĩ'dî úlị̃ Ôvârí kâ nõ ị̃'dị̃ 'bá lâ 'î ãnî 'á. Gõ'dá Ãpólõ íyíkâ ĩ'dî úlị̃ Ôvârí
kâ má drí ị̃'dị̃lị̃ trá ãnî 'á gõ'dá âfõ 'bá trá 'dĩ 'â lâ lûkũ 'bá 'î. Gõ'dá Ôvârí rî íyîngá
úlị̃ rî gógó ãmâ drí rĩ'á lôsĩ lâ 'ẽlé 'dĩ 'bãlé nĩ rĩ'á mbãlé ãnî pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ 'á, gõ'dá ãnî drí
gõzó tã gólâkâ lẽlé.

7 Gõ'dá lôsĩ ãmákâ kpã̃rã̃tị̃ ngá ị̃'dị̃ 'bá gõ'dá 'â lâ lûkũ 'bá bê rî, â'dó kô lôsĩ ạ̃ngị̃
'î. Lôsĩ Ôvârí kâ gólâ tíbê rĩ 'bá ngá ãmâ drí lôsĩ lâ 'ẽlé 'dĩ 'bá yî 'bãlé mbãlé rî, ĩ'dî
rĩ'á lôsĩ ạ̃ngị̃ 'î.

8 Ĩtí rî, gõ'dá Ôvârí rî õjílã ngá ị̃'dị̃ 'bá ró gõ'dá 'â lâ lûkũ 'bá ró 'dĩ 'bá yî ndrẽlé yí
ĩ̃fĩ̃ ndrĩ 'dó ngá ãlô ró. Ĩtí rî, Ôvârí â'dô 'ẽ'á drị̃-'â gólĩyíkâ fẽlé â'dô lôsĩ gólĩyî drí 'ẽlé
rî vó ró.

9 Má âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ ãmâ kpã̃rã̃tị̃ Ãpólõ bê lôsĩ-'ẽ-ãzíyã 'î, mã rî 'dó lôsĩ
Ôvârí kâ 'ẽlé ĩ'dî kpãkã ãlô gólâ bê. Gõ'dá ãnî trá õzõ ạ̃mvú Ôvârí kâ gólâ ãmâ drí
rĩzó lôsĩ 'ẽlé nĩ 'á lâ rî kâtí.

Ãnî gõ'dá kpá trá õzõ jó Ôvârí kâ kâtí.

10 Mbârâkã gõ'dá tã nĩ̃nĩ̃ bê gólâ Ôvârí drí fẽlé trá má drí rî sĩ rî, má 'ê lôsĩ jó 'dĩ
'dĩ̃'dĩ̃ lâ kâ trá. Gõ'dá má ĩtõ trá jó rî 'dĩ 'dĩ̃lĩ̃ õzõ jó 'dĩ̃ 'bá tãndí tã nĩ̃nĩ̃ jó 'dĩ kâ bê rî
kâtí. Nĩngá sĩ rî, gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî ânĩ trá jó 'dĩ ã̃mbúkũ lâ 'dĩ̃lĩ̃ ndẽlé. Gõ'dá â'dô
bê trá ĩtí rî, õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá lôsĩ ã̃mbúkũ 'dî 'ẽlé 'dĩ 'bá yî, õ'ê ĩyî lôsĩ 'dî dódó.

11 Tãlâ Ôvârí 'bã Yésũ Krístõ trá â'dólé ĩ'dî jó 'dĩ ĩtõ-ĩtõ lâ ró. Jó 'dĩ ĩtõ-ĩtõ lâ tãndí
ãzâ õzõ Yésũ tí rî yû.

12 Õjílã ãzâ 'bá yî ûjũ trá jó Ôvârí kâ 'dĩ̃lĩ̃ ngá gólĩyî 'ẽ 'bá rû îzãlé 'wãâ kô rî sĩ,
gólĩyî ĩtõ 'dĩ̃lâ lãré âmbá 'bá âmbâ rî yî sĩ, jó-drĩ̃ âmbá 'bá âmbâ rî yí bê gõ'dá kpá
õmã tãndí bê, gõ'dá ãzâ 'bá yî 'dĩ̃ ĩyíkâ trá fê âmbá 'bá dódó kô rî 'bá yî sĩ õmã rĩ 'bá
ŋãlé 'wãâ rî bê 'dĩ 'bá yí ĩyíkâ ngá tíbê 'ẽ 'bá rû îzãlé 'wãâ rî yî ĩ'dî.

13 Õzõ Yésũ Krístõ õtírĩ âgõô ãngó nõ 'á nõngá rî, gólâ â'dô lôsĩ krístõ 'bá yí kâ
ûjũ'á ãlô-ãlô ndrĩ. Kạ̃yị̃ lâ 'dĩ tú rî, Ôvârí â'dô 'ẽ'á âgõlé õzõ kã̃gũmã̃ã̃ kâtí lôsĩ õjílã
gólĩyî jó 'dĩ̃ 'bá yí kâ kâ ûjũlĩ̃ ãlô-ãlô ngãtá gólĩyî 'dĩ̃ jó Ôvârí kâ 'dĩ ngá tãndí sĩ yã rî.

14 Õzõ kã̃gũmã̃ã̃ rî 'dĩ ãâcâ trá rî, õzõ gõ'dá jó áníkâ 'dĩ̃lĩ̃ 'dĩ õ'dê kô rî, Ôvârí â'dô
drị̃-'â fẽ'á ní drí lôsĩ ní drí 'ẽlé 'dĩ tãsĩ.

15 Gõ'dá õzõ kq̃gũmq̃q̃ õzê jó áníkâ 'dĩlı̨ rî trá vũdrı̨ rî, ní â'dô ngá pã'á, gõ'dá lôsĩ
rî 'dĩ trá õnjí ró, 'dĩĩ rî, ní ûsú gõ'dá drı̨-'â lôsĩ áníkâ 'dĩ kâ kô, ní â'dô áníkâ fõ'á lôsĩ
võ 'dî 'ásĩ drı̨-drı̨̃ ró, õzõ õjílã gólâ jó gólâkâ drí vẽlé nyé ngá gólâkâ jó kâ bê ndrĩ 'á
lâ gõ'dá drílâ íyíkâ âkpózó jó rî 'dĩ 'ásĩ drı̨-drı̨̃ ró rî kâtí.
16 Nĩ nı̨̃ı̨ kô kĩ, ãnî ndrĩ 'dó jó Ôvârí kâ ĩ'dî yã? Gõ'dá Líndrí gólâkâ rî rĩlí ãnî 'á yã?
17 Õzõ õjílã ãzâ ĩĩzã ãnî trá tã îmbâ ányâ sĩ rî, Ôvârí â'dô kpá õjílã rî 'dĩ îzã'á, tãlâ
ãnî rĩ'á jó Ôvârí kâ ĩ'dî, gõ'dá gólâ 'bã ãnî kpá trá â'dólé õjílã íyî nyãányâ kâ ró.
18 Nĩ âdô ãnî ífífí kô. Õzõ õjílã gólâ ãngó nõ drı̨̃ı̨ rî ĩı̨sũ tã trá kĩ, yî rî gógó ãzákôlâ
'dĩ ũnı̨ tã trá rõô rî, nî rî gógó ãzákôlâ 'dĩ ní nı̨ tãndí ró kĩ, nî rĩ'á tã nı̨nı̨ ãkó, ní drí
tã nı̨nı̨ Ôvârí ngá lésĩ pq̃tı̨̃ı̨ rî ı̨sũzó.
19 Má âtâ tã 'dî ãnî drí ĩtí 'dĩ rî, tãlâ ngá gólĩyî õjílã ãngó nõ drı̨̃ı̨ drí ndrẽlé ĩyî lı̨̃fı̨
tã nı̨nı̨ ró 'dĩ 'bá yî, Ôvârí ndrê íyíkâ yí lı̨̃fı̨ ngá tãkó ró. Ĩtí rî, tã îgĩ Ôvârí kâ âtâ kĩ,
“Ôvârí rî ãkpãkã'dã tã nı̨nı̨ õjílã gólĩyî ĩyî 'bã 'bá tã nı̨ 'bá ró 'dĩ 'bá yí kâ jãlé ĩ'dî
gólĩyî 'bãlé â'dólé ngá tãkó ró.”

Yóbõ 5.13

20 Gõ'dá Ôvârí âtâ kpá búkũ íyíkâ 'á kĩ,
“Ôvârí nı̨ trá kĩ, tã ı̨sũ-ı̨sũ tã nı̨ 'bá ãngó nõ kâ rî kâ rĩ'á ngá tãkó 'î.”

Lôngó 94.11

21-22 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, nĩ rî ãnî lômbélé kô tótó õjílã mvá tãsĩ. Ãmâ ndrĩ, ãmâ
Póõlõ Ãpólõ gõ'dá kpá Pétẽrõ rĩ'á 'dó ãníkâ ĩ'dî. Ngá ãmbá nõ 'bá yî rĩ'á 'dó ãníkâ
ĩ'dî, ãngó nõ, rĩrĩ lédrẽ-lédrẽ ró, gõ'dá kpá õdrã bê, gõ'dá kq̃ỵı̨ gólâ ãndrõ rî gõ'dá
kpá gólâ ı̨̃drú rî bê.
23 Gõ'dá ãnî trá ndrĩ Yésũ Krístõ kâ tã gólâkâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî, gõ'dá Yésũ Krístõ íyíkâ
kpá trá Ôvârí kâ ĩ'dî gõ'dá tã Ôvârí kâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.

4

Tã tã lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ drí â'dózó rû ı̨'bũ 'bá ró rî tãsĩ

1 Nĩ ndrê drẽ, ãmâ Ãpólõ yí bê, ãmâ ãmákâ cé rû ı̨'bũ 'bá Yésũ Krístõ kâ tíbê Ôvârí
drí lôsĩ fẽzó drı̨gq̃ lâ, mã õpẽ ró tã íyíkâ lq̃pı̨́lı̨ lq̃pı̨ ró rî õjílã drí rî kâtí.
2 Õjílã gólĩyî tíbê rĩ 'bá lôsĩ ãmbá ĩtí 'dĩ 'ẽlé 'dĩ 'bá yî, ólẽ drílĩyî â'dólé tã ı̨sũ ãlô bê
'ẽrẽ lâ 'á Ôvârí drí.
3 Ãmákâ rî, õzõ õjílã gólĩyî ãngó nõ kâ nõ 'bá yî õlẽ ĩyî tã-vó ãmákâ kĩlí â'dô tã nı̨nı̨
õjílã ãngó nõ kâ drı̨gq̃ sĩ rî vó ró rî, tã lâ lâzé má rú kô. Õjílã gólâ 'ẽ 'bá tã ámákâ kĩlí
nõngá rî ã'dî ĩ'dî yã? Õjílã kó yû'dq̃wq̃, cé gólâ tíbê ámâ âjó 'bá lôsĩ íyíkâ 'ẽlé rî ĩ'dî.
4 Má ndré tã õnjí má drí 'ẽlé lôsĩ gólâ má drí rĩ'á 'ẽlâ nõ 'á kô. Gõ'dá 'dĩĩ â'dó kô
kĩ, mâ cú ĩtí tã õnjí ãkó rî. Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ â'dô tã-vó ãmákâ kĩ'á nĩ mbı̨.
5 Ã'dô gõ'dá trá ĩtí rî, â'dó kô tãndí ró ãnî drí tã-vó ãnî ãzí-ãzí yí kâ kĩzó, nĩ tẽ kq̃ỵı̨
gólâ îcá 'bá 'ẽzó tã-vó kĩlí rî, rĩ'á kq̃ỵı̨ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drí 'ẽzó âgõlé ãngó
nõ 'á rî ĩ'dî. Kq̃ỵı̨ rî 'dĩ tú rî, gólâ â'dô tã gólĩyî lq̃pı̨-lq̃pı̨ ró õjílã pı̨̃pı̨ı̨́lı̨ 'á rî lôfõ'á
ndrĩ, ã'dô ró bê tã lâ kĩlí. Gõ'dá Ôvârí drí drı̨-'â gólĩyíkâ fẽzó gólĩyî drí â'dô ngá gólĩyî
drí 'ẽlé rî vó ró. Ĩtí rî, gõ'dá nĩ kî tã-vó lãjó'bá Yésũ kâ rî kâ kô drẽ ãkpãkã'dã Yésũ
drí âgõ ãkó.
6 Nõngá rî, ãmâ rĩ'á ãmâ 'bã'á Ãpólõ bê â'dólé tã â'dâ ró tã lãjó'bá Ôvârí kâ rî kâ
tãsĩ, tãlâ nĩ ı̨̃lı̨ ró tã ãmâ drí rĩ'á 'ẽlâ nõ ĩ'dî. Nĩ 'ê tã kô lq̃vũlı̨ tã gólâ tã 'bã'bã Ôvârí
kâ 'á rî drı̨̃ı̨ sĩ. Â'dó kô ãnî drí kĩ'á nĩ rî, lı̨̃fı̨ îcí 'bá ãzâ rî õlq̃vũ íyíkâ ãzâ drı̨̃ı̨ sĩ rî.
7 Ã'dî 'bã íyíkâ ãnî nĩ â'dólé gq̃rq̃ ãnî ãzí-ãzí yî drı̨̃ı̨ sĩ rî yã? Tã nı̨nı̨ ãníkâ 'dĩ, Ôvârí
fẽé nĩ ãnî drí tãkó kô yã? Õzõ gõ'dá tã nı̨nı̨ gólĩyî ãnî drí rĩzó tã ndrĩ 'ẽlé ĩ'dî sĩ lâ,

'dĩĩ 'bá yî Ôvârí õfẽ nĩ ãnî drí tãkó rî, gõ'dá nĩ rî ãníkâ ãnî lômbélé tã lâ sĩ 'dî ã'dô drí yã?

8 Nĩ nị̃ tã gõ'dá trá rõô yã? Nĩ ûsû gõ'dá ngá ãnî drí lẽlé rî 'bá yî trá ndrĩ yã? Nĩ ndrê gõ'dá ãníkâ ãnî kúmú ạ́ngí ró õjílã ãzí drị̃ị̃ sĩ yã? Rĩ'á dó õzõ ãnî drí kũmũ âmãrẽ trá ãnî nyãányâ drí 'dĩ kâtí rî. Mã âtâ ãnî drí â'dólé kúmú ró, tãlâ mã â'dô ró bê ãní bê drị-ãcê bê.

9 Mã lẽ tã rî 'dĩ ĩtí 'dĩ, tãlâ Ôvârí 'bã ãmâ, lãjó'bá íyíkâ ró rî trá pạ̃tị̃ị̃ â'dólé ãmâ lôgõlé vũdrị 'álâ õjílã drí ndrĩ, õzõ õjílã gólĩyî ûfúlị õ'bí 'á õjílã dũû ândrá rî 'bá yí kâtí, tãlâ õjílã ãngó nõ drị̃ị̃ rî 'bá yî ndrĩ, mãlãyíkã ûrú 'álâ rî 'bá yí bê õndrê ró ĩyî bê.

10 Õjílã ndrĩ rî ĩyî trá ãmâ ndrẽlé õzõ ngá tãkó kâtí, tãlâ mã rî tã Yésũ kâ pẽlé ĩ'dî rî drí. Gõ'dá ãníkâ rî, nĩ 'bã ãníkâ ãnî nyãányâ sị́sị́ 'álâ tã nị̃ 'bá ró lạ̃tị̃ gólâ Yésũ rî vó lôbẽ kâ nõ 'á. Ãmâ ãmákâ cú ĩtí mbârâkã ãkó, gõ'dá nĩ 'bã ãníkâ ãnî nyãányâ sị́sị́ 'álâ mbârâkã 'bá ró. Gõ'dá õjílã rî ĩyíkâ ãmâ ndrẽlé ngá tãkó ró rĩzó 'dási 'ẽlé ãmâ rú, gõ'dá rî ĩyíkâ bê-rî ãnî ịnjĩzó ĩ'dî.

11 Ĩtí rî, bũúũ âcálé ãndrõ nô ãmâ gólĩyî rû ị̃'bũ 'bá Yésũ Krístõ kâ yî ró rî yî, mã rî rĩlí kạ̃yị̃ ãzâ 'bá yî sĩ lõfó sĩ lũmvû lôvó bê gõ'dá rĩ'á lạ̃múlị́ ítá lị́rị́kũ bê. Órî ãmâ cãlé. Gõ'dá ãmâ drí rĩzó lạ̃mú bê 'bã tãndí ãmákâ ãkó.

12 Ĩtí rî, ãmâ drí rĩzó lôsĩ 'ẽlé rõô ãmâ drị sĩ, ã'dô ró bê ngá nyãnyã ûsúzó. Gõ'dá õzõ õjílã õ'dâ ãmâ trá rî, mã rî ãmákâ úlị́ tãndí âtálé ĩ'dî gólĩyî drí gõ'dá kpá Ôvârí rî ị̃jílí bê rî ĩ'dî õrẽ fẽlé gólĩyî drí. Õzõ õjílã õfẽ lâŋõ ãmâ drí rî, mã rî fĩĩ ạ̃tũlị́.

13 Gõ'dá õzõ õjílã õgâ õnjõ ãmâ rú rî, mã rî ãmákâ gõ'dá úlị́ âsô-âsô âtálé ĩ'dî gólĩyî drí. Õjílã ãngó nõ drị̃ị̃ nõ yî ndrê ĩyíkâ ãmâ ngá tãkó ró ĩtõlé kó kạ̃yị̃ gólâ ãmâ drí lôsĩ ĩtõzó tólâ nã sĩ âcálé bũúũ ãndrõ nô.

14 Ámâ mvá yî tíbê má drí lẽlé rõô nõ 'bá yî, má rî tã ndrĩ rĩ 'bá ãmâ 'ẽlé 'dĩ 'bá yî ĩgĩlí ãnî drí, 'dĩĩ â'dó kô kĩ, ãnyĩ õ'ê ró ãnî bê. Má ĩgĩ tã 'dî 'bá yî ãnî drí, 'dĩĩ rî ĩĩmbâ ró ãnî bê lạ̃tị̃ âmbâ-âmbâ gólâ rû ị̃'bũ 'bá pạ̃tị́-pạ̃tị̃ Yésũ kâ drí rĩ'á trõlâ rî â'dálé ãnî drí, tãlâ má lẽ ãnî trá rõô rî drí.

15 Õzõ gbõ lé ãnî ã'dô lị̃fị́ ĩcí 'bá bê dũû tíbê rĩ 'bá ãnî ĩmbálé lạ̃tị̃ gólâ Ôvârí kâ nõ 'á rî, gõ'dá mâ ámákâ ĩ'dî õzõ ãnî átá kâtí, tãlâ má ĩmbâ ãnî trá sị́sị́ ãnî 'bãlé tã lẽlé tã Yésũ kâ 'á, ĩ'dî ãndrõ ãnî drí â'dózó krístõ 'bá ró 'dĩ.

16 Â'dô gõ'dá bê trá ĩtí rî, 'dõvó nĩ rî nyé õzõ ámá kâtí.

17 Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, mâ trá Tĩmátĩyã rî jõ'á ãnî pãlé â'dólé nyé õzõ má tí. Gólâ nyé õzõ ámâ mvá má drí lẽlé rõô rî kâtí, tãlâ mã âcâ trá gólâ bê ngá ãlô ró Yésũ Krístõ 'á. Má nị̃ trá tãndí ró kĩ, gólâ â'dô ngá má drí lẽlé gólâ drí 'ẽlé rî 'ẽ'á. Má jô gólâ trá ãnî ngálâ, tãlâ úlị́ gólâ drí 'ẽ'á ĩmbálâ ãnî drí rî õ'bã ró ãnî bê lạ̃tị̃ gólâ má drí rĩzó õzõ krístõ 'bá kâtí, gõ'dá kpá tã gólĩyî má drí rĩ'á ĩmbálâ kạ̃nị́sạ̃ 'á võ 'ásĩ ngĩíngî rî 'bá yî ị̃sũlị́.

18 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî ãnî lãfálé sĩ ị̃sũ ĩyíkâ bê-rî kĩ, má ĩĩcá gõ'dá gõlé kpá ó'dí ãnî ndrẽlé tólâ kô, ĩ'dî gólĩyî drí rĩzó ĩyî lômbélé 'dĩ.

19 Ĩtí rî, gõ'dá Ôvârí õlôpê mâ trá rî, má â'dô cã'á ãnî ndrẽlé ngbãângbânõ. Mâ rî gógó nyãányâ lâ, má gõ ró ndrẽlâ ngãtá õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyî lômbélé 'dĩ 'bá yî mbârâkã gólĩyíkâ lạ̃vũ gạ̃rạ̃, õzõ gólĩyî drí âtálé ĩyî tị̃ sĩ 'dî tí yã rî.

20 Nĩ nị̃ tãndí ró kĩ, lạ̃tị̃ gólâ tíbê Ôvârí drí rĩzó õjílã 'bãlé â'dólé õjílã íyíkâ ró rî â'dó kô cé úlị́ tị̃ kâ 'dĩ ĩ'dî. Rĩ'á tã mbârâkã Ôvârí kâ kâ ĩ'dî.

21 Ĩtí rî, nĩ lẽ má ãânĩ ãnî ngálâ lạ̃tị̃ ángô rî 'ásĩ yã? Nĩ lẽ má ãânĩ ãnî cãlé ônjóró'bí sĩ, ngãtá nĩ lẽ má ãânĩ ãnî ngálâ ngá lẽlẽ sĩ tã âtálé ãnî drí mãnísĩ yã?

5

Tã tã gólâ krístõ 'bá ãzâ gólĩyî lãfálé rî drí tã õnjí tẽtẽ 'ẽzó rî tãsĩ rî

1 Má ârî tã ókĩ nĩ rî, õjílã ãzâ ãnî lãfálé sĩ õ'ê tã õnjí tẽtẽ ãnyĩ kâ trá. Ãgô ãzâ õrî ậýḭ́ḭ́ átá lâ rî õkó bê. Tã õnjí rî gógó 'dĩ lậvũ gậrậ tã õnjí õjílã gólĩyî Ôvârí rî nḭ̃ 'bá kô rî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî drḭ̃ḭ̃ sĩ.

2 Ã'dô gõ'dá trá ĩtí rî, nĩ gõ nĩ rî ãníkâ ãnî lômbélé rĩrĩ ãníkâ krístõ 'bá ró rî tãsĩ 'dî ã'dô drí yã? Tí võ lâ 'á rî, tã õnjí gólĩyî ĩtí 'dĩ 'bá yî â'dô ãnî 'bã'á â'dólé tã ḭ̃sũ ró. Nĩ drô ãgô 'dĩ vólé ãnî lãfálé sĩ.

3-4 Gbõ lé má â'dó bê kô ngbãângbânõ ãnî lãfálé tólâ rî, tã ḭ̃sũ ámákâ bê ãní bê tólâ. Gõ'dá mâ rî gógó nyãányâ lâ drḭ́-ãcê Yésũ Krístõ kâ sĩ âtâ tã trá kĩ, rĩ'á tãndí ró tã-vó ãgô 'dĩ kâ kĩzó. Nĩ ê'bê rû võ ãlô 'á Ôvârí rî ĩrátãlé, nĩ nḭ̃ tãndí ró kĩ, nõngá rî, má â'dô rãtáã 'ẽ'á Ôvârí drí ãnî pãzó, gõ'dá drḭ́-ãcê Yésũ Krístõ kâ rî â'dô 'bã'á ãní bê tólâ.

5 Nĩ drô ãgô rî gógó 'dĩ vólé ãnî lãfálé sĩ, gõ'dá nĩ âyê gólâ Sãtánã drḭ́gậ, Sãtánã ĩĩzã ró gólâ rî rú'bậ 'dĩ vólé ngá lãzé sĩ. Áâ'dô lâŋõ 'dî fẽ'á gólâ drí ĩtí, tãlâ gólâ ãâdĩ ró drḭ̃ bê tã õnjí íyíkâ 'dĩ 'ásĩ, tã mbḭ̃ rî 'ẽlé ĩ'dî, gõ'dá Yésũ Krístõ õpâ ró gólâ bê kậyḭ̃ drílâ 'ẽzó âgõlé tã-vó õjílã kâ kĩlí rî tú.

6 Rĩ'á õnjí ró ãnî drí ãgô õnjí 'dĩ âyézó zãâ rĩlí ãnî lãfálé, gõ'dá ãnî drí kpá rĩzó ãnî lômbélé kĩ, ĩyî ãâ'dô krístõ 'bá 'î. Nĩ nḭ̃ úḭ́ mãnĩgõ gólâ âtálé nõ kĩ, "Ậkú lõngá fínyáwá rî â'dô õdrá mõrá 'á dũû rî 'bã'á ângálé gõ'dá gĩlí kpá gãlãhã."* Kpá ĩtí, tã õnjí õjílã ãlô kâ â'dô lậ'bú'á krístõ 'bá ãzí îzãlé ndrĩ.

7 Â'dô bê trá ĩtí rî, gõ'dá nĩ drô tã õnjí 'bá 'dĩ vólé ãnî lãfálé sĩ, tãlâ nĩ â'dô ró bê ngbángbá tã õnjí ãkó, nyé õzõ ãmâ Yúdậ yî drí lôfõrẽ lâ ãmâ lãfálé sĩ ãmbãtã ậkú ãkó rî 'bẽ'bẽ lâ sĩ kãrámã lậvũ-lậvũ kôrô kâ 'á rî tí. Nĩ ndrê, úfû Yésũ Krístõ trá ĩ'dî kậbḭ̃ḭ́kḭ̃ kãrámã lậvũ-lậvũ kôrô kâ ró, tãlâ gólâ õpâ ró ãmâ bê tã õnjí ãmákâ 'ásĩ.

8 Ĩtí rî, mã 'ê kãrámã lậvũ-lậvũ kôrô kâ 'dĩ tãndí ró. Mã njú kô zãâ ãmbãtã ãmákâ ậkú bê tíbê â'dó 'bá ĩ'dî tã 'ẽ'ẽ õnjí ãmákâ rî rú â'dólé ĩ'dî ngá nyãnyã kãrámã rî 'dĩ kâ ró. Bê-rî, mã trõ ãmbãtã gólâ ậkú ãkó rî ĩ'dî, gólâ â'dó 'bá tã 'ẽ'ẽ õnjí ãmákâ ãkó rî. Ãmbãtã gólâ â'dó 'bá ậkú ãkó 'dĩ rî, rĩ'á rĩrĩ tãndí ãmákâ gõ'dá tã lẽzó ĩ'dî tã pậtḭ̃ḭ́ Ôvârí kâ nõ 'á rî ĩ'dî.

9 Wárãgã má drí îgĩlí sḭ́sḭ́ ãnî drí nã 'á rî, má kĩ ãnî drí rî, nĩ õrî kô kpãkã ãlô õjílã gólĩyî ãvẽ 'bá ró 'dĩ 'bá yí bê.

10 Tã gólâ má drí îgĩlí ãnî drí 'dĩ, tã ífí lâ â'dó kô kĩ, õjílã tíbê â'dó 'bá ĩyî krístõ 'bá ró kô rî yî ĩ'dî. Õzõ nĩ õlẽ ãnî lãfálé cãlé tã õnjí 'bá gólĩyî Ôvârí rî nḭ̃ 'bá kô, rĩ 'bá ĩyî tã õnjí gólĩyî nõ 'bá yî 'ẽlé rî yî, ậýḭ́ḭ́ õkó bê ngãtá ãgô bê ĩyî õkó yî ngãtá ágó yí bê drḭ̃ḭ́ḭ́ sĩ, ãvẽ 'bá, 'dó-má-drí 'bá, ũgú, ôvârí ãbãrãdãgõ îrátã 'bá yî rú sĩ rî, îcá kô, té nĩ â'dô ãngó tã õnjí kâ nõ âyé'á ĩ'dî vólé.

11 Tã õnjí 'bá má drí tã lâ îgĩlí ãnî drí kĩ'á nĩ rî, nĩ õcâ ãnî lãfálé gólĩyî rú sĩ 'dî 'bá yî, ãkpã ãnî ãzí-ãzí yî gólĩyî ĩyî zḭ̃ 'bá krístõ 'bá ró gõ'dá kpá zãâ rĩ'á ĩyî tã õnjí 'ẽ'á 'dĩ 'bá yî ĩ'dî. Õzõ krístõ 'bá ãzâ ã'dô ãnî lãfálé sĩ õrî zãâ rĩ'á ậýḭ́ḭ́ õkó bê ngãtá ãgô bê íyî ágó ngãtá õkó drḭ̃ḭ́ḭ́ sĩ, ã'dô ãvẽ 'bá 'î, ã'dô 'dó-má-drí 'bá 'î, õrî ôvârí ãbãrãdãgõ îrátãlé ĩ'dî, õrî úḭ́ḭ́ õnjî-õnjî âtálé õjílã ãzí rú, õrî õdrá mvũḭ́ḭ́ õdrá drí rĩzó gólâ rî cĩlí rõô, gõ'dá ã'dô ũgú 'î rî, 'dĩî õjílã gólĩyî má drí tã lâ îgĩlí ãnî drí kĩ'á nĩ rî, nĩ õcâ ãnî lãfâ gólĩyî rú sĩ rî 'bá yî ĩ'dî. Gõ'dá nĩ nyâ ngá kpá kô gólĩyí bê võ ãlô 'á.

12-13 Má âtâ úḭ́ḭ́ 'dĩ ĩtí 'dĩ rî, tãlâ õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô krístõ 'bá yî ró 'dĩ rî, tã gólĩyíkâ rî â'dó kô tã ámákâ rî ĩ'dî. Ôvârí â'dô tã-vó gólĩyíkâ kĩ'á nĩ. Gõ'dá ãníkâ rî

* **5:6 5.6** ***Ậkú*** Ậkú 'dĩ rĩ'á úḭ́ḭ́ mãnĩgõ 'î. Ãmbãtã gólâ ậkú ãkó rĩ'á nyã'á kãrámã lậvũ-lậvũ kôrô kâ rî 'á 'dĩ rĩ'á tã â'dâ 'î kĩ, õjílã Ôvârí kâ drí rĩlí tã õnjí ãkó.

rĩ'á tãndí ró ãnî drí krístõ 'bá 'dĩ 'bá yî rĩrĩ gólĩyíkâ vó lâ ạ̃rị̃lị́. Nĩ 'ê tã gólâ búkũ Ôvârí kâ drí âtálé rî ĩ'dî nyé õzõ ãgô gólâ ạ̃yị́ 'bá íyî átá rî õkó bê 'dĩ kâtí 'dĩ kĩ'á nĩ rî,
"Nĩ drô õjílã gólĩyî rĩ 'bá zãâ tã õnjí 'ẽlé ãnî lãfálé rî 'bá yî ãnî lãfálé sĩ vólé."
Tã 'Bã'bã Ândâ 17.7

6

Tã tã gólâ krístõ 'bá yî drí rĩzó ĩyî ãzí-ãzí yî âjílí tã kĩ 'bá

ândrá rî tãsĩ

1 Ókĩ nĩ rî, krístõ 'bá ãzâ 'bá yî rî ĩyî ãzí-ãzí yî âjílí tã kĩ 'bá gólĩyî Ôvârí rî nị̃ 'bá kô 'dĩ 'bá yî ândrá. Ángô tí ró yã? Õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî rî ĩyî tã ĩyíkâ vó lâ êdélé ãkpã ĩyî lãfálé 'ásĩ.
2 Nĩ nị̃ị́ kô kĩ, õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî â'dô 'bã'á ĩyî âgõ-âgõ Yésũ kâ ãngó 'á nõngá rî vósĩ tã-vó kĩ 'bá ró õjílã ãngó nõ kâ drí yã? Õzõ ã'dô gõ'dá trá ĩtí rî, nĩ îcá kô tã gólĩyî fínyáwá-fĩnyâwá ãnî lãfálé 'dĩ 'bá yî ndẽlé yã?
3 Nĩ nị̃ị́ kô kĩ, ãmâ gólĩyî õjílã Ôvârí kâ ró nõ 'bá yî â'dô tã-vó mãlãyíkã kâ kĩ'á yã? Ã'dô trá ĩtí rî, mã â'dô îcá'á cú tã-vó ãngó nõ kâ kĩlí.
4 Ĩtí rî, â'dó kô mbị̃, õzõ tã ányâ ã'dô bê krístõ 'bá lãfálé rî, ãnî drí trõzó lâ âjílí tã kĩ 'bá gólĩyî Ôvârí rî nị̃ 'bá kô gõ'dá kpá lôsĩ ãkó kạ̃nị́sạ̃ 'á rî 'bá yî ândrá.
5 'Dĩĩ nĩ 'ê 'dĩ tã ányâ 'î. Õjílã ãnî krístõ 'bá lãfálé sĩ 'ẽ 'bá tã-vó kĩlí rî 'bá yî yû'dạ̃wạ̃ yã?
6 Gõ'dá nĩ rî krístõ 'bá ãzí âjílí tã kĩ 'bá gólĩyî â'dó 'bá kô krístõ 'bá ró rî yî ândrá, õjílã gólĩyî Ôvârí nị̃ 'bá kô rî yî drí rĩzó tã gólĩyíkâ ârílí.
7 Tã gólâ ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ ĩtí 'dĩ rî â'dálâ kĩ, tã rî 'dĩ pẽ ãnî trá lẽ. Rĩ'á tãndí ró ãnî drí rĩzó vũdrị̃ ãnî võ 'ásĩ krístõ 'bá yî ró tã â'dó 'bá bê ãnî lãfálé 'ásĩ rî êdélé, â'dó kô âjízó lâ bê-rî ĩ'dî õjílã gólâ Ôvârí rî nị̃ 'bá kô rî ândrá. Â'dô 'bã'á tí tãndí ró, õzõ ãnî ãzí-ãzí krístõ 'bá ró rî yî õ'ê tã õnjí ãnî drí rî, ãnî drí âyézó lâ tã 'dî võ lâ lôgõ ãkó.
8 Tã gólâ 'dĩ 'bá yî võ lâ 'á rî, gõ'dá ãnî ãzâ 'bá yî rî gõ'dá kpá rĩ'á tã õnjí 'ẽlé ĩyî ãzí-ãzí yî gólĩyî krístõ 'bá ró rî yî rú. Ãnî ãzâ 'bá yî, nĩ rî gõ'dá kpá ãkpã ngá ãnî ãzí-ãzí yî krístõ 'bá ró rî yí kâ ûgũlị́.

Tã Póõlõ drí tã ífí gólâ kĩzó nĩ rî ạ̃yị̃-ạ̃yị̃ 'dãzí rî õkó ngãtá

ágó bê rî rĩ'á õnjí ró rî â'dázó rî

9-10 Nĩ nị̃ị́ kô kĩ, õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã õnjí 'ẽlé rî îcá ĩyî kô pạ̃tị̃-pạ̃tị̃ ró fĩlí võ 'bũû 'álâ rî 'á. Nĩ âdô ãnî nyãányâ kô. Õzõ nĩ ã'dô drẽ zãâ ạ̃yị́'á 'dãzí rî õkó bê ngãtá 'dãzí rî ágó bê rî, õzõ nĩ ã'dô drẽ zãâ ạ̃yị́'á ãgô ãzí ngãtá õkó ãzí bê rî, õzõ nĩ ã'dô drẽ zãâ ôvârí ãbãrãdãgõ îrátã'á ĩ'dî, õzõ nĩ ã'dô drẽ zãâ rĩ'á ngá ãnî ãzí-ãzí yí kâ ûgũ'á rî, õzõ nĩ ã'dô drẽ zãâ ãrõ-ãrõ bê, õzõ nĩ õrî drẽ zãâ rĩ'á õdrá mvũlị́ rĩ'á ãnî cĩlí gõ'dá kpá rĩzó ãzí-ãzí lô'dálé ĩ'dî sĩ lâ rî, gõ'dá õzõ ãnî ã'dô drẽ zãâ rĩ'á tã õnjí 'dĩ 'bá yî ãkípálâ yî 'ẽ'á rî, nĩ îcá kô fĩlí võ 'bũû 'álâ nã 'á.
11 Sị́sị́ rî, õjílã ãzâ 'bá yî ãnî lãfálé sĩ rî trá rĩ'á tã õnjí 'dĩ 'bá yî 'ẽlé. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, Ôvârí jĩ gólĩyî trá ngbángbá tã õnjí gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî 'ásĩ. Ĩtí rî, gõ'dá ngbãângbânõ rî, nĩ âyê tã õnjí 'dĩ 'bá yî trá tãlâ ãnî trá õjílã Ôvârí kâ ĩ'dî. Gólâ 'bã ãnî trá â'dólé õjílã tã mbị̃ 'bá ró drị̃-ãcê Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kâ rî sĩ gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî sĩ.

12 Õjílã ãzâ õkĩ yî ã'dô cú drı̃-bạ́lạ́yı̨ bê ngá ndrĩ 'ẽzó rî, gõ'dá má â'dô tã-drı̃ lôgõ'á
õjílã rî 'dĩ drí nõtí, â'dó kô tã pạ̃tı̃ı̃ ró kĩ, ngá ndrĩ ní drí 'ẽlé rî â'dô ánî pã'á. Nĩ âyê
ngá ndrĩ ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî kô ãnî 'bãlé rạ̃gı̃ı̃ ĩyíkâ ró.
13 Ĩtí rî, õjílã ãzâ 'bá yî â'dô kĩ'á nĩ rî, ó'bã 'â íyíkâ kó ngá nyãzó 'á lâ, gõ'dá má
â'dô lôgõ'á lâ õjílã rî 'dĩ drí nõtí, úlı́ 'dĩ 'bá yî ĩyíkâ rĩ'á mbı̨, gõ'dá ı̨zạ́tú rî, ãmâ 'â 'dĩ
â'dô 'ẽ'á rû ndẽlé kpạ̃rạ̃tı́ ngá nyãnyã 'dî bê. Úlı́ mãnĩgõ 'dî, tã ífí lâ kĩ, Ôvârí 'bãá
ãnî rú'bạ́ 'dĩ kô ãnî drí tótó ãvẽ 'ẽzó ĩ'dî sĩ lâ. Ôvârí 'bã ãvẽ nĩ, gõ'dá â'dó kô tãndí ró
ą̣ỵ́zó õkó bê ngãtá ãgô bê õzõ ní drí lẽlé rî tí. Ôvârí 'bã ãnî rú'bạ́ 'dĩ ã'dô ró bê ãnî
drí íyî ı̨̃nj̃ı̨zó ĩ'dî sĩ lâ. Gõ'dá Ôvârí rî gógó bê njãâ ãnî pãlé ngá ãnî rú'bạ́ drí lẽlé rî yî
sĩ.
14 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí îngâ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ rî rú'bạ́ õdrã 'ásĩ. Gõ'dá gólâ
â'dô ãmâ rú'bạ́ yî îngá'á kpá ĩtí õdrã 'ásĩ mbârâkã íyíkâ 'dĩ sĩ.
15 Nĩ nı̃ı̨ kô kĩ, gõ'dá ãnî rú'bạ́ 'dĩ trá Yésũ Krístõ rî rú'bạ́ 'î yã? Ĩtí rî, rĩ'á tãndí ró
ãnî drí gõzó Yésũ Krístõ rî rú'bạ́ 'bãlé â'dólé rú'bạ́ ãvẽ 'bá kâ ró yã? 'Dĩĩ sú kô.
16 Õzõ õjílã ãzâ ạ̃ą̣ỵ̀ trá õkó ãvẽ 'bá ró 'dĩ 'bá yí bê ngãtá ãgô ãvẽ 'bá ró 'dĩ 'bá yí
bê yã rî, 'dĩĩ gólĩyî âcâ trá ngá ãlô ró õkó ngãtá ãgô ãvẽ 'bá ró 'dĩ bê, tãlâ tã îgĩ Ôvârí
kâ ãzâ âtâ tã trá kĩ,
“Ágó yî õkó lâ bê ạ̃mû rû ĩyî âcálé õjílã ãlô ró.”

Tã Ómvó Ngá 2.24

17 Gõ'dá má âtâ ãnî drí, õjílã gólâ íyî ạ̃mú 'bá ãlô Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê rî,
gólĩyî âcâ trá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê.
18 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ â'dó kô õjílã ãvẽ 'bá ró ãlôlâ. Õjílã gólâ tã õnjí ĩtí 'dĩ 'ẽ 'bá rî, gólâ
îzã trá cú íyî rú'bạ́ 'î. Tã õnjí ãzâ 'bá yî õjílã drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî, îzãá ĩyî gólâ rî rú'bạ́
kô.
19 Nĩ nı̃ı̨ kô kĩ, ãnî rú'bạ́ 'dĩ jó Líndrí Tãndí Ôvârí kâ kâ ĩ'dî yã? Ôvârí rî rĩ'á Líndrí
Tãndí íyíkâ âjólé rĩlí ãnî 'á. Nĩ â'dó kô ãnî nyãányâ kâ ĩ'dî rĩ'á tã 'ẽlé ãnî drı̃ı̨ sĩ. Ãnî
õjílã Ôvârí kâ ĩ'dî.
20 Nĩ ndrê trá, gólâ gî ãnî trá lâgî ãmbá sĩ. Ĩtí rî, nĩ 'ê gõ'dá tã gólĩyî rĩzó gólâ rî
ı̨̃nj̃ı̨lı́ rî ĩ'dî ãnî rú'bạ́ 'dĩ sĩ.

7

Tã rĩrĩ tãndí ágó kâ gõ'dá õkó bê rî tãsĩ

1 Tã gólâ tíbê ãnî drí ı̨jílí má tı́ 'dĩ 'á rî, má â'dô tã-drı̃ lâ lôgõ'á ãnî drí nõtí, má
â'dô kĩ'á nĩ rî, ãwô, õzõ õjílã ãzâ ĩĩcâ cú rĩlí tãkó õkó gĩ ãkó, gõ'dá õkó lôvó 'ê gólâ
kpá kô rî, rĩ'á tãndí ró.
2 Gõ'dá kpálé ĩtí rî, má nı̃ı̨ trá tãndí ró kĩ, ãvẽ 'ê õjílã rõô. Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí ró
rî, rĩ'á tãndí ró õjílã drí õkó ngãtá ágó trõzó kó ãlô gõzó ĩı̃fı̨ 'bãlé cé íyíkâ õkó ngãtá
ágó rî 'dĩ drı̃ı̨ ĩ'dî.
3 Ĩtí rî, gõ'dá ágó õfẽ íyî nyãányâ ą̣ỵ́zó õkó lâ bê dódó, gõ'dá õkó õfẽ íyî nyãányâ
kpá ą̣ỵ́zó ágó lâ bê dódó cú ĩtí íyî rú'bạ́ lôgá ãkó íyî ágó ngãtá õkó drí, õzõ lôvó lâ
õ'ê gólâ rî ágó ngãtá õkó trá rî.
4 Õkó mbârâkã ãkó íyî rú'bạ́ drı̃ı̨, gõ'dá ágó lâ ĩ'dî mbârâkã bê drı̃ lâ. Kpá ĩtí, ágó
lâ mbârâkã ãkó íyî rú'bạ́ drı̃ı̨, gõ'dá õkó ĩ'dî mbârâkã bê drı̃ lâ.
5 Ãgô ngãtá õkó ĩ'dî yã rî, õlôgâ yî kô ą̣ỵ́lı́ íyî õkó bê ngã ágó bê tãkó ĩtí. Õzõ nĩ
õlẽ rĩlí ngĩíngî ã'dô ró bê rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí rî, 'dĩ rĩ'á tãndí ró, gõ'dá ãâ'dô cé ką̣ỵ̀
dã sĩ. Ką̣ỵ̀ rî 'dĩ vósĩ, nĩ âgõ kpá ó'dí ą̣ỵ́lı́ võ ãlô 'á ágó ró õkó ró, õzõ ãnî drí rĩ'á

'ẽlâ sı́sı̨ rî kâtí, tãlâ Sãtánã õzó kô ãnî âdó ą̣ỵı́lı̨ õjílã 'dãzí rî õkó ró ngãtá ágó ró rî bê ãnî õkó ngãtá ágó drı̨̃lı̨ sĩ.

6 Gõ'dá úlı̨ ámákâ má drí âtálé ãnî drí õkó trõtrõ kâ ngãtá ágó trõ kâ nõ â'dó kô tã 'bã'bã ró ãnî drí.

7 Gõ'dá tã ı̨̂sũ ámákâ 'á rî, rĩ'á tãndí ró ãnî drí rĩlí õkó ãkó õzõ ámá kâtí. Gõ'dá má nı̨̃ trá kĩ, Ôvârí fẽ mbârâkã õjílã drí ngĩíngî ãlô-ãlô ndrĩ ngá ngĩíngî 'ẽzó. Ôvârí fẽ mbârâkã trá õjílã ãzâ 'bá yî drí rĩzó õkó bê tãndí ró, gõ'dá gólâ fẽ mbârâkã kpá trá ãzâ 'bá yî drí rĩzó tãndí ró õkó ngãtá ágó ãkó.

8 Má lẽ tã âtálé ãnî gólĩyî ą̣́njúlı̨ ró rî 'bá yî drí, gõ'dá kpá ãnî gólĩyî ágó ngãtá õkó lâ yî drí ôdrãlé trá rî 'bá yî drí. Rĩ'á tãndí ró ãnî drí rĩzó cú ĩtí ágó ngãtá õkó ãkó, õzõ má drí rĩrĩ nô kâtí.

9 Gõ'dá õzõ ní ã'dô cú ĩtí mbârâkã ãkó ãnî vó ndrẽlé rĩlí õkó ngãtá ágó ãkó rî, 'dõvó nĩ trõ õkó ngãtá ágó cé ãlô. Â'dólé õkó bê ngãtá ágó bê ãlô rî sû nĩ gólâ ãnî drí â'dózó õkó ngãtá ágó ãkó gõ'dá ãvẽ drí rĩzó ãnî fũlı̨ rî drı̨̃ı̨ sĩ.

10 Mâ kpá úlı̨ ãzâ bê âtálé ãnî krístõ 'bá gólĩyî â'dó 'bá õkó bê ngãtá ágó bê rî yî drí, úlı̨ rî gógó 'dĩ â'dó kô ámâ nyãányâ kâ ĩ'dî, rĩ'á úlı̨ Yésũ Krístõ kâ ĩ'dî. Õkó õngâ ágó lâ drı̨gą̣ sĩ kô.

11 Õzõ õkó rî 'dĩ õngâ trá ágó lâ drı̨gą̣ sĩ rî, õkó rî 'dĩ õtrõ gõ'dá ágó ãzâ kó kô. Õzõ ĩîcâ îcâ rî, gólĩyî ẽêdê ĩyî lãfálé ágó lâ âyélé 'dĩ bê, gõ'dá gólâ õgõ ró té ágó lâ drı̨gą̣. Gõ'dá krístõ 'bá gólĩyî ãgô ró õkó bê rî 'bá yî drí kpá ĩtí, gólĩyî ĩîngâ ĩyî õkó yî kpá kô.

12-13 Ĩtí rî, gõ'dá má lẽ kpá tã ãzâ âtálé ãnî drí, tã rî 'dĩ â'dó kô tã 'bã'bã Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kâ ĩ'dî. Õzõ krístõ 'bá ã'dô rĩ-ãzí bê gõ'dá rĩ-ãzí 'dĩ â'dô krístõ 'bá 'î kô rî, õzõ ngãtá rĩ-ãzí 'dĩ gólâ tã lẽ 'bá kô Yésũ Krístõ 'á 'dĩ õlẽ tã-drı̨̃ trá rĩzó kpãkã ãlô ágó lâ ngãtá õkó tã lẽ 'bá ró 'dĩ bê rî, rĩ'á tãndí ró ágó ngãtá õkó krístõ 'bá ró 'dĩ ĩîngâ rĩ-ãzí íyíkâ 'dĩ kô, gólĩyî õrî ĩ'dí bê lâ ngá ãlô ró.

14 Má âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ Ôvârí â'dô îcá'á õrẽ fẽlé rĩ-ãzí 'dĩ gólâ krístõ 'bá ró kô rî drí, tã lẽlẽ ágó gõ'dá õkó krístõ 'bá ró rî kâ sĩ. Tí õró 'bãâ ĩtí kô rî, Ôvârí â'dô 'dĩyímvá gólĩyî drí tı̨̃lı̨ rî yî ndrẽ'á õjílã gólĩyî Ôvârí rî nı̨̃ 'bá kô rî yî ró. Gõ'dá tã pạ̃tı̨̃ı̨ ró, Ôvârí ndrê 'dĩyímvá 'dĩ 'bá yî kpá õjílã íyíkâ ró.

15 Gõ'dá õzõ õjílã gólâ tíbê tã lẽ 'bá kô 'dĩ õlẽ trá íyî rĩ-ãzí tã lẽ 'bá ró 'dĩ âyélé rî, rĩ-ãzí 'dĩ ãâyê gólâ 'ẽlâ ĩtí. Îcá gõ'dá kô ãnî drí rĩzó zãâ rĩ-ãzíyã ró, tãlâ Ôvârí lẽ ãnî drí rĩlí tã ạ̃'dı̨ sĩ ãnî lãfálé 'ásĩ.

16 Ãnî gólĩyî tíbê krístõ 'bá õkó ró rî 'bá yî, nĩ âyê ãnî ágó gólĩyî tíbê â'dó 'bá kô krístõ 'bá ró rî yî kô. Nĩ rî kpãkã ãlô gólĩyí bê, Ôvârí nı̨̃ tã tãndí 'ẽ 'bá â'dólé ãnî ágó 'dĩ 'bá yî drí rî trá ndrĩ. Únı̨̃ı̨ kô, nĩ â'dô gólĩyî jã'á ı̨̃zạ̃tú â'dólé õjílã tãndí Yésũ Krístõ kâ ró. Gõ'dá ãnî krístõ 'bá gólĩyî ãgô ró rî yî drí kpá ĩtí.

17 Ãnî ndrĩ õ'ê ĩyî tã ĩyíkâ nyé õzõ Ôvârí drí 'bãlé trá gólĩyî drí 'ẽlé rî kâtí. Gólĩyî õrî zãâ lôsĩ tíbê gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlâ Ôvârí drí gólĩyî ą̣zı̨́zó 'álâ sĩ â'dólé õjílã íyíkâ ró rî 'ẽlé. 'Dĩî tã gólĩyî má drí rĩ'á îmbálâ kạ̃nı̨sạ̃ ndrĩ má drí rĩzó lạ̃múlı̨ 'álâ sĩ rî 'bá yî 'ásĩ rî yî ĩ'dî.

18 Õzõ Ôvârí ũzı̨̂ õjílã gólâ 'dẽ 'bá bãsã 'á rî ĩ'dî â'dólé õjílã íyíkâ ró rî, õjílã rî 'dĩ 'é ngá ãzâ kô ã'dô ró bê ạ̃lı̨́bı̨ gólâ yí drí 'dẽzó trá bãsã 'á 'dĩ jãlé vólé yí rú sĩ. Kpá ĩtí, õzõ Ôvârí ũzı̨̂ õjílã gólâ 'dẽ 'bá kô bãsã 'á rî ĩ'dî â'dólé õjílã íyíkâ ró rî, õjílã rî 'dĩ ãânĩ gõ'dá kô 'dẽlé bãsã 'á, tãlâ yí ã'dô ró bê õjílã Ôvârí kâ ró.

19 Má âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ 'dẽ'dẽ bãsã 'á 'dĩ rĩ'á ngá tãkó 'î Ôvârí rî lı̨̃fı̨́ drı̨̃ 'á. Ngá gólâ tã lâ drí lạ̃vũlı̨ gạ̃rạ̃ Ôvârí rî lı̨̃fı̨́ drı̨̃ 'á rî, rĩ'á tã 'bã'bã gólâkâ rî ı̨̂njı̨̃-ı̨̂njı̨̃ lâ ĩ'dî.

20 Ãnî ãlô-ãlô õrî íyíkâ fí nyé õzõ yí drí 'bãrẽ tí.
21 Kpá ĩtí, õzõ nî ãzâ ã'dô rą̃ḡ̃ḭ̃ õjílã ãzâ kâ, gõ'dá Ôvârí drí ánî ą̣zḭ́zó â'dólé õjílã
íyíkâ ró rî, ní ḭ̣sũ tã kô tã lâ tãsĩ. Gõ'dá õzõ ánî ḷḭ́pḭ̣ 'dĩ õlẽ trá ánî âyélé nĩlí drḭ̃-bą̣ḷą̣ḭ̣
ró rî, 'dĩî rĩ'á tãndí ró.
22 Má âtâ kĩ, ãnî krístõ 'bá gólĩyî rą̃ḡ̃ḭ̃ ró rî yî õ'ê ũrḭ̃ kô 'dĩ rî, tãlâ Ôvârí õtírĩ ãnî
ą̣zḭ́ õjílã íyíkâ ró rî, Ôvârí 'bã ãnî trá â'dólé drḭ̃-bą̣ḷą̣ḭ̣ ró rą̃ḡ̃ḭ tã õnjí kâ 'ásĩ. Ĩtí rî,
gõ'dá ãnî krístõ 'bá gólĩyî tíbê â'dó 'bá kô rą̃ḡ̃ḭ̃ ró Ôvârí drí zḭ̃ḷḭ́ trá â'dólé õjílã íyíkâ
ró 'dĩ 'bá yî, ãnî kpá trá rĩ'á rą̃ḡ̃ḭ̃ Yésũ Krístõ kâ ĩ'dî.
23 Ôvârí ĩ'dî rĩ'á ãnî ḷḭ́pḭ̣ 'î. Gólâ gî ãnî trá lâgî ãmbá sĩ. Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, nĩ
'bã gõ'dá ãnî kô õjílã ãzâ drí ãnî drḭ̃ îzãlé.
24 Ĩtí rî, ámâ ândré rî mvá yî, nĩ rî nyé õzõ Ôvârí drí ãnî 'bãrẽ kâtí, tãlâ nĩ rî ró bê
gólâ bê.
25 Gõ'dá tã gólâ ãnî drí îgĩlí má drí õjílã gólĩyî ą̣njúḷḭ́ ró 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, tã 'bã'bã
Ôvârí kâ 'bãlé tã 'dî 'á rî yû. Ĩtí rî, má lẽ gõ'dá tã ḭ̣sũ ámákâ tã 'dî 'á rî â'dálé ĩ'dî ãnî
drí, õzõ õjílã gólâ tã nḭ̃ 'bá kĩ yí rî zãâ tã pą̣tą̃ḭ̃ âtálé ĩ'dî mbârâkã Ôvârí kâ sĩ rî kâtí.
26 Ĩtí rî, gõ'dá lâŋõ gólâ rĩ 'bá ãmbá õjílã Ôvârí kâ 'ẽlé nõ tãsĩ rî, má ḭ̣sũ bê rî, rĩ'á
tãndí ró õjílã drí rĩzó ą̣njúḷḭ́ ró.
27 Õzõ gõ'dá ãnî ã'dô cú õkó bê rî, nĩ drô kô vólé. Õzõ gõ'dá ãnî ã'dô kpá õkó ãkó
rî, nĩ rî ĩtí õkó ãkó.
28 Gõ'dá õzõ nĩ ḭ̃ḭ̃sũ tã trá 'ẽzó õkó ngãtá ágó trõlé rî, 'dĩî rî â'dó kô tã õnjí 'î. Õzõ
õkó mvá gólâ tã ãgô kâ nḭ̃ 'bá kô rî õlẽ ágó trõlé rî, 'dĩ â'dó kô tã õnjí 'î. Gbõ lé â'dó
kô tã õnjí 'î õkó ngãtá ágó trõzó rî, gõ'dá õjílã gólâ õkó ngãtá ágó trõ 'bá trá rî, â'dô
lâŋõ ûsú'á rõô ãngó nõ 'á. Gõ'dá õjílã gólâ rĩ 'bá ą̣njúḷḭ́ ró rî pâ ngá trá lâŋõ 'dî 'ásĩ.
29 Ámâ ândré rî mvá yî, ngá gólĩyî ndrĩ ãngó nõ 'á nõ 'bá yî â'dô rû ndẽ'á 'wãâ. Ĩtí
rî, ngãtá ãnî gólĩyî õkó bê ngãtá ágó bê rî 'bá yî ngã õjílã gólĩyî 'bã 'bá ą̣njúḷḭ́ ró rî yî
ĩ'dî yã rî, õ'ê ĩyî lôsĩ Ôvârí kâ pḭ̃pḭ̣sḭ́ḷḭ́ ãlô sĩ.
30 Ĩtí rî, ngãtá ãnî gólĩyî ãwó võ 'á rî yî, ngã ãnî gólĩyî â'dó 'bá ãyĩkõ ró rî yî ĩ'dî yã
rî, õ'ê ĩyî lôsĩ Ôvârí kâ pḭ̃pḭ̣sḭ́ḷḭ́ ãlô sĩ. Gõ'dá ngãtá ãnî â'dó 'bá cú ngá bê dũû rî, ngã
ngá ãkó yã rî, õ'ê ĩyî lôsĩ Ôvârí kâ pḭ̃pḭ̣sḭ́ḷḭ́ ãlô sĩ.
31 Nĩ âyê ngá ãngó nõ kâ 'dĩ 'bá yî, nĩ 'ê ró lôsĩ Ôvârí kâ ĩ'dî. Má âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî,
tãlâ ngá ndrĩ ãngó nõ 'á nõ 'bá yî â'dô rû ndẽ'á ndẽ.
32 Má lẽ ãnî drí â'dólé cú ĩtí ngá lą̣nḭ̃-lą̣nḭ̃ ũrḭ̃ ngá ãngó nõ 'bá yí kâ tãsĩ rî kâ ãkó.
Õjílã gólĩyî ą̣njúḷḭ́ ró rî â'dô îcá'á cú lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽlé pḭ̃pḭ̣sḭ́ḷḭ́ ãlô sĩ, tãlâ gólĩyî ĩyîngá
tã ḭ̣sũ-ḭ̣sũ ãkó rõô. Gólĩyî lẽ kpá Ôvârí rî 'bãlé â'dólé ãyĩkõ ró.
33 Gbõ lé ĩtí rî, gõ'dá õjílã gólâ â'dó 'bá cú õkó bê ngãtá ágó bê rî, rî íyíkâ ḭ̃tú vósĩ
cé zãâ ũrḭ̃ ró ngá gólĩyî ãngó nõ 'bá yí kâ nõ 'bá yî tãsĩ, tãlâ gólâ lẽ kpá íyî õkó rî
'bãlé â'dólé ãyĩkõ ró.
34 Ĩtí rî, tã ḭ̣sũ-ḭ̣sũ õjílã 'dî 'bá yí kâ rĩ'á rḭ̃, ãlô 'bã ĩyíkâ tãsĩ, gõ'dá rḭ̃ lâ kpá tã Ôvârí
kâ tãsĩ. Nĩ ndrê, õkó gólâ ágó ãkó rî fẽ íyíkâ íyî nyãányâ nyé lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽlé ĩ'dî,
â'dólé Ôvârí drí lôsĩ íyíkâ bê ndrĩ. Gõ'dá õkó gólâ ágó bê rî kâ rî, gólâ lẽ kpá tã ḭ̣sũḷḭ́
tã ãngó nõ 'bá yí kâ rî tãsĩ. Gólâ lẽ kpá íyî ágó rî 'bãlé â'dólé ãyĩkõ ró.
35 Má âtâ úḷḭ́ 'dĩ ĩtí 'dĩ rî, ã'dô ró bê tã ḭ̣sũ ãníkâ êdélé, nĩ ã'dô ró bê tã ą̃'dḭ́ bê ãnî
pḭ̃pḭ̣sḭ́ḷḭ́ 'á. Má lẽ ãnî drí tã mbḭ̃ rî 'ẽlé ĩ'dî, gõ'dá kpá tã Ôvârí kâ 'ẽlé pḭ̃pḭ̣sḭ́ḷḭ́ ãlô sĩ.
36 Gbõ lé ĩtí rî, õzõ ãgô ḭ̃ḭ̃'bḭ̃ tã trá õkó bê rû trõzó gõ'dá tã lâ êdé rû drẽ 'wãâ kô,
gõ'dá ãvẽ ã'dô trá ãgô rî 'dĩ bê rõô rî, gólâ õtrõ õkó 'dĩ. 'Dĩî â'dó kô õnjí ró. Gõ'dá
kpá õzõ õkó 'dĩ ãâ'dô bí âcá'á ãrãkã ró trõó rû ĩyî drẽ zãâ kô, õkó 'dĩ õlẽ trá ãgô 'dĩ
trõlé 'wãâ rî, gólĩyî õtrõ rû.

37 Gõ'dá õzõ ãgô rî 'dĩ õkó 'dĩ bê į̃į̃'bį̃ tã rî 'dĩ trá pį̃pį̃sį̃lį̃ ãlô sĩ rĩzó tãkõ ą̃njúlį̃ ró, gõ'dá îcâ kpá cú íyî rú'bą̃ vó ndrẽlé ãvẽ drį̃gą̃ sĩ rî, 'dĩĩ̃ rĩ'á tãndí ró ãgô 'dĩ drí rĩzó tãkõ õkó rî 'dĩ trõ ãkó.
38 Ĩtí rî, ãgô gólâ tã-drį̃ lẽ 'bá õkó gólâ ndrẽlé trá yí drí rî trõzó rî, ãgô rî 'dĩ 'ê 'dĩ tã tãndí 'î. Gõ'dá ãgô gólâ tã į̃sũ 'bá õkó gólâ ndrẽlé trá yí drí rî trõzó kô rî, 'ê 'dĩ kpá tã tãndí 'î.
39 Ĩtí rî, õkó gólâ ágó trõ 'bá trá rî, rî rĩlí tã 'bã'bã ágó lâ kâ zẽlé ką̃yį̃ ágó drí 'bãzó drẽ bê lédrẽ-lédrẽ ró 'dĩ 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dá õzõ ágó lâ 'dĩ õdrã trá rî, gólâ gõ'dá trá drį̃-bą̃lą̃yį̃ bê ãgô ãzâ tã lâ drí sũlį̃ gólâ rú rî trõlé, õzõ ãgô rî 'dĩ ã'dô krístõ 'bá 'î õzõ gólâ tí rî.
40 Gõ'dá tã 'dî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ rî, tã į̃sũ ámákâ 'á rî, tí krístõ 'bá gólĩyî ą̃yízĩ ró rî 'bá yî, rĩ'á tãndí ró gólĩyî drí rĩzó cú ĩtí ágó ngãtá õkó ãzâ trõ ãkó. Má į̃sũ bê rî, tã į̃sũ-į̃sũ ámákâ 'dĩ 'bá yî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî nĩ â'dálâ má drí.

8

Tã ngá gólâ 'bãlé trá pãrãndã tĩ rî nyãzó kô rî tãsĩ rî

1 Ngbãângbânõ rî, tã gólâ ãnî drí îgĩlí má drí, kĩ'á nĩ rî, ãâ'dô rĩ'á tãndí ró krístõ 'bá drí ngá gólâ fẽlé trá pãrãndã tĩ rî nyãzó ngãtá rĩ'á õnjí ró yã rî tãsĩ rî.* Nĩ âtâ trá tãndí ró kĩ, ãmâ krístõ 'bá ãâ'dô 'dó ndrĩ tã nį̃nį̃ bê. Gbõ lé ĩtí rî, nĩ į̃sũ ãníkâ bê rî tã 'dî 'bã ãnî trá ngá ãnî drí lẽlé rî yî 'ẽlé, tãlâ nĩ nį̃ trá kĩ, ngá gólâ lã'bí ãnî ą̃'bį̃yą̃ yí kâ 'dãzó drį̃ lâ rî mbârâkã ãkó ãnî îzãlé Ôvârí rî lį̃fį̃ drį̃ 'ásĩ rî drí sĩ. Nĩ ndrê drẽ, tã nį̃nį̃ ãníkâ rõô 'dĩ 'bá yî rî ãnî 'bãlé â'dólé lómbé-lómbéwá 'bá ró, ĩtí rî rĩ'á tãndí ró tã 'ẽzó lôvó sĩ ãnî ãzí-ãzí yî drí. Lõvõ ãníkâ ãnî ãzí-ãzí yî drí rî â'dô gólĩyî 'bã'á tã lẽlé Ôvârí 'á pį̃pį̃sį̃lį̃ ãlô sĩ.
2 Õzõ õjílã ãzâ į̃į̃sũ tã kĩ, yí ũnį̃ tã trá ndrĩ rî, gõ'dá gólâ tã nį̃nį̃ ãkó.
3 Ĩtí rî, gõ'dá õjílã gólâ Ôvârí rî lôvó 'bã 'bá rî â'dô 'bã'á õjílã gólâ Ôvârí drí tã âtázó gólâ rî tãsĩ kĩ, gólâ ãâ'dô õjílã pą̃tį̃į̃ 'î rî ĩ'dî.
4 Ngbãângbânõ rî, má â'dô gõ'dá tã âtá'á ngá gólâ fẽlé trá pãrãndã tĩ rî tãsĩ. Mã nį̃ trá tãndí ró kĩ, ãnî ą̃'bį̃yą̃ yî ôvârí rĩ'á mbârâkã ãkó. Gõ'dá mã nį̃ kpá trá tãndí ró kĩ, Ôvârí pą̃tį̃į̃ rî bê kó rĩ'á cé ãlô.
5 Mã nį̃ trá kĩ, ngá bê rĩ'á dũû ãngó nõ 'á gõ'dá kpá ûrú 'álâ tíbê õjílã drí rĩ'á îrátãlâ tã nį̃ ãkõ sĩ ôvârí ró kpá kúmú ró rî yî.
6 Gólĩyî cú mbârâkã ãkó, Ôvârí íyîngá rĩ'á cé ãlô, tíbê â'dó 'bá ãmâ átá ûrú 'álâ rî ĩ'dî. Gólâ 'bã ngá ãngó nõ 'á nõ 'bá yî nĩ ndrĩ, mã rî nõ cé tã gólâkâ rî 'ẽlé ĩ'dî. Gõ'dá Kúmú ą̃ngĩ ãmákâ bê kpá rĩ'á cé ãlô, Yésũ Krístõ ĩ'dî. Ôvârí 'bã ngá ndrĩ ãngó 'á nõ gólâ rî drį̃ sĩ. Gólâ tĩ ãmâ drį̃ tã õnjí ãmákâ 'ásĩ, tãlâ mã õrî ró bê ą̃dũkũ ãkó.
7 Kpálé ĩtí rî, krístõ 'bá ãzâ 'bá yî nį̃į̃ tã 'dî dódó kô. Gólĩyî rî zãâ ĩyî ą̃'bį̃yą̃ yî ôvârí yî ndrẽlé ôvârí pą̃tį̃į̃ ró mbârâkã bê. Gõ'dá ĩtí rî, õzõ gólĩyî õnyâ ngá pãrãndã kâ rî, kĩ tã į̃sũ gólĩyíkâ 'á rî, gólĩyî į̃nį̃į̃ ĩyî ą̃'bį̃yą̃ yî ôvârí yî trá. Ĩtí rî, gólĩyî â'dô 'bã'á tã į̃sũ ró, tãlâ tã į̃sũ gólĩyíkâ 'á rî, ãâ'dô õnjí ró.
8 Gõ'dá ngá nyãnyã ãzâ 'bá yî nyãzó ngãtá nyãzó lâ kô yã rî, rĩ'á cú ĩtí mbârâkã ãkó õjílã 'bãlé â'dólé õnjí ró ngãtá tãndí ró Ôvârí rî lį̃fį̃ drį̃ 'á.
9 Ãnî krístõ 'bá yî gólĩyî tã į̃sũ 'bá kĩ'á nĩ rî yĩ ãâ'dô tã nį̃nį̃ bê rî, nĩ ârî drẽ. Tã į̃sũ ãníkâ 'á rî, ãnî ãâ'dô drį̃-bą̃lą̃yį̃ bê ngá ndrĩ 'ẽlé ngãtá ngá pãrãndã kâ rî nyãlé. Gõ'dá

* **8:1 8.1** ***Pãrãndã*** Kõrínĩtõ lé 'bá yî rî ĩyî kõrõnyã fũlį̃ ĩ'dî pãrãndã tĩ ngá fẽfẽ ró ôvârí ãbãrãdãgõ ĩyíkâ rî 'bá yî drí. Gõ'dá rãtáã gólĩyíkâ ôvârí ãbãrãdãgõ ĩyíkâ 'dĩ 'bá yî drí rî vósĩ rî, drílĩyî kõrõnyã fũlį̃ 'dĩ ã'wá lâ nyãzó ĩyî ãzí-ãzí lâ yí bê. Krístõ 'bá yî į̃jî Póõlõ kĩ, ãâ'dô tã õnjí 'î ã'wá pãrãndã tĩ sĩ rî nyãzó yã, tãlâ krístõ 'bá ãzâ 'bá yî kĩ 'dĩĩ ãâ'dó tã õnjí 'î kô, tãlâ ôvârí ãbãrãdãgõ 'dî ãâ'dô rĩ'á ngá tãkó 'î.

má kĩ ãnî drí rî, nĩ ndrê tãndí ró, tãlâ drı̃-bạ́lạ́ỵ̀ ãníkâ tã 'dî kâ 'dĩ õzó õjílã ãzí gólĩyî tã nı̃nı̃ ãníkâ 'dĩ tí rî ãkó rî yî 'bãâ ngá gólĩyî drí ndrẽlé ĩyî ĩ̀fı̃ tã õnjí ró rî yî 'ẽlé kô. Nĩ 'bã gólĩyî drı̃ lîjãlé tã ĩtí 'dĩ 'bá yî sĩ.

10 Gõ'dá mâ drẽ tã 'dî ífí lâ ngĩ'á ãnî drí tãndí ró. Õzõ nĩ õnyâ ngá pãrãndã kâ gõ'dá krístõ 'bá ãzâ 'bá yî gólĩyî tã ı̀sũ 'bá kĩ'á nĩ rî tã 'dî ngá õnjí 'î rî, õndrê ãnî rî, gólĩyî â'dô kĩ'á nĩ rî, nĩ õ'dâ 'dĩ lã'bí pãrãndã kâ ĩ'dî. Gõ'dá gólĩyî â'dô kĩ'á nĩ rî, tã ãnî drí 'ẽlé 'dĩ ãâ'dô trá tã tãndí 'î krístõ 'bá drí 'ẽlé. Gõ'dá drílĩyî kpá rĩzó tã 'dî 'ẽlé. Gõ'dá ĩtí rî, gólĩyî drı̃ â'dô lîjã'á lîjã. Gõ'dá îcá ĩyî kô nı̃lâ dódó kĩ, tã gólâ Ôvârí drí lẽlé ĩyî drí 'ẽlé rî íyíkâ ángô rî ĩ'dî yã.

11 Gõ'dá ĩtí rî, ãnî gólĩyî tã nı̃nı̃ bê rî 'bá yî îzã tã lẽlẽ ãnî ãzí-ãzí gólĩyî tã nı̃nı̃ bê dã rî kâ trá. Tã 'dî â'dô tã ãmbá ró, tãlâ Yésũ Krístõ drã trá gólâ rî pãlé.

12 Ĩtí rî, 'dĩî nĩ 'ê tã õnjí trá Yésũ Krístõ rú, tãlâ tã gólâ ãnî drí 'ẽlé 'dĩ 'bã ãnî ạ̃drúpı̃ yî gólĩyî krístõ 'bá ãzí ró rî yî trá tã õnjí 'ẽlé. Tã ãnî drí 'ẽlé 'dĩ îzã tã ı̀sũ gólĩyíkâ tã õnjí rî nı̃zó rî trá.

13 Gõ'dá õzõ ã'dô trá ĩtí rî, ámákâ rî, ngá má drí nyãlé rî drí ámâ ãzí-ãzí yî 'bãzó tã õnjí 'ẽlé rî, gõ'dá má lẽé kó kô ngá rî 'dĩ nyãlé ãlôwálâ.

9

Tã drı̀-ãcê Póõlõ kâ â'dózó lãjó'bá Yésũ kâ ró rî tãsĩ

1 Ôvârí fẽé drı̀-ãcê má drí tã má drí lẽlé rî 'ẽzó kô yã? Má â'dó lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ĩ'dî kô yã? Má ndré Yésũ ámâ ĩ̀fı̃ sĩ kô yã? Nĩ âcâ â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró 'dĩ â'dó kô lôsĩ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kâ má drí 'ẽlé ãnî drí rî tãsĩ kô yã?

2 Gbõ lé õzõ õjílã ãzâ 'bá yî õgã mâ dó â'dólé lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ró rî, nĩ îcá kô ámâ gãlé dó â'dólé lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ró. Tã gólâ 'ẽ 'bá â'dálâ õjílã drí kĩ pạ̃tı̃ı̃ mâ lãjó'bá Yésũ kâ ĩ'dî rî ãnî ĩ'dî, tãlâ nĩ âcâ trá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê úlı̀ gólâkâ má drí pẽlé ãnî drí rî sĩ.

3 Õzõ õjílã ãâtâ ĩyî tã trá má drí kĩ, má ãâ'dó kô lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ĩ'dî rî, má â'dô tã-drı̃ lôgõ'á gólĩyî drí nõtí.

4 Îcá kô ngá nyãnyã fẽzó ãmâ drí ngá mvũmvũ bê lôsĩ ãmákâ nõ 'ẽrẽ lâ Bãrãnábã bê rî 'á yã?

5 Má îcá kô õkó trõlé rĩzó lạ̃múlı̀ ĩ'dí bê lâ õzõ lãjó'bá ãzâ 'bá yí kâtí yã? Pétẽrõ yî, Kúmú ãmákâ Yésũ rî ạ̃drúpı̃ bê gõ'dá kpá lãjó'bá ãzâ 'bá yí bê rî ĩyî ạ̃cı̀ tõlé ĩyî õkó yí bê.

6 Ĩtí rî, ãmâ Bãrãnábã bê, mã rî ãmákâ nĩ, rĩ'á lôsĩ 'ẽlé ãmâ drı̀ sĩ, ã'dô ró bê ãmâ drí ãmâ tı̀ nyãzó tãlâ ã'dô 'î yã?

7 Ạ̃jú 'bũ 'bá yî gólĩyî rî ngá nyãnyã gĩlí ạ̃dı̀ ĩyíkâ sĩ yã? Õzõ õjílã ãzâ ĩ̀ı̀'dı̀ ngá-ĩyínyâ ạ̃mvú 'á rî, gólâ îcá kô ãlôwálâ nyãlé yã? Õzõ kạ̃bı̃lı́kı̃ vó ndrẽ 'bá õtírĩ rĩî kạ̃bı̃lı́kı̃ vó ndrẽlé rî, gólâ îcá kô bã lı̃mvû kạ̃bı̃lı́kı̃ 'dî 'bá yí kâ 'dĩ mvũlı̀ yã? Gõ'dá õzõ ã'dô trá ĩtí rî, îcâ trá ãmâ drí ngá trõzó lôsĩ ãmákâ 'ẽlé 'dĩ drı̃ı̀.

8 Tã gólâ má drí âtálé 'dĩ cé tã ı̀sũ õjílã ãngó nõ kâ rî 'bá yí kâ ĩ'dî yã? Â'dó kô ĩtí, Ôvârí âtâ kpá trá ĩtí búkũ íyíkâ 'á.

9 Músạ̃ kĩ nĩ rî,
“Ní âyê kõrõnyã ániká 'bã kâ rî 'bá yî ngá nyãlé dódó, tãlâ gólĩyî rî nĩ ánî pãlé.”
Tã 'Bã'bã Ândâ 25.4
Úlı̀ gólâ Ôvârí drí âtálé 'dĩ 'á rî, Ôvârí rî íyíkâ 'dĩ cé kõrõnyã 'bã kâ yî tã âtálé ĩ'dî pãlé yã?

10 Úlı̀ 'dĩ 'bá yî rĩ'á ãmâ tãsĩ, tãlâ õjílã gólâ ngá-ĩyínyâ íyíkâ ı̀'dı̀ 'bá trá ạ̃mvú íyíkâ 'á rî, 'bã íyî ĩ̀fı̃ nyé ngá-ĩyínyâ íyíkâ gólâ 'ẽ 'bá âfõlé ạ̃mvú 'dĩ 'ásĩ 'dî drı̃ı̀ íyî pãlé. Õjílã

gólĩyî 'ẽ 'bá ą̃drúgú 'dĩ ãŋõlé ą́mvú lésĩ, gõ'dá 'ẽ 'bá cãlâ rî, â'dô 'bã'á ĩyî kpá 'dó ḷ̃ḟ̣ 'bã'bã bê ą̃drúgú 'dĩ fẽlé ĩyî drí.

11 Má ḷ'dḷ̃ úlḷ́ Ôvârí kâ kpá trá ãnî 'á. Ĩtí rî, îcá kô ãmâ drí ngá ûsúzó ãnî drḷ́gą́ sĩ yã?

12 Õjílã ãzâ 'bá yî ûsû ngá trá ãnî drḷ́gą́ sĩ. Â'dó kô mbḷ̃ ãmâ drí kpá ngá ûsúzó ãnî drḷ́gą́ sĩ gą̃rą̃ õjílã 'dî 'bá yî drḷ̃ḷ̃ sĩ yã? Gbõ lé ĩtí rî, ãmákâ rî, mã îcí ãnî kô îcî ngá fẽlé ãmâ drí mbârâkã sĩ. Ĩtí rî, mã rî trá ngá ãkó lé 'bá ró, tãlâ mã õzó kô tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ Krístõ 'á 'dĩ îzãâ ngá zḷ̃zḷ̃ ãnî tḷ́ rî sĩ.

13 Nĩ nḷ̃ drẽ, õjílã gólĩyî rĩ 'bá rĩ'á lôsĩ 'ẽlé jó ą́ngḷ́ Ôvârí kâ 'á rî, gõ'dá kpá drḷ̃-'bá jó ą́ngḷ́ Ôvârí kâ rî kâ yí bê gólĩyî rî ngá nyãnyã gólĩyî fẽlé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî nyãlé ĩ'dî.

14 Kpá ĩtí, Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ 'bã tã trá kĩ, ãmâ gólĩyî tíbê rĩ 'bá tã âtî-âtî tãndí íyíkâ rî pẽlé rî, îcâ-îcâ ãmâ drí ngá gólĩyî ãmâ drí lẽlé rĩzó rî ûsúzó lôsĩ ãmâ drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'ásĩ.

15 Gõ'dá ãmákâ rî, mã zḷ́ ngá kô ãnî tḷ́ sĩ fẽlé, ã'dô ró bê ãmâ pãlé lôsĩ Yésũ Krístõ kâ nõ 'ẽrẽ 'á. Mã lẽ ãmákâ tákányĩ lôsĩ 'ẽlé Ôvârí drí tãkó ĩtí, cú ĩtí ngá trõ ãkó drḷ̃ lâ õjílã mvá drḷ́gą́ sĩ. 'Dĩĩ kâ rî tí rî, tã ḷ̃sũ ámákâ 'á rî, rĩ'á tãndí ró má drí drãzó lõfó sĩ gólâ má drí nĩzó nĩ'á ngá zḷ̃lḷ́ ãnî tḷ́ sĩ rî drḷ̃ḷ̃ sĩ. Má lẽé kô õjílã ãlôlâ drí tã ámákâ lôsĩ 'ẽ kâ tãkó Ôvârí drí tíbê ámâ 'bã 'bá ãyĩkõ ró 'dĩ jãlé â'dólé ngĩî.

16 Ĩtí rî, lôsĩ ámákâ má drí rĩ'á 'ẽlâ rĩzó tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ pẽlé tãkó ngá ãkó 'dĩ, â'dó ngá má drí rĩzó ámâ lômbélé drḷ̃ lâ rî ĩ'dî kô, tãlâ Yésũ Krístõ 'bã tã lâ nĩ má drí 'ẽlé ĩtí. Gõ'dá õzõ má ĩĩcâ kô tã Ôvârí kâ pẽlé rî, 'dĩĩ má â'dô â'dó'á ĩzã ró.

17 Tí õzõ má õrî lôsĩ tã âtî-âtî tãndí pẽ kâ nõ 'ẽlé tã lẽlẽ ámákâ rî tí rî, gõ'dá îcâ trá ódrí ngá fẽlé má drí lôsĩ 'dî tãsĩ. Gõ'dá Ôvârí njĩ mâ trá, má õpẽ ró tã âtî-âtî tãndí nõ rą̃gḷ̃ḷ̃ gólâkâ ró. Ĩtí rî, gõ'dá óõfẽ drḷ́-'â má drí yã?

18 Ngá 'ẽ'á fẽlâ má drí drḷ́-'â ró rî ĩ'dî nõ. Mâ cú ândrâ-tãndĩ bê úlḷ́ Ôvârí kâ pẽ kâ õjílã drí tãkó ĩtí ngá zḷ̃ ãkó gólĩyî tḷ́ fẽlé má drí.

19 Ĩtí rî, má â'dô tã gólâ má drí lẽlé 'ẽlé rî 'ẽ'á drḷ̃-bą́lą́yḷ̃ ró. Õjílã ãzâ yû'dą́wą́ ãngó nõ 'á nõngá ámâ lḷ́pḷ̃ ró. Gõ'dá má 'bã mâ â'dólé õzõ rą̃gḷ̃ḷ̃ õjílã ndrĩ kâ kâtí, tãlâ má õjâ ró õjílã lârâkô ngĩíngî rî 'bá yî bê ndrĩ 'dó â'dólé õjílã Yésũ Krístõ kâ ró.

20 Ĩtí rî, õzõ má õrî 'bą̃súrú Yúdą̃ yí kâ lãfálé rî, má rî â'dólé nyé õzõ õjílã Yúdą̃ yí kâ kâtí, tãlâ má õjâ ró gólĩyî bê â'dólé õjílã pą̃tḷ́-pą̃tḷ̃ Yésũ Krístõ kâ ró. Gbõ lé ã'dô bê kô má drí tã lą̃nḷ̃-lą̃nḷ̃ ró õzõ má ḷ̃ḷ̃nḷ̃ tã 'bã'bã Músą̃ kâ rî kô rî, má 'dâ lã'bí Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ndrĩ ką̃yḷ̃ má drí rĩzó gólĩyî lãfálé rî sĩ. Má 'ê tã 'dî 'bá yî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ õjílã Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî õlẽ ró ĩyî tã bê Yésũ Krístõ 'á 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé rî ró.

21 Kpá ĩtí, õzõ má õrî 'bą̃súrú ãzâ 'bá yî lãfálé rî, má 'dá lã'bí õjílã Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yí kâ rî kô, tãlâ õlẽ ró ĩyî tã kpá bê Yésũ Krístõ 'á. Má gãá tã 'bã'bã Ôvârí kâ kô dó. Pą̃tḷ̃ḷ̃ ró, mã rî bê-rî tã 'bã'bã Yésũ Krístõ kâ rõlé ĩ'dî.

22 Ĩtí rî, õzõ má õtírĩ rĩĩ õjílã gólĩyî tã lẽlẽ gólĩyíkâ drí 'bãlé cé fínyáwá rî lãfálé rî, gõ'dá má 'é tã gólĩyî drí ndrẽlé ĩyî ḷ̃ḷ́ḟ́ ányâ ró rî kô, tãlâ má îcâ ró bê gólĩyî âjílí Yésũ Krístõ ngálâ, Yésũ Krístõ õpâ ró gólĩyî bê tã õnjí gólĩyíkâ 'ásĩ.

23 Má rî tã 'dî 'bá yî 'ẽlé ĩtí 'dĩ rî, tãlâ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ õlą̃'bû ró bê võ 'ásĩ 'bą̃súrú ngĩíngî drí ndrĩ. Ĩtí rî, gõ'dá mã ûsû ró õrẽ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ õjílã íyíkâ drí rî bê gólĩyí bê.

24 Nĩ ndrê drẽ, îcâ trá ãnî drí ãnî nyãányâ sẽlé nĩlí ą̃tḷ́ 'álâ nĩlí zãâ drḷ́-'â ûsúlḷ́.

25 Ĩtí rî, gõ'dá õjílã gólâ lẽ 'bá ngú rãlé gõ'dá yí õ'dê ró sḷ́sḷ́ ãzí-ãzí drí ndrĩ rî, gólâ rî ką̃yḷ̃ vósĩ cé zãâ rĩ'á íyî rú'bą̃ ûjũlḷ́ ngú rãrã sĩ dódó. Gólâ rî tã 'dî 'ẽlé ĩtí 'dĩ rî,

yí ũûsû ró drı̣-'â, gbõ lé drı̣-'â rî ãâ'dô 'ẽ'á rû îzãlé 'wãâ rî. Gõ'dá ãmákâ rî, mã rî ãmákâ lôsĩ 'ẽlé rõô nõ rî, mã ûsû ró drı̣-'â Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlé ãmâ drí rî bê. Drı̣-'â rî gógó 'dĩ îzãá rû kô ãlôlâ.

26 Ĩtí rî, má 'ê lôsĩ Ôvârí drí mbârâkã sĩ kpá pĩpĩsı́lı̣́ ãlô sĩ, õzõ ngú rã 'bá gólâ rĩ 'bá rãlé zãâ mbı̨̃ cãzó 'wãâ võ nã ą̃dũkũ lâ 'álâ sı́sı́ rî kâtí. Gõ'dá mâ kpá õzõ õjílã gólâ rĩ 'bá ą̃wą̃ 'ẽlé íyî ą̃jú-'bá-ãzí bê, gõ'dá rĩ 'bá íyíkâ íyî ą̃jú-'bá-ãzí rî sı̨̃lı̣́ íyíkâ zãâ téké-téké rî kâtí. Gólâ sı̨̃ı́ íyî ą̃jú-'bá-ãzí 'dĩ dîrî-dîrî kô. Má rî lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽlé kpá ĩtí dódó.

27 Ĩtí rî, má 'bã gõ'dá ámâ rú'bą̃ cé rĩ'á tã sũ 'bá Ôvârí rú rî 'ẽlé ĩ'dî. Mâ ĩ'dî ámâ rú'bą̃ 'dĩ lı̣́pı̣̃ lâ 'î, tãlâ má õtírĩ rĩî tã pẽlé ámâ ãzí-ãzí yî drí rî, Ôvârí îcá kô tã ányâ ûsúlı̣́ má rú, gõ'dá drı̣-'â gólâ 'ẽ'á fẽlâ má drí rî lôgázó dó má drí kô.

10

Tã ôvârí ãbãrãdãgõ îrátã-îrátã tãsĩ rî

1 Ámâ ândré rî mvá yî, nĩ ı̣̃sũ drẽ tã gólâ â'dó 'bá õjílã Yúdą̃ yí kâ yî drí ką̃yı̣̃ Músą̃ kâ 'á rî. Ôvârí 'dê trá sı́sı́ gólĩyî drí mbãrãsãsã 'á, ã'dô ró bê lą̃tı̣̃ â'dálé gólĩyî drí nĩzó võ ãgângbêlẽ 'ásĩ. Gõ'dá Ôvârí câ Lı̣̃mvû ândrê lãfâ kpá trá, ã'dô ró bê gólĩyî drí lą̃vũzó 'álâ sĩ 'á'á lé drı̣̃ ãzâ rî lésĩ rî 'álâ.

2 Ĩtí rî, 'dẽ'dẽ mbãrãsãsã kâ gólĩyî drí sı́sı́ 'dĩ 'á gõ'dá kpá lą̃vũ-lą̃vũ Lı̣̃mvû ândrê lãfâ cã 'bá rı̣̃ 'dî 'ásĩ rî, rĩ'á õzõ gólĩyî îbábátízãlé trá 'dẽlé Músą̃ vósĩ rî kâtí. Ĩtí rî, gõ'dá ó'bã gólĩyî ngá ãlô ró Músą̃ bê, õzõ ãmâ 'bãrẽ ngá ãlô ró Yésũ bê bãbãtízĩ sĩ rî kâtí.

3 Ĩtí rî, õjílã 'dî 'bá yî nyâ ĩyî trá ngá nyãnyã ãlô gólâ Ôvârí drí âfẽlé nĩ ûrú lésĩ rî ĩ'dî.

4 Gõ'dá gólĩyî mvû ĩyî kpá trá Lı̣̃mvû ãlô gólâ Ôvârí drí âfẽlé nĩ rî ĩ'dî. Gólĩyî mvû trá Lı̣̃mvû gólâ âfõ 'bá únı̣́ 'ásĩ Ôvârí drí únı̣́ rî 'dĩ 'bãlé rĩ'á nĩlí 'dũwą̃ gólĩyí bê rî ĩ'dî. Nĩ ndrê drẽ, únı̣́ rî 'dĩ trá nyé õzõ Yésũ Krístõ tí.

5 Gbõ lé Ôvârí rî bê nĩ rĩ'á gólĩyî pãlé gólĩyî õtírĩ rĩî nĩlí võ ãgângbêlẽ 'dî 'ásĩ rî, ãmbá võ lâ yî, rĩrĩ gólĩyíkâ sú Ôvârí rî Lı̣̃fı̣́ drı̣̃ 'á kô. Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, Ôvârí 'bã gólĩyî trá ôdrãlé õmã 'álâ.

6 Ĩtí rî, õdrã õjílã 'dî 'bá yí kâ rî tã â'dálé ãmâ drí kĩ, mã õ'ê gõ'dá tã õnjí kô kpá õzõ gólĩyí kâtí.

7 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî gólĩyî lãfálé sĩ rî ĩyíkâ trá rĩ'á ôvârí ãbãrãdãgõ îrátãlé ĩ'dî. Nĩ 'ê tã õnjí gólĩyî drí 'ẽlé trá 'dĩ gõ'dá kô. Tã rî 'dĩ 'á rî, tã îgĩ Ôvârí kâ âtâ tã gólĩyíkâ kĩ, “Gólĩyî ê'bê rû trá gõ'dá gólĩyî drí rĩzó vũdrı̣ kãrámã nyãlé ngá gólĩyî fẽlé trá ôvârí ãbãrãdãgõ ı̣̃nj̃ızó rî sĩ, gõ'dá kpá rĩzó õdrá lâ yî mvũlı̣́. Tã rî 'dĩ vósĩ, gõ'dá õdrá 'dĩ õcî gólĩyî trá rî, gólĩyî drí ngãzó ą̃ndú tõlé gõ'dá rĩzó ą̃yı̣́lı̣́ õkó bê võ 'dî 'á nĩngá.”

8 Gõ'dá mã âyê kpá ą̃yı̣̃-ą̃yı̣̃ õkó gólĩyî â'dó 'bá kô ãmâ õkó rî 'bá yí bê rî. Õjílã dũû gólĩyî lãfálé sĩ rî 'ê ĩyî tã õnjí ĩtí 'dĩ trá. Ĩtí rî, Ôvârí drí gólĩyî ûfúzó kútũ nyâ'dî-trá-drı̣̃-lâ-ngâ-nâ 'dó ką̃yı̣̃ ãlô sĩ tã gólĩyî drí 'ẽlé 'dĩ tãsĩ.

9 Gõ'dá nĩ ûjũ Ôvârí kô tã õnjí 'ẽ'ẽ sĩ. Õjílã 'dî 'bá yî 'ê bê ĩtí rî, Ôvârí âjô ı̣̃nı̣̃ gólĩyî ûfúlı̣́ vólé.

10 Gõ'dá nĩ âtâ úlı̣́ õnjí kpá kô drı̣̃-'bá ãníkâ Ôvârí drí 'bãlé trá ãnî drı̣̃ı̣̃ rî yî drí. Õjílã Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî 'ê bê ĩtí rî, Ôvârí âjô mãlãyíkã ânĩlí gólĩyî ûfúlı̣́ vólé.

11 Tã gólĩyî ndrĩ rû 'ẽ 'bá õjílã Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí 'dĩ 'bá yî, 'ê rû 'dĩ, ã'dô ró bê ãmâ lı̣̃fı̣́ îmbálé. Tã â'dó 'bá gólĩyî drí 'dĩ rî, íígĩ búkũ 'á 'dĩ rî, ã'dô ró bê ãmâ lı̣̃fı̣́

10:7 10.7 Nĩ zı̣̃ Âfõ-Âfõ kápĩtã 32.

îmbálé, mã õzó kpá kô tã õnjí ãlô-ãlô 'dĩ 'ẽê. Nĩ ị̃sũ kĩ, kạ̃yị̃ ạ̃dũkũ ãngó nõ kâ rî trá ãnyî, tã-vó ãmákâ kĩzó.

12 Nî gólâ kĩ 'bá nĩ rî, yí ãâdrê trá gạ̃gạ̃ tã lẽlẽ íyíkâ 'á õzõ rákã fê kâtí, yí õ'é tã õnjí kô rî, 'dõvó ní ndrê nî dódó, ní õzó kô 'dẽê.

13 Ãnî ndrĩ, nĩ ârî drẽ, gõ'dá õzõ Sãtánã õtírĩ ãnî sẽê tã õnjí 'ẽlé rî, gõ'dá nĩ nị̃ kpá tãndí ró kĩ, tã gólâ rĩ 'bá ãnî ũjũlị̃ 'dĩ rî, rî kpá trá õjílã ãzâ 'bá yî ũjũlị̃ ĩtí. Tã ũjũ rî 'dĩ â'dó kô tã ó'dí 'î. Ôvârí nị̃ tã ãníkâ trá. Gólâ â'dô ãnî pã'á, nyé õzõ gólâ drí 'bãlé trá ãmâ drí rî kâtí. Gólâ â'dô lạ̃tị̃ nj̃ị̃'á ãnî drí fõzó tã ũjũ-ũjũ 'dî 'ásĩ tã íyíkâ rî 'ẽlé ĩ'dî. Gólâ îcá kô tã ũjũ rî gógó 'dĩ âyélé ãnî 'ẽlé gạ̃rạ̃ ãnî mbârâkã drị̃ị̃ sĩ.

Tã gólâ Póõlõ drí kĩ'á nĩ rî krístõ 'bá yî ãâ'dô kô ngá ãlô ró

ôvârí ãbãrãdãgõ bê rî

14 Ãnî, ámâ rû-lẽ-ãzí yî má drí lẽlé rõô nõ 'bá yî, nĩ 'bã tã gólâ má drí îgĩlí 'dĩ vị̃lị̃ ãnî drị̃ sĩ kô. Nĩ îrátã ôvârí ãbãrãdãgõ kô.

15 Má îgĩ tã nô ãnî drí nõ, õzõ õjílã gólĩyî tã nị̃nị̃ bê rî 'bá yí kâtí. Nĩ ị̃sũ drẽ úlị̃ ámákâ 'dĩ dódó, nĩ nị̃ ró bê ngãtá 'dĩî úlị̃ pạ̃tị̃ị̃ 'î yã rî.

16 Nĩ ị̃sũ drẽ ngá gólâ fẽlé trá pãrãndã zẽlé rî tã lâ. Rû ạ̃mû tãndí tãsĩ rî, õzõ mã ũmvû ngá trá ĩgã gólâ Ôvârí drí õrẽ fẽzó trá drị̃ lâ rî 'á rî, 'dĩî mã rî 'dĩ ãwô-ĩtí 'ẽ'á Ôvârí drí Yésũ Krístõ rî õdrã tãsĩ. 'Dĩî mã rî 'dĩ rû ạ̃mú'á ngá ãlô ró Yésũ Krístõ rî õdrã bê. Gõ'dá ãmbãtã gólâ ãmâ drí rĩ'á nyãlâ rû ạ̃mû tãndí Yésũ rî tã ị̃sũzó rî 'á 'dĩ, õzõ mã õnyâ trá rî, 'dĩî mã rî rû ạ̃mú'á ngá ãlô ró Yésũ Krístõ rî rú'bạ̃ 'á.

17 Ãmbãtã gólâ ạ̃ngị̃ 'bã 'bá kó ãlô rĩ'á 'â lâ ŋõlé õjílã drí nyãlé 'dĩ, 'dĩî rî tã â'dálé kĩ, ãmâ gólĩyî dũû ãmbãtã ãlô pị̃lị̃ 'dĩ nyã 'bá 'dĩ, gólĩyî gõ'dá trá ndrĩ ngá ãlô 'î Yésũ Krístõ bê, tãlâ mã nyâ trá ndrĩ 'dó ãmbãtã ãlô 'dĩ ĩ'dî.

18 Gõ'dá nĩ ị̃sũ drẽ kpá õjílã Yúdạ̃ yí kâ tã lâ. Gólĩyî õtírĩ ngá nyãnyã gólĩyî fẽlé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî ũrûkạ̃ lâ nyãâ rî, 'dĩî rî â'dálâ kĩ, gólĩyî ạ̃mû rû trá ngá ãlô ró.

19 Kpá ĩtí, õzõ nĩ õnyâ ngá gólĩyî fẽlé pãrãndã zẽlé 'dĩ trá rî, 'dĩî rî â'dálâ kĩ, ãnî trá ngá ãlô ró ãnî ạ̃'bị̃yạ̃ yî ôvârí yí bê. Má âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, â'dó kô kĩ, ôvârí 'dĩ 'bá yî cú mbârâkã bê. Gõ'dá má âtá kpá kô kĩ, ngá gólâ fẽlé pãrãndã zẽlé rî cú mbârâkã bê.

20 Â'dó kô ĩtí, tákõ tã má drí âtálé 'dĩ ífí lâ kĩ, ngá gólâ fẽlé pãrãndã zẽlé 'dĩ, ófẽé 'dĩ kô Ôvârí pạ̃tị̃ị̃ gólâ ûrú 'álâ rî drí, ófẽ 'dî ạ̃jú-'bá-ãzí Ôvârí kâ rî yî drí. Ĩtí rî, má lẽé kô ãnî drí âcálé ngá ãlô ró ạ̃jú-'bá-ãzí Ôvârí kâ rî 'bá yí bê.

21 Â'dó kô tãndí ró ãnî drí rĩzó ngá mvũlị̃ ĩgã rị̃ 'ásĩ, ĩgã Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kâ 'ásĩ gõ'dá kpá ĩgã ôvârí ãbãrãdãgõ kâ 'ásĩ. Nĩ îcá kô ngá nyãlé rị̃ rị̃, rû ạ̃mû tãndí Yésũ rî tã ị̃sũzó rî 'á gõ'dá kpá kãrámã ôvârí ãbãrãdãgõ drí rî 'á. Mã â'dô 'bã'á ôvârí bê rị̃, Yésũ Krístõ gõ'dá kpá ôvârí ãbãrãdãgõ 'dî íyíkâ kó ángô tí ró yã?

22 Ĩtí rî, mã lẽé kô Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ rî 'bãlé â'dólé ạ̃wạ̃ ró tã 'dî 'á, gólâ õzó kô lâŋõ fẽê ãmâ drí rõô. Mã nị̃ trá tãndí ró kĩ, mbârâkã gólâkâ lạ̃vũ gạ̃rạ̃ ãmákâ drị̃ị̃ sĩ.

Tã gólâ ãmâ drí Ôvârí rî 'bãzó ãyĩkõ ró ãmâ ãzí-ãzí yî lẽlẽ sĩ rî

23 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî rî ĩyî trá tã âtálé kĩ, yĩ ãâ'dô drị̃-bạ̃lạ̃yị̃ bê tã ndrĩ 'ẽzó õzõ ĩyî drí lẽlé rî kâtí. 'Dĩî rî tã pạ̃tị̃ị̃ 'î. Gõ'dá tã ndrĩ â'dó kô tãndí ró ãmâ drí 'ẽlé. Ĩtí rî, tã ndrĩ ãmâ drí â'dólé drị̃-bạ̃lạ̃yị̃ bê 'ẽrẽ lâ 'á 'dĩ yî, ãmbá võ lâ îcá kô ãmâ ãzí-ãzí yî pãlé nĩlí sị̃sị̃ 'álâ tã lẽlẽ ĩyíkâ bê.

24 Ĩtí rî, nĩ 'ê kô cé tã gólâ 'ẽ 'bá ãnî ífífí pãlé rî ĩ'dî. Nĩ 'ê tã gólĩyî 'ẽ 'bá ãnî pãlé ndrĩ ãnî ãzí-ãzí yí bê rî ĩ'dî.

25 Õzõ gõ'dá nĩ ũûsû ã'wá võ ngá lą̣zį̣ kâ ngá gĩ kâ bê rî 'á rî, nĩ îjî tã kô kĩ'á nĩ rî,
ã'wá 'dĩ ã'wá gólâ fẽlé trá pãrãndã zẽlé rî ĩ'dî yã rî. Nĩ îcá kpá kô tã îjílí kĩ'á nĩ rî,
rĩ'á mbį̣ ã'wá 'dĩ nyãzó yã rî. Nĩ gî nyãlé.
26 Má âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ íígĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ,

“Ngá ndrĩ ãngó nõ 'á nõ Ôvârí kâ ĩ'dî.”

Lôngó 24.1

Ĩtí rî, gólâ âfẽ ã'wá 'dĩ õjílã drí nyãlé.

27 Gõ'dá õzõ ãnî rû-lẽ-ãzíyã yî â'dó 'bá ĩyî krístõ 'bá ró kô rî ą̣ą̣zį̣ ãnî ĩyî drí 'bã 'álâ
ã'wá nyãlé rî, nĩ nyâ ã'wá rî 'dĩ cú ĩtí tã îjí ãkó.
28 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ 'bá yî õsõ drį̣-mbílí trá ãnî į̃į̣fį̣ kĩ, 'dĩî ã'wá fẽlé trá pãrãndã
zẽlé rî ĩ'dî rî, nĩ nyâ ã'wá rî gógó 'dĩ gõ'dá kô, tãlâ nĩ õzó kô õjílã gólâ tã 'dî âtá 'bá
ãnî drí 'dĩ 'bãâ tã õnjí 'ẽlé.
29 Gbõ lé â'dó kô tã õnjí 'î ngá gólâ fẽlé trá pãrãndã zẽlé rî nyãzó ãnî drí tã į̣sũ-į̣sũ
ãníkâ rî vó ró rî, nĩ nyâ kô, tãlâ nĩ õzó kô tã į̣sũ-į̣sũ ãnî ãzí-ãzí yí kâ ngá 'dĩ ndrẽzó
ĩyî į̃į̣fį̣ tã õnjí ró 'dĩ îzãâ.

Ĩtí rî, gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî ãnî lãfálé sĩ â'dô tã-drį̣ lôgõ'á kĩ, “Ã'dô ĩtí rî, tãlâ ã'dô 'î
ãmâ drí rĩzó tã į̣sũ-į̣sũ ãmâ ãzí-ãzí yí kâ 'ẽlé ĩ'dî yã?
30 Gõ'dá õzõ mã õ'ê ãwô-ĩtí trá Ôvârí drí ngá gólâ ãmâ drí 'ẽ'á nyãlâ 'dĩ tãsĩ rî, â'dó
kô mbį̣ ãmâ drí ngá rî 'dĩ nyãzó yã?”
31 Gõ'dá má â'dô tã ãníkâ 'dĩ drį̣ lâ lôgõ'á nõtí, tã lą̣vũ 'bá kó rõô rî cé Ôvârí rî
į̣nj̨ĩ-į̣nj̨ĩ ĩ'dî. Â'dó kô ngá ní drí nyãlé ngãtá mvũlį̣ rî ĩ'dî, nĩ 'bã tã ndrĩ ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ
rî ãâ'dô tã gólĩyî õjílã 'bã 'bá Ôvârí rî į̣nj̨ĩlį̣ rî ĩ'dî.
32 Nĩ 'ê tã gólĩyî 'ẽ 'bá õjílã ãzí 'bãlé tã õnjí 'ẽlé Ôvârí rú rî ĩ'dî kô, ngãtá õjílã rî 'dĩ
õjílã Yúdą̣ yí kâ ngãtá â'dó kô õjílã Yúdą̣ yí kâ 'î yã rî, ngãtá õjílã rî 'dĩ õjílã Ôvârí kâ
'î yã rî. Tã 'dî 'bá yî võ lâ 'á rî, nĩ 'ê tã gólĩyî 'ẽ 'bá gólĩyî 'bãlé tã lẽlé Yésũ Krístõ 'á
pį̃pį̃sį̣lį̣ ãlô sĩ rî ĩ'dî.
33 Mâ rî gógó nyãányâ lâ, má rî ûjũlį̣ į̃tú vósĩ cé zãâ rĩ'á tã gólĩyî õjílã ãzí 'bã 'bá
â'dólé ãyĩkõ ró rî 'ẽlé ĩ'dî. Nĩ ûjũ gõ'dá kpá 'ẽlâ ĩtí. Má â'dó kô cé ngá 'ẽ 'bá cé ámâ
nyãányâ pãlé rî 'ẽlé ĩ'dî. Má ûjũ kpá ngá gólĩyî 'ẽ 'bá õjílã ãzí pãlé rî 'ẽlé, tãlâ Ôvârí
õpâ ró gólĩyî bê tã õnjí gólĩyíkâ 'ásĩ.

11

1 Nĩ į̣'bį̃ ámâ vó ĩ'dî, kpá õzõ má drí rĩrĩ Yésũ Krístõ rî vólé į̣'bį̃lį̣ rî kâtí.

Tã gólâ Ôvârí rî îrátãzó lą̣tį̣ mbį̣ 'ásĩ rî

2 Má rĩ'á ãyĩkõ ró, tãlâ tã ámákâ vį̃į̣ ãnî drį̃į̣ sĩ kô. Nĩ rî trá zãâ tã gólâ má drí îmbálé
ãnî drí rî 'ẽlé ĩ'dî.
3 Ĩtí rî, gõ'dá má lẽ ãnî drí tã nô nį̃lį̣ kĩ, Yésũ Krístõ ĩ'dî rĩ'á õjílã drį̃lį̣ sĩ ndrĩ. Gõ'dá
kpá ĩtí, ãgô kpá cú mbârâkã bê ĩyî õkó yî drį̃lį̣. Gõ'dá Ôvârí íyíkâ kpá cú mbârâkã bê
Yésũ Krístõ drį̃į̣.
4 Gõ'dá ĩtí rî, õzõ ãgô ãzâ õrî nĩ rĩ'á rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí ngãtá rĩ'á tã âtî-âtî tãndí
Ôvârí kâ nõ pẽlé cú ítá bê yí drį̃į̣ rî, ãgô rî 'dĩ 'ê 'dĩ trá tã ãnyĩ kâ 'î drį̃-'bá íyíkâ Yésũ
Krístõ drí.

5 Gõ'dá õzõ õkó ãzâ õrî nĩ rĩ'á rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí ngãtá rĩ'á tã âtî-âtî tãndí Ôvârí
kâ nõ pẽlé cú ĩtí ítá ãkó yí drı̃ı̨ rî, 'dĩî õkó rî 'dĩ 'ê trá tã ãnyĩ kâ 'î íyî ágó drí. Tãlâ tã
'dî rî, trá nyé õzõ õkó gólâ tã õnjí ãnyĩ kâ 'ẽ 'bá gõzó drı̃-'bí lâ fãlé vólé rî kâtí.*
6 Ĩtí rî, gõ'dá õzõ õkó õgã trá dó íyî drı̃ âkólé kpą̃ą̃kũ ítá sĩ õ'bí 'á rî, 'dĩî õkó rî 'dĩ
ãnyĩ gólâkâ rî trá nyé õzõ õkó gólâ drı̃ lâ fãlé kõlẽrẽ ngbángbá rî kâtí. Gõ'dá õzõ õkó
õgã trá dó drı̃ âkólé ítá sĩ õ'bí 'á rî, rĩ'á tãndí ró gõ'dá õkó rî 'dĩ õfâ íyî drı̃ gbõ vólé
kúlúrú ró ãnyĩ íyíkâ 'dĩ â'dálé. Ĩtí rî, õkó ãâyê ĩyî drı̃ hûwą̃ kô.
7 Gõ'dá â'dó kô îcâ-îcâ ró ãgô drí ĩyî drı̃ âkózó kpą̃ą̃kũ, tãlâ Ôvârí 'bã ãgô nyé õzõ
íyî ífífí kâtí, ã'dô ró bê õjílã drí íyî ı̨̃nj̃ı̨zó, yî â'dó 'bá gólâ drı̃ı̨l̨ı̨ rî. Gõ'dá õkó kâ rî,
Ôvârí 'bã õkó, ã'dô ró bê õjílã drí ágó lâ rî ı̨̃nj̃ı̨l̨ı̨, ágó lâ â'dó 'bá gólâ drı̃ı̨l̨ı̨ rî.
8 Má âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ Ôvârí 'bã ãgô s̩ı̨s̩ı̨, gólâ 'bãá ãgô kô õkó fã 'ásĩ, gólâ 'bã
bê rî, õkó ĩ'dî ãgô fã 'ásĩ.
9 Gõ'dá Ôvârí 'bãá ãgô kpá kô õkó drí, gólâ 'bã bê rî, õkó ĩ'dî ãgô drí.
10 Ĩtí rî, ítá õkó drí rĩ'á âkólâ yí drı̃ı̨ kpą̃ą̃kũ 'dî rî, rĩ'á lãmbé 'î tã â'dálé kĩ, õkó rî
'dĩ rî trá ágó lâ zẽlé, rĩ'á tã ágó lâ kâ ârílí ĩ'dî. Ĩtí rî, rĩ'á tãndí ró õkó drí ĩyî drı̃ âkózó
kpą̃ą̃kũ, tãlâ mãlãyíkã Ôvârí kâ õndrê ró bê kĩ, gólĩyî ı̨̃nj̃ı̨ ĩyî ágó yî trá mbı̨̃.
11 Gõ'dá Ôvârí 'bãlé bê ãgô õkó bê rî, õkó îcá kô rĩlí tãndí ró ágó ãkó. Gõ'dá ãgô
îcá kpá kô rĩlí tãndí ró õkó ãkó.
12 Tã pą̃t̃ı̨̃ı̨ ró Ôvârí 'bã õkó trá ãgô rú'bą̃ 'ásĩ, gõ'dá õkó t̃ı̨ ãgô kpá nĩ. Ĩtí rî, ãgô
âfõ kpá õkó 'ásĩ. Ôvârí 'bã tã 'dî 'bá yî ndrĩ 'dó nĩ.
13 Gõ'dá nĩ nı̨̃ ã'dô 'î tã 'dî tãsĩ yã? Rĩ'á tã mbı̨̃ 'î õkó drí rĩzó rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí
õ'bí 'á cú ĩtí ítá âkô-âkô ãkó yí drı̃ı̨ kpą̃ą̃kũ yã?
14 Tã pą̃t̃ı̨̃ı̨ ró, rĩ'á tã ãnyĩ kâ 'î ãgô drí ĩyî drı̃-'bí âyézó nj̃ı̨l̨ı̨ 'dũû'dû êdé ãkó lâ.
15 Gõ'dá õkó kâ rî, õkó drı̃-'bí ũnj̃ı̨ trá kpũyą̃-kpũyą̃ rî, 'dĩî drí õkó rî 'dĩ 'bãzó sũl̨ı̨
sû rõô. Ĩtí rî, gõ'dá drı̃-'bí õkó kâ â'dé 'bá kpũyą̃-kpũyą̃ 'dî rî, rî gólâ rî drı̃-fã â'bãlé
kpą̃ą̃kũ.
16 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ õkĩ nĩ rî, tã má drí âtálé 'dĩ 'bá yî ã'dô õnjõ 'î rî, má â'dô kĩ'á
nĩ gólâ drí rî, ãmâ krístõ 'bá yî ką̃nı̨s̩ą̃ 'ásĩ ndrĩ, 'dĩî trá lã'bí ãmákâ ĩ'dî, õkó drí ĩyî
drı̃ âkólé kpą̃ą̃kũ ítá sĩ Ôvârí rî îrátãlé 'á õ'bí 'á rî.

Tã rû ą̃mû tãndí Yésũ rî tã ı̨̃sũzó rî tãsĩ

17 Má lẽ kpá trá tã ãzâ âtálé ãnî drí. Má ârî tã kĩ nĩ rî, nĩ õrî rĩ'á tã ányâ 'ẽlé ĩ'dî,
õzõ nĩ ẽê'bê rû trá rãtáã rû ą̃mû tãndí tã Yésũ kâ ı̨̃sũzó 'á lâ rî kâ 'ẽlé rî. Má îcá kô
â'dólé ãní bê ãyĩkõ ró tã gólâ 'dĩ 'á.
18 S̩ı̨s̩ı̨ rî, má ârî kĩ, õzõ nĩ õtírĩ rû ê'bé võ ãlô 'á Ôvârí rî îrátãlé rî, nĩ rí kô õzõ ngá
ãlô kâtí. Nĩ rî ãnî lãfálé cãlé ngĩíngî. Tã ı̨̃sũ ámákâ 'á rî, tã gólĩyî má drí ârílí ãnî tãsĩ
'dî rî, rĩ'á tã pą̃t̃ı̨̃ı̨ 'î.
19 Tã ı̨̃sũ ãníkâ 'á rî, nĩ lẽ ãnî lãfálé cãlé ngĩíngî, tãlâ nĩ nı̨̃ ró bê ngãtá ángô rî 'bá
yî rî ĩyíkâ nĩ tã gólâ Ôvârí rî 'bã 'bá ãyĩkõ ró rî 'ẽlé yã rî.
20 Gõ'dá nĩ õtírĩ rû ê'bé võ ãlô 'á ngá nyãlé ã'dô ró bê rû ą̃mû tãndí Yésũ rî tã ı̨̃sũzó
rî 'ẽlé rî, nĩ rí 'ẽlâ l̨ą̃t̃ı̨ mbı̨̃ rî 'á kô.
21 Gõ'dá nĩ ê'bê rû bê ngá nyãnyã 'dî nyãlé rî, õjílã ũrûką̃ 'bá yî ît̃õ ĩyíkâ gõ'dá ngá
nyãlé s̩ı̨s̩ı̨ 'wãâ'wâ. Gólĩyî lẽé ĩyî kô ĩyî ãzí-ãzí yî tẽlé âcálé zãlô. 'Dĩî kâ rî tí rî, gõ'dá

* **11:5 11.5** Lã'bí Yúdą̃ yí kâ 'á rî, õkó gólâ drı̃ âkó 'bá kô 'dĩ rî nyé õzõ õkó rũl̨ı̨ ãgô bê gõzó drı̃ lâ fãlé kúlúrú ró tã õnjí 'dĩ drí rî kâtí. Gõ'dá õkó kâ rî, gólĩyî drí ĩyî drı̃ âkólé kpą̃ą̃kũ, ã'dô ró bê tã â'dálé kĩ, gólĩyî fẽ ĩyî trá rĩlí ĩyî ágó yî zẽlé tã ágó lâ yí kâ ârílí ĩ'dî, tãlâ õzõ õjílã ãzâ 'bá yî õndrê gólĩyî trá drı̃ bê âkô-âkô ró ítá sĩ kpą̃ą̃kũ rî, õjílã drí gólĩyî ágó yî ı̨̃nj̃ı̨zó bê.

nyãsá ndẽ gbõ õjílã ãzâ 'bá yî âyélé rĩlí lõfó sĩ. Gõ'dá õjílã ũrûkạ̃ 'bá yî gõ mvû ĩyíkâ
õdrá kpá rõô, bũúũ õdrá drí gólĩyî cĩzó cĩ, ãzâ 'bá yî ûfúzó cú ûfû.
22 'Dĩî rî tã õnjí 'î. Õzõ õjílã ãzâ õlẽ ngá nyãlé rõô ngãtá õdrá mvũlị́ íyî cĩlí yã rî,
gólâ õ'ê tã 'dî 'bá yî yí drí 'bã 'álâ. Nĩ lẽ kã̃nị́sã̃ Ôvârí kâ îzãlé, tãlâ nĩ lẽ õjílã gólĩyî
ngá nyãnyã ãkó 'dĩ 'bá yî ãnyĩ õgâ ró gólĩyî drĩ̃ị̃ yã? Má â'dô kĩ'á nĩ ãnî drí tã ãníkâ
'dĩ 'á rî ã'dô yã? Má îcá kô ãnî tã lôngólé tã 'dî 'á.
23 Tã gólâ tíbê Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drí âtálé má drí rû ạ̃mû gólâ rî tã ị̃sũzó rî
tãsĩ rî, má â'dô âtá'á lâ ãnî drí nõtí. Ngã̃cị̃ gólâ rî ã̃lị́ ãŋõzó 'dĩ sĩ, gólâ drí ãmbãtã
ãzâ âtrõzó îngálé.
24 Gõ'dá drílâ ãwô-ĩtí 'ẽzó Ôvârí drí tã lâ sĩ, drílâ pĩ̃zó lâ, gõ'dá trõzó lâ fẽlé lãjó'bá
íyíkâ rî 'bá yî drí tã âtâ-âtâ bê kĩ nĩ rî, “Nĩ trõ nõô, nĩ nyâ. Nõô rĩ'á ámâ rú'bã̃ gólâ
má drí 'ẽ'á fẽlâ ãnî pãlé rî ĩ'dî, nĩ 'ê zãã nõtí kárá, ã'dô ró bê ámâ õdrã tã ị̃sũzó.”
25 Gõ'dá kpá ĩtí, ngá nyãlé 'dĩ vósĩ, drílâ ĩgã mvá õdrá kâ âtrõzó îngálé gõzó fẽlâ
lãjó'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí tã âtâ-âtâ bê kĩ, “Ãnî ndrĩ, nĩ mvû nõô. Nõô ámâ ãrí 'î tíbê
â'dó 'bá tã-drĩ̃ị̃ lẽlẽ ó'dí Ôvârí kâ ró ãní bê rî ĩ'dî. Nĩ 'ê zãã nõtí, nĩ õtírĩ rĩî mvũlâ rî,
ã'dô ró bê ámâ õdrã tã ị̃sũzó.”
26 Nĩ ndrê drẽ, nĩ õtírĩ rĩî ãmbãtã nyãlé gõ'dá kpá rĩ'á ngá mvũlị́ ĩgã mvá 'dĩ 'ásĩ
rî, 'dĩî rî nĩ rî 'dĩ tã â'dá'á õjílã drí kĩ, Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drã nô, ã'dô ró bê
gólĩyî pãlé tã õnjí gólĩyíkâ 'ásĩ ndrĩ. Nĩ rî tã rî 'dĩ 'ẽlé ĩtí bũúũ kã̃yị̃ gólâ Kúmú Yésũ
drí 'ẽzó âgõlé ãngó nõ 'á rî sĩ.
27 Tã 'dî tãsĩ rî, gõ'dá õzõ õjílã ãlô rû ê'bé 'bá võ ãlô 'á ngá nyãlé, ã'dô ró bê rû ạ̃mû
tãndí Yésũ rî tã ị̃sũzó rî 'ẽlé 'dĩ ã'dô mbị̃ kô rî, 'dĩî gólâ 'dã Yésũ Krístõ rî rú'bã̃ gõ'dá
ãrí lã̃ bê 'dĩ trá.
28 Ã'dô gõ'dá bê trá ĩtí rî, nĩ êdê ãnî pĩ̃pĩ̃ị̃sị́lị́ zãlô drẽ sị́sị́ ãnî drí rû ạ̃mû Yésũ rî tã
ị̃sũzó 'dĩ 'ẽ ãkó.
29 Nĩ ndrê drẽ, õzõ õjílã õnyâ Yésũ rî rú'bã̃ 'dĩ trá gõ'dá ũmvû kpá ãrí lâ 'dĩ trá cú
tã õnjí bê rî, 'dĩî gólâ âsê tã trá yí drĩ̃ị̃, tãlâ gólâ îzã tã-drĩ̃ị̃ lẽlẽ ó'dí Yésũ drí 'bãlé 'dĩ
trá.
30 Ĩtí rî, õjílã dũû ãnî lãfálé sĩ rî, gólĩyî âsê tã trá ĩyî drĩ̃ị̃, tã gólĩyî drí âsélé ĩyî drĩ̃ị̃
rî drí sĩ ĩ'dî, drílĩyî rĩzó rĩlí mbârâkã ãkó gõ'dá ngá lãzé drí kpá rĩzó gólĩyî 'ẽlé kárá,
gõ'dá ãzâ 'bá yî drí rĩzó ôdrãlé 'dĩ.
31 Ĩtí rî, mã ã̃rĩ̃ ãmâ vó sị́sị́, ãmâ drí nĩ̃zó lâ zãlô dódó kĩ, ãmâ rĩ'á tã õnjí ãkó Yésũ
ândrá rî, 'dĩî mã îcá kô tã âsélé ãmâ drĩ̃ị̃.
32 Gõ'dá gbõ lé Yésũ õfẽ lãŋõ ãmâ drí tã õnjí ãmákâ 'ẽlé 'dĩ tãsĩ rî, 'dĩî rĩ'á tãndí ró,
ã'dô ró bê ĩ̃ĩ̃fị̃ lõmbâ fẽlé ãmâ drí, mã âgõ ró bê tã tãndí rî 'ẽlé ĩ'dî, gólâ õzó kô lãŋõ
ã̃ŋgị́ rî fẽê ãmâ drí kã̃yị̃ gólâ drí 'ẽzó âgõlé tã-vó õjílã gólĩyî íyî ị̃nj̃ĩ̃ 'bá kô ãngó nõ 'á
rî yí kâ kĩlí rî tú.
33 Ĩtí rî, ámâ ã̃drúpĩ̃ yî ámâ îzó yí bê, õzõ nĩ ẽê'bê rû trá kpãkã ãlô ngá nyãlé, ã'dô
ró bê rû ạ̃mû tãndí Yésũ rî tã ị̃sũzó rî 'ẽzó rî, nĩ rî tũ ãnî ãzí-ãzí yî tẽlé, nĩ nyâ ró ngá
bê 'dũwã̃.
34 Õzõ õjílã ãzâ ãnî lãfálé sĩ ã'dô lõfó ró rî, gólâ õnyâ ngá zãlô yí drí 'bã lésĩ, tãlâ
gólâ õzó kô ânĩî rĩ'á ngá nyãlé õzõ lã̃bã̃gũ kâtí, Ôvârí õzó kô tã-vó gólâkâ kĩî õnjí ró,
nĩ õtírĩ rû ê'bé rĩ'á rû ạ̃mû tãndí Yésũ rî tã ị̃sũzó 'dĩ nyãlé rî. Gõ'dá ã'dô tã gólâ ãzâ
ãnî drí îgĩlí má drí 'dĩ 'á rî, má â'dô tã lâ âtá'á trá ãnî drí, õzõ má õtírĩ cãã tólâ nĩ'á
ãnî ndrẽlé rî.

12

Tã tã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí mbârâkã fẽzó ngĩíngî õjílã drí

rî tãsĩ

1 Ámâ ậdrúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, tã gólâ ãnî drí ĩjílí má tị́ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí
mbârâkã ngĩíngî rî fẽzó õjílã drí 'dĩ tãsĩ rî, má lẽ tã ị̀sũ ãníkâ 'bãlé mbị̀.
2 Nĩ nị̃ trá tãndí ró, drẽ sị́sị́ ãnî drí tã lẽzó tã Yésũ Krístõ kâ 'á kô rî, õjílã âdô ãnî
trá lạ́tị̀ ngĩíngî 'ásĩ, gõ'dá ãnî drí rĩzó lã'bí ôvârí ãbãrãdãgõ gólâ 'bã 'bá mbârâkã ãkó
rî kâ 'dãlé ĩ'dî.
3 Gõ'dá bê trá ĩtí rî, má lẽ tã gólâ tíbê tã pạ̃tị̃ị̃ nị̃zó rî â'dálé ãnî drí. Õzõ õjílã õrî
tã âtálé Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî sĩ rî, õjílã rî gógó 'dĩ îcá gõ'dá kpá kô Yésũ Krístõ rî
'dãlé. Kpá ĩtí rî, õjílã â'dô tã âtá'á kĩ, "Yésũ Krístõ Kúmú ãmákâ ĩ'dî" rî, té õzõ Líndrí
Tãndí Ôvârí kâ ã'dô bê gólâ 'á gólâ rî 'bãlé tã lẽlé pị̃pị̀sị́lị́ ãlô sĩ rî.
4 Ôvârí fẽ mbârâkã trá krístõ 'bá yî drí ngĩíngî Líndrí Tãndí íyíkâ sĩ. Gõ'dá ĩtí rî,
Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ãlô 'dĩ fẽ mbârâkã ngĩíngî 'dĩ 'dó nĩ.
5 Gõ'dá krístõ 'bá yî rî kpá trá lôsĩ ngĩíngî 'ẽlé, gõ'dá gólĩyî 'dó rĩ'á rû ị̀'bũ 'bá Kúmú
ãmákâ ãlô Yésũ kâ rî 'bá yî ró.
6 Gõ'dá kpá Ôvârí drí tã 'ẽzó krístõ 'bá yî drí ngĩíngî gõ'dá Ôvârí rĩ'á 'dó Ôvârí ãlô
'dĩ ĩ'dî.
7 Ĩtí rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ fẽ mbârâkã trá ngĩíngî krístõ 'bá yî drí. Gólâ fẽ
mbârâkã 'dî, ã'dô ró bê gólĩyî drí krístõ 'bá ãzí pãzó ĩ'dî sĩ lâ.
8 Mbârâkã gólâ Líndrí Tãndí drí fẽlé 'dĩ rĩ'á õzõ nõô 'bá yî tí. Õjílã ãzâ drí rî, Líndrí
Tãndí Ôvârí kâ fẽ íyíkâ mbârâkã gólâ drí tã îgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á rî ífí lâ nị̃zó dódó.
Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ fẽ íyíkâ mbârâkã õjílã ãzâ rî drí gólâ rî 'bãlé tã gólâ
Ôvârí drí lẽlé õjílã íyíkâ drí 'ẽlé rî nị̃lị́.
9 Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ãlô-ãlô 'dĩ fẽ kpá mbârâkã tã lẽ kâ Ôvârí 'á pị̃pị̀sị́lị́
ãlô sĩ kĩ, Ôvârí ãâ'dô îcá'á cú tã ãzâ 'bá yî 'ẽlé. Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ãlô-ãlô
'dĩ fẽ kpá mbârâkã õjílã îngâ kâ ngá lãzé 'ásĩ rî kâ õjílã ũrûkậ 'bá yî drí.
10 Gõ'dá gólâ fẽ kpá mbârâkã tã lârâkô ãzâ 'bá yî 'ẽ kâ õjílã ũrûkậ 'bá yî drí. Gõ'dá
õjílã ãzâ drí rî, Líndrí Tãndí fẽ íyíkâ mbârâkã gólâ rĩzó tã âtálé Ôvârí rî tị̀ sĩ õjílã yî
Ôvârí kâ drí rî ĩ'dî. Gõ'dá gólâ fẽ íyíkâ mbârâkã õjílã ãzâ 'bá yî drí rĩzó úlị́ õjílã kâ
rĩ'á âtálâ rî nị̃lị́, ngãtá gólâ rî úlị́ Líndrí Tãndí kâ rî âtálé ĩ'dî, ngãtá líndrí õnjí kâ 'î
yã rî. Gõ'dá gólâ 'bã õjílã ãzâ 'bá yî tị̀ gólĩyî drí nị̃lị́ kô rî 'bá yî âtálé. Gõ'dá gólâ 'bã
õjílã ãzâ 'bá yî tị̀ gólĩyî drí nị̃lị́ kô rî ífí lâ ârílí lôfõlé ãzí-ãzí drí.
11 Ĩtí rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ãlô 'dĩ lẽ nĩ mbârâkã ngĩíngî 'dĩ 'bá yî fẽlé õjílã drí
ngĩíngî, õzõ tã íyíkâ lẽlé rî tí.

Tã krístõ 'bá yî drí â'dózó ngá ãlô ró rî

12 Ãmâ rú'bạ́ yî rĩ'á ngá ãlô 'î, gõ'dá rĩ'á rû ị̀cûmậ bê ngĩíngî. Gõ'dá kpá rĩ'á ĩtí ãmâ
krístõ 'bá yî kpá rĩ'á õzõ rû ị̀cûmậ Yésũ Krístõ rî rú'bạ́ kâ ró rî tí, ê'bê rû kpá âcálé
ngá ãlô ró, â'dó 'bá Yésũ Krístõ ĩ'dî rî.
13 Kpá ĩtí, ãmâ krístõ 'bá yî dũû nõ yî rĩ'á ndrĩ 'dó ngá ãlô 'î Yésũ Krístõ bê, ngãtá
ãmâ Yúdạ̃ yî ĩ'dî ngãtá ãmâ 'bạ̃súrú ngĩî 'ásĩ yã rî, ngãtá ãmâ rạ̃gị̃ị̃ 'î ngãtá ápí 'î yã
rî. Ó'ê bãbãtízĩ ãmâ drí ndrĩ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ãlô 'dĩ sĩ ãmâ drí â'dózó bê ngá
ãlô ró Yésũ bê. Gõ'dá Ôvârí fẽ Líndrí Tãndí íyíkâ 'dĩ trá ndrĩ ãmâ drí, rĩlí ãmâ 'á
mbârâkã fẽlé ãmâ drí.
14 Nĩ ndrê drẽ, rû ị̀cûmậ rú'bạ́ kâ rî â'dó kô cé ãlô. Rû ị̀cûmậ bê rĩ'á dũû.
15 Ĩtí rî gõ'dá, pá õkĩ nĩ rî, yí ãâ'dó ũrûkậ rú'bạ́ kâ 'î kô, tãlâ yí ãâ'dó kô drị̀ ĩ'dî rî,
'dĩ rĩ'á úlị́ âzâ-âzâ 'î, gõ'dá úlị́ rî 'dĩ îcá kô pá rî 'bãlé â'dólé ngĩî rú'bạ́ rú sĩ.
16 Gõ'dá õzõ bị́ ãâtâ kpá kĩ, yí ãâ'dó kô ũrûkậ rú'bạ́ kâ 'î, tãlâ yí ãâ'dó kô lị̃fị̃ ĩ'dî rî,
úlị́ gólâkâ 'dĩ 'bá yî îcá kpá kô gólâ rî 'bãlé â'dólé ngĩî rú'bạ́ rú sĩ.

17 Ĩtí rî, gõ'dá õzõ õjílã rú'bạ ã'dô gõ'dá ndrĩ cé lĩḭ̃ḭ̃ ĩ'dî ạ́ngḭ́ ró ãlô rî, õjílã rî 'dĩ â'dô
gõ'dá tã ârí'á íyíkâ ã'dô sĩ yã? Gõ'dá õzõ õjílã rú'bạ ndrĩ ã'dô cé bḭ ĩ'dî ạ́ngḭ́ ró ãlô rî,
õjílã rî 'dĩ â'dô íyíkâ gõ'dá ngá ậngũ'á kó drẽ ã'dô sĩ yã?
18 Võ lâ 'á rî, Ôvârí 'bã ngá 'dĩ 'bá yî ngĩíngî ĩtí â'dólé 'dó rú'bạ rú 'dĩ rî, gólâ lẽ
rú'bạ õ'ê ró lôsĩ bê ndrĩ 'dó tãndí ró.
19 Tí õjílã rú'bạ õró 'bãâ cé ngá-tḭ̃ ãlô rî ĩ'dî rî, â'dô lôsĩ 'ẽ'á ángô tí yã?
20 Tã â'dó 'bá bê pãt̃ḭ̃ḭ̃ ró rî ĩ'dî nõ, rú'bạ rĩ'á ngá bê dũû yí rú, 'dó lôsĩ bê ngĩíngî
rĩ'á lôsĩ 'ẽlé rú'bạ drí.
21 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, îcá kô lĩḭ̃ḭ̃ drí âtázó lâ drḭ̃ drí kĩ, “Má lẽé nî kô.” Gõ'dá îcá
kpá kô drḭ̃ drí tã âtázó pá drí kĩ, “Má lẽé nî kô.”
22 Nĩ ndrê drẽ, ngá ãzâ 'bá yî ãmâ rú'bạ 'á rî, rî ĩyî lêndrélé ãmâ lĩḭ̃ḭ̃ lôsĩ ãkó, gõ'dá
mã îcá kô lôsĩ 'ẽlé tãndí ró õzõ ngá 'dĩ 'bá yî ã'dô yû rî.
23 Gõ'dá ngá ãzâ 'bá yî bê ãmâ rú'bạ 'á, lêndré ãmâ lĩḭ̃ḭ̃ sũsũ ró kô, gõ'dá mã rî
ãmákâ vó lâ yî ndrẽlé dódó. Gõ'dá ngá ãzâ 'bá yî ãmâ rú'bạ 'á rî yî, mã rí â'dálâ ĩyî
õ'bí 'á kô. Mã rî rĩ'á ítá sũḭ̃ ĩ'dî drḭ̃ lâ ĩyî.
24 Gõ'dá ngá ãzâ 'bá yî ãmâ rú'bạ 'á rî mã rí lậpḭ́lâ kô. Gõ'dá ĩtí rî, Ôvârí 'bã ngá
ngĩíngî 'dĩ 'bá yî trá 'dó rû ḭ̃cúḭ́ rú'bạ ãlô rú, tãlâ mã rî ró bê tã rõrõ 'ẽlé ngá ãmâ
rú'bạ 'á gólĩyî rĩ 'bá ndrẽlâ kô rî 'bá yî drí, gõ'dá kpá vó lâ ĩyî ndrẽlé dódó.
25 Gõ'dá ĩtí rî, ngá rú'bạ kâ ngĩíngî 'dĩ 'bá yî, cá ĩyî lãfálé kô. Gõ'dá rî ĩyî ật̃ḭ̃ḭ́ ĩyî
võ 'ásĩ.
26 Gõ'dá õzõ ngá ãlô rú'bạ 'á rî ã'dô trá lâzê-lâzê ró rî, 'dĩĩ, rú'bạ kpá trá ndrĩ lâzê-
lâzê ró. Gõ'dá õzõ ngá ãlô rú'bạ 'á rî ã'dô trá ậ'dḭ́ ró rî, 'dĩĩ rî rú'bạ kpá trá ndrĩ ậ'dḭ́
ró.
27 Nĩ ndrê drẽ, krístõ 'bá ndrĩ rû ḭ̃cú 'bá â'dólé ngá ãkó ró rî, rĩ'á Yésũ rî rú'bạ 'î.
Ãnî ãlô-ãlô rĩ'á ngĩíngî. Gõ'dá lẽ bê rî, ãnî ãlô-ãlô 'dĩ drí rû ḭ̃cúḭ́ ãzí-ãzí rú.
28 Gõ'dá nõô rĩ'á lôsĩ ngĩíngî õjílã kậṇ̃ṣ̃ậ kâ drí rĩ'á 'ẽlâ rî ĩ'dî.

Sḭ́sḭ́ rî, rĩ'á ĩyíkâ lãjó'bá yî ĩ'dî.

Gõ'dá rḭ̃ lâ ró rî, ĩyíkâ tã ậngũ 'bá yî, õjílã gólĩyî rĩ 'bá úḭ́ âtálé Ôvârí rî tḭ̃ sĩ rî yî ĩ'dî.

Gõ'dá nâ lâ ĩyíkâ lĩḭ̃ḭ̃ îcí 'bá yî ĩ'dî.

Gõ'dá gólâ 'bã ãzâ 'bá yî rĩ'á tã lârâkô 'ẽlé.

Gõ'dá gólâ 'bã ãzâ 'bá yî rĩ'á ngá lãzé 'bá îngálé ngá lãzé ĩyíkâ 'ásĩ.

Gõ'dá gólâ 'bã ãzâ 'bá yî kpá trá rĩ'á õjílã ãzí pãlé.

Gólâ 'bã ãzâ 'bá yî kpá trá mbârâkã bê 'dẽlé sḭ́sḭ́ lôsĩ krístõ 'bá kâ êdélé.

Gõ'dá gólâ 'bã ãzâ 'bá yî kpá trá tḭ̃ gólĩyî drí nḭ̃ḭ̃ḭ́ kô rî 'bá yî âtálé.
29 Krístõ 'bá yî â'dó kô ndrĩ 'dó lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ĩ'dî. Krístõ 'bá yî â'dó kô kpá
ndrĩ tã ậngũ 'bá 'î. Krístõ 'bá yî â'dó kô ndrĩ 'dó tã îmbá 'bá 'î úḭ́ ífí Ôvârí kâ îmbálé
õjílã drí. Krístõ 'bá yî â'dó kô ndrĩ 'dó mbârâkã tã lârâkô 'ẽ kâ bê.
30 Krístõ 'bá yî â'dó kô ndrĩ 'dó mbârâkã õjílã îngâ kâ bê ngá lãzé 'ásĩ. Krístõ 'bá yî
â'dó kô ndrĩ 'dó mbârâkã tḭ̃ gólĩyî drí nḭ̃ḭ̃ḭ́ kô rî âtâ kâ bê gõ'dá tã nḭ̃nḭ̃ tḭ̃ gólĩyî drí nḭ̃ḭ̃ḭ́
kô rî ârî kâ bê ífí lâ lôgõlé ãzí-ãzí drí.
31 Ĩtí rî, gõ'dá mbârâkã gólâ îcá 'bá ãnî drí lẽlé rî, mbârâkã gólâ ngá lậvũ 'bá gậrậ rî
'ẽzó rî ĩ'dî.

Tã õjílã lôvó 'bã kâ

Ngbãângbânõ rî, má lẽ trá tã õjílã ãzí lôvó 'bã kâ tíbê lậvũ 'bá gậrậ mbârâkã gólâ
Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí fẽlé trá ãnî drí 'dĩ drḭ̃ḭ̃ sĩ rî âtálé ãnî drí.

13

1 Gõ'dá õzõ nî ãzâ, gbõ lé ní ãâtâ áníkâ tị̃ gólĩyî ní drí nị̃lị́ kô rî 'bá yî ndrĩ, gbõ lé ní
ãâtâ tị̃ mãlãyíkã gólĩyî ûrú 'álâ rî 'bá yí kâ ndrĩ, gõ'dá õzõ ní õrî tị̃ rî 'dĩ 'bá yî âtálé
cú ĩtí lôvó õjílã ãzí kâ ãkó rî, 'dĩî úlị́ áníkâ rĩ'á âtálâ 'dĩ rĩ'á nyé õzõ ãríwá ãwó kâtí.
2 Õzõ gõ'dá ní ãâtâ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ õjílã drí õzõ tã ậngũ 'bá kâtí, gõ'dá
ní õrî tã âtî-âtî rî âtálé lôvó ãkó rî, 'dĩî tã áníkâ rĩ'á âtálâ 'dĩ 'bá yî 'dó tã tãkó 'î. Õzõ
gõ'dá ní ũnị̃ áníkâ tã gbõ ndrĩ ní drí tã Ôvârí kâ lậpị́lị́ lậpị̃ rî 'bá yî nị̃zó ndrĩ, gõ'dá
ní ã'dô lôvó ãkó rî, 'dĩ 'bá yî ndrĩ tã tãkó 'î. Ĩtí rî, ní õlẽ áníkâ gbõ lé tã Yésũ Krístõ
kâ pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ, gõ'dá ní drí tã âtázó únị́ drí kĩ, gólâ ẽêsê rû võ gólâ yí drí 'bãzó 'álâ
sĩ 'dî 'ásĩ võ ãzâ 'á, únị́ rî 'dĩ drí rû êsézó, gõ'dá õzõ ní õ'bã õjílã ãzí lôvó kô rî, 'dĩî
ndrĩ 'dó tã tãkó 'î gõ'dá tã lẽlẽ áníkâ ãmbá 'dĩ trá 'dó tã tãkó 'î Ôvârí rî lị̃fị́ drị̃ 'á.
3 Ĩtí rî, gõ'dá õzõ ní õfẽ kpá té ngá 'bã 'bá bê ní drị́gậ rî yî ndrĩ õjílã ngá ãkó lé 'bá
ró rî pãzó, õzõ gõ'dá ní õ'ê tã rî 'dĩ lôvó ãkó rî, 'dĩî tã tãndí áníkâ 'ẽlé 'dĩ íyíkâ trá
ndrĩ tãkó ĩtí Ôvârí rî lị̃fị́ drị̃ 'á. Gõ'dá gbõ lé nî ãzâ, ní õfẽ ánî rú'bậ ánî ậjú-'bá-ãzí yî
drí fũlị́ tã Yésũ Krístõ kâ 'á, gõ'dá õzõ ní õ'bã kpá ậjú-'bá-ãzí 'dĩ 'bá yî lôvó lâ yî kô
rî, 'dĩî õdrã áníkâ 'dĩ íyíkâ trá võ tãkó 'á Ôvârí rî lị̃fị́ drị̃ 'á.
4-5 Ngá lẽlẽ ãníkâ ãnî ãzí-ãzí yî drí rî ãâ'dô nõtí, nĩ ậtũ fĩî ãnî ãzí-ãzí yî lẽzó, õzõ
kpálé gólĩyî õ'ê tã õnjí ãnî drí rî. Nĩ lẽ ãnî ãzí-ãzí yî, â'dó kô pị̃pị̃sị́lị́ 'bãzó ĩ'dî gólĩyî
rú, gõ'dá â'dó kpá kô ãnî ậrúlị́ gólĩyî drí, ngãtá úlị́ õnjî-õnjî lôgõlé ĩ'dî gólĩyî drí. Nĩ
lẽ ãnî ãzí-ãzí yî, â'dó kô ãnî 'bãlé sị́sị́ 'álâ gólĩyî drí. Nĩ rî kô rĩ'á ngãlé ậwậ ró, gõ'dá
kpá rĩ'á tã õnjí ãnî ãzí-ãzí yî drí 'ẽlé ãnî drí rî rĩ'á tã lâ 'bãlé ãnî drị̃ị̃.
6 Nĩ â'dô kô ãyĩkõ ró õzõ ngá gólĩyî õnjî-õnjî rî 'bá yî ã'dô trá ãnî ãzí-ãzí yî drí rî.
Bê-rî, ngá gólĩyî 'ẽ 'bá ãnî 'bãlé ãyĩkõ ró rî, ãâ'dô tã gólĩyî mbị̃mbị̃ tãndí ró rî 'bá yî
drí â'dólé nĩ. 'Dĩî rĩ'á tã gólâ lõvõ kâ rî ĩ'dî.
7 Õzõ nĩ õ'bã õjílã ãzí lôvó trá rî, nĩ â'dô fĩî ậtũ'á tã õnjí ndrĩ gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlâ ãnî
drí rî yî 'ásĩ. Gbõ lé gólĩyî õ'ê tã õnjí ãnî drí rî, lôvó ãníkâ gólĩyî drí rî ôjá rû kô. Nĩ
â'dô ãníkâ kó zãâ rĩ'á lị̃fị́ 'bãlé bê-rî ĩ'dî Ôvârí drị̃ị̃ lâŋõ rî 'dĩ 'bá yî 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dá
ãnî drí rĩzó bê-rî kpá cé lị̃fị́ 'bãlé ĩ'dî ngá gólĩyî tã lâ 'bãlé trá 'ẽ'á 'ẽlâ ãnî drí rî drị̃ị̃.
8 Ĩtí rî, tã gólâ õjílã ãzí lôvó 'bã kâ 'dĩ rî, lậvũ gậrậ mbârâkã ndrĩ Líndrí Tãndí Ôvârí
kâ drí fẽlé ngá ngĩíngî 'ẽzó rî drị̃ị̃ sĩ, tãlâ lôvó ndẽé rû kô. Tã gólĩyî Ôvârí drí âtálé tã
ậngũ 'bá íyíkâ rî yî drí pẽlé ãnî drí, 'dĩî â'dô 'ẽ'á rû ndẽlé. Tã nị̃nị̃ gólâ tị̃ ngĩíngî ãnî
drí nị̃lị́ kô rî âtâ kâ 'dĩ â'dô kpá rû ndẽ'á. Gõ'dá tã nị̃nị̃ tã Ôvârí kâ îmbâ kâ 'dĩ â'dô
kpá rû ndẽ'á.
9 Tã rî 'dĩ â'dô â'dó'á ĩtí, tãlâ mã nị̃ tã Ôvârí kâ cé fínyáwá ĩtí. Mã nị̃ị́ tã gólĩyî Ôvârí
drí 'ẽ'á 'ẽlâ ĩzậtú tólâ rî kô. Gõ'dá Ôvârí rî kpá cé tã ngá ãzâ 'bá yí kâ tã lâ â'dálé ĩ'dî
tã ậngũ 'bá íyíkâ drí âtálé õjílã drí. Gólâ âtá tã yí drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî yî ndrĩ kô.
10 Gõ'dá õzõ Ôvârí ẽêdê ngá yí drí lẽlé rî yî trá ndrĩ rî, ngá 'dĩ 'bá yî â'dô 'ẽ'á rû
ndẽlé ndrĩ.
11 Kậyị̃ sị́sị́ rî, má rî rĩ'á tã âtálé õzõ 'dĩyímvá kâtí. Gõ'dá má rî kpá rĩ'á tã ị̃sũlị́ õzõ
'dĩyímvá kâtí. Gõ'dá ĩtí rî, ngbãângbânõ rî, má mbâ gõ'dá trá â'dólé tã lẽlẽ bê ãmbá,
gõ'dá tã gólĩyî má drí rĩ'á 'ẽlâ õzõ 'dĩyímvá kâtí rî ndẽ trá. Gõ'dá ĩtí rî, nĩ â'dô õzõ
'dĩyímvá kâtí tã ị̃sũ ãníkâ rî 'á.
12 Ĩtí rî, ngbãângbânõ rî, mã rî tã Ôvârí kâ rî ndrẽlé õzõ líndrí gólĩyî ãmâ drí rĩ'á
ndrẽlâ ngãnã 'á cé fũyậ-fũyậ rî kâtí. Gõ'dá ĩzậtú rî, mã â'dô 'ẽ'á âdrélé cú Ôvârí
ândrá ãmâ drí gõzó gólâ rî ndrẽlé dódó ãmâ nyãányâ sĩ. Ngbãângbânõ rî, mã nị̃ tã
trá fínyáwá ĩtí Ôvârí rî tãsĩ. Gõ'dá ĩzậtú rî, mã â'dô 'ẽ'á gólâ rî nị̃lị́ tãndí ró dódó ĩtí.

13 Ĩtõlé ãndrõ nô nĩlí zãã sịsị 'álã, tã gólĩyî ãmã drí 'bãlé drị̃ 'á 'ẽlé zãã bạ̃dị̃ nĩzó ĩ'dí bê lã sịsị 'álã rî ĩ'dî nõ 'bá yî, tã lẽlé Yésũ á pị̃pị̃sịlị̃ ãlô sĩ, Ịfị 'bãlé âgõ-âgõ gólãkã drị̃ị̃, gõ'dá õjílã ãzí lôvó 'bã'bã. Tã gólĩyî nã 'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî, tã gólã õjílã ãzí lôvó 'bã kã 'dĩ lạ̃vũ tã rị̃ 'dî 'bá yî drị̃ị̃ sĩ ndrĩ.

14

Tã tã mbârãkã Líndrí Tãndí Ôvârí kã drí fẽlé ngĩíngî õjílã drí tã 'ẽzó rî tãsĩ

1 Tã gólã tã sịsị ró, gõ'dá lạ̃vũ 'bá bê gạ̃rạ̃ rî rĩ'á ãnî drí ãnî ãzí-ãzí yî lôvó 'bãlé. Gõ'dá nĩ ĩjî ró Ôvârí ããfẽ ró mbârãkã gólã Líndrí Tãndí drí rĩ'á fẽlã nã ãnî drí, gõ'dá kôrô rî, mbârãkã gólã rĩzó tã ãtálé Ôvârí rî tị̃ sĩ 'dî.

2 Má ãtã tã 'dî ĩtí 'dĩ, tãlã õzõ nĩ ããtã úlị̃ tị̃ õjílã ãzí drí nị̃lị̃ kô rî sĩ rî, úlị̃ rî ãnî drí rĩ'á ãtálã 'dĩ rî Ôvârí ãrî ífí lã cé nĩ élêwálã, õjílã ãzí ãrí kô. Gõ'dá nî rî gógó rĩ 'bá úlị̃ 'dĩ ãtálé 'dĩ nị̃ị̃ úlị̃ rî gógó ífí lã kpá kô, tãlã úlị̃ rî 'dĩ ã'dó kô úlị̃ tã ịsũ õjílã kã 'ásĩ rî ĩ'dî, gõ'dá ã'dô 'bã'á tã lãrãkô 'î.

3 Kpálé ĩtí rî, gólã rĩ 'bá tã ãtî-ãtî Ôvârí ngá lésĩ rî pẽlé ĩ'dî õjílã drí, gólĩyî ããrî ró rî, gólã pã 'dĩ ãzí-ãzí 'î. Úlị̃ Ôvârí kã rî 'dĩ ã'dô mbârãkã sõ'á õjílã 'á tã lẽzó Yésũ 'á pị̃pị̃sịlị̃ ãlô sĩ, gõ'dá gólĩyî pị̃pị̃sịlị̃ 'bãlé kpá ã'dólé ạ̃'dị̃ ró.

4 Gõ'dá gólã rĩ 'bá tã ãtálé tị̃ õjílã drí nị̃lị̃ kô rî sĩ 'dî rî, gólã pã íyíkã 'dĩ cé íyî nyãányã ĩ'dî. Gõ'dá õjílã rĩ 'bá tã ãtî-ãtî Ôvârí ngá lésĩ rî pẽlé ãzí-ãzí drí, ãzí-ãzí ããrî ró bê rî, 'dĩî gólã pã õjílã ãzí trá ndrĩ, gõ'dá sõ mbârãkã kpá trá õjílã 'dî 'bá yî 'á tã lẽzó Yésũ 'á pị̃pị̃sịlị̃ ãlô sĩ.

5 Ĩtí rî, rĩ'á tãndí ró õjílã drí ã'dózó cú mbârãkã tị̃ nị̃lị̃ kô rî ãtã kã bê. Kpálé ĩtí rî, lạ̃vũ 'bá gạ̃rạ̃ lã õjílã ã'dô cú mbârãkã tã ãtî-ãtî Ôvârí ngá lésĩ rî pẽ kã õjílã ããrî ró rî bê rî, ã'dô õjílã pã'á gạ̃rạ̃, té õzõ óõlôgõ tị̃ rî nị̃lị̃ kô 'dĩ trá, tãlã õjílã ããrî ró ĩyî úlị̃ rî 'dĩ ífí lã bê rî ĩ'dî.

6 Ámã ândré rî mvá yî, tí má õró ãcá tã ãtî-ãtî ãzã Ôvârí ngá lésĩ rî pẽlé ãnî drí tị̃ gólã ãnî drí nị̃lị̃ kô rî sĩ rî, tã gólã má drí pẽlé ãnî drí 'dĩ ã'dô ãnî pã'á ángô tí ró yã? Gõ'dá õzõ má õpẽ tã ãtî-ãtî Ôvârí ngá lésĩ rî ĩ'dî ãnî drí, ngãtá má ãã'dã tã nị̃nị̃ ãzã 'bá yî Ôvârí ngá lésĩ rî ĩ'dî, ngãtá má ĩĩmbã ãnî ĩ'dî tã ãzã 'bá yî sĩ tị̃ gólã ãnî drí nị̃lị̃ trá rî sĩ rî, gõ'dá ĩtí rî, 'dĩî tã gólã 'ẽ 'bá ãnî pãlé rî yî ĩ'dî.

7 Nĩ ndrê drẽ, úlị̃ Ôvârí kã nõ ârî-ârî lã tị̃ nị̃lị̃ kô rî sĩ rî, rĩ'á ãmbã-ãmbã ró. Rĩ'á nyé õzõ õjílã gólã rĩ 'bá lôngó cãlé lạ̃rị̃ sĩ rî kãtí. Gõ'dá õzõ õjílã 'dî õcã lạ̃rị̃ dódó kô rî, õjílã ã'dô lôngó ngõ'á gõzó ạ̃ndú tõlé tãndí ró rî íyíkã ángô tí yã?

8 Õzõ gõ'dá õjílã õvô gûnị̃yạ̃ ạ̃jú 'bũ kã dódó kô rî, õjílã ã'dô ĩyî êdé'á njãã, nĩ'á ạ̃jú 'bũlị̃ ĩyî ạ̃jú-'bá-ãzí yí bê rî ángô tí yã?

9 Kpá ĩtí, õzõ gõ'dá nĩ ããtã tã Ôvârí kã tị̃ gólã õjílã drí nị̃lị̃ kô rî sĩ rî, õjílã ã'dô úlị̃ 'dĩ ífí lã ârí'á tãndí ró ángô tí yã? Úlị̃ ãníkã rĩ'á ãtálã 'dĩ ã'dô 'bã'á võ tãkó 'á, õjílã ã'dô rĩ'á ĩyî ârílã nyé õzõ ãríwá ãwó kãtí, gõ'dá ĩlî drí trõzó lã vólé ãkpã nĩngá.

10 Tị̃ ndrĩ ãngó nõ 'á nõ 'bá yî rĩ'á cú ĩyî ífí lã ngĩíngî bê õjílã drí ârílí.

11 Gõ'dá õzõ mã ãârî tị̃ õjílã drí rĩ'á ãtálã rî kô rî, 'dĩî mã ã'dô õjílã rî 'dĩ ndrẽ'á õjílã ãwã ró, gõ'dá gólã ã'dô ãmã ndrẽ'á kpá õjílã ãwã ró.

12 Ĩtí rî, õzõ nĩ õlẽ trá Ôvârí rî ĩjílí mbârãkã tã ngĩíngî 'ẽ kã fẽlé ãnî drí rî, nĩ ĩjî gólã õfẽ ró mbârãkã ãnî drí Líndrí Tãndí gólãkã rî sĩ, mbârãkã gólã rĩ 'bá õjílã ãzí pãlé gõ'dá mbârãkã sõlé gólĩyî 'ásĩ ndrĩ tã lẽlé Yésũ 'á pị̃pị̃sịlị̃ ãlô sĩ rî ĩ'dî.

13 Ĩtí rî, õjílã gólĩyî Ôvârí drí mbârâkã tị̃ nị̃lị́ kô rî âtâ kâ fẽlé trá gólĩyî drí rî, gõ'dá
gólĩyî ĩĩjî kpá Ôvârí rî mbârâkã tị̃ gólĩyî drí nị̃lị́ trá 'dĩ lôgõ-lôgõ lâ kâ fẽlé gólĩyî drí tị̃
rî 'dĩ ífí lâ lôgõzó õjílã drí ífí lâ ârízó bê.
14 Nĩ ndrê drẽ, õzõ nĩ õrî rãtáã 'ẽlé tị̃ ãnî drí nị̃lị́ kô rî sĩ rî, 'dĩî rî ãnî pị̃pị̃sị́lị́ rî cé
nĩ, rĩ'á rãtáã 'dĩ 'ẽlé gõ'dá tã ị̃sũ ãníkâ rãtáã rî 'dĩ 'á yû, tãlâ nĩ ârí úlị́ rãtáã 'dĩ kâ 'dĩ
ífí lâ kô.
15 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, nĩ â'dô ã'dô 'ẽ'á ĩ'dî yã? Ĩtí rî, rĩ'á îcâ-îcâ ró ãnî drí rĩzó
rãtáã rî 'dĩ 'ẽlé ãnî pị̃pị̃sị́lị́ sĩ gõ'dá kpá tã ị̃sũ sĩ kpã̃rã̃tị́, tãlâ nĩ nị̃ ró ífí lâ bê. Gõ'dá
kpá rĩ'á tãndí ró ãnî drí lôngó rãtáã 'dĩ kâ 'dĩ ngõzó ãnî pị̃pị̃sị́lị́ sĩ ndrĩ gõ'dá kpá tã
ị̃sũ sĩ ndrĩ.
16 Õzõ gõ'dá nĩ ũlûyị̃ Ôvârí cé ãnî pị̃pị̃sị́lị́ sĩ tị̃ ãnî drí nị̃lị́ kô rî sĩ, gõ'dá õjílã ãzâ 'bá
yî tị̃ 'dĩ nị̃ 'bá kô rî, â'dô ĩyî tị̃ ãníkâ Ôvârí rî lûyízó 'dĩ kõ'á ángô tí yã? Gólĩyî îcá kô
úlị́ ãníkâ Ôvârí rî lûyị̃ kâ 'dĩ ífí lâ ârílí.
17 Tí úlị́ ãníkâ rãtáã 'dĩ 'á 'dĩ â'dô 'bã'á tãndí ró rî, gõ'dá îcá kô õjílã pãlé, tãlâ gólĩyî
ârí úlị́ rî 'dĩ ífí lâ kô.
18 Mâ rî gógó nyãányâ lâ, má 'ê ãwô-ĩtí ãmbá Ôvârí drí, tãlâ Líndrí Tãndí gólâkâ
fẽ mbârâkã trá má drí, má ãâtâ ró tị̃ má drí nị̃lị́ kô rî 'bá yî gã̃rã̃ ãnî drĩ̃ị̃ sĩ.
19 Ĩtí rî, gõ'dá õzõ õjílã ẽê'bê rû trá võ ãlô 'á Ôvârí rî ị̃nj̃ĩlị́ rî, rĩ'á tãndí ró gólĩyî drí
tã ãlô má drí âtálé gólĩyî drí rî ífí lâ ârízó dódó, gólâ má drí tã âtázó dũû gólĩyî drí
ífí lâ ârízó kô rî drĩ̃ị̃ sĩ.
20 Ámâ ândré rî mvá yî, nĩ âyê tã ị̃sũ ãníkâ õzõ 'dĩyímvá kâtí kĩ'á nĩ rî, tị̃ âtálé õjílã
ãzí drí nị̃lị́ kô 'dĩ õrî 'díyî 'bãlé õjílã ãmbá ró 'dĩ. Gõ'dá cé â'dô ãníkâ rî ãâ'dô íyíkâ
õzõ 'dĩyímvá tã õnjí 'ẽ 'bá dũû õjílã ãzâ drí kô rî yí kâtí.
21 Gõ'dá nĩ ị̃sũ drẽ úlị́ ĩgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ nĩ rî,
“Má â'dô õjílã ãwã âjó'á õjílã ámákâ rî 'bá yî ngálâ tã âtálé gólĩyî drí tị̃ gólĩyî drí nị̃lị́
kô rî sĩ.
Gbõ lé má õ'ê ĩtí rî, gólĩyî â'dô vólé gã'á zãâ dó úlị́ ámákâ ârílí.”
Ĩsáyã 28.11-12
22 Ĩtí rî, gõ'dá tã âtâ-âtâ tị̃ nị̃lị́ kô rî sĩ rî rĩ'á drị́-mbílí sõsõ Ôvârí kâ ĩ'dî 'ẽzó lâŋõ
fẽlé õjílã gólĩyî tã gólâkâ lẽ 'bá kô rî yî drí, gõ'dá ãâdĩ ró ĩyî drĩ̃ tã õnjí 'ásĩ. Â'dó kô
drị́-mbílí sõsõ 'î õjílã tã Ôvârí kâ lẽ 'bá rî yî drí. Gõ'dá mbârâkã gólâ tã âtî-âtî Ôvârí
kâ pẽ kâ õjílã drí 'dĩ rî, rî tã îmbálé õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rî yî drí, gólĩyî ũnị̃
ró tã gólâkâ bê dódó, â'dó kô gólĩyî tã lẽ 'bá kô Yésũ 'á rî yî pãlé.
23 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ õtírĩ rû ê'bé kpãkã ãlô Ôvârí rî ị̃nj̃ĩlị́ rî, õzõ gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî
ĩĩtõ trá 'dó ĩ̃tú-pá rî 'dĩ 'á tị̃ ngĩíngî drílĩyî nị̃lị́ kô rî yî âtálé ĩ'dî rî, gõ'dá ĩtí rî, õzõ
õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá kô rî yî ã'dô ĩyî bê nĩngá rî, gólĩyî â'dô ị̃sũ'á lâ kĩ, ãnî rĩ 'bá tị̃ nị̃lị́
kô 'dĩ 'bá yî âtálé 'dĩ õlîfõ ĩyî trá.
24 Gõ'dá õzõ nĩ õrî úlị́ Ôvârí ngá lésĩ rî â'dálé õjílã drí, tị̃ gólĩyî õjílã drí nị̃lị́ trá rî
sĩ rî, 'dĩî õjílã gólĩyî tíbê drẽ tã lẽ 'bá Yésũ 'á kô rî yî õfî úlị́ rî 'dĩ ârílí rî, gólĩyî â'dô
ífí lâ ârí'á. Gõ'dá úlị́ 'dĩ â'dô õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá kô 'dĩ 'bá yî 'bã'á tã õnjí ĩyíkâ nị̃lị́,
gõ'dá áâ'dô tã-vó gólĩyíkâ kĩ'á.
25 Gõ'dá gólĩyî õtírĩ ãnî ârí tã pẽ'á tã õnjí ĩyíkâ tíbê rĩ'á 'ẽlâ gõ'dá rĩ'á kpá lã̃pị́lâ ĩyî
pị̃pị̃sị́lị́ 'á rî yî tãsĩ rî, kôrô drílĩyî tã õnjí ĩyíkâ 'dĩ lôfõzó gõ'dá âyézó lâ 'dẽzó vũdrị́
Ôvârí rî îrátãlé. Gõ'dá drílĩyî nị̃zó lâ kĩ, Ôvârí bê ãnî lãfálé nĩngá.

Tã tã Ôvârí rî ị̃nj̃ị̃-ị̃nj̃ị̃ kâ lã̃tị̃ mbị̃ 'ásĩ rî tãsĩ

26 Ámâ ândré rî mvá yî, má â'dâ drẽ lã̃tị̃ mbị̃ gólâ tíbê rĩzó Ôvârí rî îrátãlé, õzõ nĩ
ẽê'bê rû trá võ ãlô 'á gólâ rî ị̃nj̃ĩlị́ rî ãnî drí. Nĩ â'dô ngã'á ndrĩ ãlô-ãlô Ôvârí rî ị̃nj̃ĩlị́

mbârâkã gólâ drí fẽlé trá ãnî drí rî vó ró. Õjílã ãlô â'dô íyíkâ lôngó ngõ'á. Ãzâ â'dô íyíkâ tã îmbá'á ĩ'dî. Ãzâ â'dô íyíkâ tã gólâ Ôvârí drí â'dálé trá gólâ drí â'dálé õjílã drí rî pẽ'á ĩ'dî. Ãzâ â'dô íyíkâ tã âtî-âtî nõ pẽ'á ĩ'dî tị̃ gólâ nị̃lị̃ kô rî sĩ. Gõ'dá ãzâ â'dô íyíkâ úlị̃ gólâ âtálé tị̃ nị̃lị̃ kô rî sĩ 'dî ífí lâ lôfõ'á ĩ'dî. Ĩtí rî, tã gólĩyî ndrĩ õjílã 'dî 'bá yî drí 'ẽzó ânĩlí ĩ'dí bê lâ 'dĩ 'bá yî ãâ'dô ndrĩ tã gólĩyî 'ẽ 'bá krístõ 'bá ãzí 'dĩ 'bá yî pãlé rî ĩ'dî.

27 Õzõ õjílã ãzâ 'bá yî ã'dô ĩyî bê õlẽ ĩyî úlị̃ âtálé tị̃ gólĩyî drí nị̃lị̃ kô rî sĩ rî, õjílã rị̃ ngãtá nâ ãâtâ úlị̃ rî 'dĩ cé nĩ tị̃ nị̃lị̃ kô 'dĩ sĩ krístõ 'bá ãzí yî drí, gõ'dá gólĩyî õ'ê ĩyî trá úlị̃ rî 'dĩ âtálé rî, gólĩyî ãâtâ ãlô-ãlô. Õjílã ãlô ãâtâ íyíkâ trá ndẽlé rî, ãzâ õgõ ró íyíkâ âtálé, gõ'dá õjílã ãlô õlôgõ ró tã ífí lâ.

28 Ĩtí rî, õzõ õjílã ãzâ ã'dô yû'dą̃wą̃ 'ẽ 'bá úlị̃ 'ẽ'á âtálâ tị̃ nị̃lị̃ kô rî sĩ 'dî ífí lâ lôgõlé rî, õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá úlị̃ rî 'dĩ 'bá yî âtálé tị̃ nị̃lị̃ kô rî sĩ 'dî õrî ĩyî tị̃, ãâtâ ĩyî úlị̃ rî 'dĩ kô. Gõ'dá gólĩyî ãâtâ úlị̃ rî 'dĩ cé Ôvârí drí tị̃ rî 'dĩ sĩ ĩyî pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ 'á tólâ tị̃tị̃ ró.

29 Gõ'dá õjílã rị̃ ngãtá nâ ãâ'dâ ĩyî tã âtî-âtî Ôvârí ngá lésĩ â'dálé õjílã ãzí drí rî, gõ'dá ãzâ 'bá yî õrî ĩyíkâ rĩ'á úlị̃ gólĩyî drí rĩ'á â'dálâ 'dĩ 'bá yî ífí lâ ị̃sũlị̃ ngãtá tã gólĩyî drí rĩ'á âtálâ 'dĩ tã mbị̃ 'î yã rî.

30 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ã'dô trá rĩ'á tã âtî-âtî Ôvârí ngá lésĩ 'dî â'dá'á gõ'dá Ôvârí ãâ'dâ tã âtî-âtî ngĩî kpá trá 'wãâ ró õjílã ãzâ drí â'dálé rî, õjílã gólâ tíbê rĩ 'bá tã â'dálé sị̃sị̃ 'dĩ õndẽ úlị̃ íyíkâ 'dĩ, õjílã rî gógó Ôvârí drí tã âtî-âtî â'dázó drílâ 'wãâ ró 'dĩ õngâ ró íyíkâ 'dĩ â'dálé.

31 Ĩtí rî, ãnî gólĩyî â'dó 'bá úlị̃ bê 'ẽ'á â'dálâ krístõ 'bá yî drí rî 'bá yî, ãâtâ ĩyî ãlô-ãlô, tãlâ úlị̃ ãnî drí rĩ'á âtálâ 'dĩ õjílã 'dî 'bá yî ĩĩmbâ ró tã bê 'á lâ sĩ gõ'dá õsõ ró mbârâkã kpá bê gólĩyî 'á tã lẽzó bê Yésũ 'á pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ ãlô sĩ.

32 Gõ'dá gólĩyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí mbârâkã tã âtî-âtî â'dâ kâ fẽzó trá drílĩyî tã â'dázó õjílã ãzí drí Ôvârí rî tị̃ sĩ rî yî, â'dô ĩyî îcá'á cú rĩlí tị̃ õzõ drílĩyî lẽlé rî tí,

33 tãlâ Ôvârí rî tã íyíkâ rî 'bá yî 'ẽlé 'dó lą̃tị̃ mbị̃ rî 'ásĩ.

Â'dô gõ'dá bê trá ĩtí rî, nĩ õtírĩ rû ê'bé võ ãlô 'á Ôvârí rî ị̃njị̃lị̃ rî,

34 õkó õrî ĩyíkâ tị̃tị̃. Má âtâ tã rî 'dĩ ĩtí 'dĩ rî, tãlâ â'dó kô mbị̃ gólĩyî drí rĩzó úlị̃ âtálé ką̃nị̃są̃ 'á. Gólĩyî õrî drị̃-ãcê ĩyî ágó yí kâ zẽlé, nyé õzõ Músą̃ drí 'bãlé trá gólĩyî drí 'ẽlé rî kâtí.

35 Õzõ gólĩyî õlẽ tã ãzâ 'bá yî nị̃lị̃ tã Ôvârí kâ tãsĩ rî, gólĩyî ĩĩjî ĩyî ágó yî. Má âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ, tãlâ â'dó kô mbị̃ õkó drí rĩzó tã âtálé ką̃nị̃są̃ 'á.

36 Ĩtí rî, ãnî Kõrínĩtõ lé 'bá yî, nĩ ị̃sũ drẽ tã nô â'dô trá cé ãnî ĩ'dî tã Ôvârí kâ nõ nị̃ 'bá lâ 'î yã? Nĩ nị̃ trá kĩ, má îmbâ tã Ôvârí kâ nõ nĩ ãnî drí. 'Dõvó nĩ ârî úlị̃ ámákâ.

37 Õzõ gõ'dá õjílã ãzâ õkĩ, yí ãâ'dô cú tã âtî-âtî bê Ôvârí ngá lésĩ âtálé ngãtá õkĩ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ õfẽ mbârâkã trá yí drí tã ãzâ 'bá yî 'ẽzó rî, õjílã rî 'dĩ ũnị̃ kĩ, tã má drí îgĩlí ãnî drí 'dĩ 'bá yî rĩ'á tã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé ãnî drí 'ẽlé rî yî ĩ'dî.

38 Õzõ gõ'dá õjílã rî 'dĩ õgâ vólé trá dó úlị̃ ámákâ 'dĩ 'bá yî ndrẽlé tã Ôvârí ngá lésĩ rî ró rî, gõ'dá nĩ ndrê õjílã rî 'dĩ kô lãjó'bá Ôvârí kâ ró.

39 Ámâ ândré rî mvá yî, tã ą̃dũkũ ámákâ ãnî drí tã gólâ tã âtî-âtî Ôvârí ngá lésĩ rî âtâ kâ gõ'dá kpá úlị̃ âtâ-âtâ tị̃ gólâ nị̃lị̃ kô rî sĩ 'dî tãsĩ rî ĩ'dî nõ 'bá yî. Nĩ ndã mbârâkã gólâ tã âtî-âtî Ôvârí rî tị̃ sĩ âtázó rî ĩ'dî gą̃rą̃, gõ'dá nĩ âtâ tã kô õjílã drí kĩ, ólẽé kô gólĩyî drí tã âtálé tị̃ nị̃lị̃ kô rî sĩ.

40 Ĩtí rî, nĩ lẽ tã rî 'dĩ 'bá yî 'ẽlé ndrĩ lą̃tị̃ mbị̃ 'ásĩ tã ą̃'dị̃ sĩ, gõ'dá cú ĩtí tã 'ẽ'ẽ bárábányá rî ãkó.

15

Tã âfõ-âfõ Yésũ kâ õdrã 'ásĩ rî tãsĩ

1 Ámâ ândré rî mvá yî, nĩ ĩsũ drẽ tã gólâ má drí pẽlé ãnî drí Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî,
ãnî drí tã lẽzó trá 'á lâ pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ 'dî, gõ'dá tã lẽlẽ ãníkâ âdrézó trá 'á lâ gãgã rákã
fê kâtí 'dĩ.
2 Gõ'dá nĩ njû bê trá gãgã tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ 'dî rú rî, Ôvârí â'dô ãnî pã'á
tã õnjí ãníkâ 'ásĩ. Tí õró 'bãâ ĩtí kô rî, tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ Krístõ 'á 'dĩ trá võ tãkó 'á.
3 Tã gólâ má drí ĩmbálé ãní drí rî rĩ'á tã lãvũ 'bá gãrã rî ĩ'dî, gõ'dá kpá tã ãlô-ãlô
gólâ Yésũ Krístõ drí âtálé má drí kĩ'á nĩ rî, yí õdrã nô ãmâ pãlé tã õnjí ãmákâ 'ásĩ rî
ĩ'dî, õzõ Ôvârí drí 'bãlé trá búkũ íyíkâ 'á rî kâtí.
4 Gõ'dá Yésũ rî ãvõ 'bãzó 'bú 'á. 'Dĩî vósĩ rî, gólâ drí âfõzó ãvõ 'ásĩ kãyĩ nâ lâ 'á,
õzõ Ôvârí drí 'bãlé trá búkũ íyíkâ 'á rî kâtí.
5 Nĩngá sĩ rî, Yésũ Krístõ drí íyî â'dázó lédrẽ-lédrẽ ró Pétẽrõ drí, gõ'dá 'dĩî vósĩ rî,
lãjó'bá íyíkâ mûdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'dî 'bá yî drí.
6 'Dĩî vósĩ rî, gólâ drí kpá íyî nyãányâ â'dázó gólĩyî 'dẽ 'bá trá gólâ vó dũû kámá-njĩ
rû ê'bé 'bá ndrĩ võ ãlô 'á rî 'bá yî drí. Ãndrõ nô rî, õjílã rî 'dĩ 'bá yî ãmbá võ lâ yî drẽ
zãâ bê lédrẽ-lédrẽ ró, ũrûkã 'bá yî trá ĩ'dî gõ'dá ã'dĩ 'î.
7 'Dĩî 'bá yî vósĩ rî, gólâ drí kpá íyî â'dázó íyî ãdrúpĩ Yãkóbã drí, gõ'dá kpá lãjó'bá
íyíkâ drí ndrĩ kpá ó'dí.
8 Gõ'dá ãdũkũ lâ ró gólâ drí gõzó íyî â'dálé nyĩî ró má drí õzõ mvá ãdũkũ tĩlĩ rî kâtí.
9 Mâ ámákâ mvá ãdú 'î, gõ'dá ãmbã ãzí-ãzí yí kâ rî lãvũ gãrã ámákâ rî drĩĩ sĩ. Gõ'dá
má îcá kpá kô ndrẽlé lãjó'bá Yésũ kâ ró, tãlâ má rî trá sĩsĩ rĩ'á lâŋõ fẽlé õjílã gólĩyî tã
lẽ 'bá Yésũ 'á rî yî drí rõô.
10 Gbõ lé má 'ê tã õnjí ĩtí bê rî, Ôvârí â'dâ 'â ã'dĩ íyíkâ trá má drí. Tã 'dî tãsĩ rî, gólâ
drí ámâ jãzó â'dólé õjílã íyíkâ ró õzõ ãndrõ nô kâtí nõ. Tã tãndí gólâ drí 'ẽlé má drí
'dĩ â'dó kô tãkó ĩtí, tãlâ má 'ê lôsĩ gãrã lãjó'bá ãzí drĩĩ sĩ, gbõ lé má rî bê lôsĩ rî 'dĩ
'ẽlé mbârâkã ámákâ sĩ kô rî. Mbârâkã Ôvârí kâ rî nĩ lôsĩ 'dî 'ẽlé má 'á 'dĩ.
11 Nĩ nĩ tãndí ró kĩ, tã âtî-âtî Ôvârí ngá lésĩ nõ rĩ'á tã pãtĩĩ 'î. Gbõ lé má õpẽ mâ
ngãtá õjílã ãzâ õpẽ nĩ yã rî, nĩ lẽ tã 'á lâ tã pãtĩ-pãtĩ ró.

Tã âfõ-âfõ krístõ 'bá yí kâ õdrã 'ásĩ rî tãsĩ

12 Gõ'dá õzõ tã âtî-âtî pãtĩĩ ró ãmâ drí rĩ'á pẽlâ rî ã'dô ĩ'dî kĩ, Yésũ Krístõ ãâfõ trá
lédrẽ-lédrẽ ró õdrã 'ásĩ rî, gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî ãnî lãfálé 'ásĩ rî â'dô kĩ'á nĩ rî, õjílã
ãâfõó kô õdrã 'ásĩ 'dî ángô tí yã?
13 Õzõ tí gõ'dá õjílã ĩîcâ âfõlé õdrã 'ásĩ kô rî, tí Yésũ Krístõ îcá kpá kô âfõlé õdrã
'ásĩ.
14 Gõ'dá tí Yésũ Krístõ pãtĩĩ õró âfõô õdrã 'ásĩ kô rî, tã âtî-âtî má drí pẽlé rî â'dô
'bã'á tã tãkó 'î, gõ'dá nĩ â'dô 'bã'á kpá tã tãndí ãkó tã lẽzó 'á lâ.
15-16 'Dĩî â'dô â'dálâ kĩ, mã rî 'dĩ õnjõ âtá'á ĩ'dî Ôvârí rî tãsĩ, tãlâ mã pẽ tã trá kĩ,
pãtĩĩ Ôvârí îngâ Yésũ Krístõ trá õdrã 'ásĩ lédrẽ-lédrẽ ró. Nĩ ndrê drẽ, tí õzõ õjílã ĩîcâ
kô âfõlé õdrã 'ásĩ rî, tí Ôvârí îcá Yésũ rî îngálé õdrã 'ásĩ kô.
17 Tí õró 'bãâ nõ ĩtí rî, Yésũ Krístõ â'dô 'bã'á nõ drẽ zãâ ãvõ ró, gõ'dá tã lẽlẽ ãníkâ
â'dô 'bã'á nõ tí võ tãkó 'á. Gõ'dá tí õdrã Yésũ Krístõ kâ rî â'dô 'bã'á mbârâkã ãkó ãnî
pãlé tã õnjí ãníkâ 'ásĩ. Tí nĩ ãvĩ nô trá zãâ lãtĩ Ôvârí kâ 'ásĩ, gõ'dá nĩ â'dô 'bã'á nõ
drẽ zãâ lãnjĩ-lãnjĩ lâŋõ tã õnjí ãníkâ kâ njĩ'á.
18 Tí õró 'bãâ nõ pãtĩĩ kĩ, Yésũ ãâ'dô nõ drẽ zãâ ãvõ ró rî, gõ'dá tã lẽ 'bá gólĩyî drã
'bá Yésũ 'á rî îcá ĩyî lédrẽ-lédrẽ ãdũkũ ãkó rî ûsúlĩ kô. Gõ'dá lâŋõ Ôvârí kâ â'dô 'bã'á
nõ, rĩ'á gólĩyî 'ẽ'á ãndrõ nõ rõô.

19 Tí õzõ mã õró ḷĩfḭ 'bãâ nõ cé tã tãndí gólĩyî Yésũ drí 'ẽlé ãmâ drí ãngó nõ 'á rî
drḭ̃ḭ̃ ĩ'dî rî, gõ'dá tí mã â'dô 'bã'á ngá ãkó ḷĩfḭ 'bãzó drḭ̃ lâ ḭ̃zą́tú ãlôwálâ. 'Dĩĩ ĩzã kõkõ
'î.

20 Ĩtí rî, gõ'dá tã pą̃tḭ̃ḭ̃ rî ĩ'dî nõ, Yésũ Krístõ ngâ trá õdrã 'ásĩ. Gólâ ĩ'dî õjílã ngã 'bá
sḭsḭ́ õdrã 'ásĩ â'dálâ ãmâ drí kĩ, õjílã gólâkâ drã 'bá trá ngá ãlô rô gólâ bê rî, â'dô ĩyî
kpá ngã'á õdrã 'ásĩ gólâ kâtí.

21 Nĩ ndrê drẽ, õzõ õjílã ãlô drí õdrã pá âsérẽ nĩ õjílã ndrĩ drḭ̃ḭ̃ rî tí rî, gõ'dá ngãngã
õdrã 'ásĩ rî âcâ kpá trá õjílã ãlô sĩ.

22 Nĩ ndrê drẽ, tã rî gógó 'dĩ â'dô trá nõtí. Ádãmã gã bê dó tã Ôvârí drí 'bãlé drílâ
rî 'ẽlé rî, tã ârí ãkõ gólâkâ 'dĩ âsê õdrã pá trá gólâ rî ózõwá yî drḭ̃ḭ̃ ndrĩ. Kpá ĩtí, Yésũ
Krístõ drã bê gõ'dá ngãzó kpá lédrẽ-lédrẽ ró õdrã 'ásĩ rî, gólâ njḭ̃ ląt̃ḭ kpá trá õjílã
gólĩyî tã lẽ 'bá trá gólâ 'á rî yî drí ngãzó õdrã 'ásĩ lédrẽ-lédrẽ ró.

23 Ĩtí rî, gõ'dá õjílã â'dô ngã'á õdrã 'ásĩ kąỹḭ gólâ Ôvârí drí 'bãlé rî 'á. Sḭsḭ rî, Ôvârí
'bã trá Yésũ ĩ'dî âfõlé õdrã 'ásĩ. Ĩtí rî, gõ'dá Yésũ Krístõ õtírĩ âgõô ãngó nõ 'á rî,
krístõ 'bá yî ndrĩ ôdrã 'bá rî yî â'dô lîdrí'á õdrã 'ásĩ.

24 Gõ'dá Yésũ Krístõ drí õjílã ndrĩ ãngó nõ drḭ̃ḭ̃ gólĩyî rû jã 'bá trá Ôvârí rú rî 'bá yî
gõ'dá kpá líndrí õnjí ndrĩ gólĩyî ãngó nõ drḭ̃lḭ rî yî pẽzó ndrĩ. Gõ'dá gólâ drí ãngó nõ
fẽzó kũmũ íyíkâ bê ndrĩ íyî átá Ôvârí drḭ́gą́. Ĩtí rî, ãngó nõ drí rû ndẽzó.

25 Nĩ ndrê drẽ, Yésũ Krístõ â'dô rĩ'á ãngó nõ drḭ̃ḭ̃ kúmú ró, bũúũ gólâ drí íyî ą̃jú-
'bá-ãzí yî pẽzó ndrĩ 'bãlé íyî pá zẽlé 'á.

26 Ĩtí rî, ą̃jú-'bá-ãzí ą̃dũkũ gólâ drí 'ẽ'á îzãlâ vólé rî õdrã ĩ'dî, tãlâ krístõ 'bá yî õzó
gõ drãâ kô kąỹḭ rî nã 'bá yî 'á.

27 Mã nḭ̃ tã rî 'dĩ 'bá yî â'dólé tã pą̃tḭ̃ḭ̃ ró, tãlâ tã Ôvârí kâ búkũ 'á tã âtá 'bá kĩ'á nĩ
rî, "Ôvârí 'bã Yésũ trá â'dólé ngá ndrĩ drḭ̃lḭ", rĩ'á cé Ôvârí rî íífíí ĩ'dî Yésũ drí â'dózó
kúmú ró drḭ̃lḭ lâ 'á kô rî.

28 Gõ'dá õzõ Ôvârí õ'bã ngá trá ndrĩ Krístõ zẽlé gólâ drí â'dózó kúmú ró gólĩyî drḭ̃lḭ
rî, gõ'dá Krístõ rî gógó drí gõzó íyî nyãányâ 'bãlé Ôvârí zẽlé, Ôvârí õgõ ró ngá ndrĩ
rũlḭ 'bũû.

29 Tí õzõ gõ'dá õjílã ãâfõ õdrã 'ásĩ kô rî, ãnî ũrûką̃ 'bá yî gõ'dá rĩ'á bãbãtízĩ 'ẽlé ãnî
nyãányâ drí ãnî áró ôdrã 'bá rî yî võ lâ 'á ã'dô drí yã? Gõ'dá bãbãtízĩ rî gógó 'dĩ â'dô
'ẽ'á õjílã ãníkâ ôdrã 'bá trá 'ẽ 'bá âfõlé kô 'dĩ pã'á ángô tí yã?

30 Ã'dô ĩtí rî, gõ'dá ãmâ rû ḭ̃'bũ 'bá Yésũ kâ ró nõ, mã â'dô gõ'dá kó rĩ'á ãmâ 'bãlé
rĩ'á tã âtî-âtî 'dĩ pẽlé Yésũ rî tãsĩ kąỹḭ vósĩ cé, gõ'dá õjílã 'bãlé 'ẽ'á ãmâ ûfúlḭ 'dĩ íyíkâ
kó ã'dô tãsĩ yã? Tí õzõ mã õró ḭ̃sũlâ kĩ, ãmâ rú'bą́ ãâfõó õdrã 'ásĩ kô rî, tí mã îcá kô
tã 'dî 'ẽlé ĩtí.

31 Ámâ ândré rî mvá yî, má âtâ ãnî drí, lâŋõ gólâ ámâ 'ẽ 'bá má drí 'ẽzó drãlé kąỹḭ
vósĩ cé nõ, má âtâ nõ tã mbḭ̃ 'î, mâ rĩ'á njãâ drãlé tã tãndí gólâ Kúmú Yésũ Krístõ drí
'ẽlé ãnî drí rî tãsĩ.

32 Õzõ gõ'dá õjílã ãâfõ kô õdrã 'ásĩ rî, gõ'dá kó tãlâ íyíkâ ã'dô 'î má drí lâŋõ ûsúzó
Ẽfésõ 'álâ ámâ ą̃jú-'bá-ãzí yî drḭ́gą́ sĩ, nyé õzõ lâŋõ gólâ õjílã gólâ ką̃mḭ̃ drí 'dẽlé drḭ̃
lâ rî drí ûsúlḭ rî kâtí yã? Tã ḭ̃sũ õjílã kâ 'á rî, tã tãndí má drí 'ẽ'á ûsúlâ ãngó nõ 'á tã
ą́ngḭ́ má drí 'ẽlé 'dĩ 'á rî íyíkâ kó ã'dô 'î yã? Ã'dô ĩtí rî, rĩ'á tãndí ró má drí cé tã gólĩyî
'ẽ 'bá ámâ 'bãlé ãyĩkõ ró rî 'ẽlé ĩ'dî, õzõ âtálé trá búkũ Ôvârí kâ 'á rî kâtí kĩ,

"Mã õrî cé rĩ'á ngá nyãlé gõ'dá kpá ngá mvũlḭ ĩ'dî, ã'dô ró bê ãmâ 'bãlé ãyĩkõ ró,
tãlâ ḭ̃drú rî ãmâ trá 'ẽ'á drãlé, õdrã rĩ'á njãâ ãmâ tẽ'á."

Ĩsáyã 22.13

33 Nĩ âyê õjílã ãzâ 'bá yî kô ãnî âdólé tã ányâ 'dĩ sĩ, tã pa̧tı̧̃ı̧̃ rî 'bá yî ĩ'dî rĩ'á nõ 'bá yî,
"Ãnî ãzí-ãzí yî rĩ 'bá ĩyî tã õnjí 'ẽlé 'dĩ 'bá yî, â'dô ĩyî ãnî îzã'á tã tãndí ãníkâ rĩ'á 'ẽlé
'dĩ 'ásĩ gõ'dá rû jãlé tã õnjí ĩyíkâ rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî."
34 Ĩtí rî, ãnî ĩ̧ı̧̃ı̧̃ õmbâ ãnî drã̧ı̧̃, nĩ jâ tã ı̧sũ-ı̧sũ ãníkâ. Gõ'dá nĩ âyê tã õnjí ãníkâ. Má
sõ dra̧ı̧-mbílí ãnî ĩ̧ı̧̃ı̧̃. Má kĩ, ãnî ũrûka̧ 'bá yî nı̧̃ı̧ Ôvârí kô ãlôlâ.

Tã rú'ba̧ lârâkô 'ẽ 'bá âfõlé õdrã 'ásĩ rî tãsĩ

35 Gõ'dá gbõ lé má pẽ bê tã lîdrî-lîdrî kâ õdrã 'ásĩ rî ãnî drí rî, õjílã ũrûka̧ 'bá yî ãnî
lãfálé sĩ ĩyíkâ kpá zãâ tã ı̧jí'á kĩ, õjílã â'dô ĩyíkâ lîdrí'á õdrã 'ásĩ 'dî kó ángô tí ró yã?
Õzõ õjílã õ'ê lîdrílí õdrã 'ásĩ rî, rú'ba̧ lârâkô gólĩyî drí 'ẽzó lîdrílí ĩ'dí bê lâ 'dĩ â'dô
'bã'á íyíkâ kó ángô tí yã?
36 Tã nı̧ ãkõ ãníkâ ĩtí 'dĩ ã'dô kâ 'î yã? Nĩ ı̧sũ drẽ tã ngá ífí kâ. Õzõ nĩ ı̧̃ı̧'dı̧ ngá ífí trá
'bú 'á rî, â'dô drã'á zãlô drílâ gõzó âfõlé mbãlé bı̧ bê a̧rú ró ka̧'da̧-ka̧'da̧. Ãmâ rú'ba̧
â'dô drã'á kpá ĩtí, gõ'dá Ôvârí õtírĩ ãmâ 'bãâ lîdrílí ó'dí õdrã 'ásĩ rî, gólâ drí rú'ba̧
ó'dí âfẽzó ãmâ drí.
37 Ngá gólâ ãnî drí ı̧'dı̧lı̧ 'dĩ rĩ'á cé ngá ífí 'î õzõ mba̧mú kâtí, cé fínyáwá gõ'dá ngá
gólâ âfõ 'bá mbãlé ûrû rî, lârâkô lâ rĩ'á ngĩî ngá ífí rú sĩ.
38 Gõ'dá Ôvârí fẽ lârâkô trá ngá ífí 'dĩ 'bá yî drí ngĩíngî nyé õzõ gólâ drí lẽlé rî kâtí
a̧kû ró.
39 Gõ'dá kpá ĩtí, ngá gólĩyî lédrẽ-lédrẽ ró Ôvârí drí 'bãlé rî, kpá trá ĩyî rú'ba̧ lârâkô
ngĩíngî bê. Õjílã mvá trá rú'ba̧ lârâkô bê ngĩî. Kõrõnyã kpá trá rú'ba̧ lârâkô bê ngĩî
õjílã mvá rú sĩ. Ãríwá kpá trá rú'ba̧ lârâkô bê ngĩî, gõ'dá ı̧'bı̧ kpá trá rú'ba̧ lârâkô
ĩyíkâ bê ngĩî kõrõnyã ãzâ 'bá yî drã̧ı̧̃ sĩ.
40 Gõ'dá kpá ĩtí, ngá gólĩyî ûrú 'álâ rî 'bá yî lârâkô lâ kpá ngĩî ngá gólĩyî ãngó nõ 'á
nõ 'bá yî rú sĩ. Ngá gólĩyî ûrú 'álâ rî 'bá yî sũsũ lâ kpá ngĩî ngá gólĩyî ãngó nõ kâ rî
'bá yî rú sĩ.
41 Gõ'dá mvẽmvẽ ı̧̃tú kâ rî ngĩî mvẽmvẽ párá kâ rî rú sĩ, gõ'dá kpá ngĩî la̧gû-la̧gû
ı̧'bı̧'bı̧wa̧ kâ rî rú sĩ. Ĩtí rî, gólĩyî rî la̧gúlı̧ 'dó ngĩíngî. Lé ĩtí rî, la̧gû-la̧gû ı̧'bı̧'bı̧wa̧ kâ
ĩyî võ 'ásĩ rî kpá rĩ'á ngĩíngî, ãlô rî la̧gû íyíkâ kpá ga̧ra̧ íyî ãzí-ãzí drã̧ı̧̃ sĩ.
42 Gõ'dá â'dô 'bã'á kpá ĩtí, Ôvârí â'dô 'ẽ'á õjílã gólâ drí 'ẽ'á îngálâ õdrã 'ásĩ rî ĩyî
rú'ba̧ lâ yî ôjálé ngĩî. Rú'ba̧ gólâ 'bãlé 'bú 'á 'dĩ rĩ'á ngá gólâ drã 'bá trá gõ'dá 'ẽ 'bá
ŋãlé rî ĩ'dî. Gõ'dá rú'ba̧ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á lîdrílâ õdrã 'ásĩ rî, ŋá kô. Â'dô 'ẽ'á â'dólé
rú'ba̧ gólâ tíbê 'ẽ 'bá drãlé kô gõ'dá 'ẽ 'bá ŋãlé kpá kô rî ĩ'dî.
43 Ĩtí rî, rú'ba̧ gólâ tíbê ãngó nõ kâ 'bãlé 'bú 'á 'dĩ rî fãfã ãkó, rĩ'á rú'ba̧ lâŋõ kâ 'î,
gõ'dá Ôvârí õtírĩ lîdrílâ õdrã 'ásĩ rî, â'dô 'ẽ'á 'bãlé lâŋõ ãkó. Ka̧yı̧ 'bãzó lâ 'bú 'á rî,
mbârâkã lâ yû, gõ'dá Ôvârí õtírĩ lîdrílâ rî, â'dô 'bã'á cú mbârâkã bê ga̧ra̧.
44 Ka̧yı̧ 'bãzó lâ 'bú 'á rî, rĩ'á ngá ãngó nõ kâ 'î. Gõ'dá Ôvârí õtírĩ lîdrílâ rî, â'dô
'bã'á gõ'dá ngá 'bũû kâ 'î. Gõ'dá â'dô bê trá kĩ'á nĩ rî, rú'ba̧ ãmákâ nõ ãâ'dô ngá ãngó
nõ kâ 'î rî, gõ'dá rĩ'á tã pa̧tı̧̃ı̧̃ 'î ãmâ rú'ba̧ ó'dí rî â'dô 'ẽ'á 'bãlé rú'ba̧ võ ûrú 'álâ rî kâ
ĩ'dî.
45 Ádãmã bê rĩ'á rı̧. Úlı̧ Ôvârí kâ âtâ tã trá ãmâ drí Ádãmã sı̧sı̧ rî tãsĩ kĩ,
"Ôvârí 'bã Ádãmã sı̧sı̧ rî trá â'dólé õjílã mvá ró."

Tã Ómvó Ngá 2.7

Gõ'dá Ôvârí 'bã Ádãmã rı̧ lâ ró rî, Yésũ Krístõ ĩ'dî tíbê 'ẽ 'bá õjílã 'bãlé lédrẽ-lédrẽ ró
rú'ba̧ lârâkô ó'dí bê rî.
46 Ĩtí rî, rú'ba̧ lârâkô sı̧sı̧ Ôvârí drí 'bãlé ãmâ drí nõ rĩ'á rú'ba̧ ãngó nõ kâ 'î, rú'ba̧ nõ
vósĩ rî, gólâ â'dô rú'ba̧ võ ûrú 'álâ rî kâ fẽ'á ãmâ drí.

47 Ôvârí 'bã Ádãmã sịsị rî trá ĩnyạ́kú 'ásĩ. Ádãmã rî 'dĩ rĩ'á õjílã ãngó nõ kâ 'î. Gõ'dá
Yésũ Krístõ â'dó 'bá Ádãmã rị lâ ró rî, íyíkâ ûrú lésĩ. Kậyị Ôvârí drí gólâ rî îngázó
õdrã 'ásĩ rî, Ôvârí fẽ rú'bạ lârâkô ó'dí rĩ kâ ûrú 'álâ rî trá gólâ drí.
48 Ĩtí rî, ãmâ ndrĩ õjílã gólĩyî ãngó nõ 'á nõ rĩ'á ĩyî rú'bạ ĩnyạ́kú bê, õzõ Ádãmã gólâ
'bãlé ĩnyạ́kú 'ásĩ rî kâtí. Gõ'dá rú'bạ 'ẽ'á fẽlâ ãmâ drí îcázó rĩlí ûrú 'álâ rî, lârâkô lâ
â'dô 'ẽ'á 'bãlé õzõ Yésũ Krístõ kâ rî tí.
49 Ĩtí rî, ngbãângbânõ rî, ãmâ cú rú'bạ bê õzõ Ádãmã kâtí tíbê 'bãlé ĩnyạ́kú 'ásĩ rî,
gõ'dá â'dô 'ẽ'á drãlé drã. Ĩtí rî, gõ'dá mã â'dô bê trá ngá ãlô 'î Yésũ Krístõ bê rî, gõ'dá
mã â'dô lîdrí'á õdrã 'ásĩ rú'bạ ó'dí bê õzõ Yésũ Krístõ kâtí, tãlâ ãmâ drí rĩzó bê ûrú
'álâ gólâ bê.

50 Ámâ ândré rî mvá yî, má âtâ ãnî drí, rú'bạ ãmákâ ãmâ drí â'dózó ĩ'dí bê lâ ãngó
nõ 'á nõ, îcá kô fĩlí rĩlí ûrú 'álâ võ gólâ Ôvârí drí 'bãzó ĩ'dî kúmú ró ngá ndrĩ drị̃lị rî
'á, tãlâ rú'bạ rî 'dĩ rĩ'á cé ã'wá 'î ãrí bê. Ãmâ rú'bạ tíbê 'ẽ 'bá drãlé gõ'dá ŋãlé nõ, îcá
kô rĩlí zãâ. Ĩtí rî, mã lẽ rú'bạ ó'dí ĩ'dî rĩzó ûrú 'álâ.

51-52 Nĩ ârî drẽ, má âtâ drẽ tã lârâkô nõ ãnî drí. Yésũ Krístõ â'dô âgõ'á ãmâ ãzâ
'bá yî ûsúlị drẽ zãâ lédrẽ-lédrẽ ró. Ĩtí rî, gõ'dá mãlãyíkã Ôvârí kâ õtírĩ gûnị́yạ́ võô
rî, Ôvârí drí ãmâ rú'bạ ôjázó ndrĩ â'dólé rú'bạ ó'dí ró. Tã rî 'dĩ â'dô 'ẽ'á rû 'ẽlé 'wãâ
ró, nyé õzõ Ĩị̃fị̃ âcárẽ kâtí. Gõ'dá óõtírĩ gûnị́yạ́ rî 'dĩ võô rî, õjílã gólĩyî ãmâ lãfálé sĩ
ôdrã 'bá trá rî yî drí lîdrízó õdrã 'ásĩ lédrẽ-lédrẽ ró kpá ó'dí. Gõ'dá â'dólé cú rú'bạ
ó'dí tíbê 'ẽ 'bá drãlé kpá ó'dí kô rî bê. Gõ'dá ãmâ ậmbúkũ gólĩyî lédrẽ-lédrẽ ró ôdrã
'bá drẽ kô'dáwá 'dĩ 'bá yî, Ôvârí â'dô kpá ãmâ ôjá'á rú'bạ ó'dí âfẽzó ãmâ drí.

53 Tã lâ rĩ'á îcâ-îcâ ró, Ôvârí drí ãmâ rú'bạ gólĩyî rĩ 'bá ôdrãlé ôdrã gõ'dá ŋãlé kpá
ŋã nô 'bá yî ôjálé rú'bạ ó'dí gólĩyî tíbê 'ẽ 'bá ôdrãlé kô rî 'bá yî 'á.

54 Gõ'dá tã rî 'dĩ õtírĩ rû 'ẽê rî, gõ'dá úlị gólâ búkũ Ôvârí kâ drí âtálé rî drí âcázó
tã pậtị̃ị̃ ró kĩ 'bá nĩ rî,

“Ôvârí îzã ậjú-'bá-ãzí íyíkâ, Ôdrã-trá.
Gólâ 'bã tã trá, õjílã õzó ôdrãâ kô.
Gólâ ndẽ õdrã rî mbârâkã trá ndrĩ.”

Ĩsáyã 25.8

55 Ĩtí rî, gõ'dá Ôvârí âtâ tã kpá trá búkũ íyíkâ 'á kĩ,

“Õdrã, mbârâkã ániká rĩzó ãmâ ûfúlị rî gõ'dá ã'dô 'á yã?
Mbârâkã ániká ãmâ drị̃lị rî ndẽ trá.
Ní îcá gõ'dá ãmâ ûfúlị kô.”

Õséyã 13.14

56 Tã õnjí ãmákâ rĩ'á 'ẽlâ rî, rî nĩ rĩ'á mbârâkã fẽlé õdrã drí rĩzó ãmâ ûfúlị nõ.
Gõ'dá tã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá ãmâ drí 'ẽlé rî, rî nĩ tã â'dálé ãmâ drí kĩ, õdrã cú
mbârâkã bê ãmâ pẽzó, ĩ'dî ãmâ drí rĩzó drãlé nõ, tãlâ tã 'bã'bã rî 'dĩ rî tã â'dálé kĩ,
Ôvârí ãâ'dô lâŋõ fẽ'á ãmâ drí tã õnjí ãmákâ rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ.

57 Ĩtí rî, nĩ 'dê, mã ngâ ndrĩ 'dó Ôvârí rî lûyị́lị, tãlâ gólâ 'bã ãmâ nĩ õdrã rî pẽlé tã
õnjí bê, tãlâ tã gólâ Yésũ Krístõ drí âfõzó õdrã 'ásĩ nô tãsĩ.

58 Ámâ ândré rî mvá yî, ã'dô gõ'dá trá ĩtí rî, 'dõvó nĩ 'dê, mã njû tã lẽlẽ ãmákâ rú
gậgạ, gõ'dá mã âdrê ró õzõ rákã fê kâtí. Nĩ rî gõ'dá zãâ lôsĩ Yésũ Krístõ kâ rî 'ẽlé ĩ'dî
dódó. Nĩ nị̃ tãndí ró kĩ, lôsĩ 'ẽ'ẽ Yésũ Krístõ drí rî â'dó kô tã tãkó 'î.

16

Tã lãfâ ê'bê kâ jõlé krístõ 'bá Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî drí rî

1 Tã lãfâ ê'bê kâ jõlé krístõ 'bá gólĩyî Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî pãzó rî tãsĩ rî, nĩ 'ê
kpá nyé õzõ má drí âtálé õjílã gólĩyî Gãlãtíyã 'álâ rî 'bá yî drí 'ẽlé rî kâtí.
2 Kậyị̃ rãtáã kâ vósĩ cé rî, õjílã ãlô õcâ lãfâ íyíkâ lãfálâ lãfâ ndrĩ gólâ drí ûsúlị rî 'bá
yî 'ásĩ trõlé fẽlé drị̃-'bá ãníkâ drígạ, gólĩyî õndrê ró vó lâ bũúũ kậyị̃ má drí 'ẽzó cãlé
ãnî ngáá tólâ rî 'á. Nĩ 'ê tã rî 'dĩ ĩtí, tãlâ mã õtírĩ cãâ tólâ rî, mã õzó kô kpá rĩî lãfâ
zị̃lị ãnî tị sĩ.
3 Gõ'dá õzõ mã õcâ trá tólâ rî, má gõ ró cé wárãgã îgĩlí ĩ'dî fẽlé õjílã gólĩyî ãnî drí
njĩlí trá lãfâ 'dĩ âjílí rî Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî drígạ, ã'dô ró bê gólĩyî â'dálé kĩ, gólĩyî
lãjó'bá ãníkâ ãnî drí jõlé rî yî ĩ'dî.
4 Õzõ ĩîcâ trá má drí kpá nĩzó õjílã rî 'dĩ 'bá yí bê kậyị̃ rî 'dĩ 'á rî, gõ'dá má drí nĩzó.

Tã Póõlõ drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî

5 Má lẽ nĩlí Mẽkẽdónĩyã 'álâ, nĩ'á õjílã Ôvârí kâ tólâ nã 'bá yî ndrẽlé. Õzõ má õtírĩ
nĩî Mẽkẽdónĩyã 'álâ rî, gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, má â'dô 'ẽ'á cãlé bũúũ ãnî ngáá tólâ.
6 Õzõ má õcâ trá ãnî ngálâ tólâ rî, má lẽ rĩlí ãní bê kậyị̃ ãmbá sĩ, â'dô 'bã'á bũúũ
cãlé mîlí ậdũkũ 'á. Gõ'dá 'dĩî â'dô ãnî 'bã'á cú lãfâ ûsúlị ãmâ pãzó ậcị ámákâ má drí
'ẽ'á tólâ nĩzó sịsị 'álâ nã 'á.
7 Ngbãângbânõ rî, mã nĩí drẽ tólâ kô, tãlâ má lẽé kô rĩlí ãní bê cé kậyị̃ dã sĩ õzõ má
õcâ trá ãnî ngáá tólâ rî. Õzõ Ôvârí õlôpê mâ trá cãlé tólâ rî, má lẽ 'ẽlâ ãní bê kậyị̃
dũû.
8 Má â'dô 'ẽ'á rĩlí Ẽfésõ 'á nõngá cãlé bũúũ kậyị̃ kãrámã Pẽnĩtãkósĩtĩ kâ 'á,*
9 tãlâ mâ drẽ cú ândrâ-tãndĩ bê lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽzó nõngá. Gõ'dá õjílã dũû rĩ'á tã
lẽ'á tã Ôvârí kâ 'á. Gbõ lé ámâ ậjú-'bá-ãzí yî â'dô bê rĩ'á lậtị̃ lôndã'á 'ẽzó lôsĩ má drí
rĩ'á 'ẽlậ 'dĩ îzãzó rî.
10-11 Ĩtí rî, Tĩmátĩyã õtírĩ cãâ ãnî ngáá tólâ rî, nĩ lậgû gólâ kpá, nyé õzõ ãnî drí 'ẽrẽ
ámâ lậgúlị rî kâtí, gólâ rî kpá lôsĩ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kâ ãlô-ãlô má drí rĩ'á 'ẽlâ
nõ 'ẽlé ĩ'dî. Nĩ ndrê gólâ õjílã tãkó ró kô. Nĩ pâ gólâ lãfâ sĩ, ã'dô ró bê gólâ drí ậcị
íyíkâ 'ẽ'á tõlâ 'dĩ tõzó pị̃pị̃sị̃lị̃ tãndí sĩ tã ị̃sũ ãkó, tãlâ gólâ ãâgõ ró bê 'wãâ má ngáá
nõlé ậdrúpị̃ ãzí ãzâ 'bá yí bê.
12 Gõ'dá ãmâ ậdrúpị̃ Ãpólõ rî tãsĩ rî, má âtâ tã trá kpị̃ị̃ gólâ drí nĩzó ãmâ ậdrúpị̃
gólĩyî nĩ 'bá 'dĩ 'bá yí bê ãnî ngálâ, gólâ lẽé nĩlí ãnî ndrẽlé ngbãângbânõ kô. Gõ'dá
gólâ â'dô nĩ'á trá, õzõ Ôvârí õlẽ trá gólâ drí rî.

Úlị ậdũkũ Póõlõ kâ

13 Ãnî lị̃fị̃ õmbâ ãnî rú, nĩ âdrê gậgạ õzõ rákã fê kâtí tã lẽlé pị̃pị̃sị̃lị̃ ãlô sĩ Yésũ Krístõ
'á, nĩ ậtũ fĩî lâŋõ 'ásĩ ndrĩ mbârâkã Ôvârí kâ sĩ.
14 Nĩ rî tã 'ẽlé ãnî ãzí-ãzí yî drí ndrĩ 'dó lôvó sĩ.
15 Ámâ ândré rî mvá yî, nĩ nị̃ tã Sĩtĩfãnásĩ yí kâ trá tãndí ró. Gólĩyî õjílã drị̃-káká
tã lẽ 'bá Yésũ Krístõ 'á Gị̃rịkị̃ 'álâ rî ĩ'dî, õjílã 'dî 'bá yî 'bã ĩyî trá lôsĩ 'ẽlé õjílã Ôvârí
kâ drí pị̃pị̃sị̃lị̃ ãlô sĩ.
16 Má lô'bã rú'bậ ãnî drí, nĩ rî ró bê drị̃-'bá tãndí ãníkâ õzõ Sĩtĩfãnásĩ yí kâtí rî 'bá
yî zẽlé õjílã gólĩyî rĩ 'bá lôsĩ 'ẽlé gólâ bê Ôvârí drí rî 'bá yí bê.
17 Mâ rĩ'á ãyĩkõ ró, tãlâ Sĩtĩfãnásĩ, Fõrõtõnátõ gõ'dá Ãkãyíkã yî âcâ ĩyî trá ãmâ
ngálâ ãmâ pãlé, õzõ má õtírĩ rĩî ãnî tã ị̃sũlị̃ ãnî ndrẽ ãkõ drí rî.
18 Gólĩyî rî trá mbârâkã sõlé má 'á, õzõ drílĩyî rĩrĩ 'ẽlâ ãnî drí tólâ nã kâtí. Ĩtí rî, nĩ
ịnjị̃ gólĩyî tãndí ró.

Nî-bê-yã ậdũkũ Póõlõ kâ

---

* **16:8 16.8** ***Pẽnĩtãkósĩtĩ*** 'Dĩî rĩ'á kãrámã Yúdậ yí kâ ĩ'dî, gõ'dá krístõ 'bá yî ị̃sũ ĩyíkâ kậyị̃ Líndrí Tãndí drí ânĩzó gólĩyî drị̃ị̃ sĩ rî tã lâ ĩ'dî.

19 Krístõ 'bá gólĩyî Ásĩyã 'álâ rî 'bá yî 'ê ĩyî nî-bê-yã ãnî drí rõô. Ãkõwílã yî Pĩrĩsílã
bê krístõ 'bá gólĩyî rû ê'bé 'bá Ôvârí rî îrátãlé gólĩyî drí 'bã 'álâ rî 'bá yí bê 'ê ĩyî
nî-bê-yã ãnî drí, Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ rî rú sĩ.
20 Gõ'dá kpá ãnî ãzí-ãzí yî ndrĩ tíbê tã lẽ 'bá trá Yésũ Krístõ 'á rî yî 'ê ĩyî nî-bê-yã
kpá ãnî drí ndrĩ. Nĩ õtírĩ rû ê'bé võ ãlô 'á rî, nĩ 'ê nî-bê-yã ãmâ ậdrúpị̃ yî drí lôvó sĩ.
21 Mâ Póõlõ, má îgĩ nî-bê-yã nô cú ámâ drị́ sĩ ãnî drí.
22 Õzõ õjílã ãlô ãnî lãfálé sĩ õ'bã Kúmú ãmákâ Yésũ rî lôvó kô rî, lâŋõ â'dô gólâ rî
'ẽ'á. Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ ãâgõ 'wãâ.
23 Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ õfẽ õrẽ ãnî drí.
24 Má lẽ ãnî ndrĩ, tãlâ ãmâ ãní bê trá ndrĩ ngá ãlô 'î Yésũ Krístõ bê. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Póõlõ kâ rị̃ lâ Kõrínĩtõ lé 'bá yî drí rî
2 Kõrínĩtõ lé 'bá

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị̃ sị̃sị̃ rî

Póõlõ îgĩ tã nô krístõ 'bá gólĩyî Kõrínĩtõ 'álâ rî 'bá yî drí, tã-drị̃ tã gólĩyíkâ rĩ'á lâsélâ gólâ rú rî 'bá yí kâ lôgõzó gólĩyî drí. Gólĩyî rî tã âtálé kĩ, Póõlõ õlẽé ĩyî kô, tãlâ gólâ gõó drẽ kô gólĩyî ndrẽlé kpá ó'dí õzõ drílâ tã 'bãzó 'ẽlé sị̃sị̃ rî kâtí. Ãzâ 'bá yî ị̃sũ ĩyíkâ kĩ, Póõlõ ãã'dó íyîngá lãjó'bá 'î kô, gõ'dá tã âtî-âtî gólâ drí rĩ'á pẽlâ gólĩyî drí rî ãã'dó kô tã pã̃tĩ̃ 'î. Gõ'dá kpá krístõ 'bá lĩ̃fĩ̃ îcí 'bá ãzâ 'bá yî rî ĩyî trá âcálé Kõrínĩtõ 'á nĩngá rĩ'á tã ngĩî ãzâ 'bá yî îmbálé Póõlõ kâ 'dĩ rú sĩ. Póõlõ kĩ nĩ rî, lĩ̃fĩ̃ îcí 'bá 'dĩ 'bá yî ãã'dô ĩyî rĩ'á ạ̃dĩ̃ lôvó bê rõô, gõ'dá gólĩyî ãã'dá ĩyî tã 'ẽ'ẽ Yésũ kâ rî mbĩ̃ õjílã drí kô. Gólĩyî rî rĩ'á tã lârâkô ãzâ 'bá yî 'ẽlé, rĩ'á õjílã tĩ̃ 'bãlé ạ̃'dị̃lị̃. Gólĩyî rî kpá rĩ'á ĩyî tã lôngólé tã nĩ̃nĩ̃ gólĩyíkâ Ôvârí rî tãsĩ rî tã lâ 'á. Tãlâ Póõlõ rí tã ĩtí 'dĩ 'bá yî 'ẽlé kô rî drí sĩ rî, gólĩyî drí rĩzó tã ị̃sũlị̃ rị̃ rị̃ kĩ, Póõlõ ãã'dô fí trá 'bãlé pã̃tĩ̃ drĩ̃-'bá krístõ 'bá kâ 'î yã rî. Gõ'dá tã Póõlõ kâ â'dó kô ĩtí. Gólâ ạ̃tũ íyî fĩî trá lãŋõ ûsúzó tã lẽlẽ gólâkâ Yésũ 'á rî tãsĩ. Gólâ lẽ tã lẽ 'bá gólĩyî ó'dí ró yí drí îmbálé Yésũ rî tãsĩ 'dî 'bá yî rõô. Gólâ â'dó kô lãfâ lôvó 'bá 'î, ngãtá tã ãmbã lôvó bê. Ĩtí rî, gólâ rĩ'á tã â'dâ-â'dâ drĩ̃-'bá krístõ 'bá kâ rî tãndí kâ rî ró gólĩyî drí.

Gõ'dá Póõlõ â'dâ trá kĩ, krístõ 'bá gólâ pã̃tĩ̃ rî â'dô 'ẽ'á lâŋõ ûsúlị̃, gõ'dá ãzângá sĩ, áã'dô fũ'á lâ kpá õzõ Kúmú gólĩyíkâ Yésũ tí. Yî rî gógó ífífí lâ ó'bã yî trá gã̃nị̃mã̃ 'á, gõ'dá ócâ yî trá, tãlâ õjílã Yúdã̃ yí kâ rî 'bá yî gã ĩyî tã âtî-âtî yí drí rĩ'á pẽlâ rî trá dó. Õzõ gólĩyî drí â'dórẽ trá krístõ 'bá ró 'dĩ tí rî, gólĩyî õ'bã ĩyî lĩ̃fĩ̃ kô kĩzó nĩ rî, rĩrĩ ĩyíkâ rî ãã'dô 'bã'á cú ĩtí lâŋõ ãzâ 'bá yî ãkó, gõ'dá õjílã ãã'dô rĩ'á ĩyî ị̃nj̃ĩlị̃ õzõ lĩ̃fĩ̃ îcí 'bá ãzâ nã 'bá yí kâ nã tí.

Gólâ rî zãã cãcã íyíkâ gólĩyî ngálâ rî tã lâ 'bãlé lãfâ û'dû-û'dû kâ krístõ 'bá gólĩyî ngá ãkó Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî pãzó rî âtâ-âtâ sĩ.

1 Mâ Póõlõ tíbê Ôvârí drí njĩlí nĩ â'dólé lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ró rî, má îgĩ wárãgã
nô nĩ ãnî krístõ 'bá Kõrínĩtõ 'álâ nã 'bá yî drí gõ'dá ãnî gólĩyî â'dó 'bá 'bạ̃drĩ̃ Gĩ̃rị̃kĩ̃
kâ 'álâ rî yî drí. Ãmâ ámâ ạ̃drúpĩ̃ Tĩmátĩyã bê, 'ê nî-bê-yã ãnî drí ndrĩ.
2 Ôvârí ãmâ átá gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê õfẽ õrẽ ãnî drí tã ạ̃'dị̃ bê.
3 Mã lûyĩ̃ Ôvârí Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ rî átá ró rî gólâ tíbê 'â lâ drí ạ̃'dị̃lị̃ trá
ãmâ rú nõ, Ôvârí rî gólâ kpá ĩ'dî mbârâkã sõ 'bá ãmâ rú rî.
4 Õzõ lâŋõ ãã'dô trá ãmâ 'ẽ'á rî, gólâ drí ãmâ 'bãzó fĩî ạ̃tũlị̃. Gólâ pâ ãmâ ĩtí 'dĩ rî,
tãlâ mã õpâ ró õjílã gólĩyî lâŋõ drí 'ẽ'á gólĩyî 'ẽlé rî kpá ĩtí.
5 Õzõ lâŋõ õ'ê ãmâ rõô tã lẽlẽ ãmákâ Yésũ Krístõ 'á rî tãsĩ rî, gõ'dá Yésũ Krístõ â'dô
ãmâ pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ 'bã'á ạ̃'dị̃lị̃ ạ̃'dĩ̃ gõ'dá rĩzó mbârâkã íyíkâ fẽlé ãmâ drí rõô.
6 Õzõ gõ'dá lâŋõ ã'dô trá ámâ 'ẽ'á rî, tã 'dî ã'dô ró bê ãnî pãlé. Õzõ Ôvârí õ'bã ámâ
pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ trá ị̃dúlị̃ kạ̃yĩ̃ lâŋõ drí rĩzó ámâ 'ẽlé rî 'á rî, tã rî 'dĩ â'dô ãnî pã'á tã nĩ̃lĩ̃ kĩ nĩ
rî, Ôvârí â'dô kpá ãnî pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ 'bã'á ị̃dúlị̃ õzõ lâŋõ õtírĩ rĩî ãnî 'ẽlé rî.
7 Ĩtí rî, má lẽ tã trá pã̃tĩ-pã̃tĩ̃ pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ ãlô sĩ kĩ, Ôvârí â'dô tã 'dî 'ẽ'á kpá ĩtí ãnî drí.
Lâŋõ tíbê ãmâ 'ẽ 'bá rî, â'dô kpá ãnî 'ẽ'á. Gõ'dá ĩtí rî, Ôvârí â'dô kpá pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ tã ạ̃tũ
kâ fẽ'á ãnî drí gõ'dá kpá ãnî pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ 'bãlé ạ̃'dị̃lị̃ ạ̃'dĩ̃ õzõ drílâ 'ẽrẽ lâ má drí rî kâtí.

8 Ámâ ạ̃drúpę̃ yî ámâ îzó yí bê, má lẽ lãŋõ gólâ ãmâ 'ẽ 'bá 'bạ̃drę̃ Ásĩyã* kâ 'álâ rî
tã lâ 'bãlé kpá ãnî drí nę̃lę̃. Lãŋõ rî 'dĩ lạ̃nę̃ trá kôrô, gõ'dá mbârâkã lâ lạ̃vũ trá gạ̃rạ̃
ãmâ drę̃į̃ sĩ. Ĩtí rî, mã kĩ ãmákâ rî, lãŋõ rî 'dĩ ãâ'dô ãmâ fũ'á.
9 Mã kĩ ãmákâ rî, pạ̃tę̃-pạ̃tę̃ kạ̃yę̃ ãmákâ drã kâ rî ãâcâ trá. Tã rî 'dĩ â'dô ĩtí 'dĩ rî,
tãlâ mã õzó kô ũjũû nĩ ãmâ nyãányâ pãlé, mã õfẽ ró ãmâ bê rî cé Ôvârí drę̃gạ̃ ĩ'dî,
Ôvârí tíbê rĩ 'bá õjílã îngálé õdrã 'ásĩ rî.
10 Ôvârí gólâ tíbê ãmâ pã 'bá nĩ lãŋõ ãmbá tíbê 'ẽ 'bá ãmâ fũlę̃ ĩtí 'dĩ 'ásĩ 'dî rî, gólâ
ĩ'dî Ôvârí tíbê ãmâ drí 'ẽzó tã lẽlé 'á lâ pę̃pę̃sę̃lę̃ ãlô sĩ rî. Ę̃zạ̃tú rî, gólâ â'dô kpá zãâ
rĩ'á ãmâ pãlé lãŋõ 'ásĩ,
11 tãlâ nĩ õrî trá zãâ rĩ'á gólâ rî îrátãlé ãmâ tãsĩ rî. Ĩtí rî, õjílã dũû â'dô îcá'á cú
Ôvârí rî lûyę̃lę̃, tãlâ gólĩyî ndrê gólâ pâ ãmâ trá kạ̃yę̃ lãŋõ kâ 'ásĩ.

Tã Póõlõ drí tã yí drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî jãzó ngĩĩ rî tã lâ âtázó rî

12 Ámâ ạ̃drúpę̃ yî, tã ę̃sũ ámákâ vó ró rî, Ôvârí nę̃ trá kĩ, má rî trá ãngó nõ drę̃į̃ õjílã
tãndí rî ró gõ'dá tã gólĩyî má drí rĩ'á 'ẽlâ ãnî drí rî 'bá yî rĩ'á cú tã õnjí ãkó. Má rî tã
gólĩyî sũ 'bá Ôvârí rú rî yî 'ẽlé ĩ'dî ãnî drí, â'dô mbârâkã gólâ drí fẽlé má drí rî vó ró.
13 Tã gólĩyî má drí îgĩlí ãnî drí nõ 'bá yî, má îgĩ trá tã mbę̃ 'î gõ'dá kpá dódó tã gólĩyî
ãnî drí 'ẽ'á ífí lâ nę̃lę̃ dódó rî yî ĩ'dî.
14 Gõ'dá nĩ nę̃ tã ámákâ 'dĩ drẽ cé dã ĩtí, gõ'dá má lẽ ãnî tã ámákâ rî nę̃lę̃ ngbálí-
ngbálí ę̃zạ̃tú, tãlâ má lẽ ámâ ạ̃rúlę̃ ãnî tãsĩ, gõ'dá nĩ ạ̃rû ró kpá ãnî ãmâ tãsĩ, kạ̃yę̃ gólâ
Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drí 'ẽzó âgõlé ãngó nõ 'á rî 'á.
15 Tã ę̃sũ ámákâ 'á rî, tã 'dî fĩ trá ãnî drę̃į̃. Ĩtí rî, má lẽ trá cãlé ãnî ngáá tólâ ândâlâ
rę̃, tãlâ nĩ â'dô ró bê ãyĩkõ bê má drí ãnî pãzó ândâlâ rę̃.
16 Má lẽ trá ãnî ndrẽlé sę̃sę̃, má õtírĩ nĩĩ nĩ'á 'bạ̃drę̃ Mẽkẽdónĩyã kâ 'álâ rî. Gõ'dá má
lẽ kpá trá cãlé ãnî ngálâ má õtírĩ âgõô Mẽkẽdónĩyã lésĩ rî, tãlâ nĩ pâ ró mâ bê ạ̃dę̃ sĩ
fínyáwá má drí nĩzó ĩ'dî sĩ lâ 'bạ̃drę̃ Yũdạ̃yạ̃ kâ 'álâ.
17 Nĩ ę̃sũ bê-rî, mâ rĩ'á õjílã tã ę̃sũ-ę̃sũ bê rę̃ rę̃ rî ĩ'dî yã? Nĩ ę̃sũ bê-rî mâ õjílã gólâ rĩ
'bá tã yí drí 'bãlé trá 'ẽlé rî 'ẽ 'bá kô rî ĩ'dî yã?
18-19 Ôvârí nę̃ trá kĩ, má â'dó kô õjílã ĩtí 'dĩ ĩ'dî. Má rî zãâ tã mbę̃ rî âtálé ĩ'dî,
tãlâ Ôvârí rî mvá Yésũ Krístõ, tã gólâkâ âtálé rî íyíkâ kó zãâ ãlô. Gólâ ĩ'dî tíbê ãmâ
Sĩlĩvánõ* yí bê gõ'dá Tĩmátĩyã yí bê drí tã lâ pẽlé ãnî drí rî.
20 Ã'dô tã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá dũû 'ẽ'á 'ẽlâ ãmâ drí 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî ĩ'dî rî, mã
nę̃ trá kĩ, tã pạ̃tę̃į̃ ró, Ôvârí â'dô tã 'dî 'bá yî 'ẽ'á tãlâ Yésũ Krístõ rî tãsĩ. Õzõ gõ'dá
ã'dô trá ĩtí rî, 'dĩĩ tã ãmâ drí rĩzó tã âtálé kĩ, "Ãâ'dô ĩtí", õzõ mã õrî trá Ôvârí rî lûyę̃lę̃
Yésũ Krístõ rî rú sĩ rî ĩ'dî.
21-22 Ôvârí ĩ'dî gólâ tíbê ãmâ 'bã 'bá ndrĩ ãní bê â'dólé ngá ãlô ró Yésũ Krístõ 'á rî,
gõ'dá ãmâ 'bãlé rĩlí zãâ tã lẽlẽ sĩ, tã íyíkâ 'á. Gólâ njĩ ãmâ trá lôsĩ íyíkâ 'ẽlé. Gõ'dá
gólâ 'bã lãmbé kpá trá ãmâ rú õzõ ngá gólâ 'bã 'bá ngá íyíkâ ró rî kâtí, Líndrí Tãndí
íyíkâ fẽfẽ lâ sĩ rĩlí ãmâ pę̃pę̃sę̃lę̃ 'á. Gólâ âfẽ Líndrí Tãndí íyíkâ trá rĩlí ãmâ pę̃pę̃sę̃lę̃ 'á
sĩ, õzõ ngá drę̃-káká gólâ drí 'ẽ'á 'ẽlâ ãmâ drí rî kâtí, tãlâ mã ũnę̃ ró bê kĩ, pạ̃tę̃-pạ̃tę̃ ró
Ôvârí â'dô ãmâ 'bã'á rĩlí ãlô Yésũ bê ûrú 'álâ.
23 Ôvârí ĩ'dî lę̃fę̃ drę̃ 'bá ámákâ ró tã lâ â'dálé kĩ, õzõ má õgõ cãlé bũúũ Kõrínĩtõ 'á
tólâ kô rî, má 'ê tã rî 'dĩ ĩtí 'dĩ rî, ã'dô ró bê ãnî pãzó má õzó kô tã lôgõô ãnî drí õnjí
ró rõô.
24 Mã lẽé rĩlí ãnî drę̃į̃ õzõ kúmú kâtí rî kô. Ĩtí rî, tákõ mã rî bê-rî rĩ'á lôsĩ 'ẽlé kpãkã
ãlô ãní bê, tãlâ nĩ â'dô ró bê gạ̃gạ̃ tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ Krístõ 'á rî 'á õzõ rákã fê kâtí.

---

* **1:8 1.8** 'Bạ̃drę̃ 'dî rĩ'á gólâ rĩ'á zę̃lâ ngbãângbânõ Túrũkę̃ rî ĩ'dî. * **1:18-19 1.18-19** Sĩlĩvánõ 'dĩ rú lâ ãzâ kpá bê rĩ'á Sílã.

2

1 Ĩtí rî, má 'bã tã ị̃sũ ámákâ kĩ'á nĩ rî, má cá kô ãnî ndrẽlé rî trá, tãlâ má õcâ tólâ
rî, má â'dô ãnî 'bã'á â'dólé tã ị̃sũ ró.
2 Gõ'dá õzõ má õ'bã ãnî trá â'dólé tã ị̃sũ ró rî, ã'dî â'dô gõ'dá ámâ 'bã'á â'dólé ãyĩkõ
ró nĩ yã?
3 Má îgĩ tã 'dî sı̨́sı̨́ ãnî drí 'dĩ rî, tãlâ nĩ lôbẽ ró Ôvârí rî vó bê tãndí ró, tãlâ má lẽé
kô â'dólé tã ị̃sũ ró tã õnjí ãníkâ drí. Õzõ má õcâ tólâ rî, rĩ'á tãndí ró má drí â'dózó
ãyĩkõ ró tã 'ẽ'ẽ tãndí ãníkâ sĩ. Nĩ ndrê trá, má nı̨̃ trá kĩ, õzõ má ã'dô trá ãyĩkõ ró rî,
â'dô kpá ãnî 'bã'á â'dólé ãyĩkõ ró.
4 Kạ̃yı̨̃ gólâ má drí wárãgã îgĩzó ãnî drí sı̨́sı̨́ nã rî, tã 'ẽ'ẽ ãníkâ îkpókpólõ mâ trá
rõô gõ'dá 'bã ámâ pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ trá â'dólé ĩzã ró, gõ'dá bũúũ má drí ãwó ngõzó kạ̃yı̨̃ gólâ
má drí rĩzó wárãgã nâ îgĩlí nã 'á. Má lẽé kô úlı̨́ ámákâ nõ drí ãnî 'bãlé â'dólé tã ị̃sũ
ró. Má lẽ bê-rî úlı̨́ ámákâ nõ drí tã â'dálé ãnî drí kĩ, má lẽ ãnî trá rõô.

Póõlõ â'dâ tã krístõ 'bá yî drí tã õnjí õjílã ãzâ gólĩyî lãfálé sĩ rî kâ âyélé

5 Sı̨́sı̨́ õjílã rî ãnî lãfálé sĩ gólâ tíbê tã õnjí 'ẽ 'bá trá 'dĩ rî, gólâ 'bã má trá â'dólé tã
ị̃sũ ró, gõ'dá 'bã bê-rî ãmbá lâ ãnî ĩ'dî â'dólé tã ị̃sũ ró rõô.
6 Lãŋõ gólâ ãnî 'dĩ 'bá yî drí fẽlé gólâ drí 'dĩ îcâ trá 'dĩ.
7 Ĩtí rî gõ'dá, ngbãângbânõ rî, nĩ âyê gólâ tã õnjí gólâkâ 'dĩ 'ásĩ. Nĩ âtâ úlı̨́ ạ̃'dı̨́ ĩ'dî
gólâ rî 'bãlé â'dólé ãyĩkõ ró, tãlâ ĩzã õzó kô gólâ rî 'ẽê rõô.
8 Ĩtí rî, má lô'bã rú'bạ̃ ãnî drí, nĩ â'dâ gólâ drí kĩ, nĩ lẽ gólâ trá.
9 Wárãgã ãzâ má drí îgĩlí sı̨́sı̨́ ãnî drí nã rî, ã'dô ró bê ãnî ûjũzó, tãlâ má lẽ nı̨̃lâ
ngãtá tã gólĩyî ndrĩ má drí 'bãlé ãnî drí rî 'bá yî, ãnî njãâ 'ẽlâ yã rî.
10 Õzõ nĩ ãâyê tã õnjí ãgô 'dĩ kâ trá rî, 'dĩĩ rî má âyê gólâ kpá trá tã õnjí íyíkâ 'dĩ
'ásĩ drı̨́-ãcê Yésũ Krístõ kâ rî sĩ. Má rî tã 'dî 'bá yî 'ẽlé ĩtí 'dĩ rî, ã'dô ró bê ãnî pãlé,
tãlâ Sãtánã õzó kô lạ́tı̨̃ ûsú rĩzó drı̨́-ãcê bê ãnî drı̨̃ı̨̃,
11 tãlâ ãmâ ãní bê mã nı̨̃ mãnĩ Sãtánã kâ rĩzó ãmâ âdólé rî trá tãndí ró.

Tã tã ị̃sũ Póõlõ kâ nĩzó Trówã 'álâ rî tãsĩ rî

12 Má cã bê Trówã 'álâ nĩ'á tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ nõ pẽlé tólâ rî, Kúmú ãmákâ
Yésũ nı̨̃ı̨̃ lạ́tı̨̃ trá má drí lôsĩ 'ẽzó tólâ yí drí.
13 Gõ'dá gbõ lé ĩtí rî, má rí kô pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ạ̃'dı̨́ sĩ, tãlâ má ûsú ámâ ạ̃drúpı̨̃ Títõ tólâ võrã
bê má drí ãnî ngá lésĩ kô. Ĩtí rî gõ'dá, má drí ngãzó Trówã rî âyélé nĩzó Mẽkẽdónĩyã
'álâ gólâ rî lôndãlé.

Tã Póõlõ drí â'dózó lãjó'bá Yésũ gólâ tã trõ 'bá trá Sãtánã drı̨́gạ́ sĩ rî kâ ró rî

14 Ĩtí rî, gõ'dá mã 'dê mã 'ê ãwô-ĩtí Ôvârí drí rõô, tãlâ gólâ 'bã ãmâ trá kárá ãmâ
drí rĩzó tã trõlé ạ̃jú 'ásĩ ạ̃jú-'bá-ãzí yî drı̨́gạ́ sĩ, tãlâ mã â'dô trá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ
bê. Ôvârí rî rĩ'á tã Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî ĩyálé ãmâ sĩ õjílã drí võ 'ásĩ ndrĩ, tã Yésũ rî
tãsĩ 'dî rĩ'á nyé õzõ ngá ạ̃jı̨́ bê tũrũ-tũrũ rî ạ̃jı̨́ lâ drí rĩrĩ lạ̃'búlı̨́ sũsũ ró rî kâtí.
15 Úlı̨́ gólĩyî ãmâ drí rĩ'á pẽlâ Yésũ Krístõ rî tãsĩ nô rî 'bã Ôvârí â'dólé ãyĩkõ ró. Ạ̃jı̨́
lâ rĩ'á ngĩĩ õjílã gólĩyî Ôvârí drí 'ẽ'á pãlâ rî 'bá yî drí gõ'dá kpá ngĩĩ gólĩyî Ôvârí drí
'ẽ'á zãlâ lạ̃sı̨́ sĩ rî yî drí.
16 Gõ'dá gólĩyî Ôvârí drí 'ẽ'á pãlâ rî 'bá yî drí rî, úlı̨́ ãmákâ 'dĩ 'bá yî ạ̃jı̨́ lâ ĩyíkâ
gólĩyî drí ngá gólâ 'ẽ 'bá gólĩyî 'bãlé rĩlí zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó rî ró. Gõ'dá õjílã gólĩyî
Ôvârí drí 'ẽ'á zãlâ rî 'bá yî drí rî, úlı̨́ ãmákâ 'dĩ ạ̃jı̨́ lâ gólĩyî ạ̃ngũ ĩyíkâ ĩyî õdrã ạ̃jı̨́ ró.*

---

* **2:16 2.16** Gólĩyî vólé gã 'bá dó tã lẽlé úlı̨́ 'dĩ 'á rî, Ôvârí â'dô gólĩyî zã'á lạ̃sı̨́ sĩ.

Â'dô gõ'dá bê trá ĩtí rî, ã'dî â'dô îcá'á nĩ tã ạ́ngı́ gólâ ĩtí tã pẽpẽ Yésũ rî tãsĩ 'dî 'ẽlé nĩ yã?

17 Mã â'dó kô õzõ õjílã gólĩyî lẽ 'bá ĩyíkâ úlı̨ Ôvârí kâ nõ gĩlí õjílã drí lãfâ sĩ rî 'bá yí kâtí kô. Gõ'dá tãlâ Ôvârí rî nyãányâ njĩ ãmâ nĩ â'dólé tã Yésũ Krístõ rî tãsĩ nõ pẽ 'bá lâ ró, mã rî âdrélé gólâ rî į̃fı̨ drı̨ 'á rĩ'á tã pa̧tı̨-pa̧tı̨ rî pẽlé ĩ'dî õjílã ãzí yî drí.

3

Tã tã-drı̨ lẽlẽ ó'dí Ôvârí kâ tãsĩ rî

1 Nĩ ı̨sũ ãníkâ bê rî, má rî nõ ãmâ lômbé'á yã? Nĩ lẽ wárãgã ĩ'dî fẽlé ãnî drí, ã'dô ró bê ámâ â'dálé ãnî drí ngãtá ãnî drı̨gạ́ sĩ âfẽlé ãmâ drí, ã'dô ró bê lôsĩ má drí rĩ'á 'ẽlâ nõ â'dálé yã?

2 'É'ẽ! Bê-rî ãnî nyãányâ ĩ'dî õzõ wárãgã ámákâ tã ámákâ â'dálé õjílã drí rî kâtí. Tã ãníkâ íígĩ trá ámâ pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ 'á. Õjílã ãzâ 'bá yî ndrê ãnî trá, gõ'dá gólĩyî nı̨ tã tãndí má drí rĩ'á 'ẽlâ ãnî drí rî 'bá yî trá ndrĩ.

3 Ĩtí rî, rĩrĩ tãndí ãníkâ 'dĩ rî nĩ tã â'dálé õjílã drí kĩ, ãnî ĩ'dî õzõ wárãgã gólâ Yésũ Krístõ drí âjólé tã íyíkâ ró ãmâ sĩ rî kâtí. Õjílã mvá îgĩí nĩ ı̨̃bı̨́rı̨́bı̨́ drı̨̃ı̨̃ kô. Íígĩ trá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ tíbê â'dó 'bá lédrẽ-lédrẽ ró zãâ gbá̧dú ã̧dũkũ ãkó rî sĩ. Íígĩí kô ı̨̃bı̨́rı̨́bı̨́ drı̨̃ı̨̃, íígĩ trá õjílã mvá pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ 'á.

4 Mã rî tã 'dî âtálé ĩtí 'dĩ, tãlâ mã nı̨ trá tã pa̧tı̨-pa̧tı̨ ró kĩ, Ôvârí âfẽ mbârâkã trá ãmâ drí lôsĩ íyíkâ 'ẽzó Yésũ Krístõ sĩ.

5 Tã gólâ má drí âtálé 'dĩ ífí lâ â'dó kô kĩ, mã â'dô lôsĩ 'dî 'ẽ'á mbârâkã ãmákâ sĩ rî. Ôvârí rî nĩ mbârâkã fẽlé má drí.

6 Gólâ âfẽ mbârâkã nĩ ãmâ drí â'dózó lãjó'bá tã-drı̨ lẽlẽ ó'dí gólâkâ gólâ drí 'bãlé trá õjílã drí nõ kâ ró. Ĩtí rî, tã-drı̨ lẽlẽ ó'dí gólâkâ 'dĩ â'dó kô tã 'bã'bã gólâ îgĩlí trá rî ĩ'dî, íyîngá bê-rî tã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî drı̨gạ́ sĩ rî ĩ'dî. Tã 'bã'bã gólâ tíbê Músã̧ drí îgĩlí 'dĩ, rî íyíkâ rĩ'á õdrã pá âsélé ĩ'dî õjílã drı̨̃ı̨̃. Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî, rî íyíkâ bê-rî rĩ'á õjílã 'bãlé rĩlí zãâ gbá̧dú ã̧dũkũ ãkó.

7 Tã 'bã'bã gólĩyî îgĩlí kúnı̨́ mvá drı̨̃ı̨̃ 'dĩ rî âsê õdrã pá trá õjílã drı̨̃ı̨̃. Gbõ lé ĩtí rî, tã 'bã'bã âfẽlé 'dĩ â'dâ ãmbã Ôvârí kâ trá õjílã drí, gõ'dá Músã̧ rî nı̨̃lı̨́ 'bãlé kpá la̧gúlı̨́ la̧gû. Gõ'dá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ îcá ĩyî gõ'dá kô gólâ rî nı̨̃lı̨́ ndrẽlé la̧gû-la̧gû lâ drí sĩ. Gõ'dá ĩtí rî, Músã̧ drí íyî nı̨̃lı̨́ âkózó kpã̧á̧kũ ítá sĩ, gbõ lé la̧gû-la̧gû rî gógó 'dĩ ĩtõ trá rĩ'á rû ndẽlé rî.

8 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, tã-drı̨ lẽlẽ ó'dí Ôvârí kâ tíbê Líndrí Tãndí gólâkâ âfẽ 'bá ãmâ drí nõ rî, ãmbã lâ rĩ'á kôrô.

9 Nĩ ndrê, õzõ tã 'bã'bã gólâ tíbê lâŋõ 'bã 'bá õjílã drı̨̃ı̨̃ tã õnjí 'bá ró rî, ã'dô trá tãndí ró rî, gõ'dá tã 'bã'bã gólâ ngá pãpã fẽ 'bá ĩ'dî rî tãndĩ lâ â'dô la̧vũ'á gã̧rã̧.

10 Ĩtí rî, tã 'bã'bã 'dî 'bá yî, mã ndrê fínyáwá ró, mã ndrê bê-rî tã-drı̨ lẽlẽ ó'dí Ôvârí kâ õjílã pãzó nõ rî tã ãmbá ró la̧vũlı̨́ gã̧rã̧.

11 Õzõ gõ'dá tã 'bã'bã tã lâ drí 'ẽ'á rû ndẽlé rî, ãâ'dô rĩ'á tã ãmbâ-ãmbâ bê rî, gõ'dá tã-drı̨ lẽlẽ ó'dí tíbê 'ẽ 'bá rĩlí zãâ gbá̧dú ã̧dũkũ ãkó nõ, ãmbâ-ãmbâ lâ â'dô la̧vũ'á gã̧rã̧ gólâ tã 'bã'bã kâ nã drı̨̃ı̨̃ sĩ.

12 Ĩtí rî, mã 'bã gõ'dá tã ı̨sũ ãmákâ nõ ndrĩ 'dó tã-drı̨ lẽlẽ ó'dí nõ drı̨̃ı̨̃. Tã 'dî tãsĩ rî, mã â'dô nĩ'á Ôvârí ngálâ cú ĩtí ũrı̨ ãkó.

13 Mã â'dó kô õzõ Músã̧ kâtí. Gólâ â'bã íyî nı̨̃lı̨́ kpã̧á̧kũ ítá sĩ tãlâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ õzó kô íyî nı̨̃lı̨́ rĩ 'bá la̧gúlı̨́ 'dĩ ndrẽê, gõ'dá la̧gû-la̧gû gólâ rî nı̨̃lı̨́ 'á 'dĩ drí ã̧vı̨̃zó.

14 Õjílã gólĩyî Ĩsĩrã'élẽ kâ 'dĩ 'bá yî, tã ı̨sũ gólĩyíkâ áâ'bã trá kpã̧á̧kũ, tãlâ tã mbı̨ Ôvârí kâ nõ õzó fĩî gólĩyî drı̨̃ı̨̃ kô. Ĩtí rî, gõ'dá ãndrõ nô rî kpá ĩtí, tã ı̨sũ gólĩyíkâ â'bãlé

kpą̃ą̃kũ nâ rî, áâ'bã úlı̨ ífí tã-drı̨̃ lẽlẽ ą̃kû Ôvârí kâ gólĩyî ą'bı̨yą̃ yí bê nã kâ kpá trá, gólĩyî õtírĩ zı̨̃lâ rî. Ĩtí rî, Yésũ Krístõ â'dô tã gólâ rĩ 'bá tã ı̨̀sũ gólĩyíkâ â'bãlé kpą̃ą̃kũ 'dî nj̃ı̨'á cé nĩ.

15 Ãndrõ nô rî, õzõ gólĩyî ũzı̨̀ tã 'bã'bã Ôvârí drí âfẽlé Músą̃ sĩ nâ rî, tã ífí lâ fí gólĩyî drı̨̃ı̨̀ kô.

16 Gõ'dá õzõ õjílã õjâ tã ı̨̀sũ ĩyíkâ trá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ rî vó bẽlé ĩ'dî rî, Yésũ Krístõ drí tã rĩ 'bá gólĩyî į̃ı̨́fı̨́ â'bãlé kpą̃ą̃kũ 'dî nj̃ı̨zó lâ, tãlâ gólĩyî ũnı̨̃ ró tã Ôvârí kâ nõ ífí lâ bê.

17 Kúmú ãmákâ 'dĩ, gólâ fẽ lédrẽ-lédrẽ nĩ ãmâ drí. Tã pą̃tı̨́-pą̃tı̨́ ró gólâ 'bã ãmâ trá drı̨̃-bą̃lą̃yı̨́ ró tã lą̃nj̃ı̨ tã õnjí ãmákâ kâ 'ásĩ.

18 Ĩtí rî, ãmâ ndrĩ mã â'dô võ ndrẽ'á kôrô Yésũ drı̨̃ı̨̀ cú ĩtí ãmâ į̃ı̨́fı̨́ â'bã ãkó, â'dô-â'dô ãmákâ rî â'dô tã tãndí Ôvârí kâ rî â'dá'á lą̃gúlı̨́ õzõ ngãnã kâtí. Gõ'dá Líndrí Tãndí drí rĩzó zãâ â'dô-â'dô ãmákâ rî jãlé â'dólé õzõ Yésũ kâtí, gõ'dá ãmbã Ôvârí kâ â'dálé gą̃rą̃.

4

Tã tã Ôvârí kâ pẽpẽ lâ tãsĩ rî

1 Tãlâ Ôvârí â'dâ pı̨̃pı̨̀sı̨́lı̨́ tãndĩ íyíkâ trá má drí, ĩtí rî, gólâ drí lôsĩ íyíkâ âfẽzó má drí rĩ'á 'ẽlâ. Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, gõ'dá ámâ rú'bą̃ njá kô.

2 Má gâ vólé trá dó 'dẽlé lą̃tı̨̀ õnjî-õnjî gólâ rĩ 'bá ãnyĩ âjílí rî 'ásĩ. Má âdó õjílã kô. Gõ'dá ĩtí rî, má rí kpá kô úlı̨ gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá má tı̨ rî yî ôjálé. Má rî rĩ'á tã pą̃tı̨̃ı̨̀ Ôvârí kâ 'dĩ îmbálé tãndí ró Ôvârí rî į̃ı̨́fı̨́ drı̨̃ 'á, gõ'dá õjílã gólĩyî tã ı̨̀sũ mbı̨̀ bê rî â'dô nı̨̃'á lâ dódó ĩtí.

3 Õzõ tã ífí tã âtî-âtî tãndí kâ gólĩyî má drí rĩ'á pẽlâ nõ õfî õjílã drı̨̃ı̨̀ kô rî, 'dĩî íyíkâ cé õjílã gólĩyî Ôvârí drí 'ẽ'á îzãlâ tã õnjí gólĩyíkâ drí rî yî ĩ'dî.

4 Sãtánã gólâ â'dó 'bá ĩ'dî kúmú õjílã ãngó nõ drı̨̃ı̨̀ nõ kâ ró rî âdô gólĩyî trá, gõ'dá gólĩyî drí â'dózó õzõ õjílã gólĩyî į̃ı̨́fı̨́ lâ yî drí ą̃sı̨̃lı̨́ trá rî yí kâtí. Ĩtí rî, gõ'dá gólĩyî îcá kô tã âtî-âtî tãndí Yésũ tãsĩ nõ ndrẽlé dódó, Yésũ Krístõ â'dó 'bá nyé õzõ Ôvârí kâtí rî.

5 Tã gólâ má drí rĩ'á pẽlâ rî, â'dó tã ãmâ nyãányâ kâ rî ĩ'dî kô. Tã gólâ má drí rĩ'á pẽlâ rî, rĩ'á tã Yésũ Krístõ kâ â'dózó Kúmú ãmákâ ró rî ĩ'dî, gõ'dá mâ rĩ'á cé rû ı̨̀'bũ 'bá ãníkâ ĩ'dî, tã Yésũ drí 'ẽlé má drí rî drí.

6 Sı̨́sı̨́ rî, Ôvârí drí tã âtázó kĩ, “Áâ'dô ngá î'ĩ'á ı̨́nı̨́rı̨́kúwą̃ 'á, võ î'ĩlí ngbángbá.” Ôvârí rî nyãányâ 'bã ngá î'ĩ íyíkâ nĩ rĩ'á võ î'ĩlí ãmâ pı̨̃pı̨̀sı̨́lı̨́ 'á, tãlâ mã ũnı̨̃ ró ãmbã íyíkâ tíbê ãmâ drí ndrẽlé Yésũ Krístõ rî nı̨̃lı̨́ 'á rî.

Tã gólâ Ôvârí drí rĩzó ãmâ pãlé mbârâkã íyíkâ sĩ rî

7 Tã nı̨̃nı̨̃ gólâ Ôvârí drí âfẽlé ãmâ drí Yésũ sĩ nô rĩ'á tã sũ 'bá rõô rî ĩ'dî ãmâ pı̨̃pı̨̀sı̨́lı̨́ 'á. Gõ'dá Ôvârí lą̃pı̨̀ tã rî 'dĩ trá ãmâ rú'bą̃ gólâ mbârâkã ãkó 'ẽ 'bá kpá drãlé drã nõ 'á. Ôvârí 'ê tã rî 'dĩ ĩtí 'dĩ rî, tãlâ mã ũnı̨̃ ró bê kĩ, mbârâkã ãmâ drí â'dózó ĩ'dí bê lâ 'dĩ rî, yí âfẽ nĩ. Â'dó kô mbârâkã ãmâ nyãányâ kâ ĩ'dî.

8 Lâŋõ ãmbá rî trá rĩ'á ãmâ 'ẽlé ı̨̃tú vósĩ cé, gõ'dá gbõ lé ĩtí rî, lâŋõ rî gógó 'dĩ pẽé ãmâ kô. Ką̃yı̨̀ ãzâ 'bá yî sĩ rî, mã nı̨̃ı̨́ tã mbı̨̀ ãmâ drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî 'bá yî kô, gõ'dá ĩtí rî, tã nı̨̃ ãkõ ãmákâ 'dĩ 'bãá ãmâ kô tã ı̨̀sũlı̨́ kĩ, ãmâ trá 'ẽ'á drãlé.

9 Órî lâŋõ fẽlé ãmâ drí rõô 'dĩ rî tãlâ tã lẽlẽ ãmákâ Yésũ Krístõ 'á rî tãsĩ. Gõ'dá ĩtí rî, Ôvârí âyé ãmâ kô ãlôwálâ. Ócâ ãmâ 'dẽlé vũdrı̨́, gõ'dá mã drãá kô.

10 Lâŋõ õnjí tẽtẽ õdrã kâ ãmâ 'ẽ 'bá rî, drílâ ãmâ 'bãzó õdrã Yésũ Krístõ kâ rî ą̃múlı̨́, tãlâ õjílã õndrê ró â'dô-â'dô tãndí Yésũ Krístõ kâ rî bê ãmâ rú'bą̃ 'á.

11 Nĩ ndrê drẽ, õjílã rî lẽlâ ĩyíkâ zãâ ãmâ fũlı́ kárá, tãlâ tã lẽlẽ ãmákâ Yésũ Krístõ
'á rî tãsĩ. Tã rî 'dĩ â'dô ĩtí 'dĩ, tãlâ õjílã ãzâ 'bá yî õndrê ró â'dô-â'dô Yésũ Krístõ kâ
bê ãmâ rú'bạ́ tíbê 'ẽ 'bá drãlé nõ 'á.
12 Ĩtí rî, ãmâ gólĩyî lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ró nõ 'bá yî ãmâ ãmákâ zãâ 'ẽ'á drãlé
drã. Tãlâ 'dĩ tãsĩ rî, nĩ â'dô rĩ'á Yésũ Krístõ bê zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó.
13 Íîgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ nĩ rî, “Má lẽ tã trá Ôvârí 'á. Tã rî 'dĩ kâ rî tí rî, má
drí rĩzó tã âtálé Ôvârí rî tãsĩ.” Gõ'dá mâ Póõlõ lẽ tã kpá trá Yésũ Krístõ á rî drí sĩ ĩ'dî
má drí rĩzó gólâ rî tã pẽlé nõ.
14 Ôvârí îngâ Yésũ Krístõ trá õdrã 'ásĩ. Gõ'dá ĩtí rî, má nı̃ trá kĩ, Ôvârí â'dô kpá
ámâ îngá'á õdrã 'ásĩ õzõ gólâ drí Yésũ Krístõ rî îngárẽ tí. Gõ'dá gólâ â'dô ámâ trõ'á
ãní bê ndrĩ 'dó rĩlí Yésũ Krístõ bê ạ̃dũkũ ãkó.
15 Ãmâ rĩ'á njãâ lâŋõ ûsúlı́, tãlâ Ôvârí õ'ê ró tã tãndí 'dĩ 'bá yî bê ãnî drí. Gõ'dá
gólâ â'dâ pı̃pı̃sı́lı́ tãndĩ íyíkâ bê õjílã dũû drí rî, gõ'dá gólĩyî õ'ê ãwô-ĩtí ãmbá gólâ drí.
Ĩtí rî, áâ'dô Ôvârí rî rú lûyı́'á rõô.
16 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, mã rî zãâ fĩî ạ̃tũlı́ tã lẽlẽ Ôvârí 'á rî tãsĩ. Mã gá vólé kô
lôsĩ gólâkâ 'ẽlé. Ãmâ rú'bạ́ ı̃nyạ́kú nõ rî âcálé mbârâkã ãkó, õzõ mã ã'dô trá ãrãkã
ró rî. Õzõ ã'dô gbõ lé ĩtí rî, gõ'dá ãmâ pı̃pı̃sı́lı́ ójâ íyíkâ trá â'dólé mbârâkã bê kạ̃yı̃
vósĩ cé.
17 Ĩtí rî, lâŋõ gólâ rĩ 'bá ãmâ 'ẽlé ı̃nyạ́kú nõ drı̃ı̃ nõ, ngá nõ 'bá yî cé fínyáwá ĩtí.
Lâŋõ rî 'dĩ 'bá yî â'dô ãmâ 'ẽ'á cé kạ̃yı̃ dã sĩ. Ĩtí rî gõ'dá, lâŋõ rî 'dĩ 'bá yî rî ĩyíkâ 'dĩ
lạ́tı̃ njı̃'á ãmâ drí mbârâkã Ôvârí kâ ûsúzó tã lânjã gólâkâ tíbê lạ̃vũ 'bá gạ̃rạ̃ lâŋõ gólâ
rĩ 'bá ãmâ 'ẽlé rî 'bá yî drı̃ı̃ sĩ rî bê.
18 Nĩ ndrê drẽ, mã rí lı̃fı́ 'bãlé nõ ngá gólĩyî õjílã drí ndrẽlé ĩyî lı̃fı́ sĩ ãngó nõ kâ rî
drı̃ı̃ kô. Mã rî bê-rî lı̃fı́ 'bãlé ngá gólĩyî 'bũû 'álâ õjílã drí ndrẽlé ĩyî lı̃fı́ sĩ kô rî drı̃ı̃.
Mã rî tã rî 'dĩ 'ẽlé ĩtí 'dĩ rî, tãlâ ngá gólĩyî ãmâ drí rĩ'á ndrẽlâ ãmâ lı̃fı́ sĩ ãngó nõ 'á
nõ 'bá yî â'dô rû ndẽ'á ndrĩ 'wãâ ró, gõ'dá ngá gólĩyî Ôvârí kâ ãmâ drí ndrẽlé ãmâ
lı̃fı́ sĩ kô 'dĩ 'bá yî â'dô rĩ'á zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó.

5

1 Nĩ ndrê drẽ, ãmâ rú'bạ́ nõ rĩ'á nyé õzõ gũgũ gólâ tíbê ãmâ pı̃pı̃sı́lı́ drí rĩzó 'á lâ
bũúũ 'ẽ 'bá rû îzãlé rî kâtí. Gõ'dá ĩtí rî, mã nı̃ trá kĩ, õzõ ãmâ rú'bạ́ rî gógó õzõ gũgũ
kâtí nõ, ĩîzã rû trá rî, Ôvârí êdê rú'bạ́ ãzâ trá ãmâ drí rĩzó 'á lâ, ûrú 'álâ zãâ gbạ́dú
ạ̃dũkũ ãkó. Â'dó rú'bạ́ gólâ õjílã mvá drí êdélé nĩ rî ĩ'dî kô.
2 Ãngó nõ 'á rî, mã rî rĩlí jó gólâ ãmâ rú'bạ́ ró nõ 'á rî, ĩzã sĩ. Mã rî rĩ'á lẽlâ rõô,
Ôvârí ãâfẽ ró rú'bạ́ ó'dí 'dĩ ãmâ drí rĩzó ĩ'dí bê lâ ûrú 'álâ.
3 Nĩ ndrê trá, mã îcá kô â'dólé rú'bạ́ ãkó. Ôvârí â'dô rú'bạ́ ó'dí fẽ'á ãmâ drí, tãlâ
ãmâ pı̃pı̃sı́lı́ õzó rĩî tãkó ĩtí.
4 Ngbãângbânõ rî, ãmâ drí 'bãzó drẽ rĩ'á rú'bạ́ ı̃nyạ́kú nõ 'á rî, ĩzã rî trá rĩ'á ãmâ
'ẽlé rõô gõ'dá rĩ'á ãmâ 'bãlé rĩ'á tã gĩlí. Gõ'dá mã îcá kô rĩlí cú ĩtí rú'bạ́ ãkó. Mã lẽ tí
Ôvârí ãâfẽ ró rú'bạ́ gólâ drã 'bá kô rî ãmâ drí, tãlâ mã â'dô ró bê rú'bạ́ ó'dí bê, ãmâ
drí rĩzó bê gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó ûrú 'álâ.
5 Ôvârí 'bã tã 'dî nĩ ãmâ rú'bạ́ drí rĩzó rû ôjálé ĩtí 'dĩ, tãlâ mã õrî ró bê yí bê zãâ
gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó. Gólâ âfẽ Líndrí Tãndí íyíkâ trá, ã'dô ró bê tã â'dálé kĩ, tã pạ̃tı́-pạ̃tı̃
ró yí ãâ'dô rú'bạ́ ó'dí âfẽ'á ãmâ drí.
6 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, ãmâ gõ'dá trá cú ũrı̃ ãkó õdrã tãsĩ. Mã nı̃ gõ'dá trá kĩ, õzõ
gõ'dá mã ã'dô drẽ zãâ rú'bạ́ ı̃nyạ́kú nõ bê rî, mã îcá kô rĩlí Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ
bê ûrú 'álâ.

4:13 4.13 Lôngó 116.10.

7 Ĩtí rî, rĩ'á îcâ-îcâ ró ãmâ drí rĩzó ãngó nõ 'á nõngá tã lẽlẽ sĩ Yésũ Krístõ 'á, õzõ
gbõ lé mã õndrê gólâ ãmâ ḷ̃ḭ́ḭ́ sĩ kô rî.
8 Ĩtí rî, mâ Póõlõ, má âtâ tã nô kpá ândálé ó'dí ãnî drí kĩ, mã â'dô ḷ̃tú vósĩ cé zãâ ḷ̃ḭ́ḭ́
'bã'bã bê tã ûrú 'álâ rî 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá ngá gólâ ãmâ drí lẽlé rî íyíkâ rú'bạ́ ḷ̃nyạ́kú
ãmákâ nõ âyélé nĩzó rĩlí bê-rî ĩ'dî Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê.
9 Ĩtí rî, tã gólâ lạ̃vũ 'bá gạ̃rạ̃ ãmâ drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî ĩ'dî nõ, lẽ tã 'ẽ'ẽ ãmákâ drí Yésũ rî
'bãlé â'dólé ãyĩkõ ró, ngãtá ãmâ drẽ zãâ rĩ'á rú'bạ́ ḷ̃nyạ́kú nõ 'á, ngãtá mã âyê rú'bạ́
ḷ̃nyạ́kú nõ trá rĩzó ûrú 'álâ yã rî.

Tã Póõlõ drí â'dálé tã yí drí rĩzó lôsĩ 'ẽlé rõô õjílã jãzó Ôvârí rî ḷ̃nj̃ḭ́ḭ́ rî tãsĩ rî

10 Nĩ ndrê drẽ, rĩ'á îcâ-îcâ ró ãmâ drí âdrézó ndrĩ 'dó Yésũ Krístõ ândrá gólâ drí
tã-vó ãmákâ kĩzó tã-vó kĩ 'bá ãmákâ ró. Gõ'dá gólâ drí tã-vó ãmákâ kĩzó ndrĩ ãlô-ãlô
tã 'ẽ'ẽ ãmákâ ãmâ drí rĩ'á 'ẽlâ drẽ ãmâ drí â'dózó drẽ ãkpãkã'dã rú'bạ́ ḷ̃nyạ́kú nõ 'á
rî vó ró, ngãtá mã rî tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî ngãtá tã õnjí 'ẽlé ĩ'dî yã rî.
11 Ĩtí rî, tãlâ mã nḭ̃ trá kĩ, Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ â'dô tã-vó ãmákâ kĩ'á rî, gõ'dá
mã rî rĩ'á zãâ tã âtálé õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá kĩ mã ãâ'dó pạ̃tḭ́ḭ́ lãjó'bá Yésũ kâ ĩ'dî kô
rî 'bá yî drí. Ĩtí rî, Ôvârí rî gógó nyãányâ lâ nḭ̃ trá kĩ, má â'dô trá pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ tãndí bê.
Gõ'dá má lẽ nĩ nḭ̃ ró kpá ĩtí.
12 Má rí nõ kô 'ẽ'á ámâ 'bãlé sḭ́sḭ́ 'álâ ãnî ḷ̃ḭ́ḭ́ drḭ̃ 'á, õzõ õjílã nã 'bá yî drí âtálé rî
kâtí. Má lẽ nô cé tã gólĩyî ãmâ drí 'ẽlé trá rî tã lâ â'dálé ĩ'dî ãnî drí, tãlâ nĩ 'ê ró ãyĩkõ
bê ámâ tãsĩ. Ĩtí rî, gõ'dá ãnî drí â'dózó tã tãndí bê â'dálé õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyíkâ cé
ĩyî lômbélé ngá gólĩyî drí rĩ'á ndrẽlâ ĩyî ḷ̃ḭ́ḭ́ sĩ ãngó nõ 'á nõ 'bá yî tãsĩ rî yî drí. Tã 'dî
võ lâ 'á rî, lẽ õjílã 'dî 'bá yî drí ĩyî â'dólé pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ tãndí bê.
13 Õjílã rî trá rĩ'á tã âtálé kĩ, má õlîfõ trá. Õzõ gólĩyî õndrê trá ĩyî ḷ̃ḭ́ḭ́ sĩ kĩ, má õlîfõ
trá rî, 'dĩĩ â'dô 'bã'á cé Ôvârí lûyḭ́zó. Õzõ má ã'dô lîfõ-lîfõ ró kô rî, 'dĩĩ rî rĩ'á ãnî pãlé.
14 Tã gólĩyî ndrĩ ãmâ drí zãâ rĩ'á 'ẽlé nõ rî, rĩ'á lôvó Yésũ Krístõ kâ rî sĩ, tãlâ gólâ lẽ
ãmâ trá rõô. Ãmâ ndrĩ, mã nḭ̃ trá kĩ, Yésũ Krístõ drã trá, ã'dô ró bê õjílã pãlé ndrĩ.
Mã nḭ̃ kpá trá kĩ, mã drã trá ndrĩ rĩrĩ ạ̃kû gólâ ãmâ drí rĩzó rĩlí rî 'á.
15 Gólâ drã trá õjílã tãsĩ ndrĩ, tãlâ õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá lédrẽ-lédrẽ ó'dí gólâkâ 'dĩ ûsúlḭ́
rî, rĩrĩ gólĩyíkâ rî â'dó gõ'dá rĩrĩ gólâ tã lâ drí sũlḭ́ cé gólĩyî ífífí rú rî ĩ'dî kô. Rĩrĩ
gólĩyíkâ rî, tã lâ â'dô bê-rî sũ'á Krístõ gólâ drã 'bá gólĩyî tãsĩ, gõ'dá kpá ngã 'bá trá
õdrã 'ásĩ rî rú.
16 Ĩtí rî, gõ'dá mã âyê tã-vó ãzí-ãzí kâ kĩkĩ lâ â'dô tã ḷ̃sũ ãngó kâ gólĩyî tãsĩ rî vó ró
rî trá. Sḭ́sḭ́ rî, tã ḷ̃sũ ányâ ĩtí 'dĩ mã ḷ̃sũ trá Yésũ rî tãsĩ, gólâ drí 'bãzó drẽ õjílã mvá ró
rî. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, tã ḷ̃sũ ãmákâ gólâ rî tãsĩ rî, gõ'dá trá ngĩî.
17 'Dĩĩ tã ífí lâ kĩ, õjílã gólĩyî âcá 'bá trá krístõ 'bá ró rî yî gõ'dá ĩyî trá 'dó õjílã ó'dí
'î. Gólĩyî â'dó gõ'dá kô õzõ drílĩyî â'dórẽ sḭ́sḭ́ rî tí ãlôlâ, tãlâ rĩrĩ gólâ ạ̃kû rî lạ̃vũ trá,
rĩrĩ ó'dí ître gõ'dá trá.
18 Ôvârí rî nĩ tã 'ẽlé ãmâ drí. Gõ'dá gólâ drí ãmâ jãzó ạ̃jú-'bá-ãzí 'ásĩ â'dólé rû-lẽ-ãzí
íyíkâ ró Yésũ sĩ. Ĩtí rî, gólâ drí gõzó lôsĩ tã pẽpẽ kâ kĩ yí ãâ'dô õjílã ãzâ 'bá yî jã'á
â'dólé rû-lẽ-ãzí íyíkâ ró 'dĩ âfẽzó ãmâ drí.
19 Nĩ ndrê, Ôvârí rî lôsĩ gólâ õjílã jã kâ â'dólé rû-lẽ-ãzí íyíkâ ró 'dĩ 'ẽlé Yésũ Krístõ
sĩ. Tãlâ õdrã Yésũ Krístõ kâ sĩ, Ôvârí drí tã 'bãzó tã õnjí õjílã kâ âyézó. Gõ'dá tã
âtî-âtî tãndí íyíkâ tã õnjí õjílã kâ âyê kâ 'dĩ âfẽzó ãmâ drí, tãlâ mã âtâ ró bê tã lâ õjílã
gólĩyî ãngó nõ kâ rî 'bá yî drí.
20 Ĩtí rî, gõ'dá Ôvârí drí ãmâ 'bãzó â'dólé võrã 'bá íyíkâ rô, tãlâ yî Ôvârí õpẽ ró tã
Yésũ Krístõ kâ nõ bê õjílã drí ãmâ tḭ̃ sĩ. Ĩtí rî, gõ'dá nĩ ârî úlḭ́ ãmákâ õzõ lạ̃zḭ́ Ôvârí

kâ rĩzó ãnî zĩlı̨ rî kâtí nõ. Ĩtí rî, gõ'dá má lô'bã rú'bạ ãnî rú tã Yésũ Krístõ kâ nõ tãsĩ, nĩ âdĩ drı̨ tã õnjí ãníkâ 'ásĩ â'dólé Ôvârí rî rû-lẽ-ãzí ró.

21 Yésũ Krístõ rî trá cú ĩtí tã õnjí ãzãkã 'ẽ ãkó, gõ'dá ãmâ tãsĩ rî, Ôvârí drí gólâ rî 'bãzó lâŋõ ûsúlı̨ tã õnjí ãmákâ rî tãsĩ ãmâ võ 'á. Gólâ 'ê tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ Ôvârí õ'bã ró ãmâ bê â'dólé õjílã mbı̨ ró ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê.

6

1 Mã rî lôsĩ 'ẽlé 'dũwạ̃ Ôvârí bê, gõ'dá ĩtí rî, nĩ gã tã gólâ Ôvârí drí pı̨pı̨sı̨lı̨ tãndĩ íyíkâ â'dázó ãnî drí nõ dó kô.

2 Ôvârí kĩ,
“Ką̣yı̨ gólâ îcá 'bá trá rî, má ârî tã ãníkâ trá.
Ką̣yı̨ gólâ îcá 'bá trá ãnî pãzó rî, má pâ ãnî trá.”

Ĩsáyã 49.8

Nĩ ârî drẽ, ką̣yı̨ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó õjílã pãlé rî rĩ'á ãndrõ nô. Nĩ ndrê tã 'dî tã tãkó ró kô.

3 Má lẽé kô tã gólâ 'ẽ 'bá tã lẽlẽ õjílã kâ Yésũ Krístõ 'á rî îzãlé rî 'ẽlé ãlôwálâ, tãlâ õjílã ãzãkã õzó kô tã ányâ ı̨sũû lôsĩ ámákâ rĩ'á 'ẽlâ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ pẽ kâ nõ 'á.

4 Ĩtí rî, tã ndrĩ gólĩyî má drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî, ãâ'dâ ró bê kĩ, mâ rĩ'á lãjó'bá Ôvârí kâ ĩ'dî. Ĩtí rî, gõ'dá má rî rĩlí pı̨pı̨sı̨lı̨ ạ̃'dı̨ sĩ lâŋõ ndrĩ gólĩyî rĩ 'bá ámâ 'ẽlé rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ.

5 Órî trá rĩ'á ámâ cãlé, gõ'dá 'bãlé gạ̃nı̨mạ̃ 'á. Gõ'dá õjílã õ'bí ê'bê rû ĩyî trá ũrı̨ sõlé má 'á. Ó'bã mâ trá lôsĩ 'ẽlé rõô. Ó'bã mâ trá ngá drí ạ̃wúzó má drı̨ı̨ ạ̃'dú kõ ãkó, gõ'dá kpá ngá nyãnyã ãkó.

6 Gbõ lé â'dô bê trá ĩtí rî, rĩrĩ ámákâ rî zãâ â'dálâ kĩ, mâ lãjó'bá Ôvârí kâ ĩ'dî. Ĩtí rî, má rî zãâ rĩ'á tã mbı̨ gólâ Ôvârí drí lẽlé má drí 'ẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî. Mâ cú tã nı̨̃nı̨ bê Ôvârí ngá lésĩ. Má rî rĩ'á fĩî ạ̃tũlı̨ tã ányâ rĩ'á 'ẽlâ má drí rî 'bá yî 'ásĩ. Má rî tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî õjílã ãzí drí. Gõ'dá má rî kpá õjílã ãzí lẽlé pạ̃tı̨-pạ̃tı̨̃ ró ámâ pı̨pı̨sı̨lı̨ sĩ. Nĩ â'dô ndrẽ'á lâ tõ kĩ, pạ̃tı̨-pạ̃tı̨̃ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî rĩlí má 'á.

7 Má rî úlı̨ pạ̃tı̨-pạ̃tı̨̃ Ôvârí tı̨ sĩ nõ pẽlé mbârâkã gólâkâ sĩ. Gõ'dá â'dô-â'dô tãndí ámákâ rî rĩ'á õzõ ngá ạ̃jú 'bũ kâ gólâ Ôvârí drí âfẽlé má drí rî kâtí, má drí ạ̃jú-'bá-ãzí rĩ 'bá ânĩlí má rú sĩ dîrî gbãâ rî pẽzó ĩ'dî sĩ lâ rî.

8 Má rî tã mbı̨ 'ẽlé ĩ'dî, rĩzó ámâ lûyı̨́lı̨ gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî ĩyíkâ kpá zãâ ámâ lô'dá'á. Gbõ lé õjílã ãzâ 'bá yî rî ámâ ndrẽlé õnjõ 'bá ró, gõ'dá nĩ nı̨ tãndí ró kĩ, má rî 'dĩ ámákâ tã mbı̨ pạ̃tı̨-pạ̃tı̨̃ ró rî âtálé ĩ'dî.

9 Õjílã kĩ, únı̨́ı̨ mâ kô, gõ'dá õjílã dũû nı̨ mâ trá 'dó tãndí ró. Órî bê ndrẽlé rî, ókĩ, má ãâ'dô trá 'ẽ'á drãlé drãdrã. Gõ'dá nĩ ndrê drẽ, mâ drẽ zãâ rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró nõ. Ócâ mâ trá ãmbá ãmbá, gõ'dá úfú drẽ zãâ mâ kô.

10 Gbõ lé lâŋõ 'ê bê mâ rõô ĩtí rî, gõ'dá má rî rĩlí ãyĩkõ sĩ. Gbõ lé má â'dô bê ngá ãkó rî, má rî trá rĩ'á ngá ãkó lé 'bá 'bãlé â'dólé ngá tãndí Ôvârí drı̨gạ̃ sĩ rî bê.

11 Gõ'dá má âtâ tã trá ânĩ krístõ 'bá Kõrínĩtõ 'álâ rî yî drí ngbálí-ngbálí.

12 Ókĩ má õlẽé ãnî kô, gõ'dá má rî trá ãnî lẽlé, nĩ lẽé bê-rî mâ kô.

13 Má rî tã nô âtálé ãnî drí nõ rî, nyé õzõ má drí rĩrĩ tã âtálé ámâ mvá yî drí rî kâtí. Ĩtí rî, nĩ 'ê mâ kpá nyé õzõ má drí ãnî lẽrẽ trá tãndí ró rî kâtí.

Tã Póõlõ drí drı̨-mbílí sõzó krístõ 'bá yî lĩfı̨ õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ Krístõ 'á kô rî 'bá yî tãsĩ rî

14 Ãnî krístõ 'bá yî, nĩ ậmû ãnî kô õjílã gólĩyî lẽ 'bá ĩyî tã lẽlé Yésũ Krístõ 'á kô rî
'bá yí bê. Tã tãndí â'dô îcá'á fí trá rû ậmúlị tã õnjí bê yã? Ngá î'ĩ â'dô îcá'á fí trá rû
ậmúlị ịnịrịkúwạ́ bê yã? 'Dĩî îcá rû 'ẽlé kó kô.
15 Â'dô îcá'á fí trá Yésũ Krístõ drí drị̃ 'bãlé Sãtánã bê límvó ãlô 'á yã? Ĩtí rî, gõ'dá
krístõ 'bá â'dô îcá'á fí trá tã 'ẽlé kpãkã ãlô õjílã kũmũ Sãtánã kâ 'á rî bê yã?
16 Ãnî gólĩyî â'dó 'bá nõ 'bá yî rĩ'á õzõ jó ạ́ngị́ Ôvârí drí rĩzó 'á lâ rî kâtí, â'dô îcá'á
fí trá kĩ, ãnî kpá ôvârí ãnî ạ́'bị́yạ́ yí kâ â'dó 'bá Ôvârí pã̃tị̃ị̃ ró kô rî îrátã'á yã? Ôvârí
âtâ tã trá kĩ, “Má â'dô rĩ'á õjílã ámákâ bê, má â'dô rĩ'á lậmúlị́ gólĩyî lãfálé sĩ. Má â'dô
'bã'á Ôvârí gólĩyíkâ ró. Gõ'dá gólĩyî drí â'dózó õjílã ámákâ ró.”
17 Gõ'dá gólâ drí kpá drị́-mbílí sõzó õjílã íyíkâ 'dĩ 'bá yî lị̃ị̃ị̃ kĩ,
“Ĩtí rî, nĩ âyê õjílã 'dî 'bá yî, nĩ câ ãnî lãfâ ngĩî gólĩyî rú sĩ.
Nĩ dõ ngá gólĩyî õnjî-õnjî rĩ 'bá ãnyĩ âjílí rî 'bá yî kô.
Õzõ nĩ õ'ê tã ámákâ 'dĩ 'bá yî trá rî, má drí ãnî lậgúzó.”

Ĩsáyã 52.11

18 Ôvârí tíbê mbârâkã lâ drí 'bãlé ãkĩ Kúmú ãmákâ ró rî 'bã tã kpá trá 'ẽ'á 'ẽlâ ãmâ
drí kĩ,
“Má â'dô 'bã'á ãnî átá ró. Ãnî drí 'bãzó ámâ mvá yî ró.”

2 Sãmõwélẽ 7.14

Ĩtí rî, úlị́ 'dĩ 'bá yî ndrĩ rî tã â'dálé kĩ nĩ rî, Ôvârí 'bã ãmâ trá â'dólé ngĩî õjílã íyíkâ ró.

7

1 Ámâ rû-lẽ-ãzíyã yî, õzõ Ôvârí drí tã 'bãrẽ trá 'ẽ'á 'ẽlâ ãmâ drí rî tí rî, mã âyê gõ'dá
tã õnjî-õnjî gólĩyî rĩ 'bá ãmâ rú'bạ́ tã ịsũ bê 'bãlé â'dólé îzãlé rî 'bá yî ndrĩ. Ĩtí rî, mã
rî ró gõ'dá cé tã mbị̀ rî 'ẽlé ĩ'dî, ãâ'dâ ró bê kĩ, mã ịnjị̃ Ôvârí trá rõô.

Tã gólâ Póõlõ rî 'bã 'bá â'dólé ãyĩkõ ró rî

2 Nĩ njị̃ ãnî pị̃pị̃sị́lị́ tã ámákâ nõ ârízó. Má âtâ kĩ, má 'é tã ányâ ãzâ kô ãlôwálâ ãnî
drí. Má 'é tã ányâ ãzâ kô tã ịsũ ãníkâ îzãlé tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ Krístõ 'á rî 'ásĩ. Má âdó
õjílã ãzâ kô ậdị̀ gólâkâ nyãzó ãlôwálâ.
3 Má rî tã 'dî 'bá yî âtálé 'dĩ â'dó kô ãnî rú. Má lẽ tã nô â'dálé ãnî drí, õzõ má drí
âtálé trá ãnî drí rî kâtí kĩ, má lẽ ãnî trá rõô, má lẽ tíkó zãâ rĩlí ãní bê võ ãlô 'á õzõ
má õdrã ngãtá mâ lédrẽ-lédrẽ ró yã rî.
4 Má nị̃ trá dódó kĩ, nĩ â'dô rĩ'á zãâ tã Ôvârí kâ rî 'ẽlé ĩ'dî. Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, ĩ'dî má
drí rĩzó ámâ ậrúlị́ ãnî tãsĩ. Ĩtí rî, ârîmâ ãníkâ sõ mbârâkã trá má rú. Gbõ lé lâŋõ õ'ê
mâ rõô rî, mâ ámákâ zãâ ãyĩkõ ró.
5 Tã 'dî bê trá ĩtí rî, má câ bê 'bậdrị̃ Mẽkẽdónĩyã kâ 'álâ rî, má îcá kô lôvólé ãlôlâ.
Lâŋõ 'ê mâ trá rõô võ 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dá má rî rĩlí cú tã ịsũ-ịsũ bê.
6 Gõ'dá Ôvârí rĩ 'bá nĩ mbârâkã sõlé õjílã gólĩyî ĩzã drí rĩ'á gólĩyî 'ẽlé rî 'bá yî rú sĩ
rî, sõ mbârâkã nĩ má rú Títõ rî âcâ-âcâ tólâ sĩ rî sĩ ânĩlí ámâ pãlé.
7 Ĩtí rî, âcâ-âcâ Títõ kâ rî 'bã mâ â'dólé ãyĩkõ ró, tã gólâ drí âtálé má drí tã tãndí
gólĩyî ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ tólâ nã tãsĩ rî tãsĩ. Gólâ âtâ tã kĩ, ãnî ãâ'dô ãyĩkõ ró 'ẽ'á ámâ
ndrẽlé kpá ó'dí. Gólâ kĩ, ãnî ãâ'dô rĩ'á tã ịsũ ró tã ányâ gólĩyî ãnî drí 'ẽlé sị́sị́ rî 'bá yî
tãsĩ. Gõ'dá gólâ drí tã gólâ ãnî drí â'dózó njãâ 'ẽ'á tã tãndí âtálé ámâ tãsĩ õjílã rĩ 'bá
tã õnjí âtálé má rú rî yî drí rî tã lâ âtázó má drí. 'Dĩî rî 'bã gõ'dá mâ trá â'dólé ãyĩkõ
ró gậrậ lậvũlị́ sị́sị́ rî drị̃ị̃ sĩ.
8 Wárãgã gólâ má drí îgĩlí sị́sị́ ãnî drí rî 'bã ãnî â'dólé tã ịsũ ró, má â'dô kpá trá tã
ịsũ bê ãnî tãsĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, má â'dó kô tã ịsũ ró.
9 Mâ ãyĩkõ bê. Má â'dó kô ãyĩkõ ró 'dĩ tã gólâ ãnî drí â'dózó ĩzã ró 'dĩ tãsĩ. Gõ'dá
mâ trá ãyĩkõ ró, tãlâ nĩ âyê tã ányâ ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî trá, gõzó âgõlé tã mbị̀

Ôvârí kâ rî 'ẽlé ĩ'dî. Ôvârí pâ ãnî trá ãnî drı̃ âdĩlí tã ányâ ãníkâ 'ásĩ 'dẽlé yí vó tã ı̨sũ ãníkâ 'dĩ sĩ. Ĩtí rî, má 'é tã õnjí kô, wárãgã 'dî ı̨gĩzó ãnî drí 'dĩ.

10 Nĩ ndrê tã ı̨sũ gólâ Ôvârí drí 'bãlé 'dĩ, ã'dô ró bê yí drí ãnî pãzó tã õnjí ãníkâ 'ásĩ, gõ'dá tã ı̨sũ gólâ rĩ 'bá õjílã 'ẽlé rî õzõ gólĩyî ãâdĩ drı̃ tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ kô rî, ą̃dũkũ lâ â'dô íyíkâ 'bã'á õdrã ĩ'dî gólĩyî drí, ûsú ĩyî lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî kô.

11 Nĩ ndrê tã tãndí gólâ Ôvârí drí 'ẽlé ãnî drí tã ı̨sũ ãnî 'ẽ 'bá 'dĩ 'á trá. Tã ı̨sũ 'dî 'bã ãnî rĩrĩ ãníkâ jãlé pą̃tı̨-pą̃tı̨̃ ró. Nĩ lẽ tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî, ã'dô ró bê ãnî 'bãzó â'dólé mbı̨̃ Ôvârí rî lı̨́fı̨ drı̃ 'á. Nĩ 'bã ãnî nyãányâ trá â'dólé ą̃wą̃ ró ãnî ífífí bê tã ányâ gólâ õjílã ãnî lãfálé 'ásĩ rî drí 'ẽlé sı̨sı̨, ãnî drí âyélé 'wãâ kô rî tãsĩ. Ĩtí rî, nĩ ĩtõ trá ûrı̨̃lı̨́ ámâ tãsĩ. Gõ'dá nĩ lẽ kpá zãâ rõô ámâ ndrẽlé ó'dí, tãlâ má ẽêdê ró ãmâ lãfálé bê ãní bê. Ãnî njãâ tã tãndí âtálé ámâ tãsĩ gõ'dá kpá lâŋõ fẽlé õjílã gólâ tã õnjí 'ẽ 'bá trá rî drí. Ãnî nyãányâ, nĩ â'dâ trá má drí kĩ, nĩ 'é tã õnjí kô tã 'dî tãsĩ.

12 Ką̃yı̨̃ gólâ má drí úlı̨́ tã âmbâ-âmbâ bê rî ı̨gĩzó ãnî drí rî 'á rî, má ı̨gĩí kô cé õjílã ãlô gólâ tã õnjí 'ẽ 'bá 'dĩ drí ngãtá cé õjílã drílâ tã õnjí 'dĩ 'ẽzó rú lâ rî drí. Ãmbá lâ, má ı̨gĩ tã â'dálé ãnî drí ndrĩ kĩ, Ôvârí rî lı̨́fı̨ drı̃ 'á rî, nĩ lẽ mâ trá tã pą̃tı̨́ı̨ ró yã.

13 'Dĩî ngá gólâ mbârâkã sõ 'bá ãmâ rú rî ĩ'dî.

Kpá ĩtí, úlı̨́ Títõ kâ âtálé ãnî tãsĩ rî sõó cé mbârâkã ĩ'dî má rú kô, gõ'dá 'bã mâ kpá âcálé ãyĩkõ ró rõô. Gõ'dá tã 'ẽ'ẽ tãndí ãníkâ 'bãlé bê Títõ rî gógó â'dólé ãyĩkõ ró rî, ngbãângbânõ gólâ gõ'dá trá pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ą̃'dı̨́ bê ãnî tãsĩ.

14 Nĩ ndrê trá, drẽ sı̨sı̨, gólâ drí nĩzó drẽ tólâ kô rî, má lôngô ãnî tã trá gólâ drí. Má kĩ, ãnî drẽ zãâ rĩ'á tã Ôvârí kâ rî 'bá yî 'ẽ'á ĩ'dî. Gõ'dá ĩtí rî, tã 'ẽ'ẽ tãndí ãníkâ rî 'bá yî rî trá tã â'dálé gólâ drí kĩ, tã tãndí má drí âtálé ãnî tãsĩ 'dî rĩ'á tã pą̃tı̨-pą̃tı̨̃ 'î. Nĩ 'bãá mâ kô â'dólé ãnyĩ ró.

15 Títõ drẽ zãâ rĩ'á ãnî tã ı̨sũ'á rõô tã gólâ ãnî drí gólâ rî lą̃gúzó rî tãsĩ. Nĩ rô gólâ trá. Gõ'dá ką̃yı̨̃ rî nã sĩ rî, ãnî trá njãâ tã gólâ drí 'bãlé ãnî drí rî 'bá yî 'ẽlé. Gõ'dá tã rî 'dĩ tãsĩ rî, lôvó gólâkâ ãnî tãsĩ rî âcâ gõ'dá trá rõô lą̃vũlı̨́ sı̨sı̨ rî drı̃ı̨̃ sĩ.

16 Mâ gõ'dá trá ngbãângbânõ ãyĩkõ ró tã ãníkâ tãsĩ. Ĩtí rî, má nı̨̃ trá tã pą̃tı̨-pą̃tı̨̃ ró kĩ, nĩ â'dô tã 'dî 'bá yî 'ẽ'á mbı̨̃ zãâ.

8

Tã ngá fẽfẽ kâ krístõ 'bá ãzí drí rî

1 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, ámâ ą̃drúpı̨̃ yî ámâ ı̨zó yí bê, mã lẽ trá pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ tãndí gólâ Ôvârí drí fẽlé õjílã íyíkâ 'bą̃drı̨̃ gólâ Mẽkẽdónĩyã kâ 'álâ rî 'bá yî drí rî tã lâ nı̨̃lı̨́.

2 Lâŋõ 'dê trá gólĩyî drı̃ı̨̃ tã ûjũ-ûjũ ró, gõ'dá kpá gólĩyî trá ngá ãkó lé 'bá ró. Gõ'dá gbõ lé â'dô bê trá ĩtí rî, gólĩyî fẽ ngá fẽfẽ ĩyíkâ trá rõô pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ãlô sĩ, tãlâ gólĩyî rĩ'á ãyĩkõ ró, tãlâ Ôvârí fẽ pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ tãndí rî trá gólĩyî drí rõô.

3 Má âtâ tã ãnî drí, gólĩyî fẽ ngá gólĩyî drí ı̨cá'á fẽlâ rî trá ndrĩ. Gõ'dá gólĩyî fẽ kpá trá gą̃rą̃ 'dĩî drı̃ı̨̃ sĩ. Ĩtí rî, gólĩyî fẽ ngá fẽfẽ ĩyíkâ 'dĩ 'bá yî trá drı̃-bą̃lą̃yı̨̃ ró, õjílã ãzâ âtá nĩ gólĩyî drí fẽzó lâ ĩtí kô.

4 Ĩtí rî gõ'dá, gólĩyî lô'bã rú'bą̃ trá ãmâ rú, mã ãâyê ró ĩyî bê ngá fẽfẽ fẽlé ĩtí, ã'dô ró bê jõlé õjílã gólĩyî ngá ãkó lé 'bá ró Yũdą̃yą̃ 'álâ nã 'bá yî pãzó ĩ'dî sĩ lâ.

5 Gõ'dá ĩtí rî, gólĩyî fẽ trá gą̃rą̃ gólâ ãmâ drí lı̨́fı̨́ 'bãzó drı̃ lâ 'ẽ'á fẽlâ rî drı̃ı̨̃ sĩ. Sı̨́sı̨́ rî, gólĩyî fẽ ĩyî nyãányâ trá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drí 'dẽlé sı̨sı̨ ĩyî drí tã ĩyíkâ rî 'ẽzó. Gõ'dá gólĩyî drí gõzó kpá ĩyî nyãányâ fẽlé tã ãmâ drí â'dálé rî 'ẽlé.

6 Ĩtí rî gõ'dá ãníkâ rî, nĩ 'ê kpá tã tãndí trá ĩtí. Mã âtâ tã trá Títõ drí kĩ, gólâ õngâ ró bê nĩlí gõlé ãnî ngálâ. Gõ'dá mã 'ê trá Títõ rî jõlé nĩ'á lôsĩ gólâ ngá fẽfẽ kâ krístõ 'bá gólĩyî ngá ãkó lé 'bá ró Yũdą̃yą̃ 'álâ rî 'bá yî drí, gólâ drí ĩtõlé trá ãní bê nã ndẽlé.

7 Gõ'dá nĩ 'ê tã Ôvârí kâ trá tãndí ró. Nĩ lẽ tã trá Yésũ Krístõ 'á pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ. Gõ'dá
ãnî rĩ'á cú tã nĩnĩ Ôvârí ngá lésĩ rî bê, gõ'dá nĩ pẽ tã lâ kpá trá tãndí ró õjílã ãzí drí.
Gõ'dá nĩ lẽ ãmâ trá rõô. Â'dô bê trá ĩtí rî, nĩ fẽ ngá gãrã, ã'dô ró bê krístõ 'bá gólĩyî
Yũdãyã 'álâ rî 'bá yî pãzó.
8 Má 'bã nõô â'dó kô tã 'bã'bã ró ãnî drí ngá fẽzó, gbõ lé krístõ 'bá yî 'bãdrĩ ãzâ 'bá
yî 'ásĩ rî fẽ ĩyî bê ngá rõô ĩyî ãzí-ãzí yî Yũdãyã 'álâ rî 'bá yî pãzó rî. Gõ'dá ngá ãníkâ
fẽlé rî, ã'dô ró bê, má drí nĩzó lâ kĩ, nĩ lẽ ãnî ãzí-ãzí yî trá pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ.
9 Nĩ nĩ pĩpĩsĩlĩ tãndĩ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kâ rî trá. Nĩ nĩ tã gólâ drí 'ẽlé ãnî
pãzó rî trá. Nĩ nĩ trá kĩ, gólâ ngá tãndí tĩ bê dũû átá lâ Ôvârí bê, gõ'dá gólâ drí ngá
'dĩ 'bá yî âyézó ndrĩ ânĩzó drãlé, ã'dô ró bê ãnî pãzó, tãlâ ãnî nyãányâ nĩ ûsû ró ngá
tãndí bê dũû Ôvârí drĩgã sĩ.
10 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, tã ĩsũ ámákâ 'á rî, rĩ'á tãndí ró ãnî drí tã ngá fẽfẽ kâ gólâ
ãnî drí ĩtõlé trá ndrô ãzí rî ndẽlé ngbãângbânõ. Nĩ êdê tã ĩsũ 'dî nĩ, gõ'dá ãnî ĩ'dî
õjílã gólĩyî ĩtõ 'bá lâ 'ẽlé sĩsĩ rî 'bá yî.
11 Ĩtí rî, îcâ trá ãnî drí tã gólâ ãnî drí ĩtõlé trá sĩsĩ pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ 'dî ndẽlé. Nĩ fẽ ngá
gólĩyî ãnî bê îcá 'bá trá ãnî drí 'ẽ'á fẽlâ rî 'bá yî ngbãângbânõ.
12 Nĩ ndrê drẽ, õzõ nĩ õfẽ ngá gólĩyî â'dó 'bá ãní bê rî õjílã ãzí pãzó rî, Ôvârí â'dô
'bã'á ãyĩkõ ró ãní bê, gõ'dá ãâ'dô ngá fẽfẽ ãníkâ 'dĩ tã-drĩ lâ lẽ'á, õzõ gbõ lé ã'dô
fínyáwá ĩtí rî.
13 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ ĩsũ kô kĩ, lâŋõ ãnî ãzí-ãzí yí kâ ngá ãkó kâ 'dĩ, má lẽ trá 'bãlâ ãnî
drĩĩ ngá fẽfẽ gólâ ãnî drí fẽlé gólĩyî pãzó 'dĩ sĩ. Má lẽ õjílã drí rĩlí ndrĩ ãyĩkõ sĩ ĩzã
ngá kâ ãkó.
14 Ngbãângbânõ rî, ãnî rĩ'á ngá bê dũû. Gõ'dá ngá ãnî drí â'dózó ĩ'dí bê lâ dũû 'dĩ
rî, drĩ lâ rĩ 'bá lâyĩlí 'dĩ, nĩ fẽ, ã'dô ró bê õjílã gólĩyî ngá ãkó lé 'bá ró rî 'bá yî pãzó.
Gõ'dá ĩzãtú tólâ, õjílã gólĩyî ngá ãkó lé 'bá ró 'dĩ 'bá yî õtírĩ 'bãâ ngá bê rî, gõ'dá gólĩyî
drí rû jãzó kpá ãnî pãlé kãyĩ ãnî drí 'bãzó ngá ãkó rî 'á. Lãtĩ 'dĩ 'á rî, krístõ 'bá yî
â'dô rĩ'á õzõ ngá ãlô kâtí, ĩzã ngá kâ ãkó.
15 Â'dô 'bã'á nyé õzõ Ôvârí drí âtálé búkũ íyíkâ 'á rî kâtí,
"Õjílã gólâ ngá nyãnyã ê'bé 'bá dũû rî, â'dó kô rĩ'á ngá nyãnyã bê rõô,
gõ'dá õjílã gólâ ngá ĩyínyâ ê'bé 'bá dã rî, â'dó kô ĩzã ngá nyãnyã kâ bê nyãlé."
Âfõ-âfõ 16.18

Tã Títõ rî jõzó Kõrínĩtõ 'álâ rî

16 Mã 'ê ãwô-ĩtí ãmbá Ôvârí drí, tãlâ gólâ 'bã Títõ trá â'dólé njãâ ãnî pãlé, gõ'dá
gólâ 'ê ãnî tã kpá trá rõô, nyé õzõ ámákâ rî tí.
17 Nĩ ndrê drẽ, mã ĩjî gólâ bê nĩlí ãnî ngálâ rî, gólâ lẽ tã-drĩ lâ trá, pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ tã
gólâ rî ífífí drí lẽlé trá 'ẽlâ rî ró.
18 Gõ'dá mã jô Títõ trá ãnî ngálâ 'dũwã krístõ 'bá ãzí ãmákâ nõlé rú lâ nĩlĩ trá
kãnĩsã 'ásĩ ndrĩ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ pẽpẽ lâ sĩ nô bê.
19 Gõ'dá ãmâ ãdrúpĩ rî gógó 'dĩ kpá ĩ'dî õjílã kãnĩsã kâ drí njĩlí rĩ'á lãmúlĩ 'dũwã
ãmá bê ngá fẽfẽ gólâ 'ẽzó õjílã Yũdãyã 'álâ rî 'bá yî pãlé rî trõlé nĩzó rî ĩ'dî. Lôsĩ rî
'dĩ â'dô õjílã 'bã'á Kúmú Yésũ Krístõ rî lûyĩlĩ. Gõ'dá â'dô kpá tã â'dá'á kĩ, ãmâ rĩ'á
njãâ krístõ 'bá ãzí pãlé.
20 Mã 'ê tã rî 'dĩ dódó, tãlâ õjílã õzó kô tã õnjí ûsú ãmâ rú ngá fẽfẽ ãmbá 'dĩ vó lâ
ndrẽrẽ 'á.
21 Gõ'dá mã rî zãâ tã mbĩ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî Ôvârí rî lĩfĩ drĩ 'á, gõ'dá kpá õjílã ãzí lĩfĩ
drĩ 'á.
22 Ãmâ kpá trá ãmâ ãdrúpĩ ãzâ jõ'á 'dũwã Títõ yí bê. Mã ûjũ ãmâ ãdrúpĩ rî gógó 'dĩ
trá ândálé ândálé â'dô-â'dô gólâkâ nĩzó. Sĩsĩ mã ûsû trá kĩ, gólâ lẽ rõô ãzí-ãzí pãlé.

Ĩtí rî, ngbãângbânõ rî, gólâ lẽ trá rõô ãmâ pãlé, tãlâ gólâ nm̃ trá kĩ, nĩ â'dô tã mbm̃ rî 'ẽ'á ĩ'dî.
23 Ã'dô íyíkâ Títõ rî tãsĩ rî, gólâ ãmâ ãzí-ãzí 'î tã gólâ ãmâ drí rĩ'á 'ẽlâ ãnî pãzó nõ 'á. Ã'dô gõ'dá ãmâ ạ̃drúpm̃ ãzí gólĩyî nĩ 'bá Títõ bê 'dĩ 'bá yî ĩ'dî rî, gólĩyî rĩ'á lãjó'bá kạ̃nṹsạ̃ kâ 'î. Gõ'dá rĩrĩ gólĩyíkâ 'bã õjílã trá Yésũ rî rú lûyṹlṹ.
24 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ lạ̃gû ãmâ ạ̃drúpm̃ 'dî 'bá yî lõvõ sĩ, tãlâ gólĩyî õndrê ró ĩyî lôvó ãníkâ krístõ 'bá ãzí drí rî bê. Ĩtí rî, gõ'dá krístõ 'bá yî drí nm̃zó lâ ndrĩ kĩ, mã rî ãnî tã lôngólé nõ tákõ tã mbm̃ sĩ.

9

Tã ãzâ krístõ 'bá ngá ãkó rî 'bá yî pãpã lâ yî tãsĩ

1 Îcá gõ'dá kô má drí tã îjízó ãnî tṹ tã gólâ ngá fẽfẽ kâ õjílã Ôvârí kâ Yũdạ̃yạ̃ 'álâ rî 'bá yî pãzó rî tãsĩ,
2 tãlâ má nm̃ trá kĩ, nĩ lẽ trá õjílã 'dî 'bá yî pãlé. Gõ'dá ĩtí rî, má lôngô ãnî tã trá krístõ 'bá gólĩyî Mẽkẽdónĩyã 'álâ rî 'bá yî drí kĩ, ãnî krístõ 'bá gólĩyî Gm̃rṹkm̃ 'álâ rî 'bá yî rĩ'á njãâ ngá fẽfẽ 'dî jõlé îtõlé kó ndrô ãzí. Gõ'dá krístõ 'bá yî gólĩyî Mẽkẽdónĩyã 'álâ rî 'bá yî ârî bê kĩ, ãnî rĩ'á njãâ ngá fẽfẽ 'dî jõlé rî, gõ'dá gólĩyî drí kpá îtõzó â'dólé njãâ ngá fẽlé, ã'dô ró ngá ãkó lé 'bá pãzó.
3 Ĩtí rî gõ'dá, ãmâ trá ãmâ ạ̃drúpm̃ yî krístõ 'bá ãzí ró nõ jõ'á ãnî ngálâ, tãlâ ãâ'dâ ró bê õjílã drí kĩ, ãnî tã ãmâ drí rĩ'á lôngólâ tã ngá fẽfẽ kâ tãsĩ nô ãâ'dó võ tãkó 'á kô. Nĩ â'dô njãâ ngá fẽfẽ 'dî fẽlé, nyé õzõ ãmâ drí âtálé trá gólĩyî drí ãnî drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî kâtí.
4 Nĩ ndrê drẽ, õzõ krístõ 'bá gólĩyî Mẽkẽdónĩyã 'álâ nã 'bá yî ãlô rî, õnĩ kpãâ má bê nĩ'á ãnî ndrẽlé rî, gõ'dá õzõ nĩ ã'dô kô njãâ ngá fẽfẽ ãníkâ fẽlé rî, gõ'dá 'dĩî rî â'dô ãnyĩ fẽ'á ãmâ drí rõô, tãlâ mã âtâ tã trá gólĩyî drí sṹsṹ kĩ nĩ rî, mã nm̃ trá nĩ â'dô ngá fẽfẽ fẽ'á ãmbá.
5 Tã 'dî kâ rî tí rî, gõ'dá má drí îsũzó lâ kĩ, rĩ'á tãndí ró ãmâ ạ̃drúpm̃ nô 'bá yî jõzó sṹsṹ ãnî ngálâ cú ĩtí drẽ ãmâ drí cã ãkó. Gõ'dá gólĩyî õpâ ró ãnî bê ngá fẽfẽ ãníkâ 'ẽ'á fẽlâ rî ê'bélé njãâ. Gõ'dá lạ̃tṹ ũnjm̃ ró rû bê ãnî drí ngá fẽfẽ fẽzó rõô, õzõ ãnî drí tã lâ 'bãlé trá 'ẽ'á fẽlâ rî kâtí. Ĩtí rî, ngá fẽfẽ ãníkâ 'ẽ'á fẽlâ krístõ 'bá gólĩyî Yũdạ̃yạ̃ 'álâ rî 'bá yî drí rî â'dô 'bã'á njãâ ãmâ drí trõlé kpãâ ãmá bê, õzõ mã õcâ trá ãnî ngáá tólâ rî. Ĩtí rî, 'dĩî â'dô â'dá'á lâ õjílã ãzí drí kĩ, nĩ rî ngá fẽfẽ fẽlé, tãlâ nĩ lẽ kó trá fẽlâ rî drí. Â'dó kô tã gólâ ãmâ drí ãnî îcízó îcî 'ẽlâ rî ĩ'dî.
6 Tã nô õrî ãnî drm̃ṹ. Õzõ õjílã õ'wã ngá ngbãâ fínyáwá ĩtí rî, gólâ â'dô ngá ĩyínyâ ê'bé'á kpá ngbãâ fínyáwá ĩtí. Gõ'dá õzõ õjílã õ'wã ngá ãmbá ĩtí rî, gólâ â'dô ngá ĩyínyâ ê'bé'á kpá ãmbá ĩtí.
7 Õjílã ãlô ãnî lãfálé sĩ õfẽ ngá íyíkâ, nyé õzõ gólâ rî pm̃pṹsṹlṹ drí lẽlé rî kâtí. Gólâ õfẽ kô tã îsũ rm̃ rm̃ sĩ. Gõ'dá gólâ õfẽ kpá kô, gbõ tãlâ îcá kô gólâ drí fẽzó lâ kô rî drí. Gõ'dá gólâ õfẽ lôvó sĩ drm̃-bạ̃lạ̃yṹ ró gõ'dá kpá ãyĩkõ sĩ, tãlâ Ôvârí lẽ õjílã gólâ ngá fẽ 'bá drm̃-bạ̃lạ̃yṹ ró ãyĩkõ sĩ rî ĩ'dî.
8 Gõ'dá õzõ nĩ õ'ê tã 'dî trá ĩtí rî, nĩ nm̃ tãndí ró kĩ, Ôvârí cú mbârâkã bê ngá fẽlé ãnî drí gạ̃rạ̃ ngá gólâ ãnî drí lẽlé rî drm̃ṹ sĩ, tãlâ nĩ â'dô ró bê ngá bê dũû gõ'dá nĩ pâ ró õjílã gólĩyî ngá ãkó lé 'bá ró 'dĩ 'bá yî bê.
9 Rĩ'á nyé õzõ Ôvârí drí âtálé trá búkũ íyíkâ 'á rî kâtí,

"Õjílã Ôvârí kâ rî ngá fẽfẽ fẽlé drm̃-bạ̃lạ̃yṹ ró ngá ãkó lé 'bá yî drí,
tã tãndí gólâkâ 'dĩ tã lâ îcá vm̃lṹ drm̃ṹ 'ásĩ kô zãâ gbạ̃dú ạ̃dũkũ ãkó."

Lôngó 112.9

10 Gõ'dá Ôvârí rî nĩ rĩ'á órĩ âfẽlé õjílã drí rĩ'á ị̃'dịlâ. Gólâ rî kpá nĩ rĩ'á ngá nyãnyã
âfẽlé õjílã drí nyãlé. Ĩtí rî, gólâ â'dô kpá ngá ãnî drí lẽlé rî âfẽ'á nĩ ãnî drí, nĩ ã'dô ró
bê ngá fẽlé ãzí-ãzí yî pãzó.

11 Nĩ ndrê drẽ, gõ'dá Ôvârí â'dô ngá tãndí âfẽ'á ãnî drí dũû tãlâ ngá ãnî drí fẽlé
õjílã ãzí pãzó 'dĩ tãsĩ. Tãlâ õzõ mã õtírĩ ngá fẽfẽ ãníkâ 'dĩ 'bá yî fẽê ãnî ạ̃drúpị̃ yî ngá
ãkó lé 'bá ró 'dĩ 'bá yî drí rî, gólĩyî â'dô ãwô-ĩtí 'ẽ'á Ôvârí drí rõô ngá 'dĩ 'bá yî tãsĩ.

12 Ĩtí rî, tã tãndí gólâ ãnî drí 'ẽlé ãnî ãzí-ãzí yî drí 'dĩ â'dô gólĩyî 'bã'á ngá gólĩyî drí
â'dólé ĩzã lâ bê rî 'bá yî ûsúlị. 'Dĩî â'dô gõ'dá kpá õjílã ãzâ 'bá yî 'bã'á ãwô-ĩtí 'ẽlé
Ôvârí drí rõô ngá ãnî drí fẽlé 'dĩ 'bá yî tãsĩ.

13 Nĩ ndrê trá, ngá fẽfẽ tãndí ãnî drí fẽlé 'dĩ â'dô â'dálâ kĩ, nĩ lẽ tã trá Ôvârí 'á pị̃pị̃sị́lị
ãlô sĩ. Gõ'dá õzõ õjílã õndrê ãnî trá tã rî 'dĩ 'ẽ'á ĩtí rî, gólĩyî â'dô Ôvârí rî lûyị'á rõô
tã rõrõ ãníkâ 'dĩ tãsĩ, gõ'dá kpá ngá fẽfẽ ãníkâ drị̃-bạ́lạ́yị̃ ró õjílã gólĩyî ngá ãkó lé 'bá
ró rî yî pãzó 'dĩ tãsĩ.

14 Krístõ 'bá rî gógó Yũdạ́yạ̃ 'álâ rî 'bá yî rĩ'á rãtáã 'ẽ'á ãnî tãsĩ rõô lôvó sĩ, tãlâ
Ôvârí â'dâ pị̃pị̃sị́lị tãndĩ íyíkâ rî trá gólĩyî drí ãnî tãsĩ.

15 Nĩ 'dê mã 'ê ãwô-ĩtí Ôvârí drí ãmbá, tãlâ ngá fẽfẽ ạ́ngị́ gólâ drí fẽlé ãmâ drí ãmbã
lâ drí lạ̃vũlị́ trá gạ̃rạ̃ ãmâ tị̃ drí ạ̃'dịzó tã lâ 'á nõ tãsĩ, ngá fẽfẽ rî 'dĩ rĩ'á Yésũ ĩ'dî.

10

Tã Póõlõ drí úlị́ âtálé yí rú rî tã-drị̃ lâ lôgõzó rî

1 Mâ Póõlõ ámâ nyãányâ, má lẽ ãnî drí úlị́ ámákâ má drí âtálé ãnî drí mãnísĩ rû
lôgõ sĩ vũdrị́ pị̃pị̃sị́lị́ ạ̃'dị́ sĩ õzõ Yésũ Krístõ kâtí nõ ârílí. Áâtâ trá kĩ, kạ̃yị̃ má drí
'bãzó ãní bê nã, má lôgõ mâ trá â'dólé gbõ ngá fínyáwá ró ãnî ândrá. Gõ'dá õzõ má
õtírĩ 'bãâ ãnî lãfálé yû rî, má drí gõzó rĩ'á úlị́ âmbâ-âmbâ âtálé ãnî drí.

2 Õzõ gõ'dá má õcâ trá ãnî ngálâ rî, má â'dô úlị́ âmbâ-âmbâ âtá'á ĩ'dî õjílã gólĩyî tã
âtá 'bá kĩ, má ãâtá úlị́ âmbâ-âmbâ ĩyî lị̃fị̃ drị̃ 'á kô 'dĩ 'bá yî drí. Gõ'dá má lẽé kô úlị́
âmbâ-âmbâ âtálé ãnî nyãányâ drí.

3 Nĩ ndrê trá, gbõ lé mã ã'dô õjílã mvá 'î rî, mã rí kô ạ̃jú 'bũlị́ ãmâ ạ̃jú-'bá-ãzí yí bê
tã ị̃sũ ãngó nõ kâ rî sĩ.

4 Nĩ ndrê trá, gõ'dá drị́-fê ãmâ drí rĩzó ạ̃jú 'bũlị́ ĩ'dî sĩ lâ rî â'dó kô õzõ drị́-fê õjílã
mvá kâ rî 'bá yí kâtí. Gõ'dá ãmâ rĩ'á cú drị́-fê Ôvârí kâ mbârâkã bê gạ̃rạ̃ ãmâ drí rĩzó
ãmâ ạ̃jú-'bá-ãzí Sãtánã rî 'bũlị́ ĩ'dî sĩ lâ rî bê. Drị́-fê gólâ Ôvârí drí âfẽlé 'dĩ cú rĩ'á
fãfã bê võ Sãtánã kâ rĩzó rĩlí 'á lâ kúmú ró ãmâ drị̃lị́ rî ĩzãzó.

5 Gõ'dá gólĩyî â'dô tã ị̃sũ gólâ lómbé-lómbéwá kâ Sãtánã drí rĩ'á 'ẽlâ ãmâ drí, ãmâ
'bã 'bá Ôvârí rî nị̃lị́ kô rî ĩzã'á drị́-fê 'dĩ sĩ. Gõ'dá mã rî rû fũlị́ tã ârí ãkõ ãmákâ Ôvârí
drí rî bê drị́-fê 'dĩ sĩ, gõ'dá tã ị̃sũ ãmákâ 'bãlé tã Yésũ Krístõ kâ ârílí ĩ'dî.

6 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ fẽ ãnî trá ndrĩ tã Ôvârí kâ ị̃nj̃ị́lị́ dódó rî. Gõ'dá ãmâ rĩ'á njãâ lâŋõ
fẽlé õjílã gólĩyî Ôvârí rî ị̃nj̃ị 'bá dódó kô rî 'bá yî drí.

7 Ámâ ãzí-ãzí yî, tã ị̃sũ-ị̃sũ ãníkâ rî â'dó kô mbị̃. Õzõ õjílã ãzâ 'bá yî õrî ĩyî tã ị̃sũlị́
kĩ, yĩ ãâ'dô õjílã Yésũ Krístõ kâ ĩ'dî rî, gõ'dá nĩ ị̃sũ kpá kĩ, ãmâ kpá õjílã Yésũ Krístõ
kâ ĩ'dî õzõ gólĩyî tí. Gõ'dá ãmâ kpá cú drị́-ãcê bê tã âtázó ãnî drí ĩtí.

8 Tã ị̃sũ-ị̃sũ ãníkâ 'á rî, mã rî rĩ'á ãmâ lômbélé drị́-ãcê gólâ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ
drí âfẽlé ãmâ drí nõ tãsĩ yã? Drị́-ãcê rî 'dĩ rĩ'á tã lẽlẽ ãníkâ 'bãzó â'dólé gạ́gạ́ ĩ'dî sĩ
lâ, â'dó kô ãnî ĩzãzó.

9 Gõ'dá má lẽé kô wárãgã ámákâ îgĩlí ãnî drí nõ drí ãnî 'bãlé â'dólé ũrị̃ ró.

10 Nĩ ndrê trá, áâtâ trá kĩ, mâ Póõlõ, úlı́ ámákâ îgĩlí wárãgã ámákâ 'á rî, tã lâ íyíkâ
âmbâ-âmbâ ró, gõ'dá mâ rî gógó drí 'bãzó ãní bê tólâ rî, má ãâ'dô íyíkâ mbârâkã
ãkó. Gõ'dá úlı́ ãmákâ âtálé ãmâ lãfálé 'á rî ãâ'dô íyíkâ úlı́ tãkó rî 'bá yî ĩ'dî.
11 Nĩ ndrê drẽ, õjílã ũnı̃ tã nô dódó, tã gólâ má drí îgĩlí wárãgã 'á rî, îcá kô â'dólé
ngĩî, tã gólâ má drí 'ẽ'á âtálâ ãnî drí, má drí 'bãrẽ cú tólâ rî 'á rî drı̃ı̃ sĩ. Má îgĩ
wárãgã ãnî drí ngbãângbânõ rî, tãlâ má â'dó kô ãní bê tólâ rî drí. Gõ'dá má õtírĩ cãâ
ãnî ngáá tólâ rî, má â'dô úlı́ âtá'á ãnî drí kpá ĩtí drı́-ãcê gólâ Ôvârí ngá lésĩ má drí
wárãgã îgĩzó ĩ'dî sĩ lâ 'dĩ sĩ.
12 Ĩtí rî, gõ'dá má ı̀sũú tã kô ámâ nyãányâ 'bãzó â'dólé sı́sı́ õjílã ãzí drí. Gõ'dá gólĩyî
kĩ ĩyíkâ rî, ĩyî tã õlạ̀vũ nĩ gạ̃rạ̃ õjílã ãzí drı̃ı̃ sĩ. Gõ'dá gólĩyî rî ĩyíkâ ĩyî ı̀'bı̃lı́ nõ gbõ
ãkpãkã'dã ĩyî vó 'ásĩ, ngãtá ã'dî lạ̀vũ nĩ yã rî nı̃zó bê. Tã rî gógó ĩtí 'dĩ, rî â'dálâ kĩ,
gólĩyî nı̃ı́ tã kô, tãlâ gólĩyî ı̀sũ ĩyíkâ bê rî, gólĩyî kĩ ĩyî ãâ'dô ĩyî nyãányâ kâ ĩ'dî.
13 Ĩtí rî, gõ'dá ámákâ rî, má rî ámákâ ámâ lômbélé nõ tã mbı̀ drı̃ı̃. Má rî ámâ
lômbélé cé lôsĩ gólâ Ôvârí drí âfẽlé má drí 'ẽlé ãnî lãfálé rî drı̃ı̃.
14 Má rî ámâ lômbélé rõô yã? Nĩ nı̃ trá tãndí ró kĩ, mâ ĩ'dî õjílã drı̃-káká gólâ pávó
tı̀ ãcê nõ trõ 'bá nĩzó cãlé tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ bê ãnî drí tólâ rî.
15 Ĩtí rî, gõ'dá má rí kô ámâ ạ̀rúlı́ lôsĩ ãzí-ãzí drí 'ẽlé nĩ rî drı̃ı̃. Võ lâ 'á rî, gõ'dá
má lẽ tã lẽlẽ ãníkâ Ôvârí 'á rî drí mbãlé â'dólé gạ̃rạ̃, tãlâ lôsĩ ámákâ 'ẽlé ãnî lãfálé rî
õmbâ ró bê, nyé õzõ tã Ôvârí drí 'bãlé trá má drí 'ẽlé rî kâtí.
16 Gõ'dá má nĩ ró bê nĩ'á úlı́ Ôvârí kâ nõ 'bá yî pẽ bê sı́sı́ 'álâ võ ãzâ 'bá yî 'ásĩ. Má
lẽ nĩlí võ ó'dí 'ásĩ nĩ'á tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ âtá bê, tãlâ má õzó kô rĩî lómbé-
lómbéwá 'ẽlé lôsĩ ámâ ãzí-ãzí yî drí 'ẽlé nĩ rî yî drı̃ı̃ kĩ'á nĩ rî, 'dĩ 'bá yî ãâ'dô lôsĩ má
drí 'ẽlé nĩ rî yî ĩ'dî.
17 Gõ'dá áâtâ trá tã îgĩ Ôvârí kâ 'á kĩ nĩ rî,
“Õzõ õjílã ãzâ õlẽ trá íyî ạ̀rúlı́ rî,
gólâ ạ̃ạ̀rû yî cé tã Ôvârí drí 'ẽlé rî tãsĩ.”

Yẽrẽmíyã 9.24

18 Gõ'dá õjílã gólâ rĩ 'bá íyî tã lôngólé rî, Ôvârí lẽé kô. Gõ'dá Ôvârí rî íyíkâ cé õjílã yí
drí ndrẽlé tãndí rî 'bá yî lẽlé ĩ'dî.

11

Tã Póõlõ drí tã âtázó tã îmbá 'bá õnjõ kâ ró rî 'bá yî rú rî

1 Ámâ ạ̀drúpı̃ yí ámâ îzó yí bê, má nı̃ trá kĩ, â'dó kô rĩ'á tã lı̀fı́ lõmbâ kâ ró má drí
rĩzó ámâ lômbélé.
2 Mâ rĩ'á tã ı̀sũ-ı̀sũ bê nyé tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ Krístõ 'á rî tãsĩ, nyé õzõ Ôvârí drí 'bãrẽ
tã ı̀sũ-ı̀sũ bê õjílã íyíkâ tãsĩ rî kâtí. Ãnî gõ'dá trá nyé õzõ õkó mvá gólâ ndrẽlé trá 'ẽ'á
gĩlâ õkó ró Yésũ Krístõ drí rî kâtí, tíbê tã lẽ 'bá trá kĩ, Yésũ Krístõ drí â'dózó cé nĩ íyî
ágó ró rî kâtí. Ĩtí rî, gõ'dá má lẽé kô ãnî drí tã õnjí 'ẽlé gólâ rú.
3 Gõ'dá mâ rĩ'á ũrı̃ ró, tãlâ õjílã ãzâ 'bá yî lẽ trá ãnî âdólé tã lẽlẽ Yésũ Krístõ 'á
pı̃pı̀sı́lı́ ãlô sĩ rî âyélé, nyé õzõ ı̃nı̃ drí Áwã rî âdórẽ rî tí.
4 Má nı̃ trá, nĩ rî rĩ'á tã îmbâ õjílã tı̀ sĩ ndrĩ Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî ârílí, õzõ kpálé tã
îmbâ rî 'dĩ ã'dô ngĩî ãmákâ rî rú sĩ rî. Má nı̃ trá, nĩ rî rĩ'á líndrí gólâ â'dó 'bá ngĩî rî
'bá yî lạ̀gúlı́ Líndrí Ôvârí kâ má drí tã lâ pẽlé trá ãnî drí rî drı̃ı̃ sĩ. Gõ'dá nĩ rî kpá rĩ'á
tã lẽlé tã âtî-âtî ngĩî ãzâ 'bá yî 'á tã âtî-âtî tãndí gólâ má drí pẽlé trá ãnî drí rî drı̃ı̃ sĩ.
5 Ã'dô tã îmbá 'bá gólĩyî ngĩî ãnî drí rĩ'á tã gólĩyíkâ ârílí 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî ĩ'dî rî, õjílã
gólĩyî ókĩzõ nĩ rî, ãâ'dô ĩyî lãjó'bá ạ́ngı́ ró 'dĩ 'bá yî drí, má ı̀sũú kô kĩ, ãmbã gólĩyíkâ
lạ̀vũ mâ drı̃ı̃ sĩ.

6 Gbõ lé má ãâtâ tã dódó kô rî, má â'dâ tã trá ãnî drí ngbálí-ngbálí kĩ, má rî tã
Ôvârí kâ pẽlé ãnî drí nõ tã nj̃nj̃ Ôvârí ngá lésĩ rî sĩ.
7 Gõ'dá kạ̃yị̃ gólâ má drí rĩzó tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ pẽlé ãnî drí rî, má ĩjí ãnî
kô ạ̃dị̃ âfẽlé má drí. Gõ'dá má lôgõ mâ trá â'dólé ngá fínyáwá ró, gõ'dá nĩ â'dô ró bê
gã̃rã̃. Tã gólâ má drí 'ẽlé 'dĩ tã õnjí 'î yã?
8 Ĩtí rî, gõ'dá krístõ 'bá võ ãzâ 'bá yî 'ásĩ rî 'bá yî âfẽ ạ̃dị̃ bê má drí rî, má trõ ạ̃dị̃
'dĩ trá ãnî pãzó ĩ'dî sĩ lâ.
9 Kạ̃yị̃ má drí 'bãzó ãní bê tólâ rî, gbõ lé má ã'dô bê ngá ãkó rî, má îkpókpólõó
ãnî kô ngá má drí â'dózó ĩzã lâ bê 'dĩ tãsĩ âfẽlé má drí, tãlâ krístõ 'bá gólĩyî âcá 'bá
Mẽkẽdónĩyã lésĩ rî 'bá yî âfẽ ngá ĩzã lâ drí ámâ 'ẽlé rî nĩ má drí. Nĩ ndrê trá, sị́sị́ rî
má 'bãá lâŋõ ámákâ kô ãnî drj̃ị̃. Gõ'dá ĩzã́tú rî, má îcá kpá kô 'bãlâ ãnî drj̃ị̃.
10 Tã pã̃tj̃ị̃ ró, má âtâ tã ãnî drí Yésũ Krístõ rî rú sĩ, má îcá kô tã 'dî âtâ-âtâ lâ âyélé
'bã̃drj̃ ãníkâ Gj̃rj́kj̃ kâ nõ 'ásĩ nõngá. Má â'dô ámákâ kó zãã rĩ'á ámâ lômbélé tã gólâ
má drí ạ̃dị̃ trõzó ãnî drj́gã́ sĩ kô 'dĩ 'á.
11 Ĩtí rî, tã gólâ má drí ạ̃dị̃ trõzó ãnî drj́gã́ sĩ kô 'dĩ ífí lâ ã'dô 'î yã? Â'dó kô kĩ, má
lẽé ãnî kô rî. Ôvârí nj̃ trá kĩ, má lẽ ãnî trá rõô.
12 Ĩtí gõ'dá má â'dô zãã rĩ'á tã gólâ má drí rĩ'á 'ẽlâ ngbãângbânõ ạ̃dị̃ trõzó ãnî drj́gã́
sĩ kô rî 'ẽlé ĩ'dî, tãlâ õjílã gólĩyî õnjõ kâ 'dĩ 'bá yî õzó kô rĩî ĩyî lômbélé kĩ'á nĩ rî, yĩ
õrî lôsĩ 'ẽlé Ôvârí drí, kpá té õzõ ãmâ drí rĩrĩ 'ẽlâ rî kâtí.
13 Nĩ ndrê trá, õjílã 'dî 'bá yî â'dó kô ĩyî pã̃tj̃-pã̃tj̃ lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ĩ'dî. Gólĩyî
lãjó'bá rĩ 'bá õjílã âdólé õnjõ sĩ rî 'bá yî ĩ'dî. Gólĩyî ôjâ ĩyî â'dólé nyé õzõ lãjó'bá Yésũ
Krístõ kâ rî yí kâtí.
14 Ĩtí rî, nĩ 'bã tã 'dî õlîjã ãnî drj̃ kô. Kpá ĩtí, Sãtánã â'dô kpá íyî ôjá'á, õjílã õndrê
ró yî bê õzõ mãlãyíkã Ôvârí ngá lésĩ rî kâtí.
15 Ĩtí rî, gõ'dá â'dó kpá kô âmbâ-âmbâ ró lãjó'bá Sãtánã kâ drí ĩyî ôjázó kpá â'dólé
nyé õzõ lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ rĩ 'bá tã âtî-âtî tãndí gólâkâ pẽlé rî kâtí. Gõ'dá õtírĩ
cãã kạ̃yị̃ ã̃dũkũ sĩ rî, Ôvârí â'dô tã-vó gólĩyíkâ kĩ'á kpá té tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ gólĩyî drí 'ẽlé
rî vó ró.

Tã lâŋõ Póõlõ drí nj̃ị́lị́ lãjó'bá Yésũ kâ ró rî tãsĩ rî

16 Má ândâ drẽ tã nô kpá ó'dí ãnî drí. Tã ĩsũ-ĩsũ ãníkâ 'á rî, má rí tã âtálé tã nj̃nj̃
sĩ kô. Gõ'dá gbõ lé ĩtí rî, gõ'dá nĩ ârî tã ámákâ gólâ má drí ámâ lômbézó tã lâ sĩ nõ.
17 Tã gólâ má drí 'ẽ'á âtálâ ãnî drí rî, má rî âtálâ 'dĩ tã nj̃ ãkõ ámákâ 'dĩ sĩ, â'dó kô
tã âtálé õzõ Yésũ Krístõ kâtí rî ĩ'dî.
18 Õjílã dũû rî ĩyî trá rĩ'á ĩyî lômbélé ãngó nõ 'á, ĩtí rî, gõ'dá má â'dô kpá ámâ
lômbé'á ãnî drí.
19 Nĩ â'dô ãníkâ bê tã nj̃ 'bá ró rî, 'dõvó nĩ â'dô kpá õjílã gólĩyî tã nj̃nj̃ ãkó rî yî
lã̃gúlị́.
20 Má âtâ ãnî drí tã pã̃tj̃-pã̃tj̃ ró, nĩ âyê õjílã 'dî 'bá yî trá ãnî 'bãlé rã̃gj̃ị̃ ĩyíkâ ró.
Gólĩyî drí rĩzó ãnî âdólé ạ̃dị̃ ãníkâ nyãzó, ãnî lô'dálé ãnî ndrẽzó ngá fínyáwá ró, gõ'dá
kpá rĩzó tã ãnyĩ kâ 'ẽlé ãnî drí.
21 Nĩ ndrê drẽ, má îcá kô tã õnjí ĩtí 'dĩ 'ẽlé ãnî drí. Gõ'dá tãlâ ã'dô 'î ãnî drí rĩzó tã
õjílã 'dî 'bá yí kâ ârílí ĩ'dî tã ámákâ rî ârî-ârî lâ võ 'á yã?
Gõ'dá õzõ õjílã 'dî 'bá yî õrî ĩyî lômbélé tã ĩyíkâ tãsĩ rî, gõ'dá má â'dô kpá ámâ
lômbé'á tã ámákâ rî tãsĩ. Ngbãângbânõ rî, má rî úlị́ âtálé nõ, nyé õzõ tã nj̃ ãkõ lé
'bá kâtí.
22 Gólĩyî kĩ, ĩyî ã'dô õrĩ Ị̃bũrũ kâ 'î. Mâ kpá õrĩ Ị̃bũrũ kâ 'î. Gólĩyî Ãbãrãyámã rî
ózõwá yî ĩ'dî. Gõ'dá mâ kpá Ãbãrãyámã rî ózõwá 'î.

23 Gólĩyî kĩ, ĩyî â'dô rû ị̃'bũ 'bá Yésũ Krístõ kâ 'î. Gõ'dá mâ kpá rû ị̃'bũ 'bá Yésũ
Krístõ kâ ĩ'dî gólĩyî lạ̃vũlı̨ ndrĩ. Ngbãângbânõ rî, úlı̨ ámákâ nõ gõ'dá trá pạ̃tı̨̃ı̨ úlı̨ tã
nı̨ ãkó lé 'bá kâ 'î. Gõ'dá lé ĩtí rî, má 'ê lôsĩ trá Ôvârí drí rõô gạ̃rạ̃ gólĩyî lạ̃vũlı̨. Gõ'dá
óômbê mâ trá 'bãlé gạ̃nı̨́mạ̃ 'á ândálé lôsĩ Ôvârí kâ nõ 'ẽrẽ lâ 'á gạ̃rạ̃ gólĩyíkâ drı̨̃ı̨ sĩ.
Ócâ mâ trá ândálé ândálé õnjí tẽtẽ, tí ã'dô ró kó má drí drãzó vólé.
24 Gõ'dá õjílã drı̨̃-'bá Yúdạ̃ yí kâ rî câ mâ trá ônjóró'bí sĩ nyâ'dî-trá-drı̨̃-lâ-ngâ-mûdrı̨́-
drı̨̃-lâ-ngâ-nj̨ı̨-drı̨̃-lâ-sû ândálé ândâlâ nj̨ı̨.
25 Gõ'dá drı̨̃-'bá Rómã kâ câ mâ kpá trá fê sĩ, ândâlâ nâ. Kạ̃yı̨ ãlô sĩ, õjílã drí kpá
ámâ lûvũzó kúnı̨́ mvá sĩ, ã'dô ró má õdrã ró vólé. Gõ'dá kõlóngbõ 'ê trá rû âkólé má
bê lı̨̃mvû ândrê 'á ândâlâ nâ, gõ'dá kạ̃yı̨ ãlô sĩ, kõlóngbõ drí 'ẽzó rû âkólé ãmá bê
lı̨̃mvû ândrê 'á rî sĩ rî, má âgô trá kõlóngbõ rú lı̨̃mvû drı̨̃ı̨, ı̨̃tú gı̨̃rı̨̃ ngạ̃cı̨̃ gı̨̃rı̨̃ ı̨̃tú-pá
nyâ'dî-ãlô-drı̨̃-lâ-ngâ-sû sĩ, ã'dô ró ámâ nyãányâ pãlé.
26 Má tô ạ̃cı̨́ jẽjẽ trá võ 'ásĩ dũû, ạ̃cı̨́ tõtõ 'dî 'bá yî võ 'ásĩ rî, má 'bê drı̨̃ trá tã õnjî-õnjî
bê dũû, lı̨̃mvû ândrê tı̨̃tı̨̃, ngá ôpá 'bá, õjílã ámákâ Yúdạ̃ yí kâ rî yî drí 'ẽzó ámâ fũlı̨́,
gõ'dá kpá gólĩyî â'dó 'bá kô õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró rî 'bá yí bê. Gõ'dá jạ̃rı̨́bạ̃ 'á ngãtá õmã
'á yã rî, má rî ámákâ kó zãâ drı̨̃ 'bẽlé tã õnjî-õnjî bê. Gõ'dá má õtírĩ nĩî lı̨̃mvû ândrê
drı̨̃ı̨ sĩ kõlóngbõ sĩ rî, má 'bê drı̨̃ íyíkâ kpá zãâ tã õnjî-õnjî bê. Ĩtí rî, gõ'dá õjílã gólĩyî
rĩ 'bá ĩyî tã âmãlé kĩ, ĩyî ãâ'dô krístõ 'bá yî ĩ'dî rî, rî ĩyî kpá rĩ'á tã õnjî-õnjî 'ẽlé má
drí.
27 Má rî lôsĩ 'ẽlé rõô bũúũ lâŋõ drí fĩzó má rú. Kạ̃yı̨ ãzâ 'bá yî sĩ rî, má 'ê lôsĩ ngạ̃cı̨̃
gı̨̃rı̨̃, má kó ạ̃'dú kô. Kạ̃yı̨ ãzâ 'bá yî sĩ rî, mâ trá lõfó ró lı̨̃mvû lôvó bê. 'Dĩî 'ê rû trá
ĩtí ândálé dũû. Gõ'dá kạ̃yı̨ ãzâ 'bá yî sĩ rî, mâ trá ngá nyãnyã ãkó nyãlé. Má rî trá ítá
tãndí ãkó sõlé ẽ'dẽ drí, gõ'dá kpá jó tãndí ãkó rĩzó 'á lâ, õzõ õcâ trá ôzê lı̨̃mvû bê rî.
28 Gõ'dá tã 'dî 'bá yî drı̨̃lı̨́ sĩ ndrĩ rî, má nj̨ı̨ lạ̃nj̨ı̨-lạ̃nj̨ı̨ lôsĩ ámákâ 'dĩ kâ 'dĩ ndrĩ kạ̃nı̨́sạ̃
tãsĩ. Mâ tã ı̨̃sũ ró gólĩyî tãsĩ kạ̃yı̨ lâŋõ kâ 'ásĩ.
29 Õzõ gõ'dá õjílã ã'dô trá mbârâkã ãkó rî, gõ'dá má îcá kpá kô â'dólé mbârâkã ãkó
õzõ gólĩyíkâ tí yã? Gõ'dá õzõ ááâdô õjílã ãzâ trá tã õnjí 'ẽlé rî, 'dĩî 'bã mâ â'dólé tã
ı̨̃sũ ró rõô.
30 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, õzõ má õlẽ trá ámâ ạ̃rúlı̨́ rî, 'dõvó má ạ̃rû mâ ngá gólĩyî
rĩ 'bá â'dálâ kĩ, mâ rĩ'á mbârâkã ámâ ííííí kâ rî ãkó rî tãsĩ.
31 Ôvârí rî nyãányâ nı̨̃ trá kĩ, má rî 'dĩ â'dó kô õnjõ âdólé ĩ'dî. Gólâ Kúmú ãmákâ
Yésũ Krístõ rî átá 'î, úlûyı̨ gólâ zãâ gbạ̃dú ạ̃dũkũ ãkó.
32 Kạ̃yı̨ Ãrẽtásĩ drí 'bãzó kúmú ạ̃ngı̨́ ró kúmú ãzí drı̨̃lı̨́ ndrĩ, má drí drẽ rĩzó rĩlí
jạ̃rı̨́bạ̃ Dãmãsékẽ 'álâ rî, kúmú jạ̃rı̨́bạ̃ rî 'dĩ kâ 'ê ámâ rũlı̨́ ômbélé 'bãlé gạ̃nı̨́mạ̃ 'á. Ĩtí
rî, gõ'dá gólâ drí ạ̃jú 'bũ 'bá íyíkâ 'bãzó dîrî jạ̃rı̨́bạ̃ rú sĩ, ã'dô ró bê ámâ rũlı̨́, õzõ má
ãâfõ trá rî.
33 Gõ'dá ámâ rû-lẽ-ãzí yî pâ mâ trá. Gõ'dá ũpı̨̃ bê ãgã jạ̃rı̨́bạ̃ 'dî kâ 'á, gõ'dá gólĩyî
drí ámâ 'bãzó ívõ 'á gõzó bãfí ãcê ômbélé ívõ rî 'dĩ tı̨ ámâ îrízó kôrô ũpı̨̃ rî 'dĩ 'ásĩ.
Ĩtí rî, gõ'dá má drí ngá pãzó kúmú 'dĩ drı̨́gạ́ sĩ.

12

Tã lârâkô gólâ Ôvârí drí â'dálé Póõlõ drí rî

1 Gõ'dá má â'dô rĩ'á zãâ ámâ lômbê-lômbê bê ạ̃tı̨ 'álâ, gbõ lé tã má drí rĩzó ámâ
lômbélé tã lâ sĩ 'dî rî õpá mâ kô rî. Gõ'dá má â'dô tã lârâkô Ôvârí drí â'dálé má drí
rî tã lâ âtá'á ãnî drí, gõ'dá kpá tã gólâ má drí âbĩlí lı̨̃fı̨́ ngbạ̃ ró rî bê.
2-3 Ndrô mûdrı̨́-drı̨̃-lâ-ngâ-sû lạ̃vũ 'bá nã 'bá yî vósĩ rî, ótrõ mâ trá nĩzó ĩ'dí bê lâ
ûrú 'álâ. Gõ'dá má nı̨̃ı̨́ kô ngãtá ótrõ mâ trá nĩzó ĩ'dí bê lâ ûrú 'álâ kũlũtũtũ ró ngãtá
âbĩ-âbĩ 'î yã rî, gõ'dá tã gólâ â'dó 'bá rî, Ôvârí nı̨̃ íyîngá nĩ.

4 Kạ̃yị̃ ámâ trõzó ûrú 'álâ rî sĩ rî, má ârî tã trá dũû tíbê má drí îcálé tã lâ ngĩlí ãnî
drí kô rî. Ôvârí lẽé kô ãmâ õjílã mvá drí tã ĩtí 'dĩ 'bá yî tã lâ âtálé.
5 Tí má â'dô ámâ lômbé'á tã gólĩyî ĩtí 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá ĩtí rî, má îcá kô ámâ
lômbélé ãkpã ámâ nyãányâ tãsĩ. Má â'dô ámâ lômbé'á tã gólâ má drí â'dózó mbârâkã
ãkó 'á lâ rî tãsĩ.
6 Gõ'dá gbõ lé má õlẽ ámâ lômbélé tã 'dî tãsĩ rî, gõ'dá má îcá kô ámâ lômbélé ámâ
nyãányâ tãsĩ, tãlâ má lẽé kô õjílã drí nị̃ lâ kĩ, ãmbã ámákâ rî õlạ̃vũ gạ̃rạ̃ tã gólĩyî drí
ámâ ndrẽzó 'ẽrẽ lâ 'á ngãtá âtárẽ lâ rî 'á 'dĩ drị̃ị̃ sĩ.
7 Ĩtí rî, gõ'dá Ôvârí lẽé kô má drí ámâ lômbélé ngá gólĩyî yî Ôvârí drí â'dálé má drí
'dĩ 'bá yî tãsĩ. Ĩtí rî, gólâ âyê võrã 'bá Sãtánã ngá lésĩ rî trá lâŋõ âfẽlé ámâ rú'bạ̃ 'á,
tã lâ õlâzê ró má rú, tãlâ má õzó kô rĩî ámâ lômbélé tákányĩ.
8 Ĩtí rî, má lô'bã rú'bạ̃ trá Kúmú ámákâ Yésũ Krístõ rú ândâlâ nâ, gólâ õtrõ ró lâŋõ
ạ̃ngị̃ 'dĩ bê vólé má rú sĩ.
9 Gõ'dá gólâ 'é tã má drí îjílí 'dĩ kô, gólâ kĩ bê má drí rî, mbârâkã lôvó íyíkâ kâ 'dĩ
ĩîcâ trá má bê ámâ pãlé kạ̃yị̃ lâŋõ 'dĩ kâ 'á. Gólâ kĩ, õzõ má ã'dô mbârâkã ãkó rî,
gõ'dá mbârâkã íyíkâ drí 'bãzó má 'á gạ̃rạ̃. Tãlâ úlị̃ 'dĩ tãsĩ rî, mâ Póõlõ, mâ rĩ'á ãyĩkõ
ró ámâ lômbélé ãnî drí tã gólĩyî ámâ 'bã 'bá â'dólé mbârâkã ãkó 'dĩ tãsĩ. Tãlâ tã 'dî
'bá yî tãsĩ rî, mbârâkã Yésũ Krístõ kâ â'dô rĩ'á má 'á gạ̃rạ̃ ámâ rũlị̃ gạ̃gạ̃.
10 Tãlâ tã 'dî 'bá yî tãsĩ rî, mâ rĩ'á ãyĩkõ ró õzõ lâŋõ õ'ê mâ trá rî. Ngãtá ngá gólĩyî
ámâ 'bã 'bá â'dólé mbârâkã ãkó rî 'bá yî ĩ'dî ngãtá lã'dá 'î, ngãtá rĩrĩ âmbâ-âmbâ
ãngó nõ 'á nõ ĩ'dî yã rî, ngãtá lâŋõ 'î yã rî, mâ njãâ lâŋõ 'dî 'bá yî lârâkô lâ yî nj̃ị̃lị̃
ndrĩ Yésũ Krístõ sĩ. Nĩ ndrê trá, gõ'dá õzõ lâŋõ 'dî 'bá yî õ'bã mâ trá â'dólé mbârâkã
ãkó rî, gõ'dá mbârâkã ãkĩ Yésũ kâ 'dĩ drí ámâ pãzó.

Tã lôvó Póõlõ kâ krístõ 'bá yí drí rî tãsĩ

11 Má nị̃ trá kĩ, má rî úlị̃ âtálé õzõ tã nị̃nị̃ ãkó lé 'bá kâtí, gõ'dá nĩ 'bã mâ nĩ â'dólé
ĩtí tã nị̃ ãkó lé 'bá ró 'dĩ. Tí rĩ'á tãndí ró ãnî drí ãmâ lûyị́lị́ lôsĩ gólâ má drí 'ẽlé ãmbá
ãnî lãfálé nõ tãsĩ. Nĩ ndrê trá, gbõ lé má ã'dô tã nị̃ ãkó lé 'bá 'î rî, má nị̃ trá, lãjó'bá
'dĩ 'bá yî rĩ'á ngĩî. Gólĩyî ãnî drí rĩ'á rú lâ ĩyî lûyị́lị́ 'dĩ 'bá yî, ãmbã gólĩyíkâ rî lạ̃vũú
ãmbã ámákâ rî kô.
12 Kạ̃yị̃ má drí 'bãzó ãní bê tólâ rî, má 'ê tã trá dũû, ã'dô ró bê tã â'dâ ró kĩ, pạ̃tị̃ị̃
mâ lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ĩ'dî. Má rî trá rĩ'á lôsĩ lãjó'bá kâ 'ẽlé ãnî lãfálé dódó tã nị̃nị̃
sĩ, tã lârâkô gólĩyî Ôvârí drí ámâ 'bãlé 'ẽlâ 'dĩ 'bá yí bê.
13 Nĩ ndrê drẽ, tã ndrĩ má drí 'ẽlé trá õjílã kạ̃nị́sạ̃ ãzâ 'bá yí kâ drí rî, má rî kpá 'ẽlâ
ãnî drí. Tã gólâ má drí 'ẽlé ãnî drí kô rî, rĩ'á cé má îjí ãnî kô ạ̃dị̃ âfẽlé má drí ámâ vó
ndrẽzó. Má 'ê 'dĩ tã ányâ 'î yã?
14 Ngbãângbânõ rî, nõô trá tã ândâlâ nâ lâ 'î má drí 'ẽzó nĩlí ãnî ndrẽlé rî. Gõ'dá
ạ̃cị̃ rî nõ 'á rî, má â'dô vólé gã'á kpá dó ạ̃dị̃ zị̃lị̃ ãnî tị́ sĩ. Má lẽé ngá ãnî drị́gạ̃ sĩ kô.
Má lẽ íyíkâ bê-rî ãnî drí ãnî nyãányâ fẽlé ĩ'dî Ôvârí drí. Nĩ ndrê trá, â'dó kô tãndí ró
'dĩyímvá drí rĩzó nĩ rĩ'á átá lâ yî vó ndrẽlé ândrê lâ bê. Átá yî ândrê bê rî, rî ĩyî nĩ
rĩ'á mvá lâ yî vó ndrẽlé. Gõ'dá ãnî trá nyé õzõ ámâ mvá yí kâtí.
15 Ĩtí rî, gõ'dá mâ rĩ'á ãyĩkõ ró ngá ámákâ fẽlé ndrĩ ãnî pãzó. Gõ'dá má â'dô kpá
cú ámâ nyãányâ fẽ'á nyé ãnî pãzó. Gõ'dá má lẽ ãnî trá rõô. Gõ'dá tãlâ ã'dô 'î ãnî drí
ĩyíkâ ámâ lẽzó dódó kô rî yã?
16 Gbõ lé nĩ lẽ tã-drị̃ trá kĩ, má zị́ ạ̃dị̃ ãnî tị́ sĩ ámâ pãzó kô rî, õjílã ãzâ 'bá yî ãnî
lãfálé sĩ kĩ, má ãâ'dô lị̃fị̃ lõmbâ 'bá 'î. Má õrî ãnî âdólé õnjõ sĩ.
17 Gõ'dá tã rî 'dĩ â'dô íyíkâ 'bã'á ĩtí 'dĩ ángô tí yã? Kạ̃yị̃ gólâ má drí lãjó'bá 'dĩ 'bá
yî jõzó ãnî ngáá tólâ rî, má ûjũ trá ãnî âdólé lãjó'bá 'dĩ 'bá yî tị́ sĩ yã?

18 Má lô'bã rú'bạ́ trá Títõ drí nĩzó ãnî pãlé krístõ 'bá ãzâ bê. Kậyị̃ rî nã sĩ rî, Títõ
âdô ãnî trá ngá trõzó ãnî drígạ́ sĩ íyî ífífí drí yã? Nĩ nj̃ı́ kô kĩ'á nĩ rî, ãmâ kpạ̃rạ̃tı̃ Títõ
bê rî tã tãndí 'ẽlé ãnî pãzó yã?
19 Nĩ ịsũ ãníkâ bê rî, mã rî ãmákâ nõ cé ãmâ tã âtálé ĩ'dî ãnî drí, tãlâ nĩ ịsũ ró tã
bê kĩ, ãmâ õjílã tãndí 'î yã? Â'dó kô ĩtí. Ámâ ậdrúpı̃ yî ámâ îzó yí bê, mã rî nõ cé tã
gólâ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drí lẽlé ãmâ drí âtálé ãnî drí rî âtálé ĩ'dî Ôvârí rî lı̃fı̃
drı̃ 'á. Ãnî ámâ rû-lẽ-ãzíyã gólĩyî ãmâ drí lẽlé rõô rî yî ĩ'dî. Ĩtí rî, tã ndrĩ gólĩyî ãmâ
drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yî, mã rî 'ẽlâ 'dĩ, ã'dô ró bê mbârâkã sõlé ãnî rú lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽzó.
20 Gõ'dá mâ rĩ'á ũrı̃ ró, tãlâ má õtírĩ cãâ ãnî ngálâ tólâ rî, má îcá kô ãnî ûsúlı́,
nyé õzõ má drí lẽlé rî kâtí. Gõ'dá má îcá kpá kô â'dólé õzõ ãnî drí lẽlé rî kâtí. Mâ
rĩ'á ũrı̃ ró, tãlâ má õtírĩ cãâ ãnî ngáá tólâ rî, má â'dô tã õnjî-õnjî nõ 'bá yî ûsú'á ãnî
lãfálé, lâwã-lâwã, pı̃pı̃sı́lı́ 'bã'bã ngá ãzí-ãzí kâ rú, ậwậ, lãfâ cãcã, lã'dá, tã ngõngõ,
lómbé-lómbéwá gõ'dá tã bárábányá rî 'bá yí bê.
21 Mâ rĩ'á tã ịsũ ró, tãlâ má õtírĩ cãâ tólâ rî, Ôvârí â'dô ámâ 'bã'á â'dólé ãnyĩ ró tã
ãníkâ tãsĩ, tãlâ nĩ âdĩí drı̃ kô tã õnjí ãníkâ 'ásĩ. Má â'dô ãwó ngõ'á rõô õjílã gólĩyî
dũû rĩ 'bá zãâ rĩ'á tã õnjí ĩyíkâ sı́sı́ rî 'bá yî 'ẽlé 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Gólĩyî âdĩí drẽ zãâ drı̃
kô tã õnjí ĩyíkâ rĩ'á 'ẽlâ sı́sı́ rî 'bá yî 'ásĩ. Gólĩyî drẽ zãâ rĩ'á ậ'dú kõ'á õjílã gólĩyî â'dó
'bá kô gólĩyî õkó ró ágó bê rî 'bá yí bê fãã.

13

Tã Póõlõ drí drı́-mbílí sõzó krístõ 'bá gólĩyî Kõrínĩtõ 'álâ rî 'bá yî lı̃fı̃, tãlâ gólĩyî õlẽ ró tã bê Yésũ 'á pı̃pı̃sı́lı́ ãlô sĩ rî

1 Mâ trá nĩ'á 'dĩ ãnî ndrẽlé ngbãângbânõ ândâlâ nâ lâ ró. Nĩ nı̃ tãndí ró kĩ, má â'dô
tã 'ẽ'á nyé õzõ úlı́ Ôvârí kâ drí âtálé trá rî kâtí, “Õzõ õjílã ãzâ ã'dô bê tã bê rî, rĩ'á
tãndí ró õjílã drí â'dózó bê rı̃ ngãtá nâ â'dólé lı̃fı̃ drı̃ 'bá ró tã-drı̃ lẽlé kĩ, pạ̃tı̃ı̃ tã rî 'dĩ
â'dô trá ĩtí.”
2 Gõ'dá má sõ drı́-mbílí trá ãnî lı̃fı̃ sı́sı́ tã õnjí ãníkâ ãzâ tãsĩ, kậyị̃ gólâ má drí â'dózó
ãní bê ândâlâ rı̃ lâ ró rî 'á. Ngbãângbânõ rî, má lẽ kpá tã 'dî ândálé ãnî drí wárãgã
má drí 'ẽ'á îgĩlâ ãnî drí nõ 'á. Má õtírĩ cãâ tólâ 'wãâ ró rî, õjílã gólâ má drí ûsúlı́ trá
tã õnjí bê rî îcá kô ngá pãlé. Má â'dô lâŋõ fẽ'á õjílã gólĩyî tã õnjí 'ẽ 'bá trá rî 'bá yî
drí ndrĩ.
3 Ĩtí rî, gõ'dá ãnî drí nı̃zó lâ dódó kĩ, pạ̃tı̃ı̃ Yésũ Krístõ rî nyãányâ rî úlı́ âtálé ámâ
tı́ sĩ. Gõ'dá gólâ cú mbârâkã bê õjílã jãlé tã mbı̃ rî 'ẽlé ĩ'dî. Gólâ â'dô mbârâkã íyíkâ
â'dá'á ãnî lãfálé 'á.
4 Nĩ ndrê trá, gbõ lé Yésũ Krístõ drã bê fê lậlı̃-lậlı̃ drı̃ı̃ õzõ õjílã gólâ mbârâkã ãkó
rî kâtí rî, gõ'dá gólâ ngâ trá õdrã 'ásĩ mbârâkã Ôvârí kâ sĩ. Ngbãângbânõ gólâ rĩ'á
lédrẽ-lédrẽ ró. Ãmâ lãjó'bá rĩ'á fãfã ãkó, gõ'dá õzõ ãmâ drí â'dólé ngá ãlô ró Yésũ bê
rî, ãmâ rĩ'á cú fãfã bê Ôvârí ngá lésĩ. Gõ'dá ãmâ drí â'dózó ãní bê ngá ãlô ró Yésũ
Krístõ 'á, rĩ'á tã 'ẽlé mbârâkã Ôvârí kâ sĩ.
5 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ ậrı̃ rĩrĩ ãníkâ dódó. Nĩ ậrı̃ tã gólĩyî ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî dódó,
nĩ nı̃ ró bê ngãtá nĩ rî tã 'ẽlé 'dĩ tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ Krístõ 'á rî vó ró yã rî. Nĩ nj̃ı́ kô
kĩ, Yésũ Krístõ rî rĩlí ãnî 'á pạ̃tı̃ı̃ ró yã? Té õzõ tã 'ẽ'ẽ ãníkâ ãâ'dâ kô kĩ, nĩ lẽ tã trá
Yésũ 'á rî ĩ'dî, Yésũ rî ãnî 'á kô.
6 Õzõ nĩ ậậrı̃ tã 'ẽ'ẽ ãmákâ rî, nĩ â'dô ndrẽ'á lâ kĩ, mã âyé lạ́tı̃ Ôvârí kâ kô.
7 Gõ'dá ãmâ rĩ'á ãwó ngõ'á Ôvârí drí, tãlâ nĩ rî ró bê cú ĩtí tã ányâ 'ẽ ãkó. Mã rî
rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí ĩtí, 'dĩĩ rî â'dó kô cé Ôvârí õfẽ ró ândrâ-tãndĩ bê lôsĩ ãmákâ 'ẽlé
ãnî lãfálé 'dĩ drí. Mã lẽ bê-rî ãnî drí tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî, gbõ lé õzõ lôsĩ ãmákâ ãnî lãfálé
rî õ'wâ lõ'wâ kô rî.

8 Nĩ ndrê trá, mã îcá kô tã õnjí 'ẽlé, ã'dô ró tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ îzãzó. Mã
lẽ tã 'ẽlé cé tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ õlạ'bû ró bê võ 'ásĩ ndrĩ.
9 Ĩtí rî, ãmâ rĩ'á ãyĩkõ ró â'dólé mbârâkã ãkó, õzõ â'dô-â'dô mbârâkã ãkó 'dĩ ãâ'dô
ãnî 'bã'á cú â'dólé mbârâkã bê gạ̃rạ̃ rî. Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, mã 'ê rãtáã Ôvârí drí, nĩ
rî ró bê zãâ ạ̃tị 'álâ tã Ôvârí kâ 'ẽ'ẽ lâ bê.
10 Ĩtí rî, gõ'dá má rî wárãgã nô îgĩlí ãnî drí drẽ sịsị má drí cã ãkó ãnî ngálâ nõ rî,
tãlâ má õtírĩ cãâ ãnî ngálâ tólâ rî, má õzó kô úlị âmbâ-âmbâ âtá ãnî drí drị-ãcê gólâ
Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drí âfẽlé má drí nõ sĩ. Drị-ãcê 'dĩ ã'dô ró bê ãnî pãlé tã
Ôvârí kâ 'ẽlé tãndí ró. Â'dó kô ãnî îzãzó ĩ'dî sĩ lâ.

Úlị ạ̃dũkũ Póõlõ kâ krístõ 'bá Kõrínĩtõ 'álâ rî 'bá yî drí rî

11 Ámâ ạ̃drúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, má â'dô úlị ạ̃dũkũ lâ ámákâ âtá'á ãnî drí
ngbãângbânõ. Nĩ ũjũ cé tã gólĩyî Ôvârí drí lẽlé rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Nĩ ũjũ úlị ámákâ
ârílí. Nĩ rî tã ị̃'bị̃-ị̃'bị̃ sĩ ãnî lãfálé 'ásĩ ãlô. Gõ'dá nĩ rî kpá pị̃pị̃sị̃lị̃ ạ̃'dị sĩ ãnî lãfálé 'ásĩ.
Gõ'dá Ôvârí gólâ ãnî lẽ 'bá bê gõ'dá kpá tã ạ̃'dị íyíkâ âfẽ 'bá ãnî drí rî õrî ãní bê.
12 Nĩ 'ê nî-bê-yã krístõ 'bá ãzí rî 'bá yî drí 'díyî âmvô-âmvô sĩ.
13 Krístõ 'bá ãzí gólĩyî nõlé nõ 'bá yî 'ê nî-bê-yã ãnî drí.
14 Tã lânjã Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kâ, ngá lẽlẽ Ôvârí kâ bê gõ'dá kpá rû ạ̃mû
Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ õrî kpãkã ãlô ãní bê ndrĩ. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Póõlõ kâ Gãlãtíyã lé 'bá yî drí rî Gãlãtíyã lé 'bá

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị̃ sị̃sị̃ rî

Póõlõ îgĩ wárãgã nô tã 'díyî pãpã kâ â'dálé ngbálí-ngbálí krístõ 'bá ró 'bạ̃drị̃ gólâ Gãlãtíyã nã rî 'á, võ gólâ yí drí cãzó 'álâ ạ̃cị̃ drị̃-káká yí drí tõlé rî 'á rî 'bá yî drí. (Tã 'Ẽ'ẽ kápĩtã 13–14.) Tã îmbá 'bá gólĩyî õnjõ 'bá ró rî 'bá yî 'dê ĩyî trá Póõlõ vó cãlé tólâ gõ'dá tã âtálé krístõ 'bá yî drí kĩ, Póõlõ ãã'dó kô lãjó'bá pạ̃tị̃ị̃ rî ĩ'dî, gõ'dá tã îmbâ gólâkâ kĩ'á nĩ rî õzõ õjílã ãâcâ trá krístõ 'bá ró rî, õ'ê gõ'dá lã'bí Yúdạ̃ yí kâ kô 'dĩ ãã'dô ányâ ró.

Kápĩtã 1–2 Nõô â'dâ tã kĩ pạ̃tị̃ị̃ yî lãjó'bá 'î, Yésũ njĩ yî nĩ tã âtî-âtî gólâ ngá pãpã kâ nõ pẽlé õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô 'bạ̃súrú Yúdạ̃ yí kâ 'ásĩ rî 'bá yî drí. Póõlõ kĩ nĩ rî, lãjó'bá ãzí gólĩyî Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî fẽ ĩyî drị̃-ãcê nĩ yí drí tã 'dî 'ẽzó.

Kápĩtã 3–4 Póõlõ kĩ nĩ rî, â'dó tã ãmbá 'î lã'bí Yúdạ̃ yí kâ rî 'ẽzó kô. Bê-rî lạ̃tị̃ gólâ â'dózó mbị̃ Ôvârí lị̃fị̃ rî gõ'dá 'díyî pãzó rî, ãã'dô rĩ'á tã lẽlé ĩ'dî Yésũ 'á.

Kápĩtã 5–6 Nõô â'dâ tã kĩ, ótĩlí bê ãmâ drị̃ trá lâŋõ ãmákâ tã õnjí ãmákâ tãsĩ rî 'ásĩ drãdrã Yésũ kâ ãmâ võ 'á rî sĩ rî, gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ â'dâ lạ̃tị̃ gólâ rĩrĩ kâ drị̃-bạ̃lạ̃yị̃ ró, gõ'dá â'dózó kô rạ̃gị̃ị̃ Sãtánã kâ ró rî trá ãmâ drí.

1-2 Mâ Póõlõ tíbê â'dó 'bá bê lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ró gõ'dá ámâ ãzí-ãzí gólĩyî krístõ 'bá ró tíbê 'bã 'bá bê má bê nõlé nõ, mã îgĩ tã nô 'bá yî nĩ jõlé ãnî gólĩyî krístõ 'bá ró kạ̃nị̃sạ̃ 'bạ̃drị̃ Gãlãtíyã kâ 'á nã 'bá yî drí. Nĩ nị̃ trá tãndí ró kĩ, õjílã mvá njĩí mâ nĩ kô â'dólé lãjó'bá Yésũ kâ ró nõ. Gõ'dá Yésũ Krístõ rî nyãányâ átá lâ Ôvârí tíbê gólâ rî lîdrí 'bá õdrã 'ásĩ rî bê, gólĩyî njĩ mâ nĩ â'dólé lãjó'bá Yésũ kâ ró nõ.

3 Ôvârí tíbê 'bã 'bá bê ãmâ átá ró nõ gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê õfẽ ĩyî õrẽ ãnî drí tã ạ̃'dị̃ bê.

4 Nĩ nị̃ lạ̃tị̃ gólâ tíbê Yésũ Krístõ drí íyî nyãányâ fẽzó drãlé tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî tãsĩ, ã'dô ró bê yí drí ãmâ drị̃ tĩzó ãngó tã õnjí kâ nõ 'ásĩ, té õzõ Ôvârí drí lẽlé gólâ drí 'ẽlé rî kãtí.

5 Ĩtí rî, Ôvârí rî rú ãã'dô ị̃nị̃ĩ-ị̃nị̃ĩ lâ ró zãã gbạ̃dú ạ̃dũkũ ãkó. Ãã'dô ĩtí.

Tã tã âtî-âtî tãndí pạ̃tị̃ị̃ Ôvârí kâ ị̃nị̃ĩzó ĩ'dî 'ẽlé rî

6 Mâ rĩ'á lârõ-lârõ ró gõ'dá tã ị̃sũ-ị̃sũ ró tã má drí ârílí trá ãnî tãsĩ rî tãsĩ. Ãnî rĩ'á gólĩyî tíbê Ôvârí drí njĩlí trá â'dólé õjílã íyíkâ ró, tãlâ lõvõ gólâkâ ãnî drí tãkó ĩtí Yésũ sĩ 'dî tãsĩ, gõ'dá nĩ jâ ãnî kpá trá 'wãã tã âtî-âtî tãndí gólâkâ nõ âyélé gõzó tã âtî-âtî gólâ ányâ ró gõ'dá zị̃lị̃ kpá kĩ'á nĩ ãã'dô tã âtî-âtî Ôvârí kâ 'î nõ ârílí 'ẽlé ĩ'dî! Nĩ â'dô tã 'dî 'ẽ'á ĩtí ró 'dĩ kó ángô tí ró yã?

7 Nĩ ârî drẽ, tã âtî-âtî tãndí pạ̃tị̃ị̃ rî bê kó cé ãlô. Õjílã ãzâ 'bá yî bê rĩ'á ãnî âdó'á tã âtî-âtî tãndí pạ̃tị̃ị̃ gólâ tíbê ngá pãpã kâ nõ jãjã lâ sĩ ányâ ró. Gólĩyî 'bã ãnî drị̃ trá lĩjãlé.

8 Má âtâ ãnî drí pạ̃tị̃-pạ̃tị̃ ró kĩ, õzõ õjílã ãzâ, gbõ lé mâ, ngãtá ámâ ãzí-ãzí yî, ngãtá mãlãyíkã ûrú lésĩ rî ĩ'dî yã rî õpẽ tã âtî-âtî gólâ ngá pãpã kâ nõ trá ngĩî tã gólâ ãmâ drí rĩ'á pẽlâ ãnî drí sị̃sị̃ rî drị̃ị̃ sĩ rî, nĩ ârî tã gólâkâ 'dĩ kô. Ôvârí õfẽ lâŋõ õjílã rî 'dĩ drí.

9 Má âtâ tã nô kpá ândálé ó'dí ngbálí-ngbálí õfî ró bê ãnî drị̃ị̃ dódó, õzõ õjílã ãzâ ĩĩmbâ tã âtî-âtî tãndí gólâ ngá pãpã kâ nõ trá ãnî drí ngĩî tã gólâ ãmâ drí îmbálé ãnî

drí sịsị̃ rî drẽ̃ sĩ rî, óõtrõ õjílã rî gógó 'dĩ vũlị̃ lãsị̃ gólâ âdrã 'bá kô rĩ 'bá zãâ rã̃'dã̃ ã̃dũkũ ãkó rî 'á õvê ró vólé.

10 Úlị̃ gólâ má drí âtálé 'dĩ, má rî âtálâ 'dĩ, â'dó kô õjílã 'bãlé ĩ'dî â'dólé ãyĩkõ ró. Má lẽ cé Ôvârí rî 'bãlé ĩ'dî â'dólé ãyĩkõ ró. Õzõ tí má õ'ê 'dĩ cé õjílã 'bãlé ĩ'dî â'dólé má bê ãyĩkõ ró rî, má â'dó kô pã̃tị̃-pã̃tẽ̃ ró rû ị̃'bũ 'bá Yésũ Krístõ kâ ĩ'dî.

Tã Póõlõ drí tã âtázó kĩ, tã âtî-âtî tãndí yí drí rĩ'á âtálâ 'dĩ,

yí ârî tã lâ Yésũ rî gógó tị̃ sĩ rî

11 Ámâ ã̃drúpẽ̃ yî ámâ îzó yí bê, má lẽ â'dálâ ãnî drí nõtí kĩ, tã âtî-âtî tãndí má drí rĩ'á âtálâ nõ rĩ'á tã Ôvârí kâ ĩ'dî, gõ'dá â'dó kô tã õjílã mvá kâ 'î.

12 Ĩtí rî, má ârí tã âtî-âtî tãndí rî 'dĩ kpá kô õjílã ãzâ tị̃ sĩ. Gõ'dá õjílã ãzâ ãlôlâ îmbá kpá nĩ má drí kô. Yésũ Krístõ rî nyãányâ îmbâ nĩ má drí.

13-14 Nĩ ârî drẽ! Lã̃tẽ̃ má drí rĩzó ã̃kû ró má drí ámâ nyãányâ fẽzó nyé pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ ãlô sĩ õjílã Yúdã̃ yí kâ ró rî. Gõ'dá má drí lã'bí ãmâ ã̃'bĩ̃yã̃ yí kâ rî 'bá yî tã lâ 'bãzó ndrĩ drẽ̃ 'á gã̃rã̃ ámâ ãzí-ãzí yî drẽ̃ sĩ. Tã 'dî kâ rî tí rî, má rî trá lâŋõ fẽlé õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî drí õnjí ró gõ'dá lã̃tẽ̃ lôndãlé gólĩyî ûfúzó ngbá vólé.

15-16 Gõ'dá Ôvârí â'dâ pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ tãndĩ íyíkâ trá má drí. Ĩ'dî ĩtí, gólâ drí tã 'bãzó íyî mvá Yésũ rî â'dázó má drí. Drẽ ãkpã útị̃ mâ kô rî, Ôvârí njĩ mâ trá â'dólé õjílã íyíkâ ró ĩzã̃tú. Kã̃yẽ̃ gólâ drí njĩlí rî sĩ rî, drílâ ámâ 'bãzó íyî mvá rî nĩ̃lị̃, tãlâ má îcâ ró bê íyî mvá 'dĩ tã lâ pẽlé ãnî õjílã 'bã̃súrú ãzâ 'bá yî gólĩyî tíbê â'dó 'bá kô õjílã Yúdã̃ yí kâ ró rî 'bá yî drí. Gõ'dá má â'dô bê õjílã Yésũ kâ ró tã gólâkâ pẽlé rî, má ĩjí õjílã ãzâ kó kô ãlôwálâ, ã'dô ró bê tã má drí 'ẽ'á pẽlâ rî â'dálé má drí.

17 Gõ'dá má nĩí kpá kô Yẽrõsãlémã 'álâ nĩ'á gólĩyî tíbê â'dó 'bá trá lãjó'bá Yésũ kâ sịsị̃ rî yî ĩjílí tã gólâ má drí 'ẽ'á pẽlâ rî tãsĩ. 'Dĩî võ lâ 'á rî, má ngâ kôrô nĩlí 'bã̃drẽ̃ Sãwõdíyã kâ rî 'álâ, nĩ'á rĩlí tólâ. Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, má drí ngãzó gõlé Dãmãsékẽ 'álâ.

18 Gõ'dá ndrô nâ vósĩ rî, má drí gõzó ngãlé nĩlí Yẽrõsãlémã 'álâ, nĩ'á rû ûsúlị̃ Pétẽrõ bê drẽ̃-káká lâ ró. Ãmâ drí rĩzó gólâ bê tólâ kã̃yẽ̃ mûdrẽ̃-drẽ̃-lâ-ngâ-nj̃ĩ sĩ.

19 Gõ'dá má drí 'bãzó tólâ rî, má drí kpá Kúmú Yésũ rî ã̃drúpẽ̃ rú bê Yãkóbã rî ûsúzó. 'Dĩî 'bá yî cé lãjó'bá Yésũ kâ gólĩyî má drí ûsúlị̃ tã ngĩzó gólĩyí bê rî 'bá yî ĩ'dî.

20 Tã má drí rĩ'á âtálâ ãnî drí nõ rĩ'á tã pã̃tẽ̃ĩ̃ 'î. Má îtrî lãtrítrí Ôvârí ágálé, má âdó nõ õnjõ 'î kô.

21 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, má drí ngãzó nĩlí nĩ'á tã pẽlé Sírĩyã 'álâ gõ'dá kpá Sĩlísĩyã 'álâ.

22 Kã̃yẽ̃ 'dĩ 'bá yî 'á rî, õjílã gólĩyî kã̃ñị̃sã̃ 'á 'bã̃drẽ̃ Yũdã̃yã̃ kâ 'álâ rî 'bá yî ndré ĩyî mâ cú ĩyî Ĩ̃ĩ̃ĩ̃ sĩ kô.

23 Gõ'dá gólĩyî ârî cé ámâ tã ĩ'dî ĩyî bị̃ sĩ ândálé ândálé kĩ, ãgô gólâ tíbê rĩ 'bá lâŋõ fẽlé ĩyî drí õnjí ró tã âtî-âtî tãndí gólâ tã lẽ kâ Yésũ 'á nõ pẽrẽ 'á rî, ãâ'dô gõ'dá kpá trá rĩ'á tã âtî-âtî tãndí tíbê yí drí 'ẽ'á êdrẽlâ 'dĩ pẽ'á õjílã drí.

24 Gõ'dá gólĩyî ârî ĩyî tã 'dî bê ĩtí rî, gólĩyî drí ngãzó rĩ'á Ôvârí rî rú lûyị̃lị̃ tã tãndí Ôvârí drí 'ẽlé má drí 'dĩ tãsĩ.

2

Tã drẽ̃-'bá kã̃ñị̃sã̃ kâ drí lôsĩ Póõlõ kâ tã-drẽ̃ lâ lẽzó rî

1-2 Ndrô mûdrẽ̃-drẽ̃-lâ-ngâ-sû vósĩ rî, Ôvârí drí tã âtázó má drí Ãnĩtĩyókã 'álâ kĩ, má õgõ Yẽrõsãlémã 'álâ.s Gõ'dá ãmâ drí nĩzó Bãrãnábã bê. Ãmâ drí Títõ rî drẽ̃zó kpãâ ãmá bê. Gõ'dá mã câ bê Yẽrõsãlémã 'álâ rî, ãmâ drí tã ngĩzó drẽ̃-'bá kã̃ñị̃sã̃ kâ tólâ nã 'bá yí bê, má drí lôsĩ gólâ má drí rĩ'á 'ẽlâ tã âtî-âtî tãndí pẽpẽ kâ õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô õjílã Yúdã̃ yí kâ ró nõ 'bá yî drí rî yî tã lâ âtázó cé gólĩyî drí. Má ngî lôsĩ rî

2:1-2 2.1-2 Nĩ zị̃ búkũ Tã 'Ẽ'ẽ kâ kápĩtã 15.

'dĩ tã lâ gólĩyî drí dódó 'dĩ rî, tãlâ lôsĩ gólâ tã pẽpẽ kâ má drí rĩ'á 'ẽlâ ãnî lãfálé gõ'dá kpá ãmâ drí 'ẽ'á 'ẽlâ ãní bê ỵzạ́tú rî, õzó kô â'dó võ tãkó 'á.

3 Lã'bí Yúdạ̃ yí kâ vó ró, õjílã îcâ trá 'dẽlé bãsã 'á tãlâ â'dózó bê õjílã Ôvârí kâ ró. Gõ'dá drı̃-'bá kạ̃nı́sạ̃ kâ 'dĩ 'bá yî 'bãá tã kô Títõ gólâ â'dó 'bá kô õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró rî, drí 'dẽzó bãsã 'á. Gólĩyî ndrê gólâ trá cú ĩtí õjílã Ôvârí kâ ró.

4 Nĩ ndrê trá, õjílã ãzâ 'bá yî tíbê ĩyî zı̃ 'bá kĩ, yĩ ãâ'dô kpá krístõ 'bá 'î rî, âfî ĩyî trá ãmâ lãfálé kírî ró tã îmbâ ãmákâ nı̃lı́, ã'dô ró bê drı̃-bạ́lạ́yı̃ Yésũ Krístõ drí âfẽlé trá ãmâ drí nõ îzãlé, tãlâ yĩ õ'bã ró ãmâ bê lã'bí Yúdạ̃ yí kâ nõ ỵnj̃ı̃lı́ kpá ó'dí.

5 Ĩtí rî, gbõ lé gólĩyî âtâ bê ãmâ drí mbârâkã sĩ, mã õ'bã ró Títõ 'dẽlé bãsã 'á rî, ãmâ drı̃-'bá kạ̃nı́sạ̃ kâ 'dĩ 'bá yí bê gâ ĩyî vólé dó tã gólĩyíkâ 'dĩ ârílí. Mã 'ê tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ tã mbı̃ tã âtî-âtî tãndí ngá pãpã kâ nõ kâ õrî ró bê ãnî pı̃pı̃sı́lı́ 'á gạ́gạ́ õzõ rákã fê kâtí zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó.

6 Tã pạ̃tı́-pạ̃tı̃ ró, õjílã gólĩyî tíbê ndrẽlé drı̃-'bá kạ̃nı́sạ̃ kâ ró 'dĩ 'bá yî, gólĩyî âtá tã kô õnjí ró tã âtî-âtî tãndí ãmâ drí rĩ'á pẽlâ nõ rú. (Õzõ õjílã õndrê gólĩyî õjílã ãmbá ró rî, â'dó kô tã ạ́ngı́ ró má drí, tãlâ Ôvârí ndrê ãmâ ndrĩ íyî lı̃fı̃ 'á õjílã ãlô ró.)

7 Ĩtí rî, drı̃-'bá 'dĩ 'bá yî nı̃ ĩyî trá kĩ, Ôvârí njĩ mâ nĩ, ã'dô ró bê tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ nô pẽlé ãnî gólĩyî tíbê â'dó 'bá kô õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró nõ 'bá yî drí, kpá nyé õzõ gólâ drí Pétẽrõ rî njĩrĩ tã tãndí ãlô-ãlô nõ pẽlé õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí rî kâtí.

8 'Dĩî kâ rî tí rî, gõ'dá tã 'dî fî trá gólĩyî drı̃ı̃ kĩ, tákõ pạ̃tı̃ı̃ Ôvârí rĩ'á lôsĩ 'ẽ'á má sĩ, ãnî õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró rî õlẽ ró ĩyî tã kpá bê tã âtî-âtî tãndí nõ 'á, kpá nyé õzõ Ôvârí drí 'ẽrẽ lâ sı́sı́ Pétẽrõ sĩ õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí rî kâtí.

9 Ĩtí rî, Pétẽrõ, Yãkóbã gõ'dá Yõwánĩ yí bê tíbê ndrẽlé ĩyî õjílã ãmbâ-ãmbâ kạ̃nı́sạ̃ kâ ró rî 'bá yî, gólĩyî ârílí bê tã gólâ Ôvârí drí ândrâ-tãndĩ fẽzó ãmâ drí Bãrãnábã bê lôsĩ ãmâ drí rĩ'á 'ẽlâ tã âtî-âtî tãndí kâ 'dĩ tãsĩ ãmâ tı́ sĩ rî, gólĩyî drí ãmâ lạ̃gúzó ãyĩkõ sĩ gõzó ãmâ drı̃ ỵyálé nî-bê-yã 'ẽrẽ 'á tã â'dâ ró kĩ, yĩ õlẽ tã âtî-âtî gólâ ãmâ drí rĩ'á îmbálâ õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô Yúdạ̃ yî ró rî lãfálé 'dĩ trá. Ĩtí rî, yĩ â'dô ĩyíkâ kpá zãâ rĩ'á tã âtî-âtî tãndí rî 'dĩ pẽlé õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí.

10 Ĩtí rî, tã gólĩyî drí ãmâ îjízó 'ẽlâ rî kó cé ãlô, gólĩyî lẽ ãmâ drí krístõ 'bá gólĩyî ngá ãkó Yẽrõsãlémã 'álâ rî 'bá yî pãlé, gõ'dá ãmâ rĩ'á ãyĩkõ ró tã gólĩyî drí ỵjílí 'dĩ 'á.

Tã Póõlõ drí tã lôgõzó Pétẽrõ drı̃ı̃ rî

11 'Dĩî vósĩ rî, Pétẽrõ drí ngãzó nĩlí rĩlí Ãnĩtĩyókã 'álâ, gõ'dá gólâ drí rĩzó ạ̃vı̃lı́ tã ãzâ 'bá yî 'á, má drí tã lôgõzó gólâ drı̃ı̃ tã ányâ gólâkâ 'dĩ tãsĩ krístõ 'bá yî lı̃fı̃ drı̃ 'á.

12 Nĩ ndrê drẽ, sı́sı́ rî, Pétẽrõ rî ngá nyãlé kpãkã ãlô krístõ 'bá gólĩyî tíbê â'dó 'bá kô õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró rî 'bá yí bê võ ãlô 'á. 'Dĩî vósĩ rî, gõ'dá krístõ 'bá gólĩyî õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró gólĩyî Yãkóbã drí âjólé rî 'bá yî âcâ bê ĩyî Yẽrõsãlémã lésĩ rî, Pétẽrõ ní drí gõzó kpá ngá gãlé dó nyãlé krístõ 'bá gólĩyî â'dó 'bá kô õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró rî 'bá yí bê. Gólâ 'ê tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ gólâ trá ũrı̃ ró tã ỵsũ gólĩyíkâ kĩ 'bá nĩ îcâ trá õjílã drí 'dẽlé zãlô bãsã 'á õgõ ró â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró rî kâ rî tãsĩ.

13 'Dĩî vósĩ rî, drı̃-'bá krístõ 'bá kâ gólĩyî â'dó 'bá õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró ãzâ 'bá yî 'dê ĩyî kpá trá Pétẽrõ vósĩ, gbõ lé gólĩyî nı̃ trá kĩ nĩ rî, 'dĩî rĩ'á tã ányâ 'î rî. Gõ'dá Bãrãnábã ní drí ániká kpá ánî nyãányâ âdózó, ní drí kpá îtõzó tã Pétẽrõ kâ 'ẽlé 'dĩ 'ẽlé ĩ'dî.

14 Gõ'dá má ndrê tã 'dî bê ĩtí rî, gólĩyî rí 'dĩ kô tã âtî-âtî tãndí pạ̃tı̃ı̃ Ôvârí kâ nõ lôbẽlé ĩ'dî, má drí tã lôgõzó Pétẽrõ drı̃ı̃ õjílã lı̃fı̃ drı̃ 'á kĩ, “Nî Pétẽrõ, nî õjílã Yúdạ̃ yí kâ ĩ'dî, ní âyê tã 'ẽ'ẽ õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yí kâ trá, gõ'dá ní rî rĩlí nyé õzõ õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô Yúdạ̃ yî ró rî kâtí. Gõ'dá tãlâ ã'dô 'î ní drí ániká lẽzó ngá lạ̃njı̃-lạ̃njı̃ lã'bí ãmákâ Yúdạ̃ yí kâ rî kâ 'bãlé õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô Yúdạ̃ yî ró rî yî drı̃ı̃ rî yã?”

15 Útị̃ ãmâ trá õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró. Tã ị̃sũ ãmákâ Yúdạ̃ yí kâ 'á rî, mã â'dó kô tã õnjí
'bá 'î õzõ 'bạ̃súrú ãzâ 'bá yí kâtí tíbê tã 'bã'bã Ôvârí kâ nị̃ 'bá kô rî.
16 Gõ'dá gbõ lé ãmâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ ĩ'dî rî, ãmâ gólĩyî krístõ 'bá ró rî, mã nị̃ trá kĩ,
Ôvârí ndrê cé õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ Krístõ 'á rî yî ĩ'dî õjílã tã mbị̃ 'bá ró. Mã
nị̃ trá tãndí ró kĩ, õjílã îcá kô Ôvârí rî 'bãlé â'dólé ãyĩkõ ró cé tã 'bã'bã 'dî 'bá yî 'ẽ'ẽ
lâ sĩ. Tã 'dî kâ rî tí rî, mã lẽ tã trá Yésũ 'á pị̃pị̃sị̃lị̃ ãlô sĩ, ã'dô ró bê ãmâ drí ngá pãpã
ûsúzó. Tã lẽlẽ ãmákâ Yésũ 'á rî â'dô ãmâ 'bã'á nĩ â'dólé tã mbị̃ 'bá ró Ôvârí rî lị̃fị̃
drị̃ 'á, tã gólâ 'ẽ 'bá ãmâ 'bãlé â'dólé tã mbị̃ 'bá ró Ôvârí rî lị̃fị̃ drị̃ 'á rî â'dó kô lã'bí
ãmákâ Yúdạ̃ yí kâ nõ ị̃nj̃ị̃-ị̃nj̃ị̃ lâ ĩ'dî.
17 'Dĩî kâ rî tí rî, õzõ gõ'dá mã õlẽ trá â'dólé tã mbị̃ 'bá ró Ôvârí rî lị̃fị̃ drị̃ 'á tã lẽlẽ
sĩ Yésũ Krístõ 'á rî, â'dó kô lã'bí Yúdạ̃ yí kâ rî ị̃nj̃ị̃-ị̃nj̃ị̃ lâ sĩ, 'dĩî õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí
ãmâ 'bãzó â'dólé tã õnjí tẽtẽ 'bá ró. 'Dĩî â'dô â'dálâ kĩ, Yésũ 'bã ãmâ nĩ tã õnjí 'ẽlé
yã? Â'dó kô ĩtí!
18 Tã gólâ 'ẽ 'bá ãmâ 'bãlé â'dólé tã õnjí 'bá ró tákányĩ rî, â'dô 'bã'á gõgõ kpá ó'dí
lã'bí Yúdạ̃ yí kâ ị̃nj̃ị̃lị̃ ã'dô ró ngá pãzó rî ĩ'dî. Mã â'dô kpá zãâ rĩ'á tã õnjí 'ẽlé, õzõ
mã õtírĩ tã 'bã'bã 'dî ãlôlâ ŋõô rî.
19 Gõ'dá tã pạ̃tị̃ị̃ rĩ'á nõtí. Sị̃sị̃ rî, má cê rû trá kpĩ̃ị̃ ã'dô ró bê lã'bí 'dĩ 'bá yî ị̃nj̃ị̃zó.
'Dĩî lã'bí 'dĩ kî tã-vó ámákâ trá â'dólé tã õnjí 'bá ró lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî ãkó. Ĩtí
rî, gõ'dá má âyélé bê tã gólâ kĩ'á nĩ rî õrî ngá pãpã ûsúlị̃ lã'bí ị̃nj̃ị̃-ị̃nj̃ị̃ sĩ, má drí gõzó
tã lẽlé Yésũ 'á rî, 'dĩî 'bã mâ trá â'dólé tã mbị̃ 'bá ró Ôvârí rî lị̃fị̃ drị̃ 'á.
20 Nĩ ndrê drẽ, Yésũ drã bê fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drĩ̃ị̃ ámâ tãsĩ rî, 'dĩî rĩ'á ókĩzõ má drã trá kpãâ
Yésũ bê rî kâtí. Â'dô bê trá ĩtí rî, rĩrĩ ámákâ â'dó gõ'dá kô õzõ ạ̃kû rî tí. Ngbãângbânõ
rî, Yésũ Krístõ rî gõ'dá trá nĩ má 'á. Má rî gõ'dá kpá trá tã lẽlẽ sĩ Yésũ Krístõ tíbê
â'dó 'bá Ôvârí rî mvá ró tíbê ámâ lẽ 'bá trá tákányĩ gõ'dá íyî nyãányâ fẽ 'bá drãlé
ámâ pãlé rî 'á.
21 Ôvârí pâ mâ nõ cú ĩtí tãkó ĩtí, â'dó kô kĩ, má ị̃nj̃ị̃ tã 'bã'bã gólâkâ trá. Má îcá
gõ'dá kó kô pĩ̃pị̃sị̃lị̃ tãndĩ Ôvârí kâ 'dĩ gãlé dó. Tí õzõ ã'dô tã pạ̃tị̃ị̃ 'î õjílã â'dô ngá pã'á
cú ĩtí tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'ẽ'ẽ sĩ rî, 'dĩî rî â'dálâ kĩ, Yésũ Krístõ drã íyíkâ nõ kó võ tãkó
'á.

3

Tã gólâ tã lẽlẽ Yésũ 'á rî drí 'bãzó cé ĩ'dî lạ̃tị̃ ngá pãpã kâ ró rî

1 Ãnî õjílã Gãlãtíyã kâ tã nị̃ ãkõ lé 'bá ró nõ 'bá yî, ã'dî âdô ãnî nĩ, ãnî drí gãzó dó
tã pạ̃tị̃ị̃ rî nĩ̃lị̃ nõ yã? Tã gólâ ãmâ drí âtálé trá ãnî drí dódó kĩ, íîpâ Yésũ Krístõ fê
lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drĩ̃ị̃ nõ tã õnjí ãmákâ tãsĩ rî vị̃ trá ãnî drĩ̃ị̃ sĩ yã?
2 Ĩtí rî, 'dõvó nĩ â'dâ drẽ cé tã ãlô nõ ĩ'dî má drí. Ófẽ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ãnî drí
'dĩ, tãlâ nĩ ị̃nj̃ị̃ lã'bí Yúdạ̃ yí kâ trá rî drí yã? Kó kô, â'dó ĩtí kô. Nĩ ârî tã âtî-âtî tãndí
Ôvârí kâ nõ ĩ'dî ãnî drí gõzó tã lẽlé 'á lâ pĩ̃pị̃sị̃lị̃ ãlô sĩ, ĩ'dî Ôvârí drí gõzó Líndrí Tãndí
íyíkâ fẽlé ãnî drí 'dĩ.
3 Bê trá ĩtí rî, gõ'dá nĩ â'dô tã nị̃ ãkõ lé 'bá ró ĩtí ã'dô drí yã? Sị̃sị̃ rî, nĩ lẽ tã trá Yésũ
'á mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ sĩ. Gõ'dá tãlâ ã'dô 'î ãnî drí kpá ĩtõzó tã 'ẽlé
mbârâkã ãnî nyãányâ kâ sĩ yã?
4 Ã'dô ĩtí rî, gõ'dá lâŋõ ndrĩ gólĩyî rû 'ẽ 'bá trá ãnî krístõ 'bá ró rî drí rî â'dô trá
tãkó ĩtí yã?
5 Ôvârí âjô Líndrí Tãndí íyíkâ trá ãnî drí, gõ'dá Líndrí Tãndí rî 'dĩ 'ê tã lârâkô trá
ãnî lãfálé 'á dũû. Ôvârí âjô Líndrí Tãndí íyíkâ trá tã lârâkô 'dĩ 'bá yî 'ẽlé ãnî lãfálé

'dĩ rî, tãlâ nĩ ịnjị̃ tã 'bã'bã gólâkâ trá rî drí sĩ yã? 'É'ẽ, â'dó ĩtí kô. Gólâ 'ê tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ nĩ ârî tã âtî-âtî tãndí gólâkâ 'dĩ trá gõ'dá nĩ lẽ tã trá 'á lâ pị̃pịsịlị ãlô sĩ rî drí.

6 Tã ngá pãpã kâ 'dĩ rĩ'á nyé õzõ tã Ãbãrãyámã kâ îgĩlí trá búkũ Ôvârí kâ 'á ậkû ró
nã rî kâtí. Íîgĩ trá kĩ, "Ãbãrãyámã lẽ tã trá úlị Ôvârí kâ 'á, ĩ'dî 'dĩ gólâ drí 'bãzó tã
mbị 'bá ró Ôvârí rî lị̃fị drị̃ 'á tã lẽlẽ gólâkâ 'dĩ drí sĩ."

7 Nĩ ịsũ drẽ tã 'dî. Tã 'dî â'dâ tã ãmâ drí kĩ, gólĩyî tíbê tã lẽ 'bá trá Ôvârí 'á rî yî
â'dô 'bã'á ĩyî õjílã Ôvârí kâ ró, õzõ Ãbãrãyámã rî ózõwá yî drí â'dórẽ õjílã Ôvârí kâ
ró rî kâtí.

8 Gõ'dá íîgĩ kpá trá búkũ Ôvârí kâ 'á ậkû ró kĩ, Ôvârí ãâ'dô kpá õjílã gólĩyî 'bậsúrú
lídí kâ ró rî 'bá yî ndrẽ'á tã mbị 'bá ró íyî lị̃fị drị̃ 'á, õzõ gólĩyî õlẽ tã trá yí 'á pị̃pịsịlị
ãlô sĩ rî. Mã nị̃ tã 'dî trá úlị Ôvârí drí âtálé Ãbãrãyámã drí nõ 'bá yî sĩ. Gólâ kĩ nĩ rî,
yí â'dô õrẽ fẽ'á 'bậsúrú ãzâ 'bá yî drí ndrĩ Ãbãrãyámã sĩ.

9 Ĩtí rî, õjílã gólĩyî ndrĩ tã lẽ 'bá trá Ôvârí 'á pị̃pịsịlị ãlô sĩ rî, Ôvârí â'dô õrẽ fẽ'á
gólĩyî drí, õzõ gólâ drí fẽrẽ lâ Ãbãrãyámã drí tã lẽlẽ gólâkâ tãsĩ rî kâtí.

10 Ĩtí rî, gõ'dá gólĩyî ĩyíkâ tã ịsũ 'bá kĩ, Ôvârí â'dô ĩyî ndrẽ'á tã mbị 'bá ró gólâ lị̃fị
tãlâ yĩ ịnjị̃ tã 'bã'bã gólâkâ trá rî drí rî, Ôvârí â'dô gólĩyî trĩ'á ârîmâ ãkõ gólĩyíkâ tãsĩ.
Nĩ ndrê drẽ, õjílã gólâ îcá 'bá tã 'bã'bã 'dî 'bá yî 'ẽlé ndrĩ ị̃tú vósĩ cé rî yû'dậwậ. Gõ'dá
íîgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ, "Õjílã ndrĩ gólĩyî rĩ 'bá ĩyíkâ ûjũlị tã Ôvârí drí 'bãlé trá
búkũ íyíkâ 'á õjílã drí rî 'ẽlé ndrĩ rî, gbõ lé õzõ tã õnjí gólĩyíkâ tã 'bã'bã 'dî 'bá yî tãsĩ
rî ã'dô cé ãlô rî, lãtrí íyíkâ â'dô 'bã'á gólĩyî drị̃ị̃."

11 Mã nị̃ trá dódó ãní bê kĩ nĩ rî, õjílã ãzâ yû'dậwậ â'dó 'bá tã mbị 'bá ró Ôvârí rî
lị̃fị drị̃ 'á tã 'bã'bã gólâkâ 'ẽ'ẽ lâ sĩ, tãlâ íîgĩ kpá trá búkũ gólâkâ 'á kĩ, "Gólĩyî tíbê
Ôvârí drí ndrẽlé tã mbị 'bá ró íyî lị̃fị drị̃ 'á, tãlâ gólĩyî lẽ tã trá gólâ 'á rî, â'dô ĩyî rĩ'á
zãâ gbậdú ậdũkũ ãkó."

12 Tã gólâ cé tã 'bã'bã 'ẽzó ĩ'dî rî rĩ'á tã ngĩî 'î. Â'dó kô tã lẽlẽ Ôvârí 'á rî tãsĩ, tãlâ tã
îgĩ Ôvârí kâ âtâ kpá trá kĩ, õjílã gólâ lẽ 'bá trá tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'ẽlé ĩ'dî ã'dô ró bê
ngá pãpã ûsúzó rî, 'dõvó gólâ õrî zãâ tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî 'ẽlé ndrĩ, ã'dô ró bê ngá
pãpã ûsúzó.

13 Nĩ ndrê drẽ, lãtrí Ôvârí kâ bê ãmâ drị̃ị̃ sĩ ndrĩ, tãlâ mã 'é tã 'bã'bã gólâkâ ndrĩ
kô. Gõ'dá Yésũ Krístõ ĩ'dî tíbê ãmâ drị tĩ 'bá ró lãtrí Ôvârí kâ 'dĩ 'ásĩ gõ'dá lãtrí rî 'dĩ
'bá yî trõlé ndrĩ 'dó yí drị̃ị̃ ãmâ võ 'á. Mã nị̃ trá kĩ, gõ'dá ótrî gólâ trá ĩ'dî ãmâ võ 'á,
tãlâ íîgĩ kpá trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ, "Õjílã gólĩyî 'ĩlí trá fê drị̃ị̃ rî 'bá yî, lãtrí Ôvârí kâ
bê gólĩyî drị̃ị̃ sĩ."

14 Yésũ Krístõ tĩ ãmâ drị̃ 'dî kậyị̃ ódrí gólâ rî 'ĩzó fê drị̃ị̃ îpâ-îpâ lâ sĩ rî 'á ĩtí 'dĩ rî,
tãlâ õjílã 'bậdrị̃ 'ásĩ ndrĩ rî 'bá yî ũûsû ró ĩyî õrẽ tíbê ãlô-ãlô lâ Ãbãrãyámã drí ûsúlị
rî bê kpá té lậtị̃ Ãbãrãyámã drí ûsúzó lâ rî 'ásĩ Yésũ Krístõ sĩ. Gólâ 'ê tã 'dî ĩtí 'dĩ rî,
tãlâ yí ãâfẽ ró Líndrí Tãndí íyíkâ bê ãmâ gólĩyî tã lẽ 'bá trá yí 'á rî yî drí, nyé õzõ yí
drí 'bãlé trá 'ẽ'á 'ẽlâ ãmâ drí rî kâtí.

Tã gólâ, tã 'bã'bã Ôvârí kâ õjílã drí 'ẽlé rî ôjá tã 'bã'bã drílâ 'bãlé 'ẽlâ ãmâ drí rî â'dólé ngá tãkó ró rî kô rî

15 Ámâ ậdrúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, má lẽ trá tã ámákâ â'dálé ãnî drí ngá gólĩyî ãngó
nõ 'á nõ 'bá yî sĩ. Õzõ õjílã ãzâ ũmvû ĩyî ãrí trá õjílã ãzâ bê rî, õjílã ãzãkã îcá kô tã

3:6 3.6 Tã Ómvó Ngá 15.6. **3:8 3.8** Tã Ómvó Ngá 12.3. **3:10 3.10** Tã 'Bã'bã Ândâ 27.26. **3:11 3.11** Hãbákã 2.4. **3:12 3.12** Lậvị̃ 'Bá yî 18.5. **3:13 3.13** Tã 'Bã'bã Ândâ 21.23.

gólĩyíkâ ị̃'bị̃lị̃ ãrí mvũzó 'dĩ îzãlé. Gõ'dá õjílã ãzãkã îcá kpá kô tã ãzâ âtrõlé âsõlé 'á lâ.
16 Kpá ĩtí, Ôvârí 'bã tã trá 'ẽ'á 'ẽlâ Ãbãrãyámã drí gólâ rî ózõwá bê kậyị̃ yí drí tã-drị̃ lẽlẽ 'bãzó Ãbãrãyámã bê rî 'á. Tã îgĩ Ôvârí kâ 'dĩ âtá kô kĩ, “ ‘ánî ózõwá yî” ’. Gõ'dá íĩgĩ trá kĩ, “ ‘ánî ózõwá” ’. 'Dĩî rî â'dálâ kĩ, cé õjílã ãlô 'î, tãlâ úzị̃ trá cé “ ‘ózõwá” ’. Ózõwá rî gógó tã lâ îgĩlí 'dĩ Yésũ ĩ'dî.
17 Má â'dô tã 'dî ífí lâ ngĩ'á ãnî drí nõtí. Ậkû ró rî, Ôvârí 'bã tã-drị̃ lẽlẽ trá Ãbãrãyámã bê. Gõ'dá ndrô dũûdû vósĩ,* gólâ drí gõzó tã 'bã'bã íyíkâ âfẽlé õjílã íyíkâ rî 'bá yî drí 'ẽlé. Gõ'dá tã 'bã'bã 'dî 'bá yî îcá kô tã-drị̃ lẽlẽ gólâkâ 'bãlé trá õjílã gólâkâ rî 'bá yí bê sị́sị́ rî îzãlé. Tã 'bã'bã 'dî 'bá yî îcá kô úlị́ gólâ õrẽ kâ âtálé Ãbãrãyámã drí rî îzãlé.
18 Gõ'dá bê trá ĩtí rî, tãlâ ã'dô 'î ãnî drí rĩzó tã âtálé kĩ, Ôvârí ãâ'dô lédrẽ-lédrẽ ậdũkũ ãkó fẽ'á ãnî drí, tãlâ nĩ ịnjị̃ tã 'bã'bã gólâkâ trá yã? Tí õzõ ã'dô trá pậtị̃ ĩtí rî, 'dĩî 'bã tã-drị̃ lẽlẽ Ôvârí kâ 'bãlé 'ẽ'á 'ẽlâ Ãbãrãyámã drí rî trá âcálé tã tãkó ró. 'Dĩî rî â'dálâ kĩ, â'dó kô pậtị̃ Ôvârí drí õrẽ íyíkâ fẽlé ãmâ drí cú ĩtí, tãlâ tã gólâ drí 'bãlé trá 'ẽ'á 'ẽlâ Ãbãrãyámã drí rî tãsĩ. Gõ'dá mã nị̃ trá tãndí ró kĩ, Ôvârí fẽ õrẽ trá Ãbãrãyámã drí cú ĩtí tã tãndí 'ẽ'ẽ gólâkâ ãkó, cé tãlâ gólâ 'bã tã trá 'ẽ'á 'ẽlâ Ãbãrãyámã drí rî drí.
19 Gõ'dá nĩ â'dô tã îjí'á kĩ, “Õzõ ã'dô ĩtí rî, gõ'dá tãlâ ã'dô 'î Ôvârí drí tã 'bã'bã íyíkâ 'bãzó ãmâ drí 'ẽlé yã?” 'Dĩî má â'dô tã-drị̃ lâ lôgõ'á ãnî drí nõtí, Ôvârí 'bã tã 'bã'bã íyíkâ õjílã drí 'dĩ rî, tãlâ áâ'dâ ró bê õjílã drí kĩ, gólĩyî tã õnjí 'ẽ 'bá 'î. Gólâ 'bã tã 'bã'bã 'dî 'bá yî trá õjílã drí cé cãlé bũúũ kậyị̃ gólâ Ãbãrãyámã rî ózõwá yí drí tã lâ 'bãlé 'ẽ 'bá âcálé rî tú. Ôvârí âfẽ tã 'bã'bã íyíkâ 'dĩ 'bá yî ãmâ drí mãlãyíkã yî sĩ, gõ'dá mãlãyíkã yî drí fẽzó lâ Músậ drí, Músậ drí gõzó â'dólé tã êdé 'bá ró õjílã Ôvârí kâ drí Ôvârí bê.
20 Gõ'dá tã êdé 'bá rî íyíkâ õjílã gólâ drí rĩ'á lãfálé lâ êdélé 'dĩ 'bá yî 'bãlé ĩyî ndrĩ ãyĩkõ ró, gõ'dá kậyị̃ Ôvârí drí tã 'bãzó 'ẽ'á 'ẽlâ Ãbãrãyámã drí rî sĩ, gõ'dá gólâ â'dô bê cé élêwálâ tã êdé 'bá ãkó rî, gólâ 'ê íyíkâ tã íyíkâ trá drị́-ãcê íyíkâ rî sĩ.
21 Gõ'dá nĩ âkĩ'á nĩ rî, “Tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'bãlé õjílã íyíkâ drí 'ẽlé rî îzã tã gólâ Ôvârí drí 'bãlé 'ẽ'á 'ẽlâ õjílã íyíkâ drí rî yî trá.” 'É'ẽ, â'dó kô ĩtí. Îcá kô õjílã mvá drí tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî 'bá yî 'ẽzó ndrĩ. 'Dĩî kâ rî tí rî, õjílã îcá kô â'dólé tã mbị̃ 'bá ró Ôvârí rî lị̃fị́ drị̃ 'á lậtị̃ 'dĩ sĩ. Õzõ tí tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'bãlé õjílã mvá drí 'ẽlé rî ĩĩcâ lédrẽ-lédrẽ ậdũkũ ãkó fẽlé õjílã drí rî, tí â'dô õjílã 'bã'á â'dólé lédrẽ-lédrẽ ậdũkũ ãkó rî bê tã 'bã'bã 'dî 'ẽ'ẽ sĩ.
22 Gõ'dá búkũ Ôvârí kâ âtâ trá kĩ, tã õnjí õjílã drí 'ẽlé rî â'dô gólâ rî 'bã'á â'dólé rậgị́ị̃ tã õnjí kâ ró, tãlâ gólĩyî ndrĩ îcá ĩyî kô tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'bãlé gólĩyî drí 'ẽlé rî yî 'ẽlé ndrĩ. Gõ'dá bê trá ĩtí rî, õrẽ gólĩyî Ôvârí drí tã lâ yî 'bãlé 'ẽ'á âfẽlâ gólĩyî tã lẽ 'bá trá yí 'á rî yî drí rî, gólâ â'dô gõ'dá âfẽ'á lâ cé õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésũ Krístõ 'á rî yî drí.
23 Ĩtí rî, drẽ ãkpã sị́sị́ pávó tị̃ njị̃ị́ rû drẽ kô ãmâ õjílã drí tã lẽzó Yésũ 'á rî, tã 'bã'bã Ôvârí drí fẽlé õjílã drí Músậ sĩ rî, rî nĩ ãmâ õjílã ômbélé â'dólé rậgị́ị̃ ró, bũúũ cãlé kậyị̃ gólâ Ôvârí drí lậtị̃ gólâ tã lẽlẽ kâ Yésũ Krístõ 'á rî â'dázó ãmâ drí rî 'á.
24 Ậkû ró rî, tã 'bã'bã Ôvârí kâ fẽlé Músậ sĩ 'dî 'bá yî trá ãmâ drí lôkí 'bá ró ãmâ âjílí Yésũ ngálâ rî, tãlâ mã õlẽ ró tã bê Yésũ 'á õzõ Yésũ õtírĩ âcá rî, gõ'dá mã â'dô ró bê tã mbị̃ 'bá ró Ôvârí rî lị̃fị́ drị̃ 'á tã lẽlẽ Yésũ Krístõ 'á rî sĩ.
25 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, Ôvârí â'dâ lậtị̃ trá ãmâ drí ngá pãzó, tã lẽlé ĩ'dî Yésũ 'á. Ĩtí rî, îcá kô ãmâ drí tã 'bã'bã Ôvârí kâ Músậ sĩ 'dî 'bá yî ndrẽzó ãmâ drí lôkí 'bá ró.

* **3:17 3.17** Ndrô 'dĩ 'bá yî rĩ'á kámá-sû-drị̃-lâ-ngâ-nyâ'dî-ãlô-drị̃-lâ-ngâ-mûdrị́.

Tã gólâ õjílã drí â'dózó õjílã Ôvârí kâ ró lạtị̃ ãlô 'ásĩ rî

26 Nĩ ndrê drẽ, lạtị̃ ãnî drí ndrĩ â'dózó õjílã Ôvârí kâ yî ró rî cé tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ
Krístõ 'á rî sĩ.
27 Kậyị̃ gólâ ãnî îbábátízãzó ãnî drí ãnî nyãányâ â'dázó krístõ 'bá ró rî, 'dĩî nĩ âcâ
trá kpãkã ãlô Yésũ bê.
28 Kpá ĩtí, ãnî ndrĩ nĩ â'dô trá õjílã Yésũ Krístõ kâ ró kpá lạtị̃ ãlô-ãlô 'dĩ 'ásĩ. Lạtị̃
tã lẽlẽ kâ kó cé ĩ'dî ãlô 'dĩ, õjílã Yúdậ yí kâ drí kpá 'bậsúrú ãzâ 'bá yî drí, gõ'dá kpá
gólĩyî ngá tãkó ró gõ'dá kpá gólĩyî õjílã ãmbâ-ãmbâ ró rî 'bá yî drí, gõ'dá kpá õkó
ãgô bê rî 'bá yî drí ndrĩ.
29 'Dĩî kâ rî tí rî, õzõ ãnî gólĩyî 'bậsúrú ãzâ 'bá yí kâ ró rî ã'dô gõ'dá trá ngá ãlô ró
Yésũ Krístõ bê rî, ãnî gõ'dá trá kpá Ãbãrãyámã rî ózõwá yî ĩ'dî. Ĩtí rî, ãnî ndrĩ, nĩ
â'dô kpá õrẽ gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá 'ẽ'á fẽlâ Ãbãrãyámã drí ózõwá lâ yí bê rî
ûsú'á.

4

1 Nĩ ndrê drẽ, tã ãmákâ rî â'dâ-â'dâ lâ â'dô 'bã'á nyé õzõ ãgô gólâ ngá-tị̃ dũû bê drã
'bá mvá lâ drí 'bãzó drẽ fínyáwá rî kâtí. Mvá lâ drí 'bãzó gõ'dá nyé õzõ rậgí̃ kâtí.
Gbõ lé ngá-tị̃ dũû ãmbá átá lâ kâ 'dĩ â'dô â'dó'á gólâkâ ĩ'dî rî.
2 Gõ'dá gólâ â'dô bê drẽ 'dĩyímvá ró rî, gólâ rî drẽ zãã õjílã ãzâ drígậ. Õjílã rî 'dĩ
drí kpá rĩzó ngá gólâkâ 'dĩ 'bá yî vó lâ ndrẽlé nĩ ĩtíí bũúũ gólâ drí mbãzó ậngí, gõ'dá
kậyị̃ átá lâ drí njĩlí trá ậkû ró ngá 'dĩ 'bá yî fẽzó gólâkâ ró drílâ vó lâ ndrẽlé nĩ rî drí
âcázó.
3 Gõ'dá ãmákâ rî kpá ĩtí. Drẽ sịsị̃ ãmâ drí Yésũ Krístõ rî nĩ̃zó kô rî, ãmâ drẽ nyé
õzõ 'dĩyímvá fínyáwá rî 'bá yí kâtí. Lã'bí ãmâ drí 'ẽlé trá ãmâ pãzó rî 'bá yî ômbê
ãmâ trá nyé õzõ rậgí̃ kâtí.
4 Ĩtí rî, gõ'dá kậyị̃ gólâ Ôvârí drí njĩlí rî 'á, gólâ drí gõzó íyî mvá rî âjólé ãngó nõ
'á nõngá. Õkó drí gólâ rî tĩ̃zó õjílã mvá tĩ̃rĩ̃ kâtí 'bậsúrú Yúdậ yí kâ 'á rĩlí tã 'bã'bã
Músậ kâ zẽlé.
5 Ôvârí âjô íyî mvá Yésũ Krístõ ãngó nõ 'á nõngá nõ, tãlâ gólâ ãânĩ ró bê ãmâ gólĩyî
ãngó nõ 'á rĩ 'bá mbârâkã tã 'bã'bã kâ zẽlé nõ înjílí rĩlí drĩ̃-bậlậyị̃ ró mbârâkã tã
'bã'bã kâ 'ásĩ, gõ'dá mã ũûsû ró ngá gólĩyî ãmâ átá Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá 'ẽ'á 'ẽlâ
ãmâ drí rî bê gólâ rî mvá yî ró.
6 Ĩtí rî, tãlâ nĩ â'dô bê gõ'dá trá Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî rî, gõ'dá Ôvârí drí Líndrí Tãndí
íyî mvá kâ âfẽzó ânĩlí rĩlí ãnî pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ 'á 'dĩ. Líndrí Tãndí mvá lâ kâ 'dĩ drí gõzó rĩ'á tã
âtálé ãmâ tĩ̃ sĩ mã õtírĩ rĩî rãtáã 'ẽlé rî, ĩ'dî gõ'dá ãmâ drí rĩzó Ôvârí rî zĩ̃lĩ̃ “ ‘Tátá” ’,
gõ'dá kpá “ ‘ãmâ átá” ’.
7 Bê trá ĩtí rî, nĩ â'dó gõ'dá kô zãã rậgí̃ 'î. Ãnî gõ'dá trá ngbãângbânõ Ôvârí rî mvá
yî ĩ'dî. Tã 'dî kâ rî tí rî, ngá tíbê gólâ drí 'ẽ'á fẽlâ íyî mvá yî drí rî, gólâ â'dô kpá fẽ'á
lâ ãnî drí.

*Tã gólâ Póõlõ drí tã âtázó krístõ 'bá Gãlãtíyã kâ rî 'bá yî drí gólĩyî õgõ ró ĩyî tã mbị̃
'ẽlé ĩ'dî rî*

8 Ậkû ró, drẽ sịsị̃ ãnî drí drẽ Ôvârí pậtí̃ rî nĩ̃zó kô rî, ãnî trá ndrĩ 'dó rậgí̃ ôvârí
ãníkâ rî 'bá yí kâ ĩ'dî, tíbê â'dô-â'dô lâ yî drí â'dólé kô 'ẽ'á înjĩ̃ lâ ĩyî Ôvârí pậtí̃ ró rî.
9 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, nĩ nĩ̃ gõ'dá trá tãndí ró Ôvârí pậtí̃ rî ĩ'dî ãnî átá ró. Gõ'dá
tã ãmbá rî rĩ'á nõtí. Ôvârí gõ nĩ̃ ãnî trá ĩ'dî íyî mvá yî ró. Gõ'dá ĩtí rî, tãlâ ã'dô 'î ãnî
drí kpá 'ẽzó gõlé ó'dí â'dólé rậgí̃ ôvârí 'dĩ 'bá yí kâ ró yã?

10 Tãlâ ã'dô 'î ãnî drí kpá 'ẽzó ãnî nyãányâ fẽlé kpá ó'dí rĩ'á lã'bí gólĩyíkâ rĩ'á 'ẽlâ
kãrámã kậyị̃ lânjã kâ sĩ kãrámã párá lânjã kâ bê gõ'dá kpá kãrámã ndrô lânjã kâ bê
yã? Tã 'dî 'bá yî sû trá Ôvârí rú yã?
11 Mâ rĩ'á tã ị̃sũ ró tã ãníkâ 'ẽlé 'dĩ 'á! Mâ tã ị̃sũ ró, tãlâ lôsĩ ámákâ 'ẽlé ãnî lãfálé
'á 'dĩ õzó kô 'bãâ tãkó ĩtí.
12 Ámâ ậdrúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, má lô'bã rú'bậ ãnî rú, nĩ 'ê tã gólâ má drí 'ẽlé rî
ĩ'dî, tãlâ sị́sị́ rî, mâ kpá ãnî tí ĩtí. Sị́sị́ lâ sĩ, nĩ 'é tã ãzâ õnjí lâ kô má drí.
13 Nĩ nị̃ trá tãndí ró kĩ, sị́sị́ má õtírĩ nĩĩ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ pẽlé ãnî drí tólâ
rî, ngá lãzé 'ê mâ nĩ. Tã 'dî 'bã mâ trá rĩlí zãâ tã Ôvârí kâ 'dĩ pẽlé võ ãníkâ nã 'á tólâ.
14 Kậyị̃ nã 'bá yî 'á rî, ngá lãzé ámákâ nã â'dô trá ngá lậnjị̃ ró ãnî drí njị̃lị́. Gõ'dá tã
'dî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ rî, nĩ gãá mâ kô dó. Nĩ lậgû mâ trá õzõ ãnî drí mãlãyíkã Ôvârí kâ
lậgúrị̃ ngãtá Yésũ Krístõ rî gógó nyãányâ lâ lậgúrị̃ kâtí.
15 Sị́sị́ rî, ãnî trá ãyĩkõ ró má bê. Gõ'dá ã'dô 'bã ãnî nĩ tã ị̃sũ ãníkâ jãlé yã? Má nị̃
trá, sị́sị́ rî, tí óõró ãnî ĩjí kĩ, nĩ ângî ãnî lị̃fị́ âfẽlé má drí 'bãlé ámákâ rî võ lâ 'á rî, tí
nĩ ângî ãnî lị̃fị́ nõ trá âfẽlé má drí.
16 Tã âtî-âtî pậtị̃ị́ má drí pẽlé ãnî drí 'dĩ 'bã ãnî gõ'dá ámâ ndrẽlé ậjú-'bá-ãzí ãníkâ
ró ã'dô tãsĩ yã?
17 Gõ'dá tã îmbá 'bá ãzâ 'bá yî ĩyíkâ rĩ'á tã tãndí âtálé ãnî drí ãnî âdólé sẽlé tã lẽlé
tã âtî-âtî ányâ gólĩyíkâ 'á. Gólĩyî lẽé kô tã tãndí drí â'dólé ãnî drí. Gólĩyî lẽ ãnî lãfá
cãlé ãmâ rú sĩ, tãlâ nĩ õlẽ ró tã bê cé tã îmbâ ányâ ĩyíkâ 'dĩ 'á ĩ'dî.
18 Â'dô 'bã'á tãndí ró õjílã drí ãnî lẽzó pậtị̃ị́ ró kárá, kậyị̃ vósĩ cé, â'dó kô cé kậyị̃
má drí 'bãzó ãní bê rî 'á.
19 Ámâ mvá yî, pậtị̃ị́ ró, má lẽ ãnî rõô, gõ'dá má õtírĩ tã kĩ 'bá nĩ, nĩ rî tã lẽlé õnjõ
tã îmbá 'bá 'dĩ 'bá yí kâ rî 'á rî ârí rî, tã lâ lâzê trá má rú rõô, nyé õzõ mvá lâzé 'bá
õkó 'á tị̃rị̃ lâ 'á rî kâtí. Tã 'dî â'dô lâzé'á má rú ĩtí bũúũ má drí ndrẽzó lâ kĩ, nĩ âyê
õnjõ 'dî 'bá yî trá tã Yésũ Krístõ kâ ậtị́lị́ gậ drị̃ rị̃ sĩ.
20 Pậtị̃ị́ ró, má lẽ trá nĩlí tólâ rĩlí ãní bê ngbãângbânõ. Tí õzõ má õrî trá ãní bê tã
'dî ị̃'bị̃lị́ ãní bê ĩtí rî, tí má â'dô îcá'á tã ị̃sũ ámákâ â'dálé ãnî drí mãnísĩ ãnî drí ârílí
dódó. Gõ'dá ngbãângbânõ, mâ rĩ'á tã ị̃sũ bê ãnî tãsĩ.

Úlị́ mãnĩgõ Hãgárã yî tãsĩ Sárã bê rî

21 Ãnî gólĩyî lẽ 'bá rĩlí tã 'bã'bã Músậ kâ zẽlé ã'dô ró bê ngá pãpã ûsúzó tã 'dî 'bá
yî 'ẽ'ẽ lâ sĩ rî, nĩ ârî drẽ úlị́ gólâ îgĩlí búkũ Ôvârí kâ 'á nõ.
22 Íîgĩ trá 'á lâ kĩ, Ãbãrãyámã ãâ'dô trá rĩ'á mvá ágó bê rị̃, ãlô rî Ĩsĩmélẽ õkó gólâ
rậgị̃ị́ ró rú bê Hãgárã rî drí tị̃lị́ rî, gõ'dá mvá ágó ãzâ rú bê Ĩsákã õkó rú bê Sárã gólâ
â'dó 'bá kô rậgị̃ị́ ró rî drí tị̃lị́ rî.
23 Mvá ágó gólâ õkó rậgị̃ị́ ró rî drí tị̃lị́ rî, útị̃ íyíkâ trá nyé õzõ õjílã mvá drí kó rĩrĩ
mvá tị̃lị́ rî kâtí. Gõ'dá mvá ágó gólâ õkó gólâ â'dó 'bá kô rậgị̃ị́ ró rî drí tị̃lị́ rî, útị̃ íyíkâ
mbârâkã Ôvârí kâ sĩ, tã 'bã'bã gólâ Ôvârí drí 'bãlé trá 'ẽ'á 'ẽlâ Ãbãrãyámã drí rî vó
ró.
24-25 Tã õkó gólĩyî rị̃ 'dî 'bá yí kâ trá úlị́ mãnĩgõ 'î tã îmbálé ãmâ drí. Tã õkó rị̃ 'dî
'bá yí kâ rî, rî tã gólâ tã-drị̃ lẽlẽ Ôvârí kâ 'bãlé trá õjílã íyíkâ drí rị̃ rî 'bá yî â'dálé
ĩ'dî. Tã-drị̃ lẽlẽ sị́sị́ rĩ'á tã-drị̃ lẽlẽ tã 'bã'bã kâ Ôvârí drí 'bãlé Músậ sĩ rî gõ'dá rị̃ lâ
rĩ'á tã-drị̃ lẽlẽ tã gólâ drí 'bãlé trá 'ẽ'á 'ẽlâ Ãbãrãyámã drí rî 'bá yí kâ. Õkó rậgị̃ị́ ró
rú bê Hãgárã gólâ mvá tị̃ 'bá 'dó rậgị̃ị́ ró rî, rî 'dĩ lãmbé tã-drị̃ lẽlẽ gólâ Ôvârí drí tã
'bã'bã íyíkâ âfẽzó õjílã íyíkâ Ĩsĩrã'élẽ kâ drí únị́ zị̃lị́ Sĩnáyĩ 'bậdrị̃ Sãwõdíyã kâ rî 'á
rî drị̃ị̃ rî â'dá'á. Gõ'dá Hãgárã 'dĩ rî kpá Yẽrõsãlémã gólâ ãngó nõ kâ nõ â'dálé, tãlâ
õjílã Yẽrõsãlémã 'dĩ kâ rĩ'á ĩyî 'dó rậgị̃ị́ tã 'bã'bã Músậ kâ rî kâ ĩ'dî.

26 Gõ'dá ãmâ rĩ'á nyé õzõ Sárã rî mvá kâtí tã-drı̨ lẽlẽ rı̨ lâ 'dĩ zẽlé. Sárã 'dĩ rî kpá
ãmâ gólĩyî Yẽrõsãlémã ó'dí ûrú 'álâ rî lé 'bá ró rî 'bá yî â'dálé. Mã â'dó kô rą̃gı̨̃ 'î ngá
ãzãkã gólĩyî â'dó 'bá bê ãngó nõ 'á nõ 'bá yî drí. Ãmâ rĩ'á drı̨-bą́lą́yı̨ ró õjílã Ôvârí kâ
'î.
27 Tã îgĩ Ôvârí kâ â'dâ trá ãmâ drí kĩ,
“Nî õkó gólâ óndó ró nõ, ní â'dô ãyĩkõ bê.
Nî gólâ mvá tı̨́tı̨ lãzé-lãzé ôtójõ 'bá kó kô nõ, ní ôtrê ãyĩkõ sĩ,
tãlâ ánî mvá yî â'dô lîzó'á dũû gą̃rą̃ õkó gólĩyî ágó drı̨́gą́ mvá bê 'dĩ 'bá yî drı̨̃ı̨
sĩ.”*

Ĩsáyã 54.1

28 Ámâ ą̃drúpı̨ yî ámâ îzó yí bê, ãnî rĩ'á mvá gólĩyî tı̨lı́ mbârâkã Ôvârí kâ sĩ õzõ
Ĩsákã rî tı̨rı̨ kâtí, tã gólâ Ôvârí drí 'bãlé trá 'ẽ'á 'ẽlâ Ãbãrãyámã drí rî vó ró.
29 Ką̃yı̨ 'dĩyímvá Ãbãrãyámã kâ rı̨ 'dî 'bá yî drí â'dózó drẽ 'dĩyímvá ró rî, mvá
gólâ tı̨lı́ lą́tı̨ gólâ kó õjílã mvá drí rĩzó mvá tı̨lı́ rî 'ásĩ rî, fẽ lâŋõ trá rõô mvá gólâ tı̨lı́
mbârâkã Ôvârí kâ sĩ rî drí. Tã gólâ 'dĩ âcâ trá tã pą̃tı̨́ı̨ ró kpá ãndrõ nô. Õjílã gólĩyî
tı̨lı́ trá Ãbãrãyámã rî ózõwá ró gólĩyî tã lẽ 'bá trá tã 'bã'bã Ôvârí kâ ı̨̀nj̃ı̨-ı̨̀nj̃ı̨ lâ 'á rî
'bá yî, gólĩyî rî trá lâŋõ fẽlé ãmâ gólĩyî â'dó 'bá tã lẽ 'bá ró Yésũ 'á mbârâkã Ôvârí kâ
rî sĩ rî drí.*
30 Ĩtí rî, úlı́ Ôvârí kâ rî âtâ ã'dô tã 'î tã 'dî tãsĩ yã? Úlı́ Ôvârí kâ kĩ, “Ní drô õkó gólâ
rą̃gı̨̃ı̨ ró 'dĩ vólé mvá lâ 'dĩ bê. Tãlâ mvá ágó õkó gólâ rą̃gı̨̃ı̨ ró rî drí tı̨lı́ 'dĩ îcá kó kô
drı̨-vó gólâ 'ẽ 'bá â'dólé mvá ágó õkó gólâ â'dó 'bá kô rą̃gı̨̃ı̨ ró rî kâ drí rî trõlé.”
31 Ĩtí rî, ámâ ą̃drúpı̨ yî ámâ îzó yí bê, ãmâ gõ'dá trá 'dĩyímvá õkó gólâ â'dó 'bá kô
rą̃gı̨̃ı̨ ró rî kâ ĩ'dî. Gõ'dá kpá ĩtí rî, mã â'dó gõ'dá kô rą̃gı̨̃ı̨ 'î tã 'bã'bã ą̃kû 'dĩ 'bá yî
zẽlé.

5

Tã kĩ'á nĩ, mã ũnjû gą́gą́ drı̨-bą́lą́yı̨ ãmákâ Yésũ drí fẽlé rî rú rî

1 Yésũ Krístõ tĩ ãmâ drı̨ trá, mã õrî ró bê drı̨-bą́lą́yı̨ ró ngá lą̃nj̃ı̨ tã 'bã'bã kâ 'ásĩ.
Â'dô bê gõ'dá trá ĩtí rî, 'dõvó mã njû gą́gą́ drı̨-bą́lą́yı̨ ãmákâ Yésũ drí âfẽlé 'dĩ rú, gõ'dá
mã âyê ãmâ nyãányâ kô tã 'bã'bã Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî drí ãmâ 'bãzó rą̃gı̨̃ı̨ ró kpá ó'dí.
2 Nĩ ârî drẽ, mâ Póõlõ, má âtâ ãnî drí nõtí, õzõ nĩ ãâyê ãnî nyãányâ trá 'dẽlé bãsã
'á ngá pãpã ûsúzó rî, 'dĩî gõ'dá drãdrã Yésũ Krístõ kâ fê lą̃lı̨̀-lą̃lı̨̀ drı̨̃ı̨ rî â'dô trá ngá
tãkó ró ãnî drí.
3 Má â'dâ tã ãnî drí kpá ó'dí, õzõ má drí â'dárẽ lâ trá sı̨́sı̨ ãnî drí kâtí kĩ'á nĩ rî, õjílã
gólâ íyî nyãányâ âyé 'bá trá 'dẽlé bãsã 'á ngá pãpã ûsúzó rî, 'dĩî õjílã rî 'dĩ 'bã íyî
nyãányâ trá tã 'bã'bã Yúdą̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî ı̨̀nj̃ı̨lı́, gõ'dá îcá trá gólâ drí tã 'bã'bã 'dî 'bá
yî 'ẽlé ndrĩ ãkí ãkó.
4 Ãnî õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá ãnî 'bãlé Ôvârí drí ndrẽlé tã mbı̨̀ 'bá ró tã 'bã'bã ı̨̀nj̃ı̨-ı̨̀nj̃ı̨ sĩ
'dî rî, nĩ kî ãnî lãfálé trá vólé Yésũ Krístõ rú sĩ. Nĩ gã pı̨̃pı̨̀sı̨́lı́ tãndĩ gólâkâ ãmâ pãzó
rî trá dó.
5 Gõ'dá ãmákâ rî, mã lẽ ãmákâ tã trá Yésũ Krístõ 'á pı̨̃pı̨̀sı̨́lı́ ãlô sĩ. Tã 'dî kâ rî tí rî,
Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'bã ãmâ trá ĩ̃ı̨fı̨ 'bãlé kĩ, ãmâ trá tã mbı̨̀ 'bá 'î Ôvârí rî ĩ̃ı̨fı̨ drı̨ 'á
tã lẽlẽ ãmákâ 'dĩ sĩ.
6 Tãlâ ãmâ gólĩyî â'dó 'bá trá ãlô Yésũ Krístõ bê nõ 'bá yî rî, ngãtá mã 'dê trá bãsã
'á ngãtá mã 'dé kô yã rî, Ôvârí ndrê ãmâ ndrĩ 'dó ngá ãlô ró yí ĩ̃ı̨fı̨ õjílã íyíkâ ró. Ôvârí

* **4:27 4.27** Úlı́ 'dĩ 'bá yî ífí lâ kĩ, õjílã tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî yî â'dô lîzó'á â'dólé gą̃rą̃ gólĩyî ĩyíkâ rĩ 'bá tã 'bã'bã ı̨̀nj̃ı̨lı́ ĩ'dî ngá pãzó rî yî drı̨̃ı̨ sĩ. * **4:29 4.29** Úlı́ nõ 'bá yî tã ífí lâ kĩ, õjílã Yúdą̃ yí kâ rĩ'á ĩyî lâŋõ fẽ'á krístõ 'bá yî drí. **4:30 4.30** Tã Ómvó Ngá 21.10.

drí rî, ngá tã lâ drí 'bãlé gạ̃rạ̃ rî cé tã lẽlẽ ĩ'dî Yésũ Krístõ 'á. Gõ'dá 'dĩî â'dô kpá ãmâ
'bã'á ãmâ ãzí-ãzí yî lẽlé.
7 Ĩtí rî, drẽ ãkpã sı́sı́ rî, nĩ rî trá lôsĩ Yésũ kâ 'ẽlé dódó. Gõ'dá ã'dî âdô ãnî nĩ ãnî drí
gõzó vólé gãlé dó tã pạ̃tı̃ı̃ Yésũ kâ 'ẽlé rî yã?
8 Ôvârí gólâ ãnî ạ̃zı̃ 'bá Yésũ Krístõ ngálâ rî lẽé kô ãnî drí tã 'dî 'ẽlé. Tã 'dî â'dó kô
tã gólâkâ ĩ'dî.
9 Tã îmbâ ányâ rĩ'á nyé õzõ ngá ãŋâ kâtí. Ngá ãŋâ rĩ 'bá ngá ãzâ 'bá yî lãfálé 'á võ
ãlô 'á rî â'dô ngá 'dĩ 'bá yî 'bã'á 'dó ŋãlé.
10 Gõ'dá má nı̃ trá tãndí ró tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ 'á rî sĩ rî, nĩ â'dô úlı́ gólâ má drí âtálé
ãnî drí nõ tã-drı̃ lâ lẽ'á. Gõ'dá õjílã gólâ rĩ 'bá ãnî drı̃ îzãlé 'dĩ, Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á
gólâ drí, ngãtá gólâ ã'dî ĩ'dî yã rî.
11 Ámâ ạ̃drúpı̃ yî ámâ îzó yí bê, áâdô ãnî trá õnjõ sĩ tã îmbâ ámákâ tãsĩ. Tí õzõ
gõ'dá má õrî kpá zãâ rĩ'á tã pẽlé kĩ'á nĩ rî 'dẽ'dẽ bãsã 'á rî ãâ'dô tãndí ró Ôvârí drí
ãmâ ndrẽzó tã mbı̃ 'bá ró íyî ĩı̃fı́ drı̃ 'á rî, gõ'dá Yúdạ̃ yî rî ĩyî lâŋõ fẽlé má drí ã'dô
tãsĩ yã? Tã gólĩyî drí 'bãzó õmbã ró rî rĩ'á tã má drí îmbálé kĩ, cé õdrã Yésũ kâ rî ĩ'dî
gólâ îcá 'bá õjílã pãlé tã õnjí gólâkâ 'ásĩ rî.
12 Õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyî tã sõlé ãnî 'á 'dẽlé bãsã 'á 'dĩ 'bá yî, má ı̣̂sũ tã tíkó gólĩyî õnĩ
nĩ'á ĩyî ŋõlé vólé, tãlâ gólĩyî õrî ró 'báŋá ró.

Tã ãmâ drí rĩzó zãâ tã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ 'ẽlé ĩ'dî rî

13 Ámâ ạ̃drúpı̃ yî ámâ îzó yí bê, Ôvârí ạ̃zı̃ ãnî trá â'dólé drı̃-bạ̃lạ̃yı̃ ró tã 'bã'bã 'ẽ'ẽ
tãsĩ. Gõ'dá drı̃-bạ̃lạ̃yı̃ rî 'dĩ, tã ífí lâ â'dó kô ãnî drí ãnî âyélé ngá gólĩyî ãnî rú'bạ̃ drí
lôvó lâ 'bãlé â'dó 'bá tã õnjí ró rî yî 'ẽzó. Nĩ ı̣̂'bũ rû bê-rî ĩ'dî ãnî ãzí-ãzí yî drí lõvõ sĩ.
14 Má âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ tã 'bã'bã Ôvârí kâ ólôgõ trá ndrĩ 'dó ãlô tã 'bã'bã gólâ
tã âtá 'bá kĩ'á nĩ rî, “Ní lẽ õjílã ãzí õzõ ní drí ánî nyãányâ lẽrẽ kâtí.”
15 Ĩtí rî, õzõ gõ'dá nĩ õrî ãnî tı̣̂ ôcílí ãnî võ 'ásĩ ãnî îzãlé rî, nĩ âyê tã rî gógó ĩtí 'dĩ
vólé, tãlâ nĩ õzó kô ãnî ãzí-ãzí yî ûfú.
16 Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, má âtâ ãnî drí, nĩ rî lạ̃tı̣̂ gólâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí â'dálé trá
ãnî drí rî 'ásĩ. Õzõ nĩ õ'ê trá tã gólâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí â'dálé trá ãnî drí rî yî
ĩ'dî rî, 'dĩî nĩ îcá gõ'dá ngá gólĩyî ãnî rú'bạ̃ drí lẽlé rî 'ẽlé kô, tíbê 'ẽ 'bá ãnî âjílí tã
õnjí 'á rî.
17 Má âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ tã lôvó ãmâ rú'bạ̃ kâ rî lẽ ĩyíkâ zãâ tã gólĩyî Líndrí
Tãndí Ôvârí kâ drí lẽlé kô rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ lẽ ãmâ drí
kpá tã gólĩyî tã lôvó ãmâ rú'bạ̃ kâ drí lẽlé kô rî 'ẽlé ĩ'dî. Líndrí Tãndí Ôvârí kâ gõ'dá
tã lôvó ãmâ rú'bạ̃ kâ rî bê rî, rî ĩyî ı̣̂tú vósĩ cé rû fũlı́. Ĩtí rî, gólĩyî lẽé ĩyî rû kô, gólĩyî
ạ̃jú-'bá-ãzí 'î. Tãlâ ĩ'dî 'dĩ, ãmâ drí îcázó tã gólĩyî ãmâ drí lẽlé 'ẽlâ rî 'ẽlé kô 'dĩ cú ĩtí
mbârâkã ãmákâ sĩ.
18 Gõ'dá õzõ nĩ õrî tã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí â'dálé ãnî drí rî 'ẽlé rî, nĩ â'dô rĩ'á
tã mbı̃ 'ẽlé, gõ'dá tã 'bã'bã Músạ̃ kâ îcá kô ãnî ômbélé õzõ rạ̃gı̃ı̃ kâtí.
19 Ĩtí rî, ãmâ ndrĩ mã nı̃ trá tãndí ró tã õnjí gólĩyî tã lôvó ãmâ rú'bạ̃ kâ drí ãmâ 'bãlé
'ẽlâ rî, gólĩyî ĩ'dî nõ 'bá yî: ạ̃'dú kõkõ õkó ngãtá ãgô â'dó 'bá kô ãnî õkó ró ngãtá ágó
ró kô rî bê rî, ngá gólĩyî õnjí ró ãnyĩ âjí 'bá rî yî 'ẽ'ẽ lâ, ãvẽ ngãtá ngá gólĩyî tã lôvó
rú'bạ̃ kâ drí lẽlé sũ 'bá kô rî yî,
20-21 ôvârí ãbãrãdãgõ îrátã-îrátã õzõ pãrãndã tı̣ rî kâtí, bêngê gõ'dá mõndrã fẽfẽ,
pı̣̂pı̣̂sı́lı́ 'bã'bã õjílã ãzí rú, rû fũfũ ngãtá ạ̃wạ̃ 'ẽ'ẽ õjílã ãzí bê, pı̣̂pı̣̂sı́lı́ 'bã'bã ngãtá
âgî-âgî ngá õjílã ãzí kâ rú, õjílã ãzí 'bã'bã gạ̃rạ̃ õjílã ãzâ 'bá yî drı̃ı̃ sĩ, lãfá cãcã õjílã
gólĩyî ãnî lẽ 'bá rî yî êpẽzó ĩ'dî rî, 'díyî fũfũ õdrá sĩ, kãrámã gólĩyî õdrá drí 'díyî 'bãzó

5:14 5.14 Lạ́vı̃ 'Bá yî 19.18.

rĩ'á tã õnjî-õnjî ãnyĩ kâ 'ẽlé rî 'ẽ'ẽ lâ, gõ'dá tã gólĩyî ndrĩ sũ 'bá kô rî 'bá yî 'ẽ'ẽ lâ. Má sõ drı̣-mbílí ãnî ĩı̣fı̣ kpá ó'dí, õzõ má drí 'ẽlé trá sı̣sı̣ rî kâtí, õjílã gólĩyî rĩ 'bá zãâ tã õnjí gólĩyî lãlé 'dĩ 'bá yî 'ẽlé rî îcá ĩyî kô cãlé ãngó Ôvârí kâ ûrú 'álâ rî 'á.

22 Gõ'dá tã gólĩyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí ãmâ 'bãlé 'ẽlâ rî yî kpá ngĩî, gólĩyî ĩ'dî nõ 'bá yî: õjílã ãzí lẽlẽ, â'dólé ãyĩkõ bê ãmâ pĩpîsı̣lı̣ 'á, rĩlí tã ą̃'dı̣ sĩ, rĩlí fĩî ą̃tũ-ą̃tũ sĩ, rĩlí õjílã bê tãndí ró, tã tãndí 'ẽ'ẽ sĩ, rĩlí zãâ tã lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á,

23 tã 'ẽ'ẽ mãnísĩ rî, gõ'dá tã trõ 'bá ró lôvó rú'bą̃ kâ drı̣gą̃ sĩ. Tã 'bã'bã ãzâ yû'dą̃wą̃ gą̃rą̃ 'dî 'bá yî drį̃ı̣ sĩ ãmâ êdrẽlé tã tãndí 'dî 'bá yî 'ẽlé ndrĩ.

24 Ĩtí rî, ãmâ gólĩyî tíbê â'dó 'bá trá õjílã Yésũ Krístõ kâ ró nõ 'bá yî, mã gã gõ'dá tã lôvó rú'bą̃ kâ tíbê rĩ 'bá ãmâ 'bãlé tã õnjí 'ẽlé rî yî trá ndrĩ 'dó. Tã lôvó 'dĩ 'bá yî rĩ'á õzõ ãvõ kâtí mbârâkã ãkó ãmâ 'bãlé tã õnjí 'ẽlé.

25 Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî bê trá nĩ ãmâ 'bãlé rĩlí õzõ õjílã Ôvârí kâ drí rĩrĩ rĩlí rî kâtí rî, 'dõvó mã ãâyê ãmâ nyãányâ nyé gólâ drı̣gą̃ tã 'ẽ'ẽ ãmákâ rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ gólâ õ'dê ró nĩ sı̣sı̣ ãmâ drí.

26 Mã 'bã ãmâ nyãányâ kô â'dólé gą̃rą̃ ãmâ ãzí-ãzí yî drį̃ı̣ sĩ, tãlâ 'dĩî rî â'dô pĩpîsı̣lı̣ õnjí gõ'dá rû lẽ ãkõ bê âjí'á ãmâ lãfálé 'ásĩ.

6

Tã gólâ tã tãndí 'ẽzó ãnî ãzí-ãzí yî drí ĩ'dî rî

1 Ámâ ą̃drúpį̃ yî ámâ îzó yí bê, õzõ nĩ õndrê ãnî ãzí-ãzí krístõ 'bá ró rî 'bá yî trá tã õnjí 'ẽ'á rî, ãnî gólĩyî rĩ 'bá tã gólĩyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí rĩ'á â'dálâ nĩ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî rî, nĩ ânĩ tã lôgõlé ãnî ãzí-ãzí 'dĩ 'bá yî drį̃ı̣ gõ'dá lą̃tı̣ mbı̣ rî â'dázó ĩ'dî gólĩyî drí mãnísĩ pĩpîsı̣lı̣ ą̃'dı̣ sĩ. Ĩtí rî, nĩ â'dô trá lą̃tı̣ tãndí rî 'dĩ â'dá'á gólĩyî drí rî, gõ'dá nĩ ndrê ãnî vó kpá tãndí ró, nĩ õzó gõ'dá kpá tã õnjí 'êê kô.

2 Ĩtí rî, ãnî ndrĩ, nĩ pâ ãnî ãzí-ãzí yî lãŋõ gólĩyî drí â'dózó ĩ'dí bê lâ rî 'bá yî 'ásĩ. Õzõ nĩ õ'ê trá ĩtí rî, 'dĩî ãnî trá tã gólĩyî Krístõ drí 'bãlé ãnî drí 'ẽlé rî yî 'ẽ'á.

3 Õzõ õjílã ãzâ õ'bã yî trá â'dólé gą̃rą̃ íyî ãzí-ãzí yî drį̃ı̣ sĩ rî, gólâ rî 'dĩ rî íyî nyãányâ âdó'á, tãlâ gólâ cé rĩ'á ngá tãkó 'î.

4 Ĩtí rî, ãnî ãlô-ãlô ndrĩ, nĩ ı̣̂sũ drẽ tã gólĩyî ãnî nyãányâ drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî tã lâ ndrĩ, gõ'dá õzõ tã ndrĩ ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî ã'dô trá ndrĩ tãndí ró rî, nĩ â'dô îcá'á â'dólé ãyĩkõ ró tã tãndí ãníkâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ, cú ĩtí ãnî ı̣̂'bı̣̂ ãkó tã 'ẽ'ẽ õjílã ãzâ kâ bê.

5 Ãnî ãlô-ãlô, tã ãníkâ 'dĩ õndrê ãnî ĩ'dî.

6 Gõ'dá ãnî gólĩyî tíbê îmbálé trá tã Ôvârí kâ sĩ rî 'bá yî, nĩ pâ tã îmbá 'bá ãníkâ gólĩyî rĩ 'bá ãnî îmbálé rî ngá ãnî drı̣gą̃ rî 'bá yî sĩ.

7 Nĩ âdô ãnî nyãányâ kô, tãlâ õjílã ãzâ yû'dą̃wą̃ 'ẽ 'bá 'dási 'ẽlé Ôvârí rú. Õjílã â'dô ĩyíkâ kpá té ngá gólĩyî drí ı̣̂'dı̣lı̣ rî lõ'wâ lâ ê'bé'á ĩ'dî 'bãlé ĩyî drí ẽró 'á.

8 Õzõ gõ'dá õjílã õrî cé tã gólĩyî õnjî-õnjî tã lôvó rú'bą̃ kâ drí lẽlé rî yî 'ẽlé ĩ'dî, ã'dô ró bê íyíkâ cé tã lôvó rú'bą̃ kâ îcázó ĩ'dî rî, gólâ â'dô íyíkâ õdrã lãŋõ ą̃dũkũ ãkó rî bê rî ûsú'á ĩ'dî lõ'wâ lôsĩ íyíkâ 'ẽlé 'dĩ kâ ró. Gõ'dá õzõ gólâ õ'ê tã gólĩyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî 'bã 'bá ãyĩkõ ró rî yî ĩ'dî rî, gólâ â'dô kpá lédrẽ-lédrẽ ą̃dũkũ ãkó rî ûsú'á Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drı̣gą̃ sĩ ĩ'dî lõ'wâ lôsĩ íyíkâ 'ẽlé 'dĩ kâ ró.

9 Â'dô gõ'dá bê trá ĩtí rî, lãŋõ tã tãndí 'ẽ kâ õ'ê ãmâ kô, tãlâ õzõ lãŋõ tã tãndí 'ẽ kâ õ'ê gõ'dá ãmâ kô rî, mã â'dô tã tãndí ûsú'á rõô Ôvârí drı̣gą̃ sĩ ką̃yı̣̂ gólâ drí njĩlí trá Yésũ rî âjózó âgõlé rî 'á.

10 Õzõ ã'dô gõ'dá trá ĩtí rî, õzõ ĩîcâ trá ãmâ drí tã tãndí rî 'ẽzó ãmâ ãzí-ãzí yî drí rî, mã õ'ê tã tãndí rî gógó 'dĩ gólĩyî drí pĩpîsı̣lı̣ ãlô sĩ ką̃yı̣̂ vósĩ cé, ngîngî lâ ãmâ ãzí-ãzí gólĩyî krístõ 'bá ró rî yî drí.

Úlị ạ̃dũkũ Póõlõ kâ Gãlãtíyã lé 'bá yî drí rî

11 Nĩ ndrê drẽ tã îgĩ ạ́ngị́ trạ̃kũ má drí îgĩlí ãnî drí ámâ drị́ sĩ nõ, má îgĩ 'dĩî ãnî drí
nĩ zị́ ró bê dódó.
12 Õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyî tã âtálé ãnî drí mbârâkã sĩ, tãlâ nĩ õ'dê ró bê bãsã 'á 'dĩ 'bá
yî, gólĩyî rî tã 'dî 'bá yî âtálé ãnî drí ĩtí 'dĩ, tãlâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ ã'dô ró bê ãyĩkõ ró ĩyí
bê. Gólĩyî lẽé kô lâŋõ ûsúlị́, tãlâ tã îmbâ kĩ'á nĩ rî, cé õdrã Yésũ Krístõ kâ fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃
drĩ̃ị̃ rî ãâ'dô ãmâ pã'á nĩ rî tãsĩ.
13 Gõ'dá gbõ lé õjílã 'dẽ 'bá trá bãsã 'á 'dĩ 'bá yî rî, ịnjĩ̃ị́ ĩyî tã 'bã'bã Yúdạ̃ yí kâ 'dĩ
'bá yî kpá ndrĩ kô. Ĩtí rî, gólĩyî lẽ ĩyíkâ nõ, nĩ õ'dê ró bê bãsã 'á cé tãlâ yĩ õlômbê ró
ĩyî tã bê ãnî sĩ ĩyî ãzí-ãzí yî õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí kĩ, yĩ õ'bã ãnî nĩ 'dẽlé bãsã 'á.
14 Ã'dô íyíkâ ámákâ rî ĩ'dî rî, má lẽ ámákâ ámâ lômbélé cé tã ãlô tãsĩ, cé õdrã Yésũ
Krístõ kâ fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drĩ̃ị̃ rî tãsĩ. Õdrã Yésũ Krístõ kâ fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drĩ̃ị̃ 'dĩ tãsĩ rî, tã ãngó
nõ kâ rî 'bá yî gõ'dá trá mbârâkã ãkó má drí. Gõ'dá õjílã ãngó nõ kâ ndrê mâ trá
tõtõ ró ĩyî ĩ̃ị́f̃ị́ 'á ngá tãkó ró.
15 Tã gólâ tã lâ drí lâzélé gạ̃rạ̃ 'ẽlé rî â'dó kô 'dẽ'dẽ bãsã 'á rî ĩ'dî. Tã gólâ tã lâ drí
lâzélé gạ̃rạ̃ rî ĩ'dî nõ, Ôvârí jâ ãmâ trá â'dólé õjílã ó'dí ró ãmâ pãpã sĩ.
16 Gõ'dá õjílã gólĩyî rû jã 'bá rĩlí zãâ tã Ôvârí kâ 'ẽlé rî 'bá yî, gólĩyî trá pạ̃tị̃ị́ ró õjílã
Ôvârí kâ rî yî ĩ'dî. Ĩtí rî, Ôvârí õndrê gólĩyî ĩzã pĩ̃ịp̃ị̃sị́lị́ tãndí sĩ, gõ'dá gólâ õfẽ tã ạ̃'dị́
gólâkâ kpá gólĩyî drí ndrĩ.
17 Ạ́dũkũ lâ ró rî, má âtâ ãnî drí, õjílã ãzâ õrî kô zãâ rĩ'á lâŋõ fẽlé má drí lôsĩ gólâ
má drí rĩ'á 'ẽlâ lãjó'bá Yésũ kâ ró nõ 'á, tãlâ mâ rî gógó nõ má ûsû lãzé trá lâŋõ bê
rõô 'á lâ, tã â'dálé kĩ, pạ̃tị̃ị́ mâ ĩ'dî lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ.
18 Ámâ ậdrúpĩ̃ị yî ámâ îzó yí bê, Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ õfẽ õrẽ ãnî drí pĩ̃ịp̃ị̃sị́lị́
tãndí sĩ. Ãâ'dô ĩtí.

Tã îgĩ-îgĩ Póõlõ kâ Ẽfésõ lé 'bá yî drí Ẽfésõ lé 'bá

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị̃ sị̃sị̃ rî

Tã îgĩlí Ẽfésõ lé 'bá drí rî rĩ'á tã âtî-âtî 'î krístõ 'bá yî drí ndrĩ, íîgĩ õzõ wárãgã kâtí jõlé kạ̃nị̃sạ̃ ngĩíngî 'ásĩ. Tã lâ rĩ'á tã Ôvârí kâ ị̃sũlị̃ 'ẽ'á 'ẽlâ kạ̃nị̃sạ̃ drí rî ĩ'dî. Tã îgĩ nô cú rĩ'á tã lạ̃nj̃ị̃-lạ̃nj̃ị̃ bê nâ krístõ 'bá yî drí.

1. Ôvârí cú rĩ'á tã ị̃sũ lạ̃nj̃ị̃ bê 'ẽ'á 'ẽlâ ãngó 'á, gõ'dá kpá õjílã yí drí êdélé rî 'bá yî drí. Gõ'dá rî, tã gólĩyî rĩ 'bá rû 'ẽlé ndrĩ ãngó 'á rî, yî ĩ'dî drị̃lị̃ lâ yî 'á ndrĩ, yí 'ê ĩtí 'dĩ, tãlâ tã íyíkâ ị̃sũlị̃ 'ẽ'á 'ẽlâ rî ãâcâ ró bê tã pạ̃tị̃ị̃ ró. Gbõ lé Ôvârí rî ạ̃jú-'bá-ãzí Sãtánã, lẽ yí ĩĩzã ró lôsĩ Ôvârí kâ ãngó 'á rî, gõ'dá gólâ îcá tã ị̃sũ Ôvârí kâ 'ẽ'á 'ẽlâ rî lạ̃vũlị̃ tã íyíkâ rî sĩ kô.
2. Yésũ ĩ'dî gólâ tã ị̃sũ Ôvârí kâ 'ẽ'á 'ẽlâ rî ndẽ 'bá 'î, ngá ndrĩ tãndí ró Ôvârí drí rĩ'á fẽlâ ãmâ drí rî 'bá yî ãkí ãkó rî â'dólé ndrĩ Yésũ sĩ. Gõ'dá rî, mã îcá ngá 'dĩ 'bá yî ûsúlị̃ kô, té õzõ mã ã'dô trá ngá ãlô ró gólâ bê rî ĩ'dî.
3. Tã ị̃sũ Ôvârí kâ 'bãlé rî kĩ, tã ị̃sũ íyíkâ 'ẽ'á 'ẽlâ rî ĩ'dî õjílã ndrĩ drí gólĩyî â'dó 'bá lédrẽ-lédrẽ ró, gõ'dá ôdrã 'bá trá gõ'dá kpá ngá ndrĩ yí drí 'bãlé ãngó nõ 'á rî 'bá yí bê, gõ'dá kpá gólĩyî ûrú 'álâ rî 'bá yí bê 'bã'á ĩyî Yésũ Krístõ rî ị̃nj̃ị̃lị̃ kúmú ĩyíkâ ró.

Tã îgĩlí Ẽfésõ lé 'bá drí 'dĩ ónyĩ lãfálâ rị̃. Sị̃sị̃ rî, ìtõlé lâ 'ásĩ cãlé kápĩtã 3 vérẽsĩ 21 'á. 'Dĩĩ rĩ'á rãtáã ãcê 'î rĩzó Ôvârí rî lûyị̃lị̃ tã Yésũ drí drãzó gõ'dá drílâ ngãzó õdrã 'ásĩ, tã ị̃sũ Ôvârí kâ 'bãlé 'ẽlé, gólâ drí tã lâ ị̃sũlị̃ drẽ ãkpãkã'dã ó'bãá ãngó nõ kô rî ndẽlé rî ĩ'dî. Mã ndré drẽ tã rî gógó ãmâ lĩ̃fị̃ sĩ kô, tãlâ Ôvârí drẽ zãã ãmâ âyé'á, tãlâ mã ããdĩ ró drị̃ tã õnjí ãmákâ 'ásĩ. Tãlâ Yésũ sĩ rî, Ôvârí rĩ'á õjílã ãzâ 'bá yî njĩ'á â'dólé tã â'dâ ró ãngó 'á, õjílã Yúdạ̃ yí kâ gõ'dá kpá õjílã ãzâ 'bá yî 'bạ̃súrú ãzâ 'bá yî 'ásĩ rî ndrĩ. Õjílã 'dî 'bá yî ndrĩ 'dó â'dô ĩyî 'bã'á gólâkâ ífífí lâ ró rî 'bá yî ĩ'dî, gõ'dá â'dô ĩyî 'bã'á 'dó ãlô ngá 'ẽ 'bá gólâkâ ĩ'dî.

Gõ'dá rị̃ lâ ró, Póõlõ rî krístõ 'bá îmbá'á tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ tãsĩ, õzõ tã gólâ sị̃sị̃ nã õfĩ trá gólĩyî drị̃ị̃ rî. Gólâ drí tã â'dâ ãzâ trõzó Lôngó 68 vérẽsĩ 18 'ásĩ. Gõ'dá gólâ drí â'dázó lâ kĩ, vérẽsĩ 'dî â'dâ kĩ, Yésũ â'dô ngá fẽfẽ fẽ'á kạ̃nị̃sạ̃ drí õdrã gólâkâ rî vólé drị̃ lâ 'ásĩ. Gõ'dá 'dĩĩ vósĩ rî, áâ'dô gólâ rî ị̃nj̃ị̃'á ị̃nj̃ị̃ ûrú 'álâ lạ̃vũlị̃ kôrô.

Póõlõ îmbâ õjílã bê kĩ, ágó yî õkó yí bê drí ĩyî tã mbị̃ 'ẽlé ĩ'dî ĩyî lãfálé 'ásĩ rî, gólâ trõ tã â'dâ lâ kĩ, Yésũ ãâ'dô ĩ'dî õzõ ágó gólâ tãndí rî kâtí, kạ̃nị̃sạ̃ gólâ drí rĩ'á vó lâ ndrẽlé tãndí ró, õzõ rĩrĩ íyî õkó rî vó ndrẽlé rî kâtí rî sĩ.

Tã îgĩ Ẽfésõ lé 'bá drí rî âtâ kpá tã ãmâ drí ãmbá, tã ãmâ drí rĩzó ãmâ lôkílí ãmâ ạ̃jú-'bá-ãzí Sãtánã drị̃gạ̃ sĩ, gõ'dá kpá lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê rî tãsĩ. Póõlõ lôgõ tã kpá ãmâ drí kĩ, Yésũ õtrõ tã trá Sãtánã drị̃gạ̃ sĩ, gõ'dá rî íĩzãá drẽ Sãtánã rî gógó ndẽlé kô. 'Dĩĩ rî, gõ'dá rĩ'á tã ãmákâ ĩ'dî ãmâ drí ãmâ vó ndrẽlé gólâ drị̃gạ̃ sĩ. Gõ'dá â'dó kô õnjõ gólâkâ rî 'bá yî ârílí gõ'dá kpá rĩzó gólâ rî rõlé. Õzõ mã õrî kạ̃yị̃ vósĩ cé zãã rĩ'á ngá ạ̃jú 'bũ kâ ạ̃dị̃ 'ásĩ rî sõlé, ĩ'dî ãmâ rú gólâ rî tãsĩ rî, gólâ îcá kô ãmâ dõlé.

Nî-bê-yã Póõlõ kâ

1-2 Mâ Póõlõ tíbê Ôvârí drí njĩlí trá â'dólé lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ró rî, îgĩ wárãgã nô nĩ ãnî õjílã Ôvârí kâ rĩ 'bá Ẽfésõ 'álâ, gólĩyî rĩ 'bá zãã tã lẽlé tã Yésũ Krístõ kâ 'á

pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ rî 'bá yî drí. Ôvârí ãmâ átá, gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê õfẽ õrẽ ãnî drí tã ã'dĩ bê.

Tã Póõlõ drí ãwô-ĩtí 'ẽzó Ôvârí drí Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî

3 Nĩ 'dê mã lûyĩ Ôvârí tíbê â'dó 'bá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ rî átá ró, gõ'dá kpá tíbê Yésũ Krístõ rî gógó Kúmú ámákâ ró rî drí rĩ'á ĩnjĩlâ ĩ'dî Ôvârí íyíkâ ró rî. Gõ'dá nĩ 'dê mã âtâ tã kĩ, "Ôvârí nî ĩ'dî gã̃rã̃ ngá ndrĩ drĩlĩ, tãlâ ní âfẽ õrẽ áníkâ tíbê â'dó 'bá bê rî yî trá ndrĩ ãmâ drí, tãlâ ãmâ trá rĩ'á ngá ãlô ró Yésũ bê."

4 Õrẽ lâ yî ĩ'dî rĩ'á nõtí, ã̃kû ró, drẽ ãkpãkã'dã Ôvârí 'bãá ãngó nõ kô rî, gólâ lẽ ãmâ trá rõô, gõ'dá gólâ njĩ ãmâ krístõ 'bá trá â'dólé õjílã íyî nyãányâ kâ ró ãmâ 'bã'bã sĩ â'dólé ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê. Gólâ 'ê tã rî 'dĩ ĩtí 'dĩ rî, tãlâ gólâ lẽ ãmâ ndrẽlé ngbángbá tã õnjí ãkó yí lĩfĩ.

5 Tãlâ gólâ lẽ ãmâ trá rõô rî drí rî, ã̃kû ró rî, gólâ drí tã ĩsũzó ãmâ 'bãzó â'dólé íyî mvá yî ró õdrã Yésũ Krístõ kâ sĩ. 'Dĩî tã gólâ Ôvârí drí ĩsũlĩ trá ã̃kû ró 'ẽ'á 'ẽlâ, íyî 'bãlé ãyĩkõ ró rî ĩ'dî.

6 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ 'dê mã lûyĩ Ôvârí pĩpĩsĩlĩ mvẽêmvê gólâkâ 'dĩ tãsĩ, tãlâ gólâ 'bã ãmâ trá ngá ãlô ró íyî mvá yí drí lẽlé rõô rî bê.

7 Tãlâ úfû Yésũ Krístõ trá ãmâ tãsĩ rî drí rî, Ôvârí â'dô îcá'á tã õnjí ãmákâ âyélé, gõ'dá ãmâ ĩnjízó vólé mbârâkã Sãtánã kâ rî 'ásĩ. Wúûwú! Tã tãndĩ Ôvârí kâ ãmâ tãsĩ rî, rĩ'á ãmbá.

8 Gõ'dá ngá lẽlẽ Ôvârí kâ ãmâ tãsĩ rî rĩ'á kôrô. 'Dĩî tã õnjí 'î yã? Nĩ ndrê trá, ãmâ tã fî trá gólâ drĩĩ̃ tãndí ró ndrĩ, gõ'dá gólâ nĩ̃ ãmâ pãpã kã̃yĩ vósĩ cé rî trá.

9 Gõ'dá gólâ â'dâ tã ífí íyíkâ Yésũ rî âjózó ãngó 'á nõ trá. 'Dĩî tã tíbê gólâ drí tã lâ ĩsũlĩ trá kírî ró ã̃kû ró 'ẽ'á 'ẽlâ rî ĩ'dî.

10 Gõ'dá kã̃yĩ îcá 'bá trá rî tú rî, Ôvârí â'dô tã íyíkâ 'bãlé trá rî 'ẽ'á rû ndẽlé. Ĩtí rî, gõ'dá Ôvârí â'dô õjílã ndrĩ gólĩyî â'dó 'bá lédrẽ-lédrẽ ró, gõ'dá kpá ôdrã 'bá trá ãngó nõ 'á nõngá rî, gõ'dá kpá ngá ndrĩ yí drí 'bãlé ãngó nõ 'á rî 'bá yí bê, gõ'dá kpá gólĩyî ûrú 'álâ rî 'bá yí bê 'bã'á ĩyî Yésũ Krístõ rî ĩnjĩlĩ kúmú ĩyíkâ ró. Yésũ Krístõ ĩ'dî gólâ tíbê rĩ 'bá ãngó nõ drĩlĩ võ ûrú 'álâ rî bê rî.

11 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí njĩ mâ trá ámákâ õjílã Yúdã̃ yí kâ rî 'bá yí bê, â'dólé õjílã íyî nyãányâ kâ ró ãmâ 'bã'bã sĩ â'dólé ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê. Ôvârí ĩsũ tã trá 'ẽzó lâ ĩtí drẽ ãkpãkã'dã gólâ 'bãá ãngó nõ kô. Gõ'dá gólâ 'ê ngá 'dĩ 'bá yî kpá nĩ â'dólé té õzõ tã yí drí ĩsũlĩ trá 'ẽ'á 'ẽlâ rî kâtí.

12 Gõ'dá ãmâ õrĩ Yúdã̃ yí kâ gólĩyî ĩfĩ 'bã 'bá sĩsĩ âcâ-âcâ 'díyî pã 'bá kâ rî drĩĩ̃ rî, Ôvârí njĩ ãmâ trá, ã'dô ró mã õrî ró íyî lûyĩlĩ mbârâkã íyíkâ lã̃vũ 'bá gã̃rã̃ tã tãndĩ íyíkâ bê 'dĩ tãsĩ.

13 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, ãnî gõ'dá kpá trá õzõ ãmâ tí, tãlâ ãnî drí tã âtî-âtî tãndí pã̃tĩĩ̃ gólâ Ôvârí drí 'bãlé ãnî pãzó nõ ârízó rî sĩ. Nĩ lẽ tã bê 'á lâ tã pã̃tĩĩ̃ ró rî, gõ'dá Ôvârí drí ãnî 'bãzó â'dólé ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê. Gõ'dá Ôvârí drí lãmbé íyíkâ 'bãzó ãnî drĩĩ̃. Lãmbé rî 'dĩ rĩ'á ngá fẽfẽ gólâkâ tíbê â'dó 'bá Líndrí Tãndí gólâkâ gólâ drí tã lâ 'bãlé trá ã̃kû ró 'ẽ'á âfẽlâ ãnî drí rî ĩ'dî.

14 Gõ'dá ngá fẽfẽ gólâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ró 'dĩ drí rî, mã â'dô kpá nĩ̃'á lâ kĩ, mã ãâ'dô kpá drĩ-'â gólâ drí tã lâ 'bãlé trá ãmâ drí rî ûsú'á. Gõ'dá ã̃dũkũ lâ ró rî, gólâ â'dô kpá ãmâ ĩnjí'á Sãtánã drĩgã̃ sĩ â'dólé drĩ̃-bã̃lã̃yĩ ró zãâ. Gõ'dá mã lûyĩ Ôvârí tã tãndĩ gólâkâ 'dĩ tãsĩ.

Tã Póõlõ drí rãtáã 'ẽzó õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá wárãgã íyíkâ rî zĩlĩ

rî yî tãsĩ rî

15-16 Gõ'dá má ârî tã bê kĩ'á nĩ rî, nĩ õlẽ tã trá tã Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kâ 'á,
gõ'dá nĩ õlẽ õjílã Ôvârí kâ kpá trá rõô rî, má drí rĩzó ãwô-ĩtí 'ẽlé Ôvârí drí ãmbá tã rî
'dĩ tãsĩ. Ĩtí rî, gõ'dá tã rî âgálé má drı̃ı̨ má drí kpá rĩzó rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí ãnî tãsĩ.
17 Gõ'dá má rî Ôvârí gólâ tíbê Yésũ Krístõ rî âjó 'bá ãngó nõ 'á, gõ'dá kpá â'dó 'bá
ĩ'dî ãmâ átá ró ûrú 'álâ rî, îjílí Líndrí Tãndí íyíkâ âfẽlé ãnî drí, ã'dô ró bê ãnî 'bãlé
tã íyíkâ nı̃lı̨, gõ'dá kpá ãnî 'bãlé â'dô-â'dô íyíkâ nı̃lı̨, tãlâ nĩ ã'dô ró bê ngá ãlô ró gólâ
bê.
18-19 Nĩngá sĩ rî, gõ'dá má rî kpá rĩ'á rãtáã 'ẽlé Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'dĩ ĩîcî ró ãnî
lı̃fı̨ bê tã Ôvârí kâ ãzâ 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá tã rî yî gógó ĩ'dî Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá ãnî
drí, gõ'dá gólâ drí ãnî ạ̃zı̨́zó ãnĩ'á ûsúlâ Yésũ Krístõ sĩ nô. Ĩtí rî, gõ'dá ãmâ rĩ'á õjílã
gólâ rî nyãányâ kâ ĩ'dî, gõ'dá gólâ â'dô mbârâkã íyíkâ 'bã'á ãmâ pãlé. Ĩtí rî, kạ̃yı̨ ãmâ
drí ngá tãndí gólâ drí tã lâ 'bãlé trá ãmâ drí rî ûsúzó rî tú rî, ãmâ tı̨ â'dô ạ̃'dı̨'á ạ̃'dı̨.
Gõ'dá mã nı̨ kpá dódó kĩ, gólâ rĩ'á fãfã bê ãmbá rĩzó gólĩyî tã gólâkâ lẽ 'bá rî 'bá yî
pãlé. Wúûwú! Ãyĩkõ! Mã â'dô 'bã'á ãyĩkõ ândrê bê rĩlí ãnyî Ôvârí lạ̃gạ̃tı̨ gólâ rî mvá
yî íífí lâ yî ró.
20-21 Gõ'dá mbârâkã rî gógó 'dĩ kpá ĩ'dî mbârâkã ãlôlâ gólâ drí Yésũ Krístõ rî îngázó
õdrã 'ásĩ ĩ'dî sĩ lâ 'bãlé ı̨̂nj̃ı̨-ı̨̂nj̃ı̨ ró, gõ'dá kpá drı̨́-ãcê bê rĩlí ãnyî yí lạ̃gạ̃tı̨ Kúmú ró
ûrú 'álâ rî. 'Dĩî rî â'dálâ kĩ, Yésũ Krístõ ĩ'dî ngá ndrĩ drı̃lı̨, ngãtá líndrí õnjí 'î, ngãtá
'búlı̨-'bá 'î, ngãtá ôvârí ãnî ạ́'bı̨yạ́ yí kâ ĩ'dî, ngãtá ólé 'î, drı̨́-'bá yí bê, mãlãyíkã yí bê
yã rî. Yésũ Krístõ ĩ'dî Kúmú ró gólĩyî drı̃lı̨ ndrĩ. Gõ'dá kpá Kúmú 'î ndrĩ õjílã ãngó 'á
nõ 'bá yî drı̃lı̨.
22 Yésũ Krístõ ĩ'dî rĩ'á ngá ndrĩ ãmâ drí rĩ'á ndrẽlâ ãngó 'á nõ drı̃lı̨. Ôvârí 'bã õjílã
trá ndrĩ drı̨́-ãcê gólâkâ zẽlé, ngbãângbânõ gõ'dá kpá zãâ gbạ̃dú ạ̃dũkũ ãkó. Gõ'dá
Ôvârí njĩ gólâ kpá trá â'dólé drı̨́-'bá ró kạ̃nı̨́sạ̃ Ôvârí kâ drı̃lı̨.
23 Gõ'dá õjílã Ôvârí kâ zı̃lı̨ kạ̃nı̨́sạ̃ ró rî 'bá yî trá, nyé õzõ gólâ Yésũ rî rú'bạ̃ kâtí.
Ĩtí rî, mbârâkã gólâkâ fî gõ'dá trá rĩlí gólĩyî 'ásĩ rõô, gõ'dá gólâ rî kpá mbârâkã fẽlé
ngá ãzâ 'bá yî drí lạ̃tı̨ ãlô-ãlô lâ 'dĩ 'ásĩ.

2

Tã Ôvârí drí ãmâ ı̨̂cúzó trá rĩlí ngá ãlô ró Yésũ bê rî

1 Gõ'dá ạ̃kû ró drẽ ãkpãkã'dã nĩ nı̃ı̨́ Ôvârí kô rî, tã ı̨̂sũ-ı̨̂sũ ãníkâ ãnî 'bã 'bá Ôvârí rî
nı̃lı̨ rî trá ãvõ kâtí. Nĩ â'dô trá ĩtí, tãlâ nĩ ró Ôvârí kô, gõ'dá nĩ rî trá rĩ'á tã õnjî-õnjî
'ẽlé.
2 Rĩ'á tã pạ̃tı̨́-pạ̃tı̃ ró, kạ̃yı̨ rî nã 'bá yî sĩ rî, nĩ rî trá rĩ'á tã õnjí 'ẽlé kpá nyé õzõ õjílã
ãzí gólĩyî ãngó 'á nõ 'bá yí kâtí. Gõ'dá nĩ rî trá rĩ'á rû ı̨̂'bũlı̨ ĩ'dî Sãtánã kúmú líndrí
õnjí ãngó nõ drı̃lı̨ rî 'bá yí kâ rî drí. Gõ'dá gólâ ĩ'dî rĩ'á drı̨́-ãcê bê õjílã gólĩyî lẽ 'bá
kô tã Ôvârí kâ rõlé 'dĩ 'bá yî drı̃lı̨.
3 Kpálé rî, ãmâ gólĩyî õrĩ Yúdạ̃ yí kâ ró nõ 'bá yî kpá rĩ'á ĩtí. Mã rî trá cé ngá gólĩyî
ãmâ rú'bạ̃ ngãtá tã ı̨̂sũ ãmákâ drí lẽlé rî yî 'ẽlé ĩ'dî. Tã pạ̃tı̃ı̨ ró, Ôvârí â'dô 'ẽ'á lâŋõ
fẽlé kpá ãmâ drí tã gólâ ãmâ drí vólé gãzó dó tã gólâkâ ârílí 'dĩ tãsĩ.
4 Kpálé ĩtí rî, Ôvârí rĩ'á pı̃pı̨̂sı́lı̨ mvẽêmvê bê, gõ'dá gólâ lẽ ãmâ trá rõô.
5 Gõ'dá mã ã'dô bê gbõ lé ãvõ ró tã ı̨̂sũ-ı̨̂sũ ãmákâ Ôvârí 'á rî sĩ, tãlâ mã gâ vólé trá
dó tã gólâkâ ârílí rî, Ôvârí íyíkâ zãâ ãmâ lẽ'á. Ĩtí rî, gólâ 'bã tã ı̨̂sũ ãmákâ íyî tãsĩ rî
trá â'dólé lédrẽ-lédrẽ ró, gõ'dá ãmâ ı̨̂cúzó ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê. Ôvârí pâ ãmâ
trá, tãlâ gólâ rĩ'á tãndí ró pı̃pı̨̂sı́lı̨ mvẽêmvê bê rî ĩ'dî.
6-7 Gõ'dá mã ã'dô bê trá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê rî, gõ'dá 'dĩî rî Ôvârí fẽ ãmbã
kpá trá ãmâ drí, ãmâ 'bãlé rĩlí kúmú ró Yésũ bê. Gõ'dá Ôvârí 'ê tã rî 'dĩ ĩtí 'dĩ rî, tãlâ

yí â'dâ ró bê ãmâ drí kĩ, tã íyíkâ ãmâ drí rî lạ̃vũ trá gạ̃rạ̃ õjílã drí rĩ'á ị̃sũlâ rî drị̃ị̃ sĩ. Gõ'dá gólâ 'ê tã rî 'dĩ 'bá yî trá ãmâ drí ĩtí õdrã Yésũ Krístõ kâ ãmâ tãsĩ nô sĩ.

8-9 Má âtâ ãnî drí ámâ ândré rî mvá yî, Ôvârí pâ ãmâ ãní bê nõ, tãlâ Ôvârí rî gógó rĩ'á pị̃pị̃sị̃lị̃ mvẽêmvê bê rî drí, gõ'dá õzõ nĩ õlẽ tã trá tã Yésũ Krístõ kâ 'á rî, gólâ drí ãnî pãzó, 'dĩî rĩ'á ngá fẽfẽ gólâ Ôvârí ngá lésĩ, tíkó ãmâ drí îcázó 'ẽ'á ûsúlâ kô rî ĩ'dî. Gõ'dá â'dó kpá kô kĩ'á nĩ rî, mã 'ê tã tãndí ãzâ 'î ãmâ drí rĩzó lómbé-lómbéwá 'ẽlé tã lâ sĩ, îcá kô ãmâ drí ãmâ lômbézó ngãtá ãmâ tã lôngózó tã lâ sĩ.

10 Ĩtí rî, Ôvârí 'bã ãmâ nĩ ngbãângbânõ ãmâ drí â'dózó gólâ rî mvá yî ró nõ, ãmâ 'bã'bã sĩ â'dólé ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê rî. Gõ'dá Ôvârí fẽ mbârâkã kpá trá ãmâ drí tã gólĩyî tãndí tãndí yí drí tã lâ ị̃sũlị̃ trá ãmâ drí 'ẽlé rî yî 'ẽzó.

Tã ãmâ drí â'dózó ndrĩ õrĩ ãlô ró Yésũ Krístõ 'á rî

11 Gõ'dá nĩ â'dó kô õrĩ Yúdạ̃ yí kâ 'î. Ãnî rĩ'á õrĩ gólĩyî õrĩ Yúdạ̃ yí kâ drí rĩ'á zị̃lâ “ ‘õrĩ 'dẽ 'bá ĩyî bãsã 'á kô rî 'bá yî” ’ ró rî ĩ'dî. Gõ'dá ĩtí rî, sị́sị́ rî, nĩ â'dó kpá kô õrĩ gólĩyî Ôvârí drí njĩlí trá â'dólé íyíkâ ró rî yî ĩ'dî. Gõ'dá 'dẽ'dẽ bãsã 'á 'dĩ íyíkâ cé tã gólĩyî õjílã drí rĩ'á 'ẽlâ ĩyî drị́ sĩ rî ĩ'dî.

12 Gõ'dá nĩ nị̃ kpá tãndí ró kĩ, sị́sị́ rî, ãnî rĩ'á ãrõ ãkó Yésũ Krístõ bê, ãnî rĩ'á õjílã lídí 'î, gõ'dá â'dó kpá kô õrĩ gólĩyî Ôvârí drí njĩlí trá â'dólé íyíkâ ró rî yî ĩ'dî. Ĩtí rî, gõ'dá ãnî rĩ'á yû'dạ́wạ́ tã-drị̃ lẽlẽ gólâ Ôvârí drí 'bãlé õrĩ Yúdạ̃ yí kâ bê rî 'á. Tã-drị̃ lẽlẽ 'dî 'bã õjílã Ôvârí kâ nĩ â'dólé ngá ãlô ró gólâ bê. Gõ'dá ãnî rî trá lị̃fị̃ 'bã'bã ãkó ngá tãndí ûsúlị̃ Ôvârí drị́gạ́ sĩ, gõ'dá nĩ nị̃ị́ gólâ kpá kô.

13 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, â'dó ĩtí kô. Nĩ â'dó gõ'dá kô jẽjẽ ró Ôvârí rú sĩ. Ãnî gõ'dá trá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê. Ôvârí êsê gõ'dá ãnî trá ãnyî yí lạ̃gạ́tị́, tãlâ Yésũ Krístõ drã trá fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drị̃ị̃ ãnî tãsĩ.

14 Ĩtí rî, Yésũ Krístõ rî gógó nyãányâ lâ âjî tã ạ̃'dị́ kpá trá ãnî lãfálé õrĩ Yúdạ̃ yí kâ bê rî 'á, Ôvârí ndrê gõ'dá ãnî nyãányâ ndrĩ 'dó õrĩ ãlô ró. Sị́sị́ rî, â'dó ĩtí kô. Ãgã ạ́ngị́ â'dô trá õrĩ Yúdạ̃ yí kâ lãfálé lâ õrĩ ãzâ 'bá yî ndrĩ ãngó 'á nõ 'bá yí bê rî 'á. Gõ'dá Yésũ Krístõ ûfû ãgã rî 'dĩ trá ndrĩ vólé drãdrã gólâkâ fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drị̃ị̃ rî sĩ, tãlâ ãgã ãnî lãfálé 'á õrĩ ãzí bê 'dĩ rĩ'á ạ̃jũ-'bã-ãzĩ 'î.

15 Õrĩ Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî rĩ'á tã 'bã'bã, gõ'dá kpá lã'bí bê dũû, gõ'dá Yésũ Krístõ ûfũ tã 'dî 'bá yî trá ndrĩ. Gõ'dá tã gólâ Yésũ drí lẽlé 'ẽlâ rî, gólâ lẽ õrĩ Yúdạ̃ yí kâ, gõ'dá kpá gólĩyî â'dó 'bá kô õrĩ Yúdạ̃ yí kâ ró rî yî 'bãlé kpãkã ãlô â'dólé íyî rú'bạ́ ró. Ĩtí rî ngbãângbânõ rî, tã ạ̃'dị́ bê ãmâ lãfálé 'á.

16 Tãlâ mã âcâ gõ'dá trá ndrĩ õjílã ãlô rî rú'bạ́ lâ ró. Ĩtí rî, gólâ lẽ kpá ãmâ lôgõlé ndrĩ vólé Ôvârí ngálâ â'dólé õjílã rú'bạ́ ãlô ró õdrã íyíkâ fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drị̃ị̃ rî sĩ. Gõ'dá õdrã Yésũ Krístõ kâ fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drị̃ị̃ rî ndẽ ạ̃wạ̃ ãmâ lãfálé 'ásĩ rî trá ndrĩ.

17 Ĩtí rî, gõ'dá Yésũ Krístõ âcâ bê rî, gólâ pẽ tã âtî-âtî tãndí gólâ õrĩ Yúdạ̃ yí kâ lãfálé lâ êdê-êdê kâ õrĩ ãzí bê rî trá.

18 Tã pạ̃tị̃ị̃ ró, cé rĩ'á õdrã Yésũ Krístõ kâ fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drị̃ị̃ rî tãsĩ, ĩ'dî ãmâ âyézó âcálé ãnyî Ôvârí rú 'dĩ. Líndrí Tãndí Ôvârí rî gógó kâ rî nĩ ãmâ pãlé tã 'dî 'ẽlé 'dĩ.

19 Ĩtí rî, gõ'dá ãnî gólĩyî tíbê â'dó 'bá kô õrĩ Yúdạ̃ kâ ró rî, nĩ â'dó gõ'dá kô õjílã ãwã 'î. Gõ'dá ãnî ndrĩ trá õrĩ ãlô Ôvârí kâ ĩ'dî. Ãnî gõ'dá kpá trá gólâ rî mvá yî ĩ'dî.

20-21 Gõ'dá ãnî trá gólĩyí bê õzõ lãré tãndí jó ạ́ngị́ Ôvârí kâ 'dị̃zó ĩ'dî sĩ lâ rî kâtí. Lãré rî 'dĩ 'bá yî ú'dị̃ 'bú lâ trá võ tãndí 'á fĩlí dị̃. 'Bú gólâ 'dị̃lị́ võ tãndí 'á fĩ 'bá dị̃ 'dî rĩ'á õzõ tã ạ̃ngũ 'bá gólĩyî rĩ 'bá úlị́ Ôvârí kâ pẽlé lãjó'bá yí bê rî kâtí. Gõ'dá ãnî ndrĩ õrĩ Yúdạ̃ yí kâ bê ĩyíkâ ĩ'dî õzõ lãré tãndí sõlé 'bú 'á jó ạ́ngị́ Ôvârí kâ 'dị̃zó drị̃ lâ rî kâtí. Ĩtí rî, gõ'dá Yésũ Krístõ íyíkâ ĩ'dî lãré gólâ tã lâ drí lâzélé kôrô rî. Gõ'dá

gólâ kpá ĩ'dî jó rî 'dĩ 'bã 'bá â'dólé 'dũwạ̃ nyé lẽlé rî kâtí, gõ'dá kpá rĩ'á mbãlé âcálé jó ạ́ngı̨́ Ôvârí rî ı̨̀nj̃ı̨̀ kâ ró 'á lâ rî.

22 Gõ'dá ãnî trá ndrĩ 'dó ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê, gõ'dá ãnî ãlô-ãlô trá ndrĩ 'dó jó Ôvârí drí rĩzó rĩlí 'á lâ Líndrí Tãndí íyíkâ bê rî 'bá yî ĩ'dî.

3

Tã gólâ lạ̀pı̨̀-lạ̀pı̨̀ ró tã Yésũ kâ tãsĩ rî

1 Mâ Póõlõ lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ró rî, ó'bã mâ gạ̃ńímạ̃ 'á tã gólâ má drí rĩzó rĩ'á tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ nô pẽlé ãnî gólĩyî â'dó 'bá kô õrĩ Yúdạ̃ yí kâ ró nõ drí rî tãsĩ.

2 Ĩtí rî, tã pạ̃tı̨̃ı̨́ ró, nĩ nı̨̃ trá kĩ, Ôvârí âfẽ lôsĩ gólâ tã pẽ kâ ãnî drí 'dĩ trá má drí õzõ ngá fẽfẽ kâtí. Ôvârí 'bã mâ trá tã íyíkâ lạ̀pı̨̀-lạ̀pı̨̀ ró rî nı̨̃lı̨́.

3 Gõ'dá gólâ â'dâ tã lạ̀pı̨̀-lạ̀pı̨̀ íyíkâ 'dĩ kpá trá má drí, ĩ'dî má îgĩ tã lâ kpá trá ãnî drí wárãgã nô 'á nõ.

4 Ĩtí rî, õzõ nĩ ãârî tã gólĩyî má drí îgĩlí wárãgã nô 'á ãnî drí nõ trá rî, 'dĩî nĩ â'dô nı̨̃'á lâ kĩ, pạ̃tı̨̃ı̨́ mã nı̨̃ tã lạ̀pı̨̀-lạ̀pı̨̀ 'dĩ trá.

5 Gõ'dá âcálé bũúũ ngbãângbânõ rî, Ôvârí â'dá drẽ zãâ tã lạ̀pı̨̀-lạ̀pı̨̀ íyíkâ 'dĩ õjílã ãzâ 'bá yî drí kô, gõ'dá gólâ â'dâ íyíkâ trá lãjó'bá íyî nyãányâ kâ rî 'bá yî drí, gõ'dá kpá gólĩyî rĩ 'bá tã âtî-âtî tãndí íyíkâ âtálé rî 'bá yí bê. Gólâ â'dâ trá gólĩyî drí Líndrí Tãndí íyíkâ sĩ.

6 Gõ'dá tã Ôvârí kâ lạ̀pı̨̀-lạ̀pı̨̀ ró 'dĩ rĩ'á nõtí, tã âtî-âtî tãndí õdrã Yésũ Krístõ kâ tãsĩ nô 'bã lạ́tı̨̀ trá â'dólé hûwạ̀ õrĩ Yúdạ̃ yí kâ, gõ'dá kpá gólĩyî â'dó 'bá kô õrĩ Yúdạ̃ yí kâ ró rî yî drí õrẽ Ôvârí kâ ûsúzó. Gólĩyî gõ'dá trá ndrĩ õrĩ ãlô 'î, gõ'dá gólĩyî â'dô kpá tã gólâ ãlô-ãlô Ôvârí drí 'bãlé trá 'ẽzó õjílã pãlé, tãlâ gólĩyî trá ngá ãlô 'î Yésũ Krístõ bê rî ûsú'á.

7 Gõ'dá Ôvârí 'bã mâ trá rĩ'á tã âtî-âtî tãndí 'dĩ pẽlé. 'Dĩî trá ngá fẽfẽ gólâkâ má drí rî ĩ'dî, gõ'dá gólâ âfẽ fãfã ngĩî rî kpá trá má drí rĩzó tã rî 'dĩ pẽlé ĩ'dî sĩ lâ dódó.

8 Rĩ'á tã pạ̃tı̨̃ı̨́ 'î, mâ rî gógó â'dó 'bá íyíkâ õjílã áyábálá ró lãjó'bá ãzí lãfálé sĩ nô, ónjĩ kpá trá tã tãndĩ Ôvârí kâ tı̨̀ drí ạ̀'dı̨́zó ạ̀'dı̨̀ tã lâ sĩ Yésũ Krístõ sĩ rî kâ nõ pẽlé õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô õrĩ Yúdạ̃ kâ ró nõ 'bá yî drí.

9 Gõ'dá Ôvârí 'bã mâ trá tã lạ̀pı̨̀-lạ̀pı̨̀ rî 'dĩ pẽlé õjílã drí ndrĩ kĩ, yí ãâ'dô õjílã pã'á õrĩ 'ásĩ ndrĩ. Yî gólâ ãngó nõ 'bã 'bá ngá gólĩyî 'á lâ rî 'bá yí bê ndrĩ nô, yí ı̨̀sũ tã rî gógó 'dĩ trá ĩtí kó ìtõ võ 'ásĩ.

10 Ôvârí 'ê tã rî 'dĩ 'bá yî ĩtí 'dĩ, tãlâ gólâ lẽ õjílã íyíkâ â'dó 'bá kạ̃ńísạ̃ ró rî 'bãlé tã â'dálé mãlãyíkã drí ndrĩ, gõ'dá líndrí gólĩyî ãngó nõ 'á nõ 'bá yî drí ndrĩ kĩ nĩ rî, yî rĩ'á tã nı̨̃nı̨̃ bê rõô, gõ'dá kpá tã ı̨̀sũ íyíkâ õjílã íyíkâ gólĩyî tíbê â'dô 'bá kạ̃ńísạ̃ íyíkâ ró rî tãsĩ rî, bê rĩ'á tãndí ró.

11 Ôvârí 'ê tã 'dî 'bá yî trá, nyé õzõ yí drí tã lâ ı̨̀sũlı̨́ 'ẽ'á 'ẽlâ drẽ ãkpãkã'dã yí 'bãá drẽ ãngó nõ kô rî tí. Ĩtí rî, gólâ 'bã Yésũ Krístõ trá ĩ'dî tã rî 'dĩ 'bá yî drí â'dózó gólâ sĩ.

12 Gõ'dá ãmâ trá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê, gõ'dá mã 'bã Į́fı̨́ gólâ drı̨̃ı̨̀, tãlâ tã rî 'dĩ sĩ rî, mã â'dô fĩî ạ̀tũ'á cú ạ̀sı̨́zó ãnyî Ôvârí rú tã âtálé gólâ drí ũrı̨̃ ãkó.

13 Ĩtí rî, mâ rĩ'á Ôvârí rî ìjí'á õfẽ ró mbârâkã ãnî drí, ũrı̨̃ õzó kô ãnî 'ẽê lâŋõ gólâ má drí rĩ'á nj̃ı̨̀lâ ãnî tãsĩ nô tãsĩ. Mâ rĩ'á ãyĩkõ ró lâŋõ 'dî 'bá yî drí ámâ 'ẽ võ 'á ãnî tãsĩ, tãlâ ãnî rĩ'á ngá lạ̀nj̃ı̨̀-lạ̀nj̃ı̨̀ 'î Ôvârí drí.

Rãtáã Póõlõ kâ krístõ 'bá tãsĩ rî ndẽndẽ lâ

14-15 Ĩtí rî, mâ rĩ'á 'ã'î tị̃'á vũdrị̃ rĩzó rãtáã 'ẽlé Ôvârí ãmâ átá drí ûrú 'álâ tíbê õrĩ ndrĩ ûrú 'álâ, gõ'dá kpá ãngó nõ drĩ̃ị̃ rî 'bã 'bá rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró nõ.
16 Gõ'dá má rî gólâ rî ịjílí tã nị̃nị̃ gólâkâ lạ̃vũ 'bá kôrô lõvõ bê, gõ'dá kpá mbârâkã bê, gõ'dá ndẽ 'bá kpá kô nõ tãsĩ, gólâ õ'bã ró Líndrí Tãndí íyíkâ bê mbârâkã fẽlé ãnî drí, â'dô-â'dô ãníkâ ã'dô ró bê õzõ Yésũ Krístõ kâtí.
17-18 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ fẽ ãnî nyãányâ ndrĩ 'dó Yésũ Krístõ drí tã ịsũ ãníkâ bê. Nĩ â'dô îcá'á tã 'dî 'ẽlé, õzõ nĩ õrî trá lị̃fị̃ 'bã'bã bê cé gólâ drĩ̃ị̃ rî ĩ'dî. Gõ'dá nĩ 'bã tã ndrĩ ãnî drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî 'bá yî â'dólé, õzõ nĩ lẽ Ôvârí trá rõô rî tí, gõ'dá kpá õzõ nĩ lẽ õjílã ãzí trá rõô rî tí. Má rî rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí, tãlâ gólâ ĩĩcî ró ãnî lị̃fị̃ bê 'dũwạ̃ õjílã íyíkâ ró rî 'bá yí bê, nĩ nị̃ ró bê kĩ, Yésũ Krístõ lẽ ãnî trá rõô lạ̃vũlị̃ gạ̃rạ̃.
19 Õjílã ãzãkã îcá kô ãmbã lõvõ Ôvârí kâ ãnî drí rî kâ nị̃lị̃, gõ'dá íĩcá kpá kô ị̃'bị̃lâ. Gõ'dá má 'ê rãtáã Ôvârí drí, nĩ ûsû ró lõvõ rî 'dĩ bê ãnî pị̃pị̃sị̃lị̃ 'á, gõ'dá nĩ â'dô ró bê õzõ Ôvârí kâtí â'dô-â'dô ãníkâ rî 'á.
20 Gõ'dá õzõ Ôvârí õfẽ mbârâkã íyíkâ trá ãmâ drí rî, â'dô îcá'á ãmâ drí gõzó tã 'ẽlé gạ̃rạ̃ gólâ ãmâ drí ịsũlị̃ 'ẽ'á 'ẽlâ rî drĩ̃ị̃ sĩ, gõ'dá kpá gạ̃rạ̃ gólâ ãmâ drí ịjílí Ôvârí drí ãmâ pãlé 'ẽlâ rî drĩ̃ị̃ sĩ.
21 Ĩtí rî, nĩ 'dê ãmâ ndrĩ tíbê â'dó 'bá kạ̃nị́sạ̃ Ôvârí kâ ró rî 'bá yî, ũlûyị̃ Ôvârí zãâ gbạ̃dú ạ̃dũkũ ãkó, tãlâ Yésũ Krístõ rî tãsĩ.

4

Tã krístõ 'bá drí â'dózó, nyé õzõ rû ịcûmạ̃ rú'bạ̃ kâ rî kâtí rî

1 Tã gólâ ámâ 'bãzó gạ̃nị́mạ̃ 'á nõ rĩ'á tãlâ tã má drí â'dózó lãjó'bá Yésũ kâ ró rî tãsĩ. Gõ'dá ĩtí rî, má lẽ tã ãzâ 'bãlé ãnî drí. Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí njĩ ãnî trá â'dólé õjílã gólĩyî íyî nyãányâ kâ rî 'bá yî ró. Ĩtí rî, gõ'dá tã 'ẽ'ẽ ãníkâ rî 'bá yî õrî zãâ â'dálâ kĩ, ãnî õjílã gólâkâ rî 'bá yî ĩ'dî.
2 Nĩ lôgõ ãnî vũdrị̃ 'álâ ró. Gõ'dá nĩ 'ê tã tãndí ĩ'dî õjílã ãzí drí, nĩ â'dô mãnísĩ ró pị̃pị̃sị̃lị̃ ạ̃tũ-ạ̃tũ bê tã 'ásĩ ndrĩ. Nĩ lẽ ãnî ãzí-ãzí yî lẽlẽ, nĩ ngô tã gólĩyî rú kô.
3 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ â'dô bê trá ngá ãlô ró Líndrí Tãndí Ôvârí kâ bê 'dĩ rî, 'dõvó nĩ ûjũ dódó ãnî drí rĩlí zãâ ĩtí tã tãndí sĩ ãzí-ãzí bê.
4 Nĩ ndrê drẽ, ãmâ trá gárá rú'bạ̃ kâ rû ịcú 'bá ngĩíngî rú'bạ̃ ãlô rú, gõ'dá Líndrí Tãndí drí ịcúzó lâ 'dó nĩ rú'bạ̃ ãlô 'dĩ rú rî yî ĩ'dî. Gõ'dá ónjĩ ãmâ trá ndrĩ 'dó nĩ â'dólé lị̃fị̃ 'bã'bã bê ndrĩ 'dó ngá ãlô vó.
5 Ãmâ gõ'dá trá ndrĩ 'dó cé kúmú ãlô bê. Gõ'dá Ôvârí pâ ãmâ trá ndrĩ lạ̃tị̃ ãlô-ãlô 'dĩ 'ásĩ, gõ'dá ó'ê bãbãtízĩ trá ãmâ drí ndrĩ tã ãlô-ãlô 'dĩ tãsĩ.
6 Ĩtí rî, mã rî gõ'dá kpá trá Ôvârí ãlô-ãlô 'dĩ ịnj̃ị̃lị̃ ĩ'dî, gõ'dá Ôvârí rî gógó 'dĩ kpá trá ĩ'dî õjílã átá 'î ndrĩ. Gólâ ĩ'dî ngá ndrĩ drị̃lị̃, gõ'dá gólâ rî kpá nĩ õjílã ndrĩ 'bãlé tã gólâ yí drí lẽlé 'ẽlé rî yî 'ẽlé. Gólâ bê võ 'ásĩ ndrĩ.
7 Nĩ ndrê drẽ, Yésũ Krístõ fẽ lôsĩ trá ãmâ drí 'ẽlé ndrĩ 'dó ngĩíngî. Ĩtí rî, gõ'dá lôsĩ rî 'dĩ trá nyé õzõ ngá fẽfẽ ngãtá õrẽ kâtí ãâfẽ trá, ẽró ãmbá gólâ õrẽ bê yí 'á dũû rî 'ásĩ.
8 Tãlâ ĩ'dî 'dĩ, îgĩzó lâ búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ,
"Kạ̃yị̃ gólâ drí ngãzó gõlé ûrú 'álâ rî,
gólâ trõ tã íyî ạ̃jú-'bá-ãzí yî ró rî drị̃gạ̃ sĩ, gõ'dá ûrû gólĩyî trá.
Gõ'dá gólâ drí ngá fẽfẽ fẽzó õjílã íyíkâ rî 'bá yî drí."

Lôngó 68.18

9-10 Ĩtí rî, gõ'dá úlị̃ 'dĩ 'bá yî íĩgĩ trá Yésũ Krístõ rî tãsĩ, gõ'dá ífí lâ kĩ nĩ rî, drẽ ãkpãkã'dã gólâ drí ngã ãkó gõlé ûrú 'álâ rî, gólâ ânĩ trá sị̃sị̃ ãngó nõ 'á nõngá ûrú lésĩ. Sị̃sị̃ rî,

gólâ ânĩ trá ãngó nõ 'á, gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ ngâ trá nĩ'á gõlé ûrú 'álâ. Tãlâ ĩ'dî 'dĩ, Yésũ drí â'dózó võ 'ásĩ ndrĩ rî.
11 Gõ'dá Yésũ Krístõ fẽ ngá fẽfẽ trá õjílã íyíkâ drí ndrĩ ãlô-ãlô. Gólâ njĩ õjílã ũrûkậ 'bá yî trá â'dólé lãjó'bá ró, ũrûkậ 'bá yî ĩyíkâ â'dólé tã ạ̃ngũ 'bá ró, ũrûkậ 'bá yî ĩyíkâ â'dólé tã âtî-âtî tãndí pẽ 'bá ró, ũrûkậ 'bá yî ĩyíkâ õjílã Ôvârí kâ vó lâ ndrẽ 'bá ró, gõ'dá ãzâ 'bá yî ĩyíkâ Ĩ̃ḭ̃ḭ̃ îmbá 'bá ró.

12 Yésũ Krístõ fẽ ngá fẽfẽ 'dî 'bá yî trá õjílã Ôvârí kâ drí, tãlâ õ'bã ró gólĩyî bê kạ̃ṇísạ̃ Ôvârí kâ pãlé mbãlé â'dólé mbârâkã bê.

13 Ĩtí rî, gõ'dá lôsĩ rî 'dĩ 'bá yî â'dô rû 'ẽ'á ĩtí bũúũ ãmâ drí ndrĩ âcázó â'dólé õrĩ ãlô ró lạ́tḭ́ gólâ ãmâ drí â'dózó 'dó Ĩ̃ḭ̃ḭ̃ 'bã'bã bê Ôvârí vó rî 'á, gõ'dá tã gólâ ãmâ drí Ôvârí rî mvá Yésũ Krístõ rî ṇ̃ízó trá rî 'á. Ĩtí rî, gõ'dá ãmâ drí â'dózó ndrĩ õjílã gólĩyî mbã 'bá trá ạ́ngḭ́ tã ṇ̃ṇ̃ḭ́ bê rî 'bá yí kâtí, gõ'dá kpá nyé õzõ ãmâ pã 'bá Yésũ Krístõ kâtí.

14 Ĩtí rî, gõ'dá mã â'dó kô zãâ õzõ 'dĩyímvá kâtí, tíbê rĩ 'bá tã lẽlé tã ndrĩ gólĩyî õjílã drí rĩ'á âtálâ gólĩyî drí õzõ tã pạ̃tḭ́ḭ̃ kâtí rî 'á. Ĩtí rî, gõ'dá mã lẽé tã kô õnjõ Ĩ̃ḭ̃ḭ̃ lõmbâ kâ õjílã gólĩyî rĩ 'bá rĩ'á ãnî âdólé tã îmbâ-îmbâ ányâ Ôvârí rî tãsĩ mvá lâ Yésũ Krístõ bê rî kâ 'á.

15 Mã pẽ bê-rî tã pạ̃tḭ́ḭ̃ gólâ Ôvârí rî tãsĩ rî ĩ'dî lõvõ sĩ õjílã drí. Õzõ mã õrî trá rĩ'á 'ẽlâ ĩtí rî, ãmâ drí â'dózó Yésũ Krístõ gólâ â'dó 'bá drḭ̃-'bá ãmákâ ró rî kâtí rõô.

16 Gõ'dá Yésũ Krístõ tíbê â'dó 'bá nĩ drḭ̃-'bá ãmákâ ró rî, rî nĩ rĩ'á tã lẽ 'bá ndrĩ tíbê â'dó 'bá lûkûmậ íyî rú'bạ́ kâ ró rî 'bá yî vó lâ ĩyî ndrẽlé, lûkûmậ rú'bạ́ kâ 'dĩ 'bá yî ḭ̃cû rû ĩyî trá rú'bạ́ rú â'dólé ndrĩ õzõ ngá ãlô kâtí. Ĩtí rî, gõ'dá lûkûmậ rú'bạ́ kâ 'dĩ 'bá yî ḭ̃cû rû ĩyî trá ndrĩ ãlô-ãlô ãzí-ãzí rú, gõ'dá lûkûmậ 'dĩ 'bá yî rî ĩyî trá rĩ'á lôsĩ ĩyî nyãányâ kâ 'ẽlé, ã'dô ró bê rú'bạ́ 'bãlé mbãlé, gõ'dá kpá 'bãlâ â'dólé fãfã bê. 'Dĩĩ rî â'dô-â'dô lâ ĩ'dî krístõ 'bá drí â'dózó lõvõ bê rĩzó ĩyî ãzí-ãzí yî lẽlé rõô 'dĩ.

Tã õjílã gólĩyî ḭ̃cúlḭ́ trá ãlô Yésũ Krístõ bê rî õrî ró ĩyî lạ́tḭ́ ó'dí 'á rî

17-18 Gõ'dá mâ cú drḭ̃-ãcê Kúmú Yésũ kâ rî bê, ĩ'dî má drí tã âtázó ãnî drí kĩzó nĩ rî, nĩ âyê tã 'ẽ'ẽ ạ̃kû ãníkâ rî 'bá yî rî. Gõ'dá nĩ rî kô rĩlí zãâ õzõ õjílã gólĩyî Ôvârí rî nḭ̃ 'bá kô rî 'bá yí kâtí. Õjílã rî 'dĩ 'bá yî tã ḭ̃sũ ãkó. Gólĩyî nḭ̃ḭ́ tã kô, tãlâ gólĩyî gâ vólé dó tã Ôvârí kâ ârílí rî drí. Ĩtí rî, gõ'dá Ôvârí îcá kô gólĩyî pãlé. Gólĩyî pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ rĩ'á õnjí ró, gõ'dá gólĩyî kpá rĩ'á ârîmâkô 'bá 'î.

19 Gõ'dá ãnyĩ 'é gólĩyî kó kô tã õnjî-õnjî gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ, gõ'dá gólĩyî fẽ ĩyî nyãányâ trá, nyé rĩ'á tã õnjî-õnjî 'ẽ bê ĩ'dî. Ĩtí rî, gólĩyî lẽ zãâ rĩ'á tã õnjî-õnjî tḭ̃ 'ẽlé cé tḭ̃tḭ̃ ndrĩ.

20-21 Gõ'dá tã gólĩyî Yésũ Krístõ drí îmbálé ãnî drí rî â'dó kô 'dĩ 'bá yî ĩ'dî. Má nḭ̃ trá kĩ, íîmbâ ãnî trá tã pạ̃tḭ́ḭ̃ rî 'bá yî sĩ.

22-23 'Dõvó nĩ âyê rĩrĩ gólâ sḭ́sḭ́ ãnî drí rĩzó rĩlí nã. Gõ'dá rĩrĩ gólâ ãnî drí rĩzó rĩlí sḭ́sḭ́ nã rî îzã ãnî trá, tãlâ tã gólĩyî õnjî-õnjî ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî âdô ãnî trá. 'Dĩĩ rî gõ'dá trá nyé õzõ õjílã drí ítá ôwẽ 'bá trá cãkãlãwõ, vũlḭ́ trá ísá drḭ̃ 'álâ rî âtrõrẽ kpá ó'dí sõlé dró ítá ó'dí gólâ ngbángbá ḭ̃ndḭ́kũ ãkó ódrí fẽlé trá gólâ drí rî drḭ̃ḭ̃ rî kâtí. Nĩ sõ cé ítá ó'dí 'dĩ 'bá yî.

24 Ĩtí rî, gõ'dá íîmbâ trá ãnî drí kĩ, nĩ ãâ'dô gõ'dá trá õjílã ó'dí â'dô-â'dô gólĩyíkâ drí â'dólé nyé õzõ Ôvârí kâ tí rî yî ĩ'dî, gõ'dá â'dô-â'dô gólĩyíkâ drí â'dólé ḭ̃tú vósĩ cé tã tãndí 'bá ró rî 'bá yî ĩ'dî.

25 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ âdô õnjõ kô, nĩ rî zãâ ḭ̃tú vósĩ cé tã pạ̃tḭ́ḭ̃ â'dó 'bá mbḭ̃ rî 'bá yî âtálé ĩ'dî tã lẽ 'bá ãzí drí. Tãlâ ãmâ ndrĩ 'dó Krístõ kâ ĩ'dî, nyé õzõ rú'bạ́ drí â'dórẽ drḭ̃ kâ rî kâtí.

26 Õzõ gõ'dá nĩ õngâ trá õmbã ró ãnî ãzí-ãzí yí bê rî, nĩ 'bã õmbã 'dî kô ĩ̃tú drí fĩzó
drị̃ lâ ãnî 'á, tãlâ õzó kô ãnî 'bãâ tã õnjí 'ẽlé. Gõ'dá nĩ ndẽ õmbã rî gógó 'dĩ ãnî lãfálé
'ásĩ drẽ ãkpãkã'dã ĩ̃tú fí kô ró.
27 Õzõ gõ'dá nĩ õrî trá õmbã 'dî bê ãnî pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ 'á bũúũ ĩ̃tú drí fĩzó rî, 'dĩĩ nĩ fẽ ãnî
trá â'dólé mbârâkã Sãtánã kâ zẽlé.
28 Õzõ nĩ ã'dô ũgú 'î rî, nĩ âyê ũgũ 'dî vólé, gõ'dá nĩ 'ê lôsĩ mbârâkã sĩ, ã'dô ró bê
ãnî drí ãnî tị̃ nyãzó, gõ'dá nĩ pâ ró kpá ngá ãkó lé 'bá ãzâ 'bá yî bê ngá gólĩyî ãnî drí
ûsúlị̃ trá 'dĩ 'bá yî sĩ.
29 Nĩ âtâ úlị̃ õnjî-õnjî kô ãnî ãzí-ãzí yî drí. Gõ'dá nĩ rî zãâ rĩ'á úlị̃ gólĩyî tãndí rî 'bá
yî âtálé ĩ'dî ãnî lãfálé 'ásĩ, úlị̃ õjílã ãzí pã 'bá bê rî. Úlị̃ tãndí ãnî drí rĩ'á âtálâ 'dĩ ã'dô
ró bê õzõ õrẽ kâtí ãnî ngá lésĩ õjílã ãzí drí.
30 Gõ'dá nĩ 'bã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ãnî 'á 'dĩ kô â'dólé ĩzã ró úlị̃ õnjî-õnjî âtâ-âtâ
sĩ õjílã ãzí drí. Ôvârí fẽ Líndrí Tãndí íyíkâ trá ãnî drí, ãâ'dâ ró bê tã kĩ, ãnî õjílã íyíkâ
ĩ'dî. Gõ'dá nĩ â'dô bê trá cú Líndrí Tãndí Ôvârí kâ bê ãnî 'á 'dĩ rî, nĩ â'dô nị̃'á lâ kĩ,
Líndrí Tãndí rî 'dĩ â'dô ãnî vó ndrẽ'á tãndí ró bũúũ cãlé kậyị̃ gólâ Ôvârí drí 'bãlé 'ẽzó
ãnî pãlé zãâ rî tú.
31 Gõ'dá nĩ gã tã tã õnjí âyê-âyê kâ dó kô, nĩ âyê pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ 'bã'bã õjílã ãzí rú rî 'bá yî,
nĩ âyê lâwã-lâwã õjílã ãzí bê rî 'bá yî, gõ'dá nĩ âyê kpá lã'dá tã ngõngõ bê.
32 Gõ'dá tã rî 'dĩ 'bá yî võ lâ 'á rî, nĩ â'dô tãndí ró õjílã ãzí bê, gõ'dá kpá gólĩyî pãlé.
Nĩ âyê õjílã ãzí tã õnjí gólĩyíkâ 'ásĩ, õzõ Ôvârí drí ãnî âyérẽ tã õnjí ãníkâ 'ásĩ Yésũ
Krístõ sĩ rî tí.

5

Tã gólâ tã tãndí drí 'bãzó ngĩĩ tã õnjí rú sĩ õzõ ngá î'ĩ drí 'bãlé ngĩĩ ị̃n̨ị̃rị̃kúwạ́ rú sĩ rî tí rî

1 Õzõ 'dĩyímvá drí â'dórẽ nyé átá lâ yí kâtí rî, 'dõvó nĩ â'dô kpá nyé õzõ ãnî átá
Ôvârí drí â'dórẽ tí.
2 Gõ'dá nĩ â'dô cú ãnî ãzí-ãzí yî lôvó bê, tãlâ Yésũ Krístõ 'bã ãmâ lôvó trá rõô ĩ'dî
gólâ drí ânĩzó drãlé ãmâ tãsĩ nô. Tã rî 'dĩ 'ẽrẽ 'á rî, gólâ fẽ íyî nyãányâ trá ngá fẽfẽ
ró Ôvârí drí ãmâ tãsĩ, gõ'dá tã rî 'dĩ 'bã Ôvârí trá â'dólé ãyĩkõ ró tákányĩ.
3-4 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ â'dô bê trá õjílã Ôvârí kâ ĩ'dî rî, 'dõvó nĩ 'ê ãvẽ kô. Nĩ 'bã pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃
ngá õjílã ãzí kâ tãsĩ kô, gõ'dá nĩ â'dô kô ậdị̃ lôvó bê rõô. Nĩ âtâ úlị̃ âzâ-âzâ ãnî lãfálé
'ásĩ ngãtá lõtĩ õnjî-õnjî tĩlí ãnî lãfálé 'ásĩ kô. Gõ'dá tã 'ẽ'ẽ ãníkâ ãâ'dô nyé õzõ tã 'ẽ'ẽ
õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yí kâtí. Nĩ rî ĩ̃tú vósĩ cé zãâ rĩ'á ãwô-ĩtí 'ẽlé ĩ'dî Ôvârí drí.
5 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ nị̃ tãndí ró kĩ, õjílã gólĩyî ãvẽ 'bá ró ngãtá gólĩyî 'dó-má-drí 'bá ró
'dĩ 'bá yî, võ gólĩyî drí ûrú 'álâ yû'dạ́wạ́. Gõ'dá õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã ĩtí 'dĩ 'bá yî 'ẽlé
ĩ'dî 'dĩ 'bá yî, rî ĩyî 'dĩ rĩ'á rû ị̃'bũlị̃ ôvârí lídí drí.
6-7 Nĩ 'bã ĩ̃ĩfị̃ îcí 'bá gólĩyî õnjõ 'bá ró 'dĩ 'bá yî ãâdô ãnî kô, tãlâ Ôvârí â'dô 'ẽ'á 'bãlé
ạ̃wạ̃ ró õjílã gólĩyî ĩtí 'dĩ 'bá yí bê, gõ'dá nĩ â'dô kpá kô gólĩyî rû-lẽ-ãzí yî ró.
8 Sísị̃ rî, nĩ rî trá rĩlí ị̃n̨ị̃rị̃kúwạ́ 'á, gõ'dá ãnî pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ trá ãvõ ró. Gõ'dá ngbãângbânõ
rî, ãnî trá Ôvârí kâ ĩ'dî, ãnî gõ'dá trá ngá î'ĩ 'á, ãnî pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ gõ'dá trá lédrẽ-lédrẽ ró.
Nĩ rî gõ'dá ĩtí.
9 Gõ'dá ãnî pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ â'dô bê trá ngá î'ĩ ró dũû 'dĩ rî, 'dõvó nĩ 'ê gõ'dá cé zãâ tã gólĩyî
tãndí ró gõ'dá pã̃tĩ̃ị̃ ró rî yî ĩ'dî.
10 Gõ'dá nĩ ûjũ kpá tã gólĩyî Yésũ rî 'bã 'bá â'dólé ãyĩkõ ró rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî
11-12 Ĩtí rî, gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî õtírĩ ĩyíkâ rĩĩ tã õnjî-õnjî 'ẽlé rî, nĩ fî kô gólĩyí bê
tã õnjî-õnjî 'dĩ 'bá yî 'ẽlé. Gólĩyî rî tã õnjî-õnjî 'dĩ 'bá yî 'ẽlé 'dĩ rî, tãlâ gólĩyî pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃
ị̃n̨ị̃rị̃kúwạ́ ró rî drí. Gõ'dá tã rî 'dĩ võ lâ 'á rî, nĩ 'bã tã 'ẽ'ẽ ãníkâ ãâ'dâ gólĩyî drí kĩ, tã

'ẽ'ẽ gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî rĩ'á õnjí ró. Â'dó kpá kô ãnî drí rĩzó tã ngõlé gólĩyî rú õjílã ãzâ 'bá yí bê tã õnjí gólĩyíkâ rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ.

13-14 Ngá î'ĩ rî õjílã 'bãlé võ ndrẽlé ngbángbá. Gõ'dá ĩtí rî, tã 'ẽ'ẽ tãndí ãníkâ rî 'bá yî rĩ'á õzõ võ î'ĩ kâtí, tã â'dálé õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ, tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ rĩ'á õnjí ró. Ĩtí rî, únj̃ı̨ kô õjílã ãzâ 'bá yî â'dô ĩyî jã'á, gõ'dá kpá â'dólé 'dĩyímvá ngá î'ĩ kâ ró tã 'ẽ'ẽ tãndí ãníkâ 'dĩ sĩ. 'Dĩî rî drí â'dózó nyé õzõ lôngó tã âtá 'bá kĩ'á nĩ rî, "Nĩ nj̃ı̨ l̃ı̨f̃ı̨ yã ãnî ạ̃'dú kõ 'bá nõ, nĩ ngâ õdrã 'ásĩ. Yésũ â'dô ngá î'ĩ'á ãnî drj̃ı̨" rî kâtí.

15 Ĩtí rî, nĩ rî gõ'dá kô õzõ õjílã gólĩyî tã nj̃ı̨ 'bá kô rî 'bá yí kâtí. Nĩ rî õzõ tã nj̃ı̨ 'bá kâtí, gõ'dá rĩrĩ lạ̃tı̨ mbı̨ rî 'ásĩ rî ĩ'dî.

16 Nĩ ũjũ kạ̃yı̨ vósĩ cé zãã rĩ'á tã tãndí rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî, tãlâ nõô gõ'dá trá kạ̃yı̨ gólĩyî õjílã dũũ drí rĩzó rĩ'á tã õnjî-õnjî rî 'bá yî 'ẽlé rî 'bá yî ĩ'dî.

17 Nĩ â'dô kô tã nj̃ı̨ ãkó lé 'bá ró, gõ'dá nĩ rî zãã rĩ'á tã gólĩyî Ôvârí drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî 'bá yî lôndãlé ĩ'dî 'ẽlé.

18 Nĩ 'bã ãnî kô â'dólé õdrá lôvó 'bá ró rõô, õdrá gólâ tíbê cé 'ẽ 'bá ãnî îzãlé ĩ'dî rî. 'Dĩî võ lâ 'á rî, nĩ 'bã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî ĩ'dî 'bã 'dı̃lı̨ ãnî 'â.

19 Gõ'dá nĩ rî úlı̨ Ôvârí kâ îgĩlí rî 'bá yî âtálé ĩ'dî ãnî ãzí-ãzí yî drí, lôngó Ôvârí rî lûyı̨ kâ rî 'bá yí bê.

20 Gõ'dá ı̃tú vósĩ cé, nĩ rî zãã ãwô-ĩtí 'ẽlé ĩ'dî Ôvârí drí tã ndrĩ â'dó 'bá bê rî 'bá yî tãsĩ. Mã â'dô tã rî 'dĩ 'bá yî 'ẽ'á ndrĩ 'dó Yésũ Krístõ sĩ.

Tã õkó yî tãsĩ ĩyî ágó yí bê rî

21-23 Ãnî ágó yî gõ'dá kpá õkó yí bê, nĩ ârî ãnî ãnî vó 'ásĩ, tãlâ 'dĩî rî nĩ ı̃njı̃ Yésũ Krístõ trá. Gõ'dá ãnî õkó yî, nĩ ı̃njı̃ ãnî ágó yî, õzõ ãnî drí Yésũ Krístõ rî ı̃njı̃rı̃ tí, tãlâ ágó rĩ'á õkó lâ drı̃lı̨, nyé õzõ Yésũ Krístõ drí â'dórẽ kạ̃nı̨sạ̃ drı̃lı̨ rî kâtí. Yésũ Krístõ rî nĩ kạ̃nı̨sạ̃ pãlé õzõ íyî rú'bạ́ kâtí.

24 Nyé õzõ kạ̃nı̨sạ̃ drí rĩrĩ Yésũ Krístõ rî ı̃njı̃lı̨ rî kâtí, 'dõvó ãnî õkó yî nĩ ı̃njı̃ ãnî ágó yî kpá ĩtí.

25-26 Gõ'dá ãnî ágó yî, nĩ lẽ ãnî õkó yî kpá, té õzõ Yésũ Krístõ drí kạ̃nı̨sạ̃ íyíkâ lẽrẽ kâtí. Kạ̃nı̨sạ̃ Yésũ kâ 'dĩ õjílã gólâkâ rî 'bá yî ĩ'dî. Yésũ Krístõ drã fê lạ̃lı̨-lạ̃lı̨ drı̃ı̨ ãmâ tãsĩ, tãlâ yí fẽ ró ãmâ ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí, ó'ê ãmâ trá â'dólé ngbángbá tã õnjí ãkó, bãbãtízĩ sĩ, gõ'dá kpá tã lôfõ-lôfõ kĩ'á nĩ rî mã lẽ tã trá tã Yésũ kâ 'á rî sĩ.

27 Õdrã Yésũ kâ rî 'ê ãmâ trá â'dólé ngbángbá tã õnjí ãkó, tãlâ yí drí ãmâ trõzó õkó ó'dí gólâ sũsũ ró tã õnjí ãkó rî kâtí.

28 Gõ'dá 'dĩî lõvõ lârâkô tíbê ágó yî drí 'ẽzó ĩyî õkó yî lẽlé ĩ'dî sĩ lâ rî ĩ'dî 'dĩ. Ágó õlẽ íyî õkó kpá nyé õzõ íyî nyãányâ kâtí.

29-30 Tãlâ õjílã ãzâ yû'dạ́wạ́ íyî rú'bạ́ nyãányâ gã 'bá dó rî, gólâ rî ngá nyãnyã fẽlé íyî rú'bạ́ drí, gõ'dá kpá vó lâ ndrẽlé dódó. 'Dĩî lạ̃tı̨ gólâ Yésũ Krístõ drí rĩzó íyî rú'bạ́ tíbê â'dó 'bá kạ̃nı̨sạ̃ ró nõ vó lâ ndrẽlé rî ĩ'dî.

Gõ'dá ĩtí rî, ãmâ ndrĩ 'dó ûnjúkũ rú'bạ́ 'dĩ kâ 'î.

31 Úlı̨ Ôvârí kâ âtâ trá kĩ,

"Ágó yî õkó lâ bê âyê ĩyî átá yî ĩyî ândré yí bê,
gõ'dá rû ạ̃múzó ĩyî âcálé õjílã ãlô ró."

Tã Ómvó Ngá 2.24

32 Úlı̨ 'dĩ 'bá yî ífí lâ yî rĩ'á lạ̃pı̨-lạ̃pı̨ ró. Gõ'dá tã ı̃sũ ámákâ 'á rî, úlı̨ 'dĩ 'bá yî tã ífí lâ kĩ nõtí, Yésũ Krístõ yî kạ̃nı̨sạ̃ bê ạ̃mû rû trá ãlô õzõ rú'bạ́ ãlô kâtí.

33 Gõ'dá úlı̨ rî 'dĩ ífí lâ kĩ, kpá ágó yî ndrĩ õlẽ ĩyî õkó yî õzõ gólĩyî drí ĩyî rú'bạ́ nyãányâ lẽrẽ kâtí, gõ'dá õkó ndrĩ ı̃̃njı̃ ĩyî ĩyî ágó yî.

6

Tã 'dĩyímvá tãsĩ átá lâ yí bê, gõ'dá kpá ândrê yí bê rî

1 'Dĩyímvá, nĩ ỉnjĩ ãnî ândré yî átá yí bê, tãlâ ãnî rĩ'á 'dĩyímvá Ôvârí kâ ĩ'dî, 'dĩî tã
gólâ îcá 'bá ãnî drí 'ẽlé rî ĩ'dî,
2-3 tãlâ Ôvârí âtâ trá kĩ, "Nĩ ỉnjĩ ãnî átá yî ãnî ândré yí bê, tãlâ Ôvârí õfẽ ró õrẽ bê
ãnî drí, ndrô ãníkâ rĩzó ỉnyą́kú drĩỉ̃ nõngá rî ã'dô ró bê dũû." Gõ'dá tã 'bã'bã Ôvârí
kâ 'dĩ kpá rĩ'á tã 'bã'bã õrẽ kâ bê yí 'á 'ẽ'á âfẽlâ.
4 Gõ'dá ândrê yî átá yí bê, nĩ 'ê tã õnjí tíbê 'ẽ 'bá ãnî mvá yî 'bãlé â'dólé ą̃wą̃ ró rî
kô gólĩyî drí, gõ'dá nĩ îmbâ bê-rî gólĩyî ĩ'dî, nyé õzõ Yésũ Krístõ drí ãnî îmbárẽ tí.

Tã lôsĩ 'ẽ 'bá yí kâ lı́pỉ̀ lâ yí bê

5 Ãnî lôsĩ 'ẽ 'bá yî, nĩ ỉnjĩ ãnî lı́pỉ̀ yî ãngó drĩ̀ 'á nõngá nõ 'bá yî pĩ̀pĩ̀sı́lı́ ãlô sĩ kpá,
nyé õzõ ãnî drí ãnî lı́pỉ̀ Krístõ rî ỉnjĩ̀rĩ̀ tí.
6-7 Gõ'dá nĩ ỉ'bĩ̀ õjílã gólĩyî rĩ 'bá lôsĩ 'ẽlé tãndí ró, cé õzõ lı́pỉ̀ lâ yî ã'dô trá gólĩyí bê
rî vólé lâ yî kô. Tã 'dî võ lâ 'á rî, nĩ 'ê lôsĩ fãfã sĩ gbõ lé ãnî lı́pỉ̀ yî ã'dô yû'dą́wą́ ãní
bê rî. Nĩ 'ê lôsĩ fãfã sĩ, tãlâ ãnî lôsĩ 'ẽ 'bá Yésũ Krístõ kâ ĩ'dî, gõ'dá nĩ rî rû ỉ'bũlı́ 'dĩ
Yésũ drí, â'dó kô õjílã mvá drí.
8 Nĩ ârî úlı́ nõ tãndí ró, Ôvârí â'dô õrẽ fẽ'á õjílã gólâ tã 'ẽ 'bá mbỉ̀ rî drí ngãtá gólâ
lı́pỉ̀ lôsĩ 'ẽ 'bá kâ ngãtá lôsĩ 'ẽ 'bá 'î yã rî.
9 Ãnî lı́pỉ̀ lôsĩ 'ẽ 'bá yí kâ, nĩ â'dô tãndí ró lôsĩ 'ẽ 'bá ãníkâ yí bê. Nĩ tô ũrĩ̀ kô gólĩyî
'á lâŋõ fẽfẽ gólĩyî drí rî sĩ. Nĩ nı̃ tãndí ró kĩ, ãnî lı́pỉ̀ bê ûrú 'álâ 'dó gólĩyí bê tíbê rĩ
'bá tã 'ẽlé õjílã drí ndrĩ 'dó ãlô rî.

Tã tã trõtrõ krístõ 'bá kâ ą̃jú 'bũrĩ̀ 'á Sãtánã bê rî tãsĩ

10 Nĩ ndrê drẽ, tã ą̃dũkũ ró ãnî drí ndrĩ rî, nĩ 'bã fãfã ãníkâ ãânĩ Ôvârí ngá lésĩ.
11-12 Nĩ sõ ítá ą̃jú 'bũzó rî 'bá yî ĩ'dî rĩzó njãâ gõ'dá ngá ndrĩ ą̃jú 'bũ kâ gólĩyî Ôvârí
drí fẽlé nĩ ãnî drí ãnî lôkízó tã ỉsũ õnjî-õnjî Sãtánã kâ 'ẽzó ãnî îzãlé rî drı́gą́ sĩ rî bê.
Ãnî lı̃fı̃ õmbâ ãnî rú, tãlâ mã rí ą̃jú 'bũlı́ nõ kô õjílã mvá yí bê, gõ'dá mã rî bê-rî ą̃jú
'bũlı́ líndrí õnjí yí bê, gólĩyî tíbê kúmú ĩyíkâ yí bê â'dó 'bá cú mbârâkã bê ãngó tã
õnjí kâ nõ drı̃lı́ rî, gõ'dá kpá rĩ 'bá kúmú gólĩyî 'bą̃drĩ̀ nô 'bá yí kâ nõ drı̃lı́ rî. Nĩ ndrê
ãnî võ dódó gólĩyî drı́gą́ sĩ.
13 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, Ôvârí â'dô ãnî vó lôkí'á nĩ ngá íyíkâ rî 'bá yî sĩ, nĩ trõ
ngá ą̃jú 'bũ kâ 'dĩ 'bá yî ndrĩ ą̃jú 'bũzó ĩ'dî sĩ lâ, tãlâ nĩ âdrê ró bê ngı́rĩ̀-ngı́rĩ̀ ą̃jú 'bũlı́
líndrí õnjî-õnjî 'dĩ 'bá yí bê, gólĩyî õzó kô ãnî pẽê.
14 Gõ'dá nĩ nı̃ tã pą̃tı̃ı̃ Ôvârí rî tãsĩ rî, gõ'dá nĩ ômbê ró gą́gą́ ãnî pĩ̀pĩ̀sı́lı́ 'á õzõ gásĩ
ı̀pı́tı̀kû kâ ômbérẽ gą́gą́ rî kâtí. Gõ'dá nĩ â'dô õjílã mbỉ̀ ró, 'dĩî rî â'dô ãnî pĩ̀pĩ̀sı́lı́ lôkí'á
õzõ ítá ą́gą́sı́ kâ ą̃dỉ̀ ró ą̃jú 'bũ 'bá drí rĩ'á sõlâ rî kâtí.
15 Gõ'dá õzõ nĩ ã'dô trá njãâ nĩlí tã âtî-âtî gólâ tã âtá 'bá kĩ'á nĩ rî, Yésũ ûfû mbârâkã
líndrí õnjí kâ trá ndrĩ rî pẽ bê rî, 'dĩî gõ'dá trá nyé õzõ ãnî drí ngá pá kâ ą̃jú 'bũ kâ
nyą̃rą̃'wą̃ rî sõrẽ ngá lãndré õzó ãnî sĩî kô 'dẽlé vũdrı́ ą̃jú 'bũrĩ̀ 'á rî kâtí.
16 Ĩtí rî, gõ'dá ką̃yỉ̀ vósĩ cé rî, nĩ rî zãâ tã lẽlẽ gólâ â'dó 'bá pą̃tı̃-pą̃tĩ̀ rî bê tã 'bã'bã
Ôvârí kâ 'á, 'dĩî gõ'dá trá nyé õzõ ą̃jú 'bũ 'bá drí dárãgã 'bãrẽ kpą̃ą́kũ yí ngá lésĩ ą̃jú
'bũrĩ̀ 'á rî kâtí. Gõ'dá tã lẽlẽ pą̃tı̃-pą̃tĩ̀ ãníkâ 'dĩ â'dô ãnî lôkí'á õnjõ Sãtánã kâ â'dó 'bá
í'yá âmê-âmê gólâ rĩ 'bá õjílã zãlé zã rî kâtí 'dĩ 'ásĩ.
17 Gõ'dá nĩ nı̃ kpá kĩ, pą̃tı̃-pą̃tĩ̀ Yésũ Krístõ rĩ'á 'díyî pã 'bá ãníkâ ĩ'dî. 'Dĩî â'dô gõ'dá
â'dó'á nyé õzõ ą́pą̃ ą̃jú 'bũ 'bá drí rĩ'á âkólâ ĩyî drĩ̀ lôkílí rî kâtí. Nĩngá sĩ, nĩ nĩ gõ'dá,
nĩ pẽ zãâ úlı́ Ôvârí kâ îgĩlí búkũ 'ásĩ rî 'bá yî ĩ'dî tíbê 'ẽ 'bá â'dólé nyé õzõ ą̃jú ãrãwã
cĩ 'bá rõô rî kâtí 'dẽzó Sãtánã drĩỉ̃.

18 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ 'ê tã 'dî 'bá yî ndrĩ 'dó rãtáã 'ẽ'ẽ sĩ rõô Ôvârí drí, gõ'dá Líndrí
Tãndí Ôvârí kâ ãnî 'á 'dĩ ârî-ârî lâ sĩ, gõ'dá kpá îjî-îjî lâ sĩ ngá gólĩyî ãnî drí lẽlé rî yî
tãsĩ. Gõ'dá nĩ rî zãâ rĩ'á rãtáã 'ẽlé krístõ 'bá ãzí tãsĩ ndrĩ gõ'dá kpá ámâ tãsĩ.
19 Nĩ îjî Ôvârí ámâ tãsĩ, gólâ ãâfẽ ró tã pa̰tḭ̃ rî bê má drí, tãlâ õzõ má õtírĩ tã âtá rî,
má âtâ ró tã lâpḭ́lḭ lâpḭ tã âtî-âtî tãndí Yésũ Krístõ rî tãsĩ nô rî bê ũrḭ ãkó.
20 Gõ'dá Ôvârí âjô mâ trá kó ânĩlí tã âtî-âtî tãndí nõ pẽlé. Gõ'dá ngbãângbânõ rî,
mâ rĩ'á pẽ'á lâ gã̰nḭ́mã̰ 'á nõlé. Nĩ 'ê rãtáã, tãlâ má âtâ ró bê ũrḭ ãkó.

Nî-bê-yã Póõlõ kâ krístõ 'bá yî drí rî

21-24 Mâ trá ãmâ ã̰drúpḭ Tĩkíkõ tíbê ãmâ drí lẽlé rõô nõ jõ'á ãnî ngálâ, tãlâ gólâ õpẽ
ró tã ndrĩ gólĩyî rĩ 'bá rû 'ẽlé má bê nõlé nõ 'bá yí bê ãnî drí. Gólâ rĩ'á rû ḭ̂'bũ 'bá
tãndí 'î, gõ'dá gólâ rî kpá lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽlé tãndí ró. Má â'dô gólâ rî jõ'á, nĩ nḭ̃ ró rĩrĩ
ámákâ nõlé nõ bê, gõ'dá õsõ ró kpá mbârâkã bê ãnî 'á.

Ôvârí tíbê ãmâ átá ró, gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ õfẽ tã ã̰'dḭ́ lõvõ bê, gõ'dá
kpá tã lẽlẽ bê ãnî drí. Gõ'dá õrẽ Ôvârí kâ õrî ãnî gólĩyî tíbê Yésũ Krístõ rî lẽ 'bá trá
pḭ̃pḭ̂sḭ́lḭ ãlô sĩ rî 'bá yí bê ndrĩ. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Póõlõ kâ Fịlịpị̃ lé 'bá yî drí Fịlịpị̃ lé 'bá

Tã 'ẽ'á zĩlâ nĩlị sịsị rî

Póõlõ îgĩ wárãgã nô Fịlịpị̃ lé 'bá krístõ 'bá ró rî yî drí. Nĩ zị̃ Tã 'Ẽ'ẽ kápĩtã 16, tã sịsị Póõlõ drí tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ rî pẽzó Fịlịpị̃ 'álâ rî, nĩ â'dô ûsú'á lâ tólâ, gõ'dá õjílã ũrûkạ̃ tólâ rî 'bá yî drí â'dózó krístõ 'bá ró. Ngbãângbânõ rî, Póõlõ rĩ'á gạ̃nịmạ̃ 'á. Tĩmátĩyã bê gólâ bê. Gólâ ịsũ trá kĩ, áâ'dô íyî lôfõ'á 'wãâ gạ̃nịmạ̃ 'ásĩ, gõ'dá gólâ kpá tã ịsũ ãzâ bê kĩ, ãzâ 'bá yî ãâ'dô íyî fũ'á. Gólâ îgĩ tã õjílã 'dî 'bá yî drí kĩ, gólĩyî ĩ̃ịsũ tã rõô íyî tãsĩ kô, tãlâ yí ịlị̃ tã gólâ rĩzó rĩlí ãyĩkõ sĩ rî trá, ã'dô gạ̃nịmạ̃ 'á ngãtá gạ̃nịmạ̃ 'á kô yã rî. Gólâ nị̃ trá kĩ, yî trá rĩ'á ngá ãlô 'î Yésũ bê.

Wárãgã nô 'á rî, Póõlõ 'ê ãwô-ĩtí trá krístõ 'bá 'dĩ 'bá yî drí, ạ̃dị̃ gólĩyî drí âjólé Ẽpãfãrõdítõ lãjó'bá ĩyíkâ ró rî drịgạ́ gólâ rî pãzó rî tãsĩ. Gólâ âtâ tã krístõ 'bá 'dĩ 'bá yî drí tã 'ẽ'ẽ Yésũ kâ rî 'bá yî vó lâ bẽlé ĩ'dî, gõ'dá kpá tã yî Póõlõ drí rĩ'á âtálâ gólĩyî drí rî 'bá yî õrî âgálé gólĩyî drị̃ị̃. Gólĩyî ãârî tã õjílã gólĩyî kĩ 'bá nĩ, óõlôbẽ lã'bí Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî vó lâ ĩ'dî, tãlâ â'dózó õjílã Ôvârí kâ ró rî 'bá yî kô. Tã 'dî 'bá yî õnjõ 'î. Gólĩyî drí tótó tã lẽlé Yésũ 'á, gõ'dá Ôvârí â'dô gólĩyî 'ẽ'á â'dólé ngá ãlô ró Yésũ bê. Â'dózó ngá ãlô ró Yésũ bê rî rĩ'á tã gólâ lạ̃vũ 'bá kôrô rî ĩ'dî, tãlâ krístõ 'bá yî õrî ró ĩyî zãâ kárá ãyĩkõ sĩ, gõ'dá kpá ãwô-ĩtí lôgõ-lôgõ bê Ôvârí drí, õzõ kpálé lâŋõ ã'dô bê rî.

1 Mâ Póõlõ îgĩ wárãgã nô nĩ ãnî gólĩyî õjílã Ôvârí rî nyãányâ kâ Fịlịpị̃ 'álâ rî 'bá yî drí. Ãmâ Tĩmátĩyã bê, ãmâ gólĩyî â'dó 'bá rû ị̃'bũ 'bá Yésũ Krístõ kâ ró rî 'ê nî-bê-yã ãnî drí. Má rî tã îgĩlí ãnî ndrĩ gólĩyî rĩ 'bá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê rî yî drí gõ'dá kpá ãnî drị̃-'bá kạ̃nịsạ̃ kâ rî 'bá yî drí, gõ'dá kpá ãnî kạ̃nịsạ̃ vó ndrẽ 'bá ró rî yî bê.

2 Ôvârí ãmâ átá gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê, õfẽ ĩyî õrẽ ãnî drí tã ạ̃'dị́ bê.

Tã gólâ Póõlõ drí rãtáã 'ẽzó krístõ 'bá gólĩyî Fịlịpị̃ 'álâ rî 'bá yî tãsĩ rî

3 Õzõ ãnî tã ãâgâ trá má drị̃ị̃ rî, má drí rĩzó ãwô-ĩtí 'ẽlé Ôvârí drí, gõ'dá má drí rĩzó rãtáã 'ẽlé ãnî tãsĩ.

4 Gõ'dá õzõ má õ'ê rãtáã trá Ôvârí drí ãnî tãsĩ rî, ó'bã mâ â'dólé ãyĩkõ ró,

5 tãlâ má ịsũ tã ngá gólĩyî tãndí ró ndrĩ ãnî drí 'ẽlé ámâ pãzó lôsĩ tã âtî-âtî Ôvârí kâ nõ pẽzó, ĩtõlé kạ̃yị̃ drị̃-káká má drí ânĩzó ãnî ngálâ rî sĩ bũúũ ngbãângbânõ rî ĩ'dî.

6 Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, tã pạ̃tị̃ị̃ ró, má lẽ tã trá kĩ, Ôvârí â'dô lôsĩ tãndí gólâ drí ĩtõlé trá 'ẽlé ãnî 'á 'dĩ lôpé'á bũúũ kạ̃yị̃ gólâ Yésũ Krístõ drí 'ẽzó âcálé âgõlé ãngó nõ 'á rî sĩ lôsĩ tãndí rî gógó 'dĩ drí gõzó rũ ndẽlé ngbá.

7 Rĩ'á tã mbị̃ 'î má drí 'bãzó ãyĩkõ ró ãnî tãsĩ, tãlâ ãnî lôvó bê má 'â rõô. Ngãtá má â'dô bê gạ̃nịmạ̃ 'á, ngã má â'dô bê gạ̃nịmạ̃ 'á kô yã rî, má drí rĩzó tã Ôvârí kâ pẽlé mbị̃mbị̃ kĩ, tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ rî rĩ'á pạ̃tị̃ị̃ rî, nĩ ạ̃mû drị́ trá lôsĩ ámákâ gólâ Ôvârí drí rî 'á.

8 Ôvârí rî lĩ̃fĩ̃ drị̃ 'á, má 'bã ãnî lôvó trá rõô, lõvõ gólâ Yésũ drí 'bãlé õjílã íyíkâ drí rî sĩ. Má lẽ rõô ãnî ndrẽlé kpá ó'dí.

9-10 Má 'ê rãtáã Ôvârí drí ãnî tãsĩ kĩ, lõvõ ãníkâ Ôvârí rî tãsĩ õjílã ãzí bê rî ũlị̃pị̃ âcálé rõô. 'Dĩî kpạ̃rạ̃tị́ tã nị̃nị̃ Ôvârí rî tãsĩ rî bê, nĩ îcâ ró bê tã gólĩyî mbị̃mbị̃ rî nị̃lị́ ĩ'dî gõ'dá 'ẽlé dódó. Gõ'dá ĩtí rî, kạ̃yị̃ gólâ Yésũ drí âgõzó ãngó nõ 'á rî, áâŋõó tã ãnî rú tã õnjí tãsĩ rî kpá kô ãlôwálâ,

11 õzõ nĩ õrî zãã tã tãndí mbị̃ rî 'bá yî 'ẽlé mbârãkã Yésũ Krístõ kã rî sĩ rî. Gõ'dá ĩtí
rî, õjílã ndrĩ â'dô Ôvârí rî ỉnjị̃'á gõ'dá lũyị́zó lã.

Tã Póõlõ drí 'bãzó ãyĩkõ ró õzõ kpálé óõ'bã bê gólã gạ̃nị́mạ̃ 'á rî

12 Ámã ạ̃drúpị̃ yî ámã îzó yí bê, má lẽ tã ãtálé ãnî drí kĩ, lãŋõ gólĩyî ámã 'ẽ 'bá rî
'bá yî, 'bãá mã kõ lõsĩ tã ãtî-ãtî tãndí pẽpẽ kã nõ ãyélé. Võ lã 'á rî, tã ãtî-ãtî tãndí
Ôvârí kã rî trá mbãlé nĩ'á ạ̃tị́ 'álã õjílã drí tã lẽzó 'á lã.

13 Gõ'dá ạ̃jú 'bũ 'bá gólĩyî rĩ 'bá kúmú rî vó ndrẽlé rî 'bá yî, ạ̃jú 'bũ 'bá yî ndrĩ gólĩyî
rĩ 'bá jạ̃rị́bạ̃ 'á nõ, gõ'dá kpá õjílã ãzã 'bá yî ndrĩ nõlé rî yí bê, nị̃ ĩyî trá kĩ, ó'bã mã
trá gạ̃nị́mạ̃ 'á, tãlã tã pẽpẽ ámákã Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî drí sĩ.

14 Gõ'dá kpá ámã ạ̃drúpị̃ yî krístõ 'bá ró rî 'bá yî trá rĩ'á ãmbá tã lẽlẽ bê gạ̃rạ̃ Kúmú
ãmákã Yésũ 'á, gõ'dá gólĩyî îcã kpá trá tã ãtî-ãtî Ôvârí kã pẽlé õjílã drí cú ĩtí ũrị̃ ãkó,
tãlã gólĩyî ndrê tã gólã Kúmú ãmákã Yésũ drí ámã pãzó gạ̃nị́mạ̃ 'á rî trá.

15 Rĩ'á tã pạ̃tị̃ị̃ 'î kĩ, õjílã ũrũkạ̃ 'bá yî rî cé tã pẽlé Yésũ rî tãsĩ, tãlã tã 'dî âgî-âgî
gólĩyî lị̃fị́. Gõ'dá ĩtí rî, lẽ ĩyî õjílã õndrê ró ĩyî õjílã tã lã yî drí lạ̃nj̃ị̃lị́ lạ̃nj̃ị̃ rî 'bá yî ró
õjílã ãzã 'bá yî drị̃ị̃ sĩ. Gõ'dá lé ĩtí rî, õjílã ũrũkạ̃ 'bá yî bê rĩ'á ĩyî, gólĩyî pạ̃tị̃ị̃ tã pẽ
'bá ró Krístõ rî tãsĩ pị̃pị̃sị́lị́ tãndí sĩ.

16 Gólĩyî rĩ 'bá pẽlã pị̃pị̃sị́lị́ tãndí sĩ 'dî rî ĩyî 'dĩ pẽlã tãlã lõvõ gólĩyíkã ãmã drí Yésũ
bê rî tãsĩ. Gólĩyî nị̃ trá kĩ, Ôvârí 'bã tã trá ódrí ámã 'bãzó gạ̃nị́mạ̃ 'á, tãlã â'dálã kĩ,
tã pẽpẽ ámákã Yésũ rî tãsĩ rî rĩ'á pạ̃tị̃ị̃.

17 Gólĩyî rĩ 'bá tã pẽlé Yésũ rî tãsĩ pị̃pị̃sị́lị́ õnjí sĩ rî 'bá yî, ỉsũ ĩyî tótó ĩyî nyãányã tã
ĩ'dî. Gólĩyî ỉsũ kĩ, yĩ ãã'dô îcá'á rû îzã fẽlé má drí rõô má drí 'bãzó drẽ gạ̃nị́mạ̃ 'á nõ
rî sĩ.

18 Má lô'bé pị̃pị̃sị́lị́ kõ õjílã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ, tãlã gólĩyî rî rĩ'á tã ãtî-ãtî Yésũ rî tãsĩ
rî pẽ'á õjílã drí. Má lẽ tã ãtî-ãtî rî 'dĩ ópẽ ró kárá lạ̃tị̃ gólã îcá 'bá bê â'dólé rî 'ásĩ.
Ngãtá pị̃pị̃sị́lị́ tãndí sĩ yã ngã õnjí lã sĩ yã rî, má lẽ ámákã cé tã ãtî-ãtî Yésũ rî tãsĩ rî
õlạ̃'bû ró bê hĩyã. Má â'dô ãwô-ĩtí 'ẽ'á Ôvârí drí tã 'dî tãsĩ.

19 Mã ãyĩkõ bê, tãlã má nị̃ trá kĩ, má â'dô rĩ'á fĩĩ ạ̃tũ-ạ̃tũ sĩ, gõ'dá má ãyé tã kõ 'dẽzó
Yésũ vósĩ rãtáã ãníkã ámã tãsĩ, gõ'dá kpá rû ạ̃mû Líndrí Tãndí Yésũ Krístõ kã rî kã
sĩ.

20 Tã gólã má drí lẽlé pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ, gõ'dá rĩ'á lị̃fị́ 'bãlé drị̃ lã rî rĩ'á nõtí, tã ãzãkã
õpẽ mã kõ ãlôlã. Má lẽ â'dólé fĩĩ ạ̃tũ ãmbá bê kạ̃yị̃ vósĩ cé, ngîngî lã ngbãângbãnõ
kạ̃yị̃ lãŋõ kã nõ sĩ, tã Ôvârí drí lẽlé má drí 'ẽlé rî 'ẽzó, tãlã má ỉnj̃ị̃ ró Krístõ bê ngá
ndrĩ gólĩyî má drí 'ẽlé rî 'bá yî sĩ, ngãtá má â'dô rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró, ngã drã'á yã rî.

21 Tã gólĩyî tã lã yî drí lạ̃nj̃ị̃lị́ má drí rĩrĩ tãsĩ rî ã'dô 'î yã? Má lị̃fị́ rî, 'dẽlé Yésũ vó
ĩ'dî. Bê trá ĩtí rî, drãdrã rĩ'á tãndí ró, tãlã má â'dô ngá ạ́ngị́ ũsú'á gạ̃rạ̃ gólã má drí
â'dózó ĩ'dí bê lã ãngó nõ 'á rî drị̃ị̃ sĩ.

22 Kpálé ĩtí rî, õzõ má õrî ámã rú'bạ̃ ĩnyĩrĩkõ nô bê rî, má â'dô îcá'á rĩlí rĩ'á lõsĩ
tãndí 'ẽlé Ôvârí drí ãngó nõ 'á. Gõ'dá bê ĩtí rî, tã ángô rî 'bá yî ĩ'dî rĩ'á dódó njĩlí yã?
Rĩrĩ lédrẽ-lédrẽ ró, ngãtá drãlé yã? Má nị̃ị́ kõ.

23 Tã ỉsũ ámákã rĩ'á rị̃ rị̃ tã 'dî 'á. Má lẽ ãngó drị̃ nô âyélé, tãlã má drí îcázó bê rĩlí
Krístõ bê, gõ'dá má nị̃ trá, 'dĩî rĩ'á tã tãndí 'î.

24 Kpálé ĩtí rî, ãnî tãsĩ rî, rĩ'á îcã-îcã ró kĩ, má õrî lédrẽ-lédrẽ ró ámã rú'bạ̃ ĩnyĩrĩkõ
bê, tãlã má ĩîcã ró bê rĩlí rĩ'á ãnî îmbálé.

25 Gõ'dá nĩngá sĩ, má nị̃ trá kĩ nĩ rî, má â'dô rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró. Gõ'dá rî, mã â'dô
drẽ rĩ'á zãã ãní bê ndrĩ ãngó nõ 'á, tãlã ã'dô ró bê tã lẽlẽ ãníkã Yésũ 'á rî ũlị̃pị̃ ró
â'dólé ạ̃tị́ 'álã, gõ'dá kpá ãyĩkõ tã lẽlẽ ãníkã kã 'dĩ 'bãlé lị̃pị̃lị́ kpá ạ̃tị́ 'álã.

26 Õzõ Ôvârí õfẽ ândrã-tãndĩ má drí ãnî ndrẽzó kpá ó'dí rî, gõ'dá nĩ â'dô Yésũ rî
lũyị́'á, tãlã gólã pị̃ lạ̃tị̃ nĩ ãnî drí ámã ndrẽzó kpá ó'dí.

27 Nĩ 'bã tã ịsũ ãníkâ tã gólâ ãlô nõ 'ẽlé. Ãnî õjílã Ôvârí kâ ró rî 'bá yî, nĩ rî tã 'ẽlé
â'dô tã âtî-âtî Krístõ rî tãsĩ rî vó ró. Gõ'dá ĩtí rî, õzõ má ĩĩcâ nĩlí ãnî ndrẽlé, ngãtá
õzõ má ĩĩcâ kô â'dólé ãní bê tólâ rî, má lẽ ârílâ kĩ, ãnî rĩ'á ngạ́rạ́-ngạ́rạ́ kpãkã ãlô tã
lẽlẽ ãníkâ tã âtî-âtî Ôvârí kâ 'á rî 'á.
28 Nĩ âyê ạ̃jú-'bá-ãzí ãníkâ rî 'bá yî kô ãnî 'bãlé ûrị̃lị́. Õzõ nĩ ãâdrê gạ́gạ́ ũrị̃ ãkó ĩtí
rî, â'dô â'dó'á lãmbé 'î tã â'dálé ãnî ạ̃jú-'bá-ãzí yî drí kĩ, Ôvârí â'dô gólĩyî ûfú'á, gõ'dá
Ôvârí rî gógó â'dô ãnî pã'á.
29 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí njĩ ãnî trá tã lẽlé Yésũ 'á. Ĩtí rî, gólâ â'dô kpá ãnî 'bã'á lâŋõ
ûsúlị́ tãlâ tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ 'á 'dĩ sĩ,
30 õzõ ãnî drí ámâ ndrẽrẽ rĩ'á lâŋõ ûsú'á, tãlâ má lẽ tã trá Yésũ 'á rî drí sĩ rî tí. Tãlâ
ãnî rĩ'á rû cẽ'á kạ̃yị̃ lâŋõ kâ sĩ kpá õzõ ãnî drí ámâ ndrẽrẽ kâtí rû cẽ'á ĩ'dí bê lâ sị́sị́
rî, gõ'dá kpá zãâ ãnî drí rĩ'á ârílâ rî kâtí kĩ, mâ drẽ zãâ rû cẽ'á ĩ'dí bê lâ nõtí.

2

Tã Póõlõ drí âtálé kĩ â'dô-â'dô ãmákâ ãâ'dô õzõ Yésũ kâ tí rî

1 Ãnî rĩ'á ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê. Gõ'dá ĩtí rî, gólâ sõ mbârâkã trá ãnî 'á. Gõ'dá
gólâ 'bã ãnî pị̃pị̃sị́lị́ trá ạ̃'dị́lị́ ạ̃'dị̃, tãlâ nĩ nị̃ trá kĩ, gólâ lẽ ãnî trá rõô. Líndrí Tãndí
Ôvârí kâ ịcû ãnî rú'bạ́ trá ngá ãlô ró, gõ'dá nĩ nị̃ ãzí-ãzí ĩzã bê gólĩyî pãzó 'á lâ sĩ
dódó.
2 Bê trá ĩtí rî, 'dõvó nĩ 'ê tã gólĩyî nõ 'bá yî ĩ'dî ámâ 'bãlé â'dólé ãyĩkõ ró rõô. Tã ịsũ
ãníkâ ãâ'dô kpãkã ãlô, nĩ 'bã ãnî ãzí-ãzí yî lôvó, nĩ rî ngá ãlô ró pị̃pị̃sị́lị́ 'á.
3 Nĩ 'ê tã kô, ã'dô ró bê ãnî nyãányâ 'bãzó â'dólé sị́sị́, ãmbã ûsúzó ãnî nyãányâ drí.
Nĩ ạ̃rû ãnî kô cú ĩtí tã ífí ãkó. Võ lâ 'á rî, nĩ 'bã ãnî nyãányâ ngá fínyáwá ró ãnî ãzí-ãzí
yî ândrá. Nĩ 'ê tã gólâ gólĩyî 'bã 'bá â'dólé ãnî drí sị́sị́ rî ĩ'dî kárá.
4 'Dõvó ãnî ãzá ãlô õ'ê tã gólĩyî íyî ãzí-ãzí yî pãzó rî ĩ'dî, gõ'dá nĩ 'ê kô cé tã ãnî
nyãányâ pãzó rî ĩ'dî.
5 Tã ịsũ ãníkâ ãâ'dô ãlô tã ịsũ Yésũ Krístõ kâ bê.
6 Õzõ kpálé gólâ bê trá Ôvârí 'î rî, gólâ rú ãmbã íyíkâ njírí-njírí Ôvârí ró kô.
7 'Dĩî võ lâ 'á rî, gólâ 'bã ãmbã íyíkâ gãrã drị̃ị̃ gõzó íyî nyãányâ tã njãlé gõ'dá â'dózó
õzõ rû ị̃'bũ 'bá kâtí, ĩ'dî ĩtí útị̃ gólâ kpá â'dólé õjílã mvá ró.
8 Gõ'dá â'dô-â'dô gólâkâ õjílã mvá ró 'dĩ, gólâ 'bã íyî nyãányâ trá gbõ â'dólé õjílã
gólâ tã lâ drí lạ̃njị̃lị́ lạ̃njị̃ kô rî ró. Ĩtí rî, gólâ rô Ôvârí trá bũúũ cãlé íyî nyãányâ âyélé
fũlị́. Gólâ lẽ tã-drị̃ kpá drãzó fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drị̃ị̃ õzõ tã õnjí 'bá kâtí.
9 Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, Ôvârí 'bã gólâ trá â'dólé ịnjị̃lị́ ịnjị̃ gõ'dá gólâ rî trõzó ûrú 'álâ.
Ĩtí rî, Ôvârí fẽ drị́-ãcê trá gólâ drí â'dózó drị́-ãcê bê gạ̃rạ̃ ngá lédrẽ-lédrẽ ũrûkạ̃ ãzâ
'bá yí kâ rî drị̃ị̃ sĩ,
10 tãlâ õjílã ĩĩcâ ró ĩyî bê Yésũ rî ịnjị̃lị́. Õjílã ndrĩ 'bũû 'álâ rî 'bá yî, gõ'dá kpá gólĩyî
ãngó drị̃ị̃ nõngá rî 'bá yî, kpá gólĩyî ôdrã 'bá trá rî 'bá yí bê, â'dô ĩyî 'ã'î tị̃'á ndrĩ Yésũ
ândrá Kúmú ĩyíkâ ró.
11 Gólĩyî ndrĩ â'dô tã âtá'á hûwạ̃ kĩ, Yésũ Krístõ rĩ'á Kúmú ạ́ngị́ 'î kôrô õjílã drị̃ị̃ sĩ
ngá lédrẽ-lédrẽ bê ndrĩ. Ĩtí rî drí sĩ, áâ'dô ãmâ átá Ôvârí rî lûyị́'á.

Tã gólâ tã mbị̃ rî 'ẽzó ĩ'dî õjílã ndrĩ ândrá rî

12 Gõ'dá bê trá ĩtí rî, ãnî ámâ rû-lẽ-ãzí yî gólĩyî má drí lôvó lâ yî 'bãlé rî yî, 'dõvó
nĩ rî úlị́ ámákâ rî 'bá yî ârî-ârî lâ yî sĩ, õzõ ãnî drí rĩ'á trá 'ẽlâ kạ̃yị̃ má drí rĩzó rĩlí
tólâ ãní bê rî 'á rî kâtí. Gõ'dá ngbãângbânõ, õzõ má drí â'dórẽ kô tólâ ãní bê rî tí nõ,
'dõvó nĩ 'ê tã mbârâkã sĩ rĩzó zãâ úlị́ Ôvârí kâ rî 'bá yî ârílí ĩ'dî. Nĩ 'ê tã gólĩyî îcá 'bá
õjílã Ôvârí kâ drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî ĩ'dî mbârâkã sĩ ãnî pãzó.

13 Nĩ îcâ rĩlí tã tãndí 'dĩ 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî, tãlâ Ôvârí â'dô tã 'dî 'bá yî lôvó lâ 'bã'á ãnî 'á
ãnî drí 'ẽlé, gólâ â'dô ãnî 'bã'á tã gólĩyî sũ 'bá yí lị̃fị́ rî 'bá yî 'ẽlé mbị̃mbị̃. Gólâ gõ'dá
âfẽ mbârâkã kpá trá ãnî drí 'ẽzó lâ ĩ'dî sĩ lâ.
14 Nĩ 'ê tã ndrĩ tã gĩgĩ ãkó, gõ'dá kpá lâwã-lâwã ãkó ãnî ãzí-ãzí yí bê,
15 tãlâ óõzó kô tã ãŋõô ãnî rú tã õnjí tãsĩ ãlôwálâ, gõ'dá tãlâ nĩ ã'dô ró bê Ôvârí rî
mvá ró cú ĩtí tã õnjí ãkó. Ãnî drí rĩlí õjílã mbị̃mbị̃ ró õjílã gólĩyî õjílã mbị̃ ró kô rî 'bá
yî lãfálé. Ã'dô ĩtí rî, nĩ â'dô lạ̃gú'á, õzõ ị̃'bị̃'bị̃wạ́ gólĩyî 'bũû 'álâ rĩ 'bá lạ̃gúlị́ võ î'ĩlí
rî 'bá yí kâtí.
16 'Dõvó nĩ âtâ tã âtî-âtî tãndí gólâ 'ẽ 'bá lédrẽ-lédrẽ ã̃dũkũ ãkó rî fẽlé rî ĩ'dî õjílã
gólĩyî â'dó 'bá tã mbị̃ 'bá ró kô 'dĩ 'bá yî drí. Nĩ 'ê õzõ 'dĩî kâtí, tãlâ má ĩîcâ ró bê ámâ
ã̃rúlị́ ãnî tãsĩ kã̃yị̃ ã̃dũkũ Yésũ drí 'ẽzó âgõlé tã kĩ 'bá ró ãngó nõ 'á rî sĩ. Tã tãndí
'ẽ'ẽ ãníkâ â'dô â'dá'á lâ kĩ, lôsĩ ámákâ ãnî lãfálé 'á rî â'dó kô cú ĩtí, tã ífí ãkó õzõ ápé
fã̃rã̃ngã̃ngã̃ kâtí.
17 Tã lẽlẽ ãníkâ Ôvârí 'á gõ'dá lôsĩ ãníkâ gólâ drí rî bê rĩ'á ngá fẽfẽ 'î Ôvârí drí. Õzõ
nĩ õrî rĩlí rĩrĩ tãndí sĩ rî, ĩtí õzõ kpálé má õdrã ámâ ãrí drí rãzó cãrã-cãrã, õzõ õdrá
gólâ rĩ'á dãlâ ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî kâtí rî, 'dĩî 'dó rĩ'á ngá fẽfẽ kâtí kpãkã ãlô ngá
fẽfẽ ãníkâ Ôvârí drí ngá 'ẽ'ẽ ãníkâ gólâ drí rî sĩ rî bê.
18 Ĩtí rî, má â'dô 'bã'á ãyĩkõ ró tã lâ sĩ, gõ'dá mã â'dô Ôvârí rî lûyị́'á kpãkã ãlô ãní
bê. Nĩ â'dô îcá'á kpá â'dólé ãyĩkõ ró gõ'dá kpá Ôvârí rî lûyị́lị́ kpãkã ãlô má bê.

Tã Tĩmátĩyã yî tãsĩ Ẽpãfãrõdítõ bê

19 Õzõ Kúmú ãmákâ Yésũ õlôpê mâ rî, má â'dô Tĩmátĩyã rî jõ'á 'wãâ ãnî ngálâ, tãlâ
gólâ ãâgõ ró bê tã gólâ 'ẽ 'bá ámâ 'bãlé â'dólé ãyĩkõ ró rî bê má drí ârílí.
20 Tĩmátĩyã cé ĩ'dî rĩ'á õjílã ãzãkã má bê nõlé ãmâ drí ãnî lôvó 'bãzó gólâ bê rî ĩ'dî.
21 Nĩ ndrê drẽ, õjílã ãzâ 'bá yî ị̃sũ ĩyî tã cé tã ĩyî nyãányâ kâ rî 'bá yî tãsĩ. Gólĩyî
ị̃sũú tã, tã Yésũ Krístõ kâ rî 'bá yî tãsĩ kô dódó.
22 Gõ'dá ãnî nyãányâ nị̃ trá kĩ, Tĩmátĩyã â'dâ rû trá ãnî drí ngá 'ẽ 'bá tãndí ró Ôvârí
drí. Gólâ 'ê tã dódó kpãkã ãlô má bê tã âtî-âtî Ôvârí kâ pẽ bê, õzõ mvá tãndí drí lôsĩ
'ẽrẽ kpãkã ãlô íyî átá bê rî kâtí.
23 Õzõ má ũnị̃ ámâ nyãányâ tã trá, ngãtá áâ'dô drị̃ ĩnjí'á fí trá má rú sĩ yã rî, má
ị̃sũ tã trá gólâ rî jõzó 'wãâ ãnî ngálâ.
24 Gõ'dá pã̃tã̃ị́ ró, má 'bã tã lẽlẽ ámákâ Ôvârí 'á kĩ, gólâ â'dô lã̃tã̃ị́ nj̃ị́'á mâ rî gógó drí
nĩzó nĩ'á ãnî ndrẽlé 'wãâ.
25 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, má ị̃sũ tã, rĩ'á îcâ-îcâ ró má drí Ẽpãfãrõdítõ gólâ rĩ 'bá
wárãgã ámákâ nõ trõlé ãnî drí nõ jõzó gõzó ãnî vá tólâ. Sị́sị́ nĩ âjô gólâ nõlé võrã bê
má drí gõ'dá kpá ámâ vó ndrẽlé. Gõ'dá má ndrê gólâ ámâ ã̃drúpị̃ ró, gõ'dá kpá ngá
'ẽ 'bá ãzíyã ró, gõ'dá nĩngá sĩ rî kpá ã̃jú-'bũ-ãzíyã ró lôsĩ ãmákâ Ôvârí kâ rî 'á.
26 Gólâ rĩ'á njãâ nĩlí nĩ'á ãnî ndrẽlé ndrĩ kpá ó'dí. Gólâ rĩ'á tã ị̃sũ ró ãmbá, tãlâ nĩ
ârî trá kĩ, gólâ rî ã̃mbúkũ lâkî gbíyá dã drãlé ngá lãzé drí sĩ.
27 Rĩ'á tã pã̃tã̃ị́ 'î, ngá lãzé îzã gólâ trá rõô. Ótó kãâ 'ê trá 'dẽlé gólâ rî bị́ 'á. Gõ'dá
Ôvârí ndrê ĩzã kõkõ ãmákâ gólâ bê rî trá ngá lãzé gólâ rî êgbé 'bá 'dĩ sĩ, Ôvârí pâ
gõ'dá gólâ trá, tãlâ ĩzã kõkõ gólâ rî õdrã kâ rî õzó ngá lã̃nj̃ị́ ãzâ âtrãâ má drã̃ị́ dró
gólĩyî ndrĩ ámákâ ãzâ 'bá yî ró rî yí bê.
28 Tãlâ ngá lãzé gólâkâ kî drẽ trá drí sĩ rî, má lẽ trá rõô gólâ rî jõlé ãnî ngáá tólâ
ngbãângbânõ, tãlâ nĩ â'dô ró ãyĩkõ sĩ, õzõ nĩ õndrê gólâ kpá trá ó'dí rî. 'Dĩî, mâ rî
gógó â'dô 'bã'á kpá ãyĩkõ ró kpãkã ãlô ãní bê gólâ rî tãsĩ. Gõ'dá 'dĩî rî â'dô ĩzã kõkõ
rî ámâ nyãányâ kâ rî 'bã'á â'dólé ngbãâ dã vó bê.

29 Ĩtí õzõ gólâ õcâ trá tólâ rî, nĩ rû gólâ drı̣ rı̣̃ sĩ ãnî ạ̃drúpı̣̃ Krístõ 'á rî ró, tãlâ Kúmú
ãmákâ Yésũ sĩ. Nĩ 'bã lạ̃nj̃ı̣ õjílã õzõ gólâ tí rî 'bá yî rú,
30 tãlâ gólâ trá gbíyá 'ẽ'á ãngó âyélé, tãlâ lôsĩ gólâ drí rĩ'á 'ẽlâ Yésũ drí rî sĩ. Gólâ
tô pá nyãnyã drı̣̃ı̣̃ tãlâ ânĩzó ámâ pãlé ámâ vó ndré 'bá ró, õzõ ãnî nyãányâ drí rĩrĩ
cú ĩtí îcá ãkó ânĩlí ámâ pãlé rî kâtí 'dĩ.

3

Tã 'ẽzó â'dólé õzõ Yésũ tí tã 'ẽ'ẽ 'ásĩ ndrĩ rî

1 Ámâ ạ̃drúpı̣̃ yî ámâ îzó yí bê, tã ạ̃dũkũ ámákâ ãnî drí rî ĩ'dî nõ. Nĩ â'dô ãyĩkõ ró,
tãlâ ãnî trá ngá ãlô 'î Kúmú ãmákâ Yésũ bê. Â'dó kô rĩ'á tã lạ̃nj̃ı̣ 'î má drí tã má drí
âtálé trá ãnî drí sı́sı̣ rî ândázó kpá ó'dí, tãlâ úlı̣ ámákâ nõ 'bá yî îcâ kpá trá ãnî pãlé.
2 Ãnî lı̣̃fı̣ õmbâ ãnî rú õjílã Yúdạ̃ yí kâ gólĩyî rĩ'á õzõ õké kâtí rî 'bá yî drí sĩ, õjílã
gólĩyî lẽ 'bá ãnî 'bẽlé bãsã zẽlé, tãlâ nĩ ã'dô ró bê õjílã Ôvârí kâ ró 'dĩ rî ĩyî 'dĩ rĩ'á tã
õnjí rõô rî 'ẽ'á.
3 Mã ị̀sũ tã kô 'dẽ'dẽ bãsã 'á rî drı̣̃ı̣̃ ãmâ õjílã mvá 'bãlé â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró.
Ãmâ gólĩyî rĩ 'bá Ôvârí rî ị̀nj̃ı̣̃lı̣ kôrô Líndrí Tãndí gólâkâ 'ásĩ rî 'bá yî ĩ'dî rĩ'á gólĩyî
pạ̃tı̣̃ı̣̃ 'dẽ 'bá trá bãsã 'á rî. Ãmâ ãyĩkõ ró â'dólé ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê, gólâ ĩ'dî
rĩ'á lạ̃tı̣̃ pạ̃tı̣̃ı̣̃ 'î â'dózó õjílã Ôvârí kâ ró.
4 Tí õzõ tã gólĩyî õjílã drí 'ẽlé rî 'bá yî ĩĩcâ trá pạ̃tı̣̃ı̣̃ gólâ rî 'bãlé â'dólé õjílã Ôvârí
kâ ró rî, tí má â'dô îcá'á lı̣̃fı̣̃ 'bãlé tã gólĩyî má drí 'ẽlé trá rî 'bá yî drı̣̃ı̣̃. Õzõ õjílã ãzâ
'bá yî ĩĩcâ lı̣̃fı̣̃ 'bãlé tã gólĩyî ĩyî drí 'ẽlé ĩyî pãzó rî drı̣̃ı̣̃ rî, má 'ê tã trá rõô â'dô lã'bí
ãmákâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ kâ vó ró gạ̃rạ̃ gólĩyíkâ rî 'bá yî drı̣̃ı̣̃ sĩ.
5 Má 'dê bãsã 'á, 'dĩĩ mâ drẽ rĩ'á kạ̃yı̣̃ nj̃ı̣̃-drı̣̃-lâ-nâ. Útı̣̃ mâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ ró
'bạ̃súrú Bẽnjĩmónã kâ rî 'á. Mâ rĩ'á õjílã Ị̀bũrũ kâ 'î, ámâ átá gõ'dá ámâ ândré yí bê.
Má ị̀nj̃ı̣̃ lã'bí ãmâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ kâ ndrĩ gõ'dá Pạ̃rúsı̣̃ yí kâ bê tãndí ró.
6 Má rî trá, rĩ'á kó njãã lâŋõ fẽlé õjílã kạ̃nı́sạ̃ kâ drí, ã'dô ró bê võ drí sũzó Ôvârí rú
rõô. Má 'ê tã ndrĩ tã 'bã'bã 'ẽlé rî kâ mbı̣̀mbı̣̀ ró.
7 Tã gólĩyî má drí rĩ'á tã lâ yî ị̀sũlı̣̃ kĩ, ãã'dô ámâ 'bã'á â'dólé sı́sı̣ 'álâ ró õjílã gólâ tã
lâ drí sũlı̣̃ Ôvârí lı̣̃fı̣̃ rî ró rî, mâ trá rĩ'á njãã 'bãlâ ĩyî má ũgúlı̣̃ Yésũ rî tãsĩ.
8 Gõ'dá â'dó kô cé tã rî 'dĩ 'bá yî ĩ'dî. Má ndrê ngá ãzâ 'bá yî kpá ndrĩ õzõ 'dĩĩ kâtí.
Má âyê ngá rî 'dĩ 'bá yî trá ndrĩ, ã'dô ró bê má drí îcázó Yésũ Krístõ rî nı̣̃lı̣̃ Kúmú
ámákâ ró. Gólâ rî nı̣̃nı̣̃ lạ̃vũ gạ̃rạ̃ kôrô ngá ndrĩ ãzâ 'dĩ 'bá yî drı̣̃ı̣̃ sĩ. Ngá ãzâ 'bá yî
'dĩ lêndrê má lı̣̃fı̣̃ tõtõ má drí kũlı̣̃ ômvólé dãlé vólé õmã 'á rî ró, ã'dô ró bê má drí
'bãzó õjílã Yésũ kâ rî ró.
9 Má lẽ trá â'dólé ngá ãlô ró Yésũ bê. Má â'dó kô 'ẽ'á ámâ nyãányâ 'bãlé â'dólé õjílã
mbı̣̀mbı̣̀ ró tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí kâ rî 'bá yî sĩ, tãlâ 'dĩĩ îcá kó. Võ lâ 'á rî, rĩ'á Ôvârí
ĩ'dî 'ẽ'á fãfã fẽlé má drí rĩzó õjílã mbı̣̀ ró, tã lẽlẽ ámákâ Yésũ 'á rî sĩ. 'Dĩĩ rĩ'á lạ̃tı̣̃ pạ̃tı̣̃ı̣̃
Ôvârí kâ rî ĩ'dî â'dózó õjílã mbı̣̀mbı̣̀ ró. Má ûsû trá tã lẽlẽ ámákâ Yésũ 'á rî sĩ.
10 Tã gólâ pạ̃tı̣̃ı̣̃ má drí lẽlé rî rĩ'á Yésũ rî nı̣̃lı̣̃ dódó gõ'dá mbârâkã gólâkâ gólâ Ôvârí
drí gólâ rî lîdrízó õdrã 'ásĩ rî bê. Gõ'dá má lẽ lâŋõ gólâ rî 'ẽ 'bá 'dĩ ạ̃múlı̣̃ gólâ bê,
tãlâ má â'dô ró bê gólâ tí tã Ôvârí kâ rî ị̀nj̃ı̣̃lı̣̃ bũúũ drãzó,
11 tãlâ â'dózó ĩtí rî tãsĩ rî, má â'dô lédrẽ-lédrẽ ó'dí ûsú'á õzõ õjílã gólâ lîdrílí õdrã
'ásĩ rî kâtí.

Tã gólâ tã 'ẽ'ẽ kâ pı̣̃pı̣̀sı́lı̣̃ ãlô sĩ drı̣-'â ûsúzó Ôvârí drı̣́gạ́ sĩ rî

12 Má rí nõ kô tã âmãlé kĩ, má ûsû ngá gólĩyî má drí lẽlé rî 'bá yî trá ngbálá. Má
rí nõ kô tã âmãlé kĩ, mâ trá kạ̃kạ̃rạ̃ õjílã mbı̣̀mbı̣̀ 'î cú ĩtí tã õnjí ãkó rĩrĩ ámákâ 'á.

Gõ'dá má rî nõ bê-rî zãã bã̃dị̃ rû cẽlé â'dózó õzõ 'dĩî rî kâtí ámâ nyãányâ drí, tãlâ Yésũ Krístõ 'bã mâ trá â'dólé õjílã íyíkâ ró.

13 Ámâ ạ̃drúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, má ndré ámâ nyãányâ kó õzõ õjílã gólâ ngá 'dĩ ûsú 'bá lâ ró rî drẽ kô rî kâtí. Gõ'dá má drí rĩzó gbõ rĩ'á tã gólĩyî nõ 'ẽlé. Tã gólĩyî má drí 'ẽlé sị́sị́ rî 'bá yî jâ trá má drị̃ị̃ sĩ, gõ'dá má drí ámâ fẽzó nĩlí ạ̃tị́ 'álâ tãndí ró lạ̃tị̃ Ôvârí kâ 'á.

14 Má sê ámâ nyãányâ nĩlí ạ̃tị́ 'álâ 'dĩ nĩlí drị́-'â gólâ Ôvârí drí ámâ zĩzó ânĩ'á ûsúlâ 'dĩ ûsúlị́ 'bũû 'álâ Yésũ Krístõ sĩ.

15 Ãmâ ndrĩ gólĩyî lị̃fị̃ cĩcĩyá ró krístõ 'bá ró rî ị̃sũ tã kpá õzõ 'dĩî kâtí. Õzõ tã ị̃sũ ãnî ũrûkạ̃ 'bá yí kâ ã'dô ngĩíngî tã 'dî 'bá yî tãsĩ rî, Ôvârí â'dô ãnî 'bã'á tã ị̃sũlị́ mbị̃mbị̃ dódó tã lâ yî tãsĩ.

16 Õzõ õ'ê rû kpálé ĩtí rî, nĩ 'dê mã nĩ zãã sị́sị́ 'álâ ró tã 'ẽlé, â'dô tã tãndí gólĩyî ãnî drí 'ẽlé sị́sị́ rî vó ró.

17 Ámâ ạ̃drúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, nĩ rî kpãkã ãlô tã 'ẽlé õzõ má drí 'ẽlé rî kâtí. Má â'dâ â'dílínyá tãndí trá ãnî drí. Gõ'dá bê ĩtí rî, ãnî lị̃fị̃ ạ̃ạ̃yị̃ õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã 'ẽlé â'dô lạ̃tị̃ ãmâ drí â'dálé ãnî drí rî vó ró rî 'bá yî drị̃ị̃, ã'dô ró bê ãnî drí tã 'ẽzó kpá ĩtí.

18 Nĩ ndrê drẽ, má sõ drẽ drị́-mbílí trá ãnî lị̃fị̃ sị́sị́ kó tã 'dî tãsĩ ândálé ândálé dũû. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, má lẽ drị́-mbílí sõlé ãnî lị̃fị̃ tã rî ãlôlâ nõ tãsĩ ãwó ngõngõ sĩ ãnî drí kĩ, õjílã dũû ãnî lãfálé 'á rî ĩyî rĩlí ạ̃jú-'bá-ãzí Yésũ kâ ró. Gólĩyî jâ rû trá tã âtî-âtî kĩ'á nĩ rî, Yésũ pâ õjílã trá tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ õdrã gólâkâ fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drị̃ị̃ rî sĩ rî rú.

19 Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí lạ̃sị́ sĩ võ gólâ lâŋõ õnjí fẽ kâ rî 'á, tãlâ gólĩyî 'dê trá rĩ'á tã lôvó ĩyî rú'bạ̃ kâ rî 'bá yî vó cú ĩtí 'dẽ ãkó Yésũ vó. Võ sû trá gólĩyî rú rĩrĩ õnjí gólĩyíkâ rî tãsĩ. Gõ'dá ãnyĩ 'é gólĩyî tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ kô. Gólĩyî rî cé tã ị̃nyạ̃kú drị̃ nô kâ nõ ị̃sũlị́ ĩ'dî.

20 Gõ'dá ãmâ tãsĩ rî, ãmâ ãmákâ bê-rî rĩ'á õjílã võ 'bũû 'álâ rî kâ ĩ'dî. Ãmâ trá njãã rĩ'á 'díyî pã 'bá ãmákâ Kúmú Yésũ Krístõ rî tẽ'á ânĩlí ãmâ trõlé nĩ'á rĩlí yí bê.

21 Gólâ â'dô ãmâ rú'bạ̃ ĩnyĩrĩkõ tãkó drã 'bá bê nõ ôjá'á ngĩî, tãlâ ã'dô ró ĩyî bê õzõ íyíkâ ngĩî lâ ró 'dĩ kâtí. Gólâ â'dô tã rî 'dĩ 'bá yî 'ẽ'á íyî mbârâkã gólâ íyî 'bã 'bá â'dólé ngá-tị̃ drị̃lị́ kạ̃kạ̃rạ̃ ndrĩ rî sĩ.

4

1 Ámâ ạ̃drúpị̃ yî ámâ îzó yí bê ãnî rĩ'á gólĩyî má drí lôvó lâ yî 'bãlé rî ĩ'dî. Má lẽ tã rõô ãnî ndrẽzó kpá ó'dí. Nĩ 'bã mâ trá â'dólé ãyĩkõ ró. Ãnî kpá gólĩyî ámâ 'bã 'bá drị̃ lâ drí pẽlé rî tãlâ tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ 'á rî sĩ rî ĩ'dî. Bê trá ĩtí rî, nĩ rî zãã fĩî ị̃dû-ị̃dû sĩ tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ 'á rî sĩ.

Úlị́ ạ̃dũkũ Póõlõ kâ rî 'bá yî

2 Ẽwõdíyã ãnî Sĩnĩtíkẽ bê, má lô'bã rú ãnî drí rû lẽlé ãnî vó 'ásĩ ạ̃mvúpị̃ ãzí gólĩyî kpạ̃rạ̃tị́ tã lẽ 'bá trá Kúmú ãmákâ Yésũ 'á rî ró.

3 Gõ'dá nî lôsĩ 'ẽ 'bá ãzí ámákâ gólâ pạ̃tị̃ị̃ rĩ 'bá trá lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽlé dódó rî, má ĩjî nî õkó gólĩyî rị̃ nô 'bá yî pãlé, tãlâ gólĩyî õrî ró tã ạ̃'dị́ sĩ. Gólĩyî âdrê trá má bê lôsĩ 'ẽlé tãndí ró, ã'dô ró bê tã âtî-âtî Ôvârí kâ drí lạ̃'búzó õjílã drí ndrĩ. Gólĩyî 'ê kpá lôsĩ trá dódó 'dũwạ̃ Kẽlémẽnẽtĩ yí bê gõ'dá lôsĩ 'ẽ 'bá ámákâ ãzâ 'bá yî gólĩyî rú lâ yî îgĩlí trá búkũ Ôvârí kâ 'á gólĩyí õjílã lédrẽ-lédrẽ zãã gbạ̃dú ạ̃dũkũ ãkó rî rú lâ yí bê rî.

4 'Dõvó ãnî ndrĩ kạ̃yị̃ vósĩ cé õrî ãyĩkõ sĩ, tãlâ nĩ rî ngá ãlô ró Kúmú ãmákâ Yésũ bê. Má âtâ ãnî drí kpá ó'dí, nĩ â'dô ãyĩkõ ró.

5 'Dõvó nĩ 'ê tã õjílã ndrĩ ãnî drí ûsúlị rî 'bá yî drí mãnísĩ 'dó pị̃pị̃sịlị̃ tãndí sĩ, gõ'dá
õjílã ndrĩ õndrê ró bê ãnî õjílã tãndí gólĩyî rĩ 'bá tã tãndí 'ẽlé mãnísĩ pị̃pị̃sịlị̃ ãlô sĩ rî
'bá yî ró. Kúmú ãmákâ Yésũ âbí 'ẽ'á âgõlé ãngó nõ 'á 'wãâ.
6 Nĩ îngâ pị̃pị̃sịlị̃ kô ûrû tã ãzãkã ãzâ 'bá yî tãsĩ. 'Dĩî võ lâ 'á rî, nĩ 'ê rãtáã Ôvârí drí
tã tị̃ cé tị̃tị̃ tãsĩ. Nĩ 'ê rãtáã Ôvârí drí tã gólĩyî ãnî drí lẽlé gólâ drí 'ẽlé ãnî drí rî 'bá yî
tãsĩ. Nĩ rî rãtáã 'ẽlé zãâ ãwô-ĩtí 'ẽ'ẽ sĩ gólâ drí.
7 Ĩtí rî, gólâ â'dô tã ã̰'dị́ fẽ'á ãnî drí tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Tã ã̰'dị́ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á
fẽlâ rî lã̰vũ tã gólĩyî ãmâ drí îcá'á nị̃lâ ãmâ drị̃ sĩ rî 'bá yî kôrô. Ôvârí â'dô ãnî õjílã
gólĩyî â'dó 'bá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê rî âmó'á njírí-njírí. Gólâ â'dô ãnî pị̃pị̃sịlị̃ vó
ndrẽ'á dódó, tãlâ tã ã̰'dị́ íyíkâ tãsĩ.
8 Ámâ ã̰drúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, tã ã̰dũkũ ró ãnî drí, 'dõvó nĩ ị̃sũ tã tã nô 'bá yî tãsĩ,
tã gólĩyî â'dó 'bá pã̰tị̃ị̃ rî 'bá yî, tã gólĩyî ị̃nj̃ị̃lị̃ ị̃nj̃ị̃ rî 'bá yî, tã gólĩyî â'dó 'bá mbị̃mbị̃
rî 'bá yî, tã gólĩyî â'dó 'bá cú ĩtí tã õnjí ãkó rî 'bá yî, tã gólĩyî ãyĩkõ lâ drí cĩlí rî 'bá
yî, tã gólĩyî tã tãndí ró rî 'bá yî, gõ'dá tã õjílã ãzâ 'bá yí kâ gólâ ãnî drí îcá'á Ôvârí rî
lûyị́lị̃ tã lâ sĩ rî 'bá yî. 'Dõvó nĩ ị̃sũ tã cé ngá gólĩyî tãndí ró ndrĩ 'dî 'bá yî tãsĩ ĩ'dî.
9 'Dõvó ĩtí rî, nĩ ị̃nj̃ị̃ úlị́ ámákâ rî 'bá yî tã gólĩyî má drí ãnî îcízó ĩ'dî sĩ lâ rî 'bá yî
'ẽzó ndrĩ. Nĩ 'ê tã gólĩyî ãnî drí ámâ ndrẽzó rĩ'á 'ẽlâ rî ĩ'dî. Ã'dô trá ĩtí rî, Ôvârí gólâ
tã ã̰'dị́ fẽ 'bá trá ãnî drí rî â'dô rĩ'á ãní bê.

Tã gólâ Póõlõ drí ãwô-ĩtí 'ẽzó Ôvârí drí ngá fẽfẽ Fịlịpị̃ lé 'bá kâ âjólé yí drí rî tãsĩ rî

10 Má 'ê ãwô-ĩtí ãmbá rõô Ôvârí drí, tãlâ ámâ ĩzã gâ trá ãnî drí, ámâ tã rî zãâ âgálé
ãnî drị̃ị̃. Nĩ 'bã ãnî kpá trá â'dólé ámâ tãsĩ ó'dí lã̰tị̃ ûsúlị́ ámâ pãzó ã̰dị̃ ãníkâ sĩ. Gõ'dá
má nị̃ trá kĩ, sị́sị́ rî, nĩ lẽ trá ámâ pãlé, gõ'dá bũúũ âcálé ngbãângbânõ rî, nĩ ûsú lã̰tị̃
tãndí ã̰dị̃ rî 'dĩ âjózó má drí rî kô.
11 Má rí kô úlị́ âtálé ã̰dị̃ tãsĩ tãlâ ĩzã gólâ rĩ 'bá ámâ 'ẽlé nõ sĩ, tãlâ má nị̃ tã trá
â'dózó rĩlí pị̃pị̃sịlị̃ ã̰'dị́ sĩ â'dô rĩrĩ tã tị̃ lârâkô dũú rĩ 'bá ámâ 'ẽlé rî 'á.
12 Má nị̃ trá lã̰tị̃ â'dózó rĩlí ĩzã ngá ũrûkã̰ 'bá yí kâ bê, gõ'dá má nị̃ kpá trá lã̰tị̃ â'dózó
rĩlí cú ngá-tị̃ dũú bê rõô. Má nị̃ tã kíríwá lã̰tị̃ gólâ rĩzó ãyĩkõ ró rî kâ kpá trá nõtí.
Rĩrĩ pị̃pị̃sịlị̃ ã̰'dị́ sĩ tã lârâkô rĩ 'bá ámâ 'ẽlé rî 'á, ngãtá mâ cú nyãsá bê nyãlé yã ngã
má rî lõfó sĩ yã, ngãtá mâ cú rĩ'á ngá bê rõô ámâ nyãányâ drí yã, ngã mâ rĩ'á ngá 'dĩ
'bá yî ĩzã lâ bê yã rî.
13 Má îcâ trá ngá-tị̃ ndrĩ 'ẽlé Yésũ gólâ mbârâkã âfẽ 'bá má drí 'ẽzó lâ rî sĩ.
14 Íyíkâ rĩ'á tã tãndí 'î rõô ãnî drí ámâ pãzó kã̰yị̃ lãŋõ drí ámâ ûsúzó rõô rî sĩ.
15 Ãnî krístõ 'bá Fịlịpị̃ 'álâ rî yî, nĩ nị̃ trá dódó kĩ, ãnî cé rĩ'á õjílã gólĩyî ámâ pã 'bá
ã̰dị̃ sĩ rî 'bá yî ĩ'dî, lôsĩ ámákâ 'ẽzó kã̰yị̃ má drí ãnî âyézó tólâ Mẽkẽdónĩyã 'álâ tã lẽlẽ
ãníkâ 'bãlé sị́sị́ tã âtî-âtî pã̰tị̃ị̃ Ôvârí kâ 'á rî vólé drị̃ lâ 'ásĩ.
16 Gõ'dá kpá kã̰yị̃ má drí â'dózó rĩ'á Tẽsãlõníkã 'álâ rî, kã̰yị̃ vósĩ cé, nĩ rî bê ârílâ
kĩ, mâ trá ĩzã ngá kâ bê rî, nĩ âjô ã̰dị̃ trá má drí ámâ pãzó ĩ'dî sĩ lâ.
17 Gõ'dá ngá gólĩyî ãnî drí âjólé má drí sị́sị́ nã rî, má lẽé kô gbõ ngá zị̃lị́ ãnî drị́gã̰
sĩ. Má lẽ bê-rî Ôvârí õfẽ ró õrẽ ãnî drí rõô tãlâ ngá fẽfẽ ãníkâ má drí rî sĩ.
18 Ngbãângbânõ rî, má ûsû ã̰dị̃ ndrĩ ãnî drí âjólé má drí Ẽpãfãrõdítõ drị́gã̰ rî trá.
Gõ'dá Ôvârí fẽ õrẽ trá má drí rõô ãnî sĩ. Má ûsû drị́-'â lôsĩ ámákâ tãsĩ rî trá dũû. Ngá
fẽfẽ ãníkâ 'dĩ rĩ'á õzõ ngá fẽfẽ Ôvârí drí rî kâtí, 'bã Ôvârí â'dólé ãyĩkõ ró ãmbá.
19 Ôvârí cú rĩ'á õrẽ bê rõô fẽlé ãnî drí Yésũ Krístõ sĩ. Gólâ â'dô ngá gólĩyî ãnî drí
lẽlé rî 'bá yî fẽ'á ãnî drí, â'dô lã̰tị̃ gólâkâ rĩzó õrẽ fẽlé õjílã gólâkâ drí rî sĩ, tãlâ ãnî
rĩ'á ngá ãlô ró Yésũ bê.
20 'Dõvó mã rî Ôvârí ãmâ átá rî lûyị́lị́ 'bũû 'álâ ãmbá zãâ gbã̰dú ã̰dũkũ ãkó.

21-22 Mâ Póõlõ 'ê nî-bê-yã õjílã Ôvârí kâ ndrĩ gólĩyî â'dó 'bá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ
'á tólâ nã 'bá yî drí ndrĩ kậkậrậ. Gõ'dá õjílã Ôvârí kâ nõlé rî 'bá yî 'ê ĩyî kpá nî-bê-yã
ãnî drí tólâ, ngîngî lâ gólĩyî rĩ 'bá nõlé lôsĩ 'ẽlé jó ândrê kúmú ạ́ngị́ Sízã kâ 'á rî 'bá
yî.
23 'Dõvó ĩtí rî, Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ ãâ'dô ãní bê, tã lânjã íyíkâ fẽlé ãnî drí. Ĩ'dî
'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Póõlõ kâ Kõlósĩ lé 'bá yî drí rî Kõlósĩ lé 'bá

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị̃ sị̃sị̃ rî

Póõlõ rî wárãgã nô îgĩ'á krístõ 'bá gólĩyî Kõlósĩ 'álâ rî 'bá yî drí kậyị̃ gólâ drí 'bãzó gậnị̃mậ 'á rî sĩ. Gólâ îgĩ wárãgã nô 'dó kậyị̃ gólĩyî gólâ drí wárãgã îgĩzó Fĩlẽmónã yî drí gõ'dá kpá krístõ 'bá yî Ẽfésõ kâ bê rî 'á. Gólĩyî rĩ'á Tĩmátĩyã bê. Póõlõ cá drẽ gólĩyî lậmúlĩ́ tólâ kô, gõ'dá Ẽpãfãrásĩ pẽ tã âtî Yésũ rî tãsĩ rî trá tólâ gõ'dá kpá gólâ ĩtõ kậnĩ́sậ trá tólâ.

Póõlõ îgĩ wárãgã nô gólĩyî drí, tãlâ õjílã ãzâ 'bá yî bê tólâ, ĩtõ ĩyî trá rĩ'á tã ányâ îmbálé krístõ 'bá yî drí. Gólĩyî kĩ nĩ rî, ĩyî ãâ'dô cú tã nị̃nị̃ bê kôrô Póõlõ yî drị̃ị̃ sĩ. Gólĩyî kĩ nĩ rî, krístõ 'bá yî drí kpá líndrí ãzâ 'bá yî ị̃nj̃ĩlĩ́ õzõ Yésũ rî ị̃nj̃ĩrị̃ kâtí. Gólĩyî îmbâ kpá tã 'bã'bã dũû ãzâ 'bá yî trá kĩ, óõnyâ ngá ãzâ 'bá yî kô. Gõ'dá gólĩyî õrî ró kpá lã'bí ãzâ 'bá yî 'dãlé, õzõ párá sĩ́ kâ 'dĩ tí rî yî rî. Tã îmbâ 'dĩ 'bá yî ndrĩ õnjõ 'î. Gõ'dá wárãgã nõ 'á rî, Póõlõ îgĩ tã trá krístõ 'bá yî drí kĩ, õzõ gólĩyî õ'ê ĩyî tã îmbâ ányâ 'dĩ 'bá yî trá rî, 'dĩĩ rî gólĩyî âyê lậtị̃ Yésũ kâ rî trá. Póõlõ kĩ nĩ rî, õjílã ãzâ yû'dậwậ õzõ Yésũ tí rî. Gólâ rĩ'á pậtị̃ị̃ Ôvârí tí, gõ'dá gólâ rĩ'á lârâkô õjílã mvá kâ rî ró. Gólâ 'bã ngá lédrẽ-lédrẽ ndrĩ nõ 'bá yí, õjílã yí bê, gõ'dá kpá mãlãyíkã yí bê, gõ'dá kpá líndrí ãmbá nõ 'bá yí bê rî yî 'dó nĩ, tã íyíkâ rõlé gõ'dá 'ẽlé gõ'dá kpá íyî ị̃nj̃ĩlĩ́. Yésũ drã bê fẽ lậlị̃-lậlị̃ drị̃ị̃ rî, gólâ îzã mbârâkã Sãtánã kâ líndrí íyíkâ rî 'bá yí bê õjílã mvá drị̃lĩ́ rî trá ndrĩ.

Gõ'dá Póõlõ ndẽ tã íyíkâ 'dĩ tã â'dâ-â'dâ sĩ õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî drí kĩ, tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ rî ãâ'dô nyé õzõ Kúmú gólĩyíkâ Yésũ kâ rî tí.

1-2 Mâ Póõlõ gólâ Ôvârí drí njĩlí â'dólé lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ rî ró îgĩ wárãgã nô nĩ ãnî gólĩyî õjílã nyãányâ Ôvârí kâ Kõlósĩ 'álâ rî yî drí. Ãnî ĩ'dî tã lẽ 'bá yî Yésũ 'á pị̃pị̃sĩ́lĩ́ ãlô sĩ rî. Ãmâ, ãmâ ậdrúpị̃ Tĩmátĩyã bê, 'ê nî-bê-yã ãnî drí. Ôvârí ãmâ átá õfẽ õrẽ ãnî drí tã ậ'dĩ́ bê.

Tã Póõlõ drí rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí krístõ 'bá gólĩyî Kõlósĩ 'álâ rî 'bá yî tãsĩ rî

3 Õzõ mã õtírĩ rĩĩ̃ rãtáã 'ẽlé Ôvârí, Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ rî átá ró rî drí rî, mã rî trá rĩ'á ãwô-ĩtí 'ẽlé gólâ drí ãnî tãsĩ.

4 Gõ'dá tã gólâ ãmâ drí rĩzó ãwô-ĩtí 'ẽlé rî ĩ'dî nõ, mã ârî tã ãnî tãsĩ kĩ, nĩ õlẽ tã trá Yésũ Krístõ 'á pị̃pị̃sĩ́lĩ́ ãlô sĩ, gõ'dá nĩ õlẽ krístõ 'bá ãzí kpá trá rõô.

5 Nĩ rî tã 'dî 'bá yî 'ẽlé, tãlâ ãnî rĩ'á lị̃fĩ́ 'bã'bã bê ãyĩkõ gólâ Ôvârí drí rĩ'á êdélâ ãnî drí rĩzó 'álâ ûrú 'álâ nã drị̃ị̃. Nĩ nị̃ ãyĩkõ 'dî tã lâ kậyị̃ gólâ tã âtî-âtî tãndí pậtĩ́-pậtị̃ Yésũ Krístõ rî tãsĩ nô tã lâ pẽzó ãnî drí rî 'á.

6 Ĩtí rî, gõ'dá ãngó 'á nõngá rî, õzõ óõpẽ tã âtî-âtî 'dĩ trá rî, tã lâ drí lậ'búzó võ 'ásĩ ndrĩ, gõ'dá õjílã ôjálé rĩlí rĩrĩ ó'dí tãndí rî sĩ. Gõ'dá tã rî 'dĩ â'dô kpá trá ãnî drí ĩtí, kậyị̃ gólâ ãnî drí tã âtî-âtî tãndí Yésũ Krístõ rî tãsĩ nô ârízó rî 'á rî, nĩ nị̃ trá kĩ, tã rî 'dĩ rĩ'á tã pậtị̃ị̃ 'î, gõ'dá tã lânjã Ôvârí kâ drílâ tã õnjí õjílã kâ âyézó tãkó nõ, tã lâ drí fĩzó ãnî drị̃ị̃.

7 Ẽpãfãrásĩ îmbâ tã rî 'dĩ nĩ ãnî drí. Gólâ ĩ'dî rû ị̃'bũ 'bá tãndí Yésũ kâ tíbê ãmâ drí jõlé nĩ'á tã rî 'dĩ îmbálé ãnî drí rî.

8 Gõ'dá gólâ âtâ tã nĩ ãmâ drí kĩ, nĩ õlẽ õjílã Ôvârí kâ trá rõô, tãlâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ õfî trá ãnî pị̃pị̃sĩ́lĩ́ 'á.

9-10 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, mã ârî tã rî 'dĩ bê rî, mã ìtõ trá rĩ'á rãtáã 'ẽlé ãnî tãsĩ.
Mã rî trá rĩ'á rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí, Líndrí Tãndí gólâkâ ãâ'dâ ró, ngá gólĩyî gólâ drí lẽlé
ãnî drí nḭ̃lı̰ rî ndrĩ ãnî drí tã ányâ ãkó 'á lâ gõ'dá nĩ îcâ ró kpá bê rĩlí rĩrĩ tãndí gólâ
Ôvârí rî 'bã 'bá â'dólé ãyĩkõ ró rî sĩ. Mã rî gõ'dá kpá rĩ'á Ôvârí rî ĩjílí õfẽ ró mbârâkã
ãnî drí tã tãndí 'ẽzó õjílã drí, tã tãndí gólâ tíbê 'ẽ 'bá õjílã 'bãlé ãnî ápí Ôvârí rî ı̰̃nj̰̃ı̰lı̰
rî. Gõ'dá ãmâ kpá rĩ'á gólâ rî ĩjí'á gólâ õ'ê ró ãnî íyî nḭ̃lı̰ gã̰rã̰.

11 Gõ'dá ãmâ kpá rĩ'á rú'bã̰ lô'bã'á gólâ drí, tãlâ gólâ õ'bã ró ãnî bê â'dólé tã nḭ̃nḭ̃
bê, tãlâ õzõ gbõ lé rĩrĩ õtírĩ âcá âmbâ-âmbâ ró rî, nĩ rî ró bê mãnísĩ fĩî ã̰tũ-ã̰tũ sĩ,
tãlâ gólâ rî nĩ mbârâkã fẽlé ãnî drí.

12 Gõ'dá nĩ lûyı̰̃ kpá Ôvârí ãmâ átá ró rî ãyĩkõ sĩ, tãlâ gólâ 'bã ãmâ trá â'dólé rĩlí yí
bê õjílã íyíkâ nyãányâ lâ ró, kũmũ íyíkâ 'á võ î'ĩ-î'ĩ 'á rî.

13-14 Gõ'dá Ôvârí ĩnjî ãmâ trá kũmũ Sãtánã kâ ı̰̃nı̰́rı̰́kúwã̰ ró rî kâ 'ásĩ, gõ'dá trõlé
tãndí ró 'bãlé kũmũ mvá lâ drílâ lẽlé rõô rî kâ 'á, gõ'dá gólâ Yésũ Krístõ ĩ'dî tíbê ãmâ
ĩnjí 'bá â'dólé drı̰̃-bã̰lã̰yı̰̃ ró tã õnjí drı̰gã̰ sĩ rî. Ĩtí rî, ãmâ gõ'dá trá gólâkâ ĩ'dî gõ'dá
ólô'bãá tã ãmâ rú Ôvârí ândrá kô. Gõ'dá Ôvârí âyê tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî trá ndrĩ
tãlâ Yésũ drã trá ãmâ võ 'á.

Tã Yésũ Krístõ drí â'dózó õjílã drı̰̃lı̰ gõ'dá kpá ngá ndrĩ ãngó 'á nõngá nõ, mãlãyíkã, ôvârí õjílã gólĩyî ôdrã 'bá trá rî yí kâ, 'búlı̰-'bá, gõ'dá kpá ólé yí bê rî

15 Õjílã ãzâ ãlô Ôvârí rî ndrẽ 'bá trá rî yû, gõ'dá óndrê íyíkâ Yésũ Krístõ trá. Gõ'dá
gólâ rî â'dô-â'dô rĩ'á nyé õzõ Ôvârí tí. Gólâ rĩ'á Ôvârí rî mvá 'î drẽ ãkpãkã'dã ólô'bãá
drẽ ngá ãzãkã ãngó 'á nõ 'bá yî kô. Gólâ kpá ĩ'dî ngá ãmbá Ôvârí drí lô'bãlé nõ 'bá
yî drı̰̃lı̰ ndrĩ.

16 Gõ'dá Ôvârí lô'bã ngá ndrĩ ãngó 'á nõ 'bá yî gólâ rî drı̰ sĩ. Ĩtí rî, gõ'dá Yésũ lô'bã
ngá ndrĩ ãmâ drí rĩ'á ndrẽlâ ãmâ ḭ̃fı̰̃ sĩ ãngó nõ 'á nõ nĩ, gõ'dá gólâ lô'bã ngá ndrĩ
ãmâ drí ndrẽlé ãmâ ḭ̃fı̰̃ sĩ kô rî 'bá yî kpá nĩ, tã â'dâ-â'dâ lâ ĩ'dî mãlãyíkã yî, gõ'dá
líndrí õnjí yî, ôvârí õjílã gólĩyî ôdrã 'bá trá rî yí kâ, 'búlı̰-'bá yî, gõ'dá kúmú gólĩyíkâ
kũmũ ĩyíkâ 'á rî 'bá yí bê ndrĩ. Gõ'dá Ôvârí lô'bã ngá 'dĩ 'bá yî trá ndrĩ 'dó Yésũ
Krístõ rî drı̰ sĩ, gõ'dá Ôvârí lô'bã gólĩyî trá ndrĩ 'dó gólâ drí, gólâ rî rõlé.

17 Ĩtí rî, gõ'dá Yésũ Krístõ bê rĩ'á drẽ ãkpãkã'dã ólô'bãá ngá ndrĩ ãngó 'á nõ 'bá yî
kô, gõ'dá gólâ rî mbârâkã 'ê ngá 'dĩ 'bá yî nĩ rĩ'á rĩlí nõ, tãlâ gólâ lô'bã ngá 'dĩ 'bá yî
ndrĩ nĩ yí drí.

18 Ĩtí rî, gõ'dá Yésũ Krístõ íyíkâ rĩ'á nyé õzõ drı̰ kâtí, gõ'dá õjílã gólâkâ rî 'bá yî
ĩyíkâ rĩ'á nyé õzõ gólâ rî rú'bã̰ kâtí. Gõ'dá gólâ kpá õjílã drı̰-káká lîdrí 'bá õdrã 'ásĩ
rî ĩ'dî. Ĩtí rî, gõ'dá Yésũ Krístõ rĩ'á õjílã drı̰̃lı̰ ndrĩ, ôvârí õjílã gólĩyî ôdrã 'bá trá rî 'bá
yí kâ bê ndrĩ gõ'dá kpá ngá ndrĩ drı̰̃lı̰.

19 Gõ'dá Ôvârí lẽ gólâ drí â'dólé nyé õzõ yî Ôvârí tí drı̰-ãcê gólâkâ bê, gõ'dá kpá
â'dô-â'dô gólâkâ rî bê.

20 Gõ'dá Ôvârí êdê tã trá ĩyî lãfálé 'á ngá ndrĩ yí drí 'bãlé rî 'bá yí bê õdrã Yésũ
Krístõ kâ fê lã̰lı̰̃-lã̰lı̰̃ drı̰̃ı̰̃ rî sĩ. Gõ'dá õdrã Yésũ Krístõ kâ 'dĩ 'bã tã ã̰'dı̰ trá â'dólé Ôvârí
yî lãfálé õjílã íyíkâ bê rî 'á.

21 Gõ'dá sı̰sı̰ rî, ãnî Kõlósĩ lé 'bá yî rî trá ngĩî Ôvârí rú sĩ, tã ı̰̃sũ-ı̰̃sũ ãníkâ 'bã ãnî trá
â'dólé ã̰jú-'bá-ãzí Ôvârí kâ ró, gõ'dá nĩ ró tã 'bã'bã gólâkâ kô.

22 Kpálé rî, ngbãângbânõ rî, Ôvârí 'bã ãnî trá â'dólé íyî rû-lẽ-ãzíyã yî ró. Tã rî 'dĩ
â'dô trá ĩtí, tãlâ Yésũ Krístõ útı̰̃ trá ãngó 'á nõngá ãmâ õjílã mvá ró drãlé fê lã̰lı̰̃-lã̰lı̰̃
drı̰̃ı̰̃. Gõ'dá lõ'wâ lâ ró rî, Ôvârí âjî tã ã̰'dı̰ trá ĩyî lãfálé 'ásĩ ãní bê, gõ'dá ngbãângbânõ
rî, îcâ trá cú ãnî drí âdrézó Ôvârí ândrá ngbángbá tã õnjí ãkó ãnî rú.

23 Ĩtí rî, nĩ rî zãã tã lẽlé ĩ'dî tã 'dî 'á, gõ'dá nĩ rî kpá zãã rĩ'á ḷ̃ḭ́ḭ́ 'bãlé ĩ'dî ngá gólĩyî
Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá 'ẽ'á 'ẽlâ ãnî drí íyî mvá yî ró rî drḭ̃ḭ̃ tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî sĩ.
Tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ nô ópẽ trá õrĩ dũũ õjílã gólĩyî ãngó nõ 'á nõ 'bá yí kâ drí.
Gõ'dá 'dĩî kpá rĩ'á tã âtî-âtî tãndí ãlô-ãlô mâ Póõlõ drí rĩ'á pẽ lâ nõ rû ḭ̃'bũ 'bá Ôvârí
kâ ró rî ĩ'dî.

Tã Póõlõ drí lâŋõ ûsúzó tãlâ õjílã tíbê â'dó 'bá kô õrĩ Yúdą̃

yí kâ ró rî yî ãârî ró ĩyî tã Yésũ rî tãsĩ rî

24 Ngbãângbânõ rî, mâ rĩ'á lâŋõ ûsú'á gą̃ṇ́mą̃ 'á nõlé. Kpálé rî, mâ rĩ'á ãyĩkõ ró
tãlâ ámâ rú'bą̃ rî lâŋõ ûsúḷ́ḭ́ nõ ândrâ-tãndĩ tãsĩ ãnî drí. Ĩtí rî, ngá ãzâ 'bá yî bê Yésũ
Krístõ drí drẽ zãã rĩ'á lâŋõ ûsúḷ́ḭ́ 'á lâ ãmâ tíbê â'dó 'bá Ką̃ṇ́są̃ ró gólâ rî rú'bą̃ ró rî
yî 'á sĩ. Ĩtí rî, gõ'dá lâŋõ gólĩyî má drí rĩ'á ûsúlâ ngbãângbânõ rî, 'dĩî íyíkâ trá lâŋõ
rî gógó ámákâ ró má drí 'ẽ'á ûsúlâ rî ĩ'dî.
25 Ôvârí zĩ mâ trá â'dólé rû ḭ̃'bũ 'bá Ką̃ṇ́są̃ kâ ró, tãlâ má õpâ ró ãnî õjílã íyíkâ bê,
tã âtî-âtî tãndí nõ tã lâ õfî ró bê ãnî drḭ̃ḭ̃ dódó.
26 Gõ'dá tã âtî-âtî rî 'dĩ trá rĩ'á tã gólâ tíbê Ôvârí drí lą̃pḭ́ḭ́ trá lą̃pḭ̃ õjílã drí ndrĩ
ĩtõ võ 'ásĩ bũúũ âcálé ngbãângbânõ rî ĩ'dî. Ĩtí rî, gõ'dá trá ką̃yḭ̃ gólâ drí â'dázó lâ
ngbálí-ngbálí õjílã íyíkâ drí ndrĩ rî ĩ'dî.
27 Ôvârí ḭ̃sũ tã tã rî 'dĩ â'dálé ngbá õjílã íyíkâ rî 'bá yî drí gõ'dá kpá ãnî tíbê â'dó
'bá kô õrĩ Yúdą̃ yí kâ ró rî yî drí. Tã kíríwá tíbê lą̃pḭ́ḭ́ lą̃pḭ̃ 'dĩ rĩ'á Yésũ Krístõ tíbê ãnî
drí â'dózó ngá ãlô ró gólâ bê 'dĩ ĩ'dî, nĩ ą̃ą̃mû ró ngá tãndí gólâkâ ûrú 'álâ rî bê gólâ
bê. 'Dĩî ngá gólâ ãmâ drí rĩzó ḷ̃ḭ́ḭ́ 'bãlé vó lâ ãyĩkõ sĩ rî ĩ'dî.
28 Ĩtí rî, gõ'dá tãlâ ĩ'dî 'dĩ ãmâ drí rĩzó rĩ'á tã âtî-âtî tãndí Yésũ Krístõ rî tãsĩ nô pẽlé
õjílã gólĩyî ndrĩ ãmâ drí rĩ'á ûsúlâ ãlô-ãlô rî 'bá yî drí rî. Gõ'dá mã rî rĩ'á tã 'dî pẽlé
õjílã drí mbḭ̃ gõ'dá kpá pą̃tḭ̃ḭ̃ ró, tãlâ õjílã ãâdrê ró bê Ôvârí rî ḷ̃ḭ́ḭ́ drḭ̃ 'á cú ĩtí tã õnjí
ãzãkã ãkó gõ'dá kpá ḷ̃ṇ̃ḭ̃-ḷ̃ṇ̃ḭ̃ ró tã 'ẽ'ẽ tãndí bê nyé õzõ Yésũ Krístõ kâtí.
29 'Dĩî tã ífí gólâ má drí rĩzó lôsĩ 'ẽlé mbârâkã sĩ, gõ'dá kpá rĩ'á rû cẽlé nõ, gõ'dá
kpálé ĩtí rî, mbârâkã â'dó 'bá Yésũ kâ nõ rî rî nĩ lôsĩ rî gógó 'ẽlé má sĩ.

2

1 Nĩ ndrê trá, má lẽ rû cẽcẽ gólâ má drí rĩzó rû cẽlé ãnî tãsĩ, gõ'dá kpá krístõ 'bá
gólĩyî Lõdĩsíyã 'álâ rî 'bá yî tãsĩ, gõ'dá kpá krístõ 'bá gólĩyî má drí ndrẽlé kô rî 'bá yí
bê nõ tã lâ 'bãlé ãnî drí ṇ̃ḭ́ḭ́.
2 Gõ'dá má 'ê rãtáã ãnî drí â'dólé gą́gą́ õzõ rákã fê kâtí tã lẽlẽ ãníkâ 'á gõ'dá nĩ lẽ
kpá ãnî ãzí-ãzí yî rõô. Gõ'dá má 'ê rãtáã kpá ãnî drí â'dólé tã ḭ̃sũ-ḭ̃sũ mbḭ̃ bê tã ṇ̃ṇ̃ḭ̃
ãníkâ Ôvârí 'á rî tãsĩ, gõ'dá kpá tã gólâkâ lą̃pḭ̃-lą̃pḭ̃ ró tíbê â'dó 'bá Yésũ Krístõ tíbê
ãnî drí â'dózó ngá ãlô ró gólâ bê 'dĩ ĩ'dî rî tãsĩ.
3 Ĩtí rî, Yésũ Krístõ ĩ'dî tã ṇ̃ṇ̃ḭ̃ mbḭ̃ gõ'dá kpá ḷ̃ḭ́ḭ́ lõmbâ pą̃tḭ̃ḭ̃ rî ápí lâ 'î ndrĩ.

Tã Póõlõ drí drḭ̃-mbílí sõzó krístõ 'bá ḷ̃ḭ́ḭ́ óõzó kô gólĩyî âdó

tã îmbâ ányâ sĩ rî

4 Má âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ õjílã ãzâ õzó kô ãnî âdó úḷ́ḭ́ ḷ̃ḭ́ḭ́ lõmbâ kâ sĩ tíbê â'dó 'bá
õnjõ ró rî.
5 Gbõ lé má â'dô bê jẽjẽ ró ãnî rú sĩ rî, má rî zãã rĩ'á ãnî tã ḭ̃sũḭ́ḭ́ kárá tã 'ẽ'á 'ẽlâ ãnî
tãsĩ rî bê. Gõ'dá mâ rĩ'á ãyĩkõ ró, tãlâ rĩrĩ ãníkâ rĩ'á mbḭ̃, gõ'dá nĩ lẽ tã kpá trá Yésũ
Krístõ 'á pḭ̃pḭ̃sḭ́ḭ́ ãlô sĩ.
6 Gõ'dá õzõ ãnî drí tã-drḭ̃ lẽrẽ trá kĩ Yésũ Krístõ ãâ'dô kúmú ãníkâ 'î 'dĩ rî, 'dõvó nĩ
'bã ãnî nyãányâ rĩlí ngá ãlô ró gólâ bê.

7 Gõ'dá ĩtí rî, nĩ 'bã ãnî índrĩgó õfî dḭ Yésũ Krístõ 'á õzõ fê gólâ índrĩgó lâ drí fĩlí trá dḭ ḭnyą́kú tãndí 'á rî kâtí. Gõ'dá nĩ 'bã Yésũ Krístõ ĩ'dî â'dólé ḭnyą́kú tãndí ãníkâ ró ãnî índrĩgó drí fĩzó bê 'á lâ dḭ gą́gą́ gõ'dá kpá rĩ 'bá ngá nyãnyã tãndí fẽlé ãnî drí gõ'dá kpá ãnî pãlé rî. Gõ'dá ĩtí rî, nĩ ã'dô ró gą́gą́ tã lẽlẽ gólâ ãnî drí lẽlé trá tã pą̃tḭ̃ḭ gólâ ãnî îmbázó 'á lâ nõ 'á, gõ'dá nĩ rî ró zãâ ãwô-ĩtí 'ẽ'ẽ bê Ôvârí drí.

8 Ãnî ḭ̃fḭ̃ õmbâ ãnî rú óõzó ãnî âdó úḭ́ḭ ḭ̃fḭ̃ḭ lõmbâ kâ sĩ tã lẽlé tã îmbâ tíbê â'dó 'bá õjílã mvá kâ ró, gõ'dá 'bã 'bá õnjõ ró rî 'á. Tã pą̃tḭ̃ḭ ró, tã îmbâ lârâkô rî gógó 'dĩ ânĩ íyíkâ kôrô lãjó'bá Sãtánã kâ rî 'bá yî tḭ sĩ, gólĩyî õjílã ãngó nõ kâ nõ 'bá yî drḭ̃ḭ́ḭ kúmú ró rî. Gõ'dá tã îmbâ lârâkô rî 'dĩ â'dó kô Yésũ Krístõ ngá lésĩ.

9 Yésũ Krístõ cé ĩ'dî â'dô-â'dô lâ drí 'bãlé nyé õzõ Ôvârí kâtí gõ'dá kpá mbârâkã Ôvârí kâ bê ndrĩ gólâ rî rú'bą́ ḭnyą́kú 'á rî.

10 Ĩtí rî, gõ'dá ãnî rĩ'á ĩzã õrẽ kâ ãkó Ôvârí drḭ́gą́ sĩ, tãlâ ãnî trá rĩ'á ngá ãlô ró Yésũ bê, gõ'dá gólâ ĩ'dî mbârâkã ndrĩ ãngó 'á nõ 'bá yî drḭ̃ḭ́ḭ, mãlãyíkã tãndí ngãtá líndrí õnjí, 'búḭ́ḭ-'bá yí bê, gõ'dá kpá ólé yí bê ndrĩ.

11 Mã îcá kô â'dólé ngá ãlô ró Ôvârí bê 'dẽ'dẽ bãsã 'á tíbê â'dó 'bá tótó ãmâ ĩnyĩrĩkõ ŋõŋõ ĩ'dî drḭ õjílã mvá kâ rî sĩ rî. Võ lâ 'á rî, Ôvârí 'bã ãmâ trá â'dólé ngá ãlô ró Yésũ bê tã lôvókô gólâ ãmâ 'á, rĩ 'bá ãmâ 'bãlé tã õnjí 'ẽlé rî ŋõŋõ lâ sĩ vólé ãmâ pḭ̃pḭ̃sḭ́ḭ́ḭ 'ásĩ.

12 Ĩtí rî, gõ'dá bãbãtízĩ ãníkâ rî kpá rĩ'á tã 'dî 'bá yî â'dálé, tã rî 'dĩ õrî ró bê ãnî drḭ̃ḭ̃. Tã rî 'dĩ rî tã â'dálé kĩ, õzõ ãnî drí â'dórẽ trá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê rî tí rî, gõ'dá ó'bã tã lôvókô tã õnjí ãníkâ rî kâ trá 'bú 'á 'dũwą̃ Yésũ Krístõ rî ãvõ bê, gõ'dá nĩ ngâ gõ'dá kpá trá õdrã 'ásĩ 'dũwą̃ gólâ bê. Tã 'dî 'bá yî rĩ'á tã pą̃tḭ̃ḭ 'î ãnî drí, tãlâ nĩ lẽ tã trá Ôvârí 'á mbârâkã gólâkâ ãkĩ gólâ drí Yésũ Krístõ rî îngázó ĩ'dî sĩ lâ õdrã 'ásĩ 'dî 'á.

13 Gõ'dá tã rî 'dĩ â'dô trá nõtí, tã lôvókô ãníkâ Ôvârí rî lẽ kâ rî drã trá ãnî pḭ̃pḭ̃sḭ́ḭ́ḭ 'ásĩ vólé, tãlâ tã õnjí ãníkâ 'ẽlé Ôvârí rú rî drí. Ĩtí rî, Ôvârí âyê ãnî trá tã õnjí ãníkâ 'ásĩ gõzó kpá tã lôvókô ãnî pḭ̃pḭ̃sḭ́ḭ́ḭ 'á íyî lẽ kâ rî lôgõlé â'dólé lédrẽ-lédrẽ ró Yésũ Krístõ bê.

14 Gõ'dá Ôvârí lî ícícíyá ndrĩ ãmâ rú tã gólâ ãmâ drí tã 'bã'bã íyíkâ rõzó kô rî trá ndrĩ 'dó vólé. Gólâ îzã tã õnjí ãmákâ îgĩlí trá vũdrḭ rî trá ndrĩ îpâ-îpâ lâ sĩ, fê lą̃ḭ̃-lą̃ḭ̃ drḭ̃ḭ̃ Yésũ Krístõ bê.

15 Tólâ fê lą̃ḭ̃-lą̃ḭ̃ nã drḭ̃ḭ̃ rî, Yésũ Krístõ trõ mbârâkã Sãtánã kâ trá drḭ-ãcê gólâkâ bê, gõ'dá kpá líndrí gólĩyî ndrĩ rĩ 'bá Sãtánã rî ḭ̃nḭ̃ḭ́ḭ rî kâ yí bê. Gõ'dá fê lą̃ḭ̃ drḭ̃ḭ̃ tólâ rî, gólâ pẽ gólĩyî cú, gõ'dá gólâ â'dâ kpá ãngó drí kĩ, gólĩyî gõ'dá trá mbârâkã ãkó.

16 Ĩtí rî, gõ'dá â'dó kô tãndí ró õjílã ãzâ drí tã 'bã'bã 'bãzó ãnî drí kĩ, nĩ õnyâ ngá ãzâ 'bá yî kô ngá mvũmvũ ãzâ 'bá yí bê. Gõ'dá nĩ ârî tã gólĩyíkâ kpá kô õzõ gólĩyî õ'bã tã trá ãnî drí kĩ nĩ rî, nĩ õ'ê lã'bí ãzâ 'bá yî nyé õzõ lã'bí õrĩ Yúdą́ yí kâ párá sḭ kâ 'dĩ tí rî, ngãtá ką̃yḭ́ ḭ́ḭ́ḭ-drḭ-lâ-rḭ kâ 'dĩ yã rî.

17 Tã 'dî 'bá yî ndrĩ â'dô trá sḭ́sḭ́ â'dô âcâ-âcâ Yésũ Krístõ kâ ãngó drḭ̃ḭ̃ nõngá rî â'dálé, gõ'dá 'dĩî â'dô kpá õzõ tã pą̃tḭ̃ḭ líndrí kâtí. Gõ'dá tã gólâ â'dó 'bá tã pą̃tḭ̃ḭ ró, gõ'dá kpá mbḭ ró rî íyîngá Yésũ Krístõ ĩ'dî.

18 Nĩ âyê õjílã ãzâ ãlôlâ ãâdô ãnî kô, gõ'dá nĩ 'bã ãnyĩ õ'ê ãnî kô tã gólâ ãnî drí lã'bí 'dãzó kô ngãtá ôvârí ãnî ą́'bḭ́yą́ yí kâ rî îrátãzó kô 'dĩ 'á. Ĩtí rî, õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã 'dî 'bá yî 'ẽlé 'dĩ rî, gólĩyî rî ĩyî lômbélé âbĩ-âbĩ ĩyíkâ rĩ'á âbĩlâ rî 'bá yî tãsĩ ĩ'dî. Tã ndrĩ gólĩyíkâ rĩ'á âtálâ rî 'bá yî rĩ'á lôsĩ ãkó, tãlâ tã ḭ̃sũ gólĩyíkâ ĩyíkâ cé ĩyî tã 'bãlé ĩ'dî â'dólé gą̃rą̃.

19 Ĩtí rî, õjílã rî 'dĩ 'bá yî â'dó gõ'dá kô nyé õzõ Yésũ Krístõ rî rú'bą́ tíbê Yésũ drí â'dózó nĩ drḭ lâ ró rî yí kâtí. Yésũ Krístõ cé ĩ'dî ãmâ drḭ̃ 'î tíbê ãmâ ê'bé 'bá kpãkã

ãlô, gõ'dá kpá rĩ 'bá ãmâ vó ndrẽlé, tãlâ mã õmbâ ró bê lạ́tị̃ gólâ Ôvârí drí lẽlé ãmâ drí mbãzó rî 'ásĩ.

20-21 Ĩtí rî, gõ'dá tã lôvókô tã õnjí ãníkâ rî kâ drã trá Yésũ Krístõ bê, tãlâ ãnî trá ngá ãlô ró gólâ bê. Gõ'dá gólâ ĩnjî ãnî trá mbârâkã líndrí õnjí gólĩyî tíbê rĩ 'bá õjílã ãngó nõ kâ nõ 'bá yî drĩ̃lị́ kúmú ró rî 'bá yí kâ 'ásĩ. Gõ'dá tãlâ ã'dô 'î ãnî drí gõzó kpá zãâ rĩ'á tã 'ẽlé õzõ ãnî drí 'bãrẽ kpá zãâ mbârâkã líndrí ãngó kâ rî kâ drígạ́ rî kâtí yã? Ãnî drí gõzó kpá zãâ tã 'bã'bã gólĩyíkâ vó lâ lôbẽlé ĩ'dî kĩ'á nĩ rî, nĩ nyâ ngá nã kô, nĩ dõ ngá nã kô rî.

22 Ngá 'dĩ 'bá yî â'dô rû ndẽ'á ndrĩ. Õjílã mvá rî tã 'bã'bã 'dî 'bá yî 'bãlé cé nĩ.

23 Tã 'bã'bã 'dî 'bá yî lêndrê ĩyíkâ fí tãndí ró rî, â'dô ãnî 'bã'á lêndrélé nyé õzõ nĩ lẽ Ôvârí trá rõô rî kâtí, gõ'dá áâkĩ'á nĩ rî, nĩ lôgõ ãnî trá vũdrị́ 'álâ rî kâtí, gõ'dá áâkĩ'á nĩ rî kpá, nĩ ãâ'dô îcá'á cú ãnî rú'bạ́ vó ndrẽlé rî kâtí. Kpálé ĩtí rî, tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî mbârâkã ãkó tã lôvókô tã õnjí 'ẽ kâ ãnî 'á rî fũlị́.

3

Tã ãmâ drí â'dózó rĩrĩ ó'dí bê Yésũ Krístõ 'á rî

1-3 Nĩ ârî drẽ, íîngâ ãnî trá 'dũwạ̃ Yésũ Krístõ bê õdrã 'ásĩ rĩrĩ ó'dí 'á gólâ bê, ĩtí rî, gõ'dá nĩ 'bã ĩ̃ḭ́ḭ́ cé tã tãndí gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá 'ẽ'á 'ẽlâ ãnî drí ûrú 'álâ Yésũ Krístõ yî drí â'dózó ĩ'dî kúmú lâ ró Ôvârí bê rî drĩ̃ḭ̃ ĩ'dî. Nĩ ịsũ gõ'dá cé ngá gólĩyî ûrú 'álâ rî 'bá yî, tã lâ ĩ'dî, gõ'dá â'dó kô ãnî drí gõzó rĩ'á ũrĩ̃ 'ẽlé ĩ'dî, ngá gólĩyî ãngó nõ 'á 'ẽ 'bá ĩyî rû ndẽlé ndẽ nô 'bá yî tãsĩ. Tã lôvókô ạ̃kû ãnî 'á rĩ 'bá ãnî 'bãlé ngá gólĩyî ãngó nõ kâ nõ 'bá yî tã lâ ịsũlị́ rî drã trá vólé, gõ'dá ãnî trá cú rĩrĩ ó'dí bê ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê, gõ'dá kpá Ôvârí bê ûrú 'álâ.

4 Gõ'dá ãmâ rĩ'á rĩrĩ tãndí ãzâ ãkó ãngó 'á nõngá, rĩrĩ tãndí cé rĩrĩ gólâ ãmâ drí 'ẽ'á ậmúlâ Yésũ Krístõ bê rî ĩ'dî. Gõ'dá kậyị̃ ãzâ sĩ, Yésũ Krístõ â'dô âgõ'á ãngó 'á nõngá, gõ'dá ãmâ drí kũmũ gólâkâ ûrú 'álâ rî ậmúzó gólâ bê.

5 Ngbãângbânõ rî, nĩ âyê tã õnjí gólĩyî ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ sị́sị́, drẽ ãnî drí â'dózó kô ngá ãlô ró Yésũ bê rî. Ĩtí rî, nĩ kô ậ'dú gõ'dá cé ãnî õkó ngãtá ágó bê ĩ'dî, nĩ 'bã ãnî drĩ̃ kô cé rĩ'á tã õnjî-õnjî rî 'bá yî ịsũlị́ ĩ'dî, nyé õzõ ãvẽ kâtí, gõ'dá 'dó-má-drí bê, gõ'dá kpá âgî-âgî ngá õjílã ãzí kâ rú rî bê. Ĩtí rî, ãvẽ, 'dó-má-drí bê rî, rî õjílã 'bãlé â'dólé ĩyî nyãányâ kâ ró, gõ'dá â'dó kô â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró.

6 Gõ'dá tã gólĩyî ĩtí 'dĩ 'bá yî rî Ôvârí rî 'bãlé â'dólé ậwạ̃ ró tákányĩ gõ'dá gólâ drí lâŋõ fẽzó õjílã rĩ 'bá tã ĩtí 'dĩ 'bá yî 'ẽlé rî yî drí, gõ'dá gólĩyî vólé gã 'bá dó tã 'bã'bã íyíkâ ịnjĩ̃lị́ rî 'bá yí bê.

7 Nĩ rî trá tã õnjî-õnjî gólĩyî ĩtí 'dĩ 'bá yî 'ẽlé drẽ ãkpãkã'dã kậyị̃ gólĩyî ãnî drí tã Yésũ Krístõ kâ nĩ̃zó kô rî 'á.

8 Ĩtí rî, nĩ âyê gõ'dá tã rî gógó õnjî-õnjî 'dĩ 'bá yî vólé, nyé õzõ ậwạ̃ kâtí, âgî-âgî, tã 'bã'bã õjílã ãzí rú, õjílã ãzí 'dã'dã, ngãtá tã õnjí âtálé õjílã ãzí rú rî.

9-10 Nĩ âdô õnjõ kô, tãlâ nĩ âyê rĩrĩ ạ̃kû ãníkâ ányâ ró rî yî trá gõ'dá nĩ ĩtõ trá rĩrĩ ó'dí rĩlí ĩ'dî. Ãnî gõ'dá trá ndrĩ õjílã ó'dí 'î. Ĩtí rî, gõ'dá â'dô-â'dô ãníkâ trá õzõ â'dô-â'dô Ôvârí tíbê ãnî 'bã 'bá rî kâtí.

11 Gbõ lé nĩ â'dó kô õrĩ Yúdạ̃ yí kâ 'î 'dĩ, ngãtá nĩ 'dê trá bãsã 'á ngãtá nĩ 'dé kô yã rî, ngãtá ãnî õjílã gólĩyî ãzí-ãzí drí gãlé dó rî ĩ'dî yã rî, ngãtá õjílã ãzí-ãzí drí ndrẽlé ngá õnjí ró rî ĩ'dî yã rî, ngãtá ãnî ngá-tị̃ bê dũû, ngãtá ãnî ngá ãkó lé 'bá 'î yã rî, Yésũ Krístõ drí rî, õjílã ĩyíkâ ndrĩ ngá ãlô ró. Ĩtí rî, Yésũ Krístõ rî íyíkâ rĩlí ãmâ pĩ̃pĩ̃ṣĩ̃lị́ 'ásĩ ndrĩ, gõ'dá 'dĩĩ ngá gólâ tã lâ drí lậvũlị́ gậrạ̃ rî ĩ'dî.

12 Gõ'dá Ôvârí lẽ ãnî trá rõô, gólâ drí ãnî njĩzó â'dólé õjílã íyî nyãányâ kâ ró 'dĩ. Gõ'dá tã rî gógó 'dĩ tãsĩ rî, nĩ 'ê zãâ tã tãndí ĩ'dî õjílã ãzí drí, gõ'dá nĩ â'dô kpá pĩ̃pĩ̃ṣĩ̃lị́

ã̃'dı̨ bê õjílã rú ką̃ỹı̨ vósĩ cé ãyĩkõ sĩ. Nĩ â'dô mãnísĩ gõ'dá kpá fĩĩ ą̃tũ-ą̃tũ bê, gõ'dá nĩ 'ê lómbé-lómbéwá kô.
13 Nĩ âyê ãnî ãzí-ãzí yî tã õnjí gólĩyî drí 'ẽlé trá ãnî drí rî 'ásĩ, tãlâ Ôvârí âyê ãnî kpá trá tã õnjí ãníkâ 'ásĩ rî drí sĩ.
14 Ĩtí rî, nĩ 'ê tã 'dî 'bá yî ndrĩ, gõ'dá tã gólâ lą̃vũ 'bá gą̃rą̃ ãnî drí 'ẽlé rî, ãnî drí ãnî ãzí-ãzí yî lẽlé ĩ'dî. Gõ'dá õzõ nĩ õlẽ ãnî ãzí-ãzí yî trá rî, ãnî drí rĩzó ngá ãlô ró, tãlâ ãnî trá gárá rú'bą̃ kâ rû ı̨cú 'bá ngĩíngî rú'bą̃ ãlô rú rî ĩ'dî, gõ'dá gólâ njĩ ãnî trá, tãlâ nĩ rî ró bê ngá ãlô ró tã ą̃'dı̨ íyíkâ 'á.
15 Ĩtí rî, gõ'dá tã ą̃'dı̨ gólâ Yésũ Krístõ drí âfẽlé rî õrî tã ı̨sũ ãníkâ 'á ką̃ỹı̨ vósĩ cé, tãlâ Ôvârí njĩ ãmâ trá rû ê'bélé ngá ãlô ró õzõ lûkûmą̃ ngĩíngî drí rû ê'bérẽ rú'bą̃ ãlô rú rî kâtí. Nĩ rî ró bê zãâ rĩ'á ãwô-ĩtí 'ẽlé ĩ'dî Ôvârí drí.
16 Gõ'dá tã âtî-âtî tãndí Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî õrî zãâ ką̃ỹı̨ vósĩ cé ãnî drı̨̃ı̨̃. Nĩ rî ãzí-ãzí îmbálé lôngó Ôvârí kâ ngõngõ lâ sĩ búkũ gólâkâ 'ásĩ, gõ'dá kpá lôngó ãzâ 'bá yî rĩzó gólâ rî lûyı̨́lı̨́ rî 'bá yí bê.
17 Nĩ 'bã ngá ndrĩ ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî, tã ãnî drí rĩ'á âtálâ rî 'bá yí bê Yésũ Krístõ rî 'bãlé â'dólé ãyĩkõ ró. Nĩ 'ê ãwô-ĩtí Ôvârí ãmâ átá drí Yésũ Krístõ rî tãsĩ.
18 Ãnî õkó yî, nĩ ârî tã ãnî ágó yí kâ, tãlâ 'dĩĩ tã Ôvârí drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî ĩ'dî.
19 Gõ'dá ãnî ágó yî, nĩ lẽ ãnî õkó yî dódó, gõ'dá nĩ â'dô tãndí ró gólĩyî drí.
20 Ãnî 'dĩyímvá, nĩ ı̨̃nj̃ı̨̃ ãnî ândré yî átá yí bê ką̃ỹı̨ vósĩ cé. Õzõ nĩ õ'ê trá ĩtí rî, Ôvârí â'dô â'dó'á ãní bê ãyĩkõ ró.
21 Gõ'dá átá yî, nĩ 'ê tã õnjí tíbê 'ẽ 'bá ãnî mvá yî 'bãlé â'dólé ą̃wą̃ ró rî kô gólĩyî drí. Õzõ nĩ õrî 'ẽlâ ĩtí, õzõ gólĩyî õlẽ trá tã tãndí 'ẽlé rî, drílĩyî âyézó lâ.
22 Gõ'dá ãnî rû ı̨'bũ 'bá ró rî yî, nĩ ı̨̃nj̃ı̨̃ ãnî lı̨́pı̨̃ yî ką̃ỹı̨ vósĩ cé. Nĩ ı̨̃nj̃ı̨̃ gólĩyî õzõ gólĩyî ã'dô bê ãní bê rî, gõ'dá kpálé ĩtí rî, õzõ gólĩyî ã'dô yû'dą̃wą̃ rî, nĩ ı̨'bũ rû gólĩyî drí pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ãlô sĩ.
23-24 Ĩtí rî, õzõ nĩ ã'dô trá lôsĩ 'ẽ'á rî, nĩ ûjũ lôsĩ 'ẽlé tãndí ró. Rĩ'á îcâ-îcâ ró ãnî drí 'ẽzó lâ ĩtí, tãlâ rû ı̨'bũrı̨̃ 'á rî, nĩ rî rû ı̨'bũlı̨́ 'dĩ kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drí. Ĩtí rî, nĩ nı̨̃ trá kĩ, gólâ â'dô drı̨́-'â fẽ'á ãnî drí ûrú 'álâ.
25 Ĩtí rî, gõ'dá nĩ ı̨sũ kpá kĩ, Kúmú Yésũ â'dô lâŋõ fẽ'á õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã õnjí 'ẽlé rî yî drí. Gõ'dá gólâ â'dô õjílã ndrĩ 'ẽ'á lą̃tı̨̃ ãlô 'ásĩ.

4

1 Ãnî lôsĩ 'ẽ 'bá lı̨́pı̨̃ ró rî 'bá yî, nĩ â'dô pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ mvẽêmvê bê lôsĩ 'ẽ 'bá ãníkâ yî drí, nĩ fẽ ngá gólĩyî drí lẽlé ã'dô ró rĩzó rî gólĩyî drí, ãnî rĩ'á kpá ãnî lı̨́pı̨̃ bê ûrú 'álâ.
2 Nĩ rî zãâ rãtáã 'ẽ'ẽ sĩ Ôvârí drí, gõ'dá ãnî lı̨́fı̨́ õrî zãâ ngíyá, gõ'dá nĩ rî kpá zãâ ãwô-ĩtí 'ẽlé Ôvârí drí.
3 Gõ'dá nĩ îjî Ôvârí ãmâ tãsĩ, gólâ õfẽ ró lą̃tı̨̃ bê ãmâ drí tã âtî-âtî tãndí íyíkâ pẽzó õjílã drí. Nĩ îjî Ôvârí, tãlâ gólâ õpâ ró ãmâ bê tã gólâkâ lą̃pı̨̃-lą̃pı̨̃ ró, gõ'dá gólâ drí â'dálé trá õjílã drí nõ pẽlé õjílã drí. 'Dĩĩ tã ífí gólâ má drí â'dózó gą̃ńı̨mą̃ 'á nõ ĩ'dî.
4 Gõ'dá nĩ îjî kpá Ôvârí, tãlâ gólâ õ'bã ró mâ bê tã âtî-âtî tãndí gólâkâ nõ pẽlé mbı̨̃ õjílã drí, tã lâ õfĩ ró bê õjílã drı̨̃ı̨̃ dódó.
5 Gõ'dá õzõ ãnî ã'dô trá õjílã gólĩyî tíbê â'dó 'bá krístõ 'bá ró kô rî lãfálé rî, nĩ lôndã lą̃tı̨̃ íyíkâ zãâ tã Yésũ kâ nõ âtázó ĩ'dî gólĩyî drí.
6 Ĩtí rî, õzõ nĩ ãâ'dô trá tã rî 'dĩ ôjá'á gólĩyí bê rî, nĩ â'dô cú 'díyî ı̨̃nj̃ı̨̃-ı̨̃nj̃ı̨̃ bê gõ'dá kpá tã ı̨sũ-ı̨sũ tãndí bê, tãlâ nĩ îcâ ró bê tã gólĩyî drí rĩ'á îjílâ rî lôgõlé dódó.

Tã Póõlõ drí nî-bê-yã krístõ 'bá ãzí kâ fẽzó rî

7-8 Mâ trá ãmâ ậdrúpị̃ ãzí rú bê Tĩkíkõ rî jõ'á ãnî ngálâ nõ. Gólâ â'dô ãmâ tã âtá'á
nĩ ãnî drí. Tĩkíkõ rĩ'á ãmâ rû-lẽ-ãzí tãndí tíbê ãmâ drí rĩzó lôsĩ kúmú ãmákâ Yésũ
Krístõ kâ nõ 'ẽlé gólĩyí bê tãndí ró rî ĩ'dî. Gólâ â'dô mbârâkã sõ'á ãnî 'á.
9 Gólĩyî â'dô nĩ'á Õnẽsímõ gólâ tíbê â'dó 'bá kpá õjílã ãníkâ ró rî bê. Õnẽsímõ rî
gógó kpá õjílã tíbê 'dẽ 'bá trá Yésũ Krístõ vó pậtị́-pậtị̃ ró rî ĩ'dî. Gõ'dá gólĩyî â'dô ngá
gólĩyî ndrĩ â'dó 'bá nõlé nõ tã lâ ngĩ'á nĩ ãnî drí tólâ.
10 Gõ'dá Ãrĩsĩtãrókõ gólâ tíbê â'dó 'bá má bê gậnṇímậ 'á nõlé nõ fẽ nî-bê-yã ãnî drí
tólâ. Gõ'dá Márãkõ Bãrãnábã rî ậdrúpị̃ ró rî fẽ kpá nî-bê-yã ãnî drí. Ĩtí rî, má âtâ
Márãkõ rî tã trá sịsị́ ãnî drí, õzõ gólâ õcâ trá tólâ rî, nĩ lậgû gólâ ãyĩkõ sĩ.
11 Gõ'dá Yásõwã tíbê zị̃lị́ kpá Yúsẽtũ rî fẽ kpá nî-bê-yã ãnî drí. Ĩtí rî, õjílã gólĩyî nâ
'dĩ 'bá yî õjílã gólĩyî õrĩ ãmákâ Yúdậ yí kâ 'ásĩ rĩ 'bá ĩyî lôsĩ 'ẽlé 'dũwậ má bê nõlé
Ôvârí drí rî ĩ'dî. Gólĩyî sõ mbârâkã trá má 'á.
12 Ẽpãfãrásĩ, krístõ 'bá gólâ â'dó 'bá õjílã ãníkâ ró rî fẽ nî-bê-yã kpá ãnî drí. Gólâ
nõlé zãâ rĩ'á rû cẽ'á rãtáã 'ẽ'ẽ bê Ôvârí drí, Ôvârí õ'bã ró ãnî bê â'dólé gậgậ tã lẽlẽ
ãníkâ 'á, gõ'dá nĩ â'dô ró bê õjílã lârâkô Ôvârí drí lẽlé rî yî ró.
13 Ĩtí rî, gõ'dá gólâ rĩ'á rãtáã 'ẽ'á rõô ãnî tãsĩ õjílã Lõdĩsíyã kâ bê gõ'dá kpá õjílã
Hẽrãpólĩ kâ bê.
14 Dẽmásĩ yî ãmâ rû-lẽ-ãzí ãmbá Lúkậ tíbê â'dó 'bá dõkõtórõ ró rî bê fẽ ĩyî kpá
nî-bê-yã ãnî drí.
15 Mã fẽ nî-bê-yã ãmákâ krístõ 'bá gólĩyî Lõdĩsíyã 'álâ rî 'bá yî drí, gõ'dá kpá Nĩmífã
yî drí krístõ 'bá gólĩyî rĩ 'bá rû ê'bélé gólâ drí 'bã 'álâ rî 'bá yí bê.
16 Õzõ gõ'dá úũzị̃ wárãgã nô trá ãnî drí rî, nĩ gõ ró lôpélâ kpá kậnṇísậ Lõdĩsíyã 'álâ
rî drí úzị̃ ró bê kpá tólâ krístõ 'bá tólâ nã 'bá yî drí. Gõ'dá nĩ zị̃ kpá wárãgã gólâ má
drí jõlé ngĩî õjílã Lõdĩsíyã kâ drí nã.
17 Gõ'dá nĩ âtâ Ãkípã drí kĩ, gólâ ũnị̃ tãndí ró gólâ drí lôsĩ Ôvârí drí fẽlé trá gólâ
drí 'dĩ ndẽlé.
18 Gõ'dá mâ rî gógó Póõlõ, má fẽ nî-bê-yã ãnî drí, mâ rî gógó nyãányâ lâ mâ trá
ámâ rú îgĩ'á nõ. Ámâ tã ũvị̃ ãnî drĩị̃ sĩ gậnṇímậ 'á nõlé kô, nĩ 'ê rãtáã bê ámâ tãsĩ.
Ôvârí ãâ'dô ãní bê ndrĩ. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ drı̃-káká Póõlõ kâ Tẽsãlõníkã lé 'bá yî drí
1 Tẽsãlõníkã lé 'bá

Tã 'ẽ'á zı̃lâ nı̃lı̃ sı̣sı̣ rî

Póõlõ rî ífífí ìtõ kã̃nı̣sạ̃ trá Tẽsãlõníkã 'álâ, 'bạ̃drı̃ Gı̃rı̣́kı̃ kâ 'álâ. Krístõ 'bá ó'dí tólâ nã 'bá yî jâ ĩyî trá, gõ'dá âyê ĩyî gõ'dá ôvârí gólĩyíkâ ã̃kû ró õjílã gólĩyíkâ drí rĩ'á ı̃nj̃ı̃lâ rî trá, gõ'dá ìtõ ĩyî trá tã lẽlé Yésũ 'á. Gõ'dá 'dĩĩ vósĩ rî, trá Póõlõ drí rãzó vólé nĩngá sĩ, tãlâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ ãzâ 'bá yî ûjũ ĩyî trá 'ẽ'á gólâ rî fũlı̃.

Gõ'dá Póõlõ râ bê nĩngá sĩ rî, gólâ drí gõzó Tĩmátĩyã rî jõlé, nĩ'á tã tólâ rî âtrõlé âgõzó ĩ'dí bê lâ yí drí. Ĩ'dî gólâ drí wárãgã drı̃-káká îgĩzó gólĩyî drí tã ı̃jî gólĩyíkâ ãzâ 'bá yî tã-drı̃ lâ lôgõzó, gõ'dá kpá mbârâkã sõlé gólĩyî 'á. Gõ'dá krístõ 'bá 'dĩ 'bá yî 'ê ĩyî õjílã ãzâ 'bá yî kpá trá dũû tã lẽlé Yésũ 'á. Gõ'dá ĩtí rî, ãzâ 'bá yî âyê ĩyî lôsĩ 'ẽ'ẽ trá, gõ'dá rî ĩyî trá cé Yésũ rî âgõ-âgõ tẽlé ĩ'dî. Gõ'dá kpá rî, ãzâ 'bá yí gõ'dá ĩyíkâ tã ı̣̃sũ ró kĩ, ã'dô â'dô rû 'ẽ'á íyíkâ gõ'dá nĩ krístõ 'bá gólĩyî ôdrã 'bá drẽ sı̣sı̣ Yésũ âgõó drẽ kô rî 'bá yî drí yã? Gõ'dá Póõlõ drí tã Yésũ kâ 'ẽzó âgõlé rî â'dálé gólĩyî drí tãndí ró, gõ'dá kpá rĩrĩ gólĩyíkâ Yésũ rî tẽlé rî bê.

Gõ'dá wárãgã rı̃ lâ ró rî 'á rî, krístõ 'bá 'dĩ 'bá yî drı̃ lâ ĩyî drẽ zãâ lı̃jã-lı̃jã ró âgõ-âgõ Yésũ kâ rî tã lâ 'á. Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî kĩ ĩyíkâ rî, Yésũ ãâgõ trá ã̃kû ró. Gõ'dá Póõlõ drí ngá 'ẽ 'bá rû 'ẽlé sı̣sı̣, Yésũ drí gõzó âgõlé rî tã lâ âtálé gólĩyî drí. Sı̣sı̣ rî, tã õnjí â'dô nĩ'á ã̃tı̣ı̃ 'álâ, gõ'dá õjílã gólâ tã õnjí âsé 'bá rî drí âcázó. Gõ'dá Póõlõ kĩ, krístõ 'bá yî õrî zãâ tã Yésũ kâ lẽlé ĩ'dî lâŋõ rĩ 'bá gólĩyî 'ẽlé rî 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dá gólĩyî õ'ê kpá zãâ lôsĩ ĩyíkâ, gõ'dá gólĩyî ãâyê kpá tã tãndí 'ẽ'ẽ kô. Ĩ'dî 'dĩ.

1 Mâ Póõlõ, má îgĩ wárãgã nô ãnî õjílã ãmâ átá Ôvârí gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê rî kâ rĩ 'bá Tẽsãlõníkã 'álâ rî 'bá yî drí. Ãmâ, Sĩlĩvánõ yí bê, gõ'dá Tĩmátĩyã yí bê 'ê ĩyî nî-bê-yã ãmbá ãnî drí. Ôvârí õfẽ õrẽ ãnî drí tã ã̃'dı̣́ bê.

Ãwô-ĩtí 'ẽ'ẽ Tẽsãlõníkã lé 'bá tãsĩ

2 Ãmâ kárá rĩ'á ãwô-ĩtí 'ẽ'á Ôvârí drí ãnî tãsĩ. Gõ'dá mã ngô ãwó kpá kárá gólâ drí ãnî tãsĩ.

3 Ãmâ drẽ kpá zãâ rĩ'á ãnî tã ı̣̃sũ'á ãmâ átá Ôvârí ágálé, tãlâ nĩ â'dâ tã lẽlẽ ãníkâ ngbálí-ngbálí Ôvârí 'á rî trá, gõ'dá kpá õjílã lôvó ãníkâ tákányĩ rî 'bá yí bê tã ãnî drí 'ẽlé rî 'bá yî sĩ. Gõ'dá ãnî kpá nĩngá sĩ ı̃ı̃fı̣́ 'bã'bã bê Yésũ Krístõ rî âgõ-âgõ tẽ'á.

4 Ãmâ ạ̃drúpı̃ yî ãmâ îzó yí bê, mã nı̃ trá tã pạ̃tı̣́ı̃ ró kĩ nĩ rî, ãnî lôvó bê Ôvârí drı̃ı̃ gõ'dá gólâ drí kpá ãnî êpẽzó â'dólé õjílã íyíkâ ró.

5 'Dĩĩ mã nı̃, tãlâ kạ̃yı̣ ãmâ drí cãzó tólâ tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ rî âtálé ãnî drí 'dĩ sĩ, pạ̃tı̣́ı̃ ró tã ãmâ drí âtálé 'dĩ 'bá yî â'dó kô cú ĩtí ífí lâ yî ãkó. Nĩ nı̃ trá kĩ nĩ rî, tã 'dî 'bá yî rĩ'á tã pạ̃tı̣́ı̃ 'î mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ sĩ. Nĩ nı̃ kpá trá kĩ, tã âtî-âtî rĩ'á pạ̃tı̣́ı̃, tãlâ mã 'ê tã tãndí trá dũû ãmâ drí rĩrĩ ãní bê 'dĩ sĩ.

6 Gõ'dá nĩ ûsû lâŋõ trá, tãlâ nĩ 'dê trá Yésũ vósĩ ãmá bê. Kpálé õjílã ĩĩzã ãnî rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ â'dô ãnî 'bã'á â'dólé ãyĩkõ ró, gõ'dá nĩ rî trá tã lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á.

7 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, krístõ 'bá ndrĩ 'bạ̃drı̃ Gı̃rı̣́kı̃ kâ 'álâ rî 'bá yî 'dê ĩyî trá 'dó tã ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'ẽlé ĩ'dî.

8 Gõ'dá kpá Gı̃rı̣́kı̃ ũgú 'álâ rî, õjílã ãzâ 'bá yî âtâ tã ãmâ drí tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ 'á 'dĩ tãsĩ. Îcá kô ãmâ drí tã ãzâ âtálé drílĩyî ãnî tãsĩ.

9 Áâtâ trá kĩ nĩ rî, õzõ mã ãâcâ trá ãnî ngálâ rî, nĩ ârî ãmâ úlı̨ ârî-ârî ãyĩkõ sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ãnî drí ípálé jãzó ĩ'dî ôvârí ãbãrãdãgõ ãnî ạ'bı̨yạ yí kâ rî rú sĩ, gõzó ándrá-gạ-sı̨lı̨ jãlé Ôvârí pãtı̨̃ı̨ rî drí.

10 Gõ'dá ãnî ãâ'dô drẽ Ĩı̨fı̨ 'bã'bã ró âgõ-âgõ Ôvârí rî mvá Yésũ kâ ûrú lésĩ rî tẽ'á gólâ Ôvârí drí gólâ rî îngálé lîdrílí õdrã 'ásĩ rî, gõ'dá gólâ 'ẽ 'bá âgõlé ãmâ pãlé õmbã Ôvârí kâ ãmâ drí tã õnjí ãmákâ tãsĩ rî 'ásĩ rî.

2

Tã tã drí âgázó Póõlõ drı̨̃ı̨ nĩnĩ gólâkâ gólĩyî ndrẽlé rî tãsĩ rî

1 Ãmâ ậdrúpı̨̃ yî ãmâ îzó yí bê, nĩ nı̨ trá kĩ, lôsĩ ãmákâ ãnî lãfálé rî â'dó kô tã ãkó ĩtí.

2 Ĩtú ãmâ drí 'bãzó Fı̨ĩlı̨pı̨̃ 'álâ rî sĩ rî, õ'ê ãmâ trá õnjí ró, gõ'dá áâtâ tã õnjí trá ãmâ rú, drẽ ãmâ drí cã ãkó Tẽsãlõníkã á tólâ rî. Kpálé ĩtí rî, Ôvârí âfẽ mbârâkã íyíkâ trá ãmâ drí tã âtî-âtî íyíkâ pẽzó ãnî drí. Gbõ lé õjílã bê dũû rĩ 'bá tã õnjí âtálé ĩ'dî ãmâ rú rî, mã rî ãmákâ zãâ tã 'dî 'ẽlé mbârâkã ãmákâ rî sĩ ndrĩ.

3 Gõ'dá nĩ ndrê trá kĩ, mã rí kô tã 'dî pẽlé tã ı̨̀sũ-ı̨̀sũ õnjí sĩ ãmâ pı̨̃pı̨̀sı̨lı̨ 'á ngãtá ãnî âdólé ĩ'dî.

4 Ôvârí 'bã Ĩı̨fı̨ ãmâ drı̨̃ı̨ â'dólé tã âtî-âtî íyíkâ tãndí ró 'dĩ pẽlé, tãlâ cé gólâ ĩ'dî tã ómvó tõ 'bá tõ ãmâ 'á rî. Mã lẽ tótó Ôvârí rî 'bãlé ĩ'dî â'dólé ãyĩkõ ró, â'dó kô õjílã ãzí 'bãlé ĩ'dî. Gõ'dá mã rí kpá kô rĩ'á mãnĩ 'ẽlé ãnî drí.

5 Mã rí kô rĩ'á úlı̨ âsô-âsô âtálé ĩ'dî ãnî drí, tãlâ nĩ ãâfẽ ró ậdı̨ bê ãmâ drí. 'Dĩî Ôvârí nı̨ trá ndrĩ.

6 Mã lẽé kô ãnî õjílã ãzâ 'bá yí bê rî drí ãmâ lûyı̨́lı̨.

7 Íyíkâ fí rĩ'á mbı̨ ãmâ drí ngá zı̨̃zó ãnî tı̨, tãlâ ãmâ rĩ'á lãjó'bá Yésũ kâ ĩ'dî rî drí. Gõ'dá mã 'é kô. Bê-rî ãmâ rĩ'á ãnî drí õzõ ândrê tãndí gólâ rĩ 'bá íyî mvá ãrómẽyá ró rî vó lâ ndrẽlé dódó rî kâtí.

8 Mã âtâ tã âtî-âtî Ôvârí kâ trá ãnî drí, tãlâ ãnî lôvó bê rĩ'á ãmâ 'á rõô. Gõ'dá mã 'ê ngá tíbê rĩ'á 'ẽlâ rî trá ãkí ãkó ãnî drí rî.

9 Mã 'ê ngá trá úrı̨̃ sĩ võ võ ĩ̃tú kárá bũúũ ngạ́cı̨ 'á, tãlâ ãmâ 'â tãsĩ. 'Dĩî drẽ ĩ̃tú ãmâ drí â'dózó tólâ tã âtî-âtî Ôvârí kâ pẽ'á ãnî drí rî sĩ. Mã 'ê ĩtí, tãlâ mã õzó kô rĩî lâŋõ ngá zı̨̃zı̨̃ kâ sõlé ãnî rú.

10 Tã ãkí ãkó ãmâ drí âtálé trá nõ rĩ'á pạ̃tı̨̃ı̨. Ãnî nyãányâ Ôvârí yí bê nı̨ trá, mã 'ê tã â'dó 'bá mbı̨̀mbı̨ rî 'bá yî ĩ'dî ãnî tã lẽ 'bá yî lãfálé.

11 Mã 'ê ãnî ãlô-ãlô, té õzõ mvá rî átá drí rĩrĩ mvá lâ yî nyãányâ ró rî yî 'ẽlé rî kâtí,

12 'díyî îcî-îcî, gõ'dá kpá tã-drı̨̃ lôgõ-lôgõ tã mbı̨̀mbı̨ Ôvârí rî 'bã 'bá â'dólé ãyĩkõ ró rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî rî sĩ. Gólâ rî gógó ĩ'dî ãnî ậzı̨ 'bá â'dólé íyíkâ ró kũmũ íyíkâ zẽlé ãmbã íyíkâ nı̨̃lı̨ rî.

13 Mã lûyı̨ Ôvârí kárá, tãlâ nĩ õtírĩ tã âtî-âtî ârí ãmâ sı̨lı̨ sĩ rî, nĩ ı̨̀sũú kô kĩ, 'dĩî tã âtî-âtî õjílã sı̨lı̨ sĩ rî ĩ'dî. Nĩ nı̨ ãníkâ cé tã âtî-âtî rî 'dĩ ãâ'dô trá Ôvârí sı̨lı̨ sĩ. Ôvârí rĩ'á tã 'ẽ'á úlı̨ íyíkâ 'dĩ sĩ ãnî gólĩyî tã lẽ 'bá gólâ 'á rî yî drí.

14 Tã rî nõ 'ê rû ãnî drí nõ, té õzõ drílâ rû 'ẽrẽ trá kạ̃nı̨sạ̃ Ôvârí kâ võ ãzâ 'bá yî 'ásĩ Yũdạ́yạ̃ 'álâ rî 'bá yî drí rî tí. Õjílã ãníkâ rî 'bá yî îzã ãnî kpá té õzõ õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî drí rĩrĩ krístõ 'bá Yũdạ́yạ̃ 'álâ rî 'bá yî îzãlé rî kâtí.

15-16 Õjílã Yúdạ̃ yí kâ rî 'bá yî ûfû Kúmú Yésũ tã ậngũ 'bá Ôvârí kâ yí bê nĩ, gõ'dá nõô gólĩyî rĩ'á ãmâ îzã'á ĩyî. Ôvârí trá rĩ'á õmbã ró lậvũlı̨ kôrô tã gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ tãsĩ. Mã nı̨ trá kĩ nĩ rî, gólĩyî jâ rû trá â'dólé ậjú-'bá-ãzí ró õjílã drí ndrĩ, tãlâ gólĩyî lẽ 'dî rû lô'bãlé pávó tı̨ â'bãzó bê ãmâ drí, mã õzó lạ́tı̨ Ôvârí kâ ngá pãzó rî tã lâ âtá õjílã â'dó 'bá õjílã Yúdạ̃ yí kâ ró kô rî 'bá yî drí. Tã õnjí 'dĩ 'bá yî ê'bê rû trá lậvũlı̨

kôrô tã õnjí gólĩyíkâ ãzâ 'bá yî drı̃ı̨ sĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, Ôvârí â'dô pa̧tı̨ı̃ lâŋõ fẽ'á gólĩyî drí.

Tã Póõlõ kâ 'ẽzó nĩlí Tẽsãlõníkã lé 'bá ndrẽlé rî

17-18 Ã'dô cé ãmâ rî gógó tãsĩ rî, ãmâ a̧drúpı̨ yî ãmâ îzó yí bê, mã câ lãfálé trá ãnî rú sĩ a̧kû ró. Gõ'dá ãmâ kpá fí zãâ rĩ'á ãnî tã ı̨sũ'á. Ãmâ trá tã ı̨sũ-ı̨sũ a̧ngı̨ bê ãnî ndrẽzó ó'dí. Mã rî trá tã 'ẽlé ânĩzó ãnî ngálâ. Mâ Póõlõ rî gógó nyãányâ lâ ĩtónã trá tã ı̨sũlı̨ cãzó tólâ ândâlâ rı̨, gõ'dá Sãtánã lôgâ mâ dó.

19-20 Ãmâ, mã lẽ rĩ'á ãnî ndrẽlé ĩtí lâ 'dĩ ró, tãlâ ãnî rî gógó nyãányâ lâ, ı̃tú gólâ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drí âgõzó rî tú, gólâ â'dô tã âtá'á kĩ nĩ rî, mã 'ê tã trá tãndí ró ãnî tãsĩ. Gõ'dá vólé drı̨ lâ 'ásĩ rî, mã â'dô 'bã'á ãyĩkõ ró.

3

1-2 Tã ı̨sũ ãmákâ ãnî tãsĩ rî îcâ trá la̧vũlı̨ kôrô. Ĩ'dî 'dĩ, ãmâ drí ngãzó tã ı̨sũlı̨ Tĩmátĩyã rî jõzó. Tĩmátĩyã rî 'dĩ ãmâ la̧mû-ãzíyã 'î. Ôvârí 'bã gólâ ãmá bê rĩ'á tã íyíkâ pẽlé õjílã drí. 'Dĩî mã lâkî ãmákâ drẽ ãkpãkã'dã Átẽnã 'á nõngá. Nĩngá sĩ, ãmâ drí tã âtázó gólâ drí ãnî îcílí tã lẽlẽ ãníkâ 'bãlé ãmbá Yésũ 'á,

3 tãlâ õjílã ãzâ ãlô ãnî lãfálé 'ásĩ õzó úlı̨ Ôvârí kâ âyé lâŋõ drí sĩ. Gõ'dá nĩ nı̨ kpá trá la̧tı̨ ãmákâ ãní bê rî rĩ'á lâŋõ kâ 'î.

4 Ka̧yı̨ ãmâ drí â'dózó drẽ ãní bê tólâ rî, mã pẽ úlı̨ rî 'dĩ trá sı̨sı̨ ãnî drí. Mã kĩ nĩ rî, nĩ â'dô kpá lâŋõ ûsú'á.

5 Gõ'dá ĩtí rî, tã ı̨sũ-ı̨sũ ãmákâ ãnî tãsĩ rî drí 'dẽzó lîbálé a̧ngı̨ ró. Gõ'dá ãmâ drí Tĩmátĩyã rî jõzó ãnî ngáá tólâ, tãlâ tã lẽlẽ ãníkâ 'bãlé trá rî ârízó bê sı̨lı̨ lâ 'ásĩ, ngã tí ã'dô trá tólâ ángô tí yã rî. Mâ rĩ'á ũrı̨ ró, tãlâ má ı̨sũ tã kĩ nĩ rî, Sãtánã â'dô ãnî âdó'á. Gõ'dá 'dĩî, tí tã ãmákâ 'ẽlé trá tólâ nã â'dô â'dó'á ápé fa̧ra̧ngа̧ngа̧ ró.

6 Gõ'dá Tĩmátĩyã âgõ drẽ kpá trá ãnî ngá lésĩ. Gõ'dá gólâ drí tã âtázó ãmâ drí tã lẽlẽ ãníkâ Ôvârí 'á gõ'dá kpá õjílã lôvó bê rî tãsĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ, Tĩmátĩyã rî gógó drí ngãzó kpá tã âtálé kĩ nĩ rî, ãnî ãâ'dô drẽ zãâ rĩ'á tã ı̨sũ bê ãmâ tãsĩ â'dólé ãnî drí la̧mû-ãzíyã pa̧tı̨ı̃ rî ró. Gõ'dá drílâ ngãzó tã rî 'dĩ pá lâ âtílí kĩ nĩ rî, nĩ lẽ ãmâ ndrẽlé kpá nyé õzõ ãmâ drí lẽrẽ ãnî ndrẽlé rî kâtí.

7-8 Ngbãângbânõ rî, ãmâ pı̨pı̨sı̨lı̨ a̧'dı̨ trá ndrúndrú. Ã'dô kpálé lâŋõ ãmbá ãmâ drí â'dózó ĩ'dí bê lâ nõ rî, nĩ 'bã ãmâ trá â'dólé ãyĩkõ ró tã lẽlẽ ãníkâ sĩ.

9 Mã 'ê ãwô-ĩtí ãmbá ãmbá Ôvârí drí ãyĩkõ ãnî drí ãmâ 'bãzó trá 'á lâ ãndrõ nô tãsĩ.

10 Ãmâ rĩ'á drẽ zãâ ãwó ngõ'á mbârâkã sĩ Ôvârí drí, mã gõ ró kpá bê ãnî ngálâ tã ãzâ ngĩlí a̧tı̨ 'álâ ãnî pãzó.

11 Mã ngô ãwó Ôvârí ãmâ átá drí gõ'dá kpá Kúmú ãmákâ Yésũ bê kĩ nĩ rî, gólĩyî nyãányâ ũnjı̨ la̧tı̨ tra̧ ãmâ drí nĩzó bê cãlé ãnî ngálâ.

12 Gõ'dá Ôvârí ãmákâ rî õ'ê ãnî, ãnî lôvó 'bãlé ãnî vó 'ásĩ la̧vũlı̨ kôrô ngbãângbânõ rî drı̃ı̨ sĩ, gõ'dá kpá ãnî 'bãlé â'dólé õjílã ãzí lôvó bê ãkí ãkó ãnî 'á, kpá té õzõ ãmâ nyãányâ drí â'dórẽ ãnî lôvó bê rî kâtí.

13 Bê trá ĩtí rî, Yésũ õsõ mbârâkã ãnî 'á, tãlâ ãmâ átá Ôvârí õndrê ró ãnî bê õzõ õjílã íyíkâ â'dó 'bá ĩyî tã õnjí ãkó rî 'bá yí kâtí, ı̃tú Kúmú ãmákâ Yésũ drí âgõzó õjílã íyíkâ bê ndrĩ rî tú.

4

Tã gólâ sũ 'bá Ôvârí rú rî

1-2 Ãmâ drẽ rĩ'á cé tã fínyáwá ãzâ 'bá yî îgĩ'á ĩ'dî ãnî drí. Mã âtâ úlı̨ ãnî drí õzõ õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyî tã âtâ-âtâ Kúmú ãmákâ Yésũ kâ zẽlé rî kâtí. Gõ'dá nĩngá sĩ rî,

mã lôgõ tã kpá ãnî drí ngbálí-ngbálí, mã kĩ nĩ rî, nĩ 'ê ró tã tãndí bê, té õzõ ãmâ drí
âtálé trá ãnî drí rî kâtí, tãlâ ũsû ró bê Ôvârí rú. Nĩ ĩtõ trá ĩtí rî, trá rĩ'á tãndí ró. Ã'dô
ĩtí rî, 'dõvó nĩ 'ê tã rî 'dĩ 'bá yî lạ̃vũlị̃ kôrô nõô drị̃ị̃ sĩ. Nĩ ârî tã ãmâ drí âtálé trá ãnî
drí sịsị̃ Yésũ kâ rî kpá trá,
3 Ôvârí lẽ ãnî drí â'dólé õjílã mbị̃mbị̃ rî 'bá yî ró, gõ'dá kô â'dólé õjílã ãvẽ 'bá ró.
4 Nĩ ãâ'dô tã trõ 'bá ró lôvó rú'bạ̃ kâ drị̃gạ̃ sĩ. Ã'dô trá ĩtí rî, võ â'dô sũ'á Ôvârí rú,
rĩrĩ tãndí rî 'dĩ tãsĩ.
5 Nĩ 'bã ãnî kô ãvẽ drí lôfílí tã õnjî-õnjî rî 'bá yî 'ẽlé, õzõ õjílã gólĩyî Ôvârí nị̃ 'bá kô
rî 'bá yí kâtí.
6 Nĩ ạ̃yị̃ kô krístõ 'bá ãzí õkó bê. Nĩ 'ê tã rî 'dĩ 'bá yî ãlôlâ kó kô, tãlâ pạ̃tị̃-pạ̃tị̃ ró
Kúmú ãmákâ Yésũ â'dô lãŋõ ạ̃ngị̃ fẽ'á õjílã tã rî 'dĩ 'bá yî 'ẽ 'bá rî yî drí. Ĩ'dî ĩtí, ãmâ
drí ãndrõ ngãzó tã âtálé ãnî drí ngbálí-ngbálí tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ.
7 Ôvârí lẽé kô õjílã íyíkâ drí rĩlí rĩrĩ ányâ sĩ, bê-rî gólĩyî drí rĩlí rĩrĩ mbị̃mbị̃ rî sĩ.
8 Õzõ õjílã ãzâ ãlô õgã trá dó tã rî nõ 'bá yî ârílí rî, tákõ gólâ gãá dó 'dĩ kô cé tã
õjílã mvá ãzí kâ ârílí, gólâ gã dó 'dĩ tã Ôvârí kâ rî 'bá yî ârílí ĩ'dî. Ôvârí lôfî Líndrí
Tãndí íyíkâ nĩ ãmâ 'ásĩ.
9 Tã ãzâ kpá bê rĩ'á nõtí lôvó tãsĩ. Úlị̃ ãmákâ lôvó tãsĩ rî rĩ'á cé fínyáwá ĩtí, tãlâ
Ôvârí â'dâ lạ̃tị̃ ãnî drí ãnî lôvó 'bãzó ãnî vó 'ásĩ rî trá.
10 Gõ'dá tã pạ̃tị̃ị̃ ró, ãnî trá 'dó tã rî 'dĩ 'ẽ'á ĩtí ndrĩ krístõ 'bá Mẽkẽdónĩyã 'álâ rî 'bá
yí bê. Ĩtí rî, nĩ 'ê tã rî 'dĩ 'bá yî lạ̃vũlị̃ kôrô ngbãângbânõ rî drị̃ị̃ sĩ.
11 Bê trá ĩtí rî, nĩ rî ãyĩkõ sĩ lâwã-lâwã ãkó. Nĩ sõ ãnî tị̃ kô tã tíbê â'dó 'bá ãníkâ ró
kô rî 'á. Nĩ gõ, nĩ 'ê lôsĩ ãníkâ mbârâkã sĩ té õzõ tã ãmâ drí âtálé trá ãnî drí rî tí.
12 Nĩ 'ê tã rî 'dĩ 'bá yî té ĩtí, tãlâ õjílã gólĩyî drẽ tã Ôvârí kâ ârí 'bá kô rî 'bá yî ị̃ị̃nj̃ị̃
ró ĩyî ãnî bê, gõ'dá nĩ õzó ngá ndãâ nyãlé.

Tã âgõ-âgõ Yésũ kâ rî tãsĩ rî

13 Ãmâ ậdrúpị̃ yî ãmâ îzó yí bê, mã lẽ ãnî tã nị̃lị̃ krístõ 'bá ôdrã 'bá trá rî yî tãsĩ,
tãlâ nĩ õzó ãwó ngõô, õzõ õjílã gólĩyî ngá ãkó lị̃fị̃ 'bãzó drị̃ lâ rî 'bá yí kâtí.
14 Gõ'dá mã lẽ tã trá kĩ, Yésũ lîdrî trá õdrã 'ásĩ rî, gõ'dá mã lẽ tã kpá trá kĩ, Ôvârí
â'dô krístõ 'bá ôdrã 'bá trá rî yî îngá'á, ã'dô ró bê gólĩyî drí rû ûsúzó Yésũ bê kậyị̃
gólâ drí âgõzó ãngó drị̃ị̃ rî sĩ.
15 Mã âtâ ãnî drí nõ tã Yésũ rî nyãányâ drí âtálé kĩ'á nĩ rî, krístõ 'bá â'dó 'bá drẽ
zãâ lédrẽ-lédrẽ ró kậyị̃ Yésũ drí âgõzó rî sĩ rî, îcá ĩyî kô nĩlí sịsị̃ krístõ 'bá ôdrã 'bá
trá rî yî drí sĩ.
16 Áâ'dô tã rî 'bã'á 'ẽlé, gõ'dá mãlãyíkã kúmú ró rî â'dô ngã'á ôtrélé, gõ'dá áâ'dô
kpá gûnịyạ̃ võ'á tílí'bá bê Ôvârí drí. Nĩngá sĩ rî, Kúmú ãmákâ Yésũ â'dô 'ẽ'á âgõlé
ûrú lésĩ. Gõ'dá krístõ 'bá ôdrã 'bá trá rî 'bá yî â'dô lîdrí'á ĩyî sịsị̃ õdrã 'ásĩ.
17 Gõ'dá nĩngá sĩ, Ôvârí â'dô ãmâ krístõ 'bá â'dó 'bá drẽ zãâ lédrẽ-lédrẽ ró rî 'bá yî
ê'bé'á vũdrị̃ sĩ kậkậrậ ãlô trõlé 'bũû 'álâ mbãrãsãsã 'á ãmâ ãzâ 'bá yî tólâ nã 'bá yí
bê rû ûsúlị̃ Kúmú ãmákâ Yésũ bê. Vólé drị̃ lâ 'ásĩ rî, mã â'dô rĩ'á zãâ gbậdú ậdũkũ
ãkó Kúmú ãmákâ Yésũ bê.
18 Bê trá ĩtí rî, nĩ 'dê mã pẽ tã lâ ãmâ ãzí-ãzí yî drí ãkí ãkó, tãlâ ãmâ rú'bạ̃ ậậ'dị̃ ró
bê õdrã vólé drị̃ 'ásĩ.

5

1 Ãmâ tã ãzâ ãkó âtálé kậyị̃ Yésũ drí âgõzó rî tãsĩ.
2 Nĩ nị̃ trá kĩ'á nĩ rî, gólâ â'dô âgõ'á íyî tã âjó ãkó, té õzõ ũgú gólâ ânĩ 'bá kírî ngá
ûgũlị̃ rî kâtí.

3 Kậyị̃ rî 'dĩ sĩ rî, õjílã â'dô rĩ'á tã âtálé kĩ nĩ rî, “Ãmâ lâŋõ ãkó.” Nĩngá sĩ, kôrô
lâŋõ ãmbá rî â'dô â'dé'á gólĩyî drĩ̃ị̃, õzõ ngá lâzê-lâzê âfí 'bá 'wãâ õkó 'ẽ 'bá trá ãnyî
mvá tị̃lị̃ rî drí rî kâtí. Gólĩyî pá ngá kô ãlôwálâ tã õnjí 'dĩ 'ásĩ.
4 Ãmâ krístõ 'bá nị̃ trá kĩ nĩ rî, Kúmú Yésũ â'dô âgõ'á 'wãâ'wâ ĩtí.
5 Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, mã êdê ãmâ nyãányâ njãâ gólâ rî âgõ-âgõ tãsĩ. Ãmâ rĩ'á ãmâ lị̃fị̃
bê ngbậ. Ĩtí rî, tã õnjí â'dé kô ãmâ drĩ̃ị̃, tãlâ ãmâ â'dó kô rĩ'á ị̃nị̃rị̃kúwậ 'á.
6 Ĩtí rî, mã ãâ'dô kákárá lị̃mú kâtí lị̃fị̃ lõmbâ bê. Mã â'dô kô tã nị̃nị̃ ãkó õzõ õjílã
drị̃ lâ yî âkólé âkô-âkô nyãsá límvó zẽlé rî 'bá yí kâtí.
7 Õjílã rî ậ'dú kõlé ngậcị̃ sĩ, gõ'dá kpá ĩtí õjílã rî õdrá mvũlị̃ rĩ'á gólĩyî cĩlí rõô rî kpá
ngậcị̃ sĩ.
8 Gõ'dá ã'dô ĩtí rî, mã 'ê tã õjílã 'dî 'bá yí kâ rî kô. Mã ãâ'dô ró bê-rî õjílã gólĩyî rĩ
'bá zãâ lị̃fị̃ bê ngbậ tã gólĩyî 'ẽ 'bá rû 'ẽlé rî tẽlé rî 'bá yî ró. Mã 'bã ãmâ lôvó ãmâ vó
'ásĩ, mã 'bã ró lị̃fị̃ ãlô Ôvârí drĩ̃ị̃, gõ'dá mã gõ ró kpá rĩlí lị̃fị̃ 'bã'bã bê âgõ-âgõ Kúmú
ãmákâ Yésũ Krístõ kâ rî tẽlé ĩ'dî.
9 Ôvârí 'é õmbã íyíkâ kô â'délé ãmâ drĩ̃ị̃. Gólâ lẽ ãmâ pãlé Kúmú Yésũ rî õdrã sĩ.
10 Õzõ ãmâ lị̃fị̃ õmbâ trá ãmâ rú Yésũ drí âgõrẽ tú rî, mã â'dô rĩ'á tãndí ró Yésũ rî
gógó bê. Õzõ ã'dô kpálé õdrã 'î ãmâ drí sị̃sị̃ Yésũ drí âgõ ãkó rî, mã â'dô kpá zãâ rĩ'á
gólâ bê. Â'dô â'dó'á ĩtí, tãlâ ãmâ pã 'bá Yésũ drã trá ãmâ võ 'á.
11 Ĩtí rî, nĩ sõ mbârâkã ãnî ãzí-ãzí yî 'á. Gõ'dá nĩ lôpê gólĩyî, tã Ôvârí rî 'bã 'bá
ãyĩkõ ró rî 'ẽlé. Ãnî rĩ'á tã 'dî 'bá yî 'ẽ'á ĩtí ngbãângbânõ.

Tã Póõlõ kâ lẽlé Tẽsãlõníkã lé 'bá drí 'ẽlé rî

12 Ãmâ ậdrúpị̃ yî ãmâ îzó yí bê, mã lô'bã rú'bậ ãnî drí lậnjị̃ 'bãzó bê õjílã Ôvârí kâ
'bãlé rĩ'á tã îmbálé, ãnî lôkílí, gõ'dá kpá tã Ôvârí kâ 'ẽ 'bá mbârâkã sĩ rî 'bá yî drí.
13 Nĩ 'bã gólĩyî lôvó kpá, tãlâ tã drílĩyî rĩ'á 'ẽlâ ĩyî rî sĩ. Nĩ rî tị̃ ôcî-ôcî ãkó ãlôwálâ.
14 Mã lô'bã rú'bậ ãnî drí tã nô 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî, nĩ âtî õjílã õvó ró rî 'bá yî, nĩ îcî gólĩyî
â'dó 'bá ũrị̃ ró tã 'díyî îzã-îzã kâ tãsĩ rî, nĩ ậmû drị̃ gólĩyî tã lẽlẽ bê fínyáwá rî yî drí,
nĩ ậtũ fĩî tã ányâ õjílã kâ drí sĩ.
15 Nĩ lôgõ tã õnjí kô õjílã tã õnjí 'ẽ 'bá trá ãnî drí rî drí. Ã'dô kpálé ĩtí rî, nĩ lôndã
tã tãndí ĩ'dî 'ẽlé ãnî vó 'ásĩ, gõ'dá kpá õjílã drí ndrĩ.
16 Nĩ â'dô ãyĩkõ ró ị̃tú vósĩ cé.
17 Nĩ rî zãâ rĩlí ãwó ngõlé Ôvârí drí ị̃tú kárá.
18 Tã ãzâ 'bá yî õ'ê rû kpálé rî, nĩ 'ê ãwô-ĩtí ãmbá ĩ'dî Ôvârí drí, tãlâ ãwô-ĩtí 'ẽ'ẽ 'dî
tã Ôvârí drí lẽlé ârílí gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ Krístõ 'á rî yî sị̃lị̃ sĩ rî ĩ'dî.
19-20 Nĩ lôgâ õjílã kô õtírĩ rĩî ĩyî úlị̃ âtálé õzõ tã ậngũ 'bá Ôvârí kâ rî tí rî, tãlâ nĩ õzó
tã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí rĩ'á 'ẽlâ rî lôgá.
21 Nĩ ị̃sũ úlị̃ õjílã rî 'dĩ drí rĩ'á âtálâ 'dĩ ĩtõ lâ. Nĩ ârî tãndí ró úlị̃ gólâ â'dó 'bá Ôvârí
kâ ró rî, nĩ gõ ró 'ẽlâ.
22 Nĩ gã dó úlị̃ gólĩyî â'dó 'bá Ôvârí kâ ró kô rî ârílí.
23 Ôvârí rî nyãányâ rĩ'á kó cé ĩ'dî tã tị̃ dũû nõ 'bá yî ndẽ 'bá 'î. Ĩtí rî, Ôvârí rî gógó
nyãányâ lâ õndẽ ãnî êdê-êdê îcálé rĩlí yí bê õjílã tã mbị̃ 'bá ró. Gólâ õndrê ãnî rî gógó
vó lâ tã ị̃sũ-ị̃sũ ãníkâ bê, tã 'ẽ'ẽ ãníkâ bê ndrĩ 'dó kậkậrậ, tãlâ nĩ õzó â'dó tã õnjí tẽtẽ
rî bê, ị̃tú Kúmú Yésũ Krístõ õtírĩ âgõô rî sĩ.
24 Ôvârí ậzị̃ ãnî trá â'dólé õjílã íyíkâ ró. Gõ'dá tã pậtị̃ị̃ ró, gólâ â'dô tã ãmbá drílâ
tã lâ yî 'bãlé trá ndrĩ 'dî 'bá yî 'ẽ'á.
25 Ãmâ ậdrúpị̃ yî ãmâ îzó yí bê, nĩ ngô ãwó Ôvârí drí ãmâ tãsĩ.
26 Nî-bê-yã ãmákâ ãnî drí tólâ rû âmvô-âmvô sĩ.

27 Mã 'bã tã âtâ-âtâ ãmákâ ãnî drí Kúmú ãmákâ Yésũ ândrá kĩ nĩ rî, ólã tã îgĩ-îgĩ
ãmákâ nõ ãnî krístõ 'bá yî drí ndrĩ.
28 Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ ãâ'dô ãní bê. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Póõlõ kâ rị̃ lâ Tẽsãlõníkã lé 'bá yî drí rî
2 Tẽsãlõníkã lé 'bá

1 Ãmâ Póõlõ, Sĩlĩvánõ,* Tĩmátĩyã yí bê, mã 'ê nî-bê-yã ãmbá ãnî õjílã ãmâ átá Ôvârí
kâ gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kâ rî bê rĩ 'bá Tẽsãlõníkã 'álâ rî 'bá yî drí.
2 Ãmâ átá Ôvârí gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê, õfẽ ĩyî õrẽ ãnî drí tã ạ̃'dị̃ bê.

Tã Póõlõ drí rãtáã 'ẽzó krístõ 'bá yî tãsĩ õzõ ã'dô trá

kạ̃yị̃ lãŋõ kâ 'á rî

3 Ãmâ ạ̃drúpị̃ yî ãmâ îzó yí bê, rĩ'á tã mbị̃ ró ãmâ drí rĩzó Ôvârí rî lûyị́lị̃ kárá tãlâ
ãnî tãsĩ, tã lẽlẽ ãníkâ Ôvârí 'á rî trá rû lôpé'á ạ̃tị̃ 'álâ. Gõ'dá lôvó ãníkâ ãzí-ãzí drí ãkí
ãkó rî kpá trá rû lôpé'á rõô ạ̃tị̃ 'álâ.
4 Â'dólé bê trá ĩtí rî, ãmâ rî gógó rĩ'á ãnî rú lûyị'á krístõ 'bá võ ãzâ 'bá yî 'ásĩ rî yî
drí kĩ nĩ rî, ãnî drẽ zãã rĩ'á tã lẽlẽ bê Ôvârí 'á kạ̃yị̃ ãndrõ rû îzã-îzã kâ gõ'dá kpá lãŋõ
bê nõ sĩ.
5 Gõ'dá mã nị̃ trá 'á lâ sĩ kĩ nĩ rî, Ôvârí â'dô tã kĩ'á mbị̃mbị̃ ró, gólâ õtírĩ tã ạ̃dũkũ
íyíkâ âtá kĩ'á nĩ rî, ãnî rĩ'á îcâ-îcâ ró â'dólé õjílã íyíkâ ró rî.
6 Ôvârí â'dô tã mbị̃mbị̃ rî 'ẽ'á ĩ'dî. Gólâ â'dô lãŋõ âfẽ'á õjílã gólĩyî rĩ 'bá rĩ'á ãnî
îzãlé ĩtí rî yî drí.
7 Gólâ â'dô ãmâ 'bã'á ãní bê lôvólé rû îzã-îzã 'ásĩ, mã õtírĩ Yésũ rî ndrẽê ãnĩrĩ 'á
ûrú lésĩ rî, cú lạ̃sị̃ kõkõ lạ̃rũ-lạ̃rũ rî bê kpá mãlãyíkã íyíkâ mbârâkã ãkĩ rî 'bá yí bê
rî.
8 Ôvârí â'dô lãŋõ fẽ'á õjílã gólâ rî nị̃ 'bá kô rî yî drí, tãlâ gólĩyî gã dó tã âtî-âtî tãndí
gólâkâ Yésũ rî tãsĩ rî ârílí.
9-10 Lãŋõ rî 'dĩ â'dô 'bã'á zãã gbạ̃dú ạ̃dũkũ ãkó. Áâ'dô õjílã 'dî 'bá yî drõ'á vólé Yésũ
gólâ mbârâkã bê gạ̃rạ̃ rî lạ̃gạ̃tị̃ sĩ, kạ̃yị̃ gólâ drí 'ẽzó âgõlé ãngó nõ 'á, õjílã gólâkâ
nyãányâ lâ yî ró rî drí rĩzó gólâ rî lûyị́lị̃, gõ'dá kpá rĩ'á lạ̃nj̃ị̃ 'bãlé gólâ drĩ̃ị̃ rî 'á. Gõ'dá
ánî ífífí â'dô 'ẽ'á 'bãlé õjílã gólĩyî rĩ 'bá gólâ rî lûyị́lị̃ 'dĩ 'bá yî lãfálé, tãlâ ãnî rĩ'á tã
lẽlẽ bê tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî 'á.
11 Ĩtí rî, ãmâ rĩ'á kárá ãwó ngõ'á Ôvârí drí ãnî tãsĩ kĩ nĩ rî, Ôvârí õ'ê ãnî îcálé â'dólé
õjílã íyíkâ ró, õzõ gólâ drí ãnî ạ̃zị́rĩ̃ị̃ trá nõ kâtí. Ôvârí ãâfẽ mbârâkã kpá ãnî drí yí
ngá lésĩ, ã'dô ró bê tã tãndí ãnî drí lẽlé 'ẽ'á 'ẽlâ tã lẽlẽ ãníkâ gólâ 'á rî tãsĩ rî 'ẽzó ĩ'dî
sĩ lâ ndrĩ.
12 Õzõ Ôvârí õ'ê tã nô 'bá yî trá ãnî drí rî, áâ'dô Yésũ rî lûyị'á tã ãnî drí 'ẽlé trá 'dĩ
tãsĩ. Gõ'dá Yésũ â'dô tã âtá'á kĩ nĩ rî, nĩ 'ê tã trá dódó. Kúmú ãmákâ Yésũ â'dô tã 'dî
'bá yî 'ẽ'á cú ĩtí võ lâ lôgõ ãkó.

2

Tã õjílã gólâ tã õnjí âsé 'bá rî tãsĩ

1 Ãmâ ạ̃drúpị̃ yî ãmâ îzó yí bê, mã lẽ tã âtálé ãnî drí âgõ-âgõ Kúmú ãmákâ Yésũ
Krístõ kâ tãsĩ, gõ'dá kpá ãmâ rû ê'bê-ê'bê rû ûsúlị́ gólâ bê võ ãlô 'á rî tãsĩ.
2 Nĩ 'bã tã ị̃sũ-ị̃sũ ãníkâ kô â'dólé rû ônjâ-ônjâ ró gólâ rî âgõ-âgõ tãsĩ. Õzõ õjílã ãzâ
ĩĩmbâ tã trá kĩ'á nĩ rî, kạ̃yị̃ rî 'dĩ âcâ trá rî, nĩ lẽ tã-drĩ̃ lâ kô. Õzõ ãzâ õpẽ íyíkâ tã kĩ,
yí ãâbĩ íyíkâ tã rî 'dĩ âbĩ rî, nĩ lẽ tã-drĩ̃ lâ kpá kô. Gõ'dá kpá õzõ ãzâ rî õjô íyíkâ trá
tã îgĩ-îgĩ 'î kĩ'á nĩ rî, nõô ã'dô Póõlõ rî tị̃-võ 'î rî, nĩ lẽ tã-drĩ̃ lâ kpá kô.

---

* **1:1 1.1** ***Sĩlĩvánõ*** Sĩlĩvánõ rî rú ãzâ rĩ'á Sílã.

3-11 Nĩ âyê õjílã ãzâ kô ãlôwálâ ãnî âdólé, tãlâ mã âtâ tã 'dî 'bá yî trá ndrĩ ãnî drí.
Ã'dô âgõ-âgõ Yésũ kâ tãsĩ rî, tã ãzâ 'bá yî â'dô rû 'ẽ'á sịsị́. Kậyị̃ ãndrõ nô sĩ, Sãtánã
rĩ'á õjílã sẽ'á ũgũ sĩ tã âtâ-âtâ Ôvârí kâ ârî-ârî lâ gãlé dó. Ị̃zậtú rî, õjílã ãzâ â'dô â'dó'á
tã õnjí âsé 'bá ró. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, íígbálákã ậtị̃ trá drílâ õzó âfõô ĩ̃nyậkú drĩ̃ị̃
õzõ ãnî drí nĩ̃rị̃ rî kâtí. Nĩngá sĩ, ĩ̃tú-pá mbị̃ 'á, gólâ ậtị̃ îgbálákã 'bá rî, â'dô njĩ'á lâ.
Gõ'dá õjílã rî tã õnjí âsé 'bá ró 'dĩ â'dô rû â'dá'á trá ĩ̃nyậkú drĩ̃ị̃ nõngá. Vólé drị̃ lâ
'ásĩ, õjílã ãngó 'á rî â'dô ĩyî rû jã'á kpúrũkélẽ Ôvârí rú. Gólĩyî â'dô gã'á dó tã pậtị́-pậtị̃
ró rî ârílí. Ôvârí pậtị́-pậtị̃ ró rî gõ'dá ôvârí ãbãrãdãgõ ãzâ 'bá yí bê õjílã drí lûyị́lị́
Ôvârí ró rî, õjílã tã õnjí âsé 'bá ró 'dĩ â'dô â'dó'á ôvârí 'dĩ 'bá yî drí ndrĩ ậjú-'bá-ãzí
ró. Gólâ â'dô íyî nyãányâ 'bã'á â'dólé lậnjĩ̃-lậnjĩ̃ ró lậvũlị́ kôrô gólĩyî drĩ̃ị̃ sĩ ndrĩ. Gólâ
â'dô nĩ'á rĩlí vũdrị́ jó ậngị́ Ôvârí kâ rî 'álâ. Gõ'dá gólâ â'dô úlị́ âtá'á kĩ nĩ rî, yí ãâ'dô
Ôvârí ĩ'dî. Sãtánã â'dô mbârâkã ãmbá fẽ'á õjílã tã õnjí âsé 'bá ró 'dĩ drí, tãlâ gólâ
õ'ê ró bê tã lârâkô õjílã tị̃ drí ậ'dị́zó ậ'dị̃-ậ'dị̃ drílâ sĩ rî. Gólâ â'dô õjílã dũû âdó'á tã
lârâkô 'dĩ 'bá yî sĩ. Ôvârí â'dô tã ĩ̀sũ-ĩ̀sũ õjílã 'dî 'bá yí kâ 'ẽ'á â'dólé rû ônjâ-ônjâ ró,
tãlâ gólĩyî lẽ âdômâ õjílã tã õnjí âsé 'bá ró 'dĩ kâ trá. Vólé drị̃ lâ 'dĩ 'ásĩ, Kúmú Yésũ
â'dô âcá'á. Yésũ rî mbârâkã â'dô lậvũ'á gậrậ̃ mbârâkã õjílã 'dî kâ rî drĩ̃ị̃ sĩ, ã'dô ró
bê õjílã 'dî mbârâkã lâ 'bãlé â'dólé tã ífí ãkó. Mbârâkã âgõ-âgõ Kúmú ãmákâ rî kâ
â'dô gólâ rî fũ'á.

12 Tã rî 'dĩ 'bá yî ậdũkũ lâ â'dô â'dó'á nõtí. Õjílã gólĩyî ndrĩ tã pậtị́ị̃ rî lẽ 'bá kô gõ'dá
rĩ 'bá ĩyî tã õnjí tẽtẽ 'ẽ'ẽ lôvó 'ẽlé ĩ'dî rî, Ôvârí â'dô lâŋõ õnjí tẽtẽ ậdũkũ ãkó rî fẽ'á
ĩ'dî drílĩyî ndrĩ 'dó õjílã gólâ tã õnjí âsé 'bá ró 'dĩ bê.

Tã õjílã drí âdrélé õzõ rákã fê kâtí rî

13 Ãnî nyãányâ drí, ãmâ ậdrúpị̃ yî ãmâ îzó yí bê, rĩ'á tã mbị̃ ró ãmâ drí ãwô-ĩtí 'ẽzó
ãnî tãsĩ Ôvârí drí ãnî gólĩyî Kúmú drí lẽlé, tãlâ tã nô 'bá yî tãsĩ rî. Ôvârí êpẽ ãnî õjílã
drĩ̃-káká gólâ drí pãlé rî yî ró, gólâ rî Líndrí Tãndí â'dô ãnî 'bã'á îcálé mbị̃mbị̃ õjílã
íyíkâ ró, gõ'dá tã lẽlẽ ãníkâ sĩ tã mbị̃ 'á.

14 Ôvârí âjô ãmâ tã âtî-âtî íyíkâ pẽlé ãnî drí, tãlâ tã ãmbá 'dĩ 'bá yî ndrĩ ã'dô ró bê,
gõ'dá Kúmú Yésũ ãâtâ ró bê kĩ nĩ rî, nĩ 'ê trá dódó.

15 Õzõ ã'dô ĩtí rî, ãmâ ậdrúpị̃ yî ãmâ îzó yí bê, nĩ âdrê rákã fê kâtí, rĩ'á tã ãmâ drí
îmbálé úlị́ âtâ sĩ gõ'dá îgĩ-îgĩ lâ ró rî 'bá yí bê 'bãlé â'dólé ãâgâ ró ãnî drĩ̃ị̃.

16-17 Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ yî Ôvârí ãmâ átá bê lẽ ĩyî ãmâ trá rõô, gõ'dá sõ fãfã
trá ãmâ 'á ãmâ 'bãlé trá rĩ'á ĩ̃fị̃ 'bãlé ngá gólĩyî drí tã lâ 'bãlé trá 'ẽ'á fẽlâ ãmâ drí rî
drĩ̃ị̃. Gólĩyî õsõ fãfã gậrậ̃ ãnî pị̃pị̃sị́lị́ 'á, nĩ 'ê ró tã gõ'dá kpá nĩ âtâ ró úlị́ gólĩyî â'dó
'bá ndrĩ tãndí ró rî 'bá yî ĩ'dî.

3

Tã Póõlõ drí lẽlé Tẽsãlõníkã lé 'bá õ'ê ró rãtáã tã lâ sĩ rî

1 Ãmâ ậdrúpị̃ yî ãmâ îzó yí bê, úlị́ ãmákâ ãnî drí rî cé fínyáwá ĩtí. Nĩ ngô ãwó Ôvârí
drí ãmâ tãsĩ kĩ nĩ rî, tã âtî-âtî Ôvârí kâ õlậ'bû ró 'wãâ'wâ, õjílã ãârî ró bê tã ậngị́ ró,
kpá té õzõ ãnî drí 'ẽlé trá rî kâtí.

2 Nĩ ngô ãwó, Ôvârí ãâ'dô ãmâ pã'á õjílã õnjí drẽ zãâ rĩ 'bá ĩyî úlị́ nõ ârílí kô rî yî
drị́gậ sĩ.

3 Pậtị́ị̃ ró, Ôvârí â'dô mbârâkã âfẽ'á, gõ'dá kpá ãnî gãrã drị̃ î'ĩ'á tã õnjí tãsĩ.

4 Ôvârí 'bã ãmâ pĩ̃pĩ̃sị́lị́ trá ậ'dị́lị́ ậ'dị̃ tã ãmâ drí 'bãlé ndrĩ ãnî drí gõzó rĩ'á 'ẽlâ rî yî
tãsĩ. Nĩngá sĩ, mã nĩ̃ ãnî trá kĩ nĩ rî, nĩ â'dô kpá úlị́ ãmâ drí 'ẽ'á pẽlâ ãnî drí nõ ârí'á
dódó.

5 Ôvârí õ'bã ãnî nj̃lâ kĩ nĩ rî, ãnî lôvó bê rĩ'á gólâ drj̃ị̃, gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ â'dô 'â ạtũ-ạtũ âfẽ'á nĩ ãnî drí rĩzó bê tã lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á.

Tã lôsĩ 'ẽ'ẽ tãsĩ

6 Ãmâ ạdrúpj̃ yî ãmâ îzó yí bê, mã âtâ tã nô ãnî drí Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ rî võ 'á kĩ nĩ rî, nĩ õngî ạ́rị̃ ãníkâ, nĩ gõ ró ótó fã õjílã gólĩyî ãnî lãfálé 'á õvõ 'ẽlé bê rî 'bá yí kâ âyélé, tãlâ gólĩyî 'dĩ 'bá yî 'é ĩyíkâ lôsĩ kõ õzõ ãmâ drí îmbálé ãnî drí 'ẽlé rî kâtí.

7-8 Ãnî nyãányâ nj̃ trá kĩ'á nĩ rî, rĩ'á tã mbj̃ 'î lôsĩ 'ẽzó té õzõ ãmâ drí 'ẽlé trá ãnî lãfálé 'á tólâ nã kâtí. Mã 'ê ngá cú úrj̃ bê ãmâ rú'bạ́ 'ásĩ võ võ j̃tú kárá bũúũ ngạ́cj̃ 'á, tãlâ mã õzó nyãsá ãníkâ nyãâ kô cú ĩtí lãfâ lâ fẽ ãkó.

9 Rĩ'á tã mbj̃ 'î ãnî drí nyãsá fẽzó õjílã gólĩyî ãnî îmbá 'bá rî yî drí. Ã'dô kpálé ĩtí rî, mã 'ê ngá 'ẽ'ẽ trá nyãsá ãmâ rú'bạ́ kâ rî tãsĩ, ã'dô ró bê tã â'dâ ró lạ́tj̃ lôsĩ 'ẽ'ẽ kâ rî ró ãnî nyãányâ drí.

10 Gõ'dá mã 'bã tã âtâ trá kpá ãnî drí kĩ nĩ rî, õzõ õjílã õlẽ lôsĩ 'ẽ'ẽ kô rî, ófẽ nyãsá kô drílâ.

11 Mã âtâ tã ãnî drí õzõ nõô 'bá yí kâtí, tãlâ mã ârî trá kĩ nĩ rî, õjílã ãzâ 'bá yî ãnî lãfálé 'ásĩ rĩ'á ĩyî pã̃tj̃ị̃ õvó ró cú ĩtí lôsĩ 'ẽ'ẽ ãzâ ãkó ãlôwálâ. 'Dĩĩ gólĩyî rĩ'á cé ĩyî tj̃ sõ'á ĩ'dî tã õjílã ãzâ 'bá yí kâ 'á.

12 Õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã 'ẽlé ĩtí 'dĩ 'bá yî, mã 'bã tã nô trá gólĩyî drí ngbálí-ngbálí Kúmú ãmákâ Yésũ rî võ 'á kĩ nĩ rî, gólĩyî õrî lôsĩ 'ẽlé ĩyî drí pj̃pj̃sị́lị̃ ã̃'dị́ sĩ, nyãsá ĩyíkâ ûsúzó bê ĩ'dî sĩ lâ.

13 Õjílã ãzâ 'bá yî ã'dô kpálé õvó ró rî, ãmâ ạdrúpj̃ yî ãmâ îzó yí bê, nĩ rî ãnîngá gbõ cé lôsĩ pã̃tj̃ị̃ rî 'ẽlé ĩ'dî dódó.

14 Õzõ õjílã ãzâ õgã dó úlị̃ ãmâ drí îgĩlí ãnî drí nõ ârílí rî, nĩ ndrê gólâ lj̃ĩf̃ị sĩ, gõ'dá nĩ ôngî cé ạ́rị̃ ãníkâ ĩ'dî, nĩ âyê ró gólâ rî ótó fã, tãlâ gólâ â'dô ró bê ãnyĩ ró, gõ'dá rú jãlé tã mbj̃ rî 'ẽlé ĩ'dî.

15 Úlị̃ nõ ĩtõ lâ â'dó kô ãnî drí gólâ rî lôvó 'bãzó kó rî kô, nĩ rî zãâ tã j̃sũlị̃ kĩ nĩ rî, gólâ ãnî õjílã ãzí 'î, gõ'dá nĩ sõ ró drị́-mbílí gólâ rî lj̃ĩf̃ị 'á tãlâ tã 'dî tãsĩ.

Nî-bê-yã Póõlõ kâ Tẽsãlõníkã lé 'bá yí drí

16 Ĩtí rî, Kúmú ãmákâ rî nyãányâ lâ õ'bã ãnî rĩlí ãyĩkõ sĩ tã ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ ndrĩ kárá rî tãsĩ. Kúmú tã ã̃'dị́ kâ rî õfẽ tã ã̃'dị́ ãnî drí.

17 Â'dálé ãnî drí kĩ'á nĩ rî, má îgĩ wárãgã nô nĩ ãnî drí rî, ngbãângbânõ, mâ Póõlõ îgĩ ámâ rú nõ trá ãkpã nĩ ámâ drị́ nyãányâ sĩ ãnî drí. Nĩ nj̃ ámâ drị́ võ trá.

18 Ôvârí ãâ'dô ãní bê ndrĩ. Gólâ ãâfẽ õrẽ ãnî drí cú tãkó ĩtí. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ drı̃-káká Póõlõ kâ Tĩmátĩyã drí
1 Tĩmátĩyã

Tã 'ẽ'á zı̃lâ nı̃lı̨ sı́sı̨ rî

Tĩmátĩyã rĩ'á krístõ 'bá gólâ â'dó 'bá drẽ ãgô ãnjî ró rĩ 'bá lı̨̃múlı̨ Póõlõ bê lı̨̃mû-ãzíyã ró rî ĩ'dî. Póõlõ rĩ'á õzõ gólâ rî átá kâtí, gólâ rî îmbâ-îmbâ 'bãlé ã̃tı̨ 'álâ tã lẽlẽ gólâkâ Yésũ 'á rî sĩ. Póõlõ rî Tĩmátĩyã rî jõlé nĩ'á fãfã sõlé krístõ 'bá gólĩyî ó'dí ró võ ãzâ 'bá yî 'ásĩ rî 'bá yî rú. Gõ'dá tã 'dî tãsĩ rî, Póõlõ drí drı̃-mbílí sõzó gólâ lı̃fı̃ tã îmbá 'bá gólĩyî õnjõ kâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá Póõlõ drí kpá lı̨̃tı̨̃ rĩzó tã lẽ 'bá ó'dí 'dĩ 'bá yî êdélé sı́rú-sı́rú rî â'dázó gólâ drí, lı̨̃tı̨̃ rĩzó drı̃-'bá tãndí njĩlí kã̃nı̨sã̃ võ 'ásĩ ngĩíngî rî 'bá yî drí rî gõ'dá kpá lı̨̃tı̨̃ â'dózó rû ı̃'bũ 'bá tãndí Yésũ kâ ró rî.

Gõ'dá wárãgã rı̃ lâ ró Tĩmátĩyã drí 'dĩ rî íyíkâ gõ'dá ãnyî 'ẽlé Póõlõ rî fũlı̨ rî 'á. Gólâ lẽ fãfã sõlé Tĩmátĩyã 'á, gólâ õnĩ ró zãâ bã̃dı̃ ã̃tı̨ 'álâ õzõ ã̃jú 'bũ 'bá kâtí, drı̨-ãcê Yésũ kâ zẽlé, gõ'dá gólâ drí rĩlí tı̨́tı̨ ró õzõ ã'dô lâŋõ 'î rî. Gõ'dá gólâ drí rĩlí zãâ tã âtî-âtî Ôvârí kâ pẽlé. Gõ'dá gólâ drí kpá 'bãlé íyî vó ndrẽndrẽ bê tã îmbá 'bá gólĩyî õnjõ kâ rî 'bá yî drı̨́gã́ sĩ. Gõ'dá kpá gólâ drí rãlé vólé tã õnjí gólĩyî rĩ 'bá ãgô ãnjî rũlı̨ rî 'bá yî 'ásĩ.

1 Mâ Póõlõ, tíbê 'bãlé lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ró tã Ôvârí ãmâ pã 'bá ró rî kâ rî sĩ gõ'dá kpá tã Yésũ Krístõ, gólâ ãmâ drí rĩzó lı̃fı̃ 'bãlé drı̃ lâ rî sĩ.
2 Má îgĩ wárãgã nô ní drí, Tĩmátĩyã. Nî rĩ'á õzõ ámâ mvá ífífí kâtí, tãlâ ní lẽ tã trá Yésũ Krístõ 'á. Ôvârí tíbê ãmâ átá ró gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê, gólĩyî 'â ã̃ã̃'dı̃ ní rú, õfẽ õrẽ ní drí tã ã̃'dı́ bê.

Tã õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã ányâ îmbálé rî 'bá yî tãsĩ rî

3 Má 'bã tã nô ní drí ngbãângbânõ, õzõ má drí tã 'bãrẽ ní drí ı̃tú gólâ má drí 'ẽzó nĩlí Mẽkẽdónĩyã 'álâ rî tí. Ní rî áníkâ ãkpã Ẽfésõ 'á tólâ, tãlâ ní 'bã ró tã õjílã ãzâ 'bá yî drí, gólĩyî ãâyê ró tã îmbâ-îmbâ ányâ 'dĩ vólé.
4 Gõ'dá gólĩyî ãâyê ró kpá tı̨̃ ôcízó í'dígówá gólĩyî tã ífí ãkó rî 'bá yî tãsĩ rî, gõ'dá kpá tã gólĩyî drí õjílã lãfálé cãzó â'dô ĩyî ã́'bı́yã́ yî rú vó ró rî. Õjílã õtírĩ rĩî tã 'dî 'bá yî â'dálé gólĩyî drí rî, gólĩyî rî ĩyîngá gõ'dá lâwãlé ĩ'dî. Tã 'dî 'bá yî îcá kô õjílã pãlé ãlôwálâ, lı̨̃tı̨̃ gólâ õjílã pã 'bá rî, â'dô tã lẽlẽ Yésũ 'á rî ĩ'dî.
5 Tã ífí má drí tã 'dî âtázó 'dĩ, tãlâ krístõ 'bá yî ndrĩ õlẽ ró ĩyî ãzí-ãzí bê pı̃pı̃sı́lı̨ ãlô sĩ, tãlâ gólĩyî rî tã õnjí ãkó tã ı̃sũ gólĩyíkâ 'á, gõ'dá kpá tãlâ gólĩyî lẽ tã trá Yésũ 'á pı̃pı̃sı́lı̨ ãlô sĩ.
6-7 Õjílã ãzâ 'bá yî ã̃vı̃ lı̨̃tı̨̃ gólâ â'dó 'bá mbı̃ rî trá. Gõ'dá gólĩyî lẽ bê kpálé tã 'bã'bã Ôvârí kâ îmbálé rî, gólĩyî rî cé tã ífí ãkó rî ı̃'bı̃lı̨ ĩ'dî, tãlâ gólĩyî nı̃ı̨ tã ífí úlı̨ ĩyî ífífí kâ rî 'á kô, gõ'dá gólĩyî nı̃ı̨ tã mbı̃ drílĩyî rĩ'á âtálâ tã nı̃nı̃ lâ sĩ rî kô.
8 Mã nı̃ trá tã 'bã'bã Músã̃ kâ rĩ'á tãndí ró tã â'dázó õjílã drí 'ẽlé, õzõ õjílã õ'ê tã lâ õzõ lı̨̃tı̨̃ gólâ tã lâ 'bãzó rî tí rî.
9 Tã 'bã'bã 'dî ó'bãá kô tã kĩzó õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã mbı̃ 'ẽlé ĩ'dî rî 'bá yî rú. Bê-rî ó'bã tã kĩzó õjílã gólĩyî tã Ôvârí kâ gã 'bá dó rî rú. 'Dĩî 'bá yî rĩ'á õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã õnjí 'ẽlé rî 'bá yî ĩ'dî, õzõ õjílã gólĩyî rĩ 'bá õjílã ãzí fũlı̨ rî yî, ãzâ 'bá yî îcá 'bá cú ândrê lâ yî fũlı̨ ngãtá átá lâ yî fũlı̨ rî yî tí,
10 õjílã gólĩyî rĩ 'bá ã̃yı́lı̨ õjílã 'bã 'bá ágó lâ ró ngãtá õkó lâ ró kô rî 'bá yí bê rî yî, ngãtá ã̃yı́lı̨ ãgô ãzí bê gõ'dá kpá 'dĩyímvá bê rî yî, õjílã gólĩyî rĩ 'bá õjílã ãzí ûgũlı̨ gĩlí

rãgĩ̃ ró rî yî, õjílã gólĩyî rĩ 'bá õnjõ âdólé ĩ'dî rõô rĩzó tã 'bãlé 'ẽlé lãtrí sĩ, gõ'dá 'é tã
lâ 'dĩ kô rî yî tí,
11 gõ'dá kpá ĩtí õjílã gólĩyî vólé gã 'bá trá dó tã má drí ĩmbálé trá gólĩyî drí Yésũ rî
tãsĩ gólâ Ôvârí ãmbá ãmákâ rî drí tã lâ âtálé trá má drí pẽlé gólĩyî drí rî ârílí rî yí bê.

Tã Póõlõ drí ãwô-ĩtí 'ẽzó Yésũ drí gólâ rî zĩzĩ tãsĩ rî

12 Ámákâ rî, má 'ê ãwô-ĩtí Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drí, tãlâ gólâ âfẽ fãfã nĩ má drí
lôsĩ 'dî 'ẽzó. Má 'ê ãwô-ĩtí gólâ drí, tãlâ gólâ ĩsũ tã nĩ kĩ, má ã'dô îcá'á cú lôsĩ lânjã
íyíkâ 'dĩ 'ẽlé. Tã 'dî kâ rî tí rî, gólâ drí ámâ zĩzó â'dólé íyî ĩ̃ĩ̃ ró rû ĩ'bũĩ̃ yí drí.
13 Yésũ nĩ̃ trá kĩ nĩ rî, ã̃kû ró rî, má rî trá tã õnjí âtálé yí rú, gõ'dá kpá rĩ'á gólâ rî
mãlé. Má rî trá õjílã gólâkâ îzãlé. Gõ'dá má 'élé bê tã õnjí 'dĩ kpálé gólâ drí rî, gólâ rî
'â ã̃'dĩ̃ trá má rú, tãlâ má 'ê tã 'dî 'bá yî ndrĩ 'dó tã nĩ̃ ãkõ sĩ, má nĩ̃ĩ̃ lã̃tĩ̃ mbĩ̃ â'dô-â'dô
kâ kô, gõ'dá má lẽé bê tã gólâ 'á drẽ kô rî.
14 Ngbãângbânõ rî, Kúmú ãmákâ â'dâ ngá lẽlẽ trá má drí gã̃rã̃. Ĩtí rî, má lẽ tã trá
Yésũ Krístõ 'á, gõ'dá má lẽ gólâ trá rõô.
15 Ní ndrê drẽ, tã âtâ-âtâ tíbê õjílã drí â'dózó mbĩ̃ tã lẽlé 'á lâ rî ĩ'dî nõ, “Yésũ Krístõ
rî gógó útĩ̃ ãngó 'á nõ tã õnjí 'bá pãlé.” Gõ'dá mâ rî gógó, má ndrê ámâ ífífí bê rî,
mâ rĩ'á tã õnjí 'bá 'î gã̃rã̃ tã õnjí 'bá ãzí drĩ̃ĩ̃ sĩ.
16 Õzõ má drí â'dórẽ trá kpálé tã õnjí 'bá 'î 'dĩ tí rî, Yésũ rî gógó âyê tã õnjí ámákâ
trá ndrĩ. Gólâ 'ê 'dĩ ĩtí, ã'dô ró bê pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ ã̃'dĩ̃ gólâkâ â'dálé õjílã drí. Pĩ̃pĩ̃sĩ̃lĩ̃ ã̃'dĩ̃
gólâkâ mâ tíbê tã õnjí 'bá ró gã̃rã̃ rî drí rî tãsĩ rî, tã Yésũ drí ãmâ pãzó rî â'dô 'bã'á
tã â'dâ-â'dâ ró õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá gólâ 'á ã̃tĩ̃ 'á tólâ rĩzó gbã̃dú zãã rî yî drí.
17 Mã ĩ̃nĩ̃ĩ̃ Kúmú Yésũ zãã gbã̃dú ã̃dũkũ ãkó.
Mã lûyĩ̃ gólâ rî rú zãã gbã̃dú ã̃dũkũ ãkó.
Kũmũ gólâkâ â'dô â'dó'á zãã gbã̃dú ã̃dũkũ ãkó.
Õdrã fú gólâ kô ãlôwálâ.
Gõ'dá íícá kô gólâ rî ndrẽlé ĩ̃ĩ̃ sĩ.
Gólâ cé ĩ'dî Ôvârí pã̃tĩ̃-pã̃tĩ̃ 'î. Ãã'dô ĩtí.

Tã drĩ̃-ãcê Póõlõ drí fẽlé Tĩmátĩyã drí rî tãsĩ

18 Ámâ mvá Tĩmátĩyã, má 'bã tã trá ní drí â'dózó ã̃jú 'bũ 'bá tãndí Yésũ Krístõ kâ
ró. Má 'ê trá ĩtí, tãlâ úlĩ̃ gólâ Ôvârí drí âtálé õjílã ãzâ tĩ̃ lâ sĩ ã̃kû ró ánî tãsĩ nâ rî tãsĩ.
Úlĩ̃ âtálé ánî tãsĩ rî ãâgâ ní drĩ̃ĩ̃.
19 Ní rî tã lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á gõ'dá ní rî tã mbĩ̃ 'ẽlé ĩ'dî. Õjílã ãzâ 'bá yî gã ĩyî trá dó tã
ĩmbâ-ĩmbâ gólâ mbĩ̃ rî lẽlé. Tã ĩmbâ-ĩmbâ tãndí 'dĩ võ lâ 'á rî, gólĩyî lẽ ĩyîngá gõ'dá
tã ĩmbâ ányâ ĩ'dî.
20 Ãgô gólĩyî rĩ̃ Hẽmĩnásĩ yî Ãlẽkẽzándã bê lẽ ĩyîngá tã ĩmbâ-ĩmbâ ányâ ĩ'dî.
Ngbãângbânõ rî, má âyê gólĩyî trá Sãtánã drĩ̃gã̃, gólĩyî ũnĩ̃ ró bê kĩ nĩ rî, yĩ ĩmbâ
gõ'dá tã ĩmbâ-ĩmbâ ányâ Yésũ tãsĩ rî kô.

2

1 Má 'bã tã ã̃ngĩ̃ nõ ní drí. Ãmâ krístõ 'bá ró rî yî, mã ĩjî Ôvârí ngá gólâ îcá 'bá ãmâ
drí ndrĩ rî âfẽlé ãmâ drí. Mã 'ê kpá ãwô-ĩtí tã gólâ Ôvârí drí 'ẽlé ãmâ drí rî tãsĩ. Mã
'ê rãtáã Ôvârí rî ĩjílí ngá ãzâ 'bá yî tãsĩ õjílã ãzâ 'bá yî drí.
2 Mã 'ê rãtáã kúmú ã̃ngĩ̃ ã̃ngĩ̃ rî 'bá yî tãsĩ, gõ'dá kpá õjílã ndrĩ â'dó 'bá ĩyî lã̃tĩ̃ gólâ
tã gólâ 'dẽ 'bá vũdrĩ̃ kô kâ 'á rî tãsĩ, tãlâ mã rî ró bê ã̃'dĩ̃ ró lãŋõ ãkó, gõ'dá ãmâ rî
gógó drí rĩzó zãã tã â'dó 'bá mbĩ̃ rî 'ẽlé ĩ'dî.
3 'Dĩĩ yî tã gólĩyî â'dó 'bá tãndí ró ãmâ drí 'ẽlé rî yî ĩ'dî. Drílĩyî Ôvârí gólâ ãmâ pã
'bá rî 'bãzó â'dólé ãyĩkõ ró.

4 Ôvârí ĩ'dî lẽ 'bá õjílã pãlé ndrĩ. Gólâ lẽ kpá ãmâ drí ndrĩ tã îmbâ gólâ â'dó 'bá
mbị̃ rî nị̃lị̃ ĩ'dî gõ'dá kpá 'ẽlâ. Tã îmbâ 'dĩ drí â'dózó nõtí.
5 Ôvârí gólâ pã̧tị̃ị̃ ró rî rĩ'á cé ãlô õjílã drí ãngó 'á nõngá ndrĩ. Gõ'dá kpá õjílã rĩ'á
cé ãlô tã êdé 'bá ró ãmâ lãfálé Ôvârí bê rî 'á, gólâ rĩ'á Yésũ Krístõ ĩ'dî.
6 Gólâ drã trá ãmâ õjílã ndrĩ rî drí, drị̃ tĩ 'bá ró. Ĩtí rî, kạ̃yị̃ îcá 'bá rî 'á rî, Yésũ â'dâ
tã trá õdrã gólâkâ rî sĩ kĩ, Ôvârí lẽ õjílã pãlé ndrĩ.
7 Â'dô bê ĩtí rî, ĩ'dî gólâ drí ámâ zĩzó â'dólé lãjó'bá ró tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî pẽlé
gõ'dá tã lẽlẽ pã̧tị̃ị̃ îmbálé 'bã̧súrú ãngó nõ kâ 'ásĩ ndrĩ. Má âdó õnjõ 'î kô, má rî tã
pã̧tị̃-pã̧tị̃ âtálé ĩ'dî.
8 Gõ'dá õzõ nĩ õtírĩ rû ê'bé rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí rî, nĩ 'ê rãtáã gólâ drí tã õnjí lạ̃pị̃-lạ̃pị̃
ãkó ãnî pĩ̃pĩ̃sị̃lị̃ 'á, gõ'dá kpá õmbã ãkó õjílã ãzâ bê, gõ'dá kpá tã ị̃sũ gólâ lâwã-lâwã
õjílã ãzâ bê rî kâ ãkó.
9 Gõ'dá ã'dô tã õkó kâ rî tãsĩ rî, má lẽé õkó drí rĩ̃lí ítá gólĩ̃yî 'bã 'bá ãgô drí lẽzó ạ̃ýĩ̃lị̃
gólĩ̃yí bê rî sõlé kô. Gólĩ̃yî õrî cé rĩ'á ĩ̃yî êdélé ĩ'dî sũzó kô, â'dó rĩzó drị̃ 'dĩ̃lí dáãbõ
sõzó 'á lâ, ngãtá bị̃ 'á, ngãtá ômbê 'á yã rî kô.
10 Tã 'dî võ lâ 'á rî, gólĩ̃yî õ'ê tã ĩ̃yî drí 'bãzó sũsũ ró rî ĩ'dî, â'dô tã 'ẽ'ẽ mbị̃ rî sĩ.
Gólĩ̃yî õ'ê tã tãndí ĩ'dî, õzõ õkó gólĩ̃yî rĩ̃ 'bá pã̧tị̃-pã̧tị̃ Ôvârí rî ị̃nj̃ị̃lị̃ rî kâtí.
11 Gõ'dá õkó ĩ̃ị̃lị̃ tã kpá rĩzó íyî ífífí 'bãlé rĩzó mãnísĩ ró õjílã gólâ 'bã 'bá mbârâkã
bê gólĩ̃yî drĩ̃ị̃ rî drí.
12 Má lẽé õkó drí rĩzó ãgô lĩ̃fĩ̃ îcílí tã Ôvârí kâ 'á kô, ngãtá 'bãzó ãmbá ró ãgô drĩ̃ị̃
yã rî kô. 'Dĩ̃î võ lâ 'á rî, má lẽ õkó drí rĩ̃lí tị̃tị̃ ró.
13 Tãlâ Ôvârí êdê Ádãmã sị̃sị̃, gõ'dá 'dĩ̃î vósĩ rî, drílâ gõzó Áwã rî êdélé Ádãmã drí
õkó ró.
14 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Ádãmã â'dó kpá ĩ'dî sị̃sị̃ Sãtánã drí âdólé rî kô, Sãtánã âdô õkó
ĩ'dî. Tã 'dî kâ rî tí rî, õkó 'ê tã õnjí trá tã 'bã'bã Ôvârí kâ rú.
15 Õzõ ã'dô kpálé ĩtí rî, Ôvârí pâ õjílã trá ndrĩ mvá gólâ õkó ãzâ drí tị̃lị̃ rî sĩ. Ĩtí rî,
õkó rî 'bá yî õrî tã lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á. Gólĩ̃yî õrî õjílã lôvó bê. Gólĩ̃yî õrî tã gólâ Ôvârí rî
cĩ 'bá rî 'ẽlé ĩ'dî zãâ bã̧đị̃.

3

Tã drị̃-'bá õjílã Ôvârí kâ rî kâ tãsĩ

1 Tã drị̃-'bá õjílã Ôvârí kâ rî kâ tãsĩ rî, tã âtâ-âtâ ãzâ rĩ'á nõtí tíbê tã lẽzó 'á lâ pã̧tị̃ị̃
ró rî kĩ nĩ rî, õzõ õjílã ãzâ õcê rû trá 'ẽzó 'bãlé drị̃-'bá õjílã Ôvârí kâ rî kâ ró rî, gõ'dá
lẽ lôsĩ tãndí 'ẽlé ĩ'dî.
2 Õjílã gólâ â'dó 'bá drị̃-'bá õjílã Ôvârí kâ rî kâ ró drí rĩ̃lí cú ĩtí tã ányâ ãzâ 'ẽ ãkó,
tãlâ õjílã ãzâ õzó tã õnjí ãzâ ûsú gólâ ngá lésĩ kô. Gólâ õrî rĩrĩ â'dô 'ẽ'á 'bãlé nõtí,
ãâ'dô cé õkó bê ãlô. Gólâ ãâ'dô tã trõ 'bá ró lôvó rú'ba̧ kâ drị̃gạ̃ sĩ. Gólâ õrî mãnísĩ,
gólâ ãâ'dô ị̃nj̃ị̃-ị̃nj̃ị̃ ró, â'dô rĩrĩ gólâkâ rî 'ásĩ. Gólâ ãâ'dô õjílã gólâ ũmú ró yí drí 'bã
'á rî lôvó lâ 'bã 'bá ró. Gólâ ãâ'dô îcá'á cú tã îmbálé dódó ãzí-ãzí drí.
3 Gõ'dá gólâ ãâ'dô õdrá mvũ 'bá ró rĩ'á gólâ rî cĩ̃lí kô. Gólâ ãâ'dô 'álé âdrã 'bá ró
rĩ'á rû fũ̃lị̃ kô. Gõ'dá gólâ ãâ'dô 'dõnyá-ãzí drị̃ tũ ró, gólâ õrî lâwãlé kpá kô. Gólâ
ãâ'dô ãrõ-ãrõ 'bá 'î lãfâ tãsĩ kô.
4 'Dĩ̃î rî 'ásĩ ndrĩ rî, gólâ ãâ'dô íyíkâ njãâ íyî õkó rî îcílí dódó lạ̃tị̃ ãzâ 'bá yî 'ásĩ.
Gólâ ĩ̃îcî íyî mvá yî dódó íyî rõlé kpá íyî ị̃nj̃ị̃lị̃ gạ̃rạ̃.
5 Õzõ õjílã ãzâ ĩ̃îcâ 'bã 'álé íyî ífífí kâ vó lâ ndrẽlé kô rî, gólâ îcá kpá kô â'dólé drị̃-'bá
ró õjílã Ôvârí kâ drĩ̃ị̃.

6 Drı̃-'bá õjílã Ôvârí kâ rî kâ ãâ'dô drẽ õjílã gólâ tã Ôvârí kâ drí 'ẽ'á jó 'dı̃lı́ 'á lâ
rî ĩ'dî kô, gólâ õzó â'dó ạ́rú-ạ́rúwạ́ 'bá ró, Ôvârí drí tã-vó lâ kĩlí, õzõ gólâ drí tã-vó
Sãtánã kâ kĩrĩ ạ́rú-ạ́rúwạ́ gólâkâ tãsĩ rî tí.
7 'Dĩî 'ásĩ ndrĩ rî, drı̃-'bá õjílã Ôvârí kâ rî kâ õrî rĩrĩ dódó sĩ, tãlâ õjílã ãzâ 'bá yî â'dó
'bá krístõ 'bá ró kô rî ũnı̃ ró ĩyî bê, gólâ rĩ'á õjílã tãndí 'î, tãlâ õjílã õzó tã ányâ âtá
gólâ rú, gõ'dá gólâ â'dô 'dẽ'á bãfí Sãtánã drí cãlé gólâ drí rî 'á.
8 Gõ'dá ã'dô tã ngá kạ̃nı́sạ̃ kâ vó lâ ndrẽ 'bá rî tãsĩ rî, gólĩyî õrî mãnísĩ, gólĩyî ãâ'dô
ı̨̃nj̃ı-ı̨̃nj̃ı ró â'dô rĩrĩ gólĩyíkâ rî 'ásĩ. Gólĩyî ãâ'dô õdrá mvũ 'bá ró rĩ'á gólĩyî cĩlí kô.
Gólĩyî ã'dô ãrõ-ãrõ 'bá 'î lãfâ tãsĩ kô.
9 Gólĩyî õlẽ tã pı̃pı̨́sı́lı́ ãlô sĩ tã îmbâ gólâ tíbê Ôvârí drí â'dálé ãmâ drí ngbãângbânõ
úlı́ Yésũ kâ sĩ rî 'á.
10 Ólẽ ngá kạ̃nı́sạ̃ kâ vó lâ ndrẽ 'bá ndrẽlé ndrẽndrẽ dódó zĩlí ngãtá gólâ õjílã tãndí
'î ngã kô yã rî. Õzõ 'dĩî rî vósĩ, ũûjũ gólâ trá dódó cú ĩtí tã ányâ ãzâ ãkó rî, 'dĩî gólâ
ĩ'dî õjílã tãndí ró ãnî drí 'bãlé ngá kạ̃nı́sạ̃ kâ vó lâ ndrẽ 'bá ró.
11 Ĩtí rî, ã'dô drı̃-'bá kạ̃nı́sạ̃ kâ rî õkó lâ yî tãsĩ rî, gõ'dá kpá ândrê kạ̃nı́sạ̃ kâ rî tãsĩ
rî, ólẽ gólĩyî drí rĩlí kpá dódó. Gólĩyî drí rĩlí tã ı̨̃nj̃ı-ı̨̃nj̃ı sĩ, gólĩyî ãâ'dô tã mbı̨̃ 'ẽ 'bá
ró. Gólĩyî õrî rĩ'á úlı́ õnjí âtálé õjílã rú kô. Gólĩyî õrî õdrá mvũlı́ rõô kô.
12 Ngá kạ̃nı́sạ̃ kâ vó lâ ndrẽ 'bá yî drí 'bãlé kpá õkó bê cé ãlô. Gólĩyî õrî kpá 'dĩyímvá
ĩyíkâ vó lâ ndrẽlé kpá 'bã 'álé ĩyíkâ ndrẽlé dódó.
13 Õzõ ngá kạ̃nı́sạ̃ kâ vó lâ ndrẽ 'bá 'dĩ 'bá yî õ'ê tã 'dî 'bá yî dódó rî, gõ'dá õjílã
â'dô gólĩyî ı̨̃nj̃ı'á. Gõ'dá gólĩyî drí kpá rĩzó tã gólĩyî drí lẽlé Yésũ Krístõ 'á pạ̃tı̃ı̨ ró rî
tã lâ âtálé õjílã drí fãfã sĩ.
14-15 Tĩmátĩyã, õzõ má õlẽ kpálé 'ẽ'á nĩlí ánî ndrẽlé ngbãângbânõ rî, gõ'dá õzõ má
õngâ drẽ nĩlí 'wãâ kô rî, wárãgã nô â'dô lạ́tı̨ gólâ õjílã gólĩyî 'bã 'álé Ôvârí kâ rî kâ
drí rĩzó lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽlé rî â'dá'á ní drí. Ãmâ õjílã Ôvârí gólâ rĩ 'bá zãâ gbạ́dú rî kâ
ĩ'dî, gõ'dá rĩ 'bá tã mbı̨̃ gólâ rî tãsĩ rî ạ̃tı̃lı́ rî 'bá yî ĩ'dî.
16 Nĩ ârî drẽ, tã lạ̃pı̨́-lạ̃pı̨́ ró gólâ ãmâ õjílã 'bã 'bá â'dólé ngá ãlô ró Ôvârí bê rî Yésũ
ĩ'dî.
Yésũ ĩ'dî ânĩ 'bá ûrú lésĩ tı̃lı́ 'bã 'bá õjílã mvá ró ãmâ drı̃ tĩ 'bá ró rî.
Gólâ kpá ĩ'dî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí îngálé õdrã 'ásĩ â'dálé ãmâ drı̃ tĩ 'bá ró rî.
Mãlãyíkã â'dô kpá trá gólâ bê Ĩı̃fı̃ drı̃ 'bá ró gólâ drí.
Gõ'dá Ôvârí trõ gólâ trá ûrú 'álâ võ kã'dâ-kã'dâ íyíkâ rî 'á.
Gõ'dá gólâ ĩ'dî ãmâ drí rĩ'á tã gólâkâ pẽlé ãngó ãmbá nõ 'bá yî 'ásĩ ndrĩ rî.
Gõ'dá gólâ kpá ĩ'dî õjílã ãzâ 'bá yî drí tã lẽlé 'á lâ ãngó 'ásĩ ndrĩ pı̃pı̨́sı́lı́ ãlô sĩ rî.

4

Tã tã îmbâ ányâ tãsĩ rî

1-2 Tĩmátĩyã, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ â'dâ tã trá ãmâ drí tã mbı̨̃ ró kĩ nĩ rî,
ngbãângbânõ rî, tã îmbá 'bá ãzâ 'bá yî â'dô tã lẽ'á tã ányâ gólâ líndrí õnjí drí â'dálé
gólĩyî drí rî 'á. Drílĩyî tã lẽlẽ ĩyíkâ Yésũ 'á rî âyézó. Gõ'dá gólĩyî nı̃ bê tã 'dî kpálé tã
ányâ ró rî, gólĩyî rî trá zãâ tã lẽlé 'á lâ. Gólĩyî â'dô trá õzõ õjílã gólâ rú'bạ́ lâ drí ạ̃rı́lı́
ạ̃dı̨̃ ãmé ôtójõ 'bá kô rî kâtí. Nĩngá sĩ rî, gólĩyî kĩ nĩ rî, yĩ ãâ'dô õjílã Yésũ kâ, rĩ'á õjílã
ãzí âdólé õnjõ sĩ.
3-4 Tã îmbâ gólĩyíkâ rĩ'á nõ, gólĩyî lẽé kô õjílã drí â'dólé õkó bê. Gõ'dá gólĩyî âtâ kpá
trá kĩ nĩ rî, â'dó kô tãndí ró õjílã drí rĩzó ã'wá ãzâ 'bá yî nyãlé, tãlâ Ôvârí õzó 'bãâ
õmbã ró õjílã 'dî 'bá yí bê. 'Dĩî 'dó õnjõ 'î, tãlâ ngá 'dĩ 'bá yî Ôvârí 'bã nĩ fẽlé gólĩyî
drí ngá nyãnyã ró. Ôvârí ı̨̃sũ trá nõtí kĩ nĩ rî, gólĩyî tã lẽ 'bá trá pạ̃tı̃ı̨ tã îmbâ-îmbâ

mbị̃ Yésũ rî tãsĩ rî 'á rî yî drí ãwô-ĩtí 'ẽzó yí drí ngá nyãnyã ndrĩ 'dî 'bá yî tãsĩ. Má
âtâ ĩ'dî nõ, tãlâ ngá ndrĩ Ôvârí drí 'bãlé rî rĩ'á tãndí ró, â'dó kô ngá gólâ Ôvârí drí
âfẽlé 'dĩ õjílã drí ãkípálâ gãlé.
5 Má âtâ nõtí, tãlâ ĩtõ võ 'á rî, Ôvârí 'bã ngá ãmbá nõ 'bá yî bê ndrĩ rî, gólâ drí
ndrẽzó lâ rĩ'á tãndí ró, ã'dô ró õjílã drí. 'Dĩĩ 'ásĩ ndrĩ rî, õjílã ũnị̃ ró bê kĩ nĩ rî, ngá
ndrĩ 'dî 'bá yî, Ôvârí âfẽ nĩ ãmâ drí. Mã õ'ê ãwô-ĩtí ãmbá Ôvârí drí tã lâ tãsĩ.
6 Tĩmátĩyã, õzõ ní õrî tã má drí âtálé trá ní drí rî 'bá yî ĩmbálé ánî ậdrúpị̃ krístõ
'bá ró rî yî drí rî, áâ'dô ánî â'dá'á rû ị̃'bũ 'bá tãndí Yésũ Krístõ kâ ró. Õzõ ní õ'ê tã
'dî ĩtí rî, ní â'dô rĩ'á fãfã ûsúlị́ kôrô tã âtî-âtî gólâ ãmákâ ãmâ drí rĩ'á ĩmbálâ nõ sĩ.
Tã âtî-âtî nã rĩ'á tã ĩmbâ tãndí 'î ní drí tã lẽzó ndrĩ 'dó 'á lâ.
7 Gõ'dá ní ârî í'dígówá ányâ 'dĩ 'bá yî kô. Gólĩyî tã ífí ãkó. Gõ'dá ní ûjũ ánî ífífí
'bãlé tã 'ẽlé gậrậ tã gólĩyî ãyĩkõ lâ drí Ôvârí rî cĩlí rî 'á.
8 Ní 'ê ĩtí, tãlâ õzõ õjílã ãzâ ũûjũ íyî rú'bạ́ 'bãlé â'dólé mbârâkã bê rî, áâ'dô gólâ rî
pã'á kpá fínyáwá. Gõ'dá õjílã ãzâ õrî zãâ tã gólâ ãyĩkõ lâ drí Ôvârí rî cĩlí rî 'ẽlé ĩ'dî
rî, áâ'dô gólâ rî pã'á lậvũlị́ kôrô. Má âtâ ĩtí, tãlâ rĩrĩ tãndí ãmákâ â'dô ãmâ pã'á tã
Ôvârí drí lẽlé ãmâ drí 'ẽlé ngbãângbânõ rî nị̃lị́ gậrậ, gõ'dá kpá ãmâ 'bãlé drị́-'â ûsúlị́
õdrã ãmákâ vósĩ.
9 Ní ndrê drẽ, tã âtâ-âtâ tíbê õjílã drí â'dózó mbị̃ tã lẽlé 'á lâ rî ĩ'dî nõ,
10 Ôvârí gólâ rĩ 'bá zãâ rî ĩ'dî ãmâ drí lị̃fị́ 'bãzó drị̃ lâ 'díyî pã 'bá õjílã ndrĩ tã gólâkâ
lẽ 'bá trá rî 'bá yí kâ ró.
11 Ní ĩmbâ tã 'dî 'bá yî ndrĩ, gõ'dá ní 'bã tã lâ õjílã 'dî 'bá yî õ'ê ró.
12 Tĩmátĩyã, ní 'bã â'dô-â'dô ániká ã'dô lậnjị̃-lậnjị̃ ró õjílã ãzí lị̃fị́, drị́-ãcê ámákâ 'dĩ
bê, õzõ ní ã'dô kpálé 'dĩyímvá ró rî. Kpá ĩtí rî, ní â'dâ tã õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá Ôvârí
'á rî 'bá yî drí, gólĩyî drí lậtị̃ tíbê drílĩyî 'ẽzó rĩlí tãndí ró rî nị̃zó. Ní âtâ úlị́ tãndí ĩ'dî
gõ'dá ní 'ê tã mbị̃mbị̃ tãndí ró, ní lẽ õjílã, ní lẽ tã Ôvârí 'á pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ, ní â'dô pị̃pị̃sị́lị́
bê tãndí ró tã ndrĩ ní drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'á. Ní â'dâ lị̃fị́ õkó drí kô.
13 Tãlâ má âgõó drẽ 'wãâ ánî ngálâ kô rî, má lẽ ní sõ fãfã tã lẽ 'bá yî 'á, ã'dô ró
drílĩyî Ôvârí rî ị̃nj̃ĩzó. Ní â'dô njãâ úlị́ Ôvârí kâ pẽlé ãzí-ãzí drí, õzõ õtírĩ ĩyî rû ê'bé
võ ãlô 'á rî, ní ĩmbâ úlị́ 'dĩ 'bá yî tãndí ró.
14 Ní njâ fãfã gólâ Ôvârí drí âfẽlé ní drí tã ĩmbázó cú ĩtí rî rú kô, ãmâ drị̃-'bá kậnị́sậ
kâ õtírĩ drị́ 'bãâ ní drị̃ị̃ rãtáã 'ẽzó ní drí rî. Ní ndrê tãndí ró fãfã gólâ fẽlé ní drí 'dĩ,
ní 'ê tã lâ tãndí ró, tã lâ 'bã nî trá njãâ tã ĩmbálé. Úlị́ gólâ Ôvârí drí âtálé õjílã ãzâ tị̃
lâ sĩ ánî tãsĩ rî 'bã nî trá njãâ mbârâkã bê tã ĩmbálé.
15 Ní 'bã ánî pị̃pị̃sị́lị́ ãlô â'dólé â'dô-â'dô tãndí sĩ ãzí-ãzí lãfálé, gõ'dá kpá tã ĩmbâ-
ĩmbâ tãndí ĩmbálé ĩ'dî. Õzõ ní õ'ê ĩtí rî, õjílã ndrĩ â'dô ndrẽ'á lâ kĩ, tã lẽlẽ ániká rĩ'á
mbã'á. Nî gõ'dá rĩ'á tã nô 'bá yî 'ẽ'á gậrậ sị́sị́ rî drị̃ị̃ sĩ.
16 Tã ndrĩ 'dî 'bá yî 'ásĩ rî, ní mbã ní drị̃ị̃ rĩlí dódó gõ'dá kpá tã ĩmbâ-ĩmbâ tãndí
ĩmbálé ĩ'dî. Ní rî 'ẽlâ ĩtí. Tãlâ ní õ'ê ĩtí rî, â'dô ánî ífífí pã'á õdrã ániká vósĩ, â'dô kpá
õjílã gólâ rĩ 'bá tã ániká ârílí rî pã'á.

5

1-2 Ní âtâ tã mbị̃ õjílã gólĩyî ãrãkã ró rî yî drí mãnísĩ, õzõ ní drí tã mbị̃ â'dárẽ ánî
átá drí rî tí, tãlâ gólĩyî õrî ró bê tãndí ró. Gõ'dá ní â'dâ tã mbị̃ ĩ'dî kpá õkó gólĩyî
ãrãkã ró rî yî drí, õzõ ní drí tã mbị̃ â'dárẽ ánî ândré drí rî tí, kpá gólĩyî ãgô mvá ró
rî drí, õzõ ánî ậdrúpị̃ drí rî kâtí, gõ'dá kpá õkó mvá ró rî yî drí, õzõ ánî îzó yî drí rî
kâtí. Õzõ ní ãâ'dô bí tã âtá'á õkó drí rî, ní â'dâ lị̃fị́ drílĩyî kô.

Tã ậyízị́ tãsĩ rî

3-4 Ãnî ndrĩ, nĩ ndrê ą̃ỹı́zı̨́ gólĩyî â'dó 'bá áró ãkó rî 'bá yî vó lâ yî. Gõ'dá õzõ ą̃ỹı́zı̨́
rî 'dĩ ã'dô mvá bê ngãtá ózõwá bê rî, áró gólâkâ 'dĩ 'bá yî â'dô gólâ rî vó ndrẽ'á nĩ.
Gólĩyî â'dô â'dó'á ngá ĩzã lâ drí ĩyî ândré ngãtá dẽdé 'dĩ 'ẽ 'bá rî 'ẽlé sı́sı̨́ drílâ, tãlâ
ngá gólâ gólĩyî ândrê 'dĩ drí 'ẽlé drílĩyî drẽ ãkpã gólĩyî drí â'dózó drẽ fínyáwá rî võ
lâ 'á. 'Dĩî tã gólâ ãyĩkõ lâ drí Ôvârí rî cĩlí rî ĩ'dî.

5 Õzõ ą̃ỹı́zı̨́ ã'dô áró ãkó pą̃tı̨́ı̨̃ rî, 'dĩî rî gólâ rî į̃ı̨́ı̨́ 'bãlé tótó Ôvârí drı̨́ı̨̃. Gõ'dá gólâ
drí rĩzó rãtáã 'ẽlé ı̨̃tú vósĩ cé Ôvârí drí íyî pãlé.

6 Gõ'dá ã'dô ą̃ỹı́zı̨́ gólâ rĩ 'bá cé ngá gólâ ãyĩkõ lâ drí gólâ rî cĩlí rî lẽlé ĩ'dî rî, gólâ
lẽé tã gólâ â'dó 'bá Ôvârí kâ ró rî kô.

7 Tĩmátĩyã, ní 'bã tã krístõ 'bá yî drí kĩ nĩ rî, gólĩyî õ'ê tã 'dî ĩtí dódó, tãlâ óõzó tã
ányâ âtá gólĩyî rú.

8 Õzõ õjílã ãzâ õndrê 'bã 'álé íyî áró yí kâ vó lâ kô tãndí ró rî, ngîngî lâ íyî ândrê
yî ngãtá íyî dẽdé yî vó kô rî, 'dĩî kpá rĩ'á õzõ gólâ drí úlı́ Ôvârí kâ âyérẽ tí. Tã õnjí
gólâkâ rî lą̃vũ trá kôrô õjílã gólâ tã lẽ 'bá Yésũ 'á kô rî kâ drı̨́ı̨̃ sĩ.

9 Ą̃ỹı́zı̨́ ãnî drí 'ẽ'á rú lâ yî îgĩlí pãlé ngá-ĩyínyâ sĩ rî ãâ'dô gólĩyî ndrô lâ yî drí lą̃vũlı́
trá nyâ'dî-nâ drı̨́ı̨̃ sĩ rî ĩ'dî, gõ'dá kpá ą̃ỹı́ 'bá ãgô ãzâ bê ágó lâ drı̨́ı̨̃ sĩ kô rî ĩ'dî.

10 Gõ'dá kpá gólâ rî rú drí rĩ'á lı̨̃kúlı́ tã 'ẽ'ẽ tãndí íyíkâ 'á rî ĩ'dî. Gólâ drí rĩzó õjílã
pãlé kpálé lâŋõ ãmbá gólĩyî 'ẽ 'bá 'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî, drílâ 'dĩyímvá íyíkâ į̃ı̨́ı̨́ lâ îcízó
dódó. Gõ'dá gólâ kpá rĩ'á sı̨́ bê ârí ró õjílã gólĩyî lâŋõ bê rî drí, rĩ'á ngá nyãnyã fẽlé
gólĩyî drí 'wãâ'wâ. Gólâ drí â'dólé ı̨̃tú vósĩ cé njãâ tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî õjílã Ôvârí kâ drí.

11-12 Nĩ îgĩ ą̃ỹı́zı̨́ gólĩyî õkó mvá ró 'dĩ 'bá yî rú lâ yî gólĩyî ní drí 'ẽ'á pãlâ rî lãfálé
kô. Tãlâ gólĩyî ĩtí 'dĩ 'bá yî drẽ ĩyî zãâ ágó lôvó bê 'ẽzó ágó ãzâ trõlé. Ĩtí rî, gólĩyî 'bã
lãtrítrí trá yĩ trõó ágó ãzâ kô, gõ'dá õzõ gólĩyî gõ'dá õtrõ ágó ãzâ trá ó'dí rî, gólĩyî
njâ ĩyî lãtrítrí gólĩyî drí 'bãlé 'dĩ tã lâ trá, 'dĩî trá gõ'dá tã õnjí 'î, 'é ĩyî tã 'bã'bã ĩyíkâ
Yésũ drí rî tã lâ kô.

13 Gõ'dá ã'dô trá ĩtí rî, íígĩ gólĩyî rú kô, gólĩyî õzó rĩî ĩyíkâ gbõ ĩtí tãkó nĩ'á 'bã-tı̨́
kpã bê nĩ'á tı̨́ sõlé úlı́ õjílã kâ 'ásĩ. Gólĩyî rî kpá nĩ'á lą̃mú bê úlı́ ũnúnûwą̃ tã ngõngõ
bê 'bã-tı̨́ 'ásĩ õjílã rú, 'dĩî rî â'dó tã drílĩyî 'ẽlé rî ĩ'dî kô.

14 'Dĩî rî tí rî, má ı̨̃sũ tã trá nõtí. Ą̃ỹı́zı̨́ gólĩyî 'bã 'bá õkó mvá ró rî yî õtrõ ĩyî ágó
ó'dí ũtı̨́ ró ĩyî mvá ãzâ õndrê ró ĩyî 'bã 'álé ĩyíkâ vó lâ bê tãndí ró. Gólĩyî õ'ê cé tã
â'dó 'bá tãndí rî ĩ'dî õzó ãnî rú îzã̃â.

15 Má âtâ tã 'dî ĩtí 'dĩ, tãlâ ą̃ỹı́zı̨́ ãzâ 'bá yî rĩ'á, gólĩyî njâ Ôvârí rî tã trá gõ'dá gólĩyî
cé õzõ Sãtánã rî ãzí-ãzí kâtí.

16 Õzõ õjílã ãzâ tã lẽ 'bá Ôvârí 'á rî, ã'dô ą̃ỹı́zı̨́ bê íyî áró ró rî, gólâ õndrê vó lâ
dódó, õzó lâŋõ 'dî âyé õjílã ką̃nı́są̃ kâ drí rĩzó ą̃ỹı́zı̨́ 'dĩ vó lâ ndrẽlé cé nĩ kô. Gõ'dá
õjílã ką̃nı́są̃ kâ õrî ró cé ą̃ỹı́zı̨́ gólĩyî 'bã 'bá ĩzã ró áró ãkó îcá 'bá ĩyî vó ndrẽlé kô rî
'bá yî vó lâ ndrẽlé cé ĩ'dî.

Tã drı̨́-'bá tãsĩ rî

17 Krístõ 'bá yî ãâ'dô drı̨́-'bá ĩyíkâ rî ı̨̃nj̃ı̨́-ı̨̃nj̃ı̨́ lâ bê tãndí ró. Ãmbá lâ, gólĩyî į̃ı̨́nj̃ı̨́
drı̨́-'bá ĩyíkâ tã Ôvârí kâ pẽ 'bá õjílã drí rî, gõ'dá kpá gólĩyî rĩ 'bá îcílâ rî 'bá yí bê.

18 Nĩ ı̨̃nj̃ı̨́ gólĩyî ngá fẽfẽ sĩ drílĩyî, tãlâ tã îgĩ Ôvârí kâ âtâ trá kĩ nĩ rî, "Nĩ âyê kõrõnyã
ãníkâ 'bã kâ rî 'bá yî ngá nyãlé dódó, tãlâ gólĩyî rî nĩ ãnî pãlé." Gõ'dá áâtâ kpá nõngá
kĩ nĩ rî, õjílã gólâ lôsĩ 'ẽ 'bá rî tã lâ 'dé vũdrı̨́ kô drı̨́-'â fẽzó drílâ.

19 Õzõ õjílã ãzâ ãâtâ úlı́ ãzâ 'bá yî trá drı̨́-'bá õjílã Ôvârí kâ rî kâ rî 'bá yî rú rî, nĩ
lẽ tã-drı̨́ kô 'wãâ'wâ tã gólĩyíkâ 'dĩ bê, té õzõ į̃ı̨́ı̨́ drı̨́ 'bá ã'dô bê rı̨́ ngãtá nâ tã õnjí
gólâkâ 'dĩ ndrẽ 'bá kĩ'á nĩ rî, gólâ 'ê trá pą̃tı̨́ı̨́ ró rî.

20 Õzõ drı̃-'bá ãzâ õ'ê tã õnjí trá pa̧tı̃ı̃ rî, nĩ â'dâ tã õnjí gólâkâ 'dĩ gólâ drí õjílã gólĩyî
ka̧nı́sa̧ kâ ndrĩ 'dî 'bá yî ândrá, tãlâ ã̧mbúkũ lâ 'dĩ 'bá yî õrô ró ĩyî tã bê tã õnjí 'ẽzó
ĩyî ífífí rú.
21 Nĩ â'dô tã 'ẽ'ẽ bê ĩtí ndrĩ drı̃-'bá ka̧nı́sa̧ kâ drí. Õzõ nĩ õ'ê tã 'dî 'bá yî trá ĩtí rî, nĩ
âmbê Ĩı̨fı́ kô tã õnjí ãnî ãzí-ãzí drı̃-'bá ró rî kâ drı̃ı̃. Má lẽ ãnî drí lãtrítrí 'bãlé Ôvârí
ândrá gõ'dá kpá Yésũ Krístõ bê gõ'dá kpá mãlãyíkã Ôvârí kâ yí bê kĩ nĩ rî, nĩ 'ê tã
má drí âtálé 'dĩ 'bá yî ĩtí drı̃-'bá tãsĩ.
22 Õzõ nĩ õtírĩ 'ẽê õjílã ãzâ 'bãlé drı̃-'bá ka̧nı́sa̧ kâ ró rî, nĩ ã̧rı̃ gólâ rî ũgúlı́ zãlô dîrî
tã 'ẽ'ẽ gólâkâ nı̃zó, â'dó kô gólâ rî 'bãzó cú ĩtí õmvórẽ lâ nı̃ ãkó. Tãlâ õzõ nĩ õ'bã õjílã
tã õnjí 'ẽ 'bá rî ĩ'dî drı̃-'bá ró ãnî drí rî, nĩ pâ ı́tı̃tı́ ngá lã̧nj̃ı̃-lã̧nj̃ı̃ ĩtí 'dĩ 'bá yî nj̃ı̃zó.
23-25 Má âtâ ĩ'dî ãnî drí nõ, nĩ 'bã õjílã kô drı̃-'bá ãníkâ ró cú ĩtí õmvórẽ lâ nı̃ ãkó tã
õnjí gólâkâ tãsĩ. Nĩ ndrê drẽ, õjílã ãzâ 'bá yî rî ĩyíkâ rĩ'á tã õnjí 'ẽlé ĩ'dî, gõ'dá ãzí-ãzí
drí tã õnjí gólĩyíkâ 'dĩ nı̃zó tõ. Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yí bê rî, tã õnjí gólĩyíkâ rĩ'á 'ẽlâ
ı̃nı́nı̃ ró rî, rî rû â'dá'á ı̃zá̧tú ã̧tı́ 'á tólâ, kpá rĩ'á ĩtí õjílã ãzâ 'bá yî tã tãndí gólĩyíkâ
rĩ'á 'ẽlâ rî únı̃ tõ. Gõ'dá ãzâ 'bá yî tã tãndí gólĩyíkâ íícá kpá nı̃lâ kô, â'dô rû â'dá'á
kpá ã̧tı́ 'á tólâ.
Tĩmátĩyã, nî rĩ'á 'â lãzé bê kárá. Ní rî cé į̃mvû mvũlı́ ĩ'dî ngá lãzé ániká 'dĩ bê kô,
ní ônjâ õdrá dã lũmvû bê ní drí mvũlı́, tãlâ ãlókõ bê 'á lâ ánî 'â drí ã̧'dı́zó.

6

Tã rû ı̨̃'bũ 'bá tãsĩ

1 Rû ı̨̃'bũ 'bá gólĩyî krístõ 'bá ró rî yî ndrĩ ũnı̃ ĩyî tã gólâ kĩ'á nĩ rî, ĩyî lı́pı̨̃ ró rî 'dó
ĩyî drí ı̃nj̃ı̃lı́ lá̧tı̨̃ ndrĩ 'ásĩ. Gólĩyî õ'ê ĩtí, tãlâ õjílã õzó úlı́ ányâ âtá Ôvârí rú kô, gõ'dá
kpá gólĩyî õzó rĩî tã âtálé tã âtî-âtî ãmâ drí rĩ'á ĩmbálâ nõ rú.
2 Rû ı̨̃'bũ 'bá gólĩyî tíbê lı́pı̨̃ lâ yî drí 'bãlé krístõ 'bá ró rî õrô kpá gólĩyî, tãlâ gólĩyî
lı́pı̨̃ 'dĩ rĩ'á gólĩyî ã̧drúpı̃ Kúmú Yésũ 'á rî ĩ'dî. 'Dĩî kâ rî tí rî, gólĩyî â'dô ĩyî lı́pı̨̃ yî pã'á
gã̧rã̧, tãlâ gólĩyî rî 'dĩ kpá rĩ'á tã lẽ 'bá ãzí pã'á mbârâkã gólĩyíkâ 'dĩ sĩ.

Tã tã îmbá 'bá ányâ tãsĩ

Má lẽ ní drí õjílã îmbálé mbârâkã sĩ tã 'dî 'bá yî 'ẽlé ndrĩ.
3 Tã gólâ ãmâ drí rĩ'á îmbálâ rî íyíkâ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ ĩ'dî, tã gólâ ãmâ 'bã
'bá rĩlí tãndí ró ãyĩkõ lâ drí Ôvârí rî cĩlí rî ĩ'dî. Õzõ õjílã ãzâ ĩîmbâ íyíkâ tã âtî-âtî
ngĩî ãzâ ĩ'dî ãmákâ rú sĩ, gõ'dá gólâ õlẽ tã té tã âtî-âtî tãndí mbı̨̃ Yésũ Krístõ Kúmú
ãmákâ ró rî tãsĩ rî 'á kô rî,
4 gólâ á̧rú-á̧rúwá̧ 'bá 'î, gõ'dá gólâ ârí úlı́ Ôvârí kâ nõ mbı̨̃ kô. 'Dĩî rî gõ'dá, gólâ lẽ
íyíkâ rĩlí lâwã-lâwã 'bãlé ĩ'dî ányâ ró tã ı̨̃jî gólâ tã ífí ãkó rî 'á, gõ'dá kpá lâwãlé úlı́
ífí ãlô-ãlô 'á ĩyî lãfálé 'ásĩ. Tãlâ gólĩyî ndrĩ 'álé lâ yî âdrã trá ĩyî ãzí-ãzí yî rú, gólĩyî
rî kpá úlı́ ányâ âtálé ĩyî ãzí-ãzí yî rú. Gólĩyî rî tã ı̨̃sũlı́ kĩ nĩ rî, ĩyî ãzí-ãzí yî ãâ'dô tã
ı̨̃sũ-ı̨̃sũ ányâ bê. Gõ'dá gólĩyî drí rĩzó tã ányâ 'ẽlé ĩ'dî.
5 Gólĩyî drí kpá rĩzó ãzí-ãzí 'álé îkólé, õngâ ró bê õmbã ró. Drı̃ lâ ĩyî îzã rû trá kpá
pã̧tı̃ı̃ ró. Gólĩyî ı̨̃sı̃ ĩyî bı̨́-'bálé trá yĩ õzó tã ârí kô. Gõ'dá tã 'dî kâ rî tí rî, gólĩyî ı̨̃sũ
bê-rî kĩ, ãâ'dô rĩ'á tãndí ró ĩyî drí lãfâ ûsúzó õjílã drı̨́gá̧ sĩ tã Ôvârí kâ rî tãsĩ.
6 Lá̧tı̨̃ gólâ ãmâ õjílã drí tã tãndí ûsúzó rî fí ĩ'dî nõ, rĩrĩ tãndí gólâ ãyĩkõ lâ drí Ôvârí
rî cĩlí rî, gõ'dá kpá 'bãlé ãyĩkõ ró rĩrĩ ãmákâ 'á, ngá gólâ fínyáwá ãmâ drí 'bãzó ĩ'dí
bê lâ rî 'bá yí bê ndrĩ.
7-8 Mã zĩí tã lâ kô, îcâ trá ãmâ drí, tãlâ ãmâ cú ítá bê kpá ngá nyãnyã bê, tãlâ rĩrĩ
ãmákâ nõ rĩ'á nõtí, ka̧ı̨̃ gólâ ãmâ tı̃zó ãngó nõ 'á rî, ã'dô 'î ãmâ drı̨́gá̧ yã? Ngá yû.
Gõ'dá mã õtírĩ drãâ rî, mã â'dô gõ'á kpá ngá ãkó ãmâ drı̨́gá̧.

9 Õzõ ã'dô kpálé ĩtí rî, õjílã ãzâ 'bá yî lẽ ĩyíkâ ĩyî drí â'dólé ãrõ-ãrõ 'bá ró. Tãlâ tã
'dî tãsĩ rî, gólĩyî drí rĩzó ạ̃vị̃lị́ 'wãâ lạ́tị̃ gólâ mbị̃ rî 'ásĩ rĩ'á tã õnjí 'ẽlé, gõ'dá kpá rĩ'á
áyábálá ngá lôvó kâ ró. Tã nị̃ ãkõ sĩ, gólĩyî rî ĩyíkâ ãmbá lâ ngá ányâ tã ịsũlị́ ĩ'dî ĩyî
ífífí tãsĩ. Gólĩyî ĩzã rû trá ndrĩ.
10 Rĩ'á nõtí, ãrõ-ãrõ lôfî tã õnjí tị̃ dũû, tãlâ õjílã õrî ãmbá lâ tã lãfâ kâ ịsũlị́ ĩ'dî rî,
tã õnjí ãmbá nõ 'bá yî drí â'dózó gólâ bê. Tã â'dálé ĩ'dî nõ, ãrõ-ãrõ â'dô õjílã ãzâ 'bá
yî âsé'á tã lẽlẽ ĩyíkâ Yésũ 'á rî 'ásĩ, drílĩyî rĩzó ĩzã kõkõ 'bãlé â'délé ĩyî drị̃ị̃.

Tã gólâ ãyĩkõ lâ drí Ôvârí rî cĩlí rî

11 Ã'dô ánî tãsĩ rî Tĩmátĩyã, ní â'dô tã ãkó 'ẽlé ngá ndrĩ gólĩyî â'dó 'bá ányâ ró 'dĩ
'bá yí bê, tãlâ nî rĩ'á õjílã gólâ 'dẽ 'bá trá Ôvârí vó rî ĩ'dî. Ní 'bã tã ịsũ-ịsũ ániká ã'dô
cé tã gólâ â'dó 'bá mbị̃ Ôvârí drí lẽlé ní drí 'ẽlé rî drị̃ị̃. Ní lẽ tã gólâ 'á pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ,
ní â'dô kpá õjílã ãzí lôvó bê. Ní â'dô pị̃pị̃sị́lị́ ã̃'dị́ bê. Ní â'dô kpá fĩĩ ạ̃tũ-ạ̃tũ bê kạ̃yị̃
gólâ ní drí lâŋõ ûsúzó rî 'á.
12 Ní âmbê lĩ̃fĩ̃ gã̃ tã gólâ Ôvârí kâ ní drí tã lẽzó 'á lâ nõ 'ẽzó ndrĩ mbârâkã sĩ. Ní rî
mbị̃ â'dô tã lẽlẽ ániká 'dĩ vó ró. Tã 'dî kâ rî tí rî, ní drí nị̃zó lâ pã̃tã̃ị̃ kĩ nĩ rî, yí â'dô
lédrẽ-lédrẽ ã̃dũkũ ãkó rî ûsú'á. Ní 'ê lôsĩ Ôvârí drí mbârâkã sĩ, tãlâ gólâ zĩ nî trá
â'dólé lédrẽ-lédrẽ ã̃dũkũ ãkó nõ ûsúlị́. Ní 'bã tã nô ní drị̃ị̃. Ã̃kû ró rî, ní îyâ tã kpá
trá õjílã ãmbá ágálé kĩ nĩ rî, yí lẽ tã trá tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ 'á, yí â'dô â'dó'á
tã rõrõ bê tã lâ sĩ. Tã 'dî kâ rî tí rî, ní âdrê gã̃gã̃ tã lẽlẽ ániká 'á.
13-14 Má 'bã trá ní drí nõtí lãtrítrí sĩ Ôvârí ândrá, Ôvârí gólâ tíbê lôvó-lôvó âfẽ 'bá
ngá lédrẽ-lédrẽ drí ndrĩ rî, gõ'dá kpá Yésũ Krístõ ândrá gólâ rĩ 'bá úlị́ âtálé fĩĩ ịdû-ịdû
sĩ kúmú Põnĩtíyõ Pĩlátõ drí rî. Ní â'dâ tã 'dî kpá õzõ Yésũ drí 'ẽrẽ lâ tí. Ní 'ê tã 'dî 'bá
yî ndrĩ ĩtí ãkí ãkó, té bũúũ Yésũ drí âgõrẽ tú rî, tãlâ óõzó tã 'ẽ'ẽ ãzâ ûsú ní rú kô.
15 Ôvârí ĩ'dî tíbê 'ẽ 'bá Yésũ rî â'dálé ãmâ drí Kúmú ã̃ngã̃ ró kã̃yị̃ tãndí nã 'á rî. Gólâ
ĩ'dî tíbê ãmâ drí rĩ'á lûyị́lâ rî.
Gólâ ĩ'dî Kúmú 'î ãngó drị̃ị̃ ndrĩ, kúmú ãzâ yû'dã̃wã̃ ị̃'bị̃lị́ gólâ bê.
16 Gólâ cé ĩ'dî rĩ 'bá zãâ gbã̃dú drã ãkó rî.
Võ gólâ Ôvârí drí rĩzó rî rĩ'á lã̃gû-lã̃gû ró rõô, õjílã ãzâ yû'dã̃wã̃ ndrẽlâ íyî lĩ̃fĩ̃ sĩ.
Gólâ rî rú ã'dô lûyị̃-lûyị̃ ró kárá.
Kã̃yị̃ vósĩ cé, gólâ rĩ'á mbârâkã ãkĩ bê ã̃dũkũ ãkó. Ãâ'dô ĩtí.

Tã âtâ-âtâ ngá-tị̃ ãmbá 'bá tãsĩ rî

17 Ní 'bã tã õjílã gólĩyî â'dó 'bá ngá-tị̃ bê dũû ãngó 'á nõngá nõ 'bá yî drí
ngbãângbânõ kĩ nĩ rî, gólĩyî õ'bã ĩyî ífífí gã̃rã̃ ãzí-ãzí drị̃ị̃ sĩ kô. Gólĩyî õlẽ tã kô
rõô ngá-tị̃ ãmbá ĩyíkâ 'dĩ 'á. Ngá-tị̃ ãmbá 'dĩ â'dô gólĩyî pã'á cé ãkpã ãngó 'á nõngá,
tãlâ õjílã ngá-tị̃ ãmbá bê rî nị̃ị̃ kô kĩ nĩ rî, yĩ â'dô njã'á ngá ĩyíkâ 'dĩ 'bá yí bê bũúũ
ángô tú yã rî. Â'dô â'dó'á cé Ôvârí ĩ'dî gólĩyî drí tã lẽzó 'á lâ, tãlâ gólâ ĩ'dî ngá ndrĩ
gólâ ãmâ 'bã 'bá ãyĩkõ bê rî âfẽ 'bá ãmâ drí rî.
18 Gólâ âfẽ ngá õjílã ngá-tị̃ ãmbá bê rî drí, tãlâ gólĩyî õ'ê ró bê tã tãndí ãzí-ãzí drí
ngá 'dĩ 'bá yî sĩ, rĩlí njãã ngá fẽlé õjílã drí, gólĩyî ã̃mû ngá gólĩyî drí 'bãzó ĩ'dí bê lâ rî
ãzí-ãzí bê ngá lôvó ãkó.
19 Tãlâ ngá fẽfẽ gólĩyíkâ 'dĩ tãsĩ rî, gólĩyî â'dô tã tãndí ãmbá ê'bé'á ĩyî ífífí drí ã̃tã̃ị̃
'álâ tólâ ûrú 'álâ. Gólĩyî õ'ê ĩtí, tãlâ gólĩyî ũûsû ró lédrẽ-lédrẽ pã̃tã̃ị̃-pã̃tã̃ị̃ ró rî bê ã̃dũkũ
ãkó.

Tã tã âtî-âtî Ôvârí kâ âmô-âmô lâ tãsĩ

20 Tĩmátĩyã, ní âmô tã Ôvârí drí 'bãlé ní drı̣gạ́ 'dĩ gạ́gạ́. Ní fĩ tã âtâ-âtâ ányâ ãzâ 'bá
yî 'á kô õzó ánî âsé Ôvârí rú sĩ. Tã îmbâ-îmbâ ányâ ãzâ bê rĩ'á zı̣̃lâ lı̣̃fı̣́ lõmbâ. Â'dó
kô pạ̃tı̣́ı̣̃. Gõ'dá lẽé tã-drı̣ kô tã Ôvârí kâ bê. Ní ârî tã lâ kó kô.
21 Má âtâ tã 'dî ĩtí, tãlâ õjílã gólĩyî tã âtá 'bá kĩ'á nĩ rî, yĩ ã'dô lı̣̃fı̣́ lõmbâ bê rî âdrê
ĩyî trá tã lẽlẽ gólâ ndrĩ ãmâ drí tã lẽzó 'á lâ nõ 'ásĩ.
Ôvârí õfẽ õrẽ ní drí. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Póõlõ kâ rị̃ lâ Tĩmátĩyã drí
2 Tĩmátĩyã

1-2 Mâ Póõlõ, má îgĩ tã nô nĩ ní drí, Tĩmátĩyã. Ní nị̃ trá, Ôvârí zĩ mâ nĩ â'dólé lãjó'bá
Yésũ Krístõ kâ ró, tãlâ má 'ê ró tã yí drí lẽlé rî. Gólâ zĩ mâ, tãlâ má â'dâ ró tã nô bê
õjílã drí, gólâ 'bã tã trá 'ẽzó lédrẽ-lédrẽ ậdũkũ ãkó rî fẽlé gólĩyî drí tã lẽlẽ gólĩyíkâ
Yésũ Krístõ 'á rî sĩ. Tĩmátĩyã, nî rĩ'á õzõ ámâ mvá ífífí kâtí. Ôvârí tíbê ãmâ átá ró
gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê, gólĩyî 'â ậậ'dị̃ ní rú, ãâfẽ õrẽ ní drí tã ậ'dị́ bê.

Tã Póõlõ drí ãwô-ĩtí lôgõzó Ôvârí drí Tĩmátĩyã rî tãsĩ rî

3 Má 'ê ãwô-ĩtí Ôvârí drí ánî tãsĩ, Ôvârí gólâ má drí rĩ'á ịnjĩ̃lâ pĩ̃pĩ̃sị́lị́ ãlô sĩ õzõ ãmâ
ậ'bị́yậ yî drí rĩ'á ịnjĩ̃lâ rî tí rî. Má rî rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí ánî tãsĩ ĩ̃tú vósĩ cé gõ'dá kpá
ngậcị̃ bê ndrĩ.

4 Ãwó ní drí ngõlé ãmâ drí lãfálé cãrẽ 'á ní bê rî tã lâ âgâ trá má drĩ̃ị̃. Ĩ̃tí rî, má lẽ
kpá tákányĩ ánî ndrẽlé ó'dí ãyĩkõ 'ẽlé ní bê.

5 Má nị̃ trá, ní lẽ tã trá Yésũ 'á pĩ̃pĩ̃sị́lị́ ãlô sĩ, õzõ sị́sị́ ánî dẽdé Lóĩsĩ gõ'dá kpá ánî
ândré Yúnĩ̃sĩ̃ yî drí tã lẽrẽ kâtí.

6 Tãlâ má nị̃ trá, ní lẽ tã Yésũ kâ trá ĩ'dî, má drí âtázó lâ ândálé ní drí, 'dĩî tã Ôvârí
drí 'bãlé ní drí rî 'ẽzó â'dô mbârâkã gólâ drí fẽlé ní drí rî vó ró, ĩ̃tú gólâ má drí drị̃
'bãzó ní drĩ̃ị̃ rî 'á. Ní 'ê tã 'dî zãã nĩzó sị́sị́ 'álâ.

7 Ní 'ê ĩtí, tãlâ Ôvârí âfẽ Líndrí Tãndí íyíkâ trá ãmâ drí. Ngá gólâ drílâ âfẽlé ãmâ
drí nõ fãfã 'î ãmâ drí lôsĩ 'ẽzó yí drí, lôvó õjílã kâ, gõ'dá kpá fãfã rĩzó ãmâ ífífí lôkílí.
Líndrí Tãndí gólâkâ 'bã ãmâ trá cú ĩtí ũrị̃ ãkó.

Tã fĩî ậtũ-ậtũ kâ lâŋõ ûsúrị̃ 'á rî

8 Ã'dô trá ĩtí rî, ní õtírĩ tã âtî-âtî Kúmú ãmákâ Yésũ rî tãsĩ rî âtá rî, ní 'ê ũrị̃ kô
ãlôwálâ. Gõ'dá ní 'ê ũrị̃ kpá kô mâ gólâ â'dó 'bá gậnị́mậ 'á tã Kúmú ãmákâ Yésũ
Krístõ kâ tãsĩ nõ tãsĩ. Ní â'dô njãã lâŋõ ûsúlị́ õzõ má drí ûsúrị̃ lâ kâtí tã âtî-âtî tãndí
Ôvârí kâ nõ tãsĩ. Ní ậtũ fĩî mbârâkã Ôvârí kâ rî sĩ.

9 Ní ndrê trá, Ôvârí pâ ãmâ trá gõ'dá zị̃ ãmâ trá, mã â'dô ró bê õjílã tãndí íyíkâ ró
járá'bítí. Gólâ 'ê tã 'dî ĩtí, tãlâ gólâ rî ífífí lẽ ãmâ trá rõô, gõ'dá 'â lâ nị̃ trá ãmâ rú.
Gólâ 'é tã 'dî ãmâ drí 'dĩ tã ãmâ drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'á kô. Ậkû ró Ôvârí 'bãá drẽ ãngó nõ
kô rî, Ôvârí 'bã tã trá tã tãndí 'ẽzó ãmâ drí tã Yésũ Krístõ kâ sĩ.

10 Ngbãângbânõ rî, âcâ-âcâ Yésũ Krístõ ãmâ pã 'bá kâ rî â'dâ tã tãndí tíbê Ôvârí
drí 'ẽ'á 'ẽlâ ãmâ drí rî trá. Gólâ ĩ'dî tíbê mbârâkã õdrã kâ rî trõ 'bá, gõ'dá lậtị̃ gólâ
ãmâ drí rĩzó zãã lédrẽ-lédrẽ ró rî â'dá 'bá ãmâ drí tã âtî-âtî tãndí sĩ rî.

11 Mâ ámâ ífífí ózĩ trá â'dólé tã âtî-âtî tãndí nõ pẽlé võ dũû 'ásĩ, gõ'dá kpá tã ífí lâ
îmbálé õjílã drí.

12 Gõ'dá ã'dô ĩtí rî, má ũûsû lâŋõ kpálé gậnị́mậ 'á rî, má â'dó kô ũrị̃ ró, tãlâ má nị̃
trá pậtĩ̃ị̃ Yésũ Krístõ má drí tã lẽlé 'á lâ rî, cú mbârâkã bê lãjó'bá ãzâ ûsúlị́ tã âtî-âtî
tíbê gólâ drí âtílí má sị́lị́ rî lôpélé cú ĩtí drílâ ậvị̃ ãkó, té bũúũ gólâ drí âgõzó ãngó 'á
nõlé.

13 Má âtâ ĩ'dî ní drí nõ, ní pẽ té tã âtî-âtî rî gógó gólâ ní drí ârílí má sị́lị́ sĩ rî ĩ'dî
õjílã drí. Õzõ ní õtírĩ rĩî âtálâ rî, ní lẽ tã Yésũ Krístõ kâ, té õzõ mbârâkã gólâ drí fẽlé
ní drí rî kâtí.

14 Ní âyê õjílã ãzâ kô tã âtî-âtî tãndí Ôvârí drí âtílí ní sị́lị́ 'dĩ jãlé ãlôwálâ. Ní ậtĩ̃ị̃ zãã
gậgậ mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ tíbê rĩ 'bá ní 'á 'dĩ sĩ.

15 Kậyị̀ gólâ ãmâ drí 'bãzó Rómã 'álâ rî, krístõ 'bá yî ãmbá ânĩ 'bá ĩyî Ásĩyã lésĩ rî
âyê mâ trá cú ĩtí ámâ pã ãkó. Gõ'dá kpá Fĩgélẽ yî Ẽrẽmógẽnẽ bê â'dó 'bá ĩyî ámâ
ãzí-ãzí ró ámâ pãlé rî âyê ĩyî mâ kpá trá.
16-17 Gõ'dá Õnẽsĩfórã, Ôvârí rî 'â ậậ'dị̀ 'bã 'álé gólâkâ rî rú, tãlâ tã tãndí gólâ drí
'ẽlé má drí 'dĩ tãsĩ. Má â'dô bê kpálé gậnịmậ 'á nõ rî, gólâ â'dó kô ũrị̃ ró ámâ pãlé.
Ní ndrê drẽ, gólâ âcâ bê Rómã 'á nõngá rî, drílâ lâkpãzó zãâ bậdị̃ ámâ ndãlé, té gólâ
drí ámâ ûsúzó.
18 Gõ'dá ní nị̃ trá tãndí ró tã ndrĩ tíbê gólâ drí 'ẽlé ámâ pãzó Ẽfésõ 'álâ rî. Ôvârí rî
'â ậậ'dị̀ gólâ rú kậyị̀ gólâ drí âgõzó ãngó 'á nõngá rî 'á.

2

1 Ámâ mvá Tĩmátĩyã, má âtâ ĩ'dî ní drí nõ, ní â'dô mbârâkã gólâ Yésũ drí âfẽlé ní
drí drị̃-bậlậyị̀ ró nõ bê.
2 Gõ'dá ní nị̃ trá, tã âtî-âtî tíbê má drí âtílí ní sịlị́ 'dĩ kpá ĩ'dî tã âtî-âtî ãlô-ãlô lâ tíbê
lãjó'bá ãzâ 'bá yî drí âtálé ní drí rî. Nî ánî ífífí ngbãângbânõ, ní lôpê zãâ sịsị́ 'álâ
õjílã tíbê tã ịsũ tãndí bê rî yî drí, tãlâ gólĩyî ĩícî ró ĩyî ãzí-ãzí yî lị̃fị̃ bê tã âtî-âtî gólâ
ní drí gólĩyî lị̃fị̃ îcízó ĩ'dî sĩ lâ 'dĩ sĩ.
3 Kậyị̀ gólâ ní drí rĩzó lâŋõ ûsúlị́ rõô tã Ôvârí kâ 'ẽ võ 'á rî sĩ rî, ní ậtũ ánî fĩî gậgậ
õzõ ãmá kâtí, õzõ ậjú 'bũ 'bá tãndí Yésũ Krístõ kâ rî tí.
4 Ậjú 'bũ 'bá gólâ tãndí rî lị̃fị̃ lâ ậyị̀ 'dó drị̃-'bá íyíkâ drị̃ị̀, tãlâ drị̃-'bá íyíkâ ã'dô ró
bê ãyĩkõ ró yí bê. Ĩtí rî, gólâ lẽé kô íyî âkpãlé tã õjílã tãkó kâ rî 'bá yí bê. Gõ'dá ã'dô
trá ĩtí rî, ní 'bã ngá ãzâ 'bá yî kô ánî âsélé tã Yésũ drí 'bãlé ní drí 'ẽlé rî 'ásĩ ãlôwálâ.
5 Ní â'dô õzõ õjílã lẽ 'bá ngú rãlé, tãlâ yí õ'dê ró sịsị́ ngá tãndí ûsúlị́, gólâ rã 'bá mbị̀
lãmbé sĩlí gólâ drí rî drị̃ị̀ sĩ rî kâtí, õzõ gólâ õrâ mbị̀ lãmbé 'dĩ drị̃ sõ kô rî, gólâ ûsú
ngá kô.
6 Gõ'dá ní â'dô kpá õzõ õjílã gólâ rĩ 'bá zãâ ngá 'ẽlé ậmvú íyíkâ 'á rî kâtí. Gólâ
â'dô kpá ngá tãndí ûsú'á ĩ'dî ãmbá ậmvú gólâkâ 'ásĩ. Ní â'dô kpá tã 'ẽ 'bá tãndí Yésũ
Krístõ kâ ró, tãlâ gólâ õfẽ ró drị̃-'â tãndí bê ní drí.
7 Ní ịsũ tã drẽ úlị́ ãmbá má drí âtálé ní drí 'dĩ 'á dódó, ní 'ê ró tã bê té îcálé ĩ'dí bê
lâ. Õzõ ní õ'ê trá ĩtí rî, Kúmú ãmákâ Yésũ â'dô tã nị̃nị̃ fẽ'á ní drí tã ní drí lẽlé rî nị̃zó
dódó.
8 Ní ậtũ fĩî, tã ịsũ-ịsũ ániká tã Yésũ Krístõ kâ tãsĩ rî sĩ. Gólâ ĩ'dî Kúmú ãmákâ tíbê
Ôvârí drí îngálé ãvõ 'ásĩ rî.* 'Dĩî tã âtî-âtî má drí pẽlé ĩ'dî.
9 Mâ rĩ'á lâŋõ ûsú'á õjílã gólĩyî ĩyî 'bã 'bá ậjú-'bá-ãzí ró tã âtî-âtî 'dĩ rú rî drịgậ.
Óômbê mâ trá gậnịmậ 'á nyãrĩ sĩ õzõ tã õnjí tẽtẽ 'ẽ 'bá kâtí. Gõ'dá tã âtî-âtî gólâ
tãndí Ôvârí ngá lésĩ rî óômbê kô, zãâ rĩ'á nĩ'á sịsị́ 'álâ.
10 Õzõ ã'dô ĩtí rî, mâ rĩ'á njãâ fĩî ậtũlị́ lâŋõ gólâ ãmbá má drí ûsúlị́ nõ 'á. Má â'dô
rĩ'á zãâ úlị́ Ôvârí kâ âtálé õjílã gólĩyî Ôvârí drí zĩlí rî drí, ã'dô ró bê kpá Yésũ Krístõ
drí gólĩyî pãzó, gõ'dá õ'bã ró gólĩyî bê rĩlí yí bê ûrú 'álâ.
11 Ní nị̃ tã mbị̀mbị̀ úlị́ nõ 'bá yí kâ trá,
Õzõ mã ã'dô trá ngá ãlô ró Yésũ bê gólâ rî õdrã sĩ rî,
ĩtí rî, ãmâ trá ngá ãlô 'î gólâ bê gólâ rî lîdrî-lîdrî sĩ.
12 Õzõ mã õrî zãâ fĩî ậtũ-ậtũ sĩ kậyị̀ lâŋõ kâ 'á rî,
mã â'dô rĩ'á gólâ bê kúmú ró.
Õzõ mã õgã gólâ rî tị̀ trá dó kậyị̀ lâŋõ kâ 'á rî,
ĩzậtú rî, gólâ â'dô kpá ãmâ tị̀ gã'á dó.
13 Kpálé mã õ'ê tã tíbê ãmâ drí 'bãlé rî kô rî,

* **2:8 2.8** Gólâ ĩ'dî kúmú Dậwúdị̃ rî ózõwá 'î.

gólâ rî gógó â'dô tã tíbê yí drí 'bãlé rî 'ẽ'á ndrĩ, tãlâ gólâ já â'dô-â'dô íyíkâ kô.

Drı̣-mbílí sõsõ õjílã rĩ 'bá tã Ôvârí kâ îcílí rî yî lĩfı̣

õzó ĩyî lâwãâ ĩyî vó 'ásĩ

14 Ní â'dâ tã gólâ má drí âtálé ní drí rî kpá ó'dí tã lẽ 'bá yî drí, ní gõ ró kpá drı̣-mbílí
sõlé gólĩyî lĩfı̣ Ôvârí ândrá kĩ, yĩ lâwã kô ĩyî lãfálé 'ásĩ úlı̣ Ôvârí kâ tã ífí lâ tãsĩ, tãlâ
lâwã-lâwã gólĩyíkâ 'dĩ â'dó kô tãndí ró ãlôlâ. Â'dô õjílã tã gólĩyíkâ 'dĩ ârí 'bá rî drı̣̃ lâ
yî îzã'á.
15 Ní mbâ ánî ífífí drı̣̃ı̣ tãndí ró â'dólé õjílã gólâ rĩrĩ gólâkâ drí sũlı̣ Ôvârí rú rî ró.
Ní â'dâ té tã âtî-âtî Ôvârí kâ nõ ĩ'dî mbı̣̃mbı̣ ró.
16 Õzõ õjílã ãzâ ãâ'dô rĩ'á úlı̣ Ôvârí kâ nõ tã ífí lâ â'dá'á ányâ ró rî, ní lẽ tã-drı̣̃ kô tã
'dî 'bá yî âtázó gólĩyí bê, tãlâ úlı̣ ányâ âtâ-âtâ drí rî, â'dô õjílã âsé'á vólé Ôvârí rú sĩ,
17 Tãlâ úlı̣ gólĩyî ĩtí 'dĩ 'bá yî â'dô õjílã ãzâ 'bá yî îzã'á, õzõ lãzé drí 'ẽrẽ ãmâ rú'bą̣
ĩnyĩrĩkõ ôvórõlé ndrĩ rî kâtí. Hẽmĩnásĩ yî Fĩlétã bê ĩ'dî õjílã rı̣̃ tíbê rĩ 'bá úlı̣ õjílã 'ẽ
'bá ngá îzãlé rî âtálé rî.
18 Gólĩyî pẽé té tã âtî-âtî gólâ â'dó 'bá mbı̣ rî ĩ'dî kô. Gólĩyî âtâ úlı̣ ányâ ĩ'dî kĩ nĩ rî,
"Õjílã gólĩyî ôdrã 'bá trá rî íîngâ trá ạ̃kû ró lédrẽ-lédrẽ ró." Tãlâ úlı̣ gólĩyíkâ 'dĩ tãsĩ
rî, õjílã ãzâ 'bá yî rî kpá tã lẽlé tã ányâ rĩ'á âtálâ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ rî rú rî 'á.
19 Tã âtî-âtî gólâ Ôvârí kâ nõ ĩ'dî rĩ'á tã mbı̣ ró pạ̃tı̣̃ı̣. Rĩ'á õzõ jó ạ̃jû gólâ 'dı̣̃lı̣ kạ̃ą̣lũ
'bú 'á gą̣gą̣ rî kâtí. Ôvârí kĩ nĩ rî õjílã tãsĩ rî, "Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ nı̣ trá pạ̃tı̣̃ı̣
õjílã ángô rî 'bá yî ĩ'dî õjílã íyíkâ ró. Õjílã gólĩyî ndrĩ tíbê Yésũ Krístõ rî zı̣̃ 'bá Kúmú
ĩyíkâ ró rî, ãâyê ĩyî tã õnjí 'ẽ'ẽ vólé."
20 Má ngî drẽ í'dígówá ãzâ ní drí â'dô rĩrĩ ãmákâ rî tãsĩ. Õjílã ngá-drı̣̃ bê ãmbá rî
'bá yî drí jó 'á rî, ní â'dô sãánĩ tíbê dáãbõ 'ásĩ lą̣gû-lą̣gû ró rî ûsú'á, gõ'dá kpá sãánĩ
gólâ êdélé fê 'ásĩ rî ûsú'á límvó ı̣̃nyą̣kú 'ásĩ rî bê. Lı̣pı̣̃ lâ â'dô 'ẽ'á ngá tíbê dáãbõ 'ásĩ
'dî lôfõlé ĩvĩ lôsĩ 'ẽzó rî, té ką̣yı̣̃ ãmbá õzõ kãrámã kâtí rî sĩ. Ngá gólâ fê 'ásĩ rî, â'dô
rĩ'á âtrõlâ ĩ'dî ngá dãzó 'á lâ ką̣yı̣̃ vósĩ cé.
21 Õzõ õjílã ãâyê tã õnjí rĩrĩ íyíkâ 'ásĩ rî, gólâ â'dô â'dó'á njãâ tã lânjã tãndí 'ẽlé
ãmâ lı̣pı̣̃ Ôvârí drí. Õzõ mã õrî zãâ tã õnjí 'ẽ'ẽ âyélé rî, 'dĩî rî kâtí rî, Ôvârí â'dô ãmâ
'bã'á rĩ'á tã ndrĩ tãndí ró gólâ drí lẽlé rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.
22 Õzõ ã'dô trá ĩtí rî, ní 'ê tã õnjí ánî ãgô ãnjî ãzí yî drí lẽlé ní drí 'ẽlé rî kô ãlôwálâ.
Ní 'bã ánî ífífí cé tã gólâ mbı̣ rî 'ẽlé ĩ'dî. Ní rî tã lẽlẽ sĩ tã gólâ â'dó 'bá mbı̣ rî 'á pı̣̃pı̣̃sı̣́lı̣ ́
ãlô sĩ. Ní lẽ Ôvârí, ní 'bã kpá õjílã ãzí lôvó. Ní â'dô pı̣̃pı̣̃sı̣́lı̣ ́ạ̃'dı̣ bê ánî ãzí-ãzí yî rú.
Nĩ 'ê tã 'dî 'bá yî ĩ'dî õjílã gólĩyî â'dó 'bá pı̣̃pı̣̃sı̣́lı̣ ngbángbá bê rĩ 'bá Ôvârí rî zı̣̃lı̣ ĩyî
pãlé rî 'bá yí bê.
23 Má âtâ tã 'dî kpá ĩ'dî ândálé ní drí nõ tã âtâ-âtâ ányâ tãsĩ rî. Õzõ õjílã õlẽ trá tã
ányâ ı̣̃'bı̣̃lı̣ ní bê rî, ní lẽ tã-drı̣̃ lâ kô tã ányâ 'dĩ âtázó gólĩyí bê, tãlâ ní nı̣̃ trá tã âtâ-âtâ
ányâ 'bã õjílã rĩ'á lâwãlé.
24 Ãnî gólĩyî lãjó'bá Ôvârí kâ ró rî 'bá yî, nĩ rî lâwãlé õjílã bê kô. Gõ'dá ãnî 'â õrî
mãnísĩ õjílã bê ndrĩ. Nĩ â'dô tã îmbá 'bá tãndí ró. Nĩ rî tã lôgõlé õjílã drí mãnísĩ.
25 Gõ'dá nĩ rî õjílã gólĩyî rĩ 'bá úlı̣ âtálé tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ rú rî êdélé
mãnísĩ. Nĩ â'dô 'bã'á ĩtí, ã'dô ró bê lâŋõ ãkó Ôvârí drí tã ı̣̃sũ gólĩyíkâ jãzó, ã'dô ró bê
ĩtí, õjílã õlẽ ró tã-drı̣̃ bê kĩ nĩ rî, tã âtî-âtî gólâ ãnî drí rĩ'á âtálâ nõ rĩ'á mbı̣̃.
26 Õjílã gólĩyî ícícíyá ányâ bê rî áâsê trá mbõkõ gólâ Sãtánã drí êdélé rî zẽlé. Sãtánã
âdô gólĩyî trá tã yí drí lẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî. Õzõ nĩ ẽêdê gólĩyî mãnísĩ rî, nĩ â'dô gólĩyî ângí'á
â'dólé drı̣̃-bą̣lą̣yı̣̃ ró mbõkõ Sãtánã kâ zẽlé sĩ.

3

Tã õjílã drí 'ẽzó tã õnjí 'ẽlé lạ̃vũlı̨ kôrô rî

1 Tĩmátĩyã má â'dâ tã ní drí kĩ nĩ rî, kạ̃yı̨ nõ 'bá yî sĩ, té bũúũ âgõ-âgõ Yésũ kâ rî
tú rî, õjílã â'dô 'ẽ'á tã õnjí 'ẽlé zãã bạ̃d̃ı̨ lạ̃vũlı̨ kôrô.
2 Â'dô â'dó'á ĩtí, tãlã õjílã tã ányâ 'bá â'dô cé ngá gólâ 'ẽ 'bá íyî 'bãlé sı̨sı̨ 'álâ rî 'ẽ'á
ĩ'dî. Ãzâ 'bá yî â'dô â'dó'á õjílã gólĩyî lẽ 'bá lãfâ û'dúlı̨ ĩyî ífífí drí rî ró. Ãzâ 'bá yî
â'dô â'dó'á lômbê-lômbê 'bá ró. Ãzâ 'bá yî â'dô rĩ'á tã ányâ âtálé õjílã ãzâ 'bá yî rú.
Ãzâ 'bá yî ró ĩyî átá yî kô ĩyî ândré yí bê. Ãzâ 'bá yî 'é ãwô-ĩtí kô Ôvârí drí tã tãndí
gólâ drí rĩ'á 'ẽlâ gólĩyî drí rî tãsĩ.
3 Ãzâ 'bá yî ı̨̃nj̃ı̨̃ı̨ õjílã ãzí kô. Ãzâ 'bá yî lẽé ĩyî áró yî kô. Ãzâ 'bá yî gã ĩyî dó tã êdélé
ĩyî lãfálé 'ásĩ. Ãzâ 'bá yî rî ĩyî kpá õnjõ âdólé õjílã ãzí rú. Ãzâ 'bá yî lẽé ãzí-ãzí drí
ĩyî îkílí kô. Ãzâ 'bá yî îcá kpá kô ĩyî ífífí îkílí. Gólĩyî lẽé ĩyíkâ tã tãndí kô.
4 Gólĩyî drí kpá ãzí-ãzí drı̨-bã fẽzó. Ãzâ 'bá yî drí rĩzó cé ngá gólâ ãyĩkõ lâ drí gólĩyî
cĩlí rî 'ẽlé ĩ'dî. Gólĩyî 'é tã tíbê Ôvârí rî cĩ 'bá rî kô.
5 Õjílã 'dî 'bá yî â'dô rû jã'á õzõ õjílã Ôvârí kâ kâtí, gõ'dá gólĩyî lẽé ĩyî jãlé tã õnjí
'ẽ'ẽ 'ásĩ kô, tãlâ gólĩyî îjí Ôvârí mbârâkã fẽlé gólĩyî drí â'dô-â'dô ĩyíkâ rî jãzó kô. Nĩ
rí kô õjílã 'dî 'bá yí bê.
6-7 Õjílã 'dî 'bá yî â'dô ĩyî õkó gólĩyî tã ı̨̀sũ lâ yî drí â'dólé ãlô kô rî 'bá yî âdó'á, tãlâ
õkó 'dĩ 'bá yî nı̨̃ı̨ lạ́tı̨ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó tã õnjí gólĩyíkâ âyélé rî kô. Õkó 'dĩ 'bá yî rĩ'á
zãã 'dẽlé tã îmbâ ãzâ 'bá yî vósĩ, gõ'dá gólĩyî nı̨̃ı̨ tã mbı̨ rî dódó kô.
8-9 Ãgô gólĩyî õkó âdó 'bá rî yî drí ĩyî ífífí jãzó 'bãlé õnjí ró tã pạ̃tı̨̃ı̨ rú. Tã ı̨̀sũ-ı̨̀sũ
tãndí gólĩyíkâ îzã rû trá, gõ'dá ı̨̀sũ ĩyî cé tã õnjí ĩ'dî. Gólĩyî jâ ũgúlı̨ trá tã âtî-âtî gólâ
Ôvârí kâ rî rú sĩ, tãlâ gólĩyî lẽé tã tãndí kô. Kpálé gõ'dá gólĩyî âdô bê õjílã ãzâ 'bá yî
rî, gólĩyî îcá õjílã âdólé ndrĩ kô, tãlâ õjílã ãmbá nı̨̃ ĩyî trá mbı̨ ró kĩ, õjílã 'dî 'bá yî rĩ'á
tã ányâ 'bá 'î. Kpá ĩtí, ãkpãkã'dã ạ̃kû ró nã rî, ãgô ãzâ 'bá yî rı̨̃ Yánẽ yî Yámbẽrẽ bê
drílĩyî rû jãzó ãkpã Músạ̃ rú. Ãmâ ạ́'bı̨yạ́ yî nı̨̃ ĩyî trá kĩ nĩ rî, tã ı̨̀sũ gólĩyíkâ rĩ'á ányâ
ró.

Tã âtâ-âtâ Póõlõ kâ Tĩmátĩyã drí tã lẽzó kôrô rî

10 Tĩmátĩyã, nî ánî ífífí, ní rî zãã tã 'ẽlé tãndí ró õzõ ámá kâtí, tãlâ ní nı̨̃ tã gólâ
ndrĩ má drí rĩ'á îmbálâ rî trá. Ní nı̨̃ tã gólâ má drí 'ẽlé rî trá ndrĩ. Gõ'dá nĩ nı̨̃ tã gólâ
ámâ 'bã 'bá tã 'dî 'bá yî 'ẽlé rî trá. Ní nı̨̃ tã lẽlẽ ámákâ Ôvârí 'á rî kpá trá, rĩrĩ ámákâ
mãnísĩ õjílã bê, gõ'dá lạ́tı̨ má drí gólĩyî lẽzó, gõ'dá lạ́tı̨ má drí fĩî ạ̃tũzó lâŋõ ãmbá má
drí ûsúlı̨ rî 'ásĩ.
11 Õjílã drí lâŋõ fẽzó má drí Ãnĩtĩyókã, Ĩkõníyã, gõ'dá Lísĩtrã bê rî 'álâ. Â'dô bê
kpálé ĩtí rî, má ạ̃tũ fĩî trá. Kạ̃yı̨ vósĩ cé, gólĩyî fẽ bê lâŋõ má drí rî, Ôvârí rî trá ámâ
pãlé gólĩyî drı̨gạ́ sĩ.
12 Tã pạ̃tı̨̃ı̨ ró, õjílã gólĩyî ndrĩ lẽ 'bá rĩlí tã Ôvârí drí lẽlé rî 'ẽlé, tãlâ gólĩyî drí â'dózó
õjílã Yésũ Krístõ kâ ró rî, áâ'dô kpá lâŋõ fẽ'á gólĩyî drí.
13 Gõ'dá kpá õjílã õnjí 'dĩ 'bá yî â'dô ĩyî 'ẽ'á 'bãlé dũû, gõ'dá drílĩyî kpá õjílã âdózó
dũû.
14 Gõ'dá nî Tĩmátĩyã, ní rî zãã tã lẽlẽ ódrí îmbálé ní drí rî 'á, tãlâ ngbãângbânõ rî
nî trá tã lẽlẽ bê rõô kĩ nĩ rî, tã 'dî 'bá yî fí pạ̃tı̨̃ı̨ ró.
15 Gõ'dá ní lẽ tã 'dî 'bá yî kpá trá, tãlâ ní ârî úlı̨ Ôvârí kâ búkũ 'á nõ trá drẽ ní drí
â'dózó ãkpã 'dĩyímvá ró rî. Tã îgĩ-îgĩ 'dî 'bá yî 'ásĩ rî, ní â'dô trá tã nı̨̃ 'bá ró, gõ'dá
Ôvârí pâ nî trá tã lẽlẽ ániká Yésũ Krístõ 'á 'dĩ sĩ.

16 Ní nị̃ tã pã̃tã̃ị̃ úlị́ nõ 'bá yí kâ trá. Ôvârí â'dâ nĩ õjílã 'dî 'bá yî drí îgĩlí. Úlị́ 'dĩ 'bá yî rĩ'á tãndí ró tã mbị̃ ĩmbázó, kpá ãmâ 'bãlé tã õnjí ãmákâ nị̃lị́, kpá ãmâ 'bãlé tã õnjí ãmákâ âyélé, kpá ãmâ 'bãlé tã mbị̃ 'bá ró tã mbị̃ 'ẽlé ĩ'dî.

17 Tãlâ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ rî tã tãndí 'ẽlé ãmâ drí, gõ'dá õjílã gólâ 'dẽ 'bá Ôvârí vó rî â'dô 'bã'á njãâ tã tãndí ndrĩ yí drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî 'ẽlé.

4

Tã tã pẽpẽ tãsĩ tã ãzâ 'bá yí bê Tĩmátĩyã drí 'ẽlé rî

1 Má âtâ ní drí nõ tã âmbâ-âmbâ 'î. Õzõ tã 'bã'bã gólâ Ôvârí tị́ sĩ, gõ'dá kpá Yésũ Krístõ tị́ sĩ rî ró, gólâ ĩ'dî 'ẽ 'bá âgõlé ãngó nõ 'á kúmú lâ ró, gõ'dá kpá 'ẽ 'bá bê â'dólé tã kĩ 'bá õjílã kâ ró ndrĩ rî.

2 Ị̃tú cé ní â'dô njãâ, ní rî tã âtî-âtî mbị̃ rî pẽlé ĩ'dî õjílã drí, gólĩyî ũnị̃ ró ngá gólĩyî õnjí rî bê. Ní âtâ gólĩyî drí ãâyê ró ĩyî tã õnjí 'ẽ'ẽ. Gõ'dá ní â'dâ tã tãndí gólĩyî drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî drílĩyî. Õzõ ní õtírĩ rĩî tã îmbálé drílĩyî rî, ní â'dô mãnísĩ ró gólĩyí bê.

3 Ní 'ê ĩtí, tãlâ sị́sị́ 'á tólâ kã̃yị̃ â'dô âcá'á gõ'dá õjílã õtírĩ tã îmbâ-îmbâ mbị̃ rî gãâ rî. Gõ'dá gólĩyî rî gõlé cé tã ó'dí gólĩyî ãyĩkõ lâ drí gólĩyî cĩlí rî îmbá 'bá lâ rî ârílí ĩ'dî, tãlâ gólĩyî lẽ rĩlí tã õnjí ĩtí 'dĩ 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.

4 Tãlâ gólĩyî ị̃sị̃ ĩyî bị́ trá, yĩ õzó tã gólâ 'bãlé bê mbị̃mbị̃ rî ârí kô. Tãlâ gólĩyî lẽ ĩyîngá cé í'dígówá lârâkô tíbê õjílã 'bã 'bá tã lẽlé 'á lâ ányâ ró rî ârílí ĩ'dî.

5 Má 'bã tã ãzâ nõ kpá ní drí, õzõ ní ãã'dô 'dẽ'á Kúmú ãmákâ vó rî, ní 'ê tã tíbê ndrĩ ódrí 'bãlé ní drí 'ẽlé rî ĩ'dî. Ní 'bã ánî drị̃ ị̃tú vósĩ cé â'dólé zãâ mbị̃. Ní â'dô njãâ lã̃ŋõ ûsúlị́, ní rû zãâ tã õjílã âsê-âsê kâ Yésũ Krístõ rî drí rî ĩ'dî. Ní ndẽ lôsĩ ániká Ôvârí drí fẽlé trá ní drígã́ 'dĩ tãndí ró.

6 Má â'dâ tã 'dî 'bá yî nõ ní drí 'ẽlé, tãlâ ị̃tú-pá câ trá má drí 'ẽzó â'dólé ngá fẽfẽ ró, ó'ê trá ámâ fũlị́ tã Yésũ kâ rî tãsĩ.

7 Ã'dô tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ vó ró rî, má 'bû ã̃jú lâ trá mâ trá njãâ. Má ndẽ tã ãmbá Ôvârí drí 'bãlé má drí 'ẽlé rî 'bá yî trá ndrĩ. Ã'dô tã má drí lẽlé rî tãsĩ rî, má rî ámákâ trá zãâ pĩ̃pĩ̃sị́lị́ ãlô sĩ tã lẽlẽ 'á pã̃tã̃ị̃ ró.

8 Ngbãângbânõ rî, má rĩ'á õzõ õjílã gólâ 'dẽ 'bá sị́sị́ ngú rãrẽ 'á rî tí. Tãlâ má rî tã mbị̃ 'ẽlé ĩ'dî, má â'dô drị́-'â ûsú'á. Kúmú Yésũ gólâ rĩ 'bá tã mbị̃ 'ẽlé rî, â'dô âfẽ'á lâ nĩ má drí, gólâ õtírĩ rĩî drị́-'â fẽlé õjílã drí rî. Kã̃yị̃ nã 'á rî, gólâ â'dô kpá drị́-'â fẽ'á õjílã gólĩyî rĩ 'bá njãâ gólâ rî âgõ-âgõ tẽlé rî yî drí ndrĩ.

Tã âtî-âtî Póõlõ kâ Tĩmátĩyã drí ânĩzó 'wãâ rî

9 Tĩmátĩyã, ní ũjũ ânĩlí 'wãâ má ngáá nõlé.

10 Ní ndrê drẽ, Kẽrẽsénẽ nĩ trá Gãlãtíyã 'álâ. Gõ'dá Títõ nĩ kpá trá Dãlãmátĩyã 'álâ. Gõ'dá ámâ ãzí-ãzí Dẽmásĩ âyê mâ trá vólé, tãlâ ãyĩkõ 'bã̃drị̃ nô kâ âsê gólâ trá vólé. Tã 'dî kâ rî tí rî, gólâ âyê mâ trá gõzó Tẽsãlõníkã 'álâ.

11 Õjílã gólĩyî ânĩ 'bá ámâ pãlé nõ 'bá yî lãfálé sĩ rî, cé Lúkã̃ lâkî nĩ má bê nõngá. Nî rî gógó õtírĩ ânĩî má ngálâ rî, ní ã̃drị̃ Márãkõ kpãâ ní bê, tãlâ gólâ rĩ'á õjílã tãndí 'ẽ 'bá ámâ pãlé rî ĩ'dî.

12 Gõ'dá ní ã̃drị̃ gólâ kpãâ ní bê â'dólé má drí rĩ-ãzí ró, tãlâ má jô Tĩkíkõ trá Ẽfésõ 'á tólâ ã̃kû ró.

13 Õzõ ní ãâcâ trá rî, ní âtrõ ítá ámákâ ngbã̃kã̃tã̃ rĩ'á âkólâ ítá ãzí drã̃ị̃ tíbê má drí âyélé Trówã 'álâ Kãpásĩ drí 'bã 'álâ rî kpãâ. Gõ'dá ní âtrõ búkũ ámákâ nã 'bá yî, gõ'dá wárãgã bị́ ámákâ nã 'bá yî kpãâ.

14 Tã Ãlẽkẽzándã gólâ óká 'bá ró rî drí 'ẽlé rî ãâgâ ní drã̃ị̃. Gólâ 'ê tã trá má drí õnjí ró. Tã gólâkâ 'dĩ Kúmú Yésũ Krístõ â'dô lôgõ'á lâ ãkpã gólâ drã̃ị̃.

15 Tã 'dî kâ rî tí rî, ánî lĩfĩ õmbâ ní rú dódó gólâ rî tãsĩ, gólâ õzó kpá tã sõô krístõ
'bá ãzâ 'bá yî 'á ánî tãsĩ, tãlâ gólâ rî ą̃wą̃lą̃ką̃ lą̃vũ trá kôrô tã âtî-âtî gólâ ãmâ drí rĩ'á
pẽlâ rî rú.
16 Áâjî mâ bê tã kĩ 'bá ândrá tã Yésũ kâ rî tãsĩ rî, gõ'dá sĩsĩ má drí rĩrĩ tã âtálé ámâ
ífífí pãzó rî 'á rî, õjílã ãzâ yû'dą̃wą̃ â'dé 'bá ânĩlí má bê lĩfĩ drĩ 'bá ró úlĩ tãndí âtálé
má ngá lésĩ. Õjílã ndrĩ âyê ĩyî mâ trá. Má kĩ, Ôvârí ãâyê õjílã 'dî 'bá yî tã gólĩyî drí
ámâ âyézó 'dĩ 'ásĩ.
17 Õzõ õjílã ã'dô kpálé yû ámâ pãlé rî, Ôvârí rî gógó bê rĩ'á má bê mbârâkã fẽ'á má
drí, má â'dô ró bê njãâ tã âtî-âtî gólâkâ nõ pẽlé õrĩ ãngó 'á nõ 'bá yî drí ndrĩ. Má kĩ
ámákâ rî, tã-vó kĩ 'bá 'dĩ 'bá yî â'dô ámâ fũ'á. Gõ'dá Ôvârí pâ mâ trá gólĩyî drĩgą̃ sĩ,
õzõ õjílã drí ngá pãrẽ ką̃mĩ sĩlĩ sĩ rî kâtí.
18 Má nĩ trá Ôvârí â'dô ámâ pã'á ngá ãmbá 'dĩ 'bá yî 'ásĩ, té gólâ drí ámâ trõlé cú
ĩtí lâŋõ ãkó ûrú 'álâ. Ã'dô ĩtí rî, mã lûyĩ gólâ ą̃dũkũ ãkó. “Ãwô-ĩtí ãmbá Ôvârí drí.”

Nî-bê-yã ą̃dũkũ lâ ró rî

19-21 Mã ângâ bê ânĩlí Rómã 'álâ rî, má âyê Trõfímõ trá Mẽlétõ 'álâ, tãlâ gólâ trá
ngá lãzé ró. Ẽrésĩtõ rî trá Kõrínĩtõ 'álâ. Tĩmátĩyã, ní ûjũ ânĩlí má ngálâ ãkpãkã'dã
ôzê drí âgõ ãkó. Ą̃dũkũ lâ ró, ní 'ê nî-bê-yã ámákâ Ãkõwílã yî drí õkó lâ Pĩrĩsílã bê.
Gõ'dá ní fẽ nî-bê-yã kpá ą̃'dĩ-drĩ Õnẽsĩfórã kâ drí. Yũbúlą̃, Põdénẽ, Línõ, Kũlĩdą̃ yí bê
'ê ĩyî nî-bê-yã ní drí. Gõ'dá krístõ 'bá ãmbá ãzâ 'bá yî 'ê ĩyî nî-bê-yã kpá ní drí.
22 Ôvârí ãâ'dô ní bê, Tĩmátĩyã, gõ'dá õfẽ õrẽ ãnî drí ndrĩ. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Póõlõ kâ Títõ drí Títõ

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị́ sị́sị́ rî

Wárãgã nô gólâ Póõlõ drí îgĩlí Títõ drí gõ'dá kpá wárãgã drílâ îgĩlí trá Tĩmátĩyã drí rî bê rĩ'á 'dó ãnyî 'ẽlé trá gólâ rî fũlị́ rî 'á. Gólâ îgĩ wárãgã 'dî 'bá yî gólĩyî drí, tãlâ õsõ ró fãfã gólĩyî 'á lôsĩ gólĩyíkâ tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî pẽpẽ lâ kâ 'á gõ'dá kpá tã lẽ 'bá gólĩyî ó'dí rî 'bá yî vó lâ ĩyî ndrẽlé dódó.

Sị́sị́ rî, Títõ pâ Póõlõ trá Ẽfésõ 'álâ, gõ'dá kpá Kõrínĩtõ 'álâ. Gõ'dá Póõlõ õtírĩ wárãgã nô îgĩî rî, Títõ rĩ'á 'bą̃drị̃ Kẽrétẽ kâ rî 'álâ, drị̃-'bá êpẽ'á krístõ 'bá ó'dí gólĩyî ją̃rị́bą̃ ngĩíngî 'ásĩ rî 'bá yî drí, gõ'dá kpá lą̃tị̃ â'dá'á gólĩyî drí â'dózó âmbâ-âmbâ ró tã lẽlẽ ĩyíkâ 'á. Tã õnyíkõ bê rĩ'á dũû krístõ 'bá 'dĩ 'bá yî lãfálé.

Ĩtí rî, gõ'dá Póõlõ âtâ tã Títõ drí drị́-mbílí sõlé õkó âmbâ-âmbâ į̃į̃fį̃ tã ngõngõ tãsĩ gõ'dá kpá õdrá mvũmvũ tãsĩ, gõ'dá õkó mvá drí 'bã ĩyíkâ vó lâ ndrẽlé dódó, gõ'dá kpá ágó lâ yî į̃nj̃į̃lị́. Gõ'dá ãgô ãã'dô kô õvó ró, gólĩyî drí rĩ̃lí rĩ̃rĩ̃ mbį̃ sĩ.

Póõlõ â'dâ kpá lą̃tị̃ gólâ 'ẽzó drị̃-'bá gólâ rĩ 'bá rĩ̃rĩ̃ mbį̃ sĩ rî nj̃ĩlí rî Títõ drí õzõ nõô tí. Gólâ kĩ, drị̃-'bá gólâ Títõ drí 'ẽ'á nj̃ĩlâ rî, õkó bê ãlô gõ'dá ą̃ą̃yį̃ õkó ãzâ bê kô. 'Dĩyímvá gólĩyíkâ ãã'dô tã rõrõ bê átá lâ yî drí ândré lâ yí bê. Gólĩyî ãã'dô õjílã gólĩyî õjílã ãzí drí rĩ'á į̃nj̃į̃lâ rî 'bá yî ĩ'dî. Gólĩyî į̃į̃nj̃į̃ į̃į̃fį̃ ãzí-ãzí drí kô, gõ'dá õdrá õcî gólĩyî kpá rõô kô. Gõ'dá gólĩyî ãã'dô ą̃dį̃ lôvó bê rõô kô. Gólĩyî drí kpá îcálé tã tã lẽzó rî ôjálé õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá kô rî 'bá yí bê, gõ'dá kpá tã lẽ 'bá yî ĩmbálé dódó. Póõlõ âtâ kpá kĩ, Títõ õsõ drị́-mbílí õjílã gólĩyî tã âtá 'bá kĩ'á nĩ rî, krístõ 'bá yî õ'ê kpá lã'bí Yúdą̃ yí kâ rî 'bá yî į̃į̃fį̃.

Nĩ â'dô tã Títõ rî tãsĩ rî ãmbá lâ ûsú'á Gãlãtíyã kápĩtã 2 'á, 2 Kõrínĩtõ kápĩtã 2 'á gõ'dá kpá kápĩtã 7 'á.

1-4 Mâ Póõlõ rû į̃'bũ 'bá Ôvârí kâ ró gõ'dá kpá lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ró rî ĩ'dî, má îgĩ wárãgã nô nĩ ní drí Títõ, nî trá rĩ'á õzõ ámâ mvá nyãányâ pą̃tį̃į̃ rî tí, tãlâ ãmâ ní bê kpą̃rą̃tị̃ lẽ tã trá Ôvârí 'á pį̃pį̃sį̃lį̃ ãlô sĩ. Ôvârí jô mâ trá mbârâkã sõlé õjílã gólĩyî Ôvârí drí nj̃ĩlí õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî 'á gólĩyî 'bãlé â'dólé mbârâkã bê gą̃rą̃ tã lẽlẽ ĩyíkâ 'á. Gólâ lẽ má drí gólĩyî ĩmbálé tã pą̃tį̃į̃ gólâ gólĩyî 'bã 'bá tã mbį̃ gólâ rî 'ẽ 'bá ãyĩ̃kõ ró rî 'ẽlé rî, nį̃lị́ ĩ'dî. Ĩtí rî, gólĩyî â'dô nį̃'á lâ kĩ, yĩ â'dô rĩ'á Ôvârí bê zãã gbą̃dú. 'Dĩî rĩ'á tã gólâ drí 'bãlé trá 'ẽlé ãmâ drí drẽ ãkpãkã'dã sị́sị́ gólâ 'bãá ãngó nõ kô rî ĩ'dî. Mã nį̃ trá kĩ, gólâ âdó õnjõ kô. Ngbãângbânõ ką̃yį̃ îcá 'bá rî sĩ, Ôvârí ãmâ pã 'bá ró rî â'dâ tã íyíkâ trá ãmâ drí. Gõ'dá ĩtí rî, gólâ âfẽ tã âtî-âtî íyíkâ trá má drí pẽlé ãzí-ãzí ãzâ 'bá yî drí, õzõ drílâ 'bãrẽ lâ trá má drí 'ẽlé ĩtí rî kâtí. Ãmâ átá Ôvârí gõ'dá Yésũ Krístõ ãmâ pã 'bá ró rî õfẽ õrẽ ní drí tã ą̃'dị́ bê.

Tã drị̃-'bá ką̃nị́są̃ kâ rî 'bá yî tãsĩ

5 Má âyê nî drẽ ãkpã 'bą̃drị̃ Kẽrétẽ kâ nã 'álâ, tãlâ ní ndẽ ró lôsĩ ãmákâ tólâ nã bê, gõ'dá ní lą̃mû ró bê nĩ'á drị̃-'bá êpẽ bê ką̃nị́są̃ drí ją̃rị́bą̃ 'ásĩ cé tị̃tị̃, õzõ má drí âtálé trá ní drí 'ẽlé rî kâtí.

6 Rĩ̃rĩ̃ õjílã gólĩyî ní drí êpẽlé drị̃-'bá ką̃nị́są̃ 'dî 'bá yí kâ ró rî kâ îcâ trá â'dólé õzõ nõô kâtí, 'dõvó õjílã rî ní drí nj̃ĩlí trá â'dólé drị̃-'bá ró rî, gólâ ã'dô cú ĩtí tã ányâ 'ẽ ãkó, tãlâ õjílã õzó tã õnjí ãzâ ûsú gólâ ngá lésĩ kô. Ĩtí rî, 'dõvó gólâ ãã'dô õjílã gólâ cé õkó bê ãlô rî ĩ'dî. Mvá lâ yî ãã'dô kpá tã lẽlẽ bê Yésũ 'á, gõ'dá rĩ̃rĩ̃ mvá lâ yî 'dĩ 'bá yí kâ ãã'dô mbį̃mbį̃ ró cú ĩtí tã gólĩyî ãnyĩ kâ rî 'bá yî 'ẽ ãkó, gõ'dá kpá gólĩyî į̃į̃nj̃į̃ ĩyî átá yî ĩyî ândré yí bê.

7 Õjílã rî gógó ní drí njĩlí â'dólé drı̨-'bá ró 'dĩ õrî cú ĩtí tã õnjí 'ẽ ãkó, tãlâ lôsĩ drı̨-'bá kạ̃nı́sạ̃ kâ rî kâ rĩ'á rĩlí lôsĩ gólâ Ôvârí kâ rî vó lâ ndrẽlé.* Ĩtí rî, gólâ õ'bã õjílã yí zẽlé rî 'bá yî kô mbârâkã sĩ tã ı̨sũ íyíkâ rî 'bá yî 'ẽlé, õzõ yí drí ı̨sũlı̨́ rî kâtí. Gõ'dá õ'bã yî kô õdrá drí cĩlí, į̃̃nj̨̃ į̃f̃ı̨ ãzí-ãzí drí kô. Gólâ ãâ'dô kô lãfâ lôvó bê yí drı̨̃ı̨̃.

8 Bê-rî 'dõvó gólâ ãâ'dô õjílã gólâ ũmú ró yí drí 'bã 'á rî lôvó lâ 'bã 'bá ró. Gõ'dá rĩrĩ gólâkâ ãâ'dô ı̨̃nj̨̃-ı̨̃nj̨̃ lâ ró. Gõ'dá gólâ ãâ'dô õjílã tã mbı̨̃ 'bá ró tã gólĩyî Ôvârí kâ ró rî rĩ'á 'ẽlâ ĩ'dî.

9 Gólâ ũrû tã âtî-âtî pạ̃tı̨́ı̨̃ Ôvârí kâ gạ̃gạ̃, â'dô îmbálé gólâ drí rî vó ró. Õzõ gólâ õ'ê trá ĩtí rî, gólâ â'dô îcá'á cú îmbálâ dódó ãzí-ãzí drí, tãlâ gólĩyî õ'bã ró tã lẽlẽ bê tã pạ̃tı̨́ı̨̃ ró rî 'á. Gõ'dá gólâ â'dô kpá îcá'á tã lôgõlé mbı̨̃ õjílã gólĩyî rû jã 'bá trá tã pạ̃tı̨́ı̨̃ rî rú, gõ'dá tã lẽ 'bá tã îmbâ ányâ ró rî 'á rî 'bá yî drí.

10 Drı̨-'bá îcâ trá tã îmbâ ányâ lôtólé, tãlâ õjílã dũû bê rĩ'á gã ĩyî dó tã âtî-âtî pạ̃tı̨́ı̨̃ Ôvârí kâ ârílí. Gõ'dá gólĩyî jâ ĩyî rû rĩ'á ãzí-ãzí âdólé tã gólĩyî lôsĩ ãkó rî 'bá yî sĩ, nyãányâ lâ rĩ'á gólĩyî rĩ 'bá tã lã'bí Yúdạ̃ yí kâ kâ 'bãlé ĩ'dî sı̨sı̨ rî.

11 Rĩ'á îcâ-îcâ ró tã îmbâ ányâ gólĩyíkâ 'dĩ lôgázó, tãlâ gólĩyî rĩ'á tã lẽ 'bá 'bã-tı̨ ãzâ 'bá yî 'ásĩ rî 'bá yî îzã'á ndrĩ tã îmbâ ányâ 'dĩ sĩ. Gólĩyî rî îmbálâ ĩtí kpá lãfâ ûsúzó bê drı̨ lâ.

12 Ndá ãgô tã nı̨ 'bá ãzâ õrĩ gólĩyíkâ Kẽrétẽ kâ lãfálé 'ásĩ rî, gólâ pẽ tã trá kĩ nĩ rî, “Ãmâ õjílã Kẽrétẽ kâ rî kárá rĩ'á tã gólâ õnjõ ró rî pẽlé. Ãmâ rĩ'á õjílã õvó ró gólâ rĩ 'bá ngá nyãlé kôrô rî ĩ'dî. Gõ'dá ãmâ kpá rĩ'á õzõ ãlígí âmbâ-âmbâ kâtí tã ı̨sũ ãmákâ 'á.”

13 Gõ'dá úlı̨́ gólâkâ 'dĩ 'bá yî bê trá pạ̃tı̨́ı̨̃ ró rî, ĩtí rî 'dõvó ní âtâ úlı̨́ õjílã 'dî 'bá yî drí, tãlâ gólĩyî õjâ ró bê drı̨ tã lẽlé Ôvârí 'á pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ãlô sĩ.

14 Gõ'dá gólĩyî ãâyê ró tã lẽlẽ í'dígówá ányâ ãzâ 'bá yî õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí rĩ'á âtálâ rî 'bá yî 'á rî, gólĩyî õgã ró kpá dó tã gólĩyî õjílã gólĩyî gã 'bá trá dó tã pạ̃tı̨́ı̨̃ 'ẽlé rî 'bá yî drí 'bãlé trá rî yî 'ẽlé.

15 Nĩ ndrê drẽ, õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã mbı̨̃mbı̨̃ rî 'bá yî 'ẽlé dódó cé rî ndrê ĩyíkâ ngá ndrĩ tãndí ró. Gõ'dá õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá kô tã pạ̃tı̨́ı̨̃ Ôvârí kâ 'á rî, ngá â'dô gólĩyî drí ndrĩ tãndí ró kô, gólĩyî ĩ'dî rĩ'á tã õnjí drí îzãlé trá rî. Gõ'dá tã ı̨sũ-ı̨sũ gólĩyíkâ îzã rû kpá trá, ĩ'dî gólĩyî nı̨́ı̨́ tã gólĩyî â'dó 'bá mbı̨̃ ĩyî drí 'ẽlé rî kô'dáwá.

16 Gólĩyî âmã tã kĩ, yĩ ũnı̨̃ Ôvârí trá, gõ'dá tã gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlé rî â'dâ tã kĩ, gólĩyî nı̨́ı̨́ Ôvârí kô ãlôwálâ. Gólĩyî 'bãá õjílã lôvó kô. Gólĩyî gã dó tã Ôvârí drí 'bãlé gólĩyî drí rî 'ẽlé. Ĩtí rî, gólĩyî îcá kô tã mbı̨̃mbı̨̃ rî 'bá yî 'ẽlé ãlôwálâ.

2

Tã mbı̨̃mbı̨̃ gólĩyî õjílã ngĩíngî îmbâ kâ rî

1 Nî ánî nyãányâ Títõ, 'dõvó ní 'dê ní îmbâ tã gólĩyî â'dó 'bá mbı̨̃mbı̨̃ rî, â'dô gólâ Ôvârí drí 'bãlé trá rî vó ró.

2 Ní îmbâ ãgô âmbâ-âmbâ â'dólé ĩyî rĩlí tã ı̨̃nj̨̃-ı̨̃nj̨̃ sĩ. Gólĩyî ãâ'dô tã trõ 'bá ró lôvó rú'bạ̃ kâ drı̨́gạ̃ sĩ. Tã ı̨sũ gólĩyíkâ ãâ'dô ãlíká ró võ î'ĩlí dódó. 'Dõvó gólĩyî õlẽ tã Ôvârí 'á pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ãlô sĩ. Ĩtí rî, gólĩyî õ'bã ĩyî kpá õjílã lôvó, gõ'dá gólĩyî fĩî į̃̃dû ı̨̃dû, õzõ gólĩyî ũûsû lâŋõ trá rî.

3 Ĩtí rî, õkó âmbâ-âmbâ tãsĩ rî, ní îmbâ gólĩyî kpá tã 'ẽlé, â'dô ngá tíbê gólĩyî sũ 'bá Ôvârí rú rî yî sĩ. Gólĩyî ãâ'dô kô tã ngõ 'bá ró õjílã ãzâ 'bá yî rú. Õdrá ũdı̨̃ kô gólĩyî drı̨̃ı̨̃ sĩ. Bê-rî gólĩyî ĩĩmbâ cé tã gólĩyî â'dó 'bá dódó mbı̨̃ rî 'bá yî ĩ'dî ãzí-ãzí lâ yî drí.

---

* **1:7 1.7** Úlı̨́ gólâ Póõlõ drí îgĩlí nõngá rî, tı̨ Gı̨́rı̨́kı̨̃ kâ sĩ rî, tã ífí lâ kĩ, õjílã gólâ rĩ 'bá õjílã ãzí vó ndrẽlé rî. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, 'dĩĩ rĩ'á úlı̨́ gólâ krístõ 'bá drí rĩ'á zı̨̃lâ “ ‘bísõpõ’”” rî ĩ'dî.

4 Ĩtí lâ 'dĩ sĩ rî, gólĩyî â'dô îcá'á cú õkó mvá îmbálé gólĩyî ágó yî 'dĩyímvá yí bê lôvó
lâ yî 'bãlé tãndí ró,
5 tã trõ 'bá ró lôvó rú'bạ́ kâ drı́gạ́ sĩ, â'dólé ĩyî rú'bạ́ vó ndrẽlé dódó, tã 'bã kâ rî 'bá
yî 'ẽzó dódó, â'dólé õjílã tãndí ró gõ'dá kpá rĩlí tã âtâ ĩyî ágó yí kâ zẽlé tã ı̀njı̃ sĩ. Õkó
mvá gólĩyî 'dẽ 'bá Yésũ vósĩ rî 'bá yî â'dô ĩyî tã 'dî 'bá yî 'ẽ'á ndrĩ kạ̃kạ̃rạ̃, tãlâ õjílã
õzó úlı́ õnjí âtá tã âtî-âtî Ôvârí kâ rú tã õnjí gólĩyíkâ 'dĩ sĩ.
6 Ĩtí rî, ní âtâ ãgô mvá drí ngbálí-ngbálí, gólĩyî ãâ'dô tã trõ 'bá ró lôvó rú'bạ́ kâ rî
drı́gạ́ sĩ.
7 Ĩtí rî Títõ, nî drẽ ãgô mvá ró, 'dõvó ánî nyãányâ ãâ'dô tã â'dâ tãndí rĩrĩ kâ rî ró
ãgô mvá drí tã ndrĩ kạ̃kạ̃rạ̃ ní drí 'ẽlé rî 'bá yî tãsĩ rî. Ní îmbâ tã mbı̃mbı̃ ró pı̃pı̃sı́lı́
tãndí rî sĩ pạ̃tı̃ı̃ ró gõ'dá kpá úlı́ ı̀njı̃lı́ ı̀njı̃ rî 'bá yî sĩ.
8 'Dõvó ní âtâ úlı́ mbı̃mbı̃ gólĩyî õjílã drí tã âtázó rú lâ 'á kô rî 'bá yî ĩ'dî, tãlâ ạ̃jú-
'bá-ãzí ániká ã'dô ró ãnyĩ ró â'dólé ní drí ạ̃jú-'bá-ãzí ró, tãlâ gólĩyî îcá kô tã ányâ
ãzãkã ûsúlı́ âtálé ãmâ krístõ 'bá yî rú.
9 Rû ı̀'bũ 'bá yî tãsĩ rî, ní îmbâ gólĩyî rĩlí kárá rĩ'á tã ĩyî lı́pı̀ yí kâ rî 'bá yî ârílí ĩ'dî.
'Dõvó gólĩyî õ'ê tã tãndí gólĩyî tã lâ drí sũlı́ gólĩyî lı́pı̀ yî rú rî ĩ'dî tã 'ẽ'ẽ ndrĩ gólĩyíkâ
rî 'bá yî 'ásĩ. Gólĩyî ãânyâ ĩyî lı́pı̀ yî tı̀ kô'dáwá tã gólĩyî lı́pı̀ yî drí 'bãlé gólĩyî drí 'ẽlé
rî sĩ.
10 Gólĩyî ũûgũ ngá gólĩyî lı́pı̀ yí kâ kô. 'Dõvó gólĩyî õ'dê gólĩyî lı́pı̀ yî vó tãndí ró
pı̃pı̃sı́lı́ ãlô rî sĩ. Õzõ gólĩyî õ'ê ĩtí rî, rĩrĩ gólĩyíkâ dódó 'dĩ â'dô õjílã 'bã'á tã lẽlé tã
îmbâ-îmbâ Ôvârí ãmâ pã 'bá ró rî tãsĩ rî 'á.
11 Má kĩ, krístõ 'bá yî ndrĩ õ'ê tã tãndí ró ĩtí, tãlâ Ôvârí â'dâ pı̃pı̃sı́lı́ tãndĩ íyíkâ trá
ãmâ drí âjô-âjô Yésũ kâ sĩ, ã'dô ró bê yí drí õjílã pãzó tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ.
12 Pı̃pı̃sı́lı́ tãndĩ gólâkâ lôvó kâ 'dĩ â'dâ tã ãmâ drí ngá gólĩyî sũ 'bá gólâ rú kô'dáwá
rî 'bá yî gãzó dó, gõ'dá kpá tã lôvókô ãngó drı̃ nô kâ rî 'bá yî gãlé dó cú ĩtí vó lâ yî
lôbẽ ãkó. Lôvó rî 'dĩ îmbâ ãmâ kpá fĩĩ ạ̃tũlı́ gạ́gạ́, gõ'dá rĩrĩ mbı̃mbı̃ rî rĩzó ĩ'dî, gõ'dá
tã gólĩyî Ôvârí rî lûyı́zó rî 'bá yî 'ẽzó ĩ'dî.
13 Mã â'dô îcá'á trá rĩ'á 'ẽlâ tãndí ró ĩtí, õzõ ãmâ kpá zãâ lı̃fı́ı̃ 'bã'bã bê âgõ-âgõ ãmâ
pã 'bá Yésũ Krístõ gólâ Ôvârí mbârâkã gạ̃rạ̃ ãmákâ ró rî kâ rî drı̃ı̃ rî. Õzõ Yésũ ãâgõ
trá rî, gólâ â'dô ãmbã íyíkâ â'dá'á ãmâ drí.
14 Gólâ fẽ íyî nyãányâ trá drãlé ãmâ tãsĩ, ã'dô ró bê ãmâ pãlé tã õnjí tı̀ı̀ 'ásĩ ndrĩ
gõ'dá kpá ãmâ jĩlí ngbángbá, tãlâ mã â'dô ró bê õjílã íyî nyãányâ kâ ró, cú ĩtí tã õnjí
ãkó cé tã lẽlé rĩzó tã tãndí ró rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.
15 Ĩtí rî Títõ, 'dõvó ní îmbâ tã 'dî 'bá yî õjílã drí. Nî trá rĩ'á cú drı́-ãcê bê drı̃-'bá
kạ̃nı́sạ̃ kâ ró. Ní lôfî mbârâkã õjílã gólĩyî ní drí rĩ'á îmbálâ rî 'bá yî 'á, drı́-ãcê ániká
'dĩ sĩ. Gõ'dá ní sõ drı́-mbílí kpá õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã ányâ 'ẽlé rî 'bá yî lı̃fı́. Ní âyê õjílã
ãzãkã kô ãlôwálâ võ ndrẽlé kôrô ní drı̃ı̃ sĩ.

3

Tã rĩrĩ tãndí mbı̃mbı̃ rî tãsĩ

1 Ní âtâ tã nô tã lẽ 'bá yî drí ó'dí, tã lâ ãâgâ ró bê gólĩyî drı̃ı̃, gólĩyî õrî tı̀tı̀ ró mı́rı̃
ĩyíkâ zẽlé gõ'dá drı̃-'bá gólĩyî ndrĩ drı́-ãcê bê mı́rı̃ lésĩ rî 'bá yî zẽlé, gólĩyî ãârî tã
'bã'bã drı̃-'bá 'dĩ 'bá yí kâ tãndí ró, gólĩyî õrî kạ̃yı̀ vósĩ cé njãâ rĩ'á tã gólĩyî tãndí rî
'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.
2 Gólĩyî ãâtâ úlı́ õnjí kô õjílã ãzãkã rú. Gõ'dá gólĩyî õrî 'â ạ̃'dı́ sĩ cú ĩtí lâwã-lâwã
ãkó ĩyî lãfálé 'ásĩ. Gólĩyî õ'ê tã mãnísĩ ró, gõ'dá kpá tãndí ró õjílã drí ndrĩ.
3 Nĩ ndrê ạ̃kû ró rî, ãmâ nyãányâ rĩ'á ndrĩ tã nı̃ ãkó lé 'bá ró. Mã gã dó tã Ôvârí
kâ ı̀njı̃lı́, lôvó tã ãmákâ rî 'bá yí kâ âdô ãmâ trá tã gólĩyî ányâ ró rî 'ẽlé. Tã ı̀sũ-ı̀sũ

ãmákâ õjílã ãzâ 'bá yî tãsĩ rî trá rĩ'á õnjí ró. Ngá gólĩyíkâ rî 'bá yî âgî-âgî ãmâ lı̃fı̃.
Gõ'dá ãmâ ndrĩ, ãmâ 'álé âdrã trá ãmâ lãfálé 'ásĩ.
4 Kpálé ĩtí rî, Ôvârí ãmâ pã 'bá ró rî 'ê tã gólĩyî â'dó 'bá tãndí ró dódó rî 'bá yî rî
trá ãmâ drí, gõ'dá gólâ 'bã ãmâ lôvó ndrĩ.
5 Gólâ pá ãmâ 'dĩ kô, tãlâ tã tãndí ãzãkã ãmâ drí 'ẽlé trá rî 'bá yî tãsĩ. Bê-rî gólâ rî
'â ạ̃'dı̃ nĩ ndrú ãmâ rú. Gólâ jĩ ãmâ trá â'dólé ngbángbá tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî 'ásĩ,
gõ'dá ãmâ 'bãlé õjílã ó'dí gólâkâ ró Líndrí Tãndí gólâkâ rî sĩ.
6 Ôvârí âfẽ Líndrí Tãndí íyíkâ ãmâ drí, tãlâ Yésũ Krístõ pâ ãmâ trá rî drí.
7 Ôvârí 'ê tã 'dî ĩtí, tãlâ yí 'bã ró ãmâ â'dólé õjílã tã mbı̃mbı̃ 'bá ró íyî lı̃fı̃ drı̃ 'á tãlâ
pı̃pı̃sı́lı̃ tãndĩ íyíkâ ãmâ drí rî tãsĩ, gõ'dá tãlâ mã îcâ ró bê lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó ãmâ
drí rĩ'á lı̃fı̃ 'bãlé vó lâ rî ûsúlı̃.
8 Úlı̃ ãmákâ 'dĩ 'bá yî ndrĩ rĩ'á pạ̃tı̃ı̃.
Títõ, má lẽ ní drí tã 'dî 'bá yî âtálé ngbálí-ngbálí õjílã gólĩyî ní drí îmbálé trá 'dĩ 'bá
yî drí, tãlâ gólĩyî tã lẽ 'bá ró rî 'bá yî õ'bã ró ĩyî nyãányâ rĩ'á tã gólĩyî tãndí ró õjílã
pã 'bá ndrĩ pı̃pı̃sı́lı̃ ãlô sĩ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.
9 Ní âyê ãzí-ãzí ãzâ 'bá yî kô tı̃ ôcílí ní bê tã gólĩyî tã ífí ãkó ró rî 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá
kpá gólĩyî õ'bã nî kô rĩzó ãmâ ạ́'bı́yạ́ yî rú ngĩlí gólĩyí bê. Ní ôjâ tã kô tã gólĩyî tã
'bã'bã lã'bí kâ ró rî tãsĩ. Tãlâ tã ôjâ rî 'dĩ rĩ'á cú ĩtí tã ífí ãkó, gõ'dá pá õjílã kô.
10 Ní sõ drı̃-mbílí ândâlâ rı̃ õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá ĩyî lãfá lônyĩlí ãzí-ãzí rú sĩ rî 'bá yî lı̃fı̃.
Õzõ gólĩyî ãâyê tã rî 'dĩ kô'dáwá rî, vó lâ sĩ, ní âyê õjílã rî õnjí ró 'dĩ 'bá yî zãâ.
11 'Dõvó ní nı̃ pạ̃tı̃ı̃ kĩ, õjílã ĩtí 'dĩ rĩ'á tã õnjí 'bá 'î. Tã ı̃sũ gólâkâ rĩ'á tã nı̃ ãkõ kâ
ró, îzã rû trá. Tã gólĩyî drílâ rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî â'dâ tã drílâ kĩ, gólâ rĩ'á tã ányâ 'ẽ'á.

Tã ạ̃dũkũ

12 Mâ trá 'ẽ'á Ãrĩtémã yî jõlé Tĩkíkõ bê ní ngálâ, nĩ'á lôsĩ kạ̃nı́sạ̃ kâ 'ẽlé tólâ. Õzõ
gólĩyî õcâ trá tólâ rî, ní ûjũ ânĩlí 'wãâ ró ámâ ûsúlı̃ Nĩkõpólĩ 'á, tãlâ má 'bã tã trá nĩzó
rĩlí tólâ párá gólĩyî ôzê kâ rî 'bá yî sĩ.
13 Ní ûjũ ró Zẽnásĩ õjílã pã 'bá ró võ tã kĩ kâ 'ásĩ rî gõ'dá kpá Ãpólõ yî pãlé ạ̃cı́
gólĩyíkâ 'ẽ'á tõlâ rî tãsĩ. Ní pâ gólĩyî tãlâ ngá gólĩyî drí lẽlé rî 'bá yî sĩ ndrĩ.
14 'Dõvó õjílã ãmákâ rî 'bá yî ĩ̃ı̃lı̃ tã gólâ ngá fẽ 'bá gólĩyî nyãányâ drí tã tãndí 'ẽzó
rî 'bá yî ĩ'dî. Gólĩyî ĩ̃ı̃lı̃ kpá tã ngá fẽzó gólĩyî ĩzã lâ bê rî 'bá yî drí rî. Gõ'dá gólĩyî õrî
kô cú ĩtí lôsĩ tãndí 'ẽ ãkó.
15 Õjílã gólĩyî ndrĩ má bê nõlé nõ 'bá yî 'ê nî-bê-yã ãnî drí rõô. 'Dõvó ní 'ê nî-bê-yã
ãmákâ õjílã ámâ ãzí-ãzí ró tã lẽ 'bá, gólĩyî ãmâ lôvó bê ĩyî 'á tólâ rî 'bá yî drí ãkí ãkó.
Ĩtí rî, Ôvârí ãâ'dô ãní bê ndrĩ. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Póõlõ kâ Fĩlẽmónã drí
Fĩlẽmónã

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị́ sị́sị́ rî

Póõlõ îgĩ wárãgã nô nĩ íyî rû-lẽ-ãzí Fĩlẽmónã gólâ â'dó 'bá rạ̃gị̃ bê dũû rî drí. Tã ífí Póõlõ drí wárãgã nô îgĩzó nõ, tãlâ rạ̃gị̃ Fĩlẽmónã kâ ãlô, rú bê Õnẽsímõ rî râ trá vólé, gõ'dá â'dô trá krístõ 'bá ró. Póõlõ lẽ Fĩlẽmónã õ'ê ró tã Õnẽsímõ drí õzõ gólâ rî ạ̃drúpị̃ krístõ 'bá ró rî tí, õzõ Õnẽsímõ õgõ trá vólé gólâ ngálâ rî.

1-2 Mâ Póõlõ îgĩ wárãgã nô ní drí Fĩlẽmónã gólâ â'dó 'bá ámâ ngá 'ẽ 'bá ãzíyã ró. Ãmâ Tĩmátĩyã yí bê, mã 'ê nî-bê-yã ãnî drí ánî õkó Ãpíyã gõ'dá kpá Ãrĩkípõ gólâ rĩ 'bá kpá tã Ôvârí kâ âtî-âtî rî pẽlé, gõ'dá ndrĩ 'dó õjílã Ôvârí kâ rû ê'bé 'bá võ ãlô 'á ní drí 'bã 'álâ rî 'bá yí bê. Õzõ ãnî drí nị̃lị́ rî kâtí, ngbãângbânõ rî, mâ rĩ'á ômbê-ômbê ró gạ̃nị́mạ̃ 'á, tãlâ má 'dê trá Yésũ Krístõ vósĩ.
3 Ôvârí ãmâ átá ró gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ bê, õfẽ õrẽ ãnî drí tã ạ̃'dị́ bê.

Tã Póõlõ drí ãwô-ĩtí 'ẽzó Ôvârí drí Fĩlẽmónã rî tãsĩ rî

4-5 Fĩlẽmónã, ámâ ãzí-ãzí tãndí 'dĩ, ị̃tú-pá vósĩ cé má õtírĩ rĩî ãwó ngõlé Ôvârí drí rî, má rî kpá zãâ rĩ'á ãwô-ĩtí 'ẽlé Ôvârí drí ánî tãsĩ, tãlâ má ârî trá kĩ nĩ rî, nî Fĩlẽmónã rĩ'á õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî lôvó lâ bê dũû ní 'á, gõ'dá kpá ní lẽ tã ániká trá Kúmú ãmákâ Yésũ 'á.
6-7 Ní îcî krístõ 'bá ị̃fị̃ trá dũû úlị́ âtâ-âtâ sĩ gólĩyî drí tã lẽlẽ ániká Ôvârí 'á rî sĩ. 'Dĩî 'bã mâ trá â'dólé ãyĩkõ ró ãmbá. Ĩtí rî, má ngô ãwó Ôvârí drí kĩ nĩ rî, õzõ ní õtírĩ tã rî 'dĩ 'ẽê rî, ní nị̃ ró bê tã tãndí ndrĩ tíbê Yésũ Krístõ drí rĩ'á 'ẽlâ ãmâ drí rî yî.

Tã Õnẽsímõ rî tãsĩ

8-9 Má ã'dô kpálé mbârâkã bê tã 'bãlé ní drí Yésũ Krístõ ngá lésĩ rî, má â'dô ánî îjí'á cé ãlô tã fínyáwá tãsĩ, tãlâ ãmâ rĩ'á ní bê ãzí-ãzí ró. Mâ Póõlõ rĩ'á ãgô ãrãkã 'î, gõ'dá mâ kpá rĩ'á gạ̃nị́mạ̃ 'á, tãlâ má drí 'dẽzó Yésũ Krístõ vósĩ rî tãsĩ.
10 Ámâ nyãányâ lô'bã rú'bạ̃ ní drí tãlâ ámâ mvá Õnẽsímõ rî tãsĩ. Gólâ 'bã tã trá tã lẽlé Yésũ 'á, tãlâ tã má drí âtálé trá gólâ drí, má drí â'dózó drẽ ãkpãkã'dã gạ̃nị́mạ̃ 'á nõlé rî sĩ rî.
11 Õnẽsímõ õzõ ã'dô kpálé trá rạ̃gị̃ ániká ĩ'dî ạ̃kû ró rî, gólâ pá nî kô ãmbá. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ â'dô ãmâ pã'á cú kpạ̃rạ̃tị́ ní bê.
12 Õzõ ã'dô kpálé ĩzã kõkõ ámákâ kĩ'á nĩ rî, gólâ âbí ámâ âyé'á nõ ĩ'dî rî, má âbí gólâ rî jõ'á lôgõlé ní ngáá tólâ.
13 Má lẽ gólâ trá â'dólé rĩlí má bê nõlé, ã'dô ró bê gólâ drí rĩzó rĩ'á ámâ vó ndrẽlé. Mâ drẽ gạ̃nị́mạ̃ 'á nõ, tãlâ tã âtî-âtî Ôvârí kâ tãsĩ. Gólâ rî ámâ pãlé 'dĩ, tãlâ nî yû'dạ̃wạ̃ ámâ pãlé nõlé rî drí sĩ.
14 Õzõ má õlẽ rạ̃gị̃ ániká 'dĩ kpálé rĩlí má bê nõlé rî, â'dó kô mbị̃ má drí 'ẽlé kôrô ĩtí lâ 'dĩ ró cú ĩtí ní drí tã-drị̃ lâ 'dĩ lẽ ãkó. Ĩtí rî, ní 'ê tã â'dó 'bá mbị̃ rî ĩ'dî má drí Õnẽsímõ rî tãsĩ, tãlâ ní lẽ 'ẽlâ.
15 Tã ị̃sũ ámákâ ní drí rî rĩ'á kĩ nĩ rî, õzõ Õnẽsímõ drí ánî âyérẽ trá párá fínyáwá sĩ, gõ'dá nõ gólâ âbí gõ'á ní ngálâ zãâ gbạ̃dú 'dĩ.
16 Gólâ gõó 'dĩ kô â'dólé rĩ'á 'ẽlâ cé rạ̃gị̃ ró. Ní ị̃sũ tã gólâ rî tãsĩ ạ̃drúpị̃ ní drí lôvó lâ 'bãlé rî ró. Gõ'dá ámâ nyãányâ 'bã gólâ rî lôvó bê trá rî, ní gõ ní 'bã gólâ rî lôvó kpá rõô ãzí-ãzí ró gõ'dá kpá krístõ 'bá ãzí ró.

17 Õzõ má ã'dô fí pãtĩ̃ĩ ánî ãzí-ãzí 'î rî, ní lãgû Õnẽsímõ rî nõ kpá té õzõ ní drí ámâ
lãgúrĩ rî kâtí.
18 Õzõ ngãtá gólâ ũũgũ ngá 'î ní drĩgã sĩ tólâ yã rî, má â'dô ngá rî drílâ ũgũlĩ trá
'dĩ võ lâ fẽ'á lôgõlé ní drí.
19 Mâ Póõlõ má îgĩ ámâ rú nõ tã 'bã'bã ró ní drí kĩ'á nĩ rî, má â'dô ngá rî 'dĩ fẽ'á
lôgõlé ní drí. Ngá áníkâ má bê 'dĩ rĩ'á cé fínyáwá ĩtí, 'dõvó ní âyê, má pẽ drẽ tã kpá
ândálé ní drí kĩ nĩ rî, má 'ê tã ãngĩ trá ní drí gãrã tã lãfâ 'dĩ kâ drĩ̃ĩ sĩ, má drí lãtĩ tã
lẽlẽ kâ Yésũ 'á rî â'dázó ní drí rî tú.
20 Ámâ ãdrúpĩ, má îjî nî ámâ pãlé nõ, tãlâ ãmâ kpãrãtĩ ní bê tã lẽ 'bá Kúmú ãmákâ
Yésũ 'á. Ĩtí rî, ní âjô Õnẽsímõ vólé má ngáá nõlé. Tã 'dî â'dô ámâ 'bã'á â'dólé ãyĩkõ
ró.
21 Má rî rĩ'á wárãgã nô îgĩ'á nõ ní drí. Gõ'dá má nĩ trá kĩ nĩ rî, ní â'dô tã má drí
îjílí rî 'ẽ'á.
22 Áâ'dô ámâ înjí'á gãnĩmã 'ásĩ, tãlâ nî rĩ'á ãwó ngõ'á Ôvârí drí ámâ tãsĩ. Â'dô bê
ĩtí rî, ní êdê võ má drí nĩzó rĩlí 'á lâ ní bê ũmú ró tãkõ.

Nî-bê-yã Póõlõ kâ õjílã drí

23 Ẽpãfãrásĩ kpá bê rĩ'á má bê nõlé gãnĩmã 'á, tãlâ gólâ 'dê kpá Yésũ Krístõ vósĩ.
Gólâ 'ê nî-bê-yã ãmbá ãnî drí.
24 Ámâ ngá-'ẽ-ãzíyã yî, Márãkõ, Ãrĩsĩtãrókõ, Dẽmásĩ, gõ'dá kpá Lúkã yí bê, 'ê ĩyî
nî-bê-yã kpá ãmbá ãnî drí tólâ.
25 Kúmú Yésũ Krístõ õ'bã íyî drĩ ãnî drĩ̃ĩ. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ 'bạ̃súrú Ịbũrũ kâ drí
Ịbũrũ

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị́ sị́sị́ rî

Wárãgã nô íîgĩ krístõ 'bá gólĩyî õjílã Yúdạ̃ yí kâ 'bạ̃súrú ãzâ 'bá yî drí rĩ'á zị̃lâ Ịbũrũ rî 'bá yî drí. Gõ'dá krístõ 'bá ãzâ 'bá yî gólĩyî lãfálé gõ ĩyî trá vólé kpá tã lã'bí ĩyíkâ sị́sị́ ạ̃kû rî kâ 'ẽlé. Wárãgã nô îgĩ 'bá lâ kĩ, Yésũ ãâ'dô tótó ĩ'dî õjílã gólâ â'dô-â'dô Ôvârí kâ â'dá 'bá ãmâ drí ndrĩ ífí sĩ rî ĩ'dî, Ôvârí lô'bã ngá ndrĩ Yésũ sĩ. Gõ'dá gólâ rî íyíkâ zãâ bạ̃dị̃ Ôvârí rî mvá ró. Yésũ ârî tã átá lâ Ôvârí kâ lâŋõ gólâ rî 'ẽ 'bá rî sĩ. Ĩtí rî gõ'dá rî, gólâ rĩ'á tã ạ̃ngũ 'bá yî drị̃lị́, gõ'dá kpá mãlãyíkã yî drị̃lị́ ndrĩ, gõ'dá kpá Músạ̃ drị̃lị́. Õjílã ndrĩ gólĩyî tã Yésũ kâ lẽ 'bá rî, ópâ gólĩyî trá tã õnjí 'ásĩ, ũrị̃ 'ásĩ, gõ'dá kpá õdrã 'ásĩ. Yésũ ĩ'dî õjílã tã êdé 'bá ãmâ lãfálé sĩ Ôvârí bê, õzõ drị̃-'bá gólâ drị̃-'bá ãzí drị̃lị́ ndrĩ rî kâtí rî. Gólâ rî gógó ífífí lâ drã õzõ drị̃ tĩ 'bá kâtí, tãlâ Ôvârí ãâyê ró tã õnjí ãmákâ bê.

Wárãgã nô îgĩ 'bá lâ lôngô ĩyî ạ́'bíyạ́ yî gólĩyî rĩ 'bá zãâ tã lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á bũúũ õdrã gólĩyíkâ rî tú rî tã lâ yî ĩ'dî kápĩtã 11 'á. Gõ'dá kápĩtã 12 'á rî, gólâ â'dâ õjílã Ịbũrũ kâ drí kĩ, gólĩyî õtrõ kpá tã 'dî ĩ'dî 'ẽlé, gõ'dá rĩzó zãâ tã lẽlẽ sĩ, gõ'dá lị̃fị̃ 'bãlé Yésũ drị̃ị̃, gõ'dá kpá rĩlí tị́tị́ ró lâŋõ 'ásĩ ndrĩ.

Tã Ôvârí rî mvá Yésũ drí â'dózó ãmbã bê gạ̃rạ̃ lạ̃vũlị́ kôrô rî

1 Ámâ rû-lẽ-ãzí yî, ạ̃kû ró nã 'bá yî sĩ rî, Ôvârí âtâ tã ãmâ ạ́'bíyạ́ yî drí tã ạ̃ngũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî sị́lị́. Gólâ âtâ tã trá gólĩyî drí ĩtí ândâlâ dũû lạ̃tị̃ dũû ngĩíngî ãzâ 'bá yî 'ásĩ.

2 Gõ'dá ndrô nõ 'bá yî sĩ rî, gólâ â'dâ tã trá ãmâ drí íyî mvá sĩ. Ĩtí rî, gólâ njĩ íyî mvá trá â'dólé ngá-tị̃ ndrĩ lị́pị̃ ró. Mvá lâ sĩ, gólâ 'bã ngá-tị̃ ndrĩ ãngó nõ 'á nõ 'bá yî nĩ.

3 Ôvârí rî mvá rĩ'á té õzõ Ôvârí rî gógó kâtí ãmâ drí Ôvârí rî â'dô nị̃zó dódó. Ĩtí rî, Ôvârí rî mvá rĩ'á Ôvârí rî sũsũ â'dá'á ãmâ drí ngbángbá. Úlị́ mvá 'dĩ kâ rĩ'á cú mbârâkã bê ngá-tị̃ ndrĩ ạ̃tị̃lị́ gạ́gạ́, tãlâ ngá ãngó nõ kâ rî 'bá yî õrî ró tãndí ró lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽlé dódó. Ôvârí rî mvá drã trá, ã'dô ró bê lạ̃tị̃ õjílã jĩzó tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ rî nị̃zó, tãlâ gólĩyî ã'dô ró bê ngbángbá Ôvârí rî lị̃fị̃ drị̃ 'á. 'Dĩî vósĩ rî, drílâ rĩzó vũdrị́ võ drị̃-ãcê kâ 'álâ, Ôvârí gólâ â'dó 'bá mbârâkã ãkĩ bê rî drị̃-ágó drị̃ lâ 'álâ.

Tã ãmbã Ôvârí rî mvá kâ drí â'dózó gạ̃rạ̃ ãmbã mãlãyíkã yí kâ drị̃ị̃ sĩ rî

4 Ôvârí rî mvá drí rĩrĩ vũdrị́ Ôvârí lạ̃gạ́tị́ ĩtí 'dĩ 'á rî, Ôvârí â'dâ tã trá kĩ, íyî mvá ãâ'dô ãmbá ró kôrô ãmbã mãlãyíkã íyíkâ rî 'bá yí kâ drị̃ị̃ sĩ. Gõ'dá ãrõ Ôvârí yî lãfálé 'á íyî mvá bê rî rĩ'á lạ̃njị̃-lạ̃njị̃ ró kôrô ãrõ gólâkâ mãlãyíkã gólâkâ rî 'bá yí bê rî drị̃ị̃ sĩ.

5 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí zị́ mãlãyíkã íyíkâ rî 'bá yî ãzãkã lâ kô ãlô íyî mvá ró. Gõ'dá rî, gólâ âtâ tã trá Yésũ rî tãsĩ kĩ,
"Nî rĩ'á ámâ mvá ĩ'dî. Ãndrõ nô, õjílã â'dô tã nị̃'á kĩ, mâ rĩ'á ánî átá 'î."*

Lôngó 2.7

Gõ'dá Ôvârí âtá úlị́ nõ 'bá yî kô mãlãyíkã ãzãkã tãsĩ kĩ,
"Mâ ĩ'dî átá lâ 'î, gõ'dá gólâ ĩ'dî ámâ mvá 'î."

---

* **1:5 1.5** Úlị́ nõ 'bá yî â'dâ tã trá kĩ, Ôvârí 'bã íyî mvá Yésũ trá rĩlí Kúmú ạ̃ngị́ ró ãngó nõ drị̃lị́ ndrĩ.

2 Sãmõwélẽ 7.14

6 Ôvârí 'ê bê 'ẽ'á íyî mvá ãlôwá 'dĩ âjólé ãngó nõ 'á rî, gólâ âtâ tã kĩ,
“'Dõvó mãlãyíkã ámákâ ndrĩ ị̃ị̃nj̃ị̃ gólâ.”

Lôngó 97.7

7 Nõô 'bá yî rĩ'á úlị̣ Ôvârí kâ îgĩlí trá mãlãyíkã íyíkâ rî 'bá yî tãsĩ rî yî ĩ'dî,
“Ôvârí 'bã mãlãyíkã íyíkâ rî 'bá yî lôsĩ 'ẽ 'bá íyíkâ rî ró rĩ'á tã íyíkâ 'ẽlé 'wãâ'wâ,
õzõ kạ̃gũmạ̃ạ̃ drí vị̃rị̃ kpị̃ kpị̃ rî kâtí lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽrẽ 'á,
gõ'dá kpá õzõ lạ̃sị̣ lãndrâ drí â'dórẽ rî kâtí.”

Lôngó 104.4

8 Gõ'dá íĩgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á gólâ rî mvá rî tãsĩ kĩ,
“Ãwô Ôvârí, nî Ôvârí 'î. Kũmũ áníkâ â'dô rĩ'á zãâ gbạ̃dú ní drí ãngó áníkâ nõ rũzó tã mbị̣ 'ẽ'ẽ sĩ.
9 Gõ'dá nî rĩ'á cú tã mbị̣mbị̣ rî 'bá yî lôvó bê ní 'á, gõ'dá nî rĩ'á cú ĩtí tã ányâ ró rî 'bá yî lôvó lâ ãkó ní 'á.
Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, Ôvârí, Kúmú áníkâ ró rî, 'bã nî â'dólé ãyĩkõ bê ãmbá,
tãlâ gólâ njĩ nî nĩ â'dólé ãmbã bê lạ̃vũlị̣ gạ̃rạ̃ ãmbã ánî ãzí-ãzí yí kâ rî drị̃ị̃ sĩ.”*

Lôngó 45.6-7

10 Gõ'dá íĩgĩ kpá trá búkũ Ôvârí kâ 'á gólâ rî mvá rî tãsĩ kĩ,
“Ôvârí, tã ómvó ngá 'ásĩ rî, ní 'bã ãngó nõ nĩ.
Gõ'dá ánî nyãányâ drí kpá 'bũû 'bãzó.
11-12 Ngá 'dĩ 'bá yî â'dô rû îzã'á ndẽlé ndrĩ ngbá,
gõ'dá nî rî gógó â'dô rĩ'á zãâ gbạ̃dú ạ̃dũkũ ãkó.
Ní â'dô ngá-tị̣ ãngó nõ kâ rî 'bá yî vũ'á vólé õzõ õjílã drí ítá lị̣rị̣kũ âtĩrĩ vũlị̣ vólé gõ'dá ngĩĩ lâ sõzó ĩ'dî rî kâtí.
Gõ'dá ĩtí rî, nî rî gógó â'dô rĩ'á zãâ rû ôjá ãkó ãlôwálâ.”

Lôngó 102.25-27

13 Gõ'dá Ôvârí âtá tã nô kô mãlãyíkã ãzãkã drí kĩ,
“Ní rî ámâ gãrã drị̃ 'á ámâ drị̣-ágó drị̃ị̃,
gõ'dá má â'dô ánî ạ̃jú-'bá-ãzí yî 'bã'á ánî pá zẽlé 'á.”

Lôngó 110.1

Gõ'dá gólâ âtâ tã rî 'dĩ 'bá yî trá cé íyî mvá drí.
14 Gõ'dá mãlãyíkã ndrĩ rĩ'á ĩyî cé gólĩyî rĩ 'bá tã 'ẽlé Ôvârí drí rî ĩ'dî. Ôvârí âjô gólĩyî õjílã gólĩyî drílâ 'bã'á pãlâ ĩyî tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ rî ạ̃múlị̣.

2

Tã drị̣-mbílí sõsõ kâ õjílã ị̃fị̣ 'díyî pãpã Ôvârí kâ tã lâ gãgã dó rî tãsĩ rî

1 Â'dô ãmbã Yésũ kâ â'dózó gạ̃rạ̃ lạ̃vũlị̣ kôrô rî tãsĩ rî, ãmâ ị̃ị̃fị̣ õmbâ ãmâ rú, tãlâ tã gólĩyî îmbálé trá ãmâ drí rî yî ârízó bê dódó 'ẽlé. Õzõ mã õ'ê trá ĩtí rî, îcá kô ãmâ âdózó kũlị̣ mãnísĩ vólé lạ̃tị̣ pạ̃tị̃ị̃ Ôvârí kâ rî 'ásĩ.
2 Áâ'dâ trá ãmâ drí kĩ, tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí drí îmbálé ãmâ drí 'ẽlé mãlãyíkã yî sĩ rî rĩ'á cú ĩtí drị̃ vẽ ãkó 'á lâ tã pạ̃tị̃ị̃ ró. Gõ'dá mã nị̃ trá kĩ, õzõ õjílã ãzâ õ'bã tã lâ kô drị̃ 'á 'ẽlé yã rî, lãŋõ tã ârîmâkô kâ â'dô gólâ rî ûsú'á.
3 Bê trá ĩtí rî, lãŋõ â'dô kpá ãmâ ûsú'á trá lạ̃vũlị̣ kôrô, õzõ mã õnjâ trá 'díyî pãpã ạ̃ngị̣ Ôvârí drí âfẽlé trá ãmâ drí Yésũ rî õdrã sĩ rî rú rî. Kúmú ãmákâ Yésũ rî gógó

* **1:9 1.9** Vérẽsĩ nô 'á, Yésũ rî ãzí-ãzí yî rĩ'á mãlãyíkã yî ĩ'dî õjílã mvá yí bê.

â'dô nĩ sịsị tã âtálé 'díyî pãpã rî 'dĩ tãsĩ. Gólĩyî tã lâ ârí 'bá trá gólâ sịlị sĩ rî, drí ĩyî tã 'dî â'dázó ãmâ drí tã pạtịị ró.

4 Ôvârí rî gógó â'dâ tã kpá ãmâ drí kĩ, tã âtî-âtî 'dĩ ãâ'dô rĩ'á pạtịị, tãlâ tã lârâkô Yésũ yî drí 'ẽlé trá lãjó'bá gólâkâ rî 'bá yí bê rî 'bá yî sĩ. Ôvârí 'bã gólĩyî drí tã lârâkô 'dĩ 'bá yî 'ẽlé â'dólé lãmbé tã tã âtî-âtî íyíkâ 'dĩ kâ â'dálé kĩ, ãâ'dô rĩ'á pạtịị rî ró. Gólâ âfẽ mbârâkã drílĩyî tã tị drí ạ̣'dịzó drílâ sĩ 'dî 'bá yî 'ẽzó gõ'dá kpá mbârâkã lôsĩ gólâkâ 'ẽzó rî bê Líndrí Tãndí íyíkâ sĩ, â'dô tã gólâkâ lẽlé rî vó ró.

Tã Yésũ drí â'dózó õjílã mvá ró rî

5 Ôvârí njĩí mãlãyíkã kô â'dólé drị-ãcê bê ãngó ó'dí* yí drí 'ẽ'á 'bãlâ rî drĩlị.

6 Gõ'dá võ ãzâ bê rĩ'á búkũ Ôvârí kâ 'á gólâ õjílã ãzâ drí tã îgĩzó trá tã õjílã mvá drí lạ̣njĩzó lạ̣njĩ Ôvârí rî lĩfị drị 'á rî tãsĩ. Tã rî îgĩlí búkũ rî 'dĩ 'á rî kĩ,
"Ngá õjílã mvá 'bã 'bá â'dólé lạ̣njĩ-lạ̣njĩ ró nî Ôvârí rî lĩfị drị 'á rî íyíkâ ã'dô ngá 'î yã?
Ngã gõ'dá ní rî vó lâ yî ndrẽlé dódó ã'dô tãsĩ yã?
Â'dó kô tã õjílã drí rĩ'á 'ẽlâ rî sĩ.
7 Gõ'dá ní 'bã ãmbã gólĩyíkâ rî â'dólé rõô,
gõ'dá rĩzó gólĩyî ịnjĩlị.
Ãmbã mãlãyíkã yí kâ lạ̣vũ trá gạ̣rạ̣ ãmbã gólĩyíkâ rî drĩị sĩ cé fínyáwá ĩtí.
8 Gõ'dá nĩngá sĩ, ní 'bã ngá-tị ãmbá nõ 'bá yî trá ndrĩ gólĩyî zẽlé."

Lôngó 8.4-6

Gõ'dá Ôvârí 'bã ngá-tị ãmbá nõ 'bá yî bê ndrĩ gólĩyî zẽlé rî, gólâ âyé tã ãzãkã kô 'bãlé â'dólé gólĩyî zẽlé. Gõ'dá lé ĩtí rî, ngbãângbânõ, mã ndré drẽ õjílã mvá kô ngá-tị ãngó nõ kâ rî 'bá yî 'bãlé â'dólé ĩyî zẽlé.
9 Ngá gólâ ãmâ drí ndrẽlé rî íyíkâ Yésũ ĩ'dî gólâ tíbê ngá ãngó nõ kâ ndrĩ rî 'bá yî 'bãlé â'dólé yí zẽlé. Gõ'dá ndrô dã gólâ drí â'dózó ịnyạ̣kú drĩị rî sĩ rî, Ôvârí 'bã ãmbã gólâkâ rî â'dólé ãmbã mãlãyíkã íyíkâ rî 'bá yí kâ rî zẽlé. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, ãmbã gólâkâ lạ̣vũ trá gạ̣rạ̣ â'dólé rõô. Ôvârí 'bã lạ̣njĩ trá drị lâ kúmú ró ĩtí, tãlâ gólâ ûsû lâŋõ trá gõzó kpá drãlé tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá tãlâ pĩpịsịlị tãndĩ Ôvârí kâ ãmâ õjílã drí rî sĩ rî, Yésũ drí drãzó õjílã ndrĩ rî 'bá yî võ lâ 'á, tãlâ lâŋõ tã õnjí gólĩyíkâ rî kâ njĩlị.

10 Ôvârí lô'bã ngá-tị ãmbá ndrĩ nô 'bá yî nĩ, gõ'dá ngá-tị ãmbá drílâ lô'bãlé 'dĩ rĩ'á ndrĩ 'dó gólâ drí gõ'dá tã gólâkâ 'ẽlé cé ĩ'dî. Gõ'dá Yésũ njĩ lạ̣tị bê trá õjílã íyíkâ pãzó íyî õdrã sĩ rî, trá rĩ'á tã mbị 'î kĩ, Ôvârí 'bã Yésũ trá tã íyíkâ 'díyî pãpã kâ ndẽlé lâŋõ gólâ 'dẽ 'bá Yésũ rî gógó drĩị rî sĩ. 'Díyî pãpã 'dî sĩ rî, gólâ 'bã õjílã dũû trá â'dólé õjílã íyíkâ ró, tãlâ ịịnjĩ ró bê kpá gólĩyî.

11 Yésũ gólâ rĩ 'bá ãmâ õjílã 'bãlé â'dólé tãndí ró mbịmbị, gõ'dá ãmâ rî gógó ãlôlâ gólĩyî gólâ drí rĩ'á 'bãlâ â'dólé tãndí ró mbịmbị 'dĩ rĩ'á ĩyî ndrĩ 'dó ngá ãlô 'î gólâ bê. Gõ'dá ãmâ átá rĩ'á ãlô Ôvârí ĩ'dî. Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, Yésũ rĩ'á ãnyĩ ãkó ãmâ zĩzó íyî ạ̣drúpĩ yî ró gõ'dá kpá íyî îzó yî ró.

12 Yésũ õtírĩ tã âtá rû îzã gólâ 'ẽ 'bá 'dẽlé gólâ drĩị rî tãsĩ rî, gólâ zị ãmâ trá íyî ạ̣drúpĩ yî ró íyî îzó yí bê. Gólâ âtâ tã Ôvârí drí Dạ̣wúdị tị kĩ,
"Má â'dô tã ániká pẽ'á ámâ ạ̣drúpĩ yî drí ámâ îzó yí bê.
Õjílã ániká drí rû ê'bérẽ 'á rãtáã 'ẽlé rî, mã â'dô ánî lûyị'á kpãkã ãlô."

Lôngó 22.22

13 Gõ'dá gólâ âtâ tã 'dî kpá Ĩsáyã tị Ôvârí rî tãsĩ kĩ nĩ rî,
"Gõ'dá má fẽ ámâ nyãányâ ní drịgạ.

* **2:5 2.5** Ôvârí â'dô õjílã pã'á tã õnjí 'ásĩ gólĩyî drí â'dózó õjílã ó'dí ró. Gõ'dá gólâ â'dô ãngó nõ êdé'á â'dólé ãngó ó'dí tã õnjí ãkó rî ró.

Mâ rĩ'á nõ, 'dĩyímvá Ôvârí kâ âfẽlé trá má drí ậdrúpḭ̃ ró gõ'dá îzó ró rî 'bá yí bê.”
Ĩsáyã 8.17-18

14 Gõ'dá 'dĩyímvá rî 'dĩ 'bá yî rĩ'á ĩyî õjílã mvá ró cú rú'bạ̃ ḭ̃nyạ́kú bê. Bê trá ĩtí rî, Yésũ rî gógó nyãányâ lâ drí â'dózó kpá õjílã mvá ró gólĩyí kâtí, tãlâ gólâ ĩîcâ ró bê drãlé gólĩyî tãsĩ. Lạ́tḭ̃ ãlô gólâ drí tã trõzó Sãtánã gólâ â'dó 'bá cú fãfã bê õjílã fũzó rî drḭ́gạ́ sĩ gólâ rî pẽzó rî, cé rĩ'á gólâ drí drãzó tã õnjí õjílã kâ rî 'bá yî tãsĩ.

15 Õdrã gólâkâ sĩ, gólâ înjî õjílã gólĩyî ômbélé trá rạ̃gḭ̃ ró ndrô ndrô rî 'bá yî trá ũrḭ̃ gólĩyíkâ õdrã kâ rî 'ásĩ.

16 Mã nḭ̃ trá kĩ, Yésũ pá mãlãyíkã ĩ'dî kô. Gólâ pâ ãmâ gólĩyî tã lẽ 'bá trá gólâ 'á õzõ Ãbãrãyámã drí tã lẽrẽ kâtí rî 'bá yî ĩ'dî.

17 Ĩtí rî, îcâ trá Yésũ drí â'dólé õzõ íyî ậdrúpḭ̃ yî íyî îzó yí bê kâtí tã 'ásĩ ndrĩ tãlâ tã nô 'bá yî tãsĩ, tãlâ gólâ ĩîcâ ró bê â'dólé tã êdé 'bá ró õjílã lãfálé 'á Ôvârí bê õzõ drḭ̃-'bá ạ́ngḭ́ ngá lḭ̃ 'bá fẽlé Ôvârí drí rî 'bá yí kâ tí. Gólâ fẽ íyî nyãányâ trá õdrã sĩ gólĩyî pãlé tã õnjí gólĩyíkâ 'ásĩ. Gõ'dá õdrã gólâkâ sĩ rî, Ôvârí âyê tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî trá, gõ'dá mã ã'dô ró ló'bó ãlô 'á Ôvârí bê.

18 Gõ'dá gólâ â'dô îcá'á kpá õjílã gólĩyî ũjũlḭ́ tã õnjí 'ẽlé rî 'bá yî pãlé, tãlâ tã 'díyî ũjũ-ũjũ kâ tã õnjí 'ẽlé rî trḭ̃ gólâ trá rõô kpḭ̃ḭ̃. Ĩtí rî, gólâ îcâ trá õjílã 'bãlé rĩlí gạ́gạ́ tã lẽlẽ gólĩyíkâ 'á kạ̃yḭ́ ódrí gólĩyî ũjũzó tã õnjí 'ẽlé rî sĩ.

3

Tã gólâ îcázó Yésũ rî ḭ̃nḭ̃lḭ́ gạ̃rạ̃ Músạ̃ drḭ̃ḭ̃ sĩ rî

1 Ãnî ndrĩ, ámâ ậdrúpḭ̃ yî ámâ îzó yí bê gólĩyî Ôvârí drí zḭ̃lḭ́ trá õjílã íyíkâ ró rî 'bá yî, 'dõvó ãnî ndrĩ, nĩ ḭ̃sũ tã Yésũ rî tãsĩ. Ôvârí âjô gólâ trá ãmâ drí tã êdé 'bá ró ãmâ lãfálé yí bê gõ'dá kpá gólâ ãmâ drí tã lẽzó 'á lâ rî ró.

2 Yésũ rî trá tã Ôvârí kâ 'ẽlé pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ ãlô sĩ, õzõ ãmâ ạ́'bḭ́yạ́ Músạ̃ drí rĩrĩ tã Ôvârí drí âtálé drílâ rî 'ẽlé lạ̃vũlḭ́ kôrô rî kâtí.

3 Gõ'dá rĩ'á îcâ-îcâ ró Yésũ rî ḭ̃nḭ̃lḭ́ rõô gạ̃rạ̃ Músạ̃ drḭ̃ḭ̃ sĩ. Nĩ ndrê drẽ, Músạ̃ rĩ'á cé õjílã ãlô õjílã Ôvârí kâ lãfálé rî ĩ'dî. Gõ'dá Yésũ rĩ'á gólâ õjílã 'bã 'bá â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró rî ĩ'dî. Tã 'dî tãsĩ rî, rĩ'á mbḭ̃ Yésũ rî ḭ̃nḭ̃lḭ́ gạ̃rạ̃ Músạ̃ drḭ̃ḭ̃ sĩ.

4 Nĩ ndrê drẽ, 'bạ̃súrú cé tḭ̃tḭ̃ tãsĩ rî, ạ́'bḭ́yạ́ bê rĩ'á 'bạ̃súrú rî 'dĩ 'bá yî lôfõ 'bá ró, gõ'dá Ôvârí 'bã ạ́'bḭ́yạ́ rî 'dĩ 'bá yî nĩ ndrĩ.

5 Õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî lãfálé 'ásĩ rî, Músạ̃ rî trá rĩ'á tã Ôvârí kâ 'ẽlé pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ ãlô sĩ rû ḭ̃'bũ 'bá Ôvârí kâ ró, gõ'dá tã 'ẽ'ẽ gólâkâ úlḭ́ drílâ âtálé trá rî 'bá yí bê rî trá tã Ôvârí drí 'ẽ'á 'ẽlâ Yésũ sĩ rî â'dálé.

6 Ĩtí rî, Yésũ Krístõ rî íyíkâ tã Ôvârí kâ 'ẽlé kárá mvá lâ ró, cú drḭ́-ãcê bê õjílã Ôvârí kâ drḭ̃lḭ́ rî ró. Gõ'dá ãmâ nyãányâ gólĩyî tã lẽ 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî rĩ'á ĩyî õjílã Ôvârí kâ 'dĩ ĩ'dî, õzõ mã ũrû Yésũ gạ́gạ́ kárá gõ'dá lḭ̃fḭ́ 'bãzó drḭ̃ lâ pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ ãlô sĩ rî.

Drḭ́-mbílí sõsõ tã njãnjã tã Ôvârí kâ rú rî tãsĩ

7 Ĩtí rî, tã pạ̃tḭ̃ḭ̃ ârîmâkô õjílã kâ tãsĩ rî rĩ'á tã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí âtálé trá nõô 'bá yî ĩ'dî,
“Ãndrõ nô rî, 'dõvó nĩ ârî úlḭ́ Ôvârí kâ âtálé ãnî drí rî 'bá yî dódó.
8 Ãnî drḭ̃ ãâmbâ âmbâ kô, õzõ ãnî ạ́'bḭ́yạ́ yî drḭ̃ drí âmbárẽ trá sḭ́sḭ́ kạ̃yḭ́ drílĩyî rû jãzó Ôvârí rú rî sĩ rî kâtí.
Gólĩyî ũjũ Ôvârí trá võ ãgângbêlẽ 'ã'í ró rî 'á ârîmâkô sĩ,
tãlâ nḭ̃zó lâ bê kĩ, ngãtá gólâ â'dô rĩ'á zãâ gólĩyî lôvó bê yã rî.
9 Ôvârí kĩ nĩ rî, ‘Ãnî ạ́'bḭ́yạ́ yî rî bê võ 'ã'í 'dĩ 'á ndrô nyâ'dî-rḭ̃ sĩ rî,

gólĩyî ndrê tã lârâkô ãmbá má drí 'ẽlé gólĩyî pãzó rî 'bá yî kpálé rî,
gólĩyî rî trá ámâ ûjũlḭ ârîmâkô sĩ.
10 Tã 'dî tãsĩ rî, mâ trá õmbã ró gólĩyí bê ką̣yį̰ rî 'dĩ 'bá yî sĩ.
Má âtâ úlḭ gólĩyî drí kĩ, gólĩyî jâ rû trá má rú ândâlâ dũû,
gõ'dá gólĩyî gã trá dó tã ámákâ ârílí 'ẽlé.
11 Tã 'dî tãsĩ rî, má drí ngãzó lãtrítrí ĩtrílí gólĩyî drí õmbã sĩ kĩ,
gólĩyî ĩcá kô fĩlí võ má drí lẽlé trá fẽlé gólĩyî drí rĩzó ą̣'dḭ ró nã 'á ãlôlâ.' "

Lôngó 95.7-11

12 Gõ'dá ĩtí rî, ámâ ą̣drúpį̰ yî ámâ ĩzó yí bê, nĩ rî į̰fį̰ lõmbâ sĩ, tãlâ nĩ õzó rĩî cú ĩtí tã lẽlẽ Ôvârí 'á rî ãkó ãnî pį̰pį̰sį̰lį̰ 'á. Nĩ 'bã ãnî pį̰pį̰sį̰lį̰ kô â'dólé ísá drį̰ ró ãnî 'bãlé ũgúlḭ jãlé Ôvârí gólâ pą̣tį̰̃ rĩ 'bá zãâ kárá rî drí.
13 Ĩtí rî, nĩ lôsõ bê-rî mbârâkã ĩ'dî ãnî 'ásĩ ãkí ãkó ką̣yį̰ ãnî drí rĩzó ãngó nõ 'á rî vósĩ cé, tãlâ ãnî drí rĩzó bê tã lẽlẽ sĩ tã Ôvârí kâ rî 'á. Nĩ ą̣mû ãnî ãnî lãfálé 'ásĩ ką̣yį̰ vósĩ cé, tãlâ óõzó kô õjílã ãzãkã ãnî lãfálé 'ásĩ rî âdó tã õnjí 'ẽlé gõ'dá rû jãlé Ôvârí rú gõzó â'dólé pį̰pį̰sį̰lį̰ õnjí bê.
14 Ãmâ ndrĩ rĩ'á ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê, õzõ mã ũrû tã lẽlẽ ãmákâ 'bãlé trá sį̰sį̰ gólâ 'á nã njírí-njírí rĩzó zãâ ngá ãlô ró gólâ bê rî.
15 Nĩ į̰sũ tã búkũ Ôvârí kâ drí âtálé ãnî drí õzõ nõô rî kâtí rî,
"Ãndrõ nô rî, 'dõvó nĩ ârî úlḭ Ôvârí kâ âtálé ãnî drí rî 'bá yî dódó.
Ãnî drį̰ ãâmbâ âmbâ kô, õzõ ãnî ą̣'bḭyą̣ yî drį̰ drí âmbárẽ trá sį̰sį̰ ką̣yį̰ drílĩyî rû jãzó Ôvârí rú rî sĩ rî kâtí."

Lôngó 95.7-8

16 Ã'dî ârî úlḭ Ôvârí kâ nĩ gõ'dá rû jãzó kpá gólâ rú rî nĩ yã? Rĩ'á õjílã ndrĩ gólĩyî Músą̣ drí lôfõlé 'bą̣drį̰ Mą̣sį̰rį̰ kâ 'ásĩ vólé rî 'bá yî ĩ'dî.
17 Ôvârí trá õmbã ró ndrô nyâ'dî-rį̰ rî ã'dî yí bê yã? Gólâ trá õmbã ró õjílã gólĩyî tã õnjí 'bá ró gõ'dá ôdrã 'bá võ gólâ 'ã'í ró 'dĩ 'á 'dĩ 'bá yí bê.
18 Ôvârí âtâ úlḭ lãtrítrí sĩ kĩ, gólĩyî ĩcá kô ãlôwálâ fĩlí 'bą̣drį̰ gólâ yí drí lẽ'á fẽlâ gólĩyî drí võ gólĩyíkâ rĩzó ą̣'dḭ ró rî 'á lâ rî 'á rî, ã'dî yî drí yã? Gólâ âtâ úlḭ 'dĩ 'bá yî lãtrítrí sĩ õjílã gólĩyî gã 'bá dó tã gólâkâ ârílí rî 'bá yî drí.
19 Bê ĩtí rî, mã ndrê trá kĩ, gólâ âyé gólĩyî kô fĩlí 'bą̣drį̰ rî 'dĩ 'álâ, gõ'dá gólâ âyé gólĩyî kpá kô rĩlí pį̰pį̰sį̰lį̰ ą̣'dḭ sĩ gólâ bê, tãlâ gólĩyî gã dó tã lẽlé úlḭ gólâkâ rî 'bá yî 'á.

4

Tã õjílã Ôvârí kâ drí nĩzó rĩlí ą̣'dḭ ró võ Ôvârí drí êdélé trá rî 'álâ rî

1 'Dõvó mã nį̰ trá kĩ nĩ rî, pą̣tį̰̃ Ôvârí 'bã tã trá kĩ, mã â'dô fĩ'á võ gólâ yí drí 'ẽ'á fẽlâ ãmâ drí rĩzó 'á lâ pį̰pį̰sį̰lį̰ ą̣'dḭ sĩ rî 'á. Bê trá ĩtí rî, 'dõvó ãmâ į̰fį̰ õmbâ ãmâ rú tã Ôvârí kâ 'ẽlé mbį̰mbį̰, tãlâ tã ãzâ õzó kô â'dólé ãmâ êdrẽlé fĩfĩ ãmákâ tã ą̣'dḭ Ôvârí kâ 'dĩ ndrẽlé rî 'ásĩ.
2 Nĩ ârî drẽ, óngî tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ trá ãmâ drí té õzõ ngĩrĩ lâ trá ãmâ ą̣'bḭyą̣ yî drí rî kâtí. Gõ'dá tã âtî-âtî 'dĩ pá gólĩyî kô, tãlâ gólĩyî ârî cé ĩyî bį̰ sĩ cú ĩtí tã lẽ ãkó 'á lâ.
3 Gõ'dá ãmâ gólĩyî tã lâ lẽ 'bá trá pį̰pį̰sį̰lį̰ ãlô sĩ rî 'bá yî, îcâ trá fĩlí võ ą̣'dḭ Ôvârí kâ fẽlé ãmâ drí rî 'á. Õzõ ngã mã õ'ê tã rî gógó 'dĩ ĩtí kô'dáwá rî, â'dô â'dó'á trá õzõ Ôvârí drí âtálé trá rî kâtí. Gólâ kĩ,
"Mâ trá õmbã ró õjílã 'dî 'bá yí bê.
Nĩngá sĩ rî, má 'bã tã trá lãtrítrí ró kĩ,

‘Pạ̃tḭ̃ ró, gólĩyî îcá kô ãlôwálâ fĩlí võ gólâ ámákâ ạ̃'dḭ ró rî 'álâ.’ ”

Lôngó 95.11

Gõ'dá õzõ kpálé Ôvârí ẽêdê võ ạ̃'dḭ rî 'dĩ gólĩyî drí ạ̃kû ró ką̣yḭ̀ gólâ drí ãngó nõ 'bãzó rî sĩ rî, gólâ â'dô gólĩyî lôgá'á ĩtí.

4 Gõ'dá tã îgĩ Ôvârí kâ âtâ tã kpá ką̣yḭ̀ njḭ̃-drḭ̃-lâ-rḭ̃ lôvô-lôvô kâ rî tãsĩ kĩ nĩ rî,

“Ką̣yḭ̀ njḭ̃-drḭ̃-lâ-rḭ̃ tú rî, Ôvârí drí lôvózó lôsĩ íyíkâ ngá ãngó nõ kâ rî 'bá yî lô'bã-lô'bã rî kâ tãsĩ.”

Tã Ómvó Ngá 2.2

5 Gõ'dá Ôvârí âtâ tã trá tã îgĩ-îgĩ sĩ kĩ, “Gólĩyî îcá kô ãlôwálâ fĩlí võ ámákâ ạ̃'dḭ ró rî 'álâ lôvólé.”

6 Drẽ zãâ rĩ'á tã pạ̃tḭ̃ ró kĩ, õjílã ũrûkạ̃ 'bá yî â'dô fĩ'á võ ạ̃'dḭ Ôvârí kâ rî 'álâ lôvólé gólâ bê. Gõ'dá õjílã gólĩyî sḭ́sḭ́ 'díyî pãpã Ôvârí kâ tã lâ ârí 'bá trá rî 'bá yî fí kô võ ạ̃'dḭ Ôvârí kâ rî 'álâ, tãlâ gólĩyî 'é tã Ôvârí kâ drílĩyî ârílí trá 'dĩ kô.

7 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, Ôvârí drí ką̣yḭ̀ ãzâ 'bãzó õjílã drí fĩzó võ ạ̃'dḭ gólâkâ 'dĩ 'álâ, gõ'dá ką̣yḭ̀ rî 'dĩ ĩ'dî rĩ'á ãndrõ nô. Gólâ pẽ tã Dạ̃wúdḭ̃ sḭ́lḭ́ ką̣yḭ̀ zḭ̃lḭ́ ãndrõ nô fĩfĩ õjílã íyíkâ kâ võ ạ̃'dḭ íyíkâ rî kâ 'álâ rî kâ tãsĩ kĩ,

“Ãndrõ, nĩ ârî tã gólâ Ôvârí drí âtálé rî, nĩ 'bã ãnî drḭ̃ kô âmbálé âmbâ tã gólâkâ rî sĩ.”

Lôngó 95.7-8

8 Mã nḭ̃ trá kĩ nĩ rî, võ Yásõwã drí õjílã Ôvârí kâ âjízó 'á lâ rî â'dó kô võ ạ̃'dḭ gólâ Ôvârí drí tã lâ âtálé trá rî ĩ'dî, tãlâ Ôvârí âtâ tã 'dî trá ką̣yḭ̀ ãzâ ngĩî tãsĩ.

9 'Dĩî â'dâ tã pạ̃tḭ̃ 'î kĩ, võ ạ̃'dḭ pạ̃tḭ̃ õjílã Ôvârí kâ drí rî bê ạ̃tḭ 'álâ.

10 Õjílã ãzãkã gólâ fĩ 'bá võ ạ̃'dḭ Ôvârí kâ rĩzó rî 'á rî îcâ trá lôvólé lôsĩ íyíkâ rî 'ásĩ, nyé õzõ Ôvârí drí lôvórẽ lôsĩ íyíkâ ngá lô'bã-lô'bã kâ 'ásĩ rî kâtí.

11 'Dõvó mã njû kílíkpâ ró tã gólĩyî ãmâ drí îcá'á 'ẽlâ rî 'bá yî rú, ã'dô ró bê fĩzó võ ạ̃'dḭ Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ, tãlâ tã tã ạ̃'dḭ 'dĩ kâ õzó ãmâ lạ̃vũû tã lẽlẽ ãkõ ãmákâ drí sĩ kô, õzõ tã tã ạ̃'dḭ 'dĩ kâ drí ãmâ ạ́'bḭ́yạ́ yî lạ̃vũrḭ̃ kôrô rî kâtí.

12 Ãnî lḭ̃fḭ̃ õmbâ ãnî rú tã 'dî tãsĩ, tãlâ úlḭ Ôvârí kâ rî 'bá yî rĩ'á õzõ lḭ́gú cĩcĩ néné rî kâtí, tãlâ õsĩ ró bê ãmâ ĩnyĩrĩkõ ãkpẽrẽ trạ̃ fĩzó kạ̃ạ́lũ dḭ̃ ãmâ pḭ̃pḭ̀sḭ́lḭ́ 'á. Úlḭ 'dĩ fî kạ̃ạ́lũ dḭ̃ 'dî tãlâ tã ḭ̀sũ ãmâ 'á gõ'dá kpá tã ãmâ pḭ̃pḭ̀sḭ́lḭ́ 'á rî 'bá yí bê ạ̃njúlḭ́ nḭ̃lḭ́ dódó tã lâ kĩzó mbḭ̃mbḭ̀.

13 Ìcá kô tã ãzãkã ãngó nõ 'á rî lạ̃pḭ́zó Ôvârí rî lḭ̃fḭ̃ drḭ̃ 'ásĩ. Gólâ ndrê tã trá ndrĩ. Ạ́tḭ̃ bê rĩ'á hûwạ̃ gólâ drí rĩzó tã õjílã kâ ndrẽlé ndrĩ kôrô 'á lâ sĩ dódó. Gólâ rĩ'á gólâ ãmâ drí 'ẽ'á âdrélé tã ãmákâ ngĩlí ândrá lâ 'á rî ĩ'dî.

Tã Yésũ drí 'bãzó tã êdé 'bá ró ãmâ lãfálé 'á Ôvârí bê rî

14 Gõ'dá õjílã ãzâ bê gólâ tã êdé 'bá ró Ôvârí ândrá ãmâ pãzó õzõ drḭ̃-'bá ạ́ngḭ́ ngá lḭ̃ 'bá Ôvârí drí rî 'bá yí kâ rî kâtí. Rú lâ rĩ'á Yésũ, Ôvârí rî mvá. Gólâ ngâ trá gõlé 'bũû 'álâ rĩlí Ôvârí lạ̃gạ̃tḭ̃ tã ngĩlí Ôvârí drí tã ãmákâ 'ẽlé rî 'bá yî tãsĩ. Ã'dô bê trá ĩtí rî, 'dõvó mã njû gạ́gạ́ tã lẽlẽ ãmákâ sĩ Yésũ rî gógó rú.

15 Nĩ ndrê drẽ, Yésũ tã êdé 'bá ạ́ngḭ́ ró ãmâ lãfálé 'ásĩ Ôvârí bê rî nḭ̃ ãmâ trá dódó. Gólâ nḭ̃ â'dô-â'dô ãmákâ â'dózó mbârâkã ãkó tã õnjí gãlé dó rî kpá trá. Gõ'dá gólâ rĩ'á njãâ ãmâ pãlé. Ką̣yḭ̀ gólâ drí â'dózó drẽ bê õjílã mvá ró ãngó nõ 'á rî sĩ rî, Sãtánã ûjũ gólâ kpḭ̃ḭ̃ tã õnjí 'ẽlé tã cé tḭ̃tḭ̃ gólâ Sãtánã drí ãmâ ûjũzó 'á lâ tã õnjí 'ẽlé rî sĩ. Gõ'dá gólâ 'é tã õnjí kô ãlôwálâ.*

* **4:15 4.15** Tã nô â'dâ tã kĩ, Yésũ cú rĩ'á mbârâkã bê tã trõzó tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî drḭ́gạ́ sĩ.

16 Yésũ bê rĩ'á kárá ãmâ tã ngĩlí Ôvârí drí. 'Dõvó ĩtí rî, mã rî ngı́rı̃-ngı́rı̃ ró Ĩı̨fı̨ 'bã'bã
pa̧tı̨̃ı̨ rî sĩ Yésũ drı̃ı̨, tãlâ ãmâ drí fĩzó bê võ gólâ Ôvârí drí rĩzó 'á lâ pı̃pı̨ı̂sı̨lı̨ tãndĩ sĩ
õjílã íyíkâ tãsĩ nã 'á, tãlâ gólâ õndrê ró bê ãmâ ĩzã ka̧ỵı̨ gólĩyî Sãtánã drí rĩzó ãmâ
ûjũlı̨ tã õnjí 'ẽlé rî sĩ, gõ'dá gólâ a̧a̧mû ró ãmâ mbârâkã gólâ ãmâ drí â'dózó ĩzã lâ bê
tã trõzó vólé tã ûjũ-ûjũ 'dî drı̨gı̨ sĩ rî sĩ.

5

1 Ĩtí, drı̃-'bá a̧ngı̨ gólĩyî rĩ 'bá kõrõnyã Ĩı̨lı̨ fẽlé Ôvârí drí rî 'bá yî ãlô-ãlô, õjílã Ĩsĩrã'élẽ
kâ rî íyîngá njĩlâ nĩ ãzí-ãzí lâ yî lãfálé sĩ õzõ Ôvârí drí lẽlé rî kâtí. Lôsĩ ãmbá njĩlí trá
'dĩ kâ rĩ'á nĩlí âdrélé Ôvârí ândrá tã êdé 'bá ró õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî lãfálé Ôvârí
bê, tãlâ gólâ õrî ró bê ngá fẽfẽ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ 'dĩ 'bá yî drı̨gı̨ sĩ rî fẽlé Ôvârí drí,
gõ'dá kpá rĩ'á kõrõnyã Ĩı̨lı̨ tãlâ tã õnjí õjílã kâ tãsĩ.
2 Gólâ rî nyãányâ rĩ'á cú ĩtí mbârâkã ãkó tã ndrĩ Ôvârí drí lô'bãlé ãmâ drí 'ẽlé rî
'bá yî 'ẽzó. Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, gólâ îcâ trá tã Ôvârí kâ â'dálé tã lĩkpã sĩ õjílã gólĩyî rĩ 'bá
tã õnjí 'ẽlé tã ı̨sũ ãkó kĩ'á nĩ rî, ngãtá tã 'dî 'bá yî rĩ'á tã õnjí 'î yã rî 'bá yî drí.
3 Gõ'dá kpá tãlâ mbârâkã ãkõ gólâkâ tã õnjí gãzó dó rî tãsĩ rî, îcâ trá gólâ drí
kõrõnyã Ĩı̨lı̨ zãlé fẽlé Ôvârí drí, tãlâ tã õnjí gólâ rî nyãányâ kâ tãsĩ gõ'dá kpá tã õnjí
õjílã ãzâ 'bá yí kâ rî bê.
4 Õjílã njĩí ĩyî nyãányâ nĩ kô â'dólé drı̃-'bá a̧ngı̨ kõrõnyã Ĩı̨ 'bá Ôvârí drí rî 'bá yí kâ,
tãlâ õjílã ĩı̨̂nj̃ı̨ ró ĩyî yî bê. Cé Ôvârí ĩ'dî gólĩyî zĩlí â'dólé drı̃-'bá a̧ngı̨ 'dĩ ró, nyé õzõ
drílâ Ãrónã* rî zĩrĩ a̧kû ró nã 'bá yî sĩ rî kâtí.
5 Ĩtí rî, Yésũ Krístõ lôndãá õjílã kô íyî ı̨nj̃ı̨lı̨ â'dólé tã êdé 'bá ró ãmâ lãfálé Ôvârí bê.
'Dĩî võ lâ 'á rî, Ôvârí âtâ tã nĩ gólâ rî tãsĩ kĩ,
“Nî rĩ'á ámâ mvá nyãányâ 'î.
Ãndrõ nô rî, õjílã â'dô nı̃'á lâ kĩ, mâ rĩ'á ánî átá 'î.”

Lôngó 2.7

6 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ âtâ tã ãzâ kpá Yésũ drí kĩ nĩ rî,
“Ní â'dô 'bã'á ka̧ỵı̨ vósĩ cé tã êdé 'bá ró ãmâ lãfálé 'ásĩ õjílã ámákâ bê zãâ gba̧dú õzõ
Mãlẽkĩsẽdékẽ drí rĩrĩ drı̃-'bá ró zãâ gba̧dú rî kâtí.”*

Lôngó 110.4

7 Yésũ drẽ bê rĩ'á nõngá ãngó nõ 'á rî, gólâ nı̃ tã trá kĩ, pa̧tı̨̃ı̨ Ôvârí cú rĩ'á mbârâkã
bê íyî pãzó õdrã 'ásĩ. Ĩ'dî ĩtí, gólâ drí rĩzó rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí ĩı̨lı̨ndrı̨ sĩ rõô Ôvârí rî
ı̨jílí íyî pãlé. Gõ'dá Ôvârí ârî rãtáã gólâkâ 'dĩ mbârâkã fẽfẽ drílâ fĩî a̧tũzó rî sĩ, tãlâ
gólâ rî gógó 'bã yî â'dólé nyé drı̨-ãcê Ôvârí kâ zẽlé Ôvârí rî ı̨nj̃ı̨-ı̨nj̃ı̨ sĩ.
8 Kpálé Yésũ bê trá Ôvârí rî mvá 'î rî, gólâ ı̨lı̨ tã tã Ôvârí kâ ârízó 'ẽlé rî trá rû ĩzã
íyî 'ẽ 'bá rî 'bá yî sĩ.
9 Gólâ îcâ trá lôsĩ tãndí Ôvârí kâ 'ẽlé dódó ngbá rû ĩzã tíbê gólâ rî 'ẽ 'bá rî sĩ. Gõ'dá
gólâ ndẽ lôsĩ Ôvârí kâ 'dĩ bê rî, gólâ drí îcázó õjílã ndrĩ gólĩyî úlı̨ gólâkâ ârí 'bá 'ẽlé rî
'bá yî pãzó tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ, tãlâ gólĩyî õrî ró Ôvârí bê zãâ gba̧dú a̧dũkũ
ãkó.
10 'Dĩî ĩ'dî rĩ'á la̧tı̨ gólâ Ôvârí drí Yésũ rî 'bãzó â'dólé tã êdé 'bá ãmbá ró ĩyî lãfálé
'ásĩ õjílã íyíkâ rî 'bá yí bê õzõ Mãlẽkĩsẽdékẽ drí â'dórẽ kâtí rî.

La̧zı̨ tã lẽ 'bá gólĩyî Ịbũrũ tı̨ âtá 'bá rî 'bá yî zı̨zó mbârâkã tã lẽlẽ gólĩyíkâ kâ 'bãlé mbãlé rî

---

* **5:4 5.4** Ãrónã 'dĩ rĩ'á Músa̧ rî a̧drúpı̨ ró rî ĩ'dî. Nĩ zı̨ búkũ Âfõ-âfõ kâ kápĩtã 29. * **5:6 5.6** Gõ'dá nĩ zı̨ tã Mãlẽkĩsẽdékẽ drí Ãbãrãyámã rî ûsúzó rî Tã Ómvó Ngá 14.18-20 'á.

11 Tã bê rĩ'á dũû gólĩyî ãmâ drí 'ẽ'á âtálâ ãnî drí tã Yésũ kâ â'dózó tã êdé 'bá ró ãmâ
lãfálé 'ásĩ Ôvârí bê õzõ Mãlẽkĩsẽdékẽ drí â'dórẽ kâtí rî tãsĩ, gõ'dá rĩ'á tã âmbâ-âmbâ
ró tã rî 'dĩ 'bá yî ngĩzó fĩlí ãnî drı̃ı̨̃, tãlâ nĩ îcá kô ĩtõ lâ yî nı̨̃lı̨́ dódó 'wãâ'wâ.
12 Âcálé bũúũ ãndrõ nô rî, tíkó nĩ â'dô îcá'á nĩ úlı̨́ Ôvârí kâ ı̨̀lı̨́lı̨́ dódó îcázó ãzí-ãzí
îmbálé ĩ'dî sĩ lâ. 'Dĩî võ lâ 'á rî, drẽ rĩ'á zãâ îcâ-îcâ ró õjílã ãzâ 'bá yî drí tã Ôvârí kâ
îmbázó ãnî drí, gõ'dá kpá gõlé tã ìtõ-ìtõ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ rî kâ îmbálé ãnî drí
kpá ó'dí. Mĩ rî rĩlí gbõ zãâ bã bê sı̨́lı̨́ 'á kõnõ kõnõ gõ'dá îcázó ã'wá nyãlé ĩ'dî kô ã'dô
tãsĩ yã?
13 Õjílã rĩ 'bá ĩyî zãâ bã bê sı̨́lı̨́ 'á rî, nı̨̃ı̨́ ĩyî tã ãzãkã kô tã mbı̨̀ 'ẽ'ẽ rî tãsĩ. Gólĩyî îcá
kô tã nı̨̃lı̨́ kĩ, tã ángô rî ĩ'dî rĩ'á tã mbı̨̀mbı̨̀ gólâ Ôvârí drí lẽlé drílĩyî 'ẽlé rî.
14 Gõ'dá ĩtí rî, ã'wá bê rĩ'á õjílã gólĩyî mbãmbã ndẽ 'bá trá rî 'bá yî drí îcálé nyãlâ.
Gólĩyî ı̨̀lı̨̀ tã trá nı̨̃lı̨́ kĩ, tã ángô rî 'bá yî ĩ'dî rĩ'á mbı̨̀ gõ'dá ángô rî 'bá yî íyíkâ ĩ'dî rĩ'á
ányâ lâ ró, tãlâ gólĩyî rî ĩyî tã gólâ Ôvârí kâ rî 'bá yî 'ẽlé zãâ zãâ ró ĩ'dî.

6

1 Â'dô bê trá ĩtí rî, 'dõvó ãmâ ãní bê rî õlôpê rû ạ̃tı̨́ 'álâ tã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá
ãmâ lı̨̀njı̨́ 'bá trá rî yî drí nı̨̃lı̨́ rî 'bá yî 'ẽlé dódó mbı̨̀mbı̨̀. Gõ'dá mã rî kô rĩ'á cé tã
ìtõ-ìtõ gólĩyî ãmâ drí ârílí trá Yésũ rî tãsĩ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Mã ìtõ kô kpá ó'dí cé tã
ìmbálé ũgúlı̨́ jãlé tã õnjí 'ásĩ gõ'dá tã lẽlẽ ãmákâ 'bãlé Ôvârí 'á rî tãsĩ.
2 Tã ìtõ-ìtõ gólĩyî ãmâ drí îcá'á nı̨̃lâ dódó rî 'bá yî rĩ'á ĩyî ĩ'dî nõ: tã bãbãtízĩ kâ,
gõ'dá kpá tã drı̨́ 'bã'bã kâ, gõ'dá kpá tã Ôvârí kâ õjílã lîdrî kâ õdrã 'ásĩ rî, gõ'dá kpá
tã Ôvârí kâ rĩzó tã õjílã kâ kĩlí, ã'dô ró bê lâŋõ ûsúzó zãâ gbạ́dú tã õnjí tãsĩ rî. Ĩtí rî,
mã gõ kô cé tã rî 'dĩ 'bá yî ìmbálé ĩ'dî.
3 Õzõ Ôvârí õlôpê ãmâ rî, 'dõvó mã 'dê mã nĩ sı̨́sı̨́ 'álâ tã ãzâ 'bá yî Ôvârí kâ gólĩyî
gólâ drí lẽlé ãmâ lı̨̀njı̨́ 'bá trá rî 'bá yî drí nı̨̃lı̨́ rî 'bá yî ı̨̀lı̨́lı̨́ ĩ'dî 'ẽlé.
4 Ã'dô õjílã gólĩyî rû jã 'bá trá lạ́tı̨̀ pạ̃tı̨̃ı̨̀ tã lẽlẽ kâ Yésũ 'á rî 'ásĩ rî tãsĩ rî, õzõ gólĩyî
õrî tã õnjí 'dĩ 'ẽlé rî, áâ'dô îcá'á gólĩyî 'ẽlé ángô tí ró tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî âyélé vólé,
tãlâ gólĩyî õ'dê ró bê lạ́tı̨̀ Ôvârí kâ rî drı̃ı̨̀ kpá ó'dí yã? 'Dĩî îcá kô, tãlâ sı̨́sı̨́ rî gólĩyî nı̨̃
tã pạ̃tı̨̃ı̨̀ Ôvârí kâ rî trá, gõ'dá gólĩyî âmbê tã tãndí 'díyî pãpã kâ gólĩyî Ôvârí drí fẽlé
gólĩyî drí Yésũ sĩ rî trá, gõ'dá gólĩyî ûsû mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ trá, õzõ
õjílã ãzâ 'bá yî drí ûsúlı̨́ trá rî kâtí,
5 gõ'dá gólĩyî ndrê tã kĩ 'bá nĩ tã Ôvârí drí âtálé rî 'bá yî rĩ'á tã tãndí 'î rî trá ĩyî lı̨̃fı̨́
sĩ, gõ'dá Ôvârí â'dâ íyî mbârâkã gólâ yí drí 'bãlé õjílã drí â'dózó ĩ'dí bê lâ ı̨̃zạ́tú rî trá
gólĩyî drí, õzõ yí õtírĩ â'dó cé nĩ drı̨́-ãcê bê ãngó nõ drı̨̃lı̨́ rî.
6 Kpálé bê trá ĩtí rî, ạ̃dũ lésĩ ró rî, gólĩyî gã tã Ôvârí kâ dó. Bê trá ĩtí rî, îcá kô
ngbãângbânõ gólĩyî 'bãlé tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî âyélé vólé, tãlâ gólĩyî 'bã Yésũ trá
ìpálé kpá ó'dí fê lạ̀lı̨̀-lạ̀lı̨̀ drı̃ı̨̀ drãlé gólĩyî gãgã dó rî sĩ. 'Dĩî rî, gólĩyî rî rĩ'á Yésũ rî rú
ìzã'á.
7 Nĩ ârî drẽ, õjílã ãzâ 'bá yî rĩ'á õzõ ı̨̃nyạ́kú tãndí kâtí. Õzõ ôzê õtírĩ rĩî 'dı̨̃lı̨́ rî,
ngá-ạ̃rú 'á lâ rî drí ngãzó âfõlé dódó ĩtí 'wã 'bá lâ yî drí lõ'wâ lâ yî nyãlé. Ôvârí ĩ'dî
tã tãndí 'ẽ 'bá ı̨̃nyạ́kú 'dĩ drí.
8 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî rĩ'á õzõ ı̨̃nyạ́kú õnjí kâtí. Õzõ ạ́mvú 'wã 'bá õ'wã ạ́mvú trá
gõ'dá cé mạ̃gbũlũ ãsõpá ró rî 'bá yî drí âfõzó nĩ 'á lâ rî, gõ'dá ạ́mvú 'dĩ rĩ'á õzõ ạ́mvú
gólâ Ôvârí drí trĩlí trá trĩtrĩ rî kâtí. Ạ́dũkũ lâ ró rî, lạ̃sı̨́ â'dô mạ̃gbũlũ 'á lâ rî zã'á nĩ
túrú-túrú ngbá vólé.

9 Ámâ rû-lẽ-ãzí yî, má âtâ tã ãnî drí kpálé ĩtí rî, má nḭ̃ trá kĩ, tã ãníkâ rî rĩ'á tãndí
ró lạ̃vũlḭ́ kôrô tã ạ́mvú mạ̃gbũlũ bê 'dĩ kâ drḭ̃ḭ́ sĩ. Nĩ â'dô õrẽ gólĩyî Ôvârí drí âfẽlé
gólĩyî gólâ drí pãlé tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ rî yî drí rî ûsú'á.
10 Tã pạ̃tḭ́ḭ̃ ró, Ôvârí rî tã gólâ mbḭ̃mbḭ̃ rî 'ẽlé ĩ'dî kárá. Ĩtí rî, tã 'ẽ'ẽ tãndí ãnî drí 'ẽlé
trá ạ̃kû ró gólâ drí rî já gólâ drḭ̃ḭ́ sĩ kô. Ôvârí rĩ'á lõvõ ãníkâ yí drí ãnî drí rĩzó õjílã
íyíkâ ạ̃múlḭ́ tã 'ẽ'ẽ tãndí ró rî 'bá yî sĩ rî ndrẽ'á.
11 Gõ'dá tã gólâ má drí lẽlé gạ̃rạ̃ ãnî drí 'ẽlé rî, rĩ'á ãnî drí rĩzó zãâ rĩ'á tã Ôvârí kâ
'ẽlé ĩtí, té bũúũ kạ̃yḭ̃ ạ̃dũkũ ãníkâ ḭ̃nyạ́kú nõ drḭ̃ḭ́ nõngá rî sĩ. Nĩ rî tã 'dî 'bá yî 'ẽlé ĩtí,
tãlâ tã tãndí gólĩyî ãnî drí ḭ̃ḭ́ḭ́ 'bãzó drḭ̃ lâ yî rî 'bá yî ûsúzó.
12 Ãnî rú'bạ́ ũûtrạ̃ kô tã Ôvârí kâ rî 'ẽrẽ 'á. 'Dõvó nĩ rî bê-rî tã 'ẽlé õzõ õjílã gólĩyî
rĩ 'bá tã lẽlé Ôvârí 'á pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ ãlô sĩ kạ̃yḭ̃ lãŋõ kâ 'á rî 'bá yí kâtí. Ĩtí rî, nĩ â'dô tã tãndí
gólĩyî Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá rî 'bá yî ûsú'á.

Tã Ôvârí drí 'ẽzó tã yí drí 'bãlé trá 'ẽ'á 'ẽlé rî 'bá yî 'ẽlé pạ̃tḭ́ḭ̃ rî

13 Ôvârí õtírĩ tã 'bã'bã 'bãâ õrẽ fẽzó Ãbãrãyámã drí rî, gólâ ĩtrî lãtrítrí trá íyî rú sĩ
kĩ, yî Ôvârí ãâ'dô tã gólĩyî yí drí tã lâ 'bãlé trá rî 'ẽ'á pạ̃tḭ́ḭ̃. Ãmbã gólâkâ rî rĩ'á gạ̃rạ̃
kôrô ãmbã õjílã mvá kâ rî drḭ̃ḭ́ sĩ. Bê trá ĩtí rî, gólâ drí lãtrítrí ĩtrízó tã 'dî 'bá yî 'ẽzó
Ãbãrãyámã drí íyî rú nyãányâ sĩ kĩ,
14 "Tã pạ̃tḭ́ḭ̃ ró, má â'dô õrẽ fẽ'á ní drí ãmbá, ã'dô ró bê ní drí â'dózó ózõwá bê dũû."
Tã Ómvó Ngá 22.17
15 Gõ'dá Ãbãrãyámã rî trá ndrô ndrô ró pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ ạ̃'dḭ́ sĩ, Ôvârí õ'ê ró tã rî 'dĩ bê yí drí.
Gõ'dá dḭ̃yḭ́ mãní, Ãbãrãyámã drí tã gólâ Ôvârí drí 'bãlé 'ẽlé 'dĩ ûsúzó.
16 Õzõ õjílã õlẽ trá lãtrítrí ĩtrílí tã-drḭ̃ lẽlẽ 'ẽzó rî, lôndã ĩyî zãâ ngá gólĩyî tã lâ drí
lạ̃nḭ̃ḭ́lḭ́ lạ̃nḭ̃ḭ gạ̃rạ̃ rî 'bá yî rú lâ ĩ'dî sḭ́sḭ́, gõ'dá lãtrítrí rî 'dĩ ĩtrízó rú lâ sĩ. Lãtrítrí ĩtrílí
tã-drḭ̃ lẽlẽ tãsĩ rî rî tã â'dálé kĩ, pạ̃tḭ́ḭ̃ ró, gólĩyî â'dô tã tã-drḭ̃ lẽlẽ 'dî kâ 'ẽ'á trá. Bê ĩtí
rî, tã ãzãkã gõ'dá trá yû õjílã ãzâ 'bá yî drí tḭ̃ ânyázó tã lâ sĩ.
17 Ôvârí lẽ â'dálâ trạ̃ õjílã gólĩyî yí drí tã 'bãzó trá tã 'ẽzó gólĩyî drí rî yî drí kĩ, yí
â'dô pạ̃tḭ́ḭ̃ tã gólĩyî yí drí tã lâ 'bãlé 'dĩ 'bá yî 'ẽ'á, tã ḭ̃sũ lâ já rû kô. Ĩtí rî, gólâ ĩtrî
lãtrítrí tã-drḭ̃ lẽlẽ 'ẽzó 'dĩ kâ ĩ'dî íyî rú sĩ.
18 Gõ'dá tã rḭ̃ 'dî 'bá yî tãsĩ rî, tã-drḭ̃ lẽlẽ gólâkâ gõ'dá kpá lãtrítrí gólâ drí ĩtrílí trá
tã-drḭ̃ lẽlẽ 'dî tãsĩ rî bê, rĩ'á ngá rû jã 'bá kô rî ĩ'dî. Tãlâ tã 'dî 'bá yî â'dâ tã trá kĩ,
Ôvârí â'dô pạ̃tḭ́ḭ̃ tã lâ yî 'ẽ'á. Gólâ îcá kô ãmâ âdólé tã rî 'dĩ tãsĩ. Tã tã rî 'dĩ 'bá yí
kâ sõ mbârâkã trá ãmâ gólĩyî rã 'bá trá gólâ ngálâ ngá pãlé tã gólĩyî ányâ ró rî 'bá yî
'ásĩ rî 'bá yî 'á rõô. Tãlâ tã gólĩyî Ôvârí kâ rḭ̃ 'dî 'bá yî tãsĩ rî, mã îcâ trá tã ãmâ drí
rĩzó ḭ̃ḭ́ḭ́ 'bãlé drḭ̃ lâ rî 'bá yî rũlḭ́ gạ́gạ́.
19 Tãlâ tã 'dî 'bá yî rî ãmâ ạ̃tḭ̃lḭ́ tũ gạ́gạ́ Ôvârí rú, gõ'dá rî kpá lạ̃tḭ̃ njḭ̃lḭ́ trạ̃ ãmâ drí
fĩzó kôrô mbḭ̃ võ lânjã Ôvârí drí rĩzó 'á lâ 'bũû 'álâ nã 'á. Mã îcâ trá fĩlí kôrô ítá gólâ
ạ̃tḭ̃ tḭ́ võ lânjã rî 'dĩ kâ rî ũgúlḭ́ lésĩ, nĩ'á kôrô âdrélé mbḭ̃ Ôvârí ândrá.
20 Nĩ ndrê drẽ, Yésũ câ trá tólâ sḭ́sḭ́ ãmâ drí tã êdé 'bá ró ãmâ lãfálé Ôvârí bê rî, rĩ'á
zãâ gbạ́dú ĩtí õzõ Mãlẽkĩsẽdékẽ drí rĩrĩ zãâ gbạ́dú drḭ̃-'bá ạ́ngḭ́ ró rî kâtí. Yésũ rĩ'á tã
'dî 'ẽ'á ĩtí, tãlâ lạ̃tḭ̃ njḭ̃lḭ́ trạ̃ ãmâ drí fĩzó võ lânjã Ôvârí kâ rî 'álâ.

7

Tã Mãlẽkĩsẽdékẽ rî tãsĩ rî

1 Tã Mãlẽkĩsẽdékẽ kâ rĩ'á nõtí. Mãlẽkĩsẽdékẽ rî trá kúmú ạ́ngḭ́ ró jạ̃rḭ́bạ̃ Sãlámõ
kâ rî drḭ̃lḭ́, gólâ rî kpá trá drḭ̃-'bá ạ́ngḭ́ ró ngá fẽfẽ fẽlé Ôvârí gólâ ãmákâ ãmbã lâ drí
lạ̃vũlḭ́ kôrô rî drí. Gõ'dá Ãbãrãyámã yî nĩnĩ ngá ĩyíkâ gólĩyî kúmú ạ́ngḭ́ ạ́ngḭ́ ãngó nõ

kâ sû rî 'bá yî drí ôpálé trá rî 'bá yî âtrõlé rî vósĩ rî, gõ'dá Ãbãrãyámã yî õtírĩ rĩî âgõlé ạ̃wạ̃ rî 'dĩ võ lâ 'ásĩ rî, Mãlẽkĩsẽdékẽ drí gólĩyî ûsúzó gõ'dá õrẽ fẽzó Ãbãrãyámã rî gógó drí.*

2 Gõ'dá nĩngá sĩ, Ãbãrãyámã drí ngãzó ngá-tị̃ íyíkâ gólĩyî ĩyî drí âtrõlé âgõzó ạ̃jú 'ásĩ rî 'bá yî lônyĩzó võ 'ásĩ zãlô mûdrị, gõ'dá drílâ võ ãlô rî trõzó fẽlé kôrô Mãlẽkĩsẽdékẽ drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ rî ró rî sĩ ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí. Rú Mãlẽkĩsẽdékẽ 'dĩ ĩtõ lâ kĩ, kúmú ạ́ngị́ rĩrĩ tã mbị̃mbị̃ sĩ rî kâ. Gõ'dá gólâ kpá rĩ'á kúmú Sãlámõ kâ ĩ'dî. Tã ífí lâ kĩ, kúmú tã ạ̃'dị́ kâ.

3 Tã îgĩ-îgĩ yû'dạ́wạ́ tã â'dálé ãmâ drí Mãlẽkĩsẽdékẽ rî tãsĩ kĩ, ngãtá gólâ fí cú átá bê ngãtá ândrê bê ngã ózõwá bê yã rî. Tã îgĩ-îgĩ kpá yû'dạ́wạ́ â'dálâ kĩ, ngãtá útị̃ gólâ tị̃tị̃ ngã gólâ drã trá yã rî. Gõ'dá ókĩzõ gólâ rî trá drị̃-'bá gólâ tã êdé 'bá Ôvârí drí rî ró zãâ gbạ́dú ĩtõ võ lâ ãkó gõ'dá kpá ạ̃dũkũ lâ ãkó. Bê trá ĩtí rî, gólâ rĩ'á õzõ Yésũ Ôvârí rî mvá gólâ rĩ 'bá zãâ gbạ́dú ĩtõ võ ãkó gõ'dá kpá ạ̃dũkũ ãkó tã êdé 'bá ró rî kâtí.

4 Gõ'dá ĩtí rî, nĩ ịsũ drẽ tã ãmbã Mãlẽkĩsẽdékẽ kâ gólâ lạ̃vũ 'bá kôrô rî tãsĩ. Ãmâ ạ́'bị́yạ́ ạ́ngị́ Ãbãrãyámã fẽ ngá-tị̃ ãlô-ãlô ngá cé tị̃tị̃ mûdrị́ 'ásĩ tíbê drílâ ạ̃'dúlị́ âgõzó ĩ'dí bê lâ ạ̃jú võ 'ásĩ rî 'bá yî ndrĩ Mãlẽkĩsẽdékẽ drí.

5 Õjílã 'bạ̃súrú Lạ́vị̃ kâ rî kâ gólĩyî â'dó 'bá drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ Ôvârí drí rî 'bá yî tãsĩ rî, Ôvârí 'bã tã trá gólĩyî drí ngá ãlô-ãlô cé tị̃tị̃ mûdrị́ 'ásĩ rî û'dúlị́ õjílã ĩyíkâ Ĩsĩrã'élẽ kâ drị́gạ́ sĩ ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî 'bá yî trõlé. Drị̃-'bá gólĩyî ngá fẽfẽ õjílã kâ fẽ 'bá Ôvârí drí 'dĩ 'bá yî gõ'dá kpá õjílã gólĩyî ngá 'dĩ 'bá yî fẽ 'bá drílĩyî rî 'bá yí bê ã'dô ĩyî kpálé õrĩ ãlô 'ásĩ Ãbãrãyámã rî ózõwá yî ró rî, rĩ'á tã mbị̃mbị̃ 'î ngá 'dĩ 'bá yî fẽzó gólĩyî drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ ró rî 'bá yî drí.

6 Gõ'dá drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ Mãlẽkĩsẽdékẽ 'dĩ â'dó kô 'bạ̃súrú Lạ́vị̃ yí kâ rî 'ásĩ kpálé ĩtí rî, gólâ trõ ngá ãlô-ãlô trá mûdrị́ 'ásĩ cé tị̃tị̃ ạ́'bị́yạ́ Ãbãrãyámã drị́gạ́ sĩ. Gõ'dá gólâ fẽ õrẽ kpá Ãbãrãyámã gólâ Ôvârí drí tã 'bãzó õrẽ fẽzó drílâ rî drí.

7 Ãmâ ndrĩ nị̃ trá kĩ, pạ̃tị̃ị̃ ró, õjílã gólĩyî sị́sị́-lésĩ rî 'bá yî rî ĩyî nĩ õrẽ fẽlé gólĩyî ạ̃dũ lésĩ rî 'bá yî drí. Ĩtí rî, Mãlẽkĩsẽdékẽ 'dĩ rĩ'á sị́sị́-lésĩ ró Ãbãrãyámã drí sĩ.

8 Ã'dô drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ gólĩyî â'dó 'bá Lạ́vị̃ kâ rî 'bá yî tãsĩ rî, gólĩyî rĩ'á õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá drãlé gólĩyî ngá û'dú 'bá ró cé tị̃tị̃ ngá ãlô-ãlô mûdrị́ 'ásĩ âtrõlé fẽlé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî 'bá yî ĩ'dî. Gõ'dá Mãlẽkĩsẽdékẽ rî tãsĩ rî, trá rĩ'á ókĩzõ drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ gólâ rĩ 'bá zãâ rĩlí zãâ bạ̃dị̃ ró gólâ ngá-tị̃ ãlô-ãlô mûdrị́ 'ásĩ gólĩyî Ãbãrãyámã drí ạ̃'dúlị́ trá 'dĩ 'bá yî trõ 'bá rî ĩ'dî.

9 Lạ́vị̃ 'dĩ rĩ'á ạ́'bị́yạ́ ró drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ 'dĩ 'bá yí kâ ndrĩ gólĩyî ngá trõ 'bá trá ãlô-ãlô ĩyî drí ngá cé tị̃tị̃ mûdrị́ âtrõlé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî 'bá yî 'ásĩ rî, mã â'dô âtá'á lâ kpá kĩ, Lạ́vị̃ rî gógó 'dĩ fẽ ngá kpá ãlô-ãlô cé tị̃tị̃ ngá íyíkâ mûdrị́ âtrõlé ạ̃jú lésĩ rî 'bá yî 'ásĩ ngá fẽfẽ ró Mãlẽkĩsẽdékẽ drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ 'dĩ drí kôrô ạ́'bị́yạ́ lâ Ãbãrãyámã sĩ.* Ĩtí rî, Mãlẽkĩsẽdékẽ 'dĩ rĩ'á sị́sị́-lésĩ ró kpá Lạ́vị̃ yî drí sĩ.

10 Nĩ ndrê drẽ, kpálé útị́ drẽ Lạ́vị̃ rî 'dĩ kô'dáwá rî, lêndrê õzõ gólâ trá njãâ ạ́'bị́yạ́ lâ Ãbãrãyámã rî 'á tị̃lị́ kạ̃yị̃ gólâ Ãbãrãyámã drí Mãlẽkĩsẽdékẽ rî ûsúzó ngá fẽzó drílâ rî sĩ rî kâtí.

11 Drẽ sị́sị́, tã ngá âtrõlé fẽlé drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ gólĩyî â'dó 'bá Lạ́vị̃ kâ rî 'bá yî drí ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî, rĩ'á lạ́tị̃ ânĩzó Ôvârí ngálâ tãlâ gólâ ãâyê ró õjílã bê tã õnjí

* **7:1 7.1** Nĩ zị̃ tã ạ̃jú 'dĩ kâ gõ'dá kpá tã Ãbãrãyámã drí ngá lânjízó 'dĩ Tã Ómvó Ngá 'á kápĩtã 14. * **7:9 7.9** Útị́ Lạ́vị̃ drẽ kô. Gõ'dá tãlâ Ãbãrãyámã â'dô Lạ́vị̃ rî ạ́'bị́yạ́ 'î, Ãbãrãyámã fẽ ngá 'dĩ 'bá yî bê Mãlẽkĩsẽdékẽ drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ ró rî drí, ókĩzõ ózõwá lâ yî ndrĩ ịnjị̃ Mãlẽkĩsẽdékẽ 'dĩ trá ngá fẽfẽ Ãbãrãyámã drị́gạ́ 'dĩ sĩ.

ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ rî ĩ'dî. Trá rĩ'á té ĩtí kậyị̃ gólâ Ôvârí drí tã 'bã'bã íyíkâ rî 'bá yî fẽzó
Músậ drí tãlâ õjílã drí tã lâ yî 'ẽzó bê rî sĩ. Gõ'dá lạ́tị̃ rî 'dĩ gõ'dá tã 'bã'bã Músậ kâ
'ẽ'ẽ lâ bê rî îcá kô õjílã pãlé tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ ãlôlâ. Bê trá ĩtí rî, rĩ'á îcâ-îcâ
ró Ôvârí drí drị̃-'bá tã êdé 'bá ró ngĩíngî âjózó drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ 'dĩ 'bá yî võ lâ 'á.
'Dĩî Yésũ ĩ'dî. Yésũ â'dó kô Lậvị̃ rî ózõwá 'î õzõ Ãrónã tí, gõ'dá gólâ rĩ'á drị̃-'bá tã êdé
'bá ró â'dô tã Mãlẽkĩsẽdékẽ kâ vó ró.

12 Nĩ ndrê drẽ, îcâ bê trá drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ drí ngá fẽlé Ôvârí drí tã õnjí tãsĩ rî
lârâkô lâ jãlé rî, ĩtí rî, îcâ kpá trá Ôvârí drí tã drílâ 'bãlé trá õjílã pãzó rî jãlé. Gõ'dá
ĩtí rî, gólâ âjô Yésũ trá õjílã pãlé tã õnjí 'ásĩ.

13-14 Gõ'dá Kúmú ãmákâ Yésũ tã lâ pẽlé trá búkũ Ôvârí kâ 'á 'díyî pã 'bá ró rî tãsĩ
rî, gólâ â'dó kô 'bậsúrú Lậvị̃ kâ 'ásĩ. 'Bậsúrú gólâkâ rĩ'á ngĩî, rĩ'á 'bậsúrú Yúdậ kâ rî
ĩ'dî.* Músậ 'bãlé bê tã kĩ'á nĩ rî, ã'dî â'dô îcá'á nĩ â'dólé drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ ró rî nĩ yã
rî tãsĩ rî, gólâ âyé õjílã ãzãkã Yúdậ kâ kô â'dólé drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ ró ãlôwálâ, gbõ
cé õjílã Lậvị̃ kâ rî 'bá yî ĩ'dî.

Tã Yésũ drí â'dózó tã êdé 'bá ãmákâ ró Ôvârí bê õzõ drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ Mãlẽkĩsẽdékẽ kâtí rî

15 Ngbãângbânõ rî, mã nị̃ trá dódó rõô kĩ, Ôvârí nj̃ĩ lạ́tị̃ ó'dí õjílã pãzó rî trá, tã êdé
'bá ngĩî lâ gólâ õzõ drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ Mãlẽkĩsẽdékẽ kâtí rî âjózó tã êdélé ãmâ lãfálé
'á Ôvârí bê. Tã êdé 'bá rî 'dĩ rĩ'á Yésũ ĩ'dî.

16 Gólâ â'dó kô drị̃-'bá tã êdé 'bá ró â'dô tã gólĩyî Músậ drí 'bãlé trá rî vó ró. Â'dó
tã â'dózó té 'bậsúrú mbị̃mbị̃ rî 'ásĩ kô. Gólâ â'dô trá tã êdé 'bá ró drí-ãcê Ôvârí drí
fẽlé gólâ drí rî sĩ, tãlâ mbârâkã gólâ 'á tíbê gólâ rî 'bã 'bá rĩlí zãâ gbậdú ậdũkũ ãkó
rî tãsĩ.

17 Ôvârí pẽ tã gólâ rî tãsĩ kĩ nĩ rî,
"Ní â'dô 'bã'á kậyị̃ vósĩ cé tã êdé 'bá ró ãmâ lãfálé 'ásĩ õjílã ámákâ bê zãâ gbậdú õzõ
Mãlẽkĩsẽdékẽ drí rĩrĩ drị̃-'bá ró zãâ gbậdú rî kâtí."

Lôngó 110.4

18 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí nã lạ́tị̃ tã 'bã'bã 'ẽ'ẽ kâ trá gãrã drĩ̃ị̃, tãlâ tã 'bã'bã rî 'dĩ 'bá yî
rĩ'á mbârâkã ãkó õjílã pãlé.

19 Nĩ ndrê drẽ, tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí drí âfẽlé Músậ sĩ rî îcá ĩyî kô õjílã ãzãkã 'bãlé
â'dólé tã mbị̃ 'bá ró. Tã 'dî tãsĩ rî, Ôvârí âjô Yésũ trá lạ́tị̃ ó'dí gólâ â'dó 'bá tãndí ró
rõô lạ́tị̃ tã 'bã'bã gólĩyî âfẽlé kôrô Músậ 'ásĩ rî vó ró rî drĩ̃ị̃ sĩ rî nj̃ĩlị́. Mã 'bã ĩ̃fị̃ Yésũ
drĩ̃ị̃ lạ́tị̃ nj̃ĩlị́ ãmâ drí cãzó ãnyî Ôvârí rú.

20 Rĩ'á tã lậnj̃ĩ-lậnj̃ĩ 'î kĩ, Ôvârí 'bã Yésũ trá tã êdé 'bá ró ĩtí lãtrítrí sĩ. Gõ'dá õjílã
Lậvị̃ yí kâ 'dĩ 'bá yî âcâ ĩyî trá â'dólé drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ ró cú ĩtí lãtrítrí ĩtrí ãkó.

21 Gõ'dá Ôvârí ĩtrî lãtrítrí trá kậyị̃ gólâ drí Yésũ Krístõ rî 'bãzó â'dólé tã êdé 'bá
ãmákâ ró Ôvârí bê rî tú. Gólâ âtâ tã trá Yésũ rî tãsĩ kĩ, "Mâ Ôvârí Yãkóvã ĩtrî lãtrítrí
trá tã 'dî tãsĩ. Má já tã ịsũ ámákâ kô'dáwá. Má 'bã tã trá kĩ,
'Ní â'dô 'bã'á kậyị̃ vósĩ cé tã êdé 'bá ró zãâ gbậdú ậdũkũ ãkó.' "

Lôngó 110.4

22 Lạ́tị̃ gólâ Ôvârí drí Yésũ rî 'bãzó tã êdé 'bá ró ãmâ lãfálé 'á yí bê rî â'dâ tã ãmâ
drí kĩ, tã-drị̃ lẽlẽ ó'dí drílâ 'bãlé trá ãmâ lãfálé 'á yí bê rî rĩ'á ĩ'dî tãndí ró gậrậ tã-drị̃
lẽlẽ gólâ ậkû ró rî drĩ̃ị̃ sĩ. Yésũ rî gógó rĩ'á má-tị̃tị̃ 'î ãmâ drí, pậtĩ̃ị̃ ró ãmâ drí nị̃lị́ kĩ,
Ôvârí â'dô pậtĩ̃ị̃ tã gólâ drílâ 'bãlé tã-drị̃ lẽlẽ ó'dí gólâkâ vó ró 'dĩ 'ẽ'á.

23 Tã ãzâ bê gólâ Yésũ rî 'bã 'bá â'dólé íyíkâ tã êdé 'bá lârâkô ngĩî lâ ró drị̃-'bá ngá
fẽfẽ kâ rî 'bá yî drĩ̃ị̃ sĩ rî. Ậkû ró rî, drị̃-'bá ngá fẽfẽ kâ 'dĩ 'bá yî bê rĩ'á dũû. Gõ'dá

* **7:13-14 7.13-14** Tã ậngũ 'bá ậngũ tã trá kĩ, 'díyî pã 'bá ãâ'dô âfõ'á 'bậsúrú Yúdậ kâ rî 'ásĩ.

õzõ drẹ̃-'bá 'dĩ 'bá yî ãlôlâ õdrã trá rî, 'dĩî lôsĩ gólâkâ âdrê trá, îcâ trá õjílã ãzâ 'bãlé â'dólé drẹ̃-'bá ró gólâ rî võ 'á, tãlâ lôsĩ ngá fẽfẽ kâ 'dĩ õnĩ ró bê sịsị́ 'álâ.

24 Gõ'dá Yésũ rî tãsĩ rî, gólâ rî íyíkâ zãâ lédrẽ-lédrẽ ró tã êdé 'bá ró ãmâ lãfálé 'á Ôvârí bê zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó.

25 Bê trá ĩtí rî, gólâ îcâ trá õjílã gólĩyî ânĩ 'bá âcálé ãnyî Ôvârí ngálâ kôrô yí sĩ rî 'bá yî pãlé ngbá zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó, tãlâ gólâ rĩ'á tólâ kạ̃yị̃ vósĩ kárá lédrẽ-lédrẽ ró Ôvârí bê, rĩ'á rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí tã êdé 'bá gólĩyíkâ ró tã gólĩyíkâ tãsĩ, ã'dô ró bê Ôvârí drí gólĩyî pãzó.

26-27 Îcâ trá ãmâ drí Yésũ rî trõzó tã êdé 'bá ạ́ngị́ ãmákâ ró tã ãmákâ tãsĩ ndrĩ. Nĩ ndrê drẽ, gólâ rĩ'á tãndí ró járá'bítí cú ĩtí tã õnjí ãkó yí 'á. Ĩtí rî, gólâ rĩ'á ngĩî drẹ̃-'bá ạ́ngị́ ngá lị̃ kâ Ôvârí drí gólĩyî â'dó 'bá tã õnjí 'bá ró rî 'bá yî drẹ̃ị̃ sĩ. Ôvârí îngâ gólâ trá ûrû ãmbã lâ drí lạ̃vũlị́ gạ̃rạ̃ tã ûrú 'álâ rî kâ drẹ̃ị̃ sĩ, ịnjĩlị́ ịnjĩ ãmbá lạ̃vũlị́ kôrô. Îcâ trá drẹ̃-'bá ạ́ngị́ ãzâ 'dĩ 'bá yî drí kõrõnyã lị̃lị́ ândálé ândâ kạ̃yị̃ vósĩ cé, sịsị́ lâ, tãlâ tã õnjí gólĩyî nyãányâ kâ rî 'bá yî tãsĩ, gõ'dá rẹ̃ lâ kpá, tãlâ tã õnjí õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yí kâ tãsĩ ndrĩ. Gõ'dá îcá kô Yésũ drí tã 'ẽzó ândálé ândâ tã õnjí tãsĩ õzõ gólĩyí kâtí. Gólâ 'bã cé ngá ãlô ĩ'dî ngá fẽfẽ ró tãlâ tã õnjí tãsĩ cú ĩtí tã lâ ândá ãkó. Gólâ fẽ íyî nyãányâ ĩ'dî drãlé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí. 'Dĩî rî îcâ trá Ôvârí drí tã õnjí õjílã kâ rî 'bá yî âyézó gólâ rî õdrã sĩ.

28 Pạ̃tẹ̃ị̃ ró, tã 'bã'bã gólĩyî âfẽlé kôrô Músạ̃ sĩ rî 'bá yî 'bã õjílã gólĩyî cú tã ạ̃vẹ̃-ạ̃vẹ̃ bê rî 'bá yî â'dólé drẹ̃-'bá ạ́ngị́ drẹ̃-'bá ngá fẽfẽ kâ rî 'bá yí kâ ró. Gõ'dá vólé drẹ̃ lâ 'ásĩ rî, Ôvârí drí lãtrítrí îtrízó íyî mvá nyãányâ rî 'bãlé ĩ'dî tã êdé 'bá ạ́ngị́ ãmákâ ró. Ó'bã gólâ cú ĩtí tã õnjí ãzãkã ãkó ãlôwálâ, tãlâ ã'dô ró bê tã êdé 'bá tãndí ró ãmâ lãfálé Ôvârí bê rî 'á lạ̃vũlị́ gạ̃rạ̃ zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó.

8

Tã Yésũ tã êdé 'bá ạ́ngị́ ãmákâ ró rî tãsĩ rî

1 Tã má drí rĩ'á âtálâ ãnî drí Yésũ rî tãsĩ nô rĩ'á tã ạ́ngị́ 'î. Kúmú ãmákâ gólâ rĩ'á tã êdé 'bá ró ãmâ lãfálé 'á Ôvârí bê rî, gólâ rĩ'á õjílã lânjã 'î. Gólâ rî trá gõlé Ôvârí rî drẹ̃-ágó drẹ̃ị̃ lésĩ ró, võ Ôvârí drí rĩzó drẹ̃-ãcê bê 'bũû 'álâ rî 'á. Võ rî 'dĩ rĩ'á võ ịnjĩlị́ ịnjĩ rõô rî ĩ'dî.

2 Gólâ rî lôsĩ íyíkâ 'ẽlé võ lânjã pạ̃tẹ̃ị̃ Ôvârí kâ ûrú 'álâ rî 'á, Ôvârí êdê võ rî 'dĩ nĩ, â'dó kô õjílã mvá ĩ'dî.

3 Tã gólĩyî drẹ̃-'bá ạ́ngị́ drẹ̃-'bá ngá fẽfẽ kâ rî 'bá yí kâ cé tẹ̃tẹ̃ 'bãlé 'ẽlé rî, rĩ'á ngá fẽfẽ fẽlé gõ'dá kpá rĩ'á kõrõnyã lị̃lị́ fẽlé Ôvârí drí. Ĩtí rî, îcâ trá Yésũ drí â'dólé ngá bê fẽlé Ôvârí drí tã êdé 'bá ạ́ngị́ ãmákâ ró tã õnjí ãmákâ tãsĩ.

4 Õzõ Yésũ ã'dô tíkó cé tã êdé 'bá gólâ rĩ 'bá tã 'ẽlé ị̃nyạ́kú drẹ̃ị̃ nõngá rî, ĩ'dî rî, tíkó îcá kô gólâ rî 'bãzó tã êdé 'bá ró, tãlâ õjílã ãzâ 'bá yî bê gólĩyî 'bãlé trá â'dólé drẹ̃-'bá ngá fẽfẽ kâ ró tã êdélé, gõ'dá rĩ'á ĩyî cú ngá bê fẽlé â'dô tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî 'bá yî vó ró.

5 Lôsĩ drẹ̃-'bá 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ rĩ'á cé líndrí lôsĩ pạ̃tẹ̃ị̃ gólâ tã êdé 'bá ãmákâ drí rĩ'á 'ẽlâ ûrú 'álâ rî kâ ĩ'dî. Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, Ôvârí 'bã tã Músạ̃ drí võ 'dî tãsĩ drẹ̃-mbílí sõsõ sĩ. Músạ̃ drẽ 'ẽ'á võ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó rû ûsúlị́ 'á lâ õjílã íyíkâ bê rî 'dẹ̃ị́'á rî, Ôvârí drí tã âtázó Músạ̃ drí drẹ̃-mbílí sõsõ sĩ kĩ,

"Ní êdê ngá ndrĩ 'dî 'bá yî, nyé õzõ võ pạ̃tẹ̃ị̃ ámâ ịnjĩzó ûrú 'álâ gólâ má drí â'dálé ní drí únị́ drẹ̃ 'álâ rî kâtí."

Âfõ-âfõ 25.40

6 Gõ'dá nĩ ndrê drẽ, lôsĩ gólâ Ôvârí drí fẽlé Yésũ drí rî, tã lâ lạ̃nj̃ı-lạ̃nj̃ı rõô gạ̃rạ̃ lôsĩ
tíbê gólâ drí 'bãlé drı̃-'bá ngá fẽfẽ kâ ãzâ 'dĩ 'bá yî drí 'ẽlé rî yî drı̃ı̃ sĩ. Nĩ ndrê drẽ,
lạ̃tı̃ ó'dí gólâ Yésũ drí êdélé õjílã drí nĩzó Ôvârí ngálâ rî, rĩ'á tãndí ró lạ̃vũlı̃ kôrô lạ̃tı̃
ạ̃kû Ôvârí kâ gólâ Músạ̃ drí â'dálé trá ãmâ drí rî drı̃ı̃ sĩ, tãlâ tã gólâ Ôvârí drí rĩ'á tã
lâ 'bãlé 'ẽlé õjílã íyíkâ pãzó tã lạ̃tı̃ ó'dí 'dĩ kâ tãsĩ rî rĩ'á tãndí ró lạ̃vũlı̃ kôrô tã 'bã'bã
gólâkâ lạ̃tı̃ ạ̃kû rî kâ drı̃ı̃ sĩ.

7 Nĩ ndrê drẽ, tíkó õzõ lạ̃tı̃ ạ̃kû tã-drı̃ lẽlẽ sı́sı́ 'dĩ kâ ã'dô trá nyé ndrĩ tãndí ró cú ĩtí
tã ãzãkã ãkó îzãlâ rî, tí îcá kô Ôvârí drí lạ̃tı̃ tã-drı̃ lẽlẽ ó'dí kâ ãzâ 'ẽzó.

8 Gõ'dá Ôvârí â'dâ tã ányâ yí drí ûsúlı̃ õjílã íyíkâ tãsĩ tã-drı̃ lẽlẽ yí drí 'bãlé trá gólĩyí
bê rî vó ró rî úlı̃ nõ 'bá yî sĩ.

"Ôvârí Yãkóvã âtâ tã trá kĩ nĩ rî,
'Kạ̃yı̃ ãâ'dô âcá'á ı̃zạ̃tú má drí tã-drı̃ lẽlẽ ó'dí 'ẽzó
õjílã ámákâ Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yí bê.
9 Tã-drı̃ lẽlẽ ó'dí rî 'dĩ â'dó kô õzõ gólâ sı́sı́ má drí 'ẽlé trá gólĩyî ạ́'bı́yạ́ yí bê
kạ̃yı̃ má drí gólĩyî drı́ rũrı̃ âsélé vólé 'bạ̃drı̃ Mạ́sı̃rı̃ kâ 'ásĩ rî sĩ rî kâtí.
Gólĩyî 'dê trá ũgúlı̃ drı̃ı̃ tã tã-drı̃ lẽlẽ rî 'dĩ 'bá yí kâ 'ẽlé.
Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, má 'bãá ĩı̃fı̃ gõ'dá kô gólĩyî drı̃ı̃,
tãlâ gólĩyî vó ndrẽzó.
10 Nõô rĩ'á tã-drı̃ lẽlẽ ó'dí má drí 'ẽ'á 'ẽlâ ı̃zạ̃tú õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ bê rî ĩ'dî.
Má â'dô gólĩyî 'ẽ'á tã 'bã'bã gólĩyî má drí 'bãlé gólĩyî drí 'ẽlé rî 'bá yî trõlé 'bãlé ĩyî
pı̃pı̃sı́lı̃ 'á rî 'bá yî nı̃lı̃ dódó.
Ĩtí rî, gólĩyî â'dô rĩ'á tã lâ yî 'ẽlé tãndí ró.
Má â'dô â'dó'á ĩ'dî Ôvârí gólĩyíkâ ró.
Gõ'dá gólĩyî â'dô â'dó'á õjílã ámákâ ró.
11 Ĩtí rî, â'dó kô îcâ-îcâ ró õjílã ãzãkã õjílã ámákâ rî 'bá yî lãfálé sĩ drí 'bã-tı̃-'dı̃-ãzí
ĩyíkâ ró rî 'bá yî
ngãtá ạ̃drúpı̃ lâ yí bê ĩı̃fı̃ lâ yî îmbázó Ôvârí Yãkóvã rî nı̃lı̃,
tãlâ gólĩyî ndrĩ â'dô ámâ nı̃'á,
îtõlé õjílã gólâ cú ĩtí ãmbã ãkó rî rú sĩ
cãlé bũúũ õjílã gólâ ãmbã gólâkâ drí â'dólé gạ̃rạ̃ ndrĩ ãzí-ãzí lâ yí kâ drı̃ı̃ sĩ rî rú.
12 Má â'dô tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî âyé'á pı̃pı̃sı́lı̃ tãndĩ ámákâ rî sĩ.
Gõ'dá tã õnjí rî 'dĩ 'bá yî tã lâ âgá má drı̃ı̃ kô ãlôwálâ.' "

Yẽrẽmíyã 31.31-34

13 Gõ'dá Ôvârí zı́lı̃ bê tã rî 'dĩ tã-drı̃ lẽlẽ ó'dí íyíkâ ró rî, 'dĩî 'bã gõ'dá tã-drı̃ lẽlẽ sı́sı́
gólâkâ 'dĩ trá â'dólé tã ạ̃kû tã ífí ãkó rî ró, tãlâ ngá gólâ ạ̃kû 'bá trá gõ'dá kpá tã lâ
drí âzálé trá rî â'dô rû îzã'á 'wãâ.

9

Tã Ôvârí rî ı̃nj̃ı-ı̃nj̃ı tãsĩ, â'dô tã-drı̃ lẽlẽ gólâkâ sı́sı́ õjílã bê rî vó ró rî

1 Gõ'dá â'dô tã-drı̃ lẽlẽ sı́sı́ Ôvârí kâ õjílã íyíkâ Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yí bê rî vó ró rî,
Ôvârí 'bã tã ãzâ 'bá yî trá õjílã drí 'ẽlé, ã'dô ró íyî ı̃nj̃ızó bê dódó mbı̃. Gõ'dá võ ãzâ
kpá bê rĩ'á, gólâ 'dı̃lı̃ trá Ôvârí rî ı̃nj̃ızó 'á lâ.

2 Ĩtí rî, ú'dı̃ gũgũ rî 'dĩ trá. Gõ'dá óõkî gũgũ rî 'dĩ 'álé lâ zãlô rı̃. Võ sı́sı́ ạ́tı̃ tı́lı̃ sĩ rî,
úzı̃ trá " 'võ Ôvârí kâ" '. Võ rî 'dĩ 'á rî, órã ãbélẽngówá trá njı́rı́ â'dô lâ vó ró rĩ'á î'ĩ

lâ ĩyî lámbã ró, gõ'dá tãrãbízã kpá bê võ rî 'dĩ 'á cú ãmbãtã gólâ õrẽ 'bãzó trá drḩ lâ ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî 'bá yí bê.*

3 Võ rḩ lâ ró gũgũ 'dî 'á rî kpá bê, ócâ lãfálé lâ võ sịsị rî rú sĩ ítá bị sĩ kpã̧ã̧kũ. Úzḩ võ rḩ 'dî “ ‘võ ngîngî lâ Ôvârí drí” ’.

4 Gõ'dá võ rḩ 'dî 'á rî, ngá bê rĩ'á zãlô rḩ. Ãlô rî rĩ'á tãrãbízã 'î, éêdê dáãbõ 'ásĩ, rĩzó ngá ã̧jị́ bê tũrũ-tũrũ rî 'bá yî zãlé drḩ lâ 'á Ôvârí drí. Gõ'dá sã̧ndúkũ rú'bã̧ lâ ndrũlị́ dáãbõ sĩ kpá bê rĩ'á, 'dĩî rĩ'á cú ngá gólĩyî â'dô tã-drḩ lẽlẽ Ôvârí kâ rî 'bá yí bê yí 'á. Gõ'dá ngá rî 'dĩ 'bá yî rĩ'á ĩ'dî nõ: límvó mvá dáãbõ 'ásĩ cú ngá nyãnyã zḩlị́ mánã rî bê 'á lâ, gõ'dá pḩdrị́gú Ãrónã kâ gólâ bị lô'bã 'bá fõô yí bê ã̧kû ró rî bê, gõ'dá kpá kúnị́ mvá kpãkãrá-kpákárâ rḩ gólĩyî Ôvârí drí tã 'bã'bã íyíkâ tã-drḩ lẽlẽ sịsị̀ õjílã íyíkâ bê rî kâ rî 'bá yî îgĩzó drḩ lâ 'á rî 'bá yí bê.

5 Gõ'dá sã̧ndúkũ 'dî drḩ lâ ólôpâ mãlãyíkã líndrí ã̧ngị́ ã̧ngị́ 'î zãlô rḩ tḩ gãrã lâ rḩ rî 'bá yî 'ásĩ, tã â'dálé kĩ, pã̧tḩ́ Ôvârí rî rû ûsúlị́ õjílã íyíkâ bê võ 'dî 'á. Mãlãyíkã líndrí 'dĩ 'bá yî úfú lâ yî âkô rû 'dó gõlé sã̧ndúkũ 'dî drḩ 'álâ ró, gõ'dá 'dĩî rĩ'á võ gólâ Ôvârí drí rĩzó tã õnjí õjílã kâ rî 'bá yî âyélé 'álâ rî ĩ'dî. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, má lẽé kô rĩlí tã ãzâ 'dĩ 'bá yî rãlé ndrĩ gũgũ 'dî tãsĩ ãnî drí.

6 Gõ'dá éêdê gũgũ 'dî bê ngá 'á lâ 'dĩ 'bá yí bê ĩtí rî, drḩ-'bá ngá lḩ kâ rî 'bá yî rî ĩyî nĩ ĩyíkâ fĩlí cé 'álé lâ kĩlí trá sịsị̀ ró rî 'dĩ 'álâ ândálé ândálé rĩ'á tã Ôvârí rî ịnjḩzó rî 'ẽlé.

7 Gõ'dá gólĩyî îcá kô fĩlí 'álé lâ âkílí rḩ lâ ró rî 'dĩ 'álâ. Cé drḩ-'bá ã̧ngị́ drḩ-'bá ngá lḩ kâ rî 'bá yí kâ ãlô rî îcâ nĩ fĩlí ítá tḩ âmbélé kpã̧ã̧kũ gũgũ 'dî 'á 'dĩ ũgúlị́ lâ lésĩ, cãlé võ ngîngî lâ Ôvârí drí 'dĩ 'álâ. Gõ'dá gólâ rî fĩlí võ rî 'dĩ 'á cé ândâlâ ãlô ndrô 'á. Kã̧yḩ gólâ drí rĩzó fĩlí 'dĩ sĩ rî, îcâ trá gólâ drí kõrõnyã gólĩyî lḩlị́ lḩlḩ rî 'bá yî ãrí lâ yî âtrõzó kpãã fẽlé Ôvârí drí ngá fẽfẽ ró tãlâ tã õnjí íyî nyãányâ kâ rî 'bá yî tãsĩ, gõ'dá kpá tãlâ tã õnjí õjílã ãzâ 'bá yî drí 'ẽlé trá cú ĩtí vó lâ nḩzó kô rî 'bá yî tãsĩ.

8 Tã rî 'dĩ 'bá yî sĩ rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ â'dâ tã ãmâ drí kĩ, lã̧tḩ̀ õjílã drí fĩzó ítá tḩ 'dĩ ũgú 'álâ Ôvârí rî ûsúlị́ rî únjḩ̀ị́ drẽ kô kã̧yḩ gólĩyî drḩ-'bá ngá lḩ kâ 'dĩ 'bá yî drí rĩzó drẽ rĩ'á lôsĩ ĩyíkâ 'ẽlé gũgũ rî 'dĩ 'á rî 'bá yî sĩ.

9 Gõ'dá tã gũgũ 'dî kâ â'dâ tã ãmâ gólĩyî rĩ 'bá lédrẽ-lédrẽ ró ãndrõ nô rî 'bá yî drí. Tã rî 'dĩ ĩtõ lâ ĩ'dî rĩ'á nõtí. Kõrõnyã gólĩyî ûlị́lị́ trá ûlḩ-ûlḩ gõ'dá kpá ngá ãzâ 'bá yî drḩ-'bá ngá lḩ kâ 'dĩ 'bá yî drí trõlé fẽlé Ôvârí drí rî 'bá yí bê îcá kô â'dô-â'dô õjílã gólĩyî Ôvârí rî ịnjḩ 'bá kâ êdélé Ôvârí drí gólĩyî ndrẽzó bê tã mbḩ 'bá ró ngbángbá yí lḩfḩ́.

10 Tã ngá fẽfẽ 'dî 'bá yí kâ Ôvârí drí rî tãsĩ rî, cé rĩ'á ngá gólĩyî nyãlé nyãnyã gõ'dá mvũlị́ mvũmvũ gõ'dá kpá tã gólĩyî õjílã drí rĩ'á trá 'ẽlâ ĩyî 'bãlé â'dólé ngbángbá Ôvârí lḩfḩ́ rî 'bá yî tãsĩ rî ĩ'dî. Gólĩyî rĩ'á cé tã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé õjílã drí 'ẽlé ĩyî rú'bã̧ sĩ rî ĩ'dî. Gõ'dá lã'bí 'dĩ 'bá yî rî trá ĩtí bũúũ kã̧yḩ Ôvârí drí tã ndrĩ êdézó õjílã lãfálé 'á yí bê Yésũ sĩ rî sĩ.

Tã gólâ Yésũ drí 'ẽlé trá tã êdé 'bá ró õjílã lãfálé 'á Ôvârí bê rî

11 Gõ'dá Yésũ âcâ trá 'díyî pã 'bá ró â'dólé tã êdé 'bá ã̧ngị́ lâ ró tã êdélé ãmâ lãfálé 'ásĩ Ôvârí bê drḩ-'bá ã̧ngị́ ró, drḩ-'bá ã̧ngị́ drḩ-'bá ngá lḩ kâ rî 'bá yí kâ rî võ lâ 'á tã tãndí gólĩyî ngá pãpã kâ gólĩyî îcá 'bá ãmâ drí rî 'bá yî âfẽlé ngbãângbânõ. Gólâ nĩ trá fĩlí võ pã̧tḩ́ Ôvârí kâ rî 'á 'bũû 'álâ. Võ rî 'dĩ rĩ'á ndrĩ nyé tãndí ró lã̧vũlị́ kôrô gũgũ

* **9:2 9.2** Ãmbãtã 'dî rĩ'á lãmbé ró ngá nyãnyã gólâ Ôvârí drí fẽlé trá õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî drí ndrô drílĩyî lã̧múzó võ 'ã'í rî 'bá yî 'ásĩ rî 'bá yî sĩ.

drḭ-'bá ngá lḭ̃ kâ gólĩyî ḭ̃nyą́kú drḭ̃ḭ̃ nõngá nõ 'bá yí kâ drḭ̃ḭ̃ sĩ. Võ rî 'dĩ â'dó kô ãngó nõ kâ ĩ'dî. Õjílã 'dḭ́ võ rî 'dĩ 'dḭ̃'dḭ̃ kô.

12 Gõ'dá Yésũ fî bê võ rî 'dĩ 'á 'bũû 'álâ rî, 'dĩî gólâ fî trá võ rî gógó gólâ Ôvârí drí rĩzó rî 'dĩ 'á. Gólâ fî trá võ rî 'dĩ 'á cé ândâlâ ãlô. 'Dĩî îcâ trá ãmâ pãlé ndrĩ. Gólâ fílí bê rî, gólâ trõó ḭ̃ndrḭ̃ ãrí ngãtá ḭ́tḭ́ ãrí kô nĩ'á fẽlâ ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí. Gõ'dá gólâ fî trá íyî ãrí nyãányâ gólâ îcá 'bá trá Ôvârí drí ãmâ pãzó tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî 'ásĩ zãâ gbą́dú cú ĩtí ą̃dũkũ ãkó rî sĩ.

13 Õzõ drḭ̃-'bá ngá lḭ̃ kâ 'dĩ 'bá yî ũlḭ̃ kõrõnyã trá trõlé fẽlé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî, 'dĩî vósĩ rî, gólĩyî trõ ãrí lâ yî lûvḭ́lḭ́ võ Ôvârí kâ 'dĩ 'á, tãlâ Ôvârí ãâyê ró tã õnjí õjílã gólĩyî tã õnjí gólĩyíkâ drí gólĩyî 'bãlé â'dólé õnjí ró Ôvârí lḭ̃fḭ̃ rî 'bá yí kâ bê, gõ'dá gólĩyî drí ófó ḭ́tḭ́ kâ gólĩyî zãlé trá Ôvârí drí rî 'bá yî ônjálé lḭ̃mvû sĩ rî lûvḭ́zó õjílã 'dî 'bá yî drḭ̃ḭ̃. Tã ífí tã 'dî 'bá yí kâ kĩ, ngá rî 'dĩ 'bá yî õ'bã ró õjílã 'dî 'bá yî bê â'dólé ngbángbá Ôvârí rî lḭ̃fḭ̃ drḭ̃ 'á. Gõ'dá â'dô bê trá kĩ, ãrí gõ'dá ófó 'dĩ 'bá yí bê ãâ'dô îcá'á pą̃tḭ́ḭ̃ õjílã jĩlí fínyáwá â'dólé ngbángbá ró ĩtí rî,

14 'dõvó nĩ 'dê nĩ ḭ̃sũ tã drẽ mbârâkã Yésũ Krístõ rî ãrí kâ tãsĩ. Lôsĩ gólâ rî ãrí kâ lą̃vũ kôrô ãrí kõrõnyã 'dî 'bá yí kâ rî drḭ̃ḭ̃ sĩ. Yésũ fẽ íyî nyãányâ bê drãlé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí õjílã pãlé zãâ gbą́dú ą̃dũkũ ãkó mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ sĩ rî, 'dĩî gólâ rî rĩ'á ngá fẽfẽ gólâ járá'bítí tãndí ró cú ĩtí tã õnjí ãzãkã ãkó yí 'á rî fẽ'á ĩ'dî Ôvârí drí, tãlâ ĩĩcâ ró bê ãmâ pḭ̃pḭ̃sḭ́lḭ́ 'bãlé â'dólé ngbángbá gõ'dá ãmâ ĩnjílí tã 'ẽ'ẽ âzâ-âzâ gólĩyî rĩ 'bá ãmâ drḭ̃lḭ́ lą́tḭ̃ õdrã kâ drḭ̃ḭ̃ rî 'ásĩ, tãlâ pą̃tḭ́ḭ̃ mã ĩĩcâ ró bê tã Ôvârí gólâ rĩ 'bá lédrẽ-lédrẽ ró 'dĩ kâ 'ẽlé ĩ'dî.

15 Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, Yésũ 'díyî pã 'bá ãmákâ ĩ'dî rĩ'á õjílã gólâ tã tã-drḭ̃ lẽlẽ ó'dí Ôvârí bê rî kâ êdé 'bá 'î, ã'dô ró bê Ôvârí drí tã tãndí ûrú 'álâ ą̃dũkũ ãkó gólĩyî yí drí tã lâ yî 'bãlé trá rî âfẽzó gólâ sĩ cú ĩtí õjílã gólĩyî yí drí ą̃zḭ́lḭ́ trá â'dólé íyî nyãányâ kâ ró rî 'bá yî drí ndrĩ. Mã îcâ trá tã tãndí 'dĩ 'bá yî trõlé ãmâ drí õzõ drḭ-vó kâtí, tãlâ Yésũ drã trá õjílã drḭ̃ tĩlí tã õnjí gólâ gólĩyî drí 'ẽlé trá gólĩyî drí ûjũzó trá kpḭ̃ḭ̃ tã tã-drḭ̃ lẽlẽ drḭ-káká Ôvârí kâ rî kâ 'ẽlé rî sĩ rî 'ásĩ. Tã tã-drḭ̃ lẽlẽ 'dî kâ pẽ gólĩyî trá.

16 Ã'dô drḭ-vó tãsĩ rî, õzõ õjílã ãâyê íyî tḭ̃-võ trá ngá íyíkâ ró rî 'bá yî lânjízó íyî õdrã vólé drḭ̃ 'ásĩ rî, drẽ sḭ́sḭ́ ólânjí ngá gólâkâ 'dĩ 'bá yî kô'dáwá áró lâ yî drí rî, áâ'dô nḭ̃'á lâ zãlô sḭ́sḭ́ kĩ, pą̃tḭ́ḭ̃ õjílã rî 'dĩ drã trá.

17 Tḭ̃-võ õjílã gólâ 'ẽ 'bá drãlé rî kâ â'dô â'dó'á cú ĩtí tã ífí ãkó drẽ gólâ ã'dô drẽ bê lédrẽ-lédrẽ ró rî. Ó'é tã gólâ rî tḭ̃-võ kâ 'dĩ kô té bũúũ gólâ rî õdrã vólé drḭ̃ 'ásĩ.

18 Â'dô bê trá ĩtí rî, õzõ ã'dô tã-drḭ̃ lẽlẽ drḭ-káká Ôvârí kâ rî tãsĩ rî, drḭ-'bá ngá lḭ̃ kâ 'dĩ 'bá yî îcâ trá tã lâ 'ẽlé kpá ãrí sĩ, 'dĩî rî tã â'dálé kĩ, kõrõnyã gólâ fẽlé trá 'dĩ drã trá drãdrã tã õnjí õjílã kâ tãsĩ.

19 Tã gólĩyî rãlé trá tã-drḭ̃ lẽlẽ sḭ́sḭ́ 'dĩ kâ â'dô trá nõtí. Sḭ́sḭ́ lâ, Músą̃ âtâ tã ndrĩ gólĩyî 'bãlé trá õjílã drí 'ẽlé â'dô tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá gólâ drí rî 'bá yî vó ró rî trá. 'Dĩî vósĩ rî, gólâ drí ḭ́tḭ́ jõrã fũzó ḭ̃ndrḭ̃ bê, gõ'dá ãrí lâ trõzó ônjálé lũmvû sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ, fê zázá fê zḭ̃lḭ́ hĩsópã rî kâ ãŋõzó gõ'dá ką́bḭ̃lḭ́kḭ̃ 'bí îkálé kãâkâ ró rî âtrõzó ômbélé fê rî 'dĩ sḭ́lḭ́ õzõ sãlãngã kâtí, gõ'dá trõzó lâ sõlé ãrí ônjálé 'dĩ 'á gõ'dá ângílí lûvḭ́lḭ́ búkũ tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî 'bá yí kâ drḭ̃ḭ̃ sĩ gõ'dá kpá õjílã ndrĩ tólâ nã 'bá yî drḭ̃ḭ̃ sĩ.

20 Gólâ bê rĩ'á ãrí 'dĩ lûvḭ'á rî, gólâ rî tã âtálé kĩ, “Nõô rĩ'á ãrí gólâ â'dó 'bá má-tḭ̃tḭ̃ ró tã-drḭ̃ lẽlẽ gólâ Ôvârí drí 'bãlé ãnî drí tã lâ yî ḭ̃nj̃ĩlḭ́ ḭ̃nj̃ĩ ndrĩ rî kâ ĩ'dî.”

21 Gõ'dá Músą̃ lûvḭ̃ ãrí kpá ĩ'dî sĩ lâ gũgũ gólâ kõrõnyã ûlḭ̃ kâ Ôvârí drí 'á lâ rî 'dĩ drḭ̃ḭ̃ sĩ gõ'dá kpá ngá gólĩyî ndrĩ rĩzó lã'bí 'dãlé ĩ'dî sĩ lâ yî Ôvârí rî ḭ̃nj̃ĩlḭ́ rî 'bá yî drḭ̃ḭ̃

sĩ.
22 Â'dô tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé õjílã drí 'ẽlé rî vó ró rî, îcâ trá ã'dô ró bê ãrí
lâsózó lûvḭlḭ ngá drḭ̃ḭ̃ sĩ ndrĩ, tãlâ ngá rî 'dĩ 'bá yî ã'dô ró bê ngbángbá Ôvârí ḭ̃fḭ. Ĩtí
rî, Ôvârí rî tã õnjí âyélé cé õzõ óõlâsô ãrí trá lûvḭlḭ rî.*
23 Tãlâ ngá gólĩyî gũgũ Ôvârí kâ 'dĩ kâ 'dĩ 'bá yî rĩ'á lãmbé tã pa̧tḭ̃ḭ̃ Ôvârí kâ 'bũû 'álâ
rî 'bá yî â'dázó õjílã drí rî ĩ'dî, îcâ trá ngá rî 'dĩ 'bá yî 'bãzó â'dólé ngbángbá Ôvârí ḭ̃fḭ
kõrõnyã ûlḭ̃-ûlḭ sĩ. Îcâ trá ngá gólĩyî pa̧tḭ̃ḭ̃ 'bũû 'álâ rî drí â'dózó tãndí ró ngbángbá.
Tã 'dî tãsĩ rî, ngá 'ẽ'á fũlâ rî îcâ trá â'dólé tãndí ró la̧vũlḭ kôrô tã tãndí kõrõnyã 'dî
'bá yí kâ rî drḭ̃ḭ̃ sĩ, tãlâ cé rĩ'á õjílã gólĩyî rĩ 'bá ngbángbá tãndí ró rî îcâ trá fĩlí 'bũû
'álâ Ôvârí ngálâ.
24 Nĩ ndrê drẽ, 'díyî pã 'bá ãmákâ Yésũ fí kô võ rî gógó tãndí gólâ õjílã drí êdélé
drḭ-'bá ngá ḭ̃ḭ kâ rî 'bá yî drí rĩzó Ôvârí rî ûsúlḭ 'dĩ 'á. Võ rî 'dĩ rĩ'á cé líndrí võ gólâ
pa̧tḭ̃ḭ̃ Ôvârí kâ 'bũû 'álâ rî kâ ĩ'dî. Yésũ fî trá võ rî gógó pa̧tḭ̃ḭ̃ gólâ Ôvârí drí rĩzó 'bũû
'álâ rî 'á, âdrélé Ôvârí ândrá tã ãmákâ ngĩlí Ôvârí drí.
25 Drḭ-'bá a̧ngḭ drḭ-'bá ngá ḭ̃ḭ kâ rî 'bá yí kâ íyíkâ rî îcâ nĩ fĩlí võ ngîngî lâ ró ḭ̃nya̧kú
nõ drḭ̃ḭ̃ Ôvârí drí rî 'á ndrô vósĩ cé kõrõnyã ãrí drílâ ûlḭlḭ rî bê. Gõ'dá Yésũ fî íyíkâ kó
cé ândâlâ ãlô võ Ôvârí kâ rî 'á 'bũû 'álâ íyî nyãányâ fẽlé Ôvârí drí ngá fẽfẽ ró. 'Dĩî
â'dó kô õzõ tã drḭ-'bá ngá ḭ̃ḭ kâ ãzâ 'dĩ 'bá yí kâ rî tí.
26 Õzõ tíkó tã Yésũ kâ ã'dô trá tã gólâ drílâ îcálé ândálâ ândâ õzõ drḭ-'bá ngá ḭ̃ḭ kâ
'dĩ 'bá yí kâtí rî, tí â'dô îcá'á lâŋõ õdrã kâ 'dĩ drí Yésũ rî 'ẽzó ândálé dũûdû îtõlé ka̧yḭ
gólĩyî Ôvârí drí ãngó nõ 'bãzó rî sĩ âcálé bũúũ ãndrõ nô. Võ lâ 'dĩ 'á rî, ngbãângbânõ
rî, ka̧yḭ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó tã ndrĩ gólĩyî yí drí 'bãlé 'ẽlé õjílã ãngó nõ kâ pãzó rî 'bá
yî ndẽzó rî tú, Yésũ ânĩ trá cé ândâlâ ãlô íyî nyãányâ fẽlé drãlé tãlâ lâŋõ tã õnjí kâ
trõlé vólé ãmâ drḭ̃ḭ̃ sĩ.
27 Îcâ trá õjílã drí ndrĩ ôdrãzó cé ândâlâ ãlô, vó lâ 'ásĩ rî, Ôvârí â'dô tã gólĩyíkâ
lôndã'á kĩlí.
28 Ĩtí rî, Yésũ fẽ íyî nyãányâ bê drãlé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí cé ândâlâ ãlô rî, 'dĩî rĩ'á
îcâ-îcâ ró lâŋõ tã õnjí õjílã dũû kâ rî 'bá yí kâ trõlé vólé. Gõ'dá Yésũ â'dô âgõ'á ãngó
nõ 'á kpá ó'dí. 'Dĩî gólâ rí kô ânĩlí íyî nyãányâ fẽlé kpá ó'dí tãlâ tã õnjí tãsĩ, gõ'dá
gólâ rî ânĩlí 'dĩ õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyî ḭ̃fḭ 'bã'bã sĩ 'díyî pã 'bá rî âgõ-âgõ ãngó nõ 'á rî
drḭ̃ḭ̃ rî 'bá yî 'bãlé â'dólé õzõ yí kâtí.

10

Tã Yésũ drí íyî nyãányâ fẽzó õdrã sĩ îcálé tã õnjí ndrĩ õjílã kâ trõlé vólé zãâ gba̧dú rî

1 Tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí drí âfẽlé õjílã íyíkâ drí Músa̧ sĩ rî 'bá yî îcá kô õjílã pãlé tã
õnjí 'ásĩ, tãlâ gólĩyî rĩ'á cé líndrí 'î tã â'dálé ãmâ drí cé fũya̧-fũya̧ ró tã tãndí gólĩyî
Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá 'ẽlé ãmâ drí Yésũ sĩ ḭ̃za̧tú rî tãsĩ. Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, õzõ õjílã
Ĩsĩrã'élẽ kâ 'dĩ 'bá yî ãânĩ ĩyî trá ndrô vósĩ cé kõrõnyã âjílí ḭ̃ḭlḭ ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí
â'dô tã 'bã'bã gólâ Músa̧ kâ 'dĩ 'bá yî vó ró rî, ngá fẽfẽ rî 'dĩ 'bá yî îcá kô õjílã gólĩyî
ânĩ 'bá Ôvârí rî ḭ̃nḭ̃ḭlḭ ĩtí 'dĩ 'bá yî 'bãlé â'dólé járá'bítí tãndí ró Ôvârí ḭ̃fḭ.
2 Tíkó õzõ ngá fẽfẽ kõrõnyã 'dî 'bá yî sĩ rî ĩîcâ fí trá õjílã 'bãlé â'dólé járá'bítí
ngbángbá ró tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ rî, ĩtí rî, tíkó îcá kô drílĩyî ânĩzó kpá ó'dí
kõrõnyã bê ḭ̃ḭlḭ ândálé ândâ fẽlé Ôvârí drí tã õnjí ĩyíkâ rî tãsĩ. Tíkó gólĩyî â'dô îcá'á
ngá fẽfẽ 'dî 'bá yî fẽfẽ lâ âyélé.

* **9:22 9.22** Ôvârí 'ê tã 'dî trá Yésũ rî õdrã sĩ. Nĩ zḭ vérẽsĩ 26 kápĩtã nô 'á.

3 Gõ'dá â'dó kô õzõ 'dĩî kâtí, õjílã drí rĩlí ânĩlí ndrô vósĩ cé kõrõnyã fẽlé ngá fẽfẽ ró
Ôvârí drí. Tã pã̧tı̧̃ı̧ ró, tã rî 'dĩ 'bã gólĩyî rĩ'á tã ị̃sũlı̧ tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî tãsĩ kpá ó'dí
ndrô vósĩ cé.
4 Â'dô trá ĩtí, tãlâ îcá kô ãrí kõrõnyã 'dî 'bá yí kâ 'dĩ drí Ôvârí rî 'bãlé tã õnjí õjílã
'dî 'bá yí kâ âyélé.
5-6 Ĩtí Yésũ Krístõ ânĩ bê rĩlí ãngó nõ 'á rî, gólâ âtâ tã trá kĩ nĩ rî,
“Ôvârí, ní lẽé tã kô õjílã drí kõrõnyã yî gõ'dá ngá ãzâ 'bá yî õzõ ngá fẽfẽ kâtí rî 'bá yí
bê fẽlé ní drí ánî 'bãlé tã õnjí gólĩyíkâ âyélé.
Tã 'dî 'bá yî sú ní rú kô.
Gõ'dá ní âfẽ bê-rî rú'bã̧ ĩ'dî má drí rĩzó 'á lâ,
má drí drãzó ngá fẽfẽ ró ní drí tã õnjí õjílã kâ tãsĩ.
7 Gõ'dá má lôgõ tã 'dî dr̃ı̧ lâ trá kĩ,
‘Ní ndrê drẽ, Ôvârí, mâ rĩ'á nõ.
Má ânĩ trá rĩlí njãâ tã gólĩyî ní drí lẽlé rî 'bá yî 'ẽlé õjílã pãzó,
â'dô tã gólĩyî îgĩlí trá ámâ tãsĩ búkũ ániká rî 'á rî vó ró.’ ”

Lôngó 40.6-8

8 Gõ'dá ã'dô tã îgĩ-îgĩ Ôvârí kâ 'dĩ vó ró rî, Yésũ Krístõ âtâ tã trá sı̧́sı̧́ kĩ nĩ rî, “Ní lẽé
kô õjílã drí kõrõnyã yî gõ'dá ngá ãzâ 'bá yí bê fẽlé ní drí ngá fẽfẽ ró. Kõrõnyã gólĩyî
Ị̃lı̧́ zãlé zãzã ngãtá ngá ãzâ 'bá yî fẽlé fẽfẽ tã õnjí trõlé rî, â'dó ĩyî kô ngá gólĩyî ãyĩkõ
lâ yî drí ánî cĩlí rî ĩ'dî.” Gólâ âtâ úlı̧́ ĩtí lâ 'dĩ kâtí 'dĩ, õzõ 'dĩî 'bá yî ã'dô kpálé tã
'bã'bã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé ãmâ drí 'ẽlé rî 'bá yî ĩ'dî rî.
9 'Dĩî vósĩ rî, Yésũ drí tã âtázó kpá kĩ, “Ôvârí, mâ bê rĩ'á nõ, má ânĩ trá tã gólĩyî ní
drí ámâ lẽzó 'ẽlâ rî 'ẽlé.” Gõ'dá úlı̧́ rî 'dĩ 'bá yî â'dâ tã kĩ nĩ rî, Ôvârí ndẽ tã sı̧́sı̧́ íyíkâ
kõrõnyã ûl̃ı̧ kâ tã õnjí tãsĩ rî trá, ã'dô ró bê yí drí îcázó gõ'dá tã ó'dí 'ẽlé ĩ'dî õjílã pãzó
tã õnjí 'ásĩ.
10 Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, Yésũ drí íyî nyãányâ fẽzó drãlé ândâlâ ãlô ngá fẽfẽ tãndí ró
Ôvârí drí â'dô tã Ôvârí drí lẽlé yí drí 'ẽlé rî vó ró, tãlâ ãmâ 'bãlé ndrĩ â'dólé járá'bítí
tãndí ró Ôvârí Ị̃fı̧́.
11 Kã̧yı̧ vósĩ cé, dr̃ı̧-'bá ngá Ị̃ı̧ kâ rî 'bá yî rî ĩyî âdrélé võ Ôvârí kâ rî 'á ngá 'ẽ'ẽ ĩyíkâ
'ẽlé Ôvârí drí. Gólĩyî rî trá kõrõnyã lârâkô ãlôlâ 'dĩ Ị̃lı̧́ fẽlé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí tã
õnjí tãsĩ ândâlâ dũû. Gõ'dá bê lé ĩtí rî, ngá fẽfẽ rî 'dĩ 'bá yî îcá kô tã pã̧tı̧̃ı̧ ró tã õnjí
õjílã kâ rî 'bá yî trõlé vólé.
12 Gõ'dá Yésũ Krístõ tã êdé 'bá ró ãmâ lãfálé 'á Ôvârí bê õzõ dr̃ı̧-'bá ngá Ị̃ı̧ kâ rî kâtí
rî, fẽ íyî nyãányâ trá drãlé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí tã õnjí tãsĩ. Gõ'dá ngá fẽfẽ rî 'dĩ îcâ
trá tã õnjí ãmákâ trõlé vólé zãâ gbá̧dú ã̧dũkũ ãkó. 'Dĩî vósĩ rî, gólâ rî trá vũdrı̧́ 'bũû
'álâ Ôvârí rî drı̧́-ágó dr̃ı̧ lésĩ.
13 Gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ bê rĩ'á tólâ kã̧yı̧ gólâ ã̧jú-'bá-ãzí gólâkâ ndrĩ rî 'bá yî
'bãzó â'dólé gólâ rî pá zẽlé rî tẽlé, tãlâ gólâ drí â'dózó gólĩyî dr̃ı̧ı̧́ drı̧́-ãcê bê kã̧kã̧rã̧
ndrĩ.
14 Rĩ'á ĩtí, tãlâ Yésũ fẽ íyî nyãányâ bê drãlé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí tãlâ tã õnjí tãsĩ rî,
gólâ îcâ trá õjílã íyíkâ pãlé tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ, ã'dô ró bê gólĩyî drí â'dózó
bê járá'bítí mbı̃mbı̧ ró Ôvârí Ị̃fı̧́ rĩlí zãâ ĩtí gbá̧dú.
15 Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kpá úlı̧́ âtálé ãmâ drí Ị̃fı̧́ dr̃ı̧ 'bá ró tã rî 'dĩ 'bá yî
tãsĩ. Gólâ âtâ tã ã̧ngũ 'bá Yẽrẽmíyã tı̧́ kĩ nĩ rî,
16 “Tã-dr̃ı̧ lẽlẽ má drí 'ẽ'á 'ẽlâ gólĩyí bê ĩzá̧tú rî rĩ'á nõtí.
Má â'dô tã îmbâ-îmbâ ámákâ 'bã'á rĩlí gólĩyî pı̃pı̧̃sı̧́lı̧́ 'ásĩ.
Má â'dô îgĩ'á lâ rĩlí gólĩyî dr̃ı̧ı̧́, tãlâ gólĩyî õ'ê ró bê.”

Yẽrẽmíyã 31.33

17 Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ âtâ úlị kpá kĩ nĩ rî,
“Tã õnjí gólĩyíkâ rî 'bá yî gõ'dá tã gólĩyî drí 'ẽlé trá tã 'bã'bã ámákâ rú rî 'bá yí bê
âgá kô ãzãkã lâ má drị̃ị̃.”

Yẽrẽmíyã 31.34

18 Ĩtí tãlâ Ôvârí âyê tã õnjí 'dĩ 'bá yî trá ndrĩ ĩtí rî, îcá gõ'dá kô kõrõnyã Ị̃ịzó ĩ'dî kpá
ó'dí Ôvârí drí tãlâ tã õnjí tãsĩ!

Tã gólĩyî tã Ôvârí kâ rũzó njírí-njírí ró rî

19 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, ámâ ạ̃drúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, mã nị̃ trá pạ̃tị́-pạ̃tị̃ ró kĩ, mã
îcâ trá fĩlí drị̃-bạ̃lạ̃ỵ̃ ró ũrị̃ ãkó võ rî gógó gólâ Ôvârí drí â'dózó rî 'á, tãlâ õdrã Yésũ
kâ ãmâ pãzó rî tãsĩ.

20 'Dĩî gólâ rî õdrã njị̃ lạ̃tị̃ ó'dí trá ãmâ drí fĩzó drị̃-bạ̃lạ̃ỵ̃ ró kôrô 'á lâ sĩ âdrélé gá
Ôvârí ândrá õzõ fĩfĩ ítá* tị̃ 'ĩlí gũgũ 'álâ rî ũgú 'álâ rî kâtí. Lạ̃tị̃ ó'dí 'dĩ rĩ'á hûwạ̃ zãâ
gbạ̃dú ạ̃dũkũ ãkó ãmâ drí fĩzó Ôvârí ngálâ.

21 Ĩtí rî, Yésũ rĩ'á tã êdé 'bá ạ̃ngị̃ ãmákâ Ôvârí bê gólâ rĩ 'bá ãmâ õjílã Ôvârí kâ rî
'bá yî vó lâ yî ndrẽlé ndrĩ rî ĩ'dî.

22 'Dõvó mã nĩ Ôvârí ngálâ tã lẽlẽ gólâ 'á zãâ bạ̃dị̃ pị̃pị̃sị́lị̃ ãlô rî sĩ. Ĩtí rî, tã ị̃sũ
ãmákâ rî ãâ'dô kô rị̃ rị̃, tãlâ Yésũ jĩ ãmâ pị̃pị̃sị́lị̃ trá ngbángbá ngá lạ̃njị̃-lạ̃njị̃ tã õnjí
ãmákâ rî kâ rî 'bá yî 'ásĩ. Gõ'dá gólâ jĩ ãmâ rú'bạ̃ trá ndrĩ â'dólé ngbángbá tã õnjí
'ásĩ Ị̃ịmvû tãndí sĩ.

23 'Dõvó mã njû kílíkpâ ró tã gólĩyî ãmâ drí tã lẽzó trá 'á lâ Yésũ rî tãsĩ rî rú pị̃pị̃sị́lị̃
ãlô sĩ tã ị̃sũ ãmákâ jã ãkó, 'dõvó mã rî Ị̃ịf́ị̃ 'bã'bã sĩ Yésũ drị̃ị̃, nyé õzõ ãmâ drí âtálé
rĩ'á 'ẽlâ rî kâtí, tãlâ mã nị̃ trá kĩ, Ôvârí ãâ'dô pạ̃tị̃ị̃ kárá tã gólĩyî gólâ drí tã lâ 'bãlé
trá 'ẽlé rî 'ẽ'á.

24 Ĩtí rî, 'dõvó mã ạ̃mû ãmâ ãmâ vó 'ásĩ lõvõ ãmákâ â'dálé ãmâ ãzí-ãzí yî drí gõ'dá
kpá tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî ãmâ ãzí-ãzí yî drí.

25 'Dõvó ĩtí rî, mã rî rĩ'á zãâ rû ê'bélé kpãkã ãlô võ ãlô 'á Ôvârí rî lûyị́lị̃. 'Dõvó ãlô
ãmâ 'ásĩ rî õrî kô pêtrê ró cú ĩtí rû ê'bé ãkó võ ãlô 'á, õzõ õjílã ũrûkạ̃ 'bá yî drí rĩ'á
'ẽlâ rî kâtí. 'Dõvó mã rî bê-rî mbârâkã sõsõ sĩ ãmâ 'á ãmâ vó 'ásĩ lạ̃vũlị̃ kôrô tã tãndí
gólĩyî ãmâ drí 'ẽlé ngbãângbânõ rî 'bá yî drị̃ị̃ sĩ, tãlâ kạ̃ỵ̃ gólâ Kúmú Yésũ drí âgõzó
rî trá 'ẽ'á âcálé.

26 Ãnî gólĩyî tã pạ̃tị̃ị̃ Ôvârí kâ nị̃ 'bá ró rî, õzõ nî ãzâ ãâdĩ drị̃ trá vólé rĩrĩ Ôvârí drí
lẽlé rî rú sĩ rĩlí tã õnjí 'ẽlé gólâ rú rî, gõ'dá tã ãzãkã yû ní drí 'ẽlé Ôvârí drí tã õnjí
áníkâ rî 'bá yî âyézó.

27 Ĩtí rî, ngá ãzâ yû ánî pãlé, ní îcâ trá cé tã tẽlé ũrị̃ sĩ Ôvârí õkî ró tã ní rú. Gólâ
â'dô lâŋõ ạ̃ngị̃ fẽ'á õjílã gólĩyî rû pĩ 'bá trá yí rú rî drí ngbá lạ̃sị̃ õnjí rạ̃'dạ̃ rî sĩ.

28 Õzõ õjílã ãzâ õ'ê tã õnjí trá â'dô tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí kâ âfẽlé kôrô Músạ̃ sĩ rî vó
ró rî, ĩtí rî, õzõ Ị̃ịf́ị̃ drị̃ 'bá ã'dô trá cé rị̃ ngãtá nâ tã â'dálé kĩ, pạ̃tị̃ị̃ õjílã 'dî õ'ê tã õnjí
'dĩ trá rî, 'dĩî îcâ trá tã kĩ 'bá drí tã kĩzó gólâ rú. Ĩtí rî, úfû gólâ trá ĩtí lâ 'dĩ kâtí cú ĩtí
lạ̃tị̃ drílâ íyî pãzó lâŋõ 'dî 'ásĩ rî ãkó.

29 Â'dô bê trá ĩtí rî, ã'dô â'dô rû 'ẽ'á nĩ õjílã gólâ rĩ 'bá íyíkâ kó Ôvârí rî mvá rî ị̃njị̃lị̃
kô'dáwá rî tãsĩ yã? Lâŋõ gólâ 'ẽ 'bá 'dẽlé gólâ drị̃ị̃ rî â'dô â'dó'á ạ̃ngị̃ lạ̃vũlị̃ gạ̃rạ̃. Yésũ
âyê íyî ãrí lâdãlé õjílã rî 'dĩ jĩlí tã õnjí íyíkâ 'ásĩ â'dô tã tã-drị̃ lẽlẽ kâ rî vó ró, gõ'dá
õjílã rî 'dĩ ndrê ãrí rî 'dĩ â'dólé tã ífí ãkó ró mbârâkã ãkó, ókĩzõ gólâ drí Yésũ rî lôtórẽ
pá sĩ kpãdí-kpãdí rî kâtí. Ĩtí rî, õjílã rî 'dĩ 'dâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ gólâ pị̃pị̃sị́lị̃ tãndí
â'dá 'bá ĩ'dî gólâ drí drị̃-bạ̃lạ̃ỵ̃ ró rî trá. Nĩ ị̃sũ tã lâŋõ ạ̃ngị̃ 'ẽ 'bá â'délé gólâ drị̃ị̃ rî

* **10:20 10.20** Fĩfĩ Ôvârí ngálâ 'dĩ rĩ'á õzõ drị̃-'bá ạ̃ngị̃ drị̃-'bá ngá Ị̃ị kâ rî 'bá yí kâ drí fĩrĩ ítá gólâ 'ĩlí gũgũ Ôvârí kâ 'á rî ũgú 'álâ rû ûsúlị̃ Ôvârí bê rî kâtí. **10:28 10.28** Tã 'Bã'bã Ândâ kâ 17.6.

tãsĩ. Lâŋõ rî 'dĩ â'dô lậvũ'á kôrô lâŋõ õjílã gólâ gã 'bá trá dó tã 'bã'bã gólĩyî Músậ kâ
rî 'bá yî ỉnjĩlị̃ rî kâ drĩ̃ỉ̃ sĩ.
30 Nĩ ndrê drẽ, mã nĩ̃ trá kĩ, Ôvârí ĩ'dî gólâ tã âtá 'bá kĩ nĩ rî,
“Mâ ĩ'dî rĩ'á lâŋõ fẽ 'bá 'î õjílã gólâ tã õnjí 'ẽ 'bá rî drí rî.
Má â'dô tã 'ẽ'á gólâ rú, â'dô tã õnjí gólâkâ 'ẽlé trá rî 'bá yî vó ró.
Mâ Ôvârí Yãkóvã â'dô tã õjílã ámákâ rî 'bá yí kâ kĩ'á nĩ.”

Tã 'Bã'bã Ândâ 32.35-36

31 Lâŋõ Ôvârí gólâ rĩ 'bá zãâ gbậdú rî drí âfẽlé rî, rĩ'á tã gólâ ũrĩ̃ ró rõô rî lôfílí ĩ'dî.
32 'Dõvó ãnî nyãányâ, tã ãníkâ sịsị̃ nã ãâgâ ãnî drĩ̃ỉ̃. Kậyỉ̃ ãnî drí rû jãzó â'dólé
krístõ 'bá ró rî sĩ, Ôvârí îcî ãnî lĩfị̃ trá tã íyíkâ nĩ̃lị́. Vó lâ sĩ rî, õzõ lâŋõ õtírĩ ãnî ûsú
rõô rî, lâŋõ rî gógó 'dĩ pẽé ãnî kô.
33 Kậyỉ̃ ũrûkậ 'bá yî sĩ rî, ólô'dâ ãnî gõ'dá kpá tã ãnyĩ ró rî 'bá yî 'ẽzó ãnî drí õ'bí
'á. Gõ'dá kậyỉ̃ ãzâ 'bá yî sĩ rî, nĩ îcâ trá âdrélé ãnî ãzí-ãzí gólĩyî rĩ'á lô'dálâ rî 'bá yî
gãrã drĩ̃ 'á, tãlâ â'dólé mbârâkã sõlé gólĩyî 'ásĩ.
34 Gõ'dá kpá kậyỉ̃ ãzâ 'bá yî sĩ rî, nĩ nĩ̃ ĩzã krístõ 'bá gólĩyî ômbélé trá gậnịmậ 'á rî
'bá yí kâ trá, gõ'dá ĩtí rî, ĩzã lâ yî drí kpá gãzó ãnî lĩfị̃. Gõ'dá õjílã ôpâ ngá ãníkâ bê
ndrĩ ãnî drịgậ sĩ tã ányâ ró rî sĩ rî, nĩ rî trá ãyĩkõ sĩ, tãlâ nĩ nĩ̃ trá kĩ, Ôvârí fẽ tã tãndí
gólĩyî rĩ 'bá ãníkâ ró zãâ gbậdú rî 'bá yî trá ãnî drí.
35 Â'dô bê trá ĩtí rî, 'dõvó nĩ ậtũ fĩî gậgậ ãyĩkõ sĩ rĩzó tã lẽlé Ôvârí 'á pĩ̃pĩ̃sị́lị́ ãlô sĩ.
Ĩtí rî, Ôvârí â'dô tã tãndí 'ẽ'á ãnî drí ĩ̃zậtú drị-'â ró.
36 'Dõvó nĩ rî zãâ fĩî ậtũ-ậtũ sĩ tã lẽlé Ôvârí 'á ĩtí, ã'dô ró bê ãnî drí rĩzó kárá, rĩ'á
tã gólĩyî Ôvârí drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Õzõ nĩ õ'ê trá ĩtí rî, 'dĩî gõ'dá ãnî
drí fí tã tãndí ndrĩ gólĩyî Ôvârí drí tã lâ yî 'bãlé trá âfẽlé ãnî drí rî 'bá yî ûsúzó.
37 Tã rî 'dĩ â'dô â'dó'á õzõ Ôvârí drí rĩ'á âtálâ tã ậngũ 'bá Hãbákã tị rî kâtí kĩ,
“Rĩ'á cé kậyỉ̃ fínyáwá vólé drĩ̃ 'ásĩ,
õjílã gólâ mâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá âjólé rî drí âcázó. Gólâ njãá kô.
38 Õjílã tã mbĩ̃mbĩ̃ 'bá ró rî 'bá yî â'dô rĩ'á ĩyî tã ndrĩ 'ẽlé tã lẽlẽ sĩ má 'á.
Gõ'dá õzõ õjílã ámákâ ãzâ õdĩ drĩ̃ trá gõzó vólé rî,
tã gólâkâ sú gõ'dá má rú kô.”

Hãbákã 2.3-4

39 Ãmâ nyãányâ â'dó kô rĩ'á õjílã gólĩyî drĩ̃ dĩ 'bá gõlé vólé Ôvârí rú sĩ gõ'dá gólĩyî
Ôvârí drí 'bã'á ûfú'á lâ rî 'bá yî ĩ'dî. Gõ'dá ãmâ ãmângá rĩ'á õjílã gólĩyî rĩ 'bá rĩlí tã
lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á gólĩyî Ôvârí drí pãlé ĩyîngá trá rî yî ĩ'dî.

11

Tã tã lẽlẽ Ôvârí 'á rî tãsĩ

1 Tã ífí tã lẽlẽ kâ Ôvârí 'á rî ĩ'dî rĩ'á nõtí. Mã nĩ̃ trá kĩ, tã gólĩyî ãmâ drí lĩfị̃ 'bãzó vó
lâ Ôvârí rî tãsĩ rî 'bá yî â'dô pậtĩ̃ỉ̃ â'dó'á té ĩtí, õzõ kpálé mã õndrê tã rî 'dĩ 'bá yî kô
ngbãângbânõ ãmâ lĩfị̃ nyãányâ sĩ rî.
2 Nĩ ndrê drẽ, ậkû ró nã 'bá yî sĩ rî, tã ãmâ ậ'bịyậ yî drí ĩyî vó 'bãzó tã lẽlé Ôvârí 'á
pĩ̃pĩ̃sị́lị́ ãlô sĩ rî, sû trá Ôvârí rú tákányĩ. Gõ'dá nõô yî rĩ'á tã gólĩyî â'dó 'bá trá tã tã
lẽlẽ kâ tãsĩ ậkû ró nã 'bá yî sĩ rî ĩ'dî.
3 Tã lẽlẽ Ôvârí 'á rî rĩ'á tã gólâ ãmâ 'bã 'bá tã nĩ̃lị́ kĩ nĩ rî, tã ómvó ngá 'ásĩ rî, Ôvârí
lô'bã ngá gólĩyî ndrĩ ãngó nõ kâ rî 'bá yî trá gbõ cé úlị́ âtâ-âtâ sĩ. Ĩtí rî, Ôvârí lô'bã
ngá gólĩyî ãmâ drí ndrẽlé rî 'bá yî nĩ gõ'dá ngá ãmâ drí ndrẽlé ãmâ lĩfị̃ sĩ kô'dáwá rî
'bá yí bê.

4 Ạ̃kû ró nã sĩ, tãlâ Ábẽlẽ lẽ tã trá Ôvârí 'á rî drí sĩ, gólâ drí îcázó ngá fẽfẽ tãndí
íyíkâ fẽlé Ôvârí drí lạ̃vũlị́ kôrô ạ̃drúpị̃ lâ Káyĩnã kâ fẽlé Ôvârí drí rî drị̃ĩ̀ sĩ. Ábẽlẽ rî
tã sû trá Ôvârí rú rõô ĩ'dî. Gõ'dá Ôvârí drí gólâ rî ndrẽzó õjílã tã mbị̀ 'bá ró, gõ'dá
drílâ tã tãndí âtázó ngá fẽfẽ gólâkâ rî tãsĩ 'dî. Gõ'dá nĩngá sĩ, Ábẽlẽ îcâ trá zãã tã
tãndí â'dálé ãmâ drí ãndrõ nô tã lẽlẽ gólâkâ Ôvârí 'á rî sĩ, õzõ kpálé gólâ õdrã kpá
trá ãkpãkã'dã ạ̃kû ró nã sĩ rî.

5 'Dĩĩ vósĩ rî, tãlâ Ẽnókã lẽ tã kpá Ôvârí 'á pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ rî drí sĩ rî, ĩ'dî îcá kô gólâ
drí drãzó drãdrã. Ôvârí trõ gólâ rî nyãányâ cú ĩtí kûlûndúndû ró 'bũû 'álâ, gõ'dá
úûsú gólâ kô ị̃nyạ́kú drị̃ĩ̀ nõngá. Gõ'dá tã îgĩ-îgĩ Ôvârí kâ âtâ trá kĩ, sị́sị́ ãkpãkã'dã
únjị̃ĩ́ Ẽnókã drẽ kô ûrú 'álâ rî, gólâ rî tã sû trá Ôvârí rú rõô.

6 Gõ'dá bê ĩtí rî, îcá kô õjílã ãzãkã drí Ôvârí rî 'bãzó ãyĩkõ ró cú ĩtí tã lẽ ãkó gólâ
'á. Nĩ ndrê drẽ, õzõ õjílã ãzâ õlẽ trá ânĩlí Ôvârí ngálâ rî, îcâ trá gólâ drí tã lẽzó kĩ,
pạ̃tị̃ĩ̀ Ôvârí bê, rĩ'á zãã lédrẽ-lédrẽ ró, gõ'dá Ôvârí â'dô pạ̃tị̃ĩ̀ tã tãndí 'ẽ'á õjílã gólĩyî
ânĩ 'bá gólâ ngálâ pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ rî 'bá yî drí.

7 'Dĩĩ vósĩ rî, tãlâ Nówã lẽ tã trá Ôvârí 'á pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ rî drí sĩ rî, gólâ drí îcázó tã
gólâ Ôvârí kâ drị́-mbílí sõzó gólâ lị̃fị̃ tã gólĩyî 'ẽ 'bá â'dólé ị̃zạ́tú drẽ gólâ ndré kô rî
tãsĩ rî ârízó 'ẽlé. Gólâ drí Ôvârí rî ị̃njị̃zó tã 'dî tãsĩ. Gõ'dá drílâ ngãzó kõlóngbõ ândrê
pãlé, té õzõ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé drílâ rî tí. Ĩtí rî, Ôvârí drí gólĩyî pãzó õjílã gólâkâ rî
'bá yí bê ndrĩ kõlóngbõ rî 'dĩ sĩ. Gõ'dá tã gólâ Nówã drí 'ẽlé tã lẽlẽ sĩ rî â'dâ tã kĩ,
õjílã ãzâ 'bá yî ndrĩ ãngó drị̃ kâ rĩ'á ĩyî tã õnjí 'bá gólĩyî gã 'bá trá dó tã Ôvârí kâ ârílí
rî 'bá yí ĩ'dî. Ĩtí rî, Nówã drí â'dózó õjílã ãlô gólâ Ôvârí drí trõlé 'bãlé tã mbị̀ 'bá ró
rî ĩ'dî tãlâ tã lẽlẽ gólâkâ sĩ.

8 'Dĩĩ vósĩ rî, Ãbãrãyámã lẽ tã kpá trá Ôvârí 'á. Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, Ôvârí zị́lị́ bê gólâ
nĩ'á rĩlí 'bạ̃drị̃ ãtrâ ãzâ gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé fẽlé gólâ drí rî 'álâ rî, gólâ ârî Ôvârí
rî tị̃-võ 'dî té ĩtí. Ĩ'dî drílâ ngãzó 'bạ̃drị̃ íyíkâ rî âyélé nĩzó, kpálé gólâ nị̃ĩ́ drẽ 'bạ̃drị̃ rî
gógó Ôvârí drí gólâ rî lẽzó nĩlí 'álâ 'dĩ sị́sị́ lâ sĩ kô'dáwá rî.

9 Tãlâ tã lẽlẽ gólâkâ tãsĩ rî, gólâ rî trá rĩlí õzõ õjílã ãtrã kâtí 'bạ̃drị̃ gólâ Ôvârí drí
tã lâ 'bãlé trá 'ẽ'á fẽlâ gólâ drí ị̃zạ́tú 'dĩ 'á. Ĩtí rî, Ãbãrãyámã rî trá gũgũ 'á, gõ'dá
Ĩsákã yî Yãkóbã bê rî ĩyî kpá trá õzõ Ãbãrãyámã kâtí gũgũ 'ásĩ ndrô dũû sĩ. Ĩsákã yî
Yãkóbã bê 'dĩ 'bá yî, Ôvârí 'bã tã kpá vólé lésĩ 'bạ̃drị̃ ãlôlâ 'dĩ fẽzó gólĩyî drí.

10 Ãbãrãyámã lẽ tã-drị̃ rĩzó õzõ õjílã ãtrã kâtí 'dĩ, tãlâ gólâ rî 'dĩ rĩ'á jạ̃rị́bạ̃ ândrê
gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á tã lâ 'bãlé gõ'dá 'ẽ'á fẽlâ yí drí rĩzó 'á lâ rî tẽlé. Gõ'dá Ôvârí 'dị̃
jạ̃rị́bạ̃ rî 'dĩ â'dólé ndạ́ndạ́ zãã gbạ́dú ûfú ãkó lâ.

11 Õzõ Ãbãrãyámã ã'dô kpálé õjílã gólâ dẽ 'bá trá kpãrãdĩ rî ĩ'dî rî, gõ'dá õzõ kpálé
õkó lâ Sárã ã'dô íyíkâ óndó 'î rî, Ãbãrãyámã îcâ trá â'dólé mvá átá ró, tãlâ gólâ lẽ tã
trá tã Ôvârí kâ 'á pị̃pị̃sị́lị́ ãlô rî sĩ. Gólâ lẽ tã trá kĩ, Ôvârí â'dô pạ̃tị̃ĩ̀ tã gólâ drí 'bãlé
'ẽlé rî 'ẽ'á.

12 Gõ'dá õzõ kpálé Ãbãrãyámã drí â'dózó trá ãrãkã ró kpãrãdĩ ãnyî 'ẽ'á drãlé rî,
Ôvârí 'bã gólâ trá â'dólé ạ́'bíyạ́ ró ózõwá bê dũûdû. Gõ'dá gólâ rî ózõwá yî lûtị̀ trá
âcálé õzõ ị̃'bị̀'bị̀wạ́ gólĩyî 'bũû 'álâ ngãtá õzõ sínyítã gólâ îcálé lãlâ kô lị̃mvû ândrê tị́
sĩ rî kâtí.

13 Ĩtí rî, õjílã tã lẽ 'bá trá Ôvârí 'á pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ 'dî 'bá yî ôdrã ĩyî trá cú ĩtí sị́sị́ drẽ
gólĩyî ûsú tã gólĩyî ndrĩ Ôvârí drí tã lâ yî 'bãlé 'ẽlé gólĩyî drí rî kô. Gõ'dá rî, gólĩyî nị̃
trá kĩ, Ôvârí â'dô tã rî 'dĩ 'bá yî 'ẽ'á ị̃zạ́tú sị́sị́ 'á tólâ. Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, gólĩyî rî trá

ãyĩkõ sĩ. Gólĩyî kĩ, ĩyî ã'dô õjílã ãtrâ kâtí gõ'dá lậmú 'bá ró õzõ ĩyî ã'dô drẽ bê rĩ'á nõngá ỉnyậkú nõ drỉỉ rî.

14 Nĩ ndrê drẽ, õjílã gólĩyî tã âtá 'bá ĩtí 'dĩ 'bá yî rî, â'dâ tã kĩ, gólĩyî rĩ'á lỉfỉ 'bã'á â'dózó cú 'bậdrỉ ĩyî nyãányâ kâ gólĩyî drí lẽlé rî bê ậtị 'á tólâ rî drỉỉ zãâ gbậdú ró.

15 Gólĩyî rí kô tã ỉsũlị 'bậdrỉ ĩyî átá yí kâ ĩyî drí âyélé trá vólé rî tãsĩ. Õzõ tí gólĩyî ỉỉsũ tã trá 'bậdrỉ rî 'dĩ tãsĩ rî, tí gólĩyî gõ nô trá vólé tólâ.

16 'Dĩî võ lâ 'á rî, gólĩyî 'bã ĩyî lỉfỉ 'bậdrỉ gólâ 'bũû 'álâ gólâ 'bã'á â'dólé tãndí ró rõô lậvũlị 'bậdrỉ átá lâ yí kâ rî drỉỉ sĩ rî drỉỉ. Tãlâ 'dĩî tãsĩ rî, Ôvârí êdê jậrịbậ ândrê trá 'bũû 'álâ gólĩyî drí rĩzó 'á lâ, ã'dô ró bê yî Ôvârí drí tã â'dázó kĩ, yí ãâ'dô rĩ'á cú ĩtí ãnyĩ ãkó gólĩyî tãsĩ. Gõ'dá gólâ rĩ'á ãyĩkõ ró, tãlâ gólĩyî drí íyî zỉzó Ôvârí ĩyíkâ ró rî sĩ.

17-18 Gõ'dá Ôvârí âtâ tã trá Ãbãrãyámã drí Ĩsákã rî tãsĩ kĩ nĩ rî, "Ĩsákã â'dô lûtị'á nĩ â'dólé ní drí ózõwá bê dũû, õzõ má drí tã lâ 'bãlé trá ní drí rî kâtí." Ôvârí 'bã tã kpálé tã 'dî 'ẽlé Ãbãrãyámã drí Ĩsákã sĩ rî, Ôvârí õtírĩ tã ỉnjỉ-ỉnjỉ Ãbãrãyámã kâ ûjũû rî, Ãbãrãyámã â'dô trá njãâ íyî mvá Ĩsákã rî ômbê lỉlị â'dólé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí, tãlâ gólâ lẽ tã trá Ôvârí 'á pỉpỉsịlị ãlô sĩ. Gõ'dá tã lẽlẽ gólâkâ sĩ, gólâ â'dô trá njãâ mvá rî gógó gólâ Ôvârí drí tã 'bãzó trá ózõwá dũû fẽzó ĩ'dî sĩ lâ rî 'dĩ fũlị.

19 Gõ'dá ã'dô bê trá tã Ôvârí drí 'bãlé trá rî ĩ'dî rî, Ãbãrãyámã ỉsũ tã kĩ, Ôvârí îcâ trá Ĩsákã rî lîdrílí õdrã 'ásĩ, ã'dô ró bê tã yí drí 'bãlé trá 'dĩ 'ẽzó. Gõ'dá tã rî 'dĩ â'dô trá ókĩzõ Ôvârí lîdrî Ĩsákã trá âtrõlé lôgõlé Ãbãrãyámã drí.

20 'Dĩî vósĩ rî, tãlâ Ĩsákã lẽ tã kpá trá Ôvârí 'á rî drí sĩ rî, gólâ drí õrẽ fẽzó mvá lâ yî Yãkóbã drí gõ'dá Ẽsáwõ bê â'dô tã gólĩyî 'ẽ 'bá â'dólé ỉzậtú rî tãsĩ, â'dô tã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá rî vó ró.

21 'Dĩî vósĩ rî, tãlâ Yãkóbã lẽ tã kpá trá Ôvârí 'á rî drí sĩ rî, gõ'dá gólâ õtírĩ 'ẽê drãlé rî, gólâ drí ngãzó õrẽ fẽlé 'dĩyímvá Yõsépã kâ rî 'bá yî drí â'dô tã Ôvârí kâ rî vó ró. Gõ'dá gólâ fẽlé bê õrẽ 'dî trá rî, gólâ drí rĩzó âdrélé drỉ ậtỉ-ậtỉ ró pỉdrịgú íyíkâ rú íyî ậtỉlị gậ, gõ'dá gólâ drí rãtáã 'ẽzó Ôvârí drí 'dĩyímvá 'dĩ 'bá yî tãsĩ.

22 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, Yõsépã lẽ tã kpá trá Ôvârí 'á pỉpỉsịlị ãlô sĩ. Tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, gólâ â'dólé bê 'ẽ'á drãlé rî, gólâ âtâ tã kĩ, Ôvârí ũnjỉ lậtỉ trậ õjílã íyíkâ rî 'bá yî drí fõzó vólé Mậsỉrỉ 'ásĩ ỉzậtú, õzõ drílâ tã lâ 'bãlé trá rî kâtí. Gõ'dá gólâ drí tã âtázó kpá íyî ãvõ tãsĩ.*

23 Nĩngá sĩ rî, Músậ rî átá yî Músậ rî ândrê bê lẽ ĩyî tã kpá trá Ôvârí 'á. Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, útịlị bê Músậ rî, gólĩyî drí gólâ rî lậpízó párá nâ sĩ, tãlâ gólâ sû trá rõô. Ĩ'dî gólĩyî lẽé kô tã gólâ kúmú ậngị Mậsỉrỉ kâ drí 'bãlé rî 'ẽlé, tãlâ kúmú Mậsỉrỉ kâ 'dĩ 'bã tã trá mvá õdé ãgô ró Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî ûfúlị ndrĩ. Gólĩyî rî trá cú ĩtí ũrỉ tã kúmú ậngị 'dĩ kâ 'bãlé 'dĩ kâ ãkó tãlâ tã lẽlẽ gólĩyíkâ 'dĩ tãsĩ.

24 Gõ'dá Músậ rî gógó lẽ tã kpá trá Ôvârí 'á pỉpỉsịlị ãlô sĩ. Ĩ'dî gõ'dá gólâ mbâ bê âcálé ãgô ãmbá ró rî, gólâ gã dó õjílã drí íyî zỉlị kúmú Mậsỉrỉ kâ 'dĩ mvá lâ õkó ró rî mvá lâ ró.

25 Gólâ 'bã bê-rî íyî nyãányâ ĩ'dî â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî lãfálé, ã'dô ró bê lâŋõ drí ĩyî ûsúzó bê kpãkã ãlô. Gólâ lẽé tã kô rĩzó ãyĩkõ tã õnjí 'bá* Mậsỉrỉ kâ rî kâ 'á, õzõ ã'dô bê kpálé kậyỉ fínyáwá sĩ rî.

26 Tã ỉsũ gólâkâ trá rĩ'á nõô rî tí. Rĩ'á tãndí ró íyî lô'dázó õjílã Ôvârí pậtỉỉ kâ rî 'bá yí bê, 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á âjólâ ỉzậtú rî tãsĩ. Tã rî 'dĩ lậvũ kôrô drị-ngá

* **11:22 11.22** Yõsépã lẽ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî drí íyî ãvõ fã trõlé vólé nĩ'á 'bãlâ 'bậdrỉ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé fẽlé gólĩyî drí rî 'á. Tã Ómvó Ngá 50.25 **11:23 11.23** Âfõ-âfõ 1.16. * **11:25 11.25** Tã õnjí 'bá Mậsỉrỉ kâ 'dĩ 'bá yî rî trá ôvârí ãbãrãdãgõ ỉnjỉlị ĩ'dî.

gólĩyî dũû Mạ́sĩrĩ kâ gólĩyî yí drí 'bã'á ûsú'á lâ ózõwá kúmú ạ́ngí kâ ró rî drį̃ĩ sĩ, tãlâ gólâ rî íyî į̃fĩ 'bãlé tã lânjã ndrĩ gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá 'ẽlé õjílã íyíkâ drí rî 'bá yî drį̃ĩ.

27 Tãlâ Músạ̃ lẽ tã trá Ôvârí 'á rî drí sĩ rî, ĩ'dî gólâ drí îcázó âfõlé Mạ́sĩrĩ 'ásĩ cú ĩtí ạ̃wạ̃ kúmú ạ́ngí kâ rî ũrĩ lâ ãkó, gólâ rî trá zãâ tã lẽlé Ôvârí 'á, tãlâ ókĩzõ gólâ îcâ trá Ôvârí gólâ õjílã drí îcálé ndrẽlâ kô ĩyî į̃fĩ sĩ rî ndrẽlé.

28 Tãlâ tã lẽlẽ Músạ̃ kâ Ôvârí 'á rî sĩ rî, gólâ drí tã Ôvârí kâ kạ̃yĩ drĩ-káká lạ̃vũ-lạ̃vũ kôrô rî kâ 'ẽzó. Gólâ 'bã tã õjílã íyíkâ Ĩsĩrã'élẽ kâ drí kạ̃bį̃lį́kĩ ãrí lûvízó ạ́tĩ tĩ ĩyíkâ rî 'bá yî tį́lį́ sĩ cé tį̃tĩ, ã'dô ró bê mãlãyíkã gólâ ãjólé õjílã ûfúlį́ rî drí lạ̃vũzó bê kôrô jó gólĩyíkâ rî 'bá yî rú sĩ cú ĩtí gólĩyî mvá drĩ-káká mvá ágó ró rî 'bá yî ûfú ãkó.

29 Gõ'dá tãlâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî lẽ tã kpá trá Ôvârí 'á rî drí sĩ rî, ĩ'dî gólĩyî drí îcázó į̃mvû ândrê zį̃lį́ Į̃mvû Kãâkâ rî mbãlé 'á'á lé drį̃ ãzâ rî lésĩ tãndí ró. Gõ'dá õjílã Mạ́sĩrĩ kâ ûjũ ĩyî bê kpá 'ẽ'á lômbãlé võ rî gógó ãlôlâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ drí lômbãzó 'dĩ 'ásĩ tãlâ gólĩyî ûrúlį́ rî, Į̃mvû ândrê lãfâ cã 'bá trạ̃ 'dĩ drí lãfâ â'bãzó íyî võ 'á õjílã Mạ́sĩrĩ kâ 'dĩ 'bá yî rú kạ̃ngbû, gõ'dá gólĩyî ûfúlį́ tílílí ngbá.

30 Gõ'dá tãlâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ lẽ tã trá Ôvârí 'á rî drí sĩ rî, gólĩyî drí ngãzó ndrĩ rĩ'á lạ̃múlį́ mẽ'dẽ mẽ'dẽ mẽ'dẽ jạ̃rį́bạ̃ ạ́ngí zį̃lį́ Yérĩkõ rî rú sĩ kạ̃yĩ nj̃ĩ-drĩ-lâ-rĩ sĩ į̃tú vósĩ zãâ cé, nyé õzõ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá rî tí. Gõ'dá tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, ãbẽ gólâ ndõgõ ró bẽlé trá ngạ́rạ́-ngạ́rạ́ dîrî gbãâ jạ̃rį́bạ̃ ândrê 'dĩ rú sĩ rî drí ûtúzó rũ'bũ vũdrí.

31 Nĩngá sĩ, Rãhábã â'dô kpálé ãgô kpã 'bá ró sį́sį́ jạ̃rį́bạ̃ ândrê rî 'dĩ 'á rî, gólâ drí rû jãzó tã lẽlé Ôvârí pạ̃tį̃ĩ rî 'á. Gõ'dá gólâ drí tã lẽzó kĩ, Ôvârí cú rĩ'á mbârâkã bê ãmbá. Gõ'dá tãlâ tã rî 'dĩ tãsĩ rî, gólâ lạ̃gû tã ngõ 'bá Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî trá.* Ĩtí rî, Rãhábã drí ngá pãzó kạ̃yĩ gólâ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî drí fĩzó jạ̃rį́bạ̃ rî 'dĩ îzãlé rî sĩ, gõ'dá õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá kô Ôvârí 'á rî 'bá yî ûfúzó ndrĩ.

32 Tí rĩ'á tãndí ró má drí tã âtázó tã lẽlẽ õjílã ãzâ 'bá yí kâ tãsĩ rî, gõ'dá į̃tú-pá îcá kô má drí 'ẽzó lâ ngbãângbânõ. Má âtá tã drẽ kô tã gólĩyî Gĩdẽyónã kâ rî 'bá yî tãsĩ, ngãtá Bãrákã kâ Sãmõsónã kâ, ngãtá Yépẽtã* kâ, ngã Dạ̃wúdį̃* kâ, ngã Sãmõwélẽ* kâ gõ'dá tã ạ̃ngũ 'bá ãzâ 'bá yí kâ bê ndrĩ.

33 Gõ'dá tãlâ tã lẽlẽ õjílã ãzâ 'bá yí kâ Ôvârí 'á pį̃pį̃sį́lį́ ãlô sĩ rî tãsĩ rî, Ôvârí ạ̃mû gólĩyî õzõ gólâ drí tã lâ 'bãlé trá rî kâtí. Ôvârí ạ̃mû gólĩyî õzõ nõô 'bá yí kâtí. Tã kĩ 'bá ãzâ 'bá yî rî ĩyî trá tã kĩ̃lí mbį̃mbį̃ lâ ró Ôvârí rî į̃fĩ drį̃ 'á. Õjílã ãzâ 'bá yî 'bû ạ̃jú trá 'bạ̃drį̃ ãzâ 'bá yí bê gõ'dá tã trõzó ạ̃jú-'bá-ãzí lâ yî 'bạ̃drį̃ 'dî 'bá yí kâ drį́gạ́ sĩ. Gõ'dá ãzâ 'bá yî tã lẽ 'bá trá Ôvârí 'á rî, Ôvârí 'ê kạ̃mį̃ rĩlí cú ĩtí gólĩyî ôcí ãkó fũlį́ nyãlé vólé.

34 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî õlẽ tã trá Ôvârí 'á rî, Ôvârí 'é lạ̃sį́ ândrê rạ̃'dạ̃ rî 'dĩ kô gólĩyî zãlé vẽlé. Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî lẽ tã trá Ôvârí 'á bê rî, Ôvârí nj̃ĩ lạ̃tį̃ trá gólĩyî drí ngá pãzó vólé ạ̃jú-'bá-ãzí 'ẽ 'bá gólĩyî ûfúlį́ drį́-lãfâ sĩ rî 'bá yî drį́gạ́ sĩ. Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî gólĩyî mbârâkã ãkó rî 'bá yî, ûsû ĩyî mbârâkã kpá Ôvârí drį́gạ́ sĩ tãlâ tã lẽlẽ gólĩyíkâ Ôvârí 'á rî tãsĩ. Ôvârí fẽ mbârâkã kpá õjílã ãzâ 'bá yî drí ạ̃wạ̃ 'ẽzó, tãlâ gólĩyî õtrõ ró tã bê ạ̃jú-'bá-ãzí ãtrâ ró rî 'bá yî drį́gạ́ sĩ gólĩyî ûfû-ûfû sĩ dínyí-dínyí.

35 Gõ'dá kpá õkó ũrûkạ̃ 'bá yî lẽ tã bê trá Ôvârí 'á rî, Ôvârí 'ê gólĩyî áró ôdrã 'bá trá rî 'bá yî lîdrílí õdrã 'ásĩ.

---

* **11:31 11.31** Rãhábã lạ̃pį̃ tã ngõ 'bá Ĩsĩrã'élẽ kâ 'dĩ 'bá yî trá gõ'dá kpá gólĩyî pãlé 'bẽlé vólé jạ̃rį́bạ̃ 'dî 'ásĩ. Yásõwã 2.1-14 * **11:32 11.32** Úûsû tã Gĩdẽyónã yí kâ, Bãrákã yí kâ, Sãmõsónã yí kâ gõ'dá kpá Yépẽtã kâ búkũ Tã Kĩ 'Bá yí kâ 'á kápĩtã lâ yî 4--12. * **11:32 11.32** Úûsû tã Dạ̃wúdį̃ kâ búkũ drĩ-káká Sãmõwélẽ kâ 'á kápĩtã lâ yî 16--31 gõ'dá kpá búkũ Sãmõwélẽ kâ rį̃ lâ 'á kápĩtã lâ yî 1--24. * **11:32 11.32** Úûsû tã Sãmõwélẽ kâ búkũ drĩ-káká Sãmõwélẽ kâ 'á kápĩtã lâ yî 1--16.

Gõ'dá õzõ õjílã õnjí ũûrû õjílã Ôvârí kâ ũrûkạ̃ lâ trá lô'élé fũlị́ rî, tã lẽ 'bá rî 'dĩ 'bá yî gã ĩyî dó tã lẽlẽ ĩyíkâ Ôvârí 'á rî âyélé. 'Dĩî rî, gólĩyî rû ĩyî tã Ôvârí kâ gạ́gạ́ njírí-njírí, tãlâ yĩ õrî ró bê Ôvârí bê zãâ gbạ́dú. Tã 'dî sû nĩ lạ̃vũlị́ gạ̃rạ̃ tã gólâ õjílã drí lîdrízó õdrã 'ásĩ gõ'dá drílĩyî îcázó drãlé kpá ó'dí rî drĩ̃ị̃ sĩ.

36 Õjílã õnjí rî trá tã lẽ 'bá ũrûkạ̃ 'bá yî gũlị́ gõ'dá kpá cãlâ ĩyî ônjóró'bí sĩ. Gólĩyî ômbê õjílã ãzâ 'bá yî nyãrĩ sĩ trõlé 'bãlé gạ̃ṇímạ̃ 'á tãlâ tã lẽlẽ gólĩyíkâ Ôvârí 'á rî tãsĩ.

37 Nĩngá sĩ rî, úûfû õjílã Ôvârí kâ ũrûkạ̃ 'bá yî lûvũ-lûvũ lâ yî kúṇí mvá sĩ rî sĩ. Ãzâ 'bá yî óômvã 'â lâ ĩyî mõsérẽ sĩ tú tú, gõ'dá úûfû ãzâ 'bá yî ĩyíkâ lị́gú ạ́ngị́ mbẽlẽsó-mbélésô rî 'bá yî sĩ. Õjílã Ôvârí kâ ãzâ 'bá yî bê rĩ'á ngá ãkó lé 'bá ró, gólĩyî rî lạ̃mú bê cé kạ́bĩ̃lị́kĩ̃ ínyíríkó ngãtá ĩ̃ndrị̃ ínyíríkó sõsõ ítá ró rî sĩ. Ĩtí rî, õjílã 'ê tã ãnyĩ kâ trá gólĩyî drí gõ'dá kpá gólĩyî lârâkô 'ẽ'ẽ bê.

38 Ĩtí rî, õjílã rî 'dĩ 'bá yî ndrĩ â'dô trá tãndí ró lạ̃vũlị́ kôrô õjílã gólĩyî ãngó nõ kâ rî 'bá yî drĩ̃ị̃ sĩ. Õjílã ãngó nõ kâ îcá kô â'dólé ãmbã gólĩyíkâ nĩ̃lị́ tãndí ró. Gõ'dá ũrûkạ̃ 'bá yî kpã võ trá ãgângbêlẽ 'ásĩ nĩ'á rĩ bê úṇí lãfálé sĩ, ũgí 'ásĩ, gõ'dá kpá 'bú 'ásĩ.

39 Tã õjílã rî 'dĩ 'bá yí kâ sû trá Ôvârí rú rõô, tãlâ tã lẽlẽ gólĩyíkâ tãsĩ. Gõ'dá õzõ ã'dô trá kpálé ĩtí rî, gólĩyî ûsú drẽ tã lânjã ndrĩ gólĩyî Ôvârí drí lẽlé fẽlé õjílã íyíkâ drí rî kô.

40 Ôvârí lẽ trá tẽlâ bũúũ ĩ̃tú-pá ngbãângbânõ kâ sĩ tã lânjã ãzâ 'dĩ 'bá yî 'ẽzó ãmâ drí. Îcâ trá õjílã ndrĩ 'dî 'bá yî drí â'dólé 'dũwạ̃ ãmá bê, gõ'dá gólĩyî drí tã lânjã gólĩyî Ôvârí drí êdélé õjílã íyíkâ drí Yésũ sĩ rî ûsúzó bê ndrĩ.

12

Tã lĩfị́ 'bãzó Yésũ drĩ̃ị̃ rî

1 'Dõvó mã ị̃sũ drẽ tã õjílã dũû tã lẽ 'bá trá sị́sị́ 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Gólĩyî îcâ trá tã tãndí â'dálé ãmâ drí tã lẽlẽ Ôvârí 'á pĩ̃pĩ̃sị́lị́ ãlô sĩ rî tãsĩ. Â'dô bê trá ĩtí rî, 'dõvó mã âyê tã gólĩyî ndrĩ ãmâ 'á rĩ 'bá ãmâ lôgálé dó njũlị́ gạ́gạ́ tã Ôvârí kâ rî 'bá yî rú rî vólé, ngîngî lâ tã õnjí gólĩyî ãmâ rũ 'bá trá ạ̃ngbũ gõ'dá ânjólé vólé tã Ôvârí kâ rî rũrị̃ 'ásĩ njírí-njírí rî 'bá yî vólé. Gõ'dá ĩtí rî, mã 'dê mã râ zãâ bạ̃đĩ̃ ạ̃tị́lị́ ạ̃tị́lị́ ró fĩî ạ̃tũ-ạ̃tũ sĩ tã gólĩyî Ôvârí drí 'bãlé trá ãmâ drí 'ẽlé rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.

2 'Dõvó ãmâ lĩ̃fị́ ãâdrê cé Yésũ drĩ̃ị̃, gólâ ãmâ 'ẽ 'bá â'dólé tã lẽlẽ bê sị́sị́ Ôvârí 'á, gõ'dá kpá gólâ ãmâ 'ẽ 'bá tã lẽlẽ ãmákâ drí mbãzó â'dólé cú mbârâkã bê gạ̃rạ̃ ãmâ drí rĩzó zãâ rĩ'á 'dẽlé gólâ vó ĩ'dî rî, tãlâ Yésũ ạ̃tũ fĩî trá drãzó fê lạ̃lị̃-lạ̃lị̃ drĩ̃ị̃. Gõ'dá gólâ ndrê ãnyĩ õdrã lârâkô rî gógó 'dĩ kâ rî yí lĩ̃fị́ ngá fínyáwá ró, tãlâ gólâ rî lĩ̃fị́ 'bãlé ãyĩkõ gólâ Ôvârí drí 'bãlé gólâ drí ĩ̃zạ́tú rî drĩ̃ị̃ ĩ'dî. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ trá rĩ'á Ôvârí rî drị́-ágó drị̃ lésĩ ró võ gólâkâ â'dózó cú drị́-ãcê bê ãngó nõ drĩ̃lị́ rî 'á.

3 Bê trá ĩtí rî, 'dõvó nĩ ị̃sũ tã tã gólâkâ tãsĩ. Gólâ ạ̃tũ ạ̃wạ̃ tã ndrĩ gólĩyî õjílã õnjí gólĩyî gólâ rî lôvó 'bã 'bá kô ãlôwálâ rî 'bá yî drí 'ẽlé gólâ rú rî 'bá yí kâ trá. Õzõ nĩ ĩ̃ị̃sũ tã trá tã gólâkâ tãsĩ rî, nĩ â'dô kpá îcá'á cú fĩî ạ̃tũlị́ kạ̃yị̃ gólâ lâŋõ kâ rî sĩ, cú ĩtí tã rõrõ gólâ 'ẽ 'bá ãnî 'bãlé tã lẽlé tã Ôvârí kâ 'á rî âyê-âyê lâ ãkó.

4 Nĩ ndrê drẽ, õzõ nĩ õtírĩ rĩî rû cẽlé tã ûjũ-ûjũ tã õnjí 'bá yî drí 'ẽlé ãnî rú rî rú rî, âcálé bũúũ ãndrõ nô rî, 'dĩî úûfú ãnî drẽ kô tã 'dî tãsĩ. Bê trá ĩtí rî, nĩ âdrê gạ́gạ́ tã lẽlé Yésũ 'á.

Tã Ôvârí drí íyî mvá yî âtízó ĩ'dî sĩ lâ rî

5 Úlị́ gólĩyî Ôvârí kâ âtálé mbârâkã sõlé ãnî 'á kạ̃yị̃ ódrí ãnî zĩ̃zó 'dĩyímvá gólâkâ ró rî 'bá yî jâ trá ãnî drĩ̃ị̃ sĩ yã? Nõô yî rĩ'á úlị́ gólĩyî Ôvârí drí rĩ'á âtálâ ãnî drí Sólõmõ tị́ rî 'bá yî ĩ'dî.

“Ámâ mvá yî, õzõ Ôvârí Yãkóvã õtírĩ ãnî âtí rî,
'dõvó nĩ ịsũ tã mãnísĩ dódó tã tíbê gólâ drí lẽlé îmbálé ãnî drí.
Õzõ gólâ ãâtî ãnî rî, tã rî 'dĩ õ'bã ãnî kô â'dólé tã ịsũ ró rõô tã gólâ tã mbị̃ 'ẽzó rî âyélé.
6 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí â'dô õjílã gólĩyî yí drí lôvó lâ ĩyî 'bãlé rî 'bá yî âtí'á ndrĩ lâŋõ fẽfẽ sĩ,
tãlâ gólĩyî õrî ró bê rĩ'á tã mbị̃mbị̃ rî 'ẽlé ĩ'dî.
Gólâ â'dô õjílã ndrĩ gólĩyî gólâ drí trõlé íyî mvá yî ró rî 'bá yî âtí'á.”

Úlị̃ Mãnĩgõ 3.11

7 'Dõvó nĩ ậtũ 'álé lâŋõ rĩ 'bá ãnî 'ẽlé rî 'bá yî drí sĩ. Nĩ trõ lâŋõ rî 'dĩ â'dólé 'díyî âtî-âtî ró ãnî átá ûrú 'álâ rî drị̃gậ sĩ. Ôvârí rî tã 'ẽlé ãnî drí, õzõ íyî mvá nyãányâ ró rî 'bá yí kâtí. Gõ'dá mvá ãzâ fí bê átá lâ drí âtílí kô'dáwá drílâ â'dózó tã mbị̃ 'bá ró yã?

8 Órî bê ãmâ âtílí ndrĩ cé tị̃tị̃. Õzõ gõ'dá 'díyî âtî-âtî ã'dô trá yû ãmâ drí rî, tí 'dĩî gõ'dá Ôvârí rí 'dĩ kô tã 'ẽ'á ãmâ drí õzõ íyî mvá pậtị̃ị̃ rî 'bá yí kâtí. Gõ'dá ĩtí rî, ãmâ rĩ'á õzõ 'dĩyímvá gólĩyî tị̃lị̃ cú ĩtí átá lâ yî nị̃lị̃ kô'dáwá rî 'bá yí kâtí.

9 Gõ'dá ãmâ átá nyãányâ gólĩyî ãmâ tị̃ 'bá trá ị̃nyậkú drị̃ị̃ nõngá rî 'bá yî tãsĩ rî, gólĩyî rî ãmâ âtílí 'dĩ kpá 'dĩyímvá ĩyíkâ rî 'bá yî ró. Tãlâ tã rî 'dĩ 'bá yî tãsĩ rî, mã ị̃nj̃ị̃ gólĩyî. Gõ'dá tã lâŋõ 'díyî âtî-âtî kâ gólâ Ôvârí drí âfẽlé ãmâ drí rî trõzó rî lậvũ trá gậrậ 'díyî âtî-âtî gólâ ãmâ átá ị̃nyậkú nõ kâ rî 'bá yí kâ drị̃ị̃ sĩ. Ĩtí rî, rĩ'á tã lậnj̃ị̃-lậnj̃ị̃ 'î rõô ãmâ nyãányâ 'bãzó tã ị̃nj̃ị̃ sĩ ãmâ átá 'bũû 'álâ rî zẽlé, ãmâ drí rĩzó rĩrĩ tãndí sĩ gólâ rî mvá yî ró.

10 Gõ'dá ãmâ átá gólĩyî ị̃nyậkú drị̃ nõngá nõ 'bá yî rî ãmâ âtílí lâŋõ fẽfẽ sĩ cé kậyị̃ kútúwậ sĩ ãmâ 'dĩmvã drị̃ị̃ ãmâ pãlé, â'dô tã ịsũ gólĩyíkâ rî vó ró. Gõ'dá Ôvârí nị̃ tã gólĩyî ndrĩ ãmâ drí tãndí ró rî 'bá yî trá. Gólâ rî lâŋõ fẽlé ãmâ drí tãlâ ãmâ pãzó, ã'dô ró bê ãmâ drí â'dózó bê járá'bítí tãndí ró õzõ íyí kâtí.

11 Õzõ óõfẽ lâŋõ trá ãmâ drí rî, lâŋõ rî 'dĩ 'bã ãmâ â'dólé ĩzã ró ãmbá. Mã â'dó kô ãyĩkõ ró tã lâ tãsĩ. Gõ'dá vó lâ sĩ rî, õzõ lâŋõ rî 'dĩ ĩîcâ trá ãmâ 'bãlé tã mbị̃ rî 'bá yî 'ẽlé tã mbị̃ 'bá Yésũ kâ rî 'bá yî ró rî, ĩtí rî, 'dĩî ãmâ pị̃pị̃sị̃lị̃ â'dô ậ'dị̃'á ndrúndrú, tãlâ mã â'dô îcá'á cú rĩlí rĩ'á tã mbị̃mbị̃ rî 'bá yî 'ẽlé Ôvârí rî lĩf̃ị̃ drị̃ 'á.

12 Nĩngá sĩ, bê trá ĩtí rî, 'dõvó ãnî gólĩyî ndrĩ ôkõ 'bá trá kõlõfó-kólófô ró lâŋõ ãmbá 'dĩ 'bá yî drí sĩ rî, ũûsû ĩyî mbârâkã kpá ó'dí âdrézó bê rákã fê kâtí tã Yésũ kâ ậtị̃lị̃ gậgậ kậyị̃ lâŋõ kâ 'dĩ 'bá yî sĩ.

13 Nĩ êdê lậtị̃ tã Ôvârí kâ 'ẽ kâ rî tãndí ró mbị̃, tãlâ lĩsí 'bá pá õzó ûfúdậậ kô. Gõ'dá võ lâ 'dĩ 'á rî, éêdê ró pá lâ 'dĩ bê.

Drị̃-mbílí sõsõ tã Ôvârí kâ gãgã dó rî tãsĩ

14 'Dõvó nĩ 'ê tã tãndí ró pị̃pị̃sị̃lị̃ ãlô sĩ, ã'dô ró bê ãnî drí rĩzó pị̃pị̃sị̃lị̃ ậ'dị̃ sĩ õjílã bê ndrĩ. 'Dõvó nĩ ûjũ kpá zãâ rĩ'á tã gólĩyî Ôvârí kâ mbị̃mbị̃ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî ngbá. Gõ'dá õzõ õjílã ãzãkã õrî kô rĩlí cé tã gólĩyî Ôvârí kâ mbị̃mbị̃ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî rî, gólâ îcá kô cãlé Kúmú Ôvârí ngálâ.

15 Bê trá ĩtí rî, 'dõvó nĩ ndrê ãnî vó dódó, tãlâ nĩ õzó kô kũû vólé lậtị̃ Ôvârí gólâ lẽ 'bá tã gólĩyî lânjã ró rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî ãnî drí pị̃pị̃sị̃lị̃ tãndĩ sĩ rî kâ rú sĩ. 'Dõvó kpá ĩtí rî, ãnî lĩf̃ị̃ õmbâ ãnî rú, tãlâ tã õnjí ãzãkã õzó ãnî 'bãâ kô â'dólé pị̃pị̃sị̃lị̃ gĩgĩ bê lậvũlị̃ kôrô õjílã dũû rî 'bá yî drị̃ lâ îzãlé.

16 'Dõvó ĩtí rî, õjílã ãzãkã ãnî lãfálé sĩ rî õ'ê tã gólĩyî ãnyĩ kâ õzõ ãvẽ kâtí 'dãzí rî õkó drị̃ rũzó ậyízó ĩ'dí bê lâ rî kô. Gõ'dá kpá rî, nĩ â'dô kô cú ĩtí tã Ôvârí kâ rî 'bá yî

ỉnjĩ ãkó. 'Dĩî rĩ'á tã õnjí Ẽsáwõ kâ rî ĩ'dî. Gólâ fẽ võ íyíkâ â'dózó mvá sịsị ró rî ậdrúpĩ lâ drí tãlâ nyãsá fínyáwá ûsúzó nyãlé.

17 Ĩtí rî, mĩ nĩ Ẽsáwõ rî tã trá. Gõ'dá gólâ drí võ íyíkâ â'dózó mvá sịsị ró rî fẽzó vólé rî vósĩ rî, gólâ lẽ gõ'dá íyî átá õfẽ ró õrẽ yí drí, gõ'dá îcá kô â'dólé ĩtí. Lậtị ãzâ yû'dậwậ átá lâ drí tã gólâ rû 'ẽ 'bá trá 'dĩ jãzó, õzõ kpálé Ẽsáwõ rî gógó õlôndã lậtị kpĩ̃ĩ̃ ỉlịndrị sĩ rõô tã íyíkâ jãzó rî.

Tã gólâ tã-drĩ̃ lẽlẽ ó'dí Ôvârí kâ Yésũ sĩ rî drí lậvũzó kôrô sịsị rî drĩ̃ĩ̃ sĩ rî

18 Gõ'dá rî, ãnî tã trá rĩ'á ngĩî tã õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ sịsị 'dĩ 'bá yí kâ rú sĩ. Gólĩyî câ trá únị ậngị rĩ'á dõlâ cú dõdõ drị sĩ ãngó nõ kâ rî 'álâ. Gólĩyî câ trá únị ậngị zĩ̃lị Sĩnáyĩ gólâ â'dó 'bá cú lậsị kõkõ Ôvârí kâ bê rî 'dĩ 'álâ. Gõ'dá únị rî 'dĩ 'á tólâ rî, õjílã rî 'dĩ 'bá yî drí ịnịrịkúwậ ndrẽzó gõ'dá ĩzã kõkõ ûsúzó gõ'dá kpá kậgũmậậ kpĩ̃ kpĩ̃ rî bê.

19 Gõ'dá õjílã rî 'dĩ 'bá yî ârî kpá ngá võvõ õzõ tílí'bá yí kâtí gûnịyậ yí bê rî 'bá yî gõ'dá kpá gbórókõ 'bũû lésĩ gólâ gólĩyî 'ẽ 'bá â'dólé ũrĩ̃ ró rõô rî, ĩtí rî, gólĩyî lô'bã rú'bậ trá, tãlâ yĩ õzó kô úlị ârí gbórókõ 'dî 'ásĩ ãlôlâ.

20 Tãlâ gbórókõ rî 'dĩ 'bã tã trá kĩ nĩ rî, “Õzõ ã'dô cé kõrõnyã 'î únị ậngị 'dĩ dõ 'bá trá yã rî, áâ'dô gólĩyî ûfú'á lûvũ-lûvũ lâ yî sĩ kúnị mvá sĩ.” Â'dô â'dó'á ángô tí ró õzõ õjílã mvá õdõ únị ậngị rî 'dĩ trá rî yã? Ĩtí rî, tã 'bãlé 'dĩ rĩ'á lậnjĩ̃-lậnjĩ̃ ró kôrô õjílã 'dî 'bá yî drí trõlé 'bãlé ĩyî drĩ̃ĩ̃.

21 Gõ'dá Músậ rî nyãányâ tãsĩ rî, gólâ ndrê bê tã ũrĩ̃-gâ-dẽ ró 'dĩ 'bá yî rî, ũrĩ̃ drí gãzó gólâ rú, gõ'dá drílâ tã âtázó kĩ, “Mâ rĩ'á lẽ'á tákányĩ ũrĩ̃ drí.”

22 Gõ'dá ãnî nyãányâ tãsĩ rî, ãnî tã â'dó kô õzõ tã 'dî rî kâtí, tãlâ nĩ ânĩ trá âcálé jậrịbậ ândrê Ôvârí gólâ lédrẽ-lédrẽ ró rî kâ 'á, 'bũû 'álâ zĩ̃lị Yẽrõsãlémã ó'dí* rî ĩ'dî. Gõ'dá tólâ rî, mãlãyíkã bê rĩ'á ĩyî dũûdû lậvũlị kútũ drĩ̃ĩ̃ sĩ, gõ'dá gólĩyî ê'bê rû trá Ôvârí rî lûyịlị.

23 Nĩ ânĩ trá Ôvârí rî lûyịlị võ ãlô 'á kpãkã ãlô õjílã gólâkâ ndrĩ rú lâ yî îgĩlí trá búkũ gólâkâ 'á 'bũû 'álâ rî 'bá yí bê. Nĩ ânĩ trá Ôvârí rî nyãányâ ngálâ. Gólâ ĩ'dî tã kĩ 'bá õjílã ndrĩ ãngó nõ 'á rî 'bá yí kâ. Ôvârí ndrê õjílã íyíkâ rî 'bá yî ndrĩ íyî mvá sịsị tã lâ yî drí lậnjĩ̃lị lậnjĩ̃ rî 'bá yî ró. Nĩ ânĩ trá võ gólâ õjílã Ôvârí kâ ndrĩ gólĩyî ôdrã 'bá trá ậkû ró rî 'bá yî drí rû ê'bézó trá rî 'á. Ôvârí 'bã gólĩyî trá â'dólé járá'bítí tãndí ró tã õnjí ãzãkã ãkó ãlôwálâ.

24 Gõ'dá 'dĩî, nĩ ânĩ kpá trá Yésũ ngáá tólâ. Gõ'dá gólâ rî gógó ĩ'dî rĩ'á tã-drĩ̃ lẽlẽ ó'dí Ôvârí yî lãfálé 'á õjílã íyíkâ bê rî êdé 'bá lâ 'î. Ĩtí rî, Yésũ rî ãrí lâdã trá ãmâ pãlé, ã'dô ró bê Ôvârí drí ãmâ âyézó tã õnjí ãmákâ 'ásĩ. Ĩtí rî, tã Yésũ rî ãrí kâ rî lậvũ kôrô tã Ábẽlẽ rî ãrí kâ rî drĩ̃ĩ̃ sĩ.

25 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ãnî lĩ̃ĩ̃ị õmbâ ãnî rú, â'dó kô gãlé dó tã Ôvârí rî nyãányâ drí rĩ'á âtálâ ãnî drí rî 'bá yî ârílí. Gõ'dá õjílã gólĩyî gã 'bá trá dó tã Ôvârí kâ ârízó 'ẽlé ỉnyậkú drĩ̃ĩ̃ nõngá Músậ sĩ rî îcá ĩyî kô 'bẽlé lâŋõ ândrê 'ẽ 'bá gólĩyî ûsúlị rî 'ásĩ. Â'dô bê trá ĩtí lâ 'dĩ ró rî, ngã â'dô â'dó'á ángô tí ró ãmâ drí õzõ mã õjâ ũgúlị trá Ôvârí gólâ rĩ 'bá úlị âtálé 'bũû lésĩ Yésũ sĩ rî drí rî yã? Mã îcá kô tã pậtĩ̃ĩ̃ ró 'bẽlé dĩ̃ lâŋõ Ôvârí kâ rî 'ásĩ.

26 Sịsị Ôvârí drí tã âtázó Músậ drí rî sĩ rî, gólâ rî gbórókõ 'ũ 'bá rî 'bã ỉnyậkú rû îyálé kĩnyĩ-kĩnyĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, Ôvârí 'bã tã trá kĩ nĩ rî,

---

12:20 12.20 Âfõ-âfõ 19.12-13. **12:21 12.21** Tã 'Bã'bã Ândâ 9.19. * **12:22 12.22** Úzị̃ Yẽrõsãlémã ó'dí 'dĩ kpá Únị Zĩyónã ĩ'dî. 'Dĩî rĩ'á úlị mãnĩgõ tã ífí bê kĩ, võ gólâ õjílã drí îcázó rû ûsúlị Ôvârí bê rî 'álâ rî ĩ'dî. Õjílã îcâ trá cãlé võ 'dî 'álâ tã lẽlẽ gólĩyíkâ Yésũ 'á rî sĩ.

“Má â'dô ĩnyạ́kú 'bã'á rû îyálé rõô cé ândâlâ ãlô sịsị́ 'álâ.
Gõ'dá 'bũû â'dô kpá rû îyá'á gbị̃ gbị̃ ámâ gbórókõ sĩ.”

Hãgáyẽ 2.6

27 Ôvârí âtâ tã bê kĩ nĩ rî, yí â'dô ĩnyạ́kú îyá'á cé ândâlâ ãlô sịsị́ 'álâ rî, úlị́ rî 'dĩ 'bá yî â'dâ tã trá ãmâ drí kĩ, gólâ â'dô ngá gólĩyî ndrĩ gólâ drí lô'bãlé ãngó nõ 'á rî 'bá yî îyá'á ûfúlị́ ngbá, ã'dô ró bê ngá gólĩyî 'ẽ 'bá lâkílí rî 'bá yî drí â'dózó cé ngá rî gógó gólĩyî îcá 'bá kô rû îyálé rî 'bá yî ĩ'dî.

28 Ngá gólĩyî ndrĩ tãndí ró gólĩyî Ôvârí drí â'dózó ĩ'dí bê lâ yî ãmâ gólĩyî rĩ 'bá kũmũ gólâkâ zẽlé rî 'bá yî drí rî rĩ'á ngá gólĩyî îcá 'bá kô rû îyálé rî 'bá yî ĩ'dî. Ĩtí rî, mã â'dô rĩ'á trá zãâ õjílã Ôvârí kâ ró. Ĩtí rî, mã 'ê ãwô-ĩtí ãmbá Ôvârí drí, gõ'dá mã ĩnjị̃ ró gólâ kpá tã rõrõ sĩ. 'Dĩî rĩ'á tã sũ 'bá gólâ rú rî 'bá yî ĩ'dî.

29 Ĩtí rî, 'dõvó ãmâ lị̃fị̃ õmbâ ãmâ rú dódó tã Ôvârí kâ 'ẽlé tãndí ró, tãlâ 'álé âdrã Ôvârí kâ rî rĩ'á õzõ lạ̃sị́ gólâ îcá 'bá ngá kạ̃kạ̃rạ̃ ndrĩ zãlé ngbá vólé rî kâtí.

13

Tã gólĩyî sũ 'bá Ôvârí rú rî 'bá yî

1 'Dõvó nĩ 'dê nĩ rî ãnî lôvó 'bã'bã sĩ ãnî ãzí-ãzí yí bê krístõ 'bá yî ró.

2 'Dõvó nĩ 'dê rĩ'á õjílã gólĩyî ãnî drí nị̃lị́ kô rî 'bá yî lạ̃gúlị́ ãnî drí 'bã 'ásĩ drị́ tãndí rî sĩ. Gõ'dá õzõ õjílã ũrûkạ̃ 'bá yî õ'ê tã 'dî trá ĩtí rî, 'dĩî gólĩyî lạ̃gû mãlãyíkã Ôvârí kâ rî 'bá yî trá cú ĩtí nị̃ ãkó lâ kĩ, 'dĩ 'bá yî ãã'dô mãlãyíkã yî ĩ'dî.

3 'Dõvó kpá tã õjílã gólĩyî ômbélé trá gạ̃nị́mạ̃ 'á rî 'bá yí kâ ãâgâ ãnî drị̃ị̃. Nĩ ạ̃mû gólĩyî õzõ ãnî drí lẽlé õjílã ãzâ 'bá yî drí 'ẽlé ãnî drí rî kâtí, õzõ óõômbê ãnî trá gạ̃nị́mạ̃ 'á rî. 'Dõvó nĩ nị̃ kpá ĩzã õjílã gólĩyî lâŋõ bê rî 'bá yí kâ kpá õzõ õjílã gólĩyî lâŋõ rî ãlôlâ 'dĩ bê rî 'bá yí kâtí.

4 Nĩngá sĩ, 'dõvó nĩ ĩnjị̃ tã gólĩyî lãgĩ kâ rî 'bá yî. Ãgô gõ'dá õkó lâ bê õrî ngá ãlô ró ĩyî vó 'ásĩ ạ̃tị́lị́ ạ̃tị́lị́ cú ĩtí lị̃fị̃ 'bã ãkó õkó ãzâ 'bá yî drị̃ị̃, gõ'dá kpá ĩtí, õkó drí rĩlí lị̃fị̃ 'bã ãkó ãgô ãzâ 'bá yî drị̃ị̃. Rĩ'á ĩtí tã pạ̃tị̃ị̃ ró õzõ nî ãzákôlâ lị̃fị̃ 'bã 'bá trá õkó ãzâ 'bá yî vó ạ̃yị́zó ĩ'dí bê lâ ĩ'dî, gõ'dá ngãtá õkó lị̃fị̃ 'bã 'bá ãgô ãzâ 'bá yî vó ạ̃yị́zó ĩ'dí bê lâ ĩ'dî rî, 'dĩî ạ̃kû ró, õjílã rî 'dĩ drị́ lâ â'dê trá. Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á gólĩyî drí.

5 'Dõvó nĩ rî cú ĩtí lãfâ lôvó ãkó ãnî 'á. Nĩ â'dô ãyĩkõ ró ngá gólĩyî ãnî drí â'dózó ĩ'dí bê lâ drị́ 'á rî 'bá yî tãsĩ, tãlâ Ôvârí 'bã tã trá ãnî drí kĩ nĩ rî,
“Má îcá kô ãlôwálâ ũgúlị́ dĩlí ãnî drí. Má âyé ãnî kó kô.”

Tã 'Bã'bã Ândâ 31.6

6 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, 'dõvó mã sõ ãmâ pá âdrézó ndrándrá úlị́ Dạ̃wúdị̃ kâ âtázó trạ̃ cú ĩtí ũrị̃ ãkó kĩ nĩ rî,
“Ôvârí Yãkóvã ĩ'dî rĩ'á gólâ ãmâ pã 'bá ró rî.
Gõ'dá ĩtí rî, mã îcá kô â'dólé ũrị̃ ró.
Õjílã mvá îcá kô tã 'ẽlé ãmâ drí tã gólâ Ôvârí drí lẽlé 'ẽlé ãmâ drí rî îzãlé ãlôwálâ.”

Lôngó 118.6

7 Nĩ ị̃sũ drẽ drị̃-'bá ãníkâ gólĩyî tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ îmbá 'bá trá ãnî drí ạ̃kû ró sịsị́ rî 'bá yî tã lâ. Nĩ ị̃sũ tã dódó rĩrĩ gólĩyíkâ mbị̃mbị̃ kạ̃yị̃ ndrĩ drílĩyî rĩzó ãngó nõ 'á rî sĩ rî tãsĩ, ã'dô ró bê ãnî drí tã lẽzó Ôvârí 'á pị̃pị̃sị́lị́ ãlô sĩ, õzõ drị̃-'bá rî 'dĩ 'bá yî drí 'ẽlé rî tí.

8 Yésũ Krístõ rî íyíkâ kó zãâ yí ró ạ̃tị́lị́ ạ̃tị́lị́ zãâ gbạ̃dú. Â'dô-â'dô gólâkâ rî ôjá rû kô. Tã 'ẽ'ẽ gólâkâ ạ̃kû rî kpá nyé rĩ'á õzõ ãndrõ nô rî kâtí, gõ'dá kpá ị̃zạ̃tú rî kâtí.

9 Ĩtí rî, nĩ âyê tã îmbâ-îmbâ ányâ lârâkô dũû rî 'bá yî ãzãkã lâ kô ãnî âdólé ãnî bị̃lị́ ányâ ró tã îmbâ-îmbâ gólâ mbị̃mbị̃ rî 'ásĩ. Rĩ'á tã tãndí 'î Ôvârí drí mbârâkã sõzó

ãmâ 'á pḩpḩsḭlḭ tãndĩ íyíkâ rî sĩ, tãlâ ãmâ drí âmbázó ĩ'dî sĩ lâ. Îcá kô mbârâkã lâ 'dĩ
lârâkô lâ ûsúlḭ lã'bí gólĩyî ngá nyãnyã ãzâ 'bá yí kâ rî 'ẽ'ẽ lâ yî sĩ. Õjílã gólĩyî drḭ âmó
'bá trá njírí-njírí lã'bí rî 'dĩ 'bá yî rú rî, îcá ĩyî gõ'dá kô ĩyî nyãányâ pãlé tã rî 'dĩ sĩ.
10 Gõ'dá drḩ-'bá ngá fẽfẽ kâ gólĩyî rĩ 'bá lôsĩ 'ẽlé võ gólâ õjílã Yúdạ̃ yí kâ drí rĩzó
Ôvârí rî ḩnḩlḭ ngá fẽfẽ ĩyíkâ sĩ 'dî 'á rî îcá ĩyî kô ngá pãpã gólâ ãmâ drí ûsúlḭ Yésũ rî
õdrã sĩ rî ûsúlḭ gbõ cú ĩtí tãlâ gólĩyî drí â'dózó drḩ-'bá ngá fẽfẽ kâ ró rî tãsĩ.
11 Ĩtí rî, rĩ'á drḩ-'bá ạ́ngḭ drḩ-'bá ngá lḩ kâ rî 'bá yí kâ rî ĩ'dî kõrõnyã ãrí lḩlḭ trá rî
trõlé fĩzó ĩ'dí bê lâ ítá ạ́tḩ tḩ rî ũgú 'álâ võ ngîngî Ôvârí drí rĩzó rî 'á, tãlâ gólâ õfẽ ró
ãrí 'dĩ Ôvârí drí tãlâ tã õnjí õjílã kâ tãsĩ. Gõ'dá únjḩ kõrõnyã rî 'dĩ ãvõ lâ lôfõlé vólé
táyã 'ásĩ nĩ'á zãlâ.
12 Kpá ĩtí, Yésũ ûsû lâŋõ gõ'dá drãzó ĩví 'álâ Yẽrõsãlémã 'ásĩ,* tãlâ õjílã 'bãlé â'dólé
ngbángbá tã mbḩ 'bá ró Ôvârí rî lḩfḩ drḩ 'á ãrí íyî nyãányâ kâ rî sĩ.
13 Bê trá ĩtí rî, 'dõvó mã ngâ, mã nĩ Yésũ rî ûsúlḭ ĩví 'álâ ró lã'bí ãmâ nyãányâ kâ rî
âyélé vólé, tãlâ mã ã'dô ró bê njãâ ãnyĩ tíbê gólâ rî 'ẽ 'bá rî drí kpá ãmâ õjílã gólâkâ
ró rî 'bá yî 'ẽzó.
14 Nĩ ndrê drẽ, nõngá ḩnyạ́kú drḩḩ rî, jạ̃rḩbạ̃ yû'dạ́wạ́ ãmâ drí rĩzó 'á lâ zãâ gbạ́dú tã
ạ̃'dḭ sĩ. Bê ĩtí rî, ãmâ trá rĩ'á lḩfḭ 'bã'bã sĩ jạ̃rḩbạ̃ 'bũû 'álâ tíbê Ôvârí drí rĩ'á tã lâ 'bãlé
ãmâ drí rĩzó 'á lâ yí bê rî drḩḩ.
15 Ĩtí rî, 'dõvó mã rî Ôvârí rî lûyḩ-lûyḩ sĩ rõô kạ̃yḩ vósĩ cé ngá fẽfẽ ãmákâ gólâ ãmâ
drí fẽlé Ôvârí drí rî ró. Mã fẽ ngá fẽfẽ rî 'dĩ ãmâ tḩ sĩ Yésũ sĩ, õzõ mã õtírĩ tã âtá kĩ
Ôvârí ãâ'dô ĩ'dî rĩ'á drḭ-ãcê bê ãmâ drḩlḭ rî.
16 Tã õjâ ãnî drḩḩ sĩ kô tã tãndí 'ẽzó ĩ'dî ãnî ãzí-ãzí yî drí. 'Dõvó nĩ ạ̃mû ãnî ãnî vó
'ásĩ ngá fẽfẽ gólâ ãnî drí îcá'á fẽlâ Ôvârí drí rî ró. 'Dĩî rĩ'á tã gólâ sũ 'bá Ôvârí rú rî
ĩ'dî.
17 'Dõvó nĩ sõ drḩ drḩ-'bá ãníkâ krístõ 'bá ró rî 'bá yî zẽlé tã 'bã'bã ndrĩ gólĩyíkâ rî
'bá yî ḩnḩ-ḩnḩ lâ ĩyî sĩ. Nĩ 'ê tã rî 'dĩ ĩtí, tãlâ drḩ-'bá ãníkâ 'dĩ 'bá yî rî ĩyî nĩ ãnî vó
ndrẽlé tãlâ tã gólĩyî ãnî lîdrí-lîdrí kâ rî 'bá yî tãsĩ sḭsḭ-lésĩ ró Ôvârí ândrá. Õzõ nĩ ḩḩnḩ
gólĩyî trá rî, gólĩyî â'dô tã ĩyíkâ rî 'ẽ'á ãnî drí ãyĩkõ sĩ. Gõ'dá õzõ nĩ ḩḩnḩ gólĩyî kô rî,
gólĩyî â'dô tã 'ẽ'á tã ḩsũ sĩ. Õzõ nĩ õ'bã tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ â'dólé âmbâ-âmbâ ró rî, 'dĩî
â'dô îcá'á ãnî pãlé ángô tí ró yã?
18 'Dõvó nĩ rî Ôvârí rî îrátã-îrátã sĩ ãmâ tãsĩ ámâ ãzí-ãzí yí bê. Mã nḩ trá kĩ, mã 'é
tã ányâ ãzãkã kô ãnî tãsĩ, gõ'dá ãmâ trá nĩ'á ạ̃tḩ 'álâ, nĩ'á rĩlí tã mbḩmbḩ rî 'ẽlé ĩ'dî
kôrô.
19 Mâ rî gógó, má lô'bã rú'bạ ãnî drí rõô, tãlâ nĩ 'ê ró bê rãtáã Ôvârí drí lạ̃tḩ njḩzó
trạ̃ má drí gõzó bê ãnî ngáá tólâ 'wãâ.

Tã ạ̃dũkũ gólĩyî îgĩlí õjílã Ḭbũrũ kâ rî 'bá yî drí rî

20-21 'Dõvó Ôvârí gólâ â'dó 'bá tã ạ̃'dḭ âfẽ 'bá ró ãmâ pḩpḩsḭlḭ 'ásĩ rî ãâfẽ mbârâkã ãnî
drí â'dózó ĩzã ró tã lâ sĩ rî 'bá yî ãnî drí ndrĩ Yésũ sĩ, ã'dô ró bê ãnî drí îcázó tã tãndí
gólĩyî gólâ drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî 'ẽzó. Gõ'dá Kúmú Yésũ ĩ'dî rĩ'á lôkí 'bá ạ́ngḭ ãmákâ
kạ̃bḩlḭkḩ íyíkâ ró rî, tãlâ gólâ drã trá ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî tãsĩ.
Gõ'dá gólâ rî ãrí lâdã 'bá fê lạ̃lḩ-lạ̃lḩ drḩḩ rî â'dâ tã kĩ nĩ rî, tã rî 'dĩ ũnjḩ ạ́tḩ tḩ trá tã-drḩ
lẽlẽ ó'dí Ôvârí kâ õjílã íyíkâ rî 'bá yí bê drí rĩzó zãâ gbạ́dú zãâ. Gõ'dá Ôvârí lîdrî gólâ
trá õdrã 'ásĩ tã â'dálé kĩ, tã-drḩ lẽlẽ ó'dí 'dĩ sû trá gólâ rú. Má 'ê rãtáã kĩ, Ôvârí ãâ'dô
tã tãndí 'ẽ'á ãnî drí dódó Yésũ Krístõ sĩ, tãlâ rĩrĩ ãníkâ ã'dô ró bê sũsũ ró gólâ Ôvârí
rú. 'Dõvó Krístõ õrî rĩ'á lûyḭlâ zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó. Ãâ'dô ĩtí.

---

* **13:12 13.12** Õdrã Yésũ kâ ĩví 'álâ Yẽrõsãlémã 'ásĩ rî â'dâ tã kĩ, gólâ trõ tã õnjí õjílã kâ trá vólé õzõ kpá kõrõnyã ãvõ lôfõlé táyã 'ásĩ rî drí tã â'dálé tã õnjí tãsĩ rî kâtí.

22 Ámâ ậdrúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, má lô'bã rú'bạ̃ ãnî drí bị̃ îgázó mãnísĩ tã âtî-âtî
gólâ má drí îgĩ̃lí trá mbârâkã sõlé ãnî 'á nõ ârízó drẽ. Gõ'dá tã îgĩ-îgĩ ámákâ nõ rĩ'á
cé kútúwạ̃ ĩtí.
23 Má âtâ ãnî drí nị̃lị̃ kĩ, íînjî ãmâ ậdrúpị̃ Tĩmátĩyã trá gậnị́mậ 'ásĩ. Õzõ gólâ ĩîcâ trá
ânĩ̃lí má ngálâ 'wãâ rî, má â'dô gólâ rî drị̃'á kpãâ má bê, õzõ má õtírĩ nĩî ãnî ndrẽlé
tólâ rî.
24 Má 'ê nî-bê-yã ãnî gólĩ̃yî õjílã Ôvârí kâ ró rî 'bá yî drí ndrĩ kpãkã ãlô drị̃-'bá ãníkâ
rî 'bá yí bê. Gõ'dá krístõ 'bá yî gólĩ̃yî ânĩ̃ 'bá Ĩtálĩ̃yã lésĩ rî 'bá yî 'ê ĩyî nî-bê-yã kpá
ãmbạ̃ ãnî drí.
25 Ôvârí ãâ'dô ãní bê ndrĩ tã tãndí 'ẽlé ãnî drí íyî pị̃pị̃sị́lị̃ tãndĩ rî sĩ. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Yãkóbã drı̨gą̣ sĩ
Yãkóbã

Tã 'ẽ'á zı̨̃lâ nı̨̃lı̨ sı̨sı̨ rî

Yãkóbã îgĩ wárãgã nô krístõ 'bá drí ndrĩ. Gólâ lẽ ãmâ drí rĩrĩ ãmákâ ãngó drı̨̃ı̨ nõngá 'ẽzó rĩlí krístõ 'bá ró rî tã lâ nı̨̃lı̨ dódó. Gólâ âtâ tã trá dũû â'dólé krístõ 'bá yî drí nı̨̃lı̨, õzõ rĩrĩ gólâ â'dózó ngá ãkó rî kâtí, Sãtánã rî bãfí cãcã õjílã drí 'dẽzó 'á lâ tã õnjí 'ẽlé, ngá gólâ ãmâ drí 'ẽ'á 'ẽlâ õzõ lâŋõ ngãtá ngá lãzé ãâ'dô ãmâ 'ẽ'á rî, tãlâ â'dô-â'dô lómbé-lómbéwá 'bá ró rî, ą́rú-ą́rúwą̣, rĩlí mãnísĩ tã âtâ-âtâ ãmákâ ãmâ ãzí-ãzí yî drí rî 'bãlé lą̣tı̨ mbı̨ 'á, gõ'dá kpá tã rãtáã 'ẽ'ẽ kâ Ôvârí drí rî bê.

1 Mâ Yãkóbã rû ı̨'bũ 'bá Ôvârí kâ ró gõ'dá kpá Kúmú Yésũ Krístõ kâ rî ĩ'dî. Má 'ê nî-bê-yã ãnî õjílã Ôvârí kâ nyãányâ lâ ró võ drı̨̃ ãzâ 'bá yî 'ásĩ rî yî drí ndrĩ ką̣ką̣rą̣.

Tã gólâ fĩî ą̣tũ-ą̣tũ kâ ką̣yı̨ lâŋõ kâ rî 'bá yî sĩ rî

2 Ámâ ą̣drúpı̨̃ yî ámâ îzó yí bê, õzõ tã ûjũ gõ'dá lâŋõ bê rî ũûsû ãnî trá rî, nĩ ndrê lâŋõ rî 'dĩ ngá õnjí ró kô. Nĩ trõ â'dólé ngá tãndí ró, tãlâ 'dĩî â'dô â'dó'á nõtí.

3 Õzõ tã ûjũ 'dî õ'ê ãnî trá kpı̨̃ı̨ Ĩı̨fı̨ 'bã'bã ãníkâ Ôvârí drı̨̃ı̨ rî âyélé rî, â'dô ãnî 'bã'á gõ'dá fĩî ą̣tũlı̨ kôrô.

4 Õzõ nĩ õrî fĩî ą̣tũ-ą̣tũ sĩ kárá rî, nĩ â'dô îcá'á cú rĩlí ĩı̨̃nj̨ı̨-ĩı̨̃nj̨ı̨ ró. Ngá ãzãkã pẽé ãnî kô ãkí ãkó.

5 Õzõ õjílã ãzâ ãnî lãfálé 'ásĩ ũnı̨̃ tã ãzâ Ôvârí drí lẽlé yí drí 'ẽlé ką̣yı̨ tíbê tã jũjũ 'dî kâ rî sĩ rî kô rî, îcâ trá gólâ drí tı̨ îrátãlé Ôvârí drí, tãlâ Ôvârí rî gógó ãâ'dâ ró bê tã gólâ drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî. Ôvârí â'dô îcá'á gólâ rî pãlé, tãlâ Ôvârí ĩ'dî ngá âfẽ 'bá 'î drı̨̃-bą̣lą̣yı̨ sĩ õjílã drí Ĩı̨fı̨ âmbé ãkó kpą̣ą̣kũ ngá fẽrẽ 'á.

6 Ngá ãzâ rĩ'á ãlô. Nĩ â'dô kô tã ı̨sũ ôjá 'bá ró. Nĩ 'bã ãnî Ĩı̨fı̨ ã'dô Ôvârí drı̨̃ı̨ kĩ nĩ rî, gólâ â'dô tã mbı̨̂mbı̨ rî 'ẽ'á trá. Õjílã gólâ tã ą̣yı̨ 'bá rî â'dô â'dó'á té õzõ fê drı̨̃ ĩlî drí rĩ'á ôjálâ nõngá kó nãlé nõngá kó nãlé rî kâtí.

7-8 Gõ'dá nĩngá sĩ, tã ı̨sũ gólâkâ â'dô 'bã'á Ĩı̨fı̨ rı̨̃ rı̨̃ 'á kâ rî tí, nõ kpá gõ'dá nã kpá rî. Gólâ nı̨̃ı̨ tã mbı̨̂mbı̨ 'ẽlé rî kô'dáwá. Gólâ rî gógó 'dĩ ĩı̨̃sũ kô kĩ nĩ rî, Ôvârí â'dô tã nı̨̃nı̨̃ âfẽ'á yí drí. Ôvârí fẽé íyíkâ ngá ãzãkã drílâ gbõ kó kô'dáwá.

9 Ámâ ą̣drúpı̨̃ yî ámâ îzó yí bê, õzõ ãnî ã'dô kpálé ngá ãkó rî, nĩ â'dô ãyĩkõ ró, tãlâ Ôvârí â'dô ãnî 'bã'á â'dólé õrẽ bê.

10-11 Ngã gõ'dá ãnî rî gógó â'dó 'bá ngá-tı̨ bê dũû rî 'bá yî, õzõ õjâ ãnî trá kpálé ũgúlı̨ 'á rî, nĩ â'dô ãyĩkõ ró, tãlâ gólĩyî ngá-tı̨ ĩyíkâ rî 'bá yí bê â'dô â'dó'á té õzõ fê fõô õmã kâ gõ'dá gólâ ândrá 'bá 'wãâ háwô ı̨̃tú ãmé drí sĩ rî kâtí. Ĩtí ró rî, õjílã ngá-tı̨ bê ĩyî drı̨gą̣ dũû rî â'dô drã'á 'wãâ ı̨̃tú gólĩyî drí rĩzó tã ĩyî nyãányâ kâ rî 'bá yî 'ẽlé rî sĩ.

12 Õzõ nĩ õrî fĩî ą̣tũ-ą̣tũ sĩ ką̣yı̨ lâŋõ kâ rî tú rî, Ôvârí â'dô õrẽ fẽ'á ãnî drí. Má âtâ tã rî nõ ãnî drí ĩtí, tãlâ õzõ nĩ õlą̣vũ trá tã 'dî 'ásĩ rî, Ôvârí â'dô ãnî 'ẽ'á rĩlí zãâ lédrẽ-lédrẽ ró gbą̣dú drı̨-'â ãníkâ ró, õzõ gólâ drí tã lâ 'bãrẽ trá fẽlé ãnî gólâ rî lôvó bê rî 'bá yî drí rî kâtí.

13 Ką̣yı̨ lâŋõ kâ rî tú rî, nĩ âtâ kô kĩ nĩ rî, ãâ'dô Ôvârí ĩ'dî ãnî ûjũ'á tã õnjí 'ẽlé, tãlâ Ôvârí lẽé kô tã õnjí 'ẽzó ãlôwálâ, gõ'dá gólâ jũú õjílã ãzãkã kpá kô ãlôlâ tã õnjí 'ẽlé.

14 'Dĩî tã lôvókô ãnî nyãányâ kâ rî â'dô ãnî âsé'á nĩ tã õnjí 'ẽlé.

15 Tãlâ tã lôvókô âsê íyíkâ tã õnjí, gõ'dá vólé drı̨̃ lâ 'ásĩ rî, tã õnjí gõ'dá âsê íyíkâ õdrã.

16 Ámâ îzó yî ámâ ậdrúpḩ yí bê, áâdô ãnî kô âfî-âfî tã õnjí kâ rî sĩ.
17 Ngá ãmâ átá Ôvârí drí âfẽlé ãmâ drí rî 'bá yî rĩ'á járá'bítí tãndí ró. Ã'dô kpálé
võ îwâ ḩtú kâ párá bê rî õôjâ rû nĩ rî, Ôvârí rî nyãányâ gólĩyî lô'bã 'bá rî ôjá rû íyíkâ
kô ãlôwálâ. Ĩtí rî, mã nḩ trá kĩ nĩ rî, Ôvârí ûjũú ãmâ kô'dáwá tã õnjí 'ẽlé.
18 Ôvârí 'bã ãmâ trá â'dólé õjílã íyíkâ ró tã âtî-âtî pậtḩ́ íyíkâ Yésũ rî tãsĩ âfẽlé ãmâ
drí rî sĩ, té nyé õzõ gólâ drí lẽlé 'ẽlé rî kâtí, tãlâ mã ã'dô ró bê ngá drḩ́-káká ró ngá-tḩ
tã lâ drí lâzélé rõô rî ró, ngá-tḩ ãzâ 'bá yî lédrẽ-lédrẽ bê drílâ lô'bãlé trá rî 'bá yî drḩ́
sĩ.

Tã tã Ôvârí kâ ârî-ârî lâ gõ'dá 'ẽ'ẽ lâ bê rî tãsĩ

19 Ámâ îzó yî ámâ ậdrúpḩ yí bê, nĩ ârî drẽ úlḩ nõ, nĩ ã'dô bê rĩ'á rî, nĩ rî rĩlí bḩlḩ
îgâ-îgâ sĩ kárá njãâ tã âtálé rî 'bá yî ârízó 'wãâ. Gõ'dá nĩ â'dô kpá mãnísĩ ró úlḩ ĩtõ
võ âtálé rî 'á. Gõ'dá nĩ â'dô kpá mãnísĩ ró 'álé âdrã-âdrã tãsĩ.
20 Má âtâ nõtí ró, tãlâ rĩrĩ mbḩmbḩ gólâ Ôvârí drí lẽlé ãmâ drí rĩzó rî â'dó kô 'álé
âdrã sĩ.
21 Ĩtí rî, 'dõvó nĩ âyê tã lârâkô tã õnjî-õnjî rî 'bá yî, gõ'dá 'álé âdrã bê vólé, nĩ 'dê
nĩ trõ ró úlḩ Ôvârí kâ ĩ'dî lôfílí ãnî 'á, gõzó rĩlí zẽlé lâ 'á ḩnḩnḩ ró. Úlḩ gólâkâ 'dĩ â'dô
îcá'á ãnî 'bãlé nĩ â'dólé rĩlí mbḩmbḩ ró.
22 Nĩ ârî úlḩ gólâ Ôvârí kâ rî ĩ'dî. Nĩ ḩsũ kô kĩ nĩ rî, îcâ trá cé úlḩ rî 'dĩ lîngô-lîngô lâ
ârízó ĩ'dî. Nĩ 'ê kpá tã Ôvârí drí âtálé rî ĩ'dî.
23-24 Õzõ nĩ ãârî úlḩ 'dĩ lîngô-lîngô lâ ĩ'dî gõ'dá 'ẽzó lâ té vó lâ 'ásĩ kô'dáwá rî, ãnî
tã â'dô â'dó'á õzõ õjílã gólâ ngãnã âtrõ 'bá íyî ḩ̃fḩ́ ḩndrḩ́zó 'á lâ, gõ'dá 'wãâ ngãzó nĩlí
gõ'dá nḩ̃lḩ lâ lârâkô drílâ ḩndrḩ́lḩ ngãnã 'á 'dĩ drí jãzó drḩ lâ 'ásĩ rî tí.
25 Õzõ õjílã ãnî lãfálé 'ásĩ õrî trá kárá úlḩ tãndí Ôvârí kâ 'dĩ yî ḩsũlḩ dódó, gõ'dá tã
lâ 'ẽzó rî, tã 'dî â'dô sũ'á Ôvârí rú, tãlâ nĩ rî 'dĩ tã úlḩ gólâkâ tãndí 'dĩ drí â'dálé 'dĩ
'ẽ'á ĩ'dî. Úlḩ 'dĩ 'bá yî cú mbârâkã bê ãmâ înjílí tã õnjí ãmákâ 'ásĩ.
26 Nĩ ãâ'dô ãníkâ ḩsũ'á lâ kĩ nĩ rî, ĩyî ãâ'dô rĩ'á 'dẽ'á lậtḩ Ôvârí kâ rî 'bá yî vósĩ, gõ'dá
nĩngá sĩ rî, nĩ õrî zãâ úlḩ õnjî-õnjî âtálé ĩ'dî õmbã sĩ ãzí-ãzí drí rî, 'dĩî rî 'dẽ'dẽ ãníkâ
Ôvârí vósĩ 'dî rĩ'á lôsĩ ãkó.
27 Lậtḩ gólâ rĩzó 'dẽlé Ôvârí vósĩ mbḩ rî ĩ'dî rĩ'á gólâ drí âtálé rî 'ẽlé ĩ'dî, õzõ kĩ'á nĩ
rî ãnî drí ĩmvá-ãnjî pãlé gõ'dá kpá ậyḩ́zḩ yí bê ngá sĩ rî yî tí. Gõ'dá ãnî drí 'dẽlé kô lậtḩ
õnjí õjílã gólĩyî Ôvârí rî gã 'bá dó rî 'bá yí kâ 'ásĩ.

2

Tã õjílã lãfâ cãcã tãsĩ

1 Ámâ ậdrúpḩ yî ámâ îzó yí bê, nĩ lẽ tã trá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ gólâ â'dó 'bá
sḩ́sḩ ãzí-ãzí drḩ́ḩ sĩ rî 'á. Ĩtí ró rî, nĩ 'bã õjílã ãzãkã kô ãlôlâ â'dólé gậrậ õjílã ãzâ 'bá yî
drḩ́ḩ sĩ.
2-3 Õzõ õjílã ãzâ â'dó 'bá ngá-tḩ bê dũû rî ãânĩ trá ítá lânjã bê yí rú gõ'dá kpá tómó
dáãbõ 'ásĩ bê íyî drḩ-mvá 'á, drílâ ngãzó âfílí ãnî lãfálé 'á ãnî drí rû ê'bérẽ võ ãlô 'á
rî tú rî, gõ'dá nĩngá sĩ, ãnî drí ngãzó tã âtálé gólâ drí kĩ'á nĩ rî, “Ãgô ãmbá, ní ânĩ
ậtḩ 'á nõlé rĩlí rĩ-võ tãndí nõ drḩ́ḩ.” Gõ'dá vólé drḩ lâ 'ásĩ, ãzâ íyíkâ ngá ãkó lé 'bá 'î cú
ítá lḩ́rḩ́kũ bê yí rú njãvõ-njãvõ, drílâ ngãtá íyíkâ kpá ngãzó âcálé, gõ'dá ãnî drí ãníkâ
ngãzó tã âtálé gólâ drí kĩ'á nĩ rî, “Ní nĩ ániká rĩlí gĩâ ḩnyậkú drḩ́ḩ ḩbḩ́rḩ́bḩ nã drḩ́ḩ nãlé”,
õzõ ngãtá nĩ ãâyê gólâ íyíkâ âdrélé pá drḩ́ḩ ûrû yã rî.
4 Ã'dî 'bã ãnî õjílã lãfálé cãlé rî nĩ yã? Õzõ nĩ õcâ õjílã lãfálé trá rî, 'dĩî nĩ 'ê trá tã
õnjí 'î.

5 Nĩ ndrê drẽ, ámâ îzó yî ámâ ạ̃drúpę̃ yí bê, Kúmú ạ̃ngę̃ ãmákâ Ôvârí rî gógó êpẽ
ngá ãkó lé 'bá trá íyî tã lẽlé ĩ'dî, tãlâ gólĩyî õrî ró bê kũmũ íyíkâ rî zẽlé cú tã tãndí
ãmbá dũû yî Ôvârí drí 'bãlé fẽlé drẹ̃-'â ró gólĩyî íyî lôvó bê 'dĩ 'bá yî drí 'dĩ bê.
6 Ã'dô kpálé ĩtí rî, ãnî nyãányâ îzã ngá ãkó lé 'bá rú trá. Â'dô â'dó'á ngá ãkó lé 'bá
ĩ'dî ãnî lârâkô 'ẽlé yã? Â'dô â'dó'á gólĩyî ĩ'dî ãnî lâsélé nĩlí âjí bê lâ kúmú ândrá sĩ
yã? 'É'ẽ, â'dô â'dó'á ngá-tẹ̃ dũû lé 'bá ĩ'dî.
7 Â'dô kpá 'bã'á gólĩyî ãlôlâ 'dĩ 'bá yî ĩ'dî úlẹ̃ õnjí âtá 'bá ãnî gólĩyî Yésũ Krístõ rî rú
âpázó drę̃ lâ rî yî rú rî. Gõ'dá bê trá ĩtí rî, nĩ 'bã lạ̃nję̃ ngá-tẹ̃ dũû lé 'bá rú ã'dô tãsĩ
yã?
8 Õzõ nĩ ãârî tã gólâ Ôvârí ãmákâ drí 'bãlé ãmâ drí rî trá kĩ nĩ rî, “Nĩ 'bã ãzí-ãzí yî
lôvó ndrĩ kpá té ãnî drí ãnî lôvó 'bãrẽ kâtí” rî, 'dĩî â'dô â'dó'á tãndí ró lạ̃vũlẹ̃ gạ̃rạ̃.
9 Gõ'dá õzõ nĩ õ'bã õjílã ãzâ 'bá yî trá â'dólé gạ̃rạ̃ ãzâ 'bá yî drę̃̃ sĩ rî, 'dĩî nĩ 'ê tã
õnjí tẽtẽ trá, tãlâ óômbê ãnî trá tã îzã 'bá ró â'dô tã Ôvârí kâ 'bãlé 'ẽlé rî vó ró.
10 Õzõ õjílã ãlô ãnî lãfálé 'ásĩ ãârî tã Ôvârí kâ 'bãlé 'ẽlé rî trá ndrĩ, gõ'dá drílâ ãlô
rî âyézó 'ẽ ãkó lâ rî, 'dĩî gólâ trá tã Ôvârí kâ 'bãlé 'ẽlé rî ârí 'bá lâ kô rî ĩ'dî.
11 Rĩ'á ĩtí lâ 'dĩ ró, tãlâ Ôvârí rî gógó âtâ nĩ ngbálí-ngbálí kĩ nĩ rî, “Nĩ 'bã 'dãzí rî
õkó ãnî ũgúlẹ̃ 'á kô.” Gõ'dá Ôvârí âtâ kpá nĩ kĩ nĩ rî, “Nĩ fû õjílã kô.” Tã rî 'dĩ tãsĩ rî,
õzõ kpálé nĩ õ'bã 'dãzí rî õkó kô ũgúlẹ̃ 'á rî, gõ'dá õzõ nĩ ũfû õjílã trá rî, 'dĩî ãnî rĩ'á
tã Ôvârí kâ 'bãlé 'ẽlé rî ârí 'bá kô rî ĩ'dî. Ĩtí, õzõ nĩ ĩĩzã õjílã rú trá rî, áâ'dô kpá lâŋõ
fẽ'á ãnî drí lạ̃vũlẹ̃ kôrô.
12 Tã âtâ-âtâ ãníkâ 'ásĩ ndrĩ gõ'dá kpá tã 'ẽ'ẽ ãníkâ 'ásĩ ndrĩ rî, nĩ ị̃sũ dódó kĩ, Ôvârí
â'dô tã ãníkâ kĩ'á â'dô tã gólâkâ kĩ 'bá nĩ rî, nĩ õlẽ ãzí-ãzí kpá õzõ ãnî drí ãnî ífífí lẽrẽ
kâtí rî rú. Ôvârí 'bã tã 'dî ãmâ pãzó mbârâkã tã õnjí kâ rî 'ásĩ.
13 Õzõ nĩ ã'dô tã tãndí 'ẽ 'bá õjílã drí kô rî ĩ'dî rî, Ôvârí 'é tã tãndí ãnî drí kpá kô.
Áâ'dô tã ãníkâ kĩ'á, té õzõ tã ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ õjílã drí rî vó ró. Tã tãndí 'ẽ'ẽ 'dî â'dô
Ôvârí rî 'bã'á â'dólé ãyĩkõ ãní bê kạ̃yę̃ tã kĩkĩ kâ sĩ.

Tã tãndí 'ẽ'ẽ rî â'dálâ nĩ kĩ õjílã lẽ tã trá Ôvârí 'á rî

14 Ámâ ạ̃drúpę̃ yî ámâ îzó yí bê, â'dô â'dó'á kó ángô tí yã, õzõ nĩ ãâtâ kĩ'á nĩ rî, nĩ
'bã tã lẽlẽ ãníkâ trá Ôvârí 'á, gõ'dá nĩngá sĩ rî, nĩ gõ nĩ 'é tã rî 'dĩ kô â'dô lâ vó ró rî
yã? Pạ̃tę̃ tã lẽlẽ ãníkâ 'dĩ â'dô fí ãnî pã'á trá yã? 'Dĩî îcá kô.
15-16 Õzõ nĩ õndrê õjílã ãzâ trá ãlô ãnî lãfálé sĩ ítá ĩzã bê ngãtá ngá-ĩyínyâ ĩzã bê,
gõ'dá ãnî drí ngãzó tã âtálé drílâ kĩ'á nĩ rî, “Ôvârí ãâ'dô ní bê, ní â'dô ró bê ítá lânjã
bê, gõ'dá kpá ngá-ĩyínyâ tãndí bê”, cú ĩtí õjílã rî 'dĩ ạ̃mú ãkó ãlôwálâ rî, 'dĩî â'dâ íyíkâ
ã'dô 'î yã? 'Dĩî rĩ'á cú ĩtí tã ífí ãkó.
17 Ĩtí rî, tã lẽlẽ ãníkâ élê tã lâ 'ẽ ãkó rî â'dô â'dó'á lôsĩ ãkó.
18 Õzõ õjílã ãzâ ãlô ãâtâ tã má drí kĩ'á nĩ rî, “Ĩĩcâ trá õjílã ãzâ drí rĩzó cú tã lẽlẽ
Ôvârí 'á rî bê, gõ'dá ãzâ ãlô rî íyíkâ rĩ'á cú tã 'ẽ'ẽ tãndí bê õjílã drí” rî, má â'dô âtá'á
lâ drílâ kĩ nĩ rî, “Gõ'dá ní 'élé bê tã ãzãkã kô'dáwá rî, ní â'dô áníkâ gõ'dá â'dá'á lâ
má drí kĩ'á nĩ rî, ní ãâ'dô trá cú tã lẽlẽ bê Ôvârí 'á rî íyíkâ ángô tí ró yã? 'Dĩî má â'dô
tã lẽlẽ ámákâ â'dá'á ní drí cú ĩtí drę̃ vẽ ãkó, tãlâ tã 'ẽ'ẽ ámákâ Ôvârí 'á rî sĩ.”
19 Nĩ lẽ tã trá kĩ'á nĩ rî, Ôvârí rî gógó rĩ'á ãlô yã? Rĩ'á tãndí ró. Sãtánã yî lẽ ĩyî kpá
ndrĩ 'dó tã 'dî. Ĩtí rî, Sãtánã rî gólĩyî rĩ'á ũrę̃ bê kpã kpã kpã. Tã lẽlẽ élêwálâ tã 'ẽ'ẽ
ãkó rî îcá kô õjílã pãlé.
20 Gõ'dá bê ĩtí rî, ãnî õjílã gólĩyî tã nę̃ ãkó nõ 'bá yî, nĩ lẽ má drí â'dázó lâ ãnî drí kĩ
nĩ rî, tã lẽlẽ Ôvârí 'á cú ĩtí 'ẽ'ẽ lâ ãkó rî rĩ'á cú ĩtí lôsĩ ãkó yã?

21-22 'Dõvó nĩ 'dê mã ndrê ãmâ ạ'bịyạ Ãbãrãyámã. Gólâ ĩtõ íyî mvá Ĩsákã rî fẽlé ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí võ ngá Ị̃ kâ Ôvârí drí rî drĩ̃ị̃. Gólâ rĩ'á tã lẽlẽ bê gõ'dá kpá cú 'ẽ'ẽ lâ bê. Tãlâ 'dĩî tãsĩ rî, Ôvârí ndrê gólâ õjílã tã mbị̃ 'bá ró. Nĩ ârî trá yã? Ĩtí rî, tã 'ẽ'ẽ gólâkâ â'dâ tã lẽlẽ gólâkâ rî ĩ'dî.

23 Gõ'dá tã rî 'dĩ drí â'dózó õzõ ĩgĩlí trá rî kâtí kĩ'á nĩ rî,

"Ãbãrãyámã 'bã tã lẽlẽ íyíkâ trá tã âtâ Ôvârí kâ rî 'á, gõ'dá tã rî 'dĩ tãsĩ rî, Ôvârí drí gólâ rî zĩ̃zó õjílã tã mbị̃mbị̃ 'ẽ 'bá ró."

Tã Ómvó Ngá 15.6

Gõ'dá drílâ ngãzó zãâ rĩ'á Ãbãrãyámã rî zĩ̃lị́ íyî lạ̃mû-ãzíyã ró.

24-26 Mã ndrê drẽ tã Rãhábã kâ. Õzõ gólâ ã'dô kpálé ãgô kpã 'bá ró sị́sị́ lâ sĩ rî ĩ'dî rî, gólâ lạ̃gû lómígówá 'bạ̃súrú Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yî 'ásĩ ngá-ĩyínyâ sĩ võ rû lạ̃pị́zó õjílã rĩ 'bá gólĩ̃yî lôndãlé rî 'bá yî drí sĩ rî bê, gõ'dá drílâ kpá gólĩ̃yî jõzó gõlé vólé kôrô pávó tị̃ ngĩ̃î ãzâ 'ásĩ, tãlâ gólĩ̃yî õpâ ró ngá bê. Tã 'dî tãsĩ rî, Ôvârí drí Rãhábã rî ndrẽzó tã mbị̃mbị̃ 'ẽ 'bá ró.

Tã 'ẽ'ẽ õjílã kâ â'dô gólâ rî 'bã'á nĩ â'dólé mbị̃mbị̃ ró Ôvârí rî Ị̃ĩ̃ị́ drĩ̃ị 'á 'dó tã lẽlẽ gólâkâ Ôvârí 'á rî bê. Tã lẽlẽ gólâkâ élêwálâ îcá kô gólâ rî 'bãlé â'dólé õjílã mbị̃mbị̃ ró. Tã lẽlẽ élêwálâ tã 'ẽ'ẽ ãkó rî rĩ'á õzõ ãvõ lôvó-lôvó ãkó yí 'á rî kâtí.

3

Tã lãndrâ tãsĩ

1-2 Ámâ ạ̃drúpĩ̃ yî ámâ îzó yí bê, nĩ kĩ kô, yĩ lẽ trá â'dólé tã Ôvârí kâ îmbá 'bá ró 'wãâ, tãlâ ãmâ ndrĩ 'dó tã ányâ âtá 'bá 'î, mã â'dô îcá'á úlị́ ányâ îmbálé. Tã îmbá 'bá â'dô âdré'á Ôvârí ágálé tã lâ kĩ̃lí lạ̃nj̃ĩ-lạ̃nj̃ĩ ró ĩ̃tú tã-vó kĩ̃kĩ̃ kâ rî sĩ. Õzõ ã'dô õjílã ãzâ õ'ê tã õnjí kô tã drílâ âtálé rî tãsĩ rî, 'dĩî õjílã rî 'dĩ trá rĩ'á lị̃nj̃ị̃-lị̃nj̃ị̃ ró, gõ'dá gólâ trá cú yí drĩ̃ị̃.

3-4 Tã â'dâ ngá fínyáwá kâ â'dózó ngá ạ́ngị́ drĩ̃lị́ rî ĩ'dî rĩ'á nõ. Lôkí 'bá ãlô â'dô õtólõ'bĩ ĩ̃tị́ kâ bĩ̃'á cé fê mvá fínyáwá sĩ. Ị̃tị́ ã'dô ĩ̃yíkâ kpálé ạ́ngị́ ạ́ngị́ ró cú mbârâkã bê rî, lôkí 'bá â'dô îcá'á cú tị̃ lâ yî bĩ̃lị́ fê mvá sĩ võ yí drí lẽlé rî 'á.

5 Ĩ̃tí rî, lãndrâ ã'dô kpálé ngá fínyáwá 'î rî, gólâ kpá cú mbârâkã bê tã ạ́ngị́ ạ́ngị́ 'ẽzó. Nĩ ndrê lạ̃sị́ ĩ̃lákõ fũ 'bá 'dẽlé õmã 'á rî, zã võ ạ́ngị́.

6 Lãndrâ rĩ'á lạ̃sị́ kâtí. Ngá ãmbá ãmâ rú'bạ́ 'á rî yî drĩ̃ị̃ sĩ, lãndrâ ĩ'dî rĩ 'bá õjílã kũlũtũtũ îzãlé tã tị̃ õnjí dũû rî 'bá yî sĩ rî. Gólâ âsê tã õnjí nĩ ĩ̃tú úlị́ ĩtõzó âtálé rî sĩ, kpá bũúũ ĩ̃tú õdrã kâ rî tú rî. Lãndrâ û'dû tã õnjí íyíkâ 'dĩ 'bá yî 'dó Sãtánã drị́gạ́ sĩ. Gõ'dá tã õnjí lãndrâ kâ 'dĩ 'bá yî drí õjílã lôfízó lạ̃sị́ ândrê 'á.

7 Õzõ õjílã õtrõ tã bê kpálé kõrõnyã ãríwá bê drị́gạ́ sĩ ndrĩ rî,

8 gõ'dá gólĩ̃yî îcá gbõ kô tị̃ cĩ̃lí ĩ̃yî lãndrâ drĩ̃ị̃. Gólâ nĩ̃ị́ tã õnjí tẽtẽ lãndrâ drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî kô. Lãndrâ rĩ'á õzõ ĩ̃nĩ̃ị sị́-'bálé kâtí cú gĩ̃î bê.

9 Ãmâ lãndrâ ãlô nõ sĩ, mã lûyị̃ kpá Ôvârí ãmâ átá Kúmú ạ́ngị́ ró rî, gõ'dá nĩngá sĩ, mã gõ mã trî kpá õjílã. 'Dĩî â'dô â'dó'á ángô tí ró ãmâ drí tã õnjí âtázó õjílã Ôvârí drí 'bãlé íyî lârâkô kâtí rî 'bá yî rú yã?

10 Lãndrâ ãlô nõ sĩ, mã lûyị̃ gõ'dá mã âtâ kpá tã õnjí. Ámâ ạ̃drúpĩ̃ yî ámâ îzó yí bê, â'dó kô ĩ̃tí lâ 'dĩ ró.

11 Bê rĩ'á îcâ-îcâ ró pạ̃tĩ̃ị̃ kĩ̃ nĩ rî, Ị̃ịmvû tãndí drí kpá âfõzó Ị̃ịmvû õnjí bê kpãkã ãlô óró ãlô rî 'ásĩ yã?

12 Fê-kãâ â'dô îcá'á fí trá 'wãlé púrũcị́ ífí ró yã? Ngã gõ'dá púrũcị́ â'dô îcá'á fí trá 'wãlé fê-kãâ ífí ró yã? Îcá kô â'dólé ĩ̃tí lâ 'dĩ kâtí.

Tã tã nĩ̃ịnĩ̃ị gólâ tã lâ drí sũlị́ Ôvârí rú rî tãsĩ

13 Õzõ õjílã ãzâ ãlô ãnî lãfálé 'ásĩ į̃į̃sũ tã trá kĩ nĩ rî, yí ãã'dô pą̃tį̃į̃ tã nį̃nį̃ gólâ tã lâ drí sũlį̃ Ôvârí rú rî bê rî, 'dõvó tã 'ẽ'ẽ gólâkâ rî 'bá yî ãã'dâ pą̃tį̃į̃ gólâ tã nį̃nį̃ 'bá ró, tãlâ gólâ rî 'dĩ rĩ'á tã tãndí 'ẽ'á lą̃tį̃ dódó rî 'ásĩ lómbé-lómbéwá ãkó.
14 Õzõ ãzí-ãzí tã õrî zãã âgílí ãnî į̃fį̃ rî, gõ'dá kpá õzõ nĩ õlẽ â'dólé õjílã ãmbá ró rî, nĩ ą̃rû ãnî kô tã nį̃nį̃ ãníkâ tãsĩ, tãlâ ą̃rú-ą̃rúwą̃ ãníkâ 'dĩ rĩ'á õnjõ 'î.
15 'Dĩĩ rî, tã nį̃nį̃ ãníkâ 'dĩ Ôvârí âfẽé nĩ kô ãnî drí. 'Dĩĩ õjílã kâ 'î õzõ tã nį̃nį̃ į̃nyą̃kú drį̃ kâ nõ kâtí. Â'dó kô ngá tíbê Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî drí âfẽlé nĩ ãnî drí rî ĩ'dî. 'Dĩĩ Sãtánã yí kâ rî ĩ'dî.
16 Má âtâ ĩtí, tãlâ õzõ nî ã'dô âgî-âgî 'bá 'î gõ'dá kpá ą̃rú-ą̃rúwą̃ 'bá 'î rî, 'dĩ 'bá yî rĩ'á tã gólĩyî rĩ 'bá õjílã 'bãlé rĩ'á tã õnjí 'ẽlé rõô gõ'dá kpá rĩ 'bá tã 'bãlé â'dólé kpõrõkõnyã rî ĩ'dî.
17 Gõ'dá tã nį̃nį̃ gólâ Ôvârí drí âfẽlé rî íyíkâ rĩ'á járá'bítí tãndí ró. Ĩtí rî, gõ'dá õjílã gólâ â'dó 'bá tã nį̃nį̃ tãndí 'dĩ bê rî, gólâ â'dô 'bã'á õjílã gólâ tã ą̃'dį̃ lẽ 'bá ĩ'dî rî ró, gõ'dá gólâ lâwãá ãzí-ãzí bê kô gõ'dá tã õnjí lôgõ ãkó ãzí-ãzí drí. Gõ'dá gólâ îcá kpá kô rĩ'á tã õnjí âtálé ãzí-ãzí rú.
18 Gõ'dá ĩtí rî, â'dô íyíkâ tã tãndí lôfõ'á ĩ'dî tã õnjí rî vó lâ 'á. Gõ'dá â'dô kpá tã ą̃'dį̃ lôfõ'á ĩ'dî tã ônjâ-ônjâ kpõrõkõnyã rî võ lâ 'á.

4

Tã tã lôvókô ãmâ rú'bą̃ kâ rî drí rĩzó tã õnjí lôfílí ãmâ lãfálé rî

1 Ngá ãnî 'ẽ 'bá rĩ'á lâwãlé gõ'dá kpá rû fũlį̃ ãnî lãfálé 'ásĩ rî ã'dô 'î yã? Tã lôvókô ndrĩ ãnî 'á rî ĩ'dî.
2 Nĩ ndrê drẽ, ãnî rĩ'á ngá ãzâ lôvó lâ bê ãnî 'á. Gõ'dá nĩngá sĩ, nĩ ûsú ngá rî gógó 'dĩ kô. Ãnî kpá rĩ'á ngá õjílã ãzâ kâ lôvó lâ bê ãnî 'á. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, nĩ îcá kô ngá rî 'dĩ ûsúlį̃. Gõ'dá nĩngá sĩ, ngá rî 'dĩ drí ãnî 'bãzó rĩ'á lâwãlé, rû fũfũ yí bê. Ĩtí rî, ãnî gõ'dá rĩ'á njãã õjílã fũlį̃. Gõ'dá ngbãângbânõ, ãnî cú ĩtí ngá ãzâ ãkó ã'dô tãsĩ yã? 'Dĩĩ tãlâ nĩ į̃jí Ôvârí kô tã lâ tãsĩ.
3 Ngãtá õzõ nĩ į̃į̃jî tã gõ'dá drẽ zãã nĩ ûsú ngá rî 'dĩ kô rî, 'dĩĩ tãlâ nĩ lẽ ãnîngá ngá rî 'dĩ cé tã lôvókô ãníkâ ndẽlé vólé.
4 Nĩ nį̃į̃ kô kĩ'á nĩ rî, õzõ nĩ õlẽ ngá gólĩyî ãngó 'á nõ ĩ'dî rî, nĩ îcá kô â'dólé Ôvârí rî rû-lẽ-ãzí ró.
5 'Dĩĩ tã ífí gólâ Ôvârí drí tã âtázó kĩ nĩ rî, Líndrí Tãndí íyíkâ yí drí 'bãlé ãmâ 'á 'dĩ lẽ mã õrî ró zãã tótó Ôvârí rî lẽlé rî ĩ'dî.
6 Gõ'dá Líndrí Tãndí íyíkâ âfẽ fãfã trá ãmâ drí gãzó dó tã gólâ lôvókô ãmâ rú'bą̃ kâ rî drí lẽlé ãmâ drí 'ẽlé rî 'ẽlé. Búkũ Ôvârí kâ kĩ nĩ rî,

"Ôvârí rĩ'á ą̃jú-'bá-ãzí ró õjílã gólĩyî ą̃rú-ą̃rúwą̃ 'bá ró gõ'dá tã íyíkâ gã 'bá dó rî yî drí.
Gõ'dá gólâ íyíkâ bê-rî rû-lẽ-ãzíyã ró õjílã gólĩyî ĩyî ífífí fẽ 'bá gólâ zẽlé rî 'bá yí bê."

Úlį̃ Mãnĩgõ 3.34

Rû jãjã Ôvârí ngálâ rî

7 Bê trá ĩtí rî, nĩ sõ drį̃ Ôvârí zẽlé, gõ'dá nĩ gã Sãtánã dó. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Sãtánã â'dô ãnî âyé'á.
8 Nĩ êsê rû ãnyî Ôvârí lą̃gą̃tį̃, gõ'dá Ôvârí â'dô kpá rû êsé'á ãnyî ãnî lą̃gą̃tį̃. Ãnî tã õnjí 'bá, nĩ jĩ ãnî drį̃ ngbángbá tã õnjí ãníkâ 'ásĩ. Ãnî rĩ'á tã į̃sũ-į̃sũ bê rį̃. Ĩtí rî, nĩ 'bã tã į̃sũ-į̃sũ ãníkâ ã'dô cé ãlô Ôvârí rî tãsĩ.
9 Nĩ ã'dô tã į̃sũ ró tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî tãsĩ. Nĩ 'ẽ ĩzã, nĩ ngô ãwó ĩ'dî tãlâ tã õnjí ãníkâ tãsĩ.

10 Nĩ sõ ãnî drį̃ Ôvârí zẽlé ngá fínyáwá ró Kúmú ândrá, nĩngá sĩ, gólâ â'dô ãnî îngá'á â'dólé õjílã íyíkâ ró.

Tã õjílã lãfálé cãcã tãsĩ

11 Ámâ ạ̃drúpį̃ yî ámâ îzó yí bê, nĩ ngô tã kô ãnî ãzí-ãzí yî rú õjílã ãzâ 'bá yî drí. Õzõ nĩ õ'ê trá ĩtí rî, nĩ 'bã ãnî trá âdrélé tã kĩ 'bá ró ãnî ãzí-ãzí yî drį̃į̃ sĩ. 'Dĩĩ rî 'á rî, nĩ rî 'dĩ tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî ôŋõ'á, gõ'dá nĩ rî 'dĩ į̃nj̃į̃lâ kô. Tã ãníkâ bê-rî tã 'bã'bã 'dî į̃nj̃į̃-į̃nj̃į̃ lâ ĩ'dî. Â'dó kô tã ãzí-ãzí kâ rî kĩ̃kĩ̃ lâ ĩ'dî.

12 Cé rĩ'á Ôvârí ĩ'dî gólâ 'ẽ 'bá tã-vó õjílã kâ kĩ̃lí rî. Gólâ ĩ'dî rĩ'á cú fãfã bê õjílã pãzó, gõ'dá kpá fãfã bê lâŋõ fẽzó õjílã drí. Gõ'dá â'dô bê ĩtí rî, nĩ kĩ tã kô ãnî ãzí-ãzí yî rú gólĩyî zį̃zį̃ sĩ õjílã õnjí ró.

Tã ạ́rú-ạ́rúwạ́ tãsĩ

13 Nĩ ârî drẽ, ãnî gólĩyî tã į̃sũ 'bá kĩ, ĩyî ã'dô 'ẽ'á lâ õzõ sũ 'bá ĩyî rû rî tí rî, nĩ âtâ tã trá kĩ nĩ rî, “Ãndrõ, cú ĩtí tã ãzâ ãkó, ãmâ trá nĩ'á jã̃ã̃rį̃bą̃ rî gógó nã 'á tólâ. Mã â'dô rĩ'á tólâ ndrô ãlô ngá ãmákâ gĩ̃lí gõ'dá kpá lą̃zį̃lį̃ gĩ̃lí. Gõ'dá nĩngá sĩ, mã â'dô â'dó'á cú lãfâ bê dũû.”

14 Pą̃tį̃-pą̃tį̃ ró, nĩ nį̃į̃ ngbá tã gólâ 'ẽ 'bá â'dólé į̃drú rî kô. Ãmâ rĩ̃rĩ̃ õzõ ã'dô kâtí yã? Ãmâ rĩ̃rĩ̃ ãngó nõ 'á rî rĩ'á õzõ lũmvû ãmé õcĩ̃kã kâtí ndrẽlé cé ngbãângbânõ tí, drẽ ãkpãkã'dã drílâ ą̃vį̃ ãkó ĩ̃lî 'á rî.

15 Úlį̃ ãmbá 'dĩ 'bá yî vólé drį̃ lâ 'á, nĩ âtâ cé kĩ nĩ rî, “Õzõ Ôvârí õlẽ trá rî, áâ'dô ãmâ lôpé'á, tãlâ mã â'dô ró fí kpá zãâ lédrẽ-lédrẽ ró į̃drú, gõ'dá mã â'dô tã ãzâ nõ 'ẽ'á gõ'dá kpá nã rî 'ẽzó.”

16 Gõ'dá nĩ rî ãnî ą̃rúlį̃ tã gólâ ãnî drí lẽlé 'ẽlé rî tãsĩ. Ạ́rú-ạ́rúwạ́ 'dĩ rĩ'á õnjí ró.

17 Õzõ nĩ ũnį̃ tã mbį̃mbį̃ 'ẽlé rî trá gõ'dá âyézó lâ 'ẽ ãkó lâ rî, 'dĩĩ nĩ 'é tã sũ 'bá Ôvârí rî lį̃fį̃ drį̃ 'á kô rî trá.

5

Drį̃-mbílí sõsõ ngá-tį̃ dũû 'bá lį̃fį̃ rî

1 Ãnî õjílã ngá-tį̃ dũû lẽ 'bá rõô rî 'bá yî, nĩ ârî drẽ tã nô. Nĩ â'dô kpá tã į̃sũ ą̃ngį̃ bê, tãlâ tã pą̃tį̃į̃ ró tã ą̃ngį̃ â'dô 'ẽ'á â'délé ãnî drį̃į̃.

2-3 Õzõ į̃tú tã kĩ̃kĩ̃ kâ rî õcâ trá rî, ngá-tį̃ ãníkâ dũû 'dĩ 'bá yî â'dô rû îzã'á ndrĩ. Ítá lânjã ãníkâ 'dĩ 'bá yî, édrégó â'dô nyã'á lâ ndrĩ. Gõ'dá lãfâ ãníkâ â'dô lâká'á rû îzãlé. Nĩngá sĩ, lãfâ lâká 'bá 'dĩ â'dô tã pą̃tį̃į̃ ãníkâ â'dá'á nĩ. Lãfâ rî 'dĩ â'dô ãnî lôzã'á õzõ lą̃sį̃ kâtí.

4-6 Nĩ nį̃ trá kĩ nĩ rî, nĩ gã trá dó drį̃-'â fẽlé õjílã ngá 'ẽ 'bá ãnî drí ą̃mvú 'á rî 'bá yî drí. Tã 'ẽ'ẽ ãníkâ îzã gólĩyî tã mbį̃mbį̃ Ôvârí kâ 'ẽ 'bá rî trá, tãlâ gólĩyî õdrã ró bê. Ĩtí rî, gólĩyî îcá kô ãnî ą̃tũlį̃. Gõ'dá Ôvârí íyî mbârâkã sĩ ndrĩ ârî gólĩyî gbálálá ãwó bê rî trá. Nĩ gõ nĩ rî trá cé dõ 'á ĩ'dí bê lâ, gõ'dá cé rĩ̃lí ãnî tã į̃sũlį̃ ĩ'dî į̃nyą̃kú drį̃į̃ nõngá. Gõ'dá ĩtí rî, ãnî trá õzõ ką̃bį̃lį̃kį̃ 'bõ 'bá 'bõ'bõ gólâ Ôvârí drí 'ẽlâ lį̃lâ rî kâtí. Ãnî trá njãã fũlį̃.

7 Nĩ ndrê trá kĩ nĩ rî, tã ą̃ngį̃ õnjí 'ẽ'á â'délé ngá-tį̃ dũû 'bá drį̃į̃. Â'dólé bê trá ĩtí rî, ámâ îzó yî ámâ ą̃drúpį̃ yí bê, nĩ rî drẽ tį̃tį̃ ró fĩĩ ą̃tũ-ą̃tũ sĩ Yésũ rî âgõ-âgõ tẽlé. Nĩ â'dô õzõ õjílã gólâ ngá į̃'dį̃ 'bá yí drí ą̃mvú 'á rî kâtí. Tãlâ gólâ lẽ ngá-ĩyínyâ dũû ĩ'dî, gólâ drí rĩzó zãâ ngá-ą̃rú yí drí ą̃fũlį̃ ą̃mvú 'á 'dĩ vó lâ ndrẽlé, té bũúũ ngá-ĩyínyâ 'dĩ drí lį̃njį̃zó gõzó ŋõlâ 'bãlé ẽró 'á.

8 Ĩtí rî, nĩ âdrê Ôvârí rî mbârâkã sĩ rákã fê kâtí, tãlâ Kúmú ãmákâ Yésũ trá 'ẽ'á âcálé âgõlé.

9 Ámâ ậdrúpḭ̃ yî ámâ îzó yí bê, nĩ lôzô kô rû îzã ãníkâ tãsĩ, tãlâ Ôvârí õzó lâŋõ fẽê ãnî drí. Nĩ ndrê drẽ, Yésũ tã ãmákâ lãfálâ cã 'bá rî trá rĩ'á ãnyî âcálé âgõlé.

10 Ámâ ậdrúpḭ̃ yî ámâ îzó yí bê, tã ậngũ 'bá gólĩyî ậkû ró úlḭ Ôvârí kâ âtá 'bá trá ãnî ậ'bḭ́yậ yî drí, tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ rî ãâ'dâ rû ãnî drí. Gólĩyî rî trá tḭ́tḭ́ fĩî ậtũ-ậtũ sĩ ḭ̃tú õjílã drí rĩzó rĩ'á gólĩyî îzãlé, drílĩyî drẽ rĩzó úlḭ pẽlé Ôvârí rî võ 'á rî sĩ.

11 Mã ndrê gólĩyî õjílã tã 'ẽ'ẽ lâ yî drí sũlḭ Ôvârí rú rî yî ró, tãlâ gólĩyî ậtũ fĩî trá ậtũ-ậtũ. Nĩ ârî trá ãgô zḭ̃lḭ Yóbõ rî ậtũ fĩî ậtũ-ậtũ ḭ̃tú gólâ rî îzãzó rî sĩ. Gõ'dá nĩ nḭ̃ kpá trá kĩ nĩ rî, ậdũkũ lâ sĩ Ôvârí drí ngá fẽzó gólâ drí. Ôvârí rî gógó nyãányâ lâ rĩ'á õjílã ĩzã ndrẽ 'bá 'î, gõ'dá kpá õjílã pã 'bá 'î.

12 Ámâ ậdrúpḭ̃ yî ámâ îzó yí bê, tã ậngḭ́ bê rĩ'á nõtí. Nĩ îtrî lãtrítrí kô'dáwá ãlôwálâ Ôvârí rî rú sĩ gõ'dá kpá rú ãzâ sĩ. Õzõ nĩ õkĩ nĩ rî ãwô rî, nĩ kĩ nĩ rî cé ãwô. Gõ'dá nĩ õkĩ nĩ rî ĩtí kô'dáwá rî, nĩ kĩ rî cé ĩtí kô'dáwá, tãlâ Ôvârí rî 'álé õzó kô âdrãâ ãnî rú.

Tã rãtáã 'ẽ'ẽ tãsĩ

13 Ámâ ậdrúpḭ̃ yî ámâ îzó yí bê, õzõ nĩ ã'dô trá tã ḭ̂sũ bê rî, nĩ 'dê nĩ îrátã ãnî tḭ̃ Ôvârí drí. Õzõ ãyĩkõ ã'dô trá ãnî cĩ'á rî, nĩ ngô lôngó Ôvârí rî lûyḭ́zó rî ĩ'dî.

14 Õzõ nĩ ã'dô trá ngá lãzé bê rî, nĩ zḭ̃ drḭ̃-'bá kậnḭ́sậ kâ rî 'bá yî ãnî ngálâ, gólĩyî ḭ̃ḭ̂nḭ̃ ró dõ ãnî rú tã âtâ-âtâ bê Kúmú Yésũ rî rú sĩ, gõ'dá kpá gólĩyî õ'ê ró rãtáã Ôvârí drí ãnî tãsĩ.

15 Nĩ 'ê ĩtí, tãlâ tḭ̃ drílĩyî îrátãlé tã âtâ-âtâ tã lẽlẽ kâ 'dĩ sĩ rî â'dô ãnî rú'bậ 'bã'á ậ'dḭ́lḭ́. Õzõ ngãtá ngá lãzé ãníkâ 'dĩ ã'dô tã õnjí ãníkâ tãsĩ rî, nĩ njḭ̃ tḭ̃ drḭ̃ lâ 'ásĩ, ã'dô ró bê Ôvârí drí tã õnjí ãníkâ âyézó.

16 Tãlâ ngá lãzé rî âfílí õzõ 'dĩî kâtí, nĩ rî zãâ rĩlí tã õnjí ãníkâ ãnî lãfálé 'ásĩ rî ângílí, gõ'dá nĩ â'dô ró ĩzã ró. Nĩ ângî tã, gõ'dá nĩ 'ê ró rãtáã ãzí-ãzí drí ḭ̃tú rú'bậ âgî-âgî kâ rî sĩ, tãlâ Ôvârí â'dô tã ĩdrí dã'á ãnî rú.

Õzõ õjílã tã mbḭ̃ 'bá õtírĩ íyî tḭ̃ îrátãâ rî, Ôvârí 'ê tã ậngḭ́ ĩ'dî tḭ̃ drílâ îrátãlé 'dĩ drḭ̃ lâ lôgõzó.

17 'Dõvó nĩ ḭ̂sũ drẽ tã Ẽlíyã rî tãsĩ, gólâ cé rĩ'á õjílã mvá 'î ãmâ drí â'dórẽ tí. Gólâ îrátã íyî tḭ̃ pḭ̃pḭ̂sḭ́lḭ́ ãlô sĩ kĩ nĩ rî, “Ôzê ũ'dḭ̃ kô.” Gõ'dá nĩngá sĩ rî, ôzê 'dḭ́ kô ndrô zãlô nâ párá njḭ̃-kázíyá 'á.

18 'Dĩî vólé drḭ̃ lâ 'ásĩ rî, gólâ drí kpá tḭ̃ îrátãzó ó'dí kĩ nĩ rî, “Ôzê ũ'dḭ̃”, gõ'dá ôzê drí ngãzó rĩ'á 'dḭ̃lḭ́ cõrõ-cõrõ, ngá-ậrú drí ngãzó ậfũlḭ́ 'bõlã-'bõlã vũdrḭ́ sĩ ndrĩ.

19 Ámâ ậdrúpḭ̃ yî ámâ îzó yí bê, õzõ õjílã ãzâ ũkû trá lậtḭ̃ tã ányâ rî kâ drḭ̃ḭ̃ rî, nĩ 'dê nĩ êdrẽ gólâ lậtḭ̃ tã mbḭ̃ rî kâ drḭ̃ḭ̃.

20 Ãmâ ndrĩ, mã nḭ̃ trá tãndí ró kĩ nĩ rî, õjílã gólâ tã õnjí 'bá êdrẽ 'bá lậtḭ̃ mbḭ̃mbḭ̃ rî drḭ̃ḭ̃ rî pâ gólâ ĩ'dî õdrã 'ásĩ, gõ'dá tã õnjí ãmbá 'dĩ 'bá yî â'dô âyé'á lâ. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ drı̃-káká Pétẽrõ kâ
1 Pétẽrõ

Tã 'ẽ'á zı̃lâ nı̃lı́ sı́sı́ rî

Pétẽrõ lãjó'bá Yésũ kâ ró rî îgĩ wárãgã nô gólâ drí 'bãrẽ trá ãrãkã ró, gõ'dá kpá trá ãnyî 'ẽrẽ gólâ rî fũlı́ rî 'á. Gólâ îgĩ wárãgã nô krístõ 'bá gólĩyî 'bą̃súrú Yúdą̃ yí kâ 'ásĩ, gõ'dá lą̃'bú 'bá bê ĩyî trá võ ngĩíngî 'ásĩ rî 'bá yî drí. Tã ífí gólâ drí wárãgã nô îgĩzó gólĩyî drí rî, tãlâ õsõ ró fãfã bê gólĩyî 'á, gõ'dá gólĩyî ą̃ą̃tũ ró ĩyî fĩî bê ką̃yı̨̃ lâŋõ drí 'dẽzó gólĩyî drı̃ı̨̃ rî 'á. Gólâ kĩ nĩ rî, krístõ 'bá yî ãã'dô rû îzã ûsú'á, tãlâ gólĩyî rî trá 'dẽlé tã Kúmú gólĩyíkâ Yésũ kâ rî vó lâ bẽlé ĩ'dî rî drí sĩ. Gõ'dá gólĩyî õ'ê ũrı̃ kô lâŋõ ûsúlı́ â'dô-â'dô gólĩyíkâ krístõ 'bá ró rî tãsĩ. Bê-rî gólĩyî õ'bã ĩyî lı̨̃fı̨́ ngá gólĩyî Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá 'ẽ'á fẽlâ gólĩyî drí ûrú 'álâ íyî mvá yî ró rî drı̃ı̨̃. Gólĩyî ũnı̨̃ kĩ, Yésũ õtírĩ âgõô ãngó nõ 'á rî, Ôvârí â'dô gólĩyî lûyı́'á, õzõ gólĩyî õrî zãã gą̃gą̃ rákã fê kâtí tã lẽlẽ gólĩyíkâ 'á rî. Gólĩyî õndrê ĩyî vó kpá dódó Sãtánã gólâ 'ẽ 'bá gólĩyî îzãlé rî drı́gą̃ sĩ.

1 Mâ Pétẽrõ â'dó 'bá lãjó'bá Yésũ Krístõ kâ ró nõ, má îgĩ wárãgã nô nĩ ãnî gólĩyî Ôvârí drí njĩlí trá â'dólé õjílã íyíkâ ró gõ'dá rû lâpẽ 'bá trá rĩlí õjílã ãwã ró 'bą̃drı̃ Pónĩtõ kâ 'á, Gãlãtíyã kâ 'á, Kãpãdõsíyã kâ 'á, Ásĩyã* kâ 'á gõ'dá kpá Bĩtĩníyã kâ 'á rî 'bá yî drí.
2 Ą̃kú ró, ãmâ átá Ôvârí ı̨sũ tã trá ãnî njĩzó â'dólé õjílã íyî nyãányâ kâ ró Líndrí Tãndí íyíkâ sĩ, tãlâ nĩ õrô ró Yésũ Krístõ bê, gõ'dá gólâ ãâyê ró ãnî bê tã õnjí ãníkâ 'ásĩ tãlâ õdrã Yésũ Krístõ kâ ãnî võ 'á rî sĩ.
Ôvârí õrî zãã õrẽ fẽlé tã ą̃'dı́ bê ãnî drí ãmbá.

Tã lı̨̃fı̨́ 'bã'bã drı́-'â Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ ãmâ drí ı̃zą̃tú rî drı̃ı̨̃ rî tãsĩ

3 Mã lûyı̨̃ Ôvârí tíbê â'dó 'bá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ rî átá ró rî, tãlâ gólâ pı̃pı̨̃sı́lı́ mvẽêmvê bê ãmâ tãsĩ. Ĩtí rî, gólâ 'bã trá ãmâ tı̨̃lı́ zãlô ó'dí gólâ rî mvá ró. 'Dĩî rî 'bã ãmâ trá lı̨̃fı̨́ 'bãlé drı́-'â gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ ãmâ drí rî drı̃ı̨̃, tãlâ Yésũ Krístõ ngâ trá õdrã 'ásĩ.
4 Gõ'dá Ôvârí rĩ'á drı́-'â 'dĩ vó lâ ndrẽ'á ãnî drí ûrú 'á tólâ. Tã rî 'dĩ îcá kô ŋãlé ngãtá rû îzãlé ngãtá ndẽlé.
5 Tã lẽlẽ ãníkâ drí rî, gõ'dá Ôvârí â'dô ãnî lôkí'á mbârâkã ãmbá íyíkâ sĩ bũúũ ką̃yı̨̃ gólâ drí ãnî pãzó rĩlí yí bê ą̃dũkũ ãkó rî 'á. 'Dĩî rî â'dô 'bã'á ką̃yı̨̃ ą̃dũkũ ãngó nõ kâ rî sĩ.
6 Gõ'dá ĩtí rî, nĩ â'dô ãyĩkõ ró tã 'dî 'bá yî tãsĩ, gbõ lé nĩ ã'dô tã ı̨sũ ró lâŋõ gólâ ãnî drí rĩ'á ûsúlâ rî 'bá yî tãsĩ rî, lâŋõ 'dî â'dô ãnî 'ẽ'á cé ką̃yı̨̃ dã sĩ.
7 Gõ'dá lâŋõ 'dî 'dê ãnî drı̃ı̨̃ 'dĩ rî, ã'dô ró bê tã lẽlẽ ãníkâ Ôvârí 'á rî ûjũlı́, tãlâ nĩ ã'dô ró bê gą̃gą̃ õzõ rákã fê kâtí. Tã lẽlẽ ãníkâ áã'dô ûjũ'á lâ zãlô lą̃sı́ lâŋõ kâ sĩ, rĩ'á õzõ dáãbõ 'bãrẽ té zãlô lą̃sı́ 'á, tãlâ õnjí lâ õvê ró bê vólé rî kâtí. Gõ'dá tã lẽlẽ ãníkâ Ôvârí 'á rî, ãmbã lâ gą̃rą̃ dáãbõ drı̃ı̨̃ sĩ. Nĩ ą̃tũ ãnî fĩî, gõ'dá Ôvârí â'dô ãnî lûyı́'á kĩ nĩ rî, nĩ 'ê trá dódó, gõ'dá gólâ â'dô lą̃nj̃ı̨ 'bã'á ãnî rú ką̃yı̨̃ gólâ Yésũ drí 'ẽzó âgõlé ãngó nõ 'á rî sĩ.
8 Gbõ lé nĩ õndrê Yésũ ãnî lı̨̃fı̨́ nyãányâ sĩ kô rî, nĩ lẽ gólâ trá, gõ'dá nĩ 'bã tã ı̨sũ ãníkâ trá nyé gólâ drı̃ı̨̃. Ĩtí rî, ngbãângbânõ rî, ãnî gõ'dá trá ãyĩkõ ãmbá gólâ tíbê îcálé tã lâ âtálé kô rî bê.

---

* **1:1 1.1** 'Dĩî 'bą̃drı̃ gólâ zı̃lı́ ngbãângbânõ Túrũkı̃.

9 Drị-'â tã lẽlẽ ãníkâ gólâ 'á rî kâ rî â'dô 'bã'á lédrẽ-lédrẽ ậdũkũ ãkó rî ĩ'dî.
10 Tã Ôvârí drí õjílã íyíkâ pãzó rî tãsĩ rî, tã ậngũ 'bá Ôvârí kâ 'dĩ 'bá yî âtâ tã lâ trá ậkû ró. Tã ãmbá 'dĩ tãsĩ rî, tã rî 'dĩ 'ê rû trá ãmâ ị̃fị̃ 'á, tã gólâ drílĩyî rĩzó úlị Ôvârí kâ 'dĩ zị̃lị mãnísĩ ndrĩ,
11 tãlâ yĩ ũnị̃ ró lạtị̂ 'díyî pãpã Ôvârí kâ 'dĩ bê, gõ'dá kpá kậyị̂ lâ ãâ'dô 'bã'á ángô tú yã rî. Gõ'dá gólĩyî nị̃ị̃ ĩyî ífí lâ kô, gõ'dá Líndrí Tãndí Krístõ kâ bê gólĩyî 'á lâŋõ gólâ tíbê 'ẽ 'bá Yésũ rî 'ẽlé ị̃zạ́tú rî â'dálé, gõ'dá kpá ịnjị̃-ịnjị̃ Ôvârí drí 'ẽzó Yésũ rî ịnjị̃ilị gólâ rî 'bã'bã sĩ õjílã drị̃ilị ndrĩ rî bê.
12 Gõ'dá Ôvârí â'dâ tã kpá tã ậngũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí kĩ, tã gólâ gólĩyî drí ậngũilị tã 'díyî pãpã kâ 'dĩ tãsĩ rî, îcá kô rû 'ẽlé kậyị̂ gólĩyíkâ rî 'á. Bê-rî tã 'dî 'ê rû gõ'dá trá kậyị̂ ãníkâ rî 'á. Ngbãângbânõ rî, nĩ ârî tã âtî-âtî tãndí trá õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyî pẽlâ ãnî drí mbârâkã Líndrí Tãndí gólâ tíbê Ôvârí drí âjólé ûrú lésĩ rî kâ sĩ rî tị sĩ. Ĩtí rî, gõ'dá nĩ nị̃ tã ạ́ngị ngá pãpã kâ gólĩyî mãlãyíkã Ôvârí kâ drí kpá lẽlé rõô ị̃fị̃ 'bãlé nị̃ilâ rî yî trá.

Tã tã 'ẽ'ẽ tãndí gólĩyî Ôvârí drí ãnî zĩlí 'ẽlâ rî tãsĩ rî

13 Ĩtí rî, tã 'dî 'bá yî tãsĩ rî, 'dõvó nĩ rî ị̃fị̃ lõmbâ sĩ, nĩ rî njãâ tã Ôvârí kâ rî 'ẽlé. Nĩ 'bã ãnî ị̃fị̃ cé drị-'â Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ ãnî drí kậyị̂ gólâ drí 'ẽzó Yésũ rî â'dálé 'díyî pã 'bá ró õjílã drí rî drị̃ị̃.
14 Ãnî Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî, nĩ rî zãâ tã gólĩyî Ôvârí drí lẽlé rî yî 'ẽlé ĩ'dî. Nĩ lôgõ ãnî nyãányâ kô ngá gólĩyî õnjî-õnjî ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ drẽ ãkpã nĩ nị̃ị̃ Ôvârí kô rî yî 'ẽlé.
15 Bê-rî, nĩ rî gõ'dá zãâ tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî, nĩ jâ ãnî vólé tã gólĩyî õnjî-õnjî rî yî rú sĩ nyé õzõ Ôvârí gólâ ãnî njĩ 'bá â'dólé õjílã íyíkâ ró 'dĩ kâtí.
16 Ôvârí kĩ, “Nĩ rî zãâ tã tãndí mbị̂ rî 'ẽlé ĩ'dî kárá, gõ'dá ãnî jãlé vólé tã õnjî-õnjî rî yî rú sĩ, tãlâ má rî zãâ tã tãndí mbị̂ rî 'ẽlé ĩ'dî kárá.”
17 Nĩ ârî drẽ, Ôvârí ãnî átá gólâ tíbê ãnî drí rĩzó rãtáã 'ẽlé drílâ rî, rî kpá tã-vó õjílã kâ kĩlí ndrĩ 'dó lạtị̂ ãlô 'ásĩ. Õzõ ã'dô gõ'dá trá ĩtí rî, 'dõvó ãnî drí rĩlí õzõ õjílã ũmú ró ãngó nõ drị̃ị̃ rî kâtí, 'dĩî gõ'dá nĩ rî zãâ rĩ'á Ôvârí rî rõlé.
18 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí tĩ ãnî drị̃ trá â'dólé drị̃-bậlậyị̂ ró lã'bí tíbê ãnî ậ'bíyậ yî drí 'dãlé ãnî drí rî 'ásĩ, lã'bí gólĩyî îcá 'bá ãnî pãlé kô rî. Gõ'dá gólâ tĩ ãnî drị̃ 'dî â'dó kô ngá gólâ tãkó õzõ lãfâ kâtí rî sĩ.
19 Lâgî ãnî drị̃ tĩzó rî lậvũ trá kôrô. Gólâ tĩ ãnî drị̃ Yésũ rî õdrã sĩ. Úlị̂ Yésũ gólâ tíbê tã õnjí ãkó rî õzõ kậb̃ĩlị́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ gólâ tãndí ró lĩsí ãkó gõ'dá kpá ậlị́bị́ ãkó yí rú rî kâtí.
20 Ậkû ró, drẽ ãkpãkã'dã Ôvârí 'bãá ãngó nõ kô rî, gólâ njĩ Yésũ trá â'dólé drị̃ tĩ 'bá ãmákâ ró. Gõ'dá ngbãângbânõ kậyị̂ ậdũkũ nô 'á rî, Yésũ âcâ trá ãngó nõ 'á ãnî pãlé.
21 Gõ'dá Yésũ Krístõ sĩ, nĩ lẽ tã trá Ôvârí 'á. Gõ'dá tãlâ Ôvârí îngâ Yésũ trá õdrã 'ásĩ gõ'dá kpá 'bãlé ãmbá ró ngá ndrĩ drị̃ilị, ĩtí rî, nĩ 'bã ãnî ị̃fị̃ cé Ôvârí drị̃ị̃, gõ'dá nĩ lẽ tã kpá cé gólâ 'á ĩ'dî.
22 Ĩtí rî, ãnî drí ãnî ãzí-ãzí yî lẽlé pị̃pị̃ṣílị ãlô sĩ õzõ ãnî ậdrúpị̃ yí kâtí. Nĩ â'dô îcá'á 'ẽlâ ĩtí, tãlâ nĩ lẽ tã trá tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ nô 'á pậtị̃ị̃ ró, gõ'dá nĩ jâ rĩrĩ ãníkâ rî trá tã õnjí 'ásĩ, gõ'dá krístõ 'bá ãzí lẽlé ĩ'dî.
23 Ãnî drí ãnî ãzí-ãzí yî lẽlé gậrậ, tãlâ útị̂ ãnî gõ'dá trá ó'dí Ôvârí rî mvá yî ró. Lédrẽ-lédrẽ ó'dí gólâ ãnî drí â'dózó ĩ'dí bê lâ 'dĩ â'dó ãnî átá yî ngãtá ândré yî ngá lésĩ rî ĩ'dî kô, tãlâ lédrẽ-lédrẽ ãnî átá yî ngãtá ândré yî ngá lésĩ rî â'dô rû ndẽ'á õdrã sĩ. Gõ'dá ĩtí rî, lédrẽ-lédrẽ ó'dí 'dĩ â'dô 'bã'á zãâ gbậdú ậdũkũ ãkó, tãlâ útị̂ ãnî gõ'dá trá ó'dí ró úlị Ôvârí kâ gólâ 'ẽ 'bá rĩlí zãâ gbậdú ậdũkũ ãkó rî sĩ.

24 Tã ạ̃ngũ 'bá Ĩsáyã drí tã âtázó ĩtí, kĩ nĩ rî,
“Õjílã mvá ndrĩ tã gólĩyíkâ rî yí bê rî rĩ'á õzõ õmã kâtí gõ'dá fõô lâ bê.
Fõô 'dĩ 'bá yî rĩ'á sũsũ ró.
Gõ'dá drílĩyî 'ĩzó õmã 'dî 'bá yí bê gõ'dá drãlé ngbá vólé 'wãâ.
25 Gõ'dá úlı̨ Ôvârí kâ rî íyíkâ zãâ gbạ̃dú ạ̃dũkũ ãkó.”

Ĩsáyã 40.6-8

Úlı̨ Ôvârí kâ 'dĩ rî rĩ'á tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsĩ pẽlé ãnî drí rî ĩ'dî.

2

1 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, nĩ âyê tã õnjí tíbê ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî. Nĩ âyê õnjõ. Nĩ âyê tã 'ẽ'ẽ ãndõtô kâtí rî, nĩ âyê âgî-âgî õjílã rú, nĩ âyê õjílã ãzí 'dã'dã.
2 Tã 'dî 'bá yî võ lâ 'á ndrĩ rî, ãnî drí â'dólé tótó úlı̨ Ôvârí kâ rî lôvó lâ bê ãnî 'á dũû, rĩ'á ârílâ õzõ mvá õdé drí 'bãlé ândrê lâ rî bã lı̨̃mvû lôvó bê dũû rî kâtí. Úlı̨ tãndí Ôvârí kâ 'ẽ 'bá ãnî 'bãlé â'dólé mbârâkã bê gõ'dá kpá 'ẽ 'bá ãnî pãlé tã õnjí ãníkâ 'ásĩ rî ĩ'dî.
3 Ãnî, nĩ ûsû tã lânjã Kúmú ãmákâ rî kâ trá.

Tã ãmâ drí 'bãzó trá õjílã Ôvârí drí njĩlí trá rî ĩ'dî rî

4 Gõ'dá nĩ ạ̃sı̨̃ ãnyî Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ lạ̃gạ̃tı̨. Gólâ õzõ jó ạ̃jû gólâ jó ạ̃ngı̨ Ôvârí kâ 'á rî kâtí. Õjílã ãngó nõ drı̨̃ı̨̃ rî 'bá yî gã gólâ trá dó, gõ'dá tákõ gólâ íyîngá ĩ'dî tíbê Ôvârí drí njĩlí trá ạ̃kû ró tã lâ drí lâzélé kôrô rî ĩ'dî.
5 Gõ'dá nĩ â'dô kpá õzõ lãré jó kâ kâtí. Ôvârí lẽ ãnî âtrõlé ê'bélé kpãkã ãlô jó ạ̃ngı̨ íyíkâ 'dı̨̃zó ĩ'dî sĩ lâ. Gõ'dá kpá nĩ ı̨̃'bũ ró rû bê yí drí õzõ drı̨̃-'bá íyî nyãányâ kâ ró rî jó íyíkâ 'á rî kâtí, rĩ 'bá gólâ rî lûyı̨́lı̨ gõ'dá kpá tã tãndí 'ẽlé gólâ drí ngá fẽfẽ gólâ tíbê gólâ rî 'bã 'bá ãyĩkõ ró rî fẽlé gólâ drí tãlâ Yésũ Krístõ sĩ rî.
6 Ôvârí âtâ tã Yésũ rî tãsĩ rî trá búkũ íyíkâ 'á ạ̃kû ró kĩ,
“Nĩ ndrê drẽ, má njĩ jó ạ̃jû tãndí tã lâ drí lâzélé kôrô rî trá 'bãlé õjílã ámákâ lãfálé jó ạ̃ngı̨ ámákâ 'á Yẽrõsãlémã 'á.
Jó ạ̃jû rî gógó 'dĩ tã lâ drí lâzélé kôrô jó ạ̃ngı̨ ámákâ 'dı̨̃zó ĩ'dî sĩ lâ rî ĩ'dî.
Õjílã tíbê tã lẽ 'bá trá gólâ 'á rî â'dô 'bã'á ãyĩkõ ró.
Lâŋõ ûsú gólĩyî kô ãlôlâ.”

Ĩsáyã 28.16

7 Ĩtí rî, ãnî gólĩyî tíbê tã lẽ 'bá trá gólâ 'á rî, gólâ rî tã â'dô lâzé'á ãnî rú kôrô. Gõ'dá gólĩyî tã lẽ 'bá gólâ 'á kô rî, â'dô ĩyî lâŋõ ûsú'á gólâ rî tãsĩ. Úlı̨ Ôvârí kâ vó ró, Ôvârí kĩ,
“Ạ̃jû jó kâ tíbê jó 'dı̨̃ 'bá yî drí gãlé dó rî,
âcâ gõ'dá trá ạ̃jû gólâ tã lâ drí lâzélé kôrô jó ạ̃ngı̨ ámákâ 'dı̨̃zó rî ró.”

Lôngó 118.22

8 Gõ'dá úlı̨ Ôvârí kâ âtâ kpá kĩ,
“Ạ̃jû ãlô-ãlô 'dĩ â'dô õjílã pá sı̨̃'á kpá nĩ drílĩyî 'dẽzó vũdrı̨.”

Ĩsáyã 8.14

Gólĩyî 'dê vũdrı̨, tãlâ gólĩyî lẽé úlı̨ Ôvârí kâ ârílí kô rî drí. Ĩtí rî, gólĩyî â'dô lâŋõ gólâ Ôvârí drí 'bãlé trá fẽlé gólĩyî drí ạ̃kû ró rî ûsú'á.
9 Gõ'dá ãnî tãsĩ rî, ãnî õjílã tíbê Ôvârí drí njĩlí trá â'dólé õjílã íyíkâ ró rî yî ĩ'dî. Nĩ â'dô trá ãnyî Ôvârí bê kárá ũrı̨̃ ãkó drı̨̃-'bá ró. Ãnî rĩ'á õjílã Ôvârí drí 'bãlé drı̨̃-'bá ró kũmũ gólâkâ zẽlé rî 'bá yî ĩ'dî. Gõ'dá ãnî rĩ'á gólâkâ ífífí lâ ró rî yî ĩ'dî. Ôvârí 'ê tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, tãlâ nĩ âtâ ró tã gólĩyî ãmbá yí drí 'ẽlé ãnî drí 'dĩ bê õjílã drí ndrĩ. Ôvârí

ĩ'dî kpá tíbê ãnî ậzị́ 'bá ânĩlí vólé kũmũ Sãtánã kâ ịnịrịkúwạ́ kâ 'ásĩ ânĩlí kũmũ íyíkâ
võ î'ĩ-î'ĩ 'á sũsũ ró rî 'á nõ. Búkũ Ôvârí kâ âtâ tã trá kĩ,
10 "Drẽ ãkpãkã'dã sịsị́ rî, nĩ â'dó kô õjílã Ôvârí kâ ĩ'dî,
gõ'dá ngbãângbânõ rî, ãnî gõ'dá trá õjílã Ôvârí kâ ĩ'dî.
Drẽ ãkpãkã'dã sịsị́ rî, nĩ nj̃ị́ drẽ Ôvârí rî pj̃pj̃sịlị́ ạ̃'dị́ kô,
Gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ rî 'â ậ'dị̃ trá ãnî rú ãmbá, gõ'dá âyê tã õnjí ãníkâ trá."

Õséyã 1.9-10

11 Ámâ rû-lẽ-ãzíyã yî, nĩ rî rĩlí ãngó nõ 'á õzõ õjílã ũmú ró ânĩ 'bá ânĩ rĩlí tãkõ 'ẽ
'bá lậvũlị́ kôrô lậvũ rî yî kâtí. Ĩtí rî, má lô'bã rú'bạ́ ãnî rú lôvó gólâ ãnî rú'bạ́ kâ rĩ
'bá ãnî 'bãlé tã õnjí 'ẽlé 'dĩ gãlé dó, tãlâ lôvó gólâ rú'bạ́ kâ 'dĩ rî íyíkâ ị̃tú vósĩ cé zãâ
rĩ'á rû fũlị́ ãnî ífífí rú.
12 Nĩ rî zãâ rĩ'á tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî, õzõ nĩ ã'dô trá rĩ'á õjílã gólĩyî Ôvârí rî nj̃ 'bá kô 'dĩ
'bá yî lãfálé rî. Gbõ lé gólĩyî õrî tã ngõlé ãnî rú kĩ, nĩ õ'ê tã õnjí trá rî, gõ'dá gólĩyî
â'dô ãnî ndrẽ'á gbõ zãâ rĩ'á tã tãndí 'ẽ'á ĩ'dî. Gõ'dá ĩtí rî, gbõ gólĩyî drí drị̃ âdĩzó tã
õnjí âyélé gõzó tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî Ôvârí rî lûyị̃-lûyị̃ bê kậyị̃ gólâ Yésũ drí ânĩzó tã-vó
õjílã kâ kĩlí rî sĩ.

Tã õjílã gólĩyî 'bãlé ãnî drị̃lị́ rî ịnj̃ị-ịnj̃ị lâ kâ rî

13-14 Nĩ 'bã ãnî nyãányâ rĩlí õjílã gólĩyî 'bãlé ãnî drị̃lị́ rî yî zẽlé, õzõ ã'dô kúmú gólâ
kúmú ãmbá drí drị-ãcê fẽzó drílâ rî ĩ'dî rî. Nĩ 'ê ĩtí, ã'dô ró bê Kúmú ãmákâ Yésũ
Krístõ rî ịnj̃ízó. Ngãtá ã'dô gõ'dá kúmú drị-ãcê bê jậ̃rịbậ ạ́ngị́ ãníkâ drị̃lị́ rî ĩ'dî yã rî,
nĩ ịnj̃ị gólâ kpá tã kĩ 'bá ró, tãlâ lôsĩ gólĩyíkâ rĩ'á tã-vó õjílã kâ kĩlí, lâŋõ fẽlé gólĩyî tã
õnjí 'ẽ 'bá trá rî yî drí gõ'dá gólĩyî tã tãndí 'ẽ 'bá rî yî lûyị́lị́.
15 Gõ'dá Ôvârí lẽ zãâ ãnî drí rĩlí tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî, tãlâ tã tãndí ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ
'bá yî õ'bã ró õjílã gólĩyî tã nj̃ ãkó lé 'bá ró, rĩ 'bá ĩyî tã ngõlé ãnî rú 'dĩ 'bá yí bê, tã
ngõngõ ĩyíkâ ãnî rú 'dĩ 'bá yî âyélé vólé.
16 Nĩ rî gõ'dá õzõ õjílã gólĩyî rĩ 'bá drị̃-bậlậyị̃ ró rî 'bá yí kâtí. Gõ'dá drị̃-bậlậyị̃ ãníkâ
'dĩ, nĩ ịsũ kô kĩ, ãâ'dô ãnî drí tã õnjí 'ẽzó, gõ'dá ãnî drí rĩlí õzõ rû ị̃'bũ 'bá Ôvârí kâ rî
'bá yí kâtí.
17 Nĩ ịnj̃ị õjílã ndrĩ, nĩ lẽ ãnî ãzí-ãzí yî krístõ 'bá ró rî yî ndrĩ. Nĩ rô Ôvârí, gõ'dá nĩ
ịnj̃ị kpá kúmú ãmbá ãníkâ rî yî.

Lậtị̃ rû ị̃'bũ 'bá yî drí 'ẽzó rĩlí ĩyî lịpị̃ yí bê rî

18 Ãnî gólĩyî rû ị̃'bũ 'bá ró rî, nĩ fẽ ãnî nyãányâ nyé ãnî lịpị̃ yî ịnj̃ị̃lị́ pj̃pj̃sịlị́ ãlô sĩ
gõ'dá kpá tã gólĩyî drí lẽlé ãnî drí 'ẽlé rî yî 'ẽlé. Õzõ ãnî lịpị̃ yî ã'dô õjílã tãndí 'î rî, nĩ
ịnj̃ị gólĩyî, gõ'dá gbõ lé gólĩyî ã'dô õjílã õnjí 'î, õrî ĩyî lâŋõ fẽlé ãnî drí rõô rî, nĩ ậtũ
ãnî fĩî ị̃ịnịnị̃ ró lâŋõ 'dî njj̃rị̃ 'â, tãlâ nĩ nj̃ rĩrĩ gólâ Ôvârí drí lẽlé ãnî drí rĩzó 'á lâ 'á rî
yî trá.
19 Gõ'dá nĩ õ'ê trá ĩtí rî, Ôvârí â'dô õrẽ fẽ'á ãnî drí rĩrĩ tãndí ãníkâ 'dĩ tãsĩ.
20 Gõ'dá õzõ óõfẽ lâŋõ trá ãnî drí tã õnjí ãnî drí 'ẽlé rî tãsĩ rî, gõ'dá nĩ 'ê lómbé-
lómbéwá kô fĩî ãnî drí ậtũlị́ lâŋõ 'dî njj̃zó 'dĩ tãsĩ. Ĩtí rî, gõ'dá óõfẽ lâŋõ ãnî drí cú ĩtí
ãnî drí tã õnjí 'ẽ ãkó rî, õzõ nĩ ậậtũ fĩî trá lâŋõ rî 'dĩ njj̃rị̃ 'á rî, gõ'dá Ôvârí â'dô 'bã'á
ãní bê ãyĩkõ ró ãmbá.
21 Ôvârí 'bã ãnî trá lâŋõ ûsúlị́ ĩtí 'dĩ rî, tãlâ Yésũ Krístõ njj̃ lâŋõ kpá trá rõô ãngó
nõ 'á ãmâ pãrẽ 'á rî drí. Lâŋõ gólâ Yésũ Krístõ drí njj̃lị́ 'dĩ rî, rĩ'á tã â'dâ 'î ãmâ drí
'ẽlé ĩ'dî.
22 Nĩ ârî drẽ tã úlị́ Ôvârí kâ drí âtálé Yésũ rî tãsĩ rî kĩ,
"Gólâ 'é tã õnjí ãzãkã ãlôwálâ kó kô.

Áârí gólâ kpá õnjõ âtárẽ 'á kô.”

Ĩsáyã 53.9

23 Ĩtí rî, gõ'dá ó'dâ gólâ bê rî, gólâ lôgõó lã'dá 'dĩ võ lâ kpá kô. Gõ'dá õjílã fẽ lâŋõ bê
gólâ drí rõô rî, gólâ lôgõó lâŋõ 'dî võ lâ gólĩyî drí kpá kô, gólâ fẽ bê-rî íyî nyãányâ
ĩ'dî Ôvârí drı̨gạ́, gólâ tíbê 'ẽ 'bá tã-vó íyíkâ kĩlí mbı̨̃ rî drí.
24 Gõ'dá íîpâ gólâ rî rú'bạ bê fê lạ̃lı̨̃-lạ̃lı̨̃ drı̨̃ı̨̃ tã õnjí ãmákâ tãsĩ rî, gólâ drí tã õnjí ãmákâ
trõzó ndrĩ yí rú. Gólâ 'ê tã 'dî ĩtí 'dĩ rî, ã'dô ró bê ãmâ 'bãlé drı̨̃-bạ́lạ́yı̨̃ ró mbârâkã tã
õnjí kâ 'ásĩ, gõ'dá kpá mã õrî ró bê tã mbı̨̃ 'bá ró Ôvârí rî Ĩı̨fı̨́ drı̨̃ 'á. Lâŋõ Yésũ Krístõ
kâ 'dĩ pâ ãmâ nĩ.
25 Sı̨sı̨́ rî, ãnî gõ'dá õzõ kạ́bı̨̃lı̨́kı̨̃ gólĩyî ạ̃vı̨̃ 'bá trá õmã 'á rî 'bá yí kâtí, gõ'dá
ngbãângbânõ rî, Yésũ Krístõ ạ̃drı̨̃ ãnî trá lôgõlé pávó 'á íyî vó bẽlé ĩ'dî lôkí 'bá ró.
Gólâ gõ'dá trá ĩ'dî 'ẽ 'bá ãnî vó ndrẽlé kạ́bı̨̃lı̨́kı̨̃ íyíkâ rî 'bá yî ró rî.

3

Lạ́tı̨̃ õkó yî drí 'ẽzó rĩlí ágó lâ yí bê rî

1 Gõ'dá kpá ĩtí, ãnî õkó, nĩ fẽ ãnî nyãányâ nyé ãnî ágó yî ı̨̃nj̃ı̨̃lı̨́. Nĩ 'ê ĩtí, õzõ gbõ
lé ãnî ágó ãzâ 'bá yî õlẽ ĩyî tã Ôvârí 'á kô rî. Õzõ óõndrê rĩrĩ tãndí ãníkâ 'dĩ trá rî,
gbõ gólĩyî drí kpá rû jãzó tã lẽlé Ôvârí 'á rĩrĩ tãndí ãníkâ 'dĩ tãsĩ. Îcá kô ãnî drí gólĩyî
jãzó tã tãndí 'ẽlé cé úlı̨́ ãnî drí âtálé gólĩyî drí rî 'bá yî sĩ. Tã tãndí 'ẽ'ẽ lû'û gạ̃rạ̃ úlı̨́
âtâ-âtâ drı̨̃ı̨̃ sĩ.
2 Tãlâ gólĩyî õndrê ró ĩyî lạ́tı̨̃ tãndí ãnî drí rĩzó gólĩyî ı̨̃nj̃ı̨̃lı̨́ 'dĩ bê, gõ'dá gbõ gólĩyî
drí Ôvârí rî ı̨̃nj̃ızó lạ́tı̨̃ ãníkâ 'dĩ 'ásĩ.
3 Nĩ rî kô ngá gólĩyî ãnî rú'bạ 'bã 'bá â'dólé sũsũ ró rî 'ẽlé. Nĩ rî kô rĩ'á ãnî drı̨̃-'bí
ômbélé lạ́tı̨̃ ngĩĩ ãzâ 'bá yî 'ásĩ, ã'dô ró bê sũzó ĩ'dî sĩ lâ, gõ'dá nĩ îzã ạ̃dı̨̃ ãníkâ kô ngá
gólĩyî lô'ĩlí rú'bạ 'ásĩ sũzó rî yî drı̨̃ı̨̃, gõ'dá kpá ítá tãndí sõlé sũzó 'dĩ 'bá yí bê. Ngá
gólĩyî ãnî drí sũzó rî â'dó ngá 'dĩ 'bá yî ĩ'dî kô.
4 Bê-rî nĩ ûjũ mbârâkã ãníkâ rî sĩ ndrĩ â'dólé tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî, gõ'dá kpá rĩlí mãnísĩ
ró, gõ'dá kpá pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ạ̃'dı̨́ bê. 'Dĩĩ rî â'dô ãnî 'bã'á â'dólé sũsũ ró Ôvârí rî Ĩı̨fı̨́ drı̨̃ 'á.
'Dĩĩ rĩ'á sũsũ gólâ îcá 'bá kô ndẽlé rî ĩ'dî.
5 Gõ'dá kpá ĩtí, ãmâ dẽdé yî ạ̃kû ró ndrĩ tíbê tã lẽ 'bá ĩyî Ôvârí 'á nã 'bá yî 'ê ĩyî kpá
trá ĩtí. Gólĩyî 'bã ĩyî nyãányâ â'dólé sũsũ ró ĩyî fẽfẽ sĩ ndrĩ ĩyî ágó yî ı̨̃nj̃ı̨̃lı̨́.
6 Sárã rî nyãányâ trá ĩtí. Gólâ ı̨̃nj̃ı̨̃ íyî ágó Ãbãrãyámã trá gõ'dá zı̨̃ íyî ágó Ãbãrãyámã
íyî lı̨́pı̨̃ ró. Gõ'dá õzõ nĩ õ'ê kpá trá õzõ Sárã kâ 'dĩ tí tã mbı̨̃ 'ẽlé ĩ'dî, gõ'dá ũrı̨̃ 'é ãnî
gõ'dá kpá kô rî. Tã 'ẽ'ẽ ãníkâ 'dĩ â'dô â'dá'á lâ kĩ, ãnî gõ'dá trá Sárã rî ózõwá yî ĩ'dî
õzõ kpálé ãnî ã'dô õrĩ Yúdạ̃ yí kâ 'ásĩ kô rî.

Lạ́tı̨̃ ágó yî drí 'ẽzó rĩlí õkó lâ yí bê rî

7 Gõ'dá ãnî gólĩyî ágó ró rî 'bá yî drí rî, nĩ rî kpá tãndí ró ãnî õkó yí bê. Nĩ ndrê
gólĩyî ĩzã bê, gõ'dá â'dólé gólĩyî vó ndrẽlé tãndí ró rĩlí lôvó ngá lẽlẽ kâ ágó yí kâ õkó
bê rî sĩ. Nĩ ı̨̃nj̃ı̨̃ gólĩyî, tãlâ ãnî fãfã gạ̃rạ̃ gólĩyî drı̨̃ı̨̃ sĩ. Gõ'dá nĩ ı̨̃nj̃ı̨̃ gólĩyî kpá, tãlâ nĩ
â'dô lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî ûsú'á 'dó kpãkã ãlô gólĩyí bê Ôvârí drı̨gạ́ sĩ. Õzõ ãnî
ágó nĩ õ'ê trá ĩtí ãnî õkó yî drí rî, Ôvârí â'dô rãtáã ãníkâ ârí'á.

Tã rĩrĩ krístõ 'bá kâ ãzí-ãzí lâ yí bê rî tãsĩ

8 Ạ̃dũkũ lâ ró rî, nĩ rî zãâ rĩlí pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ạ̃'dı̨́ sĩ ãnî lãfálé 'ásĩ. Nĩ rî ngá ãlô ró. Nĩ ndrê
ĩzã ãnî ãzí-ãzí yí kâ bê, nĩ lẽ ãnî ãzí-ãzí yî, nĩ â'dô ạ̃'dı̨́ ró ãnî ãzí-ãzí yî drí. Nĩ 'bã ãnî
nyãányâ kô â'dólé gạ̃rạ̃ ãnî ãzí-ãzí yî drı̨̃ı̨̃ sĩ.
9 Gõ'dá õzõ ãnî ãzí-ãzí yî õ'ê tã õnjí trá ãnî drí rî, nĩ lôgõ tã õnjí 'dĩ võ lâ gólĩyî drí
kô. Gõ'dá õzõ óõ'dâ ãnî rî, nĩ lôgõ lã'dá 'dĩ võ lâ kô lã'dá sĩ. Bê-rî nĩ îjî Ôvârí ĩ'dî õrẽ

fẽlé õjílã ãnî 'dã 'bá 'dĩ 'bá yî drí. Tãlâ 'dĩî tã gólâ Ôvârí drí ãnî njĩzó õjílã íyíkâ ró
'ẽlâ rî ĩ'dî. Gõ'dá gólâ â'dô kpá õrẽ fẽ'á ãnî drí, õzõ nĩ õfẽ õrẽ trá õjílã ãzí drí rî.
10 'Dĩî nyé õzõ îgĩlí trá búkũ Ôvârí kâ 'á rî tí kĩ,
"Õzõ õjílã ãzâ õlẽ â'dólé ãyĩkõ ró ãngó nõ 'á gõ'dá kpá ngá tãndí ûsúlı̨ rî,
õjílã rî gógó 'dĩ ãâtâ úlı̨ õnjí kô õjílã ãzí rú, gõ'dá gólâ ãâdô õnjõ kpá kô õjílã ãzí
rú.
11 Gólâ ãâyê tã õnjí ndrĩ gõ'dá rĩzó tã tãndí rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.
Gólâ ũûjũ ı̃tú vósĩ cé rĩlí 'â ą̃'dı̨ sĩ ãzí-ãzí lâ yí bê.
12 Gólâ õ'ê tã 'dî 'bá yî ĩtí, tãlâ Ôvârí rî õjílã tã mbı̨̃ 'bá vó ndrẽlé
gõ'dá kpá rãtáã gólĩyíkâ ârílí.
Gõ'dá Ôvârí rî íyíkâ íyî ũgúlı̨ jãlé jã õjílã rĩ 'bá tã õnjí 'ẽlé rî yî drí."
Lôngó 34.12-16

Tã gólâ lâŋõ ûsû kâ â'dózó krístõ 'bá ró rî tãsĩ rî

13 Õzõ gõ'dá nĩ õrî trá rĩ'á tã tãndí rî 'ẽlé ĩ'dî rî, ngá gólâ 'ẽ 'bá íyíkâ gõ'dá kó ãnî
dõlé rî ã'dô 'î yã?
14 Gõ'dá õzõ gbõ lé õjílã ãzâ 'bá yî õfẽ lâŋõ ãnî drí tã tãndí ãnî drí 'ẽlé rî 'bá yî tãsĩ
rî, nĩ ı̃sũ tã kô, Ôvârí â'dô õrẽ fẽ'á ãnî drí lâŋõ fẽlé ãnî drí 'dĩ tãsĩ. Nĩ 'ê ũrı̨̃ kô õjílã
gólĩyî 'ẽ 'bá lâŋõ fẽlé ãnî drí 'dĩ 'bá yî tãsĩ.
15 Nĩ rô cé Yésũ Krístõ ĩ'dî Kúmú ãníkâ ró pı̃pı̃sı̨́lı̨́ ãlô sĩ. Nĩ rî ı̃tú vósĩ cé njãâ tã-drı̃
lôgõlé õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá ãnî ı̃jílí kĩ'á nĩ rî, nĩ õrî ĩı̨́fı̨́ 'bãlé Yésũ Krístõ drı̃ı̃ 'díyî pã 'bá
ãníkâ ró ã'dô tãsĩ yã rî yî drí.
16 Õzõ gõ'dá nĩ ãâ'dô tã ı̃jî rî 'dĩ drı̃ lâ lôgõ'á õjílã gólâ ãnî ı̃jí 'bá 'dĩ drí rî, nĩ lôgõ
mãnísĩ pı̃pı̃sı̨́lı̨́ ą̃'dı̨ sĩ. Nĩ rî tã gólĩyî 'ẽ 'bá ãnyĩ lôgõlé ãnî drı̃ı̃ rî 'ẽlé kô! Tãlâ õzõ
óõ'dâ ãnî trá tã tãndí gólâ ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî tãsĩ rî, gólĩyî â'dô 'bã'á ãnyĩ bê
gólĩyî õtírĩ rĩrĩ tãndí ãníkâ 'dĩ ndrẽê, tãlâ ãnî õjílã Yésũ kâ ĩ'dî rî.
17 Õzõ Ôvârí õlẽ nĩ ãnî drí lâŋõ ûsúlı̨ ĩtí, tã tãndí gólĩyî ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá tãsĩ
rî, rĩ'á tãndí ró ãnî drí lâŋõ rî gógó 'dĩ njı̃zó tã tãndí gólĩyî ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yî
tãsĩ. Gõ'dá nĩ ũnjı̃ lâŋõ tã õnjí ãnî drí 'ẽlé rî yî tãsĩ rî, 'dĩî tã ngĩíngî 'î.
18 "Yésũ Krístõ tã mbı̨̃ 'ẽ 'bá 'î,
gõ'dá gólâ njı̃ lâŋõ trá drílâ drãrẽ 'á,
ã'dô ró bê ãmâ pãzó tã õnjí ãmákâ 'ásĩ.
Gólâ drã trá cé ândâlâ ãlô ndẽ trá ĩ'dî 'dĩ.
Gólâ 'é tã õnjí kô, gõ'dá gólâ drã bê-rî ãmâ tã õnjí 'bá nõ 'bá yî võ lâ 'á,
ã'dô ró bê ãmâ âjílí Ôvârí ngálâ.
Úfû gólâ rî rú'bą̃ ı̃nyą̃kú trá,
gõ'dá Ôvârí îngâ gólâ trá lédrẽ-lédrẽ ró Líndrí Tãndí íyíkâ sĩ."*
19 Ką̃yı̨̃ 'dĩ 'á rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ sĩ, Yésũ ârî trá 'bú 'álâ, nĩ'á tã Ôvârí kâ pẽlé
mãlãyíkã õnjí tíbê 'bãlé trá gą̃nı̨́mą̃ 'á tólâ nã yî drí.
20 Mãlãyíkã õnjí 'dĩ 'bá yî ró ĩyî Ôvârí kô ą̃kû ró ãkpãkã'dã ką̃yı̨̃ Nówã kâ rî sĩ.*
Nówã õtírĩ rĩî kõlóngbõ ą̃ngı̨́ êdélé rî, Ôvârí rî trá 'â ą̃'dı̨ sĩ, ã'dô ró bê õjílã tẽlé drı̃
âdĩlí tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ, gõ'dá õjílã âdĩí drı̃ kô. Gõ'dá ĩtí rî, ôzê ândrê 'dĩ âcâ bê 'dı̨̃lı̨́
gõ'dá ĩ̃mvû lâ drí tı̃zó gõ'dá kõlóngbõ drí ngãzó ĩ̃mvû drı̃ı̃ rî, õjílã ngá pã 'bá ĩ̃mvû
drí fũlı̨́ kô rî cé njı̃-drı̃-lâ-nâ, Nówã drí 'bã 'ásĩ rî 'bá yî ĩ'dî.
21 Lı̃mvû gólâ lı̃mvû tı̃tı̃ kâ 'dĩ rî rĩ'á tã â'dâ bãbãtízĩ kâ 'î, gólâ ãnî pã 'bá trá
ngbãângbânõ Krístõ rî ngãngã õdrã 'ásĩ rî sĩ rî ĩ'dî. Gõ'dá ĩtí rî, bãbãtízĩ pą̃tı̃ı̃ rî â'dó

* **3:18 3.18** Úlı̨́ 'dĩ 'bá yî íĩgĩ ĩtí 'dĩ, tãlâ õjílã ãzâ 'bá yî kĩ, 'dĩî rî ãâ'dô lôngó 'î. * **3:20 3.20** Krístõ 'bá ãzâ 'bá yî ı̃sũ íyíkâ kĩ, 'dĩ 'bá yî ãâ'dô mãlãyíkã gólĩyî võ ûrú 'álâ rî âyé 'bá ârízó ĩyî õkó õjílã mvá ró rî yî tãsĩ.

kô tótó į̃mvû dãdã rú'bą́ 'á rî ĩ'dî. Bê-rî bãbãtízĩ pą̃tı̨̃ rî rĩ'á drı̨̃ âdĩlí ĩ'dî âgõlé Ôvârí ngálâ pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ tãndí sĩ.

22 Yésũ Krístõ ngâ trá gõlé ûrú 'álâ rĩlí drı̨́-ágó Ôvârí kâ drı̨̃ lésĩ rĩlí kúmú ró Ôvârí bê. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ rî trá mãlãyíkã drı̨̃lı̨́ ndrĩ gõ'dá kpá líndrí ãzâ 'bá yî â'dó 'bá cú drı̨́-ãcê bê ûrú 'á tólâ nã 'bá yî drı̨̃lı̨́ õjílã bê ndrĩ.

4

1 Mã nı̨̃ trá ãní bê tãndí ró kĩ, Yésũ nı̨̃ı̨ lâŋõ trá rõô. Ĩtí rî, nĩ rî njãâ fĩĩ ą̃tũ-ą̃tũ sĩ lâŋõ nı̨̃ı̨́lı̨́ õzõ Yésũ kâtí. Nĩ rî njãâ lâŋõ nı̨̃ı̨́lı̨́, tãlâ õjílã gólâ tíbê lâŋõ nı̨̃ı̨ 'bá 'dĩ rî, gólâ lẽ trá lą́tı̨ tã õnjí kâ rî yî âyélé.

2 Gõ'dá ĩtí rî, ît̃ôlé nõngá sĩ bũúũ õdrã ãníkâ rî sĩ rî, nĩ âyê tã lôvó gólâ rú'bą́ kâ rĩ 'bá ãnî 'bãlé tã õnjí 'ẽlé 'dĩ. Nĩ 'ê gõ'dá tã gólĩyî Ôvârí rî 'bã 'bá ãyĩkõ ró rî ĩ'dî.

3 Sı̨́sı̨́ rî, nĩ rî trá rĩ'á tã õnjî-õnjî 'ẽlé ĩ'dî õzõ õjílã gólĩyî Ôvârí rî nı̨̃ 'bá kô rî 'bá yí kâtí. Sı̨́sı̨́ rî, nĩ rî trá rĩ'á ą̃ı̨́lı̨́ õjílã gólĩyî â'dó 'bá kô ãnî õkó ró ngãtá ágó ró kô rî 'bá yí bê, gõ'dá ãnî trá ãvẽ 'bá ró. Nĩ rî trá rĩ'á õdrá mvũlı̨́ rõô rĩ'á ãnî cĩlí. Ãnî drí rĩzó rû ê'bélé tã ãnyĩ kâ sũ 'bá kô rî 'bá yî 'ẽ bê. Nĩ rî kpá trá rĩ'á ôvârí ãnî ą́'bı̨́yą́ yí kâ â'dó 'bá Ôvârí pą̃tı̨̃ı̨ ró kô rî îrátã bê, tíbê â'dó 'bá tã õnjí tẽtẽ ró rî.

4 Ĩtí rî, gõ'dá ngbãângbânõ rî, nĩ gõ nĩ jâ ãnî bê trá Ôvârí pą̃tı̨̃ı̨ mbı̨̃ rî rõlé ĩ'dî rî, õjílã gólĩyî tíbê Ôvârí pą̃tı̨̃ı̨ rî nı̨̃ 'bá kô rî, drı̨̃ lâ ĩyî trá lı̨̃jã-lı̨̃jã ró, tãlâ nĩ gâ vólé trá dó tã õnjí gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî 'ẽlé kpãkã ãlô gólĩyí bê rî drí. Ĩtí rî, gólĩyî drí gõ'dá ãnî lô'dázó.

5 Gõ'dá ã'dô gbõ lé ĩtí rî, į̃zątú rî, gólĩyî â'dô âdré'á Ôvârí tíbê rĩ 'bá tã-vó õjílã ndrĩ kâ kĩlí rî ágálé, tã lâ yî kĩlí gõzó lâŋõ fẽlé drílĩyî, õjílã gólĩyî 'bã 'bá bê drẽ lédrẽ-lédrẽ ró rî yî gõ'dá kpá gólĩyî ôdrã 'bá trá rî 'bá yí bê.

6 Tã 'dî tãsĩ rî, ópẽ tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ trá õjílã gólĩyî ôdrã 'bá trá rî drí drẽ ãkpãkã'dã gólĩyî drí drã ãkó, tãlâ Ôvârí õkî ró tã-vó gólĩyíkâ bê tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ gólĩyî drí â'dózó drẽ lédrẽ-lédrẽ ró ãngó nõ 'á rî vó ró. Ĩtí rî, gbõ lé gólĩyî drã trá rî, gólĩyî õrî ró bê zãâ gbą́dú ą̃dũkũ ãkó ûrú 'álâ õzõ Ôvârí kâtí.

7 Nĩ ndrê trá, ką̃yı̨̃ Ôvârí drí 'ẽzó ngá ndrĩ ãngó 'á nõ 'bá yî ndẽlé rî âcâ trá. Ĩtí rî, nĩ rî į̃ı̨́fı̨́ lõmbâ bê, nĩ õrî ró bê zãâ rĩ'á rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí ką̃yı̨̃ vósĩ cé.

8 Gõ'dá ĩtí rî, ngá tã lâ drí lą̃vũlı̨́ gą̃rą̃ ãnî drí 'ẽlé rî ĩ'dî nõ, nĩ lẽ ãnî ãzí-ãzí yî ãnî pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ãlô sĩ, tãlâ õjílã lẽlẽ 'dî rî â'dô ãnî 'bã'á njãâ õjílã ãzí âyélé tã õnjí gólĩyíkâ 'ẽlé ãnî drí rî 'bá yî 'ásĩ.

9 Nĩ rî õjílã ãzí lą̃gúlı̨́ ãnî drí 'bã 'á cú ĩtí tã ı̨̃sũ-ı̨̃sũ rı̨̃ rı̨̃ rî ãkó.

10 Ôvârí fẽ mbârâkã lôsĩ íyíkâ 'ẽ kâ trá ãnî drí ãlô-ãlô ndrĩ ngĩíngî. Ĩtí rî, nĩ 'ê lôsĩ tíbê gólâ drí mbârâkã lâ fẽlé trá ãnî drí 'dĩ dódó õzõ rû ı̨̃'bũ 'bá tãndí kâtí, ã'dô ró bê ãnî drí ãnî ãzí-ãzí yî pãzó ĩ'dî sĩ lâ.

11 Ĩtí rî, nî ãzâ, õzõ Ôvârí õfẽ mbârâkã tã pẽpẽ kâ ĩ'dî ní drí rî, gõ'dá ní pẽ tã âtî-âtî gólâ drí tã nı̨̃nı̨̃ lâ fẽlé trá ní drí 'dĩ dódó. Nî ãzâ, õzõ Ôvârí õfẽ ní drí mbârâkã rû ı̨̃'bũ kâ ĩ'dî õjílã ãzí drí rî, ní ı̨̃'bũ rû gólĩyî drí fãfã gólâ Ôvârí drí fẽlé trá ní drí 'dĩ sĩ ndrĩ. Ãnî ndrĩ nĩ 'ê tã 'dî 'bá yî ĩtí, tãlâ úlûyı̨̃ ró Ôvârí Yésũ Krístõ rî tãsĩ, tã gólĩyî ãnî drí 'ẽlé 'dĩ 'bá yî tãsĩ. Kúmú Yésũ mbârâkã bê ngá ndrĩ drı̨̃lı̨́ rî ãâ'dô ı̨̃nı̨̃ı̨́-ı̨̃nı̨̃ı̨ lâ ró zãâ gbą́dú ą̃dũkũ ãkó. Ãâ'dô ĩtí.

12 Ámâ rû-lẽ-ãzí yî má drí lẽlé trá rõô rî 'bá yî, lâŋõ gólĩyî rĩ 'bá ãnî 'ẽlé rî õlĩjã ãnî drı̨̃ kô. 'Dĩĩ â'dó kô ngá 'ẽ 'bá ãnî drı̨̃ 'bãlé lĩjãlé rî ĩ'dî.

13 Võ lâ 'á rî, nĩ â'dô ãyĩkõ ró, tãlâ nĩ rî 'dĩ lãŋõ Yésũ Krístõ rî 'ẽ 'bá rî ạ̃mú'á gólâ
bê. Õzõ ã'dô trá ĩtí rî, gõ'dá nĩ â'dô 'bã'á ãyĩkõ ró kpãkã ãlô Yésũ bê kạ̃yị̃ gólâ drí
'ẽzó âgõlé 'bãlé ịnj̃ĩlị̃ rõô kpá â'dólé mbârâkã bê ãngó nõ drị̃lị̃ rî sĩ.
14 Õzõ óõrî ãnî lô'dálé tãlâ ãnî krístõ 'bá 'î rî, 'é ngá kô, Ôvârí â'dô õrẽ fẽ'á ãnî
drí. Líndrí Tãndí Ôvârí kâ gólâ â'dó 'bá ãmbá lạ̃vũlị̃ gạ̃rạ̃ rî â'dô rĩ'á ãní bê ãnî pãlé
mbârâkã íyíkâ sĩ.
15 Õzõ nĩ ũûsû lãŋõ rî, nĩ ûsú kô ãzí-ãzí fũfũ tãsĩ, ngãtá ngá õjílã ãzí kâ ûgũ-ûgũ
lâ tãsĩ, ngãtá tị̃ sõsõ tã õnjî-õnjî õjílã ãzí kâ 'á rî tãsĩ, ngãtá ngá ndrĩ õnjî-õnjî ãzâ 'bá
yî 'ẽ 'bá lãŋõ âsélé ãnî drị̃ị̃ rî 'bá yî 'ẽ'ẽ lâ tãsĩ.
16 Gõ'dá õzõ nĩ ũûsû lãŋõ tãlâ ãnî krístõ 'bá 'î rî, ãnyĩ lâ õgâ ãnî drị̃ị̃ kô. Nĩ lûyị̃
Ôvârí kạ̃yị̃ lãŋõ 'dî kâ 'á, tãlâ ãnî rĩ'á õjílã gólĩyî Yésũ Krístõ rî rú bê rî ĩ'dî.
17 Nĩ ndrê drẽ, Ôvârí rĩ'á tã-vó õjílã kâ kĩ'á lãŋõ rĩ 'bá gólĩyî 'ẽlé ãngó 'á nõ sĩ. Ôvârí
â'dô rĩ'á tã-vó õjílã nyãányâ lâ íyíkâ rî 'bá yí kâ kĩ'á sị́sị́. Õzõ gõ'dá gólâ ãâ'dô tã-vó
ãmâ õjílã gólâkâ ró rî 'bá yí kâ kĩ'á rî, gõ'dá lãŋõ â'dô 'ẽ'á â'dólé õjílã tã lẽ 'bá tã
Ôvârí kâ nõ 'á kô rî 'bá yî drị̃ị̃ rî lạ̃vũlị̃ gạ̃rạ̃ ángô tí yã?
18 'Dĩî rî, â'dô â'dó'á nyé õzõ búkũ Ôvârí kâ drí âtálé trá rî kâtí,
“Õzõ ã'dô gõ'dá âmbâ-âmbâ ró õjílã Ôvârí kâ drí ngá pãzó rî,
ã'dô tã â'dô íyíkâ â'dó'á kó nĩ õjílã gólĩyî tã õnjí 'bá ró Ôvârí rî rõ 'bá kô rî 'bá yî
drí yã?”

Úlị̃ Mãnĩgõ 11.31

19 Õzõ Ôvârí õlẽ trá lãŋõ drí ãnî 'ẽlé rî, 'dõvó nĩ 'bã ãnî nyãányâ nyé gólâ drígạ́, gólâ
õndrê ró ãnî vó nĩ lãŋõ 'dî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ. Gólâ ĩ'dî tíbê ãnî 'bã 'bá rî, gõ'dá gólâ îcá
kô ãnî âyélé ãnî drị̃ị̃ sĩ ĩtí.

5

Úlị̃ mbârâkã sõ kâ õjílã kạ̃nị́sạ̃ kâ rú rî 'bá yî

1 Gõ'dá ngbãângbânõ má âtâ ãnî gólĩyî 'bã 'bá drị̃-'bá kạ̃nị́sạ̃ kâ ró õzõ má tí rî yî
drí. Mâ rî gógó nyãányâ lâ, má ndrê lãŋõ Yésũ Krístõ rî 'ẽ 'bá rî trá cú ámâ lị̃fị̃ sĩ,
gõ'dá má drí tã lâ âtázó õjílã ãzí drí. Ị̃zạ́tú rî, má â'dô rĩ'á Krístõ bê kạ̃yị̃ gólâ Ôvârí
drí 'ẽzó ãmbã gólâkâ rî â'dálé õjílã ndrĩ drí rî tú. Má lô'bã rú'bạ́ ãnî drí kĩ,
2 nĩ ndrê õjílã gólĩyî Ôvârí drí fẽlé trá ãnî drí vó lâ ĩyî ndrẽlé rî yî dódó. Nĩ ndrê vó
lâ ĩyî dódó, tãlâ pạ̃tị̃ị̃ nĩ lẽ trá 'ẽlâ ĩtí, â'dó kô kĩ, nĩ 'ê 'dĩî tótó tãlâ 'dĩî trá lôsĩ ãníkâ
rĩ'á 'ẽlé ạ̃dị̃ ûsúzó 'á lâ rî ĩ'dî.
3 Nĩ 'bã ãnî kô ãmbá ró õjílã gólĩyî Ôvârí drí fẽlé trá ãnî drí vó lâ ĩyî ndrẽlé 'dĩ 'bá
yî drị̃lị̃. Gõ'dá ĩtí rî, nĩ rî ãníkâ tãndí ró, tãlâ gólĩyî õtrõ ró bê lârâkô ãníkâ ĩ'dî.
4 Ĩtí rî, gõ'dá Yésũ Krístõ â'dó 'bá drị̃-'bá lôkí 'bá ró rî, õtírĩ âgõô rî, gólâ drí ạ́pạ̃
drị̃-'â ró gólâ tíbê rĩ 'bá zãâ gbạ́dú ró rî fẽzó ãnî drí.
5 Gõ'dá má âtâ tã kpá ãnî gólĩyî rĩ 'bá drẽ mbãlé ó'dí rî 'bá yî drí. Nĩ ârî úlị̃ õjílã
gólĩyî sị́sị́-lésĩ ãnî drí rî 'bá yí kâ. Gõ'dá ãnî ndrĩ rĩ'á õzõ rû ị̃'bũ 'bá kâtí rû ị̃'bũlị̃ ãnî
ãzí-ãzí yî drí. Nĩ 'bã ãnî kô ãmbá ró gólĩyî drị̃lị̃. Nĩ 'ê tã 'dî 'bá yî ĩtí, tãlâ búkũ Ôvârí
kâ âtâ kpá trá kĩ,
“Ôvârí gã dó õrẽ fẽlé õjílã gólĩyî lómbé-lómbéwá 'bá ró rî yî drí.
Gõ'dá ĩtí rî, gólâ fẽ õrẽ õjílã gólĩyî ĩyî 'bã 'bá â'dólé ngá fínyáwá ró rî 'bá yî drí.”

Úlị̃ Mãnĩgõ 3.34

6 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, nĩ sõ ãnî drị̃ Ôvârí mbârâkã ãkĩ bê rî zẽlé ngá fínyáwá ró,
gõ'dá gólâ â'dô õjílã 'bã'á ãnî ịnj̃ĩlị̃.

7 Nĩ fẽ lâŋõ gólĩyî rĩ 'bá ãnî 'ẽlé rî yî Ôvârí drı̣gạ́, tãlâ gólâ rî nĩ ãnî vó ndrẽlé dódó.
8 Ãnî į̃fı̣ õmbâ ãnî rú, tãlâ ãnî ạ̃jú-'bá-ãzí Sãtánã, rĩ'á ãnî lûndrũ'á õzõ kạ̃mı̣ kâtí. Gólâ rĩ'á ãnî lôndã'á îzãlé.
9 Ĩtí rî, nĩ rî zãâ tã lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á gạ́gạ́ õzõ rákã fê kâtí pı̣̃pı̣̂sı̣́lı̣́ ãlô sĩ. Nĩ fû rû Sãtánã bê mbârâkã Ôvârí kâ sĩ, tãlâ Sãtánã õzó kô ãnî pẽê. Ką̣ỵ̂ı̣ lâŋõ kâ 'á rî, tã ãâgâ ãnî drı̣̃ı̣̂ kĩ, krístõ 'bá ãzâ 'bá yî kpá bê ãngó 'á rĩ'á ĩyî lâŋõ ãlô-ãlô ãnî drí rĩ'á ûsúlâ 'dĩ 'bá yî ûsú'á õzõ ãní kâtí.
10 Ôvârí lẽ ãnî rõô. Gólâ njĩ ãnî trá, ã'dô ró ãmbã íyíkâ ậmúlı̣́ yí bê ạ̃dũkũ ãkó, tãlâ ãnî trá ngá ãlô 'î Yésũ Krístõ bê. Lâŋõ 'dî â'dô 'ẽ'á ãnî 'ẽlé cé ką̣ỵ̂ı̣ dã sĩ. Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, Ôvârí rî nyãányâ â'dô mbârâkã fẽ'á ãnî drí âdrézó gạ́gạ́, tãlâ ngá ãzâ ãlôlâ õzó kô ãnî pẽê.
11 Õjílã į̃̂ı̣̂nj̃ı̣̃ gólâ gõ'dá ũlûyı̣̂ ĩyî kpá gólâ Kúmú ĩyíkâ ró zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó. Ãâ'dô ĩtí.

Tã Pétẽrõ drí nî-bê-yã 'ẽzó rî

12 Nõô 'bá yî úlı̣́ ámákâ jõlé ãnî drí rî yî ĩ'dî. Sĩlĩvánõ îgĩ nĩ má drí. Gólâ õjílã tãndí rî ĩ'dî. Úlı̣́ ámákâ 'dĩ 'bá yî õsõ mbârâkã ãnî rú ãnî drí fĩî ạ̃tũzó bê lâŋõ ndrĩ 'ásĩ. Má lẽ úlı̣́ ámákâ 'dĩ 'bá yî ãâ'dâ ró tã ãnî drí kĩ, pạ̃tı̣́-pạ̃tı̣̃ ró Ôvârí lẽ ãnî trá cú ĩtí tãkó ĩtí, ngá ãzâ 'ẽ ãkó gólâ drí. Nĩ lẽ tã lõvõ gólâkâ ãnî drí tãkó 'dĩ 'á pı̣̃pı̣̂sı̣́lı̣́ ãlô sĩ.
13 Gõ'dá krístõ 'bá gólĩyî Rómã 'álâ rî 'bá yî 'ê ĩyî kpá nî-bê-yã ãnî drí ndrĩ. Gólĩyî kpá rĩ'á õjílã Ôvârí drí njĩlí trá ãnî tí rî yî ĩ'dî. Márãkõ gólâ â'dó 'bá õzõ ámâ mvá ííííí kâtí rî 'ê kpá nî-bê-yã ãnî drí.
14 Nĩ 'ê nî-bê-yã ãnî ãzí-ãzí yî drí lõvõ sĩ. Tã ạ̃'dı̣́ ãâ'dô ãnî gólĩyî â'dó 'bá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê rî yî drí. Ĩ̃'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Pétẽrõ kâ rị̃ lâ
2 Pétẽrõ

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị̃ sị̃sị̃ rî

Sĩmónã Pétẽrõ lãjó'bá ró rî îgĩ wárãgã rị̃ lâ ró nõ drị́-mbílí sõzó krístõ 'bá yî lị̃fị̃ tã îmbá 'bá gólĩyî õnjõ 'bá ró lẽ 'bá ĩyî gólĩyî âdólé ũgúlị̃ jãlé rĩ'á tã õnjí 'ẽlé rî 'bá yî tãsĩ. Wárãgã nô rĩ'á dĩ̃ĩdî õzõ wárãgã mvá Yúdị̃ kâ rî tí. Pétẽrõ kĩ nĩ rî, krístõ 'bá yî ạ̃ạ̃tị̃ tã pạ̃tị̃ị̃ gólâ lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî drí îmbálé gólĩyî drí Yésũ rî tãsĩ rî gạ̃gạ̃. Gólĩyî ãârî tã îmbá 'bá gólĩyî õnjõ 'bá ró 'dĩ 'bá yí kâ, gõzó ũgúlị̃ dị̃lị̃ rĩzó tã õnjí gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlâ sị̃sị̃ rî 'ẽlé kô. Ôvârí ãâ'dô pạ̃tị̃ị̃ ró lâŋõ fẽ'á tã îmbá 'bá gólĩyî õnjõ 'bá 'dĩ 'bá yî drí, õzõ õjílã gólĩyî lị̃mvû tị̃tị̃ drí ûfúlị̃ rî 'bá yî tí, gõ'dá kpá õzõ õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã õnjí tẽtẽ 'ẽlé jạ̃rị̃bạ̃ gólĩyî Sõdómõ yî Gõmórã bê rî 'álâ rî 'bá yî tí, gõ'dá kpá õzõ mãlãyíkã gólĩyî tã Ôvârí kâ lẽ 'bá kô rî 'bá yî tí. Yésũ â'dô 'ẽ'á âgõlé 'wãâ tã gólĩyíkâ kĩ̃lí, gõ'dá krístõ 'bá gólĩyî rĩ 'bá zãâ tã lẽlẽ bê rî, áâ'dô pã'á lâ ĩyî, nĩ'á rĩ̃lí ûrú 'álâ zãâ gbạ̃dú ạ̃dũkũ ãkó.

1 Mâ Sĩmónã Pétẽrõ tíbê rû ị̃'bũ 'bá Yésũ Krístõ kâ ró gõ'dá kpá lãjó'bá ró rî îgĩ wárãgã nô nĩ ãnî gólĩyî tã lẽ 'bá tã ãlôlâ gólâ tã lâ drí lạ̃vũlị̃ gạ̃rạ̃ nô 'á ãmá bê nõ rî 'bá yî drí. Yésũ Krístõ, 'díyî pã 'bá ãmákâ ró gõ'dá kpá Ôvârí ró, gólâ tíbê ãmâ 'bã 'bá mbị̃ Ôvârí rî lị̃fị̃ drị̃ 'á rî, âfẽ tã lẽlẽ 'dî nĩ ãmâ drí.
2 Ôvârí ãâ'dô ãní bê õrẽ fẽlé ãnî drí tã ạ̃'dị́ bê lạ̃vũlị̃ gạ̃rạ̃, gólâ rî nị̃nị̃ tãndí ró Kúmú ãmákâ Yésũ bê rî sĩ.

Tã rĩrĩ mbị̃ gólâ â'dá 'bá lâ kĩ, Ôvârí njĩ ãnî nĩ â'dólé

õjílã íyíkâ ró rî tãsĩ

3 Õzõ ãmâ drí Ôvârí rî nị̃rị̃ trá tãndí ró rî, Ôvârí âfẽ ngá gólĩyî ãmâ drí lẽlé rî yî trá ndrĩ ãmâ drí, ã'dô ró ãmâ drí îcázó rĩ̃lí gólâ bê zãâ gbạ̃dú gõ'dá kpá â'dólé õzõ íyí kâtí â'dô-â'dô ãmákâ 'á, mbârâkã ãkĩ gólâkâ rî sĩ. Gólâ njĩ ãmâ trá ãmbã íyî ífífí kâ ạ̃múlị̃ gõ'dá â'dô-â'dô tãndí íyíkâ bê.
4 Gõ'dá kpá mbârâkã ãkĩ gólâkâ 'dĩ sĩ rî, gólâ âfẽ ngá trá ãmbá ãmâ drí tãkó ĩtí, ngá gólâ drí tã lâ 'bãlé trá ãmâ drí rî yî. Gõ'dá gólâ 'bã ãmâ tã trá tã õnjí ndrĩ ãngó drị̃ 'á gólĩyî tã lôvókô ãmákâ drí ãmâ 'bãlé 'ẽlé nõ 'bá yî âyélé, gõ'dá tã mbị̃ rî 'ẽlé ĩ'dî, gõ'dá â'dólé õzõ íyí kâtí â'dô-â'dô ãmákâ 'á.
5 Tã 'dî tãsĩ rî, â'dó kô îcâ-îcâ ró tótó tã lẽzó ĩ'dî tã Yésũ kâ 'á. Ãnî drí ũjũlị̃ mbârâkã ániká sĩ ndrĩ rĩ̃lí lạ̃tị̃ mbị̃ rî 'á. Gõ'dá kpá ãnî drí â'dólé rĩ'á zãâ Ôvârí rî nị̃lị̃ tãndí ró.
6 Gõ'dá nĩ trõ tã lôvó rú'bạ̃ kâ drị̃gạ̃ sĩ. Nĩ â'dô fĩĩ ạ̃tũ-ạ̃tũ bê kạ̃yị̃ lâŋõ kâ sĩ. Nĩ â'dô tãndí ró õzõ Ôvârí tí.
7 Nĩ ũjũ mbârâkã sĩ â'dólé ngá lẽlẽ bê ãnî krístõ 'bá ãzí yí bê gõ'dá nĩ 'bã kpá ãnî ífífí â'dólé ngá lẽlẽ bê õjílã ãzí yî drí ndrĩ.
8 'Dĩĩ rĩrĩ gólâ ãnî drí 'ẽzó rĩ̃lí ãngó drị̃ị̃ nõngá rî ĩ'dî, tãlâ tã lẽlẽ ãníkâ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ 'á rî õzó kô 'bãâ lôsĩ ãkó, õ'wâ ró lõ'wâ bê tãndí ró.
9 Gõ'dá õjílã gólĩyî tã gólâ Ôvârí drí lẽlé gólâ drí 'ẽlé rî 'ẽ 'bá kô rî, gólĩyî rĩ'á nyé õzõ lị̃fị̃ ãkó lé 'bá kâtí, tãlâ tã gólâ Ôvârí drí gólĩyî âyézó tã õnjí gólĩyíkâ 'ásĩ rî vị̃ trá gólĩyî drị̃ị̃ sĩ.
10 Ámâ ạ̃drúpị̃ yî ámâ îzó yí bê, ã'dô bê gõ'dá trá ĩtí rî, 'dõvó nĩ rî ũjũlị̃ rĩ'á zãâ tã tãndí 'ẽ 'bá tã â'dálé kĩ, pạ̃tị̃ị̃ Ôvârí njĩ ãnî nĩ â'dólé õjílã íyíkâ ró rî yî 'ẽlé ĩ'dî. Õzõ nĩ õrî trá 'ẽlâ ĩtí rî, 'dĩĩ nĩ îcá kô 'dẽ'dẽ Yésũ vósĩ rî âyélé.

11 Gõ'dá 'dĩî rî, Ôvârí â'dô ãnî 'bã'á rĩlí yí bê võ ûrú 'álâ gólâ Yésũ Krístõ 'díyî pã
'bá ãmákâ ró rî drí rĩzó 'á lâ Kúmú ró rî 'álâ.
12 Ĩtí rî, má â'dô rĩ'á zãâ tã âtálé ãnî drí ândálé ândálé tã 'dî 'bá yî tãsĩ, gbõ lé má
ṇ̃ trá kĩ, nĩ ṇ̃ tã rî 'dĩ trá dódó, gõ'dá ãnî rĩ'á gạ́gạ́ tã lẽlẽ ãníkâ 'á õzõ rákã fê kâtí.
Nĩ lẽ tã trá, 'dĩî rĩ'á tã pạ̃tḭ̃ 'î.
13 Ãwô-'dĩ, rĩ'á tãndí ró má drí rĩzó zãâ rĩ'á tã 'dî âtálé ãnî drí ândálé ândálé kạ̃yḭ̃
má drí 'bãzó drẽ zãâ bê lédrẽ-lédrẽ ró nõ 'á nõ,
14 tãlâ má ṇ̃ trá kĩ, má â'dô 'ẽ'á drãlé ngbãângbânõ, nyé õzõ Kúmú ãmákâ Yésũ
Krístõ drí âtárẽ lâ má drí rî kâtí.
15 Gõ'dá má â'dô tã gólĩyî má drí îcálé cú 'ẽlâ rî 'bá yî 'ẽ'á, tãlâ tã 'dî 'bá yî õrî ró
bê ãnî drḭ̃ zãâ ḭ̃zạ́tú ámâ õdrã vólé sĩ.
16 Gõ'dá mã âtâ bê âgõ-âgõ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kâ mbârâkã bê ãngó nõ 'á
rî tã lâ ãnî drí rî, mã âtâ 'dĩ tã õnjõ kâ rî ĩ'dî õzõ tã îmbá 'bá õnjõ kâ rî 'bá yî tí yã?
Gõ'dá mã ndrê ãmbã gólâkâ lạ̃vũ 'bá gạ̃rạ̃ rî trá cú ãmâ ḭ̃fḭ́ sĩ.
17-18 Ãmâ gólâ bê úṇ́ Ôvârí kâ nã drḭ̃ 'álâ, mã ndrê Ôvârí ãmâ átá ró rî drí gólâ rî
ṇ̃ḭ̃zó gạ̃rạ̃, gólâ rî rú'bạ́ 'bãzó lạ̃gúḷḭ́ kãngbê-kãngbê lạ̃gû-lạ̃gû ró. Gõ'dá Ôvârí gólâ
tíbê lạ̃vũ 'bá gạ̃rạ̃ ngá nõ 'bá yî drḭ̃ sĩ ndrĩ rî drí tã âtázó kĩ, "Nõô ámâ mvá nyãányâ
'î, gólâ ĩ'dî tíbê má drí lẽlé rõô rî. Tã gólâkâ sû trá má rú rõô." Mã ârî Ôvârí trá úḷḭ́
'dĩ 'bá yî âtárẽ 'á ûrú lésĩ cú ãmâ bḭ́-'bálé sĩ.
19 Gõ'dá kpá mã zḭ̃ tã gólĩyî tã ạ̃ngũ 'bá Ôvârí kâ ạ̃kû ró nã 'bá yî drí îgĩlí rî trá. Mã
ṇ̃ trá kĩ, tã gólĩyî drí ạ̃ngũḷḭ́ trá 'dĩ 'bá yî â'dô rú 'ẽ'á. Rĩ'á tãndí ró ãnî drí tã gólĩyî
drí îgĩlí trá 'dĩ tã lâ ḭ̃sũḷḭ́ dódó, tãlâ tã 'dî 'bá yî â'dô 'bã'á ãnî drí õzõ ngá î'ĩ rĩ 'bá
võ î'ĩlí ḭ́ṇ́ṛ́ḭ́kúwạ́ 'ásĩ rî kâtí. Tã gólĩyî drí îgĩlí rî â'dô â'dó'á lạ́tḭ̃ Ôvârí kâ ró ãnî drí,
bũúũ kạ̃yḭ̃ gólâ Yésũ Krístõ drí 'ẽzó âgõlé õzõ mõrõbã kâtí rî 'á, ãnî 'bãlé tã Ôvârí kâ
ṇ̃ḭ́ḭ́.
20 Nõô rĩ'á tã 'bãlé drḭ̃ 'á rî ĩ'dî, úḷḭ́ ndrĩ gólĩyî tã ạ̃ngũ 'bá drí îgĩlí trá 'dĩ rî, â'dó kô
úḷḭ́ gólâ âfõ 'bá cé gólĩyî drḭ̃ sĩ rî ĩ'dî.
21 Úḷḭ́ 'dĩ 'bá yî rĩ'á úḷḭ́ Ôvârí ngá lésĩ rî ĩ'dî, mbârâkã Líndrí Tãndí kâ sĩ rî ĩ'dî tã
ạ̃ngũ 'bá yî drí rĩzó úḷḭ́ rî ãlô-ãlô lâ Ôvârí kâ 'dĩ âtálé.

2

Tã Ôvârí drí 'ẽzó lâŋõ fẽlé tã îmbá 'bá õnjõ ró rî 'bá yî drí rî

1 Ạ̃kú ró rî, tã ạ̃ngũ 'bá ãzâ 'bá yî õjílã Ôvârí kâ lãfálé sĩ rî, úḷḭ́ gólĩyíkâ rî rĩ'á 'dó
õnjõ ró. Ĩtí rî ngbãângbânõ rî, õjílã ãzâ 'bá yî ãnî lãfálé sĩ rî, rî trá ĩyî tã âmãlé kĩ, yĩ
ãâ'dô tã Ôvârí kâ îmbá 'bá 'î. Gõ'dá gólĩyî â'dô õjílã drḭ̃ îzã'á tã îmbâ ányâ gólĩyíkâ
'dĩ 'bá yî sĩ. Gõ'dá tã îmbâ ányâ õnjí tẽtẽ 'dî drí lạ̃'búzó õjílã dũû drḭ̃ îzãlé. Ĩtí rî,
gólĩyî â'dô Yésũ rî gã'á dó drḭ̃ tĩ 'bá ĩyíkâ ró. Gõ'dá Ôvârí â'dô gólĩyî îzã'á 'wãâ tã õnjí
gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ.
2 Tã îmbá 'bá õnjõ kâ 'dĩ 'bá yî â'dô ĩyî tã õnjí tẽtẽ 'ẽ'á dũû, gõ'dá õjílã dũû ãnî
lãfálé sĩ drí kpá 'dẽzó ĩyî tã õnjí gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Gõ'dá tã 'dî tãsĩ rî, Ôvârí
rî rú drí rû îzãzó, gõ'dá õjílã drí rĩzó lạ́tḭ̃ Ôvârí kâ nõ lô'dálé.
3 Tã îmbá 'bá õnjõ kâ 'dĩ 'bá yî 'dó ĩyî ãrõ-ãrõ 'bá 'î ĩyî, gólĩyî lẽ ngá ndrĩ ã'dô ró
'dó ĩyî nyãányâ drí. Ĩtí rî, gólĩyî â'dô ãnî âdó'á í'dígówá ãzâ 'bá yî sĩ ĩyî drḭ̃ 'ásĩ, ã'dô
ró bê ạ̃dḭ̃ ãníkâ nyãzó. Ôvârí kî tã-vó gólĩyíkâ trá ạ̃kû ró, gõ'dá gólâ rî trá njãâ ḭ̃fḭ́
'bã'bã bê ngíyá ânĩzó gólĩyî îzãlé.
4 Mã ṇ̃ trá tãndí ró kĩ, Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á tã îmbá 'bá õnjõ 'bá 'dĩ 'bá yî drí, tãlâ
sḭ́sḭ́ rî, mãlãyíkã gólĩyî tã õnjí 'ẽ 'bá rî 'bá yî, Ôvârí âdrô gólĩyî trá, ômbê gólĩyî nyãrĩ

sĩ 'bãlé võ lâŋõ kâ ịnịrịkúwạ́ ró rî 'álâ rĩlí tólâ bũúũ kậyị̀ gólâ yí drí 'ẽzó tã-vó kĩlí gólĩyî îzãzó rî 'á.

5 Gõ'dá Ôvârí fẽ lâŋõ kpá trá õjílã gólĩyî rĩ 'bá kậyị̀ Nówã kâ 'á rî yî drí. Õjílã 'dî 'bá yî ndrĩ gâ ĩyî vólé trá dó tã Ôvârí kâ ârílí. Tã 'dî tãsĩ rî, Ôvârí âjô Ị̃mvû tị̃tị̃ trá ị̃nyạ́kú drị̃ êtélé gólĩyî ûfúlị́ ndrĩ vólé. Gõ'dá Nówã gólâ tã mbị̀ 'bá ró rĩ 'bá tã Ôvârí kâ pẽlé rî, Ôvârí pâ gólĩyî trá õjílã íyíkâ ãzâ 'bá yî 'bã kâ nj̃ị-drị̃-lâ-rị̃ rî 'bá yí bê.

6 Gõ'dá kpá õjílã Sõdómõ kâ Gõmórã kâ bê rî tãsĩ, mã nị̃ kpá trá tãndí ró kĩ, Ôvârí kî tã-vó gólĩyíkâ rĩzó tã õnjí 'ẽlé rî trá. Gólâ 'bã lậsị́ trá gólĩyî zãlé ngbálá, ã'dô ró bê tã â'dâ ró õjílã gólĩyî rĩ 'bá vólé gãlé dó tã Ôvârí kâ ârílí rî yî drí, lâŋõ ãâ'dô 'dẽ'á kpá gólĩyî drị̃ị̃ ĩtí.

7 Ĩtí rî, Ôvârí pâ gõ'dá cé Lótõ yî ĩ'dî, tãlâ gólâ tã mbị̀ 'bá 'î, gõ'dá gólâ rĩ'á ĩzã ró tã õnjí õjílã gólĩyî vólé gã 'bá dó tã 'bã'bã Ôvârí kâ ârílí rî 'bá yí kâ tãsĩ.

8 Gõ'dá Lótõ rî bê õjílã 'dî 'bá yî lãfálé rî, gólâ ndrê tã õnjí tẽtẽ gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî trá, gõ'dá gólâ ârî úlị́ õnjí gólĩyî drí rĩ'á âtálâ kậyị̀ vósĩ cé rî trá. Tã 'dî 'bá yî 'bã Lótõ trá â'dólé ĩzã ró rõô.

9 Tã 'dî 'bá yî ndrĩ rî tã â'dálé ãmâ drí kĩ, Ôvârí rĩ'á cú mbârâkã bê õjílã tã mbị̀ 'bá pãlé kậyị̀ lâŋõ kâ 'ásĩ. Gõ'dá gólâ nị̃ lậtị̀ gólâ yí drí 'ẽzó lâŋõ fẽlé õjílã gólĩyî tã õnjí 'bá ró rî drí bũúũ kậyị̀ yí drí 'ẽzó tã-vó gólĩyíkâ kĩlí gólĩyî îzãzó rî sĩ rî trá.

10 Gólâ â'dô lâŋõ ãmbá 'bã'á 'dẽlé ngîngî lâ õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã õnjí gólĩyî rú'bạ́ lôvó drí gólĩyî 'bã'á 'ẽlâ rî 'ẽlé rî yî drị̃ị̃, gõ'dá kpá gólĩyî kũmũ Ôvârí kâ gã 'bá dó gõ'dá kpá õjílã 'bãlé gólĩyî drị̃lị́ rĩ 'bá kúmú ró rî gã 'bá dó rî yî drị̃ị̃.

Tã îmbá 'bá gólĩyî õnjõ 'bá ró 'dĩ 'bá yî, gólĩyî rĩ'á lómbé-lómbéwá 'bá 'î gõ'dá tã ârí ãkó lé 'bá 'î. Gólĩyî ró õjílã ãzãkã kô. Ĩtí rî, mãlãyíkã 'dã'dã ũrị̃ gá kpá gólĩyî rú kô.

11 Gõ'dá gbõ lé mbârâkã mãlãyíkã 'dî 'bá yí kâ lậvũ kpálé gặrặ gólĩyî drị̃ị̃ sĩ rî, mãlãyíkã 'dî 'bá yî 'dá gólĩyî kô, õzõ mãlãyíkã rî 'dĩ 'bá yî õtírĩ rĩî tã õnjí gólĩyíkâ rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yî tã lâ âtálé Ôvârí ágálé, gólâ õkî ró tã-vó gólĩyíkâ bê rî.

12 Ĩtí rî, tã îmbá 'bá gólĩyî rĩ 'bá õjílã lô'dálé tã gólĩyî nyãányâ drí ífí lâ nị̃lị́ kô rî tãsĩ rî, 'dĩî tã îmbá 'bá rî 'dĩ 'bá yî tã nị̃nị̃ ãkó. 'Dĩî gólĩyî nyé õzõ kõrõnyã õmã kâ rî 'bá yí kâtí, rĩ'á tã 'ẽlé ĩyî drí lẽlé rî kâtí. Gõ'dá ĩtí rî, kõrõnyã gólĩyî õmã kâ 'dĩ 'bá yî útị̀ ĩyíkâ gólĩyî kó cé rĩ'á ûfúlâ. Ị̃zạ́tú sị́sị́ 'á tólâ rî, Ôvârí â'dô tã îmbá 'bá gólĩyî õnjõ kâ 'dĩ 'bá yî ûfú'á, kpá õzõ rĩrĩ kõrõnyã 'dî 'bá yî ûfúlị́ rî kâtí.

13 Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á gólĩyî drí, kpá nyé õzõ gólĩyî drí rĩrĩ lâŋõ fẽlé ãzí-ãzí drí 'dĩ 'bá yí kâtí. Gólĩyî rî ĩyíkâ cé tã õnjí ĩyíkâ ãnyĩ kâ 'dĩ 'ẽlé ĩ'dî gbõ lé ị̃tú-ậyị́ bê. 'Dĩî tã gólĩyî drí rĩzó ãnî rú îzãlé gõ'dá ãnyĩ drí rĩzó gãlé ãnî drị̃ị̃. Ĩtí rî, gõ'dá gólĩyî rî kpá tã õnjí tẽtẽ tíbê gólĩyî rú'bạ́ lôvó drí gólĩyî 'bãlé 'ẽlé rî 'bá yî 'ẽlé, õzõ gólĩyî õtírĩ rĩî kãrámã nyãlé ãní bê rî.

14 Gõ'dá gólĩyî lẽ ậyị́lị́ õkó â'dó 'bá kô gólĩyî õkó ró rî 'bá yí bê kárá. Gólĩyî lẽ zãâ rĩ'á tã õnjî-õnjî 'ẽlé ĩ'dî âyé ãkó lâ. Gólĩyî âdô õjílã gólĩyî tíbê tã lẽlẽ lâ yî drí â'dólé fínyáwá rî tã lẽlé tã ndrĩ gólĩyî drí rĩ'á âtálâ gólĩyî drí õzõ tã pậtị̃ị̃ kâtí rî 'á, rĩzó tã õnjí 'ẽlé gólĩyí bê. Gólĩyî rĩ'á ãrõ-ãrõ 'bá 'î, gõ'dá tã ndrĩ gólĩyî drí rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'ásĩ rî, Ôvârí â'dô tã õnjí lâ lôgõ'á ãkpã gólĩyî drị̃ị̃.

15 Gólĩyî âyê tã mbị̀ Ôvârí kâ rî trá tã õnjí 'ẽzó ậdị̀ tãsĩ õzõ Bãlámã, Bérõ rî mvá ró rî kâtí.

16 Bãlámã lẽ ậdị̀, gõ'dá dõngí Bãlámã kâ âtálé bê úlị́ gólâ drí rî ĩ'dî, ĩtí Ôvârí drí Bãlámã rî êdrẽzó tã õnjí 'ẽ'ẽ 'ásĩ.*

* **2:16 2.16** Nĩ zị̀ 'Díyî Lãlã kápĩtã 22. Bãlámã ĩ'dî tã â'dâ ró tã îmbá 'bá õnjõ 'bá ró rî kâ rĩ 'bá õjílã Ôvârí kâ âdólé tã õnjí 'ẽlé ậdị̀ tãsĩ rî.

17 Ĩtí rî, Ôvârí êdê võ trá tã îmbá 'bá õnjõ kâ 'dĩ 'bá yî drí tólâ, võ lâ ı̃nı̃rı̃kúwą́ ró rõô, gólĩyî ngá tãkó ró nyé õzõ óró gólâ ĩ̃mvû lâ drí sẽlé trá tôkórô rî kâtí. Gõ'dá gólĩyî kpá nyé õzõ mũkũkũ ôzê lâ drí 'dı̃lı̃ kô rî kâtí.
18 Tã îmbá 'bá õnjõ kâ 'dĩ 'bá yî rî ĩyî lômbélé úlı̃ tãkó sĩ. Gólĩyî rî õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá drẽ ó'dí ró Yésũ 'á rî âdólé âgõlé tã õnjí 'dĩ 'bá yî 'ẽlé â'dô rĩrĩ õnjí gólĩyíkâ 'dĩ sĩ.
19 Gólĩyî rî tã âtálé õjílã drí kĩ, gólĩyî ãâ'dô drı̃-bą́lą́yı̃ bê tã ndrĩ gólĩyî drí lẽlé 'ẽlé rî yî 'ẽzó. Gõ'dá gólĩyî nyãányâ rĩ'á õzõ rą̃gı̃ı̃ kâtí, tãlâ tã õnjí rĩ'á gólĩyî lı̃pı̃ 'î.
20 Nĩ ndrê drẽ, õzõ õjílã ãâdĩ drı̃ trá tã õnjí íyíkâ 'ásĩ tã lẽlé Yésũ Krístõ 'á 'díyî pã 'bá íyíkâ ró rî, â'dô íyíkâ gõ'dá 'bã'á kó ángô tí ró, õzõ õjílã rî gógó pãlé trá tã õnjí 'ásĩ 'dî ãâgõ kpá trá tã õnjí 'ẽlé ó'dí rî yã? Áâ'dô gólâ rî pã'á kpá ó'dí tã õnjí 'dĩ 'ásĩ yã? Tã gólâkâ rî â'dô lą̃vũ'á õnjí ró gą̃rą̃ õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá kó kô Yésũ 'á ãlôwálâ rî 'bá yí kâ rî drı̃ı̃ sĩ.
21 Õzõ ã'dô trá ĩtí rî, tí â'dô 'bã'á tãndí ró õjílã 'dî drí tã mbı̃ Ôvârí kâ nõ nı̃zó kó kô, gõ'dá õjílã rî 'dĩ drí tã mbı̃ Ôvârí kâ nõ nı̃zó trá zãlô gõzó kpá âyélâ fĩzó gõlé tã õnjí 'á rî drı̃ı̃ sĩ.
22 Úlı̃ mãnĩgõ nô 'bá yî rî tã pą̃tı̃ı̃ âtálé ĩ'dî kĩ,
“Õké âgõ kpá ó'dí ngá drílâ lô'délé trá rî nyãlé,” gõ'dá
“Ngbíkpí 'bã kâ tíbê íyî jĩ 'bá trá ngbángbá rî âgõ kpá ó'dí íyî ŋãlé ũlútrą́ 'á.”
'Dĩî tã îmbâ 'bá gólĩyî õnjõ kâ 'dĩ 'bá yî gólĩyî nyé ĩtí, gólĩyî rî kpá gõlé tã õnjí gólĩyî drí âyélé trá rî yî 'ẽlé ó'dí.

3

Tã Yésũ drí 'ẽzó âgõlé ãngó 'á tã-vó õjílã kâ kĩlí rî

1 Ámâ rû-lẽ-ãzí yî, nõô tã îgĩ ámákâ rı̃ lâ 'î ãnî drí. Má îgĩ wárãgã nô 'bá yî kpą̃rą̃tı̃ 'dĩ ãnî drí, óõsõ ró mbârâkã bê ãnî rú, nĩ ı̃sũ ró úlı̃ Ôvârí kâ tíbê ãnî drí ârílí trá nõ tã lâ bê tãndí ró.
2 Ĩtí rî, nĩ ı̃vı̃ úlı̃ Ôvârí kâ tã ą̃ngũ 'bá yî drí âtálé trá ą̃kû ró rî 'bá yî tã lâ kô. Gõ'dá nĩ ı̃sũ kpá tã 'bã'bã Yésũ Krístõ 'díyî pã 'bá ãmákâ ró rî kâ kĩ'á nĩ rî, mã õrî njãâ, gólâ tíbê ãmâ lãjó'bá gólâkâ ró rî drí tã lâ âtálé ãnî drí rî.
3 Nĩ ndrê drẽ, ką̃yı̃ ą̃dũkũ nô 'bá yî 'á drẽ ãkpãkã'dã Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ âgõó drẽ kô rî, õjílã ãzâ 'bá yî bê, â'dô ĩyî tã õnjí gólĩyî drí lẽlé 'ẽlé rî 'ẽ'á gõ'dá kpá 'dási 'ẽlé ãnî rú, kĩ nĩ rî,
4 “Hé, tí gõ'dá Yésũ rî gógó nõ âgõó gõ'dá ãngó nõ 'á kô õzõ gólâ drí 'bãlé trá rî tí nõ ã'dô drí yã? Gólâ gõ'dá nõ ã'dô 'á yã? Ą̃kû ró nã 'ásĩ bũúũ ãndrõ nô rî, ngá gólĩyî ndrĩ Ôvârí drí 'bãlé trá ãngó nõ 'á nõ gbõ zãâ ĩyî bê ndrô ndrô ôjá rû ĩyî kpá kô. Gõ'dá Yésũ rî gógó â'dô âgõ'á nõ ángô tú ãngó nõ rũlı̃ rî yã?”
5 Gõ'dá õjílã 'dî 'bá yî ı̃sũ ĩyíkâ tã trá gãzó dó tã gólâ Ôvârí drí rĩzó tã 'ẽlé rî nı̃lı̃, õzõ tã gólâ Ôvârí drí ãngó nõ 'bãrẽ ĩtõ võ 'ásĩ bũúũ âcálé ngbãângbânõ rî tí. Ôvârí âtâ cé úlı̃ 'î mbârâkã íyíkâ sĩ ãngó nõ drí â'dózó, gõ'dá kpá ĩ̃mvû drí rû ê'bézó võ ãlô 'á ı̃nyą́kú drı̃ drí âfõzó. Gõ'dá gólâ 'bã ı̃nyą́kú ĩ̃mvû sĩ.
6 Gõ'dá Ôvârí fẽ lâŋõ kpá õjílã gólĩyî rû jã 'bá trá yí rú rî yî drí, ĩ̃mvû sĩ. Gólâ âjô ĩ̃mvû tı̃tı̃ trá gólĩyî ûfúlı̃ ndrĩ vólé.
7 Ôvârí 'bã ı̃nyą́kú 'bũû bê trá â'dólé mbârâkã íyíkâ sĩ, bũúũ cãlé ką̃yı̃ gólâ drí 'ẽzó âgõlé tã-vó õjílã gólĩyî gólâ rî rõ 'bá kô rî kâ kĩlí, ã'dô ró bê gólĩyî drí vẽzó zãâ ngbálá vólé lą̃sı̃ sĩ rî 'á.
8 Ámâ rû-lẽ-ãzíyã yî, tã nô ũvı̃ ãnî drı̃ı̃ sĩ kô, ką̃yı̃ ndrĩ 'dó Kúmú ãmákâ ĩ̃fı̃ ką̃yı̃ ãlô ró, ngãtá ką̃yı̃ ãlô 'î ngãtá ndrô kútũ-ãlô 'î yã rî. Gólâ â'dô tã íyíkâ 'ẽ'á ką̃yı̃ îcá 'bá trá 'ẽlâ rî sĩ.

9 Õjílã ãzâ 'bá yî rî ĩyíkâ ịsũlâ kĩ, Ôvârí õ'bãá Yésũ nĩ âgõlé 'wãâ tã-vó kĩ 'bá ró kô.
Nĩ ndrê drẽ, Yésũ âgõó drẽ kô tã-vó kĩ 'bá ró rî, ã'dô ró bê õjílã ndrĩ drí drḭ̃ âdĩzó tã
õnjí 'ásĩ, tãlâ Ôvârí ạ̃ndḭ̃ íyîngá tã lâŋõ fẽfẽ tã õnjí 'bá drí rî kâ trá. Gólâ lẽé kô õjílã
ãlô drí drãlé tã õnjí 'á. Gólâ lẽ tã õjílã drí ndrĩ drḭ̃ âdĩzó tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ tã lẽzó ĩ'dî
Yésũ Krístõ 'á.
10 Kạ̃yḭ̃ Yésũ drí 'ẽzó âgõlé tã-vó õjílã kâ kĩlí rî, â'dô âcá'á trá. Yésũ â'dô 'ẽ'á âgõlé
nõngá nyĩĩ ró, nyé õzõ ũgú drí âfírĩ jó 'á ngá ûgũlḭ́ kạ̃yḭ̃ lâ nḭ̃ ãkó rî kâtí. Kạ̃yḭ̃ gólâ
Yésũ drí 'ẽzó âgõlé tã-vó kĩ 'bá ró rî 'á rî, 'bũû â'dô rû ndẽ'á cú ạ̃yḭ́ ãmbá bê, õzõ
ĩlî-kúrú ândrê ạ̃yḭ́ kâtí. Ôvârí â'dô lạ̃sḭ́ âjó'á ânĩlí ãngó nõ zãlé ndrĩ. Ngá ndrĩ ãngó
nõ 'á nõ 'bá yî â'dô ĩyî vẽ'á ndrĩ vólé.
11 Ã'dô gõ'dá trá ĩtí rî, ãnî drí rĩlí Ôvârí rõlé tã tãndí 'ẽ'ẽ sĩ.
12 Ãnî drí ḭ̃ḭ́ḭ́ 'bãlé âgõ-âgõ Yésũ kâ drḭ̃ḭ̃. Kạ̃yḭ̃ rî 'dĩ 'á rî, Ôvârí â'dô ngá gólĩyî 'bũû
'álâ rî 'bá yî zã'á ndrĩ ôlélé vólé.
13 Gõ'dá Ôvârí â'dô 'bũû ó'dí gõ'dá ḭ̃nyạ́kú ó'dí bê rî 'bã'á, õjílã gólâkâ rî 'bá yî drí
gõzó rĩlí 'á lâ cé zãâ rĩ'á tã mbḭ̃ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Ĩtí rî, ãmâ gólĩyî krístõ 'bá ró rî rĩ'á
ḭ̃ḭ́ḭ́ 'bã'bã bê Ôvârí gólâ tã 'dî 'bã 'bá 'ẽ'á 'ẽlâ ãmâ drí rî drḭ̃ḭ̃.
14 Ĩtí rî, ámâ rû-lẽ-ãzíyã yî, nĩ 'bã ḭ̃ḭ́ḭ́ bê kạ̃yḭ̃ Ôvârí drí 'ẽzó tã 'dî 'ẽlé rî drḭ̃ḭ̃ ĩtí rî, nĩ
ûjũ ãnî fãfã sĩ kạ̃yḭ̃ vósĩ cé rĩlí rĩrĩ mbḭ̃ rî sĩ, gõ'dá â'dólé tã ạ̃'dḭ́ bê ãnî lãfálé Ôvârí bê
rî 'á, tãlâ Ôvârí õndrê ró ãnî bê õzõ õjílã íyíkâ â'dó 'bá ĩyî tã õnjí ãkó rî 'bá yí kâtí.
15 Nĩ ịsũ drẽ tã nô 'bá yî dódó, Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ ạ̃ndḭ̃ tã trá âgõzó, tãlâ
õjílã õjâ ró ĩyî bê drḭ̃ âdĩlí ngá pãpã ûsúlḭ́. Ãmâ ạ̃drúpḭ̃ Póõlõ âtâ tã rĩrĩ mbḭ̃ kâ 'dĩ 'bá
yî kpá trá ãnî drí kạ̃yḭ̃ gólâ drí wárãgã îgĩzó ãnî drí rî 'á tã nḭ̃nḭ̃ Ôvârí ngá lésĩ rî sĩ.
16 Póõlõ â'dâ tã âtî-âtî ãlô-ãlô 'dĩ kpá trá ndrĩ wárãgã íyíkâ îgĩlí 'dĩ 'á. Gõ'dá úlḭ́
gólâ drí îgĩlí 'dĩ 'bá yî, ãzâ 'bá yî rĩ'á âmbâ-âmbâ ró tã ífí lâ yî nḭ̃zó. Gõ'dá õjílã ãzâ
'bá yî gólĩyî tã nḭ̃ ãkó lé 'bá ró rî 'bá yî, gólĩyî gõ'dá jâ ĩyíkâ úlḭ́ âmbá 'bá âmbâ 'dĩ 'bá
yî ífí lâ gõ'dá ngĩî gõ'dá âcálé tã âtî-âtî ányâ ró. Ĩtí rî, gólĩyî 'ê kpá ĩtí úlḭ́ Ôvârí kâ rî
ôjâ-ôjâ lâ sĩ. Gõ'dá Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á gólĩyî drí tã õnjí gólĩyî drí 'ẽlé 'dĩ tãsĩ.
17 Ámâ rû-lẽ-ãzí yî, nĩ nḭ̃ bê dódó kĩ, õjílã ãzâ 'bá yî bê 'ẽ'á ãnî âdólé ĩtí rî, gõ'dá
ãnî ḭ̃ḭ́ḭ́ õmbâ ãnî rú gólĩyî tãsĩ, óõzó kô ãnî âdó jãlé tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ 'á rî 'ásĩ.
18 Ĩtí rî, gõ'dá tã lẽlẽ ãníkâ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ 'á rî õmbâ íyíkâ zãâ nĩ'á ạ̃tḭ́
'álâ lạ̃vũlḭ́ gạ̃rạ̃ sḭ́sḭ́ rî drḭ̃ḭ̃ sĩ. Nĩ âdrê gạ́gạ́ tã lẽlẽ ãníkâ 'á õzõ rákã fê kâtí, gõ'dá nĩ
nḭ̃ dódó kĩ, Yésũ Krístõ lẽ ãnî trá rõô tãkó ĩtí. Ĩtí rî, mã ḭ̃nḭ̃ḭ̃ Kúmú ãmákâ Yésũ ngá
ndrĩ drḭ̃lḭ́ rî ngbãângbânõ gõ'dá zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó. Ãâ'dô ĩtí.

Tã îgĩ-îgĩ drị̃-káká Yõwánĩ kâ
1 Yõwánĩ

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị̃ sị̃sị̃ rî

Õjílã gólâ wárãgã nâ nõ 'bá yî îgĩ 'bá rî zị̃ íyî ífífí “ ‘drị̃-'bá kạ̃nị̃sạ̃ kâ rî” ’ gõ'dá krístõ 'bá yî ãmbá lâ ị̃sũ ĩyî bê rî, ãã'dô Yõwánĩ lãjó'bá Yésũ kâ ró gólâ kpá Tã âtî-âtî tãndí Yõwánĩ kâ rî îgĩ 'bá gõ'dá kpá Tã â'dâ îgĩ 'bá rî ĩ'dî. Ngá ãzâ 'bá yî bê dũû búkũ 'dî 'bá yî 'ásĩ rî, rĩ'á 'dó ãlô.

Wárãgã gólâ drị̃-káká lâ ró rî rĩ'á õzõ tã îgĩlí krístõ 'bá yî drí võ ngĩíngî 'ásĩ ndrĩ rî kâtí. Gõ'dá wárãgã gólâ rị̃ lâ ró rî íyíkâ tã îgĩ 'î krístõ 'bá ãzâ võ ãzâ gólâ drí rú lâ zị̃lị̃ kô rî 'á rî drí. Gõ'dá nâ lâ íyíkâ õjílã ãzâ drí rú lâ Gáyõ.

Tã ífí wárãgã 'dî 'bá yî îgĩzó rî rĩ'á Ị̃ĩf̃ị̃ lõmbâ fẽlé krístõ 'bá yî drí tã îmbá 'bá dũû gólĩyî tã âmã 'bá kĩ, ĩyî ãã'dô krístõ 'bá yî 'î, gõ'dá rĩ 'bá ĩyî gólĩyî âdólé õnjõ gólĩyíkâ Yésũ rî tãsĩ rî 'á, gõ'dá kpá tã pạ̃tị̃ gólĩyî lãjó'bá yî drí rĩ'á îmbálâ krístõ 'bá yî drí rî 'á rî tãsĩ. Yõwánĩ kĩ nĩ rî, krístõ 'bá yî drí rĩlí zãã tã lẽlẽ bê kĩ, Yésũ pạ̃tị̃ Ôvârí rî mvá gólâ ânĩ 'bá bê ãngó nõ 'á ãmâ pãlé rî ĩ'dî. Ị̃yî, lãjó'bá ãzâ 'bá yí bê, yĩ ndrê gólâ trá cú ĩyî Ị̃ĩf̃ị̃ sĩ, yĩ dõ gólâ rî rú'bạ̃ trá, gõ'dá yĩ ârî tã gólâ drí rĩ'á âtálâ cú ĩyî bị̃ sĩ rî trá. Líndrí Tãndí â'dâ kĩ, gólâ Ôvârí rî mvá 'î rî, gólâ rî îbábátízãrẽ 'á, gõ'dá kpá gólâ drí drãrẽ 'á.

Wárãgã gólâkâ drị̃-káká lâ 'á rî, Yõwánĩ â'dâ lạ̃tị̃ gólâ krístõ 'bá yî drí nị̃zó lâ dódó kĩ, ópâ ĩyî trá tã õnjí ĩyíkâ 'ásĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, ĩyî gõ'dá trá Ôvârí rî mvá yî rî ĩ'dî. Gólâ kĩ, gólĩyî ị̃ĩ'bị̃ drẽ tã lẽlẽ ĩyíkâ rî tã lẽlẽ õjílã gólĩyî tã âmã 'bá kĩ'á nĩ rî ĩyî ãã'dô krístõ 'bá 'î rî 'bá yí kâ rî bê ngá gólĩyî nâ nõ 'bá yî sĩ. Ngá nâ nõ 'bá yî ĩ'dî rĩ'á,

1. Tã lẽlẽ kĩ, pạ̃tị̃ Yésũ Ôvârí rî mvá gólâ ânĩ 'bá drãlé ãngó á nõngá ãmâ tãsĩ rî ĩ'dî.
2. Rĩlí zãã tã 'bã'bã Ôvârí kâ zẽlé. Gõ'dá tótó tã gólâ ãyĩkõ lâ drí Ôvârí rî lẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî, tãlâ mã lẽ gólâ trá.
3. Ãzí-ãzí lẽlé.

Yõwánĩ âtâ tã gólĩyî nâ 'dĩ ândálé ândâlâ dũû tã îgĩ gólâkâ nâ 'dĩ 'bá yî 'ásĩ.

1-2 Tã gólâ ãmâ drí 'ẽ'á îgĩlâ ãnî drí nõ rî rĩ'á tã Yésũ Krístõ kâ ĩ'dî. Îtõlé drẽ ãkpãkã'dã Ôvârí 'bãá drẽ ãngó nõ kô rî, gólâ bê, gõ'dá ngbãângbânõ rî, ãmâ lãjó'bá gólâkâ ró rî, mã ndrê gólâ trá cú ãmâ Ị̃ĩf̃ị̃ sĩ, mã ârî tã gólâ drí âtálé rî trá cú ãmâ bị̃-'bálé sĩ, gõ'dá mã dõ gólâ rî rú'bạ̃ kpá trá. Gólâ ĩ'dî tã Ôvârí kâ pạ̃tị̃ rî â'dá 'bá ãmâ drí rî. Gólâ ĩ'dî lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî fẽ 'bá 'î õjílã drí. Ãwô-'dĩ tã pạ̃tị̃ ró, mã ndrê gólâ trá ãmâ Ị̃ĩf̃ị̃ sĩ. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, mã rî nõ gõ'dá tã pạ̃tị̃ gólâkâ rî pẽ'á ãnî drí, gólâ ĩ'dî lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó rî fẽ 'bá lâ 'î, gõ'dá gólâ ĩ'dî kpá â'dó 'bá bê kárá ãmâ átá Ôvârí bê rî, gõ'dá Ôvârí â'dâ gólâ trá ãmâ drí.

3 Mã rî tã gólâ ãmâ drí ndrẽlé trá gõ'dá kpá ârílí trá nõ â'dá'á ãnî drí nõ, tãlâ nĩ ạ̃mû ró rû bê kpãkã ãlô ãmá bê, gõ'dá mã ạ̃mû ró ãmâ ãní bê kpãkã ãlô, â'dólé ngá ãlô ró ãmâ átá Ôvârí bê gõ'dá kpá mvá lâ Yésũ Krístõ bê.

4 Ĩtí rî, ĩ'dî ãmâ drí tã îgĩzó ãnî drí nõ, tãlâ mã â'dô ró bê ãyĩkõ ãmbá bê ãní bê tã rî 'dĩ tãsĩ.

Tã â'dózó ngá ãlô ró Ôvârí bê rî

5 Nõô tã gólâ ãmâ drí ârílí Yésũ Krístõ tị sĩ, gõ'dá ãmâ drí rĩ'á pẽlâ ãnî drí rî ĩ'dî.
Tã 'ẽ'ẽ Ôvârí kâ rî íyîngá cé tã tãndí ĩ'dî õzõ ngá î'ĩ kâtí, gõ'dá ịnịrịkúwạ tã õnjí kâ rî
íyîngá yû gólâ rî pĩpĩsịlị 'á ãlôwálâ.
6 Ĩtí rî, õzõ nĩ ãâtâ kĩ ĩyî ãâ'dô ngá ãlô ró Ôvârí bê rî, gõ'dá ãnî drẽ kpá zãâ tã õnjí
'ẽ'á rî, 'dĩî úlị ãníkâ 'dĩ õnjõ 'î. Tãlâ tã 'ẽ'ẽ õnjí ãníkâ 'dĩ â'dô rĩ'á â'dálâ õjílã drí kĩ
nĩ rî, nĩ lẽé tã tã pạtị-pạtị Ôvârí kâ nõ 'á rî kô.
7 Bê-rî õzõ mã õrî trá ndrĩ ngá î'ĩ Ôvârí kâ â'dó 'bá tã tãndí ró rî 'á, zãâ tã tãndí 'ẽlé
ĩ'dî rî, 'dĩî rî kpá rĩ'á pạtị-pạtị ró mã ậmû ãmâ trá ãmâ ãzí-ãzí yí bê. Gõ'dá kpá Ôvârí
rî mvá, Yésũ Krístõ rî õdrã tĩ ãmâ drị trá, gõ'dá áâ'dô ãmâ âyé'á tã õnjí ãmákâ 'ásĩ.
8 Õzõ mã õkĩ mã õ'é tã õnjí kô rî, mã rî 'dĩ ãmâ nyãányâ âdó'á, gõ'dá mã nĩị tã pạtĩị
Ôvârí kâ kô ãlôwálâ.
9 Bê-rî õzõ gõ'dá mã õlôfõ tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî trá Ôvârí ândrá rî, Ôvârí â'dô ãmâ
âyé'á tã õnjí ãmákâ rî 'bá yî 'ásĩ. Gõ'dá gólâ â'dô ãmâ jĩ'á ngbángbá tã õnjí ãmákâ
rî 'bá 'ásĩ, nyé õzõ gólâ drí 'bãlé trá rî kâtí, gõ'dá gólâ rî íyíkâ ịtú vósĩ cé zãâ tã mbị
rî 'ẽlé ĩ'dî.
10 Õzõ mã õkĩ mã õ'é tã õnjí kô rî, 'dĩî nyé õzõ ãmâ drí âtárẽ lâ kĩ'á nĩ rî, Ôvârí
ãâ'dô õnjõ 'bá 'î rî kâtí, tãlâ Ôvârí âtâ trá kĩ, õjílã ndrĩ ãngó 'á nõ tã õnjí 'ẽ 'bá 'î.
Gõ'dá õzõ mã õ'ê trá ĩtí rî, 'dĩî rî mã lẽé tã gólâkâ rî kô ãlôwálâ.

2

1 Ámâ mvá yî má drí lẽlé rõô nõô, má âtâ tã 'dî trá ãnî drí nõô, tãlâ nĩ õzó kô tã
õnjí 'ẽê. Gõ'dá õzõ mã õ'ê tã õnjí trá rî, õjílã bê 'ẽ'á âdrélé ãmâ ngá lésĩ Ôvârí rî îjílí,
tãlâ Ôvârí ãâyê ró ãmâ bê tã õnjí ãmákâ 'dĩ 'bá yî 'ásĩ, gólâ rĩ'á Yésũ Krístõ ĩ'dî. Gólâ
cé ĩ'dî õjílã tãndí ró tã õnjí ãkó Ôvârí rî lĩfị drị 'á rî.
2 Gõ'dá gólâ kpá ĩ'dî tíbê drã 'bá ãmâ võ 'á rî, ãmâ drị tĩ 'bá ró tã õnjí ãmákâ 'ásĩ
rî, îcâ gõ'dá trá cú Ôvârí drí tã õnjí ãmákâ âyézó gõ'dá kpá õjílã ãngó nõ kâ nõ kâ bê
ndrĩ nõ, gólâ rî tãsĩ.
3 Ámâ mvá yî, má âtâ ãnî drí, lạtị gólâ 'ẽ 'bá â'dálâ kĩ, pạtĩị ãmâ rĩ'á õjílã Ôvârí kâ
ĩ'dî rî, rĩ'á tã 'bã'bã gólâkâ ịnjĩ-ịnjĩ lâ ĩ'dî.
4 Ĩtí rî, õzõ õjílã ãnî lãfálé sĩ õkĩ, yí ãâ'dô õjílã Ôvârí kâ ĩ'dî, gõ'dá õjílã rî 'dĩ ĩịnjĩ tã
'bã'bã Ôvârí kâ kô rî, 'dĩî õjílã rî 'dĩ õnjõ 'bá 'î, gólâ lẽé tã tã pạtĩị Ôvârí kâ nõ 'á kô.
5 Bê-rî õzõ mã õ'ê tã 'bã'bã Ôvârí kâ trá rî, 'dĩî pạtị-pạtị ró mã lẽ gólâ trá pĩpĩsịlị
ãlô sĩ. Nõô tã gólâ tã â'dá 'bá kĩ, ãmâ rĩ'á ngá ãlô ró Ôvârí bê rî ĩ'dî.
6 'Dõvó mã rî zãâ tã 'ẽlé, nyé õzõ Yésũ Krístõ drí rĩrĩ 'ẽlâ rî tí.
7 Ãnî má drí lẽlé rõô nõ 'bá yî, tã 'bã'bã Yésũ kâ má drí rĩ'á tã lâ âtálé ãnî drí nõ
rî, â'dó kô tã 'bã'bã ngĩî 'î, tãlâ nĩ îtõ kó trá tã lâ ârílí ậkû ró drẽ ãkpã ãnî drí îtõrẽ
tã lẽlé Yésũ 'á rî 'á bũúũ âcálé ngbãângbânõ. Tã 'bã'bã rî 'dĩ kĩ, nĩ õlẽ ãnî ãzí-ãzí yî,
ópẽ tã rî 'dĩ trá ãnî drí tã âtî-âtî Ôvârí kâ rî ró.
8 Ĩtí rî, tã 'bã'bã nô rĩ'á cú tã ífí lậnjĩ-lậnjĩ bê ãnî drí, tãlâ Yésũ Krístõ â'dâ lạtị ngá
lẽlẽ kâ 'dĩ cú nĩ ãmâ drí. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, rĩrĩ ãmákâ rî, rî kpá trá lạtị tãndí
ãzí-ãzí lẽ kâ rî â'dálé ĩ'dî õjílã drí. Tãlâ ịnịrịkúwạ gólâ tã õnjí kâ rî îtõ trá rû ndẽlé tã
'ẽ'ẽ ãmákâ 'ásĩ gõ'dá kpá â'dô-â'dô ãmákâ 'ásĩ, mã õtírĩ rĩî tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî 'ẽlé
rî. Â'dô bê trá ĩtí rî, tã rî 'dĩ rî gõ â'dálâ ãmâ drí kĩ, ịnịrịkúwạ bí ndẽ'á, gõ'dá ngá î'ĩ
bí îtõ'á võ î'ĩlí.
9 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ õkĩ, yí õrî rĩlí ngá î'ĩ Ôvârí kâ tã tãndí kâ 'á, gõ'dá õjílã rî 'dĩ
lẽé íyî ãzí-ãzí yî kô rî, 'dĩî õjílã rî 'dĩ drẽ rĩ'á zãâ ịnịrịkúwạ tã õnjí kâ 'á.

10 Ĩtí rî, õzõ õjílã ãzâ õlẽ íyî ãzí-ãzí yî trá rî, 'dĩî õjílã rî 'dĩ trá õjílã ngá î'ĩ kâ 'î.
Gõ'dá tã ãzãkã yû Ôvârí rî 'álé 'bãlé âdrãlé gólâ rú tã lâ tãsĩ.
11 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ õlẽ íyî ãzí-ãzí yî kô rî, 'dĩî gólâ drẽ zãâ rĩ'á ịnịrịkúwạ 'á. Gõ'dá
gólâ drẽ zãâ tã õnjí 'ẽ'á, gõ'dá gólâ nĩịí drẽ kpá lạtị Ôvârí kâ rî kô. Gólâ îcá kpá kô
ûsúlâ, tãlâ ịnịrịkúwạ tã õnjĩ kâ rî 'ê gólâ trá â'dólé lĩịfị ãkó lé 'bá ró.
12 Má îgĩ tã nô ãnî drí, ãnî ámâ mvá yî,
Ôvârí âyê ãnî trá tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ,
tãlâ Yésũ Krístõ drã trá ãnî võ 'á.
13 Má îgĩ tã nô ãnî drí, ãnî gólĩyî ãgô âmbâ-âmbâ ró rî,
nĩ nị Yésũ Krístõ gólâ tíbê â'dó 'bá bê drẽ ãkpãkã'dã Ôvârí 'bãá drẽ ãngó nõ kô.
Má îgĩ tã nô ãnî drí, ãnî gólĩyî drẽ ãgô ãnjî ró rî,
nĩ 'ê ậjú trá ãnî ậjú-'bá-ãzí Sãtánã yí bê,
gõ'dá nĩ pẽ gólâ trá.
Má îgĩ tã nô ãnî drí ámâ mvá yî,
ãnî ĩ'dî gólĩyî Ôvârí átá ró rî nị 'bá trá rî.
14 Má îgĩ tã nô ãnî drí, ãnî gólĩyî ãgô âmbâ-âmbâ ró rî 'bá yî,
nĩ nị Yésũ Krístõ gólâ tíbê â'dó 'bá bê drẽ ãkpãkã'dã Ôvârí 'bãá drẽ ãngó nõ kô.
Má îgĩ tã nô ãnî drí, ãnî gólĩyî drẽ ãgô ãnjî ró rî 'bá yî,
ãnî rĩ'á gậgậ úlị Ôvârí kâ 'á,
úlị Ôvârí kâ rî trá ãnî pĩịpĩịsịlị 'á,
nĩ 'ê ậjú trá ãnî ậjú-'bá-ãzí Sãtánã bê,
gõ'dá nĩ pẽ gólâ trá.
15 Ĩtí rî, má âtâ ãnî drí, nĩ 'bã ãnî lĩịfị kô cé rĩrĩ ãngó nõ kâ drĩị gõ'dá ngá 'á lâ rî 'bá
yí bê, tãlâ õzõ õjílã ãzâ õ'bã íyî lĩịfị trá cé rĩrĩ ãngó nõ kâ drĩị ĩ'dî gõ'dá ngá 'á lâ nõ
'bá yí bê rî, gólâ îcá gõ'dá kô kpá íyî lĩịfị 'bãlé Ôvârí gólâ ãmâ átá ró rî drĩị.
16 Tã gólĩyî ãngó nõ kâ rî 'bá yî ĩ'dî nõô 'bá yî, tã lôvó rú'bậ kâ, ngá-tị ãmbá rî 'bá
yî lôvó lâ 'bã'bã, gõ'dá lómbé-lómbéwá. 'Dĩî 'bá yî tã ãngó nõ kâ ĩ'dî, 'dĩî 'bá yî â'dó
kô tã ãmâ átá Ôvârí kâ ĩ'dî. Nĩ âyê tã rî 'dĩ 'bá yî ndrĩ.
17 Tãlâ ãngó nõ ngá 'á lâ rî 'bá yí bê ndrĩ â'dô 'ẽ'á ndẽlé ndẽ, gõ'dá õjílã gólĩyî lĩịfị
'bã 'bá ãngó nõ drĩị gõ'dá ngá 'á lâ rî 'bá yí bê rî, â'dô ĩyî ndẽ'á kpá 'dũwậ ãngó nõ
bê ngá 'á lâ rî 'bá yí bê ndrĩ. Gõ'dá õjílã gólĩyî lĩịfị 'bã 'bá úlị Ôvârí kâ drĩị ĩ'dî gõ'dá
'ẽ 'bá lâ rî, â'dô ĩyî rĩ'á zãâ gbậdú ậdũkũ ãkó.

Tã ậjú-'bá-ãzí Yésũ kâ rî 'bá yî tãsĩ

18 Ámâ mvá yî, nĩ ndrê drẽ, ãngó nõ â'dô rû ndẽ'á ndẽ, gõ'dá kậyị drílâ 'ẽzó rû
ndẽlé rî trá ãnyî. Nĩ ịsũ drẽ úlị ãmâ drí âtálé ãnî drí sịsị kĩ'á nĩ rî, ãngó nõ ngá 'á lâ
rî 'bá yí bê õtírĩ 'ẽê rû ndẽlé rî ậdũkũ lâ 'á tólâ rî, ậjú-'bá-ãzí Yésũ kâ ãzâ â'dô âcá'á
õjílã âdólé. Ĩtí rî, 'dõvó nĩ ndrê drẽ, ậjú-'bá-ãzí Yésũ kâ 'dĩ 'bá yî, ãzâ 'bá yî âcâ ĩyî
trá dũû, tãlâ ĩ'dî 'dĩ ãmâ drí nĩzó lâ kĩ'á nĩ rî, kậyị ãngó nõ kâ 'ẽzó rû ndẽlé rî trá
ãnyî.
19 Gõ'dá Yésũ rî ậjú-'bá-ãzí 'dĩ 'bá yî, sịsị rî, mã rî rĩlí gólĩyí bê kpãkã ãlô. Gõ'dá
drílĩyî ngãzó fõlé ãmâ lãfálé sĩ, tãlâ gólĩyî â'dó kô õjílã Yésũ kâ ĩ'dî. Õzõ pậtị-pậtị
gólĩyî ã'dô õjílã Yésũ kâ ĩ'dî rî, tí gólĩyî fõó ãmâ lãfálé sĩ ãmâ âyélé kô. Ôvârí 'ê gólĩyî
fõlé ãmâ lãfálé sĩ 'dî, tãlâ gólĩyî â'dó kô õjílã Yésũ kâ pậtị-pậtị lâ ĩ'dî.
20 Gõ'dá ãníkâ rî, Yésũ Krístõ fẽ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ trá ãnî drí. Ĩtí rî, nĩ â'dó
gõ'dá kô õjílã gólĩyî tã nị 'bá kô rî yî ĩ'dî, gõ'dá ãnî trá õjílã gólĩyî tã pậtĩị Ôvârí kâ rî
nị 'bá trá rî yî ĩ'dî.

21 Nĩ ị̃sũ tã kô kĩ, má îgĩ tã 'dî ãnî drí ĩtí, tãlâ nĩ nj̃ị̃ tã pã̧tj̃ị̃ Ôvârí kâ kô rî. Â'dó ĩtí
kô. Má rî nõ îgĩlâ, tãlâ nĩ nị̃ tã pã̧tj̃ị̃ Ôvârí kâ rî trá dódó ĩtí, gõ'dá nĩ lẽé tã õnjõ kâ
kô ãlôwálâ.
22 Nĩ ârî drẽ, õzõ õjílã ãâtâ kĩ, Yésũ ãâ'dó gólâ Ôvârí drí âjólé rî ĩ'dî kô rî, 'dĩî õjílã
rî 'dĩ õnjõ 'bá 'î. Gõ'dá õjílã rî gógó 'dĩ trá ã̧jú-'bá-ãzí Yésũ Krístõ kâ rî ĩ'dî, tãlâ õjílã
rî 'dĩ gã tã Ôvârí ãmâ átá ró rî kâ rî trá dó kpã̧rã̧tị gólâ rî mvá Yésũ Krístõ bê.
23 Ĩtí rî, õzõ õjílã õgã tã Yésũ Krístõ gólâ Ôvârí rî mvá ró rî kâ trá dó rî, 'dĩî õjílã rî
'dĩ â'dó ngá ãlô ró Ôvârí, Yésũ rî átá ró rî bê kô. Bê-rî õzõ õjílã ãzâ õlẽ tã Yésũ Krístõ
kâ trá rî, 'dĩî õjílã rî 'dĩ â'dô 'bã'á ngá ãlô ró Ôvârí bê íyî átá ró.
24 'Dõvó nĩ njû zãâ gã̧gã̧ tã Ôvârí kâ rú. 'Dĩî tã Ôvârí kâ ãnî drí ârílí trá ã̧kû ró ãnî
drí ĩtõrẽ tã lẽlé Yésũ 'á rî ĩ'dî. Õzõ nĩ õ'ê ĩtí rî, nĩ â'dô rĩ'á ngá ãlô ró Yésũ Ôvârí rî
mvá ró rî bê gõ'dá kpá gólâ rî átá Ôvârí bê.
25 Õzõ mã ã'dô trá ngá ãlô ró Ôvârí bê rî, mã â'dô tã gólâ Yésũ drí 'bãlé ãmâ drí
kĩ'á nĩ rî, mã ãâ'dô rĩ'á ûrú 'álâ zãâ gbã̧dú ã̧dũkũ ãkó rî ûsú'á.
26 'Dĩî tã gólâ má drí îgĩlí ãnî drí tã õjílã õnjí gólĩyî lẽ 'bá ânĩlí ãnî âdólé rî 'bá yí kâ
tãsĩ rî ĩ'dî.
27 Gõ'dá ãníkâ rî, Yésũ Krístõ âfẽ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ trá ãnî drí. Gõ'dá Líndrí
Tãndí Ôvârí kâ 'dĩ rî rĩlí ãnî pj̃ịpj̃ị̃sị̃lị̃ 'á. Ĩtí rî, îcá kô õjílã ãzâ drí ãnî lj̃ịf̃ị̃ îmbálé ó'dí tã
mbj̃ị̃ pã̧tj̃ị̃ ró Ôvârí kâ nõ 'á. Tãlâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ Yésũ drí fẽlé ãnî drí 'dĩ rĩ'á
ãnî lj̃ịf̃ị̃ îmbá'á. Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'dĩ îcá kô ãnî âdólé. Õzõ ã'dô gõ'dá trá ĩtí rî,
nĩ rî gõ'dá ngá ãlô ró Yésũ bê.
28 Má âtâ ãnî drí, ámâ mvá yî, nĩ fẽ ãnî pj̃ịpj̃ị̃sị̃lị̃ rĩzó ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê, tãlâ
õzõ gólâ õtírĩ âgõô ãngó nõ 'á rî, nĩ âdrê ró bê gã̧gã̧ ũrj̃ị̃ ãkó, ãnyĩ õzó kô kpá ãnî 'ẽê.
29 Ĩtí rî, mã nj̃ị̃ trá kĩ, Yésũ Krístõ cé ĩ'dî õjílã tãndí 'î Ôvârí rî lj̃ịf̃ị̃ drj̃ị̃ 'á. Tãlâ mã nj̃ị̃
trá kĩ, Yésũ rî íyíkâ zãâ tã tãndí rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Ĩtí rî, mã nj̃ị̃ kpá tãndí ró kĩ, õzõ
õjílã ãzâ õrî zãâ tã tãndí 'ẽlé ĩ'dî rî, õjílã rî 'dĩ â'dô 'bã'á Ôvârí rî mvá ró.

3

Tã ãmâ drí 'bãzó Ôvârí rî mvá yî ró rî

1 Nĩ ị̃sũ drẽ ngá lẽlẽ ã̧ngj̃ị̃ Ôvârí kâ ãmâ drí nõ. Ôvârí lẽ ãmâ trá rõô ĩ'dî gõ'dá gólâ
drí ãmâ zj̃ị̃zó íyî mvá yî ró. Ãwô-'dĩ, ãmâ pã̧tj̃ị̃-pã̧tj̃ị̃ rĩ'á gólâ rî mvá yî ĩ'dî. Gõ'dá õjílã
ãngó nõ 'á nõ gólĩyî rû jã 'bá trá Ôvârí rú rî 'bá yî nj̃ị̃ ãmâ Ôvârí rî mvá yî ró kô rî,
tãlâ gólĩyî nj̃ị̃ Ôvârí kô rî drí.
2 Ãmâ ândré rî mvá yî tíbê má drí lẽlé rõô nõ, ãwô-'dĩ, ãmâ gõ'dá trá Ôvârí rî mvá
yî ĩ'dî. Gõ'dá mã nj̃ị̃ drẽ kô ngá tãndí ãzâ bê Ôvârí drí 'ẽ'á 'ẽlâ ãmâ drí ị̃zã̧tú rî. Gõ'dá
mã nj̃ị̃ dódó kĩ, õzõ Yésũ Krístõ õtírĩ 'ẽê âgõlé ãngó nõ 'á rî, ãmâ drí 'bãzó nyé õzõ
Yésũ tí, tãlâ mã â'dô gólâ rî ndrẽ'á ngbángbá.
3 Ĩtí rî gõ'dá, õjílã gólĩyî lj̃ịf̃ị̃ 'bã 'bá trá tã rî 'dĩ drj̃ị̃ rî, ãâyê ĩyî tã õnjí 'ẽ'ẽ, tãlâ Ôvârí
õndrê ró gólĩyî bê tã õnjí ãkó nyé õzõ Yésũ Krístõ drí 'bãrẽ tã õnjí ãkó rî kâtí.
4 Õzõ õjílã õrî kpá zãâ tã õnjí 'ẽlé rî, 'dĩî õjílã rî 'dĩ gã tã Ôvârí kâ trá dó, tãlâ tã õnjí
'ẽ'ẽ 'dî rĩ'á Ôvârí rî tj̃ị̃-võ ârí ãkõ 'î.
5 Nĩ nj̃ị̃ dódó tã ífí gólâ Yésũ drí ânĩzó ãngó nõ 'á rî ĩ'dî, tã õnjí îzãlé vólé. Gólâ cé
ĩ'dî õjílã tã õnjí ãkó rî.
6 Â'dólé bê trá ĩtí rî, 'dõvó mã rî ngá ãlô ró Yésũ bê gõ'dá â'dô kô rĩ'á zãâ tã õnjí
'ẽlé ĩ'dî, tãlâ õzõ mã õrî zãâ tã õnjí 'ẽlé rî, 'dĩî mã nj̃ị̃ Yésũ kô, gõ'dá mã lẽé tã kpá kô
tã gólâkâ 'á.

7 Ámâ mvá yî, ãnî lĩfị̃ õmbâ ãnî rú dódó, tãlâ õjílã ãzâ õzó kô ãnî âdó tã 'dî 'á. Õzõ
nĩ õrî zãâ tã tãndí rî 'ẽlé ĩ'dî rî, nĩ â'dô 'bã'á tãndí ró Ôvârí rî lĩfị̃ drị̃ 'á nyé õzõ Yésũ
Krístõ kâtí.
8 Gõ'dá ĩtí rî, õzõ õjílã õrî zãâ tã õnjí 'ẽlé rî, 'dĩî gólâ â'dó Ôvârí rî mvá ĩ'dî kô. Bê-rî
gólâ Sãtánã rî mvá ĩ'dî, tãlâ Sãtánã rî íyíkâ zãâ tã õnjí rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Îtõ kó ậkû ró
drẽ Ôvârí drí ãngó nõ 'bã ãkó gólâ ĩ'dî tíbê tã õnjí 'ẽ 'bá ró rî. Gõ'dá tã ífí Ôvârí rî
mvá drí ânĩzó rî ĩ'dî, ã'dô ró bê tã 'ẽ'ẽ õnjí Sãtánã kâ îzãlé ndrĩ vólé.
9 Ĩtí rî, õzõ pậtị́-pậtị̃ ró ãnî ã'dô Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî rî, 'dõvó nĩ rî zãâ tã õnjí 'ẽlé
kô. Îcá gõ'dá kô ãnî drí kpá rĩzó zãâ tã õnjí 'ẽlé, tãlâ ãnî cú â'dô-â'dô Ôvârí kâ bê ãnî
pĩpîsị́lị́ 'á.
10 Ngá gólâ â'dá 'bá lâ ãmâ drí kĩ, 'dĩî pậtị́-pậtị̃ Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî rî gõ'dá 'dĩî íyíkâ
Sãtánã rî mvá yî ĩ'dî rî ĩ'dî nõô. Õzõ õjílã ãzâ õ'ê tã gólâ sũ 'bá Ôvârí rî lĩfị̃ drị̃ 'á rî
ĩ'dî rî, õjílã rî 'dĩ rĩ'á Ôvârí rî mvá 'î. Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ õ'ê tã gólâ sũ 'bá Ôvârí rî
lĩfị̃ drị̃ 'á kô rî ĩ'dî rî ngã õzõ õlẽ íyî ãzí-ãzí yî kô rî, õjílã rî 'dĩ rĩ'á Sãtánã rî mvá 'î.

Tã ãmâ drí ãmâ ãzí-ãzí yî lẽzó rî tãsĩ

11 Îtõlé kó kậyị̂ gólâ ãnî drí tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî lẽzó sísị̂ rî lésĩ bũúũ âcálé
ngbãângbânõ rî, nĩ rî trá tã ãmâ drí rû lẽzó ãmâ lãfálé 'ásĩ rî ârílí ĩ'dî.
12 Mã â'dô kô õzõ Káyĩnã 'bã 'bá bê Sãtánã rî mvá ífífí ró íyî ậdrúpị̃ Ábẽlẽ rî fũ
'bá rî kâtí. Gólâ fû íyî ậdrúpị̃ tãlâ tã 'ẽ'ẽ gólâkâ rĩ'á õnjí ró. Gõ'dá tã 'ẽ'ẽ ậdrúpị̃ lâ
Ábẽlẽ kâ rî íyíkâ tãndí ró Ôvârí rî lĩfị̃ drị̃ 'á. Ĩtí rî, Káyĩnã ní drí pĩpîsị́lị́ õnjí 'bãzó ánî
ậdrúpị̃ rú.
13 Gõ'dá ãnî ámâ ậdrúpị̃ yî, nĩ ịsũ tã kô õzõ õjílã ãngó nõ 'á nõ gólĩyî rû jã 'bá trá
Ôvârí rú rî 'bá yî ã'dô pĩpîsị́lị́ õnjí bê ãnî rú, nyé õzõ Káyĩnã drí 'bãrẽ lâ íyî ậdrúpị̃
rú 'dĩ kâtí rî.
14 Ĩtí rî, ãmákâ rî, mã nị̃ trá kĩ, ãmâ drị̃-bậlậyị̂ bê mbârâkã õdrã kâ 'ásĩ, gõ'dá ãmâ
rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ậdũkũ ãkó rî bê, tãlâ ãmâ trá rĩ'á ãmâ lẽlẽ bê ãmâ lãfálé 'ásĩ ãmâ
ậdrúpị̃ krístõ 'bá yî ró rî yí bê. Gõ'dá õjílã gólâ íyî ãzí-ãzí rî lẽ 'bá kô rî, 'dĩî gólâ drẽ
zãâ mbârâkã õdrã kâ zẽlé.
15 Ĩtí rî, gõ'dá õzõ nĩ õgã ãnî ãzí-ãzí yî dó rî, ãnî rĩ'á Ôvârí rî lĩfị̃ drị̃ 'á, nyé õzõ õjílã
fũ 'bá kâtí. Gõ'dá nĩ nị̃ kĩ, õjílã gólĩyî õjílã ãzí fũ 'bá ró rî yî, ãâ'dô lédrẽ-lédrẽ ậdũkũ
ãkó rî bê rî kô.
16 Nĩ ndrê drẽ, Yésũ Krístõ â'dâ ngá lẽlẽ gólâ pậtị́-pậtị̃ rî trá ãmâ drí, íyî ífífí fẽfẽ sĩ
drãlé ãmâ drị̃ tĩlí tã õnjí ãmákâ 'ásĩ. Ĩtí rî, rĩ'á îcâ-îcâ ró, ãmâ drí kpá ãmâ ífífí fẽlé
drãlé ãmâ ãzí-ãzí yî pãlé, õzõ ĩîcâ trá ãmâ drí 'ẽzó lâ ĩtí rî.
17 Gõ'dá õzõ ãmâ ã'dô ngá-drị̃ ãmbá bê, gõ'dá mã õpâ ãmâ ãzí-ãzí ĩzã ró rî 'bá yî
ngá ãmâ drí â'dózó ĩ'dí bê lâ 'dĩ sĩ kô rî, 'dĩî mã â'dô kĩ'á nĩ rî, ãmâ cú ngá lẽlẽ Ôvârí
kâ bê pĩpîsị́lị́ ãlô sĩ ángô tí yã?
18 Ã'dô trá ĩtí rî, ámâ mvá yî, 'dõvó mã rî kô cé rĩ'á tã âtálé tị́ sĩ kĩ'á nĩ rî, mã lẽ
ãmâ ãzí-ãzí yî trá. Îcâ trá ãmâ drí ãmâ ãzí-ãzí yî lẽzó tã tãndí 'ẽ'ẽ sĩ.
19-20 'Dĩî tã gólâ 'ẽ 'bá â'dálâ kĩ'á nĩ rî, ãmâ pậtị́-pậtị̃ õjílã Ôvârí kâ rî yî ĩ'dî. Õzõ
pậtị́-pậtị̃ ró mã õrî trá zãâ ãmâ ãzí-ãzí yî lẽlé rî, gõ'dá mã â'dô 'bã'á ũrị̃ ãkó âdrélé
Ôvârí ândrá, gbõ lé mã nị̃ bê trá kĩ, ãmâ tã õnjí 'bá 'î, tãlâ Ôvârí nị̃ tã ãmâ pĩpîsị́lị́ 'á
rî trá ndrĩ.
21 Ĩtí rî, ámâ mvá yî, õzõ mã ũnị̃ trá kĩ, ãmâ ãâ'dô pĩpîsị́lị́ tãndí bê rî, gõ'dá mã rí
kô zãâ rĩ'á tã õnjí 'ẽlé, gõ'dá mã 'é ũrị̃ kpá kô Ôvârí ágálé.

22 Õzõ mã ãânĩ trá ãwó ngõlé Ôvârí ândrá ngá ãzâ tãsĩ rî, Ôvârí â'dô ngá 'dĩ âfẽ'á
ãmâ drí. Gólâ â'dô tã 'dî 'ẽ'á ãmâ drí ĩtí, tãlâ ãmâ õjílã gólâkâ rĩ 'bá tã 'bã'bã gólâkâ
rî ịnj̃ịlị rî 'bá yî ĩ'dî, gõ'dá kpá rĩ 'bá tã sũ 'bá gólâ rî lị̃fị̃ drị̃ 'á rî yî 'ẽlé rî ĩ'dî.
23 Nõô tã 'bã'bã Ôvârí drí 'bãlé ãmâ drí 'ẽlé rî ĩ'dî nõ 'bá yî. Mã õlẽ tã Yésũ Krístõ
gólâ tíbê 'bã 'bá Ôvârí rî mvá ró rî 'á, gõ'dá mã õlẽ ãmâ ãzí-ãzí yî, té õzõ Yésũ Krístõ
drí 'bãlé trá ãmâ drí rî kâtí.
24 Ĩtí rî, õzõ mã õ'ê tã Ôvârí kâ 'dĩ 'bá yî trá rî, 'dĩî mã â'dô rĩ'á ngá ãlô ró Ôvârí bê.
'Dĩî ngá gólâ 'ẽ 'bá â'dálâ kĩ, Ôvârí pạ̃tị́-pạ̃tị̃ ró rî rĩ'á ngá ãlô ró ãmá bê rî ĩ'dî, gólâ
âjô Líndrí Tãndí íyíkâ trá rĩlí ãmâ pị̃pị̃sị́lị́ 'á, â'dálâ kĩ, pạ̃tị́-pạ̃tị̃ ró ãmâ trá ngá ãlô 'î
gólâ bê.

4

Tã úlị́ õjílã kâ nị̃nị̃ lâ pạ̃tị̃ị̃ ngãtá õnjõ 'î yã rî tãsĩ

1 Ámâ rû-lẽ-ãzí yî, má âtâ ãnî drí, ãnî lị̃fị̃ õmbâ ãnî rú, tãlâ õjílã dũû trá rĩ'á ĩyî nĩ'á
tã âtá bê kĩ, tã ĩyî drí rĩ'á pẽlâ rî ãâ'dô Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî tị́ sĩ. Õzõ gólĩyî ãâtâ
tã rî 'dĩ 'bá yî trá ĩtí rî, nĩ lẽ tã drẽ kôrô 'wãâ tã gólĩyíkâ 'á kô. Bê-rî nĩ ârî tã õjílã
rî 'dĩ kâ zãlô dódó nĩ nị̃ ró bê, ngãtá tã gólâkâ 'dĩ âfõ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ngá lésĩ
pạ̃tị̃ị̃ ró, ngã tã 'dî ânĩ íyîngá líndrí õnjí ngá lésĩ.
2 Ĩtí rî, lạ̃tị̃ gólâ ãnî drí õjílã gólâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ bê rî nị̃zó rî ĩ'dî nõ. Õzõ
õjílã ãzâ ãâtâ tã trá kĩ, pạ̃tị̃ị̃ Ôvârí âjô Yésũ Krístõ nĩ ânĩlí ãngó nõ 'á õjílã mvá ró rî,
'dĩî õjílã rî 'dĩ trá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ bê yí 'á pạ̃tị́-pạ̃tị̃ ró.
3 Gõ'dá õzõ õjílã ãzâ ãâtâ tã kĩ, Ôvârí ãâjó Yésũ nĩ ãngó nõ 'á õjílã mvá ró kô rî, 'dĩî
õjílã rî 'dĩ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ãkó yí 'á. 'Dĩî õjílã rî 'dĩ trá ạ̃jú-'bá-ãzí Yésũ Krístõ
kâ rî ĩ'dî, õzõ má drí âtárẽ lâ trá ãnî drí ạ̃kû ró rî kâtí, kĩ'á nĩ rî, ạ̃jú-'bá-ãzí Yésũ kâ
â'dô âcá'á ãngó nõ 'á rî. Ạ̃jú-'bá-ãzí rî 'dĩ âcâ trá, gõ'dá trá rĩ'á mbârâkã fẽ'á õjílã
ãngó nõ 'á nõ gólĩyî rû jã 'bá trá Ôvârí rú rî 'bá yî drí.
4 Ámâ mvá yî, õzõ ã'dô trá ĩtí rî, ũrị̃ õ'ê ãnî kô. Ãnî trá Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî. Õjílã
gólĩyî õnjõ 'bá ró 'dĩ 'bá yî îcá ĩyî ãnî âdólé kô, tãlâ Ôvârí rî rĩlí ãnî pị̃pị̃sị́lị́ 'á gõ'dá
rĩ'á mbârâkã fẽlé ãnî drí. Gõ'dá mbârâkã Ôvârí kâ rî rĩ'á gạ̃rạ̃ mbârâkã Sãtánã rĩ 'bá
fẽlé Yésũ rî ạ̃jú-'bá-ãzí yî drí rî kâ drị̃ị̃ sĩ.
5 Yésũ rî ạ̃jú-'bá-ãzí 'dĩ 'bá yî rĩ'á cé õjílã ãngó nõ 'á nõ gólĩyî rû jã 'bá trá Ôvârí rú
rî 'bá yî ĩ'dî. Ĩtí rî, gólĩyî rî ĩyíkâ cé tã gólĩyî ãngó nõ kâ rî 'bá yî tã lâ âtálé ĩ'dî. Ĩtí
rî, õjílã gólĩyî ãngó nõ kâ rî 'bá yî rî ĩyíkâ kpá cé tã gólĩyíkâ rî yî ârílí ĩ'dî.
6 Gõ'dá ãmâ gólĩyî tíbê lãjó'bá Yésũ kâ rî 'bá yî rĩ'á Ôvârí rî mvá yî ró rî ĩ'dî. Gõ'dá
õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá Ôvârí 'á rî, rî ĩyíkâ kpá zãâ tã gólĩyî ãmâ drí âtálé rî yî ârílí.
Gõ'dá õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá Ôvârí 'á kô rî, gólĩyî lẽé tã úlị́ ãmâ drí âtálé rî 'bá yî 'á kpá
kô. Ĩtí rî, 'dĩî tã gólĩyî 'ẽ 'bá â'dálâ ãmâ drí, õzõ õjílã õtírĩ úlị́ âtá rî ãmâ drí nị̃zó lâ
kĩ, úlị́ gólâkâ 'dĩ úlị́ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ, ngãtá 'dĩî úlị́ Sãtánã kâ rî 'bá yî ĩ'dî
yã rî.

Tã Ôvârí drí lạ̃tị̃ ãzí-ãzí lẽlẽ kâ rî â'dázó ãmâ drí rî

7 Ámâ rû-lẽ-ãzí yî, ãmâ drí ãmâ ãzí-ãzí yî lẽlé. 'Dĩî ngá gólâ tã lâ drí lạ̃vũlị́ gạ̃rạ̃ rî
ĩ'dî, tãlâ ngá lẽlẽ 'dî â'dô Ôvârí ngá lésĩ. Õzõ nĩ õrî trá ãnî ãzí-ãzí yî lẽlé rî, 'dĩî ãnî
trá Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî. 'Dĩî rî kpá â'dálâ kĩ, pạ̃tị́-pạ̃tị̃ ró, nĩ lẽ tã trá Ôvârí 'á, gõ'dá
kpá nĩ nị̃ Ôvârí rî â'dô-â'dô trá.

8 Ĩtí rî gõ'dá, õjílã gólâ íyî ãzí-ãzí yî lẽ 'bá kô rî, 'dĩî gólâ nj̃ı̨ Ôvârí kô, tãlâ Ôvârí
íyîngá ngá lẽlẽ lı̨pı̨ 'î.
9 Tã gólâ ngá lẽlẽ Ôvârí kâ â'dá 'bá ãmâ drí rî ĩ'dî nõ, Ôvârí âjô íyî mvá 'bã 'bá bê
kó ãlô, Yésũ Krístõ, ânĩlí ãngó nõ 'á, ã'dô ró ãmâ drí rĩzó bê zãâ gbą́dú ą̃dũkũ ãkó
gólâ sĩ.
10 Mã îcá kô ngá lẽlẽ pą̃tı̨̃ı̨ rî lą́tı̨ lâ ûsúlı̨ ngá lẽlẽ ãmákâ Ôvârí drí rî sĩ. Bê-rî mã
â'dô ngá lẽlẽ Ôvârí kâ ãmâ drí rî ndrẽ'á ĩ'dî tã â'dâ ngá lẽlẽ kâ ró ãmâ drí 'ẽlé. Ôvârí
âjô íyî mvá 'bã 'bá bê kó ãlô, gõ'dá gólâ drí lẽlé kpá rõô rî drãlé ãmâ võ 'á drı̨̃ tĩ 'bá
ró.
11 Ámâ rû-lẽ-ãzí yî, õzõ gõ'dá Ôvârí õlẽ ãmâ trá tákányĩ ĩtí rî, ãmâ drí gõ'dá ãmâ
ãzí-ãzí yî lẽlé kpá nyé õzõ Ôvârí drí ãmâ lẽrẽ kâtí.
12 Õjílã ãzâ yû'dą́wą́ Ôvârí rî ndrẽ 'bá trá íyî lı̨̃ı̨́ sĩ rî. Gõ'dá õzõ mã õlẽ ãmâ ãzí-ãzí
yî trá rî, 'dĩî Ôvârí rĩ'á ãmá bê kpãkã ãlô. Gõ'dá 'dĩî rî kpá â'dálâ kĩ, pą̃tı̨-pą̃tı̨̃ ngá lẽlẽ
Ôvârí kâ gólâ tíbê ãmâ 'bã 'bá ãmâ ãzí-ãzí yî lẽlé rõô rî bê ãmâ 'á.
13 Gõ'dá Ôvârí âfẽ Líndrí Tãndí íyíkâ trá rĩlí ãmá bê. Ĩtí rî, mã nı̨̃ kĩ, ãmâ ngá ãlô
ró gólâ bê.
14 Gõ'dá ãmâ lãjó'bá ró rî 'bá yî, mã ndrê Ôvârí rî mvá kpá trá cú ãmâ lı̨̃ı̨́ nyãányâ
sĩ. Ôvârí âjô gólâ trá õjílã pã 'bá ró ndrĩ.
15 'Dĩî kâ rî tí rî, õzõ nĩ õlẽ tã trá kĩ'á nĩ rî, pą̃tı̨-pą̃tı̨̃ Yésũ Krístõ Ôvârí rî mvá 'î rî,
gõ'dá tã lâ âtá bê õjílã drí rî, 'dĩî ãnî trá õjílã Ôvârí kâ pą̃tı̨̃ı̨ lâ 'î, gõ'dá kpá ãnî trá
ngá ãlô ró Ôvârí bê.
16 Gõ'dá ãmákâ rî, mã nı̨̃ trá kĩ, Ôvârí lẽ ãmâ trá tákányĩ. Gõ'dá mã lẽ tã trá kĩ,
gólâ â'dô rĩ'á zãâ ãmâ lẽlé ĩtí kárá.
Ôvârí rĩ'á ngá lẽlẽ lı̨pı̨ 'î. Õzõ gõ'dá mã õrî trá ãmâ ãzí-ãzí yî lẽlé rî, 'dĩî mã rî trá
ngá ãlô ró Ôvârí bê.
17 Ĩtí rî, ngá lẽlẽ Ôvârí kâ rî, rî nĩ mbârâkã fẽlé ãmâ drí rĩzó ãmâ ãzí-ãzí yî lẽlé, té
õzõ Ôvârí drí lẽlé ãmâ drí 'ẽlé rî tí. Ã'dô trá ĩtí rî, ką̃yı̨ Yésũ Krístõ drí 'ẽzó âgõlé tã
kĩ 'bá ró rî tú rî, ãmâ gõ'dá trá ũrı̨̃ ãkó. Mã â'dô 'ẽ'á âdrélé gą́gą́ gólâ ândrá, tãlâ rĩrĩ
ãmákâ ãngó 'á nõlé rî, mã rĩ trá ngá ãlô ró Ôvârí bê nyé õzõ Yésũ tí.
18 Õzõ nĩ õlẽ Ôvârí trá rî, nĩ â'dô gõ'dá kpá gólâ rî ũrı̨̃ 'ẽ'á 'dĩ ángô tí yã? Õzõ ngá
lẽlẽ Ôvârí kâ ẽêdê ãnî pı̨̃pı̨́sı̨́lı̨ trá rî, kôrô drílâ ũrı̨̃ drõzó vólé ãnî pı̨̃pı̨́sı̨́lı̨ 'ásĩ. Õjílã
rî ũrı̨̃ 'ẽlé Ôvârí rî tãsĩ nõ rî, tãlâ Ôvârí 'ê lâŋõ fẽlé gólĩyî drí rî drí. Õzõ gõ'dá nĩ õ'ê
Ôvârí rî ũrı̨̃ trá rî, 'dĩî ngá lẽlẽ Ôvârí kâ êdé drẽ ãnî pı̨̃pı̨́sı̨́lı̨ dódó kô.
19 Mã â'dô mbârâkã ûsú'á Ôvârí rî lẽzó gõ'dá õjílã ãzí lẽzó rî ã'dô 'ásĩ yã? Ôvârí rî
nĩ mbârâkã 'dî 'bá yî fẽlé ãmâ drí, tãlâ gólâ lẽ ãmâ kó trá sı̨́sı̨ drẽ ãkpãkã'dã mã ĩtõó
drẽ gólâ rî lẽlé kô.
20 Õzõ gõ'dá nĩ õ'bã õjílã ãzí lôvó kô rî, nĩ â'dô âtá'á lâ kĩ'á nĩ rî, yĩ õlẽ Ôvârí trá
pı̨̃pı̨́sı̨́lı̨ ãlô sĩ 'dî kó ángô tí yã? 'Dĩî trá õnjõ 'î. Õzõ mã õlẽ ãmâ ãzí-ãzí yî gólĩyî ãmâ
drí rĩ'á ndrẽlâ cú ãmâ lı̨̃ı̨́ sĩ rî kô rî, mã â'dô ãmákâ gõ'dá Ôvârí ãmâ drí ndrẽlé kô rî
lẽ'á ángô tí yã?
21 Tã gólâ Ôvârí drí 'bãlé ãmâ drí 'ẽlé rî ĩ'dî nõ, õzõ õjílã ãzâ õlẽ Ôvârí rî lẽlé pą̃tı̨-pą̃tı̨̃
ró rî, 'dõvó gólâ õlẽ íyî ãzí-ãzí yî zãlô, tãlâ ãmâ Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî.

5

Ngá gólâ 'ẽ 'bá â'dálâ kĩ pą̃tı̨̃ı̨ ãmá rĩ'á Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî rî

1 Õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá kĩ, Yésũ ãã'dô 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé ãngó nõ 'á
rî ĩ'dî rî, 'dĩî õjílã rî 'dĩ 'bá yî â'dô trá ĩyî Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî. Õjílã gólĩyî Ôvârí átá ró
rî lẽ 'bá trá rî, 'dĩî gólĩyî lẽ Ôvârí rî mvá yî kpá trá ndrĩ.
2 Gõ'dá ĩtí rî, õzõ mã õlẽ Ôvârí trá rî, gõ'dá mã ârî tã 'bã'bã gólâkâ rî 'bá yî kpá trá
rî, 'dĩî rî â'dálâ kĩ, mã lẽ Ôvârí rî mvá yî kpá trá.
3-4 Gõ'dá õzõ mã õlẽ Ôvârí trá rî, 'dõvó mã ârî tã 'bã'bã gólâkâ rî dódó. Gõ'dá tã
'bã'bã Ôvârí kâ 'dĩ 'bá yî â'dó kô âmbâ-âmbâ ró, tãlâ ãmâ Ôvârí rî mvá yî ró rî 'bá yî
rĩ'á cú mbârâkã bê gãzó dó tã õnjí 'ẽlé. Mã â'dô îcá'á tã õnjí pẽlé, tãlâ mã lẽ tã Yésũ
kâ trá pĩpîṣílị ãlô sĩ.
5 Ĩtí rî, õjílã cú mbârâkã bê tã õnjí pẽlé ángô tí yã? Õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã õnjí pẽlé
rî, õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá pĩpîṣílị ãlô sĩ kĩ, Yésũ ãã'dô Ôvârí rî mvá 'î rî yî ĩ'dî.
6 Yésũ Krístõ ĩ'dî gólâ tíbê Ôvârí drí âjólé ânĩlí ãngó nõ 'á rî, ã'dô ró bê gólâ rî
îbábátízãzó lũmvû sĩ, gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, úfû gólâ trá fê lậlị̂-lậlị̂ drį̃̂. Tã pậtị-pậtị̃ ró,
Ôvârí jô gólâ trá ã'dô ró bê gólâ drí drãzó â'dó kô cé gólâ rî îbábátízãlé.* Gõ'dá Líndrí
Tãndí Ôvârí kâ â'dâ tã ãmâ drí kĩ, tã 'dî 'bá yî ãã'dô pậtį̃̂, tãlâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ
'dĩ rî íyíkâ zãã tã pậtị-pậtị̃ rî 'bá yî âtálé ĩ'dî.
7 Ĩtí rî, tã bê nâ gólĩyî tíbê â'dá 'bá lâ ãmâ drí kĩ, Yésũ Krístõ tã pậtị-pậtị̃ ró Ôvârí
rî mvá 'î rî.
8 Tã drị̃-káká â'dá 'bá lâ rî, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ãmâ 'á rî ĩ'dî. Rị̃ lâ tã rû 'ẽ 'bá
gólâkâ rî îbábátízãlé 'á rî ĩ'dî. Nâ lâ ró rî, gólâ rî ãrí rã 'bá gólâ rî õdrã ãmâ võ 'á rî
'á rî ĩ'dî. Ngá gólĩyî nâ 'dĩ 'bá yî rî ĩyî tã âtálé 'dó gbórókõ ãlô sĩ kĩ, Yésũ ãã'dô Ôvârí
rî mvá ífífí lâ 'î.
9 Õzõ õjílã ãzâ ãâtâ tã gólâ yî drí ndrẽlé trá íyî lĩfį̃ sĩ rî ãnî drí rî, nĩ îcá kô tã lẽlé 'á
lâ yã? Ã'dô trá ĩtí rî, 'dõvó mã lẽ tã kpá úlị gólâ Ôvârí drí âtálé ãmâ drí íyî mvá tãsĩ
rî 'dĩ 'á.
10 Ĩtí rî, õzõ nĩ õlẽ kĩ Yésũ pậtį̃̂ Ôvârí rî mvá 'î rî, 'dĩî rî nĩ nị̃ trá kĩ, tã Ôvârí drí
â'dálé ãnî drí rî rĩ'á pậtį̃̂. Õzõ gõ'dá õjílã ãzâ õlẽ tã kô kĩ, Yésũ pậtį̃̂ Ôvârí rî mvá 'î
rî, õjílã rî 'dĩ zị̃ Ôvârí trá õnjõ 'bá ró, tãlâ gólâ lẽé tã kô úlị Ôvârí drí âtálé kĩ'á nĩ rî,
Yésũ ãã'dô íyî mvá 'î rî 'á.
11 Ĩtí rî, ngá gólâ â'dá 'bá lâ ãmâ drí kĩ, tã Ôvârí drí âtálé ãmâ drí rî rĩ'á tã pậtị-pậtị̃
'î rî ĩ'dî, Ôvârí pâ ãmâ trá, mã õrî ró yí bê zãã gbậdú ậdũkũ ãkó. Gólâ pâ ãmâ trá íyî
mvá 'dĩ sĩ.
12 Ĩtí rî, õzõ nĩ õrî zãã ngá ãlô ró Yésũ bê rî, nĩ â'dô ngá pãpã ûsú'á.
13 Ãnî tíbê tã lẽ 'bá trá kĩ, Yésũ Ôvârí rî mvá 'î rî, 'dĩî tã gólâ má drí îgĩlí ãnî drí rî
ĩ'dî, tãlâ má lẽ ãnî drí nị̃lị tã pậtị-pậtị̃ ró ópâ ãnî trá, gõ'dá nĩ â'dô 'ẽ'á rĩlí Ôvârí bê
gbậdú ậdũkũ ãkó.
14 Ĩtí rî, mã 'ê gõ'dá ũrị̃ kô rãtáã 'ẽrẽ 'á Ôvârí drí, tãlâ mã nị̃ trá kĩ, õzõ tã ịsũ ãmákâ
ã'dô ãlô Ôvârí kâ bê rî, gõ'dá gólâ ãã'dô rãtáã ãmákâ ârí'á.
15 Gõ'dá õzõ mã ũnị̃ trá kĩ, Ôvârí rî rãtáã ãmákâ ârílí rî, 'dĩî mã nị̃ kpá trá kĩ, Ôvârí
â'dô ngá gólĩyî ãmâ drí gólâ rî îrátãzó tã lâ sĩ rî âfẽ'á ãmâ drí.
16 Õzõ nĩ õndrê krístõ 'bá ãzí trá tã õnjí 'ẽ'á rî, nĩ îjî Ôvârí õpâ ró gólâ bê, gõ'dá
Ôvârí â'dô gólâ rî 'bã'á rĩlí zãã gbậdú ậdũkũ ãkó. Nĩ ndrê drẽ, tã õnjí ãzâ 'bá yî bê
rî 'díyî lãfálé cãlé Ôvârí bê zãã gbậdú ậdũkũ ãkó. Má âtá tã ãnî drí rãtáã 'ẽzó õjílã
gólĩyî tã õnjí ĩtí 'dĩ 'bá yî 'ẽ 'bá rî yî tãsĩ kô.

---

* **5:6 5.6** Yõwánĩ â'dâ tã 'dî 'bá yî, tãlâ gólĩyî õzó kô tã lẽê tã îmbâ lĩfį̃ îmbá 'bá õnjõ 'bá 'dĩ 'bá yí kâ kĩ'á nĩ rî, Ôvârí ĩĩcá kô íyî mvá rî âyélé drãlé ãmâ tãsĩ rî 'á.

17 Tã õnjí ndrĩ â'dô ârîmâ ãkõ tã Ôvârí kâ tãsĩ rî ĩ'dî, gõ'dá tã õnjí ãzâ 'bá yî rî tã
õnjí 'bá lãfálé cãlé Ôvârí bê zãã gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó.
18 Ámâ rû-lẽ-ãzí yî, mã nị̃ trá kĩ, Ôvârí rî mvá yî rí zãã tã õnjî-õnjî 'ẽlé kô, tãlâ Yésũ
Ôvârí rî mvá rî trá zãã rĩ'á gólĩyî vó ndrẽlé rî drí. Ĩtí rî, Sãtánã îcá gõ'dá kô ngá ãzâ
'ẽlé gólĩyí bê.
19 Gõ'dá õjílã ãngó nõ 'á nõ gólĩyî rû jã 'bá trá Ôvârí rú rî 'bá yî rî ĩyíkâ ndrĩ Sãtánã
drịgạ́. Gõ'dá ãmâ gólĩyî Ôvârí rî mvá yî ró nõ rî, mã ró Sãtánã kô,
20 tãlâ mã nị̃ trá kĩ, Yésũ Ôvârí rî mvá âcâ trá. Gõ'dá gólâ fẽ mbârâkã trá ãmâ drí
tã lẽzó Ôvârí gólâ 'bã 'bá pạ̃tị-pạ̃tị̃ ró rî 'á ĩ'dî, gólâ ĩ'dî Ôvârí tíbê 'bã 'bá bê ãmbá
ûrú 'álâ rî. Gõ'dá ó'bã ãmâ trá ngá ãlô ró gólâ bê, tãlâ ãmâ trá ngá ãlô ró mvá lâ
Yésũ Krístõ bê. Ôvârí pạ̃tị̃ĩ ãzâ yû'dạ́wạ́, gólâ cé ĩ'dî Ôvârí gólâ 'ẽ 'bá ãmâ 'bãlé rĩlí
zãã gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó ûrú 'álâ rî.
21 Ĩtí rî, ámâ mvá yî, ãnî lĩ̃fị̃ õmbâ ãnî rú, nĩ õzó kô lạ́tị̃ Ôvârí kâ âyé, gõ'dá 'dẽzó
ngá ôvârí ãbãrãdãgõ rî ró rî vósĩ. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Yõwánĩ kâ rị̃ lâ
2 Yõwánĩ

1 Nõô tã îgĩ mâ rî gógó drị̃-'bá kã̃ṇísạ̃ kâ ró nõ kâ ĩ'dî. Má îgĩ tã nô kã̃ṇísạ̃ gólâ
Ôvârí drí njĩlí trá rî drí, gõ'dá kpá õjílã 'á lâ rî 'bá yí bê ndrĩ.* Má lẽ ãnî trá ndrĩ pã̃tị̃ị̃
ró õzõ Ôvârí drí ãnî lẽrẽ kâtí, gõ'dá õjílã gólĩyî tíbê ndrĩ tã nị̃ 'bá trá tã pã̃tị̃ị̃ Ôvârí kâ
tãsĩ rî, lẽ ĩyî ãnî kpá rõô.
2 Mã lẽ ãnî, tãlâ mã rî zãâ tã pã̃tị-pã̃tị̃ Ôvârí kâ nị̃lị, îcá kô ạ̃vị̃lị ãmâ pị̃pị̃sị̃lị 'ásĩ.
3 Má 'ê nî-bê-yã ãnî drí. Ôvârí gólâ tíbê 'bã 'bá bê ãmâ átá ró gõ'dá kpá mvá lâ
Yésũ Krístõ bê, õrî ãní bê. Gõ'dá gólĩyî 'â ạ̃ạ̃'dị̃ ãmâ rú ãní bê, gõ'dá gólĩyî ãâfẽ õrẽ
ãmâ drí tã ạ̃'dị̃ bê õzõ ãmâ drí tã lẽlé trá tã pã̃tị-pã̃tị̃ Ôvârí kâ nõ 'á, gõ'dá kpá ãmâ
ãzí-ãzí yî lẽzó trá pị̃pị̃sị̃lị ãlô sĩ nô tí nõ.
4 Mâ rĩ'á ãyĩkõ ró tãlâ má ârî tã tíbê õjílã ãzâ 'bá yî ãnî lãfálé 'ásĩ rî drí tã lẽzó trá
tã pã̃tị-pã̃tị̃ Ôvârí kâ 'á rî trá, nyé õzõ tã 'bã'bã gólâ ãmâ átá Ôvârí drí 'bãlé trá ãmâ
drí rî kâtí.
5-6 Ngbãângbânõ rî, má lẽ tã âtálé ãnî drí tã 'bã'bã Ôvârí kâ tãsĩ. Tã 'bã'bã 'dî rĩ'á
lõvõ kâ ãzí-ãzí drí rî ĩ'dî. Â'dó kô tã 'bã'bã ó'dí 'î, bê-rî 'dĩî rĩ'á tã 'bã'bã gólâ Ôvârí
drí 'bãlé trá ãmâ drí drẽ ãkpãkã'dã kạ̃yị̃ gólâ ãmâ drí ìtõzó 'dẽlé Yésũ Krístõ vósĩ rî
'á rî ĩ'dî. Õzõ mã õlẽ Ôvârí trá pã̃tị̃ị̃ rî, mã â'dô tã 'bã'bã gólâkâ rî 'bá yî rõ'á. Tã
'bã'bã rî gógó 'dĩ rî tã âtálé kĩ, mã õlẽ ãmâ ãzí-ãzí yî pị̃pị̃sị̃lị ãlô sĩ.
7 Ámâ mvá yî, ãnî lị̃fị̃ õmbâ ãnî rú, tãlâ 'díyî âdó 'bá ãngó nõ 'á bê dũû. Õjílã 'dî
'bá yî kĩ, Yésũ Krístõ ãânĩí ãngó nõ 'á õjílã mvá ró kô, 'dĩî õjílã 'dî 'bá yî rĩ'á õnjõ 'bá
'î, gõ'dá kpá Yésũ rî ạ̃jú-'bá-ãzí yî ĩ'dî.
8 Ĩtí rî, ãnî lị̃fị̃ õmbâ ãnî rú, tãlâ óõzó kô lôsĩ tãndí ãníkâ Ôvârí drí bũúũ âcálé
ngbãângbânõ nô rî îzãâ. Õzõ nĩ õrî zãâ tã pã̃tị-pã̃tị̃ Yésũ rî tãsĩ nõ lẽlé rî, Ôvârí â'dô
ngá tãndí gólâ drí tã lâ 'bãlé 'ẽ'á fẽlâ ãnî drí rî fẽ'á ndrĩ ãnî drí ị̃zạ̃tú ûrú 'álâ.
9 Gõ'dá õzõ nĩ ãâyê tã pã̃tị̃ị̃ Yésũ rî tãsĩ nõ lẽlẽ lâ nõ trá, gõ'dá rĩzó lạ̃mú bê tã tãkó
vósĩ ĩ'dî rî, 'dĩî nĩ â'dó gõ'dá ngá ãlô ró Ôvârí bê kô. Gõ'dá õzõ nĩ ũnjû trá zãâ tã
îmbâ Yésũ Krístõ rî tãsĩ rî rú rî, 'dĩî ãnî gõ'dá trá ngá ãlô ró Yésũ bê, gõ'dá ãnî kpá
trá ngá ãlô ró Ôvârí Yésũ rî átá ró rî bê.
10 Ĩtí rî, õzõ 'díyî âdó 'bá 'dĩ 'bá yî ãânĩ ĩyî trá ãnî îmbálé tã îmbâ ányâ Yésũ rî tãsĩ
rî sĩ rî, nĩ lạ̃gû gólĩyî kô. Nĩ pâ gólĩyî kpá kô ngá gólĩyî drí â'dózó ĩzã lâ bê rî 'bá yî
tãsĩ.
11 Tãlâ õzõ nĩ õpâ gólĩyî trá rî, 'dĩî nĩ jâ ãnî kpá trá tã õnjí 'ẽ 'bá ró õzõ gólĩyî tí.
12 Tã bê dũû má drí 'ẽ'á âtálâ ãnî drí, gõ'dá má îcá kô îgĩlâ ãnî drí. Õzõ Ôvârí õlẽ
lạ̃tị̃ njĩlị̃ má drí rî, má â'dô cã'á cú nĩ tólâ ãnî ndrẽlé, gõ'dá tã âtálé ãní bê kpãkã ãlô,
gõ'dá tãlâ mã â'dô ró bê ndrĩ ãyĩkõ ãmbá bê.
13 Ạ̃dũkũ lâ ró rî, õjílã gólĩyî Ôvârí kâ nõlé nõ 'bá yî 'ê ĩyî nî-bê-yã ãnî drí ndrĩ. Ĩ'dî
'dĩ.

---

* **1:1 1.1** Tị̃ Gị̃rị́kị̃ kâ sĩ rî, tã îgĩ 'dî rî, drị̃-'bá îgĩ nĩ fẽlé õkó ãzâ drí mvá lâ yí bê. Gõ'dá krístõ 'bá dũû ị̃sũ ĩyî trá kĩ, tã îgĩ 'dî rĩ'á kã̃ṇísạ̃ ãzâ drí. Gólâ ĩĩgĩ tã 'dî tã kíríwá kâtí, tãlâ gólâ rô lâŋõ rĩ'á fẽlâ krístõ 'bá yî drí rî ĩ'dî.

Tã îgĩ-îgĩ Yõwánĩ kâ nâ lâ
3 Yõwánĩ

1 Nõô tã îgĩ mâ rî gógó drı̨-'bá kq̃nı̨sq̨ kâ ró nõ kâ ĩ'dî ámâ rû-lẽ-ãzíyã tíbê má drí
lẽlé pq̃tı̨ı̨̃ ró Gáyõ drí.
2 Ámâ rû-lẽ-ãzí Gáyõ, mâ rĩ'á rãtáã 'ẽ'á Ôvârí drí ánî tãsĩ, tãlâ Ôvârí õfẽ ró õrẽ
gõ'dá kpá mbârâkã bê ní drí, tãlâ ánî rú'bq̨ q̃q̨'dı̨ ró bê ndrúndrú, nyé õzõ ánî pı̨̃pı̨̃sı̨l̃ı̨
drí 'bãrẽ tãndí ró tã lẽrẽ 'á Yésũ 'á 'dĩ kâtí.
3 Mâ rĩ'á ãyĩkõ ró, tãlâ ãmâ q̃drúpı̨̃ ãzâ 'bá yî krístõ 'bá ró rî yî ânĩ ĩyî ní ngáá tólâ
sĩ, gõ'dá drílĩyî tã ániká âtázó má drí kĩ, ní ãâ'dô zãâ rĩ'á tã pq̃tı̨ı̨̃ Ôvârí kâ rî 'bá yî
'ẽ'á ĩ'dî, gõ'dá má nı̨̃ trá kĩ, nî zãâ rĩ'á tã pq̃tı̨-pq̃tı̨̃ nô lẽ'á.
4 'Dĩî tã gólâ ámâ 'bã 'bá ãyĩkõ ró rõô gq̃rq̃ tã ãzâ 'bá yî drı̨̃ı̨̃ sĩ ndrĩ rî ĩ'dî, má ârî
bê kĩ, ámâ mvá yî õrî trá zãâ njũlı̨ úlı̨ pq̃tı̨-pq̃tı̨̃ Ôvârí kâ nõ rú rî.
5 Ámâ rû-lẽ-ãzí Gáyõ, nî rĩ'á tã tãndí 'ẽ'á, tãlâ nî rĩ'á tã pẽ 'bá gólĩyî rĩ 'bá lq̃mú bê
ĩyî tã Ôvârí kâ nõ pẽ bê rî 'bá yî pã'á. Gõ'dá ní trõ gólĩyî kpá trá ní drí 'bã 'álâ, gbõ
lé gólĩyî â'dô bê õjílã ãwã, ní drí ndrẽlé sı̨sı̨ kô rî ĩ'dî rî.
6 Gõ'dá õjílã gólĩyî ní drí pãlé 'dĩ 'bá yî âgõ ĩyî bê âcálé nõngá rî, gólĩyî âtâ tã gólĩyî
ní drí rĩ'á 'ẽlâ tólâ nã trá ndrĩ õjílã kq̃nı̨sq̨ kâ nõlé rî 'bá yî drí gõ'dá kpá má drí. Gõ'dá
má âtâ ní drí, ní rî zãâ rĩ'á õjílã 'dĩ 'bá yí pãlé ĩtí ngá gólĩyî drí lẽlé q̃cı̨ ĩyíkâ 'dĩ tõzó
nĩ'á sı̨sı̨ 'álâ rî sĩ. 'Dĩî tã gólâ sũ 'bá Ôvârí l̃ı̨f̃ı̨ rî ĩ'dî,
7 tãlâ õjílã 'dî 'bá yí rí ĩyî q̃cı̨ 'dĩ tõlé tãkó kô. Gólĩyî rî lôsĩ Yésũ kâ 'ẽ'á, îcá gõ'dá
kô gólĩyî drí nĩzó ngá ndã bê õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá kô Yésũ 'á rî yî drı̨gq̨ sĩ.
8 Ĩtí rî, rĩ'á îcâ-îcâ ró, ãmâ õjílã gólĩyî tíbê Ôvârí kâ rî 'bá yî drí gólĩyî pãlé, tãlâ mã
q̃mû ró rû bê kpãkã ãlô gólĩyí bê tã pq̃tı̨ı̨̃ Ôvârí kâ gólĩyî drí rĩzó lq̃mú bê pẽ bê lâ 'dĩ
'á.
9 Sı̨sı̨ rî, má îgĩ tã trá jõlé võ ãníkâ 'á tólâ. Gõ'dá Dĩyótrẽfẽ lẽé tã má drí îgĩlí 'dĩ kô.
Gólâ kĩ nĩ rî, yí ãâ'dô gõ'dá trá ĩ'dî õjílã ãmbá 'î.
10 Ĩtí rî, kq̃yı̨ gólâ má drí cãzó tólâ rî, má â'dô tã 'dî 'bá yî ndrẽ'á trá. Dĩyótrẽfẽ rî
trá tã õnjí 'ẽlé dũû. Gólâ rî trá rĩ'á tã ngõ bê ãmâ rú sĩ. Gõ'dá gólâ lẽé kpá kô õjílã
ãmákâ tíbê nĩ 'bá lq̃mú bê tã Ôvârí kâ nõ pẽ bê nõ 'bá yî trõlé yí drí 'bã 'álâ, gõ'dá
gólâ lẽé kpá õjílã ãzâ 'bá yî drí gólĩyî pãlé ngá gólĩyî drí â'dózó ĩzã lâ bê rî 'bá yî sĩ
kô. Õzõ õjílã ãzâ õpâ õjílã 'dî 'bá yî trá ngãtá õtrõ gólĩyî trá rĩlí ĩyî drí 'bã 'álâ rî, gólâ
drí õjílã gólâ tã 'dî 'ẽ 'bá ĩtí 'dĩ drõzó vólé kq̃nı̨sq̨ 'ásĩ.
11 Ámâ rû-lẽ-ãzí, ní 'ê tã õnjí kô õzõ Dĩyótrẽfẽ kâ 'dĩ tí. Ní 'ê zãâ tã tãndí rî 'bá yî
ĩ'dî, tãlâ õjílã rĩ 'bá zãâ tã tãndí rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî rî, 'dĩî gólĩyî Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî.
Gõ'dá õjílã gólĩyî rĩ 'bá zãâ tã õnjí 'ẽlé ĩ'dî rî, 'dĩî gólĩyî â'dó kô Ôvârí rî mvá yî ĩ'dî.
12 Ĩtí rî, Dẽmétrĩyõ, íyîngá ĩ'dî rĩ'á õjílã tãndí 'î. Õjílã ndrĩ rî âtálâ ĩtí. Gólâ õjílã
tãndí tíbê njũ 'bá zãâ tã pq̃tı̨ı̨̃ Ôvârí kâ nõ rú rî ĩ'dî. Mâ rî gógó nyãányâ lâ âtâ kpá
ĩtí, gõ'dá ní nı̨̃ trá tãndí ró kĩ, má rí õnjõ âdólé kô.
13 Tã bê rĩ'á dũû tíbê má drí 'ẽ'á âtálâ ní drí rî 'bá yî, gõ'dá má lẽé kô îgĩlâ.
14 Õzõ Ôvârí ũnj̃ı̨ lq̃tı̨ trá má drí rî, má â'dô nĩ'á ánî ndrẽlé, gõ'dá mã â'dô tã âtá'á
trá kpãkã ãlô ní bê võ ãlô 'á.
15 Ôvârí ãâ'dô ní bê, õfẽ tã q̃'dı̨ ní drí. Gõ'dá õjílã gólĩyî Ôvârí kâ nõlé nõ 'bá yî
'ê ĩyî nî-bê-yã ní drí rõô. Ní fẽ nî-bê-yã ámákâ õjílã Ôvârí kâ tólâ nã 'bá yî drí ndrĩ
ãlô-ãlô rú sĩ. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã îgĩ-îgĩ Yúdị̃ kâ
Yúdị̃

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị̃ sị̃sị̃ rî

Yúdị̃ îgĩ wárãgã mvá nõ nĩ. Gólĩyî Yãkóbã bê rĩ'á ĩyî Yésũ rî ậdrúpị̃ ĩ'dî. Gólâ rî tã nô îgĩ̃lí krístõ 'bá gólĩyî õrĩ Yúdậ yí kâ 'ásĩ, gólĩyî í'dígówá Tã-drị̃ Lẽlẽ Ậkû 'á rî 'bá yî nị̃ 'bá trá rî 'bá yî drí kpá õzõ Pétẽrõ tí. Gólâ sõ kpá drị-mbílí krístõ 'bá 'dĩ 'bá yî lị̃fị̃ tã îmbá 'bá õnjõ 'bá gólĩyî 'ẽ 'bá gólĩyî âdólé tã õnjí 'ẽlé rî 'bá yî tãsĩ. Gólâ lẽ krístõ 'bá 'dĩ 'bá yî ãâdrê ró ĩyî gậgậ tã lẽlẽ ĩyíkâ 'á, gõ'dá gólĩyî õrî ró rĩrĩ mbị̃ rî ĩ'dî, tãlâ Yésũ 'ẽ'á âgõlé 'wãâ lâŋõ fẽlé õjílã gólĩyî vólé gã 'bá dó tã Ôvârí kâ 'ẽlé rî 'bá yî drí.

1 Mâ Yúdị̃, Yãkóbã rî ậdrúpị̃ 'î, mâ rû ị̀'bũ 'bá Yésũ Krístõ kâ ró rî ĩ'dî. Má îgĩ wárãgã nõ nĩ ãnî gólĩyî tíbê Ôvârí drí njĩ̃lí trá íyíkâ ró nõ 'bá yî drí. Ãnî ĩ'dî tíbê Ôvârí ãmâ átá drí lẽlé rõô rî gõ'dá kpá Yésũ Krístõ ãnî vó ndrẽ 'bá rî bê.
2 Ôvârí rî 'â ậậ'dị̃ ãnî rú. Gólâ õfẽ kpá lõvõ ãnî drí tã ậ'dị́ bê rõô.

Tã õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã ányâ îmbálé rî 'bá yî tãsĩ rî

3 Ámâ rû-lẽ-ãzí yî tíbê má drí lẽlé rõô nõ 'bá yî, má lẽ trá pậtị́-pậtị̃ ró tã îgĩ̃lí ãnî drí tã tãndí gólâ fẽlé trá ãmâ drí Yésũ Krístõ 'díyî pã 'bá ãmákâ rî sĩ rî tãsĩ. Gõ'dá võ lâ 'á rî, îcâ trá má drí tã îgĩ̃lí ãnî drí ãnî lị̃fị̃ õmbâ ró bê ãnî rú õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã ányâ îmbálé rî 'bá yî tãsĩ. Má lẽ mbârâkã sõlé ãnî 'á ãnî drí tã pậtị̃̃ tíbê Ôvârí drí âfẽlé õjílã íyíkâ nyãányâ lâ drí ậtị̃̃lị́ gậgậ rû jã ãkó gbậdú ậdũkũ ãkó.
4 Gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yî âfî trá ãnî lãfálé kírî ró, ã'dô ró bê ãnî âdólé. Gólĩyî kĩ, Ôvârí ãâyê ãmâ trá tã õnjí 'ásĩ, gõ'dá ãâ'dó kô õnjí ró ãmâ drí tã õnjí 'ẽzó. Gólĩyî gâ vólé trá dó Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ rî ìnjĩ̃lị́. Pậtị̃̃ ró, Ôvârí â'dô gõ'dá lâŋõ fẽ'á gólĩyî drí tã rî 'dĩ tãsĩ, õzõ gólâ drí âtálé trá búkũ íyíkâ 'á ậkû ró nã sĩ kĩ, yí ãâ'dô lâŋõ fẽ'á õjílã rĩ 'bá tã 'ẽlé ĩtí rî 'bá yî drí rî kâtí.
5 Gõ'dá â'dô bê trá ĩtí rî, má lẽ kpá tã gólâ ãnî drí nị̃lị́ trá dódó nõ âtálé ó'dí ãnî drí. Gbõ lé Ôvârí pâ õjílã íyíkâ trá ngbá, lôfõ-lôfõ gólĩyíkâ Mậsị̃rị̃ 'ásĩ rî sĩ rî, gõ'dá 'dĩĩ vósĩ rî, õjílã 'dî 'bá yî lãfálé 'ásĩ gólâ îzã õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá yí 'á kô rî trá.
6 Gõ'dá nĩ ị̀sũ drẽ kpá tã mãlãyíkã gólĩyî tíbê rû jã 'bá tã ányâ 'ẽlé Ôvârí rú rî yî tã lâ. Gólĩyî âyê drị-ãcê tíbê Ôvârí drí fẽlé trá gólĩyî drí rî vólé. Gõ'dá ĩtí rî, Ôvârí drí gólĩyî rũzó ômbélé nyãrĩ gólâ ôkí 'bá kô rî sĩ, gõ'dá gólĩyî trõzó vũlị́ võ gólâ ị̀nị̀rị́kúwậ ró rî 'á rĩlí tólâ bũúũ kậyị̀ gólâ Ôvârí drí 'ẽzó lâŋõ fẽlé gólĩyî drí rõô rî 'á.
7 Ĩtí rî, nĩ ị̀sũ drẽ kpá Sõdómõ yî tã Gõmórã bê, gõ'dá õjílã gólĩyî jậrị́bậ ãnyî gólĩyî lậgậtị́ rî 'á rî 'bá yí bê. Gólĩyî rî ĩyî trá rĩ'á tã õnjí tẽtẽ tị̃ ãmbá nõ 'bá yî 'ẽ bê cé tị̃tị̃.* Tã 'dî tãsĩ rî, õjílã 'dî 'bá yî vẽ trá ngbá lậsị́ sĩ, tã â'dâ ró lâŋõ lậsị́ gólâ âdrã 'bá kô rî kâ gólâ 'dẽ 'bá tã õnjí 'bá drĩ̃ị̃ rî tãsĩ.
8 Ĩtí rî, õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã ányâ 'dĩ 'bá yî îmbálé rî, gólĩyî kĩ, Ôvârí ãâfẽ drị-ãcê ĩyî drí âbĩ-âbĩ sĩ, gólĩyî rî 'dĩ tã õnjí tẽtẽ 'ẽ'á. Gõ'dá gólĩyî gã tã Ôvârí kâ dó drị-ãcê õjílã ãzâ 'bá yí kâ yí bê. Gõ'dá gólĩyî rî mãlãyíkã Ôvârí kâ lô'dálé.
9 Gõ'dá kpálé ĩtí rî, ãmbá mãlãyíkã yí kâ, Mãyíkõlõ rô Ôvârí tákányĩ, gólâ âtá úlị́ õnjí mãlãyíkã ãzâ 'bá yî drí kô õzõ tã îmbá 'bá ányâ 'dĩ 'bá yí kâtí. Kậyị̀ Mãyíkõlõ drí

* **1:7 1.7** Õzõ ãgô drí rĩlí ậyị́lị́ ãgô ãzí bê rî tí. Nĩ zị̃ tã 'dî búkũ Tã Ómvó Ngá kâ 'á, kápĩtã 18 gõ'dá kpá 19.

rĩzó lâwãlé Sãtánã bê Músą̃ rî ãvõ drą̃ị̃ rî, gólâ 'dá Sãtánã kô. Gólâ âtâ tã Sãtánã drí kĩ nĩ rî, “Ôvârí õfẽ lâŋõ nĩ ní drí.”

10 Gõ'dá tã îmbá 'bá ányâ 'dĩ 'bá yí kâ rî, gólĩyî rî ĩyíkâ ngá ndrĩ gólĩyî drí nĩ̃ị̃ kô rî lô'dálé lô'dâ. Gõ'dá drílĩyî ĩyíkâ rĩzó nyé õzõ kõrõnyã kâtí cú ĩtí tã ị̃sũ-ị̃sũ ãkó, rĩ'á tã ĩyî drí lẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî â'dólé ĩyî ífífí îzãlé.

11 Ĩzã kõkõ! Ôvârí â'dô lâŋõ fẽ'á gólĩyî drí. Gólĩyî rĩ'á õzõ Káyĩnã gólâ íyî ą̃drúpą̃ rî lôvó 'bã 'bá kó kô rî kâtí, gõ'dá kpá õzõ Bãlámã gólâ õjílã Ôvârí kâ jã 'bá lą̃tą̃ mbą̃ gólâ 'dẽzó Ôvârí vó rî 'ásĩ ã'dô ró bê ą̃dą̃ ûsúzó ĩ'dî sĩ lâ rî kâtí, gõ'dá kpá õzõ Kórã gólâ tã Ôvârí kâ gã 'bá 'dó drí-ãcê Músą̃ kâ yí bê rî kâtí. Ĩtí rî, Ôvârí â'dô gólĩyî îzã'á kpá õzõ gólâ drí Kórã rî îzãrẽ tí.

12 Õjílã 'dî 'bá yî gólĩyî õtírĩ ĩyî âfí ãnî lãfálé ngá nyãlé kãrámã gólâ rû ą̃mû kâ lõvõ Ôvârí kâ â'dázó rî 'á ãní bê rî, gólĩyî 'bã ĩyî tã trá cé ĩ'dî sị́sị́, tã ányâ 'ẽlé ũrą̃ ãkõ. Gõ'dá gólĩyî rĩ'á õzõ ôzê gólâ ą̃nị́ 'bá cé ą̃ną̃ 'dą̃ 'bá kô rî kâtí cé ką̃gũmą̃ą̃ bê. Gõ'dá gólĩyî kpá õzõ fê gólâ lõ'wâ 'wã 'bá kó kô drílâ drãzó rî kâtí.

13 Gólĩyî 'ê ãnî tã ị̃sũ ãníkâ drí ą̃vą̃zó õzõ õjílã drí 'bú gãrẽ ã'wá drí 'dẽzó 'á lâ rî kâtí, gõ'dá gólĩyî rĩ'á õzõ ą̃'bą̃'bą̃wą̃ gólâ sĩ 'bá nĩ'á ą̃vą̃lą́ ị́nị́rą́kúwą̃ 'á rî kâtí, únĩ̃ą́ tã gólĩyî tãsĩ rî kô.

14 Ẽnókã tíbê â'dó 'bá Ádãmã rî ózõwá ândâlâ nją̃-kázíyá ró rî ą̃ngũ tã trá õjílã 'dî 'bá yî tãsĩ ą̃kû ró. Gólâ kĩ, “Ôvârí Yãkóvã â'dô âgõ'á mãlãyíkã ị́tą́lą́lą́ íyíkâ nyãányâ rî 'bá yí bê.

15 Gólâ â'dô 'ẽ'á âgõlé tã-vó õjílã ndrĩ kâ kĩlí. Gólâ â'dô 'ẽ'á lâŋõ fẽlé õjílã gólĩyî ndrĩ gólâ rî ị̃nją̃ 'bá kô rî 'bá yî drí tã õnjí tẽtẽ gólĩyíkâ 'ẽlé trá rî tãsĩ. Ôvârí â'dô 'ẽ'á lâŋõ fẽlé gólĩyî drí úlą́ õnjí gõ'dá kpá lã'dá ndrĩ gólĩyî drí rĩzó gólâ rî lô'dálé ĩ'dî sĩ lâ 'dĩ 'bá yî tãsĩ.”

16 Õjílã 'dî 'bá yî rî ĩyíkâ ką̃yą̃ vósĩ cé zãâ rĩ'á tã gĩlí. Gólĩyî rî ĩyíkâ gõ'dá kpá zãâ rĩ'á ngá gólĩyî rú'bą̃ lôvó drí lẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî. Gõ'dá gólĩyî rî ĩyíkâ kpá zãâ rĩ'á tã âmãlé kĩ, yĩ ã'dô ĩyíkâ õjílã tã lâ drí lâzélé gą̃rą̃ rî ĩ'dî. Gõ'dá rî ĩyî kpá rĩ'á úlą́ âsô-âsô âtálé rĩzó rĩ'á õjílã drą̃ ądólé ĩ'dî sĩ lâ, õjílã 'dî 'bá yî õlẽ ró tã gólĩyî ĩyî nyãányâ drí lẽlé 'ẽlé 'dĩ bê.

Tã gólâ tã lẽ 'bá drí sũzó tã lẽlẽ ĩyíkâ rú dódó rî

17 Ámâ rû-lẽ-ãzíyã yî tíbê má drí lẽlé rõô nõ 'bá yî, nĩ ị̃sũ drẽ tã gólâ tíbê lãjó'bá Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kâ 'dĩ 'bá yî drí âtálé trá sị́sị́ nã 'bá yî sĩ nã.

18 Gólĩyî kĩ ãnî drí rî, “Õzõ õtírĩ cãâ ką̃yą̃ ą̃dũkũ nô 'á rî, õjílã ãâ'dô rĩ'á 'dásí 'ẽlé ãnî rú, tãlâ ãnî drí 'bãzó trá krístõ 'bá ró rî sĩ. Õjílã rî 'dĩ 'bá yî, ãâ'dô ĩyíkâ cé rĩ'á tã gólĩyî rú'bą̃ lôvó drí lẽlé rî 'ẽlé ĩ'dî, õjílã gólĩyî Ôvârí rî rõ 'bá kô rî yî.”

19 Õjílã 'dî 'bá yî, gólĩyî kpá ĩ'dî tíbê rĩ 'bá krístõ 'bá lãfálé cãlé rî. Gólĩyî ĩ'dî tíbê lôvó rú'bą̃ kâ drí gólĩyî pẽlé lẽ rî. Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rí gólĩyî 'á kô.

20 Gõ'dá ãníkâ rî, ámâ rû-lẽ-ãzí yî má drí lẽlé rõô rî 'bá yî, tã lẽlẽ ãníkâ Yésũ Krístõ 'á rî õmbâ zãâ nĩ'á sị́sị́ 'álâ, tãlâ nĩ â'dô ró bê gą̃gą̃ tã lẽlẽ ãníkâ 'á õzõ rákã fê kâtí. Nĩ rî zãâ rãtáã 'ẽlé nyé õzõ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí â'dálé trá ãnî drí rî kâtí.

21 Gõ'dá nĩ njû lõvõ Ôvârí kâ ãnî drí rî rú gą̃gą̃, gõ'dá lą̃ị̃ą́ 'bãzó cé ką̃yą̃ gólâ Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drí 'ẽzó âgõlé rî drą̃ị̃, gólâ â'dô ãnî 'bã'á rĩlí zãâ gbą̃dú ą̃dũkũ ãkó yí bê, tãlâ gólâ rĩ'á pą̃ị̃pą̃ị̃sị́lą́ tãndí bê.

22 Nĩ sõ mbârâkã õjílã gólĩyî tíbê drą̃ lâ yî drí lĩjãzó trá tã îmbâ ányâ rî 'bá yî drí rî 'á.

23 Gõ'dá nĩ rî zãâ gólĩyî tíbê tã îmbá 'bá ányâ ró rî 'bá yî drí âdólé trá ngbá gõ'dá drílĩyî 'ẽzó lâŋõ õnjí tẽtẽ ûsúlą́ Ôvârí drígą̃ sĩ rî 'bá yî pãlé, té bũúũ lâŋõ rî gógó õtírĩ

'ẽê gólĩyî ûsúlị́ rî 'á, gõ'dá nĩ rî kpá pị̃pị̃sị́lị́ tãndí bê õjílã drí ndrĩ. Gõ'dá ãnî lị̃fị̃ õmbâ ãnî rú óõzó kô ãnî ífífí 'bãâ tã õnjí 'ëlé.

Rãtáã Ôvârí rî lûyị́zó

24 Mã lûyị̃ nî Ôvârí tíbê ãmâ pã 'bá ró nõ. Ní â'dô ãmâ ậtị̃'á gậgậ, mã õzó kô tã lẽlẽ ãmákâ Yésũ Krístõ 'á rî âyé. Ní â'dô îcá'á ãmâ 'bãlé âdrélé ní ágálé cú ĩtí tã õnjí ãkó, tãlâ mã rî ró bê ãyĩkõ ãmbá bê.

25 Ôvârí, mã lûyị̃ nî Ôvârí pậtị̃ị̃ ró tíbê ãmâ pã 'bá ró Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ sĩ rî. Mã ịnjị̃ nî, tãlâ nî ĩ'dî õjílã ndrĩ ãngó 'á nõ kúmú lâ yî ĩ'dî. Nî ĩ'dî rĩ'á mbârâkã ậngị́ bê kárá zãâ gbậdú ậdũkũ ãkó. Ãâ'dô ĩtí.

Tã â'dâ-â'dâ Yõwánĩ drí rî
Tã Â'dâ

Tã 'ẽ'á zị̃lâ nị̃lị̃ sị̃sị̃ rî

Búkũ tã â'dâ-â'dâ kâ nõ â'dó kô õzõ búkũ ãzâ 'bá yí kâtí. Ĩtí rî, búkũ rî gógó nõ rî rĩ'á tã gólâ rû â'dá 'bá trá tã ậngũ 'bá Ôvârí kâ Yõwánĩ drí ngá ãzákôlâ õzõ âbĩ-âbĩ kâtí rî 'á gõ'dá kpá ngá líndrí ãzákôlâ Ôvârí drí â'dálé gólâ drí ndrẽlé nĩ rî 'bá yí bê. Gõ'dá âbĩ-âbĩ Yõwánĩ kâ nõ rĩ'á âbĩ-âbĩ ngĩíngî 'î, â'dó kô cé kậyị̃ ãlô sĩ. Yõwánĩ õtírĩ búkũ nô îgĩî rî, 'dĩî gólâ drẽ gậnị́mậ 'á gólâ drí tã lẽzó trá Yésũ 'á rî tãsĩ. Kậyị̃ rî 'dĩ 'bá yî sĩ rî, krístõ 'bá yî rĩ'á gólĩyî õjílã drí lô'dálé, gõ'dá kpá rĩ'á ĩyî õjílã ãmbâ-ãmbâ ãngó drị̃lị̃ Rómã kâ rî 'bá yî drí lôvó lâ yî 'bãlé kô'dáwá rî 'bá yî ĩ'dî. Ólô'bã õjílã trá kậyị̃ rî 'dĩ 'bá yî sĩ gậnị́mậ 'á rõô õzõ Yõwánĩ yî tí gõ'dá kpá õjílã ũrûkậ 'bá yî ûfúlị́ trá tã lẽlẽ gólĩyíkâ Yésũ 'á rî tãsĩ rî 'bá yí bê. Gõ'dá búkũ rî nõ 'bã gólĩyî trá â'dólé cú tã îsũ gólâ ậtị́ 'álâ rî bê. Bê ĩtí rî, búkũ rî nõ rî tã âtî-âtî Ôvârí ngá lésĩ Krístõ 'bá yî drí ndrĩ tã gólĩyî 'ẽ 'bá â'dólé ãngó drị̃ 'á drẽ ãkpãkã'dã Yésũ drí âcárẽ âgõlé nõngá kô rî 'bá yî â'dálé ĩ'dî.

Yõwánĩ ûsû âmbâ-âmbâ ró yí drí tã âtázó tã gólĩyî tị̃ drí ậ'dị́zó drí lâ yî sĩ nô 'bá yî tãsĩ, gõ'dá kpá rĩ'á âmbâ-âmbâ ró ãmâ drí tã rî 'dĩ 'bá yî ĩtõ lâ yî drí fĩzó ãmâ drị̃ị̃ ngbá. Búkũ rî nõ kpá cú rĩ'á tã âtî-âtî kíríwá ró rî 'bá yí bê krístõ 'bá yî drí, tãlâ úlị́ ãzâ yî tãsĩ gõ'dá líndrí gólĩyî Tã-drị̃ Lẽlẽ Ậkû rî 'ásĩ rî tãsĩ. Gõ'dá drị̃-'bá Rómã kâ rî 'bá yî îcá kpá kô ĩtõ lâ nị̃lị́. Tã â'dâ lâ rĩ'á kápĩtã 18 'á, tã âtálé jậrị́bậ Bãbĩlónã rî ûfû-ûfû tãsĩ rî. Gõ'dá Krístõ 'bá yî nị̃ ĩyî trá kĩ, Yõwánĩ rî 'dĩ pậtị̃ị̃ tã âtálé jậrị́bậ ândrê zị̃lị́ Rómã rî tãsĩ.

Ngá lãlã njị̃-drị̃-lâ-rị̃ 'dî, órî trá rĩ'á zị̃lâ ândálé ândâlâ dũû. Ĩtõ lâ kíríwá ró rî bê rĩ'á krístõ 'bá yî drí. Krístõ 'bá yî jậrị́bậ njị̃-drị̃-lâ-rị̃ 'ásĩ rî 'bá yî, 'dĩî rĩ'á úlị́ mãnĩgõ 'î krístõ 'bá yî drí, â'dâ 'dĩ krístõ 'bá yî ĩ'dî ndrĩ. Gõ'dá ngá bẽlé í'dá sĩ rî 'bá yî bê kpá rĩ'á njị̃-drị̃-lâ-rị̃, gõ'dá ngá õzõ gûnị́yậ yí kâtí rî kpá bê rĩ'á njị̃-drị̃-lâ-rị̃, ị̃'bị̃'bị̃wậ kpá njị̃-drị̃-lâ-rị̃ gõ'dá lámbã kpá bê rĩ'á njị̃-drị̃-lâ-rị̃.

Yésũ bê rĩ'á cú rú bê dũû búkũ nô 'á. Órî gólâ rî zị̃lị́ rõô rî Kậbị̃lị́kị̃ Ôvârí kâ, tãlâ úfû gólâ trá tã õnjí tẽtẽ ãmákâ tãsĩ ãmâ drị̃ tĩ 'bá ró, ã'dô ró bê ãmâ 'bãlé â'dólé ngbángbá. Gõ'dá órî gólâ rî zị̃lị́ Gólâ rĩ 'bá Ôvârí rî rõlé bũúũ íyî õdrã sĩ rî. Gólâ rî rú ãzâ 'bá yî rĩ'á kpá õzõ nõô rî 'bá yí kâtí,

Mõrõbã, Tã mbị̃ 'bá, Tã ĩtõ 'bá, Tã ndẽ 'bá, Lîdrílí sị̃sị̃ rî, Ngîngî lâ Ôvârí kâ rî, Lôkí 'bá, 'Díyî pã 'bá, Úlị́ Ôvârí kâ, Kúmú ndrĩ ãzâ 'bá yî drị̃lị́.

Mãlãyíkã bê rĩ'á ĩyî dũû búkũ nô 'á gólĩyî rĩ 'bá lôsĩ Ôvârí kâ 'ẽlé rî. Gólĩyî rî tã 'ẽlé lãjó'bá gólâkâ ró gõ'dá kpá ậjú 'bũ 'bá gólâkâ ró. Gólĩyî rĩ'á cú mbârâkã bê ãmbá gõ'dá kpá cú drị̃-ãcê bê, mãlãyíkã rî ĩyî kárá lêndrélé õzõ õjílã kâtí. Gõ'dá ngá lédrẽ-lédrẽ gólĩyî sû rĩ 'bá ĩyî rĩ'á kị̃tị̃ kũmũ Ôvârí kâ kâ vó lâ ndrẽlé rî 'bá yî kpá rĩ'á ĩyî mãlãyíkã 'î.

Áâ'dâ Sãtánã rî líndrí ị̃nị̃ gólâ ũjậ lâ ró rî rú, gõ'dá gólâ kpá cú rĩ'á lãjó'bá íyíkâ rî 'bá yí bê. Gõ'dá gólĩyî âfõ 'bú gólâ dị̃ ngị̃lị́-ngị̃lị̃ ró ậdũkũ ãkó rî 'ásĩ lôsĩ gólâkâ ũrị̃ dã kâ rî 'ẽlé, 'ẽzó õjílã Ôvârí kâ ûfúlị́ gõ'dá kpá rĩlí rĩ'á õjílã rî 'dĩ 'bá yî ậmbúkũ lâ lâkí 'bá drẽ rĩ'á rĩlí ãngó drị̃ị̃ rî 'bá yî âdólé. Ôvârí ûfû Sãtánã yî trá lãjó'bá íyíkâ rî yí bê kậyị̃ gólâ drí 'bãlé tã kậkậrậ ndrĩ ndẽzó rî sĩ. Búkũ nô ólônyĩ 'â lâ trá nõtí:

Kápĩtã 1–3 Tã ĩtõ búkũ nô kâ 'ásĩ rî, Yõwánĩ rî tã Yésũ kâ íyî â'dázó yî Yõwánĩ drí rî ngĩlí gõ'dá kpá tã Yésũ rî drí rĩ'á âtálâ Yõwánĩ rî drí tã âtî-âtî îgĩlí njị̃-drị̃-lâ-rị̃

kristõ 'bá yî drí rî bê. Gõ'dá tã âtî-âtî rî 'dĩ 'bá yî ãlô-ãlô â'dâ tã gólĩyî kristõ 'bá yî drí kĩ, Yésũ Kristõ nị̃ tã trá ndrĩ tã gólĩyíkâ rî 'bá yî tãsĩ, ĩ'dî gólâ rĩ'á cú mbârâkã ãmbá bê, gólâ kĩ, gólĩyî ĩĩcâ rĩ'á rĩlí tã lẽlẽ sĩ, ã'dô ró bê gólĩyî drí îcázó ndrĩ ngá tãndí gólâ drí êdélé gólĩyî drí 'bũû 'álâ rî ûsúzó.

Kápĩtã 4–7 Nĩngá sĩ, Yõwánĩ ndrê ngá ãzâ 'bá yî trá 'bũû 'álâ. Gólâ ndrê Ôvârí trá Kúmú 'bũû kâ ró ãngó drị̃ bê, õ'bí rĩ'á ịnj̃ị'á lâ õjílã bê ãkí ãkó 'bũû 'á tólâ. Ôvârí fẽ wárãgã bị́ óômbê bãgó nj̃ị-drị̃-lâ-rị̃ sĩ rî ãzâ Yésũ gólâ rĩ'á zị̃lâ Kạ́bị̃lị́kị̃ Ôvârí kâ gõ'dá gólâ kpá fũlị́ trá rî drí. Wárãgã bị́ rî 'dĩ â'dâ líndrí tã gólĩyî 'ẽ 'bá â'dólé ị̃zạ́tú ãngó drị̃ị̃ rî 'bá yí kâ rî ĩ'dî. Yésũ cé ĩ'dî ãlô drị́-ãcê bê wárãgã bị́ rî 'dĩ 'â lâ nj̃ízó, gõ'dá bãgó tị̃ lâ gõzó rî 'bá yî ôkílí tú tú ãlô-ãlô rî. Gõ'dá tã rî 'dĩ ĩtõ lâ kĩ, Ôvârí fẽ íyî drị́-ãcê rî trá Yésũ drí â'dózó tã gólĩyî ndrĩ ãngó drị̃ị̃ rî 'bá yî 'ẽzó. Õjílã gólĩyî ndrĩ 'bũû 'á rî nị̃ tã rî 'dĩ trá gõ'dá õjílã gólĩyî ndrĩ ãngó nõ 'á rî 'bá yî â'dô kpá tã rî 'dĩ nị̃'á õzõ gólâ õtírĩ rĩĩ rĩ'á ngá 'ẽ'ẽ 'ẽlé mbârâkã ãmbá sĩ rî.

Kápĩtã 8–11 Yõwánĩ rî tã âtálé lâŋõ õnjí dũû 'ẽ 'bá â'délé ị̃nyạ́kú drị̃ị̃ gõ'dá õjílã lâ yí bê ndrĩ rî tãsĩ. Gõ'dá lé ĩtí rî, õjílã nyãányâ Ôvârí kâ ró rî 'bá yî ûsú lâŋõ rî 'dĩ 'bá yî kô, tãlâ áâ'dô âdré'á ndũû gólĩyî ngá lésĩ. Gõ'dá kristõ 'bá gólĩyî ûfúlị́ trá tã lẽlẽ gólĩyíkâ Yésũ 'á rî tãsĩ rî 'bá yî ngô ãwó trá gólâ drí lâŋõ fẽzó bê gólĩyî ĩyî 'bã 'bá ûfúlị́ rî 'bá yî drí, gõ'dá ĩtí rî, Yésũ âtâ tã kĩ, “Nĩ tẽ drẽ, kậyị̃ lâ drẽ bê fínyáwá.” Gõ'dá mãlãyíkã yî îyâ ĩyî ânĩ-ânĩ lâŋõ kâ rî gũnị́yạ́ võvõ yî sĩ, gõ'dá õjílã ãngó drị̃ị̃ rî 'bá yî gã dó drị̃ âdĩlí â'dózó rĩlí kũmũ Yésũ kâ rî zẽlé.

Kápĩtã 12–13 Gõ'dá nĩngá sĩ, Sãtánã ị̃nị̃ ândrê ró rî rĩ'á tã ũjũ'á õjílã Ôvârí kâ ûfúzó, gõ'dá lé rî, gólâ îcá kô 'ẽlâ. Gólâ rî trá õjílã ãmbá ãngó kâ âdólé gậrậ kĩ, yî ĩ'dî kúmú 'î. Ôvârí fẽ mbârâkã trá gólâ drí tã 'dî 'ẽzó fínyáwá.

Kápĩtã 14–21 Nĩngá sĩ rî, Ôvârí drí tã 'bãzó kĩ, kậyị̃ tã 'dî kâ ndẽ rû trá, gõ'dá drílâ tã õjílã ndrĩ ãngó drị̃ị̃ rî 'bá yí kâ kĩzó. Ĩtí ãngó drị̃ drí ậvị̃zó. Gõ'dá Ôvârí drí drị́-'â fẽzó gólĩyî rĩ 'bá tã lẽlé Yésũ 'á cãlé bũúũ gólĩyî õdrã sĩ rî 'bá yî drí. Gõ'dá gólĩyî â'dó 'bá ngá ãlô ró gólâ bê rî 'bá yî, rî ĩyî trá gólâ bê kpãkã võ ãlô 'á zãâ gbậdú. Yõwánĩ ngî tã trá võ rî 'dĩ sũsũ lâ tãsĩ. Gõ'dá gólĩyî rĩ 'bá trá tólâ rû jã 'bá kpúrũkélẽ Yésũ rú rî 'bá yî ófẽ lâŋõ trá gólĩyî drí Sãtánã yí bê zãâ gbậdú ậdũkũ ãkó.

Ĩtí rî, tã âtî-âtî búkũ rî nõ kâ rĩ'á kĩ, Ôvârí 'bã Yésũ trá â'dólé ậjú-'bá-ãzí yî Ôvârí kâ rî 'bá yî ûfúlị́ ndrĩ, 'dĩĩ ndrĩ 'dó Sãtánã yí bê. Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí drị́-'â fẽzó õjílã Ôvârí kâ gólĩyî rĩ 'bá ĩyî tã lẽlẽ sĩ cãlé bũúũ gólĩyî õdrã sĩ rî 'bá yî drí. Gõ'dá gólĩyî Ôvârí rî mvá nyãányâ yî ró rî â'dô ĩyî drị́-'â ûsú'á 'bũû ó'dí gólâ Ôvârí drí êdélé trá gólĩyî drí rî 'álâ. Gõ'dá kậyị̃ gólĩyî lâŋõ kâ sĩ rî, 'dõvó mã rî zãâ tã lẽlẽ sĩ tã rî nõ 'bá yî 'á gõ'dá mã ậtũ ãmâ fĩĩ gậgậ.

1 Tã îgĩ gólâ nõ rĩ'á úlị́ Ôvârí kâ rî 'bá yî ĩ'dî. Ôvârí lẽ trá tã ãzâ 'bá yî gólĩyî 'ẽ 'bá
2 â'dólé 'wãâ ró rî 'bá yî â'dálé rû ị̃'bũ 'bá gólâkâ rî 'bá yî drí. Ĩtí rî, Ôvârí âtâ tã rî 'dĩ
3 'bá yî trá Yésũ Kristõ drí, gõ'dá Yésũ drí mãlãyíkã íyíkâ rî âjózó tã rî 'dĩ 'bá yî â'dálé
4 mâ Yõwánĩ gólâ rû ị̃'bũ 'bá gólâkâ ró rî drí.
5 Gõ'dá má îgĩ tã gólĩyî má drí ndrẽlé trá ndrĩ rî 'bá yî trá té ĩtí, gõ'dá kpá tã gólĩyî
6 Yésũ Kristõ drí tã lâ âtálé má drí rî, ã'dô ró bê ãnî drí nị̃zó lâ.
7 Gõ'dá ândrâ-tãndĩ â'dô â'dó'á õjílã ãzâ gólâ úlị́ gólĩyî îgĩlí trá búkũ nô 'á rî 'bá yî
8 zị̃ 'bá õjílã ãzí drí rî 'bá yî drí. Gõ'dá ândrâ-tãndĩ â'dô â'dó'á õjílã ãzâ gólâ úlị́ gólĩyî
9 îgĩlí trá búkũ nô 'á rî 'bá yî ârí 'bá tã ị̃sũ lâ yî sĩ mãnísĩ rî yî drí, tãlâ kậyị̃ tã rî 'dĩ 'bá
10 yî drí ndrĩ 'ẽzó â'dólé rî trá rĩ'á ãnyî rõô.

Yõwánĩ jô tã âtî-âtî Yésũ kâ õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî drí

4 Mâ Yõwánĩ îgĩ tã îgĩ-îgĩ nô nĩ õjílã Ôvârí kâ gólĩyî jãrịbą̃ gólĩyî njị̃-drị̃-lâ-rị̃ 'bą̃drị̃
Ásĩyã kâ 'á rî 'bá yî drí. Ôvârí rî 'álé ą̃ą̃'dị̃ ãnî rú, gõ'dá gólâ õfẽ ró tã ą̃'dị́ íyíkâ ãnî
drí. Gólâ ĩ'dî â'dó 'bá bê kárá rî. 'Dõvó Líndrí Tãndí Ôvârí kâ âdré 'bá Ôvârí ândrá
rî õfẽ tã sũsũ gõ'dá kpá tã ą̃'dị́ bê ãnî drí.*

5 Gõ'dá Yésũ Krístõ gólâ rĩ 'bá tã mbị̃ 'bá ró zãâ kárá tã Ôvârí kâ 'ẽlé pą̃tị̃ị̃ ró bũúũ
gólâ rî fũzó rî õfẽ kpá tã sũsũ gõ'dá tã ą̃'dị́ bê ãnî drí. Gólâ ĩ'dî rĩ'á õjílã sị́sị́ Ôvârí drí
îngálé õdrã 'ásĩ rî. Gólâ rĩ'á kúmú 'î kúmú ãzí drị̃lị́ ndrĩ ãngó nõ 'á.

Óõ, Yésũ mã lûyị̃ nî. Nî ĩ'dî ãmâ lôvó 'bã 'bá rõô gõ'dá ãmâ 'bãlé înjílí vólé mbârâkã
tã õnjí ãmákâ rî kâ 'ásĩ tãlâ ánî õdrã sĩ rî.

6 Ní njĩ ãmâ trá â'dólé 'bãlé kúmú yî ró, gõ'dá kpá ní 'bã ãmâ trá â'dólé ãnyî ánî átá
Ôvârí bê kárá ũrị̃ ãkó drị̃-'bá ró.

Bê trá ĩtí rî, 'dõvó õjílã ĩ̃ĩ̃nj̃ĩ̃ nî gõ'dá õlûyị̃ ĩyî kpá nî kúmú ĩyíkâ ró zãâ gbą̃dú zãâ.
Ãâ'dô ĩtí.

7 Nĩ ndrê drẽ, Yésũ âbí 'ẽ'á âcálé võ lą̃gû-lą̃gû bê gbãâ yí rú sĩ. Ĩtí rî, õjílã ndrĩ â'dô
ĩyî gólâ rî ndrẽ'á ĩyî lĩ̃fĩ̃ nyãányâ sĩ, ngîngî lâ rĩ'á õjílã gólĩyî gólâ rî rú'bą̃ ĩnyĩrĩkõ
ą̃'dị́ 'bá trá ą̃jú sĩ rî 'bá yî, õrĩ Yúdą̃ yí kâ tí rî. Gõ'dá õjílã õrĩ ndrĩ ãngó drị̃ kâ rî 'bá
yî â'dô ĩyî ãwó ngõ'á ĩyî ûrû ĩ̃lị́ndrị̃ sĩ, tãlâ gólĩyî drí gólâ rî fũzó nĩ rî tãsĩ. Ĩtí tã pą̃tị̃ị̃
ró rî, tã rî 'dĩ â'dô rû 'ẽ'á té õzõ âtálé trá 'dĩ kâtí. Ãwô-'dĩ.

8 Ôvârí ãmâ lị́pị̃ âtâ tã kĩ, “Mâ rĩ'á gólâ tã ndrĩ îtõ 'bá ró rî ĩ'dî, gõ'dá mâ kpá ĩ'dî
rĩ'á gólâ 'ẽ 'bá tã-vó ndrĩ âtílí rî. Mâ ĩ'dî â'dó 'bá bê kárá rî. Mâ ĩ'dî rĩ'á gólâ mbârâkã
ndrĩ lị́pị̃ ró rî.”

Tã Yésũ drí íyî â'dázó Yõwánĩ drí rî

9 Mâ gólâ tã nô îgĩ 'bá nõ rĩ'á ãnî ą̃drúpị̃ Yõwánĩ ĩ'dî. Nĩ nị̃ trá kĩ, má njĩ̃ lãŋõ rû
îzã kâ tãlâ tã lẽlẽ ámákâ Yésũ 'á. Gólâ ãmâ drí ą̃tũlị́ ãní bê cú ĩtí pĩ̃pĩ̃sị́lị́ îngá ãkó
kpą̃kpą̃, tãlâ ãmâ rĩ'á kũmũ gólâkâ rî zẽlé rî drí. Sị́sị́ nã sĩ rî, úrû mâ trá gõ'dá 'bãlé
gą̃nị́mą̃ 'á ãkîrĩ zĩ̃lị́ Pãtõmósã rî 'á tãlâ tã Ôvârí kâ pẽpẽ tãsĩ tã âtî-âtî Yésũ rî tãsĩ rî
bê.

10 Ką̃yị̃ Ôvârí rî îrátã kâ ãzâ sĩ rî, mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ kâ fî trá má 'á
má drí gõzó Yésũ rî ndrẽlé. Gõ'dá ĩtí rî, â'dô trá nõtí. Má ârî õjílã ãzâ úlị́ lâ trá rĩ'á
tã âtá'á má ũgúlị́ lésĩ. Õjílã rî 'dĩ gbórókõ lâ rĩ'á ûrû õzõ gũnị́yą̃ kâtí.

11 Gõ'dá õjílã rî 'dĩ kĩ nĩ rî, “Ní îgĩ tã gólĩyî ní drí 'ẽ'á ndrẽlâ rî 'bá yî búkũ 'á,
gõ'dá ní jô ró bê ką̃nị́są̃ gólĩyî njị̃-drị̃-lâ-rị̃ gólĩyî â'dó 'bá Ẽfésõ 'álâ, Sĩmĩrónã 'álâ,
Pẽrẽgãmómã 'álâ, Tãyãtírã 'álâ, Sãrãdísĩ 'álâ, Fĩlãdẽlífĩyã 'álâ gõ'dá kpá Lõdĩsíyã
'álâ rî 'bá yî drí.”

12-13 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí ngãzó rû pĩlí 'bô õjílã gólâ rĩ 'bá tã âtálé má drí nõ
ndrẽlé rî, má drí ãzákôlâ lêndrê õzõ õjílã mvá kâtí rî ndrẽzó âdré'á lámbã njị̃-drị̃-lâ-
rị̃ êdélé trá dáãbõ 'ásĩ rî lãfálé, cú ítá kũndrũ-kũndrũ bê yí rú bũúũ pá ômbê 'ásĩ,
gõ'dá gólâ kpá rĩ'á bãgó kúmú kâ êdélé dáãbõ 'ásĩ rî bê, óômbê trá gbãâ ą̃gą̃sị́ lâ 'ásĩ.

14 Gõ'dá gólâ rî drị̃-'bí mvẽêmvê kpírí-kpírí kãtóõ kâtí gõ'dá lĩ̃fĩ̃ bê kõ'á njãrã-njãrã
õzõ lą̃sị́ kâtí.

15 Gõ'dá pá-gbãyã lâ yí kâ trá ókĩzõ ą̃dị̃ gólâ rĩ'á võlâ kõvõ sĩ óká zẽlé rî kâtí.
Gbórókõ lâ lôndrô ókĩzõ lĩ̃mvû õlé drĩ̃ị̃ rî kâtí.

16 Gólâ cú rĩ'á ĩ̃'bị̃'bị̃wą̃ bê njị̃-drị̃-lâ-rị̃ íyî drị̃-ágó 'á, gõ'dá lị́gú ą̃ngí cĩcĩ ró néné rî
âfõ trá mbẽlẽsõ sị́-'bálé lâ 'ásĩ. Gõ'dá nĩ̃lị́ lâ rĩ'á kõ'á õzõ ĩ̃tú gólâ drị̃-gbádá ndrị̃ 'bá
ĩ'dî rî lĩ̃fĩ̃ lâ kâtí.

---

* **1:4 1.4** Úlị́ gólĩyî Yõwánĩ drí îgĩlí nõngá rî rĩ'á ‘líndrí Ôvârí kâ njị̃-drị̃-lâ-rị̃”. Õjílã ãmbá ĩ̃sũ tã kĩ, 'dĩĩ rĩ'á úlị́ mãnĩgõ 'î Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî tãsĩ.

17 Gõ'dá má ndrê õjílã rî 'dĩ lârâkô lâ bê ĩtí rî, má drí ngãzó 'dẽlé gbõ ą̃drũ ãvõ kâtí
gólâ ândrá. Drílâ ngãzó íyî drı̨-ágó trõlé 'bãlé má rú gõ'dá ngãzó tã âtálé kĩ,
Ní 'ê ũrı̨ kô. Nõô rĩ'á mâ Yésũ gólâ tã ĩtõ 'bá ró ndrĩ gõ'dá kpá gólâ 'ẽ 'bá tã-vó
âtílí ndrĩ rî ĩ'dî.
18 Mâ ĩ'dî â'dó 'bá bê kárá rî. Ką̃yı̨ sı̨sı̨ nã sĩ rî, úfû mâ trá, gõ'dá ngbãângbânõ
rî, mâ bê rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró kpá ó'dí, gõ'dá â'dô rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró zãã gbą̃dú ą̃dũkũ
ãkó. Mâ rĩ'á cú drı̨-ãcê bê õdrã drı̨lı̨.
19 Ní îgĩ tã gólĩyî ndrĩ ní drí ndrẽlé trá ngbãângbânõ rî, gõ'dá kpá gólĩyî má drí
'ẽ'á â'dálâ ní drí ą̃tı̨ 'álâ rî 'bá yî búkũ 'á.
20 Gõ'dá ı̨'bı̨'bı̨wą̃ gólĩyî nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ ámâ drı̨-ágó 'á nõ 'bá yî tãsĩ gõ'dá kpá lámbã
gólĩyî nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ êdélé dáãbõ 'ásĩ nõ 'bá yî tãsĩ rî, 'dõvó má lôfõ drẽ ĩtõ lâ yî ní drí
nõtí. Ị'bı̨'bı̨wą̃ nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ 'dî 'bá yî rĩ'á õjílã gólĩyî rĩ 'bá ãlô-ãlô ką̃ńı̨są̃ gólĩyî nj̨ı̨-drı̨-
lâ-rı̨ 'dî 'bá yî vó lâ yî ndrẽlé rî 'bá yî ĩ'dî, gõ'dá lámbã nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ 'dî 'bá yî rĩ'á ką̃ńı̨są̃
rî gógó nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ 'dî 'bá yî nyãányâ lâ yî ĩ'dî.

2

Tã âtî-âtî Yésũ kâ õjílã Ôvârí kâ Ẽfésõ 'álâ rî 'bá yî drí

1 Ní îgĩ tã nô õjílã gólâ rĩ 'bá õjílã ámákâ vó lâ ndrẽlé Ẽfésõ 'álâ rî drí nõtí kĩ nĩ rî,
Nĩ ârî drẽ! Mâ rĩ'á õjílã gólâ â'dó 'bá ı̨'bı̨'bı̨wą̃ bê nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ ámâ drı̨-ágó 'á,
gõ'dá kpá õjílã gólâ rĩ 'bá lą̃múlı̨ lámbã nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ gólĩyî êdélé dáãbõ 'ásĩ rî 'bá yî
lãfálé 'ásĩ rî ĩ'dî.
2-3 Má nı̨ tã gólĩyî ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî trá ndrĩ. Má nı̨ trá kĩ, nĩ 'ê ngá 'ẽ'ẽ trá
mbârâkã sĩ rõô. Nĩ âdrê trá õzõ rákã fê kâtí fĩî ą̃tũ-ą̃tũ sĩ lą̃ŋõ 'ásĩ tãlâ tã ámákâ rî
'bá yî tãsĩ. Má nı̨ trá kĩ, nĩ âyé õjílã gólĩyî rĩ 'bá tã ányâ îmbálé rî 'bá yî kô rĩlí ãnî
lãfálé. Gõ'dá kpá rî, nĩ ûjũ úlı̨ õjílã gólĩyî kĩ 'bá nĩ rî, ĩyî ãã'dô lãjó'bá Ôvârí kâ ĩ'dî,
gõ'dá gólĩyî â'dó ĩyî ĩ'dî kô'dáwá rî 'bá yí kâ trá. Gõ'dá nĩ nı̨ trá kĩ, õjílã rî 'dĩ 'bá yî
rĩ'á ĩyî õnjõ 'bá 'î.
4 Gõ'dá tã ãzâ bê rĩ'á ãlô ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ gólâ ámâ 'bã 'bá â'dólé drı̨-mbílí sõlé
ãnî lı̨fı̨ rî. Tã rî gógó ĩ'dî rĩ'á õzõ nõô rî kâtí. Nĩ 'bãá gõ'dá ámâ lôvó kô'dáwá
ngbãângbânõ õzõ ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ sı̨sı̨ nã sĩ rî kâtí.
5 'Dõvó ĩtí rî, nĩ ı̨sũ drẽ tã tã gólâ nõ tãsĩ. Gõ'dá ángô tí ró ãnî drí tã 'ẽ'ẽ ãníkâ
jãzó ányâ ró tákányĩ yã? Nĩ âdĩ drı̨ vólé tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî 'ásĩ, gõ'dá nĩ rî ró bê
rĩ'á tã gólĩyî ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ ką̃yı̨ sı̨sı̨ ãnî drí â'dózó õjílã ámákâ ró nã sĩ rî 'ẽlé ĩ'dî.
Õzõ gõ'dá nĩ ãâdĩ drı̨ kô vólé tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî 'ásĩ rî, má â'dô ânĩ'á ãnî ngálâ
gõ'dá lámbã ãníkâ 'dĩ trõlé vólé ãnî drı̨gą̃ sĩ.
6 Gõ'dá lé ĩtí rî, tã ãlô bê rĩ'á gólâ ámâ 'bã 'bá â'dólé ãyĩkõ ró rî. Tã 'dî ĩ'dî rĩ'á nõ,
nĩ gã tã õnjî-õnjî gólĩyî lãjó'bá Nĩkólã kâ rî 'bá yî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî trá dó. Gõ'dá
mâ rî gógó gã tã õnjí 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ 'dĩ 'bá yî kpá dó.
7 Ãnî õjílã ámákâ rî 'bá yî, õzõ ãnî ã'dô fí té bı̨ bê rî, 'dõvó nĩ ârî tã gólâ má drí
rĩ'á âtálâ ãnî drí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî sĩ rî. Má âtâ ãnî gólĩyî ndrĩ rĩ 'bá fĩî ą̃tũlı̨
gõ'dá tã âyézó kô 'dẽzó má vósĩ rî, má â'dô ãnî âyé'á lõ'wâ lédrẽ-lédrẽ kâ ą̃mvú
Ôvârí kâ 'á rî nyãlé rĩzó zãã gbą̃dú ą̃dũkũ ãkó. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã âtî-âtî Yésũ kâ õjílã Ôvârí kâ Sĩmĩrónã 'álâ rî 'bá yî drí

8 Ní îgĩ tã nô õjílã gólâ rĩ 'bá õjílã ámákâ vó lâ ndrẽlé Sĩmĩrónã 'álâ rî drí nõtí kĩ nĩ
rî,
Nĩ ârî drẽ! Mâ ĩ'dî gólâ tã ĩtõ 'bá nĩ gõ'dá kpá gólâ 'ẽ 'bá â'dólé tã-vó lâ âtílí nĩ
rî. Mâ ĩ'dî gólâ fũlı̨ trá rî, gõ'dá mâ kpá ĩ'dî lîdrí 'bá ó'dí õdrã 'ásĩ rî.

9 Má nḭ̃ tã trá ndrĩ lâŋõ rû îzã ãníkâ rĩ'á njḭ̃lâ rî 'bá yî tãsĩ. Gõ'dá má nḭ̃ kpá trá
ãnî rĩ'á ngá ãkó ãngó 'á. Gõ'dá tã pa̰t̪ḭ̃ ró rî, ãnî rĩ'á ngá bê rõô ẽró ãníkâ 'á võ 'bũû
'á ûrú 'álâ rî 'á. Gõ'dá kpá rî, má nḭ̃ lã'dá gólĩyî õrĩ Yúda̰ yí kâ ũrûka̰ 'bá yî drí rĩzó
ãnî lô'dálé rî 'bá yî trá. Gólĩyî kĩ nĩ rî, yĩ ãã'dô õrĩ Ôvârí rî nyãányâ kâ ĩ'dî, gõ'dá tã
pa̰t̪ḭ̃ ró rî, gólĩyî rî Sãtánã rî ḭ̃njḭ̃lḭ ĩ'dî kúmú ĩyíkâ ró. Ĩtí rî, gólĩyî rí kô 'dĩ rĩ'á tã 'ẽlé
õjílã pa̰t̪ḭ̃ Yúda̰ yí kâ rî 'bá yí kâtí ãlôwálâ.

10 Lâŋõ 'ẽ'á â'délé ãnî drḭ̃ḭ̃, nĩ 'ê ũrḭ̃ kô. Ĩtí rî, má âtâ drẽ tã ãzâ ãnî drí, Sãtánã lẽ
íyíkâ nõ ãnî 'ẽlé â'dólé 'dẽlé má vósĩ kô. Gólâ â'dô gõ'dá ãnî ũrûka̰ 'bá yî 'ẽ'á 'bãlé
ga̰ṇḭ̃ma̰ 'á. Ĩtí rî, nĩ â'dô lâŋõ ŋã'á ãnî drḭ̃ḭ̃ ka̰yḭ̃ ãzâ 'bá yî sĩ.* Kpálé rî, 'dõvó nĩ rî
tã lẽlẽ sĩ má 'á, õzõ kpálé áã'dô bí ãnî ûfú'á rî. Õzõ nĩ õ'ê trá ĩtí rî, má â'dô ãnî
'bã'á rĩlí lédrẽ-lédrẽ ró zãã gba̰dú ûrú 'álâ.

11 Ãnî õjílã ámákâ rî 'bá yî, õzõ ãnî ã'dô fí té bḭ̃ bê rî, 'dõvó nĩ ârî tã gólâ mâ drí
rĩ'á âtálâ ãnî drí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî sĩ rî. Má âtâ tã ãnî drí, ãnî gólĩyî ndrĩ rĩ 'bá
fĩĩ a̰tũlḭ̃ gõ'dá tã âyézó kô 'dẽzó má vósĩ rî, nĩ â'dô rĩ'á a̰dũkũ ãkó, â'dó kô õzõ gólĩyî
ôdrã 'bá la̰sḭ̃ Ôvârí kâ 'á rî tí kô. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã âtî-âtî Yésũ kâ õjílã Ôvârí kâ Pẽrẽgãmómã 'álâ rî 'bá yî drí

12 Ní ĩgĩ tã nô õjílã gólâ rĩ 'bá õjílã ámákâ vó lâ ndrẽlé Pẽrẽgãmómã* 'álâ rî drí nõtí
kĩ nĩ rî,

Nĩ ârî drẽ! Mâ rĩ'á gólâ rî gógó â'dó 'bá cú lḭ̃gú a̰ŋgḭ̃ mbẽlẽsõ, sḭ̃ lâ drí cĩlí cĩcĩ
néné, gõ'dá rĩ'á âfõ'á sḭ̃-'bálé lâ 'ásĩ rî bê rî ĩ'dî.

13 Má nḭ̃ trá kĩ, võ gólâ ãnî drí rĩzó rĩlí rî, rĩ'á võ Sãtánã drí â'dózó kúmú lâ ró rî
ĩ'dî. Kpálé rî, nĩ gãá tḭ̃ kô kĩ, mâ ĩ'dî rĩ'á kúmú ãníkâ. Gõ'dá kpálé rî, úfû Ãnĩtípã rû
ḭ̃'bũ 'bá ámákâ ró rî, ãnî lãfálé sĩ, tãlâ gólâ rî trá tã Ôvârí kâ 'ẽlé ĩ'dî pa̰t̪ḭ̃ ró mbḭ̃ rî
tãsĩ, nĩ rî trá tã lẽlẽ sĩ má 'á. Nĩ 'ê tã ámákâ nõ, õzõ kpálé nĩ õrî võ gólâ õjílã dũû drí
rĩzó rĩ'á Sãtánã rî ḭ̃njḭ̃lḭ ĩ'dî rî 'á rî.

14 Gõ'dá tã ũrûka̰ 'bá yî bê, má drí ãnî rú îzãzó tã lâ sĩ rî. Õjílã ãzâ 'bá yî bê ãnî
lãfálé sĩ, gólĩyî rî ĩyíkâ tã gólĩyî Bãlámã drí õjílã îmbázó ĩ'dî sĩ lâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.
Bãlámã* ĩ'dî tã â'dá 'bá Bãlákã drí õjílã Ôvârí kâ jãzó la̰t̪ḭ̃ mbḭ̃ gólâ 'dẽzó Ôvârí vó
rî 'ásĩ gólĩyî âdô-âdô sĩ a̰ỹḭ̃lḭ̃ õkó â'dó 'bá kô gólĩyî õkó ró rî 'bá yí bê rî, gõ'dá kpá
rî, gólĩyî õnyâ ró bê nyãsá fẽlé trá ôvârí ãbãrãdãgõ drí ngá õzõ pãrãndã kâtí rî tḭ̃
rî.

15 Ãnî ũrûka̰ 'bá yî rî kpá rĩ'á tã ányâ ãlôlâ 'dĩ 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Nĩ rî rĩ'á tã gólĩyî
lãjó'bá Nĩkólã kâ rî 'bá yî drí rĩ'á îmbálâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî.

16 Îcâ trá ãnî drí tã õnjí 'dĩ 'bá yî âyélé vólé. Õzõ nĩ ãâyê tã õnjí rî 'dĩ 'bá yî kô
rî, má â'dô cã'á tólâ 'wãã gõ'dá lḭ̃gú a̰ŋgḭ̃ mbẽlẽsõ ámâ sḭ̃-'bálé 'á nõ sĩ lâŋõ fẽlé ãnî
gólĩyî rĩ 'bá tã õnjí 'dĩ 'bá yî 'ẽlé rî 'bá yî drí.

17 Ãnî õjílã ámákâ rî 'bá yî, õzõ ãnî ã'dô fí té bḭ̃ bê rî, 'dõvó nĩ ârî tã gólâ má drí
rĩ'á âtálâ ãnî drí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî sĩ rî. Má âtâ tã ãnî gólĩyî ndrĩ rĩ 'bá fĩĩ
a̰tũlḭ̃ gõ'dá tã âyézó kô 'dẽzó má vósĩ rî, má â'dô nyãsá gólâ Ôvârí kâ 'bũû 'álâ rî
fẽ'á ãnî drí. Má â'dô kpá rú ó'dí zḭ̃'á ãnî drḭ̃ḭ̃. Gõ'dá rú rî 'dĩ má â'dô îgĩ'á lâ kúnḭ̃
mvá mvẽêmvê rú fẽlé ãnî drí. Õjílã ãlôwálâ nḭ̃ḭ̃ rú ó'dí rî 'dĩ kô cé ãnî rî gógó má
drí kúnḭ̃ mvá rî 'dĩ fẽzó drílĩyî rî ĩ'dî. Ĩ'dî 'dĩ.

---

* **2:10 2.10** Úlḭ̃ gólĩyî Yõwánĩ drí îgĩlí nõngá rî rĩ'á 'ka̰yḭ̃ mũdrḭ̃" ĩ'dî. * **2:12 2.12** Ja̰rḭ̃ba̰ zḭ̃lḭ̃ Pẽrẽgãmómã 'á rî, órî trá rĩ'á kúmú a̰ŋgḭ̃ Rómã drḭ̃lḭ̃ rî ḭ̃njḭ̃lḭ̃ 'á lâ õzõ Ôvârí rî nyãányâ kâtí. Õjílã Pẽrẽgãmómã kâ ḭ̃njḭ̃ ĩyî ḭ̃nḭ̃ kpá trá ôvârí ró. 'Dĩĩ tã gólâ Yésũ drí kĩ'á nĩ rî, Sãtánã ãã'dô ĩ'dî kúmú võ 'dî kâ ró rî ĩ'dî. * **2:14 2.14** Ní zḭ̃ 'Díyî Lãlã kápĩtã 25, kápĩtã 26.1-2, gõ'dá kpá kápĩtã 31.16.

Tã âtî-âtî Yésũ kâ õjílã Ôvârí kâ Tãyãtírã 'álâ rî 'bá yî drí

18 Ní îgĩ tã nô õjílã gólâ rĩ 'bá õjílã ámákâ vó lâ ndrẽlé Tãyãtírã 'álâ rî drí nõtí kĩ
nĩ rî,
Nĩ ârî drẽ! Mâ Ôvârí rî mvá ĩ'dî, Ị̃fị̃ lâ drí rĩ'á kõlé njãrã-njãrã õzõ lạ̃sị̃ kâtí gõ'dá
pá-gbãyã lâ drí kãzó ókĩzõ ạ̃dị̃ gólâ võlé kõvõ sĩ óká zẽlé rî kâtí rî.
19 Má nị̃ tã gólĩyî ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî trá ndrĩ. Má nị̃ rû lẽlẽ ãníkâ ãnî vó 'ásĩ
rõô rî trá gõ'dá kpá rĩrĩ ãníkâ tã lẽlẽ sĩ úlị́ ámákâ rî 'bá yî 'á rî trá ndrĩ. Ãnî rĩ'á
ngá 'ẽ 'bá ró ãnî võ 'ásĩ, gõ'dá nĩ ạ̃tũ lâŋõ cú ĩtí tã gĩgĩ ãkó. Gõ'dá tã pạ̃tị̃ị̃ ró rî, ãnî
rĩ'á tã tãndí 'ẽ'á rõô lạ̃vũlị́ sị́sị́ lâ drị̃ị̃ sĩ.
20 Kpálé rî, tã ãzâ bê rĩ'á ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ ányâ ró rî, tã rî 'dĩ 'bá yî ĩ'dî nõ, nĩ âyê
õkó gólâ rĩ 'bá tã õnjí 'ẽlé õzõ Jẽzẽbélẽ tí rî rĩlí ãnî lãfálé.* Gólâ rî tã âmãlé õnjõ sĩ
kĩ nĩ rî, yí ãâ'dô õjílã gólâ rĩ 'bá tã âtî-âtî Ôvârí kâ âtálé tã ạ̃ngũ 'bá ró rî ĩ'dî. Gõ'dá
gólâ rĩ'á tã pạ̃tị̃ị̃ ró õjílã ámákâ âdó'á õnjõ sĩ, tãlâ gólĩyî õ'ê ró bê tã õnjí ạ̃yị́zó õkó
â'dó 'bá kô gólĩyî õkó ró rî 'bá yí bê, gõ'dá kpá rî, gólĩyî õnyâ ró bê nyãsá fẽlé trá
ôvârí ãbãrãdãgõ drí ngá õzõ pãrãndã kâtí rî tị́ rî.
21 Má âyê õkó 'dĩ trá rĩlí kạ̃yị̃ dã sĩ, tãlâ ã'dô ró bê gólâ drí îcázó bê drị̃ âdĩlí vólé
tã õnjí 'ásĩ, gõ'dá gólâ gâ íyîngá vólé dó tã õnjí íyíkâ 'dĩ 'bá yî âyélé.
22 Nĩ ârî drẽ, má â'dô gólâ rî 'ẽ'á 'dẽlé ngá lãzé bê. Gõ'dá õjílã gólĩyî rĩ 'bá ạ̃yị́lị́
gólâ bê õkó ró rî tãsĩ rî, má â'dô 'ẽ'á lâŋõ ândrê fẽlé gólĩyî drí, õzõ gólĩyî ãâyê tã õnjí
gólâkâ rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ 'bá yî vó lâ kô'dáwá rî.
23 Má â'dô kpá gólĩyî rĩ 'bá 'dẽlé gólâ vósĩ rî 'bá yî ûfú'á ndrĩ. Nĩngá sĩ rî, õjílã
ámákâ ndrĩ võ drị̃ị̃ sĩ ãkí ãkó â'dô ĩyî nị̃'á lâ ĩyî kĩ, mâ ĩ'dî rĩ'á gólâ tã ị̃sũ õjílã kâ nị̃
'bá cé tị̃tị̃ rî ĩ'dî, gõ'dá má â'dô tã lôgõ'á kpá gólĩyî drí cé tị̃tị̃ â'dô tã 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ rî
'bá yî vó ró.
24 Gõ'dá ãnî ũrûkạ̃ gólĩyî Tãyãtírã 'álâ rî 'bá yî drí rî, nĩ lẽé tã-drị̃ tã îmbâ õkó 'dĩ
kâ 'dĩ 'á kô, tã õnjí kíríwá ró gólâ rĩzó Sãtánã rî ị̃nj̃ị̃lị́ 'dĩ. Gõ'dá má âtâ ãnî drí kĩ,
mâ rĩ'á tã 'bã'bã ãzâ ãkó ãnî drí 'ẽlé,
25 cé nĩ rî tã lẽlẽ sĩ gạ́gạ́ tã gólĩyî ãnî îmbázó 'á lâ gólĩyî â'dó 'bá pạ̃tị̃ị̃ ró rî yî 'á,
té bũúũ kạ̃yị̃ má drí âgõzó kpá ó'dí ãngó nõ 'á rî sĩ.
26 Má âtâ tã õjílã gólĩyî rĩ 'bá fĩî ạ̃tũlị́ gõ'dá tã âyézó kô 'dẽzó má vósĩ rî, gólĩyî ĩ'dî
tíbê má drí 'ẽzó drị́-ãcê ámákâ fẽlé drílĩyî, tãlâ gólĩyî ĩîcâ ró bê â'dólé kúmú ró õrĩ
gólĩyî tã Ôvârí kâ gã 'bá dó rî 'bá yî drị̃ị̃ rî.
27-28 Drị́-ãcê rî nõ kpá rĩ'á gólâ ãlôlâ ámâ átá drí âfẽlé trá má drí rî ĩ'dî. Õzõ rĩ'á
âtálâ rî kâtí kĩ, “Ní â'dô â'dó'á cú drị́-ãcê bê õrĩ gólĩyî tã Ôvârí kâ gã 'bá dó 'dĩ 'bá
yî drị̃lị́ mbârâkã ạ́ngị́ sĩ, gõ'dá ní â'dô kpá gólĩyî lôtó'á 'bõórõ-'bõórõ õzõ ngbĩlí drí
'dẽrẽ límvó drị̃ị̃ ûfúlâ rî kâtí.” Gõ'dá má â'dô kpá ngá ị̃nj̃ị̃ ámákâ fẽ'á gólĩyî drí kpá
õzõ ngá ị̃nj̃ị̃ rĩ'á fẽlâ má drí z̃ị̃lị́ Mõrõbã rî kâtí.
29 Õjílã ámákâ, õzõ ãnî ã'dô fí té bị́ bê rî, 'dõvó nĩ ârî tã gólâ má drí rĩ'á âtálâ ãnî
drí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî sĩ rî. Ĩ'dî 'dĩ.

3

Tã âtî-âtî Yésũ kâ õjílã Ôvârí kâ gólĩyî Sãrãdísĩ 'álâ rî 'bá yî drí

1 Ní îgĩ tã nô õjílã gólâ rĩ 'bá õjílã ámákâ vó lâ ndrẽlé Sãrãdísĩ 'álâ rî drí nõtí kĩ nĩ
rî,

---

* **2:20 2.20** Ní zị̃ Búkũ drị̃-káká Kúmú kâ, kápĩtã 16.31 gõ'dá kpá Búkũ rị̃ Kúmú kâ kápĩtã 9 tã Jẽzẽbélẽ kâ nị̃zó. **2:27-28 2.27-28** Lôngó 2.9.

Nĩ ârî drẽ! Mâ rĩ'á Líndrí Tãndí Ôvârí kâ bê* gõ'dá kpá cú ị̃'bị̃'bị̃wạ́ bê má drı́gạ́ zãlô njı̃-drı̃-lâ-rı̃ rî ĩ'dî. Má nı̃ tã õnjí gólĩyî ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî trá. Gõ'dá ĩtí rî, ókĩ ãnî â'dô rĩ'á ótó lédrẽ-lédrẽ 'î, gõ'dá tã pã̧tı̃ı̃ ró rî ãnî rĩ'á ótó ãvõ 'î.

2 'Dõvó ãnî õjílã ámákâ rî 'bá yî, nĩ njı̃ ĩı̃fı̃ ạ̃'dú 'ásĩ! Nĩ sû lédrẽ-lédrẽ ạ̃mbúkũ fínyáwá gólâ lâkí 'bá 'dĩ rú dódó, tãlâ õzó îcá drãlé zãâ ndrĩ kô. Tã 'ẽ'ẽ ãníkâ 'dé kô ãlôwálâ Ôvârí rî ĩı̃fı̃ drı̃ bê.

3 Má âtâ tã ãnî drí tã gólĩyî îmbálé trá ãnî drí gõ'dá kpá tã gólĩyî lẽlé trá rî ãâgâ ãnî drı̃ı̃, nĩ rî rĩlí tã lẽlẽ sĩ tã rî 'dĩ 'bá yî 'á pı̃pı̃sı́lı́ ãlô sĩ. 'Dõvó nĩ âyê kpá tã gólĩyî õnjí ró ãnî drí rĩ'á trá 'ẽlâ rî 'bá yî. Nĩ njı̃ ĩı̃fı̃ ạ̃'dú 'ásĩ, tãlâ má õzó âcá ãnî ngálâ nyĩî ró õzõ ũgú kâtí gõ'dá ãnî tı̃ drí ạ̃'dı́zó drílâ sĩ.

4 Kpálé ĩtí rî, ãnî ũrûkạ̃ 'bá yî Sãrãdísĩ 'á rî 'bá yî rî ĩyî trá rĩlí lạ̃tı̃ mbı̃ tãndí ró gólâ ámákâ rî 'ásĩ. Nĩ â'dô gõ'dá lạ̃mú'á nĩ má bê võ 'bũû 'á ûrú 'álâ rî 'á. Áâ'dô kpá ítá mvẽêmvê rî 'bá yî sõ'á ãnî rú. 'Dĩî rî tã tãndí ãníkâ rî 'bá yî â'dálé ĩ'dî.

5 Nĩ ârî drẽ! Gólĩyî rĩ 'bá fĩî ạ̃tũlı́ tã âyézó kô 'dẽzó má vósĩ rî, gólĩyî â'dô ĩyî kpá ítá mvẽêmvê sõ'á gõ'dá gólĩyî rú â'dô rĩ'á îgĩ-îgĩ lâ ró búkũ lédrẽ-lédrẽ kâ rî 'á, 'dĩî rĩ'á õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá rĩlí zãâ gbạ́dú ró rî 'bá yî rú lâ ĩyî lãfálé 'á. Nĩngá sĩ, má â'dô tã pẽ'á ámâ átá yî drí mãlãyíkã â'dó 'bá ĩyî gólâkâ ró rî 'bá yí bê kĩ, gólĩyî 'dĩ 'bá yî rĩ'á ĩyî õjílã ámákâ ĩ'dî.

6 Ãnî õjílã ámákâ rî 'bá yî, õzõ ãnî ã'dô fí té bı́ bê rî, 'dõvó nĩ ârî tã gólâ mâ drí rĩ'á âtálâ ãnî drí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî sĩ rî. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã âtî-âtî Yésũ kâ õjílã Ôvârí kâ Fĩlãdẽlífĩyã 'álâ rî yî drí

7 Ní îgĩ tã nô õjílã gólâ rĩ 'bá õjílã ámákâ vó lâ ndrẽlé Fĩlãdẽlífĩyã 'álâ rî drí nõtí kĩ nĩ rî,

Nĩ ârî drẽ! Mâ ĩ'dî rĩ'á â'dô-â'dô ámákâ drí 'bãlé ngĩî õjílã ndrĩ má drí 'bãlé rî 'bá yî drı̃ı̃ sĩ, gõ'dá kpá õjílã gólâ â'dó 'bá tã mbı̃ 'bá ró Ôvârí ngá lésĩ rî ĩ'dî pã̧tı̃ı̃. Mâ cú rĩ'á mãfõtáã jã̧rı́bã̧ Ôvârí kâ rî kâ bê má drı́gạ́.* Õzõ má ũnjĩ ạ́tı̃ ãzákôlâ 'dĩ trá tólâ rî, õjílã ãzãkã yû gólâ îcá 'bá ạ́tı̃ rî 'dĩ â'bãlé rî. Gõ'dá kpá õzõ má ãâ'bã ạ́tı̃ rî 'dĩ trá kpã̧ạ́kũ rî, õjílã ãzãkã kpá yû gólâ îcá 'bá njı̃lâ trạ̃ rî.

8 Ĩtí rî, má njı̃ ạ́tı̃ rî 'dĩ trá trạ̃ ãnî drí fĩzó Ôvârí ngálâ. Má nı̃ tã gólĩyî ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yî trá ndrĩ. Má nı̃ kpá trá kĩ, ãnî mbârâkã â'dó kô rõô, gõ'dá kpálé ĩtí rî, nĩ ı̃̀njı̃ tã gólĩyî má drí âtálé trá ãnî drí 'ẽlé rî 'bá yî trá. Gõ'dá kpá rî, ãnî â'dó kô ũrı̃ ró tã âtálé kĩ, ãnî rĩ'á õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá má 'á rî 'bá yî ĩ'dî.

9 Gõ'dá õjílã gólĩyî tã âtá 'bá kĩ ĩyî ãâ'dô õrĩ Ôvârí kâ, Yúdã̧ yí kâ ró rî 'bá yî ĩ'dî rî tãsĩ rî, gólĩyî âdô 'dĩ õnjõ 'î, gólĩyî rĩ'á õjílã Sãtánã kâ ĩ'dî. Gõ'dá ĩtí rî, má â'dô õnjõ 'bá 'dĩ 'bá yî 'bã'á ânĩlí 'ã'î tı̃lı́ vũdrı́ ãnî pá âmvózó, gõ'dá gólĩyî â'dô nı̃'á lâ kĩ, ãnî lôvó bê má 'á rõô.

10 Nĩ ı̃̀njı̃ tã Ôvârí kâ gólâ rĩzó rĩlí tã lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á, õzõ ámá kâtí rî trá õzõ kpálé kã̧yı̃ lâŋõ kâ rî sĩ rî. Má â'dô gõ'dá âdré'á ãnî ngá lésĩ kpã̧ạ́kũ cácã ró kã̧yı̃ lâŋõ ạ́ngı́ kâ gólâ 'ẽ 'bá â'délé õrĩ ndrĩ ãngó nõ kâ drı̃ı̃ ngbãângbânõ tã õnjí gólĩyíkâ tãsĩ rî 'á.

11 Má â'dô âcá'á âgõlé ãngó nõ 'á ngbãângbânõ. Ĩtí rî, nĩ rî tã ámákâ rî 'bá yî lẽlẽ lâ yî sĩ, tãlâ óõzó kô drı́-'â ãníkâ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ ãnî drí rî trõô.

12 Má âtâ õjílã gólĩyî rĩ 'bá fĩî ạ̃tũlı́ gõ'dá tã âyézó kô 'dẽzó má vósĩ rî, má â'dô gólĩyî 'bã'á â'dólé ãnyî Ôvârí bê kárá õzõ ã̧jû kâtí jó ạ́ngı́ ámâ átá Ôvârí kâ 'bũû 'álâ gólâ 'ẽ 'bá rĩlí zãâ gbạ́dú nã ã̧tı̃lı́. Ĩtí rî, õjílã ãzãkã yû gólĩyî âdrólé vólé jó rî 'dĩ 'ásĩ.

---

* **3:1 3.1** Úlı́ gólĩyî Yõwánĩ drí îgĩlí nõngá rî rĩ'á 'líndrí Ôvârí kâ njı̃-drı̃-lâ-rı̃" ĩ'dî. Õjílã ãmbá ı̃̀sũ tã kĩ, 'dĩî rĩ'á úlı́ mãnĩgõ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî tãsĩ. * **3:7 3.7** Úlı́ gólĩyî Yõwánĩ drí îgĩlí nõngá rî rĩ'á 'mãfõtáã Dã̧wúdı̃ kâ". Tã ífí úlı́ 'dĩ kâ kĩ, mãfõtáã gólâ ạ́tı̃ fĩzó jã̧rı́bã̧ ândrê Ôvârí kâ gólâ 'bũû 'álâ gólâ â'dó 'bá õzõ Yẽrõsãlémã gólâ kúmú Dã̧wúdı̃ drí bẽlé ãngó nõ 'á rî kâtí rî tı̃ lâ njı̃ kâ trạ̃ rî ĩ'dî.

Gõ'dá kpá rî, má â'dô Ôvârí ámákâ rî rú lâ îgĩ'á gólĩyî ándrá-gą́-sı̨́lı̨́ 'á ją̃rı̨́bą̃ Ôvârí kâ rî rú lâ bê. Ją̃rı̨́bą̃ rî 'dĩ rú lâ Yẽrõsãlémã ó'dí gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á 'bãlâ ânĩlí 'bũû lésĩ nõngá rî ĩ'dî. Gõ'dá má â'dô kpá rú ó'dí ámákâ îgĩ'á gólĩyî drı̃ı̨̃, ã'dô ró bê gólĩyî drí â'dózó õjílã ámákâ ró.

13 Ãnî õjílã ámákâ rî 'bá yî, õzõ ãnî ã'dô fí té bı̨́ bê rî, 'dõvó nĩ ârî tã gólâ má drí rĩ'á âtálâ ãnî drí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî sĩ rî. Ĩ'dî 'dĩ.

Tã âtî-âtî Yésũ kâ õjílã Ôvârí kâ Lõdĩsíyã 'álâ rî yî drí rî

14 Ní îgĩ tã nô õjílã gólâ rĩ 'bá õjílã ámákâ vó lâ ndrẽlé Lõdĩsíyã 'álâ rî drí nõtí kĩ nĩ rî,

Nĩ ârî drẽ! Mâ rĩ'á õjílã gólâ rĩ 'bá ngá yí drí tã lâ 'bãlé 'ẽlé rî 'ẽ 'bá té ĩ'dî rî ĩ'dî. Mâ kpá rĩ'á lı̃fı̨́ 'bãzó drı̃ lâ rî ĩ'dî, gõ'dá kpá rĩ'á tã mbı̨ 'bá 'î. Mâ kpá rĩ'á õjílã gólâ zãâ kárá rĩ 'bá trá tã Ôvârí kâ 'ẽlé ĩ'dî pą̃tı̃ı̨̃ ró bũúũ ámâ fũzó rî ĩ'dî. Mâ ĩ'dî rĩ'á Kúmú ró ngá ndrĩ gólĩyî Ôvârí drí lô'bãlé rî 'bá yî drı̃lı̨́.

15 Má nı̨ tã gólĩyî ãnî drí rĩ'á 'ẽlâ rî trá ndrĩ, gõ'dá kpá tã ı̨̂sũ ãníkâ bê. Nĩ ârí tã ámákâ rî kô 'ẽlé pı̃pı̨̂sı̨́lı̨́ ãlô sĩ. Nĩ kĩ, ãnî ãâ'dô ámâ lẽ 'bá ró, gõ'dá â'dó kô pą̃tı̃ı̨̃ ró.

16 Ãnî rĩ'á má drí rî õzõ ãtó gólâ pẽtẽkẽ 'ą̃'ı̨́-nyá ãkó rî kâtí, gõ'dá tãlâ ãnî trá rĩ'á ĩtí rî drí sĩ rî, má lẽ trá ãnî ą̂wúlı̨́ vólé ámâ sı̨́-'bálé 'ásĩ.

17 Nĩ âtâ tã kĩ, ãnî ãâ'dô trá cú ngá-tı̨ bê dũû, nĩ kĩ nĩ rî, gõ'dá ngá ĩzã ndẽé ãnî kô. 'Dĩî nĩ nı̃ı̨́ tã kô kĩ, ãnî rĩ'á ngá ãkó lé 'bá 'î, ãpãrãpã ũdúdû 'î gõ'dá kpá rĩ'á ĩyî ũndú ró ámâ lı̃fı̨́ drı̃ 'á.

18 'Dõvó má lôgõ ãnî fĩî, tãlâ nĩ ânĩ ró bê dáãbõ lą̃gû-lą̃gû ró rî ûsúlı̨́ má drı̨́gą́ sĩ, gõ'dá kpá ânĩlí ítá gólĩyî ngbángbá mvẽêmvê ró rî 'bá yî ûsúlı̨́ má drı̨́gą́ sĩ, ã'dô ró bê ãnî drí sõlé ãnî rú'bą̃ ũndú 'dĩ drı̃ı̨̃, gõ'dá kpá rî, nĩ ânĩ ró ãlókõ ûsúlı̨́ má drı̨́gą́ sĩ lôtĩlí ãnî lı̃fı̨́ 'ásĩ, tãlâ nĩ îcâ ró bê võ ndrẽlé pą̃tı̃ı̨̃ ró.

19 Má kĩ, ãnî má drí lôvó lâ yî 'bãlé rî 'bá yî tãsĩ rî, má â'dâ tã õnjí ãníkâ trá ãnî drí, gõ'dá má fẽ lâŋõ kpá trá ãnî drí, ã'dô ró bê ãnî drí drı̃ âdĩzó tã õnjí 'ẽ'ẽ 'ásĩ. 'Dõvó bê trá ĩtí rî, nĩ 'dê nĩ âyê tã õnjí ãníkâ rî 'bá yî 'wãâ, gõ'dá nĩ ître ró bê 'dẽlé má vósĩ pı̃pı̨̂sı̨́lı̨́ ãlô sĩ.

20 Nĩ ndrê drẽ fí, mâ rĩ'á âdré'á ą́tı̃ tı̨ rĩ'á ãnî rú zı̃'á. 'Dõvó ĩtí rî, nĩ ârî ámâ gbórókõ gõ'dá nĩ nı̃ı̨́ ró bê ą́tı̃. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, má â'dô fĩ'á ãnî drí jó 'ásĩ. Gõ'dá mã â'dô nyãsá nyã'á ãní bê kpãkã ãlô.

21 Nĩ ârî drẽ, gólĩyî rĩ 'bá fĩî ą̂tũlı̨́ gõ'dá tã âyézó kô 'dẽzó má vósĩ rî, má â'dô gólĩyî ą̂zı̨́'á rĩlí má bê kúmú ró. 'Dĩî rĩ'á tã ãlôlâ, õzõ má drí âtálé trá kĩ má rî trá tã lẽlẽ sĩ, gõ'dá nĩngá sĩ ámâ átá drí ámâ zĩzó rĩlí kúmú ró yí bê rî kâtí.

22 Ãnî õjílã ámákâ rî 'bá yî, õzõ ãnî ã'dô fí té bı̨́ bê rî, 'dõvó nĩ ârî tã gólâ má drí rĩ'á âtálâ ãnî drí Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî sĩ rî. Ĩ'dî 'dĩ.

4

Yõwánĩ ndrê Ôvârí võ 'bũû 'álâ rî 'álâ

1 'Dĩî vósĩ rî, âbĩ-âbĩ ámákâ 'dĩ 'á rî, má drí kpá tã ãzâ ndrẽzó, má ndrê ą́tı̃ tı̨ trá rĩ'á hõwéẽ 'bũû 'álâ. Nĩngá sĩ rî, õjílã rî gbórókõ lâ drí lû'úlı̨́ õzõ gûnı̨́yą́ kâtí 'dĩ drí tã âtázó má drí kĩ, “Ní ânĩ drẽ má ngáá nõlé, tãlâ má â'dâ ró bê tã gólâ 'ẽ 'bá rû 'ẽlé ngbãângbânõ rî ní drí.”

2 Ĩtí rî, kôrô 'wãâ mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ kâ drí fĩzó má 'á, ã'dô ró bê má drí Ôvârí rî ndrẽzó, gõ'dá má drí Ôvârí rî ndrẽzó rĩ'á kı̨́tı̃ ą́ngı̨́ gólâkâ drı̃ı̨̃ kúmú ró.

3 Nı̃lı̨́ lâ rĩ'á lą̃gú'á njãrã-njãrã õzõ kúnı̨́ mvá gólĩyî zı̃lı̨́ jásĩpã gõ'dá gólĩyî rĩ'á zı̃lâ kãrãnẽlĩyánĩ rî 'bá yí kâtí. Gõ'dá ą̃júnı̨́ kpá bê rĩ'á ndrĩ gbãâ kı̨́tı̃ gólâkâ rú sĩ, lą̃gú'á ką̃'dą̃-ką̃'dą̃, õzõ kúnı̨́ mvá zı̃lı̨́ ẽmẽrãládã rî kâtí.

4 Õjílã gólĩyî â'dó 'bá sịsị́-lésĩ rî 'bá yî kpá bê rĩ'á ĩyî zãlô nyâ'dî-trá-drị̃-lâ-ngâ-sû.
'Dĩî gólĩyî rĩ'á ĩyî kịtị̃ ãzâ 'bá yî kịtị̃ kúmú kâ rî gãrã drị̃ lâ 'ásĩ rî 'bá yî drị̃ị̃ sĩ. Õjílã rî
'dĩ 'bá yî sõ ĩyî 'dó ítá mvêê 'î gõ'dá kpá cú ạ́pạ̃ drị-'â ró dáãbõ 'ásĩ rî 'bá yî bê ĩyî drị̃
sĩ. Ạ́pạ̃ 'dî 'bá yî rî tã â'dálé kĩ, gólĩyî trõ tã trá ạ̃jú-'bá-ãzí drịgạ́ sĩ tã Ôvârí kâ ịnjị̃-ịnjị̃
lâ sĩ.
5 Gõ'dá kịtị̃ ạ́ngị́ kúmú kâ 'dĩ 'ásĩ rî, võ 'dó rĩ'á lạ̃gú'á nạ́-nạ́-nạ́ gõ'dá mõgbárá kpá
nĩ'á ûfũ bê kpĩyã-kpĩyã. Gõ'dá kpá kịtị̃ rî 'dĩ ândrá rî lámbã bê rĩ'á zãlô njị̃-drị̃-lâ-rị̃
'dó rĩ'á kõ'á ĩyî tã â'dâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ kâ ró.
6 Gõ'dá ngá ãzâ kpá bê õzõ lị̃mvû ândrê kâtí rĩ'á lạ̃gú'á kã'dâ-kã'dâ õzõ ngãnã kâtí
kịtị̃ ạ́ngị́ Ôvârí kâ 'dĩ ândrá.
Ngá lédrẽ-lédrẽ ạ́ngị́ ạ́ngị́ lârâkô ãzâ 'bá yî bê rĩ'á zãlô sû âdré'á ĩyî gbãâ kịtị̃ 'dî rú
sĩ. Gólĩyî rĩ'á cú lị̃fị̃ yí bê ĩyî rú'bạ́ 'ásĩ ndrĩ kạ̃kạ̃rạ̃.
7-8 Ngá lédrẽ-lédrẽ sû 'dĩ 'bá yî ãlô-ãlô rĩ'á ĩyî úfú bê njị̃-kázíyá gõ'dá lị̃fị̃ lâ yî rĩ'á
kpá úfú zẽlé sĩ ndrĩ. Ngá lédrẽ-lédrẽ gólâ sịsị́ rî nị̃lị́ lâ rĩ'á õzõ kạ̃mị̃ kâtí, gõ'dá rị̃ lâ
ró rî nị̃lị́ lâ íyíkâ õzõ ịtị́ jõrã kâtí, gõ'dá nâ lâ ró rî íyíkâ nị̃lị́ bê õzõ õjílã mvá kâtí,
gõ'dá sû lâ ró rî íyíkâ nị̃lị́ bê õzõ ạ́rị́ kâtí. Gõ'dá kạ̃yị̃ vósĩ cé rî, gólĩyî rî rĩ'á lôngó
ngõlé nõtí.
"Ôvârí, nî ĩ'dî rĩ'á â'dô-â'dô ániká drí 'bãlé ngĩî õjílã ndrĩ ní drí 'bãlé rî 'bá yî drị̃ị̃ sĩ
rî.
Ôvârí, nî ĩ'dî rĩ'á kúmú ạ́ngị́ 'î.
Ôvârí, nî mbârâkã ndrĩ lịpị̃ ró rî ĩ'dî.
Nî ĩ'dî drị̃-'bá ró ngá-tị̃ ndrĩ drị̃ị̃ sĩ.
Ôvârí, nî bê îtõ võ 'ásĩ gõ'dá nî bê zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó."
9 Õzõ ĩtí lâ 'dĩ kâtí, ngá lédrẽ-lédrẽ sû 'dĩ 'bá yî õtírĩ rĩî ĩyî lôngó 'díyî ịnjị̃-ịnjị̃ kâ
gõ'dá ãwô-ĩtí 'ẽ kâ rî 'bá yî ngõlé Ôvârí gólâ rĩ 'bá rĩlí kịtị̃ íyíkâ drị̃ị̃ kúmú ró, gõ'dá
kpá gólâ rĩ 'bá zãâ gbạ́dú ró rî drí rî.
10 Gõ'dá kpá ĩtí gólĩyî sịsị́-lésĩ nyâ'dî-trá-drị̃-lâ-sû 'dĩ 'bá yî drí ngãzó ĩyî 'ã'î tị̃lị́ vũdrị́
Ôvârí rĩ 'bá kịtị̃ 'dî drị̃ị̃ gólâ rĩ 'bá zãâ gbạ́dú ró 'dĩ ândrá gõ'dá gólâ rî ịnjị̃zó. Gólĩyî
âtrõ ạ́pạ̃ ĩyíkâ dáãbõ 'ásĩ rî 'bá yî vólé ĩyî drị̃ị̃ sĩ 'bãlé vũdrị́ pá-gbãyã lâ yî lạ̃gạ́tị́,
gõ'dá ngãzó ĩyî lôngó ngõlé kĩ,
11 "Ôvârí, Kúmú ãmákâ, mã lûyị̃ nî, tãlâ ánî â'dô-â'dô kó rĩ'á ngĩî õjílã ndrĩ ní drí
'bãlé rî 'bá yî drị̃ị̃ sĩ.
Ôvârí, Kúmú ãmákâ, mã lûyị̃ nî, tãlâ nî rĩ'á mbârâkã ãmbá bê.
Nî ĩ'dî tíbê ãmâ 'bã 'bá ngá-tị̃ bê ndrĩ ãngó nõ 'á tã ịsũ ániká sĩ rî.
Ôvârí, Kúmú ãmákâ, mã lûyị̃ nî, tãlâ ní vô lôvó-lôvó nĩ ãmâ gõ'dá ngá ndrĩ bê rî drí
â'dózó lédrẽ-lédrẽ ró."

5

Õjílã ndrĩ lûyị̃ ĩyî Yésũ gólâ Kạ̃bị̃lị́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ ró rî

1 Gõ'dá, má drí Ôvârí rî ndrẽzó cú rĩ'á wárãgã bị́ bê íyî drị́-ágó 'á, wárãgã bị́ 'dĩ
ópâ trá pãpã. Gõ'dá wárãgã bị́ 'dĩ 'á rî, íígĩ tã trá drị̃ lâ 'á ágálé lâ lésĩ, gõ'dá kpá
ũgúlị́ lâ lésĩ, óômbê trá bãgó njị̃-drị̃-lâ-rị̃ sĩ gõ'dá bãgó ãlô-ãlô rî ólôbẽ tị̃ lâ yî trá lôbẽ
í'dá sĩ, tãlâ õjílã ãzãkã õzó tị̃ lâ njị̃ị̃ kô.
2 Nĩngá sĩ, má drí mãlãyíkã ãzâ Ôvârí kâ ndrẽzó mbârâkã bê ãmbá. Nĩngá sĩ, gólâ
drí tã îyázó kĩ nĩ rî, "Ã'dî â'dô îcá'á nĩ wárãgã lôbẽlé võ 'ásĩ zãlô njị̃-drị̃-lâ-rị̃ 'dî tị̃ lâ
njị̃lị́ gõ'dá înjízó lâ rî nĩ yã?"

3 Gõ'dá mãlãyíkã ãzãkã yû'dą̃wą̃ 'bũû 'álâ, ngãtá õjílã mvá ãzãkã yû'dą̃wą̃ ãngó
drı̃ 'á ngã drã 'bá trá îcá 'bá wárãgã 'dî tı̨ lâ njı̃lı̨ ndrẽlé, gõ'dá tã îgı̃lí trá 'á lâ tólâ 'dĩ
zı̃zó rî.
4 Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, má drí ãwó ngõzó rõô, tãlâ õjílã ãzãkã gólâ îcá 'bá wárãgã 'dî
tı̨ lâ njı̃lı̨ gõ'dá tã gólâ îgı̃lí trá 'á lâ 'dĩ zı̃zó rî yû'dą̃wą̃.
5 Nĩngá sĩ, ãlô gólĩyî sı̨sı̨-lésĩ 'dî 'bá yí kâ drí ngãzó tã âtálé má drí kĩ, "Ní ngô ãwó
kô. Ní ndrê drẽ, Yésũ gólâ rĩ'á zı̃lâ " 'Ką̃mı̃ õrĩ Yúdą̃ kâ 'ásĩ" ', " 'Kúmú ą̃ngı̨ Dą̃wúdı̃
rî ózõwá ró lą̃vũ 'bá gą̃rą̃ rî" ', trõ tã trá íyî ą̃jú-'bá-ãzí Sãtánã drı́gą̃ sĩ â'dólé gólâ rî
'bãlé îcálé wárãgã tı̨ lâ bẽlé ndá í'dá sĩ võ 'ásĩ zãlô njı̃-drı̃-lâ-rı̃ 'dî njı̃lı̨ hõwéẽ."
6 Nĩngá sĩ rî, má drí " 'Kąbı̃lı̨kı̃ drı̃ tĩtĩ kâ ró" ' gólâ rĩ 'bá kpá rĩlí gá kı́tı̃ Ôvârí kâ
'dĩ drı̃ı̃ rî ndrẽzó. Gõ'dá ngá lédrẽ-lédrẽ gólĩyî sû gõ'dá õjílã sı̨sı̨-lésĩ zãlô nyâ'dî-trá-
drı̃-lâ-ngâ-sû rî 'bá yí bê 'dó rĩ'á ĩyî gbãâ dîrî gólâ rú sĩ. Kąbı̃lı̨kı̃ drı̃ tĩtĩ kâ ró rî 'dĩ
rĩ'á ókĩzõ gólâ fũlı̨ trá fũfũ rî kâtí. Í'yá âfõ drı̃ lâ 'ásĩ zãlô njı̃-drı̃-lâ-rı̃. Gõ'dá lı̃fı̃ lâ
rĩ'á kpá zãlô njı̃-drı̃-lâ-rı̃. Lı̃fı̃ 'dĩ 'bá yî â'dâ ĩyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ* gólâ jõlé trá
ãngó drı̃ı̃ sĩ ndrĩ rî ĩ'dî.
7 Gõ'dá Ôvârí drí wárãgã íyî drı́-ágó 'á 'dĩ fẽzó Kąbı̃lı̨kı̃ drı̃ tĩtĩ kâ ró rî 'dĩ drí.
8 Gõ'dá Kąbı̃lı̨kı̃ drı̃ tĩtĩ kâ ró rî 'dĩ trõ bê wárãgã 'dî trá rî, nĩngá sĩ, ngá lédrẽ-lédrẽ
gólĩyî sû gõ'dá õjílã gólĩyî sı̨sı̨-lésĩ nyâ'dî-trá-drı̃-lâ-ngâ-sû 'dĩ 'bá yí bê drí ngãzó ĩyî
'dẽlé vũdrı́ Kąbı̃lı̨kı̃ drı̃ tĩtĩ kâ ró rî 'dĩ pá lâ rú. 'Dĩî gólĩyî sı̨sı̨-lésĩ rî 'bá yî ãlô-ãlô
ndrĩ 'dó rĩ'á ĩyî kũ'dı́ bê ĩyî drı́gą̃ sĩ cé tı̨tı̨ gõ'dá kpá sãánĩ êdélé dáãbõ 'ásĩ rî 'bá yí
bê. Sãánĩ rî 'dĩ 'bá yî, ólôzã ngá õzõ bą̃húrũ kâtí rî ą̃jı̨ bê tũrũ-tũrũ rî ĩ'dî drı̃ lâ yî
'ásĩ. Gõ'dá õcĩkã bą̃húrũ kâ rî 'dĩ â'dâ rãtáã õjílã Ôvârí kâ drí rĩ'á 'ẽlâ rî ĩ'dî.
9 Gólĩyî sı̨sı̨-lésĩ 'dî 'bá yî ndrĩ ngá lédrẽ-lédrẽ sû 'dĩ 'bá yí bê drí lôngó drẽ kó ârílí
sı̨sı̨ lâ sĩ kô rî ngõzó Kąbı̃lı̨kı̃ drı̃ tĩtĩ kâ ró rî 'dĩ drí kĩ,
"Nî, Kąbı̃lı̨kı̃ drı̃ tĩtĩ kâ ró rĩ'á, nî cé ĩ'dî gólâ îcá 'bá wárãgã 'dî trõlé
gõ'dá í'dá tı̨ lâ lôbẽzó võ 'ásĩ njı̃-drı̃-lâ-rı̃ 'dî 'bá yî ôwẽlé.
Ní îcâ nĩ tãlâ úfû nî trá.
Ánî õdrã sĩ, ní gî ãmâ õjílã õrĩ trá ndrĩ ãkí ãkó lôgõlé â'dólé õjílã Ôvârí kâ ró.
10 Ní 'bã gólĩyî trá â'dólé õjílã Ôvârí kâ gólĩyî ánî ı̃njı̃ 'bá kúmú ró,
gõ'dá kpá â'dólé 'bãlé ãnyî Ôvârí bê kárá ũrı̃ ãkó drı̃-'bá yî Ôvârí ãmákâ drí rî
'bá yí kâtí.
Ní 'bã gólĩyî kpá trá â'dólé kúmú ró ĩyî õrĩ gólĩyî tã Ôvârí kâ gã 'bá dó rî 'bá yî drı̃lı̨."
11 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, má drí kpá ngá ãzâ ndrẽzó. Má ndrê mãlãyíkã ı́tı̨lı̨lı̨ ró íícá lãlâ
ĩyî kô. Mãlãyíkã rî 'dĩ 'bá yî rĩ'á âdré'á ĩyî kı́tı̃ ą̃ngı̨ kúmú kâ 'dĩ lą̃gą̃tı̨ ngá lédrẽ-lédrẽ
sû gõ'dá kpá gólĩyî sı̨sı̨-lésĩ rî 'bá yí bê.
12 Má ârî mãlãyíkã trá lôngó ngõ'á ĩyî ngbą̃lą̃-ngbą̃lą̃ ró kĩ,
"Nî, Kąbı̃lı̨kı̃ drı̃ tĩtĩ kâ ró rî gólâ gólĩyî drí fũlı̨ trá rî,
mã lûyı̨ nî, tãlâ nî ĩ'dî rĩ'á mbârâkã ą̃ngı̨ bê.
Mã ı̃njı̃ nî, tãlâ nî ĩ'dî ngá ndrĩ ãngó 'á nõ lı́pı̃ lâ 'î.
Mã lûyı̨ nî, tãlâ nî ĩ'dî rĩ'á tã nı̃nı̃ lı́pı̃ 'î."
13 Gõ'dá má drí ngá ndrĩ rĩ 'bá ĩyî rĩlí 'bũû 'álâ rî 'bá yî gbórókõ lâ yî ârízó ndrĩ 'dó
kpá gólĩyî ı̃nyą̃kú drı̃ı̃ rî 'bá yí bê gõ'dá kpá õjílã ôdrã 'bá trá rî 'bá yí kâ bê. Gólĩyî
ndrĩ 'dó lôngó ngõ'á ĩyî kĩ,
"Óõ Ôvârí gólâ rĩ 'bá kı́tı̃ íyíkâ drı̃ı̃ kúmú ró rî, mã lûyı̨ nî.
Óõ Yésũ, Kąbı̃lı̨kı̃ gólâ fũlı̨ trá drı̃ tĩtĩ kâ ró rî, mã lûyı̨ nî.

* **5:6 5.6** Úlı̨ gólĩyî Yõwánĩ drí îgı̃lí nõngá rî rĩ'á 'líndrí Ôvârí kâ njı̃-drı̃-lâ-rı̃". Õjílã ãmbá ı̃sũ tã kĩ, 'dĩî rĩ'á úlı̨ mãnĩgõ 'î Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî tãsĩ.

Óõ Yésũ, ãnî Ôvârí bê ĩ'dî rĩ'á kúmú ró ãmâ drị̃lı̨ mbârâkã ạ́ngı̨ bê zãâ gbạ́dú ạ̃dũkũ ãkó.”

14 Gõ'dá nĩngá sĩ, ngá lédrẽ-lédrẽ sû 'dĩ 'bá yî drí kpá tã-drị̃ kõzó kĩ, “Ãwô-'dĩ.” Gõ'dá gólĩyî nyâ'dî-trá-drị̃-lâ-ngâ-sû 'dĩ 'bá yî drí ngãzó ĩyî lô'délé vũdrı̨ tã ı̨̂njị̃ ró Ôvârí drí gõ'dá kpá Kạ́bị̃lı̨́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ ró rî drí.

6

Kạ́bị̃lı̨́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ ró rî nj̃ị̃ í'dá nj̃ị̃-drị̃-lâ-rị̃ 'dî 'bá yî ãlô-ãlô

1 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, má drí Kạ́bị̃lı̨́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ ró rî ndrẽzó rĩ'á võ gólâ sı̨́sı̨́ ódrí wárãgã 'dî bẽzó í'dá sĩ 'dî nj̃ị̃'á. Gõ'dá nĩngá sĩ rî, má drí ngá lédrẽ-lédrẽ ãlô sû 'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî ârízó tã âtá'á ãzákôlâ 'dĩ drí kĩ, “Ní ânĩ.” Gólâ rî gbórókõ lû'û trá ûrû õzõ mõgbárá kâtí.

2 Nĩngá sĩ, má drí gõzó õjílã ãzâ gólâ rĩ 'bá rãlé õsánĩ mvẽêmvê drị̃̂ı̨ rî ndrẽzó ânĩ'á. Gólâ rĩ'á cú úsû bê yí drı̨́gạ́ gõ'dá gólâ rî ânĩ-ânĩ lêndrê nyé õzõ õjílã gólâ 'ẽ 'bá tã trõlé ạ̃jú 'ásĩ rî kâtí. Gõ'dá ófẽ ạ́pạ̃ trá gólâ drí gólâ rî â'dálé kĩ, gólâ trõ tã trá ạ̃jú-'bá-ãzí drı̨́gạ́ sĩ.

3 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, Kạ́bị̃lı̨́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ ró rî 'dĩ drí võ rị̃ lâ ró wárãgã 'dî bẽzó í'dá sĩ rî nj̃ị̃zó, gõ'dá ngá lédrẽ-lédrẽ rị̃ lâ ró sû 'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî drí tã âtázó kĩ, “Ní ânĩ.”

4 Nĩngá sĩ, má drí õjílã ãzâ rĩ 'bá rãlé õsánĩ kãâkâ ndríndrí ãrí kâtí rî drị̃̂ı̨ rî ndrẽzó. Gõ'dá ófẽ drı̨́-ãcê trá õjílã gólâ rĩ 'bá õsánĩ 'dî drị̃̂ı̨ rî drí ạ̃wạ̃ 'bãzó ãngó drị̃̂ı̨, ã'dô ró bê õjílã drí ìtõzó rĩ'á ĩyî ûfúlı̨ ĩyî võ 'ásĩ. Gõ'dá ófẽ lı̨́gú ândrê gólâ õmbã 'ẽ kâ rî trá gólâ drí.

5 'Dĩî vósĩ rî, Kạ́bị̃lı̨́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ ró rî 'dĩ drí võ nâ lâ ró wárãgã 'dî bẽzó trá í'dá sĩ rî nj̃ị̃zó. Gõ'dá nĩngá rî, ngá lédrẽ-lédrẽ nâ lâ ró sû 'dĩ 'bá yî lãfálé sĩ rî drí ngãzó tã âtálé kĩ, “Ní ânĩ.” Nĩngá sĩ, má drí õjílã ãzâ rĩ 'bá rãlé õsánĩ nị̃̂ı̨nı̨̂ drị̃̂ı̨ rî ndrẽzó âcâ trá. Gõ'dá õjílã 'dî rĩ'á cú ngá ngá nyãnyã ı̨̂'bị̃ kâ bê yí drı̨́gạ́.

6 Má drí gbórókõ ãzâ ârízó tã âtá'á kĩ, “Õjílã â'dô ngá 'ẽ'ẽ 'ẽ'á mbârâkã sĩ ãmbá ị̃tú kạ̃ạ́lũ cé kõ'bẽlé nâ ĩfó ífí kâ tãsĩ. Gólĩyî â'dô ngá 'ẽ'á kpá ị̃tú kạ̃ạ́lũ cé kõ'bẽlé nj̃ị̃-kázíyá 'ạ̃'ı̨́-ãrá kâ tãsĩ. Gõ'dá kpálé â'dô bê ĩtí rî, nĩ îcá kô fê lõ'wâ gólĩyî rĩ 'bá dõ ngãtá kpá õdrá lôfõlé rî îzãlé.” Má ı̨̂sũ tã trá kĩ, gbórókõ má drí ârílí trá 'dĩ ạ̃'û 'dĩ gõlé ngá lédrẽ-lédrẽ sû 'dĩ 'bá yî ngá lésĩ.

7 Gõ'dá 'dĩî rî vósĩ rî, Kạ́bị̃lı̨́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ ró rî 'dĩ drí võ sû lâ ró wárãgã 'dî bẽzó trá í'dá sĩ rî nj̃ị̃zó, gõ'dá ngá lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ lâ ró rî drí ngãzó tã âtálé kĩ, “Ní ânĩ.”

8 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí õjílã ãzâ rĩ 'bá rãlé õsánĩ fõrõyã-fõrõyã õzõ õcĩkã kâtí rî drị̃̂ı̨ rî ndrẽzó âcâ trá. Gõ'dá õjílã gólâ õsánĩ rî 'dĩ drị̃̂ı̨ rî úzı̨ “ ‘Õdrãdrí” ’. Lạ̃mû-ãzí gólâkâ rú lâ rĩ'á “ ‘Ãvõró” ’. Ófẽ drı̨́-ãcê trá gólĩyî drí, ã'dô ró bê gólĩyî drí õjílã ûfúzó ãlô sû ãngó kâ 'ásĩ ạ̃wạ̃ sĩ, lõfó sĩ, ngá lãzé sĩ, gõ'dá kpá kõrõnyã õnjí õmã kâ rî 'bá yî sĩ.

9 Gõ'dá nĩngá sĩ, Kạ́bị̃lı̨́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ ró rî 'dĩ nj̃ị̃lı̨́ bê võ nj̃ị̃ lâ ró wárãgã 'dî bẽzó trá í'dá sĩ 'dî rî, má drí tãrãbízã drị̃ lâ â'bãlé ạ̃dị̃ gólâ êdélé dáãbõ 'ásĩ rî sĩ rĩzó ngá ạ̃jı̨́ bê õzõ bạ̃húrũ kâtí rî zãlé drị̃ lâ ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí rî ndrẽzó. Gõ'dá zẽlé lâ 'á rî, má drí õjílã gólĩyî Ôvârí rî ífífí kâ ró ûfúlı̨ trá tã lẽlẽ gólĩyíkâ úlı̨ Ôvârí kâ 'á rî tãsĩ gõ'dá kpá tã ìyâ-ìyâ gólĩyíkâ Yésũ rî tãsĩ rî tãsĩ rî ndrẽzó.

10 Õjílã 'dî 'bá yî rî trá tã âtálé ngbạ́lạ́-ngbạ́lạ́ ró kĩ, “Nî Ôvârí gólâ Kúmú ạ́ngı̨ ãmákâ rî, nî ĩ'dî rĩ'á â'dô-â'dô ániká drí 'bãlé ngĩî õjílã ndrĩ ní drí 'bãlé rî 'bá yî drị̃̂ı̨ sĩ, nî gólâ kạ̃yı̨̂ vósĩ cé rĩ 'bá tã mbı̨̂ 'ẽlé ĩ'dî rî. 'Dõvó ní âtâ drẽ tã ãmâ drí, â'dô rĩ'á cãlé bũúũ ángô tú sı̨́sı̨́ drẽ ní drí tã ãmákâ kĩzó gõ'dá ní drí kpá lâŋõ fẽzó gólĩyî rû jã 'bá trá ní rú gõ'dá kpá gólĩyî ãmâ ûfú 'bá rî yî drí yã?”

11 Gõ'dá 'dĩî vósĩ, Ôvârí drí ítá mvẽêmvê trõzó fẽlé gólĩyî drí ãlô-ãlô cé tịtị sõlé, tã
tãndí gólĩyíkâ rî 'bá yî â'dálé. Gõ'dá nĩngá rî, Ôvârí drí ngãzó tã âtálé gólĩyî drí kĩ,
"'Dõvó nĩ tẽ drẽ fínyáwá, tãlâ õjílã îcá drẽ kô, õjílã ãzâ 'bá yî ngá 'ẽ 'bá ámákâ ró rî
'bá yî áâ'dô kpá ûfú'á lâ ĩyî."
12 Gõ'dá nĩngá sĩ, Kạ́bị̃lị́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ ró rî 'dĩ njị̃lị́ bê í'dá njị̃-kázíyá lâ ró wárãgã 'dî
tị̃ lâ bẽzó 'dĩ rî, kôrô ị̃nyạ́kú drí rû îyázó õnjí lâ ró gbị̃-gbị̃ kĩnjĩ-kĩnjĩ, ḭ́nḭ́rḭ́kúwạ́ drí
â'dézó ị̃tú Ị̃ĩfị́ gúndrị̃-gúndrị̃ gõ'dá párá Ị̃ĩfị́ drí kãzó wạ̃lạ̃kạ̃kạ̃ ãrí kâtí.
13 Gõ'dá ị̃'bị̃'bị̃wạ́ gólĩyî ûrú 'álâ rî 'bá yî drí sị̃zó lîkílí rĩ'á lô'délé ị̃nyạ́kú drị̃̃ị̃
rũũtũtũ-rũũtũtũ õzõ fê lõ'wâ kạ̃gũmạ́ạ̃ rị̃̃ị̃-kị̃̃kị̃ drí rĩ'á îyálâ gõ'dá lô'délé ị̃nyạ́kú drị̃̃ị̃
rî kâtí.
14 Gõ'dá võ ûrú 'álâ rî drí rû pãzó ngóló-ngóló õzõ gbũrũkũ pãrẽ kâtí, gõ'dá ạ̃vị̃lị́
Ị̃ĩfị́ drị̃ 'ásĩ. Gõ'dá únị́ drí sị̃zó rĩ'á ạ̃vị̃lị́ võ ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ võ 'ã'í gólĩyî Ị̃ĩmvû ândrê
ító 'â 'á rî 'bá yí bê.
15 Â'dô trá nõtí, drẽ ãkpãkã'dã tã 'dî 'bá yî drí rû 'ẽ ãkó rî, õjílã ndrĩ ãkí ãkó, kúmú
gólĩyî ãngó drị̃̃lị́ rî 'bá yî, ãmbâ-ãmbâ ạ̃jú 'bũ 'bá yí kâ rî 'bá yî, gólĩyî ngá-tị̃ bê dũû rî
'bá yî, gólĩyî drị́-ãcê bê rî 'bá yî, ngá 'ẽ 'bá yî gõ'dá õjílã ãzâ 'bá yí bê ndrĩ drí ngãzó
ĩyî lârálé ĩyî lạ̃pị́lị́ ũgị́ 'ásĩ, únị́ lãfálé 'ásĩ,
16 ãwó ngõngõ bê únị́ yî drí rõvõ yí bê kĩ, "Nĩ ânĩ ạ̃sị́lị́ ãmâ drị̃̃ị̃, ã'dô ró bê Ôvârí
õzó ãmâ ndrẽê kô, gõ'dá kpá ã'dô ró bê ãmâ drí 'bẽzó cú ạ̃wạ̃ Kạ́bị̃lị́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ ró
rî 'dĩ kâ 'ásĩ.
17 Kạ̃yị̃ rî 'dĩ âcâ trá, kạ̃yị̃ gólâ gólĩyî ạ̃wạ̃lạ̃kạ̃ drí âcázó tú lâ rî ĩ'dî, gõ'dá õjílã ãzãkã
îcá kô íyî nyãányâ pãlé gólĩyî ândrá sĩ."

7

Mãlãyíkã lô'bã lãmbé õjílã ífífí Ôvârí kâ rî rú ngĩî õjílã ndrĩ ãngó 'á rî 'bá yî drị̃̃ị̃ sĩ

1 'Dĩî vósĩ rî, má drí kpá tã ãzâ ndrẽzó. Tã má drí ndrẽlé rî rĩ'á mãlãyíkã ãzâ 'bá yî
zãlô sû rĩ'á ĩyî âdré'á ẽsê ãngó kâ drị̃̃ị̃, ngá ndrîngî lâ sû rî 'bá yî 'ásĩ ndrĩ. Gólĩyî rĩ'á
cú drị́-ãcê bê Ôvârí ngá lésĩ ĩlî ândrê õnjí tẽtẽ âyézó vị̃lị́ ãngó drị̃̃ị̃ sĩ ndrĩ. Gólĩyî rû
ĩlî ândrê ngá ndrîngî sû 'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî trá gạ́gạ́, tãlâ ĩlî ngá ndrîngî sû 'dĩ 'bá yî 'ásĩ
rî õzó rĩî kô vị̃lị́. Ĩtí rî, ĩlî vị́ gõ'dá kô võ ãzãkã 'á ãlôlâ, gõ'dá lé Ị̃ĩmvû drị̃̃ị̃ sĩ fê yí bê.
2 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí kpá mãlãyíkã Ôvârí kâ ãzâ gólâ ânĩ 'bá õjí lésĩ ró rî ndrẽzó.
Gólâ cú rĩ'á kạ́ngạ́ Ôvârí kâ bê yí drígạ́ lãmbé ró. Nĩngá rî, gólâ drí mãlãyíkã sû 'dĩ
'bá yî ạ̃zị́zó gõ'dá tã âtázó gólĩyî drí kĩ, 'dõvó gólĩyî ãâyê drẽ drị́ kô ĩlî rú sĩ ãngó fũlị́.
3 Gólĩyî õtẽ drẽ té bũúũ õzõ óõlô'bã lãmbé Ôvârí kâ trá ndrĩ kạ̃kạ̃rạ̃ ngá 'ẽ 'bá Ôvârí
kâ rî 'bá yî ándrá-gạ́-sị́lị́ lâ yî 'ásĩ rî.
4 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, õjílã dũû lãmbé Ôvârí kâ lô'bãzó trá ándrá-gạ́-sị́lị́ lâ ĩyî 'á kạ́ngạ́
sĩ rî 'bá yî â'dázó ndrĩ má drí. Ólã gólĩyî cãlé kútũ kámá-ãlô-drị̃-lâ-ngâ-nyâ'dî-rị̃-drị̃-
lâ-sû (144,000). Gólĩyî rĩ'á 'bạ̃súrú mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ õrĩ õjílã Ĩsĩrã'élẽ kâ rî 'bá yí
kâ 'ásĩ ndrĩ.
5-8 Gólĩyî rĩ'á õzõ rãlé trá nõ kâtí,
Kútũ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'bạ̃súrú Yúdạ̃ kâ rî 'ásĩ
Kútũ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'bạ̃súrú Rũbénẽ kâ rî 'ásĩ
Kútũ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'bạ̃súrú Gádã kâ rî 'ásĩ
Kútũ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'bạ̃súrú Ãsérã kâ rî 'ásĩ
Kútũ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'bạ̃súrú Nãfãtálĩ kâ rî 'ásĩ
Kútũ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'bạ̃súrú Mãnásẽ kâ rî 'ásĩ
Kútũ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'bạ̃súrú Sĩmónã kâ rî 'ásĩ
Kútũ mûdrị́-drị̃-lâ-ngâ-rị̃ 'bạ̃súrú Lạ̃vị̃ kâ rî 'ásĩ

Kútũ mûdrı̨-drı̨̃-lâ-ngâ-rı̨̃ 'bą̃súrú Ĩsãkárã kâ rî 'ásĩ
Kútũ mûdrı̨-drı̨̃-lâ-ngâ-rı̨̃ 'bą̃súrú Zą̃bũlą̨ną̃ kâ rî 'ásĩ
Kútũ mûdrı̨-drı̨̃-lâ-ngâ-rı̨̃ 'bą̃súrú Yõsépã kâ rî 'ásĩ
Kútũ mûdrı̨-drı̨̃-lâ-ngâ-rı̨̃ 'bą̃súrú Bẽnjĩmónã kâ rî 'ásĩ.

9 'Dĩî vósĩ rî, má drí õjílã tı̨́lı̨́lı̨́ ndrẽzó. Íîcá kô gólĩyî lãlé. Õjílã õrĩ 'ásĩ cé tı̨̃tı̨̃, gõ'dá võ ãngó 'ásĩ rî 'bá yî 'ásĩ ãkí ãkó, gõ'dá tı̨̃ õjílã drí rĩ'á âtá bê lâ rî 'bá yî cé tı̨̃tı̨̃ ndrĩ 'dó bê rĩ'á tólâ. Gólĩyî bê rĩ'á âdré'á võ gólâ Ôvârí drí rĩzó kı̨́tı̨̃ íyíkâ drı̨̃ı̨̃ gõ'dá Ką̨bı̨̃lı̨́kı̨̃ drı̨ tĩtĩ kâ ró rî bê rî ândrá. Gólĩyî sõ 'dó ítá mvẽêmvê 'î, gõ'dá kpá rĩ'á mbı̨́rą̨ bı̨ bê ĩyî drı̨́gą̨ sĩ.

10 Gõ'dá gólĩyî ndrĩ 'dó rĩ'á lôngó ngõ'á ĩyî kĩ nĩ rî,
"Ôvârí kúmú ãmákâ, mã lûyı̨ nî, tãlâ ní pâ ãmâ trá.
Ką̨bı̨̃lı̨́kı̨̃ drı̨ tĩtĩ kâ ró, mã lûyı̨ nî, tãlâ nî rĩ'á ãmâ pã 'bá 'î."

11 Mãlãyíkã ndrĩ Ôvârí kâ rî 'bá yî âdrê ĩyî trá kı̨́tı̨̃ ą̨́ngı̨́ gólâkâ 'dĩ rú sĩ, gõ'dá kpá gólĩyî sı̨́sı̨́-lésĩ ró rî 'bá yî ndrĩ ngá lédrẽ-lédrẽ sû 'dĩ 'bá yí bê. Gólĩyî ngâ ndrĩ 'dó ĩyî lı̨̃fı̨̃ âkólé vũdrı̨ gõ'dá Ôvârí rî ı̨̃nj̃ızó.

12 Gõ'dá gólĩyî kĩ nĩ rî,
"Ãwô-'dĩ, ãwô-'dĩ. Rĩ'á Ôvârí ãmákâ rî ĩ'dî,
îcâ trá õjílã ndrĩ drí ánî lûyı̨́lı̨́,
ãwô-ĩtí 'ẽzó ní drí gõ'dá kpá ánî ı̨̃nj̃ılı̨́.
Nî ĩ'dî mbârâkã ndrĩ lı̨́pı̨̃ 'î, gõ'dá kpá tã nı̨̃nı̨̃ lı̨́pı̨̃ 'î,
gõ'dá kũmũ bê zãâ gbą̨́dú. Ãâ'dô ĩtí."

13 Gõ'dá nĩngá sĩ, sı̨́sı̨́ lé 'bá ãlô drí ngãzó ámâ ı̨̃jílí kĩ, "Ní nı̨̃ õjílã ítá mvẽêmvê sõ 'bá nõ 'bá yî trá yã? Ní nı̨̃ võ gólĩyî drí ânĩzó rî trá yã?"

14 Ĩtí rî, má drí tã-drı̨̃ lôgõzó gólâ drí kĩ, "Ãmbá ámákâ, ní â'dô îcá'á nĩ tã 'dî â'dálé má drí." Ĩtí gólâ kĩ má drí rî,
Nõô 'bá yî rĩ'á õjílã gólĩyî lâŋõ ândrê nj̃ı̨ 'bá trá ĩyî drı̨̃ı̨̃, gõ'dá rĩ 'bá ĩyî trá tã lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á rî 'bá yî ĩ'dî. Gólĩyî jĩ ítá ĩyíkâ rî 'bá yî trá Ką̨bı̨̃lı̨́kı̨̃ drı̨ tĩtĩ kâ ró rî ãrí lâ sĩ, ã'dô ró bê ítá rî 'dĩ 'bá yî drí wãzó bê ngbángbá kólâ-kólâ.*

15 Tã ífí gólĩyî drí rĩzó âdrélé kı̨́tı̨̃ Ôvârí kâ ândrá ũrı̨̃ ãkó rî ĩ'dî rĩ'á 'dĩ. Gólĩyî rĩ'á Ôvârí rî lûyı̨́'á ı̨̃tú gõ'dá ngą̨́cı̨ zı̨̃ jó Ôvârí kâ 'á. Gõ'dá Ôvârí rî gógó ífífí lâ â'dô sũ'á gólĩyî rú, tãlâ tã ãzãkã õzó gólĩyî dõô kô.

16-17 Lõfó 'é gólĩyî kô ó'dí gõ'dá kpá lı̨̃mvû lôvó bê. Į̃tú ãmé zãá gólĩyî kpá kô ó'dí, tãlâ Ką̨bı̨̃lı̨́kı̨̃ drı̨ tĩtĩ kâ ró kúmú gólĩyíkâ ró rî â'dô gólĩyî vó ndrẽ'á õzõ lôkí 'bá drí ką̨bı̨̃lı̨́kı̨̃ íyíkâ vó lâ ndrẽrẽ kâtí. Gólâ â'dô gólĩyî bı̨̃'á âjílí lı̨̃mvû lédrẽ-lédrẽ âfẽ 'bá rî mvũlı̨́ óró sẽ 'bá kô rî 'álâ. Gõ'dá Ôvârí â'dô ı̨̃lı̨́ndrı̨ lĩ'á ngbá gólĩyî lı̨̃fı̨ sĩ. Ĩzã lâŋõ kâ îcá gõ'dá kô gólĩyî 'ẽlé kpá ó'dí.

8

1 'Dĩî vósĩ rî, Ką̨bı̨̃lı̨́kı̨̃ drı̨ tĩtĩ kâ rî 'dĩ drí võ bẽlé nj̃ı̨-drı̨̃-lâ-rı̨ lâ ró rî nj̃ızó. Gõ'dá gólâ nj̃ılı̨ bê í'dá rî 'dĩ zõényẽ ĩtí rî, ngá cé tı̨̃tı̨̃ drí âgízó rĩlí kó njũrũ dĩîdî cãlé ı̨̃tú-pá ãlô rî ító 'â lâ kâtí.

Ôvârí 'bã lâŋõ õnjí tẽtẽ gą̨rą̨ õjílã ãngó drı̨̃ı̨̃ rî 'bá yî 'ẽlé,

ã'dô ró bê gólĩyî drí drı̨ âdĩzó

2 Nĩngá sĩ, mãlãyíkã nj̃ı̨-drı̨̃-lâ-rı̨ gólĩyî rĩ 'bá ĩyî trá ãnyî Ôvârí lą̨gą̨́tı̨ 'dĩ 'bá yî ófẽ gûnı̨́yą̨ trá gólĩyî drí ãlô-ãlô.

* **7:14 7.14** Nõô úlı̨ mãnĩgõ 'î kĩ, gólĩyî lẽ trá kĩ, Yésũ drã trá ĩyî drı̨ tĩlí, tãlâ Ôvârí ãâyê ró tã õnjí ĩyíkâ bê.

3 Gõ'dá mãlãyíkã ãzâ drí ngãzó ânĩlí âdrélé tãrãbízã rĩzó ngá ãjị́ bê õzõ bã̃húrũ
kâtí rî zãlé drị̃ lâ rî ândrá. Tãrãbízã 'dî gólâ drị̃ lâ â'bãlé ãdị̃ gólâ dáãbõ 'ásĩ rî sĩ rî
ĩ'dî rĩ'á kịt̃ị̃ Ôvârí kâ ândrá. Mãlãyíkã 'dî cú rĩ'á sãánĩ ãzâ êdélé dáãbõ 'ásĩ rĩzó ngá
ãjị́ bê 'dĩ zãlé 'á lâ rî bê yí drịgã́. Ófẽ ngá ãjị́ bê 'dĩ trá rõô, ã'dô ró bê gólâ drí õcĩkã
lâ ê'bélé kpãkã ãlô rãtáã bê õjílã ndrĩ Ôvârí kâ drịgã́ sĩ tãrãbízã 'dî drĩ̃ị̃ ngá fẽfẽ ró
Ôvârí drí.

4 Gõ'dá nĩngá sĩ, õcĩkã lâ õngâ ró bê kũlĩ̃-kũlĩ̃ ûrû Ôvârí ngálâ rãtáã õjílã Ôvârí kâ
kâ rî 'bá yí bê.

5 'Dĩî vósĩ, mãlãyíkã rî 'dĩ drí lã̃sị́ ĩlá âtrõzó tãrãbízã 'dî drĩ̃ị̃ sĩ dũû 'bãlé sãánĩ dáãbõ
ró 'dĩ drĩ̃ị̃ gõ'dá dãlé ãngó drĩ̃ị̃ gõ'dá mõgbárá drí ndrõzó lĩ̃ị-lĩ̃ị-lĩ̃ị gõ'dá lã̃gû-lã̃gû bê
nã́-nã́. Nĩngá sĩ ĩ̃nyã́kú drí rû îyázó kõgbõ-kõgbõ.

6 'Dĩî vósĩ rî, mãlãyíkã nj̃ị̃-drĩ̃-lâ-rĩ̃ị gólĩyî â'dó 'bá ĩyî gûnĩ́yã́ nj̃ị̃-drĩ̃-lâ-rĩ̃ị 'dî 'bá yí bê
rî drí ngãzó ĩyî 'dẽlé gûnĩ́yã́ rî 'dĩ 'bá yî êdélé njãã võlé.

7 Gõ'dá, gólâ sĩ́sĩ́ rî drí íyíkâ rî võzó. Gõ'dá ĩtí rî, sĩĩ lã̃sĩ́ bê, rû ônjá 'bá trá ãrí bê
ãlô rî drí â'dézó ĩ̃nyã́kú drĩ̃ị̃. Lã̃sĩ́ â'dê gõ'dá ãlô nâ 'ásĩ ngá ãngó kâ rî 'bá yî lôzãlé,
fê yí bê gõ'dá kpá õmã yí bê ndrĩ.

8 Nĩngá sĩ gõ'dá, gólâ rĩ̃ị lâ ró rî drí kpá íyíkâ rî võzó. Gõ'dá ĩtí rî, ngá ãzâ ókĩzõ únĩ́
ã́ngĩ́ kâtí, vẽ'á lã̃sĩ́ ró ã́ã̃vũ trá lĩ̃ị̃mvû ândrê 'á, gõ'dá lĩ̃ị̃mvû ândrê ãlô nâ 'ásĩ rî drí rû
jãzó â'dólé ãrí ró.

9 Ĩtí rî, ãlô nâ 'ásĩ ngá lédrẽ-lédrẽ lĩ̃ị̃mvû 'dĩ 'á rî kâ drí ôdrãzó, gõ'dá kpá ãlô nâ
'ásĩ kõlóngbõ lĩ̃ị̃mvû 'dĩ 'á rî 'bá yí kâ drí ôŋõzó cĩnyí-cĩnyí.

10 Gõ'dá gólâ nâ rî drí kpá íyíkâ rî võzó. Ĩtí rî, ĩ̃'bĩ̃'bĩ̃wã́ ândrê drí â'dézó 'bũû lésĩ
nyã ókĩzõ ãlíká ótó î'ĩ kâ rî ĩ'dî. Gõ'dá drílâ áyágá lĩ̃ị̃mvû bê gõ'dá óró yí bê rî 'bá yî
ãlô nã́ 'ásĩ lâ îzãzó ndrĩ.

11 Úzĩ̃ ĩ̃'bĩ̃'bĩ̃wã́ rî 'dĩ rú lâ “ ‘Gĩgí” ’, tãlâ gólâ 'ê ãlô nâ 'ásĩ lĩ̃ị̃mvû kâ trá 'dó â'dólé
ã̃lị́ ró. Gõ'dá ĩtí rî, õjílã dũû ôdrã trá lĩ̃ị̃mvû rî 'dĩ mvũmvũ lâ drí sĩ.

12 Gõ'dá nĩngá sĩ, mãlãyíkã sû lâ ró rî drí kpá ngãzó íyíkâ rî võlé. Gõ'dá ĩtí rî, ĩ̃tú
lĩ̃ị́ĩ̃ ũrûkã̃, gõ'dá kpá párá lĩ̃ị́ĩ̃, gõ'dá ĩ̃'bĩ̃'bĩ̃wã́ lĩ̃ị́ĩ̃ yí bê drí â'dézó 'dó ã̃gũ ĩ́nĩ́rĩ́kúwã́
ró, ã'dô ró bê võ î'ĩ drí â'dózó mvũmvũ ró. Gõ'dá võ î'ĩ drí â'dózó kpá yû'dã́wã́ ĩ̃tú-pá
ũrûkã̃ ĩ̃tú kâ sĩ gõ'dá kpá ĩ̃tú-pá ũrûkã̃ ngã́cĩ̃ kâ sĩ.

13 Nĩngá sĩ, má drí ã́rĩ́ ndrẽzó rĩ'á ngã'á ûrû 'bũû ágá 'álâ. Drílâ ãwó ngõzó ngbã́lã́-
ngbã́lã́ kĩ, “Ĩzã kõkõ, ĩzã kõkõ. Ĩzã kõkõ trá âcá'á gólĩyî rĩ 'bá ãngó 'á rî 'bá yî drĩ̃ị̃,
õzõ gólĩyî ãârî ĩyî gûnĩ́yã́ ãwó gólĩyî nâ mãlãyíkã lâkí 'bá nâ rî 'bá yî drí 'ẽ'á võ lâ rî
trá rî.”

9

1 Nĩngá sĩ, mãlãyíkã gólâ nj̃ị̃ lâ ró rî drí gûnĩ́yã́ íyíkâ rî âtrõzó kpá võlé. Gõ'dá má
drí õjílã ãzâ õzõ ĩ̃'bĩ̃'bĩ̃wã́ kâtí rî ndrẽzó â'dê trá ĩ̃nyã́kú drĩ̃ị̃ 'bũû lésĩ. Ófẽ mãfõtáã
'bú ândrê dị̃ ngĩ̃ĩ̃lĩ́-ngĩ̃ĩ̃lĩ̃ị rî kâ trá gólâ drịgã́ 'bú rî 'dĩ tị̃ lâ nj̃ĩzó.

2 Ĩtí rî, õjílã rî 'dĩ drí 'bú ândrê rî 'dĩ tị̃ lâ nj̃ĩzó. Gõ'dá kôrô 'wãã õcĩkã gólâ ã̃nĩ́ 'bá
gúndrĩ̃-gúndrĩ̃ rî drí võ âmbĩzó âfõlé ĩví 'álâ. Gõ'dá drílâ ĩ̃tú lĩ̃ị́ĩ̃ lîmózó kpũú-kpúlũ-
kpúkpũ ndrĩ, gõ'dá võ jãlé â'dólé ngã́cĩ̃ ró.

3 Nĩngá õcĩkã rî 'dĩ 'ásĩ rî, ômbí drí ã̃dĩ́zó âfõlé õnjí lâ ró ĩ̃nyã́kú drĩ̃ị̃ bẽlé sẽré-sérê.
Ófẽ mbârâkã trá ômbí rî 'dĩ 'bá yî drí ngá lôzãzó õzõ ótónyî drí ngá lôzãrẽ rî kâtí.

4 Áãtâ tã trá kpá ômbí rî 'dĩ 'bá yî drí kĩ, gólĩyî õnyâ õmã bị́ gõ'dá fê bị́ bê kô'dáwá.
Gõ'dá võ lâ 'á rî, gólĩyî õlôzã bê-rî õjílã gólĩyî â'dó 'bá cú ĩtí lãmbé Ôvârí kâ ãkó ĩyî
ándrá-gã́-sĩ́lĩ́ 'ásĩ rî 'bá yî ĩ'dî.

5 Ólẽé tã-drḭ̃ kô ômbí rî 'dĩ 'bá yî drí õjílã ûfúzó ûfû. Bê-rî, gólĩyî õlô'ê õjílã lârâkô ĩ'dî cãlé párá njḭ̃. Lârâkô 'ẽ'ẽ rî 'dĩ õôfî ró bê lâzélé õjílã rî 'dĩ 'bá yî rú õzõ ótónyî drí 'díyî zãrẽ trá nĩ̃ rî kâtí.

6 Gõ'dá párá njḭ̃ rî 'dĩ 'bá yî 'á rî, õjílã â'dô ĩyî tã lẽ'á ôdrãzó, gõ'dá õdrã lẽé tã kô gólĩyî ûfúzó.

7 Ômbí rî 'dĩ 'bá yî lêndrê ą́ngḭ ą́ngḭ ró gõ'dá kpá ũrḭ̃-gâ-dẽ ró õzõ õsánĩ̃ gólĩyî 'bãlé trá njãã ą̃wą̃ 'ẽzó rî 'bá yí kâtí. Gólĩyî cú rĩ'á drḭ̃-gbádá bê lą̃gû-lą̃gû ró rôwâ-rôwâ. Nḭ̃lḭ́ lâ yî lêndrê õzõ õjílã mvá kâ rî 'bá yî tí.

8 Gõ'dá drḭ̃-'bí lâ yî 'dó rĩ'á ãcê-ãcê mĩlĩyá-mílíyâ õzõ õkó ũrûką̃ 'bá yî drḭ̃-'bí lâ kâtí. Gõ'dá gólĩyî sḭ 'dó rĩ'á ngílí-ngílí cĩcĩ ró õzõ ką̃mḭ̃ kâ rî 'bá yî tí.

9 Ą́gą́sḭ́ lâ yî rĩ'á ką̃gą̃'dą̃ ĩtí õzõ ą̃dḭ̃ gólâ ą̃jú 'bũ 'bá yí kâ rĩ'á âsálâ ĩyî ą́gą́sḭ́ 'á ĩyî pãlé ą̃jú 'bũ võ 'ásĩ rî 'bá yí kâtí. Gõ'dá úfú lâ yî ą̃yḭ́ rĩ'á õzõ ãrãbíyã õsánĩ̃ drí rĩ'á ôsélâ nĩzó ą̃jú 'bũlḭ́ rî 'bá yî ą̃yḭ́ lâ yí kâtí kḭ̃-kḭ̃-kḭ̃.

10 Gólĩyî kpá cú ãvî bê, gõ'dá ãvî lâ yî 'dĩ tḭ̃ ą̃dũkũ 'ásĩ rî, ó'dógófí 'dó bê õzõ ótónyî kâtí. Mbârâkã lâŋõ fẽzó õjílã drí párá njḭ̃ 'dĩ rĩ'á ãvî rî gógó cú ó'dógófí bê 'dĩ 'á.

11 Kúmú gólâ ômbí rî 'dĩ 'bá yî drḭ̃lḭ́ rî rĩ'á mãlãyíkã õnjí gólâ rĩ 'bá 'bú ândrê 'dĩ vó lâ ndrẽlé rî ĩ'dî.*

12 Nõô rĩ'á tã ą̃dũkũ lâŋõ ą́ngḭ́ sḭ́sḭ́ rî kâ ĩ'dî. Gõ'dá lâkî lâŋõ ãzâ 'bá yî rḭ̃ 'ẽ 'bá trá âcálé rî 'bá yî ĩ'dî.

13 Gõ'dá nĩngá sĩ, mãlãyíkã gólâ njḭ̃-kázíyá lâ ró rî drí kpá gûnḭ́yą́ íyíkâ rî võzó. Gõ'dá gólâ vô bê trá rî, gbórókõ drí tã âtázó tãrãbízã rĩzó ngá ą̃jḭ́ bê rî zãlé drḭ̃ lâ rî zẽlé lésĩ ró.

14 Ĩtí rî, gbórókõ 'dî drí tã âtázó mãlãyíkã gólâ njḭ̃-kázíyá ró cú gûnḭ́yą́ bê rî drí kĩ, "Ní înjî mãlãyíkã Sãtánã kâ gólĩyî sû ômbélé ĩyî trá lḭ̃mvû zḭ̃lḭ́ Yũfẽrétẽ 'dĩ rú 'dĩ 'bá yî vólé."

15 Gõ'dá ĩtí rî, mãlãyíkã rî 'dĩ 'bá yî înjízó, ã'dô ró bê nĩlí nĩ'á ãlô nâ 'ásĩ õjílã kâ ãngó drḭ̃ḭ̃ sĩ ndrĩ rî ûfúlḭ́. Óômbê mãlãyíkã sû rî 'dĩ 'bá yî tólâ sḭ́sḭ́ 'dĩ rĩ'á ḭ̃tú-pá rî gólâ Ôvârí drí 'bãlé trá ką̃yḭ̃ rî gógó 'dĩ sĩ, gõ'dá párá rî gógó ndrô rî 'dĩ 'á rî tẽlé.

16-17 Mãlãyíkã 'dî 'bá yî, má ndrê ą̃jú 'bũ 'bá gólĩyíkâ trá ndrĩ õsánĩ̃ bê. Áâ'dâ gólĩyî lãlã má drí ndrĩ rĩ'á zãlô mĩlĩyónĩ̃ kámá-rḭ̃ (200,000,000). Ą́jú 'bũ 'bá rî 'dĩ 'bá yî 'dó rĩ'á ngá ą̃jú 'bũ kâ bê ą̃dḭ̃ 'ásĩ â'bô-â'bô ró gólĩyî ą́gą́sḭ́ âkólé. Ą̃dḭ̃ rî 'dĩ rĩ'á kãâkâ ró õzõ lą̃sḭ́ kâtí, gõ'dá kpá ką̃'dą̃-ką̃'dą̃ ró õzõ lḭ̃mvû ândrê drḭ̃ kâtí, gõ'dá kpá rĩ'á lâwâ-lâwâ ró. Gõ'dá õsánĩ̃ rî 'dĩ 'bá yî drḭ̃ lâ rĩ'á õzõ ką̃mḭ̃ kâtí. Lą̃sḭ́, õcĩkã bê gõ'dá kpá ngá ą̃jḭ́ gãgã bê rĩ'á âfõ'á sḭ́-'bálé lâ ĩyî 'ásĩ.

18 Gõ'dá ãlô nâ 'ásĩ õjílã kâ ãngó 'á rî drí ôdrãzó, tãlâ ngá-tḭ̃ nâ âfõ 'bá õsánĩ̃ sḭ́-'bálé 'ásĩ 'dî 'bá yî drí sĩ.

19 Mbârâkã õsánĩ̃ 'dî 'bá yí kâ õjílã ûfúzó ĩ'dî sĩ lâ rî rĩ'á gólĩyî sḭ́-'bálé 'ásĩ gõ'dá gólĩyî ãvî bê. Gólĩyî ãvî drḭ̃ rĩ'á õzõ ḭ̃nḭ̃ drḭ̃ kâtí. Õsánĩ̃ rî 'dĩ 'bá yî ãvî drḭ̃ lâ îcâ kpá rĩ'á õjílã ôcílí õzõ ḭ̃nḭ̃ kâtí.

20 Gõ'dá rî, õjílã gólĩyî lâkí 'bá ôdrã 'bá kô rî, lẽé ĩyî kó kô zãã drḭ̃ âdĩlí. Gólĩyî sõ trá zãã rĩ'á lḭ̃fḭ̃ 'bãlé ngá gólĩyî õzõ õjõ yí kâtí rî vó, gõ'dá kpá rĩzó zãã rĩ'á ngá gólĩyî õjílã drí êdélé nĩ õzõ mélé kâtí lą̃ndrḭ́ yí bê rî ḭ̃nḭ̃lḭ́ ĩ'dî Ôvârí pą̃tḭ̃ḭ̃ rî ḭ̃nḭ̃-ḭ̃nḭ̃ lâ võ 'á. Ngá rî 'dĩ 'bá yî îcá kô võ ndrẽlé, ngãtá tã ârílí gõ'dá kpá ngãtá lą̃múlḭ́.

21 Õjílã rî 'dĩ 'bá yî âyé õjílã ãzí ûfû-ûfû kpá kô'dáwá, ngãtá õlẽ, ngãtá ngbángá fẽfẽ, ngãtá ãvẽ gõ'dá ũgũ bê rî kpá kô. Gólĩyî sõ drḭ̃ trá zãã rĩ'á 'ẽlé ĩyî ĩ'dî.

---

* **9:11 9.11** Gólâ rî rú tḭ̃ Yúdą̃ yí kâ sĩ rî rĩ'á *iÃbãdónẽ*, gõ'dá Gḭ̃rḭ́kḭ̃ tḭ̃ sĩ rî íyíkâ *Ãpõlĩyónẽ*. Rú rî 'dĩ, ĩtõ lâ kĩ, õjílã gólâ ngá ûfú 'bá ró rî.

10

Áâtâ tã Yõwánĩ drí tã Ôvârí kâ pẽzó

1 Nĩngá sĩ, tã ndrĩ 'dî 'bá yî vólé drị̃ lâ 'ásĩ rî, má drí mãlãyíkã ãzâ ndrẽzó, gólâ ânĩ 'bá cú mbârâkã ą́ngı́ bê 'bũû lésĩ ị̃nyą́kú drị̃̃ rî. Mbãrãsãsã lą̃gû-lą̃gû lîmô rú'bą́ lâ trá ndrĩ. Ą̃júnı́ kpá bê rĩ'á gbãâ dîrî gólâ rî drị̃ rú sĩ. Gólâ rî nị̃lı́ rĩ'á õzõ ị̃tú kâtí lą̃gú'á lą̃wũ-lą̃wũ, gõ'dá gólâ rî pá yî rĩ'á õzõ fê ą̃lı́ gólâ lą̃sı́ drí rũlı́ gõ'dá rĩ'á cĩ'á nyãnyã rî kâtí.

2 Mãlãyíkã rî 'dĩ rĩ'á cú wárãgã bı́ fínyáwá bê yí drı́gą́ ị̃njî-ị̃njî lâ ró. Gólâ ânĩ íyî pá-ágó tõlé Ị̃mvû ândrê drị̃̃ gõ'dá kpá íyî pá-ị̃ı́jı́ tõzó ị̃nyą́kú drị̃̃.

3 Gõ'dá gólâ drí trẽzó gbórókõ ãmbá sĩ úlı́ bê ûrû õzõ ką̃mị̃ drí tã d̃ı̣rị̃ kâtí. Gõ'dá gólâ trélé bê trá rî, má drí gõzó mõgbárá ûfũ-ûfũ kpẽrẽ-kpẽrẽ rî 'bá yî ârílí ândâlâ nị̃̃-drị̃-lâ-rị̃. Mõgbárá ûfũ-ûfũ 'dî rĩ'á úlı́ 'î.

4 Gõ'dá mõgbárá 'dĩ ûfũ bê trá úlı́ bê ândâlâ nị̃̃-drị̃-lâ-rị̃, ĩtí rî, mâ trá ãnyî 'ẽ'á tã gólĩyî má drí ârílí 'dĩ 'bá yî îgĩlí, gõ'dá Ôvârí rî úlı́ drí ą̃'úzó 'bũû lésĩ kĩ, “Ní îgĩ tã 'dî 'bá yî kô, ní âyê tã rî 'dĩ 'bá yî rĩlí tã kíríwá ró.”

5 Gõ'dá nĩngá sĩ, mãlãyíkã gólâ pá-ágó lâ drí 'bãlé Ị̃mvû ândrê drị̃̃ gõ'dá pá-ị̃ı́jı́ lâ drí 'bãzó ị̃nyą́kú drị̃̃ 'dĩ drí íyî drı́-ágó ĩngázó gõlé 'bũû 'álâ ró.

6 Gõ'dá drílâ ngãzó tã 'bãlé mbârâkã Ôvârí gólâ rĩ 'bá zãâ gbą́dú ą̃dũkũ ãkó rî kâ 'á, Ôvârí gólâ võ ûrú 'álâ rî 'bã 'bá ãngó drị̃ bê gõ'dá kpá ngá lédrẽ-lédrẽ 'á lâ rî 'bá yí bê ndrĩ rî. Gólâ kĩ nĩ rî, “Ôvârí tẽé tã ãzâ gõ'dá kô. Ị̃tú-pá âcâ trá ĩ'dî nõ.

7 Ní ârî drẽ, õzõ mãlãyíkã gólâ nị̃̃-drị̃-lâ-rị̃ lâ ró rî õvô gûnı́yą́ trá rî, Ôvârí â'dô tã íyíkâ 'bãlé trá rî 'ẽ'á rû ndẽlé, nyé õzõ gólâ drí â'dálé trá sı́sı́ tã ą̃ngũ 'bá íyíkâ gólĩyî rĩ 'bá tã âtî-âtî íyíkâ â'dálé õjílã drí rî 'bá yî drí rî tí kĩ nĩ rî, yí tẽé ngá ãzâ gõ'dá kô ãmbá õjílã íyî ífífí kâ ró rî 'bá yî pãzó gõ'dá lâŋõ fẽzó gólĩyî tã íyíkâ gã 'bá dó rî 'bá yî drí.”

8 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí kpá Ôvârí rî úlı́ ârízó 'bũû lésĩ kĩ, “'Dõvó ní nĩ wárãgã fínyáwá tı̃ lâ ị̃njílí ị̃njî 'dĩ trõlé mãlãyíkã gólâ rĩ 'bá âdrélé gõ'dá pá lâ ãlô rî drí 'bãzó Ị̃mvû ândrê drị̃̃ gõ'dá ãzâ rî drí â'dózó íyíkâ ị̃nyą́kú drị̃̃ 'dĩ drı́gą́ sĩ.”

9 Gõ'dá ĩtí rî, má drí ngãzó nĩlí mãlãyíkã 'dî ngálâ wárãgã rî 'dĩ âtrõlé. Gõ'dá gólâ kĩ má drí rî, “Ní trõ, ní nyâ ró. Â'dô â'dó'á ôrê-ôrê ró õzõ ápé kâtí ní drí nyãrẽ lâ 'á, gõ'dá â'dô â'dó'á õnjí ró ní 'á lâ.”

10 Ĩtí rî, má drí wárãgã rî 'dĩ trõzó drı́gą́ lâ sĩ gõ'dá nyãlé. Wárãgã rî 'dĩ rĩ'á ôrê-ôrê ró pą̃tı̃ı̃ õzõ ápé kâtí ámâ sı́-'bálé 'á, gõ'dá má tê bê má 'á rî, rĩ'á õnjí ró.

11 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, mãlãyíkã 'dî drí tã âtázó má drí kĩ, “'Dõvó ní rî zãâ tã âtî-âtî Ôvârí kâ âtálé õrĩ ndrĩ ãngó drị̃ kâ rî 'bá yî drí ãkí ãkó gõ'dá kpá kúmú gólĩyíkâ rî 'bá yî drí, ã'dô ró bê gólĩyî drí drị̃ âdĩzó tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ.”

11

Tã tã mbị̃ 'bá Ôvârí kâ rị̃ rî 'bá yî drí tã îyázó õjílã drí kĩ,

õjílã ndrĩ ãâdĩ drị̃ ngbãângbânõ rî

1 'Dĩĩ vósĩ rî, ódrí fê mvá ngá ị̃'bị̃ kâ fẽzó má drı́gą́. Yésũ kĩ má drí rî,

Ní ngâ ûrû nĩ'á võ gólâ õjílã ámákâ drí rĩzó rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí rî ị̃'bị̃lı́, gõ'dá ní ị̃'bị̃ ró kpá tãrãbízã gólâ rĩzó ngá ą̃jı́ bê rî zãlé drị̃ lâ rî. Gõ'dá ní lã ró bê kpá õjílã rĩ 'bá rãtáã 'ẽlé Ôvârí drí tólâ rî 'bá yî.

2 Kpálé ĩtí rî, ní ị̃'bị̃ ã̃'dị-drị̃ gólâ jó ãngị́ Ôvârí kâ 'dĩ kâ kô. Ní âyê ị̃'bị̃ ãkó lâ, tãlâ ã̃'dị-drị̃ rî 'dĩ rĩ'á õrĩ ãzâ 'bá yî ndrĩ rî kâ. Õrĩ ãzâ 'dĩ 'bá yî â'dô ĩyî Yẽrõsãlémã rî rũ'á rĩzó 'á lâ párá nyâ'dî-rị̃-drị̃-lâ-rị̃ ã̃jú 'bũ 'bá tã trõ 'bá trá rî yî 'bá yî ró.*

3 Má â'dô tã mbị̃ 'bá ámákâ rị̃ rî 'bá yî jõ'á. Gólĩyî â'dô ítá ĩzã kâ sõ'á, tãlâ gólĩyî â'dô tã îyá'á õjílã ndrĩ drí drị̃ âdĩzó. Má â'dô drị-ãcê ámákâ tã ámákâ âtázó õjílã drí kã̃yị̃ kútũ-ãlô-kámá-rị̃-drị̃-lâ-ngâ-nyâ'dî-nâ (1,260) sĩ rî fẽ'á gólĩyî drí.

4 Nĩ ndrê drẽ, fê rị̃ gólĩyî rĩ 'bá dõ lôfõlé 'dĩ 'bá yî gõ'dá kpá lámbã rị̃ âdré 'bá ãnyî Ôvârí gólâ ãngó drị̃ 'bã 'bá rî ândrá 'dĩ 'bá yî ĩ'dî lãmbé rĩ 'bá tã mbị̃ 'bá rị̃ 'dî 'bá yî â'dálé rî ĩ'dî.

5 Õzõ õjílã ãzâ ãlô ũũjũ tã trá 'ẽzó tã õnjí 'ẽlé tã mbị̃ 'bá rî 'dĩ 'bá yî drí rî, lã̃sị́ â'dô âfõ'á gólĩyî sị-'bálé 'ásĩ õjílã rî gólĩyî ã̃jú-'bá-ãzí ró 'dĩ 'bá yî lôzãlé ôdrãlé ngbá. Lã̃tị̃ rî 'dĩ 'á rî, õjílã ãzâ gólâ tã ũjũ 'bá tã õnjí 'ẽzó gólĩyî drí rî, pã̃tị̃ã̃ ã̃dũkũ gólâ 'dĩ kâ íyíkâ ĩ̃nyã̃kú kãã â'dô 'dẽ'á nĩ gólâ bị́lị́.

6 Kã̃yị̃ gólĩyî tã mbị̃ 'bá rị̃ 'dî drí rĩzó rĩ'á tã âtî-âtî Ôvârí kâ îyálé rî, gólĩyî rĩ'á cú drị-ãcê bê ôzê 'bãzó 'dị̃lị́ kô, gõ'dá kpá drị-ãcê bê lĩ̃mvû ĩ̃nyã̃kú drã̃ĩ̃ rî 'bá yî ôjázó â'dólé ãrí ró, gõ'dá kpá lãŋõ tị̃ dũû ãkí ãkó ãngó 'á rî 'bá yî 'bãlé â'dólé, õzõ gólĩyî drí njĩ̃lí 'ẽlé rî tí.

7 Õzõ gólĩyî õndẽ tã îyâ-îyâ tã âtî-âtî Ôvârí kâ 'dĩ kâ trá rî, kõrõnyã ândrê ũjã̃ ũrã̃-gâ-dẽ gólâ ã̃jú 'bũ 'bá Sãtánã kâ ró rî â'dô âfõ'á 'bú ândrê dã̃ ngã̃lị́-ngã̃lã̃ 'dî 'ásĩ 'dẽlé õmbã bê tã mbị̃ 'bá rị̃ 'dî 'bá yî drã̃ĩ̃. Gólâ â'dô gólĩyî ûfú'á.

8 Gõ'dá tã mbị̃ 'bá 'dĩ 'bá yî ãvõ lâ yî â'dô ã̃yị́'á lã̃tị̃ ã̃ngị́ gólĩyî jã̃rã̃bã̃ kâ rî 'bá yî 'á võ Kúmú ãmákâ Yésũ rî fũzó rî 'á. Úlị́ mãnĩgõ sĩ rî, úzã̃ jã̃rã̃bã̃ rî 'dĩ trá Sõdómõ, gõ'dá kpá Mã̃sã̃rã̃, tãlâ õjílã rĩ 'bá võ 'dî 'bá yî 'ásĩ rî ĩ'dî rĩ 'bá õjílã Ôvârí kâ ûfúlị́ rî 'bá yî ĩ'dî.

9 Gólĩyî ãvõ â'dô ã̃yị́'á vũdrị̃ kã̃yị̃ nâ cú ító 'â lâ bê, õjílã õrĩ cé tã̃tã̃ ãlô-ãlô â'dô ĩyî ânĩ'á ndrẽlâ. Gólĩyî â'dô gã'á dó tã mbị̃ 'bá 'dĩ 'bá yî ãvõ lâ yî trõlé 'bãlé 'bú 'á.

10 Õjílã ãngó drã̃ĩ̃ sĩ gólĩyî rû jã 'bá trá Ôvârí rú rî 'bá yî â'dô â'dó'á ĩyî ãyĩkõ ró, tãlâ õjílã rị̃ 'dî 'bá yî ãvõ lâ tãsĩ. Ĩtí rî, gólĩyî â'dô ngá fẽfẽ fẽ'á ĩyî ãzí-ãzí yî drí, tãlâ tã âtî-âtî õjílã rị̃ 'dî 'bá yî drí îyálé 'dĩ 'bã õjílã trá ndrĩ õmbã ró.

11 Gõ'dá kã̃yị̃ nâ cú ító 'â lâ bê rî vósĩ, mâ Yõwánĩ ndrê Ôvârí trá rĩ'á lôvó-lôvó lédrẽ-lédrẽ kâ rî võ'á ãvõ rị̃ 'dî 'bá yî 'á, gõ'dá ãvõ rî yî drí ngãzó âdrélé ûrû lédrẽ-lédrẽ ró ĩyî. Ĩtí rî, ũrã̃ tã 'dî kâ drí gãzó õjílã rõô gólĩyî tã rî 'dĩ ndrẽ 'bá trá 'dĩ yî rú.

12 Nĩngá sĩ, Ôvârí drí tã âtázó 'bũû lésĩ ngbã̃lã̃-ngbã̃lã̃ tã mbị̃ 'bá rị̃ 'dî 'bá yî drí kĩ, "Nĩ ânĩ nõlé." Ĩtí rî, gólĩyî drí ngãzó nĩlí mbãrãsãsã lã̃gû-lã̃gû 'ásĩ nĩ'á fĩlí võ gólâ Ôvârí kâ rî 'álâ, ã̃jú-'bá-ãzí ndrĩ gólĩyíkâ rî lã̃fã̃ drã̃ lâ yî 'á.

13 Gõ'dá 'wãã kôrô ĩ̃nyã̃kú drí ngãzó rû îyálé gbã̃ gbã̃ gbã̃ rõô lâ ró. Ĩtí rî, ãlô mûdrã̃ 'ásĩ jó jã̃rã̃bã̃ 'dî kâ kâ ũrûkã̃ lâ drí lô'dézó gõ'dá õjílã ûfúlị́ zãlô kútũ nã̃-drã̃-lâ-ngâ-rã̃ (7,000). Gõ'dá ũrã̃ drí gãzó õjílã ã̃mbúkũ lâkí 'bá lédrẽ-lédrẽ ró rî 'bá yî rú, gõ'dá gólĩyî drí 'dẽzó rĩ'á Ôvârí rî ĩ̃nã̃lã̃ ũrã̃ drí. Gólĩyî kĩ, "Ôvârí gólâ 'bũû 'álâ rî ĩ'dî rĩ'á ãmbá kôrô."

14 'Dĩĩ ĩ'dî rĩ'á lâŋõ ândrê ândrê rị̃ lâ ró rî 'bá yî ĩ'dî, gõ'dá ngbãângbânõ rî, lâŋõ ândrê nâ lâ ró 'ẽ 'bá 'ẽ'á â'dólé rî ĩ'dî nõ.

Tã mãlãyíkã Ôvârí kâ nã̃-drã̃-lâ-rã̃ lâ ró rî drí gûníyã́ íyíkâ

---

* **11:2 11.2** Párá nyâ'dî-rã̃-drã̃-lâ-rã̃ nõngá gõ'dá kã̃yị̃ kútũ-ãlô-kámá-rã̃-drã̃-lâ-ngâ-nyâ'dî-nâ rĩ 'bá vérẽsĩ 3 'á 'dĩ 'bá yî rĩ'á úlị́ mãnĩgõ 'î. Tã ífí lâ rĩ'á nõtí. 'Dĩĩ tû ãzâ gólâ ã̃jú-'bá-ãzí drí rĩzó õjílã Ôvârí kâ lârâkô lâ yî 'ẽlé õnjí ró rî ĩ'dî. **11:4 11.4** Nĩ zã̃ Zẽkãríyã kápĩtã 4.

rî võzó rî

15 'Dĩĩ vósĩ, mãlãyíkã njĩ-drĩ-lâ-rĩ lâ ró rî drí ngãzó gûnĩyą́ íyíkâ rî võlé. Gõ'dá 'wãâ
má drí õjílã dũû gbórókõ ârízó úlĩ́ âtá'á 'bũû lésĩ ngbą́lą́-ngbą́lą́ kĩ,
"Ngbãângbânõ, Ôvârí yî Yésũ gólâ drí âjólé ãngó nõ 'á rî bê, gólĩyî ĩ'dî Kúmú ró kúmú
ndrĩ ãngó 'á nõ 'bá yî drį̃lĩ́ ą̃dũkũ ãkó zãâ."

16 Gõ'dá sĩ́sĩ́ lé 'bá gólĩyî nyâ'dî-trá-drĩ-lâ-ngâ-sû gólĩyî rĩ 'bá kĩ́tĩ́ kũmũ ĩyíkâ kâ drį̃į̃
Ôvârí ândrá rî drí ngãzó ĩyî drį̃ âsõlé į̃nyą́kú drį̃į̃ gõ'dá Ôvârí rî į̃nj̃ĩlĩ́.

17 Gólĩyî kĩ,
"Ôvârí Kúmú ãmákâ, nî rĩ'á mbârâkã ndrĩ lĩ́pĩ́ ró,
ní â'dô trá bê kó ĩtõ võ 'ásĩ gõ'dá kpá â'dó 'bá bê ngbãângbânõ,
mã 'ê ãwô-ĩtí ní drí, tãlâ nî cú rĩ'á mbârâkã ãmbá bê,
gõ'dá tã ániká â'dâ trá kĩ, nî rĩ'á kúmú 'î ãngó drį̃lĩ́.

18 Õrĩ ndrĩ rĩ'á ĩyî 'álé âdrã bê rõô ní rú,
gõ'dá ãndrõ nô rî trá rĩ'á ką̃yĩ́ gólâ gólĩyî drí 'álé âdrã ániká gólĩyî rú rî ndrẽzó
rî ĩ'dî.
Ką̃yĩ́ gólâ ní drí lãŋõ fẽzó gólĩyî ndrĩ õjílã ániká ûfú 'bá rî 'bá yî drí rî âcâ trá.
Gõ'dá ką̃yĩ́ gólâ ní drí drį̃-'â fẽzó lãjó'bá ániká tã ą̃ngũ 'bá ró rî 'bá yî drí gõ'dá gólĩyî
ndrĩ ání į̃nj̃ĩ 'bá ró rî 'bá yí bê rî ĩ'dî nõ.
Ką̃yĩ́ âcâ trá õjílã gólĩyî ãngó 'á rĩ 'bá ãzí-ãzí âdólé tã õnjí 'ẽlé rî 'bá yî ûfúzó."

19 Gõ'dá nĩngá sĩ, jó tĩ́lĩ́-tĩ́ jó Ôvârí kâ kâ gólâ 'bũû 'álâ rî drí rû nj̃ĩzó hõwéẽ. Jó 'dĩ
'á tólâ rî, má ndrê są̃ndúkũ gólâ cú tã-drį̃ lẽlẽ Ôvârí kâ 'bãlé õjílã íyíkâ bê rî bê yí
'á rî trá. Ĩtí rî, võ drí lą̃gúzó ndrą́ndrą́, mõgbárá drí lôndrózó, gõ'dá į̃nyą́kú drí rû
ĩyázó kõgbõ-kõgbõ, gõ'dá sĩĩ drí lô'dézó õnjí lâ drį̃į̃.

12

Tã Sãtánã drí rû cẽzó kpį̃į̃ õjílã Ôvârí kâ ûfúlĩ́ rî

1 Nĩngá sĩ, má drí tã lârâkô ândrê 'bũû 'álâ rî ndrẽzó. Má ndrê õkó ãzâ trá, gólâ
sõ ítá lą̃gû-lą̃gû į̃tú kâtí ĩ'dî yí rú, gõ'dá gólâ rĩ'á âdré'á párá drį̃į̃. Gólâ sõ ngá gólâ
į̃'bį̃'bį̃wą́ mûdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ rî 'bá yî lô'ĩzó dîrî gbãâ rú lâ sĩ rî ĩ'dî yí drį̃į̃.

2 Õkó rî 'dĩ cú rĩ'á 'â bê gõ'dá gólâ trá ãnyî 'ẽ'á tį̃lĩ́. Gõ'dá mvá lãzé-lãzé tį̃lĩ́ rî kâ
drí sĩ rî, gólâ drí trẽzó ûrû.

3 Nĩngá sĩ, má drí kpá tã lârâkô ãzâ ndrẽzó. Má drí į̃nį̃ ândrê kãâkâ ũrį̃ dã 'bá ãkĩ
má rú rî ndrẽzó. Į̃nį̃ rî 'dĩ drį̃ lâ yî rĩ'á njĩ-drĩ-lâ-rĩ cú í'yá bê rĩ'á zãlô mûdrĩ́. Gõ'dá
gólâ sõ ą́pą̃ kúmú kâ rî ĩ'dî drį̃ 'dî 'bá yî drį̃į̃ sĩ ãlô-ãlô.

4 Gólâ drí íyî ãvî 'dĩ 'bãzó kóyó'bí ró gõ'dá ãlô nâ 'ásĩ į̃'bį̃'bį̃wą́ kâ 'bũû 'álâ rî 'bá
yî ą̃kũlĩ́ vólé lô'délé į̃nyą́kú drį̃į̃.* Į̃nį̃ ândrê 'dĩ trá rĩ'á âdré'á õkó gólâ 'ẽ 'bá trá mvá
tį̃lĩ́ 'dĩ ândrá, tãlâ õzõ úũtį̃ mvá rî 'dĩ trá rî, kôrô yí drí tẽzó lâ vólé.

5 Má ndrê õkó 'dĩ tį̃ mvá trá mvá ágó ró. Mvá rî 'dĩ â'dô â'dó'á kúmú ró õrĩ ndrĩ
gólĩyî ãngó 'á rî 'bá yî drį̃lĩ́, gõ'dá gólâ â'dô kpá lãŋõ fẽ'á ãmbá gólĩyî tã õnjí 'ẽ 'bá
rî yî drí. Gõ'dá útį̃lĩ́ bê mvá 'dĩ trá rî, ódrí îngázó lâ trõlé 'wãâ nĩzó ĩ'dí bê lâ Ôvârí
ngálâ.

6 Nĩngá sĩ rî, mvá rî 'dĩ ândrê lâ drí rãzó vólé õmã 'álâ. Tólâ rî, Ôvârí êdê võ trá
gólâ drí rĩzó, gólâ rî vó ndrẽlé ką̃yĩ́ kútũ-ãlô-kámá-rĩ-drĩ-lâ-ngâ-nyâ'dî-nâ (1,260) sĩ.*

7-8 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí ą̃jú 'dẽ 'bá võ Ôvârí kâ rî 'álâ rî ndrẽzó. Gõ'dá mãlãyíkã
Ôvârí kâ ãmbá ró zį̃lĩ́ Mãyíkõlõ gõ'dá gólĩyî 'dẽ 'bá gólâ vósĩ rî 'bá yí bê drí ngãzó ĩyî

---

* **12:4 12.4** Į̃'bį̃'bį̃wą́ 'dĩ 'bá yî â'dâ tã mãlãyíkã yî drí lẽlé 'dẽzó Sãtánã vósĩ kúmú ró Ôvârí rî võ 'á rî ĩ'dî. * **12:6 12.6** Ką̃yĩ́ kútũ-ãlô-kámá-rĩ-drĩ-lâ-ngâ-nyâ'dî-nâ 'dĩ úlĩ́ mãnĩgõ 'î. Tã ífí lâ rĩ'á nõtí. 'Dĩĩ ką̃yĩ́ gólâ ą̃jú-'bá-ãzí drí rĩzó õjílã Ôvârí kâ lârâkô lâ yî 'ẽlé õnjí ró rî ĩ'dî.

ậjú 'bũlị ĩnị̃ ândrê 'dĩ bê gõ'dá kpá gólĩyî 'dẽ 'bá gólâ vósĩ rî 'bá yí bê. Ĩnị̃ ândrê 'dĩ gólĩyî 'dẽ 'bá gólâ vósĩ rî 'bá yí bê 'bû ĩyî ậjú trá tákányĩ. Lé ĩtí rî, Mãyíkõlõ yî ậjú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yí bê dị̃ kôrô gólĩyî drĩ̃ị̃ sĩ ậjú 'bũ 'bá gólâkâ rî 'bá yí bê.
9 Gõ'dá ĩtí rî, Mãyíkõlõ yî drí ĩnị̃ ândrê 'dĩ rũzó gõ'dá âdrólé vólé võ 'bũû 'álâ rî lésĩ ậvũlị ãngó drĩ̃ị̃ ndrĩ 'dó gólĩyî 'dẽ 'bá trá gólâ vósĩ rî 'bá yí bê. Ĩnị̃ ândrê rî 'dĩ rú lâ rĩ'á Sãtánã, gólâ ĩ'dî rĩ'á kúmú líndrí õnjí rî 'bá yí kâ. Gõ'dá gólâ kpá ĩ'dî ĩnị̃ gólâ ậkû ró sịsị nã 'bá yî sĩ, rĩ 'bá trá rĩ'á õjílã ndrĩ ãngó drĩ̃ị̃ 'á rî 'bá yî âdólé rî gõ'dá kpá bũúũ ngbãângbânõ rî ĩ'dî.
10 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí ãzákôlâ 'dĩ gbórókõ lâ ârízó ngbậlậ-ngbậlậ võ 'bũû 'álâ rî lésĩ kĩ,
"Ôvârí pâ õjílã íyíkâ trá.
Õjílã ndrĩ ndrê gólâ rî mbârâkã ãkĩ Kúmú ró 'dĩ trá,
gõ'dá gólĩyî ndrê mbârâkã ãkĩ Krístõ gólâ drí njĩlí ãmâ pã 'bá ró rî, kâ rî kpá trá.
Nĩ ndrê drẽ, Sãtánã gólâ rĩ 'bá trá rĩ'á âdrélé Ôvârí ândrá kárá rĩlí tã lô'bãlé ĩ'dî ãmâ ậdrúpị̃ yî rú rî,
áâdrô gólâ trá vólé Ôvârí ngá lésĩ ậvũlị ãngó drĩ̃ị̃ 'á.
11 Gõ'dá ãmâ ậdrúpị̃ yî trõ tã gólâ drịgậ sĩ,
tãlâ gólâ lô'bã tã õnjí bê gólĩyî rú Ôvârí drí rî,
gólĩyî kĩ gólâ drí rî, 'Ôvârí âyê ãmâ trá tã õnjí ãmákâ 'ásĩ,
tãlâ Yésũ Kậbĩ̃lịkĩ̃ drĩ̃ tĩtĩ kâ ró rî úfû trá ãmâ võ 'á.'
Gólĩyî pẽ gólâ, tãlâ gólĩyî rî trá tã lẽlẽ sĩ tã Yésũ kâ 'á,
õzõ kpálé úũfû gólĩyî tã lâ tãsĩ rî.
12 Bê trá ĩtí rî, 'dõvó gõ'dá, Ãyĩkõ! Ãyĩkõ!
Ãnî õjílã gólĩyî ndrĩ rĩ 'bá 'bũû 'álâ rî 'bá yî ãâ'dô ãyĩkõ ró.
Gõ'dá ĩzã kõkõ, ĩzã kõkõ ãnî õjílã gólĩyî ndrĩ rĩ 'bá ãngó drĩ̃ị̃ 'á tólâ rî yî drí!
Nĩ â'dô â'dó'á lâŋõ ândrê bê, tãlâ Sãtánã câ trá ãngó drĩ̃ị̃ 'ásĩ.
'Dõvó gólĩyî ĩzã õgâ ãnî lĩ̃ị̃.
Sãtánã rĩ'á õmbã ró tãlâ gólâ nị̃ trá kĩ nĩ rî,
Ôvârí ãâ'dô bí 'ẽ'á kậyị̃ íyíkâ rî 'bãlé rû ndẽlé."
13 Gõ'dá ĩnị̃ ândrê õnjí 'dĩ nị̃ bê trá kĩ, ậậvũ yî trá vólé 'bũû lésĩ ĩnyậkú drĩ̃ị̃ nõlé rî, drílâ ngãzó rĩ'á õkó gólâ mvá tị̃ 'bá trá nõ drõlé.
14 Kpálé ĩtí rî, ódrí úfú fẽzó rị̃ õkó rî 'dĩ drí, tãlâ gólâ õngâ ró bê ĩ'dî sĩ lâ õzõ ậrị̃ kâtí ngá pãlé vólé ĩnị̃ õnjí 'dĩ drịgậ sĩ, nĩ'á võ êdélé trá gólâ rî nyãányâ drí õmã 'álâ nã 'álâ, 'dĩĩ tãlâ órî ró gólâ rî vó ndrẽlé tólâ ndrô nâ sĩ cú ító 'â lâ bê.*
15 Gõ'dá nĩngá sĩ, ĩnị̃ õnjí 'dĩ drí lĩ̃mvû lô'dézó yí 'ásĩ áyágá ândrê kâtí gõlé õkó 'dĩ ngálâ, tãlâ lĩ̃mvû rî 'dĩ ũdị̃ ró bê gólâ bê vólé.
16 Lé ĩtí rî, ĩnyậkú drí lãfâ nyĩzó rị̃ lĩ̃mvû 'dĩ sẽzó ngbá vólé gõ'dá õkó 'dĩ drí ngá pãzó.
17 Tãlâ tã 'dî tãsĩ rî, ĩnị̃ õnjí 'dĩ drí â'dózó õmbã ró rõô õkó 'dĩ bê, gõ'dá drílâ ngãzó nĩ'á ậjú 'bũlị̃ õkó 'dĩ mvá lâ yî ãzâ gólĩyî â'dó 'bá ndrĩ õjílã rĩ 'bá tã 'bã'bã gólĩyî Ôvârí kâ rî ĩnjĩ̃lị̃, gõ'dá kpá tã pậtĩ̃ị̃ gólâ Yésũ drí â'dálé trá gólĩyî drí rî 'bá yí bê.

13

1 Nĩngá sĩ, ĩnị̃ õnjí rî 'dĩ drí ngãzó nĩ'á âdrélé lĩ̃mvû ândrê tị̃ 'álâ.

Tã Sãtánã drí õjílã ãngó drĩ̃ị̃ rî 'bá yî âdózó kõrõnyã õnjí rị̃ rî 'bá yî sĩ

* **12:14 12.14** Ndrô nâ cú ító 'â lâ bê gõ'dá kpá kậyị̃ kútũ-ãlô-kámá-rị̃-drị̃-lâ-ngâ-nyâ'dî-nâ 'dĩ tã ífí lâ rĩ'á nõtí. 'Dĩĩ kậyị̃ gólâ ậjú-'bá-ãzí drí rĩzó õjílã Ôvârí kâ lârâkô lâ yî 'ẽlé rî ĩ'dî.

Gõ'dá ĩnĩ ândrê õnjí 'dĩ õtírĩ rĩî âdrélé Ĩịmvû ândrê 'dĩ tị́ tólâ rî, má drí kõrõnyã ãzákôlâ ũrĩ-gâ-dẽ ró rî ndrẽzó rĩ'á âfõ'á Ĩịmvû ândrê 'dĩ 'ásĩ. Kõrõnyã rî 'dĩ cú rĩ'á drĩ bê njĩ-drĩ-lâ-rĩ, gõ'dá kpá cú í'yá yí bê zãlô mûdrị. Gólâ âsâ ạ́pạ̃ kúmú kâ rî 'bá yî ĩ'dî í'yá 'dĩ 'bá yî drĩ̃ĩ̃ sĩ ãlô-ãlô cé tị̃tị̃. Gõ'dá gólâ âmã Ôvârí rî rú trá îgĩlí drĩ 'dî 'bá yî rú sĩ

2 Kõrõnyã 'dî rú'bạ lâ rĩ'á õzõ ãlígí kâtí, gõ'dá pá lâ yî ínyágó lâ yí bê ĩyíkâ rĩ'á õzõ kõrõnyã rĩ'á zĩ̃lâ bíyã rî kâtí, gõ'dá tị̃ lâ rĩ'á õzõ kạ̃mĩ̃ kâtí. Ĩnĩ̃ 'dî fẽ mbârâkã íyíkâ trá kõrõnyã rî 'dĩ drí tã yí drí lẽlé rî 'ẽzó.

3 Gõ'dá kõrõnyã rî 'dĩ drĩ lâ ãlô rî rĩ'á cú lãzé ândrê bê gólâ rî 'bãlé â'dólé ókĩzõ úfû trá fũfũ rî kâtí gõ'dá lãzé rî 'dĩ jâ trá jãjã. Ĩtí rî, õjílã ndrĩ ãngó drĩ 'á rî 'bá yî tị̃ lâ yî drí ạ̃'dị́zó kõrõnyã rî 'dĩ drí sĩ, gõ'dá gólĩyî drí ngãzó rĩ'á ĩnĩ̃ĩ̃lâ.

4 Ĩtí rî, õjílã ndrĩ 'bã ĩyî lạ̃nĩ̃ĩ̃ trá ĩnĩ̃ ândrê 'dĩ rú, tãlâ gólâ fẽ mbârâkã trá kõrõnyã rî 'dĩ drí. Gólĩyî ĩnĩ̃ĩ̃ kpá kõrõnyã rî 'dĩ nyãányâ lâ tã âtâ sĩ kĩ, “Ã'dî íyíkâ ĩ'dî ãmbá ró õzõ kõrõnyã nô kâtí yã? Ã'dî â'dô îcá'á rû fũlị́ gólâ bê rî nĩ yã?”

5 Áâyê kõrõnyã rî 'dĩ trá íyî ạ̃rúlị́ íyî 'bãlé â'dólé ôvârí ró, gõ'dá kpá â'dólé mbârâkã bê párá nyâ'dî-rĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ sĩ.*

6 Gólâ ngâ trá rĩ'á úlị́ Sãtánã kâ âtálé ĩ'dî Ôvârí rú, â'dô Ôvârí kâ rú, võ Ôvârí kâ rú gõ'dá kpá gólĩyî ndrĩ rĩ 'bá Ôvârí bê 'bũû 'álâ rî 'bá yî rú.

7 Sãtánã fẽ mbârâkã trá gólâ drí ạ̃jú 'bũzó õjílã Ôvârí rî nyãányâ kâ bê, gõ'dá kpá tã trõzó vólé drị́gạ́ lâ yî 'ásĩ. Gõ'dá Sãtánã fẽ kpá mbârâkã trá gólâ drí â'dózó kúmú ró õrĩ drĩ̃lị́ ndrĩ ãkí ãkó, gõ'dá gólĩyî 'bãlé íyî rõlé.

8 Õjílã ndrĩ ãngó drĩ̃ĩ̃ gólĩyî rû jã 'bá trá Ôvârí rú rî 'bá yî â'dô ĩyî kõrõnyã 'dî ĩnĩ̃ĩ̃'á, gõ'dá â'dó kô gólĩyî rú lâ îgĩlí trá ạ̃kû ró nã sĩ ãkpãkã'dã Ôvârí 'bãá drẽ ãngó kô búkũ Kạ́bĩ̃lị́kĩ̃ drĩ tĩtĩ kâ gólâ fũlị́ trá rî kâ 'á rî 'bá yî ĩ'dî. Búkũ rî 'dĩ rĩ'á gólâ õjílã gólĩyî â'dó 'bá lédrẽ-lédrẽ ró zãã gbạ́dú rî 'bá yî rú lâ yî îgĩzó 'á lâ rî ĩ'dî.

9 Õjílã gólâ â'dó 'bá cú bị́ bê rî, 'dõvó gólâ ãârî úlị́ má drí 'ẽ'á âtálâ nõ 'bá yî.

10 Õzõ Ôvârí õnjĩ nî trá ômbélé 'bãlé gạ̃nị́mạ̃ 'á rî,
gõ'dá tã pạ̃tĩ̃ĩ̃ ró, áâ'dô ánî ômbé'á trõlé 'bãlé gạ̃nị́mạ̃ 'á.
Gõ'dá õzõ Ôvârí õnjĩ nî trá 'ẽ'á fũlâ lị́gú ândrê sĩ rî,
pạ̃tĩ̃ĩ̃ áâ'dô ánî fũ'á té lị́gú ândrê sĩ.
Ĩtí rî, 'dõvó ãnî õjílã Ôvârí kâ ạ̃ạ̃tũ fĩî kạ̃yĩ̃ gólâ lâŋõ kâ rî sĩ, gõ'dá rĩzó bê lĩ̃fĩ̃ 'bã'bã sĩ kúmú drĩ̃ĩ̃.

11 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, má drí kõrõnyã ngĩî lâ ũrĩ-gâ-dẽ ró rî ndrẽzó, gólâ âfõ trá ĩnyạ́kú 'ásĩ. Í'yá lâ yî rĩ'á zãlô rĩ õzõ kạ́bĩ̃lị́kĩ̃ í'yá kâtí, gõ'dá âtâ úlị́ gbórókõ bê õzõ ĩnĩ̃ ândrê 'dĩ kâ rî tí.

12 Gõ'dá kõrõnyã rî gógó 'dĩ âdrê kõrõnyã gólâ sị́sị́ â'dó 'bá cú lãzé ândrê gólâ jã 'bá kpá trá 'dĩ bê rî ândrá, gõ'dá gólâ kpá cú mbârâkã ãlôlâ gólâ sị́sị́ 'dĩ kâ rî tí rî bê. Mbârâkã rî 'dĩ sĩ rî, gólâ 'bã õjílã ãngó 'á gólĩyî rû jã 'bá trá Ôvârí rú rî 'bá yî ãkí ãkó kõrõnyã gólâ sị́sị́ rî ĩnĩ̃ĩ̃lị́ ĩ'dî.

13 Kõrõnyã gólâ rĩ lâ ró 'dĩ 'ê tã tị̃ drí ạ̃'dị́zó drílâ yî sĩ rî trá rõô. Gólâ 'bã lạ̃sị́ â'délé vũdrị 'bũû lésĩ ĩnyạ́kú drĩ̃ĩ̃ õjílã ndrĩ lĩ̃fĩ̃ drĩ 'á.

14 Gólâ âdô õjílã gólĩyî rû jã 'bá trá Ôvârí rú ndrĩ ãngó drĩ̃ĩ̃ rî 'bá yî trá, tãlâ tã dũû tị̃ drí ạ̃'dị́zó drílâ yî sĩ mbârâkã lâ yî fẽlé trá gólâ drí rĩzó tã rî 'dĩ 'ẽlé rî 'bá yî sĩ. Gólâ 'ê tã gólĩyî tị̃ drí ạ̃'dị́zó 'dĩ 'bá yî 'dĩ kõrõnyã sị́sị́ lãzé lâ drí jãlé trá nã 'bãzó â'dólé

* **13:5 13.5** Párá nyâ'dî-rĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'dî úlị́ mãnĩgõ 'î. Tã ífí lâ rĩ'á nõtí. 'Dĩî kạ̃yĩ̃ gólâ ạ̃jú-'bá-ãzí drí rĩzó õjílã Ôvârí kâ lârâkô lâ yî 'ẽlé rî ĩ'dî.

ỉnjĩlị ỉnjĩ. Gólâ âtâ tã õjílã drí kõrõnyã gólâ sịsị lãzé bê gõ'dá jã 'bá trá 'dĩ líndrí lâ êdélé.
15 Ófẽ mbârâkã trá gólâ drí, ã'dô ró bê lédrẽ-lédrẽ fẽzó líndrí kõrõnyã sịsị 'dĩ kâ õjílã drí êdélé 'dĩ drí, ã'dô ró bê líndrí rî 'dĩ drí îcázó úlị âtálé. Gõ'dá ófẽ mbârâkã kpá drílâ õjílã ndrĩ gólĩyî tã-drị lẽ 'bá kô líndrí kõrõnyã sịsị 'dĩ kâ ỉnjĩzó rî 'bá yî ûfúzó.
16 Gõ'dá gólâ lô'bã kpá lãmbé ngá lịpị̀ kâ rî 'bá yî trá õjílã ndrĩ rú sĩ, 'dĩî rĩ'á õjílã ạ́ngị ạ́ngị, õjílã tãkó, ngá-tị̀ dũû 'bá, ngá ãkó lé 'bá, rạ̃gị̃ị gõ'dá kpá gólĩyî â'dó 'bá rạ̃gị̃ị ró kô rî 'bá yí bê. Ólô'bã lãmbé rî 'dĩ gõlé drị-ágó lâ yî 'á ngãtá ándrá-gạ́-sịlị lâ yî 'ásĩ.
17 Õzõ nî ãzâ ã'dô trá cú ĩtí lãmbé rî 'dĩ ãkó rî, ngá gĩgĩ ngãtá ngá lậzị̂-lậzị̂ trá yû'dạ́wạ́ ní drí. Lãmbé rî 'dĩ rĩ'á kõrõnyã 'dî rú lâ ĩ'dî gõ'dá â'dâ kpá ngá lãlã gólâ rî rú 'dĩ â'dá 'bá rî ĩ'dî.
18 Õzõ nĩ ̃ỉsũ tã mãnísĩ rî, nĩ â'dô nị̃'á lâ kĩ, úlị ĩtõ ngá lãlã gólâ 666 nõ kâ rĩ'á õjílã rú 'î.

14

Tã Kạ́bị̃lị́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ ró rî tãsĩ õjílã gólâkâ rî 'bá yí bê

1 Gõ'dá má drí ngá ãzâ ndrẽzó. Ngá gólâ má drí ndrẽlé rî rĩ'á jạ̃rị́bạ̃ Ôvârí kâ rî ĩ'dî, úlị́ mãnĩgõ sĩ rî, úzị̂ Zĩyónã. Ngá lédrẽ-lédrẽ sû rî 'bá yî gõ'dá gólĩyî sịsị-lésĩ ró rî 'bá yî rĩ'á ĩyî Ôvârí lạ̃gạ́tị sĩ dîrî. Má ndrê Kạ́bị̃lị́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ rô gõ'dá õjílã dũû cãlé kútũ kámá-ãlô-nyâ'dî-rị̃-drị̃-lâ-ngâ-sû (144,000) bê 'dó âdré'á tólâ gólâ bê Ôvârí ândrá. Íîgĩ Kạ́bị̃lị́kị̃ rî 'dĩî rú lâ trá átá lâ bê õjílã rî 'dĩ 'bá yî ándrá-gạ́-sịlị lâ yî 'ásĩ ndrĩ kậkậrậ.
2 Gõ'dá má drí lôngó gólâ 'bũû lésĩ rî ârízó, lû'û-lû'û lâ rĩ'á õzõ lĩ̃mvû gólâ rĩ 'bá lâdãlé, ngãtá lâsólé õlé drị̃ị̃ sĩ rũũ rî kâtí, gõ'dá kpá õzõ mõgbárá drí ndrõrẽ kâtí, âsô-âsô ró bị 'á õzõ kũ'dị́ ãwó kâtí.
3 Õjílã dũû 'dĩ 'bá yî rĩ'á lôngó ó'dí ngõ'á Ôvârí rî lûyízó. Õjílã ãzãkã ãlô îcá kô lôngó rî 'dĩ nĩ̃lị́ ngõlé, cé õjílã gólĩyî kútũ kámá-ãlô-nyâ'dî-rị̃-drị̃-lâ-ngâ-sû Yésũ drí drị̃ lâ yî tĩlí trá rî 'bá yî ĩ'dî.
4 Õjílã rî 'dĩ 'bá yî ỉnjĩ̃ ĩyî Ôvârí ĩ'dî. Gólĩyî îzãá tã kô ĩyî nyãányâ drí 'dẽzó ôvârí ãbãrãdãgõ ró rî 'bá yî vósĩ. Gólĩyî 'dê ĩyíkâ zãâ Kạ́bị̃lị́kị̃ drị̃ tĩtĩ kâ rî vósĩ, võ drílâ nĩzó 'á lâ rî 'bá yî 'ásĩ, tãlâ Kạ́bị̃lị́kị̃ rî 'dĩ njĩ gólĩyî nĩ, gõ'dá gî gólĩyî kpá nĩ lôgõlé ĩyî õjílã ndrĩ ãngó drị̃ kâ lãfálé sĩ â'dólé ngîngî lâ õjílã Ôvârí kâ ró gõ'dá íyî nyãányâ bê.
5 Õjílã rî 'dĩ 'bá yî âdó ĩyî ãzí-ãzí õnjõ sĩ rî kô. Sãtánã áãŋõó tã gólĩyî rú tã õnjí tãsĩ rî kpá kô ãlôwálâ.

Mãlãyíkã nâ drị-mbílí sõ 'bá õjílã lĩ̃fị drị̃ âdĩzó rî

6 Nĩngá sĩ, má drí mãlãyíkã Ôvârí kâ ãzâ ndrẽzó rĩ'á ngã'á 'bũû ágá 'álâ. Gólâ rĩ'á cú tã âtî-âtî Ôvârí kâ gólâ ạ̃dũkũ lâ ró drị̃ âdĩzó rî bê îyálé õjílã ãngó drị̃ ãkí ãkó rî yî drí, ã'dô ró bê gólĩyî drí drị̃ âdĩzó tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî 'ásĩ.
7 Gólâ îyâ tã âtî-âtî rî 'dĩ trá ngbạ́lạ́-ngbạ́lạ́ kĩ nĩ rî, "Ãnî õjílã, nĩ rô Ôvârí! Nĩ ỉnjĩ̃ gõ'dá nĩ lûyị̂ ró ãmbã gólâkâ rî, tãlâ ̃ỉtú lâ ậwû trá ãndrõ gólâ drí tã õjílã kâ kĩzó. Ĩtí rî 'dõvó, nĩ tị̃ 'ã'î vũdrị gólâ drí, gólâ 'bũû 'bã 'bá nĩ ãngó drị̃ bê gõ'dá ngá ndrĩ kậkậrậ ãkí ãkó 'álâ rî 'bá yí bê rî drí."
8 Gõ'dá nĩngá sĩ, mãlãyíkã ãzâ drí â'dézó gólâ sịsị 'dĩ vó gõ'dá tã âtálé kĩ, "Jạ̃rị́bạ̃ ạ́ngị zị̃lị́ Bãbĩlónã 'dĩ, ó'ê trá ûfúlâ, tãlâ kúmú jạ̃rị́bạ̃ nã kâ nã rî õjílã ãngó kâ âdólé ndrĩ, ã'dô ró bê gólĩyî drí rĩzó ôvârí ãbãrãdãgõ ỉnjĩ̃lị ĩ'dî, õzõ õkó gólâ rĩ 'bá ãgô âdólé õdrá sĩ ậyị́lị yí bê ãvẽ drí rî kâtí."

9 Gõ'dá nĩngá sĩ, mãlãyíkã gólâ nâ lâ ró rî drí âcázó, gõ'dá drílâ tã âtázó kpá ngbạ́lạ́-ngbạ́lạ́ kĩ,
Õjílã ãzâ gólâ kõrõnyã ândrê ũrı̃-gâ-dẽ ró 'dĩ líndrí lâ ı̨̃nj̃ı̨ 'bá rî, ngãtá õjílã ãzâ gólâ â'dó 'bá cú lãmbé kõrõnyã rî 'dĩ kâ bê ándrá-gạ́-sı̨́lı̨́ 'á ngãtá drı̨ 'á yã rî,
10 Ôvârí â'dô â'dó'á õmbã ró gólâ bê, gólâ â'dô õdrá gãlãhã rî mvũ'á ĩgã mvá õmbã õnjí tẽtẽ Ôvârí kâ rî kâ rî 'ásĩ. Áâ'dô gólâ rî 'bã'á mvũlâ zãâ ngbálá, gõ'dá gólâ â'dô ĩzã kõkõ ŋã'á yí drı̨̃ı̨ lạ̃sı̨ sĩ gõ'dá bạ̃rútı̨ sĩ mãlãyíkã Ôvârí rî nyãányâ kâ rî 'bá yî ândrá Kạ́bı̨̃lı̨́kı̨̃ drı̨ tĩtĩ kâ rî bê.
11 Gõ'dá õcĩkã lạ̃sı̨ tíbê gólâ rî zã 'bá 'dĩ kâ 'dĩ ndẽé rû kô ãlôwálâ. Ĩtí rî, õjílã gólĩyî rĩ 'bá kõrõnyã ândrê 'dĩ ı̨̃nj̃ı̨lı̨́ líndrí lâ bê, gõ'dá kpá gólĩyî â'dó 'bá ĩyî lãmbé lâ bê rî 'bá yî îcá ĩyî kô rĩlí tã ạ̃'dı̨́ sĩ kpálé ngạ́cı̨ sĩ ngãtá ı̨̃tú sĩ.
12 Ĩtí rî, 'dõvó õjílã Ôvârí kâ õrî ĩyî tã lẽlẽ sĩ Ôvârí 'á. Gõ'dá gólĩyî õ'ê ngá gólĩyî Ôvârí drí rĩ'á tã lâ 'bãlé gólĩyî drí 'ẽlé rî ĩ'dî, gõ'dá lı̨̃fı̨́ 'bã'bã ĩ'dî ãlô Yésũ vó.
13 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí õjílã ãzâ gbórókõ lâ ârízó 'bũû lésĩ kĩ nĩ rî, "Ní îgĩ tã nõtí. Ôvârí â'dô ândrâ-tãndĩ fẽ'á õjílã gólĩyî rĩ 'bá drẽ zãâ tã lẽlẽ sĩ Kúmú Yésũ 'á rî 'bá yî drí, kạ̃yı̨ gólĩyî drí ôdrãzó lãjó'bá Ôvârí kâ ró rî tú." Gõ'dá gólâ âtâ tã kĩ, "Ãwô, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ âtâ tã pạ̃tı̨̃ı̨ 'î îtõlé ãndrõ nô rî, lôsĩ ạ́ngı̨́ gólĩyíkâ ndẽ rû trá, gólĩyî â'dô rĩ'á tı̨́tı̨ ró, gõ'dá gólĩyî â'dô â'dó'á ãyĩkõ ró, tãlâ gólĩyî â'dô drı̨-'â ûsú'á ngá gólĩyî drí 'ẽlé trá rî 'bá yî tãsĩ."

Ôvârí câ õjílã ãngó drı̨̃ı̨ rî 'bá yî lãfâ lâ tãlâ lâŋõ fẽzó gólĩyî drı̨ âdĩ 'bá kô rî 'bá yî drí

14 Gõ'dá má drí ngá ãzâ ndrẽzó. Ngá má drí ndrẽlé rî rĩ'á mbãrãsãsã ạ́ngı̨́ mvẽêmvê 'î, gõ'dá 'díyî pã 'bá ûrú lésĩ rî ĩ'dî rĩ'á mbãrãsãsã ạ́ngı̨́ mvẽêmvê 'dĩ drı̨̃ı̨.* Gólâ cú ạ́pạ̃ drı̨-'â ró dáãbõ 'ásĩ rî bê yí drı̨̃ı̨, gõ'dá kpá cú lı̨́gú ngá ạ́mvú 'ásĩ rî 'bá yî ôŋõ kâ bê yí drı̨́gạ́.
15 Nĩngá sĩ, mãlãyíkã jó Ôvârí kâ lésĩ rî drí âcázó, gõ'dá drílâ tã îyázó ngbạ́lạ́-ngbạ́lạ́ õjílã gólâ rĩ 'bá rĩlí mbãrãsãsã drı̨̃ı̨ 'dĩ drí kĩ nĩ rî, "Ní trõ lı̨́gú ániká 'dĩ, gõ'dá ní nĩ ró bê îtõlé ạ̃drúgú ŋõlé, tãlâ ı̨̃tú lâ ạ̃wû trá ãndrõ. Ĩtí, ạ̃drúgú ãngó drı̨ nô kâ gólĩyî â'dó 'bá ndrĩ õjílã Ôvârí kâ ró rî trá nyé lı̨̃nj̃ı̨-lı̨̃nj̃ı̨ lâ ró ŋõlé."
16 Ĩtí rî, 'wãâ õjílã mbãrãsãsã drı̨̃ı̨ 'dĩ drí ngãzó ạ̃drúgú tã lâ 'bãlé trá 'dĩ ŋõlé. Gólâ ŋõ ạ̃drúgú rî 'dĩ trá ndrĩ.
17 Gõ'dá nĩngá sĩ, mãlãyíkã ãzâ drí kpá âcázó jó Ôvârí kâ rî lésĩ. Gólâ kpá cú rĩ'á lı̨́gú ngá ạ́mvú kâ lı̨̃nj̃ı̨ 'bá trá rî ôŋõ kâ bê yí drı̨́gạ́. Lı̨́gú rî 'dĩ rĩ'á cĩcĩ ró néné.
18 Nĩngá sĩ, mãlãyíkã ãzâ drí kpá âcázó tãrãbízã rĩzó ngá ạ̃jı̨́ bê rî zãlé rî tı̨ lésĩ ró. Gólâ íyíkâ ĩ'dî gólâ rĩ 'bá rĩ'á lạ̃sı̨ gólâ rĩzó ngá ạ̃jı̨́ bê rî zãlé rî vó lâ ndrẽlé rî. Gõ'dá drílâ tã âtázó mãlãyíkã gólâ lı̨́gú cĩcĩ bê rî drí kĩ, "Ní ndrê fê lõ'wâ ãngó drı̨ 'á, gólâ rĩ'á zı̨̃lâ gãrápẽ rî lı̨̃nj̃ı̨, gõ'dá kâ trá. Fê lõ'wâ rî 'dĩ â'dâ õjílã ndrĩ ãngó drı̨ 'á gólĩyî Ôvârí rî rõ 'bá kô rî 'bá yî ĩ'dî. Bê ĩtí rî, ní trõ lı̨́gú ŋõzó lâ."
19 Ĩtí rî, mãlãyíkã 'dî drí lı̨́gú trõzó nĩ'á ı̨̃vı̨́ bê lâ gõ'dá fê lõ'wâ 'dĩ 'bá yî âgãzó trõlé nĩ'á dãlâ võ êdélé rĩzó zãlâ õdrá kâtí rî 'álâ. Võ rî 'dĩ â'dâ lâŋõ ĩzã kõkõ bê Ôvârí drí rĩ'á fẽlâ rî ĩ'dî.
20 Võ rî 'dĩ rĩ'á gãrã drı̨̃ı̨ Yẽrõsãlémã 'ásĩ. Ózâ fê lõ'wâ rî 'dĩ lı̨̃mvû lâ drí âfõzó õzõ ãrí kâtí võ rĩzó zãlâ 'dĩ 'á dı̨̃lı̨́ õzõ lı̨̃mvû áyágá kâ rî kâtí, 'dĩĩ ãcê lâ rĩ'á kĩlõmítĩrĩ kámá-nâ gõ'dá fĩfĩ lâ rĩ'á ãnyî mítĩrĩ rı̨.

---

* **14:14 14.14** Úlı̨ gólĩyî Yõwánĩ drí îgĩlí nõngá rî rĩ'á 'õjílã lêndré 'bá õjílã mvá kâtí". 'Dĩĩ rĩ'á úlı̨ mãnĩgõ 'î 'díyî pã 'bá rî tãsĩ. Tã 'dî tãsĩ, ókĩ nĩ rî 'dĩĩ Yésũ ĩ'dî.

15

Tã mãlãyíkã nj̨ì-drj̨-lâ-rj̨ rî 'bá yî drí ĩzã kõkõ dãzó nj̨ì-drj̨-lâ-rj̨ sãánĩ 'ásĩ ãngó drj̨ 'á rî

1 'Dĩî vósĩ, má drí tã lârâkô ândrê ãzâ ndrẽzó kpá 'bũû 'álâ gólâ cú tj̨ drí ą̃'dj̨zó drílâ sĩ rî. Tã lârâkô rî 'dĩ â'dâ tã gólâ 'ẽ 'bá â'dólé ą̃tj̨ 'álâ rî ĩ'dî. Má ndrê mãlãyíkã nj̨ì-drj̨-lâ-rj̨ ndrĩ 'dó sãánĩ lâŋõ ĩzã kõkõ kâ bê kpá nj̨ì-drj̨-lâ-rj̨. Ĩzã kõkõ rî 'dĩ 'bá yî rĩ'á ĩzã kõkõ gólĩyî ą̃dũkũ lâ ró rî 'bá yî ĩ'dî, tãlâ Ôvârí â'dô 'álé âdrã íyíkâ rî 'ẽ'á ą̃'dj̨lj̨ gólĩyî sĩ.

2 Ngá má drí ndrẽlé rî 'bá yî ĩ'dî rĩ'á nõtí. Sj̨sj̨ rî, má ndrê ngá ãzâ kpá õzõ lj̨mvû ândrê kâtí, ką̃'dą̃-ką̃'dą̃ gõ'dá ngbángbá ókĩzõ ngãnã kâtí, gõ'dá kpá njãrã-njãrã õzõ lą̃sj̨ kâtí. Õjílã trá rĩ'á ĩyî âdré'á lą̃gą̃tj̨ lâ sĩ. Õjílã rî 'dĩ 'bá yî ĩ'dî rĩ'á gólĩyî tã trõ 'bá trá ą̃jú 'á kõrõnyã ândrê ũrj̨-gâ-dẽ ró 'dĩ drj̨gą̃ sĩ, gõ'dá líndrí lâ bê gõ'dá kpá ngá lãlã tíbê gólâ rî rú â'dá 'bá rî bê rî. Ôvârí fẽ kũ'dj̨ trá gólĩyî drí cãlé íyî lûyj̨zó.

3 Õjílã rî 'dĩ 'bá yî ngô lôngó gólâ Músą̃ ngá 'ẽ 'bá Ôvârí kâ ró rî drí ngõlé ą̃kû ró ą̃kû ró nã 'bá yî sĩ Ôvârí drí gólĩyî pãzó rî ĩ'dî. Lôngó 'dĩ â'dâ kpá tã Ôvârí drí õjílã pãzó tãlâ Ką̃bj̨lj̨kj̨ gólâ fũlj̨ ãmâ tãsĩ drj̨ tĩtĩ 'bá ró rî tãsĩ rî ĩ'dî. Gólĩyî kĩ,

"Nî Ôvârí, rĩ'á ãmâ lj̨pj̨ 'î.
Nî ĩ'dî rĩ'á gólâ mbârâkã ndrĩ lj̨pj̨ ró rî.
Tã ániká 'ẽlé rî 'bá yî rĩ'á tã ą̃ngj̨ 'î,
gõ'dá tã tj̨ drí ą̃'dj̨zó rî 'bá yî ĩ'dî.
Nî rĩ'á Kúmú 'î õrĩ ãngó drj̨̃j̨ rî 'bá yî drj̨lj̨.
Ní 'ê tã 'dó mbj̨̃mbj̨ ró.

4 Nî Kúmú ãmákâ, õjílã ãzãkã yû'dą̃wą̃ gólâ ánî rõ 'bá kô ró rî.
Õjílã ãzãkã yû gólâ 'ẽ 'bá kô â'dô-â'dô tãndí ániká rî ĩnj̨̃j̨lj̨.
Nî ĩ'dî rĩ'á cé Ôvârí ãlô 'î.
Õjílã õrĩ kâ ndrĩ â'dô ĩyî ânĩ'á ánî ĩnj̨̃j̨lj̨,
tãlâ gólĩyî nj̨ trá kĩ, nî rĩ'á tã kĩ 'bá 'î.
Nî ĩ'dî rĩ 'bá tã kĩlí mbj̨ gõ'dá kpá pą̃tj̨̃j̨ ró rî.
Ní rî trá lâŋõ fẽlé õjílã ánî gã 'bá dó rî 'bá yî drí."

5 'Dĩî vósĩ rî, má drí jó ą̃ngj̨ Ôvârí kâ 'bũû 'álâ rî ndrẽzó. Jó 'álâ rî, má drí gũgũ gólâ búkũ gólĩyî tã 'bã'bã Ôvârí kâ drí rĩzó rĩlí rî ndrẽzó. Gũgũ rî 'dĩ tj̨ lâ trá hõwéẽ.

6 Nĩngá sĩ, mãlãyíkã nj̨ì-drj̨-lâ-rj̨ gólĩyî 'ẽ 'bá ĩzã kõkõ nj̨ì-drj̨-lâ-rj̨ rî 'bá yî dãlé 'dĩ 'bá yî drí âfõzó jó rî 'dĩ 'ásĩ. Gólĩyî sõ ítá mvẽêmvê lą̃gû-lą̃gû ró rî ĩ'dî, gõ'dá gólĩyî kpá cú rĩ'á ĩyî bãgó êdélé trá dáãbõ 'ásĩ rî bê gbãâ ĩyî ą̃gą̃sj̨ 'ásĩ.

7 Gõ'dá ãlô ngá lédrẽ-lédrẽ sû rî 'bá yî 'ásĩ rî drí ânĩzó sãánĩ fẽlé ãlô-ãlô mãlãyíkã 'dî 'bá yî drí cé tj̨tj̨. Ĩzã kõkõ gólâ ãngó drj̨ drí 'ẽ'á ûsúlâ tãlâ tã õnjí tãsĩ Ôvârí gólâ rĩ 'bá zãâ gbą̃dú rî drj̨gą̃ sĩ rî îcâ dũû sãánĩ rî 'dĩ 'bá yî 'á. Sãánĩ 'dî 'bá yî îcâ trá dũû ngá gólâ õmbã Ôvârí kâ â'dá 'bá õjílã gólĩyî gólâ rî gã 'bá dó rî yî drí rî sĩ.

8 'Wãâ ró, õcĩkã lîmô jó rî 'dĩ 'álé lâ trá ndrĩ tãlâ ãmbã gõ'dá mbârâkã Ôvârí kâ rî sĩ. Õcĩkã 'dî â'dâ kĩ, Ôvârí gólâ gą̃rą̃ rî rĩ'á tólâ gõ'dá kpá gólâ mbârâkã lj̨pj̨ ró rî. Ĩtí rî, õjílã ãzãkã yû'dą̃wą̃ îcálé fĩlí jó rî 'dĩ 'álâ, té ĩzã kõkõ gólĩyî nj̨ì-drj̨-lâ-rj̨ gólĩyî mãlãyíkã drí â'dózó ĩ'dí bê lâ yî sãánĩ 'á rî 'bá yî â'dô rû ndẽ'á zãlô.

16

1 'Dĩî vósĩ rî, má drí Ôvârí rî gbórókõ ârízó vą̃vą̃rą̃vą̃ tã âtá'á jó gólâkâ lésĩ mãlãyíkã nj̨ì-drj̨-lâ-rj̨ 'dî 'bá yî drí kĩ, "Nĩ nĩ nĩ'á sãánĩ gólĩyî nj̨ì-drj̨-lâ-rj̨ 'dî 'bá yî trõlé, nĩ gõ

15:3 15.3 Ní zj̨ búkũ Âfõ-âfõ kâ 15.1-19.

ró bê ĩzã kõkõ gólĩyî îcá 'bá trá dũûdû 'á lâ yî sĩ 'dî 'bá yî dãlé vólé ãngó drı̃ 'á, tãlâ mâ trá õmbã ró tã ârí ãkõ gólĩyíkâ drí sĩ.”

2 Ĩtí rî, mãlãyíkã sı́sı́ lâ ró rî drí nĩzó gõ'dá ngá íyíkâ rî dãlé ĩnyą́kú drı̃ı̃. Gõ'dá kôrô 'wãâ lãzé ândrê ândrê jã 'bá kó kô ró rî gõ'dá kpá lâzé 'bá ãkĩ, ndrô lô'dê rî drí ngãzó rĩ'á õjílã ndrĩ gólĩyî â'dó 'bá trá cú lãmbé kõrõnyã ândrê gólâ rõlé rõô 'dĩ kâ bê, gõ'dá kpá gólĩyî rĩ 'bá gólâ rî líndrí ı̀nj̃ı̀lı́ rî 'bá yí bê rî nyãlé õnjí lâ drı̃ı̃.

3 Gõ'dá nĩngá sĩ, mãlãyíkã rı̃ lâ ró rî drí kpá ngá íyíkâ rî dãzó Ĩı̀mvû ândrê 'á. Gõ'dá 'wãâ Ĩı̀mvû 'dĩ Ĩı̀fı́ lâ drí rû jãzó â'dólé õzõ ãvõ ãrí lą̀nı́ 'bá lą̀nı̀ rî kâtí. Ĩtí rî, ngá lédrẽ-lédrẽ ndrĩ Ĩı̀mvû 'dĩ 'á rî 'bá yî drí ôdrãzó ngbá vólé.

4 Nĩngá sĩ, mãlãyíkã gólâ nâ lâ ró rî drí kpá ngá íyíkâ rî dãzó ndrĩ áyágá Ĩı̀mvû bê rî 'bá yî 'ásĩ gõ'dá kpá óró yî 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dá ĩtí rî, Ĩı̀mvû 'dĩ 'bá yî Ĩı̀fı́ lâ yî drí rû ôjázó 'dó õzõ ãrí kâtí.

5 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí tã ârízó, mãlãyíkã gólâ rĩ 'bá nĩ rĩ'á Ĩı̀mvû vó ndrẽlé ndrĩ rî âtâ tã nĩ kĩ,
“Nî gólâ â'dó 'bá trá lédrẽ-lédrẽ ró kó ìtõ võ 'ásĩ,
nî ĩ'dî rĩ'á â'dô-â'dô ániká drí 'bãlé ngĩî õjílã ndrĩ rî 'bá yî drı̃ı̃ sĩ rî,
gõ'dá rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró ngbãângbânõ, gõ'dá gólâ â'dô 'bã'á rĩlí zãâ gbą́dú rî,
ĩzã kõkõ ní drí tã ı̀sũ 'bãzó trá drı̃ lâ 'dĩ rĩ'á mbı̀mbı̀ pą̃tı̃ı̃ lâ ró.

6 Õjílã rî 'dĩ 'bá yî gólĩyî ûfû sı́sı́ lâ sĩ
gólĩyî rĩ 'bá tã âtî-âtî Ôvârí kâ pẽlé rî 'bá yî trá gõ'dá õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yí bê,
ní fẽ ârí trá õjílã 'dî 'bá yî drí mvũlı́.
'Dĩî rĩ'á lâŋõ gólâ îcá 'bá té mbı̀ rî ĩ'dî.”

7 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí kpá ãzákôlâ 'dĩ 'bá yî gbórókõ lâ ârízó ãnyî tãrãbízã rĩzó ãbélẽngówá zãlé drı̃ lâ rî zẽlé tã âtá'á kĩ,
“Rĩ'á tã pą̃tı̃ı̃ 'î. Ôvârí Kúmú ãmákâ,
Nî mbârâkã rõô lı́pı̀ ró rî ĩ'dî,
Ní rî zãâ tã pą̃tı̃ı̃ ró rî âtálé ĩ'dî ką̀yı̀ vósĩ kárá,
Ní fẽ lâŋõ gólâ îcá 'bá té mbı̀ rî ĩ'dî.”

8 Gõ'dá nĩngá sĩ, mãlãyíkã gólâ sû lâ ró rî drí kpá ngá íyíkâ rî âdãzó ĩ̀tú Ĩı̀fı́, ã'dô ró bê drílâ võ zãzó âmê-âmê ró hą̃wũ-hą̃wũ õzõ lą̃sı́ kâtí, gõ'dá drílâ õjílã lôzãzó.

9 Ĩtí rî, õjílã ndrĩ vê ĩyî trá õnjí lâ drı̃ı̃ ngá ãmé drí sĩ. Drı̃ âdĩzó tã õnjí ĩyíkâ rî 'bá yî âyézó rî võ lâ 'á rî, gõ'dá gólĩyî lô'dâ Ôvârí gólâ â'dó 'bá nĩ mbârâkã bê ĩzã kõkõ rî 'dĩ 'bá yî drı̃lı́ rî rú lâ ĩ'dî. Gõ'dá gólĩyî 'bãá lą̀nj̃ı̀ ãmbã gólâkâ rú kpá kô.

10 Nĩngá sĩ rî, mãlãyíkã gólâ nj̃ı̀ lâ ró rî drí ngá íyíkâ rî dãzó 'bą̃drı̃ kũmũ kõrõnyã ândrê õnjí ró rî kâ drı̃ı̃. 'Wãâ võ 'bą̃drı̃ kũmũ gólâkâ zẽlé rî drí ą̀nı́zó ndrĩ gúndrı̃-gúndrı̃. Gõ'dá õjílã gólâkâ rî 'bá yî trá ndrĩ rĩ'á ĩyî sı́-gílí ôcí'á ngá lãzé-lãzé lâŋõ rî kâ 'dĩ drí sĩ.

11 Gõ'dá gólĩyî lô'dâ Ôvârí 'bũû 'álâ rî tãlâ ngá lãzé-lãzé gõ'dá lãzé gólĩyî mã drã 'dũwą̃ ró rî 'bá yî tãsĩ. Kpálé rî, gólĩyî âyé drẽ zãâ tã õnjí ĩyíkâ kô.

12 Gõ'dá nĩngá sĩ, mãlãyíkã gólâ nj̃ı̀-kázíyá lâ ró rî drí kpá ngá íyíkâ rî dãzó áyágá ândrê Ĩı̀mvû bê zı̃lı́ Yũfẽrétẽ rî 'á. Ĩtí rî, Ĩı̀mvû áyágá rî 'dĩ kâ drí sẽzó ndrĩ tôkórô gõ'dá 'ĩzó rĩlí kãgã'dã, tákõ 'dĩî âyê 'dĩ ândrâ-tãndĩ 'î lą́tı̀ ró kúmú ą́ngı́ ą́ngı́ rî 'bá yî drí âmbãzó ą̃jú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yí bê gõlé õjí lésĩ ró.

13 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí lãjó'bá Sãtánã kâ zãlô nâ 'dó õzõ ãngbã kâtí rî 'bá yî ndrẽzó. Ãlô rî âfõ ĩ̀nı̃ ândrê õnjí 'dĩ sı́-'bálé lâ 'ásĩ, gõ'dá ãlô rî kõrõnyã ũrı̃-gâ-dẽ ró sı́sı́ lãzé lâ drí jãlé trá 'dĩ sı́-'bálé lâ 'ásĩ. Gõ'dá ãlô rî âfõ tã ą̀ngũ 'bá gólâ ónjógó 'bá ró kĩ 'bá nĩ rî, yí ãâtâ 'dĩ tã âtî-âtî Ôvârí ngá lésĩ rî ĩ'dî rî sı́-'bálé lâ 'ásĩ. Tã ą̀ngũ 'bá

'dĩ rĩ'á kõrõnyã ũrị̃-gâ-dẽ rị̃ lâ ró gólâ âfõ 'bá trá ị̃nyą́kú 'ásĩ rî ĩ'dî. Gólâ ĩ'dî õjílã âdó 'bá rĩ'á kõrõnyã sịsí âfõ 'bá Ị̃mvû 'ásĩ rî ị̃nj̃ĩlị́ rî.

14 Lãjó'bá Sãtánã kâ gólĩyî nâ 'dĩ 'bá yî rĩ'á cú ĩyî mbârâkã bê tã tị̃ drí ą̃'dízó rî 'bá yî 'ẽzó. Sãtánã âjô gólĩyî trá kúmú ndrĩ gólĩyî õrĩ gólĩyî ãngó drĩ̃ị̃ rî 'bá yí kâ ngálâ gólĩyî ê'bélé tũ võ ãlô 'á â'dólé ą̃jú 'bũlị́ Ôvârí gólâ mbârâkã ndrĩ lípị̃ ró rî bê ką̃yị̃ Ôvârí rî gógó drí njĩlí trá lâŋõ fẽzó íyî ą̃jú-'bá-ãzí yî drí rî tú.

15 Úlị́ Yésũ Krístõ drí rĩ'á âtálâ kĩ, "Má â'dô âcá'á âgõlé kpá ó'dí nyĩî ró, õzõ ũgú gólâ ânĩ 'bá ngá ûgũlị́ rî kâtí. Ĩtí rî, ãnî Ị̃fị̃ õmbâ ãnî rú ítá sõlé gõ'dá â'dólé njãâ. Ĩtí rî, Ôvârí â'dô â'dó'á ãyĩkõ ró ãní bê. Gõ'dá ãnyĩ 'é ãnî kô, õzõ ãgô gólâ ũgú drí ítá lâ ûgũlị́ gõ'dá rĩ 'bá lą̃múlị́ ũndú ró õ'bí lãfálé rî kâtí."

16 Gõ'dá nĩngá sĩ, lãjó'bá Sãtánã kâ gólĩyî nâ 'dĩ 'bá yî drí kúmú 'dĩ 'bá yî ê'bézó ndrĩ õjílã gólĩyíkâ rî 'bá yí bê võ ãlô 'á. Võ 'dî úzị̃ rú lâ *Ãrõmãgédõnõ* tị̃ Yúdą̃ yí kâ rî sĩ.

17 Nĩngá sĩ, mãlãyíkã gólâ njị̃-drị̃-lâ-rị̃ lâ ró rî drí ngá íyíkâ rî dãzó lą̃'búlị́ ĩlî 'á. Gõ'dá 'wãâ Ôvârí drí tã âtázó vą́vą́rą́vą́ ró kịtị̃ íyíkâ kũmũ kâ jó ą́ngị́ gólâkâ lésĩ rî drĩ̃ị̃ sĩ kĩ, "Tã âtî vó trá."

18 Nĩngá sĩ, võ drí lą̃gúzó ną́-ną́, mõgbárá drí ôsĩzó ngbẽrê-ngbẽrê, gõ'dá ị̃nyą́kú drí rû îyázó gbị̃-gbị̃. Gõ'dá rû îyâ-îyâ lâ rî 'dĩ lą̃vũ trá kôrô ãzâ 'bá yî drĩ̃ị̃ sĩ, kó Ôvârí 'bã ãngó bê rî.

19 Gõ'dá ją̃rị́bą̃ ândrê Bãbĩlónã 'dĩ drí lãfá nyĩzó zãlô nâ. Lą́tị̃ rî 'dĩ 'á rî tã õnjî-õnjî õjílã Bãbĩlónã kâ rî 'bá yí kâ já Ôvârí drĩ̃ị̃ sĩ kô. Gólâ 'bã gólĩyî lâŋõ mvũlị́ ĩgã mvá gólâkâ 'álé gĩî kâ õzõ õdrá gólâ gãlãhã rî kâtí rî 'ásĩ. Gõ'dá ją̃rị́bą̃ gólĩyî ndrĩ ãngó drị̃ 'á rî 'bá yî drí lô'dézó dínyí-dínyí ôdrãlé.

20 Gõ'dá ãkîrĩ gõ'dá únị́ yî drí ą̃vĩzó ãlô-ãlô ngbá Ị̃fị̃ drị̃ 'ásĩ zãâ gbą́dú.

21 Gõ'dá nĩngá sĩ, sĩî ngbą́ngą̃-ngbą́ngą̃ õzõ kúnị́ úngû kâtí rî 'bá yî drí lô'dézó ûrú lésĩ õjílã drĩ̃ị̃. Sĩî úngû rî 'dĩ 'bá yî ãlô-ãlô lą̃njị̃ lâ kílõ nyâ'dî-rị̃-drị̃-lâ-ngâ-mûdrị́. Ĩtí rî, õjílã lô'dâ Ôvârí trá tãlâ sĩî lô'dé 'bá õnjí lâ ró gólĩyî drĩ̃ị̃ 'dĩ tãsĩ.

17

Tã gólâ ją̃rị́bą̃ ą́ngị́ zĩ̃lị́ Bãbĩlónã úlị́ mãnĩgõ sĩ, gólâ Ôvârí drí ĩzãlé tã õnjí õjílã 'á lâ rî 'bá yí kâ tãsĩ rî tãsĩ

1-2 Gõ'dá 'dĩî vósĩ, ãlô mãlãyíkã gólĩyî njị̃-drị̃-lâ-rị̃ 'dî 'bá yí kâ sãánĩ bê rî drí ngãzó tã âtálé má drí kĩ, "Ní ânĩ, má â'dô ĩzã kõkõ gólâ Ôvârí drí 'ẽ'á fẽlâ õjílã Bãbĩlónã kâ rî 'bá yî drí rî â'dá'á ní drí. Bãbĩlónã rĩ'á ją̃rị́bą̃ gólâ 'dĩ̃lị́ ãnyî áyágá gólĩyî dũû rî 'bá yî lą̃gą́tị̃ rî ĩ'dî. Gólâ rĩ'á õzõ õkó gólâ rĩ 'bá ãgô âdólé õdrá sĩ ą̃yĩ̃lị́ yí bê ãvẽ íyíkâ drí sĩ rî kâtí, tãlâ õjílã gólâkâ 'dĩ 'bá yî âdô kúmú ą́ngị́ ą́ngị́ gólĩyî õrĩ ndrĩ kâ ãngó drĩ̃ị̃ rî 'bá yî trá, ã'dô ró bê gólĩyî drí rĩzó ôvârí ãbãrãdãgõ ị̃nj̃ĩlị́ ĩ'dî."

3 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ kâ drí fĩzó má 'á gõ'dá mãlãyíkã 'dî drí ámâ trõzó nĩ'á 'bãlâ võ õjílã ãzãkã ãkó rî 'á. Gõ'dá võ rî 'dĩ 'á tólâ rî, má drí õkó ãzâ ndrẽzó, gólâ rĩ'á rĩlí kõrõnyã ândrê kãâkâ drĩ̃ị̃. Íîgĩ lã'dá trá Ôvârí rú kõrõnyã rî 'dĩ rú'bą́ lâ 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dá kõrõnyã rî 'dĩ rĩ'á cú drị̃ bê njị̃-drị̃-lâ-rị̃ kpá í'yá bê zãlô mûdrị́.

4 Õkó rî 'dĩ sõ ítá kãâkâ lâgî lâ drí â'dólé rõô rî ĩ'dî. Gõ'dá gólâ lô'ĩ yî kpá ngá lą̃gú 'bá lą̃gû rî 'bá yî sĩ. 'Dĩî rĩ'á tómó õmvô kâ ị̃nj̃ị̃ drị́ kâ gõ'dá tãlálã bị́ kâ bê, éêdê dáãbõ 'ásĩ gõ'dá kpá kúnị́ lą̃gû-lą̃gû ró rî 'bá yî 'ásĩ. Gõ'dá gólâ kpá cú rĩ'á ĩgã mvá êdélé dáãbõ 'ásĩ rî bê yí drígą́. Gõ'dá ĩgã mvá rî 'dĩ rĩ'á dũû pí'dî-pí'dî tã Sãtánã kâ rî 'bá yí bê gõ'dá kpá tã õnjî-õnjî gólâ drí rĩ'á 'ẽlâ rî 'bá yí bê.

5 Gólâ rî ándrá-gą́-sı̨lı̨́ 'á rî ãzákôlâ 'dĩ îgĩ rú lâ trá úlı̨́ mãnĩgõ sĩ kĩ nĩ rî,
BÃBĨLÓNÃ,
JĄ̃RĮ̃BĄ̃ ĄNGĮ̃ ÂNDRÊ ÃGÔ ÂDÓ 'BÁ KÂ NDRĨ
GÕ'DÁ KPÁ TÃ KĄ̃KĄ̃RĄ̃ NDRĨ ÁNYÂ RÓ RĨ 'BÁ
RÛ 'ẼLÉ KÓ KÔ RÎ 'BÁ YÍ KÂ.
6 Má ndrê õkó rî 'dĩ kpá trá õdrá ró, tãlâ gólâ mvû õjílã ífífí Ôvârí kâ ró gólâ drí ûfúlı̨́ trá tãlâ tã lẽlẽ gólĩyíkâ Yésũ 'á rî tãsĩ rî yî ãrí lâ yî trá. Gõ'dá má ndrê õkó rî 'dĩ bê tólâ rî, rĩ'á tã lârô ró má drí, tãlâ Ôvârí fẽé drẽ lâŋõ gólâ drí kô.

7 Nĩngá sĩ rî, mãlãyíkã 'dî drí ngãzó ámâ îjílí kĩ nĩ rî,
Ánî tı̨ ą̃'dı̨ tã 'dî drí sĩ ã'dô tãsĩ yã? Ní ı̨sũ tã kô! Má â'dô tã kíríwá õkó rî 'dĩ tãsĩ rî ngĩ'á ní drí gõ'dá kpá kõrõnyã gólâ drı̨ bê nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ gõ'dá í'yá yí bê mûdrı̨ gólâ drí rĩzó rĩ'á rĩlí drı̨ lâ 'á 'dĩ bê.
8 Sı̨sı̨ rî, kõrõnyã rî 'dĩ kó rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ró. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ â'dó kô lédrẽ-lédrẽ ró. Gõ'dá kpálé ĩtí rî, gólâ â'dô âfõ'á vólé 'bú ândrê gólâ ngı̨̃lı̨́-ngı̨̃lı̨̃ ą̃dũkũ ãkó 'dĩ 'ásĩ lédrẽ-lédrẽ ró. Õjílã ndrĩ ãngó drı̨ 'á, tı̨ lâ yî â'dô ą̃'dı̨́'á, õzõ gólĩyî õtírĩ kõrõnyã rî 'dĩ ndrẽê lédrẽ-lédrẽ ró kpá ó'dí rî. Õjílã rî 'dĩ 'bá yî, íígĩí gólĩyî rú kô búkũ õjílã gólĩyî â'dó 'bá lédrẽ-lédrẽ ró ą̃dũkũ ãkó rî 'bá yí kâ 'á. Búkũ rî 'dĩ rĩ'á búkũ gólâ õjílã Ôvârí kâ rú lâ yî îgĩzó 'á lâ drẽ ãkpãkã'dã sı̨sı̨ Ôvârí 'bãá ãngó kô rî ĩ'dî. Gõ'dá kõrõnyã 'dî, Ôvârí â'dô fũ'á lâ kpá vólé.
9 'Dõvó tã nô õfî drẽ ãnî drı̨̃ı̨. Drı̨ gólĩyî nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ 'dî 'bá yî â'dâ únı̨ nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ õkó 'dĩ drí rĩzó rĩlí drı̨ lâ rî 'bá yî ĩ'dî.
10 Drı̨ gólĩyî nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ 'dî 'bá yî â'dâ kpá kúmú ą́ngı̨ gólĩyî nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ rî 'bá yî ĩ'dî. Gõ'dá kũmũ kúmú nj̨ı̨ gólĩyî nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ 'dî 'bá yî 'ásĩ rî 'bá yí kâ ndẽ rû trá, gõ'dá ãlô rî íyíkâ drẽ zãâ kúmú ró, gõ'dá ãlô rî âcá íyíkâ drẽ kô. Õzõ gólâ ãlô 'dĩ ãâcâ trá rî, gólâ â'dô rĩ'á kúmú ró cé fínyáwá ĩtí.
11 Kõrõnyã gólâ â'dó 'bá trá sı̨sı̨ lédrẽ-lédrẽ ró gõ'dá nõô rî â'dó 'bá lédrẽ-lédrẽ ãkó 'dĩ ĩ'dî kúmú nj̨ı̨-drı̨-lâ-nâ lâ ró rî ĩ'dî, gbõ lé rî, gólâ rĩ'á ãlô gólĩyî nj̨ı̨-drı̨-lâ-rı̨ sı̨sı̨ rî 'bá yî lãfálé sĩ âgõ 'bá kpá ó'dí rî ĩ'dî, gõ'dá Ôvârí â'dô kpá gólâ rî fũ'á 'wãâ.
12 Í'yá gólĩyî mûdrı̨ ní drí kpá ndrẽlé trá 'dĩ 'bá yî â'dâ tã kúmú gólĩyî mûdrı̨ gólĩyî kũmũ ĩtõ 'bá drẽ kô. Gõ'dá rî, Ôvârí â'dô drı̨-ãcê fẽ'á gólĩyî drí kũmũ 'ẽzó ãlô-ãlô kõrõnyã 'dî bê cé ką̃yı̨ fínyáwá sĩ rî ĩ'dî.
13 Lą́tı̨ tã ı̨sũ-ı̨sũ kúmú gólĩyî mûdrı̨ 'dĩ 'bá yí kâ rî kâ ndrĩ rĩ'á ãlô, gõ'dá gólĩyî â'dô mbârâkã gõ'dá drı̨-ãcê bê fẽ'á kõrõnyã 'dî drí.
14 Gõ'dá gólĩyî â'dô ą̃jú 'bũ'á Kąbı̨̃lı̨́kı̨̃ drı̨ tĩtĩ Ôvârí kâ bê. Gõ'dá lé rî, gólĩyî îcá kô tã trõlé Kąbı̨̃lı̨́kı̨̃ 'dî drı̨́gą́ sĩ. Gólâ â'dô tã trõ'á nĩ gólĩyî drı̨́gą́ sĩ, tãlâ gólâ rĩ'á Kúmú 'î kúmú ãzí drı̨̃lı̨́ ndrĩ, kũmũ gólâkâ rî rĩ'á gą̃rą̃. Gõ'dá õjílã gólâkâ drílâ njĩlí rî 'bá yî gõ'dá kpá tã lẽ 'bá ĩyî gólâ 'á pı̨̃pı̨̃sı̨́lı̨́ ãlô sĩ 'dî â'dô ĩyî kpá tã trõ'á Kąbı̨̃lı̨́kı̨̃ Ôvârí kâ 'dĩ bê.
15 Áyágá dũû ní drí ndrẽlé trá 'dĩ 'bá yî rĩ'á võ gólâ ãgô âdó 'bá ândrê 'dĩ drí rĩzó rĩlí rî ĩ'dî. Gõ'dá áyágá rî 'dĩ 'bá yî rî rĩ'á õ'bí gólĩyî õrĩ ndrĩ 'ásĩ, gõ'dá võ tı̨ ãlô-ãlô ãngó drı̨̃ı̨ sĩ ãgô âdó 'bá 'dĩ drí rĩzó kúmú ró drı̨ lâ rî 'bá yî â'dálé ĩ'dî.
16 Gõ'dá kõrõnyã kãâkâ í'yá lâ mûdrı̨ 'dĩ 'bá yí bê â'dô ĩyî gã'á dó õkó 'dĩ lôvó lâ 'bãlé, gõ'dá gólĩyî â'dô 'dẽ'á õkó 'dĩ drı̨̃ı̨ gõ'dá âyézó lâ ũndú ró. Gólĩyî â'dô gólâ rî ã'wá nyã'á ngbá vólé gõ'dá gólâ rî zãzó lą̃sı̨ sĩ dą́mú-dą́mú.
17 Gõ'dá ĩtí rî, Ôvârí 'bã kúmú ą́ngı̨ mûdrı̨ 'dĩ 'bá yî nĩ drı̨ 'bẽlé tã ı̨sũ ãlô sĩ õkó 'dĩ fũzó vólé, õzõ yí drí lẽlé rî kâtí. Rĩ'á Ôvârí ĩ'dî gólâ kúmú 'dĩ 'bá yî 'bã 'bá mbârâkã

gõ'dá drı̣-ãcê bê fẽlé kõrõnyã kãâkâ 'dĩ drí, ã'dô ró bê kúmú 'dĩ 'bá yî drí îcázó tã Ôvârí drí 'bãlé trá sı̣sı̣ rî 'ẽlé.

18 Nĩ ndrê drẽ, õkó gólâ ní drí ndrẽlé 'dĩ â'dâ ją̃rı̣bą̃ ândrê gólâ â'dó 'bá kúmú ndrĩ ãngó drı̣ 'á rî 'bá yî drı̣lı̣ kúmú ró rî ĩ'dî.

18

Tã Ôvârí drí âtálé Yõwánĩ drí kĩ 'bá nĩ, yí ã'dô ją̃rı̣bą̃ zı̣lı̣ Bãbĩlónã rî ûfú'á rî

1 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, má drí mãlãyíkã ãzâ ndrẽzó ânĩ'á 'bũû lésĩ, ãngó drı̣ 'á nõngá gólâ cú rĩ'á mbârâkã bê gą̃rą̃. Võ î'ĩ ânĩ trá gólâ ngá lésĩ võ îwálé võ tı̣ ãngó drı̣ 'á rî 'bá yî 'ásĩ cé tı̣tı̣.

2 Ĩtí rî, gólâ drí ngãzó trẽlé ûrû mbârâkã sĩ rõô kĩ nĩ rî,

Ją̃rı̣bą̃ ą̃ngı̣ Bãbĩlónã 'dĩ áâ'dô ûfú'á lâ trá, gõ'dá âyézó lâ ándró ró. Gõ'dá â'dô rû jã'á cé võ gólâ líndrí õnjí gõ'dá lãjó'bá ndrĩ Sãtánã kâ rî 'bá yî drí rĩzó rĩlí 'á lâ rî ró. Lõgónõ, bívõ, lą̃bą̃gũ gõ'dá kõrõnyã gólĩyî õjílã mvá drí lôvó lâ yî 'bãlé kô'dáwá rî 'bá yî trá rĩ'á ĩyî rû ê'bé'á tólâ.

3 Áâ'dô gólâ rî ûfú'á trá, tãlâ gólâ âdô õjílã õrĩ tı̣ kâ ndrĩ ãngó drı̣ kâ ró rî 'bá yî, ngâ ĩyî trá 'dó rĩ'á tã âzâ-âzâ kpõnyã õkó kpã kâ rî 'ẽlé gólâ bê. Gólĩyî rî ĩyî trá õdrá gólâkâ mvũlı̣ gõ'dá kúmú ą̃ngı̣ ą̃ngı̣ ãngó drı̣ 'á rî 'bá yî ndrĩ 'dó rî ĩyî nĩlí gólâ drí 'bã 'álâ rĩ'á ą̃yı̣lı̣ gólâ bê. Ngá lą̃zı̣ 'bá ãngó drı̣ kâ rî 'bá yî â'dô ĩyî trá ngá-tı̣ bê dũû, tãlâ õjílã ją̃rı̣bą̃ 'dî kâ rî 'bá yî lẽ ĩyî tã ngá kâ rõô ĩyî ífífí drí õzõ õkó gólâ ãvẽ 'bá ró rî kâtí.

4 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí ãzákôlâ 'dĩ gbórókõ lâ ârízó 'bũû lésĩ kĩ nĩ rî, Ôvârí kĩ,

Ãnî õjílã ámákâ ró rî 'bá yî, nĩ ngâ ûrû, nĩ âyê ró ją̃rı̣bą̃ 'dî, tãlâ nĩ ã'dô ró bê cú ĩtí ngá ãzãkã ãkó 'ẽlé tã 'ẽ'ẽ ányâ sũ 'bá kô gólâkâ rĩ'á 'ẽlâ 'dĩ bê. Õzõ nĩ ãâyê gólâ kô'dáwá rî, nĩ â'dô lâŋõ ŋã'á ãnî drı̣̃ı̣ kpãkã ãlô gólâ bê.

5 'Dõvó nĩ ndrê drẽ, tã õnjí gólâkâ rî 'bá yî ndrĩ já Ôvârí drı̣̃ı̣ sĩ kô, tãlâ tã õnjí rî 'dĩ 'bá yî trá rĩ'á ĩyî âdrõ-âdrõ lâ yî ró, õzõ ngá âdrõ-âdrõ ą̃ngı̣ kâtí ìtõlé kó ı̣̃nyą̃kú drı̣̃ı̣ sĩ cãlé bũúũ ûrú 'álâ.

6 'Dõvó ĩtí rî, tã õnjí gólâkâ 'ẽlé trá rî 'bá yî ãâgõ ãkpã gólâ drı̣̃ı̣. 'Dõvó gólâ ũûsû ró lâŋõ gólâ â'dó 'bá ândâlâ rı̣ gą̃rą̃ lâŋõ gólâ drí 'ẽlé trá ãzí-ãzí drí rî 'bá yî drı̣̃ı̣ sĩ. Gólâ lôrô õdrá õnjí gãlãhã ãzí-ãzí drí mvũlı̣, 'dõvó ĩtí rî, gólâ ũmvû õdrá â'dó 'bá õnjí lâ ró ândâlâ rı̣ rî.

7 Gólâ fẽ ngá-tı̣ tãndí tãndí dũû ãmbá trá ndrĩ 'dó íyî nyãányâ drí. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, 'dõvó gólâ ũnı̣̃ drẽ ĩzã kõkõ ngá ãkõ kâ bê 'dĩ võ lâ 'á. Tãlâ gólâ rĩ'á ą̃rú-ą̃rúwą̃ 'bá 'î rõô, gõ'dá tã ı̣̂sũ-ı̣̂sũ bê íyî nyãányâ drí kĩ, "Mâ rĩ'á õzõ kúmú ą̃ngı̣ kâtí, má â'dó kô õzõ ą̃yı̣zı̣ kâtí ĩzã ró, lâŋõ ûsú mâ kô gõ'dá ámâ 'bãlé ĩzã ró."

8 Gõ'dá tãlâ tã ı̣̂sũ gólâkâ trá ĩtí ró rî drí sĩ rî, lâŋõ ândrê â'dô 'dẽ'á gólâ drı̣̃ı̣. Ngá lãzé â'dô gólâ rî 'ẽ'á ką̃yı̣̃ ãlô sĩ, gólâ â'dô 'bã'á tã ı̣̂sũ ró. Lõfó â'dô gólâ rî 'ẽ'á gõ'dá lą̃sı̣ â'dô kpá gólâ rî zã'á. Ôvârí Kúmú ãmákâ rî rĩ'á cú mbârâkã bê. Ĩtí rî, rĩ'á gólâ ĩ'dî â'dó 'bá tã gólâkâ kĩlí rî.

9 Gõ'dá kúmú ą̃ngı̣ ą̃ngı̣ gólĩyî ndrĩ õrĩ 'ásĩ sı̣sı̣ ą̃yı̣ 'bá trá gólâ bê rî 'bá yî, gõ'dá kpá ãyĩkõ 'ẽ 'bá trá gólâ bê rî 'bá yî, õzõ õndrê ĩyî õcĩkã trá ngã'á lą̃sı̣ gólâ rĩ 'bá ją̃rı̣bą̃ 'dî zãlé rî kâ rî, gólĩyî â'dô ĩzã ngõ'á.

10 Ĩtí rî, ũrı̣̃ â'dô gólĩyî 'ẽ'á, tãlâ gólĩyî ndrê lâŋõ trá rĩ'á 'dẽ'á õjílã 'dî 'bá yî drı̣̃ı̣, 'dĩî gólĩyî â'dô âdré'á gĩâ jẽjẽ ró gõ'dá rĩ'á tã âtálé kĩ,

"Wúûwú, Bãbĩlónã! Ĩzã kõkõ, ĩzã kõkõ! Ją̃rı̣bą̃ mbârâkã ãkĩ,

lâŋõ ãníkâ rî â'dê trá gbõ 'wãâ ró, úûfû nî trá cé ı̣̃tú-pá ãlô sĩ."

11 Ngá lậzị́ 'bá ãngó drḩ̃ị̃ rî 'bá yî â'dô ĩyî kpá ĩzã ngõ'á tãlâ jậrị́bậ̃ 'dî tãsĩ, tãlâ õjílã
â'dô 'bã'á yû'dậẃậ ngá gólĩyíkâ gĩlí.
12-13 'Dĩĩ rĩ'á ngá â'dó 'bá õzõ nõô yí kâtí rî 'bá yî, dáãbõ, kúnị́ lậgú 'bá rî 'bá yî, ítá
lâgî lâ yî drí 'bãlé rõô lâ rõô ró rî 'bá yî, fê tãndí rĩzó ngá ũrûkậ 'bá yî êdélé rî 'bá
yî, ĩnjígó sị́ yî, ngá sũsũ êdélé ậdḩ̃ị̃ 'ásĩ, gõ'dá kúnị́ mvẽêmvê ró rî 'bá yí bê rî, gírĩfã
yî, dõ gólĩyî ậjị́ bê rî 'bá yî gãfálã gõ'dá ãlókõ gólĩyî â'dó 'bá õzõ múrậ kâtí rî 'bá yî,
gõ'dá dõ gólĩyî rĩ 'bá kõlé cú ậjị́ bê tũrũ-tũrũ rî 'bá yî, õdrá, dõ tãndí rî 'bá yî, ḩ̃ị̃ḩ̃ị́,
kậḩ̃ị̃lḩ̃ị́kḩ̃ị yî õsánĩ ãrãbíyã gólâ õsánĩ drí rĩ'á sẽlâ rî, gõ'dá õjílã gólĩyî rậgḩ̃ị̃ ró rî 'bá yí
bê rĩ'á gĩlâ ĩyî õzõ kõrõnyã 'bã kâ yí kâtí rî 'bá yî ĩ'dî.
14 Gõ'dá ngá lậzị́ 'bá 'dĩ 'bá yî â'dô ĩyî tã âtá'á kĩ,
"Wúûwú, Bãbĩlónã, ngá-tḩ̃ị̃ ndrĩ ãmâ drí lḩ̃ị́fḩ̃ị́ 'bãzó vó lâ yî rú 'á rî 'bá yî ậvḩ̃ị̃ ĩyî trá
ndrĩ.
Ngá-tḩ̃ị̃ ãmákâ dũû rî 'bá yî dḩ̃ị̃ trá lḩ̃ị̃mvû bê ngbá, gõ'dá mã îcá kô ûsúlâ ó'dí."
15 Gõ'dá ngá lậzị́ 'bá 'dĩ 'bá yî, ũrḩ̃ị̃ â'dô gã'á gólĩyî rú tãlâ lâŋõ jậrị́bậ̃ 'dî kâ sĩ, gólĩyî
â'dô âdré'á gĩâ jẽjẽ ró,
16 gõ'dá â'dô ĩyî tã âtá'á kĩ,
"Wúûwú, Bãbĩlónã! Ĩzã kõkõ, ĩzã kõkõ!
Ãyẽ ĩzã jậrị́bậ̃ ândrê 'dĩ kâ gâ trá ãmâ lḩ̃ị́fḩ̃ị́. Sḩ̃ị́sḩ̃ị́ nã rî, gólâ rĩ'á õzõ õkó gólâ ítá lậgû-
lậgû sõ 'bá ĩ'dî rî kâtí,
gólâ lô'ĩ íyî nyãányâ trá ngá dáãbõ gõ'dá kúnị́ mvá lậgû-lậgû ró rî 'bá yî sĩ.
17 Ngbãângbânõ rî, nyĩĩ ró, ngá-tḩ̃ị̃ dũû gólâkâ 'dĩ 'bá yî drã trá ndrĩ."
Kõlóngbõ ândrê ândrê lḩ̃ị́pḩ̃ị̃ yî gõ'dá gólĩyî ndrĩ rĩ 'bá lôsĩ 'ẽlé lḩ̃ị̃mvû 'á rî 'bá yí bê,
â'dô ĩyî kpá âdré'á gĩâ jẽjẽ ró.
18 Gõ'dá gólĩyî ndrê bê õcĩkã âfõ'á lậsḩ̃ị́ gólâ rĩ 'bá jậrị́bậ̃ 'dî zãlé rî kâ rî, gólĩyî drí
ôtrézó ûrû kĩ,
"Ãlôwálâ kó ìtõ võ 'ásĩ rî, jậrị́bậ̃ ãzâ kó yû'dậẃậ gậrậ̃ gólâ nõô rî drḩ̃ị̃ sĩ."
19 Ĩtí rî, gólĩyî drí ngãzó ófó ômvólé lôdãlé ĩyî drḩ̃ị̃ sĩ lúlũ bê kĩ,
"Wúûwú! Bãbĩlónã! Ĩzã kõkõ, ĩzã kõkõ!
Jậrị́bậ̃ ândrê 'dĩ ĩzã lâ gâ trá ãmâ lḩ̃ị́fḩ̃ị́.
Ậkû ró rî, ãmâ õjílã ndrĩ kõlóngbõ kâ rî 'bá yî â'dô ĩyî trá ngá-tḩ̃ị̃ bê dũû tãlâ jậrị́bậ̃
'dî tãsĩ,
gõ'dá nyĩĩ ró, gõ'dá âcâ trá ậ'dḩ́-drḩ̃ị̃ ãgângbêlẽ ró.
20 Õjílã ndrĩ 'bũû kâ rî 'bá yî, 'dõvó nĩ â'dô ãyĩkõ ró, tãlâ úûfû Bãbĩlónã trá. Ãnî tã
ậngũ 'bá Ôvârí kâ rî 'bá yî,
gõ'dá lãjó'bá Ôvârí kâ rî 'bá yí bê gõ'dá kpá gólĩyî õjílã Ôvârí rî nyãányâ kâ rî 'bá
yí bê, nĩ â'dô ãyĩkõ ró,
tãlâ Ôvârí fẽ lâŋõ trá drílâ, tãlâ gólâ ûfû ãnî trá."
21 Gõ'dá nĩngá sĩ, mãlãyíkã ãzákôlâ mbârâkã ãkĩ bê rî drí ânĩzó kúnị́ cú õzõ gólâ
ngá ḩ̃ị̃zó rî kâtí rî trõzó vũlḩ̃ị̃ lḩ̃ị̃mvû ândrê 'á, gõ'dá tã âtázó kĩ,
"Mĩ ndrê, jậrị́bậ̃ ândrê Bãbĩlónã kâ 'dĩ áâ'dô vũ'á lâ vũdrḩ̃ị̃ ĩtí,
gõ'dá â'dô ậvḩ̃ị̃'á vólé.
22 Gõ'dá tólâ rî, ócá gõ'dá ngá kũ'dḩ́ kâtí rî 'bá yî kô.
Ngãtá ngá gólĩyî rĩ'á võlâ võvõ rî 'bá yî óvó kpá kô, lôngó ngõngõ kpá yû.
Gõ'dá jậrị́bậ̃ rî 'dĩ 'á tólâ rî, õjílã ãzãkã yû'dậẃậ â'dólé ngá tãndí ró rî 'bá yî êdélé
gĩlí gõ'dá kpá 'ậ'ḩ́-ãrá ḩ̃ị̃lḩ́.
23 Õjílã yû'dậẃậ lámbã î'ĩlí tólâ. Gõ'dá ãyĩkõ ậfû lãgĩ kâ rî îcá kô â'dólé tólâ kpá ó'dí.
Ngá lậzị́ 'bá gólĩyî Bãbĩlónã kâ rî 'bá yî â'dô ĩyî kpá trá õjílã ậngḩ́ ậngḩ́ ró võ ndrĩ ãngó
drḩ̃ị̃ 'á rî 'bá yî 'ásĩ.
Áâdô õrĩ ãngó drḩ̃ị̃ 'á rî 'bá yî trá ndrĩ õjõ gólâkâ rî sĩ.

24 Gõ'dá Ôvârí fẽ lâŋõ trá Bãbĩlónã drí, tãlâ gólâ ûfû tã ạ̃ngũ 'bá gólĩyî Ôvârí kâ rî 'bá yî trá,
gõ'dá kpá õjílã Ôvârí rî nyãányâ kâ rî 'bá yí bê ãngó drı̃ sĩ ndrĩ.”

19

Tã õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî drí lôngó ngõzó gólâ rî lûyı́zó,

tãlâ gólâ fẽ lâŋõ trá õjílã Bãbĩlónã kâ rî drí rî

1-2 'Dĩî vósĩ rî, má drí õjílã ârízó dũû 'bũû 'álâ lôngó ngõ'á ĩyî kĩ nĩ rî,
“Ôvârí, mã lûyı̨̀ nî. Nî rĩ'á ãmâ pã 'bá trá rî ĩ'dî.
Nî kpá cé ĩ'dî mbârâkã lı́pı̨̀ 'î, gõ'dá nî kpá cé ĩ'dî õjílã drí ı̨̀nj̃ı̨̀lı́ rî,
tãlâ kạ̃yı̨̀ vósĩ cé ní rî íyíkâ zãâ rĩ'á tã pạ̃tı̃ı̨̃ ró rî âtálé ĩ'dî.
Ní fẽ lâŋõ gólâ îcá 'bá té gá rî trá â'dô-â'dô ániká rî vó ró.
Ní fẽ lâŋõ trá õjílã jạ̃rı̨́bạ̃ ạ́ngı́ 'dĩ kâ rî 'dĩ drí,
Bãbĩlónã gólâ õjílã ãngó drı̃ 'á rî 'bá yî îzã 'bá ãnyĩ tãsĩ rî, â'dô ró bê gólĩyî drí rĩzó ôvârí ãbãrãdãgõ ı̨̀nj̃ı̨̀lı́ rî.
Ĩtí rî, Ôvârí, ní fẽ lâŋõ îcá 'bá îcâ gólâ bê rî trá drílâ,
tãlâ gólâ ûfû ngá 'ẽ 'bá ániká rî trá.”

3 Gõ'dá nĩngá sĩ, õjílã 'dî 'bá yî drí kpá lôngó â'bézó ó'dí kĩ,
“'Dõvó mã lûyı̨̀ nî Ôvârí Kúmú ãmákâ, tãlâ ní îzã jạ̃rı̨́bạ̃ ạ́ngı́ Bãbĩlónã 'dĩ trá lâŋõ gólâ tã lâ drí îcálé vı̃lı́ õjílã drı̃ı̨̃ sĩ kô rî sĩ.”

4 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, sı́sı̨́-lésĩ ró nyâ'dî-trá-drı̃-lâ-ngâ-sû rî 'bá yî, gõ'dá ngá lédrẽ-lédrẽ gólĩyî sû rî 'bá yí bê drí ĩyî 'ã'î tı̃zó vũdrı́ Ôvârí ândrá rĩ'á kı̨́tı̃ íyíkâ kũmũ kâ rî drı̃ı̨̃. Gõ'dá gólĩyî drí tã âtázó kpãkã ãlô kĩ, “Ãwô-'dĩ, 'dõvó mã lûyı̨̀ nî Ôvârí.”

5 Nĩngá sĩ, õjílã ãzâ kı́tı̃ kũmũ kâ Ôvârí kâ ngá lésĩ rî drí ngãzó tã âtálé kĩ,
“Ãnî ndrĩ gólĩyî ngá 'ẽ 'bá ró Ôvârí kâ ró rî 'bá yî, gólĩyî gólâ rî ı̨̀nj̃ı̨̀ 'bá ró rî 'bá yî,
'dõvó nĩ lûyı̨̀ Ôvârí, ãnî ndrĩ ãkí ãkó, nĩ lûyı̨̀ Ôvârí ãmákâ.”

6 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí õjílã õ'bí ạ̃yı́ ârízó rũũ rũũ rũũ ókĩzõ lı̃mvû rĩ 'bá lâsólé õlé drı̃ı̨̃ sĩ rî kâtí, gõ'dá kpá mõgbárá drí rĩrĩ lôndrólé ûfũ-ûfũ bê rî kâtí. Gólĩyî âtâ tã trá kĩ,
“Mã lûyı̨̀ Ôvârí. Gólâ rĩ'á Kúmú 'î ãngó drı̃lı́ ndrĩ.
Gólâ rĩ'á Ôvârí ãmákâ. Gólâ ĩ'dî rĩ'á gólâ mbârâkã ndrĩ lı́pı̨̀ ró.

7 'Dõvó ĩtí rî, mã â'dô kpãkã ãlô ãyĩkõ ró,
gõ'dá mã ı̨̀nj̃ı̨̀ ró gólâ kpá,
tãlâ kạ̃yı̨̀ ãndrõ nô rĩ'á kạ̃yı̨̀ gólâ Kạ́bı̃ı̨̀lı́kı̃ı̨̀ Ôvârí kâ drí 'ẽzó õkó ó'dí íyíkâ âtrõlé rî ĩ'dî.
Õkó ó'dí* rî 'dĩ êdê íyî nyãányâ trá njãâ gólâ rî trõzó ágó ró.

8 Ĩtí rî, Ôvârí fẽ ítá gólâ ó'dí ró mvẽêmvê lạ̃gû-lạ̃gû ró kpírí-kpírí rî trá õkó rî 'dĩ drí sõlé.”
(Ítá ó'dí rî 'dĩ â'dâ tã 'ẽ'ẽ tãndí gólĩyî õjílã Ôvârí kâ drí 'ẽ'á 'ẽlâ rî ĩ'dî.)

9 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ drí tã âtázó má drí tã ãzâ îgĩlí. Tã rî 'dĩ ĩ'dî rĩ'á nõtí. “Â'dô 'bã'á tãndí ró â'dózó õjílã gólĩyî Ôvârí drí tã îcárãzó trá gólĩyî drí ânĩzó ạ̃fû lãgĩ Kạ́bı̃ı̨̀lı́kı̃ı̨̀ kâ 'dĩ 'á rî 'bá yî lãfálé.” Gõ'dá gólâ âtâ kpá má drí kĩ nĩ rî, úlı́ rî 'dĩ 'bá yî â'dô trá úlı́ pạ̃tı̃ı̨̃ 'î Ôvârí ngá lésĩ.

10 Nĩngá sĩ, má drí 'ã'î tı̃zó mãlãyíkã rî 'dĩ ândrá, ã'dô ró bê tíkó gólâ rî ı̨̀nj̃ızó rî, gõ'dá gólâ kĩ má drí rî, “Ní 'ê tã ĩtí lâ 'dĩ ró 'dĩ kô. Mâ rĩ'á cé ngá 'ẽ 'bá Ôvârí kâ ĩ'dî,

* **19:7 19.7** Õkó ó'dí tã ífí lâ kĩ, õjílã Ôvârí kâ, gõ'dá Kạ́bı̃ı̨̀lı́kı̃ı̨̀ 'dî íyíkâ Yésũ ĩ'dî.

kpá õzõ ãnî drí â'dórẽ ãnî ậdrúpị̃ krístõ 'bá ró gólĩyî ndrĩ tã lẽ 'bá trá tã gólâ Yésũ drí â'dálé trá gólĩyî drí rî 'á rî 'bá yí bê rî tí. Rĩ'á Ôvârí ĩ'dî gólâ ní drí îcálé ịnjị̃lâ. Ãmâ ndrĩ 'dó rĩ'á lãjó'bá Ôvârí kâ ĩ'dî kpãkã ãlô tã ậngũ 'bá yí bê, tãlâ gólĩyî lẽ tã trá tã Ôvârí kâ 'á bũúũ õdrã gólĩyíkâ tú, õzõ Yésũ drí 'ẽlé rî tí."

Tã Yésũ drí õjílã ãngó 'á gólĩyî rĩ 'bá tã Ôvârí kâ gãlé 'dó rî 'bá yî ûfúzó rî

11 Gõ'dá 'dĩî vósĩ rî, má drí ngá ndrẽzó bũúũ 'bũû 'álâ, gõ'dá má drí Yésũ rî ndrẽzó rã'á õsánĩ mvẽêmvê drị̃̃ị̃. Gólâ rî rú rĩ'á " 'Õjílã ífífí" ' gõ'dá kpá " 'Pạ̃tị̃̃" '. Gólâ rî tã ndrĩ kĩlí mbị̃ gõ'dá kpá lâŋõ mbị̃ rî fẽlé ĩ'dî.

12 Gólâ rî ị̃fị̃ rĩ'á õzõ lạ̃sị́ kâtí. Gõ'dá gólâ kpá rĩ'á ạ́pạ̃ kúmú ạ́ngị́ ạ́ngị́ kâ yí bê dũû yí drị̃̃ị̃. Gólâ cú rĩ'á rú ãzâ bê gólâ îgĩlí trá gólâ rú rî. Tã ífí rú 'dĩ kâ fí õjílã ãzãkã drị̃̃ị̃ kô gbõ cé gólâ rî nyãányâ ĩ'dî élê.

13 Gõ'dá gólâ sõ ítá gólâ â'dó 'bá 'dó ãrí ró rî ĩ'dî. Úzị̃ kpá gólâ rî rú, " 'Úlị́ Ôvârí kâ" '.

14 Ạ̃jú 'bũ 'bá gólĩyî ndrĩ 'bũû 'álâ rî 'bá yî 'dê ĩyî trá 'dó gólâ vósĩ. Gõ'dá ạ̃jú 'bũ 'bá yî sõ ĩyî ítá lạ̃gú 'bá lạ̃gû ngbángbá rî 'bá yî ĩ'dî. Gólĩyî ndrĩ kpá 'dó õsánĩ mvẽêmvê drị̃̃ị̃ sĩ.

15 Lị́gú mbẽlẽsõ cĩ ãkĩ drí âfõzó gólâ rî sị́-'bálé 'ásĩ tíbê gólâ drí 'ẽzó tã trõlé ĩ'dî sĩ lâ õjílã õrĩ gólĩyî ndrĩ ãngó drị̃ kâ rĩ 'bá ĩyî Ôvârí rî ârílí kô rî 'bá yî drị́gã́ sĩ. Gólâ â'dô rĩ'á gólĩyî drị̃̃ị̃ pị̃drị́gú lạ̃nj̃ĩ-lạ̃nj̃ĩ kũmũ kâ ạ̃dị̃ 'ásĩ rî sĩ. Gólâ â'dô kpá ạ̃wạ̃lạ̃kạ̃ Ôvârí kâ rî â'dá'á gólĩyî drí tã õnjí õjílã kâ tãsĩ. Ôvârí gólâ mbârâkã ndrĩ lị́pị̃ ró rî â'dô õjílã 'bã'á lâŋõ ûsúlị́ õzõ fê lõ'wâ ịp̃ị̃lị́ mõrá 'á zãlé õdrá ró rî kâtí.

16 Ítá gólâkâ rú gólâ rî pạ̃rạ̃'bú drị̃ 'á rî, Ôvârí îgĩ tã trá nõtí,

KÚMÚ, KÚMÚ NDRĨ DRỊ̃LỊ̃ GÓLÂ KŨMŨ LÂ DRÍ Â'DÓLÉ
NGÁ CÉ TỊ̃TỊ̃ DRỊ̃̃ị̃̃ SĨ ÃKÍ ÃKÓ RÎ.

17-18 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí kpá mãlãyíkã ãzâ ndrẽzó rĩ'á âdré'á mbị̃ ị̃tú bê. Gólâ drí trẽzó lõgónõ yî ạ̃zị́lị́ ndrĩ ãríwá gólĩyî kpá rĩ 'bá lôngálé 'bũû ágálé lõgónõ kâtí rî 'bá yí bê. Nĩngá sĩ rî, gólâ drí tã âtázó ãríwá 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "'Dõvó nĩ ânĩ rû ê'bélé ãvõ gólĩyî Ôvârí drí 'ẽ'á ûfúlâ rî 'bá yî lônyálé. Nĩ ânĩ kúmú yî ã'wá gõ'dá ạ̃jú 'bũ 'bá yí bê gõ'dá kpá gólĩyî sị́sị́-lésĩ rî 'bá yí bê ã'wá lâ yî lônyálé gõ'dá kpá õsánĩ yî õjílã lômbã 'bá drị̃ lâ rî yí bê gõ'dá kpá õjílã lârâkô ndrĩ rî 'bá yî ã'wá lâ yî lônyálé vólé."

19 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí kõrõnyã ândrê kãâkâ 'dĩ ndrẽzó kúmú ạ́ngị́ ạ́ngị́ gólĩyî õrĩ ndrĩ ãngó drị̃ 'á rî 'bá yí kâ bê gõ'dá ạ̃jú 'bũ 'bá gólĩyíkâ rî 'bá yí bê. Éê'bê gólĩyî trá kpãkã võ ãlô 'á ạ̃jú 'bũlị́ õjílã gólâ rĩ 'bá õsánĩ mvẽêmvê drị̃̃ị̃ rî bê gõ'dá kpá ạ̃jú 'bũ 'bá gólâkâ rî 'bá yí bê.

20 Gõ'dá ódrí kõrõnyã ũrị̃-gâ-dẽ ró rî 'dĩ rũzó tã ậngũ 'bá gólâkâ rĩ 'bá õjílã lãmbé kõrõnyã 'dĩ kâ bê rî âdólé tã lârâkô 'ẽ'ẽ sĩ, rĩ'á kõrõnyã 'dî líndrí lâ ịnjị̃lị́ rî bê. Úvũ kõrõnyã 'dî tã ậngũ 'bá gólâkâ rĩ 'bá õnjõ âdólé 'dî bê kpạ̃rạ̃tị́ lédrẽ-lédrẽ ró lị̃mvû ândrê gólâ rĩ 'bá kõlé lạ̃sị́ bạ̃rútị̃ kâ sĩ rî 'á.

21 Lé ĩtí rî, úûfû ạ̃jú 'bũ 'bá ạ̃mbúkũ gólĩyíkâ rî 'bá yî lị́gú mbẽlẽsõ cĩ ãkĩ gólâ âfõ 'bá õjílã gólâ rĩ 'bá õsánĩ drị̃̃ị̃ rî sị́-'bálé lâ 'ásĩ rî sĩ. Gõ'dá ĩtí rî, ãríwá 'dĩ 'bá yî drí ạ̃sị́zó gólĩyî ã'wá lônyálé té bũúũ 'â lâ ĩyî drí âcázó dũûdû.

20

Tã Ôvârí drí Sãtánã rî ômbézó ndrô kútũ-ãlô sĩ rî

1 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí mãlãyíkã ãzâ ndrẽzó ânĩ'á 'bũû lésĩ ãngó drị̃ 'á nõngá.
Gólâ cú rĩ'á mãfõtáã ạ́tị̃ 'bú ạ̃dũkũ ãkó dị̃ ngị̃lĩ́-ngị̃lị̃ rî kâ bê yí drígạ́, gõ'dá kpá nyãrĩ
ạ́ngí tãmbãrã kãgã'dã rî bê.
2 Ĩtí rî, gólâ drí ị̃nị̃ ândrê õnjí tẽtẽ 'dî rũzó, 'dĩî rĩ'á ị̃nị̃ gólâ rĩ 'bá trá ndrô dũû sĩ,
gólâ rĩ'á zị̃lâ Sãtánã kúmú líndrí õnjí rî 'bá yî drị̃lĩ́ rî ĩ'dî. Gõ'dá mãlãyíkã 'dî ômbê
gólâ trá nyãrĩ ạ́ngí kãgã'dã 'dî sĩ.
3 Gõ'dá mãlãyíkã 'dî drí ị̃nị̃ rî 'dĩ trõzó vũlĩ́ kạ̃ạ́lũ 'bú gólâ dị̃ ngị̃lĩ́-ngị̃lị̃ ạ̃dũkũ ãkó
'dĩ 'á, gõ'dá mãlãyíkã rî 'dĩ drí 'bú rî 'dĩ ạ́tị̃ lâ â'bãzó gõ'dá îcízó lâ ngạ́rạ́, tãlâ Sãtánã
õzó kô kpá ngãâ âfõlé ĩvĩ rĩ'á õjílã âdólé ãngó drị̃ 'á, té bũúũ ndrô kútũ-ãlô õndẽ rû
trá rî ĩ'dî. Ndrô kútũ-ãlô 'dĩ vósĩ rî, áâ'dô ị̃nị̃ rî 'dĩ înjí'á kạ̃yị̃ fínyáwá sĩ.
4 Gõ'dá má drí kpá õjílã ãzâ 'bá yî ndrẽzó rĩ'á ĩyî kĩ́tị̃ kũmũ kâ rî 'bá yî drị̃ị̃ sĩ. Õjílã
rî 'dĩ 'bá yî ó'ê gólĩyî trá lîdrílí ó'dí lédrẽ-lédrẽ ró. Ôvârí fẽ drĩ́-ãcê trá õjílã rî 'dĩ 'bá
yî drí rĩzó tã kĩlí. Gólĩyî kpá rĩ'á õjílã gólĩyî ûfúlĩ́ trá, tãlâ gólĩyî âtâ tã trá trạ̃ạ̃trạ̃ õ'bí
'á kĩ, Yésũ ĩ'dî rĩ'á kúmú ĩyíkâ ĩ'dî, gõ'dá tãlâ gólĩyî âtâ kpá úlĩ́ Ôvârí kâ rî 'bá yî trá
õjílã drí rî tãsĩ rî 'bá yî ĩ'dî. Õjílã rî 'dĩ 'bá yî ị̃nị̃ĩ́ ĩyî kõrõnyã ândrê õnjí tẽtẽ 'dî kô,
ngãtá gólĩyî gã kpá trá líndrí lâ ị̃nị̃ĩlĩ́, ngãtá lãmbé lâ 'bãlé ĩyî ándrá-gạ́-sĩ́lĩ́ 'á ngãtá
drĩ́ 'á. Gõ'dá gólĩyî â'dô rĩ'á kpãkã ãlô Yésũ yí bê kúmú ró ĩyî ndrô kútũ-ãlô sĩ.
5-6 Gõ'dá tã rî nõ rĩ'á tã drĩ́-káká lîdrî-lîdrî kâ rî ĩ'dî. Õjílã gólĩyî 'ẽ'á lîdrílâ ĩyî õdrã
'ásĩ sĩ́sĩ́ rî 'bá yî, rĩ'á õjílã ngîngî lâ Ôvârí kâ rî 'bá yî ĩ'dî. Ãyĩkõ bê! Ãyĩkõ bê! Gólĩyî
â'dô â'dó'á ãyĩkõ ró. Îcá kô gólĩyî drí ôdrãzó ó'dí gólĩyî lô'bê-lô'bê sĩ Ị̃mvû ândrê
gólâ rĩ 'bá kõlé lạ̃sĩ́ ró rî 'á. Ĩtí rî, gólĩyî â'dô lôsĩ 'ẽ'á Ôvârí yî drí Yésũ Krístõ bê gólĩyî
sĩ́sĩ́-lésĩ rî 'bá yî ró. Gõ'dá gólĩyî â'dô â'dó'á kúmú ró ĩyî Krístõ bê ndrô kútũ-ãlô sĩ.
Ndrô kútũ-ãlô 'dĩ vósĩ rî, õjílã ạ̃mbúkũ gólĩyî ôdrã 'bá trá rî 'bá yî â'dô ĩyî kpá lîdrí'á
õdrã 'ásĩ, â'dô ró tã gólĩyíkâ kĩzó bê.

Tã Ôvârí drí Sãtánã rî vũzó Ị̃mvû ândrê lạ̃sĩ́ bạ̃rútị̃ kâ ró rî 'á rî

7 Gõ'dá âbĩ-âbĩ ámákâ 'á rî, má ndrê tã trá nõtí. Ndrô kútũ-ãlô 'dĩ õndẽ rû trá rî,
Ôvârí înjî Sãtánã trá nyãrĩ 'ásĩ. Gõ'dá drílâ âfõzó 'bú 'ásĩ.
8 Nĩngá sĩ, gólâ ngâ trá nĩlí võ tị̃ ãngó drị̃ị̃ rî 'bá yî 'ásĩ ãkí ãkó, nĩ'á õjílã õrĩ kâ ndrĩ
âdó bê gólĩyî ê'bélé võ ãlô 'á, ã'dô ró bê gólĩyî drí ạ̃jú 'bũzó Ôvârí bê.* Õjílã trá rĩ'á
dũû õzõ drị̃-'bí kâtí.
9 Nĩngá sĩ, má ndrê gólĩyî drí ngãzó võ kpãlé ãngó drị̃ị̃ sĩ ndrĩ gõ'dá cãlé võ õjílã
Ôvârí kâ drí â'dózó tũ 'álâ ãlô rî kĩlí gbãâ, 'dĩî rĩ'á õjílã jạ̃rĩ́bạ̃ gólâ Ôvârí drí lôvó lâ
'bãlé rõô rî 'á rî yî ĩ'dî. Kpálé ĩtí rî, lạ̃sĩ́ â'dô â'dé'á 'bũû lésĩ gõ'dá ạ̃jú-'bá-ãzí Ôvârí
kâ 'dĩ 'bá yî zãlé ngbá vólé.
10 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, má ndrê Ôvârí drí Sãtánã gólâ õjílã rî 'dĩ 'bá yî âdó 'bá rî vũzó
Ị̃mvû ândrê lạ̃sĩ́ bạ̃rútị̃ kâ ró rî 'á 'dó ndrĩ kõrõnyã ũrĩ́-gâ-dẽ ró 'dĩ 'bá yí bê, gõ'dá
kpá tã ạ̃ngũ 'bá gólâ õnjõ âgã 'bá trá rî yí bê. Gólĩyî â'dô rĩ'á tólâ ĩzã kõkõ ŋãlé ĩyî
drị̃ị̃ zãâ gbạ́dú ró.

Tã Ôvârí drí tã õjílã ndrĩ kâ kĩzó rî

11 Nĩngá sĩ, má drí Ôvârí rî ndrẽzó gólâ cú rĩ'á rĩlí gá kĩ́tị̃ gólâkâ mvẽêmvê ró rî
drị̃ị̃. Gõ'dá gólâ â'dâ rû bê rî, gõ'dá 'bũû ãngó drị̃ bê drí ạ̃vị̃zó ngbá vólé má Ị̃ĩ́ĩ́ sĩ.
12-13 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí õjílã ndrĩ gólĩyî ôdrã 'bá trá rî 'bá yî ndrẽzó. 'Dĩî rĩ'á
ãrãkã gõ'dá 'dĩyímvá bê ndrĩ 'dó âdré'á ĩyî kĩ́tị̃ Ôvârí kâ ândrá. Õjílã ndrĩ lêté 'bá
trá Ị̃mvû zẽlé rî 'bá yî âfõ trá vólé ĩvĩ Ị̃mvû 'ásĩ, gõ'dá gólĩyî ndrĩ lô'bãlé trá 'bú 'á

* **20:8 20.8** Yõwánĩ zị̃ õrĩ rî 'dĩ 'bá yî drí Gógõ ãngó Mãgógõ kâ rî 'ásĩ. Tã ạ̃ngũ 'bá Ẽzẽkélẽ âtâ tã õrĩ Gógõ 'dĩ tãsĩ búkũ íyíkâ 'á kápĩtã lâ yî rĩ'á 38, gõ'dá kpá 39. Rú 'dĩ â'dâ õjílã gólĩyî ndrĩ ạ̃jú-'bá-ãzí Ôvârí kâ ró rî 'bá yî ĩ'dî.

rî 'bá yî âfõ trá kpá ndrĩ ĩyî ló'dé 'ásĩ. Gõ'dá kpá gólĩyî ôdrã 'bá ãvõ lâ yî lô'bãlé 'bú 'á kô'dáwá rî, lîdrî ĩyî kpá trá ndrĩ. Gõ'dá õjílã ãlô drí búkũ ãzâ 'bá yî âtrõzó 'â lâ yî lônyĩlí, gõ'dá kpá õjílã ãlô rî drí búkũ gólâ cú õjílã gólĩyî 'ẽ 'bá rĩlí zãâ gbạ́dú ró rî 'bá yî rú lâ yí bê rî nyĩzó. Gõ'dá Ôvârí drí tã õjílã kâ kĩzó ãlô-ãlô. 'Dĩî té rĩ'á â'dô tã gólâ îgĩlí trá tã 'ẽ'ẽ nî ãlô rî kâ búkũ ãzâ 'dĩ 'bá yî 'á rî vó ró. Ĩtí rî, gólâ â'dô tã nî ãlô rî kâ kĩ'á kpá té â'dô tã gólâ ní drí 'ẽlé trá drẽ ãkpã ní drãá kô rî vó ró.

14-15 Õzõ õjílã ãzãkã ãlô, gõ'dá gólâ rî rú íĩîgĩ kô búkũ õjílã gólĩyî rĩ 'bá ĩyî lédrẽ-lédrẽ ró zãâ gbạ́dú rî 'bá yí kâ 'á rî, úvũ gólâ íyíkâ kôrô lı̨̃mvû lạ̃sı̨́ ró 'dĩ 'á. 'Dĩî vósĩ, õdrã gõ'dá trá yû'dạ́wạ́ ló'dé yí bê. Úûfû ngá rî 'dĩ 'bá yî trá lı̨̃mvû ândrê lạ̃sı̨́ ró rî 'á ngbá. Zı̨ ĩyî lı̨̃mvû rî lạ̃sı̨́ ró 'dĩ rú lâ kĩ, " 'Õdrã rı̨ lâ ró zãâ" ' rî.

21

Tã Ôvârí drí ngá ndrĩ lô'bãzó ó'dí ró rî

1 Nõô tã gólâ 'bũû ạ̃kû rî gõ'dá kpá ı̨̃nyạ́kú drı̨ ạ̃kû rî bê rî 'bá yî drí ạ̃vı̨́zó dı̨ ı̨̃fı̨ drı̨ 'ásĩ ndrĩ 'dó lı̨̃mvû ândrê ândrê yí bê rî tãsĩ. Má drí gõ'dá 'bũû ó'dí gõ'dá ı̨̃nyạ́kú ó'dí bê rî 'bá yî ndrẽzó ĩ'dî.

2 Má drí jạ̃rı̨́bạ̃ Ôvârí rî nyãányâ kâ, Yẽrõsãlémã ó'dí ró rî ndrẽzó ârí'á Ôvârí ngá lésĩ ró 'bũû lésĩ. Gólâ rĩ'á sũsũ ró tákányĩ, õzõ õkó ó'dí êdélé trá ítá lânjã sĩ gõ'dá lô'ĩlí kpá trá ngá sũsũ kôrô ãzâ 'bá yî sĩ gõ'dá trá rĩ'á njãâ íyî ágó rî tẽ'á rî kâtí.

3 Tã lâ rĩ'á nõtí, má drí gbórókõ ãzâ ârízó kı̨́tı̨̃ Ôvârí kâ rî ngá lésĩ ró tã âtá'á kĩ, "Ní ndrê drẽ, 'bã Ôvârí kâ trá rĩ'á ngbãângbânõ õjílã gólâkâ rî lãfálé. Gólâ â'dô rĩ'á gólĩyî lãfálé 'á, gõ'dá gólĩyî â'dô â'dó'á õjílã jó 'álé gólâkâ kâ rî 'bá yî ĩ'dî. Ãwô, rĩ'á tã pạ̃tı̨́ı̨̃ ró, Ôvârí rî nyãányâ â'dô rĩ'á gólĩyî lãfálé 'á.

4 Ĩtí rî, Ôvârí â'dô ı̨̃lı̨́ndrı̨ gólĩyî lı̨̃fı̨́ 'á rî lĩ'á ngbá vólé, gõ'dá õdrã îcá kô â'dólé, gõ'dá ngá lãzé yí bê gõ'dá kpá ãwó ngõngõ yî lâŋõ yí bê îcá ĩyî kpá kô â'dólé. Tã rî 'dĩ 'bá yî ndẽ rû trá îtõ võ lésĩ."

5 Gõ'dá nĩngá sĩ, Ôvârí drí ngãzó tã âtálé kĩ, "Nĩ ndrê drẽ, mâ trá ngá-tı̨ cé tı̨́tı̨ 'ẽ'á ndrĩ â'dólé ó'dí ró. Ní îgĩ úlı̨́ gólĩyî má drí âtálé nõ 'bá yî. Úlı̨́ ámákâ âtálé rî 'bá yî rĩ'á pạ̃tı̨́ı̨̃ ró, gõ'dá nĩ îcâ trá tã lẽlé 'á lâ ĩyî." Gõ'dá gólâ kĩ nĩ rî,

6 Óndẽ tã tı̨ trá kạ̃kạ̃rạ̃ ndrĩ. Ámâ nyãányâ îtõ tã tı̨ ndrĩ nĩ, gõ'dá ámâ nyãányâ âtî tã tı̨ vó kpá nĩ ndrĩ. Má â'dô lı̨̃mvû fẽ'á gólĩyî â'dó 'bá lı̨̃mvû lédrẽ-lédrẽ âfẽ 'bá lôvó ró rî 'bá yî drí cú ĩtí gólĩyî drí gĩ ãkó lâ. Lı̨̃mvû rî 'dĩ rĩ'á óró ámákâ gólâ lédrẽ-lédrẽ âfẽ 'bá ĩ'dî rî 'ásĩ.

7 Õjílã ãzâ ãlô gólâ tã ạ̃tũ 'bá gõ'dá rĩzó tã lẽlẽ sĩ má 'á rî, â'dô tã tı̨ rî 'dĩ 'bá yî ûsú'á ndrĩ. Má â'dô â'dó'á kpá gólâ rî átá ró, gõ'dá gólâ â'dô â'dó'á ámâ mvá ró.

8 Gõ'dá õjílã gólĩyî tã ạ̃tũ 'bá kô'dáwá gõ'dá kpá tã lẽlẽ 'bã 'bá ĩyî kô má 'á rî 'bá yí bê, kpá gólĩyî rĩ 'bá ôvârí ãbãrãdãgõ ãzâ 'bá yî ı̨̃nj̃ı̨́lı̨́ ĩ'dî gõ'dá kpá gólĩyî õjílã ûfú 'bá ró, gólĩyî ĩyî trõ 'bá drı̨ 'á ágó ngãtá õkó ãzí-ãzí kâ ạ̃yı̨́zó rî 'bá yî, gólĩyî ólé ró gõ'dá ójó ró gõ'dá kpá drı̨-'bá ró rî 'bá yî, gõ'dá gólĩyî õnjõ 'bá ró rî 'bá yí bê, áâ'dô gólĩyî lûvũ'á ndrĩ lạ̃sı̨́ lı̨̃mvû ândrê kâ rĩ 'bá kõlé zãâ gbạ́dú rî 'á, gõ'dá úzı̨ 'dĩî rĩ'á õdrã rı̨ lâ ró zãâ rî ĩ'dî.

9 Gõ'dá nĩngá sĩ, má drí ãlô mãlãyíkã gólĩyî lâŋõ nj̃ı̨-drı̨̃-lâ-rı̨ âdã 'bá ãngó drı̨ 'á 'dĩ 'bá yî 'ásĩ rî ndrẽzó. Gólâ ânĩ gõ'dá tã âtálé má drí kĩ nĩ rî, "Ní ânĩ má â'dô õkó ó'dí gólâ kạ̃bı̨̃lı̨́kı̨̃ drí gĩlí trá rî â'dá'á ní drí."

10 Nĩngá sĩ, mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî kâ drí fĩzó má 'á, gõ'dá mãlãyíkã 'dî drí ãmâ trõzó âjílí únı̨́ tõrõngõlõ rî ãpírĩ lâ 'álâ. Gõ'dá mã câ bê tólâ rî, gólâ drí jạ̃rı̨́bạ̃ Ôvârí kâ zı̨̃lı̨́ Yẽrõsãlémã ó'dí rî â'dázó má drí, ârî trá Ôvârí vá lésĩ 'bũû lésĩ.

11 Ĩtí rî, jãrı́bą̃ rî 'dĩ rĩ'á lãgû-lãgû ró ką̃'dą̃-ką̃'dą̃, tãlâ Ôvârí bê rĩ'á tólâ. Jãrı́bą̃ rî
'dĩ kpá rĩ'á kõ'á njãã-njãã gõ'dá kpá lãgú'á ką̃'dą̃-ką̃'dą̃ ókĩzõ ngãnã 'î.
12 Gõ'dá 'báráŋã ândrê tõrõngõlõ ãbẽ kúnı́ mvá 'ásĩ rî bê rĩ'á gbãâ jãrı́bą̃ rî 'dĩ rú sĩ,
gõ'dá ã́tı̃ fĩzó 'báráŋã rî 'dĩ 'á tólâ rî rĩ'á mûdrı́-drı̃-lâ-ngâ-rı̃, 'dó mãlãyíkã bê tı̃ lâ 'ásĩ
cé tı̃tı̃ rĩ'á lôkílâ. Gõ'dá ã́tı̃ rî 'dĩ 'bá yî tı́ sĩ ãlô-ãlô íîgĩ 'bą̃súrú rú mûdrı́-drı̃-lâ-ngâ-rı̃
õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî ró rî rú lâ yî trá 'bą̃súrú rú ãlô ã́tı̃ ãlô rî rú.
13 Ã́tı̃ tı̃ gólĩyî nâ rî ndrê võ gõlé õjí 'álâ ró. Gõ'dá nâ ãzâ 'bá yî ĩyíkâ ı̃tú drí 'dẽrẽ
'álâ ró, gõ'dá ãzâ nâ rî 'bá yî ĩyíkâ gõlé ĩjı́ drı̃ 'álâ ró, gõ'dá ą̃mbúkũ lâ yî nâ rî ndrê
võ gõlé drı́-ágó drı̃ 'álâ ró.
14 Óbẽ 'báráŋã rî 'dĩ gá kúnı́ úngû mûdrı́-drı̃-lâ-ngâ-rı̃ rî drı̃ı̃. Gõ'dá kúnı́ úngû rî
'dĩ 'bá yî drı̃ı̃ sĩ ãlô-ãlô rî íîgĩ lãjó'bá ãlô gólâ lãjó'bá mûdrı́-drı̃-lâ-ngâ-rı̃ Ką̃bı̃lı́kı̃ kâ
rî 'bá yî 'ásĩ rî rú lâ trá drı̃ lâ yî 'á sû cé.
15 Mãlãyíkã gólâ rĩ 'bá tã âtálé má drí 'dĩ cú rĩ'á fê mvá ngá ı̃'bı̃ kâ bê éêdê dáãbõ
'ásĩ, ã'dô ró bê rĩzó jãrı́bą̃ rî 'dĩ ãcê lâ, ngãngã lâ ûrú 'álâ rî, gõ'dá lą̃ngbą̃ngú lâ yí
bê rî ı̃'bı̃zó.
16 Jãrı́bą̃ rî 'dĩ ãcê lâ lą̃ngbą̃ngú lâ bê rî rĩ'á îcâ-îcâ ró ãlô. Ĩtí rî, mãlãyíkã 'dî drí
fê ngá ı̃'bı̃ kâ 'dĩ âtrõzó, gõ'dá drílâ jãrı́bą̃ 'dî ı̃'bı̃zó ĩ'dî sĩ lâ. Ĩtí rî, gólâ ûsû ãcê lâ
rĩ'á kĩlõmítĩrĩ kútũ-rı̃-drı̃-lâ-kámá-sû (2,400 km), gõ'dá kpá lą̃ngbą̃ngú lâ yî ngãngã lâ
ûrú 'álâ ró rî 'bá yî ı̃'bı̃zó rî, 'dó rĩ'á ãlô.
17 Gõ'dá nĩngá sĩ, mãlãyíkã 'dî drí kpá 'báráŋã kúnı́ mvá 'ásĩ jãrı́bą̃ 'dî bẽzó 'dî
nj̃ı̃nj̃ı̃ lâ ı̃'bı̃zó gõ'dá rĩ'á ãnyî mítĩrĩ nyâ'dî-nâ-drı̃-lâ-ngâ-nj̃ı̃-kázíyá.
18 Éêdê jãrı́bą̃ rî 'dĩ dáãbõ 'ásĩ lą̃gû-lą̃gû ró õzõ ngãnã kâtí ĩtí. Gõ'dá gólĩyî 'bã kúnı́
õnyí ró lą̃gú 'bá ngbángbá ngãnã kâtí z̃ı̃lı́ jásĩpã rî ĩ'dî ãbẽ 'báráŋã 'dî kâ bẽzó.
19-20 Kúnı́ úngû gólĩyî 'báráŋã 'dî bẽzó gá drı̃ lâ 'dĩ 'bá yî rĩ'á ndrĩ ngĩíngî, gõ'dá
kpá ndrĩ rĩ'á ĩyî 'dó sũsũ ró.
Kúnı́ mvá rî sı́sı́ 'dĩ íyíkâ rĩ'á jásĩpã 'î,
gõ'dá rı̃ lâ íyíkâ lą̃gû-lą̃gû ró ką̃'dą̃-ką̃'dą̃ ró, úzı̃ rú lâ sãfírẽ,
gõ'dá nâ lâ rĩ'á ngĩî lâkâ-lâkâ ró mvẽêmvê ĩtí, úzı̃ rú lâ ágẽtẽ,
gõ'dá sû lâ íyíkâ ngbángbá lą̃dą̃-lą̃dą̃ ĩtí, úzı̃ rú lâ ẽmẽrãládã,
gõ'dá nj̃ı̃ lâ íyíkâ rĩ'á cú úrı̃ bê ngĩíngî dũû, úzı̃ rú lâ õníkĩsĩ,
gõ'dá nj̃ı̃-kázíyá lâ ró rî íyíkâ rĩ'á kãâkâ ró, úzı̃ rú lâ kãrãnẽlíyãnĩ,
gõ'dá nj̃ı̃-drı̃-lâ-rı̃ lâ ró rî íyíkâ rĩ'á ngbángbá lâwâ-lâwâ ró ĩtí, úzı̃ rú lâ kĩrĩsõlátẽ,
gõ'dá nj̃ı̃-drı̃-lâ-nâ lâ ró rî íyíkâ rĩ'á ká'dã-ká'dã ką̃'dą̃-ką̃'dą̃ ró ĩtí, úzı̃ rú lâ bẽrílẽ,
gõ'dá nj̃ı̃-drı̃-lâ-sû lâ ró rî íyíkâ rĩ'á kpírí-kpírí lâwâ-lâwâ ró ĩtí, úzı̃ rú lâ tõpázã,
gõ'dá mûdrı́ lâ ró rî íyíkâ rĩ'á kpírí-kpírí ką̃'dą̃-ką̃'dą̃ ró ĩtí, úzı̃ rú lâ kĩrĩsĩpãrásẽ,
gõ'dá mûdrı́-drı̃-lâ-ngâ-ãlô lâ ró rî íyíkâ wą̃ı̃-wą̃ı̃ ró ĩtí, úzı̃ rú lâ jãsĩnísĩ,
gõ'dá mûdrı́-drı̃-lâ-ngâ-rı̃ lâ ró rî íyíkâ lą̃múrı̃-lą̃múrı̃ ró, gõ'dá úzı̃ rú lâ ãmãsãsítĩ.
21 Ã́tı̃ tı̃ ãlô-ãlô rî 'bá yî rĩ'á kúnı́ mvá mvẽêmvê õzõ ĩnjígó sı́ kâtí z̃ı̃lı́ pérẽlẽ rî ĩ'dî,
gõ'dá lą̃tı̃ jãrı́bą̃ 'dî kâ éêdê ndrĩ dáãbõ nyãányâ lâ ró rî sĩ.
22 Má ndré jó ą̃ngı́ ãzãkã jãrı́bą̃ 'dî 'á rĩzó Ôvârí rî ı̃nj̃ı̃lı́ 'á lâ rî kô ãlôwálâ, tãlâ õjílã
ndrĩ rî ĩyî Ôvârí gólâ Kúmú ámákâ ró mbârâkã ndrĩ lı́pı̃ ró rî gõ'dá Ką̃bı̃lı́kı̃ bê rî ı̃nj̃ı̃lı́
võ gólâ gólĩyî drí â'dózó 'á lâ rî 'bá yî 'ásĩ.
23 Tólâ rî, ı̃tú yû párá bê, jãrı́bą̃ rî 'dĩ lẽé gólĩyî kô, tãlâ ngá î'ĩ Ôvârí kâ bê võ îwá'á
tólâ, gõ'dá Ką̃bı̃lı́kı̃ rî nyãányâ kpá rĩ'á võ î'ĩ'á ngbángbá õzõ ı̃tú kâtí võ rî 'dĩ 'á.
24 Gõ'dá õrĩ ãngó drı̃ 'á rî 'bá yî ndrĩ â'dô ĩyî tã Ką̃bı̃lı́kı̃ kâ rî 'ẽ'á ĩ'dî. Gõ'dá kúmú
ą̃ngı́ ą̃ngı́ gólĩyî ndrĩ ãngó drı̃ kâ rî 'bá yî â'dô ĩyî ĩyî nyãányâ fẽ'á drı̃-bą̃lą̃yı̃ ró Ką̃bı̃lı́kı̃
rî ı̃nj̃ı̃lı́.

25 Ą́tı̃ tı̨ ją̃rı́bą̃ rî 'dĩ kâ â'dô rĩ'á kpá zãâ trą̃. Áâ'bãá gólĩyî kô'dáwá ãlôlâ tãlâ ngą́cı̨ â'dô 'bã'á yû.
26 Õrĩ cé tı̨́tı̨ â'dô ĩyî ânĩ'á Ôvârí rî ı̨̃nj̃ı̨́ı̨ ĩyî nyãányâ fẽfẽ sĩ.
27 Kpálé rî, ngá ãzãkã gólâ Sãtánã kâ ró rî îcá kô fĩlí tólâ ją̃rı́bą̃ rî 'dĩ 'á, gõ'dá kpá ĩtí gólĩyî rĩ 'bá tã gólĩyî Sãtánã kâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî rî 'bá yî ndrĩ gólĩyî õnjõ 'bá ró rî 'bá yí bê. Íyîngá rĩ'á cé õjílã gólĩyî ĩyî rú îgĩ 'bá trá búkũ gólâ Ką́bı̃ı̨́ı̨́kı̃ı̨ kâ gólâ â'dó 'bá õjílã gólĩyî cú rú lédrẽ-lédrẽ kâ bê rî 'bá yî ĩ'dî.

22

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rî, mãlãyíkã rî 'dĩ drí áyágá ı̃ı̨mvû lâ drí â'dólé ką́'dą̃-ką́'dą̃ lédrẽ-lédrẽ âfẽ 'bá ĩ'dî rî â'dázó má drí. Áyágá rî 'dĩ ą̃dı̨̃ ârálé 'dĩ ką́tı̨̃ gólâ Ôvârí yí kâ Ką́bı̃ı̨́ı̨́kı̃ı̨ bê rĩzó rĩlí rî ngá lésĩ.
2 Tólâ sĩ rî, áyágá 'dĩ drí dı̃zó kôrô lą́tı̨ ândrê ją̃rı́bą̃ 'dî lãfálé sĩ rî 'ásĩ. Gõ'dá fê gólâ lédrẽ-lédrẽ fẽ 'bá rî mbâ trá áyágá rî 'dĩ gãrã drı̃ı̨ lâ kpą̃rą̃tı́ı̨ kpą̃rą̃tı́ı̨ rî 'ásĩ. Fê rî 'dĩ rî 'wãlé ândâlâ mûdrı́ı̨-drı̃ı̨-lâ-ngâ-rı̃ı̨ ndrô ãlô vósĩ cé. Gõ'dá bı́ı̨ lâ rĩ'á õzõ ãlókõ kâtí rĩzó õjílã õrĩ ndrĩ kâ pı̃ı̨pı̨̃sı́ı̨́ı̨ lâ yî ą̃'dı́ı̨́ı̨ lâŋõ tã ı̨̃sũ tã õnjí kâ rî kâ 'ásĩ.
3 Gõ'dá, ją̃rı́bą̃ 'dî 'á rî, tã ãzãkã îcá kô rû îzãlé tã õnjí drí sĩ zãâ ą̃dũkũ ãkó. Ĩtí rî, Ôvârí yî ką́bı̃ı̨́ı̨́kı̃ı̨ bê â'dô ĩyî rĩ'á tólâ gõ'dá õjílã Ôvârí kâ rî 'bá yî â'dô ĩyî Ôvârí rî ı̨̃nj̃ı̨'á tólâ.
4 Gólĩyî â'dô ĩyî Ôvârí rî ı̃ı̨́fı̨́ nyãányâ ndrẽ'á, gõ'dá Ôvârí â'dô íyî rú îgĩ'á gólĩyî ándrá-gą́-sı́ı̨́ı̨ 'ásĩ.
5 Ĩtí rî, võ îcá kô â'dólé ı̨́nı́rı́kúwą́ ró võ 'dî 'á tólâ ó'dí. Gõ'dá õjílã lẽé võ î'ĩ ı̨̃tú kâ ngãtá lámbã kâ rî kô tólâ, tãlâ Ôvârí rî nyãányâ â'dô â'dó'á gólĩyî drí võ î'ĩ ró, gõ'dá gólĩyî â'dô â'dó'á ĩyî kúmú ró zãâ gbą́dú.

Tã Yésũ rî âgõ-âgõ ãngó drı̃ı̨ 'á rî tãsĩ

6 Gõ'dá tã ndrĩ 'dî 'bá yî vósĩ rî, mãlãyíkã 'dî drí tã âtázó má drí kĩ,
Tã gólĩyî má drí 'ẽ'á âtálâ ní drí nõ rĩ'á tã pą̃tı̃ı̨ 'î, gõ'dá ní drí tã lẽlé 'á lâ té ĩtí.
Ôvârí âjô mâ nĩ tã âtî-âtî íyíkâ pẽlé ní drí, õzõ gólâ drí tã ą̃ngũ 'bá íyíkâ jõlé trá ą̃kû ró nã sĩ tã âtî-âtî íyíkâ pẽlé õjílã drí mbârâkã Líndrí Tãndí íyíkâ rî kâ sĩ rî tí.
7 Yésũ âtâ tã kĩ nĩ rî, “Nĩ ârî drẽ, mâ trá âcá'á âgõlé ngbãângbânõ.” Gõ'dá ĩtí rî, mãlãyíkã 'dî kĩ,
Â'dô â'dó'á tãndí ró õjílã ndrĩ drí úlı́ı̨́ı̨ gólĩyî îgĩlí trá búkũ nô 'á rî 'bá yî ârízó gõ'dá ı̨̃nj̃ı̨́ı̨ tã ı̨̃sũ lâ yî sĩ mãnísĩ.
8 Ĩtí rî, mâ Yõwánĩ, ârî tã rî 'dĩ 'bá yî trá ndrĩ ámâ bı́ı̨ sĩ. Gõ'dá má ndrê kpá trá ámâ ı̃ı̨́fı̨́ sĩ. Ĩtí gõ'dá má ârílí bê tã rî 'dĩ 'bá yî ámâ bı́ı̨ sĩ gõ'dá kpá ndrẽzó lâ ámâ ı̃ı̨́fı̨́ sĩ rî, má drí ngãzó 'dẽlé vũdrı́ı̨ mãlãyíkã gólâ tã â'dá 'bá trá má drí 'dĩ pá lâ rú.
9 Gõ'dá mãlãyíkã rî 'dĩ drí tã âtázó má drí kĩ, “Ní ı̨̃nj̃ı̨ mâ kô ĩtí lâ 'dĩ kâtí. Mâ rĩ'á cé ngá 'ẽ 'bá Ôvârí kâ ĩ'dî, õzõ ãnî drí â'dórẽ kpá ánî ą̃drúpı̃ı̨ yí bê, tã ą̃ngũ 'bá yí bê gõ'dá õjílã ndrĩ tã lẽlẽ 'bã 'bá trá Ôvârí 'á, ngãtá úlı́ı̨́ı̨ búkũ nô 'á rî 'bá yî ı̨̃nj̃ı̨ 'bá trá rî 'bá yí bê ndrĩ drí â'dórẽ ngá 'ẽ 'bá Ôvârí kâ ró rî kâtí. Rĩ'á cé Ôvârí ĩ'dî ní drí îcálé ı̨̃nj̃ı̨lâ.
10 “Tã gólĩyî búkũ nô kâ ânĩ 'bá trá Ôvârí ngá lésĩ nô 'bá yî, ní âtâ tã lâ yî õjílã drí ngbálí-ngbálí, tãlâ ı̃tú lâ ą̃wû trá drílĩyî 'ẽzó â'dólé ngbãângbânõ 'wãâ.
11 Ĩtí rî, ı̃tú-pá lâkî trá ngbãâ dãwá ĩtí tã ı̨̃sũ tã 'ẽ'ẽ bê jãzó â'dólé tãndí ró. Gõ'dá kpálé ĩtí rî, õjílã Sãtánã kâ rî 'bá yî â'dô rĩ'á ĩyî zãâ tã 'ẽ'ẽ Sãtánã kâ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Gõ'dá gólĩyî rĩ 'bá tã tãndí mbı̃ı̨ rî 'bá yî 'ẽlé ĩ'dî rî â'dô rĩ'á zãâ, rĩ'á tã tãndí mbı̃ı̨ rî

'bá yî 'ẽlé ĩ'dî. Gõ'dá õjílã Ôvârí kâ ngîngî lâ ró rî 'bá yî â'dô ĩyî rĩ'á zãâ õjílã ngîngî Ôvârí kâ rî 'bá yî ró."

12 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí kpá tã âtázó má drí kĩ,

Mâ trá ânĩ'á ngbãângbânõ 'wãâ. Õzõ má ãâcâ trá rî, má â'dô ngá fẽ'á õjílã drí â'dô ngá 'ẽ'ẽ gólĩyíkâ rî vó lâ ró.

13 Mâ ĩ'dî rĩ'á tã ndrĩ îtõ 'bá ró rî gõ'dá kpá tã ndrĩ vó âtí 'bá ró rî.

14 Ĩtí rî, â'dô â'dó'á tãndí ró õjílã gólĩyî ítá ĩyíkâ jĩ 'bá trá wãlé ngbángbá rî 'bá yî drí, tãlâ má â'dô gólĩyî âyé'á fĩlí kôrô ạ́tị̃ tị̃ gólâ jạ̃rị́bạ̃ 'dî kâ 'ásĩ. Gõ'dá má â'dô kpá gólĩyî âyé'á fê lõ'wâ gólâ lédrẽ-lédrẽ ạ̃dũkũ ãkó âfẽ 'bá ĩ'dî rî nyãlé.

15 Kpálé rî, õjílã Sãtánã kâ, gólĩyî ólé ró, drị̃ rũ 'bá 'dãzí rî õkó bê rî 'bá yî, ãzí-ãzí ûfú 'bá rî 'bá yî, gólĩyî ôvârí ãbãrãdãgõ ịnjị̃ 'bá ĩ'dî rî 'bá yî gõ'dá õnjõ âgã 'bá rî yî ndrĩ 'dó, gólĩyî ndrĩ rĩ 'bá tã 'dî 'bá yî 'ẽlé rî 'bá yî fí kô ãlôwálâ jạ̃rị́bạ̃ rî 'dĩ 'á.

16 Mâ Yésũ ĩ'dî. Má âjô mãlãyíkã ámákâ nĩ ânĩlí tã nô 'bá yî âtálé ní drí, ã'dô ró bê ní drí lôpélâ õjílã ámákâ drí ndrĩ. Mâ ĩ'dî rĩ'á gólâ Dạ̃wúḍị̃ rî ózõwá ró rî. Mâ kpá ĩ'dî zị̃lị́ Mõrõbã rî. Ĩ'dî 'dĩ.

17 Líndrí Tãndí Ôvârí kâ gõ'dá õkó ó'dí Kạ́bị̃lị́kị̃ kâ, õjílã Ôvârí kâ ró rî bê, kpạ̃rạ̃tị́ âtâ ĩyî tã trá kĩ, "Ní ânĩ â'dólé ngá ãlô ró Yésũ bê", 'dõvó õjílã ãlô-ãlô gólâ tã nô 'bá yî ârí 'bá trá rî ãâtâ tã kpá kĩ, "Ní ânĩ â'dólé ngá ãlô ró Yésũ bê. 'Dõvó õjílã gólâ lị̃mvû lédrẽ-lédrẽ âfẽ 'bá rî lôvó lâ bê mvũlị́ rî, 'dõvó gólâ ãânĩ â'dólé trõlâ tãkó ĩtí."

18 Ĩtí rî, má sõ drị́-mbílí õjílã ãlô-ãlô gólâ úlị́ búkũ nô kâ â'dó 'bá Ôvârí tị́ sĩ nô ârí 'bá lâ kô rî yî lị̃fị̃. 'Dõvó nĩ âdrô tã kô rõô, tãlâ Ôvârí õzó kô lâŋõ tã lâ âtálé búkũ nô 'á nõ trõô 'bãlé ãnî drị̃ị̃.

19 Õzõ nĩ õôjâ úlị́ búkũ nô 'ásĩ rî 'bá yî trá ányâ ró rî, Ôvârí îcá kô ãnî âyélé fê lõ'wâ gólâ lédrẽ-lédrẽ kâ rî nyãlé. Gõ'dá gólâ âyé ãnî kpá kô fĩlí jạ̃rị́bạ̃ gólâ tã lâ ngĩlí búkũ nô 'á nõ 'á.

20 Gõ'dá Yésũ gólâ rĩ 'bá zãâ tã mbị̃ 'ẽlé ĩ'dî rî kĩ, "Mâ trá âcá'á ngbãângbânõ 'wãâ." Ĩtí rî, mâ Yõwánĩ kĩ, "Kúmú Yésũ, ãyẽ ní âcâ ngbãângbânõ 'wãâ. Ãâ'dô ĩtí."

21 Má 'ê rãtáã Kúmú Yésũ drí â'dózó tãndí ró ãní bê. Ĩ'dî 'dĩ.